

Suarez, Francisco, S. J., 1548-1617

De virtute et statu religionis v. IV (second set)

BT698

THEOLOGIA PHILOSOPHIA

S. GREGORIVS S. HIERONIMVS

OPERIS DE RELIGIONE

TOMVS QVARTVS, ET VLTIMVS,

CONTINENS TRACTATVS TRES,

IIX. De obligationibus Religiosorum ex regula, prælatione & subiectione regulari prouenientibus,
IX. De varietate Religionum, tam in genere, quàm in specie,
X. De Religione Societatis IESV in particulari:

Quibus totum Opus completur, & absoluitur.

AVCTORE

Eximio Doctore P. FRANCISCO SVAREZ Granatensi, è Societate IESV, sacræ Theologiæ, in celebri Conimbricensi Academia, Primario, ac emerito Professore.

NVNC DENVO PRODIT, cum quinque Indicibus.

LVGDVNI.
Sumptibus IACOBI CARDON.

M. DC. XXXIV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

S. AMBROSIVS S. AVGVSTINVS

P. FRANCISCVS SVAREZ

R. P. N.

MVTIO VITELLESCO, SOCIETATIS IESV

PRÆPOSITO GENERALI,

Opus Suarij de RELIGIONE

Ex eadem societate BALTHASAR ALVAREZ *D. & C.*

POSTREMVM hunc, & germanum, quanquam posthumum Suarij de Religione fœtum, quem ipse iam conceptum diu parturierat, in meo sinu hactenus inclusum in lucem tandem editurus, paulisper hæsi dubius, quo sub sidere nascentem emitterem. Nefas quippe ducebam partum illustrissimum adeò obscurè, expectatissimum adeò temerè in vulgus prodire, quin priùs astrum haberet natalitium, quod & illius dignitatem augeret, & faustum, ac fortunatum exitum portenderet. Circunspexi igitur, neque vllum mihi aut splendidius, aut benignius occurrit, quàm tu vniuersæ Societatis nostræ & parens, & columen singulare, qui in Romano cœlo tuâ ipse luce conspicuus oculos, & animum ad te conuertisti, imò rapuisti. Vidi, ac præuidi illicò, quàm benè, & faustè casurus ortus; pignúsque accepi felicitatis futuræ, & in tanto fulgore spes præluxit bonę fortunæ, quę animum altiùs erexit, & mirificè confirmauit. Visum mihi fuit & salubre, & honestum, quin etiã gloriosum, occasione pulcherrimâ oblatâ vti, illũ tibi nascentem dicare, consecraréque, te illi sidus natalitium assignare, cui feliciter præsideas, quem humaniter foueas, quem benignè intuearis. Idque vel maximè, quòd & rationi consentaneum, & operi vtile, & dignitati tuæ decorum fore putaui. Rationi consentaneum; quia cùm toti Societati, velut Sol vniuerso orbi præsis, Astronomiæ lex, & ratio

postulat, vt nostrum tibi Mercurium adiungas, qui vt sapientiæ symbolum est, ita cum Sole, vt obseruant Astrologi, incredibili modo consentit. Operi vtile; quia tui syderis miti, facili, & benigno aspectu fœtus noster adolescet, confirmabitur, corroborabitur, quin à pestifero alicuius astri oculo sideretur. Dignitati tuæ decorum; quia quemadmodum Soli gloriosum est, quòd astra reliqua ab eo lucem mutuentur, ita decorum tibi erit, quòd tantum sydus à te fœneretur splendorem. Sed omissis verborum inuolucris, abiecto fuco lenocinióque dicendi, rem nudam syncerè inuestigemus. Plurimis igitur iustissimísque de causis censeo Suarium hoc tibi vni ex omnibus opus, téque illi etiam opem, fidem, & patrocinium debuisse, ita vt eodem mutui officij nexu vinciamini. Quàm est æquum, vt quod opus, vir in tota hac tua familia maximus in lucem edit, tibi eiusdem familiæ parenti maximo consecretur? Quàm conueniens, vt quos beatissima nostri soli gleba fructus tulit, tibi cultori, & domino agri reddantur? Quàm consentaneum, vt quas plenissimus sapientiæ fluuius aquas euoluit, ad te fontis caput iterum redeant? Sunt quidem hæc altiùs repetita, illa videamus, quæ è re ipsa magis nascuntur. Opus de Religione Societatis, quod in toto hoc volumine præcipuum eminet, ex monito, ac præscripto R. P. D. Claudij Aquauiuæ Suarius conficiendum suscepit; nónne res ipsa postulat, vt quoniam à Claudio principium accepit, ad te, (qui in eius locum, neque nomine, neque factis inferior successisti) tanquam ad terminum, & finem referatur? Omnium certè cæterorum fœtuum Suarij, quos tu cùm per otium legeres, pulcherrimum iudicasti; nónne hoc nomine tuus est, parens Societatis optime, cui iure optima quæque debentur? Nónne præterea eius hoc titulo opus tibi vendicas, vt cuius doctrinam olim (quod ingenuè confiteris,) amplexus es, modò tuearis? & quem viuum magistrum habuisti, mortuum hoc saltem patrocinij officio prosequaris? Iam verò quòd huius libri scopus sit nostra Societas, adeò tuum reddit opus, vt nemini, te præter vnum, conuenire posse videatur. Quapropter existimo, & ita credere par est, hanc mihi mentem ab ipso Suarij animo iam beato immissam fuisse, qua me violentiùs impelli sentiebam, & cui tandem post varios solicitudinum æstus acquieui. Quippe qui nutricis more fœtus curam suscepissem, sedulò aluissem, & in sinu hactenus contentum nollem exponere fortunæ arbitrio, sed tutori fidelissimo quasi pupillum exhibere, & in tutissimo alicuius gremio collocare, qui tantum pignus, quantum ego ceperam, & caperet, & sustineret. Quanquam enim Suarij opera non rudia, & inchoata, sed absoluta, & perfecta sint, adeò vt existimem Diuino consilio factum esse,

vt tot

vt tot libri post eius mortem, maturè satis, in lucem ederentur, quo omnibus palàm fieret nihil in iis rude, nihil informe esse, quod parentis lima, aut lingua vrsi more formaretur; tamen, & præclarum mihi fore videbatur, & illi salutare, si eum illi patronum adhiberem, qui non modò protegeret, sed efferret, non modò susciperet, sed illustraret, non modò defenderet, sed etiam nobilitaret. Hac enim ego ratione abundè mihi satisfactum putabo, quoniam illum laboris, & industriæ in hoc fœtu alendo, & nutriendo fideliter collocatæ fructum accepi, vt te tutorem optimum relinquerem eius fœtus, qui parente optimo orbatus esset. Suscipe igitur illius curam, & tuæ in eo Societatis imaginem, non fictis adumbratam, sed veris expressam coloribus contemplare; & siue parens es, ad eius nos similitudinem effingito; siue imperator, ad hoc vexillum explicatum euocato; siue magister, hoc nobis vitæ, & morum castigatissimum exemplar imitandum proponito; siue pastor, nos intra hos legum, & rationum carceres, & septa contineto; siue sol, hoc nos lumine illustrato, & hanc facem nobis inspiciendam obiicito, vt in ea aciem mentis nostræ experiamur, & irretortis oculis, firmóque obtutu defixi generosos nos esse Aquilæ magnarum alarum, id est, parentis Ignatij pullos, & tibi, & omnibus verè probemus. VALE Societatis nostræ Parens obseruandissime.

Ad Lectorem.

HOC de Religione postremo volumine fidem tibi pro Suario soluimus, studiose Lector; habes quo auidum expleas animum, fastidio procul exulante. Excusa priùs typis (nec diffiteor) pleraque de Societatis IESV instituto acceperis, sed non priùs exarata calamo. Nam quadripartitum atque elaboratum de Religione opus ante annos ferè 18. in suo seruabat scrinio Author Suarius. Acceperis antea scitè admodum explanata, quæ ad mores, legésque nostræ familiæ referuntur; sed quæ ad splendorem illius faciant, quæ ad refellendos impugnatores conferant, non alibi priùs data, non accuratiùs elucubrata. Neque verò quod de aliis religiosorum Ordinum institutis presiùs dixerit Suarius inuidiam sibi iure conflauerit: breuitatem quippe indixit prouectior ætas, quæ suo flexu ad occasum, metámque properabat, ac par erat vt explicatis obiter alienis (omnino enim præterire, proposita ab initio tractandi series minimè patiebatur) de suæ Religionis institutione, ac documentis, qui scopus fuerat à Parente Claudio præfixus, latiùs dissereret. Nam hîc probanda erant ex antiquitate, quæ indocti quidam noua esse obiiciebant; hîc absoluenda argumenta, quibus varij Societatis gradus acerbè impetebantur; hîc proterendæ calumniæ, quibus non benè in ipsam animati odiosam vulgo, atque inuisam redderent; quem planè laborem non frustrà suscepisse Suarium speramus; imò fore vt cùm ad manus legentium venerit, discant, ac sibi demum persuadeant, hanc Societatis nostræ regulam appositissimam esse, quæ professores suos ad religiosæ vitæ perfectionem ducat, ad proximorum salutem procurandam instruat, & ad Ecclesiæ Catholicæ fines propagandos obarmet. Illud tantùm moneo addidisse nos huic operi (præter morem Suarij) allegationes quasdam magis peculiares, indicatis scilicet capitulis, ac numeris, in quibus aut iam dixerat, aut dicturus quippiam erat. Nimirum quantum id impendio temporis prospicit, tantum legentibus gratum esse solet. VALE.

Facultas Prouincialis in Lusitania.

EGo Petrvs Novais, Societatis Iesv in Prouincia Lusitaniæ Prouincialis, potestate ad hoc mihi facta à R. admodum P. Mutio Vitellesco Præposito nostro Generali, facultatem concedo vt Tomus hic quartus de Religione à Patre Francisco Suarez, nostrę Societatis sacræ Theologię Doctore, & in Conimbricensi Academia primario olim Professore emerito compositus, eiusdémque Societatis grauium ac doctorum hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, sigillóque nostro munitas dedimus. Olisippone 15. Ianuarij anno 1624.

PETRVS NOVAIS.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi.

IOannes Forerivs Prouincialis Societatis Iesv in Prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Februarij 1611 concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque superiorum permissione imprimant: permittit Iacobo Cardon & Petro Cavellat, Lugdunensibus Bibliopolis, vt librum hunc inscriptum, *Operis de Religione Tomus quartus & vltimus Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Societate IESV*, ad sex annos imprimere, ac liberè diuendere possint. Datum Lugduni die 12. Nouembris 1624.

I. FORERIVS.

APPROBATIO THEOLOGORVM.

NOs infrascripti sacræ Theologiæ Doctores fidem facimus, nos librum qui inscribitur, *Operis de Religione Tomus quartus & vltimus, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Societate IESV*, perlegisse, in quo nihil fidei orthodoxæ, Catholicæ, atque Apostolicæ contrarium animaduersum. Lugduni 14. Nouembris 1624.

Fr. Robertvs Bertelot Episc. Damasci.

DEVILLE.

R.D.D. Thomæ de Meschatin la Faye huius libri imprimendi facultas.

THomas de Meschatin la Faye, Comes, Canonicus, & Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis, & Vicarius Generalis in Archiepiscopatu Lugdunensi: Opus inscriptum, *Operis de Religione Tomus quartus & vltimus, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, é Societate IESV*, à Theologis approbatum vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni die 20. Nou. 1624.

MESCHATIN LA FAYE.

Summa priuilegij à Christianissimo Galliarum Rege concessi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis Diplomate sancitum est, ne quis in regno suo, aliisue locis ditioni suæ subiectis, intra decem annos, à prima editionis die computandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouismodo, & ratione curet librum, qui inscribitur, *Operis de Religione tomus quartus & vltimus*, *Auctore P. D. Francisco Suarez, Granatensi, è Societate IESV*, præter IACOBVM CARDON & PETRVM CAVELLAT, Bibliopolas Lugdunenses, aut illos, quibus ipsimet concesserint. Prohibitum insuper eâdem auctoritate Regiâ omnibus suis subditis, eundem librum extra regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dictorum IACOBI CARDON & PETRI CAVELLAT. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis originali Diplomate contra deliquentes expressis. Datum Parisiis die 11. Decembris 1624.

De mandato Regis,

Signatum

RENOVARD.

INDEX
TRACTATVVM
ET LIBRORVM QVI
HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR.

TRACTATVS OCTAVVS.

TRACTATVS NONVS.

TRACTATVS DECIMVS.

Capita eorúmque numerum initio cuiuſque libri ſuo ordine reperies.

INDEX
LOCORVM S. SCRIPTVRÆ, QVÆ HOC OPERE AVT CITANTVR, AVT EXPLICANTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam, tertius marginalem eiusdem columnæ numerum indicat.

EX VETERI TESTAMENTO.

EX NOVO TESTAMENTO

INDEX

INDEX BVLLARVM, CONCILIORVM, CONSTITVTIONVM, MOTVVM PROPRIORVM, &c.

Eiusdem

LOCA

LOCA IVRIS CANONICI,

ET CÆSAREI.

Quod

FINIS.

TRACTA

TRACTATVS OCTAVVS
DE OBLIGATIONIBVS RELIGIOSORVM EX REGVLA, PRÆLATIONE ET SVBIECTIONE Regulari prouenientibus.

LIBER PRIMVS.

De propriis obligationibus Religiosorum, quatenus sub propria regula viuunt, vel specialibus iuribus subduntur.

POST explicatam essentiam & substantialia vincula status Religiosi, dicendum superest de obligationibus, quæ ad omnes pertinent quatenus Religiosi sunt. Et quoniam tractando de votis, quibus Religiosi efficiuntur, simul diximus de obligationibus quæ ex illis nascuntur, & in Religiosis potissimæ sunt: ideo solùm hîc superest dicendum de Regula & propriis statutis, seu constitutionibus Religiosorum, & obligationibus quæ ex eis nascuntur directè, vel etiam indirectè, seu consequutione quadam ratione ipsius Religiosi status, vt in sequentibus constabit. Hoc ergo primo libro dicemus de vi ac potestate regulæ & constitutionis religiosæ, ac obligationibus ex eis directè consurgentibus, etiam illis quæ iure canonico sunt impositæ; postea verò de indirectè consurgentibus ex statu ipso, seu officio.

CAPVT. I.

Quid & quotuplex Regula religiosa sit, & quomodo à Constitutione differat?

1. Regulæ significatio multiplex. VT obligationem directè prouenientem personæ religiosæ ex sua regula vel constitutione intelligamus, oportet vt quid ipsa Regula, quídve Constitutio sit, & an discrimen inter se habeant, exponamus. D. Isidor. *Regula* (inquit Isidorus lib. 6. Etymologiar. c. 16. & refertur cap. 2. d. 3.) *dicta ex eo quòd ducit, nec aliquando aliorsum trahit:* & subiungit, *Alij dixerunt regulam dictam vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quòd distortum prauúmque corrigat.* Aliter Iurisconsultus l. 1. ff. de reg. iuris; *Regula est* (inquit) *quæ rem quæ est breuiter enarrat; non vt ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat.* Vnde constat vocem hanc æquiuocam esse, nam interdum significat instrumentum artis ad dirigendas aliquas actiones inuentum, vt ex communi vsu constat, & in-

A de videtur deriuata ad significandum principium aliquod inuentum ad dirigendas operationes morales, & sic apud iuris peritos regula frequentiùs appellatur breuis & compendiosa præceptio ex iure collecta, vt sit veluti norma aliquarum actionum. Sic inscribuntur tituli de regulis iuris, sic etiam dicitur in l. 9. ff. de iuris & facti ignorantia. *Regula iuris est, ignorantiam iuris nocere, facti verò non,* & sic de aliis. Ex quo tandem in iure canonico regula solet pro lege seu iure sumi: nam lex est quæ maximè dirigit operationes morales, & in hoc sensu videtur sumpta ab Isidoro citato loco; vbi etiam ait regulam Latinè idem esse quod canonem Græcè: canones autem communi vsu iam vocamus canonicas leges. B Nihilominus tamen nomen regulæ etiam in hac significatione Ecclesiastica sumptum non significat rigorosum præceptum obligans in conscientia, sed simplicem ordinationem mores hominum dirigentem: sicut regulæ artis appellantur præceptiones in vnaquaque seruandæ, vt opus artificiosè fiat. Hoc ergo modo quasi per antonomasiam applicata est illa vox ad significandum regulam religiosam: quia strictiori & perfectiori modo religiosorum actus dirigit, vt bene notauit Vmbertus in expositione regulæ Augustini c. 7. Vmbert. vnde ab illa ipsi Religiosi regulares sunt appellati, quia ad viuendum secundùm regulã aliquam astringuntur, vt constat ex rubrica de regularibus; C vbi Panormit. & alij id notant. Panormit. Sicut olim Clerici in communi & religiosè viuentes à canone Canonici dicti sunt: postea verò Canonici Regulares sunt appellati, quia nomen Canonici generalius est, vt optimè notauit Nauar. comment. 1. Nauar. de regularib. n. 2. & 3. vbi optimè defendit geminatam illam vocem à calumnia Ludouici Viues, nam Canonici simpliciter dicuntur clerici, qui sub aliqua communitate & regula viuunt, quanuis religiosi non sint, sed proprium habeant: Canonici autem regulares appellantur, qui non vtcunque communiter viuunt, sed alia insuper obligatione astringuntur: quod rectè etiam notauit Couarr. in Clement. *si furiosus.* p. 1. in princip. Couarr. n. 1.

n. 1. vbi aduertit etiam Sanctimoniales Virgines in hac significatione à Chrysostomo Canonicas appellari, id est, regulares.

2. Vlteriùs autem, vt secundæ parti tituli satisfaciamus, aduerti potest interdum appellari regulam quamcumque singularem ordinationem seu legem, ita vt nomen regulæ commune sit, interdum verò esse hoc nomen collectiuum, significans normam viuendi secundùm perfectionem Euangelicam; quomodo vna regula continet in se plures regulas priori modo sumptas, & vtroque modo est frequens vsus huius vocis in præsenti materia, præcipuè tamen loquimur posteriori modo. Atque ita distingui solet ab auctoribus quadruplex regula religiosa specialiter ab Ecclesia approbata, scilicet Basilij, Augustini, Benedicti (de quibus fit mentio, & earum approbatio supponitur in c. *perniciosam* 18. q. 2. ex Concilio Rom. sub Innocentio II. c. 26. & 27.) & regula S. Francisci ab Honorio III. approbata, sub quibus regulis multæ religiones viuunt, vt sub regula S. Benedicti militant ferè omnes ordines monachales, præter Carthusianos, qui habent statuta pro regula, vt notat Syluest. verb. *Religio* 1. q. 7. Vt proprij Benedictini, qui in iure Monachi nigri appellantur, Cistercienses, Camaldulenses, & alij præterea ferè omnes ordines militares Hispaniæ. Sub regula S. Basilij dicuntur militare ferè omnes Orientis monachi. & idem dicit Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 8. de Carmelitis; sed de hoc postea num. 6. videbimus, nam illius ordinis authores non facilè hoc admittunt, sed suam regulam esse volunt ab omnibus prædictis diuersam, & ante Honorium etiam approbatam. Sub regula verò Aug. militant omnes Canonici regulares, & Eremitæ, qui Augustiniani, & Prędicatores, & plures alij, qui, vt Anton. Sylu. & alij aiũt, licèt in regula cõueniant, constitutionibus inter se differũt.

(Regula pro instituto vitæ seu collectione multarum regularum specialiũ, quadruplex olim tantummodo.) (Syluest.) (S. Anton.) (Antonin. Syluest.)

3. Vt autem hoc explicemus, & cur illæ tantùm quatuor regulæ numerentur, & approbatæ dicantur, quæri potest quid inter regulam & constitutiones differat. Nam si regula singulariter sumatur, quælibet constitutio religiosa, regula est: si autem sumatur collectiuè, regula vniuscuiusque religionis comprehendet omnes constitutiones eius, quia ex omnibus consurgit norma viuendi in illa religione: & quia non est maior ratio cur sub collectione regulæ quædam constitutiones potius quàm aliæ comprehendantur. Confirmatur & declaratur: quia quando religiosi promittunt obedientiam secundùm regulam, necesse est vt sub regula constitutiones comprehendant, aliàs non tenerentur secundùm illas obedire, nec ad maiorem vel strictiorem obedientiam obligarentur fratres Prædicatores, v. g. quàm Canonici regulares, quia omnes obligantur ad obediendum, secundùm eandem regulam, si per regulam sola Augustini regula intelligenda est: consequens est apertè falsum: ergo oportet vt in vnaquaque religione propriæ constitutiones sub illius regula comprehendantur. Quòd si hoc ita est, sine causa distinguuntur tantùm quatuor regulæ approbatæ, sed tot distinguendæ sunt, quot sunt in Ecclesia religiones approbatæ. quia nulla esse potest religio sine propria regula in eo sensu sumpta, aliàs non haberet in quo distingueretur ab alia, nec potest esse religio approbata, quin regula eius approbata sit, cùm tota perfectio & substantia religionis (vt sic dicam) pendeat ex regula, seu ex ordine ad illam.

(Discutitur prædicta quadrimembris diuisio Regulæ.)

4. In hoc potest solùm esse quæstio de vocabulis, & ideo illa vel illorum vsum distinguere oportet, & ita constabit an in re sit aliqua differentia. Non est ergo dubium, quin loquendo de regula iuxta significationem explicatam ab Isidoro, & ad materiam præsentem applicatam, pro norma rectè & perfectè viuendi, omnes constitutiones religionis, quæ in illa habent vim legis, sub regula comprehendantur, quia in illis omnibus consistit norma perfectè viuendi in tali religione, & hoc conuincit ratio facta. Videtur autem in aliquibus religionibus quasi per antonomasiam vocari regula, quædam specialis norma seu præceptorum collectio à primo aliquo fundatore religiosi status tradita, quæ à cæteris sumpta est tanquam fundamentum suæ religionis seu modi viuendi: & huiusmodi fuerunt tres illæ antiquiores regulæ Basilij, Augustini, & Benedicti, quæ si attentè inspiciantur, adeo breues sunt, vt non contineant omnia, quæ in communitate religiosa necessaria, vel vtilia esse possunt, sed tantùm præcipua & substantialia. & præsertim regula Basilij, quam nunc ex eius operibus colligere possumus, vel ex regulis breuiùs, aut fusiùs disputatis, vel ex constitutionibus monasticis, vel ex epistola eius ad Gregorium Theologum, quæ incipit, *Agnoui literas tuas*, quæ est de forma honestæ vitæ: ex his (inquam) locis solùm colliguntur generalia quædam consilia ad viam perfectionis instituendam, non verò omnia quæ ad plenam institutionem monasterij, vel totius Reip. religiosæ necessaria sunt; & idem ferè obseruari potest in aliis duabus. Vnde ortum est, vt semper illis regulis additæ sint aliquæ constitutiones vel noua statuta, quæ temporum necessitas ostendit esse necessaria. Item factum est, vt intra latitudinem status religiosi ad diuersos fines sit vnaquæque ex illis regulis applicata, vel ad eundem sub diuersis cęremoniis, & obseruantiis, iuxta diuersas vocationes, aut pios affectus, quos Deus fundatoribus, aut potiùs reformatoribus, vel moderatoribus aliquarum religionum inspirauit. Atque hoc modo dicuntur variæ religiones sub vna vel altera illarum regularum militare: quia illam regulam quasi pro fundamento sumpserunt, & proprias obseruantias addiderunt, de illis etiam proprias ordinationes faciendo, quas, vt ab illa primaria regula distinguerent, constitutiones, vel statuta appellarunt. D. autem Franciscus nullam illarum regularum pro fundamento suæ religionis sumpsit, sed propriam confecit, eiúsque peculiarem approbationem obtinuit, & ideo quarto loco inter approbatas nominatur, sub qua militant etiam variæ religiones, vel potiùs familiæ Minorum, præsertim tres, Obseruantiæ, Conuentualitatis, & Capucinorum, quæ sub distinctis Generalibus proprias etiam habent constitutiones, seu statuta à propria regula S. Franc. distincta.

(Enucleatur iam ipsa diuisio.)

5. Ex his ergo satis constat quomodo differat constitutio à regula in his religionibus vbi hęc distinguuntur: non enim per se differunt ex obligatione, quam inducunt, vtraque enim esse potest vel ad culpam mortalem, aut venialem, vel ad solam pœnam, iuxta inuentionem instituentium aut acceptantium talem regulam vel constitutiones; & secundùm vtramque debent Prælati vniuscuiusque religionis subditos gubernare, & potest eis imputare ex vi obedientiæ, vt probatum est. Differentia verò solùm videtur accidentaria in origine, & in hoc quòd regula est quasi generalis & communis, constitutiones autem speciales & propriæ. Aliqui existimant etiam differre aliquo modo in maiori perpetuitate proueniente ex specialiori

(Primũ Corollar. quo respondetur tertiæ parti tituli.) (Quo pacto quidam respondeant eidem parti.)

Pontificis

Pontificis approbatione seu confirmatione: nam regula non potest sine Pontificis authoritate mutari, quia est iure communi, vel à Pontifice specialiter confirmata: constitutiones autem sicut per religionem factæ sunt, ita per eam mutari possunt. ita D. Antoninus 3. p. tit. 16. c. 1. §. 4. ex Ioanne Andr. in Nouellis. De qua differentia mihi satis non cõstat: & ideo consulenda censeo singula instituta, & quo sensu & modo vnaquæque talem regulam sumpserit, ac profiteatur: nam de tribus antiquioribus regulis non habemus ita expressam Pontificum, aut iuris communis approbationem. Nam Innocentius II. in dict. c. *perniciosam* obiter tantùm illarum mentionem facit, & supponit potiùs antiquam approbationem, quæ scripta non habetur, sed potiùs traditione & vsu facta videtur, quanuis de regula S. Benedicti legitur specialis S. Gregorij approbatio in hæc verba, *Ego Gregorius S. R. E. Præsul scripsi vitam B. Benedicti, & legi regulam, quam ipse sanctus manu propria scripsit, laudaui eam, & confirmaui in sancta Synodo*, ita refertur ad finem illius regulæ post commentarios Turrecrematæ in quodam antiquo volumine, de cuius authoritate mihi satis non constat. Deinde non constat illas regulas ita esse confirmatas à Pontificibus, vt non possint à religionibus, quæ illas profitentur cõmuni consensu & authoritate mutari. Loquimur autem de mutatione quoad aliquas particulares partes regulæ, nam mutare totam iam esset mutare religionem, & substantiam eius. quod religio facere non potest, aliàs destrueret seipsam. Hoc tamen modo etiam non potest talis religio authoritate sua mutare omnes cõstitutiones simul sumptas, quibus quasi constituitur in esse talis religionis; quia hoc esset destruere suam specialem professionem: non videtur ergo esse in hoc magna differentia. Præsertim, quia etiam constitutiones approbatarum religionum solent esse à Sede Apostolica confirmatæ, & nihilominus ab eadem sede habet religio potestatem ad mutationem aliquam faciendam: idem ergo potest contingere circa regulam. Consulendæ ergo sunt facultates Apostolicæ quas in hoc vnaquæque religio habet. Specialiter verò ex regula S. Benedicti, & S. Francisci quædam sunt in iure canonico insertæ, vt patet ex cap. *Cùm ad monasterium*. De statu monach. & ex cap. *exiit*. de verborum signific. in 6. & Clement. *exiuit*. eod. tit. & in his verum esse opinor non posse fieri abrogationem seu derogationem, Summo Pontifice inconsulto.

D. Antonin.

Expenditur illorum responsio.

6. Secundò sequitur ex dictis, multas esse religiones approbatas, quæ non habent regulam in eo sensu sumptam, id est, à constitutionibus distinctam, aut ex aliquo antiquo Patriarcha religionum sumptam, non tamen propterea carent regula propriissimè dicta, verè enim ac propriè regulares sunt: habent ergo suas constitutiones pro regula. ita sentiunt de Carthusiensibus Antonin. Syluest. & alij: qui putant vsque ad sua tempora nullam aliam religionem approbatam fuisse, quæ aliquam ex prædictis regulis non profiteretur. Et sanè Innocentius II. in dict. cap. *perniciosam*. satis significat, vsque ad sua tempora omnes veros religiosos sub aliqua trium antiquarum regularum militasse: sic enim ait de quibusdam mulieribus, *Quæ licèt neque secundùm regulam B. Benedicti, neque Basilij, aut Augustini viuant, sanctimoniales tamen vulgo censeri desiderant*; quasi tacitè supponendo illas fœminas non potuisse nisi sub aliqua ex his regulis veram religionem profiteri. Nihilominus tamen Carmelitæ ante Innocentium II.

Secundum Corollar.

Anton. Syluest.

A verè religiosi erant, & tacitam saltem approbationem habebant, vt colligitur ex cap. vnico, §. *sanè*. de relig. domib. in 6. & infrà latiùs dicemus; & tamen ipsimet dicunt se nullam ex dictis regulis profiteri, sed propriam: non ergo religiones omnes approbatæ viuebant sub aliqua illarum quatuor regularum. Antonin. autem & alij ad hoc respondent, Carmelitarum regulam à Basilio duxisse originem, & ita sub illa comprehendi. quod licèt aliquibus non placeat, mihi videtur necessarium, propter textum citatum Innocentij II. Vsque ad tempora ergo Honorij III. facilè concedemus nullam fuisse religionem approbatam, quæ suas constitutiones quasi pro primaria regula habuerit, præter Carthusianos, de B quibus dicit Antonin. suprà quòd habent sua statuta pro regula, & habetur in magna veneratione in Ecclesia. Post Honorium verò Societas in hoc imitata est Carthusianos, nullam enim ex antiquioribus regulis profitetur, sed Constitutiones, quas à suo fundatore S. Ignatio accepit, habet pro regula à sede Apostolica approbata, vt infrà videbimus. Ordo etiam Minimorum dicitur habere propriam regulam à suo institutore S. Francisco de Paula editam, & à Sixto IV. & Alexandro VI. approbatam.

Hoc corollariũ putant nonnulli verificari de instituto Carmelitarum.

Non tamen placent.

Verificatur planè de Carthus. & Societate, & aliis.

Tertiò sequitur, nunc plures esse in Ecclesia quàm quatuor regulas approbatas. Nam præ- C terquam quòd religio Carmelitarum suam propriam regulam approbatam habere contendit; Carthusienses, & Minimi, & Societas, & fortasse alij habent suas, quia nec esse possunt sine regula, vt dixi, nec potest religio esse approbata sine sua regula: hæ autem religiones approbatæ sunt, vt supponimus, & non profitentur suprà dictas regulas: ergo vnaquæque habet suam approbatam. Neque enim in illis prioribus quatuor maior, aut diuersæ rationis approbatio cogitanda erit, nullo enim fundamento hoc dici potest, cùm eâdem authoritate Ponti- D ficia, & eisdem verbis etiam hæ posteriores regulæ approbatæ, & confirmatæ sint: de quo videbimus plura in particulari infrà tractando de approbatione Societatis. Non omittam etiam aduertere in 9. tomo operum D. Hieronymi haberi regulam monachorum ex scriptis D. Hieronymi à Lupo de Oliueto Generali eiusdem ordinis collecta, ibidémque refert literas Apostol. Martini V. quibus eam approbauit, vt monachi illius ordinis, qui priùs secundùm regulam B. Augustini profitebantur, sub propria regula D. Hieronymi nuncupata deinceps profiterentur. Extat etiam regula S. Pachomij, quem ab Angelo dictante accepisse Hieronymus re- E fert, & sub ea multos Ægypti monachos vixisse. 7.

7. Tertium corollar.

CAPVT. II.

Quam obligationem inducat regula religiosa, & quomodo cognoscatur quanta sit talis obligatio.

SVpponimus hanc regulam habere aliquam vim, & rationem legis, vt constat ex vsu & sensu omnium religionum, & patebit magis ex dicendis. Ad quod explicandum aduerto, statum religionis, vt sæpè dixi, dupliciter posse considerari, vel seclusa iurisdictione Ecclesiastica à Pon- 1.

1. Duplex modus condendi regulam cum iurisdictione, aut sine illa.

tificibus collata Prælatis, vel toti communitati A religiosæ; vel adiuncta huiusmodi iurisdictione. Et vtroque modo intelligi potest in eo esse regulam, immò in principio religionum videntur regulæ hoc modo institutæ, & priùs potius per modum instructionis, & doctrinæ, quàm per modum legis, vt videre licet in multis ex constitutionibus seu regulis S. Basilij: postea per modum cuiusdam statuti conuentionalis, quod non est propriè lex, sed habet vim in mutua promissione & pacto: addita verò iurisdictione per Ecclesiam, confirmatur religiosa regula (sub qua semper constitutiones & statuta comprehendimus) vt habeat veram & propriam rationem legis. Est autem præterea aduertendum, nonnullas esse leges datas regularibus, vel omnibus, vel certis religionibus immediatè ab ipsis Pontificibus summis, quarum aliquæ continentur in iure canonico sub titulis de Regularib. & de statu monach. de religiosis domib. & nonnulla sub titulis de voto, de sentent. excomm. & aliis; aliquæ verò sunt extra corpus iuris in Bullario seu collectione constitutionum Pontificalium, & aliis motibus propriis, qui extra illud opus vagantur; de quibus legibus in hoc capite non agimus, tum quia non pertinent ad regulam, sed potiùs ad ius canonicum, quod interdum præcipit laicis, interdum clericis, interdum secularibus, interdum verò regularibus. Tum etiam, quia non est dubium quin illæ obligent in conscientia, modus autem & gradus obligationis ex verbis & materia sumendus est, atque etiam ex pœna, præsertim quando habent censuram annexam: & quæ istam ipso iure imponunt, explicatæ à nobis sunt in tomo 5. de Censuris. Præter has ergo leges regula ipsa religiosa per Pontificem confirmatur, vt vim habeat legis non tantùm conuentionalis, sed etiam iurisdictionalis (vt sic dicam.) & similiter statuta vel constitutiones, quatenus à religione fiunt per potestatem à Pontifice acceptam, veram rationem legis habent.

In iure canonico, atq; etiam in vnaquaque religione approbata dantur regulæ cum iurisdictione factæ.

2. Ex his sequitur, regulam religiosam necessitatem aliquam operandi imponere, hoc enim est de ratione legis, & per hoc differt à puro consilio, vt ex propria materia lib. 5. de legib. c.4. suppono. Regula autem religiosa non est merum consilium; quia præter illam sunt multa alia, quæ ex consilio possunt religiosi facere: nam, vt rectè dixit S. Benedictus in c. vlt. suæ regulæ, non tota perfectio in sola regula est; & nihilominus religiosus omittens alia consilia supra suam regulam, non censetur deesse suo muneri & statui: si autem suam regulam prætermittat, deficere censetur à sua obligatione: ergo talis regula respectu illius plus est quàm consilium: ergo aliquam necessitatem imponit. Et confirmatur ex dictis, quia talis regula ex iurisdictione procedit; ergo ab illa habet vim & dirigendi, & cogendi, quę est moralis necessitas. Hæc autem duplex solet esse in legibus: vna sub obligatione ad culpam: alia sub reatu pœnæ, quas nos directiuam, & coactiuam appellamus, licèt aliqui soleant vtranque sub coactione comprehendere. Si ergo loquamur de possibili, vtraque locum habere potest in regula religiosa, quia iurisdictio Prælatorum perfecta est, & ad vtrumque actum dirigendi & cogendi se extendit, vt tomo superiori ostensum est. Immò seclusa iurisdictione, in statuto conuentionali posset intelligi vtraque necessitas, conscientiæ in virtute pacti & promissionis, si per statutum fides data exigatur: pœnæ autem ex eodem capite, quanuis coactio & exactio non possit esse tam rigorosa seclusa iurisdictione, vt suprà etiam declaratum est.

Regula religiosa plus obligat quã consilium.

3. Potest autem primò lex, præsertim Ecclesiastica, interdum obligare ad culpam mortalem: quam efficaciam posse etiam habere regulam religiosam dubium non est, si cum potestate, quæ non deest, concurrat instituentium voluntas, & materia regulæ grauis sit, & capax tantæ obligationis. Deinde secundò potest interdum regula obligare ad solam venialem culpam: quod etiam in re est clarum, quando materia non est capax maioris obligationis, quanuis de nomine sit quæstio an talis regula mereatur nomen præcepti, vel legis. Qui enim putant peccatũ veniale non esse contra legẽ B vel præceptũ, cõsequenter dicẽt talẽ regulã quoad hanc partem non esse legem vel præceptum, sed simplicem ordinationem. Imò Scotus in 2.d.21.q. 1. vult comprehendi sub consiliis: tamen (vt dixi) quæstio est de nomine, & simpliciter loquendo meliùs appellatur præceptum, licèt ratione materiæ diminutam obligationem inducat, & in ordine ad charitatem conseruandam non sit præceptũ simpliciter necessariũ. de quo videri potest Caiet. 2.2.q.186.art.9.& Opusc.25.tract.1. Vega lib.14.in Trid.c.13.Nau.in c.*negotium*.de pœnit.d.5. n.7.

Potestque primò obligare ad mortale in materia graui. Potest secũdò ad veniale solum obligare.

Scotus. Caiet. Vega. Nauar.

4. Difficilius autem dubium est, si materia præcepti sit capax obligationis sub mortali, an sit in potestate instituentis regulam non imponere tantam obligationem, imponere tamen aliquam in C conscientia, itaut illa transgressio ex vi regulæ sit peccatũ veniale. Aliqui enim in quibus sunt Bellarm.lib.3.de Laicis c.11. ad fin. Medin.1.2. q.96.a. 4.Vazquez 12.disp.158. c. 4. putant non esse hoc in potestate legislatoris, quia vel præcipit, vel non (inter hæc enim non potest dari mediũ:) si autem præcipit, præceptum natura sua infert obligationem proportionatam materiæ, nam hoc ex natura rei sequitur, nec potest per voluntatem hominis impediri. Cæterùm verius existimo circa eandem materiam posse imponi regulam obligantem ad D mortale, & nihilominus posse authorẽ regulæ moderari postea intentionem suam, & obligare tantũ ad veniale. Hoc probaui in tractatu de legibus lib.3.c.27. sequuntur Sanchez lib.1.de matr.disp.9. n.6. Valentia t.2.disp.7.q.5.punct.6.q.2.& 3.& alij quos cit. loco allegaui. Nam tota obligatio positiui præcepti pendet ex voluntate ferentis, & nulla est merè necessaria, etiam supposita voluntate pręcipiente: quia in hacmet voluntate, & in ipso præcepto potest intelligi latitudo, vt sentire videntur qui mandatum à præcepto distinguunt, non solùm in materia, sed etiam in modo iubendi, vt videre licet in Sylu.verb. *Lex*.q.8.& verb. *Præceptum*. q.2. Nauarro in Sum. c.23. n.48.& seq. referente D.Thomam in quodlib.1. q.9.a.10. vbi multum fa- E uet huic sententiæ, vt statim videbimus. Eam etiã supponunt omnes authores, qui dicunt leges humanas non obligare ad mortale etiam in materia graui, sed tantùm ad veniale, quando verba plus non indicant, vt latè refert Gutierrez lib.1. c.7. n. 20. Henriquez lib.11.c.13. n.2. in fine. Gerson in tract. de vita spirituali animæ, lect. 5. alphab. 63. lit. G. & sequent. vbi ita videtur inrerpretari difficilem opinionem quam habuerat in eodem tractatu lect. 1. peccatum veniale solùm differre à mortali ex misericordia Dei, non ex natura rei. esset enim minus improbabilis illa sententia, si intelligatur de misericordia Dei, non quidem dissimulante; aut non puniente malitiam talis peccati vt grauem, quanuis reuera talis sit; hic enim sensus omnino cauendus est: sed

An de materia graui possit ferri præceptum leue.

Patris negatiuæ authores & fundamentum.

Vera resolutio probatur ratione, & authoritate.

Syluest. Nauar. D.Thom.

Gutier. Henriq. Gerson.

sed de misericordia non præcipiendi vel prohibendi tales actus cum toto illo rigore, quo posset, ex quo fit vt de facto & reipsa tãtam non habeat malitiam: quo sensu non est ita improbabilis illa sententia, licèt vera non sit in legibus diuinis, quia si positiuæ sint, nobis non constat per specialem reuelationem de tali moderatione voluntatis Dei, nisi quatenus materia ipsa eam postulat: si verò sint naturales, obligant per modum naturæ, ac proinde quantum possunt, iuxta materiæ capacitatem. In humanis autem præceptis, quanuis non sit vniuersalis, quia interdum nõ potest legislator humanus obligare ad mortale, etiamsi velit propter incapacitatem materiæ; è contrario tamen potest legislator humanus nolle obligare quantum potest in aliqua materia, & hanc voluntatem suam satis explicare. Et hanc differentiam inter præceptum hominis & Dei indicauit apertè D. Thomas 2.2.q.105.a.2. vbi propterea dicit, inobedientiam contra Deum eo esse maiorem, quo maius est bonum omissum, vel malum commissum: quia intentio Dei accommodatur materiæ, vt sic dicam: inobedientiam verò hominis non semper esse maiorem, licèt sit contra maius bonum, quia aliud minus bonum potest esse magis de intentione præcipientis. Vult ergo peccatum contra legem humanam in grauiori materia posse esse leuius ex intentione præcipientis: ergo eadem ratione poterit esse leue peccatum, etiamsi materia sit grauis ex intentione præcipientis, ab illo enim totum hoc negotium pendet. Potest ergo in materia graui legem vel simplicem ordinationem imponere, quæ obliget in conscientia, solùm tamen ad venialem culpam. Atque hoc indicare voluit Martinus V. in approbatione regulæ monachorum S. Hieronymi, vbi in fine declarat transgressores illius non propterea mortalis peccati vinculo ligari, non quia materia sit incapax illius obligationis, sed quia illam imponere non vult, sic enim ait, *Volumus*, &c. non excludit autem minorẽ obligationem in conscientia, tum quia non sine causa dixit, non ligari ad mortalem culpam: tum etiam, quia subdit, vt pro modo culpæ pro huiusmodi transgressionibus puniantur. Et ideo etiam in nostra Societate declaratum est, regulas non obligere ad peccatum mortale, vel veniale, 6.p. Const. c.5. quia poterant ad vnum vel alterum tantùm obligare, & ita habent multarum religionum regulæ: est ergo possibilis talis obligatio. de qua re plura dixi in tract. de legibus citato.

5. Potest tertiò ad solam pœnam, & non ad culpam obligare.

Tertiò etiam potest dari regula, quæ nullam obligationem in conscientia etiam ad culpam venialem inducat, sed solùm ad pœnam obliget: hoc enim multi putant sufficere ad veram rationem legis. Alij solùm volunt hanc appellare legem cõuentionalem. Sed non est in nominibus immorandum: certum est enim posse Prælatum habentem Ecclesiasticam iurisdictionem ex vi illius, & secluso alio pacto imponere hanc necessitatem operandi sub reatu talis pœnæ, vel (vt etiam huius vocis inuidia tollatur) sub tali grauamine non imponendo immediatè obligationem ad culpam respectu actus immediatè imperati. Probatur, quia hic modus necessitatis non inuoluit repugnantiam, nec excedit humanam iurisdictionem, quia multo maior est necessitas sub obligatione ad culpam; & quia Princeps potest non permittere aliquem actum nisi cum tali onere. Potest ergo hæc necessitas imponi ex vi iurisdictionis humanæ. Illud autem imperium ex hac parte sufficiens est ad rationem legis, quia iam imponit aliquam necessitatem, & excedit rationem consilij, & ideo à multis dicitur lex purè pœnalis.

Addimus verò necessariò inuoluere aliquam obligationem in conscientia, seu in illam tandem resolui, quia sine illa nec vera ratio legis subsisteret, nec vera necessitas moralis induci potest. Declaratur, quia si talis regula imponit pœnã transgressoribus, obligat illos in conscientia saltem vt patiantur pœnam, dat enim ius Superiori ad puniendum talem actum, quem punire iustè non posset, nisi regula illum sic prohibens posita fuisset: ergo necesse est vt obliget subditum etiam in conscientia ad parendum Superiori talem pœnam imponenti, id est, ad non resistendum illi violenter, si pœna consistat in passione, vel ad exequendam illam, si consistat in actione, & strictè præcipiatur. Vnde Martinus V. suprà adiunxit, *Per suos Superiores pro eorum excessu & transgressione ac modo culpæ iniungi valeat pœnitentia salutaris, quam suscipere, & adimplere teneantur.* Quocirca etiamsi regula non taxet certam pœnam eo ipso quòd regula est, subiicit hoc modo transgressorem iustæ pœnæ, siue immediatè, siue mediante aliqua culpa, alioqui non haberet in quo à mero consilio distingueretur, vt significauit Hieronymus lib. 1. contra Iouinian. dicens: *Quod præcipitur, imperatur; quod imperatur, necesse est fieri; quod si non fiat, pœnam habet.* & infrà, *Vbi consilium datur, offerentis consilium est; vbi præceptum, necessitas est seruientis*, habetur in c. *quisquis.* 14. q. 1. Vt ergo regula à mero consilio distinguatur, oportet vt necessitatem aliquam saltem ad pœnam inducat. 6. Semper tamen inuoluit aliquam obligationẽ in conscientia.

Cùm ergo hi tres modi obligandi possibiles sint in regula religiosa, non possumus in communi statuere quomodo de facto obliget: quia nullus ex dictis modis est simpliciter necessarius ad regulam religiosam vt sic, & in particulari potuerũt institutores religionum eligere vnum vel alium modum obligandi. Propter quod graues Doctores difficile putant definire de regula religiosa quomodo obliget. Veruntamen in communi loquendo (vt dixi) nihil aliud respondere possumus nisi obligare aliquo ex illis tribus modis, & ad nullum eorum necessariò determinari. In quo est aduertendum quod tomo præced. lib.10. dixi, votum obedientiæ non obligare immediatè ad seruandam regulam, nisi regula ipsa verbis satis expressis exigat voti obligationem. Et ideo non rectè censent qui putant regulam religiosam ex genere suo obligare ad mortale: quod senserunt Henricus, & alij, ex illo fundamento, quod voti obligatio ex genere suo obligat sub mortali; & obligatio regulæ est obligatio voti. Falsum est autem hoc fundamentum, quia votum non obligat ad seruandam regulam, sed ad obediendum secũdùm regulam: & ideo propria obligatio regulæ, vt sic, non ex voto obedientiæ, sed ex propria ratione legis, & ex principiis eius colligenda est. & hæc de prima parte tituli. 7. Quo ex tribus dictis modis regula religiosa obliget.

Assignantur principia ad dignoscendum quæ & qualis sit obligatio regularum.

Difficultas ergo superest, quomodo in particulari cognoscetur an aliqua regula religiosa obliget ad culpam grauem vel leuem, vel solùm ad pœnam. Quod quidem iudicabitur facilius ponderando, & expendendo verba vniuscuiusque regulæ, & considerando communem sensum, & consuetudinem vniuscuiusque religionis: & fortasse inferius 8.

inferiùs tractando de varietate religionum in 2. A tractatu aliquid de singulis attingemus. Nunc verò generalia quædam principia vel regulæ proponenda sunt. Quatuor ergo modis potest se habere quoad hanc partem aliqua regula vel institutum religionis. Primò, vt in eo distinctè, & (vt aiunt) in actu signato explicetur mentem religionis esse obligare in vi præcepti quantum potest iuxta vniuscuiusque materiæ capacitatem. Secundò, vt explicet eodem modo obligare ad veniale tantùm, & nunquam ad mortale ex vi regulæ, nisi vbi specialibus verbis fuerit maior rigor præcepti expresse declaratus. Tertiò, vt eodem expresso modo explicetur in regula non obligare in conscientia ad aliquam culpam etiam venialem, sed solùm reddere transgressorem reum B pœnæ. Quartò, vt nihil horum in regula declaretur, sed absolutè feratur ordinando, statuendo, aut præcipiendo quæ agenda sunt.

Notatio quadruplicis modi ferendi regulam. Primi. Secundi. Tertij. Quarti.

9. Ex his modis primus videtur posse accommodari ad regulam S. Francisci: nam (vt dicitur in Clement. *Exiui de paradiso.*) vbicumque in illa regula ponitur nomen *præcipiendi*, aut hoc verbum *teneantur*, aut æquiualens, censetur obligare sub mortali. Verum est tamen in regula ipsa primitiua hoc non explicari sub his formalibus verbis; tamen à Pontificibus ita declaratum est, quia consuetudo ipsius religionis ita etiam regulam declarauit, quod est signum hanc fuisse mentem C institutoris, & à principio ita fuisse intellectam. Iuxta hanc ergo interpretationem regula illa obligabit ad mortale, vbicunque fuerit constituta per modum præcepti, & materia capax sit. Aliæ verò regulæ, quæ non habent huiusmodi verbum, obligabunt iuxta modum infrà explicandum circa quartum membrum suprà positum, quia quoad eam partem nihil speciale declaratum est. Quocirca in rigore nullam inuenio religiosam regulam, in qua vniuersalis obligatio pro tota illa explicata sit, illo primo modo suprà declarato. Et iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quodlib. 1. art. D 20. talis modus regulæ non esset conueniens, aliàs status religiosus esset religiosis in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari.

De primo modo ferendi regulam.

10. Secundus modus regulæ suauior est, & ad tollenda pericula cautior, & ad inuitandum ad perfectionem sufficiens. Duas autem continet partes. Vna est negatiua, scilicet, non obligare ad mortale. & hæc est frequens in multis regulis, vt suprà citatum est de regula S. Hyeronymi ex Martino V. & de aliis infrà in 3. modo dicetur. Solùm aduerto, aliquando poni illam declarationem sine vlla exceptione, vt in dicto Breui Martini V. Nihilominus tamen subintelligenda necessariò E est exceptio aliqua. Prima, *nisi regula aliqua contineat materiam voti*, vt est, v.g. quæ prohibet habere proprium, quæ licèt ex vi regulæ non obliget sub mortali, obligat tamen ex vi voti. Secunda, *nisi aliqua regula in particulari expresse declaret talem obligationem*: nam, vt habet regula 34. iuris in 6. generi per speciem derogatur. Oportet tamen vt verba legis non possint aliter explicari: quando enim illa generalis declaratio est in regula, non sufficiunt simplicia verba quantumuis præceptiua, vt, *teneantur, præcipimus*, &c. ad inducendam dictam obligationem, quia propter hæc & similia verba ponitur illa declaratio, aliàs nullum ferè haberet effectum: necesse est ergo vt addatur aliud speciale signum indicans intentionem legislatoris esse obligare sub culpa graui, non obstante dicta generali declaratione. Hoc autem signum iuxta communem vsum duplex est. Vnum quando additur, *in virtute obedientiæ*: nam tunc expresse significatur actum illum constitui intra propriam & rigorosam materiam voti obedientiæ, seu exigi à religioso proprium obedientiæ debitum, quod ex genere suo obligat sub mortali. Alterum signum est quando additur pœna excommunicationis maioris ipso facto incurrendæ: quia talis censura non incurritur, nisi pro peccato mortali. Dixi autem, *ipso facto incurrendæ*, quia si solùm esset inferenda, licèt aliàs sint opiniones an hoc sit signum obligationis ad mortale, quas latè examinauimus lib. 4. de legibus cap. 18. à num. 16. in præsenti casu non debet censeri sufficiens: nam cùm supponatur generalis declaratio quòd regula non obligat ad mortale, vt in particula oppositum fiat, necesse est addi signum certissimum, & omni exceptione maius: illud autem non est huiusmodi, quia comminatio excommunicationis ferendæ & sæpe sistit in sola comminatione, & referri potest ad ipsos Prælatos, vt ipsi cogant per excommunicationem ad regulam seruandam; & tunc non erit obligatio ad mortale, donec Prælatus ponat præceptum ab homine sub illa rigorosa obligatione.

De secundo modo bipartito. Exponitur vna pars.

Vnum signũ exceptionis ab hoc secũdo modo.

Alterum signum.

11. Circa aliam partem affirmatiuam de obligatione ad veniale, aduertendum est dupliciter contineri posse in regula: primò explicitè, quia scilicet vtraque pars expresse declaratur; & tunc res est clara quantum ad generalem intentionem instituentis, licèt dubitari possit an extendatur ad omnes & singulas regulas, in quo ipsa verba talis declarationis præcipuè consideranda sunt: & deinde materia aut modus regularum. nam, vt significat D. Thom. dict. quodlib. & infrà in cap. seq. explicabimus, in regula nonnulla misceri solent, quæ sunt pura consilia, in quæ nulla obligatio in conscientia cadit etiam ad veniale: quod locum habet, non obstante prædicta generali declaratione, quia illa intelligitur fieri iuxta materiam proportionatam: huiusmodi autem est quidquid in regula habetur per modum præcepti, vel statuti aut ordinationis, non verò id quod solùm ponitur per modum consilij: quia illa declaratio non fit ad ponendam obligationem, vbi ex vi verborum non postulatur, sed ad limitandam illam, vbi ex modo regulæ postulatur. Tunc ergo in tali materia, quantumcumque grauis sit, obligatio est sub veniali; erit tamen maior in grauiori materia, semper tamen intra illam latitudinem. Alio modo potest illa pars contineri in regula solùm tacitè, seu præsumptiuè, quia scilicet solùm obligatio ad mortale negatur, de altera verò tacetur, vt fit in dicta declaratione Martini V. nam per hoc admitti seu relinqui videtur, iuxta cap. *nonne*; de præsumptionibus. quæ præsumptio erit euidentior si in regula ipsa expresse supponatur in generali, *obligatio in conscientia*: nam cùm hæc duplex tantùm sit, exclusa vna, tantùm relinquitur altera. Si autem illa generalis declaratio non habetur, res est magis dubia, quia datur tertium membrum quo possit regula obligare, vt suprà diximus. Nihilominus, quia illa duo membra incompatibilia non sunt, imò valde germana, scilicet obligare ad culpam venialem, & ad aliquam pœnam, ideo qui præcisè excludit obligationem ad culpam mortalem, videtur planè totam aliam obligationem, quæ ex vi legis inferri potest, admittere: quod probabilius fiet ex his quæ in quarto puncto dicemus.

Exponitur altera pars eiusdem secũdi modi.

D. Thom.

Hinc

12. De tertio modo. D.Thom. Hinc ergo ortus est tertius modus ferendi, & expresse declarandi regulam, vt neque ad veniale, neque ad mortale peccatum obliget. ita fit in religione Prædicatorum, vt refert D.Thom. 2.2. qu. 186. art. 9. ad 1. & significat suo tempore fuisse hoc singulare in illa religione. nam cum de aliis religionibus dixisset, regulam obligare saltem ad venialem culpam (quod infrà declarabimus) subdit, *In aliqua tamen religione, scilicet ordinis fratrum Prædicatorum, transgressio talis, vel omissio ex suo genere non obligat ad culpam neque mortalem, neque venialem, sed solùm ad pœnam taxatam sustinendam.* Vbi Caiet. addit, hanc declarationem non fuisse in illo ordine à principio eius, sed factam esse in secũdo Capitulo generali anno 1237. Non exponit autem an declaratio illa cadat etiam in regulam D. Augustini, quatenus eam dicta religio profitetur, vel solùm in proprias constitutiones eiusdem religionis. Nam si vera est differentia inter regulam & constitutiones, quam suprà c. 1. num. 5. ex Antonino & aliis retuli, non potuit illa religio regulæ obligationem moderari, sed solùm suarum cõstitutionum: & hoc videntur sonare verba, quæ Caiet. refert, *Nolumus quòd statuta nostra obligent ad culpam, sed solùm ad pœnam.* Verius tamen existimo declarationem illam extendi etiam ad ipsam regulam. Nam D.Th. de ipsa regula loquitur, & ratio eadem est in illa: & pobabilius existimo esse in tota religione potestatem ad hanc declarationem seu moderationem faciendam etiam in regula, vt suprà dixi.

Caiet.

13. Ex obligatione directa ad solã pœnam resultat per consequentiam obligatio aliqua in consciẽtia. Notanda sunt etiam illa verba, *sed solùm ad pœnam taxatam sustinendam.* Circa quæ Caietanus dubitat, an hæc sit obligatio in conscientia, necne; & negatiuè respondet: quia declaratio regulæ excludens ab illa obligationem in conscientia vniuersalis est; ergo nec circa sustinendam pœnã illam relinquit. In quo videtur contrarius his quæ suprà num. 6. diximus; sed non est, quia loquitur præcisè & ex vi regulæ, & de directa obligatione eius: nos autem loquuti sumus de obligatione consequente ex natura rei, vel ex præcepto Superioris. Itaque si regula imponat pœnam ipso facto à subdito exequendam, & non infligatur à Prælato (id enim facere potest, & solet, vt ibidem Caiet. refert) non magis obligat in conscientia ad exequendam pœnam; quàm ad non committendam transgressionem: quia declaratio vniuersalis est; vt rectè Caietanus argumentatur; si autem pœna per Prælatum imponenda est, vel consistit in actione exequenda ab ipsomet subdito ad præceptum Prælati, & tunc iuxta modum præcepti erit modus obligationis: vnde, si præceptum fuerit rigorosè positum, erit quidem obligatio ex vi præcepti, non ex vi solius regulæ. Vel pœna solùm passiuè sustinenda est à subdito, & tunc non habet locum directa obligatio in conscientia, quia hæc non est ad patiendum, sed ad agendum, quanuis intelligi possit obligatio ad non resistendum violenter, ad quod videtur teneri subditus ex vi subiectionis & obedientiæ. Dices, nulla ergo obligatio oritur ex hac lege pœnali, nam tota hæc oritur ex vi obedientiæ debitæ Prælato. Respondetur, Regula tunc facit vt illa pœnalitas per modum supplicij & vindicationis sit materia obedientiæ iustè impositæ; nam sine tali causa non posset Prælatus iustè vel rigorosè præcipere tallem actionem, vel cogere ad talem passionem. Et ita obligatio in conscientia, quæ ibi interuenire potest, radicaliter fundatur in regula, & in declaratione eius, prout à D. Thoma etiam insinuatur, dicit enim regulam non obligare ad culpam, sed ad pœnam, loquitur enim de obligatione in conscientia: sentit ergo in ordine ad pœnam oriri aliquam obligationem in conscientia, quæ non videtur posse esse alia nisi quæ à nobis explicata est.

14. Hic tertius modus ferendi regulam distinctè habetur in Societate. Et iuxta hæc (vt Caietanus etiam dixit) intelligenda est omnis alia regula, quæ similem habuerit declarationem, qualem habet nostra Societas distinctissimam, & tollentem omnem dubitationem. 6. p. suarum constit. cap. 5. vbi dicitur, vniuersas constitutiones, declarationes, aut ordinationes, exceptis tantùm Societatis votis, non inducere obligationem ad peccatum mortale, vel veniale, nisi addantur expressa signa huius obligationis, vbi ponuntur hæc duo, *in nomine Domini nostri Iesu Christi*, vel *in virtute obedientiæ*, tanquam specialia religionis. Supponitur autem aliud signum de pœna excommunicationis, vt generale ex vi iuris communis, quo interdum etiam vtuntur cõstitutiones Societatis, vt infrà videbimus. Est autem peculiare in illa declaratione, vt nulla mentio in ea fiat obligationis ad pœnam, & in tota regula Societatis hoc specialiter obseruari potest, vt rarissimè pœna aliqua taxetur, neque illius comminatio fiat, sed simpliciter quæ agenda sunt, statuantur. Quod non ideo fit, quia ex regulis ipsis non sequatur obligatio ad aliquam pœnam; hoc enim, vt diximus, & ex natura rei sequitur, & ad disciplinam religiosam necessarium est, quæ in Societate exactè retinetur appositis per Superiores pœnitentiis pro leuissimis etiam contra regulam transgressionibus: sed voluit nobis significare S.P.N. Ignatius, primò alumnos suos amore potiùs, quàm timore regendos esse: vnde in citato loco concludit, *& loco timoris offensæ succedat amor, & desiderium omnis perfectionis, & vt maior gloria & laus Christi creatoris, ac Domini nostri consequatur.* Deinde voluit vt quando contigerit aliquem in regulæ obseruatione deficere, non solùm patienter sustineatur pœna, sed etiam voluntariè, ac studiosè procuretur: & ideo p. 3. constit. cap. 1. §. 28. & in summario constit. §. 51. *Aliquoties* (inquit) *singulis annis omnes à Superiore sibi pœnitentias iniungi propter defectum obseruationis regularum putant, vt hæc cura indicium sit illius, quam de suo profectu spirituali in via Dei quisque habet.*

CAPVT III.

Quomodo dignoscatur regulam obligare, quando id non exprimit.

1. QVartus modus ferendi regulam religiosam propositus præced. cap. num. 8. atque in præsenti separatim tractandus, quia vberiorem doctrinam continet, vsitatus fuit ab antiquis Patribus, simpliciter enim regulam constituebant, & modum obligationis eius non declarabant: & ideo difficile est indicare quæ obligatio ex tali regula nascatur in profitentibus illam non ratione voti adiuncti (de hoc enim iam suprà dictum est) sed ratione sui, quatenus est quædam lex talis communitatis, quam seruare tenentur qui efficiuntur membra eius. Et est ratio dubij, quia regula est vera lex, vt suprà dixi, & vtitur propriis verbis præceptiuis: ergo obligat cum omni rigore legis, id est, ad peccatum etiam mortale, quando materia est capax. Consequentia probatur ex declaratione Pontificis in dicta Clement. *Exiuit.* vbi ex

Arguitur hunc quartum modum semper importare grauem obligationem.

eo quòd S. Franciscus in sua regula ad quædam apponit verbum præcepti, vel æquipollentis, colligit obligationem eius sub culpa graui. Minor autem patet ex regula Augustini, in cuius initio ponit. *Hæc sunt quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti.* Et in fine ait: *Vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Domino: vbi autem sibi quicunque vestrûm videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt debitum dimittatur.* in quibus verbis significat, hunc defectum in regula non esse absque culpa coram Deo. Et S. Benedictus in Prologo suæ regulæ sic incipit, *Ausculta ô fili præcepta magistri*, &c. & de illa sic scribit Bernardus lib. de Præcepto, & dispensatione, cap. 2. *Vniuersa Benedicti instituta non profitentibus quidem monita tantùm seu consilia censenda sunt, nec grauant non obseruata, cùm tamen profitentibus in præcepto, præuaricantibus in crimina fiant.* Regula etiam S. Pachomij sic incipit. *Hæc sunt præcepta vitalia à tribus maioribus tradita.*

August. *Benedict.* *Bernard.* *Pachom.*

2. Prima opinio in præsenti cap.

In hac re tres possunt esse sententiæ. Prima est, huiusmodi regulam vi sua, & ex primaria intentione instituentium obligare ad culpam quantum potest iuxta vim verborum, & capacitatem materiæ. Pro qua sententia citari possunt Henricus & Ioannes de Neapoli, quos suprà retulimus, qui magis videntur loqui ratione voti, quàm in virtute legis. Hanc verò sententiam circa regulam Augustini ferè sequitur Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 6. & de regula S. Benedicti ex parte idem tenet Turrecremata tract. 5. & 6. in illam, vbi ponderat verba Prologi, *Ausculta ô fili præcepta magistri, & admonitionem tui patris libenter excipe.* Ex quibus colligit regulam obligare quoad præcepta cum toto rigore, quanuis quoad admonitiones non ita obliget. Quoad modum autem distinguendi obscurè loquitur, quia non ex verbis, sed ex materia putat esse distinguenda; nam si contineant finem regulæ, vel sint essentialiter necessaria ad illum, non putat esse præcepta, etiamsi per modum præcepti ferantur. Ex qua declaratione, si rectè attendatur, nihil firmum colligi potest, sed potiùs ex illa sequitur regulam, vt regulam non inducere obligationem, sed res ipsas, quæ continentur in regula, aliquando afferre obligationem, vel ex natura sua, vel ratione voti. Et in idem ferè redit sententia Antonini, vnde nullum inuenio authorem, qui hanc sententiam expresse asserat, quanuis multi Canonistæ illi faueant, dum asserunt regulam religionis, si vtatur verbis præceptiuis, aut æquiualentibus, & materia aliàs grauis sit, obligare ad mortale, nullam ferè in hoc differentiam facientes inter præcepta regulæ religiosæ, & quælibet alia præcepta iuris canonici, vt videre licet in Panormitano in cap. *nam concupiscentiam.* de Constit. & in cap. *relatum*, ne clerici vel monachi Felin. in dict. c. *nam concupiscentiam.* n. 9. & aliis quos referunt; putántque esse sententiam D. Thomæ 2. 2. quæst. 186. art. 9. quia ibi ait regulam obligare ad mortale ratione præcepti, si in ea sit expressum: quia tunc pertinet regula ad substantialia religionis, scilicet ad votum obedientiæ, quod est fundamentum dictorum authorum. Non declarat autem D. Thomas quando regula contineat præceptum. Et eodem ferè modo loquitur in quodlib. 1. art. 20. vbi distinguit in regula tria præcepta, statuta seu ordinationes, & monitiones seu consilia; & quoad præcepta affirmat obligare sub mortali, quoad alia negat: non tamen declarat quomodo obligent statuta, aut monitiones, nec quomodo illa tria sint in regula distinguenda, an ex verbis, vel ex rebus.

Dictæ opinionis nullus author expresse.

Felin. *D. Thom.*

Secunda ergo opinio esse potest, regulam religiosam, si de obligatione eius nulla fiat in ea generalis declaratio, nullam obligationem ad mortale peccatum inducere, quantumcunque verbis præceptiuis vtatur, nisi vel aliquo speciali verbo ostendat ferre præceptum sub virtute voti obedientiæ, vel talem addat pœnam, quæ planè indicet lapsum grauem, vel nisi consuetudo ita fuerit regulam interpretata: nihilominus tamen obligare ad omnia, quæ in ipsa continentur sub veniali. Prior pars probatur primò ex discursu D. Thomæ in illo quodlib. nam sancti Patres, qui religiones instituerunt, noluerunt hominibus iniicere damnationis laqueum, sed potiùs viam salutis ita ordinare, vt illius periculum esse non posset: ergo non habuerunt intentionem multiplicandi præcepta obligantia ad mortale, nam illa non possent non esse in laqueum respectu totius communitatis, in qua plures infirmos & fragiles esse necesse est: ergo quoties verba omnino non cogunt ad intelligendum huiusmodi fuisse intentionem fundatoris, præsumenda non est. Secundò id colligi potest ex ipso nomine regulæ, quod de se non vendicat rigorosam vim præcipiendi, sed dirigendi, & instruendi. Vnde licèt sub generali regula in aliquibus particularibus ponatur verbum imperandi, vel in actu signato, vt, *præcipimus, mandamus*, vel in actu exercito, vt, *omnes hoc faciant, caueant*, &c. non est sufficiens signum rigorosi præcepti, nam sæpe vti solemus illis verbis ad explicandam simplicem ordinationem, sicut pater imperat filio sine intentione rigorosè obligandi in conscientia: vel sicut dicitur Matth. 7. *Præcepit eis ne cui dicerent.* Sic etiam Clemens I. ep. 5. *Doctrinis (inquit) & exemplis Apostolorum obedire præcipimus.* quod explicat Glossa, id est, monemus: in c. *dilectissimis.* 12. quæst. 1. Vel saltem est certum sub illa voce etiam monitiones comprehēdi, quia in Apostolorum doctrinis & exemplis tam præcepta, quàm consilia continentur. Igitur ex subiecta materia, & circunstantiis lenitur sæpe rigor illius vocis. Vnde Nauar. cap. 23. Summæ num. 50. dixit, illa verba ex originaria significatione non indicare obligationem ad mortale, & in dubio potiùs interpretanda esse de veniali, præsertim si aliquæ coniecturæ adiungantur, quæ in præsenti sunt: Primùm, quòd talia verba ponuntur sub generali titulo regulæ, & non rigorosæ legis. Secundùm, quòd eodem tenore ponuntur in rebus leuioribus. Tertiùm, quòd ad finem intentum per regulam nec necessaria, nec conueniens erat talis obligatio.

3. Secunda opinio bipartita.

Clemens. *Glossa.* *Nauar.*

4. Altera verò pars de obligatione ad veniale colligitur ex D. Thoma dict. q. 186. art. 9. ad primum. vbi ait, omnia quæ fiunt contra regulam, & non rigorosè, neque ex voto præcipiuntur, esse peccata venialia: & idem sentit in alio loco quodlib. 1. quoad eam partem regulæ quam dicit continere ordinationes seu statuta. Idémque intelligit de omni regula, in qua expresse non declaratur intentionem fundatorum esse hanc obligationem excludere. Et Caiet. dict. art. 9. circa ad secundum in fine, & tomo 1. Opusc. tract. 25. q. 1. ait, regulam Augustini ex se obligare ad veniale ratione verbi *præcipimus* in principio eius positi. Quod etiam sentiunt Vmbertus, & Ioannes Dominicus in expositione eiusdem regulæ, quos refert Anton. suprà §. 5. & 6. quanuis concedant aliqua esse in regula, quæ sunt tantùm consilia. Eodem ferè modo sentit Turrecrem. de regula S. Benedicti quem

D. Thom. *Caiet.* *Vmbert.* *Ioan. Dom.* *Anton.* *Turrecrem.*

quem Antonin. §. 7. latè refert. Ac denique authores omnes citati in præcedenti opinione, à fortiori hoc sentiunt. Et D. Bernard. lib. de præcepto & dispensat. cap. 12. & sequentibus. vbi hanc regulam constituit, *Vniuersorum, quæ per se, aut propter se nec bona nec mala sunt, aut diuina institutione, aut propria cuiusque professione fixa non sunt, non iussa quidem licitè, vtrumlibet, vel admittantur, vel omittantur, iussa verò sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnantur.* Sentit ergo quæ sunt in regula (de his enim tractat) secluso contemptu sine mortali omitti; hoc enim vocat crimen, non tamen sine aliqua culpa, etiamsi ex negligentia fiat, quæ ad minimum erit venialis. Ratio esse potest, prima ex D. Thoma, quia transgressio regulæ est quædam dispositio ad transgredienda principalia vota, nam ad illorum obseruantiam ordinantur regula, & omnia instituta regularia: ergo illa transgressio est quædam dispositio ad peccandum mortaliter: ergo est peccatum veniale, nam propria ratio eius est vt sit dispositio ad mortale. Secunda, quia verba regulæ sunt præceptiua, vel ordinatiua: ergo vi sua inducunt aliquam obligationem, & intentio legislatoris quoad hanc partem præsumitur conformis significationi verborum: quia cessant coniecturæ omnes factæ de obligatione sub mortali, nam hæc minor obligatio est satis consentanea fini regulæ & institutoris eius, & est valde intrinseca ex vi talis modi ordinandi: ergo nisi expressa & quasi reflexa intentione excludatur, semper inest ex vi regulæ.

Bernard.

Arguitur item ratione. Prima. Secunda.

5. Tertia sententia est, regulam religiosam simpliciter latam, siue ordinatiuis, siue præceptiuis verbis, de se non obligare ad culpam mortalem, aut venialem, nisi quando vel in ipsa regula hoc specialiter declaratur, vel ex aliis circunstantiis id colligitur, vel consuetudine ita receptum ac interpretatum est. Fundamentum huius sententiæ esse debet, quia intentio ferentis talem regulam non est huiusmodi obligationem imponere, sed solùm directionem & instructionem tradere, iuxta quam religiosi viuere, & gubernari debeant. Coniectura autem huius intentionis est primò, quia hoc sufficit, & est magis accommodatum ad finem regulæ. Secundò, quia vel illa obligatio oriretur ex voto, vel ex iurisdictione; non ex iurisdictione, quia regulæ factæ sunt ab institutoribus religionum, priusquam propriam iurisdictionem Ecclesiasticam haberent, vt constat de S. Benedicto, & de S. Augustino, qui regulam fecisse creditur priusquam esset Episcopus. Et licèt Episcopi, vel Pontifices tales regulas postea approbauerint, non tamen ideo addiderunt vim præcepti, sed solùm approbarunt, & confirmarunt illas, vt obseruantias regulares aptas ad consequendam perfectionem, vt in simili dixit Nauarr. Comment. 4. de Regular. num. 29. & seq. Neque etiam oritur ex voto obedientiæ: quia, vt suprà dixi, religiosus non vouet seruare regulam, sed obedire secundùm regulam; & ideo, donec Prælati præceptum accedat, non obligat regula in conscientia, nisi ad hoc solùm, vt religiosus sit paratus subiici disciplinæ religiosæ secundùm regulam. Vnde argumentor tertiò, quia non magis obligat regula scripta, quàm Prælati iussio: sed Prælatus cùm iubet aliquid ordinario modo, siue vtatur verbo mandandi, siue aliis simplicioribus, non obligat in conscientia: nec censetur præcipere vt iurisdictione vtens, sed vt spiritualis pater: neque etiam censetur rigorosè exigere promissam obedientiam, donec expressis, & quasi præscriptis verbis id declaret: ergo eodem modo de regula censendum est.

Tertia opinio, eiúsque fundamentum.

Suadetur primò. Secundò. Nauar. Tertiò.

Inter has sententias difficile est ferre iudicium, quia difficile est intentionem authoris vniuscuiusque regulæ coniectari: nam simplicia verba reuera ad hoc non sufficiunt, vt generaliter dixit Nauarr. dict. c. 23. Summæ, n. 50. & in religiosa regula propter speciales rationes maximè locum habet, vt omnia adducta declarant. Hæc autem ipsa difficultas satis persuadet, quòd ad obligationem peccati mortalis attinet, admittendam non esse in regula, nisi vel apertè contineat materiam voti, vt est apud Augustinum illa, *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia*, vel nisi contineat materiam aliàs per se necessariam, vt est illud apud eundem August. *Vbicunque fœminæ sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite*; & illud, *Qui conuitio, vel maledicto, vel criminis obiectu aliquem læsit, meminerit satisfactionem, quantocius curare quod fecit; & ille, qui læsus est, sine disceptatione dimittere.* Vel denique nisi speciali aliquo signo, aut spirituali pœna necessitas præcepti sub graui culpa apertè significetur; cuius membri exemplum in materia aliàs non necessaria (vt verum fatear) in regulis Basilij, Augustini, aut Benedicti non inuenio, neque in regulis Pachomij, neque in illis, quæ circunferuntur nomine Hieronymi: neque in regula Carmelitarum alia verba inuenio præter hæc: *Debeatis, non liceat, ieiunent*, &c. quæ etiam in rigorosis seu propriè dictis legibus non solent grauem obligationem indicare. 6.

Authoris opinio quãtum ad grauem obligationem. Nauar. August.

Solùm facit nobis negotium regula S. Francisci, præsertim addita expositione Pontificis, in dict. Clem. *Exiui.* Sed, si attentè expendantur verba & circunstantiæ illius regulæ, facilè intelligetur nihil obstare dictam determinationem: nam tantùm in illa regula inuenitur hic modus loquendi, *Firmiter præcipio*; in quo Pontifex declarat rigorosum præceptum indicari, & meritò, tum quia in tribus illis locis sermo est de materia triũ votorum, in capit. 4. de paupertate, in 10. de obedientia, in 11. de castitate. Tum etiam, quia ille modus exaggerationis, *Firmiter præcipio*, indicat obligationem, & (vt sic dicam) voti firmitatem. Tum etiam, quia in illa regula valde accuratè distinguit Sanctus modum loquendi quando vult præcipere, vel quando vult tantùm monere aut exhortari, vel consulere. Est etiam aliud in illa regula peculiare, quòd in ea fit promissio seruandi talem regulam; ex qua promissione colligit Pontifex rigorosam obligationem regulæ quoad ea quæ sub dictis verbis præcipit. Præter illa tamen tria loca, sunt alia, in quibus ponuntur hæc verba, *teneantur*, vel *non debeant*, quæ Pontifex fatetur in rigore non æquiualere verbis præceptiuis, ibi, *Licèt fratres non ad omnia, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur; expedit tamen*, &c. Vnde quæ postea ipse declarat habere vim præcepti, speciale est ratione materiæ, v.g. voti paupertatis, vel alterius similis in eis contenti, vel etiam ex circunstantiis, & consuetudine ac traditione illius ordinis, quæ ita intellexerat, & obseruauerat illa præcepta, vt de ieiunio, & similibus. 7.

Non obstat proximè dictis regula S. Francisc. aut pontificia eius declaratio.

Quod verò spectat ad obligationem peccati venialis, non est multum contendendum: quia vix potest separari venialis culpa à transgressione regulæ, vt statim dicam. num. 12. Et ideo verisimile est, vbi expresè non excluditur hæc obligatio, induci per propria statuta, & constitutiones regulæ. 8.

Item eiusdem opinio quantum ad leuem obligationem culpæ venialis, quid.

D. Thom.

regulæ. Dico autem, *per propria statuta*, propter distinctionem D. Thomæ, quæ valde notanda est; quia in regulis misceri solent alia quæ sunt pura consilia, quæ ex omnium sententia nullam obligationem inducunt, sicut in lege Euangelica sunt consilia nullam obligationem inducentia, vt præter Hieronymum suprà citatum explicat Augustinus de sancta virginitate, cap. 4. Et optimè Chrysostomus tomo 4. homil. in id, *Salutate Priscillam, & Aquilam*, quæ habetur post commentariũ in Epist. ad Roman. Discernere autem illa duo interdum est facile ex verbis, vt clariùs patet in regula Francisci, quàm in aliis: interdum verò ex materia, & ex modo doctrinæ, quæ potius præponitur per modum recordationis, quàm ordinationis, vt est in regula Benedicti statim in principio, *Abbas semper meminisse debet*, &c. & alia multa similia sunt in illa regula, & nonnulla in regula Augustini, quamuis in ea frequentiùs ordinando & statuendo loquatur. In regula autem Basilij, prout in eius operibus nunc habetur, etiãsi quædam habeant nomen Regularum, & aliæ Constitutionum, omnes traduntur magis per modum doctrinæ & consiliorum, quàm statutorum: tamen in regula Carmelitarum, quæ censetur esse Basilij, distinctè ponuntur priùs statuta, & postea exhortationes, quæ vtplurimum tantùm continent consilium, vel commemorationem Euangelicæ doctrinæ. Hæc ergo consilia, & exhortationes per se nullam obligationem inducũt, præter eam, quam ex natura rei vel ex Euangelio habent res, de quibus fiunt. Statuta verò videntur inducere obligationem saltem sub veniali culpa, vbi aliud non explicatur. Quamuis multum in hoc valeat consuetudo, & communis sensus religionis: nam ad interpretandam legem plurimum valet, & ideo potest ei adiicere obligationem, vel tollere.

August. Chrysost.

Quomodo in variis religionibus discernatur regula à mero consilio.

9\. Quomodo in religione prædicatorum idem discernatur.

Atque hæc distinctio inter statuta & consilia notari etiam potest in illis regulis, quæ expresè excludunt obligationem ad culpam etiam venialem: nam statuta illarum obligabunt ad pœnam: mera autem consilia neque etiam ad pœnam videntur obligare; quia nullam omnino necessitatem inducunt, aliàs non haberent in quo ab statutis talis regulæ distinguerentur. Imò in religione Prædicatorum videtur non incurri debitum pœnæ, nisi per transgressionem regulæ imponentis & taxantis illam; quia declaratio generalis est, vt regula solùm obliget ad sustinendam pœnam taxatam in ea. Vnde solùm illa capitula regulæ, & constitutiones, quæ sub pœna aliquo modo taxata aliquid ordinauerint, habebunt rationem statutorum, reliqua verò erunt mera consilia, nisi ex eis, vel ex vsu constet propter eorum transgressionem solere Prælatos pœnitentias iniungere suo arbitrio taxandas, nam hoc satis erit vt habeant vim statutorum.

10\. Quomodo item in Societate.

Vnde in Societate cùm nulla sit ordinariè obligatio ad culpam, nec taxatæ pœnæ comminatio, omnes regulæ & constitutiones censentur esse non tantùm consilia, sed statuta, quia de omnibus exigitur perfecta obseruantia in eisdemmet Constitutionibus, 6.p.c.5.& p.10.§.13. & pro cuiuscunque trangressione possunt Prælati accommodatam pœnitentiam iniũgere. Quare vix possum in eis distinguere cõsilia ab statutis, nisi fortasse ex parte materiæ. Nam in regula Societatis multa sunt, quæ solùm generaliter componunt interiorem hominem, & nihil externum, aut in particulari seu certis temporibus agendum statuit, vt cùm dicitur, curandum esse ei qui Socie-

A tatem ingrediiur, vt *omnem carnis affectum erga sanguine iunctos exuat, & illam in spiritualem conuertat.* Et illud, *Diligenter animaduertant oportet quantòpere iuuet ad vitæ spiritulis profectum omnino & non ex parte abhorrere ab his omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur*, &c. & similia multa, quæ in Summario Constit. collecta sunt. Reliqua verò omnia, quæ aliquid determinatè agendum ordinant, vel prohibent, propria statuta sunt, quæ necesse est aliquo modo versari circa exteriores actus; nam licèt etiam dentur statuta de actibus mentalibus, tamen quatenus ad illa præscribunt certum tempus, in quo postulant vacationem ab aliis actibus externis, respiciunt etiam exteriorem

In Summario §.8.& 11.

B obseruantiam. Ita ergo possunt aliquo modo in illa regula statuta à consiliis distingui: ita tamen hoc est accipiendum, vt etiam illa, quæ dicuntur consilia, censeantur specialiter proposita professoribus huius regulæ, vt & ad illa aspirare debeant, & secundùm illam seu in ordine ad illam regi à Superioribus possint, & ordinationes recipere: vnde solùm videntur ab aliis in hoc differre, quòd defectus vel imperfectiones contra illa puniri non possunt: quia pro actibus internis nullus ab homine iudicatur, vel punitur, etiamsi puniri possit pro externis defectibus, qui illam internam imperfectionem indicant: vel etiam per voluntariam confessionem talis defectus in-

Temperantur proximè dicta de Societate.

C terni extra Sacramentum factam possint per correctionem religiosam tales defectus puniri. Et ad hoc etiam extendi posset illa regula Societatis, quæ iubet aliquoties postulare pœnitentiam propter defectus regularum. Atque ita in Societatis instituto seclusis rigorosis præceptis, quæ præter vota ferè nulla sunt, parua est inter consilia & statuta distinctio.

In Summario §.51.

11\. Dubitatur an reuera frangi possit regula non obligans ad peccatum, absque omni peccato. Ratio dubitandi.

Vltimò dubitari hìc potest, quomodo transgressio statuti seu constitutionis sine legitima causa excusante facta possit non esse aliquod peccatum. Nam eo ipso quòd aliquis est membrum alicuius Reipub. obligatur in conscientia ad seruandas leges eius: sed statuta & constitutiones sunt

D leges huius religionis; eo ergo ipso quòd quis est membrum religionis, obligatur in conscientia ad seruandas illas: ergo non potest vitare peccatum saltem veniale in earum transgressione, nisi ex dispensatione, vel iusta epiikeia. Confirmatur: nam *turpis est pars, quæ discordat à toto:* quæ disproportio sufficit ad culpam venialem, iuxta vulgarem sententiam Augustini communiter receptam in materia de legibus: sed hanc improportionem incurrit religiosus quoties ex puro arbitrio aut negligentia transgreditur regulam: ergo. Propter hæc dicunt aliqui, religiosum transgredientem quodcunque statutum regulæ, etiam minimum, non excusari à culpa veniali, quãtumcunque institutor expresè declaret regulam non

Eius confirmatio.

E obligare etiam ad veniale. Quia licèt per se & directè obligare nolit, non potest excludere naturalem obligationem quæ indirectè sequitur, posita lege. Sicut legislator quantumcunque nolit se obligare, tenetur seruare legem à se latam ex illo principio naturali, *Patere legem, quam ipse tuleris.* Vel sicut dispensatus in lege positiua validè & sine causa, peccat, saltem venialiter, vtendo dispensatione ratione illius principij, *Turpis est pars*, &c.

12\. Contraria sententia vera.

Sed hæc sententia mihi non placet, quia repugnat menti & intentioni talium religionum, & authorum earum, & inutiles reddit conatus eorum: quid enim refert propter maiorem securitatem,

ratem, & ad tollendos laqueos nolle directè obligare ad culpam venialem, ſi eo ipſo neceſſariò inciditur in eandem obligationem alio titulo, præſertim cùm id ſine ſufficienti fundamento dicatur, vt oſtendam. Dico ergo, facilè intelligi poſſe in hac tranſgreſſione, per ſe loquendo, non eſſe culpam venialem, licet per accidens frequenter incurratur. Declaro vtrumque diſtinguendo duplicem tranſgreſſionem, per commiſſionem, vel omiſſionem: & in vtraque diſtinguendo duo, ſcilicet opus, & quòd ſine licentia fiat, & omittere petitionem licentiæ ad id faciendum. Quando ergo actus qui fit, eſt prohibitus per regulam, & ſupponitur non malus de ſe nec per Eccleſiaſticam prohibitionem (alioqui habebit aliunde malitiam non ex regula) tunc conſiderandum eſt motiuum propter quod fit talis actus: nam ſi illud re vera eſt honeſtum, actus nullum peccatum erit; quia ſola oppoſitio ad regulam, vel omiſſio petitionis licentiæ, non eſt circunſtantia ſufficiens ad vitiandum actum, cùm non ſit talis prohibitio, quæ ex intentione prohibentis reddat actum malum, quia hoc ipſe declarat cùm dicit nolle obligare in conſcientia. Quia verò raro contingit, religioſum operari ex motiuo honeſto quando operatur contra regulam, ſed ex aliqua otioſitate, vel delectatione; ideo frequenter hoc non fit ſine culpa veniali.

Quomodo vera ſit hæc ſententia in cõmiſſione contra regulam.

13. Quomodo item vera in omiſſione regulæ.

Idem cum proportione dicendum eſt de omiſſione regulæ contraria, nam ex illo capite non eſt mala ſolùm quia prohibita, & ideo non eſt per ſe mala: per accidens autem erit ex voluntate qua eſt voluntaria. Quod duobus modis eſſe poteſt, ſcilicet, vel in actu poſitiuo, qui eſt cauſa eius, vel in ſe. Priori modo iudicanda eſt iuxta qualitatem actus: vt ſi quis omittat orationem hoc tempore iniunctam per regulam propter ſtudium; conſiderandum eſt quo motiuo vacetur ſtudio: nam ſi ſit honeſtum, & cum aliis circunſtantiis intrinſecè requiſitis ad talem actum, ex ſolo capite illius omiſſionis non eſt malum, quia ipſa omiſſio per ſe mala non eſt, & ita nullum ibi interuenit peccatum. Quia verò motiuum honeſtum non inducit ad agendum contra regulam, ideo frequenter talis actus eſt culpabilis ratione extrinſeci finis. Quòd ſi omiſſio conſideretur vt in ſe voluntaria, ſubdiſtinguendum eſt, nam poteſt eſſe voluntaria tantùm indirectè, quia non aduertit, quanuis poſſet: & tunc cenſeo ſemper excuſari omnem culpam in tali omiſſione, etiamſi interueniat aliqua negligentia in conſiderando; quia hæc ipſa negligentia, licèt ſit minùs perfecta, non eſt mala, quia nec eſt intrinſecè mala, neque interuenit prohibitio, quę reddat illam malam. Imò, licèt illa inaduertentia vel negligentia proueniat ex præcedente occupatione aliàs culpabili, non fiet inde omiſſio mala: quia illa præcedens culpa non eſt cauſa talis omiſſionis, & licèt ſit cauſa eius, non inde aggrauatur in malitia ſua, cùm aliunde ipſa omiſſio in ſe mala nõ ſit. Poteſt denique ipſa omiſſio eſſe directè & in ſe voluntaria, vt ſi quis nolit, v.g. orare: & tunc licèt obiectum illius volitionis non ſit malum, quia illa omiſſio in ſe mala non eſt: de ipſo tamen actu volendi ſeu nolendi, prout in indiuiduo fit, iudicandum eſt iuxta motiuum eius. nam ſi ſit honeſtum, etiam voluntas erit honeſta: ſi autem ſit turpe, erit voluntas mala: ſi denique ſit indifferens, vt delectatio aliqua, vel fuga alicuius laboris, actus erit in indiuiduo otioſus, & conſequenter peccatum veniale. Et huiuſmodi frequentiùs eſſe ſolent tales omiſſiones, fiunt enim ex quadam animi tepiditate ad ſuperandam aliquam difficultatem, & ideo practicè vix fiunt ſine aliqua culpa veniali, non propter obligationem regulæ, ſed propter irrationabilem volendi, vel nolendi modum in indiuiduo. Quod patet, nam in actibus etiam conſiliorum contingere poteſt hic modus peccandi venialiter, vt ſi quis directè nolit eſſe religioſus otioſè, & ſine vlla rationabili cauſa habendo hunc actum.

14. Quomodo denique ſit vera in omiſſione licentiæ petendæ.

Idem iudicium eſt de omiſſione petendi licentiam, quæ ſemper coniungitur cum huiuſmodi regulæ tranſgreſſione, imò in illa maximè conſiſtit. Nam ſi actus præſcriptus à regula omitteretur, vel contrarius fieret cum licentia Prælati, non eſſet tranſgreſſio: ergo ſi quid malitiæ eſt in tali actu, videtur maximè conſiſtere in non petenda licentia. Conſiderandum ergo eſt quomodo omittatur eius petitio, an directè, vel indirectè, & applicanda eſt doctrina tradita: nam hæc etiam omiſſio in ſe mala non eſt, cùm obligatio ad talem licentiam petendam ſolùm ſit ex regula, quæ ad culpam non obligat, vt ſupponimus. Poteſt etiam interdum contingere, vt petita licentia, & non obtenta quis operetur, vel omittat contra regulam: & tunc eſt nonnullum periculum contemptus, de quo ſtatim diſputabimus ſequenti cap. ſecluſo autem contemptu, etiam tunc non eſt per ſe mala illa operatio vel omiſſio, ſed iudicandum de illa eſt iuxta motiuum operandi, & regulas poſitas, quia etiam tunc actus non eſt intrinſecè malus, neque etiam interuenit ſufficiens prohibitio, quæ illum reddat malum: ſuppono enim Prælatum negando licentiam non imponere nouum præceptum obligans in conſcientia, nam tunc eſſet noua obligatio, ſed non ex vi regulæ.

15. Ad rationẽ dubitandi in num. 11.

Ad rationem ergo dubitandi reſpondetur, mẽbrum communitatis obligari quidem ad ſeruandas leges communitatis, non tamen aliter quàm illæ obligent: ſi illæ ergo ita ſunt impoſitæ, vt in conſcientia non obligent, nemo ſuſcipit maiorem obligationem eo quòd talem ſtatum profiteatur. Ad confirmationem reſpondetur, cùm dicitur turpem eſſe partem, &c. ſi per hoc ſignificetur operatio contra rectam rationem, intelligendum eſſe illud principium quando pars non conformatur toti in obſeruatione legis obligantis in conſcientia, quia tantùm huiuſmodi lex continet rectitudinem rationis neceſſariam ad honeſtatem morum; & ideo in præſenti non habet locum hoc principium ita intellectum, ſed ad ſummum poteſt dici religioſus tranſgreſſor regulæ, eſſe imperfecta pars, atque adeò turpis latiori modo, quia imperfectio latiùs patet quàm venialis culpa. Poſſet etiam incurrere turpitudinem peccati ex illo principio ratione ſcandali, & infamiæ religionis, & pro illius qualitate erit maior vel minor turpitudo. Denique alio etiam modo poteſt hæc pars turpis vocari, ſi velit ita eſſe tranſgreſſor regulæ, vt non ſubiaceat pœnæ ſeu diſciplinæ religioſæ: nam in hoc iam diſcordaret à toto in eo, ad quod in conſcientia tenetur, vt ſuprà explicatum eſt.

Ad confir. ibid.

***

CAPVT

CAPVT IV.

Vtrùm Religiosus teneatur sub præcepto ad non contemnendam regulam, & consequenter an teneatur ad progrediendum in via perfectionis secundùm regulam.

1. Pars affir. eiúsque authores. COmmunis sententia Doctorum est, quanuis religiosus non peccet per se transgrediendo regulam; si tamen id faciat ex contemptu, esse peccatum mortale, etiam in minimis. Quanuis enim hoc vltimum non omnes asserant, tamen D. Bernardus, qui videtur esse præcipuus author illius sententiæ, ita expressè loquitur in lib. de præcepto & dispensatione, eúmque absolutè sequuntur D. Thomas dist. 2.2.q.186. art.9. & hinc fortè in constitutionibus sui Ordinis cùm sæpe dicatur eas ad mortale non obligare, semper exceptio fit de contemptu. item Bonau. tom. 1. opusc.lib.2.Pharetræ,c.44. & plures alij quos retuli in opere de Legibus lib.3. cap.28. num.2. Explicans autem D.Thomas hunc contemptum, ait, transgressionem regulæ non obligare ad mortale, nisi propter contemptum regulæ; quia hoc directè contrariatur professioni, per quam aliquis vouit regularem vitam: vnde sentit tunc aliquid in particulari fieri contra regulam ex contemptu, quando simpliciter tota regula contemnitur, & ex illo absoluto contemptu deriuantur particulares transgressiones. Per contemptum autem regulæ videtur D.Thomas intelligere absolutum propositum non seruandi illam seu viuendi ita liberè ac si illa non esset. Quod apertiùs declarat in solutione ad tertium, dicens: *Tunc aliquis transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra regulam.* Sentit igitur D. Thom. hunc actum, *Nolo seruare regulam*, in religioso esse peccatum mortale, & consequenter teneri religiosum ex vi suæ professionis ad habendum propositum seruandi suam regulam: quam obligationem fundat in voto, quod religiosus facit regularis vitæ. Et hinc q. 184.art.5.ad secundum, dicit religiosum non profiteri se esse perfectum, sed tendere ad perfectionem, & ideo non esse mendacem licèt imperfectus sit: committere autem mendacium & simulationem *ex eo quòd ab intentione perfectionis animum reuocat.* Et quanuis non declaret illud mendacium esse peccatum mortale, tamen id planè sentit, quia tale mendacium est contra votum in materia graui. Vnde Caiet. ibi, *Tales* (inquit) *videntur in statu peccati mortalis in litera hac poni tanquam mendaces & simulatores facto.* Et infrà declarat, vt non reuocetur animus religiosi ab intentione proficiendi, necessarium esse vt religiosus habeat intentionem viuendi secundùm regulã & constitutiones, idque satis esse, quanuis in multis interdum delinquat. Sequitur hanc doctrinam Astensis lib.6.Summ.tit.47. quem refert & sequitur Angel.verb. *Religiosus.* num. 27. Armill. verb. *Religio.* num.3. Tabiena num.4. Et idem sentit Nauarr.Commenr.1.de Regularibus num.10.

2. Primum argum. pro hac parte affirm. Potéstque hæc sententia confirmari primò ex modo vouendi multarum religionum. Nam iuxta regulam S. Benedicti, cap.58. qui profitetur, promittit stabilitatem suam, & conuersionem morum suorum, & obedientiam coram Deo & sanctis eius. Vbi Turrecrem. aduertit, tria substantialia monasticæ professionis ibi tangi, scilicet stabilitatem, conuersionem morum, & obedientiam. Hæc autem conuersio morum, quam etiam Carthusienses, & alij promittunt, vt tomo præced. annotauimus, semper intelligitur secundùm regulam: quia religiosus non tenetur ad eos mores supererogationis, qui non continentur in sua regula, vel ad illam non reducuntur, vt eodem tomo tractando de obedientia diximus, & in particulari de Minoribus explicauerunt Nicolaus Pap. in cap. *exiit.* vers. *quem intellectum.* de verb.signif. in 6. & Clemens in Clement. *Exiui.* §. *nos circa.* eod. tit. & in forma profitendi S. Francisci ita fit promissio seruandi regulam fratrum Minorum viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: ergo ex vi talis professionis tenetur religiosus habere propositum seruandi regulam: nam hoc ipsum est propositum tendendi ad perfectionem, quia non tenetur aliter tendere, quàm seruando regulam, vt notauit Caiet. dict. art. 9.

Confirmatur ex modo loquendi Patrum. Nam Hieronymus epist. 1. ad Heliodorum: *Tu igitur perfectum te fore pollicitus es, nam cùm derelicta militia* (scilicet seculi) *te castrasti propter regnum cælorum, quid aliud quàm perfectam sequutus es vitam? perfectus autem seruus Christi nihil præter Christum habet, aut si quid præter Christum habet, perfectus non est; & si perfectus non est, cùm se perfectum fore Deo pollicitus est, ante Deum mentitus est, os autem quod mentitur, occidit animam.* Vnde idem Hieronym. epist. 8. ad Demetriadem dicit, *non progredi in via perfectionis, regredi esse.* Quo modo loquitur etiam Bernard. serm. 2. de Purificat. Hoc enim ideo verum esse potest in eo qui desistit ab intentione progrediendi: nam in executione ipsa non possumus semper proficere. Vnde idem Bernard. epist. 253. *Monache*, inquit, *non vis proficere, ergo vis deficere.* 3. Secundum argum.

Vltimò confirmari potest hæc sententia, quia regula religionis inducit ex suo genere aliquam obligationem in conscientia, vt cap. præced. dictum est: ergo licèt illam transgredi in singulis semper sit in executione tantùm peccatum veniale, quia materia est leuis; intentione & proposito totam illam contemnere, erit peccatum mortale, quia obiectum illud est materia valde grauis. Quæ ratio magis vrgere videtur pro iis religionibus, quarum regulæ obligant non solùm ad pœnam, sed etiam ad aliquam culpam. 4. Tertium argum.

Nihilominus esse potest secunda sententia negans esse peccatum mortale habere animum liberè viuendi absque obseruatione vel cura aliqua seruandi regulam, nisi in his tantùm rebus, in quibus ipsa obligat sub peccato mortali, id est, in tribus substantialibus votis, vel in quolibet alio, si fortasse in particulari religione fit, & in specialibus præceptis rigorosis & grauibus, si quæ fuerint expressa in regula, iuxta principia capite superiori posita. Nam si malum propositum seu contemptus ad hæc etiam extendatur, manifestum est esse peccatum mortale, non solùm ex modo, sed etiam ex obiecto, imò non tantùm simplex mortale, sed virtute multiplex, vtpote contrarium multis votis & præceptis. Cum prædicta verò limitatione, illud propositum non esse peccatum mortale, probatur primò, quia neque est contra votum, nec contra præceptum aliquod diuinum, aut humanum. Prima pars probatur, quia in professione religionis, per se ac præcisè loquendo de statu religionis vt sic, tantùm fiunt tria vota, nam illa tantùm sunt de substantia illius 5. Pars negans. Probatur hæc sententia argumẽto trimembri. Primum membrum.

illius status. Vnde, licèt promittatur cōuersio morum, non est illa promissio intelligenda tanquam votum distinctum ab illis tribus: sed tanquam confusè, & quasi collectiuè continens illa tria. Quia non promittit quis aliam conuersionem, nisi quæ exercetur, seruando paupertatem, castitatē, & obedientiam: in qua obedientia regula includitur, quia non fit specialis promissio seruandi regulam, nisi quatenus sub obedientiam cadit, vel, quod perinde est, solùm fit promissio obediendi secundùm regulam. At verò illud propositum non est contra aliquod ex his tribus votis, vt ex obiecto & limitatione eius à nobis explicata constat: ergo. Secunda pars probatur, quia vel illud ius est diuinum positiuum, & hoc ostendi non potest: vel est naturale; & hoc non, quia illud propositum non habet ex obiecto intrinsecam malitiam, præsertim mortalem, quia non est de actibus per se malis, sed vel de indifferentibus, vel etiam de bonis, quamuis minùs perfectis, imò interdum includere potest actus perfectiores, quàm in regula contineantur, vel permittantur, vt si quis proponat ieiunare etiam quando regula prohibet, vel vigilare quando præcipit dormire.

Secundum membrum.

6. *Euasio refellitur.* Dicès, supposita professione & incorporatione cum religione quæ per illam fit, esse contra rationem naturalem nolle viuere secundùm regulam eius. Sed contrà, nam in præcedenti capite ostensum est, hanc obligationem non esse maiorem, quàm ex ipsa regula nascatur, nam ratio naturalis solùm præcipit seruare regulas communitatis in eo gradu obligationis, in quo ipsæ latæ fuerint: sed tota regula etiam collectiuè sumpta non est posita cum obligatione ad mortale: ergo nec ratio naturalis obligat illo modo ad seruandam illam. Probatur minor, quia in tota collectione regularum non est alia obligatio nisi quæ consurgit ex singulis particularibus regulis: quia author regulæ non intendit vnam obligationem pro tota regula collectiuè sumpta, & singulas in singulis regulis, sed per vnamquamque regulam imponit suam obligationem, ex quibus consurgit totius regulæ obligatio, quæ reuera non est vna, sed est multitudo obligationum particularium. In illa autem multitudine nulla in particulari est quæ sit sub mortali, vt supponimus; quia vel in regula non est, vel si est, non includitur in illo proposito. Ex multitudine autem obligationum leuium, præsertim diuersarum legum & rationum non consurgit vna obligatio grauis in conscientia. Quod est euidens, quando singulæ regulæ neque ad veniale obligant: nam cum in singulis nulla sit obligatio in conscientia, omnes etiam simul non habent obligationem in conscientia; ergo multo minùs possunt efficere vnam obligationem grauem. Idem verò est, etiamsi regulæ singulæ obligent sub veniali, quia multa venialia non efficiunt vnum mortale iuxta doctrinam certam 1.2. quæst. 88. & 89. transgressiones autem talium regularum tantùm sunt plura peccata venialia, nec inter se cohærent quasi ad componendam vnam obligationem, vt dixi, sed tantùm multitudinem discretam: ergo neque vnam culpam grauem efficere possunt, sed multitudinem leuium. Nec refert quòd illa multa leuia vno proposito apprehendantur, quando inter se non vniuntur in vna materia graui eiusdem vitij, vt sunt multa furta leuia; quia alia non efficiunt vnum obiectum à quo illud propositum habeat vnam malitiam grauem, sed habet plures leues ex variis obiectis, quæ virtute apprehendit. Imò licèt fingatur illa esse vna malitia, erit tantùm venialis ex vi regulæ; quia, vt supponimus, author regulæ simpliciter noluit per illam obligare ad mortale in quacunque materia etiam alias graui, & nihil distinxit inter singulas regulas, vel totam collectionem earum. Et hinc probata manet tertia pars de lege humana, quia in præsenti non interuenit alia nisi regula, nam ex vi illius præcisè loquor: sed regula non affert hanc obligationem, vt ostensum est. ergo.

Tertium membrum.

7. *Confirmatur Primò eadem pars negans.* Et confirmatur hic discursus, nam si illud propositum formale esset peccatum mortale, etiam per solam executionem ac diuturnam consuetudinem licentiosè viuendi sine obseruatione regulæ perueniretur ad statum peccati mortalis, quod admittere durum & perniciosum esset: ergo. Propter hoc fortasse Caietan. dict. 2.2. quæstione 184. articulo quinto, diligenter aduertit, loqui Diuum Thomam de intentione vt distinguitur ab exequutione: quia deficere (inquit) à perfectione executiuè, non est simulare, aut mentiri: deficere autem ex intentione, est simulare & mentiri, & ita virtute negat dictam illationem. Rationem autem illius differentiæ reddit, quia status Ecclesiasticus significat directè intentionem existentium in statu, & non executionem. Quod inde colligit, quia status ille à principio habet suam significationem, cum tamen à principio non possit significare executionem, sed solam intentionem. Sed in primis probatur nostra sequela, quia in moralibus perinde valet consensus virtualis & indirectus, ac formalis & directus: sed qui sciens, & videns longo tempore deficit ab obseruatione totius regulæ, habet plus quàm virtualem consensum non proficiendi in perfectione secundùm illam regulam: ergo si formalis consensus est peccatum mortale, etiam ille est peccatum mortale: & committetur tunc peccatum mortale quando quis incipit præuidere suum statum, & non vult remedium adhibere, sed voluntariè continuare; sicut dici solet de illo, qui leuia furta committens, præuidere incipit iam consurgere materiam grauem. Deinde illa differentia à Caietano assignata nimis speculatiua & voluntaria videtur: nam exterior habitus vel status magis debet significare exteriorem vitam, quàm intentionem, vel cur potius hanc, quàm executionem? Nam à principio significabit initium executionis, & deinceps progressum eius. Et præterea admissa differentia, & illo mendacio, non esset mortale ex obiecto, quia non est mendacium contra votum, vt ostendimus: neque etiam est mendacium perniciosum, cui enim nocumentum infert, per se loquendo? Tandem nullum profectò mendacium esse videtur: quia exterior habitus vel status nec intentionem, nec executionem per se significat, sed obligationem regulæ accommodatam.

Caiet.

8. *Confirmatur secundò.* Quod declaratur, & confirmatur, nam aliàs sequitur etiam Episcopos peccare mortaliter, si habeant intentionem non viuendi perfectè, nec exercendi opera supererogationis, sed tantùm seruandi præcepta, & rigorosas obligationes voti, aut officij: consequens est falsum: ergo. Sequelam admittit Caietanus, quia Diuus Thomas ibi indifferenter loquitur de religiosis, & Prælatis, & de vtrisque ait mendacium, & simulationem committere, si deficiant ab intentione perfectionis. Consequens autem

Caiet.

autem est incredibile, tum quia nullum apparet fundamentum talis peccati mortalis, & asserendum non est, nisi vbi ratio, aut lex cogit: tum etiam, quia hoc esset damnare quamplures, & fortasse ordinarium modum viuendi Prælatorũ, satis enim fecisse putant, si singulis præceptis & obligationibus iustitiæ, misericordiæ, castitatis, & similibus satisfaciant, nec prudentes & pij etiam confessores plus ab illis exigunt. Imò si illa ratio simulationis, aut mendacij sufficeret ad peccatum mortale, non solùm deficiendo ab intentione, sed etiam ab executione perfectionis, peccaret mortaliter. Quin etiam profitendo illum statum sine perfectione, mortaliter peccaret. Probatur, quia ille non est status acquirendi perfectionem, sed hominis iam perfecti, vt suprà declaratum est: ergo qui accipit illum statum, cùm non sit perfectus, simulat, & mentitur, quia ille status non significat intentionem proficiendi, sed virum iam perfectum.

9. Confirmatur vltimò. Tandem confirmatur, quia aliàs sequitur, esse in statu peccati mortalis illum religiosum, qui habet deliberatum animum non seruandi vnam, duas, aut tres ex suis regulis, etiamsi cæteras seruare studeat ordinario modo. Consequens etiam est durum & incredibile: suppono enim illas regulas non obligare ad culpam, vel non ad mortalem. Sequala patet, primò ex eadem doctrina Bernardi: nam frangere quancunque regulam ex contemptu illius, est peccatum mortale: ille autẽ est contemptus talis regulæ; si enim propositum non seruandi totam regulam collectiuè, est contemnere illam; propositum etiam non seruandi hanc regulam, v.g. ieiunandi sexta feria, aut examinandi conscientiam quotidie, est contemnere illas singulares regulas: ergo est peccatum mortale. Probatur item sequela, quia illud sufficit vt aliquis deficiat ab intentione proficiendi secundùm regulam, vel quia illæ sunt tam necessariæ ad perfectionem, vt moraliter non possit acquiri sine obseruatione illarum, vt est regula de quotidiana oratione, vel conscientiæ examinatione, & similes: vel certè quia totum & perfectum iuxta Philosophum idem sunt. Qui ergo non habet intentionem seruandi totam regulam, sed potiùs contrariam, planè non intendit esse perfectus secundùm illam: ergo.

Duplex præsertim difficultas enodatur, ac tota controuersia per partes dissoluitur.

10. Hęc sunt quę difficilem reddunt doctrinam illam D. Thomę in qua explicanda desidero nec laqueum religiosis iniicere imponendo periculum peccandi mortaliter vbi reuera non sit: neque etiã eis occasionem tribuere vt remissè viuant, & veris periculis peccandi mortaliter se exponant. Duo ergo explicanda sunt. Primum de obligatione habendi intentionem proficiendi, aut viuendi secundùm regulam. Secundum de trangressione regulæ ex contẽptu. Circa priorem partẽ dico in primis, religiosum absolutè teneri ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis. Probatur, quia ex vi suæ professionis tenetur velle seruare statum, qui secundùm se est in consilio tantùm, & non in præcepto: sed hoc ipsum est intrinsecè velle tendere ad perfectionem: ergo. Explicatur minor, quia vt tendatur ad perfectionem, non est necesse vti omnibus mediis vtilioribus ad charitatem obtinendam, sed satis est vti aliquibus de se non præceptis: nam vti omnibus vix est moraliter possibile, vel saltem est rarissimum. Vnde Syluest. verb. *Religio*. 1. quæst. 5. postquam proposuit doctrinam S. Thomæ subdit, habere locum quando religiosus omnia media ad illum finem sibi vult abdicare, nam si vnum retineat, non est extra statum salutis: quia licèt teneatur ad intentionem tendendi, non tamen currendi ad perfectionem. Indicat autem necessarium esse vt retineat propositum vtendi aliquo medio, quod non sit in præcepto.

Primũ pronuntiatum. Probatur.

Syluestri placitum.

11. Hoc autem potest intelligi vel quòd secũdùm se spectatum non sit in præcepto, & sic est verissimum, quia via perfectionis debet aliquid addere vltra communem viam mandatorum. Alio verò modo potest intelligi de pręcepto etiam respectu ipsius religiosi, ita vt præter ea quæ ratione votorum, vel ex rigoroso præcepto regulæ, aut Superioris facere tenetur, debeat necessariò intendere aliquid sibi non præceptum adiungere. Et hunc sensum videtur ille author intendere. Difficile autem probari potest, quanuis id peculiare opus nimis onerosum non sit; nemo enim est tam dissolutus, qui non soleat aliquid supererogationis facere. Sed nihilominus in rigore cùm nulla sit obligatio intendendi magis vnum opus quàm aliud, neque omnia simul, neque aliquod determinatè ex his, quæ huic personæ præcepta nõ sunt, non apparet vnde teneatur ad intendendum aliquod in confuso, vel suo arbitrio eligendum. Prętèrea, quanuis religiosus per votum efficiat sibi præceptum quod aliàs erat consilium, nihilominus seruando votum illud, implet etiam consilium, & tendit per viam perfectionis, aliàs seruare castitatem, & paupertatem religioso voto confirmatam, non esset tendere ad perfectionem, quod planè absurdum est. Igitur ad implendam obligationem in assertione positam, satis esse videtur quòd religiosus intendat seruare sua vota integrè prout in tali regula fiunt, & cætera omnia specialia præcepta suæ religionis præter communia. Patet, quia si hoc faciat, verè tendit ad perfectionem: ergo si hoc præcisè intendat, etiam intendit tendere ad perfectionem, etiamsi non intendat currere, vt aiebat Syluester.

Explicatur & admittitur in bono sensu.

12. Dico ergo secundò, per se loquendo & ex vi obiecti non teneri religiosum sub peccato mortali habere propositum seruandi omnia, vel aliqua ex his, quæ nec promisit, nec sibi specialiter præcepta sunt: quanuis moraliter loquendo vix fieri possit vt habeat debitam intentionem salutis propriæ, quin hoc etiam intendat.

Secundum pronunciatum biparitum.

Prior pars videtur sequi ex proximè dictis circa præcedentem assertionem, & conuinci argumentis secundo loco factis: non enim possumus imponere obligationem sub peccato mortali sine voto, vel præcepto, de quo satis constet. Item cum illo proposito stat amor Dei super omnia: quia relinquit hominẽ cum affectu de se efficaci non recedendi à Deo vt ab vltimo fine propter vllam rem mundi: quod satis est ad amorem super omnia: ergo illud propositum non est peccatum mortale ex obiecto suo. Nam peccatũ mortale euidenter pugnat cum amore Dei super omnia. Posterior pars probatur, quia vix potest moraliter contingere vt homo etiam secularis habeat firmum propositum nunquam peccandi mortaliter, quin consequenter nonnulla opera supererogationis faciat, & habeat formale, vel virtuale propositum illa faciendi: quia sicut substantia

Suadetur prior pars.

Suadetur posterior.

substantia creata non potest sine omnibus accidentibus conseruari, ita nec substantialis charitas & amicitia Dei potest sine aliquibus operibus, quæ sunt extra substantiam eius existere. Ergo seruata proportione non potest religiosus habere firmum propositum seruandi omnia ad charitatem & ad perfectionem eius necessaria in tali statu, quin paratus sit multa in particulari agere bona & honesta, quæ præcepta non sunt: quia non possunt moraliter hæc ab illis omnino seiungi. Quod notauit Gerson Dialogo de Perfectione cordis, p. 2. Alphab. 68. lit. H. vbi cùm dixisset, qui statuit seruare præcepra, & non consilia, non esse in malo statu, quia nemo consiliis ligatur: addit, *Quamuis rarò fiat vt homines præcepta strenuè compleant, quin quodammodo supererogent, & misceantur consiliis.*

Gerson.

13. Dico tertiò, quando regula religionis ad nullum peccatum obligat, sed tantùm ad pœnam, non peccat mortaliter religiosus per se & ex vi obiecti, qui habet animum non seruandi quamcunque regulam, dummodo paratus sit ad sustinendam pœnam. Probatur primò ex rationibus factis: quia in obiecto illius actus non est materia contraria alicui voto, vel præcepto. Secundò, quia ille vult subiacere regulæ eo modo quo ipsa lata est; quia illa solùm ordinat vt hoc vel illud religiosus faciat, aut pœnæ subiaceat: ille autem vult non facere quod ordinatum est, cum suo discrimine: ergo sufficienter subiicitur regulæ saltem quoad finem non lædendi conscientiam, estò imperfectissimus sit. Vnde si quis vellet ita esse liber à iugo regulæ, vt paratus non esset sustinere pœnam, quantumcunque Prælatus eam præciperet, vel ei resistere si necesse sit; ille sine dubio esset in malo statu, & peccaret mortaliter tum quia habet dispositionem directè contrariam voto obedientiæ: tum etiam, quia resistit regulæ, non tantùm vt mera lex pœnalis est, sed etiam vt resoluitur in obligationem conscientiæ ex suo genere grauem, scilicet non resistendi Prælato iure suo vtenti, & obseruationem regulæ procuranti. At verò si quis sit ita remissus, vt secum statuat non seruare regulam quoties occultè potuerit, vel aliter pœnam vitare, vel certè quoties maius onus senserit in seruanda regula, quàm in sustinenda pœnitentia, non apparet in hoc actu malitia mortalis ex obiecto. Maximè si aliàs proponat non peccare etiam venialiter dum regulam non exequitur, sed in aliis actibus honestis sibi suauioribus se exercere.

Tertium pronunciatum.

Vnde probetur 1.

Probatur 2.

14. Sed quæres, an in eo actu sit saltem culpa venialis, nam ex dictis videtur sequi nullam esse. Nam in obiecto illius actus ita circumspecti & limitati non est intrinseca malitia etiam venialis, nec prohibitio in conscientia etiam sub veniali: ergo neque actus ipse per se culpabilis est venialiter. Dicunt aliqui, illud esse peccatum veniale, quia oritur ex proposito non operandi quod melius est, quod habet intrinsecam deordinationem, quia licèt in particulari non facere quod melius est, non semper sit peccatum, tamen generatim proponere in actionibus vitæ non facere quod melius est, videtur esse intrinsecè peccatum: quia est ponere obicem Spiritui sancto, & gratiæ Dei. quod sentit Caiet. 2. 2. q. 186. art. 2. non solùm de religiosis, sed etiam de quibuscunque. Declarat autem non esse peccatum mortale, sed veniale tantùm: quia in rigore non excludit dilectionem Dei super omnia. At verò religiosus volens illo modo non seruare regulam, vult nõ operari quod

An obligatus ad solam pœnam regulæ, peccet in proposito non seruandi regulam, statuendo tamen subire pœnam.

Opinio censens esse veniale.

Ita censet. Caiet.

A melius est: quia licèt regula non obliget ad culpam, seruare illam melius est. Sed hoc non obstat quominus ille actus possit à veniali culpa ex vi obiecti excusari. Primò, quia resistere gratiæ Spiritus sancti vocanti ad meliora, non videtur esse peccatum, si aliàs sit propositum obsequendi illi in necessariis: quia Spiritus sanctus vocando ad opus consilij non ponit præceptum sequendi vocationem. Et ideo Christus ad perfectionem vocabat illis verbis, *Qui vult venire post me*, vel, *si vis perfectus esse.* Dices, licèt non teneamur obedire huic gratiæ, tenemur tamen non ponere illi quasi antecedentem obicem: per illud autem propositum ponitur obex Spiritui sancto ne nos vocet ad

B meliora.

Sed contrà, quia nec de hoc potest ostendi tale præceptum, cùm totum hoc pertineat ad bona supererogationis. Item aliàs peccaret qui deliberato animo statuit non esse religiosus: quia poneret obicem antecedentem vocationi diuinæ. Præterea reuera ille non est obex, quia Spiritus sanctus vocat ad mutandum illud propositum, & sæpe efficaciter id operatur. Accedit prӕterea quòd religiosus de quo agimus, non vult semper resistere diuinæ gratiæ & vocationi, sed solùm vult viuere suauiter (vt sic dicam) secundùm suum statum, per quod non excludit quin si à Deo fortiùs tangatur, mutaturus sit propositum. Præterea non vult nunquam operari quod melius est, vel nun-

15.

Ostenditur multipliciter nec veniale esse, ex se dictum propositum.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

C quam seruare regulam, sed vult non semper esse addictus regulæ, vel perfectioribus consiliis; quæ duo valde diuersa sunt, sicut contraria, vel contradictoria, & multo magis inordinatum est velle semper transgredi regulam, quàm velle non semper & in omnibus seruare regulam. Et si moraliter loquamur, inueniri non potest religiosus ita rectus in substantialibus seu necessariis, vt illæsa illa seruare statuat, qui in reliquis sit ita remissus vt intendat nullam omnino regulam seruare, aut semper & in omnibus transgredi: quod vix contingere potest sine contemptu, vt infrà declarabo. Potest autem facilè inueniri religiosus ita

D remissus, vt contentus necessariis, nolit de aliis esse solicitus, & ideo statuat non semper regulam seruare, sed quando disciplina ipsa & ordo religiosus necessitate quadam morali compulerit vel quando sine grauamine & difficultate fieri possit. Denique cum hoc proposito etiam stat, quòd talis religiosus velit in aliquibus actibus vel secundùm regulam, vel vltra illam multa opera supererogationis & meliora facere. Et ad minimum cum illa vitæ relaxatione stat, vt velit intensius & frequentiùs amare Deum, quàm teneatur: quod etiam pertinet ad opera consiliorum & vix omitti potest ab eo, qui efficaciter statuit Dei amorem super omnia, vt notauit Angestus in suis Moral.

Quintò.

Angestus.

E c. 8. §. *Diuersorum finium.* concl. 1. Igitur in illa intentione per se & ex vi obiecti nullum peccatum committi videtur.

16. Dico quartò, vbi regula obligat ad venialem culpam, & non ad mortalem, graue peccatum veniale est proponere frangere illam si occasio tulerit; tamen secluso periculo grauioris lapsus, & contemptu, non est peccatum mortale. Prior pars euidens est ex suppositione talis regulæ: quia in particulari transgredi illam, est peccatum veniale, ergo & id proponere: ergo grauius est confusè & indefinitè id intendere, quia in illo obiecto maior malitia includitur, quàm in qualibet particulari transgressione. Imò vt suprà dicebam dubitari potest an illa malitia sit vna, vel multiplex, quia

Quartum pronuntiatum bimembre.

Ostenditur prius membrum.

videntur ibi esse tot malitiæ, quot sunt regulæ diuersarum virtutum: quia omnium transgressio implicitè ibi continetur, & admittitur: quod satis esse videtur ad omnium malitias contrahendas; quod fortasse ita est. Facilè tamen defendi potest esse vnam tantùm contra generalem rationem obediendi legi. Sicut enim obseruationes omnium regularum conueniunt in hac generali ratione, ita transgressio regulæ vt sic præcisè opponitur illi generali rationi, & quando intentio voluntatis in eam præcisè tendit, ab illa sumit vnam specificam malitiam, vt latiùs in 1.2. explicatur.

17. Ostenditur posterius. Et nihilominus (vt secundam partem probemus) in proposito illa malitia non erit mortalis: quia omnes transgressiones, quæ sub illa generica conuenientia apprehenduntur, veniales tantùm sunt, & secundùm proprias rationes non concurrunt propriè ad vnam materiam grauis peccati componendam, sicut concurrunt plura furta leuia, sed solùm concurrunt secundùm rationem communem in qua conueniunt, quæ censetur grauius obiectum, quia in potentia & confusè includit specificas malitias: hæc autem grauitas nunquam potest esse tanta, vt constituat peccatum mortale. Confirm. Confirmatur, nam hac ratione in homine seculari non est peccatum mortale cum proposito seruandi omnia rigorosa præcepta habere animum non cauendi venialia, vel facilè committendi illa prout sese obtulerit occasio, secluso tamen periculo grauioris lapsus, & contemptu; in quo omnes ferè conueniunt, vt ex 1.2.quæst.88.constat: ergo idem est cum proportione de religioso in dicto casu, quia omnes obligationes eius ex regula non excedunt peccatum veniale, vel si quæ sunt maiores, supponimus illum habere propositum seruandi eas: est ergo eadem proportio.

18. Exponitur limitatio, *nisi detur periculū incidendi in mortale.* Prior verò limitatatio huius posterioris partis de exclusione periculi grauioris lapsus, fundatur in illo principio, quòd in moralibus exponere se periculo peccandi est peccatum: nam qui amat periculum, peribit in illo: peccatum autem veniale est dispositio ad mortale, vt ait D. Thom. citato loco, & magis explicat 1.2 quæst. 88.art.3.dicens, veniale ex sola leuitate materiæ, vel ex defectu sufficientis deliberationis, directè disponere ad mortale circa eandem materiam: peccatum autem veniale ex genere indirectè saltem & remouendo prohibens disponit ad mortale peccatum. Si ergo supponatur regula obligans sub veniali, intentio frangendi illam est virtualis intentio se disponendi ad grauiorem lapsum, non tantùm remotè, sed etiam proximè: quia licèt vnum vel aliud veniale sit tantùm dispositio remota, tamen frequentia illorum, & præsertim cum deliberatione negligendi illa, facilè esse potest proxima dispositio ad mortale. Sed circa hanc partem aduertere oportet rarò aut nunquam peccari mortaliter ob huiusmodi periculum, nisi in particulari materia & specie peccati mortalis illud periculum versetur, & aliqua certa ratione & experimento constet ex remisso modo viuendi in obseruatione talis regulæ, vel in vitandis talibus culpis leuioribus sequi illud periculum: quia aliàs non est occasio proxima, sed remota, quæ non sufficit ad specialem culpam mortalem ex illo titulo: & ideo existimo rarò contingere vt illa remissio animi in seruandis regulis leuioribus etiam directè volūtaria sit ex hoc solo titulo peccatum mortale: quia illa negligentia, per se loquendo, tantùm est dispositio remota, nisi accedant aliquæ particulares circunstantiæ, quę in aliqua materia consummenr occasionem proximam.

Altera limitatio, quæ erat de contemptu, petit alteram partem superiùs propositam, in num. 10. ex qua pendet maximè intelligentia opinionis D. Thomæ: quia ipse planè intelligit, non peccari mortaliter in illa remissione animi circa intentionem seruandi regulam, nisi perueniatur ad cōtemptum. Primum ergo difficile est explicare quis sit iste contemptus; & deinde an semper sit peccatum mortale, & ob quam causam. Dicunt ergo aliqui ipsam intentionem vel propositum non seruandi regulam eo ipso esse contemptum, quanuis nullam aliam circunstantiam habeat. Quod significare videtur D.Thom.dict.q.186.art.9.ad3. cùm ait, *Tunc committit aliquis, vel trāsgreditur ex contemptu, quando volūtas eius renuit subiici ordinationi legis, vel regulæ*; ergo contemnere est renuere subiici regulæ: renuere autem subiici, nihil aliud esse videtur quàm nolle seruare regulā. Sed hoc si intelligatur de contemptu, qui sit mortale peccatum, non potest esse verum nisi in illo obiecto includatur aliqua subiectio, ad quā homo teneatur sub mortali. Quod manifestè conuincitur rationibus suprà factis: quia propositum non subiiciendi se regulæ in his quæ grauiter non obligāt, neque ex obiecto, neque ex voto aliquo, aut ex speciali prohibitione habet malitiam mortalem. Dico autem, nisi in obiecto includatur subiectio grauis, seu in re graui: quia, vt suprà n.13. dicebam, si quis proponeret non subdi regulæ, etiam resistendo superiori volenti ipsum cogere, vel iustè punire, in malo statu esset, ac mortaliter peccaret. Et fortasse hoc totum includit D.Thom.& ita erit facilis, & clara eius sententia. Nec immeritò potest dici talis actus verus contemptus tam regulæ, quàm Prælati: nam, vt Bernard.ait de præcepto & dispensatione, cap.12. *Contemptus tumor superbiæ est*: superbia autē maximè repugnat huic subiectioni, iuxta doctrinam eiusdem D. Thomæ 2.2.q.162.art.5. & 6. At verò si religiosus semper retineat intentionem seruandi omnia necessaria ex voto, vel præcepto & subiiciendi se Prælato, & religiosæ disciplinæ, non potest dici contemnere saltem grauiter, etiamsi habeat intentionem non seruandi regulam in reliquis. Atque ita sentit etiam Caiet.dict.q 186.art.2.

19. Exponitur altera limitatio, *nisi interueniat contemptus.*

Sententia D.Thomæ attributa quando interueniat contemptus in proposito frangēdi regulam.

Expenditur hæc sententia.

D. Bernard.

D.Thom.

Caiet.

Addit verò ibidem Caiet. illud propositum ex obiecto quasi materiali esse contemptum leuem, qui non excedit venialem culpam: quia est contempus spiritualis perfectionis, non verò est contemptus Dei; ex obiecto autem formali fieri peccatū mortale: *vt si quis* (inquit) *refugit subiici diuinis cōsiliis vt consiliis, & profectui charitatis vt perfectiori viæ.* Ratio eius est quia contemptus Dei est peccatum mortale, ex D.Thoma q.15.de veritate art.5. sed tunc interuenit contemptus Dei, quia nolle subiici diuinæ regulæ, est contemnere Deū: ergo. Sed vtraque pars indiget maiori explicatione. Prior enim erit quidem vera si regula obliget sub veniali culpa, alioqui si ad nullam culpā obliget, vel si sint tātùm consilia, de quibus magis ibi Caiet. loquitur, non video quomodo ex obiecto, materiali ille actus sit peccatum veniale, cùm in obiecto nulla malitia sit: erit ergo indifferens actus ex sua specie. Cuius etiam signum est, quia potest honestari ex fine. Vnde etiam ex vi materialis obiecti non necessariò includitur contemptus in illo actu: quia semper contemptus boni actus & perfecti, inordinationem dicit. Tunc

20. Distinctio Caietani circa proximè dicta.

D.Thom.

Quando verum sit primum distinctionis membrum.

Tunc ergo dici poterit aliqualis contemptus, quando quis ex sola incuria & remissione animi sine vllo iusto titulo negligit illa opera per directam intentionem; & ita sine dubio loquutus est Caietanus: & tunc verum est talem actum non excusari à culpa veniali.

21. In altera verò parte vix potest intelligi quid sit velle transgredi consilia vt consilia Dei sunt; aut nolle profectum charitatis vt perfectior via est. Nam si sit sensus reduplicatiuus, seu causalis, scilicet nolle sequi consilia quia consilia Dei sunt, & nolle profectum charitatis, quia perfectior via est, hic posterior actus videtur impossibilis, quia perinde est ac nolle bonum, quia bonũ, vel quia melius est: quod tam repugnat quàm velle malũ quia malum est. Prior autem actus licèt non sit impossibilis, est tamen adeò rarus & extraordinarius, vt vix credibile sit propter illum solum toties repeti à Doctoribus esse peccatum mortale trãsgredi regulam vel legem ex contemptu. Imò ille actus non videtur posse oriri nisi aut ex errore aliquo in fide, contemnendo consilia Dei tanquã minùs bona, seu vera: vel ex odio Dei, nolendo sequi consilium eius in despectum illius: qui modus operandi magis videtur esse damnati hominis, quàm viatoris. Quòd si hic non est sensus, vix intelligitur quid sit renuere subdi consiliis, vt consilia Dei sunt. nam seclusa dicta causalitate in consilio vt consilio solum manet id, in quo distinguitur à præcepto, scilicet quòd non imponit necessitatem. Hoc autem sensu nolle subdi consiliis vt consilia Dei sunt, non auget, sed extenuat inordinationem, nam inde habet actus ille vt non sit intrinsecè & per se malus: quia nõ est de obiecto prohibito, sed solùm consilio repugnante. Sicut qui vult committere peccatum aliquod quia veniale est, sumpta causali in dicto sensu non aggrauat culpam, imò directè præseruat ne peccatum illud mortale sit.

Arguitur contra secundum membrum eiusdem distinctionis.

22. Ad hanc difficultatem fateor transgredi consilia ex contemptu non posse esse peccatum mortale, nisi vel supposito errore in intellectu prauè sentiente de consiliis diuinis, vel tam prauo affectu in volũtate, vt velit Deũ ipsũ spernere, aut res diuinas seu gratiam ipsam pro nihilo habere. Vnde si tantùm in hoc sensu dicitur religiosus peccare mortaliter transgrediendo regulam ex contemptu, verum & facile erit: parum auté ad praxim deseruit, quia vel nullus est religiosus ita prauè affectus circa Deum & res diuinas, vel si quis est, ille non solùm intendet regulam transgredi quoad consilia, seu simplices ordinationes, sed etiam quoad rigorosa præcepta & vota. Alio autem modo potest intelligi contemptus in religioso vel respectu Prælati seu religionis, vel respectu ipsius regulæ. De priori videtur maximè loqui Bernardus dict. lib. de præcepto & dispensatione. Nam cap. 12. distinguit mandatum à mandante, & grauitatem præcipuam constituit in contemptu mandantis. Eritque hic actus si quis nolit obedire Prælato, vt ostendat se illum pro nihilo ducere: quæ intentio sine dubio est peccatum mortale ex genere suo. Et simile esset si quis ex odio, aut ira contra suam religionem, vel personas eius intenderet quasi conculcare, vel profanare regulam: nam tunc transgressio minimæ regulæ hac intentione facta, esset peccatum mortale. Et hic modus operandi rarus etiam est, non tamen tam insolitus sicut præcedens.

Decisio authoris quoad contemptum consiliorum Dei vt Dei sunt vix cõtingentem.

De alio duplici modo contemptus magis cõtingentis. Expeditur prior modus, eiúsque causæ.

23. Respectu verò regulæ posset esse proprius cõtempus si quis formaliter eam despiceret tãquam minus vtilem ad suam perfectionem, & ob eam rem illam transgrederetur. In quo modo operandi non videtur necessariò misceri error contra fidem, sicut de contemptu cõsiliorum dicebamus: quia licèt regula sit approbata, solùm inde habetur, & non continere aliquid contra bonos mores, & ex se continere viam aliquam ad perfectionem vtilem: non tamen inde sequitur vel cuicunque personæ in indiuiduo fore vtilem, quia potest aliquis habere naturam illi repugnantem: nec sequitur esse vtiliorem aliis regulis vel mediis ad perfectionem: ergo si religiosus concipiat contemptum suæ regulæ, vel solùm comparatione suæ personæ, vel solùm per comparationem ad alia media, quæ ipse sibi excogitat, & credit sibi fore vtiliora, non se opponit approbationi Pontitificis, nec directè errat in doctrina fidei ex vi illius contemptus. Neque etiam ex affectu odij, aut vindictæ, aut alio simili videtur esse in illo actu, per se loquendo, malitia grauis: & ideo in transgressione regulæ ex huiusmodi contemptu non apparet malitia mortalis ex illa circunstantia, si aliunde non fit. Esse tamen potest magnum periculum illusionis & deceptionis, prout sancti passim aduertunt. Vnde Rich. de S. Victore c. 9. super Cantica, *Vigiliæ* (inquit) *& orationes sunt tibi inutiles, si singularitatem quandam in his teneas, per quam communia, & ad quæ magis teneris, omittas.* Et Cassian lib. 11. de Instit. c. 18. *Quidquid* (ait) *in cõuersatione fratrum minimè communis vsus recipit, vel exercet omni studio vt iactantiæ deditum declinemus,* &c. & D August. serm. 15. de verbis Apostoli, *Melius* (inquit) *claudus in via, quàm cursor præter viam.* Quæ sententia licèt de Apostatis ab Augustino dicta sit, optimè in præsenti accommodatur: nam modus quidam apostasiæ est communem relinquere regulam propter propriam adinuentionem. Aliquando etiam ortri posset ex nimia præsumptione, & superbia, quæ tunc attinget rationem peccati mortalis, quando iuxta prudentis arbitrium exponit religiosum periculo retrocedendi, vel deficiendi in necessariis ad statum suum; & nihilominus in suo iudicio & affectu perseuerat. Denique intentio generalis non se subiiciendi regulæ, etiamsi tantùm sit ex amore proprio & accidia, quidam contemptus regulæ est virtualis potius, quàm formalis. Si tamen quis non solùm intendat non esse solicitus in obseruatione regulæ, sed etiam nunquam illam seruare, quanuis facilè possit, dispositio hæc vel est peccatum mortale, vel certè magna dispositio ad illud, & vix sine formali comtemptu haberi potest.

Expeditur posterior, & eius causæ aperiuntur.

Richard. de S. Victor.

Cassian.

D. August.

Satisfit argumentis ab initio capitis propositis.

Superest vt rationibus vtriusque partis in principio capitis factis satisfaciamus, ne resolutioni à nobis datæ obstare videantur. Sententiam ergo illam D. Thomæ & communem num. 1. propositam intelligendam censeo, vel quando intentio non viuendi secundùm regulam talis est, vt vel simpliciter totam regulam nihil distinguendo inter grauia & leuia, substantialia & accidentalia despiciat. vel quando talis est, vt omnino quis statuat nec seruare regulam, nec subiacere religiosæ disciplinæ: vel certè, quando quis ita despicit regulam, non solùm nõ intendat totam seruare, sed etiã quasi positiuè intendat totã illam non seruare ne

ne illi subiectus appareat; extra verò casus non est peccatum mortale, nisi per accidens ratione periculi.

25. Ad primum argum. in num. 2. Neque plus probant confirmationes ibi adductæ. Nam prima in num. 2. sumpta ex modo profitendi, promittendo conuersionem morum, aut obseruantiam regulæ, solùm probat esse necessariam intentionem subiiciendi se regulæ in eo gradu in quo ipsa proponitur: nam vt suprà diximus, per professionem vel vota eius non aliam obligationem aliquis sibi imponit præter eam, quam author regulæ imposuit, sed solùm profitetur se subiicere illi. Secundæ autem confirmationi ex modo loquendi sanctorum in num. 3. respondetur, verba illa Hieronymi accommodatè intelligenda esse: nam cùm ait, *Te perfectum fore pollicitus es*; non intelligit aliquem promittere se consequuturum perfectionem; sed in statu perfectionis permansurum, ad quem statum spectat nihil præter Christum habere, id est, nec proprium aliquid, nec seculi, aut matrimonij curas, neque aliam voluntatem, nisi eius qui Christum repræsentat. Quæ in tantum cadunt directè sub promissioné, in quantum pertinent ad tria substantialia vota religionis: & hoc modo intentio seruandi regulam, quatenus hęc continet, vel determinat secundùm peculiarem modũ suum, est de necessitate præcepti: reliqua verò sunt ad melius esse, vel in eo gradu necessaria, in quo per regulam proponuntur. Atque hæc intentio sufficit vt quis habeat propositum proficiendi substantialiter, vt sic dicam, & consequenter ad non deficiendum simpliciter gratiæ Dei. Et ita cum proportione accommodari poterit vulgaris illa sententia, in via Dei non progredi deficere est, quia non progredi in substantialibus & necessariis, erit substantialiter deficere: non progredi autem in consiliis, erit deficere in perfectione tantùm: & sæpe erit defectus venialis, non autem substantialis defectus.

Ad secũdum argum. in num. 3.

26. Ad proloquium sanctorum in eodem n. 3. Illa verò sententia, *In via Dei non proficere, est deficere* vel *nõ progredi, est regredi*, quæ frequentior est apud Bernardum, quàm apud alios Patres, intelligi potest vel formaliter & rigorosè, vel causaliter seu consecutiuè ac morali modo. Prior sensus non est verus, quia etiamsi quis in gratia non crescat, si non peccet, non ideo regreditur in via Dei. Vnde formaliùs dixit August. serm. 15. de verbis Apost. *Semper adde, semper ambula, sẽper proficẽ; noli in via remanere, noli retro redire, noli deuiare. Remanet qui nõ proficit, retro redit qui ad ea reuertitur vnde iam abscesserat, deuiat qui apostatat.* Secundus ergo sensus est intentus à Bernardo: nam, quia in hac vita non potest homo carere omni operatione, ideo necesse est per eam aut deficere, aut proficere. Sicque dixit idem Bern. epist. 91. & epist. 341. *In hac vita mortali nihil in eodem statu permanet, aut ascendas necesse est, aut descendas.* Vnde illa sentẽtia non est religiosorum propria, sed omnibus iustis communis est. Dum autem sic dicitur deficere qui non proficit, non intelligitur de defectu mortalis culpę, imò nec de diminutione ipsius charitatis in seipsa, quæ diminui nullo modo potest, sed intelligitur de defectu alicuius venialis culpæ, vel de defectu in acquirendo aliquo morali vitio: aut de augmento alicuius inordinatæ affectionis, quæ cursum, vel facilitatem virtutis impediat. Atque ita intellecta illa sententia, nihil ad præsentem causam facit. Addo etiam, præsertim intendere dictos Patres docere pericu-

August.

Bernard.

Altera responsio ad idem proloquium.

A losum esse in hac vita existimare aliquem se satis profecisse, & ideo desistere à cura & solicitudine proficiendi. Sic dixit Bernardus dicta epist. 253. *Nunquam iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit satis est, sed semper esurit, sititque iustitiã.* Et ita inferiùs subdit, *Si studere perfectioni esse perfectum est: profectò nolle proficere, deficere est.* vtique à perfectione, non statim à gratia; nisi tanta sit superbia, vel animi relaxatio, vt hominem in eo periculo constituat. Quo sensu dixit etiam August. dict. ser. 15. *Semper tibi displiceat quod es, si vis peruenire ad id, quod nondum es: nam vbi tibi placuisti, ibi remansisti; si autem dixeris, Sufficit, & periisti.*

Bernard.

August.

B Ad vltimam confirmationem iam responsum est, regulam religionis, de qua agimus, vel non obligare ad aliquam culpam, vel solùm ad venialem: neque ex confusa illa, & generali ratione nõ seruandi huiusmodi regulam, insurgere materiam grauis culpæ, secluso contemptu, & periculo, vt satis explicatum est. 27. Ad tertium argum. in num. 4.

Ad rationes pro altera parte factas respondetur in primis optimè probare illud propositum non esse peccatum mortale, nisi vel grauem contemptum includat, vel hominem morali periculo mortaliter peccandi exponat. Vtrumque autem quando contingat, iam explicatum est: nec de toto primo discursu in num. 5. & 6. aliquid ampliùs dicere necesse est. In prima verò confirmatione in num. 7. addo, rectè etiam probari, propter solam rationem mendacij vel simulationem hoc non esse peccatum mortale, nisi propositum extendatur ad transgressionem voti: quam transgressionem mendacium vocat Hieronymus in loco citato, & de illo dicit occidere animam. Illo autem secluso, nullam rationem mortalis peccati in hoc inuenio, imò nec veram rationem mendacij, aut formalis simulationis, nisi quis directè intendat decipere alios. Vnde etiam in ipsamet professione si quis intendat verè profiteri, non habeat tamen intentionem seruandi regulam, apud homines non mentitur, quidquid sit apud Deum, quia verè intendit quod per verba profert. Quòd si audientes plus concipiunt, non est ex vi actionis, vel prolationis exterioris; sed quia bene præsumunt de assumente talem statum, dum contrarium non apparet: alter autem eos non decipit, licèt decipi sinat, quod non semper mendacium est. Vnde, etiamsi religiosus malè viuat, non mentitur deferens habitum, etsi ratione illius ab aliis credatur honestè viuere: quia non tenetur se prodere, etiamsi alij fallantur. Maximè quia in factis, & vestibus principalis finis non est significatio, vt in verbis, sed vsus: & ideo frequenter sine mendacio assumuntur propter vsum, etiamsi alij in significatione fallantur. Cùm ergo D. Thom. ait, committere quempiam mendacium vel simulationem cùm ab intentione perfectionis deficit, præcipuè intelligendum puto respectu Dei: quia non intendit seruare quod ei promisit, sicut de Hieronymo dicebam. Si autem exponatur etiam respectu hominum, intelligendus erit, si quis directè intendat simulationem & hypocrisim, alioqui erit tantùm materialis simulatio

28. Ad primam probationẽ partis neg. in n. 5. & 6.

C Ad primam confirm. in num. 7.

D

E

In secunda confirmatione, adnoto verissimum esse Episcopos nõ esse in peccato mortali, eo quòd non intendant consequi perfectionem charitatis per opera cõsiliorum & supererogationis, secluso contẽptu, & morali periculo nõ seruãdi quæ illis præcepta 29. Ad secũdam confirm. in num. 8.

præcepta sunt, prout hæc sunt à nobis explicata. nam omnia quæ diximus, maiori ratione habent locum in Episcopis: quia ipsi nullum votum faciunt tendendi ad perfectionem, vel seruandi consilia, præter castitatem: quod non habent vt Episcopi, sed vt clerici in sacris. Secluso autem voto, illa ratio mendacij, quæ in eis consideratur, vel nullius vel parui momenti est, vt declaraui. Quia verò ratione status obligantur specialiter ad quædam opera perfectissima, vt ad ponendam animam pro ouibus, & ad subueniendum illis in necessitatibus spiritualibus, & corporalibus, ideo tenentur esse in præparatione animi ad hæc opera saltem pro temporibus & opportunitatibus, in quibus sub obligationem cadunt: tunc ergo essent in statu peccati mortalis, quando haberent intentionem huic præparationi animi contrariam, quæ iam non esset intentio non seruandi consilia, verùm etiam nec præcepta. Sic ergo tenentur Episcopi ex vi status habere intentionem perfectè viuendi, id est, perfectissima opera charitatis & iustitiæ exequendi quando fuerint necessaria: & quia per consiliorum obseruationem ad hoc benè disponentur, rectè faciunt illa obseruando: non possumus tamen illis attribuere præceptum habendi hoc propositum cum fundamento nisi ad tollendum contemptum, vel periculum morale, vt explicatum est.

30. *Ad vltimam confir. in num. 9.* In vltima confirmatione iam constat per se nõ esse peccatum mortale deliberatum propositum non seruandi vnam, vel aliam regulam, neque illud sufficere ad contemptum, nisi includat obstinatum animum non parendi regulari disciplinæ in transgressione talis regulæ, vel nisi includat aliud genus periculi & contemptus à nobis expositi. Est autem hoc discrimen inter generale propositum circa totã regulam, vel particulare circa vnam aut aliam, quòd faciliùs potest illa generalis deiectio animi vergere in cõtemptum, vel cõstituere hominem in graui periculo, vt per se clarum videtur. Et hanc etiam solam differentiam inuenio inter illam intentionem generalem, & executionem in frequenti transgressione regulæ: nam hæc moraliter contingit ex sola fragilitate, & ex particularibus affectibus vel negligentiis, quæ in diuersis occasionibus occurrunt: & ideo in illa non est tanta occasio perueniendi ad contemptum, sicut est in formali deliberatione, aut proposito.

CAPVT V.

Vtrùm teneatur religiosus non dimittere suum habitum.

1. *Prima suppositio morem certi habitus esse religiosis ab antiquo visitatum.* Occurrebat primò dicendum hoc loco de monachorum habitu singulari an conuenienter introductus sit, & ex quo tempore, & qua ratione, ac fructu. Nam hæretici huius temporis sicut religiosorum statum odio habent, ita in eorum habitum & cæremonias vehementer inuehuntur. Veruntamen hoc labore liberauit nos eruditissimus Bellarmin. qui lib. 2. de Monachis, cap. 40. rem hanc diligenter expediuit: & ex his quæ adducit, constat morem hunc ab initio nascentis Ecclesiæ incepisse. Imò si antiquiora etiam tempora inspiciamus, inueniemus Eliam, Ioannem Baptistam, & alios qui austerius vitæ genus professi sunt, in exteriori habitu id demonstrasse. Vnde Chrysostom. homil. 69. in Matth. *Bellarm.* *Chrysostom.*

A dicit monachos habitu imitari Eliã, & Ioannem. Et Dionysius c. 6. Ecclesiast. hierarch. commemorat antiquum morem mutandi habitum in professione monachatus. *Sacerdos* (inquit) *signo crucis eum consignatum tondet, omnique veste detracta, eum alia induit.* Cassianus lib. 1. de instit. renuntiant. per multa capita habitum monachorum describit, & per singulas eius partes mysticas illius rationes reddit. Tractat etiam Basilius in reg fusiùs disputatis c. 22. attingens potiùs rationes morales, vel, vt ita dicam, visuales illi statui accommodatas. *Dionys.* *Cassian.* *Basil.*

B Duplex enim est præcipua causa, ob quam peculiaris habitus religiosis tributus est. Vna comprehendit varias rationes morales, scilicet vsus paupertatis, vt tantùm consulatur decentiæ, & conseruationi naturæ, non abundantiæ & superfluitati, iuxta illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur*, vt optimè ad propositum expendit Basil. reg. 22. ex fusiùs disputatis. Alia est corporis mortificatio & pœnitentia, quæ non parum exercetur in vestitus asperitate. Altera est professio humilitatis & abiectionis, quæ in exteriori habitu multum cernitur. Et hæ rationes ac similes communes sunt omnibus religiósis, vnicuique iuxta finem & institutum suum. Alia verò causa, quam mysticam vocamus, est significatio aliqua, quæ aliquando est in colore, vt vestis alba significare solet candorem mentis. Vel è conuerso fuscam vestem ait August. epist. 199. significate continentiam; & de cuculla ait Cassianus significare simplicitatem & innocentiam; & sic de aliis. Moralis autem ratio, quæ ex ratione etiam signi sumitur, est, vt monachus ab hominibus aliorum statuum, scilicet à laicis & clericis secularibus, distinguatur: & quia monachorum religiones variæ sunt, exterior etiam habitus diuersus distinctionem inter eas notam facit. Quæ ratio maximè locum habet in religionibus monachorum. Nam religio clericorum habere potest habitum aliis clericis communem, vt inferiùs suo loco de Societate dicemus. 2. *Secunda suppositio de causis prædicti moris.* *Basil.* C *August.* *Cassian.*

D Hoc ergo supposito, quæstio est, an religiosus, qui ex regula peculiarem habitum defert, teneatur sub culpa graui non deserere vel mutare talem habitum. Et ratio dubitandi est, quia regula religionis, vt supponimus, non obligat ad culpam, vel grauem culpam: sed religiosus solùm tenetur deferre habitum suum ex vi regulę: ergo ad illum retinendum solùm tenetur regulari obligatione: non autem rigorosa & sub mortali: Minor probatur. quia religiosus non se obligat ex voto ad deferendum habitum, vel tonsuram, de qua eadem est quæstio, magis quàm ad obseruandas alias cæremonias ordinis: ergo solùm superest illi obligatio ex regula. & ita sentit Panorm. in c. *Deus qui.* de vita & honest. Cleric. n. 2. circa 1. glossam vbi non videtur facere differentiam inter hanc obseruantiam, & alias quæ sunt ex regula. In contrariũ autem est, quia iuxta traditionem omnium religionum, & communem existimationem grauis culpa in religioso censetur suum habitum deserere. Est igitur aduertendum in proprietate sermonis aliud esse spoliare se seu nudare habitu, aliud deserere aut mutare habitum. Nam primum fieri potest ad breue tempus, & sine assumptione alterius habitus, ad dormiendum, v. g. ad balneum sumendum, vel natandum, vel ob alias similes causas. Secundum verò propriè significat relinquere religiosum habitum ad induendum alium. Quod fieri potest 3. *Proponitur quæstio, & ratio dubitandi vtrinque.* E *Panorm.* *Quæstio, vel proponi potest de dimissione habitus, vel de spoliatione.*

vel ad viuendum diu aut perpetuò in alio habitu assumpto, & illud est propriè renunciare habitum: vel solùm ad breue tempus; & illa dicitur mutatio habitus, quanuis hæc vox generalior sit. Potest etiam mutatio esse vel in habitum secularem, vel in alium habitum religiosum.

Prima Assertio de dimißione habitus peccaminosa grauiter.

4. Dico ergo primò, teneri religiosum sub mortali peccato retinere, id est, non mutare proprium religionis habitum. Hanc assertionem vt certam supponunt omnes Doctores, quos nunc omitto, quia infrà lib. 3. à principio tractando de apostasia à religione, referendi sunt: nam vnus modus, & frequentior apostatandi est per desertionem habitus. Et sufficienter probatur ex cap. 2. Ne cleric. vel monach. in 6. vbi fertur excommunicatio ipso iure in quélibet religiosum professum temere dimittentem religionis suæ habitũ: excõmunicatio autẽ maior supponit peccatũ mortale. Confirmatur, nam clericus secularis tenetur sub mortali non deserere, vel mutare clericalem habitum, vt constat ex toto tit. de vita & honest. cleric. ergo idem dicendum est de religiosis, nam quoad hoc æquiparantur in iure. Vnde confirmatur per argumentum ab speciali ex cap. *Deus qui.* de vita & honest. cleric. vbi Innocentius III. concedit quibusdam monachis & religiosis diuersorum ordinum vt in vnum honestum habitum se conforment, vt possint meliùs vniri, vel scandalum auferre ad Euangelium prædicandum: ergo supponitur in illo textu non posse religiosos per se loquendo licitè mutare habitum. Optimè hoc confirmat cap. *Clerici* 2. de vit. & honest. cleric. ibi. *Pontifices autẽ in publico & in Ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalẽ*; vbi clarè supponitur hæc obligatio, imò etiam ex illo textu rectè probatur teneri religiosum ad deferendum habitum suum patentem, cùm non permittat etiam per Episcopalia indumenta occultari. Quę etiam est ibi communis opinio, quam expressè quoque docuit Nauar. in consiliis de Regularibus infrà citandis.

Probatur.

Confirmatio 1.

Confirm. 2.

5. Sed difficultas est vnde nascatur hæc grauis obligatio non deferendi habitum, seu quo iure hoc præceptum introductum sit: & in primis dici potest esse de iure naturali supposito tali voto, & statu, & institutione ac fine talis habitus. Nam, vt num. 2. diximus, hic habitus non solùm datur ad humanum vsum, sed tanquam insigne propriæ professionis. Eo autem ipso quò quis assumit aliquod munus vel statum cum perpetua obligatione sustinendi illud, consequenter obligatur ad nõ deponendum proprium signum publicè institutum & datum ad talem professionem significandam. nam illa est virtualis quędam defectio ab illa obligatione. Quæ ratio manifestè conuincit quãdo habitus deponitur animo retrocedendi ab statu: nam tunc planè committitur apostasiæ vitium, quod supposito voto, contra legem diuinam & naturalem est, vt significatur in Concil. Chattag IV. cap. vlt. habetur in cap. 1. 27. q. 1. & idem habetur in cap. *de viduis*. & cap. *viduas*. cum aliis ead. caus. & 9. cap. 2. 20. q. 3. ex Concil. Tolet. VI. c. 6. tunc autem præcisè agimus de sola depositione habitus. Posset autem intelligi aliquem velle retinere statum & seruare substãtialia eius,

Ex iure naturali supposito voto nasci hæc obligatio videtur.

A nolle autem vti tali habitu: quod posset faciliùs in monialibus contingere. Ergo non satis est obligatio ad statum, nisi addatur specialis obligatio ad deferendum in habitu proprium signum talis status. Ad hoc verò dici posset, quanuis hæc duo speculatiuè (vt sic dicam) sint separabilia; practicè in tali materia non posse separari, quia vel religiosus dimittit habitum relinquendo etiam monasterium, séque ab obedientia suorum Prælatorum subtrahendo, vel sub illa manens. Priori modo retrocedit ab statu, in quo perseuerare tenetur, & est apostata, vt infrà citato lib. 2. videbimus: posteriori autem modo impossibile moraliter est vt habitum mutare permittatur. Quæ ratio

Non esse hanc causã sufficientem sumptã per se solam.

B probat quidem optimè, quando mutatio habitus diuturna est, & quando per modum status assumitur: tamen etiam de illa non probat in vniuersum, sed vt in plurimum. Nam in religione militari, v.g. potest aliquis nunquam deferre habitum, & dissimulantibus & cõniuentibus Prælatis, vel fortè ignorantibus: & in monasterio monialium nimium relaxato posset aliqua deponere velum, & seculari modo ornari. in cæteris seruando integritatem sui status. In quibus casibus si id contingat, non desinit religiosus peccare mortaliter propter negligentiam, vel ignorantiam Prælatorum non adhibentium coactionem; & pręterea hoc peccatum non solùm committitur in sta-

C bili mutatione habitus, sed etiam in ea quæ fit ad breue tempus, vt ex dict. cap. 2. Ne clerici vel monachi in 6. sentit Nauarrus conf. vnico de Apostatis. n. 6. & tamen ratio facta in eo casu non procedit.

6. Necessarium ergo est, vt præter rationem naturalẽ & necessariam connexionem moralem cum statu & obedientia Pręlatorum sit aliqua positiua lex. quæ directè obliget ad retinendum habitum religionis, quam semel quis professus est. Alioqui non erit per se grauis malitia in contraria dimissione, sed solùm ex adiunctis, vel per accidens, ratione scandali. Dico ergo habere religiosos positiuum præceptum, quo ita obligantur. Propter

Completa causa prædictæ grauis obligationis traditur.

D difficultatem autem in num. 3. positam addendum est hoc præceptum non tam fundari in speciali regula, quam supponi (cum proportione) ad omnem regulam. Est enim hoc tanquam generale quoddam ius status religiosi, vt vnusquisque in sua vocatione, & consequenter in proprio habitu suæ vocationis permaneat. Quod ius quatenus extenditur vltra id quod merè naturale est, potest dici non scriptum, id est, communi consensu & traditione omnium religionum receptum. Potest etiam dici ius commune canonicum, quia in decretis suprà citatis authoritate Pontificum, & Conciliorum generalium confir-

E matum est.

7. Sed quærendum restat. an dimissio vel mutatio habitus semper sit peccatum mortale? Quod dubitari potest primò ex modo peccandi, secundò ex parte materiæ. Quoad primum Caiet. in Sum. verb. *Clericorum peccata*. significat, religiosum non peccare mortaliter, nisi temerè dimittat suum habitum; nam inde probat quasi à fortiori clericum non peccare mortaliter dimittendo suum, nisi temerè id faciat: quid autem sit temerè dimittere, explicauit idem Caiet. 2. 2. q. 53. art. 3. dicens temeritatem esse inordinationem ex contemptu, & infrà dicit esse speciem præcipitationis contemptum addentem. Et in illo rigore dicit esse interpretãdos canones imponentes pœnas temerè delinquentibus, alludens inter alia ad c. 2. ne cleric.

Responsio Caiet. quoad primam dubij partem.

vel

vel monach. in 6. vbi excommunicatur monachus temerè dimittens habitum. Ergo iungendo omnia, sentit non esse peccatum mortale dimittere habitum, nisi fiat ex contemptu.

Reiicitur Caiet.

8. Quòd si hæc doctrina vera est, non magis obligatur sub mortali religiosus ad non dimittendum habitum, quàm ad non transgrediendam quamcunque regulam: quæcunque enim transgressio est mortalis si fiat ex contemptu, & non aliàs. Hoc autem repugnat his quæ hactenus diximus, & communi modo sentiendi & loquendi Doctorum: cēsent enim multo maiorem esse obligationem ad non dimittendum habitum, quàm ad alias particulares obseruantias regulæ. Quocirca licèt temeraria dimissio in illo rigore explicata à Caietano, necessaria fortè sit ad incurrendam censuram latam in dict. c. 2. de qua re in proprio loco diximus, tom. 5. in 3. p. disp. 23. sect. 4. tamen ad peccandum mortaliter non est necessarius contemptus, sed ex parte modi peccandi sufficit qualibet libertas, quæ ad alia peccata mortalia satis est, siue sit mista cum ignorantia culpabili, siue cum passione & prauo affectu vagandi per aliquod tempus, aut fornicandi, percutiendi aliquem, &c. qui esse potest sine proprio contemptu. Ratio est, quia hæc materia est grauis ex suo genere, & est strictè prohibita per sacros canones, non solùm in dict. cap. 2. sed etiam in antiquioribus, & communis traditio & consensus declarat illam esse rigorosam & potissimam legem prohibentem; ergo vt transgressio eius sit peccatum mortale, non est necessarius formalis contemptus, sed sufficit virtualis inclusus in libera voluntate faciendi actum legi contrarium. Et hæc est communis sententia Doctorum etiam explicantium illam particulam *temerè*. in dict. c. 2. dicunt enim temerè dimitti quoties sine causa rationabili dimittitur, vt notauit Sylu. verb. *Excommunicatio*. 9. n 15.

Vera resolutio.

Expenditur posterior pars dubij.

9. Quoad secundam partem certū videtur posse hoc peccatum esse aliquando veniale ex parte materiæ. quod apertè sentit Syluest. verb. *Excommunicatio*. 9. n 51. cum aliis quos refert. Potest autem hæc leuitas materiæ in præsenti considerari & ex parte temporis: quia licèt dimittatur habitus, statim reassumendus est, & ea intentione exuitur. Et in hoc casu præcipuè videntur loqui Palud. Syluest. & cæteri: quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, nec dicitur quis simpliciter assumere secularem habitum eo quòd ad breue tempus illum induat, argumento legis *diuortium*. ff. de diuortiis. Alij tamen hunc casum non admittunt, quia si reuera fiat mutatio dolosa ad vtendum seriò habitu seculari, &, vt talis persona secularis reputetur, videtur esse materia grauis, etiamsi pro breuissimo tempore fiat. Quod videtur sentire Nauarr. dict. cons. de Apostasia n. 6. & Summa Rosella verb. *Excommunicatio*. & videtur valde probabile, quia illa materia habet intrinsecam deformitatem repugnantem illi statui. Vnde addendum secundò est, vt talis mutatio fiat leuis, necessarium esse vt etiam ex intentione minuatur; v g. si quis ad breue tempus mutet habitum, non vt seriò illo vtatur, vel vt secularis incedat, sed ludi causa ad repræsentandum, vel quid simile, tunc enim sine dubio erit res leuis: quod etiam frequens vsus virorum timoratorum declarat.

Mutationē habitus non reddit leuē breuitas tēporis.

Nauar.

Reddit tamen intentio.

10. Dices. Intentio est valde extrinseca respectu talis materiæ: ergo si materia ipsa est contraria præcepto, & alioqui est sufficiens ad peccatum mor-

Obiectio contra pro-

A tale, non fiet veniale eo quòd ex intentione iocosa, aut leui fiat. Respondetur hoc verum esse de intentione merè extrinseca, quæ non mutat moralem rationem actionis: nos autem loquimur de intentione efficiendi huiusmodi mutationem. Voco autem in præsenti variationem moralem actionis, quòd mutatio habitus fiat ad mutandam reuera speciem exteriorem, & existimationem status, vel quòd fiat solùm ad repræsentandam aliquam personam, quia secundùm æstimationem moralem hæ sunt actiones diuersarum rationum, imò posterior non censetur vera mutatio. Prior

ximè dicta de intentione enucleatur.

B verò est propriissima, & ideo quanuis fiat ex intentione, quæ secundùm se tantùm sit peccatum veniale, vt ad intuendum publicum ludum, vel quid simile; ipsa ratione suæ materiæ vel prohibitionis erit peccatum mortale.

11. Alio modo videtur hæc materia posse esse leuis, quia non totus habitus, sed pars eius dimittitur. In quo præcipuè est obseruandum, ne religiosus habitus ita ex parte minuatur, vt ex reliquo cognosci non possit an talis persona religiosa sit, nécne, iam enim illa materia erit semper sufficiens ad peccatum mortale: quia in ea consummatur transgressio legis, & quoad materiam, & quoad finem eius. Quin potiùs licèt quis exuendo exteriorem partem habitus, retineat inter-

Quomodo mutando partem solùm habitus, fiat, aut non fiat leuis mutatio.

C nam, & semper induat secularem habitum, ne religiosus appareat, ratione materiæ non excusabit grauem culpam: quia illa pars cum illis circunstantiis est satis grauis materia, & quia religiosus tenetur exteriorem habitum suum retinere, vt colligitur ex cap. *Deus qui*. de vita & honest. cler. & sentiunt ibi gloss. Ioan. Andr. Antonius, & Panormit. Nauarr. consil. 76. de Regularibus in noua impressione. Si verò pars habitus, quæ retinetur, exteriùs apparet, & est proprium signum talis status, non peccabit quis saltem grauiter contra prohibitionem dimittendi habitum: quia re vera non dimittit neque occultat proprium statum. Vnde si assumat par-

D tem alterius habitus quæ proprium non occultat: peccare quidem poterit contra decentiam religiosam, vel contra canones prohibentes clericis, vel monachis laicum, vel indecentem vestitum, non tamen contra obligationem non dimittendi habitum. Dixi autem, si sit sufficiens signum proprij status. quia non satis est quòd sit signum religiosi status in communi: quia religiosus tenetur deferre peculiarem habitum suæ religionis, vt Nauarrus suprà notat, & sufficienter probatur rationibus adductis.

12. Quæri autem hîc potest, an occultatio habitus nihil de proprio exuendo, sed alium superinduendo, sit mutatio sufficiens ac peccatum mor-

Quomodo item nihil proprij habitus mutādo, sed aliū superinduendo.

E tale. Sed hoc dubium tractaui latiùs in 5. tom. 3. Partis, in loco cit. in num. 8. & mihi semper videtur ex vi materiæ non esse illam mutationem de qua loquuntur iura; quia reuera non est dimissio habitus: neque etiam intrinsecè esse mendacium, vel quia occultare veritatem non semper est mendacium, vel quia vestis assumpta non est principaliter ad significandum, sed ad alium vsum, propter quem accipi potest sine mendacio, etiamsi alij decipi permittantur. Præterea licet illa sit ficta simulatio quando sine rationabili causa fit; nihilominus non videtur ex obiecto mendacium ita perniciosum, vt sit peccatum mortale: iudicandum ergo erit ex fine, nam si id fiat ex intentione mortali, erit mortale, & multo magis si fiat animo apostatandi, vel fugiendi à religione: quia

quia illa intentio & est mortalis, & multum proportionata illi actioni. Idémque timendum est si fiat animo liberè vagandi per multum tempus: quia illa est virtualis depositio religiosi habitus.

13. Quomodo tandem dicta dimissio possit omni peccato carere. Primò ex iusta causa, seu necessitate.

Vltimò est circa hanc obligationem aduertendum, non esse ita præcisè necessariam, vt oppositum nunquam liceat saltem ad tempus & ex iusta causa. Quia propter grauem necessitatem vel tuendi vitam, vel vitandi grauem infamiam, aut scandalum, licitè potest mutari habitus religionis ad tempus, vt notauit glossa in cap. 2. ne cleric. vel monach. in 6. & in cap. *Cleric.* 2. de vita & honest. cleric. & sumitur ex textu ibi, *Nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari.* Idémq; in simili de prohibitione portãdi arma notauit gloss. in cap. *Cleric.* 1. eod. tit. Et idem docent Syluest. verb. *Habitus.* & alij Summistæ tum ibi, tum verb. *Excommunicatio.* Antonin. 3 p. tit. 24. c. 53. Et ratio est, quia tunc illa non est temeraria dimissio, imò nec voluntaria censetur, argumento cap. 1. de his quæ vi, &c. & quia leges humanæ non obligant cum tanto rigore, quando alias materia est de se indifferens, & transgressio non cedit in contemptum religionis, vel damnum commune: in eo autem casu nihil horum interuenit, quia illud tunc non est mendacium, vt probat ratio suprà facta num. præcedent. nec fit in contemptum religionis, nec sequitur aliud damnum, sed potiùs fit ad vitandum illud vt supponimus.

14. Instantia contra proximè dicta diluitur.

Dices, hoc ad summum habere locum quando necessitas præoccupat hominem, non verò quando homo se ingerit actioni, vel itineri habenti necessitatem illam, vel periculum annexum. Respondeo, in priori casu de necessitate præoccupante, semper hoc procedere, etiamsi contingat occasionem illam ex antecedente peccato oriri, quia illud est per accidens, & hîc & nunc iudicãdum est de humana necessitate prout iam in re existit. In posteriori autem casu de se ingerente pensanda est necessitas, vel vtilitas aggrediendi opus vel iter, quod sine mutatione habitus religiosi commodè fieri non potest: nam si illa fuerit sufficiens, non est relinquendum opus propter illam circunstantiam, vt rectè sensit Nauarr. consil. 70. de Regularibus, in secunda impressione, addẽs iudicium de legitima causa in hoc negotio relinqui arbitrio boni viri, cùm non sit iure determinatum, argumento cap. *de causis.* §. 1. de officio deleg. & l. 1. ff. de iure deliberandi. At verò quando ratio aggrediendi opus est iniqua, vel non necessaria, tunc licèt fieri non possit sine periculo vitæ, vel infamiæ absque mutatione habitus, nulla est excusatio, sed dupliciter in eo facto peccatur: primò in intentione iuxta malitiam eius, deinde in medio assumpto ad excusandum periculum, non imminens, nec necessarium, sed voluntariè assumptum.

Nauar.

15. Secundò potest carere omni peccato ex dispensatione.

Alia quoque ratione potest fieri licita hæc mutatio habitus per iustam dispensationem. Cùm enim hæc obseruantia non sit de substantia status religiosi, certum est admittere dispensationem ex iusta causa, quæ etiam relinquitur arbitrio prudentis dispensatoris. Non requiritur verò tanta, vt per se sufficiat excusare; quia illa non esset dispensatio, sed interpretatio. Neque etiam est necessaria ingens & extraordinaria causa, qualis ad dispensationẽ in ipso statu religioso, vel in substãtialibus eius necessaria est, quia minor effectus minorem causam requirit. Et eadem proportione

A quo mutatio futura fuerit maior, vel diuturnior, eo maiorem causam postulat: vt si detur dispensatio ad totam vitam, vel solùm ad tempus studij, vel ad agendum negotium, aut iter. Et similiter plus requiritur vt mutetur habitus monachalis in laicalem, quàm in clericalem, & plus vt in clericalem, quàm in alium monachalem, quia magis receditur à lege, seu regula.

Quæri autem potest quis habeat potestatem concedendi hanc dispensationem. Et quidẽ constat summũ Pontificem maximè posse illam concedere, cap. *Deus qui.* de vita & honest. cleric. & quia in omnibus habet supremam potestatem. De Prælato autem religionis dubitari potest. Nam 16. Hanc dispensationẽ potest Papa concedere.

De prælato religionis idem probari videtur à Nauarro. Confirmatur.

B videtur etiam ille posse hanc licentiam ex iusta causa dare, quia per hoc non dispensat in voto, sed in regula, quæ illam conditionem inuoluit, nisi iusta causa obstet. Et confirmatur, quia Prælatus potest dispensare cum religioso in clausura (loquitur enim de viris, & ex iuris communis.) ergo & in delatione habitus: quia eiusdem sunt obligationis, vt patebit cap. seq. Atque ita sentire videtur & hæc duo æquiparare Nauarr. dict. conf. 70. n. 8. & 9. Nihilominus censeo solum Papam posse hanc dispensationem concedere, propriè loquendo. Quod ita declaro, nam aliud est dare licentiam ad opus, quod sine mutatione habitus commodè exerceri non potest, aliud verò

Nauar. Authoris resolutio.

C dispensare per se & directè in gestatione habitus. Primum facere potest Prælatus, & facit quotidie, & ita loquitur Nauarr. vt constat ex casu quem tractat. Illa verò non est dispensatio in hac obligatione, sed facultas ad agendum opus religiosum, quæ non est necessaria ad opus propter dispensationem, sed propter subordinationem & obedientiam religiosam: posita autem illa facultate ad opus, altera obligatio per se cessat ratione occurentis causæ iuxta supra dicta in num. 13. & 14. Propria autem dispensatio esset quando opus ad quod datur facultas sine periculo vitæ, vel infamiæ, vel alio scandalo potest exerceri in proprio habitu religioso, & daretur specialis licentia

D ad non deferẽdum habitum illo tempore: & hoc modo nego posse Prælatum dare hanc dispensationem. Hancque differentiam constituo inter Pontificem & Prælatum. Ratio me mouens est, quia hæc dispensatio non tam est in regula, quàm in iure communi, vt ex dictis num. 6. constat: & potestas ad illam concedendam nullibi inuenitur data Prælatis, neque etiam continetur in generali facultate quam habet dispensandi in iure communi, quia illa solùm extenditur ad res quæ ordinariè & frequenter occurrunt, & ad dispensationes moraliter necessarias ad ordinarium viuendi modum: hæc autem dispensatio non est huiusmodi,

Eius ratio, qua etiam satisfit probationi contrariæ.

E sed est valde extraordinaria, & multum exorbitans, ideóque supremam Pontificis potestatem mihi postulare videtur, quanuis hoc in terminis disputatum non inuenerim. Atque hanc etiam differentiam considero inter existentiam extra claustrum, & mutationem habitus, quòd illa est frequenter necessaria, & habet ordinarias causas, hæc verò minimè: & ideo prior censetur concessa Prælato in generali potestate, non autem posterior. Item est alia ratio optima, quia facultas existendi extra claustrum quasi per se & directè pertinet ad iurisdictionem Prælati, vt possit vti suo subdito vbi ille indiguerit, vel ei præcipere ministerium extra claustra quando opportunum iudicauerit: mutatio verò habitus per se non spectat ad executionem obedientiæ religiosæ. Non ergo

Satisfit confirmationi præcedenti allatæ ex multiplici discrimine inter dispẽsationem clausuræ, & habitus.

ergo est similis ratio, neque illa duo æquiparãtur, nisi quando ex facultate ad aliquod opus necessaria est vtraque circunstantia. In quo etiam est differentia, quia circunstantia loci moraliter est per se intenta, & intrinsecè postulatur in ipsa facultate: alia verò est omnino per accidens, sequitúrque ex causis extrinsecis, & ideo non est ita directè intenta.

17. Instantia contra datã resolutionem. Dices, interdum religiosus habens facultatem à Prælato ad aliquod iter vel ministerium agẽdũ, dubitat an expediat, vel liceat mutare habitũ, & sua authoritate non audet, & de licentia Prælati securus facit: ergo signum est posse prælatum directè & per se hanc licentiam dare. Diluitur. Respondeo, illam magis esse authenticam interpretationem, quàm dispensationem. nam in rigore illud dubium posset determinari per prudens arbitrium, considerata causa: si verò potest fieri recursus ad Superiorem, meritò fit, quia ad illum ex officio spectat declarare an lex obliget in casu dubio & sua authoritate adiungit practicam certitudinem. Quòd si quis illam vocet dispensationem, non contendo de voce, quia solùm loquimur quando constat obligationem non dimittendi habitum nõ cessare ob extrinsecas causas, & per se tollitur à Superiore; & hoc dicimus pertinere ad solum Pontificem. Vnde infero, regulariter ac moraliter loquendo, per solam licentiam Prælati non posse dimitti habitum pro tota vita, nec pro tempore diuturno, & quasi stabili modo se solùm occasione alicuius actionis, & pro tempore quo durat: quod secus est de dispensatione Pontificis, vt per se constat. Et ideo dico, *regulariter loquendo*: quia si religiosus mittatur à Prælato ad prædicandum Euangelium, vbi non potest sine periculo facere nisi mutando habitum, etiam poterit longo tempore, & per totam vitam ea licentia vti, quia est consequens ad prædictum ministerium, quod toto illo tempore sanctè exercetur.

Assertio secunda, Religiosum exuere se, absque animo deserendi habitum, non esse peccatum, seclusa regula, vel extrinsecis circunstantiis.

18. Ostenditur assertio. Hactenus à n.4. diximus de dimissione & mutatione habitus, nunc de spoliatione breuiter dicendum est, nihil de illa esse statutũ iure communi, quia c.2. ne cleric. vel monach. in 6. non loquitur de spoliatione, vt in 5. tom. 3. p. n 8. allato, dixi. Et omnia alia iura magis loquuntur de mutatione habitus cum qua status relinquitur, quàm de spoliatione, vt suprà notaui. Vnde ex vi iuris communis hoc prohibitum non est: neq; etiã ex natura rei aut ratione voti, seu status religiosi. Cõsulẽda ergo est religiosa regula, tãta enim erit hæc obligatio, quanta in illa fuerit imposita. Vnde nisi ex aliis circunstantiis hæc transgressio fiat culpabilis, vel mortale peccatum, non erit talis, nisi iuxta regulæ obligationem. Sentire videtur Syluester semper peccare religiosum exuendo se absque rationabili causa. Ait tamen Syluest. verb, *Excommunicatio*.9.n.52. nunquam dimitti (etiam hoc modo) à religioso professo sine rationabili causa absque peccato: *quia adeò* (inquit) *est annexus ossibus monachorũ, quòd in quocũque loco consistentes, siue in lecto quiescentes, cõstãter eo vti debent*, citat cap. *vidua*.20. q.1. vbi Concilium Toletanum X. loquens de virginibus sacris, quæ religionem profitentur, ait, *Tunc accepta à Sacerdote, vel ministro apta religionis professioni veste seu in lectulo quiescens, siue in quocunque loco consistens, constanter ea vtatur*. Et Conciliũ Charthaginense IV. c.11. dicit, *Sanctimonialis virgo cùm ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus sẽper vsura est, professioni, & sanctimoniæ aptis*. habetur in cap. *Sanctimonialis*. 23. dist. Imò indicat præterea Syluest. hoc peccatum esse mortale, si ex rationabili causa non fiat, vt si ex lasciuia (inquit) & illicita sensualitate dormiendi quietiùs in hospitio extra monasterium. Et Nauar. in consil. de Apostatis significat, religiosum, qui spoliatur habitu ad liberiùs fornicãdum, peccare mortaliter, non solùm contra temperantiam, sed etiam exuendo habitum, quamuis apostata non sit. Accedit aliqua ex parte Nauarrus. Nihilominus ex vi iuris communis certum existimo non esse in hoc obligationem, sub peccato mortali: quia neque in citatis decretis sunt verba, quæ indicent rigorosum præceptum. Sustinetur tamen assertio posita. Nam in cap. *vidua*. solùm dicitur, *constanter ea vtatur*, in aliò verò, *qualibus semper vsura est*. quæ non sunt verba rigorosè præceptiua, vt per se constat: nec communi vsu & consuetudine ita sunt interpretata. Nec dicti authores oppositum sentiunt: nam Syluester expresè dicit, licèt monachi debeant semper suo habitu vti, tamen hoc debitum esse honestatis, non necessitatis. Et in hanc sententiam refert Archidiaconum, & Ioan. Andr. solùm ergo volunt ex circunstantia extrinseca posse illud peccatum esse mortale. Vnde in prædicto casu intemperãtis religiosi non erit, per se loquendo, duplex malitia mortalis in illo actu, vna fornicationis, alia spoliationis habitus, nisi fortasse ex speciali regula talis prohibitio cum eo rigore facta sit: semper enim iura specialia excipimus, quæ consulenda & obseruanda sunt. Alia de decentia, quam religiosi in vestibus seruare debent, legi possunt apud Nauar. Comment.4. de Regul. num.27. vbi latè expendit Clem.1. de Constit. de qua aliqua dicemus in c.11.

CAPVT VI.

Vtrùm religiosi ad clausuram seruandam non egrediendo claustrum proprio & rigoroso præcepto teneantur.

Circa clausuram maior est, & specialis monialium obligatio; & ideo quæ in genere dicemus, de viris præcipuè intelligenda sunt, postea in cap. 8. & 9. quod fœminis fuerit particulare addemus. Potest autem religiosa clausura in duas partes distribui: vna est obseruatio claustri non egrediendo extra illud; alia est eiusdem claustri obseruatio, non admittendo personas extraneas seculares, vel laicas intra illud.

Circa priorem partem clausuræ in hoc cap. propositæ, quæstio est, an habeant religiosi speciale præceptum non egrediendi extra claustrum sine legitima facultate, & consequenter an talis egressus ex suo genere sit peccatum mortale. 1. Argumentũ pro sententia neg. Ratio dubitandi est, quia hæc obligatio non oritur ex voto, nec ex præcepto Ecclesiastico; ergo ad summum oritur ex regula: ergo non est maior quàm sit communis obligatio regulæ: non est ergo, per se loquendo, & ex genere suo peccatum mortale. Prima pars argumenti vrgetur. Prima pars antecedentis probatur, quia religiosi directè non vouent clausuram, quia ordinariè solùm vouent tria substantialia vota: neque etiam indirectè in his continetur clausura, nisi

nisi in quantum in virtute obedientiæ præcipi potest: ergo donec ita præcipiatur per regulam, vel Prælatum, non est talis obligatio ex vi voti. Neque obstat quòd aliqui dicuntur profiteri expresse hoc modo, Promitto Deo, & Sanctis eius, & vobis Domino Abbati, me perpetuam continentiam seruaturum in hac domo, vel monasterio, vt ex Speculatore refert Nauarr. statim citandus; tum quia illud speciale est, & mihi non constat in qua religione seruetur: tum etiam, quia intentio illorum verborum non est promittere nunquam exire à monasterio materiali, sed formali, vt sic dicam, id, est seruare continentiam cum perseuerantia in tali statu.

Nauar.

2\. Secunda pars probatur, quia nullum est in iure canonicum decretum, quod huiusmodi præceptũ satis probet. Nam si qua sunt, maximè illa, quæ Gratian. congerit 16. q.1. Illa verò non de permanentia in clausura vt sic, sed in ordine ad abstinendum à functionibus Ecclesiasticis, loquuntur quando verbis vtuntur preceptiuis, vt patebit vnũ vel aliud attingendo. Primum est cap. *placuit.* secundum 16. q.1. vbi Eugenius Papa ait, *Placuit communi nostro Concilio, vt nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat.* Et infrà, *Sit claustro suo contentus: quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus.* Vnde Bernard. serm. 1. de S. Andrea, monasteria comparat stagnis, à quibus pisces non habent diuagandi facultatem. In quibus verbis priora, quæ maiorem rigorem continent, non sunt absoluta, sed cum illis limitationibus, *pro lucro terreno, & nefandissimo ausu.* ex quibus constat non simpliciter prohiberi exitum, sed ad prauum finem, vel ad actiones vel ministeria monachis prohibita, quæ ibi statim recensentur iuxta illius temporis consuetudinem. Posteriora autem verba non continent præceptum, sed monitionem, & recordationem proprij status, vt patet etiam ex subiunctis verbis, *Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem viuit.* Quomodo etiam dicit Concilium Nicænum in c. *placuit.* 1. eiusdem q. *Placuit omnibus residentibus in sancta Nicæna Synodo, vt monachorum conuersatio & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet (monachus enim Græcè, Latinè singularis dicitur) vnde monachum per omnia singulariter agere oportet.* Per quæ verba sui status illum admonet; & postea subiungunt præceptum in his decretis (quod præ oculis habendum est) intentum, agunt enim de monachis antiquis, qui ex vi status non erant sacerdotes, neque ad ministeria Ecclesiastica ordinabantur, sed ad vitam separatam & contemplatiuam agendam: directè ergo prohibentur exire ad illa ministeria circa populum peragenda; non verò nouum præceptum circa eorum statum eis imponitur. Imò in dict. c. *placuit* 1. in fine, apertè supponitur monachos posse exire, seu peregrinari, nam dicitur, vt non sepeliant nisi monachum in monasterio secum commorantem, etsi fortuitò quenquam aduenientium fratrum ibi mori contigerit. Per illam verò comparationem piscis declaratur vtilitas vel necessitas claustri ex vi status, non ex speciali præcepto canonico. Aliud decretum est in cap. *Monachi.* 2. ead. q. sed constat manifestè ibi non exitum, sed Ecclesiasticum ministerium egredienti prohiberi, & præterea addi, *sine imperio Abbatis.* Idem potest responderi ad c. *iuxta*, & c. *qui verè.* ibid.

Vrgetur posterior pars argumenti.

Eugenius.

Bernard.

Concil. Nicæn.

3\. Consequentiæ autem in num. 1. illatæ probantur à sufficienti partium enumeratione, quia non est aliud principium vnde possit oriri hæc obligatio; nisi regula, quæ quoad hanc obseruantiam non fertur maiori rigore, nec verbis magis indicantibus præceptum, quàm in aliis, vt videre licet in Regula Augustini cap. 10. aliàs 29. quoad hanc partem solùm dicitur: *Qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus Præpositus iusserit, ire debebit.* Dixerat enim in c. præcedenti, & in c. 16. aliàs 8. vt nunquam soli incedant, sed duo vel tres simul: hîc autem subiungit, socium debere à Prælato designari: vnde à fortiori supponere videtur potius quàm disponere vt petatur licentia à Præposito, si quò eundum est: hæ autem regulæ non plus obligant quàm reliquæ. Basilius autem in sua regula nullum peculiare præceptum de hac re posuit: solum in reg. 35. ex fusiorib. indicat vtilitatem magnam manendi intra claustra. Et in cap. 8. constit. monast. monet grauiter religiosos vt in assignato sibi ad habitandum loco fortiter & quietè permaneant, & non facilè huc illúcque discurrant. Subdit verò statim: *Neque verò tamen propterea perpetuò est tanquam in custodia permanendum, sed quandocunque & res poscit, & conscientia non reprehendit, liberè est, fidentérque prodeundum, ita tamen vt in prodeundo modus teneatur, & praua omnis suspicio euitetur.* In regula autem Carmelitarum (quæ creditur esse Basilij) cap. 6. dicitur, *maneant singuli in cellulis suis, vel iuxta eas die ac nocte in lege Domini meditantes*, &c. Ex quibus à fortiori sequitur obligatio manendi in claustro. Sed illa regula non plus obligat quàm aliæ, & certum est minus obligare quàm præceptum non exeundi extra claustrum; grauius enim peccaret religiosus Carmelita extra claustrum sine licentia exiens, quàm extra cellam. In regula etiam D. Benedicti nihil expressum de hac re inuenitur, nam licèt c. 29. supponatur esse graue delictum egredi monasterium, tamen sermo ibi est de egressu per apostasiam, vel fugam, quod longè diuersum est. In cap. autem 51. prohibet comedere extra monasterium sine imperio Abbatis; de exitu autem nihil dicit. Neque etiam S. Franciscus in sua regula: solùm enim de volentibus ire ad infideles, disponit in c. vlt. vt non eant sine licentia Ministri Prouincialis. Denique in Regula S. Pachomij, cap. 36. 47. & 72. prohibetur exitus sine licentia, sicut prohibetur etiam locutio, aut deambulatio in monasterio, vel aliquid simile. Non apparet ergo vnde in hac re sit rigorosa præcepti obligatio.

Probantur consequentiæ argumẽti n. 1. illatæ.

August.

Basil.

Benedict.

S. Francisc.

S. Pachom.

4\. Vt separemus certa ab incertis, supponendum est, exitum à monasterio animo apostatandi, vel fugiendi ab obedientia Prælatorum, esse intrinsecè malum, supposita professione, & ex genere suo peccatum mortale, quia directè repugnat obligationi, quæ ex professione nascitur. De qua re infrà in lib. 3. à cap. 1. vbi de mutatione religiosi status dicturi sumus: hîc enim non agimus de permanentia in statu, & recessu illi contrario, sed de permanentia in loco materiali monasterij, vt sic dicam, & hanc vocamus clausuram, cui opponitur egressio tantùm localis extra septa totius monasterij. Secundò certum est, hanc clausuram non esse ita præceptam monachis seu religiosis, vt nulla ratione eis liceat extra claustrum exire: nam de licentia legitimi Prælati exire licet, vt supponunt omnes regulæ religiosorum, & ius commune non repugnat, communísque consuetudo confirmat. Certum est etiam Prælatos communi & ordinaria potestate posse dare hanc licentiam, nisi vbi aliquod ius proprium alicuius religionis obstite

Primũ præmissum in hac q. certũ.

Secundum præmissum.

Tertium præmissum. obstiterit. Tertiò suppono esse in religiosis aliquã obligationem non exeundi è claustro sine licentia Prælati. hoc enim etiam constat ex regulis & ex vsu. Intelligendum est autem de religiosis infra Prælatum, nam ipse Prælatus sibi poterit facere facultatem, vt per se constat, quanuis in modo possit excedere, vt infrà attingam. Loquimur etiam de religiosis, qui profitentur vitam communem seu cœnobiticam prout nunc sunt in Ecclesia: nam si status religiosus consideretur vt fuit in Apostolis, vel prout esse potest in vita solitaria vel priuata, non postulat necessariò hanc obseruantiam. Duo ergo alia videntur posse dubitari. Vnum est, qualis sit obligatio religiosi non exeundi extra claustrum sine licentia: aliud est an hæc licentia dari possit à Prælato per modum ordinariæ facultatis, vel solùm per modum dispensationis.

5. Datur obligatio ad clausuram. Circa primum videtur sanè dicendum, hanc obligationem ex genere suo non esse tantùm ex simplici ordinatione regulæ obligantis ad pœnã, & non ad culpam, sed esse in conscientia, & in rigore proprij præcepti obligantis iuxta materiæ capacitatem. ita sentit Nau. suprà, qui non parum laborat in inueniendo hoc præcepto, & tandem illud præcipuè reducit ad consuetudinem & vsum omnium religionum. Quanuis enim hæc obseruãtia à principio inceperit ex directione regulę, postea verò vsu videtur recepta tanquam res grauis, & intrinsecè necessaria ad custodiam & conuenientem disciplinam illius status. Nonnihil etiam potuerunt conferre Conciliorum & Pontificum decreta ad introductionem huius præcepti, maximè illud Cócilij Chalcedon. c. 4. quod refertur in dict. *c. qui verè.* ibi. *In locis, in quibus se semel Deo dedicauerunt, permanentes*; & subditur infrà; *Prætereuntem verò hac decreuimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur.* Et aliud Alexandri II. in dict. c. 2. *Iuxta Chalcedonensis tenorem optimi Concilij monachis, quanuis religiosis ad normam S. Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus.* Quanuis enim verum sit hæc & similia fuisse præcepta ad illum finem, vt non vsurparent Ecclesiastica ministeria, tamen ea occasione videtur eis præcepta aliqua permanentia in claustro, vel saltem ipso vsu in eo sensu est illa lex recepta. Et eodem modo, licèt illa loquatur de solis monachis, & secundùm antiquam institutionem, quæ ad actiones erga proximos non ordinabatur: nihilominus quoad hanc partem videtur ab omnibus religionibus recepta, nam in omnibus delictum in conscientia existimatur, clausurã frangere prædicto modo. Vnde Innoc. III. in c. *quanto.* de offic. ordin. de omnibus loquens inquit, *Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quòd monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ cùm deberent potiùs in claustro iuxta regularia instituta diuinis obsequiis vigilare, claustrum abhorrentes per curias Principum discurrere*, &c. Et similia habentur in Clem. 1. §. *quia verò.* de statu monach. In quibus iuribus directè quidem non præcipitur clausura, sed prohibetur diuagatio & discursus ad curias Principum, maximè sine licentia Prælatorum, & vsurpando bona religionis: supponunt tamẽ regularem obligationem ad clausuram seruandam. Huius autem rei fundamentum magis explicabitur declarando gradum culpæ, quæ in transgressione huius obligationis committi potest.

6. Hæc obligatio per se est grauis. Dico ergo secundò, hæc obligatio ex genere suo talis est, vt contra illam possit mortaliter peccari, ex eo solùm quòd materia in illo genere grauis sit. Hæc assertio sequitur ex præcedenti, nam hæc lex vel traditio obligat in conscientia, & per specialem voluntatem legislatoris non limitatur solùm vt obliget sub veniali, vbi enim est hæc limitatio? nunquam enim præsumitur nisi explicetur. Cùm autẽ in præsenti hæc obligatio vt est in conscientia, maximè nĩtatur aut legibus canonicis, aut consuetudine, deberet per illas explicari, quod non fit neque in decretis citatis, nec per consuetudinem: ergo relinquitur hæc obligatio in ordinario & quasi naturali modo obligationis legis humanæ: conditio autem huius legis est vt obliget quantum potest iuxta capacitatem materiæ, & cõsequenter vt in materia graui obliget sub mortali: ergo talis est præsens obligatio. Materia autem grauis respectu huius obligationis potest variis exemplis explicari. Primum, si quis absque licentia claustrum egrediatur, vt extra illud diu & quasi stabili modo viuat, etsi non habeat animum nunquam reuertendi, vel omnino relinquendi religionem: nam talis fuga ex communi sensu omnium religionum grauis transgressio est; imò ego existimo id non fieri sine culpa apostasiæ, quando intẽditur mora multùm diuturna, de quo infrà in lib. 3. suo loco dicam. Multi autem, inter quos videntur esse Caiet. & Nau. existimant non esse apostasiam, nisi sit cum animo non reuertendi, & nihilominus pro certo habent esse graue peccatum mortale, quod tamen est in materia clausuræ. Imò idem censendum est de quacunque propria fuga, quæ occultè fit, aut quasi violenter inuito Prælato ad vagandum aliquo tempore, etiamsi nec tempus sit multum diuturnum, neque vagatio sit ad peccandum mortaliter: & à posteriori signum huius grauitatis est scandalum & infamia vel religiosi, vel etiam religionis, quam talis fuga solet generare. Propter quod adeò est in iure odiosa, vt etiam prætextu adeundi maiorem Prælatum, in canonibus prohibeatur. Et nouissimè Conc. Trid. sess. 25. c. 4. de Regularibus dixit, *Non liceat Regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eis missi, aut vocati fuerint*; & cõtrarium facientes mãdat puniri vt transgressores sui instituti. Vbi particula, *non liceat*, satis significat obligationem in conscientia, & modus transgressionis ac pœnæ sufficienter ostendit grauitatem transgressionis.

Casus nonnulli certi grauitatis huius materiæ.

Caiet. Nauar.

Trident.

7. Casus alij ex sententia Authoris. Pręter hæc quę clara videntur, censeo etiam esse grauem materiam huius trangressionis quemcunque nocturnum exitum furtiuum, & sine licentia, etiamsi aliàs ex fine non sit ad peccãdum mortaliter, quia reuera est nimis contrarius decentiæ, & custodiæ religiosæ, & eosdẽ effectus scandali & infamiæ per se loquẽdo secũ trahit. Et hoc clarè supponit Clem. VIII. in decreto de casibus reseruatis religiosorũ: nã tertius est *nocturna, ac furtiua à monasterio egressio, etiã nõ animã apostatãdi facta.* cũ enim non reseruentur nisi peccata mortalia, supponit manifestè talẽ esse illũ egressum, non tantũ ex fine extrinseco, hic enim accidentarius est, & oportuisset id explicare; est ergo tale ex obiecto. Vnde etiã censeo, quãuis egressio diurna sit, si tamen fiat animo pernoctandi etiam extra monasterium sine licentia, esse sufficientẽ materiam peccati mortalis. Quia nocturna egressio non est tantùm mortalis propter modum exitus, per quem vis quædam fieri videtur custodiæ monasterij, quæ sine dubio est circunstantia multum aggrauans, sed etiam est grauis propter existentiam ipsam furtiuam extra monasterium, tanto & tali tempore, in quo per se loquendo, inest & periculum infamiæ, & scandali, tam proprij, quàm aliorum.

8. Quæ sit causa prædictæ grauitatis. Ex quibus exemplis coniectare possumus, radicale fundamentum huius grauitatis, esse ius Superioris ad gubernandum, & custodiendum subditum, quod grauiter læditur per huiusmodi exitus. Nam in primis subditus ita esse debet sub potestate superioris, vt ab illo possit vel gubernari & custodiri, vel imperari: à qua subiectione multum subtrahitur per fugam vel discessum à monasterio, inuito, vel inscio Prælato: nam si discessus sit diuturnus quoad moram, priuatur quodammodo Prælatus potestate imperandi, in materia graui, qua ratione fuga serui, qui tenetur esse sub potestate domini, ex suo genere grauis culpa est: religiosus autem quoad hoc suo modo æquiparatur seruo: vt tomo præced. dictum est. Si autem discessio sit ad modicum tempus quoad quantitatem, graue autem quoad qualitatem, vt sic dicam, quia, nimirum est tempus requirens maiorem custodiã, & permansionem sub potestate Prælati, ea ratione etiam tollitur Prælato subiectio seu ius debitum illi in materia graui: vt si filia furtim discedat à domo paterna, præsertim tempore nocturno. nam licèt aliàs in indiuiduo fingamus non peccare mortaliter neque ex intentione, neque ex periculo; ex iniuria quam facit domui paternæ, & fidelitati illi debitæ, grauiter peccabit: non est autem minus religiosa castitas, & decentia seruanda. Et iuxta hanc ponderationem explicata hæc obligatio, videri potest non merè positiua, sed naturalis, & diuina, supposita professione religiosa in tali statu, pertinereque vel ad iustitiam legalem respectu totius communitatis, vel reduci etiam ad votum obedientiæ respectu Prælati: nam hoc votum (quod est notandum) non tantùm obligat ad actu obediendum quando actu præcipitur, sed etiam ad persistendum quasi in proxima subiectione, vt mãdari quis possit, quam ex natura rei secum affert obedientia, etiamsi distinctè non præcipiatur. Vnde furtiua discessio à claustro sic considerata non tã est peccaminosa grauiter ob materialem egressum à terminis localibus claustri, quàm ob subtractionem à subiectione & potestate Prælati, quæ cum illa coniuncta est. Sic ergo satis probabiliter explicatur radix huius obligationis. Quòd si aliquibus nihilominus videatur non omninò demõstrari obligationem merè naturalem, negari saltem non poterit, & ostendere sufficientem grauitatem in illa materia ad grauem etiam obligationem legis positiuæ, & conuenientissimè impositam esse religiosis hanc obligationem, siue per legem canonicam scriptam, siue per consuetudinem & quasi traditionem.

9. Dico tertiò, nihilominus exire de claustro sine licentia Prælati non est adeò graue peccatum, quin in indiuiduo possit esse veniale ex leuitate materiæ. Et quidem assertionem ipsam quantum ad leuitatem culpæ expresè docet Nau. dict. Comm. 4. n. 35. Sed videtur amplius velle, nimirum hoc peccatum per se tantùm esse veniale, licèt per accidẽs ex scandalo vel nocumento possit fieri mortale. Ratio eius est, quia licèt ius commune confirmet: non tamen id facit addendo vim præcepti, sed vim generalis statuti, ita quòd non fiat de obseruantia præceptum, sed de obseruantia regulæ particularis obseruãtia legis generalis. Cuius rationis vim & sensum nõ satis percipio, quia vel intendit canones Ecclesiasticos nullam huic regulæ addidisse obligationem, sed solùm fecisse, vt quæ erat regula particularis vnius vel alterius religionis, esset vniuersalis omnium, & hoc repugnat his quę hactenus diximus, & verbis canonum quæ præceptiua sunt, & multo magis consuetudini, quã ipse non negat: præterquam quod si id verum esset, neque ad peccatũ veniale per se obligaret talis prohibitio, quia simplex regula generatim sumpta non obligat in conscientia, nisi induat veram rationem legis. Vel intelligit ius commune addidisse vim statuti generalis obligantis in conscientia cum limitatione ad veniale ex intentione canonum seu authorum eorum, & interrogo vnde constet de hac intentione, cum verba præceptiua absoluta sint.

Nauar.

Dico ergo peccatum hoc non esse veniale ex limitata voluntate legislatoris, sed posse fieri veniale ex leuitate materiæ, qualis erit, vt opinor, si duo religiosi per cõmunẽ ianuã sine licẽtia exeãt consueto modo, paulo post reuersuri: seclusa enim mortali intentione in tali exitu, & secluso speciali præcepto alicuius religionis, si fortè sit, per se, & ex vi clausuræ, hoc non est peccatum mortale: quia & prudenti existimatione vt tale apprehenditur cõmuni consuetudine: neque illa est subtractio notabilis à subiectione Prælati, nec potest dici fuga à monasterio, vel aliquid simile. Quamuis ergo ille sit grauis defectus intra latitudinem disciplinę regularis, & excusari non possit à culpa veniali, quia aliquo modo non lædit clausurã, & custodiã religiosam; tamẽ nõ possumus illud vt peccatum mortale dãnare, quia in illo genere nõ cõtinet grauem deordinationẽ. Possumus id cõfirmare exẽplo serui suprà adducto, nam licet fugiendo grauiter peccet (quod gratia exẽpli suppono) si tamẽ ad horam se subtrahat, vt propriæ vacet volũtati, etiã cum aliquo incommodo Domini, non peccabit plus quã venialiter ob materiæ leuitatem: ita ergo in præsenti. Denique cuiuscunque ferè legis transgressio potest esse venialis ex leuitate materiæ: ergo etiam hæc, quia nulla est specialis ratio quæ obstet.

10. Contrarium placitum Authoris.

Probatur.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

11. Declaratur & suadetur assertio.

Tandẽ dicendũ est, nõ obstante hac obligatione posse interdũ exitũ hunc extra claustrũ fieri licitè sine licentia ex iusta causa. Non loquimur de exitu vel apostatico, vel simpliciter fugitiuo à tota religione, & omnib. Prælatis eius, ad hũc enim nulla potest esse iusta causa, est enim intrinsecè malus, vtpote voto contrarius, & ideo honestari nõ potest, vt infrà suo loco videbimus. Loquimur ergo de exitu, qui licitus esset, si de licentia fieret. Hic ergo præsertim ad breue tẽpus interdum esse potest necessarius ex charitate proximi ad defendendũ illũ, vel iã morienti per absolutionem subueniendum, vel quid simile: & tunc licèt petenda sit licentia si fieri possit, si tamen instet necessitas, licitum est exire ad opus charitatis necessarium. Verum est in his & similibus casibus interuenire præsumptam, seu tacitam licentiam, quæ in his rebus sufficit, vt in superioribus dictum est. Potest tamen accidere, vt petita licentia negetur, & tunc oriri videtur perplexitas quædam: veruntamen vsitata regula sequenda est, vt si res fuerit dubia, religiosus sequatur iudicium Prælati, & suã legem obseruet: si autem de necessitate proximi ac proinde de obligatione charitatis certus sit, & Prælatus procedat vel ex falsa præsumptione, vel ex prauo affectu, & res possit fieri sine scandalo, & infamia religionis, tunc nullum committetur peccatum in tali egressu: imò interdum cadere poterit sub obligatione, quamuis tot requirantur circunstantiæ, vt vix casus sit moralis, nisi in exitu quasi momentaneo, qui moraliter quasi pro nihilo reputatur. Hîc autem occurrebat quæstio, an hic exitus ad longum iter agendum possit aliquando esse licitus animo eundi ad superiorem

ſuperiorem Prælatum prætextu propriæ defenſionis.ſed de hoc dicam commodiùs infrà citat.lib. 3.tractando de apoſtaſia religioſorum.

12. *Sententia Nauarri.* Per hæc ſatis videtur explicata hæc obligatio. & ſatisfactum rationibus dubitandi in principio n.1.poſitis.Supereſt tamen declarandum qualis licentia neceſſaria ſit vt hic exitus licitè fiat.Nauar. enim ſuprà ſentit licentiam hanc eſſe neceſſariam per modum diſpenſationis, & conſequenter non poſſe dari licitè niſi ex iuſta cauſa,neque ſubditum liberari à violatione clauſuræ per licentiam ſine rationabili cauſa obtentam,ſicut ſuprà dicebamus de vſu paupertatis. *Prima pars veræ reſolutionis.* Sed diſtinguendum cenſeo inter rigoroſam præcepti obligationem,quæ hic cēſetur eſſe ex iure communi, vel naturali, & inter [B] obſeruantiā regulæ.Priori modo aſſero, per licentiā Prælati ſine fraude & vi ab illo obtentam ſēper excuſari à culpa mortali, clauſuræ violationē, etiamſi licentia imprudenter,& ſine vlla cauſa detur,imò(quod grauius eſt)etiamſi Prælatus per ſuā regulam ſit prohibitus eā dare. *Probatur.* Probatur,quia talis exitus non eſt apoſtaſia, neque fuga,neque etiā furtiua egreſſio: quia nec fit inſcio Prælato, nec extra obedientiam eius:ſecluſis autem illis tribus capitibus,& ſecluſis iis quæ ſunt per accidens,ſcilicet ſcandalo,contemptu,&c. non apparet in hac re materia grauis culpæ ex vi ſolius clauſuræ. *Confirm.* Cōfirmatur,& declaratur ratio à priori, quia licentia Prælati in præſenti non eſt diſpenſatio in iure cōmuni,ſed potiùs eſt quaſi materia & conditio ipſiuſmet præcepti; quia hæc lex non prohibet exitum ſimpliciter,ſed exitum ſine licentia.Neque talis lex ex ſua ſpeciali ratione poſtulat vt licentia prudenter detur,ſed hoc ſupponit ex officio Prælati:neque imponit ſubdito onus hoc examinandi, id enim neque ex lege conſtat,neque ex conſuetudine;nec multum rationi conſonat.Prȩſertim,quia finis huius prohibitionis,vt dixi,magis eſt vt religioſus non diſcedat à Prælato, quàm vt non diſcedat à loco: quotieſcunque autem diſcedit ſub voluntate Prælati,non diſcedit à Prælato, etiamſi Prælatus talem voluntatem immeritò habeat.

13. *Inſtantia.* Dices,hoc diſcurſu probari religioſum nec venialiter peccare vtendo tali facultate: quod videtur planè falſum,cùm id irrationabile ſit.Sequela verò patet, quia nullo modo violat legem clauſuræ quantum ad materiam eius,vt explicata eſt. *Reſponſio.* Reſpondeo cōcedendo ſequelā ex vi illius legis clauſuræ,vt ſi quis habeat præceptū non comedēdi ſine licentia,& petat, ac obtineat illam,& comedat ſine vlla neceſſitate propter ſolam voluptatem, nihil peccabit contra dictum præceptum, quia in nullo violauit materiam eius, licet peccet contra temperatiam intempeſtiuè, vel ſine cauſa comedendo: ſicut non violat legem ieiunij qui de cibis non prohibitis nimium comedit tempore permiſſo,licèt aliàs intemperatus ſit.Ita ergo in præſenti caſu nihil peccat religioſus contra commune ius clauſuræ,licèt peccare poſſit vel petendo licentiā, quæ iuſtè dari non poteſt,vel otioſè tempus conterendo, vel malum exemplum dando,vel alio ſimili modo:quæ peccata freqūeter erunt venialia, mortale verò vel nunquam, vel rariſſimè, niſi intentio exeundi ſit ad peccandum mortaliter, vel cum aliquo graui ſcandalo, quæ omnia accidentalia ſunt. Hæc verò intelligenda ſunt de ordinario egreſſu ad breue tempus, vel ad aliquod iter agēdū. Nam ſi loquamur de facultate ad habitandum extra monaſterium, hæc dari non poteſt niſi per modū diſpenſationis ex cauſa legitima:quia quoad hoc prohibitio eſt abſoluta,vt conſuetudo ipſa

[A] declarat,vt infrà tractando de mutationibus religioſorum latiùs dicemus.

Ex quibus infero,Prælatum qui in tali loco nō habet ſuperiorē,exeundo ſine iuſta cauſa non violare clauſurā, licèt aliàs fortaſſe peccet. Probatur, quia non exit ſine licentia, quā enim poteſt aliis dare,poteſt etiā ſibi ſumere; vel certè lex illa quæ in ſuamet materia includit licentiam Prælati, loquitur ſolùm ad ſubditos,relinquens Prælatum in libertate quā habet ex vi ſui muneris:nec imponit illi ſpecialem obligationē, vt illa irrationabiliter non vtatur, quia de hoc nihil loquitur,ſed relinquit naturali obligationi. In quo vltimo puncto oppoſitum ſentit Nauar.ſuprà n.32. non tamē dicit peccare mortaliter,ſed fortè venialiter, ex illo principio, *Patere legem, quam ipſe tuleris.* Cùm autem nos dixerimus ex vi legis clauſuræ etiam ſubditos non peccare egrediendo ſine cauſa,dummodo non ſine licentia,potiùs ſequitur ex illo principio,Prȩlatum etiam non peccare propter tranſgreſſionem illius legis,licèt fortaſſe aliunde id non faciat ſine peccato. 14. *Illarum de egreſſu ipſius Superioris.*

At verò loquendo ex vi regulæ non poſſumus doctrinam generalem tradere niſi ſub conditione proportionata vnicuique regulæ. Nā ſi aliqua regula obligat ad ſpecialem clauſuram præter communē hactenus explicatā, & directè prohibet vel [C] Prælatis eam licentiam dare,niſi ex iuſta & neceſſaria diſpenſatione;vel ſubditis abſolutè interdicit violationem eius,tunc licentia data ſine iuſta cauſa non reddet religioſum tutum in conſcientia intra gradū obligationis regulæ,id eſt,ſi regula obligat ſub mortali, non excuſabit illud,ſi ad veniale ſimiliter:ſi verò ad ſolam pœnam, hæc iā non eſt propriè in conſcientia,& ideo apud ipſum Prælatum qui dedit facultatem,fortaſſe excuſabit, non tamen apud ſuperiorem Prælatum,ſi tam clara ſit iniquitas licentiæ, vt non poſſit ſubditum ignorantia, vel authoritas Prælati excuſare. Ratio eſt, quia tunc non ſufficit ſimplex licentia,ſed diſpenſatio neceſſaria eſt,vt ſupponitur,ex vi regulæ:illa verò diſpenſatio ſine cauſa rationabili nō tantùm eſt iniqua,ſed etiam nulla,quia eſt ab inferiori in [D] lege ſuperioris:regula enim eſt ſuperior Prælato, & ab altiori iuriſdictione ſeu poteſtate.Exemplum huius rei eſt quod Nauar.ſupra adducit de clauſura Carthuſianorum qui per ſtatuta prohibentur egredi clauſtrum ſine licentia Prioris Generalis,niſi in raris caſibus in eorum conſtitutionibus numeratis. Et ſimile ferè exemplum eſt in religione Chamaldulenſi.Et omnes penè religiones monachales maiorem clauſuram ex vi ſuæ regulæ profitentur,quàm Mendicantes,quia non profitētur mendicitatem,aut miniſteria,quæ ſine egreſſu à clauſtro commodè fieri non poſſunt. Et inter ipſas monachales quædam obſeruant ſtrictiorem clauſuram:imò intra eandem religionem quædam monaſteria ex peculiari conſtitutione,vel conſue- [E] tudine ſtrictiorem ſeruant clauſuram, vt in religione Sancti Benedicti Caſſinenſe monaſterium in Italia, & Montis Serrati in Hiſpania: & inter Canonicos regulares illuſtre cœnobium Sanctæ Crucis in hac vrbe Conimbrica, & ſic de aliis monaſteriis, in quibus gradus & modus obligationis iuxta proprias vniuſcuiuſque conſtitutiones attendenda ſunt; multum etiam conſuetudo conſideranda: nam in his rebus magnam vim habet,vt Nauar.aduertit. 15. *Secunda pars reſolutionis.* *Nauar. Exempla iuris ſeu regulæ variarum religionum.*

C 2 CAPVT

CAPVT VII.

An rigoroso etiam præcepto teneantur Religiosi ad clausuram non admittendo externos.

1\. Ius commune ingressū externorum in monasteria non vetat.

SVperest dicendū de altera parte huius clausuræ,quæ est vt seculares vel externi nō permittantur ingredi monasteria religiosorū.De qua re nihil inuenio generali lege canonica statutum in corpore iuris neque quoad virorū,neque quoad fœminarum ingressum in talia monasteria. Extra ius verò est quidam Motus proprius Pij V.& alius Gregorij XIII.de quibus statim dicemus. Priùs ergo supponendum est in hoc seruandas esse regulas vel constitutiones singularum religionum, in quibus si nihil sit pertinens ad prohibitionem huius ingressus virorum vel fœminarū,nulla quidem erit circa hoc specialis obligatio positiua,sed sola naturalis,quæ nasci potest vel ex decentia religiosa, vel ex necessaria cura vitandi scandalum, tam illud, quod seculares religiosis dare possunt, quàm etiam illud, quod à religiosis possunt iidem seculares capere,etiam sæpe sine culpa illorum, vt eleganter prosequitur Basil.in Constit.monast.c. 7. *Quid necesse est* (dixit Ambrosius licèt aliud agēs in offic. cap. 20.) *dare secularibus obtrectandi locum*? Quocirca ex vi sui muneris tenentur Prælati,etiāsi peculiaris regula nihil iniungat,conuenientem vniuscuiusque statui in hac parte cautionem adhibere, vt non facilè personæ sæculares intra claustrum, & præcipuè ad eius interiora loca ingredi permittantur:quia quies à strepitu secularium separata religiosis animis maximè necessaria est, teste Bernardo epist. 78. Quod quidem magis necessarium est his,qui vitam purè contemplatiuam profitentur,quàm his qui miscent actiuam:quibus nihilominus debita etiam moderatio necessaria est, ne & à secularibus contemnantur, & ad secularia nimia eorum familiaritate trahantur. Cùm debita tamen moderatione & prudentia id nunquam fuit prohibitum, vt patet ex Basilio suprà, vbi in fine cap.ait, etiam ad mensam posse admitti,si pij, prudentes, & bene affecti sint. Et regul. 312.& 313.ex breuioribus, & reg.10.ex fusioribus id supponit cùm declarat quomodo hospites, vel alij, qui ad nos visitandos veniunt recipiendi, & tractandi sint.Et D.Ambr.dict.lib.officior.c.20.significat,si seculares indigent nostra ope aut ministerio,potiùs expedire vt illi ad nos veniant,quàm nos ad ipsos.Hoc tamen non eodem modo de fœminis,ac de viris accipiendum est:nam circa illas multo maior cautio est adhibenda, ne regulariter in monasteria religiosorum ingredi permittantur, propter periculum,& scandalum. De qua re multa sumi possunt ex Basilio c.4.Constit.monast. & ex Ambr.suprà.

Ex decentia tamen,& ob vitandum scandalum speciale ius non datur quousque sint attendi.

Basil.

2\. Vbi specialis regula non admittendi externos datur, tria in ea sunt attendenda. Primum.

Si autē specialis constitutio religionis præcipit hanc clausurā,prohibendo ingressum secularium, tria in illa cōsideranda sunt.Primū de quibus personis loquatur:nā frequentius prohibebit tantùm ingressum fœminarum: si autē aliqua ex parte ad viros etiam extēdatur,seruāda est.Intelligetur autem extendi quoties de secularibus in communi, vel per verba masculini generis loquitur, nā hæc verba cōprehendunt vtrumque sexum,licèt non è cōuerso,maximè vbi dispositio eandē rationē habet in fœminis,ac viris, ne dū quando habet maiorē,vt in præsēti.Secūdò est cōsiderādum de quibus locis fiat prohibitio,nā ordinariè nō fit de Ecclesia,etiā pro fœminis.Carthusiani autē dicuntur

Secundum.

A habere hanc prohibitionem,vnde etiam solent ianuā Ecclesiæ habere intra septa seu muros totius monasterij:in aliis verò religionibus solet prohiberi fœminis ingressus intra totū claustrū, nō verò in Ecclesiam:& solet dubitari quid nomine *Ecclesiæ* tunc intelligatur.Videtur autē vox illa exponenda iuxta c.*si ciuitas*.de sent.excom. in 6.scilicet vt cōprehendat sacristiā & capellas illi cōtiguas, ad quas per ipsasmet Ecclesias patet immediatus ingressus,nā omnia illa censentur partes eiusdem Ecclesiæ: loca verò magis disiuncta,& claustrum ipsum,etiāsi per Ecclesiā ad illud immediatè intrari possit,omnino ad Ecclesiā nō pertinēt,nec eius appellatione venire possunt.In nonnullis verò re-
B ligionibus ex vi suarum constitutionum permittitur fœminis ingressus etiam ad claustrū inferius vel semper,vel quibusdam certis diebus, & occasione aliquarum solennitatum, & in eis quid nomine *claustri* intelligatur,& vbi terminetur, itaut vltrà progredi non liceat, ex vniuscuiusque loci situ,forma,consuetudine,& præcipuè ex Prælatorum declaratione,quæ esse debet intentioni cōstitutionū,& custodię religiosæ conformis,sumendū est.Pro viris autem nunquam videtur esse generalis prohibitio ingrediendi intra claustra, quanuis maior vel minor ingressus pro varietate religionum permittatur,in quo vnaquæque consulat suas
C leges,nihil enim certiùs dicere possumus.

Tertiò expendenda est ratio & modus obligationis,nā hæc etiam cùm non sit de iure communi,nō est eadem in omnibus, & ideo verba etiam, & consuetudo declarabunt gradum obligationis. Est autem in hoc considerandum obligationē hāc directè cadere posse in ipsos religiosos,vel Prælatos eorum,quia constitutio religionis non potest seculares obligare,& ideo si per illam tantùm hic ingressus est prohibitus,peccabunt quidē religiosi admittendo,vel permittendo ingressum,vnusquisque pro ratione sui muneris: seculares autem ipsi nō peccabūt ingrediendo, nisi vel quia inducunt alios ad peccandū, aut cooperando peccato eorū,
D vel quia per vim, aut furtiuè ingrediuntur, quod videtur esse contra iustitiam,& in tali materia erit contra religionē propter sanctitatem loci. Præter hoc verò per indulta Pontificia solent religiones habere potestatem directè imponendi hanc prohibitionem ipsis secularibus, etiam sub censuris ipso facto incurrendis. Et propter hanc obligationem emanarunt à sede Apostolica varia priuilegia,per quæ nonnullis fœminis illustribus conceditur,vt possint ingredi monasteria virorum quocunque modo talis ingressus prohibitus sit. 3. Tertium.

E

Motus proprij Pij V.& Greg. XIII. circa ingressum fœminarum in monasteria virorum per quatuor dubia expediuntur.

Ex abusu ergo taliū priuilegiorum motus videtur Pius V.ad prohibēdū huiusmodi ingressum in constitutione quæ est 22.in Bullario Romano, & incipit,*Regularium personarū*.anni 1566.in qua primū reuocat omnes licētias ingrediēdi monasteria,ac domos Carthusiensium, & aliorum quorumcūque regularium, etiam Mendicantium mulieribus cuiuscunque gradus,conditionis,&c. ampliando hanc reuocationē omnibus vsitatis & maximè rigorosis verbis.Deinde prohibet ingressum sub excōmunicatione latæ sententiæ sibi reseruata prædictis mulieribus dictas facultates prætendentibus, & Prælatis monasteriorum, ac religiosis 4.

prohi

prohibet ne illas admittat sub pœnis priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa, & suspensionis à diuinis ipso facto incurrendis. Et Gregor. XIII. sua Constit. 16. *Vbi gratiæ.* addit etiam his pœnam excommunicationis reseruatæ. Circa quam legem multa dubia orta sunt. Primum, an comprehendat absolutè omnes mulieres, vel solùm illas, quæ facultates illas priùs habebant. Secundum, an illæ prohibeantur absolutè & simpliciter, vel solùm prætextu dictarum licentiarum ingredi, ita vt si non virtute illarum, sed sua temeritate ingrediantur, non tamen contra hanc legem, neque eius censuram incurrant. Tertium, quæ personæ monasterij peccent permittendo hunc ingressum, & quando censeantur illum permittere. Quartum, an illæ sic peccantes incurrant pœnas illic positas ante omnem sententiam.

Dubia circa hanc legem: Primum. Secundum. Tertium. Quartum.

5. Ad primum dicendum videtur primò non extendi prohibitionem ad mulieres, quæ huiusmodi facultates nunquam habuerunt. Probatur, quia in textu expresè fit restrictio prohibendo mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus. Et Gregorius XIII. ait, *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt.* Quæ verba restricta sunt, & ideo extendi non debent, tum quia lex pœnalis est, tum quia esset contra proprietatem illorum. Neque obstat si quis obiiciat similitudinem rationis, tum quia hæc extensio per similitudinem non admittitur in legibus præsertim pœnalibus, in quibus ratio sine voluntate legislatoris non operatur: tum etiam quia facilè negari potest similitudo rationis, quia hæ personæ solent esse nobiliores, & potentiores, & propter vsum fortasse ingrediendi difficiliùs possent contineri per solam reuocationem priuilegiorum, nisi adderetur prohibitio. Secundò dicitur ex vi verborum non comprehendi omnes mulieres etiam habentes tale priuilegium: nam licèt priùs dicatur, *mulieribus cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate ac præeminentia præditis*, statim additur, *etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis.* Vnde videntur hi gradus assignari tanquam supremi earum fœminarum, quæ ibi comprehenduntur: ergo illæ quæ superiores fuerint, vt Reginæ, & filiæ earum, Imperatrices, & earum filiæ, non comprehenduntur. Quæ interpretatio iuxta tenorem decreti Pij V. videtur iuridica: tamen iuxta tenorē Gregorij, qui sic habet, *Quibusuis, etiam Comitissis, Machionissis, Ducissis, & aliis cuiuscunque status, & conditionis mulieribus*, non videtur procedere: nam particula, *& aliis*, &c. non videtur posita ad descēdendum, sed ad ascendendum, vt patet ex progressu præcedentium verborum. Nihilominus de eadem re & de eisdem personis loquitur vterque Pontifex: neque est verisimile Gregorium in specie nominasse illos gradus personarum, & Reginas, &c. sub generali clausula comprehendisse: maximè, quia paulò inferiùs, vbi Reges, & Reginas comprehendere voluit, nominauit. Denique hîc à fortiori locum habet regula iuris, sub generali clausula non comprehendi quæ specialissimam rationem habent, quæ procedit euidentiùs quando in clausula generali additur specificatio inferioris notæ.

Pro primo dubio vnum pronuntiatum. Alterum pronuntiatum.

6. Contra hoc verò obiici solet declaratio eiusdē Greg. XIII. & congregationis Cardinalium, quam moderni referunt. Cùm enim religio Minimorum in suis constitutionibus habeat concessionem, vt mulieres de stirpe Regia, & fundatrices suorum monasteriorū volentes cū decēti comitatu ingredi suas domos, tolerari possint: cōsuluerūt Patres illius ordinis Summum Pontificem an illi concessioni per prædictas constitutiones derogatum sit. Respondítque Pontifex ex sententia congregationis non esse derogatum quoad Reginas vel fundatrices duntaxat. Quæ declaratio confirmat ex parte datam expositionem, scilicet quoad Reginas, & extendit illam quoad fundatrices, siue hæc extensio denuo concessa sit ab ipso Summo Pontifice, siue iuxta commune ius data; nam illæ personæ tam peculiarem habent rationem, vt nō debuerint sub generali prohibitione comprehendi, tum quia ius patroni est valde priuilegiatum in iure: tum etiam, quia fundatrices sunt quasi dominæ suorum monasteriorum, & ideo non debuerunt eadē generalitate qua extraneæ ab illis excludi, nam quoddā ingratitudinis genus esse videbatur. Quoad alia verò repugnat nobis illa declaratio: quia præter Reginas, in quibus Imperatrix sine dubio comprehenditur, sunt aliæ maioris dignitatis quā sint Ducissæ, vt filię Regū, vel etiā neptes, quę vulgari sermone *Infantas*, vel *Princessas* (si primogenitæ sint) appellari solent. Ad quod respōdemus, potuisse Pontificem suam mentem ita exponere, nam sæpe Pontifices in his declarationibus aliquid de nouo addunt sua potestate, & si de illa declaratione satis constet, illi standum erit. Mihi tamen non constat illam fuisse vniuersalem, fortasse enim pro illa religione propter specialem obseruantiā eius voluit Pontifex regulam illam ita coarctare. Est enim aliud valdè cōsiderandū in illa declaratione quòd nimirum extendit dictā reuocationem Pontificum ad regulas ipsas, vel constitutiones religiosorum: quod sanè non videbatur ita dicendum ex vi & tenore ipsorū indultorū: quia (vt in principio dixi) prohibitio ingrediendi hæc monasteria, fit per constitutiones religionum approbatas à Pontificibus, & facultates ingrediendi dantur supposita prohibitione. Pius autem V. solùm reuocat facultates ac licentias ingrediendi monasteria quibuscunque fœminis concessas, quæ facultates supponunt prohibitionē, vt dixi: ergo si ipsamet constitutio religionis non prohibet ingressum, nulla est facultas ad illum necessaria, nec videtur propriè dici facultas concessa fœminis ipsamet constitutio permittens illarum ingressum. Sed hæc difficultas attingit dubium secūdum propositum.

Obiectio ex Gregor. XIII. & declaratione Cardinaliū. Responsio.

7 Erat igitur secūda dubitatio quā in d. 22. de cēsu. sect. 6. à n. 11. tractaui, an per has constitutiones prohibeatur absolutè hic ingressus mulieribus, ita vt quanuis nec per cōstitutiones alicuius religionis, nec per cōsuetudinē esset prohibitus, ex vi harū legū prohibeatur. Nā ex declaratione proximè citata videtur sequi factā esse prohibitionē absolutā, cū censeatur reuocata positiua permissio, quę per cōstitutiones Minimorū fiebat, exceptis solis casibus specialibus, quos hæ cōstitutiones nō cōprehendunt. Itē, quia aliàs nullus ferè esset fructus illarū cōstitutionum, quæ tāto cōsilio, & verborū pōderatione factæ sunt. Nihilominus dicendū in primis est, ibi nō prohiberi ingressum simpliciter omnibus fœminis. Probatur, quia ostensum est cōstitutiones illas nō loqui cū omnibus, sed cū habentibus tales facultates. Et hinc fit coniectura etiam illis non imponi specialem prohibitionem absolutā, quia quoad hoc nō est in eis specialis ratio, nec debent esse prioris cōditionis. Solùm ergo prohibentur ne prædictis facultatibus vti tentēt, & virtute illarum ingredi, quasi contemnentes Pontificiam reuocationem. Quod indicauit Pius V. in illis verbis, *Prohibentes mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus, ne monasteria* ingre

Secundum dubium, an illi motus proprij vetent absolutè ingressum fœminarum in monasteria virorum. Arguitur pro parte affir. ex declaratione Cardin. Item ab absurdo. Authoris resolutio.

ingredi audeant, &c. vtique fundatæ in dicta prætensione. Quod euidentiùs declarant verba Gregorij, *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt, ne ipsarũ licentiarum prætextu*, &c. Nec propter hoc fiunt inutiles illæ constitutiones, quia finis earum non videtur fuisse addere nouam clausuram monasteriis virorum, præter eam, ad quam singula ex suis institutis tenentur, sed conseruare illa in sua integritate, & indemnitate contra importunitates fœminarum potentium, & de suis priuilegiis confidentium.

Excluditur allatum absurdum.

8 Ad illam autem declarationem in primis dico me non vidisse illam, & ideo de illius sensu non mihi satis constare, fortasse enim (vt n. 6. dicebam) fuit solùm pro tali religione per modum extensionis, & fortè ad petitionem eius. Dici etiam potest in illa religione prohibitum esse ingressum fœminarum ex vi regulæ; exceptionem autem in ea factam reputari licentiam tali iure concessam talibus fœminis ad ingrediendum, & ideo censeri reuocatam per has constitutiones, non tamen esse additam specialem prohibitionem prædictis fœminis, sed relictas esse vt comprehendantur in prohibitione regulæ: & ideo solùm peccare contra hanc constitutionem, & eius censuram incurrere, si prætextu permissionis regulæ ingredi velint. Vnde, si alio modo per vim, vel fraudẽ ingrediantur, licèt fortasse grauiùs peccent, non incurrent hanc censuram, quia hæc non imponitur pro quocunque delicto in tali ingressu, sed pro speciali contumacia contra hanc legem.

Ad declarationem prædictam Cardinalium multiplex responsio.

9. Refert tamen Nauarr. Comment. 4. de Regularib. nu. 62. Pium V. declarasse mentem suam fuisse comprehendere omnes fœminas etiam alia ratione, quàm virtute prædictarum facultatum ingredientes, imò etiam omnes carentes talibus facultatibus, & ita seruari in Prætorio Pœnitentiariæ. Quæ declaratio (si reuera fuit) non pura videtur declaratio, sed extensio; & ideo donec sit sufficienter promulgata (ad quod sola relatio Nauarri non satis est) non obligat. Præsertim cùm in eisdem constitutionibus dicatur, *postquam harum notitiam habuerint*. Huius autem declarationis non habetur sufficiens notitia, qualis per se ad obligandum requiritur; & ideo vbi non sit alio sufficienti modo promulgata, vel consuetudine recepta, non existimo obligare nisi secundùm simplicem tenorem dictarum constitutionum. Et hoc etiam per argumentum ab speciali confirmat alia declaratio data ab eodem Pio V. ordini Minorum in particulari, quam refert Emmanuel Rodriguez 1. tom. Quæstionum regularum, q. 48. a. 3. de qua per indulta authentica eidem religioni constitit, & ita recepta est. In ea verò facta est eadem extensio ad omnes fœminas, & ad quemcunque ingressum sine prætextu facultatum: aliunde verò facta est limitatio, & facultas concessa ingrediendi claustra monasteriorum causa diuinorum officiorum, processionum, concionum, funerum seu suffragiorum pro defunctis, vt ibi latiùs videri potest. Quæ declaratio quoad hanc secundam partem non est puta interpretatio, vt per se notum videtur, sed fuit concessio, vel additio quædã: idem ergo est de priori parte. Et vtraque peculiariter directa fuit ad illam religionem. quapropter non tenentur aliæ religiones priorem extensionem, quę rigorem affert, admittere, nisi eis authenticè constet mentem Pontificis fuisse de omnibus loqui. Posteriori autem concessione sine scrupulo omnes vti possunt, vel quia quoad illam partem est fauor ampliandus, & quasi priuilegium in quo

Instantia ex Nauarro expeditur.

A est communicatio: vel certè, quia si priorem rigorem non recipiunt, eo ipso sunt eis omnia illa permissa, quia non sunt prohibita: si autem prohibitionem vt communem omnibus admittunt, cũ suis exceptionibus possunt illam recipere, & non aliter. Cæterùm quanuis iuxta prædictas constitutiones Gregorij XIII. & Pij V. veram sentiam traditam doctrinam, scilicet fœminas ingredientes alia monasteria virorum diuersa à monasteriis Minorum non prætextu facultatum, &c. non comprehendi vel subiici pœnis prædictarum constitutionum, nec religiosos illas admittentes, sicut iam docueram tom. 5. in Tertiam partem disputat. 22. sect. 6. num. 11. Nihilominus, B postquam hæc scripseram, ad meam notitiam deuenit alius motus proprius Pij V. editus anno 1570. die Iulij 16. qui incipit, Romanum Pontificem, vbi eisdem pœnis subiicit quascunque fæminas virorum monasteria ingredientes, ac religiosos illas ingredi permittentes, etiamsi sine vllo prætextu facultatum ingrediantur, & admittantur. Quem motum proprium ad verbum refert Confectius in priuilegiis ordinum Mendicantium inter literas Apostolicas fol. 179. Quapropter nullus iam superest dubitandi locus pœnas priorum constitutionum per hanc vltimam ad omnes fœminas virorum monasteria ingre- C dientes, & ad religiosos illas ingredi permittentes, fuisse extensas.

De tertio dubio eadem est proportionalis ratio in monasteriis virorum, & monialium, & ideo in cap. 10. simul explicabitur. In quarto autem dubio certum est censuras suspensionis, & excommunicationis statim incurri ante omnem sententiam, quia verba sunt expressa, & in censuris sine vlla dubitatione hoc operantur. Ex his autem censuris suspensio, quæ à solo Pio V. fertur, non habet clausulam reseruationis: Gregorius verò, qui excommunicationem addidit, cùm dicat, *sub eadem excommunicatione*, videtur planè eam reseruare, quia talis erat excommunicatio quæ præcesserat: D quomodo autem per priuilegia tolli possit, suprà declaratum est, & iterum inferiùs lib. 2. à c. 20. Quoad alias verò pœnas, probabile est necessariam esse sententiam declaratoriam ad incurrendas illas, iuxta communiorem doctrinam in materia de legibus.

10. De tertio & quarto dubio in n. 4.

CAPVT VIII.

De clausura monialium quoad non egrediendum è monasterio.

SVperest vt explicemus ea, quæ specialia sunt monialibus circa clausuram tam quoad E egressum, quàm quoad ingressum, quæ sine dubio strictior est. Loquor autem de monialibus propriè, vt nunc omittam alias quas in tractatu sequent. lib. 1. cap. 4. in fine commemorabo. Primò ergo circa egressum in hoc cap. inquirendum est, an, & vnde teneantur moniales sub graui obligatione ad culpam, ad seruandam clausuram non egrediendi è suis monasteriis. Constat enim in primis non esse de intrinseca necessitate status religiosi in fœminis specialis clausura, vel proprio voto promissa, vel per ius positiuum imposita, tum quia ostensum est tomo superiori, & infrà etiam dicetur in num. 11. olim sacras virgines solitas sæpe fuisse in propriis domibus religionem profiteri: & præterea est ostensum in eodem

1\. Discutitur, & resoluitur clausura hęc monialium.

dem

dem tomo, tria vota substãtialia sufficere ad statũ religiosum, & rationes ibi factæ de vtroque sexu probant: non est ergo simpliciter necessariũ quartum votum clausuræ. Neque etiam vlla extrinseca lex determinata est de intrinseca ratione talis status, quia licèt potestas præcipiendi sit de ratione illius quatenus respondet subiectioni quæ fit per votum obedientiæ, determinata lex vel præceptum humanum pendet ex prudentia & arbitrio: & ideo nullum determinatum dici potest esse de substantia talis status. Denique sine tali lege vel voto potest seruari castitas, & regula religiosa, vel modus viuendi secundùm consilia Euangelica: ergo non sunt simpliciter necessaria ad talem statum. Non potest tamen dubitari quin hæc clausura conuenientissima sit ad statum religiosum fœminarum, præcipuè quando illum profitentur in communi, seu conuentuali vita, vt nunc est in vsu Ecclesiæ, qui veritatem hanc satis confirmat, & ex naturali conditione & fragilitate sexus fœminei id est per se manifestum, & patebit ampliùs ex dicendis.

Cap. insinuante, qui cleric. vel vouen. Cóc. Illiber. c. 27.

2\. *Primum illatum ex proximè dictis.* Atque hinc colligimus potuisse Ecclesiam ita instituere religiosum statum fœminarum, vt prohibuerit illum profiteri in propriis domibus, sed tantùm in sacris domiciliis & monasteriis ad hoc per ipsam Ecclesiam deputatis, & approbatis. Quia licèt hoc non sit absolutè de substantia, liberum est Ecclesiæ non admittere professionem, nisi cum hac circunstantia, vt substantia religionis meliùs seruetur. Et ita fecisse saltem quoad ordinarium & frequentiorem modum huius status, constat ex vsu Ecclesiæ, quem antiquissimum esse constat ex Concilio Carthag. III. can. 33. Et licèt nunc etiam non sit de substantia professionis, vt professio in monasterio seu intra claustra fiat, argumento dicti cap. *insinuante.* tamen certum est de ratione eius in talibus religionibus esse vt professio in ordine, & cum obligatione ad illum modum viuendi fiat. In eo tamen modo viuendi in communi potest adhuc esse latitudo in modo & obligatione seruandi clausuram.

3\. *Secundum illatum.* Vnde vlteriùs potest etiam Ecclesia non admittere aliquam fœminam ad religiosam professionem, nisi simul voueat vel se obliget ad non exeundum è monasterio, in quo stabilitatem profitetur, sine legitima Ecclesiæ dispensatione: quia licèt hoc ex natura rei non sit de substantia illius status, tamen est ita coniunctum cum illo, & necessarium ad decentiam eius, vt possit Ecclesia meritò non acceptare pactum professionis sine illa conditione. *Obiectio remouetur.* Dices; ergo posset Ecclesia prohibere ne fœminæ in priuatis domibus voueant statum continentiæ, quin etiam se obligent ad aliquam clausuram, quia hæc videtur moraliter repugnare cum illo modo viuendi, & ideo posse Ecclesiam prohibere ne in illo fiat simile votum. Respondetur; non esse simile de professione religiosa, & de voto simplici: nam per professionem constituitur virgo in publico & solemni statu Ecclesiæ, & est peculiari modo membrum Ecclesiastici status, cuius institutio & regimen speciali ratione est sub prouidentia Prælatorum Ecclesiæ: per votum autem simplex continentiæ non constituitur status Ecclesiasticus, sed est actio merè priuata, quæ non pendet etiam ex acceptatione Ecclesiæ, sed inter Deum & solum hominem transigitur: & ideo vniuscuiusque consilio & arbitrio relinquitur, quanuis si votum illud sit aliquo modo publicum, ad prouidentiam Pastorum Ecclesiæ pertineat procurare vt decenter obseruetur: de qua re multa ex canonibus, & Patribus antiquis in superioribus adduximus.

4\. *Tertium illatum de fundamento obligationis clausuræ.* Tertiò ex dictis colligitur, obligationem præcisam ad seruandam clausuram non egrediendi monasterium duobus vel tribus tantùm modis intelligi posse in sanctimoniali. Voco autem obligationem præcisam vt illam augeam supra ordinariam clausuram virorum: quia non includit in obiecto seu materia illam conditionem *non exeundi sine facultate Prælati, aut Abbatissæ*, sed absolutè non exeundi. Nam, licèt hæc negatio non excludat iustam dispensationem, nihilominus multum differt dispensatio à simplici facultate, vt dixi in c. 6. à num. 12. & ideo illa vocatur absoluta obligatio. *Primum fũdamentum.* Prima ergo radix huius obligationis esse potest quartum votum monialium specialiter de hoc obiecto emissum. Non est enim dubium quin hæc esse possit conueniens materia voti quatenus illa clausura ad diuinum cultum ordinatur, & ad obseruantiam castitatis, ac in vniuersum ad spiritualem profectum multum conferre potest. Vbi ergo de tali voto constiterit, obligatio clara est, & materia eius extendetur iuxta declarationem regulæ, vel communem obseruantiam monasterij. Multúmque refert scire an hæc obligatio oriatur ex voto, vel aliunde, tum ad grauitatem eius, tum ad modum dispensationis; vt infrà dicam. Aduertere etiam oportet non esse necessarium vt hoc votum explicitè fiat, satis est enim si fiat implicitè, vt si ex regula, vel ordinatione Ecclesiæ iam constet hanc obligationem includi in ipsa professione, sicut in superioribus dicebamus tria vota semper fieri in professione, quanuis sæpe non exprimatur nisi obedientiæ votum: vel sicut votum castitatis fit in susceptione ordinis sacri.

5\. *Secundum fundam.* Secundò potest hæc obligatio oriri ex pacto seu promissione merè humana facta monasterio, quod sub ea conditione vult recipere talem personam, & non alias. Hæc ergo conditio sine dubio est iusta, & alioqui contractus ille vtrinque liberè fit: ergo potest ex parte monasterij imponi illud grauamen: ergo si acceptetur, oritur obligatio seruandi illud, quia pacta iusta seruanda sunt. Vt autem talis obligatio insurgat, oportet vt ea conditio in principio sufficienter proponatur, aliàs non erit voluntaria: intelligetur autem sufficienter proponi si in regula contineatur, vt professio ita fiat, vel consuetudine ita receptum sit: nam vnusquisque intendit profiteri secundùm regulam, & probatam consuetudinem religionis. Hic autem secundus modus moraliter à præcedenti non separatur: quia in professione non intelligitur fieri pactum merè humanum, cùm de illo seruando Deo fiat promissio: & quia eadem clausura non promittitur homini nisi in quantum pertinet ad cultum Dei, & ita Deo principaliùs promittitur. Atque huc etiam reducitur omnis obligatio orta directè ex regula, si in illa tale præceptum contineatur: quia tunc etiam illa obligatio oritur ex voto obedientiæ. Totam ergo hanc obligationem ex voto seu ex professione appellamus.

6\. *Tertium fũdamentum.* Vltimus ergo huius obligationis modus esse potest ex positiuo Ecclesiæ præcepto superaddito professioni: & de hoc fuit aliquando controuersia an possit summus Pontifex hoc præceptum imponere monialibus, quæ per professionem ad clausuram se non obligauerunt. *Arguitur contra hoc fundamen.* Videtur enim non posse, quia neque ex vi iurisdictionis Ecclesiasticæ; hæc enim non se extendit ad opera consiliorum, inter quæ sine dubio computanda est perpetua

tua clausura: neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia, vt suprà vidimus, solùm potest ex vi illius præcipi secundùm regulam: ergo vbi clausura non est de regula, neque explicitè promissa est, non potest imperari. Atque ita tenuit Oldrad. consil. 96. & propendet Felin. dicens eius rationem esse æquissimam in c. *ad nostram.* de appellar. n.6. Erat autem ratio Oldradi, quia frustrà daretur annus probationis ad experiendas austeritates regulæ ante professionem, si post factam professionem possunt nouæ austeritates præcipi, quas Nouitius nec expertus est, nec cogitauit. Dicendum nihilominus posse hoc præceptum imponi, non solùm per Pontificem summum, sed etiam per Prælatos religionis.

7. Stabilitur tamē primò dictum fūdam. ex vsu. Probatur primò ex vsu, quia ita factum est in cap. vnic. de statu regularium, in 6. & aljis, quæ infrà referemus. Responderi posset, Pontificem per illam legem obligasse omnes fœminas, quæ post illam profiterentur religionem: quia per illam sufficienter est eis proposita conditio cum qua recipiuntur, non tamen obligasse iam tunc professas: sicut lex continentiæ sacrorum Clericorum cùm primùm lata est, non obligauit iam ordinatos, sed ordinandos, vt suprà vidimus. Hanc tamen euasionem excludit Pontifex, dicens, vniuersas, & singulas moniales, præsentes atque futuras. Vbi glos. verb. *Præsentes*, difficultatem huius præcepti expendit, & tandem re soluit, licèt summus Pontifex non possit fideles cogere ad statum perfectionis; tamen postquam illi voluntariè illum sumpserunt, posse illos obligare ad arctiorem & perfectiorem vitam. Quomodo loquitur etiam gloss. in cap. *quod omnes.* de regulis iuris, in 6. & in cap. *gesta.* 74. d. Innocent. in cap. *super eo.* de Regularibus. & idem videtur sentire Abb. in cap. *ad nostram.* de appellat. n.4. & 5. vbi Felin. Decius, & alij eodem ferè modo loquuntur. Sed hoc cum grano salis intelligendum est: quia non possunt religioso præcipi austeritates quæ nullo modo ad regulam pertinent, vt in superioribus visum est tractando de obedientiæ voto, sed præcipi possunt ea quæ directè vel indirectè seu implicitè in tali statu vel regula continentur, qualia sunt omnia, quæ licèt in regula non sint expressa, tamen secundùm rectam prudentiæ rationem vel ad decentiam talis status, vel ad puritatem eius & obseruantiam moraliter sunt vel necessaria, vel certè conuenientissima, vt latè citato loco ex communi doctrina probatum est, & per sese est manifestum: quia in omni statu bene instituto est huiusmodi potestas in Prælato necessaria.

Glos. — Innocent. Abb. Felin. Dec.

8. Stabilitur secundò ex duplici titulo. Primò. Vnde vtroque titulo suprà insinuato potest Pontifex hoc præceptum ponere. Primò ex vi suæ iurisdictionis supposito statu iam voluntariè assumpto: multa enim sunt quæ absolutè non possent præcipi personis Ecclesiasticis, nisi talem statum assumpsissent: illo autem supposito iustè imperantur, vt constat ex titulis de vita & honest. cleric. & de cohabit. cleric. & mulierum, & ne cleric. vel monachi, cum similibus. Et ratio est, nam qui assumit aliquem statum, virtute se obligat ad ea quæ expediunt vel decent in tali statu: quorum determinatio nec semper est certa & sufficiens ex sola natura rei, nec relinqui debet vniuscuiusque arbitrio: ergo ad eum, qui præest in tali statu, ratione suæ iurisdictionis conuenit posse ea præcipere, quæ ad conseruationem & obseruantiam talis status necessaria sunt. Sed in præsenti materia clausura monialium est moraliter necessaria

A ad puritatem status, quem professæ sunt, non solùm propter obseruantiam castitatis (quanuis hæc fortasse sit præcipua ratio) sed etiam ad tollenda multa impedimenta tendendi ad perfectionem, quod etiam Prælati iure suo facere possunt: ergo. Et hanc rationem insinuauit Bonifacius VIII. in dict. cap. vnic. dum ait, *periculosum & detestabile quarundam monialium statui prouidere salubriter cupientes*, &c. vbi statum monialium sine obseruantia clausuræ periculosum & detestabilem vocat: quod ex effectibus & abusu ibidem ostendit, & inde rectè colligit ad suam prouidentiam & iurisdictionem spectare huic incommodo prouidere. Alius titulus est, obedientiæ votum, qui Secundò.
B eodem modo explicandus est: nam ratione illius potest Prælatus præcipere austeritatem, vel rigorem in regula non expresse contentum, si ad obseruanda ea, quæ in regula continentur, & maximè si ad vota substantialia in sua integritate conseruanda sint moraliter necessaria, vel ita vtilia, vt difficilè possit religio aliter contineri: talis autem est clausura respectu monialium, vt dictum est. Atque hoc modo rectè procedit doctrina Canonistarum suprà adducta, quam ita explicuit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n.40. & sequentib. & insinuat Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 7. §. 3. Syluest. *Religio.* 7. quæst. 16. Angel. verb. *Religiosus.* §. 30. Nauarr. Anton. Syluest. Angel.

9. Ad argum. in num. 6.
C Ad rationem ergo dubitandi responsum iam est, negamus enim assumptum. Vnde clausura respectu monialium etiam ante præceptum impositum non potest reputari ex illis bonis supererogationis quæ propriè dicuntur de consilio, sed est vnum ex mediis adeò conuenientibus ad finem illius status, vt sit apta materia præcepti positiui. Imò est tam consentaneum rationi naturali, vt Nauarr. suprà plures proponat coniecturas, quæ suadere videntur ex natura rei esse præceptum, supposita obligatione status ex voto talium personarum, quæ licèt non persuadeant, vt ipse fatetur, ostendunt saltem sufficienter esse aptam materiam humani præcepti. Ad rationem autem Oldradi respondet Felin. annum probationis non Ad Oldradi rationem in eodem num. quid respódeat Felinus.
D dari solùm ad experiendum in specie talem religionem, sed propriam etiam aptitudinem sui ipsius ad religionem in genere. nam per professionem videtur religiosus se subiicere omni alterationi & dispositioni Superioris, de qua potest eo tempore vnusquisque cogitare, & ideo non potest dici deceptus. Sed hoc non rectè dictum est, vel iuxta limitationem supradictam intelligendum est, licèt dicta verba vix illam patiantur. Dico ergo annum probationis solùm concedi propter experimentum illius religionis, in quo Vera respósio.
E facienda est professio. Sicut autem diximus potestatem Prælati extendi ad ea quæ virtute vel indirectè continentur in regula; ita qui per annum probationis experitur talem regulam, virtute experitur omnia quæ continentur in illa; experitur (inquam) vel saltem animi præparatione & deliberatione; intelliget enim per illud experimentum fore per professionem subiiciendum Prælato quoad omnia quæ ad obseruantiam talis regulæ conuenientia fuerint: & hoc satis est vt postea non possit de deceptione conqueri.

Expediuntur nonnulla dubia circa præsens caput.

10. Quærendum verò superest, an hæc obligatio insit de facto omnibus ac solis monialibus, & ex quo

quo principio ex dictis, & quàm rigorosa sit; vltimò quis possit in ea dispensare, quod in sequens caput reseruamus. Explicabimus verò tantùm quid iure Pontificio seruandum sit, nam singulas earum regulas explicare nostrum non est. Nec mihi constat quænam illarum emittant quartum votum clausuræ, aut ex vi suæ regulæ aut post Pontificia præcepta. Priori enim modo dicuntur illud emittere religiosæ S. Claræ, iuxta Regulam ab Vrbano IV. approbatam: & ideo iuxta modum & mensuram præscriptam à regula tenebuntur ex vi voti clausuram seruare. Aliqua etiam monasteria, licèt ex prima institutione non haberent clausuram, post Ecclesiæ præceptum, non solùm illam admittunt, sed etiam promittunt: quod an sit necessarium ex vi præcepti, infrà attingam. Certum est autem illud votum per se non addere obligationem extensiuam (vt sic dicam) sed solùm intensiuam, id est, nouum titulum obligationis ad eandem rem. Et ideo explicata materia præcepti, erit explicata materia huius voti.

11. *Quo gradu egressio monialium ante Bonifaciũ fuerit vetita.*

Primò ergo dicendum est teneri moniales omnes ex præcepto Ecclesiæ ad obseruandam clausuram quantum ad cauendum exitum ab illa. Primus qui hoc præceptum posuit, videtur fuisse Bonifacius VIII. in cap. vnic. de statu regular. in 6. Nam licèt in antiquis canonibus multa sint huius clausuræ præcepta, nullibi tamen erat absolutè iniuncta, sed dependenter ferè à legitima facultate Abbatissæ, vnde paulo maior fœminis quàm viris imponebatur. Canon enim 33. Concilij III. Carthagin. qui primus in hac materia esse videtur, priùs permittebat virgines sacras à parentibus in suis domibus custodiri; *postquam verò illis priuatæ fuerint* (ait) *Episcopi prouidentia in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur, vt simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes, Ecclesiæ lædant existimationem.* Vbi etiam virgines orbatæ parentibus non coguntur in monasterio claudi, nam poterant grauioribus fœminis commendari, & de virginibus habitantibus in monasteriis non dicitur vt nunquam exeant, sed ne passim vagentur, & vt inuicem se custodiant. Postea verò in can. 46. Trullano, qui VI. Synodo attribuitur, sic statutum est. *Quæ vitam exercitatoriam* (id est, religiosam) *eligunt, & in monasteriis sunt constitutæ, ne omnino progrediantur:* quæ prohibitio videtur esse absoluta (quanquam de efficacia illius canonis ad obligandum non satis constet.) Statim verò subiungit. *Si qua autem inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione, & permissione eius, quæ præest, hoc agant, túncque non solæ per se, sed cum aliquibus vetulis, & quæ in monasterio primæ sint, cum mandato eius, quæ Præfecta est; eis autem omnino extrà cubare non liceat.* Vnde constat non fuisse absolutam prohibitionem, sed cum subordinatione ad licentiam Abbatissæ. Et in Concilio Cabilonen. II. can. 65. similiter dicitur, *Sanctimoniales, nisi fortè Abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente illas mittente, nequaquam de monasterio egrediantur.* De ipsa verò Abbatissa dicitur in cap. 57. vt non exeat sine licentia Episcopi, nisi in quibusdam casibus. Constat itaque antiquis canonibus non fuisse hanc clausuram rigorosè præceptam.

Primus omnium Bonifacius dictã egressionem strictè vetuit.

Primùm igitur Bonifacius Papa illam absolutè præcepit, nulla relicta egrediendi facultate, quacunque ratione, vel causa, vna tantùm addita exceptione infrà explicanda: quæ exceptio magis confirmat prohibitionem ipsam quoad omnes alios casus, quia, vt est vulgatum axioma, *exceptio firmat regulam in contrarium.* Vnde existimo ex vi illius legis nullum exitum licuisse nisi per modum rigorosæ dispensationis, & satis dubium esse an possit aliquis præter Summum Pontificem illam concedere, quia in lege Superioris adeò absoluta non potest inferior dispensare.

12. *Hæc Bonifacij prohibitio, vel recepta non fuit, vel desuetudine cessauit.*

Illud tamen decretum vsu receptum non fuit, vel per contrariam consuetudinem fuit antiquatum, vt indicat Concilium Trid. sess. 25. cap. 5. de Regularibus, dicens, *Bonifacij VIII. constitutionem renouans Sancta Synodus*; & infrà, *Præcipiens vbi clausura violata fuerit, diligenter restitui*, & authores passim testantur, & experientia nobis in Hispania constat, & de Gallia refert Ioannes Andreas super illud cap. Et ob hanc fortasse causam dixit Caiet. in sum. verb. *Monachi.* excusari moniales circa clausuram indictam à iure, si nunquam fuit acceptata, & Episcopi sic semper gubernarunt dando eis licentiam exeundi, quoniam intra non recepta tanto tempore infirma sunt. Idémque est si fortè alicubi in principio acceptata fuit, & postea per contrariam consuetudinem reuocata. Quæ consuetudo non ad hoc tantùm præualere potuit, vt licentia Episcopi sufficeret, sed etiam licentia Abbatissæ: quia vtrumque est tantùm contra ius humanum, quod potest per legitimam consuetudinem contrariam tolli. Potuit autem ius illud sic abrogari in vna prouincia, & non in alia, & intra eandem prouinciam in vna religione, & non in alia; imò & in vno monasterio eiusdem religionis, & non in alio, quia sunt communitates diuersæ, & vna potest non recipere legem, vel præscribere contra illam, licèt alia eam recipiat, & obseruet. Nihilominus tamen quatenus rigor illius legis per posteriores temperatus est, poterunt omnia monasteria ea moderatione vti, etiamsi antea legem illam integrè seruarent.

Ioan. And. — *Caiet.*

13. *Tridentinũ renouat decretum Bonifacij.*

Concilium ergo Trident. sess. 25. cap. 5. de Regularibus innouando dictam constitutionem, hũc modum obseruat, quòd priùs *præcipit vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ authoritate, clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restituant; & vbi inuiolata est, conseruari maximè procurent.* Postea verò explicando hanc clausuram, & obligationem ipsarum monialium, ait, *Nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio etiam per breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis, & priuilegiis quibuscunque non obstantibus.* Quod decretum si attentè expendatur, in aliquibus æquale est decreto Bonifacij, vt mox ostendemus, & in aliquo strictiùs, vt n. 22. constabit: ac in aliquo suauiùs, prout in cap. sequenti videbimus.

Æquiparatur vtrumque decretum primò in materia, æquè vetando omnem egressum.

Est ergo æquale primò in materia, prohibet enim omnem exitum monialium à monasterio; & ita præcipit & innouat perpetuam clausuram. Quod autem in hac parte addit Concilium, *etiam ad breue tempus*, non fuit restrictio, sed maior explicatio, nam in absoluta negatione hoc continebatur: & quod ait, *quocunque prætextu*, perinde est atque illud quod dicitur à Bonifacio, *quacunque ratione.*

Secundò æquiparatur comprehendendo omnes orbis moniales.

Secundò est æquale in vniuersalitate personarum quas obligat; comprehendit enim omnes & singulas totius orbis, & cuiuscunque ordinis moniales: ita enim expresè loquitur Bonifacius VIII. & idem est sensus Concilij, tum quia innouat decretum Bonifacij; tum etiam quia vniuersaliter loquitur, *Nemini sanctimonialium*, &c. tum quia præcipit vniuersis Episcopis, & de monasteriis sibi subiectis,

ctis,& non subiectis: ergo comprehendit omnes. Vnde vtrumque decretum comprehendit omnes religiosas tacitè vel expresè professas; sic enim expresè distinxit Bonifacius. Concilium autem licèt distinctionem omiserit, innouauit, & satis esse censuit dicere, *Nemini liceat post professionem*, nam vtraque tam tacita, quàm expressa, est professio simpliciter.

A

14.

Etiam eas quæ antea non tenebantur ad clausuram.

Id ostenditur quoad decretum Bonifacij.

Et quia in vtroque decreto nihil aliud postulatur, ideo vtrumque comprehendit omnes professas, siue antea vouissent, vel seruassent clausuram, siue non: non enim possumus nos limitationem addere, quam lex non posuit. Præsertim quia Bonifacius expresè tulit legem ad comprimendas moniales, quæ clausuram non seruabant, & expresè dixit, *moniales præsentes, atque futuras*, & *cuiuscunque religionis, vel ordinis*: ergo euidenter voluit omnes obligare, etiam quæ non profitebantur clausuram. Denique non præcipit vt suam pristinam obligationem seruare compellantur, sed ex vi suæ legis obligationem ipse imponit, dicens, *Præsenti constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura sancimus*. Ex quibus verbis constat & legem esse nouam, & de se non supponere obligationem, sed imponere. Concilium autem Trident. innouando Bonifacij constitutionem, & nullam quoad hoc addendo limitationem, euidenter loquutum est in eodem sensu imponendo eandem obligationem legis Ecclesiasticæ eisdem professis omnibus in eadem vniuersalitate sumptis. Et ideo præcipit Episcopis vt vbi clausura seruata fuerit, illam retineri faciant; vbi autem violata fuerit, restituant: violatam enim censet vbicunque non seruabatur, propter legem Bonifacij VIII. nam non dicitur violatio, nisi sit contra aliquam obligationem, vel legem. Et ideo monasteria, quæ non profitebantur clausuram, non possent propriè dici violasse illam, si ad illam non tenerentur. Quia verò ex lege Bonifacij obligabantur, ideo eorum etiam non obseruatio, violatio censetur, nam per violationem saltem incepit. Concilium ergo vtens illa disiunctione, satis distinctè voluit constitutionem Bonifacij in sua vniuersalitate restituere. Quod etiam in vltimis verbis, per quæ reuocat indulta, hoc satis declarauit, vt statim exponam. Et clarissimè in cap. 22. eiusdem sessionis explicuit omnia & singula decreta de monialibus edita, intelligi de monasteriis quarumcunque monialium, virginum, ac viduarum, quocunque nomine appellentur, etiamsi viuant sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanæ, sub quacunque regula, &c. quæ ibi videri possunt, & amplissima sunt, & æquè ampliant hoc decretum de clausura, ac si in illo specificè addita essent, licèt in finem sint reseruata, ne sæpiùs illa repetere esset necesse. Non est ergo dubium quin hæc fuerit mens Concilij; & ita etiam supponunt euidenter Pius V. & Gregorius XIII. in decretis infrà citandis, ac prorsus in praxi seruari vidimus, & statui Salmanticæ in Concilio Compostellano anno 1566. Tradit denique Nauar. in Comment. 4. de Regularib. num. 4. & latè & doctè Emmanuel Rodriguez tom. 1. Quæstionum regular. quæst. 44. art. 2. Habet autem specialem difficultatem, an conuersæ sub hac generalitate comprehendantur, de quo dicemus meliùs post sequens punctum in num. 17.

B

Deinde quoad decretum Trident.

C

D

E

Denique ostenditur ex praxi, & authoribus. *Nauar. Eman. Rodrig.*

15.

Tertiò æquiparantur in comprehendendo præcepto clausuræ, solas moniales professas.

Vltimò commune est vtrique decreto, vt non comprehendant nisi moniales professas. ita docent omnes, & explicuit Congregatio Cardinalium circa Concilium Trident. agens de monialibus Tertiariis, seu de Pœnitentia, quas si professionem emiserint, dicit cogendas esse ad clausuram; si verò professionem non emiserint, seruandam esse constitutionem Pij V. *Circa Pastoralis officij*. quæ est 8. in Bullario Romano, vbi dicit, huiusmodi fœminas monendas esse à Prælatis vt professionem emittant, & postea clausuram seruent: quòd si induci non potuerint ad professionem emittendam, prohibeantur ne in posterum alias in suam congregationem recipiant. In qua constitutione manifestè etiam supponitur, eas omnes, quæ in religione approbata tria vota substantialia non emiserunt, hac lege non comprehendi. Ratio autem in primis est, quia dicta iura expresè limitant suum præceptum ad professas tacitè, vel expresè; & huius limitationis ratio fuit, quia illæ sunt tantùm propriæ religiosæ, & Ecclesia solùm pro religiosis fœminis hanc curam clausuræ adhibuit. Quapropter quantumuis virgines sint per votũ virginitatis consecratę Deo, & collegialiter viuant, & sub obediẽtia vel spõtanea, vel etiã priuato voto aut pacto promissa, si nõ habent statum ab Ecclesia pro religioso approbatum, & in eo tria vota substantialia emiserunt, non obligantur hoc præcepto clausuræ, licèt circa eas obseruanda sit constitutio Pij V. & ita in specie de quadam congregatione fœminarum resoluit Nauarr. cons. 6. de statu monach.

Nauar.

16.

An nouitia interrũpens clausuram, interrũpat etiam nouitiatum.

Primus casus certus in hac quæstiun.

Secundus casus etiam certus.

Ex quibus infertur primò, nouitias non obligari hac lege, quia religiosæ non sunt. Solùm potest dubitari, an si nouitia semel exeat à monasterio, eo ipso desinat esse monialis eo modo quo antea erat, id est, desinat esse nouitia, & consequenter interrumpat nouitiatum. In quo breuiter certum mihi est, si exeat sine licentia Abbatissæ, interrumpi annum, & consequenter amittere priorem qualemcunque statum, etiamsi habitum non exuat, vt à fortiori patet ex dictis tomo superiori de anno probationis in genere. Si autem exeat cum licentia Abbatissæ, vel superiorum monasterij, ad quos hoc pertinet, & ex iusta causa data, certum est & licere, & non interrumpere nouitiatum. Ita enim intelligo quoddam responsum Congregationis Cardinalium si nouitia morbi curandi causa de licentia Superiorum, & cum eo habitu, qui ipsis videbitur, ante professionem exeat, & postea sanitate recuperata redire voluerit, posse & ad habitum, & ad professionem recipi. Intelligo enim sensum esse, posse recipi eodem tempore & modo, ac si intra monasterium suam probationem continuè peregisset: quia non intelligitur eam interrupisse, sub eadem semper obedientia viuens, & habitum non temere dimittens. Alioqui si nouus annus esset necessarius, nihil deseruiret declaratio: nam licèt dimisisset omnino religionem & habitum, volens reuerti, posset recipi ad habitum, & perseuerando in nouitiatu, etiam ad professionem. At verò si egressus nouitiæ sit de licentia Abbatissæ, malè tamen cõcessa, res videtur dubia, quia perinde videtur exire cũ tali licentia, ac sine vlla; quia illa licẽtia nulla est, cùm Abbatissa non possit illam dare: & idem dicam de Prælato, si absque causa legitima illam det. Nihilominus censeo per talem exitum non interrumpi seu amitti nouitiatum: quia nulla est lex quæ irritet illum. Imò neque inuenio legem iuris communis, quæ prohibeat directè huiusmodi exitum, aut Abbatissis ne possint hanc licentiam dare, sed ex regulis & prohibitionibus Superiorum hoc pendet; & ideo nisi expresè declaratum sit in aliquo monasterio, illam continuationem

nem

nem clausuræ esse de substantia nouitiatus, nulla ratione dici potest per illum exitum interrumpi. Estque clara differentia inter illum exitum, ab eo qui est sine licentia: nam quando est sine licentia, est quædam retrocessio ab obedientia, & consequenter ab vnione cum tali monasterio: quando autem fit cum licentia, semper retinetur vnio & permanentia in eadem religione quantum ad illum gradum: ad quod facere possunt quæ tractat Nauarr. consil. 32. de Regularibus.

17. Tertius casus aliquàto dubius.

Secundò ex dictis resoluitur dubium suprà in fine num. 14. relictum de monialibus conuersis vtrùm ad clausuram teneantur: nam si professionem trium votorum non emittunt, non tenentur ad clausuram, quia non comprehenduntur sub illa lege, & alio titulo non tenentur: suppono B enim illam non vouere nec promittere. Si autem emittunt tria vota, ad illam obligantur ex vi huius decreti, vt satis patet ex dictis: & quia in substantia religionis non possunt differre hæ conuersæ ab aliis, sed solùm in ministerio; quia conuersæ dicuntur quæ deputantur ad seruitia, seu ministeria corporalia, aliæ verò ad chorum; vnde etiam differunt in habitu saltem quoad hoc, quòd conuersæ non deferunt nigrum velum, sicut aliæ: vnde etiam inferiores sunt in quodam gradu honoris, seu dignitatis, per quæ omnia non minuitur earum religio, sed augeri potest: & ideò nec clausuræ obligatio minor in eis esse debet. Dixi au- C tem, *ex vi illorum decretorum:* quia Pius V. in sua constitutione 8. *Circa pastoralis.* quandam in hoc limitationem seu exceptionem permisit, scilicet, vt in monasteriis, quæ ad suam sustentationem indigent eleemosynis fidelium, quæ per conuersas colligēdæ sunt, si illæ fuerint professæ, possint extra monasterium degere cum his conditionibus. Prima, vt sint ætatis annorum 40. Secunda, vt in domo contigua monasterio degant. Tertia, vt non ingrediantur clausuram monialium nisi in casibus in suis constitutionibus expressis. Quarta, vt de suis domibus non exeant ad colligendas eleemo- D synas, nisi de licentia Ordinarij & Superiorum. Gregorius autem XIII. in sua constit. 13. *Deo sacris.* cupiens hanc exceptionem auferri, iniungit Ordinariis, vt quacunque ratione cognouerint posse conuenienter conuentuum moniales sustentari sine hac eleemosynarum collectione, easdem conuersas sub eadem clausura cum aliis monialibus reducant, neque ampliùs à suis monasteriis exire permittant.

Dubium bipartitum circa conuersarum professionem & clausuram.

18. Prima dubij pars.

Duo autem ex illis constitutionibus circa E has conuersas oriuntur dubia. Primum est, an possint iam veram professionem emittere, & ad clausuram obligari. Nam Pius post superiora verba subiungit: *Et de cætero nullæ aliæ professæ conuersæ recipi ampliùs etiam de consensu suorum Superiorum, vel Prælatorum possint: quòd si aduersus hanc nostram prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis sit, prout ex nunc nullam ac irritam facimus, & annullamus.* Responderi potest Pontificem prohibere vt non recipiantur conuersæ professæ, quæ extra monasterium maneant, sed vt finitis illis quæ tunc erant, collectio fieret per conuersas non professas. Sed obstat, quia Gregorius XIII. contrario potiùs modo declarat illam prohibitionem, dicens; *Quod autem idem Pius statuit de cætero nullas alias conuersas professas recipi ampliùs*

A *posse; ita esse intelligendum declaramus, præter illas conuersas quæ extra monasterium in domibus contiguis degerent.* In quo potiùs significat illas recipi posse, non verò alias quæ intra monasterium degant: quod videtur incredibile, vt statim dicam. Secundum dubium est, an possint nunc in monasteriis esse conuersæ non professæ. Nam Gregorius expresè dicit, *Conuersas verò non professas, & profiteri nolentes, dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras, in monasteria huiusmodi recipi permittant.* In contrarium verò est, quia hæc prohibitio videtur priori prohibitioni repugnare, vel ex vtraque sequi nullas conuersas esse posse in monasteriis monialium, quod admitti non potest. Secunda pars.

19. Opinio Nauarri ad hoc dubiū, non posse nunc dari in monasteriis cōuersas professas. Eius motiuum.

Circa hoc dubium Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 56. existimat prohibitum esse monialibus recipere conuersas, quæ professionem emittant, & intra monasteria maneant: & quod amplius est, dicit, consuluisse de hac re Gregorium XIII. & ipsum ita interpretatum esse mentem Pij V. & suam. Veruntamen de interpretatione viua voce data ab ipso Gregorio XIII. mihi non ita constat, vt teneat illi nunc adhærere. Nam licèt certò credam Nauarrum veritatem referre; nescio tamen an satis verba Gregorij perceperit, aut intellexerit. Mihi tamen persuadere non possum dictos Pontifices id prohibuisse. Primò propter rationes optimas, quas idem Nauarrus adducit, vt verisimilis non sit talis prohibitio: quia nullo titulo necessaria, aut vtilis vel conueniens apparet, neque per sese ad statum religiosum, vel perfectionem eius: cur enim hoc magis pertinet ad perfectionem monialium, quàm monachorum, qui vbique habent conuersos professos, seu veros religiosos, etiamsi maximam perfectionem & rigorem vitæ profiteantur? Neque ad finem clausuræ, quam in illis indultis præcipuè intendunt dicti Pontifices, & vbi solùm ea occasione aliquid de his conuersis statuunt: si autem illæ ad perpetuam clausuram obligantur, quid potest nocere clausuræ earum professio? Aliunde verò earum auxilium est moraliter necessarium cæteris monialibus, quæ propriè monachæ vocantur, & diuinis officiis magis vacare debent, & multo magis inconueniens esset recipere intra clausuram conuersas, quæ nunquam profiteantur. Accedit præterea, quòd per talem prohibitionem impediretur status perfectionis multis pauperioribus fœminis, quæ ad gradum monacharum recipi non possunt. Esset denique talis prohibitio contra receptam & ferè vniuersalem consuetudinem, quam verisimile non est voluisse dictos Pontifices abrogare sine vrgentissima causa, quæ hîc non apparet: nam ita postulat æquitas legis humanæ Ecclesiasticæ, præsertim cùm illa consuetudo honesta & sancta videatur. Oppositum probatur primò.

20. Probatur secundò.

Secundò moueor propter expressa verba Gregorij XIII. præcipientis conuersas non professas in monasteriis tunc repertas, aut profiteri, aut abire, neque alias (inquit) in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque in perpetua clausura mansuras in monasterio huiusmodi recipi permittant. Ex quibus verbis euidenter constat ipsum non simpliciter prohibuisse receptionem conuersarum, tātúmque abesse vt professionem vetuerit, quòd potiùs hanc posuit tanquam conditionem necessariam vt conuersæ admittantur, cum qua expresè voluit vt permittantur. Quorum verborum vis non latuit Nauarrum,

rum,nihil tamen ad illa respondet, nec declarat quomodo potuerit Gregor. XIII. sine expressa contradictione mentem suam aliter viua voce declarare.

21. Probatur tertiò, & satisfit motiuo Nauarri in num. 19.

Tertiò declaratur exponendo mentem vtriusque Pontificis. Nam Pius V. proximè loquutus fuerat de conuersis destinatis ad eleemosynas colligendas, eásque permiserat extra monasterium in propinquis domibus habitare;& statim subdit, *Et de cætero nullæ aliæ professæ conuersæ recipi ampliùs etiam de consensu suorum Superiorum, vel Prælatorum possint*;irritátque receptionem & professionem.Et prosequitur deinde, *Quòd si prædicto modo necessitatibus monialium*, &c. ergo manifestè loquitur de conuersis degentibus extra monasterium, & illas tantùm refert cùm ait, *nullæ aliæ:* nam contextus ipse & connexio antecedentium cum consequentibus planè id ostendit. Gregorius autem XIII. volens dispositionem Pij vel declarare, vel limitare,de conuersis intra, & extra monasterium degentibus distinctè loquitur. Et primùm vult omnes conuersas professas reduci ad clausuram monasterij quoad fieri possit: Secundò vult, vt intra monasteria nullæ sint conuersæ non professæ. Tertiò voluit vt conuersæ professæ intra monasterium & tunc esse, & in futurum recipi, & denuò profiteri possint. Quartò permisit, vt præter conuersas intra manentes, si necessitas eleemosynarum duret, possint ad hoc ministerium extra monasterium in domibus propinquis huiusmodi conuersæ professæ habitare, & in futurum etiam ad hoc recipi. Quintò prohibuit, ne plures huiusmodi recipi possent, quàm ad hoc ministerium eleemosynarum essent necessariæ, & ita dicit esse intelligendum quod Pius V. dixit, *nullas alias in posterum recipi posse*, scilicet nullas alias præter eas,quæ propter ministerium eleemosynarum necessariæ sunt, & in propinquis domibus habitent. Difficile autem creditu est hanc fuisse mentem Pij V. nam proximè post illam prohibitionem subdit, *Quòd si prædicto modo necessitatibus monialium succurri sufficienter non poterit, mandamus Superioribus,vt ipsi prouideant de aliis personis piis,& Deo deuotis, quæ fidelium eleemosynas colligant.* Quod remedium necessarium non esset, nisi mens eius fuisset vt collectio ampliùs non fieret per conuersas denuo ad professionem receptas. Nec Gregorius dixit aliam fuisse mentem Pij V.sed voluit illam ex parte mutare, concedens vt vbi necessaria fuerit hæc collectio, possint aliquæ conuersæ ad professionem recipi propter illud ministerium: quia seruatis circunstantiis à Pio V. positis, videtur moraliter fieri posse, sine inconuenienti, & sperari, quòd per eas ministerium fideliùs, & diligentiùs fiat. Denique neuter ex dictis Pontificibus disponit an possint monasteria monialium habere aliquas conuersas seu oblatas non professas, quæ extra septa monasterij in domibus propinquis degant. Tamen eo ipso quòd hoc non prohibent,relinquitur hoc iuri communi, vel naturali,aut speciali vniuscuiusque religionis:cõstat autem ex natura rei hoc non esse malum, sed posse esse religiosum & sanctum, sicut est in religionibus virorum: neque etiam inuenio decretum aliquod iuris communis,quod hoc prohibeat.Relinquendum ergo est iuri religionis, vel receptæ consuetudini, dummodo his conuersis ingressus ad monasterium non pateat, nisi iuxta dicenda in c.10.circa alteram partem huius clausuræ, ad quam hæc obligatio pertinet.Et hæc de conuersis.

22. Præter dicta autem de clausura Concilium Trident. addit reuocationem priuilegiorum, dicens, *Indultis quibuscunque,& priuilegiis non obstantibus.* Et in cap.22. fit amplior, magísque specifica reuocatio, *Non obstantibus eorum* (id est, regularium) *omnium, & singulorum priuilegiis sub quibuscunque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus,vel præscriptionibus,etiam immemorialibus.* Quæ tota reuocatio ad prædictam legem applicanda est: nam idem Concilium ait, cadere in omnia præcedentia, & singulas eius partes: ergo maximè in hanc, quæ est vna ex principalioribus partibus. Et quoad hanc partem est rigorosior hæc lex Concilij, quàm fuerat Bonifacij. Nam ille nullam expressam reuocationem priuilegiorum, vel consuetudinum addidit, & ideo licet ex vniuersalitate & exaggeratione verborum,& ex circunstantiis literæ posset fortasse colligi, non tamen ita clarè & apertè, præsertim ad reuocandas immemoriales consuetudines, vel specialia priuilegia, præsertim in ipsamet fundatione monasteriorum obtenta: quia iuxta commune ius lex non solet huiusmodi derogare, nisi satis expresè id declaretur, iuxta cap. 1. de constit. in 6. Nunc verò per hoc decretum vt latum est à Concilio Trident. certum est nullum genus priuilegij, vel consuetudinis posse impedire hanc obligationem.

In quo decretum Cõcilij sit strictius quàm Bonifacij.

23. Ex his ergo satis declarata sunt tria puncta suprà num.10. proposita,scilicet hanc obligationem omnibus,& solis monialibus professis esse impositam, & oriri, non quidem ex voto generatim loquendo,sed ex præcepto Ecclesiastico iam à nobis declarato.Dico,*generatim loquendo*,quia aliquæ moniales, vt S.Claræ, & fortasse aliæ, emittunt hoc votum in quibus additur (vt sic dicam) obligatio intensiua, non extensiua, quia hæc reuera non potest esse maior. Nam quoad personas hoc præceptum extenditur ad omnes religiosas, vt dictum est; quoad locum seu actum prohibet omnem exitum extra claustrum,etiam ad Ecclesiam, quam seculares intrant,& extra ianuam clausuræ, etiamsi sit intra aliam quæ patere solet secularibus,vt Gregorius XIII. in suo Motu distinctiùs præcepit,& Nauarr.dict.Comment.4.n.57. declarauit. Quoad tempus verò seu occasiones exeundi comprehendit omnes, tantùm necessariis exceptionibus adhibitis, vt mox declarabimus. Non potest ergo esse maior extensio huius obligationis. Non cogit autem præceptum hoc moniales vt votum clausuræ emittant, quia neque in aliqua constitutione hoc declaratur; neque sub hac ratione receptum est illud præceptum, sicut contingit in continentia clericorum; & ideo non est quòd hanc obligationem imponamus. Et ita etiam patet quàm rigorosa sit hæc obligatio.

CAPVT IX.

Quis possit in prædicta clausura monialium dispensare.

1. VT vltimum punctum ex propositis in cap præcedenti num.10.expediamus,oportet explicare moderationem, quam Concilium Tridentinum addidit huic præcepto,*nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata*, per quam temperatur, vt eodem cap.num.13.dicebamus, rigor præcepti Bonifacij. Quia (vt ibi notaui) absolutam reliquit prohibitio

prohibitionem, & vnicam exceptionem addidit, per quam magis videbatur coarctari generalis prohibitio. Quod fecit consultissimè Concilium, vt faciliùs possent moniales induci ad seruandum præceptum, quod tanto tempore recusauerant. Circa illam verò moderationem nonnulla explicanda sunt: Primum, quæ sit illa legitima causa: secundum quis possit licentiam dare.

Dubium primum de legitima causa egrediendi clausuram.

2. Causæ sufficientia relinquitur arbitrio ordinarij iuxta Trid. Obiectio remouetur.

Circa primum dicendum est, ex vi Concilij relictum hoc esse prudenti arbitrio Episcopi. Probatur, quia talis causa nullo iure definita est, nec Concilium illam determinat: ergo relinquit arbitrio Episcopi, cui approbationem committit. Dices. Iam fuerat hæc causa à Bonifacio definita, scilicet laborare tali morbo, vt non possit cum aliis absque graui periculo seu scandalo communicare: causa autem legitima idem est, ac causa per legem statuta: ergo de hac loquitur Concilium, & hanc vult esse recognitam & approbatam ab Episcopo. Sed non est hæc mens Concilij, neque ita communiter intellectum aut receptum est, & constat etiam ex constitutionibus Pij, & Gregorij, vt statim videbimus, & ex multis declarationibus Cardinalium, & ex vi & proprietate verborum. Nam legitima causa indefinitè significat causam rationabilem, quæ legi rectæ rationis conformis est: non ergo rectè limitaretur ad particularem causam illo antiquo iure indicatam.

3. Pius V. tres causas limitat.

Aduertendum est autem Pium V. in cõstitutione 100. *Decori.* causam hanc intra certos limites præscripsisse, cum maiori quidem amplitudine quàm Bonifacium, cum magna tamen (vt apparet) restrictione Concilij. Sic enim ait: *De cætero etiam infirmitatis seu aliorum monasteriorũ occasione & prætextu, nisi ex causa magni incẽdij, aut infirmitatis lepræ, aut epidimiæ, à monasteriis præfatis exire, sed neque in prædictis casibus extra illa nisi ad necessarium tempus stare licebit.* Vbi apertè causam legitimam restringit ad illos tres casus. Ex quibus duo postremi cõtinẽtur sub causa à Bonifccio explicata, imò plures videtur Bonifacius comprehendisse, nam plures videntur esse morbi contagiosi, qui communitati graue periculum vel scandalum afferre possunt, quos omnes Bonifacius sub generali voce complexus est. Nauarrus autem in dict. Commentario 4. de Regularib. n. 48. ait, hos casus Pij V. extendendos esse ad similes; quod variis coniecturis confirmat. iuxta quam interpretationem manifestum est totum quod Bonifacius in sua exceptione comprehendit, contineri in duabus infirmitatibus à Pio V. in specie positis. Præsertim quia verisimilius est nomen *epidimiæ* non rigorosè sumi ibi pro illa quæ pestis dicitur, id est, pro morbo, qui ita grassatur, & per contagium communicatur, vt maiorem hominum partem, quos ferit, interimat: sed vt latiùs dicitur de quolibet morbo communi ita contagioso, vt ab vno facilè ad alios diffundatur, si cum illo communicent. Cùm enim illa lex quoad hanc partem restrictiua & odiosa sit, verba eius in mitiori significatione propria interpretanda sunt: certum est autem iuxta vsum peritorum artis medicæ, vocem *epidimiæ* absolutè dictam, hanc habere significationem. Iuxta illam ergo intelligenda est hæc lex, & ita non per similitudinem, sed etiam proprietatem comprehenduntur omnes morbi verè contagiosi, qui communitati graue periculum, vel scandalum afferre possunt. Et nihilominus verum existimo Nauarri dictum, in illis scilicet casibus comprehendi quoscunque alios ita similes, vt in eis eadem ratio, quæ in prædictis, militat. Ponit ipse exemplum in periculo belli imminentis: nam tunc liceret monialibus fugam capere propter similitudinem rationis cum primo casu incendij: quod etiam admittit Guttierrez lib. 1. Practicarum quæst. cap. 14. num. 9. vbi alios refert. Idem erit si monasterio iuxta flumen existente, inundatio vel ruina totius monasterij nimium crescente fluuio repentè timeatur: & sic de similibus, qui materialiter, non formali ratione sunt ab incendio diuersi.

Author cum Nauarro extendit decretum ad casus non solùm propriè similes, sed etiã in quibus ratio Pontificis militat.

Vide Gal. in lib. 1. de ratione victus in morbis acutis, commento 9. & lib. 3. de morbis popularib. p. 3. comm. 20.

4. Num præter dictas causas egressus aliæ sint admittendæ. Ratio partis neg.

Difficultas ergo est, an in aliquo casu liceat huiusmodi licentiam dare moniali propter aliã causam præter has tres numeratas à Pio V. vt à nobis sunt cum Nauarro proximè expositæ. Ratio dubitandi est, quia Pontifex ponit regulam vniuersalem prohibentem, & addit illas exceptiones: ergo firmat regulam in contrarium: nullam ergo aliam exceptionem permittit. Confirmatur primò, quia statim grauem adiungit pœnam aduersùs aliter concedentes huiusmodi facultates, volens illam esse quasi formam substantialem illius facultatis concedendæ, ergo facultas aliter concessa nulla est. Confirmatur secundò, quia ex illis tribus causis numeratis à Pio V. euidenter constat illum solùm considerasse commune detrimentum conuentus, vt hæc licentia legitima esse posset. Vel ergo alia causa talis est, vt simile detrimentum communitati afferat, & ita non est alia causa, nec similis propriè, sed eadem, vt explicatum est: si verò non vergit in damnum communitatis, planè non est reputata à Pontifice sufficiens: quomodo ergo poterit ab aliquo inferiori sufficiens reputari? Atque ita definit hoc dubium Guttierrez lib. 1. suarum Pract. quæst. cap. 14. & Cenedus in Collectaneis ad 6. collect. 31. n. 2. Eman. Rodrig. tom. 1. qu. regul. quæst. 49. art. 3.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Guttier. Cenedus. Rodrig.

5. Contrarium sentit Nau. in duobus casibus. Primus casus.

Contrariam sententiam tenet Nau. Comment. 4. de Regularib. num. 49. vbi duos casus ponit, in quibus videtur hoc licere præter numeratos à Pio V. Primus est quando monialis vnius monasterij eligitur in Abbatissam alterius, nam Episcopus potest hanc causam exeundi à suo monasterio vt sufficientem approbare; & in hoc etiam consentit Guttierrez, imò illud extendit ad quamcunque rationabilem causam, propter quam authoritate & præcepto Prælatorum monialis mutatur ab vno monasterio, vt in alio habitet. Quia hoc non ideo licèt solùm, quia causa est iusta, licèt distincta: sed quia ille exitus non est de quo loquitur Pius V. quia non est (inquit Guttierrez) ad manendum extra monasterium, sed ad transeũdum ad aliud: Pius autem loquitur de exitu ad manendum aliquo tẽpore in sæculo. Quæ ratio non videtur omnino satisfacere: quia etiam prohibetur à Pio V. exitus ad ambulandum extra monasterium per aliquod breue tempus, sine vlla mora aut detentione in aliquo loco: imò etiamsi fingatur causa rationabilis exeundi per vnam ianuam monasterij ad ingrediendum statim per aliam, incedendo recta via, & sine vlla mora, id non esset licitum: ergo quòd alter egressus sit solùm ad iter agendum vsque ad aliud monasterium, non sufficit quominus sit materia huius prohibitionis. Nihilominus casum illum censeo esse verissimum: nam consuetudo, quæ est optima legum interpres, ita illum approbauit, & interpretata est. Necessarium autem est ad rationem

Ratio huius casus à quibusdam assignata non valet.

Vera ratio dicti casus.

tionem reddendam dicere,vel ex benigna seu prę- A sumpta interpretatione illum non reputari exitũ à monasterio,quia eo ipso quòd exit ab vno,censentur moraliter transire ad aliud eo modo quo potest,viamque intermediam moraliter non reputari: vel (quod mihi magis placet) hic habet locum regula iuris, quòd species derogat generi, etiamsi species antecedat. Hic autem casus specificus est in iure expresè permissus,& nouissimè in Concilio Trident.sess.25.cap.7.de Regularib. vbi statuit vt in casu necessitatis possit eligi Abbatissa ex alio monasterio. Qui autem vnum concedit, etiam approbat necessarium medium ad illud. B Pius autem V.sine dubio noluit reuocare hanc legem: eius ergo vniuersalis prohibitio per illam specialem legem limitatur. Confirmari potest à simili ex d.c.vnico, §.*verùm*.de statu regularium in 6.Vbi in speciali casu conceditur vt Abbatissa cũ honesta & decenti societate possit exire ad fidelitatis sacramentum præstandum alicui Principi, cui illud debet. Quæ lex specialiter non reuocatur, & ideo limitare censetur generalem prohibitionem: ergo similiter,&c.

6. Quorũdam extensio dicti casus nõ admittitur.

Aliqui tamen hoc extendunt ad quamcunque mutationem monialium ab vno monasterio in aliud propter varias causas,vt ad fundandum monasterium, vel ad aliud ministerium ibi peragendum:licèt non sit Prælatio. Quæ certè iuxta dicta C videntur probabilia;tamen à Cõgregatione Cardinalium hoc responsum datum inuenio. *Monialis non potest transire de vno ad aliud monasterium, etiã de consensu Episcopi, sine licentia Sedis Apostolicæ, etiamsi translatio fiat ad aliud eiusdem Ordinis.* Et infrà dicitur, Sedem Apostolicam aliquando hoc concedere ex causa de consensu Superiorum etiã ad monasterium alterius obedientiæ. Et nuper in hoc Lusitaniæ regno vidi ad transferendam monialem ab vno monasterio ad aliud eiusdem Ordinis,& sub eodem Generali, & interueniente satis graui causa salutis,expectatam fuisse licentiam Sedis Apostolicę.Ita ergo seruandum iudico quotiescunque causa mutationis talis non fuerit,quæ D vel in iure sit specialiter expressa,vt dictum est de officio Abbatissæ.(Idémque censeo si oporteat totum monasterium aliò transferri, iuxta decretum Concilij Trident.sess.25.cap.5.de Regularib.) vel nisi per æquiparationem rationis possit causa ad numeratas à Pio V.reduci iuxta ea quæ statim dicemus:vt est v.g.quando oportet ob prauos mores monialem aliò transferre, nam illa causa non immeritò contagioso morbo comparatur, vel scandalo communi,pro quo vitando Bonifacius etiam egressum concessit.

7. Secundus casus, quem Nauarrus probat quadrupliciter.

Alter verò casus, & difficilior,est, si monialis graui laboret ægritudine,itavt in mortali periculo mortis cõstituatur nisi extra monasterium curetur:& tunc etiam existimat Nauarr.esse sufficiẽ- E tem causam iustæ facultatis, etiãsi morbus ille cæteris monialibus contagiosus non sit. Fũdatur primò, quia illa causa esset sufficiens iuxta Conciliũ Tridentinum: Pius autem V.non videtur voluisse derogare Concilio:nam potiùs dicit,se velle renouare, & stabilire illud. Idémque argumentum sumit ex decreto Bonifacij, quia in hac parte est strictius quàm Concilium, imò etiam quàm Constitutio Pij, quatenus non exprimit casum incendij,& nihilominus non obstante illo decreto erat legitima illa causa iudicio omnium prudentium, & communi vsu.Tertiò adducit Nauar.leges iuris ciuilis, in quibus prohibitio aliqua fit cum certo numero exceptionum, & nihilominus iuxta com-

Primò. Secundò. Tertiò.

munes interpretationes admittuntur aliæ,quando recta ratio docet esse admittendas. Quartò argumentatur ex coniecturata mente legislatoris, quia non est verisimile voluisse priuare hominem defensione propriæ vitæ,quæ tam naturalis est. Quartò.

8. Contrarium sentit Gutier.

Ad hæc argumenta respondet latè Gutierrez suprà negãdo in specie esse licitam facultatem in eo casu. Et quanuis aliæ responsiones probabiles sint(quas breuitatis causa omitto) in ea mihi non satisfacit, in qua admittit non obstante decreto Bonifacij in sua vi permanente, posse licentiam dari in eo casu,& negat posse fieri iuxta constitutionem Pij V.cùm reuera magis restrictiua sit exceptio Bonifacij, quàm Pij,vt ponderaui:vel saltẽ in hoc conueniant, quod etiam Bonifacius in sua exceptione solùm respexit ad causam, quæ ad totam communitatem pertineat:quod est fundamẽtum potissimum suæ sententiæ. Vnde consequenter loquendo idem dicendum esset de decreto Bonifacij, nisi fuisset consuetudine derogatum, vel per Concilium Trident.amplificatũ. Et hanc sententiam esse communem ait Emmanuel Rodrig. 1.tom.Quæst.regul. q.49.art.2. citans Collectores Mendicantium,& Cordubam in Additionibus ad Compendium, & ipse indicat esse sequendam in iudicando, & consulendo, cùm tamen in art.2.dixisset, in monasteriis existentibus in desertis locis,ad quæ non possunt medici frequenter accedere quantum necesse est,sufficientem causam huius licentiæ insurgere posse ex ægritudine priuatæ personæ non obstante Motu proprio Pij V.quẽ limitandum putat quoad illa monasteria. Sed certè si limitatio admittenda est,non est præcisè propter situm monasterij, nam certissimum est illud absolutè sub lege comprehendi; sed est propter necessitatem occasione illius situs subortam:si ergo illa sufficit quanuis sit vnius tantùm personæ, & ex ægritudine, sufficiet ex quacunque alia causa nascatur:quia hoc ad vim & rationem præcepti materiale est.

Eãdem amplectitur Emanuel parum sibi coherens.

9. Nauarri placitum suadetur primò.

Ego igitur non possum discedere à pia sententia Nauarri propter nõnulla quæ vltra illum breuiter expendam. Primum:quòd leges humanæ nõ obligant ad sui obseruationem cum graui periculo mortis; nisi vbi honor fidei vel religionis, vel magna necessitas bonis cõmunis intercedat: nihil autem horum in præsenti interuenit:ergo non tenetur monialis cum tanto periculo parere huic præcepto Ecclesiastico. Minor supponitur ex facto:nam reuera moraliter ita potest facilè cõtingere. Ad maiorem autẽ responderi potest, esse veram nisi ex circunstantiis legis apertè constet intentionem præcipientis esse obligare cum illo periculo,vt hîc constare videtur.Sed contra hoc est, quia illud principium sicut communiter receptũ est,ita etiam communiter nõ solet fundari in solo defectu volũtatis,sed etiam in defectu potestatis, quia leges hominũ debent esse tolerabiles, & humanæ,& ita non possunt imponere tã graue onus exponendi se graui periculo mortis, nisi ex causa proportionata, quæ non est nisi necessitas cõmunis boni temporalis,aut spiritualis. Quanuis autẽ hoc præceptum sit propter bonum commune & spirituale religionis,tamen hoc bonum non periclitatur, nec patitur graue nocumentum propter licentiam concessam in illa extrema necessitate.Et quanuis demus legem hanc non fuisse futuram iniustam,in eo sensu tamen negari non potest quin esset grauissima,& durissima,quod præsumendum non est de pia mente Pontificis, & ita procedit optimè vltima ratio Nauarri.

Vnde

10. *Suadetur secundò.* Vnde argumentor secundò in hunc modum, quia duobus vel tribus modis coniectare possumus illum casum fuisse omissum à Pontifice. Primò, quia non venit in actualem considerationem ipsius; & hoc insinuat Nauar. & ita quasi per epiikeiam interpretatur non fuisse voluntatem eius illum excludere. Illud autem suppositum difficile creditu est, quia illa solet esse causa maximè vulgaris & frequens. Secundò ergo credi potest Pontificem de illo cogitasse, & intellexisse verum periculum mortis quod in illo casu esse potest, & noluisse nihilominus legem suam tunc relaxare: & hoc dicimus videri incredibile. Tertiò igitur potest intelligi Pontificem quidem cogitasse de causa priuatæ infirmitatis, supposuisse tamen, vel præsumpsisse, propter illam curandam non posse esse necessarium exitum à Monasterio: & tunc si postea reuera constet de necessitate, ita vt illo medio speretur vita, & sine illo moraliter desperetur, lex illa non obstabit quominus causa illa legitima censeatur. Probatur, quia lex fundata in præsumptione quantum ad id non obligat, quando veritas rei præsumptioni non correspondet, vt est recepta doctrina. Sed ita contingit in hoc casu iuxta hanc interpretationem: ergo.

11. *Suadetur tertiò satisfaciendo simul rationibus aduersariorum in num. 4.* Tertiò, vt simul satisfaciamus clariùs fundamentis alterius sententiæ per æquiparationem rationis, potest hic casus sub numeratis à Pio V. comprehendi. Nam etiam alij authores fatentur hanc æquiparationem sufficere, sed negant in hoc casu reperiri, quia putant Pium V. solùm respexisse ad causam quæ pertineat ad communitatem monialium, ita vt damnum non exeundi omnes concernat. Sed reuera non ita est, quia etiam habuit rationem damni singularum monialiũ. Quod declaro in casu incendij: tunc enim incendiũ sufficit vt omnes moniales monasterio exeant, quando omnium vita periclitatur nisi exeãt: si autem non immineret periculum omniũ, sed aliquarum, quia videlicet vna pars monasterij incenditur, & in alia non est periculum: tunc illæ tantùm exire possent, quæ aliter vitare mortem non possent, vt si fingamus habitare in parte quæ incenditur, & non posse transire ad aliam nisi per ignem. Idémque erit de vna tantùm, si casus ad hoc restringatur, vt illa sola in incendio periclitetur. Quod ideo expendo, vt declarem hanc causam non respicere communitatem vt communitas est, sed omnes personas eius vt singulas, & sufficere in vnaquaque si illam solam tangat: ergo quæcunque alia causa, quæ constituat singulas moniales in euidenti periculo mortis nisi exeant, est eadem cum hac per æquiparationem rationis, & consequenter comprehenditur sub illa exceptione; & procedunt exépla aliarum rerum, quæ Nauarrus adducit. *Confirm. 1.* Confirmatur, & declaratur, ponamus enim periculum ægritudinis, quod in vna supponimus grassari per omnes, vel quamplures moniales monasterij, non propter contagium ipsarum inter se, sed propter nouam loci insalubritatem, vel aliam extrinsecam occasionem illius loci peculiarem; certè tunc causa illa æquipararetur incendio respectu totius monasterij; quia iam periculũ tangit omnes: ergo pari modo respectu singularũ talis causa æquiparatur incendio vniuscuiusque: ergo sicut periculum incendij vnius sufficit vt illa sola possit exire; ita etiã infirmitas ex loco proueniens, quæ illi soli vitam eripit. *Confirm. 2.* Hoc denique confirmat quædam responsio Cardinaliũ, quæ sic habet, *Curandæ valetudinis causa ad balnea monialem exire posse Sedes Apostolica concessit, dum tamen eat cum honesto comitatu personarum,*

A *quem Ordinarius dandum censuerit: atque tam eundo, quàm redeundo nullum ad locum extra viam rectã diuertat, neque diutiùs maneat apud ipsa balnea, quàm ad curandam infirmitatem necesse fuerit.* Non declaratur autem ibi an illa fuerit dispensatio cum aliqua moniali in particulari, vel generalis declaratio iuris. Tamen ex tenore verborum hoc posterius magis colligitur.

Dices, rationes has nimium probare, scilicet posse in huiusmodi casu monialem sine facultate, imò & inuitis Prælatis exire, quia non obligatur lege clausuræ, vt prima & secunda ratio probare conantur; & quia in casu incendij, cui hunc æquiparamus, non est necessaria facultas. Respondetur negando sequelam, simpliciter loquendo: quia lex quæ non obligat ob periculum mortis, solùm excusat quantum ad vitandum periculum necessarium est: hæc autem lex simpliciter prohibet exire sine legitima facultate, & in casu quem tractamus ad vitandum periculum non est necessarium exire sine legitima facultate, & approbatione Superiorum. Et in hoc etiam est dissimilis æquiparatio incendij: quia ibi periculum non dat locum petendi facultatem, nec causa indiget approbatione Superioris, quia per se est euidentissima. Cũ ergo extensio hæc fiat per æquiparationem rationis, in eo tãtũ fieri debet, in quo est paritas: in reliquo verò potiùs est æquiparatio facienda cum aliis casibus in eadem lege positis, in quibus approbatio Episcopi requiritur, etiamsi infirmitas contagiosa sit. Quod tamen semper intelligitur, nisi esset euidens periculum in mora, vt si acuta pestis repẽtè inuaderet monasterium, & Episcopus multum distaret; tunc enim æquipararetur hic casus incendio. Quia verò adeò est rarus, vt non sit moralis, non commemoratur in lege. Solùm posset vrgeri casus, in quo monialis constituta in dicto periculo mortis, petita facultate, eam obtinere nõ possit: tunc enim non videtur obliganda ad seruandã legem cum tãto periculo vitæ. Tamen, quia res morales periculis expositæ sunt, nõ est huiusmodi casus admittendus, nec talis libertas concedenda, tum quia nón potest hîc tam euidenter cõstare de periculo, sicut in incẽdio: & ideo si Prælatus informatus non approbat necessitatem, præsumendum est non esse sufficientem: tum etiam, quia nunquam id fieri posset sine magno scandalo & infamia religionis: atque ita militat ibi ratio seruandi legem humanam, etiam cum vitæ periculo propter commune bonum suæ religionis. 12. *Obiectio contra proximè dicta diluitur.*

B

C

D

Secundum dubium, à quo, & quomodo, supposita causa, danda sit licentia.

E Ex his ergo declaratum relinquitur vltimum punctum in fine numeri 1. propositum; quis scilicet, & quomodo possit in hoc præcepto dispensare. Possumus autem hîc distinguere facultatem à dispensatione modo in superioribus adnotato. Nam facultas est pars materiæ ipsius legis, quia prohibitio ipsa est egrediẽdi absque tali facultate ex tali causa concessa: & ideo cum talis facultas datur, reuera nõ dispẽsatur in lege, sed iuxta illam fit: dispensatio autem propria esset, si daretur licentia egrediendi sine causa & facultate in lege requisitis. Dispensationem ergo in hoc rigore & proprietate sumptam solus Papa concedere potest: quia solus ipse potest in suis legibus dispensare iure ordinario. Nec fingi potest casus, in quo ex accidenti sit necessaria dispensatio Episcopi, 13. *Dispensationem propriè sumptam solus Papa concedere potest verè ordinario, quoad clausuram.*

quia in eo sufficiet facultas, quam ipsa lex permittit; & ita cessabit ratio dispensationis in ipsa proprietate sumpta. Loquendo autem de facultate, Concilium Trident. dixit legitimam causam ab Episcopo esse approbandam: & Pius V. dixit hoc esse intelligendum etiam de monasteriis exemptis à iurisdictione Episcoporum, & vult approbationem dari *in scriptis, expressè, & causa cognita*, & postea subdit, *Aliter autem, quàm, vt præfertur, egredientes*, &c. Ex quibus verbis colligitur, omnes illas conditiones necessarias esse ad vitandam culpam, & censuram. Extendit tamen nomen *Episcopi*, dicens, *Per Episcopum, seu alium loci ordinarium.* Quod intelligo de Ordinario habente iurisdictionem Episcopalem, hoc enim significare solet *Ordinarij* nomen, quando agitur de actu pertinente ad iurisdictionem fori contentiosi, & maximè in materia tam graui. Et hæc non est additio, sed interpretatio Concilij Tridentini: quia nomen *Episcopi* in his rebus extēdi solet ad Ordinarium habentem iurisdictionem Episcopalem. Et fortasse ob hanc causam cōgregatio Cardinalium in nonnullis responsis de hac materia semper vtitur nomine Episcopi, quanuis sine dubio non recedat à mente Pij V. Quæri autem potest, an hæc approbatio & licentia Episcopi sufficiat. Ad quod respondendum est, in monasteriis subiectis Episcopo sufficere, quia ipse est & Episcopus, & Prælatus religionis. In exemptis verò necessaria præterea est licentia proprij Prælati, Prouincialis scilicet, vel Generalis, iuxta vniuscuiusque institutum: hanc enim licèt Concilium non requirat, non excludit, sed potiùs supponit vt iure communi necessariam; semper enim loquitur secundùm ius, quando ius non immutat: & ita expressè declarauit Pius V. & dicta Congregatio Cardinalium in multis responsis. Et vterque tam Superior regularis, quàm Episcopus debet approbare legitimam causam, vt Pius V. dixit. Emmanuel autem Rodriguez dict. quæst. 49. art. 6 ait hoc non esse in vsu in Hispania, & ideo sine scrupulo sufficere in illa licentiam Prouincialis habentis iurisdictionem Episcopalem: quia ipse etiā est Episcopus, & Ordinarius talis monasterij, & constitutio Pij vel est intelligenda quando Prælatus monasterij non habet iurisdictionem Episcopalem, vel per non vsum amisit vim obligandi. Sed quod ad ius attinet, prior expositio violenta est, nam Pius expresè requirit, præter alios Ordinum Superiores, approbationem Episcopi, vel Ordinarij, etiamsi monasteria exempta sint; & declarationes Cardinalium expresè requirunt consensum Superioris regularis, & Episcopi diœcesani: & declarant Episcopos posse per censuras compellere quoscunque Superiores religionum ad hoc obseruandum, non obstantibus priuilegiis. Quod verò attinet ad non vsum, res est facti, quæ mihi non satis constat. Illud tamen scio legem Ecclesiasticam non pendere ex acceptatione, nec amittere vim suam nisi post longissimam præscriptionem, præsertim quando dat iurisdictionem, contra quam præscribendum est.

Quid Trid. & Pius V. pro facultate simplici requirant.

Emmanuelis placitum expenditur.

14\. Sed quid si dent licentiam sine causa legitima, eritne tuta in conscientia ipsa monialis? Respondetur, minimè, per se loquendo; nam ipsa bona fide procedendo, semper debet præsumere Prælatos legitimè agere: etiam in eo casu opinabili, vel dubio: quia hoc est ordinarium ius Superioris, & in præsenti maximè iuuat, si duo tam graues Prælati concordent. Si tamen ei constet in conscientia causam non subesse, & fauore, vel

Dubium an monialis cū facultate sine legitima causa data, egredi possit.

A alio modo licentiam obtineat, nec culpam, nec censuram excusat: quia & illa facultas in reipsa nulla est, & eā non latet: & quia Pius V. dicit, *Aliter autem, quàm vt præfertur, egredientes*: prædictum autem fuerat, vt sine legitima causa & probata non exeant. Quæ porrò sit hæc causa legitima, satis iam explicatum est: vt autem ex omnibus dictis regulam summatim colligamus, non censeo hoc esse absolutè relinquendum prudenti arbitrio Episcopi, aut Prælatorum, vt ex vi Concilij relinquebatur: quia Pius V. illam legitimam causam vel limitauit, vel declarauit: iuxta quam limitationem, provt à nobis exposita est, videtur posse generaliter dici hanc causam consurgere vel ex necessitate præcisa ad propriam vitam tuendam, vel ex necessitate vitandi contagium seu damnum aliarum monialium. Quæ profectò est satis magna restrictio, ita verò scripta est.

B

Sed obiiciet aliquis ex Nauarro suprà, quia Pius V. non videtur derogasse Concilio Trident. quod etiam absolutè affirmat Emmanuel Rodriguez dict. quæst. 49. art. 5. quia in sua constitutione idem Pontifex ait, velle se adhærere decreto Concilij Trident. Veruntamen negare non possumus Pontificem amplitudinem illam Concilij quodāmodo coarctasse, siue per derogationem, siue per limitationem, iuxta doctrinam Bartoli distinguentis illa duo in l. *si constante.* ff. soluto matrim. n. 39. Nam illa limitatio potiùs est per quandam declarationem, quàm per derogationem. Quæ declaratio licèt limitans seu coarctās videatur; quādo pietatem respicit, fauorabilis potius quàm correctoria censetur, argumento cap. 2. §. *statuimus.* de decimis in 6. Ob hanc ergo causam; non obstante illa limitatione, dicitur Pontifex adhærere Concilio, & nulla facta mentione derogationis illud limitauit: alioqui inutilis fuisset lex Pij V. quoad illos tres casus, quos enumerat, quod in omni legum interpretatione cauendum est.

15\. Obiectio contrà doctrinā proximè dubij diluitur.

C

Quæri verò vlteriùs potest, quid dicendum sit si è contrario causa legitima in re subsit, Episcopus autem vel Prælatus nolit illam approbare. Respondeo, duo hîc interuenire, quæ videntur distinguenda, approbatio causæ & licentia exeundi, nam reuera separabilia sunt, vt de approbatione quoque & facultate ad confessiones audiendas, in tomo de pœnitentia notauimus; quia quanuis nullus det licentiam, quin approbet, moraliter, ac prudenter loquendo; tamen è conuerso ad aliquē pertinere potest approbatio causæ, quæ cōsistit in iudicio de sufficientia illius, absque potestate dādi licentiam. Atque hoc modo videtur pertinere approbatio ad Episcopum quoad monasteria exempta: & ita Concilium nihil aliud dixit nisi causam ab Episcopo approbandam. Et Pius V. vt causa cognita, & in scriptis expresè approbata sit. Sine approbatione ergo causæ exiri non potest, iuxta prædictas leges, etiamsi iniustè negetur: quia hæc iura requirunt vt de facto approbatio præcedat extra casum incendij, vel similes: licētia verò proprij Superioris ex vi statu religiosi necessaria est. Quocirca si monasterium est subiectum Episcopo, & ipse negat approbationem, & consequenter negat licentiam exeundi, nullo modo licèt exire, quia vtrumque ius obstat, & per modum defensionis, aut iustæ excusationis id fieri non posset sine magno scandalo, & in casu potiùs ficto, quàm morali, vt suprà in simili dicebam in num. 12. Quando autem monasterium est exemptum, & Episcopus non vult approbare causam: Prælatus autem proprius licentiam præbet,

16\. Quid si cōtiā subsit causa, sed approbatio eius, vel licentia negetur?

D

E

&

& causam approbat, si iniustitia Episcopi euidens sit, videtur in conscientia posse excusari monialis: quia tunc ratio religionis propriè eam non obligat, & alioqui lex positiua non videtur in eo casu obligare: quia tunc reipsa impletur quod lex intẽdit, quanuis exterior solennitas desit, ad quam nõ videtur obligare cum tanto dispendio, licèt fortasse in foro exteriori aliud præsumatur. Si autem è contrario Episcopus approbet, & Prælatus resistat, & nolit licentiam dare, permittendus non est exitus (moraliter loquor) quia tunc & hæc lex obstat, & intrinseca obligatio religionis seu obediẽtiæ: & quia tunc vix potest vitari graue scandalum, & apostasiæ periculum, vel species, cum infamia religionis. Quod maximè vrget quando clausura speciali voto promissa est: quia in obiecto seu materia eius includitur semper licentia Prælati. Et ideò quoad hoc multum referre potest quod hæc obligatio nascatur ex voto, vel solùm ex lege humana. Sicut etiam referre potest ad hoc vt dispensatio concessa sine legitima causa etiam à Romano Pontifice inualida sit.

17. *De pœnis monialium clausuram frangentib.* Vltimò notari possunt pœnæ, quæ in dictis cõstitutionibus feruntur contra moniales frangentes clausuram. Concilium enim Trident. nullam in hoc casu tulit; sed solùm contrà magistratus seculares, qui negant auxilium Episcopis necessarium ad clausuram instaurandam, ponit pœnam excommunicationis ipso facto: & eandem ponit inferiùs contra ingredientes monasteria monialium, de quibus mox dicemus. Contra ipsas verò moniales egredientes illegitimè nullam ponit censuram vel pœnam, sed simplicem prohibitionem. Pius verò Quintus in Motu proprio, qui incipit, *Decori, & honestati*. excommunicationem posuit ipso facto, & alias pœnas quas extendit etiam ad recipientes, comitãtes, & dantes illis auxilium. De quarum interpretatione legi potest Nauarr. in dict. Comment. 4. & quæ infrà dicemus de pœnis apostatarum, ne oporteat eadem repetere: nam in his omnibus eadem ferè est proportio, imò in rigore sufficit applicare generales regulas de censuris, & de aliis legibus pœnalibus, quas lectorem non ignorare suppono.

CAPVT X.

De altera parte clausuræ monialium, quoad ingressum scilicet in earum monasteria.

1. *Iure antiquo prohibitum omni ex parte nõ fuit ingredi in monasteria monialium.* NOn minus necessarium est ad virginum custodiam, & religiosos mores, vt seculares vel extranei intra earum claustra non ingrediantur, quàm vt ipsæ inde non egrediantur: & ideò sacri canones non minus hoc, quàm illud prohibuerũt. Ex antiquioribus hoc prohibent Conciliũ Matisconense I. c. 2. & Concilium Arelatense IV. cap. 7. Quibus locis non videtur facta absoluta prohibitio, sed cum aliquibus limitationibus ex parte personarum, vel ex parte actionum. Nam quoad primum additur in dict. c. 7. hæc limitatio, *Nisi aut paterna, aut germana necessitudo probetur admittere*; quãuis hæc non pro ingressu, sed pro accessu addita videatur: quæ duo quomodo distinguantur, patebit ex dicendis: quoad primum verò permittitur ibi ingressus ad dicendas Missas; quod postea mutatum est. In VII. etiam Synodo sess. 7. can. 20. prohibetur fieri duplex monasterium, id est, ex fœminis & viris constans: & explicatur regula Basilij,

A secundùm quam talia monasteria permittebantur, ita esse seruanda, vt ab vno monasterio ad aliud aditus non pateat; *& quando necessaria vitæ* (inquit) *à parte virorum ad regulares deferuntur, extra portam hæc suscipiat Abbatissa monasterij fœminarum cum aliqua vetula monacha*. Ante septimam verò Synodũ in Concilio Agathensi, cap. 28. præceptum fuerat monasteria puellarum longiùs à monasteriis monachorum, aut propter oblocutiones hominum collocari. Quæ refert Gratian. c. *definimus*. &c. *monasteria*. 18. q. 2. vbi plura alia decreta de hac materia refert. In illis tamen omnibus non inuenio B absolutam prohibitionem huius ingressus quoad omnes personas, tam viros, quàm fœminas non professas in tali monasterio.

Primus ergo, qui hanc clausuram integrè præcepit, fuit Bonifacius VIII. in dict. c. vnico de statu regular. in 6. *Nulli* (inquit) *aliquatenus inhonestæ personæ, neque etiam honestæ, nisi rationabilis, & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia ingressus, vel accessus pateat ad easdem*. Quod præceptum cõstat quoad personas vniuersale esse, quia sub voce personæ honestæ, tam fœminæ, quàm viri, & tam laici, quàm clerici, vel monachi, & Episcopi comprehenduntur. Id verò clariùs declarauit Concilium Trid. sess. 25. de Regularib. c. 5. dicens: *Ingredi autem intra septa monasterij* C *nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint*. In quibus verbis dubium oriri potest circa illam particulam, *cuiuscunque ætatis*, an comprehendantur pueri ante vsum rationis. Sed manifestum est eos ex parte sua non comprehẽdi, quia non sunt capaces præcepti: lex autem illa directè refertur ad ipsos ingredientes, cũ tenor eius sit, *Ingredi nemini liceat*. Et non potest comprehẽdere pueros pro ea ætate, in qua nihil potest eis esse illicitum; ex parte verò introducentium, vel admittentium ipsos, posset magis dubitari. Sed de hoc genere cooperationis ad hunc ingressum etiã pro his personis, quibus est illicitus, nihil Concilium Trid. loquutum est: neque in Motibus Pij V. 8. 22. aut 100. neque in Motibus Gregorij XIII. D 13. 36. aut 75. qui sũt de hac clausura, aliquid circa has personas specialiter expressũ inuenio, præterquam in 36. Gregorij, ibi. *Néve moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant*. Sed constat ex contextu, relatiuũ, *illos*, solùm referre quasdã personas ibi nominatas, quæ prætextu quarũdam facultatum aliàs legitimarum pro articulis necessitatis volunt ingredi, etiã quando nulla est necessitas. Vnde potiùs sumitur ab speciali argumẽtum, cum in aliis locis hæc additio non fiat, non extẽdi præceptum vel pœnas eius ad huiusmodi personas. Talis ergo cooperatio in tantum erit prohibita, in quantum ipsa de se fuerit mala, supposita culpa in ingredientibus: quia cooperatio ad cul- E pam per se mala est, & consequenter eodem præcepto prohibita, etiamsi ad incurrendam eius pœnam non sufficiat. In prædicto ergo casu de pueris ante vsum rationis, cum ex parte illorum nulla sit culpa, ex parte admittentium ipsos nulla est cooperatio ad culpam: cùmque prohibitio directè nõ cadat in ipsos infantes, non potest indirectè redundare in admittentes ipsos: ergo ex neutra parte hic ingressus prohibitus est.

2. A Bonifacio integra prohibitio primò manauit.

Num in tali prohibitione comprehendantur pueri ante vsum rationis?

Sed insurgit difficultas, nã sequitur idẽ esse dicendũ de perpetuò amentibus, qui nũquam vsum rationis habuerunt, etiamsi grãdioris ætatis sint: consequens videtur esse contra bonos mores, & contra intentionem Concilij: ergo. Sequela patet, quia illi nõ peccãt ingrediẽdo, nec sunt prohibiti, 3. *Num grandiores, sed tamen perpetuò amentes?*

D 3 quia

quia non sunt capaces præcepti; ergo nec moniales prohibitæ sunt admittere, vel introducere illos, neque in hoc peccant. Minor probatur, quia inde possunt sequi eadem incommoda, vel maiora, quàm si illi haberent vsum rationis, qualia sunt indecentes ioci, impudici tactus, & similia: ex quibus constat talem ingressum directè esse contrarium intentioni illius legis.

4. Sententia Nauarri, & Emmanuelis Rodrig. *Zerola.*

Ad hoc Nauarrus dict. Comment. 4. n. 59. quem sequitur Emmanuel Rodriguez 1. tom. q. 46. art. 1. Thom. Zerola in praxi Episcopali p. 1. verbo *Moniales*, ad 8. quæsitum versu 4. negat admittendam esse sequelam: quia fatui (inquit) licèt non possint peccare, possunt tamen ad peccandum incitare, tumultum facere, turpiter iocari, & similia monasterio nocentia asportare. Quæ ratio probat quidem bene peccare moniales contra legem naturæ, vel contra suam regulam hos admittendo, vel certè etiam contra votum castitatis, si mala intentione, vel cum morali periculo læsionis eius illos admittant. Quomodo etiam poterunt peccare admittendo paruulos, præsertim grandiusculos, licèt nondum ratione vtantur: quia licèt ipsi non possint peccare, neque actiuè ad peccandum incitare, possunt esse materia peccandi, & obiectiuè mouere, vel occasionem præbere ad faciendum tumultum, vel turpiter iocandum, vel aliquid peius. Non videtur autem probare illa ratio illud esse peccatum contra prohibitionem Concilij, tum propter replicam factam, quia etiam quoad illam rationem est similitudo in pueris: tum maximè, quia vt lex obliget non satis est finis legis, nisi interueniat etiam materia legis. Quanuis enim lex ieiunij hodie obliget propter talem finem, quanuis idem finis, vel eadem necessitas sit in me alio die, non obligabit me lex ieiunij, si pro illo die non est posita. Sic ergo cùm hæc lex non sit posita pro his personis ratione carentibus, licèt in aliquibus earum ratio & necessitas legis eadem sit, obligatio non erit eadem, præsertim, quia cùm hæc lex non obliget moniales nisi indirectè, vrget semper ratio, quod cessante obligatione directa circa alios, nulla possit in ipsas redundare.

Eorum ratio non vrget contra prohibitionē iuris positiui.

5. Vera ratio dictæ sententiæ ex differentia inter infantem & amētem grandiorem.

Nihilominus sententia illorum authorum mihi placet, censéoque esse peccatum graue contra prohibitionem Concilij admittere has personas. Rationem verò esse existimo, quia præceptum illud per se & vi sua illas etiam personas obligat, quanuis ex accidenti excusetur: aliud enim est non obligari, aliud excusari à lege, vt ex materia de legibus suppono. Hanc ergo differentiam inuenio inter infantem, & adultum perpetuò stolidum, quod infans per se est incapax præcepti, & ideo ad illum nullo modo dirigitur: adultus verò est capax per se loquendo. quòd autem in tali ætate per se sufficiente ad vsum rationis habeat impedimentum eius per accidens est: & ideo tale impedimentum excusat quidem personam à transgressione præcepti, nō tamen excludit quominus præceptum in illam cadat. Idcóque si talis persona admittatur vel introducatur in monasterium, licèt ipsa non peccet, peccant aliæ: quia ille ingressus est contra præceptum, qui licèt non sit liber homini amenti, aliis est liber, & ideo non excusantur, licèt ille excusetur. Declaratur exemplo, si homo dormiens vel ebrius introducatur, nā ipse non peccabit, & alij sine dubio peccabunt: quia in illo carētia culpæ est solùm per excusationem, & non quia non sit materia præcepti: quæ tamen excusatio in aliis locum non habet. Sicut etiā qui facit vt alius

Declaratur exemplo

A comedat carnes in die prohibito, illo fortasse nō peccante propter obliuionem, vel ignorantiam, peccat contra præceptum Ecclesiæ, quia licèt alius excusetur, actus ipse est contra præceptum Ecclesiæ, & ipse est voluntaria causa eius. Multò ergo magis dicendum est in præsenti casu, in quo ipsemet actus materialis (vt sic dicam) ingrediendi, licèt ab ingrediente non fiat moraliter, habet eadē incommoda quæ lex vitare intendit: & tunc habent optimè locum congruentiæ à Nauarro adductæ. Fauet tandem forma huius præcepti prout habetur in dict. c. vnic. de statu regular. in 6. *Nulli aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ ingressus pateat*, &c. Nam hæc verba non solùm ad ingre-

Idem fulcitur verbis pontificis.

B dientes dirigi videntur, sed etiam ad omnes, quibus cura incumbit talis clausuræ, & passiuè magis quàm actiuè feruntur, vt non tantùm ingrediendi actionem moralem, sed etiam permissionem seu admissionem comprehendere videantur. Nomen autem inhonestæ personæ in omni proprietate comprehendit hos amentes, non verò infantes, quibus vix etiam nomen personæ tribuitur, iuxta communiorem vsum.

6. Explicantur limites clausuræ.

Sed explicandum superest, quis sit terminus localis (vt sic dicam) huius ingressus, in quo cōsummatur violatio huius præcepti. In quo generatim loquendo dicendum est, in omni monasterio fœ-

C minarum sepimentum aliquod, vel murum necessariò designandum esse per totum circuitum eius, vt intra illud censeatur esse claustrum monasterij: intra quem terminum contineri debent, & loca omnia, seu cubicula, & officinæ interiores & claustrum, & hortus etiamsi quis fuerit monialium, ac denique omnia loca, in quibus ipsæ ordinariè versantur comprehendi debent. hoc enim supponunt omnia dicta iura, & Pontifices, quoties de hac materia loquuntur, & est per se euidens, supposita necessitate clausuræ. Qui ergo intra illum murum, vel ianuam eius ingreditur, eo ipso præceptum hoc trāsgreditur, & quandiu intra illum non est, præceptum hoc non violauit. Vnde qui

D animo ingrediendi ascendit murum, licèt intentione, & attentatione grauiter peccauerit, non incurrit censuram Concilij si non intrat: qui autem sine tali intentione ascenderet tantùm ob curiositatem, vel aliam causam, non peccaret contra hanc legem, sed aliunde iuxta scandalum, nocumentum, vel iniuriam illatam.

Est autem practicum dubium, an omnis locus, ad quem possunt egredi moniales, censendus sit intra clausuram, quam non possint ingredi seculares. Et ratio dubitandi est, quia vsu retentum videtur, non obstante Concilio, vt iuxta interiorem ianuam monasterij sint aliqua receptacula, seu cubicula, ad quæ sæculares, præsertim fœminæ in- 7.

7. An possit dari locus communis ad quē possint egredi moniales & ingredi externi sine fractione clausuræ. Arguitur vtrinque.

E grediuntur, quanuis illuc etiam moniales egrediantur: quod non esset permittendum, si per Cōcilium intelligeretur prohibitum. In contrarium autem est, quia vel illa loca sunt intra clausuram, vel extra; non extrà, aliàs non liceret monialibus ad illa egredi: ergo sunt intra clausuram: ergo licet monialibus illa ingredi. Responderi potest, eandem clausuram posse habere duplices terminos, vel potiùs vnum terminum communem, qui sit quasi intrinsecus vtrique extremo, id est, loco clausuræ, & externo, & ideo ingredientibus, & egredientibus licet simul attingere talem terminum. Neque enim hic terminus mathematico modo indiuisibilis est, sed aliquam extensionē habet, & plures personas capere potest, & per impositionem quandam moraliter designandus est.

Euasio impugnatur.

est. Potest ergo spatium illud quod est inter duas ianuas, tanquam terminus communis designari. Sicut enim paulò antea in num. 6. dicebamus, eum qui ascendit murum, nondum violasse clausuram ingrediendo: ita etiam religiosus, vel religiosa, licèt ascendat murum ad egrediendum, nondum censetur consummasse peccatum violandi clausuram per egressum, donec extra septa monasterij egressio fiat, vt significauit etiam Clemens VIII. in decreto de reseruatione casuum regularium. Ita ergo intelligitur dari terminus communis, in quo possint simul esse secularis, & religiosus sine ingressu vnius, & egressu alterius.

8. Resolutio negans bipartita. Probatur prior pars.

Respondeo nihilominus dari talia loca communia (vt sic dicam) esse contra mentem Concilij, & contra legem eius. Primum patet, quia hoc est quod præcipuè intendunt vitare canones, ne scilicet moniales cum secularibus in eisdem receptaculis seu locis possint conuenire. Quod adeò verum est, vt hac ratione prohibuerint moniales egredi, vel habere ianuam ad Ecclesiam exteriorem, ad quam intrent seculares. Et ex ratione & fine præcepti constat hoc esse in primis necessariũ.

Confirm.

Et confirmatur, quia aliàs etiam viris liceret ingredi talia cubicula: quod per se statim apparet absurdissimum. Vnde ille vsus, vel potiùs abusus qui in contrarium affertur, nullibi ad viros amplificatus est. Nullo autem colore fit in hoc distinctio inter viros & fœminas: quia prohibitio æqualis est pro omnibus, & pro eisdem locis, seu pro eadem clausura.

Probatur posterior primò.

Vnde probatur altera pars, primò ex verbis Bonifacij, *Nullique aliquatenus ingressus pateat ad easdem*, scilicet moniales: quomodo igitur non patet ingressus ad easdem, si licet ingredi ad aliquod receptaculum, ad quod ipsæ moniales communiter egrediuntur? Concilium autem, atque etiam Pius V. renouant decretum illud Bonifacij.

Secundò.

Et præterea Concilium ait, *Ingredi intra septa monasterij nemini liceat*. Septa autem monasterij non appellantur cubiculum aliquod, sed murus, quo habitatio monialium clauditur, vt constat ex communi vsu vocis. Nec potest negari quin talia loca sint intra septa. Primò, quia sunt intra ianuam illam, quam semper clausam monialis aliqua custodit extra quam egredi piaculum est. Deinde quia in illis locis resident communiter moniales, præsertim ianitrices, & sociæ earum, quas omnes intra claustrum semper contineri necesse est.

9. Ad consuetudinē pro parte contraria adductam in n. 7.

Quapropter ad consuetudinem num. 7. adductam respondeo, & raram esse, & vbi permissa est, ex aliqua ignorantia esse ortam, non esse tamen permittendam, sed abolendam, quia est iuri contraria, & non est rationabilis, quia multum etiam derogat religiosæ custodiæ & disciplinæ: & quanuis esset tolerata, non est tam antiqua, nec tam communis & nota Superioribus, vt potuerit canonicæ legi & adeò graui derogare.

Ad euasionē ibidem allatam.

Ad obiectionem aliam respondetur, totam illam esse fraudem legis, & Sophisticam argumentationem. Vnde cum eadem proportione dicitur, quanuis locus diuidens locum claustri ab externo non sit mathematicè indiuisibilis, moraliter tamen debere esse indiuisibilem, & non amplum quoddam cubiculum seu receptaculum ad mutuam confabulationem sine vlla murorum diuisione ædificandum. Quòd autem supra murum, vel in ipsamet ianua possint simul duæ personæ coniungi sine ingressu vnius, vel egressu alterius, non consideratur à lege: quia & est nimis accidentarium, & quia leges communes non possunt ad hæc minima & particularia descendere; & ita non potest inde argumentum sumi ad congressum in eodem cubiculo, quod de se posset sufficere ad simul habitandum.

Quis possit licentiam dare ad ingressum in monasteria Monialium.

Superest vt explicemus restrictionem seu moderationem huius legis, hactenus enim amplitudinem, & veluti substantiam eius declarauimus. Addit ergo Concilium, *Sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta*. Et infrà, *Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis: neque alius vllo modo possit etiam vigore alicuius facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Bonifacius autem VIII. etiam dixerat, *nisi rationabilis & iusta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia.* 10.

Conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 5.

Prima Notatio, solum Papam posse licentiam dare sine causa egressionis.

Circa quam moderationem primùm noto, solum Pontificem posse dare hanc facultatem sine causa necessaria ad talem ingressum, quia omnes inferiores Prælati solùm id possunt circa hanc legem, quod eis concessum est, & quidquid non est concessum, est prohibitum, quia ipsi de se non habent potestatem derogandi legi Pontificiæ, vel Conciliari: ibi autem solùm eis conceditur vt possint dare facultatem ex causa necessaria: ergo solus Papa amplius potest. Vnde fit, si Episcopus det facultatem sine legitima causa, non solùm peccare, sed etiam nihil agere, quia excedit potestatem sibi concessam: & ideo cui talis facultas datur, non potest illa vti tuta conscientia, per se loquendo, quia non impletur conditio posita à Concilio, & illa non impleta, obligat prohibitio eius, posset tamen ignorantia excusare adhibendo fidem Superiori; quod habebit locum quando subditus bona fide procedit, & non est certus de defectu causæ. Sequitur etiam inde, solum Papam propriè posse in hac lege dispensare: quia inferior Prælatus, si dat facultatem ob necessitatem, non dispensat, sed implet legem: si verò dat sine necessitate, nihil facit.

Illatio falsa remouetur.

Dices, Sequitur Pontificem nunquam posse licitè dispensare: quia dispensatio sine causa neque à supremo Principe licitè datur, etiamsi data valeat. Respondetur negando sequelam, nam potest dari causa sufficiens ad iustam dispensationem, quæ non esset sufficiens ad facultatem ab Episcopo dandam. Nam Episcopus solùm potest eam concedere *in casibus necessariis*, vtique monasterio, seu monialibus. Pontifex autem potest iustè illam concedere ob qualitatem personæ, vel ob insignem beneficentiam, supposita aliunde decentia, moderatione, & aliis circunstantiis.

11. Secunda notatio, in casibus necessariis dare licentiam potest episcopus. Qui veniat hîc nomine Episcopi.

Secundò aduerto, potestatem dandi hanc facultatem in casibus necessariis ex decreto Concilij reseruatam esse Episcopo, vel Superiori. Et quidem de Episcopo nulla est difficultas quantum ad monasteria illis subiecta, nam in illis solius Episcopi licentia sufficit, & necessaria est. Sub Episcopo autem comprehenditur eius Vicarius generalis, vt declarauit congregatio Cardinalium; addit tamen conditionem, *Dummodo mandatum speciale ad hoc habeat*. Declarat itaque hanc potestatem esse ab Episcopo delegabilem, quia iure ordinario conuenit, & Concilium illud non limitat. Censet tamen casum esse ita specia-

lem, vt non debeat reputari in conceſſione generali, niſi exprimatur. Comprehenditur etiam nomine Epiſcopi Capitulum Sede vacante, quia ſuccedit in ordinaria iuriſdictione Epiſcopali, & reſpectu talium monaſteriorum ſubiectorum etiam poſſet comprehendi nomine Superioris. Idémque à fortiori eſt de Epiſcopo electo & confirmato, nondum verò conſecrato: quia hic actus iuriſdictionis Epiſcopalis eſt, quam ille iam poteſt exercere, cap. *transmiſſam.* de elect. Denique vtroque nomine comprehenduntur ſeculares Abbates, vel ſimiles inferiores Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem, ſi habeant aliqua monaſteria monialium ſibi immediatè ſubiecta, vt per ſe ſatis patet.

12. Poteſt item ſuperior regularis quo ad moniales ſubditas.

Quoad monaſteria verò exempta, & immediatè ſubiecta regularibus, certum eſt, Prælatum regularem poſſe hanc facultatem dare, quia ille eſt ſuperior talis monaſterij. Item eſt certum ex vi Concilij pro huiuſmodi monaſteriis hanc facultatem ſufficere: quia Concilium abſoluta disiunctione vtitur, & ad veritatem deſiunctiuæ, atque adeò ad obſeruantiam disiunctiui præcepti vna pars ſufficit. Vnde in hoc eſt differentia inter facultatem ingrediendi, & egrediendi: nam ad egreſſum cauſa ſemper eſt ab Epiſcopo approbanda, etiam in monaſteriis exemptis, & ſuppoſita facultate Prælati: ad ingreſſum autem nulla eſt neceſſaria approbatio Epiſcopi, quia Concilium illam non poſtulauit, nec Pius V. nec Gregorius XIII. aut alius Pontifex, nec in reſponſis congregationis Cardinalium vlla eſt de hoc mentio. Grauior ergo facultas egrediendi, quàm ingrediendi reputata eſt: & ideo differentia illa conſtituta videtur. Cùm autem dicimus facultatem Superioris (& idem eſt de Epiſcopo) ſolam ſufficere, non excludimus conſenſum Abbatiſſæ, ſeu monaſterij, nam hic ex natura rei ſupponitur, & neceſſarius eſt, ſempérque in facultate ſubintelligitur, quando non egreditur terminos facultatis. Quod addo, quia talis poſſet eſſe caſus, vel occaſio, in quo Prælatus poſſit non ſolùm facultatem dare, ſed etiam præcipere, & ſi neceſſe ſit, cogere moniales, vt ingreſſum non impediant, quod pendet ex modo iuriſdictionis, & cauſæ, quæ ad præſens non ſpectant.

13. Quis veniat nomine Superioris monialium.

Duo autem alia dubia eſſe poſſunt. Primum eſt, quis ſit intelligendus nomine Superioris reſpectu talium monaſteriorum, an ſcilicet Generalis, vel Prouincialis, vel etiam Prior, ſeu Abbas monaſterij virorum, ſi fortaſſe monaſterium monialium illi ſubiectum ſit. Quod interrogari poteſt vel ex vi Concilij, vel ex vi alterius iuris. De hoc ſecundo nihil certi dicere poſſumus, niſi ſeruandas eſſe regulas religionis in his omnibus, in quibus diſpoſitioni Concilij non repugnant: quia de hoc nihil habemus ex iure communi, niſi quod Bonifacius dixit, *Ac de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia.* Quis autem ſit ille ad quem pertinet, ipſe non ſtatuit: remittit ergo ad propria iura religionis: illa ergo etiam ex ſpeciali intentione Bonifacij neceſſariò ſeruanda ſunt. Quod verò ſpectat ad Concilium, ſine dubio ex vi illius ſufficit licentia Prouincialis, quia eſt quaſi Epiſcopus quoad iuriſdictionem reſpectu ſuorum ſubditorum. Si autem ex vi regulæ alicuius religionis neceſſaria fuerit licentia Prælati ſupremi, ſeu Generalis, non repugnabit Concilio, nam ille tunc eſt ſuperior quoad illum caſum, & non alius: vnde iuxta decretum Bonifacij ille ſolus eſt ad quem pertinet dare facultatem, in quo nihil Concilium innouat. Quòd ſi conſtitutiones ipſæ regulares reſtringerent hanc facultatem ad Summum Pontificem, non derogarentur per decretum Concilij, tùm quia per generalem legem non derogantur ſtatuta particularia, quorum mentio non fit, præſertim quando eorum rigor magis fauet intentioni legis: tum etiam, quia ipſummet Concilium cap. 22. declarauit non eſſe mentem ſuam per ſuperiora decreta arctiores regulas aliqua ex parte relaxare. De Prælato verò inferiori ſeu conuentuali videri poteſt iuxta mentem Concilij non poſſe habere hanc poteſtatem, quia cùm Concilium ſub disiunctione ponat Epiſcopum, & Superiorem, videtur cum proportione loqui de Superiore, qui habet locum Epiſcopi quoad iuriſdictionem, quia quoad hoc eſt æqualitas rationis: Prælati autem conuentuales non habent iuriſdictionem Epiſcopalem, ſimpliciter loquendo, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt. Propter quam rationem hæc pars videtur ſatis probabilis, & tutior: vnde ſaltem cenſeo talem actum non pertinere ad ordinariam iuriſdictionem talis muneris, ſaltem in ordinibus mendicantibus: ſi tamen Prouincialis, vel Generalis voluerit committere hanc poteſtatem Prælato conuentuali, qui aliàs ſit etiam immediatus Prælatus ordinarius monialium, non repugnabit Concilio, vt ex dicendis conſtabit.

Quid de Prælato infra Prouincialem?

14. Quóſnam à danda facultate Tridentinum excludat.

Addit enim Concilium poſtquam dicit Epiſcopum, vel Superiorem licentiam hanc dare debere in caſibus neceſſariis: *Neque alius vllo modo poſſit etiam vigore cuiuſcunque facultatis vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi.* Vbi in primis excludit ne Abbatiſſa poſſit hanc licentiam dare, nomen enim maſculini generis etiam fœminas complectitur, vt eſt vulgaris regula. Et eſſe hanc communem ſententiam, etiam iuxta c. vnicum, refert Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 59. Ratio autem quam adducit ex Dominico, Franco, & aliis, ſcilicet non ſufficere licentiam Abbatiſſæ, quia & illi imponitur clauſura. Hæc (inquam) ratio mihi non ſatisfacit. Quid enim repugnat ſeruare clauſuram ſibi impoſitam, & habere poteſtatem dandi licentiam ad ingreſſum in caſibus neceſſariis? Et fortaſſe illa ratio apparentiùs probaret de licentia ad egreſſum, quoniam in illa propriè ſubiecta eſt Abbatiſſa: & ideo ad eundem Prælatum videtur pertinere dare illi, aut aliis facultatem. Quanquam neque hoc ſit ſimpliciter neceſſarium ex vi illius rationis, ſed quia iura expreſsè poſtulant licentiam Epiſcopi. Vnde conſiderato tenore dicti cap. vnici, *Ac de illius ad quem pertineat, ſpeciali licentia,* non video cur non poſſet ſub illis comprehendi Abbatiſſa, ſi antea aut ex regula, aut ex conſuetudine ad illam hoc pertinebat: quia ibi etiam ſub maſculino comprehendi poteſt fœmininum: at Concilium reuocat omnem ſimilem conſuetudinem, vel priuilegium, aut quemcunque alium titulum. Vnde exiſtimo non poſſe Prælatum committere Abbatiſſæ hanc poteſtatem: quia Concilium reuocat omnes facultates etiam in poſterum concedendas. Et eadem ratione exiſtimo non poſſe Prælatum illam committere alicui, qui non ſit ſuperior ſimpliciter talis conuentus: quia Concilium apertè vult ſolos ſuperiores poſſe habere hanc facultatem. Denique ſi aliquæ perſonæ ex ſpeciali priuilegio etiam Pontificio poterant illam facultatem concedere, ibi reuocata eſt: non tamen voluit Concilium auferre à Pontifice poteſtatem illam in poſterum concedendi, ſi vellet; ſed per illa

Nauar.

verba

verba explicuit voluntatem, quam tunc Ecclesia habuit, & sedes Apostolica confirmauit, vt talia indulta non concederentur: quæ voluntas non facilè à posterioribus Pontificibus reuocatur. Et hanc vim & energiam habent illa verba respectu sedis Apostolicæ. Ambiguum autem esse potest, an illa reuocatio se extendat ad facultates vel indulta ingrediendi monasteria: nam longè diuersum est habere indultum ad dandam licentiam ingrediendi, vel habere indultum dans licentiam ad ingrediendum: Concilium autem tantùm de prioribus loqui videtur, considerato tenore verborum. Aliqui tamen volunt verba extendere ad vtrumque; in quo non immoror, quia illa reuocatio satis per Pium V. & Gregorium XIII. facta est, de qua suprà satis est dictum.

15. *An saltem Episcopi veniant nomine Superioris etiam respectu monialium subiectarum regularib.*

Aliud dubium est, an Episcopus possit dare hâc facultatem in monasteriis exemptis suæ diœcesis. Et ratio dubitandi esse potest, quia Concilium sub disiunctione dicit, *Episcopus, vel Superior.* Sed ex his verbis nullũ argumentum sumitur, alioqui eodem modo dici posset, regularis Prælati licentiam sufficere in monasterio Episcopi: quia etiam ibi posset applicari disiunctiua locutio. Sicut ergo ibi nihil potest Prælatus, quia non est ibi superior, &c. debet intelligi respectiuè: ita Episcopus ex vi Concilij, nihil potest in hac parte circa illa monasteria sibi non subiecta, quia disiunctiua illa debet intelligi cum partitione accommoda: aliàs posset Episcopus concedere hanc licentiam renuente Prælato religionis, quod est contra debitum ordinem, supposita exemptione, quam Concilium in hac parte tollere noluit, nam ideo addidit illam particulam, *vel Superioris.* Per quam etiam significauit non esse satis esse Episcopum, nisi sit Superior monasterij ad hanc licentiam dandam: è contrario verò Superiorem sufficere, vt declaratum est. Additur verò in quadam Declaratione congregationis Cardinalium, vbi post Concilium fuerit consuetudo introducta, vt Ordinarius det hanc licentiam in monasteriis regularium subiectis, obseruandam esse. Sed id profectò non erit ex vi Concilij, sed ex vi consuetudinis, quæ potest iurisdictionem dare, vel priuilegium tollere. Sicut etiam ibidem dicitur, vbi fuerit consuetudo introducta vt Episcopus habeat superintendentiam aliquam super concessione talium licentiarum, vt v.g. quòd debeant apud eum registrari, obseruandam esse, quanuis Episcopus non possit tunc licentiam improbare. Quãdo verò hæ licentiæ dantur fœminis, vel aliis personis, aut clericis secularibus Episcopo subiectis, poterit Episcopus ex parte illarum ingressum prohibere si iustam & rationabilem causam ad hoc habeat: quod magis habere potest locum in accessu, quàm ingressu in talia monasteria, quia ingressus non tam facilè permittitur. Obseruandum est autem quod Concilium præcipit vt talis licentia in scriptis detur. Necessaria enim videtur hæc circunstantia ad vitandam excommunicationem à principio positam, sic enim ait. *Sine licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna.*

Quæ causæ requirantur ad prædictam licentiam.

16. *Quæ causa à Bonifacio, quæ à Trid. postuletur.*

Iam quæ sit causa legitima dicendum. Sed hæc à Bonifacio per duas tantùm conditiones explicatur, scilicet quòd sit rationabilis, & manifesta. Concilium verò Tridentinum addidit, quòd tantùm detur in casibus necessariis. Et ita videtur priorem conditionem à Bonifacio positam coarctasse: nam rationabilis causa multo latiùs patere videbatur. Nam quòd mater ingrediatur ad visitandam filiam, rationabilis causa appellari poterat, & tamen iuxta tenorem Concilij sine dubio non est sufficiens, quia illa congruitas simpliciter non est necessitas. Qui autem censendi sint casus necessarij, explicatur à gloss. in dict. c. vnic. verb. *Causa,* his exemplis, *sicut in medicis, barbitonsoribus, sutoribus, carpentariis cùm eguerint, & similibus.* Intelligit ergo casus necessarios ad vitam humanam. Tamen licèt hi frequentiores sint, non est ad illos arctanda constitutio Concilij, vt ex dicendis patebit. Quanta verò debeat esse hæc necessitas, Concilium nihil dixit, sed simpliciter, *in necessariis.* Gregorius autem XIII. in constitutione suprà tractata, *Vbi gratiæ & indulta.* addidit, *Sed necessitatibus vrgentibus duntaxat ingredi,* &c. Sed per illam particulam nihil addidit Concilio quoad gradum necessitatis, sed obseruantiã & executionem eius prouidit, statuens, *sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis.* ne quisquam prætextu licetiæ datæ pro casibus necessariis, ingrediatur, nisi tunc quando verè vrget necessitas: non ergo vult necessitatem esse maiorem, sed vt verè insit in vsu ipsius licentiæ: & ad hoc addit pœnas, quas Concilium non posuit.

Est autem aduertendum, hanc necessitatem duplicem esse posse, vnam communem & ordinariam, aliam extraordinariam pro multis repentinis, vel inopinatis euentibus, qui non possunt per ordinariam prouidentiam præueniri. De priori videtur tantùm loquuta glossa suprà citata: sed sine dubio textus, quem exponit, multo latiùs loquitur, absolutè loquens de causa rationabili. Illa ergo necessitas ex natura rei excipitur in tali lege, & in omni regula moniaium. Sed in illa necessitate potest esse latitudo, vt quòd plures medici ingrediantur ad visitandam infirmam, vel vnus sufficiat, & similia. Et propter hanc determinationem necessarium est prudens arbitrium Prælati, neque alia regula pro tali necessitate assignari potest. De posteriori etiã necessitate dicẽdum est, consideratam esse à Concilio, & fortasse ob illam præcipuè illa verba, in necessariis, posuisse. nam alia per se nota erant. Gradus autem seu mensura huius necessitatis prudenti etiam arbitrio eiusdem Prælati relinquitur, quia nulla alia regula assignari potest. In hoc autem iudicio præstando facilè vnusquisque intelligit maiorem necessitatem postulandam esse ad ingressum viri, quàm fœminæ, & ad ingressum nocturnum, quàm diurnum, & sic de aliis circunstantiis. Pro his etiam necessitatibus extraordinariis, quæ sub generali facultate comprehendi commodè non possunt, vbi Prælati longè distant à monastereriis, necesse est vt alicui committant vices suas, qui in repentinis casibus quando est periculum in mora, possit huiusmodi licentiam dare, ne cogatur Abbatissa vti epiikeia, quæ etiam in hac lege locum habebit, si reuera moralis necessitas superueniat, & Prælatus consuli non possit: nam hæ leges morales sunt, & moraliter sunt intelligẽdæ.

17. Necessitas quæ à Tridentino postulatur, duplex est. De priore necessitate quid indicandum.

Quid de posteriore.

18. Dubium primum circa hanc necessitatem an possit valere ad dandam licentiã ingressus pro longo tempore.

Sed supersunt hîc nonnulla dubia. Primum est, an possit Prælatus dare hanc facultatem non solùm ad ingrediendum ad breue tempus, sed etiam ad habitandum seu diu permanendum ibi si necessitas moralis id postulet. Hoc maximè locum habet in seruitricibus, si non inueniantur sufficientes, quæ velint profiteri, nec in perpetuum monasterio offerri, an possint seculares esse. Quarum

rum necessitas esse potest vel pro toto conuentu, vel pro aliqua particulari moniali. In quo primò dicendum est, ex vi Concilij non esse prohibitum, si casus reuera censeatur necessarius. Probatur, quia Concilium non limitauit ingressum ad breue, vel longum tempus, sed absolutè de illo loquitur, *in casibus necessariis*: ergo si necessitas postulat diuturnam moram, vel habitationem post ingressum, Concilium illam non prohibet. Deinde nullum est aliud decretum iuris communis, quod hoc prohibeat, vel quod distinguat in hac parte inter ingressum & habitationem. Neque etiam post Concilium inuenio constitutionem Pontificiam hoc expresè prohibentem. Imò, si verum esset, quod Nauarrus sentit, Pium V. & Gregorium prohibuisse conuersarum professionem, tacitè in hoc permisissent seruitrices seculares: quia verisimile non est voluisse Pontifices, vt in monasteriis Sanctimonialium nullæ sint fœminæ, quæ in rebus, & seruitiis necessariis ad humanam vitam eis famulentur, cùm moraliter loquendo illis maximè indigeant. Quia verò certiùs credimus non esse prohibitum monialibus habere professas conuersas, vt cap. 8. à num. 19. ostendimus, ideo necessitas famularum secularium multo rarior esse potest.

Primum pronuntiatū pro hoc dubio.

19. Vnde secundò dicitur, licentiam pro his famulabus dari non posse, nisi vera necessitate existente, & sub conditione seruandi clausuram, itaut nunquam egrediantur, & si semel egressæ fuerint, nunquam ampliùs ingrediantur. Ratio prioris partis est, quia cessante necessitate, cessat casus de quo Concilium loquitur: cessabit autem necessitas quoties per conuersas professas sufficienter poterit monasterio ministrari. Vnde si non desit occasio moralis recipiendi illas, non erit liberum Prælatis dare potiùs licentiam ad ingressum secularium seruientium, quàm ad recipiendas cōuersas professionem emissuras. Et hoc maximè confirmat constitutio 13. Gregorij XIII. quæ prohibet vt conuersæ non professæ si profiteri noluerint, in domum remittantur, & in futurum non recipiantur, nisi suo tempore professionem emissuræ: quæ prohibitio adeò est rigorosa, vt videatur excludere omnino à monasteriis monialium vsum seruitricium secularium: nam si prohibet tenere conuersas non professas, multo magis seruientes omnino seculares: quia conuersæ magis accedunt ad statum religiosum, minúsque videntur posse obstare clausuræ, aut aliis religiosis obseruantiis monialium. Nihilominus tamen, quia expresè loquitur de conuersis, non extendam prohibitionem rigorosam vltra casum expressum ob similitudinem rationis, cui facilè responderi potest. Intelligo igitur Gregorij mentem fuisse, vt necessarium ministerium monialium fiat per conuersas professas, & ideo si possit haberi copia earum, non poterunt admitti famulæ seculares, vt etiam citato cap. 8. diximus ex mente Concilij. Si autem desit earum copia, non existimo prohibitum esse à Gregorio ne talia ministeria possint per famulas fieri de licentia Prælatorum, & cum aliis conditionibus debitis: quia non est verisimile voluisse in huiusmodi euentu relinqui monasteria sine remedio. Tunc autem potiùs recipiendæ sunt seculares, quàm conuersæ non professæ, quia hoc est expresè prohibitum, & non illud. Et ratio esse potuit, quia famulæ dimitti possunt quoties sese obtulerit occasio recipiendi nouitias conuersas professionem emissuras: quod in aliis oblatis vel conuersis non ita fieri posset. Item, quia in monasteriis monialium nulla apparet necessitas vel vtilitas harum conuersarum non professarum: nam si sunt vtiles ad ministeria, & volunt se consecrare Deo per professionem, non est cur non admittatur: si autem profiteri nolunt, non est cur ad aliud genus oblationis vel perpetui contractus recipiantur. Altera verò pars colligitur ex mente Concilij, & Gregorij XIII. & ex declarationibus Cardinalium, quas statim num. sequenti referemus. Et ratio est, quia hæc facultas danda est cum minima læsione clausuræ quoad fieri possit, quia est dispensario in re graui, quæ coarctanda est. Præsertim, quia per se & ex natura rei est id necessarium ad custodiam & honestos mores monialium.

Secundum pronūciatū.

Prioris partis ratio.

Ratio posterioris.

20. Vltimò dicitur, hanc facultatem dari posse pro communi necessitate monasterij, non verò pro particulari seruitio vnius, vel alterius monialis. Hoc etiam à fortiori colligitur ex declarationibus Cardinalium. Est enim consentaneum professioni religiosæ, alioqui singulæ moniales proprias famulas habere vellent, quod esset contra decorem & religionem monasterij. Ratio verò est, quia ille non est casus necessitatis, cùm per monasterij communes seruitrices seu coadiutrices possit sufficienter singularum necessitatibus prouideri. Quòd si existat casus (id enim frequenter contingere potest) in quo aliqua monialis indigeat particulari cura & ministerio alicuius famulæ vel sociæ ad curam Prælatæ vel Abbatissæ, spectat aliquam ex seruientibus huic ministerio omnino applicare. Vnde ob huiusmodi necessitates licitum erit facultatem dare ad augendum numerum seruitricium secularium, si conuersæ professæ, vel aliæ moniales ex iunioribus iuxta vsum & consuetudinem monasterij non sufficiant. Tunc autem reuera non datur facultas vt aliqua admittatur vt famula alicuius particularis monialis, sed vt pro seruitio monasterij ingrediatur: applicatio autem ad tale ministerium fit ex Abbatissæ voluntate.

Tertium pronūciatū.

Eius ratio.

21. Iuxta hæc definiendum etiam est aliud dubiū, an possit Episcopus vel Prælatus monasterij dare licentiam, vt puellæ seculares in monasteriis educentur, vel vt aliæ honestæ fœminæ ob graues causas intra ea commorentur per aliquod tempus. Videbatur enim ex dictis sequi non posse, quia illi non videntur casus necessarij respectu monasterij, de quibus videtur loquutum Concilium. Nihilominus congregatio Cardinalium sæpe declarauit hoc non esse prohibitum per Concilium. De qua re septemdecim declarationes refert Emmanuel Rodriguez dict. quæstione 46. artic. 10. quarum omnes, præter vltimam, ad manus meas peruenerunt, & plures aliæ eiusdem ferè tenoris. In quadam tamen earum in generali adhibetur limitatio, *licet Episcopo vel Superiori in monasteriis sibi subiectis dare licentiam recipiendi puellas in monasteriis, & ibi commorari, vt rectè in omnibus instruantur, licèt nolint religionis habitum suscipere, cum certis tamen conditionibus, non obstante Concilio Tridentino.* Illæ autem conditiones in aliis explicantur. Prima, vt nullas secum afferant vel habeant ancillas: secunda, vt exire non possint nisi non reuersuræ: tertia, vt obligatæ sint ad clausuram, & ad cætera sicut moniales: quarta, vt in eo vestitu incedant qui virginali modestiæ & pudori conueniat: quinta, vt ibi esse non permittantur vltra ætatis suæ annum 25. sexta (quæ ex 9. declaratione à dicto authore allata colligitur) est, vt facultates habeant, vel parentes à quibus

Secundum dubium. An educatio puellarum vel causa alia grauis pro fœminis honestis sufficiat vt cum monialibus commorentur. Affirmare videntur Cardinales relati à Rodriguez.

quibus postea dotari in matrimonio, vel in aliquo monasterio possint. Septima vt hoc non extendatur ad viduas, etiamsi velint perpetuò in monasterio viuere, nisi velint fieri moniales, quia (dicitur in declaratione vndecima) *in istis nulla adest causa necessaria.* quod verbum notandum est, pro his quæ dicemus: & quia in aliis casibus necessariis etiam mulieres maritatæ permittuntur ibi recipi ad tempus declarat. 13. & 14. Octaua conditio sumi potest ex 16. declaratione, vt fœminæ, quibus talis facultas datur, inhonestè non vixerint, præsertim si non consueuit monasterium huiusmodi fœminas admittere. Nona, vt hoc non repugnet institutis seu consuetudini monasterij. Decima, vt Abbatissæ, & monialium consensus accedat.

22. Quæ in Cardinalium declarationibus obscura sint.

In quo notanda sunt verba cuiusdam interrogationis, & responsionis eiusdem congregationis Cardinalium, quæ mihi ambigua visa sunt; scilicet, *Vtrùm puella introduci possit intra claustra monialium ad hoc vt educetur ibi etiam absque licentia Ordinarij quoad monasteria regularibus subiecta: Respondet Congregatio posse, obtentis tamen literis ab ipsa congregatione in forma præscripta: non autem ex sola licentia Superiorum regularium.* Dubium enim mihi est (cuius perfectam intelligentiam Romæ procurari vellem) quæ sit illa congregatio, cuius literæ requiruntur. Nam si sit ipsamet congregatio Cardinalium, vt vocis similitudo indicat, repugnat hoc aliis responsis, in quibus sæpe dicitur sufficere licentiam Prælati iuxta tenorem Concilij. Item non constat congregationem illam habere iurisdictionem, sed solum ministerium pertinens (vt sic dicam) ad clauem scientiæ. Denique non constat quæ sint illæ literæ necessariæ, vel quæ sit forma præscripta earum. Si autem sit sermo de congregatione ipsius monasterij, primùm inusitatus est modus loquendi, nam significari potiùs solet nomine monasterij, aut conuentus. Deinde licèt eius consensus requiratur, non tamen scripta licentia, ergo nec literæ sub aliqua certa forma. Nec minus obscurum est quod ibidem consequenter subditur, *Neque etiam de licentia Ordinarij, & Superiorum illa quæ habitum regularem suscipere vult, & ibi permanere, potest ibidem cõmorari per aliquot dies, vt magis perspicere possit monasterij, & ordinis regulã, nisi obtẽtis literis ab ipsa congregatione.* In quo responso valde quidem probabile mihi est non posse Prælatos dare licentiam, vt quæ volunt moniales fieri priùs ante susceptionem habitus nouitiarum, per aliquot dies intra monasteria recipiantur: quia ille non est casus necessitatis, tũ quia ad hoc datur annus probationis, vt regula & monasterij mores perspiciantur; tum etiam, quia extra monasterium potest regula videri, & sufficiens informatio sumi. Et præterea quia illo titulo possent plures ingredi, & postea exire, ante receptionem habitus, quod esset occasio & fingendi similem occasionem, & perturbandi moniales. Quod autem ibi adiungitur, *nisi obtentis literis ab ipsa Congregatione,* non satis intelligo. Tandem ex his declarationibus colligo, casum necessitatis, quem Concilium requirit, non limitari ad necessitates ipsius monasterij, vel monialium, sed extendi etiam ad necessitates proximarum, id est, mulierum, quarum graui necessitati spirituali vel corporali per illum ingressum vel habitationem subueniri potest sine incommodo vel violatione regulæ monasterij: in hoc enim principio fundantur omnes declarationes relatæ, quia non sunt quasi relaxationes rigoris Concilij, sed veram eius interpretationem continent.

23. Dubium tertium, an pro prælatis ipsis postuletur causa necessaria ad ingressũ.

Tertiò dubitari potest, an hæc prohibitio vel coarctatio extendatur ad ipsos Prælatos, qui suo iure possunt ingredi monasteria monialium: cuiusmodi sunt omnes, & soli illi, qui possunt facultatem ingrediendi aliis dare: quia certum est eos non indigere speciali licentia Pontificis, sed ipso iure illam habere ratione sui muneris, cùm possint aliis præstare. Videntur ergo posse vti hoc iure suo arbitrio, rationabili quidem, tamen sine præcisa limitatione ad casus necessarios à Concilio posita: quia Concilium solùm dixit de Episcopis, vel Superioribus, quam licentiam dare non possint: non autem dixit, non possint accipere, vel non valeant sua potestate vti. Denique dare licentiam non dicitur propriè respectu suiipsius: ergo illa lex non est extendenda, cùm in hac parte sit rigorosa. Nihilominus Gregorius XIII. constitutione sua 75. dubiis emergentibus ad hoc specialiter edita, declarauit Concilium comprehendere etiam hos Prælatos, vt ingredi non possint nisi in casibus necessariis. *Et in eis* (inquit Gregorius) *vt ingrediantur, à paucis, idque senioribus personis comitati.* Vnde dare licentiam intelligitur Episcopus, etiamsi sibiipsi illam faciat: nam in hoc etiam in generali lege quodammodo dispensat, & ideo eandem seu proportionatam causam requirit. Et hanc suam mentem satis explicuit idem Concilium dum infrà cap. 7. præcipit vt *is, qui electioni Abbatissæ præest, Episcopus seu Superior claustra monasterij non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat.* Si quis enim ingressus videri poterat rationem aliquam habere, maximè ad electionem faciendam, & tamen, quia non habet necessitatem, declarat Concilium, in eo non licere ingressum. Inde tamen commutata ratione intelligi potest, si aliquis casus occurrat, in quo propter perturbationem monialium, vel alias causas, necessarium sit Superiorem ingredi ad electionem faciendam, non esse prohibitum id facere: quia Concilium per posterius decretum non reuocauit prius, sed declarauit solam electionem non esse casum necessitatis: ergo quacunque ratione accidat fieri casum necessitatis, habet locum prius decretum, vt rectè notauit Nauarr. dict. comment. 4. num. 59. & in Summa cap. 27. num. 124. Nauar.

Vera resolutio.

An ingressus tantùm, vel an etiam accessus ad dicta monasteria sit prohibitus.

24. Ingressus & accessus distinguũtur.

Vltimò tractari potest, vtrùm hæc prohibitio extendatur etiam ad accessum ad monasteria monialium. Quod difficultatem nullam habet (mea sententia) spectato solo Concilio Trident. nam in eo nulla fit mentio accessus, sed solius ingressus. Et ita censeo certum omnia quæ disponit, ad solum ingressum pertinere, nec per alium actum violari prohibitionem eius, aut incurri censuram. Dubium ergo oritur ex decreto Bonifacij, quia hæc duo distinguit, dicens, *Nullique inhonestæ personæ, nec etiam honestæ, ingressus, vel accessus pateat ad easdem.* Et eodem modo loquuntur nonnulla antiqua decreta, quæ statim indicabimus. Nec videtur dubium quin illæ duæ voces diuersos actus significent, tum quia sub disiunctione ponuntur quasi ad augendum præceptum. Quia in cap. *monasteria*

nasteria. de vita & honest. cleric. prohibetur frequentia ad monasteria Sanctimonialium; per frequentiam autem non intelligitur frequens ingressus, qui vsitatus non est: ergo intelligitur accessus: igitur accessus nomine intelligi debet quod vox in proprietate significat aditum ad monasteria monialium, visitandi, vel colloquendi gratia. Vnde non est sermo de accessu ad earum Ecclesias, sed ad earum colloquia, & aspectum. In hoc ego sensu videtur Bonifacius prohibuisse accessum, etiam sine ingressu: cum illa verò limitatione, *nisi rationabilis & manifesta causa existat, & de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia.*

Bonifacius vtrunque prohibuit, itémque Alexander.

25. Videtur autem Bonifacius auxisse prohibitionem Alexandri III. in dict. c. *monasteria.* Nam Alexander solùm de viris loquutus est: Bonifacius verò de omnibus personis. Et quamuis glossa ibi in propositione casus videatur ad viros limitare textum; tamen sine dubio loquitur generaliter de omnibus, vt suprà dixi. Item Alexander solùm frequentiam prohibuit, quæ addit supra accessum iterationem, seu repetitionem actus. Quãta autem illa esse debeat, glossa ibi, duplicem actũ putat sufficere: quod non placet Hostiensi, sed iudicandum putat ex communi vsu loquendi. Itaque prudenti arbitrio relinquitur. Nam si inter vnum & alium accessum longum tempus interponatur, non poterit dici frequentia: secus verò erit si intra breue tempus sæpius accedatur. Rectè autem aduertit Panormit. ex Ioanne Andrea, maximè damnari quando post monitionem iterum acceditur: nam tunc praua generatur suspicio. Bonifacius autem absolutè accessum prohibet: vnde neque vnum tantùm permittere videtur sine manifesta & rationabili causa. Est etiam alia differentia, quia Bonifacius nullam imponit pœnam; Alexander autem clericis comminatur pœnam suspensionis ab officio, laicis verò maioris excommunicationis; non ipso iure illas imponens, sed præcipiens Episcopis vt imponant, præmissa priùs monitione, & speciali prohibitione etiam ab homine: quæ pœna manifestè supponit culpam grauem, saltem post Episcopi monitionem, nam antea habere posset aliquam excusationem, nisi frequentia euidenter esset nimia, & cum aliquo scandalo.

Bonifacij, & Alexandri prohibitiones hac de re, & discrimina inter vtranque prohibitionem.

Glos. *Hostiens.* *Panormit.*

26. Dubium ergo nunc superest, primò an prohibitio Bonifacij obliget ad culpam in quocunque accessu: Secundò an ex vi illius legis semper sit peccatum mortale accedere ad monasteria monialium sine conditionibus à Bonifacio positis. Tertiò inquiri potest an sub hac prohibitione comprehendatur etiam scriptio literarum. Quoad primum dicendum est, ex vi illius legis fuisse prohibitum huiusmodi accessum; quia verba eius in proprietate accipienda sunt, & in ea continent hanc prohibitionem: quam ita intelligunt Sylvester verb. *Religio*, 7. q. 16. Angelus verb. *Monialis.* n. 3. Vereor tamen legem illam sicut non fuit recepta quoad ingressum, ita etiam neque quoad accessum: quia consuetudo obtinuit vt moniales in hac parte iuxta suas regulas & receptos vsus gubernentur. Dubitari verò potest, an Concilium Trid. innouauerit hanc constitutioné quoad hanc partem. Ad quod videtur negatiuè respondẽdum. Nam licèt in principio dicti cap. 5. incipiat, *Bonifacij VIII. constitutionem renouans sancta Synodus, &c.* postea explicans in quo renouet, solum egressum, & ingressum commemorat. Vnde non video cur Nauar. dict. Comment. 4. n. 61. vers. 6. dixerit, præfatum cap. *periculoso*, & Concilium non solùm vetare frequentiam, sed simpliciter omnem accessum. Nam licèt hoc sit verum de cap. *periculoso.* Concilium tamen de accessu nihil loquutum est. Magis videtur eam innouare Pius V. dict. constit. 8. *Circa pastoralia*: nam dicit, *Quam nos authoritate præfata etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam obseruari mandamus.* Ergo etiam quoad hanc partem præcipit obseruari. Si quis autem attentè consideret, solùm eam innouat quoad clausuram, & quoad omnia & singula quæ ad illam pertinent. Accessus autem prohibitus videtur esse vltra clausuram: imò Pius V. solùm de illa parte clausuræ, quæ prohibet egressum, videtur ibi loqui, vt ex tota constitutione, & ex constitutione 100. eiusdem constat. In constitutione autem 22. vbi attingit aliquid de altera parte clausuræ, solùm loquitur de ingressu, quanuis ibi potiùs agat de monasteriis virorum. Gregorius autem XIII. in sua constit. 36. de monasteriis etiam monialium tractans, solum ingressum prohibet; imò in constit. 13. sic inquit: *Et quidem post sacri Concilij Trident. decretum, quo constitutio felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, renouatur, prohibens ne aut ipsis monialibus ex monasteriis suis egredi, aut vlli cuiuscunque sexus, aut ordinis personæ ad eas ingredi liceat.* In nouis ergo decretis non inuenio specialem prohibitionem canonicam de huiusmodi accessu. Et ideo non possumus cum sufficienti fundamento asserere esse malum, quia prohibitum; sed ex circunstantiis & modo iudicandum est. Semper tamen sacri canones huiusmodi accessum auersati sunt, vt videre licet in cap. *in decima*, & cap. *definimus*, & aliis 18. quæstione 2.

Quæstiũcula triplex.

Resolutio primæ, an Bonifacij prohibitio de accessu vigeat.

Syluest. *Angelus.* *Nauar.*

Ad secundum dubium hinc constat, ex vi solius prohibitionis Ecclesiæ hoc non esse peccatum mortale, quia nulla talis est. Non dubito tamen quin decretum Bonifacij ex suo genere illam induceret; si tamen illud consuetudine derogatum est, affirmare non possumus hoc esse peccatum mortale ex suo genere, quia nullum apparet aliud ius positiuum, quo districtè prohibeatur, seclusa frequentia, quam satis grauiter prohibet dict. cap. *monasteria.* quod dici non potest consuetudine derogatum. Ablato autem iure positiuo, ex natura rei non est intrinseca malitia, præsertim grauis in huiusmodi accessu. Erit autem mortalis culpa, primò ex praua intentione, secundò ex materia locutionis, tertiò ex scandalo, vel respectu monialis, si ei occasio peccandi detur, vel respectu sui ipsius si quis sciat se inde constitui in periculo peccandi, vel respectu aliorum, si inde rumor, vel mala suspicio oriatur. Vnde quartò potest esse grauis culpa propter iniuriam quæ fit monasterio, si aliqua infamia inde oriatur. Vnde addo quintò, omnem accessum furtiuum ad moniales esse peccaminosum. Voco autem furtiuum omnem illum, qui fit sine licentia Abbatissæ, vel eius ad quem pertinet illam dare, & regulariter censeo esse peccatum mortale, etiamsi ad mortalem finem non ordinetur, quia est contra ius monasterij, & Abbatissæ, & contra bonum nomen eius, nam inter seculares furtiuè accedere ad colloquendum cum virgine existente sub cura parentum, ex suo genere est grauis iniuria: multò ergo magis in virgine sacra. Erit autem grauior hæc culpa, si accessus sit ad loquendum per loca inusitata, quia tanto est maior iniuria, & periculum scandali. Sextò denique solent hoc

27. Resolutio secundæ, mortale non est per se loquendo accessus ad colloquendum cum monialib.

Ex circunstantiis variis poterit esse mortale.

hoc Episcopi per generales sententias prohibere & Syluester refert Synodales excommunicationes, sub quibus solet hoc prohiberi: quę sine dubio sunt iustissimæ, & obligant grauiter etiam in indiuiduo; in quo interdum cessare possent incōmoda, vel ratio grauis malitiæ: quia lex non cessat in particulari, etiamsi ratio legis ibi cessare videatur: Talis ergo excommunicatio in vniuersum obligat. Imò inuenio quoddam responsum Congregationis Card. datum 9. die Aprilis anno 1587. quod sic habet, *Regulares adeuntes monasteria monialiũ sine licētia Episcopi, incidũt in pœnam excommunicationis, quã Episcopus suo edicto proposuit, nisi regulares illi haberēt ex priuilegio quòd nõ possint excommunicari; & tunc deberēt puniri à suis Superioribus alia pœna. Qui regulares sic excommunicati non possunt absolui a suis Superioribus, sed ab Episcopo, qui sibi hanc absolutionē reseruauit.* Ex quibus satis colligitur, quàm graue iudicetur huiusmodi præceptum à prædicta congregatione. Quando autē accessus non est furtiuus, sed cum facultate eius ad quē pertinet dare, licèt fortasse sit sine necessitate vel causa sufficienti, imò licèt sit ex causa ficta, non erit peccatum mortale secluso scandalo, & praua intentione, & nimia frequentia: quia nō videtur res ex obiecto grauis, nec specialiter prohibita per ius positiuum, vt declaratum est.

28. Resolutio tertiæ de scriptione Epistolarũ. Eadem est resolutio ad tertiam interrogationē, nullum enim inuenio ius de illa re specialiter cōstitutum. Imò etiam c. *Periculoso*, quamuis esset in sua viridi obseruantia, non esset extendendum ad hunc casum: quia scribere literas in rigore non est accedere, & lex non est extendēda vltra proprietatem terminorum. Vnde Nau. dict. Com. 4. n. 61. refert prohibitionem seu edictum factum Romę de huiusmodi scriptione, quod dicit non obligare extra vrbem quia non fuit lex Pontificia. Et cons. 19. de sent. excom. refert aliam specialem prohibitionem factam quibusdam religiosis à Gregorio XIII. sub pœna excommunicationis, quæ illos obligat, non alios. Itaque de hac re nulla est prohibitio legis positiuæ, sed de illa iudicandum est iuxta circunstantias, & finem actionis, & cum proportione ferè applicari possunt quæ de accessu diximus n. præcedenti. *Nauar.*

CAPVT XI.

Vtrùm omnes actiones seculares, vel prophanæ, & in vniuersum omnes prauæ sint religiosis specialiter prohibitæ.

1. Puncta duo tractanda hoc in cap. IN hoc capite nō agimus de sola obligatione regulæ, sed de quauis alia ex quocũque iure nascatur, vel naturali, vel positiuo. Duo autē sunt quæ interrogantur. Vnũ est, an religiosis aliquæ actiones specialiter prohibitæ sint, quæ aliis nō prohibentur. Aliud est, an illa eadē, quæ religiosis cũ aliis communiter prohibita sunt, habeāt in religiosis specialem prohibitionem, vel grauitatem. Quoad priorem partem supponimus non esse sermonem de actionibus contrariis votis monasticis, nam de illis constat esse specialiter prohibitas religiosis. Specialiter (inquam) quantum est ex vi status, quia religiosis per se conuenit talis obligatio, seu prohibitio, nō verò aliis, qui illũ statum non profitentur. Potest autē interdũ similis obligatio inueniri in persona non religiosa, quia votum aliquod habet, in quo cum religiosis conuenit. Sed hoc & est accidentarium, & ibi iam interuenit participatio quædã status religiosi. Deinde non tractamus de speciali prohibitione orta ex regula; nam sic etiam cōstat multa esse posse specialiter prohibita religiosis. Sed de hac obligatione in genere satis dictum est à c. 1. in particulari verò vnusquisque regulam suam consulat. Præterea non agimus de prohibitione ex vi iuris naturalis, aut diuini, sic enim nihil est specialiter prohibitum religioso, præter ea quæ intrinsecè ex votis & traditione facta religioni sequuntur: de quibus etiam dictum est in tomo superiore: nulla enim alia ratio aut causa excogitari potest vnde similis prohibitio naturalis, aut diuina oriatur, cùm in his personis nihil speciale inueniatur, per se loquendo, & vt religiosæ sunt: nam si habeant alia ministeria, vel officia, ratione illorum poterunt alias obligationes habere: sed illa accidentaria sunt ad religiosum statum.

Notatio prima pro resolutione primi pũcti.

Notatio 2.

Notatio 3.

2. Resolutio puncti quoad prohibitiones communes religiosis cum Ecclesiasticis secularibus. Igitur solum superest dicendũ de iure cōmuni canonico. In quo vlteriùs considerandũ est, quædam dici posse specialiter prohibita religiosis vt distinguuntur à personis omnino laicis, seu non Ecclesiasticis, vel specialissimè prout tam à laicis, quàm à secularibus clericis distinguuntur. Priori modo sũt iure canonico prohibita religiosis multa, quæ numerantur in c. 1. & seq. de cleric. vel mon. & in c. *à crapula*, c. *clerici*, 1. & 2. de vita & honest. cleric. & Clem. 1. de statu monach. & Conc. Trid. sess. 22. c. 1. de Reform. & sess. 24. c. 12. in fin. quæ ibi videri possunt, nihil enim habent, quod specialiter ad religiosos pertineat, & hìc tractāda non sunt, quia omnibus clericis sunt communia, habebunt enim si Deus dederit, suum propriũ locum in tractatu de ordine. Et multa ex ibi prohibitis sunt per se mala, vt ebrietas, libido, vsura, & similia: alia pertinent ad decentiam habitus clericalis, de quibus quantum ad religiosos spectat, satis in c. 5. dictum est. Alia denique specialiter prohibentur propter decorem talis status, & quia multum impediunt finem eius. Inter quæ numerantur in primis negotiatio temporalis lucri causa, forenses causas agere, præsertim in causa sanguinis, conductores secularium rerum, aut procuratores esse, & huiusmodi, quæ licèt per se mala non sint, periculum habent, & implicant hominem negotiis secularibus, iuxta cap. 1. & 2. de Cler. venat. Quibus denique accedunt alia, quæ de se magis indifferentia videntur, vt sunt alearum ludus, venatio, canes, & aues insequendo, & vociferando: de quibus videri potest Nauarr Comment. 4 de Regularib. num. 26. & sequentib. vbi specialiter agit de venatione prohibita religiosis, quam non putat esse peccatum mortale, secluso scandalo, & aliquando ex iustæ recreationis causa, & seruatis aliis debitis circunstantiis posse fieri significat: quod verum existimo. Et idem dixit de ludo idem Nauarr. in Summ. cap. 19. num. 3. quando ludus aliàs non est ex iure prohibitus, vt notauit etiam Bernardus Diaz in practica, cap. 70. vbi Salzedo alios referr, & attigit Soto lib. 4. de Iustitia, q. 5. art. 2. Maximè tamen cauendum est ne votum paupertatis per ludum violetur, quod maximè potest huius actionis malitiam aggrauare, eúmque qui à religioso aliquid lucratur, ad restitutionem obligare, iuxta principia superiùs posita de materia paupertatis. *Nauar.* *Bern. Diaz. Salzedo. Soto.*

3. Resolutio eiusdem pūcti quoad prohibitiones religiosorum proprias.

Posteriori modo inueniuntur in iure speciales prohibitiones factę religiosis, quas ferè omnes latè exposui in tomo 5. tractando de excommunicationibus iuris in particulari in disp. 22. & 23. & de suspensionibus propriis religiosorum disp. 31. sect. 6. cásque breuiter recenset Sylu. verb. *Religio 6*. q. 15. & 16. & *Religio*. 7. q. 15. & Angelus verb. *Religiosus 66*. Quibus locis multa ponunt, quæ nō sunt omnibus religiosis cōmunia, sed eorum propria, qui Monachi nigri in iure appellantur: & adhuc inter illa multa non sunt rigorosa pręcepta vt in superioribus tactum est, explicādo etiam c. *cùm ad monasterium*. de statu monach. Multa etiam ex his quę numerant, pertinēt vel ad nō alienanda bona religionis, quæ lib. 2. à c. 26. tractabo, vel ad modum faciendi, & acceptandi electiones, quod attigimus tomo superiore, explicando obedientiæ votum, & tractando modum creādi Pręlatos. Reliqua dicemus, quæ spectant ad Prælationes intra religionē, eodem lib. 2. à c. 3. nā de aliis quæ sunt extra illam in priori loco tomi superioris, est dictū, & dicemus plura infrà lib. 3. tractādo de mutatione status religiosi: vbi etiam tractabimus de his quæ pertinent ad prohibendam apostasiam, & omnem illicitam mutationem status religiosi. Solùm ergo desiderari poterat explicatio præcepti psallendi in choro horas canonicas, quod ad regulareset iam Ecclesias extenditur in Clem. 1. de Regular. Sed hoc præceptum vnāquāque religionem obligat iuxta modum sui instituti: vnde Societatē nō obligat, quia sub tali modo instituta, & approbata est: cuius rei rationem infrà tract. 10. lib. 1. c. 8. reddemus. Vnde autem oriatur obligatio, quam singuli religiosi professi habent ad recitandas horas canonicas, & tota cōmunitas ad publicè canendas & recitandas illas in choro t. 2. lib. 4. c. 17. de Horis canonicis dictum est. Et ideo de oneribus status religiosi in communi nihil dicendum superest.

4. Quoad secundam partem est commune dubiū, an peccatum religiosi, cæteris paribus, grauius sit, quàm non religiosi, & consequenter an idē præceptum commune religioso, & non religioso magis obliget religiosum? Quam rem disputat D. Th. 22. q. 186. a. 10. vbi, si attēte legatur, resolutio eius non solùm est negatiua, verùm potiùs significat leuius esse peccatum religiosi, per se loquēdo. Ex triplici enim accidente (vt ait) potest peccatum religiosi esse grauius, scilicet vel quia est contra votum, vel quia est ex contemptu, vel quia fit cū scandalo: quæ tria constat esse accidentaria, & extra propriā rationem & obligationem particularium præceptorum. Idem tenet Sylu. *Religio*. 6. q. 14. Greg. Lop. glos. 8. in lib. 25. tit. 4. p. 1. cū Ioan. Andr. in c. *Accusatus*. de hæretic. in 6. Extra hos verò tres casus ait D. Th. peccatum religiosi esse leuius in eodem genere peccati. Quia si sit leue (inquit) quasi absorbetur ex multis bonis operibus quæ facit; si verò sit mortale, faciliùs ab eo resurgit. Sed hæ rationes etiam sunt ab extrinsecis effectibus sumptæ, & solùm probant peccatum religiosi facilius remedium habere, non tamen esse in se leuius.

D. Thom. sententia.

5. Prima assertio pro Authoris resolutione.

Quocirca dicendum cēseo, præcepta cōmunia religiosis, & nō religiosis, quātū est de se, æqualiter illos obligare. Probatur, quia præceptū indistinctè loquitur, & potestas præcipientis æqualis est respectu omnium: volūtas etiam generalis est, & indifferens: ergo etiam obligatio æquè ad omnes descendit, per se loquendo. Neque enim ex parte subiectorum cōsiderari potest aliquid, quod reddat vnā ex his personis magis obnoxiam huic obligationi, quàm alias: suppono enim præceptum nō pertinere ad statū religiosi vt sic, aliàs nō esset commune non religiosis: ergo status hominis religiosi per se, neque auget, neque minuit obligationem talis præcepti. Vnde fit vt ex hac parte, & consequenter ex vi materiæ nec grauiùs, nec leuiùs religiosus peccet, sed iuxta exigētiam virtutis, ad quam pertinet tale pręceptū. Dices, eo ipso quòd persona est sacra ex circunstantia personæ aggrauari quamlibet culpā, ideóque ipsam magis obligari ad non transgrediendum quodlibet pręceptū. Respondetur idem argumentum fieri posse de clerico comparatione laici, & de fideli seu baptizato comparatione infidelis. Itē solet idem argumentum fieri de loco sacro, de quo certum est non omne peccatum factum in eo specialem grauitatē inde accipere, nisi vel peculiariter ibi prohibitū sit, vel directè sit iniuriosum loco. Ita ergo in præsenti dicimus illā circunstantiā personæ nō aggrauare specialiter quamlibet culpā, nisi vel ratione voti, vel peculiari præcepti sit specialiter prohibita, vel aliunde sit directè iniuriosa tali statui, vt rectè Caiet. 1. 2. q. 7. a. 1. sentit. Vnde si in tali persona consideretur aliqua maior obligatio vitādi culpas, nō est ex sola consecratione personæ, sed ex aliis conditionibus ad voluntatem vel intellectum pertinentibus, vt videbimus.

Obiectio variis exemplis diluitur.

6. Secunda assertio bipartita.

Ratio prioris partis.

Secundò dicendum est, regulariter loquendo graniùs peccare religiosum quoties cum perfecta deliberatione peccat, leuiùs autem cùm ex subreptione. Ratio prioris partis est, quia regulariter ille modus peccandi est in religioso cum maiori scientia, & consequēter cum maiori libertate, ac propterea cum maiori ingratitudine erga Deum. Quia ex maiori lumine rerum spiritualium, quod solent religiosi habere, sequitur & maior libertas in peccādo quādo deliberatio non impeditur. Et præterea etiā sequitur maior obligatio recognoscendi illud Dei beneficium, & consequēter non offendendi benefactorē. Atque hoc modo intelligendum puto quod aliqui absolutè asserunt pec. catū religiosi, cæteris paribus grauius esse quàm non religiosi, propter circunstantiā personæ. Quo modo loquitur sæpe Nau. vt videre licet in Sūma c. 6. n. 13. & in c. *consideret*. de pœnit dist. 5. n. 49. & 50. & Comm. 2. de Reg. n. 59. Hoc enim in tātum verum esse existimo, in quantū ex illa conditione personæ oritur aut maior consideratio, aut certè maior facultas & obligatio considerādi, & cauēdi diuinam offensionē, saltē ex generali ratione gratitudinis. Hæc autem omnia non ita habent locū in peccatis quæ ex surreptione fiunt: quia non sūt perfectè humana, & ideo non magis imputantur ratione maioris luminis, aut scientiæ, quia in eis præuenitur homo, ne cū perfecta libertate possit his donis vti. Et ob eandem causam ferè nulla ingratitudo in his peccatis consideratur. Quanuis autem hoc propriè locum habeat in peccatis venialibus, nam surreptio in rigore sumpta in solis illis locum habet; suo tamen modo extēdi potest ad peccata quæ ex infirmitate, aut vehemēti passione fiunt, etiamsi mortalia sint, quatenus passio antecedens facultatē considerādi impedit. Et ideo D. Th. de his absolutè dixit esse leuiora in religioso. quod regulariter fortè ideo est, quia passio, quę religiosum vincit, aut perturbat, solet esse maior: nam si in illa esset æqualitas, etiā posset illi magis imputari, quòd habens plura principia vel auxilia ad superandam illam, vinci se sinat. Nisi etiam dicatur culpa leuior (quod planè videtur D. Thom. inten

Conciliatio eorum qui contra hanc partem videntur sensisse.

Posterioris partis declaratio.

intendisse) id est, minùs nociua seu periculosa quoad vltimum eius damnum seu effectum, quia faciliùs curari potest. Quod secus est in peccatis quæ ex certa scientia, vel malitia à religiosis fiunt: nam in eis maximè locum habet quod August. dixit epist. 137. *Sicut non vidi meliores quam qui in monasteriis profeceeunt; ita non vidi peiores quam qui in eis defecerunt.*

August.

7. Exponitur maior grauitas peccati religiosi, quando interuenit.

Aduertit nihilominus Nauar. citatis locis, & rectè grauitatem hanc, quam potest habere peccatum religiosi, ex hoc solo capite seclusis tribus illis circunstantiis, quas D. Th. n. 4. adductus considerauit, neq; addere malitiā distinctę speciei, neque mortaliter aggrauare, ita vt ex veniali peccato possit facere mortale; neque etiamsi mortalem malitiam supponat, ita notabiliter aggrauare illā, vt necesse sit talem circunstantiam in confessione declarare. Ratio omnium est quia ibi non est specialis malitia sacrilegij, vt ostēsum est: præter quā nulla alia cum fundamento excogitari potest. Solum ergo esse potest argumentū, vel ratione maioris libertatis, aut voluntatis formalis, vel interpretatiuæ, quæ notabiliter non augēt; vel ratione alicuius ingratitudinis, quæ non est formalis, sed materialis, secluso cōtemptu, vt in simili diximus in tomo 4 de Pœnitentia, disp. 13. sect. 3. & in pręsenti etiam materia, quanuis de alia re agens, sensit Caiet. 2. 2. q. 187. a. 4.

Caiet.

8. D. Thom. Ingratitudo religiosorū, vtentium bonis temporalibus donatis an sit grauior.

Ait verò D. Th. eo ipso in loco, Religiosos illicitè vti temporalibus bonis, si ab actibus religiosis desistant: quia sic quantum est de se defraudāt intentionem eorum, qui talia bona contulerunt. Vbi Caietanus declarat illud esse illicitum ratione ingratitudinis, vel formalis, si directè intendatur, vel ex cōtemptu beneficij suscepti fiat (quod moraliter nunquam fit) vel tantùm materialiter quæ erit maior, vel minor, iuxta obligationē, quā ex alio præcepto habuerint religiosi ad tales actus exercendos. Vnde nisi aliàs teneantur sub peccato mortali ad tales actus, sola ingratitudo suscepti beneficij non sufficiet ad malitiam mortalem.

9. Ex alio fundamento alij aggrauant peccatū religiosi.

Dicunt verò aliqui, eo ipso quòd religiosi ex vi sui status, & professionis deputantur ad aliquos actus, vt v. g. ad chorum, vel ad spiritualia ministeria erga proximos, vel ad seruiendū in actionibus corporalibus, si sint laici, teneri ex iustitia ad illos actus exercēdos, & nō ex sola gratitudine, ideóq; per se ac directè peccare mortaliter illos omittēdo. Quia inter religionē & religiosum intercedit

A pactum implicitum, vt religio ministret omnia necessaria ad vitam; religiosus verò munus suum exequatur. Dico tamen, excepta obligatione recitandi officium canonicū, quæ oritur ex aliis principiis, siue illa sint consuetudo, siue ius aliquod canonicum, siue solēne votum, de quibus alibi; in reliquis actibus nullā esse obligationē sub peccato mortali, per se loquēdo, nisi vel in regula sit præceptum, quo ita districtè præcipiantur, vel ipse Prælatus sub virtute obedientiæ illos præcipiat. Ratio est, quia nullum aliud principium talis obligationis, vel grauis transgressionis cum fundamēto affirmari potest. Nam ex vi professionis ad nullos actus immediatè se obligat religiosus, nisi ad

Vera authoris doctrina.

B id quod vouet: non vouet autem immediatè actus illos ad quos destinatur, neque etiam ad recitationem in choro, quidquid sentiat Nau. tractatu de oratione, c. 21. n. 20. sed propter castitatem & paupertatem vouet tātùm obedire secūdùm regulā. Tunc ergo obligabitur ex voto ad illos actus, quādo interuenerit obediētię preceptum, vel regulę, vel hominis: ergo, si vtrūque secludamus, nō manet obligatio ex vi votorum; ergo nec ex vi professionis: ergo nec iustitię obligatio interuenit, donec Prælatus rigorosè pręcipiat, & exigat ius suū; tunc enim fateor peccatum esse posse contra iustitiā ratione traditionis, & pacti, & contra virtutem religionis ratione voti obediētiæ, vt in superiori tomo latè explicauimus. Sicut peccaret etiā

Nauar.

C Prælatus contra iustitiam negando subdito necessaria ad suam sustentationem: est autem differentia, quia Prælatus ex officio habet hanc obligationem sine nouo præcepto, nec enim subditus potest illud Prælato imponere: at verò subditus immediatè & ex officio solùm tenetur obedire: in particulari verò obligatio semper est iuxta gradum præcepti seu legis sibi impositæ; & nunquā intelligitur obligatio iustitiæ ab ipso exigi, nisi quando actus ita præcipitur. Illa autem iustitiæ obligatio, aut transgressio non est respectu fundatorum, aut benè factorum, qui eleemosynas dederunt (nisi vbi tale pactum interuenerit) sed est

D respectu Prælati, seu religionis, cui religiosus se tradidit. Dixi autem *per se loquendo*, nā ratione scāli, vel propter alia grauia damna, si inde sequantur, poterit in ea omissione esse peccatum mortale. Et hactenus de obligationibus religiosis communibus: reliquum est vt de Prælatis in particulari dicamus.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De Religiosis quatenus Prælati sunt, & eorum obligationibus, vt sic.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE RELIGIOSIS QVATENVS PRÆLATI sunt, & eorum obligationibus, vt sic.

POST explicatam essentiam,& præcipua vincula, status religiosi, dicendum de cæteris obligationibus, & proprietatibus eius. Ad hoc autem oportet gradus personarum, ex quibus religiosa congregatio coalescit, distinguere,& sigillatim considerare, quia pro diuersitate eorum, diuersa est obligatio, & in quibusdam earum personarum oritur ex respectu ad alias. Ad duo autem capita possunt dictæ personæ reuocari, prælatos scilicet, & subditos. Primùm verò occurrit Prælatorum consideratio, quia & præcipui sunt,& post doctrinam de obedientia,& subiectione, opportunè cadit sermo de Prælatis. Igitur de eis dicemus, quæ pertinent ad ipsorum creationem, seu existentiam, (vt sic dicam;)deinde, quæ ad potestatem & obligationes ipsorum quæ in tali creatione fundamentum habent.

CAPVT I.

Vtrùm in religioso statu aliquis Prælatus requiratur iurisdictionem habens, & vnde illam habeat.

1. De statu religioso prout nūc est in Ecclesia, sermo instituitur.

NOn possumus religiosorum obligationes,in quibus tradēdis versamur,explicare quoad eam partem,quæ Prælatos attingit,nisi de eorum existentia, & potestate,in quibus tales obligationes fundamentum habent,doctrinam, per nonnulla capita præmittamus. Supponendum verò, sermonem esse de statu religioso, vt nunc est in vsu Ecclesiæ.in regulari,& communi vita, nam, vt suprà tactum est,& tractatu sequenti dicemus, inueniri etiam potest verus religiosus status in solitario & priuato viuendi modo,respectu cuius non est necessaria alia prælatio, vel præcipiendi potestas, præter eam, quam intrinsecè requirit obedientiæ votum,vt ex dicendis à fortiori constabit:& ideo de illo statu, quod ad præsens attinet,nihil aliud dicere necesse est.De alio verò statu communitatis religiosæ per se notum videtur in illo necessarium esse aliquem,qui cæteris præsit, præcipuè si hoc non restringamus ad vnam personam, sed indefinitè loquamur de vno gubernatore, siue ille vna persona sit, siue vnum consilium ex multis personis constans: sic enim impossibile est humanam communitatem sine gubernatore consistere. *Vbi enim non est gubernator*(dixit Spiritus sanctus Prouerb.11.)*populus corruit.* Quòd si de omni communitate hoc verum est,multo magis de religiosa,in qua summus ordo ad perfectionis profectum necessarius est Et ideo in eo statu speciali titulo & ratione necessaria est obedientia,vt tomo præcedenti vidimus. Simili ergo modo necessarius est Superior, cui obediatur: & ideo omnes religionum institutores hoc primum in hoc genere viuendi statuunt,vt scilicet in eo sit aliquis præfectus, cui cæteri perfectè obediant, vt satis ostensum est tractando de necessitate obedientiæ: hæc enim duo correlatiua sunt. Quanuis autem de absoluta necessitate hoc non restringatur ad vnam personam,vt dixi, tamen moraliter loquendo, necesse est vsum huius regiminis ad singulares personas reduci, quia fieri non potest vt singula,quæ agenda,vel præcipienda occurrunt,plurium communi consilio disponantur,vel ordinentur. Posset autem ordinaria potestas etiam immediata,solùm esse in communitate seu consilio aliquo, licèt per Vicarios proximè administranda esset: illud autem regimen non esset religioni conueniens,quia imperfectum est, & ordini religioso minus accommodatum. Ideóque in omnibus religionibus monarchicum regimen, saltem quoad proximam gubernationē vsu receptum est.Est enim hoc regimen omnium perfectissimum,teste Aristot.8.Ethic.c.10.& cōfirmat D.Tho.4.contra Gent.c.76. imò Christus D.docuit,dum in sua Ecclesia perfectam monarchiam esse voluit,vt in tom.de fide ostendi. imò & natura ipsa hoc persuadere videtur, dum vnum tantùm supremum Principem, Deum scilicet, admittit, vt notauit Cyprianus in tract. de Idolorum vanitate.Status ergo religiosus ratione suæ perfectionis monarchiam etiam maximè postulat.Requirit ergo nō solùm vnum gubernatorem,sed etiam vnū caput,quod singularis persona sit:in hoc enim differt monarchia à cęteris politiis.

Prima assert. affirm.

Qualis prælatio deceat magis religionem.

D Thom

Est autem superiori tomo recolendū,in Prælatis religionū duplicē posse intelligi potestatē, iurisdictionis scil.& dominij. Dicendū ergo secundò est.In hoc statu necessarius est superior,qui potestatē dominatiuā habeat;iurisdictio verò nō ita illi necessaria est.Prior pars sufficienter est in illo tomo declarata,& probata: nā traditio,& votum obediētiæ sūt de necessitate status religiosi: ergo & potestas dominatiua in prelato est necessaria in hoc statu:nā hęc duo sūt quasi correlatiua,vel tāquā causa,& effectus; nā ex traditione,quæ fit ex parte religiosi,sequitur dicta potestas in religione à qua in superiorē transfertur.Altera itē pars probatur,quia prædicta potestas sufficit ad gubernationem œconomicam: hæc autem, si sit accommodata disciplinæ religiosæ, sufficit in rigore ad religiosum statum.Maior patet in seculari gubernatione domus in qua pater habet huiusmodi proportionalem potestatem in filium, vir in vxorem, dominus in seruum, & illa sufficit ad politicam gubernationem. Minor autem patet, quia religiosus status sufficienter saluari potest in communitate vnius domus, cuius gubernatio & viuendi modus ad perfectionem charitatis ordinetur: ergo in illius superiore sufficit prædicta potestas ad eundem finem, & vitæ modum accommodata.Quòd si plures domus habeant inter se moralem vnionem, qua vnum corpus

2. Secunda assert. bipartita.

Prior.

Posterior.

corpus politicum efficiant, præterquam quòd id non est simpliciter necessarium ad statum religiosum, etiam illud potest sufficienter saluari cum prædicta potestate amplificata, seu extensa quoad dominium cum sufficienti proportione, siue id fiat per subordinationem obedientiæ plurium conuentuum, seu domiciliorum ad vnum superius caput, siue per consensionem plurium Abbatum, seu superiorum conuentualium inter se; quanquam hoc secundum minùs firmum est, & pluribus dissensionibus expositum.

3. Varia exempla pro assertione cõfirmanda.

Confirmatur, & explicatur exemplis, primò monialiũ, in quibus nulla est iurisdictio spiritualis iuxta doctrinam D.Th.in 4 c.19.& 25.cõmuniter receptam, quam in tomo de censuris disp.2. sect.3.à n.5.explicuimus; & tamẽ in illarũ cõuẽtibus est aliqua cæteris pręfecta, siue Abbatissa, siue Priorissa, vel aliter nominetur, in qua est sufficiens potestas gubernatiua ad religiosum statum necessaria, argumento c.2.de his, quæ fiunt à pręlato, cum his, quæ ibi notat Abbas, & alij, & ex ipso vsu satis constat. Aliud exemplum est de antiquis monachis, qui regulariter non erant clerici, vt sumitur ex Dionysio c. 6. de Eccles. hierarch. Hier.ep.1.ad Eliodorum, 4. ad Rusticum, & lib. contra Vigilantium, & ex aliis, quę referuntur 16. q. 1. & infrà tractatu sequenti de varietate religionum, latiùs de ea re dicemus: & tamen inter antiquos monachos erant perfecti ac superiores sufficientem habentes potestatem ad religiosum statum gubernandum, vt constat de illis antiquis Patribus Antonio, Hilarione, & Pachomio, imò etiam S.Benedicto, quem sacerdotem fuisse non legimus; imò non fuisse scribit Bonau.in expositione suæ Regulæ, c.7. fuisse autẽ verè Abbatẽ, id est, monachorum patrem, & superiorem, satis cõstat. Estque optimum exẽplum apud D. Greg lib. 1.Dialog.c.4.de Equitio, qui, cùm sacris ordinibus initiatus non esset, Abbas, & multorum monasteriorum Pater à Gregorio appellatur. Igitur ad hoc munus iurisdictio Ecclesiastica necessaria non est, sed sufficit prædicta potestas: nam in viris laicis, quantumcunque sanctis, Ecclesiastica iurisdictio esse non potest.

Instantia diluitur.

Dices, in illis fuisse potestatẽ excommunicandi, vt ex regula S.Benedicti, & ex aliis colligi potest. Respõdetur, in nomine *excommunicationis* esse ęquiuocationem: nam illa de qua Benedictus in sua regula loquitur, non erat cẽsura Ecclesiastica, sed externa quædam separatio à conuersatione fratrum, vel in choro, vel in aliis occupationibus, seu exercitiis, vel in communibus colloquiis, quæ separatio solùm erat per ordinationem, seu prohibitionem obedientiæ, vnde neque ipsum religiosum, neque alias personas eo modo ligabat, quo nunc ligat Ecclesiastica censura.

4. Arguitur adhuc contra secũdam partem præcedentis assert.

Rursus verò obiiciet aliquis nunquam posse statum religionis esse aut conseruari sine Prælato habente potestatem iurisdictionis, nec exemplis adductis oppositum probari; quia nec moniales sunt sine huiusmodi Prælato, nec religiosi vnquã fuerunt: solúmque probant dicta exempla, non oportere Pręlatum esse eiusdem sexus, vel eiusdẽ ordinis, non verò esse omninò nullum. Nam moniales vel subiiciuntur religiosis viris tanquam Prælatis habentibus iurisdictionem in illas, vel Episcopis, si exemptæ non sint: & tunc Episcopus non minùs est proprius Prælatus earum, quàm sit Prouincialis, aut Prior circa sibi subiectos. Et similiter olim quando monachi erant merè laici, subiiciebantur Episcopo tãquam proprio Prælato, vt sumitur ex citato loco Dionysij, & ex Hieronymo, & aliis, quos suprà retulimus: & idcirco quia Episcopus per seipsum præesse non poterat, solebat substituere presbyterum aliquem, cui vices suas committebat, vt colligitur ex Concilio Chalcedonensi cap.8.& ex regula Augustini, vbi distinguit Præpositum à Presbytero, & vtrique tribuit potestatem corripiendi religiosos, & vindicandi delicta: quia fortasse in Præposito erat tantùm potestas dominatiua; in Presbytero autem erat etiam prælatio, & iurisdictio: & hoc significant illa verba, quæ habentur in fine regulæ, *Præposito tanquam patri obediatur, multò magis presbytero, qui omnium vestrûm curã gerit. Vt ergo cuncta ista seruentur, & si quid seruatum minùs fuerit, non negligenter prætereatur: sed vt emẽdandum corrigendúmque curetur, ad Præpositum præcipuè pertinebit, vt ad Presbiterũ, cuius est apud vos maior authoritas, referat quod modum vel vires eius excedit.* Erat ergo in Presbytero maior potestas, quàm in Pręposito, quæ nõ videtur alia fuisse nisi iurisdictionis: ergo nunquam hæc defuit in Prælatis religionum. Et ratio sumi potest ex prædictis verbis Augustini: quia hæc potestas moraliter necessaria est ad perfectam gubernationem talis status, tum ratione directionis perfectæ, tum etiam ad maiorem coactionem vbi fuerit necessaria.

5. Occurritur argumentis proximè factis.

Hæc argumenta conuincunt planè quod intendunt, solúmque posita sunt vt verum sensum assertionis positæ explicemus. Duobus enim modis intelligi potest prælationem cum iurisdictione esse necessariã ad statum religiosum. Primò, vt talis iurisdictio, & prælatio esse debeat specialiter commissa ipsi religioni, vel alicui personæ eiusdem ordinis, & professionis. Et hoc modo negamus esse necessariam propriam prælationem cum potestate iurisdictionis intra ipsam religionem: & hoc conuincunt exempla adducta in num. 3. quibus addi potest exemplum, quod nunc etiam extat, religionis laicorum institutæ ad curandos infirmos in publicis Xenodochiis eorum curæ commissis: illi enim inter se proprios habent Præfectos, quibus obediant; illi tamen iurisdictionem propriè non habent, sed in Episcopis residet. Alio modo potest intelligi hæc iurisdictio necessaria in aliquo Prælato Ecclesiæ, qui ratione illius dici poterit Prælatus religiosorum: & hoc modo euidens est talem prælationem, & iurisdictionem esse necessariam, vt probat discursus num. præcedenti factus: & præterea, quia non potest esse in Ecclesia aliquis status, quin totus subiectus sit iurisdictioni prælatorum, & pastorum Ecclesiæ, secundùm aliquem modum vel immediatè à Christo, vel ab ipsa Ecclesia institutum: quod magis ex sequenti assertione, eiúsque declaratione constabit.

6. Tertia assert.

Dico ergo tertiò. In religionibus exemptis, quales nunc ferè sunt omnes religiones virorum, necessarij sunt Prælati propriè dicti habentes spiritualem, imò & Episcopalem iurisdictionem. Conclusio est certa, & communis Doctorum, quos statim referemus, constátque inductione

Probatur inductione.

iuxta præsentem Ecclesiæ vsum: nam & monachales Ordines, & Mendicantes (ad quas reducuntur alij, qui cum illis communicant, vel participant) habent huiusmodi Præpositos cum propria potestate, & iurisdictione.

Item ratione.

Ratio autem necessitatis, supposita exemptione, est efficax, quia eo ipso quòd religio à iurisdictione Episcoporum eximitur, manet immediatè subiecta solius Pontificis

tificis iurisdictioni; non poterat autem conueniēter gubernari immediatè per solum summum Pontificem, aut per Commissarios, vel Delegatos ab ipso: quia in omni congregatione necessarij sunt pastores ordinarij, quibus eius cura ex officio incumbat: ergo, si huiusmodi pastores proximi non sunt Episcopi, necessarium est vt sint Prælati proprij vniuscuiusque religionis. Atque hinc inferunt communiter Doctores Præpositum Generalem, Prouincialem, & localem, seu conuentualem vniuscuiusque religionis approbatæ à Summo Pontifice, & exemptæ, esse verè ac propriè Prælatos, vt patet ex Glossa in Clem. 1. de Elect. verb. *Prælatum.* vbi Cardinalis, & alij. Sumitur ex Panormitano in cap. *cùm ab Ecclesiarū,* de Offic. Ordin. vbi distinguit duplicem acceptionē huius vocis *Prælatus*: vnam latè, secundùm quam etiam Parochus dici potest Prælatus, quatenus suis Parochianis præest: aliam propriam, & iure vsitatam, secundùm quam solus ille, qui habet iurisdictionem spiritualem, & ordinariam fori contentiosi, Prælatus dicitur, vt sumitur ex cap. 2. iuncta gloss. vlt. de iudiciis. Cùm ergo Superiores religionum iurisdictionem habeant spiritualem fori contentiosi, eámque ordinariam, nam ex vi proprij muneris eam habent, vnde & delegare illam possunt, Prælati propriè dicuntur, vt latiùs docent etiam Sylueſt. & Angel. verb. *Prælatus.* Et hæc de 1. p. tituli.

Illatum ex proxima assert.

Tractatur secunda pars tituli de origine iurisdictionis prælatorum Regularium.

7. Ex dictis facilè definitur quæstio hîc occurrens, vnde, aut quo iure habeant hi Præfecti religionum vt Prælati sint, id est, vt habeant hanc spiritualem iurisdictionem. Quidam enim putant habere illam iure diuino. quod grauissimos Doctores docuisse, eos tamen non referens, dixit Medina, lib. de Indulgentiis, cap. 24. eandem sequi vidētur, & suadere conātur Emmanuel Rodriguez tom. 1. Regularium quæst. q. 17. art. 2. & Miranda in Manuali prælatorum tom. 1. quæst 13. articulo 4. conclusione 1. Argumentantur primò, quia Prælati Ecclesiæ sunt qui habent iurisdictionem illam de qua dictum est Matth. 18. *Si Ecclesiā non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* nā iuxta communem interpretationem Chrysostomi, & aliorum, nomine Ecclesiæ, Prælati ibi intelliguntur; sed Præfecti religionum sunt verè Prælati: ergo habent iurisdictionem iure diuino. Secundò, & in idem redit, quia Christus ibi, cùm dixit, *Quæcunque ligaueritis,* &c. ad omnes Prælatos Ecclesiæ loquutus est: sed inter hos Prælatos sunt Superiores religionum: ergo habent iurisdictionem ex vi verborum Christi, atque adeò ex iure diuino. Tertiò, Episcopi habent iurisdictionem iure diuino, vt est multorum sententia; sed Prælati religionum habent iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, vt dicitur in cap. *Abbates.* de Priuilegiis in 6. & notat glossa in Clement. vnica, de rebus Ecclesi. non alien. verb. *Proprij.* ergo per argumentum à simili etiā illi habēt iurisdictionem ex iure diuino. Quartò, religio instituta est à Christo; sed religio non potest consistere sine prælatis eiusdem ordinis habētibus iurisdictionem: ergo habent illam à Christo. nam qui instituit aliquem statum, sine dubio dat omnia necessaria ad illum. Maior supponitur ex suprà dictis. Minor sumitur ex ratione iuris statuentis, vt religiosorum Prælatus eiusdem habitus, &

Opinio Medinæ, & Emmanuelis, & eius argumenta

Mirand.

Primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

religionis sit: cuius rationem reddit Innocentius III. in cap. *cum causam*, de Electione. Quia secundùm legem diuinam non est in boue arandum, & asino: id est, (vt exposuit Concilium Hispalense II. c. 9. cap. *in nona,* 16. quæst. 7. *homines diuersæ professionis in officio vno non sociabis: na cohærere* (vt ibidem subiungitur) *& coniungi non possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt.* Vnde in Clē. 1. de Elect. sic dicitur, *Cum rationi non congruat, vt homines dispparis professionis, vel habitus, simul in eisdem monasteriis socientur, prohibemus, ne religiosus aliquis in Abbatem vel Prælatū alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur.* Est ergo hęc institutio ex natura rei intrinseca huic statui.

Innocent.

8. Hæc sententia noua est, & sine dubio falsa: quî enim fieri potest, vt sit de iure diuino quod ab Ecclesia non semper fuit obseruatum? ostēdimus autem num. 3. in antiquis religionibus fuisse spirituales Patres, seu Præfectos, aut Abbates sine propria & spirituali iurisdictione. Vnde certum est, institutionem hanc habuisse initium à summis Pontificibus, atque adeò esse de iure humano. quod prædictus author non negat, sed ait, fieri posse, vt idem Prælatus pluribus titulis, & rationibus iurisdictionē habeat. At hoc solùm habet locum vbi plures tituli non inuoluunt repugnātiam: at verò in præsenti, si propriè ac per se loquamur de origine iurisdictionis. Tunc enim iurisdictio propriè dicitur esse de iure humano, quando ab homine immediatè confertur: & è conuerso de iure diuino dicitur quæ immediatè datur à solo Christo; & ita vnus titulus istorum alium excludit: non potest ergo eadem iurisdictio vtroque modo propriè ac per se haberi. Dico autem *per se*, quia si vnus titulus sit per accidens, non erit tanta repugnantia. Vt qui opinantur Episcopos habere iurisdictionem diuino iure, negant quidem per se habere ab homine: tamē quia non negant, nec negare possunt habere illam dependentem à summo Pontifice, dicere possunt etiam esse ab illo saltem per accidens, tanquam à non prohibente seu impediente, cùm possit, vel tanquam à confirmante, seu designante personam. Sed hæc non sunt satis vt iurisdictio dicatur de iure humano: sic enim etiam iurisdictio Summi Pontificis per accidens est ab hominibus eligentibus ipsum: nec iurisdictio Prælatorum religionis est hoc modo ab homine, sed vt ab immediatè & per se conferente illam: nisi enim Summus Pontifex illam dedisset, nullum est diuinum ius nullàve Christi promissio, ex qua colligere possimus ipsum immediatè illam conferre: maximè quòd talis modus prælationis immediatè est institutus ab Ecclesia, & non à Christo Dom. licèt enim potestas illum instituendi fuerit à Christo, non verò ipsa institutio, nullibi enim ostendi potest, nec talis institutio fuit ex aliquo præcepto diuino positiuo, sed ex prudenti arbitrio summorum Pontificum: nullo ergo modo talis iurisdictio est propriè de iure diuino, nisi solùm remotè in generalibus principiis, & in potestate concedendi illam. quod euidentius fiet respondendo ad argumenta.

Vera sententia statuitur, & præcedens refellitur.

9. Ad primum negatur consequentia, fit enim illatio virtualiter in quatuor terminis: immediatè enim solùm infertur, Prælatum religionis habere iurisdictionem illam, ratione cuius dixit Christus, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquā ethnicus, & publicanus.* inde autem nihil infertur, quia Christus non dixit, omnes Prælatos Ecclesiæ habituros dictam iurisdictionem immediatè ab ipso.

Ad primum argum. in num. præced.

 Vnde,

Vnde, si ratio illa quippiam valeret, probaret, omnes, qui in Ecclesia habent potestatem excõmunicandi, etiam Archipresbyteros, Archidiaconos, Priores, Abbates, & similes inferiores dignitates, habere illam iure diuino; quod planè falsum est, quia ferè in his omnibus constat manasse iurisdictionem ex priuilegiis Pontificum, & humana institutione. Eadémque est responsio ad secundum: fatemur enim verba illa, *Quæcunque ligaueritis, & solueritis*, &c. dicta esse pro omnibus Prælatis; dicimus tamen adimpleri vel in multis, vel in omnibus infra Summum Pontificem per iurisdictionem mediante ipso Pontifice concessam. Vnde in his argumentis oportet aduertere, aliud esse Prælatum habere iurisdictionem; aliud, quòd obediendum sit Prælato iurisdictionem habenti. Primum non semper est immediatè à Christo, nec ex præcepto eius: secundum autem est diuinum præceptum explicatum Matth. 18. *Si Ecclesiam nõ audierit.* quod suo modo naturale est, sicut obedire Regibus. Similiter participatio clauium non semper est immediatè de iure diuino, sed per hominis concessionem; & nihilominus, supposita participatione clauium quòd habeant effectum aperiẽdi, & claudendi, de iure diuino est, explicato illis verbis, *Quæcunque ligaueritis*, &c. hîc autem non agimus de effectu clauium, quasi in sensu composito, sed de ipsa clauium participatione per iurisdictionem quasi Episcopalem.

Ad secũdum ibid.

10. Ad tertium primò respondetur negando antecedens: probabilius enim credimus iurisdictionem Episcoporum non esse de iure diuino, vt tomo 4. & 5. tertiæ p. diximus. Secundò verò respõdetur negando consequentiam, tum quia argumentum à simili debile est, maximè vbi tanta ratio differentiæ potest facilè assignari: tum etiam, quia ex illo antecedente contrarium potius inferri debuisset. Itaque, si negemus Episcopos habere iurisdictionem iure diuino, inde à fortiori infertur, idem dicendum esse de omnibus inferioribus Prælatis, siue secularibus, siue religiosis: si verò de Episcopis id admittimus, inde etiam colligimus de inferioribus non esse admittendum, primò quidem, quia hoc tanquam speciale habet aliquam rationem in Episcopis, quia eorum dignitas est de iure diuino, & quia diuinum præceptum est vt Ecclesia per Episcopos regatur, iuxta illud Act. 20. *Posuit vos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Aliæ verò inferiores dignitates, quantum spectat ad potestatem iurisdictionis fori contentiosi, nec sunt ex institutione Christi, nec ex præcepto eius.

Ad tertium.

Ab exemplo aduersariorum arguitur primò cõtra ipsos.

11. Vnde argumentor secundò, quia quòd religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non solùm non est de præcepto diuino, verùm etiam videtur potiùs quædam quasi dispensatio, vel limitatio iuris diuini. quod de se erat indifferens: ergo, quòd religiosi habeant intrinsecos Prælatos, vt sic dicam, habentes propriam iurisdictionem, non potest esse de iure diuino. Patet consequentia, quia necessitas talium prælatorum supponit dictam exemptionem: nam si religiosi essent subiecti Episcopis, per eos, eorúmque vicarios possent immediatè gubernari in his, quæ ad iurisdictionem spectant, relicta eis tantùm domestica administratione, ad quam potestas dominatiua, & votum obedientiæ sufficit: sicut olim fieri diximus, & nunc fit cum multis monialibus, & cum religiosis merè laicis. Antecedens autem per se notum videtur, quia hæc exemptio fuit priuilegium voluntarium, quod proinde multo tempore concessum non est: & incepisse videtur aliqua ex parte à temporibus Gregorij I. qui monachos sancti Benedicti vel omnino vel magna ex parte à iurisdictione Episcoporum exemit, vt colligitur ex Concilio Lateran. sub eodem Gregorio I. & ex lib. 7. Epistolarum eius, epist. 18. & ex cap. 1. & 5. 18. quæst. 2. Alexander verò III. postea exemit Carthusianos, & Honorius III. Ordines S. Francisci, & Dominici, & deinceps hæc exemptio amplificata est; antea enim nõ erat adeò vniuersalis etiam vsque ad tempora Innocentij III. vt constat ex Concilio Lateran. sub eodem, can. 12. & ex cap. *cùm dilectus*. de Relig. dom. nec fingi potest tanta necessitas postea suborta, quæ ex vi iuris diuini, aut naturalis Pontifices obligauerit ex præcepto ad hanc exemptionem faciendam. Nec dubito quin de absoluta potestate possit nunc illam reuocare, ita vt factum teneat, quanuis sine iusta causa iam id non rectè fiat.

Arguitur secundò.

12. Ad quartum respondetur in primis distinguẽdo maiorem, nam status religionis præcisè quoad substantialia vota, est à Christo immediatè institutus; ad illum autem vt sic non sunt necessarij Prælati. qui religiosi sint, nedum eiusdem ordinis & habitus. Quod patet, quia non est de essentia talis status vt sit in communi vita seu congregatione, pro qua maximè posset esse necessaria dicta prælatio. Status autem religionis, quoad omnes circunstantias, quas nunc habet, non est ex institutione Christi immediatè, sed adiuncta Ecclesiastica prudẽtia ac dispositione, & ideò quãuis in illo statu, prout nũc est, esset simpliciter necessaria dicta iurisdictio, non sequitur datam esse immediatè à Christo; sed pertinere potest, vt reuera pertinet ad eas circunstantias, quas Ecclesia addidit. Secundò dicitur, etiam in hoc statu prout nunc est in vita cõmuni, vel sub vno Præfecto, iurisdictionem ordinariam in Præfecto existentem non esse simpliciter necessariam ad conseruationem talis status; vt patet in monasteriis monialium, quæ immediatè subduntur Episcopis, & in antiquis monasteriis monachorum. Quocirca ratio illa, qua iura vtuntur, non fundatur in absoluta necessitate, sed in maiori congruitate, & prudentiori regimine, alioqui dispositio illorum iurium non esset constitutiua noui iuris, sed tantùm declaratiua iuris diuini; quod est contra illam particulam, *de cætero*, quę in dicta Clementina habetur. Addo pręterea, illa decreta supponere statum religiosum prout nunc est ab Ecclesia institutum, & non stando in mero iure diuino. Supposito enim quòd Ecclesia voluerit vt religiosi habeant proprios & immediatos Prælatos ordinarios, distinctos ab Episcopis, valde consentaneum rationi est, ac ferè necessarium ex ipsa rei natura, vt sint religiosi, & eiusdem ordinis, vt postea videbimus. At verò id, quod supponitur, non est de iure diuino, quia Episcopi possent esse proximi prælati religiosorum. Vnde etiam nunc, ex communi sententia, ad Ecclesiam regularem, si sit Cathedralis, potest eligi in Episcopum clericus secularis, iuxta cap. *nullus*. de Elect. in 6. & argum. Clementinæ 1. de Electione, & cap. *quod Dei timorem*, de statu regular. & notat Abbas in dict. c. *cum causam*, de Electione, n. 6 & rationem reddit, quia Episcopus propter excellentiam dignitatis suæ potest dici religiosus, & ideo potest religiosis immediatè præesse. Ergo idem potuisset Ecclesia instituere de quocunque conuentu religioso, etiamsi Cathedralem Ecclesiam non habeat.

Ad quartum in num. illo 7. vna responsio.

Altera responsio.

Quòd

13. Instantia ab incómodo emouetur Primò. Secundò.

Quòd si quis dicat, non posse vnum Episcopum conuenienter tot conuentus immediatè gubernare: dicitur in primis, hoc esse accidentarium ratione multitudinis, non per se ratione status religiosi, quem consideramus. Deinde dicitur, potuisse singulos conuentus gubernare per vicarios suos qui non ordinariam, sed delegatam tantùm iurisdictionem ab illo haberent, & ideo proprij Prælati nō essent, iuxta doctrinam receptam, suprà notatam ex Panormitano, Angelo, Syluestro, & aliis. Possent etiam hi vicarij seu delegati in rigore esse seculares, quales videntur olim fuisse Presbyteri monasteriis præpositi ab Episcopis, de quibus mentionem faciunt Concilium Chalcedon. & Augustinus suprà citati; quamuis interdum etiam fuerint ex eisdem religiosis: quando enim inter monachos aliquis inueniebatur sacerdotio dignus, & ad illud munus aptus, ille potiùs eligebatur, quia negari non potest, quin, cæteris paribus, hic ordo melior, & conuenientior sit: & huiusmodi videtur fuisse Paphnutius ille, quem presbyterum congregationis Scythiæ vocat, & summè laudat Cassianus collat. 3. c. 1. & Daniel successor eius, de quo loquitur collat. 4. cap. 1. Huc etiam spectat quod refert Epiphanius Epist. ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum, se ordinasse sacerdotem quendam monachum renuentem, eo quòd multitudo fratrum presbytero careret. Sic etiam intelligo quod refert Hieronymus in Epitaphio Paulæ, in Monte Nitriæ occurrisse Paulæ innumerabiles turbas monachorum, ex quibus multos sacerdotalis, & Leuiticus sublimabat gradus: erant enim, vt fertur, in eo monte ad quinque millia monachorum, inter quos plures fuisse sacerdotio dignos, & aptos ad regendum alios, credibile est. Quòd autem hi presbyteri olim fuerint quasi vicarij, vel coadiutores Episcoporum in hoc munere, canon 8. Concilij Calcedonensis suprà citatus, satis ostendit, vbi præcipiuntur esse sub potestate Episcopi secūdùm traditionem sanctorum Patrum. & can. 4. statuit, Monachos per vnāquamque ciuitatem, aut regionem subiectos esse Episcopo. & idem colligitur ex canone 14. 54. & 56. Concilij Nisseni, quos refert Alphonsus Pisanus lib. 13. eiusdem Concilij; & præsertim est notandus 14. *Si quis laicus fieri monachus voluerit, sine licentia Episcopi, qui illius monasterij potestatem habet, non est recipiendus*; vbi supponitur, monasteria tunc fuisse sub potestate Episcoporum: quod expresè decreuit multò post Conciliū Aurelianense tēpore Simachi Papæ, can. 21. *Abbates* (ait) *pro humilitate religionis in Episcoporū potestate cōsistant.* habetur in c. *Abbates.* 18 quæst. 2. vbi multa alia similia ex variis Conciliis referuntur. Ex quibus constat, Episcopos fuisse proprios Prælatos religiosorum, & Abbates aut iurisdictionem nō habuisse, vel certè non nisi delegatam ab Episcopis; vel postquam cœperunt ordinariam habere, habuisse illam dependentem ab Episcopis, donec per priuilegia exempti fuerunt. Quæ omnia sunt manifesta signa iurisdictionis per ipsos Episcopos, vel per Summum Pontificem concessæ, ex liberali gratia, & meliori quadam prouidentia, supposita varietate temporum, & religionum, non ex absoluta iuris diuini necessitate.

Cassian. *Epiphan.* *Hieron.* *Pissan.*

14. Videri dictam iurisdictionem nasci saltem ex iure cōmuni positiuo.

Vlteriùs verò quæri hîc potest vtrùm habeant hi prælati iurisdictionem, ex communi iure ciuili, aut canonico. Cùm autem hæc iurisdictio spiritualis sit, clarum est non posse oriri directè ex iure ciuili, posset autem ei attribui, vel quatenus A in eo explicatur aliqua ratio naturalis, quæ hoc postulat, vel quatenus in eo aliquid disponitur, quod à iure canonico acceptatur, eo ipso quòd non reiicitur, vt, verbi gratia in lege vlt. C. de iurisdict. omnium iudicium, disponitur, vt qui in aliqua militia connumerati sunt, his iudicibus subsint, qui eis in tali iurisdictione præsunt; nam hoc videtur postulare naturalis æquitas & ratio. Facit deinde caput *cùm Ecclesiarum*, de offic. ordin. quatenus significat, vnumquemque prælatum habere iurisdictionem in suam plebem seu congregationem sibi subiectam.

15. Pars negans probatior.

Dico tamē iurisdictionē hanc, quoad religiones omnes non posse satis fundari in iure communi, B quia nullum datur quo vniuersim statutum sit vt religio quatenus talis est, constet prælatis habentibus propriam & intrinsecam iurisdictionē. Nā, vt suprà num. 2. probaui, non est de intrinseca ratione status religiosi, vt constet propriis prælatis, iurisdictionem ecclesiasticam habentibus, imò non semper illam habuerunt, nec modò habent omnes, præsertim moniales, & si quæ sunt religiones purè laicorum. igitur ex hoc præcisè quòd religio instituitur, vel etiam approbatur, non sequitur habere iurisdictionem, nisi ei insuper conferatur: nullum autem est commune ius canonicum quod hoc statuat, vt vi illius statim censeatur conferri. Non ergo datur, ex vi iuris commu- C nis. Nec dicta iura quidquā probant: nam vtrumque supponit iudicem, aut prælatum habentem iurisdictionem, & ea supposita, statuunt vt ei pareatur. Circa illam verò legem aduertenda est vulgaris differentia, inter iurisdictionem ciuilem & Ecclesiasticam, quòd ciuilis proueniat ab ipsa communitate hominum: spiritualis à Christo in Papam, & per hunc in alios. Illa ergo lex loquitur de iurisdictione ciuili, quam communitas aliqua conferre potest suo præfecto, quem sibi in iudicem, & immediatum superiorem eligit, siue id faciat adminiculo ipsius iuris ciuilis, siue illo tantùm non cōtradicente. Hoc autem non potest in exemplum adduci ad religiosos, de quibus agi- D mus, quia eorum iurisdictio debet esse spiritualis, & à capite manare. Circa aliū verò textum canonicum est obseruandum in eo sermonem esse de propriis Ecclesiarum prælatis, qui iurisdictionem habent fori contentiosi; nam hoc esset ratione prælati in rigore sumpti, vt suprà cum communi docuimus. Si ergo supponatur religio habere prælatum in hac significatione, clarum est eum habere iurisdictionem, & hoc solum probatur ex illo textu: attamen hoc ipsum est quod quærimus, an videlicet præfecti, seu rectores religionum, vel quocumque alio vocentur nomine, ex vi iuris communis habeant quòd sint veri prælati in dicto sensu, & hoc nec ex illo textu, nec ex alio E probari potest.

Satisfit iuribus allatis num. præcedenti.

16. Quando cœperunt Religiones habere iurisdictionē per specialia iura.

Sed quæri tandem potest, quando inceperint religiosi habere Ecclesiasticam iurisdictionem. Respondetur de hoc initio non satis constare, neque idem pro omnibus posse assignari: nam cùm non sit fundatum in iure communi, debet ad speciales concessiones reuocari: quę concessiones factæ sunt aliquibus religionibus statim à principio earum, aliquando verò longa post tempora, quæ incerta sunt; & ideo propria singularum religionum indulta, vel historiæ, & antiquæ consuetudines, sunt consulenda. Videtur autem hæc iurisdictio in religione Sancti Benedicti modo aliquo incepisse à tempore Diui Gregorij vt significatur in capite *quàm sit necessarium*, 18. quæst. 2. quamuis neque

neque ibi expresse iurisdictio eis concedatur, sed aliquæ exemptiones, vel immunitates, quas Episcopi violare non possint. Quandiu ergo religiosi fuerunt subiecti Episcopis, non videntur habuisse propriam iurisdictionem saltem ab Apostolica Sede, sed quam Episcopi delegare volebant; vnde tunc propriè videtur hæc iurisdictio incepisse cùm primùm exemptio religiosorum à iurisdictione Episcoporum incepit. Exemptio autem quoad integras religiones initium videtur habuisse à temporibus Alexandri III. Innocentij III. & Honorij III. Nam Carthusiensem ordinem Alexander III. exemit; Innocentius verò & Honorius, mendicantes ordines, & deinceps Romani Pontifices similia priuilegia aliis religionibus concesserunt. Ante hæc verò tempora videntur fuisse aliqua monasteria exempta, licèt alia eiusdem ordinis subiecta essent Episcopo diœcesis, vt colligitur ex capite *cùm dilectus*, de religios. domib. & ex cap. *in singulis*, & cap. vltimo, de statu monach. Et ita in diuersis monasteriis eiusdem ordinis fieri tunc poterat vt vnus prælatus iurisdictionem haberet, & non alius, sicut hodie sunt etiam monasteria monialium, quæ cùm sub eadem regula, verbi gratia sancti Benedicti aut Francisci viuant; alia tamen prælatum habẽt ordinarium, alia regularem. Iam verò hoc non est in vsu, sed in omnibus religionibus tam clericorum, quàm monachorum superiores propriam iurisdictionem habent: hinc si qui sunt subditi Ordinariis, non videntur carere omnino iurisdictione saltem immediata, & quoad primam instantiam: de quo tamen consuetudo, & indulta Apostolica seruanda sunt, quia, vt dixi, inde manat hæc iurisdictio.

Petrus Sutor lib. 2. de vita Carthusianorum tract. 3. c. 2.

CAPVT II.

Quotuplex sit religionis Prælatus, & quem inter se ordinem seruent.

1. Triplex genus prælatorum in vnaquaque religione.

NOn inquirimus diuersitatem Prælatorum in diuersis religionibus, sed in eâdem: nã prior diuersitas magis solet esse de nomine, quàm de re: in diuersis enim religionibus idem est proportionalis modus Prælatorum, seu Superiorum, quamuis diuersis nominibus appellentur, *Abbates, Priores, Guardiani, Rectores*, &c. Quòd si in eis sit aliqua diuersitas quoad priuilegia, vel potestates, illa est accidentaria ad cõmunẽ tractationem, quã nunc prosequimur, pendétque ex specialibus priuilegiis, & statutis singularum religionum, vt obiter, quantum necesse fuerit, attingemus. Agimus ergo de varietate Prælatorum, qui in vna & eadem religione, atque adeò in singulis esse possunt. Quæ diuersitas, vt formalis sit, (nam materialis, nihil ad doctrinam refert) secundùm maiorem, vel minorem vniuersalitatem prælationis sumenda est: non enim possunt aliter distingui, nisi secundùm hierarchicum ordinem. Sic ergo triplex religionis Prælatus generaliter distingui potest, scilicet, infimus, supremus, & medius, prout Dionysius singulas hierarchias in tres ordines distinguere solet.

2. Qui sint prælati infimi, seu locales.

Prælati infimi in religione sunt illi, qui Conuentuales, seu Locales vocantur, quorum vnusquisque vni tantùm monasterio præest, & in eo immediatam gerit prælationem, ita vt infra se nullum alium Prælatum habeat. Huiusmodi est Abbas, v. g. vnius monasterij, Prior, Guardianus,

A &c. nam hos omnes verè Prælatos esse communis sententia est, vt notant Angel. & Sylu. verb. *Prælatus*. & alij superiori c. num. 6. citati. Quod etiam declarasse videtur Sixtus V. in 2. constitut. de illegitimis, in qua priorem declarauit. Idémque Florentiæ declaratum fuisse quoad Religionem Minorum in quodam capitulo generali, refert Corduba in Annotationibus ad Compendium priuilegiorum, tit. *Guardianus*. Imò aduertit Panormitanus in c. vlt. de Regularib. iure communi antiquo hoc tantùm genus Prælatorum fuisse vsitatum in religionibus, loquendo de Propriis Prælatis intrinsecis religioni: quia in singulis monasteriis erant singuli Abbates habentes per se regi-
B men, neque vnus Abbas subiiciebatur alteri Abbati, sed omnes Episcopo loci, iuxta cap. *Abbates*, & cap. *Monasteria*, 18. quæst. 2. & alia adducta c. præced. Atque ita obseruatum fuisse tempore Basilij, Augustini, & Benedicti, ex eorum Regulis non obscurè colligitur. Et idem significat Cassianus in suis institutionibus & collationibus de monachis Ægypti. Vnde Basilius regul. 35. ex fusioribus, vbi tractans quæstionem, an expediat in vno oppido plura esse monasteria, planè supponit, eo ipso quòd essent distincta, nullo modo coalescere in vnum corpus, & habere debere Prælatos inter se omninò cõdistinctos. Interdum verò legimus, vnum Abbatem præfuisse multis monasteriis, vt de Pachomio in vita eius, & cap. 43. &
C 57. apud Surium tom. 3. die 14. Maij. Verisimile autem est, omnia illa monasteria fuisse per modum vnius, sicut non solet esse vnum monasterium cum aliquibus residentiis annexis, quarum omnium vnus est immediatus superior, licèt vicarios habeat in diuersis locis, qui OEconomi vocantur in vita Pachomij suprà. Hinc etiam legimus apud Paladium in Lausiaca historia, cap. 7. in tomo 7. Bibliothecæ; cùm in monte Nitriæ quinque millia essent monachorum, ex quibus nonnulli erant presbyteri, vnum ex eis tantùm fuisse primum presbyterum, qui solus sacra Deo offerebat, & omnibus præerat. Postea verò inter
D diuersa monasteria habentia distinctos Abbates, cœpit esse maior vnio sub vno Prælato proprio totius religionis, vt nunc videmus in omnibus ferè Ordinibus tam Monachalibus, quàm Mendicantibus, & respectu illius vniuersalioris Prælati inferior est hic particularis, seu localis Præpositus; vt per se constat. Infimus autem à nobis appellatur quatenus sub se non habet inferiorem Prælatum: nam licèt habere soleat vicarium sibi subordinatum, qui in aliquibus religionibus vocatur Prior respectu Abbatis, in aliis Subprior respectu Prioris, vel minister respectu Rectoris, aut Præpositi; tamen iuxta communem sententiam, hic non est Prælatus, quia non habet iurisdictio-
E nem propriam, & ordinariam: aut enim nullam habet, sed solùm œconomicam administrationem, aut solùm habet delegatam, vt notat Syluester verb. *Prælatus*. quem alij communiter sequuntur. Intelligitur autem de vicario non solùm nomine, sed etiam re: nam, vt idem Syluester notat, si mortuo Abbate, vel Priore, vicarius substituatur cum sufficiente authoritate, ille pro tunc Prælatus censendus est, quia iurisdictionem habet ordinariam, quam delegare potest, & per eam absoluere à reseruatis, &c. Idémque à fortiori est de illo, qui præest paruo conuentui, immediatè subiecto Prouinciali, aut Generali, quamuis propter paruitatem Vicarius tantùm nominetur. Quod sumi potest ex capite *in singulis*, de statu

Surius.

Syluest.

statu monachor. ibi, *Priorum Abbates proprios non habentium*.

3. Qui sint prælati supremi, seu Generales. Supremus Prælatus religionis dicitur, qui intra illam Superiorem non habet, & omnes alios eiusdem religionis Prælatos sibi habet subiectos: qui Prælatus in omnibus religionibus, quæ illum habent, vocatur Generalis. quanuis in quibusdam appelletur, Prior Generalis; aut etiam Abbas Generalis, vt loquitur Panormit. in c. vlt. de Regularib. in aliis Magister, Minister, aut Præpositus Generalis. Vnde constat, non dici hunc Prælatum simpliciter supremum, quia nulli subiectus sit, sic enim solus Summus Pontifex potest dici supremus Prælatus religionum omnium; sed solùm respectiuè, seu inter Prælatos eiusdem religionis. B

Obiectio remouetur. Dices, ergo eadem ratione posset talis Prælatus esse subiectus Episcopo. Respondeo, non esse in hoc repugnantiam, si non obstante tali modo prælationis, non fuisset facta per Pontifices religiosorum exemptio; tamen de facto nũquã videtur fuisse in Ecclesia hic modus prælationis sine iurisdictione quasi Episcopali; nec sine exemptione à iurisdictione Episcoporum. Nam huiusmodi Prælatus Generalis iurisdictionem habet quodãmodo vniuersaliorem, quàm particulares Episcopi, nam habet monasteria sibi subiecta in variis Episcopatibus, vel etiam Prouinciis, aut Regnis: ergo non poterat conuenienter esse subordinatus singulis Episcopis, quia moraliter non posset generaliter, & vniformiter monasteria sibi subiecta C gubernare. Vnde quandiu fuerũt monasteria singula quasi per se separata, ita vt eorum Abbates non haberent intra suam religionem Superiorem, videntur Episcopis fuisse subiecta, vt de Benedictinis colligitur ex c. *in singulis*. de statu monach. Religiones verò, quæ vnum corpus efficiunt sub vno interno capite, semper fuerunt exemptæ, ex quo talem vnionem habere cœperunt, vt constat ex Cistercienfibus, Carthusianis, Prædicatoribus, Minoribus, &c. Et hæ dicũtur habere supremum Prælatum sub Summo Pontifice. Per hoc tamen non excludimus quin congregatio generalis talis religionis possit esse supra ipsum Generalem, de D quo in tract. 3. lib. 10. c. 4. dicemus; sed loquimur de prælatis ordinariis, quibus permanenter ac durabiliter religio gubernatur.

4. An, & quomodo possint esse in vna religione plures Generales. Dices rursus, ex dictis sequi in vna religione tantùm esse posse vnum Prælatum supremum: tum quia non possunt esse plura capita æqualia, (esset enim monstrosum) tum etiam quia diximus de ratione huius supremi Prælati esse, vt habeat omnia monasteria eiusdem religionis sibi subiecta. Consequens autem est falsum, nam eadem religio, vt v. g. S. Benedicti, aut Bernardi, &c. habet plures Generales, alium in Hispania, alium in Gallia, alium in Lusitania vt constat E ex vsu. Respondeo, si propriè loquamur, vnius religionis tantùm esse posse vnum supremum Prælatum, sicut in vno Prædicamento non potest esse nisi vnum genus generalissimum. Et quidem, quantum ad negationem superioris, quam ratio supremi includit, manifestum est non posse esse in duobus, si alter eorum est Generalis simpliciter, quia eo ipso habebit alterum sibi subiectum, & consequenter ille alter non erit supremus: vel si vterque ita præest, vt neuter alteri iure ordinario subiiciatur, & consequenter monasteria vni subiecta alteri non subiciantur, neque è cõuerso; neuter eorum dici potest Generalis simpliciter talis religionis, sed vterque dici poterit Generalis secundùm quid suæ nationis, seu regionis.

A In religionibus ergo, in quibus plures nominantur Generales, obseruandum est, an inter eos sit aliqua subordinatio etiam minima, ita vt vnus sit prorsus independens; alij verò aliquam etiam minimam dependentiam ab illo habeant, quia ab eo confirmari debent, aut visitari possunt, vel quid simile; & tunc ille solus, qui independens est, est supremus Prælatus, atque adeò Generalis simpliciter totius religionis; alij verò tantùm secundùm quid ita nominantur, partim propter amplitudinem districti, partim propter minimam subordinationem quæ moraliter, & in ipso vsu quasi nihil reputatur. Si autem nullam omninò inter se subordinationem habent, vtetque reuera est supremus Prælatus, prout de illo nunc loquimur, & sic comprehenditur nomine Generalis, quanuis respectu totius religionis non sit Generalis simpliciter, sed solùm in sua natione, seu districto: quomodo se habebant ante paucos annos in religione S. Hieronymi Generales Lusitaniæ, & Castellæ, & nunc Generales Cistercienses, vel S. Benedicti, & in religione S. Francisci Generales Obseruantium, Conuentualium, & Capucinorum in Italia eodem modo videntur inter se comparari. Et in huiusmodi ordinibus religio, in qua sunt plures Generales, dicitur vna non perfecta vnitate morali, quæ requirit vnionem sub vno capite; sed vnitate, & imitatione eiusdem fundatoris, & vnitate etiam Regulæ, saltem quoad præcipua, & quoad habitus similitudinem, & quoad quandam maiorem fraternam communicationem, ac dilectionem, quam similitudio efficere solet. Neque hoc mirum videri debet, quia in religionibus antiquis non videtur fuisse maior vnitas, vt, v. g. in religione S. Benedicti, quando singuli Abbates erant quasi supremi, quia communem Superiorem eiusdem religionis non habebant, imò nec Visitatores communes, nec Capitula generalia, vt colligitur ex c. *in singulis*, de statu monach. vbi Panormit. & Doctores id aduertunt. Vnde obiter etiam declaratum est, an hic supremus Prælatus, seu Generalis sit necessarius in religioso statu. Dicendum est enim absolutè, & simpliciter non esse necessarium: ad maiorem autem vnitatem, & meliorem gubernationem fuisse opportunum, eiúsque vnitatem magis necessariam esse in quibusdam religionibus, quàm in aliis, vt specialiter de nostra Societate infrà suo loco declarabimus.

Prælati medij dicuntur qui intra eandem religionem superiorem Prælatum habent, & nihilominus aliquo modo vniuersales Prælati sunt, plures domos, plerèsque Prælatos inferiores sub se habentes, vt sunt Prouinciales religionum Mendicantium, & aliarum, quæ eas imitantur. Nam in religionibus Monachalibus non videntur esse in vsu huiusmodi Prælati medij: nam Carthusiani, præter Generalem, non habent vnius Prouinciæ, vel nationis Prælatum aliquem communem, sed solos Priores singulorum conuentuum. Hi verò suis temporibus Capitulum quasi Prouinle, seu Nationale efficiunt: quod Capitulum, quandiu durat, dici potest habere authoritatem Prælati quasi Prouincialis, vel Nationalis; in eo tamen non eligunt Prouincialem, sed Visitatores, qui non sunt ordinarij Prælati, sed veluti specialem quandam commissionem suis locis, & temporibus exercent. Reliquæ item Monachales religiones vnum tantùm solent habere ordinarium Prælatum supra omnes Abbates, vel Priores, quem proptetea Generalem appellant, modo superiùs declarato. Non est ergo hic triplex ordo Prælatorum 5. De prælatis mediis, seu prouincialibus.

Hoc triplex genus prælatorum nō est absolutè necessariū.

Prælatorum necessarius simpliciter in religioso statu, etiam prout nūc est in vsu Ecclesiæ. In religionibus autem Mendicantibus propter amplitudinem earum, & peculiarem viuendi modum semper seruatur hic ordo quasi hierarchicus, vt inter Superiorem conuentualem, & Generalem mediat Prouincialis, qui sub Generali existit, & sub se habet plures conuentus, & Prælatos eorum, qui vnam Prouinciam constituunt, quæ licèt sit pars vnius religionis, per se spectata efficit vnum politicum corpus, constans ex omnibus illis Conuentibus, cuius caput est Prouincialis. Nec solent in religionibus, moraliter loquendo, esse plures Prælati intermedij, & ordinarij: nam licèt aliquando creentur Commissarij, vel Visitatores, illi non sunt Superiores ordinarij, sed extraordinarij, habentésque iurisdictionem delegatam, quæ expirat per mortem concedentis.

6. Apud Franciscanos tamen inter prouincialem, & Generalem dantur commissarij.

Religionem S. Francisci excipio, in qua alij sunt Prælati intermedij, vt est Commissarius Generalis Cismontanus, vel Vltramontanus, qui Superior est Prouincialibus omnibus suæ familię, & sub Generali constituitur, &, vt probabilius creditur, verus Prælatus est, iurisdictionémque ordinariam habet. In aliquibus etiam Prouinciis habent Prælatos medios inter Prouinciales, & Guardianos, qui Custodes in speciali quadam significatione appellantur, súntque sub Prouincialibus, & sub se habent nonnulla monasteria Prouinciæ, quæ in hunc modum in plures custodias est diuisa: quanquam hoc ferè iam non fit in vsu, sed tituli tantùm, seu nomina retineantur, quæ ad nos nunc exponere non pertinet. Sed illi tres gradus prælationis Generalis, Prouincialis, & Præpositi localis nobis sufficiunt: nam hi generales sunt, & si qui alij sunt intermedij, facilè potest eorum munus ad instar Prouincialatus explicari. & hæc de 1. parte tituli.

In quibus tria Prælatorum genera numerata conueniant.

7. Prima assertio pro prima conuenientia.

De his ergo breuiter inquiri potest, in quo conueniant, & in quo etiam differant, per quod secundæ parti tituli satisfaciemus. Quod ad conuenientiam attinet, dicendum est primò, conuenire in hoc, quòd omnes habent iurisdictionem spiritualem in subditos; tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro exteriori Ecclesiastico, aut religioso: loquimur enim secundùm præsentem consuetudinem Ecclesiæ, & religionum, quæ proprium habent regimen extra iurisdictionem Episcoporum. Et sic assertio est clara ex ipso vsu, & institutis priuilegiis talium religionum: & à fortiori cōstabit ex sequenti assertione. Secundò ergo dicendum est, omnes hos Prælatos habere iurisdictionem ordinariam, & non tantùm delegatam. Hoc certum est apud omnes, & de iurisdictione in foro pœnitentiæ, vt ostensum à nobis est in 4. tomo 3. p. disp. 25. quia omnes hi sunt ordinarij pastores, quibus ex officio incumbit cura animarum religiosorum: nam respectu eorum superiores, & vniuersales Prælati sunt quasi Episcopi; inferiores verò seu locales sunt quasi Parochi, & ideo habere debent ordinariam iurisdictionem in foro pœnitentiæ: religiosi enim propter fauorem exemptionis non debent carere huiusmodi ordinariis pastoribus, hoc enim potius esset nocumentum, quàm fauor. Atque eadem ratio cum proportione applicari potest ad externam iurisdictionem: nam hæc etiam necessaria est ad religionis gubernationem, vel in tota illa, vel in singulis Prouinciis, vel in vnaquaque domo respectiuè. Quanuis enim in rigore loquẽdo, potestas dominatiua posset sufficere ad exteriorem gubernationem, præsertim ad œconomicam vnius domus; tamen efficacior, & vtilior erit, si fiat simul per potestatem iurisdictionis. Supposita autem exemptione religionum ab Episcopis, necessarium est vt in ipsa religione sit hæc iurisdictio, & efficacia eius, quia non potest relinqui sine proprio gubernatore infra Sūmum Pontificem. Hac ergo ratione necessaria est talis iurisdictio in Generali, & quia ille nō potest immediatè pręesse singulis prouinciis, necessaria etiã est in Prouinciali, præter quem in vnaquaque domo necessarius est proprius gubernator, qui participet etiam curam Episcopalem, vt infrà num. 12. dicam, & ideo etiam in illo est moraliter necessaria hæc iurisdictio. Et in omnibus ordinaria est, quia omnes sunt ex officio pastores, & rectores in hoc etiam exteriori foro. ita sentiunt communiter Doctores in cap. *cùm ab Ecclesiarum*. & *quanto*, de Offic. Ordin. c. *ea quæ*, & c. *in singulis*. de stat. monach. & bene Nauatr. alia congerens consil. 9. de Priuileg.

Secunda assertio pro secunda cōuenientia.

Ostenditur vna pars conuenientiæ.

Ostenditur pars altera.

8. Huius partis ratio.

Et ratio generalis est, quia iurisdictio, quæ cōuenit alicui per electionẽ Collegij, vel Vniuersitatis ad aliquod officium, cui vel natura sua, vel virtute legis talis iurisdictio conuenit, est ordinaria, & non tantùm delegata: sed huiusmodi est iurisdictio horum Prælatorum: ergo est ordinaria. Maior quoad priorem partem de electione est cōmunis Iuristarum cum glossa in cap. *cùm ab Ecclesiarum* de Offi. Ordin. verb. *Ecclesiastica*. & Panormit. in cap. *suspicionis*. de Officio delegati, n. 9. Syluest. verb. *Prælatus*. & colligitur ex cap. 1. de Elect. Aduertunt autem iidem authores, regulariter, seu cōmuni iure, esse necessarium ad iurisdictionem ordinariam quòd habeatur per electionem: nam iure speciali, vel authoritate prælati superioris potestatem habentis, aliter conferri solet, vt constat ex cap. 2. de Offic. Archidiac. & ex communi vsu, & quia nullū est ius, vel ratio, quæ necessariò requirat electionem, de quo latiùs cap. seq. Addo etiam electionem, nō esse satis ad iurisdictionem ordinariam, si ex intẽtione eligentium solùm fiat ad commissionem, seu delegationem faciendã. Et ideo dixi, oportere vt electio fiat ad pręfecturam, vel officium, cui annexa sit iurisdictio, nam reuera in hoc formaliter consistit ratio ordinariæ iurisdictionis. Oportet autem vt hæc annexio sit iure ordinario, & ideo addidi alteram particulam, *virtute legis*. Quæ communis etiam est ex glossa, & Canonistis, & ex rubrica de officio delegati, & aliis Doctorib. in l. 1. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio. Qui asserunt, iurisdictionem ordinariam esse, quæ habetur virtute legis; intelligendum autem est prædicto modo, nam virtute legis potest etiã haberi iurisdictio delegata. vt cōstat de iurisdictione Inquisitorum, & ex toto titulo de officio deleg. Oportet ergo quòd talis iurisdictio conueniat ratione officij, vel dignitatis de iure aliquo, vel consuetudine. Quod significarunt Innocentius, & Panormitanus in cap. 1. 2. & 3. de officio Ordinarij, & satis expressè colligitur. ex l. 1. ff. de Offic. eius, cui mand. est iurisd. Et ita probata est maior propositio tota, de qua plura etiam dixi in tom. 4. & 5. 3. p. Quòd autẽ hoc modo iurisdictionem habeant hi prælati religionū, quæ erat minor propositio rationis factæ, per se est euidens, nam habẽt officium pastorale Ecclesiæ approbatione institutum, cui tam intrinseca videtur

Glos. Panor. Syluest.

videtur iurisdictio, vt sine illa vix possit intelligi, A vel saltem non possit moraliter executioni mãdari, declaratum est. Ac denique partim iure communi, vt infrà videbimus, partim iure proprio singularum religionum per Pontificia diplomata; partim consuetudine satis confirmata est hæc iurisdictio, vt latè Nauar. Comment. 2. de Regularib. n. 63. & sequentib. & Comment. 3. n. 40. & sequentib. Hìc verò occurrebant speciales quæstiones, an Visitatores religionum habeant ordinariam, vel delegatam iurisdictionem: item de Commissariis: item de Præsidentibus Capitulo generali, iuxta c. *in singulis*. de statu monachor. vbi hæc, & similia à Doctoribus tractantur. Sed in eis immorari nolo, quia vel non sunt magni momenti, vel non habent generalem doctrinam pro omnibus religionibus, sed iuxta vniuscuiusque statuta, aut mores definienda sunt.

Nauar.

9. Tertiò dicendum est, hanc iurisdictionem in Prælatis religionum esse quasi Episcopalem. ita loquuntur omnes authores in Clement. 1. de rebus Eccles. non alien. verb. *Proprij*, & sumitur ex cap. *Abbates*. de priuileg. in 6. ibi, *In quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent*, vbi glossa notat vocare *quasi Episcopalem*, quia non se extendit ad actus, ad quos potestas ordinis seu consecratio Episcoporum necessaria est. Sed hoc maiori explicatione indiget, quia in illa particula diminuens, *quasi*, non æquè in omnibus his Prælatis diminuit, vt mox dicemus. Aduertẽdum est autem textum illum loqui de Abbatibus, qui tantum sũt superiores Conuentuales: ex quo colligitur, idem dicendum esse de cæteris.

Tertia assertio pro tertia conuenientia.

10. Dicunt autem aliqui, hoc argumentum rectè conuincere de aliis Prælatis superioribus ordinũ Mendicantium, vt sunt Generales, & Prouinciales, non tamen esse idem de Cõuentualibus Prelatis earundem religionum, vt sunt Guardiani, Priores, &c. quia hi sunt inferiores Prælati, qui comparantur ad Prouinciales, sicut Archidiaconi, vel Archipresbyteri ad Episcopum: hi autem Prælati minores non habent iure communi Episcopalem iurisdictionem, nam solùm de quibusdam minoribus possunt per se iudicare, maiora verò ad Episcopũ perferre debent, vt constat ex toto tit. de officio Archidiaconi, & Archipresbyteri, cum ibi adnotatis. Ita ergo Prælati Conuentuales saltem religionum Mendicantium, iure communi non habebunt iurisdictionem quasi Episcopalem, sed inferiorem quasi Archidiaconi, vel Archipresbyteri.

Obiectio contra citatum textũ pro assertione quantum ad mẽdicantes.

Dico tamen iure communi nullam differentiam ostendi posse inter Abbates, vel Priores Monachales, & Guardianos, Priores, & alios Prælatos Conuentuales Mendicantium: nihil enim de his posterioribus Prælatis iure communi circa hoc inuenimus dispositum. Et quanuis illa analogia Archipresbyteri, & Episcopi in aliquo similis sit, non tamen in omnibus, vt statim dicemus, & ideo ex illo nõ potest sufficiens argumentum sumi. Eò vel maximè, quòd si consideremus statum, & modum regiminis, quem nunc habent monachales religiones, etiam in eis Abbates particulares possunt comparari ad Generalem, sicut Archidiaconi ad Episcopum. Si autem loquamur secundùm ius antiquum, non possumus secundùm illud, discrimẽ constituere in religionibus Mendicantibus, cùm nondum essent institutæ; sed potiùs cum proportione esset de illis loquendum.

Diluitur.

11. Dices, hinc potiùs colligi ex iure communi nõ posse probari aliquẽ infirmũ Prælatũ religionis, etiamsi Abbas benedictus sit, habere iurisdictionẽ quasi Episcopalem, si proprium superiorem Prælatum habet in eadẽ religione. Iura enim antiqua ideo tribuunt Abbatibus iurisdictionem quasi Episcopalem, quia tunc simul Abbates erant quasi supremi, & Generalem superiorẽ nõ habebãt. Vnde in c. *nullam*. 18. q. 2. ait Pelagius Papa, *Ad Abbatẽ potestas tota pertinere cõuenit*; quia nimirum eo tempore vnusquisque Abbas habebat totam curã sui monasterij, nec recognoscebat Generalẽ superiorẽ. Quanquam (vt verum fatear) incertum mihi est, an hic textus loquatur de propria iurisdictione spirituali, vel de sola potestate dominatiua, per quam cõpetit etiam Prælato administratio totius monasterij quoad spiritualia, & tẽporalia etiam præuia propria iurisdictione spirituali. Quòd enim hoc B sufficiat ad verificanda verba illius textus, ex eo colligi potest, quod iuxta communem expositionẽ Doctorum dispositio illa etiam ad Abbatissas ampliatur, vt ibi notat Nauar. comment. 3. de regularib. n. 4. qui multa adducit ex regula Augustini ad confirmandã decisionem illius textus, quæ planè intelliguntur de Præposito, qui tunc iurisdictionẽ nõ habebat, sed potestatem dominatiuam, vt suprà notaui: cúmque Pelagius Pontifex nõ multo post Augustinum sederit, & ferè eodem quo S. Benedictus floruit tempore, incertum est, an propria iurisdictio spiritualis iam tunc esset Abbatibus cõcessa, maximè cùm nõ constet vel Benedictũ ipsũ, vel Abbates illius temporis fuisse clericos. Communiter tamen extenditur hic textus ad potestatẽ C iurisdictionis spiritualis, quod non est facilè negandum, quia etiam ostendi non potest illam tunc non habuisse, & iura indifferenter loquuntur, meliúsque, & propriùs illa posita procedunt.

Altera obiectio per oppositum extremum,

fundata in verbis Pelagij Papæ.

Prædicta verba Pelagij non satis important sensum in obiectione intentum.

Nauar.

Veruntamen hæc obiectio nihil obstat, nam Abbates illi, de quibus iura canonica dicunt habere quasi Episcopalẽ iurisdictionẽ, subditi erant Episcopis, vt eadẽ iura testantur; erãt ergo illis inferiores nõ solùm dignitate, sed etiam iurisdictione, subordinatione, ac depẽdentia: ergo comparabantur ad illos sicut nunc ad suum Generalem, vel Prouincialem: ergo hæc subordinatio non obstat quominùs nunc etiam dicãtur habere iurisdictionem quasi Episcopalem. Nec iura antiqua fundãtur in hoc, quòd illi Abbates erant tũc supremi in D sua religione, hoc enim parum referret, si potestas eorum adeò esset limitata, vt ad nullos actus Episcopalis iurisdictionis se extenderet: quod esse posset, etiamsi intra eandem religionem Superiorem haberent, nam subiectio ad Episcopos sufficeret. Imò nec ex cit. c. *nullam*. etiamsi de potestate iurisdictionis intelligatur, satis colligitur illam iurisdictionem tũc fuisse tantam, vt quasi Episcopalis dici posset: nam verba illa, *Ad Abbatem potestas tota pertinere conuenit*, intelliguntur respectiuè, id est, comparatione facta ad alios monachos, cum quibus ibi fit collatio, vt patet ex illis verbis, *Quia nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cœperit subiacere*. Sic ergo dicitur tota potestas E esse in Abbate, quia tota, quãta est, in illo solo est, & semel collata, iam nõ pendet à subditis; quanta autẽ sit, ibi nõ explicatur, sed solũ dicitur, *vniuersa quæ vel ad diuini cultus reuerentiã, vel ad vtilitatẽ monasterij pertinẽt, Abbatis sollicitudo debet adimplere*. Ad hæc autẽ duo sufficere posset iurisdictio inferioris Prælati, vt Archipresbyteri, &c. Igitur quod iurisdictio Abbatis sit quasi Episcopalis, non tam iure antiquo, quàm nouo citato ex lib. 6. sufficienter probatur: ergo illis quoad hoc æquiparantur alij Prelati Cõuentuales religionũ, Mẽdicantiũ, non resistẽte saltẽ iure cõmuni, imò aliquo modo adiuuante saltẽ per similitudinem rationis. Nã reuera nulli eorum habent ex iure communi, sed ex pro- 12.

Admisso tamen eo sensu adhuc obiectio soluitur.

priis priuilegiis, & quasi speciali iure: nec in dicto cap. *Abbates*. illis confertur hæc potestas, sed collata supponitur, vtique per priuilegia: constat autem locales Prælatos Mendicantium per priuilegia sua huiusmodi potestatem habere, vt ex infrà tractandis à cap. 8. latiùs patebit, declarando in particulari actus, ad quos habent potestatem.

13. Accedit tandem ratio pro assert.

Ratione tandem probatur, declarando vocem illam, *quasi Episcopalē*. Dupliciter enim potest aliqua iurisdictio dici Episcopalis. Vno modo ratione subiecti, scilicet, quia est iurisdictio per se debita muneri Episcopali, & quasi iure suo postulās personam consecratam in Episcopum tanquam proprium subiectū suum. Alio modo potest iurisdictio dici Episcopalis ratione actuum, quia scilicet extēditur ad actus, qui communi & ordinario iure sunt proprij iurisdictionis Episcoporū. Sunt enim quidam actus spiritualis iurisdictionis, per se conuenientes Episcopis, aliis autē non nisi quatenus aliquid participant de iurisdictione eorum. Iurisdictio ergo Prælatorum religionis, Episcopalis nominatur, quia reuera se extendit ad actus iurisdictionis Episcopalis circa subdictos taliū Prælatorum. Huiusmodi enim actus sunt, excōmunicatio, aut suspensio, maximè si fiant iurisdictione ordinaria: item absolutio ab eisdem censuris, præsertim ab homine latis: item absolutio à casibus & censuris reseruatis, præsertim Papæ, in aliquibus euentibus: item dispensatio in votis, in nonnullis irregularitatibus, & similes, quos participant prædicti Prælati religionum: nam licet fortè nō quilibet illorum Prælatorum, quilibet tamen eorum potest plures efficere, & in eis excedunt ordinariā iurisdictionem Archipresbyteri, & Archidiaconi: hi enim licèt possint aliquando excommunicare, non tamē tam generali potestate sicut Prælati religionum, & præterea non possunt dispensare in votis, &c. Hæc ergo ratio satis est, vt iurisdictio horum Prælatorum Episcopalis vocetur, non tamen simpliciter, sed cum diminutione, & ideo additur illa particula *quasi*.

14. Particula *quasi* in assertione duo importat. Primò.

Potest autē dicta particula duo significare. Primum, quòd illa iurisdictio est (vt sic dicam) in alieno subiecto, id est, in non Episcopo: & hoc modo talis diminutio communis est omnibus Prælatis nō Episcopis, & ad illam pertinet quòd nō sufficit in tali persona ad exercēdos omnes actus Episcopales, saltem eos, qui consecrationem Episcopalē requirunt, vt quædam glossa citata num. 9. dicebat, quanuis hoc non semper proueniat ex limitatione iurisdictionis, sed ex defectu potestatis Ordinis. Secundò potest per illam particulam significari diminutio intrinseca (vt ita dicam) ipsius iurisdictionis Episcopalis: quia nimirum in Prælato religionis non se extendit ad omnes actus, etiam puræ iurisdictionis, quos Episcopalis iurisdictio potest elicere. Et hoc modo etiā sumitur illa particula in præsenti, & maximè locum habet in Prælatis conuentualibus, qui iurisdictionem habent magis limitatam, & ideo sine dubio non possunt omnes actus iurisdictionis Episcopalis, vt v.g. dare literas dimissorias ad ordines suscipiendos, & alia, de quibus infrà. In Prouincialibus etiā existimo regulariter etiam habere locum hanc diminutionem, quia non possunt omnia circa suos subditos, quæ possunt Episcopi circa suos, quia aliquid semper est Generalibus reseruatum. De Generalibus autem ipsis dubitari potest, quia plenissimam habent iurisdictionem sub Summo Pontifice: nihilominus etiā in eis inuenietur aliqua diminutio, & saltem hæc nunc occurrit, quòd inter-

Secundò.

A dictum locale ponere non possunt; vt in tomo de censur. disp. 16. sect. 1. num. 2. diximus: item ea, quæ specialiter possunt Episcopi vt delegati Pontificis, non cadunt sub iurisdictionem Prælatorum religionis, etiamsi illa delegatio in iure contineatur, quia solùm fit Episcopis.

Dico quartò. Omnes dicti Prælati religiosorum in hoc conueniunt, quòd habent immediatam iurisdictionem in omnes religiosos sibi subiectos. Conclusio est certa, & communis, & de Prælatis conuentualibus est per se euidens, quia sunt immediati Prælati, habentes iurisdictionem in subditos, vt ostensum est, & inter illos, & subditos nō B mediat alius Prælatus: ergo necesse est vt illorum iurisdictio immediata sit in sibi subiectos, nam ad alios nullo modo extenditur: nam Prælatus inferior non habet iurisdictionem in eos, qui sui Collegij non sunt, argum. l. vlt. C. de iurisdict. omn. iudic. & cap. *cum ab Ecclesiarum*, vbi glossa de Offic. Ordin. De superioribus autem, seu vniuersalioribus Prælatis declaratur assertio ex comparatione ad Episcopum, Archiepiscopum, & Patriarcham: nam Archiepiscopus vt sic non habet immediatam iurisdictionē in omnes subditos suæ prouinciæ, sed vt Episcopus illam habet in sua propria diœcesi; in reliquis verò Episcopatibus suæ prouinciæ non item, sed illam habent proprij Episcopi; C ipse verò solùm mediatè, id est, in casu appellationis, nisi fortè dum visitat, vt alibi dixi tom. de censur. Et eâdem ratione, & cum proportione Patriarcha non habet iurisdictionem immediatam in Archiepiscopatu sui Patriarchatus, sed ad summum mediatam, iuxta iurium dispositionem. Non ergo ita comparantur dicti Prælati religiosorum, sed Prouincialis æquè immediatè potest suam iurisdictionem exercere in quencunque religiosum suæ prouinciæ, sicut proprius Prior ac Rector eius, & Generalis eâdem proportione immediatè comparantur ad omnes, & singulos religiosos suæ religionis.

15. Quarta assertio pro quarta conuenientia. Declaratur quoad Prælatos locales.

Item quoad Prouinciales & Generales.

Sic ergo explicata conclusio sufficienter probatur ex vsu, & institutione omnium religionum, D quæ per huiusmodi Prælatos gubernantur; quæ consuetudo videtur sufficere, vt dicamus hoc esse quasi ius commune, quanuis generale ius Pontificium non inueniatur de hoc scriptum. Vnde si ex speciali instituto in aliqua religione aliud seruetur, illa reputanda est quasi exceptio à iure communi, quæ ad nos non spectat. Ratio verò huius assertionis tota consistit in institutione: congruētia verò institutionis est, quia hic modus iurisdictionis est magis accommodatus statui religioso, tum, vt subditorum saluti, & commodis meliùs & efficaciùs per plures prouideatur: tum vt ordo, & subordinatio perfectiùs obseruetur: nam Locales Prælati tam exactè, & perfectè subditi esse debent E Prouincialibus, & Prouinciales Generali, sicut minimi religiosi suo Prælato. Hæc autem perfecta subiectio esse nō posset, nisi vniuersaliū Prælatorū iurisdictio ad omnes & singulos respectiuè immediatè descēderet. Denique hæc iurisdictio religiosa proportionatur voto obedientiæ, & ad illius complementum, & perfectam executionem quodammodo ordinatur; ideóque sicut votum obedientiæ immediatè obligat ad obediendum omnibus his Prælatis, ita in omnibus illis est iurisdictio immediatè attingens vniuersos subditos. Nec verò ex hac multiplici iurisdictione immediata sequitur aliqua perplexitas, vel cōfusio, quia non est sine ordine, neque est ita multiplex, quia ad vnam reuocetur, vt ex dicendis constabit.

16. Qua authoritate nitatur.

Quibus etiā congruentiis.

In

In quibus eadem Prælatorum genera differant.

17. Quinta assertio pro differentia Prælatorum. Ostenditur prior pars de differentia in amplitudine tũ quoad personas subditas: tũ quoad materiã, quæ potest iuberi.

Dico ergo quintò, huiusmodi Prælatos differre inter se variis modis in huiusmodi iurisdictione, præsertim verò in amplitudine, & dependentia, seu subordinatione. Et primò est clara differentia in amplitudine quasi extẽsiua quoad personas, seu quoad territoriũ, quale in præsenti esse potest. Nã Prælatus infimus solùm in suũ monasteriũ & personas eius, iurisdictionẽ habet: medius seu Prouincialis tantùm in personas seu monasteria suæ prouinciæ: Generalis in omnes personas, & loca religionis iurisdictionem habet; quod ex dictis satis declaratũ est. Secundò potest hæc differẽtia intelligi in amplitudine iurisdictionis quoad materiã, quia nimirum quo vniuersalior est quoad personas, vel loca, eò etiam plures actus exercere potest tam circa personas, quàm circa loca, eo modo, quo capacia sunt. Et in hoc sensu etiam differentia est vera, eius tamen intelligentia, & probatio pendet ex perfecta cognitione potestatis horũ Prælatorũ, quam hîc, & infrà à c.8. trademus: nunc breuiter declaratur exemplis clarioribus. Nam Prouincialis potest exercere actum mutandi religiosum ab vna domo in aliam, quod Prior facere non potest: & Generalis ab vna prouincia in aliam, quod Prouincialis non potest. Circa domum etiam, vel bona monasterij multa fieri possunt cum licentia Prouincialis, quæ sine illa non possent, vt graue aliquid, & difficile inchoare, contractus, præsertim alienationes bonorum, conficere: & aliquando in his Generalis consensus necessarius est, de quo nõ possumus certam regulam in particulari tradere, quia iuxta varia instituta, & consuetudines religionum est in hoc magna diuersitas: generalis verò doctrina quòd hæc differentia aliquo modo in omnibus inueniatur, sine exceptione vera est.

Varia exempla vtriusque amplitudinis.

18. Eiusdem prioris partis ratio.

Cuius ratio, seu congruentia est, quia sicut hæ prælationes distinguũtur quasi in obiectis; ita per se primò intendunt diuersos fines: nam potestas infimi Prælati respicit per se primò cõmune bonũ suæ domus; Prælati medij suæ prouinciæ; Prælati supremi totius religionis: nam hæc fuit moralis necessitas multiplicãdi has prælationes; ad hos autem fines diuersa media accommodata sunt, & quò bonum intentum est vniuersalius, eò etiam postulat plura, & vniuersaliora media; & personæ ipsæ secũdùm plures respectus subiiciuntur Prælato vniuersali, quàm particulari, id est, non solùm vt sunt partes domus, sed etiam vt sunt membra prouinciæ, vel etiam totius religionis, cuius vniuersalibus commodis inseruire debet. Atquè etiã è conuerso quatenus hæc prælatio ad bonum singulorum religiosorum ordinatur, propter hunc etiam finẽ necessaria fuit hæc multiplex potestas, vt bona communia religionis possent conuenienter ad maius commodum singulorum applicari, quantum expediat, & fieri possit sine incommodo cõmunis boni. Denique, quia ratio postulat, vt ad grauiores actus, & maiora negotia grauior etiam seu maior potestas requiratur, vt cum grauiori etiã consilio fiant; potestas autem quo vniuersalior, eò est grauior; & ideo amplior etiam est in actibus, & effectibus suis. Vnde colligitur has iurisdictiones ita inter se comparari, quòd quidquid potest inferior, potest superior, ob quartam conuenientiam suprà declaratam: è conuerso autem non quidquid potest superior, potest inferior, ob differentiam proximè traditam.

A Alio modo dicebamus differre has iurisdictiones in dependentia, quæ primò considerari potest in origine, seu in esse: nam inferiores Prælati ducere solent originem aliquo modo à superioribus, nõ verò è contrario, vt Prouincialis à Generali, nõ verò è conuerso; & Rector à Prouinciali, & non è contrario: sicut causa particularis manat ab vniuersali, & non è cõuerso. Dixi autem *aliquo modo*, quia in hoc potest esse varietas iuxta varia instituta religionis: aliquando enim superior Prælatus omninò cõfert iurisdictionem inferiori; aliquãdo verò solùm cõfirmat, vel illam ratam habet: nulla enim ratio cogit, vt determinatè aliquis modus ex his necessarius sit; tamen quòd aliquo modo crea- B tio inferioris Prælati pendeat à superiore, per sese est valdè cõsentaneum rationi, & ad debitam subordinationem necessariũ, & vt Prælatus superior possit integrè suo muneri satisfacere, cũ ad ipsum magis pertineat cura subditorum, quàm ad quẽlibet inferiorem Prælatum sibi subordinatum. In quo etiam considerandum est quando vnus Prælatus inferior, v.g. Conuentualis habet plures Superiores, necessariũ quidem esse, vt in origine, seu receptione suæ prælationis pẽdeat à supremo Prælato vel formaliter, si ab illo confirmandus, vel instituendus sit, vel radicaliter, in quantum pendet à Prælato medio, v.g. Prouinciali, qui ab alio supe- C riore, seu supremo suam potestatem accepit: nam perfecta subordinatio hanc reductionem vsque ad supremum Prælatum requirit. At verò è cõtrario necessarium non est, vt infimus pendeat à medio; nam interdum potest immediatè à solo supremo creari, vel confirmari: neque hoc repugnat debito ordini, tum quia etiam supremus Prælatus est immediatus superior, vt num. 15. ostendimus: tum etiam, quia Prælatus medius tenetur consentire ordinationi supremi, vel maioris Prælati. Vterque ergo modus inueniri potest in religionibus, & de facto inuenitur, vt constabit varia earum instituta consideranti, & infrà in speciali aliquid attingemus de Societate in tractatu 3. lib. 10. cap. 3.

19. Ostenditur posterior pars assertionis de depẽdentia. Vnus modus dependentiæ quoad fieri bipartitus.

Pars posterior.

D Sed obiiciet aliquis cõtra posteriorem partem. Nam Prouinciales, vel Abbates creant Generalem in Capitulo, & sæpè etiam Priores, aut Guardiani Prouincialem: ergo etiam superior prælatio ducit originem ab inferiori; est ergo hæc dependentia mutua, potéstque esse sine inconuenienti, quia est respectu diuersorum. Respondeo, Prouinciales eligentes Generalem, non eligere illũ vt Prouinciales sunt sed vt electores, quę duo munia sunt formaliter diuersa, nam actus eligendi per se nõ pertinet ad iurisdictionem Prouincialis, vnde à multis participatur; qui Prouinciales non sunt: & è conuerso posset alius modus electionis institui, in qua Prouinciales, vel Abbates suffragium non E haberent: igitur superior Prælatus nunquam pendet ab inferiori formaliter tanquam à Prælato; è contrario autem inferior pendet hoc modo à superiore, & ita intelligitur differentia posita. Qualis sit autem dependentia illa, quam habet Prælatus, qui per electionem creatur, à suis electoribus, in sequenti sectione declarabitur.

20. Obiectio contra proximam hãc partem.

Diluitur.

Secundò intelligitur hæc dependentia in operari, quia nimirum Prælatus superior non pendet in suis actibus ab inferiori; inferior autem pendet aliquo modo à superiori. Vtrumque enim constat ex vsu. Et ratio prioris partis est, quia superior nec pendet ab inferiori tanquam à causa intermedia, cum possit sine illo operari, sicut ostensum est, nec pendet vt à causa dante virtutem operandi, vt proximè etiam dictum est:

21. Alter modus dependentiæ quoad operari. Ratio prioris partis.

Inſtantiæ occurritur.

eſt: nullo ergo modo per ſe pendet. Dices, in naturalibus ſæpè cauſa vniuerſalis pendet à particulari in agendo, ſaltē lato modo, id eſt, vt ſine illa nō poſſit effectum producere, vt ſol non poteſt generare hominem ſine homine. Reſpondeo, id habere locum in cauſis vniuerſalibus imperfectis, quæ ſolùm mediatè, & quaſi partialiter poſſunt cōcurrere, per ſeſe autē non ſufficiunt. Cauſa autem vniuerſalis perfecta per ſeſe ſufficit abſolutè ad effectum; qualis eſt Deus, & ideo ſimpliciter nō pēdet à cauſa proxima, ſed ſolùm ex ſuppoſitione, quòd nolit abſolutè efficere effectum, ſed dando tantùm neceſſarium concurſum cauſæ ſecūdæ: tunc enim, licèt non ſit propria dependentia, eſt nihilominus neceſſitas influxus cauſæ ſecundæ. In præſenti autem dictum eſt, vniuerſalem Prelatum eſſe ita perfectum, vt poſſit etiā immediatè operari, ſi velit; & ideo abſolutè non indiget concurſu, vel conſenſu inferioris Prælati, ſed ſolet hic eſſe neceſſarius ex quadam vrbanitate ſuperioris Prælati; & moraliter, ac regulariter loquendo, ad bonum pacis, & ordinis, & melioris gubernationis conueniens eſt; abſolutè autem poteſtas eſt in ſuperiore Prælato, & interdum expedit illa vti, vel in defenſione innocentis ſubditi, vel ad conſolandum afflictum, vel propter alios ſimiles fines.

22. Ratio poſterioris.

Ratio alterius partis eſt, quia cauſa particularis pendet ab vniuerſali in ſuis actionibus: nam quale eſt eſſe, tale eſt & operari. Hæc autem depēdentia non eſt intelligenda cū rigore phyſico de influxu immediato, & per ſe, ſed moraliter in primis mediatè, quatenus poteſtas inferioris pēdet à ſuperiore, vt dictum eſt: deinde aliquo modo immediatè, ſaltem vt à cauſa non impediente, cùm poſſit. Quamuis enim neceſſe non ſit, vt ſuperior Prælatus actu confirmet, vel ordinet quæ inferior præcipit; tamen neceſſarium ſaltem eſt vt nō contradicat, nam volūtas inferioris Prælati nō poteſt eſſe efficax contra voluntatē ſui ſuperioris. Atque hinc ſequitur alius modus huius dependentiæ, qui in hoc virtute cōtinetur, ſcilicet, quod maior Prelatus poteſt coarctare iuriſdictionem inferioris, non tamen è conuerſo. Hoc poſterius per ſe notū eſt, & colligitur à paritate rationis ex cap. *nullam*, 18. q. 2. Prius autem multipliciter etiā ſequitur ex dictis. Primò, quia inferior Prælatus pendet in ſuo eſſe à ſuperiore; ergo in iuriſdictione; ergo in quātitate ſeu amplitudine iuriſdictionis. Secūdò, quia inferior Prælatus eſt ſubditus ſuperiori: ergo ſi ſuperior præcipiat, vt in hac, vel illa re non ſe intromittat, tenetur illi obedire, ſupponendo, nullam turpitudinem in eo præcepto includi: hoc igitur modo etiā poteſt limitare poteſtatem eius. Tertiò, quia Prælatus vniuerſalis poteſt immediatè præcipere omnibus ſubditis: ergo poteſt eis prohibere, ne in hac re, vel illa pareant inferioribus Prælatis: ergo hoc etiam modo limitabit facultatem illorum, quia eius potētia, & voluntas efficacior eſt. Denique hoc modo poteſt ſupremus Prelatus preſeruare ſibi abſolutionem à tali culpa iudicium in tali cauſa, vel talem diſpēſationem, aut etiam ſubiectionem talis perſonæ, & ſimilia: & idē ſuo modo poteſt Prælatus medius circa infimum.

Tertius modus dependentiæ quoad reſtringendam iuriſdictionē.

23. Prælatus maior reſtringens iuriſdictionem minoris ſine cauſa peccat.

Statim verò occurrit inquirendū, an hęc reſtrictio requirat iuſtā cauſā, vel poſſit pro ſolo arbitrio maioris Prælati fieri. Reſpondetur breuiter primò, ſi loquamur de his, quæ cōueniūt vnicuique Prælato ex vi ſui muneris, atque adeò de poteſtate ac iure ordinario, quoad hęc nō poſſe reſtrictionem fieri licitè ſine iuſta cauſa. ita docent cōmuniter Doctores in ſimili, tractādo de caſuū reA ſeruatione, vt in 4. tom. de Pœnitentia notauimus. eſt autem hìc eadē ratio, tū quia vnuſquiſque Prælatus habet aliquod ius in re, quoad iuriſdictionē ſuam ordinariā; non ergo poteſt licitè illo priuari ſine cauſa: tum etiā, quia vel illa eſt pœna illata ſine culpa, & ſic illicitè; vel eſt peruerſio, aut immutatio ordinis, de ſe inſtituti, ad bonum cōmune, & cōſequēter eſt prēter regulā, quę omnia ſine cauſa facta, ſunt illicita: tum denique, quia ex huiuſmodi iniuſtis reſtrictionibus multum poteſt perturbari pax, & oriri ſcandala. Vnde ad minimū cenſeo hoc eſſe contra charitatem, & iuſtitiam legalē, & non eſt improbabile etiam eſſe cōtra commutatiuam: quanuis hoc ſit magis incertum, quia in his reliB gioſis non videtur eſſe tam proprium dominium circa hæc iura, vel officia.

Vnde, his nō obſtātibus, cenſeo ſecundò reſtrictionem hanc validā eſſe, etiamſi abſque cauſa fiat, ſicut etiā de reſeruatione caſuum probabilior ſententia fert. Cuius ratio eſt, quia volūtas ſuperioris Prælati, abſolutè loquēdo, potētior eſt, & nulla eſt lex poſitiua, quæ huiuſmodi factum irritet, neque ex ſola natura rei poteſt cenſeri nulla, quia *multa illicitè fiunt, quæ facta tenent*, inter quæ videtur hoc computandum, quia nullam habet ſpecialē rationē nullitatis, cùm defectus magis ſit in modo, quā in ſubſtantia, cúmque magis interueniat ibi iniuſtitia legalis, quàm cōmutatiua. Vnde confirmatur, C quia in his actibus maior ratio habenda eſt boni communis, quàm priuatæ iniuriæ; ad bonum autē cōmune expedit, vt talis reſtrictio timeatur, & ſeruetur, etiamſi iniuſta appareat ex defectu cauſæ: & ideo facta tenet, ac valida eſt. Dico autem, *ex defectu cauſæ*, quia ſi aliunde contineret intolerabilem errorem contra bonos mores, clarè, & euidenter nulla eſt. Tertiò verò addendum eſt, ſi quæ ſunt conceſſa inferiori Prelato, vltra ius ordinariū per delegationem ſuperioris, & licitè, & validè reuocari ab eodē Superiore, vel ab æquali, ſcilicet ſucceſſore, vel etiā ab alio vtrique ſuperiore, pro ſola voluntate, ſine ſpeciali cauſa: & tūc ceſſant omnes rationes ſuprà factæ, quia delegatio eſt quædam gratia, & fauor: quanquam in hoc etiam cauenda D ſunt incommoda, quæ per accidens ſequi poſſunt, vel contra commune bonum, vel contra pacem, & charitatem ſingulorum: maximè, ſi acceptio aliqua perſonarum miſceri videatur.

24. Validè tamē reſtringit, niſi reſtrictio ſit contra bonos mores.

Delegata iuriſdictio licitè reſtringi poteſt ſine cauſa; per ſe loquendo.

Tandē inquiri hìc poteſt, an hæc dependentia ſit etiam in conſeruari: quod eſt quærere, an ſupremus Prælatus poſſit quenlibet ſibi inferiorem ſuo officio priuare; & eadem quæſtio eſt de Prælato medio reſpectu ſibi ſubiecti. Sunt autē duo certa. Vnum eſt, ſine legitima cauſa non poſſe licitè, vt à fortiori ex dictis conſtat. Intelligendum autem id eſt quando prælatio vel perpetua eſt, vel pro definito tempore datur, ſi intra illud auferatur, quia tunc procedunt fortiùs rationes in ſuperiori pūE cto factæ. Si autem tempus non eſſet definitū, nec poſitiuè perpetuum, ſed indefinitè daretur ad arbitrium Superioris; tunc per ſe nō eſſet illicitum, nam ceſſat etiam omnis ratio iuſtitiæ, dummodo nihil nouum fiat contra conſuetudinem, quòd meritò poſſet perturbationem aliquam, vel infamiā generare. Secūdò eſt certū, ex iuſta cauſa poſſe hoc & licitè, & validè fieri, quia iuriſdictio nō deeſt, & ad licitum vſum ſufficit iuſta, & proportionata cauſa. Quod ita explicatur: nā hæc cauſa generatim loquēdo duplex eſſe poteſt. Vna eſt culpa ſufficiēs ipſius prælati: nā iuſtè poteſt à ſuo ſuperiore puniri; ſed priuatio officij poteſt eſſe iuſta pœna. ergo. Alia eſt, ratio aliqua vrgēs maioris boni cōmunis: nam

25. An Prælatus maior poſſit inferiorem amouere.

Primum pronuntiatū certum.

Secundum pronuntiatū certum.

nam hæc munera non ad priuatum commodum prælatorum, sed ad bonum commune religionis ordinantur: cura autem huius boni communis, & iurisdictio ad illud tuendum proportionata, maximè pertinet ad supremos, & vniuersales prælatos, vt suprà declaraui: ergo in eo casu, & ex parte eorum est sufficiens potestas, & ex parte causæ sufficiens ratio, vt talis mutatio sanctè fiat.

26. Tertium pronuntiatū incertum, sed probabile.

Tertium autem incertū est, scilicet, an talis priuatio sine iusta causa facta, valida sit. Omissis autē rationibus dubitandi, quæ vtrinque facilè excogitari possunt, censeo illam esse validam, per se spectata hierarchica subordinatione harum potestatum, propter rationes factas in superiori puncto: nam eadem ratio est totius, & partis in his, quæ similia sunt. Si ergo restrictio sine causa facta valida est, cùm tamen sit diminutio seu ablatio partis iurisdictionis, etiā totius ablatio valida erit. Hoc autem, & reliqua quæ in hoc capite diximus, intelligenda sunt, & supponendo in his prælatis perfectam, & monarchicam iurisdictionem, & tollendo impedimenta, seu restrictiones, quæ per legem, vel superiorem potestatem factæ esse possunt.

Vna limitatio pro doctrina totius capitis.

Primum ideo aduerto, quia in multis religionibus etiamsi Generales, vel Prouinciales habeant, regimen non est simpliciter monarchicum, præsertim in rebus grauioribus, in quibus Generalis, vel Prouincialis nihil validè potest statuere sine concursu suorum *Definitorum*, aut quouis alio nomine vocentur, qui definitiuum suffragium in huiusmodi negotiis habent. Igitur quoad hoc non possumus regulam generalem statuere, sed spectāda est consuetudo, vel institutio vniuscuiusque religionis, & iuxta modum eius applicare quæ hactenus diximus.

Altera limitatio.

Eâdémque ratione addita est altera limitatio: nam hæc potestas siue cōferatur immediatè à Sūmo Pontifice, siue mediante religione, & generali Capitulo eius, vel per supremum Superiorem ad medios descendat, sæpè non datur absolutè, saltem quoad plures actus ex dictis, sed cum restrictione & obligatione seruandi talē formam aut modum, vel cum aliqua dependentia ab ipso concedente, aut simili alio modo; & tunc facultas non excedit concessionem: ideóque etiam quoad hanc partem consulenda sunt priuilegia, & statuta religionum; vt secundū ea limitentur omnia, quæ diximus: nam illa procedunt per se, & quantum est ex iure communi, & ex natura & modo talium iurisdictionum; non est tamen dubium, quin iura specialia possint multa addere, quæ hîc à nobis non possunt considerari, sed ad singulas religiones id non pertinebit.

CAPVT III.

De Electione supremi Prælati in Religione: deque conditionibus ex parte ipsius requisitis vt legitimè eligatur.

1. Excludūtur ab hoc capite hæreditaria successio & nominatio.

DVobus modis potest Magistratus aliquis creari, scilicet, vel per electionem, vel per voluntatem alicuius Principis, seu Prælati superioris: omitto enim hæreditariam successionē, quæ in præsenti materia, & in vniuersum in spirituali potestate locum non habet: omitto etiam modum succedendi per nominationem Prælati decedentis, seu finientis tempus suum, deligentis sibi successorem: quia licèt hic modus intrinsecam malitiam, aut aliam repugnantiam absolutè non inuoluat, in Ecclesia tamen in nullo genere propriæ successionis, ac prælationis vsu receptus est; ne prælatio Ecclesiastica quasi testamento legari seu relinqui videretur, & ad vitanda pericula, quæ esse possent, si vnusquisque iuxta suam propriam affectionē successorem sibi posset eligere: & ideo hoc est sacris canonibus vetitum, vt dixit Gratianus in §. *his omnibus*. 8. q. 1. post nonnulla decreta, quæ de hoc adduxerat, & in simili nonnihil in tomo de fide disp. 10. sect. 4. retuli. Dixi autem, hoc non admitti in propriam successionem prælationis, quia nominare aliquem Vicarium, qui præsit interim dum fit electio proprij prelati, non ita repugnaret, quia neque habet prædicta incommoda, nec per canones est prohibitum. Vnde in nostra Societate 8. p. Constit. c. 1. conceditur Generali, vt possit Vicarium nominare, qui statim post mortē eius debeat Societatem congregare, atque illi præesse, donec Præpositus Generalis eligatur: quanquam neque S. Ignatius ipse, neque aliquis eius successor vsque ad hæc tempora, in quibus scribimus, ea facultate vti voluerit. Itaque solùm supersunt duo modi suprà dicti, quibus Prælati religionis creari possunt. Apud Ribaden. li. 4. vitæ S. Ignat. cap. penult.

2. Prima assertio, Generalem per electionem creari.

Vt ergo à supremo capite incipiamus, dicendū est principaliter Prælatum supremum & generalem vniuscuiusque religionis per legitimam electionem creandum esse. Hoc probat vsus, & institutio omnium religionum, & est consentaneū iuri canonico, vt statim dicam. Ratio autē est, quia hic Prælatus non habet intra religionem alium superiorem, à quo institui possit: ergo nō superest alius modus nisi per electionem.

Instantia contra probationem remouetur.

Dices habere hos prelatos Summum Pōtificem superiorem, à quo possent institui, sicut ab eo creantur Episcopi. Respōdetur, potuisse quidem Pontificem Summum hoc sibi reseruare, & hac lege, & modo vnamquanque religionem instituere, & approbare; noluisse tamē, vt suauiùs, & commodiùs religionibus prouideret, vt nimirum ipsa religio in pastore sibi eligendo consentiret; & vt ipse etiam electus à suismet futuris subditis publicum haberet suæ sufficiētiæ, & dignitatis testimonium, & ita cū maiori amore, & fiducia à tota religione susciperetur. Simili enim ratione noluerunt Summi Pontifices sibi successores nominare, sed electionem Ecclesiæ committere, vt videre licet in Turrecremata lib. 2. Summæ, c. 51. & in citato loco tomi de fide. Atque hoc rectè confirmant iura, quæ disponunt, vt Abbas per electionem monachorum creetur: illi enim Abbates, vt suprà cap. præced. num. 11. tetigi, erant tunc in sua religione supremi, quanuis Episcopis essent subiecti, & ideo non poterant à religiosis creari, nisi per electionem; potuissent tamen si Ecclesia vellet à solis Episcopis, vel Pōtificibus prouideri: illud tamen nunquam factum est, nec iudicatum expediens, propter rationes paulò antè adductas. Et ob easdem nunc in religiosis monialiū, quæ subsunt Episcopis, Abbatissæ per electionem monialium creantur, & non constituuntur à solis Episcopis. Denique in regulis singularum religionum hoc disponitur, vt videre licet in regula S. Francisci, cap. 8. & in 8. p. Constitut. Societatis, cap. 1. & 2. &c. Turrecrem.

3. Obiectio contra assertionem.

Dices, Quomodo potuit hæc dignitas Præpositi Generalis in vnaquaque religione incipere per electionem, cùm electio supponat religionem ipsam constitutam, cùm debeat à religiosis fieri, vt dicemus; religio autem supponat aliquem Prælatum, cui omnes possint obedientiam promittere.

Prima responsio.

Respondeo primò, necessarium non esse vt conclusio intelligatur de primo initio ac funda-

fundatione religionis, nec de nouo quòd tunc inceperit gubernare: nunc enim præcipuè agimus de ordinario regimine religionum, postquam institutæ, & fundatæ sunt. Deinde dicitur generalis prælati electionem aliis modis potuisse in religionibus incipere. Primò, vt præcesserit religio, & regimen eius sine vno supremo capite, vel gubernatore, postea verò singula monasteria inter se consenserint de vno communi prælato eligendo: nec repugnat religionem præexistere sine huiusmodi prælato, vt de religione S. Benedicti, & de antiquis monachis suprà coniectauimus.

4. Altera responsio. Secundò, potest à principio institui religio cum hac lege, vt nullũ habeat prælatum, vt de religione S. Francisci constat ex Regula eius, cap. 1. & 8. & idem est de religione Prædicatorum, & de Societate. Modus autem cõstituendi primum Generalem esse potuit vel per designationem Summi Pontificis, quod ita fuisse in religione S. Francisci colligi potest ex cap. 1. Regulæ eius, vbi Franciscus ipsæ soli Papæ promittit obedientiam; de aliis autem dicitur, *Tenentur obedire Francisco, & successoribus eius*; vel etiam potest talis creatio fieri per liberum consensum omnium, qui in principio aggregati fuerunt fundatori religionis, illi obedientiã promittendo, etiam ante approbationem Apostolicam: nam licèt eo tempore ille non esset verus Prælatus sicut illa non erat vera religio; tamẽ adueniente approbatione, per quam Pontifex cõfirmat quod prius factum est, & acceptat sua vota tanquam solennia, confértque participationẽ suæ iurisdictionis illi religioni in indiuiduo prout in talibus personis inchoata, incipit ille esse verus prælatus generalis ordinis. Et fortasse etiam ita factum est in religione S. Francisci, & S. Dominici. Alio item modo potest primus Generalis fieri per propriam electionem, & post religionem iam verè institutam, & confirmatam, provt in nostra Societate contigit: anno enim 1540. confirmata est à Paulo III. sequenti verò anno P. N. S. Ignatius in Generalem electus est. postea verò tam ipse Ignatius, quàm socij eius solennem professionẽ emiserunt; in qua etiam notari potest quod Ignatius ipse Summo Pontifici tantùm, reliqui verò ipsi etiam Ignatio perpetuam obedientiam promiserunt. Rursus obseruare licet, priùs fuisse Societatẽ veram religionem, quàm in ea esset facta solennis professio; imò priusquã essent vota aliqua, authoritate Pontificia in ea recepta, quia iam erat approbata, & erat in ea potestas emittendi talia vota, quæ primùm facta fuere ab ipso Ignatio, & illa ex vi prioris approbationis ipso iure fuerunt acceptata per Apostolicam Sedem: reliqua verò mediante ipso Ignatio admissa fuere. Denique notare licet in ea electione, personas illas priùs fuisse eligentes, & electam, quàm essent veri religiosi, quòd nondum votum obedientiæ emisissent: quãuis enim prius illud esse decreuissent ex lib. 2. vitę Ignatij. c. 13. nondum tamen illud executioni mandauerant, quod quomodo esse possit, paulò pòst declarabimus.

Lib. 2. vitæ S. Ign. c. vlt. & lib. 3. c. 1. apud Ribad.

De conditionibus ad electionem alicuius in Prælatum religionis, præcipuè Generalem.

5. Quoniam verò in cõclusione dictũ est, id quod etiam de se est manifestum, electionẽ hanc debere esse legitimam, nam à lege præcipuè vigorẽ habet: ideo explicandum nobis superest quid requiratur vt hæc electio legitima sit. Possunt autem ad tria capita reduci huiusmodi requisita, nimirũ ad personam electam, seu eligendam; electores, & formã, seu modum electionis. Primum horum in præsẽti capite expediemus, duo reliqua in duobus sequẽtibus. In persona ergo eligenda duo desiderantur, scilicet capacitas & dignitas. Circa capacitatem igitur sciendum est, ex natura rei, vel ex solo diuino iure nullam conditionem specialem ad hãc capacitatẽ requiri præter generales, vt quòd sit persona humana, ratione vtens, & apta aliquo modo ad hoc regimen suscipiendum, hæc enim in omni electione humana necessaria sũt: præter hęc verò ex vi solius rationis naturalis nihil amplius cum fundamento addi potest. Quatenus verò electio hæc in fide suo modo fundatur, & ad supernaturalẽ finẽ ordinatur, rectè colligitur ex discursu etiã connaturali fidei, & gratiæ, ad hanc capacitatem necessariam esse fidem, seu fidei professionem in persona eligenda, quia aliàs nõ potest esse apta ad huiusmodi regimen. Vnde etiam necessarium est quòd sit persona baptizata, ex generali principio alibi latè tractato t. 4. & 5. in 3. p. quòd *sine charactere baptismali nullus est capax spiritualis iurisdictionis.* Quòd verò ex diuino iure positiuo, nihil amplius hîc requiratur, ex dicendis constabit.

Quæ conditiones iure naturali requirantur.

6. Ius Ecclesiasticum triplex. Superest ergo vt de iure Ecclesiastico videamus an in eligendo aliquid amplius requiratur, vt nõ solùm capax, sed etiam dignus censeatur: Hoc autem ius triplex distingui potest, speciale, generale, & generalissimum: speciale hîc voco, quod in vnaquaque religione per specialia indulta, vel priuilegia additum est; quale esse potest, v. g. quòd persona eligenda non ducat originem ex Iudæis, vel aliud simile. Et de hoc iure nihil hîc dicimus. Generalissimum appello quod non solùm religiosis, sed omnibus cæteris Ecclesiasticis electionibus commune est, quale est, quòd eligendus nõ sit excommunicatus, aut irregularis ad officium vel beneficium: de quo etiam hîc non agimus, in sua generalitate, quia spectat ad materiam de Censuris, & Irregularitate, quæ in proprio loco tradita est: solum hîc addemus quæ necessaria fuerint ad applicandum huic electioni illam communiorem doctrinam, quod fiet explicando ius, quod generale vocamus, quatenus omnibus religionibus commune est.

Primum. Secundum. Tertium.

Prima conditio iuris communis ad Generalis Prælaturam, legitima ætas.

Prima ergo conditio requisita in persona eligenda, est, vt habeat legitimam ætatẽ, quæ ad minimum debet esse viginti quinque annorum, iuxta cap. *cùm in cunctis*, de electione, confirmatum à Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12. de Reformatione. Hæc autem iura generaliter loquuntur de omnibus dignitatibus Ecclesiasticis, habentibus curam animarum annexam, sub quibus sine dubio cõprehenduntur etiam prælationes regulares: magnam enim sine dubio habent curam animarum ordinariam, & ex officio, veræque prælationes, & dignitates Ecclesiasticæ sunt, vt suprà diximus. Quia verò ibi in Episcopis postulatur ætas triginta annorum, in inferioribus viginti quinque, dubitari potest sub quo illorum membrorũ cõprehendere debeamus prælatum generalem religionis. Nam in rigore & proprietate non est Episcopus, sed dignitate inferior; verba autem legis in sua proprietate seruanda sunt: præsertim in lege, quæ ponit formam necessariam, & irritat actum in quo omittitur: nam ex hac parte est odiosa, & ideo restringenda ad verborum proprietatem. 7.

Dubium quę sit legitima.

Contrarium

Contrarium autẽ videtur suadere ratio: quia hæc maior ætas non tam postulatur in Episcopis propter ordinis dignitatem, quàm propter superiorem iurisdictionem, & grauiora negotia, & actus, qui ratione talis iurisdictionis ad illos pertinent. Sed supremus Prælatus religionis participat maximè iurisdictionem Episcopalem, quæ in illo ratione status subditorum magnam iudicij maturitatem requirit. Ergo, quantum ad præsens spectat, videtur sub Episcopi nomine comprehendendus.

Resolutio authoris. *Panorm.* Nihilominus prior sententia in rigore iuris vera videtur propter rationes adductas, & quia nullus author illam extensionem facit. Imò Panormitanus dict. cap. *cùm in cunctis*, num. 6. quærens *quid de Abbate?* respondet in iure clarè non caueri, communiter tamen reuocari ad dispositionem de inferioribus dignitatibus: diximus autem suprà cap. 2. num. 2. ius commune nihil disponere in particulari de hac prælatione vniuersali, seu generali religionis; sed tantùm de Abbate, quatenus per se erat quasi supremus intra suam religionem. Addo præterea, licèt hic sit veluti casus omissus in iure communi, nihil referre, quia moraliter loquendo, & quasi ex ipsarum rerum natura seu necessitate contingere non potest, quin is, qui in Generalem eligitur, trigesimum annum ætatis excedat, nec existimo contigisse vnquam in graui aliqua religione, vt iunior aliquis fuerit electus. De Sancto enim Bonauentura legimus cum 35. ætatis annum ageret, & per tredecim tantùm in religione fuisset, electum esse, quod singulare valde, & extraordinarium reputatur, factúmque fuisse ob eius singularem virtutis & doctrinæ excellentiam. Cuius non dissimile exemplum in admodum reuerendo P. N. Generali Claudio Aquauiua Romæ ante viginti annos conspeximus: nam 39. ætatis anno, & 15. religionis propter eximias naturæ, & gratiæ dotes in Generalem Societatis electus est.

Secunda conditio, professio solemnis, expressa, & in eadem religione.

8. Secunda conditio hodie necessaria vt quispiam sit capax huius electionis, est, vt sit expressè professus eandem religionem. In qua tres includuntur:

Prima pars. prima est, vt sit professus: habetur in cap. *cùm ad nostram.* de electione, vbi irritatur electio, in qua quidam electus fuit in Abbatem prius quàm esset monachus: idem habetur in cap. *cùm causam.* & in cap. *cùm in magistrum* eodem titulo: in quibus iuribus obseruare licet, solùm prohibere, ne seculares, seu non professi eligantur, & præcipere vt electiones de aliis factæ, irritentur; non tamen in eis expressè declarari, an tales electiones essent ipso iure nullæ, & an ille defectus redderet personam incapacem, vel solùm indignam, seu

An hæc pars conditionis requiratur ad valorem electionis. improportionatam. Vnde videtur probabile secundùm illud ius antiquum tales electiones non fuisse irritas ipso facto, quia in dict. cap. *cùm causam*, allegatur consuetudo, qua multi Priores cõtinuè vnus post alium fuerant non professi, qui cùm ita simpliciter appellentur, non videntur fuisse reputati tantùm, vel solo momine, sed veri Prælati: vnde Pontifex subdit, *Non debemus solùm attendere quid factum sit, sed quid sit faciendum.* Et

Panorm. hanc opinionem indicat Panorm. ibi, num. 6. dicens: *Item nota, quòd electio facta in Ecclesia regulari de non professo venit irritanda, consuetudine contraria non obstante. Hodie verò est ipso iure nulla, per c. nullus, de electio. in 6.* Sentit ergo, ante illud ius libri 6. nõ fuisse talem electionem ipso iure nullam. Quod expressè asseruit glossa in dict. c. *nullus.* Nihilominus glossa in dicto c. *cùm ad nostram*, exponit, *irritare*, id est, irritam nunciare, citans cap. *Officij.* eod. tit. ex quo, mea sententia, nihil probatur, nam agit de re longè diuersa, vt infrà exponam: alia verò glossa in dict. cap. *cùm causam*, citat cap. *Abbatem*, & c. *quàm sit* 18. q. 2. vt probet, talem electionem etiam ante illa decreta Innocentij III. fuisse contra ius commune, & ideo fuisse nullam, ac proinde verbum *irritare* ibi idem esse quod irritum declarare. In illis autem iuribus solùm dicitur, Abbatem eligendum esse à monachis de sua, vel de eadem congregatione: potest autem nouitius in rigore dici de eadem congregatione; & ideo illa iura non videntur satis conuincere.

Nihilominus tamen iura illa ita intelligenda censeo, quia propriè congregatio religiosorum, præsertim in ordine ad electionem, solùm comprehendit professos, qui etiam ad eligendum solùm comprehendundur: nam de eisdem, seu de eadẽ congregatione loquuntur illa iura in ordine ad actiuam, & passiuam electionem. Quare non dubito, quin ante Innocentium III. hæc conditio fuerit necessaria iure communi; & præterea quia nisi ita esset, non præciperet Innocentius illam irritari, nec diceret, consuetudinem non potuisse in contrarium præualere. Probabile etiam est, fuisse conditionem ita necessariam vt sine illa persona esset inhabilis: quia illa conditio ponitur tanquam de forma substantiali electionis, & vt tam necessaria ex parte eligendi, quàm ex parte eligentium. Et ita etiam sensit Hostiensis dict. c. *cùm causam.* num 7. & Panormitanus varius esse videtur, nam ex illo textu colligit, quòd consuetudo non potest habilitare personam prorsus inhabilem. Nunc autem certior res est, & ex dict. c. *nullus*, quod iam exponemus. 9. Probabilius affirmandũ.

Secundò addendum est huic conditioni, non quamcunque professionem sufficere, sed necessariam esse expressam. Ita enim additum est in cap. *nullus.* de elect. in 6. vbi ad tollendam omnem dubitationem, non de monacho, sed de religiosis sub hac voce, nec de Abbatia tantùm, sed etiam de prælatura, cuiuscunque religionis mentio sit: & postulatur, vt eligendus *antea fuerit ordinem regularem expressè professus.* Et additur, *Quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur.* Atque idem de Abbatissis statuitur in cap. *indemnitatibus.* eod. tit. quod ius secundùm omnes, quantum ad hanc partem, nouum fuit, nam ante illud sufficiebat tanta professio, cùm verè religiosum efficiat. Nunc autem non est dubium quin conditio hæc expressæ professionis sit de substantia & valore talis actus, cùm in illo textu hoc satis expressum sit: de quo etiam aliqua diximus suprà tomo præced. tractando de effectibus professionis. 10. Secũda pars.

Tertiò addendum est huic conditioni, debere hanc expressam professionem esse in eadem religione. ita statuitur in Clement. 1. de electione, prohibetur enim *ne religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quòd si secus actum extiterit, sit eo ipso irritũ, & inhabile.* Vbi ponderanda est illa particula *de cætero*, qua significatur illud esse ius nouum: antea enim non erat hæc conditio tam necessaria, vt ibi notat glossa, & illam renouat Concilium Tridentinum sess. 14. c. 10. de Reform. & sess. 25. c. 21 de Regul. Verùm etiam existimo iure antiquo postulari, vt patet ex dict. c. *Abbatem.* 2. & in c. *quàm* 11. Tertia pars.

sit. 18. q. 2. in quibus Abbas eligendus dicitur de eadem, seu de sua congregatione: non erit autem de eadem congregatione, nisi in eadem professus sit. Vnde Gregorius expresse dixit *non extraneus.* Consonat etiam cap. *nec è meritis*, & c. *nullus inuitus.* & c. *obitum.* d. 61. vbi Celestinus, & Gregorius Pontifices statuunt, vt in vnaquaque Ecclesia ex eius clericis Prælati assumantur, & non ex alia, nisi in eadem digni inuenti non fuerint. Quæ conditio etiam subintelligebatur in Abbate religionis, imò expresse ponitur à Gregorio in dict. c. *quàm sit. Quod si aptam* (inquit) *inter se personam inuenire nequiuerint, solerter sibi de aliis monasteriis similiter eligant ordinandum.* Quo etiam modo videtur intelligendum cap. *Abbas.* 2. quod ex Concilio Moguntino refert Gratianus 18. q. 2. vbi si contingat Abbatem cum licentia Episcopi locum suum relinquere, dicitur, *eligant sibi fratres Abbatem de ipsis, sin autem, de extraneis*; sub illa enim conditione, *sin autem*, subintelligendum est, scilicet, *commodè fieri non potuerit*; quanuis canon ille in Conciliis Moguntinis non reperiatur. Nunc autem conditio hæc non ponitur in dicta Clementina, sed absolutum est decretum, & irritans; & ideo non existimo posse admitti exceptionem illam priuata authoritate: sed in eo casu recurrendum esse ad Superiorem; qualis est solus Summus Pontifex in casu, de quo loquimur, quanquam timendum non est quòd possit moraliter euenire, vt in tota aliqua religione nullus sit, qui ad eam gubernandam dignus sit, & sufficiens.

12. An totalis hæc secunda conditio requiratur ex natura rei.

Vt autem rationem huius conditionis declaremus, quærimus, an hæc conditio sit necessaria ex obligatione iuris naturalis, vel solùm positiui Ecclesiastici. Quidam enim primum asseruerunt, eo quòd Pontifices ratione naturali niti videantur. Innocentius enim inde probat, hominem nō professum non posse esse Prælatum professorum, quia lex diuina prohibet in boue & asino arare, aut vestem induere de lana linóque contextam: nam licèt hæc sumpta sint ex lege veteri, non tamen vt positiua erat, sic enim cessauit; sed vt indicant naturale iudicium rationis, cui non congruit, vt homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur, vt dixit Clemens V. dicta Clement. 1. & Concilium Hispalense II. c. 9. ex eadem lege Moysis confirmat quod dixerat, *in vno eodémque officio non debet dispar esse professio.* & infra subdit optimam rationem, *Nam cohærere, & coniungi non possunt, quibus & vota, & studia diuersa sunt.* (*Deuter.* 22.)

13. Responsio authoris quoad secūdam partē.

Veruntamen ex tribus partibus huius conditionis, secundam clarum est non esse necessariam, nec præceptam ex natura rei scilicet, quòd professio sit expressa: quia nulla est ratio, quæ necessitatem suadeat, sed congruitatem, vt per se satis est clarum, & in superioribus traditum est, & ex ipso iure constat ante illam Ecclesiæ constitutionem, non fuisse factam differentiam inter professos tacitè, vel expressè, vt in Prælatos religionis eligi possent. Si autem ex natura rei expressa professio esset aliquo modo necessaria, fuisset ille intolerabilis error. Solùm ergo illa conditio postulata fuit, quia professio tacita dubiis, & litibus est exposita: oportet autem, vt de illius professione, qui in Prælatum eligitur, maxima certitudo, quoad fieri possit, habeatur. Et ideo hæc conditio non fuit ab Ecclesia postulata donec necessitas professionis clariùs proposita fuit tanquam de substantia, & valore electionis.

14. Deinde tertia pars illius conditionis, scilicet, quòd sit professus eiusdem religionis, congruitatis tantùm est, non necessitatis: quia, si illa conditio ex natura rei esset necessaria, maximè quia sine illa nullus posset digne, & conuenienter munus Prælati exequi; consequens falsum est: ergo: Maior patet, quia nulla alia ratio talis necessitatis cogitari potest, cùm reliqua omnia, quæ possunt esse de substantia talis muneris, possint facilè reperiri, vt iudicium, & sufficiens rerum notitia, ac recta voluntas, &c. Minor autem patet, quia illa disparitas professionis, vel habitus non necessariò impedit, quominùs Prælatus inferiores gubernet iuxta eorum regulas, & institutum, in quo potest, & debet esse satis instructus; & ideo Clemens V. in dicta Clementina solùm dixit, *Cùm rationi non congruat*, non verò dixit, *cùm rationi repugnet, aut contrarium sit.* Congruitas enim in hoc cōsistit, quòd disparitas religionis non conciliat amorem, vel in Prælato ad religionem ipsam, vel in subditis ad ipsum Prælatum, nec etiam iuuat dissimilitudo habitus: per se autem constat, hoc non esse necessarium impedimentum ex sola rei natura, nisi lex fuisset adiuncta. Imò etiam per legem posset aliis modis illi incommodo subueniri absque identitate professionis, argumento cap. *Deus qui*, de vita & honest. clericor. vbi in casu necessitatis ad tollendum scandalum, & ad ædificationem proximorum, debent homines disparis professionis se conformare in vnum honestum habitum, & propositum: sic ergo posset religiosus alibi professus eligi in Prælatum alicuius religionis, dummodo se illi conformaret in habitu, & exteriori modo viuendi, quantum ad vnionem sufficeret. Quod significauit glossa vltima in cap. *in nona.* 16. q. 7. & Panormitanus dict. cap. *Deus qui.* (*Panorm.*) Tandem confirmatur, quia antiqui canones statuebant (quod nunc etiam fieri potest ex dispensatione Pontificis) vt si in propria religione non inueniretur dignus, ex alia sumi posset. Supponitur ergo, posse esse personam ex se dignam ad tale munus, etiamsi in eadem religione professus non sit: vel etiam supponitur, per excessum in aliis dotibus compensari posse diuersitatem illam professionis: ergo absque vlla dubitatione conditio hæc non est ex sola rei natura necessaria, etiamsi ex se habeat congruitatem sufficientem, vt per legem humanam tanquam necessaria præcipi potuerit. (Responsio quoad tertiam.)

15. Responsio quoad primam.

De prima etiam parte huius conditionis idem dicendum censeo, scilicet, professionem personæ eligendæ in Prælatum non esse ex natura rei conditionem necessariam; esse tamen ita congruam, vt meritò lex humana necessitatē addiderit. Hoc secundum à fortiori constat ex dictis: nam si professio eiusdem religionis habet illam congruitatem, multo magis professio absolutè. Prior autem pars ex dictis in cap. primo manifesta est. Duo enim requiruntur in huiusmodi Prælato: vnum est volūtaria subiectio subditi per traditionem, & votum obedientiæ: aliud est spiritualis iurisdictio. De primo constat posse religiosos, si velint, promittere obedientiā homini non professo, sed seculari clerico, non solùm si sit Episcopus, de quo nullus dubitat, verùm etiam, si Episcopus non sit, posseque Ecclesiam tale votum recipere, & approbare, quia non est per se malum, nec contra bonos mores, & in particulari posset esse vtile. Idémque cum proportione est de iurisdictione: nam eâdem ratione posset Pontifex (ad eum enim hoc primariò pertinet) eam conferre Prælato seculari, sicut olim eam habebant

Euasio præcluditur.

bant Episcopi. Dices, hoc ideo esse quia Episcopi A sunt in altiori statu, vt respondet Panormitanus in c. *cùm causam.* de Elect. n. 6. & bene quoad reddendam rationem iuris communis, quæ pertinet ad congruitatem, & decentiam, non ad absolutam necessitatem, seclusa lege prohibente. Nec enim semper necesse est, vt Prælatus sit in eodem, vel altiori statu, satis enim est quòd persona ipsa sit sufficiens ad tale regimen: ita enim professus in religione laxiori propter qualitates personales posset, seclusa prohibitione positiua, assumi ad regendam strictiorem religionem: presbyter etiam est suo modo in altiori statu, quàm Diaconus; & clericus in sacris, quàm in minoribus, & nihilominus minores sæpè assumuntur ad gubernandos maiores. Denique, quanuis lege ordinaria laicus B non sit capax iurisdictionis spiritualis; nihilominus Pontifex de absoluta potestate posset illam conferre laico in personas Ecclesiasticas: neque id esset per se intrinsecè contra legem naturalem, aut diuinam, vt in tomo de censur. disp. 2. sect. 3. num. 12. quanuis posset esse indecens, & scandalosum, & ita per accidens malum: ergo eadem vel maiori ratione posset Pontifex conferre iurisdictionem clerico seculari in religiosos, quia non minor, imò fortasse maior disparitas est inter laicum & Ecclesiasticos, quàm inter clericum secularem, & religiosos. Innocentius ergo præcipiens illam conditionem, affert legem diuinam quasi in C exemplum: nam illa diuina lex etiam supponebat congruitatem in ipsa natura rerum, non absolutam necessitatem.

16. An in professione requiratur antiquitas. Ratio dubij.

Quæri autem potest vlteriùs circa hanc conditionem, vtrùm requiratur aliquod tempus, seu antiquitas professionis in tali persona; vel statim post factam professionem eligi possit. Ratio dubitandi est, quia Concilium Trident. sess. 25. cap. 7. de Regularibus, statuit, vt Abbatissa non eligatur, nisi quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; vel si id fieri non potuerit, saltem quinque: ergo idem erit necessa- D rium in Abbatibus, tum quia sub masculino genere solet comprehendi fœmininum: ergo & è conuerso: tum etiam, quia maior authoritas, & vitæ approbatio in Abbate quàm in Abbatissa videtur necessaria. Vnde à fortiori id obseruandum erit in Generali religionis. Nihilominus dicendum est, necessarium non esse, vt aliquod certum tempus post professionem transeat, sed statim per ipsã ptofessionem expressam reddi personam capacem huius prælationis, quantũ est ex hoc capite. Ratio est, quia nullo iure præscribitur illa conditiõ, & ex natura rei necessaria non est. Primum patet, quia in corpore iuris nec de Abbatibus, nec de Abbatissis, nec de Prælatis religionis in communi E aliquid simile inuenitur, aut ab authoribus refertur: decretum autem Concilij Tridentini potiùs ad oppositum induci debet, quia specialiter id statuens de Abbatissa, videtur relinquere Abbatem in communi, & antiqua regula; vt in simili argumentatur Abbas in cap. *cùm in cunctis*, de Elect. n. 6. & sumitur ex glossa, ibi recepta in c. *indemnitatibus*. de Electione, verb. *Trigesimum*, & verb. *Non obstante*, in fine. Vnde, licèt sub masculino genere comprehendi soleat fœmininum, non tamen è contrario: vt ad hoc propositum dixit expresè Abbas in cap. *super inordinata*. de Præbend. num. 8. cum glossa in Clementina *Attendentes*, de statu monachor. verb. *Cecidisse*. Et habetur expresè in l. *si ita scriptum*, ff. de Legatis 2. vbi dissimilitudo rationis, fundata in vsu verborum, ac decentia, assignatur. *Exemplum enim* (inquit) *pessimum est fœminino vocabulo etiam masculos contineri*. Quoad rem verò est etiam facile differentiam assignare: quia virilis conditio perfectior est, & securior, & ideo non ita indiget huiusmodi temporis limitatione, aut conditione. Secundum autẽ & per se est facile, & ex dictis in superiori puncto cum proportione ostendi potest, quia hæc antiquitas professionis, regulariter, ac moraliter loquendo, potest esse valde necessaria, vt possit quis more religionis diutiùs & meliùs expediri, quæ experientia moraliter necessaria est ad rectè gubernandum: non tamen est conditio simpliciter necessaria ex natura rei, non solùm ad capacitatem, verùm etiam nec ad dignitatem personæ: quia illa experientia potest aliis modis suppleri, vel conditiones aliæ, & dotes personæ possunt esse tales, vt illum defectum compensent. Solùm est cauendum, ne ita eligatur aliquis repentè professus ad huiusmodi prælationem, vt illa iam vacante, ex seculari fiat religiosus, & profiteatur, vt ad prælationem promoueatur: hoc enim adeò est in iure reprobatum, vt talis electio irrita decernatur, in cap. *Officij*, de Electione, etiam in eo casu, in quo electus *paratus erat purgare se, quòd nulla fuisset ad id ambitione inductus*, vt ibi dicitur, *quia* (vt ibi etiam subiicitur) *ex his quæ in continenti subsequuta sunt, ostenditur quòd talis taliter non possit eligi in Abbatem*.

Resolutio negatiua eiusque ratio.

Prima pars resolutionis.

Secunda pars.

Occurrit autem circa illud caput dubitatio, an saltem prohibitum sit, statim post professionem aliquem eligere in Abbatem, vel Generalem: nam hoc videtur supponi in illo textu, cùm tamen nullibi talem prohibitionem inueniamus, & alioqui definiri non possit quantum tempus intercedere debeat. Vnde etiam difficile est rationem addere, cur illa electio irrita declarata fuerit, quia ille defectus non erat per se sufficiens ex sola rei natura ad irritandam electionem, vt per se constat, quia illa celeritas vel etiam vera ambitio nõ affert secum incapacitatem, neque etiam ante illud caput inuenitur ius Ecclesiasticum talem electionem irritans: quomodo ergo potuit irrita declarari? Propter hoc dicere posset aliquis, illum fuisse electum in Abbatem, priusquam esset professus, nàm eodem die, quo receptus est in monachum, electus est in Abbatem, vt in Integra dicitur. Sed authores non ita intelligunt hunc textum, & meritò, tum quia monachum fieri in rigore magis significat professionem facere, quæ tunc fieri potuit statim primo die recipiendo habitum professorum, vel etiam expresè profitendo, & renunciando iuri suo: tum etiã, quia nec talis ratio dubitandi proposita est, cùm tamen futura esset potissima, nec Pontifex in illa fundatur, nec præcipit professionem facere, vt iterum eligi possit; sed solùm vt competenter instruatur, & purgetur. Censeo igitur, electionem illam particularen non fuisse nullam ipso facto propter rationem allatam; & consequenter verba illa, *Irritam esse decreuimus*, *& inanem*, non significare sententiam tantùm declaratoriam nullitatis, sed effectricem talis nullitatis, irritando id, quod factum erat, quanuis non esset per se irritum: ad irritandum autem sufficiens ratio fuit vehemens ambitionis præsumptio, orta ex his, quæ in continenti facta sunt. nam vt in Integra dicitur, eodem die in quo monachus est effectus, fuit in Abbatem electus. Accessit etiam, quòd illa persona non satis digna, & sufficiens reputata est, *eo quòd antequam esset discipulus, voluit esse magister*.

17. Irritatio de qua in c. Officij de Elect. fuit facta, & non tantum declarata.

An

18. An etiam irritet in posterum similes electiones.

An verò id statuerit Pontifex, vt in posterum similis electio sic facta, sit irrita ipso facto, dubitari potest propter vim verborum, *Irritam esse decreuimus,& inanem.* Quæ ferri videntur non solùm in illam electionem, sed in omnem similem. Quod licèt fortasse defendi possit; mihi tamen probabilius videtur, ibi legem statui, vt in simili casu possit & debeat cassari electio, prout ibi Innoc. indicat, & Hostien. quia verba textus non aliud in rigore postulant, & non sunt amplianda in materia rigorosa; at lex illa, vt respicit ambitionẽ, pœnalis est; vt verò fundatur in personæ insufficientia, non est tam euidens indignitas, vt sufficiat ad nullitatem. Hinc autem inferri videtur, quoties electio religiosi ad huiusmodi prælationem est nimis præmatura, etiamsi post professionem fiat, posse irritari; & consequenter infertur; vt electio sit omnino rata & firma, necessarium esse vt aliquod tempus à professione interiectum sit: hoc autem videtur præter consuetudinem, & contra rationem, quia nullum certum tempus ibi designatur, nec designari potest.

Innocent. Hostiensis.

19. Primum pronunciatum in hac quæstiuncula.

Dicendum tamen est, in primis ibi non tantùm considerari breuitatem temporis post professionem, sed subitam mutationem à seculari statu vsque ad prælationem, addita etiam illa circumstantia, quòd mutatio facta est vacante Abbatia. Nam ex his omnibus simul sumptis & ambitio, & insufficientia valdè præsumitur; ideóque quoties similes circunstantiæ occurrerint, irritandam esse electionem: quod adeò verum est, vt sine dispensatione Papæ fieri, & confirmari non possit, vt ibidem significatur, vt rectè Panormit. notauit. Nihilominus addo, nunc, moraliter loquendo, nunquam esse irritandam electionem propter celeritatem eius, post legitimam professionem electi, nisi aliunde manifestè redundet in personæ electæ insufficientiam, & indignitatem. Probatur ex eodem capite, verbis illis, *Verùm postquam fuerit in regula competenter instructus.* Vbi glossa, & Doctores ad summum requirunt annum ad huiusmodi instructionem, vel committendum dicunt prudenti arbitrio: nunc autem ad professionem faciendam prærequiritur annus integer religionis, in quo, si persona sit tantæ capacitatis, vt sit digna prælatione, profectò etiam poterit competenter instrui in regula religionis: ergo, nisi persona alioqui sit indigna, vel ambitio, aut vehemẽs præsumptio eius intercedat, sola ratio, seu breuitas temporis post professionem, non infirmat electionem, vt ob eam causam cassari possit. Quod sensit Fredericus de Senis consil. 252. cum Ioan. Andr. in c. *cùm ad nostram.* de elect. vbi Additio ad Panorm. idem notat.

Panorm. Secundum pronunciatum.

Feder. de Senis Ioan. Andr.

Tertia conditio Sacerdotium.

20. Hæc sacerdotij conditio nullo iure postulatur siue potestatem dominatiuam spectes cùm non sit iurisdictionalis.

Tertia principalis conditio necessaria in persona eligenda ad prælationem religionis, præsertim supremam, est, vt sit sacerdos, ex cap. 1. de ætate, & qualitate. Certum est autem, hanc conditionem non esse requisitam iure diuino; vel naturali, quia nullam habet intrinsecam connexionem cum tali munere, vel positiuo, quia nullum est de hac re scriptum, vel traditum. Deinde si in hoc munere præcisè spectemus potestatem dominatiuam, & subordinationem religiosam, ortam ex votis & professione, etiam ex communi, & antiquo iure Ecclesiastico, non esset necessaria hæc conditio, imò nec alicuius ordinis, vel primæ tonsuræ: quia cùm illa potestas non sit iurisdictionis spiritualis, de se non requirit ordinem, vel inchoationẽ eius. Sic enim antiqui Abbates nec sacerdotes, imò nec clerici erant, vt colligitur ex cap, *à Subdiacono.* d.93. præsertim prout à Gratiano legitur: & ita ex illo colligit glossa in c.*tuam.* de ætat. & qual. & Panormitanus in cap. 1. de ætat. & qualit. Quanuis in ipso can. 7. Concilij Romani, sub Syluestro prout in 1. tom. Conciliorum refertur, nulla fiat Abbatis, aut Monachi mentio: tamen ex aliis decretis 18. q. 2. idem colligi potest. Et fortasse verum est, etiamsi inter religiosos subditos aliqui sint sacerdotes: quia ex vi illius potestatis non subduntur vt sacerdotes, nec quoad actus iurisdictionis, sed quoad disciplinam religiosam; nec in eo esset intrinseca indecentia, quia quoad illum modum regiminis magis consideratur æqualitas professionis, & super omnia perfectio virtutis. & ita credo sæpè contigisse in antiquis religiosis: nam Equitius, Pachomius, Antonius, qui presbyteri non fuerunt, nec fortasse clerici, in suis monasteriis presbyteros aliquos sibi religiosè subiectos habere potuerunt. Et S. Franciscus sacerdos non fuit, vt refert Bonau. in expositione suæ Regulæ, c. 7. & fortasse in principio suæ religionis nec clericus fuit, quantum colligi potest ex discursu vitæ eius, quam Bonau. scribit, & tamen etiam tunc nonnullos religiosos sacerdotes habuisse in sua religione, licèt paucos, refert Bonauent. dict. cap. 7. At verò considerando in Prælato religionis spiritualem potestatem, ex generali lege canonica necessarium est, & sufficit, vt sit clericus, quia laicus etiam religiosus non est capax spiritualis iurisdictionis, vt suprà dixi. Quòd autem sit sacerdos, non videtur necessarium, quia quicunque ordo, etiam prima tonsura, sufficit, quantum est ex generali ratione spiritualis potestatis. Nec etiam ex speciali ratione iurisdictionis religiosæ videtur hæc conditio necessaria, aut aliquo iure præscripta: nam in dict. c. 1. de ætat. & qualit. solùm mandatur, vt *Abbates Decani, & Præpositi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant.* illa tamen non ponitur vt conditio necessaria, vt eligi possint ad tales dignitates, nec de religiosis aliquid ibi speciale dicitur. Adde D. Franciscum fuisse Generalem sui Ordinis, qui tamen sacerdos non fuit, vt dixi: idémque Sanctus in sua Regula statuit, vt conuersi sui Ordinis sine ordinibus sacris possint esse Prælati.

Panormit.

Bonau.

Siue spiritualem iurisdict. cum sufficiat prima tonsura.

21. Postulatur tamen dicta sacerdotij conditio, saltem post electionem debito tempore suscipiendi, propter curam animarum subditorum.

Dicendum ergo censeo, conditionem hanc in tantum esse iure communi necessariam in persona eligenda ad hanc prælationem, in quantum in omni persona, cui cura animarum committitur, seu confertur beneficium, aut dignitas habens annexam hanc curam vel obligationem, postulatur. Ratio est, quia nullo speciali iure imposita est circa hoc maior obligatio, vel necessitas. De iure autem communi necessarium non est, vt qui promouetur ad curam animarum habendam, sit iam sacerdos, quando promouetur; sed satis est, vt per promotionem ipsam seu beneficium obligetur ad sacerdotium suscipiendum. Quod notauit Abbas in dict. c. 1. de ætat. & qualitat. & colligitur ex eodem textu, & ex cap. *præterea.* eod. tit. & cap. *si pro clericis.* de Præben. in 6. Ita ergo in præsenti, quanuis religiosus professus nondum ordinatus sacerdos, in Prælatum religionis eligeretur, iure communi non esset irrita electio, nec irritanda, quia nullum haberet iuris defectum: teneretur autem sic electus debito tempore ordinari, tum ex dict. c. 1. vbi nomine Abbatis omnes intelligunt comprehendi Prælatum religiosum, nomen etiam

Præposi

Præpositi propriè illi conuenit. Ratio verò est, quia nunc Abbates seu Prælati religionum habent propriam curam animarum: necessarium autem est, vt pastores animarum sacerdotes sint, quia aliàs nec poterunt per seipsos subditis peccata remittere, neque pro eis offerre, aut Eucharistiæ sacramentum tribuere: quod magnum inconueniens est, quia deesset illis potestas ad præcipua munera sui officij, cui non semper possunt per alios conuenienter satisfacere; & præterea postquam in religionibus quamplures & præcipui sunt presbyteri, indecens profectò esset, Prælatum non esse sacerdotem. Quæ ratio, moraliter loquendo, probat, etiam ante electionem esse debere sacerdotem; ex decentia tamen, & ex communi cursu rerum, non ex necessitate, quia de hoc nulla est lex.

22. Dici verò potest, regulariter necessarium esse, vt eligendus, sit ordinatus in sacris. ita colligitur ex cap. *tuam.* de ætat. & qual. ibi, *Cùm instante necessitatis articulo possit in Abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus.* Nam per argumentum à contrario colligitur, extra articulum necessitatis debere esse ordinatum in sacris qui Abbas constituitur, & ita notat ibi Panormitanus: nam si ob necessitatem potest fieri Abbas qui non est ordinatus in sacris: ergo extra necessitatem, atque adeò regulatiter non poterit eligi nisi ordinatus in sacris. Veruntamen satis probabile est, quod & glossa ibi indicat, ibi esse sermonem de irregulari, qui non potest in sacris ordinari, vt indicant illa verba textus, *Instituas in Abbatem, ita videlicet quòd ad sacros ordines non ascendat.* Vnde fit, vt ibi appelletur non constitutus in sacris non omnis ille, qui actu non est ordinatus, sed qui nec potest etiam ordinari: vnde glossa vltima aduertit, Pontificem per illa verba, *Cùm instante necessitate*, &c. respondere tacitæ obiectioni, quomodo fieri possit Abbas, qui non potest fieri sacerdos: ergo non sola priuatio actualis, sed incapacitas consideratur. Vnde ex illo textu solùm colligitur, irregularem ad sacros ordines non posse iure ordinario eligi in Prælatum religionis: sequitúrque hoc ex præcedenti assertione. nam eo ipso quòd obligatur ex vi muneris ad sacros ordines, non potest ad illud eligi, qui ad eos est impeditus. Quæ verò necessitas sufficiat, vt non obstante hac irregularitate, quis eligatur, & an tunc etiam requiratur dispensatio, paulò inferiùs dicemus.

23. Vltimò verò circa hanc conditionem addi potest, necessarium esse vt eligendus ad prælationem regularem, præsertim supremam, clericus ordinatus sit, saltem in minoribus ordinibus, seu aliquo eorum. Hoc apertè colligitur ex dict. cap. *tuam*, ibi. *Cùm instante necessitatis articulo, possit in Abbatem assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus.* Et ratio suprà tacta est, quia laicus omnino, seu non clericus non potest ritè eligi ad dignitatē Ecclesiasticam, quia non est capax eius, vt sæpe dictū est: nemo autem eligi potest ad id, cuius nō est capax. Adeò, vt in c. *cōtingit.* de arbitris, dicat Innoc. III. *Generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus cōpromittatur in laicum*, & idem in c. 2. de Iudiciis, priùs dicitur laicos nō posse tractare Ecclesiastica negotia; postea verò additur, *Sed Episcopi, Abbates*, &c. vbi supponitur, Abates non posse esse laicos, vt sint apti ad res Ecclesiasticas tractandas: & quoad hoc, vt Abbas notat, mos, seu ius antiquum immutatum est. Et ratio fundamentalis est, quia olim Abbas monachorum non habebat iurisdictionem spiritualem. Quæri verò potest, an sufficiat prima tonsura, quia in dict. c. *tuam*, dicitur, *In minoribus ordinibus constitutus*; cùm tamen prima tonsura ordo non sit. Dico tamen sufficere, quia intentio iuris solùm est vt sit clericus, & capax spiritualis iurisdictionis.

Necessariū verò est vt habeat saltē primam tonsuram.

Quarta conditio carentiæ irregularitatis.

24. Quarta principalis conditio assignari potest, vt eligendus in Prælatum irregularis non sit. Sed sciendum est, irregularitatem propriè ac per se primò respicere ordines, est enim inhabilitas quædam ad ordines recipiendos: hîc autem sermo est de irregularitate latiùs sumpta, vt dicit etiam inhabilitatem ad beneficium Ecclesiasticum, vel prælationem. Quia verò beneficium, ac prælatio supponit aliquem ordinem, ideo irregularitas simpliciter consequenter est impedimentū ad Ecclesiasticam prælationem: nam irregularitas simpliciter est quæ impedit omnem ordinem, & consequenter vsum eius, & quidquid talem ordinem, & vsum requirit. Nam qui ad aliquid est inhabilis, consequenter fit inhabilis ad id quod est illi connexum, vt dixit Glossa in c. *studeat* d. 50. verbo *vt tale beneficium.* & Nau. c. 17. num. 251. An verò illa irregularitas, quæ non impedit omnem ordinem, sed aliquem, v. g. sacerdotium, aut ordinem sacrum, impediat omninò huiusmodi electionem, dubitari potest. Veruntamen idem iudicium in hac quæstione dari debet, quod de electione ad quodlibet aliud beneficium facta de persona irregulari, de qua diximus in propria materia disput. 40. sect. 2. num. 30. esse nullam ipso iure: idem ergo est in præsenti, quia hæc prælatio regularis estò non sit propriè beneficium quoad temporale annexum; est tamē quoad ius spirituale circa curam animarum, & in omni rigore est dignitas ac prælatio. Verum est regulam illam maximè procedere de irregularitate simpliciter; si tamen res attentè consideretur, hîc non est necessaria distinctio inter irregularitatem partialem, & totalem: quia si irregularitas est præcisè ad sacerdotalem ordinem, hoc satis est, vt per se loquendo impediat electionem personæ ad huiusmodi prælationem, iuxta dict. c. *tuam.* & iuxta dictam regulam generalem, de his, quæ inter se connexa sunt: nam secundùm ordinarium ius, huiusmodi Prælatus debet esse sacerdos, & ideo eo ipso quòd est irregularis ad sacerdotium, impeditur ne eligi possit. Quòd si sit irregularis ad aliquem inferiorem ordinem, eo ipso est irregularis ad omnes superiores, vt ex propria materia constat; & ideo perinde impedit.

Exponitur hæc conditio.

Nauar.

Dubij occurrentis dissolutio.

Solùm posset excogitari irregularitas, seu inhabilitas ad solum Episcopatum, & non ad sacerdotium: & de illa concedendum est, non esse impedimentum ad hanc electionem, quia nec directè prohibet hanc prælationem, vt supponitur, nec propter connexionem, quia ad hanc prælationem non est necessaria dignitas Episcopalis. Dices: Est saltem necessaria iurisdictio Episcopalis. Respōdeo, per talem irregularitatem directè prohiberi consecrationem Episcopalem; iurisdictionem autem solùm consequenter, quatenus consecrationem supponit. Imò, licèt non sit irregularitas in hac proprietate, sed pœna inhabilitatis ad dignitatem, seu iurisdictionem Episcopalem, non esset extendenda ad hanc iurisdictionem 25.

Possítne eligi qui est irregularis solùm ad Episcopatū.

nem *quasi Episcopalem*, qualis est in Prælato religionis, etiam supremo: quia pœna non est extendenda vltra rigorem verborum; in rigore autem illa dignitas non est Episcopalis. Vnde secus erit, si inhabilitas non limitetur ad illa dignitatem in specie, sed extendatur ad prælationes, vel dignitates Ecclesiasticas in genere, tunc enim sine dubio comprehendet hanc, de qua tractamus.

26. *Electio impediti irregularitate partiali non est ipso iure irrita.*

Vna verò differentia assignari potest inter irregularitatem integram, seu ad omnes ordines, & partialem ad aliquos tantùm ex superioribus: quòd prior ita reddit personam inhabilem, vt electio de illa facta, eo ipso irrita sit, quia est incapax iurisdictionis spiritualis: at verò irregularitas partialis, v.g. ad sacerdotium, vel sacros ordines, B licèt impediat, regulariter loquendo, electionem, non tamen reddit illam ipso iure nullam: quia non reddit personam incapacem iurisdictionis spiritualis, & alioqui nullum est ius expresse irritans talem electionem, neque ex vi solius connexionis sequitur irritatio ipso iure, sed solùm quòd possit irritari: quia conditio sacerdotij, vt dixi n. 21. non est necessaria antecedenter, sed solùm consequenter. Et hoc etiam potest aliquo modo colligi ex dict. c. *tuam*, dum significat, in necessitate posse eligi huiusmodi irregularem: in quo videtur supponi, illum non esse absolutè incapacem talis dignitatis: Vnde etiam probabile est, in eo C casu non esse necessariam dispensationem ab homine concessam ad talem electionem, quia satis conceditur ex vi illius iuris: & ita intelligo quod Panormitanus, & alij ibi dicunt, talem personam tunc assumi dispensatiuè, scilicet concessione, aut interpretatione iuris.

27. *Irritabitur tamen nisi debito modo validetur.*

Nihilominus tamen vt talis electio rata, & firma maneat, necessarium erit, vt vel superior dispenset in tali irregularitate, vel confirmet, aut conferat talem prælationem cum facultate retinendi, & administrandi illam absque sacerdotio, vel ordinibus sacris. Quocirca, si quis prædicto D modo irregularis eligeretur ad huiusmodi prælationem etiam sine necessitate, & postea priusquam cassaretur electio, obtineret dispensationem irregularitatis, fortasse iam non posset irritari electio, quia electio fuerat valida, licèt infirma, solùm ratione impedimenti, ad debitum vsum, & ad explendam obligationem talis dignitatis: ablato ergo impedimento, roboratur (vt sic dicam) & firma manet electio. Maximè cùm nullum sit ius, quod directè præcipiat illam irritari, nisi existente iusta causa impediente sacrum ordinem, argumento c. 1. de ætat. & qualit.

28. *Percurruntur tres aliæ conditiones.*

Iam verò occurrebat hîc dicendum in particulari de nonnullis conditionibus, quæ personam E frequentiùs solent reddere inhabilem ad huiusmodi electionem; vt præcipuè sunt, defectus natalium quoad ortum illegitimum; defectus originis ex radice infecta macula hæresis, apostasiæ, vel Iudaismi, aut alterius sectæ damnatæ, & infamia. Sed de his omnibus dixi latè in materia de Irregul. disp. 43. 48. 50. neque hîc aliquid nouum notatu dignum occurrit: nisi hoc solum, quòd esse illegitimum impedit iure communi, iuxta c. 1. de filiis presbyt. ex quo planè habetur, etiam post professionem religionis durare hoc impedimentum. An verò per Superiorem religionis dispensari possit, consulenda sunt specialia priuilegia, nam iure cōmuni non potest: de quo infrà à cap. 12. nonnihil attingemus. Secundum autem defectum non cōstat impedire ex vi solius iuris communis, & ideo specialia iura religionum, vel prouinciarum consideranda sunt, & seruāda. De tertio glossa in dict. c. *tuam*, verbo, *Non ascendat*, dicit, infamiam non impedire Abbatiæ prælationem: citat. c. *accedens*. d. 50. vbi Saturninus quidam presbyter, qui pro crimine à sacerdotij ordine erat deiectus, solicitudinem de monasteriis gerere, & in eodem statu manere permittitur; sed si infamia talis sit, quæ reddat personam irregularem ad sacerdotium, cōsequenter impedit hanc prælationem, vt dictum est, quia coniuncta est cum ordine sacerdotali: decretum autem illud Gregorij procedit iuxta antiquum ius, in quo Abbates esse poterant non ordinati; & ideo irregularitas ad ordines per se non impediebat prælationem, nisi in casibus expressis. Eò vel maximè, quòd non constat Saturninum illum fuisse Abbatem: imò verisimilius est tantùm habuisse ministerium temporale, seu procurationem quorundam monasteriorum, vt bene exponit Turrecremata ibi. Qui censet, etiam eo tempore non potuisse irregularem à sacerdotio, esse Abbatem; quia non posset curam animarum monachorum exercere. Et ex illo quidem textu aliud non colligitur, vt benè ipse explicat: tamen ratio eius non cogit, quia tempore Gregorij poterat esse Abbas sine ordinibus sacris, vt suprà c. 1. num. 3. ostensum est ex 1. Dialogor. cap. 4. & aliis testimoniis. Nihilominus verisimilius est, infamem secundùm ius Canonicum nunquam potuisse esse Abbatem, quia id est valde indecens, & repugnans tali muneri: nunc autem multò certius id est quando hæc est propria spiritualis prælatio. Sed de hac infamia videnda sunt quæ latiùs tradidimus in fine quinti tomi, disp. 48.

De prima. *De secunda.* *De tertia.*

CAPVT IV.

De conditionibus eligentium dictum Generalem.

1. *Prima assertio seu conditio, vt eligentes sint de ipsa Religione.*

Hactenus dictum est de conditionibus requisitis ex parte eligendi: nūc dicendum secundo loco superest de eligentibus, quod breuiùs expediri potest. Primò enim dicendum est, electionem hanc pertinere ad ipsammet religionem, nam secundùm commune ius eligere prælatum alicuius congregationis, ad ipsam congregationē spectat, cap. 1. de Electione, & cap. 2. 3. 4. & sequentibus, 18. q. 2. vbi specialiter de monachis agitur: & sicut statuitur, vt Abbas de eadem congregatione eligatur, ita etiam quòd ab eadem congregatione. Atque hoc ius commune maximè receptum est in omnibus religionibus secundùm iura specialia quoad supremam Prælationem totius religionis, quia in illa erat moraliter necessaria electio, vt suprà ostendi cap. præced. num. 2. non erat autem expediens vt esset ab externis, vt per se notum est. Quid autem requiratur vt hæc congregatio ad hunc finem, seu effectum legitima sit, maximè attendendum est ex conditionibus requisitis in singulis eligentibus, de quibus statim, & in authentica, ac sufficiente eorum conuocatione, quæ maximè pendet ex propria institutione, & modo singularum religionum. Nam in vnaquaque debet conuocatio fieri ab eo, qui ad illud munus deputatus est, authoritatémque habet ab ipsa religione, & similiter conuocandi sunt omnes etiam, qui iuxta statuta vniuscuiusque religionis suffragium in illa habere possunt.

Secundò dicendum est, huiusmodi eligentes debere

Secunda assertio vt sint professi.

debere esse professos eiusdem religionis, non tamen esse necessarium, vt sint expresse professi. Prior pars certa est ex eisdem iuribus citatis 18.q. 2. vbi monachis committitur sui Abbatis electio, *Quem sibi* (ait Gregorius) ibi cap. 5. *propria voluntate concors fratrum societas elegerit*: nomine autem fratrum intelliguntur qui iam per professionem facti sunt religiosi. Expressum verò ius est in cap. *ex eo*. §. *In Ecclesiis*. de Elect. in 6. & in cap. *indemnitatibus*, idem circa electionem monialium præcipitur, vbi glossæ & Doctores conueniunt. Denique ita habet omnium religionum consuetudo.

Dubium explicatur.

Ratio etiam id exigit, quia nouitius non est verum membrum illius corporis: ergo nec ius eligendi habere potest. Præterea rationes ferè omnes, probant quia nouitius non potest eligi in Abbatem, probant non posse eligere. De quibus videri potest cap. *cum in magistrum*, de Electione, scilicet quia non debet esse priùs magister, quàm discipulus; & quia nouitius non satis est expertus religionem, nec potest habere sufficientem notitiam personarum. Alteram partem docet expressè glossa in cap. *nullus*. & in cap. *ex eo*, verb. *Tacitè*, & cap. *indemnitatibus*, verb. *Tacitè*, de Elect. in 6. & probatur sufficienter ex dictis iuribus: nam in primo solùm postulatur expressa professio in eligendo; tacetur autem de electore; ius autem nouum non mutat, vel limitat antiquum, nisi in eo, quòd exprimit: in aliis verò iuribus expresse requiritur sub disiunctione professio tacita, vel expressa: ergo quælibet earum sufficiet. Ratio autem est, quia vtraque est vera professio. Dices, Cur potiùs in eligendo, quàm in electore requiritur quod professio fuerit expressa? Respondetur, hoc pendere ex iure positiuo, & ideo voluntatem legislatoris esse nobis pro sufficienti ratione: illum autem mouere potuit, quia plus multo est eligi in Prælatum, quàm eligere, ideóque plures conditiones in eo requiruntur. Item, quia, vt quis habeat ius eligendi, satis est, quòd verè ac substantialiter sit membrum communitatis, seu religionis: quod non minùs tenetur perpetuò obedire Prælato, quàm reliqui; hunc autem statum tam verè ac propriè habet per professionem tacitam, sicut per expressam; vt autem eligatur in caput, id satis non est, propter alias rationes superiùs allatas.

3\. Tertiò dicendum est, necessarium esse vt electores sint clerici, & in sacris constituti. Prior pars probari potest ex dict. cap. *ex eo*. §. *In Ecclesiis*. de Elect. in 6. ibi, *Conuersi laici cum Clericis lectionibus interesse non debent* (scilicet) *in Ecclesiis regularibus, vel monasteriis*. circa illa autem verba aduertit glossa, ex vi illorum non excludi monachos professos, etiam non ordinatos, si ad ordines tendant, quia illi non vocantur *conuersi*, sed propriissimè monachi: vnde quanuis pro tunc sint laici, id est, nondum clerici ordinati, nihilominus non possunt dici *conuersi laici*; non ergo sub illis verbis comprehenduntur. Et ad hoc confirmandum refert varia iura, quæ solùm probant per nomen *monachi* comprehendi fratres non clericos; quod satis à nobis est in superioribus confirmatum. Imò iuxta morem antiquum, etiamsi nunquam ordinati essent, *monachi* vocabantur: quin etiam nunc existimo interdum accipi hanc vocem in tam lata significatione, vt conuersos verè professos comprehendat, cap. *canonica*. de sentent. excommunicat. At verò è contrario nomen *conuersi* re vera non solet attribui monachis ex eo tantùm quòd

A ordinati non sint, sed ex eo quod sunt in gradu, in quo ad ordines non deputantur, licèt sint verè religiosi, Geminianus in cap. *exceptionem*, de priuilegiis, in 6. & alij communiter. Quocirca stando in proprietate dictorum verborum, videtur vera sententia glossæ, quam sumpsit ex Innocentio in cap. 2. de institutionibus: & idem sentiunt Abbas, cap. 1. de Procuratoribus, n. 9. Felinus in cap. *non dubium*. de sentent. excommun. n. 3. versic. *Secunda conclusio*. Dicet verò aliquis, saltem præsuppositiuè colligi hanc partem ex illo textu, quatenus dicit conuersos laicos non esse admittendos ad electionem simul cum clericis: supponere enim videtur faciendam esse à clericis. Sed hoc

Geminian.

Innocent. Abb. Felin.

Instantia remouetur.

B etiam non cogit, nam licèt supponat, vbi sunt clerici, faciendam esse ab illis; non tamen à solis illis: nam si hoc supponeret, non oporteret decretum facere de excludendis conuersis laicis: vnde potiùs retorqueri potest argumentum in contrarium, colligendo ab speciali, vel ex illo principio, quòd *exceptio firmat regulam in contrarium*. nam ibi Pontifex volens excludere eos, qui cum clericis admittendi non sunt ad electionem, solùm excludit conuersos laicos: ergo virtute admittit omnes alios professos, qui monachi sunt, & non tantùm conuersi. Et inter eos potest optima ratio differentiæ assignari: nam alij religiosi, quanuis non sint ordinati, possunt esse literati, & maiorem rerum notitiam habere, quæ

C ad huiusmodi electionem solet esse necessaria.

Igitur ex antiquo iure nihil inuenio, quod illam priorem partem sufficienter probet: imò Innocentius suprà apertè dicit, ius eligendi cadere in monachum laicum. Et idem sentit Panormit. cap. 2. de Institutionibus num. 5. Quorum sententia maximè procedit secundùm ius antiquum, quando monachi, etiam ipsi Abbates, erant laici, tunc enim clarum est, electionem Abbatum potuisse fieri à monachis laicis, etiamsi inter eos essent aliqui clerici; quia hoc erat accidentarium; & quia per talem electionem non conferebatur iurisdictio spiritualis, vt suprà declara-

4\.

Panorm.

D ui. Nunc autem quando Abbas religionis est proprius Prælatus, & iurisdictionem spiritualem habet, videtur ex alio principio requiri, vt eligentes omnes, clerici sint, quia ius eligendi ad huiusmodi prælationes non cadit in laicum, vt dicitur in cap. *sacrosancta*. & cap. *Massana*, de Electione. Et quanuis illi textus possint intelligi de laicis omninò secularibus, quia in casibus illorum textuum de illis erat sermo, & rationes etiam ad illos maximè pertinent; nihilominus cum hæc electio munus quoddam spirituale sit, videtur satis probabile, regulam ipsam extendendam esse ad omnes laicos. Quia, vt suprà notaui, & initio materiæ de Censuris, cùm iura dicunt, spiritualem administrationem, vel

Vnde nunc suaderi possit.

E electionem non esse committendam laicis, laicorum nomine comprehenduntur etiam religiosi non ordinati: ergo, cum hæc electio sit aliquo modo actus iurisdictionis, vel saltem administrationis spiritualis, videntur ab illa excludendi omnes laici quantumuis monachi sint. Et consequenter posset probabiliter sustineri, ad eos etiam extendi dict. cap. *ex eo*. nam, licèt conuersorum nomine in rigore non veniant monachi; nihilominus quæ negantur conuersis, non quia conuersi sunt, sed quia laici sunt, videntur consequenter negari etiam laicis;

huiusmodi autem videtur esse in præsenti actus eligendi spiritualem Prælatum: non enim negatur conuersis eo quòd ad inferiora, & temporalia officia sint destinati; id enim humilitati religiosæ consentaneum non esset, nec solùm vel præcipuè quia non sunt literati, quia hoc ex se non obstat huiusmodi electionibus, sed maximè necessaria est prudentia, & experientia, quæ in his conuersis sæpè non est, & multis clericis deesse potest, imò & scientia, seu doctrina. Negatur ergo, quia *laici* sunt; hæc enim est propriè & per se causa, quam ius debet attendere: ergo quoad hoc comprehenduntur omnes religiosi, seu monachi, qui laici sunt. A

5. Certiùs autem probatur illa prior pars simul cum posteriori ex Clement *Vt ij*, de ætat. & qualit. vbi Pontifex statuit, *Vt nullus de cætero in Ecclesiis Cathedralibus, vel collegiatis secularibus, vel regularibus vocem in Capitulo habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis liberè concedatur nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus.* Quod decretum comprehendit sine dubio monasteria regularium, qui ad diuina officia destinati sunt; & eorum Capitula, vt ex ipso textu constat & ex omnium expositione. Vnde fit à fortiori comprehendi sub hac lege capitula Prouincialia, vel Generalia talium religionum: nam, si particularis Conuentus est proprium regulare collegium, ratione cuius talis Ecclesia collegiata dicitur; multò magis tota prouincia, vel tota religio cõstituit vnum Collegium, cuius Capitulum in hac decisione comprehendatur. Deinde, per hoc decretum excluduntur omnes non ordinati in sacris, ne vocem in Capitulo habeant, & consequenter ne possint eligere: nam hæc est vna, & fortè potissima ex his vocibus, quæ haberi possunt in Capitulo. Loquitur autem specialiter illa lex (quantum ad nostrum propositum nunc spectat) de propriis monachis, seu religiosis, qui ad diuina officia sunt destinati, quíque ex vi sui gradus debent ad sacros ordines promoueri, vt patet ex principio, & ex ratione illius textus; *Vt ij, qui diuinis officiis sunt mancipati, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur*, &c. Vnde colligit Panormitanus, ex vi illius textus non excludi à Capitulo conuersos, quia illi non sunt diuinis officiis destinati; sed ad nostram præsentem quæstionem id non refert, quia non agimus de priuatione vocis in Capitulo quoad omnes actus, sed solùm quoad electionem, à qua iam supponuntur exclusi conuersi ex alio capite. B *Panorm.* C D

6. *Primum dubium circa prædictã conditionẽ enodatur.* Inquirunt autem ibi glossa & Doctores duo, quæ breuiter expedire necessarium est. Primum est; Quid si aliquis non erat ordinatus in sacris tẽpore vacationis, tempore autem electionis iam ordinatus sit? Respondetur posse habere suffragium, quia ille est habilis tempore electionis, & hoc sufficit: nec enim in illo capite postulatur, vt ante vacationem sit ordinatus, sed solùm, vt non admittatur in Capitulum nisi sit ordinatus: quod variis iuribus confirmant glossa, & Panormitanus ibi. Sed ratio facta, est sufficiens. Ob quam etiam, si quis non esset professus tempore vacationis, tempore autem electionis iam esset professus, posset, & deberet ad electionem admitti, quantum est ex hoc capite: quia nullo iure statutum est, vt professio antecedat vacationem, neque etiam quòd professio debeat antecedere electionem certo aliquo tempore; sed solum quòd facta sit, vt patet ex dict. c. *ex eo.* *Panor.* E

Altera dubitatio est, quid sit dicendum de eo, qui ordinatus sit in sacris ante legitimam ætatem, videtur enim esse inhabilis ad electionem, quia lex postulans ordinem sacrum, consequenter postulat legitimam ætatem ad illum: ergo quidquid horum deficiat, non sit persona habilis. Respondetur, duobus modis posse aliquem ordinari in minori ætate: primò ex priuilegio, atque adeò legitimè, & tunc non dubito quin talis persona possit habere suffragium, quia habet omnia requisita ab hac lege, & modo licito absque vlla culpa. Item, ille non solùm recipit ordinem, sed etiam executionem ordinis: ergo. Nec ratio facta obstat, quia hæc lex non postulat directè & per se ætatem, sed supponit illam, quantum à lege postulatur. Vnde fit, vt licèt diuersis temporibus leges canonicæ maiorem, vel minorem ætatem requisierint ad subdiaconatum, quælibet earum sufficiens fuerit ad habendum vocem in Capitulo, supposito ordine: ita ergo si per dispensationem minor ætas sufficit ad illum ordinem, sufficiet etiam ad habendum suffragium. Alio modo potest quis ordinari ante ætatem legitimam illicitè ac subreptitiè, & tunc certum est iustè posse priuari suffragio per sententiam, quia potest suspendi: an verò sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad talem electionem, pendet ex generali quæstione, an sit ipso iure suspensus, quam tractaui latè in tom. 5. disputat. 31, section. 1. à num. 22. agens de suspensione; licèt enim iuxta antiquum ius non esset ipso facto suspensus, sed suspendendus, vt affirmat Panormitan. dict. Clement. num. 8. nihilominus iuxta nouum ius ipso facto suspensus manet, & hac ratione inhabilis ad electionem. Est autem aduertendum, hanc suspensionem esse specialem pœnam, quæ si per aliam legem imposita non esset, ex vi dictæ Clementinæ non induceretur. Vnde si quis propter bonam fidem excusaretur à culpa in tali ordinatione, & consequenter à pœna, posset tuta conscientia ferre suffragium, quia reuera habet conditionem ordinis sacri requisitam in dicta Clementina, & nullum habet impedimentum canonicum: nam defectus ætatis per se non est impedimentum ad electionem, esto sit impedimentum ad executionem ordinis, si ante impletam legitimam ætatem cognoscatur. Quia, vt dixi, lex nihil de ætate disponit in ordine ad electionem. Et ita tenet expresse Panormitanus cum Paulo contra quandam glossam dicto numero 8. 7. *Secundum dubium cui per distinctionem fit satis. Primum membrum distinctionis.* *Alterum membrum.* *Panor.*

Tandem quæri hîc potest, an hæc conditio sit de substantia electionis, ita vt suffragium datum à non ordinato in sacris, nullum sit, vel solùm sit prohibitum. Sed hoc nullam habet dubitationem, si illa verba expendantur, *Nullus vocem in Capitulo habeat, nisi*, &c. nam illa verba non solùm prohibent, sed etiam tollunt omnem facultatem & potestatem, ideóque non est dubium quin tale suffragium nullum sit, quia persona est inhabilis ad illud ferendum. Quod non solùm est verum quando ipsa persona per fraudem se ingerit, sed etiam, si à toto Capitulo admittatur, vt ibi glossa notauit, verb. *Concedatur*, & verbo, *Nullo modo.* Et probatur sufficienter ex verbis illis textus, *etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur*, quia per hæc verba irritatur talis concessio, quandoquidem ea non obstante, alius remanet sine voce in Capitulo ex vi illius legis. 8. *Defectus dictæ conditionis clericatus irritat vocem.*

Imò

Imò addit glossa ibi, neque Episcopum posse in hoc dispensare, quod verissimum credo; sed id omitto, quia in præsenti casu nunquam potest occurrere necessitas talis dispensationis, & eadem ratione omitto casum alium, si contingeret nullum esse ordinatum in sacris: nam in præsenti contingere non potest, agimus enim de religionibus monachorum; & clericorum prout nunc sunt in vsu Ecclesiæ: nam si quæ sit religio merè laicorum, vt potest esse militaris, vel hospitalaris, & in illa fiat electio, non esset necessaria hæc conditio, vt omnes Doctores aduertunt in dict. cap. *ex eo.* & dicta Clement. de ætat. & qualit. & ex ipsis iuribus satis colligitur.

Excipe religionē purè laicorum.

9. Quarta conditio generalis assignari potest, vt elector non sit per excommunicationem, vel aliam similem censuram, aut Ecclesiasticam inhabilitatem suspensus à munere eligendi, quod generale est omnibus electionibus Ecclesiasticis, de qua in disputatione decima quarta de censur. sect. 2. à n. 6. & ideo illam omitto. Videri potest Abbas in cap. *illa quotidiana*, num. 7. & in cap. *Cumana.* in fin. de Elect. & in cap. vltim. de Procuratorib. num. 3. vbi latè tractat aliam quæstionem, an inhabilitas vnius electoris reddat nullam totam electionem; vel sustineatur propter habiles, quæ etiam generalis est, & ideo illā omitto. Pro regula enim tenendum est, *Vtile per inutile non vitiari*; & ita in præsenti inhabilitatem vnius, vel alterius non nocere, quando alij non consenserunt, nec voluntariè admiserunt excommunicatum, vel alium similem, cuius defectum supplere non poterant, tunc enim conspiratio illa reddet vitiosam totam electionem, non verò priuata malitia vnius. Et ita cessat nunc quæstio, quam latè tractant Innocent. Ioann. Andr. Panormitan. & alij dictis locis, si excommunicatus sit occultus, an possit, ratione illius, irritari electio: nam hodie facilè hoc expeditur, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, quæ nullum fauorem concedit excommunicato, concedit autem aliis ne illum vitare teneantur. Et ideo ille semper peccat: se ingerendo ad electionem: alij verò non peccant illum non reprehendendo, quamuis possint, quia non tenentur illum vitare, aut repellere; & ideo ex hac parte non erit nulla electio.

Quarta asserit vt nullus elector sit censuratus.

Innoc. Ioan. And Panorm.

CAPVT V.

De forma prædictæ electionis Generalis, vbi latè exponitur textus c. quia propter. de Elect.

1. Tertio loco, vt creatio Prælati valeat, necessarium est, vt debita forma electionis seruetur. Circa quam duo potissimùm iura sunt obseruanda, scilicet cap. *quia propter*, de Electione. nam licèt caput illud generaliùs loquatur, sine dubio comprehendit hanc electionem: de qua modò agimus. Nam, iuxta communem interpretationem, dispositio illius textus habet locum in electionibus Abbatum Ecclesiarum regularium, quæ etiam dicuntur viduatæ, & sine pastore relinqui, mortuo, vel deficiente Abbate, cap. *ne pro defectu*, eod. tit. per dispositionem autem dicti cap. *quia propter*, prouidetur omnibus *Ecclesiis viduatis*, vt in eodem textu dicitur: ergo comprehendit illa dispositio electionem Abbatum regularium: ergo & in omnibus Prælatis localibus religionum, qui licèt non vocentur Abbates, ferè solo nomine differunt quoad munus, ad quod eliguntur: ergo à fortiori idem dicendum est de electione Prælatorum regularium altiorem seu vniuersaliorem habentium iurisdictionem; & maximè de electione supremi Prælati. Et hæc est communis doctrina Doctorum in dict. cap. *quia propter*. Aliud ius est specialiter pro Regularibus editum in Concilio Tridentin. sess. 25. cap. 6. de Reformat. regularium, vbi expresè declaratur, comprehendi electiones Superiorum omnium, Abbatum, Officialium, Generalium, imò & Abbatissarum seu Præpositarum. Vbi tamen considerandum est, non præcipi, vt hi omnes per electionem fiant, sed, vt, vbi fiunt per electionem, talis modus in electione seruetur.

Ius canonicum præscribens formam eligēdi Ecclesiasticum prælatum absolutè sumptū.

Ius speciale pro prælatis Regularibus eligendis.

De forma antecedente electionem.

2. Ad tria ergo capita reducuntur omnia, quæ in iuribus illis statuuntur. Quædam enim præcedunt, alia comitantur, alia subsequuntur electionem. Ad primum caput pertinent illa verba cap. *quia propter. Cùm electio fuerit celebranda præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secretè, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant.* Ex quibus verbis primò colligitur, necessarium esse ad legitimam electionem, vt omnes, qui habent ius eligendi, conuocentur, si commodè fieri possit: nam si non fuerint vocati, non poterunt moraliter esse præsentes, etiamsi velint; quod tamen in prædicto iure postulatur. Et expressiùs ponitur hæc conditio in c. *coram.* de Electione. & sumitur ex cap. *bonæ memoriæ*, 2. & cap. *cùm inter.* 2. eod. tit. & c. *quod sicut* eod. tit. Non est autem ita necessarium vt adsint omnes, qui ius habent eligendi, quia non coguntur eligere, sed si velint, vt ex prædictis verbis apertè constat. Vnde fit, non tantùm necessarium non esse, vt omnes, qui possunt ferre suffragium, præsentes sint; verùm etiam nec maior illorum pars: quia potest maior pars nolle adesse, & tunc non est impedienda electio contra intentionem illius cap. quæ in principio eius explicatur: poterit ergo celebrari ab his, qui præsentes fuerint. Dices, hoc esse contra rationem electionis, quæ debet esse à maiori parte. Item omnes, qui habent ius suffragij debent adesse; ergo iniustè agunt, si nolunt adesse: non ergo pro illorum voluntate debet fieri electio à paucioribus. Item, quid, si omnes, vel ferè omnes nolint venire, quomodo fiet electio?

Prima conditio vt antecedat conuocatio suffragantium.

Ad primum respondetur, electionem debere fieri à maiori parte eorum, qui præsentes sunt, & actu ferunt suffragium, vt statim ex eodem textu dicetur, non omnium, qui possunt ferre suffragium, quia parum confert potestas, si non reducatur in actum. Ad secundum dicitur, illud verbum, *debent*, ex parte electorum non dicere obligationem, sed ius, ita vt respectu eorum passiuè potiùs, quàm actiuè interpretandum sit: nam illis debetur suffragium, si velint illud ferre, licèt ipsi non teneantur; & ideò non iniustè agunt nolendo, nec contra debitum electionis.

Ad primum.

Ad secundū.

Hoc autem intelligitur ex vi iuris communis, nam ex iure speciali poterit imponi obligatio, vel etiam ex præcepto Superioris, si ita expediat.

Ad tertiam.

Vnde ad tertiam dicitur, in eo casu ad prouidentiam Superioris pertinere facere, vt conueniens numerus electorum congregetur, quantum potuerit, & ad bonum religionis expedire censuerit. Quod si non valuerit aliquem numerum cogere, deuoluetur electio, seu prouisio Ecclesiæ ad Superiorem, vt Canonistæ communiter aiunt: in nostro autem casu ad Summum Pontificem pertinebit, si religio exempta sit, quia tota religio non habet extra se Superiorem aliquem, per quem possit ei de capite prouidere, quando ipsa vel sua culpa negligens est, vel propter impedimenta impotens ad illud eligendum.

3. Dicta conuocatio debet esse moraliter possibilis.

Vnde etiam constat quomodo hæc conuocatio electorum facienda sit: quod voluit explicare Pontifex in verbo illo, *Et possunt commode.* nam hæc commoditas, vt Doctores dicunt, & ratio postulat, magis ex parte Ecclesiæ, seu communitatis, quàm ipsorum electorum spectanda est. Interrogari autem potest, qualis, vel quãta esse debeat hæc commoditas, quæve difficultas vocandi aliquem excuset. Item, an oporteat vnumquenque in particulari, vel sufficiat publicum edictum proponere, die & hora in particulari assignatis.

An fieri debeat singulatim.

Respondeo, in his circumstantiis nihil esse iure communi dispositũ: nam in dict. cap. *quia propter*, nihil de hoc dicitur, & in nullo alio aliquid de forma eligendi præscribitur; & ideo in primis seruanda sunt iura specialia, per quæ solent hæc esse definita. Deinde iuxta cap. *cùm inter vniuersas*, de electione, vbi ius scriptum defuerit, seruanda est consuetudo, præsertim in modo conuocandi per admonitionem, seu vocationem singulorum, vel per generalem publicationem, solitam fieri tali loco, aut modo, vel per ipsam legem & constitutionem, qua ipso iure (vt sic dicam) solent vocari electores: quod in nostro casu maximè locum habet in his religionibus, vbi prælatio Generalis temporalis est, & certo, ac per legem definito tempore vacat, & successoris electio certo etiam die, & loco fit. Vbi autem vel tempus, vel locus sunt incerta, vel certè vacatio ipsa, quia non contingit nisi per mortem, necesse est conuocationem sigillatim fieri per omnes prouincias, vel Prælatos, Generali immediatos, vt per eos ad omnes, qui suffragium habent, perueniat. Vnde in his difficultas illa vel distantia, quæ per se est coniuncta cum tali electione, non consideratur, nec censetur esse contra commoditatem electionis: debet ergo esse extraordinaria. Vnde, quando talis est, quæ nec à lege considerari potuit, nec per consuetudinem iudicari, prudenti arbitrio relinquendum est, nulla enim alia regula certa statui potest: in eo autem iudicio ferendo maximè attendendum est, ne propter dilationem electionis communitas detrimentum patiatur. Et hæc est communior sententia in c. *coram*. de electione. & sumitur ex c. *cùm inter vniuersas*. eod. tit.

4. Præterea ponderanda sunt illa verba, *præsentibus omnibus*: nam ex eo constat, electionem canonicam debere fieri in communi congregatione, in qua præsentes adsint omnes electores; non enim iure communi permittitur fieri electio, nisi *communiter celebrata*, vt explicatur in cap. *in Genesi*. de Elect. Dicitur autem communiter celebrari, quando in vno loco omnes electores conueniunt; singulariter autem fieri diceretur, quando singuli in suis domibus, vel prouinciis manentes suffragia mitterent. Ratio autem huius conditionis est, vt electio possit fieri cum maiori examine, & cognitione personarum, & cum maiori certitudine tam suffragiorum, quàm meritorum eligendi. Addit Panormitanus in dict. cap. num. 12. hoc sequi ex alio generali principio, quòd ea quæ fiunt ab Vniuersitate, vt Vniuersitas est, debent fieri per congregatos in vnum. Et idem habet glossa in cap. *cùm omnes*. de constitutionib. vbi idem Abbas num. 8. latiùs id confirmat. & est per se valde consentaneum rationi, quia tunc propriè operatur Vniuersitas per modum vnius corporis, quando est congregata in vnum ad talem actum, & more solito, & non aliàs: at verò electio est actio Vniuersitatis tanquam vnius corporis habentis potestatem ad constituendum sibi caput. Panor.

Vnde colligo hanc conditionem esse substantialem. Probatur, quia, si illa deficiat, reuera non est electio, neque actio communitatis vt sic, iuxta rationem proximè factam: ergo non est valida: ergo conditio substantialis est. In præsenti enim illa conditio substantialis vocatur, sine qua non potest actus moralis validè fieri sub tali ratione. 5. Hæc conditio est de substantia.

Sed obiicit Panormitanus, quia absentia aliquorum per contemptum, id est, quia sine causa vocati non sunt, non inducit nullitatem electionis, cap. *Ecclesia*. 2. de Electione. ergo præsentia non est de substantia. Obiectio Panormit. Confirmatur, nam si electio fiat in absentia alicuius, qui iniustè vocatus non est, & ille postea consentiat, id satis est vt valida sit electio, ex eodem textu, & communi sententia: ergo præsentia non est de substantia. Confirm. 1. Confirm. 2. Tandem, aliquis absens, & impeditus potest admitti ad suffragium ferendum. ergo. Respondetur, obiectionem procedere in diuerso sensu. Aliud est enim loqui de vocatione omnium electorum, vt præsentes fiant ad suffragium ferendum: aliud de præsentia eorum, qui de facto suffragium ferunt. Nos hîc non loquimur de vocatione, nec dicimus esse de substantia, vt fiat de omnibus ac singulis, qui ius habent suffragij, nullo excepto: sed agimus de ipsamet electione & ad eam dicimus esse omninò necessariam & substantialem præsentiam electorum: quod ratio facta planè conuincit. Obiectio autem Panormitani procedit de vocatione in priori sensu, & in eodem negat ipse, præsentiam esse de substantia, præsentiam nimirum omnium, qui ferre possunt suffragium: quod verum est, quia, licèt aliqui desint, etiam iniustè, valida erit electio, donec irritetur, dummodo sufficiens numerus electorum conuocatus sit: nam saltem requiritur, & est de substantia, vt duæ partes electorum conuocentur, aliàs non censeretur Vniuersitas conuocata. De qua re videri potest Bartolus in l. *omnes populi*. ff. de institut. & iur. quæstione 3. Panormitanus in cap. *in causis*. de Electione, vbi contra eundem Bartolum docet, non esse necessarium, vt duæ partes adueniant cum effectu: nam eo ipso quòd vocantur, & contemnunt venire, amittunt ius suum, & perinde reputantur ac si non essent de numero eligentium, cap. *cùm nobis*. de Electione, & ideo qui supersunt, etiamsi pauci sint, censentur esse Vniuersitas electorum. Responsio Panorm. Quod censeo habere locum, quando non duæ partes tantùm, sed omnes, qui debent & possunt habere suffragiũ, essent sufficienter vocati, & plures deficerent transacto præfixo termino: nam si duæ tantùm partes essent vocatæ, & postea ex eis multi voluntariè deessent, profectò congregati non sufficerent, nec tunc dici posset Vniuersitas sufficienter vocata. Sed hęc generalia sunt, & ideo sufficit illa breuiter attingere.

Ad

6. Ad primam confirm. in ipso n præced.

Ad confirmationem priorem,de illo, qui vocatus non fuit,& postea consentit,respondetur,illum propriè non conferre valorem electioni;iam enim facta,& valida supponitur,sed quasi cedit iuri suo, quo posset illam infirmare , & irritationem eius postulare;& hoc modo confert firmitatem quandam electioni iam factæ. Propter hoc ergo non est eadem ratio de illo consensu: nam illud non est proprium suffragium , ideóque ad illud præstandum non est necessaria præsentia ex vi prædictæ formæ , seu iuris. Nec ego inuenio aliud, in quo talis conditio ad illum consensum præstandum exigatur : poterit ergo quis absens, & in suo loco manens, consensum illum præstare post factam electionem;sicut posset ante electionem vocatus non venire , & cedere iuri suo. Solùm ergo est differentia , quòd si priùs vocetur, & contemnat venire , iustè , validè , ac firmiter sine illo fit electio : si autem ipse contemnitur , & non vocatur , iniustè fit electio , & potest irritari , quamuis valida sit. Ad aliam confirmationem de absente impedito, in eodem cap. *Quia propter.§. illud.* disponitur quid faciendum sit; & in summa dicitur, eum , qui ita est absens, & distans, vt vocari non debeat, nullo modo posse ferre suffragium , quia reputatur tanquam nullum habens ius : si autem conuocandus est , ipse autem allegat , se esse iustè impeditum , primùm omnium debet sufficienter veritatem impedimenti ostendere, aut confirmare , & tunc poterit vices suas committere alicui ex aliis electoribus. Et ita , licèt ipse sit absens, non concurrit ad electionem vt absens , sed vt præsens : nam sicut per alium concurrit , ita per alium præsens est.

Ad secundã cõfirm. ibid.

7. Tertia conditio, vt assumantur tres qui suffragia exquirant.

Vlterius principaliter statuitur in dictis verbis,vt ante electionem assumantur tres,qui singulorum vota exquirant.Circa quam partem multa tractari possunt, quæ breuiter insinuabo, quia res nõ est propria religionum,quamuis ab eis participetur. Primum quomodo hi tres assumendi sint: nullus enim certus modus ibi præscribitur,& fortasse ob hanc causam vsus est Pontifex generali verbo assumendi, & non dixit eligendi , vel aliud simile.Ordinarius autem modus,ac ferè moraliter necessarius , est per electionem, quia vbi personæ non sunt designatæ, per legem,nec ex vi alicuius muneris,sed per consensionem plurium designandæ sunt,ibi necessaria est electio. Vnde ad eligendos illos tres non oportebit hanc formam seruare,ne procedatur in infinitũ:arbitrario ergo modo fiet ; nec enim illa forma necessaria est ad omnes electiones, sed Prælatorum tantùm,vt dixi. Posset autem vel consuetudine, vel lege statui, vt electio illorum trium non pertineret ad totam congregationem, sed ad quatuor,vel quinque antiquiores, vel digniores ratione officij , aut alterius conditionis:hoc enim nulli iuri repugnat. An verò possit lege , vel consuetudine introduci , vt sine vlla electione designatæ sint hæ tres personæ,per conditionem antiquitatis,vel officij, &c. dubitari potest, quia in illo textu dicitur , *Assumantur tres de Collegio fide digni.* Per quæ verba videtur committi præsentibus examen,& cognitio de tali qualitate personæ. Nihilominus oppositum video in praxi seruari , iuxta specialia statuta, vel iura,quæ non censentur contraria huic communi iuri.Vel quia personæ designatæ per legem præsumuntur esse fide dignæ , ordinariè enim designari solent quæ ratione muneris , vel antiquitatis digniores censentur ; vel certè , quia nunquam excluditur con-

Quomodo assumendi per vota ne, an modo alio?

Iudicium authoris.

A sensus tacitus , vel expressus præsentium in tali congregatione,quia illis non negatur ius suspicionem obiiciendi , si talem personam non reputent fide dignam. Imò addit Panormitanus , quòd licèt absque adminiculo iuris,vel consuetudinis tres de cõgregatione sua sponte assumerent munus illud, eo ipso quòd alij tacerent,censerentur virtualiter assumpti.De quo ego dubito, saltem quoad forum externum , quia meritò præsumerentur id facere per potentiam,& alios tacere magis inuitos,quàm volentes.

Secundò inquiri potest,an sit de substantia huius conditionis, vt hi tres assumpti,sint de Collegio electorum. Nam glossa, & nonnulli doctores B dixerunt , hoc non esse substantiale. Sed certè repugnant textui , vt meliùs considerarunt Innocentius , Hostiensis, Panormitanus , & alij. Nam ibi expressè dicitur, vt hi tres sint de Collegio,& postea subditur , *aliter electio facta non valeat.* Item, quia hæc conditio est valdè necessaria vt electio conuenienter fiat , quia fideliùs hoc munus exercebitur per eos , ad quos spectat electio. Et ob eandem causam oportet , vt hi sint de Collegio, id est , de numero eligentium : hic enim est planus sensus illius textus. Itaque , si electio sit, verbi gratia,in Ordine Minorum , non satis est vt eligantur tres de eodem Ordine , vel de eadem C prouincia, &c. sed oportet, vt sint tres ex his, qui vocem habent in Capitulo. Addit Panormitanus etiam esse de substantia vt sint tres , & non plures , nec pauciores. Quod quidem de paucioribus mihi certum videtur , quia esset expressè contra formam , & contra certitudinem scrutineæ. De pluribus autem meritò dubitari potest , quia illud non esset contra verba formæ , quia vbi sunt quatuor, sunt etiam tres : nec contra finem , quia augmentum numeri potiùs reddit certiorem , & securiorem fidem electionis. Dices , eâdem ratione possent assumi quinque , & sex , & ita in quocunque maiori numero ; multo ergo magis possent assumi omnes , qui sunt de congregatione, quod esset formam destruere.Considerandum D est ergo, in hoc negotio non spectari tantùm certitudinem, sed etiam secretum , & ideo designatus est numerus, qui & ad certitudinem faciendam,moraliter sit sufficientissimus, & pro secreto seruando sit minimus , qui esse possit : & ideo existimo , illum numerum ita esse præfixum , vt tam maior , quàm minor exclusus sit : de quo plura statim. Et hæc de primo capite ex positis num.2.

8. Sitne substantiale vt hi tres sint de collegio Electorum. Innoc. Hostiensis.

Instantiæ occurritur.

De forma comitante electionem.

Ad secundum caput ibidem positum spectant illa verba textus, *Qui secretè & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi,nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto,vt is collatione habita eligatur , in quem omnes, vel maior & sanior pars Capituli consentit.* Per E quæ tria præcipiuntur. Primum est , vt à prædictis tribus commissariis vota secretè & sigillatim exquirantur , & in scriptis redigantur. Quod duobus modis potest intelligi : primò , vt singuli electores voce coram illis tribus proferant quem eligunt , & aliquis eorum scribat. quem sensum videtur indicare verbum *exquirendi* , nam exquirere idem videtur esse quod *quærere* , seu interrogare ; & additur , *diligenter* , quo significatur , vt interrogatio & responsio fiat satis distinctè , & clare.

9. Tria præcepta in citato textũ *quia propter* pro forma comitante cõtinentur. Primi præcepti sensus vnus.

clarè, ita vt nulla poſſit eſſe ambiguitas. Et cauendo, quoad fieri poſſit, ne iniquitas aliqua committatur: vnde notat Hoſtienſis, debere huiuſmodi ſcrutatores reſpicere vultum vniuſcuiuſque, quia difficile eſt crimen non prodere vultu. In quo hunc ſenſum indicat, & magis in eo quod ait hunc numerum præſcribi, vt vnuſquiſque liberiùs dicat quod ſibi videbitur. Quod etiam affirmauit gloſſa ibi, Panormit. & alij. Alio modo poteſt intelligi, vt vnuſquiſque eligentium ſecretò ſcribat, vel ſcriptum deferat votum ſuum, ita vt neque ipſis ſcrutatoribus notum fiat. Et hoc eſt magis conſentaneum illi verbo *ſecretè*, quia ſi tres ſciant, non videntur ſuffragia eſſe ſecreta. Item facit, quia ibi ſolùm fit mentio ſcripturæ, non autem vocis; nec neceſſaria eſt vox, vbi ſcriptura interuenire debet: nec etiam vtilis, quia multum diminuit ſecretum: ergo. Denique hic modus videtur neceſſarius iuxta Concilium Tridentinum ſuprà, dum præcipit, omnes *eligi debere per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentum nomina nunquam publicentur*: Propter quæ verba aliqui cenſent, priorem modum eſſe reprobatum, quidquid ſit de iure antiquo.

Hoſtienſis.

Panor.

Senſus alter.

10\. Ego verò cenſeo, priorem modum poſſe obſeruari ex vi iuris communis: quia reuera ita ſentit communis ſententia, & in textu nihil eſt, quod repugnet. Quin potiùs dubitari poſſet, an alius eligendi modus locum habeat iuxta hoc commune ius, de quo in ſequentibus dicemus. Deinde cēſeo, etiā iuxta Concilium Tridentinum, eſſe illum modum licitum, & ſufficientem. Patet, quia in primis non repugnat verbum illud *vota ſecreta*: nam verbum *ſecretè*, quod in alio capite habetur, æquiualet, & nihilominus illo modo cenſentur vota ſecretè ferri: fiunt ergo vota ſecreta. Item, quia quædam Declaratio Cardinalum ſic habet, *Vota ſecreta intelligantur eſſe etiam quòd aliqui ſuperiores quatuor, aut quinque ea ſciant, ſi hoc eſt iuxta formam ſtatutorum religionis, c. quia propter, de electione.* Et in alia Declaratione ſic dicitur, *Si electi fuerint à Superioribus aliqui, vt puta quatuor, qui vota omnium recipiant, electio reputabitur ſecreta, & canonica, c. quia propter, de electione*. Vbi recipere vota non videtur ſignificare ſolùm ſchedulam ſcriptam recipere: nam hoc modo nihil referret ad ſecretum quòd eſſent quatuor, vel quinque; ſignificat ergo audire vota, & ſcire, vt in prioribus verbis expreſsè dicitur. Cumque in vtroque loco videtur cap. *quia propter*, clarum eſt ita fuiſſe à Congregatione intellectum. Dubitari autem poteſt, quomodo ibi dicatur, hoc ſecretum ſeruari etiam in quatuor, aut quinque, & ad hoc citetur cap. *quia propter*, cùm in eo tres præciſè requirantur: propter quod ſuprà num. 8. diximus, augmentum illius numeri eſſe contra dictam formam. Dicendum ſanè videtur, caput illud ſolùm ad hoc citari, vt non repugnet ſecreto requiſito ad formam canonicam, ſuffragium coram multis proferri, ſi deputati ſint legitimi ad illud ſub ſecreto recipiendum. Quòd autem hic numerus ternarium excedat, præter c. *quia propter*. eſt: vnde clarum eſt, ad hoc non citari: & idcirco addita eſſe illa verba, *Et hoc ſit iuxta formam ſtatutorum religionis*: Subintelligendum autem exiſtimo quæ à Sede Apoſtolica confirmata ſint: nam ſine illius auctoritate non poſſent derogare iuri communi.

Prior ſenſus cōtra quoſdam ſuſtinetur.

Non repugnant dicto ſenſui quædam Tridentini verba.

Imò fauet etiam Congregatio Cardin.

Dubium ex Congreg. ortum explicatur.

11\. Deinde, nec per alia verba, *Ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur*, prohibita eſt illa forma eligendi, vt dictæ declarationes Cardinalium apertè ſupponunt. Et ratio eſt, quia non publicari, non ſignificat, à nemine ſciri, ſed ſeruari ſub ſecreto ſub quo recepta ſunt, & ita ſicut ſuffragia ſunt ſecreta, quamuis à tribus ſciantur, ita quandiu ab illis ſub eodem ſecreto retinentur, non publicantur: ſed hoc optimè fieri poteſt non obſtante dicta notitia: ergo illa verba non neceſſariò prohibent illam. Et explicatur ampliùs, quia in illis verbis duo includuntur, vnum de præſenti, & aliud de futuro. De præſenti eſt obligatio ad non publicandum vota, & hæc ſtatim ſequitur, etiamſi coram tribus proferantur vota: & ideo ex hac parte nulla eſt repugnantia. Pertinet etiam ad ſubſtantiam electionis, & ad hunc effectum de præſenti, vt in ipſa publicatione electionis nomina eligentium non publicentur: nam Concilium non dicit, *Teneantur non publicare*, ſed, *Non publicentur*: & poſtea addit verba irritantia electionem aliter factam. Quod adeò verum eſt, vt Congregatio Cardinalium declarauerit, *Quòd ſi per electionem factam in bullis confirmationis, ſeu patentibus exprimerentur nomina eligentium, electio ſit nulla*, quia adhuc videtur electio non eſſe plenè conſummata, & ideo totum illud ſecretum cenſetur eſſe de ſubſtantia electionis. De futuro autem eſt, vt nomina eligentium nunquam cum effectu publicentur, ſeu manifeſtentur. Et hoc, cùm ſit quid contingens, & pendens ex facto, & arbitrio hominum, non poteſt pertinere in ſe ad ſubſtantiam electionis, ſed ad ſummum in obligatione, aliàs penderet electio ex futuro euentu, quod eſſe non poteſt. Dices. Ideò videtur ex mente Concilij verbum illud, *non publicentur*, non ſolùm negare actum, ſed etiam poteſtatem, non tantùm iuris, ſed etiam facti; atque adeo tale poſtulare ſecretum, vt nunquam poſſint nomina publicari: quod optimè fiet, ſi ſuffragium non voce proferatur, ſed ſcriptura aliquantulum immutata, vt non agnoſcatur, & ita à nemine ſciatur, atque adeò à nemine publicari poſſit. Et ita iuxta hanc intelligentiam planè excluditur per illa verba modus proferendi ſuffragium per vocem; eſt tamen nimis rigoroſa, & coacta expoſitio contra proprietatem verbi, præſertim in morali vſu. Item, quia non eſt veriſimile antiquum motem, & iure communi probatum vno verbo tam obſcuro fuiſſe reprobatum. Eò vel maximè, quòd licèt ex parte ſecreti minùs conueniens ſit quàm alius; habere poteſt alias vtilitates, propter quas poſſit interdum præferri: non oportet ergo vt per legem ablata ſit poteſtas phyſica loquendi (vt ſic dicam) ſed moralis, obligando dicto modo ad ſeruandum ſecretum. Sufficit ergo reſpectu futuri actus obligatio, quam rigoroſam eſſe exiſtimo, & ſub culpa graui: quia materia magni momenti eſt.

Nec item repugnant verba alia eiuſdem Triden.

Num ſecretum in ſuffragando poſtulet ſcribi ſuffragiū immutando characteres.

Imò exiſtimo non tantùm cadere in ſcrutatores, qui vota recipiunt, ſed etiam in ipſoſmet ferentes ſuffragium: quia Concilium *diſtrictè præcipit, omnes ſuprà dictos eligi debere per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* hoc ergo diſtrictum præceptum non limitatur ad has, vel illas perſonas, ſed indefinitè ponitur: ergo comprehendit omnes per quos poſſit talis publicatio fieri: ergo comprehendit ipſos eligentes, & quemlibet eorum. Vt enim hoc præceptum grauiter frangatur, nō eſt neceſſe, vt multa ſuffragia, aut multis perſonis reuelentur; ſed ſatis eſt vt quilibet eligentium cuicunque perſonæ manifeſtetur, quia iā rumpitur ſecretum. Quod adeò verum eſt, vt ſufficiat talis manifeſtatio vnius ſuffragij facta vni- 12.

Secretum ſuffragij nō ſolùm petitur reſpectu recipiētium ſuffragia, ſed etiā ſuffragantium.

vni personæ extra formam præscripti, ad annullandam electionem, si in ipsamet electione fiat; vt à congregatione Cardinalium declaratum est. A

Instantia diluitur.

Dicet aliquis. Hæc prohibitio facta est in fauorem eligentium: ergo si ipsi cedant iuri suo, & seipsos reuelent, non peccabunt saltem grauiter. Respondeo, non esse illam causam adæquatam, imò nec principalem; sed fauorem ipsiusmet electionis ad vitandas fraudes, & illicitas contentiones, & vt maiori cum libertate electio fiat. Et eadem ratione dici non potest, hanc prohibitionem solùm durare vsque ad consummatam, confirmatam, & publicatam electionem; postea verò licitum esse se manifestare: nam reuera non ita est, tum quia Concilium simpliciter dixit, *nunquam publicentur*: tum etiam, quia ad finem præcepti interest ne fiat publicatio etiam post transactum tempus electionis. B

13. *An redigi suffragia in scriptis sit circunstātia essentialis electioni.*

Vlteriùs verò inquiri potest circa eandem partem seu præceptum primum, an sit de substantia huius formæ, vt vota in scriptis redigantur. Nam quòd hoc sit præceptum, manifestum est in textu: an verò sit substantialis conditio, dubitari potest, quia ibi non specialiter exprimitur, & rarò solet scriptura esse de substantia actus, maximè in his, quæ à communitate fiunt ad plura suffragia. Nihilominus certum est, hanc conditionem esse de substantia, vt omnes Doctores ibi notant, & glossa in cap. 1. de Censib. in 6. Cardinalis in tractatu de Electione. 1. p. c. 22. & 3. p. c. 61. Colligitúrque ex textu ibi, *& in scriptis redacta*, &c. & infrà, *aliter electio facta non valeat.* nam illud aduerbium *aliter*, cadit in totam illam formam, c. *Ecclesia vestra*, 2. eod. tit. manifestum autem est, priora verba posita esse in ipsa forma. Ratio etiam hoc postulat, quia illa circunstantia est valdè necessaria ad certitudinem electionis. C

14. *An etiam circunstātiæ aliæ in eodem 1. præcepto indicatæ.*

Vnde obiter constat, alias etiam circunstantias, quæ in illis verbis includuntur, esse substantiales, vt quòd vota ferantur sigillatim, & non simul plura etiam duo, vt patet ex particula *sigillatim*, & quia hoc ad secretum necessarium est. Item, quòd vota omnia, nullo excepto, suscipiantur, patet ex illa distributiua *vota cunctorum*, vbi Panormit. aduertit, quòd licèt non sit de substantia electionis, vt omnes vocati veniant; est tamen de substantia vt omnes præsentes suffragium ferant, quod intelligendum existimo, si velint: nam, si quis iam in Congregatione præsens, se excusaret, & nollet ferre suffragium, quamuis sine illo electio fieret, non esset electio nulla, quia nullo iure irritatur, & particula illa, *Cunctorum*. rectè intelligitur iuxta præcedentia verba, *Qui debent, & volunt, & possunt* suffragium ferre. Imò nec prohibitum iure communi esse ideo procedere ad electionem contempto illo etiam ex præsentibus, qui non vult suffragium ferre; esset tamen statim à Congregatione expellendus. D

Plus est non admitti præsentem ad suffragandū, quàm non vacari absentem.

Insinuatur autem à Panormit. differentia inter electores antequàm congregentur, & postquam præsentes iam in Congregatione sunt. Nam, si quis antea non vocetur, sed contemnatur, non statim fit irrita electio postea subsequuta, licèt irritanda sit ad petitionem eius, qui fuit contemptus. Si autem aliquis ex præsentibus contemnatur, & inuitus ad suffragium non admittatur, electio est nulla. Ratio autem differentiæ esse videtur, quia hoc posterius est contra intrinsecam formam electionis ibi præscriptam; illud autem prius est circa præambula ad electionem; sola autem forma est ibi in rigore præscripta, & substantialis, iuxta cap. *Ecclesia vestra*, infra eod tit. Congruentia etiam addi potest, quia, qui iam præsentes adsunt, videntur habere acquisitum maius ius, & quia tunc communitas ipsa, vt communitas est, aut vim patitur, dum non permittitur tota eligere, aut committit intolerabilem errorem, iniustè non admittendo aliquem ex præsentibus ad suffragium ferendum. E

Secundò præcipitur per illa verba, vt suffragia omnia mox in communi publicentur, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto. Dicuntur autem publicari suffragia in communi, quando integer numerus eorum publicè profertur quoad totam Congregationem, non explicando in quorum fauorem data fuerint, vel quot ex illis in hanc, vel illam personam descenderint, sed explicando solum numerum personarum, quæ suffragium tulerunt: hoc enim significat illa particula, *in communi.* ordinatur autem hæc solennitas ad maiorem certitudinem collationis votorum postea faciendæ, & vt subterfugia, & tergiuersationes præcludantur. Vnde hæc solennitas ex omnium sententia substantialis est. Dubitari autem solet, an illa conditio talis publicationis, scilicet vt mox fiat, & sine interpositione appellationis, vel alterius dilationis, sit etiam de substantia. Pars verò affirmans certa videtur ex ipso textu, nam omnes illæ cirunstantiæ pertinent ad intrinsecam formam, & ita censet Panormit. cum communi opinione. Quam autem vim habeat illa particula, *mox*, tractant ibi latè glossa, & Doctores, & Bartolus in l. *si quis maior.* C. de transaction. & in l. *si fructus.* ff. solut. matrim. Breuiter tamen dicitur, in præsenti significare vt statim sine vlla morali interruptione publicatio fiat: esset autem moralis interruptio, si interponeretur alius actus pertinens ad impediendam vel differendam electionem; vel si absque tali publicatione dissolueretur Congregatio sine vlla causa cogente, argum. cap. *cùm post.* de Elect. de quo statim. Denique à quo, vel quomodo fieri debeat talis publicatio, in textu non præscribitur, vt Hostien. notauit, & ideo nihil quoad hoc est de forma; clarum est autem debere fieri ab ipsis scrutatoribus, id est, ab vno, consentientibus aliis. quia vix est alius modus possibilis, cùm soli illi supponantur, scire suffragia secreta, & expediens non sit omnes simul loqui, nec necessarium, vt à singulis successiuè fiat publicatio. 15.

Secundò præceptum textus in n. 9. allati vt suffragia publicentur mox.

Panorm.

Bartol.

Quid mox importet.

Tertiò præcipitur in eadem parte, vt *collatione habita, is eligatur, in quem omnes, vel maior & sanior pars Capituli consentit.* Circa quam partem duo præcipuè explicanda sunt; scilicet, qualis sit illa collatio, & quomodo fieri debeat post illam electio. Circa primum certum in primis est, collationem hanc esse adeò necessariam vt sit de substantia electionis, ex cap. *cùm Anna*, infrà, eod. tit. Deinde certum etiam est, collationem esse debere inter vota recepta, non enim agitur de collatione inter aliquos eligendos, hæc enim collatio pertinet ad omnes, & singulos ferentes suffragia, & ex contextu constat collationem illam actiuè referri ad scrutatores; passiuè verò (vt sic dicam) ad suffragia. In quo autem conferri debeant, quæri potest, an scilicet in solo numero, vel etiam in qualitatibus personarum: nam glossa ibi hoc seruādum indicat, dicens, *Collatione facta numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum:* sumpsítque ex cap. *in Genesi*, & cap. *Ecclesia vestra.* de Electione. & sequuntur ibi Panorm in n. 10. & alij. Sumitúrque ex eodem textu dicente, *In quem maior, & sanior pars*, &c. quia maior refertur ad numerum; sanior autem 16.

Tertiò præceptū eiusdē textus bipartitum de collatione, & electione faciendis. Explicatur collatio.

Panormit.

tem ad qualitatem personarum, quæ per zelum, & A meritum significantur.

17. Prima difficultas circa explicatã collationẽ. Circa hanc autem collationem sic explicatam occurrit difficultas: primò, quia supponit suffragia, & vota singulorum debere esse nota scrutatoribus: quia nisi sciant pro quo singuli suffragium ferant, nihil referet vouentium zelum vel meritum ponderare, cùm ignoretur in quam partem vniuscuiusque pondus inclinat. Difficile autem creditu est, illam formam limitari ad modum ferendi vota, suam mentem voce explicando coram tribus scrutatoribus, vt suprà tractatum est. Quòd si quis dicat, collationem illarum qualitatum postulari quantum fieri potest, ideóque si suffragia ferantur per schedulas secretas, sufficere collationem quoad numerum. Contra hoc est, quia textus B indistinctè loquitur. Et præterea hinc oritur altera difficultas: nam illa collatio qualitatum inutilis est, quia semper numerus est præferendus; ita vt si maior pars Capituli in vnum consentiat, ille sit eligendus, cuiuscunque conditionis eligentes personæ iudicentur: & è conuerso, si numerus personarum suffragiorum non excedit dimidiam partem, non sufficiet ad electionem faciendam, etiãsi eligentes dignissimi sint. Alioqui tota electio reuocabitur ad iudicium scrutatorum, & cum paucis votis poterunt eligere quem maluerint, iudicando, illam esse saniorem partem, etiamsi maior non sit: quod est magnum inconueniens in re morali, C & occasio plurium dissensionum.

Secunda difficultas.

18. Quid alij respondeant ad 1. difficult. in n. præced. Ad priorem difficultatem, glossa & Doctores omnes supponunt planè totum id, quod in ea proponitur, & sine dubio est consentaneum iuri tam in dicto cap. quàm in cap. *cùm Anna*, & cap. *in Genesi.* cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ.* eod. tit. De electione autem facta per secretas schedulas, nihil dicunt authores, quomodo possit tunc inter suffragia talis collatio fieri: vnde videntur sentire, illum modum electionis non esse secundùm hoc commune ius, & ideo consequenter dicere debẽt, non esse licitum nec sufficientem nisi ex aliquo D iure speciali legitimè confirmato, & tunc iuxta illud erit alio modo collatio facienda. Mihi autem credibile non est, vt suprà dixi num. 9. hunc modum ferendi suffragium per schedulas, & vota omninò secreta fuisse exclusum ex vi huius decretalis, & formæ eius, cùm sit aptus, & fortasse, omnibus pensatis, conuenientissimus omnium. Maximè cùm verba textus cum omni proprietate in illo possint verificari, cum proportione tamen, & accommodatione ad talem modum eligendi.

19. Vera responsio. Dico ergo, collationem tunc præcipuè esse faciendam numeri ad numerum; in qualitatibus autem solùm in aliquo casu posse habere locum, aut E esse necessariam. Primò enim exquirere diligenter oportet, an singuli vouẽtes habiles sint, habeãtque omnia necessaria ad ferenda varia suffragia. Vnde si de aliquibus sit quæstio, & aliqui sint in dubio eiecti, vel admissi, diligenter oportebit conferre numerum suffragiorum, an sit tantus, vt tollat omne dubium, & consequenter an electio sit certa, nec ne. Deinde, interdum in his electionibus sunt vota qualificata, quæ aut cæteris præferuntur, aut pluribus æquiualent, solétque huiusmodi qualitas, etiãmsi persona sit occulta, designari; vt, v.g. quòd sit presbyter, vel prælatus, aut aliquid huiusmodi. In his ergo qualitatibus facienda erit diligens collatio, qualis fieri solet in suffragiis cathedræ, licèt aliàs occulta, quantum ad personas vouentium. Intelligamus ergo hunc textum indefinitè loqui de collatione suffragiorum, qualis nimirum, vel necessaria vel opportuna fuerit iuxta modum ferendi suffragia. Quod autem Panormitanus addit, in hac collatione conferendũm etiam esse de merito electi, an sit idoneus ad dignitatem, mihi probari non potest, tum propter ea quæ suprà num. 17. dixi, & præcipuè quia textus euidenter loquitur de collatione suffragiorum, qua supposita absolutè dicit, vt is eligatur, in quẽ Capitulum consenserit: tum etiam, quia iudicare de dignitate electi non pertinet ad scrutatorem, sed vel ad confirmatorem, si necessaria sit confirmatio, vel ad Superiorem, ad quem recurrere oportebit, si aliquid contra idoneitatem electi obiiciendum sit. Placitum Panormitani reiicitur.

In secunda difficultate petitur, vt explicemus, cur coniungantur illæ duæ particulæ, *Maior & sanior pars*: nam si sit maior, illa erit sufficiens. Circa hoc diuersæ sunt sententiæ Canonistarum. Quidam censent, maiorem partem quoad numerum postponendam esse minori, si hæc sanior sit, id est, maioris zeli, meriti, & æquitatis. ita sentit Innoc. ibi, & in cap. *scriptum*, de Election. Glossa in cap. *in Genesi.* verb. *ad zelum*, de Elect. quæ consequenter infert, non semper standum esse numero, & illam censeri maiorem, & saniorem partem, quæ maiori ratione, & iustitia nititur. Fundatur in verbis textus, sed non sufficienter, vt patebit, nec videtur opinio per se rationi consentanea, vt difficultas superiùs num. 17. proposita persuadet. 20. Tractatur secunda difficultas de intelligentia illarũ vocũ, *maior & sanior pars.* Quorũdam opinio reiicitur. *Innocent.*

Alij ergo dixerunt, minorem partem suffragiorum nunquam sufficere ad faciendam electionem, quantumcunque zelo, & meritis personarum excedat. ita docet Panor. ibi num. 7. cum Ioanne Andr. & aliis, & probat, quia textus dicit, *In quem omnes, vel maior, & sanior pars.* vbi priùs disiunctiuè requirit totum, vel partem, postea verò in huiusmodi parte copulatiuè postulat, vt maior, & sanior sit: non ergo sufficit altera ex his proprietatibus, sed vtraque necessaria est, quia copulatiua in suo rigore vtrumque extremum coniungit. Confirmatur, quia vel illa particula, &, sumitur coniunctim in dicta proprietate; & habetur intentum: vel sumitur diuisim, vt sæpè solet, & non impropriè: & ita sensus erit, quòd electio valeat facta à maiori parte, & facta à saniori parte, & tunc sequitur perplexitas; quid enim si vna pars sit maior, & non sanior, altera verò sanior, sed minor? vtriusque enim electio valida erit, si vnaquaque proprietas per se sufficit: neque erit ratio cur potiùs sanitas numero, quàm è conuerso numerus sanitati præferatur, si de vtroque membro per se diuisim sumpto ad electionem sufficere affirmatur. Responderi potest ex Innocentio, ibi, neutro modo sumi particulam &, sed pro *id est*, ita vt sensus sit, in quem maior, id est, sanior pars. Sed est violenta, & voluntaria expositio contra proprietatem, & communem vsum talis vocis. Item, ex illa expositione sequitur, nunquam requiri maiorem partem numeri votorum ad canonicam electionem, sed meliorem, nisi fingendo casum moraliter impossibilem, in quo omnes electores sint æquales in omnibus qualitatibus: hoc autem repugnat multis iuribus, cap. *cùm Anna*, cap. *in Genesi*, cum aliis, de Electione. 21. Panormitani & aliorũ sententia probatur ex verbis textus. *Panorm. Ioan. Andr.* Confirm. Euasio improbatur.

Relinquitur ergo vt ex vi illorum verborum in primis requiratur maior numerus suffragiorum; quod mihi certissimum videtur. Intelligendúmque est de maiori parte totius Capituli: non enim sufficit habere plura vota, quàm cæteri, si numerus 22. Authoris iudicium, maior pars dimidietate requiritur.

numerus votorum non contineat maiorem partem totius Capituli: nam hoc requiritur ad electionem canonicam de qua ibi est sermo: vnde expresse dicitur *maior pars Capituli*, & in aliis iuribus citatis expresse declaratur. Iuxta hoc verò fundamentum sequitur consequenter, maiorem numerum, licèt necessarius sit ad electionem, non tamen sufficere, nisi etiam sit sanior: nam vis illius copulatiuæ æquè vtramque partem comprehendit. Vnde infertur vlteriùs, si contingat maiorem partem, quæ in vnum consentit, non esse saniorem, & saniorem, quæ vult alterum, non esse maiorem, vtriusque electionem per se loquendo, esse nullam, quia neutra pars eligentium habet omnia requisita ad conficiendam electionem. Dico autem, *per se loquendo*, quia si contingat alteram partem amittere ius suum, eo quòd (v.g.) elegit scienter indignum, tunc electio alterius partis erit valida, quia ad illam deuoluitur ius alterius partis, & ita iam non reputatur vt minor pars, sed vt integrum Capitulum, vt notauit Panormit. in cap. *dudum*. 1. de Elect. n. 10. Per se autem loquendo, etiamsi ab vtraque parte eligatur dignus, talis electio non tenet, éstque casus expressus in cap. *Ecclesia vestra*. 2. de Elect. vbi Hostien. vterque Abbas, & alij id notant, & sequuntur. Vnde ad secundam difficultatem positam negandum est antecedens quoad illam partem, vt maior pars semper sufficiat sine illa qualitatum consideratione. Neque inde sequitur, per se loquendo, perturbatio aliqua, quia vbi aliud non constiterit, maior pars semper præsumitur sanior, vt in eod. cap. *Ecclesia*. dicitur, & sumitur cap. *dudum*. 1. eod. tit. & ratio ipsa per se statim postulat; vbi autem oppositū probari potuerit, per Superiorem iudicandum est, & ita tollitur perturbatio. Quòd si aliqua dissensio, vel lites oriantur, non refert, quia in huiusmodi rebus humanis non possunt omnia vitari incommoda, & magis expedit, vt electiones iustè fiant. Semper tamen manet nobis illa difficultas, quia hinc sequitur, non posse fieri electionem per vota omninò secreta, quia tunc non potest apparere quæ pars sit sanior. Quod expresse animaduertit Panormit. dict. c. *Ecclesia* num. 7. dicítque, communiter non animaduerti, ipse tamen fatetur, non debere ita fieri, vel vt ipse loquitur, *non debere dari voces per lupinos*. Nihilominus quod superiùs num. 9. & 18. dixi, censeo verum, scilicet, illum modum electionis reprobari non posse: nam, vt ibi dicitur in Addit. ad Panormit. *per totum mundum practicatur quòd voces dantur siue per fauas, siue per lupinos*: & (quod me magis mouet) est ille modus valdè conformis Concilio Triden. statuentis, vt nomina eligentium nunquam publicentur: nam vbi fuerit dubium de saniori parte, non poterit, moraliter loquendo, ferri iudicium, nisi nomina publicentur. Dico ergo, vbi fuerit illa consuetudo, seruandam esse, & tunc maiorem partem præsumi saniorem, vt paulò antea dicebamus. Imò addit Baldus tract. de Schismate, colum. 12. quòd quantò cautiùs dantur suffragia, vt non comprehendantur, tantò sanior & liberior est electio. Denique, vt suprà dicebam, tunc fiet collatio quoad hanc conditionem sanioris partis, prout fieri potuerit, scilicet, vel ex parte electi considerando ne adeò sit indignus, vt inde sufficienter colligatur, non fuisse saniorem partem quæ in illum concurrit: vel ex parte modi cognoscendi saltem in generali, an intercesserit ambitio, & donationes illicitæ, vel aliquid simile. vnde sufficienter probetur partem illam non fuisse saniorem. Quia verò generaliter, & in communi, & non descendendo ad personas particulares, hoc moraliter probari non potest; ideo semper maior pars præsumetur sanior, si persona electa indigna non sit.

Non tamen sufficit nisi sit sanior.

Panorm.

Hostiens. Vterque Abbas.

23. Respōdetur iam ad 2. difficult. in n. 17. & aperitur quomodo maior pars intelligatur sanior in suffragiis secretis.

24. Circa alteram partem huius præcepti, scilicet vt, facta collatione, electio fiat, primùm tollenda est ambiguitas vocis: nam electio propriè videtur fieri quando feruntur suffragia, nam electores sunt omnes de Capitulo, eligunt autem vouendo; postea verò potiùs videtur fieri publicatio electionis iam factæ. Textus autem non ita loquitur, sed potiùs dicit, tunc fieri, & faciendam esse electionem. Est enim aduertendum, electionem hanc esse veluti vnum actum totius Capituli, qui non censetur fieri, seu consummari donec vnus nomine totius Capituli loquatur, & eligat futurum prælatum: hoc autem fit postquam totius Capituli voluntas paulatim declarata, & cognita est; & ita electio aliter fit à singulis declarantibus suas voluntates, aliter à toto Capitulo declarante suam & quasi vnam voluntatem. Hoc ergo est quod per illa verba fieri mandatur, éstque omninò de substantia, vel (vt ita dicam) ipsa substantia, & forma electionis, quia non censetur electio facta, donec ita fiat, nec conferet aliquod ius, si hoc omittatur: imò necessarium, & substantiale est, vt hæc electio statim post collationem sine interruptione morali fiat; sicut dictum est num. 15. de publicatione suffragiorum in communi, vt expresse declaratur in cap. *cùm post*. de Electione. Quomodo autem hæc electio communis fieri debeat, in prædicto textu non declaratur; tamen ex intentione eius, & ex cap. *sicut cum*. de Elect. in 6. constat, debere fieri ab vno, nomine omniū publicè loquente, & denunciante electionem. Quis autem ille esse debeat, vel à quo designari, aut præcipi debeat, vt loquatur, in eodem etiam textu non dicitur; tamen & ex contextu constat à scrutatoribus debere designari; quia verò hoc non expresse dicitur, aiunt expositores, vtile esse vt Capitulum à principio det hanc potestatem scrutatoribus, vel alicui eorum. Glossa verò in cap. *sicut cùm*. de Elect. in 6. ait, quemcunque sufficere, si cæteri audientes tacitè consentiant. Mihi autem videtur veluti ex natura rei hoc pertinere ad eum, qui Capitulo præest, dum iura aliud non disponunt, supponunt enim & deesse non posse qui præsit Capitulo, vel saltem qui primam vocem habeat, & omnia debere ordinatè fieri: ratio autem postulat vt hoc fiat ab eo, qui præest, vel qui primam vocem habeat, quando nulli alteri commissum est. Et hæc de secundo capite ex propositis in num. 2.

Tractatur 2. pars, id est, *electio* posita num. 16.

De forma consequente Electionem.

25. De tertio capite ibidem posito, id est, de his, quæ post electionem necessaria sunt, nihil additur in dict. cap. *quia propter*. neque in iure communi aliquid aliud inuenio, nec videtur necessarium, imò nec possibile, cùm supponatur iam electio consummata. Solùm inuenio id, quòd ex Concilio Triden. suprà num. 11. notaui, districtè præcipiente, vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Quomodo autem ex hoc decreto aliquid resultet pertinens ad substantiam electionis: quomodo item id, quod in futurum pendet, non suspendat valorem electionis, satis ibidem declaratum est: nihil ergo est subsequens electionē, quod ad valorem eius propriè pertineat. Solùm ergo potest confirmatio post electionem requiri, vt plenum ius prælationis obtineatur: quæ

De confirmatione Elect.

quæ confirmatio iure communi necessaria est, pertinétque ad Superiorem immediatum Prælati electi, & si nondum illa obtenta quis prælatione vtatur, iure acquisito per electionem priuatur, cap. *auaritiæ*. de Elect. in 6. & videre licet latiùs in Syluestro, & Angelo, verb. *Confirmatio*. Panormit. in cap. *cùm Ecclesia*. de Elect. num. 8. In præsenti ergo confirmatio per se spectat ad solum Summum Pontificem; tamen, iuxta priuilegia, & indulta multarum religionum, non solet esse necessaria specialis confirmatio, sed cùm ex vi priuilegiorum fiat authoritate Apostolica, eo ipso quòd quis publicè denunciatur canonicè electus, censetur etiam confirmatus eâdem Apostolica authoritate; & ita videtur esse in vsu multarum religionum: nam finita electione Generalis; statim ei vt supremo Prælato omnes reuerentiam exhibent, & ipse incipit præsidere generali Capitulo, suúmque munus exercere.

Syluest. Angel. Panorm.

CAPVT VI.

De Electione aliorum Prælatorum infra Generalem.

1. *Assertio tripartita.*

Hactenus de creatione supremi Prælati religionis diximus, & ex his quæ tribus proximè præcedentibus capitibus tractata sunt, hoc vno capite facilè expediri possunt quæ ad reliquos spectant. Dicendum ergo est omnes illos posse per electionem creari, non tamen esse in eis ita necessariam sicut in Generali: vbi autem in vsu fuerit, cum proportione seruanda esse quæ de electione Generalis diximus: vbi autem iuxta speciale institutum electio necessaria non est, simplicem ac legitimam prouisionem Superioris habentis potestatem sufficere. Declaro singula: nam in primis postquam tota religio habet vnum supremum caput internum seu præter Pontificem, ab illo potest satis commodè recipere inferiores Prælatos, tam medios, quàm infimos, siue vtrosque immediatè prouidendo, siue solùm medios ac sibi proximos, & per eos inferiores reliquos. Et ob hanc causam dixi, in his prælatis non esse tam necessariam electionem, quia influxus primi Prælati potest ad hæc omnia extendi sine vlla repugnantia, sicut in vniuersa Ecclesia Catholica vnius Vicarij Christi necessaria est electio: pro aliis autem inferioribus Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, in rigore non erat necessaria electio, nam per solum ipsum Vicarium Christi poterant sufficienter prouideri, si ipse voluisset. Olim etiam videtur fuisse obseruatum, vt Abbates monasteriorum ab Episcopis crearentur, vt colligitur ex Concilio Niceno, cap. 54. vbi etiam significatur Episcopum solitum fuisse creare Abbatem quasi Generalem plurium monasteriorum; hunc verò instituisse locales, seu particulares Abbates singulorum monasteriorum: idem munus tribuitur sacerdotibus in Concilio Tolet IV. c. 50. Nihilominus tamen frequentiùs obseruatum est in religionibus, vt inferiores etiam prælati per electionem fiant, & non est dubium quin rectè ita fieri possit, quia hoc pendet ex humana institutione, & Pontificis approbatione; nec ex natura rei habet hic modus creandi huiusmodi prælatos aliquid præter rectam rationem aut conuenientem gubernationem, per se loquendo: nec repugnat iuri communi, sed potiùs est illi valdè conformis, vt videbimus: nec denique repugnat iuri, aut potestati supremi Superioris, vel supremi Prælati, quia illa limitata est iuxta regulas, & indulta Apostolica, per quæ illi non maior potestas concessa est. In hoc enim differt monarchia vnius religionis à monarchia totius Ecclesiæ: nam in tota Ecclesia suprema potestas absoluta gubernandi, in capite residet, quæ à nullo infra Christum potest limitari; & ideo modus instituendi inferiores Prælatos per electionem, vel sine illa, non potuit ab alio, quàm ab ipsomet Pontifice definiri. Vnde, quandocunque, vel vbicunque per electionem fit, vel facta est, ex benigna concessione eiusdem Pontificis introducta est: in religionibus autem tota potestas manat à Pontifice, loquendo de propria iurisdictione, & ideo licèt vni Generali principaliter communicetur, datur tamen cũ limitatione ad hunc vel illum modum regiminis, iuxta exigentiam rerum: vbi ergo institutio electionum talium prælatorum postulat, seruanda est. Iam verò declaratur, & probatur altera pars, nimirum, in huiusmodi electionibus seruanda esse ferè omnia quæ de electione Generalis diximus. Quod quidem, quantum spectat ad ea, quæ pendent ex iure communi, vnica ratione ostendi posset, quia ius commune nihil ferè disponit de Generalibus in particulari; sed vel de Prælatis in communi, vel de Abbatibus, sub quibus alij Prælati locales intelliguntur, & à fortiori eorum Superiores. *Ostenditur 2. pars.*

Ostenditur 1. pars assertionis.

De 1. & 2. conditionibus requisitis ex parte eligendi.

2. Igitur vt per particulares conditiones breuiter discurramus, Primò ex parte eligendi necessaria est ætas ad minimum 25. annorum: de qua nihil speciale occurrit, præter ea quæ de Abbatissis statim adnotabimus à num. 7. expressa in eadem religione. Circa quam interrogari potest, an requiratur professio in eadem prouincia, vel domo cum proportione, ita vt sicut in Generali requiritur professio eiusdem religionis, ita in Prouinciali eiusdem prouinciæ, in conuentuali eiusdem domus. Sic enim de Abbate sentit Syluest. verb. *Abbas*. num. 2. & in cæteris. Et fauent iura antiqua 18. quæst. 2. vbi in cap. *Abbatem* 2. dicitur, *In monasterio illum volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione*, &c. id est, de suo monasterio, vt sequentia verba declarant, *& possessionis dominus*, de quibus paulò inferiùs: & in cap. sequenti tunc solùm permittuntur monachi eligere *de aliis monasteriis*, quando *inter se aptam personam inuenire nequiuerint*. Et fortasse olim quando monasteria monachorum ita erant inter se diuisa, vt non efficerent propriè vnum corpus, nec haberent vnum Superiorem communem, hoc erat in more positum, vt electio fieret ex proprio monasterio, allegatúrque tanquam ius ordinarium & commune quod non licebat prætermittere nisi in prædicto casu necessitatis. Quanquam fortè non fuit hoc tam necessarium, quin electio aliter facta valida esset, quia non inuenimus verba irritantia in antiquo iure, & alioqui cùm electio futura esset communi consensu, saltem maioris partis, poterat communitas cedere iuri suo: imò præsumenda esset ex legitima causa, & necessitate id facere, nisi oppositum manifestè constaret.

Secunda cōditio erat professio.

Prælatus olim ex eadē prouincia, vel domo eligebatur ordinariè.

Videtur seruanda eadē proportio.

3. Nunc autem in religionibus virorum certum est, conditionem hanc non esse necessariam, sed solùm vt electus eiusdem religionis sit, vt patet ex Clement. 1. de Elect. ibi, *Ne religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus*, *vel*

Id nunc in religionibus virorum nō postulatur.

vel professionis. ergo ex vi illius textus solùm est A necessaria identitas religionis, professionis, & habitus: non ergo eiusdem domus, vel prouinciæ. Expendimus autem suprà cap.3.num.11. particulam, *de cætero*, in eodem textu positam, quia ex ea intelligitur, illud esse ius nouum; post illud autem non habemus ius, quod maiorem identitatem requirat: ergo illa sufficit. Denique, vsu omnium religionum ita receptum est. Nam religiones Mendicantes, & aliæ illis similes, tantam habent in se vnitatem, vt distinctio locorum, vel prouinciarum valde accidentalis reputetur, ideóque nec in eligendo Prouinciali consideratur, per se loquendo, vt eiusdem prouinciæ sit filius, aut habitator, neque in prælato conuentuali quòd sit eiusdem conuentus. Maior huius rei consideratio videtur B conseruari in religionibus monasticis; tamen quoad hoc ferè reductæ sunt ad eandem formam. Hoc ergo ius regulariter est commune omnibus: vbi autem ex speciali regula aliquid aliud additum fuerit, obseruandum est.

Nota.

4. Num tria hæc, religio, professio, habitus, sint synonyma. Negat glossa, cui partim dissentit author.

Potest autem circa dictam Clementinam dubitari, an illa tria verba, *eiusdem religionis, professionis, & habitus*, æquipolleant, solúmque sint posita ad maiorem rei declarationem, vel expressionem; an verò singula aliquid addant. Glossa enim ibi indicat hoc posterius: nam, si religio, inquit, sit diuersa, vt Cisterciensium, & Carthusiensium, quanuis fortasse professio sit eadem, non sufficiet. Sed C quoad hæc duo non existimo vnum ab altero separari, sed voces illas vt synonymas positas esse, & ita non sunt positæ in eadem clausula, sed vna in principio in ratione textus, altera inferiùs in ipsamet lege. Nunquam enim religio est diuersa, quin professio sit aliquo modo diuersa, saltem quoad obedientiæ votum: tum quia fit diuersis prælatis non subordinatis: tum etiam, quia fit secundùm regulam, quam in diuersis religionibus oportet esse aliquo modo diuersam. Et præterea traditio, quæ etiam est de substantia professionis, necessariò est distincta in distinctis religionibus: D illa ergo duo æquipollent in præsenti materia.

5. Partim consentit. Conuenientia in habitu an sit requisita in eligendo.

De alio autem termino, videtur certè positus ad addendum aliquid: nam contingit in eadem religione deferri diuersos habitus in distinctis monasteriis aut prouinciis vt, v.g. in religione S. Frãcisci quidam sine calceis incedunt, & asperiori ac viliori habitu vtuntur, quàm alij; & ideo licèt sint eiusdem religionis, non tamen videntur esse eiusdem habitus cum aliis conuentualibus, vel de Obseruantia. Et in aliis religionibus, vt Trinitatis, v.g. aut Canonicorum regularium, magna varietas in diuersis regionibus conspicitur, non solùm in colore, sed etiam in figura. Videtur ergo in præ- E dicto textu requiri, vt eligendus in Superiorem sit non solùm eiusdem religionis, sed etiam eiusdem habitus intra illam. Quod patet ex contextu, nam statim à principio sub disiunctione dicitur, non esse rationi consentaneum, vt homines disparis professionis, vel habitus in eisdem monasteriis socientur: & ex hac ratione concluditur, vtramque conditionem postulãdam esse in Abbate, seu prælato medio. Hæc verò expositio difficilis est, nam ex illa sequitur, in religione S. Francisci, aut Carmelitarum, v.g. non esse validam electionem, si aliquis ex eadem religione diuersæ tamen familiæ, gestantis distinctum habitum eligatur. Consequens videtur falsum, & contra vsum. Confirmatur, nam in eadem religione contingit esse varietatẽ in habitu quoad colorem album, vel nigrum, vt de ordine S. Benedicti dicitur in Clemen. *Ne in agro.* §.1. de statu monach. & tamen id non obstat, quominus gestans habitum diuersi coloris possit in Abbatem eligi, vt ibi glossa fatetur, dicens hanc diuersitatem esse accidentariam.

6. Affirmandũ de conuenientia substantiali, quæ semper arguit identitatem religionis, non de accidentali.

Ex hac igitur glossa, & quæ circa illam à Doctoribus notantur, colligere possumus, conuenientiam quidem in habitu esse necessariam ex parte eligendi in prælatum, hæc enim in dicto textu expressè postulatur, potest autem diuersitas in habitu esse quasi substantialis, quæ, vt mihi videtur, semper supponit diuersitatem Regulæ, & consequenter etiam religionis. Tunc enim mutatio in habitu alicuius religionis censetur substantialis, quando est contra dispositionem regulæ, vt significauit Panorm. in dict. Clemen. 1. num.4. ergo, vt varietas in habitu censeatur substantialis, necesse est vt ex diuersitate Regularum procedat; nec potest alia ratione commodè discerni substantialis varietas ab accidentali in ipso actu: tunc ergo distinctio in habitu meritò impediet electionem. Accidentalis autem distinctio in habitu erit, siue sit in colore, siue in figura, quæ non fuerit contra regulam, sed sub eâdem permittatur: illa ergo non impediet electionem, & de hac procedunt exempla superiùs num. præced. adducta. Et ratio reddi potest, quia illa varietas non est distinctio in habitu simpliciter, sed tantùm secundùm quid, & idèo non repugnat prædicto textui. Ex qua interpretatione concluditur, identitatem habitus in rigore non addere conditionem diuersam ab identitate religionis, sed per eam explicari, ad vnitatẽ religionis requiri aliquam conformitatem in habitu, saltem substantialem. De quo iterum dicemus infrà, tractatu sequenti de varietate religionum. Addo verò, vbi contigerit, electum esse diuersi habitus accidentaliter, quanuis electio valida sit, nihilominus esse iuri consentaneum, vt durante illo munere, se conformet aliis in habitu, saltem Superiori; ne inter caput, & membra diuersitas appareat, argumento cap. *Deus, qui.* de vita, & honest. cleric. & cap. *in nona.* 16.q.7. ibi, *Constituentes vt hi, qui in administrationibus Ecclesiæ Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, neque habitu.*

Panorm.

Notatio.

An decisio Clementinæ à num.3. explicatæ procedat de electione monialis.

7. Resolutio affirm.

Tandem dubitari potest, an decisio illius Clementinæ circa 2. cõditionem locum habeat etiam in monialibus. Ad quod respondendum est affirmatiuè, cum glossa ibi, & communi sententia, quia in his dispositionibus fœmininum sub masculino comprehenditur, vt in superioribus diximus. Expressiùs verò hoc statuit Concilium Tridentinum sess.25.cap.7. de Regular. vbi postquam nonnullas conditiones posuit obseruandas in ea, quæ in Abbatissam eligenda est, subdit, *Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit.* Quæ verba in primis supponunt, in monasteriis monialium, per se loquendo, & quoad fieri possit, obseruandum esse, vt de eodem monasterio Abbassa eligatur. Deinde, in casu necessitatis solùm conceditur, vt de alio monasterio eiusdem ordinis eligi possit: est ergo hoc substantiale.

Decretum Trid. pro electione monial.

8. Expenditur prædictum decretum de ætate, & an-

Circa hoc autem decretum primùm obseruare oportet, duas conditiones addidisse ibi Concilium pro Abbatissis, & Priorissis, &c. quæ in viris necessariæ non sunt: scilicet, ætatem quadraginta annorum,

tiquitate moniales eligendæ.

annorum; & octo annos religiosæ vitæ post expressam professionem eius: vt enim supra cap. 3. num 7. diximus de Generalibus religionum, ita etiam de Prouincialibus,& Conuentualibus Prælatis virorum nullum est ius, quod in eis dictas conditiones requirat: decretum autem de fœminis non comprehendit viros, vt suprà etiã ostensum est. Tantùm ergo in præfectis fœminatum illæ duæ conditiones speciali iure requiruntur,& vtraque addita videtur à Concilio Tridentino. Nam, quod ad ætatem attinet,licèt olim Gregorius Maximiano Episcopo scripserit, vt non permitteret Abbatissas nisi sexagenarias fieri, lib. 3. Epist.11. cap. *Iuuenculas*, 20.quæst.1. tamen illud nunquam fuit pro iure receptum, posteáque Bonifacius VIII.in cap. *indemnitatibus*. de Elect. in 6. solùm ætatem triginta annorum completorum requisiuit, Concilium autem Tridentinum quasi medium tenens,& quia experientia fortè mõstrauit,in fœminis sicut fortior ætas quàm sexagenaria necessaria est, ita maturiorem, quàm tricenariam requiri, quadraginta annorum ætatem postulauit. De altera verò conditione antiquitatis professionis nihil inuenio antiquiore iure, nec simili,neque dissimili definitum. Hæ autem duæ conditiones non declarantur à Concilio tanquam substantiales, nec irritatur electio aliter facta, sed simplex prohibitio ponitur, *vt non eligatur*, &c. ideóque si alioqui electio facta sit iuxta commune ius, licèt illæ duæ conditiones non seruentur, non erit electio irrita ipso iure, sed ad summum irritanda. Præterea illæ conditiones non ponuntur à Concilio vt simpliciter necessariæ,sed,si seruari potuerint; alioqui conceditur vt ætatis triginta annorum, & post quinquennium à professione eligi possit. Intelligo autem, illas conditiones seruari non posse non solùm quando in nulla religiosa eiusdem monasterij inueniuntur; sed etiam,si inueniantur in aliquibus vitæ laudabilis, si non habeant qualitates aliquas ad gubernãdum necessarias:ita enim intelligendum est Concilium cùm dicit, *Si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio*,scilicet,apta ad electionem: clarum est enim illas solas qualitates non sufficere, vt persona sit digna,nec velle Concilium, vt sine aliis requisitis aliqua eligatur, etiamsi illas conditiones habeat. Et eodem modo intelligo quandam responsionem Congregationis Cardinalium, quæ absolutè habet, *Abbatissam triginta annorum, & quæ per quinque annos solos sit professa, eligi non posse, si in monasterio est aliqua monialis quadraginta annorum,& quæ iam per octo annos sit professa*; subintelligendum enim puto, dummodo alioqui ad gubernandum apta sit,& sufficiens,nam hoc ex natura rei necessarium est. Addit verò idem Concilium,vt sine illis eligi possit,oportere, vt non possit commodè ex alio monasterio cum illis eligi; quod committit iudicio Superioris: & ideo Congregatio Cardinalium in prædicta responsione addidit, *Aut in aliquo monasterio eiusdem ordinis vicino istius qualitatis inueniatur*; vbi expendo particulam illam *Vicino*, quæ addita est verbis Concilij fortasse ad declarandum, distantiam loci sufficere, vt electio non possit commodè ex alio monasterio fieri: quanta autem sit illa distantia, Superior iudicabit.

9. Cardinaliũ responsum circa idem decretum, exponitur.

Notandum præterea est aliud responsum eorundem Cardinalium, quod variis ac fide dignis testimoniis ad nostras manus peruenit sub his verbis, *Abbatissa, licet per quinquennium non manserit in religione, dum tamen excedat triginta annos, & id fiat ad requisitionem suarum monialium de licentia secundæ dignitatis cathedralis, & earum Superioris regularis, dummodo laudabiliter anno superiore se gesserit, debet confirmari per biennium in officio. Quòd si ad confirmationem dictæ Abbatissæ deesset Superiorum regularium licentia propter absentiam, seruatis iis, quæ hoc capite præscribuntur, ad dictam confirmationem procedendum est.* Quod responsum in primis intelligo habere locum quando dispositio Concilij Tridentini ad literam seruari non potest,quia non est verisimile per illam derogari, vel aliqua ex parte dispensari in Concilio,si obseruari potest. Solùm ergo habet locum quando nec quadragenaria cum octo annis professionis eiusdem monasterij & religionis commodè eligi potest; nec etiam in monasterio inuenitur aliqua triginta annorum ætatis, & habens quinque integros annos professionis æquè digna,& apta ad illud regimen:nam si huiusmodi inueniatur,non video cur alia admittenda sit.Imò etiam in eo casu necessitatis censeo, illam declarationem factam esse authoritate Pontificis, quia sola scientia sine potestate ad illam non fuisset sufficiens, tum quia est quasi noua lex in casu à Concilio omisso, nihil enim Concilium prouidit pro eo casu, in quo non inuenitur aliqua triginta annorum,habẽs quinque annos professionis: tum etiam,quia ibi postulatur licentia secundæ dignitatis cathedralis, & Superioris regularis, si commodè haberi possit, & solùm conceditur vt ad biennium confirmari valeat.Quæ omnia non pertinent ad doctrinalem interpretationem, sed authenticam, & potestatiuam, vt sic dicam;ideóque, vt illa declaratio ad vsum applicari debeat,obseruare oportet, an sit vniuersaliter facta pro tota Ecclesia,& an sit satis promulgata vt habeat vim legis.De quibus mihi nunc non constat;credo tamen saltem obseruari posse vbi oppositum non constiterit, nam continet quasi epycheam per se satis consentaneam rationi, & habet sufficientem authoritatem.

Ex hac verò declaratione constat,antiquitatem professionis non esse reputatam à Congregatione Cardinalium tam necessariam conditionem, sicut ætatem completam triginta annorum: nam alius casus omissus etiam in Concilio esse posset, in quo nulla monialium existentium in monasterio, & apta ad gubernationem eius, habeat triginta annos ætatis expletos,& tamen in eo nulla declaratio vel epychea facta est, ideóque in tali casu nulla eligi potest minoris ætatis,etiamsi per plures quàm octo annos religiosa fuerit:sed in eo casu aut ex alio monasterio eiusdem religionis assumenda erit Abbatissa, etiamsi difficultates aliquas superare, vel aliquid incommodi ferre necesse sit, vel certè dispensatio erit à Summo Pontifice postulanda. 10.

Iuxta hoc responsum non tã exigitur monialis antiquitas, quàm ætas.

Dubium incurgens.

Sed quid si duæ aptæ ad dictum officium concurrant, altera quadragenaria, nondum tamen habens quinque annos professionis;altera verò habens illos completos vel etiam octo, nondum verò attingens quadragesimum annum ætatis, licèt excedat trigesimum? Videtur enim hæc posterior præferenda, quia habet aliquo modo completam vtramque conditionem à Concilio postulatam: priori verò vna conditio omninò deest. In contrarium autem est, quia Concilium per se primò requirit ætatem quadraginta annorum,quæ conditio completur in priori, & non in posteriori, & aliunde conditio ætatis magis desideratur,vt notatum est: ergo videtur præferenda prior. Mihi videtur negotium arbitrariũ,quia reuera se habent tanquam excedens, & excessum, & ideo

Authoris decisio.

ideo censeo præferēdam esse illam, quæ ob alias conditiones dignior reputata fuerit: si autem fuerint æquales, excessus ætatis videtur preferendus ex genere suo, propter rationem factā, & quia in iure magis consideratur, quàm alius. Dico autem, *ex genere suo*, quia tam paruus esse posset excessus ætatis, & tantus in antiquitate religionis, vt hic præpōderaret. Superior ergo prudenter hoc diiudicabit. Hinc tamen colligimus, quotiescunque nulla est, habens integras illas duas conditiones quadraginta annorum ætatis, & octo professionis, illam esse, cæteris paribus, præferendam, quę plus de illis participauerit. Vt si sit aliqua habēs quadraginta annos ætatis, & quinque professionis, in dubio esset preferenda aliis non attingentibus illam ætatem, neque habentibus octo annos professionis; & sic de aliis. Quanuis enim dici possit, Concilium solùm assignasse illa tempora certa, & ideo, si non expleantur, nihil referret quòd ad illam magis, vel minùs accedatur, & similiter duas illas conditiones simul postulasse, & ideo, si simul non coniungantur, vnam vel alteram nihil conferre: nihilominus negari non potest, quin & conditio ætatis maioris triginta annorum per se spectata necessaria sit, & quòd iuxta intentionem Concilij maior participatio illarum conditionum, vbi integræ haberi non possunt, cæteris paribus, reddat personam in hoc munus digniorem.

11. Quarū conditionū defectu possit, aut debeat eligi monialis ex alio monasterio.

Ex quo tandem intelligitur, quando iuxta mētem Concilij oporteat electionem fieri ex alio monasterio. Nam in primis iuxta dictam declarationem Cardinalium solùm est hoc simpliciter necessarium, quando in eodem monasterio nulla, quæ eligi possit, habet triginta annos ætatis completos: nam si illos habeat, in reliquis conditionibus facilè potest benigna interpretatione vti, cōsiderata aliqua incommoditate in eligēdo ex extraneis: hanc enim etiam necessariam esse opinor, vt prædicta declaratio locum habeat, ita vt à dispositione Concilij non recedatur. Addo deinde, sufficientem causam eligendi ex alio monasterio esse, quòd in eodem non inueniatur aliqua habēs simul illas duas qualitates quadraginta annorum ætatis, & octo professionis: sic enim intelligo illa verba Concilij. *Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio*; quia nisi vtramque habeat, dici non potest esse illis qualitatibus affecta. Verum est, Concilium nō dicere in eo casu, eligi debere ex alio monasterio, sed posse; quare iudicio Superioris relinquit, vt id fiat, si absque incommodo possit. Vnde, si non obstante eo defectu, ex cōsensu Superioris alia de eodem monasterio eligatur, habens alias conditiones requisitas à Concilio triginta annorum ætatis, & quinque professionis, sine dubio erit valida & confirmanda electio, etiamsi fortasse aliter sine incommodo fieri possit, quia nullum est verbum in Concilio, quod necessitatem indicet, sed solam directionem Superioris, vt id non permittat, nisi ratione alicuius incommodi. Quòd si fortasse ille liberalior sit quàm debeat, inde non infirmatur electio, cùm Concilium hoc non disponat. Tanto autem faciliùs, seu ad vitandum etiam leuius incommodum poterit hoc permitti, quanto minor fuerit defectus dictarum conditionum in persona eligenda ex eodem monasterio. Nam si habeat octo annos professionis, licèt non attingat quadragesimum annum ætatis, dūmodo excedat triginta, faciliùs poterit admitti eius electio: & idem est è conuerso, si habeat quadraginta annos ætatis, nondum verò expleuerit totos annos professionis. Et sic de aliis combinationibus, quæ facilè cogitari possunt.

Expediuntur 3. & 4. conditiones requisitæ in eligendo.

Tertia conditio necessaria ex parte eligendi in prælatum erat, vt sit sacerdos, vel ordinatus in sacris: quam per se constat in religionibus virorum, non monialium requiri, quia nec fœminæ sunt capaces ordinis, neque illo indigent ad suū modum prælationis, cùm non consistat in potestate iurisdictionis spiritualis, sed tātùm in dominatiua, seu materna. In religionibus autem virorum ita necessaria est ad inferiores prælationes, sicut ad supremā: nā iura quæ adduximus, de conuentuali Abbate, seu Superiore pręcipuè loquūtur. Quarta conditio erat, vt sit legitimus: quam certum est etiam postulari ad prælationem Prouincialē, vel Conuentualem: imò ad quodcunque munus religionis habens iure ordinario spiritualem iurisdictionem. Nam cap. 1. de filiis presbyt. hæc omnia cōplectitur, vt latiùs Sylu. prosequitur verb. *Prælatus*. num. 3. & verb. *Elect*. 1. q. 14. n. 15. & Angel. eod. verb. n. 23. Dubitari autem potest an hęc cōditio etiam in Abbatissis requiratur. Et ratio dubitandi est, quia earum prælatio non consistit in spirituali iurisdictione: sed ille defectus originis solùm impedit ex vi iuris canonici aut ordinem, aut spiritualem iurisdictionem: ergo. Maior sæpè est in superioribus tractata, præsertim c. 1. num. 3. minor ex iure cōstat, quia nullum decretū afferri potest, in quo impedimentum illius ampliùs extendatur. Et cōfirmatur maximè ex toto titulo de filiis presbyterorum, in quo de filiis tātùm sermo est. Et licèt sub nomine masculino soleant fœminæ comprehendi, tamen id potissimùm habet locū in fauorabilibus, non autem in odiosis, nisi vel aliæ circunstantiæ, vel saltem omnimoda identitas rationis ad illum sensum cogant: hîc autem nec est similis ratio, vt explicatum est, nec circunstantiæ aliquæ ad illam extensionem faciendam inducunt. Imò si considerentur verba cap. 1. de filiis presbyt. apertè videntur determinari ad solos masculos: nam priùs dicitur, vt filij illegitimi non ordinentur, nisi religiosi fiant, & deinde additur, *Prælationem verò nullatenus habeant*. loquitur ergo de filiis ordinis capacibus, vel (quod idem est) de prælatione propriè dicta, quæ ordinem aliquem præsupponit, aut requirit. In reliquis autem textibus ferè sermo est de filiis presbyterorum, quatenus ad dignitates, personatus, aut beneficia Ecclesiastica curam animarum habentia, admitti non possunt sine dispensatione Pontificis, præsertim in illis Ecclesiis, vbi partes eorum beneficia habuerunt. De quibus etiam solis agit Concilium Trid. sess. 25. cap. 15. de Reform. Constat autem officium Abbatissæ nec dici posse beneficium Ecclesiasticum, neque illius solicitudinem propriè vocari posse curam animarum, sed solùm ministerium pertinens ad gubernationem quasi œconomicam vnius domus, quanuis accommodatā religioso statui ac profectui. Tādē, nulla irregularitas admittenda est, quę nō sit in iure expressa: hęc autē inhabilitas illegitimorū ad prælationes Ecclesiasticas quædam irregularitas est: non est erga ad fœminas extendenda, cùm in iure nō sit expressa.

12. Ordo sacer.

Lgitimitas. *Syluest.* *Angel.* Arguitur non requiri legitimitatem pro Abbatissa.

13. Emmanuel Rodrig. prædictæ opinioni negãti adhæret. *Emm. Felin. Ioan. Andr. Geminian. Ancharan. Cyn. Bartol. Tabien.*

Propter hæc ergo, vel similia, nonnulli graues authores censuerunt, hunc defectum nataliũ nullum impedimentum esse ad munus Abbatissæ. Citatur ab Emmanuel Rodr. q. 10. art. 21. & in Summ. 2. p. c. 29. n. 12. Felinus referens Ioannem Andr. & Geminianum loco infrà adducẽdo, num. seq. sed nec Felinus id tenet, nec dictos authores refert: citatur etiam Ancharanus in c. *generali.* de Elect. in 6. citans Cynum, & Bartolum in l. 2. ff. de verbor. significat. vbi etiam Bartolus nihil de hac re loquitur; indicat verò hanc opinionem Tab. verb. *Virginis consecratio.* Nihilominus alij distinguunt inter Abbatissas, quæ tẽporales sunt & nõ benedicuntur, & perpetuas, quæ benedicuntur: & de prioribus aiunt cum prima opinione, nihil referre quòd illegitimæ sint; secus verò esse de posterioribus, quia sunt veræ prælatæ, & habent iurisdictionem quasi Episcopalem. Sed hæc distinctio neque in antiquis authoribus inuenitur, neque habet fundamentum in iure. Nam in primis benedictio non refert, quia illa non est aliquis ordo, vt defectus natalium reddat personam quasi irregularem ad illam benedictionem; neque admittenda est illa exceptio, cùm in iure non habeatur, & materia sit odiosa, & quanuis admitteretur, sicut professio religiosa tollit irregularitatem ad ordines, ita etiam tolleret ad illam benedictionem. Perpetuitas etiam non refert, quia non maiorem iurisdictionem habet Abbatissa perpetua ex illo capite, quàm temporalis; sed id, quod habet, magis durabile est, & reuera neutra habet propriam iurisdictionem spiritualem, nam hoc non prouenit ex maiori, vel minori duratione, sed ex incapacitate fœminei sexus, vt alibi diximus tom. 5. in 3. p.

Alij distinctione vtũtur quæ refellitur.

14. Communis opinio requirens legitimitatem. *Panorm. Felinus. Nauar. Maiol. Tabien.*

Est ergo communis opinio, illegitimam absque dispensatione non posse esse Abbatissam. tenet glossa in cap. *indemnitatibus.* §. 1. verb. *Canonica* de elect. in 6. Sequitur Panormitanus in cap. *cùm in cunctis.* de Elect. n. 6. & Felinus cap. *meminimus.* de accusationib. num. 4. quam esse communiter receptam, & in praxi seruatam testatur Nauarrus Cõment. 2. de Regularib. n. 60. Maiolus lib. 1. de irregular. c. 29. c. 10. citãs Tabienam verbo *Dispensatio.* 5 versu 21. Qui tamen non fundantur nisi in cap. 1. de filiis presbyt. quod generaliter statuit, filium illegitimum esse inhabilem ad Ecclesiasticas prælationes; munus autem Abbatissæ inter prælationes computatur, vt notant Doctores in dict. c. *indẽnitatibus.* §. *Verùm.* ex textu ibi, *Vt à dignitate deiiciatur adepta*, vbi Geminianus in 3. notab. & Abbas in cap. *quia propter* de electione, n. 8. vbi propterea omnes docent in electione Abbatissarum seruandam esse formam illius textus, quia sub nomine prælationis comprehenditur. Et licèt D. Thom. in 4. d. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. dicat, Abbatissam nõ habere prælationem ordinariam, statim tamen subdit, habere quasi ex commissione, habet ergo aliquo modo sufficiente vt sub generali nomine comprehendantur. Præterea non obstat, nomen filij masculini generis, quia in aliis similibus dispositionibus iuris sub ea voce fœminæ comprehenduntur, præsertim quando lex est fauorabilis religioni, etiamsi fortasse sit onerosa priuatæ personę ex Clemen. 1. cum gloss. ibi, verb. *Homines.* de Elect. & in c. *generali.* verb. *Vniuersos.* de Elect. in 6. huiusmodi autẽ est dispositio illius cap. 1. In quo etiam non deest similitudo rationis, quia munus Abbatissæ etiam computatur inter dignitates Ecclesiasticas. Et ad hoc confirmandum induci potest declaratio Sixti V. quæ aliàs posset in contrarium obiici: cùm enim contra illegitimos rigorosum rescriptum edidisset, postea in declaratione addidit, *Cæterùm quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.* Quam declarationem ideo necessariam reputauit, quia non ex vi verborum, sed ex peculiari intentione, & benignitate sua videbatur profecta. Quanuis enim prima sententia in rigore iuris facilè defendi possit, quia reuera ex illo sufficienter non conuincitur hæc opinio: nihilominus in praxi non censeo recedendum ab hac sententia, quoniam sicut communior, ita securior est.

Gemin. Abbas. D. Thom.

Opinio Emmanuelis in n. preced. in praxi minus secura, quãuis facile defẽdi possit.

15. Replica pro Emmanuele.

Sed dicunt aliqui, hanc maculam per professionem religiosam tolli, nam in viris irregularitas ad ordines tollitur per professionem religiosam: ergo etiam in fœminis aliqua inhabilitas tolli debet; in eis autem non est irregularitas ad ordines, quæ tolli possit; ergo tolletur saltem hæc inhabilitas ad prælationem. Sed hoc non rectè dicitur: nam professio sola sua vi, & natura non tollit hæc impedimenta, vt in superioribus tetigimus, & per se satis notum est: tantum ergo tollit, quantum à Pontificibus est concessum, & ideo in viris professio tollit irregularitatem ad ordines, non verò ad prælationes, quia vtrumque statutum est in dict. c. 1. de filiis presbyter. Quòd autem in fœminis professio tollat inhabilitatem ad prælationem, nullo iure, aut priuilegio concessum est: ergo propter illam congruentiam, vel æquiparationem, non potest hic effectus tribui professioni monialium: neque etiam est similis ratio, quia per hanc inhabilitatem non impeditur fœmina ab aliquibus actibus spiritualibus, & ad cultum Dei pertinentibus, qui per fœminas exerceri possit; sicut impeditur vir per irregularitatem ab ordine.

Reprobatur.

16. An corrupta possit eligi in Abbatissam. *Panorm. Felin.*

Denique addunt prædicta glossa, Panorm. Felinus, & alij, non posse eligi in Abbatissam, quæ fuerit corrupta, etiamsi sit vidua: quod solùm probant ex cap. *iuuenculas.* 20. q. 1. vbi Gregor præcipit, eligi virginem sexagenariam. Veruntamẽ caput illud quoad vnam partem, scilicet quòd sit sexagenaria, receptum non est in vim legis: idem ergo de altera parte responderi potest: vnde Archidiac. & Hugo ibi aiunt, illud interdum nõ obseruari, nam licèt decentissimum sit, vt virginibus non præsit nisi virgo, vt ita non solùm verbo, sed etiam opere ac perseuerantia sit aliis exemplum virginitatis; nihilominus aliquãdo potest expedire viduam eligi, quãuis tunc consecranda, seu benedicenda non esset, vt notat etiã glossa in Clemen. *Attendentes*, verb. *Rationabilis.* de stat. monach. quę tamen indicat etiam in eo casu necessitatis necessariam esse dispensationem, quam etiam indicat, posse concedi per aliquem prę̨latum præsidẽtem electioni, v. g. Episcopum, vel Episcopalem iurisdictionem habentem: quod mihi est probabile, quia illa prohibitio, quam Greg. fecit cuidam Episcopo, non est cum tanto rigore proposita, vt ab illo exrulerit potestatem dispensandi in casibus reuera necessariis. Sed in hac re potissimùm censeo standum esse consuetudini. Reliqua quæ de aliis defectibus seu impedimentis ad huiusmodi prælationem, eiusdem ferè rationis sunt cum his, quæ de viris diximus, & de illis videri potest latè Maiolus dict. lib. 1. de irregularitate, capite 29.

Archidiac. Hugo.

Quid de aliis defectibus cũ viris cõmunibus. *Maiol.*

Tractantur

Tractantur conditiones ex parte eligentium requisitæ.

Iam dicendum est de requisitis ex parte eligentium, in quibus eadem, quæ de Generali diximus in cap. 4. cum proportione seruanda sunt. Nam in primis vniuscuiusque electio ad congregationem proportionatam pertinet: electio enim prælati conuentualis iure communi ad conuentum pertinet, argumento cap. 1. de electione, & expresse habetur in cap. *cum dilectus*, de consuetudine, & 18. q. 2. per multa capita, & ferè ex natura rei sequitur, supposita prouisione futura per electionem: & saltē constat, nisi iure aliquo positiuo aut consuetudine præscripta aliis ius eligendi concessum sit ex natura rei in ipso corpore cōmunitatis tale ius residere. Affirmat autem Nauarrus comment. 3. de Regularib. n. 2. hoc ius constituendi Abbates magna ex parte reseruatum esse Summis Pontificibus, vel facultatem præsentandi illos nonnullis Principibus esse concessam. Sed hoc intelligendum existimo de his, qui vel regulam in suo rigore non obseruāt, vel secundùm aliquam reformationē regulariter viuunt: nam in religionibus obseruantibus ac reformatis electio iuxta communem consuetudinem per conuentū fit, & ita est obseruandum, nisi aliud constiterit de iure speciali. Vnde fit, idem proportionaliter esse dicendum de electione Prouincialium; quanuis enim ius commune de illis nihil specialiter disponat, constat eandem esse rationem, seu proportionem prouinciæ, seu Capituli Prouincialis ad suū Prælatum, quæ est conuentus localis ad suū.

17\. 1. Conditio vt eligendi officium sit penes congregationē.

Limitatio, seu exceptio Nauarri explicatur. *Nauar.*

18\. Deinde ex parte eligentium requiritur etiam professio eiusdem religionis, nam iura suprà citata signatim requirunt hanc conditionem in electione Abbatis, vel Abbatissæ. Non est autē necessarium vt talis professio sit expressa, quia hoc in iure non postulatur, vt suprà c. 4. n. 2. satis dictū est. Et ibi etiam n. 3. tractata sufficienter est alia conditio, quā iura postulant, scilicet, vt electores sint in sacris ordinati. Quæ licèt in monialibus locum non habeat, dubitari tamē potest, an illę religiosę, quæ inter eas laicæ vocantur, quia nec velantur, nec ad officium chori deputantur, an (inquam) vocem habeant in huiusmodi electione. Sed de hoc nihil inuenio vel in iure, vel in authoribus, & ideo dico breuiter: si illæ nō sint verè professæ per tria vota solēnia, iure communi excludi cap. *indemnitatibus*. de Elect. in 6. Si autem sint verè religiosæ professæ, nullum inuenio ius, quo excludantur: nam illa similitudo, vel proportio ad religiosos eligentes, qui debent esse ordinati, non sufficit, neque aliquid refert ad ius in hac re cōstituendum. Non repugnat ergo admitti; an verò admittendæ sint, ex consuetudine, vel ex iure speciali pendet, & regulariter obseruari existimo vt non admittantur. Postulatur præterea in dict. c. *indemnitatibus*, ætas duodecim annorum expletorum: sed illud procedebat iuxta antiquum ius. Hodie autem cùm maior ætas requiratur ad professionem emittendam, constat etiam ad eligendū maiorem ætatem requiri, scilicet sexdecim annorum expletorum. Maior autem necessaria non est, quia neque ad professionem emittendam requiritur, nec per ius aliquod per se postulatur; nec etiam petitur, vt post professionem, aliquod tēpus ante electionem intercesserit. Vnde etiam necessarium non est quòd professio diem vocationis antecesserit, sed sufficit vt ante electionem legitimè facta sit. In viris autem nihil inuenio specialiter de ætate dispositum, & ideo quæ sufficiens est ad ordinem Subdiaconatus, sufficit etiam ad eligendum. De quo videri potest Syluest. verb. *Electio*. 1. per priores quatuor quæstiones.

2\. Cōditio, professio religionis eiusdem.

3\. Ne electores sint laici.

Quid de monialibus laicis, vt vocant.

De conditione ætatis, & antiquitatis eligentium.

Tandē inquiri solet, an Patronus possit habere ius eligendi simul cum religiosis. Faciunt enim dubitationem verba Pelagij Papæ in c. *Abbatē*. 2. 18. q. 2. *In monasterio* (inquit) *illum volumus ordinari Abbatem, quem sibi de sua congregatione, & monachorū electio, & possessionis dominus poposcerit ordinari*. Per quæ verba videtur ius eligēdi Patrono tribui; vbi glossa alia iura in eandem sententiam refert. Nihilominus dicendum est, Patronum non posse habere ius eligendi, tū quia, si est laicus, nō potest habere iurisdictionem Ecclesiasticam, nec propriam administrationem, si verò non sit professus eiusdem religionis, etiamsi sit clericus, non potest eligere prælatū regularē, iuxta c. *ex eo*, &c. *indemnitatibus*. de elect. Et hæc est sententia communis, quā tenet glossa in dict. c. *Abbatem*. glossa in cap. *quod sicut*. verb. *Impedire*. vbi Abbas n. 6. idē in cap. *cum terra*. n. 2. de elect. idem Panormit. in c. *nobis*. de iure patronatus. In quo textu expresse est hoc declaratum, & per illud explicandum est dict. cap. *Abbatem*, ait enim, *In conuentuali Ecclesia non electioni prælati faciendæ, sed iam factæ honestius præstolatur assensus*. non ergo eligit patronus, sed electioni factę præbet assensum. Quod etiam in dict. c. *Abbatem*. insinuatur, nā electio tantùm dicitur esse monachorum; patroni autem simul cum illis poscere electūm. Dices, aut hoc nihil conferre patrono, aut idem habere incommodum: nam vel cogitur patronus præbere assensum, & sic inutilis est illa cæremonia; vel potest sua voluntate rumpere electionem, & hoc maius est incommodum. Respondetur primùm, illud esse quoddam genus gratitudinis, recognitionis, & honoris, quod inter homines plurimum ęstimatur. Deinde, si patronus legitimam causam proponat, ob quam non præbet assensum; audiendus est; &, si causa sit sufficiens, Superior non cōfirmabit, sed cassabit electionem: sine legitima autem causa nihil obstabit Patroni dissensus; & ita nec est inutilis hæc potestas, nec incommodum affert. Quanuis autem hoc ita sit iure communi, specialia iura legitimè confirmata spectanda etiam sunt, & laudabilis consuetudo seruanda. Nunquam tamē poterit consuetudine introduci, vt ius eligendi prælatum acquiratur laico, aut non professo, nam est contra canones Ecclesiasticos, & contra Ecclesiasticam vtilitatem ac disciplinam, & ita sentiunt Doctores citati, & Nauar. Comment. 3. de Regularib. n. 60.

19\. An patronus requiratur ad eligendum.

Pars neg. vera.

Abb.

Electioni tamē factæ præbet assensum. Obiectio dirimitur.

Nauar.

Vltimò necesse est, vt hi electores non sint per censuram Ecclesiasticam impediti, aut voto priuati. De hoc autem impedimento sufficiunt superiùs dicta cap. 4. n. 9. quoniam eiusdem rationis est in omnibus electionibus, siue maiorum, siue minorum prælatorum, & pro omnibus consulenda est doctrina de Censuris, vt illo cap. 4. num. 9. iam citauimus: nam ex ea constat per quam suspendatur quis à potestate eligendi. Viderique possunt Syluester, & Angelus, & alij Summistæ, verb. *Electio*. Inquiri etiam hîc posset, an moniales per censuras interdictæ, aut suspensæ priuentur etiam hac potestate eligendi, mediatè, aut immediatè, in materia de Censuris sufficienter tactum est; & ideo de his electoribus hæc in præsenti sufficiant.

20\. Vltima cōditio, ne sint censurati.

Syluest. Angel.

12. *De forma seruanda in dicta electione.* *Innocent. Panor Syluest.*

Tertium requisitum est, vt seruetur debita forma electionis. Circa quam communis, & recepta sententia est, seruandam esse formam præscriptã in cap. *quia propter*, in his omnibus prælatis, vt constat ex Innoc. Panor. & omnibus expositoribus, Syluestro verb. *Electio*. 2. n. 2. & 4. vbi addit, tam Priores Prouinciales, quàm Conuentuales ordinis Prædicatorum, & qui eis correspondent in aliis religionibus, debere eligi iuxta dictam formam, resecatis multis iuris subtilitatibus per constitutiones eorum: intelligendum est autem de constitutionibus confirmatis à Summo Pontifice, si in aliquo derogant iuri communi, quia nulla constitutio sine authoritate Summi Pontificis contra illud valere potest. Neque hîc occurrit aliquid specialiter addendum, sed superiùs dicta in cap. præced. cum proportione applicanda sunt. Atque idem dicendum est de monialibus, in quibus eadem forma capitis, *quia propter*, vt ibidem quoque tradidimus, seruanda est, vt notauit glossa communiter recepta in cap. *indemnitatibus* §. 1. verbo *Collatio*. de Elect. iuxta modum tamen & moderationem additam in dict. c. *indemnitatibus*. quam in Summa redegit Syluest. ex verb. Elect. 3. in fine. Denique, etiam in eis locum habet dispositio addita à Concilio Trident. sess. 25. c. 6. de Regularib. vt in eodem expresse declaratur. Et hæc de conditionibus, ac forma eligendi prælatos regulares infra Generalem. *Syluest.*

Ostenditur tandem 3. pars assert. positæ in n. 1. de creatione prælati absque electione.

Vltima pars assertionis restat de modo creandi huiusmodi Superiores absque electione per solam prouisionem, aut nominationem superioris Prælati. De quo genere prouisionis, quantum ad vsum eius spectat, cùm præter ius commune sit, nihil aliud dicere possumus, nisi tantùm ibi seruari posse ac debere, vbi speciali & approbato iure fuerit institutum. Qua lege supposita, ex parte eligentis, seu prouidentis necessarium est vt habeat suam potestatem non suspensam, neque impeditam. Et quia talis potestas annexa esse debet prælationi eiusdem religionis, vt supponimus, omnes conditiones quæ ad talem prælationem necessariæ sunt, ad illam requiruntur. Ex parte verò eius, qui prouidendus seu instituendus est in prælatũ, omnes conditiones suprà positæ in cap. 3. ex parte eligendi necessariæ sunt: quia illæ non postulantur propter specialem modum electionis, sed propter prælationem ipsam, vt, v. g. quando ius disponit, vt nemo eligatur in prælatum religionis, nisi expresse professus, professio non petitur propter modum electionis, sed vt persona sit capax prælationis: vnde quantum ad hoc spectat, cùm dicitur, *non eligatur*, perinde est ac si diceretur, *non promoueatur*. idémque de cæteris conditionibus illo capite positis intelligendum est, iuxta communem, & certam sententiam. Neque vlla ratio dubitandi occurrit: nam quòd iura vtantur verbo *eligatur*, solum est, quia secundùm commune ius ille est ordinarius modus promouendi aliquem ad hanc dignitatem: aliquando verò vtuntur verbo *assumendi*, vt in cap. *tuam*. de ætate, & qualit. ibi, *Possit in Abbatem assumi*, quia reuera, vt dixi, non respiciunt viam (vt sic dicam,) sed terminum, id est, conditiones, quæ decent talem personam: vnde hæc, quæ diximus, potissimè intelliguntur de quacunque institutione, seu collatione prælaturæ: nam ad postulationem, per quam non acquiritur ius postulato, non requiruntur ex parte eius, qui postulatur, omnes conditiones necessariæ ad prælationem habendam: nam satis est quòd si aliqua deficiat, possit in eà dispensare ille, à quo fit postulatio, & quòd ratio sufficiens ad dispensandum intercedat, vt latiùs tractatu in tit. de postulat. Prælator. & à Summistis, verb. *Postulatio*. Denique circa modum, seu formam prouidendi prælationem absque electione, nihil speciale reperio in iure statutum; & ideo nihil citra hoc dicendum occurrit, nisi quæcunque signa, aut verba sufficienter declarantia voluntatem superioris prælati, conferendi alteri inferiorem prælationem cum actuali vsu (vt sic dicam) seu exercitio eius, sufficere ad illam conferendam eo ipso quòd sufficienter proponitur ac promulgatur. Nec existimo esse necessarium addere quod requiratur etiam subditorum acceptatio: nam, per se loquendo, non est necessaria noua aceptatio, sed sufficit obligatio obediendi, quam ex vi voti habent. Quanquam in hoc seruanda sunt etiam iura specialia, vel honesta consuetudo præscripta. Sed de hoc modo prouidendi Superiores religionis, quia inter omnes videtur esse proprius Societatis; ideo tractando in particulari de eius instituto, plura de illo dicemus tractatu 10. lib. 10. cap. 3.

Quid ex parte prouidentis requiratur: quid item ex parte prouisi.

Quid ex parte formæ seu modi prouidendi.

CAPVT VII.

An prælatio religionis perpetua sit, quantòve tempore durare possit aut debeat.

Qvæstio hac tractari potest aut ex natura rei, aut ex iure communi, aut ex speciali. In primo sensu non potest tractari de facto, quia pendet ex hominum arbitrio, ac institutione, vt videbimus; & ideo ex sola rei natura non habet hæc prælatio quòd sit perpetua, vel temporalis. Sed hoc solùm ex natura rei ad illam consequitur, vt postquam semel collata est, auferri non possit iustè intra illud tempus pro quo data est, nisi interueniente causa legitima, & potestate, quia per collationem acquiritur in illam proprium ius, quo nemo potest sine causa priuari: de quo aliàs. Igitur ex natura rei vterque modus institutionis possibilis est, quia in neutro illorum per se est aliquid contra rectam rationem, & quia alij principatus, & magistratus possunt esse perpetui & temporales. Denique quia in vtroque modo possunt esse multa commoda in ordine ad bonum regimen, & quanuis habeant admixta incommoda, vel non sunt contra rectam rationem, vel non per se sequuntur, sed per accidens, necessarióque sunt in rebus humanis toleranda, quia non possunt omnia vitari, & præcipuum punctum humanæ prudentiæ est tunc id eligere, quod minus habet incommodi. Vnde oritur quæstio, quæ illarum institutionum ex natura rei magis expediat religiosorum gubernationi: de qua dicam in num. 9. expeditis aliis membris propositis. 1. *Resolutio quæstionis attento iure naturæ.*

Secundò igitur dicendum est de iure communi. Omitto autem diuinum, quia de hac materia in particulari nihil diuinum ius statuit, vt sæpè in superioribus tactum est, & per se est euidens, quia nec scriptum, nec traditum ostendi potest. Imò probabile existimo in vniuersa Ecclesia Catholica nullam prælationem esse ex diuino iure absolutè perpetuã, ita vt non possit quis ea inuitus priuari, vel sub ea lege haberi, nisi solus Pontificatus Sũmus: sed de hoc aliàs. Igitur, loquẽdo de cõmuni iure Ecclesiastico, Nauarrus Commentar. 2. de 2. *Resolutio eiusdẽ attẽto iure diuino. Vide quoad Pontif. in to. de fide disp. 10. sect. 3. Quid de iure communi sentiat Nauar.*

de Regularib. n. 3. affirmat, monasteriorũ prælatos, vel prælatas secundùm ius cõmune, & regulam debere esse perpetuos: id autem non probat nisi ex eodem textu, quem commentatur cap. *nullam*. 18. q. 2. vbi dicitur, nullã potestatem relinqui monachis expellendi Abbatem, aut sibimet alium ordinandi: quod non alia ratione dici potest, nisi quia Abbas ex vi iuris perpetuus est. Et hoc idẽ supponitur toto titulo de statu monach. Verũtamen duobus modis intelligi potest, hanc perpetuitatem esse de iure communi, positiuè scilicet, seu definitiuè; aut negatiuè tantum, vel (vt ita dicam) præsuppositiuè. Priori modo non inuenio ius aliquod positiuè definiens vt hæ prælationes perpetuæ sint; nec Nauarrus illud adducit. Nam illud caput *nullam*. solùm statuit, vt monachi nõ possint deponere Abbatem pro arbitrio suo, aut alium creare quãdo voluerint, quod longè diuersum est: nam licèt prælatura sit temporalis, non poterit deponi prełatus arbitrio subditorum, sed definito tempore à lege, seu statuto, vel ipso iure amittet officium, vel tenebitur renunciare, & ad id cogi poterit iuxta cõstitutionis tenorem. An verò possit prælatus sub ea conditione creari, vt tantùm duret in officio ad arbitrium subditorum, infrà à num. 4. videbimus. Neque etiam in toto titulo de statu monachor. aliquid inuenio, quo hęc conditio perpetuitatis pro hoc munere decernatur ac præscribatur.

Sententiæ verioris pars prima.

3. At verò alio modo negatiuo verũ esse videtur ex vi iuris communis hanc dignitatem esse perpetuam. Primò, quia illud ius non vetat quin perpetua sit, sicut etiam nõ prohibet esse temporalem. Secundò, quia semper loquitur de hac dignitate tanquam de perpetua, & quæ de illa statuit, perpetuitati congruunt, quia nimirum illam conditionem supponit. Vnde fit tertiò, vt virtualiter illam approbet ac defendat, qui videtur esse proprius sensus dicti cap. *nullam*. declarat enim, postquam religiosi sibi eligunt aliquem in Abbatem, absolutè, & simpliciter, ac sine vlla temporis limitatione, talem prælatũ ita esse perpetuum, vt non possit ab inferioribus deponi. Liberum enim eis fuit potestatem in ipsos dominandi tradere; postquam autem absolutè dederunt, auferre non possunt. Atque hic videtur fuisse mos antiquorum monachorum, vt colligitur ex decretis, & historiis suprà adductis & ex Concilio Moguntino, cap. 11. vbi dicitur, Abbatem nõ posse etiam suo arbitrio locum suum relinquere, sed cum permissione Episcopi. Et ex Concilio Triburiensi sub Adriano III. & aliis, quæ statuunt, Abbatem solùm propter crimina, vel defectus in regimine, posse suo munere priuari; & ex Regula S. Benedicti c. 2. & 64. colligitur Abbatẽ ex vi suæ Regulæ esse perpetuum: nam licèt hoc expressè, & in actu signato (vt sic dicam) non dicatur, tamen nullus ei præfigitur terminus, & tanquam de perpetuo de illo tractatur. Hac ergo ratione magis dici potest duratio perpetua, quàm temporalis huius prælationis esse de iure communi, præsertim antiquo: quia præsuppositiuè saltem ferè semper de illa tanquam de perpetua loquitur.

Pars 2. eiusdem sententiæ probatur multipliciter. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò.

4. Tertiò nihilominus secundùm specialia iura religionem multa est in hoc varietas. Nam in primis supremus Generalis frequentiùs temporalis est, & maiori, vel minori tempore durat, in religione Minorum, & Carmelitarum per sexennium; in multis aliis monachalium solùm per triennium; in aliquibus verò religionibus perpetuus est, seu ad vitam, vt in religione Carthusianorum, Prædicatorum, & Societatis: religio autem S. Augustini quoddam medium obseruat ad hoc vsque tempus; nam viuente Generali, Capitula Generalia celebrant, in quibus de retinendo eodem Generali, & nouo creando suffragia ferunt. Vnde videntur non posse sine rationabili causa mutationem facere: atque ita Generalem esse perpetum, tamen sub ea conditione, ac modo, vt ex prudenti arbitrio religionis cessare valeat. Reliqui tamen Prælati omnes inferiores in omnibus religionibus temporales sunt, iuxta proprias constitutiones, ordinationes, aut Apostolica indulta, vt ex vsu constat, & vnicuique videre licet in propriis institutis. Solùm in ordine Carthusiensium Priores durant perpetui; & fortasse in aliquibus particularibus monasteriis aliorum ordinum, præsertim monialium; & vbi fuerit illa consuetudo, vel institutio, seruãda est. Horum autem omnium rationem, & modum explicare nunc nõ est necesse: de nostro autem peculiari, in fine huius operis dicemus, tract. 10. lib. 10. c. 2 & 3. in eum locum reseruamus quæstionem, cur Generalis Societatis perpetuus sit.

Quid de iuribus specialibus.

5. Hîc verò de prædicto communi vsu religionum, præsertim quoad Abbates, & Priores Conuentuales, videndum est, an conuenienti ratione fuerit introductus. Nauarrus enim dict. Comment. 3. n. 3. dicit, nunquam sibi persuadere potuisse animarum saluti, & tranquillitati expedire, Abbates, seu Prælatos, qui secũdùm ius commune, & Regulam debent esse perpetui, fieri triẽnales à Capitulo eligendos. Idem ait Consil. 7. de statu monach. n. 8. Mouetur ex incommodis, quæ inde regulariter oriuntur. Primùm, quia inde fit, vt Prælati quodammodo à subditis pendeant, & consequenter fit, vt vigor & authoritas Prælati plurimum minuatur; nam, vt dicitur in dict. c. *nullam*, nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cæperit subiacere, & vt dicitur in cap. *visis*. 16. q. 2. *Humani moris est illum vereri, cuius iudicio, & volũtate nunc erigeris, nunc deprimeris.* temporales ergo Superiores verentur potius, quàm dominentur subditis, à quibus deprimi, & erigi possunt. Secundò, quia ex hac vicissitudine oritur in primis multorum ambitio, quæ pestis est religionis, & religiosorum oculos excæcat, ne sui status obligationem agnoscant, vt dicitur in capit. *quorumdam*. de Elect. in 6. ex qua ambitione subsequitur eneruatio disciplinæ: nam qui eligi cupiunt, multa dissimulant, vt gratos habeant suffragatores. Sequuntur deinde subornationes, collusiones, imò Simoniæ, & conuentiones, odia, & dissidia intestina, murmurationes, & similia, quæ Nauarrus dicto loco latè prosequitur. Quæ omnia maximè confirmantur ex antiqua cõsuetudine, & iure communi: non enim sine causa antiqua consuetudo habuit, vt Abbates essent perpetui. Fauet etiã vniuersalis Ecclesiæ consuetudo, quæ habet vt Episcopi, & alij Prælati Ecclesiarum secularium perpetui sint, adeò, vt translationes Episcoporum per se ac regulariter Ecclesiæ displiceant, quia vtilius creditur, vt idem Episcopus in eadem Ecclesia perpetuò maneat. Ex quo intelligitur non solùm per accidens, ob incommoda, quæ sequuntur, ex frequenti electione; sed per se propter vtilitates, & commoda, quæ ex diuturna perseuerantia eiusdem personæ in hoc munere sequuntur, illam esse magis conuenientem, quia ex maiori consuetudine, &

An expediat prælatos locales non esse perpetuos.

Negat Nau. & probat 1. ab incon.

Secundò consuetudine, & commodis perpetuitatis.

quasi perpetuo vinculo maior amor generatur, & homo maiori cura suscipit munus, in quo perpetuò est perseueraturus: longa etiam experientia multum confert ad magnam prouidétiam, & gubernationem. quæ omnia deficiunt in temporalibus prælatis, quando enim incipiunt sui muneris experientiam habere, tūc deficiunt, nec de rebus perpetuis admodum curant, contenti vt sit pax in diebus suis. Denique alia congruentia sumi potest à simili ex Basilio regul. 35. ex fusiorib. vbi ipse probat, non expedire in eodem loco plura monasteria multiplicari, quia difficile est reperiri plures personas dignas prælatione religiosa. *Nam absolutè* (inquit) *seueræ disciplinæ ratio moderatorem conuentus prouidum, & nō parum eloquentē requirit, & præterea vigilātem, ac mitem, & eiusmodi qui perfecto corde Dei iustificationes exquirat.* Vnde concludit, *Quî quæso fieri potest vt plures tales in vno eodémque pago reperiantur?* Sic ergo in præsenti possumus interrogare, quî fieri possit, vt in tanta Prælatorum mutatione omnes vel plures eorum inueniantur?

3. Ex congruentia.

6. Nihilominus contrariam partem non minoribus coniecturis suadere possumus. Primò enim plus mouet mutatio antiquę consuetudinis, quàm ipsa vetus consuetudo, quia illa mutatio non in vno, vel alio loco, sed in tota Ecclesia facta est: nec solùm in religionibus, quæ de suo feruore aliquid remiserunt, sed etiam in illis, quæ in eo conseruātur, vel ad illum reuocatæ sunt, vel de nouo sunt institutæ. Quod est signum, illam mutationem non euenisse ex priuato errore, aut imperfectione, sed quia per experientiam cognitum est, hunc modum esse magis conuenientem. Accedit, quod Apostolica Sedes semper in hanc partem sese magis propensam ostendit, vt prælati, vel prælatæ religionum temporales sint: vnde videmus sæpè illius authoritate mutatum esse modum regiminis ex perpetuo in temporalem; nunquam autem è conuerso ex temporali in perpetuū. Imò si alicui per plures annos, vel indefinito tempore ad arbitrium Superioris prælati, alij durauerint, eius authoritate tempus limitatum, vel abbreuiatum est: ergo signum est Apostolicam Sedem sentire hunc modum esse conuenientiorem. Tertiò, priora incommoda, quæ Nauarrus inferebat, in primis non tam ex temporali duratione Prælatorum, quàm ex modo illos eligendi inferebantur: ergo ad summum oportebit modum illum mutare, non verò ob eam solam causam perpetuos prælatos facere: & deinde etiam in ipsis electionibus possunt alia remedia adhiberi, quibus illa incommoda euitentur. Nam in religione, v.g. Prædicatorum, Priores triennales sine illis incommodis eliguntur, & Concilium Trident. huiusmodi electiones tacitè approbando, aliqua remedia adhibuit vt rectè, & sine fraude fiant. Quartò, per se rem ipsam spectando, videtur vtilior prælationum mutatio, & vicissitudo congruis temporibus facta, quàm perpetuitas: tum quia Superior religionis debet esse non dominus, sed pater iuxta illud, *Non dominantes in clericis.* Si autem perpetuus sit, facilè obliuiscitur paterni spiritus, & paulatim fit plusquam dominus: si autem breui tempore duraturus sit, hoc ipso magis in proprio officio continetur. Tum etiam, quia, vt possit conuenieñti modo præcipere, necessariū valde est vt assuescat interdū obedire, & vt cōpatiatur necessitatibus, vel etiam infirmitatibus subditorum, valdè cōueniens est, vt aliquādo eas ipse patiatur, & in eis ab alio prælato pēdeat. Quæ omnia cessant in perpetuis prælatis. Tū præterea, quia ipsa securitas muneris perpetui solet personā reddere negligentem nō solùm in temporalibus, sed multò magis in spiritualibus. Imò (vt Nauarrus etiam fatetur) in temporalibus vsu venire solet, vt maiori ex parte in suam vtilitatem illa conuertant, & aliquando etiam amicis, vel cognatis illa tribuant: quod incommodum, licèt temporale videatur, non ibi sistit, sed magna affert spiritualia incommoda non solùm ipsius prælati, sed etiam subditorum, quia inde oriuntur odia, & graues detractiones, & similia. Tum denique, quia si vnus & idem semper gubernet, alij non exercentur, nec experientiam gubernādi acquirunt: vnde euenire solet, vt pauci ad illud munus obeundum apti inueniantur; è cōtrario verò dum plures successiuè fiunt, plures etiam agnoscūtur apti ad illud munus, qui aliàs incogniti iacerēt, quia magistratus ostendit virum, & præterea ipso vsu perficiuntur, & ita religio abūdat hominibus ad quācunq; dignitatē, aut prælationem aptissimis. Ex his ergo saltē concludo, nō esse tam certā sententiam illam Nauarri, quātum ipse existimuit, & cōsuetudinē, quæ nunc maxima ex parte viget in religionibus, non esse facilè improbandam: nam ad minimū res arbitraria est, & sine imprudentia potest alterutra pars eligi, dūmodo, quoad fieri possit, incommoda, quæ in vnaquaque illarū contingere possunt, præcaueantur.

Arguitur pro parte contraria quòd expediat. Primò ex reuocatione antiquæ perpetuitatis.

Secundò ex propensione Sedis Apost.

Tertiò ex incommodis perpetuitatis.

Quartò ex commodis mutationis horum prælatorum. Primò. 1. Petri. 5.

Secundò.

Tertiò. Quartò.

Censuratur existimatio Nauarri.

7. Vt autem quod sentio dicā; vbi electiones, pręsertim faciendæ à Capitulis, aut congregatione multarum personarum, vitari possunt, per se loquendo, & conuenientius, & statui religioso magis consentaneum est, vt prælationes non sint perpetuæ. Ad hoc sentiendum persuadeor rationibus posteriori loco factis. Quibus addo, statum religiosum non esse per se statum prælationis, sed subiectionis, & humilitatis, solúmque ob necessitatem prælationem admittit: valde ergo consentaneum est illi statui, vt quantum fieri possit, nullus religiosus sit semper prælatus. Deinde hoc modo magis conseruatur æqualitas, quæ ad religiosam charitatem necessaria est: dum enim qui hodie præest, cras subiectus & aliis æqualis conspicitur, & ipsi, qui præsunt pro illo tempore non nimium efferuntur, & alij postea de eorum æqualitate plurimum ædificantur. Item religiosa gubernatio magis in charitate, quàm in aliis humanis respectibus fundari debet: quod si ita fiat, non minori cura, & solicitudine assumetur, quàm si perpetuò duratura sit: si autem alia intentione, vel respectu fiat, eo ipso multum expedit, vt non sit admodum diuturna, nam quò plus durauerit, eò in deterius verget. Similésque rationes possunt facilè considerari; neque in rationibus, quæ in contrarium fiebant, aliqua retinet vim, nisi illa fortasse, quæ sumebatur de necessitate experientię. Ad quā in primis dicimus, hoc incommodum (cùm omnia vitari non possint) in primis rarò esse magni momenti, & aliquando dissimulandū esse, & aliis mediis supplendum. Deinde non in omnibus, sed in his, qui primò gubernare incipiunt, hic defectus locum habet, & regulariter non multo tempore durat: nam res pertinentes ad vnam domum religiosam tantæ non sunt, quin breui tempore per experientiam agnoscantur, & qui in aliquibus domibus expertus est, facilè vnius prouinciæ experientiam comparabit. Denique, inexperti pro illo tempore iuuari possunt prædecessorum exemplis, præsentium consiliis, & Prælatorum sibi superiorum monitis: quibus omnibus si obediat, non multum errabit.

1. Pronūtiatum in hac cōtrouersia.

Suadetur multipliciter. Primò, Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Ad contrarias rationes in n. 5.

Secundò

8\. Secundò nihilominus assero, vbi prælaturę per electiones conferendæ sunt, moraliter loquẽdo, cõsultius esse, vt sint vel perpetuæ, vel admodum diuturnæ. In hoc assentior sententiæ Nauarri, propter damna & pericula electionum, quæ tam intrinseca esse videntur, supposita hominum fragilitate, & experientia, vt longè difficilius videatur illa vitare, quàm illa, quæ ex perpetuitate, vel diuturnitate prælationis sequi solent. Atque ita vidimus quamplures ex religionibus, in quibus prælationes temporales sunt, vel abstulisse electiones, vel reduxisse illas ad concilium aliquod paucarum & grauium personarum, in quo facilius sit vitare electionum incommoda, vel ex parte eligentium, aut eligendorum, ita vel personarum numerum, vel tempus ac modum electionis coarctasse, vt negotiationes electionum, quoad fieri possit, præcaueantur. Quòd si religiones aliquæ simpliciter retinent conuentuales, & frequentes, seu triennales electiones prælatorum, id fortè est vel quia non possunt commodè aliter sibiipsis prouidere, vt de monasteriis monialium probabile est, vel quia nondum sunt expertæ incommoda, sed in simplicitate, & puritate religiosa omnia efficiunt: quod desiderabile est.

Secundum Pronuntiatum iuxta quod procedet opinio Nau.

9\. Vltimò verò interrogare quis potest, estò pręlationes hæ temporales sint, quis modus limitationis earum magis expediat? Duobus enim modis intelligi potest prælationem esse temporalem, scilicet, vel quia est ad certũ, & definitum tẽpus, vel indefinitè ad arbitrium alicuius. Quis ergo ex his modis melior existimandus erit? Possent ad vtramque partem coniecturæ adduci, nam res etiam est arbitraria, & prudentialis. Illis tamen omissis respondeo, priorem modum per se, & ex suo genere videri meliorem. Hoc suadet in primis consuetudo, nam ferè ab omnibus religionibus ita seruatur. Deinde, vbi hæ prælationes infra supremam (de his enim agimus) per electionem prouidentur, vix potest aliter fieri, quia illud arbitrium non debet alicui personę committi, alioqui veluti noua electio ei committeretur. Quòd si illud arbitrium eiusdem congregationis futurum sit, cuius fuit electio, perinde erit illud ferre ac de nouo eligere, & tunc melius erit vt omninò libera sit electio, ne difficile, aut onerosum sit Superiorem mutare, si expediat, dum non sine aliqua infamia, vel nota fieri videtur, quando tempus non est lege præscriptum. Addo præterea, in multis religionibus statutum esse, & ab Apostolica sede approbatum vt idem prelatus nõ iterum statim eligatur, sed post elapsum aliquod tempus: ergo signum est, per se loquendo, melius esse vt aliquo tempore vacet: ergo etiam erit melius vt tempus prælationis præcisum sit. Vbi autem prælationes conferuntur ab vno superiori capite, faciliùs posset tempus, seu terminus eius eiusdem arbitrio committi; tamen rationes factæ suadent, etiam ibi determinationem temporis esse meliorem, tum quia etiam ibi expedit aliquando cessare, seu intermitti officium, & hoc esse à lege statutum: tum etiam, quia ita liberiùs fieri poterunt mutationes absque nota eorum, qui auferũtur, & absque grauamine Superioris, qui hoc modo nullius offensionem incurret, mutationes suis temporibus faciendo. Tollentur etiã occasiones vel accipiendi personas, vel certè murmurationum, &c. Cùm autem dicimus, tempus debere esse limitatum, vt, adueniente præfixo termino, statim ipso facto prælatio vacet; fortasse enim

Iudicium authoris.

A hoc non semper expediet: satis ergo erit quòd statim sit noua prouisio facienda, nec possit secundùm statuta notabiliter differri: in particulari ergo, iuxta varias religionum conditiones, & circunstantias, poterit vnũ, vel alterũ expedire: quod autem in vnaquaque fuerit statutum, id maximè obseruandum est.

CAPVT VIII.

An Prælatus Religionis potestatem habeat obligandi subditos in conscientia, quando, & quomodo.

B

IN superiorib. capitib. solùm explicauimus necessitatẽ, & cõsequenter etiã varietatem horum Pręlatorum, vbi simul (si quis attẽtè considetet) declarauimus causas, & originem harum prælationum: nunc superest vt explicemus, quid sit hoc munus; quod faciemus explicando potestatem eius, nam totum in potestate consistit, seu per illam formaliter constituitur; & quoniam potestas ex actibus cognoscitur, simul etiam actus huius potestatis, & effectus declarabimus; ad quos actus tenentur hi Prælati ex speciali obligatione sui muneris; & ideo simul de eorum obligationibus dicemus, quatenus Prælati sunt, nam vt homines, vel vt religiosi habent obligationes cæteris communes. Supponimus autem ex dictis in superioribus, esse in his Prælatis duplicem potestatem; dominatiuam, & iurisdictionis: de quarum distinctione nunc non agimus, nã satis intellecta iam est. Præcipuè ergo agimus de potestate iurisdictionis: nam altera, quatenus habere potest actum veluti præcisum à iurisdictione, explicata est partim tractando de irritatione votorum religiosorum, partim tractando de voto obedientiæ: quatenus verò coniungi potest cum potestate iurisdictionis, simul cum illa explicabitur. Potestas autem iurisdictionis, licèt secundùm adæquatam rationem vna sit, tamen in ordine ad varios actus tanquam multiplex concipitur: sic enim distingui potest hæc potestas in voluntariam, vel non voluntariam: directiuam, & coactiuam: ligandi, aut soluendi, vel dispensandi: de quibus omnibus dicendum est per sequentia capita, ac primùm de illa quam in titulo proposuimus. 1.

C

De potestate dominatiua hîc non agitur.

D

In omni regimine prima potestas & maximè necessaria est directiua, ad quam pertinet non solùm consilia (hoc enim sine speciali potestate fieri potest) sed etiam leges, seu præcepta ferre: hæc ergo in primis requiritur in religioso prælato. Sit ergo certum, posse Prælatum religionis in conscientia obligare subditum per legem, vel præceptum suum iustum. Hoc est certum, & commune apud omnes Doctores, quos referre non est necesse, quia res videtur certa de fide, supposito vniuersali consensu Ecclesiæ, & vero statu religioso, eiúsque institutione, & approbatione. Itaque duplex est titulus huius potestatis. Prior est votum obedientiæ, & de hoc sufficiunt quæ de illo voto diximus: quia subditum obligari hoc voto, & Superiorem posse ex illo obligare, comparantur sicut actio, & passio; non enim potest subiectum pati, nisi potestas sit in agente: ita ergo non posset subditus obligari, nisi esset potestas in Prælato ad obligandum. Ostendimus autem suprà, tom. præced. religiosum obligari ex voto ad parendum: ergo & Superior potest illum 2.

E

Primò ex titulo voti obedientiæ.

obligare; obligatio autem ex voto est in conscientia: ergo Prælatus potest in conscientia obligare. Contendere autem quis posset tunc non obligare Prælatum, sed votum ipsum; Prælatum autem solùm veluti explere conditionem, sine qua votum non obligaret. Sed hoc solum est de verbis contendere: fatemur enim illam obligationem hoc titulo consideratam prouenire ex voto; tamen quia votum ipsum non obligat ad talem actum, nisi medio imperio Superioris, ideo meritò dicitur Superior habere potestatem ita præcipiendi, vt alter in conscientia parere teneatur, siue Prælatus propriè obligationem imponat, siue exhibeat materiam, cui veluti inhæret obligatio ex voto. Omitto quæstionem an ibi interueniat etiam obligatio iustitiæ ratione traditionis: nam de illa satis dictum in superioribus est, & totam illam qualiscunque sit, sub voto nunc includimus.

Contentio de nomine tollitur.

3. Alter titulus huius obligationis est iurisdictio Ecclesiastica his prælatis concessa. Qui titulus pendet ex duobus principiis. Vnum est de iure, scilicet, Ecclesiasticam iurisdictionem esse sufficientem ad obligandum in conscientia per leges, seu præcepta. Et hoc est de fide certum, pertinet tamen propriè ad materiam de legibus, vbi latè illud tractauimus lib. 4. cap. 18. & ideo nunc solum id supponimus. Aliud principium est de facto, scilicet, Prælatis religionum communicatam esse iurisdictionem Ecclesiasticam ad hunc actum sufficientem; hoc autem constat ex vsu Ecclesiæ, & indultis, & priuilegiis singularum religionum.

Secundò ex titulo collatæ iurisdictionis.

Et latè tractauimus sup. cap. 1. Ergo ex his duobus principiis manifestè concluditur, esse in his Prælatis potestatem obligandi in conscientia per præceptum. Dici potest, dari posse iurisdictionem ad alios actus, non verò ad tam grauem obligationem imponendam, nam ad hoc requiritur valde perfecta iurisdictio. Sed hoc non rectè dicitur, tum quia eodem modo, quo constat, Prælatos religionum habere hanc iurisdictionem; constat etiam illam extendi ad hunc actum, tum etiam, quia sæpè imponunt præcepta sub pœna excommunicationis: tum prӕterea, quia illa iurisdictio est quasi Episcopalis, vt diximus; vel quia licèt hæc iurisdictio videatur valdè perfecta, habet tamen latitudinem, & gradus, & secundùm aliquem necessaria est in quolibet habente veram iurisdictionem gubernatiuam.

Effugium præcluditur.

4. Vnde ad maiorem huius rei veritatem obseruare oportet, aliud esse præceptum personale, aliud verò statutum per modum legis. Priori modo possunt præcipere etiam in conscientia omnes, qui habent iurisdictionem aliquam; magis autem, aut minùs iuxta modum iurisdictionis: posteriori autem modo non omnes, sed illi, qui habent principalem quandam iurisdictionem, qualis requiritur ad leges ferendas. Sic ergo in religione omnium Prælatorum est mouere suos subditos per præcepta obligantia in conscientia cum proportione suæ iurisdictionis: nam Prælati conuentuales solùm in religiosos sui monasterij, & in rebus ad illud pertinentibus, Prouincialis in sua prouincia, Generalis in tota religione vti potest potestate sibi concessa. Ad facienda autem statuta perpetua, quæ vim habeant, & rationem legis nec inferiores Prӕlati, nec Prouinciales ordinariam potestatem habent. Dices, Episcopus potest condere similia statuta; isti autem prӕlati, prӕsertim Prouinciales, habent Episcopalem iurisdictionē: ergo poterunt statuta perpetua facere. Respondetur negando consequentiā, quia non in omnibus habent parem, aut similem potestatē, ideoque non Episcopalem, sed quasi Episcopalem iurisdictionem habere dicũtur. Episcopi ergo habent per se ac immediatè iurisdictionem à Summo Pontifice, & illi etiam immediatè subsunt, ideóque per se habent iurisdictionem ad condenda statuta; sunt enim quasi Ecclesiӕ Principes sub supremo capite: Prouinciales autem religionum non immediatè à Papa, sed vel à Generali, vel à sua religione habent iurisdictionem, subiectam etiam, & dependentem à Generali, & ideo non conceditur eis iurisdictio sine Generali ad condenda statuta; quæ est res grauissima, & quæ concernit totum corpus religionis. Quin potiùs neque ipsi Generali sine vniuersali conuentu solet tanta facultas dari: quia licèt ille sit veluti proprius Episcopus totius religionis immediatè constitutus sub Pontifice summo; nihilominus non est simpliciter supremum tribunal ipsius religionis, nam Capitulum Generale superius est; & ideo regulariter illi reseruatur hæc potestas, quæ à Iuristis dicitur esse meri ac mixti imperij: est ergo hoc valde consentaneum rationi, & instituto ac moribus religionum.

Non verò per statuta etiam Prouincialis.

Instantia tollitur.

Imò nec Generales extra capitulum generale.

5. Dices, hoc habere locum in statutis, quæ fiunt pro toto corpore religionis; secùs verò esse de statutis singularũ prouinciarum vel nationum. Respondetur in primis, vnam religionem, quæ sub vno Generali militat, & in vnum generale Capitulum interdum congregatur, esse vnum corpus politicum, quod seruare debet vnitatem quoad fieri possit, & ideo regulariter expedire, vt non solùm substantialia regulӕ sed etiam perpetua statuta & leges, seu constitutiones eӕdem in tota religione sint; & ob hanc causam regulariter non est necesse vt in singulis prouinciis, vel nationibus sit potestas condendi statuta perpetua: nam si quid peculiare in singulis prouinciis necessarium est, per ordinariam prouinciam & ordinationes Prӕlatorum accommodari potest. Deinde dicitur, vbi aliquod simile statutum necessarium esset, potestas illud condendi potius conuentui prouinciali, quàm prælato prouinciali esse illam potestatem committendam, seruando proportionem ad id, quod diximus de conuentu generali respectu generalium legum. Addo verò vlteriùs, etiā non expedire, vt hæc potestas sit in Capitulo prouinciali, vel etiam nationali, (si fieri contingat) independenter à Generali Prælato, vel Capitulo; quia respectu talis Prouinciæ tale statutum est etiam res grauissima, & ideo fieri non debet sine influxu supremi capitis, seu tribunalis saltem confirmantis, vel approbantis tale statutum, argumento cap. *cùm accessissent*. de Constit. ibi, *Ac statutum ipsum authoritate sedis Apostolicæ fuisse postmodum confirmatum*. Item, quia, sicut pars non debet discordare à toto, regulariter loquendo; ita cùm expedit in aliquo discrepare, non debet id facere sine motione, aut consensu capitis, vel totius corporis: maximè quando illa dissonantia in re perpetua futura est. Item, quia, cùm Generalis debeat habere prouidentiam singularum prouinciarum, etiam quoad proprias obseruantias earum, valde consentaneum rationi est, vt sine illo statuta perpetua non introducantur. Quanquam autem hæc vera sint, & conformia rationi; nihilominus non adeò cogunt, vt per se inducant necessariam obligationem: nec etiam inuenio ius commune, quod præcipiat hæc omnia ita obseruari,

Altera instantia. Diluitur primò.

Diluitur secundò.

uari, sicut à nobis proposita sunt; & ideo semper consulenda sunt peculiaria instituta, seu indulta singularum religionum, vt id obseruetur, quod in vnaquaque fuerit ordinatum, & ab Apostolica sede tacitè, vel expressè confirmatum. Circa vtrunque autem modum præcipiendi siue per præceptum siue per statutum nonnulla supersunt declaranda.

Primum dubium; An ad obligandum præceptum requiratur consultatio.

6. Primum est, an Prælati religionum possint præcepta, id est, quæ statuta non sint (ita enim breuitatis causa generali nomine pro specifico vtemur,) imponere solo suo arbitrio sine consilio eorum, qui iuxta religionis morem illis assistunt, & sunt à consiliis. Pro resolutione aduerto, præceptum posse esse, vel speciale, quod vni personæ tantùm imponitur, siue pro vno actu, siue pro multis, aut longo tempore. Vel potest esse præceptum generale, quod etiam potest esse duplex, scilicet vel ad vnum tantùm, vel alium actum, ita vt generale dicatur solùm ex parte subiectorum respectiuè ad Prælatum præcipientem, quia scilicet pro omnibus illius subditis ponitur: vel potest dici generale etiam ex parte temporis, quia nimirum ponitur vt duraturum vel indefinito tempore, vel vt duret quandiu durat Prælati potestas, non enim potest ampliùs durare, finitur enim per mortem eius, vel elapso prælationis tempore, vt suppono ex materia de Legibus, & de Censuris. Quanuis ergo responsio ad prædictam interrogationem pendeat ex institutis singularum religionum, quia potest Prælatis vno vel alio modo concedi potestas: considerando tamen quod iuri communi, vsui, & rationi magis consentaneum est, dicimus primò, in præceptis, quæ imponuntur particularibus personis, nisi valde grauia, onerosa, aut extraordinaria sint, solam auctoritatem, voluntatem, & iudicium Prælati sufficere absque alio consilio, tum quia huiusmodi præcepta ordinaria, & facilia sunt: tum etiam, quia esset valde onerosum pro singulis actibus seu personis Concilium congregare. In grauioribus autem præceptis, etiamsi vnam tantùm personam attingant, obseruare profectò debent Prælati, vt ea sine sufficienti consilio, ad minimum, à religione præscripto, vel maiori, si negotium id postulet non imponant. Ratio est, quia si tale consilium lege præscriptum sit, seruandum est: seclusa autem positiua lege, prudentia ipsa postulat, vt res grauis non fiat sine maturo consilio, cùm rectum in eis iudicium ex multis circunstantiis, rationibus, & interdum ex specialibus legibus pendeat. Quapropter, si aliter fiat, grauiter peccari potest, vel ratione positiuæ legis, vel ratione temeritatis, & periculi errandi: & quidem prior obligatio, quæ est ex lege positiua, æqualis est respectu omnium: posterior autem, quæ ex naturali ratione nascitur, non est simpliciter æqualis, sed proportionalis. Nam vnus Prælatus magis potest indigere consilio, quàm alius ad huiusmodi onera imponenda, vt per se notum est. Vnde à fortiori constat, multò magis adhibendum esse hoc consilium, si præceptum toti communitati imponendum sit; maximè, si perseueranter, seu pro diuturno tempore imponatur, quia tunc res valde grauis est: si autem sit pro vno actu, cuius occasio, & tempus citò transit, faciliùs ferri potest absque huiusmodi consilio, nisi speciale ius religionis id prohibeat.

Prænotatio multiplicis præcepti.

Primũ pronuntiarum.

Secundum pronunt.

Eius ratio.

7. An verò vbi hoc consilium necessarium est, sit etiam de substantia, & valore præcepti, distinctione opus est. Nam in primis considerandum est, an religionis regimen sit purè monarchicum, vel mistum aristocratico, quale in multis religionibus est per definitorium, quod vocant. In hoc posteriori modo regiminis constat consilium esse de substãtia, quia non solùm est consiliũ, sed iudiciũ, & definitio, nã suffragia non sunt tantùm cõsultiua, sed definitiua: vnde potestas præcipiendi tunc non est propriè in vna Prælati persona, sed in consilio. Existimo tamen rarò esse adeò coarctatam potestatem Prælati quoad præcepta particularia, vel transitoria, quæ ad vnum actum dantur. Quando verò regimen est purè monarchicũ, potestas quidem est in solo Prælato: adhuc tamen considerare necesse est, an consilium per propriam constitutionem postulatum ad talem actum, sit de substantiali forma actus, necne. Aliquando enim de substantia actus est rem in consilio tractare, quanuis auditis suffragiis, validum sit quod Prælatus statuit, etiamsi à suffragiis consulentium discedat; & tunc si consilium omittatur, præceptum non obligabit; obligabit autem etiamsi in eo imponendo consulentium adhibitorum iudicium Prælatus non sequatur. Quando verò consilium solùm requiritur vt actus rectè fiat, præceptum validum erit, etiamsi consilio non præmisso feratur. Atqui hoc vltimo modo intelligo esse hoc consilium necessarium vbicunque suffragantium vota tantùm sunt consultiua, & Prælatus est verus monarcha, nisi aliud ex verbis positiuæ legis satis constet; quod tomo præced. attigimus, tractando de receptione nouitiorum, & latiùs in materia de Legibus lib. 3. cap. 15. num. 3.

An prędicta consultatio sit de substantia præcepti.

8. Vnde etiam constat, multò magis esse necessarium hoc consilium ad alium modum præcipiendi per leges, seu statuta perpetua: Et ideo meritò talia statuta neque à Prælatis fieri possunt sine Capitulo proportionato, vt suprà dixi à num. 4. neque à Capitulo sine consensu Prælati: quod etiam iuri communi consentaneum est, cap. *nouit.* de his. quæ fiunt à præl. & cap. *Cùm consuetudinis.* de consuetud. Sed in hoc obseruare oportet discrimen inter Capitulum, & Prælatum generalia: nam Generalis ad faciendum statutum perpetuum ita indiget concursu Capituli, vt nisi maior eius pars concurrat, lex condi non possit, argumento eorum, quæ communiter tradunt Doctores cap. *cùm accessissent.* de constit. Innoc. & Panormit. in c. 2. de noui operis nunciatione. At verò è contrario licèt Capitulum sine præsentia, & præsidentia Prælati per se, aut per suum Vicarium legem condere non possit, non tamen pendet ex consensu, vel suffragio affirmatiuo (vt sic dicam) Prælati: nam si maior pars Capituli concordet in lege ferenda, quanuis generalis Prælatus alterius sit opinionis, præualebit sententia Capituli, & lex constituetur, dummodo pars Capituli ita excedat, vt superet qualitatem, aut prærogatiuam Prælati, si quam habet in suffragando iuxta religionis ordinationes. Ratio autem est, quia potestas, vt diximus, adęquata ęst in Capitulo, & ibi Prelatus solùm est vnus ex ferentibus suffragia, & ad summum solet eius suffragium duobus

Consilium est etiam de substantia statuti.

Innocent. Panorm.

duobus æquiualere, vel habere qualitatem vincendi vbi est in numero æqualitas, & in hoc differt Capitulum religionis comparatum ad suum Generalem, à Concilio generali comparato ad Pontificem, & à Capitulo Ecclesiæ cathedralis comparato ad Episcopum. Nam in Concilio generali si Papa nolit, non poterit lex fieri, etiamsi totum Concilium velit: & idem existimo de Capitulo cathedralis respectu Episcopi quoad leges grauiores, quas sine consensu Episcopi facere non potest, iuxta cap. *cum consuetudinis*. de consuet. in Capitulo autem religiosorum secus est, vt diximus. Ratio autem est, quia vt tract. de fide censui, disp. 5. sect. 8. Papa est supra Concilium; Capitulum autem generale religiosorum est supra ipsum Generalem: Episcopus etiam non comparatur ad Capitulum Ecclesiæ vt ferens particulare suffragium quoad hoc negotium constituendi legem, seu constitutionem capitularem; sed vt Superior habens potestatem confirmandi, vel infirmandi legem: secus verò est in Prælato religionis, vt diximus: & radicem huius declarabimus ex modo iurisdictionis, & emanationis eius à Summo Pontifice.

Cur non sit de substātia pro statutis Pontificum.

9. Ex quo etiam obiter expeditur aliud dubium, an Capitulum generale religionis sede vacante, ante electionem Generalis possit leges condere perpetuò mansuras. Dicendum est enim ex natura rei, seu iure communi posse, si eiusdem religionis iura, vel Pontificia indulta non obstent. Ratio est, quia illud Capitulum habet supremam iurisdictionem in talem religionem immediatè à Pontifice: & quanuis tunc religio non habeat Generalem, non tamen potest carere aliquo Vicario, seu Præsidente, qui pro tunc simul cum toto Capitulo eandem potestatem habet ad præcipiendum, vel statuendum, quam habere potest Capitulum cum Generali iam electo. Et ideo non est simile si quis obiiciat de Concilio generali Acephalo congregato, Pontificatu vacante: nam illud non habet æqualem potestatem cum Summo Pontifice, & consequenter nec cum Concilio generali, cui Pontificia authotitas adest: & ideo non potest vniuersales leges condere, quæ perpetuò obligēt, nisi à Pontifice postea electo fuerint approbatæ. Maior esset similitudo de Capitulo Ecclesiæ cathedralis Episcopatu vacante, nam potest facere diœcesanas leges, quæ durent, & obligent, etiam post Episcopi electionem, vt notauit Fredericus de Senis consil. 16. & sumitur ex Panormitano in c. *à nobis*. 1. de sent. excomm. n. 12. Et ratio est, quia Capitulum sede vacante habet iurisdictionem Episcopalem ordinariam, & ideo constituit legem de se perpetuam, argumento c. vlt. de officio legati. Est tamen notanda differentia, quia statutum factum à Capitulo Ecclesiæ cathedralis vacantis potest reuocari ab Episcopo postea electo vt dicti authores docent, & est per se euidens, quia est potestas ad minimum æqualis: sicut vnus Episcopus potest reuocare legem sui antecessoris. At verò statutum factum à Capitulo totius religionis Generalatu vacante, non potest reuocari à Generali postea electo sine consensu eiusdem, vel similis Capituli. Ratio est, quia non habet æqualem potestatem, vt declaratum est.

Capitulum Generale sede vacāte potest per statuta obligare in conscientia.

Quid de Concilio Generali Ecclesiæ.

10. Dixi autem, nisi iura religionis, vel indulta Apostolica obstent, quia posset generali Capitulo committi iurisdictio solùm ad eligendum Generalem, & ad præcipiendum, & ordinandum ea tātùm, quæ ad hunc finem necessaria essent, vel ad actualem conseruationem, & gubernationem totius religionis pro eo tempore. In quo casu non posset tale Capitulum ante electionem Generalis leges durabiles condere, quia non habet iurisdictionem ordinariam, & absolutam, sed tantùm commissam ad talem finem. Constat autem hunc modum concessionis esse in potestate concedentis primò quidem ac per se in Summo Pontifice, cuius proinde verba, & intentio maximè obseruanda sunt: deinde etiam in tota religione: nam, si constitutionibus eius ordinatum esset, ac declaratum, vt Capitulum congregatum ad electionem Generalis, illo vacante, nihil posset statuere ante talem electionem, nec aliam iurisdictionem exercere præter superiùs explicatam, id satis esset, vt non posset nec licitè, nec validè condere leges quia religio non intendit dare potestatem, nisi iuxta suas constitutiones. Dices, ipsum Capitulum posset tales constitutiones mutare, vel in eis dispensare. Respondeo, negandum esse assumptum in prædicto casu: quia etiam isti sunt actus supremæ iurisdictionis, quæ, vt supponitur, non est data simpliciter tali Capitulo, sed definitè ad talem electionem, & mediante illa, simúlque cum generali electo ad leges ferendas, vel mutandas si opus fuerit.

Limitatur dictum initio præcedentis numeri.

Secundum dubium de conditionibus requisitis ad obligandum in conscientia.

Secundò circa vtraque præcepta inquiri potest quæ conditiones requirantur; vt inducere valeant hanc obligationem in conscientia. Hoc verò dubium partim resolutum est tomo superiore, tractando de voto obedientiæ, partim coincidit cum generali quæstione de requisitis ad obligationem legis humanæ, vel Ecclesiasticæ, quæ ex propria materia lib. 3. de legib. à c. 15. petenda est. Breuiter ergo, supponenda est in primis in Prælato potestas, de qua iam in cap. 1. dictum est. Secundò supponenda est ex parte materiæ legis, seu præcepti honestas, quæ in omni præcepto humano necessaria est, siue sit intrinseca ipsi materiæ, siue ex fine extrinseco sumi possit; vt materia ipsa nec intrinsecè mala sit, neque ab aliquo superiore, maiorem habente potestatem, prohibita, iuxta communes regulas iuris, cap. *quod super his*. de maiorit. & obedien. c. *in istis*. d. 4. cum similibus, quia nemo potest ad malum obligari, neque inferior potest legem superioris auferre, vt in fine huius capitis pro præsenti materia dicemus. Quando verò materia est dubia, quid agendum sit dubitari potest: sed hîc etiam locum habent generales regulæ de Legibus in lib. 4. c. 11. Distinguere enim oportet inter Superiorem, & subditum, Superior enim non debet imponere legem quandiu dubitat, an materia sit honesta, vel iusta, donec saltem probabile iudicium practicum formet de honestate illius, quia aliàs exponit se manifesto periculo errandi; subditus autem si lex lata sit, tenetur eam seruare, quandiu non constiterit esse iniustam, quia in dubio ius Superioris præfertur, & pro illo præsumitur: vnde non obstante illo dubio, quod speculatiuum tunc est, interuenit certitudo practica, honestum esse tunc obedire legi. Sed de hoc in lib. de legib. cap. 9. num. 10. & tractatu de conferentia. 11.

Prima conditio, potestas prælati. Secūda, honestas materiæ.

Tertiò supponenda est materia apta ad obedientiam religiosam: non enim quælibet materia honesta est capax huius obedientiæ, sed quæ est consen 12.

consentanea Regulæ, vt in tomo superiori latè explicatum est. Quanuis enim præceptum, vt manat ex potestate iurisdictionis, non fundetur directè & immediatè in voto obedientiæ; nihilominus, quia illa iurisdictio datur accommodatè ad statum religiosum, eandem materiam respicit, & vltra illam non extenditur. Quod, vt declaretur, aduertendum est ex vi huius iurisdictionis quædam præcipi posse, quæ communia sunt religiosis cum cæteris Christianis, sicut potest Episcopus aliqua præcepta imponere suis subditis, tam clericis, quàm laicis, seruata proportione: item alia posse præcipi propria religiosorum, quæ laicis, vel clericis secularibus non possent ab Episcopo præcipi. De prioribus clarum est sub hac iurisdictione contineri, quia suo modo pertinent ad statum religiosum, quasi præsuppositiuè, sicut consilia supponunt præcepta, vel perfectio iustitiæ ipsam iustitiam. Denique, licèt religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non tamen à iurisdictione Episcopali; sed quia debebat esse in Episcopo respectu talium personarum, committitur Prælato religionis, & ideo materia apta ad præcepta Christianorum (vt sic dicam) est etiam apta ad præcepta religiosorum. De posterioribus autem præceptis dicimus, materiam eorum accommodandam esse statui vniuscuiusque religiosi, & obedientiæ ab eo promissæ: quia amplior iurisdictio nec data est ex intentione Pontificis, vt tam ex iure communi, quàm ex indultis religiosorum facilè constare potest, & ex Concilio Trid. sess. 25. de Regul. nec dari poterat, vt existimo.

Declaratur hæc tertia conditio.

13. Quin potiùs difficile videri potest quomodo dari possit Prælato religionis iurisdictio Ecclesiastica, qua possit aliquid præcipere subdito suo, quod non possit Episcopus suis præcipere, cùm iurisdictio videatur eadem, solúmque differat in applicatione ad hanc, vel illam personam. Quocirca, licèt in vi voti per potestatem dominatiuam aliquid possit præcipere Prælatus religionis suo subdito, quod non posset Episcopus præcipere clerico; tamen quòd per potestatem iurisdictionis id possit, difficile apparet, quia iurisdictio hæc solùm videtur se extẽdere ad materiam communem omnibus fidelibus. Tamen idem nodus dissolutus est in superioribus, quia non oportet iurisdictionem illam æqualiter, vel vniformiter respicere omnes fideles, sed cum proportione pro statuũ varietate, nã ex vi illius aliud potest præcipi clerico, aliud laico, aliud virgini, aliud nuptæ, & sic de aliis, quia supposito statu, aliud est necessarium ad bonum regimen animæ vnius, aliud alterius. Ita ergo est in religioso: vnde, licèt assumptio talis status voluntaria fuerit, tamen illa supposita, cura, & solicitudo de obseruantia illius ad iurisdictionem Ecclesiasticam pertinet, & ita est in Prælato religionis, futuráque esset in Episcopo nisi in alium esset translata. Hic tamen discursus simul ostendit quod dicebam, materiam huius iurisdictionis non posse extendi vltra materiam accommodatam statui assumpto religionis, & obedientiæ promissæ, quia supponit hanc tanquam conditionem necessariam.

Nodus dissoluitur.

14. Quartò requiritur, vt præceptum sufficienter propositum sit, quia aliàs non applicatur ita, vt obligare possit. Hæc autem propositio debet esse accommodata præcepto. Vnde, si sit præceptum priuatum, oportet vt particulari personæ, cui imponitur, sufficienter intimetur, vt per se constat: non oportet autem vt Superior per se-

A ipsum præcipiat, satis enim est si id faciat per internuncium fide dignum, vel per literas subscriptas, nisi religio speciali iure postulet aliam cæremoniam in intimando præcepto seruandam, nam tunc modus præscriptus adhibẽdus est. Vbi tamen similis lex fuerit, attentè obseruare oportebit verba legis, vt constet, an illa forma præcipiendi requiratur solùm vt in foro exteriori constet de imposito præcepto, an verò etiam ad substantiam, & valorem præcepti: frequentiùs enim, existimo priorem esse sensum talium legum, & tunc ad obligationem in conscientia satis erit, vt voluntas Superioris præcipientis quacunque via innotescat sufficienter: & hoc est obseruandum,

B nisi in aliquo casu aliud expresse dispositum sit per humanam legem. In quo idem cum proportione dicendum est de præceptis, quæ à Prælatis feruntur pro tota communitate, non sub ratione statuti, sed præcepti tantùm, nam est eadem ratio, proportione seruata: in statutis autem necessaria est solennis promulgatio, quia hæc est de ratione legis, illa autem statuta sunt veræ leges. Modus autem promulgationis, si per proprias constitutiones religionis fuerit definitus, seruandus est, & antequam constitutio sit tali modo promulgata, non obligabit in consciẽtia, etiamsi priuatim constet esse conditam. Si autem nullum de hoc fuerit ius priuatum, recur-

Quid pro imposito toti communitati.

Quid sufficiat pro statuto.

C rendum erit ad consuetudinem, quia ex solo iure communi non videtur posse aliquid certum definiri; quia de legibus religiosorum nihil peculiare ius disponit, imò & in aliis legibus, ciuilibus, vel Ecclesiasticis, non est idem modus promulgationis, & difficilè ad mores religiosorum applicatur, vt statim dicam. Consuetudo ergo seruanda est, quia ipsa potest in hoc habere vim legis.

Quia verò non semper de consuetudine constat, vel nulla certa est, dubitari potest, an ex natura rei necessarium sit constitutionem editam promulgari in singulis monasteriis, seu domibus religionis. Nam in legibus Ecclesiasticis cum pro- 15.

D portione sumptis, hoc non est necessarium; lex enim Pontificia sufficienter promulgatur Romæ; Episcopalis in cathedrali Ecclesia; Regia in Curia, Regis; & sic de aliis: nec necessarium est, vt leges in singulis Ecclesiis, vel oppidis promulgentur: ergo similiter in præsenti nõ erit necessaria promulgatio in singulis domibus. In contrarium autem est, quia Prælati religionum non habent quasi proprias sedes, vel curias, in quibus huiusmodi promulgationem facere possint; & ideo necessarium videtur vt faciant illam per totam religionem, & consequenter per vniuersas domos eius, quia non est maior ratio de vno, quàm de alio, & quia aliàs non fieret promulgatio toti re-

E ligioni. Item, quia communitas religiosa magis in personis, quàm locis continetur, & ideo requirit promulgationem, quæ ipsi communitati personarum directè fiat: hæc autem fieri non potest, nisi fiat in omnibus locis, in quibus pars illius communitatis existit.

Respondeo, hunc modum promulgationis esse satis accommodatum, mihíque optimum videri, maximè quando leges pertinent ad singulos, vt tollantur ignorantiæ, & excusationes: absolutè autem non esse necessarium. Nam in primis, si statutum factum est in Capitulo generali, sicut in illo adest tota religio ad condendam legem, ita si ibi promulgetur, tota religio ibi etiam adest ad audiendum: ergo illa promulgatio ex natura rei potest 16.

Iudicium authoris.

potest esse sufficiẽs in suo ordine, vel certè iuxta canonica iura, illa solennis editio habet vim promulgationis. Dico autem, *in suo ordine*, quia illa non satis est vt statim obliget omnes religiosos vbique existentes, sed tempus sufficiens, vt notitia legis ad alia loca diffundatur, præterire necesse est; & ad curam Prælatorum pertinebit prouidere quomodo talis notitia diuulgetur vel per literas missiuas, vel voce eam proponendo in locis, aut personis, prout expedire aut sufficere iudicauerint, iuxta materiam ipsius legis. Nam, si legis actus ad solos Prælatos pertinet, satis erit ipsi notitiam dare, & grauioribus personis, quæ proximè possunt talia munera obire; & idem est cum proportione, si ad alios hoc vel illud ministerium agentes pertineat: si verò spectet ad omnes religiosos, maior publicatio facienda est, fiet tamen facilè per publicam notitiam, & traditionem, etiamsi specialiter in singulis monasteriis authoritate publica non proponatur. Atque idem dicendum cum proportione est de statutis Prouincialibus, vbi fuerit sufficiens authoritas condendi illa.

17\. Quinta conditio ad obligationem legis necessaria esse solet, vt ad subditos feratur: quæ sequitur ex prima, quia potestas hæc ferendi leges est respectiua, & terminatur ad subditos. Tria verò puncta in præsenti occurrunt circa hanc conditionem. Primum est de nouitiis, an in numero subditorum ponendi sint, qui præceptis Prælatorum in conscientia obligari possint? De qua re multa in tomo superiori diximus, tractando de nouitiis, nihil ferè addendum occurrit, quod ad hunc locum propriè pertineat. Solum est præ oculis habenda illa duplex potestas Prælati religionis, scilicet dominatiua, & iurisdictionis: neutra enim quatenus est propria religiosorum, habet locum in nouitios, quia nec votum obedientiæ emiserunt, nec se subiecerunt propriè vt religiosi; & hac ratione per ordinaria præcepta, vel leges proprias religiosorum, non possunt in conscientia obligari. Tamen, quia pro eo tempore sunt sub pastorali cura Prælatorum religionis poterunt ab eis obligari in his, quæ per se cadunt sub iurisdictione Episcopali sine speciali respectu ad professionem religiosam, vt, v. g. ad dicendam veritatem in casu occurrenti, in quo legitimè interrogatur, vel ad cauendam talem peccati occasionem, vel restituendum ablatum, cogendo etiam per censuram, & similia, quæ ad ordinariam iurisdictionem Episcoporum pertinent, & non possunt ab Episcopis exerceri circa nouitios exemptarum religionum. De qua re plura in sequentibus, præsertim, c. 17. & 24.

18\. Secundum punctum est de ipso Prælato supremo religionis, an obligetur præceptis, vel statutis eius. In quo nullum est dubium de statutis latis in Capitulo generali quia, vt sæpè dixi, Capitulum est supra ipsum Generalem, & ideo suis legibus æquè obligat Generalem ipsum ad cæteras singulas personas quę sunt de Capitulo. Vnde fit, vt non solùm obligẽt quoad vim directiuam, sed etiam quoad coactiuam, quia sunt leges Superioris, & ideo in eis non habet locum illud principium, quòd Princeps obligatur sua lege quoad vim directiuam, & non quoad coactiuam. Et hinc meritò in religionibus, in quibus Generales temporales sunt, solent finito tempore puniri, si constitutiones transgressi sunt, quia de se fuerunt rei facti pœnæ, quanuis pro eo tempore, pro quo erant Generales, non potuerint puniri ex defectu

Secundum dubium de prælato Generali an obligetur legibus capituli Generalis.

A Superioris intra suam religionem, nam à Papa possent iustè puniri, si de huiusmodi delictis cognosceret. Imò etiam, durante Generalatu, vel vbi perpetuum est, si generale Capitulum congregetur, poterit de similibus transgressionibus cognoscere, & eas punire, quia, vt dixi, iurisdictione superior est. Quòd si alicubi ex speciali instituto Capitulum non habet hanc potestatem, illud necessariò esse debet ex speciali Pontificis concessione, aut reseruatione, & ideò ad illum recurrendum erit pro talium criminum emendatione.

Sed quid, si Generalis habeat potestatem ferendi leges perpetuas, solus, & sine Capitulo? 19.
B nunquid obligabitur illis in conscientia? Respondeo in primis, nullam esse religionem (quantum assequi possum) in qua solus Generalis talem habeat potestatem: ad minus enim requirit concursum aliquorum Definitorum, seu Consiliariorum, quocunque nomine vocentur, qui in lege ferẽda non solùm votum consultiuum, sed etiam decisiuum habeant. Et tunc illud tribunal in eo actu habet supremas vices totius religionis, ideóque est supra ipsum Generalem potéstque illum lege obligare, sicut de Capitulo generali dicebamus. Admisso autem illo casu, videtur esse idem iudicium, quod de illa quæstione generali, an Princeps suis legibus obligetur, in quo certum censeo obligari quoad vim directiuam, vt alias rationes,
C & longam disputationem omittam, quam in materia de Legibus lib. 3. c. 35. tradidi: in præsenti existimo, hac conditione datam esse potestatem Generali, vel immediatè à Summo Pontifice, vel mediante ipsa religione, ad leges ferendas, vt ipse eas obseruare teneatur, quando ratio, & materia legis illis communis est, quia potestas data est illi in ædificationem, non in destructionem: esset autem magna dissipatio religiosæ disciplinæ, si Prælati non obseruent constitutiones generaliter ad omnes pertinentes. Vnde etiam existimo, per huiusmodi transgressionem fieri reos pœnæ, quanuis nec eam in seipsos exequi cogantur; neque, si ipso
D iure imposita sit, illam ipso facto incurrant: quia si sit censura aliqua, non possunt illam in seipsos ferre; si verò sit alia pœna, non coguntur illam exequi per seipsos, nisi fortè sit aliqua pœnitentia religiosa occulta, ad quam possint religiosi in conscientia obligari: nam tunc illa magis reducitur ad vim directiuam: poterunt autem propter talia delicta puniri à Superiore, si intra religionem illum aliquando habere potuerint, vel saltem à summo Pontifice: quia reatum pœnæ contraxerunt, etiam quoad iudicium humanum. Atque idem dicendum censeo de toto Capitulo generali si contingat delinquere contra obseruantiam regularem, non vt singuli, sed vt vniuersitas, nam
E reuera committit delictum etiam in foro humano quanuis ex defectu Superioris puniri non possit nisi à Summo Pontifice.

Quid si ipse Generalis solus valeat condere statutum.

Vnde etiam constat quid dicendum sit de præceptis, seu ordinationibus, quæ non sunt leges, & à Prælatis per se solis, & præsertim supremis, faciliùs possunt imponi. Eodem enim modo dicendum cẽseo, si talium præceptorum materia, & ratio ipsis Prælatis communis sit, teneri eos in conscientia ad eorum obseruationem, vel ex illo generali principio, quòd Princeps tenetur seruare suas leges, quod per identitatem rationis extendendum est ad præcepta generalia, etiãsi non cõstituantur sub stricta ratione legis: vel ex voluntate interpretatiua totius religionis, & pacto implicito 20.

plicito cum ipso Prælato, quia hęc conditio necessaria est ad illud munus debitè exercendũ, & ideo cum hoc onere dati, & acceptari videtur. Atque eâdem proportione de cæteris Prælatis, intra suos terminos aliquid præcipientibus, iudicandum est, de Prouinciali scilicet quoad statuta Capituli Prouincialis, & quoad præcepta generalia ab ipso lata pro tota Prouincia, & de conuentuali Prælato quoad præcepta, quæ fortasse pro suo conuentu generaliter imponit, nam omnium est eadem seu proportionalis ratio. Secus verò est de Superiori Prælato respectu receptorum, quæ ab inferiori lata sunt, quia nullo modo est illi subiectus, nec ex vi sui muneris tenetur se conformare præceptis illius, nec directè, nec indirectè, neque ex vi alicuius pacti impliciti, vt magis ex sequenti puncto patebit.

21. Tertium punctum est de hospitibus, seu peregrinis, an obligentur legibus seu præceptis eius prouinciæ, vel domus, in qua ad tempus existunt. Quæ interrogatio non habet locum quoad statuta, vel præcepta generaliter lata pro tota religione: nam constat illa ab omnibus, & vbique esse seruanda: contingit autem in vna prouincia esse propria statuta, quæ non sunt in alia, & in vna domo aliquid ex præcepto peculiariter obseruari ab omnibus ibi habitantibus: de his ergo procedit talis ratio. Ad quam primùm generaliter dicimus, consulendum esse institutum religionis, quoad constitutiones eius: nam si aliquid in eis est circa hoc declaratum, illud est obseruandum, quia constitutio sufficit vel ad limitanda, vel ad extendenda talia præcepta, vt obligent, vel non obligent tales personas. Secundò, secluso iure speciali, illa, quæ sunt pura præcepta generalia, & non propria statuta, non obligant religiosos aduenas. Probatur à simili ex cap. *à nobis*. 1. de sentent. excommun. vbi declaratur, sententiam latam vel per generale præceptum Prælati tantùm obligare subditos. Vnde omnes colligunt, non comprehendere peregrinos, qui intra diœcesim versantur: ergo idem dicendũ est in præsenti, seruata proportione. Ratio autem à priori est, quia præceptum directè fertur ad personas, & ideo non potest obligare nisi subditos; peregrini autem simpliciter non sunt subditi, sed solùm quoad ea, quæ pertinent ad vniuersale regimen religionis. Dices, inde posse sequi scandalũ, si cæteri videant religiosum non seruare commune præceptum. Respondeo, hanc circunstantiam esse accidentariam, quæ si aliter vitari non possit, tunc orietur obligatio non ex tali præcepto, de quo agimus, sed ex lege charitatis. Deinde scandalum illud facilè auferri posset, nam fundatur in ignorantia, vel facti, quia non cognoscitur talis religiosus vt hospes, vel quia putatur hospes teneri eisdem præceptis; vtraque autem ignorantia potest facilè tolli; & in hoc videntur Doctores conuenire.

Primum pronunt. quoad præcepta.

Secundum pronunt.

Instantia tollitur.

22. De statutis autem, quæ verè sunt leges perpetuæ, idem esset dicendum iuxta opinionem, quæ tenet, non subditos peregrinantes in aliena diœcesi non teneri ad seruanda propria illius statuta, nisi ratione scandali. Quod nonnulli moderni ex illo principio docent in præsenti quæstione: sed reuera illud principium minùs probabile est, & contrarium est magis consentaneum iuri communi, & rationi, vt in materia de Legibus probaui. lib. 3. c. 33. & lib. 2. de dieb. festis, c. 14. Alia ratione possent religiosi excusari ab hac obligatione, quia nimirum statuta particularia ideo solent obligare peregrinos, quia directè respiciũt territorium aliquod, intra quod aliquis habet iurisdictionem, vt præcipiat, vel prohibeat aliquid fieri inter terminos illius diœcesis, a quocunque ibi assistente: statuta autem religiosorum non habent huiusmodi vim seu rationem; quia non accommodantur territorio, sed personis. Vt enim notauit Innocentius in cap. *dilecta*. de excess. Prælator. in principio, duplex est communitas, alia realis, quæ constat ex territorio; alia personalis, quæ solùm constat ex personis, vt est Academia, verbi gratia, & Collegium, de quibus sermo est in l. vlt. Cod. de iurisd. omn. iud. Religiosa ergo communitas in hoc secundo ordine continetur, & ideo leges eius non respiciunt territorium, sed personas: ergo non possunt hospites comprehendere, nam præcepta ideo dicebamus non obligare hospites, quia non respiciunt directè territorium, sed personas.

23. Nihilominus contrarium, vt probabilius, & securius sentiendum, & asserendum est, vt generaliter sentiunt glossa, Innocentius, & Panormitanus in dict. c. *à nobis*. & sumitur ex c. *quæ contra mores*. 8. d. ibi, *Vt pactum inter se ciuitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla ciuis, aut peregini libidine violetur.* Vbi expendo illud verbum, *Ciuitatis, aut gentis*, quæ hominum communitatem eodem more viuentem comprehendunt. Pondero etiam illa verba, *lege, aut consuetudine*, & ex illis conficio nouum argumentum: nam religiosus, qui in aliqua prouincia versatur, tenetur receptam cõnsuetudinem illius prouinciæ seruare: ergo à fortiori statuta. Antecedens patet, quia Clericus tenetur se conformare consuetudini Ecclesiæ, in qua versatur: ergo & religiosus, seruata proportione; nam si rationem naturalem inspiciamus, eadem est in vtroque; si ius positiuum, nullum est, quod in religiosis quoad hanc partem aliquam exceptionem faciat. Præterea quamuis religiosa communitas præcipuè consistat in personis, tamen, quatenus habent certas prouincias, quæ certis terrarum terminis, aut certo domorum numero distinguuntur, habent suum modum territorij, pro quo possunt statuta fieri: ergo eodem modo obligabunt hospites, sicut solent statuta Episcopalia obligare peregrinos.

Sanior responsio. Innoc. Panorm.

24. Potest autem aliquis interrogare, an hoc locum habeat etiam in superioribus Prælatis, quando in aliquibus locis versantur: vt verbi gratia, Generalis cum est in aliqua prouincia, an teneatur se accommodare propriis statutis, & consuetudinibus illius prouinciæ: & idem est de Prouinciali respectu alicuius conuentus, habentis specialem obseruantiam abstinendi à carnibus, vel quid simile: in illis enim est peculiaris ratio dubitandi, quia sunt Superiores, qui non tenentur se subdere legibus inferiorum; statutum autem Prouinciale respectu Prælati generalis, est inferioris ordinis, factum scilicet à prouincia sibi subiecta: & eadem proportio est de Prouinciali respectu statuti, vel consuetudinis vnius conuentus, & præterea esset valdè onerosum his Prælatis dum singulas prouincias, vel domos visitant, singulorum moribus sese accommodare. Respondeo supponendo semper, in his, & similibus rebus standum esse constitutionibus, vel receptis consuetudinibus singularum religionum: his ergo remotis, loquendo ex vi iuris communis, idem dicendum censeo de ipsis Prælatis, quòd nimirum dum hospites sunt, teneantur seruare mores locorum in quibus versantur: tum quia hoc exigit ipsa generalis ratio societatis: tum etiam, quia ibi interuenit aliud generale præceptum, quod

quod hospites obligat sese cõformare moribus locorum; hoc autem non est vnius loci, vel prouinciæ, sed commune omnibus, & ideo Prælatos etiã obligat. Tum denique, quia nullum statutum religionis potest habere vim legis perpetuæ, nisi ab ipso Generali confirmatum sit, & ideo, licet non sit vniuersale pro omnibus locis, non potest dici latum ab inferiori Prælato, ac proinde eadem ratio obligationis in illo erit, quæ in cæteris.

Tertium dubium, quantum obliget præceptum positum à Superiore.

25. Tertium dubium hic esse potest de quantitate huius obligationis in conscientia, an extendatur etiam ad culpam mortalem. In quo certum est potestatem ad hoc extendi: quia si consideretur vt fundata in voto, illud ex suo genere obligat sub mortali; si verò vt est iurisdictio, illa etiam perfecta est, & ideo se extendit ad obligationem materiæ, & rei præceptæ conuenientem: qua ratione constat, non solùm in Pontinfice, sed etiam in Episcopis esse hanc potestatem: illam ergo participant religionum Prælati. Difficultas ergo est de vsu, seu actuali obligatione, id est, quando præceptum Prælati tale sit, vt obliget sub mortali. Hoc autem ex generalibus principiis legum definiendum est, accommodando illa ad talem statum. Supposita ergo potestate, de qua iam dictum est, duæ conditiones necessariæ sunt; materia capax talis obligationis, & voluntas Prælati. Circa priorem solùm est aduertendum, aliquam actionem, vel materiam secundùm se spectatam posse videri leuem, quæ in tali statu, ratione finis, & circunstantiarum sit grauis: quia eius dilatio in tali statu potest religioni afferre graue nocumentum. Circa posteriorem obseruandum est, communem morem religionum esse, vt ordinaria præcepta Prælatorum, quæ ore tenus fiunt, non censeantur ita obligare, vt, si absque contemptu, ex negligentia, vel alia occasione omittatur, transgressio sit mortalis, etiãsi materia sit grauis, & verba sint præceptiua, vel in actu signato, vt *mando, præcipio*; vel in actu exercito, vt *fac*, *recita*, &c. Cuius ratio non est, nisi quia ex vsu illa verba non satis indicant in Prælato voluntatem obligandi. ita sumitur ex D. Bernard. lib. de Præcepto & dispens. cap. 12. & S. Thom. 2. 2. quæstione 186. a. 9. vbi latè Caietanus, & Nauarr. cap. 23. num. 35. & sequent. clariùs id docet D. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 9. Gerson p. 2. Alphab. 32. lit. L. consider. 6. & Alphab. 34. litt. M. Angles p. 2. quæst. de Voto, a. 2. difficult. 16.

Bernard. D. Thom. Caiet. Nauar. D. Antonin. Gerson. Angles.

26. Vnde vlteriùs addo, si Prælatus præcipiendo addat verba, quibus satis indicet voluntatem obligandi in conscientia iuxta materiæ capacitatem, tunc, supposita materiæ grauitate, obligationem esse sub mortali. ita docent omnes, & est clarum ex dictis. Quæ autem sint hæc verba, aut signa, ex vsu vniuscuiusque religionis sumendum est; communia autem sunt, cùm Superior præcipit *in virtute obedientiæ*, aut in *virtute sanctæ obedientiæ*; in aliquibus etiam sufficit dicere, *in nomine Domini nostri Iesu Christi*. Idem censendum est quando præceptũ ponitur sub excommunicatione. Et quidem, si excommunicatio imponatur ipso facto incurrenda propter præcepti transgressionem, res est indubitata, quia excommunicatio nõ incurritur nisi propter peccatum mortale. Si autem solùm adiungatur excommunicatio ferenda, aliqui putant non esse sufficiens signum, quia non statim incurritur censura per illum actum, sed requirit nouam contumaciam, vt imponatur. ita sentit Angles suprà; & Caietan. in Summa, verb. *Clericorum peccata*. & verb. *Præcepti transgressio*. Alij verò communiter sentiunt, etiam illud esse sufficiens signum obligationis sub mortali, nisi aliquibus indiciis sufficienter constet illam esse meram comminationem externam. ita sentit Caietan. dict. artic. 9. Nauar. dict. cap. 23. num. 53. Castro 1. de Lege penult. cap. 5. docum. 4. ad fin. & Syluest. verb. *Præceptum*. quæst. 3. Angel. verb. *Lex*. §. 3. Tabiena eodem verb. §. 28. S. Antonin. dict. §. 9. Qui generaliter loquuntur de quocunque præcepto Ecclesiastico, quia per transgressionem talis præcepti efficitur quis dignus excommunicatione; non autem fit dignus nisi per peccatum mortale, etiamsi excommunicatio per iudicem ferenda sit. Propter quod probabilior est hæc sententia; videtur autem mihi longè certior inter religiosos, inter quos etiam raro, vel nunquam proponitur hæc censura per meram comminationem, sed ad explicandum præcepti rigorem; sufficienrer ergo indicat voluntatem obligandi, per se, ac regulariter loquendo.

Caiet. Nauar. Castro. Syluest. Angelus. Tabien. D. Antonin.

Authoris iudicium

Quartum dubium de Excusationibus obligationis in conscientia.

Quartò dubitari potest, an possit religiosus ab hac obligatione aliquo modo excusari. Quod dubium intelligi debet perseuerante voluntate Superioris præcipientis, & volentis obligare: nam si ipse reuocet præceptum, vel si finiatur terminus, pro quo positum erat, iam illa erit non excusatio, sed cessatio obligationis, & præcepti, dummodo reuocatio valida fuerit: de quo infrà in proprio capite dicemus. Durante autem præcepto, contingit in aliis legibus excusatio vel per ignorantiam, vel per necessitatem, aut coactionem. De priori certum est etiam in præsenti posse interuenire, siue sit sermo de ignorantia facti, siue iuris, cùm hæc præcepta humana sint. Quando autem hæc ignorantia inuincibilis sit, ex generalibus principiis expendendum est. Solùm hic aduertimus, ignorantiam proprij iuris non facilè esse excusabilem in religioso, quia maiori obligatione tenetur illius notitiam, & frequentem memoriam habere: præsertim quoad eas leges, quæ sub culpa obligãt. Altera item excusatio locum habet in præsenti materia, quia præcepra hæc, de quibus agimus, humana sunt, & ideo non obligant cum tanto rigore. Item, quia voti executio non obligat in simili euentu: ergo similiter, &c. Dices, hoc solùm habere locum quando rationabiliter præsumitur, intẽtionẽ superioris non fuisse obligare pro tali euentu, quod est contra suppositionem paulò ante factam, qua dicebamus quæstionem procedere durante præcepto, & voluntate Superioris. Respondetur, illud intelligi de præcepto, & voluntate generali ac per se; non de voluntate particulari etiã ex suppositione talis circunstantiæ; sicut quando interuenit ignorantia, perseuerat præceptum, & voluntas Superioris, non equidem obligandi cum hac reflexione, etiam interueniente ignorantia, esset enim irrationabilis voluntas; sed generaliter quantum est ex se. 27.

Sed quid, si voluntas Superioris sit obligandi, etiam in eo casu particulari, non obstante coactione, mortis periculo, vel alia simili necessitate. Respon 28.

Respondetur, in hoc duplicem esse posse quæstionem. Vna est, an præcipere hoc modo excedat potestatem Prælati religiosi, ita vt, licet velit, non obliget. Altera est, quando censendum sit ita velle, & rationabiliter velle. Circa priorem quidam simpliciter affirmant, id esse supra talem potestatem. ita sentiunt Tabiena verb. *Episcopus*. §. 5. cócl. 5. & sentit Armilla verb. *Obedientia*. num. 5. citans D. Thomam 2. 2. quæst. 104. art. 5. dicentem, in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, vel cóseruationem, nó teneri subditum parere Superiori. Fundari possunt primò, quia tota hæc obligatio radicaliter fundatur in voto obedientiæ, & consequenter in intentione vouentis: nullus autem intendit se obligare ad parendum in huiusmodi euentu. Item, quia tantùm obligatur religiosus ad obediendum secundùm regulam; Regula autem non præcipit res adeò difficiles: nec cum tanto discrimine: ergo. Vnde infert Armilla, non posse Prælatum religionis præcipere subdito, vt assistat infirmo tempore pestis.

Negant aliqui.

Primũ eorũ fundam.

Secundum.

29. Nihilominus dicendum est, hunc modum præcipiendi non excedere potestatem Prælati religiosi. ita tenet Caietanus tom. 3. Opuscul. tract. 9. qui est de hac re, & sumitur ex eodem & communi sententia 1. 2. quæst. 96. art. 4. Et ratio est, quia prælatus religionis est verè Superior, habens potestatem ad omnia, quæ ad perfectam gubernationem inter homines necessaria esse possunt; hic autem modus obligationis sæpè necessarius est. Vnde Principes seculares, & Ecclesiastici hanc habent potestatem, vt latiùs in materia de Legib. lib. 3. cap. 30. ostendimus. Explicatur exemplis, nam si religiosus ægrotet morbo contagioso, potest Prælatus præcipere alteri, vt ei ministret, etiam cum periculo vitæ, quia illud est necessarium ad conueniens regimen monasterij, & ad conseruationem atque adeò ad commune bonum eius: præterquam quòd charitas de se obligat hoc corpus religiosum ad subueniendum partibus, quibus constat, aliàs ei periculum imminet. Vnde quando hæc obligatio est quasi indifferens, & non applicata ad certam personam, penes Superiorem est potestas applicãdi illam; aliàs esset inefficax, nec posset conuenienti modo ad effectum perduci: ergo. Deinde potest Prælatus præcipere religioso, vt tempore pestis assistat, si ita expediat ad cómune bonum, & aliquo modo pertineat ad obligationem talis religionis, vel ex peculiari instituto, vel ex graui necessitate occurrente: quia etiam in his casibus pertinet ad munus Prælati eis prouidere: habet ergo potestatem accommodatam. Denique interdum potest præcipere longam nauigationem, etiamsi habeat periculum annexum, vt ostensum est tomo præced.

30. Nec fundamenta contraria difficultatem habent. Ad D. Thomam enim rectè respondit Caietanus, ea, quæ pertinent ad conseruationem naturæ, per se non cadere sub præceptum humanum, id est, per se, & directè non posse prohiberi, si necessaria sint; nec contraria præcipi: per accidens verò præcipi posse, præcipiendo nimirum actum, cui coniunctum est periculum contrarium conseruationi naturæ. D. Thomas ergo in priori sensu loquitur; potestas autem hæc, de qua agimus, solùm posteriori modo se extendit ad huiusmodi malum contrarium naturæ. Et ratio à priori est, quia per huiusmodi præceptum non præcipitur fieri aliquid naturæ contrarium, sed præcipitur permitti, seu pati, si necesse sit: quod est rationi consentaneum, & interdum bono communi necessarium, ideóque sub potestatem humanam cadit. Ad aliud fundamentum respondetur, potestaté hanc immediatè ac formaliter esse iurisdictionis Ecclesiasticæ, quæ ad huiusmodi præcepta extenditur. Quia verò aliquo modo supponit professionem religiosam vt fundamentum, ideò dicitur vlteriùs, ex vi professionis subdi religiosum huiusmodi præceptis, quatenus sunt consentanea tali statui, & corpori religionis, cuius pars efficitur per professionem: sicut miles tenetur obedire duci præcipienti etiam cum periculo vitæ ratione sui status ac professionis. Quapropter etiamsi religiosus dum vouet obedientiam, expressè non intendat obligare se ad obediendum in his casibus, implicitè id intendit, imò etiamsi velit, non potest hanc intentionem excludere, quia repugnat intétioni profitendi. Vnde hoc genus præcepti non excedit ea, quæ sunt consentanea regulæ, vt declaratum est: non enim dicimus, posse Prælatum pro arbitrio suo præcipere, sed quando ad bonum religionis, vel ad debitum munus, vel ministerium eius sit pertinens: quidquid autem huiusmodi est, spectat ad regulam religiosam, vt suprà vidimus.

Ad primam fundam. in num 28.

Atque hinc ferè responsum est ad alteram quæstionem: iam enim declaratum est quando Prælatus rationabiliter hanc habet voluntatem, seu intentionem. Vnde vel ex verbis eius expressis, vel certè ex re ipsa intelligi poterit talis voluntas. Ad hoc autem magis explicandum aduerto dupliciter cóiungi hoc periculum actioni præceptæ, scilicet, omninò per accidens, & præter intentionem ac præcisionem præcipientis; & per se, aut de facto hîc & nunc cum præscientia præcipientis. Quando accidit priori modo, regulariter excusabitur quis à præcepto, quia non intercedit volũtas præcipientis, cùm *nihil sit volitum, si non sit præcognitum*: nec etiam præsumitur, quia ordinaria conditio præcepti humani est vt non obliget cum tanto rigore; neque aliud esset rationi consentaneum, quia non esset moraliter tolerabile. Dico autem, *regulariter*, quia si in re ipsa intercederet magna necessitas religionis, & oppositum vergeret in grauem ignominiam, vel detrimentum eius, tunc sine dubio præceptum obligaret vel ex natura rei, vel ex implicita voluntate præcipientis, sicut de præceptis Ecclesiasticis est communis doctrina. Quando verò periculum inest posteriori modo in re præcepta, clarum est, voluntatem præcipientis esse obligare, non obstante tali periculo, &, per se loquendo, præsumitur talis volũtas rationabilis, nisi oppositum manifestè constet. Quæ doctrina communis est, quoad vtramque partem, sumitúrque ex D. Thom. 2. 2. quæst. 120. Caietano ibi, & 12. quæst. 96. a. 4. & 6. Soto 2. de Instit. quæst. 5. a. 8. Castro lib. 1. de Lege penult. cap. 5. docum. 5. Nauar. c. 23. n. 43. Syluest. verb. *Præceptum*. q. 3. 31.

D. Thom. Caiet. Soto. Nauar. Syluest.

CAPVT IX.

Vtrùm in Prælatis religiosis sit potestas coërciua tum in vniuersum, tum speciatim ad pœnas spirituales.

Qvòd in his Prælatis aliqua sit potestas huiusmodi, id manifestum est, tum ex vsu, tum ex ratione, quia potestas directiua sine aliqua coërcitione, infirma ac fere inutilis est, quia sine timore ac disciplina non potest communitas humana in officio contineri, quantumuis bona videatur 1.

deatur in hac vita mortali; quia *corpus, quod corrumpitur, aggrauat animum, & caro concupiscens aduersus spiritum,* sæpè vincit; ideóque *septies in die cadit iustus.* Est igitur omninò necessaria hæc potestas, vt ordo, pax, & institutio religiosa conseruetur. Explicandum verò est, qualis & quanta sit. In quo distinguere iterum oportet in statu religioso, id quod habet quasi ab intrinseco ex pura natura sua, vel quod habet ab extrinseco superadditum ex prouidentia, & liberalitate Pontificum.

2. Dicendúmque primò est, Prælatum religionis ex vi talis status, seu professionis, ac voti obedientiæ subditorum, solùm habere potestatem coërcendi modo paterno, & iuxta limites regulæ. Probatur, ac declaratur, quia vt sic non habet iurisdictionem, sed potestatem dominatiuam instar illius, quam habet paterfamilias in domo sua: solùm enim differunt quòd hæc circa exteriora, & corporalia, illa verò circa spiritualia præcipuè versatur. In hoc autem conueniunt quòd neutra est propriè iurisdictio, vnde neuter etiam illorum est propriè iudex, qui possit, grauem pœnam corporalem, vel spiritualem imponere; sed solùm eam correctionem adhibere, quæ inter latitudinem familiaris domus ac prouidentiæ locum habere potest. Qualis autem, vel quanta esse possit hæc pœna, iudicio prudentis arbitrij relinquendum est, vt consideratio vsu, & communi more hominum id iudicet. Exemplo monialium id ita declaratur: nam in eis est potestas aliqua coërciua iuxta regulam, licèt iurisdictionem non habeant; illæ tamen non excedunt religiosam disciplinam per leuiores pœnitentias. Quòd si grauor punitio necessaria est, ad Prælatum recurrere oportet. Eodem modo in religionibus virorum Vicarius licèt iurisdictionem non habeat, potestatem aliquam coërciuam habet, quæ vltra leues, & ordinarias pœnitentias non se extendit. Itémque fuisse olim obseruatum in religionibus quando Præpositi sacerdotes non erant, nec iurisdictionem habebant, intelligi potest ex Regula Augustini, nam circa finem sic ait, *Præposito tanquam patri obediatur, multò magis presbytero, qui omnium vestrûm curam gerit. Vt ergo cũcta ista seruentur, & si quid seruatum minùs fuerit, non negligenter prætereatur, sed vt emendandum, corrigendúmque curetur ad Præpositum præcipuè pertinebit, vt ad presbyterum, cuius est apud vos maior auctoritas, referat quod modũ, vel vires eius excedit.* Denique hæc potestas solùm fundatur in voto obedientiæ, & ab illo quodammodo manat, & ideo non excedit cõmunem & regularem intentionem sic vouentium: imò fortasse ipsi non possent dare maiorem potestatem supra seipsos, nisi à publica potestate descenderet, vt ex dicendis patebit.

Probatur.

Declaratur exemplis.

August.

Accedit ratio.

3. Dico secundò. Prælatus religionis ratione iurisdictionis Ecclesiasticę habet perfectam potestatem coërciuam Episcopalem. Hoc constat etiam ex vsu, & ex priuilegiis omnium religionum exẽptarum; quæ enim exemptæ non sunt, non habent reuera hanc potestatem in seipsis, vel in suis intrinsecis Præpositis (vt ita dicam) sed manet in Episcopis, qui illam sine dubio non habent in moniales sibi subiectas; & idem est de viris, si exempti non sunt: ergo in exemptis talis iurisdictio residet in propriis Prælatis: nõ enim extincta est, nec Sũmo Pontifici reseruata, nec enim expediebat, cùm sit ordinariè, & regulariter necessaria: ergo translata est in religionem ipsam, & Prælatos eius per Summos Pontifices, non quidem iure communi, sed speciali, vt suprà tetigi, quod proinde consulẽ-

A dum est. Addit Nauar. Comm. 2. de reg. n. 63. hanc iurisdictionem magna ex parte introductam, vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi iurisdictionem, c. *Duo simul.* de offic. Ordin. quòd etiam repetit Comm. 3. de Reg. in fine. Et ideo cõsuetudinum etiam est habenda ratio: nam ratione illarum fieri potest vt tota iurisdictio sit à Prælato religioso, quoad omnia delicta, vel quòd aliqua sint Episcopis reseruata, aut quòd in vtrisque sit iurisdictio accumulatiuè, de quo nonnihil in fine c. 11. dicemus. Vt autẽ hæc potestas explicetur, aduertendum est, duplicem esse posse coërcionem in B Prælato Ecclesiastico, scilicet, spiritualem, & corporalem: illa prior fit maximè per censuras, irregularitates, vel inhabilitates ad quæcunque spiritualia bona, vel iura; vel ministeria, & omnia alia quæ ad hæc reuocari possunt; sub corporali comprehendimus quamcunque corporis castigationẽ, afflictionem, vel etiam publicam reprehensionem, aut infamationem, aut incarcerationem; vel deputationẽ ad quodcunque vile, vel laboriosum opus, seu ministerium; aliæ enim pœnæ temporales, quę fieri solent in externis bonis fortunę, in religiosis, qui non possident propria bona cum propriè non habent: quãuis enim priuari possint vsu aliquarum rerum, qui aliàs ipsis liceret, vel etiam secundùm Regulam esset debitus, illa tamen priuatio pro- C pter corporis afflictionem imponitur, & ita sub prædictis pœnis comprehenditur.

Tractatur secunda pars tituli, de potestate coërcina spirituali.

Quæri ergo in primis potest, quantum se extendat hæc potestas Prælatorum religionis, quoad spiritualem coërcionem in modo seu numero, aut specie pœnarum. In qua re in primis, si limitatio adhibita est, vel in Pontificum concessione; ac priuilegiis, vel in distributione, seu applicatione eius, facta ipsis Prælatis per religionem ipsam in suis Capitulis, vel per aliquem Superiorem, pote- D statem habentem, illa limitatio seruanda est: hoc autem quia ex positiua constitutione pendet, inde in vnaquaque religione sumenda est. Quando autẽ indefinita est concessio ad regendam & gubernãdam religionem sub protectione immediatè Summi Pontificis susceptam, & ab Ordinariorum iurisdictione exemptam, illa potestas non habet aliã limitationem, nisi quam ex natura rei secum affert, vel iure communi habet in Episcopis: quia ex nullo alio capite fingi potest limitatio, & vbi lex non distinguit, nec limitationem addit, non possumus nos voluntariè illam excogitare. Vnde fit, esse in huiusmodi Prælato potestatem ad coërcendos subditos per quascunque Ecclesiasticas censuras E quæ aliàs iustè possint in tali materia, seu crimine personis imponi. Patet, quia in Episcopis est hæc potestas: ergo & in his Prælatis: item quia hi Prælati possunt excommunicare: ergo & alias censuras ferre. 4.

Dixi autem, quæ possunt imponi personis, vt excluderem interdictum locale, quod non potest ab his Prælatis imponi, vt in Superioribus dixi, in cap. 2. num. 14. ex propria materia de censur. Dubitari autem potest, an extendatur ad censuras, quæ communitatibus imponuntur, vt sunt suspensio Capituli, & interdictum generale personale. Non video tamen cur sit illis hæc potestas neganda, quia verè sunt Prælati, & Iudices 5. Excipitur interdictum locale.

respectu

respectu inferiorum cómunitatum, vt, verbi gratia, Generalis respectu Capituli Prouincialis, & inferiorum, & Prouincialis respectu Capituli conuentualis (debent enim cum proportione sumi.) ergo potest Prælatus superior suspendere Capitulum sibi subiectum, vel interdicere communitatem religiosam, si necesse sit, quia hæc potestas iure ordinario coniuncta est cum tali iurisdictione, & vtilis est ad communem gubernationem; & nulla est ratio excipiendi illam. De interdicto enim locali est specialis ratio, quia quodammodo redundaret in personas non subditas ipsis Prælatis regularibus, & propterea non est eis data tam ampla potestas, quanta est in Episcopis: interdictum autem personale non transcendit ipsas personas, vel communitatem earum; & ideo non est similis ratio.

6. Dubitari autem potest, an hæc potestas ferendi censuras conueniat etiam Prælatis conuentualibus religionum: illi enim videntur esse tanquam Parochi, quibus hæc potestas non conceditur. Dicendum verò est, etiam illos habere communiter potestatem excommunicandi, vt constat ex obseruantia ferè omnium religionum, & ex suprà dictis, citato cap. 2. vbi ostendimus, posse etiam Prælatos habere iurisdictionem quasi Episcopalem, nam hic actus solet esse primus, qui cum tali iurisdictione conceditur. Vnde fit, vt hi Prælati etiam possint suspendere singulas personas sibi subiectas, quia qui potest excommunicare, potest etiam suspendere, nam qui potest in maius, potest etiam in minus, quãdo est rationis similitudo sufficiens, vel quando comparantur quodammodo tãquam totum, & pars, & potestas est iurisdictionis ordinariæ, & non delegatæ: quæ omnia in præsenti concurrunt. Suspensio autem Capituli, & communitatis non videtur pertinere ad hos Prælatos: quia non habent Capitulum à seipsis condistinctum, & sibi subiectum: Prælatus enim conuentualis non habet iurisdictionem extra suum Capitulum; illius autem ipse est caput, & ideo nihil potest peccare ipsum Capitulum, quod ipsi præcipuè non imputetur, ac proinde non potest ipsemet esse iudex criminis commissi à tali Capitulo, vt Capitulum est: ergo nec potest illud punire per suspensionem. Denique, sicut non potest suspendere seipsum, ita nec Capitulum, cuius ipse est caput. Vnde, licèt iustè suspenderet singulos, ipse semper maneret habilis, & in eo seruaretur vox Capituli, iuxta doctrinam Abbatis in cap. 1. de elect. num. 5. communiter receptam, vt testatur Nauarr. consil. 38. de Reg. Atque eadem ratio est de generali interdicto personali totius conuentus, particulare verò videtur ferri posse per huiusmodi Prælatos, propter rationem proximè factam. Ordinariè autem non videtur esse in vsu, sicut sunt aliæ duæ censuræ. Cuius ratio fortasse est, quia pro singulis personis illæ duæ censuræ sunt magis accommodatæ, & sufficiunt maximè pro personis religiosis, quæ non solent esse adeò contumaces. Imò, vt recedant à contumacia sola excommunicatio imponi solet; quando verò additur suspensio, magis est ad punitionem delicti commissi; ad quem finem non est tam accommodata censura interdicti, quia priuat mediis spiritualibus, & necessariis ad animæ profectum.

Abbas.

Nauar.

7. De aliis autem pœnis Ecclesiasticis dicendum est, propriam irregularitatem non posse ab his Prælatis imponi. Probatur, quia neque Episcopi illam imponunt: irregularitas enim tam grauis res

A est, vt solo Pontificio iure imponatur, & solùm in casibus ab ipso expressis, cap. *is qui.* de sentent. excommunic. in 6. extra quos casus nec per iudicis sententiam, nec per nouum ius inferiorum Prælatorum potest imponi, vt in propria materia disp. 40. de censur. ostendi: ergo nullo modo Prælati religionum hanc pœnam imponere possunt, sed ad summum declarare, an quispiam subditorum illam incurrerit.

De aliis verò inhabilitatibus res est magis dubia: hinc enim videtur, inhabilitare personam ad actum, ad quem natura sua, vel diuino iure habilis est, videtur esse potestatis supremæ, quam vocant meri, & mixti imperij vt colligi potest ex his quę B tradit Nauarr. consil. 26. de Regul. num. 4. & 5. In contrarium autem est, quia per statuta religiosorum puniũtur sæpè huiusmodi pœnis, quibus redduntur inhabiles ad prælationes, vel officia, &c. Respondetur quando huiusmodi pœnæ iure communi præscriptæ sunt, vt imponendæ propter aliqua delicta, Prælatum Regularem iustè posse talem pœnam imponere; imò etiam debere, quando iure proprio religionis alia pœna præscripta non est. Patet prior pars, quia illa pœna canonica est, & proportionata tali delicto: ergo iustè imponi potest à iudice, qui potestatem habet Ecclesiasticam puniendi tale delictum; cùm aliàs ei non sit specialiter prohibitum talem pœnam imponere. Posterior autem pars probatur, quia iudex debet C secundùm ius iudicare. ergo si non habeat proprium, debet iudicare secundùm commune ius. Licèt enim religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non tamen à iure communi. Et ideo si pœna sit lata ipso iure, & tale ius vniuersale sit pro omnibus Ecclesiasticis personis, religiosus trãsgressus ipso facto pœnam incurrit: ergo si pœna solùm sit ferenda per iudicem, etiam erit imponenda religioso delinquenti per suum Prælatum. At verò si ius non sit vniuersale; sed de clericis secularibus loquatur, (quod attentè ex verbis, & vsu considerandum est) tunc non erit ita necessarium illam pœnam imponere, sed ad pruden- D tiam iudicis pertinebit illam legem imitari; & cum proportione ad talem personam, & statum illam applicare.

8.

Nauar.

Limitatio.

Quando verò talis inhabilitas non est iure communi imposita, aduertere oportet, an respiciat actum, cuius valor pendet aliquo modo ex potestate dominatiua vel voluntate religionis, necne. Nam, quando habet dictam dependentiam, optimè potest religio talem inhabilitatem imponere, seu instituere, quia potest suum consensum non præstare, vel potestatem non concedere: si ergo potest inhabilem reddere personam ad prælationem in religione habendam, non consentiendo scilicet electioni eius, vel non præbendo iuris- E dictionem, quæ ab ipsa religione manare debet. Aliæ verò spirituales pœnæ, vel inhabilitates, quæ huiusmodi non sint, neque a iure sint institutæ, non possunt à religionibus denuò excogitari, aut institui, quia hoc propriè spectat ad Pontificiam potestatem, vt latiùs diximus tractando de Censuris, & de Irregularitate disputat. 40. multóque minùs possunt ipsi Prælati nouas spirituales pœnas adinuenire, aut imponere, sed solùm quæ iure communi, aut proprio impositæ sunt, vel ad instar illarum, quando pœna fuerit arbitraria. 9.

An dicta potestas competat Abbatissis monialium.

10. Arguitur pro affirmatiua parte. Tandem dubitari potest, an hæc potestas conueniat, vel cōuenire possit Abbatissis monialium. Ratio dubij quoad priorem partem esse potest, quia olim Præfecti monasteriorum, licèt essent laici, poterant suspendere, & excommunicare: nam de excommunicatione sæpè fit mentio in Regula sancti Benedicti, vt patet ex regula vigesimatertia, & sequentibus vsque ad 28. suspensionis autem meminit Cassianus lib. 4. Institut. cap. 20. ergo eâdem ratione poterunt præfectæ monialium similes pœnas imponere. Quoad secundam verò partem ratio dubitandi esse potest, quia in c. *dilecta*. de maiorit. & obedien. dicitur Abbatissam solitam esse suspendere ab officio, aut beneficio moniales, & clericos suæ iurisdictioni subiectos. De hac re dixi ex professo in materia de Censuris; disputat. 2. sect. 2. à numero 5. & ideo breuiter eam expediam. Loqui enim possumus aut de communi, & ordinario iure, aut de speciali priuilegio alicuius Abbatissæ. Priori modo dicendum est, non posse monialium prælatas huiusmodi pœnas spirituales imponere, quia saltem ordinario iure non habent iurisdictionem spiritualem, quæ ad illas pœnas imponendas necessaria est. Vnde idem dicendum est de quocunque Præfecto religiosorum non ordinato, quia secundùm commnne ius non clericus non est capax iurisdictionis spiritualis, vt suprà tetigimus, cap. 3. num. 20. & latiùs in eodem loco diximus: & ideo adnotauimus etiam suprà excommunicationem illam apud sanctum Benedictum non esse censuram Ecclesiasticam, sed solùm separationem quandam à communi mensa, vel choro, vel conuersatione fratrum, vt ab expositoribus adnotatur, & ex ipsa Regula non obscurè colligitur. Et similis erat suspensio de qua loquitur Cassianus, eámque vocat suspensionem ab oratione, id est, vel separationem à communi oratione, vel priuationem proferendi orationem aliquam in communi conuentu fratrum. Has ergo, & similes pœnas poterunt Abbatissæ monialibus imponere, si alioqui sint conformes suæ regulæ, vel consuetudini, & ordinarium modum disciplinæ religiosæ non excedant. Nec tales pœnæ sunt propriè spirituales, sed ad corporales reducuntur; ad modum exilij, vel separationis cuiusdã. Fortasse etiam potest hæc pœna ad aliquid spirituale extendi, vt si iubeatur quis non communicare tali die, vel non orare, sed in alio opere laborare in pœnam: hęc tamen, si aliquando permittantur, non imponuntur per propriam iurisdictionem, sed solùm vt mandata quædam per dominatiuam potestatem, & non inferuntur propriè vt sunt spirituales priuationes, sed vt inducunt aliquam notam, vel ruborem.

11. Loquendo autem de specialibus priuilegiis, Canonistæ multa concedunt his Abbatissis, vt patet per Panormitanum, & alios in dict. cap. *dilecta*. & in cap. *cùm dilectus*. de Consuetudin. num. 20. & in cap. *dilecta* de Excess. prælat. nimirum, posse conferre beneficia, & habere ius instituendi, & consequenter, posse suspendere à beneficio, imò & tollere illud, vel etiam suspendere ab ordine, saltem lato modo, præcipiendo scilicet clericis ne celebrent Et rationem reddunt, quia ista sunt iurisdictionis spiritualis, & non ordinis. Et nihilominus omnes pro comperto habent, non posse ex quocunque priuilegio Ecclesiasticas censuras inferre: & hoc sequũtur Syluest. Angel. & alij, verbo *Abbatissa*. Difficilis tamen est illa ratio, & non satis cōsequens doctrinam: nam ferre censuras etiam est actus spiritualis iurisdictionis, & ad illum non requiritur ordo per se, & ex vi talis actus: ergo eadem ratio est de illo, & de quocunque alio actu, qui per se requirat iurisdictionem spiritualem, & non ordinem. Patet consequentia, quia vel spiritualis iurisdictio prærequirit ordinem (sub illo primam tonsuram includendo) tanquam necessariam dispositionem, seu conditionem, vt subiectum sit capax talis iurisdictionis; & sic nulla iurisdictio spiritualis, neque actus eius esse poterit in fœmina. Vel neque isto modo requiritur ordo ad iurisdictionem spiritualem habendam, & exercendam; & sic etiam iurisdictio ad censuras ferendas esse poterit in persona carente omni ordine, vel etiam incapaci ordinis. Respondéri poterit, verum quidem esse de absoluta potentia Pontificis posse iurisdictionem spiritualem, etiam ad censuras ferendas, communicari laico, vel fœminæ; tamen secundùm ius commune, & perpetuam Pontificum obseruationem id nunquam fieri, nec talia priuilegia concedi: alios verò actus, qui minorem iurisdictionem requirũt, interdum concedi Abbatissis. Sed distinctio hæc mihi non satisfacit, quia non video quomodo possit sufficienter in iure fundari: nam quòd laicis, vel fœminis non communicetur iurisdictio ad excōmunicandum, verbi gratia, maximè habetur ex generali regula, quòd potestas clauium, etiamsi iurisdictionis tantùm sit, solis clericis communicatur, iuxta ordinarium, & perpetuum ius Ecclesiæ: omnis autem iurisdictio spiritualis pertinet ad potestatem clauium. Vnde Diuus Thomas in 4. d. 19. quæst. 1. articulo 1. quæstione 3. ad 4. generaliter ait, *fœminam non posse habere aliquam iurisdictionem spiritualem*. & iterum, *fœminam non habere clauem ordinis, aut iurisdictionis*. Addit autem, *mulieri committi aliquem vsum clauium*. Circa quæ verba difficile ad explicandum est, quomodo alicui cōmittatur vsus clauis, si non committatur ipsa clauis: nemo enim vti potest re, quam non habet. Item nemini committi potest vsus iurisdictionis, nisi committatur iurisdictio: ergo similiter, &c. Quid ergo est committi fœminæ vsum clauium, vel (quod idem est) vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ, si clauis ipsa, & iurisdictio non committitur?

Sylueſt. Angelus. Impugnatur.

Euasio impugnationis.

Non satisfacit.

D. Thom.

Verba D. Thom. difficilia.

Sanè Diuus Thomas non aliter declarat vsum clauium, qui committitur fœminæ, nisi *quia ei datur habere correctionem in subditas mulieres propter periculum, quod imminere posset, si viri mulieribus cohabitarent*. Vnde non videtur loqui de speciali potestate; quæ illi solet aliquando concedi ex priuilegiis, non solùm in fœminas subditas, sed etiam in viros, & clericos, quos interdum potest habere subiectos, vt patet ex dicto cap. *dilecta*. Quare iuxta mentem Diui Thomæ, non dicitur concedi fœminæ vsus clauium, quia verus actus iurisdictionis spiritualis ei concedatur: nam corripere subditas fœminas non est actus iurisdictionis spiritualis, sed est actus cuiusdam dominij religiosi, quod propriè non à potestate clauium, sed à voto obedientiæ, & professione religiosa descendit. Vocatur autem ille vsus clauium vel solùm per quandam analogiam, & imitationem, quia illud dominium est aliquo modo spirituale; vel quia etiam illa potestas, & vsus eius non est sine interuentu clauium, 12.

Panor.

quia

quia etiam ille modus prælationis, seu regiminis non potest esse sine approbatione Pontificis, & ideo est veluti quidam vsus per claues commissus. Quocirca respectu monialium certum videtur, nunquam prælatas habere potestatem imponendi prædictas pœnas spirituales, saltem per seipsas: quia per nulla priuilegia maior potestas coërciua eis conceditur circa moniales subiectas, quàm quæ sufficiat ad prædictam correctionem religiosam.

Cõcluditur neque ex iure speciali Abbatissas habere propriam iurisdict. spiritualem in moniales.

13. In clericos, & alias personas habere potest Abbatissa iurisdictionem quodammodo spiritualem.

De aliis verò personis, & maximè de clericis, qui interdum eis subiiciuntur, existimo in primis, illam subiectionem non esse ratione alicuius propriæ iurisdictionis spiritualis, vt ratio facta, & authoritas D. Thomæ probat; sed ratione alicuius B dominij, vel iurisdictionis, quæ licèt substantialiter temporalis sit; tamen annexa est aliquo modo bonis, aut personis Ecclesiasticis, & ideo Ecclesiastica dici potest, & quodammodo spiritualis, quã committi fœminæ, nec repugnat, nec est omninò inusitatum. Atque hoc modo habet aliquando Abbatissa integram administrationem, & gubernationem omnium bonorum monasterij, quæ Ecclesiastica sunt, inter quæ bona sæpè continentur villæ & castra quorum iurisdictio temporalis tota est monasterij, & Abbatissæ committitur, & aliquando etiam extenditur ad personas clericorum, quantum ad actum præcipiendi illis, & castigandi illos: nam hi etiam actus de se non sunt C spirituales, sed corporales (vt sic dicam) Ecclesia autem eos sibi reseruauit propter dignitatem talium personarum; eos autem interdum committit etiam per iurisdictionem ordinariam his personis, quæ licèt ordinem non habeant, sunt tamen Ecclesiasticæ, & in Ecclesiastica dignitate constitutæ. Quæ conditio sufficit, vt ei committatur iurisdictio in personas Ecclesiasticas, quando non datur ad actus propriè spirituales, sed ad alios temporales, vel corporales, quatenus in persona Ecclesiastica versari possunt.

14. Nunquam tamen ei concedũtur actus proprij, & directi spiritualis iurisdictionis.

Quocirca quando actus est propriè spiritualis, existimo nunquam dari huiusmodi personis propriam iurisdictionem ad illos efficiendos; sed ad D summum concedi actum aliquem, qui sit veluti conditio, ad cuius præsentiam, id quod spirituale est, fit ab Ecclesiastico prælato, ad cuius potestatẽ id spectat. Exemplum est in facultate eligendi cõfessorem, quæ datur pœnitenti: non enim illi tribuitur potestas dandi alteri iurisdictionem, sed designandi personam, cui statim Pontifex dat iurisdictionem: ita ergo, cùm dicitur Abbatissa posse conferre beneficium, aut habere ius instituendi, & similia, intelligẽdum existimo quoad actum præsentandi, seu designandi clericum, cui beneficium, vel iurisdictio Ecclesiastica conferatur: nam dare hanc iurisdictionem, vel beneficium quoad E ius spirituale, quod includit, est actus clauium, quarum potestas fœminis non communicatur, iuxta cap. *noua*. de pœnit. & remiss. Aliquando verò hæc præsentatio fit homini, v.g. Episcopo, vt ab eo collatio, & institutio fiat, vt in cap. *ea noscitur*. de his, quæ fiunt à prælatis sine, &c. Aliquando verò fieri potest absoluta per simplicem designationem, & quasi electionem, vt, ipso facto beneficium, & spirituale ius à Pontifice conferatur. Atque eâdem ratione potest interdum Abbatissa dare possessionem beneficij, quia ille in rigore non est actus propriæ iurisdictionis spiritualis in ipso executore, sed in præcipiente; tunc autem Abbatissa solùm se habet tanquam is, cui delegatur executio: & eodem modo potest dare titulum, A id est, testimonium beneficij alteri collati, non à se, sed à Pontifice ad suam nominationem. Eodem ergo modo possunt e contrario priuare beneficiis, vel possessione eorum in pœnam, si hoc eis speciali priuilegio concessum sit, quia tunc etiam non exercent propriè iurisdictionem spiritualem, sed ad voluntatem earum Põtifex est qui suspendit influxum, seu aufert iurisdictionem spiritualem.

Dices. Ergo simili modo poterunt etiam excommunicare, non directè, & per se spirituale vinculum faciendo, sed designando personam, quam Pontifex statim liget ad declarationem, seu voluntatem Abbatissæ. Respondetur, non inueniri in hoc repugnantiam, nec excedere potestatem Pontificis, vt à fortiori constat ex dictis in materia de Censuris: regulariter autem hoc non concedi fortasse propter periculum abutendi censuris, vellent enim suo iudicio illas imponere, vel auferre, quod non potest esse conueniens. Aliquando autem concedi solet his Abbatissis, vt per officiales suos possint excommunicare, tunc autem ipsi officiales non accipiunt potestatem excommunicandi ab Abbatissis, sed à Summo Pontifice ad mãdatum, seu designationem Abbatissæ: sicut dici etiam potest de Conseruatoribus iudicibus, eliguntur enim à religiosis per sua priuilegia: iurisdictio autem eis datur à Summo Pontifice. Denique eodem modo de aliis censuris suspensionis, & interdicti iudicandum est, vt expressè Abbas suprà docuit: quanuis, latiùs loquendo de his prout solùm significant prohibitionem aliquam, possit interdum per huiusmodi Abbatissas fieri, vt supponitur in dict. cap. *dilecta*. & dixi in materia de Censuris. Et hæc de pœnis spiritualibus.

15. Illatio ex dictis.

Explicatur.

CAPVT X.

An in Prælatis religionis sit potestas coërciua ad pœnas corporales.

Circa corporales pœnas potest in specie tractari, ad quas se extendat hæc potestas prælatorum religionis. In quo certum est non extẽdi hanc potestatem ad pœnam mortis, quæ à nullo iudice Ecclesiastico imponi potest, cap. *cùm non ab homine*, de iudiciis. Quia verò Ecclesiastici iudices interdũ possunt sententiã ferre de delicto, & reum postea remittere brachio seculari, dubitari potest, an potestas horum Prælatorum ad hoc se extẽdat. Dicendum enim videtur, ex vi solius professionis religiosæ hoc non repugnare, quia possunt Prælati regulares religiosum incorrigibilem propter enormia crimina habitu, & omnibus priuilegiis religionis priuare: ergo consequenter possunt si delicta id mereantur, talem personam tradere brachio seculari. Dixi autem, *quantum est ex parte professionis*, quia, si religiosus sit ordinatus clericus, non potest religiosus prælatus illum degradare, nec priuare priuilegio clericali, & illum tradere brachio seculari: quantumuis illum priuet statu, seu habitu religionis. Addo etiam, si ex parte ipsius Prælati consideretur quòd est clericus, quódque iurisdictionem Ecclesiasticam administrat, non posse ita religiosum priuare immunitate, vt illum tradat brachio seculari, nisi hoc ei speciali priuilegio concessum sit. Ratio est, quia nisi hæc remissio fiat authoritate, seu priuilegio Pontificis, vix potest ab irregularitate excusari, vt latiùs in propria materia tractaui disp. 47. sect. 1.

1. Prælatus religiosus nequit pœnam mortis imponere subdito.

Posset tamẽ ex vi professionis relaxare brachio seculari.

Aliunde tamen id reuera non potest.

Cur non possit.

Secundò, quia hæc immunitas conceditur religioso non tantùm vt clericus est, sed etiam vt est religiosus, in fauorem, non priuatæ personæ, sed religionis; & ideo non potest Prælatus priuare religionem hoc fauore propter peccatum priuatæ personæ, nisi hoc ei specialiter concedatur: sicut non potest priuata persona renunciare priuilegio in fauorem communitatis concesso, cui per talem renunciationem præiudicium fiat. Et ob hanc causam existimo Prælatos religionum nunquam habere hanc potestatem, quia nunquam est eis specialiter concessa, neque expedit vt ea vtantur propter decentiam, & honorem religionis. A

2. Obiicitur ex consuetudine condemnãdi ad mortem eiectos. *Cassaneus.* Duplex modus tradendi brachio seculari, ac de quónam tradita doctrina procedat.

Obiici autem potest communis vsus, & praxis secularium iudicum condemnantium ad mortem B huiusmodi religiosos delinquentes, & eiectos: quam vbique seruari testatur Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ, fol. 51. num. 66. Sed circa hoc aduertendum est, dupliciter intelligi posse religiosum tradi brachio seculari, vt de crimine, morte digno, iudicetur, scilicet, permissiuè tãtùm, ac remotè, auferendo impedimentum religiosi habitus, & immunitatis. Secundò, immediatè, & (vt sic dicam) positiuè, illum tradendo in manibus iudicis secularis postquam de crimine conuictus, & iudicatus est. Nos loquimur de hoc posteriori modo, & sic negamus esse talem consuetudinem. Imò etiam ab aliis iudicibus, quando non temerè, sed ordinatè procedunt, vix aliquando id fit, nisi C in casu hæresis; in quo casu etiam cum religioso id faciendum est, non tamen à Prælato religionis, sed ab Inquisitoribus, quibus iudicium de illo crimine reseruatum est, vt in specie, agens de iurisdictione religiosorum, tractat Nauarrus, Consil. 1. de Hæreticis. Alij verò casus, in quibus possunt Prælati Ecclesiastici hoc modo tradere clericum degradatum iudici seculari, rari sunt, vt tractaui tom. 5. ad 3. partem, Disput. 6. de suspens. sect. vlt. Et in eis existimo, non debere, nec posse religiosum prælatum hoc modo tradere subditum, quantumuis incorrigibilem tradere brachio seculari, propter ea, quæ diximus. Consuetudo ergo illa, si quæ est, videtur intelligenda priori modo; in D quo etiam alia distinctio obseruanda est: nam religiosus semel eiectus, dupliciter potest morte plecti à iudice seculari. Primò, propter delicta commissa post eiectionem à religione, digna tali pœna: & hoc modo facilè potest admitti, si fuerit consuetudo, quando religiosus eiectus aliàs clericus non est: quia in eo statu iudex ordinarius eius non est Prælatus religionis; nec videtur reputari tanquam persona Ecclesiastica, supposita dicta consuetudine. Quod ideo aduerto, quia religiosus, quantumcunque eiectus, verus religiosus manet, vt infrà lib. 3. cap. 5. ostendam, & sub obedientia Episcopi esse debet tanquam Ecclesiastica persona: & ideo videtur frui priuilegio fori, nisi per E contrariam consuetudinem amissum sit. Quæ consuetudo maximè tolerari posset quando talis religiosus eiectus nec regularem, aut clericalem habitum portaret, nec obedientiam Episcopo seruaret. Secundo modo posset puniri religiosus eiectus propter crimina in religione commissa: & hoc modo nec admittendam, nec probandam censeo talem consuetudinem, nimirum, quòd à iudice seculari possit ad mortem damnari propter talia crimina, tum quia illa commisit in alieno foro, & quasi in diuerso territorio: tum etiam, quia supponitur iam iudicatus, & punitus, nam per sententiam definitiuam eiectus est à religione propter talia crimina.

Nauar.

Allata consuetudo quantum valere, aut non valere possit.

3. Nequit itẽ prælatus damnare subditum ad mutilationem, aut etiam flagellationem per plateas.

Præterea non extenditur hæc potestas ad mutilationem membri, nam hæc eiusdem rationis est cum pœna mortis quod attinet ad irregularitatem, & repugnantiam cum Ecclesiastica mansuetudine. Item excludenda vi d tur pœna publica corporalis, quæ ordinariè non est in vsu in Ecclesiastico foro propter decentiam religiosi, & clericalis status; qualis est publica flagellatio per plateas, & vias ciuitatis. Nam licèt absolutè non excedat Ecclesiasticam iurisdictionem huiusmodi pœna citra sanguinis effusionem; tamen regulariter non est in vsu Ecclesiæ respectu personæ Ecclesiasticæ; neque talis pœna per canones aliquando designatur: & ideo non est extendenda potestas prælati regularis; vt arbitrio suo possit illam imponere. Potest nihilominus religio punire subditum pœna triremis, vt latè Nauar. Comment. 3. de Regularib. n. 53. vbi id maximè probat ex consuetudine plurium regularium, & quia illa pœna non includit diffusionem sanguinis per se; neque aliquo speciali iure est prohibita, & ideo potuit consuetudine induci, nam iurisdictio potest consuetudine acquiri, cap. *cùm contingat.* de foro compet. vbi glossa alia refert. Sicut etiam quoad alia multa horum Prælatorum iurisdictio consuetudine aucta est.

Bene tamen damnare ad triremes. *Nauar.*

4. Obiectio contra hanc pœnam triremium.

Potest autem obiici ex eodem Nauarro, quia huiusmodi pœna videtur nimis acerba, & excedens fraternitatem, & mansuetudinem religiosam, &, (quod grauius est) nimis periculosa saluti animarum eorum, qui sic puniuntur, propter prauam societatem, & mores perditos, & infinitas peccandi occasiones illius status. Cùm ergo Prælati religiosi maximè debeant subditorum saluti consulere, quantumuis mali sint, alienum ab eorum charitate, & munere videtur hanc pœnam imponere. Vnde non legimus antiquos Patres, Basilium, Augustinum, Benedictum, &c. tali pœna vsos fuisse: imò (quod magis vrget) neque Episcopi solent seculares clericos hac pœna afficere, sed solus Summus Pontifex videtur posse id facere. Ratio etiam adhiberi potest, quia nulla pœna repugnans priuilegio canonis *si qui suadente*, potest imponi à iudice Ecclesiastico inferiori Summo Pontifici, nisi iuxta formam iuris communis, scilicet post realem degradationem, quia prælatus inferior non potest priuare subditum priuilegio à Superiore concesso: at verò pœna triremium est contra priuilegium canonis, quia ibi rei vapulant à laicis, & per vim ibi detinentur. Nec satis est respondere, illud fieri authoritate, & quasi ex commissione Prælatorum, & ideo excusari iuxta cap. *vt famæ.* de senten. excomm. nam licèt hoc satisfaciat quoad violentam detentionem, non tamen quoad verberationem: quia hoc ipsum est contra priuilegium canonis, prohibetur enim Abbas flagellare subditum religiosum per laicum, cap. *vniuersitatis.* de sent. excommunic. & ibi communis.

Impugnatur euasio.

5. Satisfit obiectioni.

Respondetur, has rationes persuadere, rarò posse ac debere Prælatos regulares hanc pœnam imponere; non tamen probare esse per se iniustam, aut illicitam: quia potest esse æqualis delicto, & aliàs non est intrinsecè mala, nec iure prohibita. Neque obstat quòd non legamus antiquos Patres illa vsos fuisse, tum quia aliquæ fortasse grauiores tunc erant in vsu, qualis est perpetua incarceratio cum magna ciborum diminutione, & aliis corporalibus pœnis: tum etiam, quia tunc non erat tanta necessitas, quia non erat tanta multitudo personarum in singulis religionis, nec feruor earum

rum adeò fuerat diminutus. Et ideo licet talis A pœna acerba sit, non semper excedit religiosam charitatem,& mansuetudinem,quia est interdum necessaria ad exemplum, & timorem aliorum, & ad satisfaciendum publico scandalo ex enormi, & publico delicto exorto. Magis profectò cauenda esset hæc pœna propter periculum animæ; tamen quia hoc periculum accidentarium est, toleratur interdum, eo quòd non occurrat alia commoda via dignè puniendi delictum sine morte. Et fortassè ideo hæc consuetudo non ita inualuit apud Episcopos respectu clericorum secularium, quia quando aliquod delictum est dignum acerba pœna corporali etiam in persona Ecclesiastica, perpetuo, vel diuturno carcere illud punire solent: B quia sine magno grauamine id facere possunt, & cum minori periculo reorum; religio autem sæpè non posset sine magno grauamine hos secum retinere, etiam carcere inclusos, vt infrà lib. 3. iterum attingemus tractando de eiectis.

6. Ad impugnationem euasionis in n. 4. Nauarri responsio non placet. *Panorm.*

Ad rationem autem in contrarium respondet Nauarrus,legem prohibentem, ne persona Ecclesiastica per laicum verberetur, etiam authoritate prælati Ecclesiastici, contraria consuetudine sublatam esse,ita vt non solùm à pœna, & censura, sed etiam à culpa excuset. Veruntamen & Panormitanus,quem ipse citat, non probat illam consuetudinem, & præterea non dicit esse de verberatione, sed de tortura, de qua fortasse non est C eadem ratio, nisi accommodetur modo statim explicando. Et ideo in tomo 5. disp. 22. sect. 1. à n. 40. explicando excommunicationem canonis *si quis suadente*,censui illud cap. *vniuersitatis*, suam obligationem retinere, præsertim circa regulares, de quibus in specie loquitur: nec puto, contrariam consuetudinem eis ostendi posse. Dico ergo in primis,cap. *vniuersitatis*, loqui quando pœna flagellationis directè imponitur, & persona religiosa ad hoc traditur ministro,vt vapulet. Quod non ita fit in pœna triremis,quia per se solùm ordinatur ad laborem remigandi, per accidens autem adiungitur flagellatio. Sed hoc non satisfacit:quia D vel postea licitè verberatur religiosus damnatus ad triremes,vel non. Si primum, iam sine culpa non seruatur lex lata in dict. cap. *vniuersitatis*. Si secundum, certè non iustè damnatur religiosus ad illam pœnam, tum quia, moraliter loquendo, habet verberationem quasi per se adiunctam:tum, quia datur aliis materia peccandi.

Altera responsio quæ etiam instatur.

7. Exactior responsio.

Addendum ergo est, dictum cap. *vniuersitatis*, specialiter loqui de verberatione, quæ fit modo religioso, & iuxta religiosam disciplinam, vt ex ipso textu clarè constat; & quoad hoc non existimo illam legem esse vsu reuocatam; neque talis consuetudo esset rationabilis, cùm hoc pertineat ad religiosam honestatem, & possit decenter ser- E uari: quando autem religiosus verberandus est non more religiosorum,sed more aliorum secularium,& infamium reorum, non procedit ille textus,quia nec de tali casu loquitur, nec posset decenter seruari, quia non potest persona religiosa tale munus per se licitè aut decenter exequi. Ita ergo contingit in verberatione illa,quæ fit in triremibus; & in hoc est etiam simile exemplum de tortura:ideo enim religiosi torquentur per ministros laicos,quia torquentur more laicorum,quod tortoris munus non posset religiosa persona per se decenter exequi. Illud autem in vtroque casu difficile manet,quomodo scilicet possit religiosus taliter torqueri licitè, vel ad laicalem (vt sic dicam) verberationem,vel pœnam,quæ illam inclu-

Difficultati remanenti vtrinque occurritur.

dat, damnari. Ad quam difficultatem nihil aliud respondere possumus, nisi consuetudine introductum esse: quam damnare non possumus, cùm sciente,& tacente Summo Pontifice inualuerit,& à viris doctrina & religione insignibus obseruetur:quæ bona etiam fide incipere potuit,quia nullum est expressum decretum, quo prohibeatur: nam potiùs in cap. 1. de calumniatoribus, subdiaconus verberibus publicè castigari præcipitur, & in cap. *quia iuxta*. 5. quæst. 6. similiter dicitur, aliquando posse vt infamem verberibus castigari.

Statuendum præterea est,posse etiam prælatum regularem punire subditum criminosum pœna exilij: hanc enim etiam Canones imponunt Ecclesiasticis personis,vt patet ex cap. *cùm beatus*. 45. d. & cap. 1. de Calumniatorib. vbi glossæ id notant,& alia iura adducunt;& de persona religiosa est eadem ratio, nullibi inuenitur prohibitum, quòd hac pœna puniatur; neque etiam ob rigorem excedit potestatem talium prælatorum, nam maior est pœna triremium: ergo. Potest autem hoc exilium dupliciter intelligi. Primò, intra ipsam religionem: secundò, expellendo à religione, & simul relegando. De priori modo est res perspicua, & quotidiana praxis: nam vbi sunt filiationes monasteriorum, aut prouinciarum, solent religiosi propter delicta à propriis monasteriis,vel prouinciis ad aliena transferri;& illud est quoddam exilij genus,quomodo solent etiam puniri moniales, quando grauiter, & scandalosè in suis monasteriis delinquũt; tantóque grauior erit hæc pœna,quò in loca magis distantia, vel minùs cognita, facta fuerit mutatio. Vbi autem non sunt filiationes, habet locum hoc exilium per mutationem prouinciæ,aut regni,vel propriæ originis,vel professionis,& educationis in eadem religione. De secundo autem modo exilij solent aliquando religionum Prælati, dum aliquem expellunt; illi simul præcipere, vt in tali prouincia vel regione non habitet,& ita simul condemnant reum & ad expulsionem,& ad exilium. Et videtur hoc esse posse iustum, tum quia delictum potest esse dignum vtraque pœna: tum etiam, quia ad honorem, vel pacem religionis pertinere potest, vt talis religiosus eiectus ibi non habitet.

8. Potest vlterius prælatus dãnare subditum exilio.

Vnus modus exilij ad quẽ datur potestas.

Alter modus.

Sed nihilominus in rigore non videtur obligare tale præceptum, & consequenter neque hãc pœnam posse hoc modo imponi: quia postquam religiosus eiectus est, non est subditus religionis, nec tenetur prælatis eius obedire: ergo neque illi præcepto obedire cogitur: nam eo ipso quòd cessabit subiectio,cessauit etiam præceptum. Confirmatur,quia non potest prælatus imponere præceptum subdito pro eo tempore,pro quo vel ipse nõ est futurus prælatus,vel alter non est futurus subditus: tum quia præceptum expirat morte mandantis, nisi sit lex: tum etiam, quia extra territorium ius dicenti non est parendum,cap. 2. de constitut. in 6. Confirmatur tandem, quia ob similes rationes (præter alias) si prælatus ei,quem eiicit, præcipiat ingredi aliam religionem, non tenetur ei parere,vt dixit Nauarr. consil. 77. de Regularib. & infrà etiam lib. 3. c. 5. num. 20. dicemus. Vnde etiam obiter colligo,religiosum eiectum,cui prælatus concedit facultatem ingrediendi aliam religionem,dummodo non sit in tali Regno,vel Prouincia, non obligari ex vi præcepti ad hanc conditionem seruandam; quia illa respicit tempus, in quo iam non est futurus subditus, & virtute continet quoddam exilium. Dico autem, *ex vi præcepti*, nam ex vi pacti posset obligari, vt si ad vitandum

9. Ad hunc modum nõ dari potestatem probatur.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Nauar.

Limitatio.

dum aliud genus pœnæ iustæ, sub ea conditione, A & pacto acceptasset eiectionem, tunc enim, si conditio fuerit iusta, & liberè acceptata, obligat non per modum præcepti humani, sed ex naturali lege fidelitatis, vel iustitiæ; neque erit sufficiens excusatio, quòd metu grauioris pœnæ fuerit acceptata: quia ille metus non fuit iniustè incussus; sicut quando damnato ad mortem remittitur pœna, ea lege, vt obligetur ad ducendam in vxorem talem mulierem, vel ad tale munus publicum exercendum, iusta est conditio, & obligans postea in conscientia.

10. Præter has pœnas potest etiam Prælatus religionis præcipere subdito grauiores aliquas pœnitentias, vel labores, aut opera, vel aspera, & dura, vel humilia, & abiecta pro qualitate delicti. B Hæc sumitur ex Syluestro, verb. *Religio.* 6. quæst. 6. & Angelo verb. *Religiosus.* num. 29. & constat ex dictis suprà de voto obedientiæ. Vnde in hoc consideranda est differentia inter has pœnas, & alias grauiores corporales; quòd ad alias solùm obligatur homo vt eas patiatur, non resistendo violenter; ad eas autem potest obligari religiosus etiam actiuè (vt sic dicam) eas in se exequendo, quia hæc obligatio non excedit humanam iurisdictionem, nec est res nimis ardua, aut difficilis, C de quo latiùs in materia de Legibus lib. 5. à cap. 5. Hic verò occurrebat specialis difficultas de religioso damnato ad perpetuum carcerem, an teneatur non fugere, etiamsi possit. Item, si damnatus sit, vt fame paulatim pereat, per insensibilē quandam cibi diminutionem, & subtractionem, an teneatur non ampliùs comedere, etiam si possit. Verumtamen hæ quæstiones generales sunt, de quibus videri potest Couar. lib. 1. Variar. cap. 2. n. 14. Caiet. 2. 2. quæ. 69. art. 4. Sot. lib. 5. de Iustit. q. 6. art. 4. & specialiter de religiosis Nauar. Comment. 4. de Regularib. num. 63. Salzedo in Practica crimin. cap. 137. Qui omnes concludunt, in priori casu teneri religiosum ad non fugiendum, tum ex generali lege iustitiæ, vel obedientiæ, qua tenetur D reus parere sententiæ iustæ, & illam seruare, quantum ad ea, quæ per ipsum licitè exerceri possunt: tum etiam speciali titulo, quo religiosus tenetur ratione voti obedientiæ in claustro manere, & intra terminos eius à prælato præscriptos. Quæ sententia vera est maximè in religiosis; intelligenda tamen videtur ex vi solius detentionis, seu incarcerationis: per accidens verò propter grauissima incommoda tali incarcerationi adiuncta, accidere potest vt contrarium liceat, sicut iam dicemus.

Syluest.
Angel.
Quæstiunculæ duæ.
Couar.
Caiet.
Sotus.
Nauar.
Salzedo
Resolutio prioris.

11. In altero ergo puncto resolutio communis est, non teneri reum abstinere à cibo necessario ad vitam conseruandam propter pœnam impositam: E imò multi dubitant, an licitè possit id facere: qua quæst. omissa, quia pertinet ad materiam de homicidio, saltem certum est, non posse obligari in conscientia ad huiusmodi abstinentiam: quia & est res nimis difficilis, & naturali inclinationi repugnans, & alioqui non est necessaria ad commune bonum: satis enim est quòd reipsa possit iustè cibis priuari, & quòd iudex possit præcepto suo ministros iustitiæ obligare ne alimenta præbeant huiusmodi malefactori, quod etiam potest prohibere Prælatus religionis tam virtute obedientiæ quàm ratione voti paupertatis. Ipsi verò religioso prohibere non potest quin licitè comedat, si possit, quia nec iustitia, nec obedientiæ paupertatis votum ad tam difficilem abstinentiam obligat. Vnde infero, religiosum sic damnatum posse licitè fugere, non ad fugiendum carcerem, sed mortem. Omnes enim fatentur damnatum ad mortem licitè fugere, si possit, quia priuilegium vitæ tuendæ maximum est, vt constat ex auctoribus citatis, & aliis, quos ipsi referunt. Sed qui ita damnatur ad perpetuum carcerem, vt per continuam inediam paulatim pereat, est damnatus ad mortem, nam licèt non sit damnatus vt occidatur, est tamen damnatus vt quasi ab intrinseco moriatur, quod perinde est, quantum ad vitæ detrimentum pertinet; ergò propter illud vitandum licebit fugere. Et fortasse in hoc casu loquuntur Angelus, & alij auctores, quos Couar. Nauar. & Salsedo referunt, dicentes, licere fugere damnato ad perpetuum carcerem.

Resolutio posterioris
Angelus.

CAPVT XI.

An Religiosi possint à sententiis, & præceptis suorum superiorum appellare?

Hoc in loco tractandum occurrit, an religiosus possit appellare à sententia Prælati, per quam ad grauem pœnam condemnatur. Et, vt quæstio sit specialis huius materiæ, sumenda est in eo casu, in quo licitum esset seculari clerico, vel laico à sententia legitimi iudicis appellare, vel quia reputat illam iniustam, vel nimis rigorosam, & sperat à Superiore esse iustè leniendam. In priori ergo casu videtur licere etiam religioso appellare, iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæst. 68. art. 3. quia talis appellatio nihil aliud est quàm quædam naturalis defensio, qua nemo potest iustè priuari. Confirmatur, quia si Prælatus religionis subditum aggrederetur iniustè vt illum gladio occideret, posset subditus se etiam gladio defendere propter naturale ius defensionis: ergo si illum aggreditur per sententiam iniustam, poterit se defendere saltem per appellationem iustam. Quòd si hoc necessariò admittendum esset in religioso, si damnari posset ad mortem; eâdem ratione licebit quotiescunque damnetur ad patiendam iniuriam, tantóque magis, quanto pœna iniusta fuerit acerbior. Idem argumentari possumus de altero casu, quando licèt pœna non excedat limites iustitiæ, multum tamen rigorosa est; & infra eósdem posset mitior imponi: cur enim non licebit reo mitiorem iudicem postulare, cùm non petat iniustum? aut cur debet hoc magis religioso prohiberi, quàm aliis, cùm religiosum iudicium mitissimum omnium, & paternum potius quàm iudiciale esse debeat? Tandem quando prælatus inferior præcipit subdito aliquid nimis graue, & difficile, potest subditus ad superiorem prælatum recurrere non solùm pro iniustitia, sed etiam pro nimio grauamine tollendo: ergo idem erit in pœnis. 1.

Arguitur posse religiosum appellare à sententia iniusta.
D. Thom.
Itē à iusta sed nimis rigorosa.

In contrarium autem facere videtur cap. *reprehensibilis.* de appellationib. vbi dicitur, *Statuimus, ne subiecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant.* & in fine subditur, *Præcipuè verò hoc in religiosis volumus obseruari, ne religiosi cùm pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui, & capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac deuotè suscipiant quod pro salute sua fuerit eisdem iniunctum.* Et in cap. *ad nostram.* eod. tit. præcipit Alexander III. cuidam Abbati, vt, licèt religiosus appellare præsumat, eum, iuxta sui ordinis institutionem, castiget. Idem sumitur ex cap. *licèt.* de Officio ordinarij. Ex quibus iuribus 2.

Arguitur non posse tum ex iure communi.

Tum ex statutis religionum.

bus ortum videtur axioma communiter receptũ, A inter probos religiosos *appellationis vocem audiendam non esse*, & per statuta, vel consuetudines religionum communiter hoc prohibetur, vt dicitur in lib. Monumenta ordinum, fol. 125. aliàs 220. concess. 499. & specialiter in ordine Prædicatorum est constitutio prohibens appellationem, quam his verbis refert Armilla, verb. *Accusatio in fine, Declaramus, quòd licèt appellatio sit de iure naturali, vnusquisque potest iuri suo renunciare, & eo ipso quòd quis obedientiam sponte profitetur, secundùm Constitutiones nostras, secundùm quas non licet appellare*, &c. & infrà refert in quodam Capitulo generali, *denunciatum fuisse fratribus vniuersis quòd de iure communi, & ex priuilegio ordinis speciali nulli fratrum* B *licitum est à correctione, vel ab officiorum amotione appellare*. Et similis prohibitio, licèt aliis verbis, habetur in eorum Constit. dist. 2. *Cùm non venerimus* (dicitur ibi) *contendere, sed potiùs delicta corrigere*. Et videri potest Ferdinandus à Castillo lib. 2. suæ Chronicæ. cap. 8. vbi refert etiam confirmationem Bonifacij IX. Vnde etiam confirmatur: nam in nostra Societate Paulus III. in Bulla vlt. circa princ. inter alia statuit, *vt à correctione regula Societatis huiusmodi secundùm ordinationes factæ vt vigor disciplinæ meliùs conseruetur, appellari aut talis appellatio per vllum iudicem admitti non possit*. Item: Cistertiensibus priuilegium concessum est, vt à correctionibus Præpositi Generalis, vel Visi- C tatorum eius appellari non possit etiam ad Sedem Apostolicam sub pœna excommunicationis Sedi Apostolicæ reseruatæ, nisi à generali congregatione, & in casu denegatæ iustitiæ, aut pro notoria iniuria. ita refertur in Compendio Societatis, verb. *Appellatio*. vbi aliud simile priuilegium refertur Canonicis regularibus concessum, & Iulius II. idem concessit Minoribus, prout habetur in Supplemento, concess. 553.

3. Vnus modus respondendi ad proximè allata.

Ad hæc verò omnia respondent aliqui, intelligenda esse altero è duobus modis. Prior est, vt à correctione Prælatorum non sit religiosis appellandum, nisi correctiones in modo excedant, alio- D qui, interueniente excessu, non putant esse religiosis prohibitam appellationem, etiam à correctione regulæ. ita sentit glossa 1. in cap. *de priore*, de appellationibus, vbi idem sentit Decius, & Panormit. in cap. *ad nostram*. de appellat. vbi in principio ita colligit conclusionem illius textus, *a correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur*. Deinde à contrario sensu refert, appellationem permitti religiosis quando indebitè prægrauantur per Superiorem, quia nulli deneganda est defensio, cap. *cùm inter*. de exceptionib. Idem habet Glossa, Panormit. & alij communiter ex textu ibi in cap. *licèt*. de offic. Ordin. Quam sententiam sequitur Nauarrus Comment. 3. de Regularib. n. 51. E & consil. 4. de Appellat. vbi inter alia ait, nullo iure prohiberi regularem appellare; quin potiùs in cap. 1. & 2. 2. quæst. 6. omnibus dicitur permissa appellatio, quod saltem intelligendum est de omnibus, quibus non est appellatio specialiter prohibita, vt idem Nauarrus notat ex Glossa in l. *qui restituere*. ff. de rei vendicat. Qui omnes addunt rationem, quia, quando in correctione modus exceditur, contra ius naturæ esset tollere defensionem: ergo & appellationem.

Deci. Panormit.

Nauar.

4. Impugnatur tripliciter. Primò.

Hæc tamen responsio difficilis est, primò, quia hoc modo nulla est differentia inter secularem clericum respectu Episcopi, & religiosum respectu sui prælati: nam etiam secularis appellare potest à correctione, si sit vltra modum; si autem modus seruetur, etiam ille prohibetur appellare in dict. c. *licet*. & in Tridentino sess. 13. cap. 1. de Reformat. ergo nulla est differentia. Consequens autem videtur contra communem sensum, & suprà dictum axioma receptum, quod speciale esse creditur in religiosis, quod etiam significatur in dict. cap. *reprehensibilis*. in fine. Secundò obstat, quia aliàs Pontificia indulta nihil concedunt, quia non appellare à moderata, & legitima correctione, ex debito iustitiæ necessarium est, vt ex D. Thoma diximus num. 1. in religiosis autem, etiam ex speciali debito obedientiæ: ergo si Pontifices hoc tantùm voluerunt esse prohibitum, nullum speciale priuilegium concesserunt, quod videtur esse contra mentem eorum. Tertiò, ratio illa de defensione naturali videtur inefficax, nam est ab specie ad genus negatiuè: quia defensio, etiam iusta & moderata est genus, & latiùs patet, quàm appellatio, ideóque licèt alicui denegetur appellatio, non rectè infertur defensionem denegari. Potest enim ad Superiorem recurrere per simplicem querelam, vel per modum supplicationis, aut precum, & ab eo obtineri vel iustitia, vel gratia; quod est sufficiens remedium diuersum ab appellatione, vt ex dicendis constabit, & multò magis decens religiosum statum.

Secundò.

Tertiò.

Vide Panor. c. *cùm dilectus*. de appellationib.

5. Alter modus respondendi ad allata num. 2.

Alius modus respondendi est, per dicta indulta non prohiberi religiosis simpliciter appellationem, sed illam, quæ fit ad aliena, vel extrinseca tribunalia, vel per alium modum indebitum, qualis esset recedere à conuentu prætextu accedendi ad Superiores sine eorum facultate: quod meritò prohibetur in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 4. de Regularib. & Gregorius XIII. in quadam constitutione præcipit sub grauibus pœnis religiosis Minoribus, ne ad secularia tribunalia appellent; non verò prohibet appellationem seruato debito ordine intra propriam religionem, vel, si necesse sit extra totam illam appellare (vt si à Supremo generali Prælato appellandum sit) id fiat ad Apostolicam Sedem, vel ad tribunal ab ipsa designatum. Sic enim in dict. c. *de priori*. grauiter reprehenditur quidam Prior, qui appellationem ad Sedem Apostolicam non admisit, nam ad Romanam Ecclesiam omnibus appellare licet, cap. *ad Romanam*. cum aliis, 2. quæst. 6. & in Congregatione Cardinalium pro regularibus decretum factũ est anno 1587. vt appellationes religiosorum fiant immediatè ab vno prælato religionis ad proximum superiorem, & à Generali ad Protectorem, & à Protectore ad sacram Congregationem. Videtur ergo legitima dicta expositio quam adducit Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. 29. art. 2. Nihilominus difficultate non caret, tum quia iuxta illam nihil speciale concederetur religionibus per citata indulta, præter exeptionem, quia eo ipso quòd religio est exempta, est religiosis interdicta appellatio ad omnia alia tribunalia, saltem extra Sedem Apostolicam, vel eum, qui eius vicem gerit: quia ex natura rei, & communi iure, nullius momenti est illa appellatio, quæ fit ad personam non habentem iurisdictionem. Consequens autem videtur esse contra intentionem talium indultorum: nam in Societate, v. g. postquam exempta iam erat à Paulo III. ab eodem additum est, vt appellari non possit: tum etiam, quia in aliquibus ex priuilegiis citatis interdicitur appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam: ergo multò magis non licebit ad altiores prælatos eiusdem religionis.

Trident.

Emm. Difficilis responsio dupliciter. Primò.

Secundò.

6. Propterea dicendum censeo, appellationem etiam

1. Assertio pro resolutione huius capitis.

Assertio hæc procedit de propria appellatione, ac regulariter.

etiam ex natura rei non iniustam, esse regulariter interdictam religiosis, maximè per specialia priuilegia, ita docet simpliciter Soto lib.5. de Iust. q.6. art.3. & de Mendicantibus admittit Nauarr. cons. 5. de Appellat. num.6. quanuis addat, & meritò, non esse priuandos alio genere defensionis. Ad hoc ergo explicandum aduerto aliud esse appellare; aliud ad Superiorem recurrere aliis modis: nam per appellationem ita fit recursus ad Superiorem, vt suspendatur iurisdictio inferioris prælati, tam quoad vim obligandi per præceptum, vel sententiam, à qua appellatur, quàm quoad potestatem procedendi in causa, de qua agitur: regulariter enim hos duos effectus habet appellatio, quanuis in censuris, quando subsequitur post sententiam latam, solùm habeat secundum effectum, vt disp.3. de censur. sect. 6. diximus, & traditur communiter in cap. *super eo*, & c. *Pastoralis*. de appellationib. & cap. *is cui*. de sent. excom. in 6. & videri possunt Syluester, & Angelus, verb. *Appellatio*. Per alium verò recursum ad Superiorem non suspenditur iurisdictio inferioris, nec quantum ad vim obligandi per suum præceptum, vel sententiam, quandiu à Superiore non fuerit reuocata, nec etiam quoad procedendum ad executionem, vel ad vlteriorem definitionem causæ, si opus sit: quia per alium simplicem recursum non potest subditus deuoluere negotium ad altiorem Prælatum sola voluntate sua sine adminiculo iuris; nullum autem est ius, in quo talis deuolutio fundari possit, seclusa appellatione.

Syluest. *Angel.*

7. Non verò procedit de recursu ad Superiores prælatos etiã Papam.

Recursus ergo ad altiorem Prælatum legitimum, & habentem iurisdictionem, nullibi negatur religioso subdito, esset enim contra omnem rationem: maximè in sustinendis pœnis, quia per hoc nullam iniuriam facit proximo prælato, quia interim illi obedit, vt supponimus, & aliàs vtitur iure suo, quia, vt suprà c.2.n.15. dixi, prælatus religionis, licèt vniuersalis sit, habet immediatam iurisdictionem in subditos; ergo licet eis ad illam recurrere. Nec contra hoc inuenio prohibitionem aliquam positiuam. Vnde censeo hunc recursum non solùm esse licitum quando in pœna imponenda prælatus debitum modum excedit; sed etiam si sit iusta, & secundùm regulam; dummodo materia talis sit, vt altior prælatus iustè possit gratiam aliquam, vel quasi dispensationem concedere, quia tũc ex nullo capite malum est illam procurare, dummodo etiam vera & sufficiens relatio Superiori fiat, ne gratia, seu remissio subreptitia sit. Censeo præterea, hunc recursum non solùm licere ad altiores prælatos religionum, sed etiam vsque ad Summum Pontificem, vel ad quécunque alium habentem iurisdictionem ad mutandum præceptum, vel pœnam religioso impositam à suis Superioribus: quia in his omnibus eadem ratio locum habet.

8. Recursus hic ad externos illicitus est: quãuis procurare eorũ intercessionem malum non sit ex natura rei.

Hæc tamen meritò in religionib. prohibetur.

Ad externos verò non licet etiam hoc modo recurrere, cùm illi Superiores non sint, nec iurisdictionem habeant: propter quod etiam (vt hoc obiter notetur) secunda expositio seu modus respondendi positus in num. 5. videtur minùs satisfacere, quia id solùm censet esse prohibitum circa appellationem, quod generaliter vetitum est in quocunque actu petendi vsum iurisdictionis ab eo, qui non habet. Si autem ille recursus ad alios Principes, vel Prælatos non sit ad petẽdam actionem aliquam iurisdictionis, sed intercessionem, non est per se, & intrinsecè malum, quia nihil petitur per se iniustum aut iniquum. Solet autem in religionibus hoc etiam prohiberi per proprias regulas, vel constitutiones. Et sanè meritò, tũ quia huiusmodi intercessiones multum religionẽ perturbant, sunt enim violentiæ quædam morales: nam si illis non condescendatur, vel odia generantur, vel saltem amicitiæ dissoluuntur, aut remittũtur: si autẽ propter illas nimiæ indulgentiæ fiant, eneruatur disciplina religiosa cũ non paruo religionis dispendio: tum etiam, quia hoc nunquã fit sine dedecore, & infamia religionis, & aliis grauissimis incommodis. Propter quod non immeritò recti, & religiosi prælati non tantùm flecti non solent huiusmodi intercessionibus, verùm potiùs indignari, ita vt difficiliores, & duriores sese in huiusmodi religiosos ostendant, cum prudentia tamen, & moderatione, ne scandala, vel maiora mala sequantur. Quin potiùs etiam solet hos prælatos offendere recursus ad alium altiorem prælatum: sed hoc humanum est, &, si ob eam causam malum aliquod subdito inferant, erit iniustum, quia in eo non malè aget, vt diximus num.præcedenti.

Quia verò per simplicem recursum sine vera appellatione non semper satis subuenitur iniuriis, quas interim religiosi pati possunt; ideo diximus, appellationem esse regulariter, non verò semper eis interdictam, quia interdum est necessarium medium ad repellendam grauem, & manifestam iniuriam. Vt ergo explicemus quomodo regulariter non liceat talis appellatio, est secundò dicendum, non satis esse quòd sententia contineat rigorem: nam si totus ille locum habet absque propria iniustitia, non habet locum in religioso vox *appellationis*, etiamsi fortasse in seculari audiri posset. Vnde, etiamsi in eo casu religiosus appellet, si prælatus non mutet sententiam, vel præceptum, tenetur subditus parere, vel non resistere, donec à superiori Prælato, alia via requisito, aut rogato, relaxatio fiat. Ratio omnium est, quia iustitia suam vim retinet, etiamsi sit rigorosa; vt in contractibus, si venditor noluit nisi pro rigoroso pretio vendere, emptor tenetur totum soluere. Sic ergo, quandiu Prælatus non excedit limites iustitiæ, etiamsi summo rigore vtatur, obligat per suum præceptum, & sententiam, nec suspendi potest per appellationem, quæ inter religiosos saltem non habet locum, nisi vbi iniuria intercedit. 9. 2. Assertio.

Tertiò addendum est, non satis esse quòd sit dubium, an sententia iusta sit, nec ne, sed oportere vt iniustitia sit clara. ita sentiunt communiter Doctores citati, & communiter Summistæ verb. *Appellatio*. Angel. num.10. Tabiena 11. Armil. 16. Syluest. quæst.7. Gloss. in dict. cap. *ad nostram*, & in dict. cap. *licet*. & benè Couar. in Practicis. cap. 23. num.6. vers. *Sextò*, & *Octauò*. Soto suprà, nec Nauarrus contradicit. Et ratio est, quia in dubio obediendum est Prælato, & ius eius præferendum est. Item quia in dict. c. *ad nostram*. absolutè dicitur, quòd non obstante appellatione religiosi, Prælatus secundùm regulam, & constitutionem ordinis eum corrigat, & castiget: idémque sine limitatione statuitur in dict. cap. *reprehensibilis*. Ergo nulla limitatio, vel exceptio addenda à nobis est, nisi quam ratio naturalis necessariò postulat; quod solùm habet locum in manifesta iniuria. Præterea explicatur in hunc modum ex dict. cap. *ad nostram*. quia cùm Prælatus possit, & debeat punire subditum iuxta regulam, ex duplici capite potest oriri dubium circa iustitiam punitionis, scilicet vel quia factum ipsum negatur satis esse probatum, vel quia pœna dicitur excedere modum 10. 3. Assertio.

Probatur authoritate, & ratione.

Angel. *Tabien.* *Armil.* *Syluest.* *Couarr.* *Soto.* *Nauar.*

Explicatur amplius.

dum regulæ. Ex hoc posteriori capite nunquam dubium potest esse sufficiens causa appellationis: quia si regula ponit definitam pœnam pro tali delicto, vel erit euidens excessus, si maior ponatur, vel certè erit clara iustitia ex hac parte, si pœna sit conformis regulæ; & ideo hoc signatim postulatur in dict. cap. *ad nostram.* quòd si minor fuerit, saltem respectu ipsius religiosi non erit iniusta: quòd si in ipsa regula pœna committatur arbitrio Prælati, eo ipso quòd illam imponat, & non constet esse iniustam, existimatur prudenti arbitrio positam, atque adeò iuxta regulam. Cùm autem dubiũ versatur circa facti notitiam, vel probationem, meritò etiam, præsertim inter religiosos, præsumitur pro facto Prælati, tum propter cõditionem status, tum etiam, quia inter Religiosos in huiusmodi correctionibus necesse non est iudicialem ordinem exactè seruare, vt dicitur in cap. *qualiter, & quando.* de accusationibus in fine.

11. *4. Assertio bipartita.*

Quartò dicendum est, in grauioribus causis aliquando esse admittendam appellationem religiosi ad altiorem Prælatum, seruato debito ordine: in communibus autem defectibus, aut correctionibus, quæ nec infamiam inducunt, nec acerbam aliquam pœnam, vel dolorem, penitùs non esse audiendam, sed humiliter, ac deuotè suscipiendum quod pro salute sua eis fuerit iniunctum, vt dicitur in dict. cap. *reprehensibilis.* Priorem partem probant, quæ ex Gregorio XIII. & Congregatione Cardinalium adduximus. *Prior pars vnde probatur.* Probat etiam naturalis ratio, quia tunc est talis defensio necessaria, quia nisi suspendatur sententia, & executio, imminet periculum grauis nocumenti, & fortasse irreparabilis. Hoc etiam ad minimum sentiunt auctores citati in responsionibus suprà positis. Soto etiam & alij eam non negant quoad appellationem intra propriam religionem. nam omnia incommoda, quæ ex huiusmodi appellationibus Soto infert, in hoc fundantur, quòd decor, & quies religionis perit, si eorum causæ extra religionem ad seculares iudices, tametsi competentes, transferãtur. Quę incommoda non sequuntur ex eo, cùm intra religionem ab inferiori ad superiorem Prælatum appellatur: ergo si alioqui negotium graue est, & iniustitia clara, licitè poterit talis appellatio fieri, quia tunc nec bono communi sequitur detrimentum, neque alteri fit iniuria, sed propria, & grauis propulsatur. Neque etiam ius commune tunc prohibet appellationem, quia iura citata non loquuntur in eo casu, in quo aliquod absurdum sequitur contra rationem naturalem; & idem dicendum est de quibuscunque priuilegiis, vel religiosorum regulis, quæ non prohibent appellationem, nisi à correctione regulari: quando autem punitio grauis est, & cum manifesta iniuria, non potest dici correctio regularis. Hæc autem assertio quoad hanc partem non repugnat primæ, quia hic casus extraordinarius est, vixque potest accidere in religione, quòd fiant tam graues, & manifestæ iniuriæ titulo iustitiæ, & potestatis publicæ, & quòd tam graue periculum imminet recurrendo ad Prælatum altiorem simpliciori, & magis religioso modo: vnde quia res morales iudicandæ sunt ex his, quæ frequenter accidunt, ideo absolutè dicitur interdicta vox *appellationis*, maximè verò cum illa restrictione, *regulariter.*

Hæc 4. assertio non pugnat cum prima.

12. *Id declaratur probando posterio.*

Quod magis declaratur probando secundam partem, de qua maximè videntur loqui iura citata, & quoad eam procedũt, vt opinor, etiamsi in correctione excedatur modus; item de appellatione etiam intra eandem religionem, ab inferiori ad superiorem Prælatum. Quæ in primis non habet locum intra eandem domum, tum quia ibi solùm est vnus Prælatus, vt supponimus: tum etiam, quia ibi non est necessaria propria appellatio, cùm facilè possit esse personalis recursus ad Superiorem, qui locum, & effectum appellationis habere potest, iuxta cap. *dilecti.* 2. de appellat. & quæ ibi notantur. *rem partem ipsius assertionis.* Hinc ergo probatur generaliter cõclusio, quia si in his ordinariis correctionibus, quæ iuxta disciplinam religiosam fiunt, locum haberet appellatio à Priore ad Prouincialem, & à Prouinciali ad Generalem, magna sequeretur perturbatio, & disciplina religiosa sine dubio corrueret, tum quia reuerentialis timor ad inferiores Prælatos, facilè contemneretur: tum etiam, quia vix possent superiores Prælati expediendis singulorum religiosorum causis, & appellationibus vacare: tum denique, quia partim per huiusmodi dilationes, partim per fraudes, vel negotiationes, quæ interim misceri possunt, nulla ferè fieret religiosa correctio: ergo ad bonum religionis expedit vt in hac correctione simpliciùs procedatur sine vllo genere appellationis. *1. Probatio.* Confirmatur, & declaratur, quia vbi intercedit rationabilis causa, quæ sufficiens esset ad appellandum, si eadem repræsentetur eidem Superiori, & ab eo humiliter petatur, vt pœnam remittat, aut temperet, moraliter loquendo, erit sufficiens remedium, quia religionum Prælati maximè debent recta ratione gubernari, & credendum est pro sui status obligatione, regulariter loquendo, ita procedere: si autem rationabilis causa non subest, neque etiam appellatio rationabilis erit. *2. Probatio.* Quòd si interdum, interueniente etiam iusta causa, illud remedium non sufficiat, minus malum est, quòd in raro casu priuata persona incommodum aliquod patiatur, quàm vt relaxatio religionis per vsum appellandi à correctione regulæ introducatur. Eò vel maximè, quòd ex huiusmodi correctione non creatur infamia alicuius momenti, &, licèt aliqua excogitari possit, per humilem certè obedientiam, & patientiam, non solùm recompensatur, sed etiam superatur. *3. Probatio.* Aliunde etiam in huiusmodi religiosis pœnis non est tantus labor, aut dolor, quin sine culpa possit facilè sustineri ab his, qui perfectionem profitentur: nam & ipsi possunt & debẽt huiusmodi pœnas inter alias pœnitentias, & austeritates, quas voluntariè sumunt, computare, & Superiores possunt interdum similia propter solam exercitationem spiritualem præcipere: ergo est valde consentaneum huiusmodi statui, vt vox *talis appellationis* in eo non audiatur.

13. *5. Assertio, quod nec in grauioribus casibus expediat appellare ad prælatum extra religionem.*

Vltimò addo, meritò concessum esse religiosis, vt etiam in grauioribus causis extra totam religionem non fiat appellatio. Duobus autem modis intelligi potest fieri extra totam religionem. Primo, ad iudicem non competentem; & de hoc genere appellationis non loquor, quia, vt suprà n. 8. dixi, constat per se, & intrinsecè esse iniquum, siue fiat ad laicos iudices, vel Principes, quod pessimum omnium est, & interdum contra censuram in bulla Cœnæ Domini latam; siue fiat ad Ecclesiasticos Prælatos non habentes iurisdictionem in tales religiòsos, quia illud etiam est contra iustitiam, & contra præcepta priuilegia singularum religionũ. Alio verò modo potest dici appellatio extra religionem fieri, quoties fit ad Prælatum secularem, & extrinsecum, vt sic dicam, cui religio, vel monasterium subiectum est; & hæc appellatio per se nõ est *Idque etiam ad iudicem competentem.*

eſt iniuſta, vt conſtat. Circa illam verò diſtinguendum videtur inter religiones non exemptas, & exemptas: nam in illis, quæ ſubiectæ ſunt Epiſcopis, non eſt prohibita appellatio in prædictis caſibus ad Epiſcopum, cui monaſterium ſubiectum eſt, quia gerit vicem ſuperioris prælati, qualis in aliis religionibus eſſe ſolet Prouincialis, aut Generalis. In religionibus autem exemptis de quibus præcipuè loquimur, appellatio ad Epiſcopum ex vi exēptionis prohibita eſt, non verò appellatio ad Sūmum Pontificem, quæ iure diuino, & communi omnibus patet, vt probant iura ſuprà n.3. citata. De hac ergo appellatione dicimus in aſſertione meritò conceſſum eſſe religionibus præſertim Mendicantibus, vt in eis non admittatur talis appellatio etiam ad Summum Pontificem, probatúrque ſufficienter ex indultis ſuprà num.2. citatis.

Vnde probetur aſſertio.

14\. Appellatio eundo perſonaliter ad ſuperiorem cū licentia, licita eſt.

Vt autem ampliùs explicetur, diſtingui poteſt duplex modus appellationis, quod notat Nauarr. conſil.5. de appellat. num.7. facto ſcilicet, & verbo. Facto dicitur fieri, quando arripitur iter ad ſuperiorem Prælatum, iuxta cap. *dilecti.2.* de Appellat. Quod quidem, ſi fiat cum licentia proximi Prælati, licitum eſt, vt per ſe conſtat, & per argumentum à contrario ſumitur ex Concilio Tridentino ſtatim citando: tunc autem illa non eſt propria, & rigoroſa appellatio, ſed ille alius ſimplex recurſus ad Superiorem. Si autem fiat inuito, aut inſcio Superiore, videtur talis appellatio prohibita à Concilio Tridentino, ſeſſ.25.4. de Regularib. ibi, *Nec liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint. Qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur.* Nauarrus autem Commen.2. de Regularib. num.61. hanc prohibitionem interpretatur: vt non procedat in adeunte Superiorem ex graui cauſa; quale eſt iniuſtum, & notabile grauamen, à quo nō poteſt ſubditus aliter liberari: *Quia non eſt* (inquit) *credendum tantum Concilium voluiſſe derogare tam iuſtæ appellationi tam graui ratione nitenti*, ſcilicet, quia illud poſſet repugnare iuri naturali, quo malitiis hominum obuiandum eſt. *Præſertim* (ait) *quod non eſt petendus conſenſus ab eo, ad cuius grauamen tollendum, vel delictum caſtigandum, eſt agendum, iuxta gloſſam* in cap. *cum paſtoris* 2. quæſt.7. & argumento cap. *ex parte.* de accuſationibus.

Quid ſi quis eat ſine licentia ex graui cauſa.

Licere affirmat Nauar.

15\. Verius non licere.

Veruntamen expoſitio hæc difficilis creditu eſt, quia, iuxta illam, prohibitio Concilij ſine fructu fuiſſet, quia ſemper fuit in Eccleſia prohibitum religioſis arripere iter ſuo arbitrio, & ſine vrgente cauſa ſub titulo eundi ad Superiorem Prælatum: Concilium autem nouum aliquid prohibere voluit, vt indicant illa verba, *nec liceat regularibus.* Mens ergo Concilij fuit, vt nullo prætextu hoc faciant: minus enim incommodum exiſtimat, vt religioſus interdum patiatur aliquod grauamē, iniuſtum, quàm vt totum corpus religionis illo prætextu magnum diſpendium patiatur. Exiſtimo ergo hanc fuiſſe mentem Concilij, aliàs nullum ferè remedium prioribus malis adhibuiſſet. Vnde in foro exteriori non excuſabitur, vt opinor, huiuſmodi religioſus hoc prætextu quominus ab ordinario loci detineri poſſit, & puniri, licet nec ex- excommunicatus ſit; nec excommunicandus, vt Congregatio Cardinalium in quadam Declaratione aduertit. In foro autem conſcientiæ tunc ſolùm poſſet admitti hęc excuſatio, quando vel magnum commune bonum euidenter periclitaretur,

Exceptio.

A vel extrema neceſſitas immineret alicuius grauiſſimi & irreparabilis nocumēti, quod non proprio, ſed prudentum arbitrio iudicandum eſſet. Quapropter ſolo titulo appellationis à grauamine iniuſtæ ſententiæ, moraliter loquendo, nunquam exiſtimo hoc licere, quia rarò eſſe poteſt grauamen tam notabile, tamque irreparabile, vt propter ſolam dilationem accedendi ad Superiorem ordinato modo tam graue debeat exiſtimari, præſertim quia maior infamia, maiúſque nocumentum, etiam ſpirituale, ſequi ſolet ex huiuſmodi perturbato diſceſſu.

B Dubitari verò poſſet circa dictum decretum Concilij Trid. an ſub illo verbo, *ad Superiores ſuos accedendi*, comprehendi etiam debeat Romana Sedes: videtur enim in rigore non comprehendi, quia ſub generali verbo non comprehenditur tam ſpecialis authoritas, & quia nomine Superiorum, iuxta communem vſum ſolùm ſignificantur proprij Prælati religionis. Item, quia ius Pontificium non ſolet derogare, niſi expreſſa, & ſpecifica mentio illius fiat. In contrarium autem eſt, quia ad intentionem Concilij multò magis neceſſarium erat hoc oſtium claudere diſcolis religioſis, quàm cætera. Item, quia nomen *Superioris* generaliſſimum eſt, & in rigore plus videtur comprehēdere, quàm ſi nomen Prælati poſitum fuiſſet. Item, quia aliàs C nec legatus Pontificis ſub eo decreto comprehenderetur, & ita licitum eſſet, incōſulto proprio Superiore, ad illum accedere, quod valdè abſurdum eſt. Et ideo exiſtimo hanc poſteriorem partem veriorem, & vſu receptam. Quæ non repugnat ſupremæ auctoritati Pontificis, quia ab ipſomet hęc prohibitio naſcitur, nā, licèt ſit ſupremus paſtor, vult, vt in acceſſu ad ipſum debitus ordo ſeruetur, & communi bono religionis proſpiciatur. Tenebitur autem Prælatus religionis concedere ſubdito petenti hanc facultatem quando rationabilis cauſa ſubeſt: quòd ſi eam tunc neget, poterit ſubditus per aliam viam conqueri apud Summum Pontificem, vt ſeipſum defendat, vel alicui malo graui ſuccurrat: ſi tamen nullum aliud remedium D ei ſupereſt, tunc iuxta grauitatem cauſæ per modum epicheiæ iudicium ferri poterit.

16\. An illicitum ſit ire etiam ad Sedem Apoſtolicā ſine licētia.

Arguitur pro parte neg.

Pars affir. probatio.

De appellatione autem propria, & verbali intelliguntur ſpecialia priuilegia, in quibus Sedes Apoſtolica concedit, vt etiam ad ſeipſam huiuſmodi appellatio non fiat: nam verba ſimpliciter prolata, in proprietate ſumenda ſunt, & vox appellationis non aliud propriè ſignificat. Rationem autem horum priuilegiorum, & ſanctæ obſeruātiæ optimè, & religioſè attigit Soto, quia commune bonum religionis priuato præferendum eſt, & vnūquodque membrum pro bono totius poſtponere debet ſuum peculiare incommodum, plurimum autem intereſt religioni, vt cauſæ eius, &, ſi qui ſūt E defectus, inter ipſos religioſos tanquam inter patres, & fratres componantur, & altiſſimo ſilentio recludantur: nam, ſi extra prodeant, decor etiam, & honor religionis minuetur, & paulatim peribit; præter alia incommoda, quæ ex libertate appellandi extra religionem in diſcolis, & inquietis hominibus ſequerentur. Eſt etiam optima moralis ratio, quia ſufficienter prouiſum eſt religioſis per plures Superiores à Conuentuali, vſque ad Generalem, qui & faciliùs, & meliùs poterunt veritatē cauſæ cognoſcere intra propriam religionem, quā externi iudices, etiamſi Pontificij ſint. Meritò ergo alia appellatio denegatur Per hoc autem non prohibetur alia via legitima ad Summum Pontificem, dummo

17\. Appellatio verbalis, ſeu propriè dicta eſt quę formaliter prohibetur.

Vna ratio moralis dictæ prohibitionis.

Altera ratio.

dum modo propriis Prælatis obedientia seruetur, donec Summus Pontifex aliud statuat: imò hoc est, quod præcipuè dicta priuilegia concedunt.

CAPVT XII.

Vtrùm in Prælatis regularibus sit potestas dispensandi cum subditis, & ad quam materiam extendatur.

1\. POst explicatam potestatem directiuam, & coactiuam, dicendum sequitur de potestate dispensatiua: nam hæc etiam in perfecto Prælato necessaria est, quia sine illa non potest humanum regimen moraliter subsistere. Sit ergo hæc prima & generalis assertio habere scilicet Prælatum regularem potestatem dispensandi cum suis subditis (nam de extraneis nunc non agimus.) Hoc satis constat ex Superioribus in cap. 5. vbi ostensum est eos habere iurisdictionem Episcopalem, ad quam pertinet hæc potestas dispensandi. Vnde etiam constat, hanc assertionem propriè habere locum in religionibus exemptis: nam quæ exempta non sũt, sicut Episcopo subiacent in his, quæ sunt iurisdictionis non voluntariæ, ita etiam in his, quæ sunt volũtariç iurisdictionis, ex quibus est dispensatio: & ideo non est tam necessaria potestas dispensandi in præfectis, vel superioribus talium religionũ, neque ordinario iure illam habent, sed quantum vel Episcopus de illa commiserit; vel per specialia priuilegia eis sic à Pontificibus communicata; vel si quid habent ex legitima consuetudine præscriptum. At verò Prælati exemptarum religionũ iure ordinario, & ex vi exemptionis habent hanc potestatem dispensandi, sicut habent iurisdictionem Episcopalem, quia sub Pontifice Summo non habent alium proprium Episcopum extra suos Prælatos; & ideo ad eorum munus, prout de facto in Ecclesia institutum est, pertinet hæc potestas; est ergo in illis ex ordinario iure, & consequenter dicenda hæc potestas ordinaria, & non tantum delegata, sicut suprà de eorum iurisdictione diximus. & hæc de 1. parte tituli.

[Margin: 1. Assertio, affirm. pro priore parte tituli. Vnde probatur. — De quibus propriè procedat.]

2\. Hac igitur potestate supposita, tria principalia dubia circa illam occurrunt explicanda. Primum, quantum se extendat, & consequenter circa quam materiam versetur. Secundum, in quibus Prælatis religiosorum sit hæc potestas, id est, an solùm in Generalibus, vel Prouincialibus, vel etiam in conuentualibus, seu particularibus. Tertium, ad quas personas se extendat hæc potestas, id est, an ad solos professos, vel etiam ad nouitios, aut extendatur vlteriùs ad familiares, benefactores, vel alios similes. Primum autem dubium tractari potest in primis in generali per comparationem ad Episcopos. In qua comparatione prima difficultas est, an Prælati regulares possint dispensare cum suis religiosis in omnibus casibus, in quibus possunt Episcopi dispensare cum suis subditis. Et ratio dubitandi esse potest, quia Episcopus dispensare potest in omnibus, quæ sibi non sunt iure, aut consuetudine prohibita, seu specialiter Papæ reseruata; vt est vulgatum apud plures Canonistas, & Sũmistas; at Prælati religiosorum non habent tantam potestatem, sed ad summum possunt quod eis iure aliquo concessum est, vt docuit Innocent. in cap. 2. de eo, qui furt. ord. suscepit. ergo. Confirmatur, quia in multis casibus possunt dispensare. Episcopi, in quibus non possunt dispensare Prælati regulares: vt, verbi gratia, in occultis suspensionibus, vel irregularitatibus potest Episcopus dispensare iuxta decretum Concilij Trid. sess. 24. cap. 6. de Reformat. in quibus tamen non possunt Prælati regulares dispensare, & similia: ergo. In contrarium autem est, quia hi Prælati, supposita exemptione suarum religionum, iure ordinario habent hanc potestatem: ergo, si non limitetur, est æqualis quoad extensionem iurisdictioni Episcopali. Patet consequentia, tum quia illius loco succedit, sed subrogatur: tum etiam, quia non est maior ratio limitandi illam in vno actu, vel materia, quàm in aliis, nisi vbi aliquo expresso iure facta fuerit limitatio. Atque hanc partem sequuntur Glossa, & Doctores communiter in Clement. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis, verb. *Proprij*, & in capite *Abbates*. de priuileg. in 6. verb. *Quasi Episcopalem*. & sumitur ex Nauarro in Summ. cap. 12. n. 75. versic. *Tertiò*. & consil. de sponsalibus, iuxta impressionem Romanam anni 1590.

[Margin: Arguitur pro parte neg. — Confir. — Arguitur pro affirm. — Nauar.]

3\. Pro resolutione distinguere oportet, quædam esse, quæ conueniunt Episcopis iure ordinario quatenus Episcopi sunt, vt dispensatio votorum, quæ Episcopalia dicuntur, & in aliis casibus, qui etiam hac ratione Episcopales dicuntur: alia verò esse, quæ speciali iure conceduntur Episcopis, *vt legatis Summi Pontificis*, vt sunt multi casus, vel potestates eis concessæ in Concilio Tridentino sess. 24. & 25. & aliis decretis de Reformat. quamuis vbicunque expresè additur illa particula, non de potestate dispensandi, sed de aliis actibus iurisdictionis, vel administrationis Ecclesiasticæ sermo est. Tertiò tamen sine additione illius particulæ, *vt Sedis Apostolicæ delegati*, quædam circa dispensationes specialiter conceduntur Episcopis, quæ antea non concedebantur, vt in dict. cap. 6. sess. 24. Concilij Tridentini. Quod ergo spectat ad primum ordinem actuum, seu facultatum, verum est in regularibus Prælatis esse omnem potestatem dispensandi cum subditis, quæ est in Episcopis, seruata proportione: & hoc probat ratio superiùs facta. Addidi autem, *seruata proportione*, quia ratione subiectorum, seu materiæ, multa cadunt sub potestatem, quam Episcopi habent ad dispensandum, quæ non possunt à Prælatis religionum exerceri, quia non possunt esse actus suis subditis conuenientes: vt sunt, verbi gratia: dispensatio in impedimentis matrimonij non irritantibus, vel quid simile. Sicut etiam è conuerso aliqua dispensatio potest esse accommodata statui religioso quæ non potest habere locum in laico: vt, verbi gratia, dispensatio in regula, & similes; hæc autem diuersitas materialis est. Formalis autem ratio vtriusque potestatis est dispensare cum subdito in his, quæ ordinariè possunt esse necessaria, & accommodata statui eius: & in hoc est æqualitas superiùs dicta.

[Margin: Tres ordines facultatum Episcoporum ad dispensandum. — Primò. — Secundò. — Tertiò. — Resolutio dubij quoad 1. ordinem.]

4\. Quod verò attinet ad secundum ordinem, certum est ea, quæ illo modo conceduntur Episcopis, non extendi ad Prælatos religionum, quia iurisdictio, quæ illo titulo communicatur, nõ est Episcopalis, sed Apostolica, & ideo ex vi muneris non participatur ab his qui iurisdictionem Episcopalem participant: neque etiam potest ad illos extendi concessio quæ fit Episcopis propter conuenientiam, quam in modo iurisdictionis cum illis habent, tum quia verba priuilegij seu delegationis in sua proprietate accipienda sunt: ergo delegatio, quæ fit specialiter Episcopo, non potest ad Prælatum regularem extendi, qui verè Episcopus non est:

[Margin: Resolutio quoad 2. ordinem.]

est: tum etiam, quia in huiusmodi delegationibus maximè haberi solet ratio dignitatis Episcopalis, quam non habent regulares Prælati, neque etiam absolutè, & simpliciter habent iurisdictionem Episcopalem, sed quasi Episcopalem, vt in superioribus declarauimus. Denique non solùm regulares Prælati, sed etiam seculares inferiores Episcopis non comprehenduntur sub huiusmodi facultatibus, quia reuera non sunt Episcopi: & hoc ad minimum sentit Innocent. suprà. Neque in hac parte existimo esse controuersiam inter auctores.

5. Ambigitur de 3. ordine.

In tertio ordine potest esse nonnulla maior difficultas, an religiosi Prælati participent illam etiã potestatem dispensandi, quæ speciali iure conceditur Episcopis: nam ratio proximè facta videtur negatiuam partem suadere, quia licèt hæ facultates videantur gratiæ, & ex eo capite ampliandæ, tamen quatenus exorbitant à iure communi, videntur potiùs restringendæ saltem ad verborum proprietatem, quæ non potest dici restrictio, sed potiùs adæquata priuilegij interpretatio. Et hanc partem confirmat etiam auctoritas Innocentij, & textus, quem allegat, in cap. *ad hæc.* de offic. ordinar. vbi dicitur, ardua negotia ad Episcopum esse deferenda: satis autem ardua sunt illa, quæ cùm priùs, etiam ipsis Episcopis denegarentur, postea speciali iure eis conceduntur: ergo non sunt ad alios extendenda. Nihilominus aliqui censent, huiusmodi concessiones tam quoad dispensandum, quàm quoad absoluendum, eo ipso quòd conceduntur Episcopis, intelligi concessa Prælatis religionum, quatenus iurisdictionem Episcopalem ad hos actus absoluendi, & dispensandi absolutè, & simpliciter participant. Fũdamentum est, quia huiusmodi concessiones non exorbitant à iure communi, sed potiùs per eas fit reductio ad commune ius, & ideo extenduntur ad omnes, qui participant iurisdictionem Episcopalem. Antecedens declaratur, primùm ex illo principio, *quòd ex vi sui muneris possunt Episcopi circa suos subditos quidquid potest Papa in vniuersa Ecclesia, nisi eis sit specialiter prohibitum.* Nam ex hoc principio sequitur, omnes reseruationes, vel prohibitiones, quæ fiunt Episcopis in huiusmodi materia dispensationum, esse exceptiones quasdam à iure communi, nam per eas adimitur Episcopis id quod aliàs ex vi sui muneris competeret, si non prohiberetur; sed id, quod conuenit ratione muneris, conuenit ex vi iuris communis, vel diuini, vel saltem Ecclesiastici vniuersalis: ergo tales prohibitiones, vel reseruationes continent exceptionem à iure communi. Consequẽtia autem probatur, primò quia eo ipso quòd ablata est exceptio per concessionem factam Episcopis, redimus ad antiquum ius; sed ex vi iuris communis sibi relicti illæ facultates conueniunt omnibus habentibus iurisdictionem Episcopalem ergo. secundò, ablata prohibitione, Episcopus potest ex vi sui muneris, & non ex speciali delegatione Papæ; sed quidquid potest Episcopus hoc modo, possunt etiam hi Prælati habentes iurisdictionem Episcopalem, iuxta doctrinam Panormitani, in cap. *at si clerici.* §. *de adulteriis*, n. 13. de iudiciis, suprà a nobis probatum: ergo. tertiò quia illud principium, *quòd Episcopi in his possunt quidquid sibi non prohibetur.* immediatè applicari potest Prælatis etiam regularibus exemptis: quia, vt dixi, habent commissam iurisdictionem Episcopalem in suos subditos, quæ ad omnia illa extenditur, quæ non excipiuntur: ergo sicut in Episcopo extenditur ad omnia non prohibita, ita & in his Prælatis. Eo autem ipso quòd similis concessio facta est Episcopis, aufertur prohibitio: ergo.

Ratio negãdi. — Aliis placet affirm. — Eorum fundamentum. — Panorm.

6. Fundamentum præcedens refellitur.

Fundamentum autem huius opinionis valde incertum mihi est, præsertim in materia dispensationum (nam de absolutione fortasse alia est ratio statim notãda) nullo enim iure satis probatur, Episcopum posse dispensare in omnibus, quæ ipsi non prohibẽtur: nam c. *nuper*, de sent. excomm. quod ad hoc affertur, non loquitur de dispensatione, sed de absolutione ab excommunicatione, de qua fortasse est specialis ratio propter periculum animarũ, quòd regulariter in dispensationibus esse non solet, prɇter illud autem ius, nullum aliud afferri potest: imò sunt multa, quæ oppositum significant, vt disp. 7. de censur. sect. 4. à n. 2. & lib. 6. de legib. c. 14. à n. 4. latiùs dixi. Neque etiam ex sola ratione naturali potest illud principium colligi: nam licèt ex natura rei vnusquisque dispensare possit in lege à se posita, non tamen in lege posita à Superiore. Quin potiùs lex Superioris ex natura sua est reseruata, ne inferior possit in illa dispensare, nisi ab ipso Superiore, vel ab altiori talis potestas positiuè concedatur. Dicunt fortasse, ita esse in præsenti: nam hæc potestas generaliter data est Episcopis à Christo Dom. quoad omnia, nisi per Põtificem limitentur. Sed hæc sententia quoad hanc partem de immediata emanatione iurisdictionis Episcoporum, generaliter falsa nobis semper visa est, vt tomo 4. & 5. 3. partis diximus, & lib. etiam 4. de legib. c. 3. &, Deo Dante, in 6. etiam dicemus tractando de Ordine Hierarchico Ecclesiæ. Specialiter verò videtur nunc improbabilis quoad potestatẽ dispensandi in legibus Papæ: nam, cùm hic sit ex se ordo præposterus, quòd inferior mutet legem Superioris, neque expediat nisi in certis casibus, vel materiis; incredibile est, illam fuisse quasi generalem regulam à Christo positam, & alium ordinẽ esse quasi exceptionem à regula. Magísque improbabile est, concessionem factam Prælatis religionum ex vi diuini iuris habere hanc extensionem, cùm certum sit iurisdictionem hanc non esse in Prælatis regularibus de iure diuino, sed immediatè à Papa, à quo ex vi iuris cõmunis nõ ampliùs concessum illis est, quam de facto habẽt Episcopi. 7.

Euasio non valet.

Vnde intelligitur (quod valde notandum est) quòd licèt daremus respectu Episcoporum, denegationem alicuius potestatis se habere per modũ priuationis, & limitationis iuris diuini; nihilominus respectu Prælatorum inferiorum, etiam regularium solùm comparari per modum simplicis negationis, seu non concessionis, quia illi nihil vnquam habuerunt de iure diuino: de iure autem humano ex vi iuris communis solùm receperunt ea, quæ Episcopis eodem iure cõmuni non sunt prohibita: ergo respectu aliorum, quæ specialiter Episcopis prohibentur, nõ se habent vt priuati, sed vt non recipientes talem iurisdictionem, vel, vt aliàs dici solet, nõ se habent vt nudati, sed vt nudi. Quãuis ergo postea fiat specialis concessio Episcopis, & respectu illorũ dicatur illa ablatio prohibitionis, respectu inferiorum nõ potest talis existimari: quia illi nunquam fuerunt prohibiti, & positiua concessio illis nõ fit. Et potest hoc confirmari, quia sub generali concessione non veniunt specialia, quæ alioqui solent esse Superiori reseruata, vt est axioma iuris: ergo quanuis dispensatio aliqua, quɇ secundùm antiquum commune ius erat reseruata Pontifici, nunc speciali iure Episcopis concedatur, non est hæc specialis concessio extendenda ad inferiores Prælatos, quibus tantùm veluti per genera

Ratio. — Confirm.

generalem concessionem communicatur Episcopalis iurisdictio.

8. Propter hæc mihi maximè placet doctrina Innocentij in num.5.quoad hanc partem, scilicet,vt non facile extendamus ad inferiores Prelatos speciales concessiones factas Episcopis, præsertim quando illæ sunt ad casus extraordinarios, & nō ad ordinarium regimen animarum. Nec Panormitanus,aut alij antiqui auctores in hoc contradicunt,sed loquuntur tantùm de generali iurisdictione Episcoporum quoad res ordinarias, & cōmunes.Vnde circa dictum cap.6.Concilij Tridentini sess. 24. inuenio à Congregatione Cardinaliū declarationem factam his verbis, *In hoc decreto nō comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam,& quasi Episcopalem, sed tantùm Episcopi priuatiuè quoad omnes alios.* Quæ declaratio non potuit fundari in aliqua speciali ratione , aut locutione illius textus,sed in generali doctrina;& ideo ad omnes similes casus extenditur. Ad fundamentum autem contrariæ sententiæ positum numero 5. satis responsum est:quia neque in ipsis Episcopis admittimus illud principium ita generatim sumptum,vt possint quidquid nō prohibetur:nec etiam admittimus consecutionem ad inferiores Prælatos.Et sanè in exemplo illo de potestate dispensandi in irregularitate occulta,concessa à Cōcilio Tridentino,non video qua ratione dici possit,per illam redire ad antiquum ius:quod est enim illud ius antiquum , quod per illud decretum restituitur? nam humanum nullum ostendi potest, nec cum probabili fundamento dici potest, potestatem dispensandi in irregularitatibus iure diuino conuenire Episcopis, cùm ipsæ irregularitates per solum ius Ecclesiasticum incurrantur;ad quod etiam spectat statuere quomodo,vel à quo tollendæ sint:quod maximè postulat ratio in pœnalibus irregularitatibus, de quibus Concilium loquitur: nam pœna à Superiore imposita,stando in diuino ac naturali iure , ab eo tantùm remitti potest,vel ex eius voluntate.

Approbatur ex parte sētentia negans in n.5. *Innoc. Panor.*

Ad authoritatem Panormitani. ibid.

Ad fundam. in codē n.5.

9. Ex his ergo ad primam interrogationem seu dubium suprà numero 2. positum,ad quid scilicet se extendat hæc potestas dispensatiua Prælatorum regularium,respondendum est,generatim loquendo;& ex vi iuris communis se extendere ad dispēsationes Episcopales secundùm idem commune ius , & non vltra, sistendo in eodem iure. Quod totum satis probatum relinquitur , vt opinor, ex discursu facto. An verò ex vi specialium iurium, aut priuilegiorum ampliùs possint, non est nostrum ex professo disputare, quia non assumimus onus explicandi omnia iura,& priuilegia omnium religionum in particulari,sed de sola Societate in postremo huius tomi tractatu magna ex parte id præstare conabimur,vbi in lib.9.de his etiam dispensationibus nonnihil in particulari dicemus. Nunc solum in generali dicimus multa esse priuilegia concessa religionibus,præsertim mēdicantibus, ratione quorum multò ampliorem habent potestatem dispensandi cum suis subditis , quàm Episcopi habeant cum suis clericis,vel laicis.Specialiter autem notari potest priuilegium concessum à Pio V.fratribus Prædicatoribus anno 1571. die 21.Iulij , per quod extendit concessionem factam Episcopis à Concil.Trid.sess.24.c.6.ad Prælatos illius religionis , & consequenter aliarum, quæ in priuilegiis cum illa communicant.Et consequenter additur , vt possint quidquid possunt Episcopi circa suos subditos, siue ex iure communi , siue ex Concilio Trident. siue ex quacunque alia facultate. Ampliùs verò extenditur horum Prælatorum potestas ex vi priuilegij Carthusiensibus concessi à Sixto IV. anno 14[illegible]1. scilicet, vt Generalis per se , vel per quinquaginta Prælatos inferiores ab ipso deputandos dispensare possit cum suis subditis in omnibus casibus Pontificialibus,nullo excepto,in foro conscientiæ tantùm;sola dispensatio in homicidio voluntario conceditur cum limitatione,scilicet,citra altaris ministerium. Et plura alia de priuilegiis referuntur in Compendio Minorum, & à recentioribus diligenter tractantur.

2. Assertio & vnde probetur.

Refertur in Compēdiis priuilegiorum.

Multa concessa sunt Prælatis regul quæ nō dantur Episcopis.

Refertur in Compendio Societatis. verb. *dispensatio* § 4.

10. Ex quibus,(vt,ad particularia descendendo,distinctiùs hæc potestas declaretur) intelligi potest, potestatem hanc dispensatiuam regularium Prelatorum ad omnem materiam Ecclesiasticarum dispensationum extēdi quatenus in personis religiosis locum habere potest.Dico autem *ad omnem*,distributione accōmodatè accepta , pro singulis generibus , non verò pro omnibus casibus , qui sub ipsis generibus comprehendi possunt , vt statim explicabo. Nam hæc materia dispensationum in quatuor capita distribui , & comprehendi potest, quæ sunt vota,irregularitates,Ecclesiastica præcepta , & in religiosis regularis obseruantia. In omnibus igitur his materiis possunt Prælati regulares cum subditis dispensare , quanquam fortasse non possint in rebus omnibus, quæ sub illis capitibus comprehenduntur. Et in primis de dispensatione votorum satis diximus in superiori tomo,vt ostēdimus,in religiosis Prelatis duplicem esse potestatem circa vota subditorum,scilicet,dominatiuam, per quam possunt illa irritare , & iurisdictionis, per quam possunt in eis dispensare.Et omissa priori , quæ ad præsens non spectat , & satis fusè ibi tractata est , in altera constat eadem esse in his Prælatis , quæ est in Episcopis , quia in omnibus votis iure communi dispensare possunt , quæ non sunt Summo Pontifici reseruata:& idem possunt religiosi Prælati , de quibus addere possumus, dispensationem circa vota reseruata, vel inutilem, vel repugnantem , & noxiam illis esse; & ideo talem potestatem illis non concedi , nec moraliter potuisse. Solùm enim sunt vota reseruata religionis , castitatis , & quarundam peregrinationum. Primum votum simplex religionis non habet locum in religiosis , cùm iam sint in termino illius voti, (vt sic dicam.) Et quanuis religiosus professus possit votum arctioris religionis emittere, tamen illud non est votum religionis , nec reseruatum,& ideo sub hanc potestatem cadit,vt suprà diximus. Quòd si nouitius fortè habeat huiusmodi votum religionis, certum est non posse Prælatum religionis cum eo dispensare , quidquid sit de aliis votis.Votum autem castitatis constat esse indispensabile in religiosis per omnem Prælatum infra Summum Pontificem, quia votum illud solenne est.Quid autem dicendum sit de speciali iure Societatis quoad eos religiosos , in quibus votum illud simplex est, tractabimus infrà tract.10. lib.3 c.9.Nunc autem certum sit,durante statu,votum illud esse indispensabile,mutato autem statu, cum illo auferri : mutationem autem status non posse fieri per modum dispensationis , sed potiùs irritationis. Cætera autem vota peregrinationum à religiosis fieri non possunt , nisi in ordine ad licentiam Prælati ; & ideo in potestate Prælati erit dare,vel non dare talem licentiam,& votum irritare:confirmare autem votum,quantum est ex parte facultatis suæ, & alia via dispensare,non est illi concessum,nec talis potestas necessaria est moraliter.

Vota reseruata Pōtifici æque reseruata quoad dispensationem Prelatis regularib.ac Episcopis.

De voto ingrediendi Religionē.

De voto castitatis.

De voto eūdi Hierosol. &c.

liter. Quoad hanc ergo partem manet hæc potestas in terminis iuris communis, & Episcopalis iurisdictionis. Quædam verò alia, quæ specialiter circa quædam vota Societatis desiderari possunt, infrà tractabuntur illo tract. 10. lib. 6. cap. 11.

De potestate dispensandi in irregularitatibus.

11. Circa secundum caput irregularitatum positum num. præced. in materia de irregularitate tomo 5. multa diximus, & ex dictis hîc num. 6. constat, ex vi iuris communis generalis non habere Episcopos potestatem dispensandi in irregularitate vt sic, & consequenter in omni irregularitate non prohibita; sed ad summum posse dispensare in aliquibus irregularitatibus, eis concessis iure communi; quæ autem illæ sint, proprio loco illius tomi 5. explicatum est. Similem ergo habebunt potestatem in tali materia Prælati regulares, iuxta principium suprà positum. Statim verò occurrebat quæstio de potestate dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto contractis, concessa Episcopis per Concilium Tridentinum, an intelligatur cum proportione concessa Prælatis regularibus. Sed ad hoc iam responsum est negatiuè in num. 8.

12. *An religiosi dispensari valeant ab Episcopis in quibus nequeunt sui superiores.*

Occurrit verò vlteriùs interrogandum, stante illo iure (de quo præter alia loca, in disp. 21. de fide sect. 4. à nobis disceptatum est,) & seclusis priuilegiis, an possint religiosi exempti obtinere dispensationem talium irregularitatum occultarum; nam cum sint exempti à iurisdictione Episcoporum, nō poterunt ab Episcopis dispensari, quia dispensatio est actus iurisdictionis, & ideo solùm potest circa subditum exerceri. Si autem recurrendum illis est ad Summum Pontificem, erunt peioris conditionis, quàm alij clerici seculares, reportabúntque incommoda ex sua exemptione. Hoc argumento vti possunt qui putant, similem concessionem factam Episcopis eo ipso extendi ad Prælatos regulares habentes iurisdictionem quasi Episcopalem. Sed certè neque illud verum est, vt dixi, neque argumentum id persuadet. Certum est enim potuisse Concilium solis Episcopis illam facultatem concedere omnes inferiores Prelatos, etiam exemptos & regulares excludentem. Quid ergo tunc ad argumentum esset respondendum? Idem igitur nunc respondemus.

Resolutio affirm.

Dico ergo, regulares tunc dispensari posse ab Episcopis in his casibus, vnumquemque ab Episcopo illius diœcesis, in qua commoratur, & domicilium habet: nam, licèt sit exemptus, tamen quoad aliquos actus Episcopi proprios, & omnibus respectiuè necessarios, est illi subiectus, vt aliàs dixi tom. 4. disput. 28. sect. 4. tractando de approbatione Confessorum. Quod maximè verum habet quoad actus iurisdictionis voluntariæ, qui cedunt in fauorem, & vtilitatem subditi, qualis est actus dispensationis. Estque optimum exemplum de actu lucrandi indulgentias: nam licèt indulgentia sit Episcopalis, possunt religiosi illa frui, vt in 4. tomo adnotaui disput. 52. sect. 1. numero 3. & tamen indulgentia etiam suo modo est actus iurisdictionis: qui solùm circa subditos exercetur.

13. *Ad talem dispensationem requiri licentiam Prælati putant aliqui.*

Dubitat verò aliquis, an ad huiusmodi dispensationem sit necessaria licentia Prælati, vel saltem an per eius prohibitionem possit impediri. Videtur enim vtrumque affirmandum, quia religiosus non habet velle, aut nolle: ergo non potest sine licentia Prælati talem dispensationem procurare, aut illa gaudere. Confirmatur, quia ob similem causam non potest religiosus indulgentiam Episcopalem lucrari inuito suo Prælato, vel sine licentia eius. Denique, cùm isti sint actus iurisdictionis voluntariæ, non videntur posse exerceri ab Episcopo circa alienum subditum inuito eius Prælato. Atque ita sentiunt Emmanuel Roderic. tom. 1. quæst. 22. artic. 3. & aliqui moderni.

Planior re-solutio. Emm.

Sed distinguendum est de actu quoad valorem suum, vt habeat effectum, vel solùm quoad honestatem, vt rectè fiat. Item separare oportet actiones præuias, & necessarias ad obtinendam huiusmodi gratiam ab Episcopo, ab ipsamet gratia. Sæpè enim ad obtinendam dispensationem (& idem cum proportione est de indulgentia) necessarium est aut domo exire, aut literas scribere, vel aliquid simile operari, quod prohibente Prælato religionis, aut sine licentia eius, iuxta religionis statuta fieri non potest, & has vocamus actiones præuias ad gratiam obtinendam, ratione quarum contingere potest, vt talis gratia sine facultate proprij Prælati non possit ab Episcopo obtineri, saltem licito, & religioso modo. Nihilominus tamen, si religiosus cum effectu procuret dispensationem, & necessaria ad illam obtinendam faciat, & Episcopus eam concedat, valida erit, siue in modo procurandi religiosus rectè egerit, siue non, quia ille defectus est extrinsecus, & accidentarius ad valorem talis gratiæ. In hoc ergo sensu verum est, dispensationem hanc posse obtineri sine licentia Prælati, imò ipso inuito: quod de indulgentia affirmauit Palud. in 4. d. 20. quæst. 4. num. 48. & idem de hac dispensatione, quia vtraque est iurisdictionis voluntariæ, & est ad vtilitatem subditi sine vllo incommodo eius, vel religionis, & ideo ab illa non censetur religiosus exemptus: maximè quando talis potestas non communicatur proprio Prælato, quia per exemptionem non debet fraudari commune omnium commodum.

Palud.

14. *An queat regularis dispensari ab Episcopo si ipsius prælatus similē habeat potestatem. Arguitur pro parte affirm.*

Nonnullum verò dubium esse posset, postquam per priuilegia similis facultas concessa est Prælato religionis, an, eo non obstante, possit religiosus petere ab Episcopo dispensationem irregularitatis occultæ: videtur enim posse, quia per extensionem factam respectu regularis Prælati, non est ablata potestas ab Episcopo, cedítque in maiorem fauorem religiosi vt non auferatur; sicut licèt Pontifex daret Rectori huius Collegij facultatem ad aliquam indulgentiam suis religiosis concedendam, non propterea essent prohibiti iidem religiosi quominus Episcopalem indulgentiam lucrari possint.

Arguitur pro negat.

In contrarium autem est, quia per illam concessionem, seu extensionem videtur consequenter extendi, & quasi consummari exemptio religiosorum quoad hunc actum: nam inde maximè colligimus, religiosum posse hanc dispensationem obtinere ab Episcopo in terminis Concilij Tridentini, quia non alium habet Episcopum, neque aliquem vice eius quoad talem actum: ergo eo ipso quod Prælato eius datur iurisdictio Episcopalis etiam quoad talem actum cessat subiectio ad Episcopum respectu eiusdē actus.

Confirm. 1.

Confirmatur primò: nam si à principio Conciliū Tridentinum concessisset illam facultatem Episcopis, & regularibus Prælatis habentibus quasi Episcopalem iurisdictionem, tunc non diceremus, religiosum posse dispēsari ab Episcopo, sed tantū à suo Prælato, quia illa facultas solùm esset concessa vnicuique Prælato respectiuè in ordine ad suos subditos: ergo idem dicēdum est si per subsequens priuilegium in eodem statu res cōstituitur.

Confir

Confirm. 2. Confirmatur secundò, quia aliàs possent nunc religiosi exempti obtinere ab Episcopis dispensationes in omnibus casibus Episcopalibus, etiamsi possint easdem obtinere à suis prælatis per communem, & ordinariam potestatem suprà explicatam: quod videtur esse contra morem, & contra religiosum ordinem, atque exemptionem. Sequela patet, quia per potestatem concessam prælatis religionum quoad hos actus iurisdictionis voluntariæ non censetur ablata generalis potestas ab Episcopis, sed accumulatiuè in vtroque esse poterit, sicut in alio casu dicebamus, nam hoc etiam erit in maius commodum religiosorum.

15. Hæc res dubia profectò mihi videtur, ideóque securius est hanc posteriorem partem sequi in praxi obtinendo semper huiusmodi dispensationem à proprio prælato, vel de licentia eius, si recurrere quis velit ad Episcopum eo, quòd prælatus non vult, vel non audet sua potestate vti, aut de illa dubitat. Nam quòd de consensu prælati possit Episcopus hanc dispensationem dare, multi affirmant. Est autem probabile, prælatum exemptum eo ipso quòd ipse habet potestatem dispensandi, habere etiam ius, vt nullus se intromittat circa suum subditum, neque ipsum præueniat in vsu talis potestatis, & propterea tunc necessarium esse consensum prælati, etiam vt sit valida dispensatio: quod secus est quando prælatus ipse potestatem non habet. Est autem hoc maximè verisimile quando dispensatio attingit aliquo modo disciplinam regularem, vt magis explicabitur in c. 16. circa absolutionem. Nam exemptio, & potestas concessa prælatis religiosis magis respicit commune bonum religionis, quàm commodum singulorum; & ideo licèt priuatus religiosus velit cedere priuilegio exemptionis, non potest in detrimentum religionis: ita ergo quamuis posset obtinere dispensationem ab Episcopo occultè, & sine scientia sui prælati videatur commodum priuati religiosi, potest esse noxium, & iniuriosum religioni, ac proinde repugnans priuilegio exemptionis. Quod non solùm in absolutionibus à censuris & peccatis, (vt infrà dicam) sed etiam in dispensatione præceptorum tam communium Ecclesiæ, quàm propriorum religionis, mihi videtur certum.

16. Quoad irregularitatũ dispensationes pars affirm. probabilis videtur. Circa irregularitatum verò dispensationes videtur res magis dubia, quia continet purum fauorem, & nullum nocumentum possunt afferre religioni. Et, vt rectè in simili adnotauit Paludanus suprà in num. 13, reliquæ absolutiones, vel dispensationes non sunt omninò iurisdictionis voluntariæ, quia per se procedunt à potestate tam ligandi, quàm soluendi, ligandi (inquam) per præceptum, vel per iustam sententiam; dispensatio autem in irregularitate, sicut & concessio indulgentiæ, nihil videtur habere iurisdictionis inuoluntariæ, sed esse purus fauor, & gratia. Nullum etiam videtur afferre posse incommodum religioni, quia per illam nec remittitur delictum, nec tollitur à prælato religionis ius iudicandi, & vindicandi illud in eo foro, in quo illud nouerit: nec etiam propter talem dispensationem cogitur prælatus religionis concedere facultatẽ subdito recipiendi ordines, vel alium similem actum exercendi: solùm ergo tollitur inhabilitas quædam, quod pertinet ad purum fauorem sine alicuius nocumento. Propter hæc ergo non videtur omninò improbabile, dispensationem datam ab Episcopo personæ exemptæ sine licentia prælati eius in materia irregularitatis aliàs dispensabilis ab Episcopo, esse validam, etiamsi prælatus regularis habeat potestatem dispensandi in illa: maxime quando hæc potestas solùm data est per extensionem quandam concessionis factæ à Concilio Tridentino. Quia per illam iam antea habuerunt Episcopi hanc potestatem etiam in religiosos exemptos, vt probauimus, & difficilius excluditur, quam non admittitur hospes; nec satis probatur potestatem illam fuisse ablatam per subsequens priuilegium. Et ideo non est similis ratio si à principio non fuisset data, aut si decretum Concilij in aliam formam factum fuisset.

Nihilominus contrarium, vt dixi, securius est, & saltem ad seruandum rectum, & religiosum ordinem existimo esse necessarium, & non dubito quin prælati religionis possint strictè prohibere suis subditis, ne ab aliis quàm à suis prælatis talem dispensationem postulent, quando ipsi possunt eam concedere. Denique quoad alias irregularitates extra illud decretum Concilij Tridentini nulla potest esse controuersia, quia propriæ nullæ sunt aliæ irregularitates Episcopales, quantum est ex vi iuris communis; quoties cõsuetudine in aliquibus dispensare possunt; in eis id etiam obseruandum erit circa religiosos, quod consuetudine fuerit introductum, aut retentum: non existimo autem esse talem consuetudinem quòd religiosi exempti, ab Episcopo dispensentur; sed quidquid iuris ipsi habeant, translatum esse censetur ad regularem prælatum exemptum respectu suorum subditorum. Consulenda ergo sunt vniuscuiusque religionis priuilegia, prout sunt consuetudine interpretata, & recepta, & ita obseruanda sunt. Quapropter non descendam hoc loco ad examinandas singulas irregularitates, & particulares casus, an in illis possint, vel non possunt prælati regulares dispensare cum suis subditis, quia cùm non sint huiusmodi casus definiendi ex iure communi, sed ex particularibus priuilegiis, alienum est à præsenti instituto, in propriis autem locis, & materiis, cùm occasio occurrerit, non omittemus ea, quæ opportuna visa fuerint. 17. Adhuc tamẽ pars neg. tutior est.

De potestate dispensandi in præceptis Ecclesiæ.

Tertium caput dispensationum ex recensitis num. 10. est in præceptis Ecclesiæ. Circa quod eædem generales regulæ obseruandæ sunt: nam *quidquid iure communi possunt Episcopi in hoc genere circa suos subditos, possunt etiam hi prælati circa suos*, ex illo principio, quòd isti prælati habent iurisdictionem quasi Episcopalem, quæ ad hoc genus dispensationum maximè necessaria est: quia huiusmodi potestas regulariter versatur in his rebus, quæ frequenter, & ordinariè occurrunt, pro quarum dispensatione non potest semper fieri recursus ad Summum Pontificem: quæ necessitas non minùs in religiosis personis, quàm in cæteris euenire solet: ergo eo ipso quòd eximuntur ab ordinaria iurisdictione Episcoporum, necesse est vt prædicta potestas eorum prælatis concedatur: aliàs non possent perfectè, imò nec commodè gubernari. Et intelligitur hoc ampliùs, si addamus quod suprà n. 14. & 17. insinuauimus, ita esse hos religiosos exẽptos, vt iam nõ possint dispensationes in his præceptis ab ordinariis Episcopis obtineri, quia tota cura animarum eorum ablata est Episcopis, & translata in prælatos religionis: salus autem animarum in præceptorum obseruatione posita est, & ideo potestas dispensandi in præceptis ad curam 18. Suadetur. Declaratur amplius.

ram animarum principalem, & Episcopalem maximè pertinet: ergo quibus prælatis commissa est hæc cura in religionibus, eisdem hæc potestas data est.

19. Nota illatũ ex nunc dictis. Vnde obiter colligo, quando in aliquibus specialibus priuilegiis harum religionum, dicitur vt possint in his præceptis dispensare, vel per illa priuilegia nihil præter ius commune conceditur, sed declaratur ius, quod ipsam exemptionem comitatur; vel certè si Pontifex aliquid amplius concedere intendit, illud certè erit vt faciliori modo, vel ex leuiori causa id facere possit, quàm valerent ex solo communi iure. Exempli gratia concessit Iulius III. Societati vt eius Præpositus possit per se, vel alios professos dispensare cum personis Societatis circa ieiunia, & cibos prohibitos; (Bulla 2. an. 1552.) quæ concessio videtur specialiter facta propter illam particulam, *per te, vel alios Societatem ipsam professos.* nam alioqui illa facultas muneri Præpositi coniuncta erat: vnde illa concessio à Gregorio XIII. generaliter extensa est, vt per quoscunque religiosos Societatis talis dispensatio fieri possit. Ad hunc ergo modum similia priuilegia expendenda, & intelligenda sunt.

20. Secunda regula. Alia regula negatiua est, quidquid in hoc genere Episcopi non possunt iure communi, prælatis etiã religionũ non esse cõcessum, nisi ex speciali aliquo priuilegio aliud constet. Probatur. Probatur, quia secluso huiusmodi priuilegio, non est vnde prælati regulares habeant maiorem potestatem seruata proportione, Quòd autem per priuilegium Pontificis hæc potestas possit ampliari, nullus Catholicus dubitauit; imò quòd in multis ita factum sit, consulenti bullas religionum, vel compendia priuilegiorum, facilè constabit. Hîc autem iterum occurrit illa quæstio, qua nimirùm regula vtendum sit ad cognoscendum quid in hoc genere concessum sit, vel prohibitum Episcopis, & consequenter his prælatis, an scilicet, quidquid non prohibetur, censeatur concessum, Sed hanc quæstionem latè tractaui in materia de Legibus, lib. 6. c. 4. & de censur. disp. 7. sect. 4. vbi censui ea tantùm censeri in hoc ordine concessa, quæ vel expresso iure canonico scripto, vel vsu constiterit esse concessa. Vsum autem & consuetudinem extendendam diximus ad omnia, quæ moraliter, ac prudenter ad regimen ordinarium animarum fuerint necessaria, nam extensionem hanc ipsa etiam ratio naturalis postulat, vt suprà etiam num. 10. tetigimus tractando de dispensatione in votis reseruatis. Iuxta hæc ergo principia de huiusmodi potestate prælatorum regularium iudicandum est.

21. Suboritur tamen hîc quæstio, an quidquid in hoc genere Episcopis expresè concessum est iure speciali, censeatur consequenter concessum his prælatis. Exemplum sumamus ex Concilio Tridentino sess. 23. c. 11. & 13. de Reformat. vbi prohibet, ordinatum in inferiori ordine ante annum ab eo suscepto ascendere ad superiorem; dat tamen facultatem Episcopis dispensandi in ea prohibitione. Vnde statim oritur dubitatio, an prælatus regularis possit dispensare in huiusmodi interstitiis. Quidam ergo absolutè affirmant, huiusmodi decreta extendi ad hos prælatos, propter generalia principia suprà posita, & consequenter aiunt in exemplo posito prælatum religiosum posse dispensare in interstitiis. (Partem affir. quidam tenent.) Alij verò, licèt generalem illam doctrinam admittant, in illo exemplo hoc negant, quia putant Concilium ibi non concedere illam facultatem Episcopo, tanquam prælato eius, cum quo dispensatur, sed tanquam ordinatori, putant enim hanc dispensationem non pertinere ad ordinarium prælatum clerici ordinandi, sed ad eum Episcopum, à quo ordinandus est, ita vt si vnus concedat dimissorias literas, & alius ordines collaturus sit, dispensatio interstitiorum non pertineat ad concedentem dimissorias, sed ad ordinantem. (Negantem sequitur Roiz.) Vnde rectè infertur, prælatum religionis vt sic, non posse in hoc dispensare, quia non est ordinator. Dico autem *vt sic*, quia si contingat prælatum regularem habere priuilegium conferendi minores ordines suis subditis, tunc poterit cum illis dispensare in interstitiis talium ordinum, non quidem ex mera iurisdictione, quam habet vt prælatus, sed ex peculiari concessione, quæ ad illum extenditur quatenus ordinator est. Ita exposuit Emmanuel Rodericus tom. 1. Quæst. reg. q. 22. art. 7. dicítque constare ex contextu Concilij, & ex declaratione Card. prout refert (ait) Pater Gaspar Parasel us in lib. Priuilegiorum. (Eius fũdam.)

22. Roderici fundam. ex pũguatur. Ego verò in lib. manu scripto, earundem Declarationum Cardinalium, quem apud me habeo, magna diligentia, & auctoritate collectum, ad dictam sessionem 23. cap. 11. in verbo illo, *Iudicio Episcopi.* hanc declarationem additam inuenio, quam etiã refert Marzilla lib. 3. tit. 13. c. 9. *Non potest Episcopus, ad quem dimissus est ordinandus, hoc iudicium facere.* Quibus verbis apertè exponit contra superiorem interpretationem, hanc dispensationem non pertinere ad ordinantem, sed ad dantem dimissorias literas. Et ad c. 13. ad illa verba, *Si per annum saltem*, &c. additur, *Ob eminentiam doctrinæ, & bonum testimonium, & de consensu Ordinarij Summus Pontifex concedit, vt breuiori tempore*, &c. Vbi dum cõsensus ordinarij, non ordinatoris postulatur, apertè declaratur hoc ius esse prælati superioris, non Episcopi conferentis ordines. Præterea in ipso Concilio nihil inuenio, ex quo satis colligi possit loqui de Episcopo ordinante: nam in c. 10. verba sunt, *Hi verò non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat.* Vbi constat, nomen Episcopi de se indifferens esse ad ordinantem, vel dantem dimissorias literas, & ex circunstantia literæ potiùs colligitur (vt Congregatio Cardinalium significauit) sermonem esse de Episcopo, qui sit proprius prælatus eius, qui ordinatur: nam ille meliùs potest iudicare de tali necessitate, vel vtilitate. Similiter in c. 13. solùm dicitur, *Nisi aliud Episcopo videbitur.* rectè igitur Concilium exponitur de Episcopo superiore eius, qui ordinandus est. Vnde consequenter erit probabilis prior sententia, etiam quoad illud particulare exemplum: cui fauet secunda declaratio Cardinalium suprà citata, quatenus vtitur nomine *ordinarij*, hæc enim vox propriè admodum comprehendit Prouincialem, seu Prælatum religionis respectu suorum inferiorum.

Sed quod attinet ad hoc particulare exemplum, 23.
cùm dispensatio hæc non solùm ex iudicio, sed etiam ex volũtate pẽdeat, ex hac parte dici potest dispensatio hæc pendere ab Episcopo ordinante: quantumuis enim Episcopus, vel prælatus, qui dat dimissorias literas, iudicet expedire, & facultatem det vt interstitia non seruentur, potest Episcopus, qui ordines daturus est, non esse contentus tali dispensatione. Vnde quantumuis prælati religionum contendant, huiusmodi dispensationem respectu suorum subditorum ad eos pertinere (vt est certè satis probabile) nihilominus (quod in praxi

praxi sæpè vidimus) potest Episcopus eam non acceptare, quanquam fortasse sine rationabili causa id licitè facere non possit. E contrario verò quanuis Episcopus velit conferre ordines religioso, vel alteri sibi non subdito, non seruatis interstitiis, non videtur posse iure id facere, nisi ex iudicio Episcopi dantis literas dimissorias, propter declarationem adductam, & rationem factam. Vnde quoad hanc partem non dubito, quin hæc dispensatio, seu iudicium hoc, respectu regularium, pertineat ad eorum prælatos, ad quos spectat dare illis dimissorias literas. Atque ita nomen Episcopi in dictis decretis ampliandum esse ad inferiorem prælatum habentem iurisdictionem quasi Episcopalem sufficientem ad dandas dimissorias literas: ita enim ex dicta declaratione colligitur, nec possunt commodè illa decreta aliter intelligi, cùm hæ personæ non habeant alium Episcopum, ad quem possit, vel debeat hoc iudicium pertinere. Quocirca, si prælatus religionis det subdito dimissorias literas simpliciter ad suscipiendum omnes ordines à quolibet Episcopo, nulla facta mentione interstitiorum, non videtur posse Episcopus ordinans solo suo iudicio à voluntate dispensare cum illo in interstitiis: quia omnis facultas simpliciter data, debet in reliquis omnibus intelligi secundùm ius: ergo ita sunt intelligendæ huiusmodi dimissoriæ literæ: ergo ex vi illarum non intercedit proprij prælati, & ordinarij iudicium circa talem dispensationem: ergo non potest ab ordinatore fieri, attenta dispositione, & declaratione Concilij Tridentini suprà dicta. Vnde tandem concluditur, hanc dispensationem in rigore magis pertinere ad prælatum Ordinarium, quàm ad ordinatorem, quando hi distincti sunt: nam licèt vterque concurrere deberet, tamen acceptatio ex parte ordinantis magis videtur pertinere ad vsum dispensationis, quàm ad valorem eius: sicut etiam dimissoriæ literæ parùm vtiles erunt, si Episcopus nolit eis vti, seu ordines conferre, & nihilominus de se validæ sunt: ita ergo videtur dicendum de hac dispensatione: ergo, quantum est ex se, seu quãtum ad actum primum (vt sic dicam) per quem persona fiat habilis, & sine impedimento potestas Episcopalis quoad hanc dispensationem videtur extendi ad prælatos religionis, quanuis ipsi modestiæ causa rectè faciant non tam vtendo verbo dispensandi, quam rogandi Episcopos in literis dimissoriis, quas conferunt, vt admittant suos subditos ad ordines, non seruatis interstitiis, quia sufficiens necessitas, vel vtilitas intercedit.

24. Non obstante autem hac declaratione in illo particuliari casu, quod ad generalem quæstionem spectat, non censeo indistinctè admittendam esse vniuersalem regulam, quam alij in num. 21. inducebant, vt vbicunque per specialia verba conceditur Episcopis potestas dispensandi in aliqua lege Pontificia, aut conciliari, eo ipso intelligenda sit concessa prælatis regularibus respectu suorum subditorum: nam licèt fortasse regulariter ita sit; non tamen videtur id esse infallibile propter rationes in superiori puncto adductas. Considerãda ergo in primis est materia legis: nam si illa pertineat ad salutem animarum, & ad bonum regimen spirituale earum, sine dubio admittẽda est illa extensio, quia quoad hanc curam, vt suprà dicebam, prælatus religionis habet totum onus Episcopale: ergo & habere debet omnem potestatem, quæ ratione illius oneris, & curæ videtur cõcessa. Si autem materia legis non fuit huiusmodi, sed pertinens ad externum ordinem Ecclesiasticum, vt omnia scilicet decenter, & ordinatè fiant; tunc erit vlteriùs considerandum, an materia, & causa dispensationis talis sit, vt requirat notitiam & prouidentiam proprij prælati, vel solùm concedatur specialiter Episcopo propter maiorem rei auctoritatem, vel grauitatem, vel vt non frequenter ac vulgariter fiat. Quando enim concessio est prioris generis, signum est, intentionem legis esse, dispensationem committere Prælato Episcopali (vt sic dicam) & in eo sensu accipi tunc nomen Episcopi. Et hac ratione interpretati sumus decreta proximè tractata, & ex declaratione Cardinalium adducta, ad omnia similia decreta regulam, seu argumentum sumimus. At verò quãdo facultas datur posteriori modo quòd ex circunstantiis literarum constare poterunt, non facile est recedendum à proprietate verborum, nec specialis concessio per generales regulas mensuranda est, vt suprà latiùs est declaratum: sed hic modus concessionis raro inuenietur in puris præceptis, nisi aliqua irregularitas, vel inhabilitas dispensanda interueniat: de quibus iam dictum est.

De potestate dispensandi in obseruantiis, seu obligationibus ipsius religionis.

Quartum caput harum dispensationum positum num. 10. est regula ipsa, seu obseruantia regularis. Circa quod generatim loquendo certum in primis est, potestatem hanc dispensatiuam versari posse circa hanc materiam. ita docet gloss. vlt. in c. vlt. 20. q. vlt. & in c. *carnem*. de Consecr. d. 5. Sylu. verb. *Dispensatio*. n. 20. Angel. eodem verbo, n. 8. & alij infrà citandi. Hoc colligitur primò ex cap. *Cùm ad monasterium*. de statu monachor. vbi in fine sic dicitur, *Nec æstimet Abbas quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio paupertatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Ex quibus verbis duo colliguntur. Vnum est, non posse prælatum dispensare in substantialibus votis status religiosi, neque in aliquo actu, qui sit contra obligationem eorum; quòd hîc pro certo supponimus ex suprà dictis, & ex Concilio Triden. sess. 25. de Regular. c. 1. dicente, *Cùm compertum sit ab eis* (scilicet à prælatis) *non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent relaxari.* Vnde in præsẽti vota substantialia non comprehendimus sub obseruantiis regularibus, sed cætera, quæ ad regulam pertinent. Aliud ergo in illis verbis insinuatum, est, posse prælatum in his obseruantiis, & regulis dispensare. Imò per argumentum à contrario videtur ex illis verbis colligi, posse dispensare in omnibus, quæ non sunt contra substantiam votorum: nam si ideo non potest dispensare in proprietate, quia est contra substantiam voti, poterit in his, quæ contra substantiam non fuerint. Sed, quod spectat ad hanc vniuersitatem, argumentum non est efficax, quia non oportet vt ratio illa Pontificis sit adæquata, potuit enim adduci vt notior, & efficacior, quidquid sit de assertione, de qua paulo inferiùs. Rectè autem inde colligitur simpliciter, aut indefinitè, quòd possit dispensare in regula: nisi enim hoc supponeretur, neque oportuisset illam specialem exceptionem facere, neque speciali ratione illam confirmare. 25.

Probatur hęc potestas ex iure.

Ratio etiam hoc conuincit, tum quia si possunt 26.

dispen

dispensare in præceptis Ecclesiæ, multò magis in regulis religionum: tum etiam, quia hæc dispensatio frequenter necessaria est: ergo oportet vt sit commissa Ordinario prælato, aliàs non esset sufficienter regulari vitæ prouisum. Vnde constat, potestatem hanc conuenire prælatis ex vi iuris communis suprà declarati. Probatur, quia iurisdictio Episcopalis extenditur ad ea omnia, quæ spectant ad subditum, iuxta proportionem ad statum eius. Sicut ergo Episcopus potest dispensare cum clerico seculari in obligationibus pertinentibus ad statum clerici, vel ad officium, aut beneficium eius; ita cum proportione potest prælatus regularis dispensare cum subditis in propria eorum regula. Vnde etiam Episcopus potest dispensare cum religiosis sibi subiectis, & non exemptis, in his, quæ pertinent ad obseruantiam regulæ: ergo hæc facultas per exemptionem eo ipso transfertur in prælatum regularem. Dices: Cur ergo interdum dantur religionibus specialia priuilegia? Respondeo breuiter, sicut in superioribus sæpe dixi, talia priuilegia vel nihil nouum concedere, sed explicare magis potestatem horum prælatorum ad tollendos scrupulos; vel certè concedere aliquam peculiarem circunstantiam, ad quam ordinaria potestas non extendebatur, vt v. g. ad dispensandum faciliùs, vel cum minori necessitate. Quid autem horum duorum per priuilegium intendatur, ex materia, & verbis, aliisque circunstantiis eius colligendum erit.

Instantia contra proximè dicta remouetur.

27\. Quæri autem potest, an hæc potestas extendatur solùm ad regulas directiuas (vt sic dicam) quæ non obligant ad culpam saltem mortalem, vel extendatur etiam ad quamcunque obligationem grauem, & sub mortali, prouenientem ex regula, vel ex peculiari voto religionis, præter tria substantialia. Hanc dubitationem attingit Emmanuel Rodericus tom. 1. q. 26. art. 1. distinguitque in religione tria: quædam substantialia religioni vt sic, quæ indispensabilia sunt per hanc potestatem, vt diximus: alia substantialia tali religioni, vt talis est; quæ indicauit Concilium Trid. c. 1. de Regul. sess. 25. in illis verbis, *Ac si quæ alia sunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta ad eorum respectiuè essentiam pertinentia.* & huiusmodi putat dictus auctor esse omnia vota, quæ in aliqua religione, præter tria substantialia, fiunt: item omnia præcepta, quæ ac peccatum mortale obligant. In tertio ordine sunt, & accidentaria dici possunt, omnia, quæ in regula continentur, & hunc gradum obligationis non imponunt. Respondet igitur, potestatem prælatorum regularium extendi ad omnia tam in secundo, quàm in tertio ordine contenta: quia Concilium solùm dixit, religiosum prælatum non posse relaxare ea, quæ sunt de substantia regularis vitæ; & non dixit, huius, vel illius vitæ regularis, sed absolutè, *vitæ regularis*, quæ solùm sunt ea, quæ pertinent ad primum ordinem: ergo significat, in aliis omnibus posse; quia exceptio firmat regulam in contrarium. Citat enim in hanc sententiam D. Bern. lib. de Præcep. & disp. D. Th. 2. 2. q. 47. a. 3. Sylu. verb. *Dispensatio*. q. 14. Sot. 1. de Iustit. q. 7. a. 3. & lib. 8. q. 3. a. 1. dub. 2.

An hæc potestas extendatur ad graues obligationes.

Triplex ordo obligationum in religionibus iuxta quosdam.

Responsio eorum ad quæsitum.

Bernard. D Thom. Syluest. Soto.

28\. Hæc verò doctrina non potest, vt existimo, ita vniuersaliter, & sine limitatione defendi, ideóque ad explicandam veritatem, distinguamus vota peculiaria vniuscuiusque religionis à regulis, & præceptis obligantibus sub mortali: est enim inter hæc duo maxima differentia, quamuis ambo ex regula, & ex voto oriri videantur: nam & vota peculiaria secundùm regulam fiunt, & præcepta regulæ aliquo modo includunt votum obedientiæ; est nihilominus differentia, quòd licèt regula ordinet vt votum fiat, tamen immediatè non oritur obligatio ex regula, sed ex voto, vt in religione Minimorum regula ordinat fieri quartum votum abstinendi à carnibus, facto autem voto, comedere carnes est sacrilegium immediatè oppositum voto: è contrario verò, si sola regula immediatè obligat ad eandem abstinentiam, v. g. etiamsi obliget sub mortali (vt quidam de Carthusianis dicunt) non est obligatio voti, neque excedit obligationem præcepti humani Ecclesiastici: quia votum obedientiæ, quod illa lex supponit, obligat immediatè ad seruandam vnamquamque regulam, vt suprà dixi, sed vnaquæque regula obligat iuxta sensum, & virtutem suam.

Prænotatio pro vera responsione duplicis obligationis, ex voto, aut ex regula.

Vasquez 1. 2. disp. 161.

29\. Primò ergo de obligatione ex votis assero, prælatum religionis respectiuè non posse dispensare in omnibus votis, quæ vnaquęque religio sibi assumit tanquam substantialia suo instituto: imò, propriè loquendo, nunquam credo posse dispensare in talibus votis secundùm se, licèt in aliquo actu vel vsu eorum interdum possit dispensare iuxta legem, aut morem religionis. Explico, & probo hanc assertionem primò inductione, quam idem auctor facit, adducens in primis specialia vota Professorum Societatis. Præcipuum est quartum votum obediendi Summo Pontifici in missionibus: de quo nec cogitari quidem potest quòd per prælatos Societatis dispensari possit, tum quia non est simplex, sed solenne, vt constat ex Constitutionibus, & ex Bullis Pontificiis, & infrà suo loco tract. 10. lib. 6. c. 4. dicetur: tum etiam, quia est de substantia specifica huius status, vel professionis, quam nulla potestas infra Pontificiam immutare potest: tum etiam, quia esset valdè absurdum quòd inferior prælatus possit dispensare in voto facto de obediendo superiori prælato. Præterea, quia vel prælatus Societatis potest dispensare in hoc voto quoad vsum eius; & hoc non, aliàs, præcipiente Pontifice missionem alicui professo, posset prælatus Societatis dispensare, ne illi obediret. quod absurdissimum est, nam hoc modo præceptum Papæ subiiceretur voluntati prælati Societatis: vel posset dispensare in ipso voto secundùm se, id est, auferendo totum ipsum votum; & hoc repugnat intentioni, & menti totius Societatis, & immutabilitati professionis eius, quam habet iuxta Bullas Pontificias, & iuxta intentionem vouentium, & acceptantium, nec tantùm vt professio est, sed etiam vt talis professio est. Et hoc confirmant verba Concilij Tridentini dict. c. 1. ita intelligenda: *Si enim illa, quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium necesse est.* Ratio enim, quam hæc verba continent, cum proportione vim habet in tali religione, secundùm suam speciem (vt sic dicam) considerata, non enim debet esse stabile, ac firmum hoc ædificium secundùm generalem rationem tantùm, sed etiam secundùm propriam; hæc autem euerteretur, si aliquod ex fundamentis eius relaxari posset. Denique quæ de aliis votis dicemus, de hoc à fortiori conuincunt.

Prima Assertio de votis aliis à communibus omni Religioni.

Probatur primò quoad 4 votum professorũ Societatis.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

30\. De aliis igitur votis simplicibus, quæ religiosi Societatis post professionem emittunt, idem dicendum censeo. Sed priùs obiter aduerto, prædictum auctorem inter hæc vota Societatis ponere votum de detegendo ea quæ aliquis per ministerium procurasse repertus fuerit. Sed de hac re non fit in Societate votum, sed de detegendo eo, qui dignitatem ambiret. Itaque idem de his votis dicimus,

Arguitur non videri hoc assertũ procedere de votis saltẽ simplicib. professorũ Societ.

mus, quamuis de illis nonnulla esse possit maior ratio dubitandi, nam illa simplicia sunt, & ex hac parte ordinario iure dispensabilia, vnde, cùm non sint peculiariter reseruata, videtur probabile subesse potestati prælati, quia, vt diximus iure communi omnia vota Episcopalia sunt dispensabilia à prælato religionis in suos subditos, omnia autem vota, quæ specialiter reseruata non sunt Pontifici, sunt Episcopalia. Vnde confirmatur: nam si religiosi Societatis non essent exempti à iurisdictione Episcoporum, Episcopi iure suo possent in his votis dispensare, eo ipso quòd reseruata non sunt: ergo, iuxta superiùs dicta, per exemptionem translatum est hoc ius in prælatos Societatis. Imò, si non fuisset ita translatum, videretur adhuc manere in Episcopis, quia nullo alio iure, vel speciali prohibitione illis sublatum est.

Confirm. 1.

31. Procedere tamen constat ex authoritate Societatis.

Nihilominùs pro certo iudico, Generalem non habere in Societate talem potestatem. Quod in primis mihi persuadet communis totius religionis consensus: nam cùm ipsa talem potestatem in se non agnoscat, neque aliquem eius vsum aliquando vsurpet, imò nec sibi conuenientem iudicet, signum profectò est nec talem potestatem ipsi esse datam, nec intentionis, aut voluntatis eius esse vt Generalis, vel prælati illam habeant. Secundò declaratur ratione, quia hæc potestas nec speciali iure concessa est Societati, in nulla enim Pontificia Bulla est illius mentio, neque in omnibus Societatis constitutionibus: neque etiam communi iure concessa est, quia nullum commune ius est, quod de similibus votis loquatur; & quod de cæteris votis Episcopalibus loquitur, non potest rationabiliter ad hæc vota extendi.

Ratione declaratur.

32. Probatur etiam procedere spectato quoque iure communi. Prima probatio.

Et quoniam in hoc vltimo est punctum difficultatis, variis modis illud ostendo. Primò ex principio iuris, quòd sub generali concessione non veniunt ea, quæ specialem rationem habent, & difficultatem, quæ proinde non esset aliquis verisimiliter in specie concessurus: sed in his votis est specialis difficultas, & optima ratio, ob quam non sit verisimile sub illa generali concessione comprehendi, & committi prælato religionis: ergo. Explicatur minor, quia illa vota licèt non sint absolutè de essentia huius status, sunt tamen valdè propinqua, & quasi propriæ passiones eius, pertinéntque ad consistentiam, & quasi integritatem eius: hæc autem non committuntur prælato, sed supponuntur potiùs tanquam bases huius religionis in suo gradu, vt in cæteris rebus possit prælatorum potestas conuenienter administrari, iuxta ea, quæ ex Concilio Tridentino suprà citauimus.

33. Secunda probatio.

Secundò declaratur in hunc modum, quia in religioso duplicia vota distingui possunt, quædam dici possunt personæ, alia status: status voco ea vota, quæ ex vi cuiuscunque instituti emittuntur, & exiguntur veluti ad complementum professionis talis status: personæ autem appello ea vota, quæ vnusquisque religiosus suo arbitrio superaddit vltra exigentiam status. Ius ergo commune concedit potestatem prælato ad dispensandum in votis personalibus, seu priuatis religiosorum; non tamen licet nobis extendere hoc ius ad vota status, & communia religioni: quia nec ratio potestatis, nec vtilitas religionis suffragatur. Vota enim ipsius status quasi complent, & perficiunt proprium onus talis religionis, alia verò personalia vota sunt onera superaddita toti ponderi reli-

A gionis, & ideo in his posterioribus potestas dispensandi vtilissima, & necessaria est, in prioribus verò, moraliter loquendo, non est vtilis dispensatio, & ideo nec potestas ad illam præstandam vtilis esset religioni; vnde nec verisimile est illi esse datam. Nam licèt fingatur casus, in quo talis dispensatio posset esse vtilis, adeò est rarus, & difficilis, vt propter illum non fuerit concedenda hæc potestas, neque aperienda via ad multiplicandas huiusmodi dispensationes: mansit ergo hæc potestas in eodem Pontifice qui religionem confirmauit, eámque sub suo patrocinio recepit. Et confirmari potest hæc ratio, quia potestas dispensandi vota in prælato religionis respectu subditorum non magis extenditur, quàm potestas irritandi, quia hæc est magis intrinseca, vnde eius vsus & vniuersalior, & facilior esse solet: sed prælatus Societatis non potest hæc vota irritare, vt est certissimum, quia pertinent suo modo ad ipsum statum: ergo nec dispensare in eis potest.

34. Tertia probatio per dilemma. Primum membrum dilemmatis explicatur.

Tertiò declaratur in hunc modum, quia hæc dispensatio vel dati potest à prælato in toto voto, aut in aliquo actu, vel vsu eius: neutrum dici potest: ergo. Minor quoad priorem partem explicatur: nam dispensare illo modo in voto, est auferre omninò à me votum, & obligationem non procurandi dignitatem, aut non relaxandi paupertatem. Quòd ergo Præpositus Generalis hoc non possit efficere, indubitatum apud nos esse debet, quia tunc maximè procedunt rationes factæ, quia ad illam non spectat soluere propria religionis vincula per sedem Apostolicam approbata, & quodammodo confirmata. Item, quia alias posset dispensare simul cum omnibus professis, & secum saltem mediante Confessore; & consequenter posset dispensare cum vno, vel pluribus, aut certè omnibus, qui denuò admittuntur ad professionem, ne illa alia vota simplicia emittant: & similia absurda inferri possunt, de quibus eadem est ratio, quantum attinet ad potestatem, licèt ex parte causæ maior in quibusdam, quam in aliis requiratur. Quòd si in his potestas est in solo Summo Pontifice, quia pertinent ad substantiam huius religionis secundùm speciem suam, profectò etiam tollere omninò talia vota, vel aliquod eorum à quolibet professo, pertinet ad solum Summum Pontificem, à quo etiam ex defectu causæ rarò poterit talis dispensatio concedi.

35. Explicatur posterius membrum.

Posterior pars minoris haberet locum, si Superior posset dispensare cum professo Societatis vt acceptet dignitatem sibi oblatam extra Societatem, etiamsi ei non præcipiatur; vel vt non manifestet ambientem, vel procurantem dignitatem, etiãsi sciat. Et in hoc in primis vix potest occurrere rationabilis causa talis dispensationis: nam si occurrat tanta necessitas, quæ obliget prælatum ad approbandum illud factum, vel omissionem non obstante voto, profectò sufficiet interpretatio quòd tunc votum non obliget, propter graue aliquod periculum, vel quid simile: si autem necessitas tanta non est, vix potest esse sufficiens causa iustæ dispensationis, maximè respectu prælati Societatis, qui maximè tenetur consulere maiori bono spirituali totius Societatis, & singulorum subditorum, ad quod talis dispensatio nihil potest deseruire. Et sanè si S. P. Ignatius intellexisset, Generalem habiturum potestatem ad dispensandum illo modo in voto non acceptandi dignitatem, non posuisset vt conditionem necessariam quòd precipiatur, sed potiùs

potiùs dixisset, nisi ex facultate, aut iudicio Generalis vt sæpè aliàs dixit; noluit autem hoc iudicio aut voluntate alicuius relinquere, sed illius tantùm, qui possit præcipere, & per præceptum suum extrahat actum à materia voti.

36. Accedit optima ratio pro eodem posteriori memb.

Præterea est optima ratio, quia ex potestate ordinaria nullus potest dispensare in voto ex parte, qui non potest in totū: ergo si prælatus non potest dispensare in toto, nec in parte poterit. Antecedēs declaratur, nam per delegationem solet aliquando committi dispensatio in vno, vel alio actu voti, vt ad petendum debitum, v.g. licèt non committatur in toto voto. Sicut etiam solet committi potestas commutandi, & non dispensandi: in præsenti autem non est facta aliqua delegatio, vt per se constat. Per potestatem autem ordinariam nūquam potest fieri vnum illorum, quin etiam possit dispensari aliud, vt facilè constare potest inductione: sicut etiam nemo potest iure ordinario commutare votum, quin possit etiam dispensare. Et ratio est, quia obligatio voti eiusdem rationis est in toto, & in parte, & aliàs potestas ordinaria de se simpliciter cadit in votum, nisi aliunde limitetur, quæ limitatio in præsenti nulla etiam est: ergo si ordinaria potestas prælatorum Societatis extenditur ad dispensandum hæc vota quoad aliquos actus eorum, etiam extendetur ad ipsa secundùm se. Et in hoc (vt obiter id adnotemus) est differentia notanda inter dispensationem in voto, & in lege: nam in lege dispensare potest iure ordinario qui non potest illam tollere; in voto autem qui dispensare potest, in eo potest illud tollere. Et ratio differentiæ est, quia lex non tollitur per dispensationem, sed per abrogationem, qui est actus superioris potestatis; votum autem per dispensationem tollitur. Cuius differentiæ potest vlteriùs ratio reddi, quia votum est quasi priuata lex huic tantùm personæ imposita, & ideo eximere talem personam à tali lege, quod est dispensare, est etiam tollere votum; lex autem est generale præceptum, quod non tollitur, licèt vnus, vel alius ab illo eximatur; & ideo maior potestas necessaria est ad tollendam legem, quàm ad dispensandum in illa.

37. Quarta probatio

Vltimò confirmare possumus hanc resolutionem, quia si prælatus Societatis posset in his votis dispensare, posset id facere non solùm Generalis, sed etiam Prouincialis, imò & localis Præpositus; quod dicere valdè absurdum est, & nullo modo in ædificationem, sed in destructionem. Sequela patet, quia si admittitur hæc potestas, solùm est propter Generalem potestatem dispensandi in votis non reseruatis; hæc autem potestas quandiu non limitatur, vel vsus eius prohibetur, tanta est in minori prælato, quanta in maiori, & ita est de facto in prælatis Societatis, quia nulla facta est limitatio, quæ nobis innotescat: ergo si Generalis potest, etiam alij possunt. Veritas ergo est, potestatem illam communem dispensandi in votis Episcopalibus non extendi ad hæc vota, quia illa potestas solùm versatur circa vota personæ, non circa vota status, vt declaratum est. Vnde etiam dici possunt, hæc vota status esse reseruata, sicut & ipse status quoad suam immutabilitatem immutabilis est.

38. Primū corollar. ex veritate cōprobata, pro votis substantialibus Scholarium Societatis.

Quo ex fundamento seu ratione, inferre possumus primò, vota Scholarium, vel coadiutorum Societatis, licèt simplicia sint, potius reseruata, quàm Episcopalia dici posse, nullus enim Episcopus potest in eis se intromittere, vt Greg. XIII. definiuit: & optima ratio, præter Pontificis decretum est, quia illa vota non sunt communia & vulgaria (vt sic dicam) sed sunt vota status religiosi, & per Pontificem confirmati, & exempti. Quamuis autem prædicta vota simplicia professiorum Societatis non ita formaliter ac primò constituant religiosum statum sicut vota Scholarium, sunt tamen suo modo per se annexa perfectiori statui, & ad quandam illius consummationem necessaria, & ideo imitantur naturam eius, sicut accessorium imitatur principale. Ex quo etiam infero, promissionem illam, seu votum ingrediendi Societatem, quod emittit scholaris approbatus Societatis, esse indispensabile tam per Episcopos, quàm per eiusdem religionis prælatos, sicut vota & status religiosus, quibus illud votum connectitur, indispensabilia sunt: quanuis enim alio modo auferri, seu irritari possint, non tamen dispensari, & perseuerante illo statu, fieri non potest quin promissio illa & obligatio eius integra maneat, quanuis executio ex voluntate Superioris pendeat. Secundum corollar. pro eorundem voto ingrediendi Societatem.

Sequitur præterea ex dicta resolutione, idem dicendum esse de quocunque statu religioso habente votum aliquod ex peculiari ratione talis status præter tria vota communia: nam tale votum indispensabile est per prælatos religionis, propter rationes factas, quæ generaliter procedunt ex natura status religiosi, & conditione talis voti; & ideo punctum hoc non reseruauimus in peculiarem tractatum de Societate, quia de se commune est. Ita ergo censeo de monialibus Sanctæ Claræ, quoad votum clausuræ, non enim possunt in illo dispensare prælati minores, quia non possunt votum illud, vel obligationem eius auferre. Idem est de voto non comedendi carnes, quod religiosi Minimi emittunt: nam per eorum Superiores tolli, seu dispensari non potest ob easdem rationes. Nec refert quòd prælatus possit aliquando dare licentiam egrediendi, aut comedendi, &c. nam supposito voto, hoc tantùm fieri poterit vel interpretando casum esse talem, in quo votum non obliget, quod non est dispensare, vt in tractatu de voto lib. 6. c. 9. dixi; vel subtrahendo materiam voti, quia nimirum in ipso voto emittendo vel expresse, vel secundùm regulam includitur conditio non faciendi hoc, vel illud, nisi approbante, vel ordinante Superiore: tunc enim dum ipse ordinat, vel dat facultatem, non dispensat, sed facit vt cesset materia voti. Hac autem integra manente, indispensabilia esse existimo talia vota per inferiores prælatos, etiam per Episcopos, quia ex vi status, cui sunt annexa, sunt alterius ordinis, & habent quasi peculiarem modum reseruationis, vt explicatum est. 39. Tertium Corollar. pro voto clausuræ, & abstinendi à carnib. &c.

40. Secunda Assertio graues obligationes dici posse substantiales Religioni in quadantur.

Secundò dicendum est de obligationibus religionis sub mortali ex Regula, vt num. 28. notabamus; quæ meritò dici possunt pertinere aliquo modo ad substantiam religionis, cùm suo modo pertineant ad substantiam vitæ spiritualis in tali religione. Quin potiùs aliqua, quæ nec vouentur, nec illo modo præcipiuntur, in aliqua religione reputantur de substantia eius: sicut in Societate in Congregat. 5. generali, can. 17. declaratum est, aliqua esse substantialia huius instituti, quanuis sub culpæ obligatione imposita non sint, vt reddere rationem conscientiæ suæ Superiori, & alia, quæ ibi numerantur: sicut etiam inter Carthusianos abstinentia à carnibus censetur valde substantialis, licèt probabilius fortè sit non cadere sub obligatione mortalis culpæ, vt alibi disseritur. Cùm enim

enim vnusquisque status religionis tendat ad perfectionem secundùm proprium scopum ac finem suum, & per certa ac definita media, meritò dici possent substantialia tali religioni ea, quæ sunt ita intrinseca, vel necessaria ad talem finem, sine quibus non potest talis religio moraliter conseruari, & tendere ad perfectionem secundùm modum suum. Nam tria vota ideo dicuntur substantialia statui religionis vt sic, quia sunt media moraliter necessaria ad perfectionem vt sic, absolutè nãque (licèt rarissimè) perfecti homines dari possunt non religiosi, vt olim Patriarchæ & alij in lege gratiæ: ergo seruata proportione in tali, vel tali religione illa erunt de substantia talis status, quæ ad proprium finẽ eius fuerint moraliter necessaria, præsertim quando illis sublatis, vix, aut difficulter dari potest perfectio charitatis in tali statu, regulariter loquendo: & huiusmodi sunt in Societate ea, quæ in prædicta congregatione declarata sunt, vt, Deo dante, expendemus in tract. 10. lib. 10. c. 6.

41. Hinc vlteriùs assero, in hæc, quatenus substantialia sunt religioni, non cadere dispensationem, neque potestatem prælatorum ad hanc materiam secundùm hanc rationẽ spectatam extendi; & cũ hoc nihilominus stare, vt in particulari possit in huiusmodi obseruantias, vel præcepta cadere dispensatio. Prior pars patet ex illo principio sumpto ex Concilio Trid. *substantialia religionis, vt talia sunt immutabilia esse*, saltem per potestatem intrinsecam ipsius religionis: quod nos ostendimus cum proportione de singulis religionibus, & de substantialibus vnicuique esse intelligendum. Ratio etiam moralis id postulat, quia talis potestas non esset ad ædificationem, sed ad destructionem. Altera verò pars constat ex vsu, & quia talis dispensatio sæpè est moraliter necessaria. Vnde ad concordiam & intelligentiam vtriusque partis, aduertere oportet, non omnia, quæ absolutè & simpliciter sumpta, sunt substantialia religioni, in particulari quoad singulas personas, vel singulos actus earum esse ita substantialia: vt v. grat. in Societate substantiale est, id est, moraliter necessarium, ad perfectionem eius, vt conscientiæ inferiorum notæ sint Superiori, & consequenter vt ipsi reddant rationem earũ, quia nõ potest illa notitia moraliter, ac religiosè aliter obtineri. Non poterit ergo Generalis, vel aliquis prælatus Societatis in huiusmodi regula, vel institutione ita dispensare, vt in Societate non seruetur, vel vlla ratio, aut cura illius habeatur, nã hęc esset dissipatio, non dispensatio, & illa esset propria relaxatio in re substantiali, vt talis est. Nihilominus tamen hæc ipsamet obseruantia reddendi rationem conscientiæ in vna persona in particulari propter probitatem eius, & magnam existimationem de illius prudentia. &c. potest non esse necessaria, neque ad bonum eius, neque aliorum, & ideo licèt cum ea dispensetur, non erit dispensatio in substantialibus instituti; quia illa obseruantia licèt in toto corpore religionis sit substantialis; non tamẽ vt applicata ad singula membra. Hinc autem rectè fit, dispensationem in his obseruantiis grauioribus, & quæ ad substantiam alicuius instituti ex natura sua, vel ex declaratione eius pertinere censentur, difficiliorem esse debere, etiam cùm in particulari fiunt, ita vt moraliter satis constet, inde non minui substantialem obseruantiam religionis. In aliis verò regulis, vel cæremoniis, vel actibus virtutum faciliùs potest concedi dispensatio, imò aliquando dari posset non tantùm vni vel alteri in particulari, sed etiam toti religioni ab eo, qui potestatem habet in totam religionem. Semper tamen necessaria est causa proportionata, nam hæc in omni iusta dispensatione postulatur.

Ostenditur prior pars. — *Ostenditur posterior.* — *Nota.*

42. Quæri autem hîc potest, an dispensatio data à prælato sine causa iusta, sit valida, quanuis ipse peccet dando: ita enim solet esse valida dispensatio malè concessa in humano iure. Dico tamen, non esse validam, nec reddere subditum tutum in conscientia. Ratio est, quia dispensatio in lege Superioris sine causa data ab inferiori, est nulla; prælatus autem religionis dispensans in præceptis, aut regula religionis, dispensat in lege Superioris: ergo dispensatio eius sine causa data, est nulla. Minor manifesta est in Superioribus localibus, & Prouincialibus, ac Generalibus quia ipsi non sunt legislatiores: nam propriæ leges, id est, stabiles, ac perpetuæ non solent committi eiusmodi prælatis, sed Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus respectiuè, iuxta varia statuta religionum, quæ Capitula sunt supra eosdem prælatos, etiam cum proportione comparatione facta: ergo dum illi dispensant in constitutionibus religionis, dispẽsant in lege Superioris, ac proinde non valet dispensatio sine causa data. Ex quo discursu intelligitur assertionem maximè habere locum in constitutionibus totius religionis, quæ sũt, firmatæ maiori auctoritate, quàm sit in aliquo singulari prælato, etiamsi Generalis sit: nam si generalis ipsa congregatio cum aliquo particulari dispenset, valida erit dispensatio etiamsi fortasse sine causa data sit, quia tunc non procedit ratio facta, & alia ratio nullitatis per se non occurrit. Secus autem esset, si dispensatio fieret in præcepto Pontificio, vel in constitutione *specialiter* confirmata à Papa, vt perinde habeatur ac si ab ipso esset facta, quia iam tunc dispensatio esset in lege Superioris. Similiter vbi Capitulum Prouinciale veras leges pro sua prouincia facere potest, si idẽ Capitulum in aliqua dispenset sine causa, per se loquendo valida erit dispensatio, quia dispensat in lege sua, vel sui æqualis. Dispensatio etiam data à Generali in lege data à Capitulo Prouinciali, ex communi iure, & ratione talis muneris valida est, quia est à maiori Prælato, nisi eius potestas per constitutiones religionis sit mutata. Item, si Generalis (& eadem est proportio de Prouiniciali) dispenset in sua ordinatione, vel præcepto, quod non est propriè lex, valida erit dispensatio, quia in proprio præcepto dispensat. Denique cùm dispensatio hæc cadere possit tam in præceptum obligans in conscientia, quàm in regulam obligantem solùm ad melius esse, cum proportione ad vtrumque applicandum est quod dicimus de valore, aut nullitate dispensationis: nam, si est valida, tollit obligationem in conscientia, vel in ratione maioris perfectionis pro ratione legis, vel regulæ.

Quarta Assertio incidens, nullã esse dispensationẽ prælati datam sine causa. — *Ostenditur inductione facta per prælato* — *Excipiuntur prælati cõditores ipsarum legũ.*

43. Quòd si talis lex habeat adiunctam pœnam ipso facto incurrendam, vt censuram aliquam; si dispensatio non fuit valida quoad vim directiuam legis, planè non impediet quominus talis pœna incurratur: quia si dispensans non potuit auferre vim legis Superioris, quoad vim directiuam, nec quoad coactiuam potuit. Item, quia si dispensatio fuit inualida, subditus æquè contumax est, & inobediens. Intelligo autem *per se*, nam

Quid de pœna legis ipso facto incurrenda, quando dispensatio fiat inualida.

nam ex ignorantia facilè poterit subditus excusari vel omninò à culpa, vel saltem a pertinacia requisita ad talem censuram; auctoritas enim prælati dispensantis facit sæpè talem ignorantiam probabilem, vel saltem multum excusabilem, vbi non interuenit malitia, sed simplex subditi fides.

44. Quid de pœna inferenda. Vbi autem pœna non est ipso facto imposita, sed ferenda, faciliùs interueniet excusatio, nam à nullo inferiori prælato poterit talis pœna imponi, quia nullus inferior potest damnare quod Superioris auctoritate, & voluntate factum est. Nec etiam ipsemet dispensans poterit rationabiliter illud factum punire, quando subditus ipsum non decepit, nec ei vim intulit, quia ipsemet indebitè dispensando fuit occasio illius transgressionis. At verò maior prælatus meritò puniet transgressorem illum, dummodò adeò sit euidens iniustitia, & defectus dispensationis, vt non possit subditus excusari, nam in casu aliquo modo dubio non est damnandus subditus, cùm aliàs debeat pro suo prælato præsumere. At quando res est clara, sicut non excusatur à culpa, etiam in exteriori foro, ita nec à pœna: ergo cùm in superiori prælato sit sufficiens iurisdictio, poterit illam exequi. De æquali verò successore res est magis dubia, quia videtur habere sufficientem iurisdictionem, & non impeditam, cùm ipse non fuerit auctor talis dispensationis. Nihilominus probabilius puto oppositum: quia esto dispensatio fuerit iniusta, tamen æqualis non potest in exteriori foro de illius iniustitia cognoscere, neque illam damnare: ergo nec punire quidquid auctoritate illius factum est.

45. Dispensatio à licentia presse sumpta longè differt. Vltimò in hoc puncto aduerto quod supra tetigi, aliud esse dispensare, aliud licentiam dare: cùm enim Superior dat facultatem religioso ad faciendam eleemosynam, non dispensat: sic ergo in nonnullis constitutionibus, vel regulis contingit, cùm enim dat licentiam ingrediendi cubiculum alterius, vel exeundi domo, & similia, propriè non dispensat. Et ratio est, quia illa opera non sunt simpliciter prohibita per leges religionis, sed ne fiant sine licentia: & ideo quando ita fiunt, non ex dispensatione fiunt, sed ex concessione ipsiusmet regulæ, tunc ergo licentia non est necessaria vt dispensatio fiat, sed vt compleatur materia legis, seu modus operandi per legem postulatus. Cùm ergo dicimus, dispensationem religiosam etiam in hac materia, vt sit iusta, vel etiam valida, non oportet hoc extendere ad omnem licentiam, quin potiùs ad honestatem talis actus sufficit Superioris consensus bona fide ac simpliciter obtentus, quia solùm requiritur vt conditio necessaria ex parte materiæ. Imò etiam vt talis facultas licitè detur, non semper necessaria est specialis causa, sed sufficit, vt in illo opere hîc, & nunc, nihil sit incommodi, & quòd possit à subdito honestè fieri quocunque titulo, etiam ob honestam animi, vel corporis recreationem, & sæpè Superior licitè has facultates concedit, ne nimis austerus videatur, cùm tamem ad licitas dispensationes hoc non sufficiat, nisi propria, & specialis causa interueniat.

46. Et fortasse iuxta hanc doctrinam intelligenda est quædam concessio Pij II. facta Minoribus, quę in specie verborum obscura est, eius verò intelligentia poterit ad multa similia seruire. Concessit ergo ille Pontifex Ordini Minorum, *vt prælati possent annuere, seu dispensare cum subditis debilibus, & infirmis, quæ non sunt contraria Regulæ.* In quibus verbis videtur esse quædam implicatio in adiectis: nam si dispensatio non est in his, quæ sunt contra regulam, ad quid necessaria est? vel quod priuilegium ibi conceditur? Item, exempla, quæ ibi ponuntur, videntur esse contra regulam Minorum, vt equitare, &c. quomodo ergo dispensatio contra regulam non conceditur, & dispensatio in equitando, hisque similibus conceditur? Dicendum verò est, iuxta distinctionem à nobis datam, quædam esse, quæ simpliciter, & absolutè prohibentur per regulam, vt, v. g. habere proprium tam in communi, quàm in particulari, &c. & hæc dicuntur esse simpliciter contra regulam, & quoad hæc non conceditur in illo priuilegio dispensatio in regula: alia verò sunt, quæ non absolutè prohibentur, sed cum limitatione, scilicet, vt non fiant sine facultate, vel etiam sine vrgente necessitate. Et hæc non sunt simpliciter contra regulam quoad substantiam, sed quoad modum, quando vltra præscriptam conditionem fiunt: in his ergo conceditur illa dispensatio, quæ, vt aliquid conferat, seu operetur, tribuit potestatem dandi hanc facultatem, vel licentiam cum minori causa, seu necessitate, quàm rigor regulæ postularet. Atque ita videntur intellexisse illam concessionem expositores eiusdem ordinis. Ex illa ergo nos elicimus, ea, quæ non simpliciter prohibentur, nec sub votum cadunt, non esse propriè ex substantialibus, in quibus dispensatio non cadit. Colligimus etiam, in his, quæ ex facultate Superioris licent, non habere rationem dispensationis concessionem facultatis ex ordinaria prouidentia, & quasi ratione muneris debitam, sed tunc solùm, quando aliqua maior benignitas, aut liberalitas fit ex peculiari causa, vel potestate. Speciale verò dubium hîc supererat, an habitus delatio, & habitatio intra claustrum sint ex his, quæ per prælatos religionis dispensari possunt. Sed hoc tractabitur commodiùs infrà lib. 3. c. 7. disputando de mutatione status religiosi: & ideo hæc sufficiunt de materia, ad quam hæc potestas extenditur.

CAPVT XIII.

Quibus prælatis, & qua ratione potestas dispensandi cum suis subditis concessa sit.

1\. SVperest vt de alio puncto principali in c. prę cedẽti proposito dicamus; in quibus scilicet prælatis sit hæc potestas. Sũt enim in religionibus prælati supremi, medij, & infimi, vt suprà exposuimus: quibus ergo illorum datur hæc potestas? vel quanta vnicuique? In qua re generalis regula Doctorum est, vnumquęque prælatum religiosum id tantùm posse in hac materia dispẽsationum, quod à iure, vel priuilegio, & regula ei concessum est, ita Innoc. in c. 2. de eo, qui furt. ordines suscepit, & in c. vlt. de postulat. prælat. Abbas, Anton. & communis in c. *at si clerici.* §. *de adulteriis.* de iudic. Syluester verb. *Dispensatio.* n. 10. Et ratio est, quia hi prælati non habent de se hanc iurisdictionem: ergo oportet, vt à Pontifice illam recipiant, quia nullus alius potest illam concedere tanquam ordinarius: ergo oportet vt iure communi, vel speciali, seu ex priuilegio illam habeant: quæ duo capita breuiter à nobis explicanda sunt.

Regula, seu responsio generalis.

Innocent. Abb. Anton. Syluest.

Circa ius commune aduertere primò oportet, in

in eo ferè nihil haberi (vt suprà cap.12. num. 2. etiam notaui) de his prælatis nisi sub nomine Abbatũ, qui sunt proximi, & immediati prælati monasteriorum, & sub ea voce cõprehendi reliquos Superiores religionum habentes simile munus quoad iurisdictionem, quãuis diuersis nominibus appellentur. Vnde fit, hanc potestatẽ quatenus ex vi iuris cõmunis habetur, omnibus veris prelatis regularibus cõuenire respectiuè, id est, vnicuique in suo quasi territorio, nisi per speciale ius alicuius religionis limitata sit. Quod, vt ampliùs explicetur, aduerto secũdò, dupliciter posse hãc potestatẽ cõcedi iure communi. Primò per specialẽ cõcessionẽ, vel declarationẽ. Secundò per generalẽ concessionem iurisdictionis quasi Episcopalis. Priori

Syluest. Angel.

modo Sylu. verb. *Dispensatio*. q. 14. cũ Angelo eodem verbo, n.8. decem casus promittunt ex iure communi, in quibus potest Abbas cũ subditis dispensare, postea verò & nouem tantùm numerãt, & inter eos septimus, & nonus neque inter se cõdistincti sunt, nec continent casus speciales, sed generalem doctrinam de potestate dispensandi in regula, vel obseruantiis regularibus, quam superiori. c. tradidimus, & expendimus. Octanus autẽ casus est circa dispensationem irregularitatis, de qua nos ex professo diximus in t.5. disp.42. de Irregularitate, sect. 3 casu 8. & latius disp.31. de Suspensione sect.1. Vbi ostendi in c. *cùm illorum*. de sent. excommunic. sermonem esse de suspensione, non de propria irregularitate: atque ita facultatẽ in eo textu datam magis esse ad absoluendum, quàm ad dispensandum. Alij verò sex primi casus, quos dicti auctores numerant, non pertinẽt propriè ad potestatem dispensandi, vt, per illos breuiter discurrendo, facilè constabit. Et similis casus potest à nobis addi ex c. *cùm H.* de eo. qui furtiuè ord. suscep. vbi in fauorem religionis conceditur Abbati potestas dispensandi cum eo, qui furtiuè ordines suscepit, de quo impedimento, an sit suspẽsio, vel irregularitas, & cõsequenter de facultate data in illo textu in tomo citato satis diximus. Primus ergo casus est, dispensare cum nouitio, vt ad sacros ordines promoueatur ex c. *Monachus*. d. 77. sed nouitius vt ordinetur, non indiget

Reiicitur primus casus.

speciali dispensatione, cùm nullum impedimentum, vel irregularitatem habeat, vt alibi ostensum est. Et in dicto textu de hoc non cõceditur dispẽsatio, sed de interstitiorũ tempore, vt breuius in nouitio fit in fauorem religionis. Et hæc ipsa dispensatio non committitur prælato, sed fit per ipsum ius, quanuis hodie quoad hanc partẽ reuocatum sit per Concilium Tridentinum. Addo, in epistola 1. Gelasij nõ haberi verba illa, *Monachus nouitius*, sed solùm illa, *Si quis de religioso proposito*. Vnde ego valde dubito, an etiam secundùm illud ius dispensatio illa ad nouitios extenderetur.

Reiicitur secũdus casus.

3. Secundus casus est, dispensare cum apostata à religione, vt possit ad ordines promoueri. ex c. vlt. d.50. Sed ibi nulla talis potestas datur prælato, solàque hæc verba apponuntur, *Quem etiã iubemus ad clericatus officium non admitti*. Vnde, si illa esset irregularitas, potiùs dicendum esset, prælatum nõ posse dispẽsare in illa. Sed videtur Syluester motus per argumentum à contrario ex capit. vlt. de Apostatis, vbi de religioso apostata, qui ante reditum ad religionem ordinatur, dicitur, non posse ministrare sine dispensatione Papæ: quia ergo hęc reseruatio non additur in alio textu, colligi, ibi dispensationem esse concessam prælato. Sed non est bona collectio: nam in posteriori textu pœna imposita, non est irregularitas, sed censura su-

A spensionis, quæ si non reseruaretur, eo ipso fuisset concessa, iuxta c. *nuper*. de sent. excommun. Hæc autem regula non habet locum in irregularitate, vt aliàs dixi, & ideo si in priori capite fuisset posita irregularitas simpliciter, ex vi illius iuris non posset Abbas in ea dispensare. Verius tamen est, ibi non poni irregularitatem absolutè, sed quasi conditionatam, donec, pœnitentia peracta, ad religiosum statum redeatur; & tunc nec datur prælato potestas dispensandi, nec est necessaria dispensatio, sed ipso facto finitur irregularitas, sicut in aliis irregularitatibus sæpè contingit. Atque idem est de tertio casu dispensandi ad ordines cum illegitimo, ex cap.

Reiicitur 3. casus.

B 1. de filiis presbyter. Veruntamen ibi etiam non datur potestas dispensandi, sed ipso iure tollitur tale impedimentum, facta professione, vt aliàs diximus.

4. Reiicitur 4. casus.

Quartum casum sumit ex Clement. 1. §. *sanè*. de statu monachorum, de potestate dispensandi cum monacho, vt vltra mensem differat communionem. Sed illa nec est propria dispensatio, sed indicium quoddam, & quasi authentica sententia: nec soli Abbati committitur, sed etiam confessori, & Priori, verba enim textus sunt, *Dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper cõ-*
C *municent, nisi fortè ex causa, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monasteriorum non desinant intimare, eorũmque iudicio, vel abstineant, vel accedant*. Simile afferre possumus ex cap. *omnis vtriusque sexus*. de pœnit. & remiss. vbi etiam in præcepto Ecclesiastico communicandi in Paschate additur illa conditio, *Nisi fortè de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione iusserit abstinendum*. vbi non conceditur potestas dispensandi, sed declaratur materia, & conditio sub qua tale præceptum imponitur. Ad quem fere modum suprà c. præced. num.45. distinguebamus, dare facultatem, non semper esse dispensare: ita enim in
D præsenti dari consilium, vel iudicium circa dilationem communionis ex rationabili causa, non est re vera dispensare.

5. Reiicitur quintus.

Atque idem ferè censeo de quinto casu, quem ponit Syluester de facultate, quam potest dare Abbas monacho, vt sit capellanus Ecclesiæ parochialis, consentiente Episcopo, ex cap. 1. dist. 58. & cap. *doctos*. cum aliis, 16. q. 1. Sed hoc etiam non pertinet ad potestatem dispensandi, sed ad subordinationem quam religiosus debet prælato suo Duo enim illa iura intendunt declarare, & ordinare: vnum est, monachum si sit ordinatus sacerdos, non esse incapacem, vel impeditum ex eo quòd monachus est, quominus animarum ministeria exercere possit; & hoc præcipuè agitur in dict. c. *doctos*. Secundum est, nihilominus non esse religiosum assumendũ ad hæc ministeria si-
E ne consensu prælati, sicut etiam non potest intromitti sine voluntate Episcopi, vel Papæ: & hoc agitur in dict. c. 1. & aliis multis. Sicut etiã in c. 2. eiusdẽ dist. 58. dicitur, monachũ nõ posse ordinari ab Episcopo sine licẽtia sui Abbatis; licẽtia autẽ ad suscipiendos ordines, non est propriè dispẽsatio, quia non est alicuius regulæ relaxatio, sed est aliud genus gratiæ, vel facultatis. Ita ergo facultas ministrandi in Ecclesia Parochiali, non est dispensatio, sed facultas quædã, vel etiam pręceptũ, quod interdũ potest prælatus suo subdito imponere. Quãtũ verò extẽdi possit facultas, quã prelatus potest religioso dare ad regẽdã aliquã Ecclesiã parochialẽ, & an possit illã cõcedere perpetuã manen

manendo scilicet semper extra claustrum, & an A extendi possit ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium, dicemus infra lib. 3. c. 19. tractando de mutatione status religiosi.

Reiicitur sextus.

6. Eiusdem rationis existimo esse facultatem, quã Abbas potest dare monacho ad ædificandam cellulam à congregatione monasterij separatam: quã dicti auctores sexto loco numerant, ex c. *nullus*. 18. q. 1. & c. *Monachum*. 20. q. 4. Nam illa etiam facultas non habet rationem dispensationis, sed cuiusdam obedientiæ ex parte subditi, & debiti regiminis ex parte prælati: maximè si illa facultas extra monasterij septa non extendatur, vt in dict. c. *Monachum*, præscribitur: B an verò possit prælatus religionis dare subdito facultatem transeundi à vita cænobitica ad solitariam, vel manendo sub eadem regula, & obedientia, vel mutando illam, dicemus infrà tractando de mutatione status religiosi. Igitur de hac potestate etiam respectu Abbatum, & à fortiori respectu quoruncunque prælatorum conuentualium, nihil ferè habemus in particulari iure canonico præscriptum, præter id, quod in cap. *Ad monasterium*. insinuatur de dispensatione circa obseruantias regulares, quod in superiori cap. satis explicatum est: alia enim iura, quæ à Syluestro, & aliis ad hoc citantur, parum sine dubio ad rem faciunt.

7. C Superest ergo alter modus n. 2. positus colligendi hanc potestatem dispensandi ex iure communi, per aliud principium, seu generalem regulã quatenus ex illo habemus hos prælatos habere iurisdictionẽ quasi Episcopalem: nam inde videtur sequi, quemlibet ex illis habere totã potestatem, quæ ratione iurisdictionis Episcopalis ad regularem statũ applicatæ haberi potest. Sed in hoc oportet aduertere, aliter loquendum esse de his Abbatibus pro eo tempore, quo erant subditi Episcopis; & aliter de prælatis exemptis. Nã in priori statu, seu tẽpore nihil reuera poterant, nisi quod intrinsecè, & ex natura rei status eorũ postulabat vel expressè illis in iure concedebatur. Ad quod explicandum recolo duplicem illam potestatem, D quã diximus esse in prælatis religionis, dominatiuã, & iurisdictionis: huic enim duplici potestati duplex etiam dispensatio correspondere potest, dominij scilicet, & iurisdictionis. Nã sicut ex parte subditi duplex est ratio subiectionis, scilicet, traditio voto obedientiæ confirmata, & iurisdictio; ita etiam in prælato duplex est ratio præcipiendi, & vtriq; respondet propria potestas dispensandi, nã vnusquisque eo modo, quo potest præcipere, potest etiam in suo præcepto dispensare. Vnde etiam in antiquis Præfectis regularium, qui propriam & Ecclesiasticam iurisdictionem non habebant, inerat potestas aliqua dispensandi, illa verò extendi non poterat ad leges Ecclesiasticas, vel effectus ab illis manantes: E quia sicut hi sunt effectus iurisdictionis Ecclesiasticæ, ita per illam solam immutari possunt. Et eadem ratione nõ poterat versari circa votũ quoad dispensationem; quia potestas dispensandi in votis est iurisdictionis, & supernaturalis, vt suprà vidimus, quæ in illis Præfectis non erat, vt supponimus. Solũ ergo versari poterat illa potestas circa obseruãtias regulares, vt ex antiquis regulis etiam colligitur, Basilij, August. Benedicti, &c. Et facile declaratur cõsiderando originem illius potestatis: nascitur enim ab ipsismet subditis, & ex mutua cõuentione inter ipsos, & religionẽ: nã sub hac veluti conditione se cõmittũt religioni ac prelato eius, vt ab ipso possint ad onera religionis vel obligari, vel ab eis dispẽsari: quia verò tota hæc institutio religiosa pendebat à voluntate, & approbatione Episcoporum, ideo hæc ipsamet potestas poterat ab ipsis Episcopis limitari, dispensationes aliquas in obseruantiis etiam religiosis sibi reseruando, quia apud eos erat maior potestas non solùm ratione iurisdictionis, sed etiã ratione voti, vt suprà ostẽsum est. Et ad hunc modum potest esse nunc in Abbatissis, aut Priorissis aliqua potestas dispẽsatiua, iuxta earum instituta, & permissiones suorũ Prælatorum. Idemque dicẽdum est de religionibus, vel monasteriis virorum subiectis Episcopis, etiamsi propriam iurisdictionem nõ habeant, vt si inter eos clerici ordinati nõ sint, nã in illis sicut esse potest præfectura: ita etiã hoc genus potestatis, iuxta Episcopi determinationẽ. Nam de tali potestate, aut statu ita præcisè spectato, hæc regula assignari potest, vt quidquid iuxta modũ instituti, professionis, ac regulæ in obseruantiis regularibus dispẽsabile est, posse per Præfectum regularem dispensari, nisi ab Episcopo prohibeatur; quæ satis ex dictis declarata est.

Qualem potestatem, & vnde haberent olim prælati non exempti ad dispensandum.

8. Solùm in hoc pũcto aduerto, actum huius potestatis videri plus participare de ratione irritationis, vel simplicis facultatis, quàm dispẽsationis, quia per hanc potestatẽ non videtur auferri obligatio, nisi faciendo aliquam mutationem ex parte materiæ, vel apponendo conditionem, qua posita, cessat obligatio præcepti, vt suprà dicebamus de simplici facultate, & cernitur in votis: nam hi etiã religionum Præfecti possunt vota subditorũ irritare, cùm tamen non possent dispensare. Veruntamẽ licèt quæstio de nomine sit, magis propriè potest hîc seruari nomẽ & ratio dispensationis: nam regula talis religionis suam habet rationem legis, à cuius obligatione, siue coactiua, siue directiua, potest Præfectus ex vi sui muneris aliquẽ eximere, nulla facta mutatione in materia, sed immediatè ac per se tollendo obligationem, etiamsi regula absolutè præcipiat, vel prohibeat, nulla adiuncta conditione, interuenit ergo ibi propria ratio dispensationis. Item potest generalis Præfectus religionis generale aliquod præceptum suis subditis imponere, & deinde potest aliquem eximere modo suprà dicto, & non tantùm declarãdo, non esse obligatum, sed auferendo obligationem, quam possit conseruare: ibi ergo etiam interuenit modus dispensationis. Neque est simile de voto, nam illius obligatio est diuina, & naturalis, pendẽtque ex eius relaxatione per se, vel per dispensatorem à se deputatum: ab altero autem homine pendere non potest, nisi quatenus vel materia voti, vel cõsensus permittentis ab eius voluntate pendet: regularis autẽ obligatio, seclusa iurisdictione, manat ex hominũ pacto, & promissione inter se, & ideo ab eisdem dari potuit potestas tollendi illam. Et quanuis ablatio huius obligationis respectu eius personæ, cui conceditur, sit veluti abrogatio præcepti illi impositi; tamen respectu regulæ, seu præcepti generalis, meritò appellatur dispensatio.

Talis potestas est nõ propriè dispensatiua

Meritò tamen vocari potest dispensatiua, Primò.

Secundò.

Tacitè obiectioni occurritur.

9. Hæc igitur sola potestas est intrinseca statui religioso, & ideo illa de se integra est, etiam nunc in quocunque religioso prælato, siue vniuersali, siue locali, nisi maior prælatus aliquid sibi specialiter reseruauerit, sicut de Episcopo in num. 7. dictum est: nam ipsamet institutio religiosa hanc conditionem postulat, & ideo superioribus prælatis hanc confert potestatem. Hæc autem potestas & confirmata, & aucta est per iurisdictionem Ecclesiasticam Præpositis regularibus superadditam. Nam per hanc iurisdictionem noua potestas dispẽsandi data est, quæ versari

ri potest circa omnes materias suprà cap. præcedenti declaratas, & specialiter circa statuta, vel præcepta regularia, quatenus iam non solùm procedunt ex paterna seu dominatiua potestate, & sunt leges (vt sic dicam) conuentionales, sed etiam ex potestate iurisdictionis, & prælationis, & sunt leges simpliciter, & in omni proprietate.

10. Eam potestatem non habent prælati non exemptiq; cùm non sint quasi Episcopi subditorum.

De hac autem iurisdictione quoad Abbates, vel prælatos non exemptos a iurisdictione Episcoporum, nihil dicere possumus ex vi illius principij de iurisdictione Episcopali, quia his Abbatibus nullibi legimus esse generatim concessam generalem potestatem quasi Episcopalem, neque erat conueniens statui eorum, cùm essent sub immediata iurisdictione Episcoporum. Vnde in antiquis canonibus Decretorum, & quinque librorum Decretalium quia nondum erat adeò extensa. & multiplicata hæc exemptio religionum, nulla ferè fit mentio iurisdictionis Episcopalis horum Abbatum, quia cùm illam haberent eo tẽpore Episcopi, nondum erat illis communicata iure ordinario. Neque obstat quod de Abbate dicitur in c. *nullam*. 18. q 2. ad Abbatem totam potestatem pertinere. ex quibus verbis solent multa Canonistæ colligere de hac potestate Abbatum, vt videre licet in Nauarr. Comment. 3. de reg. n. 4. & aliis, quos ipse refert. Dicendum est enim, ibi non loqui Pontificem de propria potestate iurisdictionis Ecclesiasticæ, sed de potestate dominatiua, seu paterna, quam habet Abbas ex vi talis religiosi status, vt constat ex contextu, & in superioribus tactum est.

Nauar.

11. Neque illã habent ex iure communi.

De his ergo Abbatibus seu Prælatis non exemptis dicẽdum est, ex vi sui muneris, seu ex concessione iuris nullam habere iurisdictionẽ ad dispensandum in votis, præceptis, aut impedimentis Ecclesiasticis, generatim loquendo. Probatur, quia hoc pertinet ad iurisdictionem Episcopalem, quã ipsi non habebant. Dixi autem, *generatim loquendo*, quia excipiẽdi sunt casus speciales in iure expressi, si qui fortasse fuerint, vt à n. 2. tractatum est. Dixi etiã, *ex cõcessione iuris*, quia ex cõcessione Episcopi poterunt Abbates habere hanc iurisdictionẽ, quia, cùm essent superiores prælati ordinariè, poterãt illã cõmunicare, & quasi vicarios suos illos constituere. Tunc autẽ illa iurisdictio in his prælatis videri potest tantùm delegata, quia non cõuenit his Abbatibus ex vi muneris, sed ex concessione Episcopi. Et fortasse regulariter ita est. Existimo tamẽ, potuisse tũc Episcopos, eo modo, quo ad illos spectabat approbatio & institutio religionum in suis Episcopatibus, instituere munus & prælationem Abbatis cum ordinaria iurisdictione ad dispensandum in prædictis materiis, iuxta mensurã aliquam ab ipsis præscribendam: hoc enim non videtur excedere potestatem Episcoporum, quandiu eã sibi Apostolica sedes non reseruauit. Qualis autem fuerit in hoc antiqua institutio monachorum, mihi non constat. Postquam autem Pontifex sibi reseruauit confirmationem, & approbationem religionum, in nullo prælato religioso inuenitur hæc iurisdictio ad dispensandum vt ordinaria, nisi eã habeat à Summo Pontifice: nam si religio sit exempta, eo ipso habet iurisdictionem à Papa; si autem exempta non sit regulariter non habent præfecti eius hanc iurisdictionem, sed quantum Episcopus superior concedere vult.

Poterunt tamen habere ex iure suorum Episcoporũ.

Hodie nulla religio eam habet ordinariam nisi à Papa.

12. Atque hinc vlteriùs concluditur, potissimùm inueniri hanc iurisdictionẽ in prælatis regularibus exemptis, & in suo ordine supremis, id est, immediatè Summo Põtifici subiectis. Probatur, quia illi omnes sustinent locum, & munus Episcoporum respectu suorũ subditorum. Vnde ad hoc non refert quod talis prælatus sit vnius loci tantùm, vel plurium: nam ratio facta in vtroque æquè procedit. Vnde si quis nunc est Abbas exemptus vnius tantùm monasterij, non habens alium prælatum regularem, cui ordinariè subiectus sit, potestatem habet dispensandi Episcopalẽ, iuxta regulas superiùs c. præced. positas, & iuxta specialia priuilegia, si illa habuerit. Idéque à fortiori certũ est de Generalibus omniũ religionum, vt per se cõstat.

Ostenditur de prælatis supremis religionis.

De Prouincialibus autem, quatenus subiecti sunt Generalibus, oritur nonnulla ratio dubitandi, quia habent superiorem prælatum habentẽ Episcopalẽ, & ordinariam iurisdictionem in ipsos & in omnes subditos eorum cum potestate dispensandi immediatè cum omnibus illis: non solet autẽ in Ecclesia respectu eorundẽ esse potestas dispẽsandi Episcopalis infra Summum Pontificem, nisi in vno Episcopo, vel prælato habente vices eius. Maior autẽ dubitatio est de prælatis conuentualibus, quia hi solùm videntur esse tanquam proximi Parochi, qui potestatem non habent dispensandi, neque illis videtur necessaria, cùm per Prouinciales possit sufficienter omnibus necessitatibus subueniri.

De aliis inferioribus dubitatur.

In hoc verò puncto seruanda est regula tradita ab Innocẽtio in c 2. de eo, qui furt. ord. suscep. recepta communiter à Doctoribus ibi, & in cap. *at si cleric.* § *de adulteriis*, de Iudic. & à Syluestro & Angelo, verb. *Dispensatio*. videlicet vnũquẽque prælatum religiosum eam habere potestatem dispensandi, quæ sibi à iure, vel à regula cõcessa est. Quę assertio supponit in his omnibus prælatis esse aliquam potestatẽ dispensandi, quæ de omnibus, etiam de cõuentualibus, vera est. Quod constat sufficienter ex vsu omnium religionum. Item, quia suprà ostensum est, hos omnes esse verè prælatos, & consequenter omnes participare iurisdictionẽ Episcopalem: ergo eâdem ratione participabunt illam quoad potestatem dispensandi, quia non debet esse minor hæc potestas vt fauorabilis, quàm vt rigorosa. Denique quia hæc potestas pro ratione sui muneris vnicuique ex his prælatis necessaria est. Et omissis Generalibus, de quibus iam diximus, de Prouincialibus est res certa, quia sunt quasi Episcopi in suis prouinciis. Et (vt difficultati insinuatæ in n. præced. satisfaciamus) specialis necessitas nascitur ex peculiari conditione status religiosi: nam quando religio adeò vniuersalis est, vt per vniuersam Ecclesiã per varias regiones sit dispersa, & ideo est in varias prouincias diuisa, non possunt commodè omnes religiosi dispensatione indigẽtes, ad Generalem recursum habere; sed necessarium fuit hanc potestatẽ Prouincialibus cõmunicare. Quę ratio suo etiam modo, licèt non tã vrgente, locum habet in prelatis conuentualibus, quia necessitas dispensationis sæpè potest esse vrgens, & præsentanea, vel quasi quotidiana, & ideo non debuit pendere semper à Prouinciali, qui interdum & diu, & longè absens est. Accedit, quòd hæc potestas dispensandi sæpè est necessaria ad bonum spirituale subditorum; religiosi autẽ sicut ratione status ad maiorem perfectionẽ spiritualẽ obligantur, ita per hæc auxilia debent & frequentiùs, & faciliùs adiuuari: est ergo valde consentaneũ huic statui, vt Prælati etiam locales hanc habeant potestatem, vt sicut tenẽtur non tantùm salutẽ, sed etiam perfectionẽ subditorũ procurare, ita etiam possunt modis omnibus illos iuuare. Et ideo non repugnat, nec est vllum inconueniẽs quòd hæc potestas, etiam in ordine ad eundem actum, seu effectum, sit in multis Prælatis subordinatis

13. Idem tamẽ de eis asserendum. *Innocent. Syluest. Angel.*

Suadetur quoad prouinciales.

Item quoad locales.

nalis inter se, & sub vno Summo Pontifice: tum A quia potuit sine dubio hoc modo ab eodem Pontifice concedi, tum etiam, quia tota illa ordinatur ad maius bonum, & ædificationem religiosorum, & in ea seruatur ordo, vt quatenus est in inferiori, semper à superiore dependeat, vt mox dicemus; & ita seruatur pluralitas sine confusione.

14. Hæc potestas cuique prælato cũ proportione competit.

Deinde verò assignatur in prædicta assertione communis regula ad cognoscendum gradum, seu quantitatem huius potestatis in vnoquoque ex dictis prælatis, quæ dicitur esse vel ius commune, vel speciale religionis; illam verò regulam ita intelligendam censeo, vt, quantum est ex vi iuris communis, in quolibet illorum sit potestas dispẽsandi in casibus Episcopalibus, iuxta principium generale supra positum & explicatum cap. præced. à num. 1. vsque ad 9. Ratio est, quia ius commune nulli istorum Prælatorum limitat hanc potestatem: ergo, quantum est ex vi eius, in nullo eorum diminuta est. Præsertim, quia si in aliquibus est diminuta, maximè in conuentualibus Prælatis: at ius commune potius his concedit quidquid concedit regularibus Prælatis: quia (vt num. 2. dixi) de his tantùm ferè semper loquitur, & ex vi iuris communis nihil pertinens ad hoc genus potestatis, his inferioribus Prælatis ademptum est. Relinquitur ergo vt limitatio talis potestatis, si quę fuerit in his Pręlatis, ex iure speciali vniuscuiusque religionis sumenda sit.

15. Regula in hoc puncto tenenda.

Vnde hanc regulam, pro concessione dictæ potestatis ex vi iuris specialis constituo, vnumquemque C Prælatum regularem posse dispensare cum suis subditis in omnibus, quæ in regula reseruata non sunt superiori Prælato, ita vt quiquid non est prohibitum, censeatur concessum. Probatur, quia ex vi prælationis habet vnusquisque Prælatus hanc potestatem: ergo vnusquisque habet totam, quæ in tali religione inuenitur respectu subditorum, nisi prohibeatur iure speciali: quia nullum aliud principium excogitari potest vnde limitetur.

Instantia contra datã regulam.

Dices, in Societate potiùs contrariam regulam seruari, iuxta quandam Bullam Gregorij D XIII. quia nullus inferior prælatus sub Generali censetur posse dispensare, nisi quatenus sibi concessum est, ita vt quidquid non est concessum, censeatur prohibitum, & non è contrario; quidquid non est prohibitum, censeatur concessum.

Diluitur.

Respondetur, in primis hîc nos non agere de speciali instituto Societatis, de quo infrà toto tract. 10. sed de communi ratione Prælatorum regularium. Deinde dicimus, id non esse alienum à nostra regula: nam, si in Societate id seruatur, illud est propter speciale ius, quod declarat esse prohibitum quidquid non est concessum. De quo, an ita vniuersaliter accipiendum sit, vel quomodo E sit intelligendum, infrà suo loco dicam in citato tract. lib. 10. cap. 5.

16. Positæ regulæ vberior explicatio.

Tandem, vt meliùs possit dicta regula ad omnia instituta applicari, animaduertendum occurrit, hanc potestatem dupliciter conuenire posse vnicuique religioni exemptæ. Primò ex vi muneris talis Prælati, habentis respectu suorum subditorum non tantùm vices Parochi, sed etiam Episcopi: & quantum ad hoc genus potestatis maximè procedit regula posita, vt sufficienter cõfirmatur ex proximè dictis n. præced. & ex supra generatim tractatis cap. 12. de iurisdictione quasi Episcopali horum prælatorũ. Alio modo potest conuenire hæc potestas ex specialibus priuilegiis, vel indultis, siue directè concessis tali religioni, siue per communicationem cum aliis: & quoad talem potestatem, licèt regula dicta, benè intellecta, & applicata, locum etiam habeat, tamen modus indulti, & concessionis maximè considerandus est. Nam, si verba Pontificis generalia sunt, scilicet, concedendo tali religioni, vel prælatis eius potestatem dispensandi in hac, vel illa re, & per aliud indultum, vel per regulam religionis non limitantur, tunc optimè procedit regula posita, quia illa potestas in omnibus inuenitur, quibus specialiter nõ prohibetur. Si autem verba indulti sunt specialia, quia nimirum solùm diriguntur ad Generales, vel ad Prouinciales, tunc potius habet locum altera regula, scilicet, inferiores prælatos solùm posse in eo genere id, quod sibi à superioribus fuerit concessum: nam cùm alibi datum non B sit, ex natura rei est ipsis prohibitum quandiu nõ est concessum, & hoc modo etiam hic casus ad prædictam regulam reducitur: nam illamet specialis concessio & est ius speciale talis religionis, & est virtualis quędam prohibitio respectu inferiorum. Dico autem semper respectu inferiorum, quia respectu superiorum nunquam censeo illam limitationem admittendã, nisi exprimatur: quamuis enim indultum, vel regula tantùm diceret, Omnes Guardiani, vel Priores, vel denique conuentuales prelati, quomodocunque nominentur, hoc possint dispensare; nihil ominus Prouinciales, & superiores prælati non sunt censendi exclusi ab ea concessione, & potestate; quia sub particulari semper includitur vniuersalis prælatus; sicut sub nomine proprij sacerdotis comprehenditur Episcopus quoad habendam potestatem.

Dices, interdum inferior habet ius ad iudicandum in aliqua causa, in qua non potest superior se intromittere, nisi fortasse per viam appellationis, vel in defectum alterius: ergo idem contingere potest in hac materia dispensationum. 17 Obiectio contra proximè dicta expeditur. Respondetur in primis, antecedens non habere locum in Prælatis ordinariis, habentibus propriam curam spiritualem subditorum in vtroque foro, vt sunt prælati religionum. Deinde, in his dispensationibus multo minus esse id admittendũ, quàm in aliis causis iudicialibus, quia propinquiùs ordinantur ad spirituale bonum subditorum. Ac denique, vt id posset admitti, oporteret prohibitionem, & denegationem esse expressam, quia multùm exorbitaret ab ordinario iure. Supererat hîc alia dubitatio, an Prælati habentes hanc potestatem possint illam delegare. Sed expediemus illam simul cum alia simili in c. 15. à num. 4.

CAPVT XIV.

Qua personæ à prælatis religiosis dispensari queant.

Vltimum punctum suprà propositũ c. 12. n. 5. fuit de personis, quæ per hanc potestatem possũt dispẽsari. 1. Sex personarum genera in hac quæst. Et de tribus generibus personarũ potest dubitari, scilicet de ipsismet prælatis vtentibus tali potestate, de nouitiis & de secularibus, aliquo extrinseco modo (vt sic dicã) religioni coniunctis vt sunt familiares, seruiẽtes, & similes. Nã pręter hęc tria genera solùm relinquũtur alia tria, scilicet, religiosi professi eiusdẽ religionis subditi; Expediũtur tria posteriora genera personarum. religiosi eiusdem etiam professionis, non tamen subditi, & omnes alij externi nullo modo religioni cõiũcti, siue seculares sint, siue religiosi alterius religionis. De hoc autẽ triplici posteriori genere nulla est quæstio; nã quod attinet ad religiosos professos eiusdẽ religionis, cõstat, illos esse quasi propria Quartum genus.

subiecta

subiecta (vt sic dicā) circa quę potestas hæc versatur. nā propter illos datur huiusmodi potestas: cū illis ergo omnibus potest dispensarę prælatus religionis, per se loquendo, seu nisi in ipso indulto fiat pecularis restrictio, quæ rarò, vel nunquā fit. De aliis religiosis eiusdem professionis, non tamē subditis est contraria regula certa, scilicet, non posse religiosum non subditum dispensari à prælato non suo. Ratio est clara, quia dispensatio hęc est actus iurisdictionis, quæ non versatur circa non subditum: & quamuis interdum contingat, potestatem dispensandi concedi erga eos, qui aliàs non sunt subditi, quia per priuilegium fiunt subditi quoad illum actum, vel quia tunc non conceditur propria iurisdictio, sed nudum ministerium; licèt hoc (inquam) fieri possit, & interdum fiat, tamen ex ordinario iure religionum; tam communi, quam speciali, certum est, non ita fieri, quia esset contra debitum ordinem, & quia pareret confusionem potius, quàm ædificationem. Item, quia religiosi possunt facilè habere recursum ad suos proprios prælatos, & prælatus debet agnoscere vultū pecoris sui: ergo superuacaneum, & inopinatum esset, si vnusquisque religiosus posset dispensari à quolibet prælato suæ religionis, etiam non suo. Denique, ob hanc rationem non potest inferior prælatus dispensare cum suo Superiore; nec prælatus vnius conuentus cum prælato alterius; neque vnus Prouincialis cum alio: ergo multò minùs poterit vnus Prouincialis dispensare cum subditis alterius, vel è contra, & sic de cæteris. Statim autem occurrebat quæstio de religiosis hospitibus, an possint dispensari à Superiore loci, vel prouinciæ, in qua inueniuntur, propter actualem subiectionem, quam videntur habere. Resolutio tamen est, non posse, loquendo propriè de dispensatione prout distinguitur ab absolutione: de quo postea n. 7. videbimus. Et ratio est, quia simpliciter non sunt subditi; & quia dispensatio obtineri potest à prælato absenti. Et ita in simili declaratum est de clericis forensibus à Congregatione Cardinalium circa capitulum *liceat.* quod est 6. de Reform. in sess. 24. Concilij Triden.

Quintum.

Sextum.

3. Atque hinc facilè constat, eandem regulam negatiuam veram, & indubitatam esse in vltimo genere personarum. Quia illæ non solùm subiectæ non sunt, verùm etiam nec coniunctæ aut vnitæ tali religioni. Obseruare autem oportet, sermonē hîc esse de potestate cōcessa religioni per modum iurisdictionis in foro exteriori, & in ordine ad externum regimen. Aliquando enim conceditur aliqua potestas dispensandi in ordine ad forum conscientiæ, & quasi annexa iurisdictioni in foro sacramentali, quę sic concessa non ordinatur ad regimen religionis, sed ad ministeria circa salutem animarum, & in fauorem pœnitentium. Et hoc posteriori modo conceditur interdum religiosis per sua priuilegia potestas dispensandi cum externis vel in aliquibus votis, vel in aliquo impedimento affinitatis, vel quid simile. Sed quia hoc vniuersale non est, vnusquisque consulere debet sua priuilegia, & satis cognitam habere potestatem sibi concessam. Quando autem potestas huiusmodi est, circa illum poterit exerceri, qui in foro pœnitentiæ fuerit subiectus, quia illa potestas, cùm in ordine ad illud forum detur, illam subiectionem postulat, & non aliam.

Iam igitur circa priora tria genera personarum dubium in primis est: an prælatus religionis possit secum ipse dispensare? Et ratio dubitandi oritur ex dictis, quia ipse non est sibi subiectus, neque habet in se iurisdictionem: ergo non potest secum dispensare. Confirmatur, quia semper esset suspecta, & periculosa talis dispensatio: quia nemo rectè potest in propria causa iudicium ferre. Deinque, hi prælati semper habent Superiorem, ad quem recurrant, Conuentualis ad Prouincialem, Prouincialis ad Generalem, & Generalis ad Papam: ergo non possunt ipsi secum dispensare. hac enim ratione non possunt Episcopi secum dispensare, quia Superiorem habent, iuxta doctrinam Panormitani in cap. *magnæ.* de voto, de qua suprà in materia de voto lib. 6. cap. 11. dictum est. Propter hæc aliqui absolutè negant, hos prælatos posse secum dispensare. Aliis verò hoc nimis onerosum videtur, quia non debent esse hi prælati peioris conditionis quàm sint sui subditi: ergo, si subditus potest dispensari, v. g. à Prouinciali in aliquo casu: ergo etiam ipse Prouincialis poterit dispensari per eandem potestatem Prouincialis; aliàs grauiùs cum illo ageretur. Item, quia prælatus potest sibi concedere licentiam, quam potest subdito dare, quia vix potest alio modo conuenienter gubernari: ergo eâdem ratione potest sibi concedere dispensationem, quàm subdito; quia nō magis hoc repugnat, quàm illud, & vtriusque necessitas frequenter ac moraliter occurrit.

Expeditur iā quæstio circa 1. genus, an pręlati secum dispensare valeant.

Arguitur pro parte neg.

Panorm.

Arguitur pro affirm.

In hac quæstione difficultas esse potest de modo necessario ex parte actus dispensandi, an scilicet exerceri possit ab eodem circa seipsum. Quo sensu difficultas generalis est ad plures alias materias, de Legibus, de voto, &c. in quibus sufficienter tractata est, citato cap. 11. de voto & lib. 6. de legib. cap. 12. à num. 8. & ideo hîc omittitur, quia vim non facimus in hoc, quòd prælatus possit per seipsum secum dispensare, vel eligere aliquem, cui committat dispensationem, hoc enim satis illi est, quanuis probabile sit, si per alium potest secum dispensare, in rigore etiam posse per seipsum: quia distinctio personarum non est de substantia dispensationis; sicut est de substantia sacramentalis absolutionis, licèt moraliter conuenientius sit illud iudicium alteri committere, vt probat ratio dubitandi in principio facta. In alio ergo sensu intelligenda est dubitatio de potestate ipsa, an sit in prælato ad huiusmodi dispensationem faciendam, siue per se, siue per commissionem suo confessori factam.

4. Non quæritur an requiratur distinctio inter dispēsantem & dispensatū.

Proprius sēsus quęst. An possit prælatus potestatem saltem delegare vt secum dispensetur.

In hoc ergo sensu dico in primis, supremum prælatum religionis posse secum dispensare, quia non esset sufficienter prouisum, si deberet semper extra religionem quærere remedium talis dispensationis. quod planè est contra intentionem Pontificum concedentium religioni huiusmodi facultates, seu priuilegia, & exemptiones, vt omnes eius religiosi possint illis gaudere: non excipiunt autem Generalē: ergo illum etiam comprehendūt. Esset etiam id contra intentionem religionis, ad quam spectat habere debitam prouidentiam sui prælati non minus, quàm aliorum. Vnde eo ipso quòd religio committit Generali absolutè, & sine restrictione omnem potestatē suam quoad actus dispensandi, consequenter illam committit erga ipsummet. Posset tamen religio, vt existimo, existens tota in Capitulo generali, designare personam, cui has vices respectu Generalis committat, vt postea etiam dicemus de absolutione: & tunc non posset Generalis secum dispensare, sed à Commissario Capituli generalis; quia reuera potestas principaliter est in tota religione, & ille modus

5 1 Assertio affir. quoad supremos prælatos.

Quomodo posset assertio procedere.

modus vtendi illa non habet repugnantiam, neque indecentiam, imò potest esse conueniens. Quandiu tamen religio non vtitur hoc genere prouidentiæ circa suum supremum prælatum, prout regulariter non vtitur, talis potestas commissa censetur Generali propter rationem factam, & quia non est à nobis sine causa restringenda. Modus autem vtendi illa potestate per se, vel per alium, si speciali lege religionis non præscribitur, consequenter etiam relinquitur, vt iuxta rei naturam, & prudentiam prælati fiat.

2 Asser. de prælatis inferioribus.

6. Secundò de inferioribus Prælatis dicendum est, de illis non posse aliam generalem regulam assignari, nisi vnumquemque in hoc dependere à suo Superiore, iuxta institutionem & vsum suæ religionis: per se enim loquendo pertinet talis dispensatio ad proximum prælatum vniuscuiusque;

Quoad locales.

& in prælatis conuentualibus ita existimo regulariter obseruari, nimirum à suis Prouincialibus postulari debere huiusmodi dispensationes, vel ex facultate eorum habere designatum aliquem cõfessorem, vel licentiam eligendi illum, cui hæc potestas sit commissa: quòd si ex vsu religionis constiterit, prælatis inferioribus esse concessam hanc facultatem, id satis erit, nam consuetudo ostendit hanc esse voluntatem superioris prælati, vt sæpè aliàs dixi.

Quoad prouinciales.

In Prouincialibus autem, quanuis in rigore, considerata qualitate sui muneris, habeant eandem dependentiam à Generali; tamen frequentiùs non videtur seruari tanta subordinatio inter hos prælatos in multis religionibus: sed Prouincialis censetur posse in sua prouincia quidquid non est expresè reseruatum Generali, iuxta sua statuta. Vnde, si statuta in hoc aliquid disponunt, illud seruandum est; si autem nihil disponunt, videtur eo ipso commissa facultas ipsis Prouincialibus, nisi ex consuetudine oppositum constet. Aliqui etiam probabile existimant, hos prælatos posse iuuari ad hanc dispensationem priuilegio cap. vltimi de pœnit. & remiss. licèt illud priuilegium extendatur ad hos prælatos, vt dixi in 4. tom. 3. p. disp. 27. sect. 2. tamen difficile est illud extendere ad hanc potestatem dispensandi, cùm ibi solùm concedatur facultas eligendi confessorem, qui confessor nec per se habet hanc potestatem ex vi muneris confessoris, nec in illo textu ei datur. cùm solùm de munere confessoris fiat mentio: maximè cùm hæc dispensatio, de qua agimus, nullo modo sit annexa absolutioni sacramentali, quia neque est præuia ad illam ex necessitate, vt est absolutio à censura, neque aliam connexionem necessariam cum illa habet.

Hæc assertio procedit de propria dispensatione non de simplici licentia, vbi ea locũ habet.

7. Est autem vltimò in hoc puncto aduertendum, hæc omnia intelligi de dispensatione propriè dicta, quam in superioribus cap. 12. num. 45. distinximus à communi licentia: & ita propriè habent locum in dispensatione votorum, & preceptorum Ecclesiæ, & impedimentorum, quæ ex illorum transgressione interdum contrahuntur, & præceptorum etiam religionis simpliciter prohibentium, vel præcipientium aliquid: nam circa has materias versatur propriè dispensatio. At verò in aliis actibus, qui non prohibentur simpliciter fieri, sed licentia prælati postulatur, vt rectè fiant, non videtur dubitandum quin his prælati, etiam conuentuales possint huiusmodi licentias sibi concedere, quas aliis dare possunt, dummodo debita moderatione secum vtantur, quam etiam circa alios obseruare tenentur. Probatur, quia hoc est moraliter necessarium iuxta statum horum prælatorum. Item, quia huiusmodi licentia

A non tam est actus iurisdictionis, quàm cuiusdam dominij, eo autem ipso quòd prælatus relinquitur in hac domo tanquam pater & superior illius, relinquitur tanquam dominus suarum actionum, earum scilicet, quæ ad ordinarium modum talis vitæ pertinent, in quibus solet esse necessaria licentia Præpositi totius domus: ergo hoc ipso illi conceditur, vt ipse possit sua facultate facere, quod alij possunt de eius licentia efficere. Quod semper intelligitur, nisi aliquid ei specialiter prohibeatur, cuius licentiam sibi reseruet superior prælatus.

In secundo puncto de nouitiis, quod ad vota attinet, superiùs tractatum est; quod verò pertinet 8.

Explicatur deinde quæstio quoad 1. genus, an scilicet Nouitij dispensari valeant.

B ad communes obseruantias, vel præcepta religionis, in eis locum non habet: quia illi non obligantur in rigore his præceptis, & ita non indigent propria dispensatione; sed vt suæ religioni & probationi satisfaciant, indigebunt licentia prælati quam certum est posse ab ipso dari, quamuis, vt rectè fiat, prudens causa necessaria sit. Solùm ergo potest dubitari de Ecclesiasticis præceptis, aut de effectibus eorum. In quo agi potest vel de obseruantia, & executione talium præceptorum pro tempore tantùm illius anni probationis; vel de dispensatione aliqua perpetua, & durabili.

1. Pronunt. de dispensationibus ad tempus.

C Priori modo dicendum est posse prælatum dispensare cum nouitio in his, in quibus posset à suo Episcopo dispensari, vt in ieiunio, vel in audienda Missa, & similibus. Ratio est, quia pro illo tempore gaudent priuilegio exemptionis, & quoad spiritualia sunt sub propria cura prælatorum religionis: ergo hi prælati possunt exercere circa illos iurisdictionem quasi Episcopalem, ad quam pertinet hæc dispensatio. Et confirmatur, quia hic modus dispensationis regulariter est necessarius & in tali statu neque expedit, nec conuenienter fieri potest, vt nouitius habeat recursum ad alium prælatum, præter eum regularem, sub cuius disciplina viuit: ergo. Vnde, si prælatus religionis

D ex propriis priuilegiis maiorem aliquam in hoc habet potestatem circa suos religiosos, etiam illam extendendam censeo ad nouitios: quia licèt nouitius in rigore non sit religiosus, & quoad odiosa non comprehendatur sub hac appellatione; nihilominus quoad gratias, & fauores comprehenditur, iuxta communem doctrinam. Potestas autem dispensandi fauorabilis est, & ideo amplè interpretanda, licèt dispensatio sit restringenda.

Posteriori autem modo dicendum est, prælatum religionis non posse cum nouitiis dispensare, scilicet, dispensationes perpetuas eis concedendo, quæ in eis durent, etiamsi postea non profiteantur, sed habitum relinquant. Probatur, quia illi non sunt absolutè & perpetui subditi. Item, quia esset irrationabilis dispensatio, quæ potiùs 9.

2. Pronunt. de dispensationibus in perpetuum.

E cedere posset in nocumentũ religionis, quàm in fauorem. Denique, nullo iure, vel priuilegio talis potestas ostendi potest. Vnde etiam colligo, non posse nouitium dispensari virtute priuilegiorum religionis ad effectus perpetuos, seu permanentes in tali persona, etiamsi religionem relinquat; quia illa formaliter, vel virtualiter est quædam dispensatio perpetua. Huiusmodi esse censeo dispensationem ad ordines suscipiendos, siue sit dispensatio in irregularitate, siue in interstitiis, siue in recipiendo ordines extra tempora; estò enim possit prælatus per priuilegia cum suis religiosis in huiusmodi dispensare, non est extendenda illa potestas ad nouitios, nisi in ipso indulto expressa mentio

mentio illorum fiat. Ratio est, quia, considerata A materia talium priuilegiorum, non potest prudenter ad nouitios fieri extensio, cùm tamen in rigore verborum sub religiosis non comprehendantur; vt per se cõstat. Assumptum declaratur, tum quia illa extensio non est accommodata statui nouitij, vt sic, nam ille habet statum annuum (vt sic dicam) & facilè mutabilem; dispensatio autem fit ad rem perpetuam: tum etiam, quia potestas super nouitios solùm conceditur ad spirituale regimen eorum pro tempore probationis, & consequenter solùm extenditur ad ea, quæ ad hunc finem sunt necessaria; huiusmodi autem dispensationes nihil solent ad illum finem referre: tum denique, quia talis dispensatio posset interdum cedere in iniu- B riam Episcopi, cui nouitius, vt secularis, subiectus est quasi radicaliter, & erit etiam actualiter, si ad seculũ reuertatur, manebítque clericus secularis irregulariter ordinatus, sine licentia sui Episcopi, quod est inconueniens, & contra debitum ordinem: & ideo præsumendum non est Pontificé in hoc sensu concedere priuilegia. Neque obstant priuilegia quædam Sixti IV. quæ referuntur in Mari magno, & in lib. Monum. ordin. concessa Prædicatoribus, & Minoribus, vt cum nouitiis possint dispensare in quibusdã irregularitatibus: quia si illa comprehendunt nouitios, ideo est, quia illos expressè nominant; vnde potiùs sumitur argumentum ab speciali, nimirũ, quando expresse non nominantur, non comprehendi in huiusmodi priuilegiis: quomodo autem illa priuile- C gia intelligenda sint, alibi tractatum est. Et simile priuilegium concessum est Societati à Paulo III.

Emm. Vide Emmanuelem Roder. tom. 1. q. 24. a. 15.

10\. In tertio puncto de dispensatione cum extraneis familiaribus, vel seruientibus religioni, pro regula habendum est, tunc solùm extendi hanc facultatem ad has personas, quando in indulto fuerint expressæ. Quia neque in proprietate verborum sub religiosorum nomine comprehenduntur, neque etiam secundùm aliquam extensioné, quæ vel in iure, vel in communi modo loquendi habeat aliquod fundamentum. Necessaria ergo D est extensio, quæ ab ipso Pontifice fiat per expressa verba, de qua nihil dicere possumus ex iure communi, quia nullum est, quod talem potestatem concedat. Consulenda ergo sunt particularia priuilegia: huiusmodi autem est priuilegium, quod Eugenius IV. concessit monachis S. Hieronymi, quo aliæ religiones per communicationem vtuntur, scilicet, vt prælati conuentuales possent dispensare cum familiaribus monasteriorum in ieiuniis Ecclesiasticis, vel etiam vt diebus prohibitis possent ratione infirmitatis carnes, & oua comedere, de consilio medici, vel etiam sine illo, si commodè habere non possit. de quibus vide E in Compendio Minorem, verb. *Ieiunium*. §. 7. & in Compend. Societatis, verb. *Dispensatio*. §. 7.

De 3. genere personarum in eodem. n. 1.

CAPVT XV.

An in prælatis religiosorum sit potestas tum ad absoluendum suos subditos à culpis non reseruatis, tum ad delegandum aliis talem potestatem.

1\. QVoniam in superioribus constituimus differentiam inter dispensationem, & absolutionem, ideo, explicata in tribus proximis capitibus potestate dispensandi, necessarium est de potestate absoluendi in specie dicere. Duplex autem est absolutio, quæ ad præsens pertinere potest, scilicet, à peccatis, & à censuris, vel pœnis Ecclesiasticis: nullum enim aliud spirituale vinculum excogitari potest, quod per absolutionem tollatur: nam si quæ sunt alia, vt legum, irregularitatum, aut votorũ, non tolluntur per absolutionem, sed per dispẽsationem. Duplex ergo hinc oritur quęstio principalis, vna est de potestate absoluendi à peccatis in foro sacramentali: alia de potestate absoluendi à censuris.

Circa priorem multa in præsenti dici possent, 2. nisi ex principiis positis in 4. tomo, circa iurisdictionem fori sacramentalis, & ex dictis in superiobus de munere, & iurisdictione prælatorũ regularium, res esset satis nota; & ideo breuiter applicabimus generalia principia ad hanc materiam, proponendo ea, quæ in ipsa seruanda sunt, tam circa peccata non reseruata in hoc, & duobus capitibus sequentibus; quàm circa reseruata in cap. 18. & 19. Primò ergo certum est, habere prælatos religionum ordinariam iurisdictionem ad absoluendum suos subditos religiosos à peccatis. Patet, quia sunt Ordinarij pastores animarum suorum subditorum, & in eos translata est cura, quam Episcopi, vel Parochi habent circa suos subditos seculares: ergo habent prædictam iurisdictionem ex vi sui muneris, quod est habere illam tanquam ordinariam. Denique hoc est per se notum ex vsu, & instituone ferè omnium religionum exemptarum, sequitúrque necessariò ad ipsam exemptionem, vt suprà dictum est. Et ideo hîc nihil agimus de religionibus non exemptis, nam illæ sicut sunt sub iurisdictione Episcoporum, ab ipsis, vel per ipsos habere debent suos proprios sacerdotes, seu vicarios, à quibus absoluantur, vel si circa hoc habuerint aliqua specialia priuilegia Pontificia, iuxta illa debent quoad hanc partem, seu iurisdictionem ab Episcopis gubernari.

1\. Assertio de absolutione à peccatis indistinctè.

Secundò est certum, hanc iurisdictionem esse 3. in pluribus prælatis regularibus inter se subordinatis respectu eiusdem seu eorundem subditorum. Explicatur, nam prælati Conuentuales habent hanc iurisdictionem circa religiosos sui cõuentus, & circa eosdem habet Prouincialis eandem iurisdictionem de se æquè immediatã quoad vsum absoluendi subditos, si velit, independenter à voluntate prælati Conuentualis, vel etiam ipso renuente. Et cum eadem proportione habet similem iurisdictionem Generalis in eosdem subditos totius religionis, seu ditionis suæ. Hoc etiã est certum ex praxi religionum, & ex intrinseca ratione talium munerum: omnes enim hi sunt proprij, & ordinarij pastores talium animarum magis, vel minùs vniuersales: quæ vniuersalitas non tollit prædictam immediationem quoad potestatem, sed ponit subordinationem inter dictos prælatos, etiam in vsu huius potestatis, ita vt inferior pendeat à superiore, non verò è conuerso. Exemplũ est in Parocho, Episcopo, & Põtifice: qui omnes habent iurisdictioné immediatam dicto modo in hoc foro cum subordinatione. Vnde prælati Conuentuales solent Parochis comparari in hoc foro, quia sunt proximi pastores ordinarij talium animarum; Prouinciales autem sunt tãquam Episcopi; Generales verò non habent tãtam proportionem cum Pontifice, quia ille est simpliciter supremus, & ordinarius pastor etiam in hoc foro ipsorum religiosorum; General es autem sunt sub ipso

2\. Assertio.

Cõparatio Generalis cũ Papa, vel cum Archiepiscopo, in quo deficiat.

ipso Summo Pontifice, & ideo solent comparari Archiepiscopis, vel Patriarchis. Sed in hoc differunt ab eis, quòd Archiepiscopus non habet iurisdictionem ordinariam in hoc foro in diœcesibus suffraganeorum, nisi dum visitat; Generalis autẽ semper est ordinarius pastor, & ideo ipse etiam vti potest immediatè tali iurisdictione modo suprà dicto. Et hanc existimo esse institutionem & obseruantiam omnium religionum. Video enim non repugnare institui alio modo huiusmodi prælationes vniuersalis, & præcipuè Generalis prælati, vt scilicet in hoc foro non præoccupet munus proprij, & immediati prælati, ad quem maximè pertinet conscientiam subditi cognoscere; sed nihilominus talis institutio non esset accommodata statui religioso, nam illa prælatio esset magis forensis, & externa, quàm spiritualis, & paterna, quam postulat religiosus status in quocunque gradu, & ordine prælationis.

4.
5. Assertio.

Tertiò hinc etiam certum est, quemlibet ex his prælatis posse hanc iurisdictionem pro suis subditis aliis delegare. Probatur, quia quicunque habet potestatem ordinariam, potest illã delegare, vt dicto tomo 4. latè diximus: neque in præsenti est vlla ratio limitandi hoc generale principium, seu faciendi exceptionem. Imò est hìc quiddam speciale adnotandum: nam inter seculares ordinarij pastores, vt Parochi, v.g. licèt possint, non tenentur suam iurisdictionẽ delegare, sed possunt velle per se audire confessiones suarum ouium, ordinariè loquendo: at verò in religionibus hoc non esset expediens: licèt enim Superior ratione sui muneris, & potestatis debeat esse paratus ad confessiones subditorum audiendas, si ipsi velint ei confiteri, non tamẽ debet ordinariè ad hoc illos cogere, & ideo necesse est, moraliter loquendo, iurisdictionem hanc alicui alteri delegare, cui religiosi liberè confiteantur. Quòd si quis quærat, quanta, & qualis sit hæc necessitas, seu obligatio prælati: Respondetur in primis ex natura rei videri esse grauem, quia retinere in se solo iurisdictionem hanc, esset abusus quidam in illa, contra religionem sacramenti, & contra salutem animarum subditorum, nam ob hanc causam multis periculis exponentur. In quo est magna differentia inter Superiorem regularem, & secularem Parochum, tum propter maiorem dependentiam, quã habet religiosus ad suum Superiorem: tum etiam, quia ab eo regitur in omnibus rebus, & timere potest, ne notitia sacramentalis fori cum alio regimine misceatur. Maximè cùm ab eodem possit suo modo in exteriori foro iudicari, & puniri. Propter quę etiam ex proprio instituto & regula existimo teneri vnũquemque prælatum ad hanc delegationem faciendam, & ita etiam crescet obligatio, quanuis ex hoc capite non excedat obligationem regulæ. Quia verò res hac magnæ considerationis est, vt obligatio esset clarior, speciali lege imposita est à S.D.N. Clemente VIII. in Decreto de Reseruatione casuum pro regularibus, vbi §.2. sic inquit, *Non liceat Superioribus regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint, aut ipsimet subditi spõte, aut proprio motu id ab eis petierint.*

Prælatus regularis obligatur ad delegandam potestatem ad absoluendũ à culpis.

Id suadetur ex natura rei.

Suadetur apertiùs ex Clemen. 8. diplomate.

5.
Pondetãtur verba quædam diplomatis.

In quibus verbis primùm expendo loqui de Superioribus indefinitè, & ita comprehendere omnes tam Conuentuales, quàm maiores. Ex quo fit, necessariò teneri ad delegandam suam iurisdictionem aliis confessoribus; alioqui cogerentur religiosi illis confiteri, & ipsi eos audire. Deinde aduerto, sermonem esse de ordinariis culpis, & confessionibus earum, non de reseruatis, de quibus proinde exceptio adiungitur, quam infrà in cap. 18. tractabimus. Præterea põderanda sunt illa duo verba, *sponte, aut proprio motu*, nam quod fit proprio motu, excludit alterius inductionem, petitionem, aut consilium, quæ non excludit particula *spontè*; & ideo securius quidem est vt hoc non fiat nisi proprio motu ipsius pœnitentis; si tamen fiat spontè, id satis erit, quia verba Pontificis disiunctiua sunt: fiet autem spontè, etiamsi consilium aliquod, vel inductio antecedat: cauendum est autem, ne timor aliquis reuerentialis, aut nimia persuasio, quæ est virtualis quædã præceptio intercedat: nam tunc moraliter non censetur actus fieri spontè, prout Pontifex per illa verba intendit. Denique verbum *non liceat*, præceptiuum est, & sufficiens ad inducendam grauem obligationem, si materia sit grauis, cuiusmodi esse videtur materia huius præcepti, cùm pertineat ad debitum vsum sacramenti adeò necessarij.

6.
Ponderãtur vlteriùs alia verba.

Hinc consequenter iubet idem Pontifex ibidem num. 3. vt Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut quatuor confessarios pro subditorum numero maiori, vel minori, qui generalem habeant facultatem absoluendi à non reseruatis. Quod præceptum consequens est ad Superiorum prohibitionem, vt declaraui, & confirmat assertionem nostram. Addit verò, delegationem hanc esse multis faciendam, ad minimum enim numerat duos, plures autem adiungit, si necessarium fuerit. Dubius autem est sensus horum verborum: nam potest esse duplex. Vnus est, vt illud dico, vel plures confessores indifferenter pro omnibus religiosis talis domus designentur, ita vt liberum sit vnicuique religioso, cui voluerit eorum, confiteri. Alius est, vt signentur quidem plures, qui inter se habeant diuisum onus audiendi confessiones omnium; ita tamen, vt vnicuique definita pars, & certæ personæ designatæ sint: neque possint, qui vni commissi sunt, alteri confiteri. Videri autem potest Pontifex intendere primum sensum, quia intendit prouidere quomodo religiosorum confessiones liberiùs fiant, ita vt propter verecundiam, vel difficultatem se aperiendi, non versentur in periculo committendi sacrilegium: ad hunc autem finem multum conferret si confessores sint plures priori modo. Item, quia aliàs non esset necessarium semper duos designare, sed vnus satis esset, si pro paruo conuentu sufficeret.

Vnus modus delegãdi plures cõfessarios in vno conuentu.

Alter modus.

Diploma videri procedere ex primo.

7.
Verius de secundo.

Nihilominus non opinor fuisse mentem Pontificis obligare Superiores religionum ad designandum plures confessores priori modo, scilicet, pro singulis religiosis. Primò, quia id non satis explicat, si autem voluisset hoc onus imponere, cùm sit nouum, & extraordinarium, ampliùs declarasset illud. Secundò id colligo ex verbis illis, *Pro numero subditorũ maiori, vel minori*, nam ex eis constat rationem postulandi plures, non esse vt singuli religiosi multos habeant confessores; aliàs non pro numero pœnitentium, sed pro vniuscuiusque conditione, vel indigentia essent multiplicandi confessores: ergo ratio solùm fuit, vt onus diuideretur inter plures, si opus esset, quod spectat ad secundum sensum suprà positũ. Vnde etiã censeo non esse mentem Pontificis, vt hi confessores debeant ad minimum, ac necessariò esse duo, etiam in paruo conuentu: nam illa verba, *pro numero subditorum*, reddunt etiam conditionalem sensum, scilicet, si numerus subditorum plures, vel pauciores confessores postulauerit: si ergo vnus

Probatur primò.

Secundò.

Nota illatũ.

vnus confeſſor pro tali numero ſatis ſit, non eſt voluntas Pontificis vt duo neceſſariò conſtituantur. Idque vſu ita receptum eſt, vt videre maximè licet in monaſteriis monialium, quibus non minus neceſſaria eſt prouidentia illius Pontificij decreti; & tamen quando numerus religioſarum magnus non eſt, vnus tantùm vicarius, vel confeſſor ordinarius ab Epiſcopo, vel prælato eis ſolet aſſignari. Idque planè ſupponit Concilium Tridentium ſeſſ. 25. de Regularib. cap. 10. ſolùmque prouidet, vt *præter ordinariũ confeſſorem, alius extraordinarius ab Epiſcopo, & aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confeſſiones audire debeat.*

Tertiò.

Vnde poſſumus retorquere argumentum ſuprà factum, quia non eſt neceſſarium multiplicare hos confeſſores, vbi numerus religioſorum plures non requirit; ergo vbi propter numerum plures multiplicantur, non oportet ſingulos deſignari pro toto conuentu, ſed ſatis eſt vnicuique certam aut definitam partem eius cõmittere.

Quartò.

Quartò ſecluſo ſpeciali iure poteſt vterque illorum modorum eligi, & vnaquæque religio, vel Superior eius poſſet inter illos duos modos prudenter arbitrari, vel priorem eligendo, tanquam humanæ fragilitati magis accommodatum, vel poſteriorem tanquam ad ſeueritatem diſciplinæ religioſæ, & ad perfectius regimen ſpirituale animarum magis aptum: ergo non eſt veriſimile, voluiſſe Pontificem excludere hunc poſteriorem modum, & priorem omninò præcipere, præſertim pro ordinariis confeſſionibus peccatorum non reſeruatorum, nam de reſeruatis infrà dicemus, in cap. 18.

8\.

Quæſtiúcula ſuborta, an cõfeſſor iuxta Clemẽtem deſignandus, dicendus ſit delegatus. Arguitur pro parte neg.

Sed quæret aliquis, cur huiuſmodi confeſſarius delegatus à nobis dicitur, & non potiùs ordinarius, ſicut prælatus ipſe Conuentualis ordinarius eſt, non obſtante iuriſdictione Prouincialis. Eſt enim conſiderandum, quòd licèt prælatus Conuentualis cõparetur Parocho, quia ad vnam tantùm Eccleſiam, ſeu locum iuriſdictionem ſuam ordinariam definitam habet: nihilominus quoad iuriſdictionem habet illam ſuperioris rationis, & quaſi Epiſcopalem, & ideo caſus habet ſibi reſeruatos, & non conſtituitur, vt ordinariè confeſſiones ſubditorum audiat: ergo optimè poteſt habere ſub ſe confeſſorem, qui verè ſit tanquam Parochus in hoc foro, & conſequenter habeat iuriſdictionem ordinariam: ergo, cùm talis confeſſor ex legis neceſſitate conſtituendus ſit pro tali munere, potiùs dicendus eſt habere iuriſdictionem ordinariam, quàm delegatam.

Confirm.

Et confirmatur: nam huiuſmodi confeſſor ſolet à Prouinciali, vel Definitorio eligi, ſicut alii ordinarij officiales, & ex vi ſui muneris requirit hanc iuriſdictionem: ergo eſt ordinaria.

9\.

Reſolutionis pars vna oſtenditur multipliciter.

Primò. Secundò.

Reſpondetur, in primis à poſteriori conſtare, hanc ſolùm eſſe delegationem iuriſdictionis, quia (quod ad rem maximè ſpectat) non poteſt huiuſmodi confeſſor ſuam iuriſdictionem alteri committere; ſi autem haberet illam vt ordinariam, poſſet eam delegare. Antecedens patet ex conſuetudine, & ex mente prælatorum. Item eſt optima ratio, quia prælati dum committũt vices ſuas huiuſmodi confeſſori, eligunt induſtriam perſonæ. Vnde etiam Clemens in dicto decreto dicit, deſignandos eſſe confeſſores, qui ſint docti, prudentes, & charitate præditi. Ergo ſolùm eis committitur vt per ſe poſſint talem iuriſdictionem exercere, iuxta commiſſionem ſibi factam.

Tertiò.

Denique, hæc iuriſdictio pendet ex hominis conceſſione, & ab illius voluntate deſcendit: eſt ergo delegata. Nec refert, quòd ex neceſſitate legis, ſeu regiminis talis confeſſor conſtituendus ſit, nam hoc ipſum ſufficiẽter fit per delegationem.

Ad motiua in cõtrariũ.

Quòd verò talis iuriſdictio committatur à Prouinciali, vel à proximo Superiore, parùm refert, quia ab vtroque fieri poteſt per modum delegationis. Nec inuenio hoc vniuerſali aliquo iure definitum: nã Clemens VIII. in dicto decreto ſolum dixit, *Superiores in ſingulis domibus deputent*, &c. quod reſpectiuè referendũ eſt ad eos Superiores, ad quos prouiſio talium officiorum ſpectat: qui autem illi ſint in vnaquaque religione, ex proprio iure, & modo regiminis intelligendum eſt.

10\.

Pars altera reſolutionis.

Addendum verò vlteriùs eſt, non obſtante illa delegatione, vel ordinaria commiſſione, quã Prælatus ex officio facit, conſtituendo ordinarium confeſſorem, poſſe extraordinariè eãdem iuriſdictionem ſuã aliis delegare, vel ex parte Sacerdotis, dando illi directè iuriſdictionem, vel ex parte ſubditi pœnitentis, dando illi facultatem ad eligendum confeſſorem. Hoc conſtat, quia ordinaria poteſtas pluribus delegari poteſt, quòd maximè locum habet in hac iuriſdictione, quæ non exercetur ſine voluntate, & ſubiectione pœnitẽtis: per hoc autem quod Superior poteſtatem ſuã vni commiſit, non ſe priuauit poteſtate, & libertate delegandi aliis eandem iuriſdictionem.

Obſeruã la circa hanc partem.

Solùm obſeruare debet Prælatus primò ne hoc faciat modo ſibi prohibito per ſuam regulam; nam licèt pro vna vice, ſeu ad aliquem actum facilè hoc concedatur Prælatis; tamen concedere ſubdito abſolutam, & permanentem facultatem eligendi confeſſorem quem voluerit, fortè non poſſunt ſecũdùm regularem diſciplinam. Et ſimiliter quãuis poſſit committere cuicũque Sacerdoti, vt ſemel audiat confeſſiones ſubditorum, tamen conſtituere illum vt ordinarium confeſſorem ſimul cum alio, præſertim reſpectu eorundem pœnitentium, ſæpè etiam non poterit ſecundùm regulam: illa ergo eſt conſulenda, & obſeruanda. Plurimum etiam aduertere debet, ne nimia facilitas in his facultatibus, vel delegationibus vergat in ſpirituale nocumentum ſubditorum; quod facilè accidere poteſt, niſi in perſonarum delectu magna conſideratio habeatur.

CAPVT XVI.

An in aliis etiam præterquam in Prælatis religioſorum, vel eorum delegatis, ſit poteſtas illos abſoluendi.

1\.

Reſolutio affir. quoad abſolutionẽ venialium.

HIc occurrit quæſtio, an liceat religioſis alteri confiteri pręterquam cõfeſſori ſibi deſignato à ſuis prælatis, vel de illorum facultate. Et vt certa ab incertis ſeparemus, non eſt quęſtio de confeſſione venialium, vel in vniuerſum de materia non neceſſaria: quia ad hanc, vt ritè fiat, non eſt neceſſaria ſpecialis iuriſdictio, ſed illa ſufficit, quæ omnibus ſimplicibus ſacerdotibus communis eſt: & ideo ſi à religioſo fiat talis confeſſio ſine licentia prælati, in rigore valida erit, nec erit grauius peccatum, quàm ſit vnius regulæ tranſgreſſio, quæ, ſi non obligat in conſcientia, illa imperfectio per ſe non attinget venialem culpam; & licèt obliget in conſcientia, non credo eſſe illam materiam mortalis culpæ, per ſe loquendo, ac ſecluſo contemptu, vel ſcandalo: quia, cùm ſacramentum de ſe ſit validum, & alioqui non ſimpliciter

citer necessarium, modus ille non est adeò grauis, A vt defectus illius ad peccatum mortale sufficiat. Difficultas ergo est de confessione de materia necessaria. In qua etiam est certum, iure ordinario, & secluso priuilegio, non posse regulares aliis confiteri, nisi confessoribus à suis prælatis designatis: quia reliqui iurisdictionem in illos non habent. De priuilegiis ergo est dubium, quod ex parte pœnitentium, & ex parte confessorum tractari potest.

Quæstio præsentis capitis bipartita pro moralibus.

An per Cruciatam queant religiosi eligere confessorem.

B

2. De pœnitentibus est commune dubium, an religiosus per Bullam Cruciatæ posset eligere confessorem approbatum quem voluerit, inuito, vel non consentiente suo prælato. Quæ res satis est controuersa inter modernos, & multi partem affirmantem sequuntur: quia Bulla illa pro omnibus fidelibus conceditur, & quoad hanc facultatem generaliter etiam loquitur, illam tribuendo omnibus fidelibus: ergo comprehendit etiam religiosos, maximè cùm sit fauor, qui ampliandus est. Et quamuis religiosus ratione status indigeat facultate prælati, vt licitè accipiat Bullam, vel vt C expendat eleemosynam ad illam necessariam, vel vt faciat actionem, sine qua effectus Bullæ comparari non potest; tamen hæc licentia prælati solùm est necessaria, vt rectè, & ordinatè hæc fiant. Si tamen, prætermisso hoc ordine, & sine debita licentia fiant, facta tenent, & sufficiunt ad effectus Bullæ consequendos, si aliud impedimentum non obstet: quia ille modus rectè operandi non est de substantia talis actionis, vel effectus, nec culpa illa videtur ex suo genere esse graue peccatum: quòd si aliquando fuerit, per pœnitentiam deleri poterit, acceptio tamen Bullæ valida manebit, & consequenter vsus eius poterit postea esse fructuosus. Igitur siue religiosus Bullam ac- D ceperit de licentia prælati, siue non, poterit postea per illam eligere confessorem independenter à voluntate prælati: quia non potest inferior prælatus prohibere facultatem à Superiore datam, vel vsum eius: Pontifex autem, qui est supremus prælatus, dat facultatem eligendi confessorem: ergo non potest prælatus religionis illam prohibere. Et confirmatur: nam multi religiosi docti, & timorati hanc sententiam sine scrupulo sequuntur in praxi, etiam videntibus suis prælatis, & tacentibus.

Arguitur pro affirm. parte.

3. Respondeo nihilominus, contrariam sententiam esse veram, securam, & religioni maximè consentaneam, quam plures, & graues Theologi nostri temporis tenent; quibus addi possunt Garzia, de Benef. 2. p cap. 5. à n. 6. Ledes. 2. p. 4. q. 29. art. 2. Corduba in annot. super regul. D. Francisc. E cap. 7. quæst. 8. puncto. 2. Parasel. de priuil. Minimorum cap. 10. Sebastianus à Costa d'Andrade in exposit. Cruciatæ, quæst. 107. Potest autem dupliciter fundari: primò, quia licèt in principio cum ea generalitate concessa sit, postea Pontifices reuocarunt illam concessionem, quantum ad religiosos, eisque tanquam religionis priuilegium concesserunt, ne quis posset ea facultate Bullę vti. ita concessit Minoribus Leo X. vt refertur in Supplem. concess. 144. & 168. & Pius V. Prædicatoribus, vt refert Paraselus in Compendio priuilegiorum Minimorum, & Emmanuel Rodriquez post expositionem Bullę Cruciatæ; & Alexander

Verior resolutio neg.

Garzia. Ledesm. Cordub. Parasel. Sebast. à Costa.

Parasel. Emm.

VI. idem concessit Cistercensibus, vt refertur in eorum Compendio, verbo *Cruciata*, & Gregorius XIII. Societati Iesu in Bulla de vsu facultatum. Ad hæc verò & similia indulta responderi potest, hos Pontifices potuisse reuocare priores Bullas, vel restringere quas ipsi concedebant; non tamen potuisse modum ponere posterioribus Pontificibus, & ideo per posteriores Bullas Cruciatæ reuocari concessiones illas, & denuò facultatem illam generaliter concedi.

Eneruatur hoc fund.

4. Sed contra hoc est, quia in vltima clausula eiusdem Bullæ, etiam expeditæ à posterioribus Pontificibus, additur limitatio, *Exceptis tamen quæ concessa sunt Ordinum mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres*. Quæ exceptio generalis est, & ideo cadit non tantùm in indulgentias, vt quidam sine ratione volunt, sed absolutè in omnes gratias, & facultates in Bulla concessas, nam clausula in fine posita, & verbis generalibus concepta, cadit in omnia præcedentia, vt Iuristæ communiter docent, & est per se euidens, quia si clausula sit distributiua, non debet restringi; si verò est indefinita, æquiualet vniuersali, neque est vlla ratio determinandi verba ad vnam partem potius quàm ad aliam, iuxta ea, quæ tradit Abbas in cap. *secundò requiris*. de appellat. num. 10 & 11. cum Bartolo in l. *talis Scriptura*. ff. de leg. 1. ergo ex vi illius clausulæ non reuocatur illud priuilegium religioni, & Superioribus concessum. Hoc verò fundamentum, licèt sit probabile pro illis religiosis, quibus illa concessio facta est, non verò satisfacit pro omnibus absolutè. Item, licèt habeat locum in dicta reuocatione Bullæ Cruciatæ facta cum illa limitatione, non tamen in aliis Bullis, quæ generaliùs loquuntur.

Sustinetur probabiliter.

Abbas. Bartol.

Non est tamen generale;

5. Secundò ergo, & meliùs, vt opinor, fundatur hæc sententia in hoc, quòd talis facultas nūquam fuit per Bullam Cruciatæ religiosis cōcessa. Quod primò probo: nam ferè omnes citati Pontifices in citatis rescriptis, verbis vtuntur non tam concessiuis, quàm declaratiuis: ergo non reuocant facultatem per Bullam concessam. Antecedens patet ex Bulla Pij V. vbi referens factum, ait, *Nonnulli his facultatibus vti præsumunt, & illarum prætextu eligunt confessorem.* vbi verbum, *præsumunt*, & vox, *prætextu*, indicant id non legitimè fieri: & postea concludit, illa priuilegia quoad hoc non habere locum in prædictis fratribus, *Apostolica* (inquit) *auctoritate tenore præsentium perpetuò declaramus*. Clariùs verò Gregorius XIII. in decreto Societatis *declarat, nō esse, nec fore vnquam mentis suæ; aut Sedis Apostolicæ, vt personæ Societatis*, &c. & Alex III. in fauorem Cistercensium similiter declarauit, *nō esse mentis suæ*, &c. Paulus V. etiā cōfirmauit denuo omnia priuilegia Societatis quæ antea erant reuocata vt pristinū haberent vigorē in Bulla anni 1606. quæ incipit, *Quantum Religio*. Ex his ergo, & similibus colligimus illam non fuisse restrictionem, sed iuridicam Bullę declarationem, ac proinde & esse perpetuam, nunquámque reuocari, & esse vniuersalem: nam licèt ad peculiarem religionem dirigatur, quia ad illius petitionem facta est, omnes comprehendit, in quibus eadem ratio iuridicæ declarationis versatur. Simile argumentum sumo ex quadam declaratione Cardinalium, facta ad petitionem Patriarchæ Valentini, qua declararunt, moniales Episcopo subditas non posse vigore facultatis in Bulla concessæ alios confessarios, præter eos, qui ad audiendas ipsarum monialium confessiones ab eodem ordinario approbati fuerint, eligere. Quæ declaratio

2. acsolidius fundamentum.

Probatur primò ex pontificib.

Confirm.

declaratio non potuit fundari in speciali aliquo priuilegio illis monasteriis, vel Episcopis eorum prælatis concesso: quia nec de illo constat, neque illa interrogatio, seu petitio declarationis fuisset necessaria, si tale priuilegium existeret: fundatur ergo in ratione iuridica, quæ aliis regularibus communis est.

Accedit tandē Bulla Clementis VIII. anno 1599. 23. Nouembris edita, in qua prædictus Pontifex perpetuò declarat concessionem Cruciatæ, & aliorum priuilegiorum, seu indultorum particularium, quæ ab Apostolica Sede concedi solent quantum ad articulum eligendi confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis cum religiosis, & monialibus quorumcunque ordinum, locum minimè habere, nec censeri; sed suæ intentionis existere quòd prædicti religiosi & moniales quantū ad Sacramentum Pœnitentiæ, seu Confessionis administrationē, dispositioni suorū prælatorum subiecti sint. In qua quidē constitutione declarat Summus Pontifex nec suę intentionis, nec Sedis Apostolicæ fuisse, vel esse, quòd religiosi vel moniales cuiuscunque Ordinis vti possint priuilegiis Cruciatæ quoad effectum eligendi confessorem, vel absoluendi à reseruatis. Ex dictis verò iā sic efformo argumentum: Non solùm alij SS. Pontifices, sed Clemens VIII. declarat concessionem Cruciatæ & priuilegia illius quoad eligendum confessorem, vel absoluendum à reseruatis, non habuisse nec habere locum in religiosis vel monialibus vsque ad eius tempora: Ergo neque modò habebit. Valet consequentia, quia tenor Bullarum subsequentium est omnino idē, & immutatus, præsertim quoad extensionem seu cōprehensionem personarum quæ priuilegiis Bullæ vti possunt, & solùm certo numero annorum, v. g sexto quoque anno nouam à Sede Apostolica accipit confirmationem, vel renouationem, eodem, inquam, manente tenore Bullæ; ergo si antea concessio Cruciatæ non comprehendebat personas religiosas, vt prædicti Pontifices declarant, nec modò comprehendet, nam noua extensio ad illas non censetur fieri, nisi id explicetur noua aliqua clausula, seu verborum declaratione, vt per se patet.

6. Probatur 2. ratione: Ratio autem esse videtur, quia sub clausula generali non comprehenduntur particularia; quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus, vt ex regula, in *generali.* de Regulis iuris, in 6. c. 2. de pœnit. & remiss. in 6. In præsenti autem facultas hæc habet in religiosis specialem quandam rationem, & (vt ita dicam) deformitatem: ergo non est verisimile comprehendi religiosos sub verbis tantùm generalibus, quantum ad illam facultatem, etiamsi quoad alios fauores Bullæ comprehendantur. Minor patet, quia talis facultas verget in magnum detrimentum religionum, vt Pius V. in prædicto indulto fatetur: potest enim illa esse occasio dissolutionis & relaxationis disciplinæ religiosæ, vt Gregorius XIII. significat: non est autem verisimile voluisse Pontifices sub generalibus verbis tantam licentiam religiosis concedere. Declaratur aliter. Quod declarati potest ex alio principio, quòd Pontifex concedendo priuilegiū generale, non præsumitur cōprehendere particulares casus, qui induдunt præiudicium tertij, vel sunt contra speciale eius alterius, in præsenti autem interuenit præiudicium religionis, & peculiare ius prælatorum eius, quod sine dubio habet aliquid magis speciale, quàm ius Parochorū, vel Episcoporum circa subditos seculares, quatenus prælati regulares habent specialem obligationem procurandi non tantùm salutem, sed etiā pefectionem suorum subditorum, & conseruationem suæ religionis, quoad disciplinam religiosam; ergo.

7. Accedit optimum. Accedit tandē quod in nonnullis Iubileis, in quibus Pontifices volunt hanc gratiam facere religiosis, id verbis propriis, & specificis declarāt: ergo signum est, cùm generatim tantùm loquuntur, non esse mentem eorum comprehendere religiosos. Iudicium ex quibusdam Iubileis. Vbi animaduersione dignum censeo nō inueniri (quoad ego viderim, aut legerim,) has specificas concessiones, nisi in aliquibus facultatibus, quæ pro vna vice tantùm & rarò, & ex grauissimis causis propter aliquod solenne Iubileum conceduntur, quod non solùm sine præiudicio religionum, sed etiam cum fructu potest interdum fieri ad subueniēdum omni generi personarum, & vni, vel alteri, qui fortasse ob nimiam verecundiam, aut prauam consuetudinem oneratam habent conscientiam. At verò in cōcessionibus perpetuis, vel quæ ad longum tempus, & quæ ad ordinariū vsum confessionis cōceduntur, nunquam fit illa specifica concessio, quia per licentiam generalem, & talem ordinarium vsum planè euerteretur disciplina religiosa: multi enim timorem ac pudorem religiosum amitterent, ex quo etiam non parua infamia religionibus crearetur: signum ergo est Pontifices per generalia verba non intendere has specificas cōcessiones. In quo etiam expendo circunspectionē Concilij Trid. sess. 25. cap. 10. vbi cùm expediens iudicauerit bis, aut ter in anno dari monialibus extraordinarios confessores; nihilominus illos voluit esse designatos ab Episcopis, vel Superioribus: quia cùm illa esset lex perpetua, incōueniens maximum reputauit liberam facultatem facere monialibus, vt vel semel in anno possent suo arbitrio eligere confessorē; quî ergo credibile est Pontificem eis concedere absolutam licentiam id semper faciendi quotiescūque voluerint, per hæc priuilegia, quæ vel perpetua sunt, vel per continuam successionē semper durant. Alterum iudicium ex Trident. Quòd si monialibus hoc Pontifex non concedit per generalia verba, certè nec viris regularibus, in quibus non minor ratio specialitatis militat.

Quapropter quod de Bulla Cruciatæ dicimus, verum esse censemus de omnibus Bullis, vt Trinitatis, aut aliarum confraternitatum, & similibus indultis, per quæ conceditur hæc facultas permanens, & generalis per similia verba, propter easdem rationes. 8. Dicta hactenus de Bulla Cruciatæ extenduntur ad alias. Estque de hoc egregia declaratio, & concessio facta Ordini Cistercienſium vt habetur in eius Compēdio, verb. *Confessionale.* §. 4. vbi ita concluditur, *Si quis ergo monachus, vel monialis quodcunque confessionale impetraret, aut eo absque Superioris facultate vti præsumpserit, eo ipso impetratis caret, ac pœnis constitutionum, & definitionum inhabilitatis suspensionis subiiciuntur, prout concessit Clemens VII.* in Iubileis autem, vt dixi, quæ pro vno tantùm actu conceduntur, faciliùs potest admitti illa extensio, sed in eis necessarium iudico, vt aliquibus specialibus verbis sufficienter ostendatur illam fuisse intentionem concedentis.

9. Ad argum. in num. 2. Ad fundamentum ergo contrariæ opinionis, concessis omnibus, quæ in ea præmittuntur, negamus Pontificem, talem licentiam religiosis concedere, ideóque siue accipiant Bullam de licentia prælati, siue absque illa, non possunt vti illa facultate Bullæ; non quia prælatus tollat illam, sed quia Pontifex nō dedit. Instantia. Dices, ergo quamuis prælatus det facultatem non solùm accipiendi Bullam, sed etiam vtendi omnibus facultatibus eius, non poterit religiosus vti hac facultate, quia non est sibi facta per Pontificem. Diluitur primò. Respondeo primum, si prælati verba sint tantùm generalia, idem censeo, propter ea, quæ dixi de specialitate huius facultatis, quæ multò maior mihi esse videtur in persona religiosa, quàm sit in persona seculari facultas ab Episcopo data confitendi alteri de sibi reseruatis: at verò ius declarat sub facultate Episcopi ad absolutionem de omnibus peccatis non cōprehendi reseruata: ergo similiter in præsenti sub generali

generali licentia fruendi gratiis Bullæ, non comprehenditur hæc facultas, quæ vix potest prudenter cõcedi. Deinde, si in particulari hoc etiam concedat prælatus, poterit religiosus illa facultate vti vel quia ipse prælatus potest per se illam cõcedere, vel certè, quia tunc cessat præiudicium tertij, & ideo possunt verba Pontificis ad illam personam extendi, quia se gerit tanquam liber, & sui iuris. Atque hoc modo excusari possunt religiosi, qui in praxi sequuntur alteram sententiam: quia prælati eorum tacitè consentiunt, dum sciunt, & non resistunt: quod si ita est, ipsi prælati videant cur, & quomodo id faciant. Ego verò existimo ens magis fundari in ignorantia, putantes contrariam sententiam esse practicè probabilem: quod ego mihi non existimo.

Secundò.

10\. Solet autem peculiariter dubitari, an idem dicendum sit de nouitiis, quòd nimirum non possunt vti Bulla quoad hanc facultatem sine licentia prælatorum. Videntur enim rationes factæ in eis procedere, non quoad hoc iudicandi sunt ac si essent veri religiosi, nam pro tunc sunt sub iurisdictione religionis quoad hoc forum, vt in simili dixit Cord. lib. 1. Quæstionarij. q. 30. ex quo loco possunt multa desumi ad hanc partem confirmandam. Nihilominus probabilius censeo, posse nouitios gaudere hoc priuilegio Bullæ, siue eam acceperint antequam religionem ingrediantur, siue postea illam sumpserint de licentia prælatorum, vel absque illa. Ratio est, quia si attendantur generalia verba Bullæ, omnes comprehendunt: specialis autem illa ratio, ob quam credimus non comprehendere religiosos quoad hanc facultatem, non ita habet locum in nouitiis: tum quia verè non sunt religiosi, & simpliciter liberi sunt, vt de se, & de actibus suis possint disponere, cap. *religioso*. de sent. excom. cap. *non solùm*, de Regularib. in 6. cùm similibus. tum etiam, quia ex eo quòd nouitij habent hanc facultatem, non sequitur morale detrimentum religionis: ergo nullum habemus sufficiens fundamentum, vt eis hanc gratiam denegemus. Quin potiùs etiam post declarationes Pontificum, quòd religiosi non possint vti tali facultate sine licentia suorum prælatorum, probabilius est nouitios posse nihilominus vti prædicta facultate Bullæ: quia quoad hunc rigorem non comprehenduntur sub religiosorum nomine, iuxta generalem regulam Doctorum in dict. cap. *religioso*. & Summistarum verb. *religio*, & aliorum quos congerit Tiraquel. de vtroque retractu p. 1. §. 1. gloss. 8. n. 28. & sequentibus, quæ hîc maximè locum habet, cùm non militet in præsenti eadem ratio in nouitio, quæ in vero religioso quoad subiectionem, & dependentiam à suis prælatis. Et hanc sententiam tenent frequentiùs moderni Doctores, & alij quos referemus in puncto sequenti.

Videri quoque nouitios non posse vti Cruciata.

Corduba.

Oppositum probabilius etiam post allatas Pontificum declarationes. Ratio.

Tiraqual.

An per priuilegium vnius religionis possit absolui pœnitens alterius religionis.

11\. Aliud membrum suprà propositum in fine num. 1. erat, an ex parte confessorum sit in aliquibus iurisdictio, seu potestas per priuilegium aliquod concessa, ratione cuius possint religiosi eis confiteri sine suorum Superiorum facultate. In quo solùm est dubium de iurisdictione delegata à Papa, seu per priuilegium Sedis Apostolicæ: inferior enim sufficere non potest eo quòd religiosi sint exempti (de his enim loquimur) à iurisdictione omnium aliorum prælatorum extra suam religionem, non minùs in foro pœnitentiæ, quàm in exteriori: igitur neque ab ipsis prælatis externis absolui possunt: multò ergo minùs à delegatis eorum. De habentibus autem iurisdictionem delegatam per Pontificia indulta, est nonnulla ratio dubitandi: quia religiosi non sunt exempti à iurisdictione Pontificis; sed Pontifex concedit mihi, v. g. iurisdictionem, vt possim audire confessiones sibi subditorum: ergo possum audire confessiones quorumcunque religiosorum; ergo & ipsi poterunt mihi confiteri sine facultate suorum prælatorum, vel etiam contra prohibitionem illorum, quia non videntur posse id prohibere: sicut non potest Parochus prohibere subdito suo, ne religioso priuilegiato, & approbato confiteatur.

De priuilegio tantùm Papali dubium esse potest.

Ratio dubij.

Nihilominus dicendum est, vnumquemque religiosum debere in hoc seruare suum institutũ, quod maximè in hac parte semper erit munitum Sedis Apostolicæ approbatione, & confirmatione. Si ergo prælati alicuius religionis iuxta suam regulam non prohibent subditos suos confiteri cuicunque habenti aliàs iurisdictionem sufficientem in illo foro, poterunt tales religiosi absolui non tantùm à suis prælatis, sed etiam à quibuscunque religiosis priuilegiatis ad tale munus. Quia confessores ipsi de se potestatem habent ad quascunque confessiones audiendas, si aliàs ex parte pœnitentiũ non sit impedimentum; sed in eiusmodi religiosis non est impedimentum, quia seclusa prohibitione sui instituti, aut prælatorum, nullum est: ergo. Solùm in hoc potest aduerti, contingere posse, vt in aliqua religione sint aliqui casus peculiariter reseruati, quamuis aliàs non sint prohibiti confiteri dicto modo, & tunc licèt cõfessio de aliis peccatis fieri possit dictis confessoribus, quoad reseruata verò seruanda erit regula statim tradenda de cæteris religiosis, quibus specialiter prohibitum est confiteri alicui sine licentia sui prælati. Quia prælati talis religionis tunc non dant facultatem supra peccata sibi reseruata: tum quia nec iurisdictionem, seu facultatem tribuunt, vt supponimus, sed tantùm non prohibent: tum etiam, quia licèt darent facultatem confitendi cui vellent, non intelligerentur comprehendere casus reseruatos sub illa generali concessione, iuxta cap. 2. de pœnit. & remiss. in 6. Neque etiam potestas, quam confessores aliunde habent, extenditur ad hos casus reseruatos, propter ea, quę statim dicemus. Existimo autem paucas esse, vel nullas religiones, in quibus tantam habeant religiosi libertatem, sed in omnibus obseruatur, vt religiosi nemini possint confiteri, nisi vel proprio prælato, vel de licentia eius, seu confessori ab ipso designato. 12.

1. Assertio.

Eius moderatio.

Sic ergo dicendum est, huiusmodi religiosos non posse confiteri aliis religiosis, vel sacerdotibus, etiam his, qui aliàs habent iurisdictionem delegatam à Papa, vt confessiones generaliter audiant. ita sentiunt Doctores omnes, quos statim referam. Aliqui conantur hoc fundare in sola potestate ordinaria prælatorum religionis: nam qui potest ligare, potest absoluere, cap. *si inferior*. 21. d. & cap. *si Petrus*. 24. quæst. 1. quod principium maximè verum habet in habente ordinariam potestatem; sed prælatis religionum data est potestas absoluendi suos religiosos: ergo possunt etiam eos ita ligare, vt ab aliis absolui non possint. Et confirmatur; nam ob hanc rationem possunt casus sibi reseruare. Confirmatur secundò: nam prælatis religionum commissa est propria cura spiritualis suorum religiosorum, & ideo illis data est plena iurisdictio ordinaria in hoc foro; ergo eo ipso est eis concessum vt sine eorum facultate non possint aliis confiteri. 13.

2. Assertio consequens ad prioris moderationem.

Quorũdam fundamentum.

1. Confirm.

2. Confirm.

Hæ verò rationes, & similes, licèt probent respectu inferiorum prælatorum, aut confessorum habentium ab eis delegatam iurisdictionem, non tamen respectu confessorum habentium iurisdictionem à Papa. Nam illud principium; Qui potest absolue- 14.

Reiicitur dictum fundamentum.

re,

re, potest & ligare (præter alias fallentias, vel interpretationes, quas recepit) ad sũmũ procedit respectu inferioris, vel æqualis iudicis, nõ verò respectu superioris: nã inferior non potest ita ligare subditum, quin a superiore prælato possit absolui. Eadẽ autẽ ratio est de Superiore ac de delegato eius, quia cẽsetur esse vna iurisdictio. Quãuis ergo prælatus religionis possit ligare subditum, ne ab alio possit absolui, non tamen potest in ea ligatione comprehendere Pontificem, vel habentem potestatẽ ab illo: hìc autem agimus de confessoribus habentibus à Pontifice potestatem. Vnde ad primã cõfirmationem eodem modo responderi potest, licèt prælatus religionis possit reseruare casus respectu inferiorum, vel æqualiũ, non tamen respectu Papæ. Et patet, quia etiam Episcopi possunt reseruare casus, & tamẽ religiosi aliqui per indulta Pontificia possunt ab illis absoluere: ergo eâdem ratione poterũt absoluere à peccatis reseruatis à religionum prelatis. Vnde etiam nõ videtur vrgere 2 cõfirmatio, quia, quanuis oues alicui vt proprio pastori committantur, semper manet integrum ius supremi pastoris, vt per se, vel per alium possit in eas influere.

Reiicitur 1. confirmatio.

Reiicitur secunda.

15. Oportet ergo ostendere, nõ esse volũtatem ipsiusmet Pontificis delegare cuiquam suam iurisdictionem respectu aliorum regularium, repugnãtibus, vel non consentientibus prælatis illorum: hic enim est punctus difficultatis. nam reuera, si Papa voluisset aliter illam iurisdictionem cõcedere, potuisset, & factum teneret, vt probant tam ratio dubitãdi in principio posita, quàm obiectiones factę contra superius fundamentum. Illud autẽ assumptum probatur ex priuilegio Innocentij IV. cõcesso Ordini Prædicatorũ, scilicet, vt fratres habẽtes facultatẽ, vt confessiones generaliter audiant, non possint taliũ religiosorum confessiones audire, nisi pœnitentes à suis prælatis licentiam habeant. Quo priuilegio gaudent per viam communicationis alię religiones, quæ illam habent. Refertur autem illud priuilegiũ in Supplement. Minor. & in lib. Monum. Ordin. & in Compendio Societatis, verbo *confessarius*. §. 3. Idem refertur concessum Minoribus, & Carmelitis, vt refert Emmanuel Rodr. tom. 1. quæst. 62. art. 4. quãuis solùm videatur intelligere prohibitionẽ illã quoad alios prælatos, vel confessores ab eis approbatos, & iurisdictionem habentes: tamen propter hoc solùm nõ erat necessaria specialis prohibitio: quia illud ex vi exẽptionis, & iurisdictionis horum prælatorũ prohibitũ erat, vt probat primum fũdamentum adductum in num. 13. ergo vniuersaliùs intelligẽda est illa prohibitio de quibuscunque confessoribus. Item concessum esse ab Innocentio VIII. & Iulio II. Ordini Eremitarum S. Augustini, refertur in Compendio Mendicantiũ verb. *Confessio*, & *Confessor*. §. 6. & 7. & Clemens VII. ac Gregorius XI. idem concesserunt Ordini Cistertiensium, vt habetur in eius Compendio verb. *Confessor* §. 3. vbi etiam dicitur, ab antiquo fuisse illi Ordini indultum, vt vnusquisque Monachus cõfiteri debeat suo prælato, vel aliis de eius licentia, aut designato confessori Conuentuali. Quæ concessio intelligi debet exclusiuè, scilicet vt alteri confiteri non possit, quantuncunque ipse confessor aliunde habeat iurisdictionem ad cõfessiones audiendas. Idem enim Pontifex, qui talem iurisdictionem concessit, potest alia via limitationem hanc adhibere, scilicet, vt respectu regularium nemo vti possit tali iurisdictione, nisi pœnitens à suo prælato facultatem habeat. Denique limitationem illam expresse posuit Benedictus XI. in Extrauag. *Inter cunctas*. de Priuilegiis, dicens,

1. Efficaciorque probatio prædictæ 2. assertionis.

Placitũ Emmanuelis displicet.

A *Non religiosis, qui secũdùm statuta suorũ Ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur.* Atque ita est etiam consuetudine receptũ in omnibus religionibus bene ordinatis. Quæ consuetudo sufficiẽs esse solet ad suo modo dandam, vel tollendam iurisdictionem in hoc foro. Vnde nec moniales etiam cõfiteri possunt quibuscunque regularibus confessoribus, nisi de licẽtia suorum prælatorum. Et ideo Cõgregatio Cardinaliũ circa cap. 10. de Regularibus sess. 25. Concilij Tridentini declarauit, etiam extraordinarios confessores, qui aliquoties in anno dandi sunt monialibus, à prælatis illarum esse approbandos, ita vt si monasteria sint subiecta regularibus, Episcopi approbatio non sufficiat, nisi in aliquo extraordinario casu, quem infrà in speciali capite de monialibus fortasse attingemus.

Posita assertio valet etiam in monialibus.

16. Tandem ex his omnibus probabiliter cõiectare possumus, à principio non fuisse mentẽ Pontificum concedentium religiosis iurisdictionem ad confessiones audiendas, illis concedere facultatem audiendi cõfessiones regularium inuitis eorũ prelatis: nam quæ à Deo, & eius Vicario sunt, ordinata sunt: cùm ergo prælatus religionis ab ipso Põtifice habeat ius prohibendi subdito, ne extraneis confiteatur, inordinatum esset vt alij nihilominus haberẽt iurisdictionem ab eodem Pontifice ad tales confessiones audiẽdas. Dices, eadem ratione dicetur esse inordinatum quòd habeãt iurisdictionẽ audiendi confessiones secularium inuitis Parochis vel Episcopis. Respondeo, non esse similem rationem, quia non est tãta dependentia volũtatis hominis secularis à suo Episcopo, vel Parocho, quãta esse debet volũtatis religiosi à suo Prælato: nec etiam est tã necessaria subordinatio inferioris ad superiorem, nec tam intima cognitio, quam superior debet habere de inferiore: & ideo in statu religioso multũ inuertitur debitus ordo per huiusmodi libertatem subditorum; quod non ita fit in statu seculari. Propter hoc ergo satis verisimile est, Pontifices nunquam intendisse dare hanc iurisdictionem cum detrimento religiosi ordinis ac disciplinæ: & ad hoc confirmandum iuuant quæ suprà in simili puncto diximus, & per hæc satis responsum est rationi dubitandi in contrarium.

2. Probatio.

Instãtia excluditur.

CAPVT XVII.

An saltem pro religiosis peregrinis, ac nouitiis absoluendis detur in aliis dicta potestas.

Peculiare autẽ hìc dubium circa hoc occurrit de religiosis peregrinãtibus, cui possint, aut debeant confiteri de non reseruatis; (nam de reseruatis in c. 19. num. 2. dicemus.) In quo iuxta regulas iuris communis dicendum est, debere confiteri ei, qui in loco, in quo inueniuntur, iurisdictionem habet ordinariã, vel delegatam, vt ex propria materia de Pœnitentia constat. Quia verò religiosi etiã in hoc regi solẽt speciali iure, illud vnusquisque seruare debet, quod ad se pertinet, & generalis regula erit, vt vnusquisque sequatur directionẽ sui prelati, vel suę regulę, iuxta dicta in proximo capite. Certum est enim, religioso peregrinanti nec debere, nec posse denegari facultatem, vt alicui confiteri possit, quia hæc necessaria est, considerata hominis fragilitate, & seclusa præcisa necessitate, ad maiorem perfectionem etiam confert.

1. Responsio generalis.

Deinde, distinguere possumus acluti tres casus. Primus est, quando religiosus peregrinus secũ defert sociũ eiusdẽ religionis, sacerdotẽ, & sufficien-

 tem

Deciditur vnus casus circa peregrinos.

tem ad confessiones audiēdas:& tunc cōmunis obseruātia esse solet,vt religiosus peregrinans debeat socio cōfiteri,& nō alteri,quia hęc solet esse volūtas Prelatorū,quę licèt aliquādo nō sit expressa,sufficit tacita, & inclusa in ipsa licētia sic peregrinādi,quā recta ratio & cōmunis cōsuetudo satis indicant. Secūdus casus est,vt religiosus peregrinus sit hospes in alia domo,vel monasterio eiusdē religionis:& tūc regula est, vt cōfiteri debeat vel prælato ipsius domus,vel alteri de licētia eius,vel cōfessori cōuētuali,qui est quasi Ordinarius illius loci;nō tamē poterunt cōfiteri aliis religiosis eiusdē domus, si ad audiēdas cōfessiones suorū religiosorū à prelatis expositi nō sint. Ratio est,quia illi non habēt iurisdictionē ad audiēdas cōfessiones religiosorū: ergo nec circa hospitē habēt. Prelatus verò,vel Ordinarius habēt iurisdictionē,cui iure hospitij subdi potest peregrinus pro eo tēpore,quo ibi moratur.

Deciditur alter casus.

3. Dices,rationem hāc procedere cōsiderando iurisdictionē vt manātē à prælato illius domus, vel per se illi cōuenientē:secus verò intelligi posse de iurisdictione manāte à prelato ipsiusmet peregrini, qui dedit illi facultatē eligendi cōfessorem, vt de clerico seculari statim dicemus. Ergo per illā poterit eligere quēcunque religiosū illius domus. Respōdēt aliqui,nō posse,quia alij religiosi illius domus nō sūt approbati à prælato religionis ad audiēdas cōfessiones religiosorū:religiosi autē quāuis possint eligere sacerdotē nō approbatū ab Episcopo, iuxta Cōciliū Tridētinū,nō tamē posśūt eligere iuxta antiquū ius,(quod Tridētinū in hac parte nō mutauit;)nisi sacerdotē approbatū à suis prelatis. Sed hoc nō satisfacit:nā vel approbationē intelligunt collationē iurisdictionis,& sic est verū quod assumitur,tamē in eo,quod subsumitur, petitur principiū:nā hoc est quod cōtendimus,scilicet,quemlibet religiosū electū à pœnitente,eo ipso esse approbatū ab ipsius prælato,per facultatē, quam illi fecit eligendi cōfessorem;sicut de seculari clerico statim dicemus. Si autē per approbationē intelligatur iudiciū præuiū ; seu declaratio authentica de sufficientia ad audiendas confessiones,qualem nūc requirit Conciliū Tridentinū ab Episcopo datum ad audiendas cōfessiones secularium;sic falsum est assumptum, quia nec antiquo iure fundatū est,nec consuetudine cōstat,vt ex sequēti casu euidētiùs cōstabit. Itē illo modo nō satis fit difficultati;nam posśūt esse in illa domo multi, qui sępiùs fuerūt confessores fratrū,& tūc nō sint, qui,quātū ad approbationem,quæ excogitari potest,seclusa iurisdictione,meritò censeri debēt approbati,& tamen non licet hospiti eis cōfiteri. Dico ergo,rationē huius esse, quia in eo casu nō potest manare iurisdictio à prælato pœnitētis. Nam facultas,quæ illi datur ad eligendum cōfessorem, solùm est pro casibus necessitatis,quādo deest ordinarius cōfessor eiusdē religionis;tunc autē iure hospitij ille habet sufficiētem ordinariū cōfessorē eiusdem religionis,etiam applicando cum proportione ius cōmune:ergo tūc cessat facultas eligendi confessorem, & consequenter deest omnis iurisdictio,quæ manare potest à prælato pœnitentis. Vnde si prelatus cōcessisset expressā facultatē eligendi quēcunque sacerdotem, etiā in monasteriis eiusdē religionis,tūc sine dubio posset cuicunque confiteri,nisi statuta religionis ita repugnarent,vt illam facultatem irritam redderent. Regulariter autē Superiores talem facultatē nō concedūt,vel quia per regulam prohibentur,vel certè quia per se est irrationabilis,& contra debitū ordinem sine vlla necessitate. Quapropter eo ipso quòd talis fa-

Euasio. Quorūdam præclusio. Refutatur primò. Refutatur secundò. Vera præclusio.

A cultas nō est expressa,censetur nō concessa,nec cōprehensa sub generali facultate, quæ & necessitatem respicit,& debitum ordinem religiosum.

4. Quid quando concurrunt ambo præcedentes casus.

Addendū verò occurrit circa hunc,& præcedētem casū,si ambo simul cōcurrāt,liberum esse religioso alterutro ex illis modis confiteri : id est,si religiosus habēs sociū sacerdotē in aliquo monasterio suę religionis hospes sit,posse vel socio suo, vel Ordinario ipsius monasterij cōfiteri. Ita enim, quātū intelligere possū,habet cōsuetudo. Et ratio esse potest,quia in vtroq; illorū est sufficiēs titulus iurisdictionis, & per se nō repugnat habere duos cōfessores idoneos;neq;ibi interuenit volūtas pro- B prij prælati,quæ vnū illorū acceptet, & alterū excludat,nulla enim est ratio sufficiēs ad pręsumēdā illā,cùm vterque illorū modorū sit per se satis ordinatus,& cōsentaneus religioni. Secus verò esset, si vel Superior aliud ordinasset, aut declarasset, quod sine dubio facere potest,vel per specialē regulā, aut cōsuetudinē religionū aliquid etiā definitū esset, nam illud semper obseruare necesse est.

5. Deciditur 3. casus.

Tertius casus est,quādo religiosus diuertit ad loca extra monasteria suæ religionis : & tūc,seclusis particularib. volūtatibus,seu institutionibus prælatorū,quę nō cadūt sub sciētiā,nisi quoad hoc solū, quòd seruādæ sunt quādo nō fuerint planè iniustæ:his,inquā,seclusis, generalis regula est,tunc C posse cōfiteri cuicūque sacerdori seculari,vel regulari:quia nō debet priuari subsidio cōfessionis. Atq; ita docēt omnes;dubitāt tamē,an ad hoc sit necessaria expressa licētia prelati, vel sufficiat tacitè inclusa in licētia peregrinandi. Respondetur tamen, quācūq; sufficere,vt aliàs in materia de Pœnit. generaliter diximus de huiusmodi peregrinis:nō enim debēt esse peioris cōditionis religiosi peregrinātes quoad hāc facultatē. Præterea,quia talis facultas secūdùm rectā rationē debita est,& quasi necessitate morali annexa peregrinationi:ergo concesso antecedēte, virtute est cōcessum consequēs. Deinde,cōmunis cōsuetudo satis in hoc interpretatur volūtatē prelatorū. D Eò vel maximè quòd vix potest fieri quin in regulis,vel cōstitutionib. vniuscuiusq; religionis hoc satis declaratū sit. Imò etiā sūt aliqua priuilegia Pōtificia,cōcedētia religiosis, *Vt dū itinerauerint,vel fuerint extra conuentus suos dūtaxat,valeāt confiteri quibuscūque sacerdotibus regularibus, vel secularibus*,ita cōcessit Sixtus IV. Minoribus,vt refertur in lib. Monumenta Ordinum,& Innocentius VIII. Cisterciēsibus,vt in eorū Compendio refertur. In quo indulto notari posśūt illa verba, *Vel fuerint extra conuentus suos*. nam si intelligatur absolutè de omnibus cōuentibus sui Ordinis, confirmant optimè quæ diximus in superiori puncto n.2. éstque expositio satis pia, & probabilis;sed non cogens,quia possunt illa verba exponi E respectiuè de conuentibus suis,id est, propriis, in quibus habitant,vnusquisque scilicet in suo.

6. Quæstio 3. circa proximum tertium casum.

Interrogari vlteriùs potest,quem sacerdotē debeat tūc religiosus eligere,an habētē aliàs iurisdictionem,an approbatū ab Episcopo,an regularē,si possit. Respondetur ad primū,non est necessariū vt sacerdos eligēdus aliàs iurisdictionē habeat,quia non debet religiosum absoluere per iurisdictionē Episcopi,vel Parochi,sed per iurisdictionē quam recipit à prælato regulari,media facultate eligēdi ipsū:quod satis patet ex dictis. Vnde in hoc est notanda differentia inter peregrinum secularem, & religiosū:quia secularis absoluitur in aliena diœcesi more incolarum illius loci , in quo versatur, vt alibi diximus in materia de Pœnitent. Religiosus autem,etiam peregrinus,sēper absoluitur iure

Resolutio prima.

religioso

religiosorum, atque adeò per iurisdictionem manantem à suis prælatis. Et ratio fortasse est, quia religiosus, licèt peregrinetur, nunquam vagatur extra suam diœcesim, quia religio non clauditur certis terminis localibus alicuius diœcesis: vnde religiosus semper retinet actualem subiectionem perfectam ad prælatum suum, vt per illius iurisdictionem in vtroque foro gubernetur quantum fieri possit.

7. Resolutio secundæ. Ad secundam interrogationem respondetur non esse necessarium religiosum eligere sacerdotem approbatum ab Episcopo, nisi à prælato suo in facultate sibi concessa id fuerit specialiter præscriptum. Ratio prioris partis est, quia illa approbatio nec ex natura rei, nec ex iure antiquo est necessaria, sed solùm ex nouo iure Concilij Tridentini; Concilium autem solùm voluit illam approbationem esse necessariam ad confessiones secularium audiendas, vt ex contextu constat, & alibi ex professo tractatum est. Ratio verò alterius partis est, quia prælatus potest facultatem concedere limitatam ad certum genus personarum; ergo potest etiam limitare illa conditione adiecta. Veruntamen, nisi illam apertè exprimat, non est præsumenda: quia non est verisimile voluisse prælatum imponere onus, quod Concilium non posuit, si enim voluisset, expressisset, hæc enim regula in oneribus maximè imponendis seruanda est: præsertim cùm respectu regularium non sit tam necessaria hæc conditio, tum quia frequentiùs confitentur, tum etiam, quia cautiùs viuunt; & ita faciliùs possunt idoneum confessorem eligere, etiamsi illo solenni ritu approbatus non sit.

8. Resolutio tertiæ. Ad tertiam interrogationem eodem modo respondendum est; per se loquendo liberam esse electionem secularis, vel regularis sacerdotis, nisi prælatus expresè adhibeat limitationem aliquam, tunc enim illi standum est, alioqui non est cur præsumatur. Solùm posset quis dubitare, quando contingit in eodem loco concurrere religiosum eiusdem ordinis, tunc enim videtur valdè probabilis præsumptio voluntatis prælati, vt subditus extraneo sacerdoti, siue seculari, siue regulari non confiteatur, cùm possit habere suæ religionis confessorem. Et sanè ita est consulendum, quia per se est magis ordinatum, magísque commendat vnitatem, & fidelitatem erga religionem. Nihilominus, vbi non fuerit vel in regula præscriptum, vel à Superiore ordinatum, non censeo esse necessarium, quia omnis hæc limitatio est onerosa, & scrupulosa, & ideo nisi de illa expresè constiterit, non est imponenda.

9. Peregrinantes religiosos alicubi teneri aperire suam conscientiã cũ redeunt. Tandem quæri hîc posset, an hæc facultas peregrinantium regularium se extendat ad obtinendam absolutionem à casibus in sua religione reseruatis. Sed de his casibus dicemus in cap. 19. nunc enim tantùm de ordinaria confessione simpliciter loquuti sumus. Obseruandum verò est, in multis religionibus præscriptum esse, vt qui iter egit, cùm primùm ad monasterium redit, integrè confiteaur omnia, quæ gessit ab vltima confessione in monasterio ante discessum facta. Et quidem D. Basilius in regula 44. ex fusioribus, monet, vt prælato omnia manifestentur: sed ibi non agit de sacramentali confessione; tamen illud statutum habent Carthusiani, vt ferunt; & idem habet Ordo S. Hieronymi in suis Constitutionibus, cap. 20. Et in Societate vniuersalior regula traditur, vt *quia alij, quàm suo confessario designato cõfite-* A *retur* (vtique ex iusta causa, qualis est absentia) *debeat postmodum quantum recordari poterit eidem confessario suo totam suam conscientiam aperire, vt nihil ignorãdo, quod ad eam pertineat, melius in Domino possit eundem iuuare.* habetur 3. p. Constitut. cap. 1. lit Q. & in Summario Constitutionum, §. 9. Vbi autem similis constitutio, vel consuetudo seruatur, videri potest facultatem religioso concessam, vt tempore absentiæ, vel peregrinationis confessorem eligat, non esse absolutam, sed sub onere iterum eadem confitendi proprio prælato, vel confessori: nisi enim hæc conditio fuisset in facultate apposita, non posset postea obligari religiosus ad confessionem iterandam, quia hæc non est materia præcepti. B

Veruntamen, seclusis peccatis reseruatis, de quib s postea, non censeo esse ita explicanda huiusmodi statuta, tum quia illa non solùm loquuntur de materia peccati mortalis, sed etiam de venialibus, quando talis est, vt ad maiorem perfectionem pertinet illam expresè confiteri; tum præterea, quia etiam in materia mortali non solùm comprehendunt externa peccata, sed etiam interna per solam cognitionem, & consensum: durum est autem dicere, facultatem confitendi peccata merè interna dari sub illo onere; quia illa esset quædam eorum reseruatio, quæ in vsu nõ est. Vnde etiam confirmatur, quia per illa statuta non C reseruantur omnia peccata, quæ religiosus committit dum iter agit: ergo facultas ad confitenda illa non datur sub hoc onere, quia illo modo dari non solet, nisi pro peccatis reseruatis. Est ergo facultas absoluta, & ita ex vi confessionis nulla obligatio remanet. Nihilominus tamen illa statuta sancta, & perfecta sunt, tum quia, licèt iteratio confessionis in qua fuerunt peccata absolutè remissa, non cadat sub præceptum, cadere tamen potest sub regulam perfectionis, quando illa iteratio specialem habet rationem vtilitatis: tum etiam, quia estò præceptum illud, nulla suppositione facta, imponi non possit; tamen voluntariè media professione, & voto, obligare posse, vt gra- D ues Doctores docuerunt, Maior in 4. d. 17. quæst. 6. Gerson in Regulis moralibus, tit. de Pœnitentia, tom. 2. Alphab. 25. lit. F. Adrianus in 4. quæst. 5. de Confessione, Medina Cod. de Confessione, q. de facultate, & fructu reiterandi confessionem, Nauarr. in cap. *placuit.* de pœnit. d. 6. num. 118. Dico tamen, similia instituta non inducere specialem obligationem in conscientia, sed solùm simplicis regulæ, vbi aliud expresè non declaratur: quia illa obligatio, quæ manet, non nascitur ex modo potestatis concessæ ad absoluendum, seu ex virtute clauium in foro sacramentali, vt ex dictis patet: sed nascitur præcisè ex voto. Et hæc de peregrinis religionis. E

10. Talis obligatio nõ est ex reseruatione, sed ob maiorem perfectionẽ.

Maior. Gerson. Adrian. Medin. Nauarr.

Quid dicendum circa nouitios.

Iam quoad nouitios dubitari etiam potest, an confiteri possint sine licentia prælati sacerdoti aliàs habenti iurisdictionem. In quo tres possunt esse sententiæ. Prima, sine distinctione docens, non posse nouitium tali sacerdoti confiteri. tenet Corduba libro primo quæstione 30. citatur Gerson Alphabeto 34. litera P. sed ibi solùm ait, Abbatem posse absoluere nouitios sicut professos. Hinc verò sumitur ratio huius opinionis, quia nouitij pro eo tempore sunt commissi iurisdictioni religionis. Sed hæc 11.

1. Sententia insufficiẽter fundata.

Gerson. Cordub.

hæc ratio, vt suprà cap. 16. num. 14. dixi, non conuincit, nisi addatur exclusio ab alia iurisdictione, quæ ex vi illius principij non necessariò sequitur. Et ideo est secunda opinio satis probabilis, quæ indistinctè, ait posse nouitium cõfiteri cuicunque Sacerdoti habenti iurisdictionem, vel ab Episcopo ipsius nouitij, vel à Papa, per priuilegia, v. g. religionum. ita simpliciter tenēt nonnulli moderni, Henriquez lib. 6. de Pœnit. cap. 16. §. 3. lit. X. & lib. 7. de Indulgentiis, cap. 22. §. 7. lit. I. & V. qui citat pro hac sententia Angelum verbo *Nouitius.* §. 18. & Armillam ibidem, Syluestrum *Religio.* 5. §. 6. qui solùm dicunt nouitium non teneri ad præcepta regulæ: vnde videtur inferre, non obligari ad confitendum prælato, vel ordinariis confessoribus religionis, & consequēter posse cõfiteri aliis quibuscunque habentibus iurisdictionem. Quæ illatio non videtur necessaria, quia seclusa obligatione præcepti, potest nouitius esse exemptus à iurisdictione extranea religionum, & ideo ex defectu iurisdictionis non posse aliis confiteri. Soto verò, qui etiam citatur lib. 7. de Iustit. quæst. 2. art. 1. in fine tertij argumenti, versic. *Ex hac.* solùm agit de differentia inter votum religionis, vel votum perseuerandi in religione; quod nihil ad rem præsentem facit. Fundamentum autem, quod pro hac opinione afferri potest, statim examinabimus.

2. Sententia probabilis.

Henriq.

Angel. *Armil.* *Syluest.*

12. Tertia opinio distinctione vtitur, de confessoribus priuilegiatis, habentibus iurisdictionem à Papa, & de ordinariis pastoribus, & delegatis ab illis, vt sunt Episcopus, Parochus, & aliquis adiutor eius. Primò ergo dicimus, nouitium vnius religionis posse liberè confiteri cuicunque confessori priuilegiato, habenti iurisdictionem à Papa. Probatur ex dictis cap. præced. num. 10. de vsu priuilegiorum ab ipso Papa concessorum ex parte pœnitentium: nam sicut talia priuilegia generaliter conceduntur omnibus fidelibus, ita per priuilegia confessorum datur illis iurisdictio ad audiendas confessiones omnium fidelium: ergo sicut in prioribus priuilegiis comprehenduntur nouitij sub fidelibus, & non sub exceptione religiosorum; ita etiam in posterioribus priuilegiis comprehenduntur sub eadem appellatione fidelium, & exceptio, quæ fit de religiosis non habentibus facultatem prælatorum, non complectitur nouitios, quia reuera religiosi non sunt. Atque ita omnia priuilegia, quæ in hoc pacto excipiunt confessiones religiosorum, & ratio, quæ suadet exceptionem illam fuisse necessariam, non extenduntur ad nouitios, quia quoad illos est materia odiosa, & sub proprietate verborum non comprehenduntut, neque habent substantiale fundamentum talis exceptionis. Quæ ratio apud me conuincit, supposita resolutione illius prioris puncti.

3. Sententia veluti media per duo pronũciata. 1. Pronuntiatum.

13. Vnum tamen aduerto, iurisdictionem hãc, quæ per hæc priuilegia datur, regulariter non descendere ad singulos religiosos, nisi media cõcessione, & voluntate suorum prælatorum. Vnde fit, si prælatus religionis expresè suis subditis prohibeat nouitiorum suorum confessiones audire, non poterunt nouitij illis confiteri, non quia ipsi nouitij ex parte sua impediti sint, sed quia ipsi religiosi iurisdictionem non habent, nam Superior potest illam coarctare, & communicare prout voluerit: sicut etiam non habent iurisdictionem ad audiendas confessiones religiosorum eiusdem domus, quia illis non communicatur à prælatis suis: vel sicut etiam potest prælatus approbare subditum, & dare iurisdictionem ad audiendas confes-

Obseruatio per quam temperatur hoc pronũtiatum.

A siones virorum, & non fœminarum; sic etiam potest approbare ad audiendas confessiones secularium, & non regularium, etiam nouitiorum. Quãdo autem prælatus absolutè, & directè prohibet nouitiorum confessiones audire, sine dubio intendit vetare quantum potest, & consequentet iurisdictionem auferre, iuxta communiorem doctrinam Canonistarum in materia de Legibus tractatam. Quocirca, si tota religio (vt in Societate fit, sicut in tract. 10. lib. 9. cap. 2. num. 2. trademus) per influxum Generalis iurisdictionem accipiat, ipse potest omnibus, & singulis sacerdotibus totius religionis efficaciter prohibere, ne confessiones nouitiorum totius religionis audiant,

B nec eos absoluere valeant: idémque cum proportione Prouinciales in suis prouinciis, & Conuentuales prælati in suis domibus: nam hæc iurisdictio ita communicatur subditis, vt semper in illius vsu à proximis prælatis pendeant. Imò eodem modo possent prælati religionum, si vellent, ita limitare iurisdictionem suorum subditorum, vt ab ea excluderent non solùm nouitios propriæ religionis, sed etiam omnium aliarum, quia delegatio potestatis omnem hanc limitationem admittit, vt ratio facta probat: neque in hoc malè facerent, sed potiùs vnionem & charitatem ostenderent ac fouerent; & incommodis (si quæ sequi possunt ex illa libertate nouitiorum) occurrerent.

C Quanquam, si moraliter res spectetur, satis illis occurri possit per hoc quòd intra eandem religionem non possint nouitij confiteri alicui sine licentia prælati, nam extra illam rarò, aut nunquam id facere possunt.

Secundò dicitur iuxta hanc sententiam, nouitios non posse confiteri, inuito prælato, alicui confessori habenti tantùm iurisdictionem Episcopalem. Hanc partem satis probabiliter suadent variæ rationes, quas Corduba suprà multiplicat. Præcipuum verò fundamentum est, quia nouitius censetur mutasse domicilium, & territorium, præsertim quoad ea, quæ spectant ad Sacramenta necessaria, argumento eorum, quæ tradunt Doctores in cap. *omnis vtriusque sexus*, & in cap. vlt.

D de Parochiis, & cap. *ad Apostolicæ*, de decimis, & Syluester, & alij Summistæ verb. *Domicilium*, & Tiraquel. de vtroque retractu, p. 2. gloss. 8. num. 23. & 24. Sed ad hoc responderi potest, nouitium mutare quidem aliquo modo domicilium, acquirendo, non tamen amittendo. Acquisiuit enim domicilium, vel quasi domicilium in religione, quatenus ad illam transtulit animo ibi remanendi, non quidem absoluto, & immutabili, sed sub conditione, quod satis est ad acquirendum domicilium, ratione cuius subsit iurisdictioni prælati religionis. Inde autem non statim sequitur quòd amittat omninò prius domicilium, quia non repugnat simul habere duo domicilia, & multo minus habere vnum domicilium, & alium quasi domicilium, etiam in ordine ad confessionem, vt constat

E ex materia de pœnitentia. Cùm ergo nouitius non acquirat domicilium omninò firmum, adhuc retinet prius, & consequenter simul cum subiectione ad prælatum religionis retinet subiectionem ad Episcopum, præsertim in foro confessionis, quod voluntarium est. Sed contra hoc est, quia fieri non potest vt aliquis simul, & eodem tempore habeat duos ordinarios pastores non subordinatos inter se in hoc foro, quia repugnat debito ordini, & pareret confusionem. Vnde, licèt quis possit habere plura domicilia, tamen pro eo tempore, in quo in

14. 2. Pronuntiatum.

Cordub.

Vnde probatur.

Syluest. *Tiraquel.*

Euasio huius probationis.

Impugnatio euasionis probabilis quidem, sed non conuincens.

in vno habitat, non potest adire Parochum alterius domicilij; sed pro eo tempore pastori tantùm illius loci, in quo habitat, subiectus est: ergo nouitius quando in religione habitat, soli prælato illius subiectus est. Sed hoc etiam argumentum licèt sit satis probabile, non tamen conuincit, quia illud antecedens non ab omnibus recipitur: Nau. enim tenent oppositum, cui ego magis adhæsi in 4. tom. in 3. p. de Sacramento Pœnitentiæ. Nauar.

5. Addendum ergo est, nouitium ita mutare domicilium, vt omninò fiat extra iurisdictionem secularium pastorum, & ideo ex vi prioris iurisdictionis non posse illis confiteri. Assumptum declaratur, quia tota religio est exempta à iurisdictione Episcopi in vtroque foro, in hac autem exemptione religio accipienda est non vt ex professis tantùm constat, sed etiam vt nouitios complectitur: vt exempli gratia, Societas Iesu, (vt in eius Constitutionibus adnotatur p. 5. in principio) vno modo accipitur vt complectitur omnes, qui sub obedientia Præpositi Generalis viuunt, etiam nouitios: cùm ergo Pontifices, Paulus III. & Gregorius XIII. illam sub sua protectione suscipiunt, & ab Ordinariorum iurisdictione eximunt, intelligendi sunt, de illa loqui sub illa amplissima acceptione, vt patet ex illis verbis Pauli III. in sua Bulla vltima, *Ipsámque Societatem, & vniuersos illius socios, & personas, illorumque bona quæcunque ab omni superioritate, iurisdictione, & correctione quorumcunque Ordinariorum eximimus*, &c. Vbi particula illa, *Vniuersos socios, & personas*, videtur habere emphasim, & ampliare etiam ad nouitios. Idem ergo erit in aliis religionibus, siue quia habent similia indulta, siue quia per communicationem hoc etiam gaudere possunt, siue etiam per regulas iuris communis. Quia beneficium Principis amplissimè est interpretandum, & priuilegia sunt amplianda, quantum verba iuxta communem vsum patiuntur: hoc autem est priuilegium, & beneficium Principis, & verba optimè admittunt hanc ampliationem. Nam religio Minorum in omni proprio vsu dicitur tota illa congregatio, vt ex omnibus membris, etiam nouitiis, constat: nam licèt nouitius propriè religiosus non sit, propriè tamen est in illa congregatione, quæ illo nomine appellatur.

6. Obiectio contra allatum fūdam. diluitur. Dices, hanc extensionem esse ipsis nouitiis onerosam, & ideo admittendam non esse. Respondeo in primis negando consequentiam, quia gratia priuilegij magis est consideranda respectu totius religionis, cui immediatè fit, quàm respectu particularium: nam sæpè etiam potest esse illa exemptio onerosa multis professis. Secundò respondetur negando assumptum: quia licèt interdum onerosa esse possit ex aliquo accidenti, simpliciter tamen est fauorabilis. Vnde confirmatur præcipuè hoc fundamentum, quia nouitius gaudet non solùm priuilegio canonis, sed etiam fori, & propriæ exemptionis religionis quoad alios actus iurisdictionis: ergo etiam & maiori ratione quoad iurisdictionem fori pœnitentiæ. Quæ ratio ampliùs in sequentibus comprobabitur. Hæc ergo tertia opinio videtur mihi verisimilior, & ex dictis fit satis fundamentis aliarum, quæ sua probabilitate non carent.

CAPVT XVIII.

Quid circa reseruationem culparum in Religione statuerit Clemens Octauus.

VT de absolutione religiosorum à culpis, in qua versamur, dicamus etiam specialiter de reseruatis, præmittenda est explicatio diplomatis Pontificij circa reseruationem. Dupliciter verò possunt casus aliqui esse reseruati respectu religiosi scilicet vel à Pontifice, vel ab ipsa religione. 1. Duplex modus reseruandi. Prior reseruatio communi, & vsitato iure non fit, nisi cum aliqua censura reseruata, iuxta dicta in 4. tom. 3. p. & ideo de his peccatis reseruatis simul cum censuris dicemus in cap. 20. Circa aliam ergo reseruationem supponendum est, posse prælatos religionum reseruare sibi aliquos casus: quod est certum eâdem certitudine, qua id constat de Episcopis, & aliis prælatis circa suos subiectos: nam licèt Concilium Tridentinum sess. 14. c. 7. solum Pontificem Maximum, & Episcopos nominauerit, tamen sine dubio sub Episcopis intellexit omnes habentes Episcopalem iurisdictionem: nam actus reseruandi iurisdictionis est, & per se non pendet à charactere Episcopali; sicut neque actus absoluendi a peccatis. Item quia religiosi exempti (de quibus semper agimus) non ligantur reseruationibus Episcoporum: ergo iustum est, vt subdantur reseruationi propriorum prælatorum Denique ita habet consuetudo ferè omnium religionum, vt infrà in tractatu de Societate lib. 8. c. 5. in particulari referam: quam consuetudinem Pontifices confirmarunt, & approbarunt, præsertim Alexander VI. vt refertur in Supplemento Minorum, & in lib. Monumenta ordinum, concess. 66. & nouissimè S.D.N. Clemens 8. peculiari decreto de hac re edito anno 1593. qui aliqua peculiariter circa hanc reseruationem ordinauit, quæ hîc adnotare, adiuncta breui declaratione, propter dubia, quæ quotidie interrogantur, necessarium visum est.

Primò ergo ipse enumerat vndecim casus, qui in religionibus reseruari possunt. *Primus, Veneficia, Incantationes, Sortilegia. 2. Apostasia à religione, siue habitu dimisso, siue retento, quando eò peruenerit, vt extra septa monasterij, seu conuentus egressio fiat. 3. Nocturna, ac furtiua è monasterio, seu conuentu egressio, etiam non animo apostatandi facta. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. 5. Iuramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non sequuto. 7. Falsificatio manus, aut sigilli officialium monasterij, aut conuentus. 8. Furtum de rebus monasterij, seu conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale. 9. Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus. 10. Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiusque personæ. 11. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* 2. Enumeratio casuum qui reseruari permittuntur.

Circa quos casus primùm aduertere oportet, quanuis in aliquibus eorum explicetur, necessariam esse materiam peccati mortalis, & opus externum, nihilominus has duas conditiones in omnibus illis esse intelligendas, quia peccata venialia sicut non sunt materia necessaria confessionis, ita nec propriè reseruationis; peccata autem 3. Prima obseruantia principalis circa hos casus in vniuersum.

merè interna, etiamsi mortalia sint, secundùm cõmunem Ecclesiæ vsum non reseruantur, etiamsi in rigore reseruari possint. Pontifex autem cùm aliud expresse non declaret, loquitur secundùm ordinariam legem, vel consuetudinem Ecclesiæ. Præterquam quòd verba, quibus vtitur, in rigore & proprietate, prout sunt accipienda, significant externos actus. Vbi ergo huiusmodi declaratio addi videtur, non est solùm propter has conditiones, vt generales sunt, sed propter aliquid speciale, circa aliquam earum explicandum. In primo ergo casu nihil additum est, quia non erat necessarium, nam illud genus peccati externum est, & grauissimum, & vix potest in indiuiduo committi, quin mortale sit. Quid autem sub illis vocibus comprehendatur, dictum est in primo tomo tract. 3. lib. 2. de vitiis virtuti religionis oppositis: & videri possunt Summistæ in illis verbis, & verb. *Maleficium*, ac verb. *Superstitium*.

4. Circa 2. casum. In secundo casu peculiariter explicatur, non sufficere quemcunque exteriorem actum: nam licèt quis deliberato animo apostatandi exuat habitum regularem, & secularem induat, & curet, ac tentet egredi septa monasterij, & tandem id non exequatur, vel quia mutat voluntatem, vel etiam quia non potest, casus ille reseruatus non est, quia non peruenit ad statum, & effectum, quem Pontifex designat. Et ratio esse potuit, quia vel antea non est perfecta iniuria illata religioni, ita vt cedat in infamiam eius, vel certè, quia antea non potest illa dici apostasia exterior.

5. Circa tertium. In tertio casu solùm notanda est illa particula, *furtiua*, quæ idem significat, quod sine licentia prælati. Vnde licèt quis exeat per vim, vel metum grauem immissum prælato, ne resistat, exteriùs nihilominus furtiuè dicetur egredi, quia inuito prælato, vel sine legitimo consensu eius egreditur: vnde illud peccatum non solùm est quasi furtum, sed quasi rapina in illo genere, vt sic loquamur: generatim autem comprehenditur sub furtiuo egressu, quia fit inuito prælato. Sed quid si prælatus consentiat, tamen iniquè, & contra suum officium, & contra honorem Dei, & religionis? Quid etiam, si ipse prælatus sic occultè egrediatur? Vtrumque censeo egressum furtiuum, & in hac reseruatione comprehensum. Primum quidem, quia illa licentia iniusta est, & nulla, & ita nihil operatur: secunda autem, quia licèt prælatus conuentus non habeat præsentem prælatum, cuius voluntate regatur; habet tamen regulam, & voluntatem Superioris prælati, aut totius religionis, aut expressam, aut secundùm rectam rationem præsumptam, respectu cuius talis egressio furtiua est. Denique modus talis egressus qualis ille sit manifestat, quia semper fit occultè, ac furtiuè.

Duo dubia expediuntur circa hunc casum.

6. Aliud dubium. Dubitari verò etiam potest, an hic casus extendatur ad egressum furtiuum diurnum. Verba enim Pontificis sunt, *nocturna, ac furtiua è monasterio egressio.* ergo omnis furtiua egressio illicita reseruata est. Respondeo nihilominus illam dictionem, *ac*, complexiuè, & non diuisiuè esse intelligendam, ac propterea furtiuam egressionem si nocturna non sit, etiamsi contingat esse peccatum mortale, ex vi illorum verborum non reseruari. Sicut enim nocturna egressio non reseruatur, nisi furtiua sit, vt est per se euidẽs tam ex ipsa re, quàm ex intentione Pontificis; ita è conuerso, furtiua egressio, nisi sit nocturna, non reseruatur, quia, vt illud prius verum sit, necesse est particulam *ac* complexiuè sumi: & inde sequitur etiam posterius, vt per se constat.

7. Circa 4. & 5. casum. Circa quartum casum nihil occurrit adnotandum, præter ea, quæ dicta sunt de voto paupertatis. In quinto solùm desiderari potest vt explicetur, quid vocetur iudicium legitimum. Breuiter tamen dicitur, esse quodlibet iudicium forense, quod secundùm leges, vel canones in suo foro, qui solet dici actus legitimus duarum personarum sub eodem iudice, &c. iuxta Glossam in cap. *forus*. de verbor. signif. Videntur ergo ibi numerari iudicium regulare, & legitimum ad excludenda iudicia priuata per conuentiones, vel arbitria particularia. Addendum verò censeo, tunc esse hunc casum reseruatum, quando religiosus legitimè interrogatur, & sub iuramẽto veritatem negat: secùs autem erit, si iniustè interrogetur, nam tunc licèt sub iuramento neget, si respondere sciat, & debitam intentionem haberet, non erit periurus: si autem ex ignorantia, & conscientia erronea peccet, existimans illud esse periurium, non erit casus reseruatus, quia illud externum non est verum periurium, sed putatum; reseruatio autem restrigenda est vt cadat super verum actum. Idem opinor dicendum esse, si quis iuret falsum testimonium contra aliquem in iudicio, quod est nullum, vel quia fit coram non legitimo iudice, vel ob aliam causam, quia tunc illud iudicium non est legitimum, & quia iudicium, quod est nullum, non est iudicium, licèt appareat, & ideo nec illud est periurium in iudicio verè, sed tantùm apparenter.

8. Circa sextũ. Sextus casus non indiget declaratione, sed videri potest motus proprius Sixti V. contra illud genus peccati; & moderatio, quæ à Clemente addita est: quæ attigimus in 5. tom. de Censuris. In septimo interrogari potest, qui vocentur officiales monasterij. Ad quod breuiter dicitur, sub illa voce comprehendi & prælatum ipsum, & omnes, qui sub illo habẽt aliquam administrationem personarum, aut bonorum conuentus, vt sunt Vicarius, Subprior, vel in Societate Minister, Procurator, & si qui sunt alij similes. Addo etiam comprehendi à fortiori Prouincialem, & Generalem, iuxta mentem Pontificis, quia eò falsificatio grauior esset, & magis perniciosa religioni. Item, quia quilibet eorum dici potest officialis monasterij, vel conuentus: nam licèt magis propriè appelletur totius prouinciæ vel religionis, tamen ibi à fortiori singuli conuentus includuntur; quæ extensio maximè locum habet in his, quę ipsi prælato fauorabilia sunt, & quæ pertinent ad reuerentiam, & fidelitatem eius officio debitam, quale est hoc, de quo agimus. Occurrit etiam hîc obiter adnotandum, supponere hîc Pontificem tacitè approbare vsum religionis, quòd officiales eius propria habeant sigilla distincta ab his, quibus priuati religiosi vti possunt: non enim falsificatio cuiuscunque sigilli, sed propria talis muneris reseruata est. Quare, licèt priuatus religiosus vtatur aliquando proprio sigillo, & alius illud falsificet, non incurret in hunc casum reseruatum: & è conuerso, si officialis non habeat speciale sigillum, sed eiusdem figuræ cum aliis, vel priuatum, quodcunque illud sit, falsificatio eius ex hoc capite non erit reseruata, quia non est sigillum officialis vt sic, neque habet (vt ita dicam) auctoritatem religionis. Dixi autem *ex hoc capite*, quia ex alio falsificandi manum, erit casus reseruatus.

Circa 7. vna quæstiuncula.

Nota.

Interro

Interrogari etiam potest, an fabricare sigillum simile sigillo religionis, vel officialium eius occultè, & furtiuè, sit falsificare sigillum, si per illud nulla falsa scriptura consignetur. Respondeo, sicut falsificare manum est subscribere cum nomine alterius, imitando subscriptionem eius, quæ illius non est; ita falsificare sigillum propriè est consignare similem scripturam sigillo alieno. Quod dupliciter fieri potest, scilicet, vel subfurando proprium, & verum sigillum, & consignando, vel fabricando aliud sigillum simile, & illo vtendo. Quanuis autem hæc furtiua fabricatio sigilli graue peccatum sit: tamen non videtur esse propria falsificatio, donec falsæ literæ per illud consignentur: & ideo non videtur esse peccatum reseruatum etiamsi hac intentione fabricetur, donec ad prædictum vsum, & effectum perueniat: sicut etiam furari sigillum prælati ea praua intentione, si ad effectum sigillandi non perueniatur, non erit peccatum reseruatum ex hoc capite.

10. Tertia quæstiunc. Denique interrogari potest, si scriptum, quod falsò consignatur manu, aut sigillo officialis, non pertineat ad officium, nec ad res monasterij, sed sit familiaris epistola, v. g. falsò alteri attributa, an tale pecatum reseruatum hîc sit. Et ratio dubitandi esse potest, quia illa non est falsificatio signi officialis, vt officialis est, videtur autem hæc reseruatio intelligenda respectu officialis formaliter, quia non respicitur persona eius, sed munus. Quod sanè videtur probabile: nihilominus non excusarem huiusmodi actionem à ratione peccati reseruati, quoties materia eius sufficeret ad peccatum mortale, quia simpliciter est contra fidelitatem debitam tali personæ ratione talis muneris, & est iniuriosa non tantùm personæ, sed etiam officio.

11. Circa octauum. De octauo casu, quantum spectat ad quantitatem sufficientem vt illud furtum mortale sit, superiùs tactam est, nam hoc peccatum semper habet adiunctam malitiam proprietatis. Primum dubiolum. Quia verò ibi dicitur, *De rebus monasterij*, dubitatum est, an furari aliquid à priuato religioso ex rebus illi ad suum vsum concessis, sub hac reseruatione comprehendatur: & pars affirmás dicitur fuisse ab ipso Pontifice declarata, in qua nulla mihi dubitatio esse posset: quia quòd res sit applicata ad vsum vnius fratris, non tollit, quin, absolutè loquendo, sit monasterij, vel conuentus. Quin potiùs, licèt priuatus religiosus habeat vsum eius cum facultate donandi illam etiam extra religionem, nihilominus furari illam, erit reseruata culpa, si mortalis sit, quia quando illa res non est consumpta, vel alienata extra religionem, semper est monasterij quoad proprietatem, & dominium, vel quoad principalem administrationem, & dispensationem (vt monasteria comprehendamus, quæ dominium in communi non habent,) & hoc satis est vt comprehendatur sub verbis Pontificis in omni proprietate. Sed quid si res non sit alicuius monasterij in particulari, vt solet esse, v. g. pecunia, qua Prouincialis vtitur, vel res aliæ similes. Respondetur sine dubio comprehendi, iuxta dicta in præcedenti casu: nam sub illo singulari *monasterij, vel conuentus*, à fortiori comprehenditur plurale *conuentuum, vel monasteriorum*; bona autem prouinciæ vt sic, sunt omnium monasteriorum simul.

12. Circa nonũ casum. Circa nonum casum est familiare dubium, quid significent illa verba, *opere consummatus*; duobus enim modis intelligi possunt. Primò, vt sint posita ad excludendum lapsum per consensum internum, vel morosam delectationem, ita vt solùm significetur, oportere vt tale peccatum in opus externum progrediatur, & in illo consummetur quatenus peccatum mortale est. Alius sensus est, vt peccatum sit consummatum in sua specie. Prior sensus est rigorosus, nam iuxta illum omnia peccata externa habentia malitiam mortalem ex ipsamet materia, & actione exteriori, continentur sub hac reseruatione sic declarata, vt sunt, v.g. tactus impudici, qui ad vltimam consummationem non perueniunt. Dixi autem, *ex ipsamet materia, & actione exteriori*, quia si materia exterior, reuera sit leuis, quanuis ex prauitate intentionis fiat actio exterior peccatum mortale, non erit reseruatum ex vi horum verborum, quia reuera dici non potest opere consummatum. Alius sensus est mitior, & quantum intelligere potui, communiori sensu receptior; iuxta quem sensum actus impudicus, si non perueniat ad consummationem actus in sua specie, fornicationis, v. g. vel alia simili, non erunt casus reseruati, quia non sunt opere consummati. Solùm aduerto, quoties peccatum peruenit ad pollutionem, esse in omni rigore opere consummatum, & consequenter sub illa reseruatione comprehendi, quia illud peccatum habet propriam speciem in qua consummatur iuxta doctrinam D. Thomæ 2.2.q.154. art.11. & hoc satis est vt sit reseruatum, quanuis non perueniatur ad cõsummationem illius actus, quem fortasse peccans intendebat, vel in quem natura sua actus impudici ordinabantur, copulam scilicet carnalem.

Primus eius sensus.

Secundus sensus.

13. Circa 10. & 11. In decimo casu nihil occurrit adnotandum. In vndecimo solùm est ponderandum illud verbum *malitiosum*, vt inde colligatur si fiat bona fide, etiam imprudenter, & cum graui negligentia, non esse casum reseruatum: nam verbum *malitiosum* non tantùm significat fieri cum graui culpa, sed etiam fieri ex malitia, id est, ex directa intentione impediendi effectum literarum, & retardandi illas, existimo etiam illud verbum coniungendum esse etiam cum apertione literarum, nam, vt reseruata sit, oportet vt ex malitia fiat: ad hoc autem satis erit, quòd fiat intelligendo, aut præsumendo id esse contra voluntatem Superioris, nam tunc sufficiens malitia interuenit.

14. Secunda principalis obseruatio circa eosdẽ casus in vniuersum. Est autem circa hos casus vlteriùs aduertendũ, Pontificem nõ præcipere vel ordinare, vt omnes hi casus reseruentur in religionibus, vt manifestè patet ex illis verbis, *Decreuit* (scilicet Pontifex) *vt nemo ex regularium Superioribus peccatorum absolutiones sibi reseruet, exceptis iis, quæ sequuntur; aut omnibus, aut eorum aliquod prout subditorum vtilitati expedire in Domino iudicauerint.* In quibus verbis nullum est præcipiens vt hi casus reseruati sint, sed solùm prohibens, ne Superiores religionum alios reseruent, & eis permittens vt ex his possint, quos expedire iudicauerint reseruare. Vnde infertur, per hoc decretum non auferri à Superioribus potestatem reseruandi casus, sed ad talem materiam limitari. Et quoniam in prædictis verbis Pontifex indefinitè loquitur de Superioribus, existimo ex vi illorum non solùm Generalem, vel Prouincialem, sed etiam prælatum Conuentualem posse prædictos casus, vel quemlibet eorum reseruare, etiamsi in religione reseruati non essent. Quod non ita intelligendum est, vt Pontifex censeatur dare prælatis nouam aliquam potestatem, sed solùm non auferre; ita vt si Guardiani, vel Priores antea habebant priuilegia reseruandi casus,

caſus,(quod eſſe conceſſum ab Alexandro VI. refertur in lib. Monum. ordin. & in Supplemento Minorum)etiam nunc habent eãdem poteſtatem, ſed reſtrictam ad hos caſus à Pontifice deſignatos: imò ex poteſtate ordinaria exiſtimo poſſe idem facere,niſi aliàs ſint prohibiti per ſuam regulam, quia ſunt veri prælati Ordinarij, & habent altiorem iuriſdictionis rationem, quàm Parochi.

15. Tertia obſeruatio. Præterea obſeruandum eſt, quòd licèt Pontifex reſtrinxerit poteſtatem prælatorum ad illos vndecim caſus, non abſtulit omninò religionibus poteſtatem alios reſeruandi, ſed voluit vt id ſolùm fieri poſſet vel à Capitulo generali pro tota religione,vel à Capitulo prouinciali pro ſua prouincia. Vbi etiam aduerto, non fuiſſe mentem Pontificis dare Capitulis nouam poteſtatem, ſed ſolùm non auferre quam iuxta ſua priuilegia, vel conſtitutiones habebant. Vnde in Societate, in qua congregatio prouincialis iuxta ſuum inſtitutum non habet iuriſdictionem ad huiuſmodi actus,etiam nunc illam non habet,non obſtantibus prædictis verbis Pontificis.Ad quod etiam expendo,ſolùm negatiuè dicere,*non aliter fiat quàm generalis, vel prouincialis Capituli*, &c. non dicere autem poſitiuè, vt ab eis,& à quolibet illorum fieri poſſit.

16. Dicunt autem aliqui,hanc prohibitionem, ſeu limitationem non eſſe vſu receptam in aliquibus religionibus: quia ſæpè contingit euenire caſus, particulares, qui propter bonum regimen neceſſariò ſunt ſtatim reſeruandi,non expectato Capitulo generali, quia aliàs maxima incommoda religioni ſequerentur. Reiicitur. Sed nullo modo cenſeo hoc eſſe admittendum in praxi,nam lex Pontificia non pendet ex acceptatione, ſed ipſa obligat vt acceptetur, & ideo primi tranſgreſſores poſt ſufficientem promulgationem non excuſantur à culpa, nec continuata tranſgreſſio ſufficit reuocare legem, donec valdè frequens ſit, & ab ipſo legiſlatore ſcienter tolerata, quod in præſenti nullo modo video dici poſſe: quia nec talis conſuetudo huic legi contraria oſtendi poteſt, & multò minùs quòd Summus Pontifex ſcienter tolerat illam: maximè verò hoc habet locum in lege irritante, qualis eſt hæc, aufert enim poteſtatem, & conſequenter reddit nullam reſeruationem aliter factam. Quapropter ſine ſcrupulo poſſunt ſubditi non timere illam, quantumcunque illis dicatur, prohibitionem Pontificis non eſſe acceptatam. Ratio autem de incommodis religionis vel probat Pontificiam prohibitionem eſſe contra commune bonum religionum;quod dicere pluſquam temerarium eſſet: vel certè nihil probat,quia vel nulla ſunt talia incommoda,quibus aliis mediis occurri non poſſit,præſertim pro breui tempore:vel ſi aliquod interdum ſequatur,eſt rarum,& particulare, quod lex humana non conſiderat.

17. Dubium an poſſint prælati relig. reſeruare cenſuras, eſto non poſſint culpas. Poteſt autem dubitari, eſto non poſſint prælati immediatè, & directè reſeruare ſibi alias culpas, poſſint nihilominus reſeruare cenſuras. Et ratio dubitandi eſt, quia à diuerſis non fit illatio; cenſura autem, & peccatum, & vtriuſque reſeruatio diuerſa ſunt.In contrarium autem eſt, quia iuxta communem vſum Eccleſiæ quoties peccatum habet excommunicationem ipſo facto annexam,ſi excommunicatio reſeruata ſit, etiam peccatum cenſetur reſeruatum. Item, quia aliàs poſſent prælati religionem per hanc viam eludere hoc præceptum, adiungendo cenſuras, & illas ſibi reſeruando. Reſpondeo, debere prælatos om-

A ninò cauere ne hac occaſione multiplicent cenſuras:nam,vt in iure dicitur, tranſgreſſor legis meritò iudicatur qui verba legis tenens,contra legis nititur voluntatem.Nihilominus exiſtimo, prælatos religionum non eſſe priuatos per hanc legem ſuo iure reſeruandi cenſuram: quia reuera eſt per ſe diſtincta,& mens Pontificis non fuit de illa tractare. Reſolutio vera. Declaratúrque in hunc modum,quia vel cenſura fertur à lege,vel ab homine; ſi à lege, reſeruari poterit ab auctore legis,quia in religionibus auctor talis legis non eſt niſi Capitulum generale, vel prouinciale, quæ poteſtatem habent reſeruandi caſus, etiam ex ordinatione Pontificis. Si autem cenſura eſt ab homine, eo ipſo abſolutio eius pertinet ad ferendam illam,& ita dici B poteſt illi reſeruata. Et quamuis de illa, quæ fertur per ſententiam generalem, ſint opiniones; tamen non dubito quin ad tollendas illas poſſit Superior etiam nunc ſibi talem abſolutionem reſeruare, cùm illi non ſit prohibitum, vt dixi, & per accidens ſit quòd ratione cenſuræ non poſſit à tali peccato abſolui,nam hoc etiam ſequitur ex cenſura per ſententiam particularem.

CAPVT XIX.

Quis poßit abſoluere religioſos à culpis reſeruatis.

C

1. Prima Aſſertio,negans hanc poteſtatem extra religionem. SVppoſita iam reſeruatione ſuperiori cap. explicata facilè eſt definire quis poſſit religioſos abſoluere à peccatis ſic reſeruatis.Primò enim dicendum eſt,per ſe loquendo,& iure ordinario à nemine poſſe abſolui extra ſuam religionem,præterquam à Summo Pontifice.Hoc patet, quia dictum eſt in cap. 16. à communibus etiam peccatis non poſſunt extra religionem abſolui:ergo à fortiori idem dicendum eſt de peccatis ſpecialiter reſeruatis. Vnde fit,ampliandum eſſe etiam ad eos, qui habent iuriſdictionem delegatã à Papa per generalia priuilegia abſoluendi à reſeruatis:nam in D illo cap. oſtenſum eſt, hæc priuilegia, ſiue ſint conceſſa ex parte pœnitentium,ſiue ex parte confeſſorũ,nõ extendi ad perſonas religioſorum:ergo nec facultas in eis conceſſa extenditur ad peccata reſeruata in religionibus. An verò hæc ampliatio extendenda ſit ad nouitios,iuxta ſuperiùs dicta c. 17.à num.11.definiendum eſt. Quid de nouitiis. Nouitij enim gaudere poſſunt dictis priuilegiis;& ideo abſolui poterunt per eorum facultates; per communem autem iuriſdictionem Epiſcoporum abſolui non poſſunt à reſeruatis,quia neque ab aliis poſſunt,vt diximus eodem c.17.n.14.

2. Quid de iter agentibus nonnulli reſoluant. Sed quid de religioſis iter agentibus? Quidam aiunt, non poſſe abſolui ab externis confeſſoribus ab huiuſmodi peccatis. Ratio eſt, quia per E priuilegium Sixti IV. Innocentij VIII. & ſimilia, ſolùm eis conceditur, vt poſſint confiteri ſacerdotibus regularibus, vel ſecularibus, dum iter agunt:in hac autem facultate generali non comprehenduntur caſus reſeruati, vt in iure declaratum eſt. Neque etiam illa facultas cenſetur conceſſa à prælatis, niſi expreſsè, & in ſpecie declaretur, ob eandem cauſam quòd caſus ſpecialis ſub generali conceſſione non comprehenditur.Et hoc ſpecialiter confirmat, quia nonnulli Pontifices prohibuerunt Mendicantibus prælatis,ne caſus reſeruatos extra ſuos ordines committant, vt ex lib.Monumenta ordinum referunt Corduba in c.7.Regula S.Franciſci,q.3. & Emmanuel Roder.

tom.

Verior resolutio authoris.

tom.1.q.62.a.5.Respódeo nihilominus,nullá posse in hac re generalem regulam assignari, sed consulendam esse regulam; consuetudinem, vel peculiarem prouidentiam prælatorum vniuscuiusque religionis. Moraliter enim loquendo, necessarium est, vt aliquo modo in hac parte subditis religiosis prouideatur:nam si sint sacerdotes,quotidie possunt indigere confessione, quia debent frequenter celebrare; & per plures dies abstinere, & scandalosum esse potest, & eis nociuum, & nimis molestum. Si autem sacerdotes non sunt, etiam expedit vt sæpiùs communicent, essétque præter debitam religionis prouidentiam eos cogere, vt à communione abstineant vsque ad reditum in monasterium:quanuis enim hæc posset esse iusta pœna religiosi sic peccantis, esset tamen nimis rigorosa,& non admodum medicinalis,nisi vbi censura interuenit:præterquam quod periculosum esset cogere religiosum,qui fortasse ex fragilitate moraliter peccauit,vt per multos dies sine sacramentali absolutione permaneat.

3\. Indultum Innocentij pro hac resolutione expenditur.

Ob hanc ergo causam Innocentius VIII. vt dicti auctores referunt ex Compendio Cistersciési, verbo *Confessor*.§.15. concessit Prædicatoribus monachis, vt *extra monasterium ordinis existentes de licentia Superiorum* cuicunque regulari, seu seculari sacerdoti confiteri possint, & à quocunque casu,quomodocunque reseruato absolui,sicut à confessariis ordinis. Quæ verba mihi ambigua sunt nam illa particula *de licentia Superiorum*,potest cũ antecedentibus,& consequentibus coniungi, quia nulla virgula interponitur; reddet autem sensum valde diuersum, si vno vel alio modo construatur:nam coniuncta præcedentibus, sensus est, religiosum, qui ex licentia Superiorum extra monasterium existit, eo ipso posse absolui, &c. ita vt illa verba addita sint ad excludendum fugitiuos ab huiusmodi gratia, & ad significandum,licentiam sic confitendi,vel ab ipso Pontifice eo ipso dari, vel intelligi inclusam in ipsa licentia peregrinandi. Si autem prædicta verba tantùm subsequentibus cõiungantur,sensus est,eos, qui extra monasterium existunt, posse de licentia suorum Superiorum absolui. Sed hic posterior sensus minùs aptus videtur,tum quia hoc per se notum est, tum etiam, quia idem dici posset de existentibus in monasterio.Prior ergo sensus videtur proprius, & intentus. An verò illa concessio sit vsu recepta in aliis religionibus, mihi non constat, neque existimo fuisse necessarium, tum quia non est omnibus directè facta,& aliæ non coguntur communicationem eius admittere: tum etiam, quia non continet præceptum, sed datur per modum priuilegij cui renunciare potuit illa religio, cui directè concessum est. Et adhuc certius existimo non cogi prælatos religionum illam facultatem absolutè dare, sed eo modo, quo expedire iudicauerit. Quod & per se est rationi consentaneum, quia Pontifex non intendit relaxare disciplinam religiosam, sed tantùm sufficienter prouidere necessitati religiosorum.Et ex ipsa concessione colligi potest, quatenus dicit, ita posse absolui, sicut possent *à confessariis ordinariis*: Confessarij autem Ordinis non possunt absoluere à reseruatis, nisi iuxta modum à Superiore præscriptum: ergo neque alij in prædicto casu.

4\. Prædicta Authoris resolutio solidiùs fundatur in vsu, vel regula cuiusque religionis.

Propter hoc ergo censeo, magis esse attendendam regulam, vel consuetudinem religionis, aut ordinationem prælatorum, quàm alia priuilegia. In aliquibus ergo religionibus fortasse vel ex regula, vel ex consuetudine constat talem licentiam absolutè, & simpliciter censeri concessam eo ipso,quòd prælatus non prohibet, nec limitat illam, & in talibus religionibus eo ipso quòd quis peregrinatur,peccata desinent esse reseruata, quia perinde absolui possent a quolibet confessore,ac cæteri. Quod difficile creditu est, quia non potest non esse in dispendium religionis: si enim reseruatio adhibetur vt sit tanquam frænum ad non cadendum, quomodo auferenda omninò est quando religiosus extra monasterium vagatur, cùm tunc maiori fræno & pluribus mediis indigeat? Ob hanc ergo causam religiones aliquæ licentiam illam concedunt peregrinantibus cum onere comparendi postea coram suis prælatis: sic enim vtrique necessitati subueniunt, quia nec subditus cogitur diu carere absolutione, nec ei aufertur frænum reseruationis, & alioqui modus ille dandi facultatem sub illo onere,sanctus est,& in Ecclesia vsitatus,vt in t.4. disp.30. sect. vlt. a è tractatum est, & ita seruari dicitur in religione Carthusiæ,& S. Hier.& de Societate,vt infrà tractatu 10.lib.8,c.5.dicetur.

5\. Quid vbi nec regula prouidit, nec de vsu constat.

Tandem, vbi nec per regulam satis declarata sit hæc facultas,vel modus eius, nec de consuetudine satis constiterit, quia fortasse solet peti facultas,à Superiore, si contingat aliquem ex obliuione naturali discedere non petita facultate,credendum est, implicitè esse concessam à Superiore in ipsa facultate peregrinandi, saluo rigore reseruationis quoad fieri potest.Prior pars constat,tum quia, qui vnum concedit, virtute concedit aliud, quod moraliter necessarium est ad illud conuenienter exercendum: tum etiam, quia vniuersalis consuetudo ita videtur interpretari voluntatem prælatorum. Altera verò pars probatur, quia illa licentia non datur nisi propter necessitatem: ergo est explicanda iuxta ea iura, quæ in similibus casibus facultatem concedunt: quotiescunque autem hæc facultas in iure datur ratione occurrentis necessitatis datur saluo onere reseruationis, atque adeò sub obligatione comparendi: ergo hoc sensu interpretandum est, quoties Superior aliud expresè non declarat.Imò aliqui volunt in eo casu non dari vllam facultatem, sed ob inopiam confessoris, qui à reseruatis absoluat, posse religiosum absolui tunc directè ab aliis peccatis;reseruata autem solùm per accidens remitti, sicut oblita, & ideo manere integram obligationem illa confitendi Superiori. Quod quidem non repugnat, vt infrà in simili videbimus; est tamen rigorosius,& quod dixi videtur verisimilius.Nam quod alij aiunt, in eo casu neutro modo posse absolui, sed posse ac debere celebrare, aut communicare cum sola contritione, mihi verisimile non est,vt statim in simili dicam.

6\. Secunda Assert.excludens quoque religiosos non habentes licentiam prælati.

Secundo dicendum, religiosum non posse absolui à casibus reseruatis ab aliquo religioso, seu confessore suæ religionis, nisi de licentia prælati, specialiter ad hoc concessa.Probatur,quia hæc est vis reseruationis; supponimus autem peccatum esse reseruatum ipsi prælato:ergo qui ab illo non habet iurisdictionem, non potest hanc absolutionem præstare; non datur autem talis iurisdictio per generalem facultatem audiendi confessiones religiosorum, vt ex regula iuris sæpè citata constat, ergo necessaria est specialis facultas. Limitandum verò hoc est,nisi ex regula,vel ex vsu iam constaret,talem facultatem esse annexam tali muneri confessoris. Veruntamen in eo casu peccatum non esset reseruatum iam soli prælato, sed ipsi,vel confessori domus. Sicut respectu nouitiorum, si eorum

eorum Magister habet ex officio talem facultatē, eorum peccata non tantùm Superiori, sed etiam Magistro suo dicentur reseruata, vel sub disiunctione, quamuis in hoc semper excedat prælatus quòd possit sibi reseruare, si velit. Et ideò posset esse quæstio de modo loquendi. Dicet fortasse aliquis, iam hoc esse debere ius ordinarium religionum, quia Summus Pontifex Clem. VIII. ordinauit, vt Superiores in singulis domibus deputent duos, vel tres confessarios, quibus etiam casus reseruati committantur. Respondetur, imò hinc colligi huiusmodi confessarios non habere hanc iurisdictionem ex vi sui muneris, imò nec debere illis committi habitualiter (vt sic dicam) sed solùm pro re nata, quando occasio id postulauerit.

Instantia expeditur.

7. Sed licèt hoc verum sit communi iure, quæri potest, an ex communi aliquo priuilegio religionum possint regulares absolui à quocunque sacerdote, vel confessore sui ordinis. Circa hoc nonnulla priuilegia referuntur in Compendiis priuilegiorum religionum, & in lib. Monumenta Ordinum, quæ in summa redegit Emanuel Roder. q. 62. art. 6. ex quibus duos casus præcipuè elicio. Vnus est in quo datur facultas religiosis Minoribus, vt possint semel eligere de eadem obseruantia confessorem: qui de omnibus peccatis reseruatis & censuris possit illos absoluere, imò & dispensare in irregularitatibus, excepto homicidio, & mutilatione voluntaria. Quod priuilegium, cùm generale sit, complectitur omnia peccata, etiam in ipsa religione reseruata; cúmque ex parte personæ eligendæ nullam aliam conditionem requirat, nisi quòd sit eiusdem ordinis, non videtur ampliùs restringenda, nec postulanda specialis licentia prælati. Sed nihilominus probabile existimo, confessorem sic eligendum debere esse ex approbatis, vel expositis à prælato religionis ad audiendas confessiones suorum subditorum, tum quia non sine causa dixit Pontifex, *Possit eligere cōfessorem de eadem obseruantia*, & non dixit, possit eligere *sacerdotem*, aut *presbyterum*: tum maximè, quia priuilegium debet, quoad fieri possit, secundùm ius intelligi, quando ita potest suum effectum operari sufficienter, & magis ordinatè, quod ita cōtingit in præsenti: nam priuilegium hoc operatur dando benè amplam iurisdictionem; tamen ex parte personæ non excludit ordinarium ius religionum, quod requirit prælati approbationem ad illud munus exercēdum. Vnde quatenus idem priuilegium ibi extenditur etiam ad seruientes, & famulos, oportebit vt confessor eligendus, sit approbatus ab Episcopo, iuxta Concilium Tridentinum de nouitiis autem, ad quos etiam fit extensio, non idem iudico, sed sufficere illis confessorem approbatum à religione: nam quoad hoc nō vt seculares, sed vt regulares computandi sunt. Denique hoc priuilegio vti possunt omnes religiosi, qui in priuilegiis cum Mendicantibus communicant, vnusquisque tamen seruare debet modum in sua religione præscriptum, & à Pontificibus approbatum circa vsum talium priuilegiorum. Idem sentiendum est de quibusdam aliis priuilegiis, & quasi iubileis concessis aliquibus religionibus pro aliquibus anni festiuitatibus, quæ refert dictus Emanuel tom. 1. q. 62. a. 10.

Nota pro seruientibus in religione. Item pro nouitiis.

8. Alius casus est, quo similis facultas conceditur pro articulo mortis, quæ in quodam priuilegio Sixti IV. cum his exaggerationibus conceditur, *Quicunque confessor quemlibet religiosum Mendicantium, vel eorum qui gaudent illorum priuilegiis, ab omnibus casibus, nullo excepto, cum omnimoda auctoritate, ac si in illo actu esset Summus Pontifex, absoluere potest; & eâdem auctoritate ei indulgentiam plenariam concedere.* In quo primùm notari potest particula, *quicunque confessor.* quam intelligo de cōfessore, qui hoc munere fungi poterat in illo articulo ante hoc priuilegium; & ideo fortasse non dixit, *Quicunque presbyter*, vel *sacerdos.* nam licèt in casu necessitatis quilibet sacerdos possit esse confessor in articulo, & tunc consequenter possit vti hac facultate circa religiosos; tamen, seclusa necessitate, non quilibet sacerdos, sed solus proprius, vel delegatus eius, potest esse confessor, etiā in illo articulo: hoc autem priuilegium non facit confessorem eum, qui non erat, sed auget facultatem legitimi confessoris. Et ob hanc causam existimo non posse religiosum virtute huius priuilegij confiteri in articulo mortis cuicunque simplici sacerdoti, omisso legitimo confessore, si adsit, & velit suum munus iustè exequi. Item, licèt ex vi eorum verborum non fiat determinatio ad confessores eiusdem ordinis, nihilominus ex alio capite existimo, quando adest proprius confessor, non posse eligi presbyterum alterius ordinis, quia non est confessor respectu talis personæ; prædicta autem verba videntur respectiuè, & propriè intelligi, quia ibi, vt dixi, non datur facultas ad eligendum quemcunque sacerdotem in confessorem, sed augetur potestas cuiuscunque legitimi confessoris talis personæ. Et confirmatur hæc expositio, quia ibi solùm intenditur fauor articuli mortis quantum ad plenam remissionem, qui potest obtineri non immutando debitum ordinem, nec ius alterius auferendo: ergo ita explicandus est.

Alter casus in articulo mortis.

Secundò est notanda illa particula, *quemlibet religiosum.* nam ex vi illius constat non extendi ad familiares, vel seruientes. De nouitiis autem dubitari posset, quia religiosi non sunt, tamen in re adeò fauorabili potest nomen religiosi ad nouitium extendi: item quia in eodem priuilegio sub his verbis, *Omnibus Prædicatorum. & Minorum ordinum professoribus*, nouitij manifstè continentur: nam inferiùs dicitur, vt consequantur indulgentiam etiamsi ante professionem moriantur: ergo eâdem ratione possunt comprehendi sub nomine religiosorum. Erit autem hoc certius, si in religione sit generale aliquod priuilegium concedēs, vt nouitij frui possint huiusmodi gratiis, & fauoribus. Idémque dubium locum habet in donatis, qui tria vota substantialia non emittunt, & ideo propriè religiosi non sunt. Et quia neque ad illa vota emittenda, vel professionem faciendam tendunt, ideò adhuc minus propriè religiosi sunt, quàm nouitij: & ideo securius est pro his personis vti aliis priuilegiis continentibus similem gratiam pro articulo mortis, & expresè extensionem faciunt ad huiusmodi personas, vt refertur in Compendio D. Hieronymi, §. 6. cum quibusdam limitationibus, & conditionibus, quæ ibi explicantur. 9.

Secunda obseruatio.

Præterea aduertere oportet, in prioribus priuilegiis simpliciter concedi hanc gratiam pro articulo mortis. Vnde inferunt aliquid, quòd ex vi illorum si quis absoluatur in vero periculo, (quod sub articulo cōprehēditur, vt tom. 10. disp. 26. sect. 4. & disp. 21. de fide sect. 4. n. 23. diximus) & postea non moriatur, nō potest iterum per illud priuilegium absolui: quia talis facultas iam habuit suum effectum, & ita per primum vsum expirauit, vt generaliter de similibus facultatibus tenet Nauarrus in Summa c. 26. n. 31. dicens esse iuxta mentem omnium 10.

Tertia obseruatio, & quorundam placitū circa illam.

Nauar.

omnium; solúmque id confirmat argumento. l. *boues*. ff. de de verbor. significat. ibi, *Hoc sermone dũ nupta erit, primæ nuptiæ significantur*. Et confirmari potest: nã ob hanc causam quando Papa vult maius priuilegium concedere, addit, *Quòd si de illo reputato tunc mortis articulo, aut infirmitate. in qua eorũ quilibet constitutus fuerit, nõ discesserit, semper indulgentia prædicta intelligatur reseruari ad verum mortis articulum*. Quæ verba adduntur in priuilegiis concessis ab Eugenio IV. & à Nicolao V. relatis in dicto compendio S. Hier. §. 6. & 7. ergo signum est, vbi hæc extensio non additur, finiri facultaté per primũ vsũ. Et hanc sententiã videtur sequi Cordub. lib. 5. de Indulgentiis, q. 39. in fine.

Cordub.

11. Authoris decisio quoad concessionem indulgentiæ in articulo mortis.

Sed in his priuilegiis oportet duo distinguere, scilicet, absolutionem à reseruatis, de qua nunc præcipuè agimus, & indulgentiam plenariam. Quantum ergo attinet ad indulgentiam Nauarri opinio frequetiùs recepta est, vt intelligi potest ex Syluestro, verb. *Indulgentia*. n. 25. & Antonino 3. p. tit. 10. c. §. 4. & 5. Nihilominus probabilius censeo semper reseruari in verum articulũ mortis ex coniecturata mente Pontificis, nam reuera intentio eius est concedere hanc gratiam, vt quantum in se est, habeat efficaciam perducendi hominem immediatè ad gloriam, ita vt illi non sit necessaria purgatio post hanc vitam. Item, quia hæc etiam est intentio postulantis hoc priuilegiũ, quia tota mens eius fertur ad veram mortem: nam vera necessitas huius gratiæ in illo vero articulo ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia, existit. Vnde vbi hoc expresè ponitur, fieri céseo tamen consideтata materia, etiam sine tali declaratione, videtur ex re ipsa satis constare de mente Pontificis.

12. Duplex modus differẽdi indulgentiam vsque ad artic. mortis.

Hæc autem suspensio vsque ad verum articulũ, dupliciter potest intelligi: primò, vt indulgentia nũquã habeat effectum, donec vera mors sequatur, & ideo, illa nõ sequuta, reseruetur. Secundò, vt indulgentia statim operetur, & nihilominus si mors nõ sequatur, iterũ atq; iterũ in simili articulo cõcedi possit cũ effectu, donec vera mors sequatur. Et licèt prior modus sit probabilis, tamen posterior est magis pius, & veritati magis consentaneus. Primò, quia beneficium Principis amplè interpretandum est, quando ipse non limitat illud, hîc autem non limitat, quia non dicit, *semel in articulo mortis*, tunc enim fortasse statim fieret effectus, propter rationé quam statim faciemus, & expiraret gratia propter illam restrictioné *semel*, quæ in præsenti non additur, sed est concessio indefinita pro articulo mortis: ergo amplè intelligendum est hoc beneficium pro quouis articulo. Et confirmatur, quia in huiusmodi rebus indefinita æquiualet vniuersali. Secundò, quia Pōtifex absolutè dat confessori facultatem concedendi illam indulgentiam in articulo mortis: ergo etiam cõfessor vtens illa, absolutè absoluit plenariè, & non sub aliqua conditione: ergo absolutio non manet suspensa, quasi expectans aduentum mortis: nec debemus recurrere ad præscientiam Dei, quia hi effectus morales fiunt iuxta virtuté, & intentionem agentis independenter ab extrinseca scientia: ergo in illa absolutio statim operatur: ergo reseruatur in verum articulum mortis noua absolutio. Tertiò potest ita explicari; quia per talem indulgentiam vult concedere Pontifex plenariam remissionem totius vitæ vsque ad articulum mortis: quia tamé de vero articulo mortis homini constare non potest, ideo consequenter ac necessariò vult vt talis absolutio instanti

Primus modus probabilis, sed alter probabilior. Suadetur primò. Confirm. Suadetur secundò. Tertiò.

periculo, & quando moraliter timetur mors, concedatur: & quia non vult absolutionem, quæ debet esse actus legitimus, esse conditionem, ideo statim habet effectum. Si autem postea mors non sequitur, effectus illa non est adæquatus gratiæ, seu facultati: quia non est de reatibus totius vitæ vsque ad veram mortem: ergo superest facultas absoluẽdi in vero articulo mortis à reatibus, qui superfuerint: ergo semper reseruatur indulgentia aliqua ad verum articulum mortis. Atque ita sentit Gerson 2. p. tract. de absolutione sacramentali, §. *Quæris vlterius*. Alph. 33. lit K. & quoad hanc partem idem sequitur Cordub. suprà. *Corduba.*

13. Decisio quoad absolutionem à reseruatis in eodem articulo.

Hinc verò colligo idem à fortiori dicendum esse de potestate absoluendi à peccatis reseruatis pro articulo mortis simpliciter concessa: nam sine dubio per illam potest quis absolui in graui, & morali periculo mortis, quia non potest humano, & rationabili modo aliter dari, vel plus differri absolutio. De qua multò certius est statim operari, quia sacramẽtalis absolutio suspendi nõ potest, nec cõditionem de futuro recipere. Si auté mors nõ sequatur, dati poterit similis absolutio in quocunque simili euentu vsque ad verum articulum mortis. Primò quidem ratione indulgẽtiæ plenariæ, quando illa cõiungitur, vt in indultis, de quibus agimus: nam eodem sensu cõceditur potestas absoluendi à reseruatis, quo indulgentia plenaria pro articulo mortis, vt ex eodem contextu patet. Imò illa potestas absoluendi ordinatur ad indulgentiam plenariam obtinendam, vt in iubileis, & per Bullam Cruciatæ fieri solet: ergo quandiu homo manet capax talis indulgentiæ, manet etiam capax absolutionis, quæ est dispositio ad illam: nam qui dat formam, dat consequentia ad formam. Secundò, etiamsi indultum non haberet adiunctam indulgentiam plenariam, sed tantùm daret potestatem absoluendi à reseruatis in articulo mortis, non extingueretur illa potestas per primum actum, sed semper maneret sufficiens ad absoluendum in vero articulo mortis, propter easdem rationes in priori puncto factas, quia reuera finis intentus à Pontifice per hanc facultaté, est efficax auxilium pro ipsa morte, & quia illa non sequuta, nondum habet illa facultas plenum vsum. Et reuera hoc potiùs opinatur Corduba, imò ex hoc exemplo confirmat illud de indugétiis: *Sicut aliæ concessiones* (inquit) *factæ pro articulo mortis, vt ad absoluendũ à peccatis, & censuris in articulo mortis, ad celebrandum domi suæ, & communicandũ in articulo mortis, intelligũtur toties, quoties talis articulus occurrit, vt patet* (ait) *ex practicata cõsuetudine*. In fine autem illius §. solùm dicit licẽtiam absoluendi à reseruatis expirare per primũ actum, nisi aliud cõstet de mente concedẽtis. Nos auté dicimus, id satis cõstare de mẽte cõcedẽtis, & prioré actum nõ fuisse adequatũ tali facultati.

Ostenditur primò. Secundò. *Cordub.*

14. Dubium de vtilitate priuilegij in n. 8. relati.

Sed quæret tandem aliquis, quæ sit vtilitas huius indulti de reseruatis pro articulo mortis, seclusa plenaria indulgentia: quia in mortis articulo nulla est peccatorum reseruatio, vt Conciliũ Tridentinum sess. 14. dicit: ergo illa facultas nec necessaria tunc est, nec vtilis. Respondetur, duo per hanc facultatem concedi. Vnum est, vt confessor ordinarius, qui aliàs non posset in illo articulo à reseruatis absoluere, cũ adsit prælatus, qui absoluere possit, valeat absolutioneá peccatis reseruatis impẽdere. Quanuis enim in articulo mortis si necessitas vrgeat, nulla sit reseruatio culparu, nihilominus nõ excluditur ab illo articulo debitus ordo, vt nimirũ ab illo petatur absolutio, qui per se habet iurisdi-

Prima eius vtilitas.

iurisdictionem,quia solus mortis articulus nō dat aliis iurisdictionē,sed solùm in defectu habētis illā,ideóque quando adest superior,ad quem per se spectat reseruatorum absolutio nō potest inferior sacerdos, vel ordinarius confessor absoluere à reseruatis per solum commune ius. Addito autem hoc priuilegio potest quilibet confessor absoluere, prætermisso prælato, & absque alia facultate eius, quia Pontifex dat illi iurisdictionem.

15. Secunda vtilitas.

Secunda vtilitas huius priuilegij est, quia ex vi illius absoluitur religiosus simpliciter,& sine vllo onere cōparendi Nam licèt omnia peccata in articulo mortis à quolibet sacerdote absolui possint, tamen interdum si habeant censuram reseruatā annexam,ratione illius relinquitur onus comparendi, quando absolutio datur ab eo, à quo aliàs dari non posset,vt alibi tractatum est. Quando autem absolutio datur ex vi huius priuilegij, nullū relinquitur onus comparendi,sed tantùm satisfaciendi. Non omittam autem aduertere,in quodā priuilegio relato à citatis auctoribus, & in dicto Compendio S.Hieronymi haberi hæc verba, *Cùm aliquis fratrū incurrerit in dementiam,letargiam,vel amiserit expressionē loquelæ antequam absoluatur,vel quia nō fuit copia cōfessoris in tali casu,vel simili,absoluere eum possit in articulo mortis,& remissionē plenariā auctoritate Apostolica impendere quilibet presbyter secularis,aut regularis.* Oportet enim hæc verba sapienter intelligere:nam si in illis sit sermo de absolutione sacramentali , necessariū est vt aliqua confessio fieri potuerit,saltem per generalia signa confessionis in ordine ad absolutionem postulatam. Si autem confessio nullo modo præcedere potuit, non est danda absolutio Sacramentalis , nec priuilegium potuit talem facultatem concedere;absolutio verò,seu remissio indulgentiæ plenariæ dari potest in eo casu virtute illius priuilegij,quia hæc non est sacramentalis,nec requirit necessariò præcedentem confessionem,sed solam gratiæ dispositionem , quæ præsumitur quandiu oppositum non constat.

Nota.

16. Tertia assertio. Ostenditur prior pars.

Tertiò dicendum est, prælatum religionis iure suo posse subditos absoluere à peccatis in religione reseruatis vel alteri eam iurisdictionem committere. Hæc assertio quoad priorem partem est per se nota,quia cùm peccatum reseruatur Superiori,apud illum manet iurisdictio ad absoluendū à peccatis huiusmodi. Est autem hoc respectiuè intelligendum de Superiore nō tantū reseruāte, sed etiā cui fit reseruatio:quanuis enim Generalis,vel Prouincialis solus , vel cum Capitulo sibi proportionato , iuxta morem religionis, reseruet peccatum,non tamē semper sibi reseruat,sed Cōuentuali prælato:de illo ergo dicimus posse iure suo absoluere,& à fortiori omnē Superiorē prælatum.Sed quid si peccatū reseruetur soli Generali,vel Prouinciali? Respondeo, tunc non posse Conuentualem prælatū iure suo absoluere; sicut non potest Parochus absoluere iure suo à peccatis reseruatis Episcopo. Ad prouidentiam autem Prouincialis,velGeneralis pertinet prouidere modum quo possint subditi absolui à talibus peccatis in absentia sua,quia cùm hæc sit frequens, & diuturna,& confessio cum absolutione non possit fieri per literas iniustū esset cogere subditos tanto tempore cōfessione priuari,vel cogere illos,vt vel diminutè cōfiteantur, tacendo peccata reseruata,quia ab eis absolui non possint; vel, licèt integrè confiteantur, vt ab eis absolui non possint, nisi per accidens sicut à peccatis oblitis.Imò licèt peccatum habeat annexam excommunicationē reseruatam Prouinciali, cuius absolutio per literas potest impetrari,qua impetrata,tollitur reseruatio culpæ,nihilominus molestissimū esset subditis grauamen expectandi absolutionem censuræ per literas à Prouinciali, tum propter moram, tum propter periculum reseruationis; & ideo semper esse debet præsens qui possit absoluere, vel simpliciter,vel saltem sub onere comparendi tempore commodo.

17. Ostenditur pars posterior. Prima obiectio cōtra illam diluitur.

Altera pars etiam est certa,quia in prælato iurisdictio circa hæc peccata,est ordinaria, conuenit enim illi ex vi sui muneris: ergo potest illam delegare.Dices,quando reseruatio fit à Capitulo vel prælato superiore, tunc inferior prælatus solùm ex commissione superioris reseruantis habet iurisdictionem circa talia peccata: ergo est iurisdictio delegata:ergo non potest illam alteri committere.Respondetur negando antecedens , si de noua,aut speciali commissione intelligatur: nam reseruare peccatum Conuentuali prælato,non est nouam iurisdictionem illi committere,sed est nō auferre,quæ conuenit illi ratione muneris, quòd si hæc vocetur commissio, non est delegatio, sed traditio ordinariæ iurisdictionis. Occurrit autem hîc mihi peculiare dubium,si peccatum sit reseruatum Prouinciali,vel Generali, & ipse designet aliquem,qui in absentia sua absoluat , an ille possit vices suas alteri committere.Respondeo tamē, non posse, quia reuera ille tantùm est delegatus. Vnde idem dicam in illo casu de ipsomet prælato locali , etiamsi illi facta sit cōmissio à Prouinciali,velGenerali:quia tūc etiam est purè delegatus, quia illa commissio non est ex proprio munere, neque à iure,sed ab homine;vt si Episcopus committat Parocho peccata sibi reseruata,non potest illam iurisdictionem alteri subdelegare.

18. Vna difficultas circa proximam resolutionē. Altera difficultas.

Dices , ergo cogitur subditus tunc confiteri prælato proximo,vel vni confessori, cui facta est commissio,nec potest ab eis obtinere facultatem confitendi alteri,quod esset valdè molestum , & sæpè etiam nociuum.Ponamus deinde, Prouincialem lapsum esse in peccatum , quod respectu illius est reseruatum Generali ; cogetur ergo illud confiteri soli confessori sibi designato à Generali,nec poterit obtinere facultatem confitendi alij,nisi ad Generalem recurrendo, & ita esset ipse peioris conditionis,quam cæteri. Respondeo ad priorem difficultatem , illud non esse inconueniens in rigore loquendo , quia satis est quòd Prouincialis vni committat vices suas , qui ad illud opus quasi permanenter expositus sit , & sit quasi pœnitētiarius eius: quòd si aliquis subditus illo contentus non fuerit , recurrere poterit ad Prouincialem,medio alio sacerdote,nomine pœnitentis tacito,petente facultatem: quòd si passus fuerit moram,sibi imputet,cùm ad pœnitentiariū expositū nolit recurrere. Suauiùs tamen faciet Prouincialis, committendo talem facultatem cū potestate subdegata , vel duobus,aut tribus illam committendo, si commodè fieri potest.

Ad primam difficultatē.

19. Ad secundā difficultat.

Atque idem ferè dici potest ad alteram partē, quāuis in eo casu sit specialis difficultas, eo quòd recursus adGeneralem & difficilior est,& tardior; & præterea,quia Prouincialis vix , aut nullo modo potest petere nouam facultatem , tacito suo nomine. Et ideo in designando confessore Prouinciali cum tali facultate , videtur magis necessarium , vt habeat illam cum potestate delegandi;vel certè vt illā habeat tanquā ordinarius

mini

minister respectu talis personæ. Vtcunque tamen A id fiat, non potest vitare Prouincialis quin ab eo petat facultatem confitendi alteri, & siue illam per se, siue per alium petat, excusari non potest quin confessori innotescat persona, pro qua facultas postulatur; quia non habet alium pœnitentem pro quo possit postulare. Sed hoc non est inconueniens, est enim tanquam onus illius muneris quod tolerandum est, nam & est necessarium ad debitum ordinem, quia etiam prælatus cùm sit homo, indiget fræno reseruationis, & non potest alio conuenienti modo illi prouideri de ministro, qui eum possit absoluere, eo quòd Superiorem distantem habeat. Et aliunde, sicut ratione muneris, & donorum, quæ ad illud supponuntur, B tenetur liberior esse huiusmodi culpis, mirum non est, si in illas inciderit quòd maius etiam sentiat onus, & grauamen.

20. Quæstiuncula insurgens. Occurrit tamen statim quæstio, an Superior nõ solùm possit, sed etiam teneatur delegare hanc facultatem quando subditus id postulet. Sed hanc quæstioné tractaui sufficienter in 4. tom. disp. 30. sect. 4. & in 5. explicaui modum concedendi illã; quæ hoc loco repetere necesse non est. Sed propter quosdam, qui nimiam licentiam in hoc negotio subditis concedunt, addendum hîc occurrit vulgare dubium, si prælatus neget hanc licentiã subdito petenti illam per se, vel per alium, an eo C ipso possit subditus alteri confiteri, & ab illo absolui à peccatis reseruatis. Non enim defuerunt, qui id affirmarent: quia tunc subdititus vim patitur à prælato: ergo eo ipso habet ius confitendi alteri. Antecedens patet, quia prælatus grauiter peccat, negando huiusmodi facultatem, contra suum munus, & contra præceptum Pij V. in quodam motu ptoprio anni 1571. Prędicatoribus cõcesso, in quo declarat, eos non posse per Bullam Cruciatæ eligere confessotem sine licentia prælatorum. Et subdit, *Eisdem tamen prælatis in vsu huiusmodi potestatis, seu cum subditis benignos, & faciles se exhibeant, præcipimus.* Consequentia autem probatur, quia eo ipso quòd inferior prælatus in- D iustè negat dictam facultatem, pręsumitur superior prælatus, vel ipse Papa concedere illam, ne subditus perplexus, & sine remedio maneat.

(Quorundã sententia, & fundamenta.)

21. Vera sententia. Sed nihilominus sententiam hanc falsam esse existimo, quia nullo iure fundatur, nec auctores antiqui illam docent, nec talis consuetudo est inter timoratos viros, nec denique ratio vlla illi suffragatur. Nam in hoc Sacramento non sufficit ratihabitio de futuro, nec voluntas præsumpta, si non sit de aliqua voluntate, quam reuera habeat, vel habuerit prælatus, & præsumptio fundetur in aliquibus sufficientibus signis talis voluntatis; in præsenti autem nulla sunt talia signa, neque vlla verisimilitudo, quòd Superior habeat, vel habuerit talem voluntatem. Imò, si prudenter res consideretur, existimo nec ratihabitionem de futuro hîc interuenire, quia potiùs prælati superio- E res præsumendi sunt grauatè ferre huiusmodi subditorum libertatem, quia licèt alicui fortasse interdum posset esse vtilis, sæpiùs esset in ruinam, & in dispendium religionis. Denique illa sententia intellecta de absolutione directa à reseruatis parum consentanea est doctrinæ Concilij Tridentini sess. 14. c. 7. quomodo autem possit sano modo explicari, statim dicam. Videantur quæ generatim de hac facultate petita, & non obtenta dixi in 4. tom. disp. 17. sect. 4.

22. Sed quæret aliquis, quid faciet pœnitens, cui hæc facultas negatur, & necessitatem habet celebrandi, vel communicandi, ita vt si omittat, scandalum, vel infamia sequatur. Quidã dicunt, habita contritione, vel probabili existimatione eius, posse cõmunicare non præmissa confessione, tanquam is, qui non habet copiã confessoris. Sed circa hoc est in primis aduertendum, non quodcũque peccatum prælati in deneganda facultate sufficere vt statim concedamus subdito hanc, vel similem licentiam. Potest enim hoc peccatum cõsistere, vel solũ in nimio rigore, & in periculo, in quo constituit subditum, vel malè confitendi, vel concipiendi auersionem, & quasi odiũ confessionis; vel potest esse peccatũ in hoc quod Superior intendit abuti notitia confessionis, ita vt subditus inde probabiliter timeat aliquod graue damnũ, vel fractionem sigilli. Quando peccatum est tantùm primi generis, illud non est satis vt subditus deobligetur ab obseruatione diuinorũ pręceptorum, quando vincendo difficultaté, & sustinendo rigorem nimiũ Superioris, nullum probabile incommodum, neque iniuriam sacramenti timet, licèt Superiori confiteatur, sed solùm ruborem, verecundiam, & similes difficultates, quæ, moraliter loquendo, nõ sufficiunt ad excusandum à diuino præcepto. Si ergo in eo casu communicare vult, confiteatur integrè cui potest, quia habet diuinã obligationem, & nullã sufficientem excusationẽ.

(Resoluitur iam quæstiuncula de primo modo iniustè negandi.)

23. De secundo modo negandi. Quando autem peccatum est posterioris rationis, habet sine dubio subditus sufficientem excusationem, vt constat ex materia de Pœnit. Potest ergo tunc communicare, licèt Superiori non confiteatur. Addo verò, etiam posse cõfiteri alteri ordinario confessori, & ab eo posse absolui, quanuis absolutio solùm cadat directè in peccata non reseruata, & alia tollantur solũ indirectè, sicut oblita. Imò verò non solũ existimo hoc posse fieri, sed etiam esse conuenientius, & omninò faciendũ, si quis habeat conscientiam alterius peccati mortalis non reseruati: quia ille est dispositus ad cõfessionem, & ad effectum absolutionis, quantum est ex se, vt supponimus, & alioqui confitetur quantum potest, & quomodo potest, & quòd licitè id facit, cùm sit in necessitate cõmunicandi; quæ est sufficiens, vt debeat sic confiteri, tum vt impleat pręceptum diuinum, tum vt fiat ex attrito contritus, si fortasse non peruenit ad veram contritionem. Confessor auté potest, & debet tunc absolutioné præstare, si sibi constet, pœnitentem habere iustam excusationé non confitendi Superiori: quia pœnitens est dispositus, & integrè confitetur quantum potest, & est in sufficienti necessitate absolutionis. Neque est quòd confessor de iurisdictione dubitet, quia tunc non vtitur iurisdictione præsumpta (in quo differt hęc sententia à præcedenti) sed vtitur iurisdictione certa, quam habere debet circa alia peccata confessa, quæ sufficit ad conficiendum sacramentum, quo indirectè tollãtur peccata reseruata, etiãsi in illa nulla sit iurisdictio. Per hoc autem remedium subuenitur necessitati pœnitentis, & seruatur reuerentia debita sacramento Eucharistię, & nõ minuitur rigor reseruationis, nam semper manet eadem obligatio confitendi directè illa peccata Superiori, vel ei, qui ab illo iurisdictionem habuerit: in quo maximè differt hic modus dicendi à præcedenti in n. 20. nam iuxta illum, consequuta semel absolutione, non oporteret illa peccata iterum confiteri Superiori: quia remissa fuisse dicuntur per iurisdictionem ipso iure, vel tacitè datam à maiori prælato, imò etiam fit vt pœnitens maneat liber ab omni onere cõparendi, quia sicut præsumitur iurisdi-

(Discrimen huius resolutionis à præcedente in n. 20.)

(Discrimen alterum.)

iurisdictio data, ita præsumetur absolutè, & simpliciter data: maximè vbi peccatum non habet annexam censuram reseruatam, quod sine dubio maximum inconueniens est. Et ideo illa iurisdictio præsumpta, vt dixi, nullo modo est admittenda; absolutio autem directa iuxta mensuram propriæ iurisdictionis cum remissione indirecta eorum peccatorum, in multis casibus necessariò admittenda est, vt ex propria materia constat: vnus ergo illorum est hic, de quo agimus, & alium similem in sequenti cap. videbimus.

CAPVT XVI.

An prælati regulares possint absoluere suos subditos à censuris.

1\. Hactenus de peccatorum absolutione dictũ est, iam de absolutione censurarum agendum, quæ possunt etiam distingui in censuras ipsiusmet religionis, & ab extrinseco prouenientes: item in censuras à iure, vel ab homine: item in reseruatas, & non reseruatas. Deinde potestas absoluendi ab illis, esse potest vel ex iure communi, vel ex iure, & priuilegiis regularibus. Primò ergo dicendum est, prælatum religionis iure communi posse absoluere ab omnibus censuris non reseruatis, & ipso iure latis, siue sit ius commune, siue proprium religionis. Probatur ex c. *nuper*, de sent. excom. vbi quilibet proprius sacerdos dicitur habere hanc potestatem: quia vbi conditor iuris absolutionem non reseruat, concessisse videtur, vt ibidem dicitur. Quæ regula in omni iure, tam communi, quàm regulari, eâdem ratione locum habet: prælatis autẽ religionis est proprius sacerdos suorum subditorum, vt per se constat: ergo. Ex quo infero, etiam ordinarium confessorẽ conuentus, vel quemcunque alium approbatum ab ipso prælato ad audiendas confessiones subditorum cum iurisdictione absoluendi à mortalibus non reseruatis, posse etiam absoluere è quibuscunque censuris non reseruatis per talia peccata contractis: nam iuxta probabiliorem sententiam, quam in tom. 5. approbauimus, decisio c. *nuper* extenditur ad quemlibet sacerdotem habentem iurisdictionem ad absoluendum à peccatis mortalibus, ratione quorum censetur consequenter concessa potestas absoluendi ab huiusmodi censuris: nam, qui delegat potestatem ad aliquid censetur concedere potestatem ad omnia necessaria ad talem finem, vt est vulgatum in iure. Et confirmatur, quia aliqua est constituenda differentia inter excommunicationem reseruatam vel non reseruatam prælato: nulla autem esset, si confessor ordinarius non posset absoluere ab excommunicatione non reseruata. Hîc autem oriebatur dubium de censuris iuris communis peculiariter commissis Episcopis, de quo infrà dicemus.

Prima assertio. *Eius probatio.* *Cõsectarium ex nunc dictis.* *Cõfirmatur.*

2\. Secundò dicendum est, prælatum religionis iure ordinario posse absoluere subditum ab omni censura lata ab homine, tam per sententiam generalem, quàm per particularem, nisi sit lata à Superiore prælato suo. Probatur assertio, quia censura ab homine, ab eodem tolli potest, à quo fuit posita, vel ab eius superiore; sed religiosus non potest ab alio homine excommunicari nisi à prelato suo: ergo ab eodem potest, & debet absolui. Habet ergo prælatus iure ordinario hanc potestatem, quæ, si consideretur in prælato superiore, extendetur ad omnes censuras latas ab inferioribus prælatis sibi subiectis. Atque hinc facilè probatur exceptio: nam inferior non potest superioris sententiam reuocare.

Secunda assertio.

Potest autem quæri, an illa exceptio intelligenda sit tam de sententia generali, quàm de particulari: Breuiter tamen respondeo, quòd licèt in rigore iuris vtrique adhibenda videatur, nihilominus ex vsu, & pia interpretatione generalis sententia in hoc æquiparatur iuri, ita vt, si censuram sic latam prælatus sibi expresè non reseruet, eo ipso illam ordinariis prælatis, vel confessariis reseruare censeatur iuxta regulam dicti c. *nuper*. Solùm ergo in sententiis specialibus illam limitationem intelligit. Ex dictis autem constat, nomine prælati in præsenti comprehendi Summum Pontificem, qui generali, & speciali titulo est supremus prælatus religiosorum, & ideo ipse potest absoluere quoscunque religiosos à quibuscuuque censuris, latis à quibuscunque aliis prælatis: alij verò non possunt absoluere à latis ab ipso, nisi quatenùs ab eo conceditur, vel expresè, vel per generalem regulam cap. *nuper*. 3.

Peculiarem verò difficultatem habet quid dicendum sit de excommunicatione religiosi lata ab Episcopo in casibus in quibus eã in religiosos ferre potest, etiamsi exempti sint: nam de sibi subiectis nulla est quæstio, quia cùm ipse sit ordinarius prælatus talium religiosorum, regula posita, in eo locum habet. Potest autem interdum Episcopus aliquid præcipere religosis sub pœna excommunicationis, vt quòd ad processionem vocati accedant, iuxta Concilium Tridentinũ sess. 25. c. 13. de Regular. & in aliis casibus illis commissis in eadem sessione, variis decretis de Regularibus, & sess. 5. c. 1. de Reformat. & aliis locis similibus. Tunc ergo, cùm certim sit, ipsummet Episcopum posse absoluere, & à fortiori Pontificem; de prælatis religionis dubium est, nam cùm non sunt subditi Episcopis, non videntur comprehendi sub exceptione posita, poterunt ergo absoluere subditos ab his censuris: Respondeo nihilominus non posse: quia in eo actu reuera sunt Episcopi superiores prælati respectu prælatorum religionis: nam vel Episcopi in eo actu procedunt vt delegati Sedis Apostolicæ, vt sæpè in dicto Concilio dicitur, & tunc constat non solùm esse Superiores, sed quodammodo supremos, quia vtuntur iurisdictione Pontificia sibi delegata: Vel se gerunt vt propria iurisdictione vtentes ablata exemptione, quantum ad talem casum; & sic etiã sunt Superiores, quia omnes prælati religionum iure ordinario essent subditi Episcopis, nisi essent exempti: ergo pro illis casibus, in quibus exempti non sunt, manent inferiores Episcopis: ergo non possunt absoluere à censura lata ab Episcopo in aliquo tali casu per sententiam particularem, nam de generali aliud est, vt diximus. 4.

An de censuris ab Episcopis latis procedat assertio. *Resolutio authoris.*

In quo tamen obiter notandum est priuilegium concessum à Nicolao IV. quod his verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Excõmunicatio.* §. 3. *Nicolaus IV. noluit fratres ligari aliqua sententia excõmunicationis, suspensionis, & interdicti, hominis, nisi nominatim fieret mẽtio, nec sufficeret, si diceret in sententia generali, vt perinde valeat, ac si essent nominati expresè.* Quod priuilegium si intelligatur de expressa nominatione singularũ personarũ regulariũ, est satis magnũ; si autẽ intelligatur solùm de expressa nominatione talis, vel talis religionis, vel monasterij, & omnium religiosorum eius, minorẽ continet gratiam, sufficientem tamen ad explicatio 5.

Priuilegium eximens religiosos à censuris nisi nominentur.

cationẽ priuilegij, si alia verba nõ repugnant. Videtur prior sẽsus magis consentaneus verbis, quia propriè non dicitur fieri mentio nominatim aliquorum quando sub generali appellatione talium religiosorum comprehenduntur; præsertim quia ibi dicitur, *non sufficere, si dicatur in sententia generali, vt perinde valeat ac si essent nominati expresse.* Quod credibile non est, positum esse propter nominationem religionis, aut monosterij, quæ facillmo negotio fieri potest exprese: positum ergo est propter expressam nominationem personalem. Ita ergo videtur hic fauor intelligendus, ampliandus, & valdè notandus.

6. *Tertia assertio.* Dico tertiò, à censuris latis, & reseruatis iure religionis eodem iure absoluere potest prælatus, ad quem reseruatio facta est, & à fortiori prælatus superior, & consequenter delegati ab ipsis. Hæc omnia constant ex communi doctrina de censuris, & ex dictis in præcedenti capite de solutione à culpis reseruatis: nam quoad hoc eadem est ratio, & proportio. Solùm quæri potest, si reseruatio censuræ fiat prælato absolutè, & absque addito determinante, quis veniet sub illa appellatione, & præsertim, an prælatus, etiam localis, possit absoluere. Respondetur affirmando: nam sub illa voce absolutè prolata, quilibet prælatus comprehenditur, & indefinita locutio in his rebus vniuersali æquiualet. Item, quia Præpositus Conuentualis est verè prælatus, & participat suo modo iurisdictionem Episcopalem, vt suprà c.2. à n.9. dixi.

7. *Dubium circa vltima verba assertionis.* Circa delegationem autem occurrit illa vulgaris interrogatio, si Superior committat potestatem absoluendi subditum à censuris, an censeatur cõmissa ad absoluendum à censuris reseruatis. Videtur enim negatiuè respondendum, iuxta regulam textus in c.2. de pœnit. & remiss. in 6. In contrarium autem est, quia per illam facultatem plus videtur concedi, quàm per facultatem absoluendi à peccatis mortalibus non reseruatis, sed per hanc conceditur consequenter potestas absoluendi à censuris non reseruatis, vt n.1. diximus: ergo vt illa facultas aliquid operetur, oportet vt extendatur ad censuras reseruatas. *Eius expeditio.* Respondetur nihilominus, si aliunde non colligatur, hanc fuisse mentem concedentis, non esse facilè extensionem illam admittendam; propter citatam regulam, & quia potest illa expressa, & directa concessio fieri ad tollendam omnem dubitationem, vel opinionem: nã in iurisdictione delegata non est certum, eum, qui potest absoluere à mortalibus, posse etiam absoluere ab excommunicatione maiori non reseruata, licèt sit probabile; item potest operari illa facultas, vt absolutio à censura per se detur sine ordine ad absolutionem sacramentalem. Hoc autem procedit quando in religione sunt quædam censuræ reseruatæ, & aliæ non reseruatæ: nam si tantùm essent reseruatæ, necessariò venirent sub generali appellatione, quia in tali religione non sunt aliæ; & ideo ex materia ipsa fit sufficiens determinatio.

8. Dico quartò, prælatus religionis, partim iure communi, partim ex priuilegio, potest absoluere subditos à censuris reseruatis Papæ quæ in iure commissæ sunt Episcopis. Non agimus de censuris, quas ipsi Episcopi sibi reseruant, quia illæ non ligant religiosos exemptos, de quibus agimus; censuræ autẽ Papales ligãt illos, si alioqui ad illos vel speciatim, vel generatim dirigantur; & consequẽter etiam reseruatio Papalis ex se vim habet re-

A spectu illorum: ideóque nisi ab ipso Papa detur aliquo modo iurisdictio, non poterunt ab illis absolui. Solet autem in iure committi Episcopo in aliquibus casibus absolutio à censura Papæ reseruata: quod dupliciter contingit, scilicet, vel simpliciter ex generali ratione Episcopalis iurisdictionis, vel ex peculiari commissione, & præsertim si addatur, *vt legato Pontificis.* Priori modo committitur ei absolutio ab excommunicatione can. *Si quis suadente*, vt in c. *peruenit*, cum similibus, de sent. excomm. & in Concilio Later. sub Alex. III. p. 14. In his ergo casibus, & similibus absoluere possunt prælati religionum suos subditos iure ordinario.

B Probatur, quia habent in illos iurisdictionem Episcopalem, & præsertim in his rebus, quæ ad spiritualem salutem, & medicinam pertinent; vt est absolutio à censura: sicut ergo illam iurisdictionem habent communi iure, vt suprà probatum est; ita etiam habent potestatem absoluendi in his casibus.

Posteriori modo sunt multæ concessiones factæ Episcopis in Concilio Tridentino; illa verò præcipua est, quæ habetur sess. 24. c. 6. de Reform. vbi conceditur Episcopis facultas absoluendi in quibuscunque casibus occultis, sedi Apostolicæ reseruatis. Quæ concessio, si nuda verba inspiciantur, videtur esse prioris generis, & consequenter extẽdi ad prælatos religionum, etiam iure ordinario. 9. *Non procedit æquiparatio sũptis Episcopis vt legatis sedis Apost.*

C Nihilominus in 4. tomo 3. partis disp. 30. sect. 2. n. 7. propter quandam respõsionem Congregationis Cardinalium, oppositum dixi: retuli tamẽ ibidem Motum proprium Pij V. in quo facultatem illam extendit ad prælatos ordinis Prædicatorum: quo priuilegio aliæ etiam religiones per viam communicationis vti possunt. *Nouo tamẽ priuilegio Pij V. reuera procedit.* Conceditur autem illa facultas tam Prioribus Conuentualibus, quàm superioribus prælatis. Vnde constat Superiores, aut Vicarios ordinarios non posse illa facultate vti, nisi eis à prælatis delegetur: intelligetur autem delegata quoties prælatus à monasterio absens, vicarium loco suo relinquit.

D Fruentur autem illa facultate Superiores paruorum conuentuum, qui licèt Abbates, aut Priores non nominentur, munus tamen intergrè exercẽt, & immediatè Prouinciali subiiciuntur. Atque idem dicendum est circa priores casus, in quibus hi prælati vtuntur sua iurisdictione ordinaria, iuxta superiùs dicta de his prælatis, & eorum iurisdictione in genere.

Hîc autem occurrebat specialis quæstio de excommunicatione incursa per peccatum hæresis, an possit ab his prælatis absolui per illud priuilegium Pij V. dicendum autem est, si Concilij facultas reuocata non esset, sine dubio id possent hi prælati, quia extensio Pij V. generalis est quoad omnes facultates; Concilium autem concedit 10. *An quoad censurã ob hæresim æquiparentur etiam Episcopis iidem prælati.*

E hanc facultatem Episcopis, saltem per seipsos. Ego autem in dicta sect. 2. probabilius censui, dictam facultatem esse reuocatam per Bullã Cœnæ, quod explicando eandem Bullam in tomo 5. & disp. 21. de fide sect. 4. num. 12. iterum confirmaui, & nunc etiam verum censeo, etiamsi nonnulli moderni oppositum docuerint, in quibus sunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. c. 3. & Emmanuel Rodr. tom. 1. q. 20. art. 10. & in explicat. Cruciatæ §. 9. n. 70. Gutier. in Quæst. canon. statim citãdus. *Henriq. Emman. Gutier.* Vnde consequenter in præsenti pro indubitato habeo, non posse hos prælatos absoluere ab hac censura ex vi Concilij, & Priuilegij Pij V. quod etiam sensit Sãcius lib. 2. Decalogi. cap. 11. num. 7. tùm quia ille non vult vt hi prælati in hac parte habeant

maiorem iurisdictionem, quàm Episcopi, sed tantùm vt non sint peioris conditionis: tum etiam, quia reuocatio, quæ fit in Bulla Cœnæ, generalis est quoad omnes, qui non habent facultatem peculiarem in casus ibi contentos prout ibi reseruantur.

11. Addunt verò aliqui, quòd licèt Episcoporum facultas non esset reuocata, prælati religionum illam non haberent, quia illa non est data Episcopis, vt Episcopi sunt, sed vt Inquisitores sunt, quod munus prælati religionum non habent. Sed hoc non potest satis probari ex verbis Concilij Tridentini: nam postquam generaliter de aliis criminibus occultis dixerat, subdit, *Idem, & in hæresis crimine*, &c. ergo hoc etiam committit Episcopis, vt Episcopi sunt; solùm addidit restrictionem, vt non possint eam potestatem delegare: de cuius restrictionis sensu alibi disputandum est. Vide quæ dixi disp. 30. de pœnit. sect. 2. & disput. 21. de fide sect. 4. & disp. 21. de censu. sect. 3. num. 5. & Cordubam in Summa Hispana, q. 8. Gutierez in suo Quæstionario cap. 13. num. 28. Emman. Rodr. tom. 1. q. 20. a. 11. Igitur licèt Concilium ex se non extendatur ad prælatos religionum, sed solùm ex concessione Pij V. tamen, illa supposita, non dubito quin extensio comprehendat etiam crimen hæresis; tamen reuocatio æquè etiam extenditur, vt dixi, & in sequentibus ampliùs explicabo.

Cordub. Gutier. Emm.

12. Dico quintò, per priuilegia religionum, præsertim Mendicantium, possunt prælati regulares absoluere suos subditos ab omnibus censuris à iure, vel ab homine latis. Priorem partem huius conclusionis, quæ spectat ad censuras à iure, (sub quibus nunc censuras Bullæ Cœnæ comprehendo) colligo ex his, quæ breuiter notantur in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*, & ex multis priuilegiis, quæ indicat Emmanuel Rodericus tom. 1. q. 20. Non censeo tamen necessarium per singula priuilegia discurrere: quædam enim concedunt absolutionem tantùm ab vna censura, excommunicatione, v.g. alia ab aliis, vel ab omnibus, & interdum extendunt sermonem ad dispensationem ab irregularitate, de qua nunc non agimus. Item, quædam addunt hanc limitationem, *Nisi adeò fuerint graues, & enormes excessus, quòd sint ad Sedem Apostolicam meritò destinandi*, vt ex Clemente IV. refertur in lib. Monumenta ordinum, concess. 318. & 319. Alia verò addunt contrariam extensionem, *etiamsi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda*, &c. prout refertur in dicto Compendio Societatis, §. 10. ex priuilegio Benedictinis concesso. Ex omnibus ergo priuilegiis sufficienter inspectis colligitur vniuersalis conclusio posita (etiam quoad vtramque partem.) In qua sunt tria explicanda. Primum materia, circa quam hæc facultas versatur: secundum, quis prælatus possit illa vti: tertium, circa quas personas

Probatur ex variis priuilegiis.

CAPVT XXI.

A quibus censuris & pœnis possint prælati regulares absoluere suos subditos per priuilegia religionibus, præsertim mendicantibus, concessa.

1. IN hoc pũcto, quoad primũ in fine præcedẽtis capitis proposuimus, dicendũ est censuras Pontificias esse materiam horum priuilegiorũ. Hoc cõstat ex eorũ verbis, quæ vniuersalia sũt, & prędictam distributionẽ multis modis declarãt. Quia verò sub vniuersali clausula non solent speciales casus comprehendi, dubitari in primis potest, an sub ea comprehendantur casus reseruati in Bulla Cœnæ, qui vt aliqui censent; ita sunt speciales, vt sub generali facultate non comprehendantur. qua de re vide Staphylæum de Reseruat. in forma Breuium, pag. 191. Gomez in tract. Breuium n. 26. Nihilominus dicendum est comprehẽdi, non quidem sub singulis priuilegiis, nam, vt dixi in c. 12. c. præced. in aliquibus sunt vel tantum generalia, vel nimis limitata, sed sub omnibus simul. Primò quidem est priuilegium Sixti IV. cuius fit mentio in nostro Compendio §. 6. verb. *Absolutio.* ex Monumentis Minorum. In eo enim à generali exceptione quatuor tantùm casus excipiuntur; exceptio autem, vt Iuristæ aiunt, firmat vniuersalem regulam in contrarium, ergo ex vi illius indulti extenditur hæc facultas ad omnes alios casus in Cœna Domini contentos, & quomodocunque Pontifici reseruatos. Erant autem casus excepti à Sixto IV. Primò *relapsus in hæresim, schisma, literarum Apostolicarum falsificatio, & delatio prohibitorum ad infideles.* Qui omnes sunt casus in Bulla Cœnæ contenti, & ex his, quæ circa illius expositionem tomo de Censur. disp. 21. sect. 2. diximus, satis clari. Ex his autem intelligitur vis rationis factæ: nam ex eis constat, illam facultatem extendi etiam ad primum lapsum in peccatum hæresis, quod inter omnia reseruata habet maximã specialitatem; ergo à fortiori intelliguntur concessi omnes alij casus ibi non excepti. Item cùm in sola hæresi relapsus excipiatur, in aliis non exceptis quicunque relapsus, seu quodcunque recidiuum intelligitur concessum.

Addò verò vlteriùs, illam exceptionem magna ex parte sublatam esse per concessionom Gregorij XIII. Societati factam, *absoluendi ab hæresi, & à relapsu etiam in hæresim eos omnes, qui sub Societatis obedientia viuunt, si quis (quod Deus auertat) in eam incideret*, vt dicitur in dicto Compendio, §. & in 9. additur, eandem facultatem concessisse Alexandrum VI. Minoribus de Obseruantia, cum duplici tamen limitatione, scilicet, pro solis Vltramontanis, & dummodo relapsorum crimina publica, & notoria apud seculares non sint: Gregorius verò nullam limitationem addit. Circa quam extensionem dubitari potest, an per illam sublatæ sint aliæ tres exceptiones positæ à Sixto IV. nam ita videtur affirmandum, quoniam potissima illarum exceptionum erat relapsus in hæresim, & inter omnes casus ille habet maximam specialitatem: ergo illo concesso, reliqui omnes censentur concessi. Sed nihilominus ex vi illius solius indulti non auderem hoc affirmare, quia in materia iurisdictionum, & potestatum argumentum illud non est firmum, nam potest quis habere iurisdictionem ad iudicandum de grauissimo crimine, & non de minori, maximè in iurisdictione delegata, qualis datur per hæc priuilegia. Verum est, iuxta materiam subiectam intentionem illorum Pontificum videri fuisse, vt omnis exceptio & limitatio auferretur. Existimo tamen supposuisse alias exceptiones iam sublatas, & ideo illam tantùm, quæ maxima erat, abstulisse; ablatæ autem videntur aliæ exceptiones per priuilegia generalia, quæ exceptionem non habent, & addunt illam clausulam, *etiamsi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda.* Dices, per hanc clausulam, etiã exceptionẽ relapsus in hęresim videri sublatã.

2. Neque hodie excipitur casus hæresis.

Quid de aliis 3. casibus exceptis cum hæresi à Sixto IV.

Respon

Respondeo, adeò esse specialem casum illum, vt sine specifica expressione nó puraretur concessus, etiam per illa generalia verba; sicut in disp. 21. de fide sect. 4. diximus, per priuilegia concedentia facultatem absoluendi à casibus Cœnæ, non comptehendi hæresim, nisi exprimatur. Propterea igitur specifica concessio, & extensio meritò obtenta est. Atque ita relinquitur satis probata conclusio quoad omnes censuras à iure, & Pontificias, quia omnes continentur vel extra Bullam Cœnæ, vel intra illam; sed ad vtraque extenditur hæc facultas; ergo. Quocirca non est dubium, quin hæc facultas se extendat ad excommunicationem cap. *si quis suadente.* nam licèt olim de iure communi hæc censura committeretur Episcopo in grauioribus casibus, & Abbati in leuioribus, cap. *Monachi.* de sent. excommun. tamen etiam illa concessio generalis non erat, sed solùm quando permissio erat monachorum inter se. Et licèt postea extensa sit ad percussionem clerici secularis, cap. *Religioso.* de sent. excom. in 6. tamen & soli Episcopo committebatur, & non vniuersaliter, sed in percussione non enormi, iuxta communem interpretationem: at verò iuxta prædicta priuilegia absolutè concessa est hæc facultas non in speciali, sed per sufficientem clausulam generalem, vt explicatum est.

Extendūtur etiam ad omnes casus cap. *Si quis suadente.*

3. Dubitari verò hîc potest, an hæc priuilegia hodie sufficiant ad huiusmodi obseruationem. Est autem duplex ratio dubitandi: prima quia priuilegia non cadunt in futuras reseruationes; eæ autem reseruationes Cœnæ Domini singulis annis renouantur, & tanquam de nouo fiunt: ergo priuilegia priùs concessa non extenduntur ad illas. Quæ ratio procedit de quibuscunque casibus post dicta priuilegia reseruatis, etiam extra Bullam Cœnæ. Alia ratio est, quia hæ facultates videntur reuocatæ per posteriores Bullas Cœnæ, in quibus ad finem dicitur, *etiam prætextu quarumuis facultatum, vel indultorum quibuscunque personis quorumuis ordinum etiam Mendicantium, ipsisque ordinibus, & eorum monasteriis,* &c. Per quæ verba videntur exprese derogata dicta priuilegia. Dicendum nihilominus est primò, hæc priuilegia de se sufficere ad absoluendum à quibuscunque peccatis reseruatis, tam in Bulla, quàm extra illam, etiamsi reseruatio post concessionem priuilegiorum facta sit. Probatur, quia sensus illorum priuilegiorum non est per ea dari facultatem ad absoluendum ab illis peccatis, quæ tunc reseruata sunt, quando priuilegium conceditur; sed ab illis, quæ tunc reseruata sunt, quando fit concessio, & absolutio præstanda est: ergo, licèt reseruatio sit posterior, nihil refert. Antecedens probatur, quia in primis Papa potest hoc sensu suam iurisdictionem delegare, vt est apud omnes indubitatum, quia potest facere delegationem de se perpetuam, id est, quandiu reuocata non fuerit: & potest suam propriam iurisdictionem & pro tempore vitæ suæ illo modo delegare: ergo pro omnibus futuris temporibus. Quòd autem hoc etiam intendat probatur, quia concedit illa priuilegia vt perpetua, & vt generalia ad omnes casus reseruatos; & non possent autem esse talia, nisi ea intentione concederentur. Item, quia priuilegia illa sunt absoluta, & continent gratiam & fauorem, quæ in nullius præiudicium cedunt, nisi ipsius concedentis: ergo non sunt à nobis restringenda, sed amplianda potiùs, iuxta communem regulam iuris.

Dubium insurgens an dicta priuilegia hodie valeant.

Vnum pronuntiatum in proximo dubio.

Probatur primò.

Secundò.

4. Confirmatur à simili: nam, si Rex eximat oppidum ab aliquo onere quantumcunque postea crescat, totum id, quod in futurum actum est, censetur exemptum, vt tradit Baldus in l. *cum fundus*, ff. de legatis 2. & tractat Couar. in Pract. cap. 2. ergo similiter, &c. Confirmatur secundò à simili, nam si Pontifex concedat Regi præsentationem beneficiorum talis prouinciæ, vel ciuitatis, extenditur illa concessio etiam ad beneficia postea creata, argum. cap. *quia circa.* de priuileg. vbi ratio affertur, quia in beneficiis plenissimè est interpretatio adhibenda: ergo multò magis in præsenti adhibenda est: tum quia nouæ reseruationes sunt quotidianæ, & ideo faciliùs creditur de eis cogitasse Pontificem, quando tale priuilegium concessit; tum etiam, quia hæc priuilegia data sunt propter publicam, & magnam vtilitatem, scilicet spiritualem, iuxta ea, quæ tradunt Ioannes Andreas in cap. *qui sentit.* de regulis iuris in p. & Panormit. in cap. *quia circa.* num. 5. Alexand. lib. 2. consil. consilio 178. num. 21. Tandem confirmatur ex vsu sequentium Pontificum: quando enim volunt vt talia priuilegia non valeant ad absoluendum à casibus denuò ab ipsis reseruatis, reuocant exprese dictas facultates: ergo supponunt, illas de se extendi ad subsequutas etiam reseruationes.

Confirm. primò.

Baldus. *Couar.* Confirm. secundò.

Ioan. And. *Panorm.* *Alexand.*

Secundò dicendum est, prædictas facultates non esse reuocatas per Bullam Cœnæ Domini. Circa quam assertionem sciendum est; olim in reuocatione, quæ fiebat in Bulla vsque ad Gregorium XIII. solita fuisse poni illa tantùm verba, quæ suprà retulimus; illis verò, vt notauit Nauar. cap. 27. num. 73. addidit Sixtus V. hæc verba, *Nisi in eis etiam casus præsentibus literis expressi comprehendantur.* quæ etiam adduntur in Bulla S. D. N. Clementis VIII. Igitur iuxta hanc additionem manifesta est conclusio posita, quia per illa verba declaratur non reuocari priuilegia, in quibus conceditur specifica facultas absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ: huiusmodi autem sunt priuilegia regularium, vt ostendimus: ergo. Specialiter etiam concessit Gregorius XIII. Societati, vt nullæ eius facultates per Bullam Cœnæ Domini derogatæ censeantur, vt refertur in Compendio Societatis, verb. *Bulla Cœnæ.* §. 2.

5. Alterū pronuntiatum.

Nauar.

Probatur ex Sixto V. Clem. VIII. & Greg. XIII.

6. At verò iuxta antiquam formam dubium erat, an talia priuilegia essent reuocata, propter verba superiùs citata sine prædicta, vel aliqua alia limitatione posita. Et affirmandum censuit Collector priuilegiorū Mendicantiū, verb. *Absolutio ordinaria quoad fratres.* §. 13. vbi refert responsum Cardinalis Alexandrini, ita affirmātis. Aliquibus tamen viris doctis nimis rigorosa visa est illa interpretatio, quia non putant verisimile Pontificem voluisse reuocare omnes facultates datas in specie ad ipsosmet casus Cœnę: quia inde possunt inferri multa incommoda, quæ videntur absurda, quæ indicant magnam inconstantiam in voluntate Principis, quæ præsumenda non est, vt latiùs refert Emmanuel Rodericus tom. 1. quæst. 20. art. 9. Ad illa verò incommoda respondere possunt, hanc reuocationem non esse intelligendam respectu eiusdem Pontificis, qui concessit priuilegium, vt adnotauit etiam Cardinalis Alexandrinus, quia de eodem verisimile non est infra eundem annum velle reuocare facultatem perpetuam, quam in specie concesserat, præsertim cùm illa reuocatio, cùm sit ordinaria, cēseatur præuisa, nam videretur eludere vel decipere concedendo hoc priuilegium, quod statim est reuocaturus: respectu ergo eiusdem magnam habet vim illa coniectura, quæ quando est adeò vehemens, magnam vim habet in

Discutitur assertio spectata Bulla Cœnæ ante hos Pontifices.

Collector.

Qui stant pro reuocatione. Qui reuocationem negent.

Emman.

Tiraquel. in interpretatione legum, vt latè prosequitur Tiraquel. in præfatione ad l. *si vnquam*. num. 37. at verò quando Bulla reuocatoria, edita est à diuerso Pontifice, nulla potest argui inconstantia, quia, cùm diuersa sit voluntas, non est inconstantia quòd vna reuocet quod alia voluit, vt quotidie fieri videmus: nec particularia incommoda, quæ hinc inferuntur, aut potiùs cogitantur, apud me vim habent, quia sunt valdè priuata, & extraordinaria, quæ morales leges non considerant. Probabilius fundamentum illius sententiæ esse potest, quia facultas absoluendi à casibus Cœnæ, non conceditur nisi in specie detur, nec sufficit clausula generalis absoluendi à casibus reseruatis Papæ, vt multi sentiunt: ergo & è conuerso facultas specialis ad absoluendum à casibus Cœnæ non reuocatur per clausulam generalem, donec expressa mentio illius fiat: sed in Bulla Gregorij XIII. & aliis non fiebat talis reuocatio, sed tantùm generalis. Vnde iuxta hanc sententiam, & rationem per illa verba solùm reuocantur generales facultates absoluendi à censuris reseruatis Papæ, vt nimirum illæ non sufficiant ad absoluendum à casibus Cœnæ, non verò reuocentur facultates expresè hoc concedentes; quod quidem explicauit Sixtus V. non verò addit.

7. 1. Obiectio contra allatam rationem. Veruntamen hæc ratio videtur seipsam falsificare: nam, si facultas generalis ad absoluendum à casibus omnibus Papæ reseruatis, non comprehendit casus Cœnæ: ergo talis facultas non est reuocabilis per prohibitionem absoluendi à casibus Cœnæ: quia non reuocatur nisi facultas, quæ antea erat; sed antea illa non erat facultas absoluendi à casibus Cœnæ: ergo per Bullam Cœnæ non reuocabantur illa priuilegia generalia: atque adeò ex illa ratione potiùs sequitur, per illa verba solùm reuocari illa priuilegia, quæ in specie illos casus concedebant, nam alia generalia per se erant limitata, & exclusa. Dices, ergo immeritò in Bulla Sixti V. illa additio facta est, quia destruit ipsam reuocationem. Respondeo, inde fieri probabile oppositum eius, in quo fundatur prædicta ratio,

2. Obiectio quæ alio modo ita impugnatur. Nam per vniuersalem clausulam absoluendi à casibus Papæ reseruatis, datur facultas etiam ad casus Cœnæ in specie: ergo è conuerso per reuocationem generalem absoluendi à casibus Cœnæ reuocantur etiam facultates expresè illos concedentes. Antecedens probatur ex mente Sixti V. & Clementis VIII. addendo enim illam limitationem, supponunt dupliciter dari facultatem ad absoluendum à casibus Cœnæ, scilicet, per generalem clausulam, vel per specificam, & ideo declarant se reuocare priorem facultatem, non posteriorem. Idémque confirmari potest ex aliis indultis, in quibus Pontifices generaliter concedentes suos casus, excipiunt casus Bullæ Cœnæ, supponentes comprehendi, nisi excipiantur. Sed hæ rationes non concludunt, quia in his literis Apostolicis aliqua verba addi solent tantùm ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia.

8. Ad 1. obiect. in n. præced. Vnde sustinendo illud fundamentum (quod probabile est) sub concessione generali casuum Pontificis non comprehendi casus Cœnæ, dicendum est ad priorem obiectionem, hoc ipsum prouenire ex vi illius clausulæ, & ideo respectu præcedentium priuilegiorum esse reuocatoriam ex parte; respectu verò subsequentium esse quasi declaratoriam, seu impedientem, ne ad hos casus extendantur. Per illa enim verba factum est vt illi casus tam specialem habeant reseruationem, vt

A sub generali clausula absoluendi à reseruatis non comprehendantur. Si enim non adderetur illa clausula reuocatoria priuilegiorum, non esset cur illa omnia delicta non comprehenderentur, quia atrocitas culparum non sufficit per se sola; alia enim fortasse delicta, vt Simoniæ, vel blasphemiæ, sunt tam grauia ac multi casus Bullæ Cœnæ, & nihilominus licèt habeant annexam excommunicationem reseruatam Pontifici, comprehenderentur sub illa clausula generali *absoluendi à reseruatis*. Si ergo casus Cœnæ non comprehenduntur, ideo est, quia per illam clausulam reuocatoriam sunt exempti, & ita per illa verba & reuocantur, vel limitantur quoad hanc partem priuilegia

B priùs cõcessa, & simul fit vt subsequẽtia priuilegia sub generali clausula concessa, hos casus non comprehendant. Ad secundam ergo obiectionem ex verbis Pij V. respondetur, solùm esse addita ad hoc ipsum explicandum, scilicet, priuilegia generalia non sufficere ad absoluendum ab his casibus, & fortè ita explicasse mentem suorum prædecessorum. Et simili modo, si aliquando in generalibus priuilegiis fit exceptio casuum Cœnæ Domini, ad maiorem claritatem fieri, non quia sit necessarium; & ideò rarò fit illa exceptio. Frequentiùs è conuerso quando Pontifex vult priuilegium extendere ad casus Cœnæ, eos specialiter exprimit, sentiens, in vniuersali clausula non

Ad 2. obiect. in eodem num.

C comprehendi. Est ergo probabile, priuilegia religionum in hac parte nunquam fuisse reuocata per Bullam Cœnæ; incertum tamen; & ideo prudenter Societas declarationem, vel renouationem obtinuit à Gregorio XIII. iam verò per posteriores Bullas dubium sublatum est.

Superest verò aliud speciale circa censuras, quæ per Simoniam contrahuntur. Nam licèt dicta priuilegia ad illas etiam extendantur, vt declaratum est, tamen Sixtus V. in Motu proprio aduersùs clericos malè promotos, §. 8. easdem pœnas renouans, & alias addens, sibíque eas reseruans, reuocat omnia priuilegia, etiam in Mari magno contenta, vel quibuscunque ordinibus, aut per- 9.

An dicta priuilegia extendantur etiam ad censuras propter Simoniam contractas.

D sonis regularibus concessa, & similiter derogat facultatem Concilij Tridentini concessam Episcopis ad absoluendum à casibus occultis. Quæ reuocatio integra adhuc manet, quia licèt Clemens VIII. Motu proprio edito anno 1595. constitutionem illam Sixti V. reduxerit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, addidit exceptionem, *Præterquam contra simoniacè ordinatos, & ordinantes inflictas*. Respondetur in primis hanc reuocationem non esse generalem de quacunque Simonia, sed de illa tantùm, quæ circa ordines committitur, & ideo si aliqua censura contrahitur per Simoniam circa beneficia, vel prælationes obtinendas, facultas absoluendi ab illa reuocata

Resolutio, extendi ad omnes præter contractas ex ordinatione Simoniaca.

E non est. De alia verò, quæ contrahitur per ordinationem simoniacam, concedendum est, nunc non habere prælatos religionum hanc facultatem circa suos subditos, nisi à Sede Apostolica habeant, saltem viuæ vocis oraculo, nouam confirmationem suorum priuilegiorum. Estque admiratione dignum, quòd possint hi prælati absoluere à peccato hæresis, & non à peccato simoniæ: vbi constat verum esse quod suprà num. 2. diximus, in his facultatibus non valere argumentum, qui potest in maius, posse etiam in minus. Et ad illam admirationem responderi potest, licèt peccatum simoniæ minus graue sit, quàm hæresis, esse tamen frequentius, & plerunque esse homines, præsertim regulares, nimium procliues ad ordines suscipien

suscipiendos; & ideo non immerito potuisse reseruationem illius delicti magis restringi.

10. An extendantur ad censuras contractas spe, & fiducia priuilegiorum.

Dubitari præterea potest de quadam restrictione, quæ in dictis priuilegiis addi solet, scilicet, vt possit ab his censuris absolutio dari, nisi fuerint peccata commissa in contemptum clauium, vel nisi commissa fuerint spe, & fiducia talium priuilegiorum, vt constat ex priuilegiis Bonifacij IX. & Eugenij IV. quę referuntur in Supplemento, & Monum. Minorum. In contrariũ autem est, quia licèt illa priuilegia non plus concedant, tamen alia & nouiora, & vniuersaliora non addidere illas restrictiones, & ideo certum est ex vi priorum priuilegiorum non esse limitatã hanc materiam, B nam potuit per alia priuilegia amplificari. Neque oportuit priorem limitationem expresse reuocari: quia per solam additionem tollitur limitatio. Manet autem dubium, an generalia verba sufficiant ad huiusmodi extensionem. Nam de posteriori præsertim limitatione, spe scilicet, & fiducia, quidã existimimant, tacitè contineri in huiusmodi priuilegiis, vel facultatibus, & in in aliis similibus, etiamsi non exprimatur. Ratio est, quia in generali concessione non comprehenditur casus specialis, qui verisimiliter non esset à Pontifice in particulari concedendus; sed illud genus peccati est valde speciale, & contrarium intentioni Pontificis, qui non vult, vt eius gratia sit alicui occa- C sio peccandi. Atque hæc sententia sumi potest ex Antonino. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 5. vbi in forma generali concedendi indulgentiam plenariam, ponit hanc particulam; *Præter ea quæ ex confidentia huius indulti commisisti*, sentiens includi in huiusmodi indultis dictam conditionem, & in eandem inclinat Corduba lib. 5. de Indulgentiis, quæst. 37. quem sequitur Emmanuel Rodr. tom. 2. quęst. 20. art. 16. qui consequenter idem sentiunt de quibuscunque similibus gratiis, vel facultatibus, quæ à Pontifice concedi solent.

Quid aliqui sentiãt & eorum fundam.

Anton.

Cordub. Emman.

11. Contraria sententia suadetur. Primò.

Sed licèt hæc opinio pio zelo cogitata sit tanquam securior, & cautior, ne priuilegiati sumant occasionem peccandi, nihilominus videtur nimis rigorosa. Primò, quia quando Pontifices vo- D lunt cum illa limitatione facultatem concedere, expresse declarant, quod frequenter faciunt, præsertim in Bullis Compositionis propter damnum tertij: ergo qundo non exprimunt, præsumendum potius est, noluisse illam addere præsertim in priuilegiis, quæ per se solùm ordinantur ad spiritualem reparationem, & medicinam subditorum. Vnde argumentor secundò, quia hæc facultas necessaria est etiam pro illis, qui ex beneficio priuilegij sumunt occasionem peccati: ergo ad benignitatem Principis, intendentis reparationem lapsi, pertinet tota illa amplitudo facul- E tatis: ergo quando ipse eam non limitat, ita interpretanda est tanquam Principis beneficium. Tertiò, quia grauius est crimen hæresis, & præsertim cum lapsu, quàm peccatum aliud commissum etiam cum illa circunstantia fiduciæ priuilegiorum: ergo, si facultates extenduntur ad hæresim, cur non etiam ad illam prauam fiduciam? cum non excipiatur. Et confirmatur, nam in aliquibus indultis fiunt aliquæ exceptiones particulares, & reliqua generaliter conceduntur: ergo nihil aliud excipere nobis licet. Et hanc sententiam tradidimus lib. 6. de voto cap. 13. num. 6. & secuutus est Sancius lib. 4. de voto c. 54. num. 18. Tenet item Syluest. verb. *Indulgentia*, quæst. 10. partic. 5. vbi contra Antoninum ait, illam limitationem solùm esse necessariam si in indulto ex- A primatur: & Corduba fatetur, in rigore hoc ita esse.

Secundò.

Tertiò.

Confirm.

Sanc. Syluest.

Neque obstat quòd Pontifex non intendat dare incentiuum peccandi: quia cùm hoc stat quòd intendat vt absoluatur etiam ille, qui talem occasionem sumpsit, quam ipsa non dedit: sicut Deus quando promittit omnium peccatorum veniam, non intendit dare incentiuum peccati, & nihilominus suam promissionem extendit etiam ad ea peccata, quæ ex fiducia in sua misericordia, & promissione fiunt: quia illud spectat ad perfectam misericordiam, quam exaltat hominum malitia, & quia alio modo non sufficienter esset prouisum fragilitati hominum. Ita ergo suo modo se gerit Pontifex in his indultis erga religiosos, quibus non esset alio modo sufficienter prouisum. Vnde etiam prædicti auctores fatentur, in casu particulari, ne nimia tristitia absorbeatur qui sic peccauit, posse absolui per dictam facultatem. At certè, si facultas de se non haberet dictam amplitudinem, non posset quis in eo casu absolui simpliciter, sed cum onere comparendi: ergo, si pro illo, & similibus casibus creditur facultas concessa, veriùs dicitur absolutè, & simpliciter concessam esse, quanuis non omnibus hoc prædicandum sit, ne inde sumant occasionem peccandi. Igitur prædictæ limitationes hodie omnino sublatæ sunt. 12.

Ad fund. aduersariorum.

Tandem quæri potest de quadam extensione, quæ in his indultis addi solet, quia non solùm datur potestas absoluendi à censuris, sed etiam à pœnis, & interdũ additur potestas absoluendi ab irregularitatibus, infamia, inhabilitate, &c. sed de illa generali particula *à pœnis*, dicam ex professo infrà, tractatu 10. lib. 9. cap. 2. à num. 20. explicando potestatem, quam habent confessarij Societatis ad absoluendos quoscunque fideles; vbi etiam estendam, sub illis verbis non comprehendi irregularitatem, quæ in pœnam delicti solet imponi. Quia verò ad id asserendum, vnum ex præcipuis fundamentis esse solet, quia irregularitas non absoluitur, sed dispensatur, quod etiam in materia de Censuris, & de irregularitate ostesum est, difficultatem in præsenti ingerunt illa indulta, quatenus dant potestatem absoluendi ab irregularitatibus: aut enim illud principium falsum est, aut illa verba includunt repugnantiam. Idémque dubium est de concessione absoluendi ab infamia, vel inhabilitatibus: nam hæ sunt etiam veluti irregularitates quædam, quæ non absoluuntur, sed dispensantur. Item, quia pœnæ perpetuæ non absoluuntur, aliàs extenderetur illa potestas ad absoluendum à depositione perpetua, vel degradatione, si fieret sine mortis pœna subsequuta, quod planè falsum est, sed huiusmodi inhabilitates de se sunt pœnæ perpetuæ, vel, si imponantur ad præfixum tempus, intra illud non absoluuntur, sed dispensantur: quæ est ergo hæc potestas absoluendi: Propter hanc fortè difficultatem solet hęc concessio ita explicari, vt per absolutionem ab irregularitate non intelligatur ablatio ipsius irregularitatis, sed absolutio à culpa, cui est annexa talis irregularitas. Potest enim absolutio sacramentalis à culpa dari, irregularitate manente, vt est communis doctrina, quam in tom. 4. & 5. 3. partis tractauimus: & videri etiam potest Cardinalis receptus in Clem. *Dudũ*. de sepultur, quæst. 8. ergo etiam potest concedi potestas absoluendi à culpa & non tollendi irregularitatem. ita exponit Collector Compendij Cisterciensis verb. *Absolutio*: sequitur Emmanuel Rodr. tom. 1. q. 20. art. 18. 13.

Arguitur primò cõtra verba priuilegiorum cõccedentium absolutionem ab irregul. &c.

Arguitur secundò.

Quid nonnulli respõdent.

Card.

Collector. Emman.

Obiici

14. Impugnatur dicta reſponſio. Primò.

Obiici verò poteſt, quia, iuxta hanc interpretatione, nulla facultas conceditur per hæc verba, *talium priuilegiorum.* Probatur primò, quia, quanuis culpa habeat irregularitatem annexam, non propterea abſolutio peccati quoad culpam reſeruata eſt, non ſolùm Summo Pontifici, verùm etiā neque Epiſcopo, vt tractaui tom. 4. in 3. p. diſput 28. ſect. 3. ergo ſi per illa verba ſolùm conceditur abſolutio à culpa, nihil conceditur, quia iure communi habebatur. Secundò, multùm repugnat proprietas verborum, quia abſolutio à ſola culpa reuera dici non poteſt abſolutio ab irregularitate, cùm illam non tollat.

Secundò.

15. Euaſio quædam præcluditur.

Ad hæc verò reſponderi poteſt, ex his, quæ ſubobſcurè inſinuat prædictus auctor, ſeu Collector, abſolutionem hanc ab irregularitate, non intelligi ab irregularitate iam contracta, ſed de ab olutione à delictis quibuſdam, quæ producunt irregularitatem, ſi cum eis celebretur, quia ſecum afferunt ſuſpenſionē, vt ſunt publicus concubinatus, & ſimilia, iuxta doctrinam Nauarri cap. 25. num. 76. Sed hoc & gratis dicitur, quia verba indulti generalia ſunt, & ſine fundamento ſic limitantur; & non ſoluit difficultatem; tum quia illa eſt maior improprietas verborum, quia non abſoluitur quis à vinculo, quod nondum contraxit, nec neceſſariò eſt contracturus ſi nolit: non enim dicetur ſacerdos abſolui ab irregularitate, quando ab excommunicatione abſoluitur, eo quòd eſſet contracturus irregularitatem, ſi excōmunicatus celebraret: ergo idem eſt in ſuſpenſione. Tum etiam, quia illa peccata non ſunt reſeruata ratione illius ſuſpenſionis, præſertim Sūmo Pontifici: vbi enim facta eſt talis reſeruatio? imò neque inter peccata, quæ olim dicebantur ipſo iure Epiſcopis reſeruata, numerari ſolebant, vt patet ex dictis in illa ſect. 3. Tum denique, quia illa doctrina Nauarri, vt exiſtimo, vera non eſt, vt alibi oſtendi, quia illa ſuſpenſio non eſt vera cenſura, cùm ipſe fateatur, per ſolam pœnitentiam tolli.

Nauar.

16. Vera Authoris reſponſio.

Videtur ergo dicendum, ibi verbum abſoluendi latiùs ſumi pro verbo abolendi, ſeu tollendi, quæ verba abſtrahunt à propria abſolutione & diſpenſatione: ſicut enim ſub poteſtate ligandi, & ſoluendi includitur poteſtas diſpenſandi, ita verbum abſoluendi poteſt interdum ſumi in illa generali ſignificatione, quæ diſpenſationem includit. Verum quidem eſt iuxta ordinarium, & proprium vſum iuris canonici, non ita ſolere accipi verbum illud, & ideo vbi verba adiuncta non cogunt, propria ſignificatio retinenda eſt, & hic eſt ſenſus illius principij ſeu fundamenti, *irregularitas non abſoluitur*, &c. quod aliis locis poſuimus. Si autem adiuncta verba cogant ad intelligendum, verbum accipi in illa latiori ſignificatione, non eſt adeò impropria, quin admitti poſſit. Eò vel maximè, quòd coniunctio illarum duarum rum vocum, *abſolutio irregularitatis*, cogit nos vt in alterutra illarum improprietatem, vel extenſionem ſignificationis admittamus: ergo eligenda eſt quæ minor fuerit; multò autem minor improprietas eſt in extenſione verbi abſoluendi ad diſpenſationem, quàm in acceptione vocis *irregularitatis* pro culpa, quæ irregularitatem produxit, aut producere poteſt. Præſertim, quia per priorem verbi interpretationem ampliatur priuilegium, quod fieri debet quando cum nulla, vel minori improprietate verborum fieri poteſt. Tandem in hiſmet priuilegiis ſtatim ſubiungitur exceptio (vt iidem auctores referunt) homicidij voluntarij, mutilationis, & bigamiæ: ergo ſignum eſt non eſſe ſermonem de abſolutione à culpa; quia nec bigamia eſt culpa, nec peccatum homicidij, aut mutilationis tale eſt, vt per hæc priuilegia abſolui non poſſit. Et hactenus de materia huius poteſtatis.

Suadetur. Primò.

Secundò.

Tertiò.

CAPVT XXII.

In quibusnam Religionibus prælatis ſit dicta poteſtas abſoluendi ſubditos ab omnibus cenſuris tam à iure, quàm ab homine.

Circa ſecundum punctū de perſonis, quibus hæc poteſtas cōceditur, quod etiam in fine capitis 20. propoſuimus; primùm omnium conſideranda ſunt verba priuilegiorum: nam ſi in ſpecie quædam nominantur, & non alia, illa ſolùm habebunt poteſtatem, quia priuilegia tantum valent, quantum ſonant. Si autem generatim poteſtas conceditur prælatis, vel prelato, dicendum eſt dari prælatis conuentualibus, & à fortiori omnibus vniuerſalioribus. Ratio prioris partis eſt, quia illi ſunt veri prælati, vt ſuprà oſtendimus, & conceſſio indefinita æquiualet vniuerſali. Quod eſt manifeſtius quando loquutio eſt in plurali, nam cùm eſt ſermo de prælato in ſingulari, nonnihil dubitationis habere videtur. Nihilominus tamen reſtringi non poteſt ad vnum tantùm prælatum ſupremum, tum quia potius nomine proprio Generalis, quàm communi nominaretur: tum etiam, quia regulariter hoc eſt contra communum vſum religionum, nam ipſo iure cenſentur hæ facultates per ipſamet priuilegia communicata Prouincialibus, & ad vſum earum moraliter neceſſarium eſt. Quantunuis ergo prælatus in ſingulari nominetur, ſub illa voce comprehenditur Generalis, & Prouincialis: ergo etiam Conuentualis prælatus quia nulla eſt ratio reſtringēdi. Dices, alij habent magis propriè iuriſdictionem Epiſcopalem. Reſpondeo, parum hoc referre: nam hic etiam habet eam iuriſdictionem, quæ ſufficit, vt ſit verè & ſimpliciter prælatus, vt hac ratione ſub illa voce comprehendi poſſit, quæ indefinitè poſita tantum valet, ac ſi diceretur, quicunque prælatus. Aliunde verò actus abſoluendi, propter quem datur hęc facultas, magis ordinatur ad internam ſalutem, quàm ad forenſe iudicium, ideóque meritò cenſetur conceſſa illa facultas proximo prælato, qui curam gerit animarum ſubditorum. Vnde quando in iure committitur prælato caſus aliquis reſeruatus Pontifici, Abbas ſpecialiter nominatur, vt patet ex cap. *cùm illorum.* cū ſimilibus, de ſent. excomm. quia nimirum ille eſt veluti proprius paſtor religioſorum; idem autem eſt de quocunque prælato Conuentuali.

1. Aſſertio bipartita.

Ratio prioris partis.

Obiectio remouetur.

Nihilominus tamen (vt alteram partem probemus) non poteſt ſub illa voce, etiam in ſingulari poſita ita intelligi particularis prælatus, vt excludantur vniuerſales, tum propter rationem factam de indefinita loquutione: tum maximè, quia illi ſunt præcipuè paſtores, & magis propriè. Vnde ſicut alibi in tomo de pœnit. diximus, nomine proprij ſacerdotis ita in iure ſignificari Parochum, vt non excludatur Epiſcopus, vel Pontifex; ita de nomine prælati in præſenti dicendum eſt. Quapropter, etiamſi indultam ſolùm facerent mentionē prælati Conuentualis, v. g. Prioris, vel Guardiani, aut Abbatis, non exiſtimo ſuperiores prælatos eorundem ſubditorum, propter rationem factam,

2. Ratio poſterioris.

factam,& quia reuera hoc postulat debitus ordo, & verisimile non est Pontificem velle aliquid præter illum concedere.

3. Dico autem, *respectu eorundem subditorum*, quia interdum priuilegium conceditur in fauorem vnius tãtùm monasterij,& religiosorum,vel prælati eius.vt sic,& tunc quanuis dicamus, non solum Abbatem , vel Priorem localem , sed etiam Pouincialem, vel Generalem posse vti illo priuilegio:nihilominus non poterunt illo vti nisi circa religiosos illius monasterij , quia non conceditur illis vt Prouinciales,vel Generales sunt absolutè, sed vt sunt Prælati talis monasterij.Exemplũ esse potest in multis priuilegiis concessis Abbati monasterij S.Benedicti Vallisoleti,quæ in Compendio etiam Mendicantium,& in nostro interdum referuntur,verbo *Absolutio*, & verbo *Dispensatio:* si tamen supponamus illa ipsi concedi vt Abbati illius monasterij , & non vt Generali sui ordinis, provt est in Castella, de quo mihi non satis constat,quia originales literas videre non potui.Addo etiam per alias Bullas,& indulta, quæ concedunt communicationem omnium priuilegiorum, factum iam esse vt ferè nullum sit priuilegium vni domui,vel prouinciæ,aut nationi concessum, quibus non possint alij conuentus gaudere , vt cõstare potest in nostra Societate ex Bulla Pij V. *Dum indefessæ.* vbi communicationem priuilegiorum illi cõcedens,addit illa verba.*Tam in genere, quàm in specie , & tam communiter, & coniunctim, quàm particulariter,& diuisim,etiam per modum extensionis,seu communicationis, & alias quomodolibet quibusuis ordinibus fratrum, & sororum Mendicantium,quocunque nomine nuncupentur,illorúmque cõgregationibus,cõuẽtibus,& Capitulis,ac vtriusque sexus personis,ac illorum monasteriis domibus,Ecclesiis* &c. Et similia verba habet Gregorius XIII. in Bulla anni 1575. *Ad perpetuã rei memoriam*,addẽs, extensionem ad omnes religiones,*Mendicantium* (inquit)*aliarúmque religionũ ordinibus,cõgregationibus,conuentibus,Capitulis,monasteriis,domibus,Ecclesiis*,&c. & multæ aliæ religiones habent similem communicationem,& ideo,vt dicebam, iam non multum refert , an priuilegium in principio fuerit vni monasterio , vel Abbati illius , aut toti ordini concessum.

Limitatio prædictæ partis, & eius explicatio.

4. Secundò dicendum est,ex vi talium priuilegiorum,in quibus prælati nominantur,non posse inferiores ministros,vel cõfessores absoluere à prędictis casibus. Probatur, quia nulli alij sunt proprij prælati , & priuilegium non extenditur vltra verborum proprietatem. Vnde fit ex vi horum priuilegiorum Vicarios ordinarios monasteriorum , quocunque nomine appellentur,non posse hanc absolutionem dare ex vi talium priuilegiorum. Probatur , quia non sunt prælati, vt suprà ostensum est.

2.Assertio.

Probatur.

Dubium trimenbre circa assertionem.

5. Dubitari autem potest , an sit aliquod speciale priuilegium,per quod facultas concedatur Vicariis , seu Subprioribus , &c. In hoc duo videntur certa inter auctores,& tertium incertum.Primum est,Vicarium illius domus,quæ non habet alium prælatum conuentualem, vel quia mortuus est, vel tempus suum absoluit, vel certè, quia in tali domo non consueuit alius prouideri prælatus, hunc,inquam, Vicarium gaudere his priuilegiis, quia,licèt non nomine,re ipsa prælatus conuentualis est,vt suprà tetigimus:vnde ad hoc non est necessarium speciale priuilegium, sed supradicta verba sufficiunt.Secundum est,huiusmodi Vicarium,vel Superiorem ordinariè non habere hanc potestatem, dum scilicet proprius prælatus suum monasterium præsens gubernet,propter conclusionem , & rationem adductam , & quia nullum inuenitur priuilegium, quod maiorem extensionem habeat,vt statim dicam.

Resolutio primi membri.

Resolutio secundi membri.

6. De tertiò verò puncto est nonnulla dubitatio, scilicet , quando monasterium habet proprium prælatum,ille autem absens est,an possit tũc Vicarius his facultatibus vti. Nam Collector priuilegiorum in Compendio Mendicantium verbo, *Absolutio quoad fratres.*§.7.& 34.partem negantẽ indicat.Contrarium verò cum Veracruce,quem citat,& tenet Emmanuel Rodericus dict. qu. 20. art.2.& 3.nimirum,quemcunque Vicarium Prioris conuentualis relictum ab ipso Priore pro tempore suæ absentiæ habere eandem auctoritatem, Fundatur in quodam priuilegio Clementis IV. qnod ipse refert art.1.ex lib.Monumenta ordinũ, vbi hoc videtur concedi *Generali, Prouincialibus, Prioribus conuentualibus, & eorũ vicẽ gerentibus in eorum conuentibus,& locis sibi commissis.* Hæc verba refert dictus auctor art. 3. quæ si eodem tenore habentur in originali,planè conuincunt,nec possunt benè exponi de Vicario , qui Sede vacante loco prælati substituitur : nam illa verba, *Eorum vicem gerentibus in eorum monasteriis*, non possunt commodè intelligi, nisi de monasteriis , vel prouinciis habentibus proprios prælatos , qui dum absunt,alios relinquunt,qui vices suas gerunt.Et inde rectè sequitur Vicarium,vel Ministrum absente Prælato, seu Rectore posse vti illis facultatibus,quia tunc vices Prælati gerit. Veruntamen idem auctor in art.1. alio tenore refert illud priuilegiũ,scilicet,*Concessit Generali, & Prouincialibus ministris,& eorũ Vicariis, atque etiam Custodibus fratrum Minorum in Prouinciis,& Custodiis sibi commissis*,&c.In quibus verbis constat nec Prioribus conuentualibus , nec eorum Vicariis factam esse illam concessionem,vt idem auctor fatetur. Imò,si tenor verborum seruetur,nec Vicariis Custodum fit concessio , sed tantùm Vicariis generalibus,vel prouincialibus,fortasse propter maiorem illorum auctoritatem. Addit verò idem auctor in eodem art.1.ex libro Monum.ordin.concessione 548.& concess.432.priuilegiũ illud extensum fuisse ad Priores cõuentuales in gratiam Prædicatorum,& Carmelitarum ; de Vicariis autem ibi nihil dicit:sed in art.2.statim in principio ait;ex Mari magno Prædicatorum constare hæc priuilegia extendi ad Priores conuentuales ; & eorum Vicariis : nihil tamen in particulari allegat, sed refert se ad articulum 1. D. autem Antonius 1. p. tit. 19. cap. 2. priùs dicit, generalem Vicarium Magistri ordinis ex potestate sibi à priuilegiis tradita ita posse fratres absoluere ab omnibus peccatis,& cẽsuris,sicut magistrum ipsum, & idem postea subdit de Vicario Prioris Prouincialis,& infrà inquit,*Item Vicarius Prioris conuentualis in suo cõuẽtu potest omnia, quæ superius de Vicario Magistri ordinis posita sunt*,addit verò exceptionem, quæ ad absolutionem non spectat ; & subiũgit,*Hæc,quæ dicta sunt de Vicariis,habẽtur in diuersis priuilegiis,& præcipuè Bonifacij,Virtute.*Ex his autem Antonini verbis non possumus satis iudicium ferre,an loquatur de Vicariis , qui Sede vacante constituuntur, vel in quacũque absentia loco prælatorum relinquuntur , tamen dum alia restrictio non constiterit ; possumus in ampliori sensu

Tertij mẽbri.

Varia authorum responsio.

Collector.

Veracrux.

Emman.

Authoris iudicium.

sensu verba accipere, cùm omnes ibi sint verè ac propriè Vicarij.

7. Illatũ cõtra proximum authoris iudicium diluitur.

Dicet aliquis, eâdem ratione extendendæ sunt hæ facultates ad Vicarios, etiam pro eo tempore, quo prælati sunt præsentes, quia etiam tunc sunt verè ac propriè Vicarij. Respondetur negando sequelam, quia licèt in aliquibus religionibus ita appellentur, non tamen in eadem significatione, quia tunc non gerunt vices proprij muneris prælatorum, quod in iurisdictione consistit, sed habent proprium ministerium cuiusdam domesticæ administrationis; in dictis autem indultis nomen Vicarij significat eum qui vices gerit in iurisdictione, & prælatione, imò his verbis aliquando explicatur, vt dicti auctores referunt: in religionibus autem, vbi Subprior Vicarius appellatur, vox illa significat idem ministerium, seu officium, quod in religionibus monachalibus nomine Prioris significari solet, & in Reg. S. Benedicti. c. 65. vocatur Præpositus monasterij. Quando ergo Abbas, Guardianus, &c. præsens adest, ille, qui Vicarius dicitur, non propriè vicem eius gerit, sed proprium ministerium exercet, & ideo tunc non gaudet dictis facultatibus: at verò quando prælatus abest, iam vices illius gerit in proprio illius munere, & ideo iam est Vicarius de quo loquuntur indulta. Vnde, vt omnis tollatur scrupulus, optimum consilium est, vt prælatus, dum recedit, omnes potestates suas committat Vicario, & ne hoc pendeat ex memoria, vel voluntate singulorum, debet esse stabili lege, aut recepta consuetudine introductum.

Secundum dubium.

8. Ratio dubitandi.

Vt autem hoc magis declaretur, dubitari potest secundò, an hæ facultates delegabiles sint. Et ratio dubitandi est, quia non pertinent ad iurisdictionem primariam, sed ad delegatam in foro conscientiæ, quæ subdelegari non potest. Item, quia nemo potest priuilegium sibi personaliter concessum in alium transferre, hæc autem sunt priuilegia concessa talibus personis: ergo nõ possunt & aliis committi. Item, confessor Societatis, v. g. qui ex priuilegio habet potestatem absoluendi à casibus Papæ reseruatis, non potest hanc facultatem committere alij sacerdoti non habenti: ergo. Respondetur nihilominus posse prælatos committere vices suas aliis, etiam in vsu harum facultatum. ita docent omnes, qui de his priuilegiis scribunt, & vsu ipso satis comprobatum est. Item in aliquibus indultis Pontificiis hoc expressè explicatur, vt in Bullis Societatis, Paulus III. in sua Bulla vltima expressè concedit Generali, *vt omnes gratias, concessiones, & indulta sibi cõcessa à Sede Apostolica, exercere possit per Vicarios, aut personas ad id sibi bene visas.* Quod etiam declarauit Gregor. XIII. in Bulla de vsu facultatum. Idem concessit Sixtus IV. prælatis Minorum in quodam indulto suprà relato, vt scilicet, per se, vel per alios possint hanc absolutionem præstare.

Exemplo confir.

Vera resolutio, quæ primò suadetur ex vsu, & ex Põtificiis indultis.

9. Altera aliorum suasio.

Est etiam hoc consentaneum iuri communi, maximè supponendo, iurisdictionem Episcopalem ex iure communi, Diuino, vel Ecclesiastico extendi quasi natura sua ad omnes hos casus, si non impediatur, vel limitetur ab aliquo superiore. Vnde fit (vt multi opinantur) vt quando Summus Pontifex casus sibi reseruatos Episcopo concedit, non censeatur iurisdictionem delegare, sed tantùm impedimentum, aut prohibitionem auferre, qua ablata, statim ex vi suæ ordinariæ iurisdictionis potest ab illis casibus absoluere. Sic ergo de prælatis religionum ratiocinati possumus, habent enim iurisdictionem Episcopalem, & ideo in hoc æquiparantur Episcopis, vt ex vi suæ iurisdictionis possint quidquid eis non prohibetur, quod maximè verum habet in absolutione à censuris, iuxta doctrinam Panormitani in cap. *at si clerici.* §. *de adulteriis.* de Iudiciis, & aliorum ibi: ergo eâdem ratione per hæc priuilegia non delegatur illis iurisdictio, sed solùm tollitur prohibitio, qua ablata, ex vi muneris, atque adeo per iurisdictionem ordinariam hæc omnia possunt. Panorm.

10. Displicet vna ex parte dicta suasio.

Quod fundamentum prout nititur in iure diuino, mihi probari non solet, quia in vniuersum censeo, iurisdictionem Episcoporum non esse immediatè à iure diuino, sed per Pontificem; maximè verò id censeo de potestate immutandi, vel tollendi præcepta, vel quæcunque vincula à Superiore posita: non enim video quo iure diuino, naturali vel positiuo habeat inferior potestatem ad destruendum quod superior construxit: id enim nec in Euangelio scriptum, neque vlla traditione confirmatum reperio, neque etiam necessariam illationem video. vt ex principiis reuelatis naturali discursu inferatur: quin potiùs nec rationi consentaneum videtur in illa generalitate sumptum, quia est contra debitam subordinationem inferioris ad superiorem. At verò limitatum illud fundamentum ad absolutionem à censuris, & fundatum non in iure diuino, sed in canonico, est satis probabile propter cap. *nuper.* de sent. excomm. in quo ponderanda sunt illa verba, *Quia conditor canonis absolutionem sibi specialiter non reseruauit, eo ipso concessisse videtur facultatem relaxandi:* per quæ satis significatur, illam facultatem non esse à iure diuino immediatè, sed ab auctore ipsiusmet censuræ, vt alibi in tomo de censuris latiùs extendi.

Sustinetur verò vt probabilis ex alia parte.

11. Infirmatur tamẽ absolutè dicta suasio.

Ex hoc tamen videtur infirmari illatio facta, nam hæc concessio potest esse & ordinaria, & delegata: ergo ex vi illius iuris neutra colligi potest. Nec dubito quin possit Papa concedere Episcopis suos casus reseruatos per modum delegationis tantùm, sicut in Concilio Tridentino multa eis committuntur vt Papæ delegatis, quæ aliàs possent ab eis fieri iure ordinario, seclusis priuilegiis, vel exemptionibus. Et multi valde probabiliter putant, commissionem ad absoluendum in casibus occultis factam Episcopis à Concilio Trident. sess. 24. c. 6. de Reformat. fuisse specialem delegationem, & non restitutionem iurisdictionis ordinariæ Episcopalis, aliàs hodie casus illi occulti, essent Episcopales, & consequenter qui haberet generale priuilegium absoluendi à casibus Episcopalibus, posset ab illis casibus absoluere, quod planè falsum est, & contra communem vsum, vt etiam sentiunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. cap. 15 §. 7. lit. P. & Emmanuel Rodriquez in expositione Bullæ, num. 135. & contra illa verba eiusdem Concilij, *Per seipsos aut Vicarium ad id specialiter deputandum*; quæ satis indicant illam iurisdictionem esse valde specialem, & non communem Episcopalem: imò etiam indicant esse delegatam, quia si esset ordinaria, eo ipso posset per Vicarium exerceri: quanquam hoc iudicium non conuincat, vt ex statim dicendis constabit.

12. Tertia & probatior suasio pro vera resolutione.

Quidquid ergo sit, an illa sit dicenda concessio, vel restitutio ordinariæ iurisdictionis, vel solùm commissio iurisdictionis propriæ, nihilominus ex alio etiam principio satis probatur

batur assertio posita, quia Commissarius ex priuilegio perpetuus potest alteri vices suas committere: quod esse communiter receptum à Doctoribus, ait Corduba in Summa Hispana, quæstione 8. ex Syluestro verbo, *Absolutio*. 4. numero 6. dubio 2. qui refert glossam in capite vltimo de offic. Ordin. & fauet textus ille, vbi sic dicitur, *His, quibus ex officio in certis casibus competit illos absoluere, qui pro violenta manuum iniectione incidunt in canonem sententiæ promulgatæ, licet aliis absolutionem huiusmodi committere cùm viderint expedire.* Hæc autem potestas, quæ datur Prælatis per priuilegia perpetua, propriissimè dicitur competere ex officio, quia ratione officij conuenit: nam priuilegium illud quoad hoc magis est reale, quàm personale, quia dignitati adhæret, & ratione illius competit personæ: ergo ex officio competit. Neque oportet vt omninò conueniat ex officio tanquam iurisdictio ordinaria, nam particula, *in certis casibus*, quæ ibi additur, satis indicat sufficere quòd ex priuilegio conueniat ratione dignitatis, vt rectè ibi glossa expendit, quæ subdit idem esse in omnibus aliis communicationibus, quòd illi, qui ordinario iure, vel delegato à Principe, possunt absoluere, possint etiam committere vices suas vt viderint expedire, dummodo delegatio, vel commissio sit ratione officij, ac proinde per priuilegium perpetuum. Atque idem tenent Panormitanus, Felinus, & alij in capite vltimo de Offic. deleg.

Corduba. Syluest. — Panorm. Felin.

13. Ad rationē dubitandi.

Atque ita responsum est ad rationem dubitandi in numero octauo positam: nam hæc iurisdictio vel ordinaria est, vel in hoc æquiparatur ordinariæ, quia ex officio ratione legis, seu perpetui priuilegij competit. Quando autem Prælatus committit vices suas alteri quoad hanc absolutionem, non transfert priuilegium in illum propriè loquendo, sed vtitur ministerio eius ad suum priuilegium exequendum, quod valdè diuersum est. Vnde ille Commissarius non potest alteri vices suas committete, quia non tã iurisdictio, quàm nudum ministerium ei commissum est, iuxta caput vltimum §. vltimo, de offic. delegat. atque ita procedit exemplum eodem numero octauo de simili potestate absoluendi commissa confessori religioso, qui illam committere non potest, quia nudum ministerium ei commissum est. Aduertendum est tamen pro nostra Societate, &, si quæ est alia religio, quæ hunc modum obseruet, quòd in ea omnis hæc potestas censetur concessa Generali extra Bullas Pontificum, vt infrà videbimus tractatu decimo, libro nono, capite secundo à numero secundo, & per illum conceditur Prælatis inferioribus, vt constat etiam ex compendio priuilegiorum eiusdem Societatis. Nihilominus tamen & Prouinciales, & Rectores, seu Præpositi locales possunt aliis committere vices suas, vel delegare hanc potestatem quotiescunque in concessione sibi facta non fit expressa restrictio, vel prohibitio, vt per se, & non per alios absoluere in aliquo iure possint, quia eo ipso quòd talis restrictio non ponitur, censetur eis concessa potestas eo modo, quo per indultum conceditur, seu eo modo, quo iuxta commune ius administrari potest facultas, quæ ratione officij Prælato competit.

Nota pro confirmatione tertiæ suasionis in n. præced.

Tertium dubium.

14. Hinc verò nascitur tertium dubium, an possint Superiores Prælati restringere hanc facultatem inferiorem, scilicet Generalis Prouincialibus, & Prouincialis Prælatis conuentualibus. Oportet autem loqui præcisè stando in virtute dictorum priuilegiorum, nam vbi est speciale indultum, declarans, vel concedens hanc potestatem, vt est in Societate, sublata est quæstio. De aliis ergo videtur res dubia, quia cùm Pontifex immediatè, & quasi ex æquo concedat hanc potestatem omnibus his Prælatis, licèt aliàs sint subordinati in iurisdictione ordinaria, & in ea possit Superior restringere iurisdictionem inferioris, vt suprà dictum est, tamen in hac commissione videntur æquales, & ideo non posse in vno eorum ab altero restringi. Nihilominus etiam in hac potestate probabilius censeo, posse restringi à Superioribus Prælatis respectu inferiorum, quandiu expresè hoc non prohibetur in ipso indulto. Ratio est, quia Papa concedens priuilegium in fauorem religionis, censetur conferre iuxta debitum ordinem, & magis consentaneum ipsi religioni, quandiu aliud expresè non declarat; sed debitus ordo religionis postulat, vt inferiores Prælati pendeant à Superioribus: ergo credendum est hanc esse voluntatem Pontificis concedentis talia priuilegia, atque ita tunc non dici potest inferior auferre facultatem à Superiore concessam, quia non creditur simpliciter concessa, sed cum hac subordinatione.

Ratio dubij. — Authoris decisio. — Probatur primò.

15. Sed fortasse hæc coniectura alicui non satisfaciet, quia priuilegia absolutè loquuntur, & potiùs sunt extendenda. Item, quia cùm hi casus iam sint extra iurisdictionem ordinariam Prælatorum, & sint proprij ipsius Pontificis, potest ipse æqualiter illos concedere sine illa subordinatione, quæ in re tam fauorabili ad remedium subditorum non videtur necessaria. Nihilominus illa mihi videtur moralis coniectura satis probabilis, quam aliter ita explicare possumus: quia Pontifex concedendo has facultates, non aufert ab his Prælatis potestatem reseruandi sibi casus, quia hoc expedit ad disciplinam religiosam; sed expedire potest, vt ex his casibus Pontificiis aliqui sint reseruati Prouinciali, vel Generali: ergo credendum est ita concedi hanc facultatem Prælatis religionis, vt semper maneat in maiori Prælato ius reseruandi sibi casum, quem expedire iudicauerit. Quod maximè locum habet iuxta opinionem asserentem, per hæc priuilegia solùm auferri prohibitionem, & rem statim reduci ad commune ius: nam stando in iure communi, licèt aliqua censura Pontificia non esset ab ipso Pontifice reseruata, posset Generalis, vel Prouincialis religionis eam sibi reseruare: ergo post hæc priuilegia possunt etiam id facere, quia per priuilegia solùm constituuntur in terminis iuris communis; & quanuis Papa auferat suam prohibitionem, non tollit ius Prouincialis, vel Generalis, vt possit id prohibere, si religioni fuerit expediens. Præterea, sustinendo, vt videtur verius, per hæc priuilegia non tantùm auferri prohibitionem, sed etiam concedi positiuam facultatem, & iurisdictionem: nihilominus vnaquæque religio cum approbatione Sedis Apostolicæ habere solet auctoritatem distribuendi has facultates prout sibi iudicauerit expedire: ergo potest vnaquæque religio statuere vt quædam ex his

Arguitur contra hanc probationē. — Sustinetur dicta probatio, ac declaratur aliter. — Probatur secundò. — Tertiò.

O

his facultatibus sint reseruatæ Generali, aliæ Prouincialibus, &c. nec dubito quin factum teneat propter præsumptam, vt dixi, voluntatem Pontificum, qui religionibus ipsis & propter maius earum bonum has facultates concedunt. Denique tota ipsa religio potest cedere iuri suo, & non obstante priuilegio sibi concesso, pro singulis Prælatis, aliqua eorundem præuilegiorum pro maioribus Prelatis reseruare. Dices, esto possit hoc fieri à Capitulo generali, vel Prouinciali, non tamen à singulis Prælatis maioribus. Respondeo, hoc pendere ex modo gubernationis vniuscuiusque religionis: nam earum Prælati habent potestatem à Capitulis, à quibus eliguntur, & ideo si ab eis fuerit concessa etiam ad hunc actum, poterunt illa vti, non verò aliis. Addo tamen vltimò, nunc standum circa hoc esse nouo decreto Clementis VIII. circa reseruationes regularium: nam quælibet restrictio harum facultatum ad ad absoluendum à casibus reseruatis Papæ, re vera est noua reseruatio in tali religione facta, & ideo circa illam decretum Clementis seruandum est. Ex quo duo colligo; vnum est, non posse fieri nisi in generali, vel prouinciali Capitulo respectiuè, iuxta formam in eo decreto præscriptam: aliud est, à Capitulo posse fieri, nam Pontifex hanc generalem facultatem præbet huiusmodi Capitulo ad reseruandum quoscunque alios casus, vltrà designatos ab ipsomet Pontifice: & mirum profectò esset quòd posset religio reseruare casus minus graues, & non aliquem ex grauioribus reseruatis Papæ.

Instantia remouetur.

Quartò.

Quartum dubium.

16\. Videri per priuilegia religionum tolli omnē reseruationem, quæ non sit ab ipsa religione facta.

Hinc porrò emergit quartum dubium, an scilicet omnia peccata, quæ in iure, vel in Bulla Cœnæ, aut aliis, sunt reseruata Summo Pontifici, censenda sint reseruata in quacunque religione, non obstantibus prædictis priuilegiis; & consequenter, an Prælatus concedens alicui religioso absolutam potestatem audiendi confessiones suorum subditorum, censeatur illi concedere has facultates, seu hos casus: nam, si reseruati non sunt in tali religione, comprehendentur sub generali facultate; non videntur autem reseruare, quia Summus Pontifex per illa priuilegia abstulit reseruationem, & religio aliam non addidit, vt supponimus. Vnde Clemens VIII. in suis casibus reseruatis regularium non facit horum mentionem, nec singulæ religiones in suis propriis reseruationibus, vt de Societate nobis constat, & de aliis suprà tetigimus.

17\. Contraria resolutio vera. Suadetur.

Nihilominus respondetur, hos casus non solùm esse reseruatos, sed etiam altiori, & strictiori modo quàm sint particulares casus religionum. Declaratur, nam Pontifex nunquam simpliciter abstulit suam reseruationem ab his casibus, etiam respectu religiosorum, sed solùm eorum absolutionem religiosorum Prælatis commisit, quod longè diuersum est: nam si ablata fuisset simpliciter reseruatio respectu talium personarum, absolui possent ab illa censura à quocunque proprio confessore, iuxta cap. *nuper.* de sentent. excommun. quod tamen falsum est, vt ex primo, & secundo dubio constat. Vnde eo ipso quòd Pontifex hanc potestatem concessit solis Prælatis, & eorum vices gerentibus, voluit absolutionem hanc esse illis reseruatam. Hæc autem reseruatio non fundatur in potestate, & voluntate ipsius religionis, sed manat ex voluntate Sedis Apostolicæ, quæ priùs talem reseruationem absolutè fecit, & postea circa illam maiorem potestatem non concessit, neque ampliùs (vt sic dicam) illam remisit: & ideo dixi hanc reseruationem altiorem esse, quàm sint propriæ reseruationes vniuscuiusque religionis. Et ideo fortasse hi casus Pontificij non numerantur inter particulares reseruationes religionum, quia sunt alterius ordinis & supponuntur tanquam omnibus communes.

Ex quo infertur, hos casus non comprehendi sub generali delegatione, vel commissione facta à Prælato religionis ad absoluendum à peccatis, vel censuris, iuxta regularium textus in capite 2. de Pœnitent. & remiss. in 6. Quin potiùs licèt Superior concedat facultatem ad absoluendum à peccatis reseruatis in religione, non videtur concedere facultatem ad absoluendum ab his casibus Pontificiis, quia habent reseruationem longè alterius rationis, vt dixi, & ideo habent specialitatem sufficientem, vt sub illa generalitate non comprehendantur. Item, quia circa peccata reseruata in religione habet Prælatus ordinariam iurisdictionem, quam per illa verba delegare videtur: circa hos autem casus Pontificios habet solùm iurisdictionem ex peculiari commissione Pōtificis, quæ difficilius & maiori cum consideratione committi alteri debet, ideóque sub illa generalitate non comprehenditur. Quod maximè verum censeo de casibus Cœnæ Domini, & inter eos lapsus in hæresim, propter eorum specialem, vel specialissimam grauitatem, & reseruationem. Ideóque prudenter in Compendio Societatis licèt absolutio à casibus Cœnæ respectu subditorum committatur Superioribus cum facultate delegandi, nihilominus lapsus in hæresim soli Generali reseruatur, ita vt nec Prouinciales possint absoluere, nisi sub onere comparendi. Et alibi etiam diximus ipsummet Pontificem committendo casus suos, non censeri committere casus Cœnæ, nisi exprimat; & committendo casus Cœnæ, non committere absolutionem ab hæresi, nisi in specie id declaret: ergo idem dicendum est de Commissario Pontificis. Vnde Episcopus, verbi gratia, committens alicui casus suos, non videtur committere absolutionem, verbi gratia, à censura canonis *si quis suadente*, pro illis casibus, in quibus ipsi in iure committitur, quia illi non sunt propriè casus Episcopales, vt alibi diximus. Vt ergo Prælatus religionis censeatur committere hos casus Pontificios, oportet vt vel in specie eos exprimat iuxta vniuscuiusque exigentiam, vel, si vtatur generalibus verbis, quòd talia sint, vt omnem tollant ambiguitatem: vt si dicat, verbi gratia, concedere omnes facultates suas, vel quantum per priuilegia potest, aut quid simile. In quo etiam obseruare oportet, vt distinctè explicetur an concedatur potestas absoluendi à culpis, vel etiam à censuris: nam hæc duo diuersa sunt. Verum est, in casibus Pontificiis ita esse coniuncta, vt vno concesso, alterum concessum esse intelligatur. Videantur dicta in 4. tomo disputat. 30. sect. 1.

18\. Consectarium ex proxima resolutione.

Tomo de pœnit.

***

CAPVT

CAPVT XXII.

An non solùm in religionis Prælatis, sed etiam in Episcopis sit prædicta potestas ad absoluendum religiosos.

1. Ex vi priuilegiorum regularium non habent Episcopi hanc potestatem.

IN hac quæstione in primis certum est non conuenire Episcopis hanc potestatem ex vi priuilegiorum ipsorum regularium, cùm in eis nulla de Episcopis fiat mentio, sed potiùs ab eorum iurisdictione eximantur. Loquimur enim de exemptis, nam circa regulares sibi subiectos clarum est posse Episcopos quidquid in hoc genere possunt iure communi, & si quid ampliùs per priuilegia Pontificia talibus religiosis fuerit concessum respectu suorum Prælatorum, nam Episcopi sunt proprij illorum Prælati, quod munus non habent respectu exemptorum. Solùm ergo habere potest locum dubitatio posita in duobus, vel tribus casibus: primò in nonnullis casibus, in quibus iure communi scripto seu canoninico possunt Episcopi absoluere à casibus aliàs Pontifici reseruatis, vt à leuiori læsione clerici, cap. *Monachi*, & cap. *cùm illorum.* de sentent. excommunic. Secundum est de aliquo casu necessitatis, in quo propter difficilem recursum ad Pontificem censetur tacito iure, & recepta consuetudine, facta commissio Episcopo: quæ necessitas potest interdum in religioso exempto occurrere. Tertium est de Prælato religionis, qui non potest absoluere seipsum, neque habet alium à quo possit commodè absolui; nec debet esse peioris conditionis: poterit ergo ab Episcopo absolui.

Triplex casus proponitur in quo videntur habere Episcopi talem potestatem. Primus. Secundus. Tertius.

2. Quorũdam placitum in 1. casu & eorum fundament.

Circa primum casum quidam putant quòd licèt religiosus exemptus possit in illis casibus absolui à suo Prælato; nihilominus posse etiam absolui ab Episcopis, si velit: quia licèt Pontifex concesserit illam potestatem prælatis religionis, non abstulit Episcopis: ergo liberum est religiosis, si velint, eis subiici quoad hanc absolutionem. Nec videtur obstare exemptio, quia hæc videtur esse à iurisdictione coacta, non à voluntaria. Item videtur esse in his, quæ spectant ad grauamen, non in his, quæ ad fauorem; est autem maior fauor religiosi quòd à pluribus Prælatis possit absolui. Atque ita opinati sunt Fredericus de Senis consil. 14. & Ioannes de Lignano in Clement. *Ne in agro*, de statu regularium, & alij quos Syluester citat. Contrariam sententiam tenet Abbas in cap. *Monachi.* de sentent. excommunic. numero 4. vbi refert Ioannem Andream, & seipsum in aliis locis, quos sequitur Syluester verb. *Absolutio.* 5 numero secundo. Fundamentum est, quia religiosus exemptus non tantùm eximitur à iurisdictione fori contentiosi, sed etiam à iurisdictione fori pœnitentialis: nam hac ratione non potest confiteri Episcopo sine licentia sui Prælati, vt suprà visum est; ergo in neutro foro potest Episcopus absoluere religiosum, quantumuis ipse se illis subiiciat. Et confirmatur, quia exemptiones priuilegij non in fauorem priuatum religiosi, sed in fauorem totius religionis concessæ sunt, & in fauorem etiam Prælatorum eius: ergo nullus religiosus potest in hoc cedere iuri suo, nec sibi iudicem constituere extra Prælatos suos, iuxta cap. *significasti.* de foro compet. Atque hæc sententia planè videtur in rigore iuris vera, & per se lo-

Frederic. Ioann. de Lig. Contrarium verius. *Abbas. Ioan. And Syluest.* Eius fund.

A quendo, ac suppositis religiosorum priuilegiis omnino seruanda.

3. Quomodo possit procedere prius placitum.

Dico autem, suppositis priuilegiis, quia si Prælati religiosorum non haberent potestatem absoluendi suos subditos ab aliquo casu reseruato Papæ, & aliàs concesso Episcopis, in eo casu probabilem censerem primam sententiam. Exemplum esse poterat in facultate absoluendi à casibus occultis concessa Episcopis in Concilio Tridentino: nam si illa non fuisset extensa ad Prælatos religionum, possent, vt opinor, religiosi absolui Episcopis, quia non debent esse deterioris conditionis: & rationabiliter interpretamur non esse exemptos, nisi in his, in quibus subduntur B iurisdictioni suorum Prælatorum. Si enim in foro exteriori non possent de aliquo delicto iudicari à suis Prælatis, profectò eo ipso non censerentur in illa causa exempti à iurisdictione Episcoporum, quia non debent sine ordinario iudice relinqui. Potéstque hoc non improbabiliter colligi ex cap. *si Papa*, de priuilegis in sexto: ergo idem cum proportione in absolutione à censuris locum habet. At verò nunc quia tota iurisdictio Episcoporum ad absoluendum à censuris, etiam eis iure commissa circa Pontificios casus, commissa est Prælatis regularibus per priuilegia perpetua, non possunt religiosi, per se loC quendo, in talibus casibus ab Episcopis absolui, quia prorsus exempti sunt, & quia Prælati religionum meritò possunt respectu suorum subditorum sibi tales casus reseruare, quia illis iudicium eorum commissum est, & in fauorem ipsorum, vt planè significauit Pius Quintus in Motu proprio, quo Prælatis Prædicatorum concessit facultatem illam Concilij Tridentini, cùm ait, *Nec Prior conuentualis, & Superiores Prælati dicti ordinis in hac parte deterioris conditionis existant.* Nec fundamentum contrariæ sententiæ tunc habet vim, quia sufficienter prouisum est religiosis, & illa maior licentia licèt videatur fauor priuatæ personæ, non tamen religionis; D & fortasse etiam respectu priuatorum non esset fauor in ordine ad eorum spiritualem profectum: nam inde fortasse sumerent licentiam peccandi.

Fauet ei ius.

Ad fund. in num. 2.

4. 2 Casus.

Circa secundum casum necessitatis, in quo religiosus non potest adire Prælatum suum, potest autem conuenire Episcopum, Syluester suprà numero tertio, affirmat cum Panormitano, in eo casu posse religiosum absolui ab Episcopo ex æquitate, licèt non possit de rigore iuris. Per æquitatem autem intelligit epiicheiam, vt Panormitanus expresè declarat. Itaque intelligunt ex vi legis, & exemptionis in rigore sumptæ non posse, ex quadam tamen interpretatione E voluntatis Pontificis posse, ne religiosus in eo casu sit deterioris conditionis, quàm seculares, quod videtur esse contra intentionem eximentis. Sed difficile mihi est in materia iurisdictionis, & in lege irritante actum huiusmodi epiicheiam admittere extra casum extremæ necessitatis; hæc autem materia iurisdictionis est, sine qua non potest Episcopus absoluere religiosum: lex etiam, quæ vetat exercere iurisdictionem circa personam exemptam, est irritans actum, vt constat ex iuribus citatis, & ex capite *frater.* 16. quæstione prima: ergo extra casum extremæ necessitatis, id est, periculi mortis, non possumus hanc licentiam Episcopo dare. Dicit enim Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 7. loquens

Sententia affirm. *Syluest. Panorm.*

Impugnatur quoad casũ necessitatis non extremæ.

O 2

loquens de casibus reseruatis, extra illum articulum inferiores Sacerdotes nihil posse: vocatur autem inferior Sacerdos respectiuè omnis ille, qui est inferior comparatione reseruantis, & ab illo non habet commissam facultatem; ita verò se habet Episcopus in eo casu respectu religiosi exempti, quia & est inferior Papa reseruante, & ab illo non habet commissionem ordinariam, vt supponimus: ergo, nec ex interpretatione possumus illam admittere, nisi in periculo mortis, iuxta doctrinam Concilij. Alias pari ratione possemus dicere, posse nunc Episcopum absoluere in simili casu clericum sibi non subditum solùm quia habet difficilem recursum ad suum Prælatum, quod planè videtur falsum, quia illa difficultas non præbet alteri iurisdictionem. Similiter etiam posset Episcopus absoluere religiosum in casu, in quo recursum habet ad suum Prælatum, & illi iniustè negat absolutionem: quod etiam non videtur admittendum, qua iniustitia vnius Prælati, vt cap. 19. numero 21. diximus, non dat alteri iurisdictionem quando subordinati non sunt. Alioqui aperiretur via, vt in similibus casibus religiosi quasi appellent à suis Prelatis ad Episcopos, quod magnum incommodum est contra intentionem eximentis.

5. *Vera huius casus decisio.* Dico igitur, non videri necessariam hanc interpretationem ad fauorem religiosorum, sed per generales, & communes regulas casuum reseruatorum posse illis sufficienter subueniri absque vlla epiicheia, quæ admittenda non est: nisi vbi manifesta necessitas vrget; hîc autem nulla erit necessitas, si aliter potest sufficienter subueniri necessitati religiosi. *Quo principio sit fundanda.* Quòd autem possit, declaro ex generali principio in iure fundato, quod posui in 4. tomo tertiæ partis, disputat. 30. sect. 3. scilicet, in casibus Pontificiis quoties non patet aditus ad Summum Pontificem, vel Commissarium eius nisi cum magna difficultate, & mora, tunc posse peccatorem absolui ab inferiori Sacerdote cum onere comparendi coram Pontifice, vel habente iurisdictionem ab illo circa tales casus respectu talis personæ. Hoc ergo principium censeo in præsenti esse applicandum. Quando enim religiosus non habet facilem aditum ad suum Prælatum, absolui quidem poterit ab alio, non tamen ita vt maneat omninò liber à reseruatione, sed vt absoluatur cum onere comparendi coram Summo Pontifice, aut coram suo Prælato, qui respectu sui vices illius gerit. Hoc enim satis est ad subueniendum necessitati religiosi, & aliunde seruatur rigor reseruationis & debita subiectio ad Prælatum. In eo autem casu non est necessarium vt religiosus recurrat ad Episcopum, quia à quolibet Sacerdote, à quo potest absolui à culpis mortalibus, poterit pro tunc absolui à tali censura, quia non absoluitur simpliciter, sed cum onere comparendi; sicut posset ex sententia omnium absolui quando etiam ad Episcopum esset difficilis accessus; idem autem est quanuis sit facilis, quia ad absoluendum cum illo onere non habet maiorem facultatem Episcopus respectu personæ sibi non subditæ, quàm ordinarius confessor. Et ex hac parte hic modus absolutionis cedit in maiorem fauorem religiosi, quia faciliùs absolui poterit, & ita meliùs poterit onus comparendi tolerare, præsertim quia nullum est ius quo possimus illum eximere à tali onere, quòd secum affert reseruatio, quando potestas absoluendi solùm datur occasione talis difficultatis, vel necessitatis.

6. *Confirmatur amplius.* Tandem confirmatur hoc, & declaratur, quia Prælatus regularis quando mittit subditum ad peregrinandum, potest illi dare facultatem eligendi confessorem à quo possit absolui etiam à casibus Papæ reseruatis sub onere comparendi coram se. Tunc ergo si talis religiosus incidat in censuram canonis *si quis suadente*, in eo loco, vbi non potest recurrere ad Prælatum absentem, non potest recurrere ad Episcopum, vt ab eo simpliciter absoluatur sine onere comparendi coram suo Prælato, quia tunc iam habet sufficientem iudicem, seu confessorem à suo Prælato designatum, nec est recurrendum ad iurisdictionem interpretatiuam, vbi expresa, & sufficiens haberi potest: at verò quanuis Prælatus expresè non declaret illam voluntatem, ex ipso communi iure satis explicatur. Relinquitur ergo solùm Prælatum regularem habere hanc iurisdictionem in religiosos exemptos sub Pontifice Summo, nisi in casu extremæ necessitatis, in quo nulla est reseruatio.

7. *3. Casus.* In tertia autem interrogatione seu casu petitur, quid dicendum sit de ipso Prælato religionis. Quæ difficultas magis pertinet ad cap. sequens de his, qui per hanc potestatem absolui possunt. Nam certum est, absolutionem Prælati religiosi in his casibus non pertinere ad Episcopum, tum quia non minus est exemptus, quam reliqui: tum etiam, quia non minùs potest absolui per priuilegia religionis, quia non debet esse deterioris conditionis cùm sit principale membrum, & priuilegia generaliter pro omnibus dentur. *Prælati relig etiam absolui possunt intra religionem par eius priuilegia.* Igitur, si iuxta communem vsum præcisè loquamur, potestas absoluendi ab huiusmodi censuris Prælatum conuentualem, est apud Prouincialem, & respectu Prouincialis apud Generalem, nam vnusquisque solùm pendet à suo proximo Prælato, & quando priuilegia concedunt hanc facultatem Prælatis, intelligenda sunt respectiuè, scilicet, illis Prælatis, vel illi Prælato, quos, vel quem vnusquisque religiosus habuerint: Generalis verò, quia intra religionem non habet Superiorem Prælatum, sed solùm generale Capitulum, absolui poterit ab illo confessore, cui Capitulum suas vices commiserit. *In quibus sacerdotibus sit talis potestas ordinariè.*

8. *De modis aliis non tam ordinarij habendi hanc potestatem erga Prælatos.* Quòd si Capitulum ipsum nihil circa hoc obligauerit, eo ipso poterit Generalis eligere confessorem cum omni potestate, quam priuilegia concedunt: quia non superest alius modus, quo possit ipse Generalis passiuè frui huiusmodi priuilegiis, quibus priuari non debet. Estque ille modus consentaneus iuri communi in capite vltimo, de Pœnitent. & remis. Quin potiùs in multis religionibus obseruari intelligo, vt etiam Prouinciales, & Conuentuales Prælati eodem modo sibi eligant confessores cum omnibus facultatibus, quas ipsi possunt suis subditis communicare. Quod fieri potest, vel quia in ipsa religione ita specialiter, & positiuè (vt sic dicam) ordinatum est, quod sine dubio fieri potest, vel etiam consuetudine recipi, aut certè quia contrarium ordinatum non est; quod censeo etiam sufficiens. Quia ex priuilegio dicti capitis vltimi, de Pœnitent. & remission. hi Prælati possunt sibi eligere confessorem *propter licentiam suorum Superiorum*, vt dixi in quarto tomo, disputatione 27. sectione secunda, dubio quinto, & nunc in confirmationem eorum, *Expenditur textus pro præsenti casu.*

eorum, quæ ibi dixi, expendo illam particulam, *præter suorum Superiorum licentiam*: non enim dicit, contra eorum ordinationem, aut voluntatem, sed solùm præter, id est, absque eorum licentia, & quando illi non prouident alio modo de ordinario confessore; qui est casus, de quo loquimur. Deinde Confessor sic electus eo ipso habet circa talem Prælatum omnes facultates Pontificias, siue hoc sit quia ab ipsomet communicantur, sicut Papa eligendo Confessorem dat illi iurisdictionem in seipsum, siue (quod verius existimo) quia virtute priuilegiorum immediatè ei conferuntur eo quòd vices gerit Superioris Prælati in eo munere.

9. Quid vbi duo tantùm sunt Sacerdotes, prælatus & subditus, ambóque excommunicati?

Hîc verò occurrere potest casus, in quo in religioso conuentu tantùm sint Prælatus, & alius Sacerdos: & ambos incurrisse in censuram reseruatam Pontifici: vt verbi gratia, per mutuam rixam in censuram canonis *si quis suadente*. quomodo possint absolui; quia tunc nec Prælatus potest absoluere subditum, cum ipse sit excommunicatus, neque etiam potest illum eligere in Cõfessorem, quia similiter ligatus est: quid ergo in eo articulo facient? Quidam vt Emmanuel Rodriquez tom. 1. quæstione 20. articulo 12. citans Ioannem Fabianum verb. *Absolutio*. 2. §. 6. & alij, respondent, ob necessitatem posse tunc mutuò absoluere: quia necessitas caret lege. Item, quia excommunicatus potest in casu necessitatis absoluere à peccatis: ergo & à censuris. Quòd si in praxi sequenda esset hæc sententia, deberet Prælatus priùs absoluere subditum, & iam ille absolutus, esset idoneus minister ad absoluendum Prælatum.

Quorũdam responsio.

10. Limitanda dicta respõsio ad casum occultum.

Indiget tamen, vt opinor, illa sententia magna declaratione, & limitatione. Et in primis, si neuter illorum est nominatim excommunicatus, vel si censura fuit canonis *si quis suadente*. & delictum est occultum, videtur Prælatus posse absoluere subditum, quia nondum est omninò priuatus iurisdictione, & communicatione cum illo saltem in bonum subditi. Dices, hoc haberet locum si subditus non esset etiam excommunicatus; quia verò excommunicatus supponitur, non videtur posse vti fauore Extrauag. *Ad euitanda*. Respondeo, etiam licèt subditus excommunicatus sit, Prælatus non est iurisdictione priuatus in suos subditos, quantum est ex se: licèt autem talis subditus excommunicatus sit, non peccat petendo à Prælato absolutionem, quia illa communicatio cùm sit ordinata ad bonum animæ, & ad se liberandum à censura, non est prohibita ex vi suæ excommunicationis: neque etiam propter Prælati excommunicationem prohibetur ratione Extrauag. *Ad euitanda*, & ideo in eo casu non dubito, quin, seruato hoc ordine, licitè petatur, & detur absolutio.

11. Quando casus est publicus, neuter habet potestatem. Secundò.

Vrgendo tamen casum, ita vt delictum sit publicum, cessat hoc remedium, & tunc non censeo statim esse dandam licentiam Prælato absoluendi subditum, vel è contra, cùm hoc sit contra rationem factam, & contra iura, argument. capit. *audiuimus*. 24. quæstione prima, & capit. *prudentiam*. §. 6. de offic. delegat. & capit. *duobus*. de sent. excommunic. per argumentum à contrario; ibi enim dicitur, duos habentes facultatem sese inuicem absoluendi, si ambo in excommunicationem minorem incidant, non priuari dicta potestate, nec vsu eius, vt rectè glossa exponit: quia excommunicatio minor priuat receptione Sacramentorum, non vsu iurisdictionis: ergo de excommunicatione maiori contrarium tacitè exponit, quia hæc priuat vsu iurisdictionis: & ita sentiunt ibi glossa, & Doctores. Quapropter in eo casu Prælatus extra religionem debet eligere alium Sacerdotem habilem, vt ab eo absoluatur, & postea ipse absolutus poterit absoluere subditum. Dico autem, Prælatum debere hoc facere, quia subditus non habet hanc facultatem, neque ipse Prælatus dum excommunicatus est, potest illam concedere, vt alibi dixi.

Quo remedio tunc sit vtendum.

12. Instantia contra id remedium diluitur.

Dices, ergo nec ipse potest eligere sibi confessorem. Respondetur, negando consequentiam: quia dare licentiam subdito, vt eligat confessorem, est actus iurisdictionis, cuius vsu priuatus est excommunicatus; eligere autem confessorem non est vsus iurisdictionis, sed cuiusdam priuilegij, quo non priuatur excommunicatus. Dices, cùm Prælatus eligit Confessorem, committit illi iurisdictionem suam, vt illa circa se vtatur; ille autem videtur esse actus iurisdictionis. Respondeo, non ipse committit, sed Pontifex, vel superior Prælatus virtute priuilegiorum, vt suprà in fine numero octauo dictum est. Sed instabit aliquis, fingendo casum, in quo non sit copia alterius Sacerdotis secularis, vel alterius religionis, qui eligi possit. Respondeo, in eo casu ita se habere quemlibet illorum ac si esset solus, & non haberet copiam Confessoris, extra casum articuli mortis, quia excommunicatus vitandus extra hunc articulum non habet vsum iurisdictionis; in illo autem articulo possunt se inuicem absoluere à peccatis, & ratione illorum etiam à censuris, vt in 4. tomo generaliter dictum est.

Replica remouetur.

Vltima instantia huius casus publici.

CAPVT XXIV.

Ad quas personas absoluendas extendantur hæc priuilegia.

1. 1. Assertio pro professis, & similibus.

HOc est tertium punctum superiùs in fine capitis 20. propositum. In quo in primis certum est, talia priuilegia posse habere effectum circa omnes professos talis religionis, quia pro illis maximè conceduntur hæc priuilegia. Quia verò priuilegia hæc concedi solent sub his verbis, vt Prælati possint absoluere subditos suos, oriebatur dubium de ipsis Prælatis. Sed hoc iam expeditum est in fine capitis proximè precedentis; nam illi etiam sunt subditi, vel Superioribus Prælatis, vel saltem ipsi religiosi. Oriebatur deinde dubium speciale de scholaribus, & Coadiutoribus Societatis, qui non sunt professi. Sed nullam habet rationem dubitandi, tum quia sunt veri religiosi, & regulares, sub quibus vocibus solent hæc priuilegia concedi: tum etiam, quia eorum incorporatio, & vota sub nomine professionis comprehenduntur, præsertim in fauorabilibus, vt infrà tract. 10. lib. 3. cap. 5. ostendam. Tum denique, quia Pius Quintus, & alij Pontifices expresse illis communicant hæc priuilegia.

2. 2. Assertio pro peregrinis. Probatur primò. In lib. Monum. Ordinum concess. 318. & 319. fic.

Secundò dicendum est, hanc facultatem extendi non tantùm ad proprios religiosos subditos, sed etiam ad hospites, seu peregrinos, qui iure hospitij possunt ab eis sacramentaliter absolui. Probatur primò ex ipsis priuilegiis: sæpè enim expresse nominant hospites, nam Clemens Quartus in priuilegio citato inquit, *Necnon fratribus aliis eiusdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque*. Alia verò priuilegia indefinita

definitè loquuntur de suis monachis, aut religiosis, vnde conuenienter intelliguntur de illis, qui ab vnoquoque Prælato sacramentaliter absolui possunt, quia hæc priuilegia, vt dicemus, ad forum conscientiæ præcipuè ordinantur. Et licèt aliqua priuilegia loquantur de subditis, rectè etiã exponuntur de subditis in foro conscientiæ secundùm præsentem statum. Secundò probatur ex quandam declaratione Cardinalium ad cap. *liceat*, sess. 24. Concilij Tridentini, quæ habet, forenses dum versantur in aliquo Episcopatu, posse absolui à casibus occultis ab Episcopo loci per facultatem ibi concessam: ergo similiter religiosus hospes absolui poterit per facultates religionis à Prælato illius loci, in quo tanquam hospes degit, ibi enim se habet tanquam forensis, & militat in eo eadem ratio.

Secundò.

4. Est autem notanda differentia, quæ ibi assignatur, inter dispensationem, & absolutionem: nam de dispensatione dicitur, non posse dari homini forensi ab Episcopo loci per illam facultatem Concilij, sed petendam esse à proprio Episcopo; absolutio autem dicitur posse dari ab Episcopo loci. Et ratio insinuatur, quia absolutio solùm conceditur in ordine ad forum sacramentale, & ideo sicut Sacramentum Pœnitentiæ ministrandum est in præsentia pœnitentis, ita & hæc absolutio per se loquendo danda est ab Episcopo præsente; ideóque Episcopo loci commissa censetur; dispensatio autem postulari potest ab Episcopo absente, & ideo semper reseruatur proprio Prælato, & Episcopo. Iuxta quam doctrinam in proposito etiam obseruandum erit, quia in multis eorum & dispensandi, & absoluendi facultas committitur, absolutionem semper extendi ad hospites, non verò dispensationem, nisi in ipso priuilegio expresè contineatur, vt est in dicto priuilegio Clementis IV. nam immediatè post citata verba subdit, *Absolutionem, vel dispensationem indigentibus.* Seclusa autem expressa concessione, est illa doctrina valdè probabilis, tum propter auctoritatem Cógregationis, eiúsque rationem: tum etiam, quia absolutio à censura conceditur hospitibus, quia est necessaria ad absolutionem à culpa, quæ differenda non est, *ne propter dilationem pœnitentiæ, periculum immineat animarum*, vt dicitur in capite vltimo, de pœnitent. & remiss. dispensatio autem non est necessaria ad ministerium pœnitentiæ, nec ad salutem animæ, vnde differri potest, & reditus ad Prælatum expectari, vel ab absente postulari.

Peregrinis Absolutio, non dispensatio danda.

4. Vnum verò aliud insinuatur in illa doctrina, quod, si verum est, satis singulare est, scilicet, per facultatem absoluendi à censuris, concessam tantùm in foro pœnitentiæ, (qualis est illa Concilij Tridentini) non posse absolutionem etiam à censura dari absenti, quia debet dari in Sacramento Pœnitentiæ, vnde ibi expresè exponitur, Concilium loqui de absolutione sacramentali. Sed hoc receptum non est, quia videtur nimia restrictio priuilegij, & facultatis sine cogente ratione. Vnde multi putant, posse Episcopum ex vi Concilij per seipsum absoluere à censura hæresis occultæ monialem, vel aliam impeditam personam absentem, quia nec facultatem potest delegare, vt Concilium indicat, quanuis Corduba in Summ. Hispan. quæstione octaua, & alij aliter exponant; nec cogendus est Episcopus ad pœnitentem impeditum accedere, vt illum absoluat, nam data absolutione à censura, tollitur reseruatio culpæ,

Locus ex declaratione Cardin. difficilis.

A & ita poterit à quocunque legitimo Confessore absolui. Sed quid in hoc sentiendum sit pro re, de qua agimus, inferiùs explicabimus. vide interim Nauarrum consil. 15. de Sentent. excommunic. iuxta primam impressionem. Emmanuel Rodriquez, tomo primo, quæstione 20. articulo vndecimo, in fine. Gutierez in Practicis quæstion. cap. 13. numero 28.

Dico tertiò: Hæc potestas absoluendi extenditur etiam ad nouitios, qui virtute dictorum priuilegiorum possunt absolui. ita habetur expresè in multis priuilegiis citatis, in quibus etiam explicatur vt possint absolui ab omnibus peccatis ante, vel post ingressum commissis, & ab omnibus Ecclesiasticis, & secularibus sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine latis, vt refertur ex priuilegio Sixti Quarti in Compendio Societatis verb. *Absolutio.* §. 6. ex monumentis Minorum, & idem habetur in citato priuilegio Clementis Quarti, & in aliis. Est autem aduertenudm, in eis non tantùm concedi hac facultatem pro nouitiis, qui iam habitum susceperunt, sed etiam pro his qui ingredi volunt: quod etiam Paulus Tertius concessit Societati in Bulla vltima, qui addit limitationem, quæ eisdem verbis in antiquis priuilegiis continetur, scilicet, *Volentes ingredi Societatem, seu religionem, nisi mox ingrediantur, eo ipso in pristinas sententias, à quibus absoluti fuerint, reincidant, etiamsi super hoc induciæ eis à peccatis religionis concedantur.* Aliqui verò exponunt, vt qui vult ingredi per professionem, possit ante illam absolui, non verò ante ingressum per susceptionem habitus ad nouitiatum. Indicat Viualdus 1. partis Summæ, tit. *de Absolutione.* numero vigesimosecundo. Sed prior expositio verior est, nam in priuilegio priùs dicitur, *Volentes ingredi,* &c. & postea, *Ac eos, qui post assumptum habitum, vel professionem emissam recoluerint,* &c. Et ita sentit Diuus Antoninus referēs idem priuilegium 3. part. tit. 24. in vltimis verbis. Et in Bulla Societatis euidenter constat sermonem esse de his, qui volunt ingredi priusquam recipiantur. Vnde hæc absolutio videtur concessa quasi præparatio ad ipsum ingresum, seu receptionem habitus. Ex prædicta verò limitatione constat, si quis postulet ingredi sine animo ingrediendi, solùm vt absoluatur, absolutionem esse nullam: imò nisi habeat animum ingrediendi, & profitendi, saltem bona fide ingrediendo ad probandum cùm animo profitendi, si iusta causa ad illum murandum non occurrerit. Vnde in illo priuilegio Societatis expresè dicit Paulus Tertius. *Reincidunt in pristinas sententias, nisi mox ingredi, & peractis experientiis secundùm Constitutiones Societatis vota emittere parati sint*: ergo qui non habet hunc animum, & bonam fidem, non consequitur absolutionem. Et idem est proportionaliter in aliis religionibus, nam eadem ferè verba in priuilegiis Mendicantium habentur.

5. 3. Assertio pro nouitiis.

Hoc priuilegio gaudent etiam ante susceptionem habitus volentes ingredi seriò.

Contrarium sentientes refelluntur.

Viuald.

D. Antonin.

Sed quid, si quis sic absolutus bona fide suscipiat habitum religionis cum animo profitendi, postea non profiteatur absque culpa sua, quia vel à religione eiicitur, vel ex iusta causa egreditur, nunquid reincidet in priores censuras? Communiter auctores affirmatiuè respondent, & non afferunt aliud priuilegium, nisi vel Clementis IV. & Pauli III. Sed ex illis obscurè colligitur, nam Clemens solùm ait, *Nisi mox ordinem intrauerint.* & Paulus ferè similia habet verba.

6. Quid de nõ perseuerante. Emmanuel Rodr. to. 1. q. 3. art. 4. & q. 20. art 11. Viualdus suprà, n. 23. & 24.

Quæ

Ingrediens de facto, sed absque sua culpa non perseuerans non reincidit.

Quæ intelligenda videtur de primo ingressu ad nouitiatum, nam de illo erat sermo suprà, vbi dicitur, *Volentes ingredi ordinem*: ergo qui semel ingressus est bona fide, & animo profitendi secundùm ius, iam impleuit conditionem requisitam: ergo licèt postea egrediatur, præsertim licitè, non reincidet: nulla est enim ratio extendendi illud verbum, *Nisi intrauerint*, ad introitum per professionem, quia talis expositio nec consona superioribus verbis, nec rigor ipsius verbi ad illam cogit, cùm de se sit indifferens; nec priuilegium coarctādum est, sed extendendum. Præsertim cùm sit valde consentaneum rationi, vt qui absolutus fuit in ordine ad insignem actum ingrediendi religionem, & illum bona fide expleuit, non priuetur postea illo beneficio, & quòd facultate sibi à iure concessa legitimè vtatur, dimittendo religionem. Et confirmatur, nam ille esset quidam modus cogendi nouitium ad profitendum, saltem timore reincidendi in censuras, quam coactionem iura valde abhorrent, præsertim Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularib. cap. 15. & sequentibus. Quapropter probabile reputo, hanc absolutionem datam nouitio, qui bona fide in religione versatur cum animo profitendi, non esse ad reincidentiam, sed omninò absolutam, ac permanentem, datam verò ei, qui vult ingredi antequam nouitius sit, esse ad reincidentiam, si cum effectu non ingrediatur, aut ingressus nimium differatur: si autem cum effectu ingrediatur, omninò firmetur absolutio, ita vt licèt casu postea non profiteatur, non reincidat. Hæc omnia videntur satis probari coniecturis adductis, & maximè patebunt si attentè legatur Pauli III. indultum. Priùs enim concedit facultatem absoluendi *omnes & singulos Societatis socios, & personas sub eorum obedientia, disciplina, & correctione pro tempore degentes*. Sub quibus verbis clarum est nouitios comprehendi, & de horum absolutione nulla conditio ponitur: postea verò solùm ponitur conditio circa eos, qui ingredi volunt, & eo titulo absoluuntur, priùs nimirum quàm ad aliquid recipiantur.

Secus de eo qui ante, vel post ingressum sua voluntate retrocedit.

7. Quia verò hæc nostra sententia incerta est, alia via poterunt hæ personæ certiùs liberari à periculo reincidendi, si nimirum non absoluantur titulo huius priuilegij, sed absolutè vt seculares per facultatem, quam ibi concedit idem Paulus III. religiosis Societatis ad absoluendum quoscunque fideles à quibuscunque censuris, &c. extra Bullam Cœnæ, quod priuilegium infrà tract. 10. lib. 9. c. 2. declarabimus. Verum est quidem absolutionem sic datam, etiam ante receptionem habitus, esse omninò absolutam, & sine periculo reincidentiæ, quia non datur titulo religionis, sed sicut dari potest cuicunque seculari. Est tamen magna differētia inter has facultates, & absolutiones: nam hæc, quæ communis est omnibus secularibus, non extenditur ad casus Cœnæ, alia verò, quæ datur titulo religionis, extēditur ad omnes ferè casus Pōtificios iuxta ea quæ diximus cap. 21. num. 1. & sequentib. Item est alia differentia, quia facultas pro secularibus solùm est ad absolutionem, alia verò extenditur ad dispensationem in aliquibus irregularitatibus.

Ex alio tamen priuilegio absolui possunt, absque onere reincidēdi, etsi non perseuerent.

Hoc verò priuilegium non extenditur ad absolutionem omnium casuum. Neque ad dispensationes omnes.

8. Præter hæc autem sunt alia priuilegia, per quæ possunt nouitij absolutè, & sine vlla conditione absolui à censuris reseruatis, vt est illud Eugenij IV. & Cælestini V. quod refertur in Compendio Cisterciensi, verb. *Absolutio*. §. 1. vbi datur facultas Generali reformatori regularis obseruantiæ *absoluendi monachos, & nouitios*, & postea extenditur etiam ad dispensationem in irregularitatibus, & nulla conditio ad reincidendum apponitur, possúntque per viam communicationis aliæ religiones ea facultate vti, per illam tamen semel tantùm in vita potest dari hæc absolutio. Dubito verò an illa extendatur ad casus Cœnæ Domini, quia non fit illorum propria, & specifica mentio, sed verba generalia sunt hæc, *Ab omnibus qualitercunque enormibus peccatis*; & infrà, *à quibusuis excommunicationis*, &c. Verum est, particulam illam, *qualitercunque enormibus*, multum augere præcedentem distributionem, *ab omnibus*: ergo, vt aliquid addat, necessarium videtur vt extendat facultatem ad casus Cœnæ. Quæ ponderatio esset efficax apud me si præcessisset particula, *ab omnibus reseruatis*; nunc verò non ita est, sed dicitur, *ab omnibus qualitercunque enormibus*; & ideo dici potest in sola distributione *ab omnibus*, non includi reseruata; per aliam verò particulam extendi ad reseruata tantùm generaliter, & ideo non oportere vt extendátur verba ad casus Cœnæ. Sed contra hoc insto, & expendo particulam *qualitercunque*. Nam ad illam extensionem generalem de casibus Papæ reseruatis sufficeret dicere, *ab omnibus etiam enormibus*: dum ergo additur, *qualitercunque enormibus*, maior ampliatio significata est: ergo fit ad casus Cœnæ, saltem in generali (vt specialitatem hæresis excludam) quia non est alia ampliatio, propter quam illa particula poni potuerit. Et potest confirmari à simili ex glossa in Clemen. 1. de Re iudic. verbo *quauis*, quam commendat Panormit. 1. p. consil. vlt. n. 5. & ad hanc partem confirmandam videtur adduci ab Emmanuele tom. 1. q. 20. a. 4. vbi licèt non loquatur expresè de casibus Cœnæ, dicit tamen illud priuilegium extendi ad casus quomodolibet reseruatos Papæ: est ergo hæc extensio satis probabilis. Non tamen videtur illa ponderatio sufficiens, vt verè possimus dicere, in hoc indulto esse expresè comprehensos casus Cœnæ, & ideo quoad hanc partem videri potest reuocatum per Bullam Cœnæ, nisi eam reuocationem impediat speciale indultum Gregorij Societati concessum, de quo suprà c. 21. num. 8. in fine dictum est. Veruntamen etiam absque illo existimo non esse reuocatam illam facultatem, quia illa est sufficiens expressio, præsertim si alia verba eiusdem indulti ponderentur.

Discutitur an proximè allata priuilegia extendantur ad casus Cœnæ.

Panorm. Emman.

Resoluitur tandem extendi.

9. Vltimò addo, etiam videri concessam sufficientem facultatem absoluendi nouitios absolutè & sine reincidentia per priuilegium Benedictinorū, quod sub his ferè verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*. §. 10. *Possunt prælati absoluere omnes, qui in Societate* (seu in tali religione) *proposuerunt perpetuum Deo reddere famulatum, à quibuscunque peccatis*, &c. Expendo enim non dicere *qui promiserunt*, sed *proposuerunt*, & ideo verisimile est extendi ad nouitios, qui eo animo in religione versantur, qui licèt postea non perseuerent absoluti manebunt, quia ibi nulla limitatio, nec conditio adiungitur. Intelligo tamen necessarium esse, vt illi iam sint aliquo modo in religione, saltem per susceptum habitum, nec sufficere illud propositum, si extra religionem habeatur, quia verba indulti diriguntur ad eos, qui in religione iam sunt.

Vltimum priuilegium pro iisdem nouitiis.

10. Dico quartò, priuilegia hæc etiam extendi ad donatos, seu oblatos religioni. ita habetur expresè in priuilegio concesso Cisterciensibus ad obseruandum semel in vita, de quo proximè in num. 8. loquuti sumus, vbi cum monachis, & nouitiis expresè numerantur donati, & commissi: sub

Quarta assert. pro donatis.

Referuntur alia priuilegia ampla pro nouitiis absoluendis & dispensandis.

sub quibus vocibus comprehenduntur omnes illi qui conuersi appellãtur, licèt professi non sint, nec tria vota substantialia emittant, dummodo religioni donati, seu dicati sint cum aliqua firmitate, & obligatione, siue per obedientiæ votum, siue per aliud genus promissionis, & pacti: nam omnes hi dicuntur propriè donati, aut oblati, vt in 5. tom. dixi, explicando canonem *si quis suadente*. Quia verò hæc extensio ad donatos in aliis priuilegiis non fit, sed semper est sermo de monachis, fratribus, aut religiosis, ideo assertio hæc non est vniuersaliter intelligenda de omnibus gratiis, & facultatibus, quas explicuimus; sed solùm de illis, in quibus talium personarum expressa mentio facta fuerit. Nam hi reuera non sunt monachi, nec religiosi; & quanuis interdum latè sumpto vocabulo soleant hæ personæ nomine regularium, aut monachorum comprehendi, præsertim in dispositione fauorabili, iuxta doctrinam Panorm. & aliorum in rubrica de Regularibus: nihilominus in his priuilegiis comprehendi non debent, nisi exprimantur, tum quia ex communi vsu constat hãc esse intentionem Pontificum & ideo vbi volunt plus concedere, id exprimunt: tum etiam, quia licèt priuilegia contineant fauorem, sunt iuxta proprietatem verborum intelligenda, vbi iura ipsa illa non extendunt. Hoc autem intelligimus de illis conuersis, qui tria vota substantialia non emittunt, nam de illis, qui hæc profitentur, non est dubium quin sub illis priuilegiis comprehendantur, etiamsi monachorum tantùm mentionem faciant, quia licèt monachus interdum strictè dicatur vt distinguitur à conuerso, tamen in generali significatione satis propriè significat quemcunque religiosum fratrem. Aduerto vlteriùs si priuilegium vtatur aliis verbis generalibus, quæ in rigore non requirant illa vota, extendi posse ad huiusmodi donatos. Talia videntur esse verba illa suprà num. 9. citata ex priuilegio Benedictinorum, *Omnes, qui in tali religione proposuerunt perpetuò Deo reddere famulatum*: nam hi donati verè, & propriè dici possunt proposuisse, imo & promisisse perpetuò in tali religione Deo reddere famulatum. Idem videtur dicendum de his verbis, *Omnes, qui sub obedientia talis religionis viuunt*: nam hoc etiam de his personis in proprietate dicitur, quia vel votum obedientiæ emittunt, vel certè promissionem, aut pactum illi perpetuò seruiendi: quod satis est, vt dicantur sub obedientia talis religionis viuere. Semper tamen consulenda sunt alia verba ipsius priuilegij, vt ex tenore illius verus sensus colligatur: ad quod etiam multum conferre potest religionis consuetudo.

Prima obseruatio pro assertione.

Panorm.

Secunda obseruatio.

Tertia assertio.

11. Sed quid de aliis laicis seruientibus religioni? Respondeo. De his nihil speciale inuenio, quod attinet ad religiones virorum, præter ea, quæ de administratione sacramentorum respectu talium personarum dicam infrà, tract. 10. lib. 9. c. 2. tractando de ministerio Societatis erga pœnitentes. De seruitricibus autem monialium nonnulla tradit Emmanuel Rodriquez tom. 1. q. 20. a. 24. quæ in eo videri possunt.

An laici seruientes gaudeant etiam dictis priuilegiis.

12. Vltimò circa hanc absolutionem explicandum superest, quomodo danda sit. Et in primis quæri potest, an danda sit solùm in foro sacramentali quod iterum occurret tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 24. Et ratio dubij est, quia in his priuilegiis sæpè dicitur, vt hæc absolutio detur in foro conscientiæ tantùm. Responderi potest, per hæc verba non significari modum dandi absolutionem, sed effectũ eius: quæ duo valde diuersa sunt: potest enim absolutio à censura dari per se, & extra sacramentum Pœnitentiæ, & nihilominus non habere effectum quoad externum forum; sed solùm quoad obligationem in conscientia. Et ita exponunt illa verba moderni Doctores, & reuera in rigore non videntur aliud postulare. Sed difficultatem mihi ingerit quædã declaratio Cardinalium, quam suprà retuli n. 4. Nam cùm Concil. Trident. sess. 24. c. 6. tribuat Episcopis facultatem absoluendi in casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis, & addat illa verba, *In foro conscientiæ imposita pœnitentia salutari*. inde colligunt Cardinales, Concilium loqui de absolutione sacramentali in foro conscientiæ: ergo pari ratione idem dicendum est de quolibet indulto per similia verba concesso. Verum est tamen, illud non affirmari in responsione directa, quæ in ea declaratione datur ad dubium directè propositum; sed incidenter in quadam ratione, quæ non semper est efficax, aut necessaria etiam in decretis. Nihilominus distinctione vti possumus: nam hæc facultas interdum conceditur solùm ad absoluendum à peccatis reseruatis in foro conscientiæ, nulla facta mentione censurarum, & tunc verisimilius est per se concedi potestatem ad absoluendum à culpis, à censuris verò consequenter ratione culparum, & ideo tunc censuras non posse tolli nisi in ipso vsu sacramenti, & in ordine ad absolutionem sacramentalem: & in hunc modum loquitur Concilium Trid. illo loco, & in hoc videtur fundata dicta expositio. At verò sæpè conceditur hæc facultas directè ad absoluendum à censuris, vel à peccatis, & censuris, & tunc directè cõceditur absolutio censurarum, & ideo non limitatur ad sacramentalem absolutionem: quia quando potestas alicui conceditur, directè censetur iuxta modum & naturam suam concedi; & ideo extra Sacramentum exerceri potest, cùm per se, & natura sua illud non requirat. Sed quid si indultum dicat, *In foro conscientiæ, & pœnitentiali*? Quidam putant per hæc verba fieri maiorem restrictionem, ita vt facultas sic data etiam directè ad censuras tollendas, restringatur ad forum sacramentale. Dico tamen illa verba vel esse æquiualentia, vel solùm addi ad magis explicandum finem & modũ huius absolutionis. Quanuis enim censura extra Sacramentum absolui possit in foro conscientiæ, nihilominus simul esse debet forum illud aliquo modo pœnitentiale, quia absolui non debet nisi qui pœnitentiam ostendat, & ad satisfaciendum paratus sit, & ideo in huiusmodi indultis addi solet, *Salutari pœnitentia iniuncta*, & *satisfacta parte*. De quibus particulis quid operentur, & an valor absolutionis ex illarum executione pendeat: item, an satisfacta parte, possit hæc absolutio extendi, & valere etiam quoad forum externum, dicemus infrà tract. vltimo lib. 9. c. 2. tractando de priuilegiis religiosorum Societatis ad absoluendos quoscunque fideles, nam doctrina illa omnibus generalis est. Hæc autem omnia, quæ diximus præcipuè pertinent ad absolutionem à censuris à iure latis, in quibus semper comprehendimus latas generaliter ab homine, vt in quinta assert. capitis 20. posuimus, vel quia ex generali consuetudine, iam æquiparantur quoad effectus, & quoad absolutionem, vel quia in prædictis indultis exprimuntur, vt constat, & statim etiam dicam.

CAPVT

CAPVT XXV.

An superiores religionum possint per sua priuilegia absoluere subditos etiam à censuris specialibus ab homine.

1. Affirmat Emmanuel. DIcendum verò superest de excommunicatione ab homine speciali, an per hæc indulta tolli possit. Quidam enim moderni affirmant per hæc priuilegia concessum esse absoluere religiosos à censura lata ab homine in particulari contra talem religiosum. ita Emmanuel. dict. q. 20. art. 4. B non tamen affert expressum de hoc priuilegium, sed nonnulla inducit. Primum est, illud Clementis IV. suprà citatum cap. præced. in quo facultas hæc extenditur etiam ad casus Bullæ Cœnæ, paucis exceptis, iuxta aliam declarationem Sixti IV. suprà etiam allegatam in cap. 21. num. 1. Vnde sic colligitur, qui concedit maius, concedit etiam & minus, in regula, *Qui licèt.* de regulis iuris, in 6. ergo qui concedit facultatem à casibus Cœnæ, quæ maior est, concedit etiam quancunque censuram ab homine quomodocunque latam. Similis collectio fit ex verbis illis Martini V. in priuilegio Benedictinis concesso, *etiamsi talia forent, propter quæ esset sedes Apostolica consulenda, vel quæ Summus Pontifex reseruare consueuit*; item ex illis Eugenij IV. in priuilegio Cistercienslbus concesso, *Ab omnibus etiam qualitercumque enormibus.* Nam ex his, & similibus verbis potest idem argumentum fieri à concessione maioris facultatis ad concessionem minoris. Secundò adducit priuilegium Gregorij XIII. concessum Generali ordinis Ministrorum infirmorum, vt possit per se, vel alios, absoluere subditos à quibusuis censuris à iure, vel ab homine (*non tamen nominatim*) quomodolibet latis, refert verò Cassarubius in Addit. ad Compendium Mendicantium, verb. *Solutio quoad fratres.* integram Bullam huius priuilegij. Fit autem vis in exceptione illa, *non tamen nominatim* : nam hæc exceptio firmat regulam in omnibus aliis: ergo extenditur illa facultas etiam ad sententias particulares ab homine, dummodo persona non sit nominatim excommunicata. Tertiò addere possumus, quòd in illo indulto Eugenij IV. generaliter, & sine restrictione dicitur, *ab omnibus censuris, & sententiis à iure, vel ab homine, in genere, vel in specie, promulgatis, vel promulgandis.*

Primũ eius argumentũ.

Secundum.

Tertium.

2. Retorquentur hæc argumenta. Primum. Nihilominus cõtraria sententia suaderi potest, retorquendo hæc eadem argumenta. Primum quidem, quia Clemens IV. in dicto priuilegio expressè dicit, *à iure vel à iudice generaliter promulgatis*; E ergo non est verisimile alia eius generalia verba extendi ad sententias etiam particulares, cùm illa expressa limitatio ad illas excludendas posita sit. Vnde argumentum illud à maiori facultate ad minorem in potestatibus non ordinariis, nec subordinatis (de quibus regula iuris intelligenda est) parum efficax esse, suprà ostendimus. Huiusmodi autem sunt hæ potestates, non proueniunt enim ab intrinseco ex vi proprij muneris, sed per volũtariam Pontificis concessionem, & quasi delegationem, & inter se subordinatæ non sunt; ergo ex concessione maioris non rectè alia infertur. Maximè, quia quotidie videmus per Iubilæa, vel alia indulta Pontificia concedi casus reseruatos Papæ, etiam Bullæ Cœnæ, & non concedi censuras ab

A homine particulariter latas, quia licèt in his non sit maior grauitas quoad culpam, & censuram, tamen in earum absolutione concedenda est maior difficultas propter peculiare ius illius iudicis, qui tulit sententiam, & ne perturbetur ordo iudicialis. Et ideo parum probant alia generalia verba de concessionibus casuum reseruatorum Pontifici, vel quantumcunque enormium, quia in eis vel est sermo de censuris à iure, vel ad summum per sententiam generalem.

Secundò illa particula, *nominatim* posita in indulto Gregorij XIII. videtur potiùs excipere huiusmodi sententias particulares: excommunicatio enim, v. g. tunc fertur particulariter in aliquem, B quando fertur nominatim in eum; neque apparet quomodo sententia possit esse particularis ex parte personæ, (sic enim loquimur) nisi in illam nominatim feratur. Dico autem, ex parte personæ, quia posset ferri sententia excommunicationis pro delicto speciali, v. g. furto, generaliter tamen in eum, qui illud commisit, & post trinam admonitionem satisfacere noluit, quia occultus est: tunc enim licèt in reipsa excommunicatio feratur in personam, vel personas particulares, quia particulare factum à particularibus personis necessariò extitit: nihilominus ex forma sententiæ generaliter fertur in personas incertas, & de huiusmodi sententia rectè probatur ex vi illius priuilegij, & C aliorum, vt dicemus, comprehendi sub hac facultate. Non tamen id probatur de sententia particulari, id est, quæ directè fertur in particularem personam. In quo etiam est considerandum, aliud esse excommunicationem esse latam nominatim in aliquem, aliud verò illum declarari nominatim excommunicatum. Nam potest primum stare sine secundo; declaratio enim non facit censuram, sed supponit, vt alibi dictum est: igitur in illo priuilegio non tantùm excipitur censura, quam declaratio nominatim facta subsequuta est, sed omnis illa, quæ nondum declarata est: sic enim ibi dicitur, vel ab homine, (non tamen nominatim) D quomodolibet latis. Sic autem excommunicatio nominatim lata, & excommunicatio per sententiam particularem idem sunt: ergo. 3. Secundum.

Tertiò, sub generali clausula, *vt est regula iuris*, 4. Tertium. non comprehenduntur specialia, quæ in particulari concedi non consueuerunt, præsertim vbi peculiaris difficultas, vel iniuria tertij intercedit; sed huiusmodi est facultas absoluendi à particulari censura ab homine lata, vt constat tum ex vsu, tum ex ratione facta, quia cedit aliquo modo in iniuriam iudicis: ergo talis facultas non comprehenditur sub clausulis generalibus; specialis autem concessio non inuenitur: ergo negandum est esse concessam. Et ideo non satis colligitur ex alio indulto Eugenij IV. & Celestini V. nam omnia illa verba generalia sunt. Licèt enim in eis dicatur, *à iure vel ab homine*, & infrà addatur, *in genere, vel in specie promulgatis*, non satis determinantur verba ad sententias particulares ab homine, nam illa particula, *vel in specie*, non videtur referri ad personam, in quam specialiter fertur censura, sed ad speciem censuræ, vel pœnæ: aliquando enim fertur censura sub nomine generali, vt suspensionis, v. g. aliquando sub nomine speciali, vt suspensionis ab officio, vel beneficio. Potest etiam illud verbum referri ad speciem delicti commissi, vt suprà declarauimus.

Nihilominus censeo per priuilegia religionum 5. Ex aliis fũdamentis sustinetur. absolui posse religiosos, & nouitios, seu ingredientes religionem ab omnibus censuris latis, etiam ab homine

dicta sententia in num. 1. Primũ Fundam.

homine per sententiam specialem. Hoc suadet satis probabiliter priuilegium proximè tractatum: nam verba illa, *vel in specie promulgatis*, reuera habent vim, & difficilè distrahuntur ad alios sensus, nam sententia specialis distinguitur à generali; dicitur autem generalis sententia, quæ non fertur in determinatam personam, & propriè dicitur illa, quæ nec ratione delicti determinatur ad auctorem eius: ergo specialis dicitur ratione determinatæ personæ in quam fertur. Et licèt verum sit, posse dici specialem eam, quæ fertur in auctorem singularis delicti commissi, licèt incognitum, non est tamen cur ad illam solam verba illa limitentur, cùm magis propriè sit specialis quæ fertur in personam nominatam, & verba priuilegij absoluta sint. Præterea persuadet omninò, vt opinior,

Secundum Fundam.

hanc sententiam indultum Pauli III. Societati concessum, & sub his verbis conceptum, *à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis, & secularibus sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quomodolibet latis, & promulgatis.* Expendo enim illud aduerbium *quomodolibet*; si enim absolutè dixisset ab homine, posset per argumentum suprà factum restringi ad sententiam generalem; cùm verò additur, *quomodolibet*, non habet locum restrictio: nam solùm ad hoc addi potuit, vt talis restrictio tolleretur. Vnde infero, doctrinam hanc procedere etiamsi quis nominatim denunciatus sit, quia Pontifex non fuit contentus dicere, *quomodolibet latis*, sed addit etiam, *promulgatis*: denunciatio autem excommunicationis latæ nihil aliud est quàm promulgatio talis sententiæ; at sententia quomodolibet promulgata, per hanc potestatem remitti potest: ergo etiamsi nominatim denunciatus sit. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*. §. 6. vbi de hac facultate fit mentio, simpliciter dicitur, *vel ab homine latis*, sine vlla restrictione, vel declaratione; in quo significatur, nullam esse necessariam. Sed de hoc priuilegio iterum in tract. 10. lib. 9. c. 2. n. 22.

6. Sequela in contrarium illata.

Dices: Ergo si contingat religiosum excommunicari ab Episcopo in casu aliquo sibi commisso, poterit nihilominus à suo prælato absolui, imò etiamsi excõmunicatus sit à legato, vel iudice aliquo Apostolico. Item licèt sit excommunicatus à suo Generali, vel Prouinciali, poterit absolui à Guardiano, vel Priore. Quæ omnia videntur absurda, quia sunt contra debitum ordinem, & regimen, & in iniuriam iudicis ferentis sententiam. Sequela autem patet, quia verba illa, *quomodolibet ab homine*, tam generalia sunt, vt omnia hæc comprehendant. Imò in illo priuilegio additur exceptio, nisi casus sint adeò graues, & enormes, vt meritò censeatur Sedes Apostolica consulenda, & declaratur huiusmodi esse solùm illa quatuor à Sixto IV. excepta suprà cap. 21. num. 1. allata: ergo hæc exceptio firmat regulam quoad omnes alias sententias à iure, vel ab homine quomodolibet latis: ergo comprehenduntur omnes casus suprà numerati. Quin potiùs nisi illi comprehenderentur, non posset hæc facultas exerceri circa religiosos quoad sententias particulares in eos latas postquam religiosi sunt. Consequens est absurdum: ergo. Consequentia patet, quia in illo statu iam constituti excommunicari non possunt, nisi vel à suis prælatis, vel ex speciali commissione, & potestate Apostolica. Minor probatur. quia licèt in fauorem religionis concedatur hoc priuilegium pro his, qui volunt ingredi, non tamen pro solis illis, sed maximè pro iam professis, seu religioni per vota coniunctis, imò ad eos principaliter dirigitur priuilegium, vt ex eius tenore constat, & in eo expressè additur, vt absolui possint ab omnibus, vel post ingressum religionis in Societate commissis: ergo etiam à sententiis in eos latis quomodolibet ab homine, etiam postquam religiosi sint.

Respondeo igitur concedendo sequelam quoad eam partem de censura lata à iudice, vel prælato aliquo extra religionem, quia priuilegium ad hæc omnia extenditur, & ex vi alterius priuilegij Benedictinis concessi possunt Superiores etiam Locales Societatis iuxta compendium in verbo *Absolutio* §. 10. absoluere subditos à quibuscunque sententiis & peccatis, *etiam si talia forent propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda.* Additur autem ibi, *vt id fiat præmissa ex parte subditorum debita satisfactione.* Ad hanc autem satisfactionem pertinere existimo, vt quando specialis sententia ab homine præcessit, vt non solùm parti læsæ, si qua fuerit, sed etiam Ecclesiæ, id est, iudici (iuxta modum loquendi Euangelij:) nam per contumaciam specialem illi facta est specialis iniuria. Oportet ergo vt ante omnia absoluendus à contumaciam recedat: deinde, vt satisfactionem exhibeat, vel offerat, aut promittat prout potuerit, & tandem vt iudicem, à quo excommunicatus est, saltem reddat certum de obedientia sibi, & Ecclesiæ reddita, & absolutione obtenta: ita enim vitantur incommoda, quæ ex dicto priuilegio sequi posse videbantur. Et hæc est sufficiens ratio huius interpretationis, quia priuilegium ita debet sortiri suum effectum, vt in reliquis omnibus quàm minimum lædat aliorum iura, & præsertim ea, quæ ad conuenientem gubernationem pertinent. 7. Respondetur ad sequelã quoad priorem partem.

Ad alteram verò partem, quæ spectat ad sententias maiorum prælatorum eiusdem religionis, dicendum est, in eis esse hoc speciale quòd Superiores possunt sibi casus, vel sententias reseruare: & inferiorum prælatorum iurisdictionem restringere, non obstantibus priuilegiis, vt dictum est. Si ergo superior prælatus hoc modo tulerit sententiam, vel ex Constitutionibus, aut ex consuetudine religionis constiterit, hanc restrictionem, seu reseruationem esse factam; tunc neganda est sequela, quia quoad hanc partem habet inferior prælatus restrictam, vel non sibi communicatam huius priuilegij facultatem. Si autem talis restrictio, vel reseruatio non est facta, concedenda est sequela eodem modo, quo in superiori parte dictum est. Et fortasse hæc est intentio superioris prælati non restringentis iurisdictionem inferioris, vt subditus statim ac fuerit bene dispositus, & satisfactionem obtulerit, sine dilatione possit absolui. 8. Respondetur quoad posteriorẽ.

CAPVT XXVI.

De potestate Prælatorum religionis circa bonorum temporalium administrationem ex primæua institutione, à iure antiquo permissam.

PRæter potestates circa personas, necesse est vt prælatus religionis habeat potestatẽ circa bona tẽporalia eiusdem religionis, quia nõ potest religio omninò carere his bonis temporalibus vel quoad proprietatem, possessionem, & vsum, vel saltem 1. Notationes aliquot pro decisione præsentis capitis.

saltem quoad simplicem tentionem, & vsum, iuxta vniuscuiusque modum: quomodocunque autem habeantur, necesse est vt eorum administratio & cura ad aliquem pertineat. Non potest autem pertinere ad singulos, tum quia, per se repugnat ordini, & conseruationi rei, tum etiam, quia potiùs per votum paupertatis simul impediti sunt, ne propria voluntate, & arbitrio possint de temporalibus bonis disponere, vt suprà tractatum est. Quanuis autem hæc potestas in tota communitate, vt sic, esse possit, tamen non potest communitas per se ipsam immediatè exercere omnia, quæ ad hanc administrationem pertinent, & ideo necesse est, vt hæc potestas vel omninò, vel magna ex parte prælato commissa sit. Explicandum ergo à nobis est quantum potestatis in hoc genere cōmissum sit prælatis religionis, & ad quos actus, & cum quibus conditionibus extendatur. Quia verò hæc concessio potestatis aliquo iure constare debet, triplex ius hîc distinguere possumus, scilicet naturale, commune, seu canonicum, & speciale ex priuilegiis seu ordinationibus Pontificum circa singulas religiones. Primum breuiter expediemus, quia ferè ad vsum non deseruit. Tertium autem latissimè patet, & ferè non cadit sub generalem doctrinam; sed vnaquæque religio sua debet scire statuta, & priuilegia: & ideo solùm obiter & gratia exempli aliquod particulare institutum indicabimus. Dicemus ergo præcipuè de potestate, quam ad hanc administrationem habet prælatus religionis iure communi. Et quanuis hæc potestas de facto amplior videatur esse in vniuersalioribus prælatis, quia tamen iura canonica, vt suprà notaui, frequentiùs loquuntur de Abbatibus, quibus respondent omnes prælati Conuentuales, ideo potestatem hanc in eis explicabimus, vnde facilè constabit quid de cæteris dicendum sit. Tandem quia actiones huius administrationis variæ sunt, omnes possumus ad tria capita reuocare, quæ sunt recipere, conseruare, & alienare. Sub prima comprehendimus omnem acquisitionem bonorum, quæ religioni fit: sub secunda omnem actionem, quæ pertinet ad gubernationem, beneficentiam, augmentum, custodiam, & vsum talium bonorum: ad tertiam pertinet omnis consumptio, distractio, seu alienatio; imò etiam omnis vsus talium bonorum.

Triplex caput administrationis temporaliũ acquisitio, cōseruatio, alienatio.

2\. Primò ergo dicendum est, iuxta primæuam institutionem religionum, quam ius antiquum admittebat, totam administrationem bonorum monasterij esse seu fuisse apud solum Abbatem. Colligitur ex c. *nullam* 18. q. 2. vbi Pelagius Papa inquit, *Vniuersa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem monasterij pertinent, Abbatis sollicitudo, ad quem potestas tota pertinere conferet, debeat adimplere.* Hoc autem ius, quantum ex verbis eius colligitur, non constitutiuum, sed declaratiuum fuit, non enim de nouo statuit, sed pro constanti supponit totam potestatem esse apud Abbatem. Est ergo aduertendum, ex vi status religiosi, & secluso omni iure positiuo Ecclesiastico, fieri potuisse, & antiquitus ita factum esse, vt hæc potestas tota in solo prælato existat. Dico, fieri potuisse, quia hoc semper dependet ex voluntate, & consensu totius communitatis. Si enim ex sola rei natura loquamur ex vi institutionis religiosæ congregationis, in qua singulæ personæ paupertatem profitentur, potestas administrandi quæcunque bona, immediatè est in ipsa communitate, quia illa est domina, vel vsuaria per se primò. Item, quia ex natura rei non est maior ratio de vno membro illius cōmunitatis, quàm de alio. Præterea quia, cùm omnes habeant votum paupertatis, nullus potest proprio nomine vti huiusmodi bonis: ergo oportet, vt facultas, in quocunque particulari sit, deriuetur ab alio; non potest autem resolutio vltima fieri nisi ad totam communitatem vt sic, quia in nulla particulari persona sistere possumus intra communitatem ipsam, non oportet autem extra illam progredi, vt scilicet potestas illa manet ab Episcopo, vel Pontifice, nam ex natura rei hoc necessarium non est, nam vnaquæque communitas habet ius proprium administrandi sua bona, quo non priuatur communitas religiosa eo quòd religiosa sit, quia non repugnat voto paupertatis singulorum, nisi hoc etiam voluntariè profiteatur: pendet ergo hoc ex voluntate eorum, qui ad instituendam, vel inchoandam talem communitatem primùm conuenerunt: nam illi possunt inter se statuere, & quasi pacisci vt tota administratio temporalium rerum sit apud solum prælatum: ergo ita fieri potuit in initio religionum; semel autem facta, & approbata institutione, qui eam postea profiterentur, consequenter præberent suum assensum, & quantum in ipsis esset, idem ius in prælatum transferrent. Confirmatur, ac declaratur, nam hæc potestas administrandi bona temporalia nec est iurisdictionis, nec per se requirit illam, sed est potestas dominatiua, sub hac comprehendendo potestatem ministerialem à domino commissam: ergo talis potestas respectu communitatis religiosæ, per se, & ex natura rei, ac secluso iure positiuo, non pendet à concessione Pontificis, vel alterius prælati Ecclesiastici, sed ex voluntate eorum, qui in tali communitate sociantur: ergo per eandem voluntatem fieri poterit, vt in solum prælatum ea potestas transferretur.

Positã assertionem non procedere loquendo ex natura rei probatur.

Cōfirmatur.

Quòd autem ita in initio religiosum factum sit, intelligi potest ex antiquis institutoribus religionum, & Regulis eorum, Basilij in regula 7. & 8. ex fusiùs disputatis, & serm. 2. de Instit. monachor. & sæpè aliàs docet, totam hanc curam debere esse apus Antistitem, & ita interpretatur exemplum primitiuæ Ecclesiæ, qnando omnia erant communia, & singulis diuidebantur prout vnicuique opus erat. Et de eadem re videri possunt in regulis breuioribus 87. 91. 100. & 101. & 302. Similiter Augustinus in Regula statim in principio, *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur vnicuique vestrûm à Præposito vestro*, &c. & infrà præcipit, vt nihil occultè accipiatur, sed sit in potestate Præpositi. Cassianus etiam lib. 4. de Institutis renunciant. c. 13. & 14. idem de antiquis monachis refert, de quo etiam legi potest c. 20. & sequentibus, in quibus planè supponit, totam hanc curam penes Abbatem fuisse: & idem sumitur ex toto lib. 7. Idem constat ex Regula S. Benedicti, c. 32. & 33. & 54. & 57. in quibus locis, & aliis supponit, totam hãc potestatem esse apud Abbatem; quod generaliùs declarat cap. 65. Idem habetur in Regula S. Pachomij cap. 18. & 19. & regula 40. Denique reduci hoc posset ad primam congregationem religiosam, quæ in Ecclesia fuit, nimirum Collegium Apostolicũ, in quo ita erant omnia cōmmunia, vt eorũ dispẽsatio, & administratio præcipuè ad Christum Dominum pertinetet: Vnde cùm Ioannis 13. Christus Iudæ dixisset, *Quod facis fac citiùs*, discipuli existimarunt, *quia loculos habebat Iudas quod dixisset ei Iesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis vt aliquid daret.* Ratio verò huius institu

3\. Probatur iã assertio loquendo ex positiua voluntate ipsius communitatis. Primò authoritate.

Secundò ratione.

institutionis reddi potest, quia, vt in principio num. 1. dicebamus, necessarium fuit hanc potestatem alicui committere, quia non poterat per totam communitatem administrari: ergo maximè debuit committi prælato, vt debitus ordo, & perfecta obedientia in omnibus seruaretur. Et quanuis possit non soli prælato, sed cum consilio, & consensu paucorum hæc potestas committi; non tamen legimus ita olim esse factum, sed potestatem fuisse soli prælato commissam, quanuis ad prudentiam, & obligationem eius pertineret vti consilio aliorum iuxta rerum qualitatem. Ratio autem esse potuit, quia vel monarchia etiam quoad hanc partem tanquam perfectior gubernatio electa est, vel quia hoc iudicatum est pertinere ad maiorem sui, rerum omnium abnegationem, & obedientiæ ac paupertatis professionem. Iuuare etiam potuit, quia monachorum bona parua tunc indigebant administratione, & Abbates veri Patres erant, & aliorum vtilitati, non suæ consulebant.

Administratio hæc cur in solidum competebat prælato.

4. Ob has ergo, & alias causas talis fuit olim religionum institutio quoad hanc partem, eámque iure communi antiquo Pontifices approbarunt, vt docet Panormitanus, & communis sententia in c. *edoceri.* de rescriptis, & in cap. *ad Apostolicam.* de Regul. & Nauarr. Commen. 3. de Regularib. num. 5. & 6. &c. sufficienter probatur ex dicto c. *nullam.* & ex dicto c. *ad Apostolicam.* & ex c. *cùm ad monasterium*, de statu monachorum, iuncta glossa ibi verbo, *Amoueri.* & c. 2. eiusdem tit. ibi. *Nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum.* Item ex c. *edoceri*, de rescriptis, ibi, *Cum ex officio suo teneantur* (scilicet Abbates) *congregationis suæ negotia procurare.* Additur autem statim, *Nisi Abbatis, & conuentus negotia essent omninò discreta*, vbi Panor. n. 2. aduertit, hoc non esse secundùm ius commune, nam ex hoc iure omnia debent esse communia in statu regulari quoad dominium, & pertinere ad Abbatem quoad administrationem. Ratio autem huius communis iuris fuisse videtur, quia in eo Pontifices non tam condiderunt nouū ius quantum ad monachos spectat, quàm approbauerunt, & confirmauerunt quod ex vi suæ professionis institutum erat.

Hanc in solidum administrationem ius cōmune approbauit.

De potestate acquirendi.

5. Sed quæres, ad quos actus ex tribus allatis in fine num. 1. extendatur ex vi iuris antiqui hæc potestas prælati. Respondetur, nullam in hoc inueniri limitationem in iure scriptam, præter eam, quæ in dict. cap. *nullam*, significatur per illa verba, *Fideliter & studiosè, vniuersa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinent.* Per quæ verba nihil speciale additum est, sed explicatur solùm quod ex natura rei necessarium est. Itaque ex tribus illis actibus quos suprà numerauimus, in primo, scilicet acquirendi monasterio, nulla limitatio ponitur, sed tota auctoritas est penes Abbatem; supponendum est enim, acquisitionem esse iustam, & decentem religioso statui: talis enim acquisitio ex se cedit in vtilitatem monasterij, & ad cultum Dei ex se refertur, & ideo absolutè, & simpliciter comprehenditur sub prædictis verbis, & pertinet ad dictam potestatem. Vnde ratione illius potest prælatus recipere quidquid monasterio oblatum fuerit, & quod sibi fuerit donatum, quanuis non sibi, sed monasterio acquirat. Item, cum illius facultate alij possunt acquirere monasterio, quanuis non sibi, sine illa autem nec sibi, nec monasterio. Et ideo quoad hunc actum rectè additum est in illo textu, *Ad vtilitatem eiusdem monasterij*, quia hæc potestas non extenditur ad acquirendum alicui personæ priuatæ, sed soli monasterio, cùm alia acquisitio paupertati repugnet.

Sed ponderanda est particula, *eiusdem*; quia vnus Abbas non potest acquirere alteri monasterio, sed solùm illi, cuius administratio illi commissa est; quia in alia monasteria nullam habet potestatem. Inquiret verò aliquis, quomodo posset vnus Abbas acquirere suæ religioni pro alio monasterio quando vnusquisque Abbas erat supremus, & non habebāt vnum prælatum generalem, neque etiam Capitulum generale celebrabant, cuius consensu, & potestate posset talis acquisitio fieri. Respondetur, in eo casu nullum Abbatem vnius monasterij potuisse ex vi sui muneris acquirere alteri monasterio, vel (vt ita dicam) potuisse acquirere aliud monasterium, & bona eius suæ religioni, cùm eius prælatio non extenderetur extra suum monasterium. Potuisse nihilominus facultatem concedere aliquibus ex suis subditis, vt in alio loco nouum monasterium erigerent, cuius acquisitio, & acceptatio ab eisdem non vt singulis sed vt vniuersis, id est, constituentibus nouum Capitulum, fierent, & tunc ad illos etiam pertinere proprium eligere Abbatem, ad quem administratio bonorum noui monasterij pertineret. Addo insuper, monachos tunc fuisse Episcopis subiectos, quorum auctoritate, & consensu respectiuè monasteria erigebantur, & ita accedente consensu Episcopi diœcesis, in qua monasterium erigendum erat, & concurrente nouo Capitulo religiosorum illuc conuenientium de licentia sui Abbatis, vel suorum Abbatum, facilè poterat noua acquisitio fieri tali religioni. 6.

An Abbas vnius monasterij possit acquirere alteri monasterio.

De potestate conseruandi.

Quoad secundum actum, qui est conseruatio bonorum, nulla etiam necessaria est limitatio, præter eam, quam citata verba præ se ferunt, habet enim prælatus totam potestatem, quæ ad debitam conseruationem, & gubernationem talium bonorum necessaria est, non minus quàm si essent sua propria, quia & ad bonum regimen hoc necessarium est, alioqui communia bona facilè perirent: tum etiam, quia hæc est intentio domini talium bonorum, id est, conuentus, à quo, vt diximus, manauit hæc potestas. Vnde etiam fit, vt iuxta mensuram potestatis sit etiam mensura obligationis quoad hanc curam, & solicitudinem ita fideliter administrandi talia bona, vt ad maius Dei obsequium, maiorémque monasterij vtilitatem conseruentur. Vnde quia per se non potest totam curam immediate exercere, ad eandem potestatem spectat posse officiales, & ministros creare, per quos hanc temporalem curam exequantur, quibus etiam obligationem res fideliter administrandi, & conseruandi imponant, quæ obligatio tantæ æstimationis erat inter antiquos Patres, vt delictum reputarent tres lenticulas è manibus per nōnullam incuriam elabi, vt est apud Cassianum lib. 4. Instit. c. 20. *Cuius* (inquit) *negligentiæ reatus non aliter ei remissus est, nisi eum publica pœnitentia diluisset.* Et rationem declarans subdit: *Non solùm enim seipsos non esse suos, sed etiam omnia, quæ sua sunt, credunt Domino consecrata. Propter quod si quid fuerit monasterio illatum, vt sacrosanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari; tantáque fide vniuersa* 7.

procu

procurãt, atque dispensant, vt etiam ea, quæ despectui habentur, paruaque reputantur, ac vilia, siue loco mouerint, vel competentius collocauerint, si tenuem festucam de oratorio, cellâve submouerint, mercedem se consequuturos à Domino tota credulitate confidant. Ex quibus verbis intelligi potest, curam hanc conseruandi bona monasterij ad omnes, & singulos religiosos pertinere; sed diuerso modo: nã ad omnes pertinet cõseruatio quasi per accidẽs, per obligationẽ (vt sic dicam) negatiuã, non dissipandi, aut non malè tractandi res monasterij: quæ obligatio & ad paupertatem, & interdum ad iustitiam pertinere poterit. Positiua autem cura conseruandi res, per se non spectat ad singulos, nisi quatenus charitas interdum eam dictare potest: spectat ergo ex officio, & iustitia ad prælatum, cui est primariò commissa dicta potestas; per participationem verò ad ministros quos ipsi sibi constituerint. Denique etiam pertinet ad prælatum strictiori modo conseruatio rerum per negatiuam obligationem non consumendi, vel alienandi res nisi iuxta mensuram statim explicandam.

Conseruatio hæc ad alios etiam subditos attinet suo modo.

De potestate alienandi, ac primò quoad mobilia.

8. Tertius ergo actus, & præcipuus huius potestatis est alienatio talium bonorum; sub qua voce cõprehendimus omnem vsum, quo talia bona consumuntur. Hic ergo actus etiam est commissus ex vi iuris antiqui prælato monasterij sine vlla limitatione, præter eam quam ius naturæ postulat, nimirùm vt talis dispensatio sit *fidelis, & in monasterij vtilitatem.* Vt autem hoc magis in particulari explicetur, distinguere possumus bona monasterij in immobilia, & mobilia; de quibus terminis diximus lib. 4. Defensionis fidei c. 18. & mobilia rursus in ea, quæ permanentem habent durationem cum ipso vsu, vt sunt vestes, libri, & similia; & in ea, quæ vsu consumuntur; quæ duplicia etiam distingui possunt: quædam, quæ pertinent immediatè ad conseruationem vitæ, vt sunt esculenta, & poculẽta, quædã quę mediatè, vt pecunia. Ab hac ergo vltima incipiendo, duplicem habet vsum, quantũ ad præsens spectat (quo potest consumi, nimirum aut emendo latè hac voce vtendo, vt explicaui; aut gratiosè donando; & vterque est suo modo in potestate prælati religiosi, quatenus vterque vel necessarius, vel vtilis, vel decens monasterio, aut religiosis eius (inter quos prælatus ipse præcipuè cõputatur) esse potest, & ideo necessariò debet potestas prælati ad hunc vsum extendi. Est tamen differentia inter illos duos vsus, quòd prior licèt sit consumptio pecuniæ, non tamen est consumptio bonorum, sed commutatio, quia loco pecuniæ succedit illud, quod per illam emitur, quódque ad vsus humanæ vitæ necessarium est, & ideo in eo vsu maior facultas conceditur.

Notatio variorum bonorum mobilium, ac vsus eorum.

Vsus pecuniæ duplex.

9. Nam extenditur in primis ad ea omnia, quæ ad diuinum cultũ necessaria, vel decentia prudenter iudicata fuerint, seruata proportione ad monasterij facultates, & ad modum ac institutũ religionis: quod & per se satis est consentaneum rationi, & sufficiẽter fundatur in illo verbo dicti c. *nullam. Vel ad diuini cultus reuerentiã*; sub quo verbo, vt rectè notauit Nau. cõprehenduntur omnes sumptus fabricæ, & ornamentorũ Ecclesię; addo etiã ministrorũ seculariũ, si qui fortè ad seruitium Ecclesiæ necessarij sunt: nã hæc omnia pertinent ad reuerẽtiã diuini cultus, & hos omnes sũptus nomine *emptionis* cõprehẽdimus. Deinde extẽditur ad ea omnia, quæ ad religiosos sustẽtandos, & conueniẽter, & decẽter, iuxta suũ statũ fuerint opportuna: quia

De vsu pecuniæ qui est emptio.

Nauar.

A ad hũc finem maximè talia bona deputata sunt, & sub his sumptibus cõprehendũtur omnia, quę pertinẽt ad fabricã monasterij, & supellectilia eius, tam cõmunitati, quàm singulis necessaria, tã quoad corporis conseruationẽ, vt sunt ea, quę ad delectũ, & vestitũ spectant, quàm ad alia ministeria iuxta institutum religionis cõuenientia, vt sunt libri, & similia. Et huc etiã spectãt expensæ, quæ fieri solẽt cũ operariis, seu seruitoribus, & iumẽtis familiæ religiosæ necessariis. Hæc enim omnia, & similia prudenti arbitrio prælati commissa sunt, & ideo ad illa omnia plenam accipit potestatem, commensuratam regulæ, & rectæ rationi. Addo etiam non B solùm posse, sed etiam debere prælatum huiusmodi sumptus, & expensas facere, quia nõ solùm charitas, sed etiam officium illum rigorose obligant; nam sub hac lege, & conditione munus accepit, vnde, vt suprà dicebamus, intercedit quasi pactum mutuum inter religiosos, & religionem, cuius potestatem, & obligationem prælatus suscepit.

Addit verò Nau. posse prælatum in primis accipere necessarios, & honestos vsus suæ personæ, & secũdo loco ponit vsus fabricę, & in tertio sustẽtationẽ cõuẽtus, iuxta doctrinã Abbatis in c. *de his.* de Eccl. ædific. ibi tamen Pan. loquitur de clericis secularibus habentibus beneficia in aliqua Ecclesia, de quibus ait, nõ teneri ex fructibus sibi necessariis C Ecclesiã ædificare, vel instaurare, vel pauperes alere, sed ex superabũdãtibus. At in nostra materia lõgè diuersa ratio est tractamus enim de cõuẽtibus religiosis, in quibus perfectus modus viuẽdi in cõmuni, & rigor disciplinę seruatur, vbi nõ est (seclusis abusibus) certa portio ad sustentationẽ prælati, alia ad fabricã, alia ad religiosos sustẽtandos designata; sed omnia monasterij bona indiuisè destinata ad omnia onera huius conuentus sustentanda. Quapropter nõ inuenio ordinẽ vllum, quem possit prælatus inter se, & alios seruare, præter eum, quẽ necessitas potest exigere, quæ interdũ obligabit ad subueniẽdũ prius aliis, quàm sibi, interdũ è cõtrario. Per se autẽ loquendo, æquè primò ad alẽ- D dum totum conuentum tenetur, in quo ipse etiam cõprehenditur, potest autem cedere iuri suo, non verò aliorum, nisi in his, quæ regulæ consentanea sunt: & è cõuerso, sicut nõ debet terminos regulæ, aut modestiæ religiosæ cum aliis excedere, ita nec secum, quod multò magis cauere debet, tum propter exemplum, tum propter periculum, quod ex propensione, quam vnusquisque habet ad seipsum, oriri facilè potest. Per hæc tamen non excluditur, imò maximè commendatur proportionalis distributio, nam æqualitas religionis non consistit quoad hanc partem in absoluta vnitate, seu pari formitate, sed in proportionali distributione; optima autem illa est, quæ in Actibus c. 4. E docetur, *Diuidebatur singulis prout cuique opus erat*, vt Basil. Aug. & alij religiosorum Patres frequenter expendunt.

10. Nauarri additamentum ad prædicta non placet. Panorm.

Circa alium modũ distrahendi pecunias per gratuitam donationem, sciendum in primis est, non esse cõmissum prælato religionis, vt solo titulo liberalitatis possit huiusmodi largitiones facere, tũ quia nõ est dominus, sed dispẽsator fidelis, & prudens, cuius non est liberales donationes ex alienis facere: tũ etiã, quia in dicto c. *nullã*, solùm dicitur, posse expendere in Dei cultũ, & proprij monasterij vtilitatem. Et confirmat optimè c. *Abbati.* dist. 54. vbi dicitur, non licere Abbati seruum monasterij facere liberum: & redditur ratio, *Qui enim nihil proprium habet, libertatem rei alienæ dare non potest*; hoc enim intelligendum puto quando

11. De secundo vsu pecuniæ qui est donatio.

illa est mera, & liberalis donatio libertatis, alienando rem, quæ erat monasterij: idem ergo erit in pecunia. Vnde à fortiori sequitur, non posse turpes donationes facere, quales sunt in præsenti omnes illæ, quæ nullo tituto honesto fiunt, sed ad vanam ostentationem, vel ad quemcunque prauum finem. Quapropter prælarus sic expendens pecuniam monasterij, & contra suum officium, atque adeò contra iustitiam peccat, abutendo sua potestate, & contra votum paupertatis, quia vtitur illis bonis, non vt prælatus religiosus, sed vt dominus.

Prælatus donans inhonestè peccat contra iustit: & contra votũ paupertatis.

12. Titulo eleemosynæ. donare potest iuxta facultates conuentus.

Nihilominus tamen potest ex aliis honestis titulis aliquid gratiosè donare: primò titulo misericordiæ in eleemosynam, vt est certum apud omnes, quia monasterium potest, imò & debet facere eleemosynam, si valeat: hæc autem cura demandata est prælato, quãtum est ex iure communi, vt loquimur, & ex antiqua institutione, quia neque alij singuli possunt eam facere sine licentia prælati, vt suprà tractatum est, nec ad hoc erat semper totus conuentus congregandus, neque etiam legimus, hoc fuisse commissum alicui Concilio ex pluribus suffragiis decisiuis constante: ergo erat commissum Abbati. Et in dicto cap. *nullam*, comprehendi potest tam sub his quæ pertinent ad reuerentiam & cultum Dei, quàm sub his, quæ ad vtilitatem monasterij pertinent, vtrumque enim habet eleemosyna. Quantum autem in hoc genere largitionis possit prælatus, non potest certa regula præscribi, sed prudenti arbitrio relinquendum est cõsideratis monasterij facultate, & aliis occurrentibus circunstantiis.

13. An possit dare omnia superflua.

Specialiter autem quæri solet, an possit, vel debeat prælatus omnes superabundantes redditus in eleemosynam dare. Respondetur, neque in hoc etiam posse assignari generalem regulam; regulariter autem id necessarium non est, nec conueniens, quanuis interdum possit esse laudabile, & aliquando præceptum. Pendet enim hoc ex occurrentibus necessitatibus proximorum: nam si illæ sint extremæ, non solùm superflua, sed etiam aliqua ex necessariis danda sunt, habita ratione aliorum, qui ad talem necessitatem subleuandam solent concurrere. Si verò necessitas sit grauis, omnia superflua sunt danda, nisi ex concursu aliorum necessitas minuatur. Si autem necessitates tantùm sint communes, licèt aliquid ex superfluis dandum sit, maximè a religiosis propter exemplum; dare tamẽ omnia nec necessarium est, vt suppono ex materia de eleemosyna, neque in prælato religioso esset consilium, & ideo non opinor esse in potestate eius, regulariter loquendo, tum quia melius est, si commodè potest, augere, & perficere monasterium ipsum, vel quoad ea, quæ pertinent ad cultum diuinum, aut habitationem, vel quoad perpetuos redditus, vt ex eis plures religiosi sustentari possint, quod maius Dei obsequiũ est, quàm abundans eleemosyna in communibus necessitatibus, vt adnotauit Nau. dicto Comment. 3. de Regul. n. 7. in fine.

Nauar.

14. Potest prælatus relig. donare ad remuuerandam gratiam.

Potest præterea prælatus huiusmodi grauitam donationem facere titulo gratitudinis, seu remunerationis, quæ ex iustitiæ obligatione non debeatur: hactenus enim donationem hanc gratuitam appellamus, quam iurisperiti *Antidoralem* vocant, quia non omninò liberalis, sed ex aliqua obligatione naturali exorta, quanuis efficaci ad agendum, l. *sed & si*. §. *consuluit*. ff. de petitione hæreditatis. Ob hanc ergo naturalem æquitatem, & obligationem quam talis largitio supponit, necessarium est, vt comprehendatur sub potestate prælati, tum quia necessaria est ad perfectam bonorum temporalium administrationem: tum etiam, quia talis gratitudo, & remuneratio maximè decet statum religiosum, nam est solutio alicuius debiti moralis. Dici etiam potest pertinere ad vtilitatem monasterij: nam qui gratum animum non ostendit, etiam in his temporalibus bonis, iuxta modum suo statui conuenientem, non potest aliorum beneuolentiam, & amicitiam conseruare, quod est magnum incommodum, etiam humanum ac temporale. Vnde etiam addo non solùm habere potestatem prælatum ad remuneranda obsequia, vel beneficia iam recepta, sed etiam ad præueniendum aliquid gratis erogando, vt se vrbanum, & beneuolum ostendat, respiciendo semper ad maiorem proximorum ædificationẽ, vel ad monasterij vtilitatem; atque ita omnia hæc comprehenduntur sub citatis verbis cap. *nullam*. Et ad hæc capita videtur reuocari omnis erogatio pecuniæ, quæ à prælato religioso fieri potest, mensura autem, & modus in qualibet earum regula prudentiæ præscribenda sunt, quia nulla alia vel iure taxata est, vel generali ratione definiri potest: considerandus ergo est finis largitionis, & potestas monasterij, vt seruata proportione, & respectu ad vtrumque, medium in largitione seruetur.

Imò & ad nouam acquirendam.

Hîc autem occurrebat specialis difficultas orta ex speciali motu proprio Clementis VIII. quem latè explicat Sancius lib. 6. de matr. disput. 4. num. 7. & adducit Azor tom. 1. lib. 12. c. 9. q. 5. quo largitiones religiosorum prohibentur. Sed præterquam quòd nunc loquimur stando præcisè in antiquo iure communi, non credimus ibi esse prohibitas largitiones, quæ & nomine communitatis, seu, quod periude est, per potestatem ab illa acceptam, & honestissimis titulis à bonis explicatis, & cum debita moderatione fiunt: quod facilè ex ipso motu proprio constabit, & per se est verisimile, quia hæc omnia & valdè decentia sunt, & religioso statui necessaria, vt rationes factæ ostendunt. addo etiam non videri eum motum satis vsu receptum saltem in hoc Lusitaniæ Regno. 15.

De motu proprio Clem. VIII. contra largitiones.

Ex his facilè intelligi potest quid possit prælatus circa alienationem, vel consumptionem aliorum bonorum, quæ ipso vsu consumuntur: nam de his eadem proportionalis ratio est, quæ de pecuniis, imò interdum sub pecunia comprehenduntur, quatenus & pecunia æstimantur, & quoad multa eundem habent vsum. Dupliciter ergo possunt hæ res consumi, aut alienari; primò simpliciter, id est, per puram amissionem seu consumptionem earum, vel per aliquam permutationem, sub hac voce comprehendendo venditionem, & quemcumque alium contractum per quem ita hæ res alienantur, vt loco illarum aliæ monasterio acquirantur. Vterque ergo modus dispensationis cadit sub potestatem prælati, & consequenter ab illius voluntate pendet eisdem rationibus, & cum eisdem regulis, & moderationibus, quibus de pecunia id explicauimus. Et ob easdem etiam causas vterque modus cadit sub obligationem prælati, sed prior frequentior est, & magis necessarius, quia immediatè ordinatur vel ad religiosorum sustentationem, vel ad sacra ministeria, & cultum Dei. Posterior autem per se necessarius non est, 16.

De vsu aliorum mobilium qui est eorum consumptio.

Duplex consumptio, & vtraque licita prælato

sed

sed tunc solùm, quando vel ad conseruationem bonorum monasterij, vel conuenientem eorum administrationem, fuerit necessaria. Interdum etiam est opportuna talis alenatio ad religiosos sustentandos dum quidam fructus venduntur, vel pro aliis necessariis commutatur, aut immediatè, & vnico contractatu, vel mediante pecunia, & duplici contractu ex pretio vnius rei venditæ, aliam emendo. Hoc enim modo contractus huiusmodi efficere non est alienum à statu religioso, sed vsitatum etiam ab antiquis monachis, qui etiam propria opera suis manibus, & arte facta ad se sustentandos vendere solebant, vt in superioribus retulimus: sola enim emptio, & venditio per modum negotiationis ad temporale lucrum, religiosis prohibita est.

17. Præterea de aliis bonis mobilibus, quæ in vsu diu permanent, licèt paulatim conterantur, & tandem consumantur, eadem ferè regula seruanda est; nam etiam est apud prælatum potestas alienandi illa, quia hæc actio interdum esse potest vtilis, vel necessaria monasterio: ergo oportet vt potestas circa illam alicui demandata sit: ergo est in prælato, cui est tota potestas commissa. Limitatio autem huius potestatis eadē est quoad illa duo principia in dicto textu insinuata, quia non vt dominus, sed vt dispensator potest prælatus alienare hæc bona vel ad maiorem cultum, & reuerentiam supremi domini, vel ad proprij monasterij vtilitatem. Vnde fit, vt ex illis duobus modis alienandi vel simpliciter donando, aut consumendo; vel pro pecunia seu alia re, commutando, prior rariùs liceat prælato, & cum magna moderatione, in rebus paruæ æstimationis, & superuacaneis monasterio, quanquam in hoc etiam non possimus aliam regulam nisi prudentiam assignare, quia nulla certa quantitas absolutè limitata est; regulis ergo superiùs positis & cum proportione applicatis vtendum est. Posterior autem alienandi modus sæpiùs potest esse conueniens, quanquam etiam debeat rarior in his bonis, quàm in fructibus, qui vsu cōsumuntur, quia quò res ipsæ maiorem habent stabilitatem, eò etiam eorum dominium, vel professio maiorem firmitatem postulare videtur: tum etiam, quia hæ res ex suo genere solent esse gratiosiores, & habere meliorē vsum in vno indiuiduo, quàm in alio: ac denique venditio, vel commutatio talium rerum rarò solet esse vtilis monasterio, nisi in aliqua graui necessitate, vel nisi in alias vtiliores commutetur.

De aliis mobilibus quæ in vsu diu permanent.

Quid de donatione gratuita horum bonorum.

Quid de onerosa.

De potestate alienandi immobilia.

18. Hinc tandem immobilium alienatio ex suo genere difficilior est, quia talia bona solent esse quasi fundamenta monasterij in his, quæ ad vsum & conseruationem corporum pertinent, sine quibus spiritualia non possunt subsistere. Vnde fit, vt nunquam fuerit in potestate prælatorum talia bona ita distrahere, vt monasterium omninò illis priuetur sine æquiualenti, vel meliori compensatione, quia hæc non esset administratio, sed dissipatio bonorum, prælato autem tantùm data est potestas Administrandi, non in destructionem, sed in ædificationem (vt verba Pauli 2. Corinth. 13. vsurpem.) Nihilominus tamen non omninò caret prælatus ex vi iuris communis, potestate alienandi hæc bona, quia si alienatio sit in vtilitatem, etiam continebitur sub regula in dicto cap. *nullam*; quia verba generalia sunt, & nullo alio iure antiquo fit illa exceptio; nec ratio cogit ad illam admittendam, quin potiùs, si superiùs factæ pro licitis alienationibus mobilium, conuenienter applicentur, etiam ostendunt huius facultatis necessitatem, supposita monarchia antiquorum monasteriorum. Quod erit euidentius si nomen alienationis aliquantulum extendamus: in rigorosa enim significatione importat venditionem, donationem, vel quamcumque aliam similem actionem, per quam dominium rei in alium transfertur: latiùs autem solet extendi illa vox ad locationem, vel conductionem, & alios similes contractus, per quos vsus, vel vsusfructus rei, vel dominium vtile eius perpetuò, vel ad aliquod certum tempus sub aliquo onere, seu pensione alienatur, iuxta ea, quæ statim dicemus, & constat ex cap. *nulli*. de rebus Eccles. non alien. & l. vlt. C. de rebus alienis non alienandis, & Auth. de non alienandis, §. *nos igitur*. versic. *Alienationes*. collat. 2. Manifestum autem est in monasteriis habentibus bona immobilia necessarium sæpe esse huiusmodi contractus facere: ergo necesse fuit potestatem administrandi prælato concessam ad huiusmodi actiones extendi, sub limitatione posita in dicto cap, *nullam*. nam in his bonis est maximè necessaria.

Ostenditur hanc etiam potestatem fuisse in prælatis iure antiquo.

Neque inuenio in antiquis historiis limitationem aliam prælato regulari impositam in vsu huiusmodi administrationis quoad alienationes talium bonorum, præter illam generalem, quæ ex natura rei est per se conueniens, vt grauiora negotia sine prudentum consilio non transigantur, hæc enim alienatio rerum immobilium inter res graues monasterij meritò computatur; & ideo comprehenditur sub dicta regula, quæ à S. Benedicto, cap. 3. & ab aliis exprimitur. Quantum autem, & quale futurum esset illud consilium, non fuit fortasse eodem modo ab omnibus constitutum, sed vnaquæque religio suam consuetudinem, vel regulam seruabat. Nec etiam inuenio in antiquo iure canonico ante Leonem X. peculiarem modū, aut formam circa hoc præscriptam. In iure autem ciuili inueniuntur quædam leges Imperatorum prohibentes alienationes talium bonorum, vt patet in l. *iubemus*. 2. C. de sacros. Eccles. cum sequentibus, & Authenticis, quæ ibi referuntur ex collatione 2. tit. de non alienan. & collat. 9. tit. de alienat. & emphyt. Sed illæ leges, cùm essent ciuiles, non poterant directè ligare personas ecclesiasticas, nisi quatenus per Ecclesiæ Pontifices admittebantur, licèt quoad forum externum & ciuile, & quoad personas laicas, vendentes, & ementes talia bona, possent habere aliquos effectus: Sed circa illas leges nunc immorari non oportet, quia in hoc standum est iuri Canonico, quod iam sequenti c. explicauimus.

19. Quæ solennitas olim in his alienationibus.

Vltimò verò addendum est circa dictam conclusionem exclusiuam (vt vocant) numero 2. positam, non excludere concomitantia. Cùm ergo dicimus solum prælatum habere hanc potestatem, non excludimus dependentiam eius à suo Superiore, si talem habeat; sed dependentiam à suis subditis, de qua expresè loquitur dictum caput *nullam*. Vnde cùm olim Abbates regulares essent subditi Episcopis, tenebantur in hac administratione, & nihil agere contra eorum voluntatem, & in rebus grauioribus, præsertim in alienationibus earum, Episcoporum consensum expectare, vt expresè cauetur in cap.

20. Enucleatur conclusio posita num. 2.

Abbatibus. 12.q. 2. ex Concil. Aurelian. III. cap. 23.& in c.*In venditionibus*.17.q.7.ex Conc.Agath. c. 56. in quo etiam aduertendum est bona monasteriorum, seu religionum, semper habita esse in Ecclesia tanquam Ecclesiastica, vt constat ex decretis 10.q.2.& 12.q.2.& 17.q.4. per multa capita, & in Decretalibus. de rebus Ecclesiæ non alienandis & Cod. de sacrosanct. Eccles. & meritò, quia & monasterij ipsa loca sacra sunt, & religiosi personæ sunt ecclesiasticæ, ac bona eorum peculiariter sunt diuino cultui dicata. Hinc ergo fit vt quanuis prædicta potestas esset apud Abbates, nihilominus tenerentur non vti illa contra ecclesiasticos canones in his quæ de rebus Ecclesiæ nullo, vel certo modo alienandis disponunt; nam illi B non erant à sacris canonibus exempti.

CAPVT XXVII.

De potestate ad prædictam administrationem immobilium iuxta posterius ius Canonicum.

1. Assertio bipartita. Diximus præcedenti capite de hac potestate iuxta antiquum ius cōmune; nūc iuxta posterius agendum. Dico ergo: Potestas administrandi bona Religionis, nunc etiam, stando in iure communi, eadem est in prælato regulari, excepta solùm restrictione quę iure Canonico aduecta C est, quoad alienationem aliquorum bonorum. Ostenditur prior pars. Probatur prima pars, quia ab antiquo iure non recedimus, nisi quatenus per posterius immutatū est, sed nullum inuenitur nouum ius commune seu Pontificium quod potestatem hactenus explicatam ampliùs restringat; ergo, Minor quoad negationem quam includit, probatur, quoniam neque in corpore iuris Canonici, neque extra illud extat lex in vniuersum aliquid circa hoc statuens, vel generaliter de Ecclesiasticis bonis, vel specialiter de regularibus, præterquam circa alienationes rerū immobilium aut pretiosarum, de quibus vt ad Ostenditur posterius. posteriorem partem assertionis veniamus, multa sunt antiqua decreta, quæ prohibent prælatis res D immobiles vel pretiosas Ecclesiæ alienare, tamen omnia intelliguntur de alienatione contraria diuino cultui, vel vtilitati Ecclesiæ, & ideo sēper intelligūtur excepti casus, in quibus vel pietas, vel necessitas, aut vtilitas, causa est talis alienationis, vt notant glossa & Doctores in c. *nulli*. de rebus Ecclesiæ non alienan. Tamen pro illis casibus, in quibus talis alienatio licet, verum est in Authenticis citatis inueniri specialem formam seruandam in alienatione rerum Ecclesiasticarum, quam multi Doctores censent semper fuisse seruādam, quia erat canonizata, 10. q.2.c.2. At verò licèt Gratianus ibi eam inseruerit, non sequitur esse canonizatam, vt constat ex materia de legibus; & ideo plures Canonistæ censent neque esse, nec fuisse E semper necessarium formam illius authenticæ seruare: de qua re videri potest glossa in cap.1.de reb. Panormit. Rebuf. Eccles.non alienand.in 6.Glossa, Pan. & alij in c. *nulli*, extrà eodem titulo.& Rebuffus in tractat. de alienatione rerum Ecclesiasticarum.n.2.

2. Solemnitas alienationū quo posteriore iure fundetur. Omissis ergo similibus legibus, per iura canonica specialis solennitas postulatur, sine qua Prælatus Religionis nequit bona immobilia aut mobilia pretiosa, quæ seruando seruari posśut, &c.cū illa alienare potest, nulla habita ratione aliarum conditionum, etiamsi per ius ciuile requirantur, vt tradunt prædicti Doctores, & Innoc. in c. 1. de rebus Eccles.non alienandis in 6. Panor.in cap. *in præsenti*.de probat.num.28. Et ratio facta conuincit, quia hæc materia Ecclesiastica est, non ciuilis. Innocent. Panorm. Primò autem fundatur necessitas huius formæ seu solennitatis in c. *fine exceptione* 12.q.2.quod à Gratiano tribuitur Leoni Papæ in epist. ad Episcopos Siciliæ, non citat autem numerum epistolæ: inter epistolas autem Leonis primi, solùm quarta est ad Episcopos Siciliæ, in qua hoc caput non habetur. Neque in tomis Conciliorum inter opera eius refertur. Vnde non mihi constat an fuerit Leonis I. vel alterius, quia neque à Gratiano notatur. Neque inter decreta vel gesta alicuius Pōtificis Leonis vocati illud inuenio. Vt autem in Gregoriano Decreto aduertitur, alij referunt ilud caput ex Leone in Concilio apud Valentias, vel ex Concilio Carthagin.IV.sed in nullo Concilio ex Valentinis, quæ habemus, illud c.habetur; in Concilio autem Carthagin.IV.can.30.ita legitur. *Vt Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam commendatis non tanquam propriis vtatur.* Et c.31.subiungitur, *Irrita erit donatio Episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ, sine conniuentia, & subscriptione clericorum.* Quæ verba habentur in vltima parte illius capitis, *fine exceptione*, & in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælatis, &c. vbi tribuuntur Conc. Valent. Cuiuscumque igitur authoris fuerit illud decretum, certum est esse authēticum, & formam in eo præscriptam, esse necessariam, ex vi iuris communis, provt nunc loquimur.

Plura autem sunt quæ in illo capite requiruntur. Primum est, causa, quæ explicatur his verbis, *nisi fortè aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat.* & infrà, *quod nō sit dubiū profuturum Ecclesiæ.* Sub quibus verbis comprehenduntur quatuor causæ, quæ ab authoribus numerantur, vt videre licet in Panormitano, & Rebuffo suprà ex Glossa in Summ. 12.q.2. Prima est necessitas, quæ à fortiori cōprehēditur sub vtilitate. Secūda est vtilitas, quæ solet etiam appellari necessitas, vt Philosophi dicunt, ad melius esse. & ita existimo quoad hęc duo capita iura indifferenter loqui, vt patet ex dicto c. *fine*. c. *sicut*. c. *non habenti*. 12.q.2.& cap. *vt super*. de rebus Eccles.nō alien.& in Authen. *Hoc ius*. Cod.de Sacros.Eccles.10.q.2. Tertia causa dicitur esse quando res est incommoda Ecclesiæ, c. *terrulas*. 12. q.2. & cap. *fugitiui*. de rebus Eccles. non alien. Sed hæc quid est nisi quædam vtilitas? Si enim rem vtilem pro vtiliori commutare magna vtilitas est, dict. cap. *super*. §.1. etiam rem inutilem in vtilem conuertere, vel damnosam diuendere, vtile est: nam hoc ipsum, scilicet vitare damnum, est quædā vtilitas. Non enim existimo, rem immobilem, quantumuis inutilis, vel damnosa videatur, ita licere diuendere, quin, si commodè fieri possit, alia illius loco substituatur, quæ nonnullam vtilitatem afferat: quia, vt dicitur dict.c. *fine exceptione*. illud semper eligendum est, quod sit profuturum Ecclesiæ, semper autem talis commutatio est profutura, si fieri potest. 3. Prima conditio vt subsit causa sufficiens alienandi. Rebuff. Panorm. Prima causa necessitas. Secunda vtilitas. Tertia causa ad 2. spectat.

Dices. Interdū potest res ita esse inutilis, vt nec vendi possit, nec cōmutari pro alia vtili; tunc ergo licèt talem rem donare absque alia vtilitate. Respondeo, primùm si habere talem rem esset onerosum religioni, quia nimirum in conseruanda illa aliquid expendit, tunc iam esset vtilitas in ea donanda, quia vitare expensas infructuosas vtile est: sed hoc vix accidere potest in rebus immobilibus, sed solùm in se mouentibus, quæ quando huiusmodi sunt, tam paruæ æstimationis 4. Instantiæ occurritur.

sunt, vt non pertineant ad bona de quibus agimus. Si autem res immobilis sine vllo damno, vel incommodo monasterio sub eius dominio conseruari posset, quantumuis inutilis videatur, non potest, vt opinor, liberaliter donari sine aliqua cõmoditate, vel morali vtilitate monasterij, tum quia habere illud non nocet, & quod nunc videtur inutile, in aliqua occasione poterit esse vtile: tum etiam, quia vt causa sit legitima, non satis est quòd alienatio non sit inutilis, sed oportet vt sit vtilis, vt iura citata docent, & ideo inter res vtiles nõ licet commutare ęqualem pro æquali, licèt aliquid commodi inde monasterio accrescat: omnes ergo hæ causæ sub vna vtilitate continentur.

5. Vltima causa pietas.

Addunt verò auctores citati aliam causam, scilicet pietatem, qualis est, v. g. redemptio captiuorum, nam pro illa dicunt posse bona Ecclesiæ alienari, quod probant ex l. *Sancimus*. C. de sacros. Eccles. ibi, *Excepta videlicet causa captiuitatis, & famis: nam si necessitas fuerit* (inquit) *in redemptione captiuorum, tunc venditionem præfatarum rerum diuinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus, quoniam non absurdum est animas hominum quibuscunque vasis, vel vestimentis præferre*. In qua lege solùm est sermo de rebus mobilibus: expendi autem possunt illa verba, *quibuscunque vasis, & vestimentis*, nam planè extenduntur ad res pretiosas, quæ æquiparantur immobilibus; expressè verò in Authent. de alienat. & emphyt. tit. 3. de alienatione, & emplyteusi, c. 9. *Sanctissimas*, dicitur, *Ecclesias, seu œconomos ciuitatum præcipimus alienare res immobiles pro captiuorum redemptione, nisi sub hac conditione possessiones aliqui dederint, vt nullo modo has alienent*. Sed hæ leges cùm Ecclesiasticæ non sint, nõ possunt de rebus Ecclesiarũ disponere, & ita non videtur illis standum nisi vel quatenus ipsum ius naturale, & diuinum explicant, vel canonibus consentaneæ sunt. Inuenimus autẽ illas leges canonizatas per iura canonica, c. *sacrorum*. 12. q. 2. vbi Greg. ait, *Et sacrorum canonum statuta, & legalis auctoritas permittit, licitè res Ecclesiasticas in redemptionem captiuorum impendi*. Similia verba habet lib. 6. epist. 35. cap. 199. & apud Gratianum suprà c. *& sacrorum*.

6. Ministeria Ecclesiæ vasa sacra vocantur.

Sed oportet cautè exponere verbum illud, *Ministeria Ecclesiæ*, non enim est sensus, Ecclesiastica munera, aut actiones vendi posse propter opera misericordiæ, constat enim illud non licere; sed vasa sacra, quia ad diuina ministeria deputata sunt, ministeria nuncupauit, vt patet ex verbis infrà subiunctis, *Si de prædicta Ecclesia vsuale argentum est, suprascriptam quantitatem accipiet, alioqui de sacratis vasis vos hac in re eam, quam prædiximus, qualitatem præbere necesse est: nam sicut omninò graue est frustrà Ecclesiastica ministeria vendere, sic iterũ culpa est imminente huiusmodi necessitate res desolata Ecclesiæ captiuis suis præponere, & in eorum redemptione cessare*. Quod etiam elegãter prosequitur Ambrosius l. 2. de Offic. c. 28. Et habetur apud Gratianum cap. *sicut*. cap. *aurum*. 12. q. 2. Ex prædictis autem verbis constat, hunc casum comprehendi sub Ecclesiæ vtilitate, imò etiã necessitate, vt Gregorius in citatis verbis satis declarauit, rectéque cõprehenditur hæc causa in dicto cap. *sine exceptione*, in verbis illis, *Vt meliora prospiciat*. Addit quintã causam Hostien. in Summa, tit. de rebus Eccles. non alien. scilicet, æquitatem, ex cap. *ad aures* eod. tit. Veruntamen in illo etiam textu maior Ecclesię vtilitas considerata

Vide Molinam 2. tom. de Iust. disp. 468. & Couat. lib. 2. Variar. c. 16. n. 8. & 9.

A est, vt patet ex illis verbis, *Nisi fortè tunc aliis possint ad maiorem Ecclesiæ vtilitatem cum eodem labore, & onere conferre*. Solùm ergo potest ratio æquitatis facere, vt cum æquali Ecclesiæ vtilitate is præferatur, cui alia ratio æquitatis fauet.

Atque hæc conditio ita explicata per hæc omnia membra non tam est positiui iuris, quàm diuini, & naturalis, quod quidem verum est de quocunque prælato Ecclesiastico, quantum ad bona ipsius Ecclesiæ, quorum ipse non est dominus, sed dispensator: multò verò magis in prælato regulari propter paupertatem, quam profitetur. 7.

Hactenus explicata conditio est iuris naturalis.

B Additur verò ex positiuo iure necessarium esse vt de hac causa constet per publicum instrumentum ad hoc specialiter factum, ita vt non sufficiat hoc inseri in instrumento alienationis. Ita docet Dominicus, Philippus, Socinus, & Guido, quos refert, & sequitur Rebuffus suprà, num. 10. Hanc verò solennitatem non inuenio expressam in dict. cap. *sine exceptione*. ipsi verò allegant cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. cuius verba sunt, *Præsertim cùm euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas non subesset*. Ex quibus non video quomodo illa peculiaris conditio & solennitas colligatur, nam ibi solùm requiritur vt verè subsit euidens necessitas, & vtilitas: quòd autem hoc constare debeat per speciale instrumentum, ibi non C dicitur, neque ego inuenio aliud in iure expressum: durum autem est admittere conditionem vt necessariam ad contractus valorem, vel honestatem, quam iura non exprimunt. Præsertim, quia in cap. 2. de rebus Eccles. non alien. in 6. solùm postulatur vt alienatio fieret *in forma, & casibus à iure permissis*, casus autem sunt suprà numerati, circa quos, vt de illis constet, nulla forma ponitur in iure, sed circa alia, quæ statim dicemus. Quocirca nisi consuetudo fortasse obstet, videtur probabile ex parte causæ sufficere quòd in re subsit, & sufficienter possit de illa in iudicio constare siue per speciale instrumentum, D siue aliis modis. Ad quem autem pertineat probare huiusmodi vtilitatem Ecclesiæ, si fortè post alienationem lis exorta sit, videri potest in citatis auctoribus, & præsertim in Couarruuia lib. 2. Variarum cap. 17. ad nos enim non spectat.

Quorundã placitum circa dictã cõditionẽ. *Dominic. Philip. Socin. Guido. Rebuf.*

Authoris iudiciũ de hoc placito.

Couar.

Secundò vt rectè fiat alienatio, necessarium est vt ante illam præcedat tractatus, dict. cap. *sine exceptione*. ibi, *Et cum totius cleri tractatu, & consensu*, &c. & in cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. quædam concessio reprobatur. *Quia tractatus solemnis, & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum* Ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eã E dem. Est autem tractatus mutua collatio conuentus, seu Capituli de necessitate, vel vtilitate alienationis; vnde ad illum conuenire debent omnes, qui circa talem alienationem suffragium habent, nam eorundem petitur tractatus, quorum consensus postulatur. Oportet etiam (iuxta communem interpretationem) vt tractatus fiat inter religiosos, vel clericos capitulariter congregatos, ita vt non sit satis separatim cum singulis rem tractare, aut per literas cum eis conferre, nisi in vnum conueniant, & inter se conferant, nam & verba iurium hoc indicant, & iuuat cap. *tertio loco*. de probationib. & res ipsa ita postulat vt conuenienter agi possit, & Doctores consentiũt, vt patet ex superiùs citatis. Addit Rebuf. suprà numero suo 12. debere fieri spe 8.

Secunda conditio alienationũ immobiliũ bonorum.

ri speciale instrumentum de hoc tractatu, quod in iure non inuenio expressum, & ideo non iudico esse necessarium in foro conscientiæ; tamen in exteriori praxi sequendus est vsus, & communis sententia: existimo tamen sufficere quòd in eodem instrumento alienationis narretur tractatus præcedens non tantùm præsupponendo, sic enim oportebit vt alia via de suppositione constaret; sed narrando illum, & dando fidem illius, ex sententia capituli, quæ ex illo resultaret circa vtilitatem alienationis; & fortasse Iuristæ nihil aliud intelligunt.

9. *Tertia conditio.* Tertia conditio est consensus Capituli in talem alienationem. Patet ex citatis verbis c. *sine exceptione.* & ex aliis statim citandis: vnde quoad hác partem multũ diminuta est potestas prælati, quia non est monarchia, sed coniuncta cum aristo cratia. Ratio autem seu congruentia huius iuris fuisse videtur, vt difficilior fieret hæc alienatio, & quia fortasse prælati abutebãtur potestate, quam antea in solidum habere solebãt, &, si petebatur, consilium seniorum, vel Capituli, non erat decisiuum, sed consultiuum, iuxta hanc verò formam omnes de conuentu habent suffragium decisiuũ. Vnde duo actus hîc distinguendi sunt, vnus pertinens ad tractatum, alius pertinens ad ipsum contractum alienationis. *Vnus actus pertinens ad hanc tertiam conditionem.* Prior pertinet ad intellectũ, seu iudicium, per illum enim quasi fertur sententia quòd talis alienatio expediat, vel necessaria sit monasterio, ad hanc enim ordinatur tractatus, &, si in ea Prelatus nõ conformaretur Capitulo saltem pro maiori parte, non esset vltrà progrediendum, quia iam deesset iustæ alienationis fundamentum, nec posset rationabiliter postulari consensus in alienatione ab his, qui eam conuenientem non esse iudicassent. *Alter actus.* Alius actus est voluntatis, quia propriè nomine consensus significatur, & est voluntas quòd talis alienatio fiat: potest enim aliquis iudicare vtile esse monasterio vt fiat alienatio, & nihilominus nolle vt hîc & nunc, vel cum tali persona fiat, propter extrinsecos respectus, vel rationes: propterea ergo requiritur consensus in ipsamet alienatione. De quo consensu, quomodo debeat exprimi in instrumento per propria nomina, & subscriptiones singulorum, & de aliis circunstantiis eius, videri possunt auctores citati.

10. *Explicatur hic posterior actus.* Quod ad nos spectat, solùm est aduertendum requiri simul consensum prælati, & Capituli. Vt autem Capitulum consentire dicatur, non est necesse vt omnes de Capitulo consentiant, sed sufficit maior pars, vt ibi glossa aduertit, nam quod à maiori parte fit, censetur à toto fieri, vt suprà c. 5. tractando de electionibus diximus: si autem saltem magna pars non cõsentiat, etiamsi plures cũ prælato velint, nihil fieri poterit, quia tunc verum non est, Capitulum consensisse: è contrario verò quanuis totum Capitulum, excepto prælato, consentiret, non posset alienatio fieri, vt est communis sententia Doctorum, quos retuli, quia vtriusque simul, prelati scilicet, & Capituli consensus necessarius est. Item, quia per hanc formam non priuatur prælatus sua potestate, sed solùm limitatur ne possit illa vti sine consensu Capituli, vt apertè colligitur ex iuribus citatis: ergo semper necessarium est vt interueniat auctoritas, & potestas prælati, quod esse non potest sine consensu eius. Tandé ob hanc causam sede vacante nõ potest Capitulum cathedralis Ecclesiæ bona eius alienare, vt constat ex c. 1. de rebus Eccles. nõ alien. in 6. vbi glossa aduertit idẽ esse in minoribus Ecclesiis c. *si qua.* & c. *precaria.* 12. q. 2. Huius autem ratio inter alias est, quia auctoritas prælati est maximè necessaria ad huiusmodi actum; ergo quando Ecclesia non vacat, fieri non potest sine consensu eius.

Solùm quæri potest, si contingat in Capitulo paria esse suffragia præter prælatum, & inter se æqualiter diuidi, an id sufficiat, vt accedente consensu prælati; fieri possit alienatio: videtur enim non satis esse; quia Capitulum in hoc negotio debet considerari vt condistinctum à prælato, nam iura dicunt, prælatum non posse hoc facere sine consensu Capituli; & è conuerso, dicimus consensum totius Capituli sine Episcopo non sufficere: considerantur ergo Capitulum, & prælatus tanquam duæ personæ condistinctæ, quarum cõsensus simul necessarij sunt: sic autem considerando Capitulum: non potest dici in eo casu consentire, quia maior eius pars non consensit. 11. *Quæstiuncula insurgens.* Nihilominus probabilius videtur saltẽ in religionibus, vbi Capitulum non ita cõdistinguitur à prælato, sicut in cathedralibus Ecclesiis, illum cõsensum Capituli sufficere, quia prælatus est pars Capituli, & ideo absolutè verum est tunc maiorẽ partem Capituli, & consequenter Capitulum ipsum consentire. *Authoris probabilis resolutio.* Neque est inconueniens quòd prælatus suo consensu operetur, & vt pars habens suffragium in Capitulo, & vt caput, & superior sua fungens potestate: atque idem censeo de quocunque Capitulo, in quo prælatus eodem modo præsideret. Alia multa possent de his conditionibus tractari, quæ omitto, quia pertinent ad vniuersaliorem materiã. de bonis Ecclesiasticis, & quia vnaquæque religio hęc obseruat, vt statim dicam, iuxta priuilegia sibi concessa: videri ergo possunt in citatis auctoribus, præsertim in Panormitano in c. 1. & c. *tua.* de his quæ fiunt à prælatis, &c. Geminiano, & aliis in c. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. *Panorm. Geminian.*

12. Solùm ergo addendũ est, pro regularibus prælatis iure nouo cõfirmato, & declarato esse illud antiquum ius in Clemen. vnic. de rebus Ecclesiæ non alienandis, vbi omnibus *religiosis, monasterio, Prioratus Ecclesiæ, administrationi cuiuis præsidentibus* prohibetur hæc alienatio, *nisi necessitas aut vtilitas monasterij, Prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcãt, cõuentus sui, aut, si cõuentum non habeãt, prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente.* In quo iure solùm superest explicanda illa vltima conditio, quæ additur quãdo deest conuentus, tunc enim solius prælati consensus postulatur. Ex quo in primis videtur à contrario sensu colligi, quando prælatus, aut prior habet conuentum, tunc si vterque consentiat, non esse necessarium consensum superioris prælati. Probatur, quia hic specialiter postulatur quando deest conuentus: ergo, quando non deest, sufficit consensus eius sine consensu superioris prælati.

13. *Obiectio.* Sed contra hoc obiici potest, quia prælatus non exemptus nõ potest aliquid alienare sine cõsensu Episcopi, etiamsi conuentus consentiat, vt colligitur ex cap. *Abbatibus,* 12. q. 2. & cap. *in venditionibus* 17. q. 4. & tradit glossa recepta in Summa 12. q. 2. prælatus autem conuentualis exemptus indiget consensu sui Prouincialis, quem habet loco Episcopi, nam, cùm sit exemptus, in illo consensus Episcopi necessarius non est, vt notauit Turrecr. in dicta Summa, in princ. 12. quæst. 2. tamen loco illius est necessarius consensus sui prælati. Respondetur ad priorem partem, in dicta Clemen

Satisfit priori mẽbro. Clementina non requiri in eo casu consensum superioris prælati; & ita ex vi illius non esse necessarium consensum Episcopi; tamen quia illa non reuocat antiquum ius, nec de hoc aliquid positiuè disponit, ideo, ea non obstante, veram esse communem sententiam. Nam argumentum in contrarium licèt sit efficax ad probandum, ex vi illius iuris non postulari talem consensum, non tamen est efficax ad probandum non requiri ex vi aliorum iurium. Atque idem dicendum est ad posteriorem partem, quæ per se est consentanea iuri communi, quatenus Prouincialis, vel Generalis vicem Episcopi tenet respectu monasterij exempti; nihilominus tamen illud pendet ex proprio iure vniuscuiusque religionis. Vbi autem nihil in contrarium statutum fuerit, prædictum ius commune seruandum est, adeò, vt Archidiac. Hostien. & alij, quos refert & sequitur Rebuff. suprà n. 85. non valere consuetudinem in contrarium dixerint.

Satisfit posteriori.

Archidiac. Hostiens. Rebuf.

14. Circa eandem verò partem, quatenus postulat consensum Superioris quando Prior, vel administrator non habet conuentum, interrogari potest primò, an prælatus superior, vel Episcopus possit solus consensum præstare, vel simul debeat concurrere Capitulum Ecclesiæ, vel monasterij, cui talis prælatus præest. Et ratio dubij esse potest, quia iuxta formam cap. *sine exceptione*. Episcopus non potest alienare bona Ecclesiæ sine consensu Capituli, quæ forma non est reuocata per dictam Clementinam. Respondetur nihilominus, ex vi illius textus non requiri consensum nisi solius Episcopi, v.g. Quam sententiam significant Geminianus, Perusius, Speculator, quos refert, & sequitur Rebuffus suprà, num. 88. vbi allegat etiam alia iura. Sufficiunt tamen verba eiusdem Clementinæ, quæ solùm requirit consensum prælati proprij: nec oportet addere onus, quod lex non addit. Nec ex vi antiqui iuris id erat necessarium, nam in dicto cap. *sine exceptione*, expressè dicitur, *ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ*: vnde omnes colligunt, ad alienanda bona inferiorum Ecclesiarum non requiri consensum Capituli Ecclesiæ cathedralis, sed Episcopi, & eorum, ad quos pertinet proxima cura talium Ecclesiarum. De quo possunt optimè intelligi vltima verba eiusdem textus, quæ generaliùs loquuntur de alienatione rei Ecclesiasticæ, & prohibetur fieri ab Episcopo *absque conniuentia, & subscriptione clericorum*. Quæ intelligenda sunt respectiuè, id est, clericorum vniuscuiusque Ecclesiæ, vel vnius tantùm, si plures non habuerit. Ergo, si Ecclesia fuerit regularis, & si conuentum non habuerit, etiam ex vi illius textus sufficit consensus Episcopi, & Prioris.

Circa postulandum consensum prælati superioris, dubium vnũ.

Gemin. Perus. Specul. Rebuf.

15. Sed quid si talis Prior fuerit exemptus? Respõdeo, aut est immediatus Papæ, aut habet prælatũ superiorem intra eandem religionem: in hoc posteriori casu proprij prælati regularis consensus necessarius est, & sufficit. Solùm tenebitur ipse prælatus superior ad præbendum suum assensum, vti consilio sibi iuxta suam regulam præscripto ad similes res graues definiendas, siue illud consultiuum sit, siue definitiuum: quoad hoc enim verum est, dictam Clementinam licèt in eo casu non requirat consensum alicuius Capituli, vel consilij, non tamen excludere alia iura specialia, quæ illud possunt requirere. Quocirca, si bona illius Ecclesiæ, quæ per huiusmodi Priorem sine proprio conuentu administrantur, sunt ita annexa alteri monasterio, vt censeantur etiam bona illius, ideòque talis Prior sit subiectus prælato illius monasterij; tunc sine dubio erit necessarius consensus non tantùm prælati, sed etiam Capituli monasterij: quia ipsemet prælatus non potest dare suum consensum ad alienanda bona monasterij sine consensu Capituli, illa autem bona etiam sunt talis monasterij. At verò in priori casu necessarius erit consensus Pontificis, nam ille est proprius prælatus talis Abbati, seu religiosi exempti: quod notat glossa in dicta Clementina, verbo *Proprij*. & Rebuffus suprà, n. 86. Qui omnes addunt, si talis Abbas Ecclesiam habeat pleno iure sibi subiectam, id est, cum Episcopali iurisdictione, tunc non indigere consensu Pontificis, nam potiùs ipse potest præbere auctoritatem alienationibus bonorum cuiuscunque Ecclesiæ sibi subiectæ, consentiente illius Rectore. Aduerto tamen non solùm in regularibus, sed etiam in secularibus prælatis inueniri minimè posse aliquem habentem iurisdictionem Episcopalem, & Pontifici immediatè subiectum, qui tamen conuentum non habeat, seu Capitulum, vel saltem clerum: quapropter nullum existimo esse talem Abbatem, qui solo arbitrio suo sine consensu alicuius prælati sibi superioris, saltem Papæ, & sine consensu alicuius Capituli, vel cleri, vel saltem proximi rectoris Ecclesiæ, possit bona Ecclesiæ alienare. Nam in dicto cap. *sine exceptione*. generalis regula ponitur, Episcopum non posse alienare bona Ecclesiæ sine consensu cleri: ergo multò minùs poterit inferior prælatus habens iurisdictionem Episcopalem: ergo è contrario quotiescunque locum habet casus dictæ Clementinæ, in quo religiosus præfectus non indiget consensu alicuius conuentus, vel cleri, quia illum non habet, necessarius illi est consensus alicuius prælati superioris, saltem Papæ, quantumcunque ipse exemptus sit: nec in hoc existimo posse habere locum limitationem, vel exceptionem, sed solùm in illis prælatis, qui cùm habeant conuentus, in eis habent Episcopalem iurisdictionem solùm Pontifici Summo subordinatam.

Dubium alterum per distinctionem duplicis casus resoluitur. Quid in posteriori.

Quid in priori.

De quibus rebus alienandis intelligatur prædicta solennitas.

Additur verò in dicta Clementina limitatio huius formæ, seu prohibitionis his verbis, *Verùm præmissa ad locationes, vel etiam redditüum aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.* Circa quæ verba duo in hoc puncto declaranda supersunt. Primum, in quibus bonis alienandis requirantur prædictæ conditiones: secundum, in qua eorum alienatione necessaria sit: vtrumue autem horum satis distinctè explicatur in Extrauag. *Ambitiosæ*. de rebus Ecclesiæ non alien. nam generalis regula ibi statuta de Ecclesiasticis bonis, ad regularia etiam applicanda est. Quoad ptiorem ergo partem, declaratur ibi, bona, circa quæ prædicta omnia seruanda sunt, esse omnia *immobilia, & pretiosa mobilia*: vnde fit, circa alia omnia, quæ huiusmodi non fuerint, conditiones illas non esse necessarias, ac proinde circa alienationem illorum integrum manere ius antiquum, & potestatem, quam iuxta illud habent regulares prælati. Quid autem per immobilia bona intelligatur, res nota est, & videri potest Panormitanus cap. *Nulli*. de rebus Ecclesiæ non alienandis, num. 9. & 10. & tomo præced. illud attigimus, tractando de materia 16.

Respõsio de bonis immobilib. & quæ talia sint.

Panorm.

ria paupertatis. In præsenti ergo sub immobili- A bus bonis comprehenduntur tam res corporeæ, fixæ, & immobiles, quàm actiones, & iura, vel redditus longi temporis, seu ius diuturnum ad illos, censetur autem diuturnum, si sit saltem decem annorum. Item etiam iura, seu debita rerum immobilium, quæ naturam eorum participant.

17. Quæ immobilia non subdantur dictæ solemnitati.

Circa hæc autem debita oportet aduertere, necessarium esse, vt iam sit monasterio ius acquisitum, nam antea non sunt bona monasterij, nec Ecclesiastica, & ideo nondum comprehenduntur sub prædictis legibus, ideóque si quis modus alienationis in eis esse potest, manet sub ordinaria potestate administratiua prælati. Exemplum est, si donatio offeratur monasterio sub his, vel illis conditionibus, vel legatum relinquatur, ante acceptationem non habet monasterium ius acquisitum, & ideo ad non acceptandum manet potestas apud prælatos, possúntque alienare, vel commutare bona sibi relicta modo suprà dicto, tractando de paupertate in maiorem vtilitatem, vel commoditatem monasterij. Quam sententiam tenuit Freder. de Senis consil. 9. quem refert, & sequitur Panormit. in cap. 1. de in integrum restit. num. 9. & cap. *tua*. de his, quæ fiunt à prælatis, n. 9. vbi additio refert Romanum, Ancharanum, & Lapium, & alios refert Rebuffus suprà, num. 30. vbi tamen refert etiam Ancharanum & alios in contrarium, & ipse, licèt distinctione vtatur, in eam sententiam magis inclinat, & eam sequitur noster Molina disput. 468. de iustitia. Sed mihi in C rigore prior opinio vera videtur, nam ante acceptationem non est proprium ius acquisitũ, quod inter bona immobilia computari debet. Facit ad hoc confirmandum dictum Pauli de Castro cons. 11. & Felin. cap. *cognoscentes*. de Constit num. 7. limit. 3. mulierem posse repudiare donationem sibi factam nondum acceptatam omissa solennitate statuti loquentis de alienationibus mulierum, quia loquitur vbi ius est acquisitum in re. Quod etiam sentit Sanch. lib. 6. de Matr. d. 4. à n. 11. Verum est debere prælatos in hoc seruare mo- D dum sua regula præscriptum, vel si in hoc nihil esset speciale definitum seruare debent generalẽ regulam. vt in rebus arduis nihil agant sine consensũ conuentus: de qua re videri potest Felinus in cap. *doceri*, de rescriptis, num. 3.

Frederic. Panorm. Roman. Anchar. Lapius Rebuf. Molin. Paul de Cast. Felin. Sanch. Felin.

18. Quæ censẽantur mobilia pretiosa.

Quæ verò censeri debeant mobilia pretiosa, non inuenio in iure declaratum, neque ab auctoribus de illa re certa regula assignatur præter quędam exempla sumpta ex l. *lex*. C de administr. tut. vt videre licet in glossa in cap. *tua*. de his, quæ fiunt à prælatis, & Panormitan. in dict. cap. *nulli*. num. 8. & 11. prudens ergo iudicium interuenire debet. Primùm autem locum inter hæc bona E obtinent vasa, & vestimenta diuino cultui deputata, quando sunt ex materia multæ æstimationis, præsertim si in eo genere, & quantitate materiæ, & artis qualitate præstent, vt sunt vasa aurea, vel argentea, gemmæ. vestes aureæ, aut sericæ maioris pretij: & de his præcipuè loquitur dicta Extrauagans *Ambitiosæ*, dicens *Pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus Ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, illustrantúrque*. Existimo prætereà in hoc numero cõputari copiosam bibliothecam monasterio competentẽ: nam licèt singuli libri, vel plures illotũ alienati possint sine illa solennitate, vendere tamen totam bibliothecam est sine dubio res grauissima, quæ inter mobilia pretiosa quæ seruando seruanda sunt. vt iura loquũtur, meritò computatur. Et idem iudico de gre-

Panorm.

ge integro ouium, aut similium rerum se mouentium, quę fructiferæ sunt, & immobilibus bonis communi æstimatione æquiparantur. Idem censuit Nauarrus consil. 7. de reb. Eccles. non alien. de cæsione arborum ferentium & non ferentium fructus, quæ magno pretio æstimantur, & venduntur: nam, licèt illa res videatur mobilis, est pretiosa, & quatenus pertinet ad vtilitatem prędii, & illi adhæret, quodammodo est immobilis: & nihilominus in consil. 6. ait idem Nauarrus, succidere aliquas arbores inutiles, vel opacas, & eas vendere, non transcendere æstimationem, & modum rerum mobilium, quæ seruando seruarnon possunt, vel non debent, quia reuera & sunt B paruæ æstimationis, & non pertinent ad vtilitatem prædij, & ideo nullo modo reputantur immobiles; cætera autem bona mobilia, quæ huiusmodi non sunt, & seruando seruari non possunt, etiam ratione quantitatis si aliquando sint magni pretij, inter mobilia pretiosa non computantur, vt sunt pecuniæ, oleum, triticum, vinum, & alij fructus, atque etiam vestes, quæ quotidiano vsu facilè teruntur, & magnæ æstimationis non sunt.

Quæ mobilia non censeantur pretiosa. Nauar.

Ex quo infert Panormitanus dicto cap. *nulli*. cum glossa ibi, hæc omnia permutari posse à prælato, aut vendi sine prædicta solennitate, quia in eis integram retinet administrandi potestatem, nam, vt suprà dicebamus, ius antiquum integrum manet, vbi per nouum non est immutatum; circa hæc autem bona nihil innouatum est in prædictis iuribus. Solùm excipitur in dicto cap. *nulli*, *rusticum mancipium*, iuxta Authenticum de nõ alienãdis, §. *nos igitur*. nam iuxta ius antiquum computabatur huiusmodi mancipium quasi accessoriũ, vel quasi pars ipsius prædij, & ideo inter immobilia computabatur. Et ideo fortasse idem nunc censendum erit de iugis boũ, aut aliorum iumentorum cum aliis rebus deputatis ad cultum prædij: nam licèt singula ex his non sint mobilia pretiosa, tamen peculium illud rusticanum (vt sic dicam) quid pretiosum dici potest, & coniunctum prædio, est veluti quid immobile: in eo ergo etiã videtur seruanda forma iuris In cæteris autem mobilibus, vt dixi, prælatus habet suam integram potestatem, vt planè colligitur ex dicta Extrauag. per argumentum ab speciali, & ex dicta Clemen. in fine, per argumentum à fortiori, & est communis sententia his locis, & 12. quæst. 2. in princ. cum glossa ibi, & in cap. *tua*, vbi etiam Panormitan. de his, quæ fiunt à prælat. &c Additur verò in dicta Extrauagante verbum notandum, *Ac de fructibus. & bonis, quæ seruando seruari nõ possunt pro instantis temporis exigentia*. Quo significatur, etiam hæc bona non esse alienanda nisi quando opportunitas, vel occasio id exigit, respiciendo semper ad necessitatem, vel commoditatem monasterij, vel ad debitam pietatem.

19. Consectariũ verũ de his non pretiosis. Panorm. Exceptio à cõsectario. Panorm. Notandum.

De qua alienatione intelligatur eadem solennitas.

20. Quoad alteram verò partem num. 16. propositam, in qua scilicet alienatione requiratur prædicta solennitas, dicitur in prædicta Extrauagante, *Omnium rerũ, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omnéque pactum, per quod eorum dominium transferatur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractũ emphyteuticum, præterquã in casibus à iure permissis, & de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo*

Variæ alienationes in quibus requiritur dicta solennitas.

antiquo concedi solitis, & *cum Ecclesiarum euidenti vtilitate.* Per quæ verba in primis sublata est ambiguitas, quæ in dicta Clementina relinquebatur, quod censeatur modicum tempus: quam ibi tractat glossa, & refert varias opiniones, & Panormitanus ibi videtur approbare illam, quæ tempus infra decennium censet esse modicum: tamen dicta Extrauagans limitauit tempus trium annorum, & ita de facto seruatur, & seruandum est. Deinde possent hîc quæstiones institui de singulis contractibus istorum quomodo prælato prohibiti sint, & an sint omninò inualidi sine debita solennitate facti, & an saltem valeant pro tempore permisso quando pro maiori indebite. facti sunt. Sed ab his, & similibus quæstionibus nunc abstineo, quia generales sunt de omnibus Ecclesiasticis bonis, & latè tractantur à citatis auctoribus, & videri potest Molina tom.2. de Iustit. disp.466. & tribus sequentibus. Nunc solùm suppono ex dictis iuribus manifestum esse, huiusmodi contractus esse irritos ex vi prædictarum legum absque alia sententia, vel declaratione, quia in ipsa lege satis explicatur, neque talis irritatio est pœna, vt sit necessaria sententia. Nec mihi placet sententia eorum, qui dicunt, si non cesset iusta causa, & vtilitas Ecclesiæ propter solum defectum solennitatis non teneri quempiam in conscientia recedere à contractu, quod sentit Nauarrus Commentario de Alienatione rerum Eccles. numero 15. & sequentib. & in Commen. de spoliis clericorum, §.2. num.6. quia solennitas (inquit) inducta est ad præsumendam iustam causam; vbi autem intercedit veritas, cessat præsumptio. Sed non placet, quia non est tantùm ad præsumendum, sed ad præcauendum ne aliter fiat, & ideo non obstante veritate causæ, necessaria est solennitas. Tum quia effectus legis, & obligatio non cessat, etiamsi finis in particulari cesset: tum etiam, quia deest potestas ad contrahendum alio modo: ergo actus est simpliciter nullus.

Panorm. *Molin.* Defectus illius solennitatis irritat alienationem. Reiicitur Nauar. contrà sentiens.

12\. Quapropter qui hoc modo accipit bona alienata à monasterio, non potest illa in conscientia retinere, nec fructus, imò, si sit in mora restituendi, tenebitur ad damna monasterij, nisi propter bonam fidem à culpa excusetur. De quo videri potest Nauarrus tribus consiliis vltimis de rebus Eccles. non alien. Couar. in reg. *Peccatum*, §. 3. num.11. Anton. Gom. l.3. Tau. num.124. Gutier. de iure confirm. 1.p. cap.1. num. 24. Rebuff. referens alios antiquos, suprà, n. suo 42. & Molina loco citato; neque in hoc potest monasterium cedere iuri suo; nisi confirmando denuò contractum, & supplendo priorem defectum: nam quando ius præscribit certam formam essentialem seruandam in contractibus, nemo potest huic iuri renunciare, vt sumitur ex l. *contra iura*. ff. de pactis, & l. *nemo potest*. ff. de legat. 1. notat Panormitanus in cap. *si diligenti*. de foro compet. num. 7. ex Bartolo in l. *si quis in conscribendo*. C. de pactis. Vnde si in præsenti casu consensus Capituli, v. g. prætermissus fuisset, actus quidem in rigore esset inualidus, potest tamen ratificari per consensum Capituli, præmisso tractatu, & tunc incipiet valere contractus non à tempore, quo factus est, sed à tempore, quo fuit ratificatus, vt est communis sententia Doctorum, quos refert Rebuffus suprà, num. 95. Et per hæc satis videntur dicta iura explicata quantum ad præsens institutum spectat. De pœnis autem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, quæ ibi adduntur, præsertim in Extrauag. *Ambitiosæ*, dictum in particulari est in tomo de Censuris: disput.22. sect.6. à n.6. De aliis verò, quæ pertinent ad priuationem beneficiorum, aut officiorum, iuxta generales regulas materiæ de Legibus iudicandum est, vbi etiam in specie illam Extrauagantem attigimus, & cum Nauarro adnotauimus, quoad has pœnas non videri vsu receptū.

Tunc aut contractus rescindendus, aut solenitas denuo adhibenda. *Nauarr.* *Couar.* *Anton. Gom.* *Gutier.* *Rebuf.* *Molin.* *Panorm.* *Bartol.* *Rebuf.* De pœnis indebitè alienantium.

CAPVT XXVIII.

De potestate prædictæ administrationis iuxta statuta & specialia indulta religionum, nominatim Societatis Iesu.

IN hac re dicendum est, Prælatū vniuscuiusque religionis posse & debere administrare bona monasterij, aut religionis iuxta indulta, & priuilegia à Sede Apostolica suę religioni cōcessa, & iuxta suam regulam, vel constitutiones ab eadem Sede approbatas. Probatur, quia indulta Apostolica dant potestatem derogando etiam iuri communi, quando id sufficienter exprimunt, (nam quòd possint id facere, manifestum est.) Constitutiones autem constituunt ius, quod huiusmodi prælatus seruare tenetur: ergo & potest, & debet iuxta talia indulta, ac statuta religionis bona administrare. Quæ verò sint huiusmodi statuta, & indulta in singulis religionibus, non est nostrum nunc inquirere, vel examinare, sed videri possunt quæ de his priuilegiis, sicut & de cæteris aliis, doctè, & diligenter tractat Emmanuel Rodericus in 1. tomo Quæstionum regularium, q.27. Si quis autem attentè animaduertat, in priuilegiis communiter concessis Mendicantibus, aut monachalibus religionibus, nihil ferè derogatum est de solennitate ad alienationem requisita; in reliquis verò quæ ad administrationem pertinēt, idem ferè ius commune est omnibus. Quòd si aliqua sit varietas in specialibus statutis, eorum intelligentiam, & obseruantiam vnicuique prælato remittimus.

1\. Assertio pro 1. parte tituli. *Emm.* Priuilegia religionum parū derogant solennitati iuris communis.

Solùm est notatu dignum priuilegium illud à Sixto IV. & Leone X. concessum Minoribus ad alienandum aliqua bona immobilia, *non obstantibus vltimis voluntatibus testatorum, vel donantium*, provt refertur in Supplemento Minorum, concessione 95. & 317. Quanquam, quia illi non habent bona immobilia, solùm conceditur eis commutatio talium bonorum quando primùm illis traduntur. Alij verò Mendicantes, qui habere possunt dominium rerum immobilium, vti possunt illa facultate, etiam postquam acceptant, & possident talia bona, iuxta testantis voluntatem, dummodo obseruent conditiones in priuilegio requisitas, nimirum vt sine scandalo fiat, & cum diligenti informatione de talis alienationis, vel commutationis necessitate. Et ita habetur in priuilegiis Augustinianorum, & in Compendio Societatis, verbo *Alienatio*. §. 5. vbi vsus huius facultatis reseruatur Generali, iuxta proprium, & peculiarem modum procedendi Societatis. De quo pauca hîc addere necesse est, ne oporteat iterum postea in tractatu 10. de hac temporali administratione sermonem facere, & quia antiquus modus procedendi religionum videtur in ea quoad hanc partem innouatus. Ac denique, quia, vt in fine dicam, aliqui putant, posse alias religiones, vel Generales earum per communicationem priuilegiorum vti Pontificiis facultatibus Præposito Generali Societatis in hac parte concessis.

2\. Priuilegium alienandi non obstāte vltima voluntate.

Est

3. Est igitur in hac materia aduertendum, quòd sicut in Societate religiosum regimen ad perfectam monarchiam reuocatum est, vt infra tract. 10. lib. 10. cap. 1. dicam, ita tota potestas administrandi omnia domorum, vel collegiorum Societatis bona temporalia, illi per Constitutiones Societatis attributa est, hoc solo excepto, quòd collegia semel acceptata dissoluere non potest, nec etiam immobilia bona omninò alienare, vt habetur 9. p. Constit. his verbis: *Est penes Præpositum Generalem omnis facultas agendi quosuis contractus emptionum aut venditionum quorumlibet bonorũ temporalium mobilium tam Domorum, quàm Collegiorum Societatis: & imponendi, ac redimendi quoslibet census super bonis stabilibus ipsorum Collegiorum, in eorumdem vtilitatem ac bonum, cum facultate sese onere liberandi restituta pecunia, quæ data fuerit. Alienare autem, aut omninò dissoluere Collegia, vel Domos, iam erectas Societatis, sine generali eius Congregatione, Præpositus Generalis non poterit.* Et statim §. 6. Generali datur facultas disponendi, & applicandi huic, vel illi loco quæcunque bona Societati indifferenter relicta, prout magis censuerit expedire: & infrà §. 17. declaratur, posse etiam admittere Collegia, & Domos, quamuis nõ possit ea dissoluere, vt statim additur in 18. Ex quibus constat hãc potestatem ex vi Constitutionum esse latissimam, extendíque omnia mobilia sine vlla limitatione, ideóque etiam pretiosa comprehendere. Item extendi ad immobilia quoad imponendos census super illis, dummodo redimi possint, & cedant in religionis vtilitatem, qui est modus quidam alienationis: ex quo planè sequitur posse etiam locare, vel facultatem dare ad locandum vltra triennium, & omnes alios contractus efficere, qui non continent propriam ac perpetuam alienationem, vel translationem dominij directi, aut vtilis: nam omnes illi sunt minores alienationes rerum immobilium, quàm venditio census super illis: cui autem maius conceditur (vt habet regula iuris 53. in 6.) censetur etiam minus concessum, in his saltem, quæ eiusdem sunt rationis.

Ampla generalis Societatis potestas ad alienandum cum duplici limitatione.

4. At verò absoluta seu perpetua alienatio rerum immobilium, ex vi huius constitutionis Generali non conceditur, quanuis sub his terminis ibi expresse non dicatur, sed ex his, quæ illi specialiter conceduntur, constat hoc non esse concessum, & consequenter esse prohibitum, cùm desit potestas. Vnde inferiùs, cap. 4. §. 1. inter graues lapsus, propter quos posset Societas Generalem officio priuare ponitur, *Aliqua stabilia bona Domorum, vel Collegiorum alienare*, quomodo autem hoc intelligendum sit, infrà explicabitur.

1. Limitatio non alienãdi omnimodè bona immobilia.

5. Alia verò limitatio expressiùs ponitur in eadem constitutione, §. 18. scilicet, non posse Generalem transferre, vel dissoluere, quod intelligitur de Generali solo, nam ipse cum Societate, hanc habet potestatem, vt habetur in 4. p. Constit. cap. 2. §. 5. vbi in Declaratione exponitur, per Societatem commodè intelligi congregationem generalem; tamen fieri etiam posse sine congregatione generali, concurrentibus his, qui habent ius suffragij, mittendo scilicet sua suffragia. Qui autem tunc habeant ius suffragij cum Generali, ibi non explicatur: ad minimum autem in Societate solent esse Prouinciales omnes in Europa quando res sine congregatione generali transigenda est, vt à simili constat ex p. 9. Constit. cap. 5. §. 3. vbi agitur de electione Assistentis quando extra congregationem generalem fit, ad

2. Limitatio non dissoluendi Collegia, &c. Quid requiratur vt hæc limitatio cesset.

A quam sufficere dicuntur suffragia omnium Prouincialium. Tamen in aliis casibus postulati solet cum Prouincialibus suffragium duorum Præpositorum, vel Rectorum localium vniuscuiusque Prouinciæ, vt patet ex eadem 9. p. cap. 4. §. 6. & 8. p. cap. 2. lit. C. & ideo ambiguum manet, an hîc etiam ad alienandum, tot suffragia necessaria sint. Sed considero tunc solùm extra congregationem generalem requiri suffragia Præpositorum localium præter Prouinciales, quando Generalis cum eis non concurrit, sed ipsi inter se per literas conferunt ad supplendum aliquem defectum Generalis, & cogendum, vel obligandum eum ad aliquid faciendum, quod solùm facere possunt

B in casibus expressis, & modo præscripto in Constitutionibus. Quoties autem Generalis ipse cum consensu Societatis absque congregatione generali aliquid facturus est, tantùm solent postulari suffragia Prouincialium, vt constat ex primo loco citato, & clariùs ex altero loco 9. p. cap. 4. §. 6. vbi prædicta differentia expressè constituitur, nam si Generalis velit sibi Vicarium generalem eligere, potest id facere cum solis suffragiis Prouincialium; si autem Societas velit illi dare Vicarium, necessaria sunt suffragia aliorum Præpositorum. In præsenti ergo censeo, ius suffragij in eo casu esse apud solos Prouinciales, quia solus

Sententia Authoris in hoc dubio.

C Generalis potest alienare cum consensu Societatis: ergo sufficienter tunc præbet consensum per Prouinciales; in quo receditur à iure communi, nam iuxta illud non sufficiunt suffragia per literas, nec singillatim extra Capitulum. E contrario verò nunquam potest Societas sine Generali alienationem facere, & ideo extra congregationem generalem non requiruntur suffragia Præpositorum localium. Quin potiùs nec congregatio generalis Sede vacante, licet Vicarium generalem Præsidentem habeat, potest talem alienationem facere, quia constitutio citata expressè dicit, *Præpositus Generalis simul cum ipsa Societate potestatem habebit*, quæ verba cum omni proprietate sunt intelligenda, & ideo de Præposito, non de Vicario

D illa intelligo: sic enim & magis conformia sunt iuri communi, & magis prospiciunt indemnitati Societatis. Ratio etiam in ipsamet constitutione insinuata iuuat, quia non est membrum à corpore abscindendum sine consensu capitis; & ideo dum corpus quasi truncum est, & caret proprio capite, non est aliquod principale membrum abscindendum, donec caput eligatur.

Specialiter etiam de vniuersitatibus Societatis dicitur in 4. p. cap. 11. §. 2. ad Generalem pertinere eas admittere, *non tamen postquam admissæ fuerint, sine cõgregatione generali per eum dissolui posse.* Vbi neque in textu, neque in Declaratione ponitur disiunctiua de suffragiis Prouincialium extra con- 6.

Quid etiam vt cesset quoad dissolutionem vniuersitatis.

E gregationem: vnde videtur probabile, præcisè requiri consensum congregationis in vnum corpus conuenientis, nam hoc significat vox *congregatio* in proprietate; & ita magis consulitur firmitati vniuersitatum, & minùs receditur à iure communi. Potéstque ratio huius specialitatis reddi: quia vniuersitates sunt magis publicæ, & solent esse grauiores quàm priuata Collegia, aut Domus, & ideo earum dissolutio, aut mutatio potest esse in maius dispendium, & scandalum, ideóque prudenter potuit reseruari ad congregationem generalem strictè sumptam. Nihilominus probabile est, hanc constitutionem non esse diuersam à præcedenti, & congregationem ibi sumptam esse tanquam æquipollentem Societati, cuius

Responsio probabilis.

ius rei iudicium ei remitto ad quem auctoritas interpretandi Constitutiones ex officio spectat.

7. Quid denique requiratur vt 1. limitatio posita n.4. cesset,

Ex his à fortiori constat, posse Generalem cum consensu Societatis alienare bona stabilia Collegiorum, & Domorum: quia plus est dissoluere Collegium, quàm aliqua bona stabilia illius alienare; cui autem in his maius conceditur, non negatur quod est minus. Tum etiam, quia hæc actio interdum potest esse conueniens Societati: ergo oportet vt in ea sit potestas ad illam; sed non est in solo Generali, neque in sola congregatione: ergo saltem esse debet in vtroque simul. Denique hoc est consentaneum iuri communi, imò plus est quàm ius commune requirat, quia ius commune solùm requirit consensum conuentus cum Prælato, vel Episcopo, aut Prouinciali; hîc autem cum Generali postulatur consensus congregationis generalis, vel Prouincialium totius Societatis pro maiori parte. Necessarium autem est vt talis alienatio cedat in vtilitatem Domus, vel Collegij, hæc enim conditio ex natura rei necessaria est, & iura omnia illam requirunt; nec esset rationabilis constitutio, quæ in hoc esset illis contraria. Vnde notari potest differentia inter dissolutionem omnimodam vnius Collegij, vel alienationem bonorum stabilium eius: quod dissolutio non potest cedere in vtilitatem ipsius Collegij, cum per illam omninò destruatur, & rei destructæ nulla sit vtilitas; alienatio autem aliquorum bonorum stabilium Collegij, vel Domus permanentis potest cedere in vtilitatem eius; & ideo in dissoluendo Collegio non habetur ratio priuatæ vtilitatis eius, sed Societatis; in alienandis autem aliquibus bonis primùm omnium habenda est ratio vtilitatis eius Collegij, cuius sunt talia bona.

8. Quæstiúcula suborta dissoluitur.

Sed quid si fingatur casus, in quo talis alienatio sit vtilis Societati, & non priuato Collegio, cuius sunt bona? Videtur certè in eo etiam casu habere Generalem cum consensu Societatis hanc potestatem, ex argumento facto, quòd propter hunc finem potest id quod maius est: ergo etiam quod est minus. Id autem intelligendum erit dummodo non sit ita onerosum Collegio, quòd priuatur talibus bonis, vt sine illis commodè sustentari non possit, neque ex alio capite institutioni repugnet.

Replica.

Dices: ergo posset Generalis cum consensu Societatis partem bonorum stabilium vnius Collegij auferre, & applicare alteri, si priori superflua sint, & posterius indigeat; quod videtur graue incommodum, & contra vsum.

Admittitur & suadetur primò.

Respondeo, non videri hoc esse vltra absolutam potestatem, si aliunde ex circunstantia extrinseca non repugnet, & aliàs constet illud secundùm se esse maius Dei obsequium, eiúsque bonum Societatis. Probatur, quia Societas est vnum corpus, & bona singulorum Collegiorum magis sunt totius corporis, quàm partis: ergo potest totum ipsum corpus cum capite dictam mutationem facere cùm cedat in maius bonum totius corporis, & tali Collegio non fiat vera læsio, cùm supponantur illa bona esse illi superabundantia.

Secundò.

Item hæc potestas non est prohibita Societati, aut specialiter reseruata Summo Pontifici; vbi enim est hæc prohibitio, vel reseruatio? ergo continetur sub potestate dissoluendi Collegium, præsertim quia in toto pars continetur.

9. Replicam admissam Author moderatur.

Dico autem, si aliunde non repugnet; tum quia si bona sint beneficia Ecclesiastica tali Collegio vnita, non possunt disiungi, & alteri vniri sine

A auctoritate Pontificis: tum etiam, quia si ex pacto inito cum fundatoribus, vel conditione ab eis posita hoc prohibeatur, non licebit, quia iusta pacta seruanda sunt. Sicut in 4. p. Constitut. cap.2. in prima Declaratione dicitur, quando Societas dimittit aliquod Collegium, non posse bona eius extra Societatem donare; sed vel debere ea in manu Patroni relinquere, si aliquis talis sit, cui ex institutione, & voluntate fundatoris reseruata est pia dispositio de talibus bonis, pro tali casu: si verò nulla intercesserit talis reseruatio, Societatem posse applicare illa bona provt expedire iudicauerit, id est, applicando illa aliis Collegiis, vel Domibus indigentibus, id enim necessariò

B sequitur cùm dictum fuerit, non posse extra Societatem donari: idem ergo cum proportione dicimus de parte bonorum vnius Collegij in casu dicto. Qui, vt dixi, raró potest contingere, tum quia fere semper interuenit aliquod ex dictis impedimentis: tum etiam, quia nullum est, & vix esse potest Collegium, quod habeat superabundantia bona, quia si plures habeat redditus, plures etiam habet quos alat, & semper plures habere potest, omnésque solent esse necessarij ad finem talis Collegij, vbicunque ita copiosè fundatum est. Frequentiùs autem posset hoc subsidium fieri ex redditibus vnius Collegij eleemosynam alteri faciendo, ad quod habet potestatem

C solus Generalis, quia illa non est alienatio bonorum immobilium; sed mobilium tantum.

10. 3 Limitatio non tam potestatis Generalis, quàm capacitatis aliorum.

Addẽda verò est limitatio, quæ in dictis Constitutionibus sæpè exprimitur, pertinétque maximè ad paupertatem Societatis professæ, nimirum Generalem non posse redditus Collegiorum in vsum Societatis professæ conuertere, nedum ipsa bona stabilita. ita habetur 4.p.cap.2.§.5.& p.9. cap.3.§. 18. Quod ita intelligendum est, vt non modò Præpositus solus, verùm etiam nec cum consensu totius Societatis, aut Societas ipsa hoc possit efficere, quod ex dictis locis insinuatur, expressiùs verò habetur in 4. p. cap. 10. supremam curam Collegiorum, dicitur ibi, iuxta Sedis Apostolicæ

D literas professa Societas habebit: cùm enim quidquam priuatæ vtilitatis, ex redditibus quærere, vel in suum vsum conuertere non possit, est valdè probabile quòd maiori cum puritate procedat, &c.& in Examine, cap.1.§.4. declaratur, idem esse intelligendum de redditibus Domorum probationis, quæ sunt veluti Collegiorum membra. Hæc autem limitatio non inde oritur quòd potestas Generalis ad administranda bona Collegiorum diminuta sit, sed ex eo præcipuè quòd Societas professa ratione sui peculiaris voti, est incapax huiusmodi vsus. Per hoc tamen non videtur excludi, quin, interueniente vera necessitate, possit Collegium Societatis eam eleemosynam facere domui professæ, quam posset facere monasterio

E S.Francisci: sed de hoc plura infrà tractando de paupertate Societatis, in tractat.10.lib.4.c.9.& sequentibus.

11. Indultum Pij V. confirmans prædicta iura Societatis de alienationibus.

Hæc sunt peculiaria iura, quæ circa hanc administrationem habet Societas ex vi suarum Cõstitutionum, quæ in hac parte specialiter approbatæ sunt per varia indulta, & priuilegia Apostolica. Et in primis Pius V. in Bulla anni 1568. *Innumerabiles*. Constitutiones quoad hoc expresse confirmauit, vt contractus in Societate non celebrentur capitulariter, sed per Generalem Præpositum, ad quem ordinario iure tota facultas eos celebrandi spectat, vel per eum inferiorum prælatum, aut delegatum, cui ipse hoc commiserit.

Per

Per hoc tamen non excluditur, quin ad dimittenda, vel transmutanda Collegia indigeat Generalis consensu Societatis, quia non de huiusmodi dimissione ibi agitur, sed de his contractibus, vt in Compendio verb. *Alienatio*. §. 1. adnotatur, & meritò, tum quia non fuit mens Pij V. derogare in aliquo Constitutionibus, sed cofirmare illas: tum etiam, quia in principio expresse dicit sub disiunctione, gubernationem Collegiorum pertinere, *vel ad Præpositum, vel ad ipsam Societatem*, indicans se velle tribuere, vel relinquere vnicuique quod ad illum spectat. Et nihilominus illa confirmatio posset ad dictum casum applicari quando sine congregatione generali cum suffragiis Prouincialium à Præposito fiunt: tunc enim licèt fiat cum consensu Societatis, non fit capitulariter.

12. Indultū Iulij III. ad idem. Et iuxta hoc etiam intelligendum est quod de hoc casu dicitur in Bulla 1. Iulij III. vbi cùm dictum esset, Præpositum debere grauiora statuere cum consilio Societatis, subditur, *Canonicum verò necessariò conuocandum ad condendas, vel immutandas Constitutiones, & alia grauiora, vt alienare, vel dissoluere Domus, vel Collegia semel erecta, intelligatur esse maior pars totius professæ Societatis*; & hoc inferiùs confirmat Pontifex; ex quibus posset aliquis intelligere, omninò esse necessariam conuocationem Societatis ad illum actum, atque ita non posse nisi capitulariter fieri. Sed non ita est, illa enim verba non sunt Pontificis, sed petitionis, & narrationis oblatæ Pontifici ab ipsa Societate, quæ expresse statim adiungit. *iuxta Constitutionum nostrarum declarationum*. in Declarationibus autem explicatum est, vt capitularis congregatio non sit necessaria ad talem actum: ergo tantum abest quòd hoc ibi reuocatum sit, vt sit potiùs à Iulio III. confirmatum. Vnde quoad hunc effectum Prouinciales omnes simul sumpti, licèt in vnum locum congregati non sint, totam Societatem repræsentant, & quod Generalis facit ad plura illorum suffragia, censetur facere cum consensu maioris partis Societatis.

13. Indulta varia Gregor. XIII. ad idē. Ad hæc Gregorius XIII. prædicta priuilegia, & indulta variis modis declarauit, confirmauit, & auxit: nam in Bulla anni 1573. de vsu facultatum, concessit, vt possit Societas vti priuilegiis concessis aliis religionibus ad exercendos contractus, vel alios actus, qui ab aliis religionibus capitulariter fiunt, vti (inquam) more suo, & iuxta Constitutiones suas per eos, quibus administratio talium bonorum commissa est; in Bulla autem anni 1576. *Apostolicæ Sedis*, hoc ampliùs declaratur, & tota potestas Præposito relinquitur cum facultate eam delegandi quibus, & quomodo expedire iudicauerit, iuxta Constitutiones. Ampliatur præterea ibi Præpositi potestas etiam ad alienationes bonorum immobilium, vel quasi mobilium, & ad pretiosa mobilia cuiuscunque qualitatis, & quantitatis, ac valoris. Quod priuilegium ampliùs extenditur ab eodem Gregorio in Bulla anni 82. *Ex debito*, &c. vbi omnia genera contractuum numerantur, & conceduntur Præposito, vt per se, vel alium eos exercere, cum variis clausulis, & extensionibus, quæ ibi, & in Compendio priuilegiorum videri possunt; semper tamen cauetur, vt omnia fiant in euidentem Collegiorum vtilitatem, quanuis ibi concedat Gregorius, vt qui cum Societate contrahunt, aut bona illius emunt, non teneantur probare euidentem vtilitatem, nec pretium ab eis datum in Societatis commodum fuisse conuersum, sed solùm

A ostendere patentes literas à Societate, seu Præposito Generali de contractu cum ea inito, & pretio soluto. Additurque, non esse necessarium specialem Sedis Apostolicæ confirmationem ad omnimodam talium contractuum firmitatem, sed consensum Præpositi, vel congregationis generalis respectiuum sufficere. Additur etiam ibi extensio notanda, & necessaria ad componendas lites. Datur enim Generali facultas, vt *possit de bonis Societatis compromittere, & quomodolibet super illis transigere, illisque simpliciter vel liti desuper habitæ, & actionem in non possessorem cedere, & renunciare*. Quod etiam intelligitur sub illa conditione, in euidentem vtilitatem, vel necessitatem: nam hæc B fuit in principio posita, & sub illa, omnia sequentia vnico contextu conceduntur. In huiusmodi autem compositione non oportet vt vtilitas sit semper temporalis, sed sufficiet spiritualis vt ad tollenda scandala, vel perturbationes, ne impediatur fructus animarum, cuius rei iudicium in toto hoc negotio prudenti arbitrio eiusdem Generalis relinquitur, his verbis, *vtilitatémque venditionum, & aliorum huiusmodi, vel etiam necessitatem, aut aliam causam, propter quam fiant, simpliciter, & absque figura iudicij cognoscere, iudicare, definire, & penitus terminare liberè, & licitè valeat*.

C Circa quæ priuilegia nihil ferè notare necesse est, cùm & per se, & ex dictis sint satis clara; in eis auttem considerare licet quantum Apostolica Sedes approbet monarchicum regimen Societatis, quantúmque de fidelitate, & prudentia Præpositi Generalis confidat: illi enim præcipuè hanc facultatem concedit, nec requirit cum illo aliquod definitiuum consilium, sed ordinarium modum procedēdi Societatis. In quo etiā aduerto, nullam formam, vel specialē solennitatem canonicam esse hodie necessariam ad validitatem horum contractuum, sed simpliciter fieri posse per ordinarias Scripturas, sicut fiunt inter seculares, quia ita concedit Gregorius in hac vltima Bulla. Imò, cùm in priori Bulla citata anni 1576. quādam peculia- D rem solennitatem postulasset, & contractus aliter factos, irritos declarasset, in hac vltima hoc onere Societatem liberauit, & simpliciùs procedendi facultatem concessit. In quo tamen vlteriùs aduertere oportet, concessionem disiunctiuè fieri his verbis. *Præposito Generali dictæ Societatis, vel ipsi Societati, dum ea scilicet erit generaliter congregata*. ad vtrumque ergo membrum cum proportione applicandum est quod dixi. Et de Præposito res est clara; quando autem res in congregatione agitur, vel si congregatio sibi aliquid reseruaret (quod facere potest) tunc ex natura rei sequitur vt res ad plura suffragia decisiua definienda sit, quia non potest alio modo congregatio consentire, vel sua E potestate vti: posset tamen eam potestatem delegare alicui singulari personæ, & tunc ad delegationem esset necessaria maior pars suffragiorum congregationis; delegatus autem postea poterit simpliciter & solus, iuxta morem Societatis, negotia transigere. 14. Obseruatio prima circa præcedentia indulta. Secunda. Tertia.

15. Quid possit fieri in alienationibus vacante Sede in Societate. Dubitari autem hîc posset, an vacante Generalatu, Vicarius generalis habeat quoad hoc plenam potestatem Generalis. Idémque interrogari potest de congregatione generali, Sede vacante, antequam Generalem eligat, an scilicet intelligatur habere potestatem ibi concessam. De quibus infrà tract. 3. lib. 10. cap. 4. dicitur: nunc breuiter ad vtrumque respondeo negatiuè, quia vtriusque potestas est limitata per Constitutiones, & quasi

deter

determinata ad finem eligendi Generalem, & quia priuilegium illud in hac parte potiùs coarctandum est, quàm extendendum.

16. *Quid requiratur in Prælato Societatis, vt iustè vtatur dictis indultis.*

Tandem dubitari potest, quid teneatur facere Prælatus Societatis, vt iuste ac validè vtatur hac potestate, præsertim in alienatione bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium. Respondeo, quod attinet ad iustitiam & conscientiam, nullam peculiarem obligationem habere ex iure positiuo, præter eam, quam naturalis ratio ex vi talis muneris postulat procurandi per huiusmodi contractus maiorem vtilitatem Societatis: nihil enim aliud in prædictis Bullis postulatur, neque modo inquirendi de huiusmodi vtilitate, vt plena illius notitia, & informatio habeatur, nulla specialis solennitas, vel diligentia præscribitur, sed totum relinquitur prudentiæ, & conscientiæ Generalis, vt constat ex verbis Gregorij in vltimo priuilegio in numero decimotertio citato, quæ amplissima sunt, nam priùs refert concessionem in priori priuilegio factam, *Nos eidem Societati, illiusque Præposito Generali pro tempore assistente, quòd informatione de contractibus incundis per literas, vel aliàs prout ipse Generalis statueret à subordinatis localibus Præpositis, vel Rectoribus, aut Præfectis, seu horum vicegerentibus, vel à Prouincialibus, seu Visitatoribus, aut Commissariis, vel ab aliis sibi bene visis, auditis, iuxta eorum institutum, Consultoribus, accepta concedimus*, &c. Postea verò subiungit, *Ex nunc de cætero perpetuis futuris temporibus (supra concedimus) sicut præmittitur, vel si vtrilibet (id est, Præposito, vel Congregationi Generali) visum erit extraiudicialiter, ac summariè, & simpliciter accepta, vel etiam ea omnino omissa, &c.* Quod verbum vltimum positum est, non quia Præpositus, vel Congregatio possit ad contractum faciendum procedere sine sufficienti notitia vtilitatis; id enim contra rationem naturalem est: sed quia interdum possunt habere hanc notitiam sine noua informatione, quod maximè contingere potest in congregatione generali, vbi adesse solent hi, quibus ex officio incumbit talem habere notitiam, & possunt cæteris illam præstare, & Præpositus ipse potest interdum non indigere noua informatione, quia sufficienter nouit qualitatem rei, de qua igitur. Itaque in conscientia solùm tenetur recta intentione, & prudenter procedere, vt Societas non damnificetur, & nihilominus in Societate magna diligentia, & peculiaris etiam forma obseruatur, vt hæc informatio plenè ac fideliter Generali tradatur.

17. *Quid requiratur vt vtatur validè.*

Vnde tandem fit, huiusmodi contractus validos esse quotiescunque bona fide ob maiorem vtilitatem fiunt; quæ est manifesta intentio Pontificis in dicta Bulla. Quare licèt postea effectus probet, venditionem, verbi gratia, non fuisse vtilem, non propterea iudicandum est contractum fuisse nullum, quia eius valor non pendet ex futuro euentu, dummodo in ipsomet contractu non interueniat deceptio, vel enormis læsio ex parte ementis, nam hæc sunt alia principia generalia nullitatis, de quibus nunc non agimus. Si autem contractus à principio fieret mala fide propter complacendum alteri in vtilitatem eius cum nocumento Societatis, existimo in conscientia contractum esse nullum, non propter solam iniustitiam, sed quia non seruatur forma in vsu potestatis concessæ, sed exceduntur limites potestatis. Sicut enim hæc priuilegia tollunt obligationem aliarum solennitatum iuris communis, ita dum hanc conditionem retinent, cum eadem vi, & necessitate, quam in iure communi habet, illam requirunt, constat autem, secundùm commune ius esse de substantia contractus. Vnde si emptori constet de tali defectu, & iniquo modo alienandi, tenebitur in conscientia non contrahere, vel si ita contraxit, rescindere contractum, imò si ipse fuit in causa, restituere Societati damna, quæ fortasse Prælatus reparare non valet. Et ita etiam esset in externo foro iudicandum, si defectus sufficienter probaretur; difficile autem esset vtrumque ad praxim reducere. Hæc ergo sunt propria indulta Societatis in hac administratione.

18. *Quousque aliis religiosis possit communicatio horũ indultorum competere.*

An verò alij religiosi per viam communicationis illi vti possunt, ipsi examinabunt, & videbunt. Ego solùm aduerto per communicationem non intendere Pontifices inuertere modum procedendi vniuscuiusque religionis secundùm suas Constitutiones; neque ad hoc licentiam dare: communicatio ergo ad vnamquanque accommodari debet iuxta modum suum; vt, verbi gratia, si Pontifex concedit Generali Societatis, vt in alienationibus simpliciter procedat iuxta suas Constitutiones, non conceditur per communicationem Generali, verbi gratia, Sancti Augustini, vt possit similiter vti illo priuilegio iuxta Constitutiones Societatis, sed iuxta suas, quia intentio Pontificum non est derogare aliquibus Constitutionibus, nec priuare religionem, vel religiosum suo iure, quod fortasse iuxta suas Constitutiones habet. Vnde licèt in Societate tantùm requiratur consilium consultiuum, in aliis requiretur definitiuum; & licèt in Societate non sit de substantia actus, in aliis esse poterit. Obseruata ergo hac moderatione, & conuenienter applicata, habebit locum dicta communicatio.

CAPVT XXIX.

Quam potestatem habent Prælati regulares ad Ordines conferendos?

1. *Esse in Prælatis religionum aliquã eiusmodi potestatem.*

Dvplex potestas Ecclesiastica distingui solet, iurisdictionis, & ordinis: ad priorem pertinent quæ hactenus de potestate horum Prælatorum tractauimus, nam potestas administrãdi temporalia quasi accessoriè iurisdictioni adiungitur; potestas autem ordinis vocatur illa, quæ est ad quoscunque actus sanctificandi, conseruandi, aut solenniter benedicendi rem aliquam, vel personam. Hæc autem potestas non conuenit specialiter Prælatis religionis per se, & præcisè ex eo quòd Prælati sunt, sed supponi solet in illis ex eo quòd Sacerdotes sunt. Nihilominus tamen ex peculiari institutione, vel concessione Ecclesiæ aliquid eis in hac parte concessum est, quod vel omnibus, vel multis eorum est communicatum, & ideo breuiter est hoc loco explicandum.

1. *Suppositio pro hac potestate explicanda.*

Supponendo in primis Sacerdotem simplicem solùm posse ex vi suæ ordinationis, & communis institutionis Ecclesiæ præter Sacramenta, quædam pauca sacramentalia conficere, vt aquam benedictam, & similia, quæ in Missali, & Manuali Romano continentur: nihilominus tamen posse Pontificem hanc potestatem extendere per specialia priuilegia. Vnde si Prælati religionum aliquid

quid amplius potestatis in hoc genere habeant, per specialia indulta Pontificia illis concessum esse necessarium est, & ideo illa consulenda sunt, licèt aliqua sint in iure communi inserta, vt videbimus.

2. Secundò supponendum est, Abbates religionum quosdam esse benedictos, alios non benedictos, vt ex vsu constat, & ex priuilegiis statim referendis. Et colligitur etiam ex capite primo, de supplen. neglig. Prælat. quod sumptum est ex sexto priuilegio Cisterciensium, & idem habetur in 8. ab Vrbano III. concesso, ex quo nonnulla ad rem præsentem notari possunt. Primò, Abbatem non constitui in suo munere per benedictionem, sed per electionem, & confirmationem, vt ibi glossa notat, Panormit. & omnes, atque ita benedictionem se habere veluti quoddam ornamentũ, & quasi ordinationem, seu consecrationem personæ in ea dignitate constitutæ. Vnde rectè infert Nauarrus Consil. 2. de Sacramentis non iterandis, benedictionem illam non posse iterari, sicut prima tonsura, & aliæ benedictiones Ecclesiasticæ circa eãdem rem permanentem non iterantur. Secundò colligitur ex dicto textu, hanc benedictionem habuisse olim aliquos actus proprios, qui dici possunt veluti actus Ordinis, vt insinuauit Syluest. verb. *Abbas.* numero 4. nam Abbas electus, & confirmatus potest actus iurisdictionis exercere: tamen benedicere, aut ordinare, qui sunt veluti actus Ordinis, non poterat olim, nisi esset benedictus, quod in illo textu supponitur, & statim ampliùs patebit. Simul verò constat ex illo textu, per concessionem Pontificis fieri posse, vt Abbas non benedictus possit eosdem actus quasi Ordinis exercere, quos potest benedictus: cùm enim olim Abbates ab Episcopis benedicerentur, antea non exercebant prædictos actus Ordinis, quia verò Episcopi interdum negabant, vel nimium differebant benedictionem, concedit ibi Alexander III. *Vt si Episcopus tertiò cum humilitate ac deuotione, sicut conuenit, requisitus, Abbates benedicere renuerit, liceat Abbatibus proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere.* Constat igitur illam benedictionem Abbatis non esse simpliciter necessariam ad tales actus.

Vnum illarũ ex hac suppositione. *Panorm.* *Nauar.* *Alterum illatum.* *Syluest.*

3. Dico ergo: Aliqui Prælati religionum possunt, primam tonsuram & minores Ordines conferre, & olim poterant etiam Subdiaconos, & Diaconos ordinare. Hæc assertio partim constat iure communi, partim priuilegiis extra illud existentibus. Primum ius, quod in hac re inuenio, est in cap. 1. 69. dist. ex VII. Synodo, cap. 14. vbi dicitur, *Abbates posse tantummodo in proprio monasterio Lectores ordinare.* vnde glossa colligit, etiam posse facere Ostiarios, quia inferior gradus est. Et Innocentius III. in cap. *cùm contingat.* de ætat. & qualit. inde concludit, posse etiam dare primam tonsuram, quia qui maius potest, etiam potest id quod est minus, maximè quando sunt per se subordinata. Hoc ergo ius antiquum indubitatum est. Nonnulla verò ad illius declarationem interrogari possunt.

Assertio affirm. in præsenti capite. Vnde constat.

Prima Quæstio, in quibus sit hæc potestas.

4. Primum sit, qui Prælati regulares habeant hanc potestatem. Respondeo, qui quatuor conditiones habuerint, quantum ex textu colligitur. Prima, vt sit Abbas, id est, Prælatus monasterij; & si hæc sola esset necessaria, existimo ibi comprehendi quoscunque Prælatos regulares, etiamsi Abbates non appellentur, quia hoc non pendet ex nomine, sed ex re significata per nomen & in re, quantum attinet ad dignitatem prælationis æquales sunt, vt sæpè in superioribus dictum est. Et confirmatur, nam in originali, saltem provt habetur in editione Latina Cõciliorum (Græcam enim videre non potui) non est nomen Abbatis, sed Præfecti monasterij. Secunda conditio est, vt Abbas sit Sacerdos, vt etiam Innocentius expressit, olim enim sæpè Abbates non erant Sacerdotes, quod vsque ad sua tempora durasse, Innocentius significat. Tertia conditio est, vt sit benedictus, & significatur illis verbis, *Si eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo secundùm morem perficiendorum Abbatum*; illa enim manus impositio ibi non est nisi benedictio, vt glossa aduertit, quia reuera nihil aliud commodè intelligi potest. Quarta conditio est, vt habeat iurisdictionem, de qua statim.

1. Conditio ad habendã hanc potestatem. *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.*

Secunda Quæstio, qui possint ordinari.

Secundò interrogari potest, quos possint prælati ordinare ex vi illius iuris, id est, an solùm monachos eiusdem religionis, vel etiam extraneos, aut seculares. Hoc pendet ex intelligentia illorum verborum, *Solummodo in proprio monasterio:* nam referri possunt vel solùm ad personas, vel solùm ad locum, vel ad vtrunque simul. Iuxta primum sensum dicendum est, vnumquenque Abbatem tantùm posse ordinare monachos sui monasterij: posse tamen illos ordinare vbicunque reperiantur, quia monasterium ibi sumitur formaliter pro personis, & quia qui potest ordinare subditum in sua diœcesi, etiam potest extra illam, quia ille est actus voluntariæ iurisdictionis, vt Canonistæ docent, quos refert & sequitur Rebuffus in Practica, p. 1. cap. *De clericis*, &c. Iuxta secundum sensum Abbas solùm poterit ordinare in loco sui monasterij, ibi tamen poterit extraneos illuc legitimè venientes ordinare: quia iuxta hunc sensum in personis nulla ponitur limitatio. Iuxta tertium verò sensum solùm poterit ordinare suos subditos, & intra suum monasterium. 5.

Triplex sẽsus priuilegij ad ordinandum. *Rebuf.*

Et hunc sensum existimo verum: nam quod hæc potestas solum conferatur respectu propriorum monachorum, certissimum est ex vsu, & ex aliis priuilegiis, quæ infrà referemus, & declarat apertè Innocentius III. suprà dicens, *Cùm contingat interdum quòd laici ad monasteria conuolantes à suis Abbatibus tonsurentur*, &c. Et iuxta hoc intelligit statim decretum VII. Synodi, cuius ratio, & motiuum non tam fuit fauor Abbatis, quàm religionis, & vt facilè, & sine distractione possent religiosi ordinari: ergo solùm pro subditis data est hæc potestas. Denique coniectura sufficiens est, quia similia priuilegia ad subditos tantùm referri solent, nisi aliud expressè declaretur, quod in præsenti non fit. Deinde, quòd talis facultas limitetur ad propria monasteria; patet etiam ex proprietate verborum, & cõmuni interpretatione. Item potest reddi ratio; quia nullus Episcopus potest in aliena Diœcesi ordines conferre, etiãsi proprios subditos 6.

3. Sensum approbat. author.

ibi

ibi ordinare velit, vel alios exemptos, qui ab ipso ordinari cupiunt; argumento cap. *Episcopum non*, & sequentibus. 9. quæstione 2. & cap. *placuit* 7. quæstione 1. & Clementin. vnica, de foro competenti. Sed Diœcesis (vt sic dicam) vniuscuiusque Abbatis, non extenditur extra proprium monasterium; ergo non possunt extra illud Ordines conferre. Quæ ratio optimè probat etiam ex vi iuris communis non posse ordinare in alio loco inuito Prælato illius Diœcesis; quæri autem potest an ex consensu alterius Prælati possit id facere; nam glossa in dicto cap. *quoniam*, verb. *Monasterio*, affirmat posse si inuitetur ab alio Prælato, quod solum probat ex cap. vltim. 9. quæstione 2. vbi sermo est de Episcopis, de quibus ratio longè diuersa esse videtur, quia Episcopus ex vi suæ consecrationis potest ordinare quoscunque, & solùm ex lege Ecclesiastica requiritur certus modus, vt licitè fiat; in præsenti autem potestas est ex priuilegio. Vnde non videtur excedere formam, & concessionem illius.

Tertia Quæstio, an valida sit ordinatio excedendo formam priuilegij.

7. Vt ergo circa hoc veritas constet, insurgit alia quæstio, si Abbas excedat formam canonis ordinando sibi non subditos, vel extra suum monasterium, ordinatio sit valida, esto licitè non fiat. Videri enim potest, ita esse affirmandum, quia facultas per hoc decretum concessa est veluti quædam potestas ordinis; potestas autem ordinis non pendet ex loco, aut iurisdictione, vt validum efficiat actum, si aliàs versetur circa materiam capacem; ergo postquam hæc potestas per priuilegium data est, quanuis non liceat ea vti, nisi modo, & circunstantiis à concedente præscriptis, si tamen aliter fiat, factum tenebit; si concurrant reliqua omnia necessaria ad tale Sacramentum. Atque ita sentit gloss. in capite *Abbates*, de priuilegiis in 6. *tonsuram*: vbi cum Archidiacono ait Abbatem alteri (id est, non subdito) conferendo ordines imprimere characterem. Quòd si hæc pars vera est, probabiliter defenditur, quòd dicta glossa in cap. *quoniam*. sup. relata affirmat, quam aliqui sequuntur, & tunc non solùm validè, sed etiam licitè poterit Abbas ordinare extra suum monasterium, quia illa limitatio solùm censetur addita in fauorem Prælati alterius loci; & ideo illo cedente iure suo cessat illa obligatio. Imò eadem ratione (quod etiam glossa sentit) poterit vnus Abbas licitè ordinare subditos alterius Abbatis inuitatus ab illo, quia potestas ordinis non deest, vt supponitur: reliqua autem, quæ ad iurisdictionem pertinent, per licentiam alterius Prælati licitè fiunt.

Quidam affirm.

Glossa.

Archid.

Iuxta hanc sententiam continget interdum licitam esse ordinationẽ.

8. Nihilominus in priori puncto de ordinatione non subditorum contraria pars videtur probabilior, saltem quoad circunstantiam personarum. Itaque si Abbas ordinans seculares, vel Religiosos, non sui ordinis, aut sibi non subditos, ordinatio non tenebit ex defectu potestatis in ordinante, ita sentiunt communiter Doctores in dicto cap. *quoniam*, & in cap. *cum contingat*. de ætate, & qualitate, & Rebuffus in practica p. 1. capite *de Clericis* num. 14. & ideo in num. 15. ait extraneos promotos ab Abbatibus debere priuilegium Abbatis ostendere, sine quo tonsura eorum non valet. Ratio autem est, quia licèt hæc potestas sit ad actum Ordinis, & ideò latè potestas ordinis dicatur; tamen non est ex intrinseca, & quasi diuina extensione siue characteris Sacerdotalis, qui solus in Abbate supponitur, sed est ex quadam veluti extrinseca extensione per Pontificis voluntatem; ergo hæc extensio non excedit terminos à Pontifice præscriptos, ergo extra illos nulla est potestas in tali ministro, non solùm vt licitè, verùm etiam vt validè faciat; ergo si potestas solùm data est ad ordinandos regulares subditos; circa alios facta nulla est. Probatur consequentia, quia illa extensio, & potestas non est de se indifferens ad omnes, ad modum potentiæ naturalis, sicut dici potest de charactere Episcopali, sed est voluntaria, iuxta concessionem delegantis; ergo non extenditur vltra illa etiam, quoad potestatem faciendi actum validum. Confirmatur exemplo: nam si Pontifex det licentiam Sacerdoti ad confirmandum tantũ personas huius ciuitatis, non potest validè alios extraneos confirmare, quia per se non est minister huius Sacramenti, sed solùm quantum ei conceditur; idem est autem in præsenti.

Probabiliùs negandum valere ord. non subditi.

Rebuf.

Probatur ratione.

Confirm.

9. Declaratur etiam ex alio effectu: nam Pontifex potest concedere hoc priuilegium solum pro tali tempore, quo transacto, si quis tentaret Ordines conferre, vel confirmare, nihil faceret, quia iam non est minister ex commissione. Item potest Papa tale priuilegium absolutè datum reuocare, vt per se certum est; ergo potestas eius non est in omnibus similis potestati characteris, quæ indelebilis est, & irreuocabilis; ergo etiam quoad personas limitari omnino potest à concedente. Ex qua resolutione sequitur huiusmodi Abbates non posse ordinare alios sibi non subditos, etiam rogatus à Prælato illorum, quia vnus Prælatus solùm potest inuitare alium supposita in alio sufficienti potestate ordinis, vel sufficienti commissione Pontificis; neutra autem in præsenti inuenitur, vt ostensum est: ergo. Maior patet, quia nullus Prælatus infra Summum Pontificem potest committere extraordinario ministro (vt sic dicam) ea quæ pertinent ad potestatem ordinis, sed solùm possunt inferiores Prælati dare licentiam subditis, vt ab his, qui vel per consecrationem, vel per concessionem Pontificis possunt esse Ministri huius Sacramenti, illud recipiant.

Declaratur amplius eadem resolutio.

10. Magis autem videtur res dubia de circunstantia loci proprij Monasterij; videtur enim res nimis extrinseca vt ab illa validitas actus pendere censeatur. In contrarium autem obiici potest, quia si facultas Pontificis detur ad tempus determinatum, extra illud non manet potestas; ergo si dat pro loco definito extra illum, nõ est potestas. Est enim eadem ratio, scilicet quod hæc potestas commensuratur concessioni, vt dictum est. Mihi sanè videtur posse Pontificem cum tanta restrictione delegare hanc potestatem, vt extra locum ab ipso designatum, nec validè exerceri possit, quia cùm totum pendeat ex illius voluntaria concessione potest conditionem, quam voluerit apponere.

Rationes dubitandi de altero puncto ordinandi extra locum à priuilegio expressum.

11. Nihilominus ex vi verborum dicti cap. *quoniam*, non existimo esse positum, neque esse præsumendum, nisi satis expresè declaretur propter coniecturam factam, quòd hæc circunstantia est nimis extrinseca ad substantiam, & valorem talium actuũ. Et ideo nõ est simile de personis, quia concessio, & potestas, illas principaliter respicit, & ideo ad personas designatas præcisè terminatur vbicunque sit; neque etiam est simile de limitatione temporis, quia ex illa pendet substantia, (vt sic dicam,

Resolutio

dicam) seu totum esse talis potestatis; pendet enim in fieri, & conseruari à concedente, & transacto tempore ab ipso designato statim desinit conseruari; atque ita cessat. A loco autem non ita pendet, sed solùm respicit illum, vt circunstantiam actus necessariam, vt licitè fiat. Qua sententia supposita existimo veram sententiam glossæ, quoad monachos subditos Abbati, quia & validè & licitè poterit illis conferre ordines dictos extra suum monasterium, si à Prælato alterius loci vel inuitetur, vel permittatur. De valore patet ex dictis. De honestate autem probatur, quia licèt textus dicat *in suis Monasteriis* quoad circunstantiam loci, solùm eam postulat quatenus iure communi ad debitum ordinem necessaria est; consentiente autem Prælato alterius loci nullus peruertitur ordo, & ideo non fit contra hanc legem, sicut non fit contra commune ius.

Quomodo vera sit glossa in n. 7. allata de licita ord.

Quarta Quæstio, an per hoc priuilegium ordinari possint Nouitij.

12\. Quartò interrogari potest, vtrùm hæc potestas ex vi illius iuris extendatur ad Nouitios eiusdem monasterij, & suo modo subditos Abbati; videtur enim non extendi, quia Nouitij non sunt religiosi, neque in rigore sunt subditi. Item quia Nouitius potest discedere; Ordo autem semel datus est indelebilis; ergo non est verisimile, pro illis etiam datam esse hanc potestatem. Præsertim, quia est communis opinio, Nouitios secundùm commune ius non posse licitè ordinari, ergo illa concessio intelligenda est, secundùm hoc commune ius. In contrarium autem est, quia verior sententia fert Nouitium posse ordinari; si aliud speciale non impediat, & præsertim ad tonsuram, vel minores ordines, ad quos specialis titulus non est necessarius; ergo in fauorem Religionis exercenda potius est hæc potestas, quàm restringenda, cùm sit etiam beneficium Principis, quod latè explicandum est, quantum verba legis patiantur. Verba autem illius legis solùm habent *in suis Monasteriis*, in quibus etiam comprehenduntur Nouitij, & aliquo modo sunt partes illius Communitatis Religiosæ; ergo.

Arguitur pro parte neg.

Pars affir. probatur verior.

13\. Confirmatur, quia Innocentius III. in dicto cap. *cùm contingat*, solùm ait, *Laici ad Monasteria conuolantes à suis Abbatibus tonsurantur*, per quæ verba propriè videntur Nouitij significari, qui ex sæculo ad Religionem conuolant. Vnde Alexander IV. in cap. *Abbates*. de priuilegiis in 6. duo membra distinguit, dicens: *Monasteriorum suorum Conuersis, & qui ad illa conuolauerint*. Vbi per Conuersos non intelligit Religiosos laicos provt solent Conuersi à Monachis distingui; constat enim potestatem hanc non pro illis præcipuè dari, sed intelligit Monachos professos, qui Conuersi appellantur, quia in professione promittunt modum conuersionis; ergo per illos, qui conuolauerunt ad monasteria, intelligit Nouitios, quos enim alios intelligere potest? quod sensit glossa ibi, verbo *Conuolauerunt*, addens, *vt ibi conuertantur, & fiant monachi*. Et idem sentiunt ibi Francus, & Cardinalis Alexandrinus, & expresè Rebuffus suprà num. 18. dicens valere talem ordinationem intra annum professionis, neque annullari (loquitur de prima Tonsura) etiamsi Nouitius egrediatur: quia legitimè facta est, iuxta regulam *actus legitimi*. de regul. iuris in 6. & efficacior

Confirm. ex Pontificibus.

Francus. Card. Alex. Rebuf.

ratio est, quia ordo est indelebilis. Atque hæc sententia vt magis fauorabilis, ac probabilis sustinenda est, quam à Iulio II. confirmatam, & declaratam inuenio in priuilegio concesso Ordini Cistercienſi in Hispania, vbi inter alia sic habet, *Nec non Nouitios, & alios quoscunque dicti monasterij subditos provt poterant præfati perpetui Abbates clericali charactere insigniendi*. per quæ verba multa alia ex his quæ diximus comprobantur.

Quinta Quæstio, an ad omnes ordines conferendos priuilegium hoc extendatur.

Quintò interrogari potest, ad quos ordines cõferendos hæc potestas extendatur, ex vi illius antiqui vsus. In quo duo sunt certa. Primum non extendi ad sacros ordines, quia ibi non exprimuntur, & posse aliquem ordinem sacrum absque Episcopali consecratione ordinantis est magnum pruilegium, quod non conceditur nisi exprimatur in specie. Secundò est certum potestatem extendi ad omnes gradus infra lectorem, vt in principio num. 3. dixi: nam qui dat potestatem ad formam, dat, vel supponit potestatem ad dispositionem præuiam; prima autem tonsura, & gradus Ostiarij est quasi dispositio ad gradum lectoris, qui in eo textu expresè conceditur; ergo, &c. Solùm ergo superest difficultas de duobus gradibus Exorcistæ, & Acolyti; nam glossa in capite primo de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatum, partem affirmantem indicat. Cùm enim in textu dicatur omnes Ordines vsque ad Subdiaconatum exclusiuè à non Episcopis quandoque conferri, glossa id confirmat ex dictis capitulis *quoniam*, & *cùm contingat*; sentit ergo ex vi illorum iurium posse Abbates omnes dictos ordines conferre. Et potest ex textu sumi argumentum, quia Alexander III. affirmat hoc fieri, & nullum extat aliud ius quo possit fieri. 14.

Quid certò sit in hac quæstione.

Circa dubium eiusdẽ quæst. opinio glossæ.

Nihilominus contraria sententia probabilior est, quam tenet glossa in dicto cap. *quoniam*, communiter ibi approbata, vt constat ex Turrecremata, & aliis. Ratio est, quia in textu expresè limitatur potestas ad lectoratum, & non potest à nobis extendi ad id quod maius est; priuilegia enim nec per similitudinem rationis, possunt extendi vltra verborum proprietatem, nec dum vbi est tanta disparitas. Denique priuilegia tantùm valent, quantum sonant, & ideo suprà numero 8. dicebamus, si concedant facultatem circa tales personas, non posse ad alios extendi; ergo cùm verba illius textus de lectoribus tantùm mentionem faciant, non possunt cum fundamento vltrà extendi. Nec verba Alexandri III. in contrarium vrgent; nam licèt referat omnes ordines minores interdum dari à non Episcopis, non tamen dicit fieri ex vi illius iuris antiqui, imò nec alterius iuris communis scripti, sed poterat tunc fieri ex aliorum priuilegiorum, vt mox dicemus. 15.

Contraria opinio probabilior. 1. Ratio.

Secunda.

Sexta Quæstio, an Prælatus non benedictus vti possit hoc priuilegio in aliquo casu.

Sextò interrogari potest, an hoc ius, quoad omnia in illo statuta nunc duret, vel quoad aliqua mutatum sit. Et specialiter quoad eam conditionem 16.

tionem Abbatis ordinantis, quòd scilicet debeat esse benedictus, dubitatur, vtrùm Abbas non benedictus possit nunc Ordines conferre. In quo dicendum est ex parte ampliatum esse hoc ius per concessionem Alexandri tertij, quæ habetur dicto cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi sic inquit: *Si Episcopus tertiò cum humilitate, ac deuotione, sicut conuenit, requisitus Abbates benedicere renuerit, licet Abbatibus proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad hoc officium pertinent, exercere.* Vbi glossa verbo *Alia*, intelligit, *vt conferant Lectoratum in proprio Monasterio*, quam Panormitanus ibi, & alij approbant. & idem tenet Ioannes Andræas in Clementina *Attendentes.* §. *statuimus.* de statu monachorum, Felinus in cap. *eam te.* de rescriptis. Panormitanus & communis in cap. *inter monasterium.* de re iudicata. Et quanuis verba Alexandri tertij obscura sint; nam in originali, quod est priuilegium sextum Cisterciensibus concessum, sic habet: *Liceat nouitios proprios benedicere, & alia, quæ ad illud officium pertinent exercere.* Vnde obscurum redditur, an facultas solùm referatur ad illud officium benedicendi monachos, aut vestes, vel similia: licèt hoc (inquam) ita sit, nihilominus Vrbanus tertius, in Priuilegio octauo eorundem Cisterciensium clariùs dixit concedens idem priuilegium, *& cætera, quæ ad officium suum pertinent exercere:* pertinent autem ad officium eorum Lectores in suo Monasterio ordinare; ergo in eo casu, non est dubium quin Abbas non benedictus possit hoc præstare. Neque etiam potest dubitari, quin possit Papa hoc concedere; quia illa benedictio non imprimit characterem, neque est ex Christi institutione, vt necessaria reputetur ad hanc concessionem; sicut ergo potest Papa simplici Sacerdoti absque præuia aliqua benedictione committere confirmationem, ita etiam ordinationem; & ita pro illo casu de facto illam commisit.

Responsio affirm. pro certo casu.

Panorm. Ioan. And.

Felin.

Septima Quæstio, an extra dictum casum possint prælati non benedicti, seu non perpetui ordinare.

17. Vlteriùs verò inquiritur septimò; an extra illum casum habeant aliqui Abbates non benedicti, imò nec benedicendi, prædictam potestatem ordinandi. Quod dubium mouetur propter Abbates triennales, qui non benedicuntur, vt perpetui, eo quòd benedictio sit etiam quasi perpetua, & indelebilis, & ideo non datur propter officium temporale, prout statuit Eugenius quartus in priuilegio sexto Cisterciensibus de Obseruantia in Hispania concessum: de illis ergo Abbatibus dubium est, an possint tunc Ordines conferre in suis Monasteriis. Et quidem, quod de iure communi non possint, neque etiam ex antiquis priuilegiis Cisterciensibus, aut aliis similibus, certum est, quia in eis non inuenitur concessum. Nihilominus aliqui id affirmant ex priuilegiis concessis Cisterciensi familiæ in Hispania. Primum est dictum priuilegium sextum concessum ab Eugenio IV. anno 1437. vbi vult *vt Abbates triennales, licèt eis munus benedictionis non impendatur, omnibus, & singulis honoribus, praeminentiis, priuilegiis, prærogatiuis, iuribus, & insigniis Abbatialibus fungi possint.* Hæc autem verba nimis generalia sunt, & de illis meritò dubitari posset quia potestas conferendi ordines est priuilegium valde speciale. Tamen priuilegium Iulij II. suprà relatum omnem tollit dubitationem, quia expressè, & in specie concedit his Abbatibus triennalibus potestatem insigniendi clericali charactere, quam habebant Abbates perpetui, quid autem per characterem clericalem ibi intelligendum sit infrà dicemus. Aliæ item concessiones de hac re citantur in Compedio Cisterciensi verbo *Abbas.* §. 4. & 5.

Affirmatio vnde à quibusdam probetur.

Melior probatio.

Octaua Quæstio, an per hæc priuilegia soli subditi religiosi nunc valeant ordinari.

Octauò interrogari potest, an hæc potestas etiam nunc limitetur ad solos subditos Religiosos. Ratio dubitandi sumitur ex capite *Abbates.* de priuilegiis in 6. vbi expressè conceditur his Abbatibus *vt possint primam tonsuram conferre Monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent.* Deinde Innocentius Octauus anno 1489. concessit Cisterciensis Ordinis Generali, & quatuor præcipuis Abbatibus, (& est priuilegium 118.) *vt possent omnes ordines minores personis eiusdem Religionis intra Monasteria prædicta cōferre*; imò ibidem refert antea hoc ipsum fuisse ab Apostolica Sede illis concessum: quæ concessio non limitatur ad subditos, sed extenditur ad omnes Religiosos eiusdem Ordinis, quanuis non ad seculares etiam subditos, sicut præcedens, in qua tertium membrum planè intelligitur de sæcularibus, qui interdum subiiciuntur his Abbatibus habentibus iurisdictionem Episcopalem. Vnde illa concessio quoad hoc magis ampla est, licèt, quoad potestatem conferendi sit magis restricta, vt in sequenti quæstione dicam. 18.

Ratio dubitandi.

Sed licèt verum sit per hæc iura, seu priuilegia, amplificatam fuisse antiquam concessionem iuris communis: Nihilominus, quoad Abbates triennales videtur restricta à Iulio II. ad solos subditos per illa verba, *Nouitios, & alios quoscunque dicti Monasterij subditos.* per quæ certum est excludi non subditos etiam Religiosos eiusdem ordinis; an verò comprehendantur subditi, etiam seculares, dubium est propter illa verba, *alios quoscunque.* Tamen dubitationem abstulit Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 10. de reformatione, vbi statuit, vt ampliùs non liceat his Abbatibus *cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre*; & infrà subdit, *non obstantibus quibusuis priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemoriabilibus.* Circa quæ verba dubitari potest, an per illa reuocetur priuilegium etiam in iure insertum, vt est in dicto cap. *Abbates.* quia hæc priuilegia difficiliùs reuocari solent; sed nihilominus etiam illud reuocatum censetur, & ita declaratum inueniò à Congregatione Cardinalium. 19.

Resolutio vera de solis subditis Abbatum triennaliũ.

Sed quid si aliquis subditus secularis ordinetur ab Abbate, nunquid ille indigebit noua tonsura, vel ordinatione? Ad hoc responsum inuenio eiusdem Congregationis tam manuscriptum, quàm ex variis impressionibus, circa citatum cap. 10. Trident. illum non indigere iterum tonsurari, seu ordinari quoad minores iam receptos, sed solùm indigere dispensatione. Vnde tacitè videtur explicari illud verbum Concilij, *non licèt*, vt 20.

Quoad subditos seculares horum Abbatum ordinatio valet, sed non licet

vt contineat prohibitionem, non verò auferat potestatem. Nam si potestatem abstulisset, reuera illa ordinatio non fuisset valida, quia ignorantia, vel bona fides etiamsi intercedat, non reddit actum validum, quando potestas deest: ergo si Ordo bona fide susceptus à tali Abbate fuit validus, non deerat potestas in Abbate, sed solùm prohibitus est illa vti circa talem personam. Et ideo dicitur esse necessaria dispensatio, quia per illam ordinationem, quanuis sit datus character, non tamen vsus eius, eo quòd sit datus ab habente potestatem impeditam, seu ab alieno, & non à proprio Episcopo, & absque literis eius. A quo autem sit danda hæc dispensatio ibi non explicatur: credo tamen pertinere ad proprium Episcopum ordinati iuxta principia posita in materia de suspensione disp. 31. sect. 1.

21. *Licebit tamen iuxta respons. Cardin. si Abbates mitrati, &c.*

Additur verò, in eisdem responsionibus Cardinalium circa idem caput Concilij Tridentini, vnum valde notandum, scilicet Abbates, qui habent ius baculum deferendi, & mitram si Sacerdotes sint, & benedicti, posse, & validè, & licitè conferre omnes minores ordines, quibuscunque, tam regularibus, quàm secularibus, etiam sibi non subditis, si tamen ordinandi habeant dimissorias literas, à proprio Episcopo, vel Prælato, per quas singulatim, & in particulari hanc licentiam præbeat, & consensum etiam Episcopi illius loci in quo sunt ordines ministraturi. Ex qua responsione planè sequitur, quòd si huiusmodi Abbates hos ordines conferant talibus personis sine dimissoriis literis suorum Prælatorum, ordinatio substantialiter erit valida, & non iteranda, quanuis sic ordinati indigeant dispensatione, propter suspensionem contractam ratione ordinis malè suscepti. Consequutio est euidens, quia si Abbas licitè hoc faciat suppositis dimissoriis literis supponitur potestatem habere, quia dimissoriæ literæ, non dant illi potestatem, sed solùm licentiam, vel ius vtendi sua potestate circa talem personam.

22. *Hæc Cardinalium responsio, si authentica est parit difficultaté.*

Hæc autem omnia videntur repugnare resolutioni traditæ circa tertiam quæstionem in num. 8. Nam hîc clarè supponitur potestatem horum Abbatum ex vi suæ benedictionis se habere ad modum potestatis collatæ per characterem, quæ de se sufficit ad operandum circa personam quamcunque, licèt ad iustè operandum requirat iurisdictionem. Sed nos suprà tantùm diximus ex illo iure antiquo Septimæ Synodi id non haberi, quod reuera videtur sufficienter probatum; fortasse autem per posteriora priuilegia id ampliatum est, aut consuetudine idem est explicatum, & in hac consuetudine potissimum videtur fundata illa resolutio: nam de iure, aut de priuilegio scripto mihi non satis constat. An verò illi resolutioni standum sit, aliis iudicium relinquo; nam de authoritate, & certitudine illius responsi, mihi hactenus dubia res est.

Nona Quæstio, an dicta priuilegia extendantur ad aliquos ordines conferendos vltra lectoratum.

23. *Resolutio affir. quoad omnes ordines minores.*

Nonò interrogari potest, an illud antiquum ius sit ampliatum quoad potestatem conferendi aliquos ordines vltra lectoratum. Ad quod affirmando respondendum est: nam Alexander III. in dicto capite primo de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatum, refert, solere aliquos non Episcopos omnes ordines infra subdiaconatum conferre: ergo cùm ex iure communi hoc non constet, credendum est ex priuilegio factum esse. Item Innocentius VIII. commemorat, vt suprà retuli, nonnullos Abbates Cistercienses ex priuilegiis & indultis Apostolicis hoc posse. Imò Congregatio Cardinalium in responso suprà citato supponit, omnes Abbates benedictos habentes ius deferendi mitram, & baculum, posse omnes minores ordines conferre, ita vt benedictio illa sit quasi ordinatio quædam conferens hanc potestatem. Potuit enim sub hac ratione à Pontificibus institui; an verò à principio habuerit hanc institutionem, affirmare non possumus, quia non est in iure expressum; sed potius ius cum limitatione loquitur, vt videmus. Priuilegium etiam Innocentij Octaui non de omnibus Abbatibus benedictis, sed de Cisterciensi & quatuor aliis loquitur. Alexander etiam tertius in dicto capite 1. solùm indefinitè dicit, *huiusmodi Ordines à non Episcopis quandoque conferri.* Non est etiam dubium, quin Abbates Sancti Benedicti habeant hoc priuilegium. Idem de Abbate Camaldulensi & aliis; hinc ergo vel vsu vel expressa concessione extensa est hæc potestas conferendi omnes minores ordines ad omnes Abbates benedictos, ex vi suæ benedictionis.

24. *Resolutio neg. quoad sacros ord. saltem post Tridentinũ.*

Additum præterea est, ab Innocentio octauo in dicto indulto, vt Abbas Cisterciensis, & quatuor principales Abbates eiusdem Ordinis possint etiam Diaconatum, & Subdiaconatum conferre. De qua commissione controuersia est inter Theologos, an possit à Papa fieri, vt in materia de ordine tractandum est: nunc autem factum tanquam certum supponimus, & ideo credimus iure etiam esse factum, quanuis in ratione, & modo explicandi hoc ius possit esse varietas, de qua suo loco. Veruntamen priuilegium hoc quoad hanc partem reuocatum esse per Concilium Tridentinum, sentit Nauarrus Concilio decimotertio *Nauar.* de priuilegiis. Nam sess. 23. c. 8. de reformatione, statuit Concilium ordinationes sacrorum Ordinum à proprio Episcopo faciendas esse; vnde significat solos Episcopos posse ordines sacros conferre; illud verò cap. non multum vrget; nam, vt ex contextu cõstat, & à Congregatione Cardinalium declaratum est, cap. illud, etiam in minoribus ordinibus locum habere. Maius indicium est quod in c. 10. cum de ordinatione Abbatum loquitur, solùm Tonsuram, vel minores Ordines respectu subditorum Monachorum eis permittit, & c. 12. Episcopis tribuit curam eligendi, & examinandi dignos ad sacros ordines, & subdit, *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec sine diligenti examine Episcopi ordinentur, priuilegiis quibuscunque quoad hoc penitus exclusis*, ergo vult Concilium, vt regulares ordinari non possint in sacris, nisi ab Episcopis, & reuocat priuilegia contraria, quale erat hoc de quo tractamus. Quæ sententia Nauarri mihi placet; nam licèt (vt ipse etiam putauit) reuocatio illa non sit tã expressa, quin possint coniecturæ illæ dissolui, nihilominus priuilegium illud adeò est exorbitans, vt eius reuocatio etiam tacita, & insinuata tantùm admittenda sit. Videtur enim Concilium consultò noluisse expressam mentionem illius priuilegij facere, sed tacitè illud præterire, ne videretur illud tanquam validum recognoscere (quod controuersum est) sed simpliciter statuit, & supposuit, quæ in priuilegio repugnabant, addita solùm generali reuocatio-

reuocatione, per quam hoc etiam priuilegium reuocatum intelligitur. Quod etiam sensit Collector compendij Priuilegiorum Ordinis Cisterciensis, hoc priuilegium omittens.

Collector priuil.

25. Vnde multo certius est, Abbates non benedictos, & triennales non gaudere hoc priuilegio, quibus solùm conceditur, vt possint subditos suos Clericali charactere insignire, prout poterat perpetui Abbates, sub quibus generalibus verbis certum est, tam singulare priuilegium non comprehendi, maximè quia illud commune non erat omnibus perpetuis Abbatibus; ibi autem solùm conceditur quod omnibus commune erat. Vnde certum existimo etiam ante Concilium Tridentinum, hoc non potuisse. De aliis verò quatuor minoribus Ordinibus contrarium dicendum est, etiam de his Abbatibus non benedictis, ratione illius priuilegij; nam licèt verbum *character clericalis* sufficienter posset in sola prima tonsura verificari, tamen ex se ad illa non limitatur, & ideo conuenienter extenditur ad omnes ordines minores; ad quos saltem ex consuetudine extendebatur potestas perpetuorum Abbatum, quibus quoad hoc triennales æquiparantur.

Eadem resolutio valet à fortiori pro Abbatibus triennalibus.

26. Sed obiici potest capitulum, *Abbates*, de priuilegiis in 6. vbi solùm permittitur Abbatibus primam clericalem conferre tonsuram, per quod videtur etiam antiquum ius limitari. Nonnulli volunt extendere textum illum ad omnes minores ordines, vt videre licet in expositoribus, & aliis quos refert Sylu. verb. *ordo* 3.q.2. Sed planè repugnat proprietas literæ; nam prima tonsura Clericalis propriè significat solam illam vt à propriis ordinibus distinguitur. Et ideo dicendum est in illo textu, non præcipuè disponi de ordinibus, quos possunt Abbates conferre, sed de personis, quibus possunt eos conferre: & quoad hoc ampliabat textus ille ius antiquum, (vt dixi) ad quoscunque subditos Abbati habenti iurisdictionem Episcopalem, etiam seculares. Igitur ratione huius ampliationis solùm primæ tonsuræ mentionem fecit, quia quoad omnes illos subditos noluit illi Pontifex maiorem potestatem dare, si tamen aliunde habeatur, non abstulit illa, nullum enim verbum reuocatorium quoad hanc partem addidit. Et vel maximè, quòd priuilegia, quæ minores ordines concedunt, posteriora sunt, & consuetudo etiam id semper obtinuit.

Obiectio contra nunc dicta; non rectè euaditur à quibusdam.

Vera euasio.

Decima Quæstio, An in priuileg. ordinandi communicent alij religiosi.

27. Vltimò dubitari potest, vtrùm Prælati aliarum Religionum per viam communicationis gaudere possint hoc priuilegio; & ratio dubitandi est, quia Prælati Mendicantes, v.g. communicant non solùm inter se, sed etiam cum Religionibus Monachalibus, vt constat ex variis priuilegiis, quæ in eorum compendiis referuntur, verbo *Communicatio*; sed hæc facultas conferendi Ordines minores pertinet ad vnum ex priuilegiis Apostolicis; ergo in illo etiam communicabunt. Patet cõsequentia, quia verba Pontificum generalissima sunt, vt constat præcipuè ex priuilegio Clementis Septimi Minoribus concessum, in quo inter alia dicitur, *omnibus facultatibus & gratiis nostræ professionis regularis obseruantiæ, non contrariis aliis ordinibus quibuscunque non Mendicantibus quomodolibet concessis, & in omnibus, & per omnia; perinde ac si nobis concessa specialiter fuissent.* vbi hæc potestas comprehenditur sub nomine facultatis & gratiæ, maximè cum illa ampliatione, *in omnibus, & per omnia.* Nec talis facultas repugnat institutis aut Regulari obseruantiæ aliarum Religionum, quæ Monachales nòn sunt. Cur ergo Prælati earum non participabunt hanc potestatem, cùm sint verè Prælati, & æqualem habeant in suos subditos iurisdictionem Episcopalem, & consequenter in re ipsa habeant æqualem dignitatem, etiamsi non eodem nomine appelletur?

Arguitur pro affirm. parte.

28. De hoc nihil inuenio à Doctoribus tractatum, tamen ex perpetuo eorum silentio colligo, omnes pro manifesto supponere Prælatos aliarum Religionum, qui Abbates non sunt, non gaudere hoc priuilegio. Idem videtur certum ex perpetuo non vsu omnium Religionum nõ Monachalium; nullus enim earum Prælatus hac vtitur potestate; ergo signum est non agnoscere illam sibi concessam per viam communicationis. Et idem existimo etiam de Canonicis regularibus, quorũ instituto, & procedendi modo posset faciliùs hæc facultas accommodari, & nihilominus non vtuntur illa, per viam communicationis, nisi aliquibus sit specialiter concessa. Deinde potest reddi ratio, quia hoc priuilegium adeò speciale est, vt sub generali clausula non censeatur comprehendi. Item quia non est ex his priuilegiis, quæ pertinent, vel ad spiritualem vtilitatem, vel ad conueniens regimẽ Religionis, sed potiùs ad quandam dignitatem & præeminentiam talium Prælatorum, quæ non videtur ita accommodata statui aliorum Religiosorum, præsertim mendicantium; & ideo non censetur ad illam extendi communicatio. Denique quoties iura loquuntur de inferioribus Prælatis quibus hæc potestas ordinandi communicata est, semper loquuntur de illis sub nomine *Abbatis.* quod est signum per eam vocem, in iure significari peculiarem dignitatem quam non habent Prælati aliarum Religionum, qui hoc nomine non vocantur. Et ideo in hac potestate non communicant: Præsertim, quia ex se ex primæua institutione postulabat hæc potestas benedictionem ipsius Abbatis, & licèt specialiter commissa postea sit Abbatibus non benedictis eorundẽ ordinum, id solùm fuit, quia eis quodammodo erat debita benedictio, ne omnino priuarentur cõmodis eius. Prælati verò aliarum Religionum per se nullam habent benedictionem, & ideo, nec ex iure communi habent hanc potestatem, neque illa specialis concessio facta Abbatibus triennalibus, ad illos spectat etiam per communicationem. Cuius signum etiam est, quia neque aliis insigniis dignitatis vti possunt, scilicet mitra, baculo, &c. neque ad hoc priuilegium extẽditur communicatio. quia re vera non est res accommodata aliis institutis; ergo multo minus extendetur ad potestatem ordinandi, cùm hoc ministerium sine Pontificalibus insigniis perficere non possint.

Pars neg. probatur multipliciter. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò.

Tacitè obiectioni occurritur.

CAPVT XXX.

De potestate eorundem prælatorum ad res, aut vestimenta benedicenda, vèl consecranda.

1. SCiendum est quædam ex his iure communi concessa esse simplicibus Sacerdotibus, vt est, aquæ, aut panis benedictio, de quibus in Missali ordinario mentio fit, & de his hìc non tractamus, quia supponimus Prælatos, de quibus agimus, esse sacerdotes, & eo titulo posse quidquid possunt Sacerdotes simplices: alia verò sunt propria Episcoporum

Notationes pro decisione. Prima.

porũ iure ordinario, vt sunt consecratio calicis, vel altaris, & benedictio sacrarum vestium, & de his est in præsenti sermo. Est tamen vlteriùs aduertendum, quasdam ex his benedictionibus fieri adiuncto chrismate, vt calicis, vel aræ, alias verò per simplicem orationem, & aspersionẽ aquæ benedictæ. Tandem supponendum est, quanuis iure ordinario hæc non conueniant nisi Episcopo cõsecrato, nihilominus per Summum Pontificẽ posse regulariter committi Presbytero. Dico *regulariter*, quia de quibusdam dubitarunt aliqui, vt de confectione chrismatis, & de benedictione olei infirmorũ, an scilicet possint ex delegatione Pontificis ita confici, aut benedici à simplici Sacerdote, vt sit sufficiens materia Sacramentorum, confirmationis, & extremæ vnctionis, contra quos dictum à nobis est in 3. tom. 3. partis disput. 33. sect. 2. & 4. tom. disp. 40. sect. 2. Sed in illis est specialis ratio propter ordinem ad Sacramentum, cuius materia, & minister sunt de iure diuino; relictis ergo illis materiis, quæ ad Sacramenta pertinent, de cæteris benedictionibus ad sacramentalia tantùm spectantibus, certum est posse Pontificem illas committere simplici sacerdoti, quia cùm omnia sint immediatè ex institutione Ecclesiæ per eiusdem potestatem supremam, designari potest earum minister. Vnde etiam fit vt ex communi sententia Doctorum multùm in his posset valere consuetudo, præsertim, quoad simplices benedictiones, quæ sine vnctione chrismatis fiunt.

Secunda.

Tertia.

2. Assertio bipartita.

His positis dicendum in primis est Abbates regulares posse vestes sacras & pallas altaris, & corporalia benedicere, non tamen possunt consecrare calices, vel aras, nec consecrationem vllam efficere, quæ vnctionem chrismatis requirat. Vtraque pars communis est Canonistarum in cap. *Abbates* de priuilegiis in 6. & in Clementina *Attendentes.* de statu monachorum. Vt autem singulas partes probemus, dubitari potest circa priorem: vnde duxerit originem hæc potestas, vel quo iure fundetur; nam in decretis cap. præcedenti citatis nulla de hac potestate fit mentio, sed solùm de benedictione, & ordinatione Monachorum, ex quibus, esto maioris momenti sit saltem, quoad sacramentalem ordinationem, non licet inferre hãc potestatem, quæ diuersæ rationis est; & similiter in dicto cap. *Abbates*, dicitur quidem huiusmodi Abbates posse in suis Ecclesiis, quæ ad eos pertinent, pleno iure benedictionem solemnem post Missam, vesperum, aut matutinum tribuere; de alio verò benedictionis genere non fit mentio, neque ex illa colligi potest propter argumentũ factum; quin potiùs per argumentum ab speciali, dum hæc benedictio tantùm exprimitur, aliæ videntur negari. Propter hæc Doctores communiter hoc reducunt ad consuetudinem. Difficile autem est, explicare quomodo actus ordinis cõsuetudine præscribatur, quia pendet ex potestate ordinis, quam non potest dare consuetudo, licèt dare valeat potestatem iurisdictionis. Quod autem hi actus sint potestatis ordinis, constat, tum quia non possunt fieri, nisi saltem à Sacerdote, tum etiam quia in eis seruatur certa forma, & solennitas ad rem aliquam diuino cultui sacrandam ordinata; tum etiam à posteriori, quia Sacerdos, vel Episcopus ligatus censura, & hos actus exercens fieret irregularis.

Dubiũ circa 1. partem huius assert. vnde ad Abbates manauerit hæc potestas benedicendi.

Manasse ex consuetudine quidam aiunt.

3. Quo pacto explicetur à nonnullis talis con-

Duobus ergo modis hoc explicari potest, primùm iuxta sententiam Angeli verbo *Benedictio* n. 1. dicentis Sacerdotem simplicem, ex vi suæ ordinationis posse conficere hæc sacra benedicendo vestes, &c. nisi prohibeatur (imò, quod grauius est, idem dicit de benedictione calicis) Quod si hoc verum est, facile intelligitur potuisse per consuetudinem introduci, vt his Abbatibus non censeatur prohibitum hoc ministerium. Veruntamen fundamentum Angeli, vt ipse fatetur, receptum non est communiter, & illud etiam reprobarunt postea Syluester, & alij. Deinde ipse tantùm illud ostendit à posteriori, quia potestas illa consuetudine acquiritur, quæ nec est bona collectio, vt statim dicam, nec ostendit cur Sacerdoti conueniat hæc potestas, eo ipso quòd Sacerdos est; quocirca vt sacerdos habeat hanc potestatem, non satis est quòd non sit prohibitus, sed necesse est, vt positiuè illi sit concessa. Nam, vt dixi in tom. 3. 3. part. disp. 15. sect. 3. sicut hæc sacramentalia ab Ecclesia sunt instituta, ita ministri eorum per Ecclesiã determinari potuerunt, & debuerunt. Nec videtur dubium quin potuerit Ecclesia à principio instituere simplicem Sacerdotem, vt proprium & ordinarium ministrum harum benedictionũ, cùm in hoc nulla sit repugnantia, vt ibi cum Durando dixi. Quòd autem ita factum sit à principio, nec probari potest, neque est verisimile; ergo & gratis asseritur Sacerdotem hoc posse, nisi prohibeatur, sed dicendum potiùs esset, si ei concedatur, & verisimilius est (quod communis habet sententia) ex primæua institutione solos Episcopos esse ordinarios ministros harum benedictionum; & consequenter in illis solis esse hanc potestatem quasi ordinariam. Probatur tum ex cap. *consulto.* de consecr. d. 1. vbi dicitur corporale debere esse ab Episcopo benedictum, neque id ponitur tanquam speciale, vt Syluest. indicat, sed pro occasione loci illud potius quàm alia nominatur; significatur autem talium rerum benedictionem ordinario iure Episcopalem esse, tum ex Pontificali Romano, vbi semper ponitur Episcopus tanquam ordinarius minister harum benedictionum, sempérque supponitur debere esse Pontificem qui mitra vti valeat; tum etiam, quia ad maiorem reuerentiam & æstimationem talium rerum, ita fieri oportebat; cuius signum etiam est, quia nunquam legimus hoc licuisse omnibus Sacerdotibus, cùm tamen etiam expressam prohibitionem non legamus; ergo ideo fuit semper prohibita, quia non fuit concessa, vt à simili colligitur ex cap. *quanuis.* 68. distinct. Vbi de Chorepiscopis dicitur, non posse ea quæ sunt propria Episcoporum, quoniam quamquam consecrationem habeant, pontificatus apicem non attigerunt.

suetudo. Angel.

Syluest.

Alio ergo modo explicari potest illa consuetudo, distinguendo, quædam conuenire Episcopis ratione suæ consecrationis, ex vi iuris diuini, qualia sunt confirmationis Sacramentum dare, ordinare, & similia, & de his verum est, non posse consuetudine acquiri. cap. *quanto.* de consuetudine. & ratio à priori est, quia nec consecratio potest acquiri consuetudine, nec consuetudo potest mutare ius diuinum, & de his intelligi debet communis dictrina Canonistarum in dicto cap. *quanto.* & in cap. *aqua.* de consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Alia verò sunt, quæ Episcopis conueniunt, & reseruantur ex institutione Ecclesiæ, vt ea de quibus agimus, & in his videtur consuetudo posse habere vim ad conferendam potestatem, quia hæc potestas in hoc cõparatur iurisdictioni, quòd per solam extrinsecam concessionem dari potest; ergo sicut iurisdictio propter hanc causam consuetudine acquiritur, ita etiam hæc potestas. Item, quia hæc dari potest per extrinsecũ priuilegium

4. Melior explicandi modus.

sed

sed consuetudo dare potest priuilegium.

5. Instantia soluitur. Dices, ergo posset consuetudine acquiri, vt Sacerdos possit Ecclesiam reconciliare, quia hoc etiam ex institutione Ecclesiæ pertinet ad Episcopum; consequens est contra dictum cap. *aqua.* de consecr. Ecclesiæ vel altaris. Respondetur ibi esse sermonem, de priuata consuetudine Episcopatus Bracharensis quæ ad hanc potestatem introducendam satis esse non poterat, sine consuetudine Ecclesiæ Romanæ, quod est valde considerãdum, vt ita intelligatur sententia communis, quam tractamus. Explanatur solutio. Vt autem huius ratio intelligatur, aduertendum est, quoddam principium in eo textu positum scilicet Episcopum non posse delegare, quæ sunt ordinis Episcopalis inferioribus Sacerdotibus, sed tantùm aliis Coëpiscopis, vt habetur etiam in cap. *quòd sedem.* de offic. ordin. Cùm tamen Summus Pontifex possit aliqua ex his committere inferioribus Sacerdotibus, vt nunc supponimus. Ratio autem differentiæ est, quia actus ordinis, aut est iure diuino annexus ordini Episcopali, & sic vel à nemine potest committi inferiori Sacerdoti, vel non nisi in aliquo raro casu à solo Summo Pontifice ex plenitudine potestatis. Aut talis actus est annexus Episcopali ordini ex institutione Ecclesiæ, & sic etiam talis institutio ad Summum Pontificem spectat, & ideo nullus inferior potest institutiones mutare, aut alteri sua potestate illud ministerium committere, nisi in casibus in iure expressis. Quia ergo consuetudo non habet vim ad dandam aliquam potestatem nisi ex tacita voluntate illius Principis, qui talem potestatem delegare potest, ideo in præsenti priuata (vt sic dicam) diœcesana consuetudo non fuit sufficiens ad huiusmodi potestatem conferendam; generalis autem consuetudo Ecclesiæ Romanæ sufficit, quia in ea Pontificia authoritas interuenire censetur.

6. Consuetudo non dat potestatem Abbatibus ad benedicendum vestes sacras, sed est signũ datæ. Vltimò tamen obseruandum est, quod aliàs diximus de iurisdictione, multo magis habere locum in hac potestate, scilicet consuetudinẽ ipsam non concedere hanc facultatem, sed esse signum concessionis à superiori factæ, quod multo magis in præsenti verum censeo; nam iurisdictio absque speciali concessione potest acquiri per consuetudinem legitime præscriptam adminiculo iuris, ita circa hoc expresse disponentis; de hac verò potestate nullum extat expressum ius quòd consuetudine possit acquiri; est ergo hæc consuetudo signum concessionis à Summis Pontificibus factæ circa talem facultatem: & verisimile mihi est manasse ex aliqua expressa concessione, vel institutione Pontificum; Quo modo probabiliter credatur collatam fuisse hanc potestatem à Pontificibus. quam in hunc modum probabiliter declaro, supponendo Abbates non posse iure ordinario, seu ex vi huius consuetudinis has res sacras benedicere, nisi ipsi benedicti sint. Argumento cap. *quoniam.* d. 69. & cap. *cum contingat.* de ætate, & qualitate. quod etiam sentiunt communiter Doctores, & patet etiam, quia sine benedictione non possunt iure communi vti insigniis Episcopalibus; ergo multo minus possunt hos Episcopales actus participare. Requiritur ergo benedictio, & illi censetur esse annexa ipso iure potestas benedicendi has res sacras. Et hinc verisimile fit, huiusmodi Abbatum benedictionem, ex voluntate, & institutione Summorum Pontificum habuisse vim conferendi hanc potestatem, & potest ita declarari. Nam in ipsa benedictione Abbatis dicitur per eam ordinari Abbatem, & constitui in ordine Prælatorum Ecclesiæ, & quodammodo participare dignitatem Episcopalem; ergo mirum non est, quod ex vi benedictionis huiusmodi participet etiam aliquos actus Episcopales inferioris ordinis, & qui etiam possunt simplici Sacerdoti committi.

7. Obiectio contra nunc dicta ex communi sententia. Sed adhuc obstat huic communi sententiæ priuilegium ab Innocentio Octauo concessum Cisterciensibus, vt Generalis, & quatuor præcipui Abbates possint pallas altaris, & omnia ornamenta Ecclesiastica benedicere: ergo signum est hoc non conuenire illis ex vi benedictionis, nec esse commune omnibus Abbatibus perpetuis, aliàs nihil Abbatibus illis speciale concederetur. Satisfit primò. Respondeo propter hoc incertum mihi esse, quid ante tempora Innocentij Octaui in hoc habuerit consuetudo, potuit tamen ab eo tempore vel ea occasione introduci. Nam Innocentius Quartus qui plusquam ducentis annis præcessit, in Clem. *Attendentes.* de statu Monachorum, negat Abbates hoc posse ex consuetudine. Secundò. Deinde dicitur ex cõsuetudine solùm posse Abbatem benedicere paramenta sui monasterij, vt notat Geminianus in cap. *Abbates.* de priuilegiis in 6. Gem. In illo autem priuilegio amplior potestas illis Abbatibus specialiter conceditur: nam verba sunt, *Pallas altaris & omnia ornamenta Ecclesiastica*, quæ non limitantur ad sola illa quæ Monasterij sunt, sed absolutè ad omnia extenditur. Addit verò Syluest. verb. *Benedictio* n. 5. consuetudinem iam tenere, vt omnes possint cuiuscunque loci paramenta benedicere; Syluest. quod ipse etiam fundare conatur in dict. cap. *Abbates*, iuncta gloss. verb. *quasi Episcopalem.* Sed ex iure illo nihil colligitur, quia iurisdictio quasi Episcopalis non dat facultatem ad actus ordinis nisi aliàs expresse concedatur: de consuetudine autem probabilius id est, quanuis iam magis videatur in priuilegiis fundata.

8. Ostenditur iam 2. pars eiusdem 1. assert. quòd sit vera de facto. Ex his ergo satis probata est prior pars assertionis affirmatiua: altera verò, quæ negatiua erat, quoad consecrationes, quæ fiunt cum vnctione chrismatis, probatur primò, quia nullo iure, vel consuetudine (vt omnes fatentur) concessum est: & aliàs constat hos actus esse Episcopales. Imò sunt qui censeant, esse adeò strictè Episcopales, vt consuetudine præscribi non possint, quod tenuit Syluest. suprà, & non parum fauet vsus non concedendi talem facultatem. Syluest. De possibili tamen contraria pars vera est. Contrarium tamen tenet Angelus cum Cardinali, quod in rigore verius est, quia hoc simpliciter est ex iure humano, & ita potuisset Papa, si voluisset, hunc actum etiam adiungere, quasi ex officio, Abbatiali dignitati, ac benedictioni. Angel. Card. Deinde in dicto priuilegio Innocentij Octaui dictis quatuor Abbatibus & Generali Cisterciensi conceditur, vt possint etiam calices, & altaria cõsecrare, chrismate sacro priùs ab aliquo Antistite Catholico recepto; non est ergo dubium quin possit Pontifex hunc actum cõmittere Sacerdoti non Episcopo; cur ergo non poterit etiam consuetudine præscribi, vel benedictione Abbatis ipso iure coniungi? De facto verò certum est non ita factum esse, imò & de illo speciali priuilegio mihi incertum est, an fuerit vsu receptum, & an nunc duret.

9. Facultas prædicta, seu annexa quodammodo Abbatibus ad quid extendatur seclusis aliis priuilegiis. Atque hinc vlteriùs addendum est facultatem hanc non esse extendendam vltra benedictiones earum rerum, quæ ad sacra vestimenta pertinent, vel pallas, seu ornamenta altaris, sub quibus etiam corporale comprehendimus; nam ad hæc omnia, & hæc sola extenditur consuetudo, vt omnes Doctores docent. Quare licèt in Pontificali Romano multæ aliæ res nominentur, quæ sine benedictione olei benedicuntur, nihilominus non extenditur

tenditur hæc facultas ad omnes illas, sed tantùm ad supradictas. In dicto autem priuilegio Innocentij octaui conceditur dictis Abbatibus, vt possint etiam benedicere vascula, ad reponendam sacram Eucharistiam, & quascunque imagines. Item vt possint Ecclesias, seu Monasteria sui Ordinis, quoties fuerit opportunum, dummodo ex homicidio polluta non forent, reconciliare aqua priùs per aliquem catholicum Antistitem (vt moris est) benedicta obtenta: hoc autem priuilegium quoad hanc partem non est commune, sed particulare quorundam Abbatum. Denique licèt hæc facultas olim solùm concederetur Abbatibus benedictis, tamen Iulius II. in priuilegio *Sacræ Religionis* concesso familiæ Cistercienſi in Hispania, quod inter impressa est 19. concessit Abbatibus triennalibus, vt vestes, tunicas, & alia ornamenta, pro celebratione Missarum, & aliorum diuinorum officiorum, in Ecclesiis monasteriorum prædictorum duntaxat necessaria benedicerent.

10. Assertio tripartita. Prior pars suadetur per viam communicationis.

Secundò dicendum est Prælatos Ordinũ mendicantium etiam posse sacra ornamenta benedicere, imò & suas Ecclesias, vel cœmeteria. Prior pars probatur in primis per viam communicationis; nam quoad hanc benedictionem est in vsu, & praxi Religionum, eámque supponunt omnia compendia priuilegiorum Religionum, vt videre licet in Compendio Minorum, verbo *Benedicere*, & in Compẽdio Societatis eodem verbo §. 3. Vnde considerandum est, quoad alios Prælatos, qui non sunt Abbates, non posse allegari consuetudinem, vt immediatam rationem, seu titulum huius facultatis, quia reuera nulla est talis consuetudo, nec probabilis ratio eius; debet ergo fundari in aliquo priuilegio, quod potest esse, vel directè cõcessum in hac specie Mendicãtibus, vel omnibus, vel alicui Religioni illorum; vel tantùm indirectè per viam communicationis, cum Religionibus Monachalibus. Et de hoc posteriori modo posset alicui esse dubium, propter dicta in cap. præced. Nam si non est communicatio cum illis in collatione Ordinum minorum, cur erit in hac benedictione? Item quia non communicant cum eis in facultate vtendi insigniis Pontificalibus: ergo neque in hac benedictione; nam hæc duo sese comitãtur. Vnde Congregatio Cardinalium in quodam responso, circa Concil. Trid. sess. 23. cap. 10. sic inquit: *Abbas qui est benedictus, vel qui ex priuilegio Sedis Apostolicæ habet, vt Pontificalia exercere possit, ac si esset benedictus, potest omnia sacra benedicere, illis exceptis, in quibus vnctio requiritur.* Nihilominus omnes, vt dixi, in hoc admittunt communicationem, cuius ratio statim patebit.

Dubitatio contra hanc partem remouetur.

11. Posterior pars etiam per directã concessionẽ

Secundò ergo probatur assertio, quia simile priuilegium directè concessum est Minoribus per Leonem X. vt habetur in supplemento Minorum concessione 55. & in Compendio eorundem, verb. *Benedicere* §. 14. & in Compendio Societatis eodem verb. §. 1. In quo priuilegio duplex ponitur limitatio; vna, vt solùm pro suorum fratrum vsu possint hæc benedicere; alia, vt benedicere non possint ea, in quibus chrisma interuenit, in reliquis verò amplissima est concessio, nam extenditur ad Ecclesias, Cœmeteria, Capitula, & Oratoria benedicenda, & consequenter etiam ad reconciliandam Ecclesiam pollutam quoties opus fuerit sine alia limitatione, vt notatur etiam in Compendio Societatis verb. *Ecclesia* §. 2. Item extenditur ad paramenta, & ornamenta, & alia quæcunque ad diuinum cultum necessaria. Vnde fit, vt etiam Corporalia possint benedicere, & pyxidem Eucharistiæ, & omnia alia, quæ ad altaris ornamentum, vel ad vsum sacrificij Missæ iuxta morem Ecclesiæ Romanæ benedici solent. Deinde quoad personas conceditur hæc facultas non solùm Generalibus, & Prouincialibus, sed etiã Conuentualibus Prælatis; & sub his comprehenduntur omnes Vicarij, qui in defectu Prælatorum eorum regimen, & iurisdictionem tenent, illos enim suprà cap. 22. num. 4. diximus sub nomine Prælatorum comprehendi, & in præsenti expressius declaratum est à Pio V. in quodam priuilegio Hieronymianis concesso. Præterea in dicto priuilegio Minorum additur, *vt idẽ possint alij fratres eiusdem Ordinis, qui ad hoc in Capitulo generali deputati fuerint.* Alij verò referunt concessum fuisse à Sixto quarto Ordini minorum, vt omnes simplices Sacerdotes possint hæc sacra benedicere, exceptis Corporalibus. Ita refert ex summa Rosella, Syluest. verb. *Benedictio.* n. 4. qui inde infert idẽ posse Sacerdotes Ordinis Prædicatorum. Existimo tamen, hanc tantam amplificationem non esse in vsu, neque etiam expedire. Præterea limitatio illa de benedicendis tantùm vestibus ad proprium vsum, sublata creditur per viam communicationis, per dictum priuilegium Innocentij Octaui concessum Cistercienſibus. Nam expresè dicit *tam sui monasterij, quàm vndecunque sit.* Et in Compendio Societatis verb. *Benedicere.* §. 2. refert priuilegium concessum à Iulio II. Priori Generali Canonicorum Sancti Saluatoris, quo simpliciter, & sine limitatione conceditur facultas benedicendi hæc, quæ sunt sacris vsibus necessaria. Atque ita supponitur fieri posse in scholio eiusdem Compendij, dum pro vsu huius potestatis quoad externos, prudens moderatio adhibetur, scilicet, vt non fiat nisi necessitate vrgente & prælatis distantibus, & sine illorum offensione. Ex quibus tantùm constat actionem hanc esse ex his quæ à prælatis Mendicantium iuxta suum institutum exerceri possunt; aliàs per propria, & directa priuilegia non ipsis concederetur, & ideo quoad ipsam gaudere possunt per viam communicationis etiam priuilegiis Abbatibus concessis, & hactenus de prælatis Religionum.

ostenditur cum suis limitationibus, & ampliationibus.

Syluest.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

De Religiosis deserentibus, vel mutantibus aliquo modo statum suum, & de obligationibus eorum.

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE RELIGIOSIS DESERENTIBVS, VEL *mutantibus aliquo modo statum suum, atque de obligationibus eorum.*

1. HACTENVS dictum est de omnibus, quæ spectant ad statum religiosum in communi sumptum. Nunc priusquam sequenti Tractatu descendamus ad species eius, oportet etiam in generali tractare de his, qui ab hoc statu deficiunt, vel illum mutant quocunque modo; nam oppositorum cognitio ad eandem doctrinam spectat, atque adeò quas obligationes per talem mutationem deponant, vel retineant, aut etiam de nouo incurrant. vnde meritò præsens liber ad tractatum hunc de obligationibus veluti accessoriis annectitur.

Mutatio de religioso in non religiosum duplex & vtraque ab hoc lib. aliena. 1. Mutatio per totalem dispensationem.

Potest autem in præsenti duplex distingui mutatio; vna, qua fit aliquis ex Religioso non Religiosus; alia, qua retento statu Religioso, fit mutatio in vsu, & vita illius, vel in alium statum. De priori modo hîc non agimus, quia solùm duobus modis contingit, vnus est per dispensationem Summi Pontificis, de qua satis in superioribus ostensum est esse possibilem ex causa grauissima; facta autem illa mutatione modo legitimo per se loquendo nulla superest obligatio prioris status, quia omnino sublatus est, si dispensatio fuit absoluta; nam si habet admixtam commutationem aliquam, manebit obligatio ad illud opus in compensationem impositum; quæ obligatio est vel præcepti à Superiore dispensante impositi, vel erit potiùs cuiusdam voti simplicis, quod virtualiter fit, quando talis commutatio acceptatur, quia suscipitur illa tanquam obligatio religiosa succedens loco alterius, quæ aufertur, & accipitur, sub eodem genere obligationis. Dico autem, *seclusa commutatione*, nullam tunc manere obligationem rigorosam prioris status, quia nec vota manent, nec subiectio ad regulam; nihilominus ex quadam decentia manet quædam obligatio honestè viuendi, & consentaneè ad priorem statum, quoad fieri possit. Dixi etiam, dummodo legitima sit dispensatio, quia si fit surreptitia, aut sine iusta causa, & consequenter nulla, nullam auferet obligationem, & ita erit iudicandum, de tali persona, sicut de Apostata, & fugitiua; de quibus statim dicemus.

2. Mutatio per relaxationem votorum.

Alius modus, quo hæc mutatio contingit, est, per talem eiectionem à religione, quæ includat votorum irritationem, & hic modus non habet locum in Religiosis professis, sed est specialis in religione societatis, quoad aliqua membra illius, & ideo in specialem tractatum hunc modum reseruamus.

2. De mutatione non tollēte vinculum substantiale religiosi status hîc tractatur.

Retento autē religioso statu quo ad vinculum, & substantiam eius, potest fieri desertio, vel mutatio illius, quoad vsum communis vitæ, habitationem, habitum, subiectionem ad regulam, & alios mores vitæ religiosæ. De hac ergo mutatione duo præcipuè à nobis explicanda sunt, quibus scilicet modis licitè vel illicitè fiat, & post illam factam, quæ obligatio maneat in Religioso quatenus talis est. Vt autem in particulari distinctè rem tractemus, distinguere possumus quinque vel sex modos huius mutationis. Quædam enim est voluntaria, sed illicita, vt est per fugam, vel apostasiam; alia est inuoluntaria, quæ supponit causam illicitam, tamen cùm fit sine culpa fieri potest, vt est per iustam eiectionem. Alia est voluntaria, & potest esse licita ex iusta dispensatione, solùm ad viuendum extra Conuentum, vel ad tempus, vel perpetuò, vel retento habitu, vel mutato. Quarta mutatio fit per transitum ad alium statum, non repugnantem priori, qui potest esse, vel status in alia religione, vel ascensus ad gradum Episcopalem, quibus etiam addere possumus transitum ad seruiendum Ecclesiæ, in aliquo beneficio sæculari, vel regulari, de quibus omnibus sigillatim dicemus.

Multiplex modus dictæ mutationis tractandus.

CAPVT I.

Quando Religiosus sit fugitiuus vel Apostata censendus; & quas ob id crimen incurrat pœnas.

1. Generalis assertio de peccamino so discessu à conuentu. De primo eius modo.

PRimum omnium supponendum est, Religiosum professum non posse licitè suo arbitrio, & sine debita facultate, à sua religione, imò nec à suo conuentu discedere, quia ratione sui status, & professionis ad perpetuam perseuerantiam obligatur, & consequenter ratione regulæ, vel obedientiæ, tenetur aliquo modo ad vitam religiosam in claustro vel in clausura retinendam sub propriis insigniis seu habitu talis religionis, vt suprà lib. 1. à cap. 5. ostensum est. Non potest ergo licitè suam religionem, vel monasterium relinquere absque legitima facultate. Hæc igitur mutatio sine culpa non fit. Sunt autem varij gradus huius mutationis; & consequenter etiam culpæ, quos oportet distinguere. Primus & minimus est quando quis egreditur è monasterio, sine licentia prælati, seruando, in reliquis omnia, quæ in ordinario, & quotidiano egressu seruari solent: id est, de die, & per communem ianuam, & ad breue tēpus. Et licèt talis egressio secluso scandalo, ac praua intentione; imò & secluso præcepto sub obedientia, vel declaratione alia Prælati, aut statuti, (materia enim capax est grauis obligationis si imponatur, quia multum spectat ad custodiam disciplinæ religiosæ.) videri possit esse leuis culpa, de quo Nauar. commento 4. de regularibus à num. 29. præsertim 35. imò & ab ea excusari, si fingantur casus iustæ necessitatis, vel magnæ vtilitatis; ita vt prudenter præsumatur superioris absentis, vel etiam ad quem non sit aditus in eo articulo licentia. Attamen vix poterunt in tali egressione omnes dictæ circunstantiæ conuenire; vnde iuxta earum defectum, grauior etiam erit culpa,

culpa, vt non sit per consuetam ianuam, aut nec per ianuam, sed per aliam extraordinariam viam fiat egressio, quod vix poterit per aliam honestam circunstantiam à mortali peccato excusari saltem propter morale periculum scandali, & infamiæ, non tantùm ipsius egredientis, sed etiam religionis. Multo tamen erit grauius, si sit de nocte, quia nunquam excusabitur, etiamsi fingamus, quod vix credi potest, fieri sine intentione grauiter peccaminosa ex suo obiecto. Et ita Clemens VIII. in decreto de casibus pro regularibus reseruandis, absolutè ponit nocturnam, ac furtiuam è monasterio egressionem, etiam non animo apostatādi; reseruatio autem de graui culpa fit. Quocirca etiamsi nullum sit expressum ius Canonicum quod in vniuersum egressionem sine licentia, sub mortali prohibeat; nec etiam in regula alicuius religionis sit fortasse expressum præceptum hoc prohibens sub mortali; nihilominus ex communi obseruantia, & consuetudine omnium religionum hoc videtur esse receptum sub graui obligatione, quia ea consuetudo (quæ vim legis habet) non cutat rarissimum casum, qualis esset, qui propter illas omnes circunstantias omni malitia careret. Est tamen difficile ad explicandum in qua specie talis malitia sit, & contra quam virtutem directè militet, seclusis affectibus scandali vel infamiæ prædictæ, ac seclusa malitia ex prauo fine, quæ omnia sunt per accidens. Dico tamen esse extrinsecè contra iustitiam, & quia versatur circa rem sacram includere malitiam sacrilegij. Monasterium enim & clausura eius, res quædam sacra est quæ grauiter violatur per furtiuam ac nocturnam egressionem, ideóque intrinsecè continet grauem iniuriam religionis, & rei sacræ. Quamquam ob tale crimen nulla sit cēsura vel pœna alia ipso iure posita, neque etiam sequatur alia obligatio, ex eo delicto, per se loquendo, præterquam ad emendationem, & condignam pœnitentiam, & ad procurandum omnimodè, ne talis actus religionis, vel alterius infamiam vel nocumentum aliud redundet.

De secundo modo peccaminosi discessus.

2\. Secundus gradus huius mutationis est, quando quis sine licentia egreditur monasterium fugiendo ab obedientia & subiectione proprij Prælati, non quidem animo manendi in sæculo, nec relinquendi religionem, aut habitum; sed alia occasione, vel prætextu, cum mora notabili, & scandalosa, quanuis semper quasi in via ad redeundum. Et hic lapsus grauior est, & videtur sanè ex obiecto peccatum mortale, (nisi iusta excusatio interueniat) quanuis non attingat veram, & propriā rationem apostasiæ, vt omnes Doctores statim citandi docent. Potest ergo illa propriè dici fuga à monasterio, non tamen apostasia, quæ plures conditiones requirit infrà tractandas, vbi etiam dicemus, quomodo in rigore differant malitiæ horum peccatorum. Est autem huiusmodi fuga peccatum graue. Primo quidem (vt mihi videtur) ex natura talis status, vel professionis, ratione cuius tenetur quis subesse potestati, & imperio Prælati talis religionis, & esse vnitus suo corpori sub tali capite: qui autem hoc modo exit à monasterio, subtrahit se durabiliter, seu permanenter, pro aliquo notabili tempore à potestate, & dominio sui Prælati & religionis; ergo peccat grauiter contra iustitiam & religionem. Secundò constat

Hic modus fugæ continet peccatum mortale.

Probatur primò.

Secundò.

A hoc esse opus natura sua scandalosum tam ipsis Religiosis, quàm exterius & de se creans magnā infamiam religioni. Tertiò hoc specialiter prohibitum est in Concilio Tridentino. sess. 26. cap. 4. de regularibus, vbi specialiter de hoc egressu loqui videtur, cum dicit, *Non liceat regularibus à suis conuentibus recedere.* Non enim possunt hæc verba propriè accommodari ad egressum ex sola domo ad breue tempus, de quo in priori puncto dictum est, quia per illum non dicitur quis propriè recedere à conuentu. Nec propter illum potest quis iustè reputari desertor sui instituti, sicut hîc quem tractamus, damnatur ibi à Concilio. Nam subdit eos; qui ita recedunt à suis Conuentibus fugitiuè ab Ordinariis *tanquam desertores suorum institutorum* puniendos esse.

Tertiò.

B Vbi etiam obiter adnotari potest propter hoc crimen nullam incurri pœnam ipso facto ex vi communi iuris; specialia enim Religionum singuli religiosi consulent. Adnotant etiam Cardinales in quodam responso suo, non dixisse Concilium, vt excommunicentur, sed, vt puniantur, in quo indicat, alio modo cogendos, & castigandos esse, non verò excommunicandos, nisi fortasse necessarium sit. Quam iurisdictionem ordinariorum amplificauit Sixtus V. in motu proprio contra illegitimos, &c. qui est 73. in Bullario; vbi præcipit Ordinariis & ministris eorum, vt curent diligenter inquiri, an regulares vacantes, vel diuertentes ad sæcularia hospitia literas suæ obedientiæ secum ferant, & alioqui contra illos procedant; & C tandiu sub custodia detineant, donec de illis certa notitia habeatur. Prælatis autem regularibus præcipit, vt eos sine licentia (nisi alias cogniti sint) in hospitium recipiant sub grauibus pœnis. Ipsis autem regularibus, sic vagantibus, vel sine licentia incedentibus, nullam nouam prohibitionem, aut specialem pœnam imponit. Hæc autem omnia satis manifestè ostendunt esse hoc graue crimen ex genere suo.

3\. Quo modo punienda talis culpa.

Quarta dicta punitio probat à posteriore grauitatem.

Dixi autem, *nisi iusta excusatio intercedat*, quia nō est hoc adeò intrinsecè malum, quin ex iusta, & necessaria causa possit honestari. Omitto autem D ignorantiam, quæ vix in huiusmodi negotio interuenire potest, quanuis iuuare nonnihil possit concurrentibus aliis circunstantiis, de quibus statim. Communis ergo excusatio esse solet, si interueniat nimia vexatio proximi Prælati cum manifesta iniuria, vel vltra modum puniendo aliquod delictum, vel certè sine iusta causa affligendo, vel auferendo ea quæ ex ordinario iure religionis debentur præsertim cum dedecore, & infamia; tunc etiam si religiosus sine licentia recedat, non animo vagandi, sed eundi ad Superiorem Prælatum, qui se defendat, videtur excusari à culpa, tum quia ius defēsionis naturale est, tū etiam, quia ibi interuenit volūtas interptetatiua maioris Superioris.

4\. De excusatione ab hac culpa.

E Hanc verò excusationem in nullo casu admittendam putant aliqui viri graues, quibus assentitur Bannes 2. 2. quæst. 13. art. 1. tum propter absolutam prohibitionem Concilij Tridentini, quod addit etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, &c. & sub pœna adeò seuera, vt indicet satis in illo facto peccatum graue: tum etiam, quia id non fit sine graui scandalo, & perturbatione Religionis. Tenetur autem quis paulisper sustinere, & cedere iuri suo propter commune bonum, & ideo ipsi etiam Superiores Prælati, non solent tales executiones admittere sed grauiter puniunt ad se hoc prætextu confugientes. Nihilominus contra

5\. Bannes & alij eam nō admittunt

Admittit tamen Nauar. Bald. Dec.

contrariam sententiam tenet Nauarr. Comment. 2. de regularibus. n. 61. citans Baldum, Decium & alios, quia huiusmodi accessus ad Superiorem est quædam virtualis, seu implicita appellatio, argumento cap. *dilecti* 2. de appellat. & legis *contra pupillum*. §. *is qui*. ff. de re re iudicata. Iusta autem appellatio nemini denegatur. Hoc autem fundamentum parum profectò vrget, quia appellatio etiam est interdicta religiosis, vt præced. lib. cap. 11. visum est, & licet in manifestis iniuriis permittatur, non tamen subtrahendo religiosum propria authoritate ab obedientia sui Superioris. Quidquid verò sit de voce appellationis, propria ratio est paulò ante insinuata de iusta defensione. Quam (inquit Nauar.) noluit prohibere Concilium Tridentinum, quia non est verisimile impedire tam intrinsecum, & naturale ius; solum ergo prohibet voluntarium accessum propter alias causas. (Nauar.)

6. Authoris sententia.

Inter has sententias prior est magis tuta, & regulariter sequenda; quia licèt hic accessus per se non sit intrinsecè malus, tamen, & de se malè sonat, & regulariter habet adiuncta grauia incommoda. Nihilominus in rigore, si causa sit euidenter iusta, & satis publicè nota, res non est per se mala, propter rationem factam de iusta defensione: nec etiam prohibita est à Concilio Tridentino, vt bene explicatum est. Et optimè confirmat Sixtus V. in declaratione ad suum motum proprium suprà citatum, vbi de his regularibus peregrinantibus, sine licentia suorum superiorum addit; *Quòd si dicerent se ad Apostolicam Sedem confugere ob grauamina à suis Superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis Superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi debet, nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos Superiores denegata constiterit.* Ex qua exceptione manifestè colligitur, non esse omnino, & sempe malum egredi claustrum sine licẽtia Prælati prætextu adeundi superiorem. Et quanuis ibi Sixtus solùm loquatur de prætextu cõfugiendi ad Apostolicam sedem, tamen eadem proportionalis ratio est de prætextu adeundi Prouincialem, vel Generalem. tum quia in his est sufficiens iurisdictio ab eadem sede Apostolica communicata, tum etiã, quia si rationes extrinsecas respiciamus, non minus scandalizare, & perturbare solet huiusmodi Romana profectio sine voluntate Prælatorum regulariter, quàm profectio ad Superiorem Prælatum religionis, sine inferioris consensu: si autem respiciamus rationem intrinsecam, eadem necessitas, & iusta causa esse potest, adeundi tales Prælatos; imò quoties sufficiens fuerit intra religionem defensionem quærere à maiore Prælato, sine causa tentaretur maior profectio.

7. Quando nõ sit opus patrono licentia adeundi superiorem prælatum.

Vnum autem valdè notãdum occurrit in dictis verbis; significat enim Sixtus, vt hoc rectè fiat necessariam esse licentiam petitam, licèt non sit obtenta, quia sine sufficienti testimonio petitæ licentiæ, non vult admitti excusationem; per quod videtur excludi, quod Nauar. suprà ait non esse petendam licentiam ab eo cuius grauamen per Superiorẽ tolli procuratur, quod significat glossa 1. in c. *cum pastoris*. 2. q. 7. & sumi videtur ex c. *ex parte*. de accusationibus. Sed glossa prędicta non loquitur de licentia petita, sed de consensu, qui includit licentiam etiam concessam, quòd si hoc tantùm voluit Nauarrus, non repugnamus. Addo verò etiam petitam licentiam de rigore iuris, & in foro conscientiæ non videri simpliciter necessariam, quia nullo alio iure positiuo præcepta est in hoc casu, in quo scilicet consensus Prælati non est (Nauar.) necessarius, nec Sixtus V. directè hanc præcipit, sed ex præsumptione quadam, sine illa non vult admitti excusationem ab Ordinario; illa verò præsumptio non oberit conscientiæ, si reuera solùm emissa sit, quia nullus eius fructus sperabatur. Quocirca hoc in particulari pendet ex circunstãtiis. Nam si subditus timeat Prælatum immediatum non solùm non esse concessurum facultatem, sed etiã omnino impediturum recursũ ad Superiorẽ, vel negotiationibus effecturum vt Superior Prælatus falsis informationibus præueniatur, vel alio modo noceat suæ defensioni, tũc excusari poterit subditus etiã à petenda licentia. Quòd si fortasse ob eã rem in itinere capiatur, vel alias pœnas sustinere cogatur: non est hoc argumentũ sufficiens culpę in conscientia, sed præsumptionis eius in exteriori foro in quo si de veritate constiterit, cessabit sine dubio afflictio, & dabitur religioso testimonium, quo possit securè ad Superiorem peruenire.

8. Quando sit opus.

Si autem ex petitione licentiæ nullum damnũ timetur, petendam esse censeo, & in primis si est aliqua spes obtinendi illam, vel etiam, si nulla est sufficiens ratio desperandi, omnino necessarium iudico illam petere, quia tenetur religiosus per se loquendo non ire sine licentia; ergo tenetur etiam priùs procurare illam; neque habet iustam causam hoc emittendi, quando non habet probabilem rationem desperandi, neque timet aliquid incommodi. Imò licèt non habeat spem obtinendi licentiam, debet illam petere. Primò ex quadam vrbanitate, ne suum Prælatum contemnere videatur. (Prima ratio vt petatur.) Secundò, vt causam suam quantum in se est iustiorem faciat. (Secunda.) Tertiò, quia hæc potest esse maxima ratio sedandi scandalum; (Tertia.) nam si quod postea nascitur illius causa potius Prælatus, quàm subditus censendus est. Denique necessarium est, vt tanta sit necessitas, quæ non det locum petendi prius licentiam à Superiori Prælato, & expectandi illam, nisi res talis sit, vt ad plenam informationem, necessaria sit præsentia, nec speretur per solas literas aliquod remedium, vel licentiam posse obtineri. (Quarta.) Est autem rarò, & difficilè hæc omnia simul concurrere; difficilius item est subdito in huiusmodi casu prudens iudicium ferre in sua causa, & ideo nunquam hoc facere debet sine prudentium consilio, qui rarò, vt existimo, id suadebunt, aut permittent.

9. Propter culpam prædicti secundi gradus incurri excommunic. putat Rebuffus.

Tandem verò quæri potest, an sit aliqua censura vel pœna propter hunc exitum. Nam Rebuffus in practica. p. 2. tit. de dispensatione cum regularibus dicit propter hoc delictum incurri excõmunicationem ipso facto. Probat primò ex cap. 2. de clericis, vel monachis in 6. sed ibi solum est sermo vel de religioso dimittente habitum, de quo statim dicemus, vel de accedente ad studium literarum, sine legitima licentia sui Prælati. Vnde illa excommunicatio non extenditur extra hos casus, vt tom. 5. 3. pàrtis latiùs explicuimus. (Eius probatio 1. diluitur.) Probat secundò, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine Monasterio Monachus. cap. *placuit*. 2. p. 16. q. 1. Sed illud dictum est ratione periculi, vel ratione culpæ, non ratione censuræ. (Diluitur etiam secũda.)

10. Oppositum suadetur. 1.

Dicendum est ergo propter hoc crimen nullam esse censuram, vel pœnam ipso iure latam, vt rectè docet Nauarr. supra citatus in n. 5. & colligitur ex Concil. Trid. dicto c. 4. in verbo *Puniantur*, & maximè adiũcta Congregatione Cardinalium suprà relata n. 3. Secundò probatur ex Extrauag. 1. de regular. vbi religiosus sine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur, nisi monitione præuia, (Secundò.)

quindecim dies ad monasterium non reuertatur; verum est non loqui generaliter, sed de illo qui exiit prætextu transeundi ad aliam religionem, sed inde sumitur à fortiori argumentum, atque etiam ab speciali: nam si in eo casu non excommunicatur quis ipso facto, nisi monitione præuia, neque etiam in cæteris, cùm in eis non sit lata maior excommunicatio. Imò, neque illo modo extendenda est censura ad alios casus, cùm tantùm in illo speciali posita sit, ne quis prætextu fictæ licentiæ transeundi ad monachalem ordinem, propriam mendicantem dimittat. Dices, ibi esse sermonem etiam de illo qui exiit habitu dimisso. Respondeo, ex vi illius textus etiam illum non incurrere censuram; nisi post dictam monitionem & contumaciam, tamen ille textus est antiquior, quàm capit. 2. *ne Clerici, vel Monachi*, vbi absolutè excommunicantur dimittentes habitum, vt statim videbimus. Nam Martinus IV. auctor illius Extrauagantis præcessit Bonifacium Octauum, qui fuit auctor dicti cap. 2. Ex quo tandem capite potest idem confirmari, quia ibi etiam fertur censura hæc solùm in speciali casu; ergo extra illum non est extendenda, cùm in iure non sit expressum.

Obiectio contra hanc tertiam probationem remouetur.

De tertio modo peccaminosi discessus.

11. Tertius gradus huius mutationis est, quando quis deserit propriam Religionem animo non redeundi ampliùs ad illam, etiam si habitum eius non deserat, quod dupliciter fieri potest. Primò animo transeundi ad aliam Religionem, & de hoc transitu dicemus infrà à cap. 9. Secundò fieri potest animo manendi in sæculo, vel cum proposito retinendi semper habitum vel absolutè cum animo sese gerendi prout ibi magis placuerit, aut expedire censuerit. Et in hoc in primis certum est graue peccatum mortale per hanc fugam committi, quod à fortiori patet ex dictis in præcedenti discessu, quia hoc peccatum includit totam malitiam illius, & auget illam propter animum perpetuum deserendi religionem, & consequenter negando Prælatis eius obedientiam in toto tempore vitæ, & defraudandi perpetuò religionem, suis obsequiis, & actibus, seu ministeriis, in quo est magna iniustitia & sacrilegium.

Probatur grauitas eius.

12. Difficultas verò est, an peccatum illud sit vera apostasia à religione. In quo suppono primò vulgarem distinctionem de triplici apostasia, à Fide, ab Ordine, & à Religione ex Theologis, cum D. Thom. 2. 2. q. 12. art. 1. & Canonistis cum glossa cap. 1. de Apostatis; quam distinctionem attigi disp. 16. de fide sect. 5. Suppono secundò Apostasiam à religione, de qua sola hîc loquimur, non committi sine desertione religionis; itaque quantumuis aliquis sit incorrigibilis, vel rebellis obedientiæ, si in conuentu perseueret, apostata non est, vt bene notauit Nauar. consil. vlt. de regular. aliàs consil. vnico sub tit. de Apostatis. quia licèt retrocessio ab obedientia possit latè dici apostasia, tamen proprio, & vsitato modo loquendi iurium, non committitur sine retrocessione ab ipso statu. Sic ergo inquiritur an in prædicto casu ille religiosus dicendus sit Apostata; videtur enim non esse, quia nõ deserit habitum, vt supponimus; ergo non deserit professionem talis religionis, nec statum eius, sed solum vsum, & habitationem, quod longè diuersum est. Confirmatur. Nam hæc egressio à religione, solùm differt à fuga superiori puncto explicata, secundùm magis, & minus, id

An hic modus discessus sit apostasia.

Nauar.

Arguitur hunc modũ non continere apostasiam. Confirm.

A est, in maiori temporis duratione; ergo, si prior non est apostasia, neque hæc etiam erit, quia apostasia videtur esse peccatum specie differens ab omni peccato, quod apostasia non est.

13. Nihilominus dicendum est peccatum illud esse propriam apostasiam à religione. hæc est communis sentẽtia Canonistarum cum Innocentio in cap. finali de renuntiatione, vbi Abbas. n. 3. idem Caietan. & alij expositores D. Th. 2. 2. quæst. 12. art. 1. Et Syluest. verb. *Apostasia*. §. 9. Angelus ibi n. 4. Armilla n. 11. & reliqui Summistæ. Sumitur ex Clement. 8. in decreto de casibus reseruatis Regularium, vbi ponit Apostasiam à religione siue habitu dimisso siue retento. Ratio est, quia ille, qui sic recedit à religione, non manet, nec perpetuò vult manere, sub obedientia religiosa alicuius. Prælati; ergo vult simpliciter retrocedere ab statu religioso; ergo est apostata à religione. Antecedens supponitur ex casu, prima consequentia probatur, quia, sine obedientia non potest perdurare status religiosus, quia & ipsa obedientia substantialis est, & sine illa non potest paupertas exerceri, vt in superioribus declaratum est. Dices, hac solùm impediri quantum ad vsum; vsum autem non esse de substantia religiosi. Sed contra hoc obiicitur probando simul secundam consequentiam rationis factæ, quia ad apostasiam à religione, non est necesse, vt aliquis se priuet à substantiali vinculo religionis, quia hoc impossibile est propria authoritate fieri; quod si fieret authoritate Papæ, iam non esset apostasia; ergo sufficit actu relinquere illum statum, quantum in se est. hoc autem facit, qui recedit à religione, proposito perpetuo manendi sine iugo obedientiæ, & consequenter sine vsu paupertatis.

Contraria sententia approbatur. *Abbas. Caiet. Syluest. Angelus. Armil.*

B

Euasio præcluditur.

C

14. Nec refert, quòd non relinquat habitum, neque habeat propositum relinquendi, quia habitus non facit Monachum, neque est de substantia religionis. Et ideo potest esse vera religio sine speciali habitu, vt ex vsu Ecclesiæ constat, vnde in tali religione potest esse euidens apostasia, sine mutatione habitus; ergo & in qualibet alia, quia retentio signi accidentalis parum refert, si substantia religionis relinquitur; & confirmatur. Nam licèt quis retineat obseruantiam castitatis, quæ magis substantialis est statui religioso, non propterea apostasiam euitat, & idem est, etiamsi retineat obseruantias, vt ieiunij, &c. ergo idem erit etiamsi habitum retineat. Et ita responsum est ad rationem dubitandi.

Ad argum: in num. 12.

D

15. In confirmatione autem petitur, an hoc peccatum reipsa differat specie à fuga, quæ solùm ad tempus fit. De hac re nihil inuenio ab auctoribus explicatum, sed speculatiuè loquendo satis probabile apparet, non esse diuersitatem specificam inter hæc peccata, vt videtur probare confirmatio facta; quæ declaratur ampliùs, nam tota malitia vtriusque peccati est iniustitia contra religionem, & sacrilegij contra Deum; frangendo promissionem illi factam, & contrectando iniustè (vt sic dicam) rem Deo sacratam, ergo malitiæ sunt eiusdem speciei, licèt vna sit maior quàm alia. Declaratur item exemplo, nam furari rem animo restituendi illam post aliquod tempus, vel cum proposito nunquam eam restituendi, peccata sunt eiusdem speciei, licèt vnum sit grauius alio, sed ita prorsus in præsenti comparantur; ergo. Dices qui recedit, sine animo redeundi, simpliciter retrocedit à statu religioso; alter verò non retrocedit; ergo committunt peccata specie diuersa. Respondeo vtrunque retrocedere, sed prio-

Confirm. in eodem num. 12. conficit institutum loquendo speculatiuè.

E

Idque declaratur 1.

Secundò.

Instantia diluitur.

rem simpliciter, posteriorem verò ad tempus, & proinde secundùm quid, quod patet, quia pro eo tempore non vult talis fugitiuus, vt religiosus viuere; ergo pro tunc vult retrocedere à religione, quanuis habeat animum postea redeundi: vt si Nouitius relinquat vitam sub obedientia religiosa animo redeundi postea ad religionem, id satis est, vt retrocedere pro tunc dicatur, & nouitiatum interrumpere, ergo similiter in professo illa est quædam retrocessio, licèt dicatur secundùm quid, quia solùm est ad tempus. Quæ differentia non satis est ad distinctionem specificam; quia semper manet priuatio eiusdem honestatis solùm differens secundùm magis & minus.

16. *Non conficit tamen loquendo moraliter quod ostenditur 1. in ordine ad confessionem.*

Moraliter autem videntur reputari hæc peccata tanquam specie diuersa, primò in ordine ad cófessionem: nam sine dubio religiosus temere dimittens suam religionem animo nunquã redeundi ad illam, tenetur hanc circunstantiam in confessione explicare; hoc videtur certum ex cómuni sensu omnium Doctorum: Vnde licèt sit controuersia an circunstantia notabiliter aggrauans, & non mutans speciem, sit necessariò in cófessione aperienda, in præsenti puncto non videtur admittenda. Non enim censeo esse probabile practicè, negare hanc circunstantiam esse confitendam, eo quòd non mutet speciem, sed tantùm notabiliter aggrauet; quidquid enim sit de illa speculatione, moraliter est recepta illa differentia tanquam sufficiens ad illam obligationem, siue hoc sit propter rigorosam distinctionem specificam, siue, quia non potest status pœnitentis aliter sufficienter explicari, siue propter notabilem grauitatem, & quia se habent tanquam completum, vel incompletum in illa specie, quod ego verius censeo, & sicut multi censent, de mutilatione, & homicidio, & idem valde probalile est, in exemplo furti suprà posito, quanuis nomen furti absolutè dictum de se includat illam intentionem, nisi aliud explicetur; & idem erit in præsenti, si quis declaret suum peccatum nomine apostasiæ.

17. *Secundò ex ordine ad pœnam.*

Secundò differunt moraliter in ordine ad pœnas iuris; nam propter temporariam fugam nulla est pœna ipso iure imposita, vt suprà num. 10. dixi, propter hanc verò incurruntur omnes pœnæ, quæ propter apostasiam à religione ipso iure impositæ sunt. Et de aliis quidem pœnis dicemus inferius in 5. modo discessus. De excommunicatione verò inquiri hîc potest, an propter hoc crimen incurratur. Quidam affirmant, quia ille est apostata, & apostata est excommunicatus pro iure, cap. *Et periculosa.* ne Clerici vel Monachi, & hanc opinionem aliqui tribuunt Syluestro, & Caietan. sed immeritò, magis hoc insinuat Armilla verb. *Apostasia.* num. 11. dicens absolutè apostatam à religione hodie esse excommunicatum. Dicendum ergo est propter hoc crimen nullam esse iure communi impositam excommunicationem. Ita sentiunt Sylaester verb. *Apostasia.* §. 8. vbi primùm ait apostatam à religione si habitum dimiserit, esse excommunicatum; ergo non impleta illa conditione de habitus dimissione, sentit non incurrere excommunicationem, & infrà clariùs id explicat, & Caietan. verbo *Apostasia*, vbi ait apostatas à religione excommunicatos esse ob habitus dimissionem, in quibus verbis clarè sentit excommunicationem non incurri donec apostasia perueniat ad illum actum. Idem sentiunt Innocentius, & Panormit. in cap. *intelleximus.* de ætate, & qualitate. Ratio est, quia pro his apostatis nulla est alia excommunicatio in iure, nisi quæ lata est in dicto cap. *vt periculosa.* Sed ibi non fert in hos apostatas absolutè; sed in dimittentes habitum. ergo non est extendenda vltra verba textus. Præterea in Extrauag. 1. de regularibus; exiens sine licentia, & ita vagando incedens non excommunicatur, donec monitione præuia, per quindecim dies in suo malo statu perseueret, & tunc dicitur *quod si efficere neglexerit post ipsum terminum, tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus, & per omnia debet ab omnibus reputari*; ergo antea non est excommunicatus. Quod intelligẽdum est de iure communi; nam iure speciali aliud potest contingere in particularibus religionibus propter propria indulta Apostolica, quæ consulenda sunt, & aliqua statim attingemus.

Excommunicationis pœnam iure communi incurri in hoc 3. modo, refellitur authoritate. Armil. Syluest. Caiet.

Innoc. Panorm. Item ratione.

18. *Obiectio contra nunc tradita.*

Sed oppones Titulum vltimum de apostatis, vbi dicitur de Monacho apostata, si in apostasia sacrum ordinem recipiat, non posse sine dispensatione Summi Pontificis in suscepto ordine ministrari; quod non potest in alio impedimento fundari, nisi quia cùm esset excommunicatus suscipiendo ordinem factus est irregularis. Respondetur, Primùm probabile esse ibi esse sermonem de apostata, qui habitum monachalem dimisit, & in clericali ordinatus est, quod significat Panormitanus. Sed hoc, & est diuinare, quia textus indistinctè loquitur, & non satisfacit, quia eo tempore non incurrebatur excommunicatio propter hãc apostasiam etiam cum dimissione habitus, quia nondum erat conditum decretum Bonifacij VIII. & antea nullum erat continens illam sententiam. Dico ergo illam non esse irregularitatem propter ordinationem receptam cum censura, sed esse specialem pœnam suspensionis reseruatæ impositam propter graue crimen suscipiendi ordines, in prauo, & infami apostasiæ statu. De qua suspensione, & eius reseruatione latè dixi in tomo de Censuris. Cætera, quæ de hac apostasia dici possunt, communia sunt, cum illa quæ fit per habitus dimissionem, de qua dicemus in quinto puncto.

Quorundã responsio displicet.

Vera respõsio.

De quarto modo peccaminosi discessus.

19. *Triplex pronunciatum circa hunc modũ. Primum. Secundum.*

Quarta mutatio fieri potest per fugam à religione cum dimissione habitus, sine intentione perpetuò manendi extra religionem, sed solùm pro aliquo tempore, & de hac mutatione; primò certum est, esse graue peccatum mortale, vt à fortiori constat ex dictis. Secundò est certum propter illud incurri ipso facto excommunicationem latam in cap. 2. ne Clerici, vel Monachi in 6. quàm in tom. de censuris latè explicui. Tertiò dicendum censeo illam circunstantiam dimissionis habitus esse de necessitate, in confessione aperiendam, tum quia, quando illa adiungitur incurritur censura, & non aliàs: & ita ratione illius habet peccatum specialem circunstantiam contumaciæ contra præceptum Ecclesiæ, tum etiam, quia illa per se se notabiliter aggrauat, & multum variat iudicium Confessoris, iuxta communem sensum omnium prudentum: tum denique, quia moraliter loquendo, illa circunstantia ratione scandali addit malitiam specie distinctam. Dubitari insuper potest, an per se addat specialem malitiam, quod pendet ex illa quæstione ad quam virtutem, & ad quod præceptum spectet obligatio quam religiosus habet, ad non dimittendum habitum religionis. De qua re suprà dictum est in num. 1. & iuxta ibi dicta probabile est, illud esse speciale delictum saltem ratione Ecclesiastici.

Tertium.

Difficul

20. Prædictum modum nō continere apostasiam arguūt quidam tripliciter. Primò. Secundò.

Difficultas autem superest, an talis censendus sit Apostata; videtur enim non esse. Primùm, quia in definitione apostasiæ poni solet quòd sit cum animo omnino relinquendi statum religiosum, sed ille non habet hanc intentionem vt supponimus; ergo. Secundò, quia si quis temerè discedat à propria religione animo transeundi ad aliā, non est apostata, vt est communis sententia Doctorum cum glossa in cap. 1. de Apostatis. Caiet. & aliorum 2.2. q. 12. art. 1. & Summistarum verb. *Apostasia.* Quod censetur esse verum, etiamsi habitum propriæ religionis dimittat: ergo à fortiori, si dimittit habitum cum animo reassumendi, & redeundi ad propriam Religionem, non erit Apostata. Tertiò est ratio à priori, quia apostasia est retrocessio à statu religionis, sed qui sic recedit, non retrocedit à statu, quia semper habet animum redeundi; ergo. Et confirmatur: nam hac ratione dicimus in secundo puncto fugitiuum cum animo redeundi, & retento habitu non esse Apostatam; ergo quanuis relinquat habitum, non erit Apostata, cùm habitus non sit de substantia religonis, & consequenter dimissio illius non addit substantialē mutationem, atque hanc sententiam tenent moderni expositores D. Thomæ, 2.2. quæst. 12. art. 1. Bannes, & Aragon. & putant esse sententiam Caietani, qui non satis illam declarauit. Nam cùm distinguit de eo qui recedit cum intētione redeundi, vel non redeundi, sic inquit, *Distinguere oportet, quia religiosum cum habitu sine licentia, & alterius obedientia manere dupliciter contingit,* &c, Vbi constat loqui de religioso, qui retinet habitum; postea verò nihil dicit de dimittente habitum cum animo resumendi. tamen in Summa verb. *Apostasia*, satis explicuit mentem suam pro hac sententia.

(Tertiò. Confirm. *Bannes. Aragon. Caiet.*)

21. Continere tamen probari potest primò. *Innoc. Panor.* Secundò.

Est ergo mihi difficilis illa recentiorum opinio. Primò, quia multi ex antiquioribus indicant oppositum, vt patet ex Innocentio, Panormitano, & aliis in cap. vlt. de renuntiatione, & in cap. *Intelleximus*, de ætate, & qualitate. Secundò, quia ex illa opinione sequitur Monachum, qui dimittit habitum animo vagandi, vel militandi per aliquot annos, cum intentione reuertendi tandem ad religionem, non esse Apostatam, neque incurrere infamiam, & pœnas Apostatarum; consequens est falsum; ergo. Minor patet ex communi modo loquendi, & sentiendi omnium iurium, & Prælatorum Ecclesiæ, omnes enim hos vocant Apostatas, & vt tales eos puniunt. Tertiò, Clericus in sacris, qui dimisso habitu Clericali seculariter viuit, aut militat, simpliciter est, & censetur Apostata ab ordine siue habeat intentionem redeundi ad pristinum statum, siue non: ergo idem est in præsenti. Probatur consequentia, quia vtraque Apostasia consistit in retrocessione à perfectiori statu; ergo si in ordine est vera retrocessio sine intentione perpetuitatis, erit etiam in religione. Vnde argumentor quartò ratione impugnante simul fundamentum contrariæ sentētiæ, quia vt aliquis retrocedere dicatur, non est necessaria intentio, nunquā redeundi ad priorem statum, sed sufficit velle nūc cadere à priori statu, & conuerti in alium, etiamsi postea redeundum sit ad priorem: vt, qui recedit à fide absolutè est Apostata, etiamsi fingamus habere animum redeundi ad fidem, & qui cadit à gratia, simpliciter retrocedit à via Dei, etiamsi eodem tempore quo peccat habeat animum postea pœnitendi; ergo intentio non redeundi, non est de ratione apostasiæ; ergo in illa fuga cum dimissione habitus nihil deest ad veram Apostasiam.

(Tertiò. Quartò.)

A Hæc argumenta videntur facere hanc partem valde probabilem. Cauendum tamen est ne in aliud extremum incidamus, omnem exitum à religione cum dimissione habitus, quæ sufficit ad peccandum mortaliter, & ad incurrendam excommunicationem esse apostasiam; hoc enim nullum eruditum dixisse ait Nauarrus in dicto consil. de Apostatis n. 6. Respondere tamen possumus id satis sentire glossam in dicto cap. *vt periculosa*, verb. *horum.* vbi ita exponit, *id est, quod Apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.* per quæ verba sentit omnem fugam religiosi cum temeraria dimissione habitus sufficiente ad excōmunicationem incurrendam esse apostasiam, quod etiam sentiunt ibi Ioannes Andreas, & Bernardus, quos refert Syluest. verb. *Excommunicatio. 9.* num. B 52. & ex parte sequitur, quanuis dicat istos non semper esse propriè Apostatas, sed tantùm ad aliquid, scilicet assumptione alterius habitus. Sed nec declarat, nec ostendit cur illa non sit propriè & simpliciter apostasia. Vnde hoc concedere fortasse non est magnum inconueniens. Cum limitatione tamen existimo esse verum, nimirum, si fuga, & dimissio sit cum animo permanendi, & viuendi stabiliter, (vt sic dicam,) in statu sæculari pro longo tempore, siue determinato trium vel quatuor annorum, siue indeterminato ad suum arbitrium, vel donec aliquam actionem perficiat; nā in huiusmodi casu censeo committi veram apostasiam, etiamsi quis habeat animum redeundi ad C religionem finito tempore, vel negotio. Hoc mihi probāt rationes posteriori loco factę, neque enim concipere possum quin esset Apostata religiosus, qui in Lusitania dimitteret habitum, vt iret in Indiam, animo ibi negotiandi aliquid, & redeundi, & tunc reuertendi ad suam religionem, quia illa reuera est moralis retrocessio, & abdicatio sui status. Item, quia quoad malitiam eiusdem speciei est cum dimissione ex intentione non redeundi, vt suprà in simili est probatum; quoad quantitatem verò est grauissimum, satisque in sua specie consummatum; quoad pœnas verò iuris, propter illud incurruntur, vt in sequenti puncto ostendam; D ergo quantum ad rem spectat habet omnes effectus morales apostasiæ, & communiter ita vulgò nominatur; cur ergo non censebitur, & Theologicè & iuridicè apostasia.

(22. Placitum Nauarri in hac controuersia non adeo placet. *Ioan. And. Bernard. Syluest.* Cum qua moderatione placeat pars affirm.)

23. Iuxta hanc moderationē non contradicent Authores negatiuæ partis. *Nauar.*

Et fortasse alij authores hoc non negarent in eo casu, quia Nauarrus dicto n. 6. solùm dicit illā dimissionem habitus, quæ fit cum animo eum citò resumendi, & sine animo religionem deserendi, non esse Apostasiam. In prædicto autem casu deest illa prior conditio, quia ille non habet intētionem citò resumendi habitum, sed post longum tempus. Item in hac re moralis intentio mutationis pro tempore diuturno potest tanquam perpetua reputari; tum propter periculum mortis; tum propter periculum nunquam redeundi, propter E prauam consuetudinem, & maiores difficultates, quæ in tanto tempore timeri possunt.

24. Ad primum argum. in num. 20.

Ad fundamenta ergo prioris sententiæ respondemus in primis, si per intentionē deserendi simpliciter religionem intelligatur cum toto rigore intētio nunquam redeundi ad religiosum statum sine fundamento poni talem intentionem in definitione apostasiæ, quia nullo iure probatur, nec efficaci ratione, neque in aliis speciebus apostasiæ ita est, nec denique est consentaneum cōmuni modo loquendi, & sentiendi, cui multum debent hæ morales definitiones accommodari. Si autem illa intentio latiùs sumatur pro intentione permanēdi

simpliciter in statu sæculari, id est, pro aliquo tẽpore notabili, sic faciliùs admitti potest, & non repugnat resolutioni datæ; quàuis habeat aliquam difficultatem, vt statim attingemus. Ad secundum idem cum proportione dicendum est. Nam si quis relinquat habitum suæ religionis, vt in sæculo aliquandiu permanenter viuat, quanuis simul habeat propositum ingrediendi aliam religionem etiam laxiorem Apostata est; quod expresse docent Innocentius, & Panormitanus suprà, imò ipsi largiùs loquuntur. Sed hoc nunc nobis satis est, & sufficienter probatur illo secundo argumento, & aliis rationibus factis. Secus verò est quando aliquis relinquit habitum suæ religionis, vt immediatè transeat ad aliam, tunc enim non censetur propriè Apostata, quia non retrocedit à statu religioso vt sic & hoc tantùm docet communis opinio; quando verò id fiat licitè, vel illicitè, & quæ pœna incurratur, & an possit habere aliquam rationem apostasiæ infrà dicemus. Ad tertium iam responsum est; satis recedere à statu religioso, qui pro diuturno tempore sæcularem assumit. Nam moraliter ita segerit ac si non haberet alium statum. Ad confirmationem responderi potest primò, quanuis habitus non sit de essentia religiosi status, esse tamen publicum quoddam signum professionis, & retentionis eius iuxta doctrinam D. Thom. 2.2. q. 186. artic. 7. ad 1. & ideo quandiu habitus retinetur cũ intentione redeũdi ad claustrum, seu ad obedientiam Prælatorum, non censeri aliquem permanenter reliquisse religionem, quia semper exteriùs profitetur illam, & reditum ad vsum eius. Quando autem exuit habitum, vt ita durabiliter viuat, censetur simpliciter exuere religionem quoad exteriorem statum, etiamsi retineat animum redeundi. Secundò, & fortasse veriùs, respondetur negando assumptum, nam etiam retento habitu potest committi apostasia per notabilem moram in sæculo extra omnem obedientiam: vt cap. sequenti in quodam dub. explicabimus: in secundo autem puncto superiori solùm de fuga quasi in transitu quodam licèt graui, & peccaminoso, locuti sumus.

Ad secundũ. | Innoc. Panorm. | Ad tertium. | Ad confirm. responsio vna. | Altera responsio.

25. Rationes autem factæ pro altera parte probant sufficienter resolutionem positam, pariunt verò aliam difficultatem, quando scilicet iudicanda sit mora sufficiens ad apostasiam post dimissum habitum, & quæ sufficiat ad excõmunicationem incurrendam, & non ad apostasiam: nam si hæc non distinguuntur per intentionem manendi, vel non manendi perpetuò in sæculo, difficile videtur ea distinguere per maiorem, vel minorem temporis moram. In qua re in primis assero aliquam esse dimissionem habitus, etiam post temerarium egressum, quæ non sufficit ad excommunicationem incurrendam, vt est in exemplo Nauarri dimissio habitus solùm ad exercendum aliquem actum turpem. Idémque est si fiat dimissio solùm ad se occultandum in aliqua occasione ne capiatur, dummodo fiat animo statim resumendi illum, quia tunc non censetur temeraria dimissio, vt sentit etiam Caietan. verb. *Apostasia*, & latiùs explicui in tomo de Censuris. Deinde dico fugam, vel exitum temerarium secundum cum dimissione habitus ad euangandum etiam per breue tempus esse peccatum mortale cum excommunicatione annexa ipso facto, iuxta cap. 2. Ne cleric. vel Monach. in 6. & quæ circa illud notauimus in 5. tom. 3. partis. Denique propter communem sententiam addere possumus, hanc non censeri simpliciter apostasiam, quoad alias pœnas iuris, nisi quando quis censetur absolutè dimittere tam permanenter habitum, vt censeatur etiã simpliciter admittere religionem, & hac ratione posse aliquando dimissionem habitus sufficere ad excommunicationem incurrendam, & non ad Apostasiam simpliciter propter temporis breuitatem. Quanta autem esse debeat illa temporis mora, quæ ad Apostasiam sufficiat, prudentis arbitrio æstimabitur, scilicet quando tanta est, vt moraliter censeatur mutatio quædam totius status. Neque hoc est inconueniens, quia etiam in ipsa dimissione habitus ad iudicandum, quando sufficiat ad incurrendam excommunicationem, nec ne, vtuntur authores prudentis viri arbitrio, vt videre licèt in Syluestro suprà, & in Nauarro in summa cap. 27. n. 131. Est autem aduertendum, an fugitiuus dimittens habitum à principio id faciat cum intentione seculariter viuendi per multum tempus, vel cum intentione statim habitum resumendi. Nam in priori casu statim committit Apostasiam, quia reuera extunc dimittit religionem, & habitum simpliciter; in alio verò casu non fit statim Apostata propter contrariam rationem: tamen si postea paulatim differat reassumere habitum per tempus notabile, incipit esse Apostata, quando formaliter, aut virtualiter id decreuerit, vel voluntariè consummauerit.

Difficultas orta ex sententia tradita nu. 21. & 22. | Primũ pronunciatum pro resolut. | Secundum. | Tertium. | Syluest. Nauar.

De quinto modo peccaminosi discessus.

Quintus gradus huius mutationis est, quando religiosus deliberato animo relinquendi in perpetuum religiosam vitam fugit, & dimittit habitum, & hic est consummatissimus actus in hoc genere malitiæ, quare certum est esse apostasiam, & qui illud committit, statim in ipso puncto fieri Apostatam, & incurrere excommunicationem, & alias pœnas Apostatarum. Circa quod primùm oportet distinguere apostasiam internam ab externa; illa committitur per solum propositum dimittendi religionem; illa verò non sufficit ad pœnas Ecclesiasticas, etiam excommunicationem, neque etiam ad reseruationem, vt ex aliis locis suppono. Exterior consistit in ipsa reali dimissione habitus religionis. 26.

26. Hic modus continet apostasiam, & pœnas eius cùm completur per externũ actum.

Quæri autem potest, quando primum ita exteriùs consummetur, vt ad censuram & reseruationem sufficiat. Hoc videtur nobis declarasse Clemens VIII. in dicto Decreto casuum reseruatorum, dicens apostasiam reseruari, *quando eò peruenerit, vt extra septa monasterij, seu conuentus egressio fiat*. Igitur quamuis religiosus mutet habitum, & sæcularem accipiat, & egrediatur cella, & perueniat vsque ad septa monasterij, si ibi ad se conuertitur, & mutat animum, imò licèt per vim capiatur, & detineatur, non est absolutè Apostata, quia non consummauit actum, quem apostasia significat, & ideo casus ille reseruatus non est ex vi illius Decreti Clementis; nam ex speciali statuto alicuius religionis reseruari posset, quia est sufficienter exterior. Non sufficit etiam ad pœnas in iure latas contra Apostatas vt sic, quia huiusmodi pœnæ restringuntur ad actus consummatos, vt diximus latiùs in materiis de Censuris & de Legibus. Dixi autem, *vt sic*, quia de excommunicatione fortasse est alia ratio, quia non refertur in Apostatas, vt sic, propter quod diximus suprà non omnes Apostatas illam incurrere, sed fertur in dimittentes habitum religionis suæ, vt constat ex dicto cap. 2. ne Clerici vel Monach. in 6. Hoc autem peccatum satis consummatum est in illo actu. Nihilominus

27. Quæstiun. 1. circa hunc modum quando cõsummetur externus actus.

Ante consummationem nec apostasia à Clemente reseruatur, nec aliæ pœnæ incurruntur.

lominus satis probabile existimo etiam excommunicationem tunc non incurri, quia verba illius textus sunt; *ne in scholis, vel alibi temerè habitum suæ religionis dimittant.* ex quibus iuncto principio textus; *Vt periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur*, valde verisimile fit, sermonem præcipuum Pontificis esse de locis extra monasterium, & illa referri, per illam particulam, *vel alibi*, ac proinde donec quis extra monasterium dimisso habitu existat, non incurrere illam censuram. quem sensum confirmant verba Clementis suprà citata; cur enim voluisset peccatum illud non esse reseruatum, ante exitum extra septa monasterij, si censeret esse sufficiens ad excommunicationem Papalem incurrendam?

28. Quæstiunc. 2. quæ sint pœnæ apostasiæ consummatæ.
1. Assertio, incurri quãdam veluti irregularit.
Vna obseruatio pro hac pœna.

Secundò quæri potest, quænam pœnæ incurrantur propter hanc Apostasiam. In quo primùm certum est seclusa excommunicatione, esse annexam apostasiæ vt sic, quandam inhabilitatem, & quasi irregularitatem ad Ordines sacros suscipiendos durante illo statu. ita enim expresse habetur in cap. vltimo de Apostatis. In quo in primis obseruo hoc impedimentum non esse propriam censuram, quia per solam pœnitentiam, & reditum ad pristinum statum tollitur absque alia absolutione, vt colligitur ex illis verbis, *Monachus in apostasia Ordinem sacrum recipiens*; nam ex eis colligitur, esto ponatur apostasia ante ordinationem, eo ipso tolli impedimentum, absque alia absolutione, vel dispensatione, quæ est communis intelligentia. Vnde etiam fit, non esse irregularitatem perpetuam, & absolutam, sed esse ex illis quæ per temporis successum, vel rei mutationem ipso facto cessant, vt est illa quæ nascitur ex infamia, vel ex defectu ætatis. Quod secus est de impedimento, quod nascitur ex susceptis Ordinibus in tali apostasia; nam illud sine dispensatione, aut absolutione auferri non potest; sed de illo impedimento, quæ non est pœna apostasiæ, sed alterius criminis Ordinis malè suscepti non est hîc dicendum, sed dictum est in tom. de Censuris disp. 21. de suspensione.

29. Oseruatio altera.

Deinde obseruo vocem illam *Monachus*. Nam ex illa colligi potest pœnam hanc non esse communem omnibus religiosis. Nam in odiosis, non solent sub ea voce comprehendi Canonici Regulares. argumento cap. *quod Dei timorem.* de statu Monachor. vbi id notat Panormitanus, & Nauarrus Comm. 3. de regularibus num. 4. & 41. Sed nihilominus verior sententia est legem hanc comprehendere omnes religiosos, etiam Canonicos, vel quoscunque Clericos regulares. Ratio est, quia tota illa lex habet respectum ad statum religiosum vt sic, & non quantum ad id, quod est speciale Monachis; ergo licèt illud decretum de solis Monachis expresse loquatur, de omnibus religiosis intelligendum est, nam in substantia, & perpetuitate status sunt pares. Quod planè confirmat cap. 2. de postulando, vbi Pontifex declarat canonem prohibentem Monachum esse aduocatum comprehendere Canonicum regularem, *Licèt de Monachis specialiter in canone sit expressum*, vt ibi dicitur. Et ratio illius declarationis est, quia illa prohibitio facta est intuitu religiosi status; ergo idem est in præsenti, imò etiam in omni simili casu, vt ibi fatetur Panormitanus, & Nauar. dicto num. 41. vbi ex communi sententia ait quando fundamentum canonis tale est, vt in eo æquiparentur secundùm ius antiquum Monachi, & Clerici Regulares; tum dispositionem etiam odiosam de Monachis extendi ad Canonicos regula- A res, quia tunc reuera intentio legislatoris est, loqui de Religiosis, licèt quasi materialiter nominet *Monachos*. Ita verò est in præsenti. Nam apostasia æquè damnata est in Clericis regularibus ac in Monachis, & fundamentum illius legis est obligatio ad religiosum statum, quæ eiusdem substantiæ est in vtrisque.

Panorm. Nauarr.

Tertiò expendi potest verbum illud, *aliquem sacrum Ordinem*; nam ex illo oritur dubium, an hoc impedimentum extendatur ad Ordines minores; nam interdum omnes Ordinationes generaliter vocantur sacræ quatenus sacramentum sunt; propria verò, & speciali ratione solùm dicuntur Ordines sacri, Subdiaconatus, & superiores: Est ergo B dubium quomodo ibi accipiendi sint Ordines sacri; vera tamen interpretatio est ibi Ordines sacros propriè sumi: tum quia iuxta communem vsum iuris hæc est magis propria significatio, tum etiam, quia non oportet legem pœnalem ampliari. Vnde fit religiosum suscipientem minores Ordines in statu apostasiæ non manere suspẽsum, quoad vsum talis Ordinis, & consequenter si apostasiam relinquat, & pœnitentiam agat, posse sine noua dispensatione ad superiores Ordines ascendere. Scio multos ex Canonistis ibi asserere ipsum contrahere impedimentum, dispensabile tamen per Episcopum, & in eo textu fieri mentionem sacrorum ordinum solùm propter specia- C lem reseruationem; sed illud nullo iure probatur, & ideo non est admittendum, vt dixi latiùs tom. 5. in 3. p. Loquimur autem ex vi apostasiæ, vt loquitur ille textus; nam si dimittendo habitum excommunicationem incurrisset, & in eo statu susciperet Ordines minores, ratione excommunicationis fieret irregularis; sed illa pœna est ex alio generaliori principio, de quo in eodem 5. to. Hîc verò vlteriùs potest interrogari, si religiosus Apostata esset sacerdos, & in apostasia consecraretur Episcopus, an maneret suspensus ab Episcopali ordine; & est ratio dubij, quia consecratio Episcopi inter sacros Ordines non numera- D tur. De hoc nihil inuenio in expositoribus, & Summistis; mihi tamen videtur illum manere suspensum ab executione Ordinis Episcopalis; tum per argumentum à fortiori, quia plus est consecrari Episcopum, quàm ordinari Diaconum; tum etiam (& meliùs) quia consecratio Episcopalis est, veluti extensio quædam characteris sacerdotalis, & ideo sub illo comprehenditur in numeratione sacrorum Ordinum.

30. Obseruatio tertia de maioribus Ordinibus procedere dictã pœnã.

An procedat etiam de Ordin. Episcopali.

Secundò principaliter dicendum est, nullam aliam pœnam esse ipso iure impositam propter hanc apostasiam. ita sentiunt Syluester, Angelus, & alij verbo *Apostasia*, & ratio est, quia nullo iure inuenitur talis pœna imposita. Dices in iure imponi E infamiam propter hoc crimen, cap. *alieni* 2. quæst. 7. Respondeo primò verba illius canonis amplissima esse, & extendi ad apostasiam largissimè sumptã pro inobedientia Ecclesiastica, iuxta illa verba, *Aut sacris Patrum regulis & constitutionibus non obedientiam.* Potest etiam intelligi de Apostatis tam à fide, quàm ab ordine, & religione, quæ est communior expositio, & consentanea principio textus, *alieni erroris socium, vel à sui propositi tramite recedentem.* Postea verò subditur, *Infames omnes esse censendos qui suam aut Christianam præuaricantur legem, aut Apostolicam, vel regularem libenter postponunt authoritatem*, & in hoc sensu rectè probatur hæc pœna; non tamen ipso facto, neque ante sententiam iudicis incurrendam, quia ibi nulla sunt verba, quæ talem rigorem indicent. Idémque confirmatur

31. 2. Assertio excludens alias pœnas. *Syluest. Angel.*

Obiectioni de pœna infamiæ occurritur.

confirmatur ex cap. *Beatus* 3. quæst. 4. vbi *Apostata refutandus dicitur, ante conuersionem suam*; scilicet ab accusatione, vel testimonio; ergo donec refutetur per iudicem tanquam infamis, non incurrit huiusmodi pœnam ipso facto, vnde Syluester explicans hanc pœnam in apostasia ab ordine, solùm dicit, interim ab accusatione & testimonio tanquam infamis repellitur; ergo sentit ante sententiam iudicis non incurri hanc pœnam. Hoc autem intelligimus de infamia iuris; nam si delictum sit publicum, propter eius grauitatem sufficiat ad infamiam facti, iuxta ea quæ de infamia in materia de irregularitate tradidimus. A

Syluest.

32. Præter has verò pœnas traduntur aliæ à Doctoribus, quæ propter apostasiam ab Ordine incurruntur, quas nonnulli extendunt ad apostasiam à religione, sed ego pro regula constituo, nullam pœnam impositam propter apostasiam Ordinis in specie esse extendendam ad apostasiam religionis, nisi in ipsamet lege, vel in alia fiat talis extensio, quia in pœnali lege, vt talis est, non admittitur talis ampliatio, etiamsi fortasse delictum sit grauius. Nec sufficit similitudo rationis, tum quia requiritur voluntas legislatoris, tum etiam, quia illa similitudo nunquam est exacta. In aliis verò pœnis, non inuenitur talis extensio facta in iure, & ideo in eis explicandis non immoror: nam de apostasia ab Ordine Deo dante dicturi sumus in 6. tom. 3. partis. Tandem aduertendum est, hæc omnia intelligi de iure communi, contento scilicet in corpore iuris; nam extra illud sunt quædam constitutiones Pauli IV. & Pij V. ferentes speciales pœnas, quas inferiùs attingemus; sunt etiam in particularibus religionibus, specialia indulta quæ consulenda sunt, vt de societate iam dicemus. B C

Quorundam placitum de pœnis aliis reiicitur.

CAPVT II.

Expediuntur dubia quatuor circa doctrinam capitis præcedentis.

1. SVpersunt verò hîc nonnulla dubia. Primum est an religiosi non professi per vota solennia retrocedendo modis supradictis fiât veri Apostatæ, eorúmque pœnas incurrant; antiqui enim Doctores partem negantem, vt certam supponũt. Nam Nouitius propterea non fit Apostata retrocedendo, quia professionem nondum emisit, ac proinde Religiosus non est, cap. *Religioso*. §. 1. de sentent. excommun. in 6. Præterea, quia non dicitur quis simpliciter ingredi religionem donec profiteatur, iuxta ea quæ authores notant in Authentica *Ingressi*, & Authentica, *Si qua mulier*. de sacrosanctis Ecclesiis per Bartolum, & alios, quos refert Tiraquellus de vtroque retractu tractat. 1. §. 1. gloss. 8. num. 34. Felinus cum additione in cap. *cum deputati*. de iudiciis num. 2. ergo neque antea potest esse egressio à religione; ergo neque apostasia. Ad hoc dubium duo dicenda sunt, primum est non esse verum Apostatam, neque incurrere pœnas eius, nisi qui est verus Religiosus. Hoc conuincit ratio dubitandi proposita, & hic est sensus communis sententiæ antiquorum Doctorum. Vnde infertur si quis post votum simplex castitatis matrimonium contrahat, non esse Apostatam. Item neque illum, qui post tria vota simplicia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ in seculo emissa, siue in priuatum viuendi modum, siue in aliqua communitate, & modo eius viuendi non approbato ab Ecclesia pro vera reli- D E

1. Dub. an sint Apostatæ qui non professi discedunt. Motiua partis neg.

Bartol. Tiraquel. Felin.

Vide Gregoriũ Lopez leg. 17. tit. 1. partita 1. 1. Pronuntiatum in hoc dubio.

Illatum.

gione, vt dicuntur esse fœminæ, quæ Mantellatæ, aut Tertiariæ vocantur; neque hunc, inquam, esse Apostatam, neque incurrere pœnas, etiamsi assumat statum omnibus illis votis repugnantem. Ratio est, quia ille non est Religiosus, & ita non retrocedit à statu religioso, in quo ratio huius apostasiæ consistit.

Dices, retrocedere ab obligatione eiusdem rationis; nam hæc est eadem in votis simplicibus, & solennibus, vt suprà dixi. Respondeo primùm, id nos non tractare speculatiuè, an malitia illorum peccatorum differat specie, nec ne; satis enim est, quòd loquendo Ecclesiastico more illa peccata differant, quam plurimum in æstimatione, appellatione, & punitione, quia vnum est longè grauius alio, & quia illud est contra instituta Ecclesiastica, & non aliud; ac denique, quia vnum est multo magis consummatum in sua specie quam aliud. Addo verò illa peccata etiam differre specie quoad aliquam malitiam, nempe in malitia iniustitiæ, quam committit verus Religiosus apostatando à sua religione, propter traditionem illi factam, & ab Ecclesia acceptatam, quam malitiam non incurrit retrocedens ab alio viuendi modo, quantumuis pio, quia in eo non interuenit traditio valida; hæc enim sine Ecclesiæ approbatione esse non potest. 2.

Obiectio contra illatum. Diluitur primò.

Diluitur secundò.

Dico secundò, omnes verè Religiosos, etiã illos qui tantùm simplicia vota emittunt in religione ab Ecclesia approbata ad verum statũ religiosum etiã in illo gradu esse verè Apostatas, & incurrere pœnas iure communi Apostatis impositas retrocedendo criminosè à sua religione. Hæc conclusio est certa ex declaratione, & approbatione Pontificum. Supponítque posse dari verum statum Religiosum, cum votis simplicibus, quod esse certum secundùm doctrinam Ecclesiæ infrà ostendemus tract. 10. lib. 3. cap. 3. Ex hoc autem principio manifestè infertur assertio posita: nam apostasia est iniqua retrocessio à statu religioso; sed verus status religiosus constitui potest aut per professionem, aut traditionem votis tantùm simplicibus confirmatam; ergo etiam potest esse vera apostasia huic statui contraria. Vnde Paulus III. in vltima Bulla, quam Societati concessit, huiusmodi recedentes à Societate post vota simplicia emissa Apostatas vocat, & omnem potestatem Superioribus præbet ad eos cogendos, & puniendos, quia reuera iniuriã suæ religioni faciunt, vt statim explicabimus, & Pius IV. ac Pius V. in Bulla, *Æquum reputamus*. addunt pœnam excomm. ipso facto in eosdem Apostatas, & vt tales puniẽdi, & cogendi declarantur, & Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente domino. Si à Societate* (inquit) *deficiant, excommunicationis, & aliis Apostatarum pœnis sint subiecti*. & infrà, *Excommunicationis maioris latæ sententiæ, & aliis Apostatarum pœnis, si qui à Societate deficiant, subiacere, & tanquam veros Apostatas puniri posse*. Quæ verba omnem tergiuersationem excludunt, nam hos non fictos, aut reputatos, sed veros Apostatas esse declarat. 3.

2. Pronuntiatum.

Neque antiqui authores huic veritati repugnant; nam verum est Nouitium non posse esse Apostatam, quia non est verus Religiosus, quod de his Religiosis, de quibus loquimur, dici non potest. Verum est etiam proprium ingressum in religionẽ, quo scilicet quispiam fit membrum illius, & particeps religiosi status esse professionem, tamen modus talis professionis pendet ex institutione Ecclesiæ, quæ potest facere vt per vota simplicia firmetur professio, seu incorporatio sufficiens 4.

Satisfit motiuis in n. 1.

ciens ad religiosum statum, & ita potest esse verus ingressus in religione, sine votis solennibus. Antiqui autem authores loquuti sunt secundùm morem sui temporis; in quo non erat in vsu professio, vel incorporatio religiosa, nisi per vota solennia, & ideo indifferenter de his loquuntur. Formaliter autem intelligendum est dictum eorum de professione quatenus est incorporatio cum religione, & assumptio religiosi status. Vnde etiam iura antiqua loquentia de Apostatis in his etiam Apostatis locum habent; nam si loquuntur nomine Religiosorum, aut regularium, etiam isti veri Religiosi, & regulares sunt; si verò loquuntur nomine Monachorum, tamen, vt cap. præced. num. 29. dicebam, formaliter respiciunt religiosum statum, & ideo omnes veros Religiosos comprehendunt, iuxta communem doctrinam.

5. Vera & propria traditio religiosa stat per vota simplicia.

Et potest ratione declarari; nam hi Religiosi verè se tradunt Deo, vt loquuntur Pius IV. & Pius V. suprà, & religioni, vt loquitur Gregorius XIII. & quantum in se est in perpetuum hanc traditionem per vota confirmant; ergo dum iniustè recedunt, priuant religionem & Deum iure suo, & ita committunt apostasiam eiusdem malitiæ, cum altera quæ est contra professionem solennem. Et ideo meritò datur religioni potestas capiendi huiusmodi fugitiuum, & Apostatam; nam Dominus etiam potest capere seruum fugitiuum, vbicunque illum inuenerit. leg. 1. Cod. vbi causæ status agi debet, & in leg. 1. §. *per seruum.* ff. de acquirenda possessione, facitque lex 1. Cod. vbi quis de Curiali, &c. Quibus locis Bartolus, Baldus, & alij dicunt in hoc casu valere argumentum à seruo ad Religiosum. Cùm ergo hi Religiosi, de quibus agimus, verum sui dominium religioni tradiderint, veram apostasiam recedendo committunt, & in omnia iura Apostatis contraria peccant, & consequenter eorum pœnas incurrunt.

Bartol. Bald.

6. Aragonius id ignorans excusari potest vtcunque.

Sunt autem aliqui moderni authores, qui post hanc institutionem simpliciter scripserunt, eum qui non fecit votum solenne non esse Apostatam, vt Aragonius 2. 2. quæst. 12. art. 1. qui solùm dicit eas quæ vulgò *Beatæ* dicuntur, non esse Apostatas, licèt contra simplex votum castitatis nubant, quod erat per se clarum; sed ille reddit rationem, quia non sunt professæ, nec fecerunt aliquod votum solenne. Sed hic author loquutus est more antiquorum, & fortasse non vidit Bullas Societatis, neque eius institutum satis perspectum habuit; nam quando ipse scripsit nondum erat hæc res in iudicio contradictorio (vt sic dicam) ventilata. Difficiliùs ibidem loquutus est Dominicus Bannes, dicens Apostatam esse qui retrocedit à religione, quam vouit solenniter. *quoniam si sit religio in qua emittatur votum simplex tantùm, retrocedere ab illa non est apostasia.* Non est autem ausus ponere exemplum in Societate, neque ego volo intentionem eius iudicare, sed ponit exemplum in fœminis tertij Ordinis S. Francisci, vel Dominici. Sed immeritò, quia quam illæ profitentur non est religio, nec religio appellari potest, quæ ab Ecclesia vt religio approbata non est; & ideo conditionalis illa, *Si sit religio, in qua sit tantùm votum simplex, retrocessio ab illa non est apostasia*, in rigore & proprietate sermonis falsa est; nam si sit religio approbata, erit apostasia recedere ab illa post veram incorporationem eius, per quæcunque vota fiant, vt probatum est; si verò non est approbata, non est religio; & ideo recessus

Non sic Bannes.

à tali modo viuendi, non est quidem apostasia, tamen nihil refert ad veritatem illius conditionalis.

7. Qui ex legitimo cõsensu religionis ab ipsa eximitur, non est Apostata. *Caiet. Nauarr.*

Dixi autem hunc recessum esse apostasiam si criminosè fiat, quia nullus recessus à religione sine peccato factus dici potest apostasia, vt rectè notauit Caiet. dicta quæst. 12. art. 1. & commemorat Nauarrus in dicto consilio de Apostatis. num. 4. Nam apostasia est nomen vitij secundùm propriam significationem, & communem vsum eius, & ideo in Clericatu, qui post ordines tantùm minores relinquit habitum, & statum Clerici, non est Apostata, quia in eo non peccat, neque etiam est Apostata Religiosus professus, qui ex licentia Pontificis dimittit habitum, & viuit extra claustrum, vel licèt ducat vxorem, si dispensatio ex legitima causa ad hoc extenditur. Ad hunc ergo modum in præsenti si quis retrocedat à tali statu ex legitimo consensu religionis, quanuis ipse etiam consentiat, non est Apostata, quia in tali consensu vel egressu non peccat, imò licèt peccaret malo fine consentiendo, aut procurando egressum, vel licèt priùs peccando daret causam dimissioni; nihilominus in ipso egressu non committeret apostasiam, quia, nec vota violaret, nec religioni propriè faceret iniuriam per quam apostasia consummatur. Dico autem, si hoc fiat ex legitimo consensu religionis, nam si esset extortus per fraudem, & supreptionem fingendo causam vbi verè non est, vel per quandam moralem viam, ex instituto malè viuendo, vt liber dimittatur, non esset consensus legitimus, nec reddet quempiam securum ab apostasiæ crimine in conscientia, etiamsi exteriùs non ita appareat.

8. 3. Pronunt. Apostatæ à Societate Iesu, incurrũt excom. reseru. licet habitum nõ mutent.

Addendum denique est peculiariter pro religione Societatis non solùm committi hoc vitium ab omnibus iniquè ab ea retrocedentibus, post incorporationem, in quocunque gradu eius, sed etiam præter alias iuris pœnas incurri excommunicationem ipso facto Pontifici vel Generali Societatis reseruatam, etiamsi fiat sine dimissione habitus, vel etiamsi fiat transeundo ad religionem. De hoc secundo puncto dicemus infrà in capite 12. Primum autem patet ex Bullis Pij V. & Gregorij XIII. qui hanc censuram ferunt præcisè propter apostasiã, vel illis verbis, *Si qui à Societate deficiant*, nihil aliud postulatur, quod est contra ius commune, in quo dimissio habitus postulatur ad censuram. Fuítque hoc necessarium in hac religione, quia non habet peculiarem habitum à Clericali distinctum: imò quanuis in illo obseruet peculiarem modum, & decentiam, & fugitiuus statuat illam retinere, & obseruare; nihilominus dictam excommunicationem incurret, si egrediatur animo manendi extra obedientiam Societatis, quia est verus Apostata. Secus verò esset, si exiret titulo adeundi Superiorem, vel animo redeundi ad Societatem sine permanentia in sæculo. Tunc enim licèt aliàs peccaret, non esset propriè Apostata, & ideo non incurreret hanc censuram. In qua etiam est notanda reseruatio eius, nam inde constat grauiter decipi eos qui putant posse ordinarium Confessorem ab illa absoluere.

9. Dicta reseruatio nec per Cruciatam cessat. Ostenditur primò.

Dices, esto non possint per potestatem ordinariam, posse per Bullam Cruciatæ, quæ concedit omnes casus reseruatos Pontifici; ergo etiam hunc cùm illum non excipiat. Sed hoc etiam est falsum. Primùm, quia suprà lib. 2. cap. 16. ostensum est Religiosos absolui non posse sine licentia suorum Prælatorum virtute illius Bullæ; Apostata autem

Secundò. autem Religiosus est, & suis Prælatis iure subiectus. Secundò, quia, vel ille permanet in sua apostasia, & sic est incapax absolutionis, vel recedit ab apostasia, & sic debet redire ad suam religionem, ad proinde à propriis Prælatis, ac iudicibus absolui, non ab extraneis. Dices, licèt in apostasia manens sit incapax absolutionis à culpa, quia est in statu damnationis, posse tamen absolui à censura, saltem validè. Respondeo, esto possit facere hoc Pontifex, tamen per Bullam Cruciatæ non concedit hanc potestatem, quia vel solùm concedit illam in ipsa confessione, vt multi volunt, vel certè solùm conceditur in ordine ad confessionem, & satisfacta parte, & ideo solùm conceditur pro his, qui saltem sunt dispositi ad absolutionem de tali culpa. Denique cùm in illa absolutione interueniat præiudicium tertij, scilicet Religionis, non intelligitur comprehensa sub generali clausula, iuxta communem doctrinam, & intelligentiam priuilegiorum fundatam in cap. *quanuis*, de rescriptis in 6. & in cap. *suggestum*, de decimis, & in leg. *quoties*, Cod. de precibus Imperat. offeren. & in leg. 2. §. 2. & leg. *Officij*. ff. Si quis à Principe, & in ratione naturali, quia intentio Principis non est iniuriam alicui inferre, vel ad hoc occasionem dare, & ideo, quando est necessarium ad bonum commune priuare aliquem iure suo, id exprimitur in lege vel priuilegio; & è conuerso quando non exprimitur, generalis concessio non intelligitur ad talem casum extendi, sicut etiam in aliis religionibus Prædicatorum, Minorum, &c. si Apostatæ, aut fugitiui excommunicationem reseruatam incurrunt, iuxta talia priuilegia talium ordinum, non possunt per huiusmodi Bullas absolui in iniuriam talium religionum. Ad quod etiam applicari potest illa regula iuris, in generali concessione non comprehendi quod in specie non esset Princeps verisimiliter concessurus.

Nau. c. 26. n. 31. Cord. in sum q. 19. Sarmient. lib. 1. Selectarum quęstionũ c. 10. n. 5.

Dubium 2. de religioso fugitiuo prout distinguitur ab Apostata.

10. Quid sit esse fugitiuum. Secundò dubitari potest an fugitiui à religione incurrant pœnas Apostatarum. Supponimus per fugitiuum intelligi Religiosum qui vagatur extra monasterium, & extra obedientiam suorum Prælatorum sine animo deserendi religionem iuxta superiùs explicata in 2. 3. & 4. puncto, & iuxta leg. 17. ff. de ædilitio edicto. *Quid sit fugitiuus* (dicitur ibi) *& respondetur: Fugitiuus est, qui extra Domini domum fugæ causa quo se à domino cælaret, mansit*; ita ergo cum proportione vocatur Monachus fugitiuus, vt notant Doctores communiter in capite vltimo de Regular. & quanuis Panormit. ibi dicat eo ipso quòd Religiosus recedit à Monasterio, & non est sub obedientia Prælati, esse Apostatam, & ita videatur hæc duo confundere; nihilominus iuxta superiùs dicta licèt omnis Apostata sit fugitiuus, non è conuerso omnis fugitiuus est Apostata, quæ est sententia Ioannis Andreæ ibi, & magis recepta; ita ergo nunc loquimur de fugitiuo, & inde nascitur propositum dubium, quia si non Apostata, non incurret pœnas eorum.

Panorm.

Ioan. Andr.

11. Et quidem dubium suppositis quæ diximus difficultatem non habet, stando in iure communi: nam fugitiuus aut dimittit habitum, aut non dimittit; si dimittit, excommunicationem incurrit, non verò alias pœnas, si non fugit cum animo deserendi religionem modo suprà explicato; si autem non dimittat habitum, nec excommunicatus est ipso iure, neque alias pœnas incurrit, quandiu Apostata non est, quæ omnia ex superioribus constant, & excipitur casus specialis de eo qui accidit ad studia, sine legitima licentia; nam est excommunicatus, licèt habitum non dimittat, nec Apostata sit, ex cap. 2. ne Clerici vel Monach. in 6. quod in 5. tomo explicatum est. Solet autem quæri de fugitiuo, qui licèt non dimittat habitum, occultat illum, an ille sit Apostata, vel excommunicatus. Sed de apostasia iudicandum est iuxta modum fugæ; nam si sit ad deserendam religionem simpliciter, erit Apostata, sin minus, sola occultatio non facit Apostatam eum, qui aliàs non esset, quia non sufficit ad consummandum actum in ratione desertionis, seu retrocessionis à statu religioso, qua de re consule Quintilianum Mandosium de signatura gratiæ, tit. licentiæ fol. 101. De excommunicatione verò videri possunt dicta in citato 5. tom. Resolutio de pœnis fugitiui iuxta varios modos eius.

12. Videri Pontifices cõtra hanc resolutionem æquiparare fugitiuos cum Apostatis. Habet autem difficultatem propositum dubium de pœnis latis à Paulo IV. in 3. constitutione, quæ in Bullario habetur, vbi contra huiusmodi fugitiuos, simul, & indifferenter cum Apostatis varias multiplicat pœnas ipso iure incurrendas, scilicet priuationem omnium beneficiorum, inhabilitatem ad illa recipienda, incapacitatem fructuum Ecclesiasticorum, ita vt illos suos non faciant, sed restituere teneantur, & perpetuam suspensionem ab omni ordine & Ecclesiastico ministerio, &c. Quæ omnia confirmauit, & auxit Pius IV. in sua constitutione prima in eodem libro. Videntur ergo ibi æquiparari fugitiui Apostatis, quoad has pœnas, quia generaliter feruntur contra omnes, *qui temeritate propria, & contra iuramentum in sua professione præstitum, & contra regularia sui ordinis instituta extra claustra suorum Regularium locorum degunt habitu retento, vel dimisso.* Vnde in ipsomet titulo vtriusque constitutionis dicitur contra Religiosos extra claustra vagantes, & Apostatas; ergo contra vtrosque indifferenter feruntur pœnæ.

13. Ostenditur tamen non id voluisse Pontifices. Nihilominus dicendum est solos veros Apostatas incurrere illas pœnas. Et in primis supponendum est non loqui Pontifices illos contra eos, qui ex legitima facultate extra claustra morantur, vel cum habitu, vel sine habitu, quia illud nec est contra votum in professione factum, neque dici potest contra regularia instituta, quia regula non excludit Superioris Prælati legitimam facultatem, nec denique dici potest factum temeritate propria. Et quanuis ibi subiungatur, *temeritate propria, & quouis prætextu, vel causa.* intelligendum profectò est de iniquo prætextu, & causa non vera, sed ficta, vt Pius etiam IV. declarauit, dicens non incurrere illas pœnas nisi Apostatas, qui cum literis, & dispensationibus *subreptitiis* in sæculo vagantur. Et ratione facilè persuaderi potest, Paulus IV. noluit punire, quæ licitè fiunt, nec damnare, aut irritare licentias, vel dispensationes, ex veris, & iustis causis concessas. Deinde, quòd ad illas pœnas incurrendas necessaria sit apostasia: probatur ex verbis illis Pauli IV. *Volentes contra apostasiam ipsam plenius prouidere, & eam quantum nobis ex alto conceditur de medio tollere.* & iuxta hanc intentionem semper loquitur repetendo frequenter nomina *Apostatarũ*, & *Apostasiæ*, & Pius IV. ita declarat eius intentionem, dicens: *Paulus prædecessor, quod diuersorum Romanorum Pontificum Constitutionibus contra Apostatas editis deerat supplere studens, & apostasiæ morbo per amplius mederi intendens,* &c.

&c. ergo iuxta hanc intentionem explicanda est A dispositio talis legis, maximè cùm pœnalis sit, & restringenda; ita enim esse iura interpretanda, & ipsa iura, & eorum interpretes docent, vt patet apud legem finalem ff. de hæredibus instituendis, & ibi Bartol. Baldum, & alios, ac ratio ipsa conuincit, quia ex intentione, & voluntate legislatoris tota legis efficacia pendet, & quia pœna & eius intentio maximè restringenda est, quantum verba patiuntur. Quanuis ergo simul cum vocibus Apostasiæ, & Apostatarum alij termini in illis constitutionibus addantur, omnes eò tendunt, vt turpitudinem apostasiæ declarent, & exaggerent, non tamen, vt propter aliud vitium, præsertim minus graue, eædem pœnæ imponantur. B

Bartol. Bald.

14\. Probant autem sufficienter, vt opinor, constitutiones illæ, quod cap. præced. à num. 19. diximus ad apostasiam satis esse, longo tempore, & quasi permanenter in sæculo manere, & extra omnem obedientiã vagari; manifestè enim ibi dicitur hoc sufficere ad incurrendas omnes illas pœnas, & consequenter censetur per illa verba sufficienter describi vitium apostasiæ, quod ibi tantùm punitur. Imò ex eisdem decretis etiam colligitur (quod suprà cap. præced. num. 14. fortasse non tam expressè diximus) hoc satis esse ad apostasiam, etiamsi habitus non dimittatur, vt patet ex illis verbis Pauli IV. *Alij verò nullo suffulti prætextu temeritate propria, &c. extra claustra suorum Regularium locorum* C *degunt, & in sæculo aliqui habitu sui ordinis retento, aliqui illo abiecto in habitu presbyterorum sæcularium, & quamplurimi in habitu laicali temerè vagantur.* Hos ergo omnes censet Apostatas, & pro omnibus illis pœnas imponunt inferiùs; ergo eandem moram, vel euagandi tempus in sæculo, censet sufficere ad apostasiam habitu retento, aut dimisso, sicut censet eandem sufficere cum habitu clericali, & laicali, & in nullo ex his modis postulat quòd fiat egressio sine animo vnquam reuertendi. Et sine dubio quoad forum externum ita semper iudicabitur.

Apostatæ nomen ad quos se extẽdat etiam propriè.

15\. Responderi autem potest illud iudicium esse D ex præsumptione; nam qui ita vagatur, diu præsumitur non habere animum reuertendi. Sed certè si tale iudicium fundaretur in præsumptione, non deberet æquè puniri, qui habitum retinet, nam de illo potiùs posset præsumi habere animum reuertendi, cùm semper retineat propria insignia religionis. Deinde falsum existimo illam legem, vel pœnam eius fundari in præsumptione; nam in ea solùm consideratur id quod exteriùs committitur, & conuinci potest, scilicet temeraria desertio, & euagatio sine iusto prætextu. Vnde si quæ ex ibi impositis incurritur ipso facto, & in conscientia ante omnem sententiam etiam declaratoriam, illam incurret Religiosus, qui temerè in E sæculo commoratur, seu vagatur, etiamsi habitum non dimittat, & siue habeat animum redeundi ad religionem, siue non, quia Pontifex expresè ponit pœnam propter illud crimen, quod in illo actu sufficienter consummatur, & illa intentio redeundi, vel non redeundi, est valde extrinseca, pertinens magis ad futuram, & contingentem resipiscentiam, quàm ad crimen, quod in præsenti committitur, & propter quod pœna imponitur. Sic igitur pœnæ ibi latæ non extenduntur vltra Apostatas à religione; qui verò sint Apostatæ difficilius declarari videtur, quàm multi authores opinati sunt, nisi iuxta modum suprà insinuatum explicentur.

Euasio de Apostatæ nomine in foro externo refellitur.

Occurrebat verò statim declarandum, an pœnæ illæ incurrantur ipso facto, & ante omnem sententiam declaratoriam criminis; sed non censeo necessarium in hoc immorari, sed legantur attentè, & ponderentur verba, & applicentur generales regulæ, de lege pœnali, & erit facilis resolutio. Præsertim, quia Pius IV. quoad pœnas priuationis beneficiorum, & dignitatum, videtur declarasse non incurri ante sententiam declaratoriam criminis, quod secus esse de censuris ibi latis manifestè supponit. Addendum denique est præter hæc omnia habere Prælatum religionis potestatem capiendi, cogendi, & incarcerandi huiusmodi Apostatas, eósque condignè puniendi etiam corporaliter, iuxta suam regulam, vel iuxta prudens arbitrium, regulari statui consentaneum. Et quoad hoc genus pœnæ, & coactionis æquiparantur fugitiui Apostatis; non quoad quantitatem pœnæ; nam hæc imponenda est iuxta modum delicti, seu quoad modum coactiónis, quæ illis inferri potest ratione subiectionis, & iurisdictionis eiusdem. De qua potestate optimè scribit Nauar. comment. 3. de Reg. num. 50. Eam confirmans non solùm ex titulo iurisdictionis, sed etiam ex titulo dominij, ratione cuius potest dominus seruum fugientem capere, vel rem propriam recuperare vbicunque illam inuenerit, etiam iuxta leges ciuiles; & hoc in specie multi Pontifices concesserunt religionibus, vt constat ex compendiis priuilegiorum verb. *Apostata*, verb. *Fugitiuus*. In quibus multæ aliæ facultates ad hanc causam pertinentes, & aliquæ aliæ pœnæ continentur, quæ ibi videri possunt; non indigent enim speciali declaratione. Solùm aduerto in aliquibus indultis, non tantùm esse sermonem de Apostatis, sed de recedentibus à religione sine licentia Prælati, quæ videntur extendi etiam ad fugitiuos, licèt non sint propriè Apostatæ. Tale videtur esse priuilegium concessum minoribus, vt recedentes à religione nisi post mandatum Superioris infra octo dies ad obedientiam religionis redeant, excommunicationem Pontifici reseruatam incurrant. Hæc enim facultas monendi, & præcipiendi reditum, veluti sub tali censura, non solùm datur respectu Apostatarum, sed etiam respectu omnium fugitiuorum.

Quæ pœnæ ex prædictis incurrantur ipso facto, necne.

Quæ item à prælatis infligi valeãt.

Nauar.

Dubium 3. de obligatione prælatorum ad reuocandos Apostatas.

Sed inquiret aliquis (sitque tertia dubitatio, in hoc cap.) an supposita dicta Prælatorum potestate teneantur Prælati huiusmodi fugitiuos inquirere, & cogere vt ad sua monasteria redeant. Respondetur *per se loquendo* teneri, tum quia iure communi ita statutum est in cap. vltim. de Regularib. vbi Prælatis præcipitur, vt annuatim quærant, & reduci studeant fugitiuos suos, tum etiam, quia ex vi muneris, & officij sequitur hæc obligatio, quia tenetur Prælatus, & bono communi religionis, & spirituali saluti talis subditi prospicere, & ad vtrumque finem, necessaria est illa diligentia, & cura Prælatorum. Satisfacient autem, vt existimo, huic muneri, si iuxta ortam occasionem, vel occasiones moralem diligentiã adhibuerint. Nam illa particularis circunstantia, de annali inquisitione, non videtur esse in vsu, & vix potest moraliter esse necessaria, vel expectari; nam si Prælato constiterit nullum esse fugitiuum, nihil est, quod quæratur; si autem aliquis aufugit, non est expectandum tempus vnius anni ad inquirendum illum, sed 17.

Resoluitur obligari.

sed statim adhibenda est omnis diligentia, vt possit esse fructuosa. Quòd si tunc capi non possit, non videtur necessarium singulis annis specialem inquisitionem facere, sed satis erit vigilare, & iuxta occurrentes occasiones prudenti arbitrio moralem diligentiam adhibere.

18. Excusantur aliquando prælati à dicta obligatione.

Dixi autem *per se loquendo*, quia si talis est persona fugiens, vt experimento constet esse incorrigibilem, vel nociuam religioni, excusandus videtur Pastor ab onere quærendi tam morbidam ouem, quia bonum commune præferendum est priuato; quod significauit S. Bonauentura de libro quæstionum circa regulam S. Francisci, q. 14. vbi loquens de tali Religioso, inquit, *si Deo permittente talis seipsum eiiceret, gratiæ sunt Deo agendæ, non quia ille peccauit, sed quia oues suas à pestifera contagione liberauit: vtinam abscindantur, qui vos conturbant, scilicet puritatem vestram, pacem, & famã*; & insinuat rationem, quia religio potest huiusmodi Religiosum perniciosum à se abiicere; ergo si ipse abeat, non tenebitur eum requirere, & ita etiam sentit Syluester verbo *Apostasia* n. 10.

19. Quærendus tamen Apostata etiam eiiciendus, ad sui correctionem, & exemplum aliorum.

Addendum verò occurrit, etiamsi talis sit Religiosus, vt postea eiiciendus sit, requirendum tamen esse, vt in prauo apostasiæ statu non permaneat, quia debet Prælatus, quod in se est, & sine incommodo potest facere, vt illum liberet à statu damnationis; quanuis autem religio gaudeat de illius membri abscissione, tamen quia illicito modo facta est, ille Apostata manet semper in statu damnationis, donec à Prælato competente absoluatur & licentietur. Et quanuis ipse teneatur sibi consulere, & remedium procurare, tamen, quia dum est fugitiuus, semper est sub cura & iurisdictione religionis, ideo etiam Prælatus tenetur illi malo remedium adhibere: quod si id possit facere, absolutionem, & facultatem mittendo absenti, & prudenter iudicet ita expedire, satisfaciet suo muneri; regulariter tamen loquendo existimo debere reuocari, & propter apostasiam incarcerari, & puniri, iuxta cap. *à nobis*, de Apostatis. quia ita etiam expedit ad exemplum aliorum, & quia fortè vexatio dabit intellectum, & quanuis eiiciendus sit, fortè illi proderit vt extra religionem cautiùs viuat. Deinde potest talis reductio esse vtilis, vt Religiosus ille audiatur, an in ea religione vel prouincia habeat speciales causas suæ perditionis, & contumaciæ, atque ita remedium illi adhibeatur suæ fragilitati accommodatum quoad fieri possit. Nam & religiosa charitas & pastoralis cura totam hanc diligentiam videntur postulare.

Dubium 4. ad quem pertineant bona parta in apostasia.

20. Quartò dubitari potest de bonis acquisitis ab his Apostatis, dum in eo statu permanserunt, ad quem pertineant, quoad ius, & dominium; & consequenter cui reddi debeant, vel durante apostasia, vel recedendo ab illa, aut per mortem, aut per reditum ad religionem, aut per licentiam obtentam manendi in sæculo. Circa quod in primis distinguendum est de modo acquisitionis, aut enim talia bona sunt acquisita per iniustitiam contra commutatiuam, vt per furtum, vsuram, vel quācunque negotiationem iniquam, vel sine iniuria alicuius. In priori casu videtur clara responsio, nam bona illa obnoxia sunt restitutioni, vt per se constat; ergo propriis

1. Pronunt. quoad bona alieni domini.

dominis restituenda sunt; hoc ergo certissimum est, quando certi sunt domini, ad quos ius talium bonorum spectat. Contingit autem dominos esse incertos, & occultos, & tunc, quanuis bona sint restituenda pauperibus, seu in pias causas, dubitari potest, an hoc fieri possit arbitrio ipsius apostatæ, vel debeat hoc ius Prælatis committere, vel etiam an Camera Apostolica habeat ius aliquod ad talia bona: sed in hoc puncto suppono, non habere ius quandiu viuit, quia ea lucratus est, sed solùm post mortem eius posse illa recuperare, iuxta modum infrà tractatum. Quod semper intelligendum est, deducto ære alieno, habente certum dominum, vt est per se notum ex materia de iustitia; pro incertis autem dominis bene potest Camera Apostolica substitui. Dum verò Pontifici non est acquisitum ius, non video præcisam obligationem in conscientia, ob quam non possit Apostata pœnitens statim bona illa restituere erogando pauperibus prout sibi placuit intra latitudinem iustitiæ, quia hoc non est contra votum paupertatis, & nullum aliud præceptum occurrit, cui repugnet; ergo. Probatur maior, quia illa dispensatio, seu elargitio non est actus dominij, vel proprietatis, quia potiùs est alieni restitutio, vnde non fit nomine proprio, sed nomine ipsius domini talium bonorum; nam ex voluntate illius interpretatiua pauperibus erogantur. Addo verò posse Prælatum religionis, ex obedientia præcipere tali Apostatæ, vt in restitutione talium bonorum seruet modum à se præscribendum, supponendo illum esse iustum; probatur, quia illud præceptum non excedit materiam voti obedientiæ; cùm sit de re honesta, & quæ multum potest conferre, & ad salutem, & ad perfectionem, vt ipsamet restitutio aliàs necessaria optimè fiat. Secundò etiam in pœnam delicti apostasiæ, & iniustæ acquisitionis potest Prælatus hoc onus imponere subdito. Tunc ergo peccabit subditus contra obedientiam si aliter faciat, tamen si faciat, videtur factum tenere, quia non est de bonis monasterij, nec contra paupertatem; existimo tamen posse Prælatum factum irritare iuxta principia in superiori tomo posita.

Quid quando domini ignorantur.

Superest dicendum de bonis acquisitis sine iniustitia, quæ possunt esse in duplici differentia, quædam obtenta sine turpi negotiatione, vel lucro, alia per modum prohibitum acquisita. De prioribus clarum est reddenda esse monasterio, vel religioni, iuxta dispositionem Prælati, & iura Religionis, quia Religiosus nihil sibi acquirit, & per se loquendo, & ex vi status acquirit suæ religioni, vt suprà eodem tomo probatum est, & hoc ius religionis per nullum aliud impeditum est circa hæc bona; oporteret enim esse Pontificium ius, quod ostendi non potest. Tenetur ergo Apostata ad monasterium rediens, secum deferre hæc omnia bona, nec potest illa donare, vel superfluè consumere, sed tantùm necessariis vti. Quomodo autem hæc bona pertineant ad spolia Cameræ Apostolicæ, si Apostata extra claustrum ea lucretur, & ibi cum illis decedat infrà declarabimus. Dices quî fieri potest, vt Apostata licitè aliquid acquirat, cùm in eo ipso contra paupertatem peccet. Respondetur, in primis dicitur *licitè acquirere* quantum est ex parte actionis, aut medij per quod acquiritur, quia nimirum actio per quam acquirit non est ei prohibita, neque indecens in statu religioso, vt si acquirat petendo eleemosynam, vel acceptando liberalem donationem, vel recipiendo stipendium iustum pro Missa, aut concione,

21. 2. Pronunt. quoad bona licitè acquisita.

Obiectioni occurritur primò.

concione, &c. vel denique si laborando manibus suis in re honesta. Deinde quāuis Religiosus nihil possit accipere sine licentia Prælati ratione paupertatis, nō est necesse vt Apostata semper peccet cum dictis modis aliquid accipit sine licentia, quia est in statu in quo est illi moraliter impossibilis talis licētia, cùm tamen sit illi necessarium aliquid accipere. Et quanuis antecedenter illa impossibilitas nata sit ex peccato, tamen postquam inest, excusare potest à nouo peccato, vt per se constat. Quòd si fortasse ille ex dissoluto animo peccet intendendo id accipere vt proprium, vel contemnendo licentiam Prælati, illæ sunt circunstantiæ internæ magis quàm externæ, & ideo illis non obstantibus bona reputantur honestè acquisita, scilicet ex se, & ex modo acquisitionis.

Secundò

22. De aliis autem bonis turpiter & non iniustè acquisitis, certum est ex se non esse obnoxia restitutioni, siue illa turpitudo sit cōtra naturalem legē, vt si Monialis acquireret abutēdo sua castitate vel Monachus accipiēdo pretiū, vt actioni turpi cooperetur, siue sit tantùm contra sacros canones, vt si lucrum fiat per negationem prohibitam personis Ecclesiasticis, nō quia intrinsecè mala sit, sed quia secularis est, & habet speciem mali, vel periculum peccandi adducit, vel quia indecens est, vt omnis mercatura, & negotiatio, militare, exercere officiū forense, & similia. Ratio est, quia sola iniustitia obligat ad restitutionem, nō autem alia turpitudo, quæ facit inæqualitatem in bonis acquisitis, iuxta communem doctrinam 2.2.q.62. Hinc ergo fit, vt secluso iure positiuo, talia bona etiam acquirātur monasterio, quia acquirerentur ipsimet Religioso, si esset capax; ergo loco illius succedit monasterio, nisi aliunde impediatur. quod & est consentaneum iuri communi c. *non dicatis*, cum glos. 12.q.2. & c. *cùm olim*, 2. cum notatis ibi per Innoc. & alios de priuilegiis. Atq; ita expresè declarauit Paul. IV.

3. Pronunt quoad bona illicitè, sed non iniustè parta.

23. Solùm ergo facit in hoc puncto difficultatem quædam constitutio Pij IV. quæ est quinta illius Pontificis in summa constitutionum, & incipit, *Decens esse censemus*. In qua declarat pertinere ad Cameram Apostolicam, bona acquisita à Clericis in sacris, tam Regularibus, quàm Secularibus per illicitam negotiationem, vel alias cōtra sacros canones. Et Nauar. in comm. de spoliis §.7.n.3.4.& 5. refert aliam cōstitutionem eiusdem Pōtificis, quæ in margine notatur esse trigesimaprima, & incipere, *Romanus Pontifex*. Sed eam non habet Summa Lugdunensis, habetur tamē in copiosiori Bullario Romano, in quo prior est vigesimatertia in ordine; & posterior quod ad præsens attinet nō mutat difficultatem, quia in ea dicitur confirmare eandē applicationem illorum bonorum, solùm quia eam limitat ne locū habeat in Cardinalibus, neque in eo qui ex legitima facultate Pontificis, testamētū cōdit vel licētiam habet, vt ei ab intestato succedatur. Videtur ergo per illas constitutiones ablatū esse ius Monasterio ad talia bona, & translatum esse in Cameram Apostolicam, & ita indistinctè fatetur Nauarrus ponens exemplum de quodam Religioso Apostata, qui in Indiis ad viginti millia Ducatorum negotiando acquisierat, quæ secundùm antiquos canones ad religionem pertinebāt. Iuxta nouum autem ius illius constitutionis dicit pertinuisse ad Sedem Apostolicam, & idèo consulit Monasteriis, vt circa talia bona se componant cum Camera Apostolica vt possent iure firmo illa petere, & nonnullas ampliationes, ac limitationes adhibet, quæ in eo videri possunt.

Opponitur contra hoc primū constitutio pro Camera Apost.

24. In quibus decretis duo mihi notanda occurrūt

A Primum ibi tantùm esse sermonem de Clericis, & ideo dubitari posse, an Religiosus conuersus, seu laicus, veram professionem emittens, seu vota substantialia religionis ibi etiam comprehendatur? & ratio dubij esse potest, quia nomine *Clerici* venire solet aliquādo quælibet personā Ecclesiastica, præsertim in fauorem eius: illa autem constitutio, cū sit fauorabilis Cameræ Apostolicæ, licèt sit aliis onerosa, videtur simpliciter inter fauores computanda, & ita Nauarr. supra absolutè loquitur de quocunque Religioso Apostata. Nihilominus videntur bona talis Apostatæ ad religionē pertinere. Probatur, quia talis Monachus nō est Clericus, B neç sub tali appellatione etiam latè sumpta cōprehēdi solet, vt patet ex canone. *Si quis suadente*, & similibus, & ex titulo, ne Clerici, vel Monachi. Cōfirmatur primò, quia constitutio non est fauorabilis Clericis, imò est pœnalis, vt statim dicam; ergo ex ea parte nō est amplianda, sed restringenda; ergo etiā etiā si nomen *Clerici* posset ita ampliari, non esset ibi extendendū. Cōfirmatur secūdò, quia illa cōstitutio nō sit directè in tuitionē status religiosi, vt sic sed Clericatus, & decētiæ eius, vt cōstat ex illis verbis, *Per quosuis Clericos tā seculares, quàm regulares, etiā in sacris ordinibus constitutos*, &c. Ergo licèt laicus Monachus illicitè negocietur, bona sic acquisita nō adiudicātur Cameræ Apostolicę quia casus ille nō pertinet ad intentionem huius legis.

Dicta constitutio an procedat de acquisitis à religioso laico.

Responsio negatiua

Probatur.

Cōfirmatur primò

Cōfirmatur secundo

C Vnde obiter infert, licèt Religiosus Apostata sit Clericus, & acquirat modo sibi illicito ratione sui peculiaris status, non tamen ratione clericatus, vel propter prohibitionem sacrorum canonum, bona illa non esse comprehēsa sub illa cōstitutione, quę tantùm loquitur de bonis acquisitis per illicitam negotiationem, vel alias cōtra sacros canones. Illa autem acquisitio, vt supponimus, non fuit contra sacros canones, sed contra regulā, vel constitutiones religionis, nec potest dici negotiatio illicita, tū quia non est illicita Clerico vt sic, vt etiam supponimus, & textus ille vtpote pœnalis, cum hac formalitate videtur explicandus, tum etiam, quia Pōtifex loquitur secundùm ius commune. Vnde non D vocat simplicirer negotiationem illicitam, quæ ex peculiari instituto aliquibus prohibetur; si aliàs regulariter Ecclesiasticis personis licita est. Quæ omnia vera quidem videntur attenta sola cōstitutione Pij IV. Camen iuxta aliam constitutionem Gregorij XIII. planè dicendum est omnes regulares comprehendi modo infrà explicando.

25. *Eadem negatiua respon procedit etiam de religioso clerico si solùm contra regulam acquirat, & non contra canones.*

Temperantur nunc dicta.

Secundò aduerto ibi non simpliciter adiudicari hæc bona Tameræ Apostolicæ, sed in duobus casibus; Vnus est per successionem, quasi hæreditariā post mortem, quando talis persona, vel condit testamentū sine legitima facultate, vel licèt haberet facultatem testādi intestata decedit, nisi in facultate esset expressum vt ei ab intestato succederetur. Argumento legis, *ex imperfecto*, & legis *hac consultissima*, Codic. de testam. Secūdus casus est, quo- E ties talis persona priuata fuerit illis bonis in vita sua. Circa quē dubitari potest primùm de quibus bonis loquatur Pontifex; quidam eum intelligunt solū de bonis quæ relinquit Apostata extra claustra decedens; nam hæc significantur nomine *spoliorum*, vel ea etiam bona, quæ post eius mortē inuenta fuerint extra religionem, vt sic dicam. Vnde fit, vt si Apostata redeat ad religionem, bona non pertineant ad Cameram, sed ad monasterium. ita Emm. Rodr. t. 1. quæstionū regularium q.30.art.11. citans Nauarrum cōsil. 17. de statu Monachorum, sed ibi Nauar. affirmat quidē in eo casu quo Apostata decedit extra ipsam religionem, talia bona

26. *Nec item Procedit nisi in duobus casibus præfata constitutio.*

Emman. Roder Nauar.

pertinere ad Camerã Apostolicã, nõ tamẽ negat, extra illum casum non pertinere, & præterea ibi ad hoc non allegat constitutionem Pij quarti, sed aliã Greg. XIII. *Officij nostri*, quæ est 44. in Bullario Romano maiori, & 19. in minori, quæ directè facta est circa illum casum. Pius autem IV. videtur latiùs loqui, quia adiudicat Cameræ etiã illa bona quibus Apostatæ priuantur dũ viuunt. Vnde licèt verum sit hæc bona nõ numerari inter spolia, neque occupari à Collectore, seu Camerario Apostolico, vsque ad mortẽ eius ad quem pertinẽt, tamẽ tunc non solùm inter illa bona videntur cõputanda ea quæ apud illum tempore mortis inueniuntur, sed etiam quælibet alia, quibus viuens priuatus est.

27. Authoris responsio probabilis.

Dici ergo potest, omnia huiusmodi bona Apostatæ pertinere ad sedem Apostolicam, ita tamẽ, vt viuente ipso Apostata hoc intelligendũ sit ad modum legis pœnalis, ita vt tunc solùm intelligantur hæc bona applicata Cameræ Apostolicæ, quando viuente tali persona, in pœnã illis priuata fuerit; si autem ipsa propria spõte de illis disposuerit, non teneatur in conscientia illa reddere Cameræ Apostolicæ, quia nemo tenetur ad pœnam ante condemnationem. Poterit ergo ea in vita dare suæ religioni, & consequenter etiam religio, si ad se reuocet personam, poterit etiam cum illa talia bona recuperare, nec poterit postea illa priuari, quia iusto titulo illa vsurpat, cùm nondum essent Cameræ Apostolicæ adiudicatæ, nec etiam possint dici fuisse confiscatæ, vt postea retrotrahatur sententia, quia in illa consideratione nullum est verbum confiscationis, neque aliud ex quo id colligi possit. Quæ expositio & sententia probabilis videtur, quia cùm constitutio illa priuet religionem antiquo iure, videtur quoad fieri possit restringenda; illa autem restrictio videtur accommodata iuri cõmuni, ex proprietate illius verbi, *priuata fuerint*.

Quæ bona viuentis Apostatæ spectẽt ad Camerã Apostolic. opinio quorundam.

28. Obstaculum remouetur.

Sed obstat aliud verbum, quod statim subiungitur, *& eis destitui contigerit*. Nam illud verbum in rigore significat quamcunque abdicationẽ, seu derelictionem talium bonorum. Si quis autem rectè consideret, Pontifex non dicit, si cõtigerit eos destituere talia bona, sic enim consideratio dicta haberet vim, sed passiuè dicit, si contingat destitui illis bonis, & ita idẽ significat quod priuari, & cum sit passiuum, optimè per modum pœnæ explicatur. Nihilominus interpretationem hanc non assero tanquam securam, sed aliis considerandam propono. Et præcipuè obseruare oportet, quo sensu consuetudo interpretata fuerit hanc legem. Nam fortasse Camera Apostolica, & ius, & vsũ habet, exigendi, & recuperandi hæc bona, vbicunque illa inuenerit post mortem talium personarum: si tamen illæ viuentes ea donarunt, vel aliàs alienarunt, qui ea possident, fortasse non tenentur in conscientia ea reddere Cameræ, donec exigãtur, propter rationem dictam. In Religioso verò Apostata oportet specialiter obseruare, quòd si ea nõ tradat Cameræ Apostolicæ (id enim sẽper facere potest, se huic iuri conformando) non potest suo arbitrio de istis disponere, quia repugnat voto paupertatis, sed tunc debet religioni ea donare, quæ poterit illa retinere saltem vsque ad mortem Apostatæ. Post mortem autem eius si adhuc bona illa in indiuiduo extent, & non censeantur consumpta in sustentationem eius, magis dubia res est an in conscientia pertineant ad Cameram Apostolicam, etiamsi ab ipsa non exigantur; tum quia Pius IV. non loquitur tantùm de Apostatis, sed de omnibus Clericis per illicitam negotiationem, vel contra sacros canones lucrantibus aliqua bona. Constat autem quòd licèt secularis clericus postquam lucratus est aliqua bona huiusmodi, cesset à tali negotiatione, & conuertat illa bona in vtilitatem Ecclesiæ suæ vsque ad mortem, nihilominus post eius obitum pertinere ad Cameram Apostolicam; ergo idem erit cum proportione in Apostata Regulari, etiamsi dum viuit, illis bonis fruatur monasterium, tum etiam quia Gregorius XIII. dicit Cameram Apostolicam habere vices, & nomen veri hæredis in huiusmodi bonis, & in ea dominium, ac possessionem eorum nulla traditione præcedente transire; est ergo optimum Nauarri consilium, vt de his bonis semper compositio fiat cum Camera Apostolica.

Sed est aduertenda differentia inter Gregorium XIII. & Pium IV. Nam hic tantùm loquitur de bonis per negotiationem illicitam, vel contra canones acquisitis: Gregorius autem absolutè loquitur de omnibus acquisitis extra claustra in apostasia, quocunque modo acquirantur, & ibi ferè numerat omnes modos in specie, qui per se aliàs prohibiti non sunt. Et ideo quantum ad successionem post mortem Apostatæ extra claustra morientis, videtur hoc extendendum ad omnia eius bona, quocunque modo illa acquisiuerit ex vi constitutionis Gregorij. At verò si Apostata ad claustrum redeat ante mortem, non habet in illo locum illa constitutio, & ideo quoad bona licitè acquisita procedit regula superiùs posita; quoad bona autem illicitè comparata videtur semper habere locum constitutio Pij IV: quanuis res sit incerta, vt dixi. 29.

Varia discrimina inter Pontificum decreta circa bona Apostatarum adeunda.

Imò etiam ex vi illius constitutionis dubitati satis potest, an Religiosus non Apostata, sed sub obedientia suorum Prælatorum viuens si aliquid acquisiuit per illicitam negotiationem, vel per modum à sacris Canonicis prohibitum, an illud in morte eius pertineat ad spolia Pontificis, si in propria specie extet, vt in preciosis mobilibus, vel copiosa pecunia, &c. Et ratio dubij est, quia Pius IV. non loquitur de Apostatis, sed in vniuersum de Clericis illicitè lucrantibus, siue secularibus, siue Regularibus, & sanè in secularibus indistinctè id accipimus, etiamsi Apostatæ non sint; ergo eodem modo intelligẽdum est in regularibus; est enim eadem ratio, nimirum, quòd vbi lex non distinguit, nec nos distinguere valemus, quando nec ratio, nec ius aliud cogit. Addo præterea Gregorium XIII. etiam non loqui de solis Apostatis, sed de omnibus Religiosis extra claustra degẽtibus, etiam de licentia legitima suorum Prælatorum, & velle vt bona ibi ab eis lucrata ad spolia Pontificia pertineant, saltem si apud eos tempore mortis extra eadem claustra inueniantur; ergo à fortiori constitutio Pij IV. ad non Apostatas extendenda est. Obseruandæ autem sunt multæ differentiæ. Prima, quòd Pius solùm loquitur de clericis; Gregorius simpliciter de Regularibus. Secunda, quòd Pius solùm loquitur de bonis illicitè acquisitis; Gregorius simpliciter de acquisitis. Tertia, quòd Pius loquitur de bonis, siue vsque ad mortẽ retentis, siue in vita ablatis; Gregorius autem videtur solùm loqui de bonis vsque ad mortem possessis, & hæ tres differentiæ à nobis iam explicatæ sunt. Quarta addi potest, quia Gregorius solùm loquitur de bonis acquisitis extra claustrum; Pius autem non adhibet hanc limitationẽ, & ideo dubitari vlteriùs potest, an bona illicitè acquisita à Clerico regulari, etiam in claustro assistente, pertineant ad spolia post mortem eius, vbicunque inuenta fuerint: & ratio dubij est, quia Pontifex 30.

Quid de bonis illicitè partis à religioso non Apostata.

Pontifex indistinctè loquitur;ergo ita est à nobis intelligẽdus propter rationem supra factam. Item quia Gregorius noluit indistinctè id statuere, vel intelligere, cum limitatione loquutus est; ergo è conuerso Pius sine limitatione loquens, indistinctè, & sine limitatione voluit intelligi. Præterea habet hoc probabilem congruentiam, quia Pius, vt dixi,non loquitur indistinctè,vt Gregorius, de bonis acquisitis, sed tantùm de illicitè partis, & ideo meritò loqui potuit etiam de regulari sic lucranti intra claustrum,quia illa culpa,& indecentia, quam in ea lege maximè respexit Pontifex, in totum monasterium, & Prælatum eius redundat, quãdo Religiosus eius,præsertim clericus,vel illicitè negotiatur, vel contra sacros canones lucratur; videntur ergo sanè hæc bona prædicta constitutione comprehendi, saltem cum dicta limitatione legis pœnalis, vt scilicet possint à Pontificio collectore recuperari modo explicato.

CAPVT III.

De culpa, obligatione, ac pœna cooperantium modo aliquo ad alterius apostasiam.

1. VLtimò circa hanc materiã de religiosis fugitiuis dubitari potest,quid peccent,vel quam obligationẽ,aut pœnam incurrant, qui huiusmodi Apostatis cooperantur, vel illis auxilium præbent,aut fauorem, eos recipiendo,defendẽdo,&c. In quo possumus considerare, vel tantùm naturale diuinum, vel ius Ecclesiasticum.Priori modo dicendũ est,huiusmodi cooperatores peccare grauiter ex genere suo cõtra diuinum,& naturale ius, quia cooperantur ad rem intrinsecè malam,sacrilegam, & iniustam.Duæ autem difficultates circa hoc occurrunt. Prima est, quando aliquis censeatur cooperari huic peccato, in qua dicendum est duos esse modos generales huius cooperationis, scilicet positiuum, & negatiuum, & in vtroque esse varios gradus. Primus & maximus positiuæ cooperationis est, inducere, & excitare Religiosum ad exitum, vel fugam, nam hoc non solùm est cooperari, sed etiam quodammodo principaliùs operari, & esse primum auctorem ipsius apostasiæ.Secundus est,consilium dare petenti, & approbare similem deliberationem,nam hoc præter moralem cooperationem, est perniciosè decipere proximũ in re graui.Tertius est adiuuare ad ipsummet iniquum exitum, vel fugam, aperiẽdo ianuas,aut tollendo alia impedimenta,vel certè aliis modis auxilium præbẽdo ad illa superanda.Quartus esse potest post exitũ recipiendo, occultando,aut defendendo Apostatã. In quo oportet aduertere hunc nõ esse concursum ad propriũ peccatum apostasiæ, quod in ipso prauo exitu cõmittitur; quia verò Apostata non solùm peccat exeundo,sed etiã permanendo in sæculo, seu non redeundo ad claustrum,ideo isti receptatores, &c. in tantum peccare possunt,in quantum cooperantur,huic detentioni,vel sunt in causa ne huiusmodi Apostatæ statim ad suam religionem redeant.

Proponitur quædã difficultas,qui censeantur cooperari. Varij gradus positiuæ cooperationis ad apostasiam explicantur. Primus. Secundus. Tertius. Quartus.

2. Quapropter si amicus, vel consanguineus recipiat huiusmodi Apostatam in domo sua, vel præbeat ei necessaria ad vitam, solùm quia amicus, vel consanguineus est, & alio modo non cooperetur suæ detentioni, non videtur cooperari peccato eius, quia nullo modo causat illum sed solùm naturam sustentat: si autem illi præbeat instrumenta necessaria ad fugam,vt equum, aut pecunias, videtur sanè cooperari peccato

Quæ receptio Apostatæ sit,aut non sit cooperatio.

A eius. Nam si sciret illum ire ad occidendum hominem, & præberet illi equum, sine dubio cooperaretur,& in vniuersum dare instrumentum necessarium ad opus est magnus concursus ad illud. Nec refert, quòd talis res, & præsertim pecunia de se sit indifferens ad alios vsus; nam res moraliter consideranda est, prout hîc, &nunc constat esse moraliter determinatam ad prauum vsum.Idem erit si per vim defendatur ne à Prælato religionis, vel ministris eius capiatur, quia est defensio iniusta, & quædam veluti apostasiæ conseruatio. De occultatione verò non est omnino idem, si secludatur positiua vis, aut iniusta deceptio, quia quod reliquum est,solum videtur B esse negatiuum, vt non prodere Apostatam, vel non cogere illum, vt domo exeat, vel certè habere clausam ianuam domus, vel cubiculi, quanquam in hoc iam videatur esse positiuus concursus, quod magis moraliter quàm physicè prudenter spectandum est, iuxta occurrentes circunstantias, & præsertim ex intentione; nam si id fiat rt Apostata liber euadat, & vagetur,planè est cooperatio; si autem fiat solùm ad tuendum honorem eius, vt cum minori dedecore,ac pœna reducarur ad monasterium in interiori foro,vt opinor,excusabitur à cooperatione, quanuis in exteriori præsumatur cooperari.

Quæ etiam occultatio eiusdem.

C Negatiuè dicimus cooperari illum, qui cùm possit impedire Apostatæ exitum, vel commorationem in seculo, id facere negligit; necessarium autem est, vt in eo supponatur obligatio, aliàs non delinquet. nam omissio non imputatur, nisi supposita obligatione, hæc autem obligatio duplex in præsenti esse potest, vna charitatis, alia officij, quæ ad iustitiam pertinet. Prior non sufficit ad propriam cooperationem, neque ad incurrendam propriam malitiam apostasiæ, quia illud solum est peccatum contra charitatem, vel misericordiam. At verò posterior obligatio censetur sufficere ad positiuam cooperationem, quia ille infert iniuriam religioni,non impediendo tale peccatum, & ideo illi imputatur D nocumentum inde proueniens religioni, ac si positiuè illud inferret, & ideo censetur moraliter cooperari. Et quanuis possit speculatiuè controuerti, an ille propriè participet malitiam apostasiæ, quia non videtur in ea negligentia peccare contra votum, vel contra virtutem religionis, tamen & certum est peccare concurrendo moraliter ad nocumentum religioni illatum, ac proinde contra iustitiam;& probabilius est peccare contra virtutem religionis, quatenus illud nocumentum est rei sacræ,& contra personam sacram, imò etiam dici potest contra votum, non quod habet Prælatus,v.g. negligens sic delinquens, sed quod habet subditus, & ipse tenetur ex iustitia illæsum custodire.

3. *Explicatur alia cooperatio negatiua.*

E Altera verò difficultas est,an huiusmodi cooperator teneatur ad aliud quàm ad restitutionem, non quidem respectu Apostatæ, quia scienti, & volenti non fit iniuria; sed respectu religionis, quæ graue nocumentum patitur dum priuatur persona in quam habet dominium,& ius, & consequenter obsequiis, vel vtilitatibus eius, cuius nocumenti huiusmodi cooperator causa est, & maximè si fuit excitator & inductor. Vnde consequenter videtur teneri ad restitutionem. Quod non solùm de inducente ad exitum eum qui iam professus est, sed etiam de impediente,vel consulente alicui ne ingrediatur, vel profiteatur religionem, affirmat Scotus in 4. d.15. & ibi Maior quæst.17.

4. *Alia difficultas: Ad quam restitutionem teneatur apostasiæ cooperans. Opinio obligans, ad restitutionẽ tã cooperãtẽ ad exitũ, quàm impedientem ingressum religionis Scot. Maior.*

Palud. *Gabr.* *Richard.* *D. Anton.* *Sylueft.* quæst. 17. §. *Quia hic.* Palud. quæst. 2. art. 2. & ibi Gabr. quæst. 17. art. 3. dub. 1. Richard. artic. 5. quæst. 4. ad 8. D. Antoninus 2. p. tit. 11. cap. 2. §. 1. Syluest. verb. *Restitutio.* 3. quæst. 1. vbi dicit esse opinionem non solùm Richardi, & Scoti, sed etiam S. Thomæ, locum tamen non adducit, nec existimo S. Thomam alicubi hoc in particulari dixisse. Refert etiam in hanc sententiam Archidiaconum, *Archidiac.* *Angel.* *Sum. Rosel.* Summam Angelicam, Rosellam, & alios. Ratio huius sententiæ est, quia ille, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, vt ait regula iuris: *Eius fundamentum.* qui autem infert damnum, tenetur illud restituere; ergo in præsenti nascitur obligatio ad restitutionem respectu religionis propter damnum datum. De modo autem restitutionis dicunt in primis debere exhortari Apostatam, vt redeat, quod si obtinere non possit, alium quærere debere, qui ingredi velit, & locum Apostatæ supplere, quòd si non inueniat ipsum teneri ingredi religionem, vt per seipsum reddat æquiualens religioni, cùm non possit idem. Quod etiam sentit Adrianus in *Adrian.* *Nauar.* 4. quæstione 3. in fine, & quodlibet. 12. & Nauarrus cap. 12. numero 44. capite 17. n. 11. & 14.

5. *1. Assertio negans cooperatorē in aliquo casu obligari vt ipse pro altero ingrediatur.* Sed hæc sententia absolutè probari non potest, & ideo distinguamus modum cooperationis, seu causalitatis, an fuerit per vim, vel fraudem, aut solùm per inductionem, & preces; alij etiam distinguunt intentionem, an scilicet factum fuerit ad nocendum religioni, vel ob alias rationes humanas. Sed ad obligationem restitutionis parum refert intentio, & ideo distinctio illa necessaria non est. Dico ergo primò, qui religiosum apostatare facit, in nullo casu tenetur religionem ingredi, vt locum alterius suppleat. Quod intelligo etiamsi vis, vel fraus interuenerit, & aliter reparari non possit damnum. ita tenet Maior suprà, & Soto lib. *Maior.* *Soto.* *Nauar.* *Ledes.* 4. de iustitia quæst. 6. art. 3. Nauar. cap. 12. num. 44. Ledesm. 2. 4. quæst. 18. art. 2. dub. 1. Probatur pri-*1. Probatio.* mò, quia ingressus religionis est opus adeò difficile, & supererogationis, vt nemo sit cogendus ad restituendum, cum tanto onere. Secundò, quia si *Secunda.* quis alienum seruum ad fugam incitauit, licèt teneatur illum restituere, non tamen tenetur se pro illo in seruitutem dare, vt illum restituat, etiamsi aliter non possit, quia præceptum restituendi non obligat cum tanto detrimento. Tertiò, qui occidit *Tertia.* Religiosum, non tenetur ingredi religionem pro illo, vt videtur manifestum ex communi vsu, & existimatione; ergo à fortiori, &c. Et hoc magis ex sequentibus constabit.

6. *2. Assertio nec obligari quærere qui pro se ingrediatur.* Dico secundò, non tenetur quis quærerere alium, qui loco Apostatæ velit religionem ingredi. ita tenent Sot. & Ledesm. & potest probari applicando rationes factas, & præterea, quia ingressus *Sot.* *Ledesm.* religionis non debet fieri propter hunc finem, imò per se non fit propter commodum religionis, sed propter spirituale bonum ipsius Religiosi; ergo, nec iustitia per se obligat ad compensandam hoc modo fugam alterius. Et confirmatur, quia non esset prudens consilium inducere aliquem ad ingressum religionis principaliter ob *Instantiæ occurritur.* eum finem, vt suppleat absentiam alterius. Dices, esto priùs debeat considerari, an expediat ingressuro, & an satis voluntariè id faciat, tamen si seruatis his circunstantiis potest quis suo consilio, vel alio auxilio iuuare illum ad ingressum, tenebitur id facere in recompensationem apostasiæ alterius. Respondeo optimè quidem facturum, si id faciat, & ita esse consulendum, tamen in rigore ex vi restitutionis non teneri, quia nemo tenetur restituere de alienis bonis, etiam pe-

A tendo consensum à domino. Nam si ego teneor restituere mille aureos, quos non habeo, non teneor petere ab alio vt pro me restituat, & in exemplo de seruo suprà posito non teneor procurare, vt alius se donet in seruum pro altero, quem fecit fugere, & sic de aliis, præsertim, quia hîc alia specialis ratio intercedit, vt iam exponam.

Dico ergo tertiò, in dicto casu non tenetur quis aliquid restituere religioni pro sola carentia talis personæ, quando ipsammet restituere non potest. Dico, *sola*, vt excludam alia damna, vel carentiam lucri, de quibus statim dicam. Probatur primò ratione generali, quia hoc damnum est ex his, seu in his bonis, quæ in eodem genere restitui B non possunt, neque est obligatio compensandi illa in bonis inferioris ordinis. Declaratur exemplo de homicidio; nam qui patrem alicuius interficit, non tenetur præcisè pro vita, vel carentia patris, aut mariti aliquid in conscientia restituere, quia non est damnum ab homine reparabile, sed solùm tenetur ad alia nocumenta quæ inde sequuntur. Idem est in exemplo suprà posito de interficiendo Religioso, item de abscindente manum alterius, &c. Secundò est hîc specialis ratio, quia Religiosus non est ita sub dominio religionis, sicut seruus; nam, vt suprà dictum est, seruus principaliter est propter vtilitatem domini; Religiosus autem non ita est in religione propter eius vtilitatem, C præsertim temporalem, sed propter suammet spiritualem perfectionem, & ideo carentia Religiosi præcisè spectata non est proprium nocumentum religionis, quod ab homine restituendum sit, nam præscindendo emolumenta temporalia quæ ex tali persona possunt prouenire religioni, sola eius præsentia, & societas non potest reputari damnum factum religioni in propriis bonis, ex quo obligatio restituendi nascatur, sed est veluti damnum proueniens vni amico ex absentia alterius. Quòd si inde cessat religioni aliquod spirituale commodum, etiam illud est ab homine irreparabile, neque cadit sub humanam restitutionem, nisi fortasse modo statim explicando. 7. *3. Assertio nec solam carentiam religiosi obligare ad restitutionē. Suadetur 1. Secundò.*

D Dico quartò, si quis per vim, vel fraudem Religiosum professum religioni eripiat, tenetur in primis cessare à vi, vel deceptionem auferre, vt Religiosus religioni se restituat. Si autem hic effectus non sequatur, non tenetur ad aliam restitutionem ratione personæ; si tamen monasterium amisit aliqua temporalia lucra propter absentiam Religiosi, tenebitur illa restituere monasterio. Probo singula, nam in primis violentia est contra iniustitiam; ergo si illa durat, durat etiam peccatum contra iustitiam; ergo sicut est obligatio cessandi à peccato, ita etiam est obligatio cessandi ab huiusmodi vi. Vnde si coactio semel facta est, & E Religiosus postquam est per vim extractus, sua libertate omnino relinquitur, cessat consequenter hæc obligatio. Quæri autem potest, an teneatur ille qui per vim extraxit Religiosum per similem vim eum ad monasterium reducere, videtur enim teneri, quia non debet esse aliquis minus efficax in restituendo, quàm in auferendo. Nihilominus dicendum est non teneri, imò nec propria auctoritate posse id facere, quia nemo potest priuata auctoritate personæ liberæ vim inferre: Religiosus autem est liber, vt possit redire, & non redire; ergo non potest cogi ab aliquo priuata auctoritate. Confirmatur, quia si sua voluntate exiisset, non posset ab alio cogi ad reditum, ergo licèt fuerit ereptus per vim, si postea sua voluntate vult extra manere 8. *4. Assertio tripartita. Probatur 1. pars de vi in extrahendo alterum à relig. Qui per vim extraxit religiosum non tenetur per vim reducere.*

non

non potest cogi, vt redeat. Patet consequentia, quia prior iniuria non dedit eripienti potestatem, aut iurisdictionem ad talem actum. Dices saltem posse illam vim & coactionem inferre authoritate ipsius religionis, illa scilicet petente, aut consentiente, vt illum ad se per vim reducat; ergo tunc tenebitur id facere si valeat. Respondeo, difficile est tantam obligationem imponere, quia illud munus est valdè odiosum, & periculosum, & quodammodo vile, quando non fit per propriam iurisdictionem, sed tanquam à ministro alterius, & ideo licèt tunc possit licitè fieri, & consulendum sit quando sine incommodo potest, non existimo tamen pertinere ad obligationem restitutionis, quia est medium valde remotum, ac violentum, magísque pertinet ad punitionem delicti, vel ad remedium ipsiusmet Religiosi, quàm ad restitutionem, quæ religioni fiat: nam huiusmodi coacta reductio potiùs solet esse onerosa Religioni.

9. Probatur 2. pars de fraude decipiendo vt recedat. *Caiet.*

Secunda pars de fraude communis est in omni materia, præsertim morali, vel pertinente ad salutem animæ, in qua vnus ab alio decipitur; tenetur enim ille ad restitutionem faciendam, non minus in nocumento spirituali, quàm in corporalibus, vt rectè docuit Caiet. in summa cap. 7. verb. *Restitutio*, & omnes Auctores citati. Et ratio est, quia illud est graue nocumentum, & fit alteri contra eius voluntatem, quia ipsamet deceptio causat inuoluntarium; ergo est actio iniuriosa, quæ de se parit restitutionem. Prima autem restitutio in hoc damno est deceptionem auferre, planè confitendo, & admonendo personam, quòd à se decepta fuerit, vel quod suum consilium fuerit erroneũ. Vnde talis obligatio (sicut & præcedens) tam est respectu ipsius Religiosi, quàm respectu religionis; illius, quia ei immediatè est facta iniuria, & nocumentum illatum; ipsa enim deceptio ipsius Religiosi decepti magnum damnum est: huius verò, quia etiam ipsa religio, per illud medium passa est iniuriam.

10. Proxima probatio conficit etiã 3. partem assertionis de obligatione ad spiritualia dãna, non tamen ex iustitia.

Ex quo vlteriùs infertur, teneri huiusmodi deceptorem respectu ipsius religiosi, ad restituendum ei omnia damna, quæ ob eam causam passus est, & inuoluntariè patitur, etiam postquam deceptio sublata est. Hæc illatio potest intelligi, vel de spiritualibus damnis, vel de tẽporalibus. De prioribus non est ita certa quoad obligationem iustitiæ, quia talia nocumenta, nec sequuntur ex absoluta necessitate extrinseca sine proprio consensu, & voluntate ipsius hominis, nec reparari possunt, aut compensari per aliquid, quod ab homine restitui possit. Dices saltem posse procurari per aliqua media, vt sunt orationes, exhortationes, consilia, &c. Tenebitur ergo ille qui decepit, vel vim intulit, non solùm vim, & tenebras auferre sed etiam orare pro alio, vel exhortari illum, ac denique quod in se est facere, vt ad pristinum statum spiritualem redeat. Item inter spiritualia bona cõputari potest ipsemet quietus & pacificus status religiosus, à quo alterum deturbauit; & sic etiam tenetur facere quod in se est, vt restituatur ad illum statum, vel ex parte ipsius consulendo, & admonendo, vel ex parte religionis excusando illum, & procurando, vt admittatur ad eandem vitam sicut antea erat.

Obiectio bimembris, quod sit ex sententia.

11. Satisfit priori membro.

Respondetur ad priorem partẽ generalem esse quæstionem, scilicet an qui alium ad peccandum induxit, ad illa omnia damna postea fortasse secuta teneatur ex iustitia; & quanuis multi auctores in n. 4. citati ita censeant; verior tamen sententia est

A nõ teneri ex iustitia, sed ex charitate obligari posse, & fortasse speciali titulo ratione prioris nocumenti, vel strictiori obligatione secundùm ordinẽ charitatis; quod tenẽt Syluest. Sot. & Ledes. suprà, & Corduba in summa. q. 172. & Nauar. c. 14. n. 4. & in c. *noli*, de pœnit. d. 1. & ratio est, quia sicut iniuria solùm est in damno quod inuito infertur; ita restitutio ex iustitiæ obligatione solùm est, vsque ad tollendum damnũ, quod alter patitur inuitus: nam cætera quæ pendent ex arbitrio eius, ab eo fieri possunt, eo ipso, quòd vis vel deceptio tollitur; ideóque non est necesse, vt ab alio procuretur. Imò eo ipso, quòd ipse liber, & instructus de veritate non vult redire, & virtute remittit priorẽ iniuriam, & incipit sibi esse auctor sui nocumenti. *Syluest. Sot. Ledes. Cordub. Nauar.*

B Ad alteram verò partem respondetur admittendo omnia, quantum ad ea quæ nõ pendent ex arbitrio ipsius Apostatæ, sed ex parte religionis, quod ex sequenti puncto magis patebit, nam illa restitutio directa magis pertinet ad temporalia nocumenta, licèt per quandam relationem dicantur spiritualia, quatenus possunt spiritualia bona impedire. Satisfit posteriori.

12. De obligatione quoad damna temporalia.

De posterioribus ergo, seu temporalibus bonis obligatio est manifesta ex cõsensu omniũ Doctorum quos citaui, & ex contrario fundamento, quia nocumenta his bonis contraria inferuntur inuito, & ad ea tollenda ac reparanda nõ sufficit, auferre vim, vel deceptionem; ergo manet obligatio restituendi illa. Huiusmodi est, v. g. infamia, quã fortasse incurrit talis Religiosus: nam tenetur alter, vel omnino illam auferre, si potest, demonstrando illum non voluntate sua, sed per vim fuisse à claustro eductum, vel certè minuere dicendo illum fuisse deceptum, &c. Aliud damnũ est amissio honoris, & sui gradus in religione sua, & quędam inhabilitas, quę inde relinquitur ad honores, vel ministeria religionis. Tenetur ergo huiusmodi malefactor procurare, vt hæc omnia incommoda, vel nulla, vel minima sint. Pro his autem quæ euitare non potuerit aliam satisfactionem facere non tenetur, quia non potest, neque illa talia sunt, vt in bonis alterius ordinis restitui ex iustitia debeant. D Aliud damnum erit, si Religiosus ob eam causam fecit temporales sumptus, quorum est debitor, vel si amisit, v. g. libros, aut alias res similes, tenebitur enim deceptor omnia huiusmodi resarcire. Denique maximum nocumentum est, si religio nolit illum recipere, sed à se illum expellat: tunc autem tenebitur deceptor illum alere, & de temporalibus prouidere, saltem donec habeat vnde commodè sustentari possit, quia per grauem iniuriam & fraudem priuauit illum etiam hoc corporali commodo, quod est maximè aduertendum pro his Religiosis Societatis, qui tantùm per vota simplicia incorporati sunt, ad quos expellendos maiorem libertatem habet religio, & pro illis tota hæc doctrina communis est.

1. damnum. Secundum. Tertium. Quartum.

13. Hanc obligationẽ esse ex iustitia probatur.

E Atque ex his facile intelligitur, & probatur reliqua pars quartæ assertionis: nam si deceptor errorem abstulit, vel contrarium consilium dedit, & alter redire nolit, non potest aliter personam ipsam restituere religioni, & ideo præcisè ex hoc capite ad nihil amplius tenetur, iuxta dicta in tribus primis assertionibus. Si autem persona illa erat vtilis religioni in temporalibus, quibus religio ob eã causam priuata est, tenebitur, qui causam dedit per vim vel deceptionem, ad restituendum, quia per manifestam iniuriam fuit causa illius nocumenti, seu carentiæ lucri certi, quod perinde reputatur; sicut qui per vim vel deceptionem impedit pauperem ne certam eleemosynam obti-

Declarantur nunc dicta.

neat; ergo similiter in præsenti: Hoc autem intelligendum est quando vis infertur ipsi Religioso, nam si soli religioni inferatur, fortasse aliud dicendum est, vt statim dicam. Est etiam hoc intelligendum de nocumento quod passa est religio eo tempore, quo Religiosus per vim, vel fraudem, extra illam detentus est. Nam de illo tempore efficaciter procedit ratio facta, at verò si ablata vi aut errore, & Religioso volente redire religio nolit illum acceptare, ex tunc cessat obligatio restituendi religioni lucra, quibus deinceps priuatur, quia iam illis non priuatur in vita. An verò idem dicendum sit, si religiosus ipse admonitus, & suæ libertati relictus nolit redire, patebit ex sequenti assertione.

14. 5. Assertio bipartita. *Ledes. Sot. Nauar.* Probatio prioris partis.

Dico ergo quintò, qui sine vi & fraude inducit Religiosum ad Apostasiam, nihil illi postea restituere tenetur, nec religioni, & iustitia. ita sentiunt Ledesm. Sot. & alij, & tandem videtur consentire Nauar. Et ratio prioris partis est, quia illa inductio respectu religiosi non est actio contra iustitiam, sed contra charitatem tantùm, ex huiusmodi autem culpa non nascitur obligatio restituendi, vt supponimus cum D. Thom. secunda secundæ, quæstione 62. & communi sententia; ergo. Maior patet ex verbis assertionis, nam sub vi includimus omnem actionem iniuriosam, per quam metus grauis, vel alicuius momenti incutiatur; sub deceptione verò omnes falsas promissiones, vel consilia erronea, his autem seclusis, scienti, & volenti non fit iniuria. Respectu verò religionis non habet locum hæc ratio, quia illi reuera iniuria fit, quia inducere alium ad faciendam iniuriam iniuria est, ipsamet autem actio apostatandi iniuria est religioni; ergo inductio ad illam non fit sine iniuria religionis.

Hæc probatio nō procedit in posteriori parte.

15. Vera probatio posterioris partis quoad dānū extractæ personæ.

Nihilominus probatur assertio; nam ex illa iniuria duo damna oriuntur, vel oriri possunt, quæ postulantre compensationem: vnum est separatio illius personæ, quæ est quasi abscissio vnius membri; aliud est priuatio vtilitatum, seu emolumentorum temporalium, quæ talis persona possit afferre suo monasterio. Primum ex his nocumentis tale est, vt non possit restitui nisi ab ipsomet Religioso, qui voluntariè redire debet, & ideo aliter qui illum induxit, excusatur propter impotētiam, ne tenetur reddere æquiualens, vt suprà num. 7. probaui. Vnde ad summum posset obligari ad inducendum rationibus Apostatam, vel rogando vt redeat, & securius erit ita facere, & fortè frequenter erit necessarium, vel ad retractandum prauum consilium, vel ad relinquendum alium in plena libertate sua, ne fortè existimet eum qui se induxit adhuc permanere in sententia, & voluntate sua, & ideo non audeat ipse mutare etiam consilium. Per se autem loquendo solùm tenetur ad tollendam omnino priorem inductionem, &, vt ita dicam, omne semen eius; nam eo ipso alter manet liber ad reditum, & cùm aliàs ad illum sit obligatus, ipsamet obligatione sua satis mouetur, & conscientia impellitur vt redeat, & ideo in rigore iustitiæ non videtur alter teneri ad aliam inductionem, iuxta generalem etiam doctrinam suprà tactam de præbente scandalum, vel inducente ad malum.

16. Item quoad damna ex tali extractione secuta.

Aliud nocumentum de cessatione lucri nō censetur esse propria iniuria religionis, & ideo ex illa non nascitur obligatio ad restitutionem. Antecedens declaratur, & probatur, quia Religiosus non tenetur ex iustitia lucrari aliquid religioni, sed solùm obligari potest ex charitate, vel obedientia;

A quamuis enim dicatur esse sub dominio religionis, non tamen eo modo, quo seruus. Nam seruus est ad vtilitatem dominus, sicut equus, & ideo ex iustitia tenetur esse vtilis domino in temporalibus commodis, ac proinde qui seruum inducit ad fugam, tenetur domino restituere lucrum cessans. leg. 1. ff. de seruo corrupto, & leg. *qui seruo*. ff. de furtis. & sumitur ex cap. *si seruus*. 54. d. Religiosus autem non est propter vtilitatem, præsertim temporalem monasterij, & ideo non tenetur ex iustitia ad lucrandum illi, ergo nec monasteriū habet ius iustitiæ ad talia lucra, nisi supposita voluntate, & operibus ipsius Religiosi. Nam si lucratur,
B religioni lucratur; si tamen lucrari nolit, non facit iniuriam religioni contra iustitiam commutatiuam; ergo qui illum inducit ad non lucrandum, ex hoc capite non peccat contra iustitiam commutatiuam, nec tenetur restituere, sicut qui inducit testatorem, sine vi, aut fraude, vt legatum, vel hæreditatem non relinquat Petro, non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere, solùm quia alter non tenebatur ex iustitia dare, & consequenter Petrus non habebat ius iustitiæ ad talem rem. ergo ita est in præsenti; nam qui inducit alterum ad apostasiam, mediatè inducit eum vt nolit lucrari monasterio, & hoc secundum non est iniustitia; ergo ex illa inductione, vt cadit in hanc par-
C tem, non oritur obligatio restituendi. Et confirmatur, nam ipsemet Religiosus Apostata non tenetur ex iustitia restituere monasterio emolumēta quibus caruit propter absentiam eius; ergo neque inductor tenebitur, quia solùm redundare posset in hunc obligatio ex læsione alterius. Dicunt aliqui Religiosum etiam per se teneri, sed excusari, quia non potest, & ideo redundare obligationem in alium. Sed certè illud prius, nec fundari potest, nec verisimile est, aliàs Religiosus doctus, qui nollet, v.g. legere Cathedram, ex qua monasterio prouenirent copiosi reditus, teneretur per se de iustitia commutatiua ad restituendos illos, ita si fiat Episcopus, vel alia quacunque via,
D possit restituere, obligetur id facere, quod incredibile est, & inusitatum, & præter intentionem primariam status religiosi, qui non ordinatur ad emolumentum temporale, sicut status serui.

Confirmatur.

Quorūdam placitū reiicitur.

Sed obiicitur contra hanc assertionis partem; nam interdum oritur obligatio restituendi carentiam lucri dependentis ex voluntate alterius sine debito iustitiæ, vt qui detinet pauperem ne petat eleemosynam, tenetur illam restituere, quanuis eleemosyna non deberetur ex iustitia, sed liberaliter esset conferenda. Item, quia aliàs etiamsi quis extraheret Religiosum à religione per vim, vel fraudem, non teneretur ea lucra religioni reddere, quia etiam tunc religio non habebat ius iustitiæ ad illa. Ad priorem partem respondetur,
E non esse similem rationem, quia pauper habet proprium ius, ad actum petendi eleemosynam, quo actu iniustè priuatur per violentam detentionem, aut deceptionem; ille autem actus tanti æstimabilis est quantum est commodum, quod cum morali certitudine ex illo reportari solet, & ideo tunc non obstat, quòd lucrum pendeat ex voluntate alterius, quia de voluntate illa moraliter constat: si autem contingeret mutari voluntatem eorum, qui daturi sunt eleemosynam, & hæc etiam mutatio certò cognita esset, cessaret etiam obligatio restituendi illud emolumentum. Ita est autem in præsenti, nam mutatur voluntas ipsius Religiosi, sine qua non habet monasterium ius iustitiæ ad illud lucrum, & ideo cessat obligatio restituendi

17. Obiectio bimembris contra probata in n. præced.

Solutio prioris mébri.

Solutio posterioris. stituendi illud. Et hinc patet responsio ad alteram partem; nam est etiam ratio dissimilis, quia quando Religioso infertur vis, vel fraus, tunc non deest eius voluntas ad obsequia & lucra religionis, & ideo iniuria, quæ fit religioni, priuando eam tali persona, æstimatur etiam secundùm lucra, & emolumenta, quæ ex tali persona illi prouenirent, quia ille nunquam censetur mutasse voluntatem, quia vis, & fraus tollit voluntarium, quando autem Religiosus solùm inducitur, ipse mutat voluntatem suam, & per illam desinit esse vtilis religioni, quoad illa lucra temporalia; ideóque carentia talis personæ iam non æstimatur per respectum ad illa lucra, quia ipsamet persona non habet voluntatem acquirendi illa, & aliunde, non habere illam voluntatem, non est simpliciter contra iustitiam respectu religionis, vt declaratum est.

18. Instantia. Dices; ergo etiamsi Religiosus extrahatur per vim, factam religioni, & non Religioso, non sequeretur obligatio ad restituendum, quod videtur contra dicta in præcedenti assertione num. 8. Explicatur sequela. Si Religiosus habeat voluntatem fugiendi, & religio ei resistat, eúmque deligenter custodiat, tunc potest tertia persona inferendo vim religioni, & non religioso, illum eripere. Probatur ergo tunc sequela, quia ille Religiosus non habet voluntatem lucrandi tunc aliquid religioni; ergo damnum illatum religioni priuando illam per vim tali persona non est æstimandum ex quantitate lucri quo priuatur religio, quia illud lucrum futurum erat voluntarium, & voluntas deest. Sicut si illa persona esset impotens ad lucrandum, nulla æstimatio ex lucro fieret: perinde autem reputatur esse nolentem, ac esse impotentem. Respondeo, consequenter loquendo argumentum conuincere, & ita concedendam esse sequelam; nec consequens est contra dicta, quia loquuti sumus de deceptione ipsius Religiosi, & similiter de vi ipsi illata, vel per absolutam coactionem, vel saltem per grauem metum, quæ suo modo impedit voluntarium.

Admittitur.

19. Replica, seu scrupulus contra admissam instantiam. Sed adhuc superest scrupulus, quia obligatio restituendi principaliter oritur ex damno reipsa illato, vel lucro cum effectu impedito, per actionem iniuriosam. At verò in præsenti casu, si Religiosus maneret in monasterio, moraliter loquendo, vel amore religionis, vel timore pœnæ, cum effectu lucraretur religioni tantam quantitatem, vel operas tantæ æstimationis in eius obsquium, vel vtilitatem impenderet; ergo qui infert religioni dictam vim, reipsa priuat illam tali emolumento per actionem iniuriosam; ergo reipsa tenetur illud restituere. Et ideo etiam non videtur satisfacere prior responsio, de mutatione voluntatis, tum quia indecens est causa illius mutationis; non sine iniuria religionis, nam ipsa inductio iniuriosa est illi, tum etiam, quia hæc æstimatio non debet fieri tantùm secundùm præsentem voluntatem ipsius Religiosi, sed multo magis secundùm effectum, qui in re futurus esset si vis illa, vel iniuria non fieret religioni. Confirmatur exemplo, nam si quis de manibus iudicis eriperet reum, vel debitorem desiderantẽ fugere, teneretur ex iustitia satisfacere, vel iudici lucrum, quod reuera esset recuperaturus, si ob eam causam illud amittit.

20. Satisfit huic scrupulo. Respondeo rationem factam esse valde probabilem, & reddere rem dubiam ac consideratione dignam. Nihilominus respondeo restitutionem non semper esse faciendam secundùm effectum in futuro præsumptum, seu qui creditur futurus, si talis actio, vel mutatio non fieret, nisi in præsenti habeat quis ius iustitiæ ad illum effectum, & ad causas à quibus pendet, quatenus cadunt sub humanam potestatem, alioqui effectus est merè contingens, & extra dominiũ alterius, & ideo carentia illius non censetur damnum ab altero illatum, quod restituendum sit: vt, v.g. Si Petrus per iniustitiam cogatur esse absens à domo, vel ciuitate sua, & ea occasione contingat non eligi ad officium, vel non consequi aliud commodum, pẽdens omnino ex voluntate alterius, non tenetur qui vim intulit totam hanc carentiam lucri restituere, quia est res valde extrinseca; ita ergo est in præsenti. Neque est simile de iudice, quia ille habet proprium ius iustitiæ ad pœnam media condemnatione, quæ iam erat in potestate, & voluntate eius. Et simile est de creditore; nam habet ius iustitiæ ad rem sibi debitam, quod ostendimus non ita esse in religione respectu lucri, vel operis quo comparandum est. Esset autem exemplum magis simile, si aliquis esset debitor non est iustitia, sed ex aliquo voto, & ab alio persuaderetur ne impleret votum; nam licèt grauiter peccaret inductor, non tamen teneretur ad restitutionẽ, quia debitum non erat ex iustitia. Idémque esset si per vim illatam tali creditori pararetur via alteri habenti votum ad fugiendum, & non soluendum. Est itẽ simile si quis Religiosum in monasterio manentem induceret vt non obediat Prælato præcipienti, vt legat, vel aliud simile faciat vnde monasterio lucrum reportaret, nam licèt moraliter constet cum effectu ita fuisse futurum, si ipse non induceret, non tenebitur ad restitutionem. Idémque erit si per vim, vel metũ cogat Prælatum, ne vim inferat subdito nolenti legere, aut laborare. Non potest tamen negari quin ratione huius violentiæ teneatur ad aliquam satisfactionem arbitrio boni viri, vt dicit Soto; non tamen ad cessationem lucri, si aliud damnum in propriis bonis non intercessit, hoc enim semper instituẽdum est. Sot.

Consectaria ex hactenus dictis.

21. Ex dictis sequitur à fortiori quid dicendum sit de illo qui impedit alterum ne in religionem ingrediatur, vel ipsi, vel religioni, & potest esse sermo vt in num. 4. proponebatur, vel de solo ingressu per professionem, vt cùm quis impedit iam Nouitium ne profiteatur, vel de primo ingressu, vt cùm quis impedit secularem ne habitum religionis assumat. Et de vtroque dicendum est si inductio sit sine vi, & fraude, per solas preces, & alia humana motiua, nullam inde oriri obligationem restituendi respectu vtriusque partis. Probatur, quia neutrius respectu illa actio est contra iustitiam. Imò si consideretur præcisè vt est aliquo modo in damnum religionis, nec peccatum mortale ex genere suo esse videtur, quia religio non habet ius in tali, vel ad talem personam; ergo peccatum illud respectu religionis non est contra iustitiam; ergo non habet ex obiecto grauem malitiam, quia nulla apparet alia virtus cui grauiter repugnet: maximè enim charitati repugnaret, inde autem grauem malitiam non habet, per se loquendo, quia religio non est in graui necessitate, vt ob eam causam sit mortale peccatum impedire illi bonum illud, seu commodum talis personæ, sicut non est peccatum mortale impedire ne aliquis instituatur hæres, quando id fit sine vi, & fraude, & sine formali odio. Et ita etiam hîc limitari solet hæc pars, quæ communis est, dummodo hoc non fiat ex intentione damnificandi reli-

Primũ consectarium negãs obligationem restituendi in impediẽte ingressũ sine vi & fraude. Imò negans esse peccatum mortale contra Religionem defraudatam.

 gionem,

gionem, quæ limitatio vera est quoad peccatum A mortale. Nam illa intentio includit odium grauiter repugnans charitati, non tamen est necessaria illa limitatio in ordine ad restitutionem, quia etiam illa intentio non est contra iustitiam, neque actio ab illa procedens ob illam causam iniuriosa fit.

22. Videtur tamen mortale contra statuentem ingredi.

At verò respectu ipsius personæ, quæ tanto bono impeditur, videtur esse actio illa peccatū mortale ex genere suo, non tantùm ratione intentionis, vt si fiat ex odio, & inuidia spiritualis profectus fratris (quod est manifestum) sed etiam ex ipsa materia, quia est illud genus quoddam grauis scandali. Nam scandalum non tantùm est inducere proximum ad malum, sed etiam auertere illum à bono, vel meliori, præsertim quando illud B iam inchoauerat, vel in proposito habebat. Vel si quis nolit hoc vocare propriè scandalum, (ne in voce hæreamus) certè est quoddam opus inferens graue nocumentum proximo; quod licèt non sit contra iustitiam, quia non fit inuito, est tamen contra charitatem inducere hominem in eam voluntatem quæ talis nocumenti causa est. Et confirmatur, nam inducere aliquem prauis consiliis, & precibus vt dilapidet bona sua, graue peccatum est contra charitatem, quia est causa damni notabilis contra eandem virtutem.

23. Probabile quoque oppositum.

Nihilominus aliqui censent hoc non esse pectum mortale ex genere suo, nisi ex aliqua praua C intentione illā accipiat, quia non tenetur quis magis diligere proximum in spiritualibus, quam seipsum; sed non peccat quis grauiter nolens ingredi religionem; vel mutando propositum ingrediendi, & consequenter se priuando omnibus bonis, quæ status ille secum affert; ergo nec etiam peccabit grauiter eodem modo se gerens circa proximum, provt potest sine iniuria, scilicet inducendo voluntatem eius. Confirmatur; nam obiectum illius inductionis, scilicet, vt proximus nolit ingredi religionem, non est intrinsecè malum; ergo neque actus inducendi, ex vi obiecti est aliquod peccatum, nedum mortale: cuius signum etiam est, quia ex iusta causa potest esse actus bonus, vt est per se notum; ergo ex causa seu moti- D uo propter quod fit sumenda est ratio, & grauitas talis culpæ; ergo nisi fiat ex mortali intentione, non erit peccatum mortale. Non ergo peccabit mortaliter parens retrahens filium à religionis ingressu, solùm vt habeat hæredem. Nec amicus retrahens amicum, cuius conuersatione & familiaritate, sine Dei offensione gaudet, neque Dominus retrahens seruum propter suam vtilitatē temporalem, quia in his casibus, & similibus, non est malitia mortalis; sed vel nulla est, vel ad summum erit venialis, si delectatio aliqua humana, & indifferens, vel temporalis vtilitas propter se diligantur: ergo absolutè dicendum videtur hoc non esse peccatum mortale, nisi vel ratione intentionis prauæ, vel nisi aliquis modus mortalis violen- E tiæ adiungatur, vt est in parente timor reuerentialis, aut nimis importunæ preces, vel etiam promissiones vanæ, quæ vix possunt à deceptione excusare. videatur Nauarrus lib. 2. de restitut. cap. 2. num. 15.

Nauar.

24. Secundum consectariū tripartitum.

Secundò infero ex dictis, eum qui per vim vel dolum ingressum, vel professionem religionis impedit peccare mortaliter, & teneri ex iustitia ad tollendam vim, & ignorontiam, seu errorem, non tamen teneri ad ampliorem restitutionem faciendam, aut personæ, aut religioni. Prima pars clara est, quia actio illa non solùm est contra charita-

Ostenditur prima pars.

tem, sed etiam contra iustitiam, saltem respectu personæ cui vis infertur, vel quæ decipitur: respectu autem religionis erit etiam actio iniuriosa, si coactio fiat Prælato, ne talem personam recipiat, aut si per dolum & deceptionem Prælati idem fiat; an verò vis facta volenti esse Religiosus, sit etiam iniuria religionis, & è conuerso, dubitari potest, quia tunc sunt quasi personæ minùs distinctæ. Nihilominus affirmatiuè respondendum est, quia vnusquisque habet ius, vt per vim & fraudē cuicunque factam, nemo impediat, ne sibi beneficium conferatur: vt si quis per violentiam impediat diuitem ne fiat eleemosynam pauperi, non solùm diuiti, sed etiam pauperi iniuriam facit; ita ergo est in præsenti. Quando enim Prælatus per timorem grauem cogitur; ne aliquem admittat, huic fit grauis iniuria, quia per iniqua media & iniusta, inuitus priuatur magno bono. Et è conuerso, cùm vis infertur personæ; iniuria fit religioni, quia impeditur progressus, & augmentum eius. Item indirectè priuatur vnusquisque sua libertate per violētiam alteri factam, quod in quocunque humano contractu iniustum est. Atque idem est de deceptione in qua solet peculiaris cō-iuria interuenire, quia solet decipi vna pars infamando aliam, quæ est noua & directa iniuria. Et hinc probata relinquitur secunda pars, nam iustitia obligat ad cessandum ab iniuria, & ad tollendum iniustum impedimentum, vt suprà satis dictum est.

Qui contra iustitiā impedit & religioni & impedito est iniuriosus.

Vnde ostendatur secunda pars.

Tertia verò pars, quæ nunc est communior, vt patet ex Soto, Ledesm. & aliis recentioribus probanda est à fortiori ex superiùs dictis. Nam damnum spirituale, quod ibi considerari potest, non potest, vt sic dicam, in se & efficaciter restitui, & quoad præteritum tempus, est quasi irreparabile; quoad futurum verò satis reparatur tollendo omne impedimentum; & quanuis possint dari alia auxilia monendi, precandi, intercedendi, &c. illa vel sunt ad melius esse, vel ad summum ad charitatem pertinent, non ad iustitiam. Damnum verò temporale ex parte Religionis non consideratur ob rationem suprà factam, quæ hîc maiorem vim habet, quia religio nondum habet ius in talē personam; ex parte verò futuri Religiosi posset magis considerari, quia fortè priuatur temporali subsidio, &c. Tamen, quia illud est valde accidentarium, & remotum, & quia regulariter plus in hoc genere relinquitur per ingressum religionis, ideo etiam hæc obligatio moraliter non æstimatur, præsertim, quia quoad tempus futurum satis resarcietur illud damnum, si quis ablato impedimento religionem ingrediatur, quod in eius est potestate: incommodum autem præteritum, quatenus temporale est, moraliter quasi nihil æstimatur. Possunt quidem excogitari circunstantiæ, quæ reddant hoc damnum æstimabile, & dignum temporalis recompensationis: sed hoc adeò est rarum, vt non impediat generalem regulam, & tunc arbitrio prudentis relinquendum est.

25. Tertia pars ostenditur. *Ledesm. Soto.*

Tertiò infertur ex dictis, eos qui cooperantur Religioso volenti apostatare, adiuuando, recipiendo, &c. licèt grauiter peccet pro ratione cooperationis, non teneri ad aliquam restitutionem. Probatur, quia non tenentur Religioso, quia respectu illius peccatum illud non est iniustitia, sed sacrilegium. Nec tenentur religioni, propter fundamenta superiùs adducta; si enim is qui inducit non tenetur, multo minus obligabitur, qui solùm adiuuat. Atque hæc sunt quæ ex iure naturæ consequuntur; Iure autem Ecclesiastico (vt 3. parti tituli

26. Tertium consectariū de cooperātibus ad apostasiam.

Expenditur vltima pars.

tituli præsentis capitis. tituli satisfaciamus) additum est, vt hæ personæ excommunicationem ipso facto incurrant, vt constat ex priuilegiis concessis Mendicantibus ab Innocentio IV. & Leone X. & Iulio II. in lib. Monument. Ordin. concessione 554. & 651. & 452. & in compendio priuilegiorum Mendicantium verb. *Apostata* §. 8. & in Compendio Societatis verbo *Apostata*. §. 3. & 4. vbi notatur hanc excommunicationem esse reseruatam Pontifici. Solúmque indiget hæc censura declaratione, quoad receptatores, quam trademus infrà à cap. 8. tractando de transitu ab vna religione ad aliam.

CAPVT IV.

An Religiosus professus iustè possit à religione expelli?

1. Arguitur pro parte neg. RAtio dubitandi est, quia professio est contractus reciprocus inter Religiosum, & religionem, vt sæpè dictum est: ergo debet esse æqualis ex vtraque parte; sed Religiosus ipse ob nullam causam potest inuita religione illam deserere, vel ad seculum redire, etiam quoad habitationem & vitam à religionis communitate segregatam: ergo nec è contrario potest religio ipsum religiosum inuitum à se expellere. Atque ita sentit Cardinalis in Clem. 1. §. *Quia verò*, de stat. monach. monachum incarcerari, & aliis modis puniri, non tamen posse expelli. Quod videtur posse confirmari ex c. vlt. de Regular. vbi Pontifex præcipit omnes eiectos inquiri, & ad monasterium, si ordo religiosus id patitur, vel ad habitationem aliquam monasterio coniunctam reuocari, vt ibi pœnitentiam agant: ergo saltem post illud ius non licet talis eiectio. Alij ita moderantur hanc partem, vt dicant Religiosum, quantumcunque incorrigibilem, expelli non posse, si permanere vult, atque adeò nisi ipse consentiat. Ita sentit Syluester, tribuens D. Thomæ, verbo *Religio*. 6. §. 17. Armilla verb. *Religio*. §. vltimo.

Card. — Confirm. — Moderatio quorundam circa hanc partem negatiuam. *Syluest. Armil.*

2. Certa resolutio affirm. Prima probatio ex iure communi. Nihilominus res certa est, posse licitè Religiosum à religione expelli iusta de causa. Probatur primò ex iure communi, cap. *cùm ad monasterium*, de statu monach. vbi de proprietario contumaci, & post regularem monitionem præmissam, dicitur, *De monasterio expellatur, nec recipiatur vlterius nisi pœniteat secundùm monasticam disciplinam.* Exponet fortasse aliquis, ibi non dici, vt expellatur à religione, sed à monasterio, nimirum quasi relegando illum in aliud, non verò extra totam religionem pellendo: ita enim in simili interpretari conatur Archid. in c. *Abbates*. 18. q. 2. n. 5. Veruntamen considerandum est, Pontificem loqui de monasticis religionibus, in quibus professio fit in particulari monasterio, in quo acquiritur filiatio, & peculiaris vnio, & obligatio, ita vt nec Religiosus possit ad aliud monasterium eiusdem religionis sine monasterij consensu transire, nec aliud monasterium possit cogi ad illum recipiendum in proprium membrum, ac socium: & ideo perinde loquitur Pontifex de monasterio, ac de integra religione, quia ad illum modum professionis alia monasteria sunt omninò per accidens; intelligit ergo vt expellatur simpliciter à religione. Et ita sentit ibi glossa, licèt addat, posse mitti in arctius monasterium ne euagetur, sed pœniteat: quod est verum, si religio velit, & expedire iudicauerit: tamen si aliud iudicat, etiam potest omninò expellere, iuxta Pontificis mentem, & communem intelligentiam. Quod clarius explicauit Honorius

Euasio. — *Archid.* Præcluditur.

A in cap. vlt. eiusdem tit. dicens, *Ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat sanas oues.* Idem probatur apertè ex cap. *relatum*, ne clerici, vel monachi; ibi, *vel si restiterint ausu temerario, eis eiectis*, &c & cap. *cùm in Ecclesiis*. de maioritate, & obedientia, ibi, *Alioquin de fratrum consortio penitus excludatis.*

Secundò idem probatur ex regulis, & consuetudinibus religiosis. Nam Basil. in reg. 28. ex fusiùs disputatis, de inobediente, post plures admonitiones, contumaci, ait, *Vt membrum vitiatum, inutiléque, medicorum more, præcidere conuenit.* Affert illud Matthæi 5. *Si oculus tuus dexter scandalizat te*, 3. Probatio ex iuribus & vsu peculiar. relig.

B &c. Idem habet reg. 44. ex Breuioribus, & sanè non ob culpam nimis grauem, sed quia impatienter suffert correctionem cum contumacia. Idem reg. 57. & 61. pro quocunque vitio incorrigibili, vel quia laborare non vult, nec psalmos discere, & similia cum incorrigibilitate coniuncta. Idem in animaduersi. ad canonicos delinq. reg. 8. & in Constitut. monast. cap. 34. Benedictus etiam in sua regula, cap. 28. præcipit, contumaces, & incorrigibiles expelli, & planè loquitur de absoluta eiectione à tota religione, nam supponit, præcessisse plures admonitiones, correctiones, pœnas, vsque ad flagella, & excommunicationem, & alia media, nulláque sufficere, & tunc ait, vtatur Abbas consilio Apostoli, *Auferte malum ex vobis ipsis*,

C 1. Cor. 5. &, *Si infidelis discedit, discedat*, 1. Corinth. 1. *Ne ouis morbida totum gregem contaminet.* Et ita obseruant religiones monachales, quæ ferè omnes (Carthusiam excipio) sub regula Sancti Benedicti militant, vt sumitur ex Conc. II. Aquisgran. sub Ludouico, tit. de Ordine Rectorum, c. 15. & ex Bern. epist. 112. vbi eodem consilio vtitur. Et vsu etiam id seruasse S. Benedictum, refert Greg. lib. 2. Dialog. cap. 25. Augustinus in regula, cùm dixisset, contumacem grauiori pœna plectendum esse, subdit; *Quam si ferre recusauerit, etiamsi ipse non abscesserit, de vestra societate proiiciatur: non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera*

D *plurimos perdat.* Et ita etiam obseruant religiones, quæ regulam Augustini profitentur, vt de Canonicis regularibus dicitur in Cōcilio I. Aquisgran. sub Ludouico, cap. 134. vbi latissimè plura ponuntur remedia priusquàm ad hoc extremum supplicium perueniatur. Idem obseruare licet in sacra Prædicatorum religione, dist. 1. suarum constitut. cap. 9. vbi post alias pœnas additur, *Vel secundùm regulam Patris nostri Augustini, si magis expediens iudicetur, exutus habitu ordinis, de nostro ordine expellatur*; quod etiam confirmat D. Thom. quodlib. 12. art. vlt. Idem statutum est à S. Francisco in sua regula, cap. 13. vt Apostata, qui religionis habitum voluntariè exuerit, penitus ab ordine expel-

E latur: quod, licèt cum aliqua moderatione infrà tractanda, in illo ordine receptum est, & ad alios casus ampliatum per Alex. VI. vt refertur in lib. Monumenta Minorum, concess. 65. & alia videri possunt in Compend. priuileg. Mendicant. verb. *Eiicere*. & in Specul. Minor. 2. p. tit. 1. & apud Bonauent. q. 14. in regulam.

D. Thom. Cordub. q. 31. in c. 2. sua regula ManuelRoder. 1. tom. quæst. regul. q. 30. art 13. 14. — *Bonau.*

Tandem probatur ratione, quia commune bonum religionis priuato commodo religiosi præferendum est, sed ad commune bonum religionis moraliter necessarium est, vt possit à se expellere membrum putridum, ne alia inficiat, vt Sancti citati docent: ergo. Quæ ratio multis iuribus confirmari potest, quæ de censuris Ecclesiasticis, præsertim de excōmunicatione loquuntur, cum proportione tamen in præsenti locum habent. Facit 4. Probatio ex ratione.

cap.

cap. *resecandæ*, c.*ecce*, 24.q.3.cap.*sed illud*, 45.d. A cum similibus. vnde facilè soluitur ratio dubitandi proposita, & confirmatur veritas. Primùm enim nulli parti fit iniuria, si pacta & fœdera, iuxta conditiones, quibus inita sunt, seruentur: pactum autem religionis cum religioso, quando se illi obligat, eius professionem acceptando, habet hanc conditionem inclusam, vt secundùm regulam viuere studeat, & religionem non pertubet, sed obedientem & corrigibilem se exhibeat: ergo si ipse Religiosus fidem non seruat, nec religionis obligatio integra manet, poterit ergo illum à se expellere. Quod autem illa conditio subintelligatur (reliqua enim clara sunt) constat, quia tam in communi iure, quàm in ipsis regulis religio- B num, & quàm in ratione naturali continetur; vota autem & professio fiunt secundùm regulam, & commune pactum censetur fieri secundùm ius, & secundùm rectam rationem: ergo.

Confirmatio, & respõsio ad argumẽt. in n. 1.

5. Atque hinc colligitur, non esse necessarium vt ipse Religiosus eiectioni consentiat, si aliàs sufficiens causa præcessit. Probatur primò ex omnibus iuribus, & regulis adductis, quæ absolutè loquuntur, & consensum ipsius personæ non requirunt. Secundò probatur ex vsu, ita enim nunc fit in omnibus grauioribus religionibus, esséque antiquissimum morem intelligi potest ex facto Magni Pachomij, quo ex Simeone Metaphraste refert Surius in vita eius, cap. 59. die 14. Maij, vbi C ait, cùm quidam monachus, Syluanus nomine, inhonestè se gereret, eum vocasse post vigesimum annum suæ exercitationis, iussisséque veste exui monastica. & expelli monasterio. Eum autem, & pedes Patris procidens, rogasse, *Hoc adhuc mihi condona Pater, &c.* Pachomium autem respondisse: *Si tot acceptis monitionibus, noluisti accipere id, quod est melius, neque plagis affectus eligere id, quod est vtile, quemadmodum possum diutius permittere, vt membrum morbosum congregetur cum grege Christi? ne fortè vnius ouis affricata scabies, non paruam eius partem inficiat, & corrumpat.* Potestatem ergo in se agnoscebat Pachomius illũ inuitum expellendi, quanuis tandem precibus, & promissis sub fideiussore datis cesserit, & illum cum magno illius fructu D retinuerit. Idem intelligitur ex Ioan. Climach. in gradu 4. Obedientiæ, vbi refert de antiquis monachis, diffidentes iussu prælati solitos reconciliari ante Solis occasum, & priuari cibo, donec in gratiam redirent. *Aut certè* (inquit) *è monasterio expellebantur.* Tertiò declaratur ratione, quia eiectio hæc nõ tam est medicinalis pœna, quàm vindicatiua, propter commune bonum: ergo non pendet per se ex consensu delinquentis, sed ipso inuito inferri potest, si ad commune bonum expedire iudicetur.

Moderatio in eodem num 1. impugnatur tripliciter. Primò. — Secundò. — *Metaphrast.* *Surius.* — *Ioã. Climac.* — Tertio.

6. Dices, hoc ad summum procedere, si Religiosus nollet suæ eiectioni consentire, nec etiam vellet emendari, tunc enim propter contumaciam, & incorrigibilitatem eiici potest inuitus: at verò si E cum voluntate permanendi in religione ostenderet etiam emendationis propositum, non videtur posse expelli, quia tunc iam non est contumax, nec dici potest incorrigibilis; cùm tamen propter solam contumaciam, & incorrigibilitatem possit expelli, iuxta cap. vlt. de statu monach. Vnde D. Thom. quodlib. 12. art. vlt. comparat eiectionem hanc excommunicationi, vt sicut excommunicari non potest quis, nisi quia contumax est, & emẽdari non vult; ita nec à religione expelli: nam æquiparantur hæ personæ; vtraque enim spiritualis est, & pœna spiritualis non fertur nisi in contumacem.

D.Thom.

7. Respondeo, semper quidem esse necessariam aliquam incorrigibilitatem, non tamen semper necessariam esse actualem contumaciam. Priorem partem probat dict. cap. vlt. de stat. monach. & alia testimonia suprà adducta in num. 3. & aliam intendit præcipuè D. Thom. loco citato, ex Bonau. q. 14. in exposit. reg. & sumitur etiam ex Bulla Alexand. VI. quæ refertur in lib. Monumenta Ord. concessione 65. & hoc conuincit ratio, quam D. Thom. insinuat: nam hæc est grauissima pœna, quæ priuat hominem non solùm temporalibus commodis, sed etiam spiritualibus, & ideo nõ debet statim imponi propter delictum commissum, etiam graue; sed debent aliæ medicinales pœnæ adhiberi priùs, & omnibus modis tentari, vt talis Religiosus emendetur. Est etiam hoc consentaneum statui religioso, qui est schola virtutis, ac perfectionis, ad quam pertinet non solùm promouere ad virtutem, sed etiam vitia corripere, & specialiter infirmos curare: ergo est valde alienum à tali statu infirmos statim deplorare, quod fieret eos eiiciendo absque multa curatione preuia, quæ inefficax inueniatur propter contumaciã infirmi.

Responsio bifida. Vna pars. — *Bonau.*

8. Nihilominus probatur altera pars, quia si quis iterum ac sæpiùs correctus, non emendetur, aut iterum atque iterum recidat; etiam si postea offerat, & promittat emendationem, potest & interdum debet expelli: nam ille satis dici potest incorrigibilis, & ideo in eo locum habent iura, quæ incorrigibilem expellendum dicunt. Aliud enim est esse incorrigibilem, aliud actu contumacem: hoc enim etiam actualem resistentiam voluntatis, illud verò solùm dicit iteratum lapsum contra adhibitam correctionem. Vnde iura Canonica statuunt, incorrigibilem clericum in aliquibus criminibus, degradandum esse, & tradendum brachio seculari; quod fieri potest, etiamsi tunc conuertatur, & maximè doleat, ac promittat emendationem, si iam sufficiens castigatio, & monitio semel, vel iterum præcessit; quo modo etiam se gerit Ecclesia in puniendis hæreticis relapsis: ita ergo de eiectione à religione censemus. Non est ergo omninò comparanda cum censura, seu excõmunicatione; sed solùm quoad hoc, vt requirat aliquam præuiam monitionem, castigationem, & contumaciam; non tamen in hoc quòd illam etiam actualem & perseuerantem postulet. Ratio autem differentiæ est supra facta, quod excommunicatio est pœna medicinalis, quæ per se primò respicit bonum eius, qui punitur: hæc autem non est huiusmodi, sed principaliter respicit bonum aliorum, scilicet totius religionis, tum in exemplum, & vt alij timeant esse ita rebelles ordinariæ correctioni, & disciplinæ religiosæ: tum etiam, vt auferatur malum de medio fratrum, ne & ipsi contaminentur; quod alia via non efficaciter cauetur: nam licèt talis persona dicatur offerre emendationem, non est tamen fide digna, nec probabilis de illa spes cõcipitur propter præcedentem incorrigibilitatem; & ideo licèt in ordine ad bonum eius credendum illi sit, & ideo absolutio à censura statim detur, quia solùm pendet ex præsenti bona dispositione; nihilominus in ordine ad bonum aliorum id non sufficit, quia propositum illud facilè mutabitur, vergétque eius societas in aliorum detrimentum.

Altera pars responsionis. — Ad comparationẽ ex D. Thoma allatam in eodem n. 6.

Quæ sit causa iustæ expulsionis.

9. Ex dictis declaratum ferè est, ob quam causam possit

possit Religiosus professus à religione expelli. Ordinariè enim loquendo, duæ conditiones necessariæ sunt, Prima est, vt graue aliquod peccatum præcesserit externum, & de se inferens scandalum aliis, vel infamiam religioni: tam grauis enim pœna non potest inferri nisi propter grauem culpam; oportet etiam esse externam culpam, quia de internis Ecclesia non iudicat, extra forum Sacramentale. Addit S. Bonau. opusc. 9. in regulam S. Francisci, q. 14. non satis esse quod sit externum, & sæpiùs correctum, si sit occultum, ne oriatur scandalum ex publica eiectione cùm culpa non pateat. Intelligendum est autem satis esse quòd sit publicum iuridicè, id est, ita vt de illo sit sufficienter conuictus in regulari iudicio, iuxta debitam formam & modum eius, quia in omni delicto hoc satis est ad condignam pœnam. Nec potest ab aliis existimari iniustè punitus, eò quòd delictum non fuerit publicum notorietate facti; quia potiùs debent præsumere prælatum vt iudicem iustè procedere: nec etiam reo fit iniuria publicando delictum, vel pœnam eius, quando iudicio satis probatum est, & ita expedit in commune bonum.

Prima conditio ad iustam expulsionem; graue delictum.

Dices, nisi tale peccatum in aliorum vergat detrimentum, non meretur pœnam separationis à consortio aliorum, non vergit autem in aliorum detrimentum donec sit publicum, vt infamiam vel scandalum generet. ergo. Respondetur, non oportere expectare effectum, sed satis esse quòd delictum de se tale sit, nam tale peccatum in persona religiosa, quæ in communitate viuit profitente perfectionem, non potest non esse de se scãdalum, & religionem infamans. Vnde Alexander VI. Minoribus concessit, vt possint contumaces expellere, nulla addita restrictione de infectione fratrum, vel scandalo, & notoreitate facti. Quin potiùs expectare vt delictum sit notorium externis, quod Bonau. suprà q. 17. clariùs indicat, non solùm necessarium non videtur, verùm nec conueniens, sed maximè nociuum religioni.

Bonau. limitatio exponitur.

10. Altera conditio est, vt de tali peccato præcesserit correctio, & admonitio sine fructu, vel emendatione: hoc etiam constat ex dictis, quia oportet, vt non solùm Religiosus peccator sit, sed etiam incorrigibilis, vt iuribus, & ratione declaratum est. Quæri autem potest circa hanc secundam conditionem primò, quanta, vel quotuplex correctio necessariò præcedere debeat. Secundò, an semper, & in omni casu necessaria sit, vel aliquando grauitas peccati semel commissi, & scandalum vel infamia inde sequuta sufficiat. Ad priorem interrogationem dicendum est, de ea re non esse vnam certam regulam pro omnibus religionibus præscriptam, sed maximè relinqui prudentiali iudicio. Hoc constat ex Basilio, Augustino, & aliis adductis, solùm enim asserunt, eum qui sæpiùs correctus contempserit emendari, eiiciendum esse. Quam regulam sequitur ordo Prædicatorum, nam in suis Constitutionibus d. 1. c. 19. vbi ille dicitur incorrigibilis; *qui culpam non timet committere, & pœnas recusat ferre: vel ex earum sæpius repetita inflictione iudicio discretorum cognoscitur non proficere.* At verò in religione Minorum ille propriè censetur incorrigibilis, qui ter conuictus & punitus de crimine, non emendatur, vt habetur in Ordinat. general. Toletan. tit. de Incorrigibil. cap. 6. & refert Emman. Roder. q. 80. art. 14. Et in regula S. Benedicti, cap. 58. qui ter deserit religionem, post professionem factam, ampliùs admitti prohibetur, atque ita omninò expellitur, túncque censetur satis incorrigibilis: quòd si aliqua moralis

2. Conditio; præuia monitio.

Quota monitio, & an in omni euentu præmittenda.

Emm. Rod.

A regula tradi potest, hæc certè videtur maximè probabilis, magísque vsitata. Vnde clericus, qui de grauioribus criminibus bis est canonicè punitus, vel ter admonitus, & non emendatur, censetur incorrigibilis, vt degradari possit, & tradi brachio seculari: vt videri potest in Iulio Claro lib. 5. §. vlt q. 36. n. 33. & 34. Menochio consil. 82. num. 97. Bernard. Dias in praxi cap. 151. qui alios referunt.

Iulius Clar. Bern. Dias. Menoch.

Nihilominus non est hæc regula adeò certa, quin detur semper locus prudenti iudicio prælatorum, vel ampliùs expectandi, vel citiùs expellendi reum, si ad commune bonum valde conue- B niẽs existimetur, & nulla sit expressa lex specialis, quæ oppositum statuat: ius enim commune nullum est, sed loquitur indefinitè, vt vidimus. Vnde etiam in religione Minorum ex concessione Leonis X. quæ refertur in compendio priuilegiorum, §. 5. potest aliquando expelli Religiosus pro atroci delicto semel tantùm perpetrato, vt si ex illo delicto tanta infamia, tantúmque scandalum ortum esset, vt sine magno detrimento detineri reus inter Religiosos non posset. Et religioni S. Hieronymi in Hispania concessit Pius V. anno Domini 1566. vt in delictis grauioribus, aut grauissimis velut inobedientiæ cõtumacia, seu incorrigibilitate possit suos Religiosos etiam vsque ad C priuationem habitus inclusiuè punire. Vbi etiam cùm indefinitè de grauioribus grauissimis delictis loquatur, solúmque gratia exempli ponat cõtumaciam inobedientiæ, constat non ponere regulam omninò definitam, sed prudentiæ iudicis relinquere, quando delictum sufficientem grauitatem habeat ad hanc pœnam, & an, quæve contumacia expectanda sit. Similem in Societate nostra instructionem à Pontificibus probatam infrà tract. 10. ostendemus. Denique secluso speciali iure ac priuilegio, ex sola ratione naturali hoc ipsum significauit Syluest. verb. *Abbas.* n. 6. vbi referens sententiam D. Thomæ dicentis, non posse expelli Religiosum nisi propter contumaciam D addit, *Quod intelligo, nisi incorrigibilitas præsumatur de facto propter conditionem viri, vel de iure propter regulam ita mandantem.* Vbi in primis modum & distinctionem indicat explicãdi regulã à D. Thoma, & communiter traditam de contumacia, vel incorrigibilitate, scilicet, vel actuali, seu præterita, & præsumpta. Deinde duos modos insinuat præsumendi iustè incorrigibilitatem, etiam si actu non præcesserit, vel de iure, vt quando regula aliqua religiosa illam præsumit in aliquo delicto, vel de facto, vt quando tales sunt circunstantiæ personæ, vt nulla sit moralis spes correctionis. Addo, etim interdum fieri posse, vt licèt sit spes correctionis in ipsa priuata persona, non tamen E possit satisfieri publicæ infamiæ, vel scandalo totius religionis, nisi expellendo religiosum delinquentem: vel non posse conuenienti modo, & sine magno dispendio religionis in perpetuo carcere detineri, vel alio simili modo puniri: & tunc etiam esse posse sufficientem causam expulsionis, quantum est ex vi iuris communis, si ius speciale alicuius religionis non repugnet. Quia commune bonum religionis præferendum est priuato; & quia interdum iustè punitur quis perpetuo exilio, imò & morte, propter vnum delictum sine alia contumacia; & interdum potest hoc fieri arbitrio iudicis propter grauissimas circunstantias, vt videri potest apud Eman. Roder. tom. 1. q. Regul. q. 30. art. 14. vbi pro se citat Iul. Clar. lib. 5. §. sacrilegium n. 3. & Maranta in speculo fol. 29. post num. 53,

11. Resolutio vera.

Syluest.

Emm. Rodr. Iul. Clar.

Maranta.

num. 53. quid ergo mirum, quòd hoc possit fieri in aliqua religione, maximè vbi proprium ius non resistit?

12. Qui putent eiectionem corrigibilis esse illicitã in foro cõsciẽtiæ.

Addunt verò aliqui ex doctrina S. Bonauenturæ, licèt in exteriori foro possint prælati iustè expellere Religiosos propter graues excessus, etiam sine propria incorrigibilitate, non tamen in foro conscientiæ; propter scandalum, quod in animis secularium potest generari, & propter periculum damnationis, cui exponuntur sic eiecti, quia nequeunt seruare regulam, quam promiserunt, à cuius obligatione non possunt liberari. Sed debent (aiunt) tales religiosi perpetuis carceribus mancipari, & ibi puniri pro qualitate delictorum. Hanc verò distinctionem de foro interno, & externo ad hanc materiam applicatam, apud S. Bonauenturam non inuenio, nec videtur mihi posse probabiliter accommodari, per se loquendo: itaque quoties iuxta regulam approbatam, vel iuxta Pontificia diplomata, seu concessionem licitum est in exteriori foro expulsionis sententiam ferre & exequi contra religiosum professum; etiam in foro conscientiæ id est licitum, per se loquendo.

13. Probatur tamen talẽ eiectionem non esse illicitam cõtra iustitiã commutatiuam

Ratio est, quia ex duplici tantùm capite posset id non licere, vel quia esset contra iustitiam, vel quia contra charitatem, alia enim radix in præsenti cogitari non potest: neutrum autem ex his potest cum probabilitate affirmari: ergo. Probatur minor quoad priorem partem de iustitia, quia vel hoc intelligitur de iustitia commutatiua, ratione mutui contractus facti inter Religiosum & religionem in ipsa professione; & hoc non, vt etiam S. Bonauent. dict. quæst. 14. fatetur, quia pactum illud intelligitur secundùm regulam approbatam & secundùm priuilegia Pontificia, & secundùm rationem rectam: iuxta hæc autem iura omnia, includit conditionem ex parte religionis, si ita professus vixerit, vt decet, vel debetur religioso statui, & communitati: aut clariùs, nisi se reddat dignum expulsione, iuxta regulam & mentem Pontificis: ergo quoties quis eiicitur iuxta regulam, & priuilegia, non frangitur pactum à principio factum: ergo ex hac parte non peccatur contra iustitiam: ergo ex eodem capite quod licet in foro exteriori, licet etiam in foro conscientiæ.

14. Nec contra vindicatiuam.

Vel sermo est de iustitia vindicatiua, & ex hac parte non potest etiam contra conscientiam agi, saltem per excessum contra religiosum (nam de defectu contra religionem, vel Rempublicam, statim dicam.) Probatur, quia in tali religione per legem iustam, qualis est regula approbata: vel per Pontificiam declarationem, quæ in priuilegio continetur, illa iudicata est condigna pœna talis delicti, vel talium delictorum: ergo non fit iniuria reo illam exequendo. Nec enim putandum est illam concessionem Pontificis esse permissiuam tantùm, sed approbatiuam: tum quia oppositum constat ex verbis concessionum, tum etiam quia esset contra omnem rationem. Cur enim permitteret Pontifex religioni, (quæ tenetur non solùm ad iusta, sed etiam ad perfecta) vt iniustam penam imponeret, & exequeretur, sine impedimento, & sub Pontificis vmbra, & authoritate? Quòd si quis dicat, Pontificem non approbare hanc, vel illam eiectionem in particulari, sed illam, quæ fit iusta causa; hoc est quod intendimus: nec enim nos defendimus vt iustam omnem expulsionem in indiuiduo: sed ex hypothesi dicimus, eam quæ fuerit iusta in foro exter-no, iuxta regulam vel priuilegia, non posse esse in foro conscientiæ iniuriosam eiectionem. Vnde si iudicium particulare de causa eiectionis in re verum sit, & prudentiale, iuxta verum sensum regulæ & priuilegiorum, reddet sine dubio prælatum tutum in foro conscientiæ, saltem quoad hanc partem non inferendi iniuriam reo: si verò iudicium sit falsum, quia nimirum delictum tale non est, quale regula, vel priuilegium requirit: tunc nec ipsa expulsio est iusta secundùm regulam, & ideo neque in conscientia erit iusta per se loquendo, imò etiam erit contra obligationem inclusam in primo pacto professionis, vt patebit facilè conuertendo rationem superiùs factam. Dico autem, per se loquendo, quia per ignorantiam, & bonam fidem prælati poterit interdum factum excusari. Nunquam ergo hîc separatur iustitia in conscientia, & in iudicio externo, respectu religiosi.

Maius dubium esse posset, an talis expulsio possit interdum esse contra iustitiam legalem, & bonum commune, quia nimirum delictum non satis punitur illo modo: imò sæpè fortasse ipse delinquens desiderabit hanc pœnam, vt possit liberiùs viuere. Vnde quoad hanc partem regula, vel priuilegium non videntur esse præceptiua, seu ordinatiua, sed concessiua, vt ita fiat: semper autem videntur subintelligere conditionem, *nisi ratio iustitiæ plus fieri postulauerit.* Respondeo, Pontificem per hanc concessionem, vel regulam non tam intendere punitionem delicti, quàm præseruationem, quietem & decentiam religionis: & ideo si ad hos fines necessaria sit religiosi eiectio, non est omittenda, eo quòd delictum non videatur adæquatè puniri, nam hoc non est ita intrinsecè necessarium, vt ex iusta causa omitti non possit. Accedit, quòd semper potest antecedere alia vindicta delicti, quæ pro capacitate status religiosi videatur sufficiens. Potest etiam sic eiectus ad triremes mitti, si dignus iudicetur, vel perpetuò vel ad tempus, itaque nunquam condigna punitio repugnat cum eiectione, ideóque qui concedit facultatem expellendi à religione, non aufert obligationem puniendi delicta modo sufficienti ad publicam satisfactionem quatenus simul esse potest cum expulsione à religione: & ideo non refert ad iustitiam & honestatem talis concessionis quòd sola expulsio non sit interdum sufficiens pœna. Esset autem contra rationem tale priuilegium, si ratione illius posset quis expelli, etiam in eo casu, in quo talis expulsio esset contra iustitiam in foro conscientiæ. 15. Nec denique contra iustitiam legalem.

Venio ad alteram partem de obligatione charitatis, quæ in primis locum non habet vbi hæc pœna non est arbitraria, sed lege præscripta, in qua inferior, seu ordinarius prælatus dispensare non potest. Deinde, etiamsi prælatus religionis ex charitate teneatur procurare bonum religiosi quantumuis criminosi, magis tamen tenetur custodire puritatem & pacem suæ religionis, & auferre scandala, &c. Vnde Bonauent. dict. q. 14. dixit, *Crudelis est miseratio, vnde plures, & meliores grauiter offenduntur.* Præterea obligatio ex charitate, cessante iustitia, plures conditiones requirit, quæ vix possunt in huiusmodi casu inueniri. Primùm enim necessarium est, vt proximus sit, vel constituatur in graui periculo, morali, & proximo suæ salutis: deinde, vt alius possit sine magno incommodo, præsertim spirituali, suo, vel aliorum illi necessitati succurrere: at in præsenti religiosus per eiectionem non statim constituitur in proximo periculo, imò neque in morali salutis suæ 16. Probatur deinde neque esse cõtra charitatem. Bonau.

potest

potest enim vexatio dare intellectum, & humiliatio conuersionem, vel potest multis modis sibi consulere, vt pericula effugiat: aliunde verò sæpè non potest Prælatus sine magno onere religionis, & periculo aliorum religiosorum, & suæ famæ, & quietis, illum detinere: non ergo obligatur ad hoc ex charitate. Asserendum ergo simpliciter est, id quod regula per Pontificem approbata, vel priuilegia, aut bullæ Pontificiæ permittunt, seu concedunt singulis religionibus, circa eiectionem cōtumacium, seu discolorum religiosorum, non solùm in externo foro, sed etiam in conscientia per se loquendo licita esse. An verò in aliquo particulari casu charitas exigat moderationem aliquam in executione, id ad factum pertinet, non ad ius, éstque accidentarium & ex prudenti arbitrio pendens. Et tunc etiam considerare oportet, an Prælatus authoritatem habeat ad talem moderationem faciendam vel potestatem superiorem, iuxta regulam, requirat: id enim seruandum est.

Concluditur contra citatos in num. 12.

In quo Prælato sit potestas ad expulsionem.

17. Tandem facile etiam ex dictis intelligitur, quis possit religiosum à religione eiicere, supposita causa sufficienti, nam sine illa nullus potest, & cum illa non quilibet, sed qui iurisdictionem ad hunc actum habet, nam est actus vindicatiuæ iustitiæ, & magnæ coactionis, qui sine iurisdictione fieri non potest. Primò ergo ac præcipuè habet hanc potestatem Summus Pontifex; non solùm, vt supremus pastor Ecclesiæ, quod clarum per se est, sed etiam vt supremus Prælatus religionis, ad quē spectant actus supremi, ad bonum eiusdem religionis pertinentes. Deinde habet hanc potestatem corpus ipsum religionis; vt autem illam habeat, non est necesse, vt à Summo Pontifice specialiter conferatur, sed satis est, vt non auferatur, seu reseruetur talis actus. Ratio prioris partis est, quia hæc eiectio ex natura rei iusta est, ex vi conditionis inclusæ in priori pacto inter religionem, & Religiosum, vt suprà explicatum est: ergo ex natura rei est in ipsa religione tota, seu vt est vnū corpus, si aliunde non impediatur: sicut è contrario ex natura rei est apud illam onus retinendi, & alendi religiosum, qui nullam causam præbet eiectioni. Confirmatur, quia omne corpus habet ius separandi à se contagiosa membra, & omnis Respublica abiiciendi, qui eam conturbant, & potestas ad hunc actum per se est in corpore Reipublicæ: ergo similiter est cum proportione in corpore religioso.

Est in Papa.

Et in tota Religione.

18. Posterior verò pars, quæ est limitatio prioris, patet, quia potestas corporis subordinata est capiti, aliàs esset summa confusio: ergo si per caput restringatur, id per Pontificem reseruantem sibi illum actum, non poterit tota religio sine consensu eius religiosum eiicere. Considerandum itaque est corpus integrum religionis in rigore sumptum Pontificem ipsum vt supremum Prælatum includere, qui quatenus iurisdictionem in illam habet, non ab ipsa, sed ex se, seu à Christo illam habet: quatenus verò habet potestatem dominatiuam, licèt à religione illam habeat; in illo tamen ordine est suprema etiam respectu totius corporis religionis simul sumpti, quod non habent Prælati intrinseci (vt sic dicā) ipsius religionis. Hac ergo ratione potest hanc potestatem non solùm vt vniuersalis pastor, sed etiam vt supremus Prælatus sibi reseruare. Quia verò iure, & potestate ordinaria relinquit religionē seipsam plenè gubernare:

Excipe, nisi à Papa reseruetur.

A ideo quandiu hæc potestas ablata, seu reseruata nō est, in ipsa religione integra manet. Et in eo casu, quo Pontifex illius vsum sibi reseruaret, teneretur ex iustitia, post plenam causæ cognitionem in eiectionem Religiosi consentire, si & culpas haberet tali pœna dignas, & ad religionis bonum, illius pœnæ executio necessaria moraliter videretur.

Tertiò solet hæc potestas esse in Generalibus religionum. Nam illis commissa est tota potestas necessaria ad gubernandam religionem, & ad vniuersale bonum eius: huiusmodi autem est hæc potestas, de qua agimus, vt ostensum est. Vnde Pius V. in priuilegio suprà citato concesso Ordini S. Hieronymi in Hispania, quod habetur in Compend. priuileg. eiusdem Ordinis, verb. *Condemnare*, inter alia sic ait; *Considerant quòd Prior* B *Generalis, per constitutiones dicti Ordinis habet omnimodam, & ordinariam potestatem quam ipsum Capitulum generale, tempore, quo celebratur, habet: Priori Generali concessit facultatem relegandi*, &c. In quibus verbis solùm expendo rationem, quæ mouit Pontificem, ad concedendum Generali potestatē quā Capitulo concedebat: quia tota potestas Capituli translata esse debet in Generalem: eâdem ergo ratione iure ordinario habere videtur Generalis potestatem eiiciendi Religiosum ex iusta causa. De aliis verò inferioribus Prælatis, vt sunt Prouinciales, Priores, Guardiani, &c. nihil certum dicere possumus ex communi iure, sed solùm consulenda esse iura specialia regularium, seu priuilegiorum singularum religionum, & illa esse obseruanda. C Regulariter autem videtur esse in toto Generali iure ordinario; nec immeritò, quia abscindere membrum corporis est res grauissima, & ideo meritò postulatur consensus capitis. Prouinciales autem aliquando hac potestate vtuntur ex commissione, vel generali, vel speciali, iuxta varios vsus religionum. 19.

Est denique in Generalibus.

Quid de inferioribus Prælatis.

Quæri autem hîc potest, an Prælatus habens hanc potestatem possit illa vti suo iusto arbitrio, sine consilio aliorum, qui in ordinibus ad hoc ministerium deputari solent, vel potius huiusmodi consilium sit omninò necessarium ad valorem actus. D Nam in prædicto priuilegio Pij V. ad Hieronymianos additur, *Dum tamen hæc omnia faciat de consilio fratrum*, &c. & similia haberi solent in Constitutionibus religionum, vt in Constit. Prædicatorum, cap. 19. d. 1. dicitur, *De consilio discretorum, si expediens iudicetur, potest Magister ordinis*, &c. Veruntamen in hac etiam re non possumus generalem regulam tradere, sed obseruandum est in vnaquaque religione institutum eius ab Ecclesia approbatum: nam in quibusdam suffragia consulentium decisiua sunt, ita vt sine illis, vel eorum numero competenti, nihil validè fieri possit, & in eis responsio est clara, quia cōsilium est de substantia actus, imò solùm apud illud est potestas. In aliis verò consulentium suffragia sunt tantùm E consultiua, quibus auditis, potest Prælatus statuere quid iudicauerit expedire; duobus autem modis potest intelligi huiusmodi consilium necessariò esse adhibendum, vt in superioribus notauimus, tractando de receptione Nouitiorum, scilicet vel ex præcepto tantùm, vel vt res bene fiat, non tamen ad valorem actus, vel vtroque modo, ex iure autem communi non constat, quis istorū modorum in præsenti requiratur, sed consulenda sunt priuata iura vniuscuiusque religionis, & illa sunt seruanda. In eis autem attentè considerandum est, an potestas absolutè detur Prælato, postea verò solùm iniungatur, vt tales, vel tales 20.

Requiritur ne consultatio vt prælatus eiiciat religiosum.

T perso

personas consulat: an verò detur talis potestas, A quasi sub ea conditione, vt in dicto priuilegio Pij V. dicitur, *Concedimus Priori Generali*, &c. *dum tamen hæc omnia faciat de consensu fratrum*, &c. Quando enim concessio est sub hac posteriori forma, est sine dubio illa substantialis conditio, ita vt licèt necesse non sit consilia sequi, necessarium sit illa audire, iuxta communem sententiam fundatã in proprietate verborum, quàm in citato loco exposui. At verò quando potestas priori modo datur, consultatio solùm est necessaria ex præcepto, vel regula, &, si illa omittatur, malè fit, nihilominus actus est validus, quia illa tunc non est substantialis forma, vt eodem loco dixi. B

CAPVT V.

An & quomodo professus eiectus teneatur ad religionem redire.

1. Supponitur eiectum nõ liberari à vinculo triũ votorum substantialium solennium.

IN primis supponendum est, per huiusmodi eiectionem non solui religiosam professionem quoad vinculum, sed solùm quoad vsum, seu cohabitationem, sicut quando separantur coniuges propter alterius adulteriũ; semper manet vinculum matrimonij integrum. Quanquam enim de antiquo vsu Ecclesiæ incertum sit, an Religiosi dyscoli eiicerẽtur omninò liberi à professione religiosa, nunc tamen in his, qui solenniter profitentur, certum est non ita fieri. Quam diuersitatem C videre licet in vna Societatis religione, in qua scholares approbati eiiciũtur soluto vinculo, professi verò minimè: idémque est in omni alio professo. Nam licèt eiiciatur, non desinit esse religiosus, vt est cõcors sententia Doctorum in 4. dist. 38. Innocen. c. *Dilectus*. 2. de simon. Cardin. Clem. 1. de Regularib. §. *Quomodo*. q. 1. Estque euidẽs ex suprà dictis de immutabilitate professionis religiosæ; & ex vsu Ecclesiæ, nam constat hos manere semper inhabiles ad matrimonium, etiamsi non sint in sacris ordinati. Denique hoc apertè supponitur in cap. vlt de Regularib. vt statim in num. 6. expendemus. Manet ergo in his religiosis integra professio D & quidquid est de substantia eius, atque adeò tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ in eo perseuerant: quomodo autem eis vti debeat, & ad quid ratione eorum, & professionis obligetur, explicandum superest. Et de castitate quidem nulla est difficultas, tenetur enim illam integrè seruare, quia potest, & in hoc non ita pendet ab actuali subiectione, vel vnione cum sua religione.

De obligatione redeundi ad religionem.

2. Prima sententia Nauarri negãs obligationẽ ad reditum.

De aliis ergo inquiri potest primò, an teneatur semel eiectus ad suam religionem redire, quandiu E aliam professus validè non est, nam in eo casu certum est non teneri: an verò possit id facere, infrà videbimus. Quidam ergo asserunt absolutè non teneri ad reditum, nec ad illum posse compelli, si per sententiam definitiuam, & iustam eiectus in perpetuum est. Ita tenet Nauarr. Comment. 2. de Regularib. n. 36. Comment. 3. n. 52. & lib. 3. Consilior. tit. de Regularib. consil. 77. & sequent. Fundamenta eius sunt, primò, quia per sententiam definitiuam extinguitur obligatio, quæ proinde non potest ampliùs reuiuiscere. *In perpetuũ enim sublata obligatio restitui non potest*, vt dicitur in l. *qui res* §. vltim. ff. de solution. Secundò, quia res iudicata seruanda est, l. *res indicata*. ff. de regul. iur. & quod bene definitum est, retractari non debet, cap. *quod bene*. 6. q. 4. adeò vt res iudicata impediat litis ingressum Clement. 1. de except. Tertiò, quia est res durissima, vt eiectus definitiuè contra suam voluntatem reducatur ad monasterium, vbi vix æquo animo ferre possit improperia, quæ in eum alij de more obiicient. Quartò, quia degradatus realiter à suis ordinibus, non potest cogi vt redeat ad gradum, quem priùs tenebat; ergo nec monachus eiectus, &c. Tandem ad hoc inducit authoritas Bernardi, Abbatis, Cardinalis, & Antonini, qui de eiectis nunquam hoc asseruerunt, sed solùm de fugitiuis. Addere vltimò possumus, quia religio non tenetur semel eiectum iterum recipere; ergo nec ipse tenetur redire, etiamsi reuocetur. Debet enim esse par vtriusque conditio, seu obligatio.

Eius primũ argumentũ.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

3. Secunda sẽtentia Soti in tribus propositionibus consistens.

Alij dicunt, teneri huiusmodi eiectum in primis ad emendationem, ita vt fiat aptus ad religionem, & dignus vt in ea recipiatur. Deinde, teneri ad petendum, & procurandum, vt in religione iterum recipiatur, & consequenter teneri ad ingressum si admittatur. Tertiò verò aiunt, si post moralem petitionem sufficientem repellatur, non teneri ampliùs ad ingressum, etiamsi maximè cogatur, vel precipiatur. ita tenet Soto lib. 7. de Iustitia, q. 2. art. 1. circa ad 3. Qui consequenter ait, hunc Religiosum in eo casu manere liberum à vinculo religionis, & ab obedientiæ voto, imò & à voto paupertatis, de quo infrà.

Soto.

4. Prima propositio Soti admittitur.

Et prima quidem huius opinionis propositio verissima est, teneri scilicet hunc Religiosum ad emendationem non solùm per sese, id est, propter vitia vitanda, propter quæ punitus est, sed propter statum religiosum, vt quantum in ipso est nõ stet per illum, quominus ad illum restituatur, & aliàs non esse tutum in conscientia. quam partem tenet etiam Syluest. *Religio*. 6. q. 12. & idem supponit in verb. *Apostasia*. q. 5. & 6. tenet etiam Angles, tit. de Voto, art. 2. difficult. 8. c. 3. Cordub. in cap. 2. suæ Regulæ, q. 21. & fauet Bonau. q. 14. super Regulam. Sumitur etiam ex cap. vltim. de Regularib. vt statim videbimus. Ratione probatur, quia ille eiectus verus religiosus manet; ergo per se & ex vi suæ professionis obligatus manet ad viuendum secundùm illum statum; ergo tenetur, quantum in se est, illum non impedire. Confirmatur, quia habens votum simplex religionis, tenetur non ponere ex parte sua voluntarium impedimentum receptioni, quam etiam procurare tenetur: ergo multò magis ad hoc tenetur religiosus iam professus, etiamsi eiectus sit, nam eiectio non abstulit vinculum, & consequenter nec obligationem. Maximè cùm sua culpa iustè eiectus fuerit, & nemini debeat sua iniquitas patrocinari.

Syluest.

Angles.

Cordub.

Bonau.

Probatúrq; ratione.

Confirm.

5. Secunda quoque Soti propositio probatur.

Et tunc etiam probatum manet secundùm dictum illius sententiæ, quod etiam alij authores recipiunt, & ego verum censeo. Nam qui tenetur viuere in aliquo statu, tenetur non solùm illum non impedire, sed etiam illum procurare, & si admittatur, tenetur acceptare, vt exemplo etiam adducto de habente votum simplex religionis ostẽditur; sed religiosus sua culpa eiectus tenetur semper obligatione viuendi in statu illo: ergo tenetur illum sufficienter procurare, quantum in se est. Confirmatur, quia non censetur sic eiectus satis moraliter emendatus, donec humiliter petat iterum in religionem recipi, sed tenetur emendari sufficienter, ita vt satisfaciat religioni, vt in eam possit iterũ recipi: ergo. Imò addit Tabiena verbo *Religio*, n. 25. si in vno monasterio non recipiatur, teneri

Confirm.

Tabien.

teneri alia adire, si sit probabilis spes. An verò teneatur aliam religionem ingredi, vel hoc ei liceat, dicemus num. 18. nunc enim loquimur de reditu ad priorem religionem. Tertia verò propositio illius sententiæ probari maximè potest argumentis Nauarri, mihi tamen nihilominus non placet.

6. Dico ergo, Religiosum semel eiectum etiamsi iterum, atque iterum petierit iterum recipi, & repulsus sit, teneri ad ingrediendum iterum, quoties reuocatus fuerit, si ad aliam religionem non transiit, tũc enim iam prima obligatio cessauit, & quasi commutata est, vt statim dicam. Probatur ergo assertio ex cap. fin. de Regularib. vbi Gregorius IX. pręcipit Superioribus religionum, vt fugitiuos & eiectos de ordine suo requirãt sollicitè annuatim, eósque recipiant, si regularis ordo id permittit, aliàs eis prouideant modo ibi statuto: quod intelligitur, si illi eiecti & fugitiui emendati inuenti fuerint, nam si adhuc sint contumaces, aliud remedium adhibendum est, vt ibi statuitur. Exponitur in illo textu, Superiores semper habere ius reuocandi eiectos, & cogendi ad iteratum ingressum, si regula non resistat. Vnde etiam supponit, eos teneri ad obediendum, & reuertendum, si præcipiantur, & ideo præcipit eos excommunicari, si contumaces sint. Et, quod notandum est ibi, in hoc æquiparantur fugitiui, & eiecti: constat autem fugitiuos semper teneri ad religionem reuerti, si admittantur; ergo & eiecti. Respondet Nauarr. caput hoc intelligendum esse de eiectis iniustè, vel non per sententiam definitiuam, ritè & rectè latam. Sed hoc gratis dictum est, & sine fundamento inuentum, quia dictum caput absolutè, & sine restrictione loquitur: imò supponere videtur nullum religiosum posse ita definitiuè eiici, quin religio retineat ius reuocandi illum.

Vera assertio præsentis cap. contra 3. Soti propositionem. Probatur ex iure.

Euasio Nauarri reiicitur.

7. Vnde argumentor ratione, quia per eiectionem non soluitur religiosus ab obedientiæ voto: licèt pro tunc careat vsu illius, quia caret actuali regimine Superioris: ergo si ad obediendum reuocetur, tenetur ex vi voti reuertere & obedire. Antecedens patet, tum quia votum illud solenne extingui non potest ordinario iure, tum etiam, quia ille manet verus religiosus, & consequenter retinet omnia essentialia: tum denique, quia non debet reportare cõmodum ex culpa sua, fuit autem propter culpam eiectus, & priuatus commodis religionis, non tamen fuit liberatus onere obedientiæ omninò. Respondet Nauarr. licèt fuerit propter culpam eiectus, iam tamen fuisse sufficienter punitum, & ideo non debere iterum puniri propter idem delictum, sed qui sensit onus, debere potiùs sentire commodum illi annexum. Sed contrà, nam hæc non est secunda punitio, sed debita obseruantia voti, quod semper manet: vnde licèt ille fuerit sufficienter punitus, dum postea reuocatur, non iterum punitur, sed mandatur ei, vt obligationem suam expleat. Neque hoc commodum exonerandi se hac obligatione, annexum est illi pœnæ: cum enim, aut quo iure id cautum est? Nulla enim ratio per se spectata rei natura, id postulat, sed potiùs debitus ordo requirit, vt post debitam satisfactionem pro delicto, persona redeat ad priorem statum; vel soluat obligationem in qua semper mansit.

Probatur 2. ratione.

Responsio eiusdem Nauarri ad hãc rationẽ, impugnatur.

8. Dices, Religionem eo ipso quòd noluit Religiosum petentem, & rogantem admittere, cessisse iuri suo, & ideo illum iam non teneri redire, licèt reuocetur. Sed falsum est quod assumitur. Aut enim religio iusta ex causa recusauit illum acceptare, &

Effugium proximæ impugnationis occluditur.

A quasi ab exilio reuocare, & tunc non est cur censeatur iuri suo cessisse simpliciter, & pro omni tẽpore, sed solùm voluisse illum condigna pœna afficere, donec satis pateretur: aut iniustè & contra rationem negauit illi reditum, & tunc error non est totius religionis, sed vnius Prælati, vel conuẽtus particularis; vnde non sufficit vt tota religio iuri suo cessisse censeatur. Quare potiùs existimo, etiam si velit, cedere iuri suo in perpetuum, & sine vlla limitatione non posse: quia illud ius considerandum est vt pertinet principaliter ad Deum, quomodo non potest tolli per voluntatem hominis, sine iusta causa: sicut non posset nunc religio licentiam dare religioso, vt extra illam maneat, cedendo iuri suo: ita ergo est in quolibet eiecto, nam licèt ad eiiciendum illũ possit esse iusta causa, B tamen ad cedendum in perpetuum absolutè, & simpliciter, ita vt religiosus, quantum est ex se nõ teneatur redire, non habet religio potestatem, quia nulla potest subesse iusta causa supposito perpetuo vinculo professionis. Et eadem ratione non potest religiosus remittere religioni obligationẽ, quam habet recipiendi illum, quando & delictum est sufficienter punitum, & in futurum nullum est periculum, quia hoc etiam est contra ius acquisitum per vinculum perpetuæ professionis.

Dices: Etiam vinculum matrimonij est perpetuum, & tamen interdum fit separatio quoad torum ita perpetua, vt non teneantur coniuges iterum ad se redire: aliquando etiam vnus eorum C propter delictum ita priuatur iure in alium, vt alter ampliùs non teneatur ad ipsum redire: ergo similiter esse potest in præsenti. Respõdeo primò, exemplum posse retorqueri quoad id, de quo agimus. Nam, si separatio fiat, v.g. propter adulterium vnius, licèt ille, qui passus est iniuriam, non teneatur ampliùs coniugi alteri consentire, nec eum acceptare in suum consortium: tamen si velit idem qui iniuriam est passus, alterum reuocare, & cum eo redire in amicitiam, alter semper tenetur acceptare, & vitam maritalem cum alio agere, debitũ reddere, &c. vt est communis resolutio Doctorum in 4. cum D. Thom. in 4. d. 35. & q. 62. Addit art. 6. D quia innocens non priuatur iure suo propter peccatum alterius, sed in fauorem illi cõceditur quod possit alium à se abiicere; quod autem in fauorem conceditur, non debet in detrimentũ verti, l. *quod fauore*. C. de Legib. & è contrario, nullus debet reportare commodum ex suo delicto, & ideo non liberatur coniux adultera propter peccatum suum ab onere cohabitandi, & reddendi debitum, si alter velit vti iure suo, & cedere fauore sibi concesso. Vnde etiamsi adultera priùs rogasset admitti, & alter noluisset, si postea ille mutet voluntatem, & reuocet adulterã, ipsa tenetur consentire; sic ergo in proposito. Deinde dico, quoad aliam partem, esse dissimilem rationem, tum quia in separatione adulteræ à marito agitur de vindicanda iniuria mariti; hîc autem agitur præcipuè de vindi- E cãda offensione diuina, & de tollendo omni impedimento perfectionis, præcipuè ipsi religioni, & ideo postquam hoc sublatum est, & Deo est satisfactum, cessat ratio diuortij spiritualis ex vtraque parte inter religiosum & religionem. Tum etiam, quia iure declaratum est, illam perpetuam pœnam esse debitam iniuriæ adulterij, vel alteri simili: seu (quod perinde est) perpetuum illum fauorem esse concessum innocenti; in exclusione verò à religione, nihil tale declaratum est, sed potiùs ei imponitur onus quærendi eiectos: cum limitatione suprà explicata.

9. Instantia bimembris.

Ad prius membrum.

D. Thom.

Ad posterius.

10. Ad primum argumentũ Nauarri in num. 2.

Atque hinc facilè respondetur ad argumenta Nauarri. Ad primum enim negatur antecedens, nam per sententiam definitiuam, per quam aliquis eiectus est, non extinguitur obligatio eius, cùm vinculum professionis, & obedientiæ votum non tollatur, quatenus exercitium eius per subtractionem materiæ impeditur. Ad secundum concedo, rem iudicatam esse seruandam, neque hîc propriè mutari sententiam, sed finitur effectus eius, tempore ab ea virtualiter præscripto. Cum enim aliquis per definitiuam sententiam à religione eiicitur, non est sensus talis sententiæ, vt ille liber omninò maneat ab onere religionis, seu ad manendum extra illam, sed solùm vt à Religione separetur quandiu Religioni iustè placuerit. Sicut sententia definitiua diuortij perpetui, non mutatur, etiamsi nocens cogatur redire ad petitionem nocentis, quia hæc ipsa conditio in sententia erat inclusa. Ad tertium respondetur, illud incommodum esse valdè accidentarium, & extrinsecum quod sua culpa meruit talis religiosus. Addo præterea, minus malum esse illa improperia in religione sustinere, quàm extra religionem perpetuò manere. Denique addo, si ille verè pœnitens redeat, & vitam omninò aliorum ædificatione mutet, non esse cur timeat talia improperia, vel incommoda: & ad obligationem Prælatorum religionis pertinebit illa impedire.

Ad secundũ.

Ad tertium.

11. Ad quartum responsio vna.

Ad quartum primò negatur consequentia, & similitudo, nam degradatus non tenetur speciali voto ad obediendum, & perseuerandum in illo statu sicut Religiosus. Item degradatus ad ea, quæ sunt oneris, tenetur, etiam perseuerante degradatione, quia tenetur seruare castitatem, & horas canonicas recitare; reliqua verò sunt magis honoris, & vtilitatis, quibus potest renuntiare: at Religiosus eiectus excusatur pro tunc à multis oneribus religionis, quæ sustinere incipit cùm redit, & ideo non debet liber manere omninò ab obligatione redeundi, aliàs commodum saltem temporale & humanum ex sua culpa reportaret. Secundò respondeo negando assumptum, quia degradatus realiter à nullo præter Romanum Pontificem potest ad pristinum statum, seu dignitatem reuocari; ab eodem autem potest præcipi, & obligari, si oportuerit, vt ad talem statum redeat, eo prorsus modo, quo Sacerdos non degradatus cogi potest, vt conuenienter suo statui viuat: eiúsque munera exerceat. Nec enim iusta pœna liberauit reum ab hac obligatione, vt probant cum proportione rationes factæ: nec adduci potest ius, vel ratio in contrarium, quæ probet efficaciter Pontificem fuisse priuatum hac potestate, propter degradationem.

Responsio altera.

12. Ad quintũ.

Ad quintum, ponderationes illorum authorũ, quas Nauarrus affert, non multum nos mouent, non solùm quia ius, & ratio plus mouent, sed etiam quia paruum fundamentum in eis habent: nam Bern. in positione casus dict. cap. vltimi apertè dicit, vtrosque, scilicet, fugitiuos, & eiectos reducendos esse ad claustrum; supponit ergo vtrosque teneri ad reditum, quantum est ex se. Quod autem in fine dicitur, sicut fugitiui inobedientes extiterunt, &c. vbi videtur omittere eiectos, vt Nauarrus ponderat: vel breuitatis tantùm causa fecisse credendum est, nec enim à textu ipso, in quo vtrique in eadem clausula numerantur, dissensisse verissimile est: vel certè subtiliter iudicauit, etiam eiectos postquam incipiunt esse inobedientes quoad non redeundum contumaciter, incipere etiam esse fugitiuos. Et eodem modo intelligendi sunt Abbas, & alij Canonistæ; quos ibi citat, qui interdum de vtrisque, interdum de fugitiuis loquuntur.

In vltimo argumento petitur, an religio teneatur suscipere hos eiectos? ad quod dicendum ferè est sicut suprà de fugitiuis. Posset ergo negari consequentia, quia non est æqualis ratio, cum religio sit innocens, & qui eiicitur sit nocens, & sua culpa mereatur priuari omni bono religionis, licèt religio ius suum integrum retineat, sicut exemplo matrimonij declaratum est. Vnde secundò dicitur, in hoc expectandum esse ius religionis, nam si iuxta propriam regulam potest propter certa, vel grauia crimina aliquos perpetuò eiicere sine obligatione ampliùs eos recipiendi: ipsa libera manebit, quamuis alter non omninò maneat liber. Nam à principio intelligitur pactum inter Religiosum, & talem Religionem sub ea conditione initum, quod tacitè approbatur in dict. cap. vlt. dum dicitur, eiectos recipiendos esse, nisi regula obstet: quod non est iniustum, quia ius religionis maius est, quia eius bonum diuinius, vtpote communius, est: item, quia, vt dicebam, religio est innocens, alter autem nocens, & pro eo casu, & non pro alio ponitur dicta conditio. De qua re plura in simili dicemus tractatu decimo de Societate. 13. Ad sextum vna solutio.

Altera solutio.

Adduntur verò duo iure communi statuta in illo cap. vlt. Vnum, est, quòd vbi regula non obstiterit, eiecti recipiendi sunt in religione, secundùm regularem disciplinam, id est, sufficienter emendati, & castigati, & exhibita cæteris Religiosis sufficienti satisfactione. Secundum est, vbi secundùm regulam recipi non possint ad communem vitam, recipiendos esse ad arctam aliquam custodiam, vel separatum viuendi modum prope monasterium, vt sub illius prouidentia, & expensis, ne in perniciem suarum animarum vagari cogantur. Nam quia hic status principaliter ordinatur ad salutem animæ, huius maior ratio habenda est, quam alicuius oneris, vel expensarum religionis. Vnde colligo, iuxta ius illud, nullum religiosum esse ita eiiciendum, vt liberè vagari permittatur, quia si vagantes reducendi sunt iuxta textum illum, nunquam vagari permittendi sunt: ergo nec à principio sunt liberi permittendi, sed custodiendi eo modo, quo in illo capite disponitur. Regulariter autem hoc non seruatur, quia vel Religiones non possunt sine magno suo detrimento hos custodire, vel quia Religiones noua habent priuilegia, aut statuta à Pontificibus confirmata, quæ consulenda sunt. 14. Quid in commune statuerit de eiectis.

Quomodo recipiendus sit in eandem religionem professus expulsus.

Quæri autem potest vlteriùs, quando huiusmodi eiectus reuertitur ad religionem vel ipso petente, & Religione consentiente, vel è contrario Religione cogente, & ipso non resistente, quomodo recipiendus sit. Respondeo in primis requiri sufficientem potestatem in recipiente, quia est res grauissima, & pertinens ad gubernationem religionis, & ideo non potest priuata authoritate fieri, sed publica potestate religionis. Apud quem autem sit talis potestas iuxta varia instituta, & regulas religionum respondendum est. Nihil enim video iure communi statutum, præter ea, quæ de receptione religiosorum tomo præced. diximus & quod in dict. cap. vltim. disponitur, vbi Abbates præcipiuntur huiusmodi eiectos recipere, si regula 15. Debita potestas ad receptionem.

regula non resistat, vel aliquo modo eos custodire, vbi aliter iuxta regulam recipi non possunt. Quod ergo ibi de Abbatibus dicitur, in aliis religionibus cum proportione intelligendum est de Prælatis, ad quos hæc cura pertinet, vel solis, vel cum aliquorum consilio, iuxta regulam.

16. Deinde respondeo non debere eiectum cùm recipitur, nouam professionem emittere: cùm enim suprà num. 1. dictum sit, hos non liberari per eiectionem à vinculo professionis, & votorum solennium, clarum est non indigere noua professione, sed solùm reuocationem prioris suspensionis, & actualis separationis à gremio religionis, ratione cuius erat quis impeditus ab actuali vsu obedientiæ, & ab actuali vnione cum tali corpore, postea verò restituitur ad talem vnionem actualem per solam mutationem voluntatum, & mutuum consensum in actualem vsum, (vt si dicam) non in vinculum. Sicut in exemplo suprà posito in n. 9. de matrimonio, cũ illi, qui perpetuo diuortio erant seiuncti, per nouum voluntarium consensum iterum coniunguntur, non contrahunt matrimonium, quia non est nouum vinculum, sed nouus vsus eius. Vnde non solùm non est necessaria noua professio, verùm nec propriè videtur possibilis, quia professio valida, & eadem omninò non est multiplicabilis in eâdem persona, licèt ad maiorem deuotionem possit exteriùs renouari. Dixi autem *autem omnino*, quia si in alia diuersa religione ille eiectus reciperetur, deberet in ea denuò profiteri, quia nunquam se illi tradidit, nec votum obedientiæ ibi fecit, & ita est professio quodammodo specie diuersa, eo modo, quo instituta distinctarum religionum moraliter diuersa sunt. Similiter si Religio esset ex his monachalibus, in quibus vnusquisque in sua domo speciali profitetur, tum eiectus ab vna domo, si in aliam eisdem Religionis reciperetur, deberet in illa profiteri, vt esset filius illius domus, nam hoc necessarium esset etiamsi eiectio non intercederet, sed immediatus transitus ab vna domo in aliam. Vt autem iterum recipiatur in eandem Religionem absolutè, non indiget noua professione, sed externa acceptatione habẽtis potestatem, nam hoc ipso manet actualiter subiectus, sicut antea erat.

Noua professio in antiqua religione non requiritur.

Secus si ad aliam fiat reditus.

17. Interrogari autem potest vlteriùs circa hoc punctum, an recipiendus sit talis eiectus in eodem gradu antiquitatis professionis, quoad locum sedendi, ferendi suffragium, & alias prærogatiuas, ad quas professionis antiquitas necessaria est, iuxta varios vsus religionũ. Quidam enim affirmant, alij partem negantem absolutè docent: mihi autem videtur neutrum esse simpliciter necessarium, sed arbitrio prudenti recipientium committendum esse. Regulariter autem loquendo, ille, qui eiici meruit, consequenter videtur amisisse ius ad suæ professionis gradum, & ideo meritò recipi posse in nouissimo loco. Item, ratione prioris delicti dignus est hac priuatione in pœnam, nam si dignus fuit eiectione, multò magis hac priuatione, & licèt ei, dum iterum recipitur, ex parte remittatur pœna, nihilominus non est necesse vt omninò remittatur, quoad hãc conditionem accidentalem. Sed licèt hoc regulare sit, nihilominus talis esse posset conditio personæ, tantáque pœnitentia & emendatio, vt censeatur dignus maiori remissione; & ideo iustè possit vel ad pristinum gradum, vel ad mediocrem alium recipi. Imò aliquando id expediet ad bonũ religionis, vt alij eiecti ad pœnitentiam agendam animentur.

An eiectus receptus gaudeat antiquis præeminentiis.

Iudicium Authoris.

Ad quid teneatur Religiosus expulsus si in suam Religionem non recipiatur.

18. Teertiò verò quæritur, quid teneatur facere eiectus quoad statũ suum si in sua religione nõ recipiatur, an scilicet teneatur aliã ingredi religionẽ, vel possit liberè in seculo manere. Nam Bonau. d. q. 14. super regulam sentit, teneri aliam religionem ingredi, quod sequitur Cordub. dict. q. 21. in c. 2. suæ regulæ, prope finem. Dicendum autem est primò, religiosum semel eiectum posse liberè aliã religionem ingredi, si velit, quod est manifestum, si priùs diligentiam aliquam adhibuit, vt in sua religione reciperetur, nec potuit obtinere, vt à fortiori patebit ex dicendis: veruntamen absolutè id verum existimo, posse scilicet, statim ac eiicitur, nulla alia expectata licentia, vel diligẽtia præmissa, aliam religionem ingredi, si strictior, vel saltem æqualis sit, quia tunc nec suæ religioni faciet iniuriam, cum ipsa eum expulerit, nec statui Religioso vt sic, cùm æqualem accipiat. De transitu verò ad laxiorem, dubitari potest, quia talis religiosus ex vi prioris professionis tenetur permanere, quantum in se est, in statu tantæ perfectionis: ergo donec per illum stat quominus in illo permaneat, non potest liberè ad laxiorem transire. Confirmatur, quia non potest liberè manere in seculo, quandiu ipse est in causa vt sit à religione eiectus, & ideo tenetur tollere impedimentum, & se ostendere paratum ad reditum, vt suprà à num. 6. dixi. Ergo eadem ratione in eodem casu & cum eâdem proportione minuere (vt sic dicam) statum perfectionis, quem professus est, donec per ipsum non stet, quominus in priori statu maneat. Tandẽ confirmatur, quia Innocẽtius IV. concessit Minoribus, vt refertur in lib. Monumenta Ordinis, concess. 162. vt semel eiecti possent liberè ad aliã religionem trãsire, exceptis militaribus: ergo signum est, hoc per se non esse licitum propria authoritate, saltem quantum ad religionem laxiorem. Alioqui non fuisset necessaria specialis concessio, nec debuissent excipi religiones militares, nam illæ veræ religiones sunt, esto sint laxiores. Et hæc pars mihi probatur.

Bonau.

Corduba.

Primũ pronuntiatum in hoc tertio puncto, posse eiectũ ingredi aliã religionem.

Non tamen laxiorem. Probatur.

Cõfirmatur primò.

Cõfirmatur secundò.

19. Non desunt tamen quibus videatur in eo casu posse Religiosum sic eiectũ statim transire ad religionem laxiorẽ si velit, quia in ea saluatur substantia status religiosi; ad modum autem, seu austeritatem eius, ille non se obligauit absolutè, sed solùm in ea religione quam professus est, ab illa autem iam est eiectus in perpetuum, vt supponitur: ergo eo ipso manet liber ab illo speciali vinculo. Sed hæc ratio solùm probat hoc licere post factã diligẽtiam, ita vt per religiosum non stet quominus in priori austeritate perseueret, nã ex sua culpa non debet commodum, & libertatem ab obligatione arctioris religionis comparare: ergo donec emendatus à culpa, ostendat se paratum ad illam obligationem implendam, & per illum non stet, non potest ei talis libertas concedi. Quanuis autẽ ex natura rei hoc ita esse videatur, ex dict. concessione Innocentij, id licebit cum limitationibus in ea positis. Quia ex dispensatione Pontificis licitum est ad laxiorem religionem transire; illa autẽ concessio continere videtur in hac parte generalẽ dispensationem, quæ potuit habere iustam causam ad euitãda maiora mala. Limitationes autem sunt; prima

Aliorũ placitum, & fundamentum.

Quibus limitationib.

dictum placitum admitti queat.

prima vt non fiat transitus ad religionem militarem, quoad milites arma portantes, nam quoad clericos, vel monachos, qui in eis religionibus spiritualem vitam profitentur, non videtur id prohibitum. Alia limitatio est, vt sic eiecti deferant literas testimoniales Prouincialis, vel Generalis sui ordinis, & aliter recipi non possint absque licentia speciali Sedis Apostolicæ. Et quantum ex verbis concessionis colligitur, si hæc forma receptionis non seruetur, professio erit inualida, nõ minùs quàm si alius non eiectus reciperetur. Vltima limitatio est quòd hæc concessio specialiter facta est Minoribus, & ideò solùm alij, qui cum illis in priuilegiis communicant, illa vti poterunt.

20. *Secundum pronunciatum, eiectũ non obligari ad transitum illum. Soto. Nauar. Syluest.*

Secundò dicendum est religiosum eiectum nũquam teneri ad aliam religionem transire, sed posse in seculo liberè manere, postquam iam emendatus repulsus est, licèt re sufficienter ostenderit paratum ad reditum. ita tenet Soto suprà, & à fortiori Nauarr. Sylueſt. & alij citati. Et probatur, quia ille sic professus non se obligauit alteri religioni, & per illum iam non stat quominus in ea viuat, vt supponitur: ergo non tenetur alteram ingredi, quia in his, quæ ad consilia pertinent, nemo tenetur, nisi ad id, quod voto se obligauit. Sicut qui promisit ingredi determinatam Religionem, si in ea non recipiatur, non tenetur aliam quærere, qui ad illam solam se obligauit; sed similiter per professionem in hac Religione solùm illi, eiúsque regulæ se obligauit: ergo si ab ea repellitur, non tenetur aliam quærere. Dices: esto ipse ex vi votorum non teneatur, posse à Prælato religionis cogi, & obligari, vt ad arctiorem religionem transeat in pœnam delictorum. Respondeo, etiam hoc modo non posse simpliciter obligari, vt docet Nauarr. consil. 77. de Regularib. *Nauar.* quod ipse probat, quia postquam eiectus est, non est subditus: ergo non tenetur parere, quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Sed contrà, quia potest religio non priùs hunc eiicere, sed immediatè condemnare vt transeat ad religionem arctiorem. Item quia in pœnam delicti priùs commissi, potest illum obligare, vt post eiectionem ieiunet, vel sit relegatus à tali ciuitate, sicut potest ad triremes condemnare. Ratio ergo est, quia nemo potest ad statum religiosum obligari (etiam in pœnam delicti) si illum non vouit: eâdem ergo ratione non potest cogi ad arctiorem Religionem absolutè: poterit tamen sub conditione, vel disiunctione obligari, vt vel transeat ad aliam, vel maneat in perpetuo carcere, aut ad triremes eat, supposito delicto digno tali pœna.

21. Dices: Ergo saltem si priùs ante professionem in ea religione factam voluisset absolutè religionem, teneretur postea eiectus ex vi prioris voti, repulsus à tali religione aliam quærere. Respondetur, ita sentire Sotum, *Sot.* neque id esse directè contrà nostram assertionem, in qua solùm consideramus obligationem per se, & ex vi professionis. Respondemus tamen secundò, negando consequentiam: probabilius enim nobis videtur, etiam in eo censu non obligari religiosum eiectum, & omninò repulsum, aliam religionem ingredi, ex duobus capitibus: vnum est, quia priùs votum simplex, etiam si de Religione absolutè fuerit, iam satis fuit completum; & ideo amplius non obligat. Sicut qui bona fide ingressus est vnam religionem, vt probaret illam, & ante professionem licitè dimittit habitum, non tenetur aliam ingredi, quia impleuit votum, vt suprà dictum est: ergo à fortiori, &c. Aliud caput est, quia prius votum per priorem professionem prorsus fuit extinctum. Imò addo, licèt priùs votum fuisset de particulari religione strictiori, ita vt ille peccauerit laxiorem ingrediendo, & in ea profitendo, nihilominus postea ab hac eiectus, iam non teneatur alteram, quam vouerat, vel aliam æqualem, aut inæqualem ingredi, quia votum illud simplex omninò extinctum fuit per talem professionem, vt definit Pontifex in cap. *qui post votum.* de Regularibus in 6. & resoluit D.Thom. 2.2. quæst. 188. art. 8. ad 3. & ibi Caietan. & à nobis est in superioribus declaratum. *D.Thom.*

CAPVT VI.

Ad quid obligetur Religiosus expulsus licitè & & liberè in seculo permanens.

Iam verò de hoc Religioso eiecto, & in seculo licitè permanẽte multa occurrunt, circa obligationem, honestúmque modum viuendi eius; certum est enim in eo manere vincula professionis, & trium votorum, vt ostendimus; in vsu ergo illorum, & in actualibus obligationibus, quæ ex illis nasci possunt in tali statu, est tota huius rei difficultas. Quæ in voto castitatis nulla est, nã obseruantia eius non pendet ab aliquo Prælato, nec ab speciali viuendi modo, & ideo vbique seruari potest & debet integrè. Igitur de voto obedientiæ est dubitatio, cui tenetur ille Religiosus actu obedire, quia videtur nemini teneri ex vi voti, sed solùm ex vi communium legum, aut præceptorum. Quod si ita est, ad nullum vsum obedientiæ religiosæ tenebitur, & consequenter nec ad vsum paupertatis, quia hic intelligi non potest sine ordine ad aliquem Prælatum Religiosum, quia votum paupertatis inuoluit ex parte materiæ ordinem ad aliquem Prælatum, qui possit licentiam dare vtendi temporalibus bonis, vt suprà dictum est, & consequenter nec ad alia onera religionis omninò tenebitur: quę omnia videntur incommoda, quia illa persona ex vi sui status semper manet obligata ad statum perfectionis: ergo necesse est vt ad aliquem vsum eius maneat obligata. 1.

Resolutio quoad obligationem castitatis.

De obligatione quoad votum obedientiæ.

Primò ergo circa obedientiæ votum est sententia Nauarri Religiosum sic eiectum teneri ad obediendum Episcopo non tantùm vt alij fideles, vel Clerici tenentur ratione suæ iurisdictionis, sed specialiter ratione voti obedientiæ, atque adeò in his, quæ ad perfectionem aliquo modo pertinent, secundùm modum illi rationi viuendi proportionatum. ita habet in Comment. 2. de Regularib. n. 33. & Comment. 3. n. 46. Et inde refert teneri eiusmodi eiectum, ad se præsentandum Episcopo, & manifestandum se esse religiosum, & paratum ei obedientiam præstare. Vnde intelligitur ipsum loqui de speciali obedientia religiosa, & ex voto, nam si solùm teneretur obedire vt alij clerici, nõ oporteret se ampliùs manifestare, quàm clericum. Fundamentum eius est, quia nullus potest manere sine Superiore, cap. *nulla.* 93. d. sed ille eiectus manet sine Superiore suæ religionis: ergo necesse est vt alteri subesse incipiat; nullus est autem nisi Episcopus, ab eius enim obedientia per professionem liberatus erat; ergo in illius obedientiam incidit cùm à iugo professionis per eiectionem liberatur. 2.

Nauarri sententia.

Contrariam

3. Contrariam sententiam indicat Soto lib. 7. de Iustit. quæst. 1. art. 1. dum ait, huiusmodi religiosum manere liberum à voto obedientiæ. Expressiùs id docuit noster Molina, tom. 1. de Iustit. disp. 140. vbi sententiam Nauarri dicit esse contra praxim Ecclesiæ, idéoque omninò improbabilem. Fundamentum est, quia nemo tenetur ex voto obedire, nisi cui promisit; sed religiosus ille non promisit obedire Episcopo, sed prælatis suæ religionis: ergo si his obedire non potest, nec tenetur; quia ab eis eiectus est, non est vnde obligetur obedire Episcopo ex speciali voto, sed ab vsu talis voti liber manet, solúmque manebit sub obedientia Episcopi sicut cæteri clerici, vel fideles. Confirmatur, nam hac ratione suprà dicebamus non teneri aliam religionem ingredi, quia illam non vouit: ergo similiter, &c. Atque hinc sequitur (iuxta hanc opinionem) non teneri religiosum hunc manifestare Episcopo quòd religiosus sit, quia satis est quòd ei obediat vt simplex clericus, ad quod necesse non est vt Episcopus sciat illum esse religiosum. Solùm ergo tenebitur esse paratus redire ad obedientiam religiosam, quoties reuocatus, & admissus fuerit, & hoc satis est vt vinculum voti obedientiæ maneat.

Contraria sententia Soti & Molinæ.

Eius fund.

Confirm.

4. Nihilominus opinio Nauarri contemnenda non est, nec minùs probabilis, sed absolutè probabilior debet reputari; quanuis in vsu adeò limitandi sit, vt non relinquatur magna diuersitas. Hæc posterior pars ex discursu eorum, quæ num. 10. dicemus, constabit. Prior autem suadetur, quia in primis eam significant graues Doctores, Panormit. in cap. vnico de infantibus & languidis. in fine ait, religiosum legitimè eiectum, esse sub potestate Episcopi. Idem sentit Innocent. in cap. *cùm olim*. 2. de priuileg. num. 3 quatenus dicit, hunc monachum eiectum acquirere Episcopo, à cuius iurisdictione non est absolutus: videtur enim loqui de iurisdictione religiosa, quia alia communis non sufficeret vt Episcopo acquireret. Hanc autem Innocentij opinionem videntur probare Doctores ibi communiter, vt affirmat, & sequitur Alexand. de Neap. in Addition. ad Panormit. suprà; tenet etiam Archidiacon. in cap. *Abbates*. 16. quæst. 2. Specul. de stat. Monach. vers. 41. Federicus de Sen. consil. 38. Syluest. verb. *Apostasia*. quæst. 6. Præterea est hæc opinio per sese valde consentanea rationi: nam hic eiectus manet verus religiosus; ergo tenetur eo modo, quo commodè potuerit, seruare statum suum, & vitam religiosam, saltem quoad substantialia, sed hoc non potest nisi alicui specialiter obediat; nullus autem est illius, cui hæc obedientia magis præstari possit, & debeat, quàm Episcopo. Quod in hunc modum confirmatur, quia olim in Ecclesia, qui profitebantur statum religiosum priuatum, seu solitarium, eo ipso subiiciebantur specialiter Episcopo, & omnes monachi erant illi specialiter subiecti, nisi eximerentur; sed iste religiosus postquam eiectus est, manet in statu religioso quasi solitario, seu particulari, priuatur etiam per eiectionem priuilegio exemptionis: ergo eo ipso reducitur ad ius antiquum, manétque Episcopo subiectus, non solùm communi modo, vt alij fideles, sed speciali titulo religiosorum.

Authoris assertio bipartita.

Suadetur prior pars authoritate.

Panorm. Innoc.

Alexand. de Neap. Archidiac. Specul. Federic. Syluest.

Itē ratione.

Confirm.

5. Argumentum in contrarium expediri potest, primò supponendo quod suprà diximus, votum obedientiæ religiosæ non tantùm fieri prælatis intrinsecis eiusdem religionis, sed etiam extrinsecis, vt ita loquamur, & ideo diximus nunc fieri à Religiosis exemptis ipsi Papæ, nam ille speciali

Expenditur fundamentū contrarium in num. 3.

A modo est prælatus omnium religionum; à religiosis autem non exemptis fit etiam Episcopo, cui subiiciuntur tanquam Prælato superiori omnibus prælatis, seu præfectis religionis, & consequenter etiam Papæ tanquam supremo. Si ergo religiosus eiectus, sit non exemptus, clarum est manere sub obedientia Episcopi, ex vi sui voti, quia à principio illi tanquam prælato illam promisit, vt declaratum est. In religioso autem exempto videtur id difficiliùs explicari. Dicendum autem est, quanuis in eo tempore, seu statu non promiserit obedientiam Episcopo, materialiter, vt sic dicā, promisisse tamē illam omnibus prælatis suis, & quia pro eo tēpore Episcopus nō erat proprius B prælatus eius, ideo non obligabitur illi ex voto obedientiæ; tamen, quia post eiectionem incipit esse prælatus eius, & ideo incipit etiam illi ex voto obligari. Confirmatur, & declaratur, quia prius votum factum est non solùm prælatis religionis, sed etiam Summo Pontifici, imò huic primò ac præcipuè, aliis autem vt gerentibus vicem eius: ergo etiam post eiectionem obligat votum ad obediendum Pontifici: ergo & gerenti vicem eius, qui tunc est Episcopus, nam per eiectionem perdit religiosus priuilegium exemptionis, & consequenter ex voluntate Pontificis, vel expressa, vel tacita, subiicitur Episcopo, quia non est verisimile, vt Pontifex, qui verè est prælatus & superior ordinarius talis Religiosi, relinquat illum C liberum omninò, & sine vllo regimine. Sicut ergo ante exemptionem omnes religiosi erant sub obedientia Episcoporum, ita intelligendum est ad eandem redire, finito priuilegio exemptionis, vt per eiectionem finitur, & sub hac tacita conditione concedi. Declarari potest exemplo Religiosi, qui ad seculare beneficium promotus est, nam eo ipso desinit esse sub obedientia prælatorum suæ religionis; & incipit esse sub obedientia Episcopi, sub quo habet beneficium, est communis sententia, quam ostendit Nauar. suprà ex glossa, Cardin. in Clement. 1. de statu Monach. verb. *Claustrum*. Ioan, Andr. Panormit. & alij, ex textu ibi in D cap. vlt. de Capellis Monach. Panormit. cap. *quod Dei timorem*. de statu Monach. num. 9. Syluest. verbo *Religio*. 7. quæst. 11. Nec est verisimile illam obedientiam esse communem tantùm, prout illam debent seculares clerici, sed accommodatam religioso statui, quia aliud esset prorsus inordinatum, & contra bonum animarum: ergo signum est eo ipso quòd Religiosus liberatur ab obedientia prælati exempti, incidere in obedientiam Episcopi: idem ergo est in casu eiectionis.

Nauar. Cardin. Ioan. And. Panorm.

Syluest.

6. Denique dicitur, præter votum obedientiæ, & directam obligationem ex illa ortam, Episcopum ex vi sui muneris, & iurisdictionis habere potestatem regendi personam quamcunque religiosam non exemptam, modo conuenienti, & apto E statui religioso. Nam, vt suprà dicebam, esto religiosus non voueat obedientiam Episcopo, eo ipso quòd religiosus est, & in foro Ecclesiæ in eo statu constitutus, pertinet ad Episcopum eum in illo statu gubernare, & conuenientia illi statui præcipere, & inconuenientia remouere: sicut persona clerici eo ipso quòd ordinatur, subiicitur specialiter Episcopo, nam persona religiosa, eo ipso est specialiter res sacra, & Ecclesiastica, vnde vel hoc solo titulo incipit esse sub speciali cura Prælatorum Ecclesiæ, & consequenter, remota exemptione, pertinet ad specialem curam Episcopi, & ob eandem causam debet illi specialem obedientiam longè alio modo, quàm reliqui seculares laici, vel clerici,

Altera eiusdem fundamenti enodatio.

cleri, quia in ordine ad diuersum finem, & consequenter etiam in diuersis mediis, & rebus. Hoc ergo satis est, vt secluso etiam voto dicatur Religiosus eiectus esse sub speciali obedientia Episcopi, teneríque ad obediendum illi in rebus suo statui conuenientibus, si non ex voto, saltem ex pastorali potestate Episcopi tali statui proportionata: licèt ferè non sit tam ampla sicut addito obedientiæ voto. Vnde etiam consequenter fit, vt talis Religiosus teneatur se manifestare Episcopo, & sui status notitiam ei dare, vt ab eo possit gubernari. Qui enim ad aliquid agendum tenetur, consequenter obligatur ad ea, quæ necessaria sunt, vt illud fieri possit, argumento cap. 1. & c. *præterea.* de offic. deleg.

Cui Episcopo, habitationis ne, an originis, an fortè beneficij, teneatur eiectus se præsentare.

7. Nauarri sentent. Statim verò oritur secundum dubium, quod latè suprà tractat Nauarrus dict. Comment. 2. num. 34. cui Episcopo teneatur hîc Religiosus se præsentare, & obedire, an Episcopo originis, vel domicilij, seu loci, in quo eiicitur, aut beneficij regularis, si quod habebat. Et respondet, subiici Episcopo originis, vnde vult eo ipso quòd eiicitur, incipere esse subiectus Episcopo originis, quantumuis ille distet, ideóque teneri adire, vel conuenire illum, eíque obedientiam præstare, & sub eius dispositione viuere, aut, si velit ad alium Episcopatum transire, ab illo licentiam postulare, nec posse licitè suo arbitrio id facere. Eius fund. Fundamentum illius est, quia solus Episcopus originis est certus, & immutabilis. Nam licèt per beneficium, vel aliis modis alibi possit acquiri domicilium, & subiectio ad Episcopum, nunquam tamen aufertur domicilium originis, sed accumulatur aliud, reliqua verò mutabilia sunt, & facilè auferuntur. Confirmatur, quia aliàs religiosus eiectus, cùm primùm incipit esse extra religionem, maneret quasi sui iuris, vt liberè possit cui voluerit Episcopo se subdere, & præsentare, quod est contra statum eius.

8. Varia incómoda ex hac responsione. Hæc verò sententia practicè pati potest plures difficultates, & non sufficienter fundatur, ideóque non videtur sequenda, nec ipsi eiecti in has angustias redigendi sunt. Contingit enim sæpè Religiosum eiici in loco remotissimo à loco suæ originis; cur ergo cogetur statim peregrinari, & illum adire? Interdum etiam illud erit magnum incommodum non solùm spirituale, sed etiam temporale, vel quia erit illi occasio liberè diuagandi per multum tempus, & varia loca, vel quia redire ad locum originis erit fortasse nociuum. Sæpè etiam erit molestissimum, vel propter honorem, vel propter ruborem, & verecundiam nimiam: cur ergo tam duram obligationem imponemus sine sufficienti fundamento? Ad fund. Nauarri. Nam quòd immutabilior sit origo, non refert: inde enim habetur ad summum, posse hunc eiectum, si velit, se subdere statim Episcopo originis, non verò quòd illi necessariò subiiciendus sit, nam hoc præstant alij tituli domicilij, aut beneficij, vt possit quis alteri subdi, si velit. Et ita quoad alios actus iurisdictionis liberum est aliis personis se subdere Episcopo beneficij, aut domicilij, & non originis: vt, v.g. ad recipiendum ab eo literas dimissorias, & similia: ergo idem erit in præsenti.

9. Quocirca probabile mihi est, esse liberum huic A religioso eiecto statim se præsentare Episcopo loci, in quo est monasterium, à quo eiicitur, & illi obedire; siue hoc sit ratione domicilij, quod sibi eligit, & incipit ibi habere, siue quia tunc est quasi peregrinus, & nullum habens domicilium, & ideo subiicitur pastoribus illius loci, in quo præsens est, & quasi peregrinari incipit. Nec tamen ad hoc ipsum censeo esse obligandum, quia, si velit, potest etiam adire Episcopum originis propter fundamentum Nauarri. Nec est inconueniens, quod Nauarri confirmatio aiebat, eiecto liberum esse inter hæc eligere, præsertim priusquàm se præsentet, quia est veluti carens determinato prælato, cui actu, subiectus sit, ideóque aliquam spontaneam electionem in eo habere potest. Iudiciũ authoris liberum esse eiecto subdi Episcopo originis, vel loci Monasterij. B Videri autem potest probabile inter hos duos Episcopos debere necessariò eligere, quia respectu aliorum nullum habet titulum subiectionis. Quid quãdo alterum iam elegit. Nam quòd habuerit domicilium sub alio Episcopo antequam ingressus esset religionem, non refert, quia iam omninò domicilium mutauit: & idem est, si antè beneficium habuit, quod iam omninò reliquit, nulla enim inde manet subiectio. Sed licèt sit verum, nullam rationem subiectionis respectu aliorum Episcoporum, adhuc manet dubium, an pro suo arbitrio possit illam præbere, cui voluerit, quod pendet ex alia dubitatione, scilicet an postquam vni se præsentauit; & actu subiecit, teneatur C perpetuò sub illo manere, ita vt sine illius licentia non possit mutare domicilium, de quo statim numero 16. dicam, & inde patebit alterius dubij resolutio.

Quomodo, & in quibus rebus debet eiectus obedire Episcopo.

Dubitari enim vlterius potest, quomodo, & in quibus rebus teneatur hic Religiosus eiectus obedire Episcopo, cui iam se præsentauit, & subiectus actu est, vt 2. parti assertionis satisfaciamus. 10. Ostenditur iam 2. pars assertionis positæ in n. 4. Ratio autem dubitandi esse potest, quia ille solùm pro- D misit obedire prælato secundùm talem regulam; sed eiectus iam non tenetur seruare regulam: ergo non tenetur obedire secundùm illam: ergo nulla in re tenetur obedire, quia quidquid extra regulam præcipitur, non cadit sub tale votum, vt suprà ostensum est. Quæ dubitatio supponit aliam simul hîc necessariò tractandam; an teneatur Religiosus eiectus regulam seruare, quantum in illo statu potest: Dubiũ præuiũ de obligatione eiecti ad regulam religionis. illa enim, quæ pendent ex actuali vita regulari, & communitatis, seruare non potest, & ideo clarum est ab illis excusari; vt est, v.g. assistere in choro, clausuram suo modo seruare, ita vt sine licentia prælati non possit claustrum exire, interesse Capitulo, & communem pœniten- E tiam suscipere, & similia; sunt verò alia multa, quæ possent extra claustrum seruari, à quibus non videtur exonerandus hic eiectus, cùm possit ea seruare, ne commodum ex iniquitate sua reportare videatur. Huiusmodi sunt in primis priuatim recitare officium Canonicum, quæ videtur esse generalior obligatio consequens professionem; item ieiunia ordinis custodire, quæ videtur etiam grauissima obligatio; item disciplinas, vel alias pœnitentias, quas regula præscribit, &, si quæ alia sunt eiusmodi. Eadem quæstio est de habitu, quem scilicet deferre teneatur, aut quem possit ei præcipere Episcopus, cui subiectus est. Tandem quæstio similis est de habitatione, & de aliquali modo clausuræ, ita vt ei præcipi possit ne tã facilè domo

exeat,

exeat, vel non solus, vel non sine alicuius facultate. Ac denique an possit illi prohiberi mutatio in alium locum, vel etiam, an possit ei præcipi. Nam ex vna parte videtur valde alienum ab statu religioso, vt possit suo arbitratu locum, vel domicilium mutare, vel etiam vt non possit à suo Superiore mutari. Ex alia verò parte non apparet quomodo possit ad aliquid horum præcepto cogi, cùm ea non promiserit, nec sint secundùm regulam, quam promisit.

11. *Resolutio Soti, & Molinæ in hoc præuio dubio. Nauar.*

In hac re incipiendo à secundo dubio, Soto lib. 7. de Iustitia, quæst. 2. articul. 1. & circa, ad 3. pro certo habet, non teneri huiusmodi eiectum ad obseruationem regulæ, cùm ad nullum obedientiæ vsum obligetur. Idem Molina loco citato: B Nauarrus etiam, licèt in puncto de obedientia Episcopi ab eis differat, in hoc tamen consentit, quòd non putet teneri ad regulam seruandam, tum citatis locis, tum etiam lib. 3. Conciliorum, consil. 79. *Aliorum resolutio.* Alij dixerunt, hunc teneri ad obseruanda substantialia regulæ, non verò ad accidentalia. Et hoc posterius communiter receptum est, vt ait Nauarrus suprà. Primum verò videtur sensisse *Frederic. de Senis.* Fredericus de Senis, quem ibi citat consil. 38. Sed difficile est, aliqua substantialia in regula distinguere præter tria vota. *Resolutio Auctoris.* Et ideo absolutè asserendum videtur cum communi, hunc non teneri ad regulæ obseruationem. ita tenet cum Soto suprà *Ratio prima.* C Nauarrus Comment. 3. de Regularib. num. 46. Et ratio est, quia ad regulam non obligatur quis nisi ex vi professionis, & quasi sub pacto, & conditione, vt permittatur viuere in tali statu, & communitate: nam ciuis in tantum obligatur legibus ciuitatis, in quantum in illa viuere permittitur; si autem ab illa eiiciatur ac relegetur, cessat obligatio. *Secunda.* Item, quia obseruantia talis regulæ in tali vita communi, est suo modo facilis propter propositionem, quam habet cum tali modo viuendi, & auxilio, quæ in eo statu sunt ad illam obseruantiam sustinendam, quod extra claustrum, & in seculari vita esset molestissimum religioso: ergo non intendit se obligare ad regulam, nisi ex suppositione talis status. D *Tertia.* Item ille non gaudet priuilegiis religionis, nec alitur bonis eius, & consequenter non exoneratur cura, & diligentia quærendi necessaria ad vitam: ergo non debet onerari cæremoniis, vel obseruantiis religiosis.

12. *Enucleatur assertum discurrendo per obligationes Regulæ n. 10. recensitas. De Officio canonicorũ. Sot.*

Vt verò assertum hoc magis in particulari explicetur, dicendum est, hunc religiosum eiectum non teneri ad officium canonicum recitandum, si clericus in sacris non sit. ita Soto suprà: & probatur, quia vel teneretur ex voto, & hoc non, quia illud non expresè, & in specie vouit; vel ratione regulæ, & hoc non, quia non tenetur ad regulæ obseruationem, vt ostensum est; vel ratione Ecclesiastici præcepti, quod obliget omnes in religione E professos, & hoc nullum extat, vt diximus lib. 4. de horis canon. cap. 10. num. 7. vel ratione consuetudinis, & hæc solùm probari potest de religiosis suum statum profitentibus, ac retinentibus, & ad chorum per se obligatis: nam illi, qui chorum non profitentur, vel qui non sunt ad chorum deputati, nec talem habent consuetudinem, nec ad hoc obligantur ex sententia omnium; multò autem minùs potest ostendi consuetudo in his eiectis; nec consuetudo, quæ est intra religionem, potest obligare ad illam extra religionem seruandam, tum quia non est maior ratio de consuetudine, quàm de regula; regulam autem non tenetur seruare, ergo nec consuetudinem: tum etiam, quia modus viuendi longè diuersus est, & consuetudo A respicit illum specialem vitæ modum: tum dicam quia extra religionem deficit fundamentum illius consuetudinis, quod est obligatio ad chorum ex vi regulæ, & fortasse sustentationis ex eleemosynis aut Ecclesiasticis bonis, vt aliqui volunt: eiectus enim iam non alitur ex bonis religionis, sed oportet vt quærat vnde alatur: durum ergo est illum obligare: nam habens titulum beneficij sine sacris ordinibus, si omnino fructibus eius gaudere non potest, non obligatur pro tunc ad recitandum: ergo similiter, &c. Vel tandem tenetur ille præcisè ratione professionis, & hoc non, quia, vt tract. 4. suprà citato, & tract. 8. cum Caietano, *Caiet. Ioan de Medin.* Ioanne de Medina, & aliis diximus, professio per se non affert secum obligationem officij canonici, sed media consuetudine orta ex prædictis capitibus. Et hac ratione professi laici non tenentur ad officium canonicum, quia non sunt ad chorum deputati. Vnde omnes dicunt, si monachus professus, & constitutus in gradu eorum, qui ordinandi sunt, & chorum profitentur, arbitrio Superioris mutetur ab illo gradu ad gradum fratrum laicorum, iam non teneri ad officium recitandum: maior autem mutatio fit in religioso per eiectionem, magísque separatur à choro (vt sic dicam) potéstque perpetuò manere licitè in statu laicorum extra coniugium: ergo multo magis deobligatur ab illo officio.

13. *Contra proximè dicta de officio can. sentientes refutantur. Nauar. Emman. Roder.*

Contra hanc verò partem opinatus est Nauarrus in Enchirid. de Orat. cap. 7. num. 20. tum quia culpa non debet ei patrocinari, nec libertatem conferre, tum etiam quia semper manet religiosus, & ad suum monasterium aliquo modo reuerti potest, si velit. Hanc opinionem sequitur Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. regular. quæst. 30. art. 19. quia non sunt hi exonerandi, nisi in his, quæ in seculo commodè seruare non possunt, cùm sua culpa extra religionem sint; sed possunt commodè canonicum officium dicere: ergo. Sed hæc non cogunt, quia priùs quærendum est fundamentum obligationis, quàm quæratur ratio excusationis. Hîc ergo non ideo hos excusamus, quia commodè seruare non possunt hanc obligationem, sed quia in eis deest obligationis fundamentum, quod non est nuda professio, vt dictum est, sed professio, cum actuali deputatione ad chorum, & consuetudine in illa fundata: per eiectionem autem, licèt non tollatur professio, tollitur actualis deputatio ad chorum, & mutatur quodammodo status, in quo illa obligatio fundatur. Nec refert quòd sua culpa eiectus sit, quia illa fuit causa remota, ad cuius pœnam per accidens secutum est, vt tolleretur fundamentum huius obligationis. Vt si intra religionem ipsam aliquis propter delicta transferretur à statu monachorum chori, ad gradum laicorum, consequenter tolleretur illa obligatio; & de obligatione ad seruandam totam regulam idem dicendum est. Nec illud reputatur commodum, quia plus habet incommodi, & pœnæ, licèt supposito tali malo pœnæ, aliquod onus auferat. Vnde quoad hoc non est eadem ratio de fugitiuo, nam ille re vera non mutauit statum, & gradum in suo ordine, & ideo cum eadem obligatione manet.

14. *De gestatione habitus.*

Tertiò quod ad habitum pertinet, certum est hunc religiosum non teneri, imò nec posse habitum suæ religionis deferre, quia iustè illo priuatus est, & quia est depositus, & quasi degradatus à monachatu, & ideo ei non permittitur habitus religionis. Item, illud cederet in magnam iniuriam, & infamiam talis religionis. Denique habitus

tus ille, iuxta communem impositionem, & conceptionem significat actualem vnionem cum tali religione, & vitam sub obedientia eius: quæ significatio in tali persona falsa est. Atque ita sentit Nauarrus citatis locis, præsertim Comment. 3. de Regularib. vbi significat, teneri hunc religiosum eiectum ad deferendum habitum clericalem; existimo tamen ex vi professionis ad hoc non teneri: nam, si sit clericus, ratione ordinum tenebitur, quantum gradus ordinis postulauerit: si autem clericus non sit, existimo posse manere in habitu laicorum, quia potest in eorum statu perpetuò manere sine animo suscipiendi ordines: cur ergo obligabitur clericalem habitum deferre? Item, si eiectus sit ex religiosis laicis, certum videtur non cogi ad habitum clericalem: ergo idem est, licèt esset ex deputatis ad chorum, si nondum erat ordinatus, quia sine culpa potest animum mutare, & cœlibatum in statu laicorum seruare. Quare nec per obedientiam Episcopi existimo posse cogi ad talem habitum deferendum, quia hoc directè non vouit, nec etiam vouit obedire in omnibus sine discrimine, etiamsi per se non pertineant ad statum religiosum, habitus autem clericalis per se non pertinet. Solùm ergo potest obligari vt honestum habitum deferat, consentaneum ei, qui castitatem, imò etiam statum perfectionis profitetur; in particulari autem prudenti arbitrio hoc relinquendum est. Vt, si persona eiecta, esset monialis professa, cogi posset ad habitum honestum, virginibus accommodatum, deferendum, non verò ad aliquem specialem modum, vel figuram propriam aliquam, vt est in viris habitus clericalis.

Nauarr.

15. Quartò, idem cum proportione dicendum est de loco, & habitatione huius eiecti. Fuit enim opinio Frederici de Senis, posse ab Episcopo obligari, vt in aliquo loco solitario viuat, vt ibi seruet substantialia religionis. Sed hoc meritò refellit Nauarrus dict. consil. 79. quia nullo iure, nec ratione fundatur, ille enim eiectus nec solitariam vitam vouit, nec etiam promisit obedire in huiusmodi rebus, nec ille modus viuendi est secundùm regulam, secundùm quam obedire promisit: nec etiam est illud medium necessarium ad seruandam castitatem, vel paupertatem quam vouit. Quocirca solùm poterit ab Episcopo obligari, vt in loco honesto viuat, vbi sine periculo morali castitatis violandæ conseruari possit.

De habitationis modo. *Federic. de Senis. Nauar.*

16. Maior enim dubitatio est suprà tacta in fine num. 9. an possit hic religiosus obligari ad viuendum in eodem loco semper, vel sub obedientia eiusdem Episcopi, vel possit liberè, & pro arbitrio suo mutare solum, vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam transeundo, in reliquis parendo Episcopo, sub quo fuerit iuxta mansuram suæ obligationis. Nauarrus dict. Comment. 2. num. 34. sentit, non posse mutari suo arbitrio, cùm sit religiosus, & consequenter velle, aut nolle non habeat, cap. *quorundam.* cap. *si religiosus.* de elect. in 6. ideóque teneri ibi habitare, vbi Episcopus præscripserit, & postquam vni Episcopo subiectus est, non poterit sine licentia eius mutare domicilium. Quæ sententia etsi tutissima videatur, non video tamen quomodo fundari possit sufficienter. Quia ille non vouit clausuram nisi religiosam, & cœnobiticam, seu conuentualem, vt sic dicam: seu, quod perinde est, non vouit obedire quoad habitationem nisi secundùm regulam; habitatio autem secundùm regulam supponit permanentiam in relione, eiúsque communi vita: ergo ablato hoc fundamento non manet obligatio obediendi in ea materia. Et confirmatur, quia aliàs durior, & strictior esset quoad hanc partem obligatio religiosi eiecti, quàm erat in sua religione, quia tenetur semper manere sub obedientia eiusdem Episcopi, si ipse velit, & in loco ab eo designato, quoad iugum durissimum est. Quare non censeo esse imponendum sine maiori fundamento obligationis. Nam obligatio obediendi non est absolutè in omnibus, sed secundùm regulam, vt suprà declaratum est, & cum eadem limitatione intelligitur religiosus non habere velle, aut nolle, scilicet, in his, quæ secundùm regulam præcipiuntur: in his autem quæ sunt extra, vel supra regulam, potest habere aliquam libertatem. Et ita in præsenti existimo posse mutare domicilium sine licentia obtenta à suo Episcopo vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam migrando. Et consequenter censeo in dubitatione suprà posita in num. 9. etiam à principio cùm eiicitur, esse in suo arbitrio eligere Episcopatum, in quo viuat, & Episcopum, cui se subiiciat, quandiu ibi vixerit: quia nullum video votum, vel præceptum quod ad aliud cogat.

Nauar.

Quintò censeo idem esse dicendum de specialibus actibus, seu exercitiis virtutum, vt sunt ieiunia, disciplinæ, aut aliæ corporis afflictiones, orationes vocales, aut mentales, aut opera misericordiæ corporalis, vel spiritualis circa proximos: existimo enim posse obligari per specialem obedientiam Episcopi, nisi quatenus ad castitatis obseruationem iudicauerit esse necessarium. Probatur, quia ex vi regulæ pro eo statu non tenetur ad talia opera, vt ostensum est, sed ex vi voti obedientiæ solùm potest ad illa obligari, quatenus sunt secundùm regulam, id est, quatenus regula ipsa ad ea obligat: ergo. Item, quia aliàs posset obligari ab Episcopo ad hæc opera pro arbitratu Episcopi, sine vllo respectu ad regulam, quod repugnat: aliàs potestas Episcopi ad præcipiendum ex vi voti obedientiæ maior esset, quàm fuisset in prælatis religionis, quod dici non potest, cùm sit quasi subrogata loco illius. Sequela verò patet, quia respectu eiecti regula perinde se habet ac si non esset, quia (vt sic dicam) non est pro illa posita, sed pro religiosis, & obligatione, & vsu. Addidi verò limitationem de necessitate talium operum ad obseruationem castitatis, quia existimo, vnam ex potissimis materiis voti obedientiæ esse, ea, quæ pertinent ad obseruationem aliorum duorum votorum, & ob eam causam potissimùm requiri hoc votum in omni statu religioso, etiam priuato, vt suprà tetigi, & infrà latiùs dicam. Vnde, quia votum castitatis in tota sua vi, & vsu integrum manet, licèt aliæ regulæ, & obligationes cessent; hæc semper durat, & consequenter secundùm illam potest per obedientiam iniungi quidquid specialiter ac prudenter iudicatum fuerit necessarium. Huius autem rei iudicium apud prælatum esse debet, vt per se constat. Nec expectanda est extrema necessitas, aut euidens periculum: Sed satis est quòd tale medium iudicetur valdè conueniens ad præcauendum periculum, vel ad quandam maiorem securitatem, qualis in omni statu religioso procuranda est. 17.

De actibus pœnitentiæ orationis, & misericordiæ.

Limitatio circa hos actus pro tuenda castitate.

Sextò, & vltimò concludo, hunc religiosum non teneri obedire Episcopo, nisi in tribus materiis. Primò in his rebus, quæ secundùm generale arbitrium prudentiæ pertinuerint ad decentiam status religiosi, prout in illo modo viuendi durat, in honestate, ac decentia habitus, occupationis, seu negotiationis, conuersationis, & similia. Secundò 18.

De subiectione ad Episcopum in tribus.

eundò in his, quæ pertinent ad castitatem religiosam. Tertiò in his, quæ ad vsum paupertatis necessaria sunt. Hæc probantur in primis, quia nulla probabilior ratio huius obedientiæ, & subordinationis assignari potest. Quia non debet hæc obedientia esse sine aliqua mensura, cùm hoc sit vltra ordinariam mensuram status religiosi: illa autem mensura non est prior regula, quia ad illam non tenetur, nec alia, quia illam professus non est: ergo non potest alia excogitari, nisi quæ ex ipsis votis, & decentia status sumitur. Confirmatur, quia in illis tribus reperitur ratio clara: nam in primis votum obedientiæ vix potest ad vsum reduci sine subordinatione obedientiæ ad aliquam personam in materia eiusdem voti, vt ex superioribus constat. Deinde obedientia religiosa ex generali ratione sua ordinatur ad debitam instructionem, & aliquam disciplinam pro illo statu, & maximè ad obseruantiam castitatis: ergo si manet in hoc religioso obedientia ad Episcopum, maximè propter illa tria capita manet; præter illa verò nullum aliud potest cum fundamento addi: ergo. Et per hæc satisfactum est omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propositis.

Probatur.

Confirm.

De obligatione quoad votum paupertatis.

19\. Dixi à n. 10. de voto obedientiæ; superest dicendum de effectibus, & obligationibus, quas votum paupertatis habere potest in huiusmodi religioso eiecto. Et in primis quæri solet, cui acquirat ea, quæ quacunque via recipit, vel lucratur: certum est enim non acquirere sibi talium rerum dominium, quia non est capax eius: cui ergo acquirit? Est autem quæstio quando iustè, & per definitiuam sententiam in perpetuum eiectus est, nam si temerè, & iniustè sit eiectus, adhuc acquirit monasterio secundùm omnes: quia temeritas, aut iniustitia particularis prælati, non potest nocere monasterio: vt notauit Panormit. in cap. *sicut nobis*. de Regularib. num. 6. & in cap. vnic. de infantibus, & langui. expos. Archidiaconus cap. *Abbates*. 18. quæst. 2. ex Regula *delictum*. de Regul. iur. in 6. in quibus auctoribus, & aliis citandis, aduertendum est, promiscuè tractare hoc punctum, de eiectis fugitiuis, vel translatis; sed nos sigillatim de his agimus, & ideo confundendæ non sunt difficultates, nam sunt valdè diuersæ: hîc enim solùm de iustè eiectis agimus, & maximè de perpetuò eiectis: nam si non sit perpetuò expulsus, sed ad tempus, monasterio acquirit, quia licèt pro eo tempore, quo extra illud viuere compellitur, possit vsus rerum ad suam sustentationem retinere: tamen non potest eas in alios vsus distrahere, cùm re vera sit subditus religionis, & finito tempore, tenetur cum suis omnibus rebus ad religionem redire. Imò etiam existimo quòd licèt iustè & omnino eiectus sit, quandiu non emendatur, nec procurat redire, sed per eum stat, quominus recipiatur; pro tunc acquirere monasterio, saltem quoad hunc effectum, vt si monasterium velit illum reuocare, teneatur omnia secum deferre, & manasterio tradere; nec possit ea in alium vsum distrahere; quod à fortiori patebit ex dicendis.

Eiecto non in perpetuũ incumbit afferre quæ in seculo acquisiuit si reuocetur.
Panorm.
Archidiac.

20\. Difficultas verò est, postquam iam est omnino eiectus, sine spe redeundi, etiamsi per ipsum non stet. In quo casu ferè omnes Doctores conueniũt, hunc eiectum non acquirere monasterio, à quo eiectus est, quia iam non habetur vt membrum eius. Item, quia videtur renunciasse iuri suo, vel potiùs necessariò amisisse illud, ita expellendo personam, quia abdicat à se dominium eius quantum potest. Dici in primis posset, nulli acquirere, quia non monasterio, eo quòd ab illo absolutus sit, nec alteri, quia nullius alterius est: ergo nulli. Vnde fiet, vt contractus ab illo facti nihil valeant, sed solùm accipiat vsum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius cap. *cùm olim*. 2. de Priuileg. num. 2. Non est tamen verisimilis, præsertim quoad vltimam partem: nam si ille dono accipit aliquid ab eo, qui potest donare, & cum aliis conditionibus requisitis ad valorem donationis quantum est ex parte donantis, re vera tenebit donatio, saltem quoad hoc vt à donante reuocari non possit: ergo abdicauit se dominio rei donatæ. idémque argumentum fieri potest de venditione, emptione, & similibus. Vnde etiam fit, vt talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent sine domino, & quasi pro derelicto, vt magis ex dicendis patebit. Alij ergo dixerunt, illum acquirere Episcopo, quia sub eius obedientia viuit. ita Innocentius suprà, quem videtur sequi Panormit. locis citatis, & c. vlt. de Regul. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 5. §. 4. Angel. verb. *Monasterium*, num. 6. Tabiena verb. *Religio*. num. 27. Veruntamen hæc opinio non satis explicat, quis sit proprius dominus illorum bonorum, certum enim est Episcopum non esse dominum illorum, cur enim? ad summum ergo esse potest dispensator, tanquam prælatus, cuius facultate distribuenda, seu applicanda sunt. dominus autem esse non potest, quia nullum titulum dominij habet. Et ideo Nauar. dict. Commen. 2. de Regularib. num. 33. dixit, hunc eiectum acquirere Deo, & administrationem eius pertinere ad Episcopum: & ita exponit auctores proximè citatos. Ipse autem fundatur in suo generali principio, quod omnia Ecclesiastica bona sunt immediatè sub solo dominio Dei; de quo aliàs: nobis enim necessarium videtur semper addere aliquod dominium humanum, seu quòd ad aliquem hominem, vel hominum communitatem pertineant circa talia bona.

Eiectus in perpetuum nõ acquirit Monasterio.

Imò nemini acquirere quidam censent.

Reiiciũtur.

Aliorũ placitum quod acquirat Episcopo.
Innoc.
Panorm.
Anton.
Angel.
Tabien.
Non satis facit.

Nauarri placitum quod acquirat Deo.

21\. Dico ergo, hunc eiectum considerari posse vel solùm ac præcisè ratione eiectionis, vel ratione translationis ad aliam Ecclesiam regularem, per professionem in illa; vel secularem, per beneficium: ratione translationis certum est acquirere Ecclesiæ, vel monasterio, ad quod translatus est, cap. 1. 18. quæst. 1. cap. *Si quis translatus*. 21. quæst. 2. & infrà cap. 13. latiùs dicetur de translatione ad monasterium. Translatio autem ad Ecclesiam secularem fieri potest, vel per beneficium in illa susceptum, & tunc etiam est res clara, & infrà c. 19. tractanda: vel fieri potest solùm per habitationem, & domicilium, ac obedientiam iam præstitam Episcopo illius loci, absque vllo beneficio, sed viuendo ex eleemosynis; vel aliis suorum operum fructibus, vel stipendiis. non est enim dubium, quin vtroque modo liceat tali religioso viuere, cùm neutrum sit prohibitum, nec per se malum, nec ab statu religioso alienum, aut indecens, vt in superioribus generatim tractatum est, & in particulari tractat Nauarrus dict. Commen. 2. n. 37. Igitur de religioso hoc tantummodo translato ad Ecclesiam secularem etiam censeo veram esse communem sententiam, scilicet, acquirere illi Ecclesiæ, ad quam specialiter translatus est, id est, bona illius pertinere ad bona communia illius Ecclesiæ, cum onere alendi illum, & cum potestate vtendi bonis illis, quæ acquirit, de licentia Episcopi, quæ debet esse iusta, & in pios vsus, non extraneos, nec alienos ab illa Ecclesia, quanuis ex rationabili

Resolutio quando religiosus transfertur ad aliquam Ecclesiam regularem, vel secularem.

rationabili causa, & pia possint etiam alij Ecclesiæ applicari. Ratio est, quia per hanc qualemcunque translationem acquiritur ius illi Ecclesiæ, quia illa quodammodo suscipit onus alendi talem religiosum; & Episcopus acquirit etiam ius distribuendi, & dispensandi talia bona: ac denique, quia iura canonica ita disponere videntur satis rationabiliter. Quocirca si contingat, hunc religiosum reuocari ad monasterium, non habet monasterium ius repetendi bona illo tempore acquisita, imò nec religiosus voluntariè illa deferre poterit, sine consensu Episcopi, cui iam fuit ius acquisitum, quoad dispensationem eorum. Et eádem ratione, si talis religiosus se transferat ab vna Ecclesia in aliam, prout diximus facere posse, non poterit secum deferre bona acquisita ibi sine licentia Episcopi, propter eandem rationem, sed solùm ea, quæ suo actuali vsui sunt moraliter necessaria.

22. *Quid quando simpliciter eiicitur sine tali aliqua translatione.* At verò si hic eiectus nunquam propriè transfertur ad aliam Ecclesiam, quia nec beneficiũ in aliqua recipit, nec sub speciali obedientia alicuius Episcopi viuit, nec tanquam religiosus se gerit (siue hoc malè, siue licitè faciat) semper videtur mihi acquirere suæ religioni, illámque habere ius ad reuocandam personam, & cum ea omnia, quæ acquisiuit: &, si illa in tali statu moriatur, credo posse recuperare bona si quæ reliquit. Ratio est, quia per solam eiectionem nulli alteri Ecclesiæ, nec certo aut determinato Episcopo acquisitum est ius ad talia bona, quia nullius Ecclesiæ ille est speciale membrum effectus, neque in vlla viuit, aut alitur vt religiosus, sed vt alij clerici, vel seculares. Vnde in eo casu existimo habere locum quod dixit Syluester verb. *Apostasia*. q. 9. ius disponendi de bonis acquisitis à tali religioso pertinere ad supremum prælatum religionis, à qua eiectus est. Ipse tamen in hoc distinguit inter religiosos exemptos, & non exemptos: quod mihi non probatur. Nam si religiosus eiectus, est translatus, etiamsi exemptus sit, subiicitur Episcopo, & procedunt quæ diximus: quia per eiectionem totalem amittit ius exemptionis, quia definit gaudere priuilegiis suæ religionis, & ipsa etiam religio amittit hoc ius respectu talis personæ, quia, quantum potest, illam à se præscindit, & ita relinquit illam sub obedientia Episcopi, saltem quandiu illam ad se non reuocat: quod idem est in religioso non exempto, in eodem casu, in quo fit omnino translatus ad Ecclesiam secularem, seu potestatem Episcopi, tanquam proximi superioris sui. Si autẽ translatio facta non est, tunc de non exẽpto verè dicitur manere sub obedientia prælati suæ religionis, saltem supremi, vel superioris illi, à quo eiectus est; & consequenter verum est, illum acquirere suæ religioni, licèt fortasse non acquirat suo monasterio, à quo eiectus est, sed applicatio fit in potestate prælati superioris: tamen idem est proportionaliter de non exempto: nam licèt ille maneat subiectus Episcopo, id est, quia ipse Episcopus est veluti superior prælatus talis religionis.

Syluest.

CAPVT VII.

Vtrùm liceat Religioso professo extra monasterium viuere, retento, vel mutato habitu de licentia Prælati, & ad quid tunc teneatur.

1\. DIximus de vitiosa, vt sic dicam, & pœnali mutatione Religiosi status: Sequitur dicendum de mutationibus, quæ per se ac licitè fieri possunt, quarum minima esse videtur, quæ fit per solam separationem, seu habitationem, sine assumptione alterius status, vel officij, quod per se postulat talem mutationem. De hac igitur separatione religionis, primò certum est non esse licitam sine legitima facultate, alicuius Prælati, qui possit illam concedere. Hoc satis constat ex dictis in cap. 1. & sequen. quia sine tali licentia committeretur peccatum apostasiæ, vt ibi probatum fuit. *Non licere sic viuere absque licentia.*

Secundò est certum ex legitima facultate posse hoc licitè fieri. Probatur, quia non est hoc intrinsecè malum, neque etiam est contra votum, quia paupertas, castitas, & obedientia extra claustrum possunt seruari. De castitate id supponimus, vt in Clericis secularibus, &c. De paupertate infra id declarabimus. De obedientia verò constat, quia per eandem legitimam facultatem seruatur debita subordinatio obedientiæ ad Prælatum; nam semper talis Religiosus pendet à Prælati voluntate quoad locum habitationis suæ. Religiosus autem de se ibi habet claustrum, & monasterium, vbi per voluntatem Superioris habitauerit. Denique hoc satis constat ex vsu Ecclesiæ, quem antiquissimum etiam esse ex dicendis constabit. 2. *De licentia verò licere.*

Dubium verò in primis est, quis possit hanc facultatem concedere? & quidem de Summo Pontifice constat posse, quia est supremus Prælatus, & in eo est suprema potestas; Dubium ergo est de Prælato ipsius Religionis, quod potest tractari, vel secundùm ius commune, vel secundùm priuilegia, ac specialia iura Religionum. Priori modo dicendum est habere Prælatum hanc potestatem. ita sentit Nauar. Comment. 2. de Regularibus num. 16. & 40. & Comment. 4. num. 14. & sequentibus. Et probatur, primò, quia iure communi potestas supra Religiosum est penes Prælatum, cap. *nullam* 18. quæst. 2. Secundò, quia iure communi potest quis profiteri aliquam regulam alicuius Religionis manens in domo sua de licentia Prælati, & ad nutum eius, cap. *insinuante*. qui Clerici vel vouentes; quod antiquum ius nullo posteriori reuocatum est, nec potestas Prælatorum limitata; ergo integrum manet. Tertiò, quia licentia non est dispensatio in aliquo voto, sed ad summum in regula; sed Prælatus potest dispensare in regula; ergo potest illam licentiam concedere. 3. *Dictam licentiam potest Papa concedere.* *Potest etiam Prælatus regularis attento iure communi.*

Sed obiici potest, primùm, quia Prælatus non potest dispensare in iure communi; sed communi iure videtur prohibitum Monacho viuere extra claustrum; ergo. Minor colligitur ex cap. *placuit* 6. 16. quæst. 1. vbi dicitur, *Placuit communi nostro Concilio, vt nullus Monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat*, & infrà. *Sit claustro contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus*. Idem sumitur ex cap. *Monachi* 2. Ex quibus sumi potest secunda ratio, quia Prælatus non potest dispensare in his quæ sunt vel substantialia statui religioso, vel adeò propinqua, & necessaria, vt sine illis vix possint substantialia conseruari; sed ita se habet vita claustri respectu status Religiosi, vt ex dictis iuribus constat. Licèt enim status religiosus in communi possit esse in vita solitaria, vel in priuata domo, nihilominus specialis status vitæ Cœnobiticæ, & regularis, non potest extra claustrum retineri, quia non potest ibi regula & communitas obseruari. Tertiò non potest Prælatus eximere aliquem 4. *1. Obiectio contra proximam resolutionem.* *2. Obiectio.* *3. Obiectio.*

quem ab obedientia sua, sed extra claustrum viuẽs manet ab obedientia exemptus; ergo non potest hoc illi concedere. Quartò est similis difficultas de voto paupertatis, quia extra claustrum viuens necesse est vt habeat bona, & reditus vnde viuat, & vt de bonis quæ habet liberè possit disponere, quod videtur repugnare voto paupertatis, & obseruantiæ eius quam præscribit Concilium Trid. sess. 25. cap. 2. de regular.

4. Obiectio.

5. Ad primum dicitur in primis posse Prælatum Regularem dispensare cum subditis, in his quæ sunt iuris communis, vt in superioribus visum est. Deinde dicitur nullam esse talem prohibitionem absolutam ex vi solius iuris communis; nam in dicto cap. *placuit*. solùm prohibetur ne Monachus præsumat exire nefandissimo ausu, &c. Qui autem egreditur cum licentia Prælati non egreditur nefandissimo ausu, & in cap. *Monachi*. additur, *Nisi cum Abbatis imperio*; ergo potiùs supponitur Abbatem posse dare hanc facultatem. Magis absolutè videtur id præcipi in cap. *qui verò*. eadem causa, & quæstione, quod est Concilij Chalcedonensis can. 4. Et iuxta illud ait Alex. II. in capite *iuxta*. ibidem, *iuxta Chalcedonensis optimi Concilij tenorem Monachis, quamuis Religiosis ad normam sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus*. Tamen in priori Canone Concilij Chalcedonensis expressè additur, nisi fortè iubeantur propter vrgentes necessitates ab ipsius ciuitatis Episcopo. Erant enim tunc Monachi illi subiecti. Vnde nũc in exemptis illa potestas trãslata est ad Prælatum, & iuxta eandem limitationem præceptum Alexandri intelligendum est, cùm ad aliud referatur. Et cap. 2. ne Clerici, vel Monachi in 6. sumitur optimum argumentum ab speciali. Nam ibi præcipitur, vt nullus Religiosus se conferat ad studia literarum, vt scilicet ea occasione extra claustrum viuat, nisi de licentia Prælati, & ibi specialiter postulatur, vt illa non detur sine consensu maioris partis Capituli, quæ conditio ibi specialis est, & ideo si licentia detur ad alios fines, neque illud Concilium necessarium est; est ergo potestas apud solum Prælatum ex vi communis iuris.

Ad 1. obiectionem vna responsio.

Altera responsio.

6. Ad secundum respondetur, probare quidem argumentum facultatem hanc, sine grauissima, & ferè necessaria causa dari non debere, non tamen simpliciter non posse dari, quia habitatio in claustro multum sine dubio confert ad vitam Religiosam, & ad cauenda pericula, & ad seruandam conformitatem, & perfectam vnionem cum toto corpore, & ad externorum etiam, & secularium exẽplum, & ædificationem: nam sine dubio hæc separatio Religiosi à suo choro, & priuatus viuendi modus ex suo genere non confert populo ædificationem, nisi grauibus & manifestis causis honestetur. Absolutè tamen non est res simpliciter necessaria ad honestum viuẽdi modum etiam supposito statu Religioso, quia non est de substantia eius. nam extra claustrum possunt seruari tria substantialia vota, & vita etiam regularis quoad præcipuas eius obseruantias. Nam qui extra claustrum viuere permittitur, non eo ipso absoluitur ab omnibus oneribus, & obligationibus religiosæ regulæ, cur enim? aut quæ est ratio talis consequutionis? nullo ergo modo admittenda est talis extensio, nisi in indulto exprimatur, & fiat quasi specialis dispensatio. Quæ multo quidem difficilior est, & vix potest habere causam iu-

Ad secundã.

A stam, præsertim si generaliter fiat. nam in aliquibus specialibus regulis posset aliquando tolerari. Seclusa autem huiusmodi dispensatione tenetur huiusmodi Religiosus ibi seruare totam suam regulam, pro loci, & temporis opportunitate, præsertim quoad actiones quæ priuatim, & solitariè fieri possunt, vt sunt ieiunia, & alij modi austeritatis ac pœnitentiæ, orationes, & similia, quia nulla est ratio excusationis per se loquendo, cùm sine consortio aliorum fieri possit, & regula simpliciter, & sine loci determinatione loquatur. Quòd si aliquæ regulæ determinatè respiciunt claustrum, vel communitatem, licèt non dentur executioni, non fit earum transgressio, sed quasi suspenditur earum B obligatio, quia pro tali loco, & tempore deest occasio, & facultas exequendi huiusmodi regulas. Et quod caput est, formaliter in eo seruari potest omnis regula, quòd semper fieri potest aliquid ex obedientia, vel quod censetur esse voluntati superioris consentaneum. Vnde etiam seruatur vita communis, & Cœnobitica, quia seruatur vnio cum toto corpore sub obedientia eiusdem Prælati, & quia est semper quis paratus redire ad monasterium, quando iussus fuerit, vt in tertia obiectione dicitur.

Sed quid si talis licentia sine causa legitima detur? Respondeo in primis grauiter peccare Prælatum eam concedentem, quia omnis dispensatio in lege iusta sine causa data, iniqua est ex parte dantis. Dices, hoc esse verum quan- C do lex obligat ad peccatum mortale, & continet absolutam prohibitionem; regula autem, quæ obligat Religiosum ad habitandum in claustro, vel non obligat de se sub peccato mortali, vel saltem non continet absolutam prohibitionem contrariam, sed sub illa conditione, nisi de licentia Prælati; & ideo Prælatus dans talem licentiam, non videtur propriè dispensare, sed solùm necessariam conditionem apponere, vt actus debito modo fiat. Sicut, quando Prælatus dat licentiam Religioso, ad egrediendum è monasterio, non dispensat propriè, aliàs malè faceret dando talem licentiam sine speciali causa. 7.

7. Prælatus peccat grauiter dando sine causa licentiã ad habitandum extra claustrum.

Ad hoc responderi potest ex Nauarro dicto 8.
D Comment. quarto, de Regularibus numero 32. legem prohibentem Religiosum egredi claustra monasterij includere non solùm illam conditionem sine licentia Prælati, sed etiam hanc, neque cum illa, nisi iusta necessitate, vel vtilitate id suadente, quod ipse solùm probat ex capit. citatis *Placuit*, & *Monachi*, *Iuxta*, & *Qui verè* 16. quæstione prima. In quibus vt suprà tractauimus, videtur Religiosis præcipi clausura, & prohiberi exitus nisi de licentia cum necessitate concessa. Vnde videtur sentire Nauarrus etiam ordinariam licentiam ad exeundum è Monasterio ad breue tempus, vel horam non E posse licitè dari sine iusta necessitate, vel vtilitate. Erit tamen differentia, quia dare hanc licentiam ad communem exitum, erit tantùm culpa venialis; dare autem ad commorandum extra monasterium erit culpa mortalis, quia quoad hoc lex, & materia eius grauissima est, & talis dispensatio tam Religioso, quàm Religioni potest afferre graue incommodum.

Nauar.

Ne tamen nimiùm hoc restringere videamur, 9.
aduertere oportet antiquos illos canones non lo-

Mitigatur Nauarri responsio, & satisfit argumento.

qui de omnibus Religiosis, sed de propriis monachis, qui vitam magis solitariam, & à consortio hominum remotam profitentur, & præcipuè factos esse illis temporibus, quando Monachi non permittebantur ministeria Clericorum exercere in populis concionando, aut Sacramenta ministrando, vnde præcipuè illis prohibent exitum ad hunc finem, & ideo requirunt Episcopi licentiam ex necessitate, vel magna vtilitate concessa; nam ad ordinarium exitum pro aliis ordinariis occasionibus, non videtur verisimile fuisse etiam tunc necessariam licentiam Episcopi, nec tantam circunspectionem in ea concludenda. Nihilominus tamen verum existimo in illo statu iuxta suum institutum non posse illam licentiam licitè concedi, sine aliqua necessitate, vel vtilitate alicucuius momenti, quia re vera censetur hæc vna ex præcipuis obseruantiis illius status, & ad decorem, & puritatem eius maximè pertinens. Tamen quoad hoc non est æqualis ratio de omnibus aliis institutis Religionis, quæ tantam clausuram ex vi sui instituti non profitentur, vt sunt Religiones mendicantes, & aliæ similes, quia licèt in eis necessaria sit licentia ad exitum; tamen faciliùs potest concedi, non quidem omnino sine causa rationabili, quia hæc in omni actu humano necessaria est, vt honestè fiat, sed sine tanta necessitate, vel vtilitate, quia interdum sufficere potest ratio honestæ amicitiæ, vel moderatæ recreationis, vt reddat causam rationabilem, quæ in Monachi statu fortasse non sufficeret. Et cum eadem proportione grauior fortasse causa, & magis extraordinaria necessaria est in proprio Monacho, vt ei concedatur licentia habitandi extra claustrum, quàm in aliis Religiosis, qui cum proximis magis versantur. Et nihilominus etiam in illis grauissima causa necessaria est, & regulariter vrgens necessitas, aut tanta vtilitas vel propriæ Religionis, aut alterius boni communis, vt prudenter censeatur incommoda talis facultatis compensare.

10\. Prædicta licentia à prælato regulari data est nulla.

Vlteriùs verò dubitari potest, esto, peccet Superior concedendo hanc facultatem sine causa legitima, an illa valida sit. In quo mihi distinguendum videtur inter Prælatum Religionis, & summum Pontificem. Nam de licentia concessa à Prælato Religionis existimo esse nullam, si absque causa legitima concedatur. Ratio est, quia dispensatio data ab inferiori in iure Superioris est nulla, si absque causa detur; Prælatus autem Religionis concedit hanc licentiam, tanquam dispensans in iure Superioris; ergo. Declaratur minor. Primò, quia si attendamus ius Religionis, quilibet Prælatus Religionis est inferior illo. Nam semper est constitutum à tota Religione, quæ Superior est cuicunque personali Prælato, etiam si Generalis sit, & solet esse approbatum, vel confirmatum à Papa, quod ad minimum facit difficiliorem dispensationem. Eo vel maximè, quòd hoc ius iam non est quoad hanc partem vnius, vel alterius Religionis, sed totius status Religiosi, prout nunc est in vsu Ecclesiæ. Vnde dici potest saltem vsu, & acceptatione omnium Religionum introductum esse tanquam in omnibus commune, iam non tantùm obligans ad modum regulæ, sed vt rigorosum præceptum. Denique censeri etiam potest hoc ius Pontificium & Conciliarium ex decretis suprà citatis, à quibus consuetudo etiam declarauit omnes Religiones comprehendi, & meritò, quia hoc clausuræ genus non

Ostenditur ratione.

Minor propositio suadetur 1.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

A respicit peculiarem vitam Monachorum, sed communem statum Regularium, & ideo in hoc iure conueniunt, vt etiam indicat Nauarr. suprà. Vnde clariùs constat in ordine ad hoc ius dispensationem Prælati esse inferioris. Quod idem censeo de licentia Episcopi, respectu non exemptorum, quia licèt in ipsis decretis illi concedatur hæc facultas, semper conceditur vt inferiori, & ideo in eis postulatur expresè iusta necessitas, vel vtilitas.

Nunc dicta procedunt etiam de licentia Episc. copi.

11\. Quid de licentia Papali.

At verò si talis licentia à summo Pontifice concedatur sine causa legitima, valida erit, quia nõ est dispensatio in voto, cùm hæc per se non sit materia voti, vt ostensum est, neque in iure diuino, aut naturali, quia secluso voto nullum tale excogitari potest, vt suprà disputando de clausura ostensum B est; est ergo dispensatio in iure Ecclesiastico in quo dispensatio à Pontifice data sine causa valida est, vt ex materia de legibus suppono. Solùm oportet cauere (quia in hoc aliquid est periculi) ne licentia subreptitia sit falsas causas allegando, aut aliquid necessarium occultando, nam tunc ex alio capite dispensatio inualida erit.

12\. Non peccat subditus obediendo quando præcipitur, etiã sine causa, habitare extra claustrum.

Atque hinc constat, quid dicendum sit de subdito, an sit tutus in conscientia vtendo tali facultate sine causa data. Primùm enim distinguendum est inter licentiam, & mandatum. Nam si Prælatus non solùm permittat, sed etiam præcipiat subdito habitare extra claustrum, nõ peccabit subditus parendo, etiamsi Prælatus peccet præcipiendo, quia C subditus non tenetur examinare factum Prælati. Dices, subditus non potest obedire Prælato iniustè præcipienti. Respondeo tamen posse, quando non præcipit aliquid per se malum, aut diuinæ, vel Ecclesiasticæ legi contrarium; manere autem extra claustrum non est huiusmodi, & ita fieri potest, etiamsi imprudenter præcipiatur. Dices, Religiosus non debet obedire Prælato præcipienti aliquid contra regulam, quia nunc excedit suam potestatem, & ideo præualere debet directio regulæ, etiamsi non seruare illam aliàs malum non sit, vt sentit Bernard. lib. 1. de præcepto, & dispensatione; viuere autem extra claustrum, per se D est contra regulam, imò, & contra rigorosum ius, vt diximus: ergo non licèt obedire Prælato id præcipienti sine causa. Respondetur respectu subditi, hoc ius non esse absolutum, non morandi extra claustrum, sed non morandi sua voluntate, & arbitrio. Vnde quando simpliciter ducitur præcepto Superioris, formaliter non agit contra tale ius: siue Superior benè, siue malè præcipiat. Probabile autem est propter rationem factam, non teneri subditum ad obediendum in illo casu; oportet autem, vt certò & sine dubitatione constet de iniustitia præcepti iuxta vulgare principium, quòd in dubiis parendum est Prælato, quod multo facilius locum habet, quando non dubitatur de re intrinsecè mala.

Obiectio diluitur.

Instantia

Bernard.

Remouetur.

Potest tamẽ licitè non obedire.

13\. Peccat tamen grauiter quando non præcipitur petendo licentiã & illa vtendo.

E At verò quando non interuenit mandatum, sed solùm licentia, seu dispensatio, primùm quidem grauiter peccat subditus eam petendo à Prælato, si certus est nullam interuenire rationabilem causam, sed solùm appetitum libertatis, vel alterius humanæ commoditatis, quia vel decipit Prælatũ in re graui, vel inducit illum ad id quod non potest sine graui peccato concedere. Et præterea Religiosus ipse non manet totus in conscientia cum tali facultate, quia ostensum est illã esse nullã; ergo nõ excusat à culpa, quæ in trãsgressione illius præcepti cõmittitur. Dices, ergo ille viuẽs extra claustrũ cum

Falsum illatũ diluitur.

cum tali facultate erit Apostata, quia si id faceret sine vlla facultate, tale peccatum committeret, & facultas illa, vt dictum est, culpam non excusat, nam actus nullus nihil operatur. Respondetur negando sequelam, quia non est Apostata qui manet sub obedientia Prælati. Et quoad hoc est magna differentia inter eum qui manet extra claustrum sine licentia, vel cum licentia, licèt inualida, nam prior non manet sub obedientia, & ita dupliciter peccat, scilicet manendo extra claustrum, & recedendo à subiectione debita Prælato, & in hoc secundo apostasia consummatur: Alter verò licèt peccet contra præceptum manendi in claustro, manet tamen in subiectione Prælati, & ideo Apostata non est. Licentia ergo illa quanuis sit nulla, quoad effectus iuris, operari nihilominus potest aliquid facti, quale est, quòd talis persona recognoscat alium vt Prælatum, & de facto eius obedientiæ subsit.

14. Illatum alterum per oppositum.

Sed hinc potest quispiam in contrarium argumentari, licèt talis Religiosus peccauerit, inducendo superiorem ad malum, tamen post licentiam datam, licèt iniquè, non peccabit, saltem grauiter illa vtendo, quia iam non agit contra præceptum saltem ex defectu materiæ illius; nam, vt dicebamus, materia huius prohibitionis non est absolutè viuere extra claustrum, sed viuere sine voluntate Prælati; illa autem licentia sufficit, vt id non fiat sine voluntate Prælati; ergo sufficit vt ille non sit transgressor præcepti; ergo vt non sit peccatum graue. Respondeo primò cum Nauarro suprà, præceptum non solùm requirere voluntatem Prælati, sed etiam iustam causam, & ex hac secunda parte semper fieri contra præceptum. Secundò dicitur ipsum præceptum postulare licentiam, vel voluntatem Prælati, non quamcunque, sed validam seu efficacem ad tollendam præcepti obligationem, quia verba legis intelliguntur secundùm ius, & quia ipsa ratio, & iustitia legis hoc postulat: nam hæc licentia non postulatur solùm, vt seruetur debita debita subordinatio inter subditum & Prælatum, sed maximè vt religiosa clausura iuxta exigentiam Religiosi status illæsa seruetur. Ad hoc autem necessarium est, vt non quæcunque voluntates Prælati sufficiat, sed illa, quæ valida, & efficax est.

Diluitur primò.

Diluitur secundò.

15. Licentia Papalis sine causa, etiam peccaminosa est, valet tamen. *Nauar.*

Sed quid si facultas sit Pontificia? Respondeo in primis etiam malè concedi, si absque legitima causa concedatur. ita Nauarr. dict. num. 40. qui rationem reddit, quia Papa non potest dispensare in voto sine causa iusta. Quæ ratio probat dispensationem illam non solùm esse iniustam, sed etiam nullam, si illa est dispensatio in voto, vt Nauar. indicat. Sed re vera non est dispensatio in voto; nam suprà ostendimus vota per se non obligare ad manendum intra claustrum nisi ratione obedientiæ seclusis Religionibus Monialium, vel si aliquæ virorum illud specialiter promittunt. Sufficiens ergo ratio est, quia etiam Pontifex malè faciet dispensando in suis legibus sine legitima causa regulariter loquendo, vt ex propria materia de legibus suppono, & maximè verum habet in materia adeò odiosa, & quodammodo perfectioni Religionis, & proximorum ædificationi contraria. Verum est respectu Pontificis plures esse posse causas legitimas ad hanc facultatem concedendam, quæ non erunt respectu Prælati Religionis, vt si Pontifex hoc concedat alicui veterano Ecclesiæ ministro ad maiorem quietē, & quasi in præmium laborum, illum suæ obedientiæ re-

A seruando, vel si id faciat in gratiam alicuius Prælati, etiam sine magna necessitate, quia cùm ipse sit author iuris, in quo hæc obligatio fundatur; faciliùs potest in illo legitimè dispensare. Si tamen omnino causa sufficiens desit (quod rarò sine subreptione continget) peccaret concedens etiam si sit *Pontifex*: vnde etiam peccabit postulans, tanquam inducens ad malum nisi per ignorantiam excusetur. Videtur autem nihilominus valida illa licentia, quia dispensatio data à Pontifice sine causa, in lege positiua valida est. Non est autem ita valida, quin teneatur semper Pontifex illam reuocare, quia eiusdem rationis, & malitiæ esse videtur eam conseruare, cuius fuit

B concedere, cùm semper retractabilis sit, & in virtute illius, quasi continuè contra legem fiat.

Quandiu verò non reuocatur, videtur reddere Religiosum tutum in conscientia, ne sit violator clausuræ, manendo extra claustrum, quia licentia est valida; ergo tollit obligationem prohibitionis; ergo excusat culpam transgressionis eius. Sed licèt hoc ex directa obligatione illius legis ita esse videatur, iuxta communem doctrinam, non excusatur quis ab aliqua culpa vtendo tali facultate, *quia turpis est pars, quæ sine causa legitima discordat à toto*, quæ culpa in aliis legibus humanis reputari solet venialis. Vereor tamen ne

C in præsenti ratione materiæ, sit mortalis, quia separatio à toto corpore in re tam graui sine causa legitima videtur notabilis deformitas, cuius signum est, quia regulariter scandalum generat, & nonnullam etiam infamiam creat Religioni, præter alia pericula, quæ magis extrinseca sunt.

16. Religiosus illa vtendo esto non peccet contra præceptum clausuræ, aliunde delinquet.

Tandem in hoc puncto interrogari potest, quænam sit censenda legitima causa ad huiusmodi facultatem concedendam: Respondeo cum Nauarro suprà, has causas non esse per ius definitas, & ideo prudenti arbitrio superioris committi. Argumento capit. *De causis.* §. *Illis.* de offic. delegat. & legis 1. ff. de iure deliberandi. Generalia au-

17. Quæ sit iusta causa licentiæ. *Nauar.*

D tem capita harum causarum sunt suprà insinuata numero nono, scilicet vtilitas monasterij. Argumento capit. *Monachi* 16. quæstione prima, quod Nauatrus extendit, siue sit vtilitas directa siue indirecta, vt si sit vtilitas Patroni ipsius Monasterij, vel si sit amicus valde vtilis Monasterio, aut Princeps magnus defensor eius, quod in simili docuit Innocent. in capite *Cum G. & A.* de de sentent. & re iudicata, numero 2. vbi eum sequitur Panormitan. numero 29. & communis. Idem dicendum censeo de alia vtilitate publica Ecclesiæ, aut totius populi, & Nauar. ponit exemplum, vt gratis docendi facultatem aliquam regulari licitam, iuxta cap. *non magnopere.* ne Clerici,

E vel Monachi. Quam conditionem in omni simili causa vel vtilitate subintelligendam censeo, quia si negotium vel ministerium non esset licitum Monacho, quomodo posset causa honestari? Aliquando etiam potest sufficere priuata causa præsertim pietatis, præcipuè si ad ipsammet personam Religiosi pertineat.

18. Ad 3. obiect. in eodem n. 4. responsio quoad perpetuitatem.

In tertia obiectione petitur, an hæc facultas possit concedi perpetua, & irreuocabilis. Et quoad priorem partem respondeo, faciliùs posse dari ad breue tempus, quàm ad diuturnum, & minorem causam sufficere, vt per se clarum est, & eâdem ratione posse melius concedi ad tempus limitatum *quamuis diuturnum*, quàm indefi-

 nitè

nitè sine temporis limitatione. Nihilominus certum est posse etiam hoc modo dari, non solùm à Pontifice, sed etiam à Prælato, quia nullo iure prohibetur, & causa potest esse talis, quæ ad illum modum facultatis sufficiat. Igitur in hoc sensu potest hæc licentia esse perpetua negatiuè, vt aiunt, id est, sine certo termino. Perpetua autem positiuè, atque adeò irreuocabilis esse non potest proportione seruata, quod rectè sensit Nauar. Comment. 2. de regul. n. 16. & conuincit ratio in obiectione n. 4. insinuata, quia non potest Prælatus eximere subditum ab obedientia sua. Quandiu autem facultas est reuocabilis, semper manet subditus sub obediētia Prælati, & ideo non repugnat talis facultas obedientiæ voto, quia non est de necessitate eius, vt subditus sit loco coniunctus alicui Prælato, à quo possit in singulis proximè gubernari, sed hoc ipsum subordinatum est prudenti arbitrio ipsius Prælati. At verò si facultas esset irreuocabilis, eo ipso maneret subditus exemptus ab obedientia Prælati, vt per se clarum est. Est autem hoc intelligendum seruata proportione, vt dixi: nam si concedens licentiam est Prælatus regularis, non potest dare illā irreuocabilem à se, vel à superiore Prælato, propter discursum factum. Potest tamen dare irreuocabilem ab inferiori, & maiori ratione potest Pontifex ita illam dare, vt à nullo Prælato Religionis reuocari possit, quia est supremus Prælatus. Neque hoc est contra obedientiæ votum, quia ipsamet obediētiæ ratio postulat ordinem, & subordinationem, & consequenter petit vt superior Prælatus possit dare facultatem, quam inferior reuocare non possit, & consequenter integra ratio obedientiæ seruatur, si supremo Prælato obeditur, quando omne ius in talem personam, ipse reseruauit.

Quoad irreuocabilitatem. *Nauar.*

19. In quarta obiectione petitur, quomodo seruandum sit paupertatis votum ab eo, qui extra claustrum viuere permittitur; nam quod seruari debeat certissimum est, cùm illud non tollatur. Primò ergo nihil proprium habere potest propter illam mutationem, quia repugnat voto. Nec necessarium est, quia talis Religiosus manet semper mēbrum suæ Religionis, & ideo si quid habet, dominium eius esse potest apud Religionem, vel apud eum, apud quem est dominium omnium bonorū, quibus sua Religio vtitur, quod propter fratres minores dicimus. Deinde (vt satisfaciamus Concilio Trid. non est necesse vt habeat administrationem aliquorum bonorum immobilium, neque annuos reditus certos, ad quos ius aliquod quasi proprium habere videatur; nam sunt plures alij modi quibus sustentari possit. Primùm recipiendo certam aliquam portionem à suo Prælato, vel Monasterio, cuius vsum, & non ampliùs recipiat. Secundò petendo eleemosynam. Tertiò suis laboribus, vel ministeriis aliquid acquirēdo, vel sustentationem, aut stipendium ab aliquo Prælato, Ecclesia, vel Academia, &c. recipiēdo. In quibus modis omnibus integra seruari potest paupertas, non solùm quoad proprietatem, sed etiam quoad vsum, quia semper est dependenter ab aliena volūtate, & iuxta beneplacitum eius. Vnde etiam fit, vt talis Religio possit disponere, dum sic viuit, de bonis, quæ veluti in peculium habet suo arbitrio, & salua nihilominus paupertate, quia totum illud facit ex licentia Superioris. Et ideo licèt eius arbitrium sit veluti proxima regula; principalis verò cui cōformari debet, est iusta licentia Prælati, vel formalis, vel interpretatiua, iuxta superiùs dicta de voto paupertatis. Tandem licèt possit etiam in eo statu,

Ad 3. obiect. in prædicto n. 4. Viuens extra claustrū cum licentia, nihil potest habere proprium.

Neq; oportet habere ius administrandi bona immobilia.

aliquid acquirere modis licitis ac sibi permissis; atque ita suum peculij modum congregare, per illā tamen acquisitionem nullum ius sibi comparat, sed totum transit in monasterium iuxta commune ius Religiosorum suprà explicatum, quod eodem modo locum habet in Religioso, etiamsi extra claustrū viuat; non agimus enim de Episcopo, vel beneficiario de quibus infrà à c. 16. dicemus, quibus titulis seclusis, nulla est ratio eximendi quemcunque Religiosum propter solā separatā habitationem.

Quomodo possit acquirere bona aliqua.

Itaque in omnibus seruare debet paupertatis regulas suprà positas; solúmque intercedit differētia, quòd existenti extra claustrum necessariò conceditur licentia, veluti permanens, & aliquo modo generalis, dandi, & recipiendi; quæ tamen necessariò limitatur, vel iuxta expressam voluntatē Prælati, vel iuxta generales regulas de obligatione voti paupertatis. Vnde rectè aduertit Nau. suprà, ex vi facultatis viuendi extra claustrū, si nihil aliud exprimatur, nullam specialem licentiā cōcedi ad disponendum liberè de bonis, quæ in eo statu acquiruntur, quia nulla est inter hæc connexio necessaria. Imò nec per se rationabilis est, nisi specialis causa intercedat ad eam extensionem faciendam; quia maior effectus maiorē causam requirit. Quod ego verum esse opinor, non solùm de tam ampla licentia, qualis est cōuertendi omnia in suos vsus, sed etiam de quacunque relaxatione in regulari paupertate, quam ille modus viuēdi non postulat; sed tantùm vel ex necessitate quadam humana, vel ex decentia, & honestate, præsertim misericordiæ, vt est facultas faciendi aliquā eleemosynā, provt recta ratio dictauerit, quę censenda est cōcessa, eo ipso quòd non negatur: quod à fortiori confirmari potest ex his quæ Nauarr. suprà tractat num. 41.

20. Cōcluditur modus paupertatis extra claustrū degentis. *Nauar.*

CAPVT VIII.

An ex natura rei liceat professo vnius Religionis propria authoritate ad aliam strictiorem transire?

TRansitus ab vna Religione ad aliam potest esse, vel ad strictiorem, vel ad æqualem, vel ad laxiorem: Potest item considerari tripliciter, Primò, ex natura rei. Secundò stando præcisè in iure communi. Tertiò iuxta peculiare priuilegium per sedem Apostolicam Religioni concessum. De primo ergo modo dicemus in hoc & sequenti capite; de aliis duobus in sequentibus.

Dico igitur primò, transitus ab vna religione ad aliam non est per se & intrinsecè, seu ex natura rei malus, etiamsi propria authoritate fiat, dummodo fit ad Religionem perfectiorem. Dixi *etiāsi propria authoritate fiat*, quia si Pontificis authoritas interueniat, res est extra omnem controuersiam, vt cōstat ex vsu, & ex his quæ infrà dicemus de iure Canonico. Ratio etiam id ostendit, quia iuxta humanam conditionem sæpe occurrere potest moralis necessitas faciendi hunc transitum; ergo oportet, vt saltem authoritate Pontificis licitè fieri possit. Addimus ergo in assertione sine hac etiam facultate interdum fieri posse. Et præterea per illam particulam intelligimus non esse necessariam licentiam eiusdem Religionis; nam si ipsa consentiat, nulla etiam est dubitandi ratio, quia volenti, & consentienti nulla fit iniuria; ergo si Religio, quæ relinquitur, consentit, nulla iniuria fit illi: neque etiam fit Deo, quia eius obsequium, & cultus in vtroque loco quæritur. Quæ ratio etiam videtur probare,

1. 1. Assertio bipartita. Explicatur.

probare, ex consensu Religionis licitum esse hunc transitum etiam ad æqualem, seclusa humana prohibitione, de qua infrà videbimus, quia seclusa iniuria tertij non est improbabile, posse propria authoritate votum licitè commutari in æquale. Opposita tamen sententia est longè probabilior, eámque latè defendimus tract. 6. lib. 6. cap. 19. à num. 5. Conclusio ergo posita loquitur de transitu, qui fit ad perfectiorem inuita propria Religione. Ratio autem eius est, quia per hunc transitum non fit contra obligationem Deo factam in professione Religionis; ergo non est vnde sit illicitus ex natura rei, etiam si propria authoritate fiat. Antecedens patet, quia per professionem Religionis præcipuè intenditur tendentia ad perfectionem ex vi status, ad hanc ergo per se primò Religiosus obligatur: sed per hunc transitum non receditur ab hac tendentia in perfectionem, sed potiùs magis apprehenditur; ergo non est contra illam obligationem.

Suadetur iā prior pars assertionis.

2. Sed contrà, in hac obligatione non est attendendus finis eius, sed materia, ita enim in omni lege, & promissione seruatur; sed per professionem licèt intendatur tendentia ad perfectionem, non est tamen illa materia promissionis & voti, nisi quatenus in particulari promittitur talis paupertas & obedientia secundùm talem regulam; hæc autem materia non seruatur transeundo ad aliam Religionem, quia ad minimum mutatur obedientia secundùm regulam. Ad hoc verò respondendum est, per aliam partem assertionis; ideo enim restricta est ad transitum in Religionem perfectiorem. Vnde probatur simul illa pars, & satisfit difficultati; nam in materia voti, licet mutare vnam in aliam, præsertim, quando in ordine ad finem inuentum diuini cultus, & propriæ perfectionis fit commutatio in meliorem, vt suprà tract. 6. probatum est; sed ita est in præsenti: ergo. Dices illud esse verum, quando votum fit soli Deo, & non datur ius in re alicui homini; at in perfectione Religionis præter vota Deo nuncupata fit promissio, vel potiùs traditio tali Religioni, quæ acquirit dominium in talem personam; ergo non potest professus priuari Religione illo dominio sua authoritate, quod facit transeundo ad aliam Religionem sua authoritate. Sicut, qui se alicui vendit, aut tradit in seruum, non potest se alteri donare priuando priorem dominum suo iure propter quodcunque maius commodum suum. Respondetur etiam, in Religiosa professione licitam esse illam commutationem eius loquendo ex sola rei natura, quia sicut in matrimonio rato, verum ius, & dominium acquiritur sponso, & nihilominus potest à contractu recedere transeundo ad Religionem, quia in illo contractu intrinsecè inest conditio melioris frugis; ita multo maiori ratione in contractu, qui per professionem cum Religione fit, inuoluitur intrinsecè conditio melioris frugis; multo enim maior ratio in hoc contractu interuenit, quàm in illo, quia matrimonium non ita per se, & immediatè ordinatur ad spiritualem perfectionem, & cultum Dei, sicut professio Religiosa. Et ideo meritò est maior hæc licentia in professione quàm in matrimonio, quia in matrimonio solū durat quandiu consummatum non est, quia postea inuoluit intrinsecam malitiam; in professione verò est perpetua, quia nunquam inuoluit malitiam neque tractu temporis, aut aliquo vsu, vel actione ius maius Religioni acquirit, & vt sic dicam, status ille talis est, vt vsque ad gloriam, seu finem vitæ non censeatur consummari.

Obiectionis dilutio per quam posterior assertionis pars ostenditur.

Replica.

Diluitur primò.

3. Denique propria ratio est, quia ipsamet traditio professionis, licèt fiat Religioni, non fit principaliter propter ipsam, sed propter Religiosum, & perfectionem eius, & ideo semper censetur reseruata facultas, assumendi statum perfectiorem, & in hoc est magna differentia inter seruum, & Religiosum, vt suprà tactum est. Atque hoc confirmat vsus antiquorum Monachorum; legimus enim fuisse solitos sua monasteria relinquere, vel ad vitam solitariam, & magis austeram sustinendam; vel ad vitanda aliqua spiritualia incommoda. Optimum de hac re exemplum legimus apud Cassianum lib. 4. de institutis renunciantium c. 30. vbi refert Abbatem Pynuphium suū Cœnobium reliquisse vitandi honoris gratia, propter maximam reuerentiam, & subiectionem, quam omnes illi præstabant; vt ergo humilitatem, & subiectionem quam desiderabat exercere posset, *clam fugiens de Cœnobio secessit solus, in Thebaidis vltimas partes, ibique deposito habitu Monachorum assumpta seculari veste Cœnobium Tabennensitarum expetiit, quod sciebao cunctis esse districtius.* & c. 31. refert eundem Sanctum semel reuocatum ad suum Cœnobium iterum in Palæstinam aufugisse, & in alio monasterio receptum fuisse. Nec Lectorem perturbet illa mutatio habitus monachalis in secularem, qui non fuit temeraria, nec ad permanendum, vel vagandum, in illum habitum, sed ex pia causa, & ad breue tempus, quantum scilicet ad illud sanctum propositum esset necessarium. Idem fecisse Macharium, & à Sancto Pachomio ignoranter fuisse susceptum, refert Paladius in Prato spirituali, aliàs in Lausica historia cap. 6. & simile refert cap. 21. de quadam Sanctimoniali. Præterea de Sancto Benedicto legimus priùs mutasse monasterium, vt ad regendum aliud petentibus fratribus accederet, postea verò illis iniquè se gerentibus erga illum ad pristinum monasterium rediisse, apud Gregorium lib. 2. dialogorum cap. 3. Et quod amplius est, idem Benedictus in sua regula cap. 61. agens de Monachis peregrinis, dicit recipiendos esse, & si ibi perseuerare voluerint, & stabilitatem suam firmare, & bonum specimen sui dederint, admittendos esse. Tamen D. Benedictus ibi loquitur de Monachis eiusdem Religionis suæ, qui cùm profitentur secundùm illam regulam, eo ipso habēt hāc facultatē modo in ea præscripto.

Diluitur secundò.

Accedunt exempla. Primò.

Secundò.

Tertiò.

4. Sed obiici potest, nam sequitur Religiosum, qui habet licentiam à Summo Pontifice ad transeundum ad determinatam Religionem, posse authoritate sua transire ad strictiorem; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur à paritate rationis. Minor autem patet, quia delegatus non potest mutare voluntatem delegantis; quia delegatio est stricti iuris, cap. P. & G. de offic. deleg. ergo similiter, qui talem habet licentiam, non potest virtute illius aliud facere, nisi quod in illa præscriptum est; non potest ergo ordinem mutare. Respondeo concedendo sequelam etiamsi viri aliqui docti aliud sentiant. Duobus autem modis potest alia religio esse strictior. Primò etiam comparatione illius Religionis à qua fit trāsitus; & sic constat esse licitum; non tam virtute illius facultatis, quàm ex natura rei, vt dictum est, & ex iure communi, vt infrà cap. 10. patebit. Nisi fortè ex priuilegio esset prohibitus ille transitus; nam tunc necessarius erit vsus facultatis, & tunc dico etiam illam sufficere eadem ratione, qua in puncto sequenti.

Illatio contra nunc dicta.

Responsio quoad vnū sensum illationis.

5. Alio ergo modo potest Religio esse strictior comparatione alterius, ad quam transitus concedebatur,

Responsio eadē quoad sensum alterum, suadetur 1.

debatur, licèt non sit respectu eius à qua fit, & tunc est nonnulla maior ratio dubitandi. Dico tamen etiam tunc posse fieri. Primò, quia votum de quacunque Religione determinatè sufficiéter impletur in quacũque strictiori; ergo à fortiori hæc facultas. Nam duo respectus possunt in ea considerari; vnus est libertatis, quæ datur ad relinquendam propriam Religionem, & hic semper est idem, seu eadem reuocatio iuris, seu priuilegij talis Religionis; secundus est ad aliam Religionem ad quam fit transitus, & quoad hoc fit restrictio transeundo ad meliora.

Secundò.

Est enim considerandum, determinationem talis Religionis factam à Pontifice in tali facultate, non esse in specialem fauorem vel auxilium talis Religionis; nam si de hoc constaret, tunc verum esset non posse mutari Pontificis voluntatem; nunc autem non ita loquimur, sed prout ordinariè conceditur talis licentia in gratiam Religiosi, & frequenter fit determinatio ad petitionem eius, vel si sit ab ipso Pontifice, solùm est ad restringendam facultatem, ne transitus fiat ad laxiorem, & vt obligatio relinquatur magis certa, & determinata; ergo quando vis vtitur facultate illa ad transeundum ad arctiorem, non excedit, sed potiùs minùs vtitur illa facultate, quàm possit.

Tertiò.

Tertiò, argumentor ex voluntate præsumpta concedentis. Cur enim vellet impedire Pontifex transitum ad perfectiorem, si ad minùs perfectam illum concedit? Declaratur in hunc modum; nam si quis vtens illa facultate transeat ad Religionem sibi designatam, potest deinde transire ad perfectiorem illa; ergo potuit etiam à principio immediatè transire; nam ille intermedius terminus non est per se necessarius, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quam censeamus Pontificem voluisse cum hoc rigore illum præscribere. Quocirca sicut in iure dicitur non esse reum voti, qui in melius illud commutat, ita hîc dicimus non esse reum talis facultatis, vt sic loquamur, id est, non excedere illam, neque ea abuti, qui virtute illius ad strictiorem immediatè transit: nam ex parte termini à quo, eam formaliter implet; ex parte verò termini ad quem, impletur eminenter.

Ad fundamentum illationis in num. 4.

6. Per quod patet responsio ad fundamentum contrariæ sententiæ, tum quia licèt delegatio sit stricti iuris, in præsenti non extenditur, sed potiùs restringitur, vt declaratum est, tum etiam, quia in dicto cap. *P. & G.* solùm significatur delegationem esse stricti iuris; quoad iurisdictionem, vt nõ possit extendi ab vna persona in aliam, vel ab vna causa in aliam, vbi nulla est connexio; non est tamen ita stricti iuris, vt sub formali concessione non possimus, & sæpè debeamus intelligere aliquid venialiter concessum. Neque existimo Nauarrum aliud sensisse consilio 63. de Regularib. numero quarto, cum de quadam delegatione facta ad certum ordinem seu conuentum, air nihil potuisse fieri virtute illius, nisi ad illum ordinem: loquebatur enim manifestè comparatione ordinis laxioris, vt constat ex clausula proximè præcedenti.

Nauar.

Quæstiuncula de voto non transeundi ad ad aliam religionem.

7. Sed quid si Religiosus habeat votum non transeundi ad aliam Religionem, licebítne nihilominus huiusmodi transitus? Respondeo duplici tempore, & duobus modis potuisse fieri tale votum, primò ante ingressum in primam Religionem, vel post professionem in illa. Item fieri potuit vel absolutè non transeundi, vel determinatè non transeundi ad perfectiorem, vel ad laxiorem, vel ad æqualem. Si ergo votum fuit factum ante professionem primæ Religionis, quocunque sensu factum fuerit, postea non obligat, quia per professionem extinguitur tota eius obligatio. Nam licet fecisset votum determinatum ingrediendi strictiorem Religionem, & nihilominus profiteretur laxiorem, ampliùs non teneretur priori voto, vt declaratum est in capite penultimo de Regularibus in sexto, ergo multo minùs obligabitur priori voto transeundi vel non transeundi ad aliam Religionem.

Resolutio quando votum factum est ante professionē in priore religione.

Si autem votum non trãseundi factum est post professionem, obligare quidem potest specialiter ad non transeundum ad laxiorem, neque ad æqualem, nam licèt ad hoc teneatur Religiosus ex vi suæ professionis, vt dicemus, non repugnat nouam voti simplicis obligationem superaddere. Quia Religiosus capax illius est, nam præcedens professio, non non extinguit aut impedit subsequentia vota, vt suprà vidimus. Materia etiam illa apta est ad votum, quia respectu talis personæ est de meliori bono, quod est manifestum, quoad non transeundum ad laxiorem; habet autem etiam locum in ordine ad æqualem, quia licèt absolutè, & secundùm se, non sit melius esse in vna Religione quàm in alia æquali, tamen supposita professione iam facta in vna Religione, melius est illi permanere, quàm ad æqualem transire; quia est iam ius acquisitum priori Religioni, & quia cæteris paribus mutatio est in minùs bonum. Operabitur autem tale votum duo: vnum est, vt si eo non obstante transitus ad laxiorem, vel æqualem indebitè fiat, grauiùs peccetur propter transgressionem talis voti, quæ adiungitur priori malitiæ; aliud est, quia si petenda sit dispensatio ad transeundum, oportebit hanc specialem obligationem declarare, alioquin licèt soluantur alia vincula semper hoc manebit: oportet ergo, vt illud etiam dispensetur, vel irritetur à Prælato Religionis, nam hoc etiam modo tolli potest, vt ex superioribus constat.

Item quando factum est post professionem, de non transeundo ad æqualem, vel laxiorē.

Dices, non videri hoc votum distinctum à prioribus, sed idem repetitum, seu renouatum, vt licèt Religiosus post professionem iterum promittat Deo seruare castitatem, vel seruare professionem, quoad hanc partem non addit nouam voti obligationem, & si dispensatio in ipsa professione petenda esset, non oporteret illam quasi reflexam promissionem explicare, & idem est, si post professionem addat votum non nubendi, vel quid simile; ergo idem est in præsenti, quia hoc votum non transeundi, non videtur esse aliud, quàm repetitio & explicatio voti obedientiæ facti in tali Religione; nam ratione illius tenetur quis ibi perpetuò manere, sicut votum non apostatandi non videtur distinctum ab ipsa professione, nec circunstantia necessariò in confessione aperienda. 8.

Obiectio contra nunc dicta.

Respondetur hoc non esse improbabile, sed eo non obstante, multi putant illud votum addere nouam obligationem, & esse circunstantiam, vel aperiendam in confessione, si tale votum violetur, vel explicandam in obtinenda dispensatione, quia indiget etiam propria relaxatione. Sed hoc non credimus conuenienter, nec consequenter dici, vt suprà tractando de voto in communi disputauimus.

Quorundā responsio reiicitur.

Respondetur ergo aliter, votum illud reuera esse specie, & forma, & materia distinctum à tribus votis substantialibus professionis, quod est manifestum quoad castitatem, & paupertatem. De obedientia autem probatur, quia formaliter hoc 9.

Verior responsio.

hoc non est votum obediendi, sed permanendi A tantùm in tali statu, vel non transeundi ad alium incompassibilem, nec satis est quòd vna materia ad aliam ordinetur, vt vota confundantur; nam licèt quis habens votum castitatis, voueat non ingredi in talem domum, in qua periclitatur castitas, nihilominus votum illud distinctum est, & addit specialem circunstantiam, & obligationem; ita ergo in præsenti censeo. Hoc enim votum immediatè & directè non respicit ipsam obedientiam, sed quid veluti præuium ad illam, imò nec pro motiuo proprio habere videtur obedientiæ bonum, sed firmam semper habere traditionem huic religioni factam, quæ est materia distincta à materia trium votorum, & illi addi potest obliga- B tio voti, quia obligatio ipsius traditionis, vt sic, reuera non est voti, sed quasi iustitiæ, vt in superioribus visum est.

10. Denique quando fit de non transeundo ad strictiorem.

At verò non potest tale votum obligare ad non transeundum ad perfectiorem religionem, siue in speciali de hoc fiat, siue in generali de non transeundo, quia priori modo est imprudens & nullum; posteriori autem modo non potest intelligi, neque esse efficax cum tanta extensione. Ratio est, quia tale votum de se est impeditiuum maioris boni, & ideo est nullum. Dices, hunc transitum non esse regulariter consulendum, quia moraliter non expedit; ergo hoc satis est, vt non efficere illum sit materia voti. Respondetur, ascensum ad C perfectiorem statum secundùm se cadere sub consilio, & hoc satis esse, vt possit esse materia voti, & consequenter, vt oppositum eius de se non sit materia voti, quamuis ex circunstantiis possit interdum non expedire, vt statim declarabimus, quod non satis est, vt possit absolutè fieri votum non transeundi ad perfectiorem religionem, sed cum addito; non transeundi scilicet sine debito modo, vel consilio.

CAPVT IX.

An liceat etiam ex natura rei transitus propria authoritate factus ad Religionem laxiorem, vel æqualem?

1. Assertio negatiua.

HAc in re dicendum est, trãsitum ad religionem laxiorẽ, vel æqualem propria authoritate, seu absque dispensatione esse illicitum. Probatur prior pars de laxiori, quia commutare votum de re meliori in minus bonã, non licet sine iusta dispensatione; ergo. Quia verò hæc ratio, non ita vrget in transitu ad æqualem, addenda est alia, quæ comprehendat vtramque partem, scilicet, quia huiusmodi trãsitus est contra ius acquisitum tali religioni. Nam conditio supradicta inclusa in tali contractu, solùm est de meliori fruge, quia solùm est propter maiorem cultum Dei, vel maius animæ bonum. Nam sine hoc respectu irrationabilis est libertas ad relinquendam propriam religionem. Essétque magna inæqualitas, si ipsa obligaretur absolutè ad retinendum perpetuò Religiosum, & ille posset eam relinquere pro alia æquali: quod nec religio expresè vult vt dicamus renuntiare iure suo, nec præsumi potest id velle, cùm nemo contra seipsum contrahere præsumatur. Dices, eandem inæqualitatem interuenire in transitu ad meliorem religionem; nam plus obligatur religio, cùm non possit dimittere ipsum Religiosum, vt meliorem recipiat. Respon-

Eius probatio adæquata.

Instantia soluitur dupliciter.

Primò.

deo primò, non esse similem rationem, quia respectu perfectioris status est rationabilis causa præsumendi, vel potiùs obligandi religionem ad contrahendum sub illa conditione; respectu verò alterius æqualis nulla est talis ratio. Secundò dicitur aliunde compensari hanc apparẽtem inæqualitatem; nam religio potest dimittere vnum Religiosum propter defectum eius, vt suprà cap. 4. visum est; nulla est ergo inęqualitas quòd ipse possit dimittere religionem solùm propter defectum minoris eius perfectionis. Religio autẽ non potest communi iure dimittere Religiosum professum quandiu vita eius moraliter tolerabilis est: iniquum ergo esset si ipse posset eam dimittere, non solùm tolerabilem, sed etiam æquè perfectam.

Secundò.

Dubium 1. An transitus ex natura rei licitus expediat.

Supersunt verò nonnulla dubia circa hanc assertionem. Primum; esto hic transitus per se licitus sit, an sit expediens, & moraliter vel regulariter consulendus. Tractat hoc D.Thom. 2.2.q.189. art.8. & respondet his verbis: *Transire de religione ad religionem nisi propter magnam necessitatem non est laudabile, tum quia ex hoc plerunque scandalizantur illi qui relinquuntur, tum etiam quia faciliùs proficit aliquis in religione quam consueuit, quàm in illa quam non consueuit cæteris paribus.* Et deinde affert sententiam Nestorij Abbatis, quam refert Cassianus collatio. 14. cap. 5. *Vnicuique* (ait) *vtile, atque conueniens est, vt secundùm propositum, quod elegit, siue gratiam quam accepit, summo studio ac diligentia, ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans admiránsque virtutes, nequaquam à sua quam elegit professione discedat.* Et cap. 6. addit ex hac mutatione sequi dispendium potius, quàm profectum, quia dum quis varias inchoat vias, per nullam earum ad terminum tendit. Vnde concludit: *Multis viis ad Deum tenditur, & ideo vnusquisque illam quam semel arripuit, irreuocabili cursus sui intentione conficiat, vt sit in qualibet professione perfectus.* Basilius etiam in Constitutionibus monasticis, cap. 34. loquens etiam de Monasteriis eiusdem religionis monasticæ (in ea enim professio de se perpetua fit in vno monasterio) monet Prælatos eorum ne temerè, vel inconsideratè desciscentes inuicem alter alterius fratres suscipiat; *Siquidem hoc facere* (inquit) *summa confusio est, dissolutio, atque peruersio spiritualis ædificij.* quod latè prosequitur, ac tandem concludit: *Tunc autem tantummodo reprehensione vacare fratris segregatio debet, quandocunque ex Antistitis iudicio, occultæ alicuius, quã ipse sciat, vtilitatis causa fiat.* D. etiam Bern. in Epistola 1. ad Robertum tractans de transitu Roberti nepotis sui à suo Cisterciẽsi ordine ad Cluniacensem, grauiter inuehit in huiusmodi transitũ, dicítque esse contra regulare decretum, & contra votum. Quod si quis dicat Bernardum ibi conqueri de transitu à religione austeriori ad laxiorem: obstat idem Bernardus in lib. de præcepto, & dispensatione cap. 20. vbi ex professo tractat de stabilitate professionis in eodem loco, & an liceat mutare illam vel expediat: *Ad quod* (inquit) *interim nunc securus responderim, à bono quod semel quis vouerit, non licere discedere, & ad hoc mutare locum, quem sibi quisque delegerit, & cui se sua voluntate ac voce firmauerit, omnino non consulo.* Sed in his verbis planè loquitur de transitu, vel ad sæculum, vel ad laxiorem ordinem; nam ille est propriè decessus, & ideo simpliciter dicit, *Non licere*; Inferiùs

2.

D. Thom. Ordinariè non expedire, docent Patres.

Cassian.

Basil.

Bernard.

verò subdit, *Sanè de Religiosis, ac bene ordinatis monasteriis nullus professorum meo consilio, ne arctioris quidem vitæ desiderio, sine licentia sui senioris egredietur*; & inferiùs adhibet exemplum. *Fortè vult aliquis de Cluniacensibus institutis ad Cistercienſium sese stringere paupertatem, eligens præ illis, nimirum consuetudinibus, magis regulæ puritatem. Si me consulit, non consulo; si non, sanè id sui Abbatis vsurparit assensu.* Et in Apologia ad Guillelmum Abbatem, testatur se multos religiosos ab illo transitu remouisse, cùm tamen in eadem Apologia illius ordinis relaxationem reprehendat.

3. Primũ consectarium ex adductis Patribus. Ex mente igitur istorum Patrum imprimis colligimus, huiusmodi transitum etiam si fiat titulo maioris perfectionis, periculosum esse, & rarò aut nunquam esse consulendum. Primùm (aiunt Bernard. & D. Thom.) propter scandalum eorũ quos deserit. Secundò (prosequitur Bernard.) quia certa pro dubiis relinquere tutum non est, forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertiò ex D. Thom. quia bona consueta relinquere, & insolita inchoare, non solet ad proficiendum esse vtile. Quartò (ait Bernard.) *suspectam habeo leuitatem*, &c. quæ prosequitur.

4. Secundum consectarium. Ratio eius vna. Secundò colligitur ex dictis Patribus hunc transitum non esse faciendum sine assensu, & iudicio Prælati, quod duplici ratione verum est. vna quia res adeò grauis & lubrica fieri non debet sine prudenti consilio; quod subditus à Prælato suo, quem Dei loco habet, accipere debet regulariter, ac per se loquendo: præserttm, quia cùm ille cognoscere soleat vultum pecoris sui, & naturam ac mores eius, faciliùs poterit, & rectum consilium illi dare, & si fortasse occasione aliqua leuiter moueatur, illi remedium adhibere. Altera. Altera videtur hoc necessarium propter conuenientem subordinationem subditi ad Prælatum. Vnde aliqui censent ex natura rei esse graue peccatum egredi monasterio ea intentione, sine licentia Prælati petita, & obtenta, vel saltem iniustè negata, quia Prælatus pro eo tempore habet ius custodiendi, & regendi talem personam, ergo non potest subditus inscio Prælato, licitè egredi etiam illo titulo, item quia illo tempore solicitus erit Prælatus de statu subditi, quod est magnum morale incommodum, & præterea occasio scandali multùm inde augetur, & exponuntur alij periculo iudicandi eum esse Apostatam.

5. Quousque valeat hoc consectariũ eiúsque rationes. Quæ rationes iudicio meo probant occultam fugam, etiam hoc titulo factam, vix posse moraliter excusari à peccato mortali. Quia verò hæc malitia non est in ipso opere; vt sic dicam, id est in transitu, ideo si semel fiat, & alia religio perfectior assumatur (loquendo ex natura rei vt loquimur) non est iterum ad priorem statum reuertendum, vt ait Bernard. (*Bernard.*) suprà, sed sufficiet priorem Prælatum certiorem reddere de suo statu ne solicitus sit. Addo præterea dependentiam à proprio Prælato in hoc negotio non esse ita debitam ex natura rei, vt sine assensu & consensu eius nunquam possit licitè fieri. Ratio est, quia ex voto obedientiæ Religiosus ad hoc non obligatur; ergo simpliciter non tenetur. Patet consequentia, quia ex nullo alio capite potest oriri obligatio per se, cùm ex contractu, & traditione non oriatur, vt suprà ostendi, & alia incommoda, quæ sequi possunt, accidentaria sunt, & aliis modis præueniri possunt. Antecedens autem patet, quia votum obedientiæ solùm obligat secundùm regulam, non autem ad ea quæ spectant ad superiorem regulam, quale est, illam assumere vel relinquere. Et ideo diximus tract. superiore, Prælatum regularem non posse irritare votum ascendendi ad perfectiorem ordinem, etiam si possit irritare cætera. Vnde, quod spectat ad assensum, id est, iudiciũ Prælati an transitus expediat necne? optimum consilium est expectare illud, & stare illi, non tamen video vnde sit præceptum ex natura rei, imò aliquando potest Prælatus in hoc esse suspectus, quia est veluti pars propter affectum ad suum monasterium, & curam eius, quam gerit. Interdum etiam potest authoritate & numero aliorum contrarium consulentium vinci; cæteris autem paribus Prælati iudiciũ præferendum est. Vnde à fortiori constat, non esse præceptum expectare consensum eius, quia si assensus non est necessarius, multo minùs erit consensus, cùm secundum rectam rationem voluntas debeat sequi intellectum; & ratio à priori est suprà tacta, quia obedientia Prælati non obligat in illa materia; ergo ex vi voti, vel præcepti, non tenetur subditus sequi voluntatem Superioris. Et hoc etiam supponit ius Canonicum cap. sequen. citandum, quia non disponit contra ius Superioris, sed potiùs in fauorem eius.

Addunt verò Authores communiter limitationem, quæ si vera est, locum habet non tantùm respectu iuris communis, sed etiam ex vi iuris naturalis. 6. Quorundã limitatio proximè expenditur. Est autem limitatio, vt ex transitu huiusmodi non grauiter lædatur, vel infametur prius monasterium: nam tunc nec Prælatus tenetur dare licentiam, nec subditus potest recedere sine illa obtenta, nec recedens erit securus, licèt alibi recipiatur, sed reuocandus est. argum. cap. *licèt* de regular. ibi, *In iacturam, vel iniuriam sui ordinis*, & ibi, *Sicut maius bonum minori bono præponitur, ita cõmunis vtilitas priuatæ vtilitati præfertur.* Ita refert Panormitan. ibi. n. 12. & sequitur Syluest. verb. *Religio.* 4. q. 2. & quia Panormit. dubitat, addit non esse dubitandum, quando illa infamia, vel iactura non prouenit ex culpa monasterij sed ex rerum conditione, & idem sequitur referens Innocentium Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 4. quia *non debet* (inquit) *esse causa scandali, nec grauis iacturæ*, citátque illud Ambrosij 1. de officiis. cap. 24. *Veritatis est regula, vt nihil facias commendandi tui causa, quo minor alius fiat.* habetur in cap. *Si quis verò* 11. q. 3. vbi Glossa aliam confirmationem adducit. In fine tamen addit aliquid, quod dubitationem Panormitani confirmat. *Si tamen* (inquit) *facies aliquid eo proposito, vt tibi prosit, licèt alij noceat, non peccas.* Quod verum est, nisi nocumentum alterius tam graue sit, vt charitas obliget ad carendum proprio commodo propter vitãdum malum proximi, & ita est limitanda illa doctrina communis.

Denique in hoc dubio animaduerto occultam fugam à monasterio etiam propter hunc finẽ *per se loquendo* non videri licitã ex natura rei propter rationem insinuatam; 7. De occulta fuga ad strictiorem religionem. quòd Prælatus habet ius custodiendi talem personam, & talem locum, contra quod ius sine rationabili causa facere inordinatum est. Est etiam de se scandalosum, & habens speciem mali, quia opus ipsum ex se habet apparentem apostasiam, vel fractionem clausuræ, intentio autem in occulto latet. Dixi verò *per se loquendo*, quia si Religiosus iniustè impediatur à suo proposito, quod sanctum esse credit, vel probabiliter timet per importunas preces fore impediendum, & alioquin est tam integræ vitæ, vt non possit generare scandalum, vel si adhibet aliud remedium sufficiens ad præueniẽdum illud, poterit illa actio excusari à culpa, sicut excusatur in antiquis Sanctis, quorum exempla cap. præced. num. 3.

num. 3. retulimus; quia potest quis vti iure suo, A & consulere suæ perfectioni spirituali non seruato iure Superioris, quando, vel ipse superior malè illo vtitur, vel subditus non potest sine graui suo incommodo illud custodire, quin potiùs secluso graui scandalo actiuo, non apparet in illo actu ex sola rei natura malitia mortalis, quia illud ius Superioris in huiusmodi materia magis videtur pertinere ad quandam decentiam, & debitum ordinem, quàm ad rigorem iustitiæ, nihilominus tamen peruersio huius ordinis, & imprudens fuga est magnum indicium, instinctum illum, vel motionem non esse ab Spiritu sancto; nam quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et ideo huiusmodi transitus tali modo factus, id est, occultè, & sine scientia B saltem Superioris, ex se habet speciem mali, & minimè expedientis, & ideo nec consulendus, nec permittendus est, etiam seclusa prohibitione positiua, nisi vbi euidens apparuerit necessitas.

2. *Dubium, Quænam iudicanda sit religio perfectior ad hoc vt transitus ad illam per se sit licitus?*

8. Secundò dubitari potest circa eandem assertionem, quando vna religio iudicanda sit perfectior alia, ad hunc finem, vt huiusmodi transitus per se sit licitus. Ratio dubij est, quia religiones pro- C priæ, & perfectæ (de his enim loquimur) in substantialibus, id est, in tribus votis conueniunt. In reliquis autem solent se habere tanquam excedens, & excessum. Nam vna excedit in paupertate; & alia in austeritate habitus, vel cibi; alia in diuturna cōtemplatione, vel assistentia chori; alia in amplitudine, & perfectione obedientiæ; alia in excellentioribus operibus charitatis. Qua ergo regula vtendum erit? Præterea contingit vnam religionem esse quoad hoc securiorem alia, quòd maiorem solitudinem & separationem à conuersatione hominum profitetur, & ideo pauciores occasiones peccandi in ea esse videntur, propter D quod securior appellatur; & nihilominus alia potest esse perfectior, quia reuera in ea sunt maiora media ad consequendam excellentiam sanctitatis, quæ igitur illarum erit præferenda ad huiusmodi transitum? nam vtrumque est per se intentum in statu religioso, scilicet, & maior seueritas, & maior perfectio. Rursus contingit vnam religionem ex vi suæ institutionis, & regulæ esse perfectiorē, & strictiorem alia, & nihilominus de facto, meliùs, & faciliùs tendi ad perfectionem in ea quæ de se videtur inferior, quia integrè seruat suum institutū, & in altera remissè viuitur, &c. quid ergo ad hunc transitum magis expectandum est? institutum an actualis obseruantia? Denique potest E accidere religionem secundùm se in omnibus esse perfectiorem, & iure, & facto, & nihilominus huic personæ non sit accommodata ad crescendū in perfectione; nam vt Gregorius aliàs dixit, licèt diuturna contemplatio secundùm se melior sit multis, non est melior propter naturā inquietam, & improportionatam; idémque dici potest, de austeritate vitæ, & similibus proprietatibus. Erítne igitur hæc sufficiens ratio ad faciendum hunc transitum sine vlla dispensatione, si per diuturnam experientiam de illa inæqualitate constet?

Interrogantur quatuor in hoc dubio.

Prima interrogatio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

9. Circa primam interrogationem aliqui existimant ad hunc effectum honestandi hunc transitum illam esse religionem præferendam, quæ arctior est; vocant autem arctiorem illam, quæ in exterioribus obseruantiis corporis asperior, & rigorosior est. Ita sentit Panormit. citans Ioannem Andream cap. *sanè*. de regularibus in fine, & dicit esse opinionem Canonistarum. Sed ipsi non loquuntur ex natura rei, sed secundùm iura, & solùm dicunt, attendendum esse vbi viuitur strictiùs, in quo autem hæc stricta vita consistat non declarant, videntur tamen loqui de exteriori austeritate, quia de illa potest esse exterior certitudo, quam ipsi requirunt propter externum forum, & fauet lex Hispaniæ partita 1. tit. 7. leg. 9. vbi etiam Gregorius Lopez glossa 3. vbi ita etiam interpretari videtur arctiorem religionem, distinguens illam contra sanctiorem, & fructuosiorem. Denique hanc opinionem sequutus est Emmanuel Rodriq. 3. tom. quæstionum regularium, q. 2. art. 4. solúmque fundatur, quia hic transitus debet ita fieri, vt in exteriori foro valeat. In exteriori autē foro, maior perfectio consistit in maiori austeritate, nam si ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda, cùm hoc pertineat magis ad factum quàm ad ius, nihil certum statui posset.

Quorundā responsio ad primam interrogationem.

Panorm. Ioan. Andr.

Greg. Lopez.

Emm. Rodr.

Eius fundamentum

10. Contrariam sententiam tenet D. Thom. dicto art. 8. qui vult attendendam esse excellentiam, & perfectionem religionis secundùm veritatem; sic autem *non attenditur secundùm solam arctitudinem, sed principaliter secundùm id ad quod religio ordinatur, secundariè verò secundùm discretionem obseruantiarum, debito fini proportionatarum*, & idem dixerat q. 188. art. 6. Sequitur Syluester verb. *Religio*. 4. q. 1. & 2. Nauar. Comment. 4. de regular. num. 3. idémque sentiunt Palud. Antoninus, & alij infrà citandi. Estque hæc opinio sine dubio vera, præsertim prout nunc loquimur ex natura rei, in qua magis attenditur veritas, quàm præsumptio. Nam ratio, & fundamentum huius transitus, vt sit licitus, est maior Dei honor, & maior spiritualis perfectio propria: si ergo verè, & in re ipsa religio in hoc præeminet, in ea inuenitur fundamentum huius liciti transitus; ergo. Confirmatur, & declaratur. Nam si professus in religione perfectiori licèt minùs austera, transeat ad minùs perfectam licèt magis austeram, re vera retrocedit, quia minùs exactè tendit ad perfectionem quam promiserat. Ergo è conuerso, qui ab arctiori ad perfectiorem transit, non retrocedit; ergo licitè facit. Confirmatur secundò à simili de voto simplici; nam qui vouet opus perfectius, v. g. diuturnam orationem, non potest illud commutare in opus austerius, vt v. g. ieiunium, solùm propter austeritatem, si omnibus pensatis prius opus semper iudicetur gratius Deo. Ergo similiter in præsenti. Vnde intelligitur conditionem inclusam in voto tam solenni, quàm simplici, non esse de austeriori vita aut opere, sed de meliori, seu gratiori Deo.

Vera respōsio ex D. Th. & aliis.

Syluest. Nauar. Palud. Anton.

Probatur.

Cōfirmatur primò.

Cōfirmatur secundò.

11. Ad fundamentum prioris sentētiæ primùm dicimus, nos magis loqui in foro conscientiæ, & secundùm veritatem, quàm in foro exteriori, & apparentia. Deinde dico (quod statim cap. sequenti latiùs tractabitur) ius Canonicum non discordare ab hac veritate. Nam in cap. *licèt*. de regularibus, priùs dicitur *arctioris religionis obtentu*. postea verò dicitur, *prætextu maioris religionis*, & ne quis dicat textum arctiorem vocasse maiorem, subdit tertiò, *Ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare*. & iterum subdit; *licitè potest sanctioris vitæ propositum adimplere*. Certum est autem illam esse vitam meliorem, & sanctiorem, quæ perfectior est in ordine ad finem charitatis. Si ergo semel concedatur dari posse perfectiorem religionem cum minori arctitudine quoad austeritates corporis, vt reuera

Ad fundamentū Emmanuelis in calce numeri 9.

reuera concedendum est, negari non potest, quin illa sit maior religio, quia maiorem Dei cultum profitetur, & consequenter, quòd vita eius ex vi status sit melior, & sanctior; ergo iuxta illud ius est licitus transitus ad illam. Vnde quoties ius loquitur de arctiore religione, vel intelligit, cæteris paribus, de aliis perfectioribus, vel certè (quod verisimile mihi est) loquitur non de arctitudine tantùm quoad corporis austeritates, sed absolutè quoad totam regulam, totúmque viuendi modum, Quod rectè sensit Paludanus in 4.d.38. q.2.n.17. dicens: *Arctior dicitur religio, non quæ maioris austeritatis, sed quæ est perfectioris, & maioris meriti.* Sic enim existimo nullam esse religionem simpliciter perfectiorem alia, quæ non sit etiam simpliciter arctior, quoad totam regulam. Primò quidem ob generalem rationem virtutis, quæ versatur circa difficile, & ideo status, qui ex vi sua maiorem perfectionem in exercitio virtutum requirit, difficilior est ex suo genere; ergo est etiam arctior ex vi regulæ. Secundò, quia vt religio simpliciter sit perfectior, necesse est, vt omnibus pensatis, obseruātiam trium votorum substantialium perfectiùs profiteantur, præsertim si in exteriori austeritate minùs excellat, quia si in accidentalibus inferior est, oportet, vt in substantialibus excellat, aliàs cur erit simpliciter perfectior? At verò religio, quæ circa materiam trium votorum strictior est, non tantùm perfectior, sed etiam arctior dicenda est, quia maior rigor, & difficultas est in perfecta obedientia, v.g. quàm in corporali pœnitentia, & sic de cæteris, cum proportione.

Palud.

12. Refellitur ampliùs Emanuel.

Quamobrem non rectè existimatur comparatio religionum in perfectione pertinere ad factū, & non ad ius; falsum enim hoc est, quia etiā hæc comparatio fit secundùm regulam considerato fine ad quem ordinatur religio, (vt dixit D.Th.) & mediis illi proportionatis, quibus vtitur, vtique secundùm regulam, quidquid sit de fructibus, seu effectibus, quos nunc non consideramus. Atque ita non video cur etiam in exteriori foro non possit constare ex vi regulæ, maior perfectio vnius religionis, & maior etiam austeritas in rebus difficilioribus, sed magis substantialibus, etiamsi in corporali austeritate inferior esse videatur. Non ergo inextricabiles quæstiones ex huiusmodi cōparatione oriuntur etiam quoad externum forum. Nam ex fine, & regulis vniuscuiusque religionis, per principia certa, & conformia sacris Scripturis & Canonibus, id discerni potest, vt videbimus infrà in sequentibus tractatibus, agendo de varietate religionum, & in particulari de Societate. Quod si tandem res fuerit dubia, non est contentiosè agendum, sed Superioris, hoc est Apostolicæ sedis, iudicium expectandum est, & interim subditus nō potest mutare suam religionem inuito suo Prælato, tum quia in dubio, iudicio Prælati standum est, tum etiam, quia in dubio melior est conditio possidentis, tum denique, quia durante dubio reputantur illæ religiones tanquam æquales, & ideo non est licitus transitus inuito Prælato.

13. Completur enodatio interrogationis 1. in n.8.

Igitur, vt illi primæ interrogationi integrè satisfaciamus, dicemus in huiusmodi transitu omnes conditiones vtriusque extremi considerandas esse ad iudicium ferendum. Nam si cætera sint paria, & vna religio excedat in asperitate vitæ, sine dubio est licitus transitus ad illam, quantum est ex parte perfectionis eius. Si autem in aliis non est æqualitas, consideranda sunt ea in quibus inuicem se excedunt, vt ea præferatur, quæ excedit in re altioris ordinis, & magis grata Deo. Et præcipuè conferre solet excellentia finis, quia in moralibus est præcipua circunstantia, & si res benè sit instituta, vt est quælibet religio approbata, habebit etiam media suo fini proportionata. Quamuis in hoc etiam possit esse inæqualitas, & ideo si religiones in fine conueniant, illa præferenda est, quæ plura, vel meliora obseruat media, magísque fini proportionata ex vi suæ regulæ. Sicut etiam licèt duæ religiones videantur æquales in vitæ austeritate, non statim credendum est esse prohibitum transitum ab vna ad aliam, quia in alia perfectione potest vna excedere, quod satis est, vt illa præferatur.

Tunc verò difficultatem ingerit, quod secundo loco interrogaui, si vna excedat in perfectione, & alia in securitate, quid dicendum sit: casus enim profectò non repugnat, status enim Episcopi perfectior est, non tamen securior; & actus martyrij perfectissimus est. in eo autem plus periculi esse potest, propter maiores occasiones, & difficultates, & solitaria vita per se spectata est perfectissima, sed periculosior quàm Cœnobitica, vt cum Hieronymo sentit D. Thom. 2. 2. q.188. art.8. & inter Cœnobiticas, seu communes vitas, contemplatiua videtur securior, quàm actiua, vel mixta, & tamen non semper perfectior est. De hac ergo comparatione nihil speciale dictum inuenio ab Authoribus, & mihi est res dubia, spectata (vt loquimur) sola ratione, & secluso iure humano. Tamen iuxta mentem D. Thom. videtur dicendum semper esse licitum transire ad perfectiorem, etiamsi non videatur ita secura. Nam D.Thom. sine vlla limitatione illud prius affirmat, & ratio esse potest, quia maior perfectio est per se primò intenta per professionē, & alioqui nulla est religio, quæ non habeat sufficientem moralem securitatem, si quis eam diligenter obseruare procuret. 14. Expeditur 2. interrogatio.

Hieron. *D.Thom.*

D.Thom.

Et fortasse in hoc fundatum fuit, quod refert Syluester verbo. *Religio* 4.q.6. Parisiensem Academiam decreuisse licitum esse transitum ab Ordine Carthusiensium, ad ordinem Prædicatorum, quod ipse etiam affirmat, cum Antonino 3.p. art. 16.cap.4.§.4. qui in hanc sententiam refert Ioannem Andream, & Monaldum, & Zabarellam Cardinalem, & Ioannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imò de Mendicantibus in vniuersum idem sentiunt cum Paludano in 4. dist. 38.q.2. n. 17. qui etiam addit inter Mendicantes licitum esse transitum ab aliis ad Minores & Prædicatores. Denique Nauarrus consil.68. de regul. in prima impressione & 53. in 2. referens sententiam Syluestri solùm dicit se non vidisse textum qui hoc in specie declaret, tamen si bono zelo fiat & sine scandalo, posse rectè fieri in foro conscientiæ, quod planè intelligit sine licentia obtenta à suo Prælato, sicut intellexit Syluester. Fundamentum enim huius resolutionis est, quia licèt religio Carthusianorum securior sit, religio tamen Prædicatorum ex vi suæ institutionis est perfectior, vt D.Thom. sentit. Quod enim illā prior sit securior, videtur sufficienter probari ex Extrauagant. *Viam.* de Regularibus, vbi Martinus Papa declarat licitum esse transitum ex Ordinibus Mendicantium ad Carthusiensem, quod saltem fundari debuit in maiori securitate. Verum est eundem Nauarrum consilio 51. in 2. impressione & 10. in prima, affirmare Ordinem Carthusiensem esse arctiorem omnibus ordinibus Mendicantibus, *Carthusiani* (inquit) *notabiliter omnes Mendicantes præcedunt vitæ austeritate*, quam maximè fundat in perpetuo silentio, & clausura, vix tamen poterit hoc dictum

15. *Syluest.* An ex natura rei liceat transitus à Carthusiensibus ad prædicatores, & alios mendicātes. *Anton.* *Ioan. And.* *Monald.* *Zabarel.* *Ioan. Dom.* *Palud.*

dictum cùm priore conciliare; nam si religio Carthusianorum est arctior, cùm sit etiam securior, cur licet in conscientia transitus ab illa ad Minores, vel Prædicatores? nisi dicamus esse arctiorem, quoad aliquas externas obseruantias; non verò quoad perfectionem simpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur.

16. Instantia contra proximè dicta enodatur.

Dices, si ex natura rei non licet transire à religione perfectiori, ad minùs perfectam, etiam titulo maioris securitatis, cur Pontifex illud permittit? Respondeo, multa similia facta esse de iure positiuo respiciendo ad bonum commune, quæ propria authoritate non licerent; & alia esse prohibita quæ licerent, vt infra videbimus: potest enim in his Pontifex disponere vel dispensare, prout iudicauerit expedire. Deinde ratio in præsenti esse potuit. Quia excessus in perfectione status incertus & controuersus esse solet, quia pendet ex multarum circunstantiarum comparatione; de maiori autem securitate potest esse maior certitudo. Item quia licèt maior perfectio sit melior, securitas tamen existimatur regulariter magis necessaria, leges autem considerant id quod frequentiùs necessarium est, atque de hoc transitu iterum tract. sequenti lib. 2. c. 4. à num. 7. dicemus.

17. Expeditur 3. interrogatio de comparatione religionis melioris in obseruantia, vel in instituto.

In tertia interrogatione petitur, an hic excessus inter religiones, vt sit licitus transitus ab vna ad aliam, spectandus sit, secundùm ius, vel secundùm factum, id est, secundùm primariam regulæ institutionem, vel secundùm actualem obseruantiam eius. Ad quod respondet D. Thom. dict. art. 8. obseruantiam potius quàm institutionem spectandam, & affert exẽplum Ioannis Monachi ex Cassiano collatione 29. cap. 3. & sequentibus, quæ sententia est communiter recepta, non solùm à Theologis, sed etiam à Canonistis, vt patet ex Innocentio, & Panormit. in cap. *sanè*. & in c. *licèt*. de regular. ad quod expendunt verba textus in dict. cap. *sanè*. *Si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quam Ecclesia Aromatensis existit*, &c. Vbi existentia non institutio, & similiter ponderant verbũ capit. *licèt vitam duceret arctiorem*, quo significatur non sufficere strictam regulam, nisi vitæ & mores sint illi conformes. idẽ tenet Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partit. 1. Syluest. verb. *Religio* 4. q. 2. Palud. & Antoninus suprà, & omnes. Ratio autem est, quia hic transitus fit licitus ex intentione, & occasione maioris perfectionis; sed ad hoc parum refert institutio, si vsus & mores non sint illi conformes; ergo. Et confirmatur, quia lex consuetudine abrogata, vel derogata, iam non est lex, vel non est tam rigorosa sicut antea, sed iuxta moderationem, quam per consuetudinem accepit; ergo similiter iudicandum est de religione, & eius perfectione, secundùm eum statum, ad quem per consuetudinem deducta est, & non iuxta rigorem regulæ. Vnde considerari potest, tribus modis posse religionem esse temperatam, seu remissam à prima institutione. Primo de licentia Pontificis, & quasi per nouam institutionem, vel saltem consensionem totius religionis, & tunc est res clara, & sine limitatione.

D. Thom. *Innoc.* *Panorm.* *Greg. Lopez.* *Syluest.* *Palud.* *Anton.* Ratio. Confirm.

Religio remissior tripliciter. A remissa primo modo licet transitus.

18. A remissa secũdo modo quousque liceat, vel non liceat transitus. *Ioan. Andr.* *Syluest.*

Secundo potest contingere sola consuetudine adeò præscripta, vt reuera obligationem remiserit, ideóque in tali statu licitè viuatur, quãuis minus perfectè, & tunc æquè procedit eadem ratio, si consuetudo sit vniuersalis. Contingit tamen reseruari aliqua monasteria in quibus rigor, & perfectio regulæ obseruatur, & tunc ait Ioannes Andreas, & sequitur Syluest. transitum debere fieri ad monasterium strictum eiusdem ordinis; idémque à fortiori dicent, si ex approbatione Pontificis quædam monasteria, vel Prouincia rigorem regulæ; aliæ verò mitigationem obseruent. Veruntamen si Religiosus solùm professus est secundùm regulam sic mitigatam, licèt velit transire ad perfectiorem modum viuendi, non credo teneri transitum facere ad monasteria in quibus totius rigor primitiuæ regulæ obseruatur; tum quia potest ille quærere maiorem perfectionem, & non tantam; dari enim potest medium inter illa duo extrema; tum maximè quia potest quærere maiorem perfectionem, & non maiorẽ austeritatem. Vnde cùm aliàs non teneatur ad illum rigorem, quem non est professus, non est cur obligetur ad sumendam austeritatem suæ primæ regulæ, eo ipso quòd vult maiorem perfectionem. Si autem velit transire ad aliam æquè austeram, & perfectam, tunc verisimile est debere potiùs manere in rigoroso statu propriæ religionis, quàm ad aliã transilire, tum quia illud fit cum minori nota, vel infamia religionis, & cum minori periculo, ac mutatione antiquæ consuetudinis, tum etiam, quia ibi potest seruare omne id ad perfectionem spectans, quod professus est, & aliquid addere; in alia verò religione, necesse est multa omittere, vel mutare: tum maximè, quia conditio melioris frugis in professione inclusa, potest seruari manendo in eadem religione, & obediendo Prælato eius: ergo ex vi professionis adhuc tenetur ibi manere, quia solùm est illi licita mutatio, quando est necessarium ad finem melioris frugis. Quæ ratio conuincit maximè; quando tota religio est sub vno Generali; nam si militent sub capitibus omnino diuersis, ferè reputantur tanquam religiones distinctæ, & ideo magna ex parte cessat hæc ratio; aliæ verò non probant præcisam obligationem, probant tamen maximè expedire ita omnino consulendum esse, & faciendum, nisi aliunde magna causa intercedat.

Tertio modo contingit regulam non seruari, solùm ex abusu, & praua consuetudine, quæ non excusat à culpa, vel propria, vel regulari, & tunc non solùm licitè, sed etiam suo modo necessaria est illa mutatio, si quis expertus sit, se moraliter non posse viuere, nisi secundùm illam consuetudinem, quia tunc non est professus secundùm regulam sic violatam, sed secundùm regulam obseruandam, & ideo, quærere debet statum & viuendi modum, in quo moraliter id facere possit; tunc autem si in religione sint monasteria, vbi regula seruatur, & in eis firmiter & stabiliter manere potest, nec sit periculum quòd aliquando cogatur redire ad monasteria relaxata, tunc in eis manere tenebitur, nec poterit totam religionem relinquere propter laxiorem, quia reuera professus est secundùm obseruantiam talis regulæ quam tenere potest, & sic retenta est perfectio status; ergo non habet ius relinquendi illum. In hoc etiam tertio modo consuetudinis locum habet, quod Ioannes Andreas addit, si quis habeat spem, quod permanendo in religione reformabitur, non potest illam dimittere propter laxiorem, quod est quidem verissimum supposita prædicta spe, quia tunc illa consuetudo non impedit perfectiorem vitam; imò præbet occasionem operis perfectæ charitatis, vt est reformatio propriæ religionis, tamen illa spes, in primo, & secũdo modo relaxationis, nulla profectò est moraliter loquendo, & in postremo erit rara: vnde ex hoc capite raró etiam priuabitur quis dicta libertate. Ait denique D. Thom. suprà citatus in num. 10. ad hanc mutationem in illo casu

19. Quid de remissa tertio modo. *Ioan. Andr.* *D. Thom.*

casu necessarium esse iudicium Prælati, quid autem nomine *iudicij* intelligat, non declarat. Sed loquendo ex natura rei, vt nunc loquimur, existimo eodem modo esse intelligendum, quo in superiori puncto explicatum est, nam est eadem ratio, quanuis Caiet. ibi oppositum sentiat dicens, in hoc casu necessariam esse licentiam petitam, & obtentam. Et ratio, inquit, est, quia hic transitus non est ad melius absolutè, sed in casu; regulare est autem, vt quod est agendum in casu, à Superioribus hauriendum sit, quæ ratio non cogit, quia ille transitus est ad melius simpliciter in indiuiduo, licèt non sit melius ex specie, vel genere; & hoc satis est, quando ex excessu certo, & sine dubitatione constat; & ita sentiunt Authores citati æquiparantes in hoc prædictos casus.

Caiet. Caietani limitatio non placet.

20. Quarta interrogatio expenditur.

In quarta interrogatione petitur, an hæc comparatio Religionum debeat absolutè inter eas fieri, an respectiuè ad personam religiosi, qui sperat magis proficere in religione laxiori, quàm in arctiori, quam professus est. Ad quod respondetur intelligendam esse absolutè, & non cum illo respectu, ideóque non licere tali religioso sua authoritate, hunc transitum facere. Hoc sentit D. Thom. communiter receptus dicto art. 8. dum ait, in eo casu necessariam esse dispensationem. Et ratio est, quia illud votum religiosum simpliciter factum est de meliori bono, & absolutè loquendo potest impleri; nam licèt fortè sit difficilis, & repugnans, natura cum diuina gratia, & auxiliis religionis superari potest; ergo non potest propria authoritate in minus commutari. Vnde confirmatur, & declaratur; nam quando quis per professionem se tradit religioni, non includitur ibi hæc conditio, *nisi experiar hunc statum esse repugnãtem meæ naturæ, aut conditioni*, vel, *nisi mihi sit arduũ, ac difficile illum integrè obseruare:* alioquin non esset firma, nec stabilis illa traditio, & quicunque vellet, facilè posset illo prætextu retrocedere; imò non solùm ad laxiorem Religionem, sed etiam ad sæculum, & ad nuptias illo prætextu liceret descendere, quia *melius est nubere, quàm vri*, & quia non absolutè, sed sub ea conditione se obligauit, quam multi dicerent in toto statu religionis, quãtum ad ipsos, non impleri; quod absurdissimum est; & in errores huius temporis contra cœlibatum, inducit. Ergò professio religiosa talem conditionem non includit; ergo, & voto & iustitiæ repugnat recedere à professione facta illo solo titulo. Tandem confirmari hoc potest ex his quæ de votis simplicibus suprà tract. 6. diximus, non licere in eis similem commutationem in minus bonum ob similes difficultates propria authoritate facere.

D. Thom. Ratio. Cõfirmatur primò. Cõfirmatur secundò.

21. Ex dispensatione tamen aliud resoluendũ.

Nihilominus tamen certum est, quod D. Thom. ait, ex dispensatione licitum esse huiusmodi transitum. Constat enim dispensationem transeundi ad laxiorem religionem esse possibilem quod nullus negat, quia tunc non dispensatur in voto solenni, sed in qualitate eius, vt sic dicam. Deinde est certum posse esse iustum, quia in hac materia, quod non est iustum, nec validum est, quia est dispensatio in obligatione voti, quæ si non est ex iusta causa, non est valida. Inter causas autem maximè iustas ad hanc dispensationem vna est, quæ in dicta obiectione tangitur, de impedimẽtis specialibus talis personæ ad proficiendum in tali religione, sicut etiam dictum est de voto simplici: nam seruata proportione in omnibus quæ ad hãc commutationem, vel dispensationem pertinent, eadem est in præsenti ratio. Vnde si quæratur apud quem sit potestas concedendi hanc dispensationem, respondendum est iure diuino esse in Summo Pontifice; an verò de facto sit in illo solo, dicemus in sequentibus.

Quæret autem fortasse aliquis, vtrùm in eo casu non solùm liceat, verùm etiam expediat aut necessarium sit, & sub præcepto talem dispensationem postulare. Non enim desunt, qui hoc vltimum affirmant, quando defectus commissi in tali religione de se meliori, sunt peccata mortalia, & occasio eorum nascitur in tali subiecto supposita eius fragilitate ex modo viuendi talis religionis. Quia vnusquisque tenetur vitare periculum peccandi; ergo si Religioso constet talem statum esse sibi periculum peccandi; etiamsi illud periculum non oriatur ex imperfectione status, sed ex improportione suarum virium ad perfectionem eius, tenetur procurare illud periculum vitare; ergo, & dispensationem ad hoc necessariam petere. Sed difficile est huiusmodi obligationẽ imponere, cùm status perfectior de se inducat ad maius bonum, & occasio, si quæ est, tota nascatur ab ipso homine, & ideo non debeat illam fugere fugiendo ab statu, cùm secum deferat seipsum; non ergo ob eam causam teneri potest ad petendam facultatem mutandi statum, sed ad faciendam vim sibi ipsi seruando regulas talis status. Confirmatur, quia aliàs obligandus est qui habet votum castitatis, & propter fragilitatem suam sæpius labitur, ad petendam dispensationem; quod sanè non ita est, quia licèt possit illam petere, non tamen tenetur, aliàs Clericus in sacris æquè fragilis esset ad id obligandus, & cognita eius necessitate, necessariò esset illi dispensatio concedenda, quod est apertè falsum, quia potest pugnare, & cum diuina gratia vincere. Ita ergo est in præsenti.

22. Sítne aliquãdo procuranda talis dispensatio. Affirmant quidam. Impugnatur primò. Secundò.

23. Verior resolutio.

Quare censeo regulariter non esse talem obligationem, nisi fingatur casus in quo est in monasterio aliqua occasio proxima, & moralis peccandi, quæ non possit manendo in tali religione vitari, qui casus non est moralis. Faciliùs posset excogitari casus in quo ministeria, & occupationes religionis, quanuis aliàs sanctæ & perfectæ, afferant tali personæ occasiones cadendi, nec possit in tali religione permanere, qui paratus sit, & expositus ad tales actiones exercendas, quando illi iniunctum fuerit, tunc enim non videtur improbabile, posse hanc obligationem interuenire; sicut enim nemo potest tuta conscientia exercere officium, quod scit certò sibi esse periculum peccandi: ita videtur non posse retinere statum, in quo ad tale officium, seu ministerium cum tanto periculo cogendus est. Sed neque hoc etiam est morale; sunt enim alia remedia; aliàs frequentissimè deberent omnes petere dispensationes, ad relinquẽdos suos status. Aperiat ergo talis persona fragilitatem suam, & periculum Prælatis suis, vt huiusmodi occasionem remoueant, quod moraliter semper facere possunt, & debent, quia non desunt in religione præsertim perfecta, & bene instituta occupationes variæ in quibus possit religiosus sine periculo occupari, si ipse etiam ex parte sua, quam potest, & debet diligentiam adhibeat. Non est ergo absolutè imponenda talis obligatio, sub disiunctione tamen neganda non est in prædicto casu, id est, vel ad procurandum remedium, & adhibendam ex parte sua omnem diligentiam necessariam, vt religiosè viuat iuxta suam professionem, vel certè ad procurandam dispensationem transeundi

transeundi ad alium statum vbi careat illo periculo, siue in reliquis obseruantiis laxior sit, siue æqualis, vel strictior.

CAPVT X.

Quousque ex vi iuris communis liceat transitus ad religionem perfectiorem.

1. Assertio. AD hanc quæstionem quę initio capitis 8. secundo loco ponebatur, dico ex vi iuris posse Religiosum trāsire ad perfectiorem religionē, sine dispensatione, non tamen sine licentia Prælati, saltem petita. Hæc assertio communis est Theologorum cum D. Th. dict. q. 189. art. 8. & Canonistarum in cap. *non est.* & cap. *licèt.* de regul. ex quibus iuribus hoc sufficiēter probatur. Est autē in hac assertione, & in illo iure perfectior religio intelligenda modo explicato in præcedenti cap. nam ibi ostendimus illud esse consentaneum iuri communi, tam quoad hoc, vt excessus debeat esse simpliciter in statu perfectionis, & non necessariò in austeritate exteriori, quàm quoad hoc vt talis excessus extendi debeat, secundùm actualem statum, & obseruantiam, non iuxta regulam secundum se. Habet autē locum posita assertio in omnibus religiosis tam clericis, quàm laicis, etiam illis qui conuersi dicuntur, quia si sunt professi, veri etiam religiosi sunt, & in eis procedunt rationes factæ, & probat optimè cap. *non est.* de regul. ibi, *Monachos vel conuersos*, idémque est de Monialibus cum proportione, vt habetur ex Concilio Triburiensi II. q. 4. cap. 1. Propter clausuram autem nunc indigebunt licētia ad exeundum de monasterio. Solet autem dubitari de oblatis, vel conuersis, qui professionem non emittunt, an habeant hanc licentiam transeundi ad arctiorem religionem; nā Gloss. in cap. *vt lex.* 27. q. 1. negat illis hanc facultatem, quia sunt veluti serui monasterij, & eam sequitur Panormit. in dicto cap. *non est.* Sed mihi nō probatur eorum sententia, quia hi oblati non efficiūtur serui monasterij, nec per oblationem aut cōtractum cum monasterio initum redduntur inhabiles ad profitendam religionem. Propriè enim dici non possunt transire ab vna religione ad aliā, quia religiosi non sunt, sed ex non religiosis fieri religiosos, quod omnibus per se licet. Neque oblatio simplex priori monasterio facta excludit conditionem illam *melioris frugis.* aliàs non esset rationabilis oblatio, cùm principaliter ad Dei obsequium, & animæ salutem ordinetur, non ergo debet maius bonū impedire, & ita sentit Archidiaconus in dicto cap. *vt lex.* & Gregorius López in leg. 9. tit. 7. partit. 1. Imò probabile existimo, ad emittendam veram professionem religiosam posse ad quācunque religionem transire, quia ille est simpliciter status perfectionis, & ita fit transitus ad meliorem statum, & non inuenio ius aliquod illud prohibens, aut irritans professionem à tali persona factā, neque etiam ex natura rei video cur malè fiat, si reuera ex intētione maioris perfectionis fiat. Videātur suprà dicta de ingressu religionis.

D. Thom. Ostenditur, exponitur & ampliatur. Obiectio quædā difficilis.

2. Superest verò obiectio circa assertionem positā ex decreto Vrbani Papæ in cap. *mandamus* 19. q. 3. prohibentis ne quis Canonicus regulariter professus Monachus fiat, cùm tamen constet Monachorum professionem esse arctiorem, quàm sit Canonicorum regularium, vt expressè dicitur in c. *quod Dei timore.* de statu Monachorum. Hanc obiectionem tangit D. Th. suprà ad 2. Et primò dicit, decretum illud esse intelligendum de Monachis considerati secundùm statum, quem ex prima institutione habebant; nam erant laici, & non Clerici; & quia Canonici regulares directè ordinantur ad diuina ministeria, & sunt religiosi Clerici ex vi sui instituti, ideo prohibentur transire ad Monachos etiam arctiores, quia licèt ex hac parte viderentur ascendere ex alia nobiliori, descenderent à statu sacri monasterij, ad laicorum statum. 1. Proposit.

Responsio D. Th. per 3. proposi-tiones.

Secundò addit D. Thom. quod si Monachi essent laici, licitum esset transire ab statu Monachorum ad statum Canonicarum Regularium, iuxta illud Hieronymi Epist. 4. ad Rusticum, *sic viue in Monasterio, vt Clericus esse merearis.* Tertiò denique dicit nunc licitum esse Canonico regulari ad Monachatum transire petita Superioris licētia, quia iam Monachi Sacerdotes sunt, & diuinis ministeriis inseruiunt, & aliàs in arctitudine superant. 2. Proposit. 3. Proposit.

3. Impugnatur 1. propositio D. Thom. Sed in his omnibus dictis D. Th. est nonnulla difficultas, & in primis circa textus expositionem difficile creditu est, ibi esse sermonem iuxta antiquum ritum Monachorum, quando non ordinabantur, quia illud decretū est Vrbani II. qui floruit post annū 1180. quando iam Monachi, tā Benedictini, quàm Carthusiani, & alij frequēter ordinabātur; nā à tempore D. Gregorij videtur hæc consuetudo introducta, vt infrà in tracta. 9. lib. 1. c. 7. n. 2. dicam. Deinde, hoc etiam admisso videtur difficilis D. Th. sententia, quia propter ordinationem non videtur debuisse impediri, quominus Canonicus regularis Monachus fieri possit; aliàs nec Clericus sæcularis deberet permitti Monachus fieri, quod est falsum, & contra iura cap. *licèt.* de regularib. cum similibus, vt suprà tractatū est, & sequela patet, quia etiam clericus sæcularis non debet transire ad statū laicorū. Quòd si respondeatur, illum non esse in statu perfectionis, & ideo posse ad illum transire non obstante clericatu. Instabimus etiā Canonicū regularē, non esse in statu maioris perfectionis, ac proinde non esse propter clericatum impediendū, quominus ad illum transire possit. Eo vel maximè, quòd licèt Monachi non essent Clerici, ex vi instituti non omnino prohibebantur esse, vnde status ille de se erat indifferens clericis, & laicis, ergo licèt Canonicus regularis ad illū transiret, non propterea assumeret statū repugnantē clericatui, nec priuaretur fructu quē ex ministerio sacro habere posset; cur ergo illi prohibitus est assensus ad maiorem perfectionem?

4. Impugnatur 2. propositio D. Thomæ. Hinc etiā difficile est secundum dictum D. Th. quòd Monachi laici possent trāsire ad Canonicos regulares, sequitur enim inde Monachum laicū religionis arctioris, verè professum & obnoxium rigori regulæ, posse transire ad Canonicos regulares, vel ad laxiorem religionē, si recipiatur ad gradum clericorum, seu eorum, qui ad chorū deputātur. Cōsequens videtur planè absurdū, quia rationes factæ in præcedēti capite, & iura citata æquè de omnibus religiosis tā clericis, quàm laicis probant. Nam clericatus per se non pertinet ad perfectionē, neque illā confert, licèt eam suo modo postulet; ergo non est licitum deserere statū maioris perfectionis sine sacerdotio propter statū minùs perfectum cum sacerdotio. Respōderi potest, supposito statu perfectionis etiamsi in aliis obseruantiis minùs strictus sit, eo ipso quòd illi ex proprio instituto coniungitur sacrum altaris ministerium, constitui statum simpliciter perfectiorē, quàm sit Monachatus laicorum, quantumuis strictus sit. Sed hoc profectò incredibile est, præsertim quando vterque status ad eundem finem vitæ contemplatiuæ tendit, & in eo sistit, vt de Canonicis regularibus Euasio.

Præcluditur. gularibus D. Th. supponi, & de primæua institutione Monachorum certum est. Nam licet ad hũc finem multum conferant sacra illa ministeria, quæ sunt propria Clericorum, tamen in ordine ad propriam perfectionem obtinendam, possunt multo plus conferre diuturnæ vigiliæ, & contemplationes, & obedientia, humilitatis, & pœnitentiæ opera; ergo pensatis omnibus potest esse Monachatus laicorum ex vi status perfectior quàm religio Canonicorum. Neque oppositum suadent verba Hieronymi, quæ D Th. affert; nam in eis solùm docet Hieronymus Monachũ non debere affectare Clericatum, sed vitam, quæ clericatum mereatur. Vnde non fit esse meliorem statum clericatus quàm statum laici, quando aliàs non habet tot media ad perfectionem assequendam. Aliàs dicendum esset antiquos illos Sanctissimos Monachos Benedictum, Paulum, Antonium, Pachomium, & similes, ex vi status non fuisse professos maiorem perfectionem quàm Canonicos religiosos.

5. Respõdetur ad difficultatem propositam circa primam propositionẽ D. Thomæ. Syluestri responsio minùs sufficiẽs quomodo suppleri posset.

Circa primam difficultatem num. 3. propositam Syluester *Religio* 4. n. 8. sentit illud decretum esse fundatum in communi iure, quod non licet transire à religione magis perfecta ad minùs perfectã, etiamsi hęc arctior sit, & ita inde sumit argumentum contra opinionem Canonistarum c. præced. à num. 17. tractatam. Sed difficile est credere religionem Clericorum ex eo solùm quòd Clericorũ est, esse magis perfectã, quacunque religione Monachorum laicorum, etiamsi arctissima, & tam in austeritate, quàm in contemplatione, & clausura, vel solitudine perfectissima sit, vt obiectiones factæ declarant. Et ideo addi posset Canonicos regulares tempore Vrbani II. non fuisse professos laxiorem vitam, quam Monachi tunc etiam seruarent. vnde enim potest contrarium constare? nam licèt regula D. Augustini, quam Canonici regulares profitentur, per se non sit nimis austera, vel stricta, capax tamen est cuiuscunque rigoris, & austeritatis, quam vnaquæquę religio per suas constitutiones, & obseruantias addere potest, sic enim Prædicatorum religio, quanuis Augustini regulam profiteatur, satis arcta religio est, & in Lusitania Canonicorum regularium obseruantia, pręsertim in hoc insigni Conimbricensi Cœnobio Sanctæ Crucis, satis arcta censetur propter rigorosam clausuram, & exercitium vitæ contemplatiuæ, præsertim in foro, & diuinis officiis. Sic igitur fieri potuit, vt tempore Vrbani II. eorum professio non fuerit æstimata laxior, quàm Monachorum; prout communiter tunc viuebant, nondum enim tunc Mendicantium Ordines, vt nunc sunt in Ecclesia Romana approbati, inceperãt. Et quãuis Carthusiensium ordo paulò ante Vrbanum II. sub Victore III. aut Gregorio VII. incepisse videatur, fortasse sub illo decreto comprehensa non est, quia sub generali clausula non videtur tã specialis casus comprehendi, qui semper solet à similibus legibus à Põtificibus excipi. Vel fortasse ille ordo nondum natus erat; nam multi putant ab ipsomet Vrbano tam Carthusiensem, quàm Cisterciensem ordinem fuisse confirmatum, Platina in eius vita ita referente.

6. Expugnatur tota responsio proxima.

Sed hæc sicut non facilè expugnari possunt, ità planè incerta sunt, & nullo ferè fundamento nituntur, & ideo D. Th. ne diuinare videretur, aliquid in illis statibus Monachorum, & Canonicorum, considerauit per se illis conueniens, in quo illam prohibitionem fũdaret, siue Monachorũ vita arctior essę supponatur, siue non. Potest enim Pontifex, vt infrà videbimus, propter cõmune bonum prohibere transitum vnius religionis ad aliã, etiam arctiorem, vel perfectiorẽ, quia bonum cõmune præfertur priuato, & quia per hoc in rigore non impeditur spiritualis profectus singularum personarum, quia licèt status ipse non obliget ad maiorem perfectionem, nunquam tamen illam excludit, nec de se impedit, quominus vnusquisque possit proficere quantum cum diuina gratia velit, & præterea si in particulari casu aliud expediat, semper est locus recurrendi ad Pontificem, vt legitimè fiat. Vnde talis prohibitio (quod valde notandum est pro omni simili,) non est nisi reseruatio quædam facultatis necessariæ ad huiusmodi transitum. Nam vt cap. præced. n. 4. dixi, ratio postulat, vt non fiat sine licentia Prælati; cùm ergo Pontifex sit supremus Prælatus omnium religionum, potest hanc facultatem sibi reseruare, quãdo expedire iudicauerit. hoc autem facit per similem prohibitionem. nam licèt absolutè fiat, semper includit tacitam conditionem sine facultate mera.

Duo ergo consideranda sunt in statu Canonicorum regularium, vnum est, quod ex genere suo quatenus est religio Clericorum, perfectior est quàm religio Monachorum, quod planè supponit D. Th. loco citato, & nos tractatu sequent. c. 7. ex professo ostendemus; aliud est, quòd ille status per se ac principaliter ordinatur ad ea quæ aguntur in diuinis mysteriis; igitur propter honorẽ & dignitatem tanti muneris & ministerij supposita sufficienti perfectione illius status, & excellentia, quã ex suo genere habet, meritò potuit Põtifex illum transitũ prohibere. Neque obstãt, quæ in cõtrariũ obiiciuntur; nã respiciunt tantum priuatas, & particulares rationes, & ita facile soluuntur ex dictis. 7. Vera respõsio. Satisfit obiectis in n. 3.

Sunt autẽ, qui existimant non obstante illa prohibitione potuisse Canonicum regularem transire ad arctiorem religionem Monachorum, de licẽtia sui Prælati, quòd est probabile, si intelligatur de licentia obtenta, vt ibi Gratianus sentit. vbi etiam videri potest Glossa, & Archidiaconus, & Ioannes Andreas in cap. *sanè*. de regul. Sed fortasse probabilius est ex vi illius textus, non potuisse fieri sine licentia Pontificis: tum quia prohibitio est valde absoluta, & per verba rigorosa, *Mandamus & vniuersaliter interdicimus*, &c. tum etiam, quia addit exceptionẽ, *nisi publicè lapsus fuerit*. quæ firmat regulam in contrarium, maximè cùm in eo etiam casu, non posset Canonicus fieri monachus, nisi ex voluntate sui Prælati, cui conceditur illa facultas, vt possit in pœnam publici lapsus illum transitum concedere; ergo extra illum casum non posset id concedere ex vi illius iuris. Sed iam illud ius reuocatum est, vel moderatum, vt mox explicabimus, & ideo non obstat conclusioni positæ in n. 1. 8. An sufficiat licẽtia Prælati ad transitum de canonicis regul. ad monachos, ex vi iuris cõmunis. Gratian. Archid. Ioan. Andr.

In dubio secundo petitur, an Monachus laicus arctioris professionis possit transire, ad Canonicos regulares, & intelligitur dubium si in gradu clericorum recipiatur; nam etiam in religione clericorum regulariũ sunt fratres laici professi, de quibus non potest esse controuersia, quia certum est ad illorum statum, non esse licitum transitum, quia in laicali gradu est æqualitas, & in arctitudine vitæ supponitur excessus in monachali religione. De transitu verò ad clericalem gradum D. Th. significat esse licitum, & idem affirmat Turrecremata dicto cap. *nullus*. q. 5. conclus. 3. quæ sic habet, *Monachi laici possunt transire ad ordinem Canonicorũ propter altitudinem, & excellentiam actuum, ad quos ordines sacri constituti sunt*. Idem tenet Nauarrus comment. 4. de Regul. n. 2. & 4. Qui authores videntur loqui de Monachis laicis prout nunc sunt cõmuniter 9. Respõdetur ad secundã difficultatẽ circa secundam propositionem D. Thom. Prima sententia. D Thom. Turrecrem. Nauar.

niter in religionibus Monachorum,& ex sententia D.Th.videtur sequi à paritate rationis,idémq; sequitur ex opinione Syluestri n.6. suprà recitata quod status clericorum simpliciter perfectior sit.

10. Infirmatur D.Thomæ responsio. Posset tamen aliquis respondere non esse eandem rationẽ de Monachis laicis prout nunc sunt, & prout olim erant,quia olim ipsi efficiebãt principaliter totum corpus religionis & ita tota perfectio illius status ex capacitate illorum mensurabatur; iam verò nunc religiones etiam Monachales præcipuè constant ex clericis, & ad eorum ministeria destinantur, & ita iam habent totam perfectionem religionis clericalis,& iuxta illam perfectionem iudicãdum est de illo statu, quoad omnes personas eius,etiamsi quædam quæ sunt veluti membra minùs principalia,ad ordines non destinentur:nam hoc accidentarium est,& ideo non est iudicandum de illis secundùm personalẽ conditionem,sed secundùm totius corporis perfectionem.

Non satis infirmatur. Quæ differentia est vtcunque probabilis,non tamen satisfacit, quia status perfectionis respectu vniuscuiusque non est considerãdus quasi per denominationẽ extrinsecam,ex concomitantia aliorum,sed ex modo intrinsecæ professionis,& obligationis; illæ autem personæ ex vi sui status terminantur ad functiones laicorum, neque possunt iure ordinario vltrà progredi. Imò hæc limitatio maior in illis est, quàm in antiquis Monachis. nã antiqui licèt per se non tenderent ad ministeria ordinum, non tamen ex vi status ab ordinibus suscipiendis positiuè excludebantur , sed arbitrio Episcopi,& Abbatis iuxta personæ dignitatem & monasterij,vel Ecclesiæ necessitatem ordinari poterant , ad quod alludit Hieronymus dicens , *Sic viue in monasterio,vt Clericus esse merearis.* Nunc autem positiuè excluduntur Monachi laici ab omni spe, & cogitatione Ordinum;neque alicui conceduntur nisi rarissimè , & ex priuilegio extraordinario.] Quapropter consequenter loquendo iuxta illam sententiam censeo idem esse dicendum de his monachis laicis,quantum est ex vi iuris communis,quod nunc consideramus.

11. Prædicta tamen D.Th. non admittitur. Mihi tamen difficile est hoc admittere. Et in primis non video id sequi ex dicto cap. *mandamus.* nam licèt Pontifex prohibeat transitum ab vna religione in aliam,non propterea fit consequens vt concedat contrarium transitum alterius in istam, vt licèt esset prohibitus trãsitus à religione Prædicatorum ad Carthusianos , non sequeretur esse Carthusianis permissum transitum ad Prædicatores,& sic de aliis.Et ratio est,quia sæpe fit illa prohibitio propter æqualitatem,sæpe propter dubiũ, & frequenter ad tollendas contentiones , vel occasiones instabilitatis, etiamsi religio ad quã trãsitus prohibetur,perfectior sit,quod ita in præsenti factum esse probabile est,vt suprà declaraui, secluso autem hoc iure ex nullo alio probari potest hoc esse licitum , quia nullibi est positiuè concessum, quin potiùs in cap. *licèt.* de regular. absolutè prohibentur Monachi transire ad laxiorem ordinem, neque ex parte Monachorũ distinguitur inter laicos & Clericos, neque ex parte laxioris religionis fit distinctio inter religionem Canonicorum , & Monachorum.vbi autem lex non distinguit,nec nos distinguere debemus, iuxta doctrinã Bartoli in leg.vnica Cod. *quorum legatorum*,& Iasonis in leg. *triticum.* ff. de verborum obligationibus.n.6. Præsertim quando ratio non cogit , nec fauet,vt est in præsenti, supposito illo principio, quòd status Monachi laici non solùm austerior, sed etiam arctior simpliciter, id est,perfectior esse

Barto., Iason.

A potest, quàm status religiosi per se Clerici , quod principium videtur satis probatum in obiectionibus factis,propter quæ hanc partem censeo veriorem de iure communi,& per sese valde cõuenientem ad pacẽ & quietem laicorum Monachorum. Nam si hoc titulo liceret illis religionem clericorum appetere,& postulare sub titulo maioris perfectionis , magna occasio illis daretur ambiendi clericalem dignitatem , & fugiendi sui status austeritatem,& humilitatem. Multum autem in suo statu stabilientur , si intelligant in ordine ad verã perfectionem animæ coram Deo obtinendã,suum statum excedere posse,etiam statum eorum,qui ad B sacra ministeria per se ordinantur,quamuis illi superent in dignitate , & in aliquorum operum excellentia. Et hoc magis explicabimus infrà tractando de iuribus specialibus,quæ habent religiones quoad hanc partem.

An ad hunc transitum sufficiat petita licentia, & non obtenta: & quàm necessaria illa sit.

Circa tertiã D. Thom.propositionem est tertia dubitatio pertinens ad alteram partem nostræ assertionis, an sufficiat ad hunc transitum petita licentia & non obtenta.Et ratio dubitandi est, quia D.Thom.solùm dicit *petita licentia*, nihílque amplius declarat. Textus autem quem citat, videtur C postulare licentiam obtentam. Nam verba capituli *statuimus* 19. q.3. sunt, *sine Patris & totius congregationis permissione recedere*,vel vt talia litera habet, *sine Patris totius congregationis permissione* : ergo requiritur consensus,vel Abbatis, & Capituli,vel saltem Abbatis.Alij in hoc distinguunt inter forũ conscientiæ, & externum , & dicunt in foro conscientiæ necessariam esse licentiam obtentã à Prælato , quia fit illi iniuria recedendo ob obedientia illi promissa,eo inuito,& ita loquutum fuisse Vrbanum II. In exteriori autem foro dicunt sufficere licentiam petitam & non obtentam , iuxta determinationem Innocentij III.in c. *licèt.* de reg. 12. Arguitur de secũda parte assertionis initio capitis positæ. Circa tertiã propositionem D. Th. Quorũdam resolutio.

D Sed hæc sententia licèt ab aliquibus referatur, à nullo authore classico defenditur,neque est probabilis, neque ad mentem Vrbani. Primum patet ex suprà dictis, quia secluso iure positiuo licitum est transire ad arctiorem religionẽ renuente Prælato,in quo illi non fit iniuria,vt ibi explicatũ est; ergo in foro conscientiæ,non est necessaria licentia obtenta.Innocentius autem III. expressè etiam id concedit in foro conscientiæ. *Postquam*, inquit, *à Prælato suo licentiam postulauerit,ex lege priuata absolutus,liberè potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterua indiscreti contradictione Prælati.* Non diceretur autem verè absolutus ex lege priuata , si haberet legem conscientiæ ad id obli- E gantem,nec esset liber ad transeundum, si absque peccato id facere nõ posset,quia id possumus,quod iure possumus,maximè in loquutionibus iuris. 13. Displicet duplici ex capite. Vno.

Secundum patet, quia Vrbanus, etiam in foro exteriori loquitur dum subdit ; *Discedentem verò nullus Abbatum, vel Episcoporum , nullus Monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.* Vnde ex vi illius textus potiùs dici posset Vrbanum in foro exteriori postulasse licentiam obtentam, etiamsi in interiori non sit necessaria,quia quando hic transitus fit contra iudicium , & voluntatem Prælati,non præsumitur fieri bono spiritu,sed ex animi leuitate,& hanc expositionẽ insinuat Gloss. ibi.Mihi tamen etiam nõ probatur, primùm quia in ipso textu expressè distinguitur vel alicuius leuitatis instinctu , vel districtioris religionis ob- 14. Altero.

tentu, nec verisimile est præsumpsisse Pontificem huiusmodi obtentum semper esse fictum, seu palliatum: hoc enim in vniuersum non potest nisi temerè indicari; scimus enim D. Antonium de Padua ex Canonico regulari factum esse Monachū, quod optimo fecisse spiritu sine dubio credimus. Stante ergo illa lege, quòd secundùm illam necessarium erat in vno foro, erat etiam sine dubio in altero, neque in re adeò pertinente ad sanctitatem animæ conuenienter possent illa duo seiungi.

15. Aliorū melior resolutio. Meliùs ergo alij distinguunt de duplici iure antiquo & nouo, dicúntque ex illo iure Vrbani, quod antiquius est, necessariam fuisse licētiam petitam & obtentam; postea verò ius illud temperatum esse ab Innocentio III. vt sufficiat petita, & non obtenta; atque ita successu temporis, hæc res multipliciter variata est. Nam Gregorius VII. cum Concilio Educensi in cap. 1. 19. q. 3. non simpliciter, sed cum quadam moderatione hunc transitum prohibuit, dicens: *Nullus reuocare, & ad monasticum habitum trahendum suscipere audeat, vt Monachi fiant*, &c. Vbi verbum illud *reuocare* & *trahere* energiam habet, & ideo Glossa ibi inquit, *Quidam Abbates, vel Monachi suis suggestionibus Canonicos regulares ad monasteria pertrahebant, & ideo statuit Gregorius*, &c. Ex vi ergo illius decreti non erat prohibitum Canonicum sponte ad Monachatum venientem suscipere, sed solùm suggestionibus atttahere, & sic attractum suscipere; fortasse enim circa hoc abusus aliquis Monachorum percrebuerat. Postea verò Vrbanus II. quia fortasse illud remedium non fuerat sufficiens, absolutam fecit prohibitionem, cum sola exceptione publici lapsus, vt explicatum est. Quia verò illa videbatur nimia restrictio, idem Vrbanus illam moderatus est, requirens tamen semper consensum Prælati, quia verò hoc priuilegio abuti poterant Prælati: ideo Innocentius III. (vt in ratione sua ipse insinuat) abstulit necessitatem licentiæ obtentæ, & petitam sufficere voluit.

16. An hæc resolutio concordet cum iure antiquore. Atque hæc sententia verissima est quod hanc partem, scilicet, quod nunc hoc ius vigeat, & seruandum sit; ad concordiam autem iurium, intelligi potest Innocentium non derogasse, sed declarasse decretum Vrbani. Nam quod Vrbanus ait, *sine permissione* intelligi debuit, vel concessa, vel debita, nam si iniustè negetur, non debet impedire ius subditi, nec spiritualem profectū eius, quia fraus & iniuria nulli patrocinari debet. Ita ergo lex Innocentij quoad hanc partem haberi potest, magis vt declaratiua, quàm vt constitutiua, quod ipse indicat dicens, hoc fuisse concessum, ne quis ex temeritate, vel leuitate transferatur, non verò vt ei facultas denegetur, qui verè frugem melioris vitæ intendit. & infrà dicit, Prælato indiscretè negante facultatem, subditum manere liberum, non ex sua lege Canonica, sed ex priuata lege Spiritus sancti, quod non diceret Innocentius, si intelligeret talem inspirationem esse contra præceptum Pontificis Vrbani; nam idemmet Innocentius in cap. *nisi cùm pridem*, de renunciatione. legem priuatam quæ est contra obedientiam Ecclesiæ, non esse credendam esse ab Spiritu sancto, nec dare homini libertatem sine licentia sui Prælati, quod secundùm legem ordinariam, vt loquimur, certissimum est. Denique hoc confirmat cap. *sanè*. de regular. quod est Alexandri III. qui Innocentium antecessit, & tamen in eo confirmat similem translationem sine consensu Prælati factam, quod est signum etiam ante Innocentium legem Vrbani non obligasse cum tanto rigore; est ergo probabile licentiam obtentam etiam ex illo iure antiquo non fuisse necessariam, sed de illo capitulo *sanè* plura statim.

Quartò dubitari potest circa assertionem positam, quàm necessaria sit facultas petita. in quo certum est esse necessariam ex præcepto obligante sub mortali culpa. in hoc conueniunt omnes doctores infrà citandi, & probabile est esse hanc obligationem ex lege naturæ supposito hoc statu, tamen multo est certior ex lege Ecclesiastica in decretis citatis; nam Innocentius ait, *Sicut subditus à Prælato debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur, ita Prælatus debet illam indulgere*, &c. Vbi verbum *debet* licèt non sit nimis rigorosum, tamen iuxta contextum ex capacitate materiæ, satis indicat obligationem in conscientia, quam esse grauem, & ipsa etiam materia, & ratio subiuncta satis indicat, ne obedientiam contemnere videatur, hoc enim valde necessarium & grauissimum est in statu religioso. Denique id constat ex illa æquiparatione, quæ ibi fit inter subditum, & Prælatum per idem verbū *debet*, quod in Prælato significat grauem obligationem; nam sine dubio mortaliter peccat Prælatus, si sibi constet licentiam, nec temere, nec de re incerta aut dubia peti; quia iniuriam facit subdito denegando illi ius suum, & quantum in se est impediēdo meliorem statum, & præbendo occasionem scandali, vel infamiæ, si se inuito, subditus discedat; ergo etiam in subdito indicat verbum illud grauem obligationem. Denique Vrbanus vsus est verbo *statuimus*, quod propriam legem significat, quam saltem in hac parte certum est non esse reuocatam. 17. Obligatio petendi licentiam ad transitum grauis est. Probatur ponderando textum.

Difficultas verò est, an petitio huius licentiæ sit ita necessaria vt sit de substātia, & valore actus, videtur enim ita esse ex dictis decretis Vrbani: nā in cap. *mandamus* 19. q. 3. præcipit, vt Canonicus regularis, si contra suam legem monachatum profiteatur, ad ordinem Canonicorum redeat & cucullam memorialem deferat, *Non quia sit Monachus*, inquit ibi Glossa, *sed ratione prioris maleficij*. Si enim verè esset Monachus, non deturbaretur à suo monachatu, sed aliter puniretur popter illud crimen. In cap. autem *statuimus*, licèt mitiget prohibitionem transitus, concedendo illum cum debita facultate, tamen quoad transeuntes indebitè non mitigat pœnam, neque irritationem. Ergo ex vi illarum legum est irritus hic transitus sine licentia factus. Ergo etiam nunc irritus est. Probatur consequentia, quia Innocentius III. quoad hoc non immutauit hanc legem: nam licèt daremus moderatum fuisse illam quantum ad necessitatem consensus Prælati, si fortasse ex vi decreti Vrbani esset necessarius, tamē quoad necessitatem licentiæ petitæ integram illam reliquit; ergo sicut antea erat ita necessaria vt omissio illius irritaret actum, ita etiam nunc. Confirmari hoc potest ex vulgari regula, quòd quæ contra legem fiunt, debent pro infectis haberi. Regul. 64. in 6. & leg. *non dubium*. Codic. de legibus. Quod maximè verum habet, quando peccatur in forma præscripta ad faciendum actum, sic enim forma præscripta in huiusmodi transitu est, vt fiat petita licentia. 18. Violationē dictæ obligationis irritare transitum, arguitur ex textu. Confirm.

19. Qui hanc partem indistinctè amplectantur. Panorm. Hostiens. Ioan. Andr. Est igitur prima sententia simpliciter affirmans petitionem licentiæ esse de substantia huius actus. Ita tenet Panormitanus in dicto cap. *licèt*, n. 10. & lib. 1. Consil. consil. 9. dicit esse communem opinionem Hostiensis, Ioannis Andreæ, & Modernorum, citat Glossa in cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, quæ varias opiniones refert, & tandem in

in hanc partem inclinat, quòd Monachus sic trāslatus reuocandus est, indicans trāsitum fuisse nullum. Citat etiam Gloss. in cap. *cùm singula.* §. *prohibemus.* verb. *Canonicæ.* de præbend. in 6. Sed illa solùm dicit, ad hunc transitum sufficere licentiam Prælati requirere, etiam si non obtineatur. Denique citat Glossam in dicto c. *mandamus*, quæ expressè dicit regularem Canonicum sic translatum non esse Monachum; loquitur tamen iuxta illud ius antiquum. Videtur tamen posse illud ius confirmari, ex dicto cap. *intelleximus.* de ætate, & qualitate, quod est Innocentij III. & tamen in eo allegatur ius illud tanquam obligans & habens effectum illo tempore; ergo etiam nunc eandem vim habet, nam post Innocentium reuocatum nō est. Addit rationem Panorm. quia necessitas petitæ licentiæ imposita est, ne bonum obedientiæ contemni videatur; ergo si sine tali licentia discedit, præsumitur contemnere bonum obedientiæ; ergo non potest dici quòd instinctu Spiritus sancti transierit; ergo non est validus transitus. (Ratio.)

20. (Quinam cū distinctione.) Secunda sententia distinctione vtitur. Nam in Canonicis regularibus censetur transitus ad monachatum nullus, si fiat sine licentia petita; non verò in quolibet alio transitu, vel Canonicorum regularium inter se, vel monachorum inter se, vel monachorum ad Canonicos regulares. Sunt enim etiam inter ipsos diuersi modi religionum, vel familiarum militantium sub diuersis Generalibus, & constitutionibus, quarum vna est arctior alia, & similiter potest esse aliqua regularis Canonica strictior aliquo monachatu; ita ergo potest intelligi transitus, & monachi ad strictiorem monachatum, vt per se constat, & ad statum strictiorem Canonici regularis, & Canonici etiam regularis ad Canonicatum strictiorē. Dicit ergo hæc opinio omnem huiusmodi transitum factum absque petita licentia validum esse, etiamsi peccaminosè fiat. Hæc opinio potest tribui Ioanni Calderino, qui, vt refert Panormit. distinctione vsus est, sed reuera erat alia eius distinctio: nam omnem transitum huiusmodi à Monasterio priuilegiato, quoad hanc partem, dicebat esse inualidum; si autem monasterium à quo fit transitus, non est priuilegiatum, dixit esse validum; & fundamendum illius erat, quia priuilegium aliquid debet operari. Quæ ratio, vt bene aduertit Paludan. generatim sumpta non conuincit, nam posset priuilegium alium effectum operari. Considerandus ergo est tenor priuilegij. Nam si illud non solùm prohibeat, sed etiam irritet transitum, factum sine licentia petita, tunc illud operabitur, & reuocari poterit sic translatus; si autem priuilegium non fecerit huiusmodi, nihil confert ad hunc effectū, sed alium operabitur secundùm tenorem suum; quod si fortasse Calderinus non est loquutus de priuilegio priuato, sed de inserto in corpore iuris, sic coincidit eius distinctio cum superiori, quia in iure non inuenimus hoc priuilegium concessum nisi Canonicis regularibus in prædictis decretis, licèt in Glossa in cap. *licèt.* de regular. indicet simile concessum esse Cisterciensibus in c. *non est.* de regular. quod ex illo non satis colligitur, vt infrà videbimus. Esto verò sit aliquod tale priuilegium, prout commemorat Innocentius in dicto cap. *licèt*, idem erit de illo iudicium. (*Ioan. Cald.*) (*Palud.*)

21. (Alia distinguendi ratio, seu secunda sententia.) Ratio ergo illius distinctionis est, quia transitus Canonici regularis ad Monachatum sine licentia sui Prælati, erat nullus ex vi decreti Vrbani II. sed Innocentius III. non reuocauit, vel declarauit illud decretum, nisi quoad hoc, vt sufficiat licentia petita, & non obtenta; ergo quoad reliqua omnia manet prius decretum in sua vi; est ergo irritans, sicut antea erat, & eadem ratio procedit de quacunque religione, quæ simile priuilegium habebat ante declarationem Innocentij III. nam ipse de omnibus expressè, & eodem modo loquitur. in aliis verò, in quibus facta non fuerat talis irritatio, cessat hæc ratio, quia Innocentius in dicto cap. *licèt.* solùm prohibet transitum sine licentia petita, non verò addit clausulam irritandi, neque post illam legem est alia edita in iure communi, quæ illam addat: ergo non est vnde illa professio sit irrita, quæ ratio rectè probat hanc posteriorem partem, sed prior non sufficienter probatur.

Vnde est tertia sententia, quæ mihi magis probatur, negans generaliter petitionem licentiæ esse de substantia actus, ideóque professionem esse validam, si certum sit factam esse in religione perfectiore, etiam si transitus ad illam factus fuerit absque licentia petita. Ita tenet Glossa in cap. *sanè.* & in cap. *licèt.* de regularibus, & Abbas antiquus. Gofredus, & Ancharanus, quos Panormit. refert. Sequitur Syluester verb. *Religio* 4. n. 1 citans Archidiaconum, Veruetium, & Supplementum, idem Turrecremata in cap. *nullus.* 19. q. 3. in sua quæstione 2. Ratio est, quia illa professio non est irrita ex natura rei, neque ex iure canonico; ergo nullo modo. Prima pars antecedentis constat ex dictis in capite præced. nam ille transitus in substantia non est contra professionem priorem, cùm sit iuxta conditionem in illa inclusam; ergo ex natura rei non habet vnde sit inualidus, quia si quid peccatum fuit, solùm fuit in modo, non tamen in iustitia, & consequenter nec in substantia contractus. Secunda verò pars probatur, primò quia hæc irritatio non est facta, ex vi capituli *licèt.* vt Panormitanus vult, quia in eo textu nullum est verbum irritans, sed solùm præcipitur subdito, vt licentiam petat, &c. Verba autem illa, quæ expendit Panormit. *ne bonum obedientiæ contemnere videatur*, solùm declarant rationem seu motiuum talis præcepti, quod ad irritationem nihil refert. Item quia ex ratione Panormitani, solùm sequitur peccare religiosum in modo illius transitus, inde tamen non sequitur, professionem postea factam in se non fuisse bonā, & ab Spiritu sancto intentam, sæpè enim Deus inspirat opus de se bonum, & homo in executione eius miscet aliquam malitiam, quæ non obstat, quominus opus suum effectum, & valorem habeat. Quin potiùs (quod notandum est propter aliquos modos loquendi Canonistarum) licèt ex parte religiosi transitus fieret ex leuitate, vel passione aliqua, si tamen reuera fiat ad religionem arctiorem validus est. Sicut est validum votum de materia licita, etiamsi ex parte vouentis fiat modo illicito, qui modus non obstat quominus effectus ipse possit esse intentus à Deo, qui, vt Augustinus dixit, nouit permittendo mala exequi bona, quæ fieri decreuit. Nec denique Innocentius ponendo illud præceptum, dedit formam seruandam in tali contractu, sed solùm voluit illum ordinem seruari propter reuerentiam debitam Prælatis, vt verba rationis eius satis declarāt; nullum ergo est fundamentum irritationis in illo decreto: nec etiam post illud facta est in iure cōmuni, nullibi enim extat in corpore iuris; Quid verò de priuatis priuilegiis postea concessis sentiendum sit, infrà dicam. 22. (Tertia sententia.) (*Abbas antiq.* *Anchard.* *Syluest.* *Archid.* *Veruet.* *Turrecrem.*) (Eius ratio bipartita. Ostenditur prior.) (Ostenditur posterior, ex decretis recentioribus.)

De antiquioribus verò decretis, quæ solùm de speciali 23.

Ostenditur vlteriùs nec antiquiora decreta obstare, etiamsi irritarent transitum.

specialibus religionibus loquuntur: Primùm dici potest si quod fuit tale priuilegium concessum per illa decreta, non postulasse tantùm licentiam petitam, sed etiam obtentam, atque ita voluisse, vt valor transitus, & receptionis ex illo sequutæ, penderet ex consensu prioris Prælati, & ideo Innocentium, auferendo necessitatem huius consensus, abstulisse etiam talem dependentiam, & consequenter irritationem, quia ablato fundamento auferuntur reliqua, neque mens antiquorum Pontificum fuit, vt petitio licentiæ esset necessaria nisi propter concessionem; nunc autem non est necessaria propter illum finem, sed solùm propter subordinationem obedientiæ, & ideo licèt retenta sit quoad necessitatem noui præcepti, non verò, quoad necessitatem valoris actus; nam hanc solùm habebat ratione consensus, & quatenus erat via ad illum.

24\. Sed reuera irritantia non fuisse, monstratur.

Deinde assero etiam in dictis decretis non inueniri hanc irritationem. Quod quidem de Canicis regularibus videtur probari ex cap. *sanè.* de regular. vbi Alex. III. præcipit non reuocari canonicum regularem, qui ad monachatum sine licentia transierat, & tamen tunc decretum Vrbani non erat reuocatum ab Innocentio III. Respondet Panormit. illam fuisse dispensationem, quod colligit ex illo verbo *remanere permittas.* Sed non est verisimile, tum quia illa declaratio habet vim legis semper seruandæ in simili casu, tum etiam, quia solùm fundatur in ratione maioris religionis, tum præterea, quia si fuisset dispensatio, neque ille religiosus antea fuisset ibi cum bona conscientia, vt in textu supponi videtur, nec simpliciter relinquendus esset sine confirmatione, vel iteratione professionis, si nulla fuerat. Verbum ergo *permittas*, neque semper, neque in rigore significat idem, quod dispenses, sed non compellas ad contrarium; ita enim hæc duo verba in illo textu opponuntur. Deinde probatur ex ipsis decretis Vrbani II. nam in cap. *mandamus.* vbi absolutè prohibuit hunc transitum, verisimile est irritasse etiam illum, quia reuocationem trāseuntis præcipit: at verò in cap. *statuimus.* in quo moderatur prohibitionem, & concedit posse transitum fieri ex permissione Prælati, imitationem etiam abstulisse videtur, quia non præcipit reuocari eum, qui sine licentia transierit, sed solùm addit; *Discedentem nullus Abbatum, vel Episcoporum sine communi literarum cautione suscipiat.* Si autem suscipiatur cum effectu, non irritat receptionem, vel professionem, nec receptum reuocari præcipit; ergo indicium est abstulisse irritationem, quod fortasse indicium per se solùm non conuinceret. tamen iunctum cum cap. *sanè.* magnam facit persuasionem.

Panorm.

25\. Proximè dicta valent etiam quoad illos trāsitus qui n. 20. recensentur.

De transitu præterea regularium Canonicorum, vel Clericorum inter se, ex laxiori ad strictiorem nulla est specialis dispositio in iure illum prohibens, nedum irritans. Nec denique de Monachis respectu strictioris religionis, siue aliorum monachorum, siue clericorum, talem prohibitionem inuenio in iure communi, quanuis eam referat Innocentius in dicto cap. *licèt.* vbi Glossa verbo *Monachis.* refert capitulum *non est.* de regular. sed ibi solùm præcipit Alexander III. Prælatis Galliæ, *Ne Monachos, vel conuersos Cisterciensis Ordinis post professionem sine licentia Abbatum suorum per Episcopatus suos recipi nullatenus permittāt.* Quam prohibitionem cum irritatione factam esse, ex fine textus, & ex ipso originali manifestum est. Tamen in citatis verbis nulla est mentio re-

Tacitæ obiectioni respondet Glossa.

A ligionis arctioris, quare optimè intelliguntur secundùm commune ius de transitu ad laxiorem, vel æqualem, vt ibi Glossa sentit. Nam pro ratione reddit, quia non reperitur ordo arctior, quod non placet Hostiensi, quia Carthusia arctior est, & forsan inquit: *Etiam alij, quos non expedit nominare.* Vnde ipse intelligit ibi esse datum priuilegium Cistercensibus, vt sine consensu Abbatis ad arctiorem transire non possint. Tamen ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 6. colligimus priorem fuisse mentem Pontificis, sic enim dicitur: *Non est dubium, nec incertum, quomodo fratres Religiosi Cisterciensis ordinis ea religione præemineant, & virtute, quod ex institutione Patrum, & prædecessorum nostrorum, hi, qui in eorum monasteriis professionem faciunt, sine licentia sui Abbatis prohibentur de claustro discedere, & discedentes in aliis monasteriis non recipi. Inde est, quod nos eandem institutionem, non solùm amicam religioni, sed rationi consonam solicitè conseruare volentes vniuersitati vestræ mandamus*, &c. Ex quibus verbis satis constat Pontificem respexisse ad arctitudinem, & perfectionem illius religionis, in qua fortasse tunc adeò vigebat disciplina, & reformatio, vt Pontifex eo tempore nullam aliam existimauerit esse arctiorem. Quapropter mutatis iam rebus, non credo ex vi illius textus esse prohibitum Cistercensibus transitum ad arctiorem sine consensu Prælati. Vnde idem Hostiensis in cap. *licèt.* non adducit illum textum, sed allusisse putat Innocentium ad quandam decretalem antiquam, *Si qua libera.* de statu regularium, quæ nunc non habetur in corpore iuris, sed habetur in secunda collectione Decretalium Antonij Augustini, eiúsque verba sunt, *Apostolica authoritate interdicimus ne quis vestros fratres clericos, siue laicos post factam in monasterio vestro professionem absque vestra licentia suscipere audeat, vel tenere*, quæ verba magis generalia sunt; tamen mihi non constat, an illud priuilegium suam vim retineat, cùm à corpore iuris reiectum sit, vel fortasse ideo fuit omissum, quia idem reputatum est cum cap. *sanè.* & ideo iuxta tenorem illius erit intelligendum.

Hostiensis Glossam nō approbans refutatur ex Concil. Lateran.

B

Sustinetur glossa, & satisfit obiectioni.

C

D

Sic igitur concluditur petitam licentiam esse necessariam, vt actus rectè fiat, non tamen, vt validè fiat ex vi iuris communis; vnde fit Religiosum sic translatum, & iam receptum in alio monasterio arctiori, non esse reuocandum, quod est manifestum, si in alio monasterio professionem iam emisit, quia est valida, & consequenter obligat, & reuocat priorem. Si autem tantùm ad habitum receptus sit, posset esse maior dubitatio, quia adhuc est sub obedientia alterius Prælati, & indebito modo ab illa recessit; ergo potest reuocari. Nec satis esse videtur, inde petere licentiam, vt si negetur, iam compelli ad reditum non possit, nam vbi ius requirit licentiam, non satis est illam petere post factum, sed debet peti à principio, vt ait Panormit. in dict. cap. *licèt.* n. 11. & in cap. vltimo de Ecclesiis ædificandis num. 7. & 8. Sed licèt hoc verum sit, vt actus rectè fiat, vt in præsenti clarè disponit dictum cap. *licèt.* si tamen transitus iam est factus, etiam quoad solam receptionem habitus, videtur sufficiens, illam petere ad ibi permanendum, quia quod prætermissum fuit, accidētarium erat, & ideo satis esse videtur vt suppleatur eo modo quo fieri possit, non retractādo prius factum, cùm id nullius videatur esse vtilitatis, quandoquidem ille potest redire statim post petitam licentiam, etiamsi non concedatur. Quod maximè verum habet, quando licentia in principio fuit

26\. Concluditur valere transitum etiamsi licentia petatur post discessum à priori monasterio.

E

Panorm.

fuit prætermissa, ex aliqua rationabili, & vrgente causa, iuxta doctrinam eiusdem Panormitani in dicto cap. vlt.

27. Limitatur nisi sit dubium, an alterum monasteriũ sit strictius.

Sed hæc omnia intelligenda sunt, vt dixi, quando omnino indubitatum fuerit transitum fieri, vel factum esse ad strictiorem religionem. Nam vbi res dubia fuerit, nullo modo erit validus transitus sine licentia factus, quia tunc vel non solùm est necessaria licentia petita, sed etiam concessa; vel si Prælatus noluerit eam concedere, non potest priuari iure suo priusquã res per Superiorem decidatur, iuxta dictum capitulum *licèt*, quia in dubio melior est conditio possidentis, quapropter, si existente dubio religiosus transeat sine licentia, reuocandus est, etiam post professionem alibi factam, vt proprium monasterium ad suam possessionem restituatur, & postea de dubio, & controuersia inter subditum & Prælatum agatur.

28. Ad quem spectet id dubium definire.

Solet autem quæri ad quem pertineat illam litem definire. nam in textu solùm dicitur *Superioris est iudicium requirendum*. Sed quísnam est iste Superior? Quidam aiunt esse proximum Prælatum vtriusque partis. ita dicit Syluester *Religio* 4. numero 1. cum Panormitan. & Innocent. Sed si hoc intelligãt de proximo Superiore eiusdem religionis, vt v. g. de Prouinciali, si contentio erat cum Priore, vel de Generali, si dubium erat cum Prouinciali, videtur sequi idem inconueniens, quòd Prælatus sit Iudex in causa sua, propter quod vitandum committitur hoc iudicium Superiori, vt iidem Authores fatentur. Sequela patet, quia respectu omnium Prælatorum eiusdem religionis, illa causa est tanquam propria, quia nullus eorum contendit pro commodo suæ personæ, sed pro iure, & dignitate suæ religionis. Vnde illud dubium non versatut in rigore inter Prælatum, & subditum, sed inter religiones, quæ scilicet illarum arctior sit, & ideo verosimilius censeo hoc iudicium reseruari Superiori vtriusque religionis, qui erit Pontifex, si religiones, vel altera earum sit exempta. Si verò essent monasteria eidem Episcopo subiecta, ad ipsum iudicium pertinebit, vel si fuerint Monasteria diuersarum diœcesum, vt in monasteriis monialibus facilè accidere potest, tunc per metropolitanum videtur lis dirimenda. Denique quoniam hoc ad forum externum spectat, ille Superior, ad quem pertinet alias causas iudicare, inter illas duas religiones, vel Monasteria est iudex in hoc dubio.

29. Resolutio prioris partis, vbi monasteriũ vni tantũ prælato subordinatur.

Quintò dubitatur, à quo sit hæc licentia postulanda, & quomodo. Respondetur ad priorem partem, ex vi iuris communis satis esse postulare illam ab Abbate, seu Prælato proprij Monasterij, Probatur, tum quia iure communi tota potestas in his quæ ad talem domum pertinent, est apud illius Prælatum, vt suprà visum est; tum etiam, quia iura citata non ampliùs requirunt. Solùm in dicto cap. *statuimus.* videtur requiri licentia *Patris, & totius congregationis.* ex quibus verbis aliqui colligunt necessarium esse, vt licentia petatur ab Abbate cum conuentu. ita colligit Turrecremata ibi, qui ad hoc etiam ponderat alia verba eiusdem textus, *sine communi literarum cautione.* putat enim vocari communes literas, quia dari debent à toto conuentu. Sed hoc posterius parum cogit, quia non literæ vocantur communes, sed cautio, quæ per literas datur, dicitur communis, id est, vsitata: vel dicitur communis non ex parte dantium literas, sed eorum ad quos dantur. Priora autem verba non constat ita esse in originali, nam alia habent *Patris totius congregationis.* Nihilominus si iuxta illud ius requirebatur licentia obtenta, probabile est, eo modo fuisse tunc necessarium concursum conuentus ad talem licentiam, quod ad receptionem Monachorum necessarium esse suprà diximus, tamen iuxta nouum ius dicti cap. *licèt.* sine dubio sufficit à solo Prælato Monasterij licentiam postulare. Probatur ex verbis eiusdem capituli *licèt. Subditus à Prælato debet licentiam postulare.* probatur etiam ex ratione eius, scilicet, vt bonum obedientiæ non contemnatur; nam obedientia exhibenda est Prælato, & ordinariè non pertinet ad totum conuentum.

30. Idẽ putant aliqui etiam nũc vbi habentur Prouinciales, & Generales. Eorũ fund.

Difficultas verò est an nunc quando monasteria habent maiores Prælatos vniuersales, quibus grauiora negotia reseruantur, an teneatur subditus petere à Prouinciali, vel à Generali licentiam, quando iuxta morem religionis hæc causa illis reseruata est. Videtur enim non posse ad hoc obligari, quia ius commune tantùm imponit illi onus petendi licentiam à Prælato suo proximo; ergo si ille non dederit, vel distulerit responsum vsque ad Prouincialis, vel Generalis consultationem, non tenetur expectare, quia iura particularia non possunt auferre libertatem iure communi concessam, nisi ad hoc speciali priuilegio Pontificio munita sit religio; quæ ratio videtur non improbabiliter partem hanc suadere; & potest addi congruentia, quia cùm hæc licentia non petatur propter consensum Prælati, sed propter reuerentiam ei debitam, non videtur pendere ex vniuersaliori iurisdictione, Prouincialium, aut Generalium; neque illam postulare Nihilominus oppositam censeo securiorem, & omnino seruandam. Oppositum verius probatur. Itaque ab illo Prælato petenda est facultas ad quem similia negotia secundùm mores, & statuta religionis pertinent. Ratio est, quia supposita tali institutione, & limitatione iurisdictionis, proximus Prælatus quoad hoc negotium nõ est Prælatus, & ideo petenda est licentia ab illo Prælato, qui in tali negotio ius Prælationis habet. Vnde per hoc non derogatur iuri communi, sed propter mutationem quæ fit veluti ex parte materiæ ipsummet commune ius applicatur diuersis Prælatis, iuxta varia instituta religionum. nam in dicto cap. *licèt.* non dicitur satis esse petere licentiam à Prælato conuentuali, sed simpliciter *à Prælato*, quod est iuxta materiam subiectam intelligendum, de Prælato ad quem licentia illa pertinuerit; & confirmatur ex ratione eiusdem textus, ne obedientia contemni videatur: Confirmatur primò. Nam ad hoc necessarium est, vt vnicuique Prælato religionis seruetur obedientia, in his quæ ad illum pertinent, iuxta institutum religionis. Secundò. Denique licentia hæc non præcipitur postulari propter solam exteriorem ceremoniam, sed etiam, vt intentio, & zelus religiosi, qui mutationem appetit, possit prudenter examinari, & per iudicium Superioris dirigi quoad fieri possit. Et ideo monet Syluester suprà, & rectè, mea sententia, si post petitam licentiam Prælatus differat responsum, donec de re cogitet, & consulat, & à Deo etiam lumen petat, subditum teneri ad expectandum conuenienti tempore; Notatio Syluestri ergo quamuis consensus Prælati necessarius non sit, nihilominus meritò potest reseruari hæc licentia superiori Prælato, cuius iudicium, & consilium pluris æstimari solet; neque illa mora debet subdito iniuriosa, vel onerosa videri, quia pro tam graui negotio non potest esse nimia, & ipse tenetur, vt dixi, tempus sufficiens ad prudentem consultationem concedere, & in tali religione saltem per modum consultationis

ille recursus iudicatur moraliter necessarius.

31. Absolutio posterioris partis huius quinti dubij de seruandis duob. modis in petenda licentia ad transitum.

Atque ex his constat, quis modus seruandus sit in hac facultate petenda, qui per hæc verba explicatur in dicto cap. *licèt. Debet cum humilitate, & puritate licentiam postulare*, id est, cum reuerentia superiori debita, & veram causam, ac motiuum suæ deliberationis Prælato proponendo. nam primum pertinet ad humilitatem, secundum ad puritatem. Vnde contra priorem conditionem, rarò peccabitur grauiter, si duæ conditiones seruentur; vna, vt licentia petatur ante omnem mutationem, seu egressum è monasterio; alia, vt ab eo Prælato, & modo quo iuxta institutum & morem religionis peti debet, postuletur. Solùm in hoc dubitari potest an sit necessarium semper licentiam postulare intra monasterium ad excusandam culpam grauem, v. g. Si Religiosus esset absens à Monasterio cum legitima facultate, & inde petat, facultatem per scriptum, an satisfaciat suæ obligationi, ita vt si denegetur, possit tuta conscientia propositum suum exequi, videtur enim satisfecisse, quia etiam per literas potest humiliter, & cum puritate postulare, & ius non postulat, vt licentia petatur coram, seu in præsentia Prælati; Item quia si petenda sit à Prouinciali, sufficit per literas postulare, & si neget, vel etiamsi non respondeat, (sentit Syluest. suprà) non tenetur subditus ampliùs expectare. Item quia suprà numero 26. dicebamus, qui iam receptus est in alio monasterio, licèt non seruato debito ordine, satisfacere petendo licentiam per nuntium, vel per literas ad profitendum; ergo quod illi licet præcedente culpa, licebit alteri per aliam occasionem, in qua culpa non præcessit. Nihilominus existimo si Prælatus nolit esse contentus tali petitione licentiæ, de se non sufficere, nec posse subditum sine culpa statim transire innito Prælato, sed teneri redire ad proprium monasterium, & inde debito modo ac ordine egredi, vel negotium tractare. Ratio est, quia ille modus petendi facultatem est contra ius quod Prælatus habet, vt subditus ad suam obedientiam, seu potestatem redeat. Item quia petendo illo modo facultatem videtur decipi & contemni Prælatus, & ita non satisfieri illi præcepto. Hæc autem obligatio intelligitur per se loquendo. nam si graue aliquod periculum vel impedimentum timeretur, posset inde tenestari, & sufficiens reputari petitio talis facultatis; & hæc ratio locum habet quotiescunque res non est integra, sed status mutatio inchoata est, per receptionem alterius habitus, tunc enim non potest reditus fieri sine magno incommodo, & ideo existimo tunc in conscientia excusari, etiamsi culpa sua in eo statu se constituerit. sic ergo seruanda est illa conditio, quoad fieri possit iuxta occurrentes circunstantias.

Quomodo violetur prior modus non petendo corā.

32. Quomodo violetur posterior nō petendo ex sana intentione.

Altera verò conditio, quæ puritatem requirit in postulanda licentia, maximè violabitur, si quis fingat se procurare transitum, ex affectu maioris perfectionis, cùm re vera ex alia humana causa moueatur, in qua deceptione non credo excusari culpam grauem, quia si Prælatus totius causæ veram notitiam haberet, non teneretur petitam facultatem concedere; & ipso denegante iustè, non posset subditus licitè transire, quia tunc solùm hoc licet, quando Prælatus iniustè negat, vt diximus. Sicut ergo in petitione cuiuscunque gratiæ, vel dispensationis necessaria est vera narratio ne gratia fiat surreptitia, & nulla, ita in præsenti necesse est, vt hæc licentia cum puritate, id est, pura veritate petatur; alioquin talis licentia etiam vt petita, erit surreptitia, & ideo non suffiuiet ad excusandam culpam, quanuis non irritet actum postea subsequutum, quia talis licentia, non est de substantia eius, vt diximus num. 22.

CAPVT XI.

An ex vi prædicti iuris communis liceat transitus ad religionem, æquè, vel minùs strictam.

VLteriùs verò inquirendum superest, de hoc transitu ex vi iuris communis, vt loquimur, an possit Prælatus religionis ex iure communi, dare facultatem transeundi ad religionem æqualem vel laxiorem. Quod ad primam partem attinet, certum est non posse transitum ad religionem æqualem fieri à Religioso sine facultate non solùm petita, sed etiam obtenta, quia ex natura rei hoc necessarium est, vt suprà cap. 9. ostendi, & ius Canonicum non id concedit, quia solùm de arctiore religione loquitur, quando vult licentiam petitam sufficere. Ex quo sequitur necessarium esse hanc licentiam postulare ab illo Prælato, qui possit illam concedere, quia aliàs nihil operaretur licentia ab alio ostensa. Præterea indubitatum est posse Pontificem hanc licentiam dare, vt à fortiore constabit ex dicendis in sequenti dubio. 1.

1. Respōsio ad primā partē tituli, requiri licentiam obtentam.

Solùm ergo superest difficultas de Prælatis inferioribus, circa quod multi sentiunt posse Abbatem seu Prælatum religionis hanc licentiam dare. Ita sentit Glossa in cap. *non est.* de regul. & in cap. *cùm singula.* de præbend. in 6. Sequitur Panormit. dict. cap. *non est.* numero 6. Addit verò cautiùs esse habere dispensationem Episcopi, cum Innocent. in cap. finali de renunciatione. Sed videtur nihil referre considerato præsenti vsu Ecclesiæ, quòd de Episcopo, vel de Prælato religionis habente iurisdictionem quasi Episcopalem loquamur. Nam si religiosi sunt exempti, Episcopus non potest talem licentiam dare, cùm nullam in eos potestatem habeat, in his quæ spectant ad ordinarium regimen eorum: si verò loquamur de monasteriis subiectis Episcopo, ipse ibi est quasi proprius Prælatus, & ideo eadem erit de illo ratio. Oportet tamen aduertere in Monasteriis virorum subditis Episcopis, dari proprium Prælatum regularem, scilicet Abbatem, vel Priorem, ad quem comparatur Episcopus, sicut in religionibus exemptis comparatur Prouincialis ad conuentuales Prælatos. Omnes ergo tanquam manifestum supponunt Prælatum superiorem, id est, Episcopum, vel Prouincialem posse hanc licentiam dare respectiuè. Ratio autem est, quia in hoc transitu duo sunt, vnum est commutatio votorum, quatenus ad Deum obligant, & hęc ordinaria potestate potest à quolibet fieri, vt nunc supponimus; aliud est alienatio, & quasi abscissio cuiusdam mēbri ab hoc corpore religioso; ergo quoad hoc habent etiam potestatem huiusmodi Prælati, quia hoc pertinet ad ordinarium regimen religionis, & nullibi inuenitur Papæ reseruatum.

2. An possint illam dare prælati infra Papam. *Panorm.*

Resolutio affirm. de prælatis supra locales.

Difficultas verò est, an solus Abbas sine Episcopo etiam si supponatur illi subiectus, vel nunc, sine Generali, aut Prouinciali cui est subiectus, possit talem licentiam dare, & in hoc sensu videtur id negare Innocentius dicto cap. vltimo de renuntiatione num. 2. citans cap. *qui verè* 16. quæst. 1. vbi dicitur Monachos debere esse subiectos Episcopo

3. Discutitur an prælati locales possint dictam licentiam dare. *Innoc.*

Episcopo permanentes in locis in quibus semel se Deo deuouerunt. Panormitanus ergo non putat esse licentiam Episcopi necessariam, licèt securius iudicet illam postulare. Nauarrus autem comment. 4. de regular. numero 10. simpliciter affirmat sufficere licentiam Prælati Minoris, per quem, Abbatem, & quemlibet alium Prælatum intelligit: iuxta quam opinionem consequenter dicendum est in religionibus exemptis non requiri licentiam Prouincialis ex vi iuris communis. Præcipuum fundamentum sumitur ex cap. *statuimus* 19. quæst. 3. ibi, *sine Patris, & totius congregationis permissione*, &c. ex quo in primis solùm sumitur argumentum à contrario, & præterea iuxta illam lectionem Prælatus solus, sine conuentu non potest illam licentiam dare. Potest verò eadem sententia probari ex dicto capitulo *non est*, de regularib. ibi, *sine licentia Abbatum suorum*. nam clara ibi supponitur cum licentia posse transire, ergo maximè ad æqualem. Veruntamen qui existimant ibi prohiberi transitum sine licentia ad quamcunque arctiorem, respondere possunt illud solùm intelligi de transitu ad arctiorem, vt scilicet cum licentia Abbatis fieri possit, ad aliam verò non arctiorem nullo modo.

Panormit. *Nauar.*

4. Quare non videtur hæc sententia positiuè, vt sic dicam, satis ex iure conuinci, quod etiam Nauarrus sensit. Existimo tamen sufficiens fundamentum esse, quòd non inueniatur in iure prohibitum Abbati, quominus possit hanc licentiam dare; atque adeò eo ipso quòd non reseruatur esse concessam, quasi ordinario munere. Assumptum patet, quia in dicto cap. *qui verè*, neque agitur de transitu ad aliā religionem, sed ad ministeria Clericorum in Ecclesiis exercenda, quod tunc non permittebatur Monachis, nisi iussū Episcoporum, nec negatur Monachos esse subiectos Abbatibus, quoad ea quæ pertinent ad eorum iurisdictionem, licèt affirmetur debere esse subiectos Episcopis. Ex quo ad summum sequitur contradicente Episcopo non posse Abbatem licentiam hanc dare, sicut nec potest localis Prælatus exemptus, contradicente Prouinciali, illam dare, quia est superior Prælatus. Quod autem sit per se necessarium petere & obtinere licentiam ab Episcopo, inde non probatur, quia licèt ipse superior sit, nihilominus Abbas habet suam ordinariam iurisdictionem.

Auctoris decisio bipartita. *Prior pars suadetur.*

5. Altera verò pars, seu illatio, nimirum si hoc non est prohibitum esse cōcessum Abbati, probatur primò, quia suprà ostensum est iure communi apud illum esse totam monasterij potestatem. Secundò declaratur in hunc modum, quia ad hanc licentiam, non tam est necessaria potestas iurisdictionis, quàm administratiua bonorum monasterij, & quasi dominatiua in personas eius. Hæc autem potestas, est in Prælato, vel solo, regulariter loquendo, vel simul cum conuentu in casibus in iure, vel in regula expressis, vt suprà ostensum est; Ergo talis est potestas ad hanc facultatem concedendam. Maior patet, quia ex vi commutationis votorum non est necessaria iurisdictio, cùm sit in æquale iuxta receptam doctrinam, vel licèt secundùm quosdam necessaria sit, minima sufficit vel solius Confessoris. Ad reliquum autem sufficit vt religio cedat iuri, quod habet in talem personam, quod potest facere Prælatus per potestatem administratiuam, quam à religione habet, & eodem modo potest cedere obedientiæ sibi, & suis superioribus debitæ; ergo nihil aliud necessarium est. Vnde existimo antiquos Abbates habuisse hanc potestatem etiam quando Clerici non erant, nec propriam iurisdictionem Ecclesiasticam habebāt. Nunc verò erit in his Prælatis hæc potestas si per propriam regulam, vel constitutiones non sit ablata: facilè enim id fieri potest, cùm ius commune positiuè non resistat, sed solùm non assistat, sed non prohibeat; & eadem ratione existimo posse facilè Episcopos in Monasteriis sibi subiectis hanc facultatem sibi reseruare.

Suadetur posterior primò. *Secundò.*

Explicandum solùm superest an sit necessaria iusta causa, vt talis facultas, vel validè, vel licitè detur. In quo aliter de Summo Pontifice, aliter de inferioribus loquendum est. nam si Summus Pontifex talem facultatem concedat, etiam sine causa valida est, quia nullam inuoluit dispensationem in voto, sed meram commutationem in æquale, quæ sine causa facta valida est. Aliunde verò peculiaris obligatio personæ ad talem religionem, in particulari, est solùm ex humana institutione, quæ pendet ex voluntate Pontificis; ergo si ipse illam auferat, vel licentiam det commutandi illam in aliam, factum tenebit etiamsi absque causa fiat; nam dispensatio in iure humano data à supremo Principe, etiam sine causa valida est. Dices, illud non tantùm esse dispensari in iure, quatenus ius legem significat, sed esse tollere alicui ius suum, prout ius dominium & actionem significat, quia religio habet ius acquisitum, & dominium in talem personam, quo priuatur per translationem eius. Quanuis autem hoc ius media institutione humana acquisitum sit, tamen postquam est acquisitum, non videtur posse à Pontifice auferri validè pro sua tantùm voluntate sine iusta causa, quia non est dominus omnium iurium religionis, sed fidelis dispensator, & prudens. Sicut non posset sine causa auferre ab vna religione omnia temporalia bona, & conferre alteri, nec factum teneret, quia esset contra iustitiam commutatiuam; ergo à fortiori idem dicendum est de persona, quia non minùs habet religio dominium suarum personarum, quàm aliorum bonorum, & magis videtur lædi per priuationem personarum, quàm bonorum. 6.

Ad valorem dictæ licentię non eget Papa iusta causa. *Obiectio.*

7. Respondeo Pontificem esse supremum Prælatum cuiuscunque religionis, & ratione huius supremæ potestatis posse eximere quemcunque religiosum ab obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reseruare, quod factum erit validum, etiamsi absque vlla causa ob solam beneuolentiam, vel gratiam talis personæ fiat, & ita potest priuare religionem omni iure fruendi, vel vtendi tali persona, in quo non facit illi iniuriam, quia vtitur iure suo. Eodem ergo iure vtitur, quando dat facultatem transeundi ad aliam religionem, nam sicut sibi reseruare potest, ita etiam potest concedere vt mediis Prælatis alterius religionis promissam obedientiam seruet. Denique, quanuis per professionem persona se tradat religioni, & religio acquirat dominium in persona; tamen illud non est (vt ita dicam) principaliter dominium vtile religioni præsertim in temporalibus, sicut est dominium serui, sed est principaliter ordinatum ad spirituale bonum, & ideo illa traditio principaliter censetur fieri supremo Pastori. vnde non est simile de aliis temporalibus & dominio eorum.

Satisfit obiectioni.

8. Probat autem rectè illa obiectio, non posse etiam Pontificem licitè dare hanc facultatem sine causa legitima, tum quia nec reseruare sibi potest quemcunque religiosum eximendo illum ab obedientia suorum Prælatorum sine rationabili causa, quia illud non esset in ædificationem, sed in destru

Eget tamen causa iusta vt licitè det licentiam.

destructionem, tum etiam, quia illa facultas nonnullum nocumentum est propriæ religionis; non debet autem fauor vni fieri cum detrimento alterius habentis ius, & possessionem rei sine causa. Tum præterea, quia hæ mutationes ex suo genere sunt odiosæ, & parum vtiles, vt suprà visum est, cap. 9. à numero 2. ergo non rectè faceret Pontifex illas permittendo sine legitima causa; nam ad illum maximè spectat procurare vt omnia ordinatè fiant. Quæ rationes multo magis probant inferiores Prælatos non posse hanc facultatem dare sine legitima causa, quæ autem illa sit, & an sit eadem respectu omnium, infrà dicetur.

9. Prælati regulares infra Papam quousque validè, vel licitè cōcedant transitū ad aliud monasteriū eiusdem ordinis.

De aliis verò inferioribus Prælatis dubium est an si dent huiusmodi facultatem sine causa legitima valida sit, quod tractari potest, vel de Prælatis exemptis, vel de Episcopis, quoad monasteria ipsis subiecta. Dei prioribus Prælatis dicendum videtur validè posse dare hanc facultatem intra monasteria eiusdem ordinis sibi subiecta, non tamen ad extranea nisi ex legitima causa. Prior pars non habet propriè locum in religionibus in quibus non fit specialis professio pro vno particulari monasterio, sed absolutè pro tota religione; nam in illis clarum est posse Prælatum superiorem mutare ab vna domo in aliam prout iudicauerit expedire, & licèt aliquando fortè excedat vel imprudenter faciat, constat subditum non solùm posse, sed etiam debere obedire, quia illa non est mutatio professionis, sed loci tantùm. Procedit ergo illa pars in religionibus vbi professio fit determinatè ad certum monasterium, in quo dicitur filiatio acquiri, vt solent esse Monachales, & in eis interdum fit mutatio tantùm localis, vt professus vnius domus mittitur ad habitandum in altera, quod quidem, vt rectè fiat, non debet sine legitima causa fieri, quia per id derogatur, vel iuri religiosi si absque causa inuitus ad id cogatur, vel monasterij, si ipso inuito mittatur. Nihilominus tamen si fiat, factum tenebit, quia illa facultas sufficit, vt ex parte subditi sine peccato id fiat, & similiter ex parte monasterij tam illius à quo recedit, quàm alterius ad quod tendit, quia illa solùm est mutatio etiam localis, quæ ad rem præsentem non satis est; aliquando ergo fit mutatio, quodammodo in statu, quia fit quoad determinationem professionis, relinquendo filiationem vnius monasterij, & acquirendo in alio, & ad hoc dicimus validam esse licentiam Prælati superioris vtriq; monasterio, vel certè licentiā proprij Prelati conuentualis, & voluntariā admissionē alterius; Ratio est, quia in ordine ad Deum supponitur æqualitas, & in ordine ad ipsam religionem non videtur hoc excedere potestatem administratiuam Prælati, quantum ad substantiam eius, vt sic dicam, licèt in modo, seu prudentia vtendi illa potestate committatur aliquis excessus, quod ita declaratur, quia hîc non agimus de præcepto, seu de coactione, sic enim existimo non posse subditum professum in vno monasterio compelli profiteri in alio, quia professio debet esse voluntaria, & obedientiæ votum semper fit iuxta regulam & primam professionem, & per se non obligat ad secundam. Intercedere ergo debet voluntas subditi petentis, vel saltem acceptantis facultatem; ergo Prælato voluntariè illam concedente id sufficiet, vt incorporatio ex vi illius facta in alio monasterio valida sit, & hoc est illam facultatem esse validam. Probatur consequentia, quia Prælatus sufficienter consentit nomine Monasterij cùm habeat potestatem administrandi iura eius, nec per hunc

A transitum censetur ita notabiliter lædi, vt ob eam causam actio irrita sit, quia tota religio est vnum corpus, & ita illa non censetur substantialis mutatio, sed valde accidentalis, in qua totius corporis vtilitas seu commodum conseruatur.

Hoc autem intelligimus ex vi iuris communis, quo tota potestas confertur Abbati, at verò secundùm iura specialia talium religionum (quæ consulenda sunt) sæpe non potest dari talis facultas, sine consensu totius monasterij quando non est trāsitus ad arctius monasterium. In quo etiam est obseruandum, quod licèt vna religio videatur vnius obseruantiæ, & perfectionis, ex vi institutionis, nihilominus in Monasteriis, vel prouinciis eius potest esse magna inæqualitas, & ideo loquimur de transitu ad æquale monasterium, nam si manifestè sit maioris obseruantiæ, & arctitudinis, tunc res est euidentior; imò seruata proportione in eo habet locum doctrina in præcedenti cap. tradita, sicut è contrario si sit laxius, applicanda erunt potiùs, quæ in sequenti dubio à num. 13. dicemus. 10. Obseruatio. nes duæ pro nunc resolutis. Primò. Secundò.

B

Altera verò pars est, quando transitus futurus est ad aliam religionem omnino distinctam, & tunc videtur sanè non posse Prælatum sine causa legitima dare validam facultatem subdito ad huiusmodi transitum, quia ipse habet potestatem à tota religione, vel à conuentu respectiuè, nunquam autem religio habuit animum dandi talem potestatem, quia per illam intendit suam conseruationem, & ædificationem, non destructionem, aut mutilationem, per illam autem facultatem priuatur tota religio suo membro, & suo iure sine vlla vtilitate, cùm supponatur nullam intercedere legitimam causam. Item potestas Prælati regularis non est tanta vt possit alienare rem pretiosam sine vtilitate monasterij, vel causa vrgente, neque etiam, vt possit eximere subditum ab obedientia sua, vel suæ religionis in perpetuum, in quo multum differt à Pontifice, qui potest eximere religiosum ab obedientia totius religionis eius, & per hoc, vel etiam dando illi facultatem transeundi ad aliam religionem, non eximit eum ab obedientia sua. Atque hæc pars videtur communiter recepta ab Innocentio, Panormit. & aliis suprà citatis, qui ad hanc facultatem seu dispensationem requirunt legitimam causam etiam in Episcopo. & quanuis in particulari non declarent, an sit necessaria ad honestatem, vel ad valorem actus, satis indicant hoc secundum, tum quia de Pontifice aliter loquuntur, tum etiam, quia loquuntur de potestate simpliciter, eámque censent non esse sine causa legitima.

11. Ad aliam religionem inualidam dabunt iidē prælati licentiā absque iusta causa.

C

D

Resoluitur idē quoad prælatos nō exemptos, id est, Episcopos.

Nonnulla tamen dubitatio potest circa hoc esse de Episcopo habente sibi subiecta plura monasteria monialium, v.g. diuersarum quidem professionum seu regularium, æqualis tamen perfectionis, an possit concedere facultatem transeundi ab vno ad aliud, sine speciali causa, sed solùm vt complaceat tali personæ, vel esto non possit licitè (vt re vera non potest nisi aliqua ratio diuini obsequij intercedat) factum nihilominus teneat si id faciat, in eo enim videtur esse specialis ratio, vt factum teneat, quia est superior vtrique monasterio, & ita potest sibi reseruare totum ius, seu subiectionem talis personæ; ergo & illi concedere, vt in alio monasterio, sub sua obedientia militet, sicut in Pontifice argumentabamur; nam cum proportione videtur procedere ratio. Nihilominus non videtur hoc Episcopo concedendum, quia videtur actus supremæ potestatis; talis enim mutatio,

12. An saltem monialem subditā possit Episcopus mutare ad aliam regulam æqualem. *Panorm. Innoc.*

E

Resolutio negatiua.

tatio, per se est contra ius commune, & ideo dispensatio quæ circa illam fit, à quocunque inferiore sine legitima causa est nulla; ergo quidquid virtute illius fit est inualidum. Confirmatur, quia aliàs peioris conditionis esset monasterium subiectum Episcopo, quàm Prælato regulari. Denique nulla est sufficiens ratio, cur concedamus Episcopo hanc potestatem, quæ ad ordinarium regimen monasterij necessaria non est, & nullibi inuenitur concessa, nec consuetudine recepta. Nec satis est, quòd ipse non se priuet, nec suam sedem subiectione talis personæ, quia potestas non est illi data propter ipsum sed propter monasterium, & ideo non extenditur ad actum de se perniciosum monasterio, & sine causa legitima facta. Tandem verò inquiri hîc posset, quæ sit censenda causa legitima, sed hoc explicabimus in sequenti puncto.

An & ex qua facultate liceat transitus ad religionem laxiorem.

13. Vnū certum in hoc puncto. Iam ergo videndum est de transitu ad laxiorem religionem, de quo primum est certum, etiam iure communi Ecclesiastico non esse licitum, sine dispensatione legitima. Patet, quia de se est contra votum, & contra pactum cum religione initum, vt ex supradictis constat, & nullum est ius quod talem licentiam præbeat, ideóque, quantumuis rationabilis causa intercedere videatur, nunquam id licet propria authoritate, quia commutatio voti in minus præter causam requirit potestatem, vt suprà tract.6. de voto visum est, & ita hîc sentit D. Thom. dicta quæst. 189. quem omnes sequuntur. *D. Thom.* Alterum. Secundò est certum ex legitima dispensatione hunc transitum esse licitum, quia ius commune illi non repugnat, nec potest, quia ipsamet dispensatio derogat iuri communi, & præualet contra illum si legitima sit, aliàs in ipsissimet terminis inuolueretur repugnantia. Tertium. Tertiò est certum, hanc dispensationem à quocunque detur, requirere causam rationabilem, vt licitè detur. Hoc à fortiori patet ex dictis de transitu ad æqualem, de quo hactenus; & patebit ampliùs ex dicendis.

14. Papæ licentia ad laxiorem relig absque causa, nō valet. Difficultas verò est primùm, an hæc facultas data à Summo Pontifice, sine causa rationabili valida sit, Glossa enim in cap. *cùm singula.* de præbend. in 6. sentit de licentia Papæ posse hunc transitum fieri sine causa, quanuis secus sit in inferioribus Prælatis, sed vt rectè dixit Panorm. *Panorm.* in dicto cap. *non est.* de regul. hoc ad summum est verum quoad forum Ecclesiæ, non quoad Deum; quod significauit similis Glossa in cap. *non est.* verb. *Adimplere* de voto. Dico ergo facultatem Papæ sine causa datam non esse ita validam vt religiosus possit tuta conscientia in virtute illius transire ad laxiorem religionem; ita sentit Nauar. *Nauar.* dict. Comment.4. numero 10. & probatur, quia illa est commutatio voti de meliori bono in minus bonum, sed talis commutatio sine causa legitima est iniqua contra ius diuinum & naturale; ergo licentia ad talem commutationem faciendam non potest esse valida. Videri tamē validā professionem, si de facto fiat. Sed quæri vlteriùs potest, an professio tunc facta in laxiori religione, etiamsi malè fiat, nihilominus valida sit; nam hæc duo simul esse non repugnat, quando nullum intercedit decretum irritans: in præsenti autem nullum esse videtur. Imò Pontifex ipse qui est super omnia decreta, assistit illi professioni per talem dispensationem, & illam acceptat per monasterium, seu monasterium in virtute eius, ergo cùm ibi intercedat voluntaria traditio, & Ecclesiæ acceptatio, erit valida professio. Neque obstare potest ius prioris monasterij, quia Pontifex illi cessit, quod quantum ad hanc partem, valide facere potuit, iuxta superiùs dicta.

Respondeo nihilominus probabilius videri illam professionem ipso facto irritam esse, non tam humano, quàm diuino iure naturali. 15. Oppositum verius probatur, tum quoad vota Deo facta. Probatur, quia si vota in professione emissa sunt inualida, & obligationem non inducunt, nec professio valida esse potest, quia substantia eius principaliter in votis consistit, sed vota illa sunt inualida, & nulla, & non obligant; ergo etiam professio est nulla. Minor probatur, quia votum secundum, factum contra primum melius, est nullum; quia est de re iniqua; est autem huiusmodi posterius votum, siue quid explicitè voueat, non seruare, quod Deo promisit, siue voueat facere aliquid repugnans priori obligationi, vt si Monialis qui vouit clausuram, voueat visitare externam Ecclesiam: talia autem sunt vota in laxiori professione facta, quod maximè cerni potest in voto paupertatis, & obedientiæ, nam in obligatione castitatis, quædam æqualitas inest omnibus. Materia autem paupertatis strictior est in vna religione quàm in alia, qui ergo vouet paupertatem laxiorem, vel intendit deobligari à priori stricta paupertate, & sic vouet contra perfectius votum; vel intendit seruare nihilominus priorem paupertatem, & hoc repugnat secundæ professioni. Multo autem euidentius cernitur hæc repugnantia in voto obedientiæ. Tum quia ad illud reducitur tota obseruantia asperitatum regulæ, ad quam vel obligatur religiosus, vel saltem potest obligari per huiusmodi votum; tum etiam quia promittit obedientiam diuersis Prælatis, & *nemo potest duobus dominis seruire.* Prior autem obedientia erat perfectior, vt supponitur. vnde licèt in paupertate esset æqualitas, imò licèt in materia eius excederet secunda religio, illa repugnātia in voto obedientiæ sufficeret ad annullandam posteriorem professionem, quia supponimus priorem religionem, licèt excedatur in paupertate, esse simpliciter perfectiorem, quod esse non potest, nisi propter excessum in materia voti obedientiæ, vt explicatum est. Præcipuum enim votum in professione religiosa est obedientiæ, & ideo si illud repugnat meliori bono, non potest professio esse valida. Eo vel maximè, quòd propter connexionem, quam habent talia vota in tali professione, si vnum eorum inualidum est ex natura rei, etiam reliqua. Et eadem ratione inualida est traditio quæ fit religioni, quia non fit nisi vt annexa & coniuncta huiusmodi votis, & in ordine ad eorum obseruationem, per quod responsum est ad rationem dubitandi in contrarium posita. Tum quoad traditionem factam religioni laxiori.

16. Facultatem cum causa datā à prælatis infrà Papā licere, quidam putant. Ex quibus à fortiori concluditur, non posse Episcopum, vel quemlibet inferiorem Prælatum, licitè aut validè hanc licentiam dare, sine legitima causa. Superest verò inquirendum, an saltem possit cum causa legitima, vel hæc facultas sit soli Papæ reseruata. in qua re communis sententia esse videtur Episcopum posse dispensare. Tenet Innocentius *Innoc.* in cap. *dilectus.* de temp. ordin. numero 3. & in dicto cap. vltimo de renuntiatione, sequitur Panormitanus *Panorm.* in dicto cap. *non est.* de regular. n.6. Sylvester *Syluest.* verb. *religio* 4. quæst.2. qui bene aduertit hoc esse intelligendum respectiuè scilicet, de proprio Episcopo respectu religiosorum sibi subditorum, vel de Prælatis habentibus iurisdictionem Episcopalem respectu exemptorum, & de illis respectiuè scilicet de vnoquoque respectu suorum

Nauar. Eorum fundamentum ex iure, infirmum. suorum subditorum, & idem sequitur Nauar. dicto Comment. 4. numero 11. Ad hoc autem probandum Innocentius præter cap. *qui verè* 16. q. 1. (quod nihil probat, vt suprà vidimus, quia solùm in genere dicit monachos debere esse subiectos Episcopis) adducit cap. *significatum.* de regular. sed ibi solùm scribit Pontifex ad quendam Episcopum, *eum ad aliam religionem transire compellas,* vbi Glossa exponit ad aliam professionem eiusdem, vel maioris religionis. Parnormit. autem ibi rectè aduertit, quoniam textus indistinctè loquitur, indicare professionem, de qua ibi est sermo, scilicet tacitè factam à puero oblato, vel recepto ab infantia, per delationem habitus, vsque ad annos pubertatis; illam inquam, solùm obligasse ad religionem in genere, iuxta cap. *constitutionem.* de regul. in 6. Et ita nihil probat. Ipse ergo Panormit. adducit alia duo iura, vnum est in cap. *non cogantur* d. 41. aliud est cap. *non mediocriter.* de consecratione dist. 5. sed in eis solùm continetur sententia quædam D. August. & D. Hieron. quibus docent tractationem corporis quoad austeritates, & viuendi modum accommodandam esse vniuscuiusque fragilitati; hinc tamen solùm colligitur ex hoc capite oriri posse iustam causam huius dispẽsationis, quod verum est, vt statim declarabimus. Ex hoc autem non satis probatur esse in Episcopis potestatem ad dandam hanc dispensationem

Alterũ fund. quod nunc inquirimus. Quocirca non videtur hoc posse probari positiuè ex iure, nam canon alius, quem Innocentius adducit suprà à nobis explicatus est; fundanda ergo videtur illa sententia, solùm in hoc, quòd talis dispensatio nullibi legitur Papæ reseruata, & ideo censenda est Episcopo commissa.

17. Opposita sententia aliorum. Contrariam sententiam tenuit expresè Glossa in cap. *cùm singula.* §. *prohibemus.* verb. *Canonicè.* de præbend. in 6. vbi dicit solum Papam dispensare. Tenet etiam Socinus consil. 270. quem refert & sequitur Rebuffus. Idem tenet Rebuffus in practica p. 1. tit. de translatione monachorum num. 9. qui tamen addit in numero 10. si causa exigeret celeritatem, tunc sufficere dispensationem Episcopi, & ita interpretatur sententiam Innocentij in d. cap. finali de renuntiat. & in cap. *dilectus.* sed reuera non iuxta mentem eius. Illam verò limitationem ex Antonio refert Panormit. in dicto

Anton. cap. *non est.* de regular. Dixit enim Episcopum tantùm posse hoc facere, quando est periculum in mora accedendi ad Pontificem, quæ exceptio generalis est, in aliis dispensationibus reseruatis Papæ quæ habent instantem, & euidentem necessitatem; ergo sentit ordinario iure hanc dispensationem esse reseruatam Papæ. Tenet etiam Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 4. qui etiam rigorosiùs loquitur dicens solum Papam posse dispensare in transitu etiam ad æqualem, sed de hoc iam dictum est.

18. 1. Ratio pro hac sententia. Ratio pro hac sententia esse potest, quia Episcopus in huiusmodi dispensationibus non potest quidquid ei non prohibetur, sed solùm quod ei conceditur. Hoc autem non est ei concessum in aliquo Canone, vt dictum est: ergo. Maior in tom. de censuris, & tomo 2. tractando de dispensatione voti, & in materia de legibus fusè tractata est, & eam admittit expresè Innocentius in dicto cap. *dilectus,* & sumitur ex cap. *proposuit.* de concessioue Præbendæ, & ex Clement. *ne Romani.* de electione Nunc autem declaratur exemplis ad rem præsentem pertinentibus, aliàs etiam possit Episcopus dispensare cum religioso, vt ad vitam clerici secularis transeat, quæ laxior est, tamen in ea possunt

A seruari tria substantialia vota; quia hoc nullibi inuenitur prohibitum, aut Papæ reseruatum. consequens est contra communem consuetudinem Ecclesiæ. Imò etiam sequitur posse Episcopum dispensare cum religioso in aliis votis, relicta solùm perpetua continentia, quia de solo voto castitatis constat factam esse prohibitionem Episcopo; ergo ex illa negatione prohibitionis, seu reseruationis, non sumitur regula sufficiens; ergo oportet quærere positiuam concessionem; aliàs non potest cum fundamento attribui potestas Episcopo. Confirmatur, nam hæc dispensatio inuoluit aliqua contra ius commune: primum quod religiosus dimittat suum habitum, quod ius simpliciter Confirm.

B prohibet. Deinde si sit monialis, quòd exeat extra claustrum in casu à iure non concesso, & similia, sed Episcopus non potest dispensare in iure communi, nisi in rebus ordinariis, & quæ frequenter occurrunt, vel quæ specialiter conceduntur, aut consuetudine constant. Hic autem transitus ad laxiorem non potest dici res ordinaria, aut cuius necessitas frequens sit, imò est res valde grauis, cuius necessitas raro occurrit, & de qua meritò videatur sedes Apostolica consulenda.

Præterea, licèt olim quando immediata iurisdictio in religiosos tota erat in Episcopis, haberent forte ipsi hanc potestatem, nunc considerato præsenti statu religionis vix videtur posse fieri hic transitus sine dispensatione Papæ. Primum fit verisimile, quia Episcopi tunc approbabant religio- 19. 2. Ratio bimembris. Ostenditur prius membrum.

C nes, quod maximum esse videtur, nam consequenter poterant illas reformare, aut si necesse esset mutare, vel tollere, ergo multò faciliùs poterant religiosum ad laxiorem mutare. Denique tota gubernatio religionum apud ipsos erat, sub qua multa grauiora comprehendebantur; ergo non est cur putemus hac potestate potiùs quàm aliis caruisse. Altera pars declaratur, quia si nunc loquamur de religiosis exemptis, clarum est, non posse ordinarios Episcopos cum eis dispensare, quia non sunt ei subditi, vnde neque in aliis votis, aut præceptis cum eis dispensare possunt. Prælati autem regulares, quanuis habeant iurisdictionem quasi Episcopalem, non videntur tantam habere iurisdictionem, vt possint saltem ex parte, in vo- Ostenditur posterius.

D tis substantialibus religionis dispensare, quod fit per licentiam ad huiusmodi transitum. Antecedens patet, quia illa vota sunt quasi fundamentum, quod necessariò supponitur ad potestatem talium Prælatorum; ergo non extenditur potestas ad immutandum illum. Confirmatur, nam ob hanc causam non potest Prælatus religionis irritare votum subditi transeundi ad arctiorem religionem, quia eius potestas non extenditur extra ea, quæ pertinent ad talem statum, ergo eadem ratione non potest concedere transitum ad laxiorem. Denique potestas, quæ olim erat in Episcopis circa religiosos, non est tota translata ad Præ- Confirmatur primò. Confirm. secundò.

E latos exemptos, tum quia ipsi non approbant religionem, vel aliquid simile, tum etiam, quia huiusmodi religiones sunt specialiori modo sub protectione & gubernatione Papæ, quàm olim essent antiqui religiosi. Vnde etiamsi loquamur de religiosis, qui nunc sunt subiecti Episcopis, non est eadem ratio potestatis Episcoporum in ipsos, quæ antiquitus erat, nam dispositiones iuris canonici, quæ nunc sunt, comprehendunt regulares etiam subiectos Episcopis, & ideo in his, quæ sunt contra Canones, non possunt cum illis dispensare, nisi vbi constiterit illis esse concessum; transire autem ad laxiorem religionem, est specialiter

per-

per canones prohibitum, cap. *sanè*. de Regular. cum similibus.

20. Iudicium authoris inter prædictas sententias.

Inter has sententias hæc posterior videtur mihi verior ex vi iuris communis, quamuis prior sit practicè probabilis propter authoritatem Innocentij, Hostiens. Ioannis Andreæ, & Panormitan. Et quia in dicto cap. *significatum*. probabiliter fundatur, quia Pontifex indistinctè ait, ad aliam religionem, & vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, & ibi interueniebat rationabilis causa dispensandi, etiam ad laxiorem, propter religionis ingressum in tenera ætate, vnde videtur sumi argumentum ad alios casus similes, quando legitima causa interuenerit. Facile etiam possunt congruentiæ adduci ad hanc partem confirmandam, quia est fauorabilis, & iuxta hominum fragilitatem, & occasiones, non ita raro necessaria. Maximè autem fiet probabilis si consuetudo illi fauet, quia in his rebus plurimum potest; sed de illa mihi non constat, & vereor contrarium potiùs esse in vsu.

21. Quæ sit causa iusta trãseundi ad laxiorem religionem, vt dispensatio concedi possit?

Superest vt breuiter explicemus, quæ sit causa huius dispensationis: de qua dicendum est, non esse aliquo iure præscriptam, & ideo prudenti arbitrio dispensantis relinqui. Solùm ergo adnotare possumus hanc causam posse respicere, vel commodum Religiosi tantùm, vel Religionis à qua transfertur, vel eius ad quam transit. Et quidem si omnium vtilitas concurrat, erit consummatissima causa, vt si Religiosus sit vtilis Religioni ad quam tendit, & alteri à qua redit, potiùs sit onerosus, quia fortè non est vtilis ad ministeria eius, & est aptus ad canendum in choro, quod alia Religio magis profitetur, & ipsi etiam Religioso speratur fore vtilius in eo vitæ genere occupari, licèt alioqui ex suo genere minùs austerum, aut perfectum sit.

22. An sufficiat solius translati vtilitas.

Quando autem hæc omnia simul concurrere non possunt, primùm regulariter considerandum est spirituale commodum Religiosi, quacunque enim ratione prudenter speretur futurum esse maius, sufficit ad iustam causam dispensationis, quia per Religiosam vitam est hoc per se primò, ac proximè intentum, & ideo D. Thomas, dict. quæst. 189. artic. 8. hanc ferè posuit vt vnicam causam huius dispensationis. Significat autem necessarium esse, vt procedat *ex infirmitate vel debilitate personæ*. Intelligendam autem existimo de infirmitate, & debilitate, non tantùm corporis, sed etiam animi, quia prouidentia Prælati vtrique debet prouidere, & ad maius Dei obsequium attendere. Ita etiam interdum expedit quando experientia docuit non solùm ex pura malitia, vel prauo habitu, sed veluti ex innata conditione habere aliquem quandam ineptitudinem ad talem statum, vel ingentem difficultatem in portandis oneribus eius, quam ante professionem satis perspectam non habuit. Ad quod etiam iuuare potest emisisse professionem in tenera ætate, quia solet multum postea natura mutari, vel certè dignosci. Addi etiam potest, si sufficiat dispensatio Prælati circa onera Religionis, non esse facilè procedendum ad dispensandum in transitu, nisi vel illemet modus viuendi cum dispensationibus, aliis odiosus sit, vel ipsimet Religioso nimis molestus. nam hoc ipsum multum impedire solet spiritualem profectum; qui semper præ oculis habendus est. Vnde quando intercedit hæc ratio maioris boni spiritualis ipsius Religiosi, non obstabit etiamsi aliquod onus, vel

D. Thom.

A incommodum monasterij intercedat; nam si loquamur de monasterio ad quod fit transitus, nihil huiusmodi in eo consideratur, quia voluntariè est admissurum talem personam; hanc enim conditionem omnia iura, & indulta in primis postulant, & ideo ipsa Religio debet sibi consulere, & de vtilitate, vel onere personæ iudicare, qualiscunque enim illa sit, volenti non fit iniuria; & ideo ex hac parte non potest dispensatio esse iniusta. Nisi per illam cogeretur alia Religio talem personam suscipere, quod solus Pontifex de plenitudine potestatis facere potest; ordinariè autem non facit, neque expedit fieri, sine grauissima causa. Respectu autem Religionis à qua receditur B non consideratur incommodum eius, quia illud ad summum esse potest in re temporali, vel externa; tenetur autem ipsa Religio magis procurare spirituale bonum Religiosi, quàm huiusmodi commodum suum. Præterquam quòd, simpliciter loquendo, vix potest esse commodum Religioni habere intra se Religiosum, qui iuxta statum, & perfectionem eius non possit perfectè viuere.

Aliquando verò contingit transitum non esse in maiorem vtilitatem spiritualem Religiosi, cedere tamen in vtilitatem Religionis à qua fit transitus, & tunc vix potest causa esse rationabilis; aliquando tamen esse poterit si multa concurrant. C Primum est, vt ipsa persona Religiosa saltem, non exponatur periculo morali detrimenti spiritualis, quia hoc repugnat professioni, & obligationi eius, & ordini charitatis; oportet ergo, vt licèt maior profectus non speretur, saltem non timeatur defectus alicuius momenti, quod facilè sperari poterit, si persona sit adeò Religiosa, vt plus soleat operari, quàm ex obligatione regulæ teneatur. Deinde necessarium est moraliter loquendo, vt Religio à qua recedendum est, cedat iure suo, quod habet maximum, quando transitus non est necessarius propter ipsum Religiosum; nam si ipsimet Religioni commodum est, talem Religiosum dimittere, quia licèt sit probus, non D tamen est sibi vtilis, vel ad suum finem accommodatus, oportet, vt ipsamet Religio huiusmodi vtilitatem cognoscat, & velit, quia non fit beneficium inuito, maximè cum diminutione suorum bonorum.

23. Quid quando interuenit solũ cõmodum religionis vnde fit transitus.

Si autem vtilitas est tantùm alterius monasterij ad quem fit transitus, multò magis est necessarius consensus proprij monasterij, quia non potest vnus ditari ex bonis alterius illo inuito. Atque hoc procedit non solùm in transitu ad laxiorem, sed etiam ad æqualem Religionem, nam procedit eadem ratio. Imò existimo in huiusmodi casibus, quando causa non ex parte Religiosi, sed ex parte alterius Religionis consideratur, solum Pontificem posse dare huiusmodi dispensationem, præsertim si transitus sit ad laxiorem, E & illa causa est valdè extrinseca ad obligationem voti, pertinétque ad Prælatum habentem Superiorem prouidentiam, & gubernationem vtriusque Religionis. Vnde tunc etiam magis vrgent omnes rationes in Superioribus factæ. Præter has causas possunt aliæ excogitari extrinsecæ, & accidentariæ, vt sunt necessitas subueniendi parentibus, si possit naturalis illa obligatio impleri in Religione minùs stricta quàm sit propria. Item si quis patiatur iniustissimam persecutionem, & similes, quas omitto, quia generales sunt, &

24. Quid quando est commodum tãtũ religionis ad quam transitur.

Y tot

tot modis variari possunt, vt interdum etiam liceat, in seculo ob similem causam remanere cum debita facultate.

CAPVT XII.

An spectato iure particulari, seu indultis Religionum, liceat transitus ad alteram Religionem.

1. *Proponitur indulta; ac primum vetans recipere alienos Religiosos.*

VLtimò pro tertio principali quod initio capitis 8. proponebatur, dicendum est, in vnaquaque Religione, præter ius commune spectanda esse specialia priuilegia, & indulta, & illa esse seruanda. Declaratur, nam multa emanarunt Apostolica indulta in fauorem Religionum, quibus hic transitus prohibitus est, vel simpliciter, vel cum aliqua limitatione, & imprimis Pius Quintus sua constitutione 91. *Quæcumque*, videtur generaliter hunc transitum prohibere sine licentia à Superioribus obtenta. nam prohibet ne volentes transire recipiantur, etiamsi laxiorem professi fuerint. Veruntamen in illa constitutione solùm irritantur priuilegia concessa religionibus, aut quibuscunque piis locis aut Prælatis, &c. præter iuris communis dispositionem emanata recipiendi huiusmodi Religiosos, & consequenter irrat, quidquid virtute talium priuilegiorum, facultatum, aut dispensationum factum fuerit. Imò etiam, quod mirandum est, etiam præcipit Pontifex, vt qui antea fuerint translati, virtute talium facultatum; ad proprias Religiones redeant. Quod dico esse mirandum, quia professiones antea factæ erant validæ, quia etiam facultates & priuilegia valida fuerant, donec ab ipso Pio irritata fuere; quomodo ergo potuerunt illi Religiosi reuocari ad suas pristinas Religiones. Dicendum verò est, Pontificem in primis potuisse id facere, quia licèt professionem semel validam non possit in totum, seu quoad substantiam irritare, tamen prout ad hanc vel illam Religionem determinatur, potest eam irritare, seu mutare etiam inuito Religioso, vel Religione, quia hoc totum pendet ex iure humano. In eo ergo casu credendum est interfuisse legitimam causam id faciendi, propter maius commune bonum, & quietem, seu pacem Religiosorum, nam multi fortasse eo titulo Religiosorum statum indignè tractabant, vt in principio illius constitutionis significatur. Ex vi ergo illius indulti, nihil circa ius commune immutatum est, vt bene notauit Nauarrus consil. 88. de Regularibus. (*Nauar.*) Quocirca translati alio titulo, vel secundùm commune ius, siue ante illam constitutionem siue post, non prohibentur retineri, aut recipi. Vbi etiam considerandum est, aliud esse loqui de priuilegiis datis ad recipiendum alienos Religiosos, & aliud de priuilegiis datis ne proprij Religiosi ab aliis recipi possint, sine suorum Superiorum licentia. Priora enim priuilegia sunt exorbitantia iure communi; súntque odiosa aliis Religionibus; possunt enim inter eas scandala, & dissensiones generari, ac denique facilè possunt in occasionem relaxationis, & inconstantiæ peruerti, & ideo meritò reuocata fuere. Alia verò priuilegia fauorabilia sunt, quia directè consulunt immunitati, & quieti eius Religionis cui conceduntur, & aliis non nocent, sed solùm vetant, ne cum alterius detrimento velint proficere, quod est maximè consentaneum charitati, & ideo talia priuilegia reuocata non sunt, sed potiùs in variis Religionibus multiplicata, quæ ab aliis obseruanda sunt, dummodo de illis constet.

2. *Proponuntur indulta Societatis vetantia transitum ad quamcunque aliam Religionem præter Carthusiã, absque licentia obtenta.*

Exemplum fit de priuilegio Societati concesso, vt nullus in ea professus, vel per tria vota substantialia admissus, possit ad aliam Religionem (Carthusia excepta) transire, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, tam à transeuntibus, quàm à recipientibus ipsos prætextu cuiusuis indulti concessi, aut concedendi; etiam quæsito colore ob frugem melioris vitæ, aut strictioris obseruantiæ, quodque secus facta non teneant. Habetur in literis Apostolicis eiusdem Societatis in Bulla vltima Pauli Tertij. *Licet debitum.* §. *Ac inhibemus*, &c. & in Bulla prima Pij Quinti, *Æquum reputamus.* in principio, vbi expedit, & confirmat Concessionem illam quam Pius Quartus, iam fecerat. Idémque Pius Quintus viuæ vocis oraculo Carthusiæ limitationem ita limitauit, vt transitus ad illam semel tantùm fieri possit, quod si in ea vsque ad professionem non perseueret translatus, ad Societatem redeat, & ampliùs ad Carthusianos transire non possit inuita Societate. Quam limitationem confirmauit, & sub eadem censura obligare declarauit Gregorius Decimustertius in speciali Bulla de hac re, *Dilecte fili*, &c. Et aliæ circunstantiæ in illis priuilegiis declarantur, quæ ad modum seruandum in hoc transitu pertinent, quas in sequentibus, quantum ad generalem doctrinam pro huius loci opportunitate vtile fuerit, attingemus. Ex dictis verò constat in hac Religione hoc iure standum esse, quantum ad transitum ab illa, nam ad illam nullus fieri pôtest iuxta suas constitutiones, vt suo loco tractatu decimo, libro secundo, capite primo, videbimus. Ad eundem ergo modum dicendum est de singulis Religionibus respectiuè, iuxta sua priuilegia, vel indulta.

Primum dubium circa prædicta indulta, an vetent transitum sine licentia obtenta, etiam ad Religionem strictiorem.

3. *1. argumentũ pro parte neg.*

Dubitari autem potest primò; an per similia indulta prohibeatur transitus ad perfectiorem Religionem, sine consensu Prælati, & ratio dubitandi est primò, quia non videtur Pontifex posse tale priuilegium concedere, quia non potest obligare aliquem, vt seruet, quod non promisit, sed nullus, qui profitetur Religionem promittit perseuerantiam in illa respectu melioris, id est, non transire ad meliora; ergo non potest ad hoc cogi per tale priuilegium. Minor patet, quia in professione includitur conditio, seu exceptio melioris frugis, vt diximus. Vnde illa negatio transitus nullo modo dici potest comprehensa sub voto obedientiæ directè, vel indirectè, vt ea ratione ad illam possit quis cogi; nam est extra totam regulam, & quasi intrinseca limitatio omnis voti obedientiæ. Dices, ex vi talis indulti fieri, vt in illa Religione professio, vel incorporatio non fiat sub ea conditione, sed renuntiando illi, vel potiùs sub conditione opposita. Quia promissio, seu votum obedientiæ, (*Euasio.*)

fit

fit iuxta constitutiones, & literas Apostolicas; literæ autem Apostolicæ excludunt illam conditionem, & ponunt oppositam. Sed contra hoc insto, quia videtur contra rationem excludere. vt si Ecclesia ordinaret, quod à contractu matrimonij rati excluderetur conditio seu libertas transeundi ad meliorem frugem ante consummationem, non esset conueniens institutio, vtpote impediens maius bonum; ergo similiter in præsenti ita ligare hominem inferiori Religioni, vt priuetur libertate ascendendi ad profectiorē statum, videtur esse impedimentum maioris boni spiritualis, non est ergo licitum, imò nec videtur cadere sub Ecclesiæ potestate.

Præcluditur.

4. Secundò argumentor ex cap. *licèt.* de Regular. vbi Innocent. III. refert priuilegia aliquibus Religiosis concessa, *Ne postquam aliquis apud ipsos professus fuerit, ad alium locum possit ipsis inuitis arctioris etiam Religionis obtentu transire*, & tamen postea ita illa interpretatur, vt illis nō obstantibus possit hic transitus fieri petita licentia & non obtenta; sed in priuilegiis specialibus Religionum non plus conceditur, quàm quod ibi Innocentius refert, vt exempli gratia videre licet in prædictis indultis Societatis; ergo illis non obstantibus, eadem semper declaratio admittenda est. patet consequentia, quia priuilegia; quantum fieri possit, secundùm ius declaranda sunt. Maximè verò quia Innocentius indicat declarationem illam esse secundùm ius diuinum, & naturale, *quia vbi spiritus Domini, ibi libertas*, &; *qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege*, quæ ad hoc propositum ibi adducit adducit Innocentius, vt concludat tale priuilegium non dari, vt licentia denegetur; sed vt prudenter res agatur. Vnde talem indicat rationem, quia vel Prelatus confisus tali priuilegio negat facultatē, cum rationabili causa, vel sine illa. In priori casu etiam iure communi, non habet subditus ius transeundi, quia non est certum Religionem esse meliorem, in posteriori autem casu abutitur priuilegio suo Prælatus, & ideo meretur illud amittere, vt ibidem ait Innocentius, & ex vi illius sui decreti ipso facto illud amittit quantum ad hunc effectum, & subditus habet ius transeundi ex vi illius decreti. Quod non est reuocatum quoad hanc partem per dicta priuilegia.

2. Argum.

Dilemma ad idem intentum.

5. Nihilominus certissimum est, posse Pontificem eo sensu talia priuilegia concedere, vt absolutè non liceat ad aliam Religionem transire sine licentia obtenta, etiam titulo maioris perfectionis, certumque est de facto ita esse concessum in dictis indultis Societatis, & idem erit de aliis, si per similia æquipollentia verba concessa fuerint. Probatur primò, ita esse factum, quia in Bulla Pij Quarti, & Quinti in particulari subiungitur non obstante dicto capitulo *licèt* ad excludendum nimirum declarationem; vel limitationem in illo factam; nam quoad hoc derogatum est. Secundò probatur, quia expresè postulatur ibi *licentia obtenta*, in quod verbum non potest cadere illa declaratio. Nisi quis fortè exponat obtenta de facto, vel de iure, id est, debitè & non iniustè negata. Sed præterquam hæc euasio excluditur per derogationem dicti capituli *licèt.* etiam reiicitur sufficienter per illa verba *sine expressa licentia*, vt ait Paulus Tertius, vel per illa *sine expressa, & ad id specialiter obtenta*, vt ait Pius. Tertiò, exceptio, quæ de ordine Carthusiensium fit, hoc satis confirmat, quia etiam ad illum non licèt transire sine licentia petita, & iuxta tenorem cap. *licèt* er-

Resolutio bipartita.

Ostenditur in primis posterior pars, de facto.
Primò.
Secundò.

Tertiò.

A go aliquid amplius prohibitum est, ex vi huius indulti respectu aliarum Religionum, scilicet, vt non fiat sine licentia reipsa obtenta. Quartò, ad idem faciunt illa verba Pauli Tertij, *Nisi de expressa ipsius Præpositi, vel dictæ Sedis licentia transferri*, &c. Nam in eis indicatur, si Prælatus Religionis negauerit facultatem, & subditus contendat iniustè negari, non posse statim sua authoritate propositum suum exequi, sed debere ad Sedem Apostolicam recurrere, nam per tale indultum illa sibi hoc iudicium reseruauit.

Quartò.

Atque hinc rectè colligitur potestas; impium enim esset dicere, talia indulta esse iniquè, aut sine sufficienti potestate concessa, quia in re adeò graui, & ad salutem, & perfectionem animarum pertinente, non potest Pontifex errare, præsertim, cùm non tantùm vnus, vel alter, nec semel aut iterum, neque sub aliqua probabilitate, & cum formidine, sed plures, & sanctissimi, ac doctissimi Pontifices, & sæpiùs, multísque Religionibus, similia indulta ex certa, & plenaria potestate concesserint; non potest ergo de tali potestate dubitari, cùm de facto constet.

6. Ostenditur pars prior, de iure.

Modus autem explicandi iustitiam, & rationem huius facti, in Superioribus insinuatus est, & primò dici potest, quando Pontifex hoc indultum alicui Religioni concedit, hoc ipso supponere, non esse inferiorem aliis; quas non excipit, scilicet, quatenus est via ad perfectionem; nam licèt in vna, vel alia conditione possit esse inferior absolutè, ac simpliciter comparata potest iudicari non minùs apta ad perfectionem assequendam. Certum est enim posse Pontificem hoc iudicium ferre, & ad illum minimè pertinere. Non oportet tamen adeò restringere hæc indulta; nam in maiori amplitudine videntur concessa. Secundò ergo potest Pontifex hoc concedere, saltem supponendo rem esse dubiam, an Religiones aliæ, vel omnes, vel aliquæ sint arctiores nec ne, & reseruando sibi iudicium in particulari quando licentia postulatur à tali Religione, & ipsa non vult eam dare, nec cedere iuri suo, & hoc insinuare videtur Paulus Tertius in verbis citatis, per sese constat esse iustum, quando ex parte Religionis, cui priuilegium conceditur, est sufficiens fundamentum illius ambiguitatis, vt re vera est in exemplo adducto de Societate, cum quacũque alia Religione conferatur, vt infrà tract. 10. libro primo, capite nono ostendemus. Nam & vniuersaliter loquendo, in quacunque controuersia Ecclesiastica potest Pontifex iudicium sibi reseruare, & maximè in his quæ spectant ad approbandum, vel declarandum statum perfectionis, & hoc etiam à fortiori colligitur ex cap. *licèt.* de Regularibus. Tertiò dicitur, etiamsi constet aliam Religionem esse perfectiorem, posse Pontificem iustè prohibere transitum ad illam sine licentia obtenta, tum quia per hoc non impeditur simpliciter ascensus ad statum perfectiorem, sed prohibetur ne fiat sine maturo consilio, & sine regula voluntatis Prælati, quantumuis enim alia Religio sit perfectior, potest mutatio ad illam in indiuiduo non esse conueniens, & ideo huius rei iudicium potest conuenienter Prælato reseruari, ita vt consensus eius omnino necessarius sit, eo vel maximè, quòd semper relinquitur recursus ad Pontificem, si resistentia Prælati iniusta reputetur. Quod si ipse etiam Pontifex facultatem neget, temera

7. Primus modus iustificandi indulta n. 2. relata.

Secundus modus.

Tertius modus.

merarius erit, qui velit resistere, & non potiùs sentire sibi non expedire talem mutationem, etiã si alia Religio perfectior videatur. Tum etiam, quia hæc difficultas transeundi potest esse valdè conueniens ad commune bonum, & ad stabilitatem singulorum Religiosorum, & ad pacem, & vnionem Religionum inter se, & ideo licèt vni, vel alteri possit esse incommoda, illud in morali lege non æstimatur, quæ commune bonum respicit. Præsertim, quia licèt trãsitus ad Religionem perfectiorem impediatur, nemo simpliciter impeditur, quominus semper possit esse perfectior: nam in quacunque Religione est ad hunc profectum sufficiens occasio, si homo velit facere quod in se est, & voluntariè adiungere, quod in tali statu sub obligatione non imponitur.

8. Ad 1. arg. in num. 3. Vnde ad primam rationem dubitandi, præter responsionem ibi insinuatam dicitur, etiam stante professione, quam diximus fieri cum subintellecta conditione melioris frugis, posse Pontificem illud priuilegium concedere, & prohibere transitum, quia, vt diximus, non tam simpliciter prohibet, quàm præscribit modum eius, scilicet, vt non fiat sine tali facultate, & ideo potest etiam irritare quidquid sine illa conditione, seu solennitate fit. Neque hoc præceptum excedit iurisdictionem Pontificis, in qua magis quàm in voto obedientię fundatur, quanuis prærequirat illud vt conditionem necessariam. Supposita enim obligatione, quam Religiosus habet ad statum perfectionis, eo ipso habet ius Summus Pontifex, sub cuius speciali cura sunt omnes Religiosi, vt possit modum præscribere circa perseuerantiam, vel mutationem talis status, nam hoc sine dubio est necessarium ad conueniens regimen Religionum, & singulorum Religiosorum.

9. Prædicta indulta non deobligant à danda licentia iustè petita. Ex quibus intelligimus per huiusmodi priuilegium nõ liberari Prælatum Religionis ab obligatione dandi licentiam subdito petenti transitum ad aliam Religionem, quando & iudicauerit aliam Religionem esse simpliciter perfectiorem, in quo non debet tantùm suo sensu, & affectioduci, quia posset facilè errare, & esse iniuriosus alteri, sed ex receptis sententiis, & doctrinis, vel ex sapientum consilio iudicium ferre debet: Et præterea necesse est, vt iudicet huic subdito suo expedire, seu magis vtilem esse talem transitum; debet autem ita sentire, quoties rationes non occurrunt, quæ contrarium suadeant, præter solam mutationem, quia illius incommodum vincitur ex maiori perfectione alterius Religionis, quando aliud nõ obstat. His autem concurrentibus iniuriam facit Prælatus subdito negando facultatem, & cogendo illum adire Summum Pontificem; nam ipsemet Summus Pontifex suppositis eisdem conditionibus, non posset licitè negare in indiuiduo similem facultatem per se loquendo, quia non potest impedire viam maioris perfectionis. Semper tamen excipitur necessitas boni communis. Vnde si Prælatus Religionis negaret talem facultatem, quia reuera credit esse valdè nociuam suæ Religioni, & ob eam causam illam remitteret Summo Pontifici, nihil, vt existimo, peccaret imò hunc esse puto vnum ex potissimis effectibus talis priuilegij.

10. Expenditur euasio, eiúsque præclusio in n. 3. Vnde constat non esse necessariam responsionem positam suprà num. 3. in argumento, quia Pontifex non solùm potest concedere, & de facto concedit hoc priuilegium pro his qui postea professionem emittunt, sed etiam pro iam professis, vt

A constat manifestè ex indultis citatis; Pontifex autem non immutat professionem Deo factam, sed illa non obstante, vel conditione in illa inclusa, pręcipit obseruari certum modum in eius assequutione, & aliter fieri prohibet. Cur enim non prohibebit Pontifex aliquid, quod alias ex vi professionis non est prohibitum, quando ratio boni cõmunis id postulat? Addo verò, etiam modum ibi insinuatum non esse impossibilem, nec contrariũ rationi, quia, vt dixi, per hanc prohibitionem non tollitur omnino facultas ascendendi ad arctiorem Religionem, sed cum hoc addito, *nisi de consensu Prælati, vel Pontificis*. In eodem ergò sensu rectè potest quis obligari, vt in ipsa professione

B renuntiet libertati transeundi, nisi sub hac conditione, sic intellecta, nam ille quasi contractus inter Religiosum, & Religionem liber est ex parte Religionis, sicut ex parte Religiosi; ergo potest Religio professionem non acceptare, nisi Religiosus se obliget sub tali conditione, quam ostensum est esse honestam. Neque est simile de matrimonio, tum quia status matrimonij est longè inferioris ordinis, & absolutè excludens statum perfectionis, simpliciter, de quo nunc loquimur, Religiones autem conueniunt substantialiter in ratione talis status, & differunt secundùm magis, & minus; tum etiam, quia in matrimonio ius vtriusque partis est priuatum, in professione autem Religio-

C sa ex parte Religionis intercedit ius pertinens ad bonũ commune, quod maioribus priuilegiis gaudet; tum denique, quia in matrimonio mutabilitas illa quæ est in trãsitu ad Religionem ante copulam, non solùm est honesta, sed etiam nullam habet speciem indecentiæ, aut constantiæ, neque infert scãdalum, & non solùm in genere, sed in indiuiduo, & regulariter consulendum, ideóque non esset iusta lex, vel conditio contractus, quæ ad illum transitum imponeret grauamen, expectandi consensum, vel alterius coniugis, vel Principis, aut Pontificis, quia esset ponere obstaculum statui perfectionis simpliciter sine iusta causa; mutabilitas autem in statu Religioso etiam in ordine ad me-

D liorem, regulariter non consulitur, indigétque multis circunstantiis, vt conuenienter, & sine scandalo fiat; ideóque iusta est lex, & conditio, quæ simile grauamen imponit.

Dices, ergo seclusa prohibitione Pontificis posset Religio hanc conditionem ponere profitentibus, vt se obligent ad non transeundum etiam ad perfectionem, sine suo cõsensu, vel Pontificis, quia conditio est de se iusta, & Religio potest pacisci, vt voluerit intra latitudinem iustitiæ. Respondeo de facto hoc non posse sine approbatione Pontificis, quia est contra ius commune tale grauamen apponere. Tamen secluso iure communi, & sola rei natura spectata non videtur, improbabile id admittere propter rationem factam: tamen quia id nunquam factum legimus in Religionibus, sine Pontificio priuilegio, ideo simpliciter negatur sequela, & ratio reddi potest, quia licèt illa conditio non sit iniqua, est tamen satis exorbitans à communi regula, & ideo non potest imponi priuata authoritate, aliquod enim grauamen potest esse iustam authoritate publica impositum, quod in ordine ad authoritatem priuatam esset iniquum. Præsertim, quia in Religionis statu est magna latitudo, & varietas, possétque illa conditio, in vno esse iusta, & non in alio, & ideo ad Pontificis authoritatem hoc iudicium pertinet. Vnde quodammodo spectat ad specialem talis Religionis ap- 11. Instantia. Responsio. E

probatio

probationem, & stabilitatem, quam Pontifex dare potest, nulla autem Religio debet authoritate sua illam vsurpare.

12. Ad secundũ arg. n. 4. Ad secundam rationem dubitandi negatur non plus concedi per huiusmodi priuilegia, quàm per antiquiora iura fuerat concessum, saltem prout declarata fuerant ab Innocentio Tertio. nam per hæc posteriora priuilegia, declaratio illa Innocentij expresè reuocatur. Quanuis autem Innocentius afferat verba Scripturæ ibi citata, ad ostendendum illã declarationem esse consentaneam rationi, & diuinis literis, & ideo potuisse tunc conuenienter dari, non tamen ostendunt ita esse necessariam illam limitationem, vt priuilegium cum maiori amplitudine concessum, diuino iuri, aut Scripturæ contrarium esse appareat; nam eadem Scriptura, quæ dicit, *qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, dicit, *probate spiritus an ex Deo sint*: & quæ dicit, *vbi spiritus Domini, ibi libertas*, consulit, *vt vnusquique in ea vocatione, in qua vocatus est, permaneat*. Cùm ergo priuilegium non ordinetur ad impediendum libertatem, & efficaciam illius vocationis, quæ verè est à diuino spiritu, sed ad probandam vocationem, vt ea quæ est à Spiritu sancto, constanter retineatur, nulla est repugnantia inter hoc priuilegium, & priuatam legem, quam Spiritus Sanctus per suam inspirationem imponere solet, vt in simili sensit idem Innocentius in capite *nisi cùm pridem*. de renunciatione.

13. Ad 1. membrum dilẽmatis ibid. positi. Vnde ad rationem ibi factam respondemus, in vtróque membro dilemmatis inueniri differentiam, inter ius commune & hoc priuilegium: nam in priori posset contingere, vt Prælatus prudenter negaret licentiam transeundi, non propter dubium de maiori perfectione alterius Religionis, sed propter circunstantias personæ, quia vel non putat esse aptam ad illud institutum, vel tunc non moueri bono spiritu, sed turbatione aliqua, vel quid simile, & nihilominus ex vi iuris communis posset tunc subditus transire licentia petita, & non obtenta, quia si constat Religionem, ad quam tendit, esse perfectiorem, hoc satis erat ex vi dicti cap. *licet*. vbi solùm requiritur iudicium Superioris, quando de arctitudine maioris alterius Religionis dubitatur. nunc autem in simili casu nullo modo licebit transitus inuito Superiore, hoc operante dicto priuilegio. In posteriori etiam casu est differentia, quia Superior indebitè negans licentiam, ipso iure dicti cap. *licet*. priuatur priuilegio quoad hoc, vt non possit obligare subditum ad non transeundum, imò vt possit subditus sua authoritate, & renuente Prælato transire. Posito autem hoc priuilegio, etiamsi fingamus Prælatum indebitè negare licentiam, quia nullum graue damnum suæ Religionis rationabiliter timet, & certò scit aliam esse perfectiorem, & nihil habet cur iudicet hanc personam non bono spiritu moueri, & nihilominus non vult permittere transitum eius: subditus in hoc casu non potest sua authoritate transire, sed indiget Pontificia, nec Prælatus ipso facto amittit potestatem obligandi, & retinendi illum donec per Pontificem priuetur.

(Ad 2. membrum.)

14. An Religio ob relaxationẽ amittat priuilegium. Posset autem hîc non immeritò dubitari, si Religio, cui hoc priuilegium concessum est, multum à sua obseruantia declinet, censenda sit admittere tale priuilegium ipso facto; videtur enim id valde verisimile; tum quia non minùs meretur priuilegiũ amittere, qui fit illo indignus, quàm qui illo malè vtitur; tum maximè, quia tollitur fundamentum talis priuilegij necessarium ad iustificationem eius; hæc enim esse debet talis ac tanta Religionis obseruantia, vt in fauorem eius possit meritò ille transitus interdici. Atque ad eam partem suadendam possent hîc adduci multa generalia principia de legibus; & de priuilegiis, præsertim, de cessatione eorum, cessante causa, & fine adæquato. Et quidem in conscientia, si euidenter constaret de tanta Religionis mutatione, sine dubio cessaret obligatio talis prohibitionis. Ad quod etiam confirmandum valet communis opinio in cap. 9. à numero 17. adducta, dicens maiorem perfectionem non esse attendendam secundùm primæuam institutionem, sed secundùm actualem obseruantiam. Nihilominus quia euidenter constare vix potest de tanta mutatione quæ ad hoc sufficiat, ideo non est priuanda Religio tali priuilegio, præsertim in exteriori foro, donec in eo declaretur, aut priuetur.

Primum dubium, An transiens absque facultate Superioris sit Apostata?

Interrogabit verò vlteriùs aliquis, an Religiosi transeuntes sine facultate Superiorum iuxta illud priuilegium necessaria, sint Apostatæ, & incurrant censuras non solùm speciales illius indulti, sed etiam iure communi impositas contra apostatas, vel dimittentes habitum suæ Religionis. 15. An sint apostatæ, qui mutant Religionem sine facultate.

Ratio dubij est, quia communiter Doctores asserunt non esse aliquem Apostatam transeundo ad aliam Religionem etiam indebitè. Vnde in definitione huius Apostasiæ ponunt, quòd sit desertio suæ Religionis, sine transitu ad aliam; vt videre licet in Syluestro verbo *Apostasia*, quæstione 4. cum Glossa in cap. finali de Apostatis, & cap. *ex parte*. de temporibus ordinationum. vbi Innocentius, Panormitanus, & alij idem sentiunt. Idem Innocentius in capite vltimo de Renuntiatione, & in cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, Caietan. secunda secundæ, quæstione 12. articulo 1. Nauarr. consil. vnico de Apostatis, & Summistæ ac moderni communiter, quorum fundamentum est, quia Apostasia est retrocessio ab statu religioso: in eo autem casu non retrocedit quis à religioso statu, sed solùm à tali statu Religioso, quæ licèt sit illicita mutatio, non tamen Apostasia. Quæ quidem sententia esset mihi indubitata secundùm antiquum ius, in eo casu, in quo quis transiret ad Religionem strictiorem absque vlla licentia saltem petita, quia licèt peccaret, non tamen in substantia mutationis, sed in modo, neque illa potest dici retrocessio, tum quia non est recessus à promissione facta, tum etiam, quia potiùs est progressus, & tendentia ad maiorem perfectionem. Vnde magis ibi peccatur per excessum temerariè tendendi, quàm per defectum retrocedendi.

(Ratio auctoris partis negatiuæ. *Syluest. Innoc. Panorm. Caiet. Nauar.* In quo casu admittatur hæc pars.)

16. In quo casu non videatur vera. Extra hunc verò casum, difficilem semper iudicaui illam sententiam quanuis communem, quia considerata rei natura illa videtur formalis Apostasia, & antiquum commune ius nullam quoad hoc faciebat mutationem: hæc posterior pars in confesso est. Prior verò probatur primò, quia Apostasia à Religione dicit retrocessionem ab statu religioso, & à pacto cum Deo, & cum Religione inito: sed, qui relinquit suam Religionem propter aliam non meliorem, retrocedit à pacto inito, & ab statu quem retinere tenebatur; ergo. Quod si dicatur non recedere à Religione in communi, sed à tali. Contra hoc est in primis

D.Thom. D.Thom. dicta quæstione 12. articulo primo, vbi dicit; *Contingit aliquem apostatare à Deo, retrocedendo à Religione quam professus est*, nec posuit limitationem sine transitu ad aliam: qui autem exit animo transeundi præsertim ad laxiorem, re vera retrocedit à Religione, quam professus est, quando enim tendit ad meliorem, licèt relinquat illam quam professus est, non retrocedit, sed vlteriùs pergit; quando verò tendit ad æqualem, licèt retrocedere non videatur in ordine ad perfectionem, vt sic, in eo tamen retrocedit, quod infideli, est promissioni factæ. Secundò argumentor in huncmodum, nam professio facta in alia Religione siue æquali, siue laxiore, est ipso iure nulla, quando fit sine dispensatione, & sine licentia propriæ Religionis, vt suprà probaui, ergo trãsitus ad talem professionem non est transitus ad statum religiosum verum, sed apparentem, & fictum: ergo simpliciter est retrocessio à vero statu Religionis.

17. Decisio authoris. Potest controuersia hæc, vt dixi in simili aliquanto superius, esse de modo loquendi, tamen si loquamur de specie malitiæ, quam peccatum illud in re ipsa habet, profectò est eiusdem speciei;

Suadetur. nam eius intrinseca malitia non consideratur ex termino ad quem tendit, licèt inde possit minui vel augeri iuxta intentionem operantis, sed sumitur ex termino à quo recedit, id est, ab iniuria quã propriæ Religioni facit, quæ eiusdem rationis est, quocunque indebitè tendat, & ita si vnum peccatum est Apostasiæ, etiam & aliud. Nisi quis contẽdat vocem Apostasiæ, non vtcunque significare peccatum habens illam malitiam, sed connotando, quòd fiat animo relinquendi omnem Religionem, seu simpliciter statum religiosum, quod pertinebit ad quæstionem de modo loquendi, oportebit tamen ostendere vocem illam, aut ex primæua significatione habere illam vim, aut ex vsu iuris, neutrum autem, vt opinor, potest satis ostendi.

Euasio reiicitur dupli ci ex capite.

18. 1. Caput. Primum quidem, quia apostatare in Latino rigore tantùm significat deficere, & impugnare, quod antea probabatur. Vnde dicitur apostata à fide qui ab illa deficit, & impugnat cum antea probaret. & ibi quidem non potest esse transitus ad aliam veram fidem vel Ecclesiam, quia hæc est vna tantùm. Tamen quacunque ratione excogitarentur duæ, transitus ab vna ad aliam contra fidelitatem, vel professionem eius esset apostasia, sícque inter hæreticos censetur apostata, qui ab vna secta ad aliam transit. Magísque accommodatum exemplum est, si tempore legis veteris aliquis circuncisus, vellet adducere præputium, & transire ad solam legem naturæ etiam sub vera fide, & cultu vnius Dei, esset enim nihilominus apostata, vt satis significat Paulus 1. ad Corinth. 7. ergo ex vi vo-

2. Caput. cis non potest illa significatio colligi. Neque ex vi iuris, quia nullibi in iure id explicatur, & potiùs iura in vniuersum vocãt apostatas, omnes iniquos desertores suorum institutorum, quorum statim ex indultis Pontificum ostendemus. Nec etiam ad effectus iuris erat necessaria significatio, quia nulli sunt effectus, quos ius operetur in apostatas, quos non etiam operetur in hos desertores suæ Religionis, propter aliam non meliorem. Quia vt suprà vidimus, propter apostasiam, vt sic, nulla excommunicatio est ipso iure lata, & infamia quæ inde contrahi potest, etiam in hoc casu contrahitur durante delicto, nam ingressus indebitus, & inualidus in aliam Religionem nihil excusat, secundùm veram rationem iuris, etiamsi in hominum

A opinione nonnihil diminuat. Excommunicatio autem, quam apostata incurrit, dimittendo suę Religionis habitum, non euitatur propter transitum ad aliam, vt probaui in 5. tom. 3. p. disp. 23. section. 4. n. 26. ergo nullius vtilitatis est negare hoc delictum esse veram apostasiam, quoad nomen, cùm tota res in illo inueniatur.

Ex quo infero nunc, omnes transeuntes à sua Religione ad quancunque aliam quocunque titulo maioris perfectionis, in casibus per noua iura vel indulta Pontificia prohibitis, & sine licentia in eisdem indultis requisita, esse veros apostatas. Exempla sunt primum in extrauagante *Viam.* de regularibus, vbi prohibet Papa sub excommunicatione latæ sententiæ, & sibi reseruata, ne aliquis ex ordinibus mendicantibus ad Monachales transeat, Carthusia excepta, sine Sedis Apostolicæ facultate, religiosus enim mendicans transiens contra illam legem apostata censendus est propter rationes factas. Idem dicendum est, de quolibet religioso Societatis, si ad quancunque Religionem siue monachalem (Carthusia pro semel tantùm excepta) siue mendicantem sine quancunque aliam, sine facultate Summi Pontificis, vel sui Generalis transeat, erit enim apostata, atque ita illum appellant Pontifices. Paulus III. in sua Bulla vltima, vbi post priuilegium concessum, & factam prohibitionem aliter egrediendi subdit, *Illos sic egressos ac alios quoscunque dictæ Societatis apostatas, vt etiam alios quosuis insolentes, & qui id mereri videbuntur, in quocunque habitu apostatas prædictos contigerit inueniri, excommunicare, capere, & incarcerare licitè valeant.* ex quo verborum contextu constat illos sic egressos vocari apostatas, tum ibi *& alios apostatas*, tum maximè, quia in quocunque habitu inueniantur sic egressi, vt apostatæ excommunicari, & capi permittuntur. Pius verò V. expresiùs dicit; *Si quis absque Superioris licentia exiret, & in sæculo vel alio etiam regulari loco degere præsumeret, liceat dicto Generali, aliisque dictæ Societatis Præpositis & Superioribus eosdem transgressores, & transeuntes tanquam apostatas, ad suam Societatem reuocare.* Nec dici potest illam particulam *tanquam* esse diminutiuam, quia æquè cadit in egredientes ad manendum in seculo, vel ad transeundum ad aliam Religionem. Denique Gregor. XIII. in citata Bulla *Dilecte fili.* expresse dicit; *Qui secus fecerit, in excommunicationem, & alias apostatarum pœnas & censuras eo ipso incurrat.* Quid ergo illi deest, vt sit verus apostata? Loquitur autem etiam de transeunte secunda vice ad ordinem Carthusiensium. Vnde constat nihil referre, quòd transitus fiat titulo maioris perfectionis, vel securitatis, nam hic titulus maximè colorari poterat in ordine ad Carthusiam.

19. Consectarium ex núc traditis.

Exemplo illustratur.

Alterum exemplum.

B C D

20. Effugium præcluditur. Dices, qui sic transit, non potest dici retrocedere ab statu Religionis, cum maiorem perfectionẽ intendat. Respondeo, hoc argumento probaretur, si quis illo titulo in Eremum tenderet, vt duriorem & perfectiorem vitam ageret sub aliquo habitu religioso, vel quantumcunque austero, non retrocedere, quia semper intendit maiorem perfectionem, & consequenter non esse apostatam, quod falsum esse constat. Non sufficit ergo intentio, nisi medium proportionatum sit, ad quod necessarium est, vt in vero statu Religionis perseueretur. Hoc autem non fit in illo transitu; nam ille status qui videtur assumi, non assumitur re vera, & ita duplici titulo fit retrocessio, etiam in eo casu, quia & non permanetur in statu religioso, & violatur pactum Religionis prius assumptæ. Ampliari hoc potest, etiamsi religiosus priùs fugitiuus

E

gitiuus fuerit, sine animo apostandi. nam ille etiam non potest suo arbitrio, vel ad vitandum supplicium suæ religionis, aliam ingredi non arctiorem: nam de arctiori tolerari posset, supposito priori malo; de aliis verò minimè, quia illud per se malum est, & non fit licitum ex priori malo, id est, ex præcedenti fuga, quia nemo debet ex iniquitate sua commodum reportare. Addit verò lex quædam Hispaniæ partit. 1. tit. 7. leg. 10. Si religiosus fugitiuus in ea regione in qua versatur, cùm ad meliorem mentem conuertitur, non inueniat monasteria sui ordinis, nec arctioris, vel æqualis, posse ad laxiorem transire, quia si nullum inueniat, etiam potest inter honestos seculares viuere. Vbi Gregorius Lopez aduertit legem illam non esse sumptam ex aliquo canone, sed ex dictis Raimundi, quem refert, & sequitur Summa Angelica verb. *Religiosus*. n. 43. Et intelligendum est quando reditus ad propriam pronunciam esset moraliter impossibilis.

Secundum dubium, Sítne etiam apostata, qui obtenta quidem licentia, alias indultorum prædictorum conditiones violat.

21. Sed quæret vlteriùs aliquis, an necesse sit seruare in huiusmodi transitu vltra licētiam etiam modum, vel alias conditiones in prædictis indultis, seu priuilegiis positas; ita vt etiam per earũ violationem apostasiæ crimen incurratur. Ad hoc generatim loquendo solùm respondere possumus, considerandа esse verba priuilegij, & iuxta tenorem eius esse iudicandum; nam modus, & circunstantiæ omnes, quæ præceptæ fuerint seruandæ sunt, & siquidem fuerint tales, vt earum omissio irritet ingressum, vel professionem in alia religione, vel illa impediat, incurretur per illam transgressionem crimen apostasiæ, si tamen modus non est tantæ necessitatis, eius omissio ad tantum crimen non sufficiet. Ratio prioris partis est, quia eo ipso quòd alia professio non est valida, & vel non tempore debito, & in eo statu permanetur, existit religiosus extra statum & obedientiam suæ religionis, cum animo ita perdurandi, sine debita facultate, quod est apostasiæ crimen. Ratio autem posterioris partis è conuerso est, quia tunc nõ receditur à statu religioso, etiamsi in modo commutandi illum aliquis defectus committatur, & ideo substantialiter, vt sic dicam, non receditur à pacto professionis, quia transitus fit cum licentia sufficiente saltem ad valorem actus.

Resolutio

22. Intelligetur hoc meliùs descendēdo ad aliquod particulare, ad cuius instar poterunt facilè reliqua declarari. Persistemus autem in eodem exemplo num. 19. allato, de indulto Societatis, in quo inprimis pro transitu ad ordinem Carthusiensem designantur tres menses, intra quos teneatur illum ordinem ingredi, qui eo titulo è Societate egressus est. Pro aliis verò religionibus, quando transitus ex licentia Superioris fit, eidem Superiori cõmittitur, vt tempus præfigat. Si ergo sic egressus intra tres menses, vel designatum tempus, religionem aliam ingressus non fuerit, & ad Societatem statim non reuertatur, pœnam excommunicationis ipso facto inprimis incurret, iuxta Constitutionem Pij V. dicentis, *Absque vlla mora ad dictam Societatem regredi teneantur sub pœna excommunicationis præfata*, quam incurrent siue voluntariè non ingrediantur, siue quia non recipiuntur, vt ibidem explicatur.

De conditione in speciali, vt intra trimestre fiat trãsitus.

23. Oportet tamen, vt ipsa mora non redeundi voluntaria sit, alioquin non erit peccaminosa, si propter impotentiam, vel naturalem, vel moralem reditus aliquantulum differatur, non incurretur cēsura, quia excusatur culpa, idémque erit, si mora sit adeò breuis, vt prudenti arbitrio non censeatur sufficiens materia peccati mortalis. In quo tamen scrupulosè cauenda est mala fides, quia vbi lex præfixit certum terminum ad soluendum debitum, eo ipso quòd totum tempus elabi permittitur, tota substantia præcepti violatur, vt patet in præcepto confessionis annuæ, vel recitandi horas quotidie, non enim licet transferre actum ab vno die in alium, nec differre confessionē in primum diem alterius anni Ecclesiastici, nec propter breuitatem moræ fiet illa culpa venialis. Sic ergo posset quis in præsenti argumentari. Non tamen est omnino simile, quia ex vi illius legis non cogitur quis intra terminum trium mensium ad Societatem redire, sed ingredi aliam religionem; si autem intra illum terminum non ingrediatur, finito illo termino tenetur sine mora redire, & ita tempus redeundi non habet indiuisibilem terminum præfixum, sed tantùm hunc, vt fiat, scilicet sine mora, in quo necessariò debet interuenire prudens arbitrium, & bona fides, ideóque licèt aliqua parua negligentia aliquantulum detineat, non erit statim peccatum mortale.

Temperatur dicta conditio de trimestri.

Arguitur contra hoc temperamentum ab exemplo.

Adductum exemplum non est simile.

24. Et hoc quidem verum est, quoad illud tempus à iure designatum pro Carthusia: nam in eo quod Prælatus pro aliis religionibus limitare potest, & debet, potest ipse præfixum terminum eundem, vel diuersum ad vtrumque effectum designare. v. g. vt intra mensem teneatur redire, vel ingredi; aut, quòd si intra mensem non recipiatur, intra alios quindecim dies redire teneatur, & tunc videtur procedere ratio facta, quòd si intra præfixum terminum præceptum non impleatur, substantialiter violatur, & ideo grauis erit culpa, etiamsi post elapsum terminum mora sit breuissima, nisi alia excusatio impotentiæ interuenerit. Posset etiam sufficere ad excusationem probabilis præsumptio voluntatis Prælati, quòd non fuerit mens eius cum tanto rigore terminum illum præfinire, sed cum ea amplitudine, qua in moralibus parum pro nihilo reputatur. Et iuxta hoc priuilegium cessat solicitudo Doctorum admonentium, ne Prælatus religionis det licentiam Monacho abeundi, donec ei constet, & aliam religionem esse paratam ad suum subditum recipiendum, & ipsum esse expeditum ad immediatè transeundum; quia aliàs daretur ei occasio vagandi. Ita Innocentius, & alij in cap. vlt. de renunciatione, & notat Rebuffus in practica tit. de translatione Monachorum, n. 8. Et latiùs referens plures Gregor. Lopez in l. 7. tit. 7, partita 1. verbo *Aotra*. Hoc verò consilium non in aliquo iure, sed in prudenti consideratione authorum fundatum est, sæpe autem non potest moraliter ad praxim reduci, sed necessarium est dare licentiam subdito, vt eat ad quærendum locum vbi recipiatur. Vnde id fieri posse Innocentius fatetur, retento tamen habitu, vt ego intelligo, & præfixo termino, vt vitetur illud incommodum vagandi, & ad hunc finem, & ad tollendam omnem dubitationem, & augendam potestatem, priuilegium illud concessum est.

Quando posset simile cuadere.

25. Sed quæres, an peccet religiosus manens toto illo tempore, v.g. per tres menses extra monasterium si multo antea vel mutauit propositum ingrediendi alium ordinem, vel certè intellexit non fore in illam recipiendum; videtur enim non peccare, nam Pontifex absolutè concedit, *vt infra tres menses*,

Assignatum tempus ad transitum, an licitè insumatur sine animo transeundi.

Arguitur affirmatiuè. *menses*, &c. ergo potest liberè vti tota illa concessione, etiamsi iam de effectu desperet, quia licèt data sit licentia propter illum finem, non cessat ipso facto cessante fine, vt patet de quacumque alia facultate data ad existendum extra monasterium per annum, v. g. ad aliquod negotium peragendum, nam licèt antea perficiatur, non cessat licentia ipso facto, quia ille terminus videtur positus, vt vltra illum reditus, vel ingressus non differatur, non verò sub conditione, vt si antea finitum negotium fuerit, expiret facultas, nisi talis conditio in ipsamet facultate exprimatur.

26. Primus casus in hac quæstiuncula resoluitur. Hæc interrogatio non habet vnam simplicem responsionem, quia multis modis possunt circumstantiæ variari. Primo ergo si quis à principio nõ habeat animum transeundi ad aliam religionem, sed eo colore petat facultatem, vt habeat occasionem eo tempore liberè vagandi, non est tutus in conscientia, nam, & exeundo grauiter peccat, & permanendo, eadem intentione extra claustrum, & extra actualem obedientiam alicuius religionis. Probatur resolutio. Probatur, quia illa facultas est subreptitia; prima enim conditio requisita in tali indulto est, *ne ad alium ordinem transire velint*; ergo si re vera nolunt, sed solùm fingunt velle, nec possunt vti facultate iuris, quia de illis ius non loquitur, nec in eis completur conditio quam ius postulat, neque etiam vti possunt facultate Prælati quem decipiunt. Est ergo ille exitus sine legitima facultate; ergo peccaminosus, & quidem non sine culpa graui, iuxta dicta in superioribus de obligatione ad clausuram, quanuis enim illa dici non possit apostasia, quia & retinetur habitus, vt suppono, & intentio redeundi intra illud breue tempus, neque in exteriori foro appareat fuga; tamen corã Deo reuera est quædam fuga, quia est exitus inuito Prælato, deceptio enim reddit illum inuoluntarium, est etiam illa deceptio ex mendacio perniciosa, & contra Prælatum, quia decipit illum in re graui, & priuat illum subiectione, & obedientia ipsi debita, & contra religionem, cui potest magnum detrimentum ex similibus fictionibus prouenire.

27. Secundi casus resolutio. Deinde licèt exitus sit factus bona fide, si postea mutat animum, & statuit non ingredi alium ordinem, tenetur statim ad proprium redire, nec potest licitè abuti tempore à lege concesso, vel à Superiore designato. Suadetur tũ ex natura rei, tum ex licentia positiua. Probatur, primò ex natura rei, quia iam non habet legitimam causam permanẽdi extra claustrum, loquimur enim per se, & ex vi talis exitus, cuius totum fundamentum sublatum est. Vnde etiam colligitur licentiam siue iuris, siue hominis, ipso facto cessasse, quia non potest intelligi data nisi ex causa legitima, & iuxta exigentiam eius; illa ergo conditio in ipso indulto posita, *si alium ordinem ingredi vellent*, intelligitur supponi pro toto tempore, pro quo datur facultas, quia est fundamentum eius, & veluti causa motiua adæquata, qua cessante, facultas non tantùm inutilis, sed etiam perniciosa efficitur; cessat ergo cessante illa. Vnde addo vlteriùs, si religiosus infra illud tempus desperet se posse ingredi illam religionem, pro qua habuit facultatem, vel quia intellexit se habere inhabilitatem aliquam, vel impedimentum propter quod in nullo illius loco recipietur, eo ipso teneri statim redire ad suam religionem; probatur, quia tunc etiam cessat ipso facto facultas manendi extra claustrum; tum quia rationes factæ non minùs probant, quando deest potestas, quàm vbi deest voluntas; tum etiam, quia si desperatur ingressus; necesse est etiam deficere ab intentione procurandi illum. In his autem duobus casibus, non facile damnabo peccati mortalis quamcumque moram, quæ non excedit terminum à lege vel à Prælato transactum, neque est cum scandalo, vel extrinseca intentione mortali, quia non videtur materia nimis grauis, & à principio non interuenit dolus, vt supponimus. Nota.

28. Vltimus casus expeditur. Vnde è conuerso si huiusmodi religiosus possit statim, vel infra tempus breuius intrare alium ordinem, nolit tamen vsque ad finem temporis sibi designati, vt toto illo libertate fruatur, non videtur, per se loquendo, peccare mortaliter, quanuis minùs religiosè faciat. Probatur prior pars, quia ex vi legis solùm ei imponitur onus ingrediendi infra illud tempus, & semper habet propositum hoc implendi, vt supponimus, ergo ex hac parte, seruat ius; ergo facultas sibi concessa semper etiam durat, quia semper durat fundamentum eius, quod est esse quasi in via ad alium ordinem; ergo in rigore, non est ibi grauis transgressio alicuius præcepti, quia non obligatur quis summa celeritate, vt sic dicam, illam viam peragere, sed potiùs facultas illa concedere videtur totum illud tempus ad transitum illum consummandum. Quia verò directa intentio illius concessionis est terminum illum ponere, vt vltra illum non differatur ingressus, non verò, vt per totum illum retartur, sed quoad hoc permissio tantùm esse videatur, ideo si talis detentio sine rationabili causa fiat, non potest aliqua culpa excusari, quia est contra debitum clausuræ religiosæ, & abusus quidam permissionis, sub facultate sibi concessa.

29. De altera conditione redeundi ad priorem religionem, si in posteriore non perseueretur. Additur præterea in illo indulto, quod explicamus, si huiusmodi translatus, & in alio ordine iam receptus in illo nolit, vel non possit perseuerare, vel profiteri, teneri postquam ab illo egreditur ad societatem, seu religionem suam, sine mora reuerti; cuius ratio manifesta est, quia ille semper manet religiosus Societatis, seu prioris religionis, & solùm concessum est ei esse extra obedientiam eius, vt posset aliam religionem probare; ergo eo ipso quòd ab alia deficit, tenetur ex vi suorum votorum ad propriam religionem redire. Ad hunc autem reditum nullum certum tempus conceditur, sed præcipitur fieri absque mora, & additur eadem excommunicatio, nisi ita fiat, quod intelligendum est iuxta suprà dicta, quando mora culpabilis est, & ita notabilis, vt prudenti arbitrio ad culpam mortalem sufficiat.

30. Dubium insurgẽs enodatur. Syluest. Dubitari autem hìc solet, an teneatur prior religio sic redeuntem admittere, quod tractat Syluester verb. *Religio* 4. q. 5. & affirmatiuè respondet, éstque res manifesta, quia nemo potest à religione expelli sine causa sufficiente: ille autem qui ex legitima facultate voluit ad aliam religionem transire, non dedit causam vt expellatur postea, quia in alia receptus non est, vel in ea non perseuerauit; ergo debet recipi; quin potiùs addo esse cogendum, & ad hoc teneri Prælatum religionis, quia nec religio, nec ipse religiosus possunt in hoc cedere iuri suo, quia esset contra bonos mores, & contra obligationem professionis, quatenus Deo principaliter fit. Idque confirmat cap. *Abbates*. 18. q. 2. Et idem satis indicauit Pius IV. & Pius V. in dicto indulto, quatenus dicunt hos religiosos teneri ad reditum, & excommunicat tam ipsos in mora existentes, quàm illos recipientes, vel eis auxilium, consilium, vel fauorem præstantes. Nam hæc omnia supponunt ex parte etiam religionis esse obligationem illos suscipiendi. Et licèt ibidẽ statim tantùm subiungatur, vt Prælatis liceat eos

per

per coactionē si necessaria sit, reuocare, illud verbum, *liceat*, non excludit obligationem, quam ipsi Prælati ex officio habeant reducendi, seu colligendi huiusmodi vagantes, sed explicat specialem potestatem ibi concessam dictis Prælatis, vt expeditiùs, & efficaciùs hoc præstare valeant.

31. De tertia conditione, si translatus deserat illicitè secundam religionem, subiaceat iurisdictioni primæ.

Tertiò hîc addere possumus concessionem aliā ad modum, seu conditionem huius transitus pertinentem, quæ facta minoribus est, vt in eorum compendio refertur, & in compendio societatis, verb. *Apostata* §.10. ratione ergo illius sic translatus ex legitima facultate suæ religionis, non solùm si in alia non profiteatur, sed etiam, si post professionem in ea factam illam deserat, vt in sæculo maneat, vel etiam, vt ad laxiorem transeat, subiacet iurisdictioni Societatis, vel religioni Minorum à qua translatus est. Nam ex vi dictæ concessionis possunt Prælati talis religionis contra illum translatum, tanquam contra apostatam procedere. Quæ quidem est satis noua potestas, nam ille profitendo in alia religione liberatus est ab obedientia prioris; ergo & à potestate coactiua eius. Vnde etiamsi sit proprietarius, vel subornator, non potest à Prælatis religionis puniri, quia iam non est illi subditus; ergo nec propter apostasiam cogi, aut puniri potest. Respondetur tamen, ideo necessariam fuisse specialem Pontificis concessionem, quem constat potuisse hanc iurisdictionem Prælatis prioris religionis communicare, seu delegare. Congruentia autem fuisse videtur, tum quia talis Apostasia etiam cedit in iniuriam prioris religionis, tum etiam ad vitandam fraudem, ne quis illum transitum procuraret spe liberiùs postea vagandi, deficiendo ab altera religione, in qua fortasse circa hoc non tanta diligentia adhibetur, licèt fortasse in aliis obseruantiis strictior sit.

Obiectio contra hanc conditionē diluitur.

32. Dicta tamē conditio ad duos euentus limitatur.

Aduertendum est autem, hoc solùm concedi in duobus casibus. Primo, quādo ille translatus iterū in sæculum redit. Secundo, quando ad religionem laxiorem se transfert. Vnde si ad æqualem secundò transeat, etiamsi in eo peccet, non habet societas, seu prima eius religio ius in illum, quia ibi non conceditur, & aliunde non habet, vt probatum est; nec potest fieri extensio per similitudinē rationis, tum quia in priuilegiis hoc locum non habet, tum etiam quia nec similitudo rationis ibi reperitur, nam potiùs congruentiæ adductæ ibi cessant, quia vbi est æqualitas religionis, nec timeri potest fraus, nec propria iniuria, sed hæc fit tantùm illi religioni à qua proximè receditur, ad quam spectabit illam propulsare. Dubitari autem potest, an secundus casus de transitu ad religionē laxiorem intelligendus sit, quando fit sine debita dispensatione, vel etiamsi fiat cum illa, si non intercessit consensus societatis, seu primææ religionis. Posset enim hic consensus postulari, & tunc dispensatio esset subreptitia, ac proinde nulla, si absque illius mentione impetraretur. Verius tamē existimo intelligendum esse casum illum, quando transitus ad laxiorem fit sine legitima dispensatione, quia si fiat cum legitima dispensatione, nullum crimen committitur, & ideo non potest sic translatus vt apostata tractari. Nec verisimile est talem dispensationem pendere ex licentia vel consensu Prælati prioris religionis, quia neque ad illum cura illius personæ iam pertinet, per se loquendo, neque concessio illa ad hoc extenditur quantum ex tenore eius intelligi potest.

Dubiū circa secundum euentum resoluitur.

Tertium dubium principale, An prælatus religionis gaudentis prædictis indultis, possit dare facultatem ad transitum.

Vltimò circa hæc indulta inquiri potest an possit Prælatus societatis. v. g. (& idem de aliis intelligi potest cum proportione iuxta vniuscuiusque priuilegia) an possit, inquam, dare suis subditis licentiam transeundi ad aliam religionem, & an circa hoc ius commune aliquo modo immutatum sit. nam cùm subditi prohibeantur transire ad aliam religionem sine licentia sui Prælati, consequenter permitti videtur, vt cum illa transire possint, ergo & Prælato datur potestas illam concedendi. Rursus cùm indultum indifferenter loquatur de quacunque religione, imò maximè prohibeat transitum ad laxiorem, videtur etiam transitum ad illam concedere de licentia Prælati, & à fortiori, ad æqualem. Confirmatur, quia in illis indultis sub disiunctione dicitur, nisi de licentia Generalis, vel Summi Pontificis; ergo significatur licentiam Generalis sufficere ad quemcunque transitum, sicut sufficit Pontificis Summi. In contrarium autem est, quia priuilegium non extenditur ad aliquid contra ius commune, quantum ad id quod neque in ipso exprimitur, neque ad effectum directè intentum in priuilegio necessarium est: talis verò est licentia; ergo. 33.

Argumentū partis affir.

Confirm.

Argumentū partis negatiuæ.

34. Primum pronun. in hoc dubio non solùm posse dare, sed interdū debere.

Circa hoc in primis certum est posse hos Prælatos dare licentiam transeundi ad aliam religionem arctiorem, seu perfectiorem; probatur quia hoc iure communi est concessum, vel potiùs naturali, & diuino, & per indulta non est prohibitum, vt per se constat, quia neque in eis inuenitur talis prohibitio, neque finis eorum est tollere, sed augere potiùs ius & potestatē Prælatorum. Quin potiùs, vt suprà dixi, tenebitur Prælatus dare hanc facultatem, si conditiones superius etiam positæ concurrant. De prælatis autem Societatis existimo nunquam obligari per se loquendo, id est, ex vi perfectionis alterius religionis, quia meritò iudicare possunt institutum suum ab aliis non superari in absoluta perfectione, licèt in aliquibus austeritatibus corporalibus superetur, vt constabit ex infrà dicendis in tract. 10. de hoc instituto.

Exceptio pro prælatis societatis.

35. Instantia contra hanc exceptionē.

Solùm posset quis dubitare de Ordine Carthusiensi, quando secundò postulat licentiam transeundi ad illam, qui iam semel ad illam transiit, & in illa non perseuerauit, sed ad Societatem rediit; nam cùm Pontifices in his priuilegiis excipiant Ordinem Carthusiensem, etiamsi exceptionem limitauerint ad vnam vicem, propter vitandam inconstantiam, tamen per hoc satis videntur declarasse, illum ordinem esse arctiorem, ergo quanuis prohibeant secundum transitum ad illum sine licentia, cùm non prohibeant hanc licentiam concedere, videtur statim sequi obligatio naturalis dandi illam, quæ etiam est iuxta cap. *licèt*. de regular. quod suam vim retinet in eo, in quo reuocatum non est. Respondeo in primis non teneri in particulari, quando iudicant, vel personæ ipsi non expedire, vel religioni esse nociuum, nam, hoc ad minimum, vel concedit, vel supponit priuilegium, aliàs esset inutile, & præter rationem. Deinde assero etiam per se, & ex parte religionis non teneri ad hanc facultatem secunda vice dandam, quia non coguntur credere illum statum esse perfectiorem, nec Pontifices fecisse illam exceptionem, sed ob maiorem securitatem, vt suprà dicebam. Non dubito tamen quin in hoc casu possint illam

Diluitur.

illam concedere, quia possunt renuntiare priuilegia sua, quando hæc renuntiatio non vergit in damnum suæ religionis: vt supponibus in tali casu etiam in indiuiduo.

36. 2. Pronunt. Secundò dicendum est quotiescunque Prælatus Societatis iudicauerit, vel ad bonum suæ religionis, vel ad maius bonum ipsius religiosi non professi, sed tantùm per vota simplicia in Societate emissa expedire, dare illi licentiam, vt ad aliã religionem transeat, etiam laxiorem, potest id facere, & subditus securus transire. Hoc non assero ex vi indultorum, quæ nunc explicamus; nam vt statim de professis dicam, ex illis non satis probatur, sed fundatur hoc in speciali potestate, quam habet societas ad dimittendos huiusmodi religiosos, etiam à votis suis liberos, ex iustis causis, iuxta suas constitutiones; nam inde euidenter fit, posse eis dare licentiam ad huiusmodi transitum, per quem tollitur religiosus status, licèt fortasse minuatur. Vnde fit ex minori causa posse Prælatum hanc licentiam dare, quàm dimittere religiosum, vt ad seculum transeat, quia minor immutatio fit in statu religioso. Verum est tamen, non posse religiosum Societatis cogi ad admittendam illam conditionem, quia nemo potest compelli ad profitendam religionem, quam non promisit, si tamen ipse acceptare vellet, Prælatus optimè potest sub illa conditione eum dimittere, & ipse tenebitur eam implere, vel ad societatem redire.

Eius fundamentum.

37. Dubiũ suboritum enodatur. Sed quid, si solutis votis dimittatur, cum eo tamen onere ab ipso acceptato? Respondeo consultius videri, vt in eo casu vota non irritentur, sed relinquantur, donec per professionem in alia religione extinguantur, quia nulla apparet necessitas anticipandi solutionem votorum, & aliunde securius id erit, vt impleatur conditio, quàm si subditus statim liber dimittatur; si tamen postea nolit implere conditionem, vix poterit efficaciter compelli: nam licèt possit, vel capi, vel puniri, in rigore non est apostata, quia iam non est Religiosus, quem statum sine apostasia reliquit, postea ergo ad summum peccat, quia non implet promissum ingrediendi religionem, pro qua infidelitate poterit aliquandiu puniri, vel affligi iuxta retentam iurisdictionem in talem personam ex vi prioris pacti, & priuilegiorum; si tamen sit pertinax in suo proposito, non est perpetuò excommunicandus, aut incarcerandus ob eam rem, sed tandem erit suæ conscientiæ relinquendus.

38. 3. Pronun. bipartitum. Dico tertiò, Prælatos Societatis non posse ex vi superioris indulti dare licentiam professis Societatis transeundi ad strictiorem religionem, nisi aliud habeant. Prima pars probatur, quia in primis non potest dari hæc licentia ad transeundum ad religiones omnes monachales, excepta Carthusiensi, quia in extrauag. *Viam.* de regularibus. hoc prohibitum est omnibus mendicantibus etiã de licentia suorum superiorum: Societas autem vna est ex mendicantibus, quæ licèt nondum existeret, quando illa constitutio edita est, nihilominus ad illam extenditur, tum quia generaliter loquitur Constitutio, & extenditur etiam ad futura; tum etiam quia Pius V. declarans Societatem esse veram religionem mendicantem, concessit illi frui omnibus priuilegiis mendicantium; vnum autem est, quod in illa Extrauag. conceditur; nam in fauorem totius religionis facta est illa prohibitio, vt constat etiam ex illis verbis, *Volentes etiam conseruationi ordinum mendicantium prouidere*; ergo hoc etiam priuilegio fruitur Societas, vt religio Minimorum, & quælibet alia vera religio mendicans, quanuis nouior sit. Hoc autem decretum reuocatum non est per prædictum priuilegium, vt statim ostendemus.

Respectu verò religionum mendicantium, non inuenitur vniuersalis prohibitio, transeundi ab vna ad aliam. Referuntur autem speciales prohibitiones transeundi de licentia Superiorum, vel à Minoribus ad Minimos, vel è conuerso, quo indulto, quatenus fauor est religionis, à qua transitus prohibetur, vti potest Societas per communicationem priuilegiorum. Respectu verò aliarum religionum mendicantium vtendum est generalibus principiis supra positis in cap. 11. de potestate, quam habent Prælati religionum, concedendi licentiam subditis transeundi ad religionem æqualẽ, vel laxiorem. In quo nos probabilius credimus non posse dispensare saltem in ordine ad laxiorem, vt videtur etiam satis probare Concilium Tridentinum, ibi, *Cuiuscunque facultatis vigore*; nam planè comprehendit etiam facultates propriorum Prælatorum. Quod quidem ius non derogatur per dictum priuilegium, quia nec expressè ac formaliter id fit, nec etiam virtute, cùm talis derogatio necessaria non sit ad proprium finem, & effectum ipsius priuilegij. Et hæc est ratio, ob quam existimo ibi non esse datam talem potestatem, nam directè solùm conceditur, vt subditus non possit exire sine licentia Prælati; inde autem non sequitur, quòd cum illa simpliciter possit; nam aliud est licentiam esse necessariam, aliud esse sufficientem, multóque magis ad hoc posterius requiritur quàm ad primum, ibi ergo solùm statuitur, vt necessaria sit, ergo inde inferri non potest sufficere, neque ad hac dari potestatem in Prælato, si aliunde non habebat. Quapropter, nisi Prælatus Societatis iudicet aliam religionem mendicantem esse simpliciter perfectiorem, (quod nec faciet, nec facere debet in ordine ad suum regimen) non potest ex vi illius priuilegij, nec etiam ex vi iuris communis, vt existimo, talem facultatem concedere. 39. Deinde quo ad mendicantes.

Sciendum est autem (vt aliam pronuntiati partem declaremus) Gregorium XIII. in quadam bulla *Cùm alias* anni 1582. concessisse Præposito Generali Societatis, vt possit professos è Societate emittere, & eis licentiam conferre vt possint ad quamlibet aliam religionem etiam laxiorem transire. In quo indulto considerandum occurrit non concedi absolutè potestatem dandi hanc licentiam; professis quibuscunque volentibus transire ad alias religiones, siue Monachales, siue mendicantes, siue pares, siue laxiores, solùm per modum cuiusdam dispensationis, quia magis appetunt aliud vitæ genus, vel sperant se maiorem consolationem ibi habituros, vel quid simile. Sed solùm concedit cum limitatione ad illas personas, in quibus tales causæ inueniuntur, vt licèt professi sint, eos expediat è Societate eiicere, quod esse non potest nisi propter graues culpas; aliæ enim causæ quæcunque illæ sint, non sufficiunt ad professum emittendum, vt infrà tractat. 10. lib. 11. ostendam. 40. Secũda pars declaratur.

Quòd autem hæc fuerit mens Gregorij, constabit expendendo tenorem priuilegij; nam inprimis in petitione seu dubitatione solùm proponitur, an Præpositus pro tempore existens, valeat etiam professos ex causis id exigentibus ab ipsa Societate emittere, & ipsis sic emissis liberũ sit de eius licentia, se ad quemuis alium Mendicantium, vel non Mendicantium ordinem transferre, non ergo de omnibus professis, sed de illis, in quibus tales 41. Suadetur declaratio.

tales causæ inueniuntur, quæstio mota est; nec potestas dandi talem licentiam pro aliis, quàm pro sic emissis desiderabatur. Et iuxta tenorem huius propositionis respondet Pontifex, *Nos Societatis puritati atque incremento, emissorúmque pro tempore saluti consulere volentes statuimus, vt in perpetuum liceat dicto Præposito, quos indicauerit ab ipsa Societate emittere, eósque de ipsius Præpositi licentia, non tantùm ad Carthusiensium, sed ad quemuis alium*, &c. In quibus verbis primò expendo verba illa, *Volentes consulere puritati Societatis*; nam ex eis colligo causam huius emissionis solùm esse posse peccata, & prauos mores; nam hæc tantùm sunt, quæ puritati religionis repugnant; huiusmodi ergo causa supponi debet, priusquam illa licentia locum habeat. Deinde ex cæteris verbis satis constat, solùm professis sic emissis talem licentiam dari posse; nam hoc satis expressè in eis continetur; Quod etiam indicatum est in illa particula *& incremento*, quam Pontifex in sua ratione posuit; nam dare hanc licentiam probis, & bonis professis per se, non conferret ad incrementum Societatis. Atque hinc per argumentum ab speciali confirmatur prior pars assertionis, quia manifestè supponitur extra hunc casum, & modum non habere Præpositum hanc potestatem. Imò vlteriùs mihi etiã probat iure communi, non habere Prælatos religionum potestatem concedendi suis subditis similem facultatem, maximè extra illum casum: præsertim, quia ibidem prohibentur, ne illa gratia per viam communicationis vti possint, etiamsi aliàs amplissimam communicationem habeant.

42. Obiectio bimembris.

Sed occurrit obiectio, quia hoc modo nihil noui per illud priuilegium conceditur; nam iure communi possunt Prælati religionis cuiuscunque eiicere professos, qui talem pœnam merentur, vt suprà probatum est. Item absolutè eiectus sine alia licentia, potest quancunque religionem intrare; cùm possit in seculo manere. Respõdetur ad priorem partem, primum priuilegium sæpe concedi ad dubium tollendũ, & priuilegium illud ad hunc finem directè postulatum esse, vt ex eius initio constat, & ideo licèt aliud non concederet, quoad hanc partem satis foret. Addo verò ex vi huius priuilegij concedi Præposito, vt non solùm iuxta rigorem iuris communis, sed etiam ex minoribus causis possit professum emittere, si causæ illum gradum attingant, vt ad puritatem, & incrementum Societatis expediat talem personam emittere, vt latiùs infrà tract. 10. lib. 11. in proprio loco dicemus. Vnde ad alteram partem respondetur eisdem modis, scilicet id quod assumitur non esse tam certum, quin ad tollendam dubitationem priuilegium expediri potuerit. Deinde dicitur videri concessum specialiter Societati, vt possit professum dimittere cum onere transeundi, ad quãcunque religionem quam Prælatus voluerit assignare. Verum est tamen non posse subditum absolutè cogi ad exeundum cum illa obligatione, sed necessarium esse vt voluntariè illam acceptet, vt suprà generatim vidimus. Nihilominus tamen iustè compelli potest proponendo illi optionem, aut sustinendi in Societate, condignam suis delictis pœnam, aut transeundi ad aliam religionem, quia religio habet ius puniendi illum; & liberum eum ad seculum dimittere, cùm aliàs verus religiosus Societatis semper maneat, non iudicat expedire ad puritatem & bonum nomen Societatis, & ideo iusta est illa compulsio. Vt tamen sit suauior, & faciliùs conditio à subdito acceptetur, data est ampla facultas Præposito, vt ad quamcunque religionem illi magis accommodatam, licèt aliàs laxiorem possit transitum concedere. Atque hactenus de priuilegiis.

Ad prius membrum.

Ad posterius.

CAPVT XIII.

An religiosus legitimè transiens ad aliam Religionem possit transferre secum aliquod peculium.

SVperest explicandũ quid religiosũ transeũtem cõsequatur; vel potiùs, quid transeat cũ ipso, vel quid amittat transeundo, quod per tria sequentia capita expediemus. Et primò, ac præcipuè dubitari solet, an possit secum deferre mobilia, seu peculium aliquod quod priùs habebat de licentia Prælati, vel aliquam partem eius, vel saltem ea bona, quæ ad monasterium attulit. Procedit autem dubiũ, quando transitus legitimè factus est; id est, ex debita facultate, vel iusta dispensatione: nam aliàs transitus est nullus, & ideo si se ipsum transferre non valet, multo minùs bona sua secum deferre poterit. Vnde licèt postea contingat religiosum sic malè translatum, manere in alio monasterio, permittente priori religione, & obtenta dispensatione; nihilominus non tenebitur prior religio aliquid de bonis, quæ occasione talis personæ habuit, reddere secundo monasterio, quia ipsa inuita, translatus est, & altera religio voluntariè illũ suscepit, cum suo onere, & sine talibus bonis; ergo, licet postea prior religio consentiat in transitu, intelligitur id facere sine suo præiudicio, & consentiendo receptioni solius personæ prout iam facta fuerat. quod ex dicendis à fortiori constabit. 1.

Quæstio de transeunte indebitè, negatiuè resoluẽda est.

Addo igitur etiamsi transitus sit validus, & legitimus, non posse religiosum secũ deferre aliquid ex bonis, quæ in priori religione quouis titulo cõparauerat, vel donatione, vel industria, vel alio simili modo. Ita docet Nauarrus Comment. 4. de regular. n. 24. versic. *Vndecimò*, & consil. 55. de regularibus; vbi refert Abbatem, Cardinalẽ, & alios. Ratio eius est, quam modò attigimus, quia beneficium per legem concessum intelligitur sine præiudicio tertij; ergo cùm ius concedit transitum personæ, intelligi debet sine præiudicio prioris religionis, quoad cætera omnia. Hæc verò ratio supponit aliam fundamentalem, scilicet, quòd religiosus nihil sibi acquirit, sed religioni, vel monasterio; ergo licèt postea discedat, non potest priuare monasterium dominio talium rerum sua authoritate, neque aliud monasterium potest illa accipere inuito domino; vtrumque enim contra iustitiam est. Necesse est ergo, vt vel prius monasterium velit illa donare, quod non præsumitur regulariter, nisi suum consensum satis exprimat, vel Superior, dispensando in transitu, in hoc etiam dispenset, quod etiam non præsumitur, nisi id declaret propter rationem à Nauarro inductam. 2.

Imò & de transeunte etiam legitimè.
Nauar.
Ratio.

Atque hic discursus ostendit, hanc regulam indistinctè procedere in quacunque mutatione religiosa, siue sit ad monasterium arctius, siue ad alia, & siue sit ad petitionem eius per modum dispensationis, siue ex alia causa necessaria, vel per modum coactionis propter culpas, vel etiam propter vtilitatem, & exonerationẽ ipsius monasterij cum consensu religiosi, & dispensatione, seu priuilegio Superioris. In omnibus enim his casibus, si transitus absolutè concedatur, sine apposita conditione quasi per modum mutui contractus, de aliquibus bonis secum deferendis, nulla prorsus transferre 3.

Dicta ratio valet pro quouis transitu.

ferre potest; ratio est, quia dominium acquisitum monasterio in talia bona, fuit omnino absolutum, & independens à futura conditione, vel mutatione personæ: ita vt licèt in professione includatur conditio, vt persona possit transire ad meliorem frugem, non tamen illa extenditur ad bona, quæ religiosus acquirit post professionem in tali religione.

4. *Id ostenditur primò.* Ratio autem huius est, primò, quia status religiosus non postulat, nec per se requirit huiusmodi bona; sed potiùs abnegationem eorum, & ideo licet quoad personam includatur conditio melioris frugis, non oportet, vt illam comitentur bona. In quo est magna differentia inter vinculum matrimonij rati, quando dissoluitur per professionē: tunc enim vnicuique parti reddenda sunt bona, quæ ad illam pertinent, quia & illorum habebat dominium, & quodammodo per se sunt necessaria in tali statu, quod secus est, vt dixi, in statu religioso. *Secundò.* Secundò, quia quanuis in professione includatur dicta conditio, quandiu illa non impletur, religiosus est sub absoluto dominio religionis, quia dum conditio non impletur, status est absolutus; omnes ergo actiones eius, & quidquid ex eis resultat, transeunt in absolutum dominium religionis. Vt si Petrus sit seruus Pauli pro certo tempore, vel non, vt talis cōditio impleatur quidquid eo tempore seruus acquirit, fit domini, ita vt licèt postea impleatur tēpus, vel conditio, & persona serui fiat libera, bona priùs acquisita maneāt apud dominum: Imò nulla est seruitus tam perpetua, quæ non includat saltem hanc conditionē, nisi dominus voluntariè manumittat: nemo autē dixerit seruum manumissum secum posse deferre bona in seruitute acquisita; ita ergo de religioso censendum est, qui in his maximè rebus, quæ ad dominium bonorum spectant, ferè æquiparatur seruo, vt in superioribus dictum est.

5. *Instantia.* Dices, esto hæc vera sint de his bonis quoad dominium eorum, non verò quoad vsum. Nam hic vsus debebatur tali religioso, & hoc ius non amisit propter transitum ad aliam religionem, ergo potest ea bona deferre, non vt dominus illorum, sed tantùm ad vtendum illis, atque adeò sub hac conditione, vt si post mortem eius durauerint, ad prius monasterium redeant. *Cōfirmatur primò.* Et confirmatur primò, quia qui sentit onus, debet & sentire commodum, sed monasterium secundum recipit onus sustentandi & alendi talem personam; ergo debet etiam bona recipere, saltem, vt ipsa eis vtatur. *Cōfirmatur secundò.* Confirmatur secundò, quia aliàs neque vestimenta propria, quibus induitur, nec instrumenta artis si aliquam fortasse exercet, nec propria scripta etiam proprio ingenio & manu elaborata, nec etiam libros, vbi in particulare peculium conceduntur, poterit talis religiosus secum ferre, quod videtur durissimum. Probatur autem sequela, quia in his omnibus procedit ratio facta, nam omnium illorum dominium religioni fuit acquisitum, & apud eam semper retentum.

6. *Satisfit instantiæ.* Respondetur ad rationem, regulam positam tam de vsu, quàm de dominio esse intelligendam, quia sicut religiosus non habet dominium, ita nec ius vtendi, sed tantùm vsum facti, & ideo in ipsa persona ex se nihil transit, vel potiùs nihil in ipsa est, ratione cuius possit secum deferre huiusmodi bona ad vsum eorum, nec prior religio tenebatur in rigore concedere illi vsum talium bonorum illi particulari, sed tantùm absolutè ad alendum illum; hoc autem debitum extinctum fuit per translationem, sicut in exemplo de seruo, etiam dominus tenetur illum alere, quandiu seruus est, si autem illum manumittat, cessat obligatio, nec potest secum deferre bona, quibus vtitur. Sic ergo religio non tenetur dare religioso obligatione iustitiæ, nisi, quandiu religiosus eius est, nam hæc obligatio nascitur, vel ex naturali debito quo totum obligatur alere partem, vel ex mutua æqualitate, & iusto contractu inter religionem, & religiosum; sicut enim religiosus non tenetur seruire religioni, nisi quandiu religiosus eius est, ita nec religio obligatur ad illum alendum, nisi pro eodem tempore, vel sub eadem conditione. Ex quo à fortiori constat, si bona acquisita religioni industria religiosi, sint immobilia, non transire cum religioso, etiam quoad vsumfructum quandiu ille viuit, quia etiam dominium talium bonorum fuit absolutum, nec religiosus acquisiuit ius fruendi, nec fingi potest alius titulus, nisi fortè sustentationis; ad hanc autem non tenetur prior religio, vt declaratum est.

7. *Ad primam confirm.* Neque obstat prima confirmatio, haberet enim locum principium quod assumit, si prior religio alteri inuitæ imponeret onus alendi suum religiosum, non tamen ita est, quia posterior religio voluntariè recipit talem personam, & ideo si non possit sustinere illud onus sine tali subsidio, oportet vt in ipsa receptione conditionem illam explicet, & quòd prior religio consentiat, vel quòd aliquis Prælatus vtrique superior rem componat, aliquin sibi imputet, quòd onus susceperit sine illo commodo. Et deinde iam non alit religiosum alienum, sed suum; ideòque non deest sufficiens æqualitas, cùm actiones etiam, & futuræ vtilitates talis personæ illius iam sint. Eo vel maximè, quòd hic modus recipiendi onus sustentandi religiosum sine speciali subsidio temporali, per se est conueniens tali statui, vt in superioribus declaratum est.

8. *Ad secundā confirm.* Ad aliam confirmationem respondetur, ex vi iustitiæ concedendam esse sequelam, vt probat ratio, tamen ex præsumpta voluntate rationabili, & ex recepta consuetudine aliquam posse admitti exceptionem. *De vestibus.* Quod verò spectat ad vestes, si tantùm sit sermo de his, quæ ad actualem vsum, vt sic dicam, & decentem exitum è monasterio necessariæ sunt, clarum est posse illas secum deferre, tum quia nec debet nudus incedere, nec mutare habitum suæ religionis, donec alterius induat: tum etiam, quia cùm ille sit adhuc religiosus talis religionis, licitè potest habere vsum pro tunc necessarium, saltem rerum quibus tegatur. Quæ ratio probat etiam, tunc posse ali de bonis religionis, nec compellendus est mendicare, nisi religio ipsa hoc profiteatur. Si autem de duplicatis vestibus, aut aliis ornamentis sit sermo, sine dubio nihil horum potest secum deferre, nisi ex consensu Prælati, quem relinquit; nam de illis omnibus procedit optimè discursus factus, quia illarum rerum vsus est pro alio tempore futuro, non pro præsenti, quidquid enim pro eo tempore necessarium est, non duplicatum, sed simplex vestimentum appellamus, etiam si ex variis partibus constet. Quin potiùs de hoc simplici vestimento dubitari potest, an teneatur secunda religio illud priori restituere, postquam religiosus professus est; videtur enim in rigore teneri non minus, quàm si ibi esset naturaliter mortuus, vel sicut, si vestem aliquam mutuò acceptam à tertia persona tulisset, teneretur religio illam restituere vero domino, sic enim quilibet religiosus etiam proprium vestimentum non habet nisi quasi mutuatum à sua

sua Religione. Esto tamen hoc ita sit, quoad hanc partem censemus temperare rigorem hũc ex quadam vrbanitate, & interpretatiuo consensu omnium Religionum, quem satis declarat consuetudo, neque enim decebat in re tã minima, vel amaritudinem animi erga transeuntem, vel nimiam affectionem ad temporalia bona ostendere. Vnde etiam consuetudo hæc in diuersis Religionibus pro maiori, vel minori paupertate earum habet maiorem etiam, vel minorem amplitudinem, quæ sine scrupulo seruari poterit.

9. De peculio librorum. De libris autem, sicut non est eadem ratio, ita non est etiam eadem consuetudo; nam libri ex suo genere computantur inter mobilia preciosa, vel saltem multæ æstimationis, & alioquin non habent vsum simpliciter necessarium, sed voluntarium, & præterea potest per alios similes in futurum supplere, & ideo nulla ratio postulat, quòd prior Religio cogatur librorum peculium concedere, etiam quoad vsum pro futuro tempore, seu pro vita talis personæ in alia Religione. Neque etiam est illa ratio ad præsumendum talem consensum, vbi non fuerit satis expressus, vel vbi non fuerit materia tam parua, vt quasi pro nihilo reputetur. Nec refert quòd iuxta morem Religionis libri quasi in peculium stabile, vel ad vitam concedantur, quia nunquam potest ista concessio ita fieri, quin semper pendeat ex voluntate Prælati, qui ad nutum potest illam licentiam reuocare, & libros ad vsum aliorum religiosorum applicare, vt suprà ostensum est, eo autem ipso, quòd subditus mutat Religionem, nec Prælatus persistit in priori voluntate, neque ipse potest eius facultate vti. Imò licèt talis concessio fiat ex vi regulæ, semper habet conditionem adiunctam perseuerantiæ in tali statu; nam omnis lex ad eos tantùm qui sub ea sunt loquitur.

10. De manuscriptis ad proprium vsum. De scriptis autem est mihi nonnullum dubium, licèt nonnulli absolutè idem de illis affirment, quia illa etiam sunt bona quædam temporalia, & interdum non paruo pretio æstimabilia, quorum dominium etiam acquiritur monasterio, ergo procedit in eis ratio facta. Neque est ibi ratio præsumendi tacitum consensum, quando occultè, & inscio Superiore scripta deferuntur. Hæc ergo sententia sine dubio tutior est. Nihilominus dico esse dubiam, quia scripta videntur esse quasi pars scientiæ, & doctrinæ, quam aliquis in Religione comparauit, sunt enim in adminiculum memoriæ, à qua maximè scientia pendet. Potest autem religiosus suam scientiam, & doctrinam secum deferre; ergo & talia scripta, quibus, vt videtur, iniustè priuaretur, quia non esset sine magno scientiæ, & doctrinæ suæ nocumento, & dominium Religionis non videtur esse adeò absolutum, vt possit cum tanta iactura talis personæ illa retinere. Et declarari potest, quia accessorium sequitur principale, scripta autem sunt veluti quid accessorium respectu scientiæ; ergo possunt & debent comitari personam, ad cuius propriam scientiam pertinent. Nihilominus Nauarr. dicto consilio, numero decimo, eadem certitudine qua de aliis bonis affirmat religiosum trãslatum solùm posse deferre scripta, quæ inutilia essent suæ Religioni priori, & quæ probabiliter crederet Prælatum donaturum: addere verò possumus, vel quæ iuxta morem Religionis Prælatus non potest iustè negare, vel auferre nisi in pœnam alicuius grauis culpæ. Addo etiam, ob rationem factam, si quis deferat scripta sibi vnica, & singularia, quorum

Nauar.

A copiam inuenire non poterit, maiorem aliquam excusationem habere, ita vt non audeam illum condemnare, præcipuè si solùm ad propriam vtilitatem illa deferat, animo restituendi illa cum primum, vel transumptum eorum habere potuerit, vel saltem in fine vitæ, si prius absque magno incommodo non potuerit.

Tandem à fortiori constat, instrumenta artis multo magis comprehendi sub bonis, quæ deferri non possunt, quia & sunt æstimabilia pretio, & facilè etiam possunt pretio comparari, & ab eis non pendet ars ipsa, sed tantùm vsus eius. Vnde cùm talis vsus in vtilitatem alterius Religionis transferatur, ad illam spectabit instrumenta artis B præbere. Solent autem esse etiam inter religiosos aliqui insignes artifices, habentes exquisita aliqua instrumenta, quibus similia, vel non inuenient, vel non sine magno labore, & difficultate, & in his posset habere aliquam vim illa ratio, quod priuari tali instrumento esset magnum incommodum; quæ ratio suadet quidem debere Prælatum tunc se facilem exhibere, saltem ad mutuandum simile instrumentum, ad vsum eius, vel pro toto tempore vitæ, vel donec aliud simile habeat, vel certè ad vendendum illud, si alius posset illud pretio redimere. 11. De instrumentis artis, quam fortè nouit translatus.

C

CAPVT XIV.

An cum religioso transeunte transeant etiam immobilia, vel pretiosa mobilia, quæ fortè ratione illius pertinebant ad priorem religionem.

1. Arguitur pro parte affirm. SVperest verò dicendum de bonis præsertim immobilibus vel mobilibus pretiosis, quæ in propria specie extant, vel quibus monasterium ditius factum est, sub quibus maximè pecuniæ cõprehenduntur; de his ergo omnibus, quæ secum attulit religiosus, quando primam Religionem ingressus est, non immeritò dubitatur, an possit illa D secum deferre, cùm ad aliam transit etiam reluctante Prælato; nam in his videtur esse dissimilis ratio, quia licèt per professionem transeant in dominium Religionis, tamen ibi interuenit pactum, quod habet implicitam conditionem donandi, scilicet, illa monasterio, pro tempore, quo personam ipsam secum habuerit, nam illa bona comitantur personam, cuius hæc videtur esse iusta, & rationabilis intentio.

2. Prima opinio distinguens reiicitur. Circa hoc aliqui Iurisperiti, vt videri potest in Decio in Authent. *Generali* C. de Sacrosanctis Eccles. num. 4. & Anchar, consil. 69. n. 8. distinguunt de illo, qui ante legitimam ætatem professus est, vel debito tempore; & de priori aiunt, bona quæ attulit transire cum illo ad aliud monasterium; de E posteriori autem negant. Sed distinctio nõ est necessaria, quia si professio ita est facta ante legitimam ætatem, vt fuerit inualida, & nunquam fuit ratificata, clarum est personam illam quocumque trãseat, posse deferre secum sua bona, neque oportebat specialiter loqui de defectu ætatis; sed generaliter de quocunque annullante professionem. Ratio enim generalis est, scilicet quia semper retinuit dominium illorum, nam votum paupertatis validum nunquam fecit, ergo neque à se bona sua abdicauit, item seipsum non tradidit validè monasterio; ergo nec bona; nam quoad hoc saltem, certissimum est illud principium, quod in hoc ne-

Bartol. gotio bona sequũtur personam, quod est commune Bartoli, & Doctorum in Authentica. *Si qua mulier.* & Authentica *Ingressi.* & Authentica *Generali.* de Sacrosanctis Ecclesiis, quia saltem hoc necessarium est in principio traditionis. De hoc ergo casu nulla est quæstio, saltem iuxta antiquum ius; nam ex quodam iure nouo Concilij Tridentini potest habere aliquam difficultatem, quam in cap. sequenti attingam. Si autem professio inualidè facta ante ætatem, postea validè ratificata est, siue expresse, siue tacitè, parum refert quod professio nulla antecesserit. Itaque generaliter loquimur de quocunque Religioso verè professo, & de transitu etiam valido, ac legitimo, vt in cap. præced. num. 1. etiam monui.

3. Secunda opinio simpliciter affirm. quo fundamento nitatur. Calderin. Socin. Sen. Menoch. Alij ergo censent huiusmodi bona transire cum religioso etiam quoad dominium, & proprietatem, pro qua citantur Calderinus consil. 29. de regular. column. 2. Socinus senior lib. 4. Consilior. consil. 92. num. 14. & sequentibus. Et Menochius lib. 2. de arbitrariis, c. 436. n. 11, qui fundantur in ratione dubitandi proposita. Et potest confirmari ex cap. *Quòd à te.* de Clericis coniugatis, vbi de Clericis apostatantibus à suis Ordinibus dicitur. *Sanè Ecclesiis quibus intitulati fuerunt si de possessionibus, aut aliis bonis, aliqua contulisse noscuntur, cùm ab earundem Ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos debent recta via sine contradictione remitti*; ergo à fortiori in præsenti casu debent transire cum ipsa persona bona quæ monasterio donauerat.

4. Tertia opinio alia distinctione vtens. Alij distinguendum putant, si religiosus transit cum legitima licentia, vel sine illa, item de bonis quoad proprietatem, vel quoad vsumfructum; nam in priori casu, quando transitus illicitè fit, negant posse vllo modo secum deferre bona; quando autem iustè fit, affirmant posse, & debere, saltem quoad vsumfructum, ne fiat difficilior huiusmodi transitus ad perfectiorem Religionem, nam si cogatur relinquere talia bona in monasterio, non erit ita liber, & expeditus, vt transire possit ad perfectiorem statum, quod esset impedimentum ponere ascensui ad perfectiorem statum, quod esset inconueniens.

5. Resolutio ex Nauarr. & aliis, simpliciter negans. Mihi placet sententia Nauarri absolutè negantis talia bona transire cum persona, quam etiam tenet Couarr. referens multos in cap. 1. de testamentis num. 20. & 21. iuxta quam sententiam dicendum est, nec transeuntem posse tuta conscientia per vim, vel fraudem illa secum deferre sine consensu monasterij, nec monasterium teneri de iustitia ea donare, quoad proprietatem, vsumfructum, aut vsum; quod intelligo per se, & seclusa exceptione, quæ propter accidentales circunstantias fieri potest. Quia verò hoc non est æquè certum in omnibus bonis, neque in omni transitu, ideo oportet hæc distinguere, & sigillatim probare. Duobus ergo modis potest religiosus conferre monasterio bona quæ priùs habebat, vel ius ad illa, quæ habere poterat; primò necessaria consequutione, & ex vi iuris communis, eo ipso, quòd vult ibi Religionem profiteri. Secundò liberali voluntate, & donatione distincta à traditione suæ personæ, quia nimirum poterat ante professionem illa bona aliis donare, & voluit potiùs dare monasterio, quod maximè procedit, quando non solùm ex negatione donationis, vel legati, aut testamenti facti in fauorem alterius sequitur necessaria successio monasterij facta professione (hunc enim casum in priori modo includimus) sed, quia necessaria est positiua actio donandi, & hanc etiam voluntariè habuit.

Ostenditur data resolutio, quando bona obueniunt priori Religioni ex vi professionis in ea factæ.

Quando ergo bona transierunt in monasterium priori modo, in nullo casu potest illis priuari, saltem quoad proprietatem, propter transitum personæ, quia iure quasi hæreditario acquisiuit absolutum dominium eorum, sine dependentia ab actuali existentia, seu perseuerantia talis personæ, in tali Religione, vel Monasterio. Quis enim talem dependentiam, vel conditionem apposuit, an religiosus ipse? at ille non potuit, quia licèt voluntas eius fuerit necessaria ad profitendum, tamen supposita voluntate hac, iam non ex ipsius arbitrio, sed ex necessitate iuris transeunt illa bona in monasterium. At ius illam conditionem non ponit, sed absolutè vult bona illa transire in monasterium, quia supponit personam illam quasi mortuam, & statum illum perpetuum, & propter accidentales, & raros casus non adhibuit dependentiam, vel conditionem, quæ posset magis obesse, quàm prodesse stabilitati illius status. 6. Ratio huius partis resolutionis.

Dices, ille poterat testari, vel illa bona aliis donare; ergo etiam potuit hanc conditionem, vel hoc onus monasterio ponere. Respondeo primò, probabile esse illam conditionem esse repugnantem professioni, de quo statim dicam. Deinde quando nullum condit testamentum, sed permittit Religionem quasi ab intestato succedere, licèt voluntariè, & liberaliter hoc faciat, tamen per hoc nullam apponit conditionem, sed relinquit, vt Religio succedat iuxta dispositionem iurium, sicut qui non instituit hæredem solùm hac intentione, vt nepos ab intestato succedat, gratiam quidem illi facit, non tamen propter hoc aliquam illi conditionem apponit, si autem religiosus condat testamentum, & monasterium instituat hæredem, & dictam conditionem expressam non apponat, absoluta est etiam successio, quia illa conditio, nec ex natura rei subintelligitur, nec præsumi debet, præsertim præsumptione iuris, cùm illa reputetur mors quædam ciuilis, qui autem ante mortem naturalem instituit hæredem, non habet subintellectam hanc conditionem, vt si contingat ad vitam redire ei etiam restituantur bona. Si autem fingatur casus, in quo illa conditio in testamento expresè ponatur, primùm non existimo esse moralem, quia illa conditio indicat animum non satis constantem, & firmum in statu quem assumit, & ideo nemo illam adhibebit, nec Religio deberet illam vel personam acceptare; an verò in rigore addi possit, statim dicam à num. 16. 7. Instantia expugnatur.

Atque hinc infero idem iudicium esse de quibuscunque bonis, quæ post professionem talis religiosi adueniunt monasterio per necessariam successionem, quatenus induit, seu repræsentat personam eius. Probatur, quia illorum omnium dominium absolutè acquirit non ex noua voluntate religiosi, sed ex vi ac necessitate iuris communis, supposita solùm priori volũtaria professione. Nec potest religiosus iam professus illã conditionẽ, vel onus aliquod super talia bona Religioni apponere, quia iã mortuus est, neque vllum ius habet circa alia bona. Neque etiam ex vi prioris pacti, vel professionis 8. Primũ consectarium extendens hanc partem resolutionis.

feſſionis intelligitur talis conditio magis appoſita pro bonis aduentitiis in futurum, quàm pro illis, quæ ſtatim cum ipſa perſona proueniunt. Imò licèt aliqua bona poſtea adueniant Religioni, ius ad illa vel ad ſucceſſionem illorum, translatum fuit in Religionem in puncto profeſſionis, quod ius inter bona incorporalia ſtatim acquiſita Religioni computari poteſt; ergo ſicut alia bona tunc abſolutè acquiruntur, & ſine vlla conditione, ita & ius illud; ergo eodem modo acquiruntur poſtea Religioni omnia bona, in quæ neceſſariò ſuccedit propter illud ius.

Secundum conſectariũ etiam extẽdens.

9. Sequitur etiam reſolutionem poſitam procedere de tranſitu talium bonorum, non ſolùm, quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfructum, vel vſum. Probatur, quia in primis, nullum eſt ius poſitiuum, quod in præſenti materia aliud diſponat de vſufructu, quam de proprietate: ſecluſo autem iure poſitiuo, vſusfructus ex natura rei, eſt domini cuius eſt proprietas, niſi etiam ex aliquo pacto humano hæc ſeparentur, quòd hîc etiam nullum eſt, ergo ſicut prior Religio iuſtè retinet proprietatem talium bonorum, ita etiam profeſſionem tam ciuilem, quàm naturalem, & vſumfructum eorum. Solùm ſupereſt declaranda vltima particula antecedentis; nam cætera omnia, & illatio per ſe nota videntur. Probatur autem ex dictis; nam, præter profeſſionem, nullum pactum interuenit ſuper talia bona inter religioſum & religionem, ratione cuius pacti vſusfructus talium bonorũ reſeruetur Religioni poſteriori, ſi ad illam tranſire contingat; oſtendimus enim Religionem ſuccedere non ex ſpeciali voluntate religioſi, ſed ex vi iuris communis, cùm ergo ius commune illam reſeruationem non faciat, nec religioſus poteſt ſua voluntate illam ſuperaddere. Deinde eſto poſſet, de facto nihil tale declarat, nullam enim omnino conditionem adhibet, nec etiam eſt, cur ex natura rei ſubeſſe intelligatur, vt explicuimus, & magis ex dicendis conſtabit.

Oſtenditur deinde eadem reſolutio quando bona obueniunt ex mera liberalitate religioſi.

10. Supereſt, vt dicamus de aliis bonis, quæ religioſus ſuo mero arbitrio extra legis diſpoſitionem Religioni donat in ipſa profeſſione, vel ante ipſam; nam poſt ipſam non habet locum hic modus donationis, cum religioſus, neque aliquid ſibi retinere poſſit, vt de illo poſtea cùm voluerit donationem faciat, nec poteſt aliquid de nouo acquirere, quod non ipſo facto ſtatim ad Religionem tranſeat. De huiuſmodi ergo bonis idem in primis dicendum eſt, quando donatio in principio ſimpliciter facta eſt nulla in ea adiecta conditione, vel limitatione, quia etiam tunc monaſterium obtinet abſolutum dominium talium bonorum; ergo quidquid poſtea eueniat, non poſſet iuſtè ſine ſuo conſenſu illis priuari; patet conſequentia, quia hîc etiam nullum eſt ius naturale, vel poſitiuum, quod illam obligationem imponat; nec etiam eſt vlla ratio ſubintelligendi hanc tacitam conditionem in illa donatione; nam licèt fiat occaſione profeſſionis, non tamen fit ſub conditione aliqua pendente in futurum, imò ipſa profeſſio eſt actus ita legitimus, & intrinſecè perpetuus, vt non pendeat in futurum, & ideò ad ſummum poteſt intelligi illa donatio dependenter à profeſſione vt de præſenti fit, ita vt ſi contingeret profeſſionem eſſe nullam, donatio etiam nulla redderetur, tamen facta profeſſione valida, nulla conditio de futuro intelligitur niſi exprimatur.

Probatio, quando liberalis donatio facta eſt abſque vlla conditione.

11. Et hæc ratio maximè vrget, quando non ſtat per Religionem, quominus religioſum ſemper retineat, quia quantum eſt ex ſe, parata eſt ad illum alendum, & ad implendam conditionem, etiamſi fingamus fuiſſe in donatione incluſam; ergo iniuſtum eſſet illam cogere ad bona alteri tradenda. Imò idem certum exiſtimo, etiamſi ex iuſta cauſa religioſum emittat: quia donatio monaſterio facta neque ipſi Religioſo debet dare licentiam ad liberiùs peccandum, nec Religioni debet adimere libertatem ad expellendum illum ſi ſuis peccatis id mereatur, vtrumque autem ſequeretur, ſi cogeretur Religio bona reddere quando illum expellit. In hoc autem caſu ſi religioſus ſic punitus transferatur in aliud monaſterium, vt ibi in pœnam detrudatur, alendus quidem erit ſumptibus monaſterij, quod illum eiecit. Id enim non eſt propter bona, quæ in monaſterium contulit, eodem enim onere tenebitur monaſterium, etiamſi nulla tẽporalia bona ab illo habuiſſet, ſed ratio eſt, quia non debet grauari aliud monaſterium, niſi omino ſponte velit ipſum ſine alimentis recipere, de qua re in ſimili materia optimè loquitur Gregorius lib. 1. Epiſt. 42. vbi latius tractat non ſolùm de Monachis, ſed etiam de Clericis ſæcularibus habentibus propria bona, qui propter lapſus detruduntur in monaſteriis. Si autem contingeret iniuſtè expelli, etiam tunc non debet pati Religio graue nocumentum propter vnius Prælati iniuſtitiam, vel imprudentiam, ſed cogendus eſt Prælatus, vel illum iterum admittere, vel alere, aut alio modo iniuriæ factæ ſatisfacere. Et quando iuſtum eſſet monaſterium priuare bonis propter tale dictum, id non eſſet ex intrinſeca obligatione orta ex priori donatione, quod nunc agimus, ſed eſſet quædam pœna per Superiorem imponenda.

Hæc probatio non ſolùm valet quando religio vult retinere religioſum, ſed etiam quando expellit.

12. Atque hic diſcurſus non minùs probat de vſufructu bonorũ, quàm de proprietate; quia hîc etiã habet locum ratio ſupra facta in numero nono, cùm monaſterium ſit verus dominus, eſſe etiam vſumfructuarium, quia nullum eſt ius, vel pactum humanum, ratione cuius impediatur verus dominus frui, & vti re ſua. Neque etiam talis obligatio prouenit ex alia obligatione, quam habebat hæc Religio ad alendam talem perſonam, tum quia hinc ad ſummum ſequeretur obligatio ad tribuendum ei ſufficientia alimentia in alio monaſterio: non verò ad dandum totum vſumfructum, aut totum dominium vtile, ſi fortaſſe pluris æſtimetur. Tum etiam, quia nec alimenta tenetur dare, quia parata eſt, ad alendum illum in ſuo gremio permanentem, & ad hoc ſolùm à principio ſe obligauit.

Valet etiam de vſufructu, ſicut de proprietate.

13. Dices, hoc ad ſummum procedere, quando religioſus tranſit ad laxiorem, vel æqualem ſine culpa Religionis, & ſolùm permittente, vel diſpenſante ad illius poſtulationem; ex opinione probabili cap. 11. à numero 16. tractata; tunc enim niſi in ipſa permiſſione ſeu licentia, ipſamet Religio ſe voluntariè obliget ad aliqua alimenta præſtanda, profectò non poteſt ex conſcientia, vel iuſtitia obligari, etiamſi in præſtando ſuo conſenſu hanc conditionem, ſeu libertatem à tali obligatione non expreſſerit; quod fortaſſe eſſet conſultoris,

Obiicitur ſaltem non videri valere quando tranſitur ad religionem laxiorem vel æqualem.

ris, non tamen necessarium, quia per se nullus est in re ipsa titulus talis obligationis, sed alia Religio quæ illum recipit, sibi consulat, & videat quale onus assumat. At vero quando transit ad perfectiorem Religionem, vtitur religiosus iure suo; ergo non debet priuari actione quam habet ad vsumfructum talium bonorum, vel saltem ad alimenta. Et hîc etiam habet locum congruentia alterius opinionis, scilicet, ne difficilior fiat transitus ad meliorem frugem. vnde sicut in ipsa professione includitur conditio, nisi velit transire ad altiorem Religionem, ita in donatione bonorum intelligi potest inclusa proportionata conditio. Quæ ratio si quid probat, in omnibus bonis etiam per necessariam successionem comparatis locum habet, & licèt in vsufructu vel alimentis maiorem quandam speciem congruitatis habere videatur, tamen in rigore etiam procedit de proprietate, quia si semel admittatur illa conditio subintellecta; etiam in ipsa donatione proprietatis dicetur includi.

14. Expeditur hæc obiectio. Dico ergo, quantacunque bona religiosus donauerit monasterio, non habere post professionem maiorem actionem ad vsumfructum eorum, quàm si nihil contulisset, vel quàm habeat quilibet alius religiosus professus eiusdem monasterij. Item è conuerso, Religionem ipsam non teneri maiori obligatione iustitiæ ad alendum talem religiosum quàm alios, qui nihil contulerunt. Quæ doctrina inuenitur passim in sanctis Patribus, Basilio, Augustino, Benedicto, & aliis, qui de monasticis institutis scribunt. Et est euidens, tum quia æquè pauper efficitur, qui diues erat, ac qui nihil habebat; tum etiam, quia Religio non obligatur ad alendum religiosum, propriè, & per se, propter temporalia bona, quæ ab illo habuit, sed propter professionem Religiosam: illa autem bona censentur per modum eleemosynæ liberaliter donatæ, perinde ac si inter alios pauperes fuissent distributa. Hinc ergo ad illam difficultatem respondeo, etiam si quis ad altiorem Religionem transeat, non posse deferre secum talia bona, vel vsumfructum eorum, quia nullum ius ad illa habet, vt probatum est, itaque ita nulla actione priuatur, quia Religio non tenetur illum alere, nisi in eadem permanentem, nec etiam tenetur parare illi viam, vt sic dicam, per temporalia commoda, vt se relinquat & ad aliam perfectiorem etiam transeat, satis enim est quòd non resistat, neque impediat. Nec dici potest impedire, eo quòd bona non restituat, quia carentia temporalium bonorum per se non impedit, imò est optima dispositio ad ingressum Religionis, præsertim arctioris, quę in hoc debet maiorem puritatem obseruare, sine temporali subsidio, vel spe religiosos admittendo: quod si contingat, aut nolle, aut non posse, accidentarium est obstaculum, quod alia Religio non tenetur tollere, sua bona erogando.

15. Exemplo illustratur. Optimum exemplum est in Monialibus, quæ non recipiuntur ordinariè sine dotibus, & tamen cùm de licentia Sedis Apostolicæ de vno ad aliud monasterium transferuntur, earum dotes monasteriis, quæ relinquunt, remanent; vt cònstat ex vsu. Et habetur in quadam declaratione Cardinalium ad Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 5. de Regularib. qui absolutè loquuntur de transitu, siue sit ad arctiorem, siue non, & siue sit eiusdem, siue alterius Religionis. In Monialibus autem maximè potest impedire hic transitus ob dotem non restitutam, quia in alio nulla recipitur regulariter sine dote, & aliam quærere non est facile. sed hoc impedimentum non imputatur huic monasterio, quia non tenetur dotare monacham suam, vt in alio recipiatur. Est etiam optimum argumentum à simili, si religiosus tempore suæ professionis copiosam donationem suorum bonorum fecisset hospitali, & postea velit transire ad actiorem Religionem, nunquid teneretur hospitale reddere bona, vel vsumfructum eorum, ne transitus fiat difficilior? Cur ergo obligabitur Religio, cui non minùs absoluta donatio facta est, & cuius bona non minùs, imò magis Ecclesiastica sunt, & ob eam causam difficiliùs etiam alienari possunt? vnde ad hoc confirmandum, non parum iuuant quæ de non alienandis Ecclesiasticis bonis sacri canones statuunt. Et à simili.

16. Discutitur resolutio de liberali donatione an possit fieri sub conditione. Arguitur affirm. Superest, vt explicemus quid dicendum sit, si à principio in ipsamet donatione expresse addita fuerit hæc conditio, vt quacumque ratione contingat religiosum mutare suum statum, Religio teneatur vel bona reddere, vel saltem dotem competentem pro alio monasterio, vel saltem alimenta, aut quid simile. In quo in primis dubitari potest, an talis conditio sit iniqua, & inualida: videtur enim non esse, quia nulli est iniuriosa, suppono enim donationem esse liberalem, de bonis scilicet quæ posset nouitius, aut nouitia non donare monasterio; potest ergo ea donare, pro vt voluerit; ergo, & sub illa conditione. In contrarium autem est, quia illa conditio videtur esse contra votum paupertatis, ac proinde contra substantiam professionis. Probatur assumptum, quia per illam conditionem retinet illa persona ius aliquod ad illa bona; habere autem tale ius, repugnat voto paupertatis, nam est retinere aliquod genus dominij, quia ius illud æstimabile pretio est, & est quoddam bonum temporale quanuis incorporeum. Arguitur neg.

17. Deciditur affirmatiuè, tamen ordinariè malè sonare talē conditionem. Quæ ratio procedit quidem optimè, si conditio in eo sensu apponatur, vt persona ratineat ius aliquod ad talia bona, posset tamen in alio sensu poni, in quo non video intrinsecam malitiam, scilicet, vt Religio maneat in conscientia obligata ad subueniendum religioso in tali occasione, etiam si ipse nec ius, nec actionem aliquam contra Religionem habeat; hæc enim duo, & inter se non repugnant, & optimè compatiuntur cum integro voto paupertatis, vt suprà visum est. Imò addi etiam posset in tali conditione, vt si religiosus transierit ad aliam Religionem, eo ipso altera Religio acquirat ius ad talia bona, quia hoc etiam nihil derogat paupertati ipsius personæ, & aliunde nec iustitiæ repugnat, vt ratio suprà facta probat; ergo talis conditio sic intellecta non est intrinsecè mala. Non potest tamen negari, quin malè sonet, quia vt num. 7. in fine dicebam, indicat animum non satis constantem in statu, quem assumit. In aliquo tamen casu raro possent occurrere circunstantiæ, quæ conditionem illam postulare etiam secundùm prudens consilium videantur, vt si fœmina Religionis habitum assumens in aliquo monasterio, timeret probabilem necessitatem transeundi postea ad aliud, vel eiusdem ordinis, vel alterius ex graui causa, & legitima facultate: si ergo priori monasterio copiosam donationem bonorũ faceret, nulla inconstantia, neque indicium eius est sub cõditione ponere, vt occurrente tali casu, vel cogente tali necessita- In quo casu satis honesta esset.

necessitate teneatur monasterium primum dare secundo competentem dotem, aut vsumfructum dotis, vel alimenta, aut aliquid simile: supposito ergo tali casu, seu modo donationis, dicendum plane est teneri monasterium implere conditionem, eo modo, quo in contractu posita fuerit, quia est iusta, & paupertati non repugnat, vt declarauimus, & nulla est lex canonica quæ resistat, nam illa non esset alienatio bonorum Ecclesiasticorum, quia illa bona nunquam fuerunt simpliciter donata tali monasterio, sed sub tali modo, vel vsque ad complementum talis conditionis.

18. Illatum de redeuntibus ad sæculum ex iusta dispensatione.

Ex dictis sequitur, si religiosus, vel religiosa ex dispensatione Pontificis quantumuis iusta reuertatur ad sæculum sine vllo vinculo professionis, & votorum non posse deferre secum bona, quæ Religioni donauerat absolutè, sine consensu Religionis, nisi hoc ipsum Pontifex in sua dispensatione specialiter concedat. Probatur, nam idem fundamentum absoluti dominij habet locum in tali casu. Imò in eo magis vrget, quia licèt persona Deo consecrata reuertatur ad sæculum, non propterea debent bona Deo consecrata profanari, seu alienari, vel, vt ita dicam, ad sæculum redire, neque in dispensatione personæ continetur dispensatio in alienatione bonorum, nisi in specie concedatur; neque etiam causa, quæ ad primum sufficiat, erit semper sufficiens ad vtrumque, quin potiùs, vt dispensatio in persona tolerabilis sit, erit regulariter conueniens, vt pro bonis non concedatur, sed quòd relinquantur Religioni. videantur, quæ in simili tractat Rebuffus (Rebuf.) in prooemio ad regias constitutiones gloss. 5. n. 23. vbi ex multorum sententia dicit Religiosum factum sæcularem non succedere in hæreditate paterna, quod difficilius est.

19. Obiectio contra illatum.

Dices, in eo casu tollitur fundamentum talis donationis, vel cuiusuis tituli, quo mediante bona illa peruenerunt ad monasterium vel per testamentum, vel per successionem necessariam, &c. ergo eo ipso redibunt bona ad priorem dominum, quia ablato fundamento, euertitur quidquid in illo nitebatur. Antecedens patet, quia tota ratio translationis talium bonorum in monasterium est, vel incapacitas personæ ad dominium talium bonorum, vel voluntas donandi illa fundata in tali professione; per illam autem dispensationem, & professio tollitur, & persona fit habilis ad dominium talium bonorum. Confirmatur (Confirm.), quia si Papa dispenset in matrimonio rato, eo ipso reuertitur ad sponsum quidquid sponsæ donauerat, & è contrario, quia destruitur fundamentum; ergo similiter in præsenti.

20. Occurritur obiectioni.

Respondetur, nec professionem, nec incapacitatem dominij esse fundamentum, vt sic dicam, à quo pendeat in conseruari dominium absolutè datum Monasterio de talibus bonis, sed solùm fuit veluti occasio, aut motiuum, vt talis donatio monasterio fieret, sicut si donatio illa facta esset pauperibus, vel consanguineis, quia, vt diximus, donatio æquè absoluta est. Imò in præsenti casu multo minùs potest pendere à tali conditione, quia religiosum professum per Religionē fieri non religiosum rarissimum est, & moraliter non consideratur in tali contractu, seu donatione. Ad simile (Ad confirm.), quod affertur de matrimonio, respondeo, vnum esse casum, in quo, via, & iure ordinario potest matrimonium ratum dissolui, per professionem Religionis, in quo casu iure etiam communi statutum est, quid de bonis inuicem donatis ab sponsis faciendum sit, vt in superiori tractatu visum est. Dissolutio autem matrimonij per dispensationem extraordinaria est, & de his quæ raro eueniunt; & ideo pro illo casu nihil iura disposuerunt, & ideo si quæ donatio intercessit, tenor illius considerandus est; nam si donatio fuit omnino absoluta, & non expressè ad supplementum dotis, vel ratione matrimonij sustentandi, certè non reuocabitur donatio propter dispensationem illam maximè si præbendo consensum ad dispensationem, nullam conditionem de donatione reuocanda sponsus exigat; & ita ex hac parte potiùs confirmatur doctrina data. Si autem fuit conditio posita saltem generalis, vt si matrimonium, quacunque ex causa non peruenerit ad effectum, donatio rescindatur, seruanda est, quod nihil etiam obstat his quæ diximus.

An saltem religiosi Societatis, qui vota tantùm simplicia emiserunt, possint deferre secum bona, quæ ipsi Societati donarunt, si ab ea dimittuntur.

Vltimò occurrit speciale dubium in hoc puncto circa religiosos Societatis, qui professionem non emiserunt, sed per vota simplicia incorporati sunt, & aliquid de bonis suis Societati donarunt, an si postea emittantur, possint deferre secum talia bona, & consequenter teneatur Societas ea reddere, & donationem rescindere. Est enim hoc proprium Societati, vt non necessariò succedat in bonis suorum religiosorum secundùm commune ius, sed ipsi religiosi possunt, & debent iuxta suas constitutiones de suis bonis disponere, & ita non habent hîc locum omnia, quæ de priori genere bonorum diximus. Possunt autem si velint, sicut aliis pauperibus, ita etiam Societati bona sua; vel eorum partem donare, provt in tract. 10. lib. 4. cap. 6. exponetur. de hac ergo donatione dubium est, an idem sit iudicium, quod de religiosis professis. Videtur enim hîc esse dispar ratio, quia licèt ex parte religiosi oblatio, & obligatio sit perpetua, ex parte Religionis non sit absoluta obligatio retinendi perpetuò huiusmodi religiosos, sed sub conditione *nisi ipsi hoc demeruerint*, vel alia simili; ergo ratio postulat, vt donatio, quæ fit Religioni, habeat etiam hanc conditionem, si religiosum non expellat, vel similem. In contrarium autem est, quia forma donationis absolutè fit, ergo etiam confert absolutum, & irreuocabile dominium. patet consequentia, tum quia talis persona potest hoc modo donationem facere, & voluntas eius ex verbis colligenda est; tum etiam, quia si eodem modo faciat donationem consanguineis, vel pauperibus, non rescindetur donatio, etiamsi postea è Societate emittatur. Accedit præterea, quòd aliàs sequerentur incommodà suprà tacta in aliis religiosis. Primum ac præcipuum est, quod tales religiosi non perfectè renunciarent temporalibus bonis, nam semper haberent spem recuperandi illa, si ad sæculum redirent, quod vel repugnat omnino, vel derogat multum religiosæ paupertati. Secundum, quia hinc sequeretur occasio licentiosè viuendi, quia vel sperarent non esse dimittendos à religione, ne cogantur etiam bona dimittere, vel certè minus timebēt dimitti,

Margin notes (right column): 21. — Exponitur dubitatio. — Arguitur pro parte neg. — Arguitur pro affirm. — Confirm. ab incommodis. Primò. — Secundò.

Tertiò. dimitti, quia iam habent vnde viuant. Tertium ex parte etiam Religionis minuetur libertas ad dimittendam Religiosum dyscolum, ne cogatur bona illi reddere, quæ fortasse sustentando alios iam consumpsit, quod ad commune bonum eius esset magnum incommodum.

22. Decisio per triplex pronuntiatum. 1. Pronunt. In hac re nihil existimo posse ex communi iure definiri, quia pendet ex modo contractus seu donationis, quæ est res facti potius quam iuris. Nam loquendo de possibili, certum est potuisse huiusmodi religiosum absolutè talem donationem facere, sine vlla conditione; quæ in futurum pendeat, quod probat euidenter ratio facta pro parte affirmante, quia voluntariè facit, & est absolutus dominus, & quia ita potest alienare, vel donare aliis, cur erit in hoc Religio peioris cōditionis, aut magis incapax talis donationis? Secundò censeo certum, facta in hunc modum donatione, non teneri Religionem in rigore iustitiæ, talia bona reddere tali personæ, si eam iustè à se dimittat. (2. Pronunt.) Probatur primò ex ratione facti; nam in eam fuit absolutè translatum dominium. Item, quia tertia persona cui facta esset similis donatio, non teneretur ea restituere in eodem euentu. Dices, non esse eandem rationem, quia alia persona non est causa talis mutationis in huiusmodi religioso; at Religio est causa illius, & constituit illum in nouo statu, in quo indiget talibus bonis. (Euasio à proxima probatione refellitur.) Sed hoc parum refert; nam vel Religio iniustè hoc facit, vel iustè. Si iniustè; est contra conditionem positam in pronuntiato; éstque ille casus distinctus, in quo meritò obligatur & cogenda est Religio, vt reddat bona ei quem iniustè dimisit, illa verò obligatio non est ob defectum prioris donationis, sed propter specialem iniuriam respectu talis personæ sic donantis. Si verò iusta est dimissio, vt in casu supponimus, non debet propterea Religio obligari ad relinquenda bona, quæ iustè possidet, cùm nec ratione rei acceptæ, nec ratione alicuius iniuriæ teneatur. Neque in eo casu imputari potest Religioni infelix euentus talis Religiosi, sed ipsi imputandus est. nam propter hanc etiam causam, nulla facta est in principio iniuria tali Religioso, obligando illum ad relinquenda bona sua, exponendo se illi periculo; nam in primis non obligatur vnquam relinquere talia bona Religioni, sed liber ad hoc relinquitur. Deinde sicut non cogitur talem Religionem ingredi, ita nec bona alienare: si autem voluntariè vtrumque facit, nulla ei fit iniuria. Denique non potest dici exponi periculo, quantum est ex parte Religionis, cùm nunquam dimitti possit, si ipse velit viuere iuxta regulam status, quem assumit, vt latiùs tractat. 10. suo loco dicemus. Vnde addo tertiò, huiusmodi renuntiationem, etiamsi fiat in fauorem Religionis, fieri in hoc sensu absoluto, & immutabili, seu independente à mutatione, quæ potest accidere circa statum personæ. (3. Pronunt.) Probatur rationibus factis, quæ mihi certè probant alium modum donationis esse valde perniciosum Religioni; non tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, & ideo nec acceptat, nec acceptare debet donationem in alio sensu factam, nec permittere, vt renuntiato aliter fieret in cuiuscunque fauorem fiat.

23. Moderamen prædictorū pronuntiatorum. Vide p. 2. Constit. c. 3. Quamuis autem Religio ex iustitia non teneatur hæc bona reddere in huiusmodi casibus: ex quadam æquitate, & ad tollendam omnem occasionem offensionis, potest licitè, vel omnia, vel aliquam eorum partem priori domino reddere, vel pretium eorum, quia hæc non censetur alienatio simpliciter bonorum Religionis, sed quædam iusta dispensatio, necessaria ad conseruandam libertatem, quam talis Religio profitetur, ad dimittendas personas, quæ sibi non congruunt; (lit. B. & decretum 8. congreg. 5.) imò ex praxi & consuetudine instituto consentanea, videntur hæc bona à principio acceptari à Religione, cum hac potestate, & libertate, dimittendi etiam illa simul cum persona, si fiunt expediens ad finem Societatis, & ad communem ædificationem. In hac tamen æquitate facienda, obseruare etiam necesse est, ne nimium grauetur Religio, quæ per multos annos alit personam, quæ postea literis, & aliis donis instructa dimittitur, & nihilominus integra vult recipere bona quæ donauerat, quod non potest non esse graue onus Religioni. (Cautela vna circa id moderamē.) Cauendum etiam est, ne facilitas in hac parte generet in subditis certam spem recuperandi bona in simili euentu; nam posset hæc esse occasio libenter viuendi, vt supra dicebamus. (Cautela altera.) Denique præcauendum est etiam, ne hoc sit tam frequens, & tali modo fiat, vt inducatur consuetudo obligationem inducens.

CAPVT XV.

An cum religioso translato transferantur etiam prærogatiuæ quibus in priori religione fruebatur.

1. Per prærogatiuas hoc loco intelligimus quācunque facultatem actiuam, vt eligendi, ferendi suffragium, &c. vel capacitatem passiuam, vt eligatur, verbi gratia, ad tale officium, ministerium, vel beneficium. item ius sedendi in tali loco, & similia. item immunitates vel exemptiones, à tali onere, vel labore, &c. Circa quod aduertendum est, sermonem esse posse, vel de his omnibus, quatenus fundantur in professione facta in Religione à qua fit transitus, & in eius regula, vel quatenus fundari possunt in professione, & regula alterius Religionis. Nam quatenus ex natura rei consequuntur quamcunque personam in religioso statu existentem, nisi ab extrinseco illis priuetur, constat, transitum nihil obesse talibus prærogatiuis. Duas ergo generales regulas constituo. Prima est, omnis prærogatiua præcisè fundata in professione primæ Religionis, & in regula eius, non transit cum persona, sed amittitur transitu consummato; (Prima regula circa prærogatiuas religionis à qua fit trāsitus.) exempla sunt, primum de antiquitate Religionis; (De prærogatiua antiquitatis, & eam consequentibus.) nam illa fundatur in professione facta in tali Religione, & ideo quandiu in illa permanetur, computatur per se loquendo à die quo ibi professio facta est. Talis autem professio non valet pro alia Religione, quia per illam non est effectus membrum eius, nec obligatus obedientiæ eius. Hac enim ratione, quia transfertur, & aliam Religionem per annum probare, & in ea professionem emittere debet. vt rectè Nauar. consilio 60. & 67. de regular. in 2. impressione. (Ex Nauarro consil 60. de regular. in prima impressione.) Hinc ergo fit, vt translatus amittat antiquitatem, quam habebat in monasterio priori, & consequenter fit, vt amittat locum, & quodcunque priuilegium sibi debitum ratione antiquitatis. (De prærogatiua prælaturæ.) Fit etiam, vt translatus in monasterium alterius ordinis, non sit capax prælationis in illo ordine, nisi in eo professionem emittat, quia capacitas ad prælationem alicuius ordinis, secundùm ordinarium ius fundatur in professione, facta in eodem ordine, vt in Superioribus latè tractatum est, & habetur

tur etiam ex Trid. sess. 25. c. 21. de regul. & sess. 14. A c. 10. de reformat. Vnde etiam si quis ad hunc finem ex vno ad alium ordinem transferatur, vt ibi prælationem exerceat, non debet sine speciali dispensatione ad prælationem admitti, nisi priùs ibi professionem emittat. Vnde cùm professio perpetua sit, quamuis ille postea prælationem dimittat, vel quacunque de causa illa priuetur, in eodem ordine ad quem fuit translatus, manere debet, vt rectè dixit Nauarrus Concil. 61. de regular. & sequitur Emmanuel Rod. tom. 3. q. 52. art. 16. vbi fusiùs hoc disputat, sed mihi videtur res extra omnem controuersiam.

Nauar. Emman. Rodsr.

2. Secunda regula est, postquam translatus ad alium ordinem ibi professus est, consequenter habet B quamcunque prærogatiuam, facultatem, aut capacitatem, quam alij religiosi eiusdem ordinis habent ex vi suæ professionis, & regulæ, nisi specialiter in aliquo prohibeatur per ius. Probatur prior pars, quia ille translatus post professionem est verus religiosus talis ordinis; nam professio ibi facta vera professio est, eiusdem speciei, vt sic dicam, cum professionibus aliorum ibi solùm profitentium, & ratione prioris professionis, non est talis persona incapax, nec per se demeretur omnia priuilegia, & commoda talis religionis. Prior enim professio optima fuit, vnde habuisse illam non nocet, in præsenti autem iam non existit, neque obligat, quatenus repugnare poterat posteriori, quia quoad hoc per illam irrita est. C Mutatio autem ab vna in aliam, vel fuit consilij, vt si translatio fuit in religionem perfectiorem. Si autem fuit ad laxiorem, supponitur autem facta ex legitima dispensatione, & consequenter honestè; ergo translatio, ex nullo capite impedit quominus translatus fruatur omnibus effectibus, & commodis professionis illius religionis ad quam translatus est, & quam denuo est professus. Confirmatur primò, nam per professionem posterioris religionis amittit omnia iura specialia prioris professionis. argumento capituli, *si quis iam translatus* 21. quæst. 2. & cap. *ne pro* 16. quæst. 1. ergo debet D gaudere omnibus iuribus secundæ professionis. Confirmatur secundò; nam ille per secundam professionem, tenetur sustinere onera omnia talis religionis, quia eodem voto obedientiæ, & paupertatis astringitur, ad quod faciunt, quæ tractat Nauar. Comment. 4. de regular. num. 26. & 27. ergo debet etiam gaudere omnibus commodis talis professionis, nam qui sentit onus, debet etiam & commodum sentire. Atque hinc fit, vt huiusmodi translatus iam professus habere debeat locum, & suffragium iuxta morem & regulam talis religionis. sequitur etiam posse eligi in Prælatum eiusdem religionis quantum est ex hoc capite, & similiter posse habere beneficia regularia talis religionis, E & sic de aliis priuilegiis, &c. de quibus multa apud Nauarrum in dicto Comment. 4. & in citatis consiliis de regularibus.

Secunda regula bipartita de prærogatiuis religionis ad quam transitur. Suadetur pars prior.

Confirmatur primò.

Secundò.

Nauar.

3. Exceptio autem seu posterior pars regulæ, addita est primò propter Clementinam primam de regularibus, in qua statuitur, vt mendicantes omnes, qui ad religiones non mendicantes transierint, vocem, aut locum in Capitulo habere non possint, etiamsi ab aliis concedatur, & vt assumi non possint ad Prioratus, administrationes, officia, curam animarum, vel regimen, vel etiam ad hæc loco aliorum exercenda. Et ita fiunt ad hæc omnia incapaces, vt quidquid in contrarium factum fuerit sit irritum, & inane. Quæ constitutio suam vim retinet, & omnino seruanda est, ratióque illius fuisse videtur, vt religiosi mendicantes in sua paupertatis professione stabiliùs, & quietiùs perseuerent. Gaudent autem illo priuilegio, non tantùm quatuor antiquiores ordines mendicantes, sed etiam recentiores, vt religio Minimorum, & religio Societatis, vt suprà cap. 12. num. 58. in simili dictum est, quia tam veræ mendicantes sunt hæ posteriores, sicut & priores, vt per Pontifices declaratum est, & infrà tractatu 9. ostendemus, & ita comprehenduntur sub lege vniuersali, quæ disponens in ea specie, comprehendit etiam futuras religiones mendicantes, sicut decreta quæ generaliter disponunt de regularibus, comprehendunt quamcumque religionem de nouo approbatam.

Suadetur posterior.

Dicta Clementina ad omnes, mēdicantes extenditur.

Potem autem contra hoc citari Nauarrus consil. 57. de regularibus in prima impressione, & 66. in secunda, vbi ait religiosum sanctæ Mariæ de mercede, translatum ad ordinem non mendicantem, non incurrere dictas inhabilitates, quia religio mercedis, non est ex quatuor mendicantibus, de quibus Clementina loquitur; sentit ergo solùm dictos quatuor ordines comprehendi in illa Clementina. idem etiam suadet eius ratio, quia illa dispositio est pœnalis, & ideo non debet extendi. Sine dubio tamen non fuit hæc mens Nauarri, sed ratio eius in illa responsione fuit, quia dicta religio sanctæ Mariæ, omnino non est ex mendicantibus, vt ipse sentit in consilio 63. eiusdem impressionis, vel 65. alterius. Vbi etiam addit, quòd si illa religio ex primæua institutione, vel ex noua reformatione à Papa confirmata, profiteretur paupertatem in communi, in ea haberet locum dispositio dictæ Clementinæ; ergo sentit non limitari ad quatuor ordines prædictos, & ita confirmat declarationem datam.

4. *Huic extēsioni obstare videtur Nauarrus.*

Quid reuera sentiat Nauarrus.

In priori ergo consilio illa dictio, *quatuor*, casu addita videtur; & ita in fine eiusdem consilij meliùs dixit Clementinam loqui de mendicante transeunte, & ideo non extendi ad non mendicantem. & hoc ad summum concludit congruentia. Quanuis autem lex illa, licèt respectu translati videatur pœnalis, vel potiùs odiosa, simpliciter est fauorabilis & priuilegiatiua, quia respectu totius religionis, cuius bonum maius est, continet priuilegium, & fauorem. Hinc verò non sequitur, etiam ad non mendicantes extendendam esse, quia etiam priuilegia máximè debent propriis terminis contineri. Sicut è conuerso, quanuis lex illa esset pœnalis, extenderetur ad omnes verè mendicantes, etiam denuo approbatos, quia lex etiam pœnalis non est ita limitanda, quin proprietas terminorum seruetur.

5. *Ad locū citatum in n. præced.*

Sicut autem ex parte mendicatium vniuersalis est constitutio, ita etiam ex parte religionum ad quas fit transitus, est prorsus vniuersalis, & comprehendit omnes non mendicantes etiamsi Apostolica authoritate ad eas transitus fiat, vt in textu expresse dicitur. Inuenio autem quandam limitationem adhibitam à congregatione Cardinalium circa Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 11. his verbis; *Omnes cuiuscunque religionis legitimè translati ad Carthusianos possunt in eadem Carthusiensi religione in claustro Priores, & extra claustrum Procuratores esse.* Quæ exceptio firmat regulam in contrarium quoad omnes alias religiones, & ipsa videtur fundata in principio iuris, sub generali regula non includi casum specialem rationem habentem; qualis in præsenti est Ordo Carthusiensium, iuxta frequentem iuris consuetudinem.

6. *Extenditur deinde ad omnes non mendicantes, præter Carthus.*

Extenditur denique ad omnem administrationem. *Panorm.*

7. Quæri autem vlteriùs potest, quid comprehendatur sub officiis, & muneribus, quæ his religiosis translatis prohibentur. Sed de hoc videri potest glossa ibi, & Panorm. qui sentiunt sine distinctione omnia officia illis interdici, non solùm quæ iurisdictionem habent, de quibus est res indubitata, sed etiam, quæ solam habent administrationem, vt officium Oeconomi, Syndici, & Castaldi, vt loquitur illa Glossa, quam vocem alia Glos. in §. *pœna.* Institut. de iniuriis, significare dicit actorem seruum. Quæ ampliatio ex verbis textus satis colligitur; nam prohibet assumi ad omnes administrationes, & officia non solùm tanquam principales ministros, sed etiam vt tenentes locum aliorum. Quod verò Gloss. & Panormit. habet de ministerio prædicandi, nimium mihi videtur: tum quia in verbis textus in rigore non comprehenditur, nam in prioribus verbis, *Ad prioratus quoque, administrationes,* &c. sermo tantùm est de muneribus pertinentibus ad administrationem rerum temporalium; postea verò de spiritualibus solùm dicitur, *Quódque animarum curam, & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere.* prædicare autem non est exercere curam, aut regimen animarum. neque obstat, quòd prædicare sit officium Curæ; non est enim officium, prout dicit potestatem, sed prout dicit actum; ibi autem non prohibetur his translatis omnis actus curandi, sed ipsa cura, & regimen. Nam etiam ministrare sacramentum cõfessionis, seu Eucharistiæ, est officium Curæ, & tamen dicendum non est hos esse factos inhabiles ad hæc sacramenta ministranda. Tum etiam, quia in hac actione, non est eadem ratio, quæ in aliis ministeriis, quia non est verisimile aliquem transire à mendicantibus, ad non mendicantes, ex nimio affectu concionandi, nam ad hoc munus ex se aptiores sunt mendicantes ordines, quod secus est de ministeriis temporalibus, vel de aliquo beneficio, &c. Pontifex autem voluit huiusmodi occasionem præcidere. Et ideo non credo prohibuisse hoc munus prædicandi, præcipuè cùm ad commune bonum spirituale ordinetur, sicut nec prohibuit munus legendi, seu docendi, quæ oneris esse, & non honoris exposuit Sixtus V. in declaratione sui motus proprij de legitimis, quæ hanc etiam interpretationem confirmat.

Non tamen rectè extenditur ad officium prædicandi, & docendi.

2. Fũd. eiusdem posterioris partis sumitur ex Trid. decreto.

8. Secundò posita est illa exceptio propter quoddam decretum Concilij Trident. sess. 14. cap. 11 de reformatione, quod sic habet, *Quia regulares de vno ad alium ordinem translati, facilè à suis Superioribus licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur: nemo cuiuscunque ordinis Prælatus, vel Superior vigore cuiusuis facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere possit, nisi, vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuò maneat. Ac taliter translatus etiamsi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia sæcularia, etiam curata omnino incapax existit.* In quo decreto duæ prohibitiones continentur; vna pertinet ad obseruantiam clausuræ in huiusmodi translatis, & directè ibi solùm præcipitur ne huiusmodi recipi possint, nisi, vt in ordine ad quem transferuntur, in claustro sub Prælati obedientia perpetuò maneant. Ponderanda est enim illa particula *vt*, per quam significatur mentem Concilij fuisse prohibere, ne trãslatio, vel receptio translati fiat ad hunc finem, vt ea occasione translatus maneat extra claustrum de licentia Prælati illius ordinis ad quem fit translatio. Vnde, si expresè, vel tacitè eo fine translatio fiat, sine dubio grauiter peccabit, & transiens & recipiens illum.

1 Prohibitio huius decreti, & ne fiat transitus nisi ad manendum in claustro.

9. Quæri autem potest an receptio in eo casu sit irrita; nam Concilium solùm dicit *admittere non possit nisi*, &c. Tamen quia non addit verba irritantia, non videtur ex vi illius prohibitionis receptio, vel professio irrita; quando enim Concilium hoc intendit, id exprimit, & verbum *non possit* solam prohibitionem significare frequenter solet. Ex alio tamen capite posset illa translatio esse irrita, si quis procurans transitum reuera illa intentione, dispensationem peteret sub alio titulo, vel colore, tacita illa circunstantia, talem enim dispensationem subreptitiam iudico, vtpote obtentam ex falsa vel diminuta narratione contra Pontificis mentem, quæ sine dubio, in hac parte Concilio conformis est. Hac ergo ratione omnia subsequuta in vi talis dispensationis erunt irrita, sicut essent si absque vlla dispensatione fierent. Et præterea etiam post factam huiusmodi translationem prædicta intentione, non potest Prælatus dare licentiam sic translato ad manendum extra claustrum iuxta expressam, vel tacitam conuentionem præcedentem; quia hoc manifestè est contra intentionem Concilij. Vnde nihil aliud est, quàm consummare delictum contra prohibitionẽ Concilij. Propter huiusmodi autem delictum nulla pœna imponitur à Concilio; non tamen propterea causa grauis non est; nam materia est grauissima, & verba Concilij satis etiam rigorosa sunt.

Transitus absque illo fine manẽdi in claustro licèt illicitus, non est irritus. Nisi dispensatio ad trãsitum sit surreptitia aliunde.

10. Addit verò Nauarrus Comment. 4. de regular. num. 12. Concilium in hac parte non videri nouũ ius inducere, sed antiquum declarare; antiquum autem vocare videtur ipsum ius naturale, & diuinum, quod huiusmodi transitum ea intentione factum videtur reprobare, quia nullum ius scriptum inuenitur priùs circa hunc casum conditum. Vnde, quia ille modus transeundi, non est per se ita intrinsecè malus, quin possit ex aliqua magna necessitate honestari: concludit Nauarrus, si nunc occurrat casus, in quo ex natura rei licitè posset fieri talis receptio propter illum finem, etiam nunc posse fieri, non obstante Concilio, quia non est verisimile, voluisse Concilium prohibere receptionem aliàs iustam in eo casu, in quo potest esse ad remedium alicuius religiosi necessaria.

Nauarri interpretamẽtum circa dictam prohibitionem Concilij.

11. Hæc interpretatio Nauarri pia est, non possumus tamen adhærere illi, quia magis pium est præcepta seruare, & lex Concilij non est tantùm declaratiua iuris naturalis, sed etiam dispositiua, & constitutiua noui iuris, vt constat ex verbo illo *possit*, si enim tantùm declarare intenderat, diceret *nemo potest*, &c. Quia verò nouam prohibitionem imponit, dicit *nemo possit*. Cuius etiam signum est, quia si ex natura rei tantùm loquamur, sæpissimè illud fieri posset sine peccato, saltem mortali, quãdo existentia extra claustrum futura esset ad determinatum locum, & opus religioso dignum, & ex parte personæ sine morali periculo, &c. Non potest autem dici in omnibus illis casibus nunc etiam hoc licere, non obstante Concilio, quia est contra tenorem verborum eius, & contra disciplinam religiosam quam reformare intendit, vnde nec Nauarrus id admittit, nisi in raro casu. Neque est verum illam legem latam esse præsumptione, & ideo non obligare vbi cessat præsumptio; nam aliud est motiuum legis, aliud præsumptio. Concilium autem motum est ad eam legem ferendam, ex eo quòd ex facilitate dandi licentiam

Refellitur.

licentiam ad permanendum extra claustrum sumi solet occasio vagandi, vt in principio dicit; hæc autem non est præsumptio, sed certum iudicium, ratione cuius fertur generalis, & absoluta prohibitio, quæ omnes casus, etiam de se non malos, cõprehendit, quia indistinctè fertur, & hæc est vis positiuæ prohibitionis. Non ergo prohibet omnia, quia præsumat omnia & singula futura fuisse mala; etiamsi non prohiberentur, sed quia illa materia moraliter est nociua, & periculosa, id satis est, vt absoluta prohibitio fiat, quia leges morales considerant, quod frequentiùs accidit, vt dicitur in leg. 4. 5. & 6. ff. de legibus. Quocirca licèt in aliquo casu particulari cesset finis huius legis, non ideo cessat obligatio eius, vt constat ex doctrina de legibus, nisi fingatur casus, in quo esset contra charitatem non admittere volentem transferri, eo fine, & modo. Sed in primis licèt casus admittatur, solùm sequitur per epiikeiam cessare obligationem prohibitionis, non verò illam non esse veram legem de nouo aliquid prohibentem. Et deinde casus ille vix potest euenire, & multo minùs potest esse tam vrgens, quin concedat locum & tempus ad petendam dispensationem.

12. 2. Prohibitio decreti allati n. 8.

Altera prohibitio illius decreti est, vt religiosus translatus non possit habere sæcularia beneficia etiam curata, imò, vt sit incapax illorum, vnde fit etiamsi illi dentur, collatio non teneat. Sed aduertendum verba Concilij poni cum illo addito, *taliter translatus*, & in eis oriri dubium, an referantur ad verba posita in principio capitis, *de vno ad alium ordinem translati:* an verò ad eos qui translati fuerint, vt extra claustrum maneant. Quod est quærere, an hæc sit pœna eorum, qui in posterum translati fuerint contra illam dispositionem Concilij; an verò sit conditio apposita pro omnibus translatis ab vno ordine in alium, quantumcumque licitè ac rectè facta sit translatio, ita vt illa non sit pœna, sed quasi irregularitas pœnæ adiuncta à Concilio, ad præcidendas occasiones translatis manendi extra claustrum. In qua re dubius ego sum, & ob hoc ipsum dubium videbatur prior sensus præferendus, quia sumus in materia odiosa, quæ restringenda est, & quia si Concilium de omnibus translatis loqui voluisset, non dixisset *taliter translatus*, sed absolutè *translatus*.

Dubium insurgens ex verbis decreti.

13. Resoluitur.

Nihilominus iuxta sincerum contextum posterior sensus videtur præferendus. præcipit enim Concilium, vt religiosus vnius ordinis non admittatur in alio, *nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuò maneat:* statim verò subdit, *ac taliter translatus*, &c. vbi manifestè constat, illud *taliter* referri ad modum recipiendi, & transeundi proximè præscriptum. loquitur ergo de translato etiam legitimo modo. Nec propterea superfluè addita est particula, *taliter*, quia posita est ad augendam, & exaggerandam curam, & prouidentiam, quam Concilium adhibuit in hac lege, per quam voluit, vt etiam legitimè translati, nullo modo possent occasione beneficiorum sæcularium extra claustra manere. Et ideo etiam interposuit illam particulam augmentatiuam; *etiamsi Canonicorum regularium fuerit*, quia illi maximè videntur capaces horum beneficiorum, vt inde etiam constet nullam in hac prohibitione admittendam esse exceptionem, etiam positam in præcedenti puncto de Ordine Carthusiensi, cuius institutum magis abhorret ab huiusmodi curis, & sæcularibus beneficiis. Voluit ergo Concilium in hac parte, non solùm auferre translatis intentionem manendi extra claustra, sed etiam impedire qualemcunque spem, quam concipere possent de huiusmodi libertate obtinenda, mediis huiusmodi beneficiis, quanuis transitus non esset ad eum finem ordinatus.

Attentè autem ponderanda sunt illa verba, *De vno ad alium ordinem translati.* Nam ex eis planè constat, non habere locum in transitu intra eundem ordinem etiam si sit, mutando filiationem ab vno monasterio in aliud; vel ab vna prouincia in aliam, vbi huiusmodi filiationes sunt in vsu; quia illa non est translatio ab vno ordine in alium, sed ab vno monasterio ad aliud, vel ab vna prouincia in aliam, & ideo tunc non est necessaria noua professio, sed quædam incorporatio; & transitus fit cum tota antiquitate professionis, & cum aliis prærogatiuis communibus toti religioni. Vnde obiter confirmatur quod suprà num. 11. dixi, legem hanc Concilij, non tantùm esse declaratiuam iuris naturalis, sed specialem addere prohibitionem, nam si solam rationem spectemus, tam alienum est à vera religione, mutare monasterium eiusdem ordinis, propter finem obtinendi faciliùs licentiam viuendi extra claustrum ac mutare ordinem; & nihilominus Concilium hoc specialiter prohibuit inter diuersos ordines, & de eodem nihil loquutum est, sed hoc reliquit arbitrio & prudentiæ Prælatorum eiusdem ordinis; nam interdum fortasse potest hoc expedire religioni, cui necessarium est habere religiosum extra claustrum, & non habet in tali monasterio personam accommodatam; tunc ergo alium transferre ex altero monasterio, propter hunc finem, vt maneat extra claustrum, non est malum. 14.

14. Decretum loquitur de transitu ad alium distinctum ordinem.

Solùm potest dubitari an habeat locum hoc decretum Concilij in transitu à familia vnius ordinis, ad aliam familiam eiusdem ordinis, quando sunt ita diuisæ, vt vnum caput, seu Generalem communem non habeant, quales sunt familiæ Sancti Benedicti, aut S. Bernardi in Lusitania, Castella, & Italia, & in ordine Carmelitarum Mitigati, & Discalceati, & in ordine S. Francisci, Conuentuales, Obseruantes, & Capucini Hispaniæ. In his enim, & similibus est specialis ratio dubitandi, quia licèt propter conuenientiam in regula & primo fundatore, censeantur vna religio, tamen simpliciter videntur distinctæ, quia vnitas religionis est vnitas corporis politici, quæ sine vno capite non videtur esse posse. Sed de hac vnitate, vel distinctione talium religionum dicturi sumus tractatu sequenti; nunc quod ad præsens attinet, videtur hæc vnitas sufficiens, vt hic transitus non censeatur esse ab vno ordine in alium. Quod præcipuè videtur clarum, quando pluralitas illa familiarum solùm est propter diuersitatem nationum aut regnorum; nam hæc diuersitas valde materialis est, cùm alioquin in fine, & substantialibus mediis, cæremoniis, regula, clausura, & habitu sit conformitas. Cõuenientia autem in vno capite etiam erat ex vi institutionis inter has familias, & semper remanet aliquod eius vestigium; quòd autem Summus Pontifex exemptionem maiorem, aut minorem huic vel illi familiæ, & Prælatis Prouincialibus, vel Nationalibus earum tribuat, non tollit prædictam vnitatem; imò licèt singulas cum suis Prælatis immediatè sibi in omnibus subiiceret, sufficienter in illo vnirentur, tanquam in vno supremo Prælato talis religionis, præsertim in ordine ad transitum de quo agimus, in quo magis consideratur vnitas, vel distinctio in modo viuendi, & tendendi ad perfectionem, ex vi talis professionis.

15. An sit distinctus ordo eo ipso quo habet distinctum Generalem.

Resolutio negatiua.

fessionis. Et ideo vbi distinctio harum familiarum est, etiam in rigore vitæ, & obseruantia regulæ, & aliquo modo in habitu; magis dubia est dicta resolutio. Nihilominus tamen etiam pro his religionibus censeo esse retinendam, tum quia substantialis conuenientia semper manet; tum maximè, quia verba legum intelligenda sunt iuxta communem vsum; communiter autem, quælibet ex his religionibus, vna reputatur, vt tota religio S. Francisci numeratur vna ex mendicantibus, & alia religio Carmelitarum; & ideo communiter etiam, qui mutatur ab vna familia in aliam, non censetur mutare religionem.

Resolutio hæc valet, esto esset aliqua distinctio in obseruantia.

16. Est autem aduertendum in hoc transitu intra eandem religionem posse habere locum quæ cap. præced. diximus de bonis temporalibus secum deferendis vel relinquendis; nam quantum attinet ad religiosum ipsum, idem est fundamentum paupertatis, vt nihil secum deferre possit, nisi, quæ ad necessarium vsum conceduntur. Quod verò spectat ad ipsa monasteria, potest quidem intra eandem religionem esse maior quædam bonorum communicatio, in qua in primis seruanda est regula, deinde honesta consuetudo; postea decens ac prudens liberalitas Prælati, quæ paupertatis & discretæ administrationis limites non excedit. Quando verò tanta est distinctio prouinciarum, seu familiarum eiusdem religionis, vt nec conuenientiam in vno Generali habeant, nec communes congregationes, seu capitula, tanta solet esse distinctio in temporalibus bonis, quanta inter diuersas religiones, & ideo omnia superiùs dicta in rigore seruanda sunt, nisi vbi aliud habuit consuetudo.

Quid dicendū de asportatione bonorum in hoc trāsitu.

17. Vltimò dubitari potest, an post translationem factam ab vna religione ad aliam legitimè, & iuxta intentionem Concilij possit postea Prælatus æquali libertate, seu facultate, seu ex simili ratione dare licentiam translato ad viuendum extra claustrum, sicut cæteris subditis suis. Ratio dubij est, quia si hoc admittimus, nullius vtilitatis est prouidentia Concilij, quod in legibus interpretandis cauendum est. Antecedens patet, quia Concilium cauere voluit, ne hi translati facile obtineant licentiam manendi extra claustrum; & ideo prohibet ne ad hoc recipiantur: si autem eadem facilitate possent hanc licentiam obtinere, qua cæteri, non obstante hac prohibitione Concilij, non consequeretur Concilium, quod intendit: Respondetur nihilominus, posse Prælatum eodem modo mittere, vel licentiam dare his translatis, ac cæteris, solùm facta exceptione, ne illa facultas detur titulo beneficij sæcularis. Ratio est, quia Concilium hoc non prohibet, seclusa autem prohibitione nihil est, cur hi sint peioris conditionis, aut cur religio minorem potestatem in eos habeat, si fortasse illis extra claustrum indigeat. Antecedens patet, quia Concilium nullam de hac re mentionem fecit, sed solùm ne transitus, seu recessio fieret ad hunc finem manendi extra claustrum. Item, quia postea Concilium addidit specialem prohibitionem, & incapacitatem beneficiorum sæcularium; solùm ergo prohibere voluit, ne hoc titulo possent extra claustra manere; ergo, quoad reliqua commune, & antiquum ius integrum reliquit.

An iam legitimè trāslatus possit licentiari ad viuēdum extra claustrum. Ratio partis neg.

Resolutio affirm.

18. Nec propter hoc fit inutilis prior Concilij prohibitio, quia per illam solùm voluit cauere, ne à principio in ipso transitu, fieret quasi implicitum pactum inter religiosum transeuntem, & religionem ad quam fit transitus, non recipiendi illum ad eum alendum, sed solùm quasi ad acquirendum ius in illum, & remittendum, seu licentiandum illum, vt extra claustrum viuat, & quærat vnde ali possit; nam hinc magna religionum peruersio, & infamia creari posset. Quæ incommoda non sequuntur ex eo, quòd religiosus legitimè translatus æquè in hoc subsit potestati Prælatorum ac cæteri religiosi. Atque ita sensit etiam Nauarrus dicto Comment. 4. de regular. num. 12. & 15. vbi alias rationes adducit, quæ in eo videri possunt. Vnum verò addit, quod mihi dubium est, scilicet hunc translatum posse esse vicarium Episcopi, nisi obstet Clementina I. de regularibus, id est, nisi sit translatus à religione mēdicante, ad non mendicantē. Censet itaque quoad hoc Cōciliū nihil obstare, & in hoc dico esse dubium, ex ea parte qua Concilium prohibet hunc translatum habere beneficia sæcularia, etiam curata; nam licèt Vicaria Episcopi, in rigore beneficium non sit, tamen videtur esse quid maius, quàm ordinarium beneficium curatum, & ratio, quæ Concilium mouere potuit, in illa etiam viget. Nihilominus tamen, quia in lege rigorosa proprietati verborum standum est, veram existimo illam Nauarri assertionem, de qua plura inferiùs in cap. 19.

Ad rationē partis affir.

Nauarr.

CAPVT XVI.

Ad quid teneatur religiosus Episcopus factus, quantum ad votum castitatis, & paupertatis.

1. NOn inquiro an hic transitus licitus sit, quia id certum, & indubitatū est. Cùm enim status Episcoporum perfectior sit, quàm status religiosorum, sine dubio licitum est ab hoc ad illum ascendere dummodo debitus modus seruetur. Est autem debitus modus, quòd & ritè electus sit, seu prouisus, & quòd de licentia sui Prælati, & non aliàs Episcopatum acceptet, iuxta iuris dispositionem in cap. *si religiosus*, & in cap. *quorundam*, de Electione in 6. quam suprà tom. præced. explicando materiam voti religiosæ obedientiæ, declarauimus, & in tract. 10. aliquid addemus; si ergo in reliquis debitus modus seruetur, nihil est in persona religiosa, ex vi status, cur non possit ad Episcopatum assumi. Quia nec iure aliquo positiuo id prohibetur, nec ex natura rei sequitur prohibitio, aut impedimentum ex vi professionis religiosæ. quin potiùs cùm status religionis sit via ad perfectionem, & status Episcopalis, sit quasi terminus, seu existentia in statu perfectionis, videtur quantum est ex hoc capite, valde proportionatus ascensus à religione ad Episcopatum.

Assumi ad Episcopatū cōuenienter potest religiosus.

2. An verò liceat religioso desiderare, vel procurare hunc ascensum ad Episcopatum, dicemus alibi in 6. tom. 3 p. si Deus dederit, interim videri possunt quos latè refert Henriquez lib. 10. cap. 32. num. 3. in Commen. Salmeron, & expositores in illud 1. Tim. 3. *qui Episcopatum desiderat*. &c. Nam illa quæstio non est propria de religiosis, vt existimo; nec enim placet, quod quidam dicunt, habere hoc desiderium specialem malitiam in persona religiosa, propter stabilitatem, quam in suo statu habere debet, quod insinuat S. Bonauentura in expositione regulæ cap. 2. post medium, tractans specialiter de suis religiosis; sed ascensus ad Episcopatum non est contra stabilitatem religionis, tum quia ille status secundùm se perfectior est, tum etiam, quia Episcopatus non destruit statum religiosum,

An ei liceat id appetere.

D. Bonau. Responsio.

religiosum, vt statim dicemus. Nec S. Bonauent. ex illo capite damnat hoc desiderium, sed quatenus ex ambitione, & ex affectu fugiendi religiosam humilitatem, & austeritatem oritur, quomodo etiam in non religioso erit damnabile, si ex illis, vel similibus motiuis oriatur. Ex obiecto igitur, & per se non habet illud desiderium maiorem malitiam in religioso, quàm cæteris; quanuis fortassè intra latitudinem perfectionis, maiori quadam obligatione teneatur religiosus cauere hoc desiderium, quàm sæcularis. An verò liceat etiam voto se obligare ad non acceptandum Episcopatum, dicemus infrà tractando de Societate, in lib. 6. cap. 7. & 8.

3. Arguitur religiosum factum Episcopum non manere religiosum.

Difficultas ergo est, an religiosus factus Episcopus desinat esse religiosus, quòd si non desinit, quas religiosi obligationes, & quomodo implere teneatur. Videtur enim non manere religiosus, quia non potest esse religiosus, nisi alicuius religionis, sed ille nullius religionis religiosus manet; ergo religiosus non est. Probatur minor, quia si alicuius esset, maximè illius cuius antea erat; sed non illius; ergo nullius. Probatur minor. Primò, quia omnino desiungitur à tali religione, ita vt non maneat membrum eius, nec teneatur legibus eius, nec comprehendatur (vt sic dicam) appellatione eius. item non tenetur obedire Prælatis eius. item si aliquid acquirit, iam non illi acquirit; ergo, non habet moralem vnionem cum illa; ergo, &c.

4. 1. Assertio generalis. *D. Thom.*

Nihilominus certum est religiosum, cùm sit Episcopus, non amittere substantialem statum religiosi. Ita docet D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. & est communis omnium sententia quos statim referemus, & sumitur ex glossa in cap. 3. 16. quæst. 1. & in cap. vnico 18. quæst. 1. Citat D. Thomas decretum Innocentij I. in Epistola 2. cap. 10. quod refertur 16. quæst. 1. cap. 3. de Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à priore proposito deuiare. Num sub Clericatus ordine Episcopatum etiam comprehendi, & D. Thom. ibi supponit, & omnes pro comperto habent, & ex ratione, quæ in ipsa Epistola subiungitur, optimè colligitur, scilicet, *Quia sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, id in meliori gradu positus amittere non debet.* Et huc etiam tendit ratio D. Thom. quia status religiosus comparatur ad Episcopatum, sicut dispositio ad perfectionem, vel sicut disciplina ad magisterium. Dispositio autem non tollitur adueniente perfectione, quoad id in quo illi non repugnat, sed potiùs congruit, imò simul manet, & magis confirmatur; ergo nec status religiosus tollitur adueniente Episcopatu. Probatur consequentia, quia religiosus status, quoad substantiam suam non repugnat cum statu Episcopali. Et quia in hoc vltimo consistit tota vis huius rationis, & intelligentia assertionis, ac sequentium capitum resolutio, ideo sigillatim discurrendo per tria vota religionis, & consequenter per alia onera eis annexa, videndum est, quæ possint manere, & maneant simul cum statu Episcopali, quæ verò repugnent vel tollantur.

5. Castitatis votũ magis qualificatũ fit in Episcopo regulari.

Et quidem circa votum castitatis immorari non est necesse; nam constat esse coniunctum cum statu Episcopali, etiam per se spectato, & separato à regulari, quod votum idem est, & eandem inducit obligationem, & idem impedimentum ad matrimonium contrahendum. Quin potiùs in regulari Sacerdote erat iam illud votum duplici titulo, per consecrationem ergo Episcopalem non aufertur, sed magis quodammodo consecratur. Vnde fit vt eius obligatio aliquantulum augeatur; grauiùs enim peccabit religiosus iam factus Episcopus violando castitatem, quàm simplex religiosus, imò & quàm Sacerdos & religiosus, propter maiorem consecrationem, & obligationem. Quanquam hoc argumentum non videatur tam graue, vt sit circunstantia necessaria in confessione explicanda, nisi adiunctum fuerit scandalum; vel alia specialis circunstantia, quia illa sola nec speciem malitiæ addit, nec iudicium confessoris grauiter immutat, vt disput. 22. de pœnit. sect. 4. num. 1. diximus.

Secundò dicendum est, paupertatis votum non repugnare cum statu Episcopali, & ideo manere in religioso facto Episcopo, quantum ad vinculum, & substantialem effectum eius, licèt in vsu paupertatis maior licentia Episcopo religioso detur. Prima pars per se est euidens, quia diuitiæ præsertim quoad earum dominium, & proprietatem, non sunt per se necessariæ ad Episcopale ministerium; ergo nec votum paupertatis repugnat tali statui. Antecedens patet, quia licèt habere vsum & dispensationem talium bonorum, moraliter necessarium sit in eo statu, non tamen habere proprietatem, seu dominium, paupertati autem non repugnat vsus, nisi sit rei tanquam propriæ. Vnde multi putant Episcopum etiam sæcularem non habere dominium reddituum sui Episcopatus, & nihilominus habere administrationem sufficientem ad essentiam, & finem illius status. Paupertas ergo quanuis non sit necessaria ad statum Episcopalem, nec per se cum illo coniuncta, vt probat D. Thom. dicta quæst. 185. art. 6. & alibi, dicendum est latiùs, non tamen repugnat illi statui, sed potiùs esse potest decor & ornamentum eius, quale fuit in Apostolis, qui Episcopi fuerunt, simúlque paupertatis votum habuerunt, vt suprà ostensum est. Imò non solùm regularis Episcopus, sed etiam sæcularis, qui ante Episcopatum non haberet paupertatis votum, posset illud simplex emittere; quanuis enim non possit sine dispensatione renunciare Episcopatum, vt religiosus fiat, potest tamen in suo statu manens paupertatem vouere, quia hoc nulli iuri repugnat, & est maior perfectio.

6. 2. Assertio quadrimembris. Ostenditur primũ assertionis mẽb. *D. Thom.*

Altera verò pars, quæ ex hac priori infertur, probatur ex illo principio, quòd status religiosus manet simul cum Episcopali, in omnibus quæ cum illo non repugnant, vel ex natura rei, vel ex canonico iure; neutro autem modo Episcopatui repugnat promissa paupertas. Vnde ratio à priori est, quia religiosus quando promittit paupertatem, in perpetuum, seu pro toto tempore vitæ suæ illam promittit; ergo illud vinculum semper manet, quia nihil est à quo expellatur. Dices, religiosum non vouere simpliciter paupertatem, sed in tali statu; ergo non aliter promittit perpetuitatem paupertatis, nisi quatenus promittit perpetuitatem talis status; sed status ille non est perpetuus simpliciter, sed sub conditione, nisi in meliorem mutetur, vt de facto mutatur per ascensum ad Episcopatum; ergo tunc cessat obligatio prioris voti paupertatis, quæ non obligabat nisi in tali statu, & quasi sub hac conditione quandiu in hoc statu fuerit. Confirmatur, ac declaratur, quia non omnes religiosi eandem vouent paupertatem, sed vnusquisque secundùm talem regulam; ergo signum est solùm vouere paupertatem pro eo statu in quo vnusquisque subiectus est regulæ, qui est status religiosi non Episcopi.

7. Ostenditur 2. mẽbrum. Obiectio. Eius confirmatio.

Respondeo,

8. Satisfit obiectioni. Respondeo, votum solemne paupertatis, de quo agimus, absolutè, & simpliciter perpetuum esse; nam hæc est intentio institutoris religionis, & Ecclesiæ approbantis illam, & consequenter ipsorum vouentium, qui ita promittunt sicut institutio religiosa postulat. Imò ex vi talis voti obligatur religiosus non accipere statum repugnantem religiosæ paupertati, & quia status Episcopalis illi non repugnat, ideo neque acceptare illum est contra obligationem paupertatis, neque etiam ipse status excludit talem obligationem. Cùm verò dicitur, quòd prior status non durat, æquiuocum est; nam si per statum intelligatur actualis viuendi modus in tali communitate, sub tali obedientia, &c. sic verum est relinqui illum statum per ascensum ad Episcopatum. In hoc autem sensu falsum est dicere, paupertatem non esse promissam nisi pro illo genere status quandiu durauerit, quia illæ sunt quædam conditiones accidentales status religiosi, à quibus substantia eius non pendet, & ideo talis conditio, nec ponitur, nec subintelligitur in substantiali voto religionis. Si autem nomine status religiosi intelligatur pactum illud cum Deo initum in professione religiosa, seu dispositio vel præparatio ex obligatione manans in persona sic Deo consecrata, tunc verum est votum paupertatis tandiu durare, quandiu durat hic status; imò potiùs verum est ipsum votum formaliter concurrere ad constituendum hunc statum. Sic autem falsum est hunc statum amitti per ascensum ad Episcopatum; sed potiùs dicendus est perfici.

9. Satisfit confirmationi. Vnde ad confirmationem respondetur primò, Episcopum regularem non omnino esse extra regulam, vt paulò pòst dicemus; & ideo licèt votum paupertatis fuerit secundùm regulam, posse obligare in statu Episcopali. Deinde dicitur (quod notandum est) quanuis promittatur paupertas secundùm regulam, postea non obligare præcipuè ex regula, sed ex voto. Nam regula solùm se habuit vt conditio vel mensura præfiniens certos terminos in materia talis voti; promissio autem fit de materia ipsa sic definita ac declarata. Quanuis ergo daremus Episcopum iam non obligari regula, nihilominus obligari potest voto paupertatis facto secundùm regulam, quia ibi regula non concurrit imponendo obligationem, sed designando materiam voti. Ex quo infero (quod etiam attentè considerandum est) votum paupertatis in statu Episcopali plus, vel alio modo obligare vnum Episcopum regularem, quàm alium, iuxta diuersitatem regulæ, secundùm quam paupertatē professus est, vt. v.g. religiosus S. Francisci si fiat Episcopus, obligabitur fortasse ad strictiorem obseruantiam paupertatis quàm alij, & professus Societatis factus Episcopus, retinere poterit aliquas speciales obligationes paupertatis, quas infra tract. 10. lib. 6. videbimus. Verùm est tamen huiusmodi circunstantias, vel speciales obligationes paupertatis includere conditionem non habendi, vel non faciendi hoc, aut illud, nisi ex legitima facultate, & ex hac parte posse cessare in Episcopo, quia ipso iure censetur habere talem facultatem. Sed hoc ipsum non habet locum nisi quatenus ad decentiam, vel conuenientem modum talis status, necessarium est, & ideo intra illam latitudinem adhuc habet locum vt vnusquisque regularis Episcopus seruet paupertatem iuxta modum suæ religioni accommodatum, vt v.g. si ponamus in religione Minorum esse materiam voti vilibus indui vestibus, licèt hoc non debeat ita seruari ab Episcopo, sicut à puro religioso; poterit nihilominus ad id seruandum cum proportione ad suum statum obligari. Similiter in Societate, si est materia voti non accipere stipendium pro ministerio spirituali, non poterit religiosus Societatis factus Episcopus obligari, vt non alatur de reditibus sui Episcopatus: cur autem non poterit obligari, vt alia stipendia pro muneribus, seu ministeriis spiritualibus non accipiat?

Ex his etiam constat tertia pars de effectu huius voti in persona Episcopi regularis; nam in primis habet in illo naturalem (vt sic dicam) effectum voti, qui est obligare ad non habendum proprium, vel non vtendum aliqua re, vt propria, habet etiam effectum quasi legalem, qui in voto solemni est reddere personam inhabilem perpetuò ad dominium & proprietatem temporalium bonorum, vt supra explicatum est. Vterque ergo effectus manet in Episcopo; nam prior est inseparabilis à voto manente ipso, quia est quasi effectus formalis eius; votum autem manet, vt ostendimus; ergo. Posterior autem esset quidam separabilis per Ecclesiam, manente etiam substantia ipsius voti, quia ille effectus magis est à lege quàm ab ipso; non tamen legimus hanc separationem esse factam respectu Episcoporum, seu talem dispensationem ei concessam; neque id posset quispiam nisi temerè affirmare; ergo etiam hunc effectum habet in illo paupertatis votum, & hac ratione dixit D. Thom. ibi ad 3. Episcopum regularem nullo modo posse habere proprium. & quæst. 88. art. 11. ad 4. addidit, *nihil debet habere tanquam proprium, sed sicut dispensator communium bonorum Ecclesiæ*. Immeritóque Sot. lib. 10. de iustitia quæst. 5. art. 7. ab hac recedit sententia, propter friuolam rationem, scilicet, quia eodem modo adiudicatur sua portio Episcopo regulari ac sæculari; ergo æquè acquirit dominium. Negatur enim consequentia, quia non est æquè capax, sed habet impedimentū irritans. Ex parte ergo dantiū applicatur eodem modo, ex parte verò recipientis nō eodem modo accipitur. Potest autem vterque ex his effectibus considerari, vel in actu primo tantùm, vt sic dicam, & sic sunt faciles, quia vnus impedit acquisitionem dominij cum effectu, alius consistit in obligatione seruandi illud genus paupertatis, & quidquid ad illam consequitur. Vnde vlteriùs considerari possunt in ordine ad actum secundum, qui est non vsus dominij, vel vsus paupertatis, & quoad hoc est difficultas, quomodo paupertas in Episcopo seruari possit quantum ad vsum. — 10. Ostenditur 3. membrū. D. Thom. Sot.

Propter hoc posita est vltima pars assertionis, *Episcopo regulari ampliorem vsum temporalium bonorum licitum esse, quàm antea fuisset*. Quam partem probat optimè ratio superiùs facta, & cum proportione applicata, quia religiosus status non manet cum Episcopali, quantum ad ea quæ Episcopatui repugnat; sed in his cedit illi tanquam meliori. Repugnat autem statui Episcopali habere vsum paupertatis tam restrictum & limitatum, sicut habet purus religiosus; ergo votum paupertatis non ita obligat Episcopum, quin liceat illi amplior vsus, vel alterius rationis, quàm antea liceret. Vt autem hoc explicemus, & simul declaremus obligationem omnem, quæ in huiusmodi Episcopo manet ex vi talis voti, aduertendum est in tribus posse hanc maiorem facultatem Episcopi spectari, primò in quantitate bonorum; secundò in vario vsu illorum; tertiò in modo vtendi illis independenter ab alterius voluntate. — 11. Ostenditur 4. mēbrum.

Quantum

Quantum extendatur in Episcopo regulari facultas possidendi,& adquirendi bona temporalia.

12. Resolutio quoad priorem partem tituli. Quoad primum clara est differentia talis Episcopi à simplici religioso; quia licitum est Episcopo habere vsum omnium bonorum ad suum Episcopatum pertinentium; potest etiam habere vsum & possidere suo modo, bona sæcularia, quocunque legitimo titulo ad eum perueniant, siue per donationem, siue per emptionem, siue etiam per hereditariam successionem, vt mox videbimus à n.13. Posset verò hîc quæri an sit etiam capax aliorum bonorum, seu redditaum Ecclesiasticorum, præter suum Episcopatum. (Limitatio de aliis redditibus Ecclesiasticis.) Sed quia hoc alterius considerationis est, dico breuiter ex dispensatione Pontificis posse, vt per se constat, sine dispensatione autem Pontificis non posse. Nec solùm necessaria illi est communis dispensatio ad obtinenda plura beneficia, sed etiam specialis, ex eo quòd religiosus est, quia in persona religiosi, quodlibet beneficiũ est incompatibile cum alio; adeò vt si vtrumque velit retinere, ab vtroque penitus repelli debeat, & eo ipso fiat ineligibilis, vt dicitur in cap. *cùm singula.* de præbendis in 6. Vnde rectè infert Rebuffus consil. 14. q. 2. (Rebuf) religiosum Episcopum obtinentem à Papa secundum beneficiũ, vt illud simul cum Episcopatu habeat, nulla facta narratione status religiosi, sed tantùm quòd sit Episcopus, non esse tutum in conscientia, quia gratia, & narratio subreptitia est; oporteret enim narrare illam circunstantiam, quæ speciali indigebat dispensatione, & multum reddebat negotium difficile. Nec enim satis est dicere, Pontificem iam sciuisse illam personam esse religiosam quia non oportet eum recordari omnium, quæ fecit, neque id in iure præsumitur, cap. *ex parte* 1. de offic.deleg.cum similibus.

13. Quoad secundum de vsu multiplici distinguenda sunt illa tria, quæ suprà tractando de paupertate distinximus, scilicet, acquirere, retinere, & expendere. (De acquisitione.) Quantum ad acquirendum, hoc necessariò manet in Episcopo regulari, vt nihil possit tanquam verus dominus & proprietarius acquirere, hoc autẽ secluso, quantum ad actualem receptionem & tentionem, potest acquirere omnibus modis, quibus potest sæcularis Episcopus, per denationem, per licitum, & honestum contractum, & per testamentum; imò etiam per necessariam & legitimam successionem, vt notauit D. Th. dicto (D. Thom.) artic.8. ad 3. ex cap. *statutum* 18. q. 1. vbi ex concilio apud Altheum, (quod non extat) dicitur, *Monachus factus Episcopus, velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habeat*, de quo textu plura statim. Quod si inquiratur cui acquirat huiusmodi Episcopus quoad dominium, & proprietatem, cùm sibi non acquirat, dicendum est non acquirere monasterio, (Hæc acquisitio quoad dominium cedit Ecclesiæ.) in quo differt à puro religioso, sed acquirere suæ Ecclesiæ; quod etiam docet D.Thom. suprà, & sumitur ex eodem cap. *statutum*, vbi dicitur: (D.Thom.) *Postquam Episcopus ordinatur ad altare, ad quod sanctificatur & titulatur secundùm sacros Canones, quidquid acquirere poterit restituat.* Idem colligitur ex capit. *cùm olim* 2. de priuilegiis, vbi id Glossa notat, & alij Doctores. Ratio autem est, quia religiosus factus Episcopus desinit esse membrum sui monasterij, & incipit esse sponsus suæ Ecclesiæ, & ideo iam non acquirit monasterio, sed Ecclesiæ

A (quando verò eam non habet, vt titularis, cap.seq. num.5. intelligetur.) Deinde sicut ab Ecclesia alitur, ita omnem suam operam, & industriam suæ Ecclesiæ debet, & indeo meritò statutum est, vt illa lucretur, quidquid ad ipsum quacunque via peruenerit.

Solùm poterat hîc superesse difficultas circa successionem necessariam, vt in hæreditate paterna, & alia simili, in qua religiosus ab intestato succederet, quomodo possit hæc trãsire ad Ecclesiam: & ratio dubij est, quia ius succedendi in talibus bonis translatum est in monasterium ex vi professionis; ergo non potest postea monasterium iure acquisito priuari, propter translationem personæ ad Episcopatum. 14. (Videntur tamen accipienda bona hæreditaria.) B Hanc difficultatem tangit Glossa in dicto cap. *statutum.* & in summa respondit per solam professionem ante mortem religiosi nõ acquiri monasterio ius succedendi, sed solam spẽ, quæ euanescit per transitum religiosi ad Episcopatum. Sed obiici potest, quia ius succedendi non manet in persona ipsius religiosi, quia est incapax ratione voti paupertatis; ergo transit in monasterium; nam in aliquo esse necesse est. Et ita sentit Innocentius in cap. *in præsentia.* de probat.num.4. ex cap. *si qua mulier.* 19. q. 3. (Innocent. Reiicitur talis exceptio.) Dicendum ergo est, illud ius translatum quidem esse in monasterium eo tantùm modo, quo iura Canonica disponunt, & non firmiùs: nam hic effectus merè legalis est, & ideo non excedit iuris dispositionem. Dispositio autem iuris est, vt hoc ius licèt sit in monasterio C pendeat à persona religiosi quantum ad hoc, vt si talis persona translata fuerit ad Ecclesiã Cathedralem; ad illam transeat ius succedendi. Secus autem est si ante transitum ad Episcopatum mortuus esset pater, & hæreditas iam esset translata ad monasterium, quia tunc iam haberet ius acquisitum in re absolutum & independens à personali status talis religiosi, iuxta dicta in simili & in cap. 14. num. 8. Quod ampliandum est, vt procedat etiam si casu aliquo hæreditas iaceret, nec monasterium illam adiisset iuxta dicenda in puncto sequenti.

Sed quid, si talis religiosus pofessus fuerat in aliqua ex religionibus, quæ non succedunt loco religiosorum, vt in religione Minorum, vel Societatis? 15. 3. Exceptio affertur. D videtur enim tunc succedendi ius non transire ad Ecclesiam; quia ipsa religio nullum ius acquisiuit, neque etiam in persona religiosi mansit; (Et pro ea arguitur.) ergo omnino amissum fuit, transiuitque ad alios fratres, vel cognatos, ac si talis persona fuisset mortua; ergo nullum est ius quod postea in Ecclesiam transferri possit. Confirmatur, quia hęc translatio solùm fit virtute iuris; (Confirm.) sed nullum est decretum quod in eo casu disponat hoc ius transire ad Ecclesiam; ergo. Probatur minor, quia in dicto cap. *statutum.* sermo est de monachis S.Benedicti, vt ex fine eiusdem textus constat; in qua religione monasterium ius habet succedendi; pręter illum autem textum nullus est, vnde hoc colligi E possit. Nihilominus contraria sententia communis est, quam tenet Bartolus in tractatu Minoritarum in fine libro 4. quem sequitur Rebuffus consil. 14. quæst. 1. & id manifestè supponunt Fredericus de Senis Consil. 26. & Romanus consil. 296. quos refert, & sequitur Tiraquellus, de vtroque retractu, tractat. 1. §. 1. glossa. 9. nume. 105. (Hæc quoque exceptio reiicitur ex communi sententia. Bartol. Rebuff. Federic. de Senis. Roman. Tiraquel.) Aiunt enim, si pater, vel testator moriatur, priusquam talis religiosus transeat ad statum Episcopatus, vel alium in quo sit habilis, tunc hæreditatem non pertinere ad Ecclesiam, sed ad alium hæredem, qui succedat in gradu, etiam si

A a contin

contingat hæreditatem aliquo tempore iacere, & interim religiosum illum ad Episcopatum transire, quia ius, & ordo succedendi attenditur iuxta capacitatem & statum personarum, tempore quo decedit pater, seu testatur. Supponunt ergo, quòd si translatio fuisset facta ante mortem patris, succederet religiosus, vel Ecclesia, iuxta exigẽtiam status quem tunc habebat. Fundamentum autẽ est idem, scilicet, quia ius succedendi spectandum est secundùm statum, quẽ quis habet eo tempore, quo pater decedit, & non secundùm eum quẽ tempore præcedente habuit. Vnde ait Bartolus, per illam translationem seu beneficium talem personam restitui in integrum, & ita recuperare ius succedendi iuxta legem 2. Cod. de sentẽtiam passis; quæ certe parum probat; nam potiùs in ea dicitur, per remissionem vnius pœnæ non restitui bona, vel ius ad illa, *nisi speciale beneficium super hoc fuerit impetratum.* & ferè similia verba habentur in leg. 1. vers. *filio qui mortis*. ff. ad Tertullianum, quam etiam adducit. Oportet ergo in præsenti ostendere speciale beneficium Principis de tali restitutione.

16. Quomodo fundanda sit dicta cõmunis sententia. Quare difficulter potest hæc sentẽtia efficaciter probari; tamen quia pietati fauet, cuius fauor ampliandus est, & quia communiter recipitur à Iurisperitis, quorum iudicium in huiusmodi causis proprium est, sustinenda est, & approbanda. Potest autem in hũc modum exponi: Nam quandiu talis religiosus est in religione incapaci hæreditatis; ideo non succedit religio, quia ipsa cedit iuri suo, non quia quantum est ex parte talis personæ, nõ posset habere ius succedẽdi, & ideo statim ac illa persona vnitur alteri Ecclesiæ, quæ est capax successionis, & non cedit iuri suo, transfert in illam ius succedendi. (Ad argum. initio numeri præced.) Vnde intelligitur per professionem in tali religione, non fuisse extinctum omnino ius succedẽdi, neque absolutè fuisse trãslatum ad alios fratres, vel possibiles hæredes, sed vel mansisse quasi suspensum, vt secundùm præsentem statũ in nullo actu sit tale ius, sed sit quasi spectans rerũ euentũ; vel certè, si ad alios fuit translatum, fuerit etiam non absolutè, sed dependenter à futuro euentu; vel denique dici potest, hoc ius radicaliter sẽper manere in persona religiosi, neq; hoc repugnare paupertati, quia non est, vt ipse succedat, vel sibi acquirat, sed vt loco & nomine eius Christus (vt sic dicam) vel aliquis pius locus succedat. Vnde etiam considero, per professionem acquiri Christo, vel Ecclesiæ ius succedẽdi in bonis, in quibus religiosus succedere deberet; hoc tamen ius applicari illi religioni, vel monasterio, cuius filius, vel membrũ est talis religiosus, & ideo quandiu ipsa religio renuntiat, seu non vult tale ius, mittitur hæreditas, si eo tempore succedat, & ita transit ius succedendi ad fratres, &c. Si autem ante tempus successionis, id est, ante mortem parentis, translatio fiat ad Episcopatũ, applicatur ius illud tali Ecclesiæ, quia illa applicatio est quasi deambulatoria, quandiu viuit ille cui succedendum est; neque intelligitur Christus, aut Ecclesia aliter eam fecisse, aut omnino renuntiasse ex vi primæ professionis. Hæc autem omnia non aliter probantur, nisi, quia sine dubio potuit Ecclesia hoc modo disponere circa successionem religiosi, ẽst que talis modus valde consentaneus pietati, & rationi, & nihil repugnat tali statui religioso; nam illi satisfit per hoc, quòd eius communitas non succedat, neque etiam religiosus ipse (eo modo quo posset) quãdiu est membrum eius. Neque etiam hic modus est iniuriosus aliis, qui cupiunt esse hæredes, quia non debetur illis ius succedendi, cui religiosus voluntariè renuntiat, & ideo potest renuntiare sub quacunque conditione, vel modo ab Ecclesia instituto. Denique ius dicti c. *statutum*. non fundatur in hoc, quòd prius monasterium fuerat Ordinis, S. Benedicti, capax hæreditatis, sed in hoc solùm, quòd consecratio Episcopalis absoluit monachum à priori lege, & facit capacem paternæ hæreditatis: ergo non est à nobis restringendum sed extendendum. (Ad confir. ibid.)

Quin potiùs relati authores non solùm de trãslatione ad Episcopatum hanc legem intelligunt, sed etiam illam ampliant, ad omnem legitimam translationem ad alium statum. Ita vt si monachus S. Francisci viuente suo patre transeat ad aliũ ordinem capacem hæreditatis, & ibi secũdò profiteatur, postea mortuo patre secundum monasterium succedit in hæreditate paterna, quia cum persona transfertur hoc ius, & secundum monasterium illi non cedit, neque iuri præiudicat, quòd prius monasterium illud non acceperit, quia non fuit propterea omnino extinctum, neque absolutè translatum ad alios sæculares, vt explicauimus. 17. Ampliatio 1. dicta communis sententiæ. Et eadem ratione hoc ampliant, etiamsi primũ monasterium fuerit capax hæreditatis, quia si de facto non successit, eo quòd pater semper vixit, & eo viuente filius trãsfertur ad aliud monasterium capax etiam hæreditatis, & ibi legitimè profitetur; postea moriente patre non prius, sed posterius monasterium succedit propter eãdem rationem, quia prius monasterium nunquam habuit ius firmum, vel certè tantùm habuit spem, & vtriusque fundamentum per transitum sublatum est, & in aliud monasteriũ translatum. (2. Ampliatio.) Vnde consequenter etiam dicendũ est, si secundum monasterium sit incapax hæreditatis, nihilominus prius amittere ius, vel spem succedẽdi, licèt posterius illam non acquirat. Nam amissio per se fit ex vi translationis, & ablationis fundamẽti, quòd autem altera religio nolit tale ius succedendi, accidentarium est; vnde in eo casu transibit hæreditas ad alios legitimos hæredes. Quæ omnia minùs mihi certa sunt, quia nõ sunt in aliquo expresso iure fundata; tamen, quia probabiles rationes sunt deductæ ex supradicto iure, & quia cõmuniter doctores cum Bartolo ita sentiũt, probanda sunt, nisi alicuius regni expressum ius obstiterit, vt Rebuffus dicto consilio 14. significauit. (Iudiciũ de his ampliationibus. Bartol. Rebuf.)

18. Cui acquirat professus rediens legitimè ad sæculum. Vnum autem inconueniens ex dictis sequi videtur, scilicet, si huiusmodi religiosus viuẽte patre ad sæculum redeat, tunc etiam monasteriũ priuari successione, si cõtingat eo tempore, quo religiosus à tali religione absolutus in sæculo manet, testatorem, vel parentem mori; quod videtur contra superius dicta, & contra rationem, quia per solenne votum paupertatis acquisitũ fuit Christo, aut Ecclesiæ speciale ius ad illam hæreditatem, & ideo licèt ab vna religione possit transferri in aliã, vel in aliquam Ecclesiam, ad quam legitimè transfertur persona; tamen semper respectu Dei conseruatur illud ius tanquam sacrum quid, solúmque in applicatione ad locum sacrum, fit mutatio. In mutatione verò ad sæculum si religio amittat successionem, ius illud, (vt sic dicam) omnino amittitur Christo, & quod sacrum effectum fuerat, iterum profanum efficitur, quod videtur inconueniens. Circa hoc Bartolus dicto lib. 4. Minoritarum c. 3. generaliter affirmat, quoties religiosus absoluitur ab ordine suo sine translatione ad aliquam Ecclesiam, seu dignitatem, non recuperare ius succedendi, etiamsi absolutio licito modo fiat. (sententia Bartoli.)

Veruntamen hanc doctrinam intelligendam censeo, quãdo absolutio solùm est ab actuali obedientia, vel clausura religionis, & non ab ipsomet vinculo

Exponitur hæc sẽtẽtia in bono sensu.

vinculo professionis. ita enim intelligendum est exemplum Bartoli ibidem; aut certè, nec verùm est, nec consequenter positum. Ait enim religiosum propter sua merita eiectum à religione, & translatum ad aliam de licentia Prioris, non trãsferre in aliam ius succedendi, quia illa absolutio magis est ad pœnam, quàm ad præmium. Hoc autem erit verum si trãslatio ad aliud monasterium, solùm sit, quasi per coactionem, & destructionem in illud in pœnam; nam tunc quoad proprietatem semper illa bona pertinent ad prius monasterium, quamuis secundum possit eis frui, quandiu talis religiosus in eo vixerit. Si autem sit vera translatio per nouam professionem in altera religione, planè transfertur in illam ius succedendi, iuxta superiùs dicta. Neque enim obstat, quòd abiectio fuerit pœna, quia illa non potest impedire ius alterius religionis, quod necessariò consequitur ex professione, & admissione talis personæ, & prior religio eo ipso, quòd permisit talem personam aliam profiteri, permisit etiam amittere spem, quam de illius successione habere poterat. Sic ergo dicendum censeo de transitu ad sæculum; nam si solùm fiat quoad separationem à consortio religionis, manente vinculo, tunc certum est religiosum nunquam recuperare ius succedendi in propria persona, quia semper est incapax; vnde si sit frater Minorita, nullo modo succedere potest; si autem sit alterius religionis capacis hæreditatis, semper illi acquiret succedendo, nisi ita sit omnino separatus; vt alteri Ecclesiæ, vel Episcopatui addictus sit, siue intercesserit eiectio iuxta superiùs dicta de illa; siue fuerit pura, & legitima translatio; tunc enim succedet acquirendo Ecclesiæ, vel Episcopatui, vt dictum est.

20. In quo alio sensu non procedat.

At verò si transitus ad sæculum fiat per ablationem vinculi professionis, media legitima dispensatione (supponimus enim interdum esse possibilem) tunc recuperabit illa persona ius succedendi & acquirendi sibi, quia facta est capax ante mortem parentis, & quia prior religio amittendo personam amisit spem ad successionem eius, vt constat ex præcedentibus punctis. Vnde qui legitimè dispensauit cum persona sacra, vt desineret esse sacra, consequenter dispensauit, ne ius illud, vel spes, quæ videbatur aliquo modo consecrata Deo, ampliùs permaneret. Neque hoc repugnat dictis in cap. 14. nam ibi loquuti sumus de bonis non tantùm in spe, sed in re ipsa acquisitis monasterio, de quibus longè alia ratio est. Et in hanc sententiam inclinat Gregorius Lopez in glossa 1. ad legem 22. tit. 3. part. 6. & videri etiam potest noster Molina tomo 1. de iustitia disput. 140.

Greg. Lopez. Molin.

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas retinendi bona temporalia.

21. De quibus acquisitis sit hæc retẽtio licita.

Hactenus de acquisitione, sequitur dicendum de retentione, seu possessione bonorum acquisitorum, quæ secundo loco in n. 13. proponebatur. nam in hoc etiam multum differt inter religiosum factum Episcopum & alios, quia quidquid acquirit in Episcopatu, siue ex bonis sui Episcopatus, siue quolibet alio titulo, etiam hæreditario, iustè & licitè possidet, seu tenet apud se. Ita docent omnes & colligitur ex dicto c. *statutum*, in quo in primis expendo illam particulam *sibi hæreditatem vendicandi potestatem habeat*; nam illa particula *sibi* demonstrat, quoad commoditatem, atque adeò, quoad possessionem, seu tentionem, sibi acquirere, quanquam Glossa ibi exponat *sibi*, id est, Ecclesiæ suæ, quod ad textum non est necessarium; nã infrà satis explicat quomodo acquirat sibi. Si autem admittatur expositio, intelligendum est quoad proprietatem, quod in textu significatur, cùm infrà dicitur *ad altare restituat.* intelligitúrque postquam decesserit, vel Episcopatum dereliquerit, iuxta statim dicenda.

Loquimur autem de acquisitis in Episcopatu; nam quæ prius in religione, seu monasterio acquisierat, vel peculium quod de licentia Prælati habebat, ampliùs retinere non potest; ita enim habetur in eodem cap. *statutum.* cuius verba sunt, *Sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat & Abbatis arbitrio.* Quæ verba nonnulli limitant ad bona acquisita per industriam religiosi; nam si patrimonialia transferri putant, quod tenuit Panormitat. cum Cardinali in cap. *quod ad te.* de Clericis coniugatis numero 8. vbi additio eius idem sequitur, & alia refert. Sed oppositum censeo verius, quod tenuit Petrus de Perusio ibi, & Antonius de Butrio consil. 76. & satis probanr verba illius textus, *Quidquid acquisierat vel habere visus fuerat.* quæ disiunctio excludit omnem aliam distinctionem, & præterea id satis confirmãt supradicta circa translatos de vna religione ad aliam. Constat vlteriùs ex illis verbis, statim esse talia bona relinquenda; nec posse retineri, etiam quoad vsum, vel vsum fructum, vt postea restituantur monasterio tempore mortis; nam textus manifestè in hoc etiam distinguit inter bona priùs & posteriùs acquisita. Quod similiter confirmant supradicta de religioso transeunte ab vna religione ad aliam. Vnde D. Antonius in tractatu de suspensione cap. 4. numero 20. refert priuilegium concessum à Clemente IV. ordini Prædicatorum, vt qui assumitur ad Episcopatum, priusquam consecretur, resignet Ordini libros, & alia quę habebat, & alioqui sit ab executione Pontificalis ministerij suspensus; idémque præcepit Minoribus Alexander IV. vt refertur in libro *Monumenta Minorum* tractat. 1. non longè à principio.

22. De quibus non liceat.

Quæri autem potest, an idem iudicium cum proportione sit de bonis acquisitis in Episcopatu; nimirum si talis Episcopus regularis ab vno Episcopatu ad alium tranferatur, an possit secum deferre bona in illo acquisita, vt eis vtatur & fruatur quandiu vixerit, quamuis postea tempore mortis restituenda sint priori Ecclesiæ; an verò teneatur statim illa relinquere. In dicto enim cap. *statutum.* solùm dicitur esse restituenda Ecclesiæ, vel Episcopatui bona in illo acquisita, non tamen declaratur, quando sunt restituenda; videtur autem proportio seruanda inter hunc transitum ab vno Episcopatu ad alium, & priorem à religione ad Episcopatum; nam sicut Episcopus adquirit suæ Ecclesię, ita religiosus suo monasterio; sed propter huiusmodi acquisitionem tenetur religiosus cùm sit Episcopus, statim relinquere omnia bona monasterio; ergo eadem ratione transiens ad alium Episcopatum, tenetur statim relinquere priori Ecclesiæ, quidquid in illa acquisierat. Confirmatur, primò, quia proprietas illorum bonorum est apud talẽ Ecclesiã, ergo eo ipso quòd dissoluitur spirituale matrimonium inter Episcopum & suam Ecclesiã, nascitur obligatio relinquẽdi illi bona sua, quia nullũ iustum titulum habet ad retinendũ illa bona, & vsum, vel vsumfructum eorum inuito domino. Et confirmatur secundò, quia quoad vtilitatem, & seruitium suæ Ecclesiæ, perinde est mutare

23. An trãslatus ad alterum Episcopatũ possit retinere acquisita in priore.

Arguitur pro parte negatiua.

Confirmatur primò.

Confirm. secundò.

tare Episcopatum, ac mori; ergo perinde tenetur in vtroque casu relinquere huiusmodi bona tali Ecclesiæ. In contrarium autem est, quia in dicto cap. *statutum*; dicitur monachum factum Episcopum, vendicare sibi hæreditatem paternam; ergo simpliciter sibi comparat talium bonorum commoditatem, illam ergo retinere potest, quandiu viuit, satisfaciétque vltimæ parti illius canonis, si ea restituat monasterio tempore mortis, & confirmatur, quia cùm in iure non sit maior obligatio expresse imposita Episcopo, non est cur nos illam augeamus.

Arguitur pro affirm.

24. Responsio quoad acquisita ex fructibus prioris Episcopatus.

In hac re ego non inuenio expressam iuris decisionem, imò nec in authoribus adhuc reperi hanc dubitationem expresse tractatam. Videtur autem probabiliter posse distingui inter bona acquisita ex redditibus Episcopatus, vel aliunde comparatis, siue fuerint iure hæreditario obtenta, siue quocunque alio sæculari titulo. De prioribus enim probabilius videtur debere statim relinqui illi Ecclesiæ in qua acquisita fuere, qui omnino sunt eius, quasi eo intrinseco titulo, eorúmque vsus, & administratio solùm cõcedebatur huic personæ ratione Episcopatus talis Ecclesiæ; ergo, quacunque ratione dimittat Episcopatum, non potest ampliùs illa bona apud se retinere, neque eis frui, item quia aliàs etiamsi esset magna quantitas pecuniæ, vel aliarum rerum, quæ vsu consumuntur, posset omnia secum deferre, & illa in sua vita consumere, quod esset in magnum præiudicium talis Ecclesiæ, idque sine sufficienti titulo, & ratione, cùm ille iam tali Ecclesiæ non inseruiat, & aliam habeat vnde sustentari possit.

25. Responsio verisimilis quoad acquisita alio titulo.

De aliis autem bonis proprio & peculiari titulo acquisitis videtur satis verisimile, quòd transeant cum persona, argumento ex cap. *ex transmissa*. de renuntiatione, & cap. *quod à te*. de Clericis coniugatis, vbi Panormitan. notat bona patrimonialia sequi personam, citans etiam leg. primam. ff. de Collegiis illicitis. & ratio differentiæ esse potest, quia bona patrimonialia, seu extranea per se non pertinebant ad Ecclesiam, sed solùm per accidens ratione conditionis talis personæ. Vnde alij Episcopi per se directè illa sibi acquirunt, & possunt de illis testari, etiamsi de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis non possint, vt notant Panormit. & omnes in cap. 1. de Testamentis; ergo verisimile est translata persona ad alium Episcopatum, transferri cum ea hæc bona patrimonalia, seu sæcularia.

Panormit.

Panorm.

26. Obiectio contra proximam respõsionem.

Dices, si illa iura & hic discursus aliquid probaret, etiam suaderet talia bona transire ad secundum Episcopatum quoad dominium, & proprietatem, quia dicta capita *ex transmissa. & quod à te*, ita loquuntur, & Panormitanus & alij Doctores in eodem sensu aiunt, bona donata Ecclesiæ à clerico habente in ea beneficium, translata inde persona secum deferre bona, quæ antea erant illius propria. Nihilominus in præsenti non censeo tantam extensionem admittendam; nam in dicto capite *statutum*, dicitur illa bona *esse restituenda ad altare, ad quod sanctificatur, & titulatur*. item quia dominium illorum bonorum semel acquisitum fuit primæ Ecclesiæ, ergo non debet illo priuari quamuis priuetur persona; tum quia beneficium principis semper intelligitur fieri sine præiudicio tertij; tum etiam quia afflictis non est augenda afflictio; sic ergo Ecclesia orbata suo pastore, non est simul bonis eius priuanda. Neque alia iura loquuntur in simili specie, sed de clerico sæculari capace proprij dominij, de quo est longè diuersa ratio, & eodem modo loquuntur citati authores, qui variis modis explicant, & limitant illam doctrinam etiam in eo casu, & summa omnium est, in illo reddi bona tali clerico, vel ex benignitate potius quàm ex iustitia, vel quia in donatione talis conditio inclusa subintelligitur, ex dispensatione iuris. In præsenti autem casu nullum habemus simile ius, quare illud extendendum non est in Ecclesiæ præiudicium.

Solutio.

Quin potiùs propter has rationes est mihi res valde dubia, an liceat Episcopo in eo casu deferre secum talia bona, etiam quoad vsum, vel vsumfructum, nisi in eo casu, in quo ipse Episcopus illis indigeret ad suam sustentationem, vt si renunciasset Episcopatui, sine transitu ad alium, vel sine aliqua pensione, aut beneficio Ecclesiastico ad suam sustentationem sufficientem. Tunc enim ipsa ratio postulat, vt de bonis quæ ad ipsum pertinebant, alatur. Extra hos casus verò non video sufficiens fundamentum ad limitandum dictum ius, etiam quoad possessionem & vsumfructum talium bonorum, cùm ille non sit dominus eorum, & desinat esse administrator, quia hoc munus solùm ratione prælationis illi conueniebat, vt bene notauit Panormitan. in cap. primo de Testam. in fine.

27. Obiectio prædicta té dubiá reddit.

Panorm.

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas retinendi bona temporalia.

Vltima actio est vsus, seu dispensatio bonorum, quæ tertio loco in numero 13. posita est. In qua etiam manifestum est habere Episcopum ampliorem facultatem, quantum religiosus status postulet, vel etiam permittat, quia multo plura in statu Episcopali necessaria sunt. Quæri autem solet, an in hoc vsu habeat Episcopus regularis tam liberam facultatem sicut sæcularis; Nam quòd illam habeat, videtur esse communis sententia, quam tenet Nauarrus, quæstione 1. & 2. de redditibus Ecclesiasticis & Sot. lib. 10. de iustitia, articulo vltimo, idem sentit, tamen ex diuersis principiis; Nauarrus enim putat Episcopos etiam sæculares non esse veros dominos, imò nec perfectè vsufructuarios redditũm Ecclesiasticorũ, sed tãtùm administratores, cum plena facultate vtendi, & disponendi de illis bonis in pios vsus. Hanc autem facultatem sine dubio habet æqualem regularis Episcopus, quia non minùs fideliter hoc munus præstare potest, quàm sæcularis, & quia illa facultas conuenit ex vi tituli Episcopalis, qui titulus eiusdem rationis est in vtroque, & hanc sententiam tenuit Cardinalis, in Clementina 2. §. *sed & talis*. de vita, & honestate Clericorum, & videtur fauere Concilium Tridentinum cap. 1. de reformatione dicens de Episcopis. *Omnino verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ cõsanguineos, familiarésve suos augere studeant, cùm & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant*, &c. & infra subdit hoc habere locum non solùm in Episcopis, sed etiam in quibuscunque tam sæcularia, quàm regularia beneficia obtinentibus; ergo idem etiam sentit Concilium de Episcopo regulari, neque ampliorem facultatem sæculari concedit. At verò Soto longè diuersa nititur

28. Sententia multorum æquiparans in hoc vsu Episcopum regulaté & sæcularem.

Quo fundamento nitatur Nauar.

Cardin.

Quo nitatur Soto.

nititur fundamento; ipse enim quæstione 4. eiusdem lib ex professo probat Episcopos esse veros dominos suorum redditium, & consequenter, tanquam veros dominos habere liberam dispensationem, cum onere tamen fideliter implendi onera Episcopalia; postea verò in alio artic. vlt. facit æquales Episcopos regulares, etiam in ipso dominio, vt suprà retulimus, ex quo manifestè concludit, Monachos Episcopos perinde possidere Ecclesiastica bona ac reliquos sæculares. Itaque Nauarrus, dum sæculares Episcopos re ipsa pauperes facit, æqualitatem inter eos, & regulares constituit; Soto verò, vt eandem faciat æqualitatem, regulares Episcopos diuites facit.

29. Inter has sententias Nauarri opinio minùs improbabilis est; nam fundamentum Soti, quoad hanc partem de dominio regularium Episcoporum, reuera est improbabile. Absolutè verò etiam opinio Nauarri mihi non placet; probabilius enim censeo Episcopos sæculares esse dominos fructuum suorum Episcopatuum, vt planè sentit D. Thom. dicta quæstione 185. art. 7. vbi priùs dicit Episcopos habere propriorum bonorum dominium; postea verò subdit, eandem esse rationem de his redditibus Ecclesiasticis, quæ specialiter sũt Episcopatui deputata. de qua re alibi in opere de Ordine tractari solet. Ex hac ergo inæqualitate, quam regularis, & sæcularis Episcopus habet in dominio talium bonorum, infero non esse æquales in facultate dispensandi illa; Probatur primò ratione generali, quia maior est potestas domini, quàm dispensatoris ex genere suo; ergo etiam in præsenti est maior, quia nullo iure speciali impeditur illa inæqualitas. Secundò declaratur; nam aliqua dispensatio seu vsus talium bonorum esse potest licita Episcopo sæculari, quæ non sit regulari, vt v.g. si ille pauperum necessitatibus, & aliis piis operibus sui Episcopatus sufficienter prouidit, & adhuc habeat superflua de suis redditibus, nihil profectò peccabit, si aliquid donet ob solam cognationem, vel liberalitatem, quidquid Nauarrus dicat in citata quæst. 1. monito 40. numero 12. neque id repugnat Concilio Tridentino, quia fieri potest, sine dissipatione Ecclesiasticorum bonorum, vt alibi dicemus. Episcopo autem regulari hoc non licet, nisi cum magna moderatione. Præterea in multis casibus licèt vterque peccet abundantiùs donando quàm possit, est tamen diuerso modo; nam sæcularis non peccabit contra iustitiam, sed contra religionem, abutendo bonis aliquo modo sacris, vel contra misericordiam omittendo pauperes propter consanguineos, vel contra obedientiam Canonicorum Ecclesiasticorum præsertim dicti Concilij Tridẽtini. Regularis verò præter hos modos peccabit etiam contra iustitiam, cùm ea donet quorum non est dominus, & vltra facultatem dispensandi quam habet. Dices, cui facit iniustitiam? non enim suæ religioni, quia illa nullum ius habet ad talia bona: nec suæ Ecclesiæ, quia illa potiùs tenetur ex iustitia, portionem suam dare Episcopo. Respondetur, iniustitiam fieri propriæ Ecclesiæ, in qua manet dominium talium bonorum, propter incapacitatem talis personæ; & ideo licèt ex iustitia teneatur alere Episcopum; eique administrationem illorum bonorum committere; nihilominus ipse etiam tenetur ex iustitia ius Ecclesiæ illæsum seruare.

Non æquiparari dictos Episcopos verior sententia.

D. Thom.

Id probatur primò.

Secundò.

Tertiò.

30. Præter hæc Episcopo sæculari per se loquendo licitum est habere ditiorem supellectilem, & ampliorem familiam quàm regulari: nam licèt vterque possit, & debeat Episcopalem dignitatem, cum omni decentia & honore tractare, tamen sæcularis, etiamsi in hoc aliquantulum excedat, vel nihil, vel saltem non grauiter peccabit si aliunde sufficientem pauperum curam habeat; regularis verò mea sententia facilè poterit in hoc grauiter peccare, quia debet seruare paupertatem religiosam in his, quæ dignitati Episcopali non repugnant. Et simili modo dicam, faciliùs posse grauiter peccare religiosum Episcopum notabilem pecuniæ quantitatem per ludum, aut alium modum similem expendendo, quàm sæcularem, ex eodem fundamento. Denique quamuis neuter ex his Episcopus possit testari de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis, nihil tamen repugnaret consuetudine alicubi introduci, vt Episcopi testari possint de illis bonis, & nihilominus ex vi talis consuetudinis non posset testari Episcopus regularis propter incapacitatem personæ, imò fortasse; quoad hoc nunquam posset consuetudo præualere, quia voto contraria videtur. Et ob eandem causam licèt Pontifex possit vtrique Episcopo facultatem testandi concedere, longè tamen faciliùs, & ex leuiori causa Episcopo sæculari quàm regulari. imò facultas data sæculari, sine vlla causa valida esset, licèt illicitè daretur; data autem regulari videtur inualida; nam prior est tantùm contra ius humanum, posterior verò includit dispensationem in voto, quæ sine causa data nulla est. Denique patrimonialia bona potest sæcularis Episcopus liberè expendere, & de eis testari, quod non potest regularis Episcopus. Ex his ergo vt existimo manifestè conuincitur, non habere tam amplam facultatem dispensandi, & expendendi bona temporalia religiosum Episcopum, quàm sæcularem, quamquam authores non tam accuratè, & in particulari hanc comparationem expenderint. Fortasse tamen Cardinalis & alij, cùm hos Episcopos faciunt æquales in libera dispensatione bonorum, non loquuntur de æqualitate in actibus, & radice huius dispensationis, prout à nobis explicata sunt, sed solùm in libertate quoad modum dispensandi, vt in proximo sequenti puncto declarabimus.

4 Ratio ex multis discriminib.

Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò.

Concluditur institutum.

31. Vltimò enim ex his constat, quod vltimo etiam loco suprà in fine numero 11. proposuimus, quare scilicet dicatur religiosus factus Episcopus habere ampliorem vsum rerum quoad modum, & quandam independentiam ab alterius voluntate. Diximus enim tomo præced. in hoc maximè consistere vti re aliqua, non vt propria, quia solùm fit ad arbitrium Prælati, & dependenter à voluntate eius; religiosus ergo factus Episcopus iam non habet hanc dependentiam, sed ipso iure, vt sic dicam, & ex vi tituli Episcopatus, potest liberè dispensare talia bona in omnem vsum aliàs sibi non prohibitum. in hoc ergo rectè æquiparatur Episcopus regularis sæculari, & id solùm probant fundamenta Soti, Nauar. & aliorum, quia scilicet titulus Episcopalis eiusdem rationis est in regulari, & in sæculari Episcopo. Nihilominus tamen, multa sunt prohibita in hoc genere dispensationis Episcopo regulari, quæ non prohibentur sæculari. Quod quidem non oportet intelligi, de prohibitione speciali iuris positiui; sufficit enim naturalis prohibitio, quæ sequitur ex vi voti paupertatis, & status religiosi, vt declaratum est.

In qua independentia æquiparentur Episcopus regul. & sæcul.

32. Dices, illa met independentia à facultate alterius, etiam quoad vsus licitos, videtur esse contraria voto paupertatis. Respondetur in primis non esse contrariam, quia est quasi intrinseca tali statui, & ideo Superior qui illum statum concessit, conse

Instantia contra nunc dicta expeditur.

consequenter fecit facultatem vtendi bonis eius quantum eius conditio postulat. Vnde licèt hæc dicatur independentia à facultate per hominem (vt sic dicam) cōcedendam, includit nihilominus facultatem Prelati per ius ipsum datam, quod satis est ad substantiam paupertatis. Quod inde maximè declaratur, quia ipsemet Superior, hoc est, Summus Pontifex, posset in hoc modum ponere Episcopo regulari, limitando modum disponendi de huiusmodi bonis, quia est illi specialiter subiectus per obedientiæ votum, vt statim videbimus, & votum etiam paupertatis retinet, vt hactenus demonstrauimus: de essentia autem voti paupertatis est, vt dispositio talium bonorum, ex Superioris arbitrio semper pendeat. Sicut ergo in superioribus diximus, non posse Prælatum religionis ita concedere peculium religioso, & facultatem disponendi de illo, quin semper possit à Prælato reuocari, vel determinatus modus præscribi, ita regularis Episcopus non potest in hoc esse omnino independens à Pontifice, sed eius arbitrio in vsu talium bonorum semper debet subesse, & ita satis constat quomodo substantiam paupertatis retineat.

CAPVT XVII.

Ad quid teneatur idem Episcopus quantum ad votum obedientiæ erga Prælatum suæ religionis, aut etiam regulas.

1. SVperest dicendum de obediētia, quæ dupliciter à religiosis exercetur. Primò circa precepta Prælatorū religionis, quæ ab homine, vt sic dicam imponuntur; secundò circa obseruationem regulę religiosæ, & obseruantialis, quæ ratione illius vnicuique regulari competunt. Quantum ergo spectat ad priorem partem tituli, dicendum est, quanuis Episcopus regularis substantiale votum obedientiæ retineat, nihilominus ratione illius non teneri ad obediendum Prælatis suæ religionis, sed soli Pontifici Summo subesse. Prima pars constat ex dictis, quia hoc votum est maximè de substantia religionis. item quia non repugnat statui Episcopali, vt per se constat. Secunda pars declaratur primò, quia votum obedientiæ, etiam factum in tali religione, non postulat essentialiter actualem subiectionem ad aliquem Prælatum talis religionis; nam Generalis religionis, etiamsi perpetuus sit, votum obedientiæ retinet, & tamen nulli Prælato regulari subest. item quia Summus Pontifex, est Summus Prælatus cuiuscunque religionis, & substantia voti obedientiæ sufficienter saluatur respectu cuiuscunque Prælati religionis cuiuscunque gradus vel conditionis sit. Sic ergo sufficienter probatur hoc non repugnare substantiæ huius voti; quòd autem ex vi dignitatis Episcopalis illa exemptio sequatur, probatur primò ex vsu Ecclesiæ; secundò ex dicto cap. *statutum*. 18. q. 1. ibi, *Monachus quem canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit, & sacra ordinatio de monacho Episcopum facit*; nam hoc maximè de iugo obedientiæ ad Prælatos religionis verum est, & dicitur esse à regula, quia obedientia esse debet secundùm regulam, vt statim ampliùs exponemus. Tertiò, quia hæc vota non manent in his quæ repugnant statui Episcopi, vt sæpe dictum est; repugnat autem Episcopum, qui suæ Ecclesiæ curam gerere debet, & omnes actiones suas in illius vtilitatem consecrare, subesse obedientiæ suæ religionis. Quæ ratio probat optimè respectu Episcopi habentis propriam Ecclesiam, & Episcopatum, in quo hæc exemptio ex natura rei consequitur, propter incompatibilitatem inter Episcopale munus & obedientiam regularem.

1. Assertio tripartita pro priore parte tituli.

1. Pars vnde constet.

2. Pars ostēditur & suadetur multipliciter.

A

2. In Ecclesia autem obseruatur, vt religiosus, eo ipso quòd consecratur Episcopus, licèt reuera non habeat proprium Episcopatum, sit liber ab obedientia omnium Prælatorum suæ religionis; de illis ergo alia est ratio, scilicet, quia non decet dignitatem Episcopalis consecrationis, vt talis persona maneat subdita inferioribus Prælatis regularibus, quo sensu talis exemptio fundanda est in Ecclesiæ institutione, quæ ex traditione satis nobis constat; sola enim ratio decentiæ congruentiam ostendit, non tamen per se sufficit obligationem promissæ obedientiæ tollere. Accedit tandem, quòd nullus consecratur Episcopus, nisi sub titulo alicuius Ecclesiæ ratione cuius habet ius illam regendi, quod per se satis est, vt ex vi talis status liberari debeat à priuata obligatione religionis; nam quòd actu non possideat suam Ecclesiam, accidentarium est. Vnde ex vi etiam talis consecrationis desinit religiosus esse actuale membrum in sua religione, quia per se, & ex vi suæ dignitatis factus est caput alicuius Ecclesiæ, & vnus ex principibus vniuersalis Ecclesiæ; ergo eadem ratione liberatur à iugo obedientiæ religionis.

Episcopi etiā titulares hac assertione cō prehēdūtur.

B

3. Hinc verò facilè concluditur vltima pars assertionis; in qua primò probanda est pars negatiua, scilicet, quòd huiusmodi Episcopus alteri quàm Romano Pontifici, ex vi huius voti non subsit. Contingere enim potest, vt huiusmodi Episcopus subordinationem aliquam habeat saltem in aliquibus rebus ad Archiepiscopum, vel ad Patriarcham, aut Primatem; nulli autem eorum subesse potest, eo quòd regularis est, seu ratione voti obedientiæ. Ratio est, quia ipse non promisit obedientiam nisi Prelatis suæ religionis, inter quos non computantur vllo modo Archiepiscopus, vel alij Superiores extra Summum Pontificem; ergo ex vi illius voti non obligatur obedire illis, etiam in his quæ ipsi possunt præcipere per Ecclesiasticam iurisdictionem, sed obligabitur tantùm ratione illius, eo modo quo alij Episcopi sæculares obligantur. Item hac ratione non tenetur Episcopus regularis obedire ex voto Concilio Prouinciali præcipienti, sicut nec seruare alia iura, vel leges Ecclesiasticas, quia hoc specialiter non promisit, licèt aliunde ratione officij, vel aliis titulis ea seruare teneatur.

C

3. Pars assertionis probatur quoad exclusiuam.

D

4. Hinc ergo rectè concluditur teneri ex speciali vinculo religionis obedire Summo Pontifici, tum à sufficienti partium enumeratione, tum etiam, quia Pontifex est verè Prælatus religionis, & semper manet illi Superior, & obedientia ad illum non repugnat, imò maximè congruit cum statu Episcopali. Aduerti autem potest, quòd sicut votum obedientiæ religiosæ non est illimitatum, sed secundùm regulam, ita Episcopus regularis non tenetur ex vi sui voti obedire in omnibus Summo Pontifici, sed in his tantùm quæ directè, vel indirectè ad suam regulam pertinent; quia votum obedientiæ mutatum non est in se, sed tantùm vsus eius quoad respectum ad hunc, vel illum Prælatum. Fieri tamen potest, vt supposito statu Episcopali, aliquid indirectè pertineat ad obseruantiam regulæ in tali persona, quod in aliis non

Probatur deinde quoad affir.

E

Notatio.

non pertinet, ſicut intra eandem religionem in eo qui habet munus Prælati Procuratoris, vel aliud ſimile, aliquid pertinere poteſt ad obſeruantiam regulæ, quod in aliis non habentibus tale munus non pertinet. Et hac ratione exiſtimo quidquid in tali perſona poteſt eſſe moraliter neceſſarium, ſuppoſito tali ſtatu vel ad ſpiritualem animæ ſalutem, vel ad perfectionem ſecundùm regulam, eſſe materiam huius obligationis, ſi ex vi illius voti præcipiatur, quia indirectè, & reductiuè ſub illo continetur.

Dubium an Titularis teneatur obedientiæ voto reſpectu Ordinarij vbi commoratur.

5. Occurrit verò hoc loco circa excluſiuam poſitam incidens dubium de Epiſcopo titulari, & regulari, qui intra diœceſim alterius Epiſcopi habitat, cuius iuriſdictioni ordinariæ videtur ſubiectus, an teneatur ex vi voti obedientiæ eidem obedire, nam videtur tunc perinde ſe habere ac religioſus à ſua religione ſeparatus omnino, quoad habitationem & ſubiectionem, de quo diximus ſuprà cap. 6. manere ſubiectum obedientiæ Epiſcopi. Dicendum verò eſt, etiam hunc Epiſcopum regularem ſoli Pontifici debere obedientiam religioſam. Et in primis ſi talis Epiſcopus antea erat profeſſus in religione exempta, euidens eſt non manere ſubiectum Epiſcopo loci, quia ante conſecrationem erat exemptus ab eius obedientia, & per conſecrationem, neque exemptionem amiſit, nec denuo factus ex illi ſubiectus Quin potiùs licèt ponamus antea non fuiſſe de religione exēpta, ex vi conſecrationis eximeretur à iugo Epiſcopi, ſub ea ratione, qua Prælatus eſt talis religionis, cui ex voto alij regulares fortaſſe obedire tenentur. Nam ſicut quilibet religioſus exēptus, per Epiſcopatum eximitur ab obedientia omnium Prælatorum religionis, præter Pontificem; ita etiam non exemptus, quia eadem eſt vtriuſque ratio; ergo licèt Epiſcopus loci ſit vnus ex Prælatis talis religionis, ab illius etiam obedientia eximitur. Quin potiùs exiſtimo huiuſmodi Epiſcopos titulares iure ordinario, eſſe immediatè ſubiectos Summo Pontifici, quoad Eccleſiaſticam iuriſdictionem, de qua re alibi dicendum eſt. Hinc etiam obiter intelligitur, cui acquirat regularis Epiſcopus titularis, quia non habet Eccleſiam cui acquirat, & certum eſt non acquirere religioni, à qua ſeparatus eſt. Dicendum eſt enim per ſe, & ex vi iuris acquirere illi Eccleſiæ, cuius titulum habet, quia verò non poſſunt illi cum effectu applicari talia bona, in pia opera diſpenſanda ſunt, quæ diſpenſatio ipſi Epiſcopo eſt commiſſa, dependenter autem à Summo Pontifice, modo explicato in ſuperiori puncto.

Reſolutio neg.

Illatum, cui acquirat Titularis.

An Epiſcopus regularis teneatur ad obſeruantiam regulæ, vel conſtitutionum ſuæ religionis.

Secunda aſſertio præſentis capitis.

6. Ad ſecundam partem Tituli dicendum eſt, Epiſcopum regularem per ſe, & directè non teneri ad obſeruationem regulæ, vel conſtitutionum religionis, niſi quoad ea quæ ſunt materia alicuius voti, vel quæ per aliquam Eccleſiaſticam legem ſcripta ſunt. Contrarium huius aſſertionis ſentiunt multi Summiſtæ vt Angelus, verb. Monachus. n. 7. Armil. n. 8. Tabiena §. 5. Syluest. *Religio.* 6. q. 10. & *Religio.* 7. q. 11. qui dicunt teneri ad obſeruandas eas obſeruantias regulæ, quæ non impediunt Epiſcopale munus; cui ſentētiæ multùm certè fauet D. Thom. dict. art. 8. Sed aſſertio poſita communior eſt, vt ſtatim referemus, & ſine

Qui eam nō admittant. *Angel.* *Armil.* *Tabien.* *Syluest.*

A illa limitatione habetur in dicto cap. *ſtatutum.* in illis verbis, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit*, vbi Gloſſa id aduertit. Ratione declaratur, diſtinguendo omnes leges religionis in illa duo membra, conſtitutiones, & regulas, quæ ſuprà lib. 1. c. 1. declarata ſunt. Primò ergo quoad conſtitutiones ratio eſt clara, quia illæ non obligant, niſi vt præcepta Prælatorum, vel Capitulorum religionis; ſed talis Epiſcopus non tenetur obedire Prælatis; ergo nec huiuſmodi legibus; pars enim eſt ratio præcepti ſcripti, ſeu legis permanentis, & præcepti ab homine impoſiti, ſi ex æquali iuriſdictione procedunt; imò præcepta ab homine rigoroſiùs obligare ſolent, quia

Probatur tamen primo quoad immunitatem à conſtitutionibus.

B vt Iuriſtæ dicunt, mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine. De regula verò poteſt eſſe nonnullum maius dubium, quia ſicut eſſe ſolet à primis fundatoribus tradita, ita ſubſtantialis profeſſio videtur directè reſpicere obſeruantiam eius. Nihilominus, idem de illa cenſeo præcisè loquendo, ex vi regulæ; ita colligitur ex dicto cap. *ſtatutum.* 18. q. 1. ibi, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit*, vbi Gloſſ. id eſt, à ieiuniis, vigiliis, &c. idem habet Gloſſ. in dicto cap. 3. 16. q. 1. citans cap. 2. eiuſdem quæſtionis. vbi Gregorius ait: *Nemo poteſt & Eccleſiaſticis obſequiis deſeruire, & in monachica regula ordinatè perſiſtere, vt ipſe monaſterij diſtrictionem teneat, qui quotidie in mi-*

C *niſterio Eccleſiaſtico cogitur permanere.* Ex quibus verbis congruentia huius exemptionis colligitur. item ſentit Gloſſa in cap. *carnem.* de conſecrat. d. 5. Et idem planè tenent Sot. & Caiet. infrà citandi. Ratio autem eſt, quia illa regula ſolùm obligat, tanquam quædam lex huic communitati impoſita; ergo ſolùm obligat perſonas huius communitatis, quandiu ſunt membra illius, quia omnis lex pro communitate per ſe primò fertur, & ita ad eos tantùm loquitur, qui ſunt partes illius communitatis: ſed religioſus eo ipſo quòd ſit Epiſcopus, deſinit eſſe membrum talis communitatis, quia nec eſt ſubditus, nec Prælatus eius; ergo non obligatur legibus eius. ergo nec regula eius. Confirmatur; nam ob hanc cauſam non tenetur

Probatur ſecundo quoad immunitem à regula.

Confirm.

D huiuſmodi Epiſcopus ſeruare conſuetudines proprias ſuæ religionis; nam conſuetudo eſt quædam lex non ſcripta, quæ ſeruanda eſt quandiu viuitur inter eos, qui talem conſuetudinem ſeruant, vt Auguſtinus dixit; ergo eadem eſt ratio de omnibus aliis legibus poſitiuis, propriis talis communitatis, inter quas regula connumeratur.

Sed contrà, quia multa eſſe poſſunt in regula, quæ ſeruari optimè poſſunt in ſtatu Epiſcopali; ergo ad illa ſeruanda tenebitur talis Epiſcopus; patet conſequentia, quia iuxta doctrinam D. Th. quam ſuprà etiam ſecuti ſumus, licèt obſeruantiæ religioſæ, quæ impediunt Epiſcopale munus, ceſſent in eo ſtatu, non tamen illæ, quæ cum illo ſtatu optimè conueniunt. Cur enim ceſſabit prior

7. Prima obiectio contra hanc áſſer. *D. Thom.*

E obligatio, cùm nullum ei ponatur impedimentū? Reſpondetur, doctrinam illam procedere de his obſeruantiis, quæ ſunt de ſubſtantia ſtatus religioſi, vel directè, aut indirectè, ſeu implicitè ſub votum cadunt, & ideo hanc exceptionem primo loco in aſſertione poſuimus. Ratio autem differentiæ eſt, primò, quia ſtatus religioſus, quoad ſubſtantiam eſt immutabilis, quoad accidentalia verò mutari poteſt, per tranſitum autem ad Epiſcopatum fit in eo maxima mutatio accidentalis. Secundò, quia obligatio voti eſt perſonalis, & ideo ſequitur perſonam quocumque tendat; obligatio autem legis, eſt communitatis per ſe

Hæc obiectio concludit de obſeruantiis ſubſtantiàlibus, non de accidentalibus. Huius differentiæ ratio. Altera ratio.

 primò,

primò, & ideo cessat per separationem à communitate.

8. *Inter obseruantias substantiales censentur vota si quæ fiunt vltra tria ordinaria. Exemplum de voto Minimorum. Item de votis aliis professorũ Societatis.*

Vnde fit, exceptionem illam extendendam esse ad vota specialia, quæ in aliqua religione fiunt, præter tria substantialia, si talia sint, quæ statui Episcopali non repugnent. Vt v. g. si religiosus ex ordine Minimorum Episcopus fiat, tenebitur ad obseruantiam, non comedendi carnes, quia illa non est tantùm ex regula, sed ex proprio, & speciali voto: cessabit autem illa obligatio, quando speciali conditione personæ illa abstinentia impedimentum fuerit ad Pontificalia munera. Similiter in Societate, si professus fiat Episcopus, tenebitur seruare votum speciale, quod pro tali statu emittit, de quo nullum potest esse dubium, vt infrà videbimus tract. 10. lib. 6. cap. 19. & idem censeo de cæteris votis simplicibus, quatenus materia eorum in tali statu occurrere potest, quia omnia illa perpetua sunt, & supposita occasione, seu materia, executio, & obseruatio eius nihil repugnat cum statu Episcopali.

Quid de quarto voto solenni.

De voto autem solenni obediendi Pontifici circa missiones, potest esse specialis ratio excusationis, quia videtur repugnare cum obligatione inseruiendi proprio Episcopatui. Dico tamen, obligationem de se manere, quia votum immutabile est. Vnde in primis, si quis esset tantùm Episcopus consecratus, & Titularis, ex vi illius voti posset obligari ad quamcumque missionem æquè ac cæteri religiosi. Deinde licèt habeat Episcopatum, potest ex vi illius voti obligari ad relinquendum illũ, vt in Indiam v. g. mitti possit, vel ad alium Episcopatum illuc transferri. Denique cùm impedimentũ illud subsit dispositioni eiusdem Pontificis, cui ipsum votum sit, non potest censeri impedimentum ad non obediendum Pontifici, iuxta obligationem illius voti præcipienti; nam ipse poterit impedimentum huiusmodi auferre, solùm ergo necessarium est de re tota illum certiorem facere, & postea obedire.

9. *Obiectio contra eandem assert.*

Sed obiicitur secundò, nam sequitur non teneri Episcopum regularem ad ferendum habitum suæ religionis, consequens est falsum; ergo. Probatur sequela, quia deferre habitum non est materia voti, sed tantùm est vna ex constitutionibus religionis, nec etiam est canon aliquis Ecclesiasticus, qui Episcopum regularem obliget ad habitum suæ religionis deferendum.

Episcopus regularis tenetur ad habitum religionis. D. Thom. Syluest. Couar.

Circa hoc communis sententia est, teneri huiusmodi Episcopum ad deferendum habitum suæ religionis; ita affirmat D. Thom. dicto art. 8. quæ ibi alij sequuntur, Syluest. verb. *Religio* 7. q. 11. Couar. q. 1. cap. 1. de testam. n. 18. vbi alios Authores refert. Et colligitur ex cap. *clerici* 2. de vita, & honest. cleric. vbi dicitur. *Pontifices autem in publico, & in Ecclesia, superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalẽ.* Vnde constat hanc obligationem non tantùm ex regula, sed ex iure communi desumptam esse, & ideo addidimus aliam limitationem in conclusione; nam si de aliqua obseruantia religiosa per ius canonicũ declaratum sit ab Episcopis esse obseruãdam, tunc respectu illorum, non oritur obligatio immediatè ex regula, sed ex tali iure. Imò significat D. Thom. hanc obligationem sequi ex substantiali statu religioso, cùm enim dixisset Episcopum manere ad hæc substantialia obligatum, subdit, *& per consequens ad portandum habitum suæ religionis, qui est obligationis signum, indicans professionẽ tum perpetuò obligare ad signum eius deferendum, sicut ad præstandum actus ad quos obligat.* Vnde licèt verbum *oportet*, positum in dicto cap. *clerici*, non sit adeò rigorosum, vt grauem obligationem sub mortali soleat significare, tamen iuxta subiectam materiam, ita interpretandum est, & intelligitur ab authoribus, vt patet ex Panorm. ibi num. 6. Et hoc tandem confirmat generalis Ecclesiæ consuetudo; nam quod Soto suprà dixit in Italia hoc nõ seruari, quia Itali non dignantur Episcopos in habitu monachali videre, non video quo fundamento dictum sit. *Panorm.* *Soto.*

Imò addit Syluester suprà, hanc obligationem tantam esse, vt Episcopus, si habitum suæ religionis omittat, incurrat excommunicationem latam in cap. 2. *ne clerici vel monachi* in 6. Couarr. autem de hac excommunicatione dubitat. *Non enim est* (inquit) *in aliquo canone excommunicatio indicta monacho, qui prætextu Episcopalis dignitatis non dimisso habitu monachorum assumit albam illam, vel candidam vestem, quæ ab Episcopis exteriùs defertur, tametsi malè faciet monachus Episcopus ea vti.* Veruntamen Couar. non contradicit formaliter Syluestro, sed aliquid addit, & vtrumque indiget consideratione. Duo ergo hîc distinguenda sunt, scilicet dimittere habitum; vel illo retento, superinduere rochetum. Propter hoc ergo secundum ait Couar. non inueniri in iure positam excommunicationem, quod ego verum censeo, quanuis inter Doctores dubium sit, an occultare habitum religiosum sufficiat ad excommunicationem dicti cap. 2. incurrendam; in eo autem casu occultaretur habitus religiosus. 10. *Imò putant aliqui teneri sub excommunicatione.*

Nihilominus quidquid sit de alia occultatione, in hoc casu non censeo esse sufficientem causam illius excommunicationis, quia est nimia extensio legis pœnalis vltra verborum proprietaté. Eo vel maximè, quòd non obstante indumento albo, posset retineri aliquod signum habitus religiosi, siue habitum longiorem deferendo, vel in colore, & forma caputij, aut manicarum. Syluester autem loquitur in priori casu, in quo etiam, non videtur res adeo certa, tum quia illud caput 2. apertè loquitur de religiosis in suo puro statu, & clausura manentibus; quod patet ex principio textus, *Vt periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur*, &c. quę non possunt ad Episcopum accõmodari, tum etiam, quia illa non videtur temeraria dimissio habitus, cùm sit cõmutatio in alium habitum proprium Episcopalis status. Sed cùm Ecclesia non concesserit regularibus Episcopis habitum illum, nec monachalis habitus desertionem, certè non posset illa commutatio à temeritate excusari; aliunde verò, quanuis ratio textus non videatur tam propriè habere locum in Episcopo, verba tamen in rigore illum comprehendunt, & ideo timendam esse censeo talem excommunicationem, præsertim, quia monachalis habitus etiam in Episcopo deseruire potest ad subtrahendum saltem euagandi nimium excessum. 11. *Id tamen non est verum, si occultat habitum sub rocheto.* *Nec satis certum, esto omnino omittat.* *Est tamen tunc timenda excommunicatio.*

Dices, in cap. *Deus qui.* de vita & honestat. cleric. conceditur religiosis, vt possint habitum mutare propter vniformitatem vnius conuersationis, quando in vnam Ecclesiã conueniunt, quia vnusquisque se debet conformare illis cum quibus viuit. cap. *quisque.* dist. 41. cap. *in nona.* 16. q. 7. Ergo cùm monachus fit Episcopus, permitti deberet monachalem habitum in clericalem mutare, cùm inter clericos viuere debeat. Respondetur, id solùm permitti, quando ex dispari habitu scandalum generatur; iam verò nullum generatur scandalum ex eo, quòd Monachus Episcopus suum habitum retineat, quin potiùs oppositum subditis scandalum inferret. 12. *Quãdo habitus mutatio liceat.*

Tertiò

13. Tertia obiectio contra eandem assertionem in num. 6. D. Thom. Tertiò obiici potest, quia sequitur Episcopum regularem nihil peccare omittendo ieiunia, & similia opera præcepta in sua regula, etiã sub mortali, quamuis possit facilè, & cõmodè in suo statu illa seruare, cõsequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia si ille non est subiectus legi, nihil peccat non seruãdo illã; Minor autem probatur ex D. Th. dicente, posse Episcopum vti dispensatione in huiusmodi obseruantiis regularibus, quæ non repugnant Episcopatui. Qui autem indiget dispensatione peccat, si absque illa transgrediatur legem, imò oportet dispensationem esse rationabilem, & ideo addit D. Thom. *Secundum quod requirit necessitas personæ, vel officij, vel conditio hominum cum quibus viuit*; loquitur ergo de propria dispensatione, quæ veram obligationem supponit. Confirm. Confirmari hoc potest ex cap. 3. 16. q. 1. vbi dicitur, *De monachis qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordinem peruenerint, statuimus non debere eos à priori proposito discedere, seu deuiare*, satis autem discedit à priori proposito, qui regulam non obseruat, quando in illo statu commodè potest.

14. Responsio quorundam ad hanc obiectionem. Caiet. Sot. Propter hæc Caiet. in comment. dict. art. 8. & tom. 1. opusculorum tractat. 25. q. 2. & Sot. lib. 10. de iustitia q. 5. art. vlt. & alij Thomistæ communiter concedunt, teneri huiusmodi Episcopum in conscientia, ad seruandas regulas, vel constitutiones sui ordinis obligantes ad culpam. Addunt verò, non obligari debito legali, sed morali, id est, non ex directa obligatione talis legis, verum enim esse putat, quod hactenus diximus, eos non manere subiectos his legibus. Sed ex rectitudine quadam rationis naturalis, quia ex ascensu ad perfectiorem statum, non debet religiosus deficere à fructu prioris vitæ; deficeret autem si ea quæ per se conferunt ad perfectionem, & Episcopale munus non impediunt, desereret. Vnde vlteriùs addunt iidem Authores, hanc obligationem in Episcopo in suo genere, non esse mortalem. Itaque, licèt lex religionis de ieiunio v.g. obliget religiosos sub mortali, eum qui factus est Episcopus non ita obligabit, sed tantùm sub veniali; ratio eorum est, quia illa obligatio in Episcopo non est ex virtute illius legis, sed ex illa morali decentia, qua tenetur non desistere ab operibus perfectionis, qui perfectionis statum conscendit; hæc autem decentia solùm leuem obligationem inducit. De legibus autem seu constitutionibus religionis, quę tantùm pœnales sunt, indicant dicti Authores nullo modo obligare Episcopum, cùm ad pœnas religionis ipse non teneatur.

15. Refelluntur primò. Hæc sententia mihi non probatur, seclusa enim obligatione regulæ, in vi regulæ, aut legis nullam inuenio naturalem rationẽ, quæ sufficienter obliget ad eosdem actus regulæ sub aliqua culpa. Primò, quia illa ratio Caietani, ad summum probat, debere Episcopum exerceri in actibus perfectionis, & hoc pertinere ad decẽtiam sui status. Quòd autem illi actus iidem futuri sint, qui per regulam suæ religionis præscribuntur sub obligatione ad aliquam culpam, non potest inferri ex illo generali principio; nam existens in statu perfectionis non potest omnes actus perfectionis exercere; determinatio ergo ad hos, vel illos voluntaria est, seclusa lege obligante: ergo cùm Episcopus non teneatur legibus suæ religionis, esto debeat ex decentia occupari in operibus perfectionis, nihilominus non obligatur determinatè ad præscripta per talem regulam. Secundò. Secundò, status ipse Episcopalis secum affert proprios actus perfectionis, quos ex intrinseca obligatione postulat, vt sunt, docere A & illuminare alios, spiritualiter regere, & omnes eorum miserias, quoad fieri possit, subleuare, ad quos actus alij necessarij sunt, qui consequenter sub eandem obligationem cadunt, quantum ad alios fuerint necessarij; scilicet orare, legere, vigilare, &c. ergo si Episcopus etiam religiosus suo muneri, quoad omnes istos actus satisfaciat, sufficienter implet illam rationem decentaæ exercendi opera perfectionis suo statui consentanea. Ergo si alioqui paupertatem etiam, castitatem, & obediẽtiam perfectè obseruet, & omnia, quæ cum illis connexa sunt, vel ex absoluta necessitate, vel ex decentia, per hoc satisfaciet etiam decentiæ religiosæ, etiamsi alias particulares obseruantias nõ B obseruet, quia non pertinet ad decentiam superioris status, vt oneremus illum, & propriis obligationibus, & aliis pertinentibus ad inferiorem statum, non tantùm substantialiter, & per se, sed etiam accidentaliter. Et huc tendunt verba sup. cit. in num. 1. ex cap. 2. 96. q. 1. quod est Gregorij lib. 4. Epistolarum, quamuis ipse ibi non tractet de religioso translato ad Ecclesiã secularem, sed potiùs de clerico sæculari, qui vult regimen monasterij assumere. Tamen per similitudinem rationis verba illa nostro proposito accommodantur.

Respondeo ergo ad obiectionem, concedendo non teneri Episcopum in conscientia etiam sub C veniali culpa, per se loquendo, ad obseruantias suæ regulæ. Hoc mihi probant sufficienter omnia adducta; nam Canones, & Glossa illorum, ac Interpretes simpliciter absoluunt Episcopum regularem à iugo regulæ, & nulla sufficiens ratio naturalis est, quæ illum obliget, vt declaratum est. Solùm ergo ad hoc tenetur, vt iuxta integrum statum suum, scilicet religiosi Episcopi, decenter viuat, & consentaneè operetur; quòd autem huiusmodi opera sint hæc vel illa, nisi lege aliqua Ecclesiastica vel diuina sint præscripta, vel ex voto vel ex officio sint debita, liberè optioni, & determinationi operantis relinquitur. Quapropter si Episcopus Dominicanus sit, non magis tenetur D in conscientia ad abstinendum à carnibus, quàm Franciscanus, vel è conuesso, Franciscanus nõ magis tenetur ad suas peculiares obseruantias, quàm Dominicanus. Neuter etiam tenetur ad habẽdum socium sui ordinis, & similia. De quibus etiã Caiet. & Soto inter se non conueniunt. Et ob eandem causam nihil quoad hoc distinguendum puto, inter opera dissona, vel consona statui Episcopali, sed in omnibus censeo prudenti arbitrio relinquendum, an talia opera expediant, vel deceant, aut magis conueniant in tali statu, & post tale iudicium libera etiam est electio eorum, & non sub obligatione ad aliquam culpam, nisi aliquod indecens opus, vel inutile otium, loco talium operũ E admittatur. Non nego tamen esse aliquam congruitatem, vt cæteris paribus vnusquisque potiùs eligat opera suæ religioni, & regulæ conformia quàm alia, cæteris paribus: non credo autem illam esse tantam, vt per se inducat obligationem in conscientia, quia nullum est principium ex quo sufficienter colligatur, seclusa directa obligatione ipsarum constitutionum positiuarum. 16. Ad obiectionem in num. 13. vera respõsio.

Dices, teneri saltem ex illo principio, *quòd turpis est pars, quæ non concordat toti*. Respondeo, primùm etiam ex hoc principio non teneri omnes partes ad seruandas omnes leges communitatis, sed vnamquamque teneri ad illas, quæ ad ipsam spectant. vnde si leges aliunde habeant, non obligare in conscientia, sed tantùm ad pænam, ex illo principio non erit culpa illas non seruare; sic ergo 17. Replica diluitur dupliciter. Primò.

ergo non obligatur Episcopus ad seruanda statuta religionis propter illud principium, quia non cadunt in illum, neque eorum obseruantia postulat tantam vniformitatem in membris adeò disparibus, & statuum diuersorum. Vnde secundò dicitur Episcopum in rigore iam non esse membrum illius communitatis, & ideo ex hoc titulo conformitatis cum illa non obligari ad obseruantias eius. Nec propterea licet inde colligere, illum non manere religiosum talis religionis in specie potiusquam alterius, quia in substantialibus, & in habitu semper manet religiosus in tali specie, & quoad vinculum præcipuè obedientiæ, semper manet ita ligatus habitualiter, vt si à Pontifice priuetur munere, & exemptione Episcopali, manebit subiectus suæ religioni, & non alteri. Hoc ergo satis est, vt statum religiosum eiusdem rationis retineat, quanuis subiectus actu non sit, nec Prælatis, nec legibus talis religionis.

Secundò.

18. Atque ex his infero, huiusmodi Episcopum non indigere propria dispensatione ad comedendum carnes prohibitas. v. g. per præceptum regulæ, & idem est de similibus, quia dispensatio solùm est ad tollendam obligationem, vbi ergo non est obligatio, nec dispensatio necessaria est. Cùm ergo D. Thom. num. 13. citatus ait posse secum dispensare, vel indicat se sequi priorem sententiã, quæ probabilis est, licèt quam defendimus in rigore iuris videatur vera, vel certè in lata quadã significatione illo verbo vsus est, vt indicaret melius esse, magísque consulendum cuilibet Episcopo religioso, vt regulam suæ religionis quoad hac partem obseruet. Et ideo noluit licentiam præbere ad oppositum faciendum nisi per modum dispensationis, quia vir religiosus, & perfectus, ea quæ meliora, & suo statui conuenientiora sunt, etiamsi sub obligationem non cadant, absque iusta causa prætermittere non debet, & ideo quando sub hac tantùm consideratione sibi indulget, aliquid huiusmodi secum dispensare dicitur. Nec ex cap. *de monachis*, seu 3. 16. q. 5. aliud colligitur, quia in eo non est sermo de Episcopis, nec etiam necesse est textum illum intelligere de monachis translatis ad Ecclesiam sæcularem, sed de quocunque monacho clerico ordinato; olim enim monachi ex vi status non ordinabantur, quanuis ergo interdum ex indulgentia ordinarentur, non propterea liberabantur à regulari obedientia, & obseruantia. Vel denique licèt extendamus textum illum ad monachum translatum ad Episcopatum, respondetur cum Glossa ibi, non posse deficere à suo proposito, quoad substantialia sui status, & quamuis alias regulas non obseruet, non potest dici propriè deuiare à proposito, quia vbi cessat obligatio, non habet locum deuiatio à proposito.

Illatum ex dictis per quod satisfit ad D.Th. in illo num.13.

Ad confir. ibid.

19. Solùm superest specialis difficultas, an hoc generale corollarium habeat locum in speciali casu cap vltimi de obseruatione ieiuniorum; de die natiuitatis, quando incidit in sextam feriam, an possit religiosus Episcopus sine dispensatione comedere carnes illa die, quando ex regula suæ religionis erat prohibitum. Caiet. enim in hoc puncto contraria docuit. nam in 2.2. dict. art. 8. dicit non posse hoc facere sine peccato mortali, quia non gaudet beneficio, seu indulgentia concessa omnibus fidelibus: in illo capite, excluduntur ab illa omnes religiosi, quorum instituta obligant ad abstinendum à carnibus, seu ad ieiunandum sexta feria, & ideo præceptum Ecclesiæ abstinendi à carnibus sexta feria, rigorosè obligat

Quid de obseruantia sextæ feriæ in quam incidit Natalitium Christi. Responsio Caietani.

A huiusmodi Episcopum. Idem verè Caiet. in citato opuscul. negat illud esse peccatum mortale, & ait Sot. Caietanum ibi cordatiùs mutasse sententiam, quod ipsemet Caiet. significauit in vltimis verbis illius opusculi dicens: *Tu lector memẽto scripta nostrã, de huius quæstionis materia in commentariis super 2. 2. ad hæc referre subtilius discussa.* Itaque dicendum est, vbi abstinentia à carnibus, vel ieiunium, solùm est ex regula, vel præcepto eius, & non speciali voto, Episcopum posse licitè eo die carnes comedere, quia iam ipse regulari obseruantia non est astrictus, & textus solùm excipit eos qui aut voto, aut regulari obseruantia sunt

Eam ipse retractat vetius. Sot.

B astricti. vnde Carthusianus si fiat Episcopus, licitè poterit carnes comedere eo die; religiosus autem de ordine Minimorum etiam factus Episcopus, non poterit, quia specialiori voto obligatur, quod semper durat.

CAPVT XVIII.

An Episcopus regularis gaudeat gratiis suæ religionis. Et quæ obligationes maneant in religioso facto Cardinali.

DVo in titulo posita supersunt breuiter inquirenda circa hanc materiam. Primum est, an religiosus factus Episcopus gaudeat priuilegiis, & C indulgentiis, concessis suæ religioni. Ex dictis enim videtur sequi pars negatiua, quia Episcopus iam non tenetur oneribus religionis; ergo nec priuilegiis & commodis gaudere debet. item hæc priuilegia cõceduntur intuitu religionis, sed Episcopus iam non est membrum illius religionis; ergo nec cõmunicat cum ipsa in priuilegiis, & gratiis. Propter hæc quidam absolutè, & sine vlla limitatione excludunt Episcopum regularem à participatione omnium gratiarum suæ religionis: nã cessante causa fundamentali priuilegij, cessat priuilegium, vt in materia de legibus tractauimus, & notat Glossa in cap. *Ita nos.* 25. q. 2. verbo *Cessauerint.* Decius in cap. *cum accessissent.* de constitutionibus. n. 15. Sed ex eodem fundamento potest

1. Pro priore parte tituli arguitur negatiuè.

D contrarium suaderi, quia priuilegia conceduntur in fauorem status religiosi, qui non tantùm est in toto corpore mystico religionis, sed etiam in singulis personis eius; sed hic status verè manet in Episcopo, non solùm in genere, sed etiam in tali specie, vt ostensum est cap. præced. ergo in illo non cessauit causa & fundamentum priuilegij, aut indulgentiæ; ergo nec gratia ipsa cessauit, quia non est specialiter reuocata, vt supponimus, nec sublatum est fundamentum vt per se ipsa cesset.

Arguitur affirmatiuè.

Quapropter distinctione mihi vtendum videtur, nam aut gratiæ & priuilegia concernunt corpus religionis, vt sic, & fauorem eius, quoad iurisdictionem, administrationem temporalium bonorum, & alia huiusmodi, aut respiciũt singulas personas. De prioribus non videtur dubium, quin E Episcopus illis gaudere non possit, vt conuincit prior ratio facta; talia enim priuilegia non fundãtur in toto statu religioso personali, sed in vinculo, & coniunctione ad hoc corpus, cui per se primò conceduntur, & ad illius vsum, & commodum ordinantur. De posterioribus autem iterum distinguendum est, quia vel vsus talium gratiarum aut priuilegiorum ab Episcopo vsurpatus, esset onerosus ipsi religioni, vel non. Quando priuilegium concedit gratiam, qua persona religiosa gaudere potest in commodum suæ animæ, vel corporis, sine onere, vel grauamine suæ religionis, profectò

2. Decisio per distinctionem.

Distinctionis membrum prius.

Posterius subdistinguitur in duplicem casum. De primo casu.

fectò non cessat propter statum Episcopalem. Sicut enim diximus obligationes, & vincula substãtialia religionis, quæ non repugnant muneri Episcopali in ipso, seu cum ipso durare, ita etiam ratio postulat, vt gratiæ, & indulgentiæ status religiosi, quibus potest Episcopus frui sine incommodo suæ religionis, in ipso etiam perseuerent, & ita omnes rationes pro vtraque parte propositæ, hanc assertionem persuadent, quia verisimile est solum religiosum statum quoad sententiam eius esse sufficiens fundamentum, & causam taliũ gratiarum, & quoad eas retorquetur optimè illa ratio, quòd qui retinet religionis onus, debet etiam retinere fauores eius.

3. De secundo casu. At verò, si vsus talium gratiarum redundet in onus religionis, aut monasterij, admittendus non est, quia semper censetur huiusmodi fauor principaliter concessus in fauorem religionis. Et quoad hoc procedit quædam declaratio Sixti IV. quæ refertur in monumentis Minorum fol. apud me 149. concess. 36). quæ sic habet; *Ne ex habilitationibus ad beneficia, cum facultate, quod etiam post illa obtenta, in domibus dicti ordinis residere, cameras habere in illis, & in generalibus capitulis fratrum eorumdem Prædicatorum, & Minorum ordinum vocem actiuam, & passiuam habere, ac priuilegiis, fauoribus, gratiis, & indultis concessis ipsorum ordinum professoribus gaudere possint, præfatis ordinibus, & illorum professoribus grauamen inferatur; eisdem motu, & authoritate decernimus, huiusmodi habilitationis literas intelligi, & interpretari debere, vt fratres ipsi quibus concessæ sunt, vel concedentur in posterum per Sedem Apostolicam, postquam aliquod beneficium adepti fuerint pacificè, aut pro Capellanis in aliquibus Ecclesiis cœperint deseruire, concessionibus prædictis, prout vocem actiuam & passiuam, residentiam in domibus dictorum ordinum, ac retentionem dictarum domorum, camerarum, & alia, quæ ordinum præfatorum sunt concernentia, de eorum ordinum Prælatorum consensu, duntaxat gaudere possint, & non aliàs, neque alio modo. Idem statuentes de promotis ad cathedrales, etiam titulares appellatas Ecclesias, & alias dignitates Ecclesiasticas.* In quo indulto expendo Pontificem nõ absolutè excludere hos Episcopos à participatione gratiarum, sed cum duplici limitatione; vna est, si illa sit cum onere religionis, quæ significatur in illis verbis; *prout vocem actiuam*, &c. vsque ad illa, *quæ ordinum præfatorum sunt concernentia.* Alia est, vt illa non sit sine consensu Prælatorum; vnde colligitur, de consensu Prælatorum etiam posse frui his gratiis concernentibus aliquo modo religionem ipsam, & consequenter ad fruendum aliis gratiis, quæ corpori religionis nihil obstant, Prælatorum consensum necessarium non esse.

4. Resoluitur secũda pars tituli quoad paupertatẽ. Aliud dubium est, an omnia, quæ diximus de Episcopis, eodem modo locum habeant, in Cardinalibus religiosis, etiamsi Episcopi non sint. Ad quod breuiter dicitur, eodem modo omnia accõmodanda esse, quia religiosus Cardinalis verè religiosus manet. eadem enim est de illo ratio, vel certè maior, quia ex vi illius dignitatis non ita constituitur in statu perfectionis, sicut Episcopus. Quarè vinculum paupertatis retinet, & incapax est proprij dominij, & ideo sine dispensatione testari non potest, vt rectè dixit Baldus, in Authentica *licentiam* de Episcopis, & Clericis. *Bald.* Vide Martinum Laudensem in tract. de Cardinalibus. q. 58. & 59. & Andream Barbatiam de præstantia Cardinalium 1. p. q. 3. & Hieronymum Manfredum de Cardinalibus. q. 133. Vnde quidquid acquirit post talem dignitatem, Ecclesiæ suæ videtur acquirere, semper enim habet alicuius particularis Ecclesiæ titulum, & regimen: Aliàs acquiret Ecclesiæ Romanæ seu Apostolicæ sedi. Quod verò ad obedientiam attinet, clarum est soli Pontifici immediatè subesse, retinet tamen idem obedientiæ vinculum. *Quod obedientiam.* De obligatione verò ad alias obseruantias regulæ eadem ratio exemptionis est, *Quoad alias obseruantias regul.* quia iuxta institutionem Ecclesiæ per illam dignitatem æquè separatur quis à corpore religionis atque Episcopus. Habitum tamen deferre debet, ita enim obseruat Ecclesiæ vsus, & fauent iura suprà citata. *Quoad habitum.* Solus religiosus factus Summus Pontifex hac obligatione liberatur. *Excipitur assumptus ad Papatũ.* Quãuis substantiam status religiosi non amittat, vt in superioribus tractando de obedientiæ voto tactũ est.

CAPVT XIX.

Vtrùm Religiosus professus possit ad beneficium, vel dignitatem inferiorem Episcopali transire; & quo iure tunc obligetur?

1. *Prima suppositio, professioni religiosæ ex se non repugnare beneficium Ecclesiasticũ.* Svppono in primis religiosũ ex vi professionis suæ non esse incapacẽ Ecclesiastici beneficij etiã curã animarum annexam habentis. Sunt quidem multa antiqua decreta prohibentia, ne monachi clericorum officia populis celebrare, aut ministrare præsumant, quæ congerit Gratianus 16. p. 1. veruntamen illa decreta loquuntur primò secundùm antiquam consuetudinem monachorum qui laici erant, & ex vi suæ professionis clerici non erant, neque ad hunc finem instituebantur. Deinde non omnino excludunt monachos ab hoc ministerio, tanquam inhabiles, vel ad ordines, vel ad beneficia, aut ministeria Ecclesiastica, sed prohibentur, ne suo arbitrio & vsurpato iure his ministeriis se ingerant, nec sine debita superiorum facultate ad illa assumantur. Nunc autem solùm asserimus professionem religiosam per se, & vi sua non reddere personam incapacem Ecclesiastici beneficij, quod declaratur in hunc modum; nam duo sunt in beneficio Ecclesiastico distinguenda, primum est spirituale ius ad tale ministerium, quod ius interdum etiam includit iurisdictionem Ecclesiasticam, vel in administratione verbi Dei, & Sacramentorum, vel etiã fori contentiosi. Secundum est temporale commodum, quod ratione officij habet beneficium. *Id probatur quantum ad ius spiritualium ministeriorum.* Quantum ad primum, constat religiosum non esse incapacem illius iuris, quia non repugnat cum aliquo voto substantiali religionis. De castitate constat; de paupertate probatur ex dictis suprà de materia illius voti, quia per illud non excluduntur, nisi iura & bona temporalia quoad proprietatem, & proprietarium vsum, ministeria autem, & officia presertim spiritualia, non excluduntur per illud votum, etiam quoad proprietatem, & possessionem eorum, vt ibi declarauimus, huiusmodi autem sunt beneficia Ecclesiastica quoad hanc partem. *Item quoad commoda fructuum temporalium.* Quoad alteram verò de temporalibus bonis, non est de ratione beneficij, vt eorum proprietas acquiritur habenti beneficium, sed satis est quòd ad illud pertineat administratio, vsus, & dispensatio talium bonorum. imò multi existimant beneficiarios sæculares non plus habere; ergo ex vi paupertatis religiosus non est incapax beneficij. Neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia in obtinendo beneficio seruari potest obedientia, vt statim declarabimus. Denique quoad hoc eadem ferè est ratio de Episcopali beneficio, & de quacunque superiori dignitate.

Secundò

2. Secūda suppositio nec iuri canonico id repugnare.

Secundò supponendum est, etiam ex iure Canonico non esse religiosum incapacem Ecclesiastici beneficij inferioris Episcopatu, etiam habētis annexam animarum curam; vt hoc ostendamus supponēda est vulgaris distinctio beneficij, quoddam est seculare, aliud regulare, quæ sumitur ex cap. *cùm singula*; & cap. *cum de beneficio.* de præbend. in 6. & ex Doctoribus communiter eisdem locis. Sæculare dicitur, quod clericis sæcularibus dari solet, ex debito, seu institutione, aut legitima consuetudine. Regulare autem vocatur, quod alicui religioni, vel monasterio addictum est, vel ex institutione, vel ex præscripta consuetudine quadraginta annorum, iuxta citata iura. Et vtrumque beneficium multiplex est, vt videre licet in Rebuffo in practica p. 1. à principio, & de sæcularibus beneficiis Deo dante alibi dicturi sumus; hîc enim necessaria non est distinctio, quia generatim de omnibus agimus. Circa regularia autem beneficia aduertendum est, sub illis interdum numerari prælationes ipsiusmet religionis, vt Abbatia conuentualis, vel Prioratus, & in vniuersum omnia munera eorum regularium, quia aliis religiosis præficiuntur. Imò ipsemet monachatus, vel simplex munus Canonici regularis, solet interdum beneficium simplex appellari, vt videre licet in Rebuffo suprà. Quidquid verò sit de hoc modo loquendi, hîc non agimus de beneficiis in hoc sensu, quia manifestum est in hoc sensu omnes veros religiosos habere ius ex se perpetuum, vt à sua religione alantur, cui ipsi etiam inseruire & obedire tenentur, certum est etiam religiosum ex vi suæ professionis esse capacem prælationis præfecturæ, vel administrationis eiusdem religionis, seu personarum, & bonorum eius, quod satis constat ex dictis suprà lib. 2. à cap. 7. de Prælatis, & eorum electionibus. Loquimur ergo de beneficiis regularibus in alio sensu videlicet de his, quæ sunt propria beneficia eiusdem rationis quoad substantiam cum sæcularibus; solúmque dicuntur regularia, quia pleno iure ad monachos, seu regulares pertinent, & per eos administrantur.

Beneficiorū genera varia. *Rebuf.* *Quæ beneficia regularia huc non spectent.*

3. Ostenditur iam prædicta 2. suppositio.

Ex his ergo constat, religiosum non esse incapacem beneficij etiam secundùm ius Canonicum, quia quantum ad beneficia regularia ipsum ius illa permittit, vel concedit; ergo supponit per regulares administrari posse, & debere. nam commune axioma iuris est, beneficia regularia regularibus conferenda esse; sæcularia verò sæcularibus. De sæculari autem beneficio probatur, quia licèt iura prohibeant monachum non assumi ad tale beneficium, sine debita facultate, & legitimo titulo, seu prouisione illius qui potestatem habeat, non tamen absolutè prohibent, nec reddunt regulares personas inhabiles ad talia beneficia. Primò ergo videndum est de beneficiis regularibus, & de omnibus quæ ad illa pertinent, & deinde de sæcularibus.

4. Prima assertio posse regulares habere beneficium regulare sui ordinis. *Rebuf. Nauar. Syluest. Panorm.*

Primò ergo dicendum est, regularem posse habere beneficium regulare sui ordinis, vel monasterij, non verò alterius, nisi ex speciali dispensatione. Vtraque pars est certa, & communis, vt videre licet in Rebuffo in practica. p. 1. tit. vltimo, qui est de translatione monachorum, & p. 2. titulo de dispensatione cum regularibus facta, & ex Nauar. Comment. 4. de regularibus. n. 23. Syluest. verb. *Religio. 6.* & Panormit. in cap. *Deus qui.* de vita & honestate cleric. & cap. *quod Dei timorem.* de statu monachorum. & sumitur ex cap. *cùm singula. §. prohibemus.* de præbend. in 6. In quo prior pars supponitur potius, quàm asseratur; nam of-A ficia, & beneficia consueta administrari per monachos alicuius monasterij, illis non solùm possunt, sed etiam debent conferri. Vnde si talia beneficia pleno iure sint tali monasterio subiecta, per solam voluntatem Prælati regularis, potest religiosus ad tale beneficium transferri, vt Panormit. & Syluest. notant, & colligi potest, ex cap. *doctos.* & cap. *si monachus.* cum sequentibus. 16. quæst. 1. & ratio est, quia tunc prouisio beneficij omnino pertinet ad Prælatum monasterij; hac enim ratione dicitur pleno iure ad monasterium pertinere, sub Prælato autem Capitulum monasterij comprehendimus, si iuxta monasterij statutum, vel consuetudinem ad illud pertineat B prouisio. Persona etiam est planè subiecta Prælato monasterij; ergo non ab Episcopo, sed ab illius voluntate pendet, quoad prouisionem, seu receptionem talis beneficij.

Hæc beneficia conferuntur solū à prælatis regul.

5. Subditi tenentur illa acceptare.

Vnde addit Nauar. suprà non solùm posse, sed etiam teneri ad acceptandum tale beneficium, si Prælatus præcipiat, quia illud præceptum iustum est, & non excedit latitudinem obedientiæ religiosæ, quia gubernatio beneficiorum monasterij valde pertinet ad vtilitatem, & regimen eiusdem monasterij, argumento cap. *quorundam.* de electione in 6. ibi, *extra administrationes proprij ordinis solium prælaturæ conscendere moliuntur;* ergo comprehenditur illa administratio, vel susceptio beneficij, sub materia obedientiæ illius monasterij. C Quapropter meritò etiam hoc extendit Nauar. ad beneficium tenue, & paucos redditus habens, quia obedientia religiosa, non fundatur in propria authoritate, aut commodo temporali, sed in obsequio religionis Ait tamen Nauarrus, si beneficium sit tam tenue, vt religiosus non possit ex illo sustentari, non posse obligari, ad relinquendum monasterium, vt in tali beneficio resideat, non obstante Clementina 1. §. *Cæterùm.* de electione, quia nemo potest cogi ministrare sine sufficientibus saltem alimentis; debet ergo tunc monasterium alere religiosum in alia Ecclesia residentem, vt ad hoc possit eum obligare. D Quod videtur etiam intelligendum, nisi religiosus mendicitatem professus sit, & iuxta suum institutum ad mendicandum posset obligari.

Quid si non sufficeret ad alendum religiosum.

6. De huiusmodi autem religioso in tali beneficio prouiso, dubitari potest, an teneatur ad omnem obseruantiam regularem. Nam, quòd verè maneat religiosus, & teneatur substantialia vincula religionis seruare, & habitum deferre, non est dubium; & à fortiori patet ex dictis cap. 17. de Episcopo regulari. Hîc verò addendum est, hunc religiosum manere obnoxium regulæ, quantum extra monasterium, & in priuata domo seruari potest; vt à fortiori patet ex dictis suprà cap. 7. de religioso viuente extra claustrum cum licentia, vel dispensatione legitima. Ratio verò est, quia talis religiosus verè manet sub obedientia E sui Prælati, & adhuc est membrum suæ religionis; ergo obligatur regula religionis eodem modo quo antea, solúmque excusabitur ab his obseruantiis, quę vel in tali habitatione, à communitate separata impleri non possunt, vel tale munus impediunt.

Ad quas obseruantias teneatur.

Cuinam acquirat beneficiarius regularis, habens beneficium suæ religioni pleno iure subiectum.

7. Duæ verò supersunt difficultates, vna est circa paupertatem cui scilicet acquirat talis religiosus; an

an scilicet Religioni, vel suæ Ecclesiæ; nam cum aliis nulla potest fieri rationabilis comparatio, nec cum ipsomet Religioso; nam certum est sibi non acquirere quoad proprietatem. Ratio ergo dubij est, quia in aliis beneficiis Religiosus acquirit Ecclesiæ suæ, vt statim dicemus, ergo etiam in his quæ subsunt suæ Religioni seu monasterio. Probatur consequentia, quia iura generaliter loquuntur, & quia ratio est eadem, quia omnis beneficiarius efficitur sponsus Ecclesiæ suæ; illi ergo acquirit. In contrarium verò est, quia talis Religiosus manet sub obedientia sui Prælati, & eodem modo totus est monasterij sicut antea erat; ergo & acquirit monasterio sicut antea, & in vsu paupertatis omnino subordinatur voluntati Prælati, & consequenter illi acquirit, cui ipse vult, ergo acquirit monasterio. Quæ ratio maximè procedit, quando beneficium pleno iure subiectum est monasterio, & præsertim si sit ad nutum auferibile. Et confirmari potest, quia quando Ecclesia, & beneficium sunt ita subiecta pleno iure monasterio, vt beneficium sit auferibile ad nutum Prælati, tota vtilitas, totusve vsusfructus beneficij directè pertinet ad bona monasterij; ergo beneficiarius solùm potest sibi retinere, quæ, vel sibi consignata fuerint; vel ad Ecclesiæ obsequium debitum necessaria fuerint; ergo quidquid vltra hoc acquirit Religiosus ex beneficio, ad monasterium pertinet. Quod si aliunde quàm ex beneficio acquirat, manet in eo integra ratio acquirendi monasterio, neque sub ea ratione spectatur tanquam minister seu sponsus talis Ecclesiæ. vnde si paupertatis votum non haberet, clarum est non acquirere talia bona Ecclesiæ, sed sibi. Votum autem paupertatis non confert ius aliquod propriæ Ecclesiæ, quandiu integra manet vnio in propria Religione, & subordinatio ad obedientiam eius.

Arguitur beneficiarium regularem acquirere fructus ipsi Ecclesiæ.

Arguitur acquirere potiùs monasterio.

Confirm.

8\. Hæ rationes videntur aliquam probabilitatem efficere, & fortasse propter eas, quando Authores dicunt Monachum translatum ad aliam Ecclesiam, non acquirere monasterio, sed Ecclesiæ, loqui solent cum hac limitatione, si Ecclesia non sit pleno iure monasterio subiecta; vt infrà videbimus. Nihilominus distinguendum videtur, de bonis acquisitis à tali religioso intuitu ipsius Ecclesiæ, vel aliunde. De prioribus dicendum est acquirere Ecclesiæ suæ, & non monasterio. ita sentit Bartolus in leg. *si seruus communis*. 37. ff. de stipulatione seruorum. numero sexto, vbi idem sequitur additio ad illum. idem tenet Nauarr. comment. 2. de regularibus, numero sexto, vers. *Octauo*, & probatur ratione priori loco facta. Et quia eadem est proportio beneficij perpetui respectu totius temporis, & beneficij temporalis respectu temporis pro quo durat, semper enim beneficium & fructus eius debent in commodum Ecclesiæ redundare. Quod optimè confirmat Nauarrus ex Clement. vnica. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi prohibentur Prælati regulares, ne huiusmodi beneficia applicent mensis suis, pensionésve nouas imponant, aut veteres augeant. & infrà declarat hoc habere locum in beneficiis, *quæ speciales Priores, Administratores, seu Rectores consueuerunt habere, licèt Priores, seu Administratores huiusmodi liberè possint ad claustrum cùm oportuerit reuocari.* Et infrà statuit, vt huiusmodi Prælati bona talium beneficiorum vacantium occupare non possint. In quibus omnibus planè supponit Pontifex quæsita ex fructibus beneficij non pertinere ad monasterium, alias, cur non posset Prælatus pensionem imponere, imò & reseruare sibi aut suo monasterio omnia, quæ ipsi beneficiario in suo munere necessaria non essent. Dicet aliquis, ibi non prohiberi pensionem imponi pro monasteriis, sed pro mensis Prælatorum. Respondetur, pro eodem reputari Prælatum, & monasterium, & tanquam caput, & corpus; vtriusque enim ius vnum, & indiuisum est, & ex vi status religiosi, nam Prælatus monasterij non habet veluti proprium ius ad fructus, vel reditus monasterij, sed solùm ratione communitatis. Vnde intelligitur, quod suprà in quadam confirmatione numero septimo sumebatur, in huiusmodi beneficiis fructus eorum directè pertinere ad monasterium: non esse in vniuersum verum.

Aprobatur prior pars dubij quoad fructus acquisitos intuitu Ecclesiæ.

9\. Possunt quidem aliquando beneficia esse sic vnita monasteriis ex speciali gratia Pontificum, & tunc non habet in eis locum decisio illius Clementinæ; nam in ea expresè declaratur illam intelligi *de beneficiis, quæ non sunt de mensa Prælatorum ipsorum.* Quod idem est de beneficiis, quæ non sunt ipsorum monasteriorum. Vnde illa nec censetur vacare propter mortem beneficiarij, iuxta capitul. vnicum. vers. *quidam etiam.* de excessibus Prælat. in 6. semper enim monasterium viuit, cuius sunt tales fructus. Et ideo mirum non est, quòd beneficiarius tunc acquirat monasterio; non enim ipse propriè acquirit, sed dat monasterio, quod suum est, ex speciali vnione, vel applicatione aliàs ei facta. Possunt autem esse alia beneficia etiam manualia, seu quod idem est, ad nutum auferibilia, & pleno iure ad monasterium seu Prælatum eius pertinentia, quorum reditus non sint applicati monasterio, nec mensæ Abbatiali, vt manifestè supponitur in dicta Clementina, & de his tractatur præsens quæstio, an ratione personæ religiosæ, & subditæ tali monasterio, acquiratur aliquid eidem monasterio de fructibus seu bonis, quæ intuitu beneficij, & talis Ecclesiæ acquirit beneficiarius. In his ergo beneficiis non procedit dicta ratio, & ideò dicimus non acquirere monasterio, sed Ecclesiæ. Neque quoad hoc obstat, quòd talis persona subsit obedientiæ monasterij, quia hæc obedientia debetur secundùm regulam, & secundùm iura monasterij: ditare autem monasterium ex bonis Ecclesiæ, non pertinet ad obedientiam, secundùm regulam, neque ad ius monasterij, & ideo non sequitur ex dicta subiectione. Vnde sicut religiosus pro tempore quo residet in tali Ecclesia, tenetur ei inseruire, nec potest obligari ad aliquid incompossibile illi ministerio nisi à beneficio reuocetur, ita pro eodem tempore, non potest obligari, vt ex bonis, vel fructibus Ecclesiæ acquirat monasterio.

Exceptio aliquorum beneficiorũ, de quibus nõ procedit dicta prior pars dubij.

De quibus procedat.

Satisfit argumento pro posteriore parte dubij in n. 7.

10\. Sed quæres, an saltem possit licitè ipse beneficiarius de fructibus sui beneficij partem aliquam voluntariè monasterio tribuere. Respondetur; ipsum non esse dominum sed dispensatorem, habere tamen liberam administrationem illorum bonorum, id est, independentem à voluntate sui Prælati regularis, quia quoad hanc partem, non est illi subiectus, vt declaratum est. Nihilominus tamen ex natura rei, & ex

An possit dictus beneficiarius dare aliquid monasterio suo.

& ex vi sui muneris, tenetur debitum ordinem seruare in dispensandis bonis suo vsui non necessariis, nam prouidere in primis debet Ecclesiæ suæ, deinde pauperibus sibi subiectis, seu eiusdem Ecclesiæ. Si quid verò postea superfuerit, iustè, & religiosè potest, dum viuit, suo monasterio eo donare, quia est opus Religionis, & misericordiæ, nullóque iure inuenitur prohibitum.

An testari.

Testari autem in morte Religioso non permittitur, vt suprà dictum est, nisi ex speciali priuilegio. Vnde si talis Religiosus peculium habeat ex huiusmodi bonis vsque ad mortem, (pro vt habere potest, nisi speciali regula prohibeatur) in eis succedet Ecclesia, & non monasterium.

11. Quid fiet de peculio, si viuens reuocetur ad monasteriũ.

Sed quid, si talis religiosus reuocetur ad monasterium, & amoueatur à beneficio, poterítne secum deferre suum peculium, & omnia bona mobilia, & se mouentia, quæ in illo habebat. Respondeo, posse quidem illa si velit Ecclesiæ relinquere, vel successori, vel in pauperes distribuere, quia donec recedat, liberam administrationem illorum habet. Ob eandem verò rationem censeo etiam posse illa secum deferre; tum quia administratio secundùm se ad hoc extenditur; tum etiam quia talia bona iam erant eius vsibus applicata. Existimo tamen eo ipso, quòd persona iterum redit ad monasterium cum talibus bonis, incorporari bona illa bonis monasterij, quia in primis talis religiosus iam non potest habere liberam administrationem talium bonum, quia hoc repugnat religiosæ vitæ, cùm iam illa persona sit omnino actu subiecta Prælato Religionis; ad illum ergo iam spectat talium bonorum administratio. Vnde eo ipso, quod religiosus secum defert talia bona ad monasterium, quantum est ex se, illa applicat, & Prælatus illa permittendo consequenter acceptat, & ideo ex tunc incipit dominium talium bonorum esse apud monasterium.

12. Quid sentiat Bartolus circa eandẽ priorẽ partem dubij quoad fructus aliunde quàm ex Ecclesia quæsitos.

De bonis verò aliunde acquisitis à tali beneficiario, quocumque modo, est maior difficultas, quia Bartolus suprà dicit, quoad talia bona non acquirere Ecclesiæ suæ, sed monasterio, cuius opinionem videntur multum suadere rationes priùs factæ in numero septimo, & in numero octauo, præsertim cùm nullum sit ius, quod talia bona applicet monasterio. Nam capitul. *statutum* 18. quæstione prima, & loquitur de Episcopo, & licèt extendatur ad inferiora beneficia, meritò requiri potest, vt cum Episcopatu conueniant in perpetuitate, & consequenter in vi eximendi religiosum à iugo regulæ, quia aliàs non est similitudo rationis, & ideo neque extensio locum habet. Declaratur assumptum, nam quando religiosus liberatur à iugo regulæ totaliter (vt sic dicam) disiungitur à corpore suæ Religionis, & vnitur suæ Ecclesiæ, & ideò meritò illi tantùm acquirit. Quando autem non liberatur à iugo obedientiæ, & regulæ, adhuc manet coniunctus suæ Religioni, & actu subiectus illi, in omnibus, quæ non repugnant ministerio Ecclesiæ; ergo etiam in his bonis, quæ non comparat intuitu Ecclesiæ, sed aliunde, non acquirit Ecclesiæ, sed monasterio cuius est membrum.

Ratio pro Bartolo.

Est enim illa persona quasi diuisa; nam partim est monasterij, partim Ecclesiæ, ita tamen, vt quoad omnia quæ per se non pertinent ad ius Ecclesiæ, sit monasterij; quoad acquisitionem autem talium bonorum per se non pertinet ad Ecclesiam, cuius signum optimum est suprà tactum cap. 16. num. 25. quia si illa persona esset sui iuris, nullo modo talia bona pertinerent ad Ecclesiam, ergo cùm sit iuris monasterij, vt sic dicam, illi potiùs acquirit talia bona, quàm Ecclesiæ.

Confirm.

Vnde confirmatur tandem, quia antea monasterium habebat hoc ius ratione talis personæ, & non amisit illud propter tale beneficium, quia per illud non fuit persona translata simpliciter, sed tantùm secundùm quid, vt declaratum est. Neque etiam potest aliud colligi ex dicta Clementina, quidquid Nauarr. dicat, quia illa solùm disponit de beneficio, & de immunitate eius, (vt ita dicam) non verò de persona, nec de omnibus bonis, quæ quacumque via possunt ad illam peruenire.

13. Contra Bartolum sentit Nauarr.

Nihilominus Nauarrus suprà dicto Comment. 2. de Regularibus, numero sexto tenet, huiusmodi religiosum beneficiarium acquirere suæ Ecclesiæ, quocumque titulo vel ratione aliquid acquirat, qui videtur maximè fundari in dicta Clementia.

Eius primũ fundamentum inefficax.

Nam ad Bartolum postea respondet, vel non vidisse illam Clementinam, vel non satis eam ponderasse. Sed, vt dixi, nullum argumentum efficax ab illa sumi potest; quæ enim consequutio est à fructibus beneficij ad bona, quæ, vel iure hæreditario, vel libera donatione, aut alio simili modo acquiruntur?

Secundum similiter. *Panorm.*

Citat deinde Panormitanum in capite *Monachi*. de statu regular. & capite vltimo, de capellis Monachorum, sed in neutro loco aliquid dicit ad hanc quæstionem pertinens; sed potiùs ait religiosum promotum ad beneficium perpetuum, non habere amplius communionem cum primo monasterio; eum verò qui tantùm habet beneficium naturale, non esse separatum à monasterio, neque extra obedientiam Prælati: de acquisitione verò bonorum nihil dicit.

Tertium probabile, sed incertũ. *Frederic. de Sen.*

Deinde argumentatur Nauarrus ex quadam doctrina Frederici Senensis consil. 35. numero 74. dicentis, occiso beneficiario manuali, pœnam homicidæ applicandam esse Ecclesiæ, & non priori monasterio, quia pro tunc est verus beneficiarius talis Ecclesiæ, & secundùm illum statum iudicandus est, vt ibi latiùs prosequitur, adductis variis coniecturis, ex quibus fit quidem probabile illud assumptum, non tamen certum, nec sufficiens ad confirmandam rem multo magis dubiam. Præsertim, quia est longè diuersa ratio, illa enim pœna applicatur ratione iniuriæ, & nocumenti; in eo autem casu proximè & principaliter nocumentum, & iniuria fit Ecclesiæ, quæ, vt sic dicam, actu possidet talem personam, & ideo ad illam maximè pertinet ius acquirendi illam pœnam, quamuis fortasse prudenti arbitrio iudicis etiam esset pars aliqua monasterio applicanda. At verò quando acquisitio non fit ratione iniuriæ, neque titulo ipsius Ecclesiæ, nullum apparet fundamentum sufficiens, ob quod Ecclesia habeat ius ad bona talis personæ aliunde acquisita.

14. Putat Nauarrus validum.

Addit tamen Nauarrus rationem aliam, quam censet efficacem, quia bona acquisita ex fructibus beneficij manualis, & ex opera ipsius monachi, non debentur monasterio; ergo nec bona aliunde acquisita; probat consequentiam; nam si Religiosus acquireret monasterio, multo magis acquireret ex re ipsius monasterij, quàm ex re aliena; sed fructus & opera Monachi, sunt quodammodo ipsius monasterij, cuius est Monachus; ergo, si per illa non acquirit monasterio, multo minùs

minùs aliunde. Veruntamen neque hæc ratio videtur efficax. In antecedente autem duo inuoluuntur, vnum est de fructibus, & quoad illam partem admittitur facilè, & negatur consequentia; nam quoad eam partem falsum est quod in probatione eius sumitur, scilicet Monachum acquirendo ex illis fructibus acquirere ex re monasterij; nam illi fructus nullo modo sunt monasterij, neque immediatè, vt per se constat, nec mediatè ratione personæ, quia ostensum est eum non acquirere monasterio talia bona, sed Ecclesiæ. Vnde tales fructus non possunt dici bona Monachi, sed Ecclesiæ, quamuis administratio, & vsus illorum commissa sint beneficiario Monacho.

Infringitur prioris pars huius fundamenti.

15. Altera verò pars antecedentis erat de acquisitis per onera Monachi, & quoad hoc dubito de veritate illius antecedentis vniuersaliter sumpti; nam licèt illud sit verum, de operibus pertinentibus ad ministerium Ecclesiæ, aut beneficij, quando ratione illorum aliquid per modum stipendij, vel eleemosynæ datur; hæc enim omnia, lato quodam modo possunt in fructibus beneficij computari: de aliis verò operibus merè personalibus, seu temporalibus, quæ omnino sunt extra obligationem, vel titulum beneficij, non videtur illud antecedens adeò certum, quia Monachus non exercet illa opera, vt beneficiarius talis Ecclesiæ, sed vt homo, vel vt Monachus: ergo non est, cur per talia opera acquirat Ecclesiæ, non potiùs monasterio, cùm secluso respectu beneficiarij, semper illa persona, & consequenter actiones eius sint monasterij. Nihilominus Bartolus in leg. *sed & si.* 30. §. *interdum.* ff. de vsufructu. sentit huiusmodi Monachum per opera sua acquirere Ecclesiæ. nam si emat (inquit) rem aliquam, & soluat illam pecunia acquisita de opera sua, res illa Ecclesiæ acquiritur; & rationem reddit, quia illa Ecclesia cui est præpositus, debet habere vsumfructum personæ suæ. Verum est illum non loqui in particulari, quando beneficium est manuale; loquitur tamen indifferenter de Monacho alicui Ecclesiæ deputato. Et ratio quam reddit, generalis videtur. Vnde quoad hanc partem probabile est, quidquid talis Monachus acquirit per opera sua, acquirere suæ Ecclesiæ, quia pro tunc, quoad vsum seu ministerium deputatus est illi Ecclesiæ, & consequenter omnes actiones eius illi sunt consecratæ; ergo & fructus earum.

Posterior pars de quibus bonis possit admitti.

Bartol.

16. Sed licèt hoc admittamus, non sequitur idem esse dicendum de quocumque alio modo acquirendi, ratione suæ personæ præcisè per hæreditariam successionem, vel per aliam donationem; ac denique recipiendo potiùs, quàm agendo, quia persona illa non est omnino translata, vt sic dicam, in dominium talis Ecclesiæ; etiam pro illo tempore, sed solùm quoad ministerium, & quasi vsumfructum actionum, non verò quoad reliqua omnia, quæ ad talem personam pertinere possunt, cùm illa semper maneat actu subiecta, & vnita monasterio. Neque tunc verum est quod Nauarrus supponit, Monachum acquirendo Ecclesiæ per sua opera, acquirere illi ex re aliena, seu ex re monasterij, non enim ita est; nam illa opera iam non sunt monasterij, sed Ecclesiæ, quia licèt persona quoad proprietatem sit monasterij, quoad possessionem, & vsum, seu vsumfructum protunc est Ecclesiæ. Si enim seruus alicuius alteri ad vsum & seruitium tantùm pro aliquo tempore donetur, acquiret vsuario per operas suas, quia pro illo tempore illæ operæ non sunt proprietarij domini sed proximi possessoris, seu vsuarij. Et Et simili modo non censeo verum, Monachum illum acquirendo monasterio per hæreditariam successionem, vel similem modum, acquirere ex alieno; nam licèt acquirat id quod erat alienum, non tamen ex alieno, sed ex re maximè propria, qualis est propria persona, vel natiuitas, aut origo, ratione cuius habet ius succedendi, vel alia personalis conditio, ratione cuius sine intuitu actionum, vel Ecclesiæ aliquid ei donatur. Vnde non rectè applicatur illud axioma, *qui potest alteri acquirere ex re aliena, magis posset ex re sua.* Possumus ergo retorquere rationem Nauarri, quia multo maior ratio est acquirendi monasterio ea bona, quæ præcisè intuitu personæ acquiruntur, quàm alia, quæ respiciunt opera, vel fructus Ecclesiæ; nam persona secundùm se manet semper sub potestate, & quasi sub dominio monasterij, licèt quoad opera sit protunc applicata Ecclesiæ.

De quibus item admitti non debeat.

17. Ex his ergo videtur sententia Bartoli fieri satis probabilis. Et sanè cùm ex vi professionis, & actualis subiectionis ad Prælatum monasterij per se constet de iure Religionis ad bona pertinentia ad Religiosum, quamdiu non constet certa aliqua ratione, aut lege monasterium esse priuatum illo iure, seu ius illud translatum esse in Ecclesiam, non est facilè proferenda sententia contra monasterium, præsertim, cum in dubiis melior sit conditio possidentis. Accedit etiam, quòd beneficia manualia non simpliciter, sed secundùm quid beneficia censentur, quia beneficium debet esse perpetuum, vt notat gloss. in cap. vnico de capellis Monachorum. in 6. verb. *perpetui.* ex text. ibi, & ex cap. *præcepta.* d. 55. & in cap. *Sanctorum.* d. 70. & ideo licèt inter regulares propter eorum peculiarem statum hæc manualia beneficia admittantur, non oportet in eis habere locum omnia, quæ ex perpetuis beneficiis consequuntur, cùm in eis non fiat absoluta & integra personæ translatio. Atque ex hac sententia consequenter dicendum videtur, non posse religiosum beneficiarium ad nutum amouibilem retinere hæc bona aliunde, quàm ex suis operibus, vel fructibus acquisita, vel quoad naturalem possessionem, vel quoad vsum, vsumfructum, vel administrationem nisi quantum ei fuerit à suo Prælato permissum; nam illa bona statim acquiruntur monasterio. ergo ratione beneficij non acquirit Monachus speciale ius administrandi illa, quia cùm non sint bona suæ Ecclesiæ, beneficium non confert administrationem illorum; ergo pertinet ad Prælatum monasterij, cui etiam ipse Monachus subditus est; ergo sine licentia illius non potest detinere, aut contrectare talia bona. Quod secus dicendum esset consequenter loquendo iuxta oppositionem Nauarri, vt ex superioribus constat.

Arridet sententia Bartoli in n. 12.

An beneficiarius regularis habens beneficium suæ religionis pleno iure subiectum, Prælatis suis obedire teneatur, vt alij simplices religiosi.

18. Secunda difficultas est circa obedientiam huius religiosi an se extendat ad omnia, in quibus alij simplices religiosi obedire tenentur. Sed hoc expe

Religiosus beneficia-

rius subditur regulæ in iis quæ compatiuntur cum cura beneficij.

expeditum ferè est ex dictis; cum proportione enim applicanda est regula suprà posita in dubio præcedent. de paupertate. Nam in his quæ pertinent ad statum religiosum, & ad obseruationem propriæ regulæ, & cum munere, & occupatione beneficij non repugnent, tenetur hic Religiosus fauere Prælato suo, quia non est disiunctus omnino à corpore monasterij, vt ostensum est, & ideo manet sub obedientia Prælati; ergo maximè in his rebus, quæ non repugnant beneficio, & in illis omnibus, quia non est maior ratio de quibusdam, quàm de aliis. Specialiter verò circa hoc disponitur in iure, vt talis Religiosus habeat secum socium sui ordinis, vt constat ex cap. *Monachi.* & cap. *quod Dei timorem.* de statu monachorum. & Clement. 1. §. *Ad hæc.* de statu monach. quibus in locis Doctores notant, hoc maximè intelligi de Monachis beneficiariis, qui ad nutum Prælati moueri possunt, vt notat Ioannes Andreas in glossa Clementinæ *ne in agro.* §. *Ad hæc.* de statu regularium, verb. *ad claustrum*, & Panormit. in d. cap. *quod Dei timorem.* de quo plura in sequentibus dicemus. In his verò, quæ fuerint contraria seu repugnantia obligationi beneficij, aut vtilitati Ecclesiæ suæ, non tenebitur talis religiosus parere suo Prælato, quia *nemo potest duobus dominis seruire*, maximè si repugnantia iubeantur. item quia ille ex iustitia tenetur implere munus suum, ergo non potest Prælatus contrariam obligationem imponere, esset enim de re iniqua.

Ioan. Andr. Panorm.

Non verò in aliis, quæ suæ curæ repugnant.

19. Subditus quoque prælato in iis quæ præceperit ad bonum beneficij exempti.

Dubitari autem posset, an habeat Prælatus ius præcipiendi in his quæ spectant ad administrationem beneficij, & non sunt contra vtilitatem, vel finem eius, sed potiùs illi consentanea arbitrio Prælati. Respondeo, si talis Ecclesia sit exempta omnino à iurisdictione Episcopi, & subiecta Prælato regulari, ea ratione tenebitur beneficiarius Monachus illi parere, sicut teneretur parere Episcopo, si ordinario iure illi esset Ecclesia subiecta, vt per se manifestum est. Si autem Ecclesia sit subiecta Episcopo, non tenetur monachus parere Prælato in his rebus, quæ pertinent ad Regimen, vel administrationem Ecclesiæ, cuius est beneficiarius. Probatur primò, quia in his rebus tenetur parere Episcopo, ergo non proprio Prælato regulari, quia in eadem materia non potest habere duos Superiores inter se non subordinatos. Secundò, quia illa non est materia obedientiæ, quia non pertinet ad regulam, neque ad obseruantiam religiosam, & ob hanc posteriorem rationem, etiamsi Prælatus Religionis simul sit quasi Episcopus illius Ecclesiæ, non tenebitur monachus beneficiarius illi parere in tali materia, ex vi voti obedientiæ, sed solùm ratione iurisdictionis, sicut teneretur obedire Episcopo.

Non tamen si beneficiũ sit subiectũ ordinario.

20. Dubium bimembre de subiectione quoad reuocationem religiosi à beneficio.

Tandem dubitari potest, an hic Monachus teneatur semper obedire Prælato reuocanti eum ad monasterium? in quo duo possunt inquiri. Vnum est, an beneficium regulare ex genere suo, & quasi ordinario iure tale sit, vt ad arbitrium Prælati auferri possit. Aliud est, supposito beneficio quod cõstat esse ad nutum auferibile, quod manuale dicitur, an possit auferri sine vlla causa, solùm ad voluntatem Prælati, ita vt subditus teneatur statim parere. De vtroque dubio possunt videri Ioannes Andreas in cap. *cum singula.* de præbend. in 6. Panormitan. aliique Doctores in cap. *Monachi.* & in cap. *quod Dei.* de statu monachorum. Ex quibus breuiter dicendum est ad priorem partem, quando Ecclesia est pleno iure subiecta monasterio, regulariter loquendo, beneficium regulare illius esse manuale. ita sumitur ex Panormitan. dicto cap. *Monachi.* in fine. & ex Rebuff. tracta. de pacificis possess. num. 279. vbi refert alios. Et probatur, quia Monachus per tale beneficium nõ eximitur ab obedientia sui Abbatis; ergo tenetur illi parere; nam cùm non habeat velle nec nolle, non potest reuocationi eius resistere; ergo tale beneficium manuale est. Dices, in hac ratione peti principium, quia hoc est quod inquirimus, an tale beneficium sit manuale. Respondetur non peti, sed ex ipsa conditione status religiosi ostendi, quando Ecclesia est pleno iure subiecta monasterio, etiam Monachum beneficiarum eius debere esse plenè subiectum Prælato monasterij. Et confirmatur, quia beneficia regularia ex suo genere, & ratione talis status, non sunt ita firma, & perpetua, sicut beneficia sæcularia, argumento cap. *per tuas.* in fine de Simonia; ergo si alioquin accedat subiectio Ecclesiæ pleno iure, meritò censetur tale beneficium esse manuale. Intelligendum autem hoc est, nisi contrarium aliunde constet, vel ex institutione beneficij, vel ex recepta consuetudine, vel ex priuilegio concesso ipsi Ecclesiæ, vel beneficio; nam si sit tantùm concessum personæ, non mutat naturam beneficij, sed impedit effectum in tali persona, vt statim explicabimus. In illis autem casibus beneficium ipsum erit perpetuum, vt notauit Nauarr. Comment. 2. de Regularib. numero sexto, quia non repugnat habere hanc conditionem, etiamsi regulare sit, & in Ecclesia pleno iure subiecta; ergo potest illa conditio, vel consuetudine acquiri, vel à principio poni, vel à Pontifice concedi; neque enim illa conditio iniqua est: oportet tamen, vt de aliquo ex prædictis titulis sufficienter constet. Quod ergo dicimus, solùm est, quandiu oppositum non constat, seu sufficienter probatur, tale beneficium præsumi manuale. Quid autem dicendum sit, quando Ecclesia non est pleno iure subiecta, paulò post videbimus.

Ioan. And. Panor.

Resoluitur prius membrum.

Rebuf. Probatur.

Confirm.

Limitatio resolutionis.

Nauarr.

21. Resoluitur membrum alterum.

Hinc ad alteram partem respondetur facilè, teneri Monachum obedire Prælato reuocanti illum, quia Prælatus vtitur iure suo, & alter est illi subiectus. Et quidem si Prælatus id faciat ex causa, non solùm validè, sed etiam licitè id facit ex omnium sententia, quia tunc rationabiliter vtitur sua potestate. Causam autem rationabilem esse intelligo, non tantùm culpam aliquam beneficiarij, sed qnancumque vtilitatem, vel commoditatem sufficientem Religionis, aut Ecclesiæ, quia hæc mutatio, seu reuocatio non est pœna, neque actus iustitiæ vindicatiuæ, sed prudentis gubernationis, & iurisdictionis, quam Prælatus habet in subditum. Si autem Prælatus reuocet huiusmodi subditum sine causa, quidam dicunt illicitè agere & posse subditum coram maiore Superiore conqueri. ita significat Innocentius in cap. *insinuantes.* qui Clerici, vel vouentes. numero secundo. *Si Superior* (inquit) *vellet ex malitia remouere illum à loco, posset supplicare Superiorem, & Superior eum audire deberet ad similitudinem serui.* expressiùs Rebuffus referens alios tractatu de pacificis possessionibus. num. 275. vbi plura de his beneficiis tradit. Ex eisdem tamen Authoribus colligitur non posse huiusmodi religiosum sua authoritate resistere Superiori reuocanti illum, neque ex solo defectu causæ posse veluti ex iustitia postulare coram superiore Prælato, vt non

Quorundã placitum.

Innoc.

Rebuf.

Exponitur eorum mẽs

non reuocetur, sed solùm proponere, aut supplicare, vt ait Innocentius. Præterea existimo maiorem Prælatum non teneri, etiam ex prudenti regimine reuocationem impedire, nisi ei constiterit ex malitia fieri, quia seclusa extrinseca deformitate, reuocatio religiosi ad claustrum est valdè vtilis, & vicissitudo illa est moraliter necessaria ad bonum Religionis, ne per longam consuetudinem existendi extra claustrum amittat Religiosus consuetudinem etiam obediendi, & alios Religiosos mores, quapropter nisi aliunde constet malitiam interuenire, vel scandalum generari, aut infamiam, reuocatio illa potiùs sustinenda est à superiori Prælato, quàm cassanda. Denique consulendam etiam in hoc censeo consuetudinem, nam si vsu receptum sit, vt reuocatio saltem intra aliquod tempus non fiat sine causa, & aliter facta cedat in infamiam religiosi, tunc iniquè ageret Superior, reuocando subditum cum eius infamia; nec superior Prælatus id permittere debet. Vide Nauarr. Comment. 2. de Regularib. num. 65. versicul. *Ad octauum.*

Nauar.

Quid dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia regularia, non tamen suæ religioni pleno iure subiecta.

22. Ex his facilè intelligitur quid dicendum sit de beneficiis regularibus, quæ non subsunt pleno iure potestati Prælati, vel monasterij; nam quatenus hæc beneficia regularia sunt, possunt conferri religioso, sine dispensatione speciali quia iam sunt ex propria conditione pro religiosis deputata, vt dixi. Quatenus verò talia beneficia non subsunt pleno iure Religoni, dari non possunt Religiosis per solam voluntatem Prælati regularis, quia si voluntas eius sufficeret, haberet plenum ius in collatione talis beneficij; si ergo ius plenum non habet, ideo est, quia pendet ab Episcopo, vel alio simili Prælato quoad institutionem, vt notauit Nauarr. Duplex ergo voluntas ibi concurrere debet, scilicet Prælati regularis, sine cuius consensu nullus religiosus potest ad aliquod beneficium transire, vt est frequens in iure 16. q. 1. & 18. q. 2. & tomo præcedenti tractando de obedientia latè dictum est; & præterea voluntas Episcopi, cui talis Ecclesia subiecta est. In quo etiam obseruandum est, religiosum tantùm posse transire ad beneficiũ regulare sui ordinis, iuxta cap. *cum singula.* de præbend. in 6. quia neque proprius Prælatus potest dare subdito licentiam transeundi ad beneficium alterius ordinis, cùm non possit monachus locum habere in diuersis monasteriis, nec etiam Episcopus potest beneficia pro tali ordine seu monasterio deputata aliis tradere. Denique licèt monachus possit ad huiusmodi beneficium transire, specialiter tamen & maximè illi prohibetur, ne plura possit habere, vt in dicto cap. *cum singula.*

Ad collationem horum beneficiorũ duorum voluntas concurrit.

Nauar.

23. Igitur de monacho sic translato longè aliter iudicandum est, quàm de habente beneficium tantùm manuale, quia quando Ecclesia non est pleno iure subiecta Religioni, beneficium eius licèt regulare sit, non est manuale sed perpetuum, quia religiosus in illo semel constitutus non potest ad nutum sui Prælati amoueri; sicut enim non potuit per solam volũtatem Prælati prouideri, vt dictum est, ita nec priuari potest. Dices, semper Religiosus pendet à voluntate Prælati; vnde potest argumentum retorqueri, quia in principio solus dissensus

Sola voluntate prælati non potest religiosus amoueri à tali beneficio.

Obiectio remouetur.

A Prælati impediret receptionem beneficij, ergo etiam postea sufficit ad impediendam retentionem: nam licèt plures causæ simul requirantur ad aliquem effectum, cuiuscumque tamen defectus sufficit ad illius destructionem. Respondetur, consensum Prælati postulari in principio ad receptionem talis beneficij, non vt causam per se illius, sed vt conditionem necessariam, & ideo non immutare naturam talis beneficij sed potiùs illi accommodari. Est autem natura beneficij vt sit perpetuum, quæ conditio ex speciali ratione mutatur, seu deficit in beneficiis regularibus pleno iure subiectis Religioni, quia illa per se debent tantùm ex voluntate Prælati regularis, & aliunde obedientia religiosa postulat illum modum subordinationis.

B Quando ergo beneficium non ita pendet à Prælato regulari, ex se perpetuum manet, & Prælatus ipse, quando præbet consensum, vt suus subditus de illo prouideatur, consequenter consentit, vt perpetuò tali Ecclesiæ adscribatur, quia confessio rei facta cẽsetur iuxta illius qualitatem, vt notatur in Clement. vnica de supplenda negligentia Prælatorum, cum Glossa ibi, verbo, *monasteriorum.* Cedit ergo Prælatus tunc iuri suo, & ideo non potest postea sua voluntate reuocare Religiosum, neque ille tenebitur parere, donec iuridicè beneficio priuetur ex legitima causa ab habente potestatem.

C Atque hinc infertur cum Nauarro dicto Comment. 2. de regular. num. 6. Religiosum translatum ad tale beneficium, durante eo statu manere liberum ab obedientia Prælati, & consequenter etiam à iugo regulæ. argumento cap. vnici 18. q. 2. & omnium, quæ suprà dicta sunt de regulari translato ad Episcopatum, & quæ statim dicemus de translato ad beneficium sæculare, nam quoad hoc æquiparantur; quia in hoc conueniunt, quod omnino separant religiosum à corpore Religionis, & perpetuò illum dedicant, & vniunt Ecclesiæ cuius est beneficium. Præterea, ille incipit esse subiectus Episcopo, seu ordinario talis Ecclesiæ, & debet perpetuo sustinere onera talis Ecclesiæ, & illi inseruire, & ideo merito manet exemptus ab actuali subiectione suæ Religionis & consequenter etiam ab accidentalibus obseruantiis eius.

24. Nec subditur obediẽtiæ, aut regulæ monasterij. Nauar.

D

Vnde etiam fit, vt in his etiam, quæ ad paupertatem pertinent, differat ab habente beneficium manuale, & conueniat potiùs cum Episcopo. Nam vndecumque acquirat per successionem hæreditariam, vel alio modo, non monasterio sed Ecclesiæ suæ acquirit, ideóque administrationem eorum retinet & vsum, cum subordinatione tamen ad suum Episcopum, in quo solùm differt ab Episcopo regulari. Idémque Nauarrus censet de regulari, cui Papa concedit ad vitam suam beneficium regulare, etiam si illud aliàs esset ad nutum auferibile, quia licèt per talem concessionem

25. Quoad paupertatem conuenit cũ dictis de Episcopo.

Nauar.

E natura beneficij non mutetur, tamen in tali persona accipit perpetuitatem, éstque communis sententia Canonistarum vt intelligi potest ex Felino in cap. *in nostra.* de rescriptis in fine. Ioanne Andrea, Dominico, & aliis in cap. *cum singula.* de præbendis in 6. Panorm. in c. *porrecta.* de confirmatione vtili, vel inutili, & in c. *nisi essent.* de præbendis n. 12. Quia per confirmationem Papæ censetur religiosus fieri obedientiarius Papæ, & beneficium censetur plenè illi concedi. de qua re plura videri possunt in Rebuffo dicto tractatu de pacificis possessoribus. num. 279. & sequentibus. Et hactenus de beneficiis regularibus.

Felin. Ioan. Andr. Dominic.

Quid denique dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia sæcularia.

26. De sæcularibus beneficiis breuiùs potest res expediri, suppositis his quæ diximus. nam in primis ordinario iure, non potest regularis transire ad beneficium sæculare sine dispensatione Pontificis, etiam de licentia sui Abbatis, quia iuxta generalem regulam iuris, beneficia regularia regularibus, sæcularia sæcularibus danda sunt, argumento cap. *cum singula.* & cap. *cùm de beneficio.* de præbend. in 6. & cap. *nullus.* de electione in 6. quibus locis Doctores id notant, & ex natura, seu institutione talium beneficiorum, est per se manifestum. Sumitur denique ex cap. *Monachi.* de statu regularium; nam licèt ibi directè solùm prohibeantur Monachi, ne singuli per villas vel oppida in Ecclesiis constituantur, tamen consequenter prohibentur habere beneficia sæcularia; quia, si illa habeant, consequenter possunt soli, & sine sociis habitare, vt ibi omnes notant, & ideo illam prohibitionem intelligunt de beneficiis manualibus; vnde in regularibus etiam perpetuis constitui possunt sine dispensatione; in sæcularibus autem minimè, vt ex Cardinali & aliis notat Rebuffus in practica tit. de dispensatione cum regularibus n. 5. & 6. & 7. Ratio etiam ex parte ipsorum beneficiorum est, quia beneficia illis debent conferri, quibus vel iure, vel consuetudine sunt destinata; Ex parte verò personarum est optima congruentia, quia religiosus status per se non ordinatur ad huiusmodi ministeria clericorum sæcularium propria, & ideo nisi beneficia speciali ratione ad Religionem pertineant, non debent Monachi se illis immiscere; vnde in cap. *super eo.* de regular. dicitur, *neque ampliùs in Ecclesiis sæcularibus debent assumi, ne contra votum quod Domino fecerunt, venire probentur.*

Regularis absque dispensatione Papæ non transfertur ad benef. sæcul. Probatur ratione sumpta ex parte ipsius regularis.

Item sumpta ex parte beneficij.

27. Multi verò Doctores excipiunt ab hac generali regula beneficia parochialia, vel quæ curam animarum habent annexam, & consequenter regulam solùm procedere in beneficiis simplicibus, præbendis, canonicatibus, dignitatibus, &c. ita sentit Panormit. in cap. *quod Dei timorem.* de statu regular. n. 5. & sequentibus, cum gloss. ibi & glossa in Clement. 1. de electione verbo *sæculari.* Idem tenet Hostiensis in dicto cap. *quod Dei timorem,* num. 8. & sequenti, & in summa tit. de statu regular. §. *Vtrùm.* Fundamentum est, quia religiosus potest sine dispensatione transire ad Episcopatum propter curam animarum. Contrariam verò sententiam tenet Calderin. & multi alij, vt suprà refert Panormitan. Quibus non parum fauet per argumentum ab speciali Clem. 1. de electione. ibi, *Per hoc autem, quin religiosus in Episcopum sæcularis, vel cuiuslibet regularis Ecclesiæ licitè possit eligi, non intendimus prohibere;* ergo significat superiorẽ prohibitionem extendi ad omnem Ecclesiam sæcularẽ, sola Episcopali excepta. In quo etiã est specialis ratio, propter perfectionẽ status Episcopalis: vnde Episcopatus quasi abstrahit à beneficio sæculari, & regulari, ideóque non comprehenditur sub regula data. At beneficium curatum communiter est sæculare, & tale esse præsumitur, nisi oppositum probetur, ideóque generalis regula in eo seruanda est, vt regulari dari non possit, sine dispensatione. Quare hæc posterior opinio videtur magis vsu recepta, vt intelligitur ex Rebuffo suprà num. 7. & ex Quintiliano Mandosio de signatura gratiæ, tit. *dispensatio pro obtinendis beneficiis*, & in ea seruanda sunt priuilegia, & leges singularum Religionum.

Exceptio quorũdam.

Panorm.

Hostiensis.

Displicet hæc exceptio.

Calderin.

Mandos.

Supposita autem translatione legitima religiosi ad beneficium sæculare, quoad paupertatem, idem iudicium de illo est, quod de translato ad Episcopatum, seruata proportione; nam acquirit suæ Ecclesiæ, quocunque titulo acquirat, habet tamen dum viuit, administrationem talium bonorum. Deinde quoad obedientiam liber est à Prælatis Religionis, nec potest ad eam reuocari, nec tenetur in suo regimine eis parere, sed Episcopo, nec etiam tenetur habere socium Religionis, vt docent glossa, Panorm. & alij Doctores suprà citati in cap. *monachi* & in cap. *quod Dei timorem.* de statu regul. Denique in rigore præcepti, & legis non tenetur seruare particulares obseruantias suæ Religionis, licèt ex consilio illas seruare debeat, vt significatur in cap. *quod Dei timorem.* de statu monach. iuncto cap. *recolentes.* eodem titulo, & quæ suprà de Episcopo regular. diximus. Nam quoad hoc procedit eadem ratio separationis perpetuæ talis personæ à corpore Religionis, ex qua nascitur exemptio ab actuali obedientia, & legibus eius. Hæc autem quæ diximus, locum habent in propriis beneficiis, nam de pensione longè diuersa ratio est, nam ex vi illius etiamsi per dispensationem Apostolicam habeatur, non liberatur quis ab obedientia Religionis suæ, nisi tantùm quoad administrationem talis pensionis, quoad reliqua ergo religiosis obligationibus subiectus manet, & suo monasterio acquirit, vt bene notauit Nauarr. Comment. 4. de regular. num. 68. & seqq. vbi plures differentias respectu religiosi constituit inter pensionem, & beneficium, quas extendit etiam ad pensiones perpetuas, quæ præstimonia appellantur, quæ in eo videri possunt: censeo enim principia à nobis posita sufficere, & iuxta ea de illis omnibus esse iudicandum. 28.

Translatus ad tale beneficium æquiparatur translato ad Episcopat. quoad paupertatem, obedien &c.

Panorm.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De varietate religionum in genere.

TRACTATVS NONVS DE VARIETATE RELIGIONVM, TAM IN GENERE, QVAM IN SPECIE, COMPLECTENS LIBROS DVOS.

LIBER PRIMVS.

De varietate religionum in genere.

Ordo & partitio huius tractatus.

POSTQVAM ea omnia A explicuimus, quæ de statu religioso absolutè spectato consideranda occurrunt, quoniam propositum nostrum est ea omnia in religione Societatis specialiter contemplari, & pro viribus explicare: vt completa doctrina sit, necesse est de distinctione, & varietate religionum aliqua præmittere. Possunt autem religiones distingui vel per quædam generalia capita, seu conditiones, & fines earum, vt religio contemplatiua, vel actiua, &c. vel per species proprias earum, vt Prædicatorum, Minorum, &c. hoc ergo lib. priorem diuisionem, in sequenti verò, posteriorem explicabimus.

CAPVT I.

Vtrùm potuerit, vel debuerit esse in Ecclesia religionum varietas.

1. Impugnatio hæreticorũ pro parte negatiua.

HÆretici, qui summo odio hunc statum prosequuntur, multitudinem, ac varietatem religionum maximè damnant, ac perinde putant esse dicere, hos religiosos esse sancti Dominici, illos sancti Francisci, ac dicere, *Ego sum Pauli, ego autem Apollo.* Quod reprehendit Paul. 1. Corint. 1. & 3. quia hoc est schismata, & diuisiones in Ecclesiam introducere. Vnde videntur contendere, salua vnitate fidei, & charitatis, non posse hanc multiplicationem admitti. Nam sicut fides, & charitas vna est, & ideo esse potest vna religio Christiana, ita etiam perfectio charitatis vna est: ergo non possunt in ordine ad illam religionem multiplicari, maximè, quia nos docemus viam consiliorum esse viam ad hanc perfectionem, & consilia eadem sunt respectu omnium, ergo & religio debet esse eadem. Tandem concluditur, saltem non expedire hanc varietatem propter diuisionem, & incommoda, quæ ex ea nascuntur.

Impugnatio altera ab incommodis.

Quod videtur experimento posse comprobari: nam occasione huius diuersitatis multæ contentiones inter varias religiones ortæ sunt, dum aliæ alias præcedere contendunt, vel honore & loco, vel fama, & existimatione apud homines, vel literis, & aliis huiusmodi bonis. Ex quo etiam fit, vt sæpè proximorum fructus propter religiosorum contentionem inter se impediantur: quæ omnia cessarent, si omnes idem corpus religionis conficerent. His accedit Diui Basilij authoritas, ille enim similem ferè quæstionem pertractat in regulis fus. disput. quæst. 35. vbi quærit, an expediat in eodem pago plures esse religiosorum conuentus, respon- B det non expedire, tum quia difficile est vnum inuenire condignum prælatum, ne dum plures; tum quia inter eos qui sunt eiusdem artis, facilè oriuntur contentiones, & æmulationes, quod (inquit) idem ferè in hac vita solet accidere, *Initio enim contentiones à rebus honestis auspicantes, cùm inter se certatim alij alios studeant superare, dum progressus maiores faciunt, postremò in simultates contentiosas delabuntur.* Loquitur autem Basilius de monasteriis eiusdem rationis, & religionis, multò autem grauiùs sequuntur illa incommoda in diuersitate religionum. Accedit tandem, quòd si semel hæc varietas admittatur, in infinitum crescere, & multiplicari potest, vt etiam experientia nos docet, quia C homines semper amant noua, & inuentiones proprias; at hæc nimia multitudo non potest non parere confusionem, vt dicitur in cap. vlt. de Regular. & cap. vnic. eodem tit. in 6. ergo, &c.

1. Confirm. D. Basil.

2. Confirm.

2. Resolutio affirm. de fide. Vnde confirmetur.

Nihilominus veritas Catholica est, varietatem religionum ad decorem, & vtilitatem Ecclesiæ; maiúsque Dei obsequium pertinere. Hæc veritas de fide certa est, ad quam confirmandam sufficiunt nobis sanctorum exempla, qui varias religiones instituerunt, & communis Ecclesiæ consensus Pontificúmque authoritas, quæ illas approbarunt D & optima verba Gregorij XIII. in quadam Const. *Ascendente Domino*, in Societatis confirmationem, vbi sic inquit, *Cùm diuina prouidentia, pro temporum necessitate, varia, & salutaria ordinum instituta, in Ecclesia sua produxerit, nouisque in ea subinde nascentibus morbis noua remedia, nouisque emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, & cuique illorum, iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem, peculiares quasdam notas, peculiaria insignia, & opportuna ad finem, quem intendunt media, suggesserit*, &c. Constat ergo varietatem religionum

religionum diuina prouidentia introductam eſſe, A eſſéque Eccleſiæ opportunam, & auxiliarem. Vt autem hanc veritatem magis explicemus, & confirmemus, tria puncta declaranda ſunt; Primum qualis diſtinctio,& varietas inter religiones intelligi poſſit:Secundum, quæ ſit ſufficiens ratio eius: Tertium, ſi quæ incommoda ex illa naſci poſſint, quomodo caueantur; per quod allatis in num. 1. impugnationibus ſatisfiet.

Puncta 3. tractanda proponuntur.

Qualis diſtinctio & varietas inter religiones intelligi poſſit.

Hæc varietas aut ex fine peculiari, aut ex mediis petenda.

3. Circa primum ſtatuendum in primis eſt, omnes religiones neceſſariò conuenire in ſubſtantiali ritu ſtatus religioſi,qui conſiſtit in duobus, ſcilicet, in intendenda perfectioue charitatis erga Deum,& conſequenter etiam circa proximum, & in renunciatione ſeculi per tria vota ſubſtantialia, & traditionem illam talibus votis firmatam, per quam homo ſe totum conſecrat diuino obſequio. Hæc duo ſatis conſtant ex omnibus hactenus dictis de ſtatu religionis: cùm hæc enim ſint ſubſtantialia illi ſtatui,non poſſunt non conuenire omni veræ religioni, ſiue illa ſit ſubſtantia generica, ſiue ſpecifica, de quo ſtatim.Hinc D.Thomas 2. 2.quæſt.188. art.1. concludit, duobus tantùm modis poſſe diſtinctionem inter religiones inuenire, ſcilicet, vel in fine proprio, vel in exercitiis,& mediis, quibus ad eundem finem tendit. Cùm enim religio ſit ſtatus tendens in finem perfectionis,neceſſe eſt vt per certa, ac determinata media tendat:ergo non poteſt alia diſtinctio inter religiones cogitari, niſi ex fine proprio, vel mediis.

D.Thom.

Obiectio contra varietatem ex fine.

4. Dices, imò non videntur religiones diſtingui in finibus,ſed ſolùm in mediis, omnia enim, quæ intenduntur, vel operantur, ſunt media ad finem charitatis perfectæ: ergo ſolùm poſſunt diſtingui in mediis, quibus vtuntur ad hunc finem charitatis perfectæ. Reſpondeo, verum quidem eſſe, omnes fines particulares religionum ſingularum, eſſe media,ſi cum generali perfectione charitatis comparentur; ſunt tamen nihilominùs fines proprij, quia ſunt bona per ſe honeſta, quæ propter ſe proximè expetuntur, & propter ipſa reliqua omnia exercitia talium religionum inſtituta ſunt, vel aſſumuntur. Dici etiam poſſunt illi fines, quia ſunt quaſi formales quædam actiones ipſius charitatis, quæ vt in ſe tales ſunt, intenduntur vt fines,vt verò per eas comparatur perfectio charitis abſolutè, & ſecundùm ſe ſpectatæ, media dici poſſunt.Itaque ſi charitas ſecundùm ſe conſideretur,plura habet officia,in quibus exercetur,& eiſdem proximè augetur:ſunt autem illa adeò diuerſa, vt non poſſint omnia, & ſingula per ſe primò ab omni religione intendi, quia quædam in contemplatione Dei, aliæ in operatione circa proximum verſantur, & inter actiones erga proximum magna eſt varietas,quæ non poteſt ſub eodem vitæ inſtituto principaliter intendi, vt redemptio captiuorum, infirmorum curatio, &c. Hinc ergo factum eſt, vt quædam religio dicatur inſtituta ad hunc finem proprium,id eſt,ad hoc officium charitatis, alia ad alium, & hac ratione diſtinguuntur aliquæ religiones ex finibus, vt religio contemplatiua ab actiua,& ſic de aliis. Ad hunc autem finem proprium conſequendum, & religioſè exercendum, vtitur vnaquæque religio propriis modis, & obſeruantiis, vt orationibus, ieiuniis, operibus manuum, & ſimilibus, & hæc vocantur propria media, quia immediatè referuntur ad illum proprium finem, & illo mediante ad generalem finem perfectionis charitatis. Contingit autem aliquando duas religiones ad eundem proximum ſcopum eſſe inſtitutas, vt ad militiam v. g. vti tamen diuerſis obſeruantiis, ad illum finem religioſè exercendum,& tunc dicuntur religiones diſtingui in mediis,& non in fine;ſicut motus interdum diſtinguuntur, quia ad diuerſos terminos tendunt,aliquando verò quia ad eundem tendunt diuerſa figura,vel per diuerſa ſpatia:quæ poſterior diſtinctio ſolet à Philoſophis reuocari ad diſtinctionem terminorum formalium, cùm prior diſtinctio ſit per terminos tales,& formales: ſícque in proprio dici poſſunt religiones omnes diſtingui ex fine,quia licèt aliquæ in proximo fine realiter conuenire videantur, tamen quatenus illum intendunt per diuerſa media,& exercitia,etiam in ipſo formaliter diſtingui videntur, quia ſub alia ratione, aut modo, aut perfectione illam intendunt. Modus autem loquendi Diui Thomæ ſicut magis realis eſt, ita etiam eſt magis perſpicuus, & clarus.

Enodatur 1.

Enodatur 2.

Quid quando duæ religiones habent eũdem finem proximum.

Ex quo rectè idem infert, magis diſtingui religiones, quæ ex fine, quàm quæ ex ſolis mediis, ſiue exercitiis in ordine ad eundem finem diſtinguuntur. Quod eſt per ſe ſatis clarum: tum quia diſtinctio in rebus moralibus maximè eſt ex finibus;religio autem moralis res eſt:tum etiam,quia religiones,quæ in finibus diſtinguuntur, regulariter etiam in mediis, & exercitiis diuerſitatem habent, quia ad fines diuerſos regulariter media diuerſa requirũtur,etiamſi in aliquibus eorum poſſit eſſe conuenientia: tum denique, quia quo maior eſt conuenientia inter aliqua duo, eò illa minùs diſtinguuntur, religiones autem, quæ in fine conueniunt, magnam inter ſe habent conuenientiam, quam aliæ non habent: ergo. Quapropter adeò verum hoc eſt,vt religiones, quæ in fine diſtinguuntur,poſſint quodammodo dici ſpecie diuerſæ,aliæ verò tantùm accidentaliter. Patet proportionali ratione,nam finis eſt,quę in moralibus dat ſpeciem;ergo religiones,quæ diſtinguuntur in fine,dici poſſunt ſpecie diuerſæ. Item artes, quæ tendunt ad diuerſos fines,ſpecie diſtinguuntur,ſed religiones ſunt veluti quædam ſpirituales diſciplinæ,ſeu artes: ergo. Hæc autem diſtinctio in finibus tanto erit maior, quanto inter ipſos fines ſecundùm ſe ſpectatos maior fuerit. Aliquando enim fines ipſi erunt quaſi ſubſtantialiter diuerſi, vt hoſpitalitas, & prædicatio verbi Dei; aliquando verò ſolùm ſecundùm magis,& minus,vt contemplatio perpetua,ſeu diuturna, vel ſolùm definitis horis:item prædicatio Euangelij inter fideles,vel in vniuerſo orbe, & inter infideles, & ſic de aliis. Clarum eſt ergo maiorem eſſe diuerſitatem religionum,quando fines ſunt ſubſtantialiter diuerſi, túncque magis dici poſſe religiones ipſas ſubſtantia diuerſas: quanuis in hoc oportet magnam vim in verbis conſtituere, quia hîc re vera non poteſt eſſe diuerſitas in ſubſtantia quia phyſica,vt ſic dicam,quia traditio, & tria ſubſtantialia vota,quæ in omnibus religionibus fiunt, eiuſdem ſpeciei,& eſſentiæ ſunt: igitur religionum diuerſitas non poteſt eſſe in ſubſtantia ſtatus.Moraliter autem dici poſſunt quodammodo ſubſtantialiter differre, quæ in primario fine differunt, comparatione earum, quæ in ordine ad eundem finem ſolùm in mediis, ſeu exercitiis diſtinguuntur. 5.

Diſtinctio religionum ex finibus maior.

Hæc diſtinctio eſt velut ſpecifica.

Varij eius gradus.

Rurſúſque inter has tanto erit maior diuerſitas, quanto media, & exercitia fuerint magis diuerſa: 6.

Ex mediis quoque ad tales fines varij gradus distinctionis inueniuntur.

uersa: aliquando enim tam parua est differentia, A vt solùm in habitu,& insigniis,& paucis cæremoniis distinguantur, vt religio Sancti Benedicti, & S.Bernardi inter monachales; & inter militares, Alcantaræ, aut Calatrauæ,& similes, quæ videntur solùm numero distingui, quanuis in ea latitudine magis distinguatur, quàm duo monasteria eiusdem habitus,sicut in naturalibus homo albus, & niger,solùm numero differunt, quanuis magis in ea latitudine, quàm duo homines albi distingui videantur. At verò mendicantes religiones vt Minorum, & Prædicatorum, non videntur distingui in fine,sed in modo, & mediis, & est differentia longè maior, ita vt ad specificam differentiam magis accedere videatur. B

7\. Distinctio ex finium simul ac mediorum diuersitate, maxima.

Maximè verò distinguentur religiones, si in vtroque fine, scilicet, & exercitiis distinctionem habeant. Et præsertim si in votis ipsis, & in obseruantiis eorum diuersitatem habuerint, quia cùm in votis consistat substantia religionis,diuersitas in illis maximè ad substantiales accedit. Sicut dicimus,beatos distingui in essentiali beatitudine, quia in re illa in qua est substantia beatitudinis,habent aliquam varietatem, licèt in rigore diuersitas illa specifica, aut essentialis non sit.

Distinctio ex diuersis prælatis.

Tandem aliquando intra eandem religionem videtur esse tanta varietas, vt plures religiones esse appareant,vt inter Minores, quod maximè verum est,quando sub diuersis Prælatis generalibus ver- C santur,quia tunc sunt veluti diuersi exercitus,habentes diuersos duces,& insignia distincta, & interdum etiam arma diuersa, quanuis in fine, & aliis multum conueniant. His ergo modis potest distinctio, & varietas in religionibus reperiri.

8\. Vnitas religionis è còtrario, ab vnitate finis petenda.

Ex quibus intelligere licet, ad vnitatem religionis requiri conuenientiam in fine, & in mediis, quæ quanto maior fuerit, tanto erit maior vnitas: nam bonum vt aiunt est integra causa; vnitas autem habet rationem boni, pluralitas vero,quia talis, à perfectione declinat: nam vt dixit Augustinus serm.27.de verbis Domini, *præponitur vnum multis, non enim à multis vnum, sed multa ab* D *vno.* Item res morales maximè recipiunt vnitatem vel distinctionem ex fine:vnitas autem religionis, vt numero 5. dicebam, moralis est; maximè ergo requirit vnitatem & conuenientiam in fine proprio, qui est veluti scopus religionis.

9\. Item ab vnitate modorum.

Deinde necessaria est etiam conuenientia in mediis, tum quia, vt numero 4. attigi,nunquam finis est omnino & formaliter idem,si per diuersa media, & vias omnino distinctas quæritur. Tum etiam quia religio est quasi via quædam, & tendentia in finem; via autem, vt sit eadem,non satis est quòd ad eundem terminum tendat,sed per eadem media. Tum denique quia si media sunt diuersa,mores etiam, & vitæ consuetudinem diuer- E sa esse oportet, cum qua diuersitate non stat vera vnitas moralis. Hoc autem intelligendum est de præcipuis & substantialibus mediis,quia nonnulla diuersitas in rebus minutioribus,& accidentalibus, non obstat. Intelligendum etiam est de mediis non subordinatis,aut connexis inter se,si quidem intra eandem religionem possunt esse plura media, & consequenter plures gradus personarum,quæ ad diuersa munera destinentur; quæ varietas non impedit vnitatem, quia sunt velut membra eterogenea eiusdem corporis.

10\. Vnitas capitis condu-

Præter illa autem duo, finis scilicet,ac mediorum conuenientiam, requiri potest ad vnitatem, conuenientia in vno capite, vel supremo prælato proprio eiusdem religionis, sed si considerentur ea quæ tractatu præcedente lib.2.cap.1. de prælatis religionum diximus, hæc conditio non videtur ita necessaria, si aliàs sit conuenientia in regula, & origine religionis; maximè secundùm modum loquendi,non solùm vulgi, sed etiam iuris: sic enim moniales omnes regulam sanctæ Claræ,v.g.profitentes,eiusdem religionis esse perhibentur,quamuis aliqua earum monasteria Episcopo subdantur, aliqua verò prælato regulari, qui inter se minimè subordinantur; & eadem prælatorum diuersitas in aliis, tam fœminarum, quàm virorum conuentibus facilè deprehendi potest.quanquam negari non debet maiorem fuisse futuram vnitatem, si non solùm regulam, sed etiam prælatum eundem haberent, quia politicum corpus, qualis est religio, ex vnitate capitis recipit etiam vnitatem, siue id caput vna sit persona, siue aggregatum ex pluribus.

cit sed non requiritur.

Addi præterea potest,requiri ad religionis vnitatem conuenientiam in exteriori habitu: quia licèt hic non sit de substantia religionis, est tamen signum talis,vel talis professionis.Hæc etiam conditio non est adeò necessaria, quin intra eandem religionem nonnulla diuersitas in exteriori habitu permittatur,vt sentiunt Glossa, & Doctores ex textu in Clem.1. de electione; & vsu ipso constat. Et ratio est,quia interdum ipsamet regula postulat positiuè(vt sic dicam) hanc diuersitatem, iustas ob causas,vt videmus in religiosis laicis & clericis eiusdem religionis. Aliquando verò illam diuersitatem permittit, quatenus directè non prohibet,& id quod de habitu statuit, seruari potest cum aliqua diuersitate in aliis conditionibus, vt si statuat de figura, & materia;non verò de colore habitus, tunc licèt aliqua varietas in colore in diuersis monasteriis aut prouinciis permittatur,non erit contra vnitatem religionis. Hæc autem varietas in habitu nunquam potest tanta esse,quin aliqua vnitas seu conuenientia conseruetur, quæ vnitatem talis religionis indicet,vt videre est in religione S. Francisci Obseruantiæ & Conuentualium,ac Capucinorum;& in religione Sanctissimæ Trinitatis,ac multo magis in religione canonicorum regularium. Omitto Societatem IESV, quæ peculiarem habitum non assumpsit,& ita admittit illam varietatem, quam habitus clericorum in diuersis regionibus habuerit:seruando tamen illam vnitatem, nimirum vt vbique eo habitu honesto,& ad statum religiosum decente vtatur. In aliis verò religionibus semper seruatur aliqua vnitas vel in figura,vel in colore,vel in vtroque signo, vel in aliquo alio signo speciali, quod iuxta vniuscuiusque religionis regulam obseruandum est, vt vnitas religionis quoad habitum retineri censeatur. Et hæc de primo puncto.

11\. Similiter & vniformitas omnimoda in habitu.

Quæ vniformitas in habitu seruanda in Societate.

Approbatur ac defenditur dicta religionum varietas.

12\. Secundò dicendum est varietatem religionum, non sine magna diuinæ prouidentiæ dispositione, & Spiritus Sancti directione inuentam esse;& in Ecclesia introductam, tanquam illi valde vtilem. Ratio penetrabilis est, quia status religionum proponitur hominibus tanquam via vtilissima ad perfectionem acquirendam.fieri autem non poterat, moraliter loquendo, vt vna religio vnúsque viuendi modus omnibus accõmodaretur propter varias hominum complexiones ac propensiones;

Vna ratio pro affertis.

vt

Greg. vt notauit Gregor. 6. Moral. 26. aliàs 17. *Nonnulli nanque hominum* (ait) *ita otiosæ mentis sunt, vt si eos labor occupationis accipiat, in ipsa operis occupatione succumbant, & nonnulli ita inquieti sunt, vt si vacationem laboris habuerint, grauius laborent, quia tanto deteriores tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationem vocat. Vnde necesse est, vt nec quieta mens ad exercitationem se immoderati operis dilatet, nec inquieta ad studium contemplationis angustet.* Ob hanc ergo causam vtilissimum fuit quasdam esse religiones ad quietem, & otium contemplationis ordinatas, alias ad actiones, alias ex vtroque mixtas, vt omnes haberent, vnde, quod sibi magis expediret, eligere possent. Et eadem est ratio de aliis differentiis, hi enim his actionibus, & exercitiis potiùs quàm aliis delectantur, quidam ad solitariam, alij ad socialem vitam propensi sunt: quidam corporibus fortiores ad labores, & rigores corporis sunt apti, alij ad studia, & spiritualia exercitia: sic ergo per varietatem religionum omnibus subuentum est. Alia ratio etiam valdè generalis est, quia religiones ex intentione Spiritus Sancti non solùm institutæ sunt ad bonum eorum qui in eis congregantur, sed etiam vt per eos alij, atque adeò vniuersa Ecclesia iuuetur: quia ergo variæ sunt actiones, & ministeria, in quibus possunt religiones Ecclesiæ inseruire; & non sufficit vna pro omnibus actionibus, ideo ex earum varietate consurgit plenitudo ministrorum, qui possint omnibus modis, & in omni actionum genere Ecclesiam iuuare. Et hoc est etiam quod Gregor. XIII. citato loco dixit, *Pro temporum etiam varietate prouidisse Deũ varias religiones, prout occasiones, vel necessitates temporum postulabant.* Addit etiam Bernard. in Apolog. Guillel. Abb. ad pulchritudinem Ecclesiæ pertinere hanc varietatem iuxta id Psalm. 44. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Nec mirum* (inquit) *si in hoc exilio, peregrinante Ecclesia, sit huiusmodi pluralis vnitas, & vna pluralitas, cùm in illa quoque patria, quando & ipsa regnabit, futura sit aliqua dispar æqualitas, cùm scriptum sit, in domo Patris mei mansiones multæ sunt.*

Altera ratio.

3. Ratio ex Bernard.

13. Ad 1. impug. in n. 1. Ex his ergo constat, quàm longè sit hæc religionum distinctio ab omni Ecclesiæ diuisione, & schismate, sicut enim in eadem domo diuersitas mansionum, & cubiculorum, non destruit, sed pulcherrimè construit vnitatem domus, & in republica, vel ciuitate pluralitas artium, & officiorum, non est contra vnitatem, sed potiùs est maximè necessaria, vt ciuitas sit consummata, & perfecta; ita in Ecclesia varietas religionum eius vnitatem non diuidit, sed illustrat. Neque obstat quòd charitatis perfectio vna sit, quia viæ ad illam possunt esse plures, non quidem quoad substantiam omninò diuersæ, sed quoad actionem, vel quoad modum, & (vt ita dicam) quoad mistionem, & participationem actionum. Omnes enim religiones in substantia easdem ferè actiones exercent, tamen quædam in quibusdam excedunt, aliæ in aliis, quædam hoc modo, aliæ alio illas participãt, omnes tamen sunt sanctæ, & ad suprà dictos fines necessariæ. Incommoda autem, quæ ex hac varietate sequi obiiciuntur, minoris momenti sunt, neque cum vtilitatibus numeratis possunt comparari. Res enim humanæ huiusmodi sunt, vt nunquam omnibus incommodis careant, & ideo quando hæc sequuntur, non ex re ipsa, vel actione, sed ex infirmitate, vel malitia hominum, non sunt propter illa omittenda bona maiora, sed adhibenda remedia, ne illa mala sequantur; potissimum autem est charitas. Vnde eleganter Bernard. in dicta Apologia. *Requiritur* (inquit) *à me, cur, cùm omnes ordines laudem, omnes non teneam, laudo enim omnes, & diligo, vbicumque iustè, & piè viuitur in ecclesia: vnum opere teneo, cæteros charitate: faciet autem charitas (fidenter loquor) vt ne illorum quidem fructu frauder, quorum instituta non sequor.*

Ad 2. impug. ibid.

Bernard.

14. Ad 1. confirm. ibid. Diuus autem Basilius citato loco non loquitur propriè de diuersitate religionum, sed de multiplicatione domorum, seu monasteriorum eiusdem religionis in eodem oppido, tractátque prudentialem quæstionem, an expediat talia monasteria multiplicari in eodem oppido, & ipse fert probabile iudicium, expedire magis, vt in vno domicilio, & sub vno prælato omnes aggregentur. Hæc autem quæstio longè diuersa est ab ea, quam nunc tractamus, éstque in ea satis verisimile Basilij iudicium, & fortasse regulariter ita est; & maximè eo tempore, in quo, vt supponere videtur Basilius, religiosæ domus erant ita distinctæ, vt non vnirentur sub vno capite, quarum multiplicatio vicina poterat facilè discordiam parere, & non erat necessaria, quia regula erat vniformis omninò in modo viuendi separato, & remoto ab actionibus externis. Ait etiam Basilius fuisse tunc penuriam hominum, qui huiusmodi domos regere vtiliter possent, quia monachi regulariter sacerdotes non erant, neque docti. Quæ rationes hoc tempore cessant, nam in eâdem religione sunt variæ actiones, vel ad studia, vel ad conciones, & alia ministeria, est etiam vnio earum inter se, & sub vno superiori prælato, nec desunt homines docti, & prudentes, per quos possint gubernari, & ideo etiam hoc modo possunt vtiliter sæpè monasteria in eâdem ciuitate multiplicari. Quia verò in vtraque multiplicatione poterat esse excessus, ideo multiplicatio religionum Summo Pontifici meritò reseruata est, vt patet ex Concil. Later. in cap. vlt. de Religios. dom. & Concil Lugdun. in c. vnic. eod. tit. in 6. In Concilio autem Trident. sess. 25. cap. 3. de Regul. ad alia incommoda vitanda statuitur, vt sine licentia Episcopi monasteria non erigantur. Ad 2. cõfir. in eodem num. 1.

CAPVT II.

Vtrùm religiosa vita in solitariam, & cœnobiticam rectè distinguatur: & vtra perfectior sit?

1. SVpponendum est, sermonem esse de proprio statu religioso, latè enim potest religiosa vita appellari omnis illa, quæ ad diuinum cultum instituitur, etiamsi non habeat omnia requisita ad religiosũ statũ, vt ex superiùs dictis satis notum est. Videtur autem hoc modo non posse habere locum distinctio proposita; quia repugnat vitam esse verè religiosam, & esse solitariam. Primò, quia vota religiosa esse debent sub speciali obedientia alicuius prælati; qui autem solitariam vitam agit, nullius obedientiæ specialiter subiectus est, vt patet de Ioanne Baptista, de Paulo primo eremita, & similibus: ergo. Secundò, quia vita religiosa debet esse regularis, debet enim statui, & firmari per professionem sub aliqua certa regula: vnde & in iure religiosi regulares appellantur & pro eodem reputantur: sed qui vitam solitariam agit, nullam regulam profitetur, vt per se constat: ergo. Tertium, quia status religiosus requirit Ecclesiæ approbationem, & acceptationem; in vita autem solitaria nihil horum reperitur. In contrarium

1. Argum. pro parte negatiua.

Secundum.

Tertium.

Arguitur pro parte affirm. rium est, quia antiqui, & perfectissimi monachi hanc vitam professi sunt: imò hac ratione Ioannes Baptista eorum princeps, & dux in lege gratiæ appellari solet, & ante illum in lege veteri Elias censetur huic statui principium dedisse: cuius exemplum etiam Christus dare voluit, quando in desertum per quadraginta dies secessit, vt ieiunio, & contemplationi vacaret. Atque ita est apud Patres vulgaris distinctio monachorum in anachoretas, & cœnobitas, vt videre licet apud Hieronymum epist. 22. ad Eustochium de Custod. virgin. Cassianum collat. 18. cap. 4. Isidorum lib. 2. de Offic. Eccles. cap. 15. de Monachis, & lib. 7. etymolog. cap. 13. vbi anachoretas & eremitas in duos ordines distinguit, nam eremitas vocat qui semper à principio solitariam vitam profitentur, anachoretas qui post acquisitam perfectionem in vita cœnobitica, in solitudinem separantur. Sufficiens tamen est bimembris diuisio: nam quicunque solitariam vitam agunt, vtroque nomine appellari solent, & cùm illa duo membra quasi per contradictorias differentias distinguantur, adæquatè distinguunt diuisum. Solent etiam Patres addere alia membra illi diuisioni, vt patet ex proximè citatis, & ex S. Benedicto in principio suæ Regulæ. Veruntamen illa alia membra non pertinent ad veros & religiosos monachos de quibus agimus, sed dantur de quibusdam fictis & reprobis monachis, qui illis temporibus vigebant.

Hieron. *Cassian.* *Isidor.*

2. Resoluitur pars affir. & ostenditur quoad mébrum vitæ cœnobiticę. Tota ergo difficultas huius diuisionis, vt argumenta ostendunt, versatur in altero membro, scilicet, vitæ solitariæ: nam de vita cœnobitica non est dubium. Dicitur enim cœnobitica vita, quæ agitur in religiosa congregatione, cuiuscunque ordinis illa sit, quæ dici etiam potest vita communis, & socialis. Sed quia hæ voces generaliores sunt, ideo religiosæ vitæ, quæ in conuentu fratrum fit, vox illa accommodata est. Quòd ergo hæc vitæ communis ratio accommodatissima sit statui religioso, per se notum est, tum ex vsu Ecclesiæ, in qua hic modus vitæ religiosæ præualuit, ac ferè solus conseruatur: tum etiam, quia ad omnia vota religioso statui substantialia, & ad praxim omnium consiliorum, & virtutum est valdè opportuna, vt statim magis patebit. Vnde de hac interpretatur Augustin. illud Psalm. 132. *Quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum*: quia in huiusmodi religiosis cœnobiis ita sunt multi, vt tamen sit cor vnum, & anima vna, cuius initium, & quasi exemplar ait fuisse in cœnaculo, vbi post Christi Domini ascensionem erant Apostoli cum fidelibus congregati in vnum, orationibus instantes, & expectantes Spiritus Sancti aduentum. Et ideo in hos etiam cœnobitas interpretatur, optimè conuenire monachi nomen, quia licèt ab vnitate sumptum sit, *monos* enim est *vnus*, vnde monachus, quasi vnus & solitarius dictus est; tamen etiam cœnobitæ monachi rectè dicuntur, *Nam qui sic viuunt in vnum* (ait August.) *vt vnum hominem faciant, vt sit illis verum, sicut scriptum est, cor vnum, & anima vna, multa corpora, sed vnum cor, & vna anima, rectè dicitur monos, id est, vnus solus.* Igitur modis omnibus, & res, & vox religiosi status in huiusmodi congregationes earúmque religiosos conuenit: de alio ergo membro videndum superest.

3. Vita solitaria latè, & presse dicitur. Est ergo vlteriùs aduertendum, generaliter dici posse solitariam vitam omnem illam, quæ communis non est, neque in Societate multorum idem genus vitæ profitentium, siue agatur in solitudine ab omni commercio hominum separata, quæ propriè dicitur vita eremitica; siue agatur in pagis, villis, & ciuitatibus, in propriis tamen priuatis domibus: licèt enim hæc non possit dici vita solitaria, quantum ad conseruationem, & conuictum cum aliis hominibus: potest tamen dici solitaria, si alioqui religiosa sit quoad societatem, & vnitatem in eodem genere vitæ. Fuit autem vterque modus viuendi cultus in Ecclesia ab his hominibus, qui viam consiliorum, & perfectionis amplexi sunt. Nam de vita eremitica extant clarissima antiquitatis exempla. Tamen, ne sit ambiguitas in nomine, oportet aduertere, in terdum dici eremitas eos, qui in cœnobiis degunt, quando talia monasteria solùm in desertis locis, ac eremis construebant, & ex sua viuendi ratione talem separationem à populis hominum postulabant. Hoc modo fuerunt eremitæ religiosi Sancti Basilij, vt ex eo accipi potest in regul. 6. ex fus. disput. in hac etiam amplitudine videtur mihi de solitaria vita loqui Hieronym. cùm illam mirè laudat in epist. 1. ad Heliodorum. Augustini monachi eremitæ dicuntur, ad quos sunt sermones eius ad Fratres in eremo, de quorum authore licèt aliqui recentiores dubitauerint, tamen plerique doctiores, eos Augustinianos verè esse recognoscunt, & ita inueniuntur passim citati à grauibus authoribus, præsertim à Nicolao V. in tractat. de laudib. Augustini, & à S. Antonio de Paulo, Vincentio Ferrar. & Bernard. Senen. sæpè in suis concionibus, & Concilium Aquisgran. citat sermon. de communi vita clericorum, qui eiusdem ordinis, & rationis esse censentur. Et fortasse non pauci inter illos inserti erunt, qui non sint Augustini, de quo iterum libro sequenti cap. 8. num. 8. tamen quòd aliquos inscripserit eo titulo, verisimillimum est ob tantam antiquitatem. Sic etiam Carthusiani eremitæ appellari solent, & in sua professione promittunt conuersionem, & emendationem morum in illa eremo; constat autem illorum vitam cœnobiticam esse, licèt multum participent de vita solitaria. Alio verò modo dicuntur eremitæ qui vitam solitariam profitentur extra omnem hominum congregationem, & conuersationem, qualem egit sæpius Elias in monte Carmelo, & Ioannes Baptista in deserto, & Paulus primus Eremita, vt in Kalendario Rom. appellatur.

Vita eremitica latè, est verus status religiosus. *Hieron.* Sermones ad Fratres in eremo, num sint Augustini. *Nicol. V. S. Antonin. de Paul. Vincent. Fer. Bern. Sen.* Vita eremitica presse, quæ.

4. Hæc vita laudabilis est. Hanc ergo vitam eremiticam, in hoc rigore sumptam, sanctam, & Deo gratam esse ostendit latè Bellar. contra huius temporis hæreticos lib. 2. de Monachis, cap. 39. vbi plurima, & optima congerit Patrum testimonia, quæ ibi videri possunt, nam res satis clara est, tam ex se, quàm ex vsu, & approbatione totius Ecclesiæ, propter quod in Concil. Chalcedon. cap. 4. dictum est, *Qui verè, puréque solitariam eligunt vitam, digni sunt conuenienti honore*: habetur 16. quæst. 1. cap. *Qui verè*. Supposita verò illius vitæ sanctitate, ostendere oportet, fuisse verè statum religiosum. Circa quod sciendum est, vitam illam solitariam dupliciter assumi posse: primò, statim à principio conuersionis ab illa inchoando: secundò, ad illam à cœnobitica vita transeundo. Hoc posteriori modo consulunt Patres vitam illam esse assumendam, postquam scilicet, aliquis in cœnobio per multos annos se exercuerit, & magnos progressus in perfectione fecerit, vt monet Hieronym. in epist. 22. de Custod. virgin. ad Eusto. in fin. & epist. 4. ad Rusticum, *De ludo monasteriorum huiuscemodi volumus regredi*

Bellarm. Fuit etiam status religiosus quãdo à cœnobio ad illa transitus erat. *Hieron.*

regredi milites quos eremi dura rudimenta non terreant, Idem sensit Augustin.lib.1.de Morib.Eccles.cap.3. Cassian.collat.10.cap.3. Benedictus cap.1. suæ regulæ, Bern.serm.3.de Circuncis. & Isidor.lib.2.de offic.cap.15.sub titulo *De tertio genere Monachorũ.* refert morem antiquum fuisse, vt per viginti annos, aliàs 30. priùs probarentur in cœnobiis, & posteà non nisi per electionem obedientiæ ad solitariam vitam transirent, in Canon. autem 41. Trullano saltem quatuor anni requiruntur, & Episcopi approbatio. Hanc ergo vitam solitariam manifestum est, & supponere, & includere religiosum statum, quia ex illo, quem in monasterio quispiam professus est, ad eremum transit; per hunc autem transitum non aufertur religiosus status, qui in tali persona supponitur, cùm talis status immutabilis ex se sit, sed vsus eius accidentaliter mutatur. Vnde quod spectat ad castitatem, & paupertatem, manifestum est in illa solitaria vita perfectissimè posse seruari, & eandem obligationem manere: quoad obedientiam verò existimo, huiusmodi trãsitum semper debuisse fieri seruata obedientiæ lige, & obligatione: imò etiam in ipso eremo semper cõseruari debuisse subordinationem aliquam ad Prælatum secundùm aliquam regulam: quia obedientiæ votum in se manebat etiam integrum, & ideo aliquem vsum eius fuisse necesse est, iuxta regulam tamen, & consuetudinem vouentium. Et eâdem ratione illa separatio à cœnobio non repugnat traditioni, quam de se fecerat quispiam monasterio per professionem suam, quia illa traditio etiam intelligitur iuxta mensuram regulæ, & obedientiæ, & tota ordinatur ad maius bonum, & perfectionem profitentis, quæ omnia in illo transitu seruabantur.

Augus. Cassian. Benedict. Bernard. Isidor.

5. Quando verò status ille eremiticus immediatè inchoabatur, sine vllo transitu per cœnobium, nec per professionem in illo factam, vt fuit in sancto Paulo per totam vitam, & Antonio multis annis, & plerisque aliis; difficile est definire, an & quo modo in eis fuerit vera professio religiosi status. Quia licèt quoad obseruantiam, summam paupertatem, & perfectissimam castitatem coluerint; non constat nobis, an talia vota emitterent. Deinde licèt demus, ea emisisse, & illo affectu, quem habebant se totos consecrandi cultui diuino, & perfectioni quærendæ; & quo vitam illam assumebãt firmo proposito in illa perpetuo manendi, & ideo credibile sit perpetuam illam perseuerantiam Deo promisisse: maximè quia non ignorabant, hoc esse melius, & gratius Deo; hoc tamen totum ad verum religiosum statum non sufficit. Et quod caput est, illi nullam obedientiam alicui homini profitebantur, nec secundùm certam regulam, vel voluntatem alienam viuere statuebant, aut promittebant: quomodo ergo poterat in eis esse status religiosus perfectus? De hac verò difficultate inferiùs dicam in num.12.

Quando verò immediatè à sæculo ad illam trãsitus erat, non videri statum religiosum.

6. Venio ad alium modum vitæ religiosæ priuatum quidem, non tamen omninò solitarium. Vbi primùm reiiciendus est quidam monachorũ gradus, cuius mentionem fecit Hieron. in epist.22.de custod. virginit. in fin. eósque *Remoboth* appellat, quod nomen Ægyptium est, qui non omnino soli, sed bini, vel terni habitabant, suo tamen arbitratu, & sine obedientia viuebãt, & licèt aliqua opera paupertatis, & pœnitentiæ facerent, perfectionem tamen vitæ non profitebantur. Eorundem videtur facere sermonem Benedictus in sua regula, c.1. vbi duo genera horum hominum distinguit. Sed eos missos faciamus, nihil enim ad præsentem causam

Modus quidam vitæ solitariæ memoratur, & reiicitur. Hieron. Benedict.

A pertinent, non enim erant veri religiosi, sed ficti, & perditi homines, & vt tales, dicti Patres eos reprehendunt.

7. Illius ergo status, ac modi viuendi vestigia præcipuè in fœminis, & sacris virginibus inueniũtur, quanuis enim olim etiam in monasteriis viuere solerent vt ex Ambr. ad Virg. lapsf.c.7. Hier. epist.8. ad Demetriad. & 48. ad Sabinian & aliis constat: sæpè etiam in propriis domibus viuebant, postquã coram Episcopo virginitatem professæ fuerant, & ab eo velum acceperant. Vnde Aug. ser.1.de commun.vit.cleric. *Virgo* (ait) *etsi nunquam fuerit in monasterio, si virgo sacrata est, illi nubere non licet, quãuis esse in monasterio non compellatur.* Hinc Conc. Tolet. IV.c.8.& est apud Burch.lib.8.decret.c.48.& Gratian.27.q.1.c.7. *De viduis* (ait) *& puellis, quæ habitum religionis in domibus propriis, tam à parentibus, quàm per se mutauerunt, si postea contra instituta Patrũ, vel præcepta Canonum coniugia putauerint copulanda, tandiu à communione habeantur suspensæ, quando quo illicitè perpetrarunt emendauerint.* Quibus verbis significatur illas fuisse veras religiosas, & incapaces matrimonij, quanuis in domibus propriis professæ fuissent: imò significatur professionem tacitam per solam gestationem habitus fuisse sufficientem Idem sumi potest ex Concil. Carthag. IV.c.34. & & aliis, quæ referuntur à Gratiano 27.q.1. Clariùs ex Concilio Carthagin. III.c.33. colligimus virgines sacras, quæ parentes habebant, sub eorum custodia in propriis domibus viuere potuisse: ac mortuis parentibus dicitur ibi, in monasteriis sub prouidentia Episcopi esse custodiendas. Quod etiã ex Concil. African.cap.11. refert Burchard. lib.7. cap.75. qui etiam cap.54. refert decretum Eugenij Papæ, dicentis, *Mulieres sub obtentu Religionis velatæ, aut in monasterio regulariter viuant, aut domibus suis susceptum habitum castè obseruent.* Hinc etiam in Concil. Eliber. cap.27. permittitur Episcopo, & Presbytero apud se habere filiam virginem Deo dicatam. Denique in cap. *ex parte.* 2. de conuer. coniug. clarè supponitur, in propria domo posse religiosam professionem fieri, & idem clariùs habetur in cap. *insinuante.* qui cler. vel vouen.

Alter modus à fœminis præsertim vsitatus, & statum religionis includens. Ambros. Hiero. August. Burchard. Gratian. Burchard.

8. Constat igitur etiam hoc modo rectè distingui posse statum religiosum in cœnobiticum, seu regularem, & solitarium, seu vitæ priuatæ, quia in hoc etiam interueniunt omnia, quæ sunt de essentia talis status; non enim est de essentia eius quòd fiat sub certa regula, vt suprà ostensum est: potéstque habere Ecclesiæ approbationem sufficientem, si talis professio cum vera traditione, & votis substantialibus Religionis, authoritate Ecclesiæ recipiatur, & approbetur. Quanuis autem hoc ita sit, & olim fuerit in vsu, nunc iam non est in Ecclesia talis consuetudo, quia nulla professio ab Ecclesia recipitur, quæ non fiat secundùm aliquam regulam ab eadem Ecclesia approbatam, iuxta capit. vltimum de religios. domibus & capit. vnic. eodem titulo in 6. ergo qui nunquam religiosi fuerunt, nec sub obedientia alicuius prælati, & approbatæ regulæ viuunt, sine dubio non sunt veri religiosi, etiamsi fortè castitatem voueant.

Iuxta hunc modum satis verificatur diuisio in titulo posita.

9. Quapropter distinctio hæc iam non habet ferè locum in Ecclesia, nam licèt sint aliqui, qui solitariam vitam agunt, & Eremitæ dicuntur, illi aut professi sunt sub obediẽtia alicuius regulæ approbatæ, sub qua etiam viuunt, licèt à consortio communis cõgregationis separati; aut tales professionem nunquam emiserunt. Priores, vt bene notauit Syluester ver. *Eremita*, non sunt præcisè Eremitæ, sed

Hodie dicta diuisio simpliciter locum non habet. Syluest.

sed sunt religiosi ducentes vitam eremiticam, qui in præparatione animi etiam ducunt vitam cœnobiticam, si ad illam per obedientiam reuocentur. Cuius vitæ antiqua vestigia, & exempla in Hispania conseruant Patres sancti Benedicti in celeberrimo, & religiosissimo conuentu Sanctæ Mariæ de Monte Serrato. Quocirca licèt in his distingui possit vita solitaria à cœnobitica, quantum ad actualem viuendi modum, vt sic dicam, non tamen quantum ad statum religiosum: quia est vnus & idem varias actiones sub eadem regula, & obedientia exercens.

10. Eremitæ qui nō profitentur regulam aliquam, non sunt religiosi. Posteriores autem non sunt veri Religiosi, vt communiter authores sentiunt; adeò vt multi negent eos gaudere priuilegio clericali. Nam primò (Primò.) illi non vouent, nec se tradunt in manibus alicuius, nec profitentur secundùm aliquam regulam approbatam. Secundò (Secundò.), vel castitatem non vouent, vel si vouent, id est merè priuatim, & simpliciter, vnde nec inhabiles fiunt ad matrimonium: nec publicè, & coram Ecclesia vouent, per se loquendo. Tertiò (Tertiò.), non obligantur ad paupertatem; vt ait Glossa in c. *qui verè*. 16.q.1. quam omnes Doctores sequuntur: Vnde etiam possunt concedere testamentum, vt supponit Gratianus (*Gratian.*) 19.q.3. §. *è contrà*. vbi etiam ait Paulum primum eremitam testamētum condidisse; sed in facto deceptus est, vt constat ex Hieronymo (*Hieron.*) in vita Pauli, quidquid sit de iure an illud condere potuerit. Quartò (Quartò.), nec obedientiam vouent, vt ait S.Thomas (*D.Thom.*) in 4.d.27. in expositione literæ ad finem circa illa verba, *Eremi solitudinem elegit*. Sed solùm tenentur obedire Episcopis sicut alij fideles, vt idem ait 2.2.q.186.art. 5. ad 3.

11. An saltem gaudeant priuilegio clericali. Hinc à multis Doctoribus hi Eremitæ non reputantur personæ Ecclesiasticę, nec gaudere priuilegio clericali. Quod sensit Ioannes de Lignano (*Ioann. de Lig.*) in Clem. *per literas*. de præben. Abb. (*Abbas.*) in c. *nullus*. de foro compet. Angel. (*Angelus.*) ver. *Eremita*. n.3. qui tamen inconstanter ait hunc eremitam esse personam Ecclesiasticam, & de foro Ecclesiastico, per c. *nulla ratione*. d.93. & cap. *si autem*, 11.q.3. qui textus nihil omnino de hac re loquuntur, nec ad illam faciunt, & hoc repugnat cum eo, quod proximè dixerat hic author, hos eremitas esse laicos, & manere sub iurisdictione Imperatoris, quia nihil habent, quod illos eximat. Item sine causa negaretur eis priuilegium clericale, si personæ essent Ecclesiasticæ: vnde Glossa in dicto cap. *qui verè*, dicit, eos gaudere priuilegio clericali, quia ibi in textu dicitur, *Qui verè, puréque solitariam eligunt vitam, dignos esse competenti honore*. Sed hoc lōgè diuersum est nimísque generale. Vnde Archid. (*Archid.*) quem sequitur Syluester (*Syluest.*), ait, gaudere, si subsint Religioni, vel personæ religiosæ, gaudenti illo priuilegio. Sed licèt hoc demus, id non erit, quia sunt religiosi; sed quia tunc sunt veluti cōuersi, aut obligati Religioni: de qua re dixi plura in tom.5. in 3.p. disp. 22. sect.1. n.21. exponendo canonem, *Si quis suadente*. vbi partem negatiuam sequutus sum.

12. Discutitur dubium in n. 5 propositum. An verò idem sentiendum sit de antiquis sanctis eremitis, Paulo, & similibus, quod scilicet veri religiosi nō fuerint, iudicium aliis relinquo. Nam D.Thomas (*D.Thom.*) 2.2. quæstione 186. artic.5. ad 3. videtur eos inter religiosos computare, & ideo conatur declarare, quomodo habeant sufficientem obedientiam ad illum statum, quia scilicet subsunt Episcopis. Quod quidem esset verum, si constaret eos vouisse specialem obedientiam Episcopis, sed hoc nobis non constat. Idem verò D.Thom. qu.188. artic. 8. ad 3. significat hos sanctos habuisse obedientiam in præparatione animi, idque satis illis fuisse, quia actu obedire (ait) non est necessarium perfectis. Sed licèt hoc sit verum respectu perfectionis personalis, tamen respectu status necessarium videtur actuale votum obedientiæ, in quo illa aptitudinalis obedientia fundetur, & non tantùm in generali obligatione præceptorum: de hoc autem voto nobis dubium est, an illi sancti eremitæ, qui solitariam omnino vitam à principio vixerunt, illud emiserint. Et probabilius, ac ferè certum videtur, non emisisse illud, nec alia vota in manu alicuius, qui vice Dei, eiusque authoritate illa reciperet, & acceptaret, atque adeò nec veram professionem ad statum religiosum necessariam fecisse. In hac ergo re nihil certi habeo, quod respondeam, & ideo mallem aliorum iudicio hoc relinquere, quam quicquam definire. Aut enim dicendum est, hos sanctos Patres priusquàm in eremum secederent, religiosam professionem in manibus Episcoporum fecisse, quod est diuinare, nam in historiis, seu vitis eorum hoc non legitur: aut dicendum est, eos non fuisse propriè, ac formaliter religiosos quoad publicū, & approbatum iure ordinario in Ecclesia, sed fuisse religiosos apud Deum altiori ratione, specialiter approbata peculiari Spiritus sancti instinctu. Quod videtur significasse D. Thom. (*D.Thom.*) q.188. art.8. cum ait, in illis sanctis viris Spiritum sanctum sua gratia suppleuisse, quod in aliis per exercitationem acquiritur: vnde dicere possumus in eis fuisse statum religiosum quasi eminenter, per abundantiam gratiæ confirmantis illos quasi immobiliter in tali viuendi modo, & supplentis directionem obedientiæ, quæ in aliis per homines fieri solet, & in illis sanctis erat perfecta in animi præparatione respectu Prælatorum Ecclesiæ. Quod paulò inferiùs ampliùs declarabitur.

13. Neque etiā locum nunc habet diuisio quoad religiosum statum in num.7. Neque etiam habet locum prædicta distinctio, etiamsi vita solitaria non sumatur in illo rigore, sed vt distinguitur à vita cœnobitica, seu in communitate aliqua. Nunc enim iam non possunt fieri vota Religionis; nec professio valida in statu omnino priuato, sed propter fieri in religione approbata per Romanam sedem, iuxta cap. vltim. de religios. dom. & c. vnic. eodem tit. in 6. Talis autem Religio non est nisi communitas aliqua sub obedientia alicuius Prælati, & sub aliqua regula viuens; cuius membrum effici necesse est, eique se tradere, qui secundùm illam statum religiosum assumit, ac profitetur. Quocirca omnes siue viri; siue fœminæ virgines priuatam vitam agentes, quantumuis se Deo dedicent, & voueāt castitatem, vel etiam paupertatem, & obedientiam, etiam in manibus Episcopi, religiosi non sunt, quia illa non est vera professio, nec traditio, cùm nō sit acceptata ab habente potestatem, nec modo ab Ecclesia præscripto, vt satis ex superioribus patet.

Vtra sit vita perfectior, cœnobitica ne, an solitaria.

14. Resolutio D.Th. solū procedit de vtraque vita intra eundē statum. Vltimò constat ex dictis, quid dicendum sit de comparatione inter hos duos status, solitarium, & cœnobiticum. Nam D. Thom. d. quæst. 188. art.8. videtur simpliciter solitariam vitam præferre, quando debito ordine, ac modo assumitur, quia comparatur ad aliam, sicut terminus ad viam; terminus autem ex suo genere perfectior est via. Et in præsenti cœnobia ad hoc sunt, vt homines tendant ad perfectionem, vita autem solitaria supponit perfectionem acquisitam, vnde solùm est

est ad exercendam perfectionem. Sed in primis D. Thom. loquitur de vita solitaria, quando ad illam per vitã religiosam in cœnobio, seu cõuentu transitur. Quomodo vita hæc solitaria iam supponit verum statum religiosum, & ita non præfertur status statui, sed in eodem statu præfertur gradus perfectorum, gradui proficientium. Vnde etiam supponitur diligens exercitatio in vita communi religiosa, ita vt perfectio iã comparata sit, & ad illam exercendam solitudo eligatur, non proprio iudicio, sed superioris arbitrio, nam talis solitaria vita non caret obedientiæ subordinatione, cùm non destruat religiosum statum, sed perficiat.

15. Solitaria vita ex cœnobitica vt sit perfectior, supponit licentiam prælati.

Quapropter in viro iam religioso solitaria vita aliter assumpta, non solùm perfecta non esset, verùm nec laudabilis; quia obedientiæ, & obligationi prioris professionis repugnaret. Neque quoad hoc credendum esset cuicunque spiritui mouenti ad vitam solitariam, contra superioris voluntatem assumendam: nam quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Vbi applicari possunt verba Innocentij III. in cap. *nisi cùm pridem.* de electione, vbi ad quendam Episcopum, qui cedere Episcopatui volebat sine alia legitima causa; vel authoritate, solùm vt contemplationi vacaret, sic inquit; *Sed dices, Spiritus vbi vult spirat; & nescis, vnde veniat, aut quò vadat: & ideo non est, qui possit vias illius spiritus perscrutari, qui verò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quia vbi spiritus Dei, ibi libertas, quare si cedendi* (quod nos in præsenti dicere possumus, si recedendi) *potestas data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes,* (seu recedes) *à Deo certè* (respondit Pontifex) *desipis: sic sic sapis, nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit, si enim vera sunt quæ præmisimus* (scilicet de obligatione Episcopi, & idem est in præsenti de obligatione professionis) *(imò quia indubitanter sunt vera) procul dubio contra spiritũ Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniã ipse est spiritus veritatis.*

Instantia diluitur.

Dices, nónne licet religioso ad arctiorem religionem transire sine obtenta licentia sui prælati? Respondeo primò, illum transitum esse ab Ecclesia illo modo approbatum. Deinde ibi mutatur status in perfectiorem, quæ exceptio fuit in priori professione virtute inclusa, & ita non agitur contra illam: hìc verò non mutatur status, sed in eodem assumitur certus vitæ modus, quem non licèt propria voluntate assumere, quia licèt ille modus vitæ videatur secundùm se perfectior, tamen ei, qui in tali statu existit, melius est obedire, & contra obedientiam nullus viuendi modus potest esse in tali statu perfectior.

16. Resolutio quoad vitã solitariã de qua in n. 5.

At verò quando hic status vitæ solitariæ non supponit statum religiosum, licèt possit fortasse dici modus viuendi perfectior, quoad actionem, vel quoad vsum, non potest dici status perfectior, quia status non est: & ex ea parte imperfectus modus vitæ est, quia potest propria voluntate mutari. Quomodo dixit Glossa in dict. c. *qui verè*, eremitã transeundo ad Monachum, transire ad vitam arctiorem, quia iam non potest habere proprium: adde, & quia iam est sub obedientia, quod est omnium optimum, quantum ad statum spectat. Quin potiùs licèt supponatur religiosus status, si non supponitur exercitatio religiosa in congregatione fratrum, & magna virtus, ac perfectio acquisita: illud vitæ genus regulariter loquendo eligibile non est, quia non est via secura ad perfectionem, sed periculis plena: *Nisi diuina gratia* (ait Diuus Thomas) *suppleat quod in aliis per exercitationem acquiritur, vt in Sancto Benedicto, & aliis.* Quamobrem absolutè, ac humano modo loquendo, ille viuendi modus omnino solitarius, illo modo assumptus, non cadit sub humanum consilium, nec potest dici simpliciter melior, sed solùm cum hoc addito, nisi specialis Spiritus sancti instinctus interueniat, ita vt homo interiùs ab Spiritu sancto certitudinem accipiat, quòd sub protectione, & directione sua illum suscipiat. Quin etiam addo, regulariter item loquendo, etiam religiosis viris, & in vitæ sanctitate exercitatis, salubrius esse in fratrum congregatione, quàm in solitudine versari, vt docuit Basilius ser. 1. de Institutis Monachorum, vbi ad minimum in conuentu denarium numerum requirit, ex professo verò id disputat regula 7. ex fusioribus, comparatione facta inter vitam solitariam, & cœnobiticam, & hanc multis rationibus præfert.

Glossa. D. Thom. Basil.

Quæ à fortiori probant, statum religiosum in vita communitatis esse longè vtiliorem, & securiorem, quàm in vita priuata domestica, & nõ omnino solitaria, quia in tali modo viuendi & desunt vtilitates vitæ communis, quales sunt, maior, & quasi continuus obedientiæ influxus, adiutorium aliorum fratrum per exemplum, per correptionẽ, & per alia charitatis opera, plures item occasiones exercendi omnes virtutes, humilitatis præcipuè, ac charitatis, maior custodia, & vigilantia ad proficiendum, & vitandos omnes defectus; atque aliæ similes. Deest etiam in illo viuendi modo illa specialis commoditas, vacandi semper Deo, propter quam vita solitaria in veneratione, & admiratione habetur. Vnde factum est, vt vterque modus vitæ religiosæ priuatæ, seu solitariæ, ferè ab vsu Ecclesiæ sublatus fuerit. Domesticus quidem & Vrbanus (vt sic dicam) vt parum vtilis, & occasionibus expositus: eremiticus verò, & omnino solitarius vt periculosus, & ordinariè etiam minùs vtilis, nisi sub actuali obedientia alicuius Religionis retineatur. 17. Item quoad solitariã de qua in n. 7.

Addo præterea, etiam illo modo, quo vita eremitica præfertur à D. Thoma cœnobiticæ, intelligendum id esse præcisè stando intra latitudinem vitæ contemplatiuæ, ideo enim solitaria vita præfertur, quia ad actualem contemplationem aptior est. Nihilominùs tamẽ si vita illa omnino solitaria & otiosa illo sancto otio; quod diligit charitas veritatis, vt Augustinus ait; si illa (inquam) comparetur cum vita actuosa, actione illa, quæ ex contemplatione manat, & aliquam conuersationem inter homines requirit: perfectior simpliciter est hæc vita, quàm illa omnino solitaria, vt manifestè probat discursus eiusdem D. Thomæ, d. q. 188. art. 6. & ideo in art. 8. ab illa comparatione vitæ socialis, & solitariæ, separat Religiones, quæ ad actiones aliquo modo ordinantur, de quibus iam dixerat, eas, quæ ad docendum, & prædicandum ordinantur, ex suo genere præferre his, quæ tantùm contemplationi vacãt, quia altius est perficere, quàm perfici, & ex abundantia perfectionis prouenit, contemplata aliis tradere. Vnde Basil. dict. regula 7. vitam socialem maximè præfert propter exercitium operum charitatis, inter quæ potissima sunt quæ proximè ex ipsa contemplatione nascuntur. Hoc etiam videtur confirmari exemplo Ioannis Baptistæ, qui post vitam solitariam ad prædicandum accessit. Item ad hoc præpositum vtitur Innoc. III. in d. c. *nisi cum pridem.* de renun. exemplo Ieremiæ, dicens ad quendam Episcopum, qui propter otium contemplationis Episcopi munus recusabat, *Scire debes non esse te sanctificato in vtero* 18. Limitatur adhuc resolutio D. Th. in n. 14. adducta.

D. Thom. D. Basil. Innoc.

sanctiorem, & ideo non oportet te prædicationis iam susceptæ respicere ministerium, &c. Et in fine illius capitis plura dicit in confirmationem huius sententiæ, quæ inferiùs cap. 6. cum iterum hæc comparatio occurret afferemus.

19. Vltimò possunt hi duo status comparari in antiquitate, vter scilicet antiquior fuerit. Quidam enim censent eremiticum fuisse antiquiorem: nam authorem cœnobiorum dicunt fuisse Antonium, quem præcessit Paulus, qui eremitarum pater post Christum appellatur, quanuis antè ipsum Christum illius vitæ exempla præcesserint in Elia, Eliseo, & Ioanne Baptista teste Hieronymo epist. 22. Sed nihil certum existimo posse in hoc statui: & si quid affirmandum est, verisimilius videtur cœnobia fuisse antiquiora. Nam à tempore Apostolorum, & D. Marci inceperunt, siue clericorum, siue Monachorum, vt in superioribus tactum est, & infrà tract. 10. lib. 1. etiam dicetur. Et tempore etiã Elisei & Prophetarum fuisse societatem aliquam inter solitariam vitam agentes, & antiquis authoribus colligitur. Verisimile autem est nunquam defuisse aliquos, qui desiderio contemplationis maioris solitariam vitam amauerint, vt ait Cassianus collat. 18. c. 6. & ideo hi duo status quoad hoc dici possunt æquales, quanuis ordine magis congruo cœnobiticus debeat præcedere, vt dixi n. 15. licèt interdum ex diuina inspiratione ordo mutetur, sicut Paulus ad solitudinem statim vocatus est, occasione quidem vitandi persequutionem, vt suprà ait Cassianus & Nicephorus lib. 8. Histor. cap. 39. & 40. ex speciali tamen Dei prouidentia ad singulare illius vitæ exemplum Antonius & Benedictus solitariam vitam priùs coluerunt, & postea ad multorum perfectionem cœnobiticam instituerunt.

Vtra vita sit antiquior.

Hieron.

Cassian.

Niceph.

CAPVT III.

Vtrum Religio rectè diuidi possit in militarem, & non militarem.

OMisso statu Religionis solitario, quia vel in vsu iam non est, vel si aliquo modo est, pars est cœnobitici, & de illo iam satis diximus: agendum sequitur de varietate quadam adhuc generica ordinum religiosorum, nempe militarium. Nam militares ordines multum ab aliis differre videntur, & in controuersia est, an sint Religiones simpliciter, vel secundùm quid, ideo hoc in primis discutiendum est. De aliis enim non militaribus liquet & dari in Ecclesia, & in ea esse non solùm statum religiosum simpliciter, sed etiam maximè perfectum, & pro nunc satis distingui à militaribus per negationem finis illarum, quia videlicet ad corporalem militiam ordinatus non est.

1. De militaribus ergo ordinibus duplex quæstio tractari potest. Vna est de possibili, an possit religio militaris institui, id est, per se primò ad militandum, quam præsenti cap. expediemus. Alia de facto, an ordines militares, qui nunc sunt instituti, sint verè, propriè, ac simpliciter Religiones, quam in caput sequẽs reseruamus. Præsentem ergo quæstionem tractat D. Thom. 2. 2. quæst. 188. art. 3. & respondet affirmando: & rationem reddit, quia militare debito modo, potest esse opus insignis charitatis, & Religionis; Religiones autem actiuæ ad huiusmodi actus instituuntur. Vt autem certa ab incertis discernamus, supponendum est, actum militandi debitis circunstantiis factum esse opus bonum, & iustum, quod latiùs ostenditur in materia de Bello 2. 2. quæst. 40. contra aliquos hæreticos, qui dixerunt, bellum esse intrinsecè malum, vel saltem lege Euangelica prohibitum, quod est euidenter falsum, vt positiuè constat ex tota Scriptura veteri; ex noua autem, saltem negatiuè, quia nulla talis prohibitio in ea continetur, nec ex traditione habetur, sed potiùs oppositum constat ex consuetudine Ecclesiæ: nam Christianissimi Principes sæpè bella gesserunt iustissima propter Ecclesiæ defensionem, approbantibus, imò excitantibus Summis Pontificibus, imò & Deo ipso miraculosè ea confirmante. Denique ratio est euidens, quia ad pacem, & defensionem Ecclesiæ id sæpè necessarium est: & in Principibus supremis est ius, & potestas ad tuendam, imò & ad vindicandam suam Rempublicam.

Resolutio D. Th. affir.

Militia potest opus esse honestũ.

2. Est autem vlteriùs considerandum, duplex posse esse bellum iustum: vnum, quod ad temporalem finem tantùm proximè ordinatur, vt sunt verbi gratia bella, quæ ordinariè geruntur inter Principes Christianos, nam licèt ex altera saltem parte sint iusta, non tamen per ea intendunt, nisi aliquod temporale dominium, quo priuati sunt, aut iustam vindictam alicuius publicæ iniuriæ, vel aliquid simile. Aliud verò est bellum non solùm iustum, sed etiam pium ac religiosum, quia proximè à militantibus ordinatur ad defendendam Religionẽ, fidem, vel Dei populum ab iniuriis infidelium, paganorum, vel hæreticorum. Tale fuit bellum Machabæorum, quorum exemplo D. Thomas maximè vtitur; & in Ecclesia tale habitum semper fuit bellum contra Turcas pro defensione, vel restauratione Terræ sanctæ. Et ideo antiquissimum fuit, voto se Deo consecrare ad huiusmodi bellum; vel ad præstandum fauorem, vel auxilium in eo militantibus, & insigne crucis assumere in signum talis voti, & obligationis, vt colligitur ex cap. *ex multa*, & cap. *postulastis*, cum multis aliis de voto, & ex suprà dictis de votis simplicibus reseruatis, inter quę tale votum computatur. Huiusmodi etiam fuit bellum Caroli V. Imperatoris contra hæreticos Lutheranos, & similia.

Militia honesta vno modo.

Altero modo.

3. Religio ergo ad militandum, non pro quocunque bello iusto institui potest, vt bene adnotauit Caiet. dicto articulo 3. & significauit D. Thomas cùm dixit, militiam religiosam non ordinari ad bonum temporale, sed finem mundanum; hic enim finis non excludit quin bellum sit iustum, nam seruata æquitate potest quis velle sua temporalia bona, propter temporale commodum, vel propter ipsum principatum terrenum. At verò militia intra hos limites contenta, quantumuis iusta; non potest esse finis religiosi status, quia est actio merè terrena, & temporalis, non minùs quàm mercatura, vel alia similis negotiatio. Item, quia status religiosus debet primariò respicere cultum Dei, & pietatem, ac perfectionem animæ, militia autem illo modo spectata, licèt habeat quandam bonitatem moralem, quatenus iusta est, non tamen continet diuinum cultum, nec est opus pietatis, nec per se confert ad animi perfectionem: quin potiùs ex se multis est periculis exposita, quæ nisi compensentur ex aliquo perfecto fine Religionis, & boni communis, non sunt eligibilia ei, qui velit perfectionem consequi.

Honestas 1. modi non sufficit ad statum religiosum.
Caiet.
D. Thom.

4. At verò si sumatur militia religiosa (vt sic dicã) id est, quæ pro defensione Christianæ Religionis, & Ecclesiæ, ac innocentium assumitur, sic quidem potest esse finis aptus, vt propter illum instituatur Religio:

Sufficit tamen honestas 2. modi.

religio: & hoc modo dicendum est, possibilem esse religionem militarem, id est, ad religiosè militandum, tanquam ad proprium scopum, & finem institutam. Hæc est mens D. Thomę suprà, cuius sententia sine controuersia ferè communiter recepta est, & vsu Ecclesiæ satis confirmata: nam militares ordines sub nomine, & approbatione religionum, iam diu in Ecclesia fuerũt, & initium sumpserũt ab Vrbano II. ante. 570. annos, vt ex historiis illorum temporum constat, & attigit Thomas Bosius tom. 2. de signis Ecclesiæ lib. 19. cap. 1. num. 22. vbi originem, & progressum harum Religionum breuiter recenset. Probatur autem ratione, quia finis ille optimus est, & valdè perfectus, & ad Dei gloriam, & cultum multum pertinens; sed ad illum finem possunt esse aptissima media illa eadem, quæ substantialiter constituunt religiosum statum: ergo si accedat debita potestas, seu authoritas Summi Pontificis, vt facilè potest, nihil deerit ad verum statum religiosum. Consequentia euidens est ex hactenus dictis. Maior etiam declarata iam est. Minor explicatur, & probatur. Nam in primis votum castitatis aptissimum est ad illum finem, quia obligatio coniugis, & onera matrimonij multùm impediunt libertatem necessariam ad militandum, & ad exponendum vitam suam bellorum periculis, nulla habita cura vxoris, aut filiorum. Supposito autem cœlibatu, consecratio castitatis per votum per se est gratissima Deo, eritque vtilis ad obtinendum ab ipso auxilium in eo munere maximè necessarium. Est etiam valdè vtilis ad conseruandam animæ puritatem, adeò necessariam his, qui vitam suam tot periculis expositam gerunt. Denique ad sanitatem, & robur corporis conseruandum, ad illud munus adeò necessarium, plurimùm conferre potest. Atque eædem, vel similes vtilitates in voto paupertatis inueniri possunt. quia vt aliquis verè, & ex corde Dei militię se cõsecret, & lucrum temporale in ea non quærat, nulla potest esse melior dispositio, quàm rebus omnibus temporalibus omnino renunciasse, totumque illius affectum deposuisse; aliàs multum semper esset periculi, bellandi potiùs propter rem familiarem augendam, quàm propter Deum, ex qua intentione sæpissimè oriuntur bella iniusta, furta, ac prædicationes, & similia. Deinde status militiæ requirit animum liberum omni cura & solicitudine, vel augendi, vel conseruandi temporalia bona. Item requirit animum adeò despicientem res huius mundi, vt etiam vitam suam contemnat, propter diuinum obsequium, eámque quotidie periculis exponat, ad quæ omnia optima dispositio est abrenunciatio temporalium bonorum.

Probatur authorit. *Bosius.* *Probatur ratione discurrendo per vota substãtialia.* *Quoad castitatem.* *Quoad paupertatem.*

5. At verò obedientia, etiam seclusa Religione, per sese maximè necessaria est in bello, quia sine illa nec debitus ordo, nec executio opportuna occurrentium actionum, & mediorum, nec debita solicitudo, ac prouida rerum omnium distributio, seruari potest: cum tamen ex his circunstantiis fœlix belli successus maximè pendeat. Ergo si militia sit religiosa, & solùm propter Deum, ad perfectionem eius maximè pertinebit, vt illa obedientia voto sit consecrata Deo: sic enim & superiores maiori cum potestate, & fiducia præcipient, & inferiores maiori cum reuerentia, & promptitudine obedient. Accedit, quòd in negotio tam arduo nihil potest esse fœliciùs, quàm diuino nutu, per Vicarium, cui Dei nomine se tradidit, gubernari, sic enim & ipsa opera erunt maioris meriti, & maiori ratione poterit in eis diuinum auxilium sperari. Tandem, qui hoc Dei bellum militat, debet esse expositus, vt huc, vel illuc, vbi fuerit necessarium, vel ad actionem communi bono magis opportunam, mittatur, hanc autem animi præparationem confert obedientia: est ergo hoc votum tali statui maximè accommodatum.

Quoad obedientiam.

6. Vnde etiam concluditur, traditionem illam, quæ in professione religiosa fit, huic statui maximè congruere, quia illa nihil aliud esse videtur, quàm præparatio quædam ad perfectam obedientiam, & simul ad paupertatem, & rerum omnium nudationem. Nam qui se tradit, se abnegat, & se quodammodo derelinquit, ideóque optimè dispositus est ad obediendum, &c. Quin potiùs qui militiam profitetur, non solum actionem, sed etiam animam & vitam ponit in manibus Prælati, perfectè ergo se tradit: nihil igitur in tali viuendi modo, ad verum statum Religionis deerit, si ita institutus sit.

Probatur denique quoad traditionem ad Prælatũ.

7. Contra hanc veritatem visus est tenere Sarmiento in suo defenso. 1. p. nam monit. 57. ita obiicit: Officium, quod tendit ad irregularitatem, opponitur Religioni; sed officium militandi tendit ad irregularitatem homicidij, vt per se patet: ergo non est vera Religio quæ ad hunc finem instituitur. Quo argumento ipse quidem solùm intendit probare, Religiones militares, quæ nunc sunt, non esse veras Religiones; tamen, si ratio est alicuius momenti, etiam probat, non esse possibilem talem Religionem veram; an verò ipse hoc senserit, vel calore disputationis excesserit, & cõsequutionem non viderit, haud satis scio. Respondeo tamen facilè distinguendo maiorem, officium tendens ad irregularitatem opponitur Religioni Clericorum, transeat; Religioni laicorum, nego assumptum. Quia cùm talis status non ordinetur ad Sacerdotium, nihil ei officit irregularitas, cùm illa nec peccatum sit, nec ex peccato trahatur, nec sit per se intenta; sed per accidens consequatur. Illa ergo consequutio irregularitatis, valdè accidentaria est ad statum perfectionis.

Obiectio contra nunc probata. *Sarmient.* *Dilutio.*

8. Grauiùs obiici potest, quia status Religionis debet esse schola perfectionis acquirendæ, at verò status militiæ non potest esse status perfectionis acquirendæ: ergo. Probatur minor, tum quia perfectio duo requirit, & carentiam, vel diminutionem culparum, quoad fieri possit, & profectum in omnibus virtutibus, præsertim in charitate, & cognitione Dei. Ad vtrunque autem est ille status valdè improportionatus. De primo patet, quia munus illud est in finitis periculis peccandi expositum, tum propter nimiam exteriorem communicationem cum aliis hominibus, qui nec Religionẽ profitentur, nec ordinariè honestè viuũt, quæ conuersatio, & familiaritas vix potest moraliter excusari, tum propter ordinarium otium, quod in hoc vitæ genere esse solet, quandiu actuale bellũm nõ agitur: tum propter alias innumeras occasiones, quarum effectus satis ipsa experientia ostendit. De secundo patet, tum quia ob easdem occasiones, & causas non potest esse in his hominibus frequens virtutis exercitium; tum etiam, quia nulla, vel parua est, aut moraliter esse potest in tali statu institutio spiritualium magistrorum, minórque vigilantia, & custodia Prælatorum: quomodo ergo potest esse talis status, status perfectionis?

Altera obiectio grauior.

9. Respondeo, statum perfectionis esse omnem illum, in quo præter præceptorum obseruantiam, consilio

Responsio.

consiliorum via custodienda est ex vi talis viuendi modi, & præsertim vbi seruanda sunt tria illa magna consilia, quæ ostendimus in tali statu posse reperiri. Certum est autem in illo statu posse seruari præcepta, & illa etiam, & ad hunc finem posse prouideri sufficientia media. Item status perfectionis est ille, qui destinatur ad aliquid agendum propter Deum, quod perfectiorem charitatis, & requirit, & ostendit, & affert; tale autem opus est animam suam ponere pro amicis suis, vt Christus dixit, quod planè faciunt, qui huic sacræ militiæ se consecrant: ergo talis status ex ratione sua sine dubio perfectionis est.

10. Quid primo conficiat obiectio. Considerandum autem est, in rebus creatis nullam substantiam esse perfectam, nisi debitis sit accidentibus ornata, & similiter in rebus moralibus, & præsertim in statu vitæ, non satis esse quòd habeat substantiam (vt sic dicam) talis status, sed necessarium esse vt debitis sit circunstantiis, & particularibus mediis communitus. Solùm ergo concludit ratio facta, in huiusmodi statu moraliter necessarium esse, vt priusquam milites actuali militiæ committantur, in virtute aliquo tempore instruantur, & exerceantur, quod libenter concedimus. Tum quia dignè, & cum debita intentione religiosa militare, est potiùs opus perfectionis acquisitæ, quàm acquirendæ; religio autem, licèt possit esse ad exercendam perfectionem: per se requirit vt sit schola acquirendæ perfectionis, & debitus ordo postulat vt priùs quis perfectionem, acquirat, quàm illam exerceat. Tum etiam, quia nisi huiusmodi milites priùs sint in virtute radicati, & fundati, non poterunt, moraliter loquendo, effugere pericula peccandi, quæ in eo statu occurrunt, vt obiectiones factæ ostendunt. Quid secundo conficiat. Ex quo etiam vlteriùs colligi potest, conuenientissimum esse, & moraliter necessarium, vt in talibus ordinibus militaribus sint conuentus religiosi, in quibus fratres milites aliquandiu versentur, & in virtute, ac perfectionis via instruantur, priùs quàm militiæ se dedant; & ad illos aliquoties recurrant tempore pacis, seu quando ab vsu militiæ commodè vacare possunt: vt in virtute instaurentur, & si pro humana fragilitate lapsi fuerint, vel de virtute aliquid remiserint, reparentur, & reficiantur.

11. Quid tertiò. Denique ex eodem principio colligitur, valdè etiam opportunum, ac expediens esse, vt hæ Religiones non sint purè militares, sed coniunctionem aliquam, seu mistionem habeant cum Religione spirituali, & societatem cum religiosis, qui non militiæ, sed spiritualibus exercitiis, & cultui diuino incumbant; vt nimirum possint milites à Clericis religiosis in rebus spiritualibus instrui, & iuuari. Vnde in historiis de origine ordinis militaris Sancti Iacobi refertur, apud Didacum de la Mota lib. 1. de fundatione illius ordinis capite secundo, §. 2. & cap. 3. Did. de Mot. cùm priùs ille ordo in solis militibus per modum cuiusdam fraternitatis incepisset, & in vitæ honestate, ac virtutis profectu perseuerare non potuisset, milites ad se reuersos intellexisse, se non posse Domino militare, nec institutum suum secundùm debitum finem perficere, sine religiosis Sacerdotibus, & spiritualibus, à quibus spiritualia reciperent, ideóque cum religiosis quibusdam canonicis regularibus in vnum Religionis corpus conuenisse. Atque hunc morem aliæ Religiones militares in vniuersum seruant, vt constat. Atque ita sufficienter ostensum est, & Religionem militarem esse possibilem, & obiter tactum est quomodo debeat exerceri munus illud, vt statui perfectionis accommodetur.

CAPVT IV.

An Religiones militares, quæ nunc sunt de facto, comprehendantur propriè sub genere status religiosi.

1. SVperest dicendum de altera quæstione, quæ difficilior est, an Religiones militares prout nunc sunt in Ecclesia, quoad milites, sint verè Religiones simpliciter, & absolutè. Dico autem, *quoad milites*, quia quoad Clericos, vel Monachos, cum quibus habent supradictam in proximo cap. n. 11. vnionem, non est dubium quin illi veri religiosi sint, veram enim professionem faciunt, & se Deo dedicant immutabiliter, & tria vota substantialia Partis negat. arg. 1. planè obseruant, ex vi suæ professionis. Difficultas ergo est de militibus, & constitui maximè solet in hoc, quòd illi non emittunt votum castitatis simpliciter, sed coniugalis tantùm, hæc autem castitas non videtur sufficiens ad constituendũ statum simpliciter religiosum: ergo. Probatur minor, primò, quia de ratione status religiosi est votum castitatis, adeò vt hoc non possit Summus Pontifex immutare, vt dicitur in c. *cùm ad monasterium*, de statu Monachorum; sed illud non est votum castitatis simpliciter, sed tantùm secundùm quid: ergo non potest constituere statum religiosum simpliciter, sed tantùm secundùm quid. Secundò, quia status 2. Argum. religiosus postulat professionem obseruandi consilia præsertim castitatis illud autẽ votum non est de consilio castitatis seruando, sed solùm de seruãda ea castitate, quæ ex natura rei est necessaria, & in præcepto: ergo non satis est ad statum religiosum constituendum, quia modus ille seruandi eandem castitatem aliàs necessariam, maiori obligatione non promouet homines ad opera consilij, & perfectionis facienda, sed solùm ad seruanda strictius præcepta, vel ad summum maiorem perfectionem eiusdem operis præcepti, quod satis nõ est ad opus perfectionis. Tertiò; si attentè conside- 3. Argum. retur ratio, ob quam est necessaria obseruatio continentiæ ad perfectionem, planè constabit, castitatem coniugalem ad hunc finem satis non esse. Quia quod maximè impedit profectum perfectionis, est ipse vsus matrimonij, cum omnibus oneribus, & curis, quas secum affert. Vnde Paulus 1. Cor. 7. quando cõsilium castitatis dat, præcipuè consulit abstinere à matrimonio, & virginitatem seruare: & rationem subdit, dicens, *Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* & infrà, *Porrò hoc ad vtilitatẽ vestram dico, nõ vt laqueos vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimẽto Dominum obseruandi.* Sentit ergo matrimonium, & vsum eius hoc impedimentum afferre, & non solã illicitam venerem, sed etiam coniugij honestatem diuidere cor, & afferre curas, & solicitudines, quæ perfectionem impediant: ergo ad statum perfectionis simpliciter non potest sola castitas coniugalis sufficere. Vnde Basil. regula 5. ex fusiùs disputatis locum hunc tractans, ait, Paulum occupationes, quę ex matrimonio nascuntur, cum his, quę propter Deum sumuntur, opposuisse, *Perinde quasi hæc cum illis cohærere non possint.*

Quartò

2. Argum. 4. Quartò accedunt similes rationes ex aliis duobus votis desumptæ. nam talis paupertas ab his militibus vouetur, vt non liberet eos à solicitudinibus huius seculi, nec reprimat affectum conquirendi diuitias. imò, quod peius est, ad hoc talem paupertatem vouere videntur, vt ditiores fiant. denique, cùm parentes filiorum sint, illis thesaurizare debent: quomodo ergo perfectam, & religiosam paupertatem profiteri possunt? Argum. 5. De obedientia formari argumentum posset simile, quia qui obligatus est vxori, & curæ filiorum, ac familiæ, non potest perfectam obedientiam profiteri: tamen quidquid sit de vsu, quoad hanc partem non est difficile rationem religiosi status saluare, si cætera non desint.

3. Opinio Soti & aliorum. Propter has, & similes difficultates nonnulli moderni authores docuerunt, hos militares ordines, prout iam instituti sunt, & vsu seruantur, non continere verum religiosum statum, quoad milites, sed tantùm secundùm quid. Primus huius assertionis author videtur fuisse Soto lib. 7. de Iustitia, art. 3. & in 4. d. 27. q. 1. art. 4. vbi vehementiùs inuehitur in mores, & vitam horum equitum, quàm fortasse par esset. Eius tamen opinionem secutus est Sarmiento in suo Defensorio initio, & p. 1. monit. 6. & lib. de Redit. Eccles. p. 4. c. 1. qui etiam addidit, hos milites non esse personas Ecclesiasticas, neque gaudere priuilegio canonis, vel fori: & monit. 16. negat hos emittere vota substantialia religionis. Idem tenuit postea Azeuedo lib. 5. Nouæ recopil. lib. 3. tit. 5. l. 14. num. 3. Ludouicus Lopez in Instruct. consc. 2. p. cap. 48. & nonnulli alij, qui in suum fauorē afferunt D. Th. 2. 2. q. 185. a. 4. ad. 3. vbi sic ait, *illi modi viuendi, in quibus homines matrimonio vtuntur, non sunt simpliciter, & absolutè loquendo religiones, sed secundum quid, in quantum scilicet in aliquo participant quædam, quæ ad statum religionis pertinent.* Imò significat vlteriùs Soto, milites hos, cum quibus dispensatum est, vt possint vxores ducere, non solùm post hanc dispensationem, verùm etiam ante illam, quando inhabiles erant ad matrimonium, non fuisse verè religiosos: arguens enim, quia si ante hoc priuilegium matrimonium contrahere tentarent, nihil facerent, quod non aliunde emanare videtur, nisi à ratione religionis; Respondet, non inde prouenire quòd sit vera religio, sed ex Pontificis statuto. Vnde etiam concludit, non solùm modò, verùm etiam antea, per professionem huius militiæ non dissolui matrimonium præcedens ratum, & non consummatum: quod etiam de militibus S. Ioannis affirmat in 4. vbi suprà. Quamuis fateatur, quod certum est, eos nunc esse inhabiles ad matrimonium: sentiens etiam illos non esse inhabiles ex vi voti, seu veritatis religionis, sed ex statuto Papæ: & ideo subiungit ibidem, posse Pontificem cum his dispensare vt ducant vxores, salua eorum religione, licèt non esset (inquit) ita honestum & condecens: quæ omnia ferè sequitur Sarmiento suprà.

(Soto. Sarmient. Azeued. Lud. Lopez. D. Thom.)

4. Vna repugnantia in dictis Soti. In quo non loquitur Sotus consequenter, nam in priori loco lib. 7. de Instit. concedit hos milites S. Ioannis esse propriè religiosos, quia *pro suo instituto* (ait) *conuentum habent, & obedientiæ specimen, neque matrimonium contrahunt.* At in altero loco 4. ait, non contrahere matrimonium, solùm ex statuto Papæ, non ex proprietate religionis: & in aliis religiosis militibus censet id non fuisse antea sufficiens, vt essent veri religiosi, cùm tamen in reliquis pares essent, nam etiam habent obedientiæ specimen, & antea maius habebant, ex sua etiam institutione conuentum habent, quamuis hoc ad veritatem religiosi status necessarium non sit. Aliam etiam repugnantiam in dictis eius inuenio, nam apertè sentit, hæc vota omnium horum militum, etiam S. Ioannis, per se esse simplicia, & solùm habere, vel habuisse illum effectum inhabilitandi ad matrimonium ex statuto Pontificis, sicut votum ordinis sacri: aliis verò locis ipse contendit ad veritatem religionis necessariū esse votum natura esse sua solenne, id est, vi sua, absque constitutione Ecclesiæ impediens, ac dirimens matrimonium, quomodo ergo cum his stat, vt milites S. Ioannis sint veri religiosi? Denique in eo etiam non sibi constat, quod ait, non esse ita honestum, & condecens cum his, sicut cum aliis militibus dispensare, vt matrimonium possint contrahere: nam si votum eorum est eiusdem rationis, & in aliis fuit decens, & expediens, vt in lib. de Iustitia ipse docet, cur non erit in his? tam enim est obseruatu difficilis castitas ab his, sicut ab aliis; & in eisdem periculis versantur, & eodem modo lautè viuunt. Est ergo de omnibus eadem ratio, si Papa velit sua potestate vti, de facto verò fortasse non est inuenta tanta necessitas in militibus sancti Ioannis: & præsertim, quia impensiùs suæ professioni, & militiæ vacant, & maiorem quandam rationem ordinis, & obedientiæ retinent.

(Altera repugnant. 3. repugn.)

5. 1. Assertio pro militibus. De militibus ergo sancti Ioannis, pro constanti supponimus, esse veros religiosos ex vi institutionis suæ. Ita sentiunt omnes Doctores citandi, & Soto non negat. Probatur ex 3. votis substantialibus. Et probatur, quia possibilis est religio vera & militaris, vt suprà ostensum est; sed in hoc instituto inuenitur quidquid ad veritatem talis religionis desiderari potest: ergo. Patet minor, quia in primis habent integrum votum castitatis, vt supponitur, vota autem paupertatis, & obedientiæ non habent certam mensuram necessariam ad veritatem status religiosi, sed satis est quòd sint secundùm aliquam regulam approbatam, qualis est illa religio. Præsertim, quia quoad paupertatem re vera sunt incapaces dominij, & omnis vsus, seu dispositionis eius, sine superiorum facultate: quòd autem in hac maiorem aliquam latitudinem habeant, spectare potest ad minorem rigorem, non ad tollendam substantiam religionis. Eadémque ratio est de obedientia, præsertim cùm ex vi instituti teneantur ad obediendum in re satis ardua, & difficili, qualis est aggredi quæcunque pericula belli propter fidei defensionem.

6. Euasio Soti expugnatur primò. Quod autem Soto ait, impedimentum contrahendi matrimonium in his religiosis esse tantùm ex statuto Ecclesiæ, & nō ex vi religionis: primùm nihil obstat veritati status religiosi, nam hoc cōmune est omnibus religiosis professis vt ex sententia Bonifacij, & Gregorij Pontificum, & ratione tomo præced. ostendi. Secundò. Deinde voluntariè videtur hoc dictum, in hoc genere professionis, seu religionis, magis quàm in aliis: nec ab ipso Soto differentia hæc aliqua ratione probatur, aut declaratur. Cur enim in aliis religionibus inhabilitas hæc intrinsecè oritur ex natura talis professionis, & in hac non, nisi ex statuto Ecclesiæ? Aut enim ex sola ratione generali, quia militaris religio est, vel ex aliqua speciali: primum dici nō potest, aliàs nulla militaris religio posset esse vera religio, quia ipse Soto putat, illam solam esse veram religionem quæ vi sua hanc affert inhabilitatem; consequens autem falsum esse ostensum est cap. præced. Secundum etiam excogitari non potest, quæ enim specialis ratio fingi potest necessaria

Tertiò. saria ad hunc effectum, quæ in religione militari A inueniri possit, & in hac non inueniatur? Denique ipse ait, hunc effectum sequi ex traditione, per quam efficitur religiosus, quasi seruus religionis, sed hæc traditio inuenitur in his religiosis, alioqui religiosi non sunt, quod ipse Soto alibi dicere non audet. Igitur si in aliis religionibus illa inhabilitas sequitur ex natura votorum, & professionis, etiam in hac, vel quod verius est, sicut in aliis, ita etiam in hac solemnitas illa est ex constitutione Ecclesiæ, quod ad veritatem, & proprietatem religionis nihil refert. Quare falsum est etiam quod Soto ait, per professionem in hac religione non dirimi matrimonium ratum, non consummatum, oppositum enim in citato tomo B ostendimus. Denique non video qua consequentia, aut ratione Soto admittat Pontificem posse in hac professione dispensare, cùm de cæteris religionibus non militaribus id neget, de quo etiam infrà dicendum est. Quæ ferè omnia attingit & confirmat Nauarrus consil. 2. de conuersione coniugat. quod incipit, *Quidam nobilis.*

Quartò. Quintò. Nauar.

7. Consectarium ex assertione. Hinc concluditur, omnes religiones militares, quæ à prima sua institutione cum integro voto castitatis, ac reliquis institutæ fuerunt, quandiu in illo statu, & integritate permanserunt, veras ac proprias religiones fuisse: nam rationes factæ de religione sancti Ioannis prout nunc est, idem de cæteris probant, quoad illum statum, & tempus, C pro quo durauit.

An etiam ordines militares, qui castitatem tantùm coniugalem voueant, sint propriè religiones.

8. Non videri veros religiosos. Difficultas verò superest de his, quæ vel à principio solum castitatem coniugalem pro militibus professæ sunt; prout de militibus sancti Iacobi refertur: vel per relaxationem à Pontifice concessam ad eum statum defecerunt, nam iam perinde se habent ac si à principio ita essent institutæ; D quia iam re vera nihil amplius voueant, aut profitentur, & ita remissio illa non est tantùm in vsu, sed in ipso statu, & ideo videtur transiisse à statu religioso, ad non religiosum, seu solùm secundùm quid religiosum.

9. Opinio Nauarri affirmans eos esse verè religiosos. Nihilominus communis opinio est, hos milites etiam nunc esse veros religiosos, simpliciter, & absolutè. ita tenet Nauar. consil. 11. de regular. quod incipit, *Quidam eruditissimus*, vbi ad hoc confirmandum affert communem sententiam asserentem contra D. Thomam, Pontificem posse dispensare cum religioso vt vxorem ducat: sed illa sententia, vt ego opinor, nihil ad rem præsentem facit, nam illa non asserit posse fieri per dispensationem, vt religiosus manens religiosus ducat E vxorem, licitè, & validè, sed vt desinat esse religiosus, & ita possit id facere. Nec rectè dici mihi videtur, statum hunc esse religiosum, cum perpetua (vt sic dicam) dispensatione: sed cum tali institutione, quæ iam non requirat dispensationem, & ideo dixi num. præced. perinde esse hanc rem considerandam, ac si à principio religio ita esset instituta. Affert etiam ibi Nauarrus ad hoc declarandum, solennitatem voti iure Ecclesiæ, & non diuino esse adiunctam professioni religiosæ. Sed hoc etiam non existimo ad rem facere, nam licèt inhabilitas ad matrimonium sit ab Ecclesia addita, tamen votum integrum castitatis, & obligatio ad non nubendum à Christo tradita sunt, & sub consilio posita cum statu religioso: punctum ergo difficultatis est, an tale votum, integrè saltem obligans, sit de essentia status religiosi absolutè dicti. Nam quod Nauartus ibidem subiungit, sicut solennitas voti fuit ex institutione Ecclesiæ, ita etiam ex eiusdem voluntate, & institutione pendere, quòd ad religiosum statum requiratur votum integrum castitatis, vel partiale sufficiat, non est æquè certum, nec eiusdem rationis. Nam solemnitas illa, quæ consistit in inhabilitate ad matrimonium, intrinsecè non est necessaria ad perfectionem, licèt deseruiat ad occasiones tentationum magis tollendas: & non est res consistens in voluntate hominis, sed in extrinseca lege; at quòd votum castitatis sit integrum, vel coniugale tantùm, multùm videtur ad perfectionem pertinere intrinsecè, & natura sua: & ideo non videtur simile, quòd possit Ecclesia statum perfectionis approbare sine solennitate voti, vel etiam sine integritate.

Prima ratio Nauarri infirmatur. Infirmatur etiam secunda.

Eandem nihilominus sententiam docuit idem Nauarrus statim consil. 12. & latiùs in tit. de Reditibus Eccles. q. 1. monit. 55. & 56. & q. 3. monito 27. & sequentib. quibus locis latè contra Sarmiento rem hanc disputat. Eandem. sententiã comprobat Martinus Ayala in Compẽdio, & declaratio ordinis sancti Iacobi, cap. 1. & 2. Breuiùs eam attigit Couar. in Epit. 4. p. 2. c. 3. §. 1. n. 18. vbi allegat Fortunium Garciam in quodam consilio pro ordine sancti Iacobi: latè Michaël Medina lib. 4. de Sacr. hominum continen. controuer. 7. c. 39. Pro eadem sententia refert alios, & præsertim varios Doctores Hispaniæ, qui ei subscripserunt, Didacus Motta in speciali opere de hac re lib. 2. cap. 1. & 2. 10. Opinionem Nauarri alij amplectuntur. Martin. Ayala. Couar. Michaël Medin. Didac. de Mot.

Fundamentum huius sententiæ partim authoritate nititur, partim ratione. Primò ergo ad hoc afferuntur Bullæ Pontificiæ, à quibus hæ militiæ approbatæ sunt, vt ordines regulares ac religiones: & ita in eis sæpissimè nominantur. Has latè, & eruditè adducit Didacus Motta in 1. lib. illius operis, & in lib. 2. earum verba doctè expendit, & ideo pauca hîc attingam. Solùm aduerto in eis nunquam expressè, directè, & quasi ex instituto tractari, an talis sit vera religio, nec ne; sed solùm sub nomine religionis sæpiùs significari, & de illa tanquam de Ecclesiastico quodam gradu tractari, ac denique eisdem formulis loquendi, religiosam professionem, habitum, fraternitatem, obedientiam, & cætera similia, huic statui, ac aliis religionibus attribui Sic Alexander III. in principio suæ bullæ, *In Ecclesiasticis gradibus* (ait) *generationes iustorum per tempora sibi succedunt:* iudicans statum illum ad gradus Ecclesiasticos pertinere: & infrà, *In habitu, & conuersatione religionis, sub vnius magistri statuerunt obedientia commorari:* & infrà, *A Sede Apostolica requisistis, vt eos tanquam peculiares filios in defensionem vestram, & locum, in quo caput ordinis factum fuerit, in ius, & proprietatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ suscipere deberemus:* & infrà, *Ordinem vestrum authoritate Apostolica confirmantes*, &c. & infrà, *Inter ea, quæ in professionis vestræ ordine statutum est obseruari, primus est, vt sub vnius magistri obedientia, in communi humilitate absque discordia, sine proprio viuere debeatis.* Et statim adducit exemplum primitiuæ Ecclesiæ, quod, vt sancti docent, omnes religiones imitatæ sunt; & statim adiungit votum continentiæ coniugalis. Et infra prohibet post factam professionem *redire ad seculum, vel ad alium ordinem transire sine magistri licentia:* & infrà. Declarat, has personas frui priuilegio canonis. Primum fundamentum eorum ex Bull Pontificum. Obseruatio circa dictas bullas.

canonis. Similia verba repetiuntur multa in aliis bullis, quarum fragmenta prædictus author refert, quæ omitto, quia eiusdem rationis sunt.

12. Item ex regula ipsa. Ex fragmento autem regulæ hæc adnotanda censui. Primum refertur ibid. num. 17. & 18. longam discreptationem Archiepiscoporum, & Episcoporum circa illum ordinem factam fuisse. *Qui* (dicitur ibi) *cum magno gaudio, & celebritate, ordinem sanctum, & confirmatione dignum acceptarunt*, atque ita Summum Pontificem illum confirmasse. Numero autem 21. ponuntur tria vota, quæ ab his militibus emittuntur, & subditur statim n. 22. *Prædicta autem tria, vt vera, & perfectæ charitatis complementum sunt instituta.* Quibus verbis apertè significatur, hunc esse statum perfectionis: ne autem quis dicat sermonem esse de substantiali tantùm perfectione charitatis, subditur statim, *Cùm enim perfecta charitas foras omnem abiiciat timorem, & prædicti fratres, pro exaltatione Christianæ fidei, & fratrum defensione personas, & res vniuersas diuersis periculis, & martyriis indifferenter exponant; Deum tota mente, & totis viribus, & proximum sicut se ipsos diligere comprobantur.* Constat enim hanc charitatis perfectionem, quæ foras mittit timorem, & quæ ita omnia contemnit propter Deum, non esse communem, sed excellentem, ac religiosam. Denique in discursu illius regulæ multa traduntur, quæ, si seruentur, magnam quidem perfectionem afferent, & sine profectu in perfectione seruari non possunt: ergo signum est professionem illius regulæ esse statum perfectionis, quia & modus viuendi stabilis est, & à Pontifice probatur, ac votis firmatur, & ad perfectionem ducit; cùm ergo non sit status Episcopalis, erit religiosus, quia non est alius status perfectionis.

13. Cõcluditur ratio fundamentalis ipsius opinionis affirm. Atque hinc tandem manifesta relinquitur fundamentalis ratio pro hac sententia, nam hic ordo est verus status perfectionis, ergo est verus status religionis, ergo eius membra sunt veri religiosi. Prima consequentia probata iam est, & secunda est per se nota, quia verus status religionis non est nisi in singulis personis. Antecedens autem probatũ est ex verbis regulæ: & declaratur ampliùs, quia hic status non est vitæ ordinariæ, & communis obseruandorum præceptorum; sed etiam subleuatur ad obseruanda consilia, non vtcumque, sed cum vera traditione totius hominis, totiúsque vitæ eius ad obsequium Dei, & in actu satis difficili, qualis est vitam pro defensione honoris, & Ecclesiæ eius tot periculis, ac laboribus exponere. Ac denique cum obligatione perpetua ad illa tria magna consilia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ, quatenus ad illum finem accommodata sunt, & sufficiunt, ergo est status perfectionis.

14. Differitur hæc ratio discurrendo per singula tria vota substantialia. Nauar. Couar. Quia verò in his votis, & præsertim castitatis opposita opinio num. 8. maximè hæret, ampliùs in hoc puncto explicanda est dicta ratio. Ponderanda ergo sunt illa vltima verba in fine præcedentis num. posita, quatenus ad talem finem accommodata sunt, & sufficiunt. Quia, vt rectè Nauarr. Couarr. & alij aduertunt, non est de ratione status religiosi in communi sumpti, vt summam paupertatem, vel obedientiam profiteatur, alioqui vix vlla esset vera religio: & saltem hæ religiones, de quibus agimus, etiam quoad illam partem, qua ex clericis constant, non essent veræ religiones, quod nullus audebit concedere: sequela autem patet, quia etiam illi non profitentur summam paupertatem, vel obedientiam, sed iuxta suã regulam. Ergo vnaquæque religio determinat sibi certum modum, & mensuram circa materiam horum votorum: hæc autem non potest meliùs aliunde sumi, quàm ex fine religionis: quia omnes res morales ex fine sortiuntur media, & speciem, modum, & formam; hæc autem vota sunt media ad perfectionem, vnde sicut perfectio in tali religione, quæritur determinatè in tali actione, quæ est scopus proprius illius religionis, ita etiam vota & eorum materiæ debent illi accommodari. Cùm ergo hæ religiones, etiam quoad milites, hæc vota vsurpent, cum debita mensura, ac modo respectu sui finis; & finis aliàs sit sufficiens ad perfectionem, vt in cap. 3. probatum est, nihil illis deesse potest ad veritatem religionis.

At enim dicet aliquis rationem hanc optimè satisfacere pro voto paupertatis, & obedientiæ: de quibus profectò nulla potest esse ratio dubitãdi, si de institutione, non de vsu loquamur, vt loquimur. Pro voto autem castitatis, non videri satisfacere: nam inter hoc votum, & reliqua est notanda differentia, quòd materia castitatis non videtur recipere moderationem, seu diuisionem, nã tota materia eius, quæ est contra matrimonium, non est consilij, sed præcepti, solùm continentia à matrimonio, & vsu eius est in consilio tantùm: & ideo, si quis vouet castitatem, quæ est in consilio, necessariò vouet totam castitatem, vel saltem tenetur seruare totam castitatem, quia ex tali voto tenetur non consummare matrimonium, & consequenter vel ex eodem voto, vel saltem ex naturali iure tenetur omninò castus esse: si autem non vouet castitatem quoad abstinentiam à matrimonij copula, non amplectitur consilium castitatis, nam castitas coniugalis non est in consilio, sed in præcepto. Cùm ergo ad statum perfectionis necessarium sit vouere castitatem, quæ est in consilio, non potest diuidi hoc votum ex parte materiæ, ita vt ad perfectionem sufficiat. Quod non est in aliis duobus, quia potest quis vouere paupertatem, & obedientiam quatenus in consilio sunt, & tamen non vouere omnia, quæ in ea materia sunt in consilio, quia non est necessarium ad perfectionem sequi omnia consilia. 15. Prædictam rationẽ non videri concludere quoad votum castitatis.

Explicanda ergo sunt tria: primum quomodo castitas coniugalis accommodata sit huic instituto. Secundum, quomodo sufficiens ad statum religiosum. Tertium, quomodo tale votum sit de materia consilij. Primum in regula & bullis citatis insinuatur, & ex ipso fine, & actionibus ad illum necessariis non obscurè intelligitur. Cùm enim finis illius instituti sit, agere iustum bellum pro fidei defensione, non potest natura sua non esse multis periculis humanis expositus, considerata hominis fragilitate. Quia necesse est, vt inter frequentes occasiones milites versentur: item necessarium est ad conseruandas corporis vires, pro laboribus belli sustinendis, illud abundantius reficere, & robustius reddere, quod vix potest fieri, quin simul aculei carnis, & sensualitatis augeãtur. Deinde pro ratione status, & muneris, hæ personæ non possunt in claustris viuere, nec ordinariè, & ex regula asperioribus vestibus vti, nec denique applicare alia media ad castitatem seruandam moraliter necessaria. Quia ergo status religiosus ita debet ad opera perfectionis in ordine ad aliquem finem obligare, vt non implicet homines periculis peccandi: ideo considerata ratione illius finis, & status, castitas coniugalis videtur accommodatissima. 16. Tria explicanda pro obiectione proxima. Explicatur primum.

Deinde erit talis castitas sufficiens, si fini illius religionis, seu instituti per eam satisfiat. Quòd ergo satisfiat, sic patet. quia finis illius instituti non 17. Explicatur secundum.

non est contemplari, nec contemplata aliis tradere, nec spiritualibus ac internis exercitiis impensiùs vacare, ad quos fines necessaria est perfecta custodia castitatis. Et de his loquebatur Paulus, cùm dicebat, *qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi:* quia illa solicitudo re vera impedit prædictos fines spirituales, & consequenter perfectionem status, qui ad illos ordinatur. At horum militum status ordinatur ad seruiendum Deo in actibus externis, & re militari, ad quē finem non est absolutè necessaria castitas, quæ excludat coniugium: nam licèt quis vxorem habeat, potest cum tota perfectione necessaria, debitis temporibus militiæ vacare: ergo ad talem statum sufficiens esse potest votum castitatis coniugalis.

18. Explicatur tertium. Primus modus explicādi parum sufficiens.

Quòd denique hoc votum aliquo modo sufficiat, vt consilium castitatis in tali statu aliquo modo seruari dicatur, explicari potest: Primò, quia offerre Deo, & voto consecrare castitatem alioqui necessariam, consilium est; sed hoc non videtur satis, quia illud non est profiteri castitatem, quæ sit in consilio, sed solùm est facere opus consilij in vouendo. Secūdò ergo explicatur, quia ex vi voti castitatis tenetur hic religiosus abstinere ab vxore, quæ est materia consilij castitatis, quia, secluso voto, abstinere à tali vsu, non esset præceptum. Assumptum patet, quia hi milites teneantur multis temporibus separari ab vxoribus, vt militiæ intersint; & vxores etiam hoc patienter ferre, de quo debent à principio admoneri ante matrimonium, si veri iam religiosi sunt, vel postea quando consentiunt vt religiosi fiant. Quæ explicatio non displiceret, si sufficienter probaretur hanc obligationem nasci in his militibus ex voto castitatis: at hoc facilè negabitur, sed nasci dicitur ex voto obedientiæ, vel ex regula. Et potest hoc suaderi, quia licèt hi milites aliquando fortè peccent non eundo ad bellum contra obedientiā, aut contra iustitiam, si tenentur ratione stipendij, vel commendæ adire: non tamen peccabūt contra votum castitatis, etiamsi illo tēpore suis vxoribus vtantur; ergo signum est non obligari ad eundum in bellum ex voto castitatis. Antecedens patet ex bullis, & instituto ipsorum: quia solùm vouent castitatem coniugalem, sed ille actus non est contra castitatem coniugalem, vt per se patet: ergo non est contra votum. Imò licèt militiam debito tempore omittant, ob amorem vxoris, vel ob nimiam libidinem, aut effectum rei vxoriæ, licèt peccent contra iustitiam, vel obedientiam, ratione actus præcepti, à quo impediuntur, non tamen videntur peccare contra castitatem coniugalem, & consequenter nec contra votum.

Secundus modus explicandi.

Infirmatur hic modus.

19. Sustinetur tamen probabiliter.

Sed nihilominus probabile mihi est, eos peccare contra castitatis votum, saltem quando debitam militiam omittunt ex affectu ad rem vxoriam, quia iam tunc ille affectus in tali persona non solùm est contra iustitiam, vel obedientiam, sed est contra castitatem, quia est intemperatus affectus libidinis, quæ licèt de se mala non sit, ex indebito modo potest affectus eius esse malus; & quamuis videatur illa malitia consistere in hoc, quòd est causa alterius mali, seu omissionis: tamen non solùm est malus ille affectus, quia causa est, sed etiam quia in se inordinatus est: non enim ideo est inordinatus quia est causa, sed quia est inordinatus ideo est causa: effectus ergo non confert, sed indicat malitiam: quæ in illo effectu non est alia nisi intemperantiæ contra castitatem: ergo actus libidinis ex illo affectu procedens, etiamsi sit cum propria vxore, contra castitatem est, quia in illa delectatione vltimus finis constituitur: ergo eâdem ratione est contra votum castitatis talis personæ; quia votum castitatis coniugalis, i licèt non prohibeat vsum castum propriæ vxoris, impedit nihilominus omnem vsum intemperatum illius, sic enim omnis vsus vxoris propriæ, vel contra debitum ordinem, aut modum, aut propter solam voluptatem, est contra votum castitatis coniugalis, licèt sit magis, vel minùs graue peccatum pro ratione materiæ. Quocirca licèt votum castitatis coniugalis in aliis personis non habentibus talem statum, non inducat talem obligationem, quia in eis talis affectus non esset malus, nec nimius, in persona nihilominus, quæ illum statum, per tale votum simul cum aliis profitetur, vsus ille est castitati contrarius: atque ita necesse est, vt votum solius castitatis coniugalis in tali statu factum, aliquam continentiam comprehendat, quæ simpliciter sit in consilio, & non in præcepto.

20. Sustinetur aliter.

Potest etiam hoc alio exemplo, seu actu declarari; quia verisimillimum est, obligari hos milites ex vi suæ professionis ad ita moderandam rem vxoriam, vt per illam non extenuentur viribus, sibi ad militiam necessariis. Namcùm ad eum finem primariò profiteantur, & hæc media ab eis assumantur, & promittantur, vt necessaria moraliter ad illum finem consequendum, videntur profectò, sicut ex voto obedientiæ obligantur ad obedientiam illi fini necessariam, & cum proportione ad paupertatem, ita etiam obligari ad castitatem coniugalem, quæ continentiam illi fini necessariam præscribat. Igitur ex hoc etiam capite nimius vxoris vsus poterit in tali persona esse malus, & voto contrarius, qui aliàs in persona omnino libera non esset peccatū. Vnde in eadem regula Sancti Iacobi cap. 9. aliàs 25. dicitur, milites non debere vti abstinentiis, & afflictionibus corporis, quæ vires ad militiam necessarias debilitēt: ideóque in his rebus obediendum esse Magistro: ergo multò magis in alia materia requiret moderationem. Et sicut ibi obedientiam, ita hîc vult regulam esse castitatis obseruationem. Neque nūc contendo, an tale peccatum mortale sit, vel veniale: nam licèt sit contra votum, poterit interdum esse veniale, quia inordinatio illa in ordine ad castitatem, videri potest materia leuis: id quod parum refert, satis enim est ad statum perfectionis, quòd ille obligetur ad seruandam continentiam, quantum materia est capax in tali actu, vel opportunitate. Vnde licèt hæ personæ voueant simpliciter castitatem coniugalem, tamen prudenter intelligitur de castitate coniugali proportionata tali personæ, ac statui: quæ castitas non solùm includit abstinentiam ab omni vago concubitu, & ab omni turpi delectatione ad illum pertinente: sed etiam debitam moderationem in vsu propriæ vxoris, conuenienter ad finem talis status. Denique hunc etiam spectare videtur, quòd in dicta regula cap. 13. aliàs 32. prohibentur hi milites ad vxores accedere, cùm ieiunauerint, & in solennitatibus Sanctæ Mariæ, Sancti Ioannis Baptistæ, Apostolorum, & in aliis maioribus festiuitatibus, & vigiliis earum. Et in Bulla Alexandri III. de confirmatione illius ordinis, ante medium, significatur, non debere hos milites suscipere vxores sine licentia Magistri; maximè si ad secundas nuptias, mortuis prioribus vxoribus, transire voluerint. Hæc autem omnia indicant in hoc statu seruandam esse, saltem secundùm regulam, aliquam castitatem, quæ non est in præcepto, sed in consilio: quam

Roboratur 1.

Roboratur 2.

quam totam verisimile est sub voto comprehendi, quia vouent seruare tria vota iuxta talem regulam.

21. Moderatio Auctoris circa proximè dicta.

Atque hæc quidem omnia probabiliter declarant materiam talis voti, tamen ne scrupulos, aut laqueos iniiciam, non existimo certum, nec necessarium, has circunstantias castitatis, quas explicui, licèt pertineant ad perfectionem, & ad regulam, & conuenientem modum illius religionis, cadere sub proprium votum castitatis, ita vt in eis peccare sit propriè sacrilegium, aut maius peccatum, quàm sit illud, ad quod obligat talis regula; quia coniecturæ adductæ, licèt sint congruentes, tamen non cogunt, vt asseramus illam esse materiam talis voti, sicut multa seruantur ex regula in aliqua religione, quæ ad perfectionem paupertatis pertinent, & tamen non statim sunt materia voti paupertatis, vt vilioribus pannis vti, vel quid simile, ita ergo in illis omnibus dici potest. Quãuis autem hoc admittatur, nihilominus ad statum religiosum censebitur sufficiens, castitatem necessariam ad salutem ex voto seruare, maiorem verò aliquam ex regula, & generali obligatione tendendi ad statum perfectionis, quem quis professus est, etiam si illa obligatio non sit ex voto, nec etiam fortasse sub culpa mortali.

22. Differitur iã ratio posita n 14. quoad paupertatẽ.

Ex his, quæ de castitate diximus, facile erit de paupertate cum proportione ratiocinari. Constat enim statum illum, qui secum admittit cõiugium, non posse exactum, vel magnum vsum paupertatis secum compati. Quia necesse est, vt vxoratus suam habeat familiam, cui prouideat, morale etiam est vt filios habeat, quibus thesaurizare debeat, ergo necesse est, vt professio paupertatis tali statui accommodata hæc non prohibeat: non ergo potest esse nimium stricta. Item non potest esse tanta, quæ excludat omnem solicitudinem, & curam acquirendi temporalia bona, quia aliqualis cura huiusmodi intrinseca est statui matrimonij, moraliter loquendo. Quocirca licèt in regulis horum ordinum dicatur non habere proprium, & hoc vouere: nihilominus illud lato modo illi statui accommodato intelligendum est. Quia nimirum non habent dominium omninò liberum quoad omnem vsum, sed dependentem à voluntate, & licentiam suæ religionis: habent tamen vsum illarum rerum ita firmum, vt non possit iure etiam ab ipsa religione auferri, nisi in casibus certis, ac definitis in ea, nec etiam possint filij talium militum hæreditate paterna priuari; & alia huiusmodi, quæ vel sufficiunt ad dominium, licèt impeditum aliquo modo, sicut est dominium maioratuum, vel certè moraliter illi æquiualet.

23. De sufficiẽtia dictæ paupertatis, ad statum relig. *Couar.*

Quòd autem huiusmodi paupertas sufficere possit ad aliquem verum statum religiosum, eodẽ discursu ostendi potest, quo de castitate factum est. Quod hìc facilius est, vt Couarruuias suprà notauit, quia paupertas maiorem habet latitudinem, & adhuc in perfectioribus religionibus non est æqualis. Ergo ex se non est definitus certus modus paupertatis ad verum statum religiosum, ergo ex fine definiendus est. Nam in omni religione dicantur homines Deo, ad eius speciale obsequium, secundùm aliquem finem, qui ad perfectionem sufficiat: vnde paupertas illa, quæ sufficiat ad talem finem exactè consequendum, erit etiam sufficiẽs ad verum statum religiosum in tali specie, & modo perfectionis. In hoc autem statu, ad finem eius, hic modus paupertatis sufficiens est, quia licèt aliquam solicitudinem tẽporalium bonorum habeat adiunctam, non tamen tantam, quæ impediat debitum modum tendendi in talem finem. In aliis autem religionibus, quarum finis est spiritualibus exercitiis, vel diuinæ contemplationi impensiùs vacare, necessaria est maior paupertas, quæ omnem solicitudinem temporalium bonorum auferat, quantum humana infirmitas, ac necessitas patitur, & in superioribus declaratum est, at verò in hoc ordine religionum, quæ ad externa opera vitæ actiuæ, & præsertim ad militiam ordinantur, non est cur requiratur tam stricta paupertas. Sufficiet ergo illa, quæ iuxta conditionem, & modum talis status excludat superflua, & tollat curam, & solicitudinem tali fini repugnantem, qualis est illa, quæ descripta est.

Tandem hinc multò facilius concluditur, in hoc statu non deesse verum obedientiæ votum ad statum perfectionis sufficiens: imò si attentè bullæ, & regulæ horum ordinum legantur, inuenientur non parum perfectionis in hac parte profiteri, quantum est ex vi instituti, quidquid sit de vsu, vel dispensationibus, quibus se ab actuali exercitio obedientiæ eximunt: hoc enim non minuit veritatem, & proprietatem status religiosi, licèt perfectionem personarum possit minuere. Et ad eundem modum de aliis obseruantiis, & regulis discurrendum est. Ergo consideratis omnibus, nihil deesse videtur huic statui, quominus propriè, & verè religiosus censendus sit. 24. Differitur denique de obedientia.

Non desunt tamen, qui has sententias in concordiam redigere volentes, distinctione vtantur, dicentes, statum religiosum posse & latè, & strictè sumi, vt est communis distinctio Iuristarum in Rubrica de Regularib. & Summistarum, verb. *Religio.* Atque priori modo, hos milites esse religiosos, eorúmque statum verò religiosum: posteriori autem modo non esse religiosos, nisi secundùm quid, & hoc putant significasse D. Thomam in loco superiùs citato in num. 3. Ne autem per hanc distinctionem tota quæstio reuocetur ad vsum terminorum, necesse est interrogare ab his Doctoribus, quid per religiosum latè sumptum intelligant? Nam si sub ea voce omnes personas comprehendant, quæ speciali modo diuino obsequio obligatæ sunt, & non solùm præceptorum, sed etiam consiliorum viam profitentur (sic enim sæpe vox illa *religiosus*, etiam in iure accipi solet) parum profectò his personis tribuunt, idque nec Soto, nec Sarmiento, vel alij negarent: sed id satis non videtur ad ea omnia, quæ Pontifices in suis bullis significant, cum proprietate intelligenda. Si verò aliquid amplius his personis, quod ad proprietatẽ status religiosi pertineat, attribuunt, quid est cur eos lato modo religiosos, & non stricto, sicut alios appellent? Deinde interrogo, an in illo lato modo includatur analogia, & tanta diminutio, vt non simpliciter, sed tantùm cum addito, & secundùm quid, hi dicendi sint religiosi, nã contrà videntur procedere omnia adducta: si verò vniuocè, & simpliciter tales sunt, non oportet ambiguitatẽ media illa distinctione introducere. 25. Conciliatio vtriusque opinionis reiicitur.

Igitur absolutè asserendum censemus, hos milites quoad statum esse propriè religiosos, quanuis quoad vsum, & obseruantiam reuera non viuant simpliciter religiosè, sed valdè secundùm quid: hoc enim negare non possumus, nisi adulatores videri velimus. Vt autem distinctiùs constet quid per verba illa *esse scilicet religiosos propriè quoad statum, non ita tamen quoad vsum*, significetur; addimus. In primis, ex illo principio (quòd scilicet habeant statum simpliciter religiosum) haberi, has personas esse Ecclesiasticas, simplici 26. Vera decisio cõtrouersiæ.

ſimpliciter loquendo, & gaudere priuilegio canonis, & fori, ita enim in prædictis bullis expreſsè dicitur. Et patet, quia ſpecialiter ſunt aſſumptæ ſub Summi Pontificis protectione, tamquam perſonæ ſpecialiter diuino cultui dicatæ. Deinde religioſorum appellatione in iure veniunt, ſimpliciter loquendo, præſertim quoad fauores, & gratias: tum quia in ſuis Pontificiis bullis ita ſimpliciter appellantur: tum etiam, quia cenſentur habere in Eccleſia proprium, & ſpecialem ſtatum Eccleſiaſticum, & non ſecularem, nec clericalem, ergo religioſum.

27. Obiicitur à triplici abſurdo.

Dices, ergo talis ſtatus venit in iure ſub nomine regulæ, aut religionis approbatæ; conſequens videtur falſum, aliàs eius perſonæ comprehenderentur ſub cap. vnico, de voto in 6. dicente, votum caſtitatis ſolennizari per profeſſionem factam in religione approbata. Item comprehenderētur ſub decreto Concilij Tridentini ſeſſ. 25. cap. 15. de Regularib. quod annos decimum ſextum ætatis cōpletum, & integrum annum probationis requirit ad valorem profeſſionis. Reſpondeo, concedendo primam, & principalem illationem, hoc enim probant teſtimonia Pontificum, quæ de approbatione horum ordinum adducta ſunt. Confirmari etiam poteſt ex cap. vlt. de Relig. dom. & cap. 1. eodem tit. in 6. vbi prohibetur omnis profeſſio facta in religione non approbata per Sedem Apoſtolicam; ſed profeſſio in his ordinibus valida eſt, & conſentanea illis decretis: ergo re vera hi ordines comprehenduntur ibi ſub religionibus approbatis. Vnde è contrario non dubito, quin, ſi aliqui intentarēt nouam religionem militarem introducere ſub ſpecie religionis, & profeſſionis, ſine approbatione Papæ, grauiter peccarent, & inciderent in pœnam excommunicationis latam in d. c. 1. de Religioſis dom. in 6. etiamſi non perfectiora vota emitterēt, quàm in his ordinibus modò emittantur; quia & verba, & ratio, & conſequenter intentio Pontificum in illis textibus ad has religiones propriè, & meritò extenduntur. Cùm enim agitur de multitudine, & varietate religionum, quæ eſt in Eccleſia, militares planè comprehenduntur: cùm ergo ait Pontifex ſe velle ponere modum, & terminum huic multiplicationi religionum, has etiam comprehendit: nam ſimpliciter, & generatim loquitur: item non minor confuſio, & perturbatio ſequi poteſt in Eccleſia ex multiplicatione voluntaria religionum militarium, ſi abſque Apoſtolicæ Sedis approbatione fiat, quàm ex aliis: imò eò poſſent ſequi maiora pericula, quò talis religionis modus, minus auſteritatis, & plus habet libertatis: ergo hæ religiones comprehenduntur ſub illo decreto: atque adeò in iure ſunt ſimpliciter religiones approbatæ.

Primum abſurdum nullum eſſe.

Ordo militaris inſtitui nequit abſq; Sede Apoſt.

28. Secundum abſurdum non ſequi.

Prima verò illatio, quæ ex ipſa principali conſequentia ſubinferebatur, non ſequitur, nam licèt votum caſtitatis horum militum ſit emiſſum in religione approbata, non tamen eſt votum integræ caſtitatis, dictum autem cap. vnicum de voto in 6. loquitur de voto integro caſtitatis, & ideo non ſequitur votum horum militum eſſe ſolenne: itaque ex parte ſtatus, & approbationis nihil illi deeſſet ad ſolennitatem, de qua eſt ſermo in illo textu, ſi alioqui ex parte intenſionis materiæ eſſet ſufficiens. Repugnat autem directè, votum eſſe de ſola caſtitate coniugali, & eſſe ſolenne, quoad inducendū impedimentum irritans ſubſequens matrimonium. Et eadem ratione certum eſt, tale votum non eſſe ſolenne, quoad irritandum matrimonium antea contractum non conſummatum: impoſſibile enim eſt matrimonij vinculum diſſolui per votum, quod ſimul ſtare poteſt cum matrimonio poſtea ſubſequuto; vt infrà in diſcurſu de votis Societatis iterum dicam tract. 10. lib. 4. c. 1. & 2. Et in præſenti eſſet valdè abſurdum, vinculum matrimonij diſſolui per aſſumptionem ſtatus, quo perſeuerante, & durante in tota ſua perfectione, poſſet contrahi matrimonium cum alia.

Aduerto tamen licèt hoc votum nō habeat ſolennitatem quoad prædictos effectus, nihilominus participare aliquid de voti ſolennitate quoad perpetuitatem abſolutam, propter coniunctionem, quam habet cum vera traditione religioſa: propter quod ſolent à Nauarro, & aliis authoribus ſuprà num. 10. citatis, vota horum religioſorum ſolennia appellari. Vnde etiam habent, vt difficiliùs multo diſpenſari poſſint, quàm vota merè ſimplicia: quia traditio ipſa ex ſuo genere, ac natura difficiliorem habet diſpenſationem, quàm votum merè ſimplex, vt in ſuperiori tomo tactum eſt. Hæc autem vota vel omnino, vel certè difficillimè poſſunt ſeparari à tali traditione, & ſtatu, argumento cap. *cum ad monaſterium*, in fin. de Regularibus, & ideo multò difficiliùs diſpenſari poſſunt, quàm vota purè ſimplicia, quæ extra ſtatum religioſum fiunt. Imò addo ex parte cauſæ difficiliùs poſſe diſpenſari, quàm votum perfectè ſolēne, quia in hoc poteſt occurrere neceſſitas, & cauſa iuſtæ diſpenſationis, ſuppoſita poteſtate; in illo verò, etiamſi poteſtas ex parte Pontificis non deſit, vix poteſt cauſa ſufficiens cogitari, quia cùm hoc votum non impediat matrimonium tam licitum quàm validum, nulla communis, vel publica neceſſitas poteſt dare cauſam tali diſpenſationi, nam illi ſufficienter per matrimonium ſuccurritur: aliæ verò cauſæ priuatæ, & occultæ, quæ excogitari poſſunt, ex fragilitate hominis, vel quid ſimile, nihil referre poſſunt, cùm lex ipſa naturalis obliget ad ſuperandam illam difficultatem, & alia remedia inquirenda. Vnde potiùs quando neceſſitas occurrerit diſpenſandi in proprio ſolenni voto integræ continentiæ, optimum conſilium erit non omnimò illum religioſum in non religioſum ſtatum transferre, ſed in alicuius militaris religionis ſtatum cum caſtitate coniugali commutare, ſi aliquid ſpeciale non occurrat, quod talem perſonam ad hunc ſtatum inhabilem, aut minùs idoneam reddat.

29. Votum hoc caſtitatis quid participet de ſolennitate.

Vltima denique illatio, quæ fiebat ex Concilio Tridentino à Nauarro variis in locis, admittitur, ſcilicet, ad profeſſionem faciendam in his religionibus militaribus, eſſe neceſſarium integrum probationis annum, & ætatem ſexdecim annorum: ita indicat in conſil. 10. de Regularibus, quod incipit, *cùm Vincentius*, n. 10. ad 3. agens enim de militibus Sancti Stephani, ait, in Rota declaratum eſſe, eos poſſe ſua vota omittere infra annum probationis; ex quo aliqui inferebant, eos non eſſe verè religioſos: ipſe autem reſpondet, illud eſſe in eis ſpeciale, licèt veri religioſi ſint ex diſpenſatione Pontificum, qui poſt Concilium Tridentinum tale illius religionis ſtatutum confirmarunt. Vnde apertè intelligit, in nulla religione militari, quam ipſe veram religionem eſſe vbique defendit, poſſe profeſſionem aliter fieri, quàm ſeruatis conditionibus Concilij Tridentini, niſi ſpecialem diſpenſationem à Pontifice habeat. Et in conſilio 12, quod incipit, *Per delationem*, ait, hos religioſos milites, qui in monaſterio habitum ſuſcipiunt, & poſtea de licentia Magiſtri, vel altioris legitimi prælati, extra clauſtrū illum deferunt per annum, in illo

30. Ad tertium abſurdum quid dicat Nauarrus probabiliter.

in illo probationem sufficiēter implere, quia dum versantur sub obedientia prælati, cum habitu, moraliter censentur in claustro versari: quod ad probationem satis est: supponit ergo annum probationis esse his religiosis ad professionem necessarium. Præterea hoc expressè videtur affirmare in Consil. 9. de iis, quæ vi, incipit, *N. nobilis*, vbi licèt expressiùs loquatur de defectu ætatis, tamen & satis clarè loquitur de vtroque, & planè est eadem ratio, quam ipse ibi expendit, quia nimirum Concilium æquè de vtraque conditione loquitur, & generalia valdè habet verba, scilicet, *In quacunque religione virorum, aut mulierum*, & ita generaliter intelligendum est, etiamsi non militet in omnibus eadem omninò ratio, & maximè addita distributione, *quacumque*, quæ magnam habet vim, vt ibi latè expendit, adductis Doctoribus.

31. Quamuis hæc probabilem efficiant hanc partem: nihilominus inter responsa Congregationis Cardinalium inuenio circa illa eadem verba, *In quacumque religione*, ita declaratum esse, *Hoc decreto, & decimonono, infrà, Quicumque regularis, non comprehenduntur ordines regulares militares, sic etiam Rota decidit*, vbi non ex priuilegio, & dispensatione Papæ, sed ex vi ipsorum decretorum, significat Congregatio non comprehendi prædictam religionem. Hoc autem supposito, respondendum est, non ideo excipi ab illo decreto, quia religiones non sunt, nam oppositum in ipsa declaratione supponitur; sed quia decreta illa nec necessaria, nec accommodata sunt illis religionibus: & Concilium loquutum esse de religionibus, quibus propter obseruantiam, & rigorem talia decreta sunt necessaria; loquutum est autem generaliter, quia iuxta frequentem modum loquendi, cùm est sermo de religionibus, intelligitur esse sermo de his, maximè si subiecta materia id expostulat.

Certior responsio ad 3. absurdū.

32. Et per hæc satisfactum existimo difficultatibus etiam in principio positis: probant enim religiones has, vel secundùm præsentem statum & vsum, parum habere (regulariter loquimur quoad milites) de exercitio perfectionis, ac religionis vel etiam secundùm se, minorem quandam perfectionem religionis participare; non tamen probant secundùm suam religionem, & substantiam non esse veras religiones.

Satisfit argum. nu. 1. positis.

CAPVT V.

Vtrùm conuenienter, & sufficienter diuidatur religio in contemplatiuam, & actiuam.

Diuisio hæc aliam supponit, quæ eadem habet membra, diuersum tamen diuisum, scilicet vitam, quæ in actiuam, & contemplatiuam diuidi solet: ex cuius diuisionis intelligentia pendet illa, quam nunc tractamus, & ideo pauca de illa præmittenda sunt, plura enim legi poterunt apud D. Thom. 2. 2. à quæst. 179. vsque ad 182. inclusiuè.

D. Thom.

Explicatur diuisio vitæ in actiuam & contemplatiuam.

1. Primò ergo statuendum est, vitam hominis Christiani partim contemplatiuam esse, partim actiuam, & ita conuenienter in illa duo membra diuidi posse. Quam partitionem irrident Lutherani, qui omnia confundunt, volúntque Christianos omnes eiusdem ordinis, status, & occupationis esse; sed contra eos sufficiunt dicta de statibus in genere, tom. præced. Veritas ergo hæc, quantum ad rem ipsam spectat de fide certa est; quam aliqui colligere volunt ex illis verbis Pauli 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat, cui se probauit.* Et illud Matth. 6. *Nemo potest duobus dominis seruire*, & infrà, *Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.* Sed hæc loca magis conferunt ad probandam distinctionem status religiosi à sæculari, quàm ad distinctionem duplicis vitæ, actiuæ, & contemplatiuæ, quæ & in secularibus inuenitur, & maximè in ipsismet hominibus Deo specialiter dicatis, quibus omnibus, siue contemplationi, siue actioni vacent, commune esse debet, vt *non seruiant Mammonæ*, neque *implicent se negotiis secularibus.* Nam si hæc verba intelligantur de seruitio, & implicatione illicita, per ea verba distinguuntur iusti ab iniustis hominibus: non contemplatiui ab actiuis; si verò intelligantur de amore temporalium, & negotiatione in eorum lucris procurandis, licitis quidem, secularibus tamen ac temporalibus, sic distinguuntur homines sequentes perfectionem, vel obsequiis diuinis specialiter dicati, à communi Christianorum vita: nam qui diuitias immodaratas quærunt, & se ingerunt negotiationibus humanis propter diuitias, vel honores, vel propter potentiam humanam acquirendam, non sunt apti ad perfectionem sectandam, non solùm per vitam contemplatiuam, verùm etiam nec per actiuam: inde ergo non rectè probatur illa distinctio.

Hæc diuisio quoad rem ipsam, de fide est.

Insufficiens probatio quorundam.

2. Neque erit facile in Scriptura inuenire loca, in quibus ad literam hæc distinctio tradatur: inueniemus tamen multa, in quibus vtraque pars, seu membrum illius vitæ commendetur, tanquam ab alio distinctum: quod satis est ad illam diuisionem confirmandam. Vt autem hoc ostendamus, oportet supponere primò, nomine vitæ hîc significari actum vitæ, seu illam rationem viuendi, quæ ad talem actum exercendum destinetur, ac tendat. Quod explicuit optimè D. Thom. dict. q. 179. art. 1. ex generali viuentium ratione, quæ in hoc consistit, quòd habeant principium sese mouendi, seu operandi in seipsis, nam inde actualis vita in ipsa operatione censetur consistere, & illa operatio, ad quam vnumquodque maximè tendit, dicitur vita eius. Secundò supponenda est distinctio illa vulgaris nō solùm Theologica, sed etiam metaphysica, contemplationis, seu speculationis, & praxis, seu actionis practicæ: hæc enim distinctio in præsenti accommodatur ad modos viuendi hominum, morales, studiosos, & rectos. Contemplatio enim in præsenti non sumitur pro cuiuscumque speculatione veritatis, sed illius, quæ ad Deum, eiúsque cognitionem spectat; nec sumitur pro speculatione arida, & sterili, quæ nullum habet fructum circa voluntatem, & rectitudinem eius; sed pro illa, quæ ita subleuat mentem in Dei cognitionem, vt ei totam animam vniat. Actio verò sumitur propriè pro exteriori opera, & occupatione, non tamen pro quacumque seculari negotiatione; sed pro actione virtutis, præcipuè misericordiæ, quæ subleuandis proximorum miseriis, vel corporalibus, vel spiritualibus intendit.

Suppositio prima pro idonea probatione.

D. Thom.

Suppositio secunda.

3. Sic ergo explicatis nominibus, solet præcipuè colligi hæc diuisio ex celebri loco Lucæ 10. vbi Christus Magdalenam defendit dicens, *Optimam partem elegit.* Vacabat enim Maria contemplationi verborum Christi, eiúsque dulcedine, & amore fruebatur, quod institutum Christus maximè commendauit.

Probatur iam diuisio in reipsa de fide.

mendauit. Dum verò eam approbat vt *optimam partem*, aliam insinuat esse partem, non malam, licèt non æquè bonam illam scilicet, cui Martha intendebat, Christo ministrando, eíque necessaria præparando. Ita intellexerunt locum illum Patres Ecclesiæ, qui proinde dixerunt, in illis duabus sororibus has duas vitas esse significatas. Augustinus lib. 1. de consen. Euangel. c. 5. & lib. 22. contra Faustum, c. 52. & sequentibus, & serm. 27. de verb. Dom. & tract. 127. in Ioan. Greg. lib. 5. in libros Regum, cap. 4. & homil. 14. in Ezech. circa medium, & lib. 6. Moral. cap. 26. & 28. aliàs 17. & 18. Hieronymus in cap. 3. Threnor. circa verba illa, *Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, & tacebit* &c. Per quæ etiam verba dicit, laudari vitam contemplatiuam, & condistingui ab actiua; quamuis ad actiuam pertinere dicat omnem aliam viuendi rationem, præter monasticam & eremiticam: de quo posteà videbimus. Idem Hieron. epist. 22. ad Eustoch. de Virginit. post medium, vbi vitam contemplatiuam virginibus sacris præcipuè commendat, illámque optimè describit. idem Basil. in constitut. monast. c. 2. latè & optimè, & aliqua addit cap. 5. Est denique distinctio hæc apud alios Patres satis communis, quos in sequentibus referemus. Et ad confirmandam adduci possunt omnia loca Scripturæ, in quibus vel diuina contemplatio, vel proximorum beneficentia, & misericordia commendatur, nam priora contemplatiuam vitam, posteriora actiuam commendant. De priori dicitur Psal. 47. *Vacate, & videte, quia ego sum Dominus.* Ad Col. 1. *Sine intermissione orate.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: & Christus dixit Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt:* quod etiam in hac vita suo modo impleri Sancti interpretantur, sicut etiam dixit, Ioan. 14. *Hæc est vita æterna, vt cognoscamus te solum Deum verum,* &c. De posteriori dicitur Matth. 25. *Quod vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis,* & c. 5. *Beati misericordes,* &c. cum similibus. Ex his ergo locis rectè colligimus, esse in nobis duplex genus operationum gratiæ, & sanctitatis, quæ vita supernaturalis est: vnum ad internam considerationem, aliud ad externam operationem pertinens: cùm ergo vtraque hæc operatio sit quædam vita, rectè secundùm illam duplex vita dinstiguitur quarum altera contemplatiua, altera actiua meritò nominatur, iuxta communem vsum illarum vocum, etiam apud Philosophos, vt supponimus.

August. *D. Greg.* *Hieron.* Confirm.

4. Obiectio contra nunc resoluta.

Sed dicet aliquis, hæc duo genera actuum, humanorum, & supernaturalium, non esse separabilia ab aliquo modo viuendi huius vitæ mortalis rectè instituto, & ideo non rectè distingui vitam actiuam & contemplatiuam tanquam duas viuendi rationes, sed ad summum tanquam duas operationes, quæ in omni statu rectè instituto copulandæ sunt. Antecedens expressè est Augustini 19. de Ciuitate, cap. 19. & ostendi potest ex eisdem locis suprà adductis, nam omnibus hominibus rectè viuentibus dicitur, *Vacate & videte, & estote misericordes:* & (quod Basilius etiam tamquam mirabile aduertit) Paulus eisdem hominibus ait, *Sine intermissione orate,* &, *Nocte ac die laborantes.* Et idem Basilius in Regulis fusiùs disputatis, regula 37. ex professo ostendit, neminem esse excusandum ab operatione, & labore, prætextu contemplationis, sed statis horis vtrumque esse exercendum. Et Christus ipse quando Magdalenam defendit; non negauit actionem esse necessariam, sed excessum & nimietatem eius reprehendit, concludit autem, vnum esse necessarium scilicet, quod ad sustentationem vitæ vel propriæ, vel proximi fuerit necessarium, vt idem Basilius notauit in Breuiorib. regul. in 20. Et ratio est, tum quia in vita mortali non potest homo semper esse continuè intentus contemplationi, & ideo oportet vt in aliarum virtutũ actibus exerceatur: tum etiam quia vnusquisque indiget propria mortificatione, & societas hominum sine mundi obsequiis conseruari non potest, & ideo aliqua actio omnibus est necessaria. Martha etiam licèt ministerio incumberet, non omnino priuabatur contemplatione, vt ponderauit Gregor. lib. 5. in 1. Regum, cap. 4. circa finem, circa illa verba Lucæ 10. *Quæ stetit, & ait. Quo exemplo* (inquit) *instruimur, vt, qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad redemptoris pedes possumus, per aliquantulam morulam redemptori assistere debeamus.* Considerat autem Gregorius, Martham dum sedulò ministrabat, aliquando per transitum vidisse, & audisse Christum, aliquando verò stetisse, vnde concludit, *Sed benè assistimus si transeundo, & seruiendo videamus. Quid est autem transeundo Dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere ad ipsum dirigere cordis intentionem? transimus enim cùm huc, illuc discurrendo in membris suis Domino ministramus, sed transeundo Dominum cernimus, si per omne quod agimus, præsentem nobis ipsum, cui placere cupimus, contemplamur.* Vult ergo actionem non debere esse sine contemplatione; & meritò, tum quia sine oratione nihil possumus rectum & pium ex nobis facere, tum etiam, quia sine interna consideratione homo innumeris periculis exponitur, etiamsi in bonis operibus versari videatur, iuxta illud Hierem. 12. *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde.*

Probatur authorit. *August.* *Basil.* Probatur item ratione. *Gregor.*

5. Quid aliqui respondeant ad obiect.

Hæc obiectio postulat vt sensum & sufficientiam diuisionis explicemus. Et in primis responderi potest, ad vitam actiuam propriè non pertinere quamcumque externam actionem, sed illam tantùm quæ ad alium dirigatur, vt sunt misericordiæ opera. Hoc autem modo rectè posse vitam contemplatiuam ab actiua separari, quia potest esse vita, quę nullis misericordiæ operibus incumbat. Et è contrario contemplationem solùm dici considerationem veritatis ratione sui, & ita etiam posse inueniri actionem sine comtemplatione, sed hoc simpliciter verum non est: nam licèt contemplationis præcipuum obiectum sit Deus, non tamen adæquatum, sed est omnis veritas, quæ ad Deum ordinatur. Item, licèt speculatio Philosophica sistat in cognitione: hæc verò contemplatio affectiua, eminenter est practica, & non excludit ordinem ad affectum. Ac denique, licèt vita actiua præcipuè versetur in actionibus ad alterũ, vt in optimo agibili; adæquatè verò comprehendit omne agibile, & virtutes omnes morales, vt tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 1. & q. 181. art. 1. & 3. d. 35. quæst. 1. art. 2. & 3. quæstiuncula 1. & sæpe aliàs, & ex dicendis ampliùs constabit. Concedendum ergo est, nullum esse posse vitæ studium rectè institutum ad perfectionem obtinendam, quod non aliquid de actione, & de contemplatione participet, vt discursus factus probat. Vnde distinctio illa non est in eo sensu intelligenda, vt vita actiua omnem excludat contemplationem, aut vita contemplatiua omnem actionem. Sed ita denominantur ex eo, quod principaliter intenditur in vnaquaque: sicut enim medium, quod ex contrariis compositum est, ab eo denominatur simpliciter, quod prædominatur,

Vera responsio.

natur, & excedit: ita hominis vita, quæ ex actione & contemplatione, non tanquam ex contrariis, sed diuersis muneribus coalescit, ab ea denominatur, quæ in vitæ instituto præeminet. Dicitur autem præeminere in præsenti (quod notandum est) non illa, quæ maiori tempore vitæ, vel diei exercetur: sed illa, quæ habet rationem finis, propter quem omnia illa intenduntur: nam finis in moralibus est qui dat speciem, & præcipuam denominationem. Sicut Aristot. dixit, qui furatur propter mæchiam, magis est mæchans quàm fur, quod verum est etiamsi plus temporis furando, quàm mæchando consumat. Sic ergo quoddam est vitæ institutum, quod per se primò, ac principaliter respicit tanquam proprium finem & scopum, opera misericordiæ, hospitalitatem, redemptionem captiuorum, &c. tamen adiungit aliquam orationem, & considerationem, vt opus illud sanctè exercere valeat, & propter generalem rationem cultus diuini, &c. hæc vita dicitur actiua à suo fine. E contrario verò quando principaliter quæritur contemplationis perfectio, & actio, ac mortificatio corporis in eum finem ordinatur, vt contemplationi inseruiant, illa est propriè vita contemplatiua, & ita cessat obiectio facta. Estque differentiæ hæc consentanea D. Thom. dict. q. 179. art. 1. dicenti, *In hominibus vita vniuscuiusque videtur esse id, in quo maximè delectatur, & cui maximè intendit. Quia ergo quidam homines præcipuè intendunt contemplationi veritatis, quidam verò intendunt principaliter exterioribus actionibus, inde est, quòd vita hominis conuenienter diuiditur per contemplatiuam & actiuam.*

Bonam esse diuisionem religionis in actiuam & contemplatiuam, non tamen adæquatam.

6. Declaratur, & probatur primò. Atque hinc etiam concluditur cum eadem proportione, rectè statum religiosum diuidi in contemplatiuum, & actiuum. nam religio supra communem vitæ rationem, solùm addit conditionem status tendendi ad perfectionem; certum est autem illud secundum genus vitæ aptum esse perfectioni quærendæ, nam vtrumque perficit charitatem, & quantum est ex se excludit omnia peccata, in quibus duabus rebus substantia perfectionis consistit. Vnde optimè Nazianzen. orat. 16. in laudem Cæsarij, §. *Age nunc, Philosophari* (inquit, eo verbo indicans contemplatiuam vitam) *vt maximum ita & difficillimum est, nec id aggredi multorum est, nec aliorum quàm quos diuinæ afficit mentis magnitudo, quæ bonæ hominum voluntati manum porrigere solet. Non parum autem hoc quoque æstimandum est, si quis secundum vitæ genus complexus, probitati studeat. Vtrumque ergo vitæ genus propriæ sanctificationi, & perfectioni principaliter studet.* Ergo vtrumque aptū est, vt per modum status tendendi ad perfectionem assumatur, & votis religiosis consecretur.

7. Probatur 2. ex diuersitate finis. Quod etiam ita factum esse vsus ipse Ecclesiæ catholicæ satis ostendit: nam quædam sunt religiones monasticæ, quæ ad contemplationem solam principaliter ordinantur, cuiusmodi sunt omnes illæ, quæ per se, & ex institutione sua circa proximos non versantur, & in laude Dei præcipuè occupantur, &, si quid habent actionis, ad propriam tantùm perfectionem refertur, vel accidentarium est tali statui. Aliæ verò sunt religiones, quæ ad actiones misericordiæ exercendas erga proximum, præcipuè institutæ sunt, & in ordine ad illas expeditè, & perfectè exercendas, & cœlibatus eligitur, & curæ omnes diuitiarum tolluntur, & obedientia promittitur, vt patet in religionibus Mendicantibus, & aliis, quæ vel infirmis curandis, vel redimendis captiuis, aut aliis similibus operibus incumbunt. Rectè ergo diuiditur religio in contemplatiuam, & actiuam: quia religio vna distinguitur ab alia ex proprio fine, seu scopo, & propriis mediis, vt suprà dictum est cum D. Thoma q. 178. art. 1. & 6. At hæ religiones habent diuersos fines proprios, quamuis enim conueniant in generali fine quærendi propriam perfectionem, & diuinum obsequium, tamen proximos fines habent diuersos, scilicet perfectionem contemplationis, vel actionis, vt declaratum est. D. Thom.

8. Item mediorum. Vnde consequenter necessarium est, vt in propriis mediis principalioribus differant, nam licèt aliqua generalia habeant communia, vt sunt tria vota substantialia, aliqua corporis castigatio, oratio aliqua & similia: necessarium nihilominus est, vt in aliquibus omninò propriis differant, quia necesse est vt ad proprium & singularem finem propria etiam media accommodentur, qualia sunt v.g. confabulatio cum proximo, vel ab illo separatio: peregrinari extra domū, aut in claustro semper manere, exercitium chori, aut studij, & similia. Ergo meritò religionis status in hæc membra diuiditur, vt diuersa: nam in his rebus non metaphysica, aut physica distinctio quærenda est, sed moralis, quæ cum illa physica quandam proportionem obseruet.

9. Quorundā pars neg. probatur primò. Maior difficultas est circa sufficientiam huius diuisionis. Aliqui enim censent, addendum esse tertium membrum religionis mixtæ ex contemplatione, & actione: nec sine magno fundamento, quia non repugnat dari religionem, quæ simul contemplationi, & actioni principaliter intendat. Primò, quia hæc duo non sunt inter se ita repugnantia, quin simul possint cum magna perfectione simul principaliter intēdi. Secundò, quia Christus Dominus hoc vitæ genus professus est, ideo enim & pernoctabat in oratione Dei, & prędicabat, ac discurrebat benefaciendo & sanando. Vnde idē vitæ genus Apostolos docuit, nam & cum ipso in montem ascendebant, & in hortum Gethsemani frequenter cum ipso ad orandum conueniebant: & cum eo similiter incedebant ad prædicandum, & ab eo mittebantur bini ad prædicandum, & curandum infirmos: denique hac ratione ipsi dicebant Actor. 5. *Nos autem orationi, & verbo instantes erimus.* Tertiò sumi potest argumentum ex verbis Christi, Lucæ 10. *Maria optimam partem elegit*, prout expenduntur à Caietano 2. 2. q. 182. art. 1. Maria enim puræ vacabat contemplationi, & ideo Christus illam appellauit partem, eam præferens alteri parti, quæ in sola actione consistit. Significans esse aliud vitæ genus totale (vt sic dicam) & ex vtraque parte mixtum, & cōpositum. Atque ita Caietanus ibi hanc videtur sequi sententiam. Secundò. Tertiò.

10. Pro parte affirm. arguitur primò ex Patribus. Contrariam verò partē suadere videtur in primis authoritas D. Thomæ dicta q. 179. art. 2. vbi diuisionem illam bimembrē sufficientem esse docet, & videtur esse communis sententia Patrum, quos suprà n. 3. retulimus, duas enim tantùm vitas vbique distinguunt, & ideo per duas sorores Martham, & Mariam significari dicunt; & similiter per Rachel, & Liam, vt latè August. 2. 2. contra Faustum, cap. 52. & seq. Greg. lib. 6. Moral. cap. vlt. Ratio est, quam D. Thom. ibi ad 2. insinuat, quia nullum D. Thom. D. Greg. D. August. Item ratione.

lum est vitæ sanctæ genus, quod contéplationem, & actionem non amplectatur, vt suprà explicatum est, ac denominatur contemplatiuum, vel actiuum ab eo, quo excellit, semper autem aliquod horum prædominatur, ergo necesse est vt vel contemplatiuum, vel actiuum dicatur, & ita diuisio erit sufficiens. Dicet fortè aliquis, posse dari genus vitæ cum tanta æqualitate vtramque partem complectens, vt nulla prædominetur, & consequenter à neutra denominari, & ita esse addendum tertium membrum. At profectò id morale non est, nec ostendetur tale genus vitæ in Ecclesia; quod autem non est, nec fortasse vnquam fuit, non est in moralibus recensendum. Accedit quòd illo etiam posito, denominaretur saltem à nobiliori, & ita esset vita illa contemplatiua.

Euasio remouetur.

12. Ratio altera pro eadé parte.

Tertiò tamen argumentor aliter, quia non potest vnus & idem statim habere duos fines proximos, quod propter se intendat, quæcumque ergo religio contemplationem, & actionem complectitur, vel intendit actioné propter contemplationem, vel è contrario contemplationem propter actionem, non autem vtramque propter ipsam; status autem denominatur ex fine: ergo semper est vel contemplatiuus, si actionem solùm propter contemplationem quærat, vel actiuus, si quærat contemplationem propter actionem. Et ita D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. religiones illas, quæ ad spiritualia ministeria circa proximos ordinantur, vitam actiuam profiteri dicit, licèt magna ex parte diuinis laudibus, & contemplationi vacent, quia contemplationem ad actionem ordinant, scilicet, vt contemplata aliis tradant. Et ita Societas, quæ vna ex his religionibus est, contemplationem sumit vt vnum ex præcipuis mediis ad auxilia spiritualia conuenienter proximis præstanda, vt constat ex eius constitutionibus p. 10. §. 2. Sic ergo erit sufficiens diuisio, nec oportebit tertium membrum adiungere.

D. Thom.

13. Arridet magis pars negatiua.

Controuersia hæc magna ex parte potest esse de nomine, & ideo non multum refert alterutro modo loqui, nam vterque loquendi modus in Patribus inuenietur. Dico tamen satis aptè diuidi statum religiosum in illa tria membra, maioris claritatis gratia, & quia D. Augustinus 19. de Ciuitate, cap. 19. tertium vitæ genus adiungit, ex actuoso, & otioso compositum. Potéstque hæc sententia confirmari ex doctrinna Prosperi in discursu librorum de vita contemplatiua: Nam in lib. 1. postquam vitam contemplatiuam declarauit, à cap. 13. ostendit, pontifices Ecclesiæ, & prædicatores vitam contemplatiuam debere profiteri, quibus nihilominus tam in illo, quàm in sequentibus libris magna officia tribuit vitæ actiuæ. Idem licet colligere ex doctrina Abbatis Nestorij apud Cassianum collat. 14. c. 4. vbi sic ait, *Quidam summam intentionis suæ erga eremi secreta, & cordis constituunt puritatem, vt in præteritis Eliam, & Elisæum, nostrísque temporibus B. Antonium, alióśque eiusdem propositi sectatores familiarissimè Deo per solitudinis silentium cohæsisse cognoscimus. Quidam erga institutionem fratrum, & peruigilem cœnobiorum curam, omnem studij sui solicitudinem dediderunt, vt nuper Abbatem Ioannem, qui in vicinia ciuitatis, cui nomen est Thmuis, grandi cœnobio præfuit, ac nonnullos eiusdem meriti viros Apostolicis etiam signis meminimus claruisse. Quosdam Xenodochij, & susceptionis pium delectat obsequium, per quod etiam in præteritis Abraham Patriarcham, & Loth Domino placuisse scimus, vt nuper B. Macarium singularis mansuetudinis ac patientiæ virum, qui Xenodochio ita apud Alexandriam præfuit, vt nulli eorum, qui solicitudinis sunt secreta sectati, inferior sit credendus. Quidam eligentes ægrotantium curam, alij intercessionem, quæ pro miseris atque oppressis impenditur, exequentes, aut doctrinæ instantes, aut eleemosynas pauperibus largientes, inter magnos ac summos viros pro affectu suo ac pietate viguerunt.*

August.

Confirm. ex doctrina Prosperi, & Abbatis Nestorij.

Cassian.

14. Dicta Nestorij verba pro instituto accommodantur.

Hec autem partitio magis est enumeratio quędam singulorum statuum, qui sub actiuo, & contemplatiuo inueniri possunt, quàm methodica, & immediata diuisio status religiosi. Si enim omnia verba attentè considerentur, supponunt diuisionem suprà datam de contemplatiua, & actiua vita, & vtrámque subdiuidunt. Nam in duabus primis clausulis videtur diuidi vita contemplatiua in solitariam, & cœnobiticam; de qua diuisione nos suprà c. 2. sub generaliori ratione diximus: significatur autem in verbis prædictis solitariam vitam tenere apicem puræ vitæ contemplatiuæ: cœnobiticam autem aliquid de actiua participare, præcipuè in illis, qui aliorum institutionem & peruigilem curam ac solicitudinem suscipiunt: & ita quoad hanc partem indicatur ibi trimembris diuisio. In aliis verò duabus vltimis clausulis diuiditur vita actiua in varias species, iuxta varietatem finium & actionum. Potuisset autem aptiùs distingui in vitam actiuam, quæ corporalibus misericordiæ operibus occupatur, qualia sunt plura eorum, quæ ibi numerantur: & quæ incumbit spiritualibus actionibus quæ in solo illo verbo ibi insinuantur, *aut doctrinæ instantes*, sub quo verbo (vt adæquata sit partitio) comprehendi debent omnia ministeria, quibus animæ proximorum iuuantur, siue sit concio, siue confessio, siue priuatum colloquium, & similia. Et hoc posterius genus vitæ actiuæ non solùm non excludit contemplatiuam, verùm potiùs illam requirit vt germanam sororem, vel potiùs eam quodammodo intrinsecè includit, quia magnam internam considerationem in operante exigit; ergo ex illo etiam tertium membrum vitæ mistæ rectè colligitur.

15. Nam concio v. g. tota est contemplatio quædam externis actibus expressa, quæ non solùm ipsos concionantes, sed etiam alios, quantum in se est, in Deum eleuat; supponit autem, vt rectè fiat, diuturnam orationem, & meditationem eorum, quæ dicenda sunt: & hæc præcedere debet lectio, quæ pars etiam est vitæ contemplatiuæ, vt D. Thomas docet 2. 2. q. 188. art. 6. Et per se constat, quia est veluti primum initium eleuationis mentis in Deum: lectione enim discimus, & accipimus quæ per meditationem conseruamus, & digerimus, & ita paulatim inflammatur anima in Deum. Hinc sunt illi quatuor gradus, quos posuit, & exposuit Bernard. lib. de Scala claustrali, lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Quamuis enim vltimus tanquam perfectissimus, contemplationis nomen per antonomasiam sibi vsurpet: tamen, generaliter loquendo, vita contemplatiua omnes complectitur, *Quia lectio inquirit, meditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degustat*, vt ibidem ait Bernardus, qui posteà rectè subiungit; *Ex his possumus colligere, quòd lectio sine meditatione arida est, meditatio sine lectione erronea, oratio sine meditatione est tepida, meditatio sine oratione infructuosa, oratio cum deuotione cótemplationis acquisitiua, contéplationis adeptio sine oratione rara, aut miraculosa.* Sicut ergo inter se cónexa sunt, ita contéplatiuus

Item institutum conficitur consideratis actibus concionandi, &c.

D. Thom.

Bernard.

tiuus status, vt talis est, illa omnia complectitur, tanquam initium, medium, & finem. Sic enim dixit Isidorus, & confirmari potest ex illo Bonauen. in Pharetra, lib. 4. cap. 26. *Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit, quæ enim nescimus, ex lectione discimus, meditationibus conseruamus.* Et Sanctus Vicentius tract. de vita spirit. 6. de somno & vigilia; *Lectio* (inquit) *& oratio sese vicissim excipiunt, mutuóque iuuant.* Docent præterea Augustinus, & Patres omnes Magdalenam, cùm ad Christi pedes sedebat, audiēs verbum eius, actum contemplatiuæ vitæ exercuisse, & occasione illius idē dicit Augustinus serm. 27. de verb. Domini, de his, qui cuiuscunque prædicatoris Euangelici concionem audiunt, quia per illum loquitur Deus: at etiam loquitur per librum, dum simili intentione legimus; nam, vt ait Richardus de Sancto Victore lib. 4. de contemplatione, cap. 14. *Sicut per orationem nos ad Deum loquimur, ita per lectionem ipse loquitur nobis.*

Isidor. Bonau. S. Vincent. August. Richard. de S. Vict.

16. Item consideratis actibus docendi.

Addo etiam sub verbo illo, *instantes doctrinæ*, non solùm doctrinam illam comprehēdi debere, quæ per conciones datur, & ad inflammandos affectus præcipuè ordinatur, sed etiam illam doctrinam, quę ad eruditionem, & illustrationem proximorum ordinatur. Nam vt infrà agentes specialiter de Societate tractatu 10. lib. 5. cap. 4. ostendemus institui potest religio, quæ ad hoc etiā actionis genus ordinetur, saltem secundùm aliquem gradum ministeriorum, seu medicorum, quibus ad bonum proximorum vtitur. Quod etiam D. Tho. docuit opuscul. 19. cap. 2. & sequentibus, & 2. 2. quæst. 188. artic. 5. & 6. Ex quo etiam licèt intelligere, tale docendi institutum, licèt ex parte actiuum sit, quatenus actus docendi exterior est, & ad alios ordinatur: nihilominus intrinsecè ac necessariò includere contemplationem, quando doctrina est de veritate per se intenta, vt expresè docet etiam D. Thomas 2. 2. quæst. 181. artic. 3. & q. 11. de verit. art. 4. citans Augustinum dicto sermo. 27. de verb. Domin. vbi absolutè de doctrina loquitur, cùm ait; *Vacent verbo, inhient doctrinæ dulcedini:* tum quia hæc doctrina potissimùm est sacra, includens meditationem, & considerationem veritatis diuinæ, ac supernaturalis, quæ ex se multùm iuuat ad contemplationem diuinæ sapientiæ, & ad inflammandum affectum. Tum etiam, quia licèt interdum hæc studia versentur circa creaturas, tamen ordinantur ad Dei cognitionem, & amorem, vt principalem scopum, & iam dictum est quidquid ad contemplationem ordinatur, ad vitam contemplatiuam pertinere; præsertim quia creaturarum cognitio, debita intentione assumpta, ducit in cognitionem Dei, & vt sic contemplationem participat. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 180. artic. 4. ait, omnem consideratione veritatis creaturæ, quæ ad diuinam conducit, pertinere ad vitam contemplatiuam, & quæst. 179. artic. 2. ad 4. ait, omnia humana studia, quæ conducunt ad cognitionem talis veritatis, pertinere ad vitam contemplatiuam. Igitur talis etiam vita simul contemplatiua, & actiua esse videtur.

D. Thom. D. Thom. D. Thom.

17. Satisfit probationibus adductis n. 11.

Videtur ergo satis fundata illa trimembris diuisio, adiungendo præsertim ea, quæ in principio dubitationis num. 10. posuimus. Nec in re ipsa, vt dicebam, potest in hoc esse dissensio: nam per hanc trimembrem diuisionem solùm declarare intendimus esse quoddam genus vitæ, quod vtrumque munus exactè colit, & exequitur: quidquid sit de denominatione illi tribuenda. Et hoc solùm D. Thomas relatus in num. 11. voluit in prædicta diuisione, vt satis in solutione ad 3. declarauit; nec aliud intendunt Patres ibi citati. Et prima ratio solùm insistit in denominatione, de qua plura statim.

18. An religio complectēs contemplationem, & actionem, necessariò vnam ad alteram ordinet.

In vltimo verò argumento num. 12. posito quippiam tangitur, quod ad quæstionem de re pertinere potest, scilicet, an illa religio, quæ vtrumque munus amplectitur, vnum ad alterum necessariò ordinet, vel vtrumque per se intendat tanquam finem. Quidam enim putant primum necessariò esse dicendum, & ideo religionem semper denominari ab eo munere, quod pro fine habet, sicque non esse necessarium tertium membrum. Mihi autem verius videtur, vtrumque munus intendi vt finem, in his præcipuè religionibus, quæ ad eam partem vitæ actiuæ ordinantur, quæ in spiritualibus actionibus circa proximum consistit. Nec tamen assero, vtrumque munus intendi tantùm per modum finis, negari enim non potest, quin actus vitæ contemplatiuæ in tali religione ad actionem ordinentur, nam studium, lectio, meditatio frequentiùs ad seruiendum proximis referuntur: imò etiam ipsa ratio, & vnio cum Deo, propter illum finem potest rectissimè desiderari, & procurari, quia eò quis est aptius instrumentum Dei in auxilio animarum, quò ipse fuerit Deo iunctior, & rectè dicitur in loco suprà citato num. 12. ex constitutionibus Societatis. Nihilominus tamē etiam debet per se ac præcipuè intendi contemplatio, etiam in tali religione; primò, quia contemplatio non est purè medium, sed propter se maximè appetibilis. Secundò, quia in tali religione magis per se intenditur propria perfectio, quàm proximorum; at perfectio propria in contemplatione maximè sistit, & in ea comparatur: ergo. Tertiò quia talis religiosus non solùm ea contemplatione vtitur quæ ad auxilium proximorum sibi necessaria est, sed etiam illa fruitur, quæ sibi proficua, & in Deo delectabilis est. Vnde vt rectè suo munere fungatur, quoties circa proximum occupari necesse non est, contemplationi, vel alicui actui vitæ conteplatiuæ se statim applicat; non propter actionem, sed quia *otium sanctum diligit charitas veritatis*, & ita statim ad illud redit, qui verè amat, quoties *negotium iustum non imponit necessitas charitatis:* vnde subdit Augustinus 19. de Ciuitate, cap. 19. *Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati.* Igitur talis religio per se contemplatiua est, & non tantùm propter actionem, sed propter se contemplationem amplectitur, quod satis significauit idem Augustinus suprà dicens, *Si autem imponitur suscipienda est propter charitatis necessitatem. Sed nec sic omnimoda veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suauitas, & opprimat ista necessitas.*

August.

19. Religio cur actiua, vel contemplatiua vocetur.

Solet autem talis religio magis actiua, quàm contemplatiua nominari (quamuis proprio nomine possit dici mista) vel quia nomen contemplatiuæ vitæ, est quasi exclusiuum, ita vt significet vitam illam, quæ ita per se tendit ad contemplationem, vt actionem nullo modo per se, quæ ad proximos ordinatur, intendat, sed solùm illam exerceat, quàm vel charitas ipsa exigit, vel quæ conducere potest ad contemplationem. Omnis verò alia religio, quæ ad actionē circa proximos versatur, dici potest actiua, quæ si in actione corporalis misericordiæ occupatur, propriè, & quasi omnino vel pręcipuè talis est; si autē in actione, & auxilio spirituali proximorū versatur, dicitur actiua,

quia non in sola contemplatione sistit, non quia illam non per se, ac principaliter amplectatur, vel saltem amplecti possit, si ratio sui instituti hoc patiatur. Potest etiam ita denominari, quia contemplationem potest aliquo modo ordinare ad actionem, actionem verò non ita propriè ad contemplationem.

20. Obiectio contra nunc dicta. Dices, potiùs solet inferius ad superius ordinari, quàm è contrario, contemplatio autem actione superior est, ergo magis potest actio ad contemplationem, quàm contemplatio ad actionem ordinari. Vnde & Gregor. *Greg.* 6. Moral: sæpè repetit, præsertim c. 17. actionem debere præcedere, tanquam parans viam ad contemplationem. *Dilutio.* Respondeo, quando ordo est causalitatis, & auxilij, optimè ordinari superius ad inferius, ita verò ordinatur contemplatio ad actionem vt det illi efficaciam, & vt illā moderetur ne spiritum extinguat. Actio verò non potest hoc modo ordinari ad contemplationem: alio verò modo potest aliqua actio referri ad contemplationem tāquam dispositio præparans subiectum, de qua maximè loquitur Gregorius suprà, & *D. Thom.* D. Thom. 2.2.q.180. artic. 2. tamen illa non solet esse actio circa proximum per se, & ex intrinsecis loquēdo, sed est illa actio quæ versatur circa propriam mortificationē, pœnitētiam &c. Aliquo tamen modo magis extrinseco potest actio erga proximum ad contemplationem ordinari, per modum meriti, vel impetrationis apud Deum, nam qui erga proximum recta intentione, & vitæ puritate ministerium suum implet, à Deo obtinebit faciliùs donum contemplationis; quod ex ipsius gratia, magis quàm ex vlla humana industria pendet.

CAPVT VI.

Quæ religio sit perfectior actiua ne, an contemplatiua, an ex vtraque mista.

1. *De purè actiua certum cedere aliis, quidquid nonnulli sentiant.* SVperest dicendum circa diuisionem hactenus tractatā, quæ religio perfectior sit, actiua, vel contemplatiua, aut mista. Et de purè actiua nulla est difficultas. Quamuis quidam Iuristæ, vt suos labores exaggerent, suam vitam actiuam contemplatiuæ præferant, & illi etiā actioni, quæ in spiritualibus ministeriis circa proximos versatur: quod videtur sentire *Hostiens.* Hostiens. in principio Summæ, nam comparans huiusmodi vitam reliquis, ait, *quæ si rectè duceretur, magis esset fructifera.* Addit *Alberic.* Alber. l. *per diuersas*. C. Mandati, fore etiam magis meritoriam: sequitur *Iason.* Ias. l. 1. ff. de Iustitia, & iure, *Luc de Penna.* Lucas de Penna l. 2. C. de pignoribus lib. 12. Licèt hi (inquam) authores ita loquantur, tamen vel per exaggerationem loquuti sunt, vel non comparando status seu rationes viuendi, sed personales labores, & merita. Comparando ergo vitam ipsam secundùm se, certissimū est, hanc purè actiuam, in infimo gradu esse constituendam, vt comparatione aliarum minùs perfecta sit, nam id satis colligitur ex verbis Christi Lucæ 10. *Optimam partem elegit sibi Maria.* quem locum ita exponunt Sancti communiter, vt cap. superiore ex Augustino, & Gregor. & aliis relatum est, & videri etiam potest *Gregor.* Gregor. homil. 13. & 14. in Ezech. & lib. 6. Moral. cap. 28. *Bernard.* Bernard. serm. 5. Assumptionis, & 41. in Cant. *Rupert.* Rupert. lib. 7. in Genes. cap. 81. *Richard. de S. Vict.* Richardus de Sancto Victore lib. 1. de vita contemplatiua, cap. 1. *Cassian.* Cassian. collat. 1. cap. 8. *Innoc. III.* Innocent. III. lib. 1. de myster. Missæ, c. 63. & in serm. de Assumpt. *Bonauent.* Bonauent. de septem itiner. æternit. d. 5. *Anton.* Anton. 4. p. tit. 10. c. 4. §. 4. Et ita vt certum supponunt omnes Doctores citandi, & probabitur clarè ex omnibus rationibus statim afferendis, pro sequentibus opinionibus.

2. *Quòd etiam mixta cedat purè contēplatiuæ arguitur authorit. quorundam. Henriq.* Igitur quòd ex duabus aliis purè contemplatiua præferenda sit, tenet Henric. quodlib. 12. q. 14. & 18. Et primò fauent huic opinioni authores, qui comparando absolutè vitam contemplatiuam cum actiua, tanquam duo membra adæquatè diuidentia vitam hominis, absolutè præferunt contēplatiuam; nam iuxta illum diuidendi modum, vita mista sub actiua comprehenditur, vt paulò antea cap. præced. n. 19. dicebamus, & sentiunt omnes, qui vitam actiuā diuidunt in eam, quæ circa actiones corporales, vel in actionibus spiritualibus do- *D. Thom.* ctrinæ, & similibus versatur, vt D. Tho. 2.2.q.188. *Bonau.* artic. 6. Bonauent. in meditat. vitæ Christi, cap. 45. *Carthus.* Carthus. opusc. de contemplat. lib. 1. art. 14. & *D. Greg.* D. Greg. hom. 14. in Ezech. circa mediū; *Actiua vita est panem esurienti tribuere, verbo insipiētem docere.* Constat ergo in ea diuisione bimembri mistam vitam sub actiua comprehendi: ergo in eadem diuisione vita contemplatiua simpliciter præfertur actiuæ, etiam mistæ antefertur. Ita verò sentit *D. Thom.* D. Th. *Caiet.* 2.2.q.182. art. 1. & Caiet. ibi, *Bonau.* Bonauent. loco proximè citato, cap. 57. & omnibus aliis suprà allatis. *Item authori. D. Th.* Multum etiam fauent huic sententiæ D. Tho. 2.2. q.188. art. 8. quatenus ait, vitam solitariam ex se, & ex suo genere esse perfectissimam, & ita religionem solitariam comparari ad omnes reliquas sicut perfectū imperfecto; quod non est nisi propter puriorem vsum contemplationis, ad quam status ille omnino ordinatur: ergo contemplatiua religio, vt sic, est perfectior, nam supremum in aliquo genere est mensura cæterorum.

3. *Arguitur etiam ratione. Primò.* Ratione item suaderi potest hæc opinio, quia vita purè contemplatiua est aptior ad meritum, & ad diuini amoris augmentum, ergo est de se perfectior ex vi status: consequentia per se patet, nam hæc cōparatio ex vi status facienda est, vt à principio diximus. Vt autem antecedens probemus, aduertendum est, non debere fieri comparationem inter vitam purè contēmplatiuam, & mistam, in eo sensu, vt simul pro eodem tempore, actus solius contemplationis, cum actu vtriusque vitæ simul sumpto conferamus: sic enim non erit æqua comparatio, sed totius ad partem. Vt si quis nunc exerceatur in solo amore Dei, alter vero simul æqualem Dei amorem exercendo, actu prædicet: sine dubio hic posterior pro hoc tempore magis merebitur, cæteris paribus, quia habet totum meritum amoris, & vltrà prædicationis. Quo sensu etiam vita mista ex actione exteriori erit perfectior, vt si in dicto exemplo simul amet æqualiter Deum, & peregrini pedes lauet. Debet ergo mistio intelligi pro diuersis temporibus, prout humano modo fieri potest, nunc orando, posteà legendo, prædicando: & comparari cum vita simplici, quæ pro omnibus temporibus in actibus vitæ contemplatiuæ licèt variis versetur. Sic ergo intellectum antecedens probatur, quia formalis actus charitatis, & amoris Dei, ex se sunt magis meritorij, magisque perficiunt charitatem: ergo status, qui ex se aptior est ad hos actus frequentiùs, & ardentiùs exercendos, aptior est ad perfectionem charitatis, & consequenter perfectior: huiusmodi autem est status vitæ purè contemplatiuæ,

tum quia frequentiùs in ea vacatur huiuſmodi actibus,tum quia in meditatione magis ardet diuinus amor.

4. Secundò. Secundò, perfectio huius vitæ in duobus præcipuè conſiſtit, in maiori peccatorum diminutione,& in frequentiori Dei memoria ac dilectione, vt in ſuperioribus cum D.Thoma tradidimus; at illa duo faciliùs,ſecuriùs,& vberiùs comparantur per vitam purè contemplatiuam, quàm per miſtam: ergo. Probatur minor,nam vita contemplatiua minorem habet occaſionem peccandi, ſiue grauiter,ſiue leuiter:deinde nihil ferè habet,quod auertat animum ab actuali memoria, & conſideratione. In actionibus verò circa proximum, multa ſimilia impedimenta, & occaſiones occurrunt, vt per ſe notum eſt. Vnde in hoc ſtatu vitæ miſtæ ſeruari minimè poſſunt multæ circunſtantiæ exteriores,quas ſancti Patres vt neceſſarias ad perfectionem acquirendam commendarunt, vt habere habitationem ſeiunctam ab his, qui communem vitam agunt,vt ait Baſil.in regula 6. & 7. *Baſil.* ex fuſiùs diſputatis:item cuſtodia clauſtri,tum ne religioſi illud egrediantur, tum ne ad confabulandũ ſeculares admittant,vt latè Baſil.in Proœm. regul fuſi.diſput.& duobus ſermonibus aſceticis, proximè præcedentibus:item,vt omni careant ſolicitudine,& externa cura, quæ illorum mentem poſſit diſtrahere,ex eodem Baſilio regula 5.ex fuſi.diſput.circa principium; hæc autem omnia, & ſimilia in vita miſta nec ſeruantur,nec ſeruari poſſunt.Vnde Bernard.epiſt. ad Sugerium Abbatem, *Bernard.* ad hos religioſos,qui cum proximis multum conuerſantur,alludens,ait, *Clauſtrum frequenter ſtipari militibus,vrgeri negotiis,iurgiis perſonare,patere interdum & fœminis,quid inter hæc cœleſte, quid diuinum, quid ſpirituale poterit cogitari?luge,quippe ſilentium,& ab omni ſtrepitu ſecularium perpetua quies cogit cœleſtia meditari.*& epiſt. 42. in fine,*labor,& latebræ, & voluntaria paupertas, hæc ſunt monachorum inſignia, hæc vitam ſolent nobilitare monaſticam.*

5. Tertiò. Tertiò argumentor,quia quò homo in hac vita magis abſtrahitur à corpore in actionibus ſuis,& Deo, Angelis, ac beatis ſimilior efficitur,eò ſine dubio perfectiorem vitam profitetur;at vita contemplatiua quò purior, eò ſimilior vitæ Dei & Angelorum, quia ſpiritualior; & vitæ beatorum, quia intentior eſt Dei cognitioni & amori:& quia in vita beata ceſſant hæc miniſteria.

6. Quartò. Quartò denique, quia omnes rationes, quæ probare poſſunt vitam actiuam, quæ in actionibus corporalis miſericordiæ verſatur, eſſe minùs perfectam contemplatiua, probant cum proportione de alia vita miſta.Probatur antecedens,nam in primis illa vita actiua non eſt ſumenda ſine vlla contemplatione,ſic enim etiam hæc vita actionum ſpiritualium eſſet valdè imperfecta, & periculoſa: ſumenda ergo eſt cum proportione ex parte contemplationis: ſic enim dixit D.Thomas *D. Thom.* 2.2.quæſt.188.art.2.ad 2. agens de hac vita, *Dum religioſi operibus vitæ actiuæ inſiſtunt intuitu Dei,conſequens eſt vt in eis actio ex contemplatione deriuetur.* Quæro ergo cur hæc vita in hoc gradu ſumpta ſit minùs perfecta,quàm purè contemplatiua? Certè non alia ratione, niſi quia illæ actiones erga proximum minoris meriti,& perfectionis ſunt,quàm actus contemplationis, qui circa Deum verſatur. Vel (quod in idem redit) quia tales actiones ad ſummum procedunt ex charitate proximi, contemplatio autem habet adiunctam dilectionem Dei,quæ excellentior eſt.

7. Hæ autem rationes eodem modo procedunt de

A illo gradu vitæ actiuæ quæ in ſpiritualibus actionibus circa proximum verſatur: nam licèt hæ actiones perfectiores ſint corporalibus,& maioris meriti; non excedunt gradum charitatis proximi, vnde non attingunt gradum charitatis Dei, *Vis harum rationũ extenditur.* Quòd ſi dicas, eam poſſe fieri ex imperio charitatis Dei:idem dicetur de actionibus corporalibus: *Euaſioni occurritur.* ergo ſi hoc non obſtat quominùs hæc vita abſolutè maneat minùs perfecta, quia totum hoc miſtum (vt ſic dicam) non adæquat ſimplicem dilectionem Dei,in ſua puritate,& ſumma perfectione exiſtentem, ad quem gradum de ſe tendit, vel etiam accedit vita contemplatiua: idem planè de alio ſtatu miſto dicendum erit.

B Contrariam ſententiam,nimirum religionem, quæ ſimul contemplatiuam vitam ex ſua inſtitutione profitetur,& ad ſpiritualia opera circa proximos deſcendit, præferendam eſſe,quoad perfectionem, & dignitatem, tenet apertè D. Thom. 2.2. quæſt.188. art.6.& opuſ.19. cap.1. & 3.d.35. quæſt.1.art.4. quæſtiuncula 2. & quæſtione 2. art. 3.vbi etiam Durand.quæſt.2.Caiet.2.2.dicta quæſtione 188.art.6.& quæſtione 182.art.1. Palud.4. d.38.quæſt.3.art.1.in fin.& quæſt.5.art. 2. Anton. 3.p.tit.16.cap.1.§.2.Sylueſt.in Summa ver.*Religio,* 1. quæſt. 4. Tabien. quæſt.5. & magis videtur in hanc partem inclinare Henr. quodl.12. quæſt.25. Hanc etiam ſententiam ſequuntur Canoniſtæ in cap.*quod Dei timorem,*de ſtatu monachor.& in cap. *niſi cùm pridem,*de renunt.Archi.in cap.*ſi quis.* 36. d. Et probatur primò ex Innocent. III. in d.cap. 8. *Contraria ſententia præferens religionem mixtam. Probatur authorit. doctorum. D.Thom. Durand. Caiet. Palud. D.Anton. Syluest. Tabien. Henriq. Archidiac. Innoc.III.*

C *niſi cùm pridem.*de renunc.circa fin.vbi priùs ait,licèt vita Mariæ ſit ſecurior ac ſuauior, vitam tamen Marthæ vtiliorem, magíſque fructiferam eſſe.Deinde verò ſubdit, Quanuis ſimul in vnum & contemplatiuus eſſe valeas,& actiuus,exemplo Domini: affértque in exemplum Moyſem, qui nunc aſcendebat in montem, vt ibi gloriam Dei videret, nunc deſcendebat ad caſtra, vt cum maiori vtilitate neceſſitatibus populi prouideret. *Et ideo* (inquit)*faſilius indulget vt monachus aſcendat ad præſulatum, quàm vt præſul ad monachatum deſcendat.* Quod expreſſiùs declarauit idem Pontifex in cap.*Licet.*§.*Si verò,*de Regularib.*Illa*(inquit)*regula obſeruata,vt nullus ſine licentia Rom.Pont.præſumat*

D *occaſione quacunque deſerere præſulatum, quoniam ſicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas ſpeciali vtilitati præfertur, & in hoc caſu rectè præponitur doctrina ſilentio, ſolicitudo contemplationi, & labor quieti.*

9. Dices Pontificem ibi loqui de ſtatu Epiſcoporum, quem eſſe perfectiorem certum eſt, & à nobis ſuprà tract.præced.eſt probatum; non verò licet inde argumentari ad ſtatum religioſum: quia in prælato non ideo eſt illa actio perfectior, quia ſecundùm ſe magis conferat ad perfectionem propriam, ſed quia ſupponit maiorem perfectionem, à qua proficiſcitur, vt argumentatur Durand. 3. d.35. quæſt.2. art.8. & ideo eſt accommodata ſtatui Epiſcoporum,qui eſt ſtatus iam perfectorum: *Quid aduerſarij reſpõdeant ad citata iura. Durand.*

E at religio eſt ſtatus acquirendæ perfectionis, & ideo reſpectu illius non videtur eſſe hæc maior perfectio;quia ad propriam perfectionem acquirendam magis confert quies contemplationis. Et ob hanc etiam cauſam non ſunt argumenta efficacia,quæ ex vitę Chriſti D.& Apoſtolici muneris exemplis deſumuntur: quia illi etiam fuerunt in ſtatu perfecto,& conſummato perfectionis.

10. Sed hæc differentia nihil obſtat. Primò, quia abſtrahendo ab hoc,vel illo ſtatu,inquiro,an vita habens actionem ſpiritualem erga proximum ad- *Refelluntur primò.*

 miſtam

mistam contemplationi, sit perfectior coram Deo, magísque illi gratia, quàm simplex contemplatio, vel minùs: si primum asseratur, profectò, in quocunque statu illa vita assumatur, si pro dignitate exerceatur, erit etiam secundùm se melior, & gratior Deo: si autem dicatur secundum, etiam in statu iam perfecto, non erit vita illa præferenda, tum quia in hac vita nullus est status ita perfectus, quin in illo proficiendum semper sit: & ideo illud vitæ genus est in illo statu præferendum, quod secundùm se melius est, magísque confert ad crescendum ampliùs in perfectione: tum etiam, quia id repugnat exemplo Apostolorum, qui sine dubio magis merebantur, & proficiebant prædicando, & laborando pro salute animarum, quàm solùm contemplando: ídque non solùm per accidens, ex feruore affectus, sed etiam per se ex vi actionum: impossibile enim videtur quòd altissimum munus & perfectissimum obliget ad opera minoris meriti, vel quæ secundùm se maius meritum impediant.

11. Refelluntur secundò. Secundò, quia licèt illa differentia ostendat, in omni statu bene instituto ad salutem proximorum necessarium esse vt propria perfectio supponatur, & ideo in omni religione ad eum finem instituta, ante vsum talium actionum præcedere debeat sufficiens contemplatio & actio ad propriam perfectionem acquirendam: non tamen licet inde colligere, esse improportionatum illud genus vitæ statui religioso, quia in illo non solùm potest perfectio acquiri, sed etiam exerceri: ergo religio, quæ vtrumque amplectitur, ex se perfectior erit. Si enim monachus iam bene institutus, conuenienter ascendit ad præsulatum, & consentaneè ad perfectionem, vt Innocentius suprà sentit: cur etiam religiosus iam benè in perfectione institutus, non assumetur ad opera perfectionis ex charitate circa proximos exercenda? Hinc Bernard. ad fratres de monte Dei, colum. 3. monachos suos soli contemplationi vacantes, ad humilitatem hac consideratione exhortatur, *Longè* (inquit) *supra vos virtutem eorum suspicientes, & admirantes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Ahod ille fortissimus iudex Israël, qui vtraque manu vtebatur pro dextera) & quandiu licet, deuotissimè intùs vacare amant charitati contemplandæ veritatis, & cùm necessitas vocat, vel officium trahit, promptissimè se foras mittunt pro veritate adimplēdæ charitatis.* Et sermon. 57. in Cant. egregiè ad hanc rem exponit idem Bernardus verba illa Cantic. 2. *Surge, propera amica mea*: vbi primùm ait, animæ contemplanti dari interdum latitudinem mentis insolitam, & infusionem luminis illuminantis, *vel ad scientiam scripturarum, vel ad ministeriorum notitiam, quorum alterum* (ait) *propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reor dari.* & infrà, *Post hunc tantæ dignationis, ac miserationis respectum, sequitur vox blandè, & leuiter diuinā insinuans voluntatem, quæ non est aliud, quàm ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his, quæ Dei sunt solicitans, & suadens. Hoc siquidem vera, & casta contemplatio habet, vt mentem, quam diuino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, vt otium contemplationis pro studio prædicationis libentissimè intermittat, & rursum posita votis aliquantulum in hac parte, tanto ardentiùs redeat in id ipsum, quanto fructuosiùs intermisisse meminerit, & iterum sumpto contemplationis gustu valentiùs ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat.* Ex quibus verbis multa poterit vnusquisque argumenta sumere ad hanc partem confirmādam.

Bern.

A Alia pleraque suppeditabit Basil. in regula 7. ex fusiùs disputatis, vbi non agit quidem de hac comparatione vitæ solitariæ cùm cœnobitica: tamen dum hanc præfert, & argumentum sumit ex occasionibus exercendi charitatis opera, planè sentit tanto fore perfectiorem hanc mistionem, quo illa opera charitatis fuerint excellentiora, & fructuosiora, vt sunt ministeria circa salutem animarum. Vnde in regula 37. ex eisdem, & sæpè aliàs, ex professo probat contemplationi oportere adiungere aliquem laborem, & actionem, *cùm non ad corporis castigationem modò vtilis nobis huiusmodi vita sit, sed ad charitatem etiam erga proximum*, scilicet, ad eleemosynas faciendas ex comparatis per laborem manuum. Multò ergo magis idem censeret idem Sanctus de charitate erga proximum per opera spiritualis misericordiæ. Quod expressiùs sumi potest ex eodem Basilio in constitutionibus monasticis cap. 1. & 5. nam in priori distinguit vitam actiuam, & contemplatiuam, & hanc illi præfert, afferens doctrinam Christi in duobus sororibus Maria, & Martha. Subdit autem hæc verba, *Quòd si vtramque simul potes imitari, vtrinque omnino salutis fructum reportabis. Cæterum præcipuum spiritualis doctrina locum tenet, reliqua verò omnia in secundis consistunt.* Expendendum est autem semper, ibi loqui de actiua vita, quoad actiones vitæ corporalis, nam aliam videtur sub contemplatione includere, & ita spiritualem doctrinam non solùm ex parte audientis, sed multò magis ex parte docentis, inter ea ponit, quæ præcipuum locum tenent. In cap. vero 5. ex professo probat, perfectiorem vitæ rationem esse, quando contemplationi aliquis labor, vel actuosa charitatis negotiatio adiungitur. Posteáque in exemplum adducit Christi Domini vitam, quam dicit semper habuisse admistam actionem aliquam priùs quidem in pueritia in laboribus, & ministeriis domesticis parentes iuuando, vel etiam eis seruiendo: postea verò in prædicatione Euangelij, & conuersione animarum. Et postea subdit, *Quid Apostoli, nónne ipsi quoque Dominum suum imitati, nónne assidui in laboribus erant? Animaduerte Paulum indiuulsè laborantem, contentéque itinera facientem, nauigantem, pericula adeuntem.* Et infrà concludit. *Quamobrem præclarè is facere existimandus est, qui cùm Domini, & discipulorum, atque adeò Apostolorum ipsius, & animi virtutem, & corporis exercitationem sibi imitandam proposuerit, haudquaquam otio marcere corpus sinit, sed in optimis assiduè officiis illud continet.* Et infrà de Domino, Moyse, & Elia inquit, *Auxiliaria opera corporis animæ virtutem illustriorem reddiderunt, de omnibus suis partibus absoluendæ spirituali suæ conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiuam vitam, ceu sigillum ac clausulam adiecerunt.* Et postea addit exemplum Ioannis Baptistæ, *Qui cùm aliquando ex arcano quodam Dei consilio se in solitudine illa tenuisset, in loca culta postea egressus est, ibique prædicando, & baptizando, quæ munera ipsam etiam rerum actionem attingunt, illa sua demum apud Herodem intrepida sua animi libertate certaminis sui finem inuenit.* 12. Refelluntur tertiò ex Patribus. Basil.

B C D E

13. Accedit Nazianz. Hinc Gregorius Nazianzenus orat. 20. in magna eiusdem Basilij laude ponit, quòd actionem cum contemplatione perfectissimè coniunxerit. Et primùm ait, præclarè reconciliasse ac permiscuisse inter se solitariam ac socialem vitam, quæ inter se dissidere videbantur; *Non* (inquit) *velut muro quopiam interiecto ea distinguens, atque à se inuicem separans, verùm propriè coniungens ac dirimens, vt nec contemplatio communicationis expers esset, nec actio contemplatione careret: sed quemadmodum*

dum terra, & mare; ita etiam hæ duæ vitæ commoda sua inter se communicantes, ad vnicam Dei gloriam concurrerent. Hinc idem Gregorius Nazianz. orat. 23. in laudibus Neronis philosophi, & martyris ponit, quod esset *virtute dexter*, tam quæ in contemplatione, quàm quæ in actione versatur. Et infrà de eodem refert, cùm de genere vitæ deliberasset, eam elegisse, *quæ ad multorum vtilitatem se diffundit, atque ad diuinam dispensationem propè accedit. Quòd* (dixerat superiùs) *perfectissimi animi, ac sapientissimi esse iudicaret, priuatæ vtilitatis cum publicis commodis coniunctam habere rationem: neque enim quemquam nostrûm sibi soli natum esse, sed omnibus, qui eiusdem naturæ participes sunt.* Quæ fuit Platonis sententia, cuius meminit etiam Cicero 1. de Officiis. Multáque ad eandem rem sumi possunt ex eodem Nazianzeno orat. 1. vbi ex huius muneris, & mistionis excellentia, exaggerat quàm sit arduum Episcopale munus.

Plato. *Nazianz.*

14. *Item Aug.* Hanc etiam vtriusque vitæ permistionem satis commendat Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 19. dum ait, perfectam charitatem, & otium amare, & negotium iustum suscipere, cùm necessitas ita postulat. *Nec sic* (inquit) *quisquam debet esse otiosus, vt in eodem otio vtilitatem non cogitet proximi, nec sic actuosus, vt contemplationem non requirat Dei:* & lib. 22. contra Faustum, cap. 54. de eisdem vitis agens, ait, *Vna amatur, & altera toleratur; sed quæ toleratur, ipsa priùs, & vberiùs fœcundatur, vt si non propter seipsam, certè propter filios diligatur. Labor enim iustorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generant, inter multas tentationes, & tribulationes prædicando Euangelium.* Hoc ergo vitæ genus planè anteponit Augustinus.

15. *Item Isid.* Egregia verò est sententia Isidori lib. Differentiarum, in 29. *Quibusdam* (ait) *sola contemplatio proficit, aliis verò sola actiua est consolatio: his media vtrisque composita vtilior est: nam quòd Saluator per diem signis, & miraculis in villis coruscabat, actiuam nobis commendabat vitam, quòd verò in nocte per orationes tandiu pernoctabat, vitam contemplationis significabat: idcirco Dei seruus, iuxta imitationem Christi, nec actualem vitam omittit, & contemplatiuam agit. Aliter enim incedens offendit, sicut enim per contemplationem amandus est Deus, ita per actualem vitam amandus est proximus, ac per hoc sic non possunt sine vtraque esse vita, sicut sine vtraque dilectione.* Hęc verò posteriora verba intelligenda sunt pro articulo necessitatis proximi: sicut autem ex necessitate Isidorus colligit obligationem; ita ex magna vtilitate, quæ respectu totius communitatis est quædam necessitas, infert maiorem perfectionem.

16. *Item Chrysost. & alij.* Eandem omnino doctrinam latè commendat, & exaggerat Chrysostomus, homil. 34. ad Popul. *Hanc* (inquit) *viam teneamus, hæc enim est, quæ maximè reducit ad Deum, quæ Christi facit imitatores, &, quoad fieri potest, Deo similes reddit.* & infrà, *Sint igitur duæ optimæ viuendi viæ, & earum quidem vna bonum facit obeuntem, altera verò & proximum. Videamus vtra probabilior, & ad virtutis culmen nos magis perducit.* Postea verò ita respondet, vt priorem comparatione posterioris reprehendere videatur. *Igitur* (ait) *ille, qui sua duntaxat quærit, à Paulo mille accusationes accipiet (cùm autem Paulum dixero, Christum significauero), hic autem laudes, & coronas:* infrà verò hoc magis explicans ait, *Ieiunare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperantiam colere, solis hæc obeuntibus vtilitatem afferunt; quæ verò proximis à nobis exhibentur, vt eleemosyna, doctrina, & charitas, hæc & nobis ipsis, & proximis, ad quos à nobis transeunt, prosunt.* Vnde infrà conclu-dit, qui propter proximi ædificationem occasionem martyrij vel differt, vel etiam omittit, magis probari apud Deum. Multa similia habet homil. 36. & 79. & alij Patres frequenter, præsertim Gregor. hom. 5. in Ezech. & hom. 14. versus finem, & lib. 5. in 1. Regum, cap. 4. & lib. 1. Regist. epistol. 5. *Gregor.*

17. *Suffragãtur exempla varia ex sacris literis.* Possumus præterea veritatem hanc exemplis persuadere. Nam in primis etiam in veteri Testamento, Elias, & Eliseus, qui videntur fuisse vel primi, vel ex præcipuis professoribus vitæ contemplatiuæ, ita illam professi sunt, vt zelum Dei, & salutis animarum maximum haberent, & ab instruendis populis, & corrigendis vitiis non desisterent, vt patet ex lib. 3. Regum, cap. 17. & sequentibus. Postea Ioannes Baptista, qui etiam contemplationis arcem ascendit, tempore opportuno ad docendum & prædicandum descendit. Potissimùm verò huius vitæ mistæ exemplar in Christo Domino conspicimus, vt sancti allegati sæpè attingunt, & in Euangeliis compertum est, & in 2. tomo, 3. p. disput. 27. latè declarabimus. De Apostolis etiam res est manifesta, imò in illis occupatio erga proximos potissimum videtur habuisse locum, nam ad hoc vocati sunt, vt fierent piscatores hominum, & Christi nomen portarent coram gentibus, & regibus, ac filiis Israël: & in hac vocatione, & munere explendo vitam suam consumpserunt. Nihilominus tamen dubitari non potest; quin simul vitam contemplatiuam summa cum perfectione intenderint: nam in omni perfectione primitias Spiritus habuerunt, & quandiu cum Christo conuersati sunt, in eo genere vitæ ab ipso sine dubio fuerunt instructi, nam cum ipso in horto ad orandum sæpe conueniebant, cum eo in montes secedebant, cum eo pernoctabant in oratione Dei, vel saltem exemplo, & doctrina ad hoc paulatim inducebantur: postea verò ascendente Christo in cælum iussi sunt sedere, & orare donec induerentur Spiritu sancto: rursus post aduentum Spiritus sancti ipsi dixerunt, *nos orationi, & verbo instantes erimus*, & vtrumque suis temporibus exercuisse, sæpe in Actibus Apostolorum legimus. Et Petrus orationi ante prandium vacabat, quando circa vacationem gentium illuminatus est. Paulus etiam de sua excellentissima contemplatione multa narrat, in epist. 2. ad Corint. 12. & sæpe aliàs.

18. *Item ex sanctis patrib.* De aliis item viris Apostolicis, & sectatoribus Apostolorum res etiam est clara, vt de Basilio, & Nazianzeno tetigimus, idémque est de Athanasio, Augustino, & similibus. Quia verò hi omnes Episcopi fuerunt, libet hîc commemorare historiam, quam de Eulogio, & Protogene referunt Theodor. lib. 4. Histor. cap. 16. & Nicephor. lib. 11. cap. 23. Illi enim cùm Valentis Arriani iussu relegati essent in Thebaidem, & plures gentiles, paucos verò fideles ibi esse comperissent, ita proximis subuenire procurarunt, vt Eulogius in cella conclusus dies noctésque totas Deum oraret: Protogenes verò cùm esset admirabilis vir, & in literis educatus, cœpit docere, & signis, ac doctrina homines ad Christi gratiam perducere. Additque Theodorus, eum tantæ humilitatis fuisse, vt si quem ad recipiendam Spiritus Sancti gratiam induxisset, eum ad Eulogium deduceret, pulsarétque ostium, & oraret, *Tum* (inquit) *vt aperiat, tum sigillum dominicum ei, quem verbo Dei ad fidem traxisset, imponat. At cùm Eulogius ægrè ferret, velut precibus interruptis, tum Protogenes, Est, inquit, errantium salus magis necessaria.* Additque cœpisse omnes mirari Protogenem, *Theodor. Niceph.*

Protogenem, *Cùm cum miracula edere, & tam multis lucem diuinæ cognitionis impartiri cernerent, primas Eulogio concessisse, & eos, quos verbo Dei ceperat, ad illum deduxisse: Meritò igitur multò maiorem, præstantioremque virtutem in eo esse suspicati sunt.* Denique Antonius, & Benedictus duo præclarissima vitæ contemplatiuæ exempla, quando in illa fuerunt perfectiores, tunc circa salutem proximorum intentiùs laborarunt. Nam de Antonio refert Athanasius, descendisse aliquando in Alexandriam ad resistendum hæreticis, & nunquam se denegasse multitudini hominum ad se concurrentium, vt omnes doceret, omnibúsque benefaceret. *Vnde effectum est* (ait) *vt post eius doctrinam omnes diaboli paterent insidiæ. Quid plura: totius orbis homines ad illum influebant; nullus se frustra illuc venire conquestus est, omnibus delectabile, atque iucundum laboris commercium fuit.* De Sancto autem Benedictio refert Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 8. §. *sanctus vir.* non solùm plura monasteria ædificasse, & instituisse, ac docuisse, (quod sine magna actione non fit) sed etiam postea in monte Cassino idolorum templum euertisse, & oppidanos, ac incolas Christianis præceptis imbuisse. Est ergo hoc genus vitæ ex se perfectius, quod à pluribus, ac maioribus sanctis cultum est.

Athanas.

Gregor.

19. Superest, vt ratione etiam veritatem hanc declaremus. Potest autem ita formari ratio: quia hæc vita mista includit totam perfectionem vitæ contemplatiuæ, & in nullo eam diminuit, sed potiùs addit aliquid: ergo est absolutè perfectior. Consequentia clara est. Maior item est certa, si intelligatur de substantiali perfectione vitæ contemplatiuæ, quia supponimus illam per se intendi, exerceri, doceri, ac procurari in tali statu, alioqui non erit vita, seu religio mista, de qua disputamus: si verò maior illa intelligatur de perfectione quoad gradum, sic pendet ex probatione minoris, in qua est tota difficultas. Probatur ergo minor primò, quia si in aliquo diminuit, maximè quia eo tempore, quo actioni proximorum vacatur, distrahit, & occupat animum, ne actu possit Deum in se diligere, sed hoc in primis non ita est ex vi talis actionis, regulariter, ac per se loquendo: quia illa actio per se includit cogitationem de Deo, & rebus diuinis: & saltem secum admittit frequentem ascensionem cordis in Deum; imò, vt rectè fiat, illam postulat. Tum ratione debitæ intentionis, per quam omnis hæc actio ad Dei gloriam ordinatur, & propter eius purum amorem fieri debet; ita vt licèt proximè sit propter charitatem proximi, hæc eadem charitas proximi sit virtualis quædam dilectio Dei, qui est tota ratio sic diligendi proximum. Tum etiam propter excellentiam ministeriorum, quæ ex diuino auxilio maximè pendent: & ideo ad hoc impetrandum necessarius est frequens ascensus cordis in Deum.

Suadetur tandem ratione.

Minoris propositionis probatio prima.

20. Secundò probatur eadem minor, quia estò concedamus huiusmodi actionem pro aliquibus temporibus ita occupare mentem, vt vel actu non feratur in Deum, vel non ita intensè: nihilominus inde non fit, vt aliquis detrimentum aliquod patiatur in tota illa perfectione, quam in vita purè contemplatiua obtinere posset, ob duas præcipuè causas. Vnde est, quia moraliter loquendo, imò humano modo, & seclusis specialibus priuilegiis, fieri non potest, vt animus hominis continuè temporibus omnibus, sine intermissione actu diligat Deum in se ipso, vel quòd sit in actuali consideratione eius: & ideo in omni statu necessarium est aliquod genus actionis, vt omnes Sancti, & doctores mystici, & in vita contemplatiua exercitatissimi, docent, vt ex allegatis constare potest. Si autem actualis contemplatio Dei aliquando interrumpenda est, nullo meliori ac fructuoso modo interpolari potest, quàm actionibus charitatis erga proximum, & maximè in spiritualibus ministeriis, quæ sunt longè maioris meriti, quàm omnes alij actus extra formalem dilectionem Dei, vt ex dicendis à fortiori constabit. Vnde licèt fortasse contingat occasione horum ministeriorum interruptionem hanc, & temporis occupationem esse aliquantulum maiorem, quàm esset in alio genere priuatæ actionis, per excellentiam actionum, & ministeriorum erga proximum compensatur, vt ex verbis D. Thomæ statim citandis colligi etiam potest.

Probatio secunda.

Causa vna cur actio non impediat perfectionem contēplationis

Alia causa est, quia ipsamet priuatio dulcedinis contemplationis propter Deum suscepta, seu permissa, est magni meriti coram Deo, adeò vt ipsimet contemplationi illam præferat D. Thomas 3. d. 25. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. dicens, *Quantum ad intensionem meriti, videtur vita contemplatiua maioris meriti illa parte actiuæ, quæ circa moderationem studet; minoris autem quantum ad illam partem, quæ profectui aliorum inuigilat, quia hoc ipsum videtur esse fortioris charitatis secundum genus, quòd homo prætermissa consolatione, qua in Dei contemplatione reficitur, gloriam Dei in aliorum conuersione quærat: quia etiam in humana amicitia verus amicus quærit magis bonum amici, quàm de eius præsentia delectari.* Hinc plurimum commendatur charitas Pauli, qui ad Rom. 9. cupiebat, *anathema esse à Christo pro fratribus suis:* id est (iuxta probabilem expositionem) ad tempus priuari eius consortio, & visione, vt fratribus proficeret. Vnde clariùs ad Philip. 1. dicebat, *Coarctor è duobus desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multò melius: permanere autem in carcere, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum.* In quo eius excellentia charitatis commendatur, quia bonum proximorum præferebat ei, quod sibi erat melius. Quod notauit Innocent. III. d. cap. *nisi cùm pridem,* commendans similiter charitatem S. Martini, qui exemplum Pauli imitatus dicebat, *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* Est autem considerandum, hos sanctos non solùm acceptasse carere dulcedine contemplationis huius vitæ, sed etiam visione patriæ, in quo videtur eorum charitas excellere: nihilominus optimum inde argumentum sumitur, ad participationem illius beatitudinis, quæ in hac vita esse potest. Et ex alio capite videtur argumentum esse efficax à fortiori: quia priuari ad tempus æterna beatitudine, licèt sit quædam dilatio boni magni, tamen non est carentia alicuius meriti, quin potiùs inde augetur meritum: & ob dilationem temporalem beatitudinis comparatur æternum augmentum intensiuum eiusdem beatitudinis, quod lucrum incomparabiliter maius est: At verò dum homo in hac vita se priuat actuali contemplatione Dei, propter eundem Deum in proximo glorificandum, non solùm patitur dilationem alicuius boni, sed priuationem cuiusdam magni meriti, ex quo pendet æterna quædam perfectio maior beatitudinis, qua perpetuò carebit, nisi meritum illud alia via compensetur: non est autem verisimile priuari hominem tanto præmio à Deo ipso, propter opus bonum factum in obsequium eius: ergo ita augetur ex hac circunstantia, & ex tali affectu huiusmodi actus, vt compenset, & superabundanter

21. *Causa altera.*

Innoc. III.

bundanter reficiat iacturam illius boni, quantum spectat ad meritum, & sanctificationem apud Deum.

22. Probatio 3. prædictæ minoris in n. 19 positæ, ex alio principio. Hinc tertiò satis probabilius possumus eandem minorem alio sumpto principio ostendere, nimirùm, opera illa, & ministeria spiritualia circa salutem proximi, suis debitis, & opportunis temporibus, & debito modo exhibita, esse maioris meriti apud Deum, quàm esset actualis contemplatio pro eodem tempore suscepta. Hoc autem probatur, quia illud opus est magis meritorium, & ad perfectionem aptius, quod est diuinius, & gratius Deo; huiusmodi autem est actio spiritualis erga salutem proximorum ex suo genere: ergo. Fundatur hoc principium tum in doctrina patrum. *D. Dionys.* Probatur minor primò ex Dionys. cap. 3. de cœlesti Hierarc. dicente, *perfectionem esse ad Dei imitationem totis conatibus eniti: quod est præstantius, atque omnibus diuinius, Dei cooperatores fieri, & ostendere diuinam in se ipso actionem, secundùm quod possibile est.* Intelligit autem de cooperatione Dei circa salutem animarum, vt ibi omnes expositores intelligunt, iuxta illud 1. Corinth. 3. *Dei adiutores sumus:* nam hæc propriissimè dicitur diuina actio. Vnde paulò superiùs dixerat de viris perfectis, *fieri à Deo perlucida specula, & omni labe pura, dignáque quibus principalis illius ac diuinæ lucis suauissimus radius influat:* & subdit, *quæ vbi indultum si sacratissimum iubar affatim hauserint, hoc ipso postmodum absque inuidia sequentibus fundunt, atque in hoc ipso diuinis obtemperant legibus.* & cap. 5. de Ecclesiast. Hierar. latè ostendit, actiones hierarchicas, quæ in illuminandis ac perficiendis aliis consistunt, esse omnium perfectissimas. Et hac ratione diximus suprà, cum D. Thoma, ac reliquis Theologis, Episcopalem statum esse omnium perfectissimum. ergo ex suo genere sunt hæ actiones gratiores Deo, ac magis meritoriæ: ergo ex participatione illarum non potest religiosus status in perfectione minui, sed potiùs augeri. *Greg.* Hoc etiam confirmat Gregor. hom. 12. in Ezech. circa finem dicens, *Nullum sacrificium esse Deo magis acceptum, quàm sit zelus animarum.* Vnde lib. 6. epist. 5. aliàs cap. 169. *Si vnigenitus* (inquit) *Patris pro explenda vtilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum præponimus vtilitati proximorum?* Atque hoc ipsum ad perfectionem charitatis Dei pertinere ostendit ex interrogationibus Christi ad Petrum, *Amas me, Pasce oues meas.* Nam qui renuit pascere cùm possit, indicat se non perfectè amare. Similia habet. 1. p. Pastor. cap. 5. *Chrysost.* Et Chrysost. lib. 2. de Sacerdot. eandem Christi interrogationem ita expendit. *Atqui illi quidem licebat verbis huiusmodi Petrum affari, Si me amas Petre, ieiunia exerce, super nudam humum dormi, vigila continēter, iniuria passis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduæ item te maritorum loco habeant.* Quod postea latè declarans, ait, in hoc demonstrari excellentiam, & perfectionem actionum, quibus salus animarum procuratur, quòd illæ maximè sunt coniunctæ charitati Dei: quod licèt ab ipso dictum sit de pastorali munere & actionibus eius, cum proportione habet locum in statu religioso participante onera illius muneris ex vi institutionis suæ.

23. Tum argumento sumpto ex D. Thom. *D. Greg.* Ratione possumus hoc ipsum declarare ex D. Thoma in 3. ad 30. quæst. vnica, art. 4. ad 2. vbi sic inquit, *Dilectio Dei & proximi, quantum ad actum interiorem, ad vitam contemplatiuam pertinet, vnde Gregor. homil. 14. in Ezech. dicit, quòd contemplatiua vita insistit dilectioni Dei & proximi: sed quantum ad actum exteriorem, vtraque ad vitā actiuam pertinet,* A *quamuis huiusmodi actus in primis expendantur, quia Deus operum nostrorum non eget.* Hinc ergo argumentum conficitur, quia hæc ipsa ministeria, quæ in salutem proximorum fiunt, sunt actus externi non tantùm dilectionis proximi, sed etiam Dei: ergo ex suo genere sunt magis meritorij quàm pura interna contemplatio. Antecedens patet ex citatis verbis D. Thomæ. Et ratione, quia per illos actus directè quæritur gloria & honor Dei: & ideo tales actus non tantùm imperatiuè, & remotè possunt esse à dilectione Dei, sicut actus eleemosynæ corporalis, vel alij similes; sed proximè & quasi elicitiuè sunt nati fieri ex dilectione Dei, quia velle, & procurare quodlibet bo- B num Dei, siue internum, siue externum, opus formale est amicitiæ erga Deum: gloria autem & honor Dei est quoddam bonum externum eius: ergo hæc procurare est officium proprium dilectionis Dei, sed hæc gloria, & honor Dei existit in honorantibus, & glorificantibus ipsum: ergo non potest aliter quæri, quàm illuminando, & conuertendo homines ad ipsum: ergo actiones, per quas hoc fit, per se, ac directè sunt opera externa amicitiæ in Deum: sunt ergo proprij actus externi dilectionis Dei: licèt simul esse possint actus dilectionis proximi, si bonum illud consideretur vt extrinsecum ipsi proximo. Prima verò consequentia probatur primò, quia, moraliter loquendo, amor Dei C quò est efficacior, eò est melior, & magis meritorius: amor autem, qui non sistit tantùm in interiori affectu, sed prodit in exteriores effectus adeò perfectos, est magis efficax: ergo.

Dices, actum exteriorem nihil addere interiori. 24. Instantia remouetur. Respondeo primò, quando exterior actus requirit nouum interiorem actum, multum addere; ita verò est in præsenti: nam amor, qui sistit in pura contemplatione, non parit voluntatem efficiendi talia opera, quibus glorificetur in hominibus Deus; amor autem, qui progreditur ad hanc actionem parit hanc volūtatem, quam ipsamet charitas Dei elicit. Quòd si dicas, etiam purè contempla- Replica diluitur reddendo diuersam rationem. tiuum posse habere illam voluntatem per deside- D rium internum, & complacentiam in illum actum tanquam in obiectum quoddam pertinens ad Dei amorem. Respondeo, longè diuersum esse velle illud obiectum vt per me exercendum, & efficiendum, quod est longè difficilius, & maius officium amicitiæ. Vnde non est dubium, quin talis voluntas longè sit magis meritoria. Quòd si contemplatiuus extendat suum desiderium ad illud obiectum etiam sub tali ratione; aut desiderium est inefficax, & sic non est comparabile cum alia voluntate efficaci: vel est efficax, & sic desinet esse purè contemplatiuus, & transiet ad actionem, quantum sibi possibile est: ergo per se vita includens illam actionem melior est, magísque E perficit, & exequitur amorem amicitiæ erga Deū. Nec potest poni inæqualitas in intensione, & ardore affectus, nam hæc est per accidens, & de se potest esse maior in amore operatiuo: sicut erat in Paulo, cum dicebat, *Quis nos separabit à charitate Christi?* Imò quoad hoc, moraliter loquendo, multum solet addere actus exterior interiori, quia & requirit maiorem, & efficaciorem effectum; & solet esse occasio vt magis ac magis accendatur, vtque in eo diutiùs perseueretur.

Aliunde verò amor etiam in proximum est 25. Progreditur eadē diuersa ratio. maior, adiuncta actione huiusmodi, quàm in pura contemplatione, vt facilè potest eodem discursu ostendi: quia talis actio est actus externus amoris proximi, qui adiunctus interno amori auget

Vita mixta perficit charitatē etiam in ratione amicitiæ.

get perfectionem, & meritum, quod in amore proximi vt sic esse potest. Vnde etiam concluditur, hoc genus vitæ absolutè & simpliciter magis perficere charitatem secundùm integram rationem amicitiæ, quam includit in ordine ad Deum, & proximum, quia vnitè (vt sic dicam) & internum amorem, & externum beneficium seu obsequium amplectitur, simúlque eisdem actionibus vtriusque bonum, vel honorem, aut gloriam, vel commodum ac salutem procurat; & qui eam profitetur, ob hanc causam laboribus, & periculis se exponit; propriáque consolatione, ac suauitate quietioris contemplationis se priuat. Cùm ergo perfectio vitæ Christianæ in perfectione charitatis consistat, erit sine dubio hoc genus vitæ perfectius ex genere suo. Accedit præterea, quòd ipsemet amor Dei, ex hac extensione ad proximum perficitur, sicut dixit D. Thomas 2. 2. q. 27. art. 8. dilectionem proximi propter Deum, perfectiorem esse dilectione solius Dei, quia illa includit ipsius Dei dilectionem, & addit dilectionem Dei in obsequium ipsius Dei, & implementum voluntatis eis. Et in 2. 2. quæstione 184. art. 7. ad 2. addit egregiè idem D. Thomas, *hoc esse maioris dilectionis signum, vt homo propter amicum etiam aliis seruiat: quàmsi soli amico velit seruire.* Eandem sententiam habet opusc. 18. cap. 18. per quam ipse declarat statum prælatorum esse perfectiorem: idem autem est, vt sæpè diximus, de religione participante illum statum, quoad ministeria, & actiones, quæ circa proximi salutem seruantur.

D. Thom.

26. Obiicitur contra prædicta, ex Richardo, & Carthusiano.

Dicet fortasse aliquis, eum, qui contemplatiuam vitam purè profitetur, non carere beneuolentia, & beneficiis proximorum, sed efficaciori, & securiori modo illis prodesse. Hoc intelligere licet ex Richardo de S. Victore super Cant. part. 2. cap. 8. vbi agens de excellentia vitæ contemplatiuæ, ait, excellentiùs extendi ad proximos, quàm per actionem, *Ad hos*, (id est, ad beatos sanctos), inquit, *contemplatione transiliit sponsa, & apud hos proximorum curam secum transtulit, cum his ante Deum eorum causam intus agit.* & infrà, *Bona quidem sollicitudo, & turbatio carnalis.* (scilicet per actionem.) *Sed melior & sublimior circa plures occupatio, & cura spiritualis* (scilicet per orationem.) *vt potè tam Deo, quàm cœlestibus ciuibus, familiaris, & permanens, ac secura magis.* & infrà, *Huius messis partem occupat actiuus exteriori ministerio: sed contemplatiuus totam messem occupat orationis auxilio.* Hinc etiam Dionys. Carthus. de vita solitaria, art. 22. monet, vt vitæ contemplatiuæ dediti quotidie pro proximis orent, *ne à tanta perfectione sint alieni.* Hoc ergo modo excellentiori compensatur ille excessus, & alioqui eminet in multis contemplatiua vita. Accedit præterea, quòd, regulariter loquendo, non solent homines ex plenitudine contemplationis descendere ad actionem: sed potiùs ex tædio internæ quietis, vel saltem ne tædio afficiantur: & ita non assumitur actio ex illa contemplatione perfectissimæ charitatis, sed potiùs in remedium humanæ fragilitatis.

Itē ex defectu humanæ fragilitatis.

27. Ad Richardi & Carth. loca vna responsio.

Ad priorem partem respondetur inprimis, non parum commendari perfectionem vitæ mistæ, cùm illius participatio aliqua contemplatiuo necessaria sit, ne tanta perfectione omnino careat. Vbi etiam intelligere licet, cùm mens contemplantis descendit ad compassionem proximi, & ad orandum pro illo, non cadere ab optima via exercendi, vel perficiendi charitatem, quia in eo non recedit à perfecta charitate Dei, sed illam quodammodo amplificat, & extendit: ita ergo qui ad actionem ex eodem motiuo descendit, nihil per se impeditur à perfectione charitatis, sed potiùs in ea promouetur. Vnde secundò dicitur, optimum esse auxilium orationis, sed non sufficiens, necessarium est enim orationis opus adiungere; quia Deus decreuit non per se solum tantùm, sed per homines salutem hominum operari, & ideo necesse est non solùm oratores, sed etiam cooperatores Dei fieri in salute animarum, & hoc (cæteris paribus) perfectius est, quia Deo similius, & quia priorem modum auxiliandi per orationem non excludit. Vnde Carthus. suprà, monet solitarios non solùm vt orent pro aliis, sed etiam vt ad se venientes prudenter & feruidè ad Dei obsequium exhortentur. Et Richard. ibidem subdit, modum illum iuuandi proximos per solas orationes, esse imperfectorum, *quos exterior occupatio citò immutat, & deiicit*; significans, à perfectioribus viris maius auxilium postulari.

Altera responsio.

28. Ad defectū humanæ fragilitatis prima responsio.

Ad alteram partem primùm dicitur cum D. Thoma opusc. 19. cap. 27. hîc non considerari personarum imperfectionem, sed naturam, & perfectionem status, cui particularium personarum imperfectio nocere non potest. Deinde dicitur, si hæc non speculatiuè, sed practicè ac moraliter considerentur, necessarium esse homini internum otium externa aliqua actione interrumpere, & ideo optimum esse vitæ genus, in quo vtrique parti optimum otij, & negotij, seu actionis genus consignat: primò quidem ac per se propter maiorem charitatis perfectionem procurans; secundariò verò etiam in illa varietate infirmitati hominum prospiciens. Si ergo particulares personæ cum hac moderatione vtrumque intendant nihil à perfectione deflectent: si autem plus nimio actioni se tribuant, ob tædium contemplationis, imperfectioni eorum, non ipsius status tribuendum id est.

Secunda.

Hæc sunt quæ in comparatione hac præsentis capitis in fauorem vtriusque partis afferri posse videntur: in quibus sine dubio grauiora, & maioris ponderis sunt quæ hanc posteriorem partem à num. 8. hucusque persuadent. Vt autem quod suum est vnicuique parti tribuam: assertio in primis, ex suo genere securiorem esse contemplatiuam religionem, ab externis actionibus erga proximos, & ab eorum consortio, & conuersatione separatam. Hoc probant rationes in fauorem prioris sententiæ à num. 2. adductæ. Fauet etiam vsus Pontificum promittentium transitum ab aliis religionis etiam mistis, & in eo gradu, quantumcunque perfectis, ad ordinem Carthusiensem, qui purè contemplatiuus est; fundari enim videntur saltem in maiori securitate illius status, quanuis multi existiment etiam esse fundatos in maiori perfectione, vel arctitudine, quos infrà lib. 2. cap. 4. referemus, tractando de illo ordine in particulari, nunc enim necessarium non est. Tandem explicatur, quia in eo statu ex vi ipsius, minores sunt occasiones peccandi, quæ magna ex parte oriuntur ex communicatione cum hominibus. Vnde ex hoc capite etiam est aptior ad crescendum in charitate, & perfectione, quia magis separata est ab exterioribus curis, maiúsque habet otium ad vacandum Deo, vnde minores habet etiam occasiones distractionis per sermonem, per sensus, & alia phantasmata. 29.

1. Assertio in hoc cap.

Quæ stent pro hac assert.

Nihilominus assero secundò, religionem mistam quæ cum contemplatione intendit actionem circa spiritualem salutem proximorum, ex suo genere meliorem, & perfectiorem esse. Hoc probant efficaciter 30.

2. assertio

Declaratur. efficaciter fundamenta ſecundæ ſententiæ à numero octauo poſita & declaratur in hunc modum, quia in hoc ſtatu ſunt plures occaſiones exercendi ſimul cum charitate plures, & excellentiores virtutes; eſt etiam commoditas conſequendi maiorem Dei cognitionem,& exercendi altiori modo charitatem eius; ſunt etiam plures occaſiones ſuſtinendi labores,vel patiendi mala propter ipsũ. Vnde exceſſus qui conſideratur in priori ſtatu, eſt ſolùm(vt ita dicam)in cauſalitate per accidens,remouendo ſcilicet magis impedimenta; exceſſus autem huius ſtatus eſt in cauſalitate per ſe, præbendo ſcilicet materiam,& opera maioris meriti, & media ſufficientia ad illa perfectè præſtanda. Nec verò deeſt in hoc ſtatu prouidentia ſufficiens ad cauenda pericula; nam in primis licèt non tollat omnes remotas,& humanas occaſiones; fugit tamen morales,& quæ prudenti prouidentia præueniri poſſunt, & media etiam prouidet quibus ordinariæ etiam occaſiones leuium culparum,vel diſtractionum, quæ ex conuerſatione cum hominibus etiam religioſa frequenter oriuntur, vel ſuperentur, & vincantur,certè aliquo maiori fructu compenſentur.

31. 3. Aſſertio. Vltimò aſſero hanc comparationem ſolùm fieri ex genere,quantum eſt ex parte finis vtriuſque ſtatus;nam in particulari fieri poteſt, vt Religio purè contemplatiua ſuperet mixtam, ſi hæc, vel in fine ipſo minus participet de contemplatione, quàm ad exactam perfectionem neceſſarium eſt, vel media non habeat perfecto fini accommodata. Hoc facilè intelligi poteſt, primò ex vulgari comparatione virtutum,ſeu actuum humanorum, in qua conſtat aliquid ex genere ſuo perfectius, poſſe in indiuiduo,vel in ſpecie eſſe minùs perfectum, propter materiæ, vel differentiæ contrahentis conditionẽ.Secundò ex rationibus factis à numero ſecundo pro priori ſententia: nam contemplatio per ſe finis eſt perfectior quàm actio; & hac ratione Religio purè contemplatiua præfertur puræ actiuæ;ergo quamuis actioni miſceatur contemplatio, poteſt mixtio tam imperfecta eſſe, vt etiam ex parte finis ſtatus ille mixtus minùs perfectus ſit:poteſt autem id cõtingere dupliciter,ſcilicet,vel quia actio ad opera tãtùm corporalis miſericordiæ pertinet, quæ minus perfecta ſunt, & magis animum ab interna contemplatione auocant, vel, quia de vſu & inſtitutione vitæ cõtemplatiuæ modicum quid participat; de actione autem multum. vnde facilè fieri poteſt, vt interior deuotio,& feruor ſpiritus impediatur.Tertiò licèt finis Religionis perfectus ſit,poteſt totus ſtatus deficere ab excellentia perfectionis improportione mediorum; nam vt rectè dixit Diuus Thomas 2.2. quæſtione 188. articulo ſexto, & opuſcul. 19. contra impugnantes Religionem cap. 1. excellentia Religionis non conſiſtit tantùm in fine, ſed etiam in mediis, quod etiam eſt per ſe manifeſtum ex generali ratione moralis prudentiæ, quia inordinatum eſt finem intendere per media non proportionata. Quod ſi media ſint proportionata ad aſſequendum aliquo modo finem, non tamen ad conſequendum perfectè, & exactè, tunc licèt finis in ſe valdè perfectus ſit, nihilominus in tali ſtatu, & per talia media non intenditur totaliter (vt ſic dicam) & ideo non ſignificat illum ſtatum adæquatè, quantùm ipſe finis eſt ſeu poteſt, ſed quantum attingitur per talia media, & ideo ex improportione mediorum poteſt eſſe minus perfecta Religio, quæ finem

(Explicatur & ſuadetur Primò. — Secundò. — Tertiò. — D.Thom.)

A habet in ſe perfectiorem. Quod tamen eſt verum comparando potius Religionem mixtam ad contemplatiuam, quàm comparando mixtas inter ſe, vel contemplatiuas etiam inter ſe, & ideo licèt in genere poſſint hæ comparationes fieri ſine periculo, & offenſione; in particulari cauendæ ſunt, tum propter vitandam offenſionem, tum etiam, quia difficile eſt ſingula media vniuſcuiuſque Religionis expendere, & cum aliis conferre.

Vnum tamen poſſumus hìc generatim aduertere, ſcilicet, in mediis duplicem bonitatem poſſe ſpectari; vna, quam habent ex propriis obiectis, & quatenus ſunt actus talium virtutum,temperantiæ, pœnitentiæ, &c. aliam, quam habent B in ordine ad finem conſequendum, quæ ſolet *vtilitas* appellari. Suppoſita ergo maiori perfectione finis, maior etiam perfectio mediorum, magis ſpectanda eſt ſub hac poſteriori conſideratione, quàm ſub priori, quia perfectio rei conſiſtit in conſequutione finis, ſi ergo finis eſt perfectior, illa media, quæ iuuant ad perfectiùs illum conſequendum, magis ad perfectionem ſimpliciter iuuant, etiamſi ex propriis obiectis tantam perfectionem non habeant, nam per illa perfectiùs attingitur talis finis. Vnde ſi fuerint illi adæquata, & quaſi totaliter illum attingentia, erunt perfectiſſima, quidquid ſit de alia bonitate, quàm ex obiecto habere poſſunt. C Hinc paupertas eſt aptiſſimum medium ad perfectionem, etiamſi ex obiecto ſpecialem honeſtatem fortè non habeat, & intra latitudinem paupertatis maior paupertas poteſt eſſe melior ad vnum finem, & minor ad alium; quòd ſi finis fuerit perfectior, & minor paupertas ad illum fuerit vtilior, illa magis conferet ſimpliciter ad maiorem perfectionem. Idem prorſus eſt de auſteritate vitæ: eſt enim optimum medium ad perfectionem, tam propter honeſtatem intrinſecam, quàm propter vtilitatem ad extrinſecos fines, & interdum poteſt maior auſteritas eſſe vtilior ad vnum finem, & minor ad alium, ſi tamen finis ſit perfectior, D illa auſteritas erit ſimpliciter melior, quæ ad illum finem perfectiùs conſequendum aptior fuerit, etiamſi in ſe, & circa ſuam materiam minor ſit, propter rationem factam. In vniuerſum tamen loquendo, ſi cætera ſint paria in fine, & in proportione, ac vtilitate mediorum ad finem, illa Religio perfectior erit, quæ maiorem etiam vitæ auſteritatem obſeruauerit, vel quæ habuerit media ad finem æquè vtilia, & ex obiecto meliora,quia nunc in aliquo ſuperat, & in nullo ſuperatur.

(32. Obſeruatio pro metienda perfectione religionis ex maiori proportione mediorum ad eundem finem.)

CAPVT VII.

Vtrùm conuenienter diuidatur Religio in Monachorum, & Clericorum.

E Ratio dubitandi eſt, quia vel illa duo membra diſtinguuntur in ſolo habitu,vel in vitæ inſtituto. Primum non ſatis eſt, quia habitus non facit religioſum; Secundùm non videtur habere locum, quia vel nomen *Clerici*, generaliter ſumitur, prout commune eſt perſonis Eccleſiaſticis, etiamſi ſubſtantialia vota Religionis non habeãt, & hoc modo licèt ſtatus Clericorum poſſit dici religioſus, lata quadam ſignificatione, non tamen propria, vt nunc loquimur. Vel nomen *Clerici* ſumitur

(1. Partis negantis arg.)

sumitur pro illo qui simul cum statu religioso clericalem ordinem habet, & sic omnis Religio Monachorum est Religio Clericorum, quia in ea sunt plures religiosi Clerici, imò illa est præcipua pars cuiuscunque Religionis, ad illum statum ferè omnes religiosi tendunt, ergo non rectè distinguitur Religio Monachorum, à Religione Clericorum.

2. Assertio affirm.

Nihilominus dicendum est primò, rectè distingui religiosum statum in clericalem, & monachalem; nam in primis constat ex iure, & Patribus, plerósque religiosos propriissimè Monachos esse & appellari, hoc constat, tunc ex etymologia vocis, *Monachus*, quæ solitudinem, atque adeò statum perfectionis indicat, cap. *de præsentium* 16. q. 1. vbi per totam illam quæstionem varia iura, & Patrum testimonia afferuntur, ex quibus constat Monachorum statum, & verè religiosum esse, & distinctum non solùm à communi cœtu fidelium, sed etiam à statu clericorum, adeò, vt olim Monachi ad Clericorum munera, & ordinationes regulariter non admitterentur, sed solùm ex speciali causa aut necessitate, cap. *si quis.* & cap. *si quem.* cap. *cùm pro vtilitate*, & cap. *nec pro* 16. quæst. 1. Et idem constat ex Siricio Papa epistol. 1. cap. 9. & 13. & ex Hieronym. epistol. 4. ad Rusticum, & in epistol. ad Ioannem Hierosolymitanum, quæ est Epiphanij, & ex Palladio in historia Lausiaca cap. 20. & 59. Imò etiam ex Dionysio cap. vltimo de Ecclesiastica hierarchia. Est etiam de hac re optimus Ambrosij locus, lib. 3. epistola 25. ad Vercellen. Ecclesiam, post med. qui pro cõparatione horum membrorum valde notandus est, & infrà verba referam, in fine capitis. Qui status durauit ferè vsque ad tempora Gregorij, qui lib. 4. epistol. 44. Monachos promoueri ad ordines post præfixa à sacris Canonibus tempora statuit, & postea in Clementina 1. de statu Monach. §. *Ad ampliationem* specialiter statutum est, vt ad ampliationem diuini cultus, Monachi ad admonitionem Abbatis se faciant ad omnes ordines sacros promoueri. Hoc verò quasi superadditum, vel immutatum fuit in statu Monachali; vnde in vita Pachomij cap. 25. apud Surium 14. die Maij refertur, non fuisse solitum sustinere inter suos aliquem qui ordinationem fuisset consequutus, ad tollendam ambitionem, & consequenter lites ac dissensiones; *Quomodo enim* (inquit) *minima ignis scintilla, si in arcam inciderit, nisi citò extinguatur, sæpe perdit fructus totius anni; ita etiam principatus ambitio, vel clericatus cogitatio, si inciderit in Monachos, nec citò extinguatur, facile corrumpit vniuersum laborem exercitationis.*

(Margin: Probatur prius membrum diuisionis, scilicet monachorum. — *Syricius Papa.* — *Hiero.* — *Pallad.* — *Dionys. Areop.* — *Ambros.* — *Gregor.* A quo tempore cœperint monachi communiter fieri clerici.)

3. Stabilitur membrum posterius scilicet clericorum.

Constat deinde fuisse semper in Ecclesia statum aliquem religiosum per se ac ex proprio instituto Clericorum; id est, sub tribus consiliis ac votis perfectionis, destinatum ad propria Clericorum ministeria, vel in diuino cultu, vel etiam in salute animarum procuranda. Hunc enim fuisse Apostolorum statum, ex discursu huius materiæ constat; ostendimus enim tom. superiore illos tria substantialia vota Religionis emisisse, non quidem ad monasticam, vel Eremiticam vitam agendam, sed Apostolicam, & Clericalem, ad quam profitendam à Christo vocabantur, quod latiùs infrà explicaturi sumus tractãdo de Religione Societatis lib. 1. cap. 5. Vnde meritò dicere possumus primam Religionem Clericorum ab ipso Christo fuisse, & institutam, & congregatam ac probatam. Satísque verisimile est, Religionem illam non periisse cum Apostolis, sed continua successione fuisse in eorum successoribus ac discipulis conseruatam. Quod significauit Vrbanus Papa in cap. *scimus* 12. quæstione prima, vbi ait vitam communem inter Christianos, vsque ad sua tempora viguisse præsertim inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, id est, Clericos; & idem colligitur ex cap. *duo sunt.* cap. *quia.* cap. *dilectissimis.* cum aliis, eadem causa, & quæstione; vbi inter alia Clemens I. epistola quinta, sic inquit: *Communis vita omnibus necessaria est, & maximè his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorúmque discipulorum imitari volunt.* Vnde in vita Augustini refert Possidonius cap. quinto factum præsbyterum intra Ecclesiam mox instituisse monasterium, & cum Dei seruis viuere cœpisse secundùm modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Atque ita multi sentiunt Clericorum, seu Canonicorum regularium ordinem non fuisse primùm ab Augustino institutum, sed vel reformatum, vel in Africam deductum, & peculiari regula instructum, vt in sequenti libro capite octauo, iterum attingemus; & latiùs prosequitur Ioannes Trullus lib. 1. de ordine canonicorum regularium c. 2. & 3. attingit Nauarr. in Commentario 4. de regular. num. 3. & sequentibus, vbi ex Pio V. probat Religionem Clericorum ab Apostolis fuisse institutam, quod etiã confirmat Benedictus XII. in præfatione ad constitutiones canonicorum regularium. De hac igitur re dubitari non potest. neque etiam est dubium de conseruatione huius status à temporibus Augustini vsque nunc, quamuis sub magna varietate, vt postea citato c. 8. & 9. attingemus.

(Margin: Ab Apostolis cœpit clericorum religio. — *Possid.* — *Ioan. Trul.* — *Nauar.* — Vide Augustinum Ticinensem propugnaculo Canonici ordinis p. 4. c. 4.)

4. An vsque ad tempora Augustini continuè durauerit.

De tempore verò, & successione continua huius status Religionis à temporibus Apostolorum, vsque ad Augustinum non inuenio seriem historiæ omnino certam, vt id affirmare possim; quanuis ex decretis Pontificiis, quæ retuli, verisimillimum sit, nunquam hoc vitæ genus in Ecclesia, & eius clero defuisse. Vt enim bene notauit Soto lib. 10. de iustitia. quæstione 4. articulo 3. quanuis in initio Ecclesiæ omnes Clerici profiterentur vitam communem & religiosam; postea crescente Clericorum numero, non omnes illum statum amabant, ad quem non ex necessitate tenebantur, sed consilio inuitari debebant, vt tandem sensit Augustinus sermon. 2. de communi vita Clericorum, & habetur in c. *certè* 12. q. 1. Semper tamen obseruatum videtur, non solùm vsque ad Augustinum, sed etiam vsque ad Gregorium, vt à singulis Episcopis collegia aliqua Clericorum instituerentur, qui communem, & religiosam vitam obseruarent, vt patet ex responsionibus ad Augustinum capite primo & secundo.

(Margin: *Soto.* — *August.*)

5. Prima conuenientia inter monachalem, & clericalem relig.

Ex his ergo satis constat esse, ac fuisse semper in Ecclesia dictos duos ordines Religiosorũ, Clericalem scilicet, & Monachalem. Necessarium autem est, vt propriam inter eos differentiã explicemus, ad quod necesse est ea quibus conueniunt supponere. Sunt enim in primis ea omnium quæ ad substantiam religiosi status pertinent, alioqui veri religiosi non essent, quod est manifestè falsum, vt constat, non solùm ex eorum institutis, sed etiam ex communi iure, vt patet ex cap. *quod Dei timorem.* de statu Monachorum; vbi Innocent. III. inquit regulares Canonicos à Monachorum sanctorum consortio non reputari seiunctos; quod eandem rationem, & veritatem habet in omnibus Clericis regularibus & idem habet Nicolaus Papa cap. *præsens* 20. q. 3. & res ipsa, seu conuenientia

tia in votis constat ex capit. *cùm in Ecclesiis.* de maioritate, & obedientia, & cap. *super.* & cap. *cùm ad monasterium.* de statu Monachorum. Conueniunt deinde in multis accidentalibus conditionibus religionis, vt verbi gratia, in vita communi, & in ordinaria institutione, & obseruantia vitæ religiosæ, iuxta modum vnicuique statui accommodatum, & sic dixit D. Thom. opuscul. 29. cap. 2. canonicos regulares, & monachos ad paria censeri in his, quæ sunt communia omni religioni, vt sunt viuere sine proprio, abstinere à negotiationibus, & officiis secularibus. Præterea si in communi loquamur possunt tam monachi, quàm clerici religiosi conuenire in aliquo fine, & scopo talis status; nam vtrique possunt intendere vitam purè contemplatiuam, vt notauit D. Thom. 2. 2. quæst. 189. articulo nono ad secundum. & consequenter possunt etiam in multis mediis conuenire, vt in exercitio orationis, ac psalmodiæ, & hoc modo sunt nunc in Ecclesia religiones contemplatiuæ, non tantùm monachorum, sed etiam clericorum.

2. Conuenientia. D. Thom. Tertia. D. Thom.

6. Prima ergo differentia inter hos duos status esse videtur, quòd religio clericorum per se ordinatur ad ea, quæ aguntur in diuinis ministeriis, non autem religio monachorum; quam insinuauit D. Thom. in dicta solutione ad 2. & rationem reddit, quia prior est per se religio clericorum, ad quos spectant ea, quæ pertinent ad diuina ministeria; ad religionem autem monachorum per se non competit, vt sint clerici, vt habetur in decretis 16. quæst. 1. Quæ differentia assignatur à D. Thom. inter has religiones, etiam vt profitentur vitam purè contemplatiuam: extendi tamen potest ad easdem si participent vitam actiuam; nam religio, per se ordinari potest ad ministeria spiritualia, quæ circa proximos exercenter, & sunt etiam clericorum propria; & ideo talis religio dici potest per se, & ex vi sui finis esse clericorum; non autem monachorum, cùm per se clerici non sint, quod significauit idem D. Thom. opusc. 19. p. 2. cap. 2. dicens, dato quòd monacho docere non liceat (scilicet per se & doctrina prædicationis) non sequitur quòd canonicis regularibus non liceat docere; cum canonici regulares inter clericos computentur, iuxta Augustin. in sermone de communi vita clericorum. Non repugnat autem, quòd religio monachorum ad hos fines extendatur; vt eisdem locis docet D. Thom. & ex dicendis sect. seq. constabit, sed differentia quasi formaliter constituitur, tam ex parte finis primariò intenti, quàm ex parte conditionis per se requisitæ in ipsis personis, scilicet, status religiosi.

1. Differentia inter easdem Religiones ex finibus. D. Thom. D. Thom.

7. Et ex hac differentia in fine, sequitur secunda differentia in mediis, quæ semper esse debet fini accommodata; nam monachorum status, sicut per se non requirit clericatum, & proprias actiones eius, ita neque illa studia, quæ ad tales actiones clericales probè exercendas necessaria sunt, quibus tamen maximè indigent clerici regulares, non minùs quàm seculares, proportione seruata ad suum finem. Nam religioni clericorum, quæ per se solùm vacat contemplationi, & diuino cultui in sacris mysteriis, minùs sunt necessaria studia per se loquendo, quàm religioni clericorum, quæ ad spiritualem actionem circa proximos per se ordinatur.

2. Differen. ex mediis.

8. Hinc etiam differunt tertiò in habitu; nam religiosi, qui clericale munus per se profitentur, clericalem etiam habitum aliquo modo retinere debent, vt habitus cum statu, & vita concordet; monachi verò peculiarem habitum, seu cucullam, (hæc enim omnibus communis est) sortiúntur, & ita in canonicis regularibus seruatum semper fuisse colligitur ex cap. mandamus 19. quæstione tertia, vbi cuculla distinguitur ab habitu canonici regularis, & ita obseruari videmus in Hispania præsertim; nam in Italia, aliqui eorum dicuntur clericalem habitum in monachalem transformasse, vt videri potest in Trullo lib. 1. cap. 29. numero 10. Idem verò obseruant aliæ religiones clericorum, vt Societas Iesv, & ordo clericorum, qui Theatini vocantur, & alij, de quibus infrà fiet mentio.

3. Differen. ex habitu. Trul.

9. Et hinc oritur quartum discrimen, nimirum, vt vita monachorum regulariter, seu ex suo genere austerior sit, quàm regularium clericorum in his quæ pertinent ad corporis tractationem, vt sunt victus, vestitus, lectus, & similia. Hoc etiam constat ex praxi, & comparando Canonicos regulares, cum profitentibus regulam S. Benedicti, id affirmat Bernard. epist. 3. Et generalis ratio esse potest, quia hoc genus vitæ debet esse proportionatum, & exteriori habitui, & aliis personis clericalem statum, qui per se etiam sanctus, & religiosus est, profitentibus. Vnde Diuus Thomas in dicto opusculo 14. tanquam differentiam certam inter canonicos regulares & monachũ supponit, quod canonici non tenentur abstinere à lineis indumentis, à quibus monachi abstinere tenentur. Similiter vsus carnium prohibetur monachis, in capit. *ad monasterium.* qui non prohibetur clericis regularibus aliquo iure, nec per Augustini regulam, nec per eorum constitutiones communiter loquendo de ordinibus clericorum, quantum nobis constare potuit. Et ob hanc rem putant aliqui dictum esse ab Innocentio III. in dicto cap. *quod Dei timorem.* regulares canonicos sub laxiori regula militare, scilicet, quantum ad ieiunia, indumenta, & alias corporis austeritates, non verò, quoad spirituales actiones, & opera perfectionis. Addo verò non oportere dictum illud Innocentij extendere ad omnes religiones clericorum: nam Innocentius tantùm loquutus est de regula, & modo viuendi canonicorum regularium, quæ suo tempore vigebat; status autem clericorum regularium, vt sic, non postulat necessariò laxam, vel laxiorem regulam etiam in austeritatibus corporis, quantum ad finem suum expediens fuerit.

4. Differen. ab austeritatibus corporis. Bernard. D. Thom.

10. Tandem ex his differentiis, quæ ad rem aliquo modo spectant, orta est in nominibus diuersitas. Nam nomen *Monachorum* iuxta frequentiorem vsum non tribuitur clericis regularibus, & consequenter, nec nomen *Fratrum,* quod vulgò monachis accommodatam est, quia secundùm primæuũ ius, & institutionem, monachi à clericis distinguebantur. 16. quæst. 1. per multa capita, & ideo vbi iura, præsertim odiosa, comprehendere volunt omnes religiosos, vel non loquuntur de monachis, aut clericis, vel canonicis regularibus, sed simpliciter de regularibus, vt Cõcilium Trid. sess. 25. cap. 1. de regularib. & sequentibus. quæ vox vniuersalis est, vel vtrosque in specie nominant, vt in Clem. 1. de statu Monachor. ibi; *Monachos, vel canonicos regulares.* Et capit. *cùm singula.* de præbend. in 6. ibi, *Nec aliqui Monachi, vel religiosi alij,* &c. Dixi autem *præsertim in odiosis*; quia in fauorabilibus, vel in his, quæ per se solùm respiciunt substantiam, vel decentiam status religiosi,

5. Differen. ex nominibus.

ligiosi, ampliari solet nomen *monachorum*, vt comprehendat etiam clericos regulares, vt constat ex cap. *ex parte.* de postulando, & indicantur in cap. *post translationem.* de renunciatione, & notarunt Gloss. Panormit. & alij super hæc iura, & Nauarr. Comment. 3. de regular. num. 4. & 41. August. Ticinensis in propugnaculo Canonici ordinis 4. p. cap. 12. & Ioann. Trullo in ordine Canonicorum regularium lib. 1. c. 29.

Glossa. Panor. Nauarr. Aug. Ticin. Ioan. Trul.

11. *Concluditur institutum de distinctione, & sufficientia membrorũ datæ diuisionis.*

Atque ex his satis constat, quæ sit differentia inter illa duo membra, tam in re, quàm in nomine. Constat etiam diuisionis sufficientia; necesse est enim omnem religionem per se ordinari aut ad ministeria clericorum, aut contentam esse operibus, & modo viuendi laicis accommodato; neque inter hæc duo potest inueniri medium; ergo cùm illa membra per hos fines distinguantur, sufficienter exhauriunt diuisum. Posset autem aliquis tertium membrum excogitare religionis mixtæ, & participantis vtrumque finem, seu vtraque opera; sed non oportet nouis vti nominibus præter communem vsum; nam omnes religiones, quæ cogitari possunt mixtæ, illo modo appellatione *monachorum* veniunt, vt ex sequenti capite constabit.

12. *Comparatio vtriusque mẽbri quoad antiquitatem.*

Superest, vt de comparatione horum membrorum pauca dicamus; possunt autem in antiquitate, vel in perfectione comparari. De priori comparatione iam dictum est, verisimile videri esse æquiualens quoad originem; nam initio Ecclesiæ vtriusque sufficientiæ indicia, & vestigia inueniuntur. Quod si in hoc est aliqua earum præferenda, planè illa est religio clericorum, quia certius est collegium Apostolicum fuisse religiosam quandam communitatem, quàm quod viuentibus Apostolis monachatus inceperit; nam primum ex Euãgelio, & ex Patrum traditione constat; secundum autem licet ex Dionysio, Philone, Eusebio, & aliis antiquis historicis fiat sufficienter fide dignum, non tamen æquè certum. Est autem eodem modo certissimum, collegium illud Apostolicum constituisse religionem clericorum, non monachorum, quia fuit ille status per se primò ordinatus, ad clericorum ministeria, vt suprà tactum est, & tractando de Societate magis explicabitur.

Dionys. Areop. Philo. Iud. Euseb.

13. *Obiectio pro antiquitate monachatus.*

Quod si quis dicat totam Ecclesiam in suo initio fuisse veluti quandam monachalem religionem, quando scilicet omnes fideles habebant omnia communia; ita enim de illo statu Sancti loquũtur, vt patet ex Chrysostomo libro tertio, contra vituperatores vitæ monasticæ, & Isidoro lib. secundo de officiis Ecclesiasticis capite decimoquinto, & aliis suprà citatis, propter quod dixisse videtur Bernard. Apologia ad Guillelmum Abbatem, versus finem, suum ordinem, id est monasticum, primum in Ecclesia fuisse, *Imò, à quo cœpit Ecclesia.* Respondendum est, Ecclesiam primitiuam, vt condistinctam ab Apostolis, seu à clero, & vt constantem ex fidelibus laicis, licèt habuerit quandam formam monachalem, vel secundùm se totam, vel pro magna parte: nihilominus illam ortam fuisse à religione clericorum, scilicet Apostolorum. Si verò consideremus illam Ecclesiam, vt vnum corpus constans ex Apostolis, & aliis fidelibus, sic fuit veluti vna perfecta religio, eminenter, ac formaliter complectens clericos, & laicos; semper tamen prima, ac præcipua pars eius fuit religio clericorum. Quod si in ipsismet Apostolis considerare quis velit, prius fuisse religiosos professos quàm clericos, nam verisimilius est tria vota emisisse viuente Christo, & in manibus eius ante passionem, vt ex Augustino, Thoma, & aliis Patribus in principio huius materiæ tomo præcedente tractauimus, & moderni authores grauiores frequentiùs sequuntur: clerici autem facti non sunt, vsque ad noctem Cœnæ; quantum ex Euangelio colligitur, & ex Concilio Tridentino sessione 22. canon. 2. Nihilominus respondemus à principio religiosum illum statum fuisse clericalem; nam fuit institutus, & ordinatus, ad finem prædicandi Euangelium, & exercendi alias actiones hierarchicas, & sacerdotes, sicut modò professio canonicorum regularium, etiamsi à multis fiat ante susceptum aliquem ordinem, semper est clericalis professio potiùs quàm monachalis. Vnde cùm Bernardus dicit suum ordinem fuisse primum, vel in quo cœpit Ecclesia, intelligi debet de suo ordine, non vt monachali, & condistincto à clericali, sed secundùm communem rationem status perfectionis; nam de monastico ordine in specifica proprietate sumpto, potiùs dicitur in Concilio Meldensi capitulo nono fuisse ab Apostolis fundatum, seu à nominatissimis, ac sanctissimis Patribus excultum, & in Concilio Coloniensi sub Hermano. tit. de vita monastica, capite primo, dicitur vitam monasticam, non multo post Apostolica tempora cœpisse, quod piè interpretandum est, id est, non multo post initium prædicationis Apostolorum.

Chrysost. Isidor. Bernard.

Diluitur, si primitiua Ecclesia sumatur pro populo cõdistincto à clero.

Deinde si sumatur pro aggregato ex vtroque.

Denique si sumatur pro Apostolis ante & post sacerdotiũ.

Ad locum Bernard.

An verò vterque status, ex quo incœpit in Apostolis, vel per Apostolos, continua successione, sine interruptione durauerit, non ita certum est, quanuis de vtroque id sit longè probabilius; nam de monachatu clarum est, à temporibus Antonij, vsque ad Basilium, & à Basilio, vsque ad Augustinum, & ab Augustino, vsque ad Benedictum, & à Benedicto, vsque ad nostra tempora in Ecclesia non defuisse. Paulò autem superiùs ostendi in capite secundo etiam ante Antonium fuisse monachos, & Dionysium Areopagitam monachorum quoque mentionem fecisse, inter Dionysium autem & Antonium vix fluxerunt anni ducẽti quinquaginta, & ferè in medio temporum illorum inuenimus Dionysium I. huius nominis Pontificem fuisse monachum; ergo verisimillimum est, in illis paucis annis non fuisse interruptum monachatum. 14.

Probabile est monachatum ex quo incepit, nunquam fuisse interruptum.

De religione autem clericorum in primis est constans, ab ætate D. August. nunquam in Ecclesia defuisse, saltem in religione canonicorum regularium, vt ex perpetua traditione & antiquis historiis constat. Nam quòd Augustinus clericorum religionem, vel instituerit, vel restaurauerit, receptissimũ est, ex Possidonio in vita Augustini, & ex eodem August. in sermon. de communi vita clericorum, & ex aliis, quæ infrà lib. 2. cap. 8. referemus, & ab eo tempore nunquam religionem illam fuisse omnino extinctam, constat, quia sicut nunc durat, ita in toto superiori tempore inuenitur eius memoria, neque alicubi legitur aliud eius initium post Augustiuum. 15.

Religio cleric. ab Aug hucusque interrupta non est.

Possid. August.

De tempore verò intermedio ab Apostolis vsque ad Augustinum, omnes etiam pro comperto habent clericorum ordinem Apostolorum tempore fuisse in clero dilatatum, & à Clemente Romæ, à Iacobo Hierosolymis, & à Marco Alexandriæ, & sic ab aliis viris Apostolicis fuisse obseruatum 16.

Quid à tẽpore Apostolorum vsque ad August.

uatum

uatum, & auctum. Vnde Soto lib. 20. de iustitia q. 4. art. 5. *Nascens*, inquit, *clericorũ Ecclesia cœpit in communi viuere, in quo virtute nonnihil temporis adoleuit.* Addit verò statim, *At verò exhausto paulò plus Clericorum numero, vix illa communis vita tolerari potuit*, &c. An verò hæc relaxatio clericalis status cœperit multo, vel breui tempore post vitam Apostolorum, non certò constat; nam etiam D. Augustinus suo tempore decreuit, non admittere ad ordinem, nisi regulares clericos; postea verò mutauit consilium, vt constat ex cap. *certè* 12. quæst. 1. Certum autem videtur non totum clerum cecidisse ab illo statu intra illud tempus, sed ad summum in illo initio successu temporis factam esse clericorum diuisionem quibusdam retinentibus vitam regularem, & aliis amplectentibus laxiorem, & sæcularem, vt attigit Augustinus Ficinensis in propugnaculo p. 1. c. 16. Et sufficientem eius rei fidem facit Vrbanus Papa epistola 1. dicens, *Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, id est, Clericos*, &c. Fuit autem Vrbanus ducentesimo vigesimo quarto à natiuitate Domini, id est ferè ducentis annis ante Augustinum: cùm ergo ille status regularium clericorum vsque ad Vrbanum integer perseuerauerit, verisimile nõ est in reliquo breui tempore, vsque ad Augustinum fuisse extinctum, licet fortasse magna ex parte relaxatus, ac imminutus fuerit; atque ita sentiunt de hoc statu, & eius origine, ac continuatione, qui de religione Canonicorum regularium accuratiùs scripserunt, quos partim retulimus, partim indicabimus inferiùs cap. 9. tractando de his religionibus clericorum magis in particulari.

Sot.

Aug. Ficin.

17. De altera comparatione in perfectione, nonnulla diximus tractatu præcedenti agendo de trãsitu ab vna religione ad aliam. Breuiter ergo dicendum est, in hac generalitate non posse fieri absolutum iudicium quia hi status se habent ad inuicem, tanquam excedens, & excessum; & ideo in particulari comparatio pendet ex multis circunstantiis. Nihilominus tamen dicere possumus, religionem clericorum ex genere suo esse perfectiorem; primò, quia ex vi sui ordinis ad altiorem, & diuiniorem finem ordinatur: nempe diuinum cultum in supremis mysteriis, & ad salutem animarum, quantum est ex vi talis generis. Vnde explicatur secundò, quia in moralibus illud dicitur esse perfectius ex genere, quod sumptum in supremo gradu illius generis, excedit supremum alterius. Ita verò est in præsenti, nam suprema religio clericorum perfectior fuit omni religione monachorum; talis enim fuit status religiosus, quem professi sunt Apostoli, vt ostendimus; constat autem Apostolos non solùm in personali gratia, & perfectione, nec solùm in statu Episcopali, sed etiam in religioso statu perfectionis habuisse primitias Spiritus & perfectionis. Denique ostendimus suprà vitam mixtam ex contemplatiua & actiua, esse perfectiorem quacumque simplici ex genere suo, ostendimus etiam mixtionem illam tanto esse perfectiorem, quanto ex vtroque illo genere vitæ id quod perfectius est participat: hoc autem totum inuenitur in hoc statu ex vi sui generis; ergo. Dices etiam posse inueniri in religione monachorum quæ sit mixta; sicut etiam è contrario potest esse religio clericorum, quæ non sit mixta sed simplex. Respondeo ex superiùs dictis, monachatui, vt sic non conuenire

Religio cleric. ex genere suo perfectior est monachatu.

Suadetur Primò.

Secundò.

Tertiò.

Occurritur obiectioni.

A perfectionem illam, in eo gradu; quod si aliquando participat aliquid de illo, est tantùm secundùm quid & secundariò, vt explicabimus capite sequenti, & hoc satis est, vt status clericorum regularium ex suo genere perfectio dicatur. Confirmant egregiè resolutionem hanc verba Ambrosij lib. 3. epist. 25. ad Vercellenses §. *Hos sequutus Eusebius. Hæc duo*, inquit, *in anteriore Christianorum deuotione præstantiora esse quis ambigat? Clericorum officia, & Monachorum instituta. Ista ad comitatem, & moralitatem disciplina, illa ad abstinentiam assuefacta, atque patientiam. Hæc voluit in quodam theatro, illa in secreto: spectatur ista, illa absconditur; ideo bonus athleta ait: Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis: dignus sanè qui spectaretur ab Angelis, dum luctaretur, vt ad Christi brauiũ perueniret cum certaret, vt in terris vitam Angelorum institueret, in cœlo nequitiam Angelorum refelleret. colluctabatur enim nequitiis spiritualibus. Meritò mundus eum spectabat, vt mundus imitaretur. Hæc ergo vita in stadio, illa in spelunca; hæc aduersus confusionem sæculi, illa aduersus carnis appetentiam. Hæc subiiciens, illa refugiens corporis voluptates. Hæc gratior, illa tutior. Hæc seipsam regens; illa semetipsam coërcens. Vtraque tamen se abnegans, vt fiat Christi, quia perfectis dictum est. Qui vult venire post me, abneget semetipsum.* Et infrà. *Hæc ergo dimicat, illa verò se remouet. Hæc illecebras vincit, illa refugit. Huic mundus triumphatur, illi exultat. huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo; illa ignoratur. huic plura tentamenta, & ideo maior victoria; illi infrequentes lapsus, facilior custodia.*

Quartò.

B

C

CAPVT VIII.

Vtrùm monachorum religio rectè, & sufficienter diuidatur in mendicantem, & purè monachalem.

Constat ex vsu Ecclesiæ *Monachi* nomen dupliciter accipi; pro genere scilicet, & pro specie, seu membro contento, sub latiori significatu. Priori modo comprehendit omnes religiosos fratres; quatenus eos à clericis regularibus distinximus capite præcedenti quos non possumus generatim meliùs describere, quàm per professionem religiosam sub habitu monachali. Strictè verò dicuntur monachi, quos vulgo *Monges* appellamus, & sic distingui solent monachi simpliciter dicti, à monachis mendicantibus. Sic ergo rectè diuiditur monachorum status in purè monachalem, & mendicantem, quorum statuum differentia explicanda à nobis est. Vt autem in hoc certum aliquid dicere possimus magis, est vsus, & status Ecclesiæ considerandus, quàm sola rei natura, vel possibilis institutio. Nam loquendo hoc modo de possibili, nulla ferè proprietas considerari potest in vno istorum statuum, quæ non sit possibilis in alio, quanuis de facto in eis distinguantur, & præsertim in modo paupertatis, à quo *Mendicantium* nomen sumptum est.

1. Exponitur quæstio.

D

E

Primò ergo, ac præcipuè videntur distingui hi duo status ex fine; nam status monachalis strictè sumptus (sic enim de illo nunc semper loquemur) contemplatiuus est, & simplex de se in illo ordine, quod patet inductione in præcipuis ordinibus monachorum, Carthusiensibus, Benedictinis Cistercensibus, Chamaldulensibus, &c. 2.

1 Differen. inter mendicantes, & monachos præsè, ex fine.

 Hoc

Hoc enim fuit primum monachorum institutum, vt suprà dictum est, & sumitur ex 16. quæst. 1. per totam, & ex cap. nunquam. de consecrat. d. 5. ideóque monachi, qui hoc institutum simplex, & purum conseruarunt, monachorum nomen quasi per antonomasiá retinuerunt. At verò monachi mendicantes per se profitentur statum vitæ mixtæ ex contemplatione, & spirituali actione, præsertim circa proximum; quod patet etiam inductione; nam ordines Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, S. August. & Carmelitarum, quibus hoc nomen primum tributum est, hoc genus vitæ profitentur; nam in choro, & diuinis officiis contemplationi vacant, quatenus verò prædicationi, doctrinæ, aut ministerio sacramentorum insistunt, actionem participant. Vnde Panormit. in cap. *causam.* de iudiciis num. 2. *Monachi* (inquit) *propriè & strictè dicuntur illi, qui virtute regulæ stant solitarij in monasterio, nec immiscent se prædicationibus.* argumento multorum capitum 16. quæst. 1. Vnde subiungit, *Omnes monachi possunt dici* fratres, *non verò omnes fratres dicuntur* monachi; *nam mendicantes in rigore non accipiunt illam denominationem strictè sumptam.* Rectè ergo distinguuntur monachi & mendicantes ex fine, nam priores sistunt in vita contemplatiua; posteriores ad spiritualem actionem circa proximum extenduntur.

Panorm.

3. Differen. ex paupertatis professione.

3. Et hinc sequitur secunda differentia magis propria respectu mendicantium; nam monachi profitentur paupertatem in particulari, in communi tamen habent bona stabilia; mendicantes verò ex vi sui instituti paupertatem etiam in communi amplectuntur, & vtrumque est accommodatum finibus proximè declaratis. Nam monachi cùm solitariam & separatam vitam & maiorem clausuram profiteantur, non posse commodè iuxta suum institutum à mendicato viuere; imò cùm proximis non ministrent, non habent tam manifestam causam, & titulum postulandi ab eis sustentationem, & ideò meritò non profitentur paupertatem in communi, vt suprà cum D. Thom. diximus, Et hac ratione monachi, quando laici erant, & possessiones non habebant vnde sustentaretur, potiùs labore manuum, quàm eleemosynis alebantur, non quia eis mendicare non liceret, sed quia eorum statui non erat ita consentaneum. Mendicantes verò cùm proximis inseruiant, meritò ex eorum eleemosynis viuere possunt, & quia inter ipsos proximos viuunt, & cum eis quantum expedit conuersantur, ideo satis consentaneum eorum fini est, vt mendicare valeant, & quia hoc de se Euangelicam paupertatem magis commendat, & ad perfectam humilitatem vtile esse potest, ideo meritò huiusmodi religiones talem institutionem habuerunt, à qua *Mendicantium* nomen habuisse videntur.

Expositio dictæ differentiæ.

4. Dixi autem mendicantes *ex vi sui instituti* amplecti paupertatem in communi, quia de facto non omnes mendicantes hoc obseruant, sed nonnulla habent bona stabilia, vt cóstat ex vsu, & ex constitutione Pij V. *Dum ad vberes*, quæ est 14. & apertè ex Concilio Tridentino, sess. 25. c. 3. de regular. Tamen ad propriam rationem religionis *Mendicantis*, videtur necessarium, vt saltem in sua prima institutione hoc paupertatis genus amplexa fuerit; vt colligitur ex cap. 1. §. *Confirmatos.* de religiosis domibus in 6. ibi. *Quibus ad congruam sustentationem reditus, aut possessiones habere professio, siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas.* Vbi etiam significatur, *Mendicantium* nomen inde acceptum

A

esse. Vnde Pius V. in Bulla qua declarat Socratem esse religionem mendicantem, rationem reddit, *quippe quæ ex eius instituto, & constitutionibus Apostolica authoritate confirmatis, bona stabilia possidere nequit, sed incertis eleemosynis fideliúmque largitionibus, & subuentionibus viuit.* Indicat ergo hanc esse propriam, & necessariam conditionem ad religionem mendicantem. & ideò etiam secundùm commune ius, religiones mendicantes dicuntur esse incapaces stabilium bonorum, ex testamento, vel alio simili modo, vt in superioribus visum est. Quædam etiam religiones dicuntur esse mendicantes ex vi suæ regulæ, vt religio Minorum; alij non ex vi regulæ, sed ex constitutione, vt de Prædicatoribus loquuntur Panormitanus, Decius, & alij in cap. *ad nostram.* de appellationibus, & ad

Panorm. Dec.

B

comprehendendum vtrunque membrum non sumus loquuti de regula, sed de instituto, quod omnia comprehendit. Quod etiam additum est, vt excludamus factum, seu actualem obseruantiam; nam licèt aliqua religio, ex priuilegio Apostolico de facto non mendicet, nec seruet hoc paupertatis genus; nihilominus si ex fundatione sua illam profitebatur, sub eodem gradu, & ordine religionum comprehenditur. Vnde in capite primo de statu regularium in 6. §. *Sanè.* supponitur posse etiam monasteria ordinum mendicantium habere propria bona, & prouentus, quod notauit Lapus allegatione 4. Felinus in capite *in præsentia.* de probation. numero 53. Calderinus concilio 17.

C

tit. de regularibus. Baldus in dicto cap. *ad nostram.* de appellationibus. Francus, & Geminianus in dicto §. *confirmatos.* Quintilianus Mandosius in regulis Cancellariæ, regul. 23. quæstione tertia, & quarta, Iulius Clarus libro tertio, §. *Testamentum.* numero 29.

Lap. Felin. Calderin. Bald. Francus. Gemin. Mandos. Iulius Clar.

5. Obseruatio bipartita circa duas traditas differentias. 1. pars declaratur.

Ex his verò intelligi potest neutram ex his differentiis esse omnino propriam monachorum, neque inter se esse necessariò coniunctas. Primum patet, quia in religione clericorum potest etiam mendicitas reperiri, vt de Societate IESV diximus, ex declaratione, & approbatione Sedis Apostolicæ, & in eadem inuenitur altera proprietas vitæ mixtæ, quam non omisit Pius V. subiungens,

D

Tum quia non minus quàm cæteri mendicantes in excolenda vinea domini assiduè laborant, fructúsque ingentes, & salutiferos producunt, ac propterea eisdem priuilegiis indultis, & gratiis, fratribus mendicantibus hactenus concessis, vti, frui, potiri, & gaudere meritò possint ac debeant. Quòd autem etiam possit religio clericorum non profiteri mendicitatem, neque actionem ex vi sui instituti, in canonicis regularibus manifestum est. Vt ergo illæ duæ proprietates cóstituant religionem monachorum, supponendum est genus ipsum cum differentiis, quæ ex vi illius proueniunt. Et ita præsens diuisio etiam de religione clericorum dari posset; non enim inconueniens est, præsertim in his rebus moralibus, vt genera non subalternata inter se per easdem differé-

E

tias diuidi possint, quanuis semper provt diuerso generi accommodantur, habeant etiam inter se aliquam diuersitatem, vt de hismet differentiis, seu proprietatibus constabit inferiùs lib. 2. de singulis religionibus in specie tractando.

6. Declaratur 2 pars.

Atque eadem ratione constat paupertatem in communi, & mendicitatem non esse de se, ac necessariò coniunctam cum actione seu vita ista; nihil enim repugnat religionem purè contemplatiuam profiteri paupertatem in communi, imò & mendicitatem; nam ex sola natura rei non est repugnantia, neque iure aliquo est prohibitum;

imò

imò aliqui ex Carmelitarum ordine, vt infrà lib. 2. c. 10. dicam, contendunt institutum suum esse purè contemplatiuum, licèt illa sit vna ex antiquioribus religionibus mendicantibus. Quanquam verius sit religionem illam, quo tempore contemplationem tantùm professa est, non fuisse mendicantem, & ex quo mendicantibus annumerata est, mutasse etiam aliquo modo suum institutum, & finem, & contemplationis actionem adiunxisse. Vnde licèt de possibili verum sit, illa duo non repugnare simul coniungi, tamen ex consuetudine Ecclesiæ, vt suprà dicebam, num. 2. religiones mẽdicantes mixtæ sunt, & in vinea Domini laborant, vt dixit Pius V. in Bulla Societatis suprà citata, & congruentia suprà num. 3. data est, quia religioni solitariæ, & separatæ, non ita est proportionata mendicitas. Faciliùs autem posset è conuerso dari religio mixta, & inseruiens proximis, & non mendicans, vt inter Fratres videntur esse ordo S. Mariæ à Mercede, & ordo Sanctissimæ Trinitatis, & similes, de quibus infrà lib. sequent. nam licèt huiusmodi religiones interdum mendicent ob necessitatem, vel humilitatem, mendicantes non sunt, quia ex vi proprij instituti non coguntur mendicare, aut stabilia bona non habere.

7. Obiectio, non videri adæquatam diuisionem præsentis capitis. Diluitur.

Hinc verò nascitur dubium de sufficientia dictæ diuisionis; nam ex dictis sequitur dari in Ecclesia aliquas religiones *Fratrum*, seu *monachorum* generali appellatione, quæ nec mendicantes sunt nec Monachales speciali appellatione. Respondeo verum esse diuisionem in rigore nõ esse adæquatam, non solùm spectando varietatem possibilem religionum, sed etiam praxim, & vsum; data est ergo illa diuisio de præcipuis generibus religionum, & quæ in vniuersali Ecclesia magis vigent. Sunt ergo alij ordines Fratrum, qui ex proprio instituto non profitentur paupertatem in cõmuni, & ex hoc capite mendicantes non sunt, neque etiam ad finem contemplationis sunt instituti, sed ad aliquam actionem, & ex hac parte deficiunt à propria, & specifica ratione Monachorum. Et ordinariè & frequentiùs videntur institui ad actiones misericordiæ corporales, vt sunt captiuorum redemptio, peregrinorum susceptio, &c. quamuis etiam possint ad actiones spirituales institui, & non esse mendicantes, vt dixi.

8. Quæstiuncula quædã circa eandẽ diuisionem.

Alia difficultas ex dicta diuisione oritur, nam sequitur vnam, & eamdem religionem non posse successu temporis priùs esse monasticam, & postea mendicantem, vel è conuerso, quod videtur falsum. Sequela patet, quia si de ratione religionis mendicantis est, vt ex vi sui instituti non possit habere redditus; ergo non potest eadem religio nunc esse mendicans, & postea non esse, vel è conuerso, quia si mutat institutum, non est eadem religio. Si autem idem institutum retinet, non potest ex vi illius illas veluti contradictorias proprietates diuersis temporibus admittere. Minor autem patet in religionibus S. Augustini, & Carmeli, de quibus infrà lib. 2. ostendemus priùs fuisse purè monachales, postea transisse in mendicantes. Imò etiam religio prædicatorum, vt in eorum gestis refertur, in sui initio bona immobilia possedit, ac proinde mendicans non fuit, non multo verò pòst, viuente S. Dominico, in primo capitulo generali Bononiæ coacto constitutionem fecerunt, de seruanda in communi paupertate, & immobilibus bonis, quæ tunc habebant, renuntiarunt.

9. Altera quæstiuncula.

Vnde alia interrogatio insurgit, cur facta tali constitutione cœpit esse religio mendicans, quæ non erat, & tamen reuocata illa constitutione prout in alio capitulo generali, de facto reuocata fuit & priuilegio Sixti IV. confirmata, vt prædicti Authores referunt; cur, inquam, per priorem professionem ex non mendicante facta sit mendicans, & per posteriorem non desierit esse mendicans? quod est rationem petere illius communis sententiæ quam suprà num. 4. posuimus, ad religionem mendicantem sufficere, habuisse ex constitutione illam paupertatem, quamuis iam non habeat.

Ad priorem partem respondeo, in his rebus moralibus, vt continuè durare censeantur, non esse quærendam tantam vnitatem & immutabilitatẽ, quãta in naturalibus rebus inuenitur. Vna enim, & eadem Ecclesia (vt Patres loquuntur) censetur fuisse à principio mundi vsque nunc, quamuis in modo vnionis, & gubernationis magnam diuersis tẽporibus admiserit varietatem: ergo similiter esse poterit vna & eadẽ religio, quãuis illas mutationes successu temporum accipiat. Ratio verò est, quia in his rebus ad vnitatem potissimè cõsideratur cõtinua successio personarum aliquo vinculo substantiali, pro ratione talis status inter se vnitarum, in ordine ad hunc finem, vt in Ecclesia est vnio veræ fidei in ordine ad eandem beatitudinem acquirendam, & in vnaquaque religione est vnio per talia vota, tali modo, seu secundùm talem regulam, vel constitutiones emissa in ordine ad talem finem. Quòd ergo in vna vel altera constitutione fiat aliqua mutatio etiam in materia paupertatis non tollit identitatem religionis, sed mutatio illa accidentalis censetur. Rectè autem inde colligitur, diuisionem illam religionis in mendicantem, & non mendicantem, non esse per differentias quasi substantiales in tali genere; nam possunt eidem religioni pro diuersis temporibus & statibus conuenire; adiunctis autem aliis circunstantiis faciunt diuersitatem in religionibus, maximè secundùm præsentem Ecclesiæ vsum. 10. Ad priorem quæstiunculam.

Ad alteram partem respondetur religioni Prædicatorum, v.g. priusquam profiteretur paupertatem in communi, nihil aliud defuisse ad rationem religionis mendicantis; & ideo addita per constitutiones illa proprietate, propriè, ac perfectè cœpit esse vna ex mendicantibus. Cur autem postquam illam constitutionem mutauit, non desiit esse mendicans, ratio reddi solet, quia priuilegium auferens vnum non aufert aliud necessariò iuxta leg. *si domus* ff. de seruitutibus vrbanorum prædiorum, & cap. *ex tuarum* ff. de authoritate & vsu pallij. & cap. *pastoralis.* de priuilegiis. ita respondet Lapus allegat. 4. Est tamen difficilis responsio, quia religionem aliquam esse vel non esse mẽdicantem, non consistit in priuilegiis, sed in substantia, vt sic dicam, vel professione, ac legibus talis religionis; priuilegia enim, quæ dantur mendicantibus, non faciunt illas mendicantes, sed supponunt; ergo si aufertur intrinseca conditio, necessaria ad religionem mendicantem, etiamsi alia priuilegia non auferantur, non erit mendicans, vel certè solo nomine, & priuilegiorum consortio talis poterit appellari; vel dicemus fieri quandam ampliationem (vt ita dicam) illius vocis, scilicet vt religio, quæ semel fuit mendicans, talis semper appelletur in ordine ad vsum priuilegiorum, etiãsi non talis sit, ita vt mendicans nominetur, quæ est, vel fuit mendicans; quod tamen non videtur satisfacere; nam hoc nihil aliud videtur esse, quàm concedere de facto talem religionem non esse mendicantem secundùm præsentem statum. 11. Ad posteriorem responsiones insufficientes. *Lapus.*

12. *Planior responsio.* Et ideo addendum videtur, semper talem religionem existimari secundùm suam primæuam institutionem, nam aliud solùm est permissum, per modum cuiusdam dispensationis, non propter relaxationem religionis, nec mutationem in statum minùs perfectum; sed quia propter iniquitatem, vel incommoditatem temporum id iudicatum est, expedire hoc tempore ad maiorem perfectionem in tali instituto conseruandam. Vnde quamuis ex dispensatione hoc liceat, numquam est alienum, sed potiùs magis consentaneum tali instituto paupertatem in communi seruare, vbi commodè fieri possit, & similiter est consonum tali statui mendicitatem exercere quoties oportuerit, & hoc satis est, vt secundùm præsentem statum talis religio verè, ac propriè mendicans sit.

13. *Subdiuisio religionis mendicãtis.* Atque ex his expeditur aliud dubium, quænam scilicet religiones sub mendicãtibus comprehendantur, & consequenter quot illæ sint, vnde etiam constabit quot sint religiones Monachales. Possumus autem in communi distinguere religionem mendicantem in eam quæ nullum dominium bonorum, tam immobilium quàm mobilium, vel se mouentium, vel in communi, vel in particulari admittit; & eam, quæ licèt bona immobilia, vel reditus nõ admitiat, bona tamen mobilia, in communi, habere potest. Priorem paupertatis, seu mẽdicitatis gradum profitetur sacra Minorum religio, quæ quoad conditionem hanc potest dici primatum habere inter mendicantes, quia maximam & arctissimam paupertatem quoad bonorum dominium profitetur, iuxta cap. *Exiit.* de verborum signific. in 6. & Clement. *Exiuit.* eod. tit. Aliæ verò religiones mendicantes profitentur alium gradum paupertatis, & inde quoad vsum eius aliæ differentiæ oriuntur, quæ in superioribus tom. præced. tractando de paupertate tactæ sunt, & inferiùs tract. 10. dicendo de Societate aliquid addemus. In particulari verò, quatuor numerantur principales, seu antiquiores ordines mendicantes, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum D. August. & Carmelitarum, cap. vnico. §. *Sanè.* de religiosis domibus in 6. & in cõstitutionibus Pij V. statim citãdis, de quibus lib. 2. in particulari dicturi sumus. Postea verò alij additi sunt monachorum mendicantium, scilicet ordo eorum qui *Seruitæ* dicuntur, seu serui S. Mariæ, & ordo Minimorum S. Francisci à Paula, & ordo S. Hieronymi Iesuatorum. Hos enim omnes mendicantes esse Pius V. declarauit sua constitutione 35. *Romanus Pontifex,* vbi solùm dicit, se velle ordinem seruorum Beatæ Mariæ quatuor mendicantibus annumerari, & id constitutione 48. *Apostolicæ sedis.* & 49. *Romanus Pontifex,* annumerat alios duos ordines. Ex ordinibus autem clericorum postea declarauit Societatem IESV esse mendicantem, in bulla eiusdem Societatis, *Dum indefessæ.* Potest autem notari differentia in ratione quam reddit; nam de aliis solùm dicit dari honestam rationem, cur mendicantibus annumerentur, quia actu mendicant, & quia fruuntur priuilegiis mendicantium. De Societate autem rationem reddit; *Tum quia bona stabilia possidere nequit, sed incertis eleemosynis, fideliúmque largitionibus, & subuentionibus viuit; tum quia non minus quàm cæteri mendicantes in excolenda vinea Domini assiduè laborant, fructúsque ingentes & salutiferos producunt, ac propterea eisdem priuilegiis, indultis, &c.*

14. *Societas Iesu propriè est mendicans.* Vnde quod dubitari solet, an minores ordines mendicantes tam verè ac propriè mendicantes sint sicut antiquiores, in Societate nullam quæstionem habet; nam vt infrà tract. sequent. videbimus, non solùm ex constitutionibus, sed etiam ex primæua regula Pontifici Paulo III. in principio præsentata, & ab eodem approbata, hoc genus paupertatis profitetur, & solenni voto promittit, & quod in ea singulare est, alio speciali voto confirmat, quod sui professores faciunt numquam consentiendo quantum in ipsis est, vt hæc paupertas minuatur. Quocirca Societas non tunc cœpit esse mendicans, quando à Pio V. fauorem illum accepit, sed cumprimùm in suo instituto approbata fuit. Vt enim religio aliqua sit mendicans, in sua substantia (vt sic dicam) solùm requiritur, vt in eius instituto approbato paupertas, & mendicitas includatur, vt in Societate inuenitur: subsequens verò approbatio quæ in specie fit, magis est quædam solennis & expressa declaratio illius proprietatis, & quasi specificæ differentiæ talis religionis. Vnde quoad suum esse non ideo Societas est vna ex mendicantibus religionibus, quia Pius V. ita declarauit, sed quia ipsa talis erat, ideo Pius V. talem esse declarauit, simúlque dignam esse, vt omnia mendicantium priuilegia ei concederentur, quod magna ex parte factum iam erat, & ipse compleuit.

De aliis verò nouis ordinibus fratrum mendicantium plenum iudicium ferre non possum, quia de earum institutis, de modo profitendi paupertatem mihi non satis constat. Et ad veram religionem mendicantem, non satis est actu mendicare, nisi ex vi instituti à Sede Apostolica approbati, talis paupertas obseruetur, vel saltem obseruanda sit secluso aliquo dispẽsationis genere, vt diximus à num. 11. De illis autem religionibus, solùm dicitur in prædictis bullis, quòd mendicant, an verò hoc sit ex vi instituti, vel saltem ita sit consuetudine approbata, & confirmata præscriptum, quæ pro regula habeatur, ibi non dicitur. Neque etiam ad veram religionem mendicantem in rigore sufficit gaudere omnibus priuilegiis mendicantium, sicut non sufficit ad veritatem religionis gaudere priuilegiis religiosorum, nisi res ipsa & substantia supponatur. Quia verò Pius V. in dictis bullis, non tantùm dat priuilegia & nomen, sed etiam addit; *Ipsos* (videlicet ordines) *verè mendicantes esse, & sub mendicantium ordinibus esse, & comprehendi debere.* Ideo credendum est eos, vel ex vi suarum institutionum habuisse hanc paupertatem, vel certè ex tunc approbatos, & confirmatos fuisse ad illam mendicitatem profitendam. 15. *Quid de aliis nouis ordinibus dictis etiam mendicantibus.*

Reliqui ergo ordines, extra prædictos, mendicantes non sunt, inter eos verò, vt dixi, quidam sunt proprij monachi, secundùm specialem appellationem. Alij verò, nec mendicantes sunt, nec proprij monachi, sed actiui, vel Crucigeri possunt appellari. Monachorum subinde varij sunt ordines, seu religiones, ex quibus antiquior est D. Basilij, sub qua omnes monachos comprehendimus: in occidente verò primum locum tenet religio S. Benedicti. Nam licèt fortasse priùs D. Augustin. religionem Monachorum instituerit, illa tamen nunc saltem in monachi statu nõ subsistit, & ideo illam prætermittimus, & sub mendicantium Augustiniana familia eam collocamus. Nonnullæ verò religiones monachales, quæ sub regula Augustini militant, vt Præmonstratensis. & S. Hieronymi in Hispania, recentiores sunt, vt infrà videbimus, quàm religio S. Benedicti, imò, & quàm aliæ plures religiones Monachorum, quæ ex eiusdem Benedicti instituto exortæ sunt, præsertim Chamaldu 16. *Varietas ordinum non mendicantium.*

maldulensium, Cistercienfium, & Cluniacensium, A de quibus in sequenti libro dicemus. Præter hos verò exstat in Ecclesia insignis ordo monachorum Carthusiensium, qui antiquorum Anachoretarum vitam & rigorem imitatur, non tamen sub aliqua ex antiquis regulis, sed sub proprio viuendi modo ab eius fundatore inuento, de quo pauca etiam in sequenti lib. cap. 4. attingam. Similiter etiam aliorum ordinum fratrum, qui nec mendicantes, nec tantùm monachi sunt, variæ sunt religiones, quæ minùs vniuersales, minúsque propagatæ in Ecclesia inueniuntur. Inter eas verò duæ sunt in nostra Hispania celebriores, scilicet religio Sanctissimæ Trinitatis, & religio S. Mariæ à Mercede, B de quibus etiam in particulari dicemus.

CAPVT IX.

Quot sint ordines clericorum regularium.

1. PRimùm diuidere possumus statum Clericorum regularium in eum, qui simpliciter religiosus est, vel tantùm secundùm quid. Non desunt enim, qui existimăt, clericos illos, qui in principio Ecclesiæ etiam vsque ad tempora Augustini vitam communem agebant cùm Episcopis in Ecclesiis cathedralibus, solam paupertatem obseruasse: alia tamen vota non omisisse, & ideo non C simpliciter, sed secundùm quid religiosos fuisse; nă D. Augu. in duobus sermonibus de vita communi Clericorum, & Concil. Aquisgranense sub Ludouico, cap. 112. & 113. vbi iidem sermones referuntur, tantùm hanc conditionem vitæ communis quoad paupertatem Clericis cum August. in monasterio viuentibus seruandam proponit. Deinde nihil aliud à suis clericis Augustinus exigit, nisi quòd imitentur vitam, quam fideles, Apostolorum tempore, obseruabant, vt Actor. 4. & 5. refertur. Constat autem non omnes, qui in communi tunc viuebant, fuisse religiosos, nam etiam coniugati, vel omnes, vel plures, vitam illam communem profitebantur, vt ex generali narratione, & ex D speciali facto Ananiæ & Saphiræ colligimus.

1. Diuisio in regulares simpliciter, & secundùm quid.

Clericos etiam tempore Aug. videri religiosos secundùm quid.

2. Verumtamen licèt non repugnet hoc genus vitæ in congregatione tam laicorum, quàm clericorum seruari, tamen quod aliquando fuerit, & præsertim sub Augustini institutione, nec constat, nec verisimile est. Quod patet ex doctrina D. Tho. & iuribus cap. 7. adductis, & ex capit. *præter.* 32. dist. vbi clerici communiter viuentes religiosi clerici appellantur, & capit. *præsens* 20. q. 3. in fine ibi. *Non putamus Canonicos religiosos* (id est, regulares vt Gloss. exponit) *à Sanctorum monachorum vita, & consortio seiunctos:* id est, alienos à vero religionis statu. Præterea, quia licèt in dictis sermonibus Augustinus solam paupertatem commendet, & E proprietatem reprehendat, non tamen alia vota excludit. Quin potiùs eorum integram obseruantiam supponere videtur, & quia in paupertate grauis lapsus contigerat, pro ea pugnat: ibi enim non tradit regulam aut institutionem integram, sed concionatur, & solam materiam paupertatis commendandam, & proprietatem propulsandam, veluti in argumentum illorum sermonum assumpsit. In eisdem tamen domum suam *Monasterium clericorum* vocat, eósque suæ regulæ obseruandæ obligatos fuisse supponit. Quare verisimile non est, eos clericos non multo magis continentiam ex voto obseruasse, quàm ipse Augustinus tanta circumspectione seruarit, vt nec sororem secum habere permitteret, dicebat enim; *Quæ enim cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt*, vt Possidonius cap. 26. in eius vita refert, vnde in cap. 11. ait in monasterio Augustini seruos Dei seruasse *propositum continentiæ cum paupertate profunda.* Ex quibus Beatus Augustinus ab aliis Ecclesiis rogatus, decem venerabiles viros continentes, & doctissimos dedit. Vnde etiam constat, illius obedientiæ specialiter subiectos fuisse, quod etiam supposita cõmuni, & continenti vita in eadem congregatione, per se euidens est, quia sine obedientia subsistere non possit. Et ob hanc rationem existimo hoc genus vitæ semiregularis (vt sic dicam) non posse habere locum in cõgregatione clericorum, si paupertatem obseruet, nam multo magis in eis postulatur castitas, vel eo ipso quòd clerici sunt; obedientia verò saltem ex eo quòd in congregatione, seu in communitate viuere supponuntur, vnde faciliùs posset cogitari hic imperfectus status ex defectu paupertatis, si congregatio aliqua clericorum castitatem, & obedientiam seruaret, proprium verò non omnino abiiceret; nullam tamen nobis constat huiusmodi esse, vel aliquando fuisse.

Oppositum ostenditur.

Ex alio verò capite contingere potest, vt congregatio aliqua clericorum regulariter viuentium propria religio non sit, scilicet ex defectu votorum, quia nimirum, vel non emittuntur, sed solùm ex quadam societate, vel conuentione humana, aut statutis ab ea prouenientibus seruătur ea, quæ à religiosis ex voto seruari solent; vel si fiunt vota, non includunt obligationem ad permanendum in tali statu, sed supponunt potiùs libertatem relinquendi illum, solúmque obligant sub conditione, quandiu ibi perseuerare libuerit. Prioris modi dicuntur esse nonnullæ congregationes in Italia præsertim Romæ, quæ religiosos habent viuendi modos, & perfectos atque illustres viros ex se producunt, ad præsentem autem tractatum non spectant, quia propriè religiones non sunt. 3.

Duplex alter modus clericorum secundùm quid religiosorum.

1. Modus.

Posterioris modi censetur esse congregatio S. Georgij in Alga, quæ initium Venetiis habuit, & ab Eugenio IV. instituta dicitur, sed ab eo potiùs illustrata fuit, iam enim à Gregorio XII. fuerat confirmatus ille viuendi modus, quem Laurentius Iustinianus eo iam tempore vita, & doctrina multum commendauerat. Pius autem V. suo motu proprio 75. *Lubricum vitæ genus*, huiusmodi congregationibus, & nominatim huic Sancti Georgij præcepit, aut solennia vota sub aliqua regula approbata emittere, aut talem viuendi modum dimittere. Adhuc tamen extat in Lusitania congregatio religiosa sub appellatione S. Ioannis Euangelistæ, quæ eundem vitæ modum absque votis solennibus retinet. Huiusmodi autem clerici in rigore regulares nõ sunt, & ita in ipsis bullis Pontificalibus in quibus varia priuilegia eis conceduntur *Canonici sæculares* appellantur. Magis autem ad religionem accedunt, quàm qui nulla vota emittunt; nam quandiu in tali cõgregatione perseuerant, súntque membra eius, obedientiam, paupertatem, &c. ex voto seruare tenentur. Vnde pro tunc, quoad eorum obligationes de illis iudicandum est, eadem proportione, qua de cæteris religiosis. An verò hic modus libertatis in huiusmodi communitatibus, seu congregationibus expediat, ad nos indicare non pertinet, certum tamen est id ex se malum non esse, esto non sit maximè perfectum ex parte personarum, se offerentium Deo, (negare enim non possumus, quin vinculum perpetuum saltem ex parte vouĕtis perfectius sit, tum ad constituendum statum, tum ad consecrandam personam 4.

2. Modus.

personam Deo.). Nihilominus ille etiam modus viuendi & vouendi, non solùm honestus est, sed etiam ad perfectionem assequendam potest esse valdè vtilis, & sua peculiaria commoda liberiùs seruiendi Deo, & maiori voluntate sustinendi, & superandi difficultates, quæ in perseuerantia vitæ religiosæ occurrunt, habere potest. Denique ad Ecclesiæ splendorem, & pulchritudinem ac perfectionem pertinet tota hæc varietas, non solùm in religionibus, sed etiam in modis viuendi religiosis, qui ad perfectionem iuuant; non est enim minor, sed multò maior varietas in hominum ingeniis, seu propensionibus, & ad suauitatem diuinæ prouidentiæ pertinet omnes congruenter vocare, quos vult ad perfectionem aliquo modo perducere.

5. *2. Diuisio in Canonicos regulares, & Presbyteros simpliciter.* Præterea clericorum religio vera ac propria, tribúsque substantialibus votis de se perpetuis firmata, diuidi potest in religionem Canonicorum, & Presbyterorum simplicium, vt sic dicam. Hæc diuisio constat ex vsu Ecclesiæ. Est enim celebris, & antiquissima religio Canonicorum regularium, de qua an sit vna vel multiplex, postea videbimus: certum est autem esse religionem clericorum & Presbyterorum, tamen dum specialiter Canonici appellantur, aliquo modo dignitatis, vel excellentiæ nomen participare videntur, & in eo distingui à clericis regularibus, qui Canonici regulares nec sunt, nec appellantur. Nam quòd sint plures huiusmodi, constat sufficienter exemplo Societatis IESV, quæ est religio clericorum & presbyterorũ vt loquuntur Pontifices, & Concilium Tridentin. infráque ostendemus in tract. sequenti; & tamen Canonici regulares dici non possunt; talis enim appellatio neque in iure, neque in vsu habet fundamentum, & ideo credendum est, neque in re ipsa, vel in conditionibus talis religionis illud habere. Idémque est de aliis (quas infrà commemorabimus) religionibus clericorum, quos nunc simplices appellamus, vt à Canonicis regularibus distinguamus.

6. *Quid nomine Canonici veniat.* Non est autem facilè diuersitatem hanc declarare; nam si primam originẽ & vsum huius vocis *Canonicus* spectemus, nihil aliud in principio significasse videtur, quàm clericorum sub regula viuentem & communem vitam, Apostolorũ more, cum aliis in Ecclesiastico collegio obseruantem, vt notauit Couarr. in Clement. *Si furiosus* p. 1. in principio, & Nauar. Comment. 1. de regul. num. 2. & 3. *Couar. Nauar.* Nam *canon* Græcè *regulam* significat, vnde Canonicus dictus est clericus regularem vitam sequens. Cùm enim in principio Ecclesiæ, vel omnes fideles, vel saltem omnes clerici communem vitam profiterẽtur, successu temporis multi etiam clericorum relicta vita communi cœperunt priuatim viuere, & proprium habere, qui autem priorem statum retinuerunt, vt à communi clericorum turba distinguerentur, Canonici dicti sunt. Ac verisimile est illos fuisse ab Episcopis proximè apud se retentos, & ad principalia ministeria, & consilia Ecclesiastica fuisse assumptos, ac subinde in communibus clericorum consessibus digniora loca habuisse. Postea verò ipsi etiam Canonici vitam illam cõmunem relinquere cœperunt, & proprias canonias, & præbendas inter se diuidere, *Canonicorum* nihilominus retento nomine, & ideo illi Canonici, qui in religiosa, & communi vita permanserunt, canonici regulares dicti sunt, non propter ambitionem, vel ignorantiam, vt calumniatus est Ludouicus Viues, sed propter necessitatem determinandi ambiguitatem vocis *Canonicus*, in qua non vnde imposita sit, sed ad quid tandem significandum sit translata, oportet expendere; iam enim absolutè sumpta non significat regularem, aut religiosum, sed quemcunque habentem canonicatum seu canoniam. Est autem *canonia* spirituale ius, ratione cuius aliquis habet stallum in choro alicuius Ecclesiæ, & locum in Capitulo, vt colligitur ex cap. *dilecto.* de præbendis, & notant Innocentius & Doctores in cap. *Cùm M.* de constitutionibus. *Innoc.* Vt ergo determinetur significatio ad Canonicos vitam religiosam retinentes, meritò cum additione appellantur regulares.

Hinc autem intelligitur Canonicum etiamsi regularis sit, officium & spirituale ius Canonici retinere, hoc enim cum substantiali statu religionis non repugnat. 7. *Canonici regulares sunt propriè canonici.* Distinguitur ergo à clerico regulari, quia qui simplex clericus regularis est, canoniam non habet, etiamsi religionem habeat. Sicut enim inter seculares dantur clerici, qui non sunt Canonici, ita inter regulares possunt Canonici distingui à simplicibus clericis religiosis. Dices, esto hoc locum habeat in Canonicis collatis cum clericis secularibus, non tamen cum regularibus, nam hi ex vi professionis suæ habent statum in choro, & votum in Capitulo, si aliæ conditiones ætatis, antiquitatis, & similes concurrant, & eodem titulo habent ius ad congrum portionem, seu sustentationem ex bonis monasterij, seu Ecclesiæ; ergo eo ipso habent canoniam, quatenus in tali statu esse potest, quid enim aliud esse potest canonia in statu regulari. *Opponitur non videri distingui ab alio mẽbro clericorum regularium.*

8. *Diluitur in primis facta comparatio, ne cum clericis Societatis.* Respondeo in primis obiectionem hanc nullum habere locum respectu clericorum regularium societatis IESV; nam illi nec statum in choro habent, quia illud munus chori ex vi sui instituti nõ profitentur, neque etiam habent propriè locum in Capitulo, quia ordinariè non per Capitula, sed per Prælatos suos gubernantur, nec electiones Prælatorum habent præter vnius Generalis, nec conuentualia Capitula celebrant, nec in communibus sessionibus certa habent antiquitatis, vel honoris loca, vnde nec vestigium, neque vmbram canonicatus, seu canoniæ participant. Quod etiam alio modo ex fine vtriusque instituti declarari potest: *Diluitur itẽ ex alio principio.* nam Canonici regulares ad diuinum cultum in diuinis mysteriis & officiis præcipuè destinantur, & hæc creditur fuisse prima eorum institutio, vt suprà diximus, ideóque eorum instituto optimè congruit, vt & statum habeant in choro, & vocem in Capitulo, per quod solet eorum Ecclesia, vel monasterium gubernari. Religiosi autem Societatis ad Ecclesiastica ministeria, in ordine ad salutem animarum destinantur, & ideo licèt per se & ex vi instituti clerici sint, non tamen ad munus Canonicorum per se ordinantur, idóque nec statum in choro habent, nec Canonici regulares dicuntur, sed tantùm clerici.

9. *Quid eidem obiectioni possit concedi.* Alij verò religiosi clerici, qui vitæ tantùm contemplatiuæ vacant, & ad sacra ministeria diuini cultus primariò instituuntur, fortasse possunt nomine Canonicorũ regularium comprehendi, propter obiectionem factam, nam regulariter omnes habent, & certas sedes in choro iuxta suum gradum vel dignitatem, & vocem in suo Capitulo. Vnde in iure clerici regulares, dici solent Canonici regulares, & è conuerso, vt colligitur ex cap. vnico 15. q. 2. addita expositione Gratiani ibidem in §. *hoc autem.* *Gratian.* nam vbi in textu dicitur, *ne quis sacerdotum vel clericorum, more secularium iudicum pro impensis patrociniis munera audeat accipere*, ipse exponit intelligendũ esse de clericis, qui canonicam vitam

vitam professi regulariter se victuros proposuerunt. A Idem colligitur ex cap. *decimas* 16. q. 1. ibi. *A monachis siue clericis communiter viuentibus nulla ratio sit, vt milites, aut Episcopi, aut personæ qualibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant.* Vbi clerici communiter viuentes dicuntur Canonici regulares; non enim constat tempore Paschalis II. cuius fuit illud decretum, id est, anno 1100. alium clericorum ordinem fuisse, vnde in capitulo *in omnibus*. de consecrat. dist. 5. *Canonici clerici* dicuntur, id est, regulares clerici, (ita enim legendum & exponendum existimo) quibus iniungitur, vt *canonicè*, id est, regulariter viuant, in quibus locis sermo est de clericis communiter, & religiosè viuentibus, & ad seruitium alicuius Ecclesiæ deputatis; B omnes ergo illi sine inconuenienti possunt nomine Canonicorum regularium comprehendi.

10\. *Alij etiam clerici regulares præterquam Societatis, à canonicis regul. distinguuntur.* Quia verò, vt infrà videbimus, præter Societatem sunt nunc in Ecclesia aliquæ religiones clericorum, quæ hoc nomen *Canonicorum regularium* non vsurpant, possumus differentiam aliquam inter has religiones assignare. Canonici enim regulares dicuntur illi tantùm, qui alicui Ecclesiæ cathedrali, vel collegiatæ deputati sunt. Alij verò, quorum Ecclesia non habet hanc dignitatem, sed est aut Parochialis, aut omnino simplex, non sunt propriè Canonici regulares, sed simpliciter clerici religiosi. Sicut enim in Ecclesiis secularibus est C illa distinctio iuxta varios gradus dignitatis, ita in regularibus inuenitur. Ecclesia enim cathedralis dicitur, quæ sedem habet Episcopalem; constat autem plures huiusmodi Ecclesias canonicos regulares habere, etiam nostris temporibus. Collegialis autem Ecclesia dicitur, quæ dignitatem Ecclesiæ cathedralis aliquo modo participat, cuius Superior verè Prælatus est participans iurisdictionem Episcopalem, cuiusmodi sunt etiam multæ Ecclesiæ regulares. Canonicatus autem propriè solùm inueniuntur in Ecclesiis cathedralibus vel collegiatis, vt constat ex vsu, & modo loquendi tam iuris, quàm vulgari, ergo conuenienter dicimus omnes illos, & solos regulares clericos, qui huiusmodi Ecclesiis deputantur, dici Canonicos regulares. D

11\. *Id impugnatur.* Obiicies, omnes Ecclesias regulares esse collegiatas, ac proinde potiùs hinc sequi, omnes clericos regulares ministerio Ecclesiæ deputatos esse etiam Canonicos regulares. Antecedens patet ex Panormitano in cap. *nobis*. de iure patronat. nu. 8. *Panorm.* & insinuatur in cap. *ne pro*. de electione, & in cap. 1. de statu monach. quæ ipse refert, & idem sumitur ex his quæ tractant Innocent. in cap. *postulasti*. *Innocent.* de iure patronat. & Felin. in cap. *accedentes*. de præ- *Felin.* scriptionibus. Respondetur, aliter sumi nomen *Occurritur distinguendo duos modos Ecclesiæ collegiatæ.* *Ecclesiæ collegiatæ* ab his Authoribus, quàm in præsenti sumatur. Ibi enim *Ecclesiam collegiatam* vocãt omnem illam quæ instituta est, vt in ea sit clericorum, *1. Modus.* vel etiam monachorum collegiũ, seu conuentus, à quo gubernetur, vel seruiatur, & vocatur etiam *conuentualis* (quamuis hæc vox ex vsu monachis accõmodata sit) atque hoc modo omnis Ecclesia cathedralis est collegialis, licèt non conuertatur, & sic etiam dantur Ecclesiæ collegiales secularium clericorum in quibus nec canonicatus, nec dignitates, sed inferiora beneficia esse censentur. *2. Modus.* Alio verò modo vocatur *collegialis Ecclesia*, quasi per antonomasiam, illa quæ licèt cathedralis non sit, habet specialem dignitatem & honorem, in quo superat inferiores Ecclesias etiã conuentuales, & de his videtur loqui Glossa in cap. *statutum*. de rescriptis, verb. *Cathedralium* vbi has vocat *Ecclesias collegiatas honorabiles*. Videtur autem earũ dignitas per hoc rectè explicari, quòd aliquam iurisdictionem habent Superioris rationis, & Abbas, vel Prior, aut quocumque alio nomine vocetur earum caput, dignitatem habet, & iurisdictionem, quasi Episcopalem. Hoc igitur modo non omnis Ecclesia regularis est propriè collegialis, & ideo necesse non est, vt omnes regulares clerici sint Canonici regulares. Potuit etiam hoc *Altera solutio.* nomen sumi ex origine, & ideo non accommodari illis clericis regularibus, qui eandem originem non habent, vt in sequenti puncto explicabimus.

12\. *Subdiuisio Canonicorũ regularium.* Possunt ergo vlteriùs Canonici regulares distingui in Canonicos Ecclesiarum cathedralium, & non cathedralium; hos enim duos ordines illorum reperiri, & vsu ipso, & iure, ac historiis cõstat; nam in Hispania habemus Ecclesias Cæsaraugustanam, Tarraconensem, & Pampilonensem, & Oesomensem, quarum Canonici sunt regulares; & extra Hispaniam per totum orbem sunt plures huiusmodi Ecclesiæ, vt latè refert Trullus lib. 1. *Trul.* ordinis Canonicorum cap. 30. vbi latè ostendit huiusmodi Canonicos cathedralium Ecclesiarum esse verè religiosos, & eiusdem ordinis cum aliis Canonicis regularibus, qui in monasteriis, seu Ecclesiis collegiatis degunt, quia eandem professionem sub eadem Augustini regula faciunt, & eundem substantialem habitum religionis portant, solúmque in accidentalibus rebus, maioríque aut minori obseruantia differunt. Imò si originẽ & antiquitatem spectemus, præcipuè videtur incepisse ille ordo in Ecclesiis cathedralibus, & ibi *Canonicorum* nomen accepisse, quod ad omnes postea deriuatum est, etiamsi extra Ecclesiam cathedralem in priuata Ecclesia, vel monasterio profiteantur.

13\. *Reliqui clerici regulares à Canonicis condistinguũtur.* Reliqui ergo clerici regulares qui illud institutum non profitentur, sed propriam & peculiarem habent institutionem, quæ per se non postulat, vel cathedralem Ecclesiam, vel aliquam aliam specialem dignitatem habentem, in rigore non comprehenduntur sub illo nomine, neque habent vnde illud participẽt, vt satis declaratum est. Potéstque hoc deseruire ad intelligenda iura, quæ de Canonicis regularibus loquuntur; nam ex vi verborũ, & in rigore, non pertinet ad alios clericos regulares, nisi disponant de re, quæ solùm fundatur in religioso statu clericali, quatenus talis est, vel contineant fauorem religionis, vt sic. Si autem contineant licentiam vitæ laxioris, non sunt extendenda nec applicanda ad omnes clericos regulares, nisi quatenus vniuscuiusque instituto accommodata fuerint.

14\. *Quomodo etiã hi subdiuidantur.* Tandem potest clericorum religio diuidi in mendicantem, & non mendicantem. Item in purè contemplatiuam, & mixtam ex contemplatiua & actiua. E Societas enim, quæ sub hoc genere continetur, mendicans est, & mixta: aliæ verò religiones clericorum non profitentur mendicitatem, aut proximorum ministeriis ex instituto vacant, vt ex his, quæ in particulari tractat. sequen. lib. 1. cap. 5. dicemus, constabit.

CAPVT X.

Vtrùm religiones Monialium à religionibus virorum, vel etiam inter se distinctæ sint?

1\. VLtima generalis diuisio religionum esse potest, in religionem virorum & fœminarum; vtramque

Propositio tractandorum in reliquo libro.

vtramque enim possessionem in Ecclesia esse constat, & habere inter se distinctionem aliquam. Quoniam ergo de religionibus virorum in communi satis distinximus, de Monialibus nonnulla dicere necesse est. Et quoniam ferè omnia, quæ ad statum religionis pertinent, in eis cum proportione locum habent, & in particulari religiones fœminarum tamquam accessorium quid ad religiones virorum reducuntur, ideo vsque ad finem libri percurremus breuiter omnia, quæ ad statum religiosum pertinent, illa monialibus accommodando, & proportionem, quam seruent ad virorum religiones explicando, simúlque totam illarum varietatem, & distinctionem insinuabimus, ita vt nihil amplius de illis dicere necesse sit.

2. Fœminas Deo consecratas, & iunctim habitâtes olim fuisse ostenditur.

Primò igitur certum est à principio nascentis Ecclesiæ fuisse consuetudinem consecrandi Deo fœminas, tam virgines, quàm viduas per votum continentiæ, vt latè in superiori tomo ostendimus, tractando de voto castitatis. Deinde certum est antiquissimum esse morem congregandi in separatis domibus, seu monasteriis fœminas Deo consecratas, & viam perfectionis sectantes. De temporibus enim Apostolorum fertur Iphigeniam ab Apostolo Matthæo ad Deum conuersam, & sacro velamine consecratam monasterium Virginum habuisse, sed est res incertæ authoritatis, sicut liber Abdiæ de Apostolicis institutis, vnde sumpta est. Probabilior est historia, quam de B. Virgine Martha refert Ecclesia, quòd Massiliæ in loco à viris remotissimo cum aliquot honestissimis fœminis in perpetua virginitate, summa cum laude vsque ad mortem vixerit. Philo etiam in lib. de vita contemplatiua, non solùm viros, sed etiam fœminas indicat fuisse vitam illam contemplatiuam sequutas, quam per totum illum librum describit. Post illa verò tempora legimus Sanctum Pachomium virginum monasterium, iuxta suum habuisse & gubernasse, à sorore eius erectum, vt refert Baronius ex antiquis historiis, & ex regulis eiusdem Pachomij colligitur, & Chrysostom. hom. 8. in Matthæum cùm de Monachis Ægypti sermonem habuisset, subdit, *Atque hæc non in viris solùm, verùm etiam in fœminis splendere conspicias*, & infrà. *Communis enim illis, ac viris aduersùs diabolum pugna est contra huius mundi potestates, nec vspiam teneritudo sexus his congressibus impares facit, non enim natura corporis, sed voluntate animi exercentur ista prælia, propterea sæpe in huiusmodi acie fortiùs viris fœminæ decertarunt, ac trophæis insignibus claruerunt. Non ita variis astrorum choris cœlum refulget, vt Ægypti eremus innumeris monachorum, ac virginum distinguitur atque illustratur habitaculis.* Similia commemorat D. Hieron. epistol. 48. ad Sabinianum, dicens; *Moris est in Ægypti & Syriæ monasteriis, vt tã virgo, quàm vidua, quæ se Deo vouerint, & sæculo renuntiantes, omnes diuitias sæculi conculcarint, crinem monasteriorum matribus offerant desecandum; non in recto postea contra Apostoli voluntatem incessuræ capite, sed ligato pariter, ac velato.* Idémque Hieron. epistola 16. ad Principiam, refert eandem consuetudinem incepisse Romæ tempore Athanasiij, vnde Augustinus de moribus Ecclesiæ cap. 31. *Hæc est* (inquit) *etiam vita fœminarum Deo solicitè castéque seruientium, quæ habitaculo segregatæ, ac remotæ à viris quàm longissimè decet, pia tantùm illis charitate iunguntur*, &c. & in Hispania, & eodem tempore fuisse iam vsum religiosarum virginum, constat ex Concilio Eliberitino tempore Syluestri celebrato, canone 13. quamuis non constet eo tempore in propriis & separatis monasteriis vixisse, nam in parentum domibus, saltem illis viuentibus habitare permittebantur, vt ex eodem Concilio colligitur canon. 27. & ex Concil. Carthaginensi 3. can. 33.

Barun. Chrysost. Hieron. August.

3. Quidnam profiterentur olim prædictæ fœminæ.

Qualis autem vitæ institutio, & professio, à principio fuerit in huiusmodi fœminis Deo dicatis, incertum est, an scilicet fuerit per proprium religionis statum cum omnibus votis, quæ sunt de substantia eius, an verò fuerit per solum votum castitatis, sicut nunc à multis fit. Item, an semper sumpserint hunc statum in propriis monasteriis, & conuentibus, an in priuatis domibus. Eadémque incertitudo est de habitu, ac viuendi modo; verisimilius tamen est varios fuisse modos illius status; non solùm in diuersis temporibus, aut locis, sed etiam in eisdem, sicut nunc sunt in Ecclesia. Nam quòd aliquæ essent simplex tantùm votum castitatis emittentes, ex 1. ad Timotheum 5. intelligimus, & multi putant huiusmodi fuisse quatuor illas virgines filias Philippi, de quibus Actorum 21. mentio fit; nam eas semper virgines perseuerasse indicat Eusebius lib. 3. historiæ, c. 25. vbi de vna specialiter refert ex Polycrate, Spiritus sancti afflatu piè sanctéque vitam instituisse, & Ephesi mortem obiisse, ex quibus verbis colligi potest instituisse vitam integrè ac perfectè religiosam. Quòd etiam consecratio illa solennis aliquando fuerit, vt inhabilem redderet personam ad matrimonium in superioribus cap. 2. dictum est, aut ignorari, huius consuetudinis initium, aut certè esse valde antiquum.

Euseb.

4. De ipsarum habitandi modo.

Præterea, quoad modum habitationis, ostendimus etiam in eodem c. 2. num. 7. interdum fuisse in priuata domo, interdum in monasterio, & conuentu communi, & ita vtriusque modi viuendi fecit mentionem Hieronymus, nam epistola 22. de virginibus loqui videtur, quæ in propriis domibus habitabant; in epist. autem 27. refert monasteria sororum, seu monialium à S. Paula ædificata. Indicat verò non fuisse monasteria omnino clausa, *Nam in die* (inquit) *dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitabant latere, & vnumquodque agmen matrem propriam sequebatur.* Augustinus verò lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. etiam exactam clausuram seruatam esse indicat, dicens; *Ad quas iuuenum nullus accessus est, neque ipsorum, quamuis grauissimorum & probatissimorum senum nisi vsque ad vestibulum necessaria præbendi quibus indigent gratia.* Et saltem has fœminas, quæ in Monasterio includebantur, integrè ac rigorosè statum religiosum habuisse, non solum castitatem, sed etiam paupertatem, & obedientiam vouendo, ex eisdem Patribus manifestum est, & Innocent. II. in Concilio Romano tandem statuit, vt Sanctimoniales, non nisi in Cœnobiis, seu communibus monasteriis viuant, vt habetur in cap. *perniciosam* 18. q. 2. Olim enim quando Ecclesiæ non concedebatur tanta pax, & securitas propter persecutiones, aut tyrannidem Principum infidelium, non poterant commodè tot monasteria fœminarum ædificari. Cumprimùm verò facultas, & occasio data est, hic mos tamquam longè arctior ad virginitatem seruandam, ita præualuit, vt solus ille retentus sit, & per Pontifices, & Concilia approbatus, vt patet cap. *definimus*, & cap. *in nullo*. cap. *monasteria*. cap. *in decima* 18. q. 2. & aliis, de religiosis domibus, & de statu monachorum vsque ad Concilium Trident. sess. 25.

Hieron. August.

5. Notatio subordina-

Ex his ergo satis constat in generali, origo, & necessitas huius status quoad fœminas, vt autem de illius

tionis monialium, pro diuisione religionum ipsarum.

de illius varietate, & de peculiaribus conditionibus monialium dicamus, aduertendum est monasteria monialium ordinariè, & ferè ab initio fuisse annexa, & subordinata monasteriis monachorum, vt indicat exemplum suprà allatum de monasterio virginum sancti Pachomij, & significat Augustinus suprà, dicens de monialibus, *Lanificio corpus exercent atque sustentant, vestésque ipsas fratribus tradunt, ab iis inuicem, quod victui opus est, resumentes*, & in Concilio Hispalensi II. cap. 11. statutum est, *vt monasteria virginum monachorum administratione ac præsidio gubernentur*, habetur in cap. *in decima* 18. q. 2. & notauit Panormit. p. 1. consiliorum consil. 8. Ex illo tamen capite constat illam gubernationem ita fuisse monachis commissam, vt præcipuè, & maximè ab Episcopo penderet; nam is monachus; qui ab Abbate monasterio monialium præponebatur, iudicio sui Episcopi comprobandus erat, vt ibidem dicitur, & ita etiam in monasteriis monialium locum habebat, quod ex concilio Arelatensi refert Gratianus in c. *monasteria*. 18. quæst. 2. scilicet, vt monasteria & monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cuius territorio sunt constituta. Nam hoc etiam de monasteriis monialium verum erat; regulariter autem videtur fuisse cum subordinatione, quatenus monialium monasteria erant proximè subiecta monasteriis monachorum, omnia verò tandem erant sub cura, & potestate Episcoporum; tum quia ex generali regula, omnes Ecclesiæ, & loca sacra in vnaquaque diœcesi constituta, sunt Episcopo talis diœcesis subiecta; nisi probentur exempta cap. *contra morem* d. 100. cap. *omnes Basilicæ* 16. quæstione septima, cap. *cum venerabilis*. & cap. *de xenodochiis*. de religiosis domibus: tum etiam, quia per multa decreta, ita in specie cautum est 18. q. 2. ferè per totam.

August.

Gratian.

6. Consectarium generale pro prædicta diuisione.

Hinc ergo colligimus primò, quòd sicut accessorium sequitur naturam principalis, ita religiones monialium sequuntur religiones virorum, & iuxta illarum distinctionem suo modo differunt, seu variantur. ideóque non oportet de illis specialem tractationem instituere, nisi quoad ea tantùm, quæ, vel ratione sexus eis propria sunt, vel specialiter sunt in iure de illis statuta. Cætera verò, quæ, vel de religiosis in communi, vel de aliqua religione particulari dicuntur, ad religiosas in communi, vel in particulari applicanda sunt. Solùm ergo sunt nonnulla obseruanda. Primum est quoad finem religionis, maiorem diuersitatem inueniri in religionibus virorum quàm fœminarum.

7. Quæ diuisiones à c. 5. vsque ad 9. adductæ locum non habeant, vel habeant in fœminis.

Nam in primis in fœminis non habet locum distinctio religionis in religionem laicorum & clericorum, quia hoc posterius membrum non habet locum in fœminis, & ideo omnes religiones fœminarum imitantur potiùs religiones laicorum. Vnde etiam est, vt religio mixta, ex contemplatione, & actione spirituali, quæ versatur in ministeriis erga proximos, non habeat locum in religionibus fœminarum, quia fœminæ non solùm incapaces sunt ordinum, sed etiam docendi munus ad eas per se non pertinet, iuxta doctrinam Apostoli 1. ad Corint. 14. Regulariter ergo monialium religiones vitam profitentur contemplatiuam, & monasticam, & ita in proprio gradu monachorum, ferè omnes monachæ continentur; nam si quid actionis participant, ordinariè solùm est quoad laborem manuum; quæ operatio etiam propriis monachis viris, & maximè contemplatiuis, communis fuit, éstque moraliter necessaria hominibus aliqua excercitatione corporis indigentibus. Aliud verò actionis genus; quod consistit in vsu operum corporalis misericordiæ, non est ita accommodatum religioni fœminarum, vt scilicet tamquam proprius finis, & scopus eius assumatur, quia licèt huiusmodi opera commodissimè possint per fœminas exerceri, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 5. *Vidua eligatur in operibus bonis, testimonium habens*. Et infrà. *Si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit*, &c. licèt hoc, inquam, ita sit, tamen quia hæc opera non possunt circa proximos exercere sine exitu extra claustrum, qui regulariter non expedit fœminis religiosis, ideo non est ille finis accommodatus tali religioni; ac propterea licèt religiosæ fœminæ inter se debeant hæc opera perfectissimè exercere, nõ tamen propriè illum habent pro fine religionis suæ, sed est veluti conditio necessariò concomitans omnem religiosam communitatem.

Hoc tamen non obstat quominus in monialiũ institutis sit varietas cum aliqua proportione ad religiones virorum. Nam in primis inter proprias monachales, quædam profitentur regulam S. Benedicti, sub proprio eius nomine, & accommodato habitu; aliæ Cistercienſi ordini obedientiam præstant sub nomine & insigniis D. Bernardi. Sunt etiam, præsertim in Hispania, nonnulla monasteria Sãctimonialium monachis D. Hieronymi subiecta, & consequenter eorum institutum imitantia. Ordo autem Carthusiensium non habet sorores sibi subiectas, quia vel modus viuendi, & clausura, ac solitudo illius religionis non patitur curã fœminarum, vel quia modus ille viuendi non potest conuenienter fœminis accommodari. Non solùm autem monachorum ordines, sed etiam quatuor antiquiores ordines mendicantes, sua habẽt propria monasteria monialium, quæ nomine *mendicantium* comprehenduntur, vt in terminis tractat, & definit Lapus allegat. 4. & colligitur ex cap. vnico. §. *sanè*. de statu regular. in 6. vbi quædam monasteria monialium dicuntur esse ordinũ non mẽdicantium; supponitur ergo alia esse mendicantium ordinum. Et idem sentit Gloss. in Clement. vnica de regular. verb. *quoslibet*. & ibi Bonifacius n. 56. Cardinalis q. 7. Qui consequenter aiunt dispositiones iuris circa mendicantes, comprehendere huiusmodi moniales seruata proportione. Nec refert, quòd in professione vitæ mixtæ ex ministeriis spiritualibus nõ possint fœminæ viris assimilari, quia satis est, quòd in aliis conditionibus vnaquæque religio monialium illam mendicantem imitetur cui adiungitur, & primò quidem ac præcipuè profitendo regulam eius, & obedientiã: deinde habitum eius, & mores seu constitutiones imitantur, & præcipuè paupertatem, à qua *mendicantium*, nomen sumptum est. Præterea dicuntur esse aliqua monasteria monialium subiecta Canonicis regularibus, quas necesse est regulam S. Augustini profiteri, & fortasse peculiari modo imitantur assistentiam in choro, & curam circa obsequium, & ministeria diuina. Sicut etiam nonnulla monasteria monialium inueniũtur sub ordinibus militaribus, & cũ insignibus, & habitu earum, quãuis finis ordinis militaris sexui fœmineo omnino repugnare videatur, quia verò omnes religiones militares partim ex clericis vel monachis constant, quoad eam partem possunt moniales illud vitæ genus suo modo participare, ídque satis est, vt sub absoluta appellatione talis religionis comprehendatur.

8. Diuisio, seu varietas monialium pro varietate virorum regularium. Quædam reuocantur ad ordines monachales pressè.

Quædam ad mendicantes.

Lapus.

Glossa. Bonif. Card.

Obiectio contra moniales mendicantes remouetur.

Quædam ad canonic. regul imò & ad religiones militares.

9. Moniales etiam Episcopis subiectas debere aliquam regulam approbatam profiteri.

Denique in hoc puncto aduertendum est, plura monasteria monialium esse nunc immediatè subiecta Episcopis, postquam enim monachi exempti fuerunt à iurisdictione Episcoporum monasteria monialium quæ permanserunt subiecta monachis, consequenter etiam fuerunt à iurisdictione Episcoporum exempta; multa verò manserunt immediatè subiecta Episcopis, vel quia à principio ita fundata fuerunt, vel quia priuilegio, aut alio iusto titulo id consequuta sunt, hoc tamen non obstat, quominus talia monasteria regulam aliquã approbatam profiteri debeant. Quod enim statutum est in cap. vltimo de religiosis domibus, & c. vnico, eodem titulo in 6. vt nulla religio instituatur, nisi sub regula à Sede Apostolica approbata, etiam in monasteriis monialium omnino seruandum est, & priùs statutum fuerat ab Innocentio II. in cap. *perniciosam* 18. q. 2. vbi decernit abolendam esse detestabilem cõsuetudinem quarumdam mulierum, quæ licèt approbatam regulam non profiteãtur, Sanctimoniales appellari volunt. Vnde in cap. *indemnitatibus* §. *supradicta.* de electione in 6. in hoc sensu supponi videtur, moniales, quæ verè tales sunt, id est, veræ religiosæ, debere viuere sub aliqua de religionibus approbatis. Non est enim necesse, vt sub obedientia Prælatorum regularium viuant: nam vt dixi, multæ sunt ordinariis, & secularibus Prælatis immediatè subiectæ. Necessarium verò est, vt aliquam monachorum regulam profiteantur: quia nulla est regula à Sede Apostolica pro solis monialibus, vel pro illis principaliter approbata; & ideo necesse est, vt secundùm aliquam ex approbatis regulis religiosorum profiteantur, siue sint subiectæ ipsis monachis, siue Episcopis. Sicut enim olim monachi erant subiecti Episcopis, non obstante professione suæ regulæ, ita etiam nunc esse possunt monasteria monialium.

10. Fœminæ collegialiter viuentes absque dicta regula religiosæ non sunt.

Quapropter si quispiam velit erigere monasterium monialium, & non sub aliqua regula approbata, necessarium erit, vt ratio, & modus viuendi in tali congregatione per Summum Pontificem specialiter approbetur, alioqui esse poterit honesta quędam mulierum congregatio, non tamen vera religio, seu religiosa professio. iuxta dictum cap. vnicum, de religiosis domibus in 6. cum notatis ibi per Ioannem Andream, & per Panormit. prima parte Consiliorum. consilio 55. Non ergo sufficiet tunc approbatio Episcopi; hæc enim necessaria quidem est, vt monasterium de nouo in diœcesi erigatur, iuxta capitulum *de monachis.* cum sequentibus 18. quæst. 2. Et olim sufficiebat ad nouum etiam viuendi modum instituendum; nunc autem necesse est, vt modus ipse viuendi, vel sit iuxta aliquam regulam approbatam à sede Apostolica, vel specialiter ab eadem sede approbatus sit.

Ioan. And. Panorm.

11. Illatum vnũ de origine & antiquitate monialium.

Atque ex his inferuntur duo. Vnum idem esse iudicium de origine, & antiquitate religionum monialium, tam in generali, quàm in particulari, quod de religionibus virorum, proportione seruata. Nam vt ex dictis in num. 2. constat, monialium religio simul cum religione virorum exorta est, & cum singulis ferè monachorum authoribus, virginum etiam conuentus inceperunt, sicut de Pachomio, & aliis diximus, & S. Basilius inter suas regulas habet animaduersiones ad Canonicos, & ad Canonicas, id est, regulares, & S. Augustinus fertur fundasse primum fœminarum monasteriũ in Africa in ciuitate Thegastæ. De S. Dominico adhuc viuente legimus monasterium fœminarum Romæ instituisse. D. etiam Franciscus simul cum regula fratrum suorum, regulam sororum Sanctæ Claræ instituit, quam Gregorius IX. approbauit, posteáque Vrbanus V. moderatus est, & ad meliorem ordinem, & fœminis magis accommodatum reduxit. De aliis verò religionibus tam monachorum, quàm mendicantium, non ita certò constat qaando cœperint habere monasteria fœminarum sibi subiecta, vel suam regulam profitentia. Verisimile tamen est, idem esse in cæteris obseruatum, simúlque incepisse, quamuis sub eadem religione virorum, varia etiam instituta monialium esse cõtingat, vt religio Minorum præter religionem Sanctæ Claræ, habet etiam sibi subiectam religionem Conceptionis, quæ diuersam regulam profitetur, & sic de aliis, de quibus sigillatim dicere operosum esset, & nobis non necessarium. Alterum illatum longiorem petit explicationem sequenti cap. tradendam. Illatum alterum.

CAPVT XI.

De receptione, ac nouitiatu monialium, earúmque professione cum ceremonia veli.

1. PRæter consectarium præcedenti cap. num. positum, sequitur etiam ex dictis in eodem capite, omnia quæ in discursu huius operis de statu religioso dicta sunt, cum proportione esse ad moniales applicanda. Nam in primis consideranda est earum receptio, in qua obseruandum in primis est quòd iura statuunt, vt non fiat nisi intra numerum præscriptum monialium qui ex reditibus, vel ex cõsuetis eleemosynis commodè sustentari possunt, iuxta cap. vnicum §. *sanè.* de statu regular. in 6. & decretum Concilij Trident. sess. 25. cap. 3. de regular. ac tandem constitut. Pij V. *circa pastoralis,* &c. quod intelligendum est, nisi monialis secum afferat dotem ex qua possit commodè sustentari; nam illa dos potest inter eleemosynas, vel postmodum etiam intra reditus monasterij computari. Hinc verò nascitur dubium quod hîc præcipuè controuerti solet, & spectat ad simoniæ vitium, an scilicet committatur in tali receptione, eò quòd non fiat sine dote in pactum deducta, nec sine aliis certis expensis; sed hoc punctum latè & in particulari tomo præced. tractatum est. Tractari etiam hîc potest, de authoritate recipiendi aliquam in monialem, apud quem sit, de quo etiam videnda sunt eodem tomo dicta de receptione nouitiorũ, & cum proportione in præsenti applicãda. Communis verò vsus iuri & rationi consentaneus est, vt hæc potestas sit in ipso conuentu monialium, simul tamen requiratur Prælati licentia seu consensus. Nam quatenus illa receptio est ad communem vitam, & societatem cum monialibus, ratio postulat, vt ipsæ voluntariè illam admittant, quatenus verò illa receptio est aliquo modo actus iurisdictionis, oportet vt Prælatus apud quem est propria iurisdictio, concurrat, de quo videri possunt Abbas in cap. *noscitur.* de his quæ fiunt à maiori parte Capituli. Felinus in cap. *quoniam.* de simonia. Lapus allegat. 31.

De numero, & dot: monialium recipiendarũ. De potestate recipiendi. *Abbas. Felin. Lapus.*

2. Interrogari præterea potest, quæ conditiones ex parte personæ recipiendæ, spectandæ, vel postulandæ sint: in quo primùm necessaria sunt omnia, quæ in communi de statu religioso diximus tomo præcedenti. Deinde hîc addendum est, non solùm virgines, sed etiam viduas in eundem monialium conuentum recipi posse. Hoc constat ex vsu Ecclesiæ, quem esse antiquissimum constat; tum

De conditionibus personalib. speciatim an requiratur virginitas.

nam in monasterio illo virginum, quod in Africa Augustinus instituit, sororem viduam illi præfecit, & Beata Brisida cùm esset vidua, monialium ordinem instituit, quarum fuit Abbatissa, licet ipsæ virgines essent. Præterea in cap. *vidua* 20. qu. 1. de vidua dicitur, si velit religionem profiteri, admitti posse; & debere, recepto habitu religioni conueniente. idem constat ex cap. *viduas* 1. & 3. & cap. *vidua*. cum sequentibus 27. q. 1. Sunt verò nonnulla antiqua decreta, quæ huic assertioni repugnare videntur, de quibus statim agemus. Dices ergo, etiam fœmina illicitè corrupta post pœnitentiam admitti poterit, vt inter virgines monialis sit, quia culpa præcedens non videtur obstare, si virginitatis integritas necessaria non sit. Respondent aliqui, huiusmodi fœminas hac macula, vel nota laborantes, non esse admittendas in conuentu virginum, de quo videri potest Francus in cap. vnico de religios. domibus in 6. Sed hoc intelligendum est secundùm decentiam, & conuenientem honestatem, non secundùm incapacitatem, aut absolutam prohibitionem, nulla enim in iure communi inuenitur, nisi in propriis monasterij constitutionibus habeatur. Quocirca, si lapsus fuerit publicus & infamis, talis fœmina, quamuis postea conuertatur in consortium virginum, admittenda non est; ideóque pro huiusmodi fœminis inuenta est specialis religio, quæ dicitur *Mulierum pœnitentiæ*, aut Sanctæ Mariæ Magdalenæ, cuius plura sunt in Hispania monasteria, quæ regulã S. Augustini profiteri dicuntur, & sub cura, & obedientia Prædicatorum viuunt. Si autem lapsus sit occultus, & non generauerit infamiam, nihil impediet per se moraliter loquendo; imò aliquando licèt esset publicus, si semel tantùm ex quadam fragilitate accidisset, posset tot aliis circunstantiis personæ, generis, & emẽdationis honestari, aut compensari; vt sine inconuenienti talis persona admitti posset. Itaque hoc in huiusmodi casibus maximè pendet ex prudenti arbitrio. Idémque dicendum est, de aliis conditionibus ex parte talis personæ requisitis; vt quòd & corpore, & animo sit apta ad religiosam, & communem vitam, iuxta monasterij, & ordinis regulam, vt dicitur in Concilio Trident. sess. 25. de regular. cap. 17.

Francus.

3. De secunda parte tituli, seu Nouitiatu.

Post receptionem, necessaria est integri anni probatio, ita in monialibus sicut in monachis, & cum iisdem circunstantiis, nec in hoc occurrit aliquid speciale. Pari etiam modo post expletam probationem aut danda est professio, aut dimittenda nouitia, iuxta legem positam à Tridentino suprà cap. 16. quæ vtrique sexui communis est, vt constat ex discursu totius tituli de regularibus, & specialiter in principio capitis 15. Neque obstat particula *nouitios* masculini generis; nam regulare est, vt sub masculino fœmininum comprehendatur, quando materia communis est.

4. De tertia parte ac primùm vt professio fiat spontaneè.

Circa professionem autem ea omnia seruanda sunt, quæ tract. 7. sunt explicata, & substantialia, ac generalia sunt. Vbi etiam diximus specialiter attendendum esse in professione monialium, vt plena voluntate, & omnino spontanea fiat, quod antiquis canonibus cautum est, cap. *puellæ* 20. qu. 1. Maximè verò hoc innouauit Concilium Trident. suprà cap. 16. 17. & 18. nam ob eam causam in 16. statuit, vt ante professionem ex bonis nouitiæ monasterio nihil tribuatur præter victum & vestitum pro anno probationis, *Ne hac occasione discedere queat*. Vnde à Congregatione Cardinalium declaratum est, etiam dotem non esse monasterio tribuendam ante professionem, sed in deposito reponendam. Quod per se intelligendum existimo; nam si necessitas, vel aliqua maior commoditas ipsiusmet nouitiæ intercederet, & iudicium; ac licentia Episcopi interueniret, posset, vt opinor, dos recipi à monasterio, data certa cautione, & securitate illam integrè, & sine difficultate restituendi, si nouitia velit abire, ita enim satisfit intentioni Concilij. Quod vlteriùs in cap. illo 17. circa hoc disponit, vt Episcopus ante professionem virginis voluntatem exploret vt pia, & omnino spontanea sit. Ac tandem in 18. cap. censuram addit contra eos, qui fœminas ad statum religiosum assumendum cogunt, vel assumere volentes impediunt; iuxta cap. vlt. 32. quæst. 2. quæ tom. de censuris, & tractatu 7. lib. 6. suprà est à nobis explicata. Sicut autem ex parte nouitiæ voluntas requiritur, ita etiam ex parte monasterij, simul cum Abbatissa, sicut de receptione dictum est; nam est eadem, vel maior ratio, vt ex dictis satis constat. Ex parte autem Prælati non solùm consensus necessarius est, sed etiam in manibus eius debet professio fieri, & ab eo acceptari, quia solùm apud ipsum est propria iurisdictio, ex cap. *statuimus* 20. quæst. 2.

Itẽ dos nouitiæ tempore profess. sionis ordinariè tradenda.

Item profess. sio in manibus prælati facienda.

5. De ceremonia veli.

Est autem hoc solenne, & obseruatum in fœminis, vt cùm profitentur, velum recipiant, & olim etiam solebant virgines consecrari. Vnde multiplex distingui solet velum monialium, quoddam dici potest velum receptionis, quod nouitiis à principio datur, & solet esse album. Aliud dicitur velum professionis, quod nigrum est (quamuis olim aliqua varietas in hoc fuisse videatur) & hoc datur solennem professionem emittentibus cuiuscunque ætatis, vel conditionis sint. Meminit illius Hieronymus epist. 8. ad Demetriadem de seruanda virginitate dicens. *Scio quòd ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operuerit caput.* Vbi Marius Victorinus dicit *flammeum appellari* velum rubrum, quo nuper nuptæ vti solebant, & in Epitaphio Paulæ, aliàs epist. 27. de Paula dicit Hieronymus; *Christi flammeo reseruatur*, scholium verò addit, *flammeum vocari indumentum flammei coloris, quo mulieres præsertim virgines caput tegebant.* Sed quidquid sit de antiqua, aut prima vocis expositione; constat, & ex subiecta materia, & ex adiuncto adiectiuo virginali Hieronymum loqui de velo monialium, propter quod etiam dicit solitum esse imponi ad Episcopi imprecationem. Vnde videtur Hieronymus ad spirituales nuptias, & nouas Christi sponsas vocabulum illud transtulisse: nec propterea dicere oportet monialium velum tempore Hieronymi rubeum fuisse, quia non est attendendum ad originem, vel etymologiam vocis, sed ad rem ad quam significandam translata est. Vnde idem Hieronymus epist. 12. ad Gaudentium. *Solent (inquit) cùm futuram virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio*, id est, fusco, seu nigro. Epistola verò 48. ad Sabinianum faciens mentionem idem Hieronymus eiusdem consuetudinis ait: *Moris est in Ægypti & Syriæ monasteriis, vt tam virgo, quàm vidua, quæ se Deo vouerint, & seculo renuntiantes omnes delicias seculi conculcarint, crinem monasteriorum matribus offerant desecandum, non intecto postea contra Apostoli voluntatem incessura capite, sed ligato pariter ac velato.* & infrà de moniali loquens ait; *Christi flammeo consecrata est, & se in monasterio victuram spoponderat*, &c. Vnde constat apertè loqui de velo professionis, & docere viduis, & virginibus fuisse commune.

Velum receptionis, seu nouitiarum.

Velum professionis.

Hiero.

6. Prima præ-

Est autem aliud velum quod dicitur consecrationis. Solent enim Sanctimoniales solenniter co se

ogatiua, huius veli consecrationis, quòd virginibus solum competit. *D.Thom. Palud. Anton.*

consecrari nonnullis benedictionibus,& cæremoniis,quæ habentur in Pontificali Romano, & explicantur à D.Thom.4.d.38.q.1.art.5.Palud.ibi.q.5.art.3.& latè ab Antonino 3.p.tit.2.cap.2. Velum ergo,quod speciali benedictione tunc imponitur, dicitur velum consecrationis, quod plures habet prærogatiuas; vna est quod solis virginibus dari potest,vt dicti authores docent,& habetur expressè in capitulo *deuotis* 20.quæst.1.vbi Gelasius Papa inquit,*viduas velare Pontificum nullus attentet*,quod etiam habet Concilium Triburiense c.25.& Concilium Rothomagense danone 9.apud Iuonem p.7.decreti cap.52. Hæc enim decreta non sunt ita intelligenda,vt nullum velũ viduis imponi possit, ac si illæ essent incapaces professionis religiosæ; hoc enim aliis decretis repugnat vt patet ex dictis, & ex c.vlt.20.q.1.& ex multis aliis 27.q.1.Sunt ergo illa decreta intelligenda de velo cõsecrationis.

7. *D.Thom.* Corruptis etiam per vim hoc velum non datur. *Soto. Syluest.* *Leo Papa.*

Vnde D.Th.suprà *Viduis* (inquit) *datur aliquod velum, non tamen cum illa solennitate, cum qua datur virginibus*.Idem ferè ibi Soto art.1.& Syluest.verb. *Consecratio virginum.* Vnde à fortiori constat fœminas extra matrimonium corruptas,nulla ratione posse hoc velum recipere. Quod adeò verum est;vt etiamsi per violentiam,& sine propria culpa corrupta sit virgo, consecrationis velo ornari non possit, iuxta decretum Leonis Papæ epist. 87.ad Episcopos Mauritaniæ cap.2.statuentis cum his fœminis eam esse seruandam moderationem, *Vt neque in viduarum deiiciantur gradum,neque in sacrarum,& perseuerantium virginum numero censeantur.* Quod non ita est intelligendum, vt pro illis speciale velum instituendum sit,sed, quòd in aliis prærogatiuis & honoribus præferri possent viduis & virginibus æquipararì,non tamen in consecratione. Cuius rationem insinuat infrà c.5. & habetur 32.q.5.c. *Illæ*.dicens:*Illæ autem famulæ Dei quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt;laudabiliores erunt humilitate, & verecundia,si se incontaminatis non audeant comparare virginibus, quanuis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit corruptione carnis mens inuita non pollui,minus tamen hoc illis oberit, si quod potuerint animo non amittere,doleant se,vel corpora perdidisse.*Quod exponens D.Th.citato loco ad 4.dicit,quamuis illæ quę per violentiam corrumpuntur, si nullo modo cõsentiant, virginitatis gloriam non perdãt,quia tamen valdè difficile est, quod in tali delectatione aliquis complacentiæ motus non insurgat, ideo Ecclesiæ, quæ de interioribus non iudicat, huiusmodi sic corruptas inter virgines non velat. Est etiam illa quasi quædam irregularitas, quæ licet sine peccato contrahatur,impedit talem consecrationem.Vnde D.Aug.lib. de bono coniugali c.18. *etiamsi violenta corruptio virginis baptismum antecedat*(ait) *non posse etiam post baptismum inter Dei virgines consecrari.*Verùm est Augustinum simpliciter loqui de fœmina quæ cathecumena fuit vitiata,& non addere expressè, etiamsi violenter vitiata sit, loquitur tamen generaliter de catechumena vitiata, etiam sine culpa.Ratio verò est, quia in consecratione virginum non spectatur an culpa præcesserit,sed an virginitas etiam corporalis,seu materialis subsistat, quia per consecrationem ipsam significatur;& speciali honore afficitur, & per illam repræsentatur integritas Ecclesiæ triumphãtis,vt dixit Glossa in cap. *acutius* 16. dist.

Ratio Diui Thom. cur non detur. Altera ratio. *D.August.*

8. An corrupta reputata virgo possit velum hoc accipere.

Sed quæri hîc solet,si fœmina sit in publica fama, & possessione virginitatis; occultè autem sit corrupta,possit consecrationis velum accipere. nã D.Th.suprà ad 5. absolutè negat, *quia propter vitandum* (inquit) *scandalum non debent Ecclesiæ sacramenta, vel sacramentalia variari.* Dicit tamen quærendum esse remedium ad vitandum scandalum, & insaniam,quale est,vt accidentalibus, & publicis solennitatibus retentis, quæ sunt de substantia consecrationis,mutentur,quam mutationem censet sufficiẽter fieri mutato nomine *virginitatis* in nomen *castitatis*.Cuius ratio esse videtur.quia alias forma talis consecrationis contineret mendaciũ. Idem sequitur Angelus verb. *consecratio virginum* num.3.& Syluester ibi.num.2.Hoc verò non placet Paludano in 4.d.38. q.5.art.3. conclus.7. quem sequitur Antoninus 3.p.tit.2.c.2.in principio,quia illa fictio continet mendacium in ipso facto,quod non minus clarum est,quàm in verbo; sed hoc non admodum vrget, quia illud non est mendacium formale, sed materialis dissimulatio,vel occultatio; nam id quod fit,habet suum proprium vsum licitum, & bonum, & potest habere significationem veram, scilicet sanctificationis, & oblationis illius personæ, quæ ad diuinum cultum, & ad perpetuam continentiam ex tunc Deo dicatur; alia verò falsa significatio quæ ab aliis concipi potest,non est intenta,& ideo non interuenit mendacium.

Responsio D.Thom. & aliorum. *Angel. Syluest.* A quibusdã impugnatur inefficaciter. *Palud. Antonin.*

Quare non dubito,quin ille modus à D.Thom. relatus sit licitus;& potiùs dubito an sit sufficiens remedium,vel necessarium:sufficiens,inquam:nam eo ipso,quòd *virginitatis* nomen in nomen *castitatis* mutetur,generabit suspicionem,& scandalum apud audientes,præsertim mediocriter intelligentes,qui licèt regulariter pauciores sint,infamia tamen apud ipsos est maioris momenti. Necessarium autem non videtur esse,quia licèt nominetur virginitas,non videtur esse mendacium,quia verba possunt legitimum sensum habere. Vnusquisque enim censetur loqui in eo foro in quo operatur, sic enim reus sine mendacio negat delictum occultum, quod verè commisit, & iudex per sententiam verè declarat innocentem eum, quem occultè scit nocentem, si in iudicio non probatur. Imo Scriptura diuina Luc.2.& alibi ita loquitur, vt *Patrem* vocet eum qui communiter talis reputatur, licèt non sit;ergo similiter sine mendacio potest appellari *virgo*, quæ talis est in communi existimatione,non obstante contraria scientia occulta, quia omnes intelligunt humanum sermonem esse ex humana scientia, & existimatione, & non semper ex re ipsa. 9.

Non videtur tamen dicta respõsio sufficiẽs. Nec etiam necessaria.

Quocirca probabile existimo, in casu omnino occulto posse huiusmodi fœminam accipere velũ cõsecrationis. Quod ita declaro;nam duplex obligatio ex hoc defectu occulto oriri potest, vel in Episcopo ad non consecrandam fœminam, vel in ipsa fœmina,vt nõ se ingerat consecrationi.Quoad priorem, si Episcopus solùm habeat notitiam lapsus,per confessionem sacramentalem,certum est, nec debere nec posse negare consecrationem fœminæ peteñti,quia violaret sigillum. Si autem sciat extra sacramentum per secretam reuelationem ipsius fœminæ, non censeo teneri ad expellendam illam seu negandam consecrationem,quod tenent Summa Confessorum, & Syluester.Ipsi tamen dicunt posse Episcopum dispẽsare,vnde rectè sequitur non teneri ad actum oppositum.Verumtamen, si ipsi supponunt iuris prohibitionem, cum illud ius commune sit, oportet,vt ostẽdant,vbi data sit Episcopo facultas dispensandi in hac veluti irregularitate,fortasse dicerent potestatem eius ordinariam satis esse ob necessitatem vitandi scandalum.Mihi tamen videtur tunc nõ esse necessariam dispen- 10.

Probabilior responsio per duas partes. Prima pars quòd possit Prælatus illam admittere ad velum. Sum Conf. Syluest.

dispensationem, sed ius ipsum commune non obligare Episcopum ad iudicandum de re occulta, vel ad operandum ex scientia adeò priuata, & occulta, præsertim cum periculo scandali. Item, quia in illo actu nullum est mendacium, vt declaratum est, & alioquin non fit aliqua irreuerentia tali consecrationi, seu benedictioni, quia talis persona non obstante præcedenti lapsu, potest esse capax illius in ordinem ad perpetuam continentiam futuram, nec etiam obest sanctitati illius status, aut conuersationi aliarum virginum, quia bona fama, & communis existimatio impedit omne incommodum; ergo non est cur credamus hanc prohibitionem positam esse cum tanto rigore. Nihilominus tamen, non videtur teneri Episcopus ad consecrandam huiusmodi fœminam, quia potest se excusare ab illo munere, vel alio colore illam non admittere ad professionem. Quod quidem est verum per se loquendo, & ex lege iustitiæ, nihilominus in indiuiduo cauere debet, ne infamet proximum sine causa, vel ne auertat huiusmodi fœminam ab statu perfectionis, maximè, quando ipsa confidenter ei aperuit conscientiam suam in remedium, non in obstaculum. Quando autem Episcopus alia via haberet similem notitiam moraliter certam, iam non esset res adeò occulta, & ideo meritò posset non admittere talem personam ad velum virginum; semper tamen debet id facere consulendo famæ illius quantum potuerit.

Non tenetur tamen admittere, seclusso scandalo seu infamia.

11\. Secũda pars quod ipsa corrupta occulta possit velum petere. *Syluest. Raymund.*

At verò loquendo ex parte ipsius fœminæ, censent multi teneri ad non petendum talem statum, etiamsi ipsa sola norit delictum, sicut tenetur irregularis non petere ordines, etiamsi solus sciat irregularitatem, imò addunt Syluester, & Raimundus; quòd licèt virgo consecrata sit, si postea occultissimè labatur, tenetur abstinere ab his actibus, qui secundùm consuetudinem monasterij solent per solas virgines consecratas exerceri. Sed est onus intolerabile, ac proinde incredibile, præsertim cùm nec possit satis ostendi expressum præceptum, nec sit res tam necessaria, aut tanti momenti, vt propter eam vitandam obliganda fuerit fœmina ad se infamandum. Imò etiam quamuis occultus lapsus hanc professionem præcedat, non censeo obligandam fœminam ad se priuandum illo statu, non solùm quando sine infamia id vitare non potest, quod censeo certum, sed etiamsi absque infamia possit alium statum, aut modum viuendi accipere. Probatur prior pars, quia etiam censuram occultam non tenetur homo seruare, quando non potest id facere sine graui infamia. Secunda autem pars fit in primis verisimilis, quia non tenetur quis se priuare tanto bono spirituali, quantum est status perfectionis propter crimen occultum. Ratio verò à priori omnium est, quia iura non imponunt hoc impedimentum tanquam pœnam, vel irregularitatem ipso iure incurrendã, sed præcipiunt Prælatis, ne consecrent fœminam corruptam; igitur, quando res occulta est, non tenetur ipsa fœmina se abstinere, sed potest in exteriori foro ita se gerere; sicut in communi opinione habetur. Et hoc planè supponunt D. Thom. & alij authores, qui dicunt posse consecrari mutato nomine *virginitatis* in *castitatis*.

D. Thom.

12\. Secunda prærogatiua huius veli quod à solis Episcopis consecratis, aut à presbyteris ex commissione Papæ dari potest. *Palud. Syluest.*

Hæc ergo est prima & præcipua prærogatiua huius veli consecrationis, quod ex vi suæ institutionis est (vt sic dicam) votum virgineum, modo à nobis explicato, cui consequenter est alia adiuncta, quòd tale velum à solis Episcopis dari potest, iuxta cap. *Deuotis* 20. q. 1. quod communiter ad hoc allegatur, vt patet ex Paludano, Syluest. & aliis. ibi verò non dicitur expressè, sed indefinitè, seu passiuè dicitur, vt virgines non velentur, nisi intra certa quædam tempora, de quibus infrà. Adduntur verò postea hæc verba; *Viduas autem velare Põtificum nullus attentet*, quæ intelliguntur de velo consecrationis; ergo supponit illa prohibitio adæquatum ministrum huius velationis esse Episcopum. In aliis etiam decretis vbicunque fit mentio ministri huius consecrationis, solus nominatur Episcopus. Et in Pontificali Romano in ritu illius consecrationis idem supponitur. Ac denique est communis sententia, cuius rationem assignat D. Thom. loco suprà citato, quia hæc consecratio est spiritualis quædam desponsatio cum Christo, per quam repræsentatur desponsatio ipsius Christi cum Ecclesia, quoad illius incorruptionem, & ideo *solus Episcopus* (inquit) *cui cura Ecclesiæ committitur, virgines desponsat velando, non sibi, sed Christo, quasi sponsi paranymphus.* Potest autem hæc consecratio committi presbytero per Summum Pontificem, non tamen censetur commissa per solam iurisdictionem Episcopalem, quia est actus ordinis, & non tantùm iurisdictionis, vnde neque Episcopus electus, & confirmatus, & nondum consecratus potest illum exercere, & à fortiori non possunt Prouinciales religionum, vel alij similes inferiores Prælati, habentes iurisdictionem Episcopalem, nisi speciali priuilegio Pontificio hoc eis concessum sit, sicut nonnullis Abbatibus datum est. Episcopus autem non habet potestatem committendi hoc munus Presbytero, quia non potest ei committere actus ordinis Pontificalis, iuxta cap. *aqua*. de consecratione Ecclesiæ.

D. Thom.

13\. Tertia prærogatiua de tẽpore quo dandum est velum.

Præterea non potest hoc velum dari, nisi definitis temporibus & ętate à iure statutis. Prior pars habetur in dicto cap. *deuotis*. & cap. *virginis* 20. qu. 1. vbi prohibentur virgines consecrari, nisi in die Epiphaniæ, aut in albis paschalibus, id est, intra hebdomadam Paschæ, vt Gloss. exponit, quamuis alia litera habeat in sabbato Paschæ. Vel etiam in natalitiis Apostolorum, vel etiam, nisi periculum mortis immineat, quia tunc, quocumque die velari possunt, vt ibidem dicitur. In Concilio autem Lateranensi sub Alexandro III. prout habetur in cap. 1. de temporib. ordin concessum est, vt omnibus Dominicis diebus liceat virgines consecrare, & consuetudo hoc extendit ad alias solennes festiuitates, vt aduertit Turrecremata in dicto cap. *deuotis*. qu. 4. & ita in hoc consulenda est, & seruanda consuetudo. Altera pars de ætate virginis consecrandæ magnam habuit in Ecclesia varietatem; nam in Concilio Romano sub Syluest. c. 10. significatur non esse sacrandam virginem vsque ad ætatem septuaginta duorum annorum, in quibus suam castitatem probauerit. Gregor. autem lib. 3. epist. 11. sexagenariam voluit esse virginem consecrandam; Concilium verò Agathense cap. 19. ante annum quadragesimum prohibet velari. In Cõcilio Carthaginensi III. c. 4. solùm postulatur ætas 25. annorum. habetur in c. *iuuenculas*. cum sequent. 2. qu. 1. In Concilio autem Mileuitano cap. 26. & Concilio Africano cap. 93. additum est, propter vrgentem necessitatem licitum esse in minori ætate virginem velare. Circa quæ decreta obseruandum est aliud esse loqui de velo professionis, & aliud de velo consecrationis. Nam priùs semper dari potuit in minori ætate, vt constat ex antiquis exẽplis, & historiæ, ac Patribus suprà citatis, & ex Concil. Triburiensi apud Burchard. lib. 8. ca. 10. & 98. & Concil. Carthagin. IV. cap. 104. Et quia verisimile non est ad professionem virginitatis postulasse

Turrecrem.

Quarta de ætate cui dantur varia decreta.

De quo velo hæc decreta procedant.

stulasse aliquando Pontifices decrepitam, aut senilem ætatem, qualis est septuagenaria, vel sexagenaria; loquuntur ergo illa antiqua decreta de velo consecrationis, & fortasse aliqua ex illis loquuntur de his fœminis quæ benedicebantur, vt essent Abbatissæ, vel vt haberent in Ecclesia aliquod ministerium, de quo statum num. sequenti dicetur. Ad professionem autem, & velum eius admitti poterant in minori ætate duodecim, vel quatuordecim annorum, & nunc anno 16. ætatis, vt tom. præcedenti dictum est ex decreto Concilij Tridentini; quod circa consecrationem virginum nihil innouauit, & ideo vbi post professionem consecratio fuerit in vsu, circa illam antiqua iura seruanda sunt. A

14. An conferat gratiam vel remissionẽ venialium hæc consecratio.

Addunt denique nonnulli Doctores, quamuis consecratio virginum sacramentum non sit, conferre tamen gratiam, & remittere venialia peccata ad modum sacramentalium. Sed quod de gratia dicitur, non est intelligendum ex opere operato; vt per se notum est, alioqui esset sacramentũ, neque etiam ex speciali priuilegio, quia nullũ habet fundamentum; ex merito autem operantis poterit per illud opus augeri gratia, sicut per alia bona opera, nihil tamen in hoc habet speciale, & ita est intelligendus D. Thom. loco citato ad 2. Quod verò spectat ad remissionem venialium peccatorum, videri possunt dicta in 4. tom. 3. partis disput. 12. sect. 2. vbi etiam negauimus fieri hunc effectũ ex opere operato. Quod maiori ratione de hac cõsecratione negari potest, quia cõmuniter non solet hæc consecratio numerari inter ea sacramentalia, quibus effectus ille tribuitur. Est autem aduertendum, velum hoc consecrationis dari posse, vel in ipsa professione religionis, vel post illam; nam sine illa clarum est dari non posse, cùm non intercedat nec supponatur spiritualis desponsatio cum Christo. Quando ergo simul concurrit hæc solennitas cum professione ratione professionis, quæ est nobilissimus actus, participabit aliquam maiorem vim obtinendi gratiam, vel remissionẽ pœnarum iuxta dicta in superiori tomo. Quando verò sola consecratio separatim datur virgini iam professæ, non est tanta ratio, vel fundamentum alicuius extraordinarij effectus, quia in illo actu non est tanta excellentia perfectionis, & sola significatio non sufficit, cùm non sit sacramentum. B C D

D. Thom.

15. Velum consecrationis duplex.

Vltimò est circa hoc obseruandum, hoc velum cõsecrationis posse distingui in velum commune, de quo hactenus diximus, & velum prælationis, quod Abbatissis cum speciali benedictione dabatur, quamuis iam hoc nõ sit in vsu; nam licèt Abbatissæ benedicantur, nõ datur eis speciale velum, vt notant Anton. dict. cap. 2. & Turrecremata suprà num. 11. ac denique velum, quod vocant ordinationis. Aliquando enim Concilia ita loquuntur de ordinatione fœminarum, vt patet ex cap. *Sanctimoniales*, 20. qu. 1. addita Glossa quæ textum illum explicat de velo ordinationis iuxta capitulum *Diaconissam* 27. qu. 1. quod sic habet; *Diaconissam non debere ante annos quadraginta ordinari*, vbi tamẽ Glossa exponit Diaconissam, id est, Abbatissam, & ita tacitè exponit de velo prælationis. Probabile autem est nonnullas ex virginibus sacris solitas fuisse deputari ad legendum Euangelium in choro, & alia similia ministeria, & illas fuisse vocatas Diaconisas, & earum benedictionem lato modo fuisse vocatam ordinationem. iam verò hoc non est in vsu, sed in ipsa consecratione virginum datur hæc facultas, nec aliud velum expectatur. E

Anton. Turrecrem.

CAPVT XII.

De obseruantia monialium tam quoad substantialia vota, quàm quoad subiectionem ergo prælatos & regulam.

Post professionem, & velationem, sequitur religiosa obseruantia, & obligatio, in quo moniales suo modo æquiparantur monachis, in substantialibus votis religionis, habent tamen hanc obligationem suo statui, & sexui accommodatam. Vnde vel in materia talium votorũ, vel in his, quæ conducunt ad eorum obseruationem, nonnulla habẽt sibi propria, quæ partim ad aliquam relaxationem, partim ad maiorem rigorem & obseruantiã pertinent. Et primò circa paupertatem duo obseruari possunt, primum est, licèt aliquibus religionibus virorum consultior sit paupertas, non tantùm priuans dominio bonorum in particulari, sed etiã in communi, monialibus autem id non expedire, quia non potest earum honestas, & clausura tam integrè & perfectè seruari, nisi ab ipso monasterio habeãt vitæ necessaria. Vnde cùm religio S. Claræ in principio instituta fuerit sub obseruantia illius paupertatis, paulò pòst Innocent. III. in ea dispensauit permittendo potiùs quàm præcipiendo, vt non seruaretur; postea verò Vrbanus V. omnino seruari voluit regulam absque tali paupertate, & Pius V. suo motu proprio 8. *circa pastoralis*, & Greg. XIII. motu 13. *Deo sacris*. omnibus modis prouidere studuerunt, vt monasteria monialium habeant vnde sustentẽtur, ita vt si eleemosynis indigeant; potiùs Prælatorum prouidentia quàm earum solicitudine & postulatione habeantur, & quoniam experientia ostendit hoc esse difficillimum, & quẽcunque alium mendicitatis modum esse periculosum, ideo simpliciter consultius est monasteriis monialium habere communes reditus, quàm paupertatem in communi profiteri. Aliqui excipiunt moniales Capucinas, quas aiunt non posse habere bona stabilia, vt videri potest in Isidoro Mosconio in lib. 1. de Ecclesia militante p. 4. c. 4. Veruntamen non habet fundamentum in Conc. Trid. sess. 25. de regular. c. 2. nam solùm excipit domos fratrum Capucinorum & Obseruantiæ, vnde quantũ & ex vi Concilij, sine dubio possunt habere bona stabilia, & si fortasse illi priuilegio renunciare volunt, indigent, vt existimo, Summi Pontificis approbatione, quia post moderationem Vrbani non inuenitur illud genus paupertatis approbatum pro fœminis à Sede Apostolica. 1.

Circa paupertatem monialium vna obseruantia.

Isidor. Mosc.

Vnde etiam sequitur aliud quod obseruandum esse dicimus, pertinẽtque ad vsum paupertatis in particulari. Obtinuit enim consuetudo etiã inter moniales satis reformatas, vt liceat singulis recipere singulis annis aliquos moderatos reditus, quibus ad res sibi necessarias vti possint. Hoc enim inde introductũ videtur, quod monasteria regulariter nõ habẽt reditus sufficientes, quibus omnia necessaria ad victũ, & vestitum tempore salutis, & ægritudinis omnibus prouideant, neque etiã monialibus datur tempus, vt suo labore manuum possint huiusmodi defectum supplere, & ideo ad vitanda maiora incõmoda, vel pericula huiusmodi facultas eis permittitur. Tenentur nihilominus ea vti seruando necessarias regulas paupertatis, ita vt ille vsus proprietarius non sit, sed dependens à Superiore, & eius arbitrio obseruãdo etiam, quæ circa hoc disponuntur à Concil. Trid. sess. 25. c. 2. de regular. quæ in superioribus fusiùs explicata sunt. 2.

Altera obseruatio.

Secundò

3. Circa castitatẽ notatio de clausura, & vestitu.

Secundò circa castitatem solùm occurrit notandum, ratione illius præceptam esse strictiorem clausuram monialibus quàm monachis, de qua copiose supra tracta. præced. lib. 1. cap. 8. disputatum est. Deinde cùm decentia ornatus omnibus religiosis commendetur, maximè necessaria est fœminis, & præsertim Deo consecratis, vt latè prosequitur Hieronymus ad Demetriadem, & ad Eustochium epistola 8. & 22. & sæpe aliàs Basilius, & Ambrosius in libris de virginibus. *Hieron. Basil. Ambros.* Non inuenio autem specialia præcepta circa hanc materiam eis imposita iure communi, præter ea, quæ vel ex natura rei consequuntur ex tali statu; vel ea quæ de religiosis, aut personis Ecclesiasticis loquũtur, quæ maiori ratione eas obligant, quia inter personas Ecclesiasticas cõputãtur, & sub nomine regularium, vel religiosorum comprehenduntur maximè in his, quæ ad substantiam, vel decentiam religionis pertinent. Priori modo, hoc est, spectata natura rei, dictum est à Concilio Carthaginensi IV. c. 11. & habetur d. 23. cap. 24. *Sanctimonialis virgo cùm ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vsura est professioni, & sanctimoniæ aptis*; Posteriori autem, hoc est, spectatis iuribus circa personas religiosas, in Clement. *attendentes.* de statu monachorum prohibentur specialiter, vti vestibus sericis, & variegatis, &c. vbi Glos. aduertit prohiberi monialibus cum sua proportione, quæ clericis prohibita sunt Clement. *quoniam.* de vita & honestate clericorum, & cap. 1. & vltimo 21. quæstione 4.

4. Comã nutrire posse moniales aliqui censent.

Dubitat autem specialiter illa Glossa an liceat monialibus nutrire comam, quia in illo textu solùm dicitur, vt non vtantur comatis, & cornutis, id est, tortis crinibus, vt loquitur Paulus 1. ad Timotheum 2. Vnde videtur solùm eis prohiberi illa copulatiua, seu illa fucata compositio crinium; non verò simpliciter habere comam, si honestè & occultè deferatur, atque ita senserunt aliqui Iurisperiti. *Verius oppositum.* Dicta tamen Glossa oppositum sentit, & dicit esse cõsuetudine receptum vt Moniales tondeantur, & deformato capite Deo viuant potius quàm crines poliendo humani generis hosti deseruiant, quod magis ibi probat Panorm. num. 11. *Panorm.* argumento cap. *duo sunt* 12. quæst. 1. Idem Abbas in cap. *si quis.* de vita & honestate clericorum.

5. Obiectio contra proximè dictũ.

Obiici verò potest cap. *vxoratus.* de conuersione coniugatorum; vbi dicitur, *Nullus vestrum mulierem aliquam tonsurare præsumat*, & cap. *quæcunque.* d. 30. anathema dicit in mulierem quæ religionis obtentu comam sibi amputauerit, & in Græco ad literam est, *Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio*, quæ verba propriè videntur conuenire fœminis religiosis. Sed hæc obiectio si valida esset, probaret illicitum esse monialibus se tondere, quod incredibile est, cùm sit res per se honestissima, supposita relatione, quæ in monialibus futura est, imò etiam sit optimum signum, vel medium ad ostendendum contemptum seculi, & proprij ornatus, ac pulchritudinis, & ita legimus Beatissimam Claram cùm initio conuersionis suæ ad sanctam Mariam de Portiuncula festinasset, vt mũdo nuntium remitteret, ibi crines capitis deposuisse simul cum ornatu seculari. Idémque tanquam opus maximè laudabile vsu receptum est. *Satisf. ob iectiõ.* Iura ergo citata intelligenda videntur de fœminis coniugatis, quæ religionis obtentu tondentur, præsertim contra virorum voluntatem, quod significatur in illis verbis *tanquam resoluens ius subiectionis*; nam coma dicitur data mulieri in signum subiectionis, & ita exponunt ibi Glossa, & Panormit. *Glossa. Panorm.* Quanuis autem hoc liceat, non tamen inuenitur esse præceptum in iure, & ideo consuetudo vel regula vbi fuerit, seruanda est, vbi autem non fuerit, non erit contra religionem comam capitis retinere; erit tamen illi contrarium eis abuti, vel capillos contorquendo, vel etiam ad vanam ostentationem absque veli operimento eos deferendo.

6. Circa obediẽtiã Notatio 1. de subiectione ad prælatum virum.

Tertiò circa obedientiam monialium, tres obligationes præcipuè notandæ sunt, prima est ad suos Prælatos, siue sit Episcopus, siue aliquis regularis iuxta vniuscuiusque monasterij professionem; nullum enim esse potest, quod alicui Prælato non subsit, quia fœminæ non sunt capaces iurisdictionis Ecclesiasticæ, & hæc obligatio non fundatur tantùm in voto obedientiæ, sed etiam in propria iurisdictione spirituali, & ita in ea cum proportione locum habent omnia, quæ de obedientia religiosorum in communi diximus. Non repugnat autem aliquod monasterium monialium esse exemptum, & immediatè subiectum Summo Pontifici, quia hoc ex ipsius voluntate, & priuilegiis pendet. Rarum tamen hoc est, quia rarò expedit, & tunc necessarium est, vt Pontifex alicui vices suas committat, qui in rebus necessariis iurisdictionem exerceat circa moniales, præsertim in foro interiori, quia magis necessarius est. Fertur etiam moniales, quæ dicuntur Sanctæ Brigidæ, quanuis habeant religiosos, qui in earum Ecclesiis diuina officia & sacramenta administrant, nihilominus non habere Prælatum sibi superiorem, sed potiùs Abbatissam habere in omnibus prælationem, veruntamen de illo instituto mihi non satis constat, necessarium tamen existimo, vel vt Summus Pontifex illi specialiter prouideat, saltem per priuilegia, vel certè, quod verisimilius est, talia monasteria subiecta Ordinario esse debent, vt ab illo gubernentur in his, quæ à iurisdictione pendent, quanuis in ordinaria administratione externarum rerum Abbatissa habeat superioritatem etiam in religiosos, qui solùm esse videntur tanquam Capellani monialium, & incertum mihi est, an religiosi ipsi qui sacerdotes sunt, Abbatissæ obedientiam promittant.

7. Notatio 2. de subiectione ad Abbatissam qualis conueniat monialibus.

Altera obligatio monialium est ad obediẽdum Abbatissæ; hæc enim obligatio necessaria est ad regimen, & bonum ordinem monasterij. Dubitari autem solet quanta sit hæc obligatio, & è conuerso quanta sit potestas Abbatissæ, ad præcipiẽdum monialibus, quidam enim existimant non posse eas in conscientia obligare præsertim sub mortali, quod indicat Soto in 4. d. 20. q. 1. art. 4. *Soto.* quia fœmina non est capax potestatis spiritualis, sine qua non videtur posse tale præceptum imponi. Alij verò tribuunt illi hanc potestatem etiam cum proprietate, & rigore iurisdictionis, quia Abbatissa est capax eius, saltem per delegationem iuxta cap. *dilecta.* de maioritate, & obedientia. Prælati autem religionum, vel Episcopus aut Pontifex, videntur hanc iurisdictionem commisisse Abbatissæ, tanquam necessariam ad regimen monasterij.

8. 1. Pronuntiatum, moniales non subdi iurisdictionaliter Abbatissæ.

Vera tamen resolutio est, distinguendam esse potestatem dominatiuam & iurisdictionis, de quibus suprà non semel dictum est. Abbatissa ergo non habet propriam iurisdictionem spiritualem, vt est communis sententia Theologorum D. Th. in 4. d. 19. q. 1. art. 1. quæstiuncula 3. & 4. & dist. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. Palud. d. 19. q. 2. art. 1. Sot. suprà, Syluest. & aliorum Summistarum verbo *Abbatissa*, à quibus non dissentiunt Canonistæ, in dicto cap. *D. Thom. Palud. Sot. Syluest.*

dilecta. & consentiunt alij, quos retuli in 5. tom. 3. sup. disp. 2. sect. 1. vbi varia etiam iura retuli, & explicui dictum cap. *dilecta.* Vnde fit non posse Abbatissam, nec totum monialium conuentum propriam legem condere, vel præceptum ferre, per quod constituatur actus in propria specie virtutis specialis, nam hoc est proprium potestatis iurisdictionis. Fit etiam, vt monialis transgrediens præceptum Abbatissæ in materia temperantiæ v. g. non peccet specialiter contra virtutem temperantiæ, si opus de se alioqui non sit illi virtuti contrarium. Et idem est in reliquis actibus, & virtutibus, qui talis est transgressio qualis est obligatio; obligatio autem, quæ non prouenit ex potestate iurisdictionis, non constituitur in particulari specie virtutis, vt ex materia de legibus suppono, & in superioribus tactum est.

9. 2. Pronunt. subdi tamen dominatiuè.

Secundò verò dicendum est, habere Abbatissam potestatem dominatiuam, hoc est, potestatem administrandi, & regendi monasterium, ac personas & bona eius, vt iidem authores docent. Ratione ergo huius potestatis potest præcipere monialibus, & illæ tenentur in conscientia obedire ex vi voti obedientiæ, quod Sot. non negat, neque alij authores. Moniales enim promittunt obediētiam Abbatissæ, seu Priorissæ, vt constat ex formulis profitendi; ergo si Abbatissa ita præcipiat, vt fidem datam exigat, obligabit in conscientia, vel, si modus loquendi magis placet, votum ipsum obedientiæ obligabit posita tali iussione, quæ est quasi applicatio materiæ voti, in quo eadem est ratio potestatis, & obligationis in fœmina, quæ in viro, & quoad hoc procedunt omnia suprà dicta de subiectione religiosorum.

10. Quid requiratur vt per hanc potestatem Abbatissa obligetur in cōscientia.

Ad hanc autem actualem obligationem necessarium in primis est ex parte rei præceptæ materia honesta, & capax talis obligationis, & quòd sit secundùm regulam iuxta superiùs dicta. Deinde necessarium est ex parte Abbatissæ, vt sit in suo munere conuenienter electa, & confirmata, iuxta superiùs dicta de electione Prælati tract. præced. lib. 2. quæ in Abbatissa cum proportione locum habent: Non est tamen necesse, vt sit benedicta, nisi vbi iuxta regulam, vel consuetudinem necessarium fuerit; iuxta Clem. *attendentes.* de statu monach. de qua re videri possunt ibi Glossa & Doctores, & Summistæ verbo *Abbatissa.* Denique necessarium est, vt hæc facultas iuxta religionis vsum, & moderationem ad operandum, seu obligandum applicetur, quod constat ex principiis suprà positis.

11. Notatio vltima circa obseruantiã regularum, seu statutorum.

Vltima obligatio monialium est ad seruandam suam regulam & constitutiones; nam hæc omnia ad obedientiam reuocantur. Qualis autem, & quãta sit hæc obligatio, iuxta vniuscuiusque monasterij, seu religionis morem, & constitutiones, & iuxta principia superiùs posita iudicandum est. Omnes autem obseruare debent, vt saltem mensibus singulis confiteantur, & sacrosanctam Eucharistiã suscipiant iuxta Concilium Trid. sess. 25. cap. 10. de regular. Non tamen ponit præceptum, nec iubet imponi, sed solùm Episcopos, & Superiores admonet, vt in constitutionibus monialium eas admoneant de hac sacramentorum frequentia. & idem intelligendum est de obseruantia audiendi quotidie Missam, nam per se maximè decet religiosum statum, vt in particulari notauit Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 7. §. 2. Idémque de aliis religiosis obseruantiis iudicium est. Et quanuis fortasse statuta non obligēt ad culpam, per Prælatos compelli possunt moniales ad eorum obseruantiam, cuius ipsi peculiarem curam habere debent in visitationibus suis, quæ ab Episcopis faciendæ sunt in monasteriis sibi subiectis; in exemptis verò, à propriis, seu regularibus Prælatis; exceptis his, quæ ad clausuram pertinent, nam iuxta Concil. Trident. sess. 25. cap. 5. de regular. hoc in vniuersum est Episcopis commissum. *Anton.*

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De varietate religionum in particulari.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De varietate Religionum in specie.

TRIA principalia genera religiosorum ex præcedenti libro sumimus, monachorum, clericorum, & fratrum mendicantium: quanuis enim hi vulgari modo loquendi, sub nomine *monachorum* venire soleant, propriè tamen diuersum gradum constituunt, quasi medium inter duos prædictos, vt satis explicatum est, & communi etiam vsu monachales ordines strictè sumpti, solent à mendicantibus distingui. Sub vnoquoque ergo horum generum sunt variæ species, de quibus omnibus exactè dicere, infinitum esset opus, & à meo instituto alienum: non possumus autem omnino eas prætermittere, vt distincta huius status cognitio habeatur. Dicam ergo de præcipuis speciebus singulorum generum, & in singulis quatuor puncta præcipua attingam. Primò institutionem & originem seu authorem & & approbationem religionis. Secundò finem eius proprium, & ab aliis religionibus distinctum. Tertiò media, & obseruantias proprias, quibus & ad suum finem consequendum vtitur, & ab aliis religionibus distinguitur. Quartò de effectibus, & de illustrioribus personis nonnihil attingam, vel potiùs quia hoc magis historicum est, quàm doctrinale, authores apud quos inueniri poterunt, indicabo. Quia verò de religione Societatis IESV, propter quam maximè tractandam totum opus de religione aggressus fui, aliquãto fusiùs scripsi; ideo in sequentem tractatum eam doctrinam seposui.

CAPVT I.

Quæ fuerit professio monachorum Orientis, eorum præcipuè, qui sub regula Basilij militarunt.

1\. S.Basilij religio hodie parũ cõstat, nec Carmelitana cũ ea coincidit.

INter religiones monachorũ prima omniũ esse censetur religio S.Basilij, de qua pauca dicemus, quia iam ferè non extant illius religionis professores in occidentali Ecclesia, & licèt in orientali multi esse dicantur, qui regulam illam adhuc obseruant, nobis non constat an illa religio prout nunc est, sit approbata. Nam, licèt regula S.Basilij approbata in iure sit, iuxta cap. *perniciosum.* 17. quæst. 2. nobis tamen incertum est quæ mutatio in illo vitæ genere facta sit in oriente: nam in Ecclesia occidentali Carmelitarum religio censetur illam regulam profiteri, licèt non omnes illius religionis professores id fateantur; estò tamen ita sit, tanta est facta mutatio in religione Carmelitarum prout nunc est, ab illa quam Basilius instituit, vt alia meritò censeri debeat, vt cap. 10. dicemus, de illa specialiter disputando, nunc enim nolumus sub religione S. Basilij illam comprehendere. Et ob eandem rationem nihil hoc loco dicemus de monachis antiquioribus Basilio, qui dicuntur fuisse imitatores Eliæ, eiúsque in professione religiosa successores, nam de illis & res est valde incerta, & commodius de illa dicemus eodem cap. 10.

2\. Ante Basiliũ extitit in Oriẽte professio monastica.

Certum nihilominus est, ante Basilium fuisse in Oriente institutam monasticam professionem: nam de monachis Alexandrinis mentionem facit Eusebius lib. 2. cap. 16. & vt suprà retuli, multi censent Essenos, de quibus Philo scripsit in lib. de vita contemplatiua fuisse Christianos monachos. Quod sensit etiam Hieronymus lib. de Scriptorib. Ecclesiast. in Marco, & in Philone, dicens, habitacula eorum appellasse monasteria. quod etiam sensit Epiphanius hæresi 29. & eadem ratione dixit Cassianus lib. 2. de Institutis. cap. 5. Ægyptios monachos à S. Marco esse institutos. Quam sententiam latè & eruditè confirmat Cardinalis Baronius 1. tom. anno 64. ferè per totum.

Euseb. Phil. Hieron. Epiphan. Cassian. Baron.

3\. Ea professio partim solitaria fuit, partim cœnobitica.

Quæ autem fuerit viuendi ratio in illis antiquis monachis ante Basilij tempora, nobis in particulari non constat, sed id solùm quod generale est vitæ monasticæ, tum quoad substantialia vincula religiosi status, tum etiam quoad finem vitæ contemplatiuæ, & consequenter quoad habitationem illi accommodatam, & à communi hominum consortio seiunctam, sub monachali habitu & professione, quæ omnia in superioribus visa sunt. An verò illi monachi vitam omnino solitariam, vel communem seu cœnobiticam agerent, non potest vniuersaliter definiri. Certum autem est vtrumque vitæ genus ante Basilium, & fortasse à principio nascentis Ecclesiæ obseruatum fuisse: nam de solitaria vita habemus exemplum Pauli, qui per centum annos ante Basilium illam coluit. De cœnobitica autem constat etiam ex Athanasio, Antonium plura condidisse monasteria, in quibus plures discipulos congregauit, & monasticam vitam exercere docuit. Et ante illa tempora Dionysius ex monacho factus est Pontifex, vt Damasus, & Platina referunt, & Baronius tom. 2. ann. 261. dixit vocari monachum, quia solitariam vitam aliquando egit. Cassianus etiam collatione 18. cap. 5. & 6. existimat monasticam professionem paulo post tempora Apostolorum inchoatam, vsque ad Paulum & Antonium continuè durasse, & ex cœnobitis anachoretas ortos fuisse: vnde infert, hoc vitæ genus non casu, vel necessitate vitandi persecutionem ortum fuisse, vt iam eo tempore quidam dicebant, & nunc etiam hæretici calumniantur, sed studio perfectionis. Quanuis enim Paulus (vt ipse ibidem fatetur, & Hieronymus in eius vita) ea occasione in Eremum secesserit; tamen quòd ob eam tot annis in ea permanserit, & tam seuerè obseruauerit, fingi, & cogitari non potest. & de Antonio refert Athanasius, solùm studio perfectionis vitam illam aggressum fuisse. Refert tamen modum conuersionis eius dicens, *Nec dum tam crebra erant monasteria in Ægypto, neque omnino quispiam auiam solitudinem nouerat* (Pauli enim secessum tunc ignorasse videtur) *sed quicunque in Christi seruitute sibimet ipsi prodesse*

Id ostẽditur exẽplo Pauli, & Antonij, & antiquiorũ etiã. *Athanas. Damas. Platin. Baron. Cassian.*

Bellar. lib. 2. de monach. c 5. *Athanas.*

desse cupiebat, non longè à sua villula separatus institue-batur. Erat igitur in agello vicino senex quidam, vitam solitariam à prima sectans ætate. Hunc Antonius cùm vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primò quidem inci-piens ipse in locis paululum à villa remotioribus mane-bat: exinde autem, si quem in hoc studio vigilantem compererat, procedens quærebat vt apis prudentissima, nec ad habitaculum suum ante remeabat, nisi eius, quem cupiebat, frueretur aspectibus.

4\. Quo sensu solitaria vita præcessit, aut nō præcessit Paulū.

Ex qua narratione intelligimus, vitam solitariam, & cœnobiticam aliquo modo ante Paulum, & Antonium fuisse, & aliquo modo ab eis incepisse. Præcessit enim solitaria vita in locis parum ab oppidis remotis, vt constat de illo sene, quem imitatus est Antonius; incepit autem in Paulo quoad internam & longè separatam eremi solitudinem: & in hoc sensu dixit Hieronymus epist. 22. ad Eustochium, Paulum fuisse primum eremitam. Sic etiam non est inconueniens admittere, illam tam singularem separationem incepisse occasione fugiendi persecutionem, quanuis institutum ipsum per se electum & intentum fuerit, & non sine speciali prouidentia Dei euenisse credendum sit, vt illud esset quasi singulare exemplum illius vitæ, quod postea alij sine necessitate persecutionis imitati sunt. Nec tamen affirmare possumus nullos similes eremitas antea fuisse, sed solùm nullam esse de illis antiquiorem historiam, vel narrationem. Quòd autem vita etiam cœnobitica præcesserit Antonium, indicatur ab Athanasio dum ait, non tam crebra fuisse monasteria; non enim dicit, omnino fuisse nulla, sicut loquitur de incolentibus auiam solitudinem: sentit ergo fuisse aliqua cœnobia religiosorum. Nisi per monasteria intelligamus singulas religiosorum cellulas, etiāsi vnaquæque esset quasi domus ab aliis separata, vnum tantùm habens habitatorem; solet enim verbum monasterij in hoc sensu sumi, vt patet ex Philone lib. de vita contemp. & Nicephoro lib. 8. Histor. cap. 39. nam in rigore nihil aliud significat quàm habitationem monachi: vnde, sicut *monachus* ita appellatus est ex solitaria vita, ita *monasterium* solitarij habitaculum seu solitudinem significare potest, vt etiam Ambrosius Calepinus interpretatur. Vnde etiam olim Græcè dicebantur *asceteria*, id est, ascetarum habitacula: dicebahtnr autem *asceta*, qui in solitudinibus, ad perfectionem exercebantur, & eorum mentio fit in actis sanctorum martyrum, vt videre licet in Baronio tom. 2. anno 361. §. *Reddemus.* Veruntamen, etiamsi admittamus, plura monasteria in hoc sensu appellari plura habitacula singulorum monachorum inter se loco seiuncta; nihilominus verisimilius est ordinarium, & magis vsitatum modum viuendi talium monachorum fuisse, vt omnes, qui prope aliquod oppidum habitabant, aliquam inter se vnionem haberent, & vnum Prælatum recognoscerent, & *Archimandrita* olim dicebatur. Vnde in l. *Nos reddentes.* C. de Summ. Trinit. vocantur *Archimandritæ sanctorū monasteriorū:* nam singuli Prælati censebantur sub se habere plura monasteria in declarata significatione: *mandra* enim Græcè, *speluncam* significat, & monachi tunc, licèt in desertis separati tanquam in speluncis habitarent, vnum habebant quasi Principem & Prælatum, & ita simul solitariam & cœnobiticam vitam agebant, cuius vestigium nunc in ordine Carthusiano conspicimus, & expressiùs in celebri conuentu B. Virginis Montis Serrati, ordinis S. Benedicti, & aliis similibus.

Hieron.

Quomodo cœnobitica præcesserit Antonium.

Philo.
Niceph.

Baron.

5\. Hunc ergo statum videtur habuisse in Oriente institutio monastica vsque ad tempora Antonij. Post Antonium verò mirabile incrementum accepit, vt ex Athanasio intelligimus in vita Antonij, qui etiam monachos secum habuisse commemorat, lib. de Fuga sua, circa finem. Item ex Hieronymo epist. 6. ad Lætam dicente, *De India, Persia, Æthiopia monachorum turbam quotidie suscipimus,* & ex Nicephoro lib. 11. historiæ, cap. 34. vbi incipiens tractare de monachis illius ætatis, & regionis, quos *Ecclesiasticos Philosophos* appellat, inquit, *Magnus enim tunc, & haud scio an alio itidem tempore vnquam eorum prouentus fuit.* Et significat ab Antonio originem duxisse, vt idem latiùs prosequitur lib. 8. cap. 40. vbi de Antonio inquit, *Habuit discipulos multos probatos admodum, & qui magistrum vitæ institutione, sapientiæ studio, & virtute reliqua satis fœliciter retulerunt, qui partim in Ægypto, & Libya, partim in Palæstina, Syria, & Arabia sunt philosophati.* Et idem latè ostendit, & prosequitur Baronius tom. 3. ann. Domini 318. Vnde concludit, meritò posse Antonium magnum Patriarcham omnium monachorum appellari: post quem sequuti sunt Macharij, Ioannes Climacus, Hilarion, Pachomius, & similes: de quibus multa leguntur in antiquis historiis, & præsertim apud Palladium in historia Lausiaca, vbi de innumerabili multitudine monachorū illius ætatis c. 7. 9. 52. & 96. multa recenset. Videri etiam potest Hieronymus epistol. 16. qui refert Athanasium aduexisse in vrbem nouam Pachomij, monasteriorúmque ab illo institutorum disciplinam, quem etiam, Angelo dictante, regulam monachorum excepisse refert Gennadius de Viris illustribus, cap. 7. habetur in fine primi Tomi operum Hieronymi, & ipsa regula nunc habetur in fine operum Cassiani. De regula autem, aut instituto viuendi, quod Antonius suis monachis tradidit, nihil speciale scriptum reperio; præter generalia documenta, quæ in eius vita leguntur: nec præter regulam Pachomij inuenio aliam antiquiorem Basilio. Nec etiam mihi constat quæ esset distinctio, aut varietas illo tempore inter monachos orientis, vel in vitæ instituto & moribus, vel in habitu, habitatione, regimine, &c. præter ea quæ de triplici monachorum genere attigit Hieronymus epist. 22. ad Eustochium, quorum etiam meminit Cassianus collat. 18. cap. 17. & S. Benedictus in principio suæ Regulæ. Sed (vt in lib. præced. cap. 2. num. 6. attigi) tertius ordo illorum monachorum potiùs videtur fuisse deficientium à veritate & perfectione religionis, quàm verorum monachorum. Alij verò duo ordines erant cœnobitarum, & Anachoretarum, de quibus iam disseruimus. In vtroque tamen istorum generalium statuum fuit sine dubio multiplex viuendi modus, vt ex Cassiano, Climaco, & historiis Ecclesiasticis in variis exemplis intelligimus, quanuis distinctè non habeamus proprias singulorum regulas, vel viuendi rationem.

Post Antonium vita monastica miſè cœpit pr. pagari.
Athanas.
Hieron.
Niceph.
Baron.
Pallad.
Hieron.
Gennad.
Non tamen de regula aut varietate talium monachorū satis cōstat.
Hieron.
Cassian.
Benedict.

6\. Igitur non multò post Antonium, id est, ferè quadraginta annis, post illum successit Basilius priorum monachorum virtutes æmulatus (vt ipsemet refert epist. 79.) quorum tamen viuendi rationem ipse ad meliorem formam redegit, magísque religioni congruentem, vt de ipso Ecclesia legit: quod latiùs retulit Gregorius Nazianzenus, oratione de laudibus Basilij: & inter eiusdem Basilij opera extant constitutiones, & regulæ, & præclara instituta vitæ monasticæ, quæ Hieron. de script. Ecclesiast. in Basilio Ascetica vocauit. Non defuere tamen qui ea in dubium reuocarunt, & cuidam Eustacio attribuere voluerunt, quam

Religio S. Basilij paulò post Antonium.
Greg. Naz.
Hieron.

Refelluntur negantes illius esse instituta & regulas monasticas. Baron. quam esse summam stultitiam affirmat Baronius A tom. 1. anno 361. & optimè confirmat tum ex testimonio Gregorij Nazianzeni, tum etiam ex epistolis 63. & 79. eiusdem Basilij, in quibus ipsemet profitetur habere apud se viros, qui mundo renunciarunt, & vniuersis seculi curis, & se doctore hoc pietatis studium profitebantur. Atque ita vsque ad nostra etiam tempora sub Basilij nomine monachatum profitentur multi religiosi per oriẽtem, vbi licèt dicantur esse aliqui monachi ab Antonio, vel Paulo nomen accipientes, omnes tamen Basilij regulam profiteri referuntur; & de *Chrysost.* illis videtur loqui Chrysostom. homil. 8. in Matth. cùm de illis dicit, innumerabiles angelorum B cœtus in corporibus fulgere mortalibus, de quorum vita multa prædicat homil. 56. 57. 58. & 59. ad populum, & in tribus libris aduersus vituperatores vitæ monasticæ. Omnia etiam, quæ Cassianus de vita monachorum orientis refert in lib. de institutis renunciantium, & quæ scribit Palladius, quæque posteriores historiæ referunt, ad monachos sub regula Basilij militantes præcipuè referenda videntur. Denique ex regula Basilij omnes alias religionum regulas originem duxisse tanquam viuos ex vberrimo fonte, piè sensit Cardi*Baron.* nalis Baronius tomo 4. anno Domini 363. non longè à fine. Specialiter verò solet illi attribui regula, quam ordo Carmelitarum profitetur, quod infrà cap. 10. expendemus: nunc potiùs suppono C ex regula Basilij nos nihil amplius habere, quàm ea quæ in eius operibus continentur, sub titulis regularum fusiùs disputatarum, ac breuiorum, & constitutionum monasticarum, præter quosdam sermones & epistolas, in quibus de eadem institutione monachorum disserit. Ex quibus etiam circumfertur quoddam veluti compendium regularum Basilij à Ruffino compositum, seu in Latinum translatum.

7. *De fine huius religionis.* Igitur quantum ex illis regulis colligi potest, institutum illud Basilij ex parte finis, monachatus propriè fuit: nam finis illius fuit diuinæ contemplationi vacare: & ideo separatam habitationem habere ab omnibus hominibus, qui communem D viam mandatorum sequuntur, vt patet ex reg. 6. ex fusiùs disputatis. Et quanuis in reg. 7. comparet solitariam vitam cum cœnobitica, & hanc posteriorem præferat, vtramque tamen supponit debere ad contemplationem principaliter ordinari. Et quanuis actionem aliquam in monacho requirat, semper tamen orationem, & contemplationem, tanquam finem principalem ponit, vt patet in cap. 2. constit. monast. laborem autem manuum ad corporis exercitationem, & congruentem hominis occupationem requirit, vt patet ex cap. 5. earundem constitutionum.

8. *De mediis ac primùm de paupertate, castit. & obed.* Media autem, quæ ad illum finem proponit, in primis ea sunt, quæ ad substantiam status religiosi E pertinent, vt sunt paupertas, obedientia, castitas sub vno Prælato, de quibus in prædictis regulis latè disputat, exhortationes potiùs, & generalia documenta, quàm peculiare aliquid & proprium illius instituti tradens. vnde quoad paupertatem non inuenio esse illis prohibitum aliquid in communi habere, sed solùm in particulari: hanc verò exactissimam requirit, adeò vt nec minimam eleemosynam religiosis sine licentia facere permittat de communibus bonis, & cum licentia, non sine magna circumspectione, vt patet reg. 87. 91. 100. & 101. & 302. ex breuioribus. In castitate etiam & obedientia maximam obseruantiam postulat: & hæc vota pactum, & promissionem appellat, quæ violari aut rescindi non potest in constit. monast. c. 21. & 34.

9. *De mediis aliis accidentariis.* Quoad alia verò specialia media requirit in primis peculiarem, pauperem, & simplicem habitum, vt patet in reg. 22. ex fusioribus; non tamen declarat cuius coloris, aut figuræ ab ipso fuerit institutus. Quoad habitationem, præter separationem conuentus, ordinariam clausuram requirit, & ferè nullam cum secularibus hominibus conuersationem permittit, vt patet ex cap. 6. 7. & 8. constitutionum. Non inuenio tamen de modo seruandi silentium aliquid speciale ab eo statutum, præter ea quæ sæpe docet de moderatione circa loquutionem seruanda, vt cap. 12. & 13. constit. Similiter de ratione victus non inuenio in regulis Basilij vsum carnium fuisse prohibitum, sed tãtùm commendari vt simplex, commune, & moderatum alimentum sit, & vniuscuiusque necessitati accommodatum, vt patet ex reg. 19. & 20. ex fusioribus: vnde etiam nulla certa ieiunia præcipit; sed ferè hoc totum Antistitis arbitrio relinquit. De choro etiam vel cantu non inuenio ab eo esse factam mentionem, vel horarum distributionem, sed tantùm orationem tum mentalem, tum etiam vocalem sæpiùs ab ipso esse commendatam simul cum diuinis laudibus & præsentia Dei, vt patet ex cap. 2. & 3. constit. & ex regula 5. 37. & aliis tam ex fusioribus, quàm ex breuioribus, præsertim 218. & 306. Denique idem dicendum est de aliis austeritatibus corporis seu actionibus pœnitentiæ: quanuis enim satis eam commendet & exaggeret, non tamen ad particularia præscribenda descendit. Simili etiam modo loquitur de corporali labore seu exercitatione: specialiter verò prohibet monachos, ne clericatum appetant, in cap. 10. constit. & supponere videtur monachos à se institutos ordinariè & ex vi professionis suæ non fuisse clericos, quanuis ad illum statum ascendere non repugnaret. Atque hæc sunt quæ de origine, & modo, ac perfectione illius status in particulari dicere possumus: quàm verò fuerit vtilis Ecclesiæ Dei, & quot sancti, ac perfecti viri inde manauerint, ex his, quæ ex Chrysostomo, & Cassiano superiùs attulimus, intelligi potest. Quibus addi possunt quæ de SS. Ephrem, Hesychio, & aliis ferè eiusdem temporis leguntur apud Euagrium, Ruffinum, & alios: nam post illa tempora nullam ferè lucem de orientis monachis habemus.

CAPVT II.

Quæ fuerit religionis S. Benedicti institutio, & progressus.

I. *De initio monachatus in occidente quid indicet Ambrosius.* DE vita monastica quando primùm cœperit in occidente, non omnino certum est: significat autem Ambrosius ab Eusebio Vercellen. Episcopo primùm fuisse monachatum ex oriente in occidentem adductum. Indicat tamen nõ fuisse ab illo institutam aliquam religionem monasticam, de qua nunc loquimur: sed statum religiosum clericatui adiunxisse. Sic enim ait serm. 15. qui est de laudibus, eius, *Vt cætera taceam, illud quàm admirabile est, quòd in hac sancta Ecclesia eosdem monachos instituit esse, quos clericos, atque iisdem penetralibus sacerdotalia officia contineri, quibus & singularis castimonia conseruatur, vt esset in ipsis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum, vt si videres monasterij lectulos, instar orientalis propositi iudicares: si deuotiones cleri perspiceres, angelici ordinis obseruatione gauderes.*

res. Et lib. 5. epist. 25. *Quod si in aliis Ecclesiis* (inquit) *tanta suppetit ordinandi sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, vbi duo pariter videntur exigi ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate positus instituta monachorum teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate.*

2\. *Hic locus Ambrosij non conuincit, vt varia exempla ostendunt.*

Quæ verba, vt dixi, intelligi possunt, quia & ipsemet Eusebius in persona sua austeritatem monachorum obseruare cœpit, & clericos suos iuxta eam instituerat. Et fortasse non denuo adiunxit religiosum statum clericatui: ostendimus enim ab initio Ecclesiæ ab Apostolis, & eius discipulis fuisse obseruatum: & verisimile est etiam in partibus occidentibus, & maximè in Ecclesia Romana eum morem fuisse antea introductum, vt ex epist. 5. Clementis, & ex aliis colligitur. Austeritatem ergo monachalem illi statui adiungere potuit: vel certè propria monachorum monasteria instituit, ex quibus postea clericos crearet: & ideo dicitur monachatum clericatui coniunxisse. Nam de D. Marino ferè illi æquali refert Sulpitius, dialogo 1. cap. 7. factum Episcopum extra ciuitatem duobus ferè millibus monasterium sibi statuisse. Quod sic describit, *Ipse ex lignis contextam cellulam habebat, multique ex fratribus in eundem modum plerique saxo superiecti montis cauato, receptacula sibi fecerant. Discipuli verò octoginta erant, qui ad exemplum beati magistri instituebantur: nemo ibi quicquam proprium habebat, omnia in medium conferebantur, non emere, aut vendere (vt plerisque monachis moris est) cuiquam licebat. Ars ibi exceptis scriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur: maiores orationi vacabant.* & subdit inferiùs, *Plures ex his postea Episcopos vidimus: quæ enim esset ciuitas, aut Ecclesia, quæ non sibi de monasterio Martini cuperet successorem?* Videtur ergo illud fuisse proprium monachorum institutum in fine quidem contemplationis, & in modo habitationis, & vitæ austeræ orientalibus simile: in genere autem actionum, & labore manuum aliquantulum diuersum. Cuius ratio fortasse fuit, quia ad creandos inde clericos & Episcopos à Martino ordinabantur. Sed & ante Episcopatum legimus Martinum Mediolani monasterium monachorum erexisse, apud Sulpitium suprà cap. 4. & cap. 5. refert condidisse aliud iuxta oppidum: quod non explicat quale fuerit, videtur autem loqui de ciuitate Pictauiensi, vbi Hilarius Episcopus erat, quem ipse prosequutus fuerat. Augustinus etiam 8. lib. Confessionum cap. 6. refert suo tempore fuisse *monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore.* Et lib. 1. de moribus Ecclesiæ, cap. 31. loquens de multitudine monachorum, tam in vita solitaria, quàm in cœnobitica degentium, dicit, per totum orbem in dies magis magisque diffundi, & in oriente maximè, atque Ægypto: significans iam tum fuisse in occidente diffusam, quanuis fortasse non æqualiter. Et cap. 33. *Vidi* (inquit) *diuersorium sanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus vnus Presbyter præerat, vir optimus, & doctissimus.* & addit, *Plura etiam Romæ cognoui*, &c. Quòd autem illa Romana monasteria non multo ante incepissent, sed tempore Athanasij, & occasione aduentus eius in Vrbem, ex Hieronymo colligitur epist. 16. ad Principiam, dicente, *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propositum monachorum, neque audebat propter rei nouitatem ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis priùs sacerdotibus, Papáque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, monasteriorúmque in Thebaide, Pachomij, & virginum, ac viduarum didicit disciplinam.*

Sulpit. *Sulpit.* *August.* *Hieron.*

Vnde constat, eodem ferè tempore, quo in oriente per Antonium monachorum vita in ordinem redigi cœpit, in Occidente per Athanasium inductam esse, & ab vrbe tanquam à capite facilè ad alias occidentis regiones dimanasse: quāuis non defuerint hæretici, qui monachorum nomen statim insectari cœperint, vt Augustinus commemorat in Psalmum 132. Posteà verò ipsemet Augustinus monachatum in Africam inuexit, de quo dicemus cap. 8. commodiùs tractando de eremitis mendicantibus. De illa ergo ætate vsque ad D. Benedictum nihil certius, vel specialius de monachalibus religionibus, seu institutis in occidente dicere possumus. 3. *Quo tépore verisimiliter cœperit monachatus in occidente. August.*

Post hæc verò tempora D. Benedictus anno Domini 500. vel circiter, suam religionem sub propria regula instituit, priùs enim ipse sanctæ conuersationis habitum, vt Gregorius ait, id est, monachalem, à Romano monacho accepit, qui Romanus sub Theodati Patris regula degebat, referente eodem Gregorio lib. 2. Dialog. cap. 1. Benedictus autem non videtur in eo monasterio, vel sub ea regula aliquando vixisse, quia neque à Theodato receptus est, neque illi fuit cognitus, sed statim in Sublacum secessit, vbi in spelunca diu delituit, solo Romano sciente, & cibum occultè ministrante. Post paucos verò annos congregare discipulos cœpit, & in monte Cassinate principale sui ordinis cœnobium fundauit, & plura monasteria in Italia construxit, propriámque regulam edidit, quæ inter approbatas ab Ecclesia refertur in cap. *perniciosum.* 17. quæstione 2. Et eam laudat Gregorius Papa lib. 2. Dialogorum in fine, & à monumentis eiusdem ordinis refertur specialis approbatio eiusdem Gregorij Papæ, & alia Zachariæ I. & quando illæ deessent, generali traditione, & acceptatione tot Pontificum, & totius Ecclesiæ satis approbata esset. 4. *Quo tépore cœperit religio S. Benedicti.*

Constat igitur in primis religionem à Benedicto institutam, propriè & perfectè monachalem esse, nam finis illius solùm est propria perfectio ad diuinam contemplationem, & laudem ordinata, & comparanda per media vitæ monasticæ propria, vt ex discursu eiusdem regulæ constat. In qua illa, quæ pertinent ad diuinum & canonicum officium, & Psalmodiam, & expressiùs & distinctiùs tradita inueniuntur, quàm in aliis regulis religionum ab Ecclesia approbatis: simul tamen in eadem regula artificia, seu opera & labores monachorum commendantur, nam in ea supponitur statum illum non fuisse per se institutum ac clericorum ministeria, sed ad vitam purè monasticam, prout ante Benedictum in vsu erat. Quocirca quantum ad finem & substantiam religionis spectat, non videtur fuisse diuersum Benedicti institutum ab antiquis institutis monachorum, quanuis fortasse in habitu fuerit diuersum, & ad certam regulam redactum. Antea enim non videntur monasteria omnia, præsertim in Occidente, aliquam vnam regulam obseruasse, sed vnumquodque vel iuxta receptas consuetudines, vel iuxta Abbatis, & Episcopi arbitriū gubernatur. Post Benedictum verò monasteria omnia vel ab ipso viuente ædificata (quæ multa fuerunt, vt ex 5. *Quod institutum seu professio huius religionis.*

Gregorio colligitur lib. 2. Dialog. (nã priùs quàm Sublacum relinqueret, duodecim monasteria instruxit, & posteà Cassinense monasterium fundauit) vel ab ipsius discipulis Mauro, Placido, & aliis, in Sicilia, Gallia, & aliis prouinciis erecta eandem regulam, & religionis vnitatem seruauit.

6. Hîc verò interrogate potest aliquis; an post Benedicti institutionem non solùm monasteria omnia, quæ ab ipso duxerunt originem, sed etiam reliqua omnia monachorum domicilia, quæ ab aliis monachorum parentibus vel ante Benedictũ, vel eodem tempore in occidẽte, & præsertim in Italia ædificata erant, Benedicti institutionem susceperint, & ad eius regulam sese accommodauerint. Quòd enim & alia monasteria, & alij fundatores eorũ tunc fuerint, præter ea quæ in principio capitis diximus, constat ex Gregorio lib. 1. Dialogorum: nam in c. 1. refert, Honoratum virum sanctissimum in Samnij partibus, in loco qui Fundis dicitur, monasterium construxisse, & ferme ducẽtorum monachorum patrem extitisse; de quo etiam Honorato refert nullius fuisse discipulum, sed à Spiritu sancto edoctum. Et c. 2. commemorat Libertinum eiusdem Honorati discipulum tempore Totilæ Regis Gothorum, eiusdem Fundensis monasterij præpositum. vnde colligitur Honoratum vel æqualem Benedicto, vel paulò ante tempora Benedicti fuisse. nam ex lib. 2. c. 14. Dialogorum constat Benedictum tempore Totilæ vixisse, eíque mortem prædixisse. Simile est quod de S. Equitio refert idem Gregorius dicto lib. 1. c. 4. multorum monasteriorum patrem in prouincia Valeria extitisse: quem tamen vel æqualem, vel seniorem Benedicto fuisse, ex fine eiusdem capitis constat, vbi de eius vita inquit, *Hanc Albinus Reatinæ antistes Ecclesiæ cognouit, & adhuc supersunt multi, qui scire poterunt.* Et inferiùs ait; quo tempore Longobardi prouinciam Valeriæ vexare cœperunt, Equitium iam defunctum fuisse.

Circa tẽpora S. Benedicti alia monasteria ab aliis fundatoribus sunt instituta.

Gregor.

D. Greg.

7. Hoc igitur posito, inquirimus, an post Benedicti institutionem manserit inter monachos veluti religionũ distinctio, vel omnes cæperint sub Benedicti regula militare. In quo in antiquis historiis nihil certum inuenio: tamen quid Anton. in 2. p. Historiali tit. 15. c. 14. sic scriptum reperio, *post Benedictum omnes monachi occidentis militant sub regula B. Benedicti, & ipsum habent in patrem exceptis Carthusiensib.* Similia ferè habet in 3. p. Theologali tit. 16. c. 1. §. 7. Vnde verisimile mihi fit, vel statim, vel paulò post institutam & diuulgatam regulam Benedicti, omnes occidentis monachos ad illam se conformasse, quia nullum aliud initium inuenitur huius conformitatis; ergo sicut de antiquitate traditionum, quarum principium ignoratur, argumẽtari solemus, reuocãdas esse vsque ad initium Ecclesiæ: ita hîc cũ proportione colligimus, vniuersalem hunc ritum monachorum statim ab initio religionis S. Benedicti incepisse. Quod etiã possumus aliis coniecturis cõfirmare. Prima, quia monachi antea nõ vidẽtur habuisse certam aliquam regulam in Europa (vt omittam regulam Basilij in oriente, & Augustini in Africa) nec ferè vnitatem religionis inter diuersa monasteria, sed vnũquodque iuxta suas cõsuetudines, & propria statuta, vel fortè iuxta prudẽtiam sui Abbatis gubernabãtur. Benedictus autem & propriam regulam instituit, & varia monasteria in Italia, & extra illam per se, & per suos discipulos Placidum, & Maurum sub vnius religionis concordia fundauit: ergo facilè fieri potuit, vt alia monasteria eandem regulam reciperent, cùm nullam haberent. Secundum indicium est, quia omnia iura, quæ post illa, & prope illa tempora, qualia fuerunt circa ætatem D. Gregorij, de solis monachis S. Benedicti, vel qui ab eo duxerunt originem, loquuntur. Tertiò (quod præcipuè me mouet) inuenio antiquam approbationem D. Gregorij dicentis, se confirmasse regulam S. Benedicti in sancto Concilio. & subdit, *Et obseruari præcipit ab omnibus qui seculo renunciare, & ad Deum cõuerti voluerint, in omnibus regionibus seu prouinciis Ecclesiæ Latinæ.* Quartò nullum vestigium alterius monachatus in Europa inchoati (vt Augustinianam, & Carmelitinam familiam nunc omittam) ad nos peruenit, pręter religionem S. Benedicti, vel alterius quæ ab illa originem ducat, aut certè propriam & notã aliam originem multo pòst tempore habuerit: vt de Carthusianis infrà cap. 4. dicemus: ergo verisimile fit, omnia alia cœnobia monachorum, quæ per Italiam, & alias Europæ partes erant ante Benedictum, eius regulam, & professionem assumpsisse, nam si posteà durarent, in ea professione inuenirentur. Quod si sub regula Augustini aliqui permanserunt, vel erant Canonici regulares, vel potius sub nomine eremitarum, quàm monachorum viuebant, & magis in Africa, quàm in Europa multo tempore durarunt: Sicut Carmelitarum ordo si tunc iam sub monachali professione extabat, in oriente potiùs, quàm in occidente vigebat, vt posteà videbimus in capite 10.

Anton.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

D. Greg.

Quartò.

8. Atque hinc possumus obiter expedire dubium, quod circa receptam opinionem & historiam de monachatu S. Gregorij, eruditè excitauit Cæsar Baronius in tom. 7. anno 581. circa finem. Communis enim opinio fert, Gregorium Magnũ ordinis S. Benedicti professorem fuisse. Hoc autem difficile creditu videtur, quia Gregorius post fũctionem Vrbanę prefecturę, & post ædificata sex monasteria in Sicilia, monasterium quoddam S. Andreæ Romæ fundauit, & in eo monasticum habitum assumpsit: non videtur autem constituisse illud monasterium sub instituto S. Benedicti: ergo neque ipse illam professus est. Maior ex historiis, & vita Gregorij, & ex eodem Gregorio lib. 1. epist. 1. & in præfatione Moraliũ, & ex aliis locis vt certa supponitur. Minor vidẽtur colligi ex eodem Gregorio lib. 1. Dialog. cap. 4. iuncto cap. 20. lib. 4. vbi sic inquit, *Vita venerabilis Valentinus, qui post in hac Romana vrbe mihi, sicut nosti, meóque monasterio præfuit, priùs in Valeria prouincia suum monasterium rexit.* Ex quibus verbis intelligimus, Gregorium hunc Valentinum vocasse, eíque monasterium suum & seipsum subiecisse: ergo quam regulam & religionẽ Valentinus profitebatur, eandem Gregorius professus est. At Valentinus non videtur fuisse discipulus S. Benedicti, sed S. Equitij, de quo suprà ex eodem Gregorio commemorauimus fuisse institutorem monasteriorũ in prouincia Valeria, vel antiquiorem Benedicto, vel certè non iuniore, neque ab eius institutione descendentem: ergo nec Gregorius fuit instituti Benedicti professor. Neque enim primum institutum mutauit, imò neque aliũ Abbatem vnquam habuisse creditur, præter illum primum in cuius manibus professus est: nam vix biennium in monachum expleuerat, cùm Diaconus Cardinalis factus est. Porrò Valentinum non Benedicti, sed Equitij professorem fuisse, patet in primis ex illis verbis, *priùs in Valeriæ prouincia suum monasterium rexit.* Dixit autem Gregorius in priori loco de eodem Equitio, *In Valeriæ prouinciæ partibus magnæ admirationis habeatur.* & infrà, *Qui* nimirum Equitius *pro* *sua*

Nũ S. Greg. magnus fuerit monachus Benedictinus.

Baron.

Arguitur pro parte negatiua.

Greg.

sua magnitudine sanctitatis multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. & infrà circa finem cap. *Silere* (inquit) *non debeo quod de hoc viro* (id est, de Equitio) *Abbate quondam meo reuerendissimo Valentino narrante, agnoui*, &c. Vnde satis constat eundem esse Valentinum vel Valentinum Abbatem suum, de quo vtrobique loquitur, eúmque fuisse ex illis monachis, qui in Valeria instituebantur, & fuisse discipulum Equitij; cuius iam defuncti miracula Gregorio narrabat, & successorem eius in aliquo ex illis monasteriis Valeriæ, quorum pater Equitius fuerat. Potéstque hæc dubitatio coniecturis confirmari, quia D. Gregorius, quanuis toto lib. 2. Dialog. & sæpe aliàs de Benedicto sermonem habeat, nunquam indicat se fuisse suæ religionis alumnum, neque patrem suum illum vocat, sicut de Valentino loquitur. Similiter agens de doctrina eius lib. 2. Dialog. c. 36. solùm dicit, *Doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulsit: nam scripsit monachorum regulam discretione præcipuam, sermone luculentam.* quòd verò illam ipse professus fuerit, non indicat. Imò etiam in approbatione superiùs citata solùm dicit, se legisse regulam illã, laudasse, & confirmasse, non verò seruasse, aut professũ esse.

Confirm.

9. Nihilominus tamen iuxta superiorem resolutionem num. 7. positam facilè explicare possumus communem seu receptam opinionem. Fateor enim ex historiis Ecclesiasticis non satis colligi Gregorium fuisse S. Benedicti monachum, nec Ioannem Diaconum in vita eius, nec Gregorium Turonensem lib. 10. de Historia Francorum, c. 1. nec Platinam aliud affirmare; quàm Gregorium ędificasse monasterium, & in eo monachum fuisse. Verisimile etiam est Abbatem, quem primùm pręfecit suo monasterio, fuisse ex prouincia Valeria: quia ex discursu facto valde probabiliter colligitur illum primũ Abbatem fuisse Valentinum. Vnde etiam verisimile est illum Valentinũ ab Equitio, & non à Benedicto institutionem habuisse. Multa verò alia, ex quibus hæc coniectura pẽdet, incerta remanent. Primùm quam regulam seruaret Valentinus in suo monasterio Valeriæ: Fieri enim potuit, vt licèt Equitij discipulus fuisset, & ei in monasterio successisset, crescente fama Benedicti (qui sine dubio fuit vel æqualis, vel ferè eiusdem temporis cum Equitio) illiúsque regula diuulgata, eam in suo monasterio receperit, iuxta coniecturam superiùs factam. Deinde incertũ est, an Gregorius aduocauerit primos monachos ex prouincia Valeria, vel ex domiciliis S. Benedicti. hoc enim posterius fit verisimile tum ex propinquitate locorum; tum ex maiori notitia, & côuersatione quæ esse poterat cum monachis illius religionis. Nec huic obstat, quòd Prælatus ex remota prouincia Valerię adductus fuerit, quia fieri potuit vt sanctitate, & munere regẽdi fuisset cæteris illustrior, & per notitiam & famam cognitis: nam alibi legimus apud eundem Gregorium iam Pôtificem, aliquãdo præcepisse homini sæculari Probo, vt sui monasterij Abbas fieret lib. 9. epist. ep. 22. Tertiò est incertum sub qua regula voluerit Gregorius à principio fundationis sui monasterij, eius monachos viuere: éstque verisimile ipsum Benedicti regulam elegisse, quia semper maximè approbauit, & laudauit illam, vt côstat ex citata bulla, & citato loco Dialogorum. Quod si quis dicat, Gregorium nô approbasse illam regulam, nec præcepisse vt ab omnibus monachis Ecclesię Latinę reciperetur, nisi postquam fuit Summus Pontifex. Respôdemus hoc esse verum de approbatione authentica, tamẽ cùm Gregorius ante monachatum

Pars affir. irridet, expediuntur adducta n. præced.

A suum vir esset & doctus, & prudẽtissimus, ignorare non potuit regulam D. Benedicti, quæ illo iã tempore erat celeberrima, præsertim in Italiæ partib. Itémque cùm magno consilio & desiderio perfectionis tã de suo monasterio erigẽdo, quàm de sua conuersione deliraret, vt ex ipsomet Gregorio constat in præfatione Moralium, per se fit statim credibile regulã Benedicti pro se, & pro suo monasterio elegisse. Hoc ergo modo nihil repugnat Valentinũ Abbatem S. Gregorij fuisse discipulũ & successorem S. Equitij, & nihilominus Gregorium fuisse in professione & regula discipulum S. Benedicti. Cuius etiam magnum argumẽtum est, quòd multa decreta sunt ab ipso edita in fauorem mo-
B nachorum, quæ habentur 16. q. 1. & sequentib. pręsertim 18. q. 2. quanquam in eis nulla fiat specifica mentio religionis S. Benedicti.

Secundò iuxta eãdem coniecturam n. 7. intelligẽda existimo quæ Trithemius lib. 1. c. 2. de num. virorũ illustriũ ordinis Benedictini narrat, nimirum fuisse in illo ordine 18. Summos Pontifices, quorum primum ponit Gregorium Magnũ: Cardinales plusquam ducẽtos, &c. quæ breuiter etiã repetit lib. de Scriptorib. Ecclesi. in Benedicto. Hęc enim omnia in hoc fũdari existimo, quòd omnia, quæ in historiis referũtur de sanctitaie, dignitate, aut qualibet alia singulari excellẽtia alicuius monachi, qui post Benedictum vixit in occidente vsq; ad ea tempora, in quibus constat religiones monachorum fuisse multiplicatas: omnia (inquam) attri-
C buũtur religioni S. Benedicti, etiamsi historiographi non semper in speciali referãt illam religionẽ, sed monachatum. Quod meritò fit iuxta côiecturam à nobis factã, & fortasse sine illa difficile erit illa omnia fundare, aut vera inuenire. Imò, quia vt statim dicemus, Cistertiensium religio, & aliæ Benedictum habent parentem, ideo illustres personę illarum religionum solent etiam Benedictinæ attribui. Et hinc oritur varietas, nam interdũ legimus fuisse 18. Pôtifices Benedictini ordinis, interdum 24. & aliæ similes: quæ in côcordiam redigũtur dicta animaduersione. Nam interdũ est sermo de religione S. Benedicti præcisè, vt à suis filiabus distinguitur, interdũ vt illas complectitur. In hoc verò fortasse per inconsiderationem excessit Tri-
D themius, quòd suæ religioni attribuit Episcopos, Abbates, vel sanctos aliquos, aut Benedicto antiquiores, aut non est ad occidentales, sed ad orientales monachos pertinentes, vt notauit Baron. 6. tom. anno Domini 494. sub finem.

10. Quomodo verificetur tot viros insignes fuisse monachos Benedictinos.

Baron.

Tertiò ex dicto principio in n. illo 7. ortum est, vt decreta antiqua, quæ de monachis aliquas leges statuũt, præcipuè ad Benedictinos monachos dirigantur, vt patet ex c. *cùm ad monasterium.* & c. *in singulis*, & c. *ea quæ.* de statu monach. & Clem. *Ne in agro.* eod. tit. quæ de monachis nigris specialẽ mẽtionem faciunt, quæ appellatio solis Benedictinis conuenit. Circa quæ iura duæ morales quæstiones
E oriũtur. Prima est, an illa omnia, quæ in illis iuribus specialiter statuũtur, obligent in côscientia, & ad peccatũ mortale pro materiæ qualitate. Quod dubium in pariculari in præcepto confitendi, & communicãdi singulis mẽsibus tractaui in 4. t. 3. p. disp. 36. sect. 5. & in summa dixi nô addere maiorẽ obligationẽ, quàm regula ipsa religiosa, iuxta suã institutionem afferat: quia verba canonum non plus indicant. Quod idem côsequenter censeo esse dicendum de præcepto abstinendi à carnibus, seruandi silentium, & aliis similibus, quæ de se erant à monachis obseruanda ratione regulæ, & in quibus nec grauior pœna, nec aliquid specialius

11. Iura quæ continent aliquam obseruantiam monachorũ S. Benedicti non semper nouam aut maiorem obligationẽ inducunt.

A cialius in iure additur, quo maior obligatio significetur. Quod in particulari de prohibitione abstinendi à carnibus docuit Syluest. verb. *Religio.* 7.q.14. & sumitur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. q. 185.a.8.& 186.art.9.& quodlib.1.art.20. cùm tamē transgressori huius pręcepti grauis imponatur pœna in c.*carnem*.de consecr.d.5. *Sex mensium spatio*(dicitur)*retrusioni, & pœnitentiæ subiacebit.* Explicat autem D. Thomas, illud intelligendum esse, quando contra expressum præceptum Superioris cum inobedientia, vel contemptu monachus carnes comedit. Itaque quando statuta regulæ in decreto aliquo iuris quasi reuocata inueniuntur, si non addatur noua censura, graue peccatum supponens, vel aliquod aliud signum seu verbum nouam obligationem indicans, non videtur denuo addi, sed solùm instaurari, & ad suum pristinum statum restitui, quia fortasse per non vsum, vel per abusum prætermissa erant. Aliquando verò imponuntur monachis in iure specialia præcepta sub graui obligatione, quæ iuxta generales regulas de legibus dignoscenda est: & de illis nonnulla attigimus tracta.præced.agendo de habitu, & de clausura, & regula religiosorum, prætet alia, quæ diximus alibi tractando de censuris.

Syluest. *D.Thom.*

12. Secundum dubium est, an ea, quæ statuuntur in iure de monachis S.Benedicti, ad cæteros monachos extendenda sint. Quod in specie tractari solet de præcepto confitendi singulis mensibus, recipiendi Eucharistiam prima Dominica mensis. Quidam enim existimant huiusmodi leges extendendas esse propter similitudinem rationis. quod sentit Glossa in dict.Clement.quam Abbas ibi, & alij sequuntur. Oppositum verò docuit Stephanus, quem Glossa refert: & in materia de excommunicatione idem ego censui, quoad censuras latas in dict.Clem.*Ne in agro.* Vnde duobus modis potest dici lex aliqua Ecclesiastica lata pro solis monachis S.Benedicti. Primo, quia verba legis expresè & in particulari ad monachos illius religionis limitantur, vt in dicta Clement. Et tunc censeo legem ex vi dispositionis suæ non obligare alios monachos: quia non extenditur vltra verba sua. Dico autem, *ex vi dispositionis suæ*: nam aliunde ex parte materiæ poterit extendi, vt si ex lege ipsa constet non considerasse veluti specificam differentiam illius religionis, sed generalem rationem, & necessitatem monachalis status; tunc enim materiale esse videtur quòd tales monachos proprio nomine appellet. Alio verò modo potest dici lex lata pro solis monachis S.Benedicti, quia eo tempore lata est, quo non erat alia religio monachorum, vel in quo omnia illorum monasteria sub regula S.Benedicti militabant, quanuis verbis canonis indifferentia sint, solúmque de monachis mentionem faciant. Et tunc ex vi dispositionis legis obligatio extenditur ad omnes monachos, etiamsi postea aliqui exorti sint: quia hæc ex natura perpetuæ legis, vt ad omnes extendatur, qui postea nascũtur, si sub verbis & tenore legis comprehenduntur, vt suprà etiam diximus de legibus, quæ de religiosis sub hac voce, vel sub nomine regularium aliquid statuunt. Nihilominus verò tunc è conuerso considerandum est, an ex materia, vel ex aliis circunstantiis intelligatur dispositio legis magis esse restricta, vt si fundetur in speciali regula, vel professione S. Benedicti, aut quid simile: tunc enim indifferentia vocis, *monachi*, ex circunstantiis determinanda est. Et hæc sufficit attigisse in particulari de hac religione, pro ratione instituti à nobis propositi.

Quando dicta iura extendantur, vel non extendātur ad alios monachos. *Glossa.* *Abbas.* *Stephan.*

Fr.Suarez de statu relig.tom.4.

CAPVT III.

Quæ religiones monachorum ex Benedictina ortæ sint, & an sint ab illa distinctæ?

POst institutionem religionis S.Benedicti multo tempore sine noua institutione monastici ordinis, & consequenter, vt credimus, totus occidentalis monachismus Benedictini ordinis erat. Postea verò post annum Domini 900. quia fortasse obseruantia illius religionis relaxata fuerat, occasione reformandi illam cæpit illa religio multiplicari, vel alias ex se producere.

B 1. Quarum prima esse censetur ordo Cluniacensium, quæ circa annum Domini 913.cœpisse dicitur, institutore Odone Cluniacensi Abbate, quanuis alij hoc tribuant Bernoni vt primo Abbati, & fundatori illius monasterij, iuxta Sigisbertum in Chronico. Et alij pręterea addunt opera Euthycij, seu Eutychij eiusdem monasterij monachi valde religiosi, & in Patrum regulis & institutionibus valde eruditi, ex quibus (vt Antoninus refert) diuersas consuetudines sumpsit, & vno volumine obligauit: & ideo fuisse dicitur institutor consuetudinum, quæ in monasteriis seruabantur; & specialiter de illo monasterio à Bernone constructo ait Antoninus, *In eo eo seruātur instituta Patris Eutychij*, 2.p.Historiali tit.15.c.16. vbi propterea Scholiastes aduertit, Odonem fuisse potiùs propagatorem Cluniacensis ordinis, quàm institutorem: sicut de Bernardo dici solet circa ordinem Cistertiensem, vt infrà num.3. notabimus. Idem tamen Bernardus in Apologia ad Hugonem Abbatem, enumerans primos parentes, de quibus Cluniacēses gloriantur, primo loco ponit Odonem, nulla facta mentione Bernonis; neque Eutychij. Quocirca existimo, Bernonem quidem fundasse Cluniacæ illud speciale monasterium sub regula & ordinaria institutione S. Benedicti: discursu vero temporis opera & consilio Eutychij addidisse obseruātias aliquas, & reformationem, quæ suo tempore durauit sub eadem religione S. Benedicti. Postea verò Odo, qui immediatè successit in Abbatia Bernoni, reformationem ampliauit, & tantam mutationem fecit, vt distincta religio inchoata fuerit, vt communiter ab authoribus iudicatur.

Tractatur prior pars tituli quoad ordinem Cluniacensem *Sigisber.* *Anton.* C *Bernard.* D

2. Quæ autem fuerit hæc distinctio, & in quibus rebus, nō satis inuenio ab authoribus, vel historicis explicatum. Nam in primis nō fuit in fine proprio talis instituti: nam semper retentus fuit purus monachatus, & vita contemplatiua. Deinde non fuit mutatio in regula, neque in substantiali professione votorum: nam Benedicti regula integra retenta est, idémque modus profitendi conuersionem morum secundùm illam. In habitu dicũt quidam fuisse factam mutationem quoad figuram, & colorem. Sed quoad colorem Antoninus dict. tit. 15.c.23.n.2. refert Cluniacenses semper retinuisse nigrum habitũ, & de eis intelligit iura, quæ de monachis nigris loquuntur, & eosdem ait fuisse reformatos anno 1400. per Eugenium III.in congregatione, quæ dicitur S.Iustinæ, quia initium habuit in Abbatia S.Iustinæ Paduæ, & postea per plura monasteria propagata est. Illa autem cōgregatio nūc eadem religio esse videtur cum ordine S. Benedicti, & nonnulla monasteria Hispaniæ, quæ Cluniacensis ordinis fuisse dicuntur, præsertim S.Facundi, & sancti Vincentij Salmanticæ eiusdem ordinis nunc sunt cum aliis S. Benedicti.

Tractatur posterior. E *D.Anton.*

Non videntur ergo à principio habuisse distinctionem in colore habitus, in figura verò fortasse fuit aliqua nonnulla etiam in constitutionibus, & obseruantiis, propter quæ vt religio distincta, vel saltem vt familia diuersa à religione S. Benedicti habita est: ad eum modum quo sunt in religione Minorum variæ familiæ, cum non modica distinctione in figura, & asperitate habitus, & aliarum obseruantiarum, & tamen non censentur plures religiones, sed vna, in diuersis membris suis magis vel minùs reformata.

3. Tractatur etiam prior pars tituli quoad ordinem Cistertiensem.

Secunda religio, non quidem tempore, sed amplitudine, & dignitate, quæ ex D. Benedicto ortum habuit, fuit Cistertiensis. Cuius institutor vulgò censetur S. Bernardus, quia inter religiosos omnes illius familiæ fuit illustris, & eam maximè propagauit, & auxit: nam dum viueret, centum sexaginta monasteria suæ reformationis in variis Europæ regionibus fundasse dicitur. Re tamen vera 15. annis antequam Bernardus esset monachus, Cistertiensium reformatio inceperat, vt cóstat ex historiis, apud Vincentium lib. 25. cap. 64. Antonin. 2. p. tit. 15. cap. 8. Sigisbertum in Chronicó anno 1098. quo anno religio illa inchoata est sub Ruperto primo Abbate Cistertiensi, vt in vita eius refert Surius tom. 2. die 29. Aprilis. Duxit autem originem à cœnobio Molismensi, quod in prouincia Burgundiæ in Episcopatu Lingoniensi situm erat. Cœnobium autem illud Molismense Benedictini ordinis erat: an verò in eo seruaretur professio communi, & antiquo more, vel iuxta nouam Cluniacensem institutionem: in historiis explicatum non reperio, illud tamen prius videtur probabilius. Nam Bernardus licet Cluniacensium mentionem faciat, nunquam ab eis originem vel aliquid habere recognoscit, vt patet ex Apologia ad Gillelmum Abbatem, & epist. 1. ad Robertum nepotem, vbi Benedictum suum, & Cluniacensium legislatorem appellat, suúmque institutum longè arctius esse ostendit. Cœnobium itaque Molismense professionis erat S. Benedicti, obseruantia tamen religiosa in eo fuerat relaxata. Quatuor autem monachi illius, Stephanus, Albericus, & alij duo maiorem perfectionem, & rigorem desiderantes, solitudinem petierunt, ac tandem in sylua *Cistertium* dicta quasi eremiticam vitam inchoarunt: postea verò eos sequutus est Robertus Molismensis Abbas cum aliis viginti duobus, qui primum cœnobium Cistertiense sub eodem Roberto primo Abbate incoluerũt. Post paulum verò temporis redeunte Roberto iussu Pontificis ad Abbatiam Molismensis cœnobij, ei successit Albericus, quo intra biennium defuncto, successit Stephanus, qui constitutiones illius ordinis in formam redegit, & consummauit: ideóque fundator illius ordinis appellari etiam solet. Ille verò recepit Bernardum, qui maximè ordinem nobilitauit, & ideo nomen eius tandem retinuit.

Innoc. Anton. Sigisbert. Surius.

4. Tractatur pars posterior.

Habet ergo hic ordo, quoad institutum regulam eandem, & eundem finem cum ordine S. Benedicti: maiorem tamen ab illo distinctioné quàm ordo Cluniacensis à principio habuisse, & nunc etiam habere videtur. Nam quoad habitum, magnam distinctionem habet in colore albo, vt constat, & in figura nonnihil differt, quamuis modicum. Et præterea differt in multis constitutionibus, & specialiter ab Ecclesia approbatus est, & multis priuilegiis ornatus: & ita vt religio distincta inter monachales numerantur, & in iure interdum fit specialis mentio illius & satis honorifica, vt patet in cap. *non est.* de Regularib. vbi prohibetur

A transitus à Cistertiensi ordine ad alios, vbi Glossa rationem addit, quia nullus ordo arctior tunc inueniebatur. De qua re in superioribus dictum est tract. præced. lib. 2. & in cap. *licet.* eod. tit. approbatur transitus ad Cistertiensem ordinem tanquam ad actiorem. Et in c. *in singulis.* de statu monach. supponitur, morem celebrãdi Capitula antiquiorem esse in ordine Cistertiensi, quàm in ordine S. Benedicti. Et ideo statuitur, vt similia Capitula in ordine S. Benedicti fiant, & vt pro illis primordiis duo Abbates Cistercienses in Capitulo cum aliis Abbatibus Benedictinis præsiderent. Quod satis demonstrat quantæ authoritatis & æstimationis

B hic ordo fuerit tempore Innocentij III. Quãquam ante Innocentium Alexander III. in c. *recolentes.* de statu monach. conqueratur, quòd à prima perfectione nonnihil defecissent; *Dolentes* (inquit) *dicimus, quòd etsi non ab omnibus, neque in omnibus, à plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum in tantùm, vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti, contra ordinis vestri regulam, villas, Ecclesias, & altaria possident, fidelitates, & hominia benignè suscipiunt, iustitiarias, & tributarias tenent*, &c.

Ex quibus verbis & ex historiis suprà citatis intelligi potest, religionem hanc à principio fuisse fundatam in speciali professione paupertatis: nam etiam mendicasse referuntur tempore Stephani

5. Quale fuerit, vt nunc sit Cistertiensium professio.

C Abbatis. Re tamen vera nunquam sunt professi mendicitatem, aut paupertatem in communi, sed solùm ex regula statuebant abstinere ab aliquibus modis seu generibus immobilium bonorum, vel Ecclesiasticorum redituum, quibus possent vel temporalibus curis distrahi, vel ministeriis à sua professione alienis occupari. Vnde Vincentius, & Antoninus referunt fecisse declarationem seu cóstitutionem authoritate Apostolica confirmatam, abdicandi *Ecclesias, altaria, oblationes, & decimas, & sepulturas aliorum hominum, & furnos, & molendina, & villas, & rusticos.* Tantùm ergo huiusmodi bonorum genera abdicarunt, imò inferiùs reddendo rationem ob quam à decimarum perceptione abstinebant, dicitur decimas à sanctis Patribus in

Vincent D. Anton.

D quatuor partes esse destributas, vnam Episcopo, aliam clero, tertiam pauperibus, quartam fabricæ, & ideo vsurpare decimas detrectabant, quia in nullo illorum membrorum comprehendi monachum existimabant: quia monachus (dicitur ibi) *terras suas possidet, vnde & per se, & per pecora sua laborando viuat.* Nomine autem *monachi* ibi monasterium intelligo: singuli enim monachi per se nihil possidere poterant: monasterium autem habere poterat possessiones, & pecora, atque adeò bona immobilia, & se mouentia, ex quibus monachi alerentur. Igitur maiorem quidem paupertatem professus est ordo Cistertiensis in principio, quam reliqui sectatores S. Benedicti, atque etiam Cluniacenses seruarent, non tamen omnino erat in-

E capax possessionum seu immobilium bonorum. Et ideo Alexander III. in dict. capit. *dolentes.* cum limitatione dixit, *Relictis possessionibus, vel etiam commutatis, quas institutio vestra non recipit.* In illo verò genere possessionum eam moderationem obseruasse videtur, vt monachi ipsi suis manibus laborarent, & terram colerent: quod dictis verbis satis significatur, & expressis à Bernardo in dict. epist. 1. ibi, *Ieiunia, vigilias, silentium, manuumque laborem vocat insaniã.* & infrà, *Qualis verò religio est fodere terram, syluam excidere, stercora comportare?* In his ergo laboribus exercebãtur tunc monachi Cistertiẽses, etiamsi cótemplatiuam vitam maximè profiterentur, & illo modo paupertatem simul, humilitatem

Bernard.

&

& austeritatem coniungebant, etiamsi bona & possessiones suo statui accommodata non recusaret. Atque in huiusmodi obseruantiis & constitutionibus simul cum exteriori habitu distincta fuit hæc religio ab aliis familiis S. Benedicti. Et ita etiam proprium habuit regimen, proprios Prælatos, & congregationes seu Capitula, & totius religionis supremum regularem Prælatum. Pro distinctione enim harum religionum seu familiarum maximè oportet aduertere, cùm D. Benedictus quasi sedem suam in monte Cassino collocauerit, quandiu eius religio omnino vna & vnita permansit, singula monasteria ita fuisse suis Abbatibus subiecta, vt aliquo modo reliqui Abbates videantur fuisse subordinati Abbati Cassinensi: quanquam si hoc intelligatur de subordinatione quoad aliquam iurisdictionem, neque in iure, neque in historiis satis expressum inueniatur. Interdum tamen scriptum reperio, Odonem fundatorem Cluniacensium se suámque familiam ab obedientia Cassinensis Abbatis exemisse, ideóque quasi nouum ordinem erexisse. Sic ergo Cistertiense monasterium ab aliis separatum fuit, & quasi noua suprema Abbatia in eo inchoata est, sub qua reliqua monasteria illius ordinis erigebantur, & iuxta suas constitutiones, & priuilegia gubernabantur, & vsque hodie gubernantur, quanuis in hoc magna mutatio in diuersis regnis & prouinciis facta fuerit, quam nunc explicare ad nos non pertinet.

6. Quis, & quantus D. Bernardus in ordine Cistertiensi.

Hinc vero obiter coniector, D. Bernardum non solùm non fuisse institutorem illius ordinis, verùm etiam neque vnquam fuisse supremum Prælatum illius: nunquam enim fuit Cistertiensis Abbas, sed tantùm Clarauallensis, cuius monasterij & fundator, & primus ac perpetuus Abbas, quandiu vixit, fuit: monasterium autem Clarauallense à Cistertiensi ortum habuit. Nam illius Abbas Stephanus triennio postquam Bernardum in monachum receperat, illum cum aliis monachis ad fundandum monasterium misit, quod postea Clara vallis vocatum est, eíque in Abbatem Bernardum præfecit, qui semper ibi perseuerauit: constat autem Abbatem Clarauallensem ex vi suę dignitatis nunquam fuisse aliis superiorem: nunquam ergo Bernardus vniuersalem prælationem in suo ordine habuit. neque enim alicubi legimus, per specialem electionem aut concessionem ei fuisse aliquando datam. Neque hoc minuit Bernardi authoritatem, sed auget potiùs, tantæ enim fuit inter suos æstimationis, vt cùm ratione iurisdictionis vniuersalis Prælatus non esset, nihilominus communis parens ab omnibus habitus sit, propter eximiam eius sanctitatem, & religiosam, ac spiritualem doctrinam: & quia re vera fuit fundator plurium, ac ferè omnium monasteriorum illius ordinis. De quo hæc dixisse sufficiat: nam reliqua, quæ scholastica sunt, & propria nostri instituti, non requirunt specialem doctrinam, sed applicationem eius, quæ generatim data est.

7. De Chamaldulensi ordine, qui etiã à Benedictino deriuatur nõnihil distinguitur.

Et ob eandem causam nihil ferè dicam de multis aliis religionibus monachalibus regulã S. Benedicti profitentibus, & quæ ab illa per nonnullas accidentales mutationes dimanarunt: in omnibus enim est idem vitæ institutum, & earum diuersitas in paucis ritibus seu cõstitutionibus consistit, quæ ab vniuscuiusque professoribus sciri debent, si talis professio durat, nonnullæ enim iam extinctæ sunt, & aliæ rara habent monasteria. Itaque in hoc ordine ponimus congregationem Cha-

A maldulensem, quæ in Italia paucos quidem habet conuentus, magnæ tamen religionis, & æstimationis, cœpítque anno nongentesimo sexagesimo, septimo, authore S. Romualdo, quanuis ipso viuente à reliqua familia S. Benedicti quoad obedientiam & vnionem separata non fuerit, sed solùm quoad habitationis modum, & quoad silentium, ieiunia, & alias asperitates, ob quas tandem authoritate Alexandri II. familia Chamaldulensis approbata est, & separata à reliquo ordine S. Benedicti: quia tanta diuersitas non poterat commodè in eodem corpore, & sub eodem regimine conseruari. Nam Chamaldulenses non vtuntur communi habitatione ad dormiendum, vel ordinariè B comedendum, sed singuli cellas habent quasi domos separatas, & solùm dominicis, ac festis diebus ad diuina officia conueniunt, & duodecies tantùm in anno simul cibum sumunt; reliquo autem tempore solitariam vitam, & silentium seruant, & orationi, ac lectioni, vel labori manuum dant operam. Itaque Carthusianis simillimi sunt, & colore etiam albo vtuntur, & à carnibus abstinent, quanuis non tempore morbi, vt Carthusiani.

8. De alio ordine Vallis vmbrosæ, etiam deriuato ex Benedictino.

Alius ordo post Chamaldulensem ortus fuit qui Vallis vmbrosæ dicitur. Eiúsque author fuit S. Ioannes Gualbertus, qui priùs fuit monachus Cluniacensis ordinis in conuentu S. Miniatis; po- C stea verò ad Chamaldulenses peruenit, non tamen eorum institutum professus est, quia cænobiticam vitam potiùs quàm eremiticam affectabat, vt historiæ referunt, ideóque postquam per aliquot dies Chamaldulensium mores, & vitam est contemplatus, inde discessit, & cum aliquibus sociis in loco commodo, *Vallis vmbrosa* nominato, monasterium S. Benedicti erexit, propriis quibusdam austerioris vitæ obseruantiis & constitutionibus ad perfectiorem regulæ custodiam adiunctis. Pręcipuè verò in clausuræ obseruatione religio hæc in principio excelluit, habitus verò illius idẽ ferè est qui S. Benedicti, in colore tamen aliquantulum diuersus, quanuis non sit albus, sed medij coloris. Atque hunc etiam ordinem approbauit Alexan- D der II. anno 1070. quanuis in hoc annorum numero nonnulla sit in authoribus diuersitas.

Anton. 2. p. tit. 15. c. 16. Surius tom 4.

9. De quibusdam aliis similiter deriuatis.

Atque eodem ferè tempore post quinque aut sex annos instituta est alia familia eiusdẽ ordinis & regulæ S. Benedicti, opera quorundam virorum nobilium Mediolanensium, qui dictus est ordo Humiliatorum, & ab Innocentio III. tandem confirmatus est, postea verò à Pio V. omnino fuit sublatus, & ideo de illo plura dicere necesse non est. Sunt etiam qui in hoc ordine ponant ordinem Grandimontensem: sed non inuenio huius rei sufficiens fundamentum, vt sequenti cap. dicam. Præterea ordo Cœlestinorum, Guilielmitarum, qui alio nomine montis Virginis appellatur, & ordo montis Oliueti, ac denique ordo Syluestrinorum, qui omnes in Italia vigent, & sub distin- E ctis Generalibus seu primariis Abbatibus militãt, Benedictinæ regulæ sunt, & ferè eiusdem religionis; & sicut de aliis dictum est, solùm in aliquibus obseruantiis, & aliquantulum in habitu differunt. Circa eorum autem originem & progressum nihil peculiare ad nostrum institutum pertinens occurrit; & ideo legi possunt historiæ, quæ de illis fusiùs tractant.

CAPVT IV.

An ordo Carthusiensis sit perfecta monachorum religio? Déque eius origine & obseruantia.

1. Origo Carthusiensis ordinis.

DE tribus, vel quatuor aliis monachorum ordinibus possumus hoc loco breuè mentionem facere. Primus est Carthusiensis ordo qui inter monachales omnes arctior reputatur, tum ex institutione, tum ex perseuerentia in illa: quia de suo primo rigore minus remisit. Cœpit autem hic ordo anno Domini 1084. iuxta Sigisbertum in Chronico, vbi sic inquit, *Bruno natione Theutonicus ex vrbe Colonia literis apprimè eruditus, Rhemensis Ecclesiæ canonicus, & scholarum magister, relicto seculo, eremum Carthusiæ fundat, propositúmque monasticæ conuersationis satis arduum instituit.* Idem referunt Antoninus 2.p.tit.15.c. 22. & late Surius tom.5. die 6. Octobris, Dionysius Carthus. opusculo de laudibus ordinis Carthusiani, Apud quos legitur tremendum exemplum, quod Brunum, & sectatores eius excitauit ad illud vitæ genus assumendum, quod omitto, quia satis vulgatum est. Non fuit autem hic ordo institutus sub aliqua ex antiquioribus regulis: nec referunt dicti authores quænam statuta, vel constitutiones ab ipso B. Bruno à principio habuerit, sed solùm ædificasse in illa solitudine Carthusiæ, Ecclesiam, & non procul ab illa cellulas inter se aliquantulum separatas, ne alter alterius quietem & solitudinem perturbaret.

Sigisbert. — *D Anton. Surius. Dionys. Carthus.*

2. Quod eius institutum.

Vnde constat institutum illud ab initio fuisse maximè contemplatiuum, & proximè accedens ad solitariam seu eremiticam vitam, quanuis de cœnobitica multum semper participauerit. Subiungit autem Surius hæc verba, *Atque in iis singulis cellulis bini fratres degebant, & quemadmodum prisci illi Ægyptij monachi silentio, orationi, lectioni, cordis puritati, & rerum diuinarum contemplationi vacabant; certis etiam horis operi manuum, præsertim conscribẽdis libris incumbentes, tum vt suæ inopiæ consulerent, tum etiam vt ne quam darent occasionem illis, qui quærunt occasionem sanctum eorum institutum calumniãdi, quòd nullam Ecclesiæ Dei nauarent operam, sed suis duntaxat rebus studerent.* Et inferiùs subdit, quòd licèt precibus, & vitæ puritate ac innocentia multum possent Ecclesiam Dei iuuare, *tamen sanctissimi patres nostri* (inquit) *qui Carthusianæ vitæ prima iecere fundamenta, nihil tale sibi tribuentes libris scribendis etiam operam dare studuerunt, & vt sui successores id facerent hortati sunt, vt saltem manibus verbum Dei prædicarẽt, quando ore non possunt; sic enim* (ait) *loquuntur statuta Patrum antiquorum.* Vnde constat illud institutum quòad substantiam & finem eius, idem esse cum instituto antiquorum monachorum, principaliter quidem contemplatiuum cum ea mistione alicuius externi laboris vel operis manuum, quæ ad leuandum fastidium, & vitandum otium sufficiat. Nam quòd hæc opera externa cedant in spiritualem vtilitatem proximorum, accidentarium est ad finem illius instituti: in quo etiam per se non est studium literarum: quando verò contigerit aliquem doctum & eruditum profiteri illam religionem, tum maximè locum habet quod Surius ait, non repugnare, imò esse consantaneum perfectioni illius instituti, actionem aliquam seu scriptionem proximo vtilem efficere eo tẽpore, quo aliàs operi manuum vacandum esset: nam quò actio illa fuerit perfectior, & ex maiori charitate, eò erit, magis consentanea tali instituto, non tam ex speciali ratione sui, quàm ex generali, faciendi quod melius est.

Surius.

Differt autem hæc religio à cæteris institutis monachorum in propriis constitutionibus & obseruantiis, quæ, vt verisimile est, ab ipso S. Bruno inchoatæ fuerunt, & posteà discursu temporis, per prælatos, & generalia capitula perfectæ & consũmatæ sunt. Inter quas nonnullæ sunt grauiores, & specialiter adnotandæ, quia vel nonnullam difficultatem habent, vel singularem rigorem & obseruantiam ostendunt. Prima est de abstinentia à carnibus, quæ tanta integritate obseruatur, vt propter nullam causam vel necessitatem etiam extremam mortis vitandæ hanc legem transgrediatur: quod an licitè facere possint, à Theologis dubitatum est. Quia est contra obligationem naturalem, quam homo habet conseruandi vitam, contrà quam nulla lex positiua, præsertim humana obligare potest, imò nec votum ieiunandi, vel abstinendi cum tali circunstantia videtur posse obligare, imò nec seruari: quia est indiscretum, & in detrimentum vitæ, quæ non est hominis, sed Dei. 3.

3. Distinctio eius ab aliis monachalibus, præsertim abstinentia a carnibus.

Circa hoc ergo duo casus distinguendi sunt. Vnus est, quando extrema necessitas oritur ex defectu alterius cibi, ita vt sit certum periculum moriendi fame, nisi carnes comedantur: alius est, quando tantùm est ordinarium periculum ægritudinis, & medicus iudicat esse moraliter necessarium esum carnis ad resistendum ægritudini. In priori casu censeo non esse licitum seruare tale statutum, propter rationes factas; & quia in eo casu talis abstinentia nullam habet rationem virtutis: quia neque ad proprium personale bonum talis abstinentia ad aliquid vtilis est: neque ad aliquod bonum commune. Quod enim emolumentum proueniet religioni ex eo quòd religiosus moriatur ne carnes comedat? Dices, ipsamet inuiolabilis obseruatio legis est magnum bonum commune: sicut Machabæi dederunt vitam, ne comedendo carnem suillam, legem violarent. Respondetur. si lex humana præciperet expresè non comedere carnes etiam in eo casu, iniqua esset, & irrationabilis, quia esset legi naturæ, & charitati contraria, & sine necessitate præciperet prodigere vitam. Vnde quando constitutio simpliciter fertur, non comprehendit casum illum, ideóque tunc abstinere à carnibus non esset seruare legem, sed agere cõtra animam eius, quæ est charitas. Exemplum autem Machabæorum non est ad rem: quia in illo non erat necessitas naturalis (vt sic dicam) & intrinseca, sed erat violentia in contemptum religionis illius temporis: in quo casu prodigenda est vita, non per se propter abstinentiam, sed propter confessionem fidei, & honorem religionis. Sicut nunc etiam in extrema necessitate ob defectum aliorum ciborum potest, & debet Christianus comedere carnes feria sexta: si tamen à tyranno cogeretur in contemptum religionis, & Ecclesiastici præcepti, nec deberet, nec posset: quia consentiret errori eius. 4.

4. 1. Casus in quo non licet Carthusiano monacho abstinere à carnib.

Obiectio in contrarium remouetur.

In posteriori autem casu licitum esse existimo obseruare inuiolabiliter illam abstinentiam, non obstante ægritudinis periculo, aut necessitate. Ratio est, quia talis abstinentia potest pertinere ad magnum commune bonum illius religionis, ne illa occasione aperiatur via relaxandi sanctam illam obseruantiam in tali religione. Nam ordinariè ac regulariter loquendo, esus carnium non est adeò necessarius ægrotantibus etiam cum periculo mortis, vt si omittatur, physicè, aut moraliter 5.

5. 2. Casus in quo licet etiam cum periculo vitæ.

moraliter fiat ineuitabilis mors: quia ordinariè sunt alij cibi, & alia media, quibus possit vita, etiam in illo statu conseruari sine læsione, quantum est ex parte cibi. Quamuis ergo in aliquo casu possit necessitas esse maior, & vita periclitari abstinendo à carnibus; nihilominus si ea occasione permittatur, necessarium erit arbitrio medicorum talem dispensationem relinquere, atque ita facilè fieret extensio ad plures alios casus nó adeò necessarios: hoc ergo ne irrepat, potest esse sufficiens & rationabile motiuum, absolutè, & indifferenter abstinendi à carnibus etiam in simili periculo, non obstante medicorum iudicio; nisi contingat cum hoc secundo casu coniungi priorem. Vt si ægrotus nullo modo valeat aliis cibis vti, siue ob pecuniam, siue ob conditionem ægritudinis: nam tunc fame potiùs, quàm ægritudine mori sineretur. Atque ita huic quæstioni respondent Gerson proprio tractatu de hac re, alphab. 39. lit. E. Maior in 4. d. 38. q. 24. Martinus de Magistris, q. de Abstinentia, & melius Victoria in Relectione de Temperantia, n. 9. & sequentib. qui licèt in principio sit dubius, & in vtramque partem proponat argumenta, tandem in hanc resolutionem inclinat.

Gerson. Maior. Martin. de Magist. Victor.

6. Alia ex præcipuis obseruantiis Carthusianorum est perpetua clausura, de qua inquit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 30. in hunc modum, *Hanc legem clausuræ iure communi statutam, aut confirmatam Carthusiani partim statutis, partim consuetudine inuiolabiliter obseruata adeò auxerunt, vt earum clausura videatur quidam carcer perpetuus.* Et ibidem refert particulares constitutiones eiusdem ordinis circa huiusmodi clausuram, quæ in summa continent primò, quòd Prior Carthusiæ, scilicet Generalis, numquam terminos sui eremi egreditur: alij verò exire possunt cum licentia Prioris Generalis, & non aliter: quamuis ex quo incipiunt esse Priores, vsque ad Capitulum generale, possint septies exire pro vtilitate domus, & in Curias etiam Prælatorum, aut Principum ad necessaria negotia tractanda. Alij verò priuati monachi nunquā egrediuntur nisi de licentia Prioris Generalis, & necessitate vrgente, vel nisi mittantur ad suscipiendos ordines, vel ad habitandum in alio monasterio sui ordinis, vel nisi eligantur in Superiores, Visitatores, vel vt eant ad Capitulum generale: vel nisi necessitas belli, aut alia similis eos cogat: ac denique mitti etiam possunt ad grangias seu villas sui conuentus. ex 3. p. statutorum antiquorum §. 11. Potest etiam in hac clausura considerari, quòd ferè maiori parte temporis debent iuxta constitutiones suas intra cellam manere: possunt tamen intra suam clausuram statutis temporibus exire: extra clausuram autem, & intra terminos sui eremi egrediūtur semel, aut bis in hebdomada, non tamen priuatim, sed communiter cum conuentu, animi relaxandi gratia, cum mensura tamen, & religioso modo in suis constitutionibus præfixo. Vnde constat ordinem hunc perfectam satis, & rigorosam clausuram seruare. Existimóque ratione illius obtinuisse religionem hāc inter alias, prærogatiuam, vt ab omnibus aliis trāsitus ad illam liceat iure communi, in Extrauag. *Viam ambitiosæ.* de Regularib. & ferè iuxta omnia priuilegia religionum, nam hoc factum videtur propter maiorem securitatem, quæ moraliter loquendo, & quantum humano modo iudicari potest, maior est, vbi tanta clausura, & separatio à conuersatione seculariū seruetur: præsertim cùm coniuncta sit cum tanta vitæ austeritate, & iugi

De obseruantia clausuræ eorūdem Carthusiēsium. Nauar.

Priuilegiū transeundi ad Carthusiā ob clausurā datum maximè.

A diuinarum rerum contemplatione. Quæ omnia sunt etiam aptissima media ad magnam perfectionem consequendam.

7. Aliqui verò contendunt licitum esse quantum est ex vi iuris communis transitum à Carthusiensi ad aliquem alium ordinem, vt iam in præced. tractatu lib. 3. cap. 9. à num. 14. attigi. Ita censent religiosi Prædicatores in suis constitutionibus. dist. 1. c. 13. §. 4. cum declaratione; & Syluest. verb. *religio* 4. q. 6. refert ita fuisse Parisiis declaratum, & Nauar. Consil. 68. de Regularib. iuxta primam impressionem, quæstionem mouens de transitu Carthusiani ad Minores, dicit, in foro cōscientiæ posse fieri, si bona intentione, sine scandalo, cum debitis circunstantiis fiat. B Quia, licèt ius concedat transitum à mendicantibus ad Carthusianos, non tamen prohibet è conuerso transitum Carthusiani ad mendicantes; & alioquin dictæ religiones mendicantes reputantur à suis professoribus, & strictiores, & perfectiores aliis, etiam Carthusia, vt de sua expressè dicunt Prædicatores in citato loco suarum Cōstitutionum, & de sua sensit S. Bonau. in quæstionibus circa suam regulam, q. 13. & latè Corduba super regulam S. Francisci c. 2. q. 17. & senserunt aliqui Canonistæ, vt intelligi potest ex Ioanne Andrea, & Panormit. in c. *non est.* de regularibus.

Qui putent ex vi iuris communis licere etiam transitum à Carthusia ad aliquam religionem. Syluest. Nauar.

Bonau. Cordub. Ioan. Andr. Panorm.

8. Sed ego in hoc opere decreui religiones inter C se non comparare, sed omnes venerari, & singulis tribuere quod iure illis concessum est. Ordini ergo Carthusiæ hoc concessum inuenio, vt ad ipsam liceat transire à mendicantibus. Quod autem ab ipsa ad mendicantes liceat transitus, scriptum non inuenio in iure, neque in aliquo priuilegio specialiter concesso. Dare autem hanc licentiam per illam generalem regulam iuris, *quòd transitus ad arctiorem religionem est licitus,* non videtur mihi tutum, tum quia ius concedens transitum ad Carthusiam, videtur supponere illam esse arctiorē, vel saltem æqualem in arctitudine, & securiorē: tum etiam quia si transire ad Carthusiam non est retrò respicere, vt etiam supponit illud ius: ergo transi- D re à Carthusia ad alias, vel est retrocedere, vel certè non est vlteriùs progredi: ergo non licet sine speciali concessione. Tum etiam, quia videtur nimius ausus hanc licentiam dare, propter solū priuatum iudicium de excellētia alterius religionis, præsertim in causa propria. Vnde Nauar. dict. Comment. 3. de Regularib n. 32. concludit, à Carthusia ad nullam aliam religionem transiri. & Maior in 4. d. 38. q. 13. dixit, nullam inter religiones omnes Carthusiam in bonitate, & seruitute excedere; quam assertionem prosequitur, & declarat latè, & cùm non positiuè, sed negatiuè comparationem faciat, tolerari potest. Nauarrus verò consil. 10. de Regul. in prima impressione, absolutè ait, Car- E thusianos notabiliter esse austeriores mendicantibus, etiam Minimis, quos cæteris in austeritate præfert. Quæ comparationes verum habent quoad aliquas austeritates exteriores, simpliciter autem, priuatum iudicium dare difficile est.

Authoris iudicium.

Nauar. Maior.

9. Vltimò ex dictis constat, satis multúmque esse religionem hanc ab Ecclesia approbatam, quando verò hæc approbatio cœperit, interrogari potest. Refert enim Gerson p. 2. alphab. 9. lit. D. quosdam obiecisse ordini Carthusiensium, quòd confirmatus non esset: ad quem ipse respondet, primùm fuisse approbatam more antiquarum religionum: quia per centum triginta annos antecessit religiones mendicantium, & consequenter etiam præcessit illi iuri canonico, quod specia-

De approbatione huius religionis. Gerson.

 lem

lem approbationem scriptam requirit; quare ipso vsu, & sanctitatis exemplo, & Generali Ecclesiæ acceptatione approbata est. Aduertit autē Surius in vita S.Brunonis, Apostolicam Sedem statim ab initio eam complexam fuisse, Brunonémque, cum primùm monasterium Carthusiæ fundasset, vocatum fuisse ab Vrbano II.Pont. Max.& cùm illum apud se retinere voluisset Pontifex, scripsisse eundem Pontificem in fauorem monachorum Carthusiæ, vt eis eremus illa concederetur, vt in ea secum vitæ institutum prosequerentur. *Et hæ* (inquit) *fuerunt primæ literæ* Romani Pontificis de Carthusiano instituto, quæ magno sunt documento, ab ipsis Carthusiæ religionis initiis eam à Sede Apostolica approbatam esse. Deinde verò multis aliis priuilegiis, ac denique in citato decreto sæpius confirmata est. Referunt denique Gerson, & Maior, non defuisse qui perfectionem huius ordinis diminuere voluerint, eo quòd nec plures habeat sanctos canonizatos, nec multis miraculis fulgeant: quibus ipsi latè respondent, hæc signa non esse necessaria ad perfectionem, & optimum, ac sufficiens esse exemplum perfectæ sanctitatis, præsertim cum perseuerantia tot annorum, in quibus rigor primus illius religionis ferè in nullo diminutus est.

Surius.

Gerson. *Maior* Quid de viris in hac religione insignibus.

CAPVT V.

An religio S. Hieronymi, aut alia monachalis sub regula Augustini militet.

1\. De Eremitis vna ex religionibus mendicantib. hîc non agitur.

PRæter religiones monachales, de quibus hactenus diximus, sunt aliquæ nūc in Ecclesia, quæ licèt profiteantur regulam Augustini, quæ antiquior est quàm regula Benedicti, nihilominus recentiores sunt: nunc enim non agimus de religione Eremitarum S.Augustini, quam non inter monachales, sed inter mendicantes ponimus. Antiqui autem monachi seu eremitæ S. Augustini non retinent nunc eundem statum, & viuendi modum, quem primitus habuerunt, sed vel ad mendicātium statum, qui longè post Augustinum institutus est in Ecclesia translati fuere, de quo postea in c. 9. videbimus, vel adiunctis propriis obseruantiis, & constitutionibus, in nouos monachales ordines transierunt.

2\. Grandimōtensis ordinis fundator. Azor. to. 1. lib.12. c.21. Hieronym. Roman p. 1. lib.6.de Repub.Christiana, c.9. *Vincent.* *Anton.*

In his ergo in primis numerari potest ordo appellatus *Grandimontensium*, qui circa annum Domini 1080. à quodam Stephano Albanensi viro religioso inchoatus est. Et quidam referunt, eum inchoasse sub regula S.Benedicti; alij dicunt militare sub regula S. Augustini. Mihi de eorum instituto non satis constat. neutrum enim ex dictis declarāt antiquiores historiographi, vt videre licet in Vincentio lib.25. cap.46. & Antonino 2.p. tit.15. cap.21. qui aiunt, Stephanum peragratis multis eremis, & de Canonicorum, & monachorum, & Eremitarum vita quæ imitanda sunt, memoriæ commendans, in Aquitania prope Lemouicas ad montem nemorosum qui Muretum dicitur, primum monasterium sui ordinis ædificasse. Vnde potiùs significat nullam specialem regulam assumpsisse, sed ex omnibus, quæ viderat, & expertus fuerat, suum peculiarem viuendi modum instituisse. Vnum verò referunt in illo viro specialiter notandum, scilicet, cùm Muretum solus peruenisset in locum solitarium, & contemplationi aptissimum, ibi se Deo seruiturum omni tempore spopondisse, & cum quodam annulo (ait Anto-

Antonin.

A ninus) quem de omni substantia mundi tantùm habebat, semetipsum castissimum virginem despōsauit dicens, *Ego Stephanus diabolo abrenuncio, & omnibus pompis eius, & offero me, ac reddo Deo Patri Filio, & Spiritui sancto*, scribénsque professionē suā, posuit super caput suū, fundens orationē ad Iesum Dominum, & matrē eius Virginē. Qui professionis modus nouus est, & singulari Spiritu sancti instinctui attribui potest; tamen in rigore illa professio nec fuit, qualis nunc est per vota solennia, neque constituebat verum religiosum, cum vota paupertatis, & obedientiæ non haberet.

Postea verò cùm diuulgata eius fama multi discipuli ad illum congregati fuissent, religiosum B monasterium fundatum est, ac tandem annuente etiam Summo Pontifice tacitè, vel expresse, propria & perfecta religio esse cœpit. Accidit autem vt post mortem Stephani fratres S. Augustini litem mouerent monachis S. Stephani, contendentes locum illum Mureti, ad ius suum pertinere. Illi autem remedium à Deo postulantes, & in Missa humiliter Deo supplicantes, vocem hanc audierunt, *In Grandi monte, & in Grandi monte*: & ita in locum illum, & monasterium totum, & corpus fundatoris transtulerunt.

3\. Quando cœperit hic ordo esse propriè religio.

Ex qua historia, quæ communis est, duo colliguntur, vnum est, vnde sit hic ordo Grandimontensis vocatus: aliud est, non esse admodum verisimile, Stephanum fuisse monachum S.Augustini in aliquo conuentu, qui antea fundatus esset in C loco illo Mureti, quia nulla mentio talis conuentus est in historiis, sed solùm de lite mota à fratribus Augustinianis, qui fortasse in aliquo vicino monasterio viuebant, & ius aliquod in solum illud, quamuis syluestre, & desertum prætendebant, præterquam quòd id repugnat modo professionis superiùs relatæ. Vnde etiam non est verisimile sub regula S.Augustini hunc ordinem fuisse fundatum, alioqui in illo principio potiùs habitus fuisset vt reformatio eiusdem ordinis, quàm vt ordo diuersus, neque esset tanta occasio contentionis præsertim si reformatio ex eisdem fratribus facta fuisset, vt Fr. Hieronym. Romanus vult.

4\. Nō videtur institutus sub regula S.Augustini.

Hieron. Roman.

Neque etiam inuenio fundamentū ad asserendum, institutum esse sub regula S. Benedicti, vel D sub aliqua alia antiquiori, sed verisimile est, sicut religio Carthusianorum cum propriis statutis absque alia regula eodem ferè tempore fundata est, ita & hunc ordinem inuenisse proprium viuendi modum. Qualis autem hic fuerit, in particulari nobis non constat, sed solùm esse ordinem monasticum, contemplationi, & psalmodiæ deditum, cum magna solitudine & austeritate corporali, cū magnis ieiuniis etiam in pane & aqua. Et de fundatore specialiter refertur, quod incedebat indutus lorica ferrea contra carnis tentamenta; quem morem in totum ordinem introductum fuisse quidam aiunt. Refert item Platina in Ioanne XXIII. E aliàs XXII. Pontificem illum, ordinem hunc aliquantulum iam labefactatum instaurasse, & additis quibusdam institutionibus in meliorem formam redegisse. Huius verò ordinis nulla habemus in Hispania monasteria: an verò in Gallia duret, vel in alias prouincias propagatus fuerit, incertum habeo.

5\. Nec sub regula S. Benedicti, sed denuo instar Carthusiæ. Vide Volaterr. lib. 11 & Polydor. Virgil.lib.7. c.2. Vide Casfaneum in catalog. glor. mund. *Platin.*

Secundo loco possumus in hoc ordine ponere ordinem Præmonstratensium, nam illum monachalem vitam nunc profiteri, & habitum portare manifestum est, & regulam S.Augustini profiteri. Cœpit autem hic ordo anno 1120. quāuis in hoc nonnulla sit differentia inter authores, ex quibus quidam

6\. De ordine Præmōstratensium ex Regula S. Augustini descendēte.

quidam aiunt fuisse approbatum à Paschali II. alij à Gelasio II. alij verò ab Innocentio II. Primum autem huius religionis fundatorem omnes referunt fuisse Nortbertum virum nobilem Lotharingia oriundum, qui factus Presbyter, & habitu paupertatis assumpto, ac nudis pedibus incedens, prædicare cœpit verbum Dei, & à Gelasio Papa II. licentiam & authoritatem illud munus præstandi obtinuit. Postea verò Calixtus Papa eũ Lugdunensi Archiepiscopo cõmendauit, cuius authoritate in quodã loco *Præmonstratum* dicto vitã solitariam agere cœpit, & postea tredecim socios congregauit, & cùm eis secundùm canonicæ institutionis normam, & regulam S. Augustini religiosam congregationem inchoauit: postea verò quadraginta clericos cum multis laicis secum iam habens, professionem omnes fecerunt iuxta institutionem Apostolicam, & regulam B. Augustini, & ad voluntariam paupertatem, cæterásque religionis obseruantias eos instituit: & adeò sanctè vixit, vt intra breue tempus in longinquas regiones Angliæ, Hispaniæ, Burgundiæ propagata fuerit eius religio. Quæ omnia sumpta sunt ex his quæ referunt Surius die 6. Iunij, & Antonin. 3. p. tit. 15. c. 19. & tit. 17. c. 1. §. 3. Vincentius, & alij. Ex quibus videtur colligi ordinem hunc in principio fuisse Canonicorum regularium reformatorum, quamuis non constet, an in principio vsi fuerint hi religiosi communi habitu Canonicorum regularium, vel aliquo proprio habitu monachali. Nunc verò huiusmodi habitum deferunt, præsertim in Hispania: in aliis verò Prouinciis Canonicorum rochetum, seu lineam vestem albam deferre dicuntur: quia iuxta sua statuta possunt in hoc consuetudini vniuscuiusque regionis sese accommodare. In reliquis nihil habet speciale hæc religio: nam ex instituto contemplatiua est; nullam verò specialem austeritatem profitetur, sed constitutiones habere dicitur ordini Canonicorum regularium accommodatas, seu similes.

Surius. Anton. Vincent.

7. Ordo nuncupatus S. Hieronymi ab Augustini regula deriuatus.

Tertiò ac præcipuè possumus hoc loco numerare ordinem Eremitarum, S. Hieronymi, sub quo patrono tã in Hispania, quàm in Italia ordo monachalis inuenitur, non tamen constituunt vnum corpus religionis, neque secundùm eandem regulam profitentur, quamuis ex eadẽ radice prodiisse videantur. Cœpit ergo hæc religio in Hispania in eo loco, in quo nunc situm est monasterinm S. Bartholomæi, quod ab oppido vicino, de Lupiana dicitur. Circa annum enim Domini 1370. nonnulli viri eremiticam & austeram vitam agentes ibi congregari cœperunt, cúmque & numero, & vitæ sanctitate augerẽtur, tandem religionem fũdare decreuerunt, ad quod obtinendum, præcipuũ quemdam ex sua societate virum, fratrem Petrum Fernandez appellatum, Romam miserunt, qui à Gregorio XI. confirmationem obtinuit, & simul cum socio in manibus Pontificis professionem emisit, & in Hispaniam rediens aliorum fratrum professionem recepit, & propterea nonnulli hunc Petrum Ferdinandum huius ordinis fundatorem vocant: Nam, licèt *D. Hieronymi* appelletur, certum est non fuisse ab illo fundatum, quia ferè per mille annos Hieronymus præcessit, quibus omnibus non legimus fuisse in Ecclesia aliquem ordinem S. Hieronymi nuncupatum.

8. Cur S. Hieronymi vocetur quorundam ratio.

Cur autem hic ordo Hieronymum patronum habeat, & non potiùs Augustinum interrogari potest, quia ab Augustino habet regulam, quam à Gregorio XI. accepi, vt secundùm eam religiosi profiterentur, ab Hieronymo autem nihil peculiare [A] habere videtur. Dicunt aliqui Hieronymum hunc ordinem, vel omninò similem Bethleem fũdasse, & aliquo tempore conseruatum esse; postea verò interiisse, & ab his religiosis excitatum esse; & ideo Hieronymum tanquam fundatorem recognoscere. Verumtamen, quamuis ex ipso Hieronymo nobis constet & monachum fuisse, & monasterium ædificasse prope Bethleem, vt ipse refert in ep. 26. ad Pammachium, circa finem, *Nos* (inquit) *in ista prouincia exædificato monasterio tantis de toto orbe confluentibus obruimur multitudine monachorum, vt nec cœptum opus deserere, nec supra vires ferre valeamus.* Et in epist. 27. quæ est epitaphium Paulæ, mẽtionem facit monasterij virorum, quod [B] ibi eius sumptibus sustentabatur, præter tria monasteria virginum. De cellula etiam, in qua manebat in Bethleem, mentionem facit epist. 61. & in lib. de nominib. Hebraicis, & multis aliis in locis ostendit semper monasticam, & eremiticam vitam affectasse, præsertim epist. 4. Quòd verò peculiare institutum religiosum instituerit, aut quòd regulam aliquam religiosam, vel peculiarem habitum ordinauerit, vel quod post mortem suam pro aliquo tempore habuerit proprios aliquos sui instituti imitatores sub eius titulo seu ducatu, affirmari non potest, quia nullum habet in antiquitate fundamentum.

Refelluntur.

9. Aliorũ placitum etiam reiicitur, & verosimilius iudicatur.

Alij verò dixerunt, D. Hieronymum appatuisse primis erimitis huius ordinis in eo habitu, quem [C] nunc ipsi gestant, & inde & nomen, & habitum accepisse. Sed in nulla historia fide digna hanc reuelationem inuenio, vt factam esse affirmare possim, quamuis non negem accidere potuisse. Probabilius ergo est, illos primos fundatores ex peculiari affectu & deuotione ad D. Hieronymũ, illum patronum accepisse, & quia maximè studuerunt imitari monachalem & solitariam vitam, quam ipse exemplo, & scriptis plurimùm commendauit.

10. De eius inceptione variis in prouinciis.

Hinc factum est, vt aliquo tempore post institutionem huius ordinis in Hispania nõnulla mutatio circa eius regulam intentata fuerit. Nam tẽpore [D] Martini V. religiosus quidam eiusdem ordinis, quem aliqui Petrum de Olmedo vocant, regulam monachorum composuit, vel potiùs ex scriptis Hieronymi concinnauit, vt qui eius ferebant nomen, illam profiterentur. Quæ regula in 9. tomo operum Hieronymi habetur: authorem autem eius Lupum de Olіueto nominat ibi Marianus Victor, & ibidem refertur approbatio Martini V. Congregatio autem huius ordinis in Hispania noluit eam mutationem admittere, sed primam institutionem ac regulam retinuit. Ea verò occasione ortus est in Italia similis ordo D. Hieronymi, industria & authoritate prædicti Petri, seu Lupi, aut fortasse Petri Lupi, qui sub regula à [E] se collecta, & à Martino V. approbata monasteria cœpit ædificare in Italia quæ postea multiplicata fuerint. Et licèt aliquando intentatum fuerit congregationem Hispaniæ & Italiæ in vnam cogere, sub vno Generali, nunquam tamen obtentum est, & ita relictæ sunt tanquam religiones distinctæ: ambæ verò monachales sunt, multúmque similes in instituto, & in habitu, nonnihil tamẽ differunt, sed præsertim in regula. Secus verò occidit in Castella, & Lusitania: hæc enim religio eodem tempore, quo in Castella orta est, cœpit etiam in Lusitania habere monasteria, opera cuiusdam religiosi, quem virorum sanctum fuisse, & Fr. Vascum fuisse appellatum historiæ referunt. An verò ille fuerit socius, aut discipulus Petri Fernandez, & aliorum

Marian. Victor.

aliorum eremitarum S. Bartholomæi nec ne: item an in principio monasteria Lusitaniæ, & Castellæ habuerint inter se vnionem, & subordinationem, mihi non constat. Solùm est certum eandem regulam Augustini, eumdémque finem, ac vitæ modum, & sub eodem inter se habitu professam semper fuisse. Et ita, licèt antea diuersas congregationes sub distinctis Generalibus constituerent, facilè potuisse postea in eandem coalescere, & vnum communem Generalem eligere, vt nunc faciunt.

11. De eiusdem instituto, & obseruantia. De toto hoc ergo ordine certum est, vnum esse ex præcipuis monachalibus, qui contemplatiuam vitam principaliter profitetur: maximéque excellit in cura diuini cultus, & cæremoniarum Ecclesiasticarum, & in choro, & Psalmodia, cum magna quiete, ac deuotione, ac temporis diuturnitate. Est etiam valde obseruans in clausura, & silentio, & in victu, & vestitu sufficientem obseruat non solùm religiosam modestiam ac mediocritatem, sed etiam austeritatem. De quibus rebus omnibus præter Augustini regulam, habet proprias constitutiones pro suo instituto optimas, & accommodatissimas in quarum obseruatione peculiarem curam, & rigorem profitentur. Et hinc fit, vt hæc religio in sua prima institutione, & obseruantia ferè semper durauerit, habueritque multos viros religione insignes. Gaudet etiam multis priuilegiis Pontificiis vel propriis, vel per aliorum communicationem. Circa quæ omnia nihil occurrit peculiarem habens dubitationem, aut declarationem postulans.

12. Qui sint alij ordines eiusdem nominis S. Hieronymi, sed tamen diuersi. Solùm superest annotandum præter hunc ordinem S. Hieronymi, quem suo modo per Italiam diffusum esse diximus, esse alios in eadem Italia, qui eiusdem nominis S. Hieronymi nuncupantur. Vnus dicitur *Iesuatorum S. Hieronymi*, à Ioanne Columbino Senensi fundatus, & ab Vrbano V. Pontif. Max. anno 1467. approbatus fuit. In multis autem differunt hi religiosi à nostris Hieronymianis. Primò in regula, nam licèt in principio receperint regulam Augustini, postea dicuntur accepisse propriam à quodam suo religioso Episcopo electo, cum approbatione Pontificis. Secundò in habitu, nam vtuntur caputio quadrato à ceruice ad humeros deiecto, & pallio canusino: tertiò maximè distant in vitæ instituto, quia sacris non initiantur: vnde nec chorum, nec alia sacra ministeria profitentur, sed aliis precibus more laicorum, orationem Dominicam, & Angelicam recitando occupantur, & more antiquorum monachorum, manibus laborant, & inde sustentantur. Vnde constat huiusmodi religionem propriè monachalem esse, & in ea vestigia quædam antiquitatis conseruari, quod Ecclesiæ Christi valde vtile est. Pius autem V. vt suprà lib. 1. c. 8. dixi, inter mendicantes etiam numerari voluit, quia non repugnat monachalem ordinem esse mendicantem quoad paupertatem, & priuilegia. Aliæ verò duæ congregationes, quæ sub nomine Hieronymi in Italia militant, ad hunc locum non spectant. Nam vna earum, quæ dicitur Petri Pissani, ex institutione sua non est vera religio: quia nec vota substantialia in ea fiebant, nec regula aliqua approbata seruabatur. Aliqui tamen referunt Pium V. fecisse vt sub regula Augustini omnes huius instituti professores tria vota emitterent. Alij dicunt Pium V. hoc intentasse, sed morte præuentum non potuisse perficere. Altera verò familia, quæ vocatur S. Hieronymi in Fesulanis, licèt dicatur esse religio approbata à Gregorio XII. magis tamen accedit ad religiones mendicantes, quàm monachales, vt

Azor. li. 13. cap. 11. Hier. Rom. lib. 6. de Repub. Christiana, c. 22.

A intelligi potest ex Paulo Moriga in sua historia religionum.

CAPVT VI.

Vtrùm religio Prædicatorum vna sit ex mendicantibus, quámque originem, & institutionem habuerit?

1. Ordo seruandus circa religiones mendicantes. Post religiones monachales, dicendum sequitur de mendicantibus, quæ post illas incœperunt; & licèt in multis cum illis conueniant, ab eis differunt, vt diximus, tam in fine, quàm (quod B consequens est) in multis obseruantiis, & conuersatione vitæ: multúmque participant de clericorum statu, ac ministeriis: & ideo veluti mistæ, & mediæ inter monachales, & clericales religiones censeri possunt. Incipimus autem à religione Prædicatorum; non quia instituamus dignitate, vel antiquitate eam aliis præferre (has enim comparationes omnino in hoc opere vitamus, quia non sumus inter eas iudices constituti.) sed quia in iure hoc ordine ponuntur: *Prædicatorum*, *Minorum*, *Augustini*, *Carmelitarum*. cap. vnico. §. *sanè*. de relig. domib. in 6. Et in motu proprio Pij V. edito anno 1567. qui incipit: *Romanus Pontifex tam vniuersalis*, &c. Et rursum altero incipiente: *Apostolicæ Sedis benignitas*. Hunc ergo iuris ordinem sequemur; quia hoc etiam iuri magis con- Gloss. C sentaneum est; vt notauit Glossa in cap. *cùm dilecta*. verb. *Transponentes*, de rescriptis. Felin. in rubric. de maiorit. & obed. n. 5. & 6. Cur autem iura hunc ordinem seruauerint in his religionibus numerandis, statim in num. 3. attingemus. Felin.

2. De fundatore religionis Prædicatorum. Hæc igitur sacra religio auctorem habuit magnum Ecclesiæ propugnatorem S. Dominicum; cuius vita, & sanctitas notissima est; & à grauissimis viris latè conscripta. Inter alias verò videri possunt præclaræ huius viri sanctissimi prærogatiuæ in eius ordinis constitutionibus. d. 1. cap. 15. lit. E. in declarationibus. Initium autem eius fuit tempore Innocentij III. & Concilij Lateran. sub illo celebrati, anno Domini 1215. ad quod B. Dominicus cum Episcopo Tholosano accessit; vt cum D Summo Pontifice sui instituti rationem communicaret; eiúsque approbationem, & confirmationem ab eo obtineret. Pontifex autem, quamuis de Dominico summam opinionem haberet, eiúsque cogitationes, ac desideria valde probaret; quia tamen res noua videbatur, & difficilis, maturiùs de illa deliberandum censuit; remisítque S. Dominicum, vt cum sociis suis aliquam ex regulis approbatis eligerent, ad quam suum institutum, & vitæ rationem accommodaret; atque ita benedictionem suam, & approbationem postea obtineret. Quod vir sanctus intra breue tempus perfecit; & regulam D. Augustini elegit cum consensu sociorum: quibus etiam (vt historiæ referunt) E tunc placuit adiungere constitutiones aliquas ex Præmonstratensi ordine desumptas, quæ maximè ad rigorem vitæ, & obseruantiam religiosam pertinebant. Qua deliberatione, ac institutione facta, Dominicus Romam rediit de promissione Pontificis certus, vt confirmationem eius obtineret. Inuenit autem Innocentium iam defunctum, & Honorium III. in Sede constitutum, apud quem non minorem gratiam inuenit, statímque sui desiderij complementum accepit. Castillo lib. 1. c. 17.

3. Eius appro- Atque ita eius ordo approbatus fuit ab Honorio, in initio Pontificatus sui, anno Domini 1216. solenni

batio inter primas solennes.

solenni titu,& literis expeditis in hæc verba: *Honorius Episcopus*, &c. *Nos attẽdẽtes fratres Ordinis tui futuros pugiles fidei, & vera mundi lumina, confirmamus ordinem tuum cum omnibus castris, & possessionibus habitis,& habendis,& ipsum ordinem, eiusque possessiones,& iura sub nostra gubernatione,& protectione suscipimus.* Vnde hoc videtur esse vnũ ex propriis priuilegiis huius religionis,quòd prima fuerit inter religiones omnes,quę similem approbationem solennem, & authenticè scriptam statim in ortu suo obtinuerit. Vt affirmat Pius V. suo motu proprio 69. *Diuina disponente*.dicens,sacrum ordinem Prædicatorum inter mendicantes ordines primò fuisse ab Ecclesia approbatum, & confirmatum. Ante Concilium enim Lateran.non erat adeò vsitatum in Ecclesia similem approbationẽ expectare,vt in superioribus vidimus: sed necessitas eius ab eodem tempore Innocentij III. & in eodem Concilio Lateran.indicta est, & præceptũ latum, ne quis deinceps nouam religionem inueniret, cap.vlt.de religios.domib. scilicet,absque speciali, & expressa summi Pontificis approbatione. Et quamuis ante illud Concilium B.Dominicus, & Franciscus de suis religionibus instituendis tractarent; tamen eodem spiritu moti, & quia fortasse iam tunc religiones non ita approbatæ, minùs bene audiebant,vterque ad Innocentium III. pro huiusmodi confirmatione obtinenda accessit: sed antecessit Franciscus,quia licèt esset religione, & ætate iunior,patria erat propinquior, vt Antoninus notauit 3.p.tit.23.cap.1. Prius ergo approbationem obtinuit, sed solo viuæ vocis oraculo: nam approbationem solemnem habuit multo pòst ab Honorio III.anno 8.sui Pontificatus, & 1223. Incarnationis Dominicæ. Ob hanc ergo causam dicitur ordo Prædicatorum primò approbatus,& confirmatus; tali scilicet modo, & ritu solenni. Atque ratione huius solennis approbationis verificantur,quæ de prioritate temporis ordinis Prædicatorum afferuntur in eius constitutionibus. d. 1.cap.15.lit.I.in declarationibus.

Anton.

4. Dicta Prædicatorum religio est perfecta,etiam quoad formam vitæ, ex actiua, & contemplatiua mixtæ.

Vnde constat primò hunc ordinem esse veram, & perfectam religionem,nihil enim ex omnibus, quæ diximus necessaria esse ad hunc statum,in eo desiderari potest. Dico autem esse perfectam,non solùm quoad ea, quæ sunt de substantia talis status,quod est per se notum, sed etiam quoad gradum, seu excellentiam instituti;quod, vt sæpe diximus, ex finis nobilitate, & mediorum ad illum assequendum aptitudine dignoscitur. Et quidem finis is est,quo excellentior religioso statui præfigi non potuit(propria scilicet, cuiusque religiosi spiritualis perfectio,& proximorum æterna salus) vt facilè intelligitur ex iis,quæ superiori lib. c.6. à num.8. cum D. Thoma, & aliis plerisque ostendimus. Et tractatu sequenti lib.1. cap.8. à num.3. ex eodem fundamento,seu excellentia finis,iterum circa Societatem docebimus.

5. Salus proximorum videri vnicum ordinis Prędicatorum finem.

Est autem hoc salutis animarum propositum adeò ingenitum huic sacro Ordini,vt videri posset in hunc solum finem institutus. Primò, quia B. Dominicus hinc planè sumpsit occasionem illius instituendi, quòd videret Christi Ecclesiam à desertoribus hæreticis magna in dies pati detrimenta. Secundò, quia Pontifices dictum ordinem vel primum approbantes,vel deinde approbatum confirmantes, nomen *Prædicatorum* (quod munus proximi bonum respicit) appropriatè donarunt: vt in prologo ipsarum constitutionum; & latiùs in earum declarationibus dist. 1. cap. 15.lit. I. refertur. Eundem quoque ordinem variis priuilegiis munierunt Pontifices, hoc allecti motiuo, quòd *ad prædicandi officium fratres destinarentur*. Vnde huius finis, tanquam vnici,mentio fit in bulla confirmat. & in dicto prologo constitutionum, num.3. his verbis: *Ordo noster specialiter ob prædicationem,& animarum salutem ab initio noscitur institutus, & studium nostrum hoc debet principaliter intendere,vt proximorum animabus possimus vtiles esse.*

Sed reuera magna esset peruersitas,propria neglecta,alienæ salutis finem intendere,vtpote contra debitum charitatis ordinem, vt ex propria materia constare potest. Item,quia amor proximi ex Dei amore, in quo propria consistit perfectio, quodãmodo resultat.Qua ergo ratione salus proximi promoueretur, absque amoris Dei intentione? Ad hęc,omnis vera,approbatáque religio,qualis est hęc,de qua loquimur,primariò ordinatur ad perficiendos subditos, siue ad alios etiã perficiendos extendatur, siue non. Præterea multa in hac religione exercitia, media sunt ad perficiendos ipsosmet religiosos ordinata; vt oratio, ieiunia, austritatésque aliæ, de quibus statim: non ergo aliorum salutem,prætermissa propria perfectione, tanquam finem vnicum sibi proposuit. Denique hoc ipsum apertè satis dicitur in ipsarum constitutionum declarationibus.dist.1.cap.15.lit. C.ad illa verba: *Promitto*, &c. Vbi exprimitur finem religionis (vtique quoad suos) esse charitatis perfectionem. 6. Vera resolutio.

Quæ autem in contrarium allata sunt, id tantùm probant,salutem proximorũ esse finem principaliter intentum in hac religione,ab eáque impensè procurari, non tamen qui excludit finem etiã principalem perfectionis propriæ, itavt ambo vnum totalem conflent: quod etiam de nostra Societate in sequenti tractatu lib.1.cap.2. disseremus; vbi simul declarabimus, quid in hoc fine peculiariter vendicet,ad sui distinctionem ab aliis religionibus,quæ illum quoque totaliter sibi præfixerunt. Similiter, quod ad *Prædicatorum* nomen attinet,nouum non est, appellationem accipi aliquando ab vna tantùm parte,ac magis particulari finis,quàm sit propria perfectio, quæ(vt diximus) communis est omni religioso statui.Et in materia propria exemplum suppetit. Nostra enim religio ideo ab Apostolica Sede *Societatis Iesu nomine* fuit donata,quoniam ipsi Christo in salute animarum multis modis cooperatur. Vnde nuncupatio hæc voce quidem diuersa est,re autem ipsa, prædicandi munus,quod pro hæreticis reducendis à S.Dominico opportunum, ac sufficiens iudicatum est, complectitur,& ad minora alia,sed nõ minùs fructuosa,rudiorum instruendi ministeria extenditur. Cùm tamen Sanctus Ignatius partem alteram finis,propriæ,nimirũ, perfectionis cuiusque nostrũ explicitè proposuerit in constitutionibus. Non ergo nomen *Prædicatoris*, aut *Societatis Iesu*,aut simile aliud proximorum salutem respiciens, propriæ salutis,ac perfectionis finem excludit. 7. Dilutio eorum, quæ n. 5. sunt allata.

Iam, quod ad media prædicto fini idonea spectat,si consideretur pars illa finis,quæ est propria perfectio,constat in hac sacra Prædicatorum religione nõ desiderari.In primis enim de tribus substantialibus votis ordinariis, manifestum est perfecta satis in ea nuncupari. Non enim partialem castitatem,vt militares aliquot religiones,sed omnem omnino materiam cõplectentem prædicatores profitentur. Sed quia id etiam vulgare est alicui religioni militari,nedum reliquis non militaribus; in cura certè prædicti voti obseruandi,non vulgaria media adhibent. Hic enim ordo est inprimis 8. De castitatis custodiẽdæ cura.

primis de B. Virgine, quæ planè omnigenæ castitati studiosissimè patrocinatur, singulariter bene meritus; quippe cuius fundatur S. Dominicus receptissimam in Ecclesia deuotionem, Rosarium Virginis introduxerit; atque etiam vt n. 12. referam vestis formã ab eadem B. Virgine acceperit, quæ candore suo puritatem; nigrore autem pœnitentiam, quæ puritatem fouet, significabat. Abstinentiam quoque perpetuam à carnibus, atque etiam à cœna non minore parte anni, statuto præscripsit. Cura denique honestatis, & decentiæ in cubando, ac diligens communis dormitorij clausura de nocte, in eisdem statutis prætermissa non est; vt patet in d. 1. cap. 9. & 10. Satis igitur perfectè pro huius voti obseruatione, media prouidit Dominicanum institutum. Adde religionem hanc sacræ doctrinæ tam Scholasticæ, quàm positiuæ studiis esse deditissimam, quæ quantopere à lapsibus contra castitatem auocent, ex D. Hieronymo, & ex ipso experimento didicimus, quemadmodum scitè consideratum est in dictis declarationibus d. 2. cap. 14. n. 1. lit. A.

Hieron.

9. De paupertatis rigore.

Quod attinet ad paupertatem, si ad eos stimulos attendimus, quos ad illius rigorem sensit eiusdẽ Ordinis fundator Dominicus, nihilo minores apparebunt, quàm rigoris illius, quẽ S. Franciscus vnicè coluit. Nam licèt à principio S. Dominicus, ac tota familia, more Canonicorum regularium, quoad habitum, ac bonorum dominium in communi viuerent, vt lib. 1. cap. 8. n. 8. attigimus, non multo pòst S. Francisci exemplo (vt eius annales tradunt) in primo generali capitulo, cui præfuit, omni prorsus dominio, etiam in communi renuntiatum est, ac bona eò vsque possessa, quà donatoribus, quà sui Ordinis, quà Cistertiensibus quoque monialibus relicta fuere. Quin etiam in eodem generali capitulo institutum est, vt soli calices ad sacrificandum admitterentur, ex argento; vt non nisi ex vtili, sed mundo panno, sacræ vestes conficerentur. Lecti præterea, ac vestitus ratio satis parca describitur in citato cap. 9. & 10. Denique circa habitationum paupertatem, in d. 2. cap. 1. n. 3. ita decernitur. *Mediocres domos, & humiles fratres nostri habeant, nec permittantur curiositates, superfluitates, &c. quæ paupertatem nostram deformant.*

10. Is rigor dispensatur ad communes reditus.

At enim quod ad communes reditus attinet, quoniam experientia monstrauit varia ordinis detrimenta, præsertim in studiis literarum, ad finem illum prædicationis, ac salutaris doctrinæ adeò necessariis, iudicatum est conducere omnino, vt rigor ille ex ea parte remitteretur. Quare etsi neque ad mitiorem regularium Canonicorum habitum, (in eum, quem B. Virgo designarat, iam antea commutatum) neque ad amplas admodum possessiones sit factus regressus, attamen anno 1475. à Sixto IV. est obtenta dispensatio, quam postea Concilium Tridentinum omnibus, præter Minores, religionibus indulsit, vt reditus in perpetuum habere liceret in communi. Nimirum intellexerunt illius Capituli Patres, vt videre est, in declaratione citati numeri 3. lit. H. paupertatem non esse ipsam religiosam perfectionem, sed eius instrumentum, siue medium; ideóque pro exigentia finis à religione intenti, esse attemperandum: quemadmodum etiam S. Thomas 2. 2. q. 188. art. 7. copiosè disseruit; de quo iterum in sequenti tractatu lib. 1. cap. 9. & lib. 4. cap. 4. circa Societatis nostræ paupertatem, rigoréſque alios, sermo redibit. Hîc verò declarandum esset pro mendicitate huius religionis, cùm ex non mendicante à principio, facta sit mendicans ob renuntiationem reditu um in communi, post regressum tamen ad reditus, non amiserit rationem religionis mendicantis. Sed hæc dubitatio tractando diuisionem religionis in monachalem & mendicantem expedita manet lib. superiore in cap. 8. à num. 8.

D. Thom.

11. De obedientiæ amplitudine.

Denique obedientiæ votum satis arduum est in hoc sacro Prædicatorum ordine; de quo declaratio cap. 15. lit. K. in dist. 1. ita habet: *Declaramus, quòd religiosus non teneatur obedire Prælato in iis, quæ sunt contra præcepta Dei, & Ecclesiæ, &c. In dubiis autem tenentur omnes obedire.* Vnde à contrario, palàm intelligitur extendi eius voti materiam (saltem post dictam declarationem) ad id omne, quod culpam non deuoluit. quod tamen iuxta propriam regulam & institutum limitandum est, vt infrà in seq. tractatu agendo de obedientia Societatis latiùs explicabimus. Vt autem omittam, satis arduũ est institui hunc Ordinem peculiariter ad reducendos hæreticos; quia ea de causa ad conseruandum inter illos, non sine vitæ discrimine, vt pote fidei Catholicæ hostes, est expositus. Sed & subiectionis non minimæ iudicium illud est, non posse quemlibet religiosum à correctione, quantumuis rigida, si regularis sit, appellare ad Superiorem, etiam intra religionem; prout in constitutionibus. d. 2. cap. 8. num. 5. disponitur: & in declarationibus eius loci latiùs habetur. Atque hæc de mediis, quæ ad substantialem perfectionem ordinantur, sint satis.

12. De accidentariis mediis ad finem assumptis.

De mediis accidentariis, regula scilicet, & obseruantiis aliis, sunt qui ex Carthusiensium ordine sumptas fuisse credant, fortasse quod in externo habitu aliquam præferant conuenientiam, & à carnibus tota vita, vt diximus, ex statuto abstineant. Id tamen minus probabile apparet, ex declaratione ad cap. 15. num. 1. lit. E. in dist. 2. constitutionum, & ex historia Fr. Ferdinandi de Castillo lib. 1. cap. 33. vbi à B. Virgine designatum fuisse Prædicatoribus habitum refert. Itaque delegit sibi B. Dominicus in primis probatissimam S. Augustini regulam, vt patet in forma ipsa professionis proposita in d. 1. cap. 15. initio, additis ad finem quasi specificum noui Ordinis, constitutionibus accommodatis, de oratione, de abstinentia, aliísque corporis austeritatibus, quas iam diximus, & amplificat etiam Castillo lib. 1. cap. 60. De studiis denique sacræ doctrinæ, ac prophanæ quoque ad illam capessendam requisitæ, quorum quidem studiorum curam, & prouidentiam quantam habuerit S. Dominicus, satis describitur in dist. 2. cap. 14. per totum, iuncta declaratione. Satis etiam probauit euentus, cùm ex eo ordine, tanquã ex Troiano equo, vel potiùs arce instructissima, ad destructionem munitionũ, vt Paulus loquitur, ab Ecclesiæ hostibus oppositarum, prodiuerint strenui propugnatores fidei, quam vel editis libris illustrem fecerunt. Inter quos S. Thomas, tanquam inter reliqua minora lumina fulgentissimum astrum, longè, latéque coruscat. Vel ab ea deerrantes reuocauerint: vel certè in pertinaces, à Sede Apostolica Inquisitores delegati animaduerterunt; quam denique nobili martyrio fuerunt testati. Sed piget omnium catalogum texere, cùm facilè constare possint ex ipsius ordinis monumentis: imò & constare quot, & quales prodiuerint Ecclesiæ Prælati; Sacri, vt vocant, Palatij magistri; Monarcharum Hispaniæ Confessarij. Quot in celeberrimis Academiis professores primarij, vt facilè credas, omnia hæc iure penè hæditario huic illustri Ordini obuenisse: adeò vt per annos non paucos rari fuerint in Republica literaria

Castil.

Quot & quales inde prodierint religiosi.

Castillo fol. 105. col 1.

Castillo fol. 67. col. 2.

raria alicuius nominis viri in doctrina sacra conspicui, qui Dominicanæ familiæ non essent alumni.

13. Ex hoc ordine duo alij fluxerunt.

Præter hanc regulam, sub qua ipse B.Dominicus sanctissimè vixit, & obiit, instituit duos alios religiosæ vitæ ordines; vnum pro sororibus, quem sanctimonia æquè, ac generis claritate non paucæ fœminæ decorarunt, vt videre licèt in eiusdem religionis annalibus. Alterum pro fratribus & sororibus, primò quidem de militia Christi nuncupatis; eo quòd ad bona Ecclesiæ, ab iniustis per id tempus inuasoribus tuenda instituerentur. Postea verò tanta contra Ecclesiam cessante iniuria, nuncupatis de Pœnitentia, seu de Tertia Regula. Quod vitæ genus, licèt ad essentiam religiosi status non pertingat, vt ex ipsa regula intelligitur, atque etiam ex similibus S.Francisci, & S.Augustini Tertiariis constat; attamen à Sede Apostolica variis priuilegiis fuit communitum: & tandem ipsis eius possessoribus supplicantibus ab Innocentio VII. & Eugenio IV. tanquam pium, & laudabile confirmatum. Vide, si placet, tractatum de initio, seu fundatione huiusce confraternitatis, qui cum ipsis Prædicatorum constitutionibus circunfertur, & citatum Ferdinand. de Castillo libro 1. cap.49. *Castil.*

14. Concluditur instituti Prædicatorum perfectio.

Non potest igitur prædictum ordinis Prædicatorij institutum non esse perfectissimum, ac in supremo gradu statuum religiosorum numerari, cùm talem finem, taliáque media amplectatur; tótque, ac tam ingentes fructus in Ecclesia Dei produxerit. Et (quod in minimis laudibus ponendum non est) cùm acerbis odiis sit impugnatum ab externis, à domesticis, discolisque religiosis turbatum; & nonnunquam ab ipsa Sede Apostolica priuilegiis exauthoratum: inconcussum nihilominus hucusque perseuerauit.

Castillo fol. 298. & 301. p.2.

Spoliatum.

15. Obseruatio prima circa idem institutum. Secunda.

In ipsis porrò constitutionibus obseruandum primò, eas ex vi sua, ad nullam culpam obligare, vt passim in eisdem exprimitur, & declaratur. Exceptio verò de contemptu, quæ in eis fit, latè discutitur superiori tract. lib.1. cap.4. Secundò, declarationis illius, quæ in dist.1. cap.15. n.1. lit.I. §. *Præterea.* habetur, ordinem Prædicatorum præstare inter alios *ratione maioris arctitudinis, & asperitatis, quòd sit arctior omnibus religionibus mendicantibus ob parcitatem cibi, & longiora ieiunia.* Huius, inquam, declarationis sensum esse, hanc vnam esse ex arctioribus religionibus secundùm quid, non vniuersim; cùm probatio illa de parcitate cibi, & longis ieiuniis non amplius conficiat. Aliæ enim sunt austeritates apud mendicantes etiam religiones, quibus (vt purè monachalem Carthusiam, de qua citata declaratio id non inficiatur, & aliis fortasse concedet) astringuntur, & commendantur pedum scilicet nuditas, vestitus simplicitas, & asperitas, numerus præceptorum grauium non exiguus, & similes, quæ in ordine Minorum vigent. Præterquam quòd religionis arctitudo ex aliis obseruantiis eò difficilioribus, quò interioribus maximè est metienda; vt tractatu sequenti, lib.1. c.9. vberiùs ostendemus.

16. Tertia.

Tertiò obseruandum, declarationem alteram indefinitè prolatam, eod. cap.15. lit. A. nimirum *professionem solennem facere religiosum, esséque obligationem absolutè factam*, vt vera sit necessariò intelligendam esse de obligatione absoluta ex parte vouentis; vt sumi potest ex iis, quæ sequenti tract. lib.3. per tria priora capita latè prosequemur. Quòd autem sensus hic sit, sufficienter colligitur ex similitudine Homagij ibidem allata; hoc enim acceptantem non obligat, sed dantem. Similiter, quod in littera K. subiungitur, professionem religiosam ab omni voto simplici liberare, non procedit de iis simplicibus, quæ Societatis scholares post biennium Nouitiatus emittunt. Constat siquidem, vt sequenti tractatu dicemus, donec talia vota ab ipsa Societate, aut à Pontifice relaxentur, validam vbiuis, præter Carthusiam, professionem ab eis emitti non posse. In hoc enim, sicut in plerísque aliis prærogatiuis, ea vota fuerunt à Pontificibus solenni professioni æquiparata. Non procedit rursum ea declaratio de simplici voto, etiam in seculo nuncupato, si tertiæ personæ iuri quæsito præiudicaretur; velut si quis diuini honoris intuitu voueret, largiturum se alicui pro loco bona sua, tunc enim, licèt alibi profiterentur, voti tamen simplicis reus esset. Atque hæc de hoc toto capite dicta sufficiant. Reliqua ad hunc ordinem spectantia, scilicet de creatione Prælatorum, déque eorum officiis, & obligationibus, siue regulis: de forma Capitulorum, ac iudiciali correctione minutiùs persequi nostrum non est: ac sæpiùs citato lib. Constitutionum traduntur accuratè.

CAPVT VII.

Vtrùm religio Minorum vna sit ex mendicantibus: & quam originem & institutionem habuerit?

Sacra Minorum religio Dominicanæ germana soror est, eodémque ferè tempore nata, & vinculo charitatis iam olim tam in suis parentibus, quàm in filiis coniunctissima. Authorem habuit Seraphicum Patrem Franciscum Assisinatem, qui post conuersionem suam singularis sanctitatis prodigium fuit, & nouum humilitatis, ac mundi contemptus exemplar. Hic ergo gloriosissimus Patriarcha (omissis iis, quæ ad initia conuersionis, & vocationis eius pertinent) de noua religione instituenda declarauit ac decreuit anno Domini 1209. qui annus (quod mirabile est) vigesimus septimus erat ætatis illius, & quintus à sua conuersione, quia natus dicitur anno 1182. & anno 22. ætatis suæ fuit conuersus ad Dominum, hoc est anno 1204. Post quinque igitur annos socios habuit, & de religione instituenda tractauit, ac regulam scripsit, tandémque ad Innocentium III. cum duodecim Sociis discessit sui ordinis confirmationem supplicaturus. Et licèt in principio repulsam passus fuerit, tandem diuina reuelatione Pontifex commotus, illam concessit anno Domini 1212. non quidem solennem, nec literis consignatam, sed viuæ vocis oraculo. Et Diuus Antoninus 3.p. tit.23. cap.1. dicit solùm fuisse veluti permissionem illius status pro tunc; tamen reuera ex tunc fuit constitutus verus status religiosus. Et Franciscus cum sociis in manibus Pontificis solennem professionem fecit, fuítque à Pontifice Generalis constitutus.

1. De ordinis Minorum fundatore & origine.

Antonin.

Hinc verò factum est, vt licèt ordo Prædicatorum approbatus non fuerit vsque ad primum annum Honorij, nihilominus antiquitate præcellere censeatur, sempérque in iure priùs nominetur, vbicumque simul nominantur. cap. *in iis*, de priuileg.

2. Eius confirmatio solennis recentior, quam Prædicatorum.

leg. cap. *nimis.* de excessib. Prælat. cap. *cùm ex eo.* eodem in 6.cap.*quorundam.* de elect.in 6.cap. *constitutionem.*de regul.in 6.Clement.*dudum.*de sepultur. Nam ordo Minorum absolutam approbationem & literis consignatam non habuit vsque ad octauum annum Pontificis Honorij, hoc est, anno Domini 1223. octo item annis post similem Prædicatorum confirmationem, atque ita hic ordo fuit secundus, qui hoc confirmationis genus in Ecclesia obtinuit. De fine autem huius sacri instituti inuenio in eius regula scriptum. *Regula, & vita Minorum fratrum hæc est, scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia sine proprio.* Quæ verba valdè generalia videri possunt, quia omnes religiones perfectæ profitentur viuere secundùm Euangelicam perfectionem cum illis tribus votis. Existimo tamen sanctum Franciscum fuisse loquutum de perfectione illa Euangelica, quæ complectitur etiam eiusdem Euãgelij prædicationem iuxta illud Luc. 9. *Sequere me.* pro vt infrà ab ipso Christo Dominò exponitur. *Tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Esto ergo huius religionis finis præcipuus perfectionem Euangelicam seruare, simúlque illã prædicare. Et hoc supponit Franciscus in regula, dum cap. 9.instruit fratres, non solùm verbo, quomodo prædicare debeant (nam & hoc vnum est ex opusculis quæ scripta reliquit, vt in tomo decimo tertio Bibliothecæ magnæ, à pagina 348. videre licet) sed etiam exemplo sæpè ostendit; nã cumprimùm de religione instituenda cogitauit, prædicare cœpit exhortando homines ad pœnitentiam, verbis quidem simplicibus, tamen ignitis, & efficacissimis, quibus homines plurimum commouebat, statim etiam ac sectatores sui instituti habere cœpit, illos ad prædicandum misit, priùs etiam quàm confirmationem primam ab Innocentio obtinuit, vt in Chronicis eius legitur: Visio etiam illa, qua diuinitus fuit admonitus vt labantem Ecclesiam sustineret, planè indicabat nõ solùm vitæ perfectione, sed etiam prædicatione verbi Dei, & doctrina futuram religionem illam vtilissimam Ecclesiæ, ac proinde ob eundem finem fuisse instituendam.

De fine seu instituto huius ordinis.

3. Præsertim verò ac singulari modo profitetur hæc religio perfectionem Euangelicam, quoad paupertatem, & nuditatem Euangelicam, quia nihil proprium non solum in particulari, verùm etiam neque in communi admittit ex vi regulæ. Sic enim intelligunt cap. 6. suæ regulæ, quod sic habet.*Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem.* Constat enim hoc non tantùm de singulis dici, quid enim necesse fuisset monere fratres, ne domos, aut loca singuli sibi appropriarent. Intelligitur ergo de vniuersis, & de tota communitate, & ideo subditur. *Sed tanquam peregrini, & aduenæ in hoc sæculo in paupertate, & humilitate Domino seruientes, vadant pro eleemosynis confidenter.* Et in capite quarto hanc paupertatem restringendo, prohibentur fratres eleemosynas petentes ne pecuniam recipiant, sed res alias victui, aut vestitui necessarias. Atque in hac excellentia paupertatis multùm eminet hæc sacra religio inter alias. Fuit enim prima omnium, quæ hoc genus paupertatis in communi professa est; nam religiones, quæ præcesserunt ante mendicantes, illam non seruabant, sicut nec nunc seruant. Religio autem S. Dominici ex vi primæ institutionis, & approbationis illam non coluit, vti suprà lib. 1. cap. 8. num. 8. ostendi; neque vlla ex religionibus, quæ sub regula Sancti Augustini militat, ex vi regulæ illam seruat. Religio autem Carmelitarum licèt ex aliquorum sententia id habuerit ex primitiua regula, tamen neque id certum est, neque quoad res omnes, vt infrà cap. 10. ostendemus. Est ergo hæc singularis prærogatiua S. Francisci, & ideo fortasse Concil. Trid. sess. 25. c. 3. de regularibus, cùm omnibus religiosis faciat facultatem habendi bona in communi, Minores excipit, vt præcipuam illam regulam, & institutionem illibatam seruaret.

De potissimo eius medio quod est maxima paupertas.

Atque ex his constat religionem hanc esse vnã ex præcipuis mendicantibus, & quadam ratione cum maxima proprietate, & singularitate hoc nomen sibi vsurpare. Probatur, quia ex duabus conditionibus, quas diximus de facto postulari in religionibus mendicantibus, scilicet, vt vitam mistam profiteantur, & paupertatem in communi; vtraque in hac sacra religione satis perfectè reperitur; vt ex dictis patet. Et declarari potest per comparationem ad religionem Prędicatorum habent enim se sicut excedens, & excessum in aliis duabus conditionibus. Religio enim Prædicatorum ex parte finis excedit, quia principaliùs, & magis ex se videtur prædicationem intendere. Itẽ in hoc quòd præcipuè videtur contra hæreticos, & ad fidei defensionem instituta: Religio verò Sancti Francisci magis ad commouendum Christianum populum ad pœnitentiam agendam, & ad mundi contemptum: quæ differentia in ipsis etiam fundatoribus cernitur; nam prædicatio sancti Dominici maximè fuit contra hæreticos, & inde sumpsit occasionem fundandi religionem suam: prædicatio verò sancti Francisci simpliciter fuit ad curandos, & purgandos Catholicos, & licèt ex feruore spiritus voluerit etiam, & procurauerit inter infideles prædicare, tamen ex diuina reuelatione statim ad suos rediit, quia reuera illa erat propria eius vocatio, & à Deo intenta, vnde etiam circa literarum studium diuersos habuerunt spiritus illi sancti Patriarchæ. Nam Dominicus literarum studium præcipuè suis alumnis commendauit. Franciscus verò in capite decimo suæ regulæ præmonuit, vt qui literas nescirent, illas non discant, vterque autem prudenter agebat eligens medium suo fini accommodatum. At verò in mendicitate, & paupertate excedit Minorum religio, tum quia, vt dixi, ex regula profitetur paupertatem in communi, quod alia sic non habet, tum etiam, quia in ipsamet paupertate in communi, singularem magísque rigorosum modum in multis obseruat; tum etiam, quia in exteriori habitu maiorem quandam paupertatem præ se fert. 4.

Hic ordo est maximè propriè vnus ex mendicantibus.

Declaratur ex collatione cum ordine Prædicatorum.

Præter hæc, quæ sunt veluti substantiales proprietates huius religionis, habet etiam plures obseruantias, ad vitæ rigorosæ perfectionem pertinentes quas etiam magna ex parte ex vi regulæ seruare tenetur. Nam quoad corpus attinet, præter habitus asperitatem, & tenuitatem calceamentis solùm ob necessitatem vtuntur, iuxta c. 2. & suæ regulæ, & pedestres incedunt iuxta c. 3. nisi necessitas, vel infirmitas cogat. A festo omnium Sanctorum vsque ad natiuitatem Christi Domini ieiunant, & ad ieiunandam aliam quadragesimam à die Epiphaniæ numerandam cum benedictione inuitantur, licèt non præcipiantur, qua ieiuniorum obseruantia aliam Prædicatorum de abstinẽtia à carnibus in communi refectorio satis compensant. Et iuxta hæc seruant eandem austeritatẽ in lecto, 5.

De aliis mediis, seu obseruantiis, huius ordinis.

in lecto, & in aliis corporis afflictionibus. Et ad A nonnullas alias, per constitutiones, & consuetudines obligantur. Vnde concluditur religionem hanc non solùm ex fine, & mediis esse valdè perfectam, sed etiam esse satis arctam, & austeram.

Placitum quorundam de perfectione eius taxatur.

Nec desunt multi ex professoribus eius, qui cæteris omnibus perfectiorem, & austeriorem appellent, sed hæ comparationes semper sunt odiosæ, parumque vtiles ipsismet religiosis, ac professoribus cuiuscumque religionis. Nam vt ipsi non solùm contenti sint vocatione sua, sed etiam ad illā sint impensè affecti, satis est vt dignè, ac perfectè de sua religione sentiant, etiam aliis eam præferant. Quamuis ergo hæc religio ex fine suo valdè perfecta sit, & media habeat illi consentanea, & austeram satis vitām profiteatur, & in multis rebus B alias excedat, non est tamen dubium, quin superetur in aliis, quæ omnia exactè ponderare, & ferre absolutum de comparatione iudicium, difficillimum esse existimo.

Variæ Minoritatum familiæ vnde ortæ.

6. Quoniam verò religio hæc in illa celsitudine paupertatis, quam à suo authore accepit, principaliter fundata est; (nam per illam pro promissa est professoribus eius virtutum sublimitas, & hæreditas regni cœlorum in cap. 6. suæ regulæ) hinc factum est, vt in zelo, vel tædio huius paupertatis religio sit in plures quodammodo diuisa, dum quidam tam arctam paupertatem malè ferunt, alij pro illa æmulantur. Paulò enim post D. Francisci mortem ab Innocentio IV. circa rigidam illam C paupertatem dispensationem obtinuit, & annuos reditus ac immobilia bona in communi habere cœpit, & per plures annos tota ferè religio in eo statu durauit. Nunquam tamen defuerunt primitiuæ regulæ, ac paupertatis zelatores, & obseruatores, qui se à reliquis segregarunt. Nam quidam frater Cæsarius cum paucis sectatoribus loca separata, ac solitaria petiuerunt; ibíque successione continua per sexaginta, & eo ampliùs annos à reliqua Franciscana familia separati vixerunt. Non constat autem mihi omnino certò an sub obediētia eiusdem Generalis, vel Prouincialis viuerent, vel omnino per se congregationem distinctam constituerent, illud autem prius probabilius videtur, quantum ex monumentis eiusdem Ordinis D diligentia Reuerēdissimi Patris Fr. Francisci Gonzagæ colligere possum.

Franciscus Gonzag.

Postea eodem spiritu separati sunt alij, qui Clareni dicti sunt, & de licentia Summi Pontificis Celestini V. omnino ab obedientia religionis exempti eremiticam vitam sub regulam sancti Francisci vixerunt, qui tandem postea ad obedientiam, & vnionem totius religionis rediere, licèt in vitæ austeritate, & paupertatis puritate perseuerauerint, & separatam prouinciam per se constituerint, licèt sub eodem Generali.

Conuentualium familia.

Postea verò tempore Clementis VI. noua reformatio in hoc ordine inchoata est, & per Italiam, Galliam, Hispaniam paulatim creuit, & in E duas principales familias totus Ordo diuisus est, quarum altera proprietatem in communi retinuit, & *Conuentualium* dicta est, altera repudiauit, & vocata est *de Obseruantia*, ad quam omnes aliæ variis nominibus nuncupatæ reductæ sunt.

Familia de Obseruan.

Et in principio quidem vtraque familia vni Prælato generalissimo parebat, qui ex Conuentualibus, vsque ad Leonem Decimum eligebatur, sub Leone autem Decimo translatum est sigillum ad Obseruātiam, ex qua Generalis totius ordinis eligi cœpit, qui nomen *Ministri Generalis* retinuit. Ex Conuentualibus autem cœpit eligi proprius Generalis, qui *magister* appellatus est, supremam etiam iurisdictionem habens, similémque confirmationem suæ electionis à Ministro generali recipiens, ex præscripto Leonis X. qui familias has in hanc concordiam redegit, sub certis conditionibus, quas peculiari bulla expedita declarauit; atque in eo statu vsque in hodiernum diem duæ illæ familiæ permanent; quibus postea tertia adiuncta est, quæ *Capucinorum* dicitur, & ex Obseruantia prodiuit, suumque quoad nonnullas prouincias proprium Generalem habet, & in communi paupertate, ac tota regula Sancti Francisci de Obseruantia conuenit, solumque differt, quia simpliciter, & sine declarationibus eam obseruat, & asperiori aliquo modo habitu, & forma capucij aliquantulum diuersa vtitur.

Familia Capucinorum.

7. Sed hæc diuersitas non tollit religionis vnitatem saltem specificatam, vt sic dicam; nam numericam, & moralem aliquo modo auferre videtur, quia saltem vnitas capitis, seu generalis non retinetur. Non tamen hoc indicat imperfectionem instituti sed potiùs arduitatem, & difficultatem, quam mirum non est in tanta hominum multitudine non ab omnibus æquè seruari, & adamari, sed illud potiùs magna laude dignum est, quòd tot sint, nunquamque desint illius perfectionis zelatores, quanquam fieri potest, vt qui dispensatione illa circa paupertatem in communi vti voluerunt, non remissione animi, sed bona intentione, & probabili opinione mouerentur, ad maiorem spiritus quietem, ac securitatem id conferre existimantes, sicut aliæ multæ religiones mendicantes sibi expedire iudicarunt, nec ob id creduntur à perfectione defecisse, quia paupertas per se non est regula perfectionis, sed quanta, & qualis ad perfectionem magis deseruire potest. Verum est tamen peculiari ratione in hoc instituto Diui Francisci zelum, & custodiam paupertatis in communi valdè esse conformem spiritui, & vocationi talis religionis, ac proinde præferendum esse cæteris paribus, ideóque non sine speciali prouidentia Spiritus sancti Concil. Trident. session. 25. cap. 3. de regularib. cùm omnibus religionibus concedat facultatem habendi bona immobilia in communi, non obstante quacumque regula, excepit Minores, Capucinos, & de Obseruantia, tanquam specialiter ad hanc paupertatem vocatos.

Hæc varietas arduitatem in instituto Frāciscano arguit.

8. Hîc verò occurrebant variæ difficultates, quæ circa hanc paupertatem Minorum ortæ sunt, & inter Summos etiam Pontifices disceptatæ, vt patet in variis decretis de verborum significatione in 6. in Clementina & extrau. Ioann. XXII. Sunt autem hæ difficultates in triplici differentia; quædam spectant ad paupertatem in communi, prout per se conuenit omnibus religionibus mendicantibus, & hæ tractatæ sunt à nobis sufficienter superiori tom. agendo de voto paupertatis. Aliæ versantur circa paupertatem quæ excludit dominium rerum omnium etiam mobilium, quæ vsu consumuntur; quæque videtur esse propria Franciscanorum; & difficultates hûc spectantes magis videntur speculatiuæ quàm morales, vt apud quem sit talium rerum dominium; & quomodo in rebus, quæ vsu consumuntur, separentur vsus, & dominium, ita vt non habeat dominium, qui habet vsum pro sua voluntate. Quibus quæstiones etiam illæ adiungūtur, An Christus, & Apostoli aliquid proprium in hac vita habuerint, & an illa carentia omnis dominij ad maiorem perfectionem pertineat.

Duo genera difficultatū circa paupertatem alibi tractata.

tineat. Quas omnes in supradicto loco pro opportunitate sufficienter attigimus, & in tom. 2. 3. p. de Christi Domini paupertate disseruimus. Et nouissimè eas quæstiones eruditè tractat Ioan. Azor in 1. tom. suarum institutionum lib. 12. c. vlt. Tertium caput dubitationũ esse potest, & adhuc magis proprium huius religionis; quod versatur circa vsum facti, & habet fundamentum in propria regula S. Francisci.

Azor.

9\. Regula non accepiandi pecuniam exponitur.

Vnum autem ex præcipuis dubiis est, circa c. 4. vbi S. Franciscus firmiter præcipit, ne sui monachi pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam, an hoc sit præceptum, & hæc sit materia voti paupertatis specialis huius religionis; nam verba regulæ hoc videntur sonare, & ita etiam sunt à Pontificibus explicata; vsus autem videtur aliud indicare, & pro humanis necessitatibus videtur moraliter necessarium. Sed hic articulus latissimè declaratus est à Nicolao IV. in c. *exiit* §. *cæterũ.* & à Clemente V. in Clement. *exiuit* §. *porrò*. Sũma est illud quidem esse præceptum, & materiam voti paupertatis, ita tamen esse intelligendum, vt liceat per tertias personas eleemosynam in pecunia recipere, & habere cum nonnullis limitationibus; & præcipua sunt. Prima, vt pecunia intelligatur manere semper sub dominio dantis eleemosynam, quamdiu est in manu tertiæ personæ, ita vt possit ab alio liberè repeti quamdiu in alios vsus consumpta non est. Secunda, vt non possit à fratribus peti, nec administrari tanquam propria. Item non possint rationẽ eius exigere, sed fidei, ac conscientiæ depositarij rem totam committere, non peccabunt tamen) vt opinor) si fecerint, vt Dominus pecuniæ rationem à Commissario petat pecuniæ sibi creditæ, quando viderint expedire, quamuis regulariter cauendum hoc etiam sit, præsertim si dãs eleemosynam tale ius sibi à principio non reseruauit respectu cõmissarij. Tertia est, vt solùm pro necessariis vsibus reponatur, & expendatur, non ipsorum fratrum nomine, quorum pecuniæ non sunt, sed eius, qui eleemosynam contulit, ita vt si necesse sit contractum facere, non fratres dicantur emere, & dare pecuniam, sed alius emat pro fratrũ vsibus. Quarta prohibetur ibi mutuò accipere pecuniam etiam per procuratorem, quia per mutuum transfertur dominium in accipientem, & manet obligatio soluendi apud eundem; vtrumque autem repugnare constat huic regulæ, si tamen necessitas vrgeat, & desint eleemosynæ, conceditur eis, vt possint pecuniam per procuratorem recipere offerendo curam, & diligentiam procurandi eleemosynas, quibus illi satisfiat, sine obligatione propria; hoc enim in rigore non est mutuum, sed quædam eleemosyna, quamuis cum aliquo onere paupertati minimè contraria.

Prima conditio vt possit acceptari. Secunda. Tertia. Quarta.

10\. An possint Minores contractum mutui celebrare.

Quæri verò obiter potest, an res alias quæ pecunia non sunt, possint mutuò recipere cum obligatione ex iustitia ad soluendum; quamuis enim ex parte materiæ non ita sit eis prohibitum alias res accipere sicut pecuniam, tamen ex parte obligationis videtur æquè repugnare paupertati in vtroque genere rerum. Et simile dubiũ est, an possint credita pecunia emere huiusmodi res, siue mobiles vsu consumptibiles, aut permanentes vel se mouentes, siue etiam immobiles, vt terram, siue pauimentum ad fundandam domum vel Ecclesiã, aut hortum, &c. Respondeo nunquam posse ita emere aliquid credita pecunia, vt ipsi etiam in cõmuni obligentur ad soluendum illud ex iustitia in pecunia, quia hoc planè repugnat eorum insti-

A tuto, quia non possunt illam obligationem implere, nisi accipiẽdo pecuniam, & suo nomine soluendo. Quod si alius pro illis soluturus est, non possunt illi obligari de iustitia ad factum alterius, solùm ergo possunt promittere diligentias procurãdi eleemosynas, quibus talis res soluatur. Quando verò res mutuò accipitur soluenda in eadem specie, vel etiam si in alia specie, quæ non sit pecunia, soluenda sit, alia commutatione interueniente, tunc directè non fit contra hanc regulam de non accipienda pecunia, in qua nunc versamur; tamen aliunde videtur repugnare illa obligatio statui paupertatis in communi; sicut enim priuatus religiosus obligari non potest, quia nihil habet proprium priuatim, ita communitas, quæ nihil habet proprium in communi, obligari non potest ad B quæcumque bona temporalia reddenda: & reuera ita est, si obligatio sit purè personalis; quia nemo potest obligari ad dandum, quod non habet, nec quod sperat habere solùm ex eleemosynis. Possunt tamen obligari altero è duobus modis. Primò, si is qui obligatur, intelligat inuolui conditionem, *Si per eleemosynas obtinere possint ea bona, quæ reddituri sunt.* Tunc enim non obligatur ad impossibile, & alter non decipitur. Secundò si obligatio non sit purè personalis, sed realis, saltem implicitè, id est, si iam habeant res alias eiusdem valoris, & pretij, per quas possint in omni euentu satisfacere: nam licèt non sint earum Domini, habent tamen absolutam administrationẽ earum; vnde possunt illas obligare, sicut possunt etiam in casu C necessitatis calicem vel rem aliam preciosam in pignus dare, & similia.

Vnus modus quo possint obligari ad reddẽdum mutuum. Alter modus.

11\. Pontificiæ paupertatis declarationes, quomodo alij, atque alij Minoritæ acceptant.

Cætera quæ hîc dubitari poterant, in citatis decretis satis attinguntur & declarantur, & in superiori tomo agendo de paupertate à nobis allata sunt. Solùm hîc aduerto illas declarationes Pontificum circa hanc minorum paupertatem, solùm fratribus de Obseruantia esse vsui, nam conuentuales maioribus dispensationibus vtuntur, cùm propria bona in communi habeant: Capucini verò profitentur se nudam obseruare regulam, & illis declarationibus renunciant. Nam in D hoc maximè dicuntur ab Obseruãtibus distingui. Videant ergo ipsi quid voueant, & quo sensu, illúdque obseruent, mihi enim de eorum more; aut vsu non satis constat. Non possunt tamen declarationem aliquam non admittere, quia votum & lex debet esse de re certa & clara. Solùm ergo possunt non admittere declarationes illas, quatenus aliquid de iure humano & arbitrium inuoluunt, quod minorem fortè rigorem indicare videtur: in quo potuerunt ipsi maiorem rigorem eligere; necessarium verò est, vt in hoc aliquid certum, & stabile declaratum habeant, ne conscientiæ facilè ligentur; quod in tanta communitate, & in rebus quæ quotidie præ manibus habentur, & necessariæ sunt, facilè potest contin- E gere.

Nota.

CAPVT VIII.

De origine ordinis eremitarum sancti Augustini.

1\. De quo S. Augustini ordine disputatio instituatur.

HActenus de proprio ordine monachorum à D. August. instituto nihil diximus, sed reseruauimus, quia non est adeò manifestum D. Augustinum instituisse huiusmodi ordinem, quin aliqua

qua inquisitione,& disputatione indigeat:Et licèt fuerit institutus,nunc tamē vel idē non manet,vel non sub pura,seu speciali ratione monachatus, id est, sub instituto vitæ solùm contemplatiuæ, & Eremitiuæ; sed mixtæ,& sub nomine ac ratione mendicantis religionis, qualis nunc est sacra religio, quæ *Eremitarum S. Augustini* appellatur. De antiquitate ergo, & origine huius ordinis multa sunt ab scriptoribus præsertim eiusdem ordinis scripta, & disputata in defensionem suæ antiquitatis,quibus nos nihil addere possumus,nec litem cum aliis intendere volumus, sed ea tantùm, quæ probabiliora videntur proponere, ac institutionem,authoritatem,& perfectionem huius ordinis, quæ sine dubio magna est;breuiter declarare.

1. Assertio beatum Augustinum post baptismum religiosum viuendi modū iniuisse

2. Primò ergo probabilius existimo Beatum Augustinum statim à principio conuersionis suæ religiosam vitam professum fuisse. Id enim non obscurè colligitur ex verbis eiusdem in lib. 8. & 9. Confessionum; nam in libro octauo, capite sexto, & sequentibus commemorat internū bellum quod adhuc Catechumenus patiebatur, deliberans de statu quem post baptismum accepturus erat, matrimonij scilicet, vel cœlibatus; nam ad rem vxoriam & secularia negotia propensus erat, aliunde autem exemplis,& verbis Sāctorum ad perfectionem sectandam excitabatur. Tandem verò in cap. 12. diuinam inspirationem,& mirabilem vocationem refert,qua tractus,& adiutus iam non solùm Christianam,sed etiam perfectam vitam sequi firmiter elegit. Quam cum matri narrasset,loquens cum Deo, *Exultat* (inquit) *& benedicit tibi, qui potēs es vltrà quàm petimus, aut intelligimus facere,quia tanto amplius sibi, à te concessum, de me videbar,quam petere solebat miserabilibus eius flebilibúsque gemitibus. Conuertisti enim ita me ad te,vt neque vxorem quærerem, nec aliquam spem seculi huius,stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei reuelaueras.* Hoc ergo est quod Deus Monicæ concessit, vltra id quod petebat; illa enim conuersionem Augustini ad fidem solùm postulabat,Deus autem etiam conuersionem eius ad sequendam perfectionem concessit. Et hoc est quod subdit; *Conuertisti luctum eius in gaudium multo vberius quàm voluerat, & multo charius,atque castius,quàm de nepotibus carnis meæ requirebat.* Et lib.9.cap.1.magis explicans hoc propositum adeò perfectum, & firmum, vt iam veluti opere cōsummatum(ait:) *Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi, atque scalpendi scabiem libidinum.* quibus verbis perfectissimam renunciationem seculi expressit,quoad illa tria,quæ per tria religionis vota abnegamus, scilicet propriam voluntatem, seu dominandi libidinem, diuitias,& corporis voluptates. In capite autem secundo huius libri magis declarat contemplatiuam,& monasticam,seu solitariam vitam elegisse,& ideo inquit decreuisse munus docendi rhetoricam relinquere. *Sagittaueras* (inquit) *tu cor nostrum charitate tua, & gestabamus verba tua transfixa visceribus, & exempla seruorum tuorum.* Et infrà. *Plena voluntas vacandi, & viuendi, quoniam tu es Dominus, oborta mihi est, atque firmata, nosti Deus meus.*

Nec multū id distulisse coniecturis etiam suadetur.

3. Ex his ergo intelligi potest Diuum Augustinum,vel in ipso baptismo,vel non multo pòst religiosam vitam professum esse. Probatur,quia firmo proposito,& magna Dei vocatione,iam illam, conceperat, vt declaratum est:ergo non est verisimile,post baptismum executionem multum distulisse. Probatur consequentia.

Primò.

Primò,quia talis dilatio, vel non fuisset sine aliqua culpa,vel non sine magna remissione animi,& imperfectione, quàm certè si Augustinus commisisset,in confessionibus suis recognouisset & indicasset. Nam lib.9.cap.2. cùm haberet à Deo inspirationem omittendi publicum legendi munus,vt Deo vacaret, & per aliquot dies distulisset executionem, ob causam satis apparentem,& rationabilem,illam dilationem tanquam aliquo modo culpabilem recognoscit,& à Deo veniam petit: quid ergo facturus fuisset,si post baptismum viam perfectionis ingredi distulisset? Secundò, ad huiusmodi statum etiam ante baptismum se præparauit, tum relinquendo munus officij publici,quod per se cum baptismo non repugnabat: tum colligendo se cum sociis in villam,vbi Deo, & considerationi rerum diuinarum vacaret, vt ipse refert lib.9. Confessionum cap.4. nullumque impedimentum habuit, vel à sociis, vel à matre; nam omnes mirum in modum illo genere vitæ lætabantur,& ipse diuino amore flagrabat,quæ omnia ipsemet refert,quæ igitur causa dilationis excogitari potest. Tertiò expendo, quod eodem libro capite tertio de Nebridio refert cum Deo loquens,& dicens, *Quem non multo post conuersionem nostram,& regenerationem per baptismum tuum, ipsum etiam fidelem Catholicum castitate perfecta atque continentia tibi seruientem in Africam apud suos,cùm tota damus eius per eum Christiana facta esset,carne soluisti.* vbi expendo verba illa, *castitate,& continentia perfecta tibi seruientem*; nam clarè significant statum firmum vitæ continentis,& consecratæ ad perfectè seruiendum Deo. Pondero etiā illam coniunctionem *ipsum etiam*, supponit enim, se & socios suos, quos Nebridius imitabatur, eadem castitate perfecta,& continentia, seruisse Deo post suam regenerationem.

Secundò.

Tertiò.

An is viuendi modus fuerit propriè religiosa professio.

Hæ igitur coniecturæ satis, vt opinor, suadent,Augustinum simul cum baptismo viam perfectionis, & statum continentiæ amplexum esse. 4.
Nec verò continuò,& sine maiore probatione affirmauerim,illum statum fuisse propriè religiosum per tria vota præsertim solennia, prout tunc fit. Credibile quidem mihi est, statum continentiæ firmo,ac deliberato animo deliberasse, & fortasse etiam Deo promisisse; nam hoc mihi indicant illa verba quæ suprà ponderaui, *castitate,& continentia perfecta.* Imò verisimile censeo votum hoc cōtinentiæ etiam ante susceptum baptismum adhuc Catechumenum emisisse; nam hoc satis ipse indicat in vltimis ferè verbis libri octaui Confessionum. De voto autem paupertatis, vel obedientiæ nihil affirmare possumus, saltem de eo tempore quo Augustinus fuit in Italia, priusquàm in Africam rediret, quia nec Possidius in vitā Augustini, neque Augustinus ipse in Confessionibus, neque in aliis libris quicquam de hoc significat, imò Antoninus ait, Augustinum reuersum in patriam, ex patrimonio suo domum in eremo ædificasse pro se & sociis suis, & reliqua in pauperes distribuisse, ipse verò Augustinus sermone primo de communi vita clericorum scribit, tenuem suam substantiam vendidisse, & pauperibus erogasse: vnde constat superiori tempore nondum se expoliasse omnibus bonis,vel dominio illorum, quamuis habere potuerit propositum, & votum dimittendi omnia quamprimum commodè posset,& in vsus pios & paupertati consentaneos; an verò ita fecerit scriptum ab aliquo antiquo, vel satis fide digno authore non inuenio. Magis autem incertum mihi est obedientiæ votum, quia neque in matrimo

Quoad castitatem verisime.

De paupertate incertū.

Multóque magis de obedientia.

monasterio aliquo ex his, quæ ante ipsum erant, A neque in manibus alicuius illud emisisse, vel Mediolani, vel Romæ, vel in alio Italiæ loco legimus, nec in congregatione; seu familia sua videtur eo tempore talem viuendi modum habuisse, oportuisse enim approbante aliquo Episcopo talem vitæ modum inchoari, & in manibus eius votum obedientiæ emittere, quod sine dubio non fecit. Quod etiam ex modo, quod idem Augustinus in citatis libris confessionum de se, & de suis amicis, & de suo reditu in Africam loquitur, non obscurè intelligitur, vnde Possidius in vita Augustini, cap. 3. sic inquit. *Ac placuit ei præcepta baptismi gratia cum aliis ciuibus, & amicis suis Deo pariter seruientibus ad Africam, & propriam domum agrósque remeare.* Quæ verba indicant totam illam familiam fuisse laicam, & liberam ab obedientiæ iugo, Deo tamen seruientem, & inter se amicitia, & charitate coniunctam.

Possid.

5. Neque aliud significasse existimo, quod Monica sanctissima iam mori vicina filio dixit, vt ipse refert lib. 9. confess. cap. 10. *Vnum erat propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, vt te Christianum Catholicum viderem priùs quàm morerer, cumulatius hoc mihi Deus meus præstet, vt te etiam contempta à fœlicitate terrena seruum eius videam.* Quo vltimo verbo indicare videtur illum iam fuisse religiosum, sed licèt hoc sit verum latè loquendo, quia iam profitebatur viam perfectionis, & continentiæ, & decreuerat seculares curas relinquere, vt explicuimus; tamen quod monasticam vitam propriè sumptam iam tunc profiteretur, non satis inde colligitur. Quamuis credibile sit Augustinum iam concepisse propositum illius vitæ, tamen, cùm esset, quasi in via, & in reditu ad patriam, non videbatur tempus aptum, & commodum exequendi omnino, & quasi consummandi illud propositum, præsertim viuente matre; & ideo verisimilius etiã est illam executionem distulisse vsque ad reditum in Africam.

Tacitę obiectioni in cõtrarium occurritur.

6. Non desunt verò qui putent D. Augustinum simul cum baptismo accepisse de manu Ambrosij monachi habitum: nam in quodam sermone 92. inter sermones Ambrosij, sic Ambrosius loquitur D de Augustino. *Nouum Christianum nouis vestimentis cuculla nigra induimus, cingulo ex corio nos ipsi præcinximus, quod Simplicianus noster ingenti lætitia donauit.* In quam sententiam ob authoritatem Ambrosij descendit Antonin. 3. p. historiali tit. 24. c. 14. §. 2. vnde facilè potest quispiam addere, tunc etiã Augustinũ religiosorum vota in manu Ambrosij emisisse. Veruntamen sermo ille expunctus est ab operibus Ambrosij Romæ impressis, & magna diligẽtia emendatis, omnibus supposititiis operibus reiectis. Et Cæsar Baron. tom. 4. anno 388. grauiter reprehendit imperitum (vt ipse loquitur) illius sermonis fictorem, primùm, quia ineptè finxit, cùm eius stylus omnino sit alienus ab eloquentia, grauitate, & sententiarum pondere Ambrosij. Secundò, quia potest mendacij redargui; duo enim apertè falsa dixit; vnum est quòd Augustinum Carthaginensem vocat, cùm constet fuisse Tagasthensem; aliud est, quod illum dicit fuisse conuersum à Gẽtilium cultu, cùm tamen certum sit nunquam coluisse idola, licèt in aliis erroribus versatus fuerit. Veruntamen hæc duo aliquo modo colorari possunt dicendo, Africanos omnes interdum fuisse vocatos Carthaginenses à Metropoli Ciuitate, vel Augustinum ita fuisse vocatum quia Carthagine multo tempore vixerat & docuerat, & vnde

Obiectio altera ex quodam sermone Ambrosio attributo.

Ambros. Anton.

Sermo ille spurius est duabus rationibus. *Baron.* Prima.

Secunda.

immediatè venerat cùm discessit ex Africa. De cultu autem Gentilium conuersus dici potuit, nõ propter idololatriam, sed quia sine fide, & baptismo tanquam gentilis quidam philosophus, & Academicus de Deo opinabatur. Illud verò difficiliùs potest ad verùm sensum trahi, quod ibi dicitur, sæpius Ambrosium tentasse Augustinum, & cum eo disputasse, & è conuerso Augustinum disputationis suæ acrimonia, & vehementia Ambrosium vicisse, cùm tamen Augustinus ipse lib. 6. confessionum cap. 3. & 11. dicat sibi non fuisse datam copiam sciscitandi ab Ambrosio, quæ cupiebat, nisi cum magna breuitate, *quia non vacabat Ambrosio.*

Ex quibus planè incertum redditur quod de cuculla nigra dicitur, saltè quòd id fuerit ab Ambrosio scriptum; nam vtrum in re ita fuerit ignoratur. Et coniectura est non fuisse, quia erat vniuersalis consuetudo baptizatos indui albis vestibus, vt idem Augustinus sæpe commemorat lib. de fide, & symbolo, & lib. de catechizandis rudibus, nullamque mutationem consuetudinis in suo baptismo factam alicubi indicat, quamuis baptismi lauacrum ministerio Ambrosij recepisse commemoret lib. 1. contra Iulianum cap. 3. Ad hoc tamen responderi potest super cucullam nigram impositam fuisse Augustino candidam vestem baptizatorum. Sed licèt hoc contingere potuerit, etiam est præter morem, quia ipsamet vsualis vestis solet esse candida, vt nunc Romæ in neophytis conspicitur. Denique aduerto Antoninum ex sermone Ambrosij longè aliter verba illa referre dicentem, *Hunc in Christo genui, & postquam baptizaui eum, indui cucullam nigram, & ipse ad differentiam monachorum se cinxit zona pergens ad Simplicianum,* &c. Ex hoc ergo sermone nihil affirmare possumus eorum, quæ in illo referuntur.

7. Satisfit obiectioni directè.

Nec maiorem finem faciunt alia verba, quæ idẽ Antoninus refert ex eodẽ August. in quodam sermone ad fratres in eremo: *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, & calceamenta, & zonam nigram desuper cinctam ad differentiam monachorum.* Nam hi etiam sermones incertam habent authoritatem, & in Authorem eorum grauiter inuehitur Cæsar Baronius in tomo quarto ad annum Domini 382. & 385. & 387. & in Martyrologio 5. Ianuarij, & multi alij authores sermones illos, vt Augustinianos non recipiunt, quamuis interdum ab aliis sub nomine Augustini citentur. Et licèt fortasse aliqui illorum sint Augustini, sicut olim inter eos ponebantur duo sermones de communi vita clericorum, quos constat esse Augustini, & nunc ponuntur inter sermones de diuersis, suntque quadragesimus nonus, & quinquagesimus: licèt, inquam, ita potuerint aliqui alij veri Augustini sermones ibi interseri, vt lib. præceden. cap. 2. num. 3. attigi, nihilominus certum existimo quamplures eorum non esse Augustini, quia multa falsa, & Augustino indigna in eis continentur; vnde fit vt omnes sint incerti. Quapropter illud testimonium de cuculla nigra, & zona ex corio, nullam indè authoritatem accipit: est ergo res incerta, & de ipso, seu pro ipso tempore baptismi parum verisimilis: quid verò credi possit de reliquo tempore ante clericatum Augustini, paulò pòst subiiciam.

8. Num sermones ad fratres in eremo vnde prædicta obiectio posset roborari, sint Augustini. *Baron.*

Vnde etiam incertum esse reperio, quod Antoninus suprà refert Augustinum postquam Mediolano discessit redditurus in Africam priusquam Italiam relinqueret, visitasse eremitas, qui erant in monte Pissano, & per aliquod tempus ibi moratũ esse 9.

Reiicitur alia incerta coniectura de religioso statu Augustini.

gust. ante eius reditū in Africam. *Anton.* Volaterranus lib. 21. Hier Rom. lib. 6. Reip. Christianæ cap. 6.

esse, & postea visitasse alios eremitas qui erant in A Centuncellis prope Romam. Addúntque alij Augustinum eo tempore, quo eremitas Pissani montis visitauit, dedisse illis quandam regulam monachorum ex tribus, quas composuit, & ex tunc proprium monachorum statum accepisse; postea verò visitando alios eremitas in Centuncellis secundam regulam eis tradidisse. Sed hæc à Possidio in vita Augustini non referuntur, neque ab Augustino in lib. Confessionum, aut alibi insinuantur; nec videntur posse cum Chronographia, de ætate Augustini conuenire; nam constat Augustinum expleto 33. ætatis anno, & 34. inchoato, baptizatum esse; ipse enim lib. 1. Soliloquiorum cap. 10. hanc ætatem se habuisse dicit cùm illud opus B scriberet, scripsit autem illum ante baptismum, vt ipsemet refert 1. retractationum cap. 4. Post baptismum autem statim Romam se contulit, vbi saltem per annum commoratus est, tempus aptum nauigationi expectans; nam ibi multa conscripsit, quæ ipse commemorat lib. 1. retractat, cap. 7. 8. & 9. Et inter alia scripsit libros de moribus Ecclesiæ Catholicæ, in quorum primo cap. 33. commemorat monasterium quod priùs Mediolani, & plura alia, quæ Romæ postea cognouit, de monte autem Pissano, aut Centuncellis nihil memorat. Ait præterea idem Augustinus 9. Confess. cap. 11. sanctam Monicam matrem suam mortuam esse anno 33. ætatis eiusdem Augustini, vbi potiùs legendum videtur anno 35. vt constat ex alio loco C Soliloquiorum; ergo non potuit Augustinus postquam Mediolano discessit, per duos annos commorari cum eremitis Pissani montis, & Centuncellarum ante mortem sanctæ Monicæ. Neque etiam verisimile est post mortem matris retro rediisse, & tam longas moras fecisse; tum quia ipsemet Augustin. lib. 9. Confessionum cap. 10. de se, & matre inquit, *Apud ostia Tyberina post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigaoionem*; ergo cùm hac intentione illuc peruenissent, licèt mors matris post paucos dies acciderit, non est per se credibile, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quā D Augustinus mutauerit consilium, & tam diuturnas moras fecerit: tum etiam, quia in sermone primo de communi vita clericorum, dicit iuuenem fuisse, cùm in Africam rediit; ergo verisimile est non excessisse 35. annum ætatis cùm illuc peruenit. Igitur hæc omnia tanquam incerta, & ad huius religionis veram originem, seu antiquitatem explicandam tanquam inefficacia relinquo, nec definitè assero Augustinum ante reditum in Africam non fuisse monachum, aut regulam monachorum non scripsisse, sed assero hoc non constare satis fidedigna historia, vel authoritate.

10\. 2. Assertio, Augustinus ante presbyteratū monachus fuit, & religionē instituit. Probatio quorundam inefficax. *Possid.*

Nihilominus dico secundò Augustinum reuersum in Africam priùs quàm Presbyter fieret, mo- E nachum fuisse, & in proprio monasterio monachos congregasse, & instituisse. Hæc assertio non satis colligitur ex Possidio in vita Augustini; nam in cap. 3. solùm ait, *Placuit ei percepta baptismi gratia cum aliis ciuibus, & amicis suis Deo pariter seruientibus ad Africam remeare, vbi constitutus ferme triennio, & à se iam alienatis curis secularibus, cum iis qui eidem adhærebant, Deo viuebat ieiuniis, orationibus, bonisque operibus in lege Domini meditans die ac nocte.* Quæ verba indicant quidem vitam satis religiosam, & perfectam, nondum tamen satis explicant proprium statum religiosum & monachalem; nam illa omnia dici possent de illo genere vitæ quod Augustinus Mediolani etiam ante baptismum in separata villa inchoauerat. Vnde Ba-

Baron.

ronius in 4. tom. anno 389. de hac re tractans, solùm dicit rediens (scilicet August.) *vna cum sociis Alypio, & Euodio in patriam, quem condixerant vitæ statum, cùm adhuc in Italia essent, exercere cœperunt.* Deinde verò refert verba Possidij, & in prædictis verbis suis alludit ad relationem Augustini 9. confess. cap. 7. & 8. Ex quibus solùm licet colligere cœpisse in Italia amare cum sociis solitariam, & contemplatiuam vitam, in castitate perfecta, & quæsiuisse locum ad hunc finem aptum, & hac intentione in patriam remeasse, & statim ac illuc peruenit, prout potuit, opere compleuisse; an verò id fuerit cum monachali professione, non satis à dictis authoribus explicatur.

11\. 1. Probatio efficacior. *August.* *Beda.*

Nihilominus ipsemet Augustinus sermon. 1. de communi vita clericorum qui non dubitatur esse ipsius, nam citatur à Beda 2. ad Corinth. 8. & à Concilio Aquisgranensi sub Ludouico Imperatore anno 1016. cap. 112. ipse, inquam, Augustin. satis ibi declarat statim ac peruenit in Africam, monasterium construxisse, in quo cum suis fratribus vitam communem, & Apostolicam ageret. *Iuuenis* (inquit) *veni ad istam ciuitatem, vt multi vestri nouerunt; quærebam vbi constituerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis, spem quippe omnem seculi reliqueram,* &c. Dicet aliquis Augustinum non dicere construxisse se illo tempore monasterium, sed quæsiisse locum vbi illud construeret. Sed licèt expresè non asserat, nec etiam negat; & per se verisimile est non caruisse illo tanto tēpore. Veruntamen in sequentibus verbis id planè supponit; ait enim; *Veni ad istam ciuitatem propter videndum amicum, quem putabant me lucrari posse Deo, vt nobiscum esset in monasterio.* habebat ergo iam monasterium in quo cum fratribus religiosam vitam agebat, ad quam amicum adducere cupiebat, & hoc vocat lucrari illum Deo. Deinde refert ea occasione assumptum esse ad statum presbyteri, in quo iam constitutus subiungit, *Non attuli aliquid, non veni ad hanc Ecclesiam nisi cum indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Et quia hîc disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto, & voluntate mea, beatæ memoriæ senex Valerius dedit mihi hortum illum in quo nunc est monasterium.* Ex quibus omnibus satis constat Augustinum adhuc laicum, monasterium vnum construxisse, & alterum postea iam factum presbyterum, sed prius in eremo, seu loco ab oppidis separato; posterius in loco ciuitati vicino; nam illud prius colligitur ex illis verbis; *Veni ad istam ciuitatem propter videndum amicum.* quia scilicet in loco separato habitabat. Posterius autem indicat cùm subdit, *hic* (id est, in hac ciuitate Hipponensi ad quam loquitur) *disponebam esse in monasterio cum fratribus.* Quod postea dicit denuo ædificasse, cùm iam prius esset antiquius. Et (quanuis hoc non explicet) verisimile est, non destruxisse priorem domum, aut vacuam reliquisse transferendo fratres omnes ad nouum monasterium; sed cum paucis fratribus primi monasterij secundum inchoasse, aliis fratribus in alio relictis, prout in aliarum religionum initiis factum esse conspicimus, quod etiam ipse non obscurè indicat; nam de secundo monasterio subdit, *Cœpi boni propositi fratres colligere compares meos nihil habentes, sicut nihil habebam, sed imitātes mei, vt quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogaui, sic facerent, & illi qui mecum esse voluissent, vt de communi viueremus.* Ait autem Possidius in vita Augustini cap. 5. Augustinum factum presbyterum, monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, & cum Dei seruis viuere cœpisse secundùm regulam sub Apo-

ſtolis conſtituta. At verò Auguſtinus ipſe in dicto ſermone non dicit ædificaſſe monaſterium intra Eccleſiam, ſed in horto ſibi à Valerio donato, in quo monaſterium durabat, etiam poſtquam ipſe erat Epiſcopus, & infrà ſubiungit, *Perueni ad Epiſcopatum, vidi neceſſe habere Epiſcopum exhibere humanitatem aſſiduam quibuſcunque venientibus, ſiue tranſeuntibus, quod ſi non feciſſem, Epiſcopus inhumanus dicerer. Si autem conſuetudo iſta in monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet, & ideo volui habere in iſta domo Epiſcopi monaſterium clericorum.* Non ergo ædificauit Auguſtinus intra Eccleſiam monaſterium niſi iam factus Epiſcopus, & tunc non ſine cauſa explicat feciſſe monaſterium clericorum, indicans prius fuiſſe monaſterium monachorum, ſeu laicorum. Significat etiam diuerſa fuiſſe illorum inſtituta; nam de primo ait non decuiſſe admittere in eo conſuetudinem habendi frequenter hoſpites. De ſecundo verò ſupponit, non habuiſſe talem indecentiam, nam ad hunc finem illud conſtruxit; erat ergo primùm rigidioris vitæ ſolitariæ, & contemplatiuæ, eiuſdem nimirum inſtituti, cum alio prius conſtructo in loco à ciuitate remoto. Aliud verò licèt verè religioſum eſſet, erat tamen vitæ (vt ſic dicam) humanioris ad hoſpitalitatem accommodatæ, & ad miniſteria Epiſcoporum & proximorum.

12. 5. Probatio. Præterea colligo ex ſuperioribus verbis habuiſſe Auguſtinum adhuc laicum in eo ſtatu peculiarem habitum, qui nec preſbyterorum proprius erat, nec vulgaris laicorum, ſed tam honeſtus, vt à preſbytero etiam retineri poſſit. nam hæc omnia mihi ſignificant illa verba, *non veni niſi cum illis indumentis, quibus eo tempore veſtiebar*; quando enim illa verba dixit Auguſt. iam erat Epiſcopus; in quo ſtatu indumenta mutauerat, vt indicat, antea verò eadem retinebat etiam in monaſterio ciuitatis, quæ ſi non fuiſſent ſpecialia, & ab indumentis aliorum ſecularium diſtincta, non de illis tanquam de ſingularibus, & propriis loqueretur. Qualia autem illa fuerint, aut cuius figuræ, vel coloris, ipſe nobis non explicuit, & ideo nihil certum in ſpeciali dicere poſſumus, quamuis in genere non dubitem quin fuerint monachalia, propter ea quæ iam ſubiiciam.

13. 5. Probatio principalis. Colligo enim vlteriùs ex eodem loco adiunctis aliis, Auguſtinum in illo primo monaſterio propriam, ac perfectam monaſticam vitam inſtituiſſe, quod probo primò, ex voce *Monaſterium*, quæ propriè dicitur, & tunc maximè dicebatur, de habitatione monachorum. Secundò, quia ibidem ait profeſſum fuiſſe cum fratribus voluntariam paupertatem, & profeſſum eſſe vitam communem ad imitationem Apoſtolorum. Tertiò, quia idem Auguſtinus lib. 4. contra Petilianum cap. 40. de illo hæretico ſic inquit. *Perrexit ore maledico in vituperationem monaſteriorum, & monachorum, arguens etiam me quòd hoc genus vitæ à me fuerit inſtitutum. quod genus vitæ omnino quale ſit neſcit, vel potiùs toto orbe notiſſimum neſcire ſe finxit.* Vbi Auguſtinus tacitè conſentit, & fatetur, ſe illud genus vitæ inſtituiſſe, quod intelligi poteſt, vel quia illud inſtitutum amplexus, & profeſſus eſt, vel quia in illo genere vitæ proprium, & peculiarem modum inſtituit; non enim totius generis, vt ſic dicam, ſeu totius vitæ monaſticæ inuentor cogitari potuit, niſi per magnam ignorantiam, vel malitiam, illorum hæreticorum, cùm ante Auguſtinum eſſet, & monachorum nomen, & genus vitæ in orbe diffuſum, vt ipſe commemorat tum hîc, tum etiam aliis multis in locis, præſertim in libris de moribus Eccleſiæ, & de opere monachorum, & Pſalm. 75. & 99. & optime in 132. vbi, & nomen monachi declarat, & vitam laudat, & modum etiam ſalutandi Deo gratias agendo commemorat, & in epiſt. 89. q. 4. diſputando contra hæreticos, qui diuites omnes damnari dicebant, ne amore diuitiarum id facere calumniaretur, inquit. *Ego, qui hæc ſcribo, perfectionem, de qua Dominus loquutus eſt, quando ait diuiti adoleſcenti: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, & ſequere me: vehementer adamaui, & non meis viribus, ſed gratia ipſius adiuuante ſic feci.* Subiungitque deinceps, *& ad hoc propoſitum, quantis poſſum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo conſortes, quibus hoc per meum miniſterium perſuaſum eſt.* Scripſit autem Auguſtinus hæc verba iam Epiſcopus; poſſúntque tam ad monachos, quàm ad canonicos regulares applicari. Certum tamen eſt ex dictis, ante Epiſcopatum, & ante presbyterium ipſum adamaſſe, & amplexum eſſe illum ſtatum & ad illum alios traxiſſe, & cum illis monaſterium non clericorum, ſed laicorum monachorum conſtruxiſſe. Hac ergo ratione dictus eſt *monachorum inſtitutor*, & quia fortaſſe illud vitæ inſtitutum primus in Africam inuexit; ac denique, quia in Latina Eccleſia primus etiam monachis viuendi regulam dedit, quam Apoſtolica Eccleſia poſtea probauit, vt iam oſtendam.

Dico ergo tertiò Auguſtinum pro ſuis monachis regulam illam, quam Eccleſia ſub nomine illius recepit, & probauit, edidiſſe. Solent quidem Diuo Auguſtino 3. regulæ attribui; duæ breuiores, & tertia integra, & magis completa, prima incipit; *Communi definitione decreuimus*, &c. Secunda poſt illa verba præambula; *Ante omnia fratres chariſſimi diligatur Deus, deinde proximus*, incipit, *Qualiter autem nos oporteat orare*, &c. Sed hæ duæ regulæ incerti authoris ſunt, & probabiliùs creduntur non eſſe Auguſtini, & ita in 1. tom. operum eius ſeparatim, & quaſi in angulum reiecta ſunt, ſimul cum alia regula fœminarum, itaque de his nullam rationem habemus præterquam, quòd nihil ſpeciale continent, quod in certa Auguſtini regula non contineatur, præter ea quæ in regula ſecunda habentur de ordine pſallendi, & recitandi diuinum officium, quæ ſtatui fortaſſe potuerunt ab Auguſtino, ſed propter illa, non oportet regulas multiplicare; ſatis eſt enim id quod in ſua regula Auguſtinus poſuit, *Orationi inſtate horis, & temporibus conſtitutis.* & infrà, *pſalmis, & hymnis cùm oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore, & nolite cantare niſi quod legiſtis eſſe cantandum, quod autem non ita ſcriptum eſt vt cantetur, non cantetur.* Ex quibus verbis intelligitur habuiſſe monachos inſtructionem aliquam ſcriptam circa tempora, & modum pſallendi, & cantandi, illam verò non fuiſſe poſitam in regula, quia fortaſſe iuxta locorum, aut conſuetudinum diuerſitatem variari poterat. Itaque vna fuit ab Auguſtino religionis regula compoſita. 14. 3 Aſſertio regulā vnā ſcripſiſſe Auguſtinū pro ſuis religioſis.

De hac verò regula dubium eſt, an Auguſtinus pro regularibus canonicis, vel pro eremitis illam ſcripſerit? omitto enim cenſuram Eraſmi ab omnibus piis, & doctis viris meritò damnatam, qui negauit Auguſtinum ſcripſiſſe illam regulam pro viris religioſis, ſed tantùm illam, quæ virtute habetur in epiſtola 109. Auguſtini, quæ eſt ad monachas, quæ reuera eadem eſt, ſed ſine dubio fuit pro viris ſcripta, & facilè potuit ab eodem authore ad fœminas accommodari, & in hoc ſenſu communiter recepta eſt, & citatur à D. Bernardo in lib. 15. Hāc regulā ſcripſiſſe pro fœminis ineptit Eraſmus. Bernard.

lib. de præcepto, & diſpenſatione, & expoſita ab A Hugone de Sancto Victore, vt notarunt Doctores Louanienſes in fine primi tomi Auguſtini tacitè contempta cenſura Eraſmi, quam Pariſienſis Academia iam damnauerat. *Hugo Vict.*

16. Suppoſito ergo Auguſtinum pro religioſis viris illam ſcripſiſſe, dicunt aliqui primò ac præcipuè regularibus canonicis, & clericis eam tradidiſſe, quod ſenſiſſe videtur Gratianus in titulo capituli, *non dicatis*. 12. quæſt. 1. quod conſtat ſumptum eſſe ex hac regula. Gratianus verò citat ſermon. 3. de communi vita clericorum; & in decreto Gregoriano in quodam ſcholio eodem modo dicitur caput illud ſumptum ex ſermon. 3. de communi vita clericorum, in quo regula D. Auſtin. B continetur. Veruntamen inter opera, quæ Auguſtini eſſe creduntur, non inuenio tertium ſermonem de communi vita clericorum, ſed primum tantùm, & ſecundum; fieri tamen potuit, vt illa regula per modum concionis, aliquando imprimeretur, & ita adnotatur in quodam libro antiquo de quatuor regulis ab Eccleſia approbatis, vbi in principio ſic dicitur: *regula tertia Auguſtini in qua latiùs tradidit ea, quæ ad communem vitam clericorum pertinent, quæ à nonnullis inter ſermones de communi vita cleric. enumeratur.* quæ omnia ſupponunt hanc regulam pro clericis fuiſſe ſcriptam, & idem affirmat Vincentius in ſpeculo hiſtoriali lib. 29. cap. 44. vbi ait, Auguſtinum ſcripſiſſe regu- C lam, & inſtitutionem pro clericis regularibus, qui etiam dicuntur canonici regulares. Idem habet Antoninus 2. p. hiſtoriæ tit. 9. cap. 8. §. 2. & 3. & Volaterranus lib. 21. Anthropologiæ; hoc autem non aliter probatur, niſi quia ab hac regula maximè videntur vocati canonici regulares, qui veri religioſi ſub Auguſtini diſciplina fuerunt, vt ſupra dictum eſt, & optimè confirmat Trullus lib. 1. de Antiquitate ſui ordinis cap. 2. & 3. qui etiam adducit teſtimonium Poſſidij, de quo ſtatim.

Qui putent ſcripſiſſe primò pro canonicis regularib. — *Gratian.* — *Vincent.* — *Anton.* — *Volater.* — *Trul.*

17. Nihilominus perſuaſum mihi eſt Auguſtinum illam regulam primò ſcripſiſſe pro ſuis eremitis, & monachis, qui eo tempore ex vi profeſſionis D ſuæ laici erant, & ab Auguſtino adhuc laico inſtituti ſunt, & normam viuendi acceperunt. Hoc pro certo habent omnes defenſores antiquitatis eremitarum S. Auguſtini. Quorum probationibus omiſſis ſolùm afferam coniecturas, quæ me maximè mouent. Prima eſt, quam in ſecunda aſſertione inſinuaui; oſtendimus enim Auguſtinum, antequam eſſet preſbyter, monachorum monaſterium inſtituiſſe; ergo per ſe credibile eſt virum iam valde doctum, & perfectum, ſtatim eis dediſſe regulam, & normam viuendi, non legimus autem aliam ab ipſo conſcriptam.

Verius ſcripſiſſe pro monachis eremitis laicis. — *1. Coniectura.*

18. Secundò Poſſidius cap. 5. ſic de Auguſtino inquit, *Factus Presbyter monaſterium intra Eccleſiam E mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cœpit ſecundùm modum, & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam, maximè, vt nemo quidquam proprium in illa Societate haberet.* Ex quibus verbis colligunt aliqui, Auguſtinum dediſſe regulam ſuis clericis, quos in monaſterio congregauit, ad quod tamen verba non cogunt, quia ibi non eſt ſermo de noua regula ab Auguſtino facta, ſed ſub Apoſtolis conſtituta, quæ ſolùm illa eſt, quæ continet ſubſtantialia vota religionis. Tamen, vt dicebam, hinc ſatis veriſimiliter colligitur Auguſtinum prouidentiſſimũ Prælatum adiunxiſſe ſuam regulam. Veruntamen conſideranda ſunt verba, quæ ſtatim adiungit Poſſidius, ſcilicet, *quod iam ipſe prior fecerat dum de trãſmarinis ad ſua remeaſſet.* Quæ verba ſunt notanda, confirmant enim quod ſuprà num. 9. diximus, Auguſtinum non fuiſſe verè profeſſum regulam religioſam donec ad ſua rediit. Deinde probant optimè, ante preſbyterium, cum Dei ſeruis viuere cœpiſſe ſecundùm regulam ab Apoſtolis approbatam & conſequenter quam regulam poſtea ſuis clericis dedit, priùs ſuis monachis tradidiſſe.

2. Coniect. — *Poſſid.*

19. Tertiò idem probo ex ipſamet regula in qua ſic dicit, *Præpoſito tanquam Patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnium veſtram curam gerit.* & iterum infrà, *Si quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur, ſed vt emendandum, corrigendúmque curetur, ad Præpoſitum præcipuè pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius eſt apud vos maior authoritas, referat, quod modum vel vires eius excedit.* Ex quibus verbis colligo, religioſos illos ad quos primò Auguſtinus illam regulam direxit, fuiſſe monachos, ſimiles illis, quoad ſtatum, & profeſſionem, ac modum regiminis, qui tunc erant in oriente, & per Italiam, qui ordinariè, & per ſe ac ratione ſtatus non erant clerici, ſed laici monachi, & ſimiliter eorum præfectus, ſeu Abbas non erat preſbyter redulariter loquendo, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt, & ſumitur ex cap. *à ſubdiacono* d. 23. & ex aliis multis 16. q. 1. & ex Hieronymo in epiſt. ad Nepotianum. Semper verò talia monaſteria fuerunt ſubiecta Epiſcopis, & veriſimile eſt ab eis ſemper habuiſſe ſingula monaſteria Presbyterum aliquem ad quem præcipua cura monaſterij, ſaltem quoad correctionem morum, & in rebus grauioribus pertineret, pro qua re vide, ſi placet, Caſſianum collat. 18. cap. 15. & Epiphanium. epiſt. ad Ioannem Hieroſolymitanum. Et quidquid ſit de aliis monaſteriis, de monaſterio Auguſtini id clarè colligitur ex citatis verbis. Nam ſingulare nomen Presbyteri apertè indicat, vnum tantùm fuiſſe in illa congregatione, & conſequenter illam non fuiſſe congregationem clericorum. Item colligitur Præpoſitum non fuiſſe Presbyterum, quamuis haberet ordinarium regimen, & adminiſtrationem monaſterij, vt ex aliis locis eiuſdem regulæ ſatis conſtat. Denique colligitur reliquos omnes regulariter, ac per ſe loquendo fuiſſe monachos laicos. Vnde in epiſtol. 109. eodem modo loquitur Auguſtinus ad monachas, vt ſcilicet Præpoſitæ obediant, multo autem magis Presbytero, &c. Ad canonicos autem regulares difficile poſſunt illa verba applicari, quia illis præpoſitus ſemper, ac per ſe Presbyter eſt, neque eſt veriſimile fuiſſe vnquam aliam conſuetudinem. Nihilominus tamen verum exiſtimo poſtquam Auguſtinus presbyter, vel Epiſcopus, clericos, ſeu canonicos religioſos ſibi adiunxit, eandem regulam illis ſeruandam tradidiſſe, vt notauit Anton. 3. p. tit. 14. cap. 14. §. 2. quia, vt rectè ait, regula ipſa de ſe indifferens eſt, & communis ad vtrumque ſtatum religioſorum. Vnde factum eſt, vt plures religiones, tum monachorum, tum etiam claricorum ſub illa militent; ſic ergo potuit Auguſt. priùs illam dare fratribus, & poſtea ſub eadem, religioſos clericos congregare, neque neceſſarium fuit illa pauca verba Præfecti, & Presbyteri mutare, quia facilè poterant cum proportione intelligi, & ſeruari, licèt præfectus etiam presbyter ſit, & ſiue contingat vnum tantùm eſſe presbyterum, & præfectum, ſiue duas perſonas ſubordinatas, vt ſunt nunc inter canonicos regulares, Prior, & Vicarius, qui ambo presbyteri ſunt.

3. Coniect. — *Quid pro coniectura ex his verbis eruatur primò.* — *Hieron.* — *Quid ſecundò.* — *Quid tertiò.* — *D. Anton.*

20. Dico quartò religionem illam monachorum ita fundatam, & optima regula inſtructam, & Epiſcopali authoritate probatam viuente Auguſtino; in

4 Aſſertio, dictam religionem

[...]icorum viuente Augustino diffusam per Africam.

in Africa propagatam fuisse. Hanc assertionem colligo in primis ex Possidio in vita Augustini cap. vltimo, vbi de Augustino iam defuncto sic inquit, *Clerum sufficientissimum, & monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis Præpositis plena Ecclesia reliquit.* Nam sine dubio credibile est illa monasteria virorum fuisse magna ex parte horum eremitarum D. Augustini, quia non erant tunc in Africa alia monasteria religiosorum virorum, de quibus videtur loqui Possidius. Nam priùs ponit clerum sufficientissimum, qui vel totus, vel præcipuus erat religiosus, & illa verba *virorum ac fœminarum continentium* valde propriè indicant personas laicas. Quod etiam colligitur ex eodem Augustino epistola 76. ad Aurelium, vbi dicit ad militiam clericatus, non desertores monasteriorum eligendos esse, sed ex iis qui in monasterio permanent, non nisi probatiores, atque meliores in clerum assumendos esse. *Cùm aliquando* (inquit) *bonus etiam monachus vix bonum clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas.* Et ex eadem epistola constat quantam curam, & prouidentiam suorum monachorum haberet Augustinus, etiam post adeptum episcopatum. Denique per se est valde credibile Augustinum suæ religionis propagationem, non minus in fratribus quàm in canonicis procurasse; nam vtramque videbat esse necessariam populo suo ad vtriusque status perfectionem. Et generalem charitatem, ac zelum animarum habebat; quod ex omnibus eius operibus satis constat; specialiter verò colligitur ex epist. 64. ad Aurelium Carthaginensem Episcopum in qua eum exhortatur vt diligentiam adhibeat extirpandi quædam vitia per vniuersam Africam, & in fine gratias agit de agro, prouisione, & liberalitate ipsius fratribus donato. In quo indicat iam tunc fuisse monasterium suorum fratrum Carthagine. Clariùs verò lib. 2. retractationum cap. 21. ait, cùm apud Carthaginem monasteria esse cœpissent, ea occasione scripsisse librum de opere monachorum. Quæ duo coniungendo, illa monasteria monachorum fuisse intelligimus: cúmque, vt suprà vidimus, ipse Augustinus primus in Africam monachorum institutum inuexerit, planè concluditur monasteria Carthaginensia ab Augustinianis fluxisse, & licèt fortasse aliqua ab Augustini disciplina desciuerint, plura illius institutum retinuisse. Quod satis etiam ipse Augustinus indicat lib. de opere monachorum cap. 30. vbi ait scripsisse illum librum, *id maximè curans* (inquit) *ne boni fratres Apostolicis præceptis obedientes, à pigris, & inobedientibus, præuaricatores dicerentur.* & infrà. *Ne monasteria doctrina saniore fundata corrumpantur.* & infrà. *Sciant cæteri fratres & filij nostri, qui hanc per ignorantiã defendere consueuerunt,* &c. Per quæ omnia iudicantur illa monasteria, quæ sana erant, ex filiis Augustini fluxisse, & in doctrina eius fundata.

21. Illatum incertum.

Hinc verò multi pro certo habent, omnia monasteria, & omnes monachos, qui post Augustinum fuerunt in Africa, Sancti Augustini eremitas fuisse, vt Beatum Fulgentium, & alios similes, qui post Augustinum floruerunt; quibus ego non contradico, quia conuincere non possum id falsum esse. Dico tamen rem esse incertam, quia licèt fortè ante Augustinum monachi in Africa introducti non fuerint, vt in superioribus diximus, & attigit etiam Cæsar Baronius 4. tom. ann. 391. Nihilominus postea facile potuerunt alij Episcopi, ad imitationem quidem eius, monasteria in suis dicecesibus ædificare, non tamen sub regula eius, sed iuxta propriam institutionem, sicut iam nouerant fieri in Italia. Sic legimus in vita Sancti Fulgentij cap. 3. Felicem quendam Episcopum ædificasse sibi monasterium, in quo Sanctus Fulgentius monachus factus est, vt refertur cap. 4. & inde transiit ad aliud monasterium alterius Felicis Abbatis, vt dicitur cap. 8. quod Abbatis nomen videtur alienum à regula & professione eremitarum D. Augustini. Vnde quod de Fulgentio dicitur, incertum etiam fit, quia ille etiam dicitur fuisse Abbas, & Pater multorum monasteriorum. Sed de hoc paulò pòst redibit sermo. Atque hæc sunt quæ de prima origine illius religionis Augustinianæ coniectare possumus.

Baron.

CAPVT IX.

An Augustiniani eremitæ, qui nunc existunt, sint iidem, qui olim tempore Augustini in Africa: an diuersi, & mendicantes.

NVnc verò explicandum superest, an religio quæ sub eodem modo nomine *Eremitarum S. Augustini* nunc est in Ecclesia, eadem cum illa superiori capite tractata sit reipsa, vel tantùm nomine. Ad hoc autem definiendum vnum aliud tanquam certum supponendum est, scilicet hanc religionem prout nunc est, tempore Innocentij IV. & Alexandri IV. fuisse in eam formam redactam, quam nunc habet, & solenni ritu approbatam, & confirmatam, quod quomodo factum fuerit, paulò post videbimus. Hoc ergo posito tria puncta inquirenda sunt. Primum, an ille ordo qui ab Augustino fuit institutus, vsque ad tempora Innocentij IV. durauerit in Europa. Secundum, an omnes eremitæ qui iussu & opere Innocentij in hac familia congregati sunt, fuerint illius professionis vel religionis Sancti Augustini. Tertiò, estò omnes vel plures illorum Augustiniani fuerint, nihilominus noua fuerit religio ex omnibus facta, vel eadem instaurata, & aliquantulum immutata. 1.

Vna suppositio pro decisione.

Puncta tria decidenda. Primò. Secundò. Tertiò.

Circa primum multi ex historiographis, & modernis affirmant in persecutione Vandalorum, quæ viuente adhuc Augustino in Africa cœpit, omnia eremitarum monasteria destructa fuisse, & monachos ipsos partim necatos, partim dissipatos fuisse, non tamen omnino extinctos. Vnde D. Antoninus dicto cap. 14. §. 3. existimat aliquos illorum in Italiam transiuisse; vel quia inde cum Augustino venerant; vel quia audiuerant ibi esse monachos simile vitæ statutum seruantes, ipsi verò, vt inquit, vel solitariè viuebant eremiticam vitam agentes; vel monasteria ædificarunt, & congregarunt, in quibus religio illa vsque ad Innocentium IV. seruata est; & simili modo potuerunt alij transire in Hispaniam, Galliam, & alias prouincias, & in eisdem se conseruare. Quanquam enim de tota hac re historiam authenticam non habeamus, vt fatetur D. Antonin. suprà, ex quadam verò traditione & ex nonnullis vestigiis, quæ sub nomine Augustiniano semper manserunt, videtur hoc fieri verisimile. Præcipuè verò apud nos faciunt nonnulla Pontificia decreta, quæ hoc confirmant; vnum est capitulum *insinuare.* qui clerici, vel vouentes, vbi Innocentius III. refert, & approbat professionem cuiusdam fœminæ, emissam in manibus cuiusdam de patribus Sancti Augustini, cum 2.

Arguitur affirmatiuè ex historiis

D. Anton.

Antonin.

Item ex decretis Pontificum.

cum habitu eiusdem religionis, vbi Glossa aduertit fœminam illam solennizasse votum suum tradendo se ordini Sancti Augustini. Erat ergo ille ordo ante Innocentium III. constat enim nõ fuisse illo tempore inchoatum. Contingit autem factum illud in Lusitania; nam Innocentius ad Episcopos Olyssipponensem, & Conimbricensem scribit; ergo erat iam hic ordo in Hispania. Quod autem etiam in Anglia esset, colligitur ex cap. *dilecti filij*. de appellat. vbi refertur causa quæ agebatur inter Priorem S. Augustini, & Archiepiscopum Canthuariensem, quam Innocentius definit, in fauorem Prioris, & Monachorum. Refert etiam Antoninus suprà Innocentium III. dedisse fratribus S. Augustini priuilegium scriptum, confirmando in fauorem illorum locum quendam S. Antonij in prouincia Senensi. Vnde constat, iam tunc etiam fuisse in Italia hunc ordinem. Præterea in cap. vnico de religiosis domibus in 6. §. *sanè*. dicitur institutio ordinis S. Augustini præcessisse ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. Illa autem institutio antiquior, nulla alia esse potest, nisi, quæ ab Augustino facta est, quia nulla alia meruit hoc nomen eremitarum S. Augustini, præsertim ante Innocentium III. ergo necesse est, vt ipse ordo durauerit, parum enim ad rem fecisset institutionem fuisse antiquam, si extincta fuisset. Ex his videtur satis colligi, hunc ordinem nullo tempore omnino defecisse post Augustinum, quia nullum aliud initium illius ordinis inuenitur ante Innocentium III. Addunt præterea aliqui Innocentium I. specialiter approbasse regulam S. Augustini, & præcepisse, vt eremitæ, qui in variis locis Italiæ viuebant, sub ea militarent, & Zozimum Papam plura priuilegia huic ordini concessisse, & Leonem I. nomen eremitarum S. Augustini eis indidisse.

Anton.

3. Veruntamen hæc omnia aliis non satisfaciunt, ideóque nihil certi de duratione monachatus, seu vitæ eremiticæ ab Augustino institutæ pro toto illo tempore affirmari posse. Nam inprimis, quæ de Pontificibus Innocentio I. Zozimo, & Leone I. dicuntur incerta sunt, quia in communibus historiis non referuntur, neque in actibus illorum Pontificum. Illa verò iura decretorum non satis rem probant, tum quia potuerunt esse multæ Ecclesiæ, vel Cœnobia monachorum *S. Augustini* nuncupata, quia ad illius imitationem reformabantur, quanuis ab eo institutionem non haberent, sicut de monachis S. Hieronymi suprà diximus, vel etiam potuerunt sic appellari, quia sub regula S. Augustini militabant; Imò etiam si admittamus, nunquam defuisse huius regulæ ex quo ab Augustino facta est, aliquos professores, & obseruatores non tantùm clericos, sed etiam monachos, & eremitas; hoc tamen non satis est, vt dicamus omnes illos esse successores eremitarum S. Augustini, aliàs etiam eremitæ S. Hieronymi & plures alij possent dici successores illorum; oportet ergo ostendere, & idem genus vitæ, & eundem, aut similem habitum, ac denique continuam successionem, & vnionem, sub continua etiam Prælatorum successione tenuisse, quod difficillimè ostendi potest. Et sanè res est satis obscura, & incerta: Nihilominus tamen prior sententia cum moderatione explicata, suam habet probabilitatem, quam in sequenti puncto meliùs declarabimus.

Arguitur negatiuè.

Pars affirm. cũ quibusdã moderationibus adhibendis arridet.

4. Circa secundum ergo punctum propositum numero 1. quidam contendunt omnes eremitas, quos Innocent. IV, in hunc ordinem redegit, fuisse ex his, qui à primo Augustini monasterio descenderunt. At profectò hoc nec probari potest, nec facilè credi; nam ante Augustinum multi eremitæ fuerunt, priùs quidem in oriente, & postea in Occidente, præsertim in Italia, vt ipsemet Augustinus commemorat. In præsenti enim non sumuntur eremitæ strictè prout distinguuntur à Cœnobitis, quia vitam omnino solitariam agunt, sed pro quibuscunque qui religiosam vitam contemplatiuam in locis ab oppidis, & consortio hominum sepatis obseruant, etiamsi in communi monasterio viuant, sicut reuera vixit Augustinus cum suis fratribus, & viuebant monachi quos ipse Mediolani sub disciplina vidit, & alij quos fuisse diximus in Gallia in monasterio S. Martini. Et Antoninus, & alij referunt ante Augustinum fuisse similes eremitas in monte Pissano, & in Centuncellis, & fortasse erant in aliis locis; ergo non est cur credamus omnes eremitas, qui in Italia, Gallia, Hispania, & aliis locis durarunt vsque ad Innocentium IV. natos fuisse ex dispersione eremitarum Africanorum; cur enim illi magis durarunt quàm alij, vel cur post illos non potuerunt alij insurgere sub diuerso habitu, nomine, & regula, seu viuendi modo? Accedit, quod ante Augustinum dicuntur fuisse in Italia similes eremitæ, in monte Pissano, & Centuncellis, & fortasse in aliis locis, ergo vel ea, vel plura alia, potuerunt esse postea monasteria eremitarum, quæ non duxerunt ex Augustino originem, sed aliunde; ergo per successionem potuerunt etiam durare, vel etiam multiplicari vsque ad tempora Innocentij, & Alexandri IV.

Quorũdam placitum affirmatiuũ in hoc puncto refellitur.

Anton.

5. Dicendum ergo est, vnionem illam factam esse non solùm ex eremitis Augustinianis, sed etiam ex aliis cuiuscunque regulæ, vel nominis essent, hoc constat ex bulla Alexandri IV. de prædicta vnione. Præcipuè verò dicuntur eo tempore fuisse eremitæ, qui appellabantur *Guillielmitæ*, aliàs *Villelmitæ*, à Guillielmo duce Aquitaniæ, qui eremita factus non solùm sanctam vitam egit, sed etiam author multorum eremitarum fuit, præsertim per Galliam, Germaniam & Flandriam, qui ex nomine authoris *Guillielmitæ* nnminati sunt. Ita referunt historiographi nonnulli moderni, qui addunt hunc Guillielmum professum fuisse regulam S. Augustini, atque ita ex eremitis S. Augustini fuisse, & consequenter eius congregationem eiusdem ordinis fuisse, Guillielmúmque tantum fuisse reformatorem, & instauratorem eremitarum S. Augustini, quanuis in illis Prouinciis Galliæ, & Germaniæ ab illo Guillielmitæ nominentur.

Authoris resolutio.

Eremitas S. Augustini à Guillielmo fuisse reformatos quidam putant. Vide Onuphrium in chronico anno 1160.

6. Sed vt verum fatear, in eius vita, quam ex Theobaldo Episcopo refert Surius die decimo Februarij, nihil inuenitur, quod Augustini regulam, vel aliquam peculiarem professionem redoleat, sed solum viuendi modum eremiticum, solitarium, & nimis austerum. Nec ibi legitur ipsum suscepisse habitum S. Augustini, sed solùm, postquam ad meliorem mentem à S. Bernardo conuersus est, consuluisse virum eremitam, sanctam, & solitariam vitam agentem (de quo etiam non legitur cuius professionis esset vel regulæ) & ab eo fuisse indutum lorica ferrea, quam semper portauit, & missum fuisse vt renuntiaret omnibus suis bonis, & pedes peregrinando conspectui Pontificis se præsentaret, quod ipse perfecit, & postea Hierusalem transiit, & tum ibi, tum postea in locis aliis per multos annos solitariam & rigidissimam vitam dicitur egisse. Nec etiam ibi legitur fecisse Cœnobium aliquod, aut reformationem in eremitis

Ostenditur tamen non fuisse eorũ reformatorem. *Surius*.

S. Augusti-

S. Augustini. Solùm in cap. 18. refertur eum post A reditum ad Hierusalem in Tusciam in speluncam horribilem se recepisse breui tempore, aliquem numerum sociorum religiosorum ei fuisse copulatum, cum quibus aliquandiu vixit, & hospitale in eo loco construxit. Sed quia socij ab instituto breui defecerunt, ab eis discessit, & hospitale cuidam eorum Petro vocato commendauit, transiuítque ad alium montem, vt eandem vitam rigidam, & solitariam ageret, vbi etiam alij socij ei adiuncti sunt, qui tamen eum non sunt imitati, & ideo cum eis non perseuerauit, vt ex cap. 21. constat. Vnde (vt cap. 22. subiungitur) solus recessit in terran desertam vocatam stabulum Rhodis (quæ est B in territorio Senensi, vt rectè probat Cæsar Baronius in annotationibus ad Martyrologium decima die Februarij) ibi ergo vsque ad finem vitæ solitariam vitam egit, vnum tantùm socium, & ministrum habens. Neque quidpiam aliud de Cœnobiis ab eo constructis, nec de reformatione ab eo facta, in ordine eremitarum Sancti Augustini, nec de habitu particulari eius aut regula à Theobaldo refertur.

Baron.

7. Imò quod magis notandum est, ex tota narratione eius non colligitur hunc sanctum virum aliquando fecisse professionem, seu vota substantialia religionis, & præsertim non constat, alicui obedientiam promisisse; sæpius enim, & mutauit eremum, & aliqua ex parte viuendi modum sine C dependentia ab alterius voluntate, quapropter status vitæ eius propriè videtur fuisse eremiticus, qualis olim fuit in Paulo, Hilarione, & aliis Anachoretis, quos suprà diximus non esse integrè religiosos ex defectu subiectionis, & obedientiæ.

Imò nec fuisse professam statū religiosum.

Vide Aluarū Pelagium lib. 2. de plāctu Ecclesiæ c. 51. & 23.

8. Fieri tamen potuit, vt exemplo huius sancti viri eremitæ, qui tunc erant, fuerint reformati. itaque licèt per se ipsum Cœnobia non ædificauerit, neque habuerit, nisi vnum, vel duos veros discipulos, per illos postea potuit plures procreare. Quod indicatur in vita eius cap. 22. vbi de Alberto eius discipulo dicitur, *nec fraudatus est à suo desiderio vir desideriorum* (id est, Guillielmus) *proficiente in hoc eius discipulo* (id est, Alberto) *vt postmodum* D *multorum Pater fieret filiorum*, vbi significatur Albertum illum eremitas illos propagasse. Ibidem etiam fit mentio alterius dispuli *Venerabilis Petri prioris Montis de Pruno*, qui videtur esse ille cui hospitale commendauit, vt suprà diximus; per hunc ergo potuit etiam congregatio seu vita eremitarum reformari, & à primo authore Guillielmitæ vocari. Quomodo autem hi omnes pertineant ad progeniem Augustini, aut ad ordinem eius, non video, nisi aliunde constet, aut discipulos Guillielmi regulam Augustini, & habitum eius recepisse, & rigorem aliquem iuxta exemplar & concilia sui magistri addidisse.

Quomodo potuerit dici reformator atq; inde Guilliel-mitas vocari ipsos reformatos.

9. Idem censeo de alio genere eremitarum, qui ad E hanc congregationem reducti sunt ab Alexandro IV. quorum author fuisse dicitur Ioannes Bonus, qui floruit tempore Innocentij III. & fuit vir eremita egregiæ sanctitatis, & magnæ austeritatis, vt refert Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 13. Ex quo loco constat ad eum in suo eremitorio permanentem, plures accessisse, qui imitatores vitæ illius facti sunt; illi ergo vsque ad Alexandrum IV. propagati fratres *Ioannis Boni*, vocati sunt, & iidem esse censentur, qui eo tempore *Fratres pœnitentiæ Iesu Christi* vocabantur. In gestis autem ab hoc Ioanne Bono, nihil referri reperio de habitu, aut regula, aut ordine S. Augustini, sed tantùm de vita eremitica, & austera in generali. Vnde sectatores

Neque item eremitæ S. Augustini videtur fuisse quos instituit Ioannes Bonus.

Anton.

Vide Sabelli. Ænead. 9. Fascicul. tēporum Pontacum in chroni. faciunt enim hūc Ioannē fundatorem eremitarū.

eius sicut ab Augustino nomen non acceperunt; ita nec in speciali modo viuendi, seu in specifica ratione status, vt sic dicam, sed solùm in genere eremitarum cum successoribus Augustini, si qui fortasse tunc erant, conuenisse videntur. Atque ad eundem modum fuerunt fortè eo tempore per Italiam, & alias prouincias alij eremitæ, vel anachoriticam, vel cœnobiticam vitam agentes, variis, tum habitibus, tum etiam consuetudinibus, vel constitutionibus vtentes, de quibus nobis nihil certò constat in particulari, sed solùm in hac generalitate, & confusione, hanc enim varietatem historiæ indicant, & Bulla Alexandri IV. supponit. In hac autem multitudine eremitarum verisimilius est multos fuisse sub hoc nomine eremitarum S. Augustini; nam coniecturæ suprà factæ id ostendunt, & in multis prouinciis, & regnis reperiuntur antiqua monasteria illius appellationis, & nominis, & Scripturæ etiam antiquæ, quæ talium monasteriorum mentionem faciunt. An verò plura, vel pauciora horum monasteriorum, vel eremitarum fuerint huius, vel alterius religionis, mihi non constat.

Non omittam autem hîc aduertere, satis esse obscurum, & incertum in historiis, an *monachi*, & 10.
eremitæ, siue solitarij, siue cœnobitici, qui in occidente fuerunt à morte Augustini, vsque ad D. Benedictum, fuerint eiusdem professionis, ita vt illa nomina tanquam synonyma accipiēda sint, vel in re ipsa aliqua sit inter eos constituenda differentia, nam hinc pendet alia quæstio; an scilicet tempore Alexandri IV. soli illi qui eremitæ nuncupabantur, & à monachis in aliquo sibi proprio distinguebantur, ad hanc religionem ordinis eremitarum reducti fuerint, vel vtrùm aliqui etiam ex monachis in hac reductione fuerint comprehensi. Nam in hoc etiam inuenitur diuersitas in chronicis huius religionis, & ex illis terminis pendent multa, quæ de hac antiquitate dicuntur. Interdum enim dicunt eremitarum Augustini institutum fuisse distinctum à monachali, interdum verò huius professionis faciunt ferè omnes antiquos sanctos, qui post Augustinum monachi fuerunt, ante Benedictum, vel extra regulam eius, vt Fulgentium, Columbanum, & similes; sed quod ad primum attinet, difficile est differentiam illam explicare, quia licèt nomen *eremitæ* pro *solitario*, seu *anachoreta* sumi solet, vt præcedenti libro notauimus cum Isidoro lib. 7. Originum cap. 13. & lib. 2. de officiis Ecclesiasticis cap. 15. tamen hîc ad cœnobitas extenditur, qui in eremis degunt, constat enim eremitas S. Augustini cœnobitas fuisse; *Monachi* autem propriè, & specificè sumpti in hoc sensu etiam agunt solitariam vitam ex vi suæ professionis, vt cōstat de S. Benedicto, Bernardo, Bruno, & aliis, & ante hos de Antonio, Basilio, & aliis orientalibus; quæ igitur differentia assignari potest inter eremitas, & monachos eorum temporum?

An post Augustinum vsque ad Benedictum omnes monachi fuerint eremitæ Augustiniani.

Isidor.

Dicunt aliqui, non tam in instituto vitæ, quàm 11.
in aliquo signo externo distinctos fuisse: Duo autem signa ponuntur, vnum est, quia eremitæ incedebant præcincti cingulo ex corio; nam Antoninus suprà refert Augustinū præcinxisse se huiusmodi cingulo, ad differentiam monachorum. Sed vt suprà dixi, illud non habet authoritatem, & præterea differentia illa parum momenti esse videtur. Nam Cassianus lib. 1. suarum institutionum cap. 2. cingulum monachi ponit inter vestimenta eius, quod cingulum dicit fuisse pelliceum ad imitationem Eliæ, qui incedebat zona pellicea accinctus

Vnū signum distinctionis inter monachum, & eremitam Augustinianum reiicitur.

Antonin.
Cassian.

ctus renibus 4. Regum 2. quod etiam dicitur de Ioanne Baptista Matthæi 3. idem habet Basil. in reg.fusi.disp.c.23. & Ioann.Hierosolym. lib.de institit.prim.monach.cap.37.qui omnes tanquam insignem monachi ponunt zonam pelliceam. Alij pro differentia assignant quòd eremitæ incedebant baculos in manibus portantes, ex quodam breui Alexandri IV.vbi indicant fuisse differentiam inter habitum eremitarum S.Augustini,& habitum monachorum;quòd Eremitæ baculos in manibus ferebant; sed hæc etiam differentia,& parui momenti est,& incerta, quia non constat vel eremitas hoc habuisse ex institutione, aut ex generali consuetudine,neque etiam è conuerso constat monachos nunquam incessisse portantes baculos in manibus. Quin potiùs Ioan.Hierosolym.de institut. antiq. monach.cap.41. hoc ponit tanquam ex more antiquorum monachorum, quod ab Eliseo deducit,quem baculum habuisse constat ex 4.Reg. 4.Apud Augustinum quoque inter eremitam cœnobiticam vitam agentem,& monachum nullum discrimen inuenitur, vt constat ex locis adductis, præsertim ex psalmis,& ex sermonibus ad fratres in eremo,cuiuscunque tandem authoris sint,idem constat,vt videre licet sermone 14.22.& sequentibus.Imò nomen eremitæ raro, vel nunquam apud Augustinum inuenitur, sed tantùm nomen monachi, aut solitarij.

Basil. Ioan. Hier. Reiicitur alterum signum.

Ioann.Hiero.

Neque apud Augustinũ legitur differentia vlla inter suum eremitam,& monachum.

12\. Existimo ergo discrimen hoc inter *monachum & eremitam* non esse antiquum, nisi hæ voces in illa significatione sumantur, vt eremita significet anachoretam, & monachus cœnobitam contemplationi deditum,& à communi hominum habitatione separatum, quorum vitam distinctam descripsit Augustinus, lib.1. de moribus Ecclesiæ capite 31. licèt propria nomina eis non imposuerit.Vnde sicut omnes monachi, qui fuerunt post Augustinum, professores sui instituti fuerunt, ita neque omnes eremitæ,quod est manifestum,præsertim extra Africam: nam in Africa aliqui volunt religiosos omnes, qui post Augustinum fuerunt, siue clericos,siue laicos, quocunque nomine *monachorum*;vel *eremitarum* appellentur,fuisse progenitos ex aliquo monasteriorũ Augustini, quod non repugnat ita contigisse,vt per se patet,tamen non satis ostenditur ita fuisse. Quia in illo tempore non erant monasteria religiosorum exempta, neque ita inter se vnita sub vno Prælato cõmuni, seu generali,sicut nunc sunt,sed in vnaquaque Diœcesi, monachi erant subditi Episcopo illius loci, & ab illo approbabatur ritus viuendi illorum.Vnde sicut Augustinus in sua Diœcesi monasteria condidit, vel antequam esset Episcopus approbante Valerio, vel iam Episcopo, sua authoritate; ita potuerunt postea alij Episcopi in Africa condere propria monasteria vel secundùm regulam Augustini, vel secũdùm aliam propriam, & ita in vita Fulgentij capite quarto legimus Faustum Episcopum sibi monasterium construxisse,in quo Fulgentius factus fuit monachus,& in capite octauo, fit mentio alterius manasterij Felicis Abbatis, vbi postea Fulgentius Abbas fuit, & capit. 12. fit mentio Beati Eulalij, Episcopi Syracusani, & capit. 14. commemoratur aliud monasterium Viuencense, ad quod tentauit Fulgentius diuertere, quia in eo regidi proposita antiqua disciplina seruabatur. Et ipse Fulgentius iam factus Episcopus in suo Episcopatu proprium monasterium ædificauit capite decimonono,&postea aliud cùm esset à Tyranno relegatus,in quibus omnibus

Authoris sententia quod nomẽ eremitæ pro Augustinianis non sit admodum antiquum. *August.*

Neque intra Africam omnes post Augustinũ religiosi, eius eremitas fuisse constat.

A nulla fit mentio regulæ S.Augustini.Imò *Abbatem* nominat, quod nomen in religione S.Augustini videtur inusitatum. Item commemorat *perpetuam abstinentiam à carnibus*,de qua nõ est vsus inter eremitas S.Augustini. Quæ coniecturæ non conuincunt illos monachos non fuisse eremitas S.Augustini;potuerunt enim in his accidentalibus esse varij mores, licèt religio esset eadem,& eandem haberet originem,faciunt tamen rem dubiã.Vnde etiã incertum est,an omnes monachi, qui ex Africa prodierunt,fugientes aut Vandalorum persecutionem;aut postea Maurorũ,Augustiniani fuerint, quia si in Africa discursu tẽporis multiplicata fuerunt instituta,ex omnibus illis exire potuerunt.

13\. Multo autem certiùs est non omnes eremitas, qui extra Africam fuerunt post tempora Augusti-
B ni,fuisse illius successores, nam,vt diximus,etiam ante Augustinum erãt eremitæ in Italia.Item quia diximus eremitas,& monachos cum proportione sumptos,eosdem fuisse illo tempore,id est,vel cœnobiticos inter se comparatos,vel anachoretas inter se. At constat non omnes monachos Italiæ Augustinianos fuisse vllo tempore. Denique Diuus Gregorius in Dialogis plures commemorat monachos ante tempora S.Benedicti,vt in lib.1. de Equitio, Anastasio,Martino, & lib. 2.de Romano monacho,qui Benedicto habitum religiosum tradidit, ac ministrauit, quem nullus hactenus dixit esse eremitam Augustinianum, nec de reliquis cum fundamento affirmari potest. Illi autem mo-
C nachi erant reuera eremitæ; vel ex solitariis, vel socialibus.

De religiosis extra Africã res est certa.

14\. Probabile autem est post tempora D. Benedicti aliquam fuisse obseruatam distinctionem inter monachos,& eremitas, præsertim in Europa, seu in Italia;nam religiosi S.Benedicti numquam vocati fuerunt eremitæ,vt constat ex modo loquendi,tam iurium,quàm historiarum,imò videtur nomen *monachorum*,quasi per anatomasiam fuisse accommodatum, ad professores illius instituti, & aliorum, qui ab eo manarunt, vel qui Benedicti regulam susceperunt,vt suprà coniectauimus.*Eremitarum* autem nomen retentum est ab aliis,qui in
D eremis religiosam vitam agebant,vel sine speciali regula,vel sub regula Augustini;imò multi erant, qui veram religionem non profitebantur,vt notat Archidiaconus in c. *cum ex eo* §. vltimo de excessibus Prælatorum in 6. & eremitæ illi qui ab Alexandro IV.in hanc religionem redacti sunt,religiosi omnes erant, vt videtur verisimilius, distincti verò a monachis in sensu explicato, id est, ab his,qui monastica instituta,quæ sunt in Ecclesia,profitebantur.Inter se verò non vnius rationis erant,sicut nec vnius nominis habitus, aut regulæ:verisimilius autem est quamplures eorum, seu aliquam familiam ex eis præcipuam ex successoribus Augustini fuisse, nonnullos etiam quamuis proprios habuerint fundatores;regulam Augusti-
E ni suscepisse.

Post Benedictum monachi ab eremitis quibuscunque videntur fuisse distincti.

Archid.

Quales eremitæ sint ab Alexandro IV.in Augustinianam familiam redacti.

An ex eremitis, quos Alexander IV. in vnam religionem coëgit,noua religio fuerit instituta,an tantùm Augustiniana reformata.

15\. Superest,vt de tertio puncto n.1.proposito breuiter dicamus,nam ex eo maximè pẽdet resolutio dubitationis,circa originem, & antiquitatẽ huius religionis;nam si in vnione facta ab Alexãdro IV. ex multis familiis vna religio ab illis distincta orta est,

1 Agn. partis affir. nouam religionem institutam.

est,erit hæc noua religio cuius initium ab eo tempore computandum erit,si verò aliter facta est illa vnio, aliter etiam de origine huius religionis censendum erit. Videtur autem noua religio tunc inchoata. Primùm, quia sicut in naturalibus, quando ex simplicibus inter se mistis aliquid vnum generatur, illud distinctum est ab ipsis simplicibus, nouamque originem, & distinctam ab illis habet, ita in moralibus, atque adeo in præsenti mixtione, & quasi transmutatione censendum videtur.

16. *Responsio ad hoc arg.*

Ad hoc tamen optimè responderi potest, non esse comparandam illam vnionem substantiali mixtioni, quæ fit ex conuersione plurium in vnum tertium à singulis miscibilibus distinctum: sed mixtioni, vel vnioni, quæ fit ex pluribus, quorum vnum cætera in se substantialiter conuertit, quãuis inde fortasse maneat affectum aliquibus qualitatibus alium rerum, quas in se conuertit, sicut ex aqua, & vino fit vnum lymphatum, quod totum substantialiter vinum est, quia vinum aquam in sua substantiam conuertit, licet qualitatibus aquæ affectum maneat. Sic enim in præsenti non ita fuerunt ex multis familiis vna effecta, vt omnes reliquerint institutum suum, & vnum nouum acceperint, quasi nouam omnino formam, sed retento Augustini instituto in ea familia, quæ sub illo militabat, reliquæ omnes illi se subdiderunt, & relicta sua origine, ad Augustini familiam transierũt; ideóque eadem religio, Augustiniana in tota illa congregatione permansit, & aucta est, non substantialiter mutata, quanuis quoad aliqua accidentalia nouam formam acceperit. Quòd autem res ita acciderit coniectura fit;

Suadetur dicta responsio tripliciter. Primò.

Primò, quia in Bulla Alexandri IV. non dicitur, vt omnes eremitæ ad nouam religionem transeant, sed vt ad eremitas S. Augustini reliqui omnes aggregentur, sub eisdem constitutionibus, & regimine. Et Antonin. loco infrà citando his verbis refert hãc vnionem:

Anton.

Erant tum temporis in diuersis mundi regionibus diuersi eremitæ sub diuersis titulis diuersimodè viuentes, quos omnes Innocẽtius eremitis S. Augustini coniunxit, reducens eos ad vnum ouile sub vno pastore. & infrà. *Muniẽs eos pluribus priuilegiis & gratiis, quorum omnium exemplaria, & nonnulla originalia sub bulla ego vidi.*

Secundò.

Secundò ex nomine, regula, & habitu; quæ maximè indicant originem & institutum: hæc enim vnio facta est sub regula S. Augustini, & sub appellatione eremitarum S. Augustini, & sub habitu quem Augustinus induisse creditur, vel in baptismo, si sermo ille Ambrosij recipitur, vel certè post baptismum, antequam fieret presbyter. Nam ex vita Fulgentij c. 18. colligitur similem habitum portasse in monachismo, & ita illum amasse, vt in Episcopatu illum non reliquerit, quod est magnum signum Augustinum illum monachalem habitum in Africam inuexisse.

Tertiò.

Tertiò, quia aliàs dicendum esset, Innocentium IV. vel Alexandrum IV. fuisse huius religionis fundatorem, & ab illo primam duxisse originem, quod est planè falsum, & contra mentem istorum Pontificum, & aliorum quos statim referemus.

17. *Instatur tamen contra responsionẽ & est 2 argu. partis affirm.*

Sed licèt hæc responsio videatur magna ex parte satisfacere, adhuc superest difficultas, quia in ea vnione ipsamet Augustiniana professio ita videtur mutata, vt nihil ex ea retentum fuerit, præter regulam & titulum Sancti Augustini, quæ duo non sufficiunt, vt hæc censeatur eadem religio, quæ fuit ab Augustino instituta, & consequenter, neque vt ab illo sumat antiquitatem, & originem,

A Maior declaratur, quia in primis quod ad habitum spectat, iam diximus incertum esse an Augustinus tẽpore baptismi monachalem habitum receperit. Deinde esto vel tunc, vel saltem in Africa ante presbyterum illum habitum susceperit, vt probabilius credimus, nihil tamen singulare, vel speciale de illo habitu affirmari potest, præter id quod tunc reliquis monachis commune erat. Duo enim signa eiusdem habitus præcipua esse creduntur, scilicet corrigia ex corio, & cuculla nigra, hæc enim duo in eo sermone Ambrosij commemorantur, & in vita Fulgentij insinuantur, neutrum autem ex his fuit peculiare ornamentum eremitarum Sancti Augustini. Nam corrigia ex corio, & zona pellicea idem sunt; ostendimus autem B suprà numero vndecimo, zonam pelliceam communem fuisse omnibus monachis, tam orientis ex Basilio, Ioan. Hierosolym. & Cassiano, quàm occidentis & Africæ ex vita Fulgentij, de quo dicitur, *pelliceo cingulo tanquam monachus cingebatur.* Ex quo verbo constat, quàm sit difficile intellectu, quod apud Antoninum legitur ex sermo. Ambros. Augustinum assumpsisse cingulum ex corio ad differentiam monachorum, cùm monachis cõmune sit, nec fingi potest differentia inter cingulum Augustini & zonam monachorum: In quo enim posita fuit? aut vnde constare potest? Nam de figura, aut latitudine illius zonæ, vel de colore eius albo, aut nigro, vel fortasse naturali, & C nulla arte elaborato, nihil certum affirmari potest. Quod verò spectat ad nigrum colorem habitus, vel cucullæ, refert etiam Ioãnes Hierosolymitanus lib. de institutione monachorum cap. 38. tunicam lanæ quam gestabant monachi subtus scapulare *attramentario, seu nigro fuisse infectam.* Et in vita Fulgentij solùm dicitur *subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circundatus incessit*, vbi obscurum est, quid nomine *casulæ*, & quid nomine *pallij* significetur; manifestum autem est ex contextu nomine casulæ externam, seu superiorem vestem, & togam, vel vt clarius dicam, capam significari; Pallium autem, licèt aliàs propriè significet externum vestimentum, ibi significari internum; nã D subtus casulam fuisse dicitur, & de hoc solùm asseritur fuisse nigelli, aut lactinei coloris, id est, album aut nigrum, probabiléque est non fuisse artificiosi coloris, sed illius, qui erat lanæ connaturalis. Ergo ex habitu quem nunc gestat hæc religio, nihil peculiare colligi potest de institutione Augustini.

Ioan. Hieron.

18. *Hæc instãtia ex habitu sumpta per se sola non multũ cogit.*

Sed hæc non multum obstant, nam *habitus non facit monachum*, vt iura dicunt, & sæpe religio mutationem aliquam in habitu admittit, & non propterea variatur religio. Vnde multo minus obstat, quòd habitus niger, & zona pellicea fuerint aliis monachis communia, sicut nunc etiam sunt: nam verisimile est fuisse ab Augustino vsurpata cum aliquo peculiari modo, quo sui monachi discer- E nerentur à reliquis, quod etiam nunc eremitæ Augustiniani obseruant, cum proportione quadam, non cum identitate, aut integra similitudine, quis enim hoc posset cum fundamento affirmare? aut quæ est necessitas, cùm potuerit optimè esse successio in religione, cum nulla mutatione in habitu quoad figuram, vel quoad qualitatem materiæ, & similes conditiones iuxta temporum varietatem & opportunitatem. Videatur Antoninus 3. p. tit. vltimo, capite vltimo §. 3. vbi ait Alexandrum Pontificem determinasse hunc habitum exteriorem, quem hi religiosi nunc portant; vel

Anton.

respi

respiciendo ad primam institutionem, vel declarando in sua prima institutione nullum determinatum habitum habuisse à Diuo Augustino, & ideo hunc ipsum Pontificem definiuisse tanquam præsentibus temporibus & regionibus conuenientem, satisque religiosum; interiorem verò habitum ipsi religiosi determinandum reliquit, prout in secunda parte constitutionum huius ordinis cap. 5. factum est.

19. *Efficax tamen reddetur si accedat etiam diuersitas instituti.*

Sed quamuis sola varietas in habitu non sufficiat, si tamen cum illa iungatur diuersitas in fine, & mediis, seu obseruantiis religiosis, videtur planè concludi nullam relinqui conuenientiam inter hanc religionem, & ab Augustino institutam, præter nomen & communem regulam. Constat autem totam hanc mutationem esse in hac religione factam. Quod patet primò ex fine. Nam Augustinus instituit eremitas ad finem vitæ purè contemplatiuæ, qualis erat vita omnium monachorum, & in ea ætate: & ideò elegit habitationem eorum in eremo, & ex laicis adhuc ipse laicus monasterium congregauit; ac denique solùm orationi, & psalmodiæ cum aliquo labore manuum eos vacare voluit, quod est proprium institutum monasticum, & purè contemplatiuum. Nunc verò finis huius religionis est mixtus, quia non solùm contemplationi, sed etiam actioni circa proximos vacat ex peculiari, & noua institutione. Vt enim refert Antoninus 3. p. historiali tit. 24. cap. 14. §. 3. & habetur etiam in Annalibus Augustiniani ordinis. *Innocentius IV. anno Domini 1240. considerans ordines Prædicatorum, & Minorum, fructus salubres in Ecclesia Dei proferre, Eremitas verò Sancti Augustini sibi solis per bonam vitam prodesse, cœpit velle agere, quatenus & ipsi sicut Prædicatores & Minores fructum salutarem in Ecclesia Dei producere possent*; ergo mutauit Pontifex illum ordinem quoad finem suum.

Arguitur diuersitas instituti quoad finē, & est 3. arg. partis affir.

Anton.

20. *Item ex diuersis mediis, & est 4. argum.*

Inde verò facilè concluditur mutatio etiam quoad media; nam priùs per se, & ex vi instituti, in locis à communi hominum habitatione remotis habitabant, postea in ciuitatibus & oppidis viuere necesse fuit. Priùs per se, & ex vi instituti, erat religio laicorum, quia non postulabat ministeria clericorum; postea verò præcipuam religionis partem, ad ordines assumi necessarium fuit, quia ad concionandum, & sacramenta ministrandum destinabantur. Item prioribus eremitis necessarium non erat literis vacare, quod tamen facta prædicta mutatione omnino fuit necessarium. Vnde tandem factum est, vt illa religio ex monachali in mendicantem transierit; antea enim, quamuis fortasse reditus non haberet ex manualibus operibus sustentari poterat; postea verò, cum propter studia, & actiones erga proximum manibus laborare non possent, mendicitatem profiteri necessarium fuit; & ita tam ex fine, quàm ex modo viuendi, cœpit esse religio mendicans, ergo ab eo tempore debet censeri instituta in quo mendicans esse cœpit.

21. *Nomen & regula Augustini non obstant, vbi finis & media sunt distincta.*

Quod autem non sufficiat regulam, aut nomen Augustini retinuisse, vt ab illo instituta censeatur, patet, quia etiam religio Prædicatorum retinuit regulam S. Augustini, quam B. Dominicus in religione canonicorum regularium priùs profitebatur, & nihilominus nouam ipsam religionem instituit, quia sub illa regula, nouum finem, & noua media illi attribuit, atque eadem fuisset, licèt sub Augustini patrocinio, & nomine religionem suam specialiter dicasset; nam hoc ad substantiam religionis valde extrinsecum, & accidentarium esse esse videtur. Sicut è conuerso ordo sancti Hieronymi, licèt patrocinium, imitationem, & nomen Hieronymi acceperit, non propterea ab eo instituta censetur, quanuis fortasse in instituto quoad finem, & modum viuendi similior sit illi monasterio, quod Hieronymus cum suis monachis construxit, & coluit, quàm hæc religio cum Augustiniano eremitico.

22. *5. Arguitur ex mutata materia in votis obedientiæ, & paupertatis.*

Confirmatur tandem ac declaratur; nam eo tempore quo Alexander IV. eremitas omnes in hanc religionem coniunxit, necessarium fuit omnes illos denuò profiteri in tali religione, quia propter nouum obedientiæ genus, ad multa obligabantur, vel obligari poterant, ex vi nouæ obedientiæ, ad quæ non extendebatur prior obedientia eremitica, vt per se constat, & è conuerso multa cessarũt in hoc viuendi modo, quæ in priori ex obediẽtia iniungi poterant. Paupertas etiam multum immutata est, vt ex dictis constat, ergo necessaria fuit noua professio; ergo signum est fuisse conditam nouam religionem ad quam professores eius ex priori viuendi modo translati sunt. Et ideò licèt multi ex illis fortasse fuerint ex veris successoribus Augustini, non potest dici in illa conseruata prior religio, quia ad aliam religionem translati fuerunt, vt discursus factus conuincere videtur.

23. *Prima assertio huius puncti bipartita. Vnde constet pars posterior. Prior probatur primò.*

Nihilominus dicendum est, eandem religionem Augustini quæ antea erat, permansisse post reformationem Alexandri IV. quanuis in multis rebus immutata fuerit. Hanc posteriorem partem satis probant omnia hactenus adducta. Priorem autem probat primò Concilium Lugdunense sub Gregor. X. in cap. vnico §. *Sanè.* de religiosis domibus in 6. vbi de hoc ordine Sancti Augustini dicitur, institutum fuisse ante Concilium Generale, scilicet Lateranense sub Innocentio III. quod habetur in cap. *ne nimia.* extra, de religiosis domibus. quo tempore nondum hic ordo erat redactus in eam religionis formam, quam nunc habet. Nam eam formam recepit ab Innocentio IV. & Alexandro IV. anno Domini 1246. triginta annis post Concilium Lateranense, & totidem ferè annis ante Gregorium X. ergo ex sententia Concilij Lugdunensis Alexander, vel Innocentius IV. non fecit institutionem huius ordinis, aliàs non esset verum, quod institutio eius præcessit Innocentium IV. ne dum III. & Concilium sub illo celebratum. Ergo post reformationem Alexandri mansit nihilominus eadem religio, quæ antea erat, nam retinuit eandem institutionem quæ præcesserat ante Concilium generale; sed antè illa religio erat descendens hæreditario iure ex institutione Augustini, vt ostensum est, quia nulla alia institutio potest illi attribui; ergo eadem postea mansit.

24. *Probatur secundò.*

Secundò idem probatur ex bulla, & intentione Alexandri IV. nam vt diximus, non eremitas æquè commutauit, sed reliquos variis nominibus nuncupatos ordini eremitarum S. Augustini, cum personis, & locis (ait Antoninus suprà) *effectualiter incorporauit, ac vniuit*; ergo necessarium fuit ordinem eremitarum eundem conseruatum esse, alioqui non magis alij essent illi vniti, quàm ipse cæteris; imò nulla fuisset vnio, sed confusio omnium in vnam.

Antonin.

35. *Probatur tertiò.*

Tertiò, alij summi Pontifices priuilegia, & gratias huic ordini concedentes, declarant professores eius esse veros filios, & Augustini successores.

cessores. Sic Ioannes XXII. concessit eremitis Sãcti Augustini præcipuam curam corporis Sancti Augustini, ædificato Pauiæ monasterio iuxta Ecclesiam in qua erat sepulchrũ eius. Quanuis enim etiam ibi esset monasterium canonicorum regularium voluit ædificari aliud eremitarum, & Ecclesiam esse communem dicens (vt Antoninus supra §.4. refert) decens esse, & rationi consonum, vt tanquam membra capiti, discipuli magistro, filij Patri suo vniri debeant. Martinus etiam V. Romæ transferri fecit corpus S. Monicæ in Ecclesiam eremitarum, & in Bulla rationem reddit, quia sunt filij, & successores B. Augustini. Eisdémque verbis, & ratione vtitur Clemens VIII. in quadam Bulla, in qua indulgentias quasdam concessit Lusitanæ Prouinciæ pro Capitulis Generalibus: senserunt ergo dicti Pontifices institutionem Augustini de eremitis; in hoc ordine conseruari, alioqui non magis essent hi religiosi Augustini successores, & hæredes, quàm alij, qui eius regulam profitentur.

Antonin.

26. probatur quartò. Denique in hac religione inuenitur quidquid ad moralem vnitatem cum ea, quam Augustinus instituit, sufficit. Nam (quod caput est) conseruata est continuata successio: Etenim vsque ad Alexandrum IV. familia eremitarum S. Augustini, pura vt sic dicam, perseuerabat, sicut ostendimus fuisse, vsque ad Innocentium IV. per mixtionem autem (vt ita loquamur) factam ab Alexandro non est interrupta successio, sed numerus filiorum creuit per translationem aliorum ad ipsos: vnde Antoninus suprà §.3. cùm dixisset Pontificem incorporasse alios eremitas ordini S. Augustini, subdit, *Dispensans cum eis super diuersarum professionum, & obseruantiarum ligamine, quibus antea in prædictis, vel aliis ordinibus astricti quomodolibet tenebantur.*

Antonin.

27. Ad 5. argu. in num. 22. Ex quo obiter soluitur facilè obiectio superiùs numero 22. facta, de iterata, seu renouata professione; nam in aliquibus fuit tunc necessaria noua professio, fortasse solùm fuit in aliis eremitis, qui non erant Augustiniani ordinis, nec eius regulam profitebantur. In Augustinianis verò, vel non fuit necessaria noua professio, sed solùm acceptatio noui regiminis, & alicuius reformationis, quoad aliquas constitutiones, vel quanuis fuerit necessaria aliquo modo noua professio, non tamẽ substantialiter diuersa, sed solùm quoad aliquam additionem, quoad obedientiam præstandam vni Prælato communi, & Generali totius ordinis, quẽ antea non habebant. Hæc autem mutatio planè accidentaria est. Præterea in regula, & viuendi modo, seruat hæc religio vnitatem cum Augustino, quantum moraliter potest, in cuius rei significatione in suamet professione promittunt obedientiam Deo, *Et Beato Patri Augustino*, & suis Superioribus, iuxta regulam eiusdem Patris Augustini. In quo aduerto differentiam inter modum profitendi secundùm regulam Augustini, in hac religione, & in aliis, eandem regulam profitentibus, nam in religione verbi gratia Sancti Dominici promittitur obedientia Beato Dominico, secundùm regulam Beati Augustini, & institutiones Fratrum Prædicatorum, & sic de aliis. Hîc verò promissio fit Beato Augustino tanquam proprio Patri, & institutori, & simpliciter fit secundùm regulam eius, neque fit mentio aliarum constitutionum, quasi non ita per se pertineant ad hoc institutum, sed solùm ad perfectiorem regulæ obseruantiam.

Nota.

A Nec denique obstat obiectio de mutatione finis, aut mediorũ (quæ enim numero decimoquinto, & decimo septimo obiecta sunt, responsione iam non egent) primò, quia, vt suprà dixi, in rebus moralibus, quæ solùm per successionem habent vnitatem, quando hæc mutatio sensim fit, non censetur tollere vnitatem corporis politici, maximè si quoad substantiale vinculum conseruatur: nam etiam corpus physicum in vita hominis idem censetur, licèt paulatim multipliciter mutetur, adeò vt complexionem etiam mutare soleat. Deinde hæc mutatio etiam est solùm per quandam additionem, nam retento fine propriæ perfectionis, & contemplatiuæ vitæ, extensa est hæc religio ad procurandum etiam commune bonum, vt ex supradictis; & constitutionibus huius religionis B constat. 28. Ad 3. arg. in num. 19.

Addo insuper hoc non fuisse omnino nouum in hac religione; nam Diuus Antoninus dicto capite vltimo, §. sexto, sic inquit, *Vt fratres huius religionis sic congregati, & vniti in Ecclesia Dei ad instar fratrum Prædicatorum, & Minorum, fructum facere possent, sicut & ipsi olim ante suam dispersionem tempore Beati Augustini fecerunt in Africa, ordinauit Pontifex Alexander IV. quatenus ipsi fratres ad ciuitates deberent se transferre*, &c. Et Cæsar Baronius tomo quinto, anno Domini 398. post medium aduertit in Ecclesia Africana ab Augustini præsertim ætate monachismum & clerum fuisse valdè coniunctum, ita vt & clerici religionem profiterentur, C & monachi ad clerum, & ministeria clericorum assumerentur, & in sermone decimaquarto ad fratres in eremo inquit Augustinus (si fortasse author est eius) se tria monasteria ædificasse; vnum in deserto, aliud in horto prope ciuitatem, & aliud clericorum in Ecclesia, subdítque statim; *Ad fratres & clericos, qui in vrbe habitant, quibus expedit etiam, prædicare verbum Dei, pertinet, non solum diligere iustitiam quoad seipsos, sed etiam iudicare, reprehendere, obsecrare, increpare, in omni patientia, & doctrina populum electum Dei*, &c. Quod sanè per se verisimile est seclusa authoritate illius sermonis, (quæ contemnenda non est) nam suprà ostendimus Augustinum reuera illa tria monasteria ædificasse; constat etiam ex aliis locis eius- D dem Augustini multos ex fratribus suis eremitis diuinarum Scripturarum lectioni, & studiis vacasse, & in vita Augustini refert Possidius ex illo monasterio multos fuisse ad Episcopatum assumptos, vita, & doctrina illustres; cùm ergo in loco habitarent commodo ad proficiendum aliis, verisimile est huic etiam officio perfectionis operam dedisse: nam cum vita monastica non repugnat, licèt vita illa per se ad hoc ordinetur. Ex his ergo satis constat origo & emanatio huius religionis ab Augustini institutione.

29. Ad 4. in n. 20. *D. Anton.* *Baron.*

Dicere verò quispiam tandem poterit, ordinem ab Augustino institutum, non fuisse ab Ecclesia Romana approbatum ante Concilium Latera- E nense sub Innocentio Tertio, & consequenter, tunc non meruisse nomen religionis, quia nunquam potuit esse religio simpliciter sine Ecclesiæ approbatione. Antecedens patet, tum ex motu proprio Pij Quinti, suprà citato sub initium capitis sexti vbi declarat primum ordinẽ ab Ecclesia approbatum fuisse ordinem Prædicatorum: tũ etiam, quia non constat de tali approbatione. Vnde in dicto §. *Sanè*. de religiosis domibus in 6. non dicitur hic ordo approbatus, vel confirmatus, sed

30. Obiectio contra probatam assertionem discquirẽs confirmationẽ instituti eremitarum.

Quotidam euasio.

sed solùm institutus ante Concilium Lateranense Occurret fortè aliquis, legitimam institutionem semper includere approbationem sufficientem; nam sermo est de institutione, quæ licitè potest obseruari, & exerceri, hoc autem nunquam sine approbatione licuit, vt suprà ostensum est. Olim autem Episcoporum approbatio sufficiebat, & hanc potuit habere ordo Augustini, vel à Valerio antecessore Augustini, si consideretur hic ordo, prout inchoatus ab Augustino ante presbyterium; vel ab ipso etiam Augustino iam Episcopo. Et quanuis hæc approbatio in principio fuerit tantùm pro vna Diœcesi, postea paulatim acceptata est à cæteris Episcopis, vsque ad Romanam sedem; & ita tandem peruenisse ad absolutam, & vniuersalem approbationem totius Ecclesiæ, saltem tacitam, quæ æquiualet expressæ.

31. Instatur hæc euasio.

Sed adhuc contra hoc instari potest, nam licèt hoc sit verum de approbatione quasi permissiua, quæ sufficit ad honestum & pium viuēdi modum, non tamen de approbatione canonizante (vt sic dicam) talem statum, & habentem eam authoritatem infallibilem, quam habet confirmatio religionis authoritate Pontificia solenniter facta. Antecedens patet, quia omnes alij eremitarum ordines, qui erant ante Alexandrum II. & per eum sunt ad hanc religionem reducti, permittebantur à Pōtificibus Romanis, ipsis videntibus, ac tacentibus, vel etiam priuilegia eis concedentibus, & tamen non propterea erant religiones approbatæ illo singulari, ac perfecto modo; ergo idem dici potest de eremitis S. Augustini.

32. Soluitur instantia.

Respondeo in primis, interdum tacitam approbationem posse esse tantam, vt expressæ æquiualeat, & æqualem cum illa habeat authoritatem, sicut de canonizatione sanctorum dici solet, & cōstat de antiquis sanctis, sola vniuersali traditione totius Ecclesiæ canonizatis, par enim est ratio de authentica approbatione religionis, vt videre etiā licèt in antiquis religionibus S. Benedicti, & Basilij, & in eodem gradu ponenda est religio eremitarum S. Augustini; nam in cap. *perniciosam* 18. q. 2. regula Augustini, & consequenter ordo eius, æquè censetur sufficere ad religionem approbatam ac regula Basilij, vel Benedicti; est autem illud decretum Concilij Romani sub Innocentio II. quod constat esse multo antiquius; potest igitur duplex approbatio tacita distingui: Vna qua solùm permittitur aliquis modus viuendi, non sub certo, & firmo iudicio de illius perfectione vel congruitate ad perfectionem assequendam, sed quasi negatiuè se habendo, & non improbando talem viuendi modum, quia de illius malitia non constat. Alia verò est approbatio, quæ licèt consuetudine introducatur, & ideo tacita vocetur; ad eum tamen gradum peruenit, vt recepta & firma opinione totius Ecclesiæ, & iudicio summorum Pontificum, factis ipsis priuilegiis sufficienter declarato, sit sufficiēs, vt per eam proponatur aliquis status, tanquā vera perfectionis via, & hanc approbationem dicimus æquiualere expressæ. Hoc igitur secundo modo dicimus ordinem D. Augustini fuisse ab Ecclesia approbatum longè ante Concilium Lateranense, nam hoc indicatur in dicto cap. *perniciosam*. iuncto cap. *ne nimiam.* de religiosis domibus. ibi. *Sed quicunque ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis assumat, & qui voluerit religiosam domum de nouo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis.* Nam certum est ibi esse sermonem de approbatione perfecta; certum item est sub illis religionibus approbatis comprehensam tunc fuisse religionem eremitarum Sancti Augustini, quidquid fuerit de aliis eremitis; nam hoc probat dictum cap. *perniciosam.* & cap. *insinuante.* Qui clerici, vel vouentes, quod est eiusdem Innocentij III. & de simili institutione existimo loqui §. *Sanè.*

Denique explicatur in hunc modum. nam D. Augustin. circa statum monachorum, quem in Ecclesia inuenit, & Mediolani ac Romæ vidit, duo tantùm fecisse videtur, vnum est, quòd illum inuexit in Africam vbi nondum erat in vsu; aliud est, quòd peculiarem regulam illi addidit, in cæteris nihil immutasse, aut statuisse videtur, nec de habitu, vt ex his, quæ suprà expendimus, satis constare videtur, & planè sensit Antoninus suprà, & Baronius 6. tom. circa annum Domini 54. nec de aliis tribus, aut cæremoniis præter ea quæ in dicta regula continentur, quia neque ex scriptis eius, neque ex vlla historia, vel traditione aliud quippiam habemus. Status autem monasticus, seu eremiticus, qui, vt à numero 10. diximus, idem erat, satis fuit approbatus, & confirmatus etiam ante Augustinum per traditionem Apostolicam, vt suprà lib. præced. latè probatum est: regula item Augustini multo ante Innocentium III. Ecclesiæ vniuersalis approbationem meruit, & obtinuit, & aliqui affirmant Innocentium I. tam expressè approbasse, & præcepisse eremitis omnibus per Italiam, vt secundùm eam viuerent, de qua approbatione aut præcepto nihil in Conciliis inuenio, neque inter opera Innocentij III. Tamen inter priuilegia & chronica ordinis eremitarum contineri dicitur à Hieronymo Romano lib. 6. Reipub. cap. 5. & 6. Quidam etiam referunt approbationem Eugenij II. in concilio Remensi, sed nec Remense Concilium, neque aliquod aliud inuenio sub hoc Pontifice celebratum. In Remensi autem Concilio celebrato sub Leone III. solùm fit mentio regulæ Sancti Benedicti in canone 9. Eadem verò approbatio satis supponitur ab Innocentio II. in dicto cap. *perniciosam.* Igitur ex eo saltem tempore ex quo cœpit regula Augustini habere hanc approbationem, cœpit ordo ab ipso institutus esse approbatus, eo modo quo ordo Sancti Benedicti suo tempore approbatus fuit.

33. Explicatur amplius data solutio.

Anton. Baron.

Nihilominus addendum est, hunc ordinem eremitarum habuisse nouam, & solemnem approbationem ab Alexandro IV. quia reuera illa indiguit: quamuis enim non fuerit religio de nouo instituta, talem formam, & mutationem accepit, vt sine speciali approbatione Pontificis firmitatem habere non potuerit. Primùm enim omnia monasteria, quæ antea erant diuisa, in vnum corpus redacta sunt, sub vno Generali Prælato, quem antea etiam non habebant. Secundò, quoad multa nouum viuendi modum accepit hæc religio, quæ in superioribus tacta sunt; suntque ex rebus præcipuis ad religiosum statum pertinentibus præter substantialia vota, & regulam. Tertiò hinc factum est, vt hæc religio ab eo tempore inter mendicantes numerari cœperit, nam antea, & imperfectam vnitatem religionis habebat, & monachalis potiùs, seu eremitica reputabatur, quia sibi soli, & non proximis incumbebat, & quia ex propriis redditibus, ex his deficientibus, ex labore manuum, non emendicatò viuebat, & quod caput est, à nullo Pontifice inter mendicantes recepta fuerat. Quartò

34. 2 Assertio quodammodo restringens primā.

tò ex tunc cœpit esse exempta, & sub speciali sedis Apostolicæ protectione recepta.*** Hæc sunt quæ de hac sacra eremitarum S. Augustini religione in Authographo manuscripto inuenire potuimus.

A

CAPVT X.

Vtrùm sacer ordo Carmelitarum vnus ex mendicantibus sit, quamque originem, & institutionem habuerit?

1. Vera traditio successionis ex Elia.

Carmelitarum religio, quò antiquiorem creditur habere institutionem, eò minùs certam, & exploratam habet originem, ac perpetuam successionem; est autem valdè recepta, & satis antiqua traditio, religionem hanc à temporibus prophetarum, & signatim ab Eliæ institutione suam ducere originem, & quasi hæreditariam successionem in monte Carmelo, à quo nomen etiam accepit; quam traditionem, vt veram suscipimus; præcipuè quia septem summi Pontifices Sixtus IV. Ioannes XXII. Iulius III. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. & Clemens VIII. in bullis huic ordini concessis, de professoribus huius sacri instituti ita loquuntur: *tanquam religionis speculum, & exemplar charitate fulgentes, sanctorúmque prophetarum Eliæ & Elisei, & aliorum Patrum, qui montem sanctum Carmeli, iuxta Eliæ fontem habitarunt successionem hæreditariã tenentes*, &c. Vnde Sixtus V. huic religioni concessit vt Eliam, & Eliseum, tanquam suæ institutionis patronos coleret, dies festos in eorum honorem celebrando, propriáque officia in eorum memoriam recitando: quod ipsa religio studiosè seruat, & in ipso officio nomen & solennitatem Patroni Eliæ tribuunt. Quale autem sit, & in quo fundetur hoc (vt ita dicam) ius patronatus, quæ sit etiam hæc origo & successio, licèt à multis multa dicantur, non facilè explicatur, breuiter autem dicam, quid mihi certũ, quid probabilius, quid verosimile, quid obscurum, & ambiguum, vel etiam minùs verum videatur.

B

2. 1. Assertio, Eliam & contemplatiuam, & actiuã vitã erga proximos exercuisse.

Primò ergo certum est, Eliam vitam eremiticam coluisse, vbi cum magna corporis austeritate, diuturnam animi contemplationem coniunxit, quamuis interdum diuino iussu & propter Dei honorem, & proximorum salutem, ad prædicandum, & docendum descenderet. Totum hoc colligitur ex Scriptura à capite 17. libri 3. Regum vsque ad cap. 2. libri 4. Cùm enim ante hæc loca nulla facta fuisset mẽtio Eliæ, nec superioris vitæ eius, neque ortus, aut parentum illius, quasi ex abrupto introducitur Elias magna libertate prophetizans corã Achab, & statim subiungitur vocatio Dei illum vocantis ad solitariam, & eremiticam vitam. *Recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere in torrente Carith, qui est contra Iordanem, & ibi de torrente bibes coruísque præcepi vt pascant te.* Quem locum luculenter ad hoc propositum expedit Ioannes Hierosolym. lib. de institutione primorum monachorum à cap. 3. vsque ad 9. tomo 9. biblioth. Patrum. *Ioann. Hiero.*

3. Obiectio contra pronuntiatum.

Dicet verò non immeritò aliquis, ex hoc loco minimè colligi vocationem aliquam Eliæ ad vitam eremiticam, vel religiosam. Omisso enim allegorico sensu, quem ille author latè prosequitur, à quo non sumitur efficax argumentum, si literalẽ spectemus, Deus non præcepit Eliæ, vt absconderetur in torrente Carith, vt ibi solitariam vitã, aut eremiticam ageret, sed solùm ne ab Achab inueniretur in principio illius sterilitatis, & siccitatis, quam Deus in pœnam peccatorum eius mittebat. Prædixerat enim Elias Achab, fore, vt nõ plueret; donec ipse Elias id diceret, & ideo absconditus est ne cogeretur aliquid dicere, vel ea occasione aliquid mali pateretur: vnde cap. 18. dixit Abdias Eliæ, Achab quæsiuisse illum per omnem locum, nec inuenire potuisse. Item, quòd non alia ratione, nec propter vitam eremiticam iussus fuerit Elias in torrente Carith abscondi, signum est, quia postea siccato torrente iussit Deus Eliam abire in Sarepta Sidoniæ, & ibi nutriri vel morari, in domo viduæ, vbi per plures dies mansit. Et postea non legitur Elias habuisse vnquam firmam habitationem in deserto, sed interdum in ciuitatibus, interdum in desertis fuisse, provt iniqua temporum conditio permittebat: interdum enim quærebatur ad necem, & in speluncis montium latitabat, interdum verò iussu Dei reuertebatur ad ciuitates, & alia loca. Non ergo cõstare potest ex sacra Scriptura illum vitam eremiticam instituisse, sicut S. Athanasius fugiendo persecutionem, interdum latitabat in sepulchro, interdum in aliis locis; vel fortè in deserto, &c. *Confirm.*

4. Sustinetur tamen, & roboratur amplius pronuntiatum quoad vitã contemp. Eliæ.

Nihilominus Patres sæpe indicant Eliam vitam eremiticam fuisse professum: ad hoc enim alludens Hieronymus epist. 13. ad Paulinum dixit, *Noster princeps Elias, noster Eliseus*, &c. Significat autem id colligi ex Scripturis cùm præmittit, *& vt ad Scripturarum authoritatem redeam*, &c. vbi Marian. Victor. *Eliam (inquit) & Eliseus deserta ac montes solitarios incoluisse res est notissima.* In eodem sensu dixit de Basilio Nazianzenus in quadam orat. *Solitudinem cum Elia, & Ioanne, qui admodum philosophi fuerunt, mire amplectabatur.* Et ipse Basilius orat. in Gordium Martyrem; de Elia inquit, *cum Sidoniorum conspiceret impietatem quotidie inualescentem, in montis Oreb speluncam secessit, ac sese ab omni humana conuersatione vt Deum quæreret, ac videret, abdicauit, vidit tandem quantum fas est homini mortali.* Idem habet Isidor. lib. 2. de offic. cap. 15. vbi eadem ferè Hieronymi verba vsurpat. Significat etiam Cassianus lib. 1. de institut. renunc. c. 2. vbi apertè ponit Eliam vt exemplar monachorum; nam ad exemplum eius dicit solitos esse cingi zona pellicea, quod etiam habent Basilius, & Ioannes Hierosolymitanus, vt suprà retuli. *Hieron. Marian. Victor. Nazian. Basil. Isidor. Cassian. Basil. Ioan. Hier.*

C

D

5. Verisimile est Eliam solitariam vitam egisse etiam antequam mitteretur ad Achab.

An verò cœperit Elias sequi hoc vitæ institutum antequam primò mitteretur ad Achab, vel iuberetur abscondi in torrente Carith, certò affirmare non possumus. Non est autem improbabile antea incœpisse. Nam Iacobus in sua canonica cap. vltimo indicat ante illud tempus fuisse singulariter iustum dicens, *Elias homo erat similis nobis passibilis, & oratione orauit vt non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex.* Vnde constat (quamuis in libris Regum non refertur) siccitatem illam, quam Elias prædixit oratione ipsius fuisse antea à Deo impetratam. Erat ergo antea vir iustus & potens apud Deum, & zelo diuino iam vehementer vrgebatur, non enim ex inordinata aliqua affectione afflictiones illas suo populo postulabat, sed vt percussus à Deo, suum errorem agnosceret: ergo verisimile est iã fuisse à Deo vocatũ ad altius genus vitæ, in quo tantam sanctitatẽ consequutus erat, ita vt sicut Ioannes Baptista in eremo fuit à Deo euectus ad eũ sanctitatis gradũ, in quo posset liberè veritatem prædicare, & regibus resistere, eósque reprehendere, ita etiam Elias, quamuis non tam citò sicut Ioannes, conuenienti tamen tempore, fuerit ad nouum, ac mirabile viuendi genus euectus, vt coram Rege, & populo

E

magna

magna cum authoritate, & libertate posset pro A diuino honore pugnare. Simili argumento Hieronymus libro 11. contra Iulianum, illum, quia Eliam in catalogo coniugatorum posuerat, impugnat. *Quia si Ioannes Baptista* (inquit) *venit in spiritu, & virtute Eliæ, & Ioannes virgo est; vtique non solùm in spiritu eius venit, sed etiam in corporis castitate.* Ambrosius etiam in epistola 25. ad Vercellenses in hoc comparat Eliam, & Ioannem, quòd vterque in deserto constantiam priùs exercuit, vt fortior prodiret ad increpandum Regem, & mundum. Et lib. 1. de Virginib. in principio Eliam dicit *nullis corporei coitus permixtum cupiditatibus inueniri.* Et ideo inter virgines communiter numeratur, quia cùm iustus semper fuerit, extra matrimonium pollutus non est; & licèt Scriptura positiuè non declaret eum vxorem non duxisse, tamen quia nec vxoris, nec filiorum eius mentioné facit, colligunt Sancti nunquam matrimonium contraxisse; quod etiam eius muneri & prædicationi magis accommodatum fuit; inde etiam fit coniectura, vitam à consortio hominum separatam à principio elegisse saltem tempore maturæ ætatis, in quo posset statum viuendi eligere, quia illo tempore valde insuetum erat homines, præsertim laicos, vt erat Elias, si communem, & cum cæteris vitam ageret, à matrimonio abstinere.

Hieron.

Ambros.

6. Verùm quidquid sit de illo anteriori tempore, certè ex quo ad prophetizandum vocatus est, & missus, planè videtur à Deo separatus ab vrbium habitatione, & ad vitam solitariam agendam traductus; nam ex discursu vitæ eius à prædicta Dei vocatione; vsque ad translationé eius, cõstat semper in desertis habitasse, solúmque transitoriè ad negotium aliquod iussu Dei peragendum, ad communes hominum habitationes rediisse; quod ex discursu sequenti clariùs patebit; neque huic obstat quod iussus fuerit ire ad torrentem Carith, se occultandi gratia, vtrumque enim simul consistere potest; nouit enim Deus similibus vti occasionibus, vt suos electos vocet ad perfectiorem vitam: imò hoc exemplo monstratum, & præfiguratum fortasse est, quod Deus in lege gratiæ fecit cum Paulo eremita, & aliis sanctis, vt occasione persecutionum, eos duceret ad vitam solitariam, & perfectissimam agendam; vnde hæretici calumniantur hoc vitæ genus, casu & necessitate quadam inchoatum esse; non aduertentes diuinæ prouidentiæ sapientiam, cui nihil casu accidit, eàdem in malitia hominum, exordia sumere perficiendi opera sua; hoc indicare voluit Deus etiam Eliæ, & ideo licèt proxima intentione, & ad literam, vt sic dicam, missus fuerit ad se occultandum hominibus; ex altiori quoque prouidentia missus est, vt separatus ab hominibus iugiter, & perfectè Deo vacaret, & mirabilem viuendi rationem inter homines inchoaret; quod autem satis fuerit illa vocatio, dicti Patres sentiunt, & indicat Ambrosius dicta epistola ad Vercellenses prope initium dicens. *Elias quem Dominus ad virtutis erudiebat perfectionem*: atque etiam effectus monstrauit, nec enim postea vnquam legimus Eliam in ciuitatibus commoratum. Quòd namque ad tempus missus fuerit ad Sareptam Sidoniæ, vt ibi in secreto pasceretur à vidua, non impedit quominùs ibi vitam solitariam in suo cœnaculo, & purè contemplatiuam duceret. Cùm autem ibi potius, quàm in alio deserto vbi esset aqua, seruatus à Deo fuerit; vel sicut cibum per coruos accipiebat, non etiam aquam acceperit, in diuinæ sapientiæ thesauro absconditum est. fortè voluit Deus ea occa-

Id tamen certius est post dictam vocationé.

Ad obiect. in num. 3.

Ambros.

Ad Confir. ibid.

sione, illi viduæ magna beneficia conferre, vt effectus ostendit, & significauit Christus Dominus Lucæ 4. fortè etiam illud factum mysticam habuit significationem, quam egregiè prosequitur Ambros. in comment. ad caput 6. Apocalyp. versus finé; postea verò quàm se manifestauit Achab, in montem Carmelum ascendit, vbi prophetas Baal interfecit, indéque in desertum abiit, & inde ad montem Dei Oreb, ex quo iussu Dei descendit ad vngendos reges, & Elisæum; Atque ita ferè semper in deserto inuenitur, nisi cùm diuino iussu, seu inspiratione aliò mittitur.

Ambros.

Ex his ergo, pro materiæ capacitate, satis patet tota assertio: quæ verò addidimus de austeritate B vitæ, & iugi contemplatione, sumuntur ex 3. & 4. Regum libris; & ex comparatione inter Eliam & Ioannem Baptistam apud Sanctos Patres frequentissima, & fundata in illo Marci 4. *Ioannes ipse est Elias.* Et Lucæ 1. *Præcedet in spiritu, & virtute Eliæ.* 7.

Concluditur pro tota prima assertione.

Dico secundò, probabile est Eliam permanentem suam habitationem vitæ eremiticæ, præcipuè habuisse in mõte Carmelo. Notauit hoc Abulen. 3. Reg. 21. quando Elias iussus est descendere vt occurreret Achab, eúmque de grauissimo peccato reprehenderet, eidémque, & vxori, debitam mortis pœnam prædiceret, expendit ergo Abulensis verbum *descendit* dicens, *Ex eo tempore, quo Deus fecit miraculum, mittendi ignem super sacrificium suum* C *in monte illo, habuit deuotionem Elias, manendi in illo, & semper mansit, vsque ad tempus quo raptus est in curru igneo.* Vnde lib. 4. Regum cap. 1. circa illa verba, *Surge, & ascende in occursum nuntiorum Regis Samariæ.* notat idem Abulens. dici, *ascende nõ quia Elias maneret in aliquo loco infimo, manebat enim in monte Carmelo, sed quia ipse descensurus erat de monte, & postea ascensurus per viam per quam veniebant nuntij Ochoziæ.* In his autem verbis Abulensis vnum videtur tacitè supponi; & aliud apertè asseritur, indicatur enim Eliam ante illud insigne factum non habitasse in monte Carmelo, sed tunc concepisse deuotionem & propositum manendi ibi; quæ D pars negatiua ex Scriptura probari non potest, nec mihi de illa constat, nam si verum est Eliam, priusquam prophetare inciperet, vitam egisse solitariam, fortasse in monte Carmelo habitabat, nam idèo fortasse illuc ascendit, ad conuincendos, & puniendos prophetas Baal: quod etiã eius verba indicant ad Achab. *Mitte, & congrega ad me vniuersum Israël in montem Carmeli* 3. Reg. 18. *quasi diceret, ibi enim ero, sicut soleo*, priùs enim, quia se occultabat, aliis in locis versabatur, iuxta diuinam reuelationem. Sed, vt dixi, hoc totum incertum est, quantum ad illud tempus spectat.

8. 2. Assertio de commoratione Eliæ in monte Carmelo.

Abulensis dictum partim negatiuum, partim affir. de habitatione Eliæ in Carmelo.

Pars negatiua incerta.

Secunda ergo pars, de reliquo tempore vitæ Eliæ, postquam occidit prophetas Baal, maius aliquod fundamentum habet in Scriptura, vt statim E n. seq. deducam. Estque multùm recepta opinio, & locutionibus Patrum conformis: ad illam enim alludens Basilius in epist. ad Chiloné discipulum dixit: *Hic mons celeber Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo.* Sic etiam ait Nazian. orat. 16. de pauperum amore initio, *pulchra res solitudo, & quies, idque me docet Eliæ Carmelus.* Vbi Nicetas exponit, id est, *Elias in Carmelo degens quemadmodum 3. Regum liber narrat.* Eandem latè prosequitur Ioan. Hierosolym. dicto libro de institu. monach. à cap. 17. ad 21. vbi ait post sedatam persequutionem contra Eliam mortua Iezabel, fixisse Eliam domicilium suum in monte Carmelo; tum quia erat aptissimus ad vitam monasticam; tum etiam propter insignia miracula quæ Deus ibi ostendit.

9. Pars affirm. magis certa.

Basil.

Nazian.

Ioan. Hiero.

Vide Nazian. orat. in Maxim. & Guillielmũ Tyrium in continuatione belli sacri lib. 5. cap. 3.

Additque fecisse ibi oratorium, & per sexdecim A annos ibi mansisse vsque ad suam translationem.

Et quidem hoc posterius de mansione Eliæ vsque ad suam trãslationem, insinuatur in martyrologio Romano; dum 20. die Iulij dicitur *in monte Carmelo sancti Eliæ Prophetæ.* Quòd si obiicias,

10. An manserit Elias semper in Carmelo vsque ad suã translationem.

quòd Elias non ex monte illo, sed ex ripa Iordanis raptus est, responderi potest, non quidem permansisse in illo monte vsque ad articulum translationis suæ, sed ibi habuisse domicilium vsque ad illum diem, quo Dei monitu inde discessit leuãdus in cœlum. Sed adhuc obstat quod 4. Reg. 2. dicitur, *Cùm leuare vellet Dominus Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias & Eliseus de Galgalis*, & B non dicitur *de monte Carmelo.* Occurritur verò dicendo, non ita habuisse Eliam fixam habitationẽ in illo monte, quin interdum ad alia loca diuerteret, cùm diuinum obsequium, vel ratio sui muneris id postularet. Ita ergo tunc per occasionem aliquam descenderat in Galgala, siue iam præmonitus à Deo de suo transitu, siue (quod magis Scriptura significat) quia occasione alia illuc iuerat, de qua nonnihil infrà dicemus, & ibi postea acceperit oraculum de sua translatione: & ideo ab illo termino discessus eius incipit narrari citato loco. Conuincit autem hæc obiectio, non satis probari ex diuina Scriptura domicilium hoc & habitationem Eliæ in monte Carmelo vsque ad C transitum suum; quamuis verum sit Scripturam non repugnare huic historiæ, quæ magis videtur in traditione fundata, licèt ex vno quodam Scripturæ loco probabiliter colligatur, vt statim dicam num. sequenti.

11. An ibi ædificauerit oratorium. *Ioan. Hier.*

Alterum verò quod de oratorio ædificato ab Elia dicitur à Ioanne Hierosolymitano, coniectura fortasse, vel traditione assertum est; nam apud alios authores, nihil de ea re inuenio satis expressum. Referunt autem communiter historiographi & cosmographi, fuisse in illo monte speluncam, & forsan Eliæ, vt ex Brochardo, & aliis, refert author theatri terræ sanctæ, in tribu Isachar, vnde etiam

Auct theatri terræ S.

est verisimile, fuisse ibi aliquem locum cultui Dei D dicatum. Præterea Cedrenus in compendio historiæ in Basilio refert, templum Eliæ per Basilium Imperatorem fuisse restitutum, vt meminit Baron. in scholis ad martyrologium Ramanum 20. die Iulij, vbi etiam ait extare epigramma D. Gregorij Nazianz. de æde Eliæ *Dominicum* nuncupata; quæ possunt intelligi de templo Eliæ, id est, ædificato ab Elia, & sic confirmant dictam sententiam. Vel de templo Eliæ, id est, dicato Deo in honorem Eliæ: & in hoc sensu non ita directè faciunt ad rem præsentem, sed alludunt ad ædem sacram quam dicitur Helena mater Constantini ædificasse in monte Eliæ Thesbitæ, vt significat Niceph. lib. 8. c. 3. vbi licèt non expressè ponat montem E Carmelum, videtur tamen de illo loqui cùm ait, in accliuitate montis ædificasse Helenam pulcherrimam ædem Eliæ Prophetæ. Non autem etiam est magnum indicium, montem illum fuisse speciale habitaculum Eliæ, & habuisse in eo locum aliquem diuino cultui singulariter dicatum.

Cedren. *Baron.* *Niceph.*

12. Confir. pars eadem de habitatione ordinaria.

Vnum denique inuenio Scripturæ locum, qui primam hanc sententiam mihi valde probabilem facit. nam lib. 4. Regum capit. 4. mulier illa Sunamitis, quæ per Elisei intercessionem, filium à Deo priùs obtinuerat, & postea ex graui morbo mortuum habebat, dixit ad virum suum. *Mitte quæso mecum vnum de pueris, & excurram vsque ad virum Dei in montem Carmeli*, vbi significatur montem illum fuisse locum proprium vbi Eliseus domicilium habebat; constat autem ex narratione Scripturæ 4. Reg. 2. & 3. & ex omnibus expositoribus ac Patribus, Eliseum successisse Eliæ, sicut in spiritu, ita & in munere, & in habitatione, seu sede propria, quam ad Deum meliùs colendum sibi elegerat. Hoc autem magis declarãt verba interrogationis viri, ad vxorem suam. *Quam ob causam vadis ad eum hodie, non sunt kalendæ, neque sabbata.* Nam in his verbis duo insinuantur; vnum est, habuisse illam fœminam consuetudinem adeundi illis diebus in montem Carmeli, ad conueniendum Prophetam illic habitantem. Aliud est, solitam esse illuc ire causa religionis, ad verbum Dei cum aliis audiendum à Propheta, vel orandum, & canendum diuinas laudes, sicut mos erat Iudæis, eundi ad synagogas, & orationis loca, in diebus sabbatorum & kalendarum, & festiuis aliis, vt indicauit ibi Lyranus, & latiùs Abulensis quæstione 30. Erat igitur mons ille habitatio istorum Prophetarum, & in eo habebant locum aliquem operibus religionis, & diuini cultus destinatum.

Eliæ in Carmelo. *Lyran. Abul.*

13. Eliseus successor Eliæ.

Vnde obiter constat, quod de Elia diximus, cum proportione habere locum de Eliseo, hac tantùm differentia conseruata, quòd Elias fuit præceptor, Eliseus discipulus: ille pater, hic filius, sicut ipse clamabat *Pater mi, Pater mi*; ille quasi author, & institutor illius vitæ generis, hic sectator, & hæres. In reliquis verò fuit conuenientia: nam ex quo Eliseus, iussu Dei vocatus est ab Elia, & illum sequi cœpit, ei perpetuò ministrauit 3. Regum 19. vsque ad 4. Regum 3. Post raptum verò Eliæ, eundem Carmelum incoluit, vt ex citato loco colligitur, & communiter authores docent, atque Eliæ in spiritu & ministerio successit. Vnde 4. Reg. 3. in huius rei signum filij Prophetarum venerunt in occursum eius, eúmque adorauerunt, & tanquam caput & principalem Prophetam, Eliæque successorem agnouerunt.

14. Obiicitur quoad successionem in Carmeli habitatione.

Obiici autem potest, quia Eliseus vix semel aut iterum legitur in monte Carmelo, aut in alio deserto loco resedisse; sæpius verò in ciuitatibus, & inter reges versatus fuisse, & præcipuè in Samaria, quæ curia regni erat. Vnde 4. Regum 5. dixit puella Hebræa, quæ erat captiua in Syria, *Vtinam fuisset Dominus meus ad Prophetam qui est in Samaria.* & postea Naaman veniens in Samariam, ibi conuenit Eliseum; & ea contigerunt quæ illo loco Regum narrat Scriptura, & ex cap. 6. & 7. constat illic permanenter habitasse Eliseum, ac tandem in capite 13. ibidem occubuisse. Respondeo rationem viuendi Eliæ & Elisei, non ita fuisse solitariam & contemplationibus abstractam, vt non etiam ad conuersandum cum populo, in eius beneficium, per quædam, vt ita dicam, interualla, descenderent; namque & donum prophetiæ, quod habebant, in eum maximè finem illis à Deo communicabatur. ****

Respondeo.

Hæc tantùm de sacro Carmelitarum ordine in manuscriptis authoris Soarij inuenire potuimus. quem nisi mors bonis omnibus inuidens præoccupasset, tam de hoc ipso ordine, quàm de reliquis plura scriptum fuisse non dubitamus.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De religione Societatis IESV, quo ad institutionem, & institutum in generali.

TRACTA

TRACTATVS DECIMVS
DE RELIGIONE SOCIETATIS IESV IN PARTICVLARI.

LIBER PRIMVS.

De religione Societatis IESV quoad institutum eius in generali.

HÆc est postrema pars totius operis de statu religionis, quæ sicut pluribus titulis, ac nominibus à me debita est, ita præcipuè, ac primariò est intenta. Cùm enim ante quadraginta annos, ex quo hæc scribo, scribo autẽ anno 1595. magno diuinæ gratiæ beneficio ad hanc religionem vocatus sim, & toto hoc tẽpore in ea educatus, nutritus, & conuersatus, eius viuendi rationẽ, ac institutum admiratus semper fuerim, & in ea singularem morum probitatem, & erga diuinam maiestatem, religionẽ, ac reuerentiã; erga proximos verò eximiam charitatem, & animarũ zelum in variis, ac distantissimis prouinciis Italiæ, Galliæ, totius ferè Hispaniæ, ac tandem Lusitaniæ fuerim expertus: videámque nihilominus religionẽ hanc, non solùm ab hæreticis hominibus, (quæ illius magna laus est) odio haberi, verùm etiam, specie religionis, ab hominibus sanam doctrinam, & religionem Catholicam profitentibus oppugnari, variisque modis, tum in priuatis colloquiis, tum etiam in publicis lectionibus, & concionibus, vel iniquis detractionibus, vel sophisticis argumentationibus exagitari: diu, multúmque desideraui, eius, quæ in nobis est, religionis rationem vtrisque reddere, & obiectionibus vniuersis, quæ hactenus contra Societatẽ excogitatæ sunt satisfacere. Non quia veritas ipsa, quæ luce clarior est, aut religio, quam Apostolica Sedes toties probauit, & diuina gratia suis operibus illustriorem reddidit, nostra defensione, aut illustratione indigeat, sed vt signum aliquod grati animi, & Deo, qui me vocauit in Societatem filij sui, & ipsi Societati, cui totum quod sum, vel habeo, debitum recognosco, exhiberem. Quamobrem sanctissimorum Patrum Thomæ, & Bonauenturæ exempla sequutus, opus hoc diuina gratia cõfisus aggressus sum. Quia verò Societas hæc quædam habet cum cæteris religionibus cõmmunia, quædam autem propria; propter priora, nonnullis minùs necessaria in Ecclesia, vel potiùs superuacanea visa est; eo quòd nouissimis temporibus, quando Ecclesia multis, & grauissimis religionibus abundabat, inuenta videatur; propter posteriora verò, res noua, ac propterea, vel hoc solo nomine suspecta multis existimata est, ab aliis A autem minoris habita, quòd parum rigorosum, & austerũ viuendi modum amplexam esse calũnientur. Ad satisfaciendum igitur omnibus, necessariũ existimauimus ea priùs, quæ religioso statui communia sunt, diligenter, & exactè tractare; quod hactenus præstitimus. Deinde verò (quod nunc aggredimur) Societatis institutũ distinctè, ac dilucidè explicare. Ita enim speramus fore, vt ad maiorem Dei gloriam, & animarum fructum, religionis huius dignitas, & vtilitas omnibus innotescat, & oblatrantium ora, aut obticescant, aut confundantur. In hoc ergò primo libro generatim Societatis institutum, ordinem, harmoniam, seu hierarchiam B proponemus, ac declarabimus: In sequentibus verò de singulis eius partibus, votis, ac præcipuis constitutionibus (hæc enim omnia instituti nomine comprehenduntur) differemus.

In superiori tomo, & tractatu 1. huius.

CAPVT I.

Sitne Societas IESV vera religio, & cur hoc nomine insignita sit?

1. SVpponimus esse in Ecclesia catholica congregationem quandam clericorum, specia-C lem regulam, sub obedientia propriorum Prælatorum profitentium, quam hoc nomine *Societatis IESV* appellamus. Hoc ex facto ipso per se euidens est, & ideò non indiget alia probatione, præterquàm quod huius congregationis, sub eo nomine, honorificam mentionem fecit Concil. Trid. sess. 25. cap. 16. de reformat. regul. & ante, ac post illud multi Pontifices in bullis suis, quorum sententias postea referemus.

2. Dicimus ergo primò Congregationem hanc esse veram, & propriam religionem: quod de toto D hoc corpore Societatis nullus catholicus negauit vnquam, quem ego sciam, nec negare potest; est enim (vt existimo) certum de fide; nam si hæc non est vera religio, nulla profectò est in Ecclesia religio vera, quod dicere hæreticum esset. Sequela autem patet, quia esse religionis non antiquitate, & quasi præscriptione acquiritur, *sed professione status ad perfectionem tendentis, & ab Ecclesia approbati.* Hæc autem omnia in religione hac manifestè inueniuntur. Nam finis eius est non solùm ad perfectionem

Assertio 1. Societatem esse veram religionem. Probatur de fide.

Essentia religionis quæ.

fectionē tendere, sed etiam alios, quoad fieri possit, ad eam ducere. Ad hunc autem finem assequēdum, fit in ea seculi abrenunciatio, & ad diuinum cultum specialis consecratio per tria vota substātialia religionis, cum vera etiam professione solenni, quæ in aliquibus membris huius corporis fit; ergo de toto hoc corpore dubitari non potest; quin sit vera, & propria religio. Quomodo autem in singulis eius membris hic status inueniatur, in discursu operis dicetur.

3. Secunda assertio, Societatem esse religionē à reliquis specificè distinctam, ostenditur.

Secundò dicimus, hanc religionem esse distinctam à reliquis specifica distinctione morali, eo modo quo in religionibus hæc distinctio inueniri potest, vt vidimus in tract. præcedent. cap. 1. Hoc etiam per se notum est ex modo procedendi eius. Nam post Summum Pontificem sub diuerso capite, seu Generali, constituit suam propriam monarchiam, & sub propriis, ac distinctis constitutionibus, ac regulis viuit; & quamuis cum aliis religionibus conueniat in generali fine inquirendi perfectionem, hoc tamen speciale habet, quòd in suo fine non tantùm acquirere perfectionem, sed etiam illam in aliis exercere, seu ad alios diriuare intendit, & ideo in modo illam acquirendi sese accommodat aliorum etiam vtilitati, & saluti; atque ita incumbit suorum membrorum perfectioni, vt ad aliorum vtilitatem ea informet. vnde etiam fit, vt ad hunc finem propriis, vel (vt sic dicam) appropriatis mediis vtatur. Ac denique ex eodem capite etiam nascitur, vt corpus hoc pluribus magísque variis membris constet, quàm cætera aliarum religionum, sítque (vt ita dicam) magis heterogenea; quia ille finis, ad quem ordinatur, plura requirit munera, atque etiam plura organa necessaria sunt. Est ergo hæc particularis religio distincta à reliquis, quæ post alias nata est, propriúmque fundatorem habuit; propriáque approbatione indiguit; quæ omnia sigillatim probanda, & tractanda sunt. Nunc tāquam certa supponuntur magis, quàm probantur; quia sub hac generalitate nullam habent dubitationem.

Societas cur præ aliis religionibus membris varia.

Societatem proprium nomen sibi vendicare oportuisse.

4. Tertia assertio, & eius probatio.

Tertiò pro secunda parte tituli, ex dictis concluditur, moraliter necessarium fuisse religionem hanc proprium aliquod, & speciale nomen habere, eíque imponi. Quia omnes res particulares indigent propriis nominibus impositis, alioqui impossibile esset humano modo, de eis sermonem habere; cùm ergo hæc religio particularis sit, & post alias instituta, particulari etiam nomine indiguit, ac nouo, & à nominibus aliarum religionum diuerso. Hoc autem nomen licèt ab aliis, per errorem, aut vulgarem vsum, varium, ac multiplex fuerit, verum certè, ac proprium vnicum tantum est, *Societas IESV.* Religiosi enim Societatis in variis regionibus à multis sunt vocati *Theatini,* ab aliis *Inniguistæ,* à nonnullis *Iesuitæ,* seu, *Iesuati,* alicubi etiam præsertim in Lusitania, & India Oriētali, *Apostoli* dicti sunt: omnia autem hæc nomina, aut sine veritatis fundamento, aut sine authoritate, nostris hominibus sunt attributa. Ordo enim Theatinorum, qui in aliquibus Italiæ partibus floret, peculiaris quædam religio est, sed à Societate longè diuersa; distinctum enim fundatorem habuit, (in quo Chemnitius malitiosè errauit, vt Iacobus Payua infrà num. 5. citandus notauit) nempe Cardinalem Petrum Carrapha Episcopum Theatinum, qui postea fuit Paulus IV. Pontifex, & institutum habet, ac rationem viuendi longè diuersam; habet tamen nonnullam similitudinē cum religione Societatis in exteriori specie habitus clericalis; vtraque enim religio clericorum est; & propter hanc similitudinem, & quia prope eadem tempora vtraque religio exorta est, ideò vulgus nesciens discernere inter homines vtriusque religionis, *Theatinorum* nomen, quod paulò erat antiquius, ad religiosos Societatis accommodauit. Nomen autem *Inniguistarum,* quatenus à nomine *Ignatij*) Hispanè *Innigo*) deriuatum est, non carebat fundamento veritatis, quantum ad etymologiam, rectè enim potest, & solet, religio à nomine sui fundatoris nominari, caret tamen fundamento authoritatis, sine qua nullum est verum nomen alicuius rei; oportet enim, vt sufficienti authoritate sit impositum; hoc autem nomen, non solùm à nemine habente authoritatem Societati impositum est, verùm repugnat potiùs intentioni fundatoris eius, qui humilitatis causa noluit suam religionem à suo nomine appellationem accipere.

Societatis religiosi variis nominibus appellati per errorem.

Payua.

Cur Societatis religiosi *Theatini* vocati.

Quare *Inniguistæ* appellati?

5. Quamobrē *Iesuitæ* dicti?

Idem seruata proportione dici posset de nomine *Iesuitarum,* quo quidem nomine abutuntur hæretici, vt homines Societatis proscindant. Nam Chemnitius in quodam libello, quem contra Societatem scripsit, sic dicit appellari hos religiosos *Iesuitas*; non quia verè sint Christo coniuncti, sed quia sunt manifesti hostes Iesu: sicut olim (inquit) Imperatores Asiatici, vel Africani appellabantur, quia illas prouincias debellauerant; aliquando verò malitiosè deprauant, ac distorquent per ludibrium, vt refert Payua statim citandus, & Surius in cōmentario de gestis Orbis anno 1536. Libellum autem illum cum aliis eiusdē hæretici, damnauit Pius IV. per Epistolas missas ad Maximilianum Imperatorem, & ad Albertum Bauariæ Ducem, & ad Episcopos Germaniæ, quas in vnum collegit Otho Cardin. Albanensis, & Augustanus Episcopus. Contra eundem etiam hæreticum pro Societate, eiúsque nomine gloriosè pugnauit Iacobus Payua Lusitanus lib. 1. Itaque si nomen illud piè, ac syncerè interpretari velimus, accommodatum satis est ad religiosos Societatis voce simplici nominandos, præsertim supposita ipsius religionis appellatione dicta; si enim tota religio *Societas Iesu* dicitur, quia Iesus est quasi vinculum, & centrum, in quo huius religionis socij copulantur, & ob alias causas, quas statim in num. 13. attingemus: cur non poterunt membra eius *Iesuitæ* vocari? Sic enim, (vt Epiphanius refert hæresi 29. longè à principio) fideles in principio Ecclesiæ, vt à Christo cœperunt Antiochiæ appellari *Christiani,* Actor. 11. ita aliis locis à Iesu sunt vocati *Iessæi,* quod ferè perinde est, & eandem habuit deriuationem; nam totam etiam Ecclesiam aliquando vocauit Paul. *Societatem filij Dei* 1. ad Cor. 1. Potest etiam hæc religio *Societas Iesu* appellari; quia nomen IESVS à salute dictum est, & saluatorem, ac medicum animarum ex propria etymologia significat: quia ergo hæc *Societas* in hūc finem peculiariter congregata est, vt saluti animarum Christo cooperetur, ideo sub eadem etymologia eius religiosi, *Iesuitæ* dici possunt, quasi animarum curatores, ac medici, simile enim nomen in principio nascentis Ecclesiæ religiosis esse impositum, author est Eusebius lib. 2. historiæ c. 16. vbi ex Philone lib. de supplicibus, seu de vita contemplatiua ait, illum vocasse monachos curatores, *eo quòd tanquam medici, curatione adhibita, eorū mentes, qui ipsos adirent, à vitij, & turpitudinis morbo ereptas,*

Payua. Surius.

Otho Card.

S. Epiphan. De hac S. Epiphanij deriuatione plures alij apud Enriquez lib. 12. cap. 5. n. 4. lit A. in Com.

Euseb.

ptas, ad integram valetudinem restituerent. Et subiungit Eusebius. *Siue igitur Philo ipse, dum propriam, & appositam hominum moribus appellationem attribuere volebat, suo ipsius arbitratu, & iudicio, illis istud nomen imposuerit, siue re vera ab initio authores eius religionis, cùm adhuc Christianorum appellatio nusquam penè locorum diuulgata esset, eos ita nominarint, longa ratione disquirere non est opus.* Veruntamen eadem appellatio esse videtur, quæ apud Dionysiũ cap. 6. de Eccles. Hierarch. p. 1. vbi religiosos vocat θεραπευτὰς: ipse verò interpretatur *cultores*; quam interpretationem Eusebius non omittit, quia vox illa deriuatur à verbo Græco θεραπεύω; quod & *famulari*, & *curare* significat. Vnde Luc. 4. vbi de Iesu dicitur, *curabat eos*, Græcè dicitur, ἐθεράπευσεν. vide Bellarm. lib. de monachis cap. 1.

Dionys. Areopag.

6\. In hoc ergo nomine rectè interpretato, nihil est à veritate, aut pietate alienum. Nihilominus tamen ipsa Societas non solet hoc nomine suos appellare, vel quia in bullis Pontificis, aut constitutionibus eius, non inuenitur, & ideo apud illã non habet sufficientem authoritatem, etiamsi vulgò à multis vsurpatum sit: vel certè ad vitandam ambiguitatem, seu æquiuocationem. Fuit enim multo ante S. Ignatium congregatio piorum hominum, qui *Iesuati* appellati sunt, cuius meminit Sabellicus Ænead. 11. lib. 9. & Polydorus de Inuentoribus rerum. cap. 4. Volaterran. lib. 21. cap. de ordine eremitarum. Baron. in Martyrol. 31. Iulij. Eiúsque initium fuisse dicitur Senis Italiæ vrbe anno 1360. authoribus Ioanne Columbino, & Francisco Vincentio, quorum institutum longè diuersum est ab instituto Societatis. Nam illi priuatæ tantùm vitæ, seu perfectioni incumbunt, & cõmuniter non ordinantur. Multi etiam graues authores dicunt, illam non esse propriam religionẽ, licèt sit satis pius viuendi modus, vt Panormit. in rubr. de regul. n. 2. & latiùs in cap. *nullus.* de foro compet. n. 11. & in consil. 55. quod ibi citat. Et Felin, cap. *Sancta Maria.* de constit. in principio, & Cardin. conf. 136. Cur autem illo nomine appellati sint, variæ rationes redduntur, quæ videri possunt in historiis (nostra enim non refert) apud Boërium lib. de vita & statu eremitarum n. 13. & Paulum Morigia in historia de ordinibus, c. 33. & Hieronymum Romanũ lib. 6. de Republica Christiana c. 22. Onuphriũ in suo chronico anno 1367.

Nomen *Iesuita* fundamentum nõ habet in instituto Societatis.

Sabel. Polyd. Virg. Volater. Baron.

Panorm.

Felin. Cardin.

Boër. Paul. Mor. Hier. Rom. Onuphr.

7\. Quartum *Apostolorum* nomen certum est à Societate non vsurpari, nec valde commune esse; nam extra Lusitaniam, Indiásque Orientis non est in vsu. Ibi autem non sine pia, & probabili analogia nostris impositum est. Nam quia in initio, ante approbatam etiam Societatem socij duo B. Ignatij, B. Franciscus Xauier, & Simon Rodericus, Ioãne Rege efflagitante, & Summo Pontifice imperante, in Lusitaniam profecturi, inde in Orientalem Indiam nauigaturi ad prædicandum Euangelium, fœliciter missi sunt, tantóque fructu, ac vitæ exemplo, vterque Olysipone; Franciscus verò in Oriente etiam per se, ac per suos socios, ministerium suum perfecere, vt Apostolos ad viuum imitari viderentur; ideóque tam ex nominis etymologia, quàm ex vitæ perfectione *Apostoli* vocati sunt. Atque ita hoc nomen secundùm quandam analogiam, & participationem intellectum, nec falsitatem, nec magnam inuidiam habere videtur. Tamen etiam caret sufficienti authoritate, & impositione, & nonnihil arrogantiæ habere videretur, si propria voluntate esset acceptum, verùm, vt dixi, nostri religiosi illud non vsurpant; sed potiùs quantum in ipsis est, cohibere, & emendare studet.

Cur in Lusitania Societatis religiosi *Apostoli* vulgò dicantur.

Vide Lucenam in vita Xauerij lib. 1. cap. 9.

Vnicum ergo ac proprium nomen huius religionis est *Societas IESV.* Hoc primùm S. Ignatius inuenit, creditúrque habuisse virginem à reuelatione illa, quam prope Vrbẽ habuit, in qua Æternus Pater Vnigenitum suum Crucem humeris gestantem ostendit, eíque Ignatium, & eius socios beneuolentissimè cõmendauit, quos eodem amore sub protectione sua Iesus suscepit, & apertis verbis Ignatio significauit. Hinc ergo ortum est S. Ignatij desiderium, quod reliqui socij religiosissime amplexi sunt, & in prima supplicatione, quã de approbanda sibi Societate Pontifici fecerunt, his verbis significarunt. *Quicunque, qui in Societate nostra, quam* IESV *nomine insigniri cupimus*, &c. Postea verò subiungit Pontifex generalem approbationem, dicẽs: *Præmissa omnia & singula*, &c. *Apostolica authoritate approbamus.* Atque eadem petitio, & approbatio in aliis Pontificiis bullis sæpe reperitur, præsertim in Bulla 1. Iulij III. vbi Patres repetunt illa verba. *Quicunque, qui in Societate nostra, quam* IESV *nomine insigniri cupimus.* Et postea Pontifex subiungit. *Quapropter considerantes, nihil quod sanctum, piúmque non sit, in dicta Societate, eiúsque laudabilibus institutis, ac exemplari Ignatij, & aliorum sociorum prædictorum vita, & moribus reperiri*, &c. In quibus bullis considerandum est, quòd licèt directè, & expressè rem, & non nomen approbare videantur, tamen dupliciter illud satis commendant, primò quia omnia ab illis Patribus proposita, & gesta laudant: nihil ergo reprehensione dignum in desiderio appellationis illius inuenerunt. Deinde ac maximè, quia statim illa voce vtuntur, & deinceps perpetuò hoc nomine religionem ipsam; religiosos verò ipsos *socios* appellant; quod omnes sequentes Pontifices obseruarunt, & præsertim Gregor. XIII. in sua constitutione, *Ascendente Domino.* ac tandem Conc. Trid. sess. 25. cap. 16. de reform. regul. Atque ita Pontificum mentem S. Ignatius intellexerat, quando initio suarum constitutionum dixit. *Hæc minima congregatio, quæ à Sede Apostolica in prima sui institutione Societas IESV nominata est*, &c. Constat igitur nomen hoc magna authoritate impositum, & confirmatum existere.

8\. Proprium huius religionis nomen esse *Societatem IESV.* Vide Ribad. in vita B. Ignatij, & Orlandin. lib. 2. histor. Soc. n 30. Lucen. supra.

Habetur in 1. Bulla Pauli III.

Aliquorum calumnia circa nomen Societatis IESV refellitur.

9\. Nihilominus non defuerunt viri catholici & docti, qui cùm in nostris primis patribus, eorúmque religione aliquid quærerent, quod reprehenderent, in hoc etiam nomen impegerunt, arrogantiæ illis tribuentes, quòd nomen vniuersæ catholicæ religionis propriũ sibi vsurparent. Cùm enim Paul. 1. ad Cor. 1. dixit; *Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi.* per illam *societatem* vniuersam planè Ecclesiam intellexit. Et hic dicitur fuisse primus articulus censuræ, quam contra Societatem Vniuersitas Parisiensis edidit. Hoc etiam videtur significare voluisse Cano lib. 4. de locis. cap. 2. in principio, vbi tractans prædicta verba Pauli, inquit, *Quæ sine dubio Societas, cùm Christi Ecclesia sit, qui titulum illum sibi arrogãt, hi videãt, an hæreticorũ more penes se Ecclesiã existere mentiatur.* Quibus nos vno verbo respõdere possemus; nos illud nomẽ non vsurpasse, sed consensu Summorum Põtificũ habuisse, magísque timendũ esse, ne inuidiæ, vel arrogantiæ genus sit, ibi reprehensione dignum aliquid quærere, vbi tot Pontifices, tantúmque Concilium nihil inuenit, vel potiùs, dum nos calumniantur, ipsos quoque tacitè reprehendere.

Ribaden. de vita B Ignatij lib. 4. cap. 11. in editione Latina.

hendere. Sed & nouissimè Gregor. XIV. in sua confirmatione instituti Societatis, quæ incipit, *Ecclesiæ Catholicæ*, &c. data 4. Kaled. Iul. anni 1591. omnem hac de re quæstionem extinxit in hunc modum. *Quo verò ad reliqua, quæ in controuersiam vocata erant, sic statuimus, nomen Societatis IESV, quo laudabilis hic ordo nascens, à Sede Apostolica nominatus est, & hactenus insignitus, perpetuis futuris temporibus in ea retinendum esse*, &c.

10. Supra posita calumnia diluitur. De nomine *Societas*.

Veruntamen, vt obiectioni eorum pleniùs satisfaciamus, duas dictiones quibus nomen illud constat, distinctè consideremus, *Societas Iesu*. Et quidem in priori nihil est, quod arrogantiam redoleat, sed potiùs humilitatem, & charitatem. Noluerunt enim nostri Patres, Pontificis approbationem anteuertendo, congregationem suam *religionem* nominare, & ideò vsi sunt voce, quæ communissima est, & vix poterant inuenire aliam, quæ maiorem temperantiam, & moderationem animi indicaret. Deinde summo charitatis vinculo coniuncti erant inter se; hæc enim sola, ex tam diuersis nationibus, summo animorum consensu, & perpetuo nexu eos copulauerat, & hunc spiritum in sua congregatione relinquere maximè cupiebant, quod nullo alio nomine magis significare potuerunt. Et hoc indicant illa verba in 2. bulla Pauli III. *Ad perfeciendam, & conseruandam eorum Societatis in Christo vnionem, quandam viuendi formulam tradiderant*, &c. Solet enim *Societatis* nomen, & ad militiam, & ad negotiationem, seu mercaturam specialiter applicari. Et vtroque titulo videtur hæc vox à B. Ignatio vsurpata. Nam ad priorem spectat, quod in 1. bulla Iulij III. dicitur. *Postquam Domino inspirante huic Iesu Christi militiæ nomen dederint, die, noctúque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt*. Et inferiùs. *Idonei reperti ad eundem finem Societatis admittantur ad hanc Iesu Christi militiam*. Et in 1. bulla Pauli III. *Quicunque in Societate nostra, quam IESV nomine insigniri cupimus, vult sub Crucis vexillo Deo militare*. Est ergo hæc quorundam militum societas. Ad posteriorem autem pertinere videtur, quod priùs in eadem bulla dicitur: *Exemplaris, ac religiosæ vitæ socij effecti*, &c. Quid enim est religiosa vita, nisi quædam spiritualis negotiatio, & mercatura? Cùm ergo D. Thoma teste 1. p. q. 13. art. 2. ad 2. vnaquæque res ab operatione sua magis propria, magísque nota optimè nominetur, & finis, ac munus Societatis sit, præter vnionem, & charitatem propriam, perpetuò militare pro animarum salute, seu pro illis Christo lucrandis negotiari, maxima cum proprietate hæc religio *Societas* appellata est. *D. Thom.*

11. De nomine IESV.

Non potuit autem nomen hoc *Societas* absolutè, & sine vlla determinatione huic religioni imponi; tum quia talis impositionis modus etiam in propriis nominibus absque alia cognominis determinatione vsitatus non est, nedum in communibus, & generalibus. Tum etiam quia vel nomen esset nimis vagum, & incertum; vel si per antonomasiam, pro hac religione accipiendum putaretur, maioris fortasse arrogantiæ argueremur. Quæ igitur determinatio, aut magis pia, & religiosa, aut instituto talis religionis magis accommodata, aut membris eius dulcior, aut fructuosior, vel ad fidelium ædificationem aptior addi poterat, quàm adiuncto nomine IESV; Præter hanc enim, duæ tantùm aliæ accommodatæ determinationes poterant cogitari, Ignatij nimirum vel primorum sociorum eius, S. Xauerij, nimirum, Salmeronij, &c. Et quidem non immeritò

A nec sine sufficienti ratione potuisset hæc societas *Societas B. Ignatij* appellari; illum enim vt ducem & proximum exemplar à Deo datum agnoscit, & secundùm Christum veneratur. At hunc ipsum honorem fugere, & nomen suum occultare voluit B. Ignatius; tantum ergo ab arrogantia abfuit, quantum humilitas à superbia distat. Quanquam ergo nostri muneris esse debeat, nomen *Ignatij* perpetua memoria, & affectu retinere, eiúsque virtutes imitari; ipse tamen IESV nomen voluit esse infixum in cordibus nostris, & ideo non suo, sed illo voluit Societatem insigniri. Altera vel sociorum omnium Ignatij determinatio, seu appellatio, qaanuis ab eorum meritis aliena non esset, multis tamen rationibus fuisset incongrua, non solùm quoad moralem rationem, quia non omnes pares fuerunt, sed etiam quoad ipsius nominis vsum; oportuisset enim, aut omnium propria nomina *Societatis* voci distinctè adiungere, quod prolixum esset, & inusitatum; aut sub confusa sociorum voce eos comprehendere, quod ambiguitatem, & communitatem vocis non tolleret, nisi saltem Ignatij nomen præponeretur, dicendo, *Societas B. Ignatij, & sociorum*; & ita neque Ignatius ipse, quod humiliter exoptabat, obtineret, neque alij in eodem modestiæ, ac humilitatis officio eum perfectè imitari viderentur. Prudenter ergo, & sanctè additum est nomen IESV, in quo principaliter ipsi sociati erant, & cæteros imitatores eorum coniungi cupiebant.

Cur B. Ignatius de suo nomine Societatē nuncupari noluerit.

12. Ab arrogantia nominis *Societas* liberatur. *D. Thom.*

Sed instant, arrogantiæ esse vniuersalis Ecclesiæ nomen sibi vsurpare. Respondeo inprimis arrogantiam tunc propriè esse, cùm quis aliquid boni, vel virtutis sibi attribuit, quod verè non habet, aut à se habere, quod à Deo habet, iuxta D. Thom. 2. 2. q. 112. art. 1. ad 2. Neutrum autem horum fecit B. Ignatius, aut facit Societas per huius nominis appropriationem. Nam in primis hoc nomine profitetur, quòd verè est *Societas IESV*, tum quia in illo vnitur perfecta vnione, qua membra capiti copulantur, & inter se ratione illius: tum etiam, quia sub illo, tanquam sub primario duce militat; tum denique quia pro illo legatione ad homines fungitur, vt Deo reconcilientur; illíque ad salutem animarum, quantum potest, cooperatur. Nam & Paulus Apostolus ad Philip. 2. Epaphroditum fratrem *cooperatorum*, & *commilitonem* suum appellat, eo quòd in prædicatione Euangelij illi esset socius. Sic autem huius religionis ministri, si non tempore, & loco, certè spiritu, & munere illi sociantur. Tum denique, quia quicquid lucri in negotiatione sua hæc Societas intendit, totum ad IESVM pertinet, non enim quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere debet, ac conatur. Deinde hoc ipsum quod verè *Societas* est, non à se, sed à Christo habere, illo eodem nomine profitetur. Propterea enim non alterius hominis, sed IESV appellata est, vt ab illo intelligat se habere originem, & profectum.

13. Replica. Diluitur primò.

At vrgere tandem possunt, ad arrogantiam etiam, & superbiam pertinere, ea quæ communia sunt, & excellentiam præ se ferunt, tanquam propria vsurpare. Respondeo primò, vulgatam esse doctrinam etiam inter Dialecticos, genericam vocem aliquando attribui abiectiori speciei, vt denotetur potiùs nihil habere extendens præter id quod commune est; nomen autem *Societatis IESV*, licèt excellentiam magnam præ se ferat, tamen ex se non aliam significat, præter illam, quæ toti Ecclesiæ, & omnibus membris eius com-

Vide D. Th. in 4. d. 27. q. 1. art. 1. quęstiuncula 2. ad 3.

munis est,& ideo attribui potuit alicui parti eius, non tanquam excellentiori, sed tanquam minimæ,& quasi nihil proprium habenti,vnde glorietur. Deinde addo etiam esse vulgarem Theologorum doctrinam,nomina communia, quantumuis excellentia, rectè appropriari alicui,quando, & penuria nominum cogit, & sufficiens ratio ad talem approbationem inuenitur. Sic nomẽ *Spiritus sancti*, quod aliàs commune est tertiæ personæ, tanquam proprium imponitur, vt omittam multa essentialia, & communia nomina personis appropriari, vt potentiam Patri, sapientiam Filio, & similia; sic etiam hæc vox *religiosus*, communis est omnibus verum Deum sana fide colentibus, & nihilominus speciali ratione iis qui peculiari modo se diuino cultui dedicant, appropriata est; & ideo quamuis nonnulli hæretici etiam hoc in monachis reprehendere voluerint, quòd *religiosorum* nomen sibi vendicauerint; nihilominus tamen esse veram calumniam omnes catholici intellexerunt. Ita igitur commune hoc nomen sine arrogantia potuit huic religioni appropriari; quia multa habet propria, in quibus meritò hæc impositio, seu accommodatio fundari potuit. Primùm,quia vt dictum est, Christo specialiter coniungitur,vt ei circa efficaciam redemptionis, & salutem hominum, quam nomen IESVS præ se fert, specialiter cooperetur. Secundò,quia Christi vitam proprio,& particulari modo imitatur, vt in sequentibus latiùs ostendemus. Et nunc breuiter declaratur, quia in hoc præcipuè suos instituit,vt summa vnione charitatis inter se viuant, morte discipulorum Christi, & vt Christo conformentur, præcipuè in obedientia ad Patrem, & in affectu ad animarum salutem; quos omnes effectus nomen illud præ se fert iuxta illud 1. Ioan. 1. *Quod vidimus, & audiuimus, annunciamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo.* Tertiò est huic religioni proprium, peculiarem obedientiam Vicario Christi promitere, quod inter alias causas, speciali Dei prouidentia credimus factum, in detestationem hæreticorum,qui eodem tempore exorti sunt, & speciali odio Apostolicam sedem, atque adeò catholicam Ecclesiam prosequuntur. Non ergo nomen *Societatis* hæc religio assumpsit vt vniuersalem Ecclesiam sibi arrogaret, sed potiùs, vt se illius filiam, & peculiari modo illi obedientem profiteretur. Quis autem filiam reprehẽdat,quod ex peculiari affectu ad matrem nomine eius insigniri gaudeat? Denique nullus reprehendit religiones aliquas,congregationes, aut particulares personas,quæ vel à Trinitate, vel ab Spiritu sancto,vel à conceptione,vel ab ipso nomine IESV, cognomina accipiunt, vel ob peculiarem institutionem,vel ob singularem deuotionem, vel propter aliquem alium respectum ad talia mysteria: cùm ergo hæ omnes causæ,& plures aliæ,quæ insinuatæ sunt, vel cogitari etiam possunt, in Societate inueniantur, meritò à nomine IESV cognomen accepit. Vltimò verò circa nomen hoc præ oculis habenda est multiplex eius significatio, quæ in constitutionibus eiusdem Societatis declaratur. p. 5. cap. 1. lit. A. Quia enim Societas congregatio quædam est, quæ pluribus membris constat,& nouitiis etiam, qui propria membra non sunt;ideo interdum illo nomine significatur tota Societas,vt nouitios etiam complectitur; nonnunquam excluduntur soli nouitij, & Societas appellatur totum reliquum corpus ex

Diluitur secundò.

Vide Bellar. in lib. de monachis.

Rationes cur nomen totius Ecclesiæ appropríetur huic religioni. Prima. Secunda.

Tertia.

A membris suis constans. Inter hæc autem membra quædam sunt,quæ nondum ad terminum peruenerunt,sed adhuc probantur aliquo modo,& sunt in via, vt scholastici,& ideo vocari solet aliquando illo nomine hæc congregatio, vt constans ex professis,& coadiutoribus formatis,qui iam sunt in termino sui status. Quia verò inter eos professi sunt præcipui, & apud eos est principaliter regimen Societatis,& ministerium eius,ideo specialiter solet eis hoc nomen attribui. Quæ distinctio ad intelligenda ea, quæ dicemus, præ oculis habenda est.

Nomen societatis variè in constitutionibus vsurpatur.

B

CAPVT II.

Quis sit finis huius religionis.

SIcut in actionibus humanis earũ bonitas,& perfectio ex fine pendet,vt est cõmune Philosophoum dogma; propter quod dixit Seneca epist.46. Finem summi boni ad quem factum nostrum,dictúmque respiciunt,proponendum nobis esse,ne vita in incertum vagetur. Imò etiam Christus Dominus Matth.6.& Luc.11. dixit, ex oculo cordis,& simplicitate intentionis totius corporis lucem pendere. Sicut (inquam) hoc in singulis actionibus verum est, ita etiam in quolibet vitæ statu; nam finis eius est quasi basis, & fundamentum illius,vt rectè dixit Greg. lib.28. moral.c.13. explicans verba illa Iob 38. *Super bases illius solidatæ sunt,vita* (inquit) *nostra in intima finis intentione subsistit.* Est etiam quasi generale principium, ex quo conditiones,seu proprietates, vel obligationes vniuscuiusque status colligendæ sunt, iuxta illud Aristot. 2. Phys. cap.8. *Sicut principium in speculabilibus, ita finis in moralibus.* Inter moralia autem, status hominum primarium sine dubio locum obtinent. Est denique finis vniuscuiusque status, seu religionis, si proprius sit, veluti propria forma, à qua veluti propria differentia constituens talem religionem, eámque ab aliis distinguens sumitur, vt ex D. Thomæ doctrina 2. 2. quæstione 184. intelligere licet. Ob has ergo causas ad intelligendum Societatis institutum, eiúsque rationes,ac proprietates explicandas, finis illius primùm omnium contemplandus est. Atque ita primi etiam nostri Patres, quoties à Summis Pontificibus approbationem huius religionis petierunt,à fine illius suæ supplicationis initium sumpserunt. Ab illis ergo, atque adeò à Pontificibus, & responsis eorum finem huius religionis addiscamus.

1. A fine non solùm quælibet actio, sed totus vitæ status regulariter.

Senec.

C

Gregor.

Est item principium in moralib.

Aristot.

Est denique quasi differentia distinguens statum.

D.Thom.

D

Finem huius religionis esse non solùm propriam sed alienam perfectionem quærere.

E

In prima ergo Bulla Pauli III. in formula instituti ei proposita Societas ad hoc potissimùm instituta dicitur, *vt ad profectum animarum in vita, & doctrina Christiana, ad fidei propagationem*, &c. *præcipuè intendat.* Et inferiùs ad vnumquodque Societatis membrum dicitur. *Curet primò Deum, deinde huius sui instituti rationem, quæ via quædam est ad illum,semper ante oculos habere,& finem hũc sibi à Deo propositum totis viribus assequi.* Eadem verba ferè inueniuntur in simili formula oblata Iulio III. vt habetur in prima eius bulla. Idem repetunt alij Pontifices præsertim Greg. XIII. in constitutione. *Quanto fructuosius.* vbi sic ait. *Sicut finis dictæ Societatis fidei propagatio,& defensio,animarúmq; in vita, & doctrina Christiana progessus,ita etiã gratiæ eius vocationis*

2. Probatur testimonio Pontificum

vocationis proprium est, diuersa loca de Romani Pontificis, ac Præpositi Generalis eiusdem Societatis directione peragrare; &c. Et in altera constitutione. *Ascedente Domino. Cuius* (scilicet Societatis) inquit, *præcipuus finis est, catholicæ religionis defensio, ac propagatio animarúmque in Christiana vita, & doctrina profectus.* Deinde in suis constitutionibus sæpe hunc finem nobis proposuit B. Ignatius, magísque explicauit. Nam in examine (quod omnibus Societatem ingredi volentibus statim in principio proponitur) cap. 1. n. 2. sic inquit. *Finis huius Societatis est, non solùm saluti, & profectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare, sed cum eadem impensè in salutem, & perfectionem proximorum incumbere.* Et in p. 1. Constitutionum cap. 2. n. 8. ait: Institutum Societatis esse rectà tendere ad iuuandas, & disponendas animas ad sui vltimi finis consequentiam. Et p. 3. cap. 1. §. 9. sic de Societate loquitur. *Quæ tota ad maiorem Dei gloriam & vniuersale bonum, & vtilitatem animarum instituta est.* & p. 4. statim in initio. *Cùm scopus ad quem Societas rectà tendit, sit suas, ac proximorum animas ad finẽ vltimum consequendum, ad quem creatæ fuerunt, iuuare, &c.* vbi in declaratione id distinctiùs explicatur. Ac denique ex hoc fine ferè omnia colligit, quæ in omnibus partibus constitutionum disponit, vt in discursu operis videbimus. Hîc verò specialiter notanda sunt illa verba, quæ in 7. p. cap. 1. §. 1. scripta reliquit de eodem fine, scilicet, *Qui finis nostri instituti valde proprius est.*

Ex constitutionibus Societatis idem ostenditur.

3. Satis ergo, & ex testimonio authoris instituentis, & ex assensu Pontificum approbantium, constat hunc esse finem Societatis. Neque hîc alia ratio postulanda est: quia finis intentio, seu designatio libera est operanti, vel artifici: ille ergo est finis rei institutæ, quem ipse institutor sibi posuerit, quémque intendere tenentur omnes, qui talem viuendi rationem profitentur. Deinde (à posteriori argumentando) ille est finis alicuius status, ad quem præcipuæ operationes eiusdẽ status, & media, quæ ad illas ordinantur, diriguntur; nam operatio est finis proximus, seu formalis; seu finis quo (vt Theologi loquuntur) id autem, quod per talem operationem comparatur, est finis, qui intenditur, seu cuius gratia res instituta est; sed omne ferè opus, ac negotium Societatis ad hoc tendit, vt animarum salutem, & perfectionẽ, quantum diuinæ gratiæ cooperãdo potest, promoueat: & tota ratio instituendi, distribuendi, ac perficiendi membra sua in hunc finem respicit, vt ea faciat apta instrumenta ad animarum salutem procurandam, vel ad hoc opus aliquo modo iuuandum, vnũquódque pro ratione sui gradus; ergo signum est hunc fuisse finem Societatis: Maior, vt nota, supponitur ex 1. 2. q. 1. & 3. & ex Metaphysica. Minor, & ex bullis, ac constitutionibus citatis, & ex praxi, & vsu manifesta etiam est, & in sequentibus erit sæpius repetenda; nam magis à priori procedendo ex prædicto fine colligemus, quàm rectè sint hæc omnia in Societate instituta.

Idem ratione suadetur à posteriori.

4. Vt autem finem hunc, & huius perfectionem ampliùs declaremus, duo circa illum inquirere possumus. Primum quomodo possit hic esse finis alicuius religiosi status. Secundum, si est, quo sensu dici possit Societatis proprius. Ratio dubitandi in vtroque puncto est, quia finis ille duas partes includit; vna est propria perfectio ipsorum religiosorum; altera est sanctificatio, aut perfectio aliorum proximorum. Ex quibus prior est quidem accommodatus & proprius finis religiosi status. Posterior verò non videtur pertinere posse ad ad finem illius; non quidem quia infra illum statum sit, sed potiùs, quia multum illum excedere videatur. Ait enim Dionysius de cœlesti hierarchia cap. 9. Omnium diuinissimum esse Dei cooperatorem fieri circa animarum salutem iuxta illud 1. ad Corinth. 3. *Dei adiutores sumus.* Est ergo ille finis supremus omnium, qui esse potest in aliquo statu Ecclesiæ. Pertinet ergo ad supremum statum, qui est Episcoporum, non ad religiosum, qui inferior est. Docuit hoc eleganter Nazianz. oratio 1. non solùm attribuendo Episcopis tanquam propriè debitam perfectionem propriam, illis verbis, *Antistitis vitium est non quàm optimum esse, ac nouas subinde virtutum accessiones facere, siquidem virtutis suæ præstantia multitudinem ad mediocritatem tracturus sit*; sed etiam de fine perficiendi alios ita disseruit. *Huic scopus est animæ pennas dare, ac mundo eam eripere, Deóque dare, diuinúmque imaginem, aut manentem conseruare, aut periclitantem fulcire, aut dilapsam in pristinum statum reuocare.* Quem finem dicit deinceps esse scopum totius diuinæ prouidẽtiæ Dei erga homines, & incarnationis Christi; ac tandem concludit. *Ac nos huius medicæ scientiæ ministri, & adiutores sumus, quicumque aliis præsidemus. Quibus cùm magnum, atque amplum sit propria vitia, morbósque percipere, iisque mederi; multo tamen maius, ac præclarius est, aliorum morbos curare, ac scitè repugnare posse; atque vt vtrisque vtile sit; nempe, & his, qui curatione indigent, & his, qui medendi scientiam profitentur.* Videtur ergo arrogantiæ cuiusdam esse in inferiori statu; hunc finem sibi attribuere, siue vsurpare. Et confirmatur, ac declaratur ex dictis superiori tomo circa differentiam status religiosi ab Episcopali; nam Episcopalis, est status perfectionis exercendæ, seu communicandæ; religiosus verò est status perfectionis acquirendæ, vt docuit etiam D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 5. Propter quod etiam in cap. *Hoc nequaquam.* 7. qu. 1. ex Concilio Constantinopolitano dicitur. *Monachorum vita subiectionis habet verbum & disciplinatus.* Et ob eandem causam Dionysius cap. 6. de Ecclesiastica hierarchia religiosum statum ponit in ordine initiandorum seu perficiendorum, & non in ordine ministrantium, sed perficientium. At verò incumbere aliorum saluti pertinet ad statum perficientium, ergo non potest esse finis accommodatus religiosi statui: ergo status, qui habet hunc finem, hoc ipso deficit à ratione perfectæ religionis; tum quia non minùs monstrosum est, & perfectioni contrarium altiora se quærere, quàm à debita perfectione deficere, cùm quoddam arrogantiæ genus illud esse videatur. Tum etiam, quia eo ipso quòd in aliquo statu exceduntur limites operandi vltra mensuram accommodatam tali statui, non solùm perfectio non acquiritur, verùm potiùs illi, qui talem statum profitentur, exponuntur etiam innumeris periculis amittendi etiam spiritualem vitam. Quod præcipuè contingere potest in hoc fine quærendi salutem animarum, qui multa pericula habet annexa, præsertim superbiæ, ambitionis, & vanæ gloriæ, & inferiorum lapsuum fragilitatis humanæ. Quod si fortè dicatur hinc solũ probari, hunc non posse esse finem directum, & primarium alicuius religiosi status; non tamen inde concludi, per quandam redundantiam, & quasi extensionem non posse religiosum statum ad hunc finem ordinari. Si hoc (inquã) dicatur, primò repugnatur omnibus testimoniis adductis, & destruũtur omnia, quæ de fine huius religionis hactenus dicta sunt. Deinde nulla erit differentia in hoc inter

Puncta duo discutienda, ac ratio difficultatis vtriusque.

Dionys. Areopag.

Nazianz.

Confirm.

D. Thom.

Dionys.

Euasio occluditur.

tet illam,& alias religiones, præsertim mendicantes, quæ hoc saltem modo ad salutem proximorum ordinantur,veluti religio *Prædicatorum*,vt nomen ipsum præ se fert.

Quærere animarum salutē, posse esse finem principalem alicuius religionis.

5. Circa quæstionem hanc primùm omnium statuendum est, finem hunc quærendi proximorum salutem,& perfectionem,esse finem non accidentarium,nec secundariū huius religionis, sed principalem,& maximè proprium, vt verba instituti, & Pontificia scripta manifestè testantur; ita verò sumendus est hic finis, vt ab alio, scilicet,perfectionis propriæ acquirendæ non separetur, sed sit quasi determinatio eius,vel potiùs mutuò sese determinent,& ita ex eis conflетur vnus adæquatus, & perfectissimus finis talis religionis. Vt autem hoc explicemus, & confirmemus, primùm probandum est posse hunc finem salutis animarum, esse primarium scopum alicuius religiosi status, quod sumi potest ex D. Thom.2.2.q. q.188. art.4. & Caiet. ibi. Idque sic ostendo;nam licèt religiones omnes pro scopo habeant perfectionem charitatis, singulæ tamen illam inquirunt peculiari modo,seu in proprio aliquo opere,seu ministerio quod est veluti proprius vniuscuiusque scopus,vt indicauit Moyses Abbas apud Cassianum collat.1. ferè tota.& D.Bonau. in speculo disciplinæ cap.6. tom. 2. opuscul. & in superiori tom. id declaratum est,circa statum religiosum in communi, & iterum hoc ipso tomo in tract.9. circa varietatem religionum dicitur. Sic enim quædam religiones ordinantur ad solam contemplationem, vel laudem Dei,quædam ad hanc, vel illam actionem in defensionem Ecclesiæ, redemptionem captiuorū, curationem infirmorum, &c. Hinc igitur sic colligo; nam religio institui potest, quæ pro suo peculiari fine principaliter habeat aliquod ex prædictis misericordiæ operibus, vt ex vsu Ecclesiæ constat;ergo multo magis institui potest,quæ pro fine habeat maximum charitatis opus erga proximos,quale est eorum æternam salutem procurare, nullúmque laborem propter hunc finem assequendum recusare.

D. Thom. Caiet.

Suadetur Scripturæ testimoniis.

6. Quin potiùs,si rectè verba Christi in Euangelio expendamus, hic videtur esse præcipuus finis status religiosi à Christo Domino instituti, vel significati. Nam Luc.9.cùm quendam ad perfectionem vocasset,dicens: *Sequere me*.& ille respondisset: *Domine,permitte mihi primùm ire,& sepelire patrem meum*;Respondit Dominus, *Sine vt mortui sepeliant mortuos suos,tu autem vade,& annuncia regnū Dei*,indicans,propter hoc munus principaliter illum vocasse ad statum perfectionis, vt scilicet annunciaret regnum Dei. Et Marci 10,dixit, *Nemo est qui reliquerit domum,aut fratres*,&c.*propter me,& propter Euangelium,qui non accipiat centies tantū*,&c. quam vltimam particulam solus Marcus addidit: Et Euthym. cap. suo 41. in Matth. Barrad. tom.3, concord. lib. 5. cap. 10. & alij post Hieronymum Matth.19.illam ita interpretantur, *propter Euangelium annunciandum.* Sic etiam Apostolos, quos in religioso statu priùs instituit, ad hoc principaliter vocauit, vt essent piscatores hominum. Est ergo hic non solùm aptus,sed etiam maximè perfectus finis status religiosi. Ratione denique declaratur; nam finis,qui magnam perfectionem requirit;& cuius operatio, seu inquisitio, & per se spectata opus perfectionis est, & multum ad perfectionem iuuat, finis est status religiosi,cùm ipse essentialiter sit status cōparandæ perfectionis:sed huiusmodi est ille finis, vt per se manifestum est, & in prædictis bullis Societatis sæpiùs declaratur.

Euthym: Barrad. Hieron.

Ratione idē ostenditur.

A Nam in prima formula instituti Paulo III.proposita dicitur, rationem huius instituti *viā quandam esse in Deum.* Et Pontifex testatur, omnia, & singula (scilicet sibi proposita) ad spiritualem profectum eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis esse opportuna.Quæ iterum in bulla 1. Iulij III.repetuntur. Et multa adduntur, quæ perfectionem,& excellentiam huius finis satis declarant. Præcipuè verò notanda videntur verba illa, quæ ex parte Societatis proponuntur. *Qui ad nos accessuri sunt,antequam huic oneri humeros supponant, diu multúmque meditentur,an tantam pecuniæ spiritualis in bonis habeant, vt turrim hanc iuxta consiliū Dominicum possint consummare:* hoc est,*an Spiritus sanctus qui illos impellet,tantum illis gratiæ polliceatur;vt* B *huius vocationis pondus se laturos sperent; & postquam Domino inspirante huic Iesu Christi militiæ nomen dederint,die,noctúque succincti lumbos,& ad tam grandis debiti solutionē prompti esse debebunt.*Et inferiùs sunt alia verba multum notanda, & præ oculis semper habenda. *Reuera hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo,& in Christianæ vitæ puritate,ac literis conspicuos exigit.* Non est ergo hic finis, tametsi in se perfectissimus, statui religioso improportionatus,si ordinato modo,& per consentanea media intendatur.

Quocirca quanuis de essentia status religiosi sit viam esse,& scholam propriæ perfectionis acqui- 7. C rendæ, ita vt à tali statu hoc separari non possit; non tamen illi repugnat,quòd sit simul status perfectionis exercendæ,& communicandæ, vt etiā in tom.superiori circa statum religiosum in communi annotatum est. Et patet facilè, tum quia, licèt religiosi dicantur esse in via perfectionis, non tamen propterea excluditur, quin in religione esse possint,ac frequenter sint multi iam perfecti.Nam licèt in præsenti vita,non ita perueniatur ad terminum, quin vlterius semper procedi valeat, vt lib.9, de gratia,cap.6. ostendi perueniri nihilominus potest ad eum gradum,& perfectionem virtutis,in qua possit aliquis dici simpliciter perfectus, pro captu huius vitæ. Ergo hic gradus perfectio- D nis non excluditur, sed potiùs intenditur in statu perfectionis religiosæ. Ergo eadē ratione possunt principaliter, & quasi vltimatè intendi ea opera, quæ virum perfectum requirunt,cùm omnis perfectio huius vitæ, vel in operatione sit, vel propter operationem: huiusmodi autem opera post syncerā Dei dilectionem sunt illa,quæ circa salutem animarum exercentur;ergo exercere, & communicare hoc modo perfectionem non est repugnans huic statui. Eo vel maximè quod ipsamet operatio perficiundi alios, potest ita perfici, vt multùm perficiat ipsum perfectorem, seu cooperatorem alienæ perfectionis;ergo rectè potest cōprehendi in primario fine status religiosi, etiamsi E sit status perfectionis acquirendæ, quod insinuatum est in illis verbis B. Ignatij: *Curet primò Deū, deinde huius sui instituti rationem, quæ via quædam est ad illum quoad vixerit ante oculos habere.*

Non repugnare religioso statui simul acquirere,& communicare perfectionē tanquam duos fines principales partiales.

In prædictis bullis.

Ex quibus potest multiplex differentia assignari inter statum Episcopi, quatenus est status per- 8. ficiendi alios, & statum religiosum,quatenus huiusmodi actionem participat. Nam in primis Episcopis conuenit hoc munus per se, & ex officio, ideóque quasi principaliter: religiosis autem solùm conuenire potest quasi ministerialiter, & in subsidium Episcoporum,vt sensit D. Thom. dict. quæst.188.art.4. & ibidem magis Caiet. explicauit. Vnde omnis potestas ad hos actus necessaria est iure ordinario in ipsis Episcopis, in religiosis verò

Primum discrimen,inter Episcopos & religiosos quatenus vtrique profectum animarum procurant.

verò quatenus tales sunt, solùm esse potest per delegationem, vel ab ipsis Episcopis, vel ab vniuersalis Ecclesiæ Episcopo. Vnde etiam fit, vt potestas perficiendi alios plenariè (vt sic dicam) sic in Episcopis, quoad potestatem quidem ordinis, absolutè, & simpliciter; quoad potestatem autem iurisdictionis, quantum satis est ad ordinariam gubernationem, licèt cum dependentia à capite, à quo potest illa iurisdictio limitari, quia ad ipsammet gubernationem ita expedit. In religiosis verò solùm est participatio aliqua huius potestatis, quę regulariter non extenditur ad omnes actus perficiendi alios, neque enim possunt vel per sacramentum confirmationis fideles perficere, nec per ordinationem sacerdotes consecrare. Vnde potest alia differentia tandem considerari; nam in eo qui perfecturus est alios, duo requiruntur; potestas, & probitas, seu sanctitas, aut perfectio personæ; status ergo Episcopalis constituit hominem in statu perficiendi alios, dando potestatem, non verò dando probitatem, sed hanc aliunde supponendo. Status verò religiosus, quatenus tendit ad perficiendos alios, eò præcipuè tendit, vt conferat personæ probitatem, & perfectionem necessariam ad tam perfectam operationem expectando potestatem ab eo, qui illam conferre potest, voluntati eius tam cōcessionem potestatis, quàm vsum eius committendo. Et ad hoc significandum, tam in dictis bullis, quàm in constitutionibus Societatis, vbicunque de eius fine agitur, coniungitur hæc dependentia, & subordinatio ad Summum Pontificem, ac si nos docere voluerit B. Ignatius, finem huius instituti, non tam esse prædicare, vel docere, &c. quàm facere homines idoneos, expeditos, & expositos ex vi sui instituti, ad sanctè prædicandum, docendum, &c. si à Summo Pontifice, vel à Prælaro Societatis eius vicē habente, ad hoc fuerint destinati. Sic in 1. bulla Pauli III. incipit formula instituti. *Quicunque in Societate nostra, quā IESV nomine insigniri cupimus, vult sub Crucis vexillo Deo militare, & soli Domino Summo Pontifici eius in terra Vicario seruire.* Et tam in illa, quàm in prima bulla Iulij III. monentur omnes socij, vt sciant, & *quotidie animo voluant, Societatem hanc vniuersam & singulam sub S. D. N. Papæ, & aliorum Romanorum Summorum Pontificum successorum eius fidei obedientia militare.* Et hinc ortum dicitur speciale votum obediēdi Summo Pontifici circa missiones quod professi Societatis faciunt; & circa hoc ipsum monentur socij, nihil debere per se, vel alios circa has missiones procurare, sed totam hāc curam Summo Pontifici, & Pręposito generali vices eius tenenti, esse dimittendam. Ex quibus omnibus rectè intelligitur finem intrinsecum (vt sic dicam) huius Societatis esse creare, & instituere ministros ita perfectos, vt ad ministerium salutis animarum ad nutum voluntatis prælatorum dignè assumi possint, qui finis non est extra latitudinem illius status religiosi; qui est ad perfectionem acquirendam, licèt illum eleuet, & extendat etiam ad finem perfectionis communicandæ, & exercēdæ, modo proportionato religioso statui. Vnde adiungi etiam potest tertia differentia; nam status Episcopi per se primò ad aliorum vtilitatem ordinatur, & in ea sistit, quantum est ex vi status, & non ad propriam vtilitatem etiam spiritualem; quamuis enim persona Episcopi in exercendo suo munere illam possit, & debeat intendere, tamen munus ipsum per se, & natura sua solum est ad vtilitatem aliorum. At verò status religiosus ita ordinatur ad animarum salutem, vt illam met negotiationem respiciat, vt magnam perfectionē ipsius operantis, à cuius intentione, nunquam separat vtilitatem aliorum, & ideo hanc ipsam vtilitatem eo pondere, & mensura procurat, quæ propriam perfectionem non impediat, sed potiùs ad eam iuuet. Hoc ergo modo finem hunc sibi Societas proposuit.

Secundum discrimen.

Religionem non tam intendere alios perficere, quàm personas ad hoc munus idoneas creare.

Tertium discrimen.

Quo pacto perfectio propria proximorum possit esse finis Societatis proprius.

Secundò principaliter colligitur ex dictis responsio ad secundum punctum in num. 4. propositum; quomodo scilicet finis suprà declaratus sit proprius Societatis, quantum ad eam partem in qua dicitur ordinari ad propriam perfectionē sociorum. Quæ difficultas ferè omnibus religionibus proponi potest, & maximè illis, quæ ad proximos non ordinantur, quia omnes hunc solum finē intendere videntur. Est igitur aduertendum, (quod etiam tractatu præced. lib. 1. cap. 1. num. 4. notauimus) licèt hic finis secundùm se, & quantum ad rem illam in qua talis finis consistit, idem sit; nihilominus propter diuersum modum, quo à diuersis religionibus intenditur, diuersas rationes finis formaliter (vt aiunt) induere, licèt materialiter id sit. Sicut enim Philosophi dicunt, eundem locum diuersis viis circulari, aut recta intentum, induere diuersas rationes termini, aut finis; ita in præsenti eadem charitatis perfectio intenta per talem regulam, aut viuendi modum, aut per peculiarem vsum talis virtutis, induit diuersas rationes finis, atque hoc modo intenditur in diuersis statibus religiosis. Nam à quibusdam quæritur per peculiarem vsum contemplationis; ab aliis per pium vsum in aliquo opere charitatis, aut misericordiæ, ab aliis per singularem obseruantiam paupertatis, &c. Et quamuis verum sit, ferè hæc omnia in omnibus, vel in pluribus religionibus obseruari; tamen ab eo in quo vnaquæque excedit, & cui cætera omnia quodammodo accommodantur, accipit propriam rationem, & denominationem suam. Sic ergo habet Societas proprium quemdam modum in propria suorum mēbrorum perfectione procuranda, ratione cuius finem illum vt proprium & peculiarem sibi vsurpat. 9.

Diuersos modos tendendi in finem perfectionis, diuersas rationes finis formaliter efficere.

Videtur autem mihi modus hic in duobus pręcipuè consistere. Primò, quia partem hanc sui finis alteri parti accommodat, quæ ad perficiendos proximos pertinet; ita enim quærit suorum sociorum perfectionem, vt totam illam mediáque quibus comparatur, &c. velit deseruire perfectioni proximorum. Vt v. g. cùm meditatio, & contemplatio sit vnum ex potissimis mediis ad perfectionem acquirendam, Societas ita in ratione meditandi, & orandi suos instruit, vt per illam ipsam aptiores reddantur ad actionem circa animarum salutem intentam. Similiter moderatio in victu, & vestitu, vsus pœnitentiæ, rigor, & asperitas corporis, media sunt valde vtilia, & necessaria ad propriam perfectionem. Ex omnibus autem illis illud accipit Societas, quod ad propriam perfectionem sufficiat, & labores circa animarum salutem procurandam non impediat, sed potiùs, quoad fieri possit ad illos iuuet. Pro certo enim habet, ac supponit, ex huiusmodi respectu, & accommodatione non esse propriam perfectionem suorum, vel minimum, minuendam; quia vera charitas, non est charitati contraria, neque ex fine salutis animarum, qui perfectissimus est, potest fructus aut perfectio aliorum operum religionis minui. 10.

Primum in quo consistit modus quærendi perfectionē in Societate.

Quin potiùs licèt de substantia, seu materiali vsu (vt sic dicam) aliorum operum aliquid interdum remitti videatur, ex coniunctione tamen ad illum finem, & ex mirabili concentu, & proportione, quæ ex omnibus illis operibus tali fini commensuratis consurgit, non solùm suppletur, verùm etiam mirum in modum augetur.

11. *Secundum in quo modus quærendi perfectionem in Societate consistit.* Secundò videtur consistere hic modus Societatis proprius in peculiari cultu, & singulari obseruantia obedientiæ. De quo B. Ignatius in singulari epistola, quam de hac virtute nobis scriptã reliquit, ita num. 3. loquitur. *Ab aliis religiosis ordinibus faciliùs patiamur superari nos ieiuniis, & vigiliis, & cætera victus, cultúsque asperitate, quam suo quisque ritu, ac disciplina sanctè suscipiunt; vera quidem ac perfecta obedientia, abdicationeque voluntatis, atque iudicij maximè velim, fratres charissimi, esse conspicuos, quicumque in hac Societate Domino Deo nostro deseruiunt, eiusdémque Societatis veram, germanámque sobolem, quasi nota distingui*, &c. Et in constitutionibus sæpè id commendat, & exaggerat, præsertim p. 6. cap. 1. *Tam* (inquit) *omnes plurimum obseruare, & in ea excellere studeant, nec solùm in rebus obligatoriis, sed etiam in aliis, licèt nihil aliud quam signum volũtatis superioris, sine vllo expresso præcepto, videretur.* Et infrà. *Exactissimè omnes neruos virtutũ nostrarum ad hanc virtutem obedientiæ in primis Summo Pontifici, deinde superioribus Societatis exhibendam intendamus, ita vt omnibus rebus, ad quas potest cum charitate obedientia se extendere, ad eius vocem perinde ac si à Christo Domino egrederetur (quãdoquidem ipsius loco, ac pro ipsius amore, & reuerentia obedientiam præstamus) quam promptissimi simus.* Et infrà requirit à suis obedientiam, tum in executione, tum in voluntate, tum in intellectu; de qua virtute prout in Societate docetur, & exercetur specialiter à nobis, infrà in lib. 4. à cap. 12. differendum est, nunc obiter solùm hoc tactum est, vt intelligatur sicut aliæ religiones eminent vel in paupertate, vel in rigore pœnitentiæ, vel in choro, &c. ita speciale studiũ Societatis esse in excellentia obedientiæ, & per eã specialiter promouere suos subditos ad perfectionem propriam. *In quibus excellentia obedientiæ Societatis consistat.* Hæc autem excellentia attendi in primis potest ex parte materiæ: aliæ enim religiones profitentur obedientiam secundùm certam regulæ mensuram, vt etiam D. Thom. 2. 2. q. 186. notauit. *D. Thom.* Hîc autem nulla adhibetur mensura, præter suprà indicatam, scilicet, vt opus iniunctum cum charitate coniunctum esse possit; vbi declaratio addidit; *Huiusmodi sunt illa omnia in quibus nullum manifestum est peccatum.* Deinde etiam quoad modum, summa perfectio postulatur, scilicet, quòd sit ex tota anima, ex tota mente, & ex totis viribus, his enim ferè æquiualent verba ex B. Ignatio relata. Consonat autem maximè hic peculiaris modus inquirendi propriam perfectionem cum alio membro contento, sub fine huius religionis, de quærenda perfectione proximorum, & cum priori etiam modo quærendi propriã perfectionem, accommodatè ad procurandã etiam perfectionem proximorum. Quia ad hanc spiritualem malitiam contra mundum, & contra dæmonem strenuè peragendam, nulla virtus magis necessaria est, quàm obedientia, tum quia per illam specialiter mouentur homines à Deo, tanquam instrumenta eius, quod in hoc negotio maximè necessarium est, iuxta illud; *Quomodo prædicabunt nisi mittantur.* Et illud; *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Tum etiam, quia in hoc opere necessarium est multa, & difficilia ministeria exercere, & variis gentibus, & regnis, vel prædicare, vel aliis modis spiritualiter iuuare; & ideo nisi ministri Societatis essent in hac virtute promptissimi, & valdè exercitati, re vera non possent tantum opus pro dignitate sustinere.

Vltimò ex dictis difficile non est alteram eiusdem secundi puncti partem expedire, & explicare; 12. quomodo propositus finis, quantum spectat ad salutem proximorum procurandam, sit proprius huius religionis. Potest autem proprius vocari, vel quia ipsi per se, ac principaliter conuenit: & hoc sensu nullam habet dubitationem; quia & verbis satis expressis id asseruit noster Pater B. Ignatius, & ex omnibus dictis satis euidens est. *Non solùm hunc finem esse propriũ Societati, quia illi per se conuenit, sed etiam quia nulli alij conuenit.* Vel aliter dixi potest proprius, quia ita illi conuenit, vt nulli alteri religioni conueniat: & in hoc etiam sensu, si rectè explicetur, verum quidem est; ostendetur autem breuiter collatione facta cum aliis religionibus. Ex quibus, vt suprà distinximus, quædam clericorum sunt, aliæ monachorum. Et quidem religiones clericorum, quantum est ex statu, seu conditione personarum, aptæ sunt ad hunc finem, quia ad clericos per se spectant actiones, quibus animarum salus procuratur; tamen nulla alia religio clericorum est, quæ per se tendat, vel obligetur ad huiusmodi actiones; ergo nulla per se intendit hunc finem. Consequentia euidens est, quia religio maximè tendit, & obligat ad eas actiones, quibus finis ab ea principaliter intentus comparandus est, alioqui non essent media fini proportionata. *Nulli religioni clericorum hunc finem conuenire.* Minor autem constabit facile discurrendo per huiusmodi religiones, ex quibus antiquissima est religio canonicorum regularium: nouissima autem præter Societatem esse videtur religio Theatinorum, aut alia, quæ S. Pauli, vel etiam S. Barnabæ nominatur in Italia. Præter quas sunt aliæ minus notæ, quarum breuis memoria videri potest in Hieronymo Romano lib. *Hiero. Rom.* 6. Nulla autem ex his ex speciali instituto & obligatione ordinatur ad actiones clericatus quæ specialiter circa proximos versantur, sed peculiariter ad eas, quæ ad cultum diuinum pertinent, vt ex vsu ipso constat; & legentibus earum institutiones, & regulas seu viuendi modos, certiùs constabit.

Monachatus autem iuxta suam primæuam, & 13. puram institutionem ad solam contemplationem institutus fuit, & ad hunc finem cætera omnia *A monachatu hunc finem per se esse alienũ.* etiam exercitationes & labores corporis assumebat, quod manifestum erit legenti antiquos monachorum Patres, præsertim Basilium in variis libris, seu sermonibus de institutionibus monachorum, & in Constitutionibus monasticis, ac regulis monachorum: & ex Cassian. libris de institutionibus monachorum, & collat. 9. à principio. *Basil.* *Cassian.* Vnde initio monachi regulariter clerici non erant, neque hoc per se pertinebat ad eorum institutum, vt sumitur ex cap. *nemo*, & ex cap. *alia causa.* 6. q. 1. & ex Dionys. cap. 6. de Ecclesiast. hierarch. & D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. *Dionys.* *D. Thom.* Vide etiam q. 186. art. 7. ad 2. & q. 188. art. 1. ad 2. Quocirca religiones monachales secundùm suam primæuam institutionem, ad salutem proximorum procurandam per se non ordinantur, sed tantùm ad perfectionem eorum, qui illas profitentur. Quod magna ex parte nunc etiam obseruari videmus in his religionibus, quæ veluti per antonomasiam nomen monachalium retinuerunt, vt sunt religio S. Benedicti, S. Bernardi, S. Hieronymi, Carthusiensium Præmonstratensium, &c. *Ordines mẽdicantium non esse per* Præter has verò, instituti postea sunt ordines mendicantium, præsertim D. Domi

se omnino alienos ab hoc instituto.

D.Dominici,& D.Fracisci, ordines siquidem Carmelitarum, & eremitarum S. Augustini, quoad primam institutionem antiquiores sunt, licèt postea ad formam, & numerum religionũ mendicantium sint accommodati. Hi igitur mendicantium ordines monachorum etiam sunt, & ex hac parte non habent pro fine actiones aliquas circa proximum, tamen ex peculiari institutione addidisse videntur statui monachatus respectum aliquem ad salutem proximorum procurandam: quod specialiter de religione S. Dominici affirmat tacitè D.Thom.2.2.q.184.art.4. & opusc.19. cap.5. vbi occasione defendendi religionem suam ostendit posse religionem aliquam institui ad prædicandum, ad audiendas confessiones, &c. Et Caiet.dict. art.4.declarat esse proprium actum illius religionis prædicare non ex officio, sed ministerialiter subueniẽdo Episcopis in eo munere. Et hoc ipsum nomen illius religionis declarat, propterea enim *Prædicatorum* appellata est: Nam nomen illud (vt D.Thom. indicat) vacuum non est; indicat ergo proprium illius religionis munus, ad quod necesse est ordinari tanquam ad finem suum. De religione etiam Minorum dixit Gregor.IX. vt refertur in compendio Minorum, verbo, *Prædicatores*, 1.§. ministerium prædicandi ex professione sua illi conuenire. Idémque de cæteris mendicantibus sentiendum est, quia quoad hoc ferè æquales censentur; licèt nonnulla inter eas sit diuersitas. Nam ordines Carmelitarum, & eremitarũ ex prima institutione sine dubio non fuerunt propter hunc finem, sed postea ipso vsu, ac tandem approbatione Pontificum ad huiusmodi opus assumpti, vel extenti sunt: aliæ verò duæ religiones mendicantium monachorum ex prima intentione suorum fundatorum hunc finem participarunt, præcipuè verò ordo Prædicatorum; qui propterea in sacrarum literarum studiis semper floruit, quia ad prædictum finem hoc medium est in primis necessarium.

D. Thom.

Caiet.

14. Nihilominus tamen in huius finis intentione aliquid propriũ habet Societas Iesv, ratione cuius meritò potest finem illum sibi accommodare, & ab illo propriam rationem, & modum sui instituti recipere. Quod inprimis in forma seruata in prima institutione huius religionis, & ex verbis Pontificum quibus illam approbarunt, quæ iam suprà retulimus, satis coniectari potest: in nulla enim aliarum religionum institutione, vel approbatione inuenitur ita propositus, & toties repetitus hic finis, tanquam primarius illius religionis; quod credibile non est sine speciali, ac vera causa factum esse, & à Pontificibus receptum. Deinde res ipsa ita declaratur. Nam in primis nulla alia religio speciali voto se huic muneri consecrat: Societas autem hoc facit per illud speciale votum, quo eius professi se obligant ad obediendum Pontifici, in missionibus ad salutem proximorum, & fidei defensionem, aut dilatationem ordinatis: quod infrà lib.4. declarabimus. Nec refert, quòd non omnes religiosi Societatis, sed illi tantùm, qui specialem professionem faciunt, hoc votum emittunt; tum quia illa est præcipua Societatis pars, per quam hunc finem principaliter intendit; tum etiam quia reliqui omnes ad illam ordinantur, vel vt ad illum gradum perueniant, vel vt illum in suo munere adiuuent; atque ita omnes ad eum finem tendunt. Hinc potest secunda proprietas intelligi; nam aliæ religiones, etiam mendicantes, ita respiciunt hunc finem, vt totum religionis pondus non illum principaliter respiciat,

Aliquid habere proprium Societatem, propter quod finis hic per antonomasiam illi conuenit.

Suadetur ac etiam ex triplici proprietate ipsius Societatis.

Prima.

Secunda.

A sed valdè secundariò, & quasi ex abundanti, vt sic dicam. Et ideo nec particulares religiosi, nec prælati tenentur ita res suas, aut suæ religionis disponere, aut procurare, vt proximorum vtilitati, & perfectioni deseruiant, sed post interna, & domestica officia sufficienter expleta, si commodè possint aliquid proximis erogare, tunc ex perfectione charitatis, & ex ratione sui instituti debent, vt potuerint proximi in spiritualibus deseruire: at verò in Societate totum religionis pondus ad hunc finem ordinatur; nec satisfaceret prælati eius suo muneri, nisi hunc finem præ oculis semper habeant, & ita omnia, quæ ad religionem pertinent moderentur, vt omnes, quoad fieri possit huic muneri incumbant: singuli autem religiosi eundem finem respicere debent, & ita se disponere, vt ad illum procurandum apti sint, & parati; neque aliter suæ vocationi satisfacient, etiamsi in his, quæ ad propriam perfectionem pertinent, strenui sint, quod de cæteris religiosis non procedit. Denique ob hanc causam Societas per se & ex primaria institutione est religio clericorum, seu presbyterorum, vt à Concil. Trid.sess.25. cap. 16. & à Pio V. Gregor. XIII. nominata est, & in cap.5. explicabitur; quia nimirum actiones sacræ, quibus salus proximorum procuranda est, propriæ sunt clericorum: religiones autem monachorum, etiam mendicantium, per se non postulant clericatum, vt num. præced. notauimus, licèt illum admittant; signum ergo est, non ita per se intendere finem salutis animarum, sicut à Societate intenditur.

B

Tertia.

C

CAPVT III.

Quibus mediis vtatur Societas IESV ad finem sibi præstitutum.

1. Qvanuis tota ratio huius instituti, in his ferè mediis posita sit, & ideo in discursu totius tractatus sigillatim, & ex professo sint exponenda, nihilominus operæpretium visum est, illa hîc summatim colligere, quia neque vtilitas, neque perfectio huius religionis, neq; aliæ proprietates, quas de illa ostendere intendimus, intelligi poterunt, non habita priùs aliqua saltem generali notitia talium mediorum. Vt enim religio aliqua perfecta sit, non satis est quòd perfectissimum finem habeat, nisi etiam mediis vtatur ad perfectam illius finis consequutionem accommodatis; sicut neque è conuerso ad perfectionem religionis satis est in optimis se exercere operibus, nisi illa sint proprio fini talis religionis accommodata. Denique finis & media adeò sunt inter se connexa, vt licèt in generali constet ex dictis in præcedenti capite, quem finem intendat Societas, non tamen satis explicari valeat, quàm perfectè, & exactè finem illum intendat, nisi media, quibus ad illum consequendum vtitur, considerentur.

Cur hoc c. de mediis ad finem explicatum agatur.

D

E

2. Quoniam ergo finis Societatis duas principales partes includit, quæ sunt perfectio propria, & proximorum; duplici etiam genere mediorum vtitur. Vnum est eorum, quæ ad perfectionem propriam suorum subditorum ordinantur; aliud ea continet, quæ proximorum commodis inseruiunt. Quia verò præced. cap. à num. 5. diximus ita Societatem intendere suorum sociorum perfectionem, vt totam illam quoad fieri possit, perfectioni proximorum velit inseruire. Nam vt dixit Bonifacius Papa, in cap. *sunt nonnulli*. 16.quæst.1. *quanto*

Duplex genus mediorum Societatis.

quisque est celsior, scilicet in virtute, & perfectione, *tanto est in his potentior*; in his videlicet actionibus, quibus salus proximorum procuratur. ideo possunt non immeritò omnia media quibus Societas vtitur, dici esse ordinata ad proximorum salutem. Tamen in hoc est diuersitas, quæ in idem ferè redit; nam quædam ordinantur immediatè ad propriam sociorum perfectionem, licèt mediatè etiam referantur ad alios; alia verò proximè & immediatè versantur circa proximos ipsos, quanquam illa etiam in bonum ipsorum ministrorum redundent, vt superiori cap. etiam tactum est, num. 7. 8. & 10.

Quibus mediis Societas immediatè propriam sociorum perfectionem procuret?

3. Media pro conseruāda gratia. In priori ordine numerari inprimis possunt ea, quæ sunt simpliciter necessaria ad perfectionem essentialem charitatis, sed hæc communia esse debent Christianis omnibus, continenturque sub obseruatione præceptorum omnium; & sub illo vsu virtutum tam moralium, quàm theologalium, sine quo charitas obseruari non potest, de quibus mediis nihil hîc in speciali dicere necesse est. Deinde numerari etiam hîc possunt illa media (Item pro augenda, & perficienda.) quæ ad perfectionem charitatis obtinendam omnibus religionibus communia sunt, qualia sunt præcipuè actus pertinentes ad tria vota essentialia; & ad internum Dei cultum, per orationes, meditationes, lectiones, & alia religionis opera. Item actus pertinentes ad corporis castigationem, & ad perfectam sui abnegationem, & mundi renunciationem. Omnis enim religio, vt perfecta sit, aliquid peculiare in his omnibus obseruare debet, ex vi sui instituti, præter id quod ex vi præceptorum necessarium est. Hæc autem omnia Societatem perfecta quadam ratione procurare circa suos subditos manifestum est. nam inprimis tria substantialia vota religionis emittit. Et licèt in modo vouendi in aliquibus membris suis aliquid singulare habeat, quatenus illa vota solennia non sunt, tamen infrà lib. 3. ostendemus, hoc nihil eorum perfectioni obesse, quin potiùs multum prodesse posse, quia quantum est ex parte ipsorum vouentium, sunt omnino perpetua, & æqualiter eos obligant; illa verò dependentia, quam semper à Societate habent, eos potiùs reddere potest, & debet in ipsorum votorum perfecta obseruatione solicitos.

4. De perfectione castitatis in Societate obseruata. Aliunde verò ex parte materiæ exactam perfectionem in huiusmodi votis Societatis profitetur. Licèt enim verum sit, votum castitatis ex parte materiæ non admittere diuersos gradus, vt S. Bonauent. in expositione regulæ cap. 1. circa finem dixit. (*D. Bonauen.*) Propter quod etiam Pater noster B. Ignatius 6. p. constit. cap. 1. §. 1. ait. *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cùm constet, quàm sit perfectè obseruanda, nempe nitendo Angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis nostræ munditia.* In quibus verbis imitatus est sanctos Patres, qui virginitatem profitentes cum Angelis conferre solent, quos superiori tom. retulimus, tractando de voto simplici castitatis. Licèt (inquam) hoc verum sit, nihilominus in modo, & perfectione obseruandi castitatem, gradus aliqui distingui possunt, vt videri potest apud Cassian. (*Cassian.*) collat. 12. cap. 7. Quos omnes, sine dubio, perfectio nostri instituti amplectitur, vt ex verbis B. Ignatij patet manifestè. Possunt etiam (quod ad

A perfectionem magis necessarium est) distingui varia media, quibus & castitas custodiatur, & perfectio eius acquiratur. Et in his mirum in modum abundat, & excellit hoc institutum. Nam huc spectat summa superiorum vigilantia, & inferiorum charitas, ita vt ipsas etiam cogitationes statim manifestare, & communicare moneantur, vt lib. 10. cap. 6. magis exponetur. Item huc maximè refertur custodia sensuum, vitare otium, cauere colloquia fœminarum, nisi cum magna circunspectione, necessitate, vel vtilitate, sacramentorum pœnitentiæ, & Eucharistiæ frequens vsus, ac denique moderatio victus, ac vestitus, cum aliis quæ ad asperitatem corporis pertinent, iuxta v-

B niuscuiusque proportionatam mensuram, vt inferiùs cap. 9. fusiùs exponemus; ibique satisfaciemus nonnullis obiectionibus, quæ in hac parte nobis fieri solent. Solùm aduerto inter hæc media, quædam esse multùm interna, & spiritualia, alia magis externa, & corporalia. Vnde argui solet à suis detractoribus Societas, quòd in prioribus, rigorosior, quàm par sit, in posterioribus lenior esse videatur. Debuissent autem aduertere, finem Societatis vtrumque postulare, & non esse nimium, quod & fini perfectè consequendo moraliter necessarium est, & in se aliunde non habet excessum alicui virtuti repugnantem. Hæc autem in præsenti ita esse, & per se credendum est, non solùm propter authoritatem Pontificum, sed etiam propter diuturnam experientiam & vsum plurium

C virorum, qui & in vita, & in doctrina irreprehensibiles fuerunt, & in particulari meliùs ratione ostendimus. (Notatio cōtra accusantes Societatem nimij rigoris in quibusdā, & minimi in aliis.)

In votis paupertatis, & obedientiæ possunt ex parte materiæ esse gradus, in quibus non omnes religiones pares sunt, Societati verò nihil perfectionis in hac parte deest. Primùm enim circa materiam paupertatis consideratur abrenunciatio proprietatis, & incapacitatis dominij in particula, quem gradum paupertatis amplectitur Societas in omnibus membris suis, sibi (vt sic dicam) vltimatè vnitis. Quòd autem hoc ad tempus differat in Scholasticis, non minuit totius religionis perfectionem, vt per se notum est: neque etiam perfectionem ipsorum Scholarium, vt ex 5. (De perfectione paupertatis Societatis.)

D dicendis constabit. Secundò pertinet ad materiam paupertatis carentia proprietatis, & dominij etiam in communi, de qua religio minorum mirum in modum, ac meritò gloriatur: illam enim *arctissimam paupertatem* vocauit Gregor. IX. in cap. *nimis praua*. de excessibus prælat. vbi non solùm Minoribus, sed etiam Prædicatoribus illam attribuit, quia iuxta primariam institutionem, vtrique eam obseruare tenebantur, vt tomo præcedenti, disputando de religionibus mendicantium dictum est; de facto tamen ex religionibus monachorum mendicantium, sola religio Sancti Francisci in vniuersum hanc paupertatem profitetur, vt colligitur ex Concil. Trident. sess. 25.

E cap. 3. de regular. Hoc autem paupertatis genus etiam Societas amplectitur in sua parte præcipua, ad quam reliquæ ordinantur, scilicet in Societate professa, vt constat ex bullis confirmationis Pauli III. Iulij III. & Gregor. XIII. & ex 6. p. Constitutionum cap. 2. 6.

In quo notari possunt aliqua singularia, & propria huius religionis, quæ perfectionem huius paupertatis augent. Primùm quòd ad maiorem eius firmitatem, & stabilitatem, non contentus B. Ignatius directo (vt sic dicam) voto seruandi hanc paupertatem, voluit à professis etiam fieri aliud (Quædā notanda quæ maxime arctā Societatis paupertatem cōmendant. Primum.)

aliud votum non permittendi, quantum in ipsis esset mutationem fieri in Societate; in his quæ spectant ad paupertatis materiam, nisi per talem mutationem ipsa paupertas magis esset restringenda, cuius voti obligationem postea lib. 6. cap. 6. expendemus. Secundò non satis fuit eidem P. N. prohibere, ne domus professæ redditus habeant, sed etiam vetuit, ne Ecclesiis, Sacristiæ, aut fabricæ applicari possent, aut vlla alia ratione haberi, ita vt penes Societatem sit eorum dispensatio. Vnde nec anniuersaria, nec capellanias habere possunt, quod Minoribus prohibitum non est; quod etiam vberiùs infrà lib. 4. cap. 9. declarabimus. Nec minuit hanc perfectionem, quòd hæc paupertas in communi in collegiis, & domibus probationum non seruatur, tum quia spiritus, & perfectio totius religionis ex primaria eius parte, & ex fine, quò tendit consideranda est; tum etam, quia domus professæ, nullo modo iuuari possunt prouentibus Collegiorum, aut domorum probationis; & non tantùm professi, sed omnes etiam coadiutores eorum tam spirituales, quàm temporales cum ipsis degentes eandem paupertatem seruare debent, vt citato cap. 9. dicetur in num. 3. reliqui verò omnes, cùm ad hunc perfectionis statum tendant, eodem paupertatis spiritu nutriri debent. Tum denique, quia si in collegiis aliquid de hoc rigore remittitur, est propter altiorem finem, & rationem moraliter necessariam; ideóque simpliciter non minuit perfectionem paupertatis, quæ non propter se, sed propter aliud appetenda est. Tertiò potest in paupertate considerari actualis vsus eius: & in hoc multa pōderari possunt in hoc instituto, quæ materiam eius voti magnopere amplificant, quale est non posse admittere stipendium, vel eleemosynam vllam, per quam actio aliqua, vel officium, quod circa proximum exercetur, compensari videatur: Item non posse aliquid in particulari recipere ad proprium vsum, sed in omnibus, quæ ad victum, & vestitum pertinent, ab his quæ in communi distribuuntur pendere; ac propterea, nihil huiusmodi in particulari posse recipere, aut in propriis cellis seruare, non solùm, quia sine licentia Superioris hoc fieri non potest, quod ferè aliis religionibus commune est, sed etiam, quia talis licentia iuxta communem, & constantem vsum, & obseruantiam huius religionis, vel nunquam, vel rarissimè petenda est, aut offerenda. Quocirca si omnia syncerè considerentur, exactè obseruatur illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* Nam licèt in harum rerum vsu non seruatur maxima asperitas (quæ pars est non mediocris paupertatis) tamen iuxta finem intentum seruetur maxima moderatio, &, quod caput est, huius vsus mensura, vel communis est, vel tota pendet ex alterius, scilicet moderatoris, voluntate: & in his duobus consistit formalis perfectio huius vsus paupertatis, vt ex Basilio sermon. 1. de institit. monach. & ex regul. 41. ex fusiùs disputatis, & ex aliis facilè intelligere licet. Atque hæc nunc sufficiant de hoc medio paupertatis attigisse.

Secundum. — *Tertium.* — *Basil.*

7. De obedientia, aliqua in præcedenti capite tacta sunt, quæ pro summaria enarratione, quam nunc facimus, possent sufficere, cùm lib. 4. à cap. 12. ex professo disputanda res sit. Non tamen omittam aduertere S. Bonauenturam in expositione regulæ cap. 2. iudicasse religionem suam cæteras in obedientia superare, eò quòd aliæ limitatè obedientiam promittant secundùm regulam. Minores autem indefinitè in omnibus, quæ mala

De perfecta obedientia in Societate obseruata. — *D. Bonauen.*

A non sunt. Sic enim B. Franciscus in cap. 10. suæ regulæ inquit; *Firmiter præcipio eis, vt obediant suis ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ, & regulæ nostræ.* Quod etiam sensit D. Bernardus in 3. p. operum sermon. de obedientia art. 3. ad 12. argumentum, & author conformitatū p. 2. tract. 2. & latiùs Corduba in expositione regulæ circa dict. cap. 10. quæst. 2. Idem de religione sua asseruit Dionysius Carthus. opus. de profess. monast. artic. 21. vbi docet Carthusiensium religionem in obedientia cæteras omnes superare, quia absolutè, & non solùm secundùm regulam obedientiam profitetur. B Ego verò à comparationibus abstinens, solùm assero totam illam perfectionem, quæ ex amplitudine materiæ in obedientiæ voto reperiri potest, in Societate inueniri, & in ipso instituto à fundatore Ignatio formaliter exprimi. Nam in 3. p. Constit. cap. 1. §. 23. obedientia seruanda dicitur in omnibus rebus, vbi peccatum non cernitur, & 6. p. cap. 1. §. 1. in omnibus rebus dicitur; ad quas potest obedientia cum charitate se extendere: & declaratur huiusmodi esse omnes, in quibus nullum manifestum est peccatum. Et vt perfectiori voluntate tota hæc materia suscipiatur, non in ea tantùm generalitate ponitur, sed explicatur illis verbis, *licèt difficilia, & secundùm sensualitatem repugnantia iubeat.* Modus C etiam perfectissimus proponitur, dum dicitur. *Non solùm in executione externa integrè, promptè, fortiter, & cum humilitate debita, sine excusationibus, & murmurationibus obediant; verùm etiam conentur interiùs resignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere*, &c. Præterea iuxta varias constitutiones eiusdem instituti, & proprium huius religionis spiritum, & obseruantiam, est in hac religione maxima subordinatio inferiorum ad Superiores, & dependētia ab illis etiam in minimis, seruata proportione. Inprimis in toto corpore respectu Generalis Præpositi, in quo maxima est potestas, & eius immediatior influxus, seu gubernatio, quàm in vlla religione inueniatur, vt lib. 10. cap. 4. constabit. D Deinde in singulis personis cuiuscunque qualitatis, dignitatis, aut antiquitatis sint, respectu propinquorum superiorum. His accedit speciale votum obedientiæ, quod fit Summo Pontifici, de quo, & de eius speciali obligatione, & perfectione infrà lib. 6. cap. 4. dicemus.

D. Bernard. — *Auth. cōformitatum.* — *Cordub.* — *Dionys. Carthus.*

Præter hæc quæ sunt veluti fundamenta religionis, sunt quamplura alia media ad propriam perfectionem sociorum ordinata, quæ nunc summatim ad duo capita reuocamus, quæ postea lib. 8. fusiùs expendemus. Vnum est eorum, quæ pertinent ad internam animi deuotionem, & puritatem assequendam, quæ sunt præcipuè, quæ ordinantur ad familiaritatem, & vnionem cum Deo E consequendam, & ita ex eis pendet fons, & origo totius spiritualis incrementi, in quo ipsa perfectio substantialiter consistit. Ad hunc ergo ordinem spectat quotidiana lectio, & meditatio, oratio, & contemplatio. Item quotidiana, vel potiùs bis in die repetita conscientiæ examinatio, cum frequenti, & valdè circunspecto confessionis vsu, iuxta ea, quæ traduntur in examine cap. 4. §. 25. & 3. p. Constit. cap. 1. §. 11. Atque ad hunc finem ordinatur accurata institutio de rebus spiritualibus, & frequens de his rebus consultatio, & propriæ conscientiæ communicatio, tam cum superioribus, quàm cum aliis Præfectis, quibus hæc cura demandata est. Præterea ad eundem finem iuuantur proprio, ac peculiari exercitiorum spiritualium-

8. *De mediis ad internam deuotionem assequēdam pertinentib.*

lium vsu, quo non solùm in ipso ingressu, sed perpetuò per singulos annos, vt lib. illo 8. cap. 1. in fine adducemus, exercentur. Denique frequentes exhortationes spirituales, & familiaria de rebus diuinis colloquia, quæ iuxta sui instituti rationes inter socios esse debent, ad eundem finem ordinantur.

9. De mediis ad propriam abnegationē, affectuūque mortificationem obtinēdam.

Aliud caput continet media omnia, quæ ad veram sui abnegationem, & affectus mortificationem adhibentur. Nam statim in principio, in ipso examine admouentur, mundo ac proprio amori mortuos, soli Christo Domino viuere debere, & hanc abnegationem, & continuam in rebus omnibus mortificationem quoad fieri possit, esse ab eis quærendam. Et 3.p. Constit. cap. 1. magnopere conferre dicitur, vt ea munera obeant, *in quibus maximè humilitas, & charitas exercetur.* Item vt diligentissimè curent portas suorum sensuum custodire. Maximè verò curat Societas, & bonorum, ac dignitatum ambitioni viam præcludere; & ideo professi Societatis peculiari voto obligantur extra Societatem eas non acceptare, nisi in consciētia ab eo qui potest obligentur; intra Societatem verò nec directè, nec indirectè eas procurare, vt lib. 6. à cap. 7. tractabitur. Et ob eandem causam ad tollendam omnem occasionem, superiorum electiones, præterquam solius Generalis (hæc enim vitari non potuit) sublatæ sunt, sed eorum distributio ipsi Generali est commissa, de quo in lib. 10. agendum. Denique ex hac renunciatione, & propria abnegatione mira sequitur pax, & animorum vnio, ac fraterna charitas, quam totis viribus inter suos procurat Societas, & in ea magnam partem suæ perfectionis ponit; vnde P. N. Ignatius in procemio Constitutionum; in hac constituit totam vim, & efficaciam suarum legum, seu constitutionum. & ideo 3. p. cap. 1. §. 21. illa duo simul coniungit dicens. *De iis crebro tractantes, quæ ad sui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent, ad ea se inuicem exhortando, & præcipuè vnitatem, & charitatem fraternam.* Et statim §. 2 . humilitatem, & charitatem iterum coniungit; & ibidem, & aliis locis varia media ad hanc animorum pacem, & vnionem tradit, quæ Societas diligenter obseruat, quæ ex discursu huius operis latiùs constabunt, nunc enim ad compendiosam instituti propositionem quam hîc intendimus, hæc, quad hanc partem sufficiunt.

Quibus mediis Societas salutem proximorum procuret.

10. De mediis positiuis, ac formaliter spiritualib.

Superest dicendum de alio ordine mediorum quæ circa proximum directè versantur, vel ad illum proximè referuntur, quæ varia sunt, & multiplicia. Partim enim in actione consistunt, partim in priuatione, partim verò in ipsomet modo, seu dispositione totius Societatis, & rationis viuendi illius. Nā in primis ex illo fine iuuandi proximos ortū est, vt hæc religio, & habitu, & munere clericorum instituta sit, vt in cap. 5. declarabimus. Vnde hoc potest constitui tanquam primum medium, scilicet, assumptio status clericalis, quo possint proximis inseruire, & consequenter omnis dispositio, quæ ad talem statum dignè assumendum necessaria est, maximè in his hominibus qui perfectionis viam profitentur. Secundò inter hęc media numeranda sunt omnia ministeria sacra, quæ ad purgandos, illuminandos, & perficiendos alios vtilia sunt, inter quæ primarium locum tenet sacramentorum administratio, præsertim confessionis, & Eucharistiæ, quæ huius instituti maximè propria est, vt ex bullis Pauli III. & Iulij III. & Greg. XIII. & ex forma instituti, quæ in eis refertur, & ex omnibus constitutionibus satis notum est. Et huc etiam spectat sacrificiis suis Ecclesiam iuuare pro conuersione infidelium, correctione hæreticorum, & fructu, ac profectu ipsorum fidelium ea frequenter offerendo. Tertiò principaliter etiam ad hoc genus mediorum spectat quodcunque ministerium verbi Dei, quod variis modis, & magna ex parte propriis, in hac religione exercetur. Primò per publicas conciones, vel lectiones sacras ad populum: secundò rudimenta fidei pueris, & rudioribus hominibus tradendo, qua occasione ad communis vulgi vtilitatem diuinum verbum non tantùm in Ecclesiis, sed etiam in vicis, & plateis publicè dissem inant. Tertiò priuatis colloquiis & sanctis conuersationibus proximos iuuando, nunc eorum vitia fraternè corrigendo, nunc ad virtutum opera, & sacramentorum frequentiam eos exhortando, nunc verò etiam in operibus perfectionis eos instruendo, vel excitando. Quartò his adiungitur spiritualium exercitiorum communicatio, & vsus, quo homines, & vitam in melius mutare, & se ipsos cognoscere incipiunt, & de rebus æternis seriò cogitare, ac negotium propriæ salutis cum Deo tractare, & ab ipso postulare, addiscunt. Quintò annumerari possunt congregationes cuiuscunque status virorum sub regimine Societatis creatæ, ac Pontificum indultis munitæ, vbi plerisque modis familiariùs ad æternam salutem promouentur. Sextò, huc etiam spectat tempore mortis iuuare proximos ad piè, sanctéque moriendum. Atque hæc ferè media sunt, quæ circa fideles ipsos exercentur, quæque lib. 9. sigillatim tradentur. Septimò hîc adiungi possunt omnia illa, quæ ad conuersionem infidelium quorumcunque in Societate assumuntur, siue inter Gentiles, siue inter hæreticos. Quò præcipuè spectat quartum solenne votum obediendi Summo Pontifici in missionibus, etiam difficillimis, & ad quascunque orbis partes, etiam remotissimas, & inter barbaras nationes, etiam sine viatico peregrinando ex eleemosynis si necesse sit, nullum aliud emolumentum, nisi salutem animarum inde expectando.

Post hæc media, quæ propinquissima sunt, & maximè spiritualia, adiunguntur illa, quæ præparant socios ad huiusmodi actiones erga proximos. Et quoniam hæc præparatio in duobus consistit, in vita scilicet, & doctrina, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Attende tibi, & doctrinæ,* & illa quæ ad vitam pertinent, eadem sunt cum his, quæ ad propriam perfectionem ordinantur, solùm hîc supersunt ea, quæ ad studia literarum, & doctrinam comparandam, vel tradendam assumuntur. Nam cùm studia literarum per se, non videantur quicquam referre ad spiritualem animæ, & charitatis perfectionem; nam potiùs *scientia inflat, charitas autem ædificat,* vt ait Paul. 1. ad Corinth. 8. ideo aliquibus visum est statui religioso non conuenire, cùm hic status ad perfectionem charitatis ordinetur. Contra quos scripsit D. Thom. art. 5. q. 188. 2. 2. Vbi inquirit an sit instituenda aliqua religio ad studendum? Et respondet studium literarum omnibus religionibus etiam puram contemplationem profitentibus esse vtile; religioni verò, quæ ad salutem proximorum procurandam ordinatur, esse necessarium, iuxta illud ad Titum 1. *Amplectentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem*

11. De mediis per relationem extrinsecam spiritualibus, quorū vnū est literarū studium.

D. Thom.

lem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Cùm ergo ostensum sit, Societatem principaliter ordinari ad proximos iuuandos, rectè concluditur studia literarum esse illi maximè necessaria. Quod etiam docuit P.N.B. Ignatius in 4.p. Constit. à principio, & per totam illam mirabili prouidentia, & prudentia omnia disponit, quæ ad hæc media literarum pertinent. Ex quibus quædam pertinent ad disciplinam literariam, vt sic dicam; alia verò ad doctrinam. Nam priùs necessarium est, eos qui futuri sunt Societatis operarij, literis addiscendis vocare; quia rari vel nulli sunt, qui sufficienter instructi, & docti à principio recipiantur; necesse est ergo vt in ipsa religione, per quod non impeditur perfectionis propriæ progressus, cùm actio illa ex se valdè honesta sit, & ex obedientia sumpta, & desiderio iuuandi proximos, opus sit insignis charitatis: scientia autem, quæ hoc modo acquiritur, non inflat, sed cum charitate ædificat, & concordiam parit, vt rectè D. Thom. dixit dicto art. 5. ad 2. & latiùs declarauit opusc. 19. cap. 11. Quæ verò studia religiosos deceant, non est hoc loco ex professo declarandum, sed sufficit dicere, per se quidem ac directè studia sacrarum literarum ad eos pertinere, vt docuit D. Hieronym. epist. 3. ad Rusticum, sub illis tamen comprehendit vniuersam theologicam doctrinam, & Sanctorum Patrum, Pontificum, ac Conciliorum decreta, ac sententias; nam in his tota sacra doctrina, vel explicatur, vel continetur. Secundariò verò, seu ministerialiter etiam philosophica doctrina, & humaniores literæ religiosis necessariæ sunt, his præsertim qui cum hæreticis sunt dimicaturi, parati, ac dispositi esse debent ad doctrinam hanc disseminandam per vniuersum orbem. Quàm verò exactè, sapienter, & moderatè hæc omnia in Societate ordinata sint, postea toto lib. 5. in particulari videbimus. Post disciplinam rectè subsequitur doctrina, cùm hic sit finis eius; vnde in hoc etiam genere actionis nihil Societas omittit, quod quoquo modo iuuare proximum possit. Nam (vt omittamus prædicationem verbi Dei, quę magis ad affectum, quàm ad intellectum ordinatur, & ideo superiùs num. præced. de illa dictum est) occupatur Societas in docendis proximis, primò in Scholis legendo publicè, Scripturam sacram, & Theologiam Scholasticam; quod munus meritò à religiosis vsurpari, latè defendit D. Thom. opusc. 19. cap. 2. Deinde casus etiam conscientiæ docendo, & vbi necesse est, controuersias etiam fidei agitando, Hinc vlteriùs ad liberales quoque artes docendas descendit, neque in his tantùm sistit, sed linguarum etiam peritiam, imò & ipsius Latinæ linguæ prima rudimenta tradit; nam per hæc initia, ad maiora perueniendum existimat, nec parua reputat, sine quibus magna non constant. Denique, tam per priuata consilia, quàm per generalem doctrinam, quà verbo, quà libris editis traditam, omnes omnibus modis iuuare studet; nihil aliud (in hoc enim harum actionum perfectio posita est) quàm eorum qui docentur bonum intendendo, & maiorem Dei gloriam inde sperando, vt in suis Constitutionibus B.P.N. Ignatius frequenter repetiuit.

D. Thom.

Vide in to. de Censur. disp. 23. sect. 3. à n. 19.

D. Hieron.

D. Thom.

12. Ex his verò sequitur diuersitas graduum, & personarũ, quæ in toto corpore Societatis cernitur, & inter media ordinata ad salutem meritò numerari potest. nam ex hoc fine, & ex actionibus ac ministeriis proximè numeratis orta est. Vt enim nouitios omittamus, qui omnibus religionibus communes sunt, quanuis in Societate aliquid speciale habeant infra lib. 2. cap. 5. explicandum; post sufficientem probationem, & moralem, ac spiritualem instructionem admittuntur nouitij ad primum Societatis gradum qui *scholarium approbatorum* appellatur, in quo membra Societatis verè efficiuntur, eique per tria substantialia vota religionis incorporantur. Quia verò tunc regulariter, ac per se loquendo, nec ad statum clericalem, nec ad sacra ministeria erga proximos exercenda sufficientiam habent, aut præparati sunt, proximè in hunc finem admittuntur, vt ad eum statum, & ad alias actiones per studia literarum, & virtutum progressum disponantur, & ideo nec per vota propria clericorum, neque etiam per solennia, & omnino absoluta ex parte Societatis admittuntur. Nam quò finis, & actiones propriæ Societatis perfectiores sunt, eò magis probati, & perfecti esse debent, qui ad eas simpliciter, ac solenniter admittuntur. Ita ergo primus gradus membrorum Societatis, in quo Scholastici approbati existunt, constituitur. Postquam verò huiusmodi Scholastici, & sufficienter probati, & in literis instructi sunt, & per sufficientem experientiam apti, & idonei inueniuntur ad exercenda ministeria circa proximos suprà declarata, & præsertim ad eas missiones ad quas pro salute animarum à Pontifice mitti possunt: iam tunc presbyteri ordinati in vltimum gradum per veram professionem ad quatuor vota solennia, quibus alia simplicia adiuncta sunt, vt lib. 6. à cap. 6. videbimus, à Societate admittuntur. Quoniam verò prædicta Societatis ministeria multa dona, & naturæ, & gratiæ requirunt, quæ non in omnibus, sed fortasse in paucis inueniuntur; ideo necesse fuit aliquos etiam sacerdotes post studia literarum, & sufficiens de illis experimentum in Societate intimiùs, quàm scholares ipsos admitti, vt iuxta suum captum in spiritualibus ministeriis professos iuuare possint, qui propterea *Coadiutores spirituales* appellantur, qui quartum votum obediendi Pontifici in missionibus non emittunt, quia non supponuntur habere sufficientiam ad omnia ministeria, quæ ex vi illius voti comprehenduntur. Neque etiam regulariter faciunt solemnem professionem, vt debitus ordo, & subordinatio meliùs conseruetur, & propter alias graues causas in lib. 7. c. 1. tractandas. Dixi autem *regulariter*, quia interdum admittuntur aliqui ad professionem cum tribus tantùm votis solennibus, & substantialibus religioso statui; quod tamen non fit, vt dicemus ibidem, nisi per modum dispensationis, propter speciales rationes, & graues causas occurrẽtes. Tandem, quia, vt in simili dicitur Actor. 6. *æquum non est derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*, ita etiam spirituales operarij Societatis, vel qui studiis vocaturi erant, non poterant simul sine magno impedimento, corporalia ministeria sustinere, ideo necessarium fuit gradum aliũ in ea instituere, ad quem illi, qui *coadiutores temporales* vocantur, admitterentur, quos oportuit esse veros religiosos, & per substantialia vota Societati coniunctos, vt cum maiori decentia, religione, & charitate talia ministeria fiant. Horum autem religiosorum statui, ac muneri, non erat proportionatum quartum illud votum obediendi Pontifici; quia ministeria, ad quæ ordinantur illæ missiones, ad tales personas non pertinent: admittuntur ergo ad tria vota non solennia, sed simplicia, sicut de coadiutoribus spiritualibus, & scholasticis approbatis dictum est. De quibus omnibus gradibus inferiùs sigillatim est

Alterum est diuersitas graduum, & personarum quæ in Societate reperitur.

Primus gradus scholarium approbatorum.

Professorũ gradus.

Gradus coadiutorũ spiritualiũ.

Coadiutorum tẽporalium gradus.

est dicendum, à lib. 3. vsque ad 6. Nunc enim solùm propositi sunt, vt generalis quædam notitia totius Societatis habeatur; & quia tota hæc structura, & fabrica ad prædictum finem ordinata est, illique valde proportionata existit, ac propterea à Summis Pontificibus, præsertim à Gregor. XIII. in constitutione, *Ascendente Domino* probata, & laudata est.

13. De mediis priuatiuis ad eandem salutẽ proximorum. Primum. Vltimò quoniam in numer. 10. diximus, hæc media non tantùm positiua, sed etiam priuatiua esse, & priora insinuata sunt, oportet posteriora breuiter recensere. In hoc igitur ordine in primis pono, non habere vsum chori, quanquam enim hæc actio valdè religiosa sit, & ideo ab aliis religionibus obseruata, tamen quia nimiùm religiosos Societatis impediret, vel ab studiis dum eis vacant, vel ab actionibus, & ministeriis circa proximum, ad quæ post studia destinandi sunt, & præsertim, quia parati esse debent ad varias missiones, & ad discurrendum per vniuersum orbem; ideo Pater noster Ignatius Societatem voluit esse hac occupatione liberam. Et quanuis id multi in Societate notauerint, ac reprehenderint, in cap. 8. ostendemus illos nulla ratione sufficienti motos esse, sed hoc potiùs fuisse, & Patrum sententiis, & rationi etiam valdè consentaneum. Et ad hoc medium reuocantur omnes similes actiones, à quibus Societas, etiam ex Pontificum authoritate eximitur, vt sunt processiones publicæ, & similes, quæ cum cantu, & choro coniunctæ sunt. Secundum. Aliud medium priuatiuum numerari potest, abstinere à suscipienda cura monialium, vt lib. 9. cap. 8. num. 15. iterum dicemus, quanuis enim huius rei plures aliæ rationes reddi possint; hanc tamen existimo esse præcipuam, quia iudicatum est à B. Ignatio in p. 6. Constit. cap. 3. §. 5. ita expedire, vt socij expeditiores essent ad finem illum, quem præcipuè intendunt. Tertium. Potest etiam inter hæc media poni, non accepisse singularem habitum, sed communem clericorum honestè viuentium, iuxta morem regionis, in qua socij versantur; nam hoc etiam ad hunc finem ordinatum est, vt facilior pateret aditus ad omnes proximos, siue hæreticos, siue fideles, &c. Et eadem ratione posset hîc numerari communis, & vulgaris victus, & moderatio à nimia vitæ austeritate in his, quæ ad corpus pertinent, quorum ratio in progressu huius libri copiosiùs expendenda est, & ideo de his mediis hæc delibasse sufficiat.

CAPVT IV.

Vtrùm Societatis religio conuenienter instituta, & approbata fuerit.

1. Post causam finalem Societatis agẽdum de triplici efficiẽte. HActenus ferè nomen solum Societatis, & quid eo nomine significetur, à nobis explicatum est, ostendimúsque *Societatis IESV* nomine significari quandam religiosorum hominum congregationem, ad finem salutis animarum, cum talibus mediis talíque viuendi ratione institutam: nunc ex eodem fine, & mediis distinctiùs declarandum est, quid, & qualis sit hæc religio. Quoniam verò quæstio quid est, supponit quæstionem an est, priùs de hac quæstione aliquid dicere oporteret, nisi religionem hanc dari in Ecclesia satis iam per se esset notum: solùm ergo superest, vt de origine & institutione eius, atque adeò de illius approbatione dicamus, atque ita fiet, vt post causam finalem efficientes causas huius religionis

A declaremus. Tres autem causæ in ea fundanda considerari possunt, scilicet, prima, & principalis, quæ est Deus; proxima, & ministerialis, quæ fuit priuatus homo, quem Deus ad hoc mirabile opus excogitandum illuminauit, & exequendum impulit, & animauit. Tertia est Apostolica sedes, quæ Dei nomine, vt vicem Christi gerens in terris, religionem hanc sua authoritate suscepit, & confirmauit, & de singulis pauca dicenda sunt.

De institutore Societatis, eiúsque institutionis conuenientia.

B Vt ergo à notioribus nobis incipiamus, perspectum est omnibus, religionem hanc institutam esse ab Ignatio Loyola, de cuius sanctitate doctrina, & nobilitate hîc non dicam, quia ea magis ad historiam, quàm ad disputationem Scholasticam pertinent, satísque eruditè, ac copiosè descripta sunt à familiari eius filio, grauíque Patre nostro Petro de Ribadeneira, & postea à Petro Maphæo, ac nouissime à Patre Nicolao Orlandino 1. p. historiæ Societatis, vt *in ore duorum vel trium sit omne verbum.* Nobis ergo sufficiant nunc testimonia, quæ Pontifices Summi, non solùm de Ignatij, sed etiam de sociorum eius pietate, & doctrina, & de irreprehensibili vita, nobis reliquerunt. 2. *Ribad. Mapha. Orlandin.* Pontificum testimonia de Ignatij & sociorum eius sanctitate, & doctrina. C Nam Paulus III. in prima bulla confirmationis instituti de Ignatio, & sociis ita loquitur: *In theologicis studiis per plures annos exercitati Spiritu sancto (vt creditur) piè afflati iamdudum, è diuersis mundi regionibus discedentes in vnum cõuenerunt, & socij effecti abdicatis huius seculi illecebris, eorum vitam perpetuo D. N. Iesu Christi, atque nostro, & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum seruitio dedicarunt, & iam quam pluribus annis laudabiliter in via Domini se exercuerunt*, &c. Quæ iterum repetit in initio bullæ secundæ ampliationis prædictæ confirmationis, & inferiùs subdit. *Nos igitur ad eorundem Ignatij Præpositi, & sociorum piam vitam, & bonorum operum exemplum attendentes, eorum piis desideriis annuentes*, &c. D Et in bulla 3. in qua varias facultates concedit, *Attendentes* (inquit) *ad fructus vberes, quos in domo Domini hactenus produxistis, & producere non desinitis, vestra religione, integritate, scientia, doctrina, moribus, & experientia plurimùm in Domino confidentes, vobis*, &c. Similia leguntur in bulla Iulij III. de confirmatione eiusdem instituti, & in fine eius specialiter addit Pontifex. *Considerantes, nihil, quod pium, sanctúmque non sit, in sancta Societate, eiúsque laudabilibus institutis, ac exemplari Ignatij, & aliorum sociorum vita, & moribus reperiri*, &c. Vbi expendo idem testimonium ferre Pontificem de sanctitate vitæ Ignatij, & sociorum, ac de ipso instituto, quod sua authoritate approbauit. Quæ testimonia sequentes Pontifices etiam post fœlicem B. Ignatij mortem sæpius comprobarunt, vt E ex cæteris bullis constat, & specialiter Gregor. XIII. in bulla, *Quantò fructuosius bonæ memoriæ Ignatium Loyolam Societatis institutorem* appellauit. Ac nouissimè Paulus V. vniuersæ Societati publico Confessoris non Pontificis cultu, ritúque venerandum proposuit. Itaque de sanctitate fundatoris huius religionis impiè nunc dubitaretur, & speramus fore vt per expressam Pontificis canonizationem vniuersæ Ecclesiæ proponatur. Spem hanc expleuit Greg. XV. 12. Maij anni 1522. & sui pontificatus 1.

3. Religionem hanc cõuenientissimo tempore Vt verò rationem huius institutionis diuinam potiùs, quàm humanam aperiamus, operæpretium erit annotare tempus, in quo hæc religio orta est. Natus est enim Ignatius anno Domini 1491. & post

fuisse institutam. post aliquot annos ætatis à corporalis militiæ exercitatione, ad spiritualem mirabiliter vocatus est, in qua diu, ac diligenter se exercuit, & alios exemplo suo, & familiari sermone ad idem vitæ genus sibi adiûxit, & post multos labores pro animarum salute susceptos, tandem anno 1538. Romæ cum sociis suis de fundanda Societate deliberauit, & sequenti anno 1539. confirmationem religionis suæ à Paulo III. Pontifice Summo postulauit, & post vnius anni accuratam examinationem nimirum 1540. approbationem obtinuit; ac proinde dicere possumus religionem hanc illo anno incepisse; quanquam tunc non simpliciter, & tanquam perpetuò duratura approbata videatur, quia solùm est data Societati facultas recipiendi vsque ad sexaginta socios; post tres verò annos idem Pontifex Paulus III. absolutè, & sine vlla restrictione illam confirmauit. Est autem meritò à multis sapientibus, ac prudentibus viris obseruatum, hoc eodem tempore natum fuisse in Germania Martinum Lutherum anno scilicet 1483. octo nimirum annis ante Ignatium; & anno 1521. publicum bellum contra Romanam Ecclesiam excitasse innumeras hæreses disseminando, & præsertim eas, quæ libertatem carnis concedere, & subiectionem, ac obedientiam Summi Pontificis destruere posse viderentur, quibus mediis innumeros habuit suæ blasphemiæ, & iniquitatis sectatores, & ministros. Hoc autem ipso tempore, quo videbatur fides in tot prouinciis catholicis, & Ecclesiæ subiectis labefactari, ac deficere, non sine magna Dei prouidentia cœpit aperiri ostium, ac via, qua posset eadem vera fides, & Christi nomen ad innumeras gentium nationes deferri, in quibus antea auditum non fuerat. In India, scilicet, Orientali, & Occidentali, & in multis regnis, & insulis, quæ paulò ante prædicta tempora pietate, diligentia, & industria Catholicorum Regum Hispaniæ, ac Lusitaniæ explorata sunt. Hoc ergo eodem tempore excitauit Deus Ignatium, qui Societatem *ad profectum animarum in vita, & doctrina Christiana & ad fidei purgationem, ac defensionem* (vt dicitur in bullis Pontificiis, præsertim Gregor. XIII. *Quanto fructuosius*) erigeret. *Defensio* enim *fidei* contra hæreticos fit, *propagatio* inter Gentiles, & Paganos: *profectus autem vitæ* inter ipsos fideles, & Catholicos. Conuenientissimè ergo instituta est ad hunc finem hæc religio eo tempore, quo & defensio fidei erat Ecclesiæ maximè necessaria, & propagatio valdè opportuna, & instauratio, ac perfectio morum vtilissima.

Spiritum sanctum fuisse principalem authorem huius religionis.

4. *Suadetur testimonio Ignatij.* Atque hinc (vt ad primam, & principalem causam huius religionis ascendamus) colligere licet, non fuisse hoc humanum inuentum, nec Beatum Ignatium solo suo humano ingenio, aut virtute, tantum negotium inchoasse, sed Spiritum sanctum fuisse principalem huius religionis auctorem. Ita profitetur idem Ignatius in principio suarum constitutionum dicens, *Summam sapientiam, ac bonitatem Dei Creatoris nostri esse, quæ conseruatura est, gubernatura, atque promotura in suo sancto seruitio hanc minimam Societatem IESV, vt eam dignata est inchoare.* Quod sanè non aliter fecit diuina sapientia, quàm Ignatium speciali instinctu suo illuminando, & ad tantum opus excitando, & mouendo. Quod planè senserunt Pontifices Summi. Paulus namque III. in bullis suis de Ignatio, & sociis semper dicit, *Spiritu sancto (vt creditur) afflati.* Iulius autem III. simpliciter dixit, *Spiritu sancto afflati,* omissa particula *vt creditur,* quàm non existimo casu excidisse, sed quòd dubitationem, vel formidinem indicaret, consultò ablatam fuisse; nam diuturna experientia, & vberes fructus simul cum approbatione prædecessoris sui, omnem formidandi rationem, si qua erat, auferre poterat. Atque eadem fortasse ratione Gregor. XIII. in bulla, *Quantò fructuosius.* absolutè dixit, *Ad quem finem Spiritus sanctus, qui bonæ memoriæ Ignatium Loyolam ipsius Societatis institutorem, eiúsque socios excitauit, media etiam præclara, maximéque opportuna huius sedis ministerio tribuit, atque confirmauit.* Et paulò inferiùs. *Quapropter Societatis corpus idem Ignatius diuino instituto ita duxit disponendum,* &c.

Probatur authoritate Pontificum.

5. *Rationibus & coniecturis idē suadetur.* Sunt præterea coniecturæ & rationes multæ, quæ veritatem hanc moraliter certam possunt efficere. Prima est illa, quæ proximè insinuata est ex fine Societatis, & mediis, quæ ad illum consequendum profitetur, adiuncta opportunitate temporis in qua orta est. *Prima ex temporis opportunitate.* Pertinet enim ad specialem Dei prouidentiam, qua suam Ecclesiam regit, & protegit, & insurgentibus contra illam nouis hostibus, nouos etiam milites præparare, qui eam defendant, & ministros etiam Euangelij prouidere, quorum opera illud tádem vaticinium impleatur; *Fiet vnum ouile, & vnus pastor,* Ioann. 10. Sicque experientia compertum est; insurgente enim contra Ecclesiam Ario, Deus contra illum Athanasium excitauit; contra Nestorium, Cyrillum; contra Pelagium, Augustinum. Et qui historiam Ordinis Prædicatorum scribunt, aduertunt eo tempore Deum sacram illam religionem per sanctum Dominicum instituisse, quando Albigenses, & alij hæretici Ecclesiæ pacem perturbare incipiebant. Videmus autem religionem hanc eo tempore fuisse exortam, quo Lutherus bellum contra Ecclesiam excitauit, & directè, ac singulari quodam modo esse illi contrariam: *S. Ignatius Luthero opponitur.* Lutherus enim non solùm apostata fuit, sed etiam religiosos omnes, vt apostatarent, & fideles omnes viam perfectionis, vt contemnerent, persuadere conatus est; Ignatius autem non solùm ipse religiosissimus fuit, sed socios etiam ad proprium, & valdè religiosum institutum sibi adiunxit, & per eos, ac successores eorum, non fidem catholicam modo, sed sacras etiam religiones pro viribus defendere; eásque quantum in se esset propagare, & augere, omnes fideles ad viam perfectionis excitando, conatus est. Lutheri lapsus inde primùm incepit, quod contra Romanam Sedem immortale odium concepit; vnde & ab illius obedientia discessit, & quos potuit auertit. Ignatij verò cogitationes omnes in hoc præcipuè positæ fuerunt, vt se totum omnésque suos Sedis Apostolicæ seruitio consecraret, & nouo vinculo voti solennis obedientiæ coniungeret, ac submitteret. Denique effectus ipse comprobauit, nullos Ecclesiæ ministros hactenus restitisse magis Lutheranorum, & omnium nouatorum conatibus, quàm Ignatij filios, quos propterea ipsi hæretici summo odio prosequuntur. Idémque discursus potest facile ad temporis opportunitatem circa promulgationem Euangelij inter Gentiles cum proportione accommodari.

Cùm ergo hæc ita sint, quis dubitare audeat, ipsum Spiritum sanctum religionem hanc contra tot Ecclesiæ hostes, ad tot prælatos fines, & effectus excitasse?

6\. Secunda ratio seu coniectura ex effectibus desumpta. D.Thom. D.Greg.

Secunda ratio, illáque efficacissima ex effectibus, & fructibus huius religionis formari potest, iuxta Christi testimonium. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Vnde etiam D.Thom. dicto opusc. 19. contra impugnantes religionem, ex fructibus religionis dicit, colligi posse, & debere, an conuenienter instituta, & approbata fuerit. Atque eadem ratione vsus est Gregor. X. cum Concilio Lugdunens. in capite vnico. §. *sanè.* de religiosis domibus in 6. cùm loquens de Prædicatorum, & Minorum ordinibus dixit. *Quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens, perhibet approbatos.* Quanti autem, & quales vniuersali Ecclesiæ prouenerint fructus, ex huius religionis institutione, & operibus, à nobis nec narrari necesse est, cùm res per se sit euidentissima: nec decens apparet, quatenus ad laudem nostram pertinere videátur, quanquam re vera nostra non est, sed ipsius Spiritus sancti, quem volumus ex his effectibus huius operis agnosci auctorem. Quia verò Spiritus sanctus per Christi Vicarios Ecclesiam suam docet, quid ipsi de his fructibus senserint, tacere non possumus: nullos enim in hanc rem testes maiori fide dignos afferre possumus. Paulus ergo III. etiam ante natam Societatem postquam de vita Ignatij, & Sociorum testimonium suprà relatum dedit, subdit. *Et iam quampluribus annis laudabiliter in vinea Domini se exercuerunt.* Quæ postquam in speciali numerauit, concludit. *Et demum omnia charitatis officia, & quæ ad animarum consolationem faciunt, vbique terrarum vbi peregrinati sunt, multa cum laude obeundo.* In bulla autem tertia, in qua varias facultates Societati iam institutæ, & confirmatæ concedit, inquit, *Attendentes igitur ad fructus vberes, quos in domo Domini hactenus produxistis, & producere non desinitis.* Et in bulla quarta *Licèt debitum* (inquit) *pastoralis officij omnibus regularem vitam ducentibus, vt in suis disciplinis, & laudabilibus institutis conseruentur, & augeantur, nos reddat fauorabiles, & benignos; ad Societatem verò IESV per nos institutam, & approbatam, cuius specimen veluti ager fertilis in Domino, multiplices, atque vberes fructus animarum ad summi regis laudem, & fidei incrementum attulit, & affert quotidie verbo, & exemplo in populo Christiano, dirigentes præcipuè velut pius pater oculos mentis nostræ, dignum censemus, vt ipsam Societatem, eiúsque in odorem suauitatis Altissimo deseruientes personas, specialibus fauoribus prosequamur.* Hæc ferè testimonia Pauli III. refert Iulius III. in sua bulla confirmationis his breuibus, sed notandis verbis. *Cúmque postmodum progressu temporis Spiritu sancto cooperante, ex Societate prædicta spiritualem animarum fructum crescere intellexisset idem prædecessor,* &c. Si enim Spiritu sancto cooperante fructus proueniunt, multo magis Societatem ipsam, tanquam proprium instrumentum suum, idem Spiritus sanctus præparauit. Quod verbis grauissimis repetit idem Pontifex in secunda bulla in qua Societati priuilegia côcessit. Quibus similia, & valdè notanda sunt, quæ habet Pius IV. in principio suæ primæ bullæ. *Et si ex debito pastoralis officij singulos religiosos,* &c. *paterna dilectione prosequamur, ad illos tamen, qui sicut nomen Sociorum IESV assumpserunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum nostrum Iesum Christum imitari, & eius vestigia sequi nituntur, maioribus fauoribus, & gratiis prosequendum inuitamur.* Vberiùs autem quàm priores Pontifices hoc testatus est Pius V. in secunda bulla, qua confirmat quasdam Societatis constitutiones, quæ sic incipit, *Innumerabiles fructus, quos, benedicente Domino, Christiano orbi Societas IESV viros literarum, præcipuè sacrarum scientia, religione, vita exemplari, morúmque sanctimonia perspicuos, multorum religiosissimos præceptores, ac verbi diuini etiam apud longinquas, ac barbaras illas nationes, quæ Deum penitus non nouerant, optimos prædicatores, & interpretes producendo, felicissimè hactenus attulit, & adhuc solicitis studiis afferre non desistit, animo sæpiùs reuoluentes nostro, libenter, non solùm ea quæ aliàs in ipsius Societatis fauorem à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, nobísque, & aliis emanata sunt, vt firmiùs subsistant, cùm à nobis petitur; verùm etiam Societatem ipsam quantum à nobis ex alto conceditur, specialibus fauoribus, & gratiis munimus.* Simile, vel certè copiosius encomium habet idem Pontfex in altera bulla, in qua Societatem inter religiones mendicantes numerari voluit. Gregor. etiam XIII. sæpè in suis bullis simile testimonium præbet; specialiter verò in priori de confirmatione instituti sic incipit. *Quanto fructuosiùs in colenda Domini vinea se exercet veneranda IESV Societas, dignísque æterna mercede operariis abundare conatur, tanto propensiùs contendimus eam religiosámque subinde quam instituit prolem, vnde tota respublica Christiana vbique subleuatur, prosequi, & confouere.* Et in altera constitutione, *Ascendente Domino.* cùm proposuisset operam, & laborem, quem in gubernanda Petri naui sustinebat, de operariis Euãgelicis subiungit. *Cúmque tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidentia præparauerit, eorum opera in superandis sæuientis pelagi tempestatibus, nos maximè subleuat, qui pro communi fluctuantium animarum salute, propria commoda nihil pendunt, séque ad omnia discrimina exponunt. In quo cùm aliarum religionum studia, tum Societatis IESV assiduus pro Christo labor, nec non vsque ad finem perseuerantia, promptam se ostendit, cùmque prolem catholicæ religioni valdè proficuam, & ad omnia pericula pro vniuersali Ecclesia subeunda paratam procreauit, aliam, atque aliam à prima non degenerem præstante gratia Dei quotidie substituit, vt nobis eorum alumni per multiplices probationis gradus altiùs prouecti semper præstò sint, quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios asciscamus.* Ex his ergo testimoniis satis constat efficacia rationis factæ: nam adducti Pontifices non solùm agnoscunt, & confitentur prædictos effectus, sed etiam illos pronuntiant esse Spiritus sancti opera, & à fortiori colligunt tale institutum ab Spiritu sancto specialiter manasse. Concluditur ratio, ex recensitis effectibus.

Vt verò hoc euidentiùs constet, indicemus in particulari huiusmodi effectus. Primus est sanctitas, & vitæ innocentia, quam Deus contulit primis huius vitæ inuentoribus, medio vsu, & obseruatione ipsius instituti. Quanuis enim videri possit hoc magis ad causam, quàm ad effectum huius religionis pertinere (quod non minuit rationis efficaciam: nam idcirco Deus talem sanctitatis gradum, & modum Beato Ignatio contulit; quia ad tantum opus illo vt ministro vti volebat) re tamen vera inter effectus meritò numeratur; nam per opera, & exercitia, quæ in Societate retenta, & approbata sunt, voluit priùs Deus Ignatium ac socios eius sanctificare, ac perficere, & ita vsu ipso, & effectu approbauit institutum postea ab 7. Huiusmodi effectus in particulari indicantur. Primus.

ab Ecclesia suscipiendum, & approbandum. Qualis autem, & quantus fuerit hic effectus; satis suprà, numero secundo verbis ipsorum Pontificum indicauimus, & de illa re pleni sunt libri, qui in manibus omnium versantur. Secundus effectus est hæc eadem virtus, & vitæ puritas, quæ in successoribus eorum, mediante eodem instituto, conseruatur; hoc enim sine arrogantia dicere possumus, cùm non de aliqua particulari persona, sed de tota religione tractemus. Præcipuè verò hæc religio semper enituit, omnibúsque in admiratione fuit, in vnione, & charitate fraterna; vt meritò dicere possimus, satis in ea ostendi signum illud à Christo datum, Ioann. 13. *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.*

Secundus.

8. Tertius effectus numerari potest firmitas, & stabilitas huius religionis, non obstantibus innumeris persecutionibus, quas & ante suam institutionem in personis Ignatij & sociorum, & post suam institutionem, & approbationem sustinuit. Cùm enim illa sit omnium minima, & nouissima; & tam grande opus, ac bellum contra hæreticos, & alios Christi hostes assumpserit, variis modis, ac rationibus, non ab eis solùm sed etiam à Catholicis nonnullis impugnata, nullum inde detrimentum passa est, sed semper fortior, ac purior per tribulationes reddita, vt experimento omnibus est compertum. Vnde meritò illi accommodari potest dictum Gamalielis Actor. 5. *Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si verò ex Deo est, non poteritis dissoluere illud.* Quartò adiungi potest propugnatio, & incredibilis extensio huius religionis, quæ per totum orbem breui tēpore facta est: nam statim ferè sine mora per totam Europam dilatata est; & vt Pius V. de illius alumnis dixit. *Non contenti terrarum finibus, vsque ad Orientales, & Occidentales Indias penetrarunt.* De qua re in vita B. P. N. Ignatij, & in epistolis Indicis; & in vita Sancti Patris Francisci Xauier multa habentur. Specialiter autem animaduerti potest ex 4. lib. Beati Ignatij. capite decimotertio apud Ribaden. tempore mortis suæ reliquisse fundata centum Societatis domicilia, per duodecim prouincias distributa, vt in hoc etiam videatur in ipso impleta illa promissio. *Qui reliquerit domum aut fratres, &c. centuplum accipiet.* Quintò addere possumus, religionem hanc non solùm successione, & approbatione temporum, sed etiam sanguine multorum martyrum fuisse stabilitam, & firmatam. Nam hoc etiam Pius V. loco proximè citato in approbatione huius religionis numerandum putauit, dicens, *Ac eorum aliquos ita Domini amor perstrinxerit, vt etiam proprij sanguinis prodigi, vt verbum Dei inibi efficacius plantarent, martyrio voluntario se supposuerint.* Et tamen, post tantum Pontificis testimonium, illustres in Anglia in medio ipso Oceano, aliísque pro Romana, id est, Catholica Ecclesia expeditionibus martyres occubuerunt. Sextò, hinc sequuti sunt exteriores fructus circa proximos & vniuersam Ecclesiam, de quibus Pontifices suprà citati potissimum loquuti sunt; maximè verò Pius V. dum in hoc postremo loco adiungit. *Per quæ eorum spiritualia exercitia, etiam regna ipsa fidem Christi agnouerint, ac tam inibi, quàm vbique terrarum charitatis, & misericordiæ opera exercere studeant.* Vide de hoc plura in Payua de origine Societatis.

Tertius. Quartus. Ribad. Quintus. Sextus. Payua.

9. Tandem ad huius discursus confirmationem addere possumus, his ferè motiuis, & rationibus solere Patres, & Theologos vti ad persuadendum, esse euidenter credibile, vt aiunt, autorem fidei, & religionis Christianæ esse ipsum Deum, quemadmodum nos etiam prosequuti sumus disputat. 4. de fide, section. 3. Nam argumento sumpto ab insigni sanctitate eorum, qui hanc fidem profitentur, vtitur Euseb. libro secundo de præparatione Euangelica capite quinto, & Augustin. libro secundo contra Iulian. Argumento verò sumpto ex sanguine martyrum vtitur Iustinus in Apologia pro Christianis. Ratione autem sumpta ex constātia, & incremento in persecutionibus, vtitur Leo Papa in sermone primo de Sanctis Petro, & Paulo his verbis: *Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, & semper Dominicus ager segete ditiore vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur.* Et idem sumi potest ex eodem Augustino in id Psalmi 57. *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens.* Denique illum argumentum visum est efficacissimum omnibus Patribus, præsertim Augustino, quod ex amplitudine Ecclesiæ sumitur, & quod duodecim homines potuerunt vniuersum mundum subiugare, non vi armorum, sed vitæ, & doctrinæ; ergo proportione seruata, eadem signa manifestè ostendunt religionem hanc peculiari prouidentia à Deo ipso fuisse institutam; quibus addere possumus, vnam ex præcipuis notis ad cognoscendam veram Ecclesiam, quam Patres tradunt, esse vnionem membrorum inter se, & cum capite, Romano scilicet Pontifice, vt ex Leone Papa, Irenæo, Cypriano, & aliis latè tradit Bellarmin. libro primo de Ecclesi. cap. 10. Sic ergo ex perfecta vnione charitatis membrorum huius religionis inter se, & vnionis perfectæ, & singularis obedientiæ totius religionis ad Summum Pontificem, euidens coniectura fit, eundem spiritum fuisse huius religionis principalem authorem, qui fuit ipsius Ecclesiæ.

Quam efficaciam habeat ratio ab his effectibus desumpta. Euseb. August. Iustin. Leo Papa. August. Bellarm.

Sed quæret aliquis, quomodo intelligendum sit hanc institutionem esse specialiter Spiritui sancto tribuendam. Aut enim est sensus, non potuisse Ignatium, & socios sine speciali Spiritus sancti gratia, & inspiratione, tantum opus inchoare, & perficere; aut sensus est ex singulari aliqua reuelatione, aut extraordinaria motione, aut directione infallibili, qualis dari solet Prophetis, aut sacris Scriptoribus, hanc institutionem originem duxisse. Si prior tantùm sensus intentus est, res est certissima, & ferè euidens ex principiis fidei, quibus docemur, nullum pietatis opus inchoari, aut fieri posse à nobis, sine Spiritus sancti præcisa inspiratione, & subsequente adiutorio. Quis autem dubitare audeat conatus Ignatij, & sociorum in hac religione fundanda fuisse pietate plenos, cùm sine magna fide, ac religione, & feruenti charitate, ac obedientia tantum opus aggredi non potuerint? Itaque in hoc sensu dubitari non potest, quin ab Spiritu sancto fuerint moti, & adiuti. Hæc autem parua, & communis valdè laus est, cùm ille modus originis ab Spiritu sancto omnibus pietatis operibus communis sit. Ex quo solùm concluditur, bonum, & meritorium fuisse huic operi incumbere; inde tamen inferri non potest, aut opus ipsum habere aliquam singularem excellentiam, aut fuisse vtiliter, aut conuenienter inuentum; potuit enim esse ex zelo, & non secundùm scientiam, potuit etiam voluntas eius esse ab Spiritu sancto; in ipsa verò fabrica, vel

10. Quæstiuncula suborta proponitur.

vel institutione nihil esse nisi merè humanum, atque adeò expositum mille erroribus, ac defectibus. Si verò alter sensus est intentus, ille quidem magnam laudem continet, verendum tamen ne sit nimia, & non sufficienter probata: nam inde sequeretur omnia quæ in hoc instituto continentur omnino esse certa & infallibilia, quod dicendum non est.

Religionem hanc conuenientissimè ab Apostolica Sede approbatam, & confirmatam.

11. Antequam ad hanc interrogationem respondeam de tertia causa huius instituti proposita in num. 1. dicendum breuiter est, quanquam in hactenus dictis iam ferè contineatur. Dico ergo religionem Societatis conuenientissimè fuisse ab Apostolica Sede approbatam, & confirmatam. De approbatione ex Apostolicis bullis sæpe citatis satis constat. Nam Paulus III. in prima bulla sic inquit. *Præmissa omnia, & singula, tanquam ad spiritualem profectum dictorum Sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica auctoritate tenore præsentium ex certa scientia probamus, confirmamus, & benedecimus, ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsósque socios sub nostra, huiusque sanctæ Sedis Apostolicæ protectione suscipimus.* Et deinde facultatem concedit concedendi constitutiones, quæ ad finem Societatis, Christi gloriam, & proximi vtilitatem conformes sint, quas eo ipso, quòd legitimè sint conditæ, eadem Apostolica authoritate vult esse confirmatas, vt latiùs in bulla secunda declarat. In bulla autem quinta Societatem commemorans idem Pontifex. *Per nos* (ait) *institutam, & approbatam.* Non enim *confirmatoris* tantùm, sed etiam *instituentis* nomen vsurpare voluit Pontifex, vel, vt maiorem beneuolentiam in Societatem ostenderet, eámque maiori honore afficeret; vel, vt indicaret se fuisse primum Societatis confirmatorem; vel denique, quia propter specialem subordinationem, quam hæc religio habet ad Apostolicam Sedem, & quia eius institutum in hoc peculiariter consistit, quod tota Societas proximè sit dicata seruitio Summi Pontificis, & ab eius nutu, & seruitio pédeat, ideo eius institutio non solùm pendebat à Pontifice, quoad generalem approbationem religionis, sed etiam quoad acceptationem talis voti, ac traditionis. Hinc fortassè ortum habuit quod de Societate dixit Kemnitius hæreticus, vt refert Payua lib. de origine Societatis, à Romano, scilicet, Pontifice fuisse excogitatam, vt labentem Ecclesiam fulcire aliquo modo posset, quod ab hæretico in opprobrium Societatis dictum est; ignorans autem quid diceret summam de illa laudem protulit. Deinde Iulius III. in bulla confirmationis, eandem approbationem confirmat illis verbis. *Auctoritate Apostolica tenore præsentium erectionem, & institutionem Societatis*, &c. *perpetuò approbamus, & confirmamus.* Pius autem IV. in prima sua bulla, eandem confirmationem commemorat, & multis verbis, ac beneuolentiæ signis confirmat. Idem Pius V. in omnibus ferè bullis, & præsertim in vltima, in qua non solùm Societatem confirmat, sed etiam in mendicantium numerum illam recipit. Idem latissimè Gregor. XIII. præsertim in illis duabus constitutionibus. *Quanto fructuosius*, &, *Ascendente Domino.* Ac tandem Concil. Tridentin. sess. 25. cap. 16. de regularibus, eandem approbationem ita commemorat, vt ipsum denuò institutum laudet, ac approbet, & in omnibus minimè mutatum velit, dicens. *Por hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere quin religio clericorum Societatis IESV iuxta pium eorum institutum à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit.*

Suadetur variis testimoniis.

Payua.

12. In hac autem aprobatione nonnulla consideranda sunt. Primum est in eiusmodi instituto priùs approbari pietatem, & sanctitatem, vel (vt clariùs Iulius III. dixit) *nihil, quod pium sanctúmque non sit, in dicta Societate eiúsque laudabilibus institutis reperiri.* Et quoad hoc approbatio habet vim cuiusdam authenticæ definitionis, vel declarationis, cui falsum subesse non potest, vt suprà tractando de religione in genere ostensum est, & ideo non est necesse, vt denuò probemus approbationem quoad hanc partem fuisse conuenientem: nam eo ipso quòd facta est, certissimum est, conuenientem esse, & veritati approbanti conformem. Deinde considerandum est, approbationem, quoad hanc rationem cecidisse propriè in ea, quæ distinctè fuere Pontifici proposita, quia nō poterat prudenti modo aliter fieri approbatio, quæ dictam infallibilitatem contineret; & ideo non sine causa specialiter dictum est à Paulo III. *præmissa omnia, & singula approbata fuerunt.* Reliqua verò, quæ virtute ibi continentur, vel per generalia verba proponuntur, solùm intelliguntur approbata, vel si omnino necessaria fuerint ad veritatem eorum, quæ distinctè approbantur, vel solùm secundùm quandam moralem fidem, ac credulitatem, si solùm morali etiam probabilitate cum eis fuerint coniuncta. Hinc tertiò expendo, cùm Paulus III. in bulla secunda explicat, se ita concedere Societati facultatem condendi constitutiones, vt eo ipso quòd fiant, velit esse sua authoritate munitas, non vti verbo *approbandi*, sed tantùm *confirmandi*; inter quæ duo verba hanc differentiam considero, quòd *approbare* refertur magis ad intellectum, pertinétque ad clauem scientiæ: *confirmare* autem magis spectat ad clauem iurisdictionis, referturque ad vim obligandi. Voluit ergo Pontifex dare robur & valorem constitutionibus, eo ipso quòd fiant, non tamen propterea eas ita approbat, vt declarat esse conuenientes, aut opportunas, supponit autem eas esse debere honestas, & vtiles ad Societatis finem, Christi gloriam, & proximorum vtilitatem, vt ibidem præmittit. Quartò aduerto, Pontifices non fuisse contentos, approbando hoc institutum, vt sanctum, & pium, sed etiam vt Ecclesiæ valde opportunum, & moraliter necessarium ad finem intentum, quod non sine prouidentia diuina factum est, propter eos, qui calumniari possent hoc institutum licèt bonum sit; non tamen fuisse Ecclesiæ necessarium, vel eo tempore conueniens. Neque enim defuerunt, qui cùm in aliis censerent, quoad hoc Pontificem posse errare, senserint etiam in hoc facto errasse, quòd profectò impudentissimum est, maximè cùm expresè tot Pontifices, etiam quoad hanc circunstantiam distinctè institutum probauerint. Quod patet expresè ex illis verbis Pauli III. *Præmissa omnia, & singula, tanquam ad spiritualem profectum, eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica auctoritate*, &c. Et in altera bulla inquit, *Ipsorum, & cunctorum Christi fidelium animarum salutem zelantes*, &c. Et Iulius III. *Considerantes*, &c. *Eáque omnia, ad suorum, & omnium Christi fidelium, & fidei exaltationem tendere.*

Primum. Quædā pro Societatis approbatione notanda.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quorundā impudentia notatur, & Pontificū authoritate exploditur.

Et

Et clariùs Gregor. XIII. in constitutione; *Quanto fructuosius. Ad quem finem* (inquit) *Spiritus sanctus, qui bonæ memoriæ Ignatium Loyolam ipsius Societatis institutorem, eiusque socios excitauit, media etiam præclara, maximéque opportuna huius sedis ministerio eis tribuit, atque confirmauit.* Et in altera bulla, *Ascendente Domino. Ipsius* (inquit) *instituta, tanquam fundamenta eius præsidij, quod catholicæ religioni impendunt, immota, atque inconcussa aliorum etiam Romanorum Pontificum exemplo debemus Apostolica auctoritate tueri.* Et infrà. *Cùm diuina prouidentia pro temporum necessitate varia, & salutaria ordinum instituta in Ecclesia sua produxerit, nouisque subinde in ea nascentibus morbis, noua remedia, nouisque emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem, peculiares quasdam notas, propria insignia, ac opportuna ad finem, quem intendunt media suggesserit, & nunc maximè,* &c. Et infrà. *Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quam ex inuiolato, & inconcusso Societatis instituto, & religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem in dies speramus, prospicientes de Apostolicæ potestatis plenitudine,* &c. Duplicirer ergo quoad hanc partem approbarur Societatis institurum: Primò, vt vtile, ac necessarium (ad melius esse loquimur) ad finem quem intendit. Secundò, quia religio intendens talem finem; per talia media, valde opportuna fuit Ecclesiæ, & in eodem sensu necessaria. Quomodo idem Gregor. XIII. in bulla concessa anno 1576. quæ incipit, *Saluatoris. Propter ipsius Societatis* (inquit) *tam vtiles, támque necessarias functiones.* Et infrà. *Tam salubribus dictæ Societatis ministeriis, quæ pro eorum dignitate, & maiori fidelium fructu in locis aptis, vbi maior seges, & frequentior populi consuetudo viget, exerceri, & ministrari debent.* Quàm verò tota hæc approbatio veritati ipsius rei conformis sit, satis ex dictis de fine, & mediis Societatis, & de affectibus, ac fructibus eius constare existimo.

13. Satisfit quæstiunculæ num. 10. positæ.

Ex his ergo ad interrogationem num. 10. factam respondeo, institutum hoc specialiter tribui Spiritui sancto, non solùm eo modo quo vniuersa pietatis opera ab ipso manant, sed etiam, quia ab illa speciali prouidenria, qua Spiritus sanctus vniuersalem Ecclesiam regit, & protegit, duxit originem. Vnde fit, vt quantum attinet ad substantiam instituti, quæ consistit in intentione talis finis per talia media primaria, ac principalia, non solùm credendum sit habuisse Beatum Ignatium quomodocumque Spiritus sancti excirationem; & inspirationem, sed etiam specialissimam directionem, vt ab eo quod Ecclesiæ opportunum erat non aberraret, imò etiam, vt tam prudens, & immensum opus esset concipere, & architectare. Quod si quis piè credat directionem hanc per expressam reuelationem sæpè factam esse, nihil fortasse à veritate deuiaret, vt ex historia vitæ eius intelligi potest. Quidquid verò sit de expressa reuelatione, saltem specialis instinctus Spiritus sancti per specialia dona superiora ordinariis virtutibus, & auxiliis earum negari nõ potest. Atque hoc modo verum censeo, in his quæ pertinent ad substantiam instituti (sub quibus ea omnia comprehendo, quæ à Sede Apostolica expresè in specie recognita, & approbata sunt) ita fuisse Ignatium motum, & directum ab Spiritu sancto, vt neque erraret, neque ab eo quod Ecclesiæ vtile, & opportunum futurum est, deuiaret, non quod putemus singula verba eius ab Spiritu sancto fuisse dictata, sicut in tom. de fide disputat. 5. sectiou. 3. à numero 4. diximus de scriprore Canonico; sed quòd res ipsæ, in quibus substantia instituti consistit, fuerint prædicto modo suggestæ ex speciali prouidentia Spiritu sancti; & hoc videtur mihi sufficienter probatum, tum ex dicta approbatione, tum ex fructibus, & effectibus huius operis; tum etiam ex re ipsa, considerato fine, & mediis huius instituti, & circunstantiis omnibus erectionis eius.

CAPVT V.

Vtrùm Societas sit per se religio clericorum, non solùm habitu, sed etiam re ipsa, & quas proprietates inde consequatur.

HActenus explicui causas veluti extrinsecas huius instituti; nunc intrinsecas declarare intendo, vt ita specifica eius ratio; & perfectio magis constet. Causæ autem alicuius rei intrincesæ sunt, materialis, & formalis. In statu verò religioso nihil aliud potest habere rationem materialis causæ, nisi personæ ipsæ, ex quibus talis congregatio coalescit, & hoc est quod in præsenti exponere intendimus. Videmus enim à Concilio Tridentino sess. 25. cap. 16. de regularibus, Societatem esse vocatam *religionem clericorum Societatis IESV*: illa enim particula *clericorum*, non sine causa addita est. Significatum est ergo, religionem hanc ex clericis constare debere; hæc ergo est quasi materia, ex qua hæc religio conficitur. In contrarium autem est, quia denominatio hæc sumpta est ex solo habitu, & hoc parui momenti est; nam habitus non facit religiosum. cap. *porrectum.* de regular. sed est signum eius. Vel ex reipsa; & in hac vel æquatur, vel certè superatur à religionibus, quæ monachorum esse dicuntur; nam plures in qualibet illarum (seruata proportione in numero personarum) sunt sacerdotes, & clerici, quàm in Societate inueniantur. Quid est ergo cur Societas dicatur clericorum religio. 1. Ratio vtrinque dubitandi.

Nihilominus dicendum est primò, Societatem verè ac propriè dici, & esse clericorum, ac presbyterorum religionem. Hoc sufficienter probat prædictum testimonium Concilij Tridentini, colligitúrque ex variis loquẽdi formulis, quæ in bullis Pontificiis habentur. Nam in prima & secunda bulla Pauli III. in quibus forma instituti proponitur, eiusque confirmatio, & extensio conceditur, solùm exprimitur Ignatium, & socios esse presbyteros, qui ad munera presbyterorum se cõsecrauerant, & vt habere possent socios qui hunc finem, & munus perpetuò intenderent, talem religionem instituisse, quæ sub ea ratione approbata est. Er ideo in bulla quarta specialiter concessit idem Paul. III. facultatem, & licentiam recipiendi in societatem seculares, seu laicos in temporale adiutorium: quod est indicium, primam approbationem, & facultatem Societatis per se ad hoc fuisse, vt ex clericis, seu presbyteris constaret. Vnde in altera bulla confirmationis Iulij III. expressiùs in ipsámet forma instituti dicitur, *Socij autem omnes cùm presbyteri esse debeant,* &c. Et ita postea confirmatur. Hinc etiam Pius V. in bulla anni 1471. quæ incipit, *Dum indefessæ*, Socios vocat *presbyteros Societatis IESV.* Et Gregorius XIII. in bulla anni 1576. *Quæcunque sacrarum, licèt* (inquit) *sicut accepimus dilecti filij præpositi generalis, & alij presbyteri Societatis IESV.* Et eodem modo loquitur in bulla alia eiusdem anni, quæ incipit, *Saluatoris Domini. Licèt dilecti filij presby* 2. Prima assertio. Probatur authoritate Cõcil. Trid.

presbyteri venerabilis Societatis IESV. Idem in bulla anni 1578. *Quanta in vinea*, &c. clariùs in bulla anni 1573. *Ex Sedis Apostolicæ*, &c. *Cum instituto clericorum regularium Societatis IESV*, &c. Sufficienter ergo ex iam multiplici appellatione constat, non casu, & sine causa appellari; sed quia in superioribus diximus tract. præced. lib. 1. cap. 7. religionem rectè distingui in religionem monachorum, & clericorum, significatum est, Societatem sub hoc posteriori genere contineri. Ratio autem huius explicanda superest.

3. Dico ergo secundò. Non solùm ratione habitus, sed etiam ratione proprij instituti, & functionum eius Societas est, & vocatur religio clericorum ac presbyterorum. Hoc dixerim inprimis, vt distinguatur hæc religio ab aliquibus, quæ *clericorũ* dicuntur, solùm quia habitum clericorum retinuerunt, quanuis ex speciali intentione sua non intendant aliquem finem, vel functionem, propter quam sit per se necessarius clericalis ordo; vnde totum earum institutum æquè benè seruari posset, etiamsi personæ earum clerici non essent, ac propterea tales religiones, si quæ sunt, valde materialiter, & accidentaliter dicuntur esse *clericorum*, solùm quia in habitu cum clericis conueniunt. Propriè autem (vt suprà diximus ex D. Thoma 2.2.q.189.artic.8.ad 2.) illa est religio clericorum, quæ per se instituitur ad eas functiones, ad quas clericalis ordo per se necessarius est: alię verò, quæ ex vi sui finis non requirunt tales functiones, cùm per se non requirant clericalem ordinem, non sunt propriè religiones clericorum, etiamsi per accidẽs ob alias occasiones plures sacerdotes habeant. Constat autem ex superiùs dictis, religionem hanc ex primario fine suo postulare actiones maximè proprias clericorum, quales sunt illæ quæ ad perficiendos, & illuminandos specialiter homines, ordinantur; ergo non solùm ratione habitus, sed multo magis ob rem ipsam, & ob finem, & munera talis religionis *clericorum*, seu *presbyterorum* appellatur.

Secunda assertio.

Declarando suadetur.

Deduntur aliquot Corollaria præcedentis doctrinæ.

4. Imò hinc sequitur primò, non ideo Societatem esse religionem clericorum quia habitum clericorum portat, sed potiùs è contrario, ideo religionem hanc retinuisse clericorum insignia, quia ipsa per se maximè est clericorum religio, ac per se primò tendit ad perficiendos homines suos in statu clericali, & vt proprias clericorum functiones honestiùs, sanctiùs, ac fructuosiùs perficiant. Ex quo obiter responsum est ad multorum interrogationem, cur Societas si vera religio est, proprium aliquem religionis habitum non assumpserit; quæ solet etiam esse vna ex obiectionibus, quæ contra Societatem fiunt, quoniam videtur, aut nouitatem affectare, aut tacitè vsum peculiaris habitus reprehendere, aut illius dedignari. Item quia secundùm personarum varietatem & gradum habitus distinguendi sunt, teste Augustino epist. 199. & refertur 33.q.5.cap. *Quod Deo.* Et ideo Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. de refor. dicit, licèt habitus non faciat monachum, oportere clericos suo statui decentem habitum deferre, vt etiam habitu professionem suam probent, vt dixi Conc. Carthag. IV. c. 45. cap. *clericos*. d. 41. Et in Concil. Aquisgran. dicitur habitus singulorum ordinum ad hoc esse institutos, vt liquidò constet in qua professione vnusquisque Domino militet. Ex dictis, inquam optima ratio,

1. Corol.

Cur Societas peculiarẽ habitum religionis non assumpserit.

A & respõsio datur ad prædictam interrogationem; ideò enim sacerdotum habitum hæc religio retinuit, quia ipsa religio sacerdotũ est, & habitus debet esse accommodatus muneri, & officio, quod persona exercet. Item sicut hoc institutum per se ordinatum est ad perficiendos homines in statu clericali, ita decuit eorum habitum nihil aliud significare, quàm clericos religiosè & sanctè viuentes, ex vi suæ professionis. Vbi meritò accommodari potest, quòd in Concil. Aquisgr. sub Ludouico c. 129. reprehendũtur canonici regulares habitu monachorum vtentes, cùm eorum habitum vsurpare non debeant, à quorum proposito quodammodo distant. Maximè verò cõtra quoscunque detractores accommodari potest, seruata proportione, can. 12. Concil. Gangren. qui refertur 30.d. *Si quis putauerit sancto proposito* (id est, continentiæ) *cõuenire vt pallio vtatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veste communi, quæ in vsu est, anathema sit.* Erat autem *birrus* vestimenti genus, quo clerici, & canonici regulares vtebantur, vt colligitur ex sermone 2. ad clericos communem vitam agentes; aliàs 53. ad fratres in Eremo inter opera Augustini, quóque monachi vti non poterant; sed pallio quo colla, & humeri tegebantur, vt est apud Cassian. lib. 1 de instit. renunc. cap. 7. Sicut ergo monachi vtentes pallio, aut habitu suo, clericorum habitum etiam in religiosis reprehendere non debent: ita etiam Societas retinens sacerdotum vsum, non propterea contemnit, aut improbat vsum religionum monachalium, seu monachorum, nam sicut nulla earum censetur reprehendere, aut contemnere alias, eo quòd distinctum habitum à cæteris assumat, quia vnaquæque habet sanctas, & pias rationes, & Spiritus sanctus est multiplex, & vnus; ita nec Societas alia sancta instituta reprehendit, ex eo quòd communi habitu clericorum contenta fuerit. Quid autem referret hoc esse nouũ etiamsi id concederemus? non enim omne nouum reprehensibile est, si noua occasione & conuenienti ratione fiat, sine vllo antiquitatis præiudicio. Sic enim etiam fuit nouus vnusquisque religionis habitus, quando primum illa instituta est: Nego tamen id fuisse nouum; statim enim ostendam religiones clericorum fuisse antiquissimas, & in principio non est verissimile, vel saltem non constat vsas fuisse habitu distincto à communi clericorum habitu, sed solùm in illo magnam decentiam, & honestatem seruasse.

August.

Cassian.

B C D

5. Addo denique, quanuis inter religiones clericorum aliquæ sint, quæ aliquo proprio, & peculiari insigni in exteriori habitu vtantur, vt patet in canonicis regularibus, hoc ipsum (non sine magna, & prudenti ratione, considerata temporum opportunitate, & principali Societatis intentione) prætermissum esse, & pro signo quoad habitum accepisse Societatem solam decentiam, & honestatem eius cum omni modestia, ac verborum, actionum, sensuumque omnium moderatione coniuncta. Cùm enim talia essent tempora, vt hæretici monachos maximo odio prosequerentur, & ideo illorum habitum, & quemcumque habentem cum illo similitudinem, vel affinitatem, inuisum, & odiosum haberent, & Societas cuperet etiam ipsos hæreticos lucrari Christo, noluit noua alicuius habitus specie eos offendere, sed hoc, quod de se indifferens erat, vitare, vt ita faciliorem haberet ad eos aditum: nam hac ipsa de causa monachi etiam, non nisi mutato externo habitu ad hæreticos penetrant. Quæ ratio

Societatis habitum qualem delegerit S. Ignatius.

E

tio non solum ad hæreticos, sed etiam ad omnes A alios seruata proportione applicari potest: nam etiam hæc religio fideles, & catholicos, imò illos maximè (iuxta Apostoli consilium 1. Corint.9. ad Galat.6.) lucrari cupit, & ideo etiam in exteriori habitu voluit quantum honestè potuit communem modum seruare, vt apud omnes minùs alieni, & extranei esse viderentur. Ad prædicandum etiam inter Gentiles, hic habitus visus est magis accommodatus, quia filij magis accommodantur ad eos, quos etiam in exteriori habitu similiores parentibus recognoscunt: Vt ergo hi, qui denuo conuertuntur ad fidem, pastoribus, & presbyteris, per quos comuniter gubernari debent, magis afficiantur, conueniens fuit, vt mini- B stri per quos erant conuertendi, & regenerandi, communi clericorum habitu vterentur. Atque hæc est potissima ratio, ob quam hæc religio in his, quæ ad exteriorem speciem pertinent, communem quandam viuendi rationem tenuit, vt sub illa, (quæ aliàs per se perfectioni propriæ non derogat) faciliùs posset omnes lucrifacere; imitata in hoc Christum Dominum, qui vt peccatores lucrifaceret, cum peccatoribus manducauit, & bibit; de qua re in sequentibus redibit sermo. Vt autem in hoc communi habitu debita perfectio seruaretur, tria monuit B. Ignatius 6.p. Constitut. cap.2. §.15. *Primum, vt honestus ille sit. Alterum, vt ad vsum loci, in quo viuitur, sit accommodatus. Tertium, vt professioni paupertatis non repugnet.* Ex quibus primum, & tertium, & omnibus religionibus communia sunt, vt suprà dixi, quia id in generali ratione perfectæ virtutis fundatur. Secundum magis est Societati proprium, sequitúrque iuxta rectam prudentiam ex ipsa ratione communis habitus, & fine eius. Cui consonat illud Augustini lib. 3. doctrinæ Christianæ, cap.12. *Quisquis rebus prætereuntibus restrictiùs vtitur, quàm sese habent mores eorum, cum quibus viuitur, aut temporalis, aut superstitiosus est: quisquis verò sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum inter quos versatur excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non vsus rerum, sed libido vtentis in culpa est.* Eandémque sententiam habet Gratian. §. vltim. d.41. & affert verba Augustini paululum immutata, meliùs illa retulit cap.1. eiusdem distinct. Atque in eandem sententiam videri possunt quæ notant Gloss. in cap. *si quis virorum* 30. d. & in principio 21. q.4. & in cap *Clerici.* 2. verbo *deauratis*. de vita & honest. cleric. vbi benè Panorm. num.17. & optimè omnium D.Thom. 2.2. quæst.169. art.1. & alia congerit Tiraq. de legib. connub. l.3. n.17.

[Margin: Tria obseruanda in habitu clericali Societatis. — *August.* — *Gratian.* — *Glos.* — *Panormit.* — *D.Thom.* — *Tiraquel.*]

6. Secundò sequitur ex dictis. Quanuis religio hæc quoad suam peculiarem regulam, & institutionem noua esse videatur; quoad substantiam verò etiam specificam, esse antiquissimam, & esse veluti quandam instaurationem eius, quæ om- E nium prima fuit. Hoc possumus breuiter declarare ex aliquibus principiis in tract. præcedente lib. 1. cap.7. demonstratis; ostendimus enim clericorum religionem in genere loquendo, antiquiorem esse religione monachorum; nam illa prior, & in Apostolis incepit, & per eos deriuata, & quasi continua traditione conseruata est. Religiones autem monachorum postea inceperunt. Nam licèt vulgare sit monachos ab Heliæ tempore incepisse, & Ioannem Baptistam monachatum professum fuisse; tamen, vt suprà dixi, id magis intelligendum est de vsu operum pertinentium ad illum statum, vt sunt solitudo, vitæ asperitas, contemplatio, quàm de proprio statu quoad integram formam

[Margin: 2. Corol. — Declaratur hoc corollarium.]

substantialem eius, secundùm quam proprius est euangelicæ legis, & Christum habuit institutorem. Quæ omnia citato loco ostensa sunt, simúlque probatum Christum, non solùm fuisse institutorem status religiosi, vt sic, sed etiam factorem cuiusdam particularis religionis, quæ in Apostolorum collegio primùm creata fuit, & postea in aliis discipulis fuit propagata. Illam ergo dicimus fuisse primam religionem clericorum; quia non solùm ex sacerdotibus à sui initio, congregata est, sed etiam per se primò fuit à Christo instituta, ad actiones hierarchicas purgandi, illuminandi, & perficiendi homines, quæ sunt propriè actiones clericalis status. Quod intelligi potest ex vocatione Christi Matth.4. *Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum.* Quod & ipsi Apostoli cognoscebant, cùm dicebant Act.6. *Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis,* Huc etiam spectat ille modus vocationis Christi Matth.8. & Luc.9. *Sequere me;* & statim, *Sine, vt mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Fuit ergo illa religio ex proprio, ac peculiari fine religio clericorum.

Veruntamen, quanuis status religiosus conti- 7. nuè postea in clericis conseruatus sit etiam per se, quoad religionem clericorum; non tamen mihi constat fuisse conseruatum in ordine ad illum particularem finem, seu quoad actiones, quæ ver- C santur circa corpus Christi mysticum; seu quoad illas, quæ versantur circa corpus Christi verum, quomódo dixit D.Thom. 2.2. quæst.189. art. 8. ad 2. religionem clericorum regularium per se esse religionem clericorum; quia directè ordinatur ad eas actiones, quæ in diuinis mysteriis perficiuntur: de qua religione licèt communiter censeatur à D. Augustino incepisse: multi tamen existimant Augustinum potiùs fuisse restauratorem, & reformatorem illius, quæ iam antea erat ab Apostolis deriuata. Quod sensit Vincentius in speculo historiali lib.26. cap. 51. Nauclerus in chronographia volumin. 2. generatione 42. qui dicunt canonicos regulares ex Apostolorum institutis ori- D ginem trahere, & sumitur ex Benedicto XI. in procemio ad constitutiones canonicorum regularium. Quinimò illum ordinem iam inde ab Apostolis incepisse dixit Nauar. tractatu 4. de regularibus, cap. *statuimus* 29. quæst.3. num.8. qui id colligit ex sententia Pij IV. quã ibi refert, lata in fauorem canonicorum regularium contra monachos S. Benedicti, in lite de iure prædicandi, & quanuis in priori sententia solùm dicatur, *Decernimus, & declaramus canonicos regulares vti clericos,* &c. vbi non titulo antiquitatis, sed titulo clericatus eos præfert; tamen habet illa sententia fundamentum in eo, quod suprà diximus, religionem clericorum in Apostolis fuisse institutam. Vide Rosetum de religione Ecclesiastica, tract.34. cap. 3. Ioannem de Nigra Valle in Epilogo chronicorum lib.13. cap.8. Robertum, tract. de tuendo cœlibatu. tom.2. tit. de ordinum primordiis. Volater. in tropologia lib.21. in principio. Antonin. 2. p. histor. tit. 15. cap. 16. §.7. Non tamen satis certò constat religionem clericorum perpetua traditione, & absque interruptione vlla fuisse continuatam, vsque ad Augustini tempora. Et aliqui reuocant in dubium, an à tempore Augustini vsque nunc hic ordo regularium canonicorum continuè durauerit. Alij distinguendum putant inter canonicos cathedrales, & regulares, vt de varietate religionum dictum est tractatu præcedenti. Quidquid verò circa hoc sentiatur, hic ordo dicitur

[Margin: De antiquitate canonicorum regularium varietas. — *D. Thom.* — Quid nonnulli sentiant. — *Vincent.* — *Naucler.* — *Nauar.* — Quid sentiant alij.]

tur cœpisse in Apostolis, quatenus ordo clericorum per se in illis incepit, & ex parte retinuit finem illius Apostolicæ religionis, scilicet, quoad actiones, quæ pertinent ad diuina mysteria, diuinámque contemplationem. Ad eundem ergo modum non ineptè dicere possumus S. Ignatium non tam nouam religionem instituisse, quam eam, quæ in Apostolis fuit, etiam quoad proprium finem eius, scilicet, Euangelij prædicationem, ac fidei propagationem, & defensionem, instaurasse. Nam licèt verum sit, illum religionis modum, cum illo particulari fine, & mediis illi proportionatis, non fuisse continua successione conseruatum in Ecclesia (quia certum est tempore, quo vixit B. Ignatius, nullam talem religionem clericorum fuisse in Ecclesia: quanto autem tempore post Apostolorum tempora durauerit, incertum etiam est) nihilominus videtur planè B. Ignatius excitasse religionem illi simillimam in his, quæ substantialia sunt; scilicet in fine, & mediis, atque adeò in modo viuendi, & imitandi Christum in ordine ad salutem animarum. Nam sicut Apostoli professi sunt, se relinquere omnia propter Euangelium prædicandum, ita etiam huius religionis alumni: Et sicut illi ad hunc finem peculiariter se Christo consecrant, vt quocunque vellet, eos mitteret ad salutem animarum procurandam, & post Christi mortem in eadem obedientia sub Petro permanserunt: ita etiam hi ad eundem finem se Vicario Christi deuouent. Ac denique sicut illi ob hanc causam Christum in exteriori vitæ genere communi, & in peregrinationibus continuis pro salute animarum imitati sunt; ita de his dixit Pius IV. in 1. bulla sua. *Sicut nomen Iesu assumpserunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum nostrum Iesum Christum imitari, & eius vestigia sequi nituntur.* Ex quo principio ratio multarum rerum reddi potest, quæ in Societate aliquibus noua videntur, re tamen vera, noua non sunt, sed renouata, aut ex illa prima antiquitate repetita, vt tali fini, & tali modo religionis accommodata.

Reditur ad institutum corol.

8. Tertiò, ex his facilè soluitur ratio dubitandi in principio tacta; & quomodo non obstet dictæ resolutioni, plures esse in Societate non clericos. Nam in huiusmodi statu considerandum est id, quod est per se, non verò quod per accidens, vt D. Thom. dixit. Addo etiam considerandum esse id, quod est ratione sui, & quod est ratione alterius; nam ab eo quod est per se, seu gratia sui, sumitur denominatio, & quasi species religionis, quæ clericorum esse dicitur. In Societate ergo status clericorum per se est, & gratia sui, vt explicatum est, & ideo ad solennem professionem non nisi sacerdotes in ea admittuntur, vt dicitur etiam in examine cap. 1. §. 8. vt lib. 6. ca. 1. num. 4. afferemus. Illi verò, qui clerici non sunt, duobus modis in Societate recipiuntur, primo vt in ea disponantur ad sacerdotium, & ad illum gradum Societatis, qui sacerdotium requirit, iuxta illud Hieronymi epist. 4. ad Rusticum: *Ita age in monasterio, vt clericus esse merearis, vt adolescentiam tuam nulla sorde comacules,* &c. Et ideò manifestum est non esse præter institutum religionis clericorum, hac intentione recipere plures, qui clerici non sint, aliàs conseruari non posset, nec sacerdotes habere, qui pro dignitate sacerdotale munus exercerent prout religiosos decet. Secundo modo recipiuntur laici in corporale, seu temporale sacerdotum adiutorium, quia vel non expedit, aut decet omnia hæc munera per sacerdotes exerceri, vel non expedit sacerdotes impediri à verbo Dei, & ministrare mensis: vt dicitur Actor. 6. tractabitúrque inferiùs in lib. 7. cap. 3. à num. 2. Vnde opposita ratione contingit in religionibus clericorum, & monachorum: nam in illis iuxta antiquam, & primæuam institutionem, per se erant laici, clerici verò vel assumebantur, vel fiebant quantum necesse erat, ad spirituale regimen, vel adiutorium aliorum, vt in tractat. superiori visum est. In hac autem religione clerici sunt per se, ac ex primæua institutione; laici verò assumuntur quantum necesse est ad temporale adiutorium, vel sacerdotum, vel reliquorum etiam, qui ad sacerdotium tendunt; nam hi etiam propter studiorum laborem temporalibus ministeriis ex professo vacare non possunt. Quartò, & vltimò possumus ex dictis coniecturam facere perfectionis huius instituti; sed de hoc paulò inferiùs in cap. 7. dicetur commodius.

3. Corol. Ratio dubitandi in n. 1. soluitur.

D. Hieron.

4. Corol.

CAPVT VI.

Vtrùm Societas contemplatiuam, vel actiuam vitam amplectatur.

1. Distinximus in superiori tractatu cum D. Thom. 2. 2. quæst. 188. tres ordines, seu species religionis; cùm enim omnes tendant ad perfectionem charitatis, quædam illam quærunt per viam tantùm contemplationis, quæ per se perficit amorem erga Deum. Aliæ illam inquirunt per actiones amoris, & misericordiæ erga proximos; nam cùm illæ etiam sint propter Deum, etiam charitas erga Deum illo modo perficitur. Aliæ denique vtramque viam complectuntur, quorum vita mista dicitur ex contemplatione, & actione. Est autem aduertendum, vt suprà tetigi, nullam esse posse in mortalibus hominibus congregationem adeò contemplatiuam, quin actioni etiam aliqua ex parte vacet, & corporalibus exercitationibus, vt constat ex Basilio in regulis fusiùs disputatis regul. 35. cùm tamen eius religio maximè contemplatiua fuerit: Et è conuerso nulla etiam esse potest religio adeò actiua, quin aliquid de contemplatione participet, quia sine oratione, & laude Dei nulla potest esse perfecta religio. Quapropter videri potest omnis religio esse mista: non tamen ita est. Nam aliquando religio per se solùm intendit contemplationem: de actione verò solùm id accipit, quod necessarium est, vel ad disponendum hominem ad contemplationem, vel ad leuandum tædium, vel ad sustentandum, vel subleuandum ipsum mortale corpus, & hæc dicitur tantùm contemplatiua. Alia verò religio è contrario per se solùm intendit actionem; de contemplatione verò tantum suscipit, quòd vel ad actionem ipsam perfectè agendam necessarium est, vel certè ad reddendum Deo debitum, ac religiosum cultum, & hæc dicitur purè actiua, quia vnaquæque denominatur ab eo, quod est sibi proprium, & peculiare per se intentum. Mista ergo dicetur, quando vtrumque per se intendit proprio, & speciali modo. Cùm enim vtraque vita per se honesta sit, & amabilis, & alioqui inter se non pugnent, possunt simul propter se intendi; imò intendi debent, quantum & charitas veritatis, & necessitas charitatis postulauerint, vt verbis vtar Augustini lib. 19. de ciuitate cap. 19. Et hoc genus vitæ dixit pertinere ad Prælatos Gregor. in pastor. p. 2. cap. 1. dicens; *Sit rector in actione præcipuus præ cunctis in contemplatione suspensus.* Quæ verba referens D. Thom. 2. 2. quæst. 182. art. 1. ad 1. ait; *Ad prælatos*

D. Thom. Quid sit actiua, contemplatiua, ac mista religio.

August. Gregor.

D. Thom.

prælatos non solùm pertinet vita actiua, sed etiam debent esse excellentes in vita contemplatiua.

Societatem ex vi sui instituti mistam religionem esse.

2. Dico ergo, Societatem ex vi sui instituti vtrumque vitæ genus per se, ac principaliter intendere, cum omni perfectione, quantum moraliter fieri potest. Quæ quidem assertio, quoad eam partem, quæ pertinet ad vitam actiuam multa probatione non indiget. Nam cùm ad vitam actiuam pertineant omnes actiones, quæ versantur circa proximum, & ex supradictis satis in cap. 2. constet, principale munus huius religionis esse spiritualem salutem, & perfectionem proximorum procurare, & ad illum omnibus congruentibus mediis vti, manifestum est, per se amplecti actiuam vitam, & cum magna perfectione illam profiteri. Et quoniam de spiritualibus actionibus, seu mediis satis suprà in cap. 3. dictum est, hîc solùm addimus, religionem hanc non solùm opera misericordiæ spiritualia, sed etiam corporalia ex vi sui instituti exercere, qualia sunt infirmos in xenodochiis visitare, consolari, & eis inseruire si necesse sit, adiuuare eos, qui in carceribus detinentur, & similia, quæ distinctè enumerantur in 7. p. Constitut. cap. 4. §. 9, vbi dicitur, *His corporalibus pietatis operibus, quantum spiritualia, quæ maioris sunt momenti, permittent, quantúmque vires patientur, incumbent.* In quibus verbis magna perfectio huius instituti quoad hãc partem considerari potest. Cùm enim ea pars vitæ actiuæ, quæ ad spiritualem profectum ordinatur, multò excellentior sit, illa est primariò, ac per se in hac religione intenta. Quia verò alia pars quæ pertinet ad subueniendum corpori, & per se honesta est, ac necessaria, & multùm etiam iuuat ad spirituale lucrum animarum, ideo secundariò, & quasi propter aliud hanc etiam partem amplectitur Societas, cùm hac tamen moderatione, vt talia opera spiritualibus inseruiant, vel saltem illa non impediant, & præter hanc nulla adhibetur limitatio, sed potiùs adiungitur illa extensio, *quantum vires patientur.*

Probatur assertio quoad eam partẽ, quæ ad actionem pertinet.

3. Ex his autem non solùm videtur probari hæc pars, sed etiam difficilis redditur altera. Quî enim fieri potest vt cum tali genere vitæ actiuæ simul esse possit perfectio vitæ contemplatiuæ per se intenta? Quanuis enim hæ duæ vitæ ex ea parte, qua honestæ sunt, & sanctæ, non sint contrariæ, sed sorores; ex ea tamen parte, qua vna requirit otium, alia negotium, non videntur simul esse posse in gradu intenso, vt sic dicam, id est, in magna, ac per se intenta perfectione. Quia vt argumentatur D. Thom. 2. 2. quæstione 182. art. 3. cùm humana capacitas sit valdè limitata, non potest simul intendere contemplationi summæ veritatis, & amori, ac dulcedini eius, quod est otium vitæ contemplatiuæ, & operibus misericordiæ erga proximos, quod est negotium vitæ actiuæ. Quî ergo fieri potest, vt Societas cum tanto negotio, & occupatione circa proximos, vitam contemplatiuam, non vtcunque, sed per se, ac perfectè coniungere valeat?

Alterius partis difficultas proponitur.

D. Thom.

4. Nihilominus partem illam verissimam esse ex verbis ipsius instituti, & ex vsu, ac rebus ipsis, & ratione etiam conuincere possumus. Primùm enim hoc mihi videntur significare verba illa S. Ignatij in Examine cap. 1. §. 2. *Finis huius Societatis est non solùm saluti, ac perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare, sed cum eadem,* &c. Nam huic perfectioni potissimùm vacatur per otium vitæ contemplatiuæ, quod verbum ipsum *vocandi* indicat. Hoc etiam supponit in 3. p. Constitutionum cap. 1. §. 10. cùm inquit: *Doceantur quomodo ab illusionibus dæmonis in suis spiritualibus exercitationibus caueant.* Et infrà. *Ad veras, solidásque virtutes insistant, siue plures adsint visitationes spirituales, siue pauciores.* Vbi præsertim agit de modo spiritualiter educandi eos, qui in probatione manent, quem constat maiori ex parte per exercitia vitæ contemplatiuæ fieri in Societate. Nam statim in principio, in rebus spiritualibus instituuntur, & diu exercentur, in his præsertim, quæ ad vitam purgatiuam pertinent, & ideo primum experimentum nouitiorum est, *In spiritualibus exercitiis mensem vnum, plus minúsve, versari, id est, tum in examinanda conscientia, & anteacta vita recogitanda, & confessione generali facienda, ac peccatorum suorum meditatione, tum in contemplatione rerum, ac mysteriorum vitæ, mortis, resurrectionis, & ascensionis Christi redemptoris nostri, tum etiam in oratione mentali, & vocali iuxta cuiusque captum prout in Domino edocti fuerint, se exercere,* vt dicitur in Examine cap. 4. §. 10. Postea verò in discursu probationis, in his maximè spiritualibus exercitiis instruuntur, ad quæ pertinent frequens & debitus vsus sacramentorum confessionis, & communionis, deuotè etiam quotidie audire Missam, vel in ea ministrare; modus etiam legendi, meditandi, & orandi cum fructu; & ideo in 3. p. Constit. cap. 1. §. 20. prouidetur, vt de his omnibus frequens sit sermo, & eruditio, ac cura, vt non solùm addiscantur, & memoria teneantur, sed vt etiam exerceantur; & adiunguntur illa notanda verba. *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro mensura diuinæ gratiæ sibi communicandæ insistant.* Deinde hæc spiritualia exercitia, etiam studiorum tempore continuanda sunt iuxta easdem constitutiones. Quanuis enim propter studiorum laborem, & occupationem aliquid de temporis diuturnitate, & de actionum spiritualium frequentia detrahatur, tamen illud onus, quod sufficiens ad maiorem Dei gloriam videtur, imponitur: quod si perfectè seruetur, vt in eisdem constitutionibus ordinatur, re vera continet magnam perfectionem vitæ contemplatiuæ, vt sunt quotidiana lectio spiritualis, quæ meritò à D. Thom. inter opera vitæ contemplatiuæ numeratur 2. 2. quæst. 188. art. 6. quotidiana etiam oratio, & meditatio mentalis, saltem per integram horam; bis in die per quadrantem conscientiam examinare; sacrificio Missæ interesse, Rosarium Virginis, & alias proprias, & peculiares deuotiones iuxta confessoris, vel superioris iudicium, explere; quæ omnia in prædictis locis constitutionum continentur, & in congregationibus generalibus postea aucta, & confirmata sunt, & si necesse fuerit, augeri posse dicuntur à Præposito Generali, & in aliis etiam regulis sæpe commendantur. Post studia verò hæc omnia à professis, & formatis coadiutoribus seruanda sint, nulla tamen limitatio eis adhibetur; quia vt de illis in 3. p. Constitut. cap. 3. *Tanquam certum ducitur eos viros spirituales futuros, & qui sic in via Christi Domini nostri profecerint, vt per eam currere possint, quantum corporis valetudo, & externæ occupationes charitatis, & obedientiæ permittent.* Et ideo subditur ibidem. *Non videtur in his, quæ ad orationem, meditationem, & studium pertinent,* &c. *vlla regula*

Ostenditur tamen prædicta pars Societatem per se etiã vitam contemplatiuã amplecti, primò ex ipsius instituti verbis.

D. Thom.

3. p. Constit c. 1 & 4. p. c. 4. & in 4. congregatione generali can. 6. & in 7. decreto 25. n 3.

cis

eis præscribenda. Additur verò ibidem in declaratione, nihilominus superioris curæ semper esse cauere, ne huiusmodi etiam personæ in spiritualibus exercitiis deficiant, vel excedant. Itaque ex modo, & prouidentia instituti satis constat ea, quæ pertinent ad vitam contemplatiuam, primum, ac præcipuum locum in eo tenere.

5. Secundò ex vsu, & effectibus suadetur.

Secundò possumus hoc ex ipso vsu, & effectibus ostendere. Constat enim experientia generali, eos (generaliter loquimur) qui hoc institutum profitentur, & obseruant, esse spirituales viros, multum in spiritualibus rebus instructos, & orationi, atque contemplationi deditos; multósque cognouimus in hoc genere eximios, quia perfectè illud obseruare studuerunt; ergo signum est ipsum institutum ex primaria intentione sua in hunc finem tendere; nam in his rebus, quæ solùm per occasionem, vel ratione alterius assumuntur, non solet vel tanta diligentia adhiberi, vel tam copiosus fructus vniuersaliter, vel vt plurimum colligi. Nec solùm hinc elicitur intendere Societatem principaliter hunc finem, sed etiam habere media efficacissima & accommodatissima ad illum assequendum: nam (vt Christus Dominus dixit Matth. 7.) *ex fructibus arbor cognoscitur.* Possumus etiam addere aliam coniecturam, ex effectibus quoque sumptam, quia experientia etiam compertum est, fideles Societatis operarios, ac prædicatores, alios etiam seculares inducere ad exercitium orandi, & contemplandi; eósque egregiè ad illud rectè agendum instruere, & per Dei gratiam habere hoc peculiare donum illuminandi, & dirigendi homines in hac vita spirituali, quæ principaliter contemplatiua est. Ergo signum manifestum est, alumnos huius religionis ex vi sui instituti contemplatiuos esse debere, & non quomodocunque, sed ita vt viros contemplatiuos possint efficere, Etenim si in aliqua disciplina illud 1. Metaph. cap. 1. verum est; *Signum sapientis esse posse docere.* Et si de aliqua etiam causa rectè dicitur, perfectiorem esse cæteris paribus, quæ potest aliis se communicare, vtrumque maximè verum habet in hoc genere causæ, & doctrinæ. Nam hæc via contemplatiua adeò est spiritualis, & interna, vt nemo possit de ea sapienter loqui, vel vtiliter, ac sine magno periculo alios in ea instruere, nisi priùs ipse illam didicerit, multúmque expertus sit. Nam licèt theologica scientia necessaria sit, multúmque iuuare possit ad hoc spirituale, & mysticum magisterium, tamen sine proprio vsu, & experientia non sufficit; quia actiones, & motiones vitæ contemplatiuæ specialiter pendent ex inspiratione, & instinctu Spiritus sancti, cuius peculiares modos, & effectus, *nemo scit nisi qui accipit.* Apocal. 2. Neque etiam refert, quòd in hoc genere doctrinæ homo non est principaliter doctor, sed minister Spiritus sancti, qui principaliter docere debet; non est enim instrumentum mortuum, sed viuum, quod plantare & rigare debet consulendo, iudicando, & monendo; & ideo vt sit aptum instrumentum, oportet, vt ad huiusmodi actiones, & scientiam, & experientiam habeat accommodatam. Spiritus sanctus autem licèt pro sua potestate quocunque valeat instrumento vti, regulariter tamen, & secundùm legem ordinariam, vtitur ministris accommodatis, & optimè dispositis ad tale ministerium. Et ita experientia compertum est, tunc prædicatorem habere vim ad sanctificandas animas suo ministerio, quando ipse sanctus est, & sic de aliis: cùm ergo eadem experientia nos doceat per hanc religionem Deum promouere in Ecclesia spiritum orandi & contemplandi, signum perfectò est in ea parare sibi ministros aptos, & accommodatos, rectéque dispositos ad hoc ministerium.

Tertiò ex hoc ipso effectu, illum vt finem considerando, colligere possumus rationem à priori huius veritatis. Nam Societas, vt sæpe diximus, principaliter ordinatur ad propriam, & proximorum perfectionem, in quo fine, tria considerat. Primum est perfectio propria, quæ principaliter consistit in vnione ad Deum, & ex hac parte maximè requirit contemplationem. Secundum est perfectio proximorum. Est enim attentè considerandum in bullis, & constitutionibus Societatis, non sine mysterio sæpius dici, ac repeti, finem eius non solùm esse incumbere correctioni aut saluti, sed etiam perfectioni proximorum; vnde ad finem huius instituti pertinet proximum iuuare & instruere in his omnibus, quæ ad hunc finem necessaria sunt; inter quæ potissimum locum tenet contemplatio; vnde etiam ex hoc capite necesse est, vt hoc institutum eò priùs tendat, vt suos professores faciat contemplatiuos. Tertium, quod hoc maximè declarat, est debitus ordo inter illa duo, sine quo ordine neutra perfectio, propria, vel aliena comparari poterit. Est autem hîc ordo, vt priùs perficiatur minister, per quem alij perficiendi sunt, propter ea, quæ in proxima ratione dicta sunt. Vnde Dionys. cap. 3. Eccles. hierarch. *Decentissimus* (inquit) *diuinarum rerum ordo est, vt priùs communicet, atque impleatur sanctus præsul his, quæ per illũ distribuenda sunt cæteris, diuinis donis; & sic aliis tradat.* Verum est ibi loqui Dionysium de participatione Eucharistiæ, quam priùs debet sacerdos sumere, quàm aliis tribuat: tamen in illo ordine hunc, de quo agimus, esse significatum Dionysius intellexit. Vnde subdit. *Quocirca & hi, qui diuinis magisteriis (priusquam digna illis conuersatione capaces effecti sunt) abutuntur audacter, impuri, atque sacra lege extranei omnino censentur. Vt enim in solis radiis tenuiores, limpidiorésque substantiæ, primæ influenti luce replentur, sicque exuberantem lucem in subsequentes solis vice transfundunt: ita non sine periculo diuinis in rebus quibusque aliis se ducem præstare præsumet, qui non per omnia euaserit similis Deo.* Iam verò Bernardus multus est in suadendo iis qui alios lucrari conantur, se priùs exhibeant *conchas, quàm canales*, &c. Videri potest serm. 1. in Cant. & lib. 2. de consider. cap. 3. Atque hic ordo videtur à Christo etiam significari Luc. vltim. cùm suis discipulis dixit. *Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto.* Ergo ratione talis ordinis necesse est, vt primarius finis huius religionis sit contemplatio; tunc enim vterque ille finis comparari poterit, *quando* (vt Greg. dixit homil. 5. super Ezechiel.) *prædicatores fuerint viri perfecti, qui bona cœlestia, quæ contemplari potuerunt, fratribus denuntiant, eorúmque animas in amorem intimæ charitatis accendunt, loquentes autem verbis suis corda audientium feriunt, & incendunt.* Cùm ergo finis huius instituti sit, & perfectos viros, & perfectos ministros, aliósque perficientes generare, fieri non potest, quin finis eius etiam sit eos contemplatiuos efficere; ergo necesse est vt ad hunc finem media etiam habeat accommodata; aliàs non esset rectè præstitutum, nec tanta approbatione

Marginalia (right): 6. Tertiò idè ratione ostenditur. Tria in fine Societatis cõsideranda. Primum. Secundum. Tertium. Dionys. Bernard. Gregor.

batione institutum ipsum fuisset dignum.

7. *Inductione eadem ratio cõfirmatur.* Hæc autem ratio optimè confirmatur ex illis actionibus, per quas Societas principaliter exercet vitam actiuam, quatenus ad suum institutum pertinet, quæ sunt spirituales actiones & ad animarum profectum proximè, ac per se ordinantur; alia enim opera misericordiæ corporalis, sicut secundaria sunt, ita etiam rariora, & ideo, & parum extrahere possunt ab operationibus vitæ contemplatiuæ, & aliunde potiùs iuuant humanam infirmitatem, quæ non valet semper surgere ad contemplanda cœlestia; & ideo necesse est, vt aliquando ad actiuam redeat, & quæ potest bona agere non recuset, vt dixit Gregor. dict. homil. 5. in Ezechiel. (*D. Greg.*) Aliæ ergo spirituales actiones tales sunt, vt licèt, quatenus ad proximos referuntur, formaliter pertineant ad vitam actiuam, nihilominus ratione materiæ in qua versantur, intimè, ac eminenter includant, ac supponant vitam contemplatiuam, præsertim si modo perfecto exercendæ sint. Ergo institutum Societatis, quod ad has actiones perfectè exercendas ordinatur, necessariò priùs, & principaliùs ordinari debet ad vitam contemplatiuam, tanquam ad primum fontem, & principium talium actionum. Assumptum declaro in doctrinæ actione, quæ ferè in omnibus his actionibus spiritualibus intimè includitur. De doctrina igitur agens D. Thom. (*D. Thom.*) secunda secundæ quæstione 181. artic. 3. quærit, vtrùm docere sit actus vitæ contemplatiuæ, vel actiuæ; & respondet, licèt respectu discipulorum sit actus virtutis actiuæ, ex parte obiecti, & materiæ, si doctrina sit perfecta, & de rebus diuinis, potiùs esse actum vitæ contemplatiuæ, quia est conceptus alicuius virtutis intelligibilis, in cuius consideratione, & amore homo delectatur. Affértque Augustinum (*August.*) sermon. 27. de verbis Domini, dicentem, *Eligant sibi partem meliorem, quæ non auferetur ab eis, vacent verbo, inhient virtutis dulcedini, occupentur circa scientiam salutarem.* in quibus verbis, & doctrinam, & verbum Dei inter actus vitæ contemplatiuæ numerat. Dicet fortasse aliquis, Augustinum non loqui de doctrina ex parte docentis, sed ex parte discentis; & cùm dicit *vacare verbo*, non intelligere proferendo, sed audiendo, sicut vacabat Maria, quando *sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius.* Et sicut inferiùs dicit idem August. *Nam & modò inde aliquid agimus remoti à negotiis, si positis familiaribus curis, conuenitis, statis, auditis.*

Solutio. At enim si audire verbum Dei, est actus vitæ contemplatiuæ, cur non magis docere? Etenim si disciplinam consideremus per ordinem tantùm ad discentem, non est propriè actus vitæ contemplatiuæ, imò neque est tam actio quàm receptio. Pertinet ergo ad vitam contemplatiuam ratione termini, seu effectus, & in ordine ad obiectum ipsius disciplinæ, quatenus est aliqua veritas, ad quam cum delectatione considerandam, auditores per disciplinam eleuantur; multo ergo magis doctrina ratione suæ causæ, & principij, est actus vitæ contemplatiuæ. Cùm ergo spirituales actiones intimè habeant adiunctam doctrinam de rebus diuinis (hæc enim non solùm per publicas lectiones, & conciones, sed etiam in secreta confessione, & in secreto colloquio, ac instructione traditur) non potest talis actiua vita à contemplatiua separari, imò esse debet legitimus partus eius: nam tunc doctrina rectè, & efficaciter traditur, quando ex diuina, & interna contemplatione procedit, iuxta illud Psalm. 144. *Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & in iustitia tua exultabunt.* Atque hoc præcipuè explicare possumus in quodam speciali medio, quo Societas vtitur ad spirituale bonum proximorum, quod est tradere illis spiritualia exercitia (de quibus infrà à cap. 1. lib. 9. ex professo erit sermo.) Nam hæc actio, si in ordine ad proximum consideretur, sine dubio est opus vitæ actiuæ, & nihilominus secundùm se intimè spectatum, opus est vitæ contemplatiuæ respectu materiæ seu obiecti in quo versatur, ergo vsus talis medij, seu actionis intrinsece includit contemplationem. Quocirca, sicut D. Thom. (*D. Thom.*) aliàs obiicere solet, diuinam, seu theologicam scientiam esse eminenter practicam, speculatiuam, principaliùs verò speculatiuam esse; ita nos dicere possumus, actiones has esse eminenter actiuæ, & contemplatiuæ vitæ, principaliùs autem contemplatiuæ, illa enim est quasi vita, & anima talium actionum. Nec refert quòd actiones illæ aliquando fieri possint à viris, nihil, aut parum in contemplatione exercitatis: quia hîc non consideramus has actiones prout ab illis, vel illis fiunt, sed prout fieri debent ex vi instituti: sic enim fieri debent, vt fructus contemplationis, & vt formatæ interiori spiritu, quia tunc erunt perfectæ, & efficaces ad finem instituti; aliter verò factæ erunt inefficaces, & quasi mortuæ, magísque in sola specie exteriori materialiter apparentes, quàm veræ, quantum est ex parte ministrorum, vt excludamus, & efficaciam sacramentorum ex opere operato, & quam Spiritus sanctus ex suamet liberalitate adiungere potest.

Vltimò confirmari potest hic discursus ex resolutione superioris capitis, in quo diximus Societatem per se esse religionem sacerdotum: religio enim sacerdotum ad opera vitæ contemplatiuæ ordinatur, vt ex D. Thom. colligo 2. 2. quæst. 189. art. 8. ad 2. vbi id affirmat de religione canonicorum regularium: Est autem eadem ratio in quacunque religione, quæ per se sit presbyterorum religio. Duplicia enim sunt opera per se pertinentia ad sacerdotalem ordinem. Priora, & præcipua sunt illa, quæ agunt in diuinis mysteriis, & versantur circa corpus Christi. Verùm alia sunt ea quæ versantur circa corpus mysticum, vt sunt actiones illæ spirituales, quæ ad salutem proximorum ordinantur, de quibus proximè antea loquebamur. Sicut ergo hæ posteriores actiones supponunt priores, ita religio, quæ per se ordinatur ad perficiendos sacerdotes, vt sacerdotes sunt (hoc est enim esse per se religionem sacerdotum) primariò tendere debet ad perficiendos illos in ordine ad priores actiones, quæ spectant ad diuina mysteria, alioqui ineptissimè esset instituta religio. Vnde, quia prius (vt aiunt) separatur à posteriori, benè potest aliqua religio clericorum esse instituta ad perficiendos sacerdotes in his actionibus, quæ in diuinis mysteriis peragendis consistunt, quanuis vlteriùs non extendatur ad actiones erga proximos; erítque talis religio contemplatiua, talísque est religio canonicorum regularium, ex D. Thomæ sententia loco proximè citato. At verò è conuerso, posterius non separatur à priori; neque accessorium à principali, & ideo non potest esse benè instituta religio, quæ sacerdotes perficiat in actionibus erga proximum, & non multo magis eos perficere intendat in actionibus circa Deum, & quæ in diuinis mysteriis aguntur. Societas ergo, quæ optimè & Spiritus sancti instinctu instituta, & probata est ad perficiendum sacerdotes, quatenus sacerdotes sunt, & se

8. *Confirmatur vltimò idem discursus. D. Thom.*

& se extendit ad perficiendos illos in actionibus sacerdotalibus erga proximos, multo magis intẽdit eos perficere in his omnibus, quæ in diuinis mysteriis aguntur. Quod etiam quantum ex signis exterioribus ostendi potest, effectus ipse manifestat. Quanuis enim hæc religio (propter alias rationes diuini obsequij quas infrà cap. 8. videbimus) cantu, & aliis solennitatibus externis in his mysteriis non vtatur; quod ad decentiam, & reuerentiam eorum spectat, nullibi cum maiori decore tractantur. Nulláque maior cura huic religioni esse solet, quàm vt ea quæ pertinent ad diuinum cultum, & ad venerationem Sacrosancti sacrificij, & ad dignum vsum sacramentorum exactissimè peragantur. Cùm ergo ostensum sit religionem hanc, etiam ex ea parte qua perficit sacerdotes in ordine ad actiones spirituales circa proximos, intimè includere vitam contemplatiuam, multò magis illam includet quatenus eosdem perficit in sacerdotalibus actionibus diuinorum mysteriorum; nam in his potissima pars vitæ contemplatiuæ consistit.

Quomodo Societas tam multæ actioni simul cum contemplatione possit satisfacere?

9. Ad alteram partẽ difficultatis in n. 3.

Atque ex his difficile non est tollere admirationem, quæ in num. 3. obiiciebatur: Scilicet qui fieri possit, vt tam multa actio, quam Societas profitetur, cum perfecta contemplatione coniungatur? Respondemus enim inprimis hoc non esse impossibile cum diuina gratia; & quanuis id difficile videatur, perfectam tamen virtutem circa difficile versari; atque ità difficultatem illam, per religionis prouidentiam, & perfectam institutionem, cum vocationis gratia posse superari. Dico autem *cum vocationis gratia*, tum quia nemo pro ratione sui status potest piè viuere, nedum perfectè, sine speciali gratia Dei; tum etiam, quia piè credẽdum est, vel potiùs est moraliter certum, Deum vnicuique religioni dare specialem gratiam quam communicat omnibus, qui ab Spiritu sancto ad illam vocantur, si per illos non steterit, vt finem illius instituti consequi valeat. Sic enim dixit D. Thom. in 4. d. 2. q. 1. art. 2. ad 9. ad quamlibet eminentiam status dari aliquam sanctitatem, cùm sit ibi necessarium speciale auxilium gratiæ. Et d. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. dixit. In consecratione virginum, & aliis huiusmodi benedictionibus dari gratiam, nisi sit impedimentum ex parte suscipientis. Cuius locutionis sensus non est, per hos actus dari aliquam gratiam ex opere operato, cùm non sint sacramenta, nec de hoc possit assignari certa aliqua lex; imò neque speciale priuilegium eis esse concessum, cum sufficienti fundamento dici potest. Sensus ergo est de speciali gratia auxiliante, excitante, & adiuuante; quam Deus, quantum in ipso est, maiorem, & specialiorem tribuit his, quos in speciali statu, ac munere constituit, ad cuius conuenientem vsum illa indigent. Quo principio vsus est etiam idem D. Thom. 3. p. quæst. 27. art. 5. ad 1. & à nobis confirmatum est in 2. tom. 3. p. disp. 1. sect. 2. ad finem, & disput. 3. sect. 5. ration. 3. vbi ex Scriptura, & Patribus illud confirmauimus. Quibus addi potest illud Pauli ad Ephes. 3. *Eius factus sum ego minister secundùm donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundùm virtutem operationis eius: mihi enim sanctorum minimo data est gratia euangelizare inuestigabiles diuitias Christi*, &c. Atque hoc voluit Deus significare Moysi, quando se excusanti à diuino ministerio, eo quòd ad illud imparem se agnosceret; respondit, *Ego ero tecum:* hoc enim verbo non tantùm speciale priuilegium, sed suauis etiam dispositio prouidentiæ diuinæ significata est, dantis vnicuique gratiam muneri vel statui ab ipso Deo instituto accommodatam. Cùm ergo omnes religiones approbatæ meritò censeantur speciali Dei prouidentia institutæ, dubitandum non est, quin singulæ habeant paratum speciale Dei auxilium suæ vocationi proportionatum, ac proinde eò maius, quò institutum fuerit altius, ac difficilius, & ad maius Dei obsequium, maiorémque Ecclesiæ vtilitatem ordinatum. Ostendimus autem in Societatis instituto hæc omnia excellenti quodam modo inueniri; scilicet, approbationem, institutionem, ex Spiritus sancti instinctu, intentionem diuini cultus & gloriæ, cum grauissimo munere, & onere procurandi salutem animarum; ergo dubitari non potest, quin habeat à Deo paratam specialem vocationis gratiam, qua prædictum finem comparare valeat. Atque huius gratiæ *vocationis* videtur nobis præbuisse testimonium Gregor. XIII. in constitutione, *Quanto fructuosius*. & in alia bulla, *Ascendente Domino*. cùm dixit: *Sicut Societatis finis est propagatio, & defensio fidei, animarúmque in vita, & doctrina Christiana progressus: ita etiam gratiæ eius vocationis proprium esse, diuersa loca ex Romani Pontificis, vel Præpositi generalis directione peragere:* Nam quia ille actus, & difficilior, & periculosior aliis esse potest, ideo *gratiæ vocationis* specialiter illum attribuit. Sic ergo nos dicimus, si quæ est difficultas in coniungenda perfectione vitæ actiuæ, cum perfectione vitæ contemplatiuæ, per gratiam *vocationis* non difficilè superari posse.

Deum vnicuique religioni gratiã suo instituto accommodatam communicare. D. Thom.

D. Thom.

10. Alio modo eidẽ dubitationi satisfit.

Addo verò alteriùs, si attentè consideremus ea quæ diximus, non esse in eo negotio nimis magnam difficultatem: quia principales actiones, in quibus vita actiua Societatis versatur, ita sunt coniunctæ cum vita contemplatiua, vt veluti ex corpore, & animo vnum quid ex illis efficiatur: quanuis autem plura, vt plura intendere difficile sit; qua de causa Ecclesiastici 11. dicitur, *fili, ne in multis sint actus tui?* Et Luc. 10. Marthæ declaratur vnum esse necessarium, quod August. & alij Patres vnico vitæ contemplatiuæ negotio, seu otio exponunt. Plura tamen per modum vnius intendere non est difficile. Exemplo ab speculatione, & doctrina aliarum scientiarum sumpto, rem declaro. Longè enim diuersum videtur docere, & speculari, scribere, aut meditari; tamen hæc duo munia non se impediunt; neque vnum ratione alterius difficilius redditur, quia vnum ex alio oritur: & tunc rectè doctrina traditur, quando interior veritatis speculatio perfecta est. Ita verò se habet contemplatio ad prædictas Societatis actiones, & ideo illam per se non impediunt. Eò vel maximè, quòd tales actiones, vt perfectè fiant, duas circunstantias ad contemplatiuam partem maximè pertinentes, per se requirunt. Vna est, vt fiant intuitu maioris gloriæ, & obsequij diuini, & quòd semper, aut frequenter, quoad fieri possit, illuc referantur, de quo frequenter filij Societatis in suis constitutionibus admonentur, vt videre licet in 3. p. Constit. cap. 1. §. 26. & p. 7. cap. 1. §. 1. & cap. 2. per totum, & p. 8. cap. 1. §. 1. & ideo in p. 10. §. 2. dicitur. *Ad conseruationem, & incrementum spiritus Societatis, atque ad assequutionem finis, quem sibi præfigit, auxilij ani*

August.

Prima circunstantia ad Societatis actiones requisita.

lij animarum ad vltimum & supernaturalem suum finē consequendum, media illa, quæ cum Deo instrumentum coniungunt ac disponunt, vt à diuina manu rectè gubernetur, efficaciora sunt, quàm quæ illud disponunt erga homines. Huiusmodi est probitas, & virtus, ac præcipuè charitas, & pura intentio diuini seruitij, & familiaritas cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitiis. Qui modus operandi perfectissimus est, & qui assiduam Dei memoriam maximè conseruat, vt latè explicat Basilius regul. 5. ex fusiùs disputatis, & attingit in breuioribus regul. 195. & 196. Alia circunstantia, quæ ex dictis facilè colligitur, est vt talia opera fiant cum actuali oratione, ac petitione diuini auxilij. Quia cùm in illis omnibus homo semper operari debeat vt Dei instrumentum, à quo debet efficaciam illorum expectare, tunc perfectè fiunt, quando prædicta oratio cum eis adiungitur. Igitur si debito modo tales actiones fiant, ex se nō impediunt perfectionem vitæ contemplatiuæ, sed potiùs ex se iuuant. Et quanuis contingat aliquando impedire actualem quandam interiorem suauitatem & dulcedinem, illud non est substantiale detrimentum, multóque magis perfectionem auget opus charitatis erga proximos propter Deum factum. Propter quod dixit Gregorius 1. p. Pastoralis cap. 5. ad finem. *Sunt nonnulli, qui magnis muneribus dicati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere vtilitati proximorum prædicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis petunt: de quo si districtè indicentur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt: qua enim mente is, qui proximis profuturus enitesceret, vtilitati cæterorum secretum præponit suum, quando ipse Summi Patris vnigenitus, vt multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum?*

Basil. Secunda. *Greg.*

CAPVT VII.

In quo gradu perfectionis Societatis religio constituta sit.

1\. QVanuis omnis religio sit actus perfectionis, tamen non omnes in perfectione, quærenda æquales sunt, quia non omnes omnia consiliorum opera exercent, & ideo quædam in altioribus versantur, quàm aliæ iuxta varios fines proximos in quos tendunt, vt in superioribus visum est. Et ideo ad perfectam notitiam Societatis tradendam necesse est, quantum sine inuidia, & arrogantia fieri possit; quem gradum in hoc ordine perfectionis attingat, explicare. Quod quidem in his, quæ hactenus diximus tam clarè continetur, vt noua expositione non indigeat. Tamen vt aliquorum obiectionibus satisfieret, hoc omittere non potuimus. Aliqui enim Societatem magnæ imperfectionis arguunt, tam in munere vitæ actiuæ; quàm contemplatiuæ; vnde concludere conantur, illius institutum valdè imperfectum esse. Priorem partem ad vitam contemplatiuam pertinentem, ex eo colligunt, quòd Societas præcipuum huius vitæ munus, quod in psalmodia & diuinis laudibus decantandis consistit, non fungatur. Et ideo omnes antiquiores religionum institutores hanc præcipuè in suis regulis commendarunt, vt constat ex Basilio frequenter in suis regulis, tam fusiùs, quàm breuiùs disputatis, & Benedicto in sua regula à cap. 9. per plura sequentia, & ex Augustino etiam in sua regula, quos omnes posteriores religiones imitatæ sunt, præsertim mendicantes, quæ ex vi

Prima obiectio quorūdam in Societatem, quòd chorum non habeat. *D. Basil. D. Benedict. D. August.*

A sui instituti eleemosynis fidelium aluntur, & hac ratione videntur speciali titulo obligati ad diuina officia publicè decantanda. Propter quod Sot. de Iust. lib. 10. q. 5. art. 3. circa finem cùm dixisset religiones approbatas teneri officium diuinum in communi celebrare, quia illud est præcipuum contemplationis munus, subdit: *Loquor de regularibus antiquis: nam si alius religionis modus circa huiusmodi obligationem admittatur, certè vix nomen religionis meretur, quippe quæ maximo splendore religionis caret.* Quem imitatus est Trullo lib. 2. Ordin. Canonic. cap. 12.

Sot. *Trul.*

Altera pars pertinens ad vitam actiuam ex alio capite sumitur, scilicet, quia magna portio huius vitæ consistit in actibus pertinentibus ad pœnitentiam, afflictionem, & austeritatem corporis; & B in vniuersum loquendo; huiusmodi pœnitentiæ, & austeritatis exercitia maximè necessaria sunt ad perfectionem assequendam. Propter quod omnes etiam antiquæ religiones in hac vitæ austeritate magna ex parte fundatæ sunt, sicut de antiquis monachis per Ægyptum latè refert Euseb. lib. 2. historiæ, cap. 17. & ex Athanasio in vita Antonij, & ex aliis historiis antiquorum Patrum constat. Et Diuus Basilius esum carnium suis monachis prohibuit. Et author sermon. 1. de communi vita clericorum, aliàs sermon. 5. ad fratrum in eremo, de illis eremitis ait. *Postquam eremum intrauerunt, nunquam carnes sumpserunt, onino colore, nigerrimo, asperrimóque induti sunt.* Et lib. 1. de moribus Eccle- C siæ cap. 31. mirum in modum Augustinus exaggerat, & laudat seuerissimam antiquorum cœnobitarum, & eremitarum vitam. De qua multa etiam apud Hieronymum in epistol. 22. ad Eustochium de custodia virginitatis, præter alia quæ epistol. 4. 13. & aliis de hoc genere vitæ commendat. Sanctus etiam Martinus (vt in eius vita refert Sulpitius) vsum vini in suo monasterio suis monachis interdicebat. Benedictus etiam in sua regula cap. 39. à carnibus voluit abstinere monachos præter debiles, & infirmos. Quod seruari præcipitur in cap. *Cùm ad monasterium.* de statu monachor. vbi etiam lineæ camisiæ prohibentur monachis. Vnde in cap. *carnem* (inquit Fructuosus Episcopus) *cuiquam monacho, nec sumendi, nec gustandi est conces-* D *sa licentia, non quòd creaturam Dei iudicemus indignam, sed quod carnis abstinentia vtilis & apta monachis æstimetur.* Denique D. Gregor. in Epistola ad Augustinum Anglorum Episcopum, vt refertur in cap. *denique.* d. 4. *Sacerdotes* (inquit) *& Diaconi, & reliqui omnes, quos dignitass Ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant.* Et subdit rationem ad rem præsentem multum pertinentem; *Quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adiiciunt, & eorum qui in laicali ordine consistunt obseruantiam, sicut loco, ita religione præcellant.* At verò Societas non solùm antiquam religionum austeritatem non imitatur, verùm etiam in hoc genere ferè nihil peculiare profitetur, præter ea, quæ ex communi vsu, vel præcepto Ecclesiæ omnes obseruare tenentur. Est ergo in hac parte valde E imperfecta, Christíque, & Apostolorum vestigia non sequitur, vt modernus quidam in illam tacitè obiecit, præter alia quæ in lib. 9. cap. 7. agendo de vsu exercitiorum afferemus.

2\. *Secunda obiectio in cādem Societatem, quòd austeram vitam non agat.* *Euseb. Athanas.* *D. Basil. Auctor sermonum ad fratr.* *August.* *Hieron.* *Sulpit.* *Fructuosus.* *D. Greg.* *Auendanh. tract. 11. in Psalm. Beati immaculati. v. 3.*

Societatem ex vi sui instituti perfectissimam religionem esse.

Nihilominus dicendum est religionem hanc ex 3.

vi sui instituti perfectissimam esse, ita vt ita supremo ordine statuum religiosorum constituta sit, & in eo non infirmum gradum teneat. Vt sensum conclusionis explicem, suppono quod in tractatu 3. lib. 1. cap. 6. cum D. Thoma ostensum est, religiones, quæ puram vitam contemplatiuam profitentur, ex suo genere perfectiores esse illis, quæ ex vi sui instituti vtramque vitam apprehendunt, vtrisque perfectiores esse. Ex quo D. Thom. quæst. 188. artic. 6. concludit. *Summum gradum in religionibus tenent qui ordinantur ad docendum, & prædicandum.* In hoc ergo sensu dicimus religionem Societatis in supremo ordine perfectionis religiosæ constitutam esse. Quod supposito dicto principio euidenter concluditur ex his, quæ de fine huius religionis diximus in cap 1. ostensum est enim religionem hanc esse institutam per se, & directè, tam ad opera vitæ contemplatiuæ, quàm actiuæ, & ad docendum, & prædicandum; & ad alia spiritualia opera circa proximos exercenda cum maxima perfectione, & propensione.

Notatio ad probationē.

D. Thom.

Suadetur prima pars. Primò.

4. Secundò, potest hoc explicari ex alio principio posito, quòd Societas per se est religio presbyterorum. Nam loquendo ex genere, religio clericorum perfectior est, quàm religio monachorum, quod sumi potest ex cap. 1. & 2. 19. quæst. 3. vbi prohibentur canonici regulares ad monachatum transire, quamuis illud possit exponi factum esse propter dignitatem sacerdotalem, vt indicat Diuus Thomas 2. 2. quæst. 189. artic. 8. ad 2. & suprà in tract. 8. lib. 3. cap. 10. expensum est. Inde tamen possumus vlteriùs argumentari; nam ordo sacerdotalis per se est dignissimus, & statum perfectionis aliquo modo attingens, vt in superioribus significatum est, & sumitur ex Dionysio, toto lib. de Ecclesi. hierach. & Chrysostom. homil. 38. in Matth. vbi ait sacerdotes esse quasi cor, & stomachum Ecclesiæ, quoniam ab eis recipit Christianus populus vitæ influxum, & spirituale alimentum. Ergo religio quæ per se primò ordinatur ad perficiendos sacerdotes, vt sic, id est, in ipsis muneribus sacerdotalibus, perfectior sine dubio est ex suo genere, quàm professio, quæ per se est laicorum, qualis est monachalis, & ideo hæc religio initiandorum vocatur à Dionysio cap. 6. de Ecclesiast. hierach. & propterea ex monachis ad sacerdotium assumebantur de licentia Abbatum quando digni inueniebantur, vt sumitur ex Gregorio lib. 5. epistol. cap. 127. aliàs epistol. 27. vnde est etiam illud Hieronymi epistola 4. ad Rusticum; *Sic viue in monasterio, vt clericus esse merearis.* Quia verò hæ comparationes semper intelliguntur cæteris paribus, vel quantum est ex tali capite, ideo fieri potest, vt duæ religiones mutuò se excedant, quatenus vna magis attendit ad munus proprium sacerdotum, quàm ad concionatorum. Altera verò èconträ magis ad hoc quàm ad illud munus incumbit. Posteà verò ad faciendam illam comparationem simpliciter, oportet illa capita, seu munera inter se comparare, quod ad nos non spectat. Societas enim in vtroque illo genere existit; & simul vtrumque caput amplectitur, vt cap. præcedenti ostensum est: vnde ex hoc capite perfectior etiam est ex genere suo, quàm quælibet alia, quæ vnum tantùm genus illorum participat: maximè cùm in singulis generibus illorum magnam quandam perfectionem intensiuam (vt sic dicam) & extensiuam habeat: nam est religio sacerdotum, tam quoad diuina munera diuinorum mysteriorum, quàm quoad cætera ministeria, quæ ad

Suadetur secundò.

D. Thom.

Dionys.
Chrysost.

Dionys.

Gregor.

Hieron.

A perficiendum corpus Christi mysticum diriguntur: & ordinatur ad prædicandum, & docendum, quocumque per Christi Vicarium mittantur, & cum omni perfectione, in superioribus satis explicata.

Hinc denique addi potest tertia ratio, sumpta ex D. Thoma dict. art. 6. nam *supremum in vnoquoque genere est mensura cæterorum*; in statu autē perfectionis supremum locum tenent Episcopi; ergo religio quæ ad illum statum propinquiùs accesserit, erit ex suo genere in altiori statu perfectionis, quàm reliquæ; sed Societas propinquissimè videtur accedere ad statum Episcopalem, quantum ad id vnde habet, quòd sit status perfectionis: ergo. Probatur minor, quia Episcopi dicuntur præcipuè B esse in statu perfectionis, quia sunt in statu perfectionis communicandæ, & quia ad hoc obligantur ex officio, etiamsi oporteat pro ouibus dare animam suam, & quia in illo munere firmitatem habent ex obligatione sui status, sed hæc omnia participat excellenti modo Societas; nam ex vi sui finis ordinatur non modò ad perfectionem acquirendam, sed etiam exercendam, & communicandam, & ex vi suorum votorum (quod illi proprium est) ad hoc obligatur, non obstante quacunque difficultate, peregrinando per vniuersum orbem, etiam mendicando, si opus sit, & pericula quæque subeundo, vsque ad sanguinis effusionem; in quo munere habet etiam firmitatem ratione obligationis voti; ergo etiam ex hoc capite proC ximè accedit ad statum perfectionis Episcopalis. Differt autem (vt cap. 2. n. 8. dixi) quia non principaliter, sed ministerialiter hoc munus sustinet, Item quia non se extendit ad conferenda illa sacramenta, per quæ aut fideles in perfecto quodam statu Christianitatis constituuntur, vt est Sacramentum confirmations, aut creantur ministri perfectionis aliorum, vt est Sacramentum ordinis. Sed in his omnes religiones inferiores sunt Episcopis, quorum sunt adiutrices. In hoc verò potest speciale aliquid in Societate notari; nam videtur specialiter instituta in ministerium Apostolicæ Sedis, vt ex bullis Pontificiis sæpè adductis manifestè constat. Vnde etiam Clemens VIII. benignè alloquens Patres, qui ex vniuersa Societate D Romæ congregati fuerant anno 1600. Societatem *brachium dextrum Sedis Apostolicæ* appellare dignatus est. Ex quo etiam factum est, vt ab eadem Sede Apostolica plurimæ gratiæ, & facultates in Societatem manauerint, in ordine ad ministeria exercenda circa salutem animarum, & communicando potestatem suam ad perficiendos alios, vt ex eisdem Pontificiis bullis manifestum est, & in lib. 9. exponemus.

5. Suadetur tertiò. D. Thom.

Ex his non erit difficile alteram partem conclusionis probare; scilicet, non habere Societatem in illo ordine infimum gradum, quā per hanc negationem, potiùs quàm per positiuam comparationem proposui, vt omnem inuidiam vitarem. Duo enim solùm ostendere intendo; vnum E est, habere in illo ordine satis magnam perfectionem: Aliud est ex illis duobus capitibus, quæ nobis obiiciuntur, non posse colligi huic religioni deesse aliquid perfectionis debitæ, & conuenientis sibi iuxta finem suum, & consequenter, nec sibi simpliciter melioris; neque etiam ob has causas posse iustè postponi aliis, qui piè, ac religiosè sanctas illas actiones exercent. Quæ verò in particulari pensatis omnibus perfectior sit, non est meum diiudicare, vt sæpè in hac materia dixi.

6. Quid in secunda pars conclusionis intendatur.

Illud

7\. Probatur iam primò hæc secunda pars ex fine Societatis.

Illud ergo prius (posterius enim c.8. & 9. præstabimus) multis profectò, & manifestis modis ostendi potest ex his, quæ hactenus de hoc instituto diximus. Primò ex fine, qui sine dubio est altissimus omnium confessione: Nam est idem cum fine Apostolici instituti; maximéque accedit ad finem aduentus Christi in mundum; & quamuis multæ religiones eundem finem possint intendere aliquo modo, tamen Societas perfecto quodam modo se ostendit in illum propésa: nam per actiones in suo ordine perfectissimas, & per omnes quæ moraliter desiderari possunt, illum inquirit. Docet autem D.Thom.2.2.q.188.art.6. inter religiones respicientes eundem finem illam esse perfectiorem, quæ per actionem perfectiorem illum attingit, & cæteris paribus, illam quæ per plures actiones. Quod etiam ex communi sententia doctorum, c.3. ostendimus. *D.Thom.*

8\. Secundò ex perfectione votorum ad talem finem faciente.

Secundò idem suaderi potest ex perfectione trium votorum, in quibus substantia religionis consistit, iam enim in citato loco à n.4. indicauimus, quanta sit, tam intensiua, quàm extensiua perfectio Societatis in materia, & obseruantia horum votorum, & præsertim quantum emineat in obedientia quæ aliis est excellẽtior. Tertiò probari potest ex aliis mediis, quibus ad finem suum hæc religio vtitur; nam & in se sunt plura, & valdè perfecta, & ad finem intentum maximè proportionata, vt ex illo eodem capite satis constat: supposita autem perfectione finis, nulla maior perfectio in aliqua religione desiderari potest. Nam vt rectè dixit S.Antonius Abbas, & refert Moyses Abbas apud Cassianum col.2. c. 2. *optima ratio inquirendæ perfectionis non in his, vel illis actionibus, aut multitudine earum, sed in discretione posita est*: nulla autem est maior discretio maiórve prudentiæ perfectio quàm vt proposito optimo fine, conuenientissima etiam media, & ad illum maximè proportionata eligantur.

Tertiò ex aliis mediis. *Cassian.*

9\. Quartò ex perfectione charitatis erga proximum.

Quartò id ostendi potest ex perfectione charitatis erga proximum, quam hæc religio profitetur, vt toto l.9. constabit latiùs. Illa ergo cerni potest primò in vnione religionis, & membrorum eius inter se, de qua suprà dictum est, & dicetur latiùs l.8.cap.8. Deinde in beneuolentia erga proximos, quæ vt D. Thom. docuit opusc.18.c.4. tunc perfecta ostenditur, quando ad omnes amicos, & inimicos, fideles, & infideles extenditur, & quando pro eorum cõmodis præsertim spiritualibus, propria incommoda temporalia & corporalia etiam vsque ad mortem, si opus sit, contemnuntur. Quæ omnia manifestè cernuntur in modo diligendi proximos quem hæc religio profitetur. Testimonium enim huius beneuolentiæ est beneficentia; nam *testificatio amoris exhibitio est operis*, vt dixit Greg. hom.17. in Ezec. & in illud 1.Reg.3. *Non erat visio manifesta* & iterum hom.30. in Euang. At Societas hoc beneficentiæ genus planè profitetur, vt euidentissimum est ex eius instituto, & peculiari, ac propria obligatione, qua tenetur, non pro cõmunibus Ecclesiæ hostibus (ne dum catholicis vniuersis) sed pro suis etiam priuatim inimicis, æmulísque gratiosè orare, quod ad beneficentiam spectare docuit D.Thom.2.2 q.31.a.2.ad 1. Offerre item (quod specialius est) sacrificia pro iisdem; ac denique ex paupertatis voto nullum ab eis acceptare stipendium, aut compensationem, quos tam sedulò, támque laboriosè literis imbuit, aut consilio in rebus dubiis instituit, salutaríque doctrina pro concionibus impertit. Atque hinc constat quinta ratio, quæ sumi potest ex perfectione charitatis ad Deum. Vnum enim ex maximis signis dilectionis ad Deum; est dilectio proximi, propter quod scriptum est Rom.13. *Qui diligit proximum, legem impleuit*: ergo etiam perfectio charitatis erga proximum, magnum indicium esse debet perfectionis charitatis erga Deum: præsertim cum ex vi sui instituti, vt dixi, teneatur Societas in animarum salute procuranda, nullum temporale commodum quærere, neque honores, aut humanas dignitates: quid ergo ei superest, nisi diuinam gloriam, propter se ipsam quærere, pro vt in suis constitutionibus sæpe admonetur? Hoc autem proprium est amoris Dei propter seipsum; ergo.

D.Thom. *D.Greg.* *D.Thom.* P.10. Const. lit.B.& in Gloss.1. P.2.c.3. n.7. & 9. P.4.c.15.§.4. P.6. c.2.§.7. & alibi sæpe.

Quintò ex perfectione charitatis erga Deum.

10\. Sextò ex suæ vocationis gratia.

Hinc sextò ad hanc perfectionem, spectare potest singularis illa gratia *vocationis*, quam cap. præced. n.9. ostendi ab Spiritu sancto dari. Quamuis enim hęc distributione accommoda, vnicuique religioni tribuatur: verisimile tamen est ei dari copiosiorem, & maiorem, quæ ad altiores effectus diuinæ gratiæ assumitur; Nam vt ibidem quoque ostendi, confert Deus gratiam iuxta mensuram obligationis, & muneris, quæ gratia etiam crescere solet ex dispositione hominis, ad quam pertinet affectus ille, quo persona, vel maiorem difficultatẽ propter Deum amplectitur; vel magis se ipsam abnegat. In vtroque autem videtur hæc religio habere singularem excellentiam: nam ex parte Spiritus sancti instituta est ad excellentiores effectus diuinæ gratiæ, quales sunt Ecclesiæ propagatio, fidei defensio, animarum conuersio, & perfectio. Ex parte verò eorum, qui ad hanc religionem vocantur; quia eximia quædam abnegatio ab eis postulatur, ita vt nec locum, nec officium, nec quidquam aliud certum, aut securum habere possint, sed ad omnem mutationem, omnémque difficultatem superandam expositi semper esse debeant, sine dubio credendum est propriam gratiam huius *vocationis* singulari modo esse perfectam, & paratam, quantum est ex parte Dei. Denique posset hîc etiã considerari singularis prouidentia huius religionis ex vi sui instituti, tam in promouendo ad bonum subditos suos, medio vsu sacramentorum & aliarum spiritualium rerum; quàm in præcauendis malis, seu obstaculis, & impedimentis spiritualis profectus. Sed hæc & in superioribus tacta sunt, & toto l.8. recurrent, & expendentur etiam statim punctum alterum n.6. propositum prosquendo.

Denique ex peculiari ratione in subditos vigilandi.

CAPVT VIII.

Conuenienter in Societate cantus, & chori ordinarium vsum non esse.

1\. SVperest vt obiectionibus factis respondeamus: inde enim facilè colligetur, quod in c. præc. n.6. secundo loco propositum est, scilicet, nõ posse religionem hanc aut imperfectionis argui, aut aliis religionibus postponi, eo quòd vel cantu, & choro nõ vtatur ordinariè (in casu enim aliquo vsum admitti patet ex congregatione generali 1. can.25. & congreg.2. can.24. & congr.3. can.9. & ex iis, quæ l.8.c.2.n.4. in fine attingemus) vel quia in exteriori victu, & vestitu specialem austeritatẽ non profiteatur. Ad quod in primis suppono, non pertinere ad perfectionem alicuius religionis, vt omnia consilia collectiuè (vt sic dicam) & in particulari amplectatur, & profiteatur. Quod significauit D.Th.2.2.q.185.a.1. & late à nobis explicatũ est tractando in genere de statu religionis tract.8. Et ratio euidens est, quia impossibile est multitudinem

Nõ pertinere ad perfectionem religionis omnia consilia collectiuè profiteri. *D.Thom.*

dinem omnium consiliorum simul exequi, & obseruare, imò quædam eorum possunt esse incompossibilia, vt simul fiant, vt inseruire infirmis, & concionari, aut eodem tempore, aut continuo officio: sæpe enim ipsa rerum multitudine obruitur humana natura, & aut vires corporis deficiunt, aut feruor spiritus extinguitur, & ita propter indiscretum onus, sæpè in virtute non perseueratur, vt dixit S. Antonius apud Cassian. dicta collat. 2. cap. 2. & colligitur optimè ex verbis illis Apostolorum Actor. 6. *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* Opus enim illud ministrandi optimum erat, & sub consilio, non tamen statui Apostolorum accommodatum, quia non poterat simul cum munere prædicationis coniungi.

Cassian.

2\. Quapropter quando fit comparatio inter religiosos status, & vni videtur deesse aliqua obseruātia religiosa, vel exercituum alicuius operis sub consilium cadētis, quod in aliis religionibus inuenitur, non statim potest talis religio aut imperfecta, aut inferior aliis simpliciter iudicari. Sed vt de vtraque illa re iudicium feratur, duo cum partitione accōmoda pensanda sunt. Vnum est, an tale opus sit accommodatum fini talis religionis, vel potiùs an cōsiderato illo fine expediens fuerit tale exercitium in tali religione non admittere, nam si prudenter hoc ita iudicatum fuerit, carentia illius obseruantiæ non poterit iustè existimari imperfectio priuatiua (vt philosophico more loquar) talis religionis, cùm non sit carentia perfectionis illi debitæ, vel conueniētis iuxta finem suum: imò nec imperfectio negatiua simpliciter reputāda est, si finis ille propter quem talis obseruantia omittitur, perfectior est illa, sicut ex D. Anselmo Theologi, & philosophi dicunt; non pertinere ad perfectionem simpliciter habere formaliter perfectionem illam, quæ maiorem excluderet. Vnde statim sequitur aliud considerandum; an scilicet carentia illius boni exercitij alio meliori cōpensetur, quod simul cum alio moraliter esse nō potest, atque ita rectè fit iudicium illud comparatiuum. Si enim aliqua religio tali bono careat, idque non propter aliud maius, vel æquale, quo carentia illius boni compensetur, sine dubio ea religio, quę cæteris paribus, in tali bono excesserit, perfectior erit. Si autem ille defectus aliunde compensatur, non potest altera religio simpliciter iudicari excellentior, sed ad summum secundùm quid. Quam totam doctrinam tradit D. Thom. & bene explicuit Caiet. 2. 2. q. 188. a. 7. ad 1.

Duo consideranda vt comparatio inter duas religiones fiat.

Vnum.

Anselm.

Alterum.

D. Thom.
Caiet.

3\. Deueniendo ergo in particulari ad religiosum vsum chori, & cantus Ecclesiastici, ac psalmodiæ, vt in c. præced. num. 1. opponebatur, ostēdo primò, prudenter in Societate institutum esse, vt in ea nō sit huiusmodi vsus, quia licèt secundùm se optimus sit, at finem Societatis non iuuaret, neque esset medium proportionatum. Quod his verbis tradidit B. Ignatius. 6. p. Constit. cap. 3. §. 4. *Quoniam occupationes, quæ ad animarum auxilium assumuntur, magni momenti sunt, ac nostri instituti propriæ, & valdè frequentes, cùmque alioqui nostra habitatio tam sit in hoc vel in illo loco incerta, non vtentur nostri choro ad horas canonicas, & Missas, & alia officia decantanda, quandoquidem illis, quod ad ea audienda deuotio mouerit, abundè suppetet vbi sibiipsis satisfaciant. Per nostros autem ea tractari conuenit, quæ nostræ vocationis ad Dei gloriam magis sunt propria.* Quam cōstitutionem in particulari motu proprio, & ex certa sciētia, confirmauit Gregor. XIII. in bulla edita anno 1573. quæ incipit, *Ex Sedis Apostolicæ*, atque duas, vel tres rationes reddit: vnam à priori (vt sic dicam) illis verbis. *Quo acriùs studiis, lectionibus, & prædicationibus intendere possint.* Aliam à posteriori, ibi. *Nos considerantes religionem prædictam vberrimos fructus ad Dei laudem, & sanctæ Catholicæ fidei propagationem per vniuersum orbem dedisse, meritòque in suis piis studiis confouendam esse*, &c. Addit etiam argumentùm ab auctoritate: *quia hoc modo fuit hoc institutum à Paulo III. & Iulio III. approbatum eique per sanctum Concilium Tridentinum derogatum minimè extitit.*

Prudenter statutum esse in Societate ne in ea sit vsus chori.

In verbis autem Beati Ignatij considerare oportet omnes rationes, quibus motus fuit ad non imponendum Societati chori onus (quanuis in hoc primus non fuerit, vt num 6. ostendemus) sumptas esse ex illo fine quærendi maiorem gloriam Dei in hoc effectu salutis animarum, per ea media, quæ ad illum magis conferre possent. Duo autem ad hoc considerauit. Vnum est, chorum, vel cantum Societatis non fuisse nunc Ecclesiæ necessarium ad hunc finem. Optimè enim intellexit; hoc sanctum opus laudandi Deum publicè in diuinis officiis per cantum, non solùm per se esse honestum propter laudem Dei, & sanctam contemplationem eorum, qui illum exercent, sed etiam esse vtile proximis, ad excitandam eorum deuotionem, & præbendam eis occasionem, vt in audiendis diuinis laudibus eo tempore occupentur. Considerauit autem subinde esse in Ecclesia sufficientem copiam & abundantiam huius medij ad excitandos fideles, & ideo propter hunc finem non fuisse in Societate necessarium. Et hinc additum est in declaratione illius constitutionis (quæ eandem habet cum illa auctoritatem) prudentiæ Societatis relictum esse, quoties ad maiorem animarum fructum expedire censuerit, partem aliquam huius sancti exercitij assumere, vt ea occasione, verbi gratia, fideles ad conciones audiendas, & confessiones faciendas frequentiùs conueniant, meritò id facere posse ea prudentia, & moderatione, quæ prædicto fini inseruiat, & maiora bona non impediat. 4.

Quæ rationes B. Ignatium mouerint ad hanc constitutionem condendam.

Prima ratio.

Alterum à nostro Patre consideratum est, actiones quibus Societas incumbit in salutem proximorum tot esse, & tam graues, vt sine magna earum iactura non possit hæc religio in officio diuino decantando occupari. Quod quidem tam est per se notum, vt nulla ferè explicatione indigeat Faciliùs autem id intelligit, qui per singula membra Societatis, aut omnes status, seu congregationes eorum cogitatione discurrerit. Domus enim probationum ad huiusmodi vsum per se accommodatæ non sunt, tum quia si officia hæc per antiquiores, & grauiores non exerceantur, non possunt pro dignitate, & cum debito splendore fieri, tum etiam, quia in vnaquaque religione in illis actibus, & ministeriis oportet nouitios instrui, & exerceri, quæ postea perpetuò debent in eadem religione retineri ac propterea tota probatio nouitiorum Societatis, vt postea l. 2. cap. 5. videbimus, adeò est intenta eorum instructioni spirituali, & vsui quotidianæ meditationis ac contemplationis, nec non etiam aliis actionibus & operibus exercendis, in quibus humilitas, & abiectio propria, & charitas erga proximum, exercetur, vt ad hæc publica officia conuenienter distrahi non possint. Adde bonam nouitiatus partem in peregrinando, in ministrando, in xenodochiis, ac similibus experientiis extra domos, longéque proinde à choro expleri. Iam verò de collegiis studiorum 5.

Secunda ratio.

Domos probationis nō esse chori ministerio accommodatas.

diorum res est per se euidentior; nam etiam religiones quæ hoc maximè ministerium chori profitentur, in collegiis specialiter ad studia deputatis ab ea occupatione suos tam magistros, quàm Scholasticos simpliciter abstinere iubent: nam re vera studia præsertim tam grauia, & multiplicia, qualia sunt illa, quæ Societas profitetur, si seriò, & cum insigni fructu, pro vt in Societate etiam postulatur, tractanda sunt, totum tempus, totúmque hominem requirunt: & alioqui chori etiam occupatio, si conuenienti modo fieri debet, non parum laboriosa est, magnámque temporis partem requirit. Denique discursus hîc ad domos etiã professorum facilè potest applicari. Sunt enim actiones circa proximos, quæ ab illis exercendæ sunt grauissimæ, & alioqui considerare oportet, eas huiusmodi esse, vt ab studiis & lectione Patrum, vel aliorum doctorum, qui de rebus diuinis, & ad conscientiam pertinentibus disserunt, nunquam omnino cessare permittant. Addo insuper quod lib. 8. cap. 1. num. 4. afferemus, huiusmodi operariis necessarium esse aliquibus temporibus, & diuturnis, & frequentibus quantum occupationes permiserint, priuatæ considerationi, meditationi, & contemplationi vacare, quæ ad propria munera cum fructu animarum, peragenda, & augmentum propriæ perfectionis, & ad pericula & incommoda vitanda, quæ in his muneribus intermisceri possunt, multo vtilior est; quàm chori, & cantus Ecclesiastici occupatio. Cùm ergo non possent hæc omnia simul coniungi, quia hominem frangerent, & obruerent, & singula imperfectè fierent, iuxta commune prouerbium. *Pluribus intentus minor est ad singula sensus:* meritò Ignatius Societatem onere hoc liberandam putauit.

De professis domibus idã ostenditur.

6. Nec verò primus fuit Beatus Ignatius, cui Spiritussanctus eam mentem induxit; multo enim antea eandem doctrinam per antiquos Patres Ecclesiam docuerat. Gregorius enim Papa coram sanctissimo Beati Petri corpore cum Episcopis omnibus, ac Romanæ Ecclesiæ presbyteris residens, astantibus Diaconis, & cuncto clero sic dixit. *In sancta Romana Ecclesia, cui diuina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est, valdè reprehensibilis exorta, vt quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inseruiant, quos ad prædicationis officium, eleemosynarúmque studium vacare congruebat.* Et postea statuit, vt talia officia per subdiaconos, vel minores clericos persoluantur, aut cantentur. Ita habetur lib. 4 registri cap. 88. alias epist. 44. & in quodam Concilio, quod post 12. lib. registri refertur, & in cap. *in sancta.* d. 92. Quod decretum tractans Diuus Thomas 2. 2. quæstione 91. artic. 2. ad 3. verba habet ad nostrum institutum valdè notanda. *Ad* 3. (inquit) *dicendum, quod nobilior modus est prouocandi homines ad deuotionem per doctrinam, & prædicationem, quàm per cantum, & ideo Diaconi, & Prælati, quibus competit per prædicationem & doctrinam animos hominem prouocare in Deum, non debent cantibus insistere ne per hoc à maioribus retrahantur.* In quibus verbis ratio potiùs attendenda est, quàm particulares personæ; quæ in eis nominantur. Quod enim sint Prælati, aut Diaconi, materiale quid est (vt sic dicam) formale autem, quod eis ex proprio munere competat officiũ prędicationis exercendæ, sub quo omnia ministeria comprehenduntur, quibus proximorum salus directè procuratur Illud etiam ex his testimoniis constat, pręferendum esse munus doctrinæ, & prę-

Non fuisse primum Ignatium qui à cantu, & choro abstinuit. Greg. D.Thom. Prima obseruatiò in citatis testimoniis. Secunda.

dicationis, psalmodiæ, seu cantui Ecclesiastico, quando vtrumque non potest simul perfectè, & stabiliter exerceri. Denique hinc etiam obseruari potest differentia inter cantum, & prædicationem, quòd prædicatio est propria actio sacerdotum, vel diaconorum: cantus verò per quoslibet inferiores clericos exerceri potest, adde etiam per laicos, si necesse sit, & maximè si sint diuino seruitio mancipati. Et hinc factum est, vt religiones monachorum, quia per se non sunt religiones Sacerdotum, sed laicorum, chori ministerium profiteantur, quia optimè per illos exerceri potest, & est fini eorum accommodatum, scilicet, ad contemplationem; non tamen idem est de omnibus religionibus Sacerdotum; quia Sacerdotis officium non est solùm diuinis officiis, sed maximè saluti hominum procurandæ insistere, vt Gregorius dixit in 3. part. Pastoralis, cap. 4. & Concil. Aquisgran. cap. 8. & sumitur ex multis decretis apud Gratianum 16. quæst. 1. cap. *placuit.* cùm similibus. Et ideò licèt religio clericorum, quæ solùm quoad priorem partem eorum ministerium vsurpat, meritò etiam in diuinis officiis publicè & cum cantu versetur; religio tamen Sacerdotum quæ totum eorum ministerium, & præcipuè illud, quod ad salutem, & profectum animarum pertinet, profitetur; non poterat conuenienter in choro & cantibus occupari.

Tertia. Gregor.

7. Ex his ergo satis constat, pessimè dixisse Sotum præcedenti capite, numero 1. citatum, religionem, sine obligatione dicendi officium diuinum in cõmuni institutam, vix nomen religionis mereri. Nam præterquam quod illud est præter Pontificum approbationem, nullo fundamento nititur; quia chorus vel recitatio officij canonici in communi non est de substantia religionis, vt est per se notum: neque etiam est medium necessarium ad illam sustinendam, vel ad perfectionem assequendam, quia charitas multis aliis modis perfici potest. Et potest aliqua religio habere finem accommodatũ, perfectioni charitatis, ad quem medium illud non sit proportionatum. Quomodo Diuus Thomas dicta quæstione 188. dixit, posse institui reliàionem, ad opera vitæ actiuæ in operibus misericordiæ corporalis, vel ad temporalem militiam, ad quos fines medium illud accommodatum non est. Nec Soto affert aliam rationem, nisi quia talis religio maximo splendore religionis careret: quasi verò substantia, & perfectio religionis ex hoc splendore metienda sit; vel non possit etiam saluis operibus virtutum, & præcipuè ex spiritualibus effectibus & beneficiis circa proximos sufficientem, ne dicam maiorem splendorem habere.

Corollariũ primum in quo Soti dictum reprehẽditur. D.Thom.

8. Secundò sequitur ex dictis, non posse Societatem argui, quòd imperfecto, aut indebito modo instituta sit, eo quòd hoc splendore, seu munere careat, quia (vt rectè dixit Diuus Thomas, dicta quæstione 188. articulo 7. ad 1.) quando aliquod opus est instrumentum ad perfectionem, non consistit perfectio religionis in tali instrumento, aut in quantitate, vel modo eius absolutè spectatis, sed cum debita proportione ad finem talis religionis. Chorus autem non est ipsa perfectio, sed instrumentum ad perfectionem, & ideo absolutè non fuit Societati necessarius, & alioqui non erat proportionatum instrumentum ad finem Societatis, & ideo ad perfectam institutionem eius non fuit necessarium, neque conueniens tale medium. Dices. Esto non sit medium proportionatum speciali fini Societatis, esse ferè necessa-

Corol. 2. Societatem non posse imperfectionis argui eo quòd choro careat. D.Thom. Instantia bipartita.

necessarium ad generalem finem religionis contemplatiuæ, quam non debet excludere finis particularis Societatis, si ipsa perfecta religio est. Vnde eo ipso quod Societas talem habeat finem proprium, qui medium illud conuenienter non admittat, conuincitur esse imperfecta religio, etiã si intra suos limites cum perfectione instituta sit.

Soluitur prior pars.

Respondeo ad priorem partem negando assumptum; quia sunt multa alia media quibus finis vitæ contemplatiuæ comparari, & exerceri potest, alioqui antiqui monachi, & eremitæ, qui solitariã vitam profitebantur; non fuissent professi perfectam vitam contemplatiuam, quòd planè falsum est; quanuis enim desit publicus, & corporalis cantus, potest laudari Deus, vt instruimur Ephes. 5. *in Hymnis & cantibus spiritualibus*, & priuatis. Accedit, quòd cantus publicus magis vsurpatur, quia est vtilis Ecclesiæ, ad excitandos homines ad deuotionem, & laudem Dei, quàm quia sit necessarius vel simpliciter, vel moraliter ad propriam & internam perfectionem vitæ contemplatiuæ earum personarum, quæ in huiusmodi exercitio occupantur.

Soluitur posterior.

Vnde ad alteram partem, negatur etiam assumptum, quia licèt finis proprius Societatis hoc medium non requirat, neque cum illo habeat conuenientem proportionem, nihilominus in se perfectissimus est, & secum admittit, imò requirit magnam perfectionem vitæ contemplatiuæ; vt in cap. super. demonstratum est. Denique ostensum est, finem hunc esse omnium perfectissimum, & ideo quidquid cum illo non habuerit conuenientem proportionem, profectò necessarium non est ad religionem simpliciter perfectam, vt ex sequenti illatione magis patebit.

9. Tertiò ex dictis infero, ex hoc capite; quòd Societas chorum non habeat, inferri non posse esse minùs perfectam aliis illum habentibus.

D. Thom. Corol. 2. Societatem etiamsi choro careat, nõ esse imperfectiorem religionibus illum habẽtibus.

Sicut Diuus Thomas paulò ante citatus dixit, religionem, quæ maiorem paupertatem profitetur, non posse statim gloriari, quòd aliis simpliciter perfectior sit, sed ad summum secundùm quid, quia potest ab alia excedi in his quæ pertinent ab obedientiam, vel continentiam, quæ maiora sunt, & quod in melioribus excedit, est simpliciter melius. Sed quid habet Societas proprium, quo possit bonum illud æquari, ne dum superari?

Interrogationi quorundam satis fit, ex D. Thom. & Greg.

Respondeo ex doctrina eiusdem Diui Thomæ, & Gregorij, num. 6. citati, functiones illas quibus directè salus animarum procuratur, non solùm æquare, sed longè excedere bonum illud: ostendimus autem in his functionibus, & in perfectione, & obligatione earum non pauca habere Societatem sibi propria, & nulli alteri religioni ex vi sui instituti conuenientia; ergo ex hoc capite potiùs excedit in eo quod simpliciter melius est. In quo etiam considero hunc excessum non solùm esse in his, quæ ad vitam actiuam pertinent, etiamsi functiones illæ huius vitæ actus esse videantur. Nam zelus animarum à quo illæ functiones debent procedere, ad actus vitæ contemplatiuæ pertinet, & est maxima pars perfectionis eius, cùm ad perfectionem charitatis proximi formaliter pertineat, & in perfecta charitate Dei radicatus esse debeat. Est autem hic zelus suo modo proprius, & peculiaris huius instituti, quatenus cum speciali perfectione illum postulat, & intendit. Nam in 1. p. Constit. cap. 3. dicitur: *Hanc Societatem exercendam esse in charitate, & zelo animarum, quo omnia hominum genera complectatur, vt eorum seruiat spirituali vtilitati.* Et 10. p. §. 2. potissima media Societatis ad suum finem esse dicuntur, *probitas, & virtus, ac* A *præcipuè charitas, & pura intentio diuini seruitij, & familiaritas cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitiis, & zelus syncerus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit, & redemit, quouis alio emolumento posthabito.* Hæc ergo sunt, quæ Societatis vitam etiam quoad partem contemplatiuam maximè perficere possunt, & chori iacturam non solùm supplere, sed etiam superare.

CAPVT IX.

Vtrùm Societas arctam simpliciter an laxam regulam profiteatur.

1. Ratio dubitandi.

Vt secundæ obiectioni relictæ in cap. 7. num. B 2. radicitus & plenè respondeam, præsentem quæstionem tractare visum est. Quia enim Societas vitam minùs austeram in his quæ ad externam corporis tractationem pertinent, scilicet, in victu, & vestitu assumpsisse videtur, ideo calumniatores aliqui in eam obiiciunt quòd laxiorem regulam obseruet; quibus ex hactenus dictis non satis responsum videtur; quia fieri optimè potest vt religio aliqua ex fine suo, & aliquibus ministeriis maiorem quandam dignitatem habeat, & nihilominus sub laxiori regula viuat. Sic ergo religio canonicorum regularium eo quòd sit religio Sacerdotum & ad ea officia, quæ in diuinis mysteriis peraguntur, ordinetur, specialem, C ac propriam habet dignitatem. Et nihilominus in cap. *quod Dei timore*, de statu monachor. de illis dicit Innocent. III. quòd *regulæ inseruiunt laxiori.* Hoc autem non videtur alia ratione dictum, nisi quia licèt in cæteris religiosè viuant, in his, quæ ad corpus pertinent, nullam specialem obseruant asperitatem, sed commodum, licèt temperatum, viuendi modum habent. Ergo eadem ratione dicenda est laxiori regulæ Societas inseruire. Atque hoc aliqui ita exaggerant, vt inde velint persuadere hominibus religionem hanc imperfectissimam esse, eo quòd eius professores delicatè (vt ipsi aiunt) viuant, nihilque à secularibus discerni D videantur.

Dominicus Bannes relectione de charitate.

2. Discrimen inter austeritatem, pœnitentiam, & arctam regulam.

Vt ergo calumniam hanc excludamus, & quid rei veritas habeat aperiamus, tria hîc distinguenda sunt, scilicet, pœnitentia, austeritas, & arcta regula; sunt enim hæc valdè distincta. Quia austeritas vitæ, prout in præsenti, & iuxta communem modum loquendi sumitur, significat specialem asperitatem in externa ac ordinaria, & communi corporis tractatione, ad quam præcipuè pertinet, quoad victum, abstinentia à carnibus, & erit maior, si sit etiam à lacticiniis, & grauior, quo etiam in quantitate ciborum, & in ieiuniorum frequentia fuerit durior. In vestitu, ordinaria austeritas est, non vti lineis internis; erit autem maior quo indumentum fuerit asperius, vel etiam simplicius; E atque huc etiam spectat non vti calceis, sed nudis pedibus ambulare. Denique etiam in lecto cernitur hæc asperitas in non vtendo panno lineo sed laneo, vel in alio duriori vsu lecti, vsque ad humicubationem.

In quo austeritas vitæ consistat.

Quid pœnitentia.

Pœnitentia verò latiùs patet, nam præter hæc, quæ numerauimus, quæ certè ad pœnitentiam pertinent, potest aliis modis fieri non tantùm animo, sed etiam corpore (ita enim nunc loquimur) per actiones aut res, quę secretè, & occultè fiũt, licèt in exteriori habitu nõ appareãt. Huiusmodi sunt secretę, & priuatæ flagellationes, cilicia, extraordinariæ vigiliæ, grauiores labores ex pia causa assumpti, & similia. Rigor autem, seu

arctitudo

Arctitudo regulæ quid sit.

arctitudo regulæ, non solùm in his rebus, imò nec principaliter in eis consistit, sed subtiliùs, ac spiritualiùs (vt existimo) pensanda est. Nam, licèt arcta regula sufficientem austeritatem, vel pœnitentiam non omittat, principaliter autem consistit in rigorosa trium votorum obseruatione, & in omnibus obseruantiis, quæ ad illa per se reducuntur, tanquam media ex se necessaria ad perfectam illorum custodiam, vel tanquam digni fructus illius. Vt v.g. in obseruatione castitatis regula arcta est, quæ non solùm omnem actum, aut motum turpem comprimit, sed etiam omnium sensuum mortificationi inuigilat, & omnia verba, non solùm lasciua, verùm etiam quomodocunque vana, & quæ vel remotè possunt puritatem offendere, omnino vetat, prohibet, ac coërcet; & sic de aliis. In paupertate multa numerari possent, quæ cap. 3. num. 5. & 6. tacta sunt, quorum summa est, vt vnica ratio vtendi temporalibus bonis, sit necessitas, & hæc sit omnibus communis; vsus verò sit in omnibus dependens à superioris arbitrio. Maximus verò rigor, & regulæ arctitudo esse potest in obedientiæ obseruantia; nam sicut illa est cæteris excellentior, ita etiam est difficilior, & maiorem abnegationem propriam maiorémque omnium affectuum abiurationem postulat. Et hic meritò dici potest maximus rigor religiosæ regulæ; nam, vt Gregorius dixit, *Minus vnicuique est abnegare quod non habet, valdè autem multum est abnegare quod est.*

Gregor.

Pro quæstionis resolutione Prima Conclusio.

Societatem non profiteri definitam austeritatem, aut pœnitentiæ modum pro omnibus sociis communem.

3. Fatemur igitur ingenuè non profiteri, quoad regularem & omnibus propositam obseruantiam, definitum aliquem austeritatis, aut pœnitentiæ modum. ita enim in eius constitutionibus expressè cautum est. Nam in Examine cap. 1. §. 6. sic dicitur. *Ratio viuendi in exterioribus, iustas ob causas, maius Dei obsequium semper intuendo, communis est, neque vllas ordinarias pœnitentias vel corporis afflictiones ex obligatione subeundas habet.* Idémque in aliis constitutionibus declaratur, quas postea referemus, & in bulla in qua Iulius III. cum maiori declaratione institutum confirmauit: hæc sunt vltima verba in narratione, seu declaratione instituti Pontifici proposita. *In his, quæ ad victum, & vestitum, & cætera exteriora pertinent, honestorum sacerdotum communem, & approbatum vsum sequentur: vt quod inde pro cuiusque necessitate, vel spiritualis profectus desiderio subtractum fuerit, ex deuotione, & non ex obligatione, rationabile obsequium corporis Deo, provt expediat, offeratur.* Et nihilominus statim subdit Pontifex. *Nihil quod pium, sanctúmque non sit, in dicta Societate, eiúsque laudabilibus institutis reperiri, eáque omnia ad suorum, & aliorum, Christi fidelium animarum salutem, & fidei exaltationem tendere*; ergo ex sententia Pontificis etiam quoad hanc partem, hoc institutum pium est, & sanctum, & ad prædictum finem egregiè accommodatum, quod nobis superest explicandum.

Secunda Conclusio.

Societatem vti debere pœnitentiis, & afflictionibus corporis, modo in constitutionibus præscripto.

Dico ergo secundò, Societatem ex vi suæ regulæ vti debere pœnitentiis, & afflictionibus corporis, modum tamen vtendi illis prudenti & sapientissima ratione in eius regula esse præscriptum. Vtraque pars ex eisdem constitutionibus probatur. Nam in dict. cap. 1. Exami. §. 6. post verba superiùs citata subditur. *Sed illas* (scilicet pœnitentias, & corporis afflictiones) *assumere quiuis poterit quæ sibi videbuntur (cum approbatione superioris) ad maiorem sui spiritus profectum conuenire, & quas propter eundem finem, superiores eis poterunt imponere.* Circa quæ verba solùm expendo verbum illud, *poterit*, aut *poterunt.* Potuisset enim B. Ignatius vti verbo *debebit*, ne tamen videretur obligationem aliquam in conscientia inducere, ab illo verbo abstinuit, in vniuersum enim noluit regulam hanc specialem obligationem in conscientia importare. Si tamen verbum *debendi* non dicat obligationem sub culpa aliqua, sed solùm directionem regulæ ad id, quod perfectius est, & per ipsam regulam consulitur; sic verè possumus dicere, debere Societatis alumnos, ex vi huius regulæ, vti afflictionibus corporis duobus illis modis in ipsa præscriptis. Debent enim quantum est ex se has pœnitentias desiderare, & petere, & iuxta arbitrium sui superioris illas fideliter exequi. Quod si quispiam in hoc negligens fuerit, debet superior pro ratione sui muneris, quo tenetur subditos ad maiorem profectum spiritualem iuuare, & non defectus punire solummodo, tales pœnitentias iniungere, tunc verò manifestius est debere subditos illas assumere, cùm ad perfectionem tendere ex vi sui status teneantur; atque in hoc sensu, intellecta est hæc regula ab vniuersa Societate, provt ratio ipsa maioris perfectionis postulabat, & perpetua etiam consuetudine, quæ est optima legum interpres, eandem intelligentiam consummauit. Vnde in 6. p. Constit. cap. 3. §. 1. de professis Societatis agens B. Ignatius, cùm dixisset in corporali exercitatione ieiuniorum, vigiliarum, aut aliarum rerum ad austeritatem, vel corporis castigationem spectantium, nullam regulam eis præscribendam esse, nisi quam discreta charitas vnicuique dictauerit, dummodo consulatur confessor, vel superior; subdit, *Hoc tamen dicitur in vniuersum esse quidem animaduertendum, ne nimius huiusmodi rerum vsus tantopere vires corporis debilitet, vt deinde spirituali proximorum auxilio, iuxta nostri instituti rationem non sufficiant; nec contrà, tanta in illis sit relaxatio, vt feruore spiritus refrigescente humani, ac inferiores affectus incalescant.* Et 3. p. cap. 1. §. 12. admonentur omnes, *vt pœnitentias omnes, vel mortificationes, & deuotiones confessori, vel superiori aperiant, nolentes suo proprio sensu duci, voluntate pura optantes ab illis dirigi, sic vbi à rectitudine deflecterent*; à rectitudine (inquam) religiosa, id est, (ita enim interpretor) ab eo quod melius, & gratius Deo est. Hæc enim debet esse regula etiam in pœnitentiis agendis. Vnde in cap. 2. eiusdem 3. p. Constitut. §. 5. dicitur. *Corporis castigatio immoderata esse non debet, nec indiscreta in vigiliis, & abstinentiis, & aliis pœnitentiis internis*

4. Probatur Conclusio ex variis locis constit.

internis ac laboribus, quæ ei nocumentum afferre, & maiora bona impedire solent. Ideo suo confessario detegi ab vnoquoque conuenit quidquid in hac parte faciat, qui si iudicat excedi mensuram, aut certè dubitat de excessu, illum ad superiorem remittat. In quibus, & similibus regulis considero maiorem curam fuisse B. Ignatio adhibendi remedia, ne in hac parte excedatur, quàm ne deficiatur: Supponit enim hanc posteriorem curam, & in subditis, vtpote viris spiritualibus, & orationi deditis, non defuturam, & in superioribus debere esse maximam, & ideo cùm excessum vetat, semper significat religiosam curam, se exercendi in operibus pœnitentiæ, & afflictionibus corporis, quantum cum aliis laboribus Societatis coniungi possint, ex vi huius instituti *debitam* esse, in sensu paulò superiùs declarato. Et præterea in 6. p. cap. 2. §. 15. de vestitu in particulari admonet, *vt honestus sit, & ad vsum loci accommodatus, & professioni paupertatis non repugnans, & humilitatis, ac summissionis indicia præbens.* In §. autem 16. *In iis* (ait) *quæ ad rationem victus, somni, ac vsus reliquarum rerum vitæ necessariarum, vel conuenientium spectant, quamuis communis illa sit, miniméque diuersa ab eo, quod medicus illius loci in quo viuitur iudicabit, ita vt quod quisque sibi inde subtraxerit, ex deuotione, non ex obligatione subtrahat; habenda tamen semper erit ratio humilitatis, paupertatis, ac spiritualis ædificationis, quæ semper nobis in Domino ob oculos versari debet.*

5. *Quo cõsilio B Ignatius certas pœnitentias non præscripserit toti Societati.* Ex his ergo omnibus satis constat, Societatem ex vi suæ regulæ debere operibus pœnitentiæ, & austeritati corporis insistere, magnámque illarum rationem habere, alioqui magnum profectò religionis, ac perfectionis instrumentum Societati deesset; quanuis enim in his afflictionibus corporis sanctitas non consistat, tamen negligendæ nullo modo sunt, quia & ad cordis puritatem purgando priora delicta, præcauendóque sequentia; & ad humilitatem, ad Christi imitationem, ac plures alios spirituales fructus necessariæ sunt. Consilium autem B. Ignatij fuit, non eandem regulam, aut modum pro omnibus præscribere; quia in tanta varietate personarum, ac habitudinum (vt ipse aliàs dixit) certa regula præscribi nequibat, ideóque prudenti iudicio superioris mensuram vnicuique proportionatam remittit. (*3 p. Const. c. 2. lit. E & sæpè alibi.*) Quàm verò fuerit hoc consilium prudentiæ, ac sanctitatis plenum, facilè ex antiquis Patribus, & ratione intelligi potest. (*Prædictum consilium testimonio Patrum suadetur.*) Basilius enim interrogatione 19. ex fusioribus, quæ erat, *qui modus seruari in continentia debeat*; respondet. (*Basil.*) *In vitiis quidem animi, vnus continentiæ modus est; summa earum rerum, quæ ad pestiferam voluptatem ferunt, à nobis alienatio, in cibis autem quemadmodum aliis alij necessarij sunt, pro ætate scilicet cuiusque, ac studiis, hique appositè ad corporis cuiusque habitationem distincti; ita quoque diuersa sunt vsus illorum, modus, ratióque: quo fit, vt nequaquam omnes vni, & eidem regulæ subiici possint.* Et ideo hanc iustam distributionem, seu conuenientem accommodationem Prælato committit, qui prouidere debet, vt nulli desit, quod necessitas petit, neque aliquid immoderatum alicui tribuatur, afferens illud Actor. 4 *Diuidebantur omnia singulis, prout vnicuique opus erat.* Eandem regulam ferè præscribit August. (*August.*) Nam cap. 2. suæ regulæ sic inquit; *Distribuatur vnicuique vestrum à Præposito vestro victus, & tegumentum; non tamen omnibus æqualiter, quia non æqualiter præualetis omnes, sed potius vnicuique sicut cuique opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum,* &c. Et cap. 11. *Carnem vestram domate* (inquit) *ieiuniis, & abstinentia escæ, & potus, quantum valetudo permittit.* Hinc author serm. 25. ad fratres in eremo, fratres introducit interrogantes. (*Author ser. ad fratr. inter opera D. August.*) *Nunquid in via nostra semper ieiunare debemus?* Respondet: *O fratres mei, legem recepistis, & audistis frequenter inter cætera, quod carnem vestram dometis abstinentia escæ, & potus, quantum valetudo permittit, nolo enim me ipsum ligare; nolui onera vestra portare, sed hoc solùm super vos ponere, vt ieiunetis, & abstineatis quantum Deo fauente potestis.* Denique eiusdem regulæ interpretes, & eiusdem familiæ alumni intellexerunt Augustinum summa discretione pollentem, non præcepisse in regula determinata ieiunia, sed prudenti arbitrio, iuxta vniuscuiusque vires, definienda reliquisse. (*Ex eremitis Ambros Coriolan. in Comm. 21: Ex Canoni. reg. Trullo li. 4. in eandem regul. cap. 7. August.*) Vnde idem August. multa, quæ ad similem prudentiam pertinent circa ciborum vsum, in eadem regula prosequitur vsque ad regulam 18. In qua de vestitu sic inquit. *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Benedictus etiam in cap. 40. suæ regulæ. *Vnusquisque* (inquit) *proprium donum habet ex Deo, vnus sic, alius vero sic; & ideo cum aliqua scrupulositate à nobis mensura victus, & vestitus aliorum statuitur.* Quæ verba accommodatè ad nostrum propositum exposuit Turrecremat. tract. 105. in expositione regulæ. (*Turrecr.*) Eodem modo Cassianus lib. 5. de institutis renuntiantium cap. 5. (*Cassian.*) *Super ieiuniorum* (inquit) *modo haud potest facilè vniformis regula custodiri, quia nec robur vnum cunctis corporibus inest, nec sicut cæteræ virtutes solius rigore parantur*; quod latè prosequitur. Pallad. etiam cap. 38. suæ historiæ refert regulam ab Angelo B. Pachomio reuelatam, (*Pallad.*) cuius vnum caput erat. *Concede vnicuique, vt comedat, & bibat pro ratione virium, & pro viribus comedentium, eis quoque manda opera, quæ proportione conueniant, ac respondeant, & nec ieiunare prohibe, neque comedere, siquidem fortibus fortia opera, imbecilla autem & leuia his qui imbelliores sunt, conueniunt.* Denique Eusebius lib. 9. de præparat. Euangel. cap. 1. de Essenis loquens (quos tractatu 8. diximus, cum Hieronymo, Epiphan. & aliis in Ecclesia fuisse ex primis religiosis, qui sub Marco Alexandriæ floruerunt) inter alias regulas instituti eorum in præsenti materia, hanc ait seruasse; (*Euseb.*) *Cibus, & potus vitæ necessitate mensuratur.* Non omittam etiam hoc loco verba, quibus sancti cuiusdam iuuenis viuendi rationem S. Chrysost. refert lib. 3. contra vituperatores monast. vitæ post medium; nam B. Ignatij consilium ad vnguem exprimere videntur. *Et quod est* (ait) *mirabilius, exteriori quidem cultu, nihil à cæteris differre videbatur, non enim agrestibus, vel incomptis erat moribus, non comæ negligentia, non amictus vtilitate nobilis, sed erat communis habitu, voce, aspectu, & cæteris omnibus. Quibus ex rebus factum est, vt faciliùs plurimos contubernalium intra retia sua includeret, cùm haberet intrinsecus incredibilem latentem sapientiam. Denique, si quis illum domi vidisset, vnum ex eis esse putauisset, qui montes, & deserta incolunt; domus enim ita illi disposita, & parata erat, vt in nullo monasterij diligentiam desideraret, nihilque necessarij ampliùs haberet.* Talem B. Ignatius totam Societatem formari obtabat.

Ratio autem generalis est, quæ ex medio temperantiæ, & similium virtutum moralium sumitur. 6. (*Ratione idẽ ostenditur.*) Non est enim, (vt aiunt) medium rei, sed rationis, & ideo non est vnum respectu omnium,

sed

sed in vnoquoque consideratur per proportionem ad intentum finem, considerata personæ, seu subiecti qualitate, & aliis circunstantiis. Vnde rectè dixit Gregor. lib. 2. registri cap. 31. *Cùm non plus quàm necesse est seruitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendæ virtutis habeatur; tunc veraciter ex charitate conuiuia prodeunt. Hæc si vos in vestris conuiuiis agitis, abstinentium fateor magistri estis.* Multa similia latè prosequitur Basilius sermon. de vera virginitate, vbi pro regula circa abstinentiam seruandam ponit, vt tanta sit, quanta ad virtutis acquisitionem confert, & subdit. *Integram se in hac parte atque inuiolabilem, sancta Virgo cautè seruabit, corpúsve vt seruire queat animæ, in his quæ sunt necessaria victui moderabitur prudenter, ac reget, neque enim expedit dum nimis obseruat, ne gustus voluptate rapiatur, manantésque ex ventre voluptates, per ciborum abstinentiam frænare pergit, contrà ita corpus atterere, vt inualidum iam, inutiléque reddatur.* Quod latè prosequitur, & post multa subiungit. *Sicut in gulæ intemperantiam declinare graue, ac periculosum est; ita per nimiam abstinentiam corpus atterere omni profectò ratione caret; neque enim abstinere à voluptatibus gulæ per se expetendum est, sed quia ad virtutis acquisitionem confert. Quod si illud, cuius gratia ciborum abstinentiam elegimus, per immoderatam negligamus inediam contra ac instituimus, agimus; nam fracto, contritóque instrumento, nec Deo inhærere per lectionis, & orationis studium possumus, neque ad fratrum beneficentiam humanitatis officium obire. Igitur & corporis cura necessariò habenda est, non ipsius gratia, sed vt seruitio illius ad Philosophiæ studia vti possimus.* Quibus verbis nulla possunt esse aptiora ad mentem, & spiritum B. Ignatij explicandum. Multáque similia habet idem Basilius in Constit. monast. capit. 5. vbi inter alia hanc regulam constituit. *Continens ventris moderatio ea præstantissima iudicanda est, quam vires corporis cuiusque definiunt.* quod latè prosequitur. Alia ad idem confirmandum sumi possunt ex Cassiano collat. 2. cap. 2. & ex aliis locis quæ infrà referemus. Non omittam etiam aduertere, quod Caiet. 2. 2. q. 147. art. 1. ex mente D. Thomæ obseruauit, regulam temperantiæ esse necessitatem vitæ præsentis, quoad duo, scilicet conuenientem sustentationem naturæ quantum ad esse, & quantum ad potestatem exercendi debita virtutis opera. Vnde *si quis* (inquit) *tenetur ad aliquod opus, vel liberale, puta ad legendum, prædicandum, cantandum; vel mechanicum, puta ad ædificandum, fodiendum, &c. abstinentia impediens potentiam ad hæc non est actus virtutis.* Quæ sententia ad omnes afflictiones corporis applicari potest. Cùm ergo medium non sit vnum, & idem, in hac materia pro omnibus personis meritò Societatis noluit vnam, & eandem regulam pro omnibus suis subditis æqualiter statuere, sed viuæ regulæ quæ est superior, id commisit. Nec verò propterea improbauit S. Ignatius consuetudinem aliarum religionum, in quibus huiusmodi austeritates per generales regulas statutæ sunt; nam in eis sanctè, & prudenter id fieri potuit; quia licèt non ab omnibus æqualiter possint obseruari, possunt tamen à pluribus; ac regulariter possunt hæ dispensationes esse in paucioribus. In Societate autem non ita esse poterat, sed potiùs oportuisset, generalem regulam, si statuenda esset, nimiùm esse moderatam, propter specialem rationem in ea inuentam, quæ à nobis suprà in num. 4. est explicata.

D. Greg. — Basil. — Cassian. — Caietani regula de temperãtia. — Occurritur tacitæ obiectioni.

7. Ratio ergo specialis, quæ B. Ignatium mouit, vt hunc vitæ modum communem, cum prædicta regula in pœnitentiis, & afflictionibus corporis assumendis in Societate reliquerit, ex fine eiusdem instituti, qui est animarum salus, desumitur; iam enim in superioribus cap. 2. diximus, hunc finem ita esse ab hac religione intentum, vt totum religionis pondus, quoad fieri possit, in illum feratur, ac proinde tota ratio viuendi, & ipse etiam modus inquirendi perfectionem propriam huic fini accommodetur. Propter hunc ergo finem primò factum est, vt ratio viuendi Societatis in exterioribus communis sit. In quo voluit Ignatius socios imitari ducem suum Christum, de quo rectè docuit D. Tho. 3. p. q. 40. art. 1. cum hominibus familiariter conuersatum esse, & in his exterioribus, præsertim quæ ad cibum, & potum pertinent, vitam cum aliis egisse communem, vt finem propter quem principaliter mortalem carnem assumpserat, consequeretur; id est, vt omnes ad se attraheret, ac lucrifaceret, & in hoc sensu concludit idem D. Thom. ibi a. 2. non fuisse conueniens, vt Christus in hoc mundo vitam duceret austeram, scilicet, quoad modum cibi, & potus; *Nam conuenientissimum est* (inquit) *vt qui communiter cum aliquibus conuersatur, se eis in conuersatione conformet iuxta illud 1. Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum vt omnes lucrifaciam.* Quam doctrinam ibi nos disput. 28. sect. 1. & 3. testimoniis diuinæ Scripturæ, & sanctorum Patrum, ac ratione confirmauimus. Quanquam postea non defuerint, qui eam impugnare studuerint, quia videbant fortasse magnum esse fundamentum eius rei de qua nunc agimus; sed profectò minimè præualere potuerunt contra veritatem, quæ in Euangelio manifesta est, & quidquid dicant, proferre non possunt Patres, qui aliter de Christi vita sentiant.

Rationem huiusmodi vitæ ex Societatis fine sumptam esse. — D. Thom. Societatem in hoc modo vitæ cõmunis in exterioribus imitari Christum Dominum.

8. Sed in hac re cauenda est magna quædam æquiuocatio, in qua fortè aliqui versantur. Nam dum agimus de communitate vitæ, quantum ad conuersandum cum hominibus, & ad vtendum communi cibo, & potu, transitum faciunt ad vitam laboriosam, ærumnosam, pauperrimam, iniuriis, doloribus, maximísque passionibus, vsque ad mortem, subiectam; & ita concludunt Christum austeram vitam professum esse, & putant se nobis contradicere. Quis autem catholicus, etiam rudis, ignorat Christum Dominum à principio natiuitatis, vsque ad mortem, vitam pauperrimam amplexum esse, adeò, vt ne cùm primùm nasceretur, locum haberet vbi in diuersorio poneretur, præter vile præsepium; & postea dum regnum cœlorum prædicaret, non haberet vbi reclinaret caput suum, ac tandem nudus in cruce finiret vitam? Quis etiam nesciat Christum recenter natum coactum fuisse peregrinari, quod sine magnis laboribus, & incommodis fieri non potuit; & postea, præsertim ex quo tempore prædicare cœpit, multum pro salute hominum laborasse peditem quoque per varias partes discurrendo, famem, sitim, & æstum sæpiùs sustinuisse, cuius indicium nobis præbuit, quando Ioan. 4. *fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem*, ieiunus vnius animæ, & per illam aliarum multarum conuersionem expectando. Denique omnes norunt Christum Dominum magnos dolores, & afflictiones corporis propter hunc finem exanthlasse; aliquando ab inclementia aëris, & cœli, sæpiùs autem per hominum iniuriam, quæ omnia tam in citata disput. 28. quàm

Qua ratione intelligendum sit Christum Dominum communem vitã egisse.

quàm in multis sequentibus abundè locupletaui. Non ergo de hoc agimus, cùm de vita communi, vel austera disserimus, sed solùm vt vita communis opponitur solitariæ, & non austera dicitur, quoad exteriorem vsum cibi, ac potus, ac vestitus. Potest enim vita esse pauperrima inter homines degendo, & communibus eorum cibis eleemosyna acceptis vtendo. Et similiter potest esse talis vita laboriosa nimis, & iniuriis, & laboribus exposita, vt per se notum est. Dico autem passionibus expositam, quia aliud est agere, aliud pati; illud prius est in potestate hominis, hoc autem posterius minimè, sed ad Dei prouidentiam, vel permissionem spectat; præsertim quando tales passiones, vel iniuriæ ab aliis hominibus sustinendæ sunt. Vnde non est in potestate hominis imitari Christum, in actuali (vt sic dicam) exercitio talium passionum, vel iniuriarum, sed in hoc solùm, vt cùm oportuerit, se illis Deo auxiliante exponat, & propter illa non formidet in aliis operibus ministrare Christo, & consequenter quando Deus illa permiserit, patienter sustinere. Sic ergo manifestum est, ablata verborum ambiguitate, qualem vitæ rationem Christus seruauerit.

9. In quibusnā Societas cōmunis vitæ modum, à Christo seruatum imitetur. Primùm. Cùm ergo Societatis finis proximus sit, & simillimus fini Incarnationis Christi, scilicet, animarum salus, & (vt ita dicam) efficacia redemptionis circa illas; meritò etiam Christum imitata est in hoc modo exteriori vitæ communis. Primò quidem quoad hoc, vt inter homines viuat, & conuersetur, quia non posset alio modo eos lucrari. Vnde etiam religiones monachorum, quæ præsertim à temporibus Sanctorum Dominici, & Francisci, aliqua ex parte officium assumpserunt adiuuandi Episcopos in ministerio animarum (vt Caiet. aliàs dixit) rigorem etiam antiquorum monachorum, qui omnimodam separationem, quoad habitationem obseruabant, vt est apud Basilium regul. 6. ex fusioribus, temperarunt, in ciuitatibus monasteria construentes, & cum hominibus conuersantes. Quò ergo Societas propensiùs huic muneri incumbit, eò ampliùs cum hominibus conuersatur, quia non solùm in ciuitatibus habitat, & ad se venientes beneuolè excipit, sed etiam per vicos, & plateas, eos quærit, & per vniuersum mundum peregrinatur, vt omnes Christo lucretur, in quo & Christum, & Apostolos imitatur. Studet etiam eorum spiritu rectam intentionem, & prudentiam imitari, vt cum aliorum fructu, & sine proprio detrimento tantum opus perficiat. Secundò, (*Secundùm.*) ad hoc consequens est, vt etiam Christū imitetur in exteriori ratione vitæ communis, quoad ea, quæ ad cibum, potum, & vestitum pertinent, ex eodem fundamento à D.Thoma constituto, quoniam conuenientissimum est, vt is, qui cum aliis conuersatur, vt eos lucrifaciat, se cum eis in conuersatione conformet; quia sine dubio hoc multum confert ad conciliandos sibi eorum animos, quæ magna est dispositio, vt conuersatio cum illis fructuosa sit, & effectum habeat, si in illomet genere vitæ omnis decentia, vt supponitur, temperantia, & honestas obseruetur. Accedit etiam, quòd ad prædictum finem necessarium erat per varias mundi partes discurrere, sæpiúsque peregrinari, imò hæc est gratia huius *vocationis*, vt Greg. XIII. sæpe citatus dixit, & ideò oportuit homines Societatis, ex vi suæ regulæ, non esse huic, vel illi ciborum generi addictos, sed illam Euangelij regulam Luc. 10. (*Tertiùm.*) (*Caiet.*)

seruare, *Manducate quæ apponuntur vobis.* Neque enim expediebat, aut frequenti dispensatione vti, aut alium domi, alium foris viuendi ritum tenere, aut onerosos esse aliis, inter quos frequenter versari, & ab eis ali deberent.

Atque hinc etiam fit, vt sicut Societas in hoc genere vitæ communis Christum imitatur, ita etiam in ea vitæ austeritate, quam ipse amplexus est (vt aduersariorum verbis vtar) ab eiusdem vestigio non recedat. Atque in primis cum hoc genere vitæ, perfectam paupertatem coniungit; nam vt suprà cap. 3. num. 5. tetigi, & infrà lib. 4. cap. 7. latiùs dicam, in domibus professorum, paupertatem in particulari, & in communi obseruat: in Collegiis autem studiorum eam retinet, quæ illi tempori, & occupationi maximè est accommodata: & quod caput est, in vsu paupertatis quoad singulas personas maximum rigorem obseruat. In missionibus autem, & peregrinationibus pro animarum salute, quoad fieri possit, emendicatò viuere debet. Deinde in laboribus pro animarum salute suscipiendis plurimum Christum imitatur; nulli enim labori parcere debet, vt illum finem assequatur. Vnde in 4. p. Constit. in declaratione præmij ea ratio redditur, propter quam expedit iuuenes in Societate admittere, qui & vita, & moribus ab ea benè instituantur, & conuenienter educentur. *Tum* (dicitur ibi) *propter magnos labores, quos eius institutum exigit, tum propter magnam sui ipsorum abnegationem.* Atque hinc tandem fit, vt etiam in sustinendis iniuriis, doloribus, aut passionibus Christum etiam imitari debeat, vt luculenter in Examine c. 4. §. 44. & in 11. regula Summarij proponitur. Nam (vt in fine num. 8. dixi) actualis occasio hæc patiendi non est posita in patientis voluntate; tamen præparatio, & animus ea sustinendi necessarius omnino est eis, qui vitam suam huic ministerio, & labori consecrarunt, quia moraliter fieri non potest, quin quamplures occasiones sese offerant talia patiendi, eis qui pro dignitate Euangelium prædicant, non solùm inter fideles, sed etiam inter paganos, Gentiles, & hæreticos, vt non solùm in Christo, & Apostolis, & in aliis prædicatoribus Euangelicis, sed etiam in ipsa Societate experientia tum præterita, tum præsenti compertum est. Ac propterea in eius constitutionibus sæpe commendatur sui ipsorum abnegatio, & omnium rerum temporalium contemptus, & desiderium patiendi cum Christo, quoniam nihil magis necessarium est ad liberam, & efficacem Euangelij prædicationem; qua de causa dictum existimo in bulla prima Iulij III. *Non esse aliquos in hac Societate admittendos, nisi post diuturnas, & diligentissimas probationes, quia re vera hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo, & in Christiana vita puritate, ac literis conspicuos exigit.* (10. Non solùm in communis vitæ modo, sed etiam in vitæ austeritate Societas Christum imitatur.)

At verò, dicet aliquis, esto expediens fuerit, Societatem in externo habitu, & in frequenti vsu ciborum mediocritatem, & communitatem quandam tenere: hoc tamen non impedire quin in interiori habitu, aut lectis, maiorem aliquam asperitatem, & in ieiuniis aliquam peculiarem obseruantiam ex vi regulæ habuerit præscriptam. Nam & Christus Dominus licèt ordinariè dictum vitæ modum obseruauerit, aliquando quadraginta diebus ieiunauit, vt eius rei nobis exemplum præberet; & similiter in suo habitu asperitatem aliquam seruasse credendus est, cùm de Ioanne loquens dixerit Matth. 11. 11. Obiectio.

Quem

Quem existis videre, hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. vnde multi credunt tunicam inconsutilem super quam milites sortiti sunt, non lineam, sed laneam fuisse; & alij opinantur Christum Dominum nudis pedibus ambulasse.

12. *Pro obiectionis solutione additur secunda ratio prædictæ constitutionis.*

Possemus ex ratione facta eam cum proportione applicando huic obiectioni satisfacere. Vt tamen res euidentior fiat addamus secundam, quam existimamus multum mouisse B. Ignatium, vt prædictam viuendi regulam suis reliquerit; & Summi Pontifices illam approbarint. Illa autem est, quia considerato fine huius religionis, necessarium erat socios omnes in maximis laboribus tam mentis, quàm corporis perpetuò versari, ideóque ad eundem finem consequendum, necessarium futurum esse afflictiones corporis ita moderari, vt laboribus illis sustinendis possint sufficere, ne Societas suo fine frustraretur, & curandis ægris, potiùs quàm proximis iuuandis instituta videretur. Quod præsentiens, ac timens B. Ignatius, non solùm in afflictionibus corporis, sed etiam in ipsismet laboribus moderationem sæpiùs commendat: intellexit ergo, si ieiuniorum, aut aliarum austeritatum generalem aliquam regulam statuere vellet, necessariò futuram fuisse moderatissimam, quia generalis rigor in rebus corporalibus, cum tanta varietate actionum, & laborum, primùm in studiis, & postea in ministeriis etiam erga proximos, non poterat ab omnibus sustineri, sine magno periculo, ac dispendio salutis, & consequenter cum impedimento maiorum bonorum, quæ ad Dei gloriam, & animarum profectum magis conferunt. Melius autem indicauit pro regula relinquere, & vniuscuiusque affectum, & facultatem, & Superioris prouidentiam, ac prudentiam, quàm generalem regulam multùm moderatam proponere. Nam hac semel constituta omnes contenti essent illam implendo, etiamsi fortasse, & viribus corporis potentiores essent, & maiori pœnitentiæ exercitio ad suum profectum indigerent. E conuerso verò alij, qui fortè etiam ad illam moderationem sufficientes vires non haberent, vel eandem seruare regulam, vel ex dispensatione viuere cogerentur. Quorum prius detrimentum, posterius verò tristitiam, & anxietatem animi afferre solet.

13. *Vtilitates, quæ ex huiusmodi cõstitutione sequuntur. Prima.*

Plures ergo vtilitates sperauit B. Ignatius futuras in Societate ex huiusmodi regula, quas successores eius per Dei gratiam experti sunt. Prima est, quòd pœnitentia Societatis non tantùm pœnitentia est, sed etiam obedientia & humilitas: nam hæ duæ virtutes maximè exercentur, dum aliquis Superiori suo aperit, quicquid in hoc genere, & facit, & desiderat, & eius arbitrio se conformat, vel moderando, vel augendo pœnitentiæ opera, iuxta superioris voluntatem. Quod fuit consilium omnium antiquorum Patrum spiritualium, vt videre licet in Basilio in Constit. monast. cap. 20. & regul. 45. ex fusiùs disputatis. Cassian. collat. 4. cap. 20. Benedict. in cap. 49. suæ regulæ, vbi habet illa verba notanda. *Quod vnusquisque offerre voluerit* (scilicet voluntariæ abstinentiæ, &c.) *Abbati manifestet, & cum eius benedictione, & voluntate faciat: nam quod sine licentia Patris spiritualis fit præsumptioni, & vanæ gloriæ tribuitur non mercedi.* Et de eadem re videri potest Bernard. sermon. 7. in Cant. Secunda vtilitas est, quia hoc modo vniuscuiusque vtilitati corporali, & spirituali meliùs prouideri potest. Nam constitutio scripta complecti non potest, quæ vnumquemque

Basil. Cassian. Benedict. Bernard. Secunda.

A sigillatim attingunt, vt dixit Basilius suprà, & in constitut. monast. cap. 5. vbi materiam hanc latè, & eleganter prosequitur; & ideo licèt ex aliis circunstantiis præstet legibus scriptis, quàm iudiciis hominum gubernari homines, vt communiter traditur cum D. Thom. 1. 2. quæst. 95. art. 1. attamen ex suo genere melior est animata regula, quàm inanimata, vt dicitur in Authent. de Consulibus §. *Omnibus.* ad finem. & indicat Aristot. 3. polit. cap 11. & meliùs 5. Ethic. cap. 4. præsertim vbi animata regula facilè conueniri potest, & vbi magnum periculum imminet, si pro omnibus vna regula signetur; & maius, si vniuscuiusque arbitrio negotium relinquatur. Vnde Abbas Plato (vt apud

B Palladium in historia Sanctorum refert S. Theodorus in eius vita) sic àiebat. *Corporis afflictiones, humi cubationes, vigiliæ, & huiusmodi, per se laudabilia esse concedet aliquis, sed nihil tamen expedit, imò verò & ruinæ causam illi esse affirmamus, qui suo arbitrio in his faciendis vtitur, nisi eius qui præest, ductu, & regula dirigatur.*

D. Thom. Vide Ripam dicta Const. q. vltima. Aristot. Pallad.

14. *Tertia vtilitas de exercitio pœnitentiæ maiori, quàm si pro omnibus moderata aliqua præscriberetur.*

Tertiò hinc factum credimus, vt cum effectu maius sit in Societate pœnitentiæ exercitium, quàm si certa aliqua regula fuisset præscripta, quæ fini eius, & tantæ personarum varietati esset proportionata: Nam tunc, vt num. 12. dicebam, omnes essent illa regula contenti, quæ necessariò deberet esset moderata, vt ostendi: nunc autem, omnes

C appetunt (regulariter loquor) facere quantum possunt, & plures etiam plusquam possunt, superior autem, vel confessor singulorum desideria moderatur. Vnde etiam fit, vt apud Deum longè maior sit pœnitentia, quàm exteriùs appareat, quod non parum etiam ad nostram humilitatem iuuat, vt infrà iterum attingam. Possem autem vtilitatem hanc ex effectu ipso ostendere, recensendo varia pœnitentiæ opera, quæ prædicto modo generali quidem consuetudine, iusta verò, accommodáve distributione in Societate fit, qualia sunt cilicia, non crebræ solùm flagellationes secretæ, sed publicæ etiam multorum simul, in refectorio, præcipuis quibusque festis Christi Domini, B.

D Virginis, Apostolorum, ac eorum quos alij, atque alij præcipua veneratione colunt, patronósque deligunt; item vigiliæ, ieiunia, & similia. Veruntamen hæc omitto, quia hominibus benè affectis vel nota sunt, vel per se credibilia; malè autem affectis difficilè credentur, maximè cùm sint secreta. Duo solùm aduerto; vnum est, quia inter prædicta opera, ieiunia sunt magis publica, & quæ non possunt nisi in conspectu communitatis fieri; ideo specialiter cautum esse in prima congregatione generali, vt Præpositi, & Rectores curam habeant admonendi alios, ad singularitatem non pertinere, si quis ieiunet aliis non ieiunantibus. In quo supponitur ieiunia particularia & priuata

E debere esse in vsu pro vniuscuiusque deuotione, habita ratione virium, & laboris iudicio Superioris, vt reipsa sunt iis maximè diebus, quibus per hebdomadam ex præcepto Ecclesiæ à carnibus abstinetur citra ieiunium. Aliud est in partem non modicam pœnitentiæ computari, inprimis quoad cibum, & potum, non solùm contentos esse communi quantitate, & qualitate ciborum pro omnibus designata, quæ iuxta consuetudinem religionis vix credi ab aliis potest, quàm sit moderata; verùm etiam illa vti cum magna temperantia, & sobrietate, & præsertim, nihil priuatim possidere, aut in propriis cellis habere, quo possint aliquando, vel necessitati occurrenti subuenire, vel insurgenti desiderio consentire quam

tanquam

Cassian. *Basil.*

Quarta vtilitas.

tanquam regulam perfectæ abstinentiæ posuerunt antiqui Patres; & specialiter videri potest Cassian.lib.5.de institutis ieiunantium cap.8.& 9. & Basil.in Constit.monast.cap.5.& optimè in 26. Et eadem proportione de vestitu, & vsu aliarum reum iudicium ferendum est. Tandem pro maxima vtilitate reputatur, quòd religiosi ordinariè viuere possint, & suis laboriosis muneribus inseruire, sine frequenti dispensatione, quæ sine dubio occasio esse solet, & obmurmurationis, & relaxationis. Propter quod etiam in Concilio Tridentino cautum est, vt frequentes legum dispensationes vitentur, quoad fieri possit, maximè verò id vitandum venit, si pro tota vita, à totius communitatis rigore sint aliqui eximendi ob rationem (vt aiunt) status magisterij, iubilationis, concionatoris ordinis, &c. Propter has ergo, & alias causas non vna pœnitentiæ regula pro omnibus posita est, sed illa solùm, quæ ad temperantiam, honestatem, decentiam, & paupertatem, sufficiant; has enim conditiones sæpe in constitutionibus suis obseruat D.Ignatius, vt patet 3.p.cap.2.& 6.p. cap.2.§.15. *Pœnitenti.*

Exemplo in obiectione adducto de Christi ieiunio satisfit. *Basil.*

15. Ad exemplum autem illud, quod in eadem obiectione n.11.de ieiunio Christi Domini afferebatur, respondet Basil.dict. cap.5. Constit.monast. in fine, vbi cùm ferè totam doctrinam à nobis positam latè tradidisset, eodem modo sibi obiicit, dicens. *At, & diuturnam Dominus inediam pertulit, dixeris; idem fecit Moyses, idem Elias propheta.* Respondet. *At enim illud tu quoque animaduertito, Dominũ, itémque Moysem, & Eliam, hoc semel tantùm fecisse; reliquo autem toto vitæ tempore, quod in regendo corpore eam, quã par erat, perpetuò disciplinæ moderationem adhibuerint, idque otio languere nunquam siuerint, sed vsque in laboribus, assiduisque exercitationibus continuerint, sicque auxiliari opera corporis, animi virtutes illustriores reddiderunt, dum omnibus suis partibus absoluendæ spirituali suæ conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiuam vitam, ceu sigillum ac clausulam adiecerunt.* Vbi Scholiastes in margine adnotauit, Basilium loqui de actiua vita, quæ ex plenitudine contemplationis deriuatur, vt est spiritualis doctrina; quã dicit esse consummationem perfectionis; & ad hãc pertinere ita moderari corpus, vt illi possit inseruire. Atque huius rei exemplum dedisse Christum in ordinario cursu vitæ suæ, licèt semel extraordinarium etiam ieiunium seruauerit. Vnde D.Thom. 3.p.q.40.art.2.ad 1. *Vtraque* (inquit) *vita est licita, & laudabilis, vt scilicet aliquis à communi hominum consortio segregatus abstinentiam seruet, & vt in Societate aliorum positus communi vita vtatur; & ideo Dominus voluit vtriusque vitæ exemplum dare hominibus.* Fortasse etiam voluit illo exemplo docere, prædicatores, & ministros Euangelij oportere aliquoties à communi vita segregari, & per aliqua temporis spatia seriùs & frequentiùs contemplationi vacare; & corpus maioribus ieiuniis, vigiliis, & aliis modis affligere, In quo etiam Societas ipsum maximè imitatur per vsum spiritualium exercitiorum, quæ vel semel, vel sæpiùs in anno ferè ab omnibus per hebdomadam, vel plures dies fieri solent, cum frequentiori vsu ieiuniorum, & aliarum corporalium afflictionum, quæ ad maiorem deuotionem, ac longiorem solito diuinarum rerum meditationem, & contemplationem possint deseruire. Quam tandem consuetudinem 6. generalis congregatio suo decreto stabiliuit, vt lib. 8. cap.1. in fine afferemus.

D.Thom.

16. Ad aliam verò partem in eodem n.11. respondetur verba illa Christi Domini, *Qui mollibus vestiuntur, &c.* in eos dicta esse, qui dilicias in vestibus quærunt, non verò ad eos transferri possunt, qui (iuxta consilium Apostoli 1.Tim.6.) habentes alimenta, & quibus tegantur, his contenti sint. Neque enim amplius habere censendi sunt, qui licèt habitu nimirùm austero non vtantur, nihil tamen aliud in eo, quàm decentiam, honestatem, & commoditatem suo statui, hoc est, religioso clericatui necessariam quærunt. Hanc autem regulam seruari voluit B.Ignatius in vestitu Societatis, vt suprà in cap.5.notatum est. Vnde licèt ex priori ratione, quæ sumpta est ex communi vita, & conuersatione cum proximis, prout suprà disseruimus, solùm videatur concludi vtilem fuisse communem habitum clericorum, quantum ad ea, quæ exteriùs apparent; tamen ex ratione 2.num.12. addita, quæ respicit necessitatem vitium, & salutis corporis ad sustinendos labores Societatis; idem à fortiori cõcluditur de vsu internarum vestium. Eò vel maximè, quòd nullæ ferè adeò interiores lateant, quin exteriùs appareant; & inter eas etiam est seruanda proportio, & decentia, ad quam multùm pertinet munditia, maximè in his personis, quæ cum aliis familiariter conuersaturæ sunt. Vnde de omnibus clericis dixit Hieron. epistol. 2. ad Nepotianum, *Ornatus, & sordes pari modo fugiendæ sunt: quia alterũ delicias, alterum gloriam redolet. Quibus etiam ait, non ornentur veste, sed moribus.* & similia habet epist. 22. ad Eustochium. Cuius authoritate hoc ipsum confirmat Concil. Senonens. 2.p. de moribus. cap.24. & Concil. Coloniens.p.5. cap.26. Et idem habet Concil. Mediolan. sub Cardinali Barromeo p.2. cap.de clericorum vestitu. Et de B. August. refert Possidon.in vita eius, cap.22.vestimenta illius, nec nitida nimiùm, neque abiecta plurimùm, sed ex moderato, & competenti habitu fuisse. De qua etiam re nonnulla in superioribus diximus in cap. 5. Propter hanc ergo exteriorem decentiam, & munditiam (quam certè solitariis superuacaneam censuit Hilarion, nisi fortè de curiosa, ac mundum redolente locutus est) necessarium etiam fuit Societatem hoc genere vestimenti vti, cùm illud propriam perfectionem non impediat, & vtile sit vt faciliorem, magisque gratum possit habere aditum ad omnes homines cuiuscunque ordinis sint, lucrandos, & familiariter tractandos, quantum eorum saluti expediat. Porrò autem dictis in tota hac 2. assertione minimè aduersatur obseruari in Societate iuxta regulam 5. ex communibus, abstinentiam sextæ feriæ per annum, statutúmque fuisse in 7. congregatione can. 2. vt in priuilegio S. Patris nostri Ignatij ieiunium seruetur. Hæc enim magis ad cultum ac memoriam passionis Christi Domini, & fundatoris nostri referuntur, quàm ad statam, communémque toti religioni pœnitentiam indicendam. Quod etiam de illa abstinentia omni recreatione, quam eadem Congregatio in can.8.pro triduo passionis Christi piè introduxit, accipiendum est.

Respõdetur ad verba Christi, *qui mollibus*, &c.

Hieron. Vide Baldũ in rubric. extra de vita, & honest. cleric.

Possid.

Tertia Conclusio.

Societatis regulam valdè strictam esse.

17. Suadetur ex dictis.

Tertiò dicendum est, religionem Societatis sub regula valdè stricta, & rigorosa Deo inseruire. Hoc facilè demonstrabitur ex dictis, si declaratio terminorũ suprà num.2. posita præ oculis habeatur: Nam regula non dicitur arcta, vel laxa, propter corporales afflictiones maiores, aut minores (quãuis hoc etiam adiuuet) sed præcipuè propter maiorem

iorem rigorem, & obseruantiam in omnibus operibus virtutum, & consiliorum, & tanto erit maior arctitudo, quanto fuerit maior obseruantia in his, quæ maioris momenti, & perfectionis sunt. Constat autem euidenter, regulam Societatis circa consilium obedientiæ, quod est omnium maximum, esse arctissimum, quia descendit vsque ad minima, cum maxima dependentia, & subordinatione ad Superiorem; & se extendit vsque ad maxima cum summa promptitudine, & totius hominis abnegatione; qua de re latè in lib. 4. c. 12. & 13. & qui huiusmodi obedientiam non obseruat, reuera huic regulæ plenè non satisfacit; ergo. In vsu etiam paupertatis maximam quandam perfectionem requirit, vt in superioribus satis tactum est, & citato lib. 4. c. 8. & 9. tractabitur. In castitate verò rigor consistit in summa vigilantia vitandi omnia, quæ vel minimum possunt ea lædere. Quàm verò sit exacta hæc cura, tam in regulis, quàm in vsu Societatis, notissimum est; nam aliquibus potius videtur nimia, considerato autem fine, & ministeriis Societatis, nimia quidem non est, non tamen potest non esse maxima, & valdè rigorosa, si Societas debet in sua puritate conseruari, vt per diuinam gratiam hactenus conseruatur; qui effectus satis probat regulam eius in hac parte esse arctissimam. His accedit, quòd ex vi regulæ Societatis, tam in Constitutionibus, quàm in regulis communibus, & particularibus contentæ, necesse est, vt qui perfectè ad illam se conformare voluerit, strenuè vigilet in custodia omnium sensuum, & circunspectione verborum, & in abnegatione propriæ voluntatis, & mortificatione omnium affectuum, præsertim ambitionis, & elationis; quæ omnia non solùm corpus, sed etiam spiritum valdè constringunt, & non parum interdum affligunt: præsertim, quia hæc cura licèt singulis voluntaria esse debeat, eísque præcipuè demandata sit, non tamen illis solis, sed etiam superioribus ex vi suarum regularum, vt si qui in toto hoc negotio propriæ mortificationis negligentes, ac remissi sint, eos excitent, & exerceant. Si igitur hæc omnia attentè considerentur, & multa alia, quæ ex ordinariis laboribus, & exercitiis Societatis tam internis, quàm externis adiunguntur; nemo qui ea satis percipiat dubitabit, quin huius religionis institutum satis arctum, & rigorosum sit.

3. p. Constit. c. 1. §. 4. & aliis locis supra indicatis.

18. Atque hinc seruata proportione inferre possumus illa duo, quæ in cap. superiori num. 8. & 9. intulimus. Vnum est, institutum hoc non posse in se iudicari imperfectum, aut minùs prudenter ordinatum, eo quòd ex regula certam corporis austeritatem, aut afflictionem non profiteatur, sed vitam quandam in exterioribus communem, seueram tamen, moderatam, ac honestam. Probatur eodem discursu, quem suprà fecimus; nam hæ corporis afflictiones nō sunt ita per se bonæ, vt in eis consistat perfectio, sed vt sint instrumenta perfectionis acquirendæ, vt D. Th. docuit q. 88. art. 6. ad 3. & est doctrina omnium Patrum Augustini, quem D. Th. citat. 2. q. Euang. q. 11. & Gratian. in cap. *quod dicit.* 41. d. Basilij citatis locis, præsertim in constit. monast. c. 5. & serm. de seruanda virginitate. Cassian. & Patrum quos refert collat. 1. c. 7. collat. 2. c. 2. & collat. 21. c. 13. 14. & 15. Et idem sumitur ex lib. 1. de institutis c. 11. & toto lib. 5. Igitur si considerato fine (eóque perfectissimo) religionis, maior asperitas ex vi regulæ non est nō solùm necessaria, verùm nec conueniens, non potest religio in se imperfecta, aut minùs bene instituta iudicari, eo quòd illo medio non vtatur nisi cum

Primum corollariū ex doctrina tradita.

D. Thom. August. Gratian. Basil. Cassian.

A moderatione, & discretione suo illi fini accommodato. Demonstratum autē est considerato fine Societatis & laboribus eius, illud medium non fuisse illi cōueniens, in alio gradu, aut modo; ergo ex eo capite nō habet imperfectionē priuatiuam, vt superiori cap. num. 2. loquebamur. Quod si vlterius addamus finem, & labores huius religionis adeò perfectos esse ex suo genere, vt austeritati corporis præferendi sint, quatenus hi cum illa coniungi nō possunt, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Exercitatio corporalis ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia.* Quem locum ad hoc propositum adiunctis multis Patrum testimoniis tractaui in tom. 2. 3. p. disput. 28. sect. 3. Si hoc (inquam) addamus, vlte-

B riùs etiam concludemus, nec negatiuam imperfectionem illam dici posse in tali religione, quia illa non est perfectio simpliciter simplex in hoc genere, ita vt formaliter sit necessaria ad perfectionem religionis vt sic; potest siquidem eminenter contineri in aliis laboribus, & afflictionibus maioris momenti, & suppleri per desiderium exterioris pœnitentiæ grauioris, ex magno affectu interioris pœnitentiæ, præsertímque per voluntatis abnegationem, in qua religiosi perfectio consistit, vt dixit Ioannes Climacus in gradu primo perfectionis. & Bonau. in speculo disciplinæ p. 1. cap. 4. Aduertant autem religiosi Societatis, nos hîc loqui de instituto ipso, non de singulis personis; nā singuli imperfecti erunt, si quantum in ipsis est, afflictionibus corporis sibi proportionatis non

Ioā. Climac. D. Bonau. Nota.

C vtantur; neque erit eis sufficiens excusatio, quòd in aliis laboribus studiorum, aut aliorum operum pietatis versentur, vel quòd aliæ abnegationes, & internæ mortificationes ab ipsis exerceantur; & custodiæ sensuum cura, vigiliáque occupentur; nā hæc omnia non excusant ab vsu pœnitentiæ exterioris, cum omni austeritate, quæ arbitrio Superioris possit prudenter cum illo alio grauiori onere coniungi; hoc enim non solùm ipsa ratio per se maioris perfectionis, maiorísque cum Christo, & Sanctis conformitatis, verùm etiam propria regula Societatis illa à nobis singillatim requirit, vt explicatum est, declararíque ampliùs potest exemplo paupertatis, quam collegia Societatis in communi non habent, cùm tamen singuli scholares

D habeant: sic ergo in communitate Societatis regula definitæ pœnitentiæ non datur; quisque autem ex regula tenetur sibi conuenientem cum superioris nutu, aut iussu assumere, contra quam etiam regulam faciet Superior, qui subdito ea in re non prospexerit.

Aliud corollarium huic simile est, propter hoc genus vitæ, non posse religionē hanc iudicari minus perfectam quacunque alia, à qua in exteriori vitæ austeritate, ex vi regulæ excedatur: sicut D. Thom. dixit de excessu in paupertate, & nos ostēdimus de excessu in vsu chori, in citato num. 5. superioris cap. Eadem enim ratio hîc omnino appli-

19. Secundum corollariū.

D Thom.

E cari potest, quia ille excessus non est in re simpliter necessaria ad perfectionem, neque in re omniū optima. Oportet ergo pensare an religio illa, quæ in austeritate excedit, in aliquo alio bono excedatur, vt in perfectione obedientiæ, contemptu honorum, & dignitatum, laboribus circa salutē proximi, & exercitatione, ac professione perfectarum, solidarúmque virtutum, vel alia simili; & deinde oportebit expendere, quod illorum bonorum magis ponderet, & tunc legitimè fiet comparatio, quam tamen facere, vt sæpe dixi, meum non est.

20. Satisfit obiectioni cap. 2. relictæ, &c.

Vltimò ex dictis facilis est responsio ad secundam obiectionem cap. 7. num. 2. relictam, & ad rationem

tionem dubitandi in principio huius cap. propositam. Nam inprimis distiguimus austeritatem corporalem à rigore, vel arctitudine religionis, quæ non immeritò dici potest spiritualis austeritas, & quanuis prior in Societate non emineat, posteriorem ostendimus esse magnam, eámque per se ad perfectionem religionis pertinere. Deinde fatemur antiquas religiones in maiori austeritate corporali fuisse fundatas, quantum ad ea, quæ pro toto corpore religionis per generales regulas designabantur, id verò ortum est ex diuersitate finis studiorum, actionum ac laborum; & ideo hæc diuersitas non est contrarietas, sed potius conformitas proportionata. Quoad vsum autem, & exercitium earumdem, vel æquiualentium austeritatum, & afflictionum corporis ortum etiam ex vi regulæ, licèt diuerso modo propositæ, fortasse non est magna diuersitas; & si qua est, aliis muneribus compensatur, vt satis explicatum est. Denique addere possumus primam, & antiquissimam religionum fuisse religionem Apostolorum, quæ quia non fuit instituta ad vitam quietam, vel solitariam, aut otiosam, vt Augustinus loquitur, nec vt membra eius in vno loco consisterent; sed per A vniuersum mundum discurrerent, ideo non legitur fuisse fundata in certa, aut vniformi austeritatis regula, præter tria substantialia religionis vota, cum maxima eorum perfectione in ordine ad illum finem, qui Actor. 6. illis verbis exprimitur; *Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Vnde licet certum sit Apostolos castigasse corpora sua, & in seruitutem redegisse, modus tamen non est certus, nec vnus & idem pro omnibus fuit definitus, sed vnusquisque, quod prudenti arbitrio suo muneri iuxta proportionem virium, & actionum expedire iudicabat, egisse creditur. Nam de Iacobo fratre Domini refert Eusebius lib. 2. histor. c. 24. ex Hegesippo, nunquam induisse laneam vestem, sed sola syndone linea vsum; alij verò hoc non obseruarunt, & ita est de aliis rebus ad vsum corporis accommodatis. Illud ergo institutum suo modo imitatur Societas, eiúsque alumni conari dedent, vt, quoad possint, Apostolos imitentur. Hoc, inter alia, obseruato discrimine, quòd Apostoli in huiusmodi rebus, ab Spiritu sancto proximè, & specialissimè regebantur; nobis autem Superioris iudicium, & voluntas pro regula proposita est.

August. *Euseb.*

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De ingressu in Societatem, & probatione, tum quæ illum antecedit, tum etiam quæ sequitur.

INDEX

LIBER SECVNDVS.

De ingressu in Societatem, & probatione, & quæ illum antecedit, & quæ subsequitur.

EXPLICATO Societatis instituto, vt rationem omnium, quæ in ipso sunt, distinctiùs tradamus, necesse est ex illa generalitate ad particularia descendere, quod faciemus seruato illo ordine, quem in superioribus disputando de statu religioso in genere tenuimus, quanuis quia in Societate plures sunt personarũ differentiæ, & gradus, quàm in aliis religionibus, vt notatum est lib. 1. cap. 1. num. 3. & latiùs cap. 3. num. 12. ideò per illos omnes discurrere necessarium erit. Incipimus ergo à primo ingressu, de quo ante omnia supponenda sunt, quæ in communi de ingressu religionis in tom. superiori sunt dicta: nam in illis ferè conuenit Societas cum aliis religionibus, pręter quędam specialia, quæ ex proprio instituto illi conueniunt: ex quibus quædam dici possunt substantialia, id est, necessaria ad valorem ingressus, quædam verò accidentaria, quia nimirum seruari debent, vt receptio rectè fiat, quanuis si emittantur, valida sit, & vtraque sunt à nobis explicanda.

CAPVT I.

Vtrùm rectè instituta sint aliqua impedimenta, quæ substantialiter impediant Societatis ingressum, & quæ illa sint.

1. In instituto Societatis haberi impedimenta ad ingressum.

INter Societatis ordinationes, seu regulas, primum locum tinent illæ, quæ ad dirigendum modum recipiendi eos, qui ad Societatem aggregandi sunt, traduntur; & continentur præcipuè in opusculo, seu tractatu, quod *Generale examen* vocatur, quia iuxta illud examinantur, qui in Societatem sunt recipiendi, & illis etiam est ante omnia proponendum, vt ipsi quoque de suo ingressu maiori cum luce deliberent. Aliqua etiam adduntur in 1. p. Constit. cap. 2. & 3. & p. 10. §. 7. in quibus locis quædam traduntur documẽta generalia, quæ quia non ita videntur de substantia actus, nisi fortè, prout in aliquibus conditionibus particularibus includuntur, ideo in cap. 3. meliùs attingentur; nunc enim solùm de impedimentis necessariis dicendum est. Hæc igitur quinque proponuntur in cap. 2. Examinis.

Primum. Primum est, *recessisse à gremio Ecclesiæ fidem abnegando, vel sic in errores contra ipsam incurrendo, vt damnatus ob aliquam propositionem hæreticam quispiam fuerit, vel vt suspectus de hæresi, per sententiam publicam declaratus, vel si infamis, ob excommunicationem tanquam schismaticus, spreta authoritate sanctæ Matris Ecclesiæ extiterit.*

Secundum. Secundum impedimentum est, *homicidium perpetrasse, vel publicè infamem propter enormia peccata fuisse.*

Tertium. Secundum est, *habitum suscepisse alicuius religionis fratrum, vel clericorum, vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, siue emissa, vel non emissa professione; vel eremitam cum vestibus monachalibus fuisse.*

Quartum. Quartum est, *vinculo matrimonij consummati, vel seruitutis legitimæ ligatum esse.*

Quintum. Quintum est, *infirmitatem pati, vnde obscurari, vel parum sanum iudicium ei reddi soleat, vel dispositionem notabilem ad huiusmodi infirmitatem habere.* Circa quæ non desunt obiectiones, & difficultates, quas meliùs expediemus discurrendo per singula, eorum sensum, & rationem reddendo; postea verò quantum & quomodo impediant explicabimus; ac tandem quid in hac parte à Societate adiectum sit, indicabimus sequenti capite.

De primo impedimento.

2. Delicta primi impedimenti, si sint publica notitia iuris omnino inhabilitatur.

Circa primum ergo, quantum ad sensum eius attinet, vnum est certum, scilicet, quando delicta ibi numerata publica sunt, modo in eadem constitutione declarato, tunc omnino impedire, ac meritò; propter grauissimam infamiam, quæ & in Societatem redundaret, & talem personam ineptam, & inefficacem redderet ad Societatis ministeria. Cùm verò dupliciter contingat esse publicum delictum, scilicet, vel notitia facti, vel iuris, in prædicta constitutione requiri videtur notitia publica iuridica, qualis per sententiam condemnatoriam, seu declaratoriam criminis confertur. Et ideo dubitari potest, an huiusmodi delictum, si ad eum statum non peruenit, non impediat, etiamsi aliàs factum ipsum publicum sit, & multò minùs si sit occultum.

3. Quæ notitia requiratur, vt error circa propositionem hæreticam ingressum impediat.

Ad hoc autem explicandum quatuor delicta, seu gradus delictorum in ea clausura attinguntur, scilicet, apostasia à fide; error circa aliquam propositionem hæreticam; suspicio hæresis, & schisma, spreta authoritate, ac prouidentia Ecclesiæ. In secundo gradu manifestè postulatur, vt sententia intercedat, qua damnetur persona propter talem errorem. Vnde quantumuis aliquis in similem casum inciderit, & idem multis notus sit, videri posset, ex vi illius, non reddi inhabilem personam ad Societatem, quia in hac lege hoc non exprimitur, & non est amplianda, cùm in hac parte odiosa sit. Sed hoc dubium sublatum est in 1. p. Constit. cap. 3. lit. A. vbi dicitur sufficere errorem esse publicum, & quòd timeretur in iudicio posse conueniri; cuius rei iudicium Præposito Generali relinquitur. Ibi verò non dicitur in eo casu recipi non posse, sed non debere, & ideo sola notitia publica sine sententia, non videtur facere impedimentum irritans, sed tantùm impediens. Aduertendum est enim vlteriùs in hoc secundo genere delicti, non requiri vt quis sit hæreticus & verè contumax, sed satis est quòd errores contra catholicam doctrinam protulerit, & ideo meritò postulari, vt per sententiam quispiam damnatus sit de errore ob aliquam propositionem hæreticam, quia donec ita damnetur,

tur, cùm de hæresi illius non constet, nec infamiā adeò grauem regulariter contraxisse videtur, vt propterea omnino excludendus videatur. Prudenter ergo iudicio supremi Prælati id cōmissum est. Idémque iudicium est de tertio casu, in quo nec certa hæresis, nec prolatio erroris clara supponitur, sed sola suspicio hæresis; & ideo expresse requiritur, vt sit per sententiam publicam suspectus de hæresi declaratus. Quod eodem modo intelligendum dicitur in declaratione citata ex 1. part. Constit. additur verò in declaratione Examinis, eum, qui suspectus est de opinione aliqua erronea in re ad finem pertinente, quandiu suspicio manet non esse admittendum; vbi hæc differentia insinuatur inter eum, qui per sententiam suspectus declaratus est, & eum qui alio modo est suspectus; quòd in priori, impedimentum illud est perpetuum, & incurabile (vt sic dicam) quantumuis talis persona emendata sit, & suspicio in præsenti ablata; at verò in posteriori casu licèt suspicio impediat quandiu opinio illius durat, vt ibi dicitur; tamen si auferatur, impedimentum etiam aufertur; non enim sine causa illa limitatio addita fuit.

Quæ hæresis suscipio ad hunc ingressum inhabilitet.

4. Duobus autem modis potest intelligi, suscipionem auferri: primò, quia iam constitit publicè, ac sufficienter talem suspicionem falsam fuisse, quia re vera talis persona nunquam habuit opinionem erroneam in doctrina fidei; & hic est optimus modus auferendi suspicionem, & sine dubio in illo casu sufficiens. Alius verò esse potest, si in præsenti iam nulla sit suscipio, quòd talis persona habeat nunc talem opinionem erroneam; semper tamen suspicio maneat, an præterito tempore habuerit. Et hic modus videtur minùs sufficiēs, quia non omnino purgat personam ab infamia, quæ manet ex præcedente defectu, etiamsi emendatus sit. Nihilominus tamen etiam in eo casu censeo auferri impedimentum, quanuis multa prudentia expendere oporteat, an in eo casu expediat recipere personam, vt per se constat. Ratio verò prioris partis est, quia declaratio dicit, *Quandiu suspicio manet.* Quæ verba non significant in rigore, quòd solùm duret suspicio de præterito actu, sed etiam quòd duret secundùm præsentem statum. Imò ex vi illorum verborum, sola hæc suspicio, quando sententia non interuenit, non videtur esse impedimentum inhabilitans personam, & annullans receptionem si fiat; sed solùm impediens, ne rectè, & conuenienter fiat. Verba enim declarationis sunt, *Qui suspectus esset*, &c. *constat, quandiu suspicio manet non esse admittendum.* Quæ verba videntur magis directiua, & declaratiua circunspectionis, & obligationis superioris, ad quem spectat receptio, quàm constituentia nouum impedimentum irritans, quanuis definita esse, non appareat improbabile. Vnde in rigore loquendo de tali impedimento, necessaria est sententia declaratiua, vt per solam suspicionem hæresis inducatur.

Primus modus abolendi prædictā suspicionē.

Secundus.

5. In quarto gradu, seu modo huis impedimenti infamia necessaria est, vt in eo expresse dicitur. Non declaratur autem ibi, oportere hanc infamiā esse iuris, id est, in publica, & iuridica sententia fundatam, sed solùm postulatur, vt quis extiterit infamis ob excommunicationem tanquam schismaticus, spreta authoritate, & prouidentia sanctæ Matris Ecclesiæ. Potest autem aliquis incurrere hanc excommunicationem ipso facto, & esse infamis ob talem excommunicationem, etiamsi per sententiam declaratus non sit: nam potest delictū esse publicum, & consequenter etiam censura,

Quæ infamia excommunicati tanquam schismatici requiratur.

A quod sufficit ad prædictam infamiam. Atque ex his facile redditur ratio huius impedimenti, quoad hæc tria membra; propria enim, ac præcisa ratio fundatur in infamia. Quanuis enim illa delicta, vel suspiciones eorum meritò possent reddere cautiorem Societatem in receptione talium personarum, nihilominus non sunt posita, vt absoluta impedimenta, nisi quando prædicta infamia intercedit, quia alia incommoda possent esse ablata & per prudentiam id posset iudicari. Infamia verò talium delictorum est magnum impedimentum in hoc instituto, & vitæ genere; tum propter ea quæ generalia sunt, & statim attingētur in secundo impedimento; tum etiam quia cùm hæc religio (inter alia) per se instituta sit ad defensionem
B fidei, & specialem obedientiam ad Sedem Apostolicam profiteatur, meritò censetur ineptus ad illam profitendam, qui de erroribus contra fidem, vel de suspicione hæresis damnatus est, vel qui de publico schismate est infamis. Sicut Inquisitores, quia de erroribus contra fidem iudicant, ab omni errorum suspicione immunes esse debent, iuxta illud Ambros. serm. 20. in Psalm. 118. *Iudicet ille de alterius errore, qui non habet quod in seipso condemnet.* & habetur in cap. *iudicet.* 3. q. 7. Atque hinc etiam constat idem dicendum esse in primo gradu huius impedimenti, scilicet apostasiæ à fide, si in eo similis infamia interueniat; an verò necessaria sit, dicam meliùs in puncto sequenti num. 11. & 14.
C

Ambros. Vide Bonauent. in cap. 2. expositionis suæ regulæ. De apostasia à fide.

De secundo impedimento.

Secundum impedimentum duas habet partes. 6.
Prima est de homicidio, circa quod, priusquam eius rationem reddamus, quærendum est de quo homicidio intelligendum sit. Et inprimis an vniuersaliter intelligatur de omni homicidio, siue illicito, siue licito, quale est, quod fit à milite in iusto bello; à iudice per iustam sententiam, & ab eius executore. Quod enim sub hac generalitate verbum illud accipiendum sit, suadet primùm absoluta vocis significatio. Secundò, quia illud homicidium videtur hîc intelligendum, quod sufficit ad irregularitatem contrahendam; sed ad hoc etiam sufficit homicidium etiam licitum, vt supponimus; ergo. Maior patet, quia cùm religio Societatis
D sit religio clericorum, meritò delictum quod facit hominem irregularem, & ineptum ad clericales functiones, reddit etiam illum inhabilem ad ingressum talis religionis, argumento cap. vlt. de cleric. excommun. ministr. vbi irritanda dicitur electio excommunicati minori excommunicatione, quia *ad susceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à sanctis Patribus est priuatus.* Quem textum in disput. 24. de Censuris sect. 2. versauimus. Sic ergo dicere in præsenti possumus; receptionem talis personæ in Societate inualidam esse, ne quis recipiatur ad ea ministeria, à quibus est per Ecclesiam remotus. Iuxta quem discursum so-
E lùm erit excipienda occisio hominis in propriam defensionem: per illam enim irregularitas non incurritur. De qua exceptione res videtur indubitata; cur enim naturalis defensio existimanda est religiosum statum impedire, cùm sit per se honesta, & nullam speciem mali habeat, aut defectum lenitatis, propter quam causam nullum sacrum ministerium impedit? Accedit, quòd ad illud non meretur nomen *homicidij* moraliter loquendo, sed *defensionis propriæ*, tunc enim ille qui alterum aggreditur, magis seipsum interficit, quàm ab altero occiditur.

De primo membro, id est, homicidio dub. 1. An quodlibet impediat.

Homicidiū in propriam defensionē non impedire.

Addo

7. Solum peccaminosum homicidiū hūc ingressum impedire. D.Thom. August.

Addo verò vlterius probabilius mihi videri, impedimentum hoc esse restringendum ad homicidium peccaminosum. Primò quidem, quia vox *homicidij* moraliter significat actum intrinsecè malum, qualis prohibitus est per quintum præceptū Decalogi, vt tradit D.Thom. 1.2.q.100.art.8.ad 3. & sumitur ex August. 1. de liber. arbit. cap. 4. Et hic est communis vsus huius vocis in legibus, & præceptis, & maximè in materia odiosa ita intelligenda est iuxta vulgatam regulam. Secundò, quia statim in 2.cap. eiusdem examinis §. 6. pro ratione huius impedimenti redditur, quia, qui hanc *notam* habuerit, minùs aptum instrumentum erit ad Societatis munera, *propter consuetam multis, & communem infirmitatē*. Quæ verba planè supponunt, in hoc impedimento aliquam culpam, vel notam, seu infamiam ex illa fuisse contractam. Tertiò, quia discursus in contrarium factus efficax non est, alioqui probaret omnem irregularitatem debere esse in Societate impedimentum inhabilitās ad ingressum in illam, quod est planè falsum; quia defectus natalium facit hominem irregularem, & in præsenti non est homini impedimentum. Sic ergo defectus lenitatis licèt inducat irregularitem, non propterea comprehendendus est sub *homicidio*, quod multo magis odiosum est, & eius irregularitas longè diuersa. Vnde potest optima differentia assignari: nam in irregularitate contracta ex defectu lenitatis, potest ipsa Societas dispensare, vt nunc suppono ex priuilegiis eius, verbo *Dispensatio*. & infrà lib.9.cap.2.à num.41. dicetur. In irregularitate autem ex homicidio, præsertim voluntario, & commisso ante ingressum Societatis, non potest ipsa dispensare, & ideo mirum non est, quòd prior defectus non impediat ingressum, licèt posterior impediat.

Satisfit rationi in cōtrarium positæ num. præced.

8. Dubium secundum, An solum voluntarium homicidiū hūc ingressum impediat.

Hinc verò nascitur secundum dubium, an scilicet, hoc impedimentum intelligendum sit de omni homicidio peccaminoso, vel solùm de illo, quod in iure dicitur *voluntarium*, & à casuali distinguitur. Suppono autem non esse sermonem de casuali omnino, quod omne *voluntarium*, etiam *indirectum* excludit, quia illud non est peccaminosum, vt per multa capita traditur 23.q. 5. Et ideo certum est hîc non comprehendi; tum ex dictis, tum etiam quia non est actus humanus, qualem significat *homicidium* absolutè dictum. Neque oportet hîc distinguere, vel quæstionem mouere, de dante operam rei licitæ, vel illicitæ: nam totum hoc materiale est, solúmque est inspiciēdum quod ad præsens attinet, an in ratione homicidij actus sufficienter voluntarius sit, & culpabilis. Sumitur ergo hîc *casuale homicidium*, vt distinguitur à *voluntario directè*, etiamsi *indirectè voluntarium sit*. Videtur ergo impedimentum hoc restringendum ad homicidium *voluntarium*: primùm ex responsione proximè data; nam sola irregularitas homicidij voluntarij ita reseruata est, vt potestas in ea dispensandi non sit Societati concessa; in alia verò quæ est ex homicidio casuali, dispensare potest; ergo sicut defectus lenitatis non impedit ob hanc causam, ita nec homicidium casuale. Secundò ex generali regula, quòd *odia restringenda sunt*, & ex quodam principio recepto, quòd in huiusmodi legibus ponentibus censuras, aut inhabilitates propter delicta, verba, quibus talia delicta significantur, restringenda sunt ad delicta omnino perfecta, & consummata in suâ specie; huiusmodi autem in præsenti est homicidium voluntarium; nam casuale imperfectum est, & ideo eius irregularitas multò faciliùs tollitur.

Ratio dubitandi.

A Nihilominus verum censeo sub hoc homicidio comprehendi etiam casuale peccaminosum; probatur primò ex vsu, qui est optimus legum interpres. In hoc autem sensu videtur vsu receptum, & obseruatum hoc impedimentum in Societate. Secundò ex absoluta appellatione *homicidij*, quandocunque enim iura specialiter volunt reseruare, aut aliquid statuere de homicidio directo, ita vt casuale non comprehendatur, addere solent illam particulam *voluntarium*, vt specialiter videre licet in Concil.Trid.sess.24.cap.6.de reformat. Et meritò, quia *homicidium* absolutè prolatum significat omnem occisionem hominis intrinsecè malam, B sub qua comprehenditur etiam illa, quæ ex negligentia fit, qualis est in homicidio casuali. Et in vniuersum leges prohibentes delicta, absolutè, vel propter illa ferentes censuram, non solùm illa comprehendunt directa voluntate facta, sed etiam indirecta; & ideo quando lex ferens censuram, solùm vult comprehendere culpam directè voluntariam, semper addit particulam *scienter*, vel verbum *qui præsumpserit*, aut aliud simile, vt proprio loco diximus, disput.4. de censur. sect. 9. & alios latè citat Sanches lib. 2. de matr. disputat. 40. num. 4. Hæc autem constitutio nullum addit verbum limitans homicidium ad solum voluntarium; ergo non potest à nobis cum aliquo fundamento limitari. Et quanuis verum sit requi- C ri actum consummatum vsque ad effectum mortis, non tamen est de ratione peccati consummati in sua specie, quod sit directè voluntarium, sed solùm quòd sit actus simpliciter humanus, ac moralis ita, vt ex parte voluntarij, ad peccatum mortale sufficiat. Denique non refert, quòd Societas possit dispensare in irregularitate contracta ex homicidio casuali, quia in superiori puncto solùm diximus, hanc potestatem iuuare, vt aliquis defectus minùs impediat. Inde tamen non fit consequens, vt omnis defectus, in quo aliàs potest Societas dispensare, eo ipso non impediat ingressum, quia fieri potest, vt ad hunc effectum non expediat vti tali dispensatione, licèt propter alios potestas habeatur. Neque etiam valet argumentum D ab homicidio licito ad casuale; tum quia in his rebus positiuis argumenta à simili debilia sunt, & standum est rigori verborum legis; tum etiam quia homicidium licitum non inducit notam in personam; vnde quoad ordines non impedit, nisi propter significationem; homicidium autem peccaminosum, licèt casuale sit, sæpe inducit notam, & grauiter turbat pacem, & scandalum generat.

9. Non solùm voluntariū, sed etiam casuale homicidium peccaminosum impedire.

Sanch.

Satisfit rationi dubitandi in numer. præced.

Hinc verò succedit tertia dubitatio, an hoc impedimentum intelligendum sit de quocunque homicidio externo, etiamsi occultum sit, an solùm de publico. Nam quòd de publico tantùm intelligendum sit, videtur suadere ratio, quæ in eodem cap. 2. §. 6. datur de hoc impedimento, scilicet, E *quia minus apta instrumenta erunt, qui hanc notam habuerint*; nam per hanc *notam* infamia significari videtur, vt verba sequentia declarant, *propter consuetam multis, & communem infirmitatem*; hæc enim infirmitas communis non videtur esse alia, nisi illa de qua dixit Bernard. serm. 2. de resurrect. *Legimus, & quotidianis experimentis didicimus, vt cuius vita despicitur, etiam prædicatio contemnatur.* Propter quod Hormisda Papa epistol. 3. ad Episcopos Hispaniæ cap. 1. cùm statuisset irregularitatem in eos, qui publicam pœnitentiam egissent, rationem subdit. *Nam qua conscientia absoluit reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum: Quis, quē*

10. Dubiū tertium, An omne homicidium peccaminosum, vel solùm publicum impediat.

Bernard.

paulò antea vidit iacentem, veneretur antistitem? habetur in cap. *non negamus.* 61. dist. Hæc autem ratio sic intellecta supponit delictum esse publicum, aliàs nec notum, nec infamiam inducet. Accedit, quòd ex aliquorum Doctorum sententia homicidium omnino occultum non inducit irregularitatem; ergo multò minùs inducet in Societate hoc impedimentum.

11. Num sola publica apostasia à fide inhabilitet. Ratio dubitandi.

Atque hæ rationes dubitandi locum habent etiam in primo impedimento, quoad peccatum apostasiæ à fide; & ideo suprà in fine num. 5. simul huc tractandam remisimus. Illa enim ratio *de nota, & communi infirmitate*, simul traditur in dicto loco de primo, & de secundo impedimento; ergo sicut ex illa colligimus, hîc non comprehendi homicidium occultum; ita idem colligendum est de apostasia à fide. Loquor autem non solùm de apostasia, quæ dicitur per se occulta, qualis est merè interna, de qua nullum videtur esse dubium, quia illa non subiicitur humano iudicio, neque humanæ legi; sed etiam de externa apostasia, quæ *per accidens occulta* dicitur, quando contingit ab aliis non sciri, cùm de se sciri possit. Nam si hæc requirit statum infamiæ, vt ratio facta probare videtur, non tantùm requirit, quòd cognosci possit, sed etiam quòd nota sit. Et confirmatur etiam, quia sola hæresis publica videtur inducere in iure irregularitatem, in cap. *ad abolendam.* de hæreticis, & in cap. *saluberrimum.* 1. q. 7. Confirmatur tandem, quia videtur res valdè ardua, vt omnes iuuenes, qui nunc in prouinciis hæreticorum educantur, & consequenter ab Ecclesia recedunt, sint inhabiles ad ingressum in Societatem post perfectam conuersionem, & reditum ad Ecclesiam.

12. Etiam homicidium occultum hûc ingressum impedire.

Nihilominus quod ad homicidium attinet, verius censeo hoc impedimentum etiam contrahi per homicidium occultum. Ratio prima est illa generalis, quòd vbi lex non limitat, neque euidens ratio cogit, nos non possumus prudenter limitationem adhibere. Vnde etiam in iure canonico mihi certum est, propter homicidium quantunuis occultum irregularitatem incurri, & satis significatur in Trid. sess. 24. cap. *licèt.* de reform. Cùm ergo hæc lex absolutè, & indistinctè loquatur, non potest à nobis ad homicidium publicum restringi; eò vel maximè, quod ex contextu verborum potest hoc etiam conuinci. Sic enim habent. *Secundus est, homicidium aliquo tempore perpetrasse, vel publicè infamem propter enormia peccata fuisse.* In quo contextu duo considero: vnum est, eo ipso quòd aduerbium *publicè* additur in posteriori membro, & non in priori, tacitè à priori excludi. Aliud est, in aliis criminibus impedimentum poni ratione infamiæ; in homicidio verò non, sed ratione solius delicti; ergo absque infamia impedit; ergo etiamsi occultum sit: nam si oporteret esse publicum, maximè propter infamiam. Atque ita opinor in praxi, & consuetudine obtineri; nã si is qui examinatur, fatetur se homicidium perpetrasse, nihil ampliùs de fama, vel infamia, publico, vel occulto interrogatur, sed inhabilis iudicatur.

13. Ratio constitutionis exponitur.

Quocirca, si ratio huius impedimenti in sensu suprà num. 7. & 10. explicato accipienda sit, dicendum est, in ea consideratum esse id, quod frequentiùs, & vtplurimum accidit, scilicet, quòd tale delictum magnam notam inurat: quòd verò in particulari casu, quando delictum est occultum, hæc ratio cesset, accidentarium est, & non sufficit, vt decisio legis cesset; maximè quia licèt delictum nunc sit occultum, semper subest illi periculo grauem notam inferendi. Potest autem il- A la ratio habere alium sensum, scilicet, vt illa infirmitas consueta, & multis communis, non referatur ad opinionem aliorum, sed ad ipsummet homicidã, vel apostatam. Est enim communis infirmitas, vt qui semel cecidit, iterum facilè cadere possit, vel saltem quando lapsus est adeò grauis, & enormis, ostendit naturam, aut nimis iracundam, seu ferocem, vt in homicidio, aut nimis inconstantem, vt in apostasia; rectè ergo intelligi potest, hanc esse communem infirmitatem, ob cuius notã talia impedimenta ponuntur, iuxta quem sensum ad illam rationem, non est necessaria infamia per publicam notitiam; nam ipsum delictũ satis notat personam. Tamen iuxta hunc etiam B sensum data proximè doctrina necessaria est, scilicet, quòd licèt in aliquo particulari homicidio cesset hæc nota, eo quòd casu, vel ex passione acciderit, & aliàs constet hominem esse moderatæ naturæ, nihilominus impedimentum habeat suam vim, quia lex non considerat particulares casus, sed generaliter fertur, suámque efficaciam habet. Omne ergo homicidium peccaminosum hîc comprehenditur, etiam si non propria manu, sed per alium iubendo perpetratum sit, vt declaratur 1. p. Constitut. cap. 3. liter. C. vbi in casibus dubiis iudicium Generali remittitur, qui admonetur, ne se facilem in huiusmodi dubiis exhibeat; quo verbo significatur, in tali dubio inclinandum esse in C fauorem religionis, etiamsi respectu particularis personæ rigorosum videatur.

Etiam homicidium aliena manu impedit.

14. Apostasiam à fide occultã sufficere ad hoc impedimentum.

Vnde consequenter idem censeo dicendum in primo impedimento, de eo, qui recessit à gremio sanctæ Ecclesiæ, fidem abnegando; nam omnes rationes factæ hîc applicari possunt, & argumentum sumptum ex ratione impedimenti, hîc eodem modo cessat. ibi ergo verba etiam præcisa, & absoluta sunt. Et præterea ex quatuor membris, quæ in primo impedimento ponuntur, in secundo requiritur damnatio; in tertio, sententia publica; in quarto infamia; In primo verò nihil horum ponitur, sed tantùm *delictum*; ergo signum est, nullam ex illis conditionibus requiri; aliàs, qua ra- D tione quis diceret esse necessariam infamiam, vel notitiam publicam, posset etiam dicere esse necessariam condemnationem per sententiam publicã. Hoc autem manifestè falsum est, & improbabile; ergo, & priùs; nam sequela tenet à paritate rationis, quantum spectat ad verba legis. Quia verò in Constit. 1. p. cap. 3. aliquid additur, quo potest hoc impedimentum restringi, id prætermittendum nõ est, & aliqua differentia constituenda inter hoc delictum, & homicidium, quia homicidium, nec publicum esse oportet, nec probabile; hoc verò licèt non oporteat esse publicum, videtur saltem esse necessarium, vt sit probabile, propter id, quod statim adiiciam. Nam in primis necessarium est ab- E negationem esse exteriorem, sola enim mentalis hæresis non sufficit, vt suprà n. 11. dicebam. Quod etiam ipsum verbum *abnegandi* satis indicat, & explicatur clariùs in 1. p. Constit. cap. 3. dum additur, *abnegando inter infideles.* Quo verbo non solùm significatur crimen debere esse externum, sed etiam aliquo modo publicum, & inter infideles commissum. Potest tamen esse hoc modo publicum, id est probabile, quanuis non sit publicum, id est, notorium, qualis nunc esse solet in Lusitania v.g. apostasia à fide Neophytorum, quos *nouos Christianos* vocant, etiamsi occultè, & inter se ipsos, illã exerceant; talis enim apostasia est sufficiens impedimentum, etiamsi contingeret cadere in eam personam, quæ aliàs inhabilis nõ esset ratione originis.

Debet tamẽ esse exterior, & probabilis.

Vlterius

Procedensque ab interiori.

Vlteriùs verò necessarium est, vt interior simul cum exteriori concurrat; nam licèt quis exteriùs abnegauerit propter timorem, vel amorem humanum, sola exteriori fictione, interiùs autem retinendo fidem non incurret hoc impedimentum, sicut nec pœnas iuris contra hæreticos latas, vt disput. 14. de fide sect. 6. dixi, & disput. 43. sect. 1. de censur. quia ille simpliciter non abnegauit fidem, sed finxit abnegare: verba autem harum legum strictè, & in rigore accipienda sunt. Deinde existimo oportere, vt talis persona post adultam ætatem fuerit aliquando fidelis, & in catholica Ecclesia sufficienter instructa; nam si quis ab infantia fuit educatus inter hæreticos, etiamsi baptizatus fuerit, & perueniens ad adultam ætatem eorum errores imbiberit, non videtur propriè, & in rigore dici posse à gremio Sanctæ Ecclesiæ recessisse abnegando fidem. Quod erit certius, quando probabiliter creditur ipsum habuisse ignorantiam inuincibilem. Idem tamen mihi est probabile, etiamsi postquam cœpit dubitare, negligenter, aut pertinaciter in prioribus erroribus permanserit, quia ille nondum incidit in formalem, ac perfectam apostasiam, qualem prædicta verba in proprietaie significant; Et iuxta hanc expositionem facilè expeditur difficultas suprà tacta in fine num. 11. (cætera enim ibidem opposita ex dictis sunt expedita) de iuuenibus hæreticorum filiis, & inter hæreticos educatis; nam si illi postquam ad Ecclesiæ gremium conuersi sunt, nunquam iterum ab illa recesserunt, nec fidem abnegarunt, non videntur esse inhabiles ad Societatem, ex vi huius impedimenti, quia (vt dixi) non possunt iudicari perfectè Apostatæ. Imò in his etiam, si prior ille status fuerit publicus, non videtur obstare, nisi perueniatur ad sententiam, in talem personam publicè latam; nam tunc ex alio capite, seu gradu secundo loco posito in illo primo casu, impediret; si verò notitia, vel sententia publica solùm est generaliter de tali prouincia, vel natione, sicut nunc Græci habentur schismatici, tunc infamia magis est nationis, quàm personæ, ideóque illa non impediret. Et hæc declaratio habetur expresse 1. p. Constitut. cap. 3. liter. B.

Requiritur vt persona in adulta ætate aliquando fuerit fidelis.

Expeditur difficultas de iuuenibus inter hæreticos educatis.

15. Ex quo facilè declaratur secundum membrum casus, seu impedimenti seruandi, scilicet, *infamia publica propter enormia peccata*, circa quod statim occurrebat explicandum, quænam sint huiusmodi enormia peccata. Sed hoc labore nos liberauit declaratio in d. cap. 3. Constit. vbi Generali committit an peccata sint iudicanda enormia nec ne, ad quod iudicium ferendum primùm expendendum est ius commune, in quo illa peccata meritò censentur enormia, quæ per se inducunt iuris infamiam. cap. *in aliquo*. § 1. d. cum aliis, quæ de infamia inducente irregularitatem disput. 48. de censur. adduximus. Deinde dubitari poterat si hæc infamia non sit in eodem loco, in quo homo est recipiendus, sed in alio multùm distante, & sine morali periculo, quòd illud diffundi possit, an tunc impediat? Verùm hoc etiam dubium sublatum est in declarationibus, tam examinis, quàm constitutionum, vbi dicitur infamiam solùm impedire vbi est, non verò in remotissimis regionibus, si persona est sufficienter emendata. Atque ita facilè constat hoc impedimentum esse valdè consentaneum rationi, & necessarium ad finem Societatis, & valdè conforme iuri, quo cauetur infamibus non debere concedi aditus ad dignitates. cap. *inter dilectos*. de excessib. Prælat. & regul. 86. de regulis iuris in 6. Quamuis enim recipi in Societate, non sit admitti ad dignitatem, tamen ex ea parte, qua hic status ordinatur ad sacerdotalia munia, & conuersionem animarum, potest quoad hoc dignitatibus comparari.

De secundo membro eiusdẽ secũdi impedimẽti, id est, infamiæ ob enormia peccata.

De tertio impedimento:

16. Tertium impedimentum duas etiam habet partes. Prima est, *assumpsisse religionis habitum*, vt dicitur in citato cap. 3. Constitut. Declaratur autem ibidem intelligendum hoc esse, non solùm de assumptione habitus per professionem, sed de gestatione habitus religionis, etiam per vnum diem, dummodo id factum sit animo assumendi religionem, saltem quoad probationem, seu nouitiatum. In examine autem magis limitatur, ac declaratur particula illa *religiosus*, his verbis, *assumpsisse habitũ alicuius religionis fratrum, vel clericorum*: quæ videntur addita, vt non comprehendantur assumentes habitum religionum militarium, quoad milites; nam quoad clericos expresse excluduntur per illam particulam *clericorum*: per *fratres* autem monachi omnes intelliguntur: propriè ergo isti milites dici non possunt habere habitum fratrum, vel clericorum, non ergo hìc comprehenduntur. Et ita declaratum est in Congregatione I. generali Societatis can. 5. & in praxi etiam receptum est; præterquam quod multi existimant hos non esse propriè, & simpliciter religiosos. Qua de re latè, in præced. tract. lib. 1. cap. 3. & 4. agendo de varietate religionum in genere. Iuxta quam sententiam possent etiam excludi ex absoluta appellatione *religiosorum*, sub qua illi non videntur comprehendi, saltem secundùm ordinarium, & communem modum loquendi, & denique, quidquid sit de statu, tamen quoad vsum, & viuendi modum, constat de facto hos milites parum differre à secularibus.

De primo membro assumpti habitus religionis.

17. Sic igitur explicata hac parte, quod attinet ad religiosos professos, non est difficile rationem illius reddere. Primò, quia vt D. Thom. docuit 2. 2. quæst. 189. art. 9. transitus ab vna religione ad aliam non est per se laudabilis, nisi ob magnam necessitatem, vel specialem vtilitatem, vt suprà in tract. 8. lib. 3. à cap. 8. disputatum fuit. quod quia rarum est, & extraordinarium, non oportuit in hac lege considerari, & ideò absolutè lex posita est; quia si in aliquo particulari casu, & Societati, & desideranti eius ingressum, iudicaretur expediens eum admittere, non obstante tali impedimento, per dispensationem à Summo Pontifice impetratam poterat tali casui subueniri, & aliquando subuentum accepi. Et confirmari hoc potest ex Cassiano collat. 14. cap. 5. vbi Abbas Nestor. sic inquit. *Vnicuique vtile, & conueniens est, vt secundùm propositum quod elegit; siue gratiam, quam accepit, summo studio, ad diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans, admiránsque virtutes, nequaquam à sua, quam elegit semel, professione discedat.* Vnde idem Cassian. lib. 4. de institut. renunc. cap. 6. significat olim obseruatum esse ab antiquis monachis, vt neminem reciperent, qui à prima sua vocatione defecisset. *Nec quemquam* (inquit) *patiuntur illis adhuc indui* (id est, vestibus religionis) *quem semel ab institutionis sua regula tepuisse peruiderint.* Sic etiam Athanas. Constantinopolitanus epistola 5. ad finem decernit, qui monasterium semel deseruit non esse in alio recipiendum. Ac denique Imperator Iustinianus in Authent. de Monachis collat. 5. inquit. Si

Redditur ratio cõstitutionis quoad professos aliarũ religionum. *D Thom.*

Cassian.

Athanas. Const. in Biblioth. sanct.

Si quis relinquens monasterium in quo conuersationem habuerit, ad aliud transeat monasterium, competens est reuerendissimos Abbates, eum non suscipere; erronea namque est talis vita monastica, nullatenus tolerantiæ proxima, neque constantis, & persistentis animi. Hoc ergo impedimentum quantum ad professos in aliis religionibus (de quibus videntur dicta testimonia loqui) satis consentaneum est antiquitati, & rationes eius, quę in constitutione ipsa assignantur, quásque statim explicabimus, facilè illi accommodantur.

18. Cur assumptio habitus nouitiorum alterius religionis ingressum Societatis impediat? Ratio dubitandi. At verò quòd solus habitus nouitiorum per quodlibet breue tempus assumptus impediat, nouum videri potest, & difficile: tum quia in nulla religione obseruatur, quod ego sciam; tum etiam quia tempus nouitiatus ad probationem concessum est, & ideo non perseuerasse vsque ad professionem non indicat inconstantiam, aut animi leuitatem. Cur ergo ob eam causam debet aliquis inhabilis censeri ad Societatem? Fieri enim potest, vt per probationem alterius religionis aliquis prudenter iudicet, sed non esse aptum ad illam, & quòd à Deo vocetur ad Societatem, cur ergo debet excludi! Et augetur difficultas quoad alteram partem illius impedimenti, quæ est de eremitis sub certo habitu monachali; nam ille non est status, sed priuatus quidam viuendi modus, cur ergo impedire debet magis quàm alij viuendi modi? (De secundo mébro eiusdem tertij impediméti.)

19. Prima constitutionis ratio. Nihilominus duplex ratio illius impedimenti redditur in eodem cap. 2. Examinis, & vtraque sufficiens sine dubio est, vt hæc constitutio honesta, & rationabilis censeatur, maximè cùm liberum sit Societati eos tantùm admittere, qui absque vlla suspicione contraria ad finem sui instituti apti iudicantur. Prior ergo ratio est. *Quod nobis in Domino videatur* (ait B. Ignatius) *eum qui bonus Christianus sit, debere esse firmum in sua prima vocatione, præsertim cùm illa tam sit sancta, in qua scilicet, quis vniuerso seculo relicto, se totum dedicat maiori seruitio, & gloria sui Creatoris, & Domini.* Itaque licèt mutare religionem ante professionem, minor inconstantia videatur; tamen, quia vt plurimum signum est animi inconstantis, & mutabilis, in Societate non recipitur. Cui consonat consilium Basilij in regula 10. ex fusioribus, vbi ait, ab his qui volunt religionem ingredi, diligenter exquirendum esse, *qui ipsorum mores sint, vt intelligatur an sic consilio instabili, & ad constituendum quiduis in vtranuis partem præcipiti.* Cuius rei signum esse solet huiusmodi facilis mutatio religionum, etiam quoad probationem: Et subdit Basilius. (*Basil.*) *Si quidem in iis, qui istiusmodi sunt, magnopere suspecta inconstantia esse debet, qui, præter id, quòd nullam ipsi vtilitatem inueniunt, cæteris etiam sunt detrimento, quòd institutum viuendi nostrum, falsis probris, & nequissimis maledictis magnopere infamant.* Verum quidem est statim adiungere Basilium hos non esse statim à principio desperandos, sed priùs extra religionem ipsam exercitandos, & probandos, vt si sufficiens indicium emendationis, & constantiæ dederint, admittantur. At illud fortasse tunc conueniens fuit, quia exiguus erat religionum numerus; nunc autem plures sunt religiones, in quibus hi recipi possunt, & ideo non est iudicatum necessarium in his probandis immorari: maximè cùm Societas ratione sui instituti multa alia habeat, in quibus suos religiosos probare, & experiri ex instituto teneatur.

20. Secunda ergo ratio est: *Postremò sic nobis persuademus (præterquàm quòd maior sit futura ædificatio proximorum) eo meliùs in Domino, ipsius gratia aspirante, conseruari posse omnes professos coadiutores, atque scholasticos, quo magis liberi fuerint ab huiusmodi impedimentis, ac veluti vnius coloris, & similitudinis omnes.* (Secunda constitutionis ratio.) In quibus verbis vna ratio principaliter dari videtur, & altera obiter attingi. Ratio ergo principalis est, vt cùm omnes, qui in Societate fuerint, experti non sint, imò nec deliberauerint aliud institutum, omnino contenti sint eo, quod profitentur, & in illo summam vniformitatem, & similitudinem habeant, quod ad vnionem eorum, & amorem inter se, & ad maiorem quietem, & pacem multum confert; est enim similitudo causa amoris, vt dixit D. Thom. 1. 2. quæst. 27. art. 3. & Aristot. 8. Ethic. cap. 6. dixit æqualitatem esse amicitiæ fundamentum. (*D. Thom. Arist.*) & in cap. *in noua.* 16. quæst. 7. dicitur. *In vno eodémque officio non debet dispar esse professio; nam cohærere, & coniungi non possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt.* Et quanuis is, qui alteram religionem probauit, & deseruit, iam illam non profiteatur, tamen quia possunt in eo manere aliqua vestigia illius professionis, vel aliqui conceptus, seu apprehensiones diuersæ, & discrepantes ab instituto Societatis, & ideo semper timetur aliqua difformitas, quæ possit pacem turbare; maximè cùm Societas propriam viuendi rationem, ab aliis in multis diuersam profiteri videatur. Et hanc existimo esse potissimam rationem huius impedimenti: & ob eam rem si quis semel in Societate ingressus ab ea deficiat, iterúmque ingredi velit, non est inhabilis quominus recipi possit; quia licèt prior ratio inconstantiæ in eo locum habeat; hæc posterior cessat. Quòd autem hoc ita sit, patet ex verbis ipsius Constitutionis: nam cùm dicit *habitum alicuius religionis*, planè loquitur de aliis religionibus à Societate distinctis.

21. Tertia ratio. Altera verò ratio ibi obiter, vt dixi, tacta est, quia scilicet creditur hoc futurum in maiorem animarum ædificationem, quod duplici ex causa, seu respectu dici potest. Primò respectu aliarum religionum, quibus gratum esse debet, quòd ab eis deficientes in Societate non recipiantur. Deinde respectu aliorum fidelium, apud quos nonnulla nota semper est, defecisse à religione semel accepta, etiam quoad nouitiatum tantùm: & quia Societas tota est ad lucrandos fideles, & salutem animarum procurandam, ideo omni ratione euitare studet, quidquid potest operariorum existimationem aut beneuolentiam apud alios minuere. Vnde fortasse etiam in hoc consideratum est, quòd is qui non se ostendit constantem, & idoneum ad perseuerandum in religione ad solam perfectionem propriam principaliter instituta, non videtur aptus illi religioni, quæ non solùm propriæ, sed etiam alienæ perfectioni incumbit. (Euasio præcluditur.) Dices. Interdum Monachus, qui ex vi sui instituti, tantùm suæ saluti attendit, assumitur ad Episcopatum, qui ad perficiendos alios præcipuè ordinatur. Respondeo, aliud est assumi, aliud relinquere proprium statum per inconstantiam: illud enim prius nullam notam inducit, neque est indicium alicuius defectus, sicut hoc posterius. Præsertim quia monachus, si iam erat professus, licèt ad Episcopatum assumatur, monachus manet, atque non ita mutat statum, vt spolietur priori (vt ita dicam) specie monachatus, imò nec in indiuiduo, sicut facit, qui ex vna religione transit in aliam maximè Societatem, quam veluti specie diuersam intelligimus, vt ex dictis libro 1. cap. 2. & ex graduum varietate constare potest. Si autem

contingat

contingat (vt fieri potest) ex nouitiatu assumi ad Episcopatum, tunc non maneat quidem in priori statu inchoato, sed immediatè transit ad perfectiorem, non tamen ex animi inconstantia, sed ex obedientia Superioris; & ideo iure id prohibitum non est: in Societate verò speciali iure, id est prohibitum ratione iam dicta.

De quarto impedimento.

De prima parte, id est, coniugio.

22. Quartum impedimentum duas partes habet. Vna est de coniugatis; alia de seruis. Et prior quidem fundata est in ipsa ratione naturali, quia maritus post consummatum matrimonium, non est dominus sui corporis, & ideo non potest illud alteri, etiam religioni liberè donare. Et ideo impedimentum hoc, quoad hanc partem in iure communi fundatum est, vt statim dicam, & in aliis religionibus seruatur, vt patet ex regula Minorum cap. 2. & ex Constitutionibus Prædicatorum 1. p. d. 1. cap. 13. Imò D. Basil. in regulis fusius disputatis cap. 12. eiusdem impedimenti meminit. Intelligitur autem hoc impedimentum, quoad hanc partem, eo modo quo in iure communi explicatur, scilicet, sine facultate coniugis: *Nam si facultas à coniuge concederetur* (dicitur in declaratione 1. p. cap. 3 lit. F.) *seruatis aliis circunstantiis, quæ iuxta sanam doctrinam, & vsum sanctæ Ecclesiæ solent obseruari, impedimentum esse desinat.* Illæ autem sunt, vt coniux, vel monasterium ingrediatur, si iuuenis sit, vel votum continentiæ emittat, iuxta cap. *cum sis*, & cap. *ad Apostolicam*. de conuers. coniugat. quod in tom. superiori declaratum est. Addenda verò sunt duo. Vnum est, ex iure communi, si maritus ingrediatur de consensu vxoris, non seruatis autem aliis circunstantiis, ingressum, seu professionem esse validam, quoad substantiam, & proprietatem, vt sic dicam, quanuis quoad vsum impediri possit, si vxor repetat maritum, iuxta cap. *ex parte*. de conuers. coniug. At verò in Societate ex vi huius impedimenti, receptio erit nulla, etiam si fiat de consensu vxoris, si aliæ iuris circunstantiæ non seruentur: quia in constitut. absolutè ponitur *matrimonium consummatum* tanquam essentiale impedimentum. Et in declaratione, (quæ eandem vim legis habet) non ponitur alia exceptio, nec dicitur cessare hoc impedimentum, nisi vel per mortem naturalem, vel coniuge facultatem concedente, *obseruatis iuris circunstantiis*: ergo illis non seruatis, integrum manet impedimentum, etiamsi nudus consensus præstetur. Aliud notandum est, quanuis consensu præstito cum debitis circunstantiis, cesset impedimentum essentiale, nihilominus semper esse impedimentum, vt talis persona recipi non debeat, sine Generalis facultate; ita vt nec Prouincialis possit in hoc dispensare, vt in illius regula 36. cautum est.

Regul. Min. Const. Præd. Basil.

Notatio vna circa nunc dicta.

Notatio altera.

23. Vltimò circa hanc partem dubitari potest de matrimonio rato, & non consummato, an impediat Societatis ingressum, siue consentiente, siue repugnante coniuge. Sed in hoc certum est, ex vi huius legis id non esse impedimentum, quia licèt in d. cap. 3. Constit. simpliciter nominetur *matrimonium*, tamen in cap. 2. Examinis expressè additur *consummatum*, & in declaratione id etiam supponitur, & iuxta commune ius ita esset intelligendum, quandiu aliud non exprimeretur. Quapropter absolutè censeo non esse inhabilem ad Societatem talem personam, & receptionem eius non esse ex se irritam, quia neque ex vi iuris communis irrita est, neque inuenio ius speciale, quod illam irritet. Quod ergo quæri potest, solum est, si huiusmodi nouitius expleto anno, vel saltem biennio probationis, non admittatur ad professionem solemnem an possit ab vxore repeti, & ipse ac Societas teneatur illum ei restituere? Item an possit iustè tria vota simplicia, & substantialia in Societate emittere sine expresso consensu vxoris, cum aliis circunstantiis de iure requisitis in matrimonio consummato? Quę dubitationes supponunt aliam, scilicet, an per vota simplicia approbata, & recepta in Societate dissoluatur matrimonium ratum, non consummatum, quoad ipsum vinculum matrimonij præcedentis talia vota: nam si dissolueretur, omnis quæstio cessaret, nullum enim esset impedimentum vel irritans vel prohibens, nullúsque consensus coniugis esset requisitus, cùm ipsa omni vinculo, & obligatione liberanda esset. Solùm videtur grauari in dilatione biennij; at illud parui momenti est, & interdum accidere potest in aliis religionibus: nam si quis post matrimonium ratum, probauit in aliqua religione per decem menses, potest illam relinquere, & ingredi aliam, & integrum nouitiatum in ea facere, vt per congregationem etiam Cardinalium declaratum est, circa cap. 15. & de regular. sess. 25. Conci. Trident. Illa ergo dilatio temporis probationis, non infert difficultatem, quam non posset coniux facilè tolerare. Ego verò suppono nulla vota simplicia facta in Societate dissoluere matrimonium ratum præcedens: quod infrà lib. 4. cap. 2. ostendam; vbi in n. 13. de prædicta dilatione redibit sermo.

Nam matrimonium ratum non consummatum hoc impedimentum inducat?

An per vota simplicia emissa in Societate matrimoniū ratum dissoluatur.

24. Hoc autem supposito, videtur mihi consequenter dicendum primò, neminem debere recipi in Societate post matrimonium ratum sine consensu & debita conuersione vxoris, nisi fortè ex dispensatione Præpositi Generalis, cùm intentione admittendi illum post biennium ad professionem solemnem, si rectè probauerit, vel statim dimittendi illum si non fuerit probatus. Deinde consequenter assero, si aliter recipiatur ad nouitiatum non posse vlteriùs admitti ad simplicia vota, quæ post biennium ab scholaribus, vel postea à coadiutoribus formatis fiunt, sine eodem consensu, & conuersione vxoris. Ratio vtriusque est, quia nullus ligatus vinculo matrimonij potest licitè assumere statum repugnantem vsui matrimonij, & non dissoluentem vinculum eius; status autem Societatis per sola vota simplicia non dissoluit vinculum matrimonij, vt dixi, & repugnat vsui eius. cùm sit status religiosus: ergo non potest licitè talis status assumi, inuita vxore: ergo nec potest quis licitè recipi in Societate in ordine ad illum statum; vel licèt sit admissus ad nouitiatum, non potest posteà admitti ad talia vota, sine prædicta cōditione ex parte vxoris. Maior patet primò ex ratione naturali, quia talis receptio est in magnam iniuriam vxoris: nam cogeretur, vel innupta perpetuò manere, si socius nunquam esset professionem solennem in Societate emissurus, sed in statu coadiutorum perseueraret, vel saltem per plures annos etiam vltra decennium: quæ duratio perpetua, seu vitalis in iure reputatur. Secundò probatur ex iure; nam ob similem causam statutum est, ne post matrimonium ratum ordinetur quis in sacris, inuita vxore; nam per sacram ordinationem interdicitur vsus, & non dissoluitur matrimonium ratum, vt definit, ac statuit Ioannes XXII. in Extrauag. vnica de voto; ergo cum eadem ratio vrgeat in nostro casu, idem dicendum est. Addo verò vltimò nihilominus, si talia vota de facto admittantur

Primū pronunciatum in proximo dubio.

Secundum.

Vtriusque pronunciati ratio.

Altera probatio.

Tertium.

tantur in Societate, valida esse: quia nullum est ius per quod irritentur, & tamen hoc non obstante, si sponsa suum ius petat, negari non debere, nec posse, ne fiat illi iniustitia: debet ergo illi maritus reddi ad cohabitationem, & vsum matrimonij: & Societas etiam suo iure ordinario vtens, posset (& certè in eo casu deberet) illa vota remittere, & personam omnino liberam relinquere: si tamen id non faceret, posset illa persona reddere debitum, non tamen exigere, propter votum castitatis, & mortua vxore non posset validè aliam ducere, quia votum illud in Societate factum hanc vim habet. Et ob eandem causam compellendus esset ad Societatem redire, quia se semel tradidit, & traditio rescissa non est, vt supponitur.

25. *De secunda parte eiusdē quarti impedimenti, id est, seruitute.* Altera pars huius impedimenti est seruitus, quæ est sumpta ex iure communi, & illius etiam meminit Basil. regul. 10. ex fusioribus. Vnde præter suprà tractata præced. tom. in genere de professione religionis, nihil hîc addendum occurrit, nisi, quòd licèt iure communi seruitus non irritet professionem, seclusa vi, & ignorantia, sed inducat obligationem satisfaciendi domino modo iure præscripto, vel restituendi seruum, qui nihilominus religiosus manet: Attamen in Societate ex vi huius impedimenti, censeo receptionem, & consequenter omnem admissionem in illa fundatam, esse nullam, iuxta generalem doctrinam, quam statim tradam. Ratio autem est, quia seruitus absolutè, & sine vlla restrictione hîc ponitur, vt impedimentum substantiale. Vlteriùs autem intelligendum hoc existimo durante seruitute; quia non fuisse seruum, sed esse; sicut non fuisse vxoratum, sed esse, ponitur impedimentum, quod apertè verba ipsa significant, *vel seruitutis legitimæ vinculo ligatum esse.* Vnde si quis seruus manumittatur à Domino, vel ipse quacunque alia ratione se verè redimat à seruitute, eo ipso tale impedimentum aufertur: pertinebit autem ad prudentiam Prælatorum perspicere, an expediat talem personam recipere, propter infamiam aliquam, vel vilem reputationem, quæ de tali persona semper manet, & considerato fine Societatis, posset illam minùs idoneam reddere ad eius munera: quamquam si solùm admitteretur ad ministeria temporalia, minus haberet incommodi. Præterquam quòd licèt hoc sit verum ex hoc capite, ex alio, scilicet, *ex origine*, talis persona semper erit inhabilis, iuxta ea quæ inferiùs addemus.

26. *De vlt. impedimento infirmitatis.* De vltimo impedimento in fine numeri primi nihil specialiter occurrit notandum; nam & sensus eius clarus est, & ratio manifesta, quæ in ipsamet constitutione attingitur: Nam recipere talem personam esset non mediocre damnum ipsius Societatis, cùm ad illius ministeria inepta sit. Quod etiam est valde consentaneum iuri communi; nam ob eandem causam simile impedimentum irregularitatem inducit.

Num supraposita impedimenta talia sint, vt ingressus, & quæcunque incorporatio cum aliquo illorum in Societate facta, nulla sit?

27. Non additur autem in prædictis locis verbum, quo expresè declaretur, hæc impedimenta talia esse, vt personam reddant omnino inhabilem ad hunc ingressum, ita vt tam professio, quàm omnis incorporatio in Societate inde subsequuta

A nulla sit: & ideo dubitari potest, an hæc impedimenta talia iudicanda sint. Posset enim quispiam aliquod ex eis tacere, & ita recipi in Societate. Et quamuis concedamus in eo grauiter peccare, vt insinuatur in declaratione cap. 2. Examin. lit. A. cùm dicitur, *Confessarium debere moueri, vt si quis verè non respondisset, ea de re eius conscientiam extimulet.* Et meritò, quia tale mendacium perniciosum est Societati, & in re valdè graui, de qua ipsa ius habet interrogandi, & obligandi ad dicendam veritatem, quia potest in graue suum detrimentum redundare: Nihilominus, si hæc impedimenta non inhabilitant personam, receptio facta, & quidquid ex vi illius subsequutum fuerit, tenebit. Nec obligabitur talis persona ad manifestandum postea suum defectum, & delictum; tùm quia nemo tenetur se prodere, neque hoc est delictum, quod videatur ad restitutionem obligare: suppono enim in particulari cessare nocumētum Societatis; quia impedimentum est occultum, & in reliquis persona est idonea, & sufficienter inseruit Societati: tum etiam quia non videtur obligandus quis cum tanto damno suo ad resarciendum illud qualecunque damnum Societatis, quod in sola transgressione illius constitutionis positum est. Quapropter in tali casu non erit sufficiens remedium, quòd *confessor extimulet conscientiam pœnitentis:* Nam licèt ille confiteatur suum delictum, vt tenetur, erit absoluendus, si de peccato doleat, etiamsi nolit factum emendare, aut religionem deserere, quia si factum tenuit, ad hoc non tenetur, vel saltem protest probabiliter huic sententiæ conformari: non ergo poterit confessor iustè negare illi absolutionem, neque aliquid ei nocere ex vi illius scientiæ per confessionem comparatæ. Multum ergo refert scire in quo gradu hi defectus impediant hunc ingressum. Et videri quidem potest non esse asserendum, hæc impedimenta reddere personam omnino incapacem, cùm in ipsa lege id non sit expressum, nam in his rebus odiosis mitior pars sequenda est, vbi rigor non est expressus; imò vbi fauor non repugnat formalibus verbis legis: hîc autem non solùm non repugnat, verùm etiam est consentaneus generali principio, quòd lex prohibens actum non irritat illum, nisi hoc sufficienter exprimat, vt lib. 5. de leg. cap. 25. ostendi.

Discutitur propositum dub.

Nihilominus dicendum censeo primum, quodlibet ex his impedimentis reddere personam inhabilem: deinde tam primam receptionem, quàm omnem aliam intimiorem admissionem nullam esse; nullámque obligationem inducere. Probo singula, atque prima pars ex verbis institutionum sufficienter colligi potest. Nam in cap. 2. Examin. §. 6. post numeratos illos casus subiungitur: *Prædicti casus impedimenta sint, cum quorum aliquo nemo in Societatem admitti potest:* non enim dixit, *debet*, sed, *potest*, vt intelligatur tam recipienti adimi potestatem, quàm recipiendo capacitatem: & ideo ibidem in declaratione litera A. dicuntur hæc impedimēta talia esse, quæ à Societate excludant. Et in 1. p. Constit. cap. 3. additur, *omnino excludunt*; quæ verba planè significant *excludere* quantum Societas potuit; potuit autem personas inhabilitare, vt per se constat, & ibidem in declaratione adiungitur: nec Præpositum Generalem, nec totam Societatem, sed solum Summum Pontificem posse in aliquo ex his impedimentis dispensare. Ac denique in 4. p. cap. 3. §. 2. dicitur, cum aliquo ex his quinque impedimentis nullum in Collegiis Societatis inter Scholasticos collocari posse. Fuit ergo sine dubio mens B. Ignatij omnem in hoc negotio auferre potestatem

28. *Dubij resolutio tripartita.* *Suadetur prima pars.*

potestatem Societati, & consequenter alterum inhabilem reddere; nam hæc duo correlatiua sunt. Quocirca, quando in declaratione capituli 2. 2. p. Constit. liter. B. dicitur, *Quoties aliquis deprehensus fuerit aliquod ex quinque impedimentis in Examine dissimulasse, non esse æquum, vt in Societate maneat*; ideo cum hac moderatione dictum videtur, quia regulariter loquendo, etiam non est æquum procurare Pontificis dispensationem, vt maneat; nam sine illa non solùm æquum non est, verùm nec possibile, si ita manere debet, vt membrum Societatis.

29. *Suadetur secũda pars noua ratione vltra præcedentem.* Atque ex his clarè sequitur secũda pars, scilicet, actum esse nullum ex impotentia agentis, & incapacitate passi. Eadem verò pars certior fieri potest ex alio principio, quòd sine acceptatione voluntaria religionis, omnis receptio redditur nulla, vt in superiori tomo generatim tractatum est; quia contractus est mutuus, & ideo debet esse ex vtraque parte voluntarius, Sed in eo casu, quo aliquis occultat huiusmodi impedimentum, acceptatio, seu receptio ex parte Societatis, non est voluntaria, vtpote, dolo, & fraude, per ignorantiam facta in re magni momenti iuxta suam regulam; ergo contractus ille validus non est. Declaratur, quia receptio ex parte Societatis in eo casu habet implicitam conditionem, *Si ita est, quod nullum subest substantiale impedimentum:* ergo non subsistente conditione, consensus perinde se habet, ac si non esset positus. *Interest inter hanc, & præcedẽtem rationem.* Differt autem inter hanc rationem, & præcedentem, quia si hæc nullitas receptionis solùm prouenerit ex occultatione impedimenti, eo quòd ignorantia causaret inuoluntarium in recipiente; seclusa illa ignorantia, si Generalis v.g. aliquem reciperet cum illo impedimento, esto ille mala faceret, receptio valida esset, quia iam consensus non esset inuoluntarius; at verò iuxta priorem rationem, etiamsi ipse Prælatus velit receptio nunquam erit valida; quia ablata est illi potestas dispensandi, & alioqui impedimentum ipsum irritans est. Et ideo prior ratio est magis per se, & propria; posterior verò moraliter est sufficiens, & efficax, quia receptio cum tali impedimento, moraliter nunquam continget, nisi per putationem, & ignorantiam. Quæ doctrina in simili sumitur ex Nauar. consil. 26. de regularibus. *Nauar.*

30. *Suadetur pars tertia.* Tandem vltima pars manifesta est ex dictis, tum quia si fundamentum, id est, prima receptio, est nullum, quidquid in eo fundatur, nullum est; imò receptio ad nouitiatum, non potest alia ratione esse nulla, nisi per ordinem ad professionem, quia reliqua omnia, quæ in ea receptione considerari possunt, sunt facti potius, quàm iuris, vt in tom. super. dixi. Tum etiam, quia hoc impedimentum maximè ponitur propter professionem, vel quamcunque incorporationem per vota; ergo ad illam maximè fit inhabilis persona, & in illa maximè est inuoluntaria Societas, quando per ignorantiam illam concedit cum huiusmodi impedimento. *Instantia.* Dicere verò potest aliquis, esto professio, vel incorporatio in Societate nulla sit ex parte Societatis, nihilominus ex parte vouentis vota esse valida, ideóque obligare illum ad ea seruanda, vel ad permanendum in Societate; si Societas illum retinere velit, quanuis Societas illum retinere non cogatur. *Eius enodatio bifida.* Respondeo (etiamsi fortasse alij aliter sentiant) ex tali professione, vel votorũ emissione non oriri obligationem etiam ex parte vouentis, vel ad seruanda vota, si à Societate expellatur, vel ad permanendum in Societate, & admittendam dispensationem in impedimento, etiamsi Societas velit eum retinere, & dispensationem A impetrare. Hæc latiùs probanda sunt ex supradictis in præcedenti tom. de professione inualida. Nunc breuiter ratio prioris partis est, quia ille non emisit illa tria vota simpliciter, & absolutè, sed vt annexa statui religioso Societatis, & traditioni, quam de seipso fecit: ergo si status ipse fuit nullus, vota non possunt obligare, quia accessorium sequitur principale; & quia voti obligatio non excedit intentionem vouentis, ille autem non intendit se obligare ad seruandam castitatem, vel paupertatem, nisi in tali statu, in quo ab ipsa religione custodiretur & aleretur; neque intendit se obligare ad obediendum, nisi prælatis Societatis, qui etiam essent prælati sui; si autem ipse à Societate B eiicitur, iam non habet prælatum aliquem Societatis, qui suus prælatus sit; ergo obligatio talium votorum nulla fuit; quia conditio tacitè inclusa ex parte materiæ non subsistit. *Ratio prioris partis.* Ratio verò alterius partis est, quia in contractu mutuo æqua debet esse vtriusque partis conditio; ergo si vna non manet obligata ad perseuerandum in contractu, neque alia. *Ratio posterioris.*

Dices, non esse in præsenti parem conditionem vtriusque partis, quia religio bona fide, & per ignorantiam acceptat; alter verò defraudat religionem. At hoc per accidens est, quid enim si receptus bona fide etiam processit? nam tunc etiam actus est inualidus; ergo tunc saltem erit æqua C conditio, & libertas ex vtraque parte. Quid etiam si deceptio fuit ex parte Prælati religionis, qui nouit impedimentum, & dissimulauit, cùm alius, vel iuris, vel facti inuincibilem ignorantiam haberet; nunquid tenebitur religio eum postea retinere, si ipse velit, & dispensationem impetret? Minimè, quia vnius Prælati delictum non potest religionem obligare, & præsertim, quia nulla ibi interuenit actio, quæ talem potuerit obligationem inducere. Ergo idem dicendum est ex parte religiosi, quia ipse nullam aliam fecit obligatoriam actionem præter traditionem: illa autem non fuit acceptata; ergo non est vnde maneat obligatio ad perseuerandum in ea voluntate, ex parte sua; quæ D reuera potiùs esset ad iterum se donandum, facta sua ipsius persona habili per dispensationem, nunquam autem ex donatione non acceptata, similis permanet obligatio, per se loquendo: neque ex matrimonio nullo manet per se obligatio ad iterum faciendum illud, ablato impedimento. Idem ergo est in præsenti. Ex fraude autem vel dolo, si intercessit, poterit oriri obligatio ad restituendum religioni sumptus, vel nocumenta, si fortasse ob eam rem aliquid simile passa est, non tamen ad religionem profitendam. Et hæc sufficiunt de prædictis quinque impedimentis, de quibus, postquam hæc omnia scripseramus, ita Congreg. VII. E generalis can. 26. sanxit; *Impedimenta quinque, quæ essentialia quinta Congregatio vocat, irritantia sunt vota simplicia & quamcunque sequentem aliam professionem; quo fit vt qui illis tenentur, inhabiles, & incapaces ipso facto ad Societatis ingressum, & admissionem sint*, &c. Videri etiam hac de re potest decretum 41. & 43. eiusdem VII. Congreg. 31. *Replica remouetur.*

CAPVT II.

De impedimento ex defectu originis, quousque vigeat in Societate.

1. SVperest verò adnotãdũ, quod in quinta Cõgregatione generali Can. 3. additũ est, nimirum

tum defectum originis, qui est descensus per lineam aliquam ex genere Iudæorum, aut Saracenorum, quod impedimentum tametsi primarium, seu (vt vocant) essentiale non sit instar præcedentium, vnde ad caput sequens absolutè reiici posset, quia tamen dicta congregatio eius rationem summopere habendam voluit in admittendo, præsertim ad professionem, operæpretium existimaui tria circa ipsum explicare. Primum est, an licitum fuerit tale impedimentum poni; sed hæc quæstio generalior est; nam plura sunt huiusmodi statuta, tum in Ecclesiis cathedralibus, tum in collegiis, tum etiam in aliis religionibus, de quibus omnibus idem quæri potest, quod propriè spectat ad materiam, de acceptione personarum, & de beneficiis Ecclesiasticis; nam pro certo supponimus, tale statutum ex genere suo licitum esse, quia non in odium nationis, neque in solo respectu nobilitatis, aut ignobilitatis humanæ, sed in ratione aliqua ad commune bonum Ecclesiæ, & fidei conseruationem pertinente fundatur. Sufficiénsque fundamentum est talia statuta per tot viros doctrina, & sanctitate illustres esse facta. Et, quod caput est, esse per plures Summos Pontifices approbata. In speciali verò hoc confirmat Caiet. tom. 1. opusc. in vlt. respons. 6. quia receptio ad religionem prout terminatur ad has, vel illas personas non est debita, sed voluntaria religioni, & ideo liberè potest statuere, vt cum tali conditione non admittantur.

Nũ licuerit tale impedimentum poni.

Caiet.

2. Secundum dubium esse potest, an fuerit expediens in tali religione, & tali tempore addere hoc impedimentum, quod ab ipsis fundatoribus positum non fuerat. Sed hæc quæstio prudentialis est; vnde, nec ad nos pertinet eam tractare, nec commodè fieri posset, nisi in medium afferendo omnes particulares circunstantias, quæ ad hoc impedimentum addendum Societatem mouere potuerunt, quod nimis esset prolixum, & à nostro instituto multis rationibus alienum. Certum ergo est, decursu temporum potuisse experimento cognosci, aliqua pericula vel incommoda religioni imminere ex consortio, & conuictu talium personarum; vel etiam ad bonum nomen totius religionis, vt posset apud seculares omnes habere existimationem conuenientem, ac necessariam ad sua ministeria, vt dicta Congregatio attigit, cum fructu exercenda, necessarium esse non admittere eos, qui hanc notam habent, ac proinde potuisse esse expediens hoc impedimentum addere, licèt in principio positum non fuerit, quia res humanæ non statim perfectæ oriuntur, neque omnia incommoda statim cognoscuntur.

An expediens fuerit addi nouum impedimentum in religione, quod non fuerat à fundatore positum.

Num Congregatio generalis Societatis potuerit tale statutum condere?

3. Tertium dubium est, an potuerit Congregatio generalis Societatis tale impedimentum ponere? Quod in quæstionem non vertissem, nisi quæstionem similem à Doctore Nauarro tractatam inuenissem in consil. 26. de regular. quod incipit, *Orta sunt grauia dubia.* vbi refert capitulum generale Minorum simile institutum fecisse, & inquirit, an potuerit id facere; ac respondet, non potuisse: nec dubitat dicere errasse circa illud statutum, quanuis sine peccato, vel omnes, vel maiorem partem eorum Patrum, qui illi capitulo affuerunt, etiam si fuerint sanctissimi, & eruditissimi, vt ipse dicit. Nauarrum sequitur Sanchez referens alios lib. 7. de matr. disput. 37. n. 30. Fundamentum est, quia tale statutum est contra ius canonicum; & nullus inferior Papa, potest condere statutum contra canonicum ius, iuxta ea, quæ notantur in cap. *Quod super his.* de maiori. & obedient. Maior probatur, quia iure communi omnes Christiani, non habentes impedimentum canonicum, sunt apti, vt recipi possint in religione approbata; sed hic defectus originis non est impedimentum canonicum, quia nec iure diuino, nec Ecclesiastico positum est, vt latè ibi prosequitur; ergo, &c. Secundò argumentatur idem Nauar. quia circa ea, quæ pertinent ad tria vota solemnia religionis, dispositio pertinet ad solum Papam. Argumento cap. *cùm ad monasteriũ.* de statu monachorum; ergo nullus inferior Papa potest disponere, vt professio hoc vel illo modo facta valeat, vel etiam non liceat. Hanc verò opinionem Emmanuel Rodericus tom. 1. regul. quæstio. q. 10. art. 3. ita temperat, & sequitur, vt religio non possit quidem facere hoc statutum irritans professionem, vel receptionem talem, possit tamen prohibere illam bona intentione, & iustis de causis, quia impedimentum inhabilitans aliquos ad id, ad quod secundùm ius canonicum habiles erant, summa authoritate Pontificis effici debet.

Sententia negans. Nauar.

Sanch.

Emman. Roderic.

Nihilominus contrariam sententiam certam existimo: & in nostro particulari casu indubitanter affirmo, potuisse Societatem talem constitutionem efficere, & impedimentum illud, vt substantiale, & irritans apponere. Et primò sumo argumentum ab authoritate eorum Patrum, qui in illa congregatione interfuerunt, qui sine dubio erant, & multi, doctissimi, & religiosissimi, quos neque contra propriam conscientiam egisse verisimile est, neque etiam contra debitam scientiam errasse: nam licèt vt homines ignorantiam, & errorem habere potuerint, vt Nauarrus dicit, per se tamen credibile est, tot, ac tales homines illam non habuisse, præsertim in re pertinente ad proprium ius, propriámque actionem, & potestatem, de qua saltem dubitare, & interrogare debuissent. Accedit quòd in conspectu Vrbis, & Orbis, vidente, & tacente ipso Pontifice Summo, tale statutum conditum est, & executioni mandatum, & deinde inuiolabiliter obseruatum. Secundò, id probo ex generali potestate concessa à Summis Pontificibus Societati, ad condendas particulares constitutiones *liberè, ac licitè*, quas ad eiusdem Societatis finem, & Christi Domini gloriam, & proximi vtilitatem, conformes esse iudicauerit, *Et tam hactenus factas, quàm in posterum faciendas, iuxta locorum, & temporum, ac rerum qualitatem mutare, alterare, seu in totum, cassare possit, & valeat, quæ postquam mutata, alterata, aut de nouo condita fuerint, eo ipso Apostolica authoritate confirmata censeantur.* Hæc enim sunt verba Pauli III. in prima bulla Confirmationis; & latius in 2. quæ successores eius, præsertim Iulius III. & Greg. XIII. amplissimè confirmarunt. Fortasse verò aliquis ex Nauarro suprà, in quadam solutione ad quartum respondeat, Constitutiones intelligi confirmatas à Papa quatenus sunt licitæ, & honestæ, & non sunt contra ius commune, nec contra sacros Canones: hoc autem statutum non esse huiusmodi, quia licèt per se, & ex obiecto non sit illicitum, illud condere sine debita potestate est illicitum. Sed hoc est petere principium, nam hoc est quod inquirimus, an scilicet hoc factum sit sine sufficienti potestate: ex dictis autem bullis colligimus non defuisse potestatem. Quia verò Nauar. in hoc vim facit, quod illa potestas non se extendit ad

4. Sententia affirmans.

Suadetur primò.

Euasio ex Nauarro.

Præcluditur.

ad faciendam regulam sacris canonibus contra- A riam, qualem putat esse hanc constitutionem, ideo accuratè hoc distinguendum est.

Probatur tertiò.

5. Vnde argumentor tertiò, quia hoc statutum non ita est iuri communi aduersum, vt propterea censendum sit reseruatum Pontificiæ potestati; ergo nulla ratio est, cur non potuit à generali Congregatione fieri. Consequentia euidens est, ex argumento proximè facto, & ex fundamento Nauarri, & quia non potest alius corolatus titulus huius impotentiæ excogitari. Antecedens verò declaratur ex quadam doctrina communi in materia de iure naturali, quam attigimus in libro secundo de legibus cap. 14. Dicunt enim Doctores dupliciter posse legem inferioris esse contra ius superioris: vno modo positiuè; alio modo negatiuè tantùm; seu vno modo contra ius prohibens, B alio modo contra ius concedens, seu non auferẽs aliquid, vt verbi gratia, stando in iure naturæ, dicuntur omnia bona externa esse communia, quia author naturæ ita illa concessit, nec diuisiones fecit, non tamen fieri prohibuit per hominum voluntates, & ideo proprietas rerum, seu dominiorum, licèt dici possit negatiuè contra ius naturæ, quia per illud introducta non est, non tamen dici positiuè contrariam, quia per illud non est prohibita. At verò propria authoritate hominem in captiuitatem redigere, est contra ius positiuum, quia libertas vnicuique data est, vt proprium bonum, quod violenter auferre ipsum ius naturæ prohibet. In præsenti ergo statutum hoc dici potest C contra ius commune *negatiuè*, non tamen *contrariè*: quia ius commune, & canonicum, non facit inhabiles ad religionem huiusmodi habentes defectum originis: Nullum est tamen ius canonicum quod præcipiat eos esse habiles ad omnem religionem, seu quod prohibeat eos excludi ab aliqua religione: nullum enim tale ius Nauarr. affert, neque opinor afferri posse. Statutum ergo positiuè contrarium iuri communi non potest fieri per inferiorem Summo Pontifici, vt bene probat Nauar. Probabile etiam est generalem clausulam per quã datur potestas à Summo Pontifice ad condendã statuta, non extendi ad statuta positiuè contraria iuri communi, quia iuri communi non derogatur per generalia verba, nisi id simpliciter necessarium D sit, vt habeant conuenientem effectum: est enim illa potestas quoad hoc odiosa, & ideo restringenda. At verò statutum, quod solùm negatiuè est cõtrarium iuri communi, fieri potest per potestatem inferiorem Summo Pontifici; magis enim repugnat statutum valere contra ius naturale, quàm contra humanum superioris prælati; ergo si statutum solùm negatiuè contrarium, iuri naturali potest esse contrarium, multo magis negatiuè contrarium iuri canonico. Ratio verò à priori est, quia tale statutum non est contrarium voluntati Pontificis, nec legi eius; ergo ex illa contrarietate non est inualidum. Vnde in rigore illa non est contradictio, seu oppositio; sed addictio, vel effectio alicuius moralis effectus, quem Pontifex lege sua facere noluit, non prohibuit autem fieri ab habentibus E potestatem. Ex quo à fortiori sequitur sub generali potestate data à Papa ad condenda statuta, includi illa, quæ cùm aliàs honesta sint, non sunt positiuè contraria iuri communi, etiamsi negatiuè dicantur contraria, quatenus aliquid auferunt, vel irritant, quod ius commune non aufert, vel irritat, quia per hoc nihil derogatur iuri cõmuni, nec talis potestas odiosa est, & ideo non est restringenda, sed potiùs amplianda, tanquã Principis beneficiũ.

Lex inferioris dupliciter potest esse contraria iuri superioris.

6. *Fundamentis Nauarri satisfit.*

Primum ergo fundamentum Nauarri in numero tertio ex dictis manifestè solutum est. Secundum autem parui est momẽti; nam licet solemnitas voti quoad illos effectus legales, in quibus ipsa consistit, sit de iure Pontificis, & non de particulari alicuius religionis, nihilominus particulares conditiones necessariæ ad tale votum emittendum, possunt ab vnaquaque religione, iuxta modum sibi conuenientem, sanciri, & in his aliquid addere, quod iure communi requisitum non sit; & nihilominus in tali religione sit necessarium ad professionis, vel receptionis valorem. Quod probo ad hominem, euidenti exemplo; nam iure communi solùm est necessaria ætas 16. annorum ad faciendam validam professionem, & nihilominus potest aliqua religio statuere, vt in ea non fiat, vsque ad 18. vel 22. annum, & antea facta valida non sit, vt est communis sententia: quam præcedenti tomo tractando de professione in genere probaui; quamque ipse Nauarr. manifestè vt veram supponit, cons. 24. de regul. quod incipit. *Quinque quæstiones* in quæstione 2. Ratio verò reddi potest, quia licèt status religiosus in genere, non postulet hanc, vel illam conditionem in his, qui ad illum recipiendi sunt, vt conuenientem ad communem finem illius status, fieri tamen potest, vt ad finem illius status determinati ad tale institutum conditi illa moraliter expediat; ergo oportet, vt talis conditio, per aliquod ius statui possit; non potest autem hoc pertinere ad ius commune, quia illud (vt ipsum nomen præ se fert) commune est omnibus religionibus: ergo necesse est vt in religione sit potestas ad tale ius proprium, & speciale condendum. Nec oportuit semper hanc potestatem in particulari à Pontifice postulari: nam si alia, quæ ad religionis regimen spectant, per generalem concessionem commissa sunt, cur non etiam hæc potestas? Accedit etiam alia ratio, quòd nimirum potestas recipiendi in tali religione, & acceptandi professiones, & vota, per se primò est in tota hac religione; & ipsa potest ampliare, vel limitare potestatem suorum prælatorum, circa huiusmodi actum: ergo potest limitare hanc facultatem ad personas habentes, tales, vel tales conditiones, quas rationabiliter iudicat sibi conuenientes, ita vt illa potestas ad alias personas non extendatur, sicut declarauimus posita esse in Societate quinque prima impedimenta iam explicata. Vnde etiam intelligi potest, quædam notanda differentia inter admissionem ad talem religionem, & ad beneficium Ecclesiasticum, vt canonicatum, &c. à quibus etiam videtur Nauarr sumere argumentum, quia Episcopi, vel Ecclesiæ particulares non possunt circa hoc simile impedimentum sine approbatione vel confirmatione Pontificis ponere. Est autem ratio diuersa, tum quia religio habet quasi antecedentem concessionem & confirmationem Apostolicam per generalem clausulam suprà numero 4. allatam, quam alia fortasse non habet, & qua citatus Sancius contentus esse videtur: tum maximè quia beneficia Ecclesiastica sunt veluti communia bona Ecclesiæ, quæ ex vi suæ institutionis communi quodam iure distribuenda sunt; & ita nemo potest excludi ab eorum participatione, nisi authoritate vniuersalis dispensatoris talium bonorum; in admissione autem ad religionem ipsa distribuit, seu communicat (vt sic dicam) quoddam bonum, sibi quodammodo proprium, scilicet, Societatem suam, seu vnionem secum, & ideo talis boni communicatio ad ipsam specialiter per-

Exemplo illustratur responsio

Nauar.

Itẽ ratione.

Discrimen inter admissionem ad religionem, & ad Ecclesiasticum beneficium.

tinet; potest ergo illud communicare quibus sibi expediens iudicauerit,& non aliis.Denique si hæc receptio consideretur,vt contractus quidam inter religionem , & conuersum , etiam ex hoc capite liberum est religioni contrahere cum his conditionibus,& sine illis nolle , vt contractus validus sit.Vnde nihil etiam obstat, quod de impedimento canonico inhabilitante dicebatur,tum quia hæ personæ non sunt positiuè habiles iure canonico, sed tantùm negatiuè , id est , per illud non factæ inhabiles,& hoc modo ad addendum impedimentum præter ius canonicum , non semper est specialis potestas Pontificia necessaria , sed generalis concessio sufficit : tum maximè quia hoc impedimentum , non necesse est intelligi ex parte personæ recipiendæ , irritando illius consensum , ad quod fortè necessaria est maior potestas : sed hîc sufficienter intelligitur ex parte religionis , quia ipsa non vult præbere consensum suum, sine quo talis contractus validus esse non potest.

CAPVT III.

Quæ probatio antecedere debeat,quæ ve conditiones seruandæ sint,vt aliquis conuenien ter in Societatem recipiatur?

Generalis resolutio huius capitis ex instituto Societatis.

1. POtest hoc inquiri tam ex parte ingressuri, quàm ex parte habentis potestatem admittendi illum;& quoad vtramque partem sufficienter prouisum est, in constitutionibus Socitatis,in prædicto Examine c.3. & 4.& in 1.p.Const.c.3.& 4.vnde vnico verbo respódere possemus,si ea omnia seruentur, quæ ibi præscribuntur,satisfactum iri interrogationi propositæ,quoad vtramque personam .Vt tamen breuiter ostendamus, quàm sint illa,& antiquitati Ecclesiæ,& rationi consentanea, ea breuiter perstringemus,& primò declarabimus obligationem ex parte Societatis , & inde facilè constabit quid de ipso petente admitti dicendũ sit.

Prima Conclusio.

2. Primùm ergo,vt hæc receptio debitè fiat, diligenter curandum est , vt intelligatur , an persona habeat dotes naturæ,& gratiæ conuenientes huic instituto,iuxta aliquem gradum eius tali personæ accommodatum,& cósequenter an habeat plures, aut aliquos defectus, ex his quæ in prædictis constitutionibus numerantur , & prædictas dotes excludunt, vel notabiliter minuunt. Tota hæc assertio per se est consentanea rationi,quia nihil magis est debitum religioni , nec magis necessarium ad conseruationem eius, quàm vt hi,qui recipiuntur apti,& idonei sint ad finem talis religionis,vt omnes antiqui Patres religionum docēt;& præsertim Basil.regul.10.ex fusius disputatis , & regul. 94. & sequentibus,& regul.107.& 112.ex breuioribus,& optimè Bonauent. in 4.p. opusculorum in expositione suæ regulæ.q.10.per totam,vbi ostendit,neque ipsi religioni,neque Ecclesiæ Dei expedire,vt omnes admittantur, *Omnes* (inquit) *passim recipere non expedit nobis,neque Ecclesiæ Christi;nobis non,quia variæ sunt conditiones hominum, qualitates , & mores.* Hinc etiam Nicolaus III.in c. *Exiit qui seminat.*§. *Verùm quia.*vers.*sed quoniã.*de verb.signif.in 6.grauiter commendat Prælatis Minorum , ne indifferenter omnes admittant ad ordinem, sed eos tantùm, *qui suffragantibus eis literatura, idoneitate,vel aliis circũstantiis,possint vtiles esse ordini,sibique per vitæ*

Confirmatur patrum testimoniis. *Basil.* *Bonau.*

A *meritũ, aliisque proficere per exemplum.*Similia habet Martinus V.in suis constitutionibus c.2.Sic igitur B.Ignatius.1.p.Const.c.1.§.3.*Plurimum referre* (ait) *ad diuinum seruitium conuenientem haberi delectum eorum qui admittuntur,& diligentiam adhiberi,vt intelligatur,quæ eorum sint dotes,& vocatio.*Vbi in declaratione lit.C.optimè dicit, *vt par est solicitè cooperari vocationi,& motioni diuinæ,curãdo vt augeatur in Societate numerus operariorum vineæ Christi Domini nostri,ita diligẽter considerare oportet, ne quis admittatur, nisi qui donis illis Dei præditus sit,qui hoc institutum ad ipsius gloriam exigit.*Et in c.2.&3 magis in particulari dotes,conditiones necessarias,& vtiles describit,de quibus statim pauca dicemus.Et c.4.iterum subiungit.*Nobis in Domino valdè persuademus ad hoc,*
B *vt diuina,& summa maiestas ministerio huius minimæ Societatis vti dignetur, multum referre, vt qui ad eam admittuntur,non solùm diu probentur antequam in eius corpus coaptentur,verùm etiam vt valdè noti sint,antequam ad eam probationem admittantur.*Ac eandem p.10.§7.*Vt perpetuò* (inquit) *totius huius corporis bonus status conseruetur,confert plurimum quod in 1.2. & 5. p.dictũ est de turba,& hominibus ad nostrum institutum ineptis,vt ne ad probationem quidem admittantur.* In quibus verbis docere voluit B.Ignat.non esse homines in Societate recipiendos,solùm propter illam augendam,seu propagãdam,quia bonum eius, non in personarum multitudine,sed probitate: & aptitudine ad ministeria cósistit.Quod de religiogionibus omnibus mendicantibus prudenter ad-
C monuit Caiet.2.2.qu.188.a.7.ad 1.Imò in simili id docuit Innocent.III.in c.*cùm sit*.de ætat.& qual.dicens. *Sanctius est paucos bonos,quàm multos malos habere ministros, quia si cœcus cœco ducatum præstet,ambo in foueam dilabuntur.*Loquitur autem de sacerdotibus,ad quos pertinet regimen animarum,*quæ est* (inquit) *ars artium.* Vnde cùm omnibus religionibus hæc animaduersio conueniat , maximè est in Societate necessaria,eo quòd religio clericorũ sit, & ad animarum ministerium instituta.Quare optimè etiam illi accómodatur,quod dixit Clemens Papa in epist.2.*Melius est enim Domini sacerdotium paucos habere ministros,quàm multos inutiles , qui onus graue ordinatori adducant*:Habetur in c.*Tales.* d.23. vt omittam eò huiusmodi ministros in maiori æ-
D stimatione ab hominibus haberi,quo rariores sũt, iuxta illud Hieronymi;*Quod rarum est,plus appetitur,diaconos paucitas honorabiles,presbyteros turba contẽptibiles facit* cap.*Legimus*.d.93.ex epis.85.ad Euagrium.Sic etiam referunt solitum esse B.Franciscũ dicere;*Vtinam fratres mei essent adeò parui,vt quando homines viderent illos mirarentur.* Denique hoc etiã illud confirmat,quod multitudo sine delectu congregata,quod B.Ignatius turbam vocauit,non potest conuenienter,& cũ fructu totius corporis gubernari.Nam etiam Arist.dixit 3.Polit.c.11. plurimorum politiam difficilè bonam esse, quia plures ad virtutem ducere arduum est ; quantò ergo erit difficilius ad perfectionem virtutis eam perducere,maximè si absque delectu personarum cógregata est.Propter quod tandem dixit Bonau.q.19.inter
E causas propter quas aliqua religio,à suo primo feruore discedit , præcipuam esse multitudinem intrantium,si non magna prudentia recipiantur.

Caiet. *Innoc.III.*

Hieron.

Corduba circa regulã in introductione q. 3.refert.

Arist.

Bonau.

Atque hinc tandem nota est assertionis ratio, 3.
quando enim persona , quæ Societatem ingredi cupit(in quo eadem proportio est de qualibet alia religione) sufficienter cognoscitur quoad omnes códitiones,& qualitates suas;tunc cessat necessitas alterius diligentiæ, solumque oportet rectitudinẽ obseruare,vt non priuato affectu, sed intuitu maioris

ioris boni; primùm religionis, deinde religiosi receptio, vel fiat, vel denegetur; in quo grauis culpa committi poterit, vel contra iustitiam fortasse respectu religionis, vel contra charitatem respectu conuersi, si ex prauo affectu, vel notabili negligentia, aut idoneus repellatur, aut admittatur indignus. Si autem conditio, & capacitas personæ cognita non est, imprudentissimum profectò erit, talem personam statim admittere, sine sufficienti inquisitione, & examinatione. Nam vel admittitur, vt qualiscunque sit retineatur; & hoc est in magnum religionis præiudicium, vt ex omnibus dictis constat; quod maximè verum est in Societate, propter finem, & grauissimas actiones quibus incumbit, quia sic facilè fieret, vt ad suum finem consequendum inutilis redderetur, quod etiam in maximum Ecclesiæ detrimentum redundaret. Vel recipitur, vt si postea minus idoneus reperiatur, statim repellatur; & hoc etiam, & ipsi personæ iniuriosum est, quia turpius postea eiicietur, quàm antea non admitteretur. Religioni etiam hoc esset onerosum, tum propter inutiles labores, & sumptus in huiusmodi personis positos; tum etiam, quia non sine nota, & scandalo aliorum fieret tam temeraria receptio, & frequens dimissio.

Secunda conclusio.

4. Secundò ergo principaliter colligo, & assero conuenientissimè in Societate præscriptas esse duas diligentias ante hanc receptionem præmittendas. Vna est examinatio ingredi volentis. Altera est probatio eius, quæ vocatur prima in hac religione, quia cæteras antecedere debet, & post illam, aliæ sequuntur ante professionem; vel etiam dicitur prima, quia est ad primum ingressum. Circa examinationem recolẽdum est quod suprà initio huius 2. libri dixi, hîc non esse sermonem de his, quæ necessaria sunt iure communi, sed speciali Societatis. Hîc ergo non agimus de examinatione, aut inquisitione ex vi Constitutionis Sixti V. agenda, quæ nouior est, quàm Societatis Constitutiones; & seruanda in Societate, sicut in aliis religionibus, nisi specialem aliquam declarationem, seu concessionem circa illam habeat à Sede Apostolica, cuiusmodi est illa Gregorij XIV. quæ incipit, *Exponi nobis.* Vel nisi vti velit quacunque moderatione in hac parte alteri religioni concessa; Nam id etiam facere poterit per viam communicationis, ratione suorum priuilegiorum, nisi in ipsa concessione talis communicatio specialiter prohibita sit. Denique inquisitio illa Sixti V. ab aliis personis de ipso conuerso præcipuè petenda est. Hæc autem examinatio, quæ in Societate præscribitur, cum ipso immediatè peragitur; ipse enim est, qui interrogari debet, & qui se ipsum manifestare, per varias interrogationes cogitur, quæ in dicto capite 3. Examinis fusè proponuntur; & omnes eò tendunt, vt personæ capacitas naturalis, & habitualis dispositio, & actualis vocatio, seu conuersio probè cognoscatur: ex his enim tribus capitibus maximè pendet dignitas, seu idoneitas personæ, ad tale institutum. Neque oportet de his interrogationibus plura in particulari dicere, quia res est clara, & tantùm prudentialis; aliquid verò statim attingemus, declarando impedimenta, quæ huic ingressui aliquo modo obstare possunt, quanuis non irritent.

De prima diligentia ex parte Societatis facienda, quæ est recipiendi examinatio.

5. Dicet verò aliquis huiusmodi examinationem parui esse fructus, si nulla exigitur probatio, præ-

Obiectio.

A ter proprium testimonium conuersi de seipso, qui facilè poterit (quod humanum est) exaggerare bona; & defectus vel occultare, vel minuere. Respondeo, imò rem esse magni momenti. Primò, quia ipse conuersus in conscientia tenetur syncerè, ac purè veritatem aperire: Nam eo ipso quod vult, quasi pactum cum Societate inire, & ideo examini voluntariè se subiicit, iustè interrogatur, & consequenter veritatem aperire tenetur: neque enim quasi bellum iustum ex vtraque parte esse potest. Declaratur; nam si quis cum alio conuenire velit in emptione equi, vel alterius rei similis, & eius conditiones inquirat, quæ ad rem faciunt, & ad suam vtilitatem, vel commoditatem spectant: tenetur sine dubio veritatem respondere: multò ergo magis in præsenti, quia negotium grauius
B est, & receptio magis liberalis, & voluntaria. Quin potiùs tantam esse censeo hanc obligationem, vt si quis nimiùm in hac falsitate excederet, & deciperet religionem in rebus grauioris momenti, & quæ redderent personam prorsus inutilem ad talem religionem, fieret receptio nulla: non quia in tali persona sint impedimenta inhabilitantia personam; sed quia religio decepta in re substantiali, non videtur consentire receptioni, quia talis ignorantia inuoluntarium causat: iuxta superiori tomo dicta de professione ex ignorantia facta: quando autem deest consensus legitimus recipientis, receptio inualida est; argumento capite vltimo; cum Glossa de regularib. in 6.
C Hoc tamen certum non est. Nauarr. enim in consil. 48. de regularib. quod incipit, *Primò quæritur.* tractans an professio facta tacito morbo Gallico, vel contagioso nulla sit: Respondet, si religio habet statutum confirmatum à Papa annullans talem professionem, illam esse nullam: si autem non habet tale statutum, attento iure communi, non esse nullam. Non reddit autem aliam rationem, nisi, quia ægritudo etiam mortifera non annullat professionem. Supposito autem quòd impedimentum non inhabilitet personam, nullum videtur posse esse maius, nec reddere religionem magis inuoluntariam, quàm similis ægritudo,
D vel deceptio circa illam; sed hoc in particulari pendet ex iudicio prudentali; nam in generali dubium non est, quin dolus possit esse tantus, vt omnino tollat consensum ad inducendam obligationem, vt in simili dixit idem Nauarr. consil. 46. de regularib. quod incipit, *Herus.* numero 4. cum Panormitano in capite *cùm dilectus.* de his, quæ vi. Et ideo dixi debere esse deceptionem in *substantialibus*, quia illa planè tollit consensum, vt in quolibet alio contractu constat. Benè autem addit Nauarr. in priori loco, si talis deceptio sit in re graui, etiamsi non annullet actum, peccatum esse mortale, propter quod potest prælatus expellere talem personam à religione, & priuare habitu.
E Deinde respondetur ad interrogationem factam, examinationem hanc, aliis etiam rationibus esse valdè vtilem, tum quia in illa multum cognoscitur persona, & iudicium eius in modo respondendi, & in multis aliis, quæ occasione talium interrogationum occurrere solent; tum etiam, quia examinator non semper est simplici interrogatione contentus, sed quantum potest, instare debet, aliquando etiam experiri, an ita sit, quod ab alio respondetur. Denique, quia licèt interrogationes primò fiant ipsi conuerso, non prohibetur quin vbi oportuerit, maior inquisitio, & veritatis examinatio fiat, cuius rei occa-

Soluitur Primò.

Grauis deceptio inualidat receptionem ad nouitiatum.

Nauar.

Panorm.

Nota.

6. Secunda solutio.

sio ex responsionibus ipsius petentis sæpius sumi potest.

7. De secunda diligentia quæ est ipsius recipiendi probatio prima.

Secunda diligentia, est prima probatio eius, qui recipiendus est, quæ in Societate fieri debet antequam ad communem quis admittatur. Nam licèt ex prędicto examine nihil resultet, quod receptionem quoquo modo impedire valeat, sed persona appareat idonea iuxta ea, quæ institutum exigit; non est contenta Societas, sed probare etiam vult, quoad commune potest, an hoc ita sit, & præsertim quoad vocationem, & constantiam eius; & quoad capacitatem ad spiritualia exercitia, & ad literarum profectum, vel ad corporales labores si in eis exercendus sit. Propter hanc ergo causam in Examine cap. 1. §. 13. statuitur, vt recipiendi, hospitum more, ad duodecim, vel quindecim dies in loco aliquo separato commorentur, vt ibi probentur priusquam recipiantur. Quod genus probationis satis consentaneum est tam iuri, quàm antiquæ consuetudini religionum. Primum patet ex capite *Si quis incognitus.* 17. quæstione secunda vbi probandi dicuntur, qui religionem ingredi volunt antequam ad habitum recipiantur. Idem sumitur ex capite *Monasterij*, 19. quæstione tertia. Secundum patet ex Cassiano libro 4. de institutis renuntiantium. cap. 3. vbi refert mirabilem probationem, quæ inter antiquos illos Patres in vsu erat; Nam conuersus diebus decem, vel eo ampliùs detinebatur pro foribus excubans, indicium perseuerantiæ, ac desiderij sui, pariterque humilitatis, ac patientiæ demonstrans, & genibus omnium fratrum prouolutus, opprobriis, & iniuriis ab omnibus tolerantia eius probabatur. Et ad idem alludit cap. 32. vbi Pynuphius Abbas sic ad quendam, quem recipiebat, alloquitur; *Nosti quot diebus pro foribus excubans hodie sis receptus.* Benedictus etiam in regula, cap. 58. ait, non esse facilè concedendum ingressum petenti, sed consilium Euangelistæ Ioannis epistol. 1. cap. 4. seruandum esse: *Probate spiritus, an ex Deo sint*; ad quem finem, ait, priùs extra monasterium detinendum esse per aliquot dies, & patientiam eius, tum dilatione, tum etiam aliquibus iniuriis probandam; postmodum verò intra monasterium in hospitio esse detinendum per aliquot dies, priusquam ad nouitiatum admittatur. Quæ non sunt à mente Basilij aliena, vt ex regula decima, ex fusioribus, & ex aliis suprà citatis, intelligi potest, & idem colligitur ex regula Pachomij capite 26. & ex Ioanne Climaco, gradu 4.

Genus hoc probationis iuri, & consuetudini antiquarum religionum esse conforme.

Cassian.

Regul. Benedicti.

Basil.

Regul. Pachomij. Climac.

8. Primum huius probationis genus, & à B. Ignatio cõmendatum.

Primum autem probationis genus in hoc tempore, quo prima probatio durat, est videre, & considerare diplomata Apostolica instituti Societatis, & constitutiones, ac regulas, quas vnusquisque in ea est obseruaturus, vt in prædicto loco Examinis dicitur. In quo duo aguntur. Vnum est, vt qui ingreditur maiorem cognitionem, & lucem habeat status, quem assumit; aliud est, vt Societas magis, ac magis probet constantiam eius, dum considerata perfectione, & difficultate instituti in eius amore, ac desiderio perseuerat. Illud enim Beatus Ignatius maximè commendatum reliquit, nimirum, vt dispositio, & constantia, ac stabilitas eius, qui ingredi vult diligentissimè inspiciatur, & examinetur, vt patet ex cap. 2. Examinis. §. 13. & 14. Et 1. p. Constit. cap. 3. §. 10. & 11. Fuitque consilium B. Basilij loco proximè citato, & in Const. Monast. cap. 20. & S. Bonauenturæ in expositione suæ regulæ cap. 2. Quoniam autem Societas religio (vt diximus) clericorum est, in hoc modo probandi constantiam imitari voluit Ignatius, & antiquos Canones, & priscarum religionum mores. Sic enim in 6. Synodo cap. 2. à promouendo in Episcopum canones, & regulæ, quas in eo munere obseruaturus erat, legendæ, & considerandæ dicuntur, & non priùs consecrandum esse Episcopum, quàm ea se posse, & velle seruare, profiteatur: quod latiùs etiam habetur in authentica, *Quomodo oportet Episcopos.* §. *Si detur.* De Episcopis autem, ac cæteris clericis, sic dicitur in Concil. Carthagin. III. cap. 3. & habetur in cap. 7. d. 38. *Placuit, vt ordinandis Episcopis, vel clericis priùs ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteat.* Et in Conc. Tolet. IV. cap. 25. & habetur in cap. 2. ead. d. 58. *Quando presbyteri* (ait) *in parochiis ordinantur, libellum officialem à suo sacerdote accipiant, vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant.* Vbi liber officialis dici videtur, qui obligationes proprij muneris, & officij, status assumendi, continet, vt Archidiaconus notauit. Quod verò ad religiosos spectat, Diuus Benedictus dicto capite 58. suæ regulæ, generatim dicit, vt cupienti ingredi res asperæ, & difficiles, quas obseruaturus est, proponantur. Vbi Smaragdus in expositione illius regulæ idem ex Augustino, & Isidoro refert; Et sine dubio est per se valdè conueniens, vt maiori cum luce procedatur; ne genus aliquod ignorantiæ, aut deceptionis possit postea nouitius allegare. Propter quod dixit Præposit. in dicto capite *placuit.* non posse nouitium allegare ignorantiam, quando constitutiones, & regulæ illi fuerunt specificè declaratæ.

D Basil. Bonau. Consentaneum etiam est sacris Canonibus.

Archid. Regul. D. Benedict.

Smarag.

Praepos. Vide Bart. in leg. vlt. ff. de decretis ab ord. faciend. &c.

9. Secundum eiusdẽ probationis genus.

Secundum genus probationis, ac simul præparationis, est, vt ingrediens, his diebus in actionibus spiritualibus meditationis, ac pœnitentiæ exerceatur, & confessionem generalem faciat, ac tandem Sacramentum Eucharistiæ accipiat. ita habetur in capite 4. Examinis §. 41. & 1. p. cap. 4. §. 6. Quæ omnia sanctè instituta esse, per se manifestum est; & duos etiam habet fines. Vnus est, quia hoc modo probatur capacitas, & propensio ad exercitia spiritualia, & corporis asperitatem. Alius est, quia hoc modo simul disponitur ad maiorem Dei gratiam, & auxilium recipiendum, vt maiori feruore, & animi puritate perfectionis statum aggrediatur. Vnde similis regula de confessione generali præmittenda habetur in definitionibus Ordinis Cisterciensis cap. 35. nu. 155. Idem etiam consulit Bouauentura in speculo disciplinæ cap. 1. Turrecrem. tract. 128. in regulam sancti Benedicti. Et videri potest Alens. 4. p. qu. 77. membr. 3. art. 3. Hoc etiam confirmat fauor Summorum Pontificum varias indulgentias, & gratias concedentium his qui religionem ingrediuntur, vt sic meliùs sint dispositi ad auxilium diuinum obtinendum, atque ita in Societate conceditur per communicationem ex priuilegiis Minimorum, indulgentia plenaria, & omnium peccatorum remissio, vt ex compendio priuilegiorum constat, verbo, *Indulgentia.* §. 4.

Bonau. Turrecrem. Alens.

10. Tertium probationis genus.

Tertiò solet etiam qui recipitur, si ad gradum scholarium est dirigendus, probari in his, quæ ad doctrinæ, & ingenij specimen pertinent; vt constat ex 1. p. Constit. cap. 4. §. 5. Si verò ad ministeria temporalia recipiatur, in his actionibus, quæ ad vires corporis pertinent, diutiùs probari solet iudicio superioris iuxta varietatem personarum, decenti modo, & vnicuique accommodato. Quæ omnia per se sunt adeò rationi consentanea, vt nulla alia ratione, vel declaratione indigeant.

Tertia

Tertia Conclusio.

11. Dicendum tertiò est, conuenienter postulari, & designari in constitutionibus Societatis dotes, seu conditiones requisitas in his, qui ad illam admittendi sunt, & impedimenta, quæ aut prohibere, aut difficilem reddere possunt ingressum. Ratio generalis sumenda est ex fine Societatis: nam cùm sit status religionis valdè perfectus, requirit in primis ea omnia, quæ ad hunc statum ex sua generali ratione necessaria sunt. Quia verò amplectitur magna ex parte, & cum magna perfectione vitã contemplatiuam, postulat, quoad fieri possit, naturam, & mentem huic exercitio accommodatam, non enim omnes apti sunt ad otium, & quietem contemplationis, vt suprà tract. superiori cap. 1 num. 12. ex Gregorio referebamus. Quia verò principaliter hæc religio ordinatur ad perfectissimas actiones, quæ vltra diuinam gratiam multa naturæ dona, magnámque prudentiam, & eruditionem requirunt: ideo in his omnibus quoad fieri potest, magna perfectio, vel dispositio ad illam in iis qui admittutur desideratur. Denique quia difficile est hæc omnia in vnum coniungere, & nonnihil potest esse periculi in externis actionibus & præsertim in peregrinationibus, & missionibus, ad quas maximè Societas ex vi instituti, dicata est, ideo quædam naturæ, & passionum moderatio in admisso postulatur, quæ sine nimia difficultate per virtutis exercitium perfici possit. Si ergo, iuxta huius rationis vim expendantur omnia, quæ circa hoc ordinantur in c. 2. 1. p. Constitutionum manifestè constabit veritas assertionis propositæ. Nam in coadiutoribus temporalibus, inter alia, quæ omnibus communia esse debent, specialiter postulatur, vt sint sorte Marthæ in Societate contenti ætate, & viribus, ad labores corporis, qui in Societate se offerunt, sufferendos præditi, & vt homines, difficili admodum ingenio non sint. In cæteris verò, qui ad spiritualia ministeria admittuntur, capacitas ingenij, indoles boni iudicij, & sufficiẽs memoriæ tenacitas postulatur, quoad voluntatem verò, vt vniuersæ virtutis, & perfectionis spiritualis studiosi sint, quieti, constantes, & strenui in his, quæ ad diuinum seruitium aggrediuntur. Et (quod Societatis proprium est) vt zelum habeant salutis animarum, & ea de causa ad hoc institutum sint affecti. Deinde in his quæ ad corpus spectant in primis conueniens ætas, quæ ad hunc primum ingressum de quo agimus, designatur saltem 14. annum excedat. Deinde petitur bona valetudo, vires sufficientes ad sustinendos instituti labores, & species exterior honesta, & apta ad ædificationem proximorũ, & exoptanda dicitur sermonis gratia, ad agendum cum proximis, pernecessaria. De aliis verò externis fortunæ bonis, vt sunt nobilitas, & similia, optimè adiungitur, nec per se sufficere, nec necessaria esse, non tamen esse paruipendenda si aliis adiungantur.

Ratio generalis pro conclusione.

Conditiones in coadiutoribus temporalibus requisitæ.

Conditiones ad spiritualia ministeria recepto-rum.

De impedimentis personam minus idoneam ad Societatem reddentibus.

12. Et iuxta hæc (quo secundæ parti tituli huius capitis satisfacimus) statim in capite 3. eiusdem primæ partis Constitutionum, impedimenta ponuntur, quæ secundaria appellantur, quia non omnino excludunt, sed personam minus idoneam reddunt, & tot possunt multiplicari, vt nullo modo expediat talem personam admittere. Quædam ergo ex illis ad intellectum pertinent, *vt tarditas ingenij*, aut *defectus memoriæ*, aut *iudicij*, quæ intelligenda existimo, quando notabilia sunt, ita vt mediocritatem etiam non attingant. Circa iudicium autem prudenter, & meritò adnotatur, multum posse impedire *obdurationem in proprio sensu*, qui in omni congregatione magnum solet facessere negotium. Quoad voluntatem verò in primis ponitur *natura difficilis ad virtutem* propter vehementes affectus; qui domari vix posse videantur: Deinde *peccatorum habitus* tanta consuetudine obfirmati, vt de illis non magna emendatio speretur. Et huc etiam pertinere existimo, quod ibi subiungitur, de *indiscretis deuotionibus*, quæ solent esse causa illusionum, & errorum: tunc enim hoc habet locum, quando hæc abierunt in consuetudinem inueteratam, à qua difficile quis dimouetur. Tandem additur, *defectus actualis dispositionis debitæ*, qualis est intentio non satis recta, vel non satis firma, & constans circa status mutationem, & circa affectum ad talem religionem; non enim satis est habere firmum propositum, vel feruentem affectum circa religionem in genere, si circa Societatem in particulari animus sit remissus, vel parum firmus, quia illa non est dispositio satis accommodata ad talem formam; neque ex illa magna vtilitas talis personæ in Societate sperari potest. Quoad corpus verò ponuntur defectus contrarij perfectionibus suprà numeratis, vt sunt, *debilitas*, *morbus*, *notabilis deformitas*, *& defectus integritatis corporis*, *vel legitimæ ætatis*, siue per defectum, si sit valde tenera; siue per excessum, si sit nimiùm prouecta, qualis censetur in regulis prouincialis capite quarto, numero 36. quoad defectum, annus infra 15. & quoad excessum supra 50. In quo, cùm sit certum, excessum ætatis nunquam esse impedimentum irritans, si iudicium integrum sit, de alio extremo per defectum dubitari potest. In qua re certum est ex hac constitutione, non habere Societatem in hoc speciale impedimentum, ex suo proprio iure. An verò ius commune Concilij Tridentini in ea locum habeat, dicemus meliùs infrà libro tertio, capite sexto, à numero secundo. Nam quod attinet ad primum ingressum, certum est nullam definitam ætatem esse substantialem (vt sic dicam) nisi quatenus ad secundum ingressum, id est, ad incorporationem per tria vota substantialia proportionata ætas potest esse necessaria. Tandem quoad externa bona pro impedimento ponitur *æs alienum*, *& ciuiles obligationes*, in quo nihil speciale adiungitur, & ideo, quæ tom. superiori in communi circa hoc diximus de ingressu religionis ad Societatem prudenter applicanda sunt. De *defectu autem originis* nihil illo loco dicitur. In capite verò 3. Examinis, inter alia interroganda, vnum est, *an aliquis ex eius progenitoribus notatus fuerit, vel declaratus ob aliquem errorem contra nostram Christianam religionem, & quomodo id sit.* Quanuis ergo ex hoc capite non esset tunc positum absolutum impedimentum (semper tamen in consideratione habendum fuit, vt iuxta temporum, & locorum opportunitatem id fieret, quod cum religionis securitate, ad maiorem ædificationem iudicaretur expedire; quid autem in hoc additum sit, iam explicuimus in cap. 2.

De impedimentis intellectus.

De impedimentis voluntatis.

De impedimentis corporis.

De impedimentis externorum bonorum.

De impedimento originis.

Ex his ergo concluditur, vt receptio in Societate, ex parte recipientis, legitimè fiat, supposita potestate, quæ primariò in Generali, & per illum in 13.

Quid ex parte recipientis requiratur?

in Prouincialibus existit, non posse aliam regulam assignari nisi prudentiam. Quia non omnia, quæ explicata sunt in singulis admittendis, simul sunt semper postulanda; neque singuli etiam ex dictis defectibus impediunt semper quominus receptio licitè fiat; alioquin difficillimum esset aliquem legitimè admittere, quia rarum est inuenire homines, qui simul omnibus prædictis donis naturæ, & gratiæ præditi sint, & nullum ex dictis defectibus habeant. Et hoc significauit B. Ignatius in fine cap. 2. Constit. dicens; *Quæ tamen mensura omnibus in rebus teneri debeat, vnctio sanctæ diuinæ sapientiæ eos docebit, qui id curæ ad eius obsequium, ac laudem vberiorem susceperunt.*. Et in fine cap. 3. solùm dicitur, quo plures ex dictis defectibus, seu impedimentis secundariis, quis habuerit, eò minùs idoneum esse, vt in Societatem recipiatur. In quo clarè significatur, nonobstante vno, vel alio impedimento, ex supradictis, posse esse aliquem idoneum, vt non solùm validè, sed etiam meritò recipiatur. Ac propterea admonetur ibi, qui admittendi facultatem habet *ne priuato affectu duci se sinat*, quia nimirum perturbare solet prudentiæ iudicium; ergo supponit dari locum in hoc negotio prudenti arbitrio. In vtroque autem loco, optima quidem regula in declaratione significauit, scilicet, quando aliquod ex prædictis impedimentis interuenit, vel defectus aliquis in aliquo ex prædictis donis animæ, & corporis, attendendum esse, an in aliis donis tantus sit excessus, vt secundùm rectam rationem talis defectus compensari videatur: sic enim pensatis omnibus, poterit esse persona idonea, & digna, non obstante aliquo simili defectu. Quæ compensatio maximè locum habebit, quando defectus non est in vocatione, quoad intentionem, & firmitatem eius; neque in aptitudine, & docilitate ad virtutem; nam hi defectus de se indispensabiles planè videntur, nisi priùs per diuinam gratiam, & liberi arbitrij cooperationem, per nonnullam consuetudinem, seu perseuerantiam, corrigantur. Occurrebat autem hîc quæstio, an hæc potestas admittendi ad Societatem, meritò committatur solis Prælatis, cum solo consilio suorum consultorum, vel assistentium, vel potiùs committi debuerit communitati ad plura suffragia, vel alicui congregationi, seu electioni plurium personarum? Ab aliquibus enim in dubium hoc renouatum est propter consuetudinem aliarum religionum, & propter quendam motum Sixti V. de illegitimis. Sed hæc quæstio attingit aliam vniuersaliorem de regimine monarchico Societatis, quod in hoc actu, eandem rationem habet, quam in aliis non minùs grauibus, & ideò infrà in sua generalitate tractabitur. Nunc solùm dicimus, ipsummet Sixtum V. suammet constitutionem, quoad Societatem moderatum fuisse, & post illum Greg. XIV. in propria Bulla de Confirmatione instituti Societatis, hoc punctum inter alia expresè probasse, & confirmasse, dicentem: *Nouitios etiam tam in prima eorum admissione ad Societatem, quàm ad scholasticorum vota post biennium nouitiatus, iuxta Societatis morem, per superiores admittendos esse.*

14. Vltimò colligitur ex dictis quid ex parte admittendi necessarium sit, vt debito modo ingrediatur. Nam præter ea, quæ ex communi ratione assumendi statum religiosum necessaria sunt, & in superiori tomo sunt notata, nihil ferè hîc addendum est, nisi vt illa omnia cum proportione ad talem religionem applicentur; maximè verò, vt syncerè in examine procedatur veritatem in omnibus aperiendo; solùm enim in fictione aliqua huic veritati contraria, potest grauis culpa in hoc negotio committi ex parte ingressuri; nam cætera omnia magis spectant ad consilium, vt res adeò grauis meliori modo fiat.

Quid ex parte recipiendi.

CAPVT IV.

An rectè, & sub qua necessitate integrum biennium assignatum sit pro nouitiatu in Societate.

PRo hac secunda probatione supponenda sunt ea, quæ superiori tomo de nouitiatu regionis generatim diximus: solúmque explicanda sunt hîc ea, quę in hac parte Societati sunt propria. 1. nam cætera illa, quibus per se speciale institutum Societatis non derogatur, seruanda in ea sunt, cũ ad statum religiosum vt sic, pertinere videantur. Supponenda verò est in hac secunda probatione seu nouitiatu, Societatis Constitutio, quæ sic habet in Examin. cap. 1. §. 12. *Antequam quis admittatur ad professionem, vel simplicia vota, biennium integrum ad probationem habebit.* Quod in cap. 4. §. 16. repetitur. Quod tempus in eisdem capitulis in 1. §. 12. in 4. §. 43. prorogari posse dicitur, si nondum plenè Societati satisfecerit, ita vt integrum iudicium de illius dimissione, vel admissione facere possit. Hoc ergo est vnum ex capitibus, quod Societati obiici solet; eo quòd, & nouum hoc sit, cũ antiquissimæ religiones vno anno nouitiatus contentæ fuerint, vt ex regula Benedicti, & aliis constat. Et sit etiam singulare: nam vnus annus nouitiatus communi omnium religionum consensu receptus est, & iure antiquo cap. 1. 17. q. 2. & nouissimo Concilij Trident. approbatus. Nõ ergo debuit Societas in hoc esse singularis. Quæ obiectio multo magis augeri solet, eo quòd hæc tam diuturna probatio non censetur in Societate sufficiens ad professiones, sed noua alia postulatur. Verùm de hac posteriori parte meliùs infrà in lib. 6. cap. 1. & 2. dicemus disputando de professione; nunc verò de priori solùm dicendum est. Duo autem in hoc capite explicabimus: primum; quæ fuerit ratio huius peculiaris institutionis: secundum, quam sit necessarium totum hoc tempus, vt secundus ingressus, seu incorporatio in Societate, valida sit, & simul, quomodo hoc tempus sit computandum.

Ratio difficultatis.

Præsentis capitis partitio.

Prima pars capitis expeditur.

Primò ergo dicendum est, hoc temporis augmentum non esse nouum, sed renouatum, & ex antiquitate sumptum: Nam in primis olim à Diuo Basilio nullum certum probationis tempus præscriptum fuit, sed indefinitè, tanto tempore dixit probandum nouitium, quanto ad illius experimẽtum, & dispositionem sufficere videretur, vt videre licet in regulis fusius disputatis regula 10. & 15. Et similia sumuntur ex Cassian. lib. 4. de institutis cap. 6. 7. & sequentibus; de quo plura infrà in citato lib. 6. tractantes de dilatione professionis; nam ad illud punctum magis hæc antiqua consuetudo spectat. Deinde Euseb. Cæsar. inter alia, quæ in Porphyrio refert, de Essæis lib. 9. de præparat. Euang. cap. 1. sic ait: *Qui in eam sectam veniunt, non statim, sed posteaquam foris, anno integro, eisdem moribus vixerint, tunc suscipiuntur, non tamen omninò, sed propinquiùs quidem accedunt. Vnà verò cùm illis viuere nõ licet, nisi duobus aliis annis patientiæ signa dederint.* Et similia refert Iosephus lib. 18. antiquitatum c. 2. &

2.

Basil.

Cassian.

Euseb. Cæs.

Ioseph.

& lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. Hinc ab antiquis etiam monachis Ægypti seruatum legimus, vt per tres annos nouitij probarentur, in durioribus operibus exercendi, ex regul. Pachomij refert Nicephorus lib. 19. historiæ cap. 14. Et sumitur ex Palladio cap. 38. historiæ; vnde etiam Iustinianus Imperator in authentica de Monachis in Nouellis tit. 10. biennij tempus ad professionem postulauit. Quod docuit etiam Iuo Carnotens. 1. p. sui decreti cap. 153. Et quoad moniales idem sumitur ex Concil. Aurelian. V. cap. 13.

Niceph. Pallad. Iustinian.

Iuo Cornot.

3. Obiectio. Dicet fortasse aliquis. Quædam ex his, quæ antiquiora videntur, fuisse fortè tunc necessaria propter nimium rigorem religionum, vel monachorũ illius temporis; Postquam verò rigor ille temperatus est, etiam probationis tempus fuisse ad breuiorem mensuram redactum, vel certè illam temporis mensuram non fuisse generalem, sed pro aliquibus casibus, vel personis in quibus specialis ratio occurrebat, vt de personis incognitis legitur speciale decretum in cap. *si quis incognitus*. 17. q. 2. postulans triennalem probationem, etiam ad receptionem ad habitum, quod tribuit Bonifacio Papæ Gratianus. Idem tamen tribuunt Concilio Toletan. Iuo p. 7. sui decreti cap. 41. Et Burcard. lib. 4. cap. 20. Et reuera est idem cum authentica Iustiniani paulo antea citata, sed vbi in nouellis legitur; *Siue seruus, siue liber*, legendum est, *siue seruus, siue libertus*. Et emendatum est in decreto Gregoriano, & ita constat constitutionem illam non esse vniuersalem, sicut etiam Gregorius, vt superiori tomo vidimus, pro militibus triennalem probationem requisiuit, etiam ante receptionem ad habitum monasticum, vt habetur in cap. vlt. d. 53. ex lib. 7. Registri cap. 11. quod ampliùs restrinxit lib. 8. epistol. 23. vbi prohibet sine suo consensu milites recipi, ibi autem biennium probationis præscribit pro omnibus monasteriis, vt habetur in cap. *monasteriis* 19. q. 3.

Gratian. Iuo Carnot. Burcard.

4. Solutio. Respondetur inprimis ex hoc vltimo decreto Gregorij multum confirmari Societatis institutionem: nam illud generale fuisse videtur, quanuis Alex. Papa II. in cap. 1. 17. q. 2. referat Gregorium approbasse regulam Benedicti quoad annum probationis, & ideo videatur, aut pro diuersis locis, aut in diuersis temporibus, hæc stabuisse, vel fortasse (quod mihi magis placet, vt citato tomo tetigi) in vno loco requirit biennij probationem ante habitum; in alio verò integrum annum nouitiatus, post susceptum habitum. Vtrumuis autem sit, si in his omnibus non materialis (vt sic dicam) institutio, aut varietas, sed ratio eius, & finis inspiciatur; ex his omnibus manifestè colligitur, institutionem Societatis, nec nouitatis, nec singularitatis notari posse, quia ex illis rectè colligitur, vbi specialis causa interuenit, probationem vltra annum in aliquo instituto exigi posse. In Societate verò considerato fine eius, & ministeriis, ratio occurrit specialis, & multo maior necessitas longioris probationis, quàm in aliis religionibus; ergo. Maior satis constat ex dictis n. 2. Minor multipliciter declarari potest. Primò quia Societas vt lib. 1. cap. 7. dictum est, & vitam contemplatiuam, & actiuam in perfecto gradu profitetur, & amplectitur, & ideo necesse habet in vtraque parte nouitios suos sufficienter instruere, fundare, ac experiri, & ideo longius tempus requirit quàm vnius anni, & ad minimum ad singulas illarum partium singulos annos requirit; meritò ergo ad duplicatum officium vitæ, duplicatum etiam tempus probationis postulat. Quæ ratio amplificari posset, in particulari considerando actiones omnes, & ministeria, quibus Societas probat nouitios suos; nam inde facilè posset intelligi, minus quàm biennij tempus, ad hanc probationem non sufficere; sed de hac re dicturi sumus cap. seq. Secundò probatur, quia Societas ratione sui finis necesse habet statim post probationem, studiis intentè vacare, vel iuxta personæ conditionem, & capacitatem externis actionibus occupari, & ideò necesse est, vt nouitij eius maiores radices in exercitio virtutum mittant, & in exercitio etiam orationis, pleniùs extructi, & quoad fieri possit, assueti, & experti sint, alioqui, quæ in eo tempore leuiter inchoantur, facilè postea remittentur, vel admittentur; illud autem sine dubio fieri non potest vnius anni tempore, in quo vix incipiunt spiritualia exercitia degustari; meritò ergo alter annus additus est, in quo iacta principia, robustiora fiant. Quod adeò necessarium esse experientia compertum est, vt ob hanc causam postea in congregatione 6. can. 5. fuerit prudenter ordinatum, vt post exactum biennium probationis, & post vota scholarium emissa, per alios duos saltem annos sub maiori custodia, & disciplina iuniores contineantur, prout planiùs fuit subinde præscriptum in ordinationibus contractis cap. 13. Tertiam rationem sumere possumus ex alia obiectione, quæ contra Societatem fiebat lib. 1. cap. 7. & 9. nimirum, quòd non austeram, sed moderatam vitam in exterioribus profiteatur; quanquam enim hoc non minuat perfectionẽ eius, supposito ipsius fine, vt ibi ostensum est; tanto verò erit maior eius perfectio, cęteris paribus, quãto carentia huius exterioris austeritatis, alio austeritatis genere magis compensata fuerit. Hoc autem fit per multiplicem probationem Societatis, quæ inter alias est (vt sic dicam) propria austeritas eius, & magna ex parte exercetur in hac diuturnitate temporis nouitiatui destinati. Fuítque maximè proportionata tam respectu propriæ religionis, quàm respectu ædificationis proximorum: quia cùm austeritas corporis ordinetur inter alia ad continendum hominem in officio virtutis, & ad frænandos sensibiles affectus, ad propriam perfectionem, & conseruationem in virtute, necessarium fuit diutiùs probari, & fundari in solidis virtutibus) vt B. Ignatius frequenter loquitur) & in interna, & externa mortificatione affectuum, & sensuum omnium, vt postea sine tanto periculo possent in Societate viuere, non obstante illa mediocritate in exterioribus. Et similiter respectu proximorum, quibus in admiratione esse solet exterior austeritas habitus, &c. oportebat, vt quod in hac parte deerat Societati, suppleretur ex alio habitu, qui quatenus ad corpus spectat, & visibilis est, exterior dici potest, est autem magis interior, tum quia magis ex interna virtute pendet, tum quia intimiùs (vt sic dicam) ipsum corpus afficit, scilicet debita modestia, & compositio in omnibus sensibus, verbis, ac moribus, hic autem habitus non poterat breui tempore comparari.

In Societate esse speciales causas ad postulandũ plus temporis probationis quàm in aliis religionibus. Prima.

Secunda.

Tertia.

5. Tandem addere possumus in huius rei confirmationem, Ecclesiæ authoritatem, quæ specialiter hunc ritum quoad tempus huius probationis in Societate stabiliuit, tum per bullas Pauli IV. & Iulij III. tum maximè per Concil. Trid. Nam specialiter tractans de anno probationis, & generaliter ordinans, vt illo anno expleto, nouitij vel admittantur ad professionem, vel expellantur, specialiter excipit Societatem sess. 25. cap. 16. de regular. Quam exceptionem non reprehensibilem singulari

Authoritate Ecclesiæ cõfirmatur hæc biennij nouitiatus constitutio.

gularitatem, sed piam, & sanctam specialitatem esse iudicauit. Hoc enim significauit cùm dixit: *Per hæc autem non intendit sancta Synodus aliquid innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum à sancta Sede Apostolica approbatum Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit:* insinuans sicut ipsum institutum pium est, licèt sit proprium, & speciale, ac distinctũ ab aliis, ita etiam piè posse habere hanc proprietatem specialem. Quam etiam significat ex eo necessariam fuisse, quòd hoc institutum, non tantùm ad seruiendum Deo, sed etiam ad seruiendum Ecclesiæ speciali modo ordinatum est. Hinc denique Gregor. XIII. in constitutione, *Quanto fructuosius,* de B. Ignatio ait: *Diuino instinctu ita duxit disponendum, vt biennio nouitiatus absoluto, omnes qui in Societate perseuerare voluerint, tria vota substantialia emittant, ac nouitij esse desinant.* Et in constitutione, *Ascendente Domino*, rationes ferè omnes à nobis positas insinuat. Nam proposito fine, & mediis Societatis subdit; *Ad quæ sufficienter, & pro dignitate præstanda, difficultates superandas, pericuĺaque adeunda, quibus dictæ Societatis religiosi in eiusmodi discursionibus, & ministeriis exponuntur, necesse est, vt ipsi talia obituri, magno deuotionis, ac virtutis præsidio muniantur, quod illis gratia inprimis omnipotentis Dei, simúlque educatio ipsa, longa item in Societate probatio, nec non regularum obseruantia præstare noscuntur. Quibus constitutionibus, vt tanta ponant rudimenta virtutis, ad quam aluntur, statutum est, vt nouitij in Societate biennio probentur.* Quod institutum inuiolatum, & inconcussum esse vult, vt inferiùs latè dicit, & confirmat.

Expeditur secunda pars.

6. Per hoc ergo, & ratio huius institutionis sufficienter reddita est, & obiectionibus (vt opinor) in contrarium satisfactum. Circa hoc verò biennij tempus interrogari possunt ferè omnia illa, quæ de anno probationis generatim, tomo superiori tractata sunt, scilicet, quando incipiat, quomodo continuandum sit, quàm sit essentiale, seu necessarium ad valorem professionis, vel incorporationis subsequutæ, & tandem an hæc incorporatio debeat post prædictam probationem immediatè subsequi. Hæc tamen omnia breuiter hîc possunt expediri proportione seruata. Nam quod ad initium attinet, cessat hîc quæstio illo loco tractata, de susceptione habitus; nam cùm Societas nullum particularem habitum profiteatur, nulla susceptio, vel mutatio habitus necessaria est, sed solùm vt is, qui habet potestatem admittendi, voluntatem habeat hîc & nunc recipiendi hanc personam ad Societatis probationem, & vt quocunque verbo, vel signo externo illam voluntatem sufficienter declaret, consentiente, & exterius etiam acceptante eo, qui recipitur, ita vt ex tũc viuere incipiat sub obedientia, & regimine Societatis, & ita tandem statutum fuit in decreto 90. aliàs 93. Congreg. 7. Vnde hîc etiam cessat illa quæstio, an de necessitate probationis sit habitus religionis; nam in Examine cap. 1. §. 13. expressè dicitur: *In hoc medio tempore duorum annorum habitus vllus certus Societatis non sumitur.* Et ibi in declaratione: Iudicio Superioris relinquitur, an cum eisdem vestibus, quas ex seculo tulerunt, vel cum aliis probandi sint. Et 3. p. Constit. cap. 2. in declaratione liter. C. additur. *Conuenit, vt qui probantur, vestitus ratione ad mortificationem & abnegationẽ sui, & ad mundum, eiúsque vanitatem sub pedibus conculcandam inueniuntur, & id quidem quantum considerata natura, consuetudo, officium, & alia personarum circumstantiæ patientur.* Quod si hoc etiam alicui videatur vel nouum, vel singulare, quanuis id concederemus, non propterea reprehensibile esset. Nam sicut in toto corpore Societatis reprehẽsibile non est, quòd communi habitu vtatur, vt lib. 1. cap. 9. ostendimus, neque ad id refert, quòd hoc videri possit nouum, aut singulare, si ad finem talis religionis sit expediens; ita prorsus de habitu nouitiorum dicendum est. Eo vel maximè, quòd cùm Societas non habeat peculiarem in habitu austeritatem, in nullo diminuitur probatio eius, ex eo quòd sub habitu speciali non fiat. Quæ ratio eos maximè Doctores mouit, qui dixerunt, regularem habitum esse de essentia probationis. Et aliunde ad maiorem humilitatem, & propriam mortificationem interdum conferre potest, in proprio habitu vilia ministeria religionis facere, vt ab aliis possit potiùs famulus, quàm religiosus putari, & vt ornatus seculi in religione conculcari videatur. Et fortè propter has rationes hoc fuit olim ab antiquis monachis obseruatum, vt in superiori tomo tactum est, atque etiam vt nouitij liberiùs possent, si vellent, religionem dimittere, cuius habitum nondum induissent.

Quãdo incipiat huius nouitiatus tempus.

Num de necessitate huius probationis sit habitus religiosus?

Vide Lindanum in fine suorum operum.

7. Circa alias interrogationes, inprimis censeo, tam necessarium esse in Societate annum integrũ probationis ad professionem validam faciendam, sicut in aliis religionibus. Loquor autem de professione in omni proprietate, & rigore, per vota solennia. Probo autem ex Concil. Trid. sess. 25. cap. 15. vbi ille annus assignatur tanquam omnino necessarius ad valorem professionis. Incipit autem illud caput, *In quacunque religione.* Et postea nullam facit exceptionem; ergo comprehendit etiam Societatem. Nec satis est, quod cap. 16. illam excipiat illis verbis; *Per hæc autem sancta Synodus.* nam illa verba non sunt referenda ad omnia capita præcedentia, sed solùm ad id, quod proximè in eodem capite præcessit; quod est manifestum, & ex communi interpretatione iurium, imò ex ipso rigore Latini sermonis, & ex proprietate illius pronominis *hæc*; designat enim ea, quæ proximè, & quasi præsentia sunt. Vnde potiùs inde sumo argumentum in contrarium. Nam cùm in cap. 16. statim ac Concilium dixit, vt professio vltra annum non differatur, Societatem excepérit. In cap. autem 15. statuens, vt intra annum nõ fiat, illam non exceperit, satis indicauit in hoc secundo illam comprehendere voluisse. Et sanè meritò, quia nulla est ratio cur illam exciperet, cùm maiorem probationem requirat, vt num. 4. & 5. ostensum est. Ex quo infero, quoad annum saltem necessarium esse, vt talis probatio continuata sit; nam suprà in præcedenti tom. ostendimus hunc annum debere esse continuum, quoad alias religiones; ergo quoad Societatem, cùm in eadem regula comprehendatur. Infero etiam hunc annũ non solùm debere esse continuum, sed etiam cum professione sine morali interruptione; nam hoc etiam diximus suprà esse necessarium in genere, sub quo iam dixi Societatem quoad hoc comprehendi.

Integrum probationis annum esse de essentia in Societate ad validam professionẽ emittẽdam.

8. Solùm est aduertendum, quòd licèt in Societate inter primum annum probationis, & professionem multi anni interponantur, non interrumpitur probatio, quia totum illud tempus ad maiorem confirmationem, & certitudinem ipsius probationis ordinatum est; imò neque in aliis religionibus interrumperetur probatio per dilationem

In Societate non interrũpi probationẽ plurium annorum inter nouitiatum, & professionẽ.

nem professionis post annum, si nouitius in eadem religione permaneret; quanuis in aliis (per se loquendo) hoc non liceat, in Societate autem liceat, & in aliis non interponantur alia vota inter nouitiatum, & professionem, sicut in Societate; quod non impedit illam continuitatem; maximè cum totum hoc sit exceptum, & approbatum à Concilio in prædictis verbis. Interruptio autem esset, si quis per vnum, vel plures annos in Societate priùs extitisset, & postea extra illam eiiceretur, ac deinceps iterum ad illam admitteretur; tūc enim non existimo totam priorem probationem esse sufficientem ad professionem statim emittendam, sed necessarium esse, vt saltem per annum in Societate existat, & sit nouitius; suppono enim omnino fuisse dimissum votis solutis, si illa habebat. tunc enim tota probatio præcedens, quasi extincta fuit per dimissionem, & ideo noua necessaria est, sicut de probatione in genere citato tom. probauimus; nam quoad hæc omnia est hîc eadem ratio, eadémque generalis regula, vt dixi. An verò tota hæc doctrina locum habeat in aliis incorporationibus Societatis, quæ fiunt per simplicia vota, pendet ex alia quæstione, an nomine *professionis* in similibus iuribus, & decretis veniat hæc traditio, vel receptio in Societate, per vota simplicia; quam quæstionem commodiùs tractabimus lib. seq. vbi tam hoc punctum, quàm alia, quæ ex illo pendent, resoluemus.

9. De integro autem biennio probationis non inuenio in iure sufficiens fundamentum, vt asseram illud totum esse absolutè necessarium ad valorem professionis, vel cuiuscunque incorporationis postea subsequutæ. Constat enim ex vi iuris communis, hoc non esse necessarium, cùm ex vi illius, nec biennium requiratur. Neque etiam in speciali Societatis iure inuenio verba aliqua, quæ tantam necessitatem indicent. Nam in cap. 1. Examinis. §. 2. simpliciter dicitur, *biennium integrum ad probationem habebit.* Quæ lex solùm disponit, vt ita fiat, quem loquendi tenorem seruauit etiā postea Greg. XIII. in bulla, *Ascendente Domino* pag. 218. editionis anni 606. cap. verò 4. num. 16. habentur verba, quæ maiorem indicant necessitatem, scilicet; *Illud tamen omnino obseruabitur, vt antequam, &c. duo anni experimentorum, & probationum expleātur.* Sed neque hæc verba aliud indicant, quàm quòd hæc regula omnino seruetur, nec dispensationes in ea admittantur. Et eodem modo loquūtur multæ aliæ constitutiones, quibus concinit can. 10. Congregationis. 5. generalis, dum enim prohibet omnino exercitium facultatis contrahēdi biennium pro votis scholasticorum approbatorum emittendis, pro emittenda verò professione, in raro aliquo casu permittit, non obscurè agnoscit ipsam facultatem, atque adeò valorem si fortè (quanuis illicitè) exerceatur, de quo canone iterum lib. 6. cap. 1. num. 11. Nec verò eo quòd Societas alterum annum probationis addiderit anno iure communi requisito, statim censenda est, sub eadem lege, & necessitate illud addidisse, sub qua vnus annus iure communi statutus erat: quia nulla est ratio huius consequutionis, quando in nouo iure id non explicatur. Præsertim quia hoc ius Societatis antiquius est iure Concilij Tridentini, ante quod neque vnus annus probationis erat adeò necessarius, quin ex consensu partium posset renunciari exceptis ordinibus mendicantium, inter quas Societas tunc non numerabatur. Igitur non dubito quin si Prælatus habens potestatem in Societate, admitteret nouitium post integrum

Biennium probationis absolutè necessarium, ad valorem professionis non videri.

A probationis annum, & ante expletum biennium ad aliquem gradum eius, admissio, & vota essent valida, etiamsi fortasse Prælatus in eo malè ageret; quia nulla est lex irritans factum, vt dixi. Certum est etiam Præpositum Generalem ex iusta causa posse in hoc dispensare, quia nullibi hoc ei est prohibitum, & res non est adeò essentialis, vel de se immutabilis quin occurrere possit iusta causa, & occasio dispensandi.

10. Imò ita videtur hoc expresè declaratum p. 5. const. cap. 1. lit. C. vbi cùm in constitutione indefinitè dicatur, tempus ad admittendum vltra biennium esse oportere; in declaratione additur hoc temporis spatium, sicut prorogari, ita & contrahi B posse quibusdam in casibus, ex causis non leuis momenti, iudicio Præpositi Generalis, cuius erit dispensandi ius, licèt rarò id fieri debeat, ac prout in citato canon. 10. fuit postea declaratum. Inferiores autem Prælati, etiam Prouinciales, non possunt, quia nullibi legitur illis concessa talis potestas. Hæc enim est differentia inter Generalem, & alios, quòd in Generali, tanquam in supremo capite interno (vt sic dicam) est tota potestas, quæ in Societate esse potest, exceptis solùm his, quæ expresè prohibentur; alij verò habent potestatem participatam à Generali, & ideo non possunt quidquid non prohibetur, sed solùm quod positiuè conceditur, vel in generali, vel in specia- C li, iuxta rerum qualitatem; hæc autem de qua agimus eiusmodi est, vt specialem concessionem postulare videatur. Rara enim est in Societate talis dispensatio, nec memini vidisse me, aut audiuisse alicui esse concessam etiam ab ipso Generali. Dispensatur quidem aliquando, vt ante expletum biennium, nouitius literis vacare incipiat, maximè post expletum primum annum; id enim fieri posse ex 4. p. constit. colligitur cap. 3. §. 4. & habetur in can. 1. 2. Congreg. generalis, vbi hæc potestas dicitur committi Prouincialibus ex concessione Generalis. Et habetur etiam in regul. 38. eiusdem Prouincialis. Nihilominus tamen non dispensatur cum his nouitiis, in tempore proba- D tionis, quia eorum vota non admittuntur. Imò nec omnino ab exercitiis nouitiorum eximuntur, nam separatam habent habitationem, & sub proprio magistro peculiariter instruuntur, & exercentur; &, quod caput est, semper intelligunt se esse liberos, vt possint discedere, si velint. Dices, nóune interdum ipsi tria vota sua deuotione emittunt ante biennium expletum? Respondetur, quidquid ipsi priuatim faciant, illa non esse vota Societatis, quæ verum religiosum constituunt, quia nec per se publicè fiunt, neque ab ipsa Societate admittuntur, & ideo nihil illam obligant, sed tam liberè potest admittere nouitium, ac si nihil vouisset, E quo casu talia vota cessabunt, nisi alia fuisset expressa intentio vouentis, vt esse posset, præsertim, quoad castitatem. Imò quia iuuenes facilè possunt ex feruore indiscreto talia vota emittere, non solùm à Societate non admittuntur, aut consuluntur, verùm etiam nec fieri permittuntur, nisi cum magna consideratione, & consultatione, ac seruata debita forma & subordinatione ad superiorem, vt constat ex declaratione cap. 1. Examin. liter. C. & 3. p. constit. cap. 1. liter. T. & 5. p. constit. §. 6. & in dicto canone 1. 2. Congregat.

11. Atque ex his facilè colligi potest, quid dicendum sit de alia interrogatione, necessaria scilicet continuatione huius temporis biennij; constat enim simpliciter non esse necessariam ad valorem subsequentis incorporationis, dummodo in vno saltem

Differentia inter Generalē & alios inferiores Prælatos.

Prouincialis potest dispensare cū nouitiis Societatis, vt literis vacēt.

Quid de tribus votis religionis, quę interdum ex deuotione à nouitiis emittuntur.

Quàm sit necessaria biennij continuatio in nouitiatu.

Ad valorem Professionis.

saltem anno, debita continuitas obseruetur. Nam si alter annus simpliciter non est necessarius, vt dixi, multò minùs necessarium erit, vt in se sit continuus, vel cum altero anno. Quocirca si contingat aliquem priùs esse per aliquot menses, vel annos in Societate, & postea ab ea deficere, & omnino exire; & iterum ad illam redire, poterit, si superiori habenti potestatem visum fuerit, aliquid ex priori tempore in partem huius biennij computare, ita vt hoc saltem non sit contra substantiam, seu valorem admissionis, seu professionis, dummodo annus integer nouitiatus intra Societatem, proximè ante professionem præcedat, iuxta superiùs dicta n.7. & 8. An verò hoc facere liceat, iudicandum est ex potestate admittentis, & ex causa propter quam fit; si enim attendamus iuridicas rationes, ob quas in tom. superiori diximus, annum probationis religiosæ debere esse continuum, probant in præsenti biennium iure proprio Societatis ad probationem postulato, eo modo, & in eo gradu in quo postulatur, debere esse continuum; ideóque quoties ex interruptis temporibus computatum fuerit, non sine dispensatione aliqua fieri posse; erit ergo, & potestas, & causa necessaria, vt licitè fiat. Per quæ etiam penultimæ interrogationi quæ restabat, responsum est.

CAPVT V.

De obseruantiis, experimentis, ac loco quibus nouitij Societatis tempore nouitiatus exerceri debent.

1\. Exponitur sensus quæstionis.

IN præcedente capite de tempore & habitu sufficienter dictum est, nunc de cæteris circunstantiis, & actionibus, seu experimentis breuiter explicādum, an sint aliquæ de substantia huius probationis, vel solùm de perfectione, ac debito, saltem ex regula. Vocamus autem de substantia id quod est simpliciter necessarium ad valorem professionis, seu incorporationis subsequutæ, & vt impleantur illa verba Concilij Trident. sess. 25. cap. 15. *per annum in probatione steterit:* reliqua verò omnia, quæ huiusmodi non sunt, dicimus pertinere ad perfectionem, vel obseruantiam regulæ; meliùs autem respondebimus ad hanc quæstionem, discurrendo per singula, quæ in hac parte instituta sunt, & seruantur, eorúmque rationem, vel necessitatem explicando. Est autem generatim aduertendum hoc tempus probationis ad duos fines ordinari: vnus est ad experimentum, vel cognitionem sumendam; alter est ad tradenda rudimenta, seu iacienda fundamenta virtutis, in hoc instituto necessaria. Et prior finis duas habet partes; scilicet, vt Societas naturam, & ingenium personæ sufficienter cognoscat, & nouitius maiorem notitiam habeat instituti, vt maiori cum deliberatione perseuerantiam eligat.

De obseruantiis quibus nouitij iuuantur, vt cum maiori notitia & libertate de perseuerantia in Societate deliberent.

2\. Primùm ergo, vt ab hoc vltimo probationis scopo incipiamus; vna ex præcipuis obseruantiis huius nouitiatus est, vt nouitius, sexto quoque mense biennij, legat eam partem instituti, quæ necessariam, & sufficientem notitiam ei præbere possit, nempe diplomata Pontificia, regulas scilicet generales, & communes, & constitutiones, vel saltem compendium eorum. Ita statuitur in cap. 1. Exam. §. 14. & subditur ratio dicendo: *Quod ideo fit, vt vtrinque maiori cum claritate, & cognitione in Domino nostro procedatur; & vt quanto fuerit magis probata singulorum constantia, tanto stabiliores, ac firmiores sint in diuino seruitio, ac vocatione prima, ad gloriam, & honorem diuinæ maiestatis.* In quibus verbis significatur, licet hæc recognitio instituti per se primò sit ob maiorem cognitionem & lucem ipsius nouitij etiam redundare in cognitionem, & experientiam ipsius Societatis: nam quo nouitius maiori cum cognitione perseuerat, eo magis specimen suæ constantiæ Societati præbet. Non est autem tota hæc diligentia, & cum omnibus his circunstantiis de substantia nouitiatus, quia nullum est in constitutionibus verbum, quod hoc indicet: neque erat expediens, vt valor futuræ probationis, vel admissionis, ex tot circunstantiis penderet. Nihilominus tamen diligentia hæc omnino obseruanda est, tanquā valde conueniens, & consuetudini antiquorum Patrum consentanea. Similia enim tradidit Benedictus in sua regula, cap. 58. nam priùs dixit proponenda esse nouitio, priusquam admittatur, ea, quæ in religione aspera, & difficilia sunt: deinde addit, vt post duos menses religionis regula illi legatur, & iterum post sex menses, iterúmque post quatuor, id est, in fine anni nouitiatus, illum admonendo, vt consideret illam esse legem, quam tunc potest liberè dimittere, posteà verò quàm per professionem illi se subiecerit, tali se potestate priuare. Et antea Basilius in regulis fusioribus in 15. similem morem instituerat, quanuis verbis generalibus, scilicet, vt nouitiis tempus sufficiens concedatur, in quo maiori animaduersione, & consideratione intelligant quid sibi expediat; *neque aliquid* (ait) *astute, aut per raptum à nobis fieri videatur.*

Diligentia hæc licè nō sit de essentia, obseruāda tamen vt rationi, & Patribus cō sentanea.

Regul. Benedict.

Basil.

3\. Obiectio. D. Thom.

Fortasse verò quis obiiciat, nimiam esse deliberationem hanc, nimísque iteratam instituti relectionem, seu recognitionem, cùm D. Thom. 2. 2. q. vlt. art. 10. de religionis ingressu censeat, non multum esse deliberandum, quia de re certa non est necessaria deliberatio: religionis autem professio ex se habet sufficientem certitudinem, quòd homini expediat, quando non interuenit speciale impedimentum, de quo facilè constare potest sine tanta mora. Respondetur inprimis hanc considerationem, & recognitionem instituti non ordinari tantùm ad deliberandum de perseuerantia, sed etiam ad se disponendum, & præparandum ad illam, & ad præuidendas priùs distinctè, & clarè, quoad fieri possit, difficultates & onera, quæ postea offerri continget, sic enim postea leuiora fient, & homo efficaciùs postulabit à Deo gratiam, ad ea in præsenti maiori affectu amplectenda, & postea maiori etiam virtute superanda. Deinde idem D. Thom. qui dixit de ingressu religionis, secundùm se, seu ratione generis (vt sic dicam) non esse multum deliberandum, nec cum aliis consultandum; non negat quin de ingressu religionis, ratione speciei, & circunstantiarum prudenter deliberandum sit; imò id expressè docet, éstque consilium antiquorum Patrum, qui ad hoc accommodant exemplum Christi, Lucæ 14. de eo, qui vult turrim ædificare, qui priùs secum cogitat, an habeat sumptus, quibus possit eam perficere. De quo videri potest August. epist. 38. & lib. 2. quæstion. Euangel. cap. 31. & S. Bernardus serm. 24. art. 1. in principio, & facit

Solutio.

D. August.

D. Bernard.

cit illud Eccleſiaſtici 8. *Ne ſpondeas ſupra virtutem* A *tuam.* Vnde B. Ignatius non ſemel requirit, vt qui in Societatem admitti optant, priùs ſentiant huiuſmodi inſtitutum ſibi conuenire, ad illúdque vires ſuppetere, vt videre eſt in Examin. cap. 3. §. 15. & cap. 4. §. 41. & cap. 5. §. 4. Neque obſtat, quòd hæc virtus à Deo danda eſt (vt D. Thom. ait) qui paratus eſt omnibus dare; quia hoc non tollit, (vt Caiet. aduertit) quin homo conſiderare debeat, an ex parte ſua ſit diſpoſitus ad obtinendum, vel non impediendum hoc diuinum auxilium. Et ideo neceſſe eſt in particulari conſiderare, an in tali religione, vel tali viuendi modo, poſſint occurrere impedimenta, quæ poſſint eſſe occaſio, vt homo deſerat vocationem Dei, B vel eius peculiarem fauorem ex parte ſua impediat. Et ad hunc finem ordinatur annus probationis in aliis religionibus. In Societate verò propter ſpeciales eius difficultates, tota illa diligentia non nimia, ſed prudens iudicata eſt etiam à Summis Poncificibus, vt patet ex bullis Pauli III. & Iulij III. & Gregor. XIII.

Caiet. Vide Turrecr. in regul. S. Benedict. tract. 125. Cordub. in expoſitione regulæ S. Franciſc. c. 2. q. 8. Et Iacobum Latomũ in q. quodlib. quæ eſt in fine ſuorum operũ concluſ. 3.

4. Secundò eodem biennio, & ſingulis etiam ſemeſtribus, iterum, atque iterum examinandus eſt à Magiſtro nouitius, vt in regulis eius præſcribitur 63. & ſequentibus. Quod examen eò tendit, vt Societas pleniorem, & certiorem notitiam nouitij habeat, & præſertim, vt cognoſcat, an aliqua mutatio conſideratione digna, in eo acciderit; C & quo fructu vſque ad illud tempus nouitiorum exercitia, & experimenta ſuſtinuerit, & quo propoſito paratus ſit ad progrediendum, & perpetuò in Societate perſeuerandum Finito autem hoc examine, ſingulis etiam ſemeſtribus confeſſionem generalem ab vltima præcedente, cum Sacerdote à Superiore deſignato, facere debet, integrámque rationem ſuæ conſcientiæ reddere, vt ita in omnibus meliùs inſtrui, ac dirigi poſſit. Quæ omnia ex cap. 1. Examin. §. 13. cap. 3. §. 13. cap. 4. §. 38. & 41. & 1. p. conſt. cap. 1. liter. D. colliguntur. Et ita accipienda ſunt, ſicut in præced. puncto, num. 2. de aliis diximus. Non enim omnia, & ſingula ſunt de ſubſtantia probationis; fuiſſet enim id D nimis moleſtum, & graue. Quòd ſi non omnia ſimul ſunt de ſubſtantia, neque aliquid eorum in particulari; quia non eſt maior ratio de vno, quàm de alio, neque aliis verbis, aut ſub maiori neceſſitate vnum, quàm aliud diſponitur; ſunt ergo omnia illa requiſita, vt debitus ordo, & modus in hac probatione ſeruetur. Sicque manifeſtum eſt totam illam diligentiam eſſe conuenientiſſimam ad finem intentum; nihílque in eis eſſe, quod non ſit rationi, & doctrinæ Patrum conſentaneum.

De experimentis pro nouitiorum probatione deputatis. E

5. Tertiò præter hæc, alia exercitia pro nouitiis deputata ſunt, quibus & paulatim ad virtutem & ad miniſteria ſpiritualia Societati neceſſaria, pro captu ſuo, inſtruuntur, ac diſponuntur, & ſimul maius de illis in dies experimentum ſumitur. Reducuntur autem hæc experimenta ad ſex capita, quæ numerantur in Examine cap. 4. §. 9. & ſequentibus, & breuiter percurruntur in regula Magiſtri nouit. cap. 3. Primum eſt in ſpiritualibus exercitiis menſem vnum, plus, minúſve, verſari, id eſt, in propriorum peccatorum recognitione, ac dolore, & in meditatione, & contemplatione myſteriorum vitæ Chriſti D. N. & in vniuerſum

Primum in ſpiritualibus exercitiis verſari.

in oratione mentali, vel vocali, de quo experimento aliquid in libro ſuperiori cap. 6. dictum eſt, cùm de vita contemplatiua Societatis tractaremus; éſtque per ſeſe maximè neceſſarium, tum ad expurgandam præteriti temporis vitam; tum etiam ad benè inchoandam alteram ſpiritualem, quod eſt primum, ac præcipuum in religione, vt dixit Baſil. in conſtit. monaſt. cap. 2. vbi ait ſpiritualem doctrinam, & orationis exercitium debere præcipuum locum in religione tenere. Vnde etiam Caſſian. lib. 2. & 3. de inſtitut. renuntiant. poſtquam in primo libro tractauit de habitu monachorum, ſtatim in duobus illis libris de modo orandi antiquorum monachorum tractat, quem ipſi habebant ſuo fini, & inſtitutioni accommodatum. Et Abbas Iſaac apud eundem Caſſianum collat. 9. cap. 2. *Omnis monachi finis* (inquit) *cordíſque perfectio ad iugem atque indiſruptam orationis perſeuerantiam tendit.* Meritò ergo in oratione incipit exerceri nouitius; nam vt ibidem ſubiungitur. *Sicut ad orationis perfectionem omnium tendit ſtructura virtutum, ita niſi huius culmine hæc omnia fuerint colligata, nullo modo poterunt firma perdurare.* Quanuis autem orationis exercitium quotidianum ſit, multum tamen iuuat integros aliquot dies ab omni alia actione vacuos, & à conſortio hominum ſeparatos, huic exercitio deputari, vt & mens tota meliùs colligi poſſit, & vt maior facilitas, & aliqualis habitus in hoc difficili exercitio poſſit comparari. Quod etiam multum iuuat ad nouitij conſtantiam, & patientiam probandam, & ad naturam eius, & aptitudinem ad ſpiritualia munia cognoſcendam.

Baſil.

Caſſian.

Alterum experimentum eſt, ſeruire in vno, vel pluribus xenodochiis, per menſem alium, prout vnicuique fuerit iniunctum. Et ratio additur, *vt magis ſe demittant, & humilient, ac eo, veluti argumento, demonſtrent, ſe prorſus ab hoc ſeculo, eiúſque pompis, ac vanitate recedere.* Vbi conſiderari poteſt, quanuis opus hoc per ſe ad miſericordiam, ſeu charitatem erga proximum pertineat, hîc tamen præcipuè accipi, quatenus eſt humilitatis, ac propriæ abiectionis indicium. Sic etiam refert Caſſian. lib. 4. cap. 7. obſeruatum eſſe ab illis antiquis monachis, vt nouitius haberet curam peregrinorum, & hoſpitum, eíque omnem diligentiam ſuſceptionis, ac humanitatis impenderet. *Cúmque ibidem* (inquit) *integro anno deſeruiens abſque vlla querela ſuum exhibuerit famulatum erga peregrinos, imbutus per hæc prima inſtitutione humilitatis, & patientiæ, atque in ea longa exercitatione præcognitis traditur ſeniori*, &c.

6. Secundum in xenodochiis ſeruire per mẽſem.

Caſſian.

Atque ad eundem finem tendit tertium experimentum, quod eſt peregrinari menſem alium ſine pecunia, oſtiatim mendicando pro Chriſti amore, *vt poſſint* (ait B. Ignatius) *ad incommoditatem comedendi, & dormiendi aſſuefieri, atque adeò, vt omni ſpe illa abiecta, quæ in pecuniis, & rebus aliis creatis poſſent conſtituere, integrè vera cum fide, & ardenti amore eam in ſuo creatore conſtituant.* Hoc verò tertium experimentum videri poteſt alicui minùs accommodatum pro nouitiis religionum, qui quò minùs habent radicatam virtutem, eò maiorem cuſtodiam, & clauſuram videntur requirere; cuius etiam ſignum eſſe poteſt, quia in nulla alia religione videtur vſitatus hîc probandi modus, quia in his peregrinationibus multa occurrunt ſpiritualia pericula. Vne Hieronymus in epiſt. 13. ad Paulinum, de inſtitutione monachi, hac ratione, & exemplis antiquorum monachorum probat, non eſſe neceſſarium monacho loca ſancta inuiſere

7. Tertium peregrinari per mẽſem.

Obiectio aduerſus hoc experimenti genus.

Hieron.

sere peregrinando. Respondetur tamen ex eodem Hieronymo ibidem, aliud esse institutum clerici, aliud monachi, *quod loquor* (inquit) *non de Episcopis, non de presbyteris, non de clericis loquor, quorum aliud officium est, sed de monacho.*

Soluitur.

Quia ergo religio Societatis est religio clericorum, qui ad hunc finem destinantur, vt pro salute animarum, quamque peregrinationem ex obedientia suscipiant, ideo nouitiorum experimenta huic fini prudenter accommodata sunt. Nec Hieronym. suprà dicit peregrinationem esse indecentem viro religioso, sed non esse necessariam ad sanctitatem, nec multum esse expetendam ab his, qui vitam monasticam, vt solitariam profitentur. Certum est autem per se esse opus valde religiosum, vt Concil. Trid. definit sess. 25. ideóque à sanctis Patribus fuisse vsitatum, vt latè Bellarm. ostendit lib. 4. de cultu Sanctor. cap. 8. Nec censeri debet improportionatum statui nouitiorum, quia ad prudentiam superioris spectat vniuscuiusque conditionem, virtutem & ætatem considerare, talísque socios ad peregrinandum coniungere, vt sine periculo, & cum fructu spirituali à Societate intento talis peregrinatio fiat.

Bellarm.

8\. Quartum in officiis humilibus, & abiectis exerceri.

Quartum experimentum est in variis officiis abiectis, & humilibus exerceri, vt culinæ, & refectorij, ægrotorum cura, ac domesticis aliis eius generis, cui certè nullum definitum tempus præfigitur, quia per totum biennium hoc humilitatis, & charitatis exemplum præstandum est, cum omni diligentia, & solicitudine. Illud tamen peculiariter obseruatur vt vacando ab aliis exercitiis (quod in reg. 33. magistri nouitiorum dicitur) integrum mensem nouitij in aliquo humili officio impendant. Quod genus experimenti, sicut maximè necessarium est, ita antiquissimum in religionibus fuit, & ferè in omnibus obseruatur. Vnde Basil. in regul. 10. ex fusioribus. *Comminis* (inquit) *illa est ratio vnumquemque pertentandi, vt illud animaduertatur, nunquid is, de cuius sententia periculum fiat, paratus sit libenter ad omne genus humilitatis descendere, missa omni verecundia ita videlicet, vt sordidissima quæque artificia suscipere non recuset, quandoque illorum exercitationem vtilem esse ratio consuadeat.* Et infrà subdit, *Maximè autem ei, qui ab splendido aliquo vitæ genere ad imitandum modestissimæ humilitatis D. N. Iesu Christi exemplum, festinat, munera quædam præscribi debent, de numero eorum, quæ illi sordida existimant, qui in ciuili vita versantur: obseruandúmque, num in iis cum omni animi alacritate non erubescentem, & inconfusibilem se Deo operarium exhibeat.* Et multa similia legi possunt in Cassiano suprà, & in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia, & in Bonauentura tracta. de informatione nouitiorum c. 10. & in Smaragdo in expositione regulæ S. Benedicti cap. 58. vbi ex B. Fructuoso Abbate, post aliqua humilitatis opera, in quibus nouitium probandum censebat, refert hæc verba. *Ita in omni penuria subactus, expleto anno, probatus moribus, & laboribus elimatus fratrum Societati donetur.* Addere etiam possumus, hoc probationis genus speciali ratione esse in Societate necessarium, propter finem eius, vel quia ad ministeria spiritualia, & ad studia literatum, quæ post nouitiatum magna diligentia suscipienda sunt, necessarium est magnum humilitatis fundamentum; propter quod in bulla Iulij III. dicitur institutum hoc *viros omnino humiles* exigere; vel certè, quia non solùm spiritualia ministeria, sed etiam corporalia misericordiæ opera, cum proximis exercenda sunt. Imò, vt illis spiritualiter prodesse possimus, necessarium sæpe est,

Basil.

Cassian. Ioã. Climac. Bonau. Smaragd.

A etiam corporaliter illis inseruire, & in hoc exemplum charitatis, & humilitatis præbere: oportet ergo vt statim à principio in his humilioribus ministeriis nouitij Societatis multum exerceãtur.

9\. Quintum exerceri in doctrina Christiana rudioribus docenda. Sextum in ministerio prædicandi, & confessiones audiendi, quod tamen non tam pro nouitiis, quàm per tertiam probationẽ agentibus intelligitur.

Quintum experimentum est, vt in doctrina Christiana pueris, & rudioribus hominibus docenda, pro singulorum captu, & temporum, ac locorum opportunitate exerceantur. Quod in sexto experimento ostenditur ad ministeria prædicandi, vel confessiones audiendi. *Postquam in probationibus bonæ ædificationis specimen præbuerit.* Vnde constat hoc vltimum magis pertinere ad tertiam probationem, quæ finitis studiis, ante professionem fit, de qua infrà lib. 6. cap. 2. dicturi sumus, B quàm ad hanc secundam; quia hoc tempore non solent esse nouitij (regulariter loquendo) in eo statu, in quo possint in his ministeriis prædicandi, & confessiones audiendi exerceri: nec pro eo tempore intra Societatem, ad eos ordines promouendi sunt, qui ad illa ministeria sunt necessarij; cùm nec tempore studiorum, vsque ad finem eorum, regulariter promoueri debeant, vt constat ex 4. p. constit. cap. 6. liter. C. Nihilominus si contingat nouitios iam ordinatos recipi, & cum sufficientibus dotibus ad ea munera exercenda, illo etiam sexto experimento probandi sunt, cum speciali approbatione Superioris, vt dicitur in Examine cap. 5. §. vltimo. C Quintum autem ab omnibus ferè, potest aliqua ex parte exerceri, siue ipsi per se doctrinam Christianam doceant, siue aliorum socij sint, eósque, vt possunt, iuuent. In quo etiam sæpe occurrit occasio aliquod opus propriæ humilitatis, & abiectionis exercendi.

Sextum in nouitiis aliquando habere locum potest.

10\. Quintum, & sextũ experimentum Societati propria.

Videntur autem hæc duo experimenta, sicut de tertia diximus, valde propria Societatis: nam in aliis religionibus non permittuntur nouitij soli inter se egredi septa monasterij, nedum in actionibus circa proximum occupari; quod non solùm monachales ordines, sed etiam mendicantes, quæ magis de actione circa proximum participant, obseruant, vt videre licet in constitutionibus Prædicatorum. d. 1. cap. 15. lect. 6. & in constitutionibus D Minorum cap. 3. Nihilominus experimenta hæc in Societate approbata sunt, sicut aliæ constitutiones, & cum fructu seruantur, súntque consentanea fini eius, tum vt talentum nouitij ad iuuandos, & ædificandos proximos innotescere incipiat, quantum illa ætas & status patitur; tum etiam, vt vsu & experientia discere incipiat nouitius; in quibus operibus per totam vitam occupandus est, & eo magis ad illa afficiatu; quo à tenera religionis ætate in eis fuerit educatus, sic enim consueuerunt parẽtes quandò filios ad vsum militiæ destinant, eos à pueritia in actionibus bellicis exercere; & duces non statim tyrones milites E pugnæ committunt, sed priùs illos paulatim exercent, ac pertentant. Vtrumque ergo obseruat Societas cum his, quos ad spiritualem militiam enutrit. Cuius rei etiam exemplum à Christo Domino habemus, quandiu enim in hac vita vixit cum discipulis suis, eos tanquam nouitios sub sua cura, & magisterio habuit, vt ex Ioanne Dominico Cardinali dixit Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 7. §. 4. & tamen quia illos educebat, vt per totum orbem Euangelium suum prædicarent, non semper in illo quasi nouitiatu, eos apud se veluti intra claustra retinuit, sed interdum ad prædicandum misit, intra Iudæam solùm, vt inde paulatim ad maiora proficerent. Quod significauit Chrys. homil. 33. in Matth. dicens. *Ideo primò ad Iudæos mittit, vt quasi in quadam palæstra in Iudæa exercitati, ad agones*

Vide Vegetium de re militari lib. 1. per totũ.

nes

nes orbis terrarum intrarent, & velut quoſdam pullos debiles ad volandum nos induceret.

Suprapoſita experimenta nouitiorum nec ſola, nec neceſſaria eſſe.

11. Hæc ſunt præcipua Societatis de nouitiis experimenta, quorum vtilitaté, quia B. Ignatius; ac primi eius ſocij initio ferè ſuæ conuerſionis, maximam perceperant, nobis poſteris obeunda reliquerunt. Quæ tamen nec ſola ſunt, nec omnino neceſſaria; vtrumque enim ex eodem c. 4. Examin. colligitur. Nam in §. 9. expreſsè dicitur, *hæc ſex experimenta eſſe præcipua* præter alia multa, quæ per totũ illud caput narrantur. Et 9. p. Conſtit. c. 3. lit. E. dicitur, *penes Generalem erit, vt omnia experimenta, & plura etiam, quàm illa lex, de quibus in Examine dicitur fiant.* Quoad alteram verò partem dicitur in eodem c. 4. Examin. poſſe illa experimenta anteponi, & poſtponi, & moderari, & aliquo in caſu auctoritate Superioris, habita ratione perſonarum, temporum, & locorum, tum cæterorum, quæ occurrerint, in alia permutari. Non ſunt ergo ſimpliciter neceſſaria, ſed iuxta obſeruantiam regularem, cum ſubordinatione ad debitam ſuperioris prouidentiam, ac directionem.

De loco probationis nouitiorum.

12. Quarta, & vltima circunſtantia huius probationis eſſe poteſt locus, vbi facienda eſt. In quo aliquid etiam proprium, ac peculiare obſeruat Societas, videlicet, vt proprias, & ſeparatas habeat domos, ad hoc ſolùm officium probandi, & inſtruendi nouitios deſtinatas, vt conſtat ex c. 1. Examin. & ex 1. p. Conſtit. c. 4. Quod etiam à Summis Pontificibus approbatum eſt, vt videre licet in bullis ſæpè citatis de confirmatione Societatis, & ex bulla Pij IV. anni 1561. quæ incipit, *Exponi nobis.* vbi has domos probationis eximit ab obligatione ſoluendi decimas. Ratio autem huius inſtitutionis, primò reddi poteſt ex generali principio à Patribus obſeruato, multum expedire ad bonam nouitiorum educationem, vt ſeparatam ab aliis religioſis habitationem habeant, vt optimè probat Baſil. regul. 15. ex fuſioribus, & ſtatuit D. Benedict. c. 58. ſuæ regulæ, & fuiſſe obſeruatum ab antiquis Patribus, ſumitur ex Caſſian. lib. 4. c. 7. & ſequentibus: & nunc etiam in omnibus religionibus obſeruatur, in vnaquaque, iuxta modum aliquem ſibi accommodatum. Ergo quòd hæc ſeparatio ſit non ſolùm in aliqua parte eiuſdem domus, ſed etiam in domo diſtincta, ex ſe valde conſentaneum eſt rationi: nam ſi conſiderentur omnes rationes, quæ fundatores religionum mouerunt ad aliquam ſeparationem faciendam, omnes oſtendunt, quo maior fuerit hæc ſeparatio intra latitudinem religioſæ vnitatis, tanto fore meliorem, ſi cætera paria ſint.

Cur nouitij in domo ſeparata educentur?

Baſil. Regul. Benedicti. Caſſian.

Rationes quibus Baſilius ſuadet nouitios ſeparatim à profeſſis eſſe educandos. Prima. Secunda Tertia.

13. Rationes quas Baſilius inſinuat hæc ſunt. Prima, vt raritate congreſſus, nouitij maiorem reuerentiam erga antiquos retineant. Secunda, ne occaſionem alicuius elationis accipiant, ſi ſtatim cum aliis ad communem vitam admittantur. Tertia, ne fortè ſi aliqui ex antiquioribus, in officiis ſuis, aut religionis obſeruantia minùs diligentes, vel re vera ſint, vel apparere poſſint, procliuitas ad eos imitandum in animis illorum naſcatur: hoc enim ſcandali genus faciliùs in his, tanquam in infirmioribus, & puſillioribus naſcitur; & ſæpe propter nouitatem, & inexperientiam ibi defectum, aut negligentiam iudicant vbi reuera non eſt. Vnde addit quartò Baſilius cauendum etiam eſſe, ne de ſe elatiùs ſentire incipiant, cùm in quibus ipſi

Quarta.

A rectè ſe gerunt, in his grandiores labi animaduertant. Quintò per hoc etiam prouidetur, ne nouitij ante tempus indecorè appetant ea, quæ cum aliis propter ætatem, vel alias rationes, religioſè, & cum decore ſeruatur. Sextò addit Baſilius aliud commodum, ſcilicet, vt in præceptorum commentatione adoleſcentulis neceſſaria ſtrepitu illo, qui illam ſolet comitari, reliqui religioſi non offendantur. Denique concludit ad ſeruandum rectum ordinem in diſciplina religioſa, hanc ſeparationem eſſe neceſſariam, quæ omnia commodiùs profectò ſeruabuntur, ſi ſeparatio, in diſtinctis domiciliis fiat, ſi commodè id fieri poſſit: quanuis etiam in cohabitatione eiuſdem domus, poſſint aliæ vtilitates inueniri: *Nam & parui* (ait Baſilius) *ex* B *grandiorum æmulatione ad compunctionem aſſueſiunt, & qui pietate antecedunt, in oratione à pueris non mediocriter adiuuantur.* Hæ verò vtilitates, & ſimiles non amittuntur propter domorum ſeparationem, quia hæc nunquam poteſt eſſe tanta, quin cum nouitiis aliqui antiquiores habitent, à quibus vitæ exemplum accipere poſſint, quod eò melius fiet, quo ipſi magis fuerint ſelecti & probati: & è conuerſo, inter antiquiores ſemper iuniores aliqui habitant, qui licèt nouitij non ſint, nouitiorum feruorem, & inſtitutionem retinent, quorum vel officio, vel exemplo alij ſufficienter iuuari poſſunt.

Quinta. Sexta. Septima.

14. Præter has verò generaliter rationes, conſiderata eſt in Societate ſpecialis vtilitas, vel etiam neceſſitas ex peculiari fine, & actionibus Societatis C proueniens. Nam omiſſis nouitiis, duo ſunt in Societate conuentuum, ſeu domiciliorum genera, pro aliis qui iam ſunt Societatis membra: quædam pro ſtudiis & ſcholaribus principaliter deputata, quæ Collegia appellantur, alia ad actiones, & miniſteria erga proximos omnino dicata, quæ ſunt domus profeſſorum: in neutro autem loco iſtorũ, poterant ſatis conuenienter domus nouitiorum Societatis fundari: meritò ergo tertius, ac ſeparatus locus ad hunc finem inuentus eſt. Minor quoad domos profeſſas facilè oſtendi poteſt. Primò quia illæ domus reditus habere non poſſunt, ſed ex eleemoſynis viuere debent; domos autem in quibus nouitij probantur habere conuenientes reditus oportet, vt in eiſdem conſtitutionibus So- D cietatis inſtitutum eſt, tum propter maiorem tranquillitatem, & quietem nouitiorum, & ſuperiorum, à quibus gubernantur, vt depoſita ſolicitudine rerum temporalium, ſolis ſpiritualibus intendant, tum etiam vt omnis occaſio diſtractionis auferatur. Secundò, quia longiſſimè inter ſe diſtant miniſteria domus profeſſæ, & occupationes, ac inſtituta nouitiorum, propter quod neceſſe eſt in profeſſis domibus eſſe multam frequentiam ſecularium perſonarum, multámque cum illis communicationem, à qua nouitij ſeparati eſſe debent. Denique domus probationum non ſunt (vt ita dicam) proxima, & immediata ſeminaria domorum profeſſarum, ſed hæc ſunt Collegia, quæ à do- E mibus nouitiorum continuò refici, & conſeruari debent, & ideo cùm Collegia debeant eſſe ſeparata à domibus profeſſis, vt infrà dicemus, multo magis nouitiorum domus: quod ſi hæc cum aliquo illorum membrorum coniungi deberent, potiùs id futurum eſſet cum Collegiis, quàm cum profeſſorum domibus. Vnde in declaratione ca. 1. Examin. lit. B. domus probationis velut membra Collegiorum eſſe dicuntur, vbi & admiti, & probari ad tempus ſolent, qui poſtmodum in Collegiis ſunt cõſtituendi. Atque ita vbi commodè pro-

Octaua ratio ex Societatis inſtituto ſumpta.

Probatur in primis nouitios in domibus profeſſis educari non poſſe.

Pp baticnis

bationis domus omnino ſeparari non poteſt, cum aliquo collegio interdum coniuncta eſt, ita vt in illo habeat omnem ſeparationem quam habere poſſit.

Item in Collegiis minus conuenienter educari.

Nihilominus tamen regulariter, vbi id fieri poteſt, multò commodiùs exiſtimatur, vt domus probationis à collegiis etiam diſtincta ſit, quia etiam ſtudentium exercitia valde diuerſa ſunt ab exercitiis nouitiorum, nec poſſunt intra eandem domum adeò ſeparari, quin aliqua inquietudo, & perturbatio in aliquibus ſaltem inde oriatur. Item quia cùm domus probationis ad educationem ſpiritualem nouitiorum ſolummodo, atque omnino inſtituta ſit, res omnes illius totumque regimen, ordo, actiones, atque ipſa etiam habitatio ad illum finem diriguntur, & accommodantur, & ſuperioris cura magis vnita eſt, totáque circa educationem nouitiorum verſatur, & ad hunc finem omnia alia diſponit, vnde non eſt dubium, quin ad meliorem nouitiorum educationem hæc ratio viuendi vtilior ſit.

15. *Hanc ſeparationem nõ eſſe de ſubſtantia nouitiatus.*

Quanuis autem hoc ita ſit, nihilominus hæc etiam circunſtantia non eſt de abſoluta neceſſitate probationis, vt in eiſdem conſtitutionibus ſatis declaratum eſt. Nam p.3. cap.1. §.27. & p.4. cap.2. lit.D. ſignificatur etiam in domibus profeſſis poſſe aliquando nouitios probari, quod etiam conſuetudine receptum eſt, maximè quando ad ſeruitium, vel auxilium domus eorum opera neceſſaria eſt, & eadem ratione poſſunt aliquando ad collegia admitti, vt in 4.p. cap.6. liter. C. dicitur, & tunc non interrumpitur eorum probatio, quia illa loci circunſtantia eſſentialis non eſt.

Quid ſit de huius nouitiatus ſubſtantia.

Vnde tandem cõcluditur, de ſubſtantia huius probationis tantùm eſſe id, quod eſt de ſubſtantia nouitiatus, in quacunque alia religione, illud cum proportione ad hanc accommodando. Hîc etiam non eſt neceſſarius ſpecialis habitus regularis, ſed totum ad hoc reducitur, quod eſt viuere ſub obedientia Societatis: tãquam membrum nondum illi vnitum per aliqua vota cum propoſito illam intrandi, & in illa viuendi, ac moriendi, vt dicitur in 5.p. Conſtit. cap.1. liter. A. ſubintelligendum autem cenſeo, ſi poſt probationem, ita ſibi expedire iudicauerit: non enim tenetur nouitius habere abſolutum propoſitum profitendi, ſeu moriendi in religione (quanuis optimum conſilium ſit) quia cum eo tempore reuera ibi ſit ad probandum, ſatis eſt in rigore quòd habeat illud propoſitum cum ordine ad probationem, ſeu (quod idem eſt) ſub illa conditione: quanuis (vt dicebam) melius ſit illam ſupponere, propoſitum firmum habere: ſic enim magis excitatur homo ad conſtantiam, & ad perferendos labores, quos in religione experitur. Videtur autem neceſſarium habere dictum propoſitum.

Qui cum ficto animo Societatẽ ingreditur verè nouitius dici nequit.

Vnde ſi quis ficto animo, cum deliberatione non viuendi perpetuò in Societate, ſed ſolùm proficiendi, vel ſtudendi per aliquot annos in ea exiſtat, & exteriùs probare ſe ſinat, prætérquam quòd grauiſſimè peccaret decipiendo religionem in re graui, & poſtea egrediens, teneretur ad reſtituendas omnes expenſas, vel ſi quæ alia damna, ob eam cauſam religio paſſa eſſet: ille non poſſet verè dici nouitius Societatis; nam vt in prædicta declaratione dicitur, vt aliquis verè dicatur de Societate, etiam nouitius neceſſe eſt, vt cum prædicto propoſito viuendi, & moriendi in Societate, ſub obedientia eius in probatione verſetur, vt in aliquem eius gradum admittatur. Vnde ſatis probabile eſt, etiamſi poſtea fictum propoſitum mutet, & velit in Societate permanere, non poſſe in conſcientia in tempus probationis computare tempus illud, in quo animum fictum habuit, quia reuera tunc non erat in probatione, licèt exteriùs appareret. Quod cum proportione ad alias religiones applicari poteſt.

16. *Probabile tamen oppoſitum.*

Quia verò hoc videri poteſt duriuſculum, & in praxi poteſt habere aliqua incommoda, & graues difficultates, præſertim, quoad tempus probationis, ſimpliciter neceſſarium ad valorem profeſſionis, & quia etiam nullo iure communi ſatis fundari poteſt, ideo probabiliter dici poteſt, quòd licèt illa probatio eo tempore, quo ſic fit, ficta ſit potiùs, quàm vera, quia deficit intentio à qua omnis humana actio pendet; nihilominus mutata poſtea intentione retrotrahi (vt ſic dicam) & ratificari præcedentem probationem: quia experimentum eſſe aſſumptum, non omnino tranſit, ſed permanet, & illud eſt principaliter intentum per talem probationem. Aliud etiam incommodum cauendum eſt ex illo animo ficto, quia veri nouitij Societatis fruuntur ſpiritualibus gratiis Societati conceſſis, vt dicitur in eodem cap.1. 5.p. Conſtit. liter. A. illis autem non fruetur, qui talem fictum animum habuerit, quia pro tunc verus nouitius non eſt; & in prædicto loco ad fruendum his gratiis hoc propoſitum requiri videtur; & quoniam inter has gratias continentur abſolutiones à cenſuris reſeruatis, commutationes, aut ſuſpenſiones votorum, & ſimiles, cauendus eſt talis ſtatus, ne hæc omnia inualidè fiant.

Fictus animus non fruitur gratiis ſpiritualibus Societatis.

Atque hæc videntur ſufficere de hac prima parte Societatis. Nam de poteſtate admittendi ad hanc probationem, iam ſuprà in cap.1. ſufficienter tactum eſt; & in eodem cap.1. 5. partis Conſtitutionum dicitur, totam illam eſſe apud Præpoſitum Generalem, & meritò, quia, præter alias rationes, in Societate non recipitur aliquis, pro vno, aut alio loco, ſed pro tota Societate.

Totam poteſtatem admittendi, & dimittendi nouitios eſt apud Generalem, & per illum in Prouincialibus.

Quia verò non poteſt per ſe ſemper illam exercere, quaſi ordinario iure Prouincialibus illam communicat. Idémque dicendum eſt de poteſtate dimittendi nouitium, quando religioni non ſatisfacit, vt conſtat ex 2.p. Conſtit. cap.1. vbi in declaratione fuſiùs explicatur modus legitimè vtendi hac facultate: neque hîc aliquid addendum occurrit, præter ea quæ de religione in genere dicta ſunt tom. ſuperiori.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

De admiſsione nouitiorum in Societatem IESV per tria vota ſimplicia in communi, & eorum diſſolutione, &c.

LIBER TERTIVS.

De admiſsione ſcholarium in Societatem per vota ſimplicia, eorúmque dimiſsione.

PROPRIVM, ac peculiare eſt Societatis inter omnes religiones, vt inter receptionem ad habitum, & ad profeſſionem ſolennem, habeat mediũ quendam admittendi modum, per quem is, qui admittitur extra gradum nouitiorum conſtituitur, & religioni vnitur, tanquam verum membrum eius, veruſque religioſus; & nihilominus non conſtituitur in vltimo termino perfectæ vnionis, quam cum corpore Societatis habere poteſt, ſed adhuc in ordine ad illum aliquo modo in probatione manet. Qui modus admiſſionis propter ſcholaſticos præcipuè inuentus eſt; extenditur tamen etiam ad coadiutores temporales, qui ad ſcholares ipſos ſeruandos recipiuntur; & quamuis in miniſteriis differant, in ſubſtantia, & modo huius receptionis, & votorum, quæ in illa fiunt, eiuſdem omnino rationis ſunt, & ita ſub illis cõprehenduntur, tanquam acceſſorium ſub principali. Hîc igitur receptionis modus multis modis impugnatus eſt, & tanquam nouus, & tanquam iniuſtus, & inſufficiens ad religioſum conſtituẽdum. Vt ergo plenè omnibus ſatisfaciamus, conuenientiam huius inſtitutionis, & eſſentiam, & quaſi quidditatẽ huius receptionis, & vim votorũ eius, cauſas denique, effectus, & proprietates eius explicabimus.

CAPVT I.

Proponuntur rationes dubitandi circa admiſsionem ſcholarium in Societatem.

1\. Prima dubitandi ratio. IN hac admiſſione nouitiorum ad gradum ſcholarium per vota ſimplicia, Prima ratio dubitandi eſt, quia vel in hac admiſſione perſona ſe tradit Societati, eique ſe deuouet, & ab ea admittitur, vel non; ſed ſolùm ſimpliciter talia vota emittit. Si primum dicatur, nihil deeſt ad perfectam profeſſionem religioſam, quia de ſubſtantia huius profeſſionis, duo tantùm ſunt, ſcilicet, traditio acceptata, cum tribus votis ſubſtantialibus, vt ſuprà oſtenſum eſt. Si verò dicatur ſecundum, illa non eſt vnio cũ religione, quia vbi non eſt contractus mutuus dandi, & acceptandi, non poteſt eſſe vera vnio moralis, quæ conſtituat vnũ corpus politicum, & efficiat verum, & ſtabile membrum: nõ videtur ergo poſſibilis talis modus vnionis, medius inter nouitiatum, & profeſſionẽ. Dicetur fortaſſe, dari quidẽ traditionem, & acceptionem, ſed non reciprocam, quia obligat ſimpliciter eum qui ſe tradit, non tamen religionem, ſed ſolùm quandiu illum retinere voluerit. Contra hoc verò ſuboritur ſecunda ratio dubitandi; quia hinc ſequitur talẽ modum receptionis eſſe illicitum, atque iniuſtum. Probatur ſequela, quia iuſtitia cõtractus poſtulat æqualitatem ex vtraque parte, hîc autem inuenitur maxima inæqualitas quia receptus in Societate, manet obligatus ex ſe ad perpetuò viuendum, & moriendum in illa, eique ſeruiendum: ipſa verò Societas non ſe obligat ad perpetuò retinendum illum; eſt ergo iniuſtitia in tali contractu, & ideo Doctores cõmuniter in c. *porrectum*. de regul. Nauar. & alij quos ſuperiori tom retuli agentes de profeſſione religioſa, in hoc cõueniunt, quod profeſſio religioſa, vt debito modo fiat, debet cõtinere contractum, & obligationẽ reciprocã inter religioſum, & religionem. Tertiò etiãſi talis receptio eſſet licita, non videtur expediẽs, nec religioni accõmodata. Primò quidẽ, quia talis viuendi modus, non poteſt eſſe ſtabilis, ac perpetuus, quod maximè neceſſarium eſt ad vitam religioſam. Deinde quia ex illo ſequi poſſunt multa incõuenientia, & quæ ſcandalum generare poſſunt, quale eſt, quod perſonæ, ſemel Deo dicatæ ad ſeculum facilè reuertantur, & negotiis ſecularibus, etiam in ſtatu coniugij omnino tradantur contra regulam 51. *Semel Deo dicatum, non eſt ad vſus humanos vlteriùs transferendũ.* de regul. iur. in 6. Item ex parte perſonarum ingredientium poſſunt eſſe multæ fraudes, vt ſi poſt vota liberiùs viuant, vt liberi dimittantur; vel quod grauius eſt, ſi à principio eo animo ingrediantur, & fictè voueant, ſolũ vt bonis, & commodis religionis quoad ſtudia, vel alia huiuſmodi aliquibus annis frui poſſint, & poſtea ſic viuere, vel occaſionẽ quærere, vt liberi dimittantur. Ex parte etiam religionis poſſunt iniuſtitiæ interuenire, ex odio, vel alio humano reſpectu aliquos dimittendo, vel certè ex nimio affectu ad commodum religionis, innocentem dimittendo, quia fortè in ægritudinẽ incidit. Quæ omnia pericula attentè conſiderata auertere poſſunt homines ab affectu ingrediendi hanc religionem, ergo omnibus conſideratis, nec ſimpliciter, nec religioni talis modus admiſſionis expediens eſt.

[Margin notes: Secunda. — Nauar. — Tertia ex multiplici incõmodo. Primò. — Secundò. — Tertiò. — Quartò. — Quintò.]

Neceſſarium eſſe admitti in Societate iuuenes, qui bonis literis imbuantur antequam ad Societatis miniſteria applicentur.

2\. Prima ſuppoſitio pro reſolutione difficultatũ adductarũ. Ratione ſuadetur ex 4. p. conſtit. in princip. Vt veritatem exponamus, ſuppono in primis id, quod per ſe nouũ eſt, & infrà lib. 5. tractabitur, neceſſarium fuiſſe in hac religione ad vtilitatem, & conſeruationem eius recipi iuuenes, qui ad miniſteria Societatis optimis literis in ea priùs imbuãtur, quã ad eius miniſteria applicentur. Cuius rei ratio optimè traditur in initio 4. p. conſtit. lit. A. Et ideo ſolùm oportebit verba illa referre; Atque in primis ex fine Societatis colligitur, & neceſſariũ, & rationi conſentaneum eſſe, *vt qui in eam ſunt ingreſſuri,* (ſcilicet in Societatẽ profeſſam, ſeu ad eius miniſteria, quaſi ex officio, & propria obligatione peragenda) *viri ſint vita probitate, & literarũ eruditione ad id officiũ idonei.* Deinde verò optimè ſubiungitur; *Et quia boni ſimul, & eruditi pauci inueniũtur, ſi cum aliis cõparentur, & ex paucis maior pars iã à ſuſceptis laboribus velit cõquieſcere, perdifficile fore comprehendimus, huiuſmodi hominibus, qui boni ſimul, ac literati eſſent, hãc Societatem augeri poſſe, tum propter magnos labores, quos eius inſtitutũ exigit; tum propter magnam*

gnam sui ipsorum abnegationem, ideo nobis omnibus, qui conseruationem, & incrementum eius, ad maiorem laudem, & obsequium Dei, ac D. Nostri cupiebamus, alia via tenenda esse visa est; admittendi nimirum iuuenes, qui bonorum morum, & ingeniorum indolem spem facerent, quòd in probos simul, ac doctos viros, ad colendam Christi Domini N. vineam essent euasuri admittendi etiam in collegia, cum in iis conditionibus, quæ in literis Apostolicis cõtinentur, siue in vniuersitatibus, siue extra illas fuerint; & quidem si in vniuersitatibus, siue illa Societatis curæ commissa sint, siue non. Hac enim ratione nobis in Domino persuademus ad maius diuinæ maiestatis obsequium fore, si & numero augeantur, & in literis, ac virtutibus progressum faciant ij, qui eidem obsequio se totos impendunt.

3\. *Hanc consuetudinem iuuenes educandi antiquissimã esse monstratur.* Nec solùm ratio, & euidens necessitas, sed etiã etiam antiqua Ecclesiæ consuetudo Ignatium, & Societatem docuit hoc modo educare, & instituere iuuentutem, quæ ad spiritualia ministeria proximorum saluti necessaria, idonea postea existeret. Diximus enim sæpe Societatem esse religionem Clericorum, aut presbyterorum, fuit autem olim, iuxta primitiuam Ecclesiam obseruatũ, vt in Diœcesibus, seu locis Episcoporum, domus aliquæ essent specialiter deputatæ ad iuuenes in virtute, & literis educandos, ex quibus postea possent boni Clerici, & Ecclesiæ vtiles ordinari, vt intelligi potest ex Concilio Tolet. II. cap. 1. & habetur d. 28. cap. 5. vbi sic dicitur. *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis clericatus officio mancipauit, statuimus obseruandum, vt mox detonsi, vel ministerio doctorum traditi, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia, à præposito sibi debeant erudiri.* Idem habetur ex Concilio Tolet. IV. cap. 23. quod est apud Gratianum cap. 1. 12. quæstione 1. *Omnis* (inquit) *ætas ab adolescentia ad malum prona est, nihil enim incertius quàm vita adolescentium: ob hoc constituere oportuit, vt si qui in Clero impuberes, aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij maneant, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati deuotissimo seniori*, &c. Idem ferè habetur in Concilio Aquisgran. cap. 135. Quem morem iuuare studuit Concil. Lateran. sub Alexand. III. p. 1. cap. 18. Et aliud Lateran. sub Innocent. III. cap. 11. Et aliud sub Leone X. cap. 9. de reformatione Curiæ. Et tandem Concil. Trid. sess. 23. cap. 18. Ad huius ergo sanctæ consuetudinis imitationem, Societas scholarium gradum introduxit, tanquam necessarium seminarium ad eos ministros instituendos, qui pro dignitate Societati ad finem suum inseruire possint. Quo enim presbyteri Societatis, ex vi sui instituti, & vi professionis ad perfectionem sacerdotalem (vt sic dicam) magis obligantur, eò perfectiori etiam indigent educatione, & institutione à iuuentute sua.

Cõueniens ac necessarium fuisse huiusmodi scholares Societati per tria vota esse substantialiter coniunctos.

4\. *Secunda suppositio.* Secundò supponendum est, conuenientissimũ, ac moraliter necessarium fuisse, vt hi scholares substantialiter essent Societati coniuncti, per veram vnionem moralem cum illa; & per tria substantialia vota religionis, vt cum pollicitatione sese ampliùs coniungendi cum illa, vel eam profitendi, quando, & quomodo iuberentur. Hoc constat ex Constitutionibus, & bullis Pontificiis, hunc gradum tanquam Societati intrinsecum, eíque maximè necessarium approbantibus, vt cap. 3. videbimus; quod etiam ratione, & exemplo facilè ostendi potest. Ratio quidem, quia & ad spirituale bonum ipsorum religiosorum, & ad finem, & conseruationem Societatis, hoc erat necessarium. *Ratione probatur conueniens, tum ex parte ipsorum scholarium.* Primum patet, quia ad perfectionem talium personarum necessarium erat, vt à principio Deo dicarentur, & ad perfectionem sequendam obligarentur; alioqui si vsque ad finem studiorum hoc differretur, & ipsi magnis commodis spiritualibus, & gratiis priuarentur, & periculo facillimæ mutabilitatis exponerentur. Ex parte item Societatis, erat euidens necessitas, quia nisi ex parte studentium esset obligatio manendi in illa, suo fine, & laboribus ferè frustraretur: nam complures post studia discederent, si hoc esset positum in libera eorum voluntate, *Iniquè autem* (ait Gregor. XIII. in Constitutione, *Ascendente Domino*) *cum Societate ageretur, si viris multo labore ad ardua ministeria eruditi, cum religionis catholicæ, & huius sedis detrimento priuaretur.* *Tũ ex parte Societatis.* Et è conuerso pauci essent, verum desiderium religiosi status habentes, qui tanto tempore, sine vllo statu permanere vellent. Deinde vix possent conuenienter gubernari, nisi votum obedientiæ, & paupertatis haberent, & innumera incommoda, & magna confusio sequi posset; quantùm autem votum castitatis expediat per se notum est. Denique cùm huiusmodi scholares approbati, intimam debeant habere communicationem cum reliquis membris Societatis in victu, familiaritate, totiusque vitæ communitate, monstrosum esset, & indecens, si omnia hæc membra non haberent inter se substantialem vnionem religiosi status. Quapropter, cùm in Constitutionibus Societatis. p. 3. cap. 3. liter. B. declaratum sit, non repugnare instituto nostro, ex licentia Præpositi Generalis, & ad tempus aliquos pauperes scholasticos in Collegiis Societatis admittere, quanuis intra Societatem verè non recipiantur, neque ipsi promittant ipsam ingredi, statim adiungitur, & vestitus rationem in eis futuram esse diuersam, & habitationem separatam, ita vt qui institutum Societatis sequuntur, seorsim, & non commisti aliis externis maneant. Dices cur non poterant hoc modo educari omnes scholares Societatis? Respondeo propter rationes factas, non potuit hæc esse generalis regula, neque educatio illa esset cum tanto affectu, & vnione charitatis, tam ipsorum ad religionem, quàm religionis ad ipsos: ex quadam verò, veluti dispensatione, id in casu aliquo permittitur, quando ex parte ipsorum non esset voluntas ingrediendi Societatem, & ob alias causas iudicaretur ad maius Dei obsequium expedire aliquos ingenuos adolescentes ita educare. Sicut autem illa permissio specialis est & per se non expediens; ita eius vsus rarissimus est, aut certè nullus, & experientia ipsa docuit, quando similis necessitas occurrit, meliùs separata domo, & peculiari collegio id fieri, quanuis sub cura Societatis existat, vt videmus Romæ authoritate Summorum Pontificum, & aliis locis fieri.

5\. *Exemplo idem suadetur.* Tandem, non deest huius institutionis proportionale exemplum ex antiquitate desumptum. Nam in dicto Concilio Tolet. II. & cap. *De his*, 28. d. de iis minoribus clericis, qui in seminario Episcopali educabantur, dicitur, cùm ad 18. ætatis annum perueniebant interrogandos fuisse, an vellent cœlibatum seruare, quod si permanere volebant, promittebant castitatem, vt illo vinculo quasi obligati ad clericatum manerent.

Sic etiam in Concil. Carthag. III. cap. 19. dicitur, *Lectores cùm ad annos pubertatis peruenerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.* Hac etiam ratione in Concilio illo Tolet. II. cap. 2. statutum est, ne clerici ab vno Episcopo in suo collegio, seu seminario enutriti, ab alio Episcopo in sua Ecclesia recipiantur: *Quia durum est* (inquit Concil.) *vt eum quem alius sensu, & squalore infantiæ exuit, alius suscipere, ac vendicare præsumat.* Volebant ergo antiqua decreta, ac meritò, huiusmodi clericos esse addictos illi Ecclesiæ, in qua, & pro qua educabantur. Ad hunc ergo modum se habet Societas circa scholares suos; & eodem consilio ordinarunt Pontifices, vt scholares approbati in Societate ad nullam aliam religionem transire possint, excepto Carthusiensium ordine, quod commune est etiam professis; de quo infrà lib. 11. cap. 2. dicendum est. Potest etiam in huius rei exemplum adduci id, quod nũc videmus à Pontificibus obseruari in his seminariis, quæ ad educandos presbyteros doctos & catholicos diuersarum nationum, ad expugnandas hæreses in eis exortas, erexerunt: non enim aliter (quod sciam) eos admittũt, nisi priùs voto, vel iuramento præstito suscipiendi sacros ordines, & in suis regnis, vel Prouinciis pro fide catholica, & animarum conuersione laborandi, & ministeria sacerdotalia exercendi, quia aliàs ferè nullus fructus ex eo labore, & expensis probabili certitudine sperari posset. Ita ergo seruata proportione necessaria fuit in Societate obligatio ex parte scholasticorum, eam verò oportuit fieri modo religioni accommodato, atque adeò per substantialia vota, & intimam religiosam vnionem cum Societate ipsa.

Aliud exemplum.

Obligationem per prædicta vota non esse mutuam.

6\. Tertiò supponendum est, hæc vota ita fieri in Societate, vt ex parte vouentis sint ex intentione se obligandi in perpetuum, ad viuendum, & moriendum in hac religione sub obedientia eius; ex parte verò religionis solùm admittantur acceptãdo traditionem, & obligationem ipsius vouentis, non tamen se obligando ad semper retinendum ipsum vouentem, aut vota eius; sed solùm *quantum Præpositus Generalis eos in Societate retinendos censuerit.* Vtrumque est manifestum, ac sæpius repetitum in Constitutionibus ac bullis Societatis. Nam quod ad primum attinet, nihil magis ab scholasticis approbatis, vel à nouitiis expleto biennio, vt in illum gradum admittantur, postulatur, quàm vt firmum propositum habeant viuẽdi, & moriendi in Societate. Vnde in c. 3. Exam. §. 13. primùm interrogatur nouitius, *an omnino decreuerit seculum relinquere, & Consilia Domini nostri Iesu Christi sequi.* Et statim §. 14. *Num deliberatum habeat animi propositum viuendi, & moriendi in Domino, cùm hac, & in hac Societate Iesu Christi Creatoris, ac Domini nostri.* Et rursus c. 7. §. 5. *An statuerit omnino apud se studiis absolutis, ac probationibus peractis Societatem ad viuendum in ea, & moriendum ingredi.* Et infrà n. 7. & 8. hæc stabilitas sæpiùs examinanda dicitur. Deinde idem constat ex ipsa forma vouendi tria vota substantialia; atque ingressum in Societatem, *vt vitam in ea perpetuò degant*, iam formati, aut professi, vt constat ex p. 5. Constit. cap. 4. §. 4. quæ vota ad maius meritum, & stabilitatem emitti dicuntur in Examin. cap. 7. in principio. Denique nihil frequentius in Constitutionibus repetitur, & rationes, quibus paulò antè in 2. suppositione probatum est, necessarium fuisse scholares approbari, & admitti in Societatẽ sub obligatione, probant etiam talem obligationem debuisse esse perpetuam, alioqui non vitarentur incommoda; quæ ibi dicta sunt.

Tertia suppositio bipartita.

Ostenditur prior pars.

Altera item pars, quòd Societas ex parte sua, non absolutè obligetur, expresse habetur in Examine cap. 7. & 5. p. c. 4. lit. D. & his verbis ponitur in Constitutione, *Ascendente Domino.* Greg. XIII. vbi cùm sermo sit de scholaribus, dicitur, *Quantum est ex parte ipsorum, perpetuò: ex parte verò Societatis iuxta Apostolica indulta, & constitutiones prædictas tandiu obligati sunt, quandiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse iudicauerit.* Et ideo 5. p. Const. c. 4. de his scholaribus dicitur; *Qui peracta sua priori probatione, & experimentis, per biennium in scholasticos approbatos admittuntur, coram aliquibus domesticis, quamuis non in manibus cuiusquam, vota sua emittant*, &c. Vbi in declaratione ita explicantur illa verba; *Non in manibus cuiusquam: vt hoc votum soli Deo offertur & non homini, ita nemo id admittit, propterea in nullius manibus fieri dicitur.* Quæ verba obscuriora sunt, & egent expositione, quæ iterum in cap. 5. ad finem recolenda erit. Nam certum est hæc vota fieri aliquo modo in manibus Prælati Societatis, multumque in hoc differre à votis, quæ nouitius suo arbitrio facere potest, & sæpe facit, & repetit etiam publicè, & in præsentia multorum, iuxta easdem Constitutiones Societatis in Examine cap. 1. & 3. p. Constitut. cap. 1. liter. F. vbi etiam declaratur, talia vota non fieri in manibus cuiusquam, neque admitti, quod longè aliter, quàm de votis scholasticorum approbatorum necesse est intelligi. Quia negari etiam non potest, quin hæc vota scholasticorum, aliquo modo, à Societate admittantur, alioqui non verè cum illa vnirentur. Et ideo in 5. p. Constitut. cap. 1. dicitur; *Quia scholastici approbati etiam modo quodam interiori, quàm admissi ad probationem, in corpus Societatis coaptantur, de eorum quoque admissione in hac 5. part. dicetur.* Inscribitur autem illa pars *De iis, quæ ad admittendum in corpus Societatis pertinent.* Vbi *corpus Societatis* sumitur, vt constat ex suis veris membris, excludendo nouitios, de quorum admissione in 1. part. dictum fuerat. Ergo necesse est, vt scholastici ab ipsa Societate admittantur in vera membra eius, quod non fit, nisi per hæc vota. Vnde si talia vota, etiam post biennium fiant coram aliquo, qui potestatem non habeat admittendi illa, non habent vim incorporandi in Societate, neque efficiunt scholarem approbatum, nec denique efficiunt vota Societatis. Necessaria ergo est aliqua admissio, alioqui ad quid esset necessaria potestas in admittente? In hoc ergo sensu non tantùm fiunt coram ipso, sed etiam in manibus eius, vt ipse possit ea acceptare. Sic enim dixit Gregorius XIII. in prædicta Constitutione, *Ascendente Domino.* scholares per hæc vota *se Societati dedicare atque actu tradere*; quod impossibile est fieri, nisi in manibus alicuius illa emittant. In prædicta igitur constitutione dicuntur hæc vota non fieri in manibus alicuius, qui ita illa acceptet, vel recipiat, vt Societatem obliget ad ea semper in suo valore retinenda, & conseruanda. Et eodem sensu dicitur in declaratione neminem talia vota admittere; scilicet, vt absolutè perpetua sint, sed solùm sub conditione subintellecta, *si Societas huiusmodi personas retinere velit*, vt ibidem dicitur. Quam conditionem latiùs capite sequenti à numero tertio explicaturi sumus.

7\. Ostenditur posterior.

Exponitur constitutio.

CAPVT

CAPVT V.

Concluditur licitum ac sanctum esse receptionis modum, quo scholastici in Societatem admittuntur: ac rationibus dubitandi in contrarium satisfit.

1. Prima conclusio.

EX his ergo colligimus in primis possibilem fuisse in Societate modum aliquem admittendi huiusmodi scholares in corpus suum, quò verè illi vniantur, tanquam vera membra eius, medium statum habentia inter nouitiatum, & gradum professorum. Quia hæc vota, quæ explicuimus, seu receptio, quæ per illam fit, extrahit personas à gradu nouitiorum; nam hi nondum sunt membra corpori religionis verè vnita: scholares autem per hanc admissionem verè efficiuntur membra, cùm tamen constet ex eodem modo, quo admittuntur illos non esse professos, neque vltimatè (vt sic dicam) coniunctos, & vnitos Societati, provt illi coniungi possunt. Atque in hoc fatemur esse differentiam inter Societatem, & alias religiones. Id enim expresè dixit Gregor. XIII. in dicta Constitutione, *Ascendente Domino. Quoniam Societas* (ait) *non solis nouitiis, & professis, vt reliquæ regulares, constat.* Atque ita responsum est ad primam rationem dubitandi. Concedimus enim in hoc genere vnionis personam, quantum est ex se, perfectè se tradere, admitti verò, non simpliciter, sed cum illo addito, & conditione subintellecta *si Societas eiusmodi personam retinendam iudicauerit.*

Ad primam rationem dubitandi in præcedēti capite.

2. Secunda Conclusio bimembris probatur ex Pōtificibus.

Secundò verò addimus, hoc genus receptionis licitum, & sanctum esse, tam ex parte religiosi, quàm ex parte religionis. Ad huius veritatis probationem, sufficiebat hoc genus receptionis esse approbatum à multis Summis Pontificibus, non solùm generatim, & quasi confusè, quatenus approbantur constitutiones, sed distinctè, & in particulari declaratum inter ea, quæ ad substantiam instituti multùm pertinent, vt videre licet in bulla Confirmationis Iulij III. vbi de votis scholarium dicitur, *Quibus teneantur, quandiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse censuerit.* Latiùs verò id habetur in dicta Constitutione Gregorij, *Ascendente Domino*, cuius verba ex parte retulimus cap. præced. num. 7. & plura statim referemus. Nihilominus tamen necessarium est, ratione hoc ostendere, & obiectioni secundæ in cap. præced. satisfacere. Primùm ergo quòd ex parte ipsius religiosi talis contractus, seu oblatio licita sit, manifestum est, neque ex hac parte aliquid contra illam obiicitur; quia religiosus nulli facit iniuriam, neque in aliquem alium contra charitatem, aut aliam virtutem operatur, neque etiam in se ipsum, tum quia est sui iuris, & potest de sua libertate disponere, vt voluerit, cùm alioqui propter bonum finem, & in officium de se sanctum, & in cultum Dei se offerat. Tum etiam, quia licèt quandam sui traditionem, & obligationem nimis liberalem facere videatur, totam illam facit in obsequium Dei, respectu cuius nulla liberalitas potest esse nimia. Vnde tãtum abest, vt ex hac parte hæc obligatio sit illicita ei, qui se offert, vt potiùs ex eodem capite videatur excedere aliam professionem, quæ reciproca est: nam in illa quodammodo minus est liberalis obligatio, cùm ex alia parte quædam recompensatio respondere videatur, non tamen propterea hanc vnionem solenni professioni præferimus, quia cætera non sunt paria, sed solùm aduertimus, ex hac parte habere excellentiam quandam singularem.

Ratione quoque ostenditur membrum prius.

3. Ostenditur deinde posterius mēbrum ex Pontific.

Ex parte verò religionis etiam hoc esse licitum, his verbis breuiter probatur in dicta constitutione, *Ascendente Domino. Quod ad Societatis conseruationem maximè est necessarium, idque ab illius exordio prouisum, & post experimento comprobatum est, idque initio ingressus, illis explicitè manifestatur, atque ipsi conditionem hanc amplectuntur, quæ eis (si quos dimittere oporteat) multo est commodior, vt liberi potiùs, quàm votis obligati dimittantur, aliisque iustis, & rationabilibus de causis.* In quibus verbis plures rationes insinuantur, quas omnes ad vnam sub hac forma reducere possumus: si hoc esset illicitum Societati, aut esset contra iustitiam commutatiuam respectu religiosi, aut contra charitatem, aut contra commune bonum, quod respicit etiam charitas, vel iustitia legalis; nihil horum dici potest, vel cum minima probabilitate; ergo. Maior continet sufficientem partitionem, nec video aliud membrum, quod excogitari possit.

Item ex ratione tripartita.

4. Prima pars huius rationis.

Minor quoad primam partem de iustitia, probatur in prædictis verbis; quia scienti, & volenti non fit iniuria: in præsenti autem religiosus sciēs, & videns vult item contrahere, & se donare, & ad hunc finem tanto tempore examinatur, & ei distinctè proponitur ad quid, & quomodo obligandus sit, & tam multiplex consideratio, & repetita lectio instituti, & diplomatum illi imperatur; quæ igitur iniuria ex parte Societatis interuenire potest? Et confirmatur; nam in rebus humanis, ac temporalibus possunt fieri similes contractus cum magna æquitate iustitiæ, cur ergo non in spiritualibus? Antecedens patet, nam secluso iure prohibente potest se aliquis donare alicui in seruum, qua donatione facta, non potest ipse retrocedere, aut se eximere à seruitute: alius verò potest illum manumittere: vnde quandiu illum apud se retinet, & in suum commodum illo vtitur, illum alere tenetur, vel ex pacto implicito, vel ex ipso iure naturali: si autem illum semel manumittat, sicut vnus liberatur obligatione seruiendi, ita & alter alendi, in quo contractu euidens est, non esse iniustitiam. Quia in ea parte in qua videtur esse inæqualitas, scilicet, quòd vnus obligatur ad non subterfugiendum, & alter non obligatur ad retinendum; in hac (inquam) parte contractus non est per modum commutationis, sed per modum simplicis donationis ex altera parte: quia (vt supponitur) ille voluntariè se donat in seruum. Addo insuper; etiamsi seruitus contrahatur, per modum commutationis posse esse, & concurrere tales circunstantias, vt etiam in ea, quæ videtur inæqualitas, summa æqualitas rei ad rem seruetur. Nam si seruitus ipsa in maius commodum serui cedat, quàm Domini, maioremque vtilitatem illi afferat, cur non poterit ille excessus compensari maiori quadam obligatione ex parte serui? Sic enim in contractu emptionis, & venditionis, aliquando obligatur emptor ad iterum vendendum, si alius velit. Sic verò non obligatur ad emendum, etiamsi alius vellit vendere; & tamen non est inæqualitas, si tantumdem de pretio rei minuatur, quanti obligatio illa maior æstimabilis est. Ita ergo facilè intelligi nostrum intentum potest in illo exemplo seruitutis. Hæc enim omnia simul in hoc quasi contractu Societatis concurrunt. Nam inprimis contractus est vtrinque voluntarius, & cum perfecta scientia; deinde ex parte religiosi, est magis liberalis

Cōfirmatur.

Declaratur ampliùs.

ralis quædam traditio sui, quàm commutatio, & A ipsa Societas satis expresè declarat se nolle acceptare personam talem, sibi donatam, nisi sub ea conditione, vt possit eam admittere, cùm expedierit. Denique hæc ipsa acceptatio hoc modo facta est non solùm æquale, sed etiam maius bonum respectu religiosi, quàm sit commoda eius traditio ipsi religioni. Nulla ergo ratio iniustitiæ hîc excogitari potest; præsertim, quia licèt Societas non obligetur speciali, & absoluta obligatione ad scholarem approbatum perpetuò retinendum, obligatur nihilominus ad non dimittendum illum sine legitima causa, siue hæc obligatio oriatur ex natura rei, ex ipso contractu, siue ex ipso instituto, de quo infrà cap. vlt. dicam, B & causa illa moraliter loquendo semper pendet ex voluntate ipsiusmet religiosi. Adde insuper, plures contractus humanos authoritate legum ita claudicare, vt vnum contrahentium simpliciter obligent, & non alium, vt latè tractant Gloss. vltima, & Doctores ex textu ibi in cap. *De illis* 1. de despo. impuber. & in cap. 1. de eo qui duxit in matrimon. quam pollu. per adult. & in leg. *Iulianus*. §. *Si quis à pupillo*, ff. de action. empti. & in §. 1. Instit. de auctorit. tutor. videri etiam possunt tom. super. dicta de professione tacita, vbi aliquod exemplum simile attigimus. Propter quæ omnia, meritò in compendio priuilegiorum Societatis verbo, *Votum* §. 2. in dictis votis, nec contractum C claudicātem, nec vllam iniustitiā reperiri dicitur.

5. Altera pars de obligatione ex charitate, probatur dupliciter, ex verbis citatis. Primò ex parte ipsius religionis, quia ad conseruationem eius necessarium est, vt hoc modo, & non aliter, scholasticos approbatos recipiat: charitatis autem ordo est vt seruata æqualitate iustitiæ, vnusquisque consulat bono proprio magis, quàm alieno, & præsertim in spiritualibus, multóque magis si tale bonum commune sit. Hæc autem omnia in præsenti concurrunt; nam in primis probatur æquitas iustitiæ, vt ostensum est: Deinde bonum, quod in Societate conseruari intenditur per hoc medium spirituale est, scilicet, religiosa perfectio, & D puritas: item maior aptitudo, & efficacitas, ad spiritualia ministeria in vtilitatem animarum peragenda. Vnde etiam constat hoc bonum non esse priuatum, sed commune, non solùm, quia Societas ipsa communitas quædam est, cuius bonum, vel hoc solo titulo præferendum est cuicumque priuato, sed etiam quia hoc redundat in bonum vniuersale animarum, ad quod non parum spectat, quòd operarij Societatis idonei, & fideles ministri sint Euangelij. Solùm restabat probandum hoc medium esse moraliter necessariū, aut valdè vtile ad hoc bonum Societatis; sed hoc luce clarius est, quàm vt probatione indigeat, & in citatis verbis E diuturna experientia in probationem adducitur, quæ in re morali sufficiens argumentum est. Item adducitur in argumentum, quod à principio fuit hoc à B. Ignatio & sociis eius præuisum, & prouisum; quod etiam argumentum in re morali, non parum efficax est propter tantorum virorum sanctitatem, & prudentiam. Deinde hæc libertas Societatis eo tantùm tendit, vt solùm eis membris constet, quoad fieri possit, quæ ad finē Societatis apta, & idonea sint, & expurgata sit omni mēbro inutili, vel ad tale corpus parum apto: nihil autē est magis necessarium ad cuiuscunque corporis conseruationem & augmentum, & ad omnes suas actiones cum fructu perficiendas; ergo. Denique omnes rationes quibus infrà l. 6. c. 1. ostendemus propriam Societatis professionē meritò per plures annos differri, & non habere certū terminum præter sufficientem probationem personæ per diuturna experimenta, probant consequenter pertinere maximè ad bonū Societatis conseruare in se hanc libertatem, & non constringi ad retinendos eos, quos nondum habet satis probatos, non solùm per biennium, sed etiam per illa diuturna experimenta, quæ ad professionē necessaria sunt. Suprà etiam ostendimus in tom. præced. alias etiā religiones habere potestatem eiiciendi interdum suos professos, quia ad suam conseruationem, & perfectionem erat moraliter necessarium, quia *parum fermenti totam massam corrumpit*. Quid ergo mirum quod ad cōseruationē Societatis dicamus hoc medium esse moraliter conuenientissimum?

Secunda pars eiusdē rationis multipliciter ostenditur.

Dices, etiam si absolutè acceptarentur, possent dimitti quando expediret, non tamen liberi, sed suis votis ligati, sicut dimittuntur in aliis religionibus professi. Quod quidem esset onus ipsorum, qui dimittuntur, non Societatis. Ad hoc tacitè respondetur in eisdem bullis citatis, adiungendo secundam rationem. Nimirum in hac institutione prospectum etiam esse commodo ipsorum vouētium: nam si quos dimittere oporteat præter quā quod, & literis ferè imbuti sunt, & pietatem gustarunt, multo eis commodius est, vt liberi potiùs, quàm obligati dimittātur; esset enim graue onus, retinere principale onus obligationis, & carere commodis Societatis. Accedit etiam quòd quādo obligatio votorum, seu obligationis manet, multo est minor facultas dimittendi, & grauissimā causam requirit: in Societate autem oportebat hanc facultatem esse maiorem ad assequendum finem per hanc institutionem intentum: Sæpe enim expedit aliquem dimittere, non solùm propter vitia incorrigibilia, quæ ferè sola potest esse ratio dimittendi professum, sed etiam propter difficilem naturam, vel non satis aptam aut fidam, vt ei ministeria Societatis committantur, & alias similes causas. Vnde etiam hæc impedimenta interdum sunt perpetua, quæ aut nullo modo, aut vix possunt auferri per voluntatem eius, qui dimittitur, & ideo inutile esset eum dimittere ligatum, cùm non sit iterū recipiendus, etiamsi probus existat: obligare autem illum ad aliam religionem petendam per se loquendo, non erat expediens, quia nemo debet obligari ad id quod non promisit: ergo in hoc etiam iuxta charitatis legem prospectum est ipsorum vouentium commodo. 6.

Instantiæ satisfit vndique.

Vltima denique pars satis probata est cū præcedenti, ostensum est enim ad bonum commune Societatis, & consequenter etiā Ecclesiæ, seu animarum spectare, vt Societas hāc liberam retineat facultatem; ergo non potest esse contra iustitiam legalem, vel commune bonum. Quapropter licèt ex vno, vel alio capite aliquod incommodum sequi videatur, vt quod aliqui titulo paupertatis ordinati, postea non sint pauperes obligatione, & statu, & tamen reipsa indigeant, contra decentiam ordinis, vel etiam, quod multi, qui diuitias contempserunt spe religionis, postea sine diuitiis & sine religione inueniantur. Ex his (inquam,) vel similibus incommodis non est ferendum absolutū iudicium de inconuenientia rei in ordine ad commune bonum; quia nulla est ferè humana institutio, ex qua non possint aliqua incommoda sequi; vnde illud de ordinatione in Congregatione S. Ioannis Euangelistæ leuius reputatur, cùm tamen ibi vtrinque detur facultas ab eo quasi pacto recedēdi. Pensanda ergo sunt homini, & ab eo quod 7.

Tertia pars.

maius,

maius, & excellētius est, prudenter est iudicādum. In præsenti autem vniuersale bonum spirituale vnius religionis, quod redūdat in spirituale, & generale etiam commodum totius Ecclesiæ, maioris momenti est, quàm particularia incommoda, quæ in cōtrarium possunt allegari, vel excogitari. Item bonum illud moraliter est certum, & per se intentum: alia verò incommoda, si qua dantur, rara sunt, & incerta, & per accidens euenientia; atque adeò solùm permissa, quando euitari non possunt. Denique bonum religionis tale est, vt moraliter alio modo subsistere non possit in Societate, propter pericula, & difficultates graues, quibus exponūtur operarij eius, vt sæpe dicitur in bullis Pontificiis, & præsertim in dicta Cōstitutione, *Ascendente Domino*: at verò si qua incommoda sequi possunt, aut præueniri, & impediri ferè semper valent, aut certè maioribus commodis etiam particularium personarum compensantur, vt iam explicabo.

8. Vnde soluatur secunda ratio dubitādi capitis præcedētis.

Per hæc igitur secundæ obiectioni satisfactum est; & tertia etiam ferè iam est expedita: nam quæ in confirmationem secundæ assertionis dicta sunt, probant non solùm hoc esse licitum, sed etiam melius, magísque expediens in hac religione. Nam quod est moraliter necessarium ad commune bonū spirituale alicuius religionis, & Ecclesiæ, simpliciter est melius, & magis expediēs tali religioni, & ipsi etiam Ecclesiæ, quatenus ex tali parte constat, & quatenus eius laboribus, & operibus ad suum commodum vtitur: sed talis est institutio de qua agimus, vt declaratum est; ergo. Deinde id ostenditur discurrendo per singula incommoda, quæ proponuntur. Quod ergo in primis dicitur, talem modum viuendi non posse esse stabilem, & perpetuum, nullius momenti est: Etenim si sensus sit, non habere moralē firmitatem sufficientem ad statum humanum, falsum est: nam vt in tom. super. dixi, ad religiosum statum non est necessarium, vt causæ eius omnino sint inuariabiles, sed satis est, vt talem habeat stabilitatem, vt sine graui causa, & per potestatem publicam, seu in virtute eius mutari non possit: ita verò est in præsenti, vt per se constat, & in seq. cap. magis explicabitur. Si verò sensus illius incommodi est, quòd hic status nō sit absolutè perpetuus, & independens (vt ita dicam) ab humana voluntate, sic petitur principium; nam pro inconuenienti infertur illud ipsum de quo disputatur. Negamus igitur illud esse inconueniens; iam enim ostensū est, quibus rationibus expediat.

Ad primum incōmodum allatum in tertia ratione dubitandi eiusdem capitis.

9. Ad secundū incōmodū.

Ad aliud cōcedimus ex hac institutione sequi, vt aliquæ personæ aliquando Deo dicatæ, & ad eius obsequium admissæ ad seculum reuertātur, & negotiis secularibus implicentur, nō tamen in eodē statu manentes, sed mutato statu, & quasi ablata forma, per quam erant res Deo consecratæ: sic autem non est inconueniens rem semel Deo dicatam ad profanos vsus, media tali mutatione conuerti, vt præced. tom. declarauimus, tractando de immutabilitate professionis, & quomodo religiosus per professionem solēnem, possit aliquādo fieri non religiosus, & deinceps seculariter viuere. Neque verò hæc mutatio facilè fit, cùm grauem causam requirat, & non fiat sine Apostolica authoritate, & cū matura deliberatione, certè R. P. Claudius Aquauiua, qui vltra 30. annos Præpositū Generalem egit, vniuscuiusque dimissionem semel, & iterum in consultationem adducebat. Et quamuis hoc non raro accidere videatur, considerata tamē hominum fragilitate, & respectu tantæ multitudinis raro accidere dici potest. Nec deniq; est, quòd timeatur scandalum; tum quia intellecta causa, & ratione, nullum est, præsertim apud eos, qui non sūt malè affecti, vt experiētia nos docuit; de quorundam enim eiectione Societati gratulātur, prouidentiámque de sui ipsius hac ex parte conseruatione commendant: tum etiam, quia & maius, & verius scādalū fuisset, si Societas, aut viris se indignis abundaret, aut operarios Euangelij haberet parum exemplares, ac religiosos: & tūc etiā multò grauius eidem Societati malum fuisset, si religiosi, manentes religiosi non satis religiosè viuerent, quàm si aliqui religiosi esse desinant, & seculariter viuant; nam illud priùs præter incōmoda numerata, vix esse potest sine magnis sacrilegiis, & Dei offensionibus: hoc autem posterius licèt minus bonum sit, euitat maiora mala.

Aliud verò incōueniens, de fictionibus, quæ esse possunt ex parte eorum, qui parum constātes sunt in sua vocatione, vel qui à principio non rectam intentionem habent. Hoc (inquam) licèt admittatur, nullius momenti est, ad improbandam institutionem, quia hi sunt quidam hominū abusus, qui in rebus etiam sanctissimis admiscentur. Aliàs improbentur religiones militares, quia multi sūt, qui non propter Dei obsequium, vel propriam perfectionem, sed propter humanum honorem, & diuitias, eas affectant. Improbentur etiam ordines Monachales, quia multi non studio perfectionis, sed ob humanam commoditatem illum statum eligere solent. Idem de Episcopis, & multis aliis dicere possemus. Addo etiam vlteriùs, experientia notum esse illud inconueniens rarò accidere, vel fortasse nunquam, ita vt de eo satis constare possit, de interioribus autem intentionibus homines nō iudicant. Et timor Dei potest hunc fictum animū impedire, quia, vt infrà dicemus, & circa finem libri præcedentis attigimus, qui ita se gerit, & tunc grauiter peccat, & postea non est in conscientia tutus; neque desunt etiam moralia remedia, quibus malum hoc per disciplinam, & correctionem religiosam possit præueniri. 10. Ad tertium incōm ccū

11. Ad quartū.

Aliud præterea incommodum, quod ex parte religionis, seu Prælatorum eius ponebatur, humanum etiam est, quia homines facilè abutuntur potestate accepta: sed nunquid ob eam causam nō est hominibus committenda potestas ad regendam rēpublicā necessaria? Aliàs nec debuisset Christus Vicarium in terris relinquere cū tanta potestate. Addo verò hactenus per diuinam gratiam hoc incommodum non esse sequutum, saltē regulariter, nec fortasse in aliquo casu, de quo certò constare possit, iniuriam aliquam esse factam cū malo animo, vel sinistra intētione aliquem fuisse eiectum; quod si fortasse aliquando ex nimio zelo aliquis excessus commissus est, neque id est mirandū; neque est magna reprehensione dignum, cùm recta intentio non desit, & prouidentia humana non possit aliquando non falli, qui error raro erit practicus, sed speculatiuus tantùm, cùm in casu dubio in fauorem religionis inclinandum sit. Et sperandum profectò est, hanc rectitudinem semper esse seruandam, tum quia non nisi cum magna consideratione, & multorum consilio, hoc fit: tum etiam quia ipsemet effectus ad propriam religionem, præter affectum charitatis ad proximum, inclinat ad conseruanda eius membra, nec permittit aliquod ex illis abscindere, nisi vbi ad salutem totius corporis necessarium est, sicut in naturali corpore accidere videmus.

12. Ad quintū.

Nec denique timendum est (quod vltimo loco inferebatur) ne ob hanc causam pauci sint, qui hoc institutum profiteri velint, eo quòd se exponant periculo,

periculo,vel infamiæ,vel paupertatis, si posteà dimittãtur.Nam inprimis diuturna etiam experiẽtia docuit,nihil hoc impediuisse,quominus hæc religio mirum in modum aucta fuerit,& præter diuinam gratiam, præcipuã rationem existimo fuisse, quia plus attrahit,& inuitat vitæ exemplũ,& præsertim mutuæ charitatis vnio, & totum religiosæ vitæ specimen,quàm terreat timor eiectionis.Deinde,quia cùm vnusquisque sibi persuadet nõ fore eiiciendũ,nisi ipse sua volũtate causam dederit, vel aliquo modo eiectioni consenserit, sicut tunc per diuinam gratiam concipiunt desideriũ,& propositum viuendi,& moriendi in Societate,quantũ in se est,ita ex eadem gratia concipiunt spem non deficiendi,nec dandi causam eiectioni; & ita non difficilè deponũt timorem,qui eos ab ingressu deterreat, conseruant autem eum,qui illos in officio cõtineat,& vigilare faciat, ne vnquam desint gratiæ Dei. Addo præterea, si quid periculi alicuius infamiæ, vel temporalis incõmodi illos retardet, efficacem Dei vocatiónem præbere animũ aggrediendi illud propter obtinendum bonum quod in tali religione esse iudicant,cum spe (vt dixi)superandi tale periculũ;sicut enim multi ob Dei honorem maioribus periculis se exponunt, non solùm infamiæ sed etiam mortis,ita minimè timendum, ne desint,qui hanc etiam viã aggredi velint. Certè si consideratio illa efficax esset, nouitiatus etiã cuiuscunque religionis, esset sufficiẽs occasio deterrendi homines ab ingressu; nam post illud inchoatũ,nemo eiicitur, aut retrocedit sine vlla infamia,aut nota, & quilibet timere potest, ne hoc illi contingat.Quod verò ad paupertatem attinet, nihil ferè est, quod ex hac parte timeatur, tũ quia si aliqua bona Societati donata sunt,ea quidẽ iuxta c.4. Examinis lit. B. & c.3. 1. partis lit. B.ac praxim à S.congreg.decreto 8.Præposito Gener.commissam,restitui solent ei,qui eiicitur, tũ quia non nisi qui in vocatione stabiles iudicãtur,bonorum suorum,si qua habent,renunciationem facere permittuntur;si verò aliter de eis dispositũ est, ita vt recuperari non possint,sibi imputet, qui post huiusmodi renuntiationem indignum se fecit, vt in Societate retineretur;& præterea ipsa educatio in Societate,quanuis temporalis;& semina virtutũ,ac doctrinæ,quæ in eo tẽpore cõparari solent,maiora bona sunt,maiorísque æstimationis,quàm temporalia illa incommoda, quæ timeri posse dicuntur.

CAPVT III.

Vtrùm hæc scholasticorum admissio in Societatem verum religiosum constituat?

1. Ratio dubitandi. RAtio dubitãdi est,quia ex hactenus dictis,videtur manifestè colligi,hanc non esse veram professionem religionis:quia de ratione professionis est,vt sit votis solẽnibus omnino absolutis, & immutabilibus firmata, vt planè sentit D. Th.2.2. q.88.art.7.& 11.qui hac ratione concludit votum solenne esse indispensabile,& fieri non posse,vt semel religiosus desinat esse religiosus. Similiter q. 184.a.4. addit, de ratione status perfectionis esse, vt solenni voto firmatus sit:Diximus autem hanc receptionem nõ firmari votis absolutis, & immutabilibus;non est ergo vera professio.Verus autem status religiosus solùm per veram professionẽ cõstituitur,vt tom.præced. latè ostendimus;& cõstat ex multis locutionibus iuris, quæ in summa cõtinent,*habitum non facere monachum sed professionem*.c. *porrectum*.de regularib. vnde in c.*religioso*.de sentẽtia excom.in 6.dicitur;*Is qui religionẽ ingreditur religiosus censeri cum effectu nõ potest,donec sit tacitè,vel expresse professus.* Et Sixtus V. in declaratione sui motus proprij,de illegitimis;*Quia tunc*(ait)*verè,& propriè religiosi esse dicuntur cùm professionẽ emittunt*, Si ergo scholastici Societatis eam nõ emittũt,veri religiosi non sunt.Et confirmatur ex forma,quam in vouendo seruãt,quæ habetur 5.p.Const.c. 4. in qua inprimis nulla fit mentio professionis, traditionis,aut promissionis. quæ homini fiat, sed simpliciter dicitur;*Voueo corã sacratissima Virgine Maria, & curia tua cœlesti vniuersa diuinæ maiestati tuæ paupertatem, castitatem, & obedientiam perpetuam in Societate Iesu.*Deinde verò additur;*Et promitto eandem Societatem me ingressurum.* Ergo illa votorum emissio,non est ingressus in Societatem;nam quod postea faciendum promittitur,tunc non fit;non est ergo illa vera professio religiosa. Præsertim, quia statim additur;*Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* At verò in eisdem Constitutionibus declaratũ est, illa vota non emitti in manibus alicuius,sed soli Deo fieri, vt patet in eodem c.4.§.3.cum declaratione in lit.D.in qua additur, neminem illa vota admittere;ergo non potest illa esse vera professio religiosa;nã hæc consistere non potest,nisi in manibus alicuius hominis fiat.Circa hoc punctum nonnulli moderni Theologi, totis viribus conati sunt suadere, per hæc vota nõ constitui religiosum statum. Quorum fundamentum sufficienter tactum est in ratione dubitãdi. Maximè enim nititur in communi vsu aliarum religionum,quem putãt fuisse vnicum, ac perpetuum in Ecclesia: Ex quo volunt deducere non posse fieri, etiam per potestatem Summi Pontificis,vt aliquis sit verus religiosus cum huiusmodi tantùm votis.

D Thom. — Confirm.1. — Confirm.2.

Fr. Didacus Peredo Theologiæ professor in suo cõuentu Abulẽsi ann. 1584.& alij eiusdem familiæ, quos etiam impugnat Sanches li.7 de matri.dis.25 n.15.

2. Conclusio certissima. Nihilominus dicendũ est per hanc receptionẽ,& votorũ emissionem,personam constitui in vero,ac proprio religioso statu.Quam assertionẽ ita certã existimo,vt sine magna temeritate,& errore negari non possit. Nam ex professo definita,declarata, &probata est à Greg.XIII.priùs in bulla anni 1582. quæ incipit, *Quantò fructuosius.* Et postea vberiùs cõtra aliquos falsos interpretes,vel potiùs impugnatores Põtificiæ doctrinæ,in Cõstitutione *Ascẽdente Domino*.ann.1584.In quibus sæpiùs docet,eos, qui in Societate IESV, tria substantialia vota emiserunt,verè, ac propriè religiosos esse,etiamsi illa vota simplicia sint, & non solennia. Vbi ante omnia expendẽda est illa particula, *verè ac propriè.* nam ex illa in primis colligitur esse in huiusmodi personis,quidquid ad substãtiã,&essentiã religiosi status pertinet: nulla enim res dici potest,verè,& propriè talis;v.g.homo,aut equus nisi habeat verã substãtiã,& essẽtiã hominis,vel equi,& è conuerso eo ipso, quòd de fide credimus Christum fuisse verè,ac propriè hominem,eadem certitudine credimus habere totũ id quod est de essẽtia hominis.

Probatur primò ex verbis Pontif.

3. Prima aduersariorum interpretatio ad dicta verba excluditur primò. Deinde ex vi eorundem verborum, excludũtur plures falsæ interpretationes,quæ Pontificis sensũ potiùs euertunt, quàm exponunt. Prima est, hoc fuisse speciale priuilegium Põtificis, atque ita huiusmodi personas posse vocari religiosas ex priuilegio,vel dispensatione,nõ quia in se habeant essentiale vinculum in quo substãtia status religiosi consistat.Hæc autem fuga in primis repugnat proprietati, & veritati illarum particularum, *verè ac propriè*, præsertim cum ad maiorem declarationẽ, & ad tollendam omnẽ tergiuersationẽ,in vtraque constitutione addat Pontifex,hos scholares sic approbatos in Societate, *esse verè ac propriè religiosos, non secus atque ipsos,tum Societatis,tũ quorumuis alio-*

rum regularium ordinum professos, quod verũ esse non posset, nisi essentia status religiosi æquè in illis esset, licèt fortasse in aliqua accidentali perfectione inferiores sint. Deinde repugnantiam inuoluit illa expositio contra syncerам veritatem: quia vel per illud priuilegium verè conceditur tali personæ, vt ad proprium, & substantialem statum religiosũ admittatur, vel non? si hoc non tribuitur, quomodo potest verè, ac propriè religiosi nomen illi cõcedi? aut quod priuilegium potest efficere, vt salua veritate, & proprietate, persona habeat titulũ sine re, & maximè cum illa comparatione, *non secus atque ipsos*, &c. Si autem illud prius concedatur, parum nostra refert, quòd aliquis vtatur illo nomine priuilegij, si ita appelletur, solùm quia beneficio, & institutione Romani Pontificis talis modus religiosi status firmatus, & approbatus est. Quia verò calumniatores illa voce priuilegij vtuntur, ad diminuendam rei veritatem, & proprietatem, & significandum hos non esse religiosos simpliciter, sed secundùm quid, ideò talem loquendi modum reiiciendum, & omnino vitandum censemus. Si enim priori sensu loquerētur, dicere possent omnes professos esse religiosos ex priuilegio, quia sine beneficio Pontificis, id est, sine eius institutione, & approbatione, in nulla religione esset verus, ac proprius religiosus status. At verò hæc approbatio omnino impropriè priuilegium appellabitur, cùm per se non sit aliquid contra legẽ, aut cõmune ius.

Excluditur secunda.

4. Dicere verò potest aliquis, religiosum statum, qui per veram, & solennem professionem assumitur, esse proprium & verum ex diuino iure: hunc autem, qui per hæc vota Societatis assumitur, esse quidem verum, & proprium, tamen solùm ex iure positiuo; & hoc sensu esse ex priuilegio Põtificis, quia ab ipso non tantùm approbatus, sed etiã inuentus, & institutus est. In quo differt à priori, qui solam declarationem approbatiuã requirit. Et hoc modo non repugnat esse statum aliquem verè religiosum, & positiuo iure introductum, quanuis sit alius status religiosus iure diuino institutus, sicut in materia de simonia dicitur esse quædã simonia iure diuino prohibita, alia iure humano, vel sicut aliqui putarunt, quædã sacramenta esse ab Ecclesia instituta, alia à Christo, quod licèt de facto sit prorsus falsum, de possibili non repugnat.

Secunda interpretatio.

In quo differat à præced.

5. Ad hanc autem euasionem respondemus inprimis, si hic status religiosus tam verus & proprius esse cõceditur, sicut quilibet alius, quãtum attinet ad substantiam, & essentiam talis status, sic parum referre ad rem de qua agimus, illi tribuere institutionem diuinam, aut humanam, quia hîc non agimus de origine huius status, sed de veritate eius. Si autem propter illam humanam institutionem, censetur in aliquo deficere à veritate, & proprietate religiosi status, sic distinctio illa repugnat verbis Pontificis, & impugnanda est quoad hanc partem, eodem modo quo precedens. Deinde verò addo, distinctionem illam falso niti fundamẽto, & gratis esse confictam, atque ex alia parte repugnãtem doctrinæ eiusdem Pontificis, vt patet ex illis verbis prædictæ constitutionis, *Ascendente Domino. Non considerantes voti solennitatem sola Ecclesiæ institutione inuentam esse, triáque huiusmodi Societatis vota tametsi simplicia, vt substantialia religionis vota, ab hac sede fuisse admissa.* Vbi in virtute sic Pontifex argumẽtatur: Ecclesia induxit solennitatem in votis religiosorum; ergo etiam potest sine tali solennitate statum religiosum approbare, seu instituere; ergo ex sententia Pontificis hic status vtroque modo factus est ex Ecclesiæ constitutione; nulla ergo est illa differentia. Et declaratur amplius in hũc modũ. Quia vel est sermo de statu religioso præcisè, ac secundùm se, prout à Christo Domino fuit traditus: & sic tam verè, ac propriè saluatur hic status in hoc gradu Societatis, sicut in quibuslibet aliis personis religiosis; hoc est enim quod apertè supponit Pontifex in citatis verbis; ergo quoad hoc nulla est differentia, sed quilibet ex his statibus est ex diuino iure. Vel loquimur de statu religioso determinato ad hũc, vel illum modum votorum; & sic vterque status est ex Ecclesiæ determinatione, & institutione, vt idem Pontifex docet in verbis proximè citatis, & in tom. superiori latè à nobis ostensum est ex antiqua Ecclesiæ historia, adiuncta etiam ratione, & authoritate Bonifacij in cap. vnico, de voto in 6.

Reiicitur primò.

Reiicitur secundò.

Reiicitur tertiò.

6. His verò non obstantibus, aliqui, quos etiã refert Enriq. vt in l. 6. initio c. 3. citabimus, tergiuersantur dicentes, religionem Societatis non esse veram religionem, ac propriã, nisi quatenus in ea fit vera professio per vota solennia, & consequenter admissionem hanc scholarium approbatorũ per se non sufficere ad cõstituendum statum religiosum verum, ac proprium; quanuis prout in Societate fit, sufficiat ad denominandum hominẽ verè, ac propriè religiosum, quia fit in ordine ad consummãdum talem statum in tali religione; & quia aliquò modo vnit personam Societati, quæ absolutè, & simpliciter vera religio est, ratione gradus professorum, qui si in ea deesset, nulla alia eius vota, vel receptio (iuxta horum sententiam) sufficeret ad verum statum religiosum constituendum: veruntamen non minùs facilè ostendi potest hanc etiam fugam esse contrariam intentioni, & verbis Pontificis. Primò ex vi earundem particularum, *verè ac propriè*, quæ stare nõ possunt, si veritas, ac proprietas status religiosi in toto corpore Societatis, solùm esset ratione gradus professorum: sic enim reliqui non haberent in se, & intrinsecè substantialem formam (vt sic dicam) constituentem verũ, ac proprium religiosum; ergo solùm dicerentur religiosi per denominationem extrinsecam, & analogiam, quatenus coniuncti sunt cũ veris religiosis, & eos imitantur, vel ad eorũ statum tendũt; quod satis esse non potest, vt dicantur verè, ac propriè religiosi. Quod secundò maximè confirmat comparatio illa; *non secus atque ipsos professos*, &c. Nã per illam vterque gradus per se spectatus cũ alio confertur, & æquè verè ac propriè dicitur esse talis; ergo gradus scholariũ non dicitur religiosus verè, ac propriè, propter coniunctionem, & tendentiam ad gradum professorum; sed per se propter vnionẽ, quam habet per vota sic in religione admissa. Eo vel maximè, quòd coadiutores formati Societatis non vltrà tendunt ad gradum professorum, sed ibi sistunt, tanquam in vltimo termino suo; ergo non possunt dici religiosi, cùm non tendãt ad gradum professorum. Neque etiam solùm, quia in eadem congregatione cum illis versantur; hoc enim satis esse nõ potest ad verum religiosum constituẽdum, nisi illa vnio, qua cum illis coniuncti sunt, eos in vero statu perfectionis constituat; nam si non sunt in vero statu quærendæ perfectionis, quomodo erunt in statu religionis? quod si non sunt in statu religionis, quomodo sunt verè, ac propriè religiosi? Oportet ergo vt talis receptio, & vnio per se sufficiat ad talem statum. Ergo eadem ratione dicendum idem est de vnione scholarium; nam quoad substantiam, & modum votorum eiusdem rationis est.

Tertia interpretatio. *Henriq.*

Expugnatur primò.

Secundò.

7. Vnde etiam addo, licèt in Societate nulla fieret professio

Secunda cõclusio non minus certa ex eadem Pontificis definitione.

professio solennis, sed instituta solùm esset cum cæteris gradibus, quod authoritate Pontificis fieri potuisset; & illam futuram fuisse veram religionẽ, & eius vota emittentes, æquè futuros fuisse verè, ac propriè religiosos, ac nũc sunt approbati scholares, vel formati coadiutores. Quia vota, & receptio essent eiusdem rationis; & quoad hoc alter gradus professorum solùm se habet concomitãter. Atque hoc totum apertè cõfirmant verba, quibus Pontifex, & rationem suæ definitionis, & occasionem contrarij erroris declarat. Nam quoad primum, inquit, emittentes hæc vota in statu religionis verè constitui, *quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, séque diuino seruitio in ea mancipant.* Vbi non sumit rationem ex concomitãtia alterius gradus, vel tendentiæ ad illum: sed ex intrinseco vinculo, & quasi forma personarum, sic vouentium. Quam rationem paulò inferiùs à n. 9. latiùs explicabimus. Quoad secundum verò, *cum temerariam audaciam* contradicentium reprehendisset, subdit, *Omnia ex aliorum regularium ordinum communibus rationibus, formis, & statutis metientes, Societatis institutum, peculiares constitutiones, ac vim votorum simplicium illius, in eadem Societatis religione probatam admissorum penitus ignorantes, ac nonnulla iure antiquo, quæ post illud, successu temporis, huius sedis authoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus priuilegiis sancita, & roborata esse dignoscuntur, perperam interpretantes, conuellere nituntur.* Non est ergo dubium quin Pontifex docere, ac declarare voluerit, per hanc receptionem & approbationem talium votorum intrinsecè, ac propriè constitui personam in statu religioso, & ideo sæpe vocat illa vota *verè substantialia religionis*; dicítque per Sedẽ Apostolicam admitti in Societate, tanquam in religione per eam approbata. Ac tandem concludit. *Decernimus non solùm eos, qui in coadiutorum formatorum gradus admittuntur, sed etiam omnes qui in ipsa Societate admissi, tria vota prædicta, tametsi simplicia emiserint verè ac propriè religiosos fuisse, & esse.* Et infrà addit præceptum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis prædictam definitionem falsis, aut violentis interpretationibus, aut quouis quæsito colore impugnare audeat.

Suæ definitionis rationem apponit Põtifex.

Apponit itẽ contrarij lapsus occasionem.

8. Atque ita intellexit hanc Pontificis mentem Doctor Nauar. consf. 49. de regular. quod incipit, *An sit verè.* vbi cùm definiuisset quendam, qui se monasterio S. Benedicti obtulerat, sine animo profitendi non esse verum religiosum, subdit. *Longè tamen alia ratio est eorum, qui in Societate Iesu, post biennalem probationem tria simplicia vota Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ emittunt. Hi namque cùm ita voueant, vero, certóque proposito, vt religiosi fiant, cúmque eadem mente, & ratione ab eiusdem Societatis superioribus admittantur, & cùm verè se obligent ad obseruantiam regularem constitutionum ipsius Societatis, eiúsque instituti ab Apostolica Sede sæpiùs approbati, verè, propriéque religiosi sunt, vt sapientissimè declarauit Gregor. XIII.* Idem habet in commentario de regular. numerò 19. vbi in hoc distinguit vota priuatim emissa à nouitio ante expletam biennij probationem ab his votis, quæ iuxta proprium Societatis ius, post expletam probationem in ea emittuntur; nam priora non faciunt religiosum; posteriora verò ita proprium, & verum religiosum constituunt, vt sine vitio apostasiæ, & pœnis eius, nullus possit ex parte sua exire, aut relinquere Societatis ordinem quamuis ex rationabili causa possit admitti, quod dicit esse *quiddam nouissimum, & admirabile concessum præfata Societati, & clarè declaratum, & confirmatum à S. D. N.*

Nauarrus subscribit.

9. Ratione ita potest hæc veritas demonstrari: Nam in hac probatione, seu receptione scholarium est vera traditio ex parte ipsorum scholarium in magnum, & totale, ac perpetuum Dei obsequium tribus substantialibus votis stabilita, & facta in religione approbata, & iuxta formam ab Ecclesia confirmatam: ergo est in tali actu quidquid necessarium est ad constituendum statum verè religiosum, & quoad hoc substantialiter, & essentialiter conuenit cum vera professione religiosa. Antecedens ex facto ipso supponendum esset potiùs quàm probandum; quia dum hi religiosi perpetuam obedientiam cum aliis votis in Societate promittunt satis ostendunt, seipsos Societati tradere: neque enim oportet, vt verbo *tradendi*, aut alio simili formaliter vtantur; nam etiam in aliis religionibus antiquis professio solùm fit per verbum promittendi, vt constat ex variis formis quas tom. superiori retulimus disputantes de professione religiosa. Sensus ergo verborum ex intentione operantium, & ex vsu sumendus est; ac propterea Gregor. XIII. declarauit expressè: hos religiosos, per hæc vota se Societati *dedicare, atque actu tradere, séque diuino seruitio mancipare.* Deinde ab effectu, & ex constitutionibus eiusdem Societatis idem ostenditur; nam in 5. p. Constitut. cap. 1. de scholasticis approbatis dicitur, modo quodam interiori in corpus Societatis coaptari, & vt membrum vnius, ac eiusdem corporis Societatis admitti. Et idem repetitur in cap. 4. §. 5. Non possunt autem fieri actu membra huius corporis, & vt talia admitti, nisi ipse scholaris se tradat, quia hæc coniunctio debet esse vtrinque voluntaria. Item per hanc vnionem adquirit Societas peculiare ius in talem personam, quale habet corpus in membrum suum; non potest autem illud acquirere, nisi alio etiam tradente, & consentiente. Atque hoc idem argumentum sumitur ex omnibus locis constitutionum, in quibus significatur hos scholares esse vera membra Societatis, vt in 2. p. Constitut. cap. 3. vbi dicuntur in corpus Societatis coaptari. Et in 4. p. cap. 3. §. 3. dicuntur admitti ad viam in Societate perpetuò ducendam, ad gloriam Dei. Et 5. p. cap. 1. liter. A. dicitur Societatem in sua proprietate includere professos, coadiutores, & scholasticos approbatos. Ex his enim tribus partibus, aut membris Societatis corpus constare. Patet ergo ex parte horum religiosorum esse sufficientem traditionem, ab ipsa religione satis etiam acceptatam, vt ex hac parte nihil re vera desit ad verum religiosum statum.

Probatur eadem conclusio ex ratione.

Huius rationis antecedens suadetur multipliciter. Primò.

Secundò.

Tertiò.

10. Dicet verò aliquis, acceptationem ex parte Societatis, non esse omnino absolutam, nec cum obligatione reciproca retinendi perpetuò in Societate personas sic approbatas, & ideo talem traditionem & acceptationem non sufficere ad religiosum statum constituendum. Sed hoc præterquam quod est contra mentem Gregorij XIII. facilè potest ratione impugnari demonstrando illum modum acceptationis sufficere ad religiosum statum. Quod primò ostendi potest ex generali ratione status seruitutis; nam ad illum constituendum sufficit similis traditio ex parte serui, & acceptatio ex parte Domini, quamuis Dominus non se obliget ad perpetuò retinendum seruum sub domino suo: cur ergo similis traditio & acceptatio non sufficiet, seruata proportione ad statum religiosum constituendum, qui est status seruitutis? Præterea in superiori tomo ostensum est, non

Effugium præcluditur

non esse de ratione status, vel in genere, vel perfectionis, vt sit omnino immutabilis, sed sufficere quod habeat moralem firmitatem, & perpetuam, quantum est ex parte assumentis statum, ita vt non sua priuata, sed ad summum publica potestate, & ex rationabili causa statum mutet; sed ille modus traditionis sic admissæ à religione, est sufficiens ad huiusmodi firmitatem: ergo ex hac parte est etiam sufficiens ad statum religionis. Et simili discursu ibidem ostendimus non esse necessarium ad statum religiosum, votum solenne, sed sufficere simplicia in eo gradu acceptata ab Ecclesia, tanquam substantialia religionis vota.

11. Suadetur consequentia principalis rationis in n. 9. Atque hinc probata manet consequentia principalis rationis superiùs factæ. Quid enim afferri potest necessarium ad religiosum statum, quod his religiosis desit, cùm essentialis professio illa duo tantùm requirat, traditionem scilicet, & tria vota, & alioqui ostensum sit, non esse de essentia quòd talia vota sint solennia, solennitate legali; nec quòd acceptatio traditionis sit prorsus irreuocabilis, aut ita absoluta, vt nullam conditionem includat. Sed adhuc potest responderi, ex parte votorum aliquid deesse necessarium ad statum religionis simpliciter, quale est in voto castitatis, virtus ad irritandum matrimonium priùs contractum, & non consummatum: Et in voto paupertatis, vis ad reddendam personam inhabilem aut incapacem dominij, seu proprietatis, vel (quod grauius ac difficilius est) tale esse votum, vt non obliget ad relinquendum statim omne dominium, quod videtur pugnare cum illis verbis Christi Matth. 19. *Si vis esse perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me.* Videtur etiam esse contra Innocentium III. in cap. *cùm ad monasterium.* de statu Monach. vbi sic inquit. *Nec æstimet Abbas quòd super habenda proprietate possit cùm aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Nam ex his verbis constat proprietatem, & dominium omnino pugnare cum religioso statu.

(Aduersariorum replica.)

12. Remouetur. Sed de his votis particularibus, & perfectione eorum ex parte materiæ, dicturi sumus lib. sequenti. Nunc ergo ad priorem partem de voto castitatis respondetur, aut illam vim dirimendi matrimonium ratum præcedens, non esse de intrinseca ratione status religiosi, aut huic voto inesse: quid autem horum verius sit, eodem lib. cap. 2. dicemus. Quod verò attinet ad votum paupertatis, multò certius est, non esse necessarium, quòd reddat personam incapacem dominij, vt possit esse votum substantiale religionis, quia hoc non ad substantiam, vel ad materiam, sed ad solennitatem illius voti pertinet. Quod verò ad alteram partem spectat, respondetur, paupertatem non consistere in indiuisibili, vt sic dicam; sicut nec obedientiam; ideóque non esse æqualem in omnibus religionibus, sed in vnaquaque promitti, & seruari iuxta propriam regulam ab Ecclesia approbatam. Vnde certum esse debet illam paupertatem, quam Ecclesia approbauit, vt sufficientem ad religiosum statum sufficere secundùm generalem rationem eius, atque adeò secundùm aliquam speciem illius status: talis autem est paupertas, quæ per hoc votum promittitur; nam est vera abdicatio rerum omnium temporalium, quoad liberum vsum earum, solúmque illum concedit, dependenter ab alterius arbitrio. Et eodem modo, licèt non statim necessariò auferat dominium, tollit nihilominus liberam facultatem retinendi illud, eóque vtendi absque superioris arbitrio, & ideo dominium illud, quasi materialiter ibi manet, seu de facto, & non de iure, ac vi ipsius voti, nihílque proinde statui perfectionis obstat. Sicut vinculum matrimonij, quod manet in coniugato, qui ex legitimo cõsensu coniugis post consummatũ matrimonium professus est, nihil obstat statui perfectionis; quia veluti materialiter tantùm, & non ex vi assumpti ibi manet, neque aliquem vsum postulat, qui perfectionis statum impediat. Neque verba Innocentij obstãt, quia non loquitur de statu religionis in communi, sed in particulari, de monachatu, de cuius speciali ratione est ille modus paupertatis, imò etiam est de ratione voti solennis paupertatis; non tamen propterea necessarium est, vt sit de ratione status religiosi in genere, vel cuiuscunque specie eius; possunt enim varij status religiosi, quasi specificè differre in propriis conditionibus aliquo modo essentialibus, vt apertè supponit Concil. Trid. sess. 25. c. 1. de regul. cùm omnibus regularibus præcipit, vt fideliter obseruent, quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, *ad eorum respectiuè essentiam*, necnon ad communem victum, & vestitum pertinentia. Sed de hac paupertate, & difficultate iterum lib. sequenti à cap. 4. quæstionem propriam instituemus.

CAPVT IV.

Deducuntur aliquot corollaria ex præcedente doctrina.

Primum corollarium.

1. EX dictis in superiori capite, antequam eius rationi dubitandi satisfaciamus, (quod capite sequenti præstabimus) infertur, assertiones ibi positas quibus statuimus scholasticos Societatis per vota tantùm simplicia in ea incorporatos, esse verè ac propriè religiosos, non solùm cœpisse habere veritatem à tempore dictarum constitutionum Greg. XIII. sed antea, scilicet ab initio approbationis Societatis, ex quo talia vota cœperunt in ea fieri, tanquam in religione approbata, & admitti Apostolica authoritate. Probatur, quia decreta illa Gregorij quoad hanc partem, non sunt factiua (vt sic dicam) seu constitutiua, sed declaratiua; quæ autem huiusmodi sunt, non tantùm in præsens, vel futurum tempus, sed etiam in præteritum extenduntur, iuxta communem sententiam quam referunt & sequuntur Felin. in cap. vlt. de constit. Syluest. verb. *Lex* q. 23. & Nauar. comment. 4. de regular. num. 43. Antecedens probatur primò, quia Gregorius in suis constitutionibus nihil adiunxit huic statui, quod ad statum religionis simpliciter necessarium esset. Nam licèt in posteriori constitutione, *Ascendente Domino.* specialiter addiderit, vt emittentes hæc vota, illis durantibus inhabiles sint ad matrimoniũ contrahendum, & quoad hanc partẽ constitutio fuerit dispositiua, & non declaratiua, quæ præteritũ tempus non comprehendit iuxta c. 2. de Const. Nihilominus iam antea idẽ Pontifex in bulla, *Quanto fructuosius.* declarauerat per illa tria vota constitui statum verè religiosum, & consequenter supposuerat illam inhabilitatem,

(Probatur primò ex Greg. XIII. — *Felin. Syluest. Nauar.*)

quæ tunc non erat, non eſſe de ſubſtantia ſtatus religioſi, licèt poſteà ob quandam maiorem decentiam, & ad occurrendum incommodis, quæ experientia docere potuit, adiuncta fuit.

2. *Probatur ſecundò ex eodem Pontifice.*

Secundò idem probatur ex verbis eiuſdem Pontificis. Nam in priori bulla, *Quanto fructuoſius.* poſt approbationem inſtituti motu proprio, & ex certa ſcientia, & à plenitudine poteſtatis factam, ſubdit. *Ad hæc dictam Societatem firmo noſtræ declarationis ſubſidio communi volentes, ſtatuimus, atque etiam decernimus, non modò eos, qui in coadiutorum formatorum, ſiue ſpiritualium, ſiue temporalium gradus, & miniſteria admittuntur, ſed etiam alios omnes, & quoſcunque, qui in ipſa Societate admiſſi biennio probationis peracto tria prædicta vota tametſi ſimplicia emiſerint, emitténtque in futurum verè, & propriè religioſos fuiſſe, & eſſe*, &c. Vbi ponderanda ſunt illa verba, *Firmo noſtræ declarationis ſubſidio.* quæ ſatis oſtendunt illam conſtitutionem, magis eſſe declaratiuam, quàm conſtitutiuam. Vnde quod poſtea dicitur, *ſtatuimus, & decernimus.* magis de ſtatuto confirmante, quàm de nouo aliquo conſtituente, intelligendum eſt, ſeu de ſtatuto præcipiente, vt talis declaratio tanquam vera, & certa teneatur, vt ibi ſtatim præcipitur. Denique illa verba *eſſe & fuiſſe.* ſatis conuincunt illam legem eſſe declaratoriam; alioqui non potuiſſet in præteritum ferri. Vnde alia conſtitutione, *Aſcendente Domino.* referens Gregorius illam priorem, vocat illam declarationem, decretum, præceptum, & interdictum ſuum. Et inferiùs ſimiliter ſubdit. *Statuimus, atque decernimus tria vota huiuſmodi etſi ſimplicia ex huius Sedis inſtitutione, ac noſtra etiam declaratione, & confirmatione, eſſe verè ſubſtantialia religionis vota, ac in dicta Societate tanquam in religione approbata per ſedem eandem fuiſſe admiſſa, & eſſe.* Vbi attentè conſiderandum eſt, inſtitutionem ſedi, declarationem autem ſibi Gregorium tribuere, quia ipſe re vera non inſtituit, neque primùm probauit hunc modum religioſi ſtatus, ſed prædeceſſores eius rem ipſam inſtituerunt. Ipſe autem expreſsè declarauit, quod in re illa iam conſtituta continebatur.

3. *Tertiò ex aliorũ prædeceſſorum decretis.*

Quod tertiò oſtendi poteſt ex bullis & confirmationibus priorum Pontificum. Nam Paul. III. in ſecunda bulla confirmationis authoritate Apoſtolica concedit, vt per huiuſmodi vota *poſſint ſcholares in Societatem admitti, & Societati aggregari.* Et in bulla 4. prohibet huiuſmodi ſcholares tranſire ad aliam religionem excepto Carthuſienſium ordine, imò eos inhabiles ad quamcunque aliam profeſſionem faciunt Pius IV. & Pius V. in bulla anni 1565. quæ incipit, *Æquum reputamus.* quo à priori edita, & à poſteriori publicata, & confirmata fuit. Nunquam autem Pontifices prohiberent his perſonis tranſitum ad religioſum ſtatum, niſi eos veros, ac perfectos religioſos eſſe ſupponerent: & ita in prædicta bulla ſæpè eos religioſos appellant. Et à contrario apoſtatas vocant, & tanquam deſertores ſtatus religioſi puniunt eos, qui poſt hæc vota ſine licentia ſuperiorum hunc ſtatum relinquunt: ergo ſupponunt eos eſſe in vero ſtatu religioſo. Et confirmatur, quia Pius V. in bulla 3. anni 1571. quæ incipit, *Dum indefeſſa.* declarauit *Societatem* (etiam ſi Collegia habeat, quæ ex propriis reditibus ſuſtentantur) *Præpoſitum, ac ſingulas perſonas eius verè, & non ficte mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore; & inter aliorum fratrum, & religioſorum mendicantium ordines, alióſque*

A *fratres, & religioſos mendicantes, prout illos nos connumeramus, & connumerari debent; ac omnes & ſingulas tam iuris, quàm hominum diſpoſitiones in fauorem religioſorum, ſeu fratrum mendicantium, nunc & pro tempore emanatas, etiam in Societate, illiúſque domibus, Collegiis, Præpoſito, & aliis religioſis locum habere.* Quibus verbis non minùs expreſsè quàm Gregorius declarat, has perſonas, & religioſas eſſe, & ſub mendicantibus comprehendi, idque ſub his iuribus, & diſpoſitionibus, quæ in fauorem religioſorum, ſeu mendicantium facta fuerint. Et ſi attentè inſpiciatur contextus Pontificis, facilè intelligetur illam conſtitutionem, quoad hanc partem potiùs eſſe declarationem ad tollendam omnem ambiguitatem, vt ibi- B dem dicitur, quàm nouam diſpoſitionem. Poteſt etiam hoc confirmari ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 19. de regul. in illis verbis. *Per hæc autem ſancta ſynodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin religio clericorum Societatis* Iesv, &c. Vbi nomine *religionis* ſine dubio totam Societatem comprehendit, quatenus ſuis omnibus membris conſtat, & ibi tacitè approbat hoc inſtitutum, quatenus in eo præter nouitios varij ſunt religioſorum gradus, quia omnes verè religioſi ſunt, etiamſi non omnes ſolenniter profeſſi ſint, vt cla- C riùs Gregorius XIII. poſtea declarauit.

4. *Probatur quartò ex ratione.*

Vltimò probatur ratione, quia ipſemet Greg. XIII. ſuam declarationem confirmat; nimirum quia huiuſmodi perſona, per hæc tria vota, vt ſubſtantialia religionis ſe tradunt Societati, & in ea, tanquam in religione ab Eccleſia approbata, ſe totos diuino ſeruitio in perpetuum conſecrant; ex quo infert illos eſſe verè, & propriè religioſos. Illud autem aſſumptum verum fuit à principio, ex quo poſt approbatam Societatem talia vota in ea fieri cœperunt, vt per ſe notum eſt: ergo & conſequens illud ſemper verum fuit; nam in illo antecedenti continetur ſufficiens, & adæquata cauſa conſequentis ſeu ſtatus verè religioſi. Confirmatur, ac declaratur; nam cùm Gregorius illam declarationem fecit, non minus certum fuit eos, qui iam erant in Societate, eſſe verè ac propriè religioſos, quàm eos qui fuerint deinceps in eam admiſſi, vt conſtat ex verbis eiuſ- D dem conſtitutionis, & ex communi omnium ſenſu; & quia non aliter vota emittunt, vel in Societatem admittuntur poſteriores, quàm priores. Non poterant autem illi qui iam erant in Societate, ſi iam non fuiſſent veri religioſi, incipere eſſe tales propter ſolam extrinſecam conſtitutionem Pontificis; quia non poteſt Pontifex facere de non religioſo religioſum ſine voluntate eius, maximè cùm non addiderit religioni nouam approbationem, neque nouam poteſtatem admittendi conceſſerit, nec nouum modum traditionis, aut acceptationis eius inſtituerit; ergo neceſſariò dicendum eſt, omnes huiuſmodi perſonas, ſemper, & à principio extitiſſe verè ac pro- E priè religioſas. Tandem confirmatur à poſteriori: nam votum religionis impletur in Societate, etiam in hoc gradu, etiam ſine ſpe tranſeundi ad profeſſorum gradum, ſed tantùm coadiutorum formatorum. Imò etiamſi votum religionis factum ſit de quacunque alia religione determinata, poteſt in hæc vota commutari, vt conſtat ex ſumma priuilegiorum Societatis §. 2. & 3. quod multò ante conſtitutionem Gregor. XIII. verum habuit. Ergo ſignum eſt per hæc vota ſemper fuiſſe conſtitutos verè religioſos, alioqui per illa non impleretur religionis votum.

Confirmatur primò. *Confirmatur ſecundò.*

Corollarium

Corollarium secundum.

5. Secundò infertur ex dictis, quàm sit certa hæc veritas à Pontifice declarata. Existimo enim esse omnino infallibilem, ita vt sine errore in fide negari non possit. Ratio est, quia sententia Pontificis in his, quæ ad doctrinam pertinent, infallibilem continet certitudinem, ex Christi institutione, & promissione. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Luc. 22. & Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam.* Et concessio facta est Ioan. 21. *Pasce oues meas.* Quæ testimonia ita sunt ab Ecclesia intellecta, & perpetua traditione, ac Patrum, Conciliorum, & ipsorum Pontificum definitione firmata, ac declarata, vt suppono ex propria materia: & videri possunt, quæ Gratianus congerit d. 12. sui decreti, & 24. q. 1. per plura capita & latè Bellarmin. lib. 4. de Summo Pontifice, à principio per aliquot capita, & Turrecr. in Summa lib. 2. cap. 10. & ob hanc rem obseruatum semper in Ecclesia fuit, vt grauiores fidei quæstiones, & causæ ad Romanam sedem, tanquam ac fidei cathedram, & magistram referrentur, vt dicitur in cap. *Maiores.* de baptismo, & sumitur ex cap. *Damnamus.* de Summa Trinitate, & fide cathol. & cap. *Fideli.* eodem tit. in 6. cap. *Ad abolendam.* de Hæreticis cap. *Præceptis*, & cap. *Non decet*, d. 12. & cap. *Nulli fas.* d. 19. Ac tandem ex Concil. Florentin. in decreto vnionis, & ex Trident. sess. 7. can. 3. de Baptismo. & sess. 25. circa finem decreto de delectu ciborum, & plura referunt citati authores. Simanc. de catholic. institutionib. c. 45. Valde autem diminuta fuisset Christi Domini prouidentia circa suam Ecclesiam, si in decidendis talibus quæstionibus ex cathedra, Vicarium suum labi permitteret. Neque ipse iustè posset sub anathematis vinculo subditos compellere ad standum his declarationibus, seu definitionibus, si in doctrina tradenda errare posset. Cùm ergo ostensum sit, prædictam constitutionem continere declarationem cuiusdam veritatis valdè necessariæ ad mores Ecclesiæ, & ad quietem, & pacem animarum, planè talis declaratio infallibilem continet certitudinem.

Probatur ex fide, *Gratian.* *Vide in tom. de fide disput. 5. sect. 8.* *Bellarm.* *Turrecr.* *Simanc.*

6. Et hoc confirmari potest ex doctrina Theologorum, & catholicorũ omnium, qui pro certo habent, Summum Pontificem non posse errare in doctrina morum Ecclesiæ tradenda; de qua re videri possunt authores paulò anteà citati: nam hæc doctrina multum pertinet ad bonos mores, & ex opposito multa inferri possunt absurda, & scandalosa in Ecclesia, quæ paulò inferiùs, in 3. corollario numerabimus, vt hæc veritas notior fiat. Et è conuerso si hæc declaratio Pontificis falsa esse posset, ex illa multa absurda, & contra bonos mores sequerentur, vt quòd status religiosus commutaretur in non religiosum, & quòd votum religionis impleretur sine statu religioso, & similia.

Confirmatur ex omniũ catholicorum sensu. Vide etiam in tom. de fide disp. 5. sect. 8. n. 7.

7. Nec sufficit dicere doctrinam hanc non pertinere ad vniuersalem Ecclesiam, sed ad quandam particularem religionem, vel potiùs ad quandam partem eius, & ideò non necessario habere illam infallibilitatem, quam in proponenda vniuersali Ecclesiæ doctrina morali Pontifex habet. Hoc (inquam) dici non potest: primò, quia non solùm pertinent ad vniuersalem Ecclesiam ea, quæ ad omnes Ecclesiæ status, vel ordines pertinent, sed etiã ea, quæ licèt in vno statu particulari versari videantur ad vniuersalem Ecclesiam quouis modo pertinent. Huiusmodi autem est bonum vnius religionis, quod in præsenti declaratur primò, quia hæc religio per totam Ecclesiam diffusa est, & ex tota Ecclesia possunt ad illam homines recipi, & vocari. Secundò, quia hæc veritas omnibus fidelibus proponitur, & secundùm illam iubentur omnes & sentire, & iudicare, & operari vt in eadem constitutione exprimitur. Tertiò, quia sicut Societas in totius Ecclesiæ vtilitatem instituta est, ita certitudo, & firmitas circa statum eius, & veram doctrinam ad eam pertinentem, ad eiusdem Ecclesiæ vtilitatem spectat. Quod videtur idem Pontifex Gregorius insinuasse cùm dixit; *Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quam ex inuiolato, & inconcusso dictæ Societatis instituto, & religiosa sobolis educatione sentimus; & maiorem in dies speramus, prospicientes, & præterea eiusdem Societatis indemnitati, paci, quieti, & incremento consulere volentes, motu simili, & ex certa scientia,* &c. Et confirmatur. Nam ob hanc causam certum est, & suprà ostensum, Summum Pontificem non posse errare in approbatione alicuius religionis in particulari, tum quia, licèt vna religio particularis videatur, tamen vniuersali Ecclesiæ proponitur, & in omnes redundare potest; tum etiam, quia si in vna errare posset, in qualibet posset, & ita omnia essent incerta, & periculis exposita: ergo idem in præsenti dicendum est, quia non minùs graue est in Ecclesia approbare, seu declarare aliquem statum, vt verè, ac propriè religiosum, ac perfectionis; quàm approbare religionem, imò vnum in altero includi videtur. Et confirmatur, quia Pontifex in declarando aliquo iure, an diuinum sit, vel humanum, infallibilem habet authoritatem; quis enim dubitet Concilium Tridentinum, cùm definit sacramenta omnia, esse de iure diuino instituta, aut confessionem ex præcepto diuino præmittendam esse ante communionem, quando intercedit conscientia peccati mortalis, infallibilem doctrinam tradere? Aut quis neget Summum Pontificem habere in huiusmodi doctrina tractanda æqualem, vel maiorem potestatem? Hæc autem declaratio, nihil aliud est, quàm explicatio iuris diuini, vel humani, quod circa statum religiosum, & institutionem eius per vota simplicia, vel solennia interuenit; ergo cùm facta sit Pontificia authoritate, infallibilem habet certitudinem. Denique alia decreta, quæ Pontifices ediderunt, declarando particularia instituta aliarum religionum, tanquam certa, & firma à catholicis omnibus recipiuntur, vt constat ex cap. *cùm ad monasterium.* & cap. vlt. de statu monachor. quæ tractant de religione S. Benedicti, & ex cap. *exiit.* de verbor. signif. in 6. & in Clement. *Exiuit.* eodem titulo, quæ pertinent ad religionem Minorum. Non est autem minoris authoritatis hæc declaratio Pontificia; quia nec materia minùs grauis est, nec potestas minor, nec verba minùs clara, & euidentia, vt iam dicam.

Vnum effugiũ aduersariorum. *Præcluditur primò.* *Secundò.* *Tertiò.* *Quartò.*

8. Recognouit enim hanc Pontificiam authoritatem, & potestatem quidam prædictæ veritatis, & declarationis impugnator, cuius mentionem fecit idem Pontifex Gregorius in constitutione, *Ascendente Domino.* Et propterea, vt ibidem dicitur, ausu temerario peruersè interpretari mentem Pontificis aggressus est, imò sententiam eius reiicere

Alterum effugium turpiter erroneum.

iicere,dicens,priuatò sensu loquutum fuisse, & vt priuatum Doctoré errare potuisse, & ex falsa informatione errasse. Quanuis autem in hac censura turpiter, & manifestè ipse errauerit, vt statim ostendam à n. 12. illud tamen quod tacitè supponit, libenter accipimus, nimirum non potuisse Pontificem in ea doctrina errare, si non vt priuatus Doctor, sed vt Pontifex locutus fuit: non enim sine causa impugnator ille ad priuatum sensum Gregorij diuertere conatus est, ne Pontificiam authoritatem, & cum illa catholicæ doctrinæ certitudinem impugnare, & quantum in ipso esset,labefactare videretur.

9\. *Dicti erroris fontes, & impugnatio ex verbis Pontificis.* Illud autem subterfugium,vel ex nimio affectu impugnandi Societaté,vel ex ignoratione verborum Pontificis videtur profectum.Tria enim sunt verba in illis decretis,quæ his falsis interpretationibus omnem viam præcludunt,scilicet,*motu proprio,ex certa scientia,ex plenitudine potestatis*.Primum scilicet, *motu proprio* (vt Doctores dicunt)excludit subreptionem à literis Apostolicis,id est, facit, vt contra breue Pontificium allegari non possit surreptio.Argumento c. *Si motu proprio.* de præbend. in 6. vbi dicitur concessionem beneficij, quam Pontifex alicui facit habenti aliud quod Pontifex ignorabat, nec illi propositum fuit, esse validã,si gratia motu proprio facta est: subreptitiam verò, si ad petitionem partis: & ratio optima ibi adiungitur, quia prior gratia ex mera liberalitate facta est.Declaratur autem nunquam ita fieri, nisi quando expresse explicatur per illa verba, *Motu proprio.* Super quem textum plures effectus huius clausulæ referuntur, quos late sequitur, & refert Rebuffus in concordatis tit. de forma mandati Apostolici.verbo,*Motu proprio.* Ex quibus ad rem præsentem maximè facit, quod quando est clausula, *Motu proprio*, non admittitur pars ad probandum contrarium; quia esset arguere Summum Pontificem de mendacio;de quo videri potest Bertrandus consil. 35. & 202. in fine tom. 1. Staphilæus de literis gratiæ,& iustitiæ,& Couar. in cap. *Alma Mater* 1.p.§.7.num.1.

Quid operetur dictio, Motu proprio. — *Rebuf.* — *Bertran. Staphil. Couar.*

10\. *Quid dictio, Ex certa scientia. Sanch.* Quia verò licèt hæc particula excludat subreptionem ex taciturnitate,non tamen excludit omnem deceptionem, nec purgat omnem falsitatem, vt iidem authores aduertunt, ac latè Sanches l. 8. de matrim.disput.4. & 21.à num.47. ideo præter illam particulam additur, *Ex certa scientia.* Per quæ verba Pontifex indicat, se non deceptione aliqua,sed ex vera, & perfecta informatione concedere,vt Staphilæus suprà dicit,num.10. Et ideo sicut non admittitur aliquis ad probandum contra particulam, *Motu proprio*, Pontificem solùm ad instantiam partis processisse, quia esset illum mendacij arguere,ita quando Pontifex profitetur se procedere ex certa scientia, nemo prudens potest respondere,ex ignoratione,aut falsa informatione id egisse,quia hoc est mendacij arguere ipsũ Pontificem:Quod maximè in præsenti verum habet. Nam cùm in priori bulla Papa in declaratione dixisset, se id facere ex certa scientia, in posteriori non obstante alterius interpretatione,& obiectione,hoc ipsum confirmat.

11\. *Quid de plenitudine potestatis.* Additur verò particula,*De plenitudine potestatis.* Quanquam enim quoties Papa motu proprio operatur, præsumatur vti plenitudine potestatis, vt tractant Glossa,& Doctores in c.*Ad hæc*.de rescriptis. & Felin. in c. *causam* 2. de testibus colum. 4. Quod etiam affirmat de altera clausura, *Ex certa scientia* in c.*cùm inter*, de except. n. 5. & sequentib. Panormit. in cap. *ea quæ.* de sententia & re iudic. n. 8. Tamen ad tollendam omnem ambiguitatem expresse additur illa particula; quia non poterat clariùs exprimi Pontificé operari, vt Pontificem, & non vt priuatam personam, quàm dicendo, se hoc declarare. *ex plenitudine potestatis*; hanc enim non habet nisi quatenus Pontifex est.Et quia potestas debet esse accommodata actui,certũ est hic non esse tantum sermonem de potestate iurisdictionis,sed maximè de potestate quæ *clauis scientiæ* appellatur;nam hæc erat per se necessaria ad hanc declarationem faciendam. *Potestatis* autem *plenitudo* in hoc genere nihil aliud est quàm quòd potestas sit, ad docendum cum assistentia Spiritus sancti,ac certitudine infallibili;ergo repugnat expressis verbis Pontificis dicere, illũ esse locutum priuato sensu,& vt particularé Doctorem. Et hoc significauit idé Pontifex, quando veluti perstringens dictos impugnatores dixit; *Quin etiam nos supradicta motu simili,& ex certa scientia,& de Apostolicæ potestatis plenitudine decernentes, ac præcipientes, priuato sensu loquutos fuisse: ac tanquam priuatos Doctores errare potuisse.* Ac si diceret,quo nihil poterat absurdius cogitari, magísque nostris verbis & intentioni repugnans.

Felin. — *Panorm.*

Corollarium tertium.

Damnans erroris aduersariorum sententiam:

Tertiò igitur ex dictis infertur, sententiam illam,quam ille impugnator defédit,& omnia,quæ ex illa intulit,& eo tempore valdè temeraria fuisse,quod notauit Henriquez lib.12.Summæ cap.5. num.6. & nunc iam non posse ab errore excusari. Nunc de doctrina agimus,nõ de persona, ob aliquam enim ignorantiam,vel inaduertétiam, possumus aliquando excusare personas, quarum iudicium ad nos non spectat, sed solum gradum certitudinis doctrinæ explicare. Quia ergo Summus Pontifex in Constitutione,*Ascendente Domino.* illos errores insinuauit,& damnauit totá,sententiam commemorare, & refellere necesse est. Asseruit ergo ille,scholares approbatos, & incorporatos Societati per tria vota simplicia, non esse verè, ac propriè religiosos. Deceptus atem fuit ex opinione satis communi inter antiquos Doctores dicentes, verum religiosum non constitui, nisi per professionem, & tria vota solennia, qui tamen iuxta antiquum ius, suíque temporis vsum loquuntur, de facto potiùs(vt sic dicam)quàm de possibili;id est, declarant sic fieri;non negant autem,aliter fieri posse.Et quanuis aliqui, vel multi ex authoribus priuatis in eo sensu id docuissent (de quo in tom.super. disputatum est circa statum religiosum in communi) interposita iam authoritate sedis Apostolicæ, nullius ponderis est cuiuscunque authoris opinio. Quia ergo Gregor. iã priori motu hoc declarauerat, ideo non possumus opinionem illam à temeritate excusare.Eo vel maximè, quod si impugnator antiquitatem, verámque rationem consuluisset, inuenisset planè, nullo probabili fundamento negari vota simplicia cum traditione in religione ab Ecclesia approbata sufficere,ad verum,& proprium statum religiosum constituendum. Quia verò eo tempore declaratio Pontificis fortasse nõ erat satis promulgata, & proposita toti Ecclesiæ, poterat tunc assertio illa ab errore excusari:nunc autem profectò non potest.Nam sufficiétissimè promulgata est declaratio Põtificis,& illa sententia publicè damnata eiusdem authoritate in multis Academiis;& Cõstitutiones illæ iã in omniũ manibus versãtur. Neque

12\. *Henriq.* — *Principale assertum cõceptum in hac erronea sententia perperam fundabatur in antiquis Doctoribus.* — *Nunc ab errore excusari non potest.*

Neque etiam excusare poterunt quemquam tergiuersationes, aut euasiones, quas cap. præced. à num. 3. refutauimus, vel aliæ similes, quas desiderium impugnandi hanc religionem fortè poterit comminisci; quia de intentione Pontificis satis euidenter constat, neque illæ sunt probabiles aut verisimiles interpretationes, sed elusiones quædam, vel potiùs contradictiones. Præsertim cùm idem Pontifex in priori rescripto hæc verba grauissima adiiciat; *Præcipimúsque, & interdicimus, ne quisquam scrupulum de hoc cuiquam iniicere, néve illud in controuersiam, dubium, vel suspicionem ponere audeat quoquo modo.* In alio verò rescripto addit pœnam excommunicationis latæ sententiæ, Summo Pontifici reseruatæ, cum aliis pœnis in eos, qui quouis colore, directè, vel indirectè impugnare, vel ei contradicere ausi fuerint.

Prohibetur sub excommunicatione reseruata.

13. Primum illatum ex principali asserto erroneo multa falsa continet.

Atque idem sentiendum est de omnibus propositionibus, quas aduersarij ex dicto principio inferebant, & in prædicta constitutione, *Ascendente Domino* indicantur. Prima erat *Societatis scholares approbatos merè seculares esse, ac iurisdictioni Ordinariorum subditos existere. Quia non sunt de corpore Societatis, nec Societas aut illius superiores ius aliquod in illos habent, aut ex vi votorum, aut à Summo Pontifice, quia ipse etiam tale ius non habet.* Sed hæc omnia satis ostendunt, quàm falsum sit principium ex quo inferuntur, cùm in tot absurditates inducat; quamquam etiam illationes solidæ non sint, & inprimis aduersarij nomine *Ordinariorum* videntur intellexisse, non tantùm Episcopos, sed etiam seculares iudices, respectu eorum, qui nondum ordinati sunt: nam si non sunt veri religiosi, neque etiam sunt clerici, erunt laici seculares, & consequenter ordinarij iudicibus temporalibus subiecti: quo nihil poterat cogitari absurdius, magísque repugnans communi sensui, & consuetudini totius Ecclesiæ ab initio huius religionis. Errauit autem huiusmodi oppugnator, non solùm in principio falso, scilicet, *quòd hi non sint veri religiosi*, sed etiam in illatione. Nouitij enim religionum non sunt veri religiosi, & tamen gaudent priuilegio fori, & exemptione totius religionis, quandiu sub illius obedientia viuunt, & in probatione versantur; ergo multo magis scholares Societatis in ea approbati, cùm sub eius obedientia viuant, & in ordine ad solennem professionem adhuc in probatione existant, gaudent priuilegio fori, & exemptione totius religionis.

Falsum est scholares Societatis temporali iudici subdi.

14. Falsum itẽ Societatem non habere ius in illos, ostenditur ex duplici dicto Pontificis.

Deinde falsum omnino est, Societatem non acquirere ius in huiusmodi scholares, & erroris fundamentum fuisse videtur, quia hoc ius solùm potest dari, vel acquiri, per votum solenne, eo quòd non soli Deo, sed homini etiam fit; non autem per vota simplicia, qualia hæc sunt, quæ soli Deo fiunt. Ac propterea Pontifex respiciens ad radicem huius deceptionis, duo respondet.

Vnum dictum.

Primum est, solennitatem voti sola Ecclesiæ constitutione esse inuentam, quasi tacitè diceret, non esse de substantia status religiosi, tum quia hæc substantia de iure diuino est; tum etiam, quia sicut Ecclesia adiunxit illam solennitatem, ita etiã potest sine illa, statum religiosum approbare, in quo fiant, & seruentur omnia, quæ Christus instituit cum alia determinatione, seu circunstantiis. De qua re copiose in tom. superiori dictum est, cùm de voto simplici, & solenni, & de essentia status religiosi, in communi ageremus.

Alterum dictum.

Secundum est, qui hæc vota in Societate emittunt, se tradere, & diuino seruitio mancipare in religione à sede Apostolica approbata; ac si diceret, falsum esse per vota simplicia, non posse simul fieri traditionem, quæ per illa confirmetur; & consequenter, quanuis votum simplex non necessariò fiat homini, non tamen hoc illi repugnare, eo scilicet modo, quo votum fieri potest homini, scilicet, materialiter tantùm; nam promissio ipsa Deo fit, materia autem esse potest obedientia homini præstanda propter Deum. Quo etiam modo, & non aliter potest solenne votum fieri homini, siue præsupponat promissionem factam homini, siue non: vtroque enim modo fieri potest, tam solenne votum, quàm simplex, vt citato loco dictum est.

15. Eadem falsitas variis exẽplis generaliter ostenditur.

Addo vlteriùs doctrinam illam omnino falsam esse, non solùm in tam manifesto, & euidenti religionis statu, vbi traditio interuenit, & perpetua vota, quanuis simplicia: verùm etiam in aliis viuendi modis, qui sunt in Ecclesia, & in votis simplicibus, quæ vel fiunt, vel fieri possunt purè, & sine traditione.

Primò.

Nam in primis votum simplex fit Deo, & consequenter consecrat Deo aliquo modo materiam de qua fit, & ideo eo ipso subiici illam aliquo modo potestati Summi Pontificis, qui Dei Vicarius, & ideo ad eum spectat procurare, & efficere, vt quidquid Deo debetur, ei soluatur. Vt v. g. in Hispania fuerunt multa vota simplicia de certa aliqua portione, vel eleemosyna Ecclesiæ Compostellanæ tribuenda, per quæ acquisitum est aliquod ius Prælatis Ecclesiæ, & maximè Summo Pontifici ad cogendum, vt illa vota compleantur.

Secundò.

Hinc etiam multa statuta sunt à Romanis Pontificibus de voto Hierosolymitano, seu Cruce signatorum in ordine ad obseruationem eius, vt constat toto titulo de voto, cùm tamen votum illud simplex tantùm sit.

Tertiò.

Et eadem ratione, si quis publicè voueret hospitali perpetuò seruire, posset Pontifex, suo iure vtens, illum compellere ad tale votum seruandum; ergo per vota simplicia potest persona specialiter constitui sub iure Pontificis, qui etiam poterit ius illud in aliam personam, vel congregationem transferre.

Quintò.

Præterea nonnullæ sunt congregationes in Ecclesia, quæ non attingunt statum verè ac propriè religiosum, vel quia non faciunt, vel quia in illis non fiunt vota perpetua, etiam ex parte vouentium, vel propter alias causas; & nihilominus approbatæ sunt à Pontificibus, vt vtiles, & honesti viuendi modi, & eximuntur per eosdem Pontifices à potestate iudicum ordinariorum, vt sunt in Lusitania Clerici congregationis S. Ioannis Euangelistæ, vulgo à S. Loyo nuncupati, & alij sunt multi similes. In eos ergo habet Pontifex peculiare ius, ratione cuius eos sibi reseruat, & congregatio vnaquæque habet ius in personas quandiu in illa sunt, tanquam in membra sua, quæ gubernare potest, & corripere, & ad vota seruanda cogere; ergo etiam extra statum religiosum est falsa illa doctrina, & contra Ecclesiæ consuetudinem.

16. Eiusdẽ ratio à priori.

Ratio autem à priori est, quia etiam per hos viuendi modos, & per talia vota dicantur personæ cultui diuino, pro illo tempore, seu quandiu in eo viuendi modo perseuerant, & ad illum cultum specialiter obligantur. Atque hoc satis est, vt sub Pontificio iure specialiter constituantur, & consequenter vt sub eius peculiari protectione, ac regimine recipi possint, ac subinde eximi à iurisdictione ordinariorum, non tantùm spiritualium, sed etiam temporalium, etiam quoad personas non habentes ordinem clericalem.

Quia quicunque titulus diuinus (vt sic dicam) seu spiritualis, sufficit vt Pontifex possit eximere à potestate temporali personas laicas; nam sub ea ratione Ecclesiasticæ reputantur. Sic enim exemptio clericorum iure pontificio facta est iuxta probabiliorem sententiam, quam lib. 4. defensionis fidei ostendimus, & videri potest Couar. in practic. quæstion. cap. 31. Et eodem iure facta est exemptio religionum, etiam quoad nouitios, siue à iurisdictione seculari, siue (quod facilius est) à iurisdictione Episcoporum; cur ergo non potuit hoc facere Pontifex etiam in his membris Societatis. Potuit ergo, & multò antè fecit Paulus III. dicens, *Societatem, & vniuersos illius socios, & personas illorum ab omni superioritate, iurisdictione, & correctione quorumcunque Ordinariorum eximimus, & liberamus.* Et tamen hîc aduertendum, duplicem potestatem habere Prælatum religionis in subditos, scilicet, iurisdictionis, & dominatiuam. Priorem habet hodie à Pontifice, vel olim ab Episcopis. Posteriorem habet ex vi ipsiusmet professionis ab ipso profitente. De hac ergo posteriori procedunt, quæ diximus; nam quoad illam tam efficax est traditio, quæ per dicta vota in Societate fit, quàm quælibet professio. De priori verò res est manifesta ex bullis Pontificiis; sed de illa iurisdictione, & actibus eius infrà ex professo disputandum est lib. 10. à cap. 4.

Couar.

Nota.

17. Alia illatio illius auctoris erat; non obstantibus his votis Societatis, posse scholares approbatos ad quemcunque regularem ordinem, liberè transire, inuitis suis prælatis. Et altera huic annexa erat. Etiamsi omnino à religione deficiant, & ad seculum transeant, posse à quocumque confessario per bullam Cruciatæ absolui, & ab Episcopis iure ordinario dispensari, vt in seculo maneant, vel vxorem ducant; nec per hæc omnia fieri aliquam iniuriam Societati, etiam per apostasiam ab illa. Sed hæc omnia, quatenus ex prædicto fundamento procedunt eandem ferè censuram merentur, & ita ab eodem Pontifice, eodem modo reprobantur, & ab aliis antiquioribus Pontificibus sunt vel expressè, vel virtute damnata. Nam in primis Paulus III. in 5. sua bulla anni 1549. specialiter prohibet *ne quis post emissa vota secundum constitutiones prædictas, siue professus, siue scholaris, siue coadiutor Societatis sit, ad quemuis ordinem etiam per sedem prædictam approbatum, Carthusiensium dumtaxat excepto, nisi de expressa ipsius Præpositi, aut dictæ sedis licentia transire valeat.* Aut ergo hoc potuit Pontifex statuere, aut non potuit. Hoc posterius dicere sine dubio esset erroneum contra Pontificis potestatem, & sententiam, sine vllo fundamento; si autem potuit; ergo post illud dcretum omnino falsa erit illa doctrina, imò & erronea, si sensus erat, non obstante illo decreto, licitsim esse transitum illum. Quod si oppugnator ille responderet, se ignorasse decretum illud, excusari quidem posset ab errore, non tamen à temeritate, quod de re adeò graui, & animarum saluti adeo nociua, dependentéque à speciali iure particularis religionis, iudicium protulerit sine sufficienti notitia instituti approbationis, & priuilegiorum talis religionis; quod quilibet prudens Theologus maximè cauere debet. Confirmari hoc potest ex bulla Pij V. *Dum indefessæ*, in qua declarat Societatem, & singulas eius personas verè & non fictè mendicantes esse, & frui omnibus & singulis dispositionibus, fauoribus, & gratiis, tam à iure, quàm ab homine religiosis mendicantibus concessis.

Secundum illatum.
Tertium illatum.

Contra secundum illatum arguitur ex bulla Pontif. atque tanquam error impugnatur.

Friuola euasio exploditur.

Confirmatur impugnatio ex altera bulla.

Vnum autem ex his fauoribus & gratiis est, vt mendicantibus non liceat transitus ad alias religiones non mendicantes, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ iuxta constitutionem Martini V. in Concil. Constantiensi, quam refert Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 71. Et similem Benedicti XII. refert Tabien. verb. *religiosus*. §. 23. Ergo etiam ante Gregorij constitutionem ex vi illius bullæ Pij V. erat falsum prædictum illatum.

Anton.
Tablen.

18. Diceret fortasse illationem illam intelligendam esse *ex vi votorum*, & iure ordinario, non tamen propterea excludi, quin ex peculiari priuilegio Pontificis prohiberi possit. Sed hoc in primis declarandum fuisset: quantum enim ex declaratione Gregorij colligitur (proprium enim opus harum impugnationum ad manus non venit) simpliciter videtur ille Theologus asseruisse, eo tempore id fuisse licitum. Deinde interrogo, quo sensu dicatur *ex vi talium votorum*, licitum esse transitum, seclusa speciali prohibitione. Nam etiam in quacunque alia religione licet transitus, non tamen indistinctè, sed ad strictiorem, non verò ad laxiorem, quia votum maioris boni non potest commutari in minus propria authoritate; neque etiam ad æqualem, vel quia commutatio in æquale fortasse requirit etiam authoritatem superioris; vel certè propter ius acquisitum priori religioni, quo priuari non debet, nisi vbi maius bonum ipsius religiosi intercedit. Videtur ergo sensus illius assertionis fuisse in hoc gradu Societatis licitum esse transitum indifferenter ad quamcunque aliam religionem in qua vota solennia emittuntur, quantunuis laxa, & remissa sit. Et hoc etiam omnino falsum est *ex vi ipsorum votorum*, & seclusa speciali prohibitione Pontificis. Primò, quia vt ostensum est, etiam per hæc vota est ius acquisitum religioni. Secundò, quia probatum est, etiam per hæc vota constitui verum, ac proprium religiosum, qui comparatus ad alium statum constitutum per vota solennia, potest esse multò strictior & perfectior illo: nam licèt excedatur in solennitate voti, & in modo obligationis ex parte religionis, excedere tamen potest in perfectione finis, & mediorum, & in materia votorum substantialium, & in rigore obseruantiæ ac disciplinæ religiosæ, qui excessus maior sine dubio est, magísque pertinens ad perfectionem animæ, & ad cultum Dei: nam solennitas voti extrinsecum quid est, pendens magis ex constitutione extrinseca, quàm ex voluntate propria. Obligatio autem ex parte religionis, vel carentia eius, non minuit voluntatem, & oblationem ex parte religiosi se tradentis, imò reddit illam quodammodo magis liberalem, vt c. 2. n. 2. dicebam. Ergo hic status religiosus Societatis cum quacumque religione alia in hoc conuenit, quòd seclusa speciali concessione, aut prohibitione Pontificis, quòd ab illo ad strictiorem statum licitum esset transitus, non verò ad laxiorem, vel æqualem, etiam si vota eius sint solennia: nam hæc sola circunstantia non reddit statum strictiorem. Quod quidem satis confirmant Pontificia indulta: nam si generatim, & ex vi talium votorum status in quo fiunt vota solennia, esset strictior, & gratior Deo, iniustum planè fuisset hunc transitum vniuersaliter prohibere: ergo signum est illam circunstantiam ex mente Pontificis non multum referre, nisi vbi cætera paria essent. Tandem iuuare potest, quod hi scholares approbari, non solùm tria vota substantialia in suo gradu emit

Altera euasio reprehẽditur primò.

Deinde eius sensus examinatur.

Et falsitatis conuincitur tripliciter.
Primò.
Secundò.

Tertiò.

du emittunt, sed etiam promittunt professionem facere in Societate, quando iussi fuerit; non ergo possunt promissionem illam implere in quacunque alia religione laxiore.

19. Quæstiunculæ incidentis resolutio de facto. Solùm posset hîc aliquam dubitationem habere, An professio facta in alia religioue, non obstantibus prioribus votis Societatis, sit valida, esto sit illicita? quod etiam non habet dubitationem de facto. Quia si rectè ponderentur omnia verba Pauli III. irritam significant esse illam professionem, ídque expresse declararunt Pius IV. & Pius V. in bulla anni 1565. quæ incipit, *Æquum reputamus.* & videri potest compendium priuilegiorum Societatis verb. *Apostata.* §.5. & 9. Sed dubitari potest ex natura rei, & ex vi talium votorum. Est enim communis doctrina D.Thom. D.Thom. & à nobis tom. præced. tractata, eum qui habet simplex votum religionis strictioris, profitendo in laxiori, malè facere, factum tamen nihilominus tenere, ita vt obligatio prioris voti omnino extincta maneat. Posset ergo quis cogitare, ita fore in Societate, secluso speciali iure pontificio; & potest ita suaderi. Nam qui vni rem aliquam promisit, & eam postea alteri tradit, licèt malè faciat, donatio tamen tenet, sicut tenet matrimonium cum vna, post sponsalia de futuro cum alia, vel post votum simplex castitatatis. Ita verò comparatur professio ad vota simplicia; ergo ex natura rei valida esset professio post vota simplicia castitatis, si per Ecclesiam irrita facta non esset. De iure etiam resolutio eadem probabilior. Nihilominus probabilius censeo, sicut secunda professio facta in religione, non magis stricta vel perfecta, inuita alia religione, in qua prior professio præcesserat, irrita est ex natura rei, vt ex citato tomo suppono: ita professionem factam ab scholari approbato Societatis in quacunque religione laxiori, seu minùs perfecta esse ex natura sua irritam. Ratio est, quia professio secunda in priori casu non est inualida propter propriam solennitatem vototum in priori professione, sed propter traditionem ratione cuius fit, vt secunda professio sit donatio rei alienæ, & in perpetuum iam traditæ ad vsum eiusdem generis, nulla subintellecta conditione, vel exceptione, nisi de religione seu statu perfectiori. Sed quoad hanc traditionem ex parte religiosi se donãtis, & quoad ius acquisitum ipsi religioni; æqualis est hæc admissio scholarium cuilibet professioni; Nam verè se tradunt Societati in perpetuum, & ipsa eos acceptat, vt ex forma vouendi patet, & ex declaratione Pontificum Pauli III. Iulij III. Greg. III. Ergo, &c.

20. Contra secundũ illatum illo n. 17. positum ostenditur scholarem desertorem iniuriam facere Societati. Atque hinc tandem constat, quàm falsa sint omnia, quæ in altera illatione subiiciuntur. Nam vt ab vltimo puncto incipiamus, cùm ostensum sit Societatem acquirere speciale ius dominatiuum in scholares Societatis, mediis eorum votis, euidens est, non posse huiusmodi scholares inuita Societate illam deserere, sine magna eius iniutia, quia priuant illam suo iure, sicut qui se alteri donauit in seruum, non potest fugere sine iniuria Domini, & qui rem suam alteri donauit, non potest eo inuito illam surripere sine iniuria eius ac vero furto.

21. Item à nemine posse absolui, quã ab ipsa Societate vel Papa. Deinde euidenter falsum est ab hoc peccato apostasiæ, posse huiusmodi transfugas liberè absolui à quocunque confessario, tum quia illi manent veri religiosi, & ideo subiecti in foro etiam pœnitentiæ Prælatis suæ religionis, sine quorum facultate non possunt aliis confiteri, nisi à Pontifice illam habeant. Per bullam autem Cruciatæ

A illa non habetur, vt ex tract. 8.l.2. nunc suppono, idque maximè respectu apostatarum, & in tantum detrimentum religionis; videri etiam potest compendium priuilegiorum Societatis verb. *Absolutio.* §. 11. Tum etiam, quia in bullis Pontificiis declaratum est, illud esse verum peccatum apostasiæ à religione, quæ iure communi habet excommunicationem annexam, à qua non potest vllus confessor absoluere; quam contra hos apostatas specialiter tulerunt, & sibi reseruarunt Pius IV. & Pius V. in bulla, *Æquum reputamus.* & habetur in citato compendio verb. *Apostata* §. 1. & 2. cum aliis. Tum denique quia illi quandiu in eo statu permanent, in statu damnationis sunt, B vt rectè dixit Caietan. in communi de apostatis loquens verb. *Apostasia.* & ideo in eo statu permanentes, à nomine possunt absolui, ne dum à quolibet confessore. Si autem ad mentem redeant, ad suos superiores recurrere debent, vt ab eis absoluantur. Nisi fortasse ob iniquitatem aliquam vrgentem iuxta commune ius absoluendi essent; Nam tunc non virtute bullæ Cruciatæ simpliciter absoluendi sunt, sed sub obligatione comparendi. Caiet.

Denique falsum conuincitur posse Episcopos cum his apostatis, vel religiosis dispensare. Quis enim vnquam dixit posse Episcopum iure ordinario facere ex religioso, non religiosum per di- C spensationem, aut ex mendicante, non mendicantem? Si autem sunt verè ac propriè religiosi, vt ostensum est toto capite præced. ergo. Deinde, licèt Episcopus possit dispensare in voto simplici, non tamen in traditione, & donatione Deo facta, & religioni propter ipsum; & ideo in aliis religionibus non potest dispensare cum oblatis, seu conuersis, qui se verè ac propriè religioni donarunt, etiamsi propriè religiosi non sint, ex defectu votorum; sed hi religiosi Societatis verè se tradunt & perfectiori modo & cum votis sufficientibus ad statum religiosum constituendum; ergo. Præterea, Episcopus non potest iure ordi- D nario dispensare in votis religionis, & totalis castitatis perpetuæ: sed hi religiosi emittunt in primis votum totalis castitatis, & præterea promittunt ingredi Societatem professam, quæ promissio re vera est votum religionis, vt etiam declaratum fuit in 5. Congregatione Can. 2. dicetúrque latiùs l.4.cap.16.& 17. ergo non potest Episcopus in eis dispensare. Neque obstat si quis respondeat hæc vota includere conditionem, ac proinde non esse reseruata, quia tom. superiori diximus, votum castitatis, non esse reseruatum nisi sit absolutum; respondetur enim in primis promissionem illam ingrediendi Societatem professam, solùm includere conditionem hanc, *si ipsa Societas voluerit illum admittere*: hanc autem con- E ditionem planè includit omne votum religionis; est ergo illud tam absolutum votum religionis quàm esse potest. De voto autem castitatis fatemur, non absolutè fieri, sed vt annexum tali statui, & ideo includere tacitam determinationem, *dum ille status durauerit.* Hic autem status est omnino extra potestatem Episcopi; ergo & votum quo constituitur, seu quod illi annexum est. Tandem hæ personæ sunt omnino extra iurisdictionem Episcoporum, vt est notissimum, quomodo ergo possunt Episcopi eorum statum mutare, aut in eorum votis dispensare? 22. Item non posse Episcopos cum eorum votis dispensare ostenditur quadrupliciter. Primò. Secundò. Tertiò. Euasio remouetur. Quartò.

23. Tertiũ illatum negans commutari Vltima illatio dicti oppugnatoris erat; Non posse vota in seculo facta in hæc tria vota scholarium Societatis, seu statum illorum commutari.

posse vota in seculo facta in vita scholariũ Societatis, duplicem sensum habet.
Primò.
Secundò.
Prior sensus negans propriam commutationem impugnatur.

tati. Hæc verò propositio duplicem potest habere sensum. Vnus est, etiam per modum commutationis, non posse ex intentione ipsiusmet vouentis, vel ex ordinaria potestate confessorum, aut Prælatorum Societatis præcedentia vota in hæc commutari. Alius est, hunc ingressum, seu incorporationem in Societate non habere vim extinguendi omnia præcedentia vota, quam habet professio cum votis solennibus. Prior sensus, simpliciter loquendo, falsus est, & ita reprobatur à Gregorio XIII. dicente; *Insuper asserunt non posse vota aliqua in seculo emissa in tria hæc substantialia Societatis commutari, cùm tamen hæc vota sunt status, vt præfertur, religiosi adeò vtilis, & perfecti, vt illa in hæc possint; hæc verò in aliorum ordinum etiam solennia vota commutari sit ab hac sede iustis de causis interdictum.* In quibus verbis duæ rationes indicantur. Prima est, verus status religionis, & præsertim tam perfectus, melior est, & gratior Deo, quàm obseruantia cuiuslibet voti in seculo emissi: sed hæc vota constituunt talem statum; ergo in illa possunt quælibet vota seculi commutari. Alia ratio est à posteriori, seu fundata in iudicio sedis Apostolicæ; nam vota seculi possunt commutari in vota solennia religionis; sed hæc vota Societatis iudicata sunt à sede Apostolica adeò perfecta, vt vetuerit illa in solennia alterius religionis, præter Carthusiam, commutari; & consequenter illa vt paria ad minimum æstimauerit: ergo etiam illa iudicauit talia, vt in illa possint vota seculi commutari.

24. Notationes proenucleãda dicta cõmutatione.

Hæc autem ipsa commutatio duobus modis intelligi potest. Primò, vt ipso iure fiat; ex intrinseca scilicet vi talium votorum, vel certè ex aliquo priuilegio iuris. Secundò, vt fiat ex intentione ipsius vouentis, qui præcedentia vota vult in hæc tria commutare. Deinde potest intelligi hæc commutatio vel simpliciter, vel secundùm quid. Simpliciter appello quando priora vota omnino extinguuntur; secundùm quid, quando tantùm suspenduntur. Deinde suppono, quædam esse vota præcedentia hunc statum, quorum obseruantia repugnat tali statui, & obseruationi eius, atque de his nulla est difficultas, quin saltem suspendantur ex vi talis status, & horum votorum quamuis simplicium: & quòd hæc vota licitè & sanctè fiant, & consulenda sint fieri non obstantibus aliis votis præcedentibus; nam quoad hoc hæc vota æquiparantur professioni: Quia & constituunt statum de se perpetuum, & valdè perfectum, cuius obseruantia longè maius bonum est, quàm sit executio aliorum votorum. Item quia talia vota suspenduntur ipso iure per primum ingressum religionis, etiam per nouitiatum, vt in tom. super. ostendimus; ergo multo magis suspendentur per statum religiosum illis tribus votis firmatum. An verò omnino etiam auferantur, statim dicetur in num. 26. Alia autem sunt vota, quæ possunt optimè in religione impleri & nihil impediunt religiosam obseruationem, seu disciplinam, sed illi aliquid addunt. Et de his etiam est certum posse, ex voluntate alicuius, qui potestatem habeat commutandi pro eo tempore, quo talia vota durauerint suspendi per quandam commutationem secundùm quid, seu pro eo tempore. Probatur, quia talis commutatio euidenter est in melius; ille enim status quandiu durat, multò melior est, quàm particularia vota, quæ in seculo fieri possunt. Dicens, melius est vtrumque simul seruare, cùm fieri possit. Respondetur, non teneri quempiam ad omne id

Vota in seculo incompossibilia votis scholarium Societatis per hæc ipso iure suspenduntur.

Quid de votis compossibilibus.

A quod melius est, & sæpe non expedire obligationes accumulare. Atque hinc fit, vt talis commutatio fieri possit propria authoritate ipsius vouentis, quia commutatio in melius ita fieri potest, vt suprà dixi, & ex professo in lib. 6. de voto cap. 18. Oportet tamen vt ipse vouens intendat talem commutationem facere, quando hæc tria vota emittit: Nam postquam aliquis plura vota fecit sine commutatione, non potest postea sua voluntate vnum in aliud commutare, quia iam vtroque oneratus est. Deinde potest hæc commutatio fieri per prælatos Societatis, quia cùm possint dispensare, vt suppono, multo faciliùs poterunt commutare; sed oportet etiam aduertere,
B si talis commutatio fiat in aliqua opera religionis, illa manere sub obligatione voti, cùm tamen aliàs solùm fortasse essent sub directione regulæ, & ideo melius est, vt simpliciter dispensentur pro eo tempore; vel à principio commutentur in ipsamet tria substantialia vota, & religiosum statum, nullam illis addendo obligationem voti ad specialia opera, quod sine dubio fieri potest. Imò etiam ipso iure Societatis factum videtur. Nam in prima congregatione generali Can. 22. de omnibus votis in seculo factis præterquam religionis determinatæ dicitur, *in Societate suspensa esse, etiamsi per professionem non tollantur, & ita obligationem eorum cessare, dum persona in Societate ma-*
C *net.* Quod meritò ita factum est: nam omnes rationes, quibus D. Thom. probat præcedentia vota, per professionem tolli, probant expedire, vt saltem per hæc vota suspendantur, vt facile constabit legenti ea, quæ in tom. sup. de illo puncto tractauimus. *D. Thom.*

Difficultas verò est, an etiam commutatio simpliciter hîc locum habeat, ita vt licèt contingat scholarem approbatum eiici à Societate, non reuiuiscat obligatio priorum votorum. Ad quam breuiter respondeo, ex intentione vouentis posse fieri talem commutationem, non tamen fieri ipso facto, aut iure, nisi intendatur. Ratio prioris partis est, quia hic status cum his tribus votis, eo
D modo quo sunt perpetua ex parte vouentis, licèt ex parte religionis aliquando auferri possint, sunt bonum melius, & perfectius, quàm omnia vota in seculo facta, etiamsi haberent materiam duraturam per totam vitam; quia per illam oblationem persona multo magis consecratur Deo, & ferè moraliter continget, vt opera facta in tali statu, intra vnum annum sint meliora, & gratiora Deo, quàm essent futura omnia opera aliorum votorum, etiamsi obligatio eorum per totam vitam esset duratura; ergo licita, & valida est talis commutatio, non solùm si authoritate superiorum fiat, quod est manifestum, sed etiam propria voluntate. Ratio verò alterius partis est, quia licèt is qui habet votum inferioris boni, faciat votum de alio bono meliori, non incompossibili
E priori, si non intendit specialiter commutari vnũ in aliud, non commutat ex vi talis facti, sed multiplicat vota: sed ita est in præsenti: ergo ex vi talium votorum non fit commutatio, & consequenter nec iure naturali fit: quia hoc nullum est aliud, nisi quod natura talium votorum postulat. Neque etiam iure positiuo diuino, vel humano, quia nullum tale est. Quin potiùs in dicto Can. 22. significatur talia vota in seculo facta non omnino auferri nisi per professionem, quod intelligo ipso iure, seu ex sola intrinseca vi talium votorum; non verò quòd non possint auferri ex absoluta commutatione intenta à vouente.

25. Posterioris sensus bipartita resolutio.

Ostenditur prima pars.

Ostenditur secunda.

Et

26. Et quantum ad hoc posset aliqua differentia constitui inter hæc vota scholarium, & professionem simpliciter dictam. Nam per professionem probabile est extingui omnia priora vota ipso facto & iure, absque alia commutatione à profitente intenta. Si autem hoc conuenit professioni (res enim non est certa) id non prouenit ex solo iure naturæ, neque ex aliquo iure scripto, quod sufficienter id declaret, sed adiuncta communi consuetudine, & traditione Ecclesiæ, quæ omnia in tom. super. latè probaui, & declaraui. Quia ergo hæc admissio scholarium in Societate non est absoluta professio, & secundùm præsentem statum Ecclesiæ est nouo iure introducta, ideo non videtur ad illam extendendus hic effectus, qui maximè in consuetudine fundatur, cùm illa consuetudo solùm in propriis professionibus, locum habeat. Maximè cùm inter statuta Societatis in prædicto Canon. 22. fiat in hoc differentia inter hæc vota simplicia & professionem, quæ non potest in alia re constitui, quod ad præsens attinet, nisi quòd professio extinguit ipso facto priora vota seculi: status autem scholarium solùm ea suspendit, nisi alia via per dispensationem, vel commutationem ab homine, vt ita dicam, auferantur. Si igitur oppugnator ille solùm hanc differentiam cõstituere voluisset, non cum illo contenderemus. Quia verò absolutè dixit, non posse vota in seculo emissa, in tria hæc substantialia Societatis commutari: ideo hæc assertio non minùs quàm alia reprobatur. Maximè cùm eò semper tendat, vt hunc statum eleuet, & adeò diminuat, vt sentiat sufficientem non esse, vt in illum vota seculi commutari valeant.

Iuxta dictũ posteriorem sensum admittitur differentia aliqua inter vota scholarium Societatis, ac professionem.

Cõcluditur contra authores tertij corollarij.

CAPVT V.

An prædicta scholasticorum approbatorum admissio in Societatem, dicenda sit professio?

1. SVperest explicemus, an hæc admissio, & incorporatio scholarium approbatorũ in Societate, non solùm constituat illos in vero statu religioso, vt hactenus probatum est, sed etiam (vt rationi dubitandi initio capitis tertij positæ omni ex parte satisfaciamus) dicenda sit vera *professio*, & ita possit simpliciter appellari. Quæ licèt videatur quæstio de vsu vocis, tamen ad intelligentiam iurium, potest esse necessaria: nam quod ad rem spectat, facilè poterat distinctione expediri. Primò enim si nomine *professionis religiosæ* intelligatur traditio omnino absoluta, & votis solennibus firmata, atque adeò indissolubilis per potestatem intrinsecam religionis, sic dicendum est hanc admissionem non esse professionem, quia re vera illi non conuenit prædicta descriptio, vt hactenus probatum est. Atque in hoc sensu, in eodem Societatis instituto, ac bullis, & constitutionibus eius distinguitur gradus scholarium à gradu professorum, & admissio illorum ab horum admissione; & vna vocatur professio, non tamen alia, vt constat ex 5. p. Constit. cap. 1. per totum, & sæpe in sequentibus: vnde in forma ipsa vouendi qui profitetur, expresè dicit, *Ego professionem facio*: alij verò minimè. Et iuxta hanc significationem vocis, ad difficultatem tactam respondendum est, negando statum religionis solùm constitui per professionem in hoc rigore sumptam; potest enim per aliud genus admissionis, à nobis explicatum verè, ac propriè constitui. Quia verò iura canonica, & interpretes eorum, ac cæteri Doctores loquuti sunt de statu religioso ante Societatis approbationem, quo tempore per solam professionem in eo rigore sumptam religiosi constituebantur, ideo absolutè dicunt per professionem constitui verum religiosum. Dicunt etiam professionem esse necessariam secundùm illum statum Ecclesiæ, in quo alius modus non erat in vsu, neque approbatus; & eodem sensu cùm aiunt ante professionem non esse verum religiosum, solùm intendunt dicere susceptionem habitus, seu primum ingressum, vel nouitiatum non sufficere ad constituendum verum religiosum, donec fiat professio, per quam incorporetur quis religioni; tunc enim non erat alius incorporandi modus. Secundò, quia nouissimè in Can. 26. Congreg. 7. *Professionis* vox latiùs aliquantò sumitur, dum sub eo nomine distinguuntur vota formatorum coadiutorum à prædicta approbatorum scholasticorum admissione. Sic planè etiam admissio hæc non dicetur *professio*. Vnde similiter ad præsentem difficultatem negabitur consequentia, religiosum scilicet statum constitui per professionem solùm eo etiam latiori modo sumpta professione.

Vnum professionis significatũ.

Iuxta hoc significatum procedit ratio dubitandi initio cap. 3. posita.

2. Potest verò tertiò accipi vox illa *professio religiosa* generaliùs pro quacunque firma, ac stabili vnione cum religione approbata, per traditionem, & vota substantialia religionis per legitimam potestatem Ecclesiasticam publicè admissam. Et hoc modo dicendum est, hanc scholarium admissionem in Societatem esse veram professionem, vt ex dictis constat. Sic etiam generaliter pro quocunque tempore, & tam de facto, quàm de possibili verum est, per omnem professionem huiusmodi, & per solam illam, verum, ac proprium statum religiosum constitui. Quod etiam ex hactenus dictis notum est. Nec verò hæc significatio illius vocis aliena est ab eius proprietate, & communi vsu, & ab vsu multorum Doctorum: Nam iuxta Latinam proprietatem *profiteri* generaliter significat, vel palàm ac publicè promittere, vel munus aliquod publicum cum aliqua solennitate suscipere, quomodo dicitur quis profiteri militiam, aut magisterium Theologiæ scholasticæ, vel sacrarum literarum, aut Iuris prudentiæ, &c. Sic etiam D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 5. ait, Episcopum cum assumit Episcopatum, solennem professionem facere, vbi constat non loqui de solenni professione provt à religiosis fit, sic etiam Concil. Toletan. I I. cap. 1. de subdiacono dixit, admitti posse vigesimo anno ætatis, habita professione suæ professionis. Præterea Innocent. in cap. *porrectum*, de regular. professionem validam vocauit illam, quæ fit extra claustrum, & in manibus alicuius, qui non habet potestatem incorporandi religioni, quanuis solùm habeat vim voti simplicis. & ibi Antoninus, à quo non multum dissentit Abbas n. 12. Ita etiam loquitur de professione facta in manu Episcopi, cùm tamen fateantur illam non constituere verum religiosum, sed solùm esse votum quoddam simplex, & cum solennitate quadam accidentali emissum. Et Palud. in 4. d. 38. q. 3. in fine non dubitat professionem tacitam vocare *professionem*, quanuis dubitet, an talis professio reddat inhabilem ad matrimonium. Cùm ergo hæc incorporatio scholarium in Societate, publica sit non solùm promissio, sed etiam traditio, atque assumptio religiosi status, & iam nunc reddat personam inhabilem ad matrimo-

Alterum significatum iuxta quod etiã satisfit prædictæ rationi dubitandi.

D Thom.

Anton. *Abbas.*

Palud.

matrimonium, meritò posset appellari *professio.* Vbi de sensu constaret, quòd scilicet in hac generali significatione,& non in alia rigorosa,& quasi specifica sumitur.

3. *An in iure nomine professorum venire etiã debeant scholares Societatis, atque adeò nomine regularium, & religiosorum.*

An verò iura quæ loquuntur de professione religionis, comprehendant hanc admissionem scholarium Societatis; nec parum refert, nec facilè definiri potest. Primum constat; quia ex illo pendent quæstiones plures, vt an omnia, quæ iura requirunt ad professionem, requirantur ad hanc admissionem, vt talis ætas,tantum probationis tempus,&c. Item an metus reddat nullum hunc ingressum, sicut reddit nullum illum ingressum, & sic de aliis. Denique inde etiam pendere videtur, an hi scholares in iure comprehendendi sint sub nomine regularium, seu religiosorum:nam hæc duo,professus, & regularis, seu religiosus videntur esse in iure æqualia, seu ad conuertentiam dici. Secundum declaratur, quia omne ius antiquius approbatione Societatis, per professionem sine dubio solùm intelligit illam quæ tunc erat in vsu: iura autem posteriora non mutarunt significationem vocis; sed in eodem sensu loquuta sunt: ergo nulla comprehendunt sub illa voce,nisi professionem illam, quæ per solennia vota fit. In contrarium autem est, quia multa sunt in iure attributa religiosæ professioni, quæ in hanc etiam scholarium admissionem conueniunt, & alia communi voce non significantur. Item quia nomen *religiosi* commune est his personis; ergo & nomen professionis, iuxta vsum iuris,debet esse commune.

4. *Affirmandũ in fauorabilibus.*

Distinctione vtendum censeo: aut enim iura loquuntur de gratiis, & fauoribus concessis religiosis professis; aut de rebus odiosis, seu quæ rigorem continent. Si sermo sit de prioribus, extendenda censeo ad vota scholarium Societatis, atque adeò sub nomine *professionis* comprehendi etiam hanc scholarium incorporationem. Hoc inprimis colligo ex generali regula Innocentij, Panormitani, & aliorum in Rubric. de regular. qui dicunt sub nomine *religiosi*, quoad fauorabilia plures comprehendi, qui variis modis diuino cultui omnino dicati sunt, quanuis non sint solenniter professi: ergo multo magis sunt extendenda similia iura ad hos religiosos Societatis, qui non vtcumque sunt diuino seruitio mancipati, sed tanquam veri, & proprij religiosi: ergo eadem ratione fauores, & gratiæ,quæ conceduntur iure cõmuni, vel *regularibus* sub hoc nomine, vel *religiosis*, vel etiam *professis* sub his nominibus extendi debent ad prædictos scholares; ergo eadem proportione loquendum est de professione, & de incorporatione horum scholarium, quoad fauores, & gratias. Secundò & principaliter id colligo ex motu proprio Pij V. qui incipit, *Dum indefessa.* vbi cùm dixisset, omnes, & singulas personas Societatis intra religiosos mendicantes, verè,& non fictè numerari debere,subdit; *A quo omnes, & singulas tam iuris, quàm hominum dispositiones in fauorem religiosorum, seu fratrum mendicantium,nunc & pro tempore, emanatas, etiam in Societate,illiúsque domibus,Collegiis, Præposito, & aliis religiosis locum habere.* Quam concessionem statim extendit ad omnia priuilegia, etiam specialissima,immunitates,exemptiones,&c. Et semper loquitur de omnibus, & singulis personis Societatis, sub quibus sine dubio scholares approbatos comprehendit; nam ideo domibus Collegia semper adiungit, vt de omnibus personis, quæ sunt illorum membra, se loqui significet. Et hanc de-

Suadetur primò ex authoritate doctorum. Innoc Panormit.

Secundò ex Pontificibus.

A claratione ampliùs explicuit, & confirmauit Greg.XIII.in bullis sæpe citatis.

5. *In non fauorabilibus distinguendum.*

Si autem loquamur de his, quæ professioni, vel religioso professo, de rigore iuris tribuuntur, vel ad ea quæ odiosa sunt, spectant, vt v. g. cùm excommunicantur religiosi, qui hoc, vel illud fecerint, vel qui professionem hoc, vel illo modo faciunt, & similia; tunc vlteriùs considerandum est,an res illa,de qua ius loquitur, peculiari modo respiciat, vel fundetur in solennitate professionis, vel solùm respiciat statum religiosum, vt sic, & professionem quatenus illum constituit. Nam in iuribus, quorum materia est prioris generis, sub *professione* non potest comprehendi hæc incorporatio scholarium approbatorum Societatis; quia in tali incorporatione deest fundamentum talium iurium, quod est solennitas professionis. In iuribus autem, quorum materia est posterioris generis, tunc sub nomine *professionis*, hæc etiam incorporatio comprehendenda videtur. Exemplum prioris partis est in cap. vnico de voto in 6. vbi dicitur votum solennizari, quantum ad impediendum matrimonium, per professionem expressam, vel tacitam factam in aliqua religione approbata:ibi enim sub *professionis* nomine in rigore non comprehendebatur hæc incorporatio scholarium Societatis:Nam ante specialem constitutionem Gregorij per votum castitatis in ea factum, non reddebatur persona inhabilis ad matrimonium, quidquid aliqui senserint;& licèt nunc votum illud habeat hunc effectum, non est ex vi illius iuris communis, sed ex speciali iure Gregorij XIII. quo non obstante illud votum solenne non est, ex declaratione eiusdem Gregorij iuxta intentionem vouentium, & admittentium illud; ergo non comprehenditur sub dicto cap. vnico,ergo nec incorporatio hæc comprehenditur sub *professione*, de qua ibi sermo est. Sumitur ergo ibi *professio* strictè pro illo vinculo omnino absoluto,& indissolubili, quo secundùm commune ius religiosi ligantur,& traduntur. Aliud exemplum de eadem re, existimo sumi posse ex Extrauag. vnica Ioan. XXII. de voto, vbi qui post matrimonium ratum non consummatum sacrum ordinem suscipit, suspenditur, nisi professionem in aliqua religione approbata faciat; nam tunc per Diœcesanum conceditur ei dispensatio à quo ad talem professionem admonendus dicitur. Ibi enim sub *professione* non intelligo comprehendi hanc incorporationem nostrorum scholarium, nec per illam illi iuri satisfieri. Ratio est, quia intentum Pontificis ibi est, vt matrimonium ratum, quod per votum sacri ordinis solutum non fuerat, per aliud vinculum professionis soluatur, vt sic solutus ab obligatione vxoris decenter possit in suscepto ordine ministrare. At verò per vota hæc scholarium Societatis non fit ille effectus, vt infrà l.4. c. 2. dicam, sed est proprius votorum solennium; ergo per illa non satisfit intentioni Pontificis in dict. text. sumitur ergo ibi *professio* strictè, vt solennitatem includit.

Distinctionis pars prior exemplo illustratur.

Alterum eiusdem rei exemplum.

Eius ratio.

Alterius autem membri exemplum sumere possumus ex motu proprio Sixti V. in prædicta ratione dubitandi,initio capitis tertij citato, dum ait: *Tunc verè, & propriè religiosi esse dicuntur, cùm professionem emittunt:* ibi enim solùm sumit *professionem*, vt à susceptione habitus, id est, à primo ingressu seu nouitiatu distinguitur; solúmque illam considerat, quatenus est vinculum inter religiosum,& religionem, sufficiens ad verum statum religiosum 6.

Pars posterior exemplo etiam declaratur.

religiosum constituendum; & ideo non dubito, quin sub ea voce scholares Societatis comprehenderit, & ita, quæ ibi circa professionem disponit, licèt odiosa, & rigorosa videantur, ad hanc etiam incorporationem pertinent, vt consuetudo etiam declarauit, & mox dicemus. Atque ita etiam intelligendum puto cap. *religioso*. de sent. excom. in 6. §. *Quamuis*. vbi significatur priuilegium Canonis. *Si quis suadente*. in rigore iuris, solùm conuenire religiosis professis: ibi autem speciali concessione extendi ad nouitios; nam sine dubio extensio illa necessaria non erat pro scholaribus Societatis, sed in rigore comprehendebantur sub Canone, quia veri religiosi sunt, vnde in verbis illius §. *Quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, donec sit tacitè, vel expressè professus*. sub *professione* cõprehendenda est hæc incorporatio, quia ibi non consideratur professio, ratione specialis solennitatis, sed solùm quatenus constituit verum religiosum, illúmque à nouitio distinguit. Nec refert quod illud ius, & similia fuerint condita ante institutum Societatis, quia licèt verum sit, tunc non cecidisse Societatem sub expressam intentionem sic loquentium, tamen confusè comprehensa fuit, quatenus generatim intendebant loqui de vinculo constituente verum religiosum, quod nomine *professionis* significabant, vt dixi, quia tunc non erat alius modus incorporandi in religione: illud autem materiale est, & ideo non obstat, quominus sub formali decisione talis iuris, hic status comprehẽdatur, siue illa pertineat ad fauorẽ, siue ad rigorẽ.

Exemplum aliud ex c. religioso.

Instantia diluitur.

7. Contra hanc verò partem posset quis obiicere multa quæ Nauar. affert. cons. 6. de statu monach. vbi contendit sub nomine *professionis monialium*, non debere comprehendi quasdam oblatas sub quadam despositione rigorosa; & illa occasione significat in simili dispositione *professionis* nomen nunquam debere extendi ad eam quæ propriè, & in rigore professio non est. Veruntamen si attentè legatur, loquitur de professione, vt distinguitur ab omni oblatione, seu donatione personæ, quæ non constituit illam verè, & propriè religiosam, qualis erat in illis oblatis, & tunc rectè procedunt omnia quæ adducit. Nihil autem nobis obstant, qui loquimur de vinculo constituente verum, ac proprium religiosum, & ideo nõ putamus comprehendi sub talibus decisionibus iuriũ per argumentum à simili, vel à paritate rationis, sed per proprietatem religiosi status, & vinculi quò constituitur, de quo talia iura loqui intendunt, & sub illa ratione illum significant per talia verba. Quæ resolutio multis aliis particularibus exemplis declarabitur capite sequenti, & in discursu materiæ.

Obiectiones ex doctrina Nauarri contra hanc posteriorem partem indicantur, & excluduntur.

8. Vltima confirmatio, & obiectio, contra prædictam veritatem, facta in eodem cap. 3. initio, sumebatur ex forma ipsa vouendi, & ex ipsiusmet verbis constitutionum Societatis, ad quam iam ex parte responsum est, omitti in illa forma verbum *profitendi*, quia iuxta communem vsum significare solet traditionem cum voti solennitate, & solùm vsurpari verba *vouendi*, & *promittendi*, vt indicetur talia vota esse simplicia, non tamen propterea excludi veram traditionem personæ, quæ per eadem vota fit Societati, vt Gregor. XIII. declarauit. Et in ipsis constitutionibus erat aliàs sufficienter expressum, cùm dicant, per hæc vota scholares admitti, & incorporari in Societate, & membra eius fieri, vt etiam in 1. cap. huius libri num. 4. inculcauimus. Quòd autem in ea forma vouẽdi non exprimatur distinctè promissio, Prælatis Societatis facta, sicut exprimitur in forma admittendi coadiutores formatos; non ideo est, quia in re ipsa scholares etiam non se obligent Societati, eique tradant ius in se ipsos, vt iam in cap. 1. huius lib. num. 7. attigimus, sed solùm factũ videtur, ad distinguendum gradum scholarium, à gradu coadiutorum formatorum: nam hi licèt solennia vota non emittant, constituuntur iam in termino: neque vltrà progredi debent in statu, seu gradu Societatis, ac propterea maiori quodam vinculo morali, cum ipsa Societate coniunguntur, & extra omne genus probationis constituuntur, & ipsa Societas arctiùs obligatur ad eos retinendos perpetuò, nisi denuo per crimina, & contumaciam in illis reddantur indigni. Ad hoc ergo significandum illi expresè vota emittunt in manibus Prælati, cui se expresè obligant, & ipse eos admittit. Scholares verò licèt incorporentur Societati, non tamen vt in eo gradu semper maneant, sed vt sic incorporati adhuc ampliùs probentur. Et ideo licèt Societas debeat eos retinere, quandiu rationabilis causa dimittendi nõ subest, tamen ad hoc iudicandum liberior est, & minor causa sufficit, & ad eam explorandam probatio ordinatur; ad hanc ergo libertatem Societatis significandam, dicuntur vota illa non fieri in manibus Prælati, sed soli Deo, scilicet, quantum ad expressam formam promittendi, quanuis implicitè, & in actu exercito (vt sic dicam) talis obligatio ex ipsa traditione, & incorporatione contrahatur. Et ob eandem causam fit ibi promissio ingrediendi Societatem, scilicet, quoad aliquem vltimum gradum & terminum eius; sic enim *Societatis* nomen eo loco sumitur; quod non obstat, quin alio modo eædem personæ, verè, ac propriè ex tunc incorporentur Societati, prout comprehendit omnia membra sua, iuxta ea, quæ de significatione huius vocis in lib. 1. cap. 1. num. 13. adnotamus.

Ab secundã confirmationem aduersariorum in c. 3 n. 1.

CAPVT VI.

Quæ conditiones necessariæ sint ex parte vouentis, vt hæc vota scholarium validè fiant.

1. AD quæstionem hanc applicari possunt fere omnia, quæ in toto libro de professione religiosa in genere latè diximus superiori tomo. Quanuis enim hæc incorporatio scholarium non sit vera professio in rigore præcedenti cap. declarato: tamen quia cum illa conuenit in traditione, & in substantia votorum, atque adeò in contractu ex quo oritur vinculum inter religiosum, & religionem; solùmque differt in modo obligationis ex parte religionis, & consequenter in absoluta perpetuitate, & indissolubilitate talis vinculi ex vtraque parte; ideò multæ, & ferè omnes conditiones requisitæ ad valorem professionis, requiruntur etiam ad præsentem incorporationẽ: propter differentiam verò dictam, explicandum à nobis est an exceptio aliqua, vel limitatio, aut declaratio hîc adhibenda sit, quod faciemus breuiter per singulas discurrendo. Priùs tamen in genere duo animaduerto. Vnum est, quasdam ex dictis conditionibus esse ex natura rei necessarias, propter morale vinculum, quod per professionem contrahitur, vt sunt vsus rationis, liber consensus, &c. Et de his indubitatum est, etiam in hac incorporatione esse necessaria, quia etiam hîc contrahitur

Notationes duæ pro tractandis.

hitur morale vinculum. Aliæ verò sunt conditiones requisitæ de iure positiuo,& de his potest esse res magis incerta. Ad iudicium autem ferendum applicanda erunt principia in superioribus tom.videlicet præced.& in lib.2.c.3.posita. Alterum est; Conditiones quasdam requiri ex parte religiosi, alias ex parte religionis. De prioribus ergo in præsenti cap. dicemus, de posterioribus in sequenti.

An duæ primæ conditiones ad professionē requirantur etiam ad vota scholariū Societatis.

2. Prima conditio est, vt ante secundum ingressum præcedat integer annus nouitiatus.Et secunda huic similis est, vt professio non fiat ante expletum.16. annum ætatis. Quæ duæ conditiones, licèt in antiquo iure fundamentum habeant, nūc maximè vigent, & necessariæ sunt ad valorē professionis ex decreto Concilij Trident. sess.25. cap. 15.de regular.Dubitari autem potest,an decretum illud hæc etiam vota, & incorporationem scholarium in Societate comprehendat. Ratio autem dubitandi est, quia ibi solùm loquitur de professione, & ad illam postulat illas duas conditiones, vnde subdit; *Professio autem antea facta, sit nulla;* hæc autem non est professio in toto rigore iuris; ergo cùm illa lex rigorosa sit, restringenda est,vt hoc vinculum non comprehendat. Confirmatur, quia illud decretum irritans,ideo præcipuè factū videtur, quia professio semel valida, est absolutè indissolubilis, & ideo difficile habet remedium, si semel validè fiat quantumuis temerè, & inconsideratè fiat. At verò hoc vinculum scholarium Societatis non est ita indissolubile simpliciter; neque habet remedium adeo difficile; ergo non est cur sub illa lege comprehendatur. Nam hæc ratio declarat,decretum illud cadere in professionem solemnem,quatenus talis est,& ideo non cōprehendere incorporationem hanc iuxta regulam cap.præced.n.5.positam. Vel saltem quamuis hoc non sit certum,sufficit rem esse dubiam, vt lex illa quoad hanc partem coarctāda sit potiùs,quàm extendenda. Propter quę hęc pars,aliquando probabilis mihi visa est, quia vota simplicia,non solent ab Ecclesia irritari hoc genere irritationis antecedentis, vt superiori tomo in proprio loco explicaui; tota autem obligatio, quæ in hoc vinculo cum Societate nascitur, aut est votorum simplicium,aut non transcendit ordinem, & modum eius.

Arguitur pro parte negatiua.

Confirm.

Pars affirmatiua vera.

3. Re tamen attentiùs considerata, verum existimo illas duas conditiones requiri ad valorem huius incorporationis, eámque sub nomine professionis fuisse ibi à Concilio comprehensam. Primò, quia decretum illud non pertinet ad voti solennitatem, sed ad modum assumendi, & constituendi statum verè religiosum, vt satis significant illa verba; *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat.* Quod perinde fuit, ac si diceretur, Nemo ad religionem assumatur, vel religioni incorporetur:verba enim illa in omni proprietate hunc sensum admittunt. Intentio autem Concilij fuit in hoc modum ponere,& generalem regulam statuere pro omnibus religionibus, nec verisimile est, cùm iam esset instituta, & approbata Societas, omnino illam prætermisisse, & liberam reliquisse, vt in quacunque ætate pubertatis,& sine probatione posset ad hunc gradum religiosos admittere;maximè cùm hic status religiosus etiam quoad hunc gradum valdè difficilis sit; & ex parte obiecti, seu materiæ, ac modi viuendi cum quocunque alio comparabilis,vt l.1. c.3.à n.4.& c.7.n.6.ostendi;ex parte autem vinculi, licèt videatur aliquantulum minùs indissolubile, tamen illud totum est ex parte religionis, & in eius commoditatem: Concilium autem in hoc decreto consulere magis voluit commodis,& imperfectæ deliberationi ipsius religiosi, quæ non minus vnicuique necessaria est in assumptione huius status,cùm ex parte sua omnino se tradat & obliget, ac perpetuò ligatus maneat;nam si quod remedium adhiberi postea potest; illud solùm est ex parte religionis, quando ipsa iudicauerit sibi conuenire; nam ex parte religiosi, solum illi superest remedium dispensationis, quod longè difficilius est in toto hoc statu, quàm in quibuslibet votis simplicibus extra statum religiosum factis, vt in cap.8.ostendam.

Suadetur primò ex verbis Concilij.

Suadetur secundò ponderando locum aliū eiusdem Concil.

Accedit quòd si Concilium voluisset Societatem ab hac regula excipere; id perfectò aliquo modo insinuasset, sicut in cap. sequenti fecit excipiens Societatem à generali regula, quam tradiderat, vt expleto anno probationis, nouitij, vel eiiciantur, vel ad professionem admittantur.Existimo illam enim exceptionem non solùm, vel potiùs non tam fuisse positam à Concilio propter professionem solemnem, quæ post multos annos in Societate fit, quàm propter hanc incorporationem scholarium,quæ non post annum,sed post biennium fit.Nam solennis professio,ex ipsis verbis legis intelligi poterat excepta:quia lex illa solùm loquitur de professione,quæ immediatè post probationem à nouitiis fit, & per illam præcipuè voluit Concilium commendare, vt nouitij aliarum religionum non diutiùs, quàm per annum in nouitiatu detineantur;in Societate autem nec solet fieri professio solennis immediatè post nouitiatum, nec propter delationem eius detinentur nouitij diutiùs in probatione, sed iam religiosi in quodam inferiori gradu, & ideo ex ipsa forma talis legis videri poterat non comprehensa Societas quoad professionem solennem. Præcipuè ergo videtur Concilium per illam exceptionem concedere,vt nouitij Societatis vltra annum possint in probatione detineri, priusquam in quemcunque gradum huius religionis incorporentur; ergo nomine *professionis* intellexerat, non tantùm professionem solemnem, sed quamcunque receptionem ad verum statum religiosum:ergo etiam in superiori capite eodem modo de professione loquutum fuerat.

Suadetur tertiò respondendo arg. in n.1.

Denique quamuis hæc lex videatur rigorem continere, tamen re vera potiùs continet fauoris gratiam; amplianda ergo est ad totum statum religiosum. Antecedens declaratur,quia quòd professio fieri non possit intra annum nouitiatus, fauor est religiosi,quòd autem non fiat ante certam ætatem,publicam vtilitatem religionis respicit,vt dixit Nauar. consil. 25. de regular, quod incipit, *In ordine Minorem.* Vel certè (vt ego existimo) vtrumque redundat in vtriusque vtilitatem.Nam etiam est magnum commodum religiosi, vt non ligetur ante certam ætatem,in qua perfectiùs deliberare possit, sicut est commodū eius non posse ligari ante sufficiens vnius anni experimentum.Et è conuerso etiam hæc pars de integro anno nouitiatus publica vtilitas est religionis, quia non minus in eius fauorem, quàm religiosi introductus est nouitiatus annus iuxta cap. *ad Apostolicam*,de regularib. 5.

Nauar.

Tertia quoque ad professionem conditio probatur.

Tertia conditio ad professionem nececessaria est vt nō fiat ex metu cadente in constantem virum de qua conditione eadem dubitatio,quæ de præcedentibus,tractari potest, quia, vt diximus tom. super.hæc conditio non est necessaria iure naturæ 6.

ad

procedere etiam de prædictis votis ſcholarium. Primò.

ad valorem profeſſionis, ſed tantùm iure canonico. Et ideo dubitari poteſt an hic modus profeſſionis, ſeu incorporationis noſtrorum ſcholarium ſub illo iure antiquiori comprehendatur. Eodem tamen modo affirmandum cenſeo. Primò, quia ius irritans religionis profeſſionem ex metu factam, fundatur in difficultate & proprietate ſtatus religioſi, quæ in hoc ſtatu inuenitur, quantum eſt ex parte obligationis, & mutationis vitæ ipſius religioſi.

Secundò.

Secundò, quia caput vnicum *de his quæ vi*, in quo maximè illa conditio fundatur, licet in particulari loquatur de muliere, quæ monachalem habitum in vita ſuſceperat, metu mortis monaſterium ingrediens, nihilominus definitionem continet generalem, & in ea non conſideratur, niſi *an timore mortis religionem intrauerit*, vt in fine textus dicitur. Quæ verba generalia ſunt, & cum omni proprietate in hunc ingreſſum ſcholarium conueniunt. Vnde obiter infero hos ſcholares approbatos etiam comprehendi ſub illo decreto Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 19. de regul. *Quicunque regularis prætendat, ſe per vim & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſionem feciſſe, &c. non audiatur niſi intra quinquennium*, &c. Nam idem quinquennij tempus exiſtimo ſeruandum eſſe ad ſimilem, ſeu proportionatum effectum, reſpectu votorum, ſeu incorporationis horum ſcholarium: atque adeò nomine *profeſſionis* ibi comprehendi, quia illa etiam conſtitutio non reſpicit principaliter ſolennitatem voti, ſed ſtabilitatem religioſi ſtatus, & quietem perſonarum regularium. Vnde (quod notandum eſt) idem ſignificare videntur in illo c. *ingreſſus religionis, & profeſſio*, quia clarum eſt non eſſe ibi ſermonem de ingreſſu ad nouitiatum, ſed ad ipſum religioſum ſtatum, hunc enim oportet liberè fieri, & ſine metu: conſtat autem ſub nomine *ingreſſus religionis* comprehendi hunc ingreſſum ſcholarium: ergo etiam ſub nomine *profeſſionis*.

Trid. decretū de quinquennio ad reclamandum iiſdem votis accōmodatur.

Ingreſſus religionis interdum ſumitur pro votorum emiſſione finito nouitiatu.

7. Procedit itē quarta conditio.

7. Atque hinc etiam infero, eodem modo in hoc ingreſſu, ſicut in quacunque alia profeſſione, requiri conditionem quartam, nimirum, vt conſenſus præſtitus ad talem actum non ſit per dolum, vel ignorantiam, vel deceptionem in re graui extortus. Imò in hoc res certior eſt, quia hæc conditio non iure poſitiuo, ſed naturali neceſſaria eſt, eo quòd talis ignorantia non ſolùm faciat inuoluntarium ſecundùm quid, ſicut metus, ſed ſimpliciter cauſet non voluntarium, vt in ſuperioribus declaratum eſt; conſenſus autem voluntatis tam neceſſarius eſt in hac incorporatione, ſicut in quacunque alia.

8. Procedit & quinta multò magis quàm in profeſſione ſolenni.

8. De quinta verò conditione, quæ eſt libertas à legitima ſeruitute, nihil hîc addere neceſſe eſt, quia iam ſuprà lib. 2. c. 5. n. 25. vidimus, licèt ſeruitus iure communi impediat, & non dirimat profeſſionem ſubſequutam, ex ſpeciali tamen iure Societatis eſſe impedimentum inhabilitans perſonam quandiu ſeruitus durat.

9. Similiter & ſexta.

9. De matrimonij etiam vinculo, cuius carentia poſſet, vt ſexta conditio poſtulari, etiam ibidem à num. 22. diximus, quomodo in Societate neceſſaria ſit, etiam ex proprio, & ſpeciali iure illius, & ideo licèt hîc etiam habere poſſit locum quæſtio, an iura quæ irritant profeſſionem factam ab vno coniuge ſine licentia alterius poſt conſummatum matrimonium locum habeant in ſcholaribus Societatis, tamen hîc minus eſt neceſſaria, quia ex ſpeciali iure Societatis conſtat hoc eſſe impedimentum irritans ingreſſum, atque adeò inhabilitans perſonam ad quemcunque gradum Societatis.

A Imò licèt iure communi interdum valeat profeſſio vnius coniugis, ſine legitima conuerſione alterius, qui licentiam dedit, cum moderationibus in iure expreſſis, & ſuperiori tomo declaratis; nihilominus in Societate mihi probabiliſſimum eſt, nec profeſſionem, neque hanc ſcholarium admiſſionem validam eſſe, niſi plenè, ac perfectè tollatur illud impedimentum, quoad omnem obligationem redeundi vnquam ad conſortium vxoris, vel reddendi debitum, etiamſi ipſa petat, quomodo non tollitur plenè hoc impedimentum, niſi cum facultate vxoris, ſimul concurrat legitima conuerſio eius. Hoc autem colligo ex ipſo iure Societatis à Pontificibus confirmato. Nam in cap. 2. Examinis abſolutè ponitur vt impedimentum irritans matrimonium conſummatum. In c. verò 3.

10. In Societate nec profeſſio, neque vota ſcholarium valent à coniugato emiſſa niſi omnino libero ab vxore.

B liter. C. additur declaratio, *Niſi adſint conditiones illæ, quæ exigi ſolent, vt coniugatus religionem ingredi poſſit.* Et in 1. Conſt. cap. 3. lit. F. apertiùs declaratur, tunc hoc deſinere eſſe impedimentum, quando à coniuge facultas concederetur, *ſeruatis aliis circunſtantiis quæ iuxta ſanam doctrinam, & vſum ſanctæ Eccleſiæ ſolent obſeruari.* Non ergo tollitur impedimētum per ſolam facultatem coniugis, niſi concurrant aliæ circunſtantiæ, quæ omnino liberam, & expeditam relinquant perſonam, ad ſumendum ſtatum religioſum, & permanendum in illo ſine iniuria coniugis, etiamſi ipſa poſtea velit maritum reuocare.

11. Item & ſeptima.

C Septimo loco diximus eodem tomo, ad has conditiones pertinere, vt perſona profeſſionem emittens in dignitate Epiſcopali conſtituta non ſit. Circa quam nihil ſpeciale eſt in Societate inſtitutum, aut declaratum. Certum tamen exiſtimo illud commune ius à fortiori habere locum in hoc ingreſſu Societatis, qui etiam in profeſſione eius citra omne dubium locum habet; non enim poteſt Epiſcopus ſine licentia Pontificis profeſſus in Societate fieri; multò ergo minùs poterit in quolibet inferiori eius gradu conſtitui, nec de hoc oportet plura dicere; quia non ſolùm res clara eſt, verum etiam caſus in quo aliud contingat, vel intentetur, videtur moraliter impoſſibilis; quacunque autem ratione cogitetur, applicari ad il-

D lum poteſt tota doctrina circa profeſſionem illo loco data.

12. Atque etiam octaua.

Octaua conditio aſſignari poteſt, vt perſona nō ſit ligata profeſſione alterius religionis. Quæ quidem conditio ex iure communi ſolùm procedit de religione, quæ ſtrictior ſit: in Societate autem ex iure ſpeciali extenditur ad quamcunque religionem, etiam laxiorem; imò non ſolùm ad profeſſionem in illa, ſed etiam ad primum ingreſſum, ſeu habitus receptionem; nam hoc eſt vnum ex impedimentis irritantibus ingreſſum Societatis, & quamcumque incorporationem cum illa, vt in ſuperioribus viſum eſt, lib. 2. cap. 1. à numero 16.

13. Quid de nona conditione, ne grauiter egeant profeſſuro parentes ſui.

E Nonò impedire multum ſolet ingreſſum religionis, ſaltem ne liceat, obligatio ad parentes grauiter indigentes, & ideò immunitas ab hac obligatione ſolet etiam inter conditiones ad profeſſionem neceſſarias numerari. De qua nihil ſpeciale in præſenti dicendum occurrit; nam commune ius, & generalis doctrina tom. ſuper. data ad hanc etiam ſcholarium noſtrorum admiſſionem applicanda eſt. Vnde quoad hanc partem non eſt dubium, quin ſub *profeſſionis* nomine comprehendatur. Ratio eſt, quia quantum eſt ex parte ſua, ita ſe tradit, & obligat religioni, & muneribus eius ad diuina obſequia ſic religioſus Societatis, ſicut

quilibet alius professus, quæ traditio, & obligatio ita est iniuriosa parenti, sicut quælibet professio, quia ex se ita impedit obsequium eius. Tamen sicut professio facta contra huiusmodi debitum, & obligationem, non est ipso iure nulla, licèt illicitè fiat; ita etiam in præsenti admissio, & vota scholaris indebitè facta contra eandem obligationem, non sunt irrita ipso facto, quia nullum est positiuum ius commune, aut proprium Societatis, quo irritentur. Neque etiam ex sola natura rei sequitur talis irritatio, quia vinculum ipsum religiosum non repugnat formaliter, cum illo debito ad parentes, sicut de professione dictum est; est enim in præsenti eadem, vel maior ratio, cùm hoc vinculum scholarium Societatis aliqua ex parte minus rigorosum sit. Quapropter ex peculiari instituto Societatis poterit ipsa in simili casu iure, ac meritò irritare tale vinculum quod aliæ religiones non possunt facta professione; quia neque ex intentione sua, neque ex approbatione Pontificum sibi reseruant talem facultatem in ipso contractu professionis, sicut reseruat Societas in hac scholarium admissione. Cùm autem facultatem habeat, & illa causa sit valdè iusta, præsertim quando debitum ad parentes anteceßit ipsam incorporationem, non est dubium quin licitè possit illam irritare, & scholarem liberum dimittere, vt parentibus inseruiat.

Societas licitè potest dimittere scholarem pro subueniendo parenti grauiter egenti.

14. Quin potiùs quæri potest, an ad hoc etiam teneatur Societatis Prælatus? Sed in hoc eandem censeo rationem esse de Societate, & de quacunque alia religione, quantum ad obligationem dandi facultatem suis religiosis, iam incorporatis in quocumque gradu, vt parentibus indigentibus subueniant. Nam ius illud, quod sibi Societas reseruat ad dimittendum scholarem approbatum ex iusta causa, non inducit specialem obligationem dimittendi illum propter commodum parentum, quia iùs illud non ad bonum aliorum, sed ad bonum ipsiusmet religionis ordinatur. Deinde quia vel talis est casus, in quo teneatur Societas facultatem concedere religioso, vt subueniat parentibus nécne? Si ad hoc non tenetur, multò minùs tenebitur dimittere illum, vt per se constat: si autem ad illud tenetur, considerandum vlterius erit, an retinendo statum religiosum, possit quis illi obligationi satisfacere, alia media, & industriam adhibendo religione retenta. Et tunc clarum est non teneri Societatem ad dimittendam omnino personam (quicquid sit an possit) quia obligatio illa solùm cogit ad necessaria. Loquor autem de obligatione illa ex vi sua, seu ex vi iuris talis parentis: Nam ex parte ipsius Societatis poterit sæpe ad bonam eius conseruationem expedire, potiùs liberum dimittere scholarem, quàm permittere, vt retento habitu, & nomine Societatis, ministeriis, & actionibus vacet, quæ subuentioni parentum poterunt esse necessaria, & tunc obligari poterit prælatus Societatis ad dimittendum subditum, non tam ex iure ipsius subditi, seu parentum eius, quàm ex vi sui muneris in ordine ad debitum regimen Societatis, vel certè ex coniunctione vtriusque: quia non potest alio modo vtrique satisfacere, scilicet parenti, & Societati. Discernere autem an hoc vel illud expediat, aut moraliter necessarium sit, negotium est prudentiale, & ideo iudicio viri prudentis relinquendum est, qui si recta intentione, & facta mediocri diligentia morali procedat, practicè coram Deo non errabit.

Non tamen tenetur dimittere ex vi talis indigentiæ.

Teneri tamen aliquãdo poterit ex vi sui debiti regiminis.

15. Quando verò in huiusmodi euentu teneatur Societas facultatem concedere subdito, vt parenti subueniat, & ipse etiam teneatur illam procurare, eo quod parenti subuenire obligatus sit, censeo etiam ex generali doctrina superiori tomo data de religiosis professis, esse definiendam. Iudico enim quoad hanc partem & scholares in Socitate approbatos esse ęquales quibuscũque religiosis professis, & obligationem Societatis in eadem parte non esse maiorem, quàm sit in quacunque religione, propter fundamentum num. 13. & 14. insinuatum, scilicet, quia & hi religiosi Societatis æquè se tradunt; & moriuntur mundo ex parte sua, ac quilibet alij professi, & ius illud dimittendi, quod sibi Societas reseruat, non est propter alios, sed propter seipsam, suúmque commune bonum. Quapropter multum hîc referre existimo distinctionem citato tomo datam; considerandum nimirum esse, an necessitas parentis, & actualis obligatio filij antecesserit religiosum statum susceptum, vel postea necessitas exorta sit. Nam in hoc posteriori casu multo minor est obligatio tam religiosi, quàm religionis, & ideo in illo religiosus Societatis satis erit securus in conscientia explicando religioni necessitatem parentis, & posteà obediendo religioni; & sequendo iudicium eius, quia in eo casu maius sine dubio est ius religionis, & religiosus non potest ipsa inuita, & cum aliquo eius præiudicio, parenti subuenire: neque ipsa etiam ad hoc tenetur concedere facultatem cum aliquo præiudicio suo, sed solùm poterit obligari ex charitate, quando magnum religionis incommodum non intercedit. At verò in priori casu, quando necessitas præcessit, & durat, multò maior est obligatio tam religiosi, quàm religionis. Ad vtrumque potest applicari doctrina sæpius relata: nihil enim hîc speciale occurrit, præter id quod annotauimus de facultate peculiari, quam habet Societas ad liberum dimittendum religiosum in eo euentu.

In obligatione orta ex dicta indigentia æquiparantur professis quibus suis scholares Societatis.

Distinctio de indigentia parentum ante vel solùm post professioné filij.

16. Decimò inter has conditiones ponitur; vt religionem professurus, non sit aliis debitis, aut reddendis rationibus obligatus. Hanc ergo obseruari etiam necesse est in admittendis scholaribus Societatis: nam quoad hoc etiam eorum vinculum cuicũque professioniæ quiparatur, vt in proximo puncto explicatum est; procedit enim hîc eadem ratio. Quia verò per hæc vota scholarium Societatis, non statim amittitur omnium bonorum proprietas, licèt ita ligetur, vt iam non liceat vti illis, vt propriis; ideo ex hac parte sæpius fieri potest, vt debita minùs impediant hoc vinculum cum Societate quàm professionem. Similiter, quia hæc vota non faciunt incapacem hæreditatis propter certam spem illius, posset aliquando esse licitum hoc vinculum, nonobstantibus debitis, quando non est licita professio; præsertim si manendo in seculo, non aliunde speraretur facultas soluendi debitum, quàm ex tali hæreditate, quia tunc non fieret impotentior ad soluendum per huiusmodi vota. Atque eadem ratione, si quis habens debita propter impotentiam soluendi admittatur ad hæc vota, & postea casu eueniat, vt in aliqua hæreditate succedat, tenebitur priora debita soluere; nec Societas poterit illum impedire, quia obligatio non fuit extincta, sed impotentia solùm excusabat; quòd in Societate multo facilius est, cũ ipsa nullum acquirat ius, nec succedat in bonis religiosorum, nisi ei voluntariè donentur. Solutio autem debitorum præferri debet donationi voluntariæ, etiam piæ. Atque hæc de conditionibus ex parte viuentis.

Decima cõditio ad professioné quousque locum habeat in dictis scholaribus.

CAPVT

CAPVT VII.

Quæ conditiones requirantur ex parte religionis, vt vota scholarium validè fiant.

1. Scholarium receptio ex parte Societatis fundamentum est harum conditionum.

QVod attinet ad cōditiones requisitas ex parte religionis, quas iam tomo superiori assignauimus, eæ omnes in hac etiā receptione necessariæ sunt, retenta solùm differentia in modo acceptandi traditionem religiosi, & obligandi religionem ipsam. Iam enim suprà cap. 1. à num. 6. explicauimus Societatem in hac receptione scholarium non simpliciter obligari, sed retinere, ac reseruare sibi potestatem eos dimittendi liberos simpliciter, etiam quoad vinculum, si id expedire censuerit. Nihilominus commune est his votis, & incorporationi scholarium cum quacūque alia professione, vt non possit fieri ab ipso vouente solitariè, aut omnino secretè; talia enim vota non sunt vota Societatis, neque habebunt vim incorporandi in illa; & consequenter nec religiosum statum constituent. Oportet ergo vt fiant coram aliquo, qui potestatem habeat incorporandi in Societate in tali gradu, & consequenter ad hunc effectum illa acceptet, & ipsam religionem obliget modo debito, & proportionato, quem magis in 9. cap. declarabimus. Sicut ergo acceptatio religionis necessaria in præsenti est, ita ex parte religionis necessarię sunt conditiones, quę in aliis religionibus ad professionem necessariæ esse solent.

2. Prima conditio, Societatē approbatam esse oportere, vt vota scholarium ipsos constituant religiosos.

Prima conditio religionis est, vt sit approbata per Apostolicam Sedem iuxta cap. vltim. de relig. domib. & vnicum eodem titulo in 6. Hanc verò conditionem in Societate inueniri satis in superioribus probatum est. Fuisse autem necessarium, vt talia vota licitè, & validè fieri possint, in ipsismet bullis Pontificiis pro certo supponitur, éstque manifestum ex dictis iuribus, vbi omnis noua religio prohibetur, nisi specialiter fuerit à Sede Apostolica approbata; & præcipitur, vt omnis qui in religione conuerti voluerit, vnam ex approbatis assumat. Certum est autem, per hæc vota, & receptionem in Societatem, ita aliquem conuerti ad verum statum religiosum; ergo non potuissent habere hanc vim, nisi talis religio fuisset ab Ecclesia approbata. Et ob hanc rem quanuis à principio ita fuerit approbata, vt potestas recipiendi esset ad certum numerum limitata, id satis iudicatum non fuit, vt plures recipi possent non solùm licitè, verùm etiam nec validè quoad religiosum statum, & ideò ab eadem Sede Apostolica approbatio facta est, & potestas collata absque vlla numeri determinatione.

3. Secunda conditio, debere hæc vota emitti coram habente ad id potestatem.

Secunda conditio necessaria est, vt hæc vota fiāt coram illo, qui potestatem habeat admittendi in corpus Societatis, iuxta eiusdem Societatis constitutiones. Patet primò ex generali ratione, quia admittere aliquem in membrum alicuius communitatis, est actus potestatis superioris, siue illa potestas in tota communitate, siue in capite resideat. Secundò id patet ex constitutionibus Societatis; nam propterea statim in 1. p. cap. 1. agitur de potestate admittendi ad probationem apud quem resideat; & in 5. p. in qua agitur de incorporandis in Societate, statim in cap. 1. agitur de eo qui talem potestatem habet, & potestas illa dicitur esse penes Præpositum generalem, qui aliis eam communicare potest, provt oportuerit. Et in declaratione liter B. aduertitur ordinariè communicari Prouincialibus, aliquando verò communicari posse Rectoribus, vel Præpositis, vel aliis personis Societatis, vel alicui etiam extra Societatem, vt Episcopo, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, si alicubi persona Societatis deesset. In hoc tamen aduertendum est, aliud esse loqui de potestate ferendi vltimum iudicium, quasi definituum, an aliquis sit recipiendus in hunc gradum Societatis necne: aliud verò de potestate exequendi ipsam receptionem actualiter assistendo emissioni votorum cum potestate admittendi illa. Quanuis ergo vtraque potestas ordinariè sit in Prouincialibus, tamen regulariter exercent illam quoad primum actum per seipsos; posteriorem autem superioribus localibus committunt. Notatio.

4. Quorūdam obiectio.

Non desunt tamen qui in hac parte etiam contra Societatem obmurmurēt, dicentes, potestatem incorporandi religioni, quæ grauissima est, non debere esse in vna sola persona, sed in toto conuentu Prouinciali, vel saltem locali pro vt in aliis religionibus obseruatur, in quibus licèt professio fiat in manibus alicuius prælati, tamen admissio ad professionem fit à Capitulo, vel saltem de consensu aut consilio ipsius Capituli. In aliquibus enim religionibus admissio fit ad plura suffragia decisiua; in aliis verò, vel etiam iure communi (vt Iuristæ volunt) fit ab Abbate præmisso consilio Capituli, ita vt sine illo professio non valeat. In Societate verò neutro modo necessarium est cōmunitatis consilium, vel iudicium, sed totum negotium in vnius hominis potestate constituitur: quod incongruum iudicatur: tum quia cum religiosus ad vitam communem cum omnibus agendam recipiatur, ab omnibus recipi deberet; tum etiam quia facilius contingere potest, vt vnus odio vel amore moueatur, quàm plures, aut vt erret recipiendo indignum, vel dignum repellendo. Et ideo Basilius regula 112. ex breuioribus hāc quæstionem proponens, conuenientius iudicat receceptionem cum fratribus communicari. Confirm. ex Basil.

5. Diluitur.

Hæc verò obiectio generalis est de toto regimine Societatis, quod monarchicum est, de quo inferiùs lib. 10. disputabitur. Nunc breuiter respondetur, cōstans esse apud Philosophos, & Theologos hunc modum regiminis ex suo genere meliorem esse, paucioribusque incommodis expositum, vt Christus Dominus exemplo suo, in suæ Ecclesiæ institutione confirmauit. Cùm ergo totius religionis regimen monarchicum sit, necessarium fuit in potestate admittendi eandem formā seruari, quæ re vera, moraliter loquendo, nullis ferè est periculis exposita, & si quæ sunt, & rara, & particularia sunt, quæ in legibus ferendis non cōsiderantur; cui enim totius Societatis, vel alicuius prouinciæ eius cura committitur, de eius prudentia, ac religione præsumi debet, vt etiam facultas admittendi, seu approbandi scholares ei possit demandari, præsertim cùm præmisso grauium, & prudentum virorum consilio id semper faciat, ac facere debeat; atque hoc modo vitantur magna incōmoda, & dissensiones, quæ ex varietate iudiciorum, & affectuum in huiusmodi capitulis oriri solēt. Basilius autem in dicta regula solùm indicat conueniens esse communicari cum fratribus huiusmodi receptionem, vt & oratio aliorum pro aliis vicissim communis sit, & commune inter ipsos sit gaudium, sicut Dominus dixit, in eo qui pœnitentiam agit, conuocandos esse vicinos, & amicos: itaque non dicit conuocandos esse ad suffragium, sed ad congaudendum de nouo fratre, quod maximè in Societate obseruatur. Et quanuis Basilius de suffragiis loqueretur, nihil nobis obstaret, Explicatur Basil.

ret, quia modum alium recipiēdi ad professionem non improbamus, qui fortasse in aliqua religione poterit esse commodior iuxta modum sui instituti, sed solùm asserimus Societatem meritò prædictum modum elegisse supposito modo obediētiæ, & regiminis, quem profitetur; & ideò inter alia instituta Societatis, hoc etiam Sedes Apostolica approbauit. Et quamuis Sixtus V. specialem formam recipiendi omnibus religionibus generalem postea instituerit, statim etiam ante declarationem suam, Societatem ab illo onere recipiendi per suffragia Capituli liberauit, quoad hoc etiā tacitè hoc institutum approbās; si quid verò aliud ex forma ab ipso aliàs præscripta in Societate retineri voluit, à Greg. XIV. reuocatum est, qui antiquum morem Societatis circa hoc approbauit, & retineri voluit, cuius verba supra retuli lib. 2. ca. 3. num. 13. in fine.

6. *Tertia conditio debere etiam admittentem præbere cōsensum. Euasio quorūdam præcluditur.*

Tertia, & vltima conditio ex parte admittentis ad professionem erat, vt Prælatus nomine religionis liberum consensum adhibeat. Hanc ergo etiam in hac receptione necessariam existimo, quia nulla traditio consummata est, nisi ab altero acceptetur; acceptatio autem non consistit in solis verbis, sed requirit interiorem consensum. Dicunt verò aliqui, eo ipso, quòd talia vota à Sede Apostolica approbata sunt, per approbationem talis religionis, si publicè fiant coram superiore religionis eiusdem, ab ipsa Ecclesia acceptari, vel ab ipso Deo, cui talia vota fiunt. Respondetur falsum hoc esse, qui aliàs, etiamsi Superior per vim cogeretur talia vota audire, ipse verò non præberet consensum, neque haberet intentionem admittendi talem personam, nihilominus receptio esset valida, quòd apertè falsum est, & incredibile, quia illa præsentia valdè materialis est, &, seclusa intentione, non habet concursum moralem, neque vtitur potestate admittendi sibi concessa, quia illa potestas etiam est moralis, & ideo non applicatur ad opus, nisi ex intentione operantis. Quare falsum est Ecclesiam in eo casu admittere illam personam, vel eius vota: quia Ecclesia, vel Pontifex non admittit immediate per seipsum: sed per Societatem: neque hæc admissio fit ipso iure, sed postulat actionem hominis, quæ actio non est sine voluntate, & consensu, sicut seruatur in omnibus contractibus, & actionibus moralibus. Neque enim solus Deus immediatè acceptat talia vota, sed per Societatem, cui proximè fit traditio talis personæ; & ideo etiam Deus illam non acceptat nisi per Societatem; vota autem sunt veluti annexa huic traditioni, & ideo cum illa acceptantur, & non aliàs. Quoad hanc ergo partem æquiparatur hæc incorporatio professioni, & quæ de hac diximus, hîc applicanda sunt.

Præter hæc quæ ex parte religiosi, & religionis sunt necessaria in forma ipsa profitendi, oportet etiam debitum modum obseruare, quod etiam in præsenti seruata proportione necessarium est; & quæ de professione diximus, etiam in hoc puncto locum habent. Omnia verò sufficienter explebuntur, si forma ad admittendos scholares approbatos præscripta in constitutionibus Societatis p. 5. cap. 4. obseruetur; nam in illa tria vota, & promissio Societatis expresè proferuntur; traditio verò, & acceptatio ipso actu vouendi tali modo, & cum talibus circunstantiis sufficienter significatur, maximè cum in forma vouendi addatur, *Omnia intelligendo iuxta eiusdem Societatis constitutiones*. in quibus satis declaratum est, per hanc actionem incorporari talem personam huic religioni in tali gradu, quod non fit sine traditione ex parte vnius, & admissione ex parte alterius. Quod si quis interroget, an omnia, quæ in illa forma continentur, sint de substātia, & valore huius incorporationis: Respondendum est ad tollendum omne dubium, optimum consilium esse formam illam integrè seruare; in rigore tamen loquendo, non tota forma verbalis, quæ ibi proponitur, neque omnes circunstanttæ ibidem adhibitæ, videntur esse de substantia, sed solum ea verba, quæ ad exprimenda vota, & promissionem pertinent, sufficienter explicando illa fieri in Societate; nam ad explicandam traditionem, & omnem obligationem hæc sufficiunr. Oportet etiam, vt hoc publicè fiat, ita vt præter eum qui potestatem admittendi habet, aliqui adsint, quorum testimonio de huiusmodi receptione, & incorporatione constare possit: quod quidem in citato capite 4. liter. D. expresè postulatur. Et est re vera valdè necessarium, & omnino seruandum. Non dico autem esse simpliciter de substantia, & de valore actus in foro conscientiæ, quia id neque ex natura rei necessarium est, neque ex communi iure sufficienter colligitur, neque in illo iure speciali Societatis declaratur.

CAPVT VIII.

Vtrùm in scholaribus Societatis tacita professio seu incorporatio locum habeat?

Hic verò quæstio suboritur, an in hac incorporatione scholarium Societatis, quam tractamus, locum habeat professio, seu incorporatio tacita? Nam illa quæ iuxta prædictam formam fit, expressa est: in aliis autem religionibus, quamuis forma expresè profitendi præscripta sit, nihilominus locum habet tacita professio; ergo idem erit in hac incorporatione scholarium, cùm ratione substantialis vinculi cum religione, conueniat cum professione; & differentia in solennitate non videtur ad præsens referre; imò quò vinculum hoc minus solenne est, eò videtur meliùs posse tacitè fieri. Nihilominus Nauar. Comment. 4. de regularib. num. 76. circa finem, generaliter dicit, in Societate non fieri professionem tacitam; & licèt in his verbis, de professione solenni loquatur, in ratione tamen, quam subdit, supponit scholares non posse admitti, & approbari, nisi per formam expressam, sic enim inquit. *In illustrissimo Societatis IESV ordine non videtur fieri professio tacita, per solam gestationem habitus, per vnum vel plures annos, quia oportet biennio gestare illum in eo, & bienno expleto, emittere saltem simpliciter tria vota religionis substantialia.* Quæ verba intelligenda videntur de emissione votorum expressa, aliàs ratio nullius momēti esset, quia si priora vota possent tacitè emitti, cur non sequens professio? Non probat Nauarrus assertionem suam aliqua ratione. Potest autem ex peculiari instituto Societatis ita suaderi, quia professio tacita non fit, nisi gestando habitum professorum, vel etiam eorum proprios actus exercendo. cap. *vidua*. cap. *ex parte*. cap. *statuimus*. de regular. & cap. 1. eodem in 6. quod superiori tomo explicatum est. In Societate autem, neque est peculiaris habitus, nec ferè sunt peculiares actus scholarium approbatorum, & ideo non videtur habere locum in hac religione tacita approbatio, seu

1. Partis affirmatiuæ ratio.

Negantem partem tradit Nauar.

Argumentum pro Nauarro.

seu incorporatio. Aliquando enim nouitij eundem habitum communem cum scholaribus gestantes, studiis vacare permittuntur, & cum iisdem communem vitam agere, & ideo nullum intercedit signum tacitæ incorporationis.

2. Impugnatur hoc argumentum. Sed hæc ratio non videtur concludere; nam secundùm iura citata, etiam vbi habitus professorum non est distinctus ab habitu nouitiorum, gestatio habitus religionis, post integrum annum nouitiatus, inducit tacitam professionem; ergo etiã in Societate perseuerantia in eodem habitu post biennium nouitiatus, inducit tacitam emissionem votorum, etiamsi habitus scholarium, per se non sit distinctus ab habitu nouitiorum. Neque enim refert, quod habitus totius religionis est communis cum habitu honestorum clericorum; tum quia hoc nihil facit, ad distinguendum scholarem à nouitio in tali religione, & ideo satis est gestare illum habitum tanto tempore in tali religione, quatenus illius est; tum etiam, quia licèt ille habitus sit communis, semper est aliquo modo appropriatus ad specialem honestatem, & normam religionis, & hoc modo, supponitur gestari vltra biennium. Cõfirmatur impugnatio. Accedit, quod licet in Societate non sint peculiares actiones propriæ eorum, qui vota emiserunt, vt sunt adesse Capitulo, ferre suffragium, & huiusmodi, semper est aliquo modo diuersus modus viuendi nouitiorum, & aliorum, qui iam sunt membra Societatis, aliterque dispertitæ sunt nouitiorum, atque scholarium occupationes; ergo si contingat, aliquem post biennium perseuerare in eodem habitu, & admitti ad vitam communem omnino cum scholaribus, censendus erit tacitè, admitti ad membrum Societatis, & vota eius emisisse.

3. Authoris resolutio tripartita. Quocirca, si solum ius commune consulamus, non video cur hoc genus professionis, vel incorporationis tacitæ, iuxta iuris præsumptionem locum habere in Societate non possit, vt ratio proximè facta suadet. Tamen si considerentur, tum ius proprium Societatis, & institutum diuersum, ab aliis religionibus, tum vsus etiam, ac modus procedendi eius, rectè existimo dictum esse à Nauarro, in hac religione non esse tacitam professionem: id verò in vniuersum accipiendum esse de tacita incorporatione, & *regulariter, ac per se* intelligendum puto; nam ex accidenti non repugnat aliquando inueniri. Declaratur prima pars de proprio instituto Societatis. Declaro, & probo singula; nam in primis in Societate, tempus nouitiatus, non ita est ad biennium limitatum, vt illo finito statim ex lege præscripta incorporandus sit nouitius, sed superioris iudicio committitur, an illud tempus prorogandum sit, vt habetur in Examine capite 1. numero 12. & capite 4. numero 43. & part. 5. capite 1. in fine, & ideo perseuerantia, vltra biennium, in quocunque genere actionis, non est per se sufficiens signum incorporationis. Secundò. Secundò, potestas admittendi, non est in particulari conuentu, seu Collegio, sed regulariter est commissa Prouinciali, & ideo donec ipse expresè consentiat, saltem si absit ab eo loco Prouincialis, cùm dici tunc non possit, eo sciente, & consentiente, fieri tacitam admissionem, non censetur quis incorporatus; etiamsi diutiùs permaneat. Tertiò. Tertiò in Societate sunt varij gradus post nouitiatum, & ideo oportet determinari, ad quem illorum admittatur nouitius, quod per solam tacitam admissionem non rectè fit. Nam licet ordinariè admittatur priùs nouitius ad gradum scholarium, tamen ille ordo non est per se necessarius, sed aliquando potest statim ad alium gradum admitti, vt ex citatis Constitutionibus constat, & ideo per se necessaria est expressa admittentis determinatio.

Iam verò in Societate consuetudo est, vt scholares approbati, sexto quoque mense, vota sua expresè renouent eadem forma, qua in principio illa emiserunt, ad quem actum cum eis efficiendum, nullus admittitur, qui priùs expresè incorporatus non fuerit, iuxta cap. 4. p. 4. Constitut. §. 5. licèt aliàs possint nouitij priuatim vota emittere, & renouare si velint, iuxta cap. 4. p. 5. Constitution. 4. Declaratur secũda pars de vsu ac modo procedendi ipsius. Ergo quandiu nouitius non admittitur ad vota, cum scholaribus renouanda publicè, & coram superiore, vel alio, qui vicem eius teneat, non censetur, nec tacitè, nec expresè admissus in corpus Societatis. Si autem ad illum actum admittatur, cùm priùs vota expresè non emisisset, ex tunc censebitur incorporatus, non tacitè, sed expresè, & respectu illius illa non erit renouatio, sed noua emissio; & admissio; si tamen ad illius valorem conditiones necessariæ libro 2. capite 1. positæ cócurrant, alioqui nihil fiat. Confirm. Tandem ob has fortè causas, hæc est Societatis consuetudo, quæ plurimum valer, maximè in his, quæ consistunt in præsumptione, & interioris animi significatione per facta: nam si iuxta consuetudinem tale factum non habet talem significationem, cessat præsumptio, ita verò est in Societate: nam licèt quis, vltra biennium, per plures dies, vel menses, in Societate viuat, nunquam censetur in corpus admissus, donec expresè iuxta formam consuetam voueat; ergo signum est non esse in Societate tacitam incorporationem.

5. Declaratur tertia pars, quod ex accidente possit tacita approbatio dari in Societate. Dixi autem *per se, ac regulariter*, quia interdum ex accidente videtur hoc posse contingere; præsertim quando præcessit expressa admissio, quæ ex defectu alicuius conditionis fuit nulla, vt si quis, verbi gratia, ante expletum 16. annum ætatis vota scholarium emittat; tunc enim nulla est incorporatio iuxta decretum Concil. Tridentin. prout suprà in capite 6. à numero 3. à nobis explicatum est. In huiusmodi ergo euentu censeo defectum illum posse suppleri per tacitam incorporationem eo modo, quo in tomo superiori diximus, suppleri in aliis religionibus similem defectum per tacitam professionem, dummodo ex parte profitentis sufficiens scientia, & voluntas concurrat, quod etiam in præsenti necessarium est ob eandem causam. Eius ratio quantum ad forum conscientiæ. Ratio est, quia in eo casu iam præcessit sufficiẽs admissio, seu professio exterior, & ex parte religionis, intercessit consensus de se sufficiens, & satis explicatus, qui licèt tunc non habuerit effectum propter impedimentum subiecti, de se semper permanet, quandiu non retractatur, & ideo statim ac impedimentum tollitur, per complementum ætatis, incipit habere effectum, si religiosus ipse semel consentiat. Huius autem consensus sufficiens signum præbet, in eodem statu vitæ perseuerando, post completam ætatem; & tunc dico fieri tacitam incorporationem, quamuis non sit omnino pura, aliquid enim participat ab expressa, quæ præcessit. Atque hoc quidem maximè locum habet in foro conscientiæ, quando reuera talis persona rata habuit superiora vota; nam si re vera non consensit, exterior præsumptio nihil refert ad conscientiæ forum.

6. Quid quoad forũ externum, seu de quinquennio præscripto à Tridentino, ad reclamandũ.

Quoad externum autem forum censeo habere in eo casu locum legem statutam à Concilio Tridentino, vt intra quinquennium, & non vltrà, audiatur religiosus, qui prætendere voluerit professionem suam fuisse nullam; nam sub professione ibi hanc incorporationem comprehendi citato tomo ostendimus; & ideo dubium non est, quin ante quinquennium transactum, audiendus sit quilibet de Societate, qui hanc nullitatem velit prætendere, quia nulla est ratio cur repellatur, maximè, quia quoad hanc partem, Concilium non dat nouum ius, sed solùm non aufert antiquum. At verò in altera parte, quòd post quinquennium non audiatur, dubitari posset: si in Societate nunquam haberet socium incorporatio tacita. Ego tamen sine dubio existimo hanc partem seruandam esse in Societate; quia nec Concil. Trident. neque aliud ius commune, exclusit à Societate hanc reualidationem; neque etiam excluditur per aliquod ius expressum ipsius Societatis; & coniecturæ in priori puncto adductæ, licet vim habeant quoad primam emissionem, cessant tamen in ratificatione eius emissionis, quæ præcessit, vt facilè consideranti constabit, & ideo non dubito, quin in foro exteriori supponendus sit potiùs, quàm iudicandus verus religiosus, qui tanto tempore in Societate, & in tali eius gradu perseuerauerit, nisi aliunde, vel ignorantia prioris defectus, vel impotentia petendi antea ius suum sufficienter probetur, sicut de aliis religionibus diximus eodem tomo. In hoc enim nullam constituo differentiam, neque arbitror Nauar. contrarium sensisse, quia non de ratificatione, sed absolutè de professione, & emissione votorum locutus est.

7. Quando nã scholarium Societatis admissio inualida sit, & quomodo reualidetur.

Atque hinc tandé obiter intelligi potest, an hæc vota scholarium, aliquando possint esse nulla, & quomodo reualidari possint; nam in hoc, idem sẽtiendum est de hoc vinculo, quod de professione, vt in allegato tomo declarauimus. Considerandæ enim sunt conditiones necessariæ ad valorem huius actus, quæ iam explicatæ sunt; nam ex defectu cuiuscunque illarum erit talis actus; quia sicut ad valorem requiruntur omnes simul conditiones, ita ad nullitatem sufficit cuiuscunque defectus. Deinde addendum est, quoties actus ipse incorporandi nullus est, etiam omnia vota esse nulla, *per se* loquendo, quia solùm fiunt annexa tali actui, & vt in religione seruanda. Dico autem *per se*, quia interdum ex iure positiuo relinqui potest obligatio seruandi aliquod votum, verbi gratia, castitatis, vt de coniuge sine licentia alterius coniugis professo, iura statuunt, quæ in his etiam religiosis Societatis locum habere opinor; quia iura generatim, de assumptione status religiosi loquuntur, vt patet ex cap. *placet*, cum similibus de conuers. coniugat. Hæc ergo omnia, & similia, seruata proportione, in hoc statu Societatis, locum habent. Et eadem ratione in reualidando actu, si nullus fuerit, eadem seruanda sunt, quæ in professione nulla reualidanda iuxta dicta in præcedenti tomo, ac etiam proximo superiori puncto.

CAPVT IX.

Quibus modis possint dissolui vota scholarium Societatis.

E causis concurrentibus, ac necessariis ad hoc vinculum perficiendum sufficienter in

A superioribus capitibus dictum est, de effectibus etiam eius, non est visa necessaria specialis quæstio, quia à capite tertio per necessariam occasionem omnes explicati sunt, & sub hac generali regula comprehendi possunt, habere scilicet hoc vinculum omnes effectus quos habet religiosa professio, his exceptis, quæ specialiter ex solennitate ipsa votorum oriuntur, de quibus etiam quatenus ad singula vota pertinere possunt, in libro sequenti dicemus. Solùm igitur superest, vt de indissolubilitate huius vinculi, & modis quibus auferri potest, dicamus. Duobus autem vel tribus modis, potest tale vinculum, sicut & obligatio voti auferri, commutatione, dispensatione, & irritatione.

B

De Commutatione.

1. De statu scholarium Societatis fit commutatio valida ad quancũque aliam religionem absque Papæ licentia.

De hoc primo modo nulla est difficultas, quia si commutatio fiat in melius, vel æquale, non tollitur vinculum status religiosi, sed vnum mutatur in aliud, quod certum est etiam in professione solenni non repugnare; solùm oportet illud obseruare, quod iure Põtificio circa hoc statutum, & declaratum est, scilicèt, nec licitè, nec validè posse fieri talem commutationem ab hoc statu, & gradu Societatis propria authoritate, sed necessariam esse Pontificis dispensationem, vt cap. 4. satis dictum est. Vnde à fortiori constat, magis esse necessariam, vt commutatio fiat in laxiorem statum, C etiamsi ille religiosus sit. Si autem fiat in quemcunque statum non religiosum, vt verbi gratia, in statum clerici, vel continentis secularis, illa potiùs reputabitur dispensatio simpliciter, vel eadem erit de illa ratio; & ideo de commutatione nihil amplius dicere necesse est.

De Dispensatione.

2. Resolutio certa, dispẽsari posse scholarium Societatis vota.

Venio ad dispensationem, de qua omnes moderni, qui post bullas præsertim Gregorij XIII. de his votis verbo, aut manuscriptis, potiùs quàm libris disputarunt, pro certo supponere videntur, hoc vinculum, & vota posse auferri per dispensationem, quod sentiunt etiam illi, qui putant votum professionis esse indispensabile. quia cum vi- D deant hoc vinculum sæpe auferri, inde inferunt posse etiam dispensari. Quin potiùs modernus ille, cuius meminimus in cap. 3. & contra quem Gregor. XIII. definiuit, dixit hæc vota, atque adeò totum hoc vinculum per Episcopum dispensari posse. Veruntamen illatio illa formalis, & efficax non est; nam sæpe votum potest ab aliquo irritari, à quo non potest dispensari, vt per se constat in parente, marito, &c. ergo eadem ratione non repugnat aliquod votum esse irritabile, & non esse dispensabile. Ratio autem à priori est, quia votum est irritabile ex aliqua intrinseca conditione, quã includit, ratione cuius pendet à voluntate alterius; & ideo non est necessaria specialis potestas iurisdictionis ad irritandum illud, sed solùm, quòd E conditio inclusa pendeat ex alterius voluntate: dispensabile autem est votum, per potestatem extrinsecam dispensantis, quam oportet esse diuinam, seu à diuina participatam. Potest ergo votum esse irritabile propter conditionem inclusam; & nihilominus stante conditione non esse dispensabile per hominem, si non constet, habere à Deo talem potestatem participatam. Posset ergo aliquis ita sentire de his votis, quandiu scilicet non

Huius rei ratio quorundam euertitur.

non irritantur, indispensabilia esse: sicut multi asseruerunt, votum simplex castitatis non esse dispensabile, posse tamen irritari à Papa, quia includit hanc conditionem; nisi Pontifex aliud iusserit, vel iudicauerit. Quæ sententia licèt quoad factum falsa sit, non tamen impossibilis. Cùm ergo in his votis Societatis constet de conditione inclusa, erunt irritabilia: vnde verò constet per potestatem superioris Societatis esse dispensabilia, hoc inquirimus: nam quòd dispensabilia sint à Sede Apostolica, negare non possumus; id enim expressè asserit Gregor. XIII. in Constitut. *Ascendente Domino.* vbi non sine mysterio distinguit inter verbum *dispensari*, & verbum *cassari*. Et dicit talia vota per solam Apostolicam Sedem dispensari posse; cassari autem posse per solam dimissionem à Societate. Ratio ergo cur dispensari possint, quærenda est.

3. Alioqui ratio sumpta, ex differentia solemnium votorum à non solennibus impugnatur.

Profectò, qui sentiunt professionem esse indispensabilem, nullam efficacem rationem ad hoc afferre possunt; nam si quod est probabile fundamentum illius sententiæ, maximè illud est, quòd licèt Deus dederit Pontifici potestatem ad dispensandum in promissionibus sibi factis, non tamen in traditione. At hæc ratio etiam in hoc vinculo locum habet, quia per veram etiam traditionem contrahitur, vt Gregor. Pontifex declarauit. Dices esse differentiam inter has traditiones: nam in professione est omnino absoluta, cum reciproca obligatione simpliciter ex parte religionis: in hoc autem vinculo traditio includit conditionem, & libertatem ex parte religionis. Sed contrà, nam esto hoc ita sit, nihilominus vtraque traditio extra ordinem promissionum constituitur, & sub genere traditionis collocatur: ergo si Christus solùm dedit potestatem ad dispensandum in promissionibus Deo factis, nulla ex illis traditionibus dispensari potest. Quod si non dedit tantùm ad promissionem, sed etiam ad aliquam traditionem, quo fundamento dici potest iure diuino factam esse, quoad hoc, distinctionem inter illa duo genera traditionum; aut vbi tale ius diuinum ostendi potest? ergo si vna traditio indispensabilis dicitur, satis probabili, & consequenti ratione, idem dicitur de altera.

Confirmatur hæc impugnatio.

Eo vel maximè, quia donatio alicui facta sub hac tantùm conditione, *vt duret quandiu ipse voluerit*, profectò satis firma est & absoluta, vt stante voluntate retinendi talem rem, non possit illa priuari sine iniustitia; ergo si ob hanc causam traditio absolutè facta in religione dicitur indispensabilis, eadē ratione traditio hæc, *quandiu religio voluerit retinere religiosum*, erit indispensabilis.

Confirmatio secunda.

Quod etiam illud confirmat, quòd conditionalis posita conditione transit in absolutum; ergo similiter traditio includens conditionem non minùs firma est, & indispensabilis, quàm traditio absoluta.

Confirmatio tertia.

Tandem quia sicut vna traditio quantum ad communem rationem religiosi status, est de iure diuino, ita & alia: & sicut vna quoad modum determinata est, & approbata per Ecclesiam, ita & altera: & vtraque etiam constituit hominem verè, ac propriè religiosum, & dicatum Deo. Est ergo vtriusque vel eadem ratio, vel adeò similis seu propinqua, vt cum fundamento non possit de vna affirmari, quod de altera negatur.

4. Dictæ resolutionis vera probatio à simili. Item à priori.

Vt ergo cum solido fundamento asseramus, (vt reuera asserendum est), hoc vinculum posse per dispensationem auferri, ab ipsa professione solenni sumendum est argumentum; nam Pontifex potest in illo dispensare, vt tom. super. ostendi; ergo & in hoc vinculo. Item fundanda est assertio

A in illo principio, quòd vniuersalis potestas Pontifici data ad soluendum non solùm includit potestatem dispensandi in promissionibus Deo factis, sed etiam in traditionibus, seu in personis Deo traditis, eo modo quo in homine locum Dei tenente, vel religione, potest fieri traditio. Quod etiam principium satis eo loco ostensum est: nec video ex quo alio principio magis proprio, & speciali, hoc probari possit, si cum fundamento loquendum sit. Quæ omnia adnotauerim, vt intelligatur quoad potestatem dispensandi, eandem omnino esse rationem de hoc vinculo, & de quacunque professione religiosa.

5. 1. Corollar. Nullū Prælatum præter Papam dispensare in dictis votis.

Ex quo infero primò, rationem à priori, cur B Episcopus, vel quicūque Prælatus inferior Pontifice, non possit in hoc vinculo dispensare. Hoc enim verum est non solùm, quia includit vota reseruata castitatis, & religionis, sed etiamsi illa per se aliàs reseruata non essent, quia includit veram traditionem religiosam, in qua nullus alius præter Pontificem dispensare potest.

2. Corollar. Neque ipsū Generalem nisi ad trāseundum ad aliam religionem.

Infero secundò, etiam Societatem, vel Prælatos eius non posse hoc vinculum auferre per modum dispensationis, licèt possint per viam irritationis: nam hæ duæ potestates, vt num. 2. dixi, non conuertuntur, & potestas irritandi, in præsenti intrinsecè oritur ex tali modo vouendi: potestas autem dispensandi deberet extrinsecus concedi: nullibi autem concessa C legitur hæc potestas Societati: quia nec per clausulam specialem, nulla enim talis in bullis Pontificiis inuenitur: nec per generalem, quæ Prælato religionis datur, vt possit in votis religiosorum dispensare; quia hæc nunquam extenditur ad dispensandum in ipso statu religioso: nam potiùs, ideo datur ad cætera vota, quia supponitur subiectio per religiosum statum. Vnde nec ad transeundum ad religionem laxiorem possunt Prælati religionis iure ordinario dispensare: Generali autem Societatis peculiari indulto Gregor. XIII. anno 1582. in bulla, quæ incipit, *Cùm aliàs fœlicis recordationis.* absque vlla restrictione concessit, vt cui- D cumque subdito suo etiam professo possit licentiam dare transeundi ad quamcunque aliam religionem, etiam laxiorem, de quo iterum lib. 12. cap. 2. quod intelligendum est, *ex legitima causa ad bonum Societatis, vel ipsius subditi pertinente*, vt in eadem bulla significatur, & materia ipsa exigit. Nam cùm hæc licentia contineat quādam dispensationem in materia voti, rationabilem causam requirit, aliàs valida non erit, quanuis minor causa sufficiat, quàm ad dispensationem simpliciter.

3. Corollar. Imò & ipsā Papæ dispēsationē grauiorē causā postulare, quàm pro simplici castitatis voto in seculo.

Tertiò infero ex dictis, etiam respectu Summi Pontificis, grauiorem causam esse necessariam ad dispensandum in his votis Societatis, quàm in voto simplici castitatis: quia hîc dispensatur in vero ac pro- E prio statu religioso, quod non vnum, sed plura perpetua vota includit: nec sola vota, seu promissiones, sed etiam traditionem, in qua difficiliùs dispensatur, vt ex superiùs dictis constat.

Minùs tamē grauē quàm pro dispensando in professione solenni.

Non est autem regulariter loquendo necessaria tam grauis causa, vt Pontifex dispenset in hoc vinculo, sicut ad dispēsandum in professione solenni; quia cùm Pontifex habeat circa hoc vinculū, non solùm potestatem dispensandi, sed etiam irritandi, tanquā supremus Prælatus religionis, quanuis causa non sit adæquata respectu dispensationis, regulariter aliquid confert ad irritationem, & ideo coniungendo, & quasi miscendo actum vtriusque potestatis, faciliùs potest hoc vinculū dissolui. Imò eo ipso, quòd hoc vinculū non est tam absolutū, sicut professio, videtur esse dispēsabile ex minori causa.

De Irritatione.

6\. Tertio loco dicendum superest de irritatione; de qua duo sunt certa. Primum est, potestatem irritandi hoc vinculum apud neminem esse extra Societatem, quod per se notum est, supponendo dictionem exclusiuam in hac materia non excludere Summum Pontificem, cùm sit supremus Prælatus, vt sæpe dictum est. Secundum est, Societatẽ habere hanc potestatem. Hoc constat ex bullis Pontificiis, in quibus declaratur, hæc vota scholarium, (& idem est de Coadiutoribus etiam formatis) fieri sub ea conditione, vt eis non obstantibus, personæ possint liberè dimitti, quam dimissionem, irritationẽ nunc appellamus: quia per eã tollitur vinculum, & votum, quasi per subtractionem materiæ, quia desinit esse conditio, sub qua tantùm obligabat. Et de hac potestate dimittendi sermo est in 2. p. Constit. Societatis, cap. 1. & dicitur primariò esse in tota Societate, quando in congregatione generali coacta fuerit, alioqui iure ordinario esse in Præposito Generali; in aliis verò inferioribus Præpositis prout ab ipso communicata fuerit. Est tamen aduertendum, in Societate non solùm esse potestatem dimittendi inferiora membra, sed etiam solenniter professos, & in aliquo raro casu, etiam ipsum Præpositum Generalem, vt in 9. p. Constit. dicitur cap. 4. §. 7. Et declaratur in 2. cap. 1. litera A. & C. & in cap. 13. liter. A. Est tamen differentia, quod professi non possunt liberi dimitti, & ideo ea dimissio non continet irritationem vinculi, sed solam separationem à cœtu, & conuictu Societatis, sicut etiam possunt dimitti professi aliarum religionum, vt suprà tract. 8. dictum est. Alij verò in inferioribus gradibus constituti præsertimque scholares approbati, liberi, & absque vinculo religioso dimitti possunt, & hanc vocamus potestatem irritandi talia vota.

Vna suppositio; extra Societatem nemo potest irritare vota scholarium. Altera suppositio; Societas potest.

7\. His ergo positis, difficultas præcipua huius pũcti est, An talis irritatio requirat causam iustam, & proportionatam, vt validè fiat. Quidam enim sentiunt, quanuis Societas non debeat, nec licitè possit, ratione suarum constitutionum, quemquam sic dimittere liberum sine causa iusta in eisdem constitutionibus assignata p. 2. cap. 2. Nihilominus si id faciat factum tenere, ac personam illam omnino liberam, & voto solutam dimitti. Fundamentum est primò, quia omne votum factum cum dependentia à voluntate alterius; vel sub conditione si alius voluerit, fit irritum, seu tollitur eo ipso, quòd alter non vult, etiamsi ille pro solo arbitrio sine alia causa nolit. Exempla sunt, si quis vouit ingredi religionem; si pater voluerit, nam parte nolente ex quacunque ratione cessat votum, quia conditio non existit. Vel si absolutè vouit ingredi religionem, & Prælatus eum non velit recipere, siue licitè, siue illicitè, alter manet liber. Sed omnia vota non solennia Societatis, fiunt sub simili conditione, scilicet, *si Societas eos tenere volet*, vt explicatur in Examine cap. 7. §. 1. & 2. & clariùs 5. p. Const. cap. 4. liter. B. & D. vbi etiam additur, licèt volentes quod in ipsis est, se obligent in perpetuum, *liberum tamen esse Societati eos dimittere*; ergo eo ipso quòd Societas, seu Prælatus habens in ea potestatem, aliquem retinere non vult, desinunt obligare vota eius, etiamsi absque iusta causa Prælatus nolit. Quod enim alterius voluntati relinquitur, nullam causam requirit.

Dubium, an ea irritatio, valeat sine causa. Prima opinio affirmatiua simpliciter.

Eius fundamentum.

8\. Et confirmatur, quia ob hanc rationem, vt irritatio voti valeat, nulla causa necessaria est, vt suprà vidimus, quia nimirum in voto subditi inuoluitur conditio, *si Prælatus consenserit*. Diximus autem hanc esse quandam irritationem votorum, ergo nullam requirit causam, vt valida sit. Confirmatur secundò, quia ex his votis, seu traditione scholaris approbati in Societate, nulla obligatio redundat in Societatem ipsam, sed tota se tenet ex parte religiosi, ipsa verò religio tam libera manet sicut antea, quantum est ex vi contractus; ergo si sua libera potestate vtatur, ex quacunque causa validus erit actus, etiamsi aliàs illicitus sit; sicut si absque causa Prælatus recipiat indignum, & in eo peccet malè vtendo suo munere, nihilominus tamen receptio valida est; vel sicut dominus manumittens seruum, qui se voluntariè ei se tradiderat, & obligauerat, validè manumittit, etiamsi absque causa faciat, & in ea re peccet, vel ex odio, aut ingratitudine, &c. quia contra iustitiam non agit; hoc autem exemplo hunc contractum Societatis suprà declarauimus cap. 3. num. 10. Tandẽ confirmatur, quia si ad valorem huius dimissionis esset necessaria causa, res esset multis scrupulis, & dubitationibus exposita, imò ex illa nasci possent lites, & contentiones externæ inter religiosum dimissum, & Societatem. Ob hanc ergo causam quãuis in vsu huius facultatis ex rectitudine, & honestate religionis causa, & hæc quidem magna, semper expectanda sit, nihilominus ad tollenda dubia, oportuit Societatem plenam libertatem retinere, vt de valore facti nulla posset esse controuersia.

Confirm. primò. Secundò. Tertiò.

9\. Alij verò hanc sententiam distinctione quadam moderandam existimant, vt scilicet procedat, quãdo dimissus voluntariè acceptat dimissionem, & libertatem, non verò si inuitus & sine causa expellatur. Ratio prioris partis præter fundamenta superioris sententiæ est, quia tunc cessat omnis iniuria personæ dimissæ, quia volenti & consentienti non fit iniuria, & ideo cessat omnis causa nullitatis, quæ in eo actu esse posset. Vnde facilè intelligitur ratio posterioris partis; nam qui inuitus sine causa repellitur, magnam patitur iniuriam, vt statim ostendemus.

Secũda opinio partim affirm. part. neg.

10\. Mihi verò simpliciter, & absque distinctione dicendum videtur, dimissionem huiusmodi sine causa factam esse nullam, censeóque conditionem illam, *si Societas eum tenere volet*, non esse intelligẽdam de mera, ac pura voluntate, suo absoluto domino, & arbitratu volente, sed de voluntate, quæ prudenti arbitrio, & ex iusta causa vult, aut non vult. Hoc primum probo ex verbis constitutionum; nam in Examine cap. 7. §. 1. sic dicitur. *Libera tamen manebit Societas, nec tenebitur ad eos admittendos ad professionem, nec in Coadiutores formatos, si studiorum tempore malè se gererent, adeò vt superior Societatis existimaret, Deo gratum non fore, si in eam admitterentur; & tunc ipsi etiã suis votis soluti erunt.* In quibus verbis expendo in primis illam conditionalem, *si studiorum tempore*, &c. Et inde colligo illam esse necessariam, vt Societas non teneatur hos religiosos retinere; ergo non subsistente tali causa, tenetur. Dicetur fortasse teneri ex vi suarũ constitutionum, non ex vi contractus. Sed hoc non placet, vt infrà num. 18. latiùs dicam: tum quia obligatio constitutionis cùm non sit ad culpam, minima est pro re tam grauitum etiam quia verbum, *tenebitur*, indicat præcisam obligationem fundatam in natura ipsius rei, & non in sola constitutione: maximè cùm nulla ibi mentio fiat cõstitutionum, & examen illud eas antecedat. Deinde

Authoris opinio simplic. neg.

Probatur primò ex instituto Societatis.

Euasio præcluditur.

Cõfirmatur institutum.

de expendo verba illa. *Et tunc ipsi etiam suis votis soluti erunt.* habent enim vim exclusiuæ, ac si dicerent, tunc, & non aliàs soluti erunt. Nam si verè solui possunt, quomodocunque dimittantur, non oportuisset addere illam particulam restrictiuam *tunc.* quia vel sic, vel aliter dimissi, & tunc, & semper soluti essent.

11. Dices, hoc argumento probaretur illam causam ibi assignatam esse vnicam, & necessariam, sine qua dimissio non teneret, nec solueret ligatũ; quia ponderationes factæ si solidæ sunt, hanc vim habent. Consequens autem repugnat eidem capiti statim in §.1. & cap.2.2. partis Constit. vbi aliæ causæ assignantur. Respondeo primùm concedendo sequelam, & considerando causam illam formaliter (vt sic dicam) potiùs quàm materialiter & præcisè sistendo in modo dimittendi, de quo ibi sermo est. Ad quod explicandum aduerto, aliquem dimitti posse ex Societate, vel propter causas antecedentes receptionem eius, vel propter subsequentes, seu intra Societatem datas, aut contractas. In eo igitur capite non agitur de prioribus, sed de his tantùm posterioribus, vt patet ex illis verbis, *Si studiorum tempore malè se gesserint.* & in §.2. *Si quando studiorum tempore*, &c. Supponitur enim ibi, alias causas, vel defectus, qui ante receptionem existere possunt, per alias interrogationes in prioribus capitulis eiusdem examinis positas, fuisse detegendas. Et ideo illi defectus nunquam possunt reddere causam iustam expellendi aliquem, nisi in ipso examine fuerint occultati, vel quacunque ratione non satis cogniti, & postea per experientiam probationum deprehendantur. Et de his causis sermo est in 2. p. Const. cap.2.§.3. ibi. *Tale quid esset si in probationum decursu, aliqua impedimenta vel insignes defectus quos antea in examine tacuisset, detegerentur.* Et in §.5. in illis verbis. *Si detegeretur vinculum matrimonij, vel seruitutis legitimæ, aut æs alienum magni momenti, quibus in rebus dum initio examinaretur veritatem subticuerit.* Additur verò ibi in declaratione liter.B. aliquando non obstante defectu declarato in examine recipi aliquẽ sub conditione, vt periculum fiat, an decursu temporis ille defectus tollatur, vel illum non impedire, vel reddere personam inutilem ad ministeria Societatis: & tunc clarum est, si defectus duret, & experimento constet reddere personam inutilem, illam esse iustam causam dimissionis, quia in prædicta conditione, tale pactum virtute includitur, & tunc causa non sumitur ex defectu vt præcessit, vel vt antea cognitus fuit, sed vt durat, & eius grauitas magis innotescit. Vlteriùs verò in eadem declaratione apponitur, licèt aliquis absolutè & sine vlla conditione recipiatur cum infirma valetudine ab ipso declarata, simpliciter quidem dimitti posse, quanuis magis considerandum sit, an dimitti debeat, necne. Sed hoc ideo dicitur & verum est, quia vt ibidem subiungitur, semper talis receptio fit, sub spe quòd talis persona aliunde compensabit corporis debilitatem, eo quòd ad res maioris momenti vtilis sit futura: & ideo si per probationes, experimento cognoscatur illam spem fuisse vanam, consurgit iusta causa dimissionis, quæ semper requirit nouam cognitionem alicuius defectus præexistentis, qui si in principio benè cognosceretur, receptionem impediret. Et nihilominus ex suaui quadam prouidentia additur, in eo casu magis considerandum esse an talis persona dimittenda sit: quia cùm illa in principio rectè, & fideliter se gesserit, si postea defectus inuoluntariè duret, seu per eam non stet quominus tollatur, quacunque ratione vtilis esse possit, sine aliquo communi detrimento, retinenda potiùs est, quàm dimittenda; absolutè autem dimitti potest si iudicetur expediens. Quod vt maiori cum iustificatione fiat, interrogatur vnusquisque ante ingressum an in tali euentu hoc patienter laturus sit, vt intelligat, qua lege recipiatur, & si oportuerit, iuri suo renuntiet, & hoc agitur in cap.7. Exam.§.2.

Instatur cõtra probationem ex loco examinis factam.

Diluitur explicando causas dimissionis antecedentes admissionem.

Ratio autem seu causa orta post ingressum in Societatem esse potest, vel pertinens ad defectum animæ, vel ad defectum corporis, atque adeò voluntariè, vel inuoluntariè. De priori agitur in cap.7. Exam. §.1. hoc enim significant illa verba, *Si studiorum tempore malè se gererent*, &c. Quæ causa est iustissima, & comprehendit plures particulares, quæ in cap.2.2. partis Constit. ponuntur, vt si iudicaretur quis damnũ allaturus malo vitæ exẽplo, si inquietum se ostendat, si verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeat, si non possit se componere ad vitam ducendam sub obedientia, iuxta modum procedendi Societatis, eo quòd nequeat iudicium suum infringere, si denique in affectibus, & vitiis, quæ diuinam offendunt maiestatem, corrigi non possit, etiamsi publica non sint. In quibus omnibus & quibuscunque similibus, regula in priori loco designata in num.10. seruanda est; scilicet defectum hunc talem esse debere, vt eo spectato Superior prudenter iudicet Deo gratum nõ esse talem personam in Societate admittere aut retinere; atque ita hæc causa quoad hanc partem tanquam simpliciter necessaria proponitur. Quia verò præter defectum animi potest quis corporis infirmitatem in ipsa Societate contrahere, propter quam nec in literis proficere, neque in Societatis ministeriis vtiliter queat inseruire; ideo dubitari nõ immeritò potest, an hinc sumi possit iusta causa eiectionis? Tamen in 2.p. Constit.c.2.lit.B. declaratur, in eo casu si ipsemet religiosus contentus non esset, iustum non fore hac sola causa à Societate dimitti. Ex quo significatur, ex consensu partis posse etiam inde causam iustam insurgere, quod pertinet etiam ad declarationem dicti cap.7. Examin.§.2. 12.

Itémque subsequentes admissionem.

Ex quibus omnibus constat in Constitutionibus Societatis semper requiri causam iustam ad hanc dimissionem, & non alio modo, nec maiori libertate reseruare sibi Societatem hanc facultatem, & ita explicatur hæc potestas in declaratione 6.cap. Examinis, vbi sic dicitur. *Nec est iniustum, vt patet in literis Apostolicis (si Societas libertatem ad eos dimittendos, quando non faciunt quod debent, retineat)* vbi notetur illa restrictio *quando*, quia solùm pro simili occasione libertas retinetur. Vnde in fine additur, *quorũ* (scilicet Societatis, & Præpositi Generalis) *tantum erit posse dimittere, neque id sine causis iustissimis fieri debebit.* Meritò etiam hoc declaratum esse dicitur in indultis Apostolicis. Nam Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuosius.* de his scholaribus ait, non posse ipsos sine vitio apostasiæ Societatem dimittere, *quamuis rationabili ex causa iuxta Constitutiones easdem ab ipso Præposito Generali dimitti, & votis huiusmodi liberari possint.* Atque hoc etiam modo declarat idem Pontifex conditionem illam in Constitutionibus positã, *quandiu Societas illos retinere velit:* quam sub his verbis proponit idem Gregor. in Constitutione, *Ascendente Domino. Quandiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse censuerit.* Quæ conditio eodem modo habetur in bulla Iulij III. de confirmatione instituti. ibi. *Pro eo tempore, quo Præpositus Generalis Societatis prædicta eis in ministerio spirituali, vel temporali* 13.

Probatur secundò ex Pontificum indultis.

temporali vtendum iudicaret, aſtringerentur. Et in bulla 4. Pauli III. quæ incipit, *Exponi nobis*, eadem conditio per verbum *iudicandi* explicatur. Eſt autem regula ad explicandum ius communiter recepta, conditionem aliquam relictam ad arbitrium, vel iudicium alicuius præſertim gubernatoris, ſeu Prælati, intelligendam eſſe de arbitro ex prudenti iudicio, & conſequenter ex cauſa rationabili. Quā regulam tradit variiſque iuribus confirmat Bartol. in gloſſ. in Extrauag. *Ad reprimendum*, quæ habetur circa finem voluminis, verbo, *videbitur*. & ex eo Panormit. cap. 1. de Conſtitutionibus n. 13. & latiùs in cap. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. n. 18. & attingit etiam cap. 1. de iudiciis. n. 12. Eſtque talis interpretatio per ſeſe valde cōſentanea rationi. Quia quando aliquid committitur iudicio Prælati, vel iudicis, non tantùm voluntati, ſed etiam poteſtati eius committitur; poteſtas autem eius non eſt ad agendum pro ſola voluntate, ſed ſecundùm ius, & rationem; tamen quia res in particulari ſolet eſſe dubia, ideo eius prudens iudicium poſtulatur, eique committitur. Denique fauent verba Gregorij XIII. in dicta Conſtitutione, *Aſcendente Domino.* vbi de his votis ſcholarium ſic inquit. *Nec ea vllo alio modo, quàm per legitimam dimiſſionem à Societate ceſſare poſſunt.* Vbi expendo particulam illam *legitimam*. Non enim poteſt legitima dimiſſio appellari, quæ pro mera voluntate fit, ſed ſolùm illa, quæ fit ex cauſa legitima, ſeu ſecundùm ius; id enim legitimum dicitur, quod ſecundùm legem fit: ait autem Gregor. non alio modo quàm per legitimam dimiſſionem poſſe hæc vota ceſſare: ergo ſi dimiſſio non ſit talis, facta non tenet.

Panorm.

Confirmatur ex alio loco Gregor. XIII.

14\. Probatur tertia ratione. Tandem hæc ſententia eſt valde conſentanea rationi naturali, & principiis ſuperiùs poſitis de hoc ſtatu. Quod patet, quia hic ſtatus, & traditio ex parte religioſi, & ex intentione religionis, & Sedis Apoſtolicæ approbantis eius inſtitutum ad hoc ordinatur, vt habeat omnem ſtabilitatem, & perpetuitatem quam ſine incommodo religionis poteſt habere; ergo nulla debet relinqui poteſtas in religione, vel in aliqua perſona ad derimendum tale vinculum pro ſola voluntate. Patet conſequētia, tum quia talis poteſtas repugnat illi firmitati ſtatus; parua enim ſtabilitas eſt, quæ pro ſolo arbitrio alterius auerti poteſt: tum etiam quia poteſtas repugnat prædictæ intentioni, quia illa non confert ad bonum religionis, vel religioſi. Confirmatur, ac declaratur: nam, licèt in rigore iuſtitiæ ſtando poſſit aliquis ſe ipſum obligare, vel donare ſine vlla omnino obligatione ex altera parte, ſed relinquendo alium omnino liberum, vt pro ſola volūtate ſua poſſit obligationem remittere; tamen in præſenti materia, & conſiderato fine, ac circunſtantiis talis ſtatus, non videtur hæc eſſe intentio perſonarum ſe tradentiū Societati. Quanuis enim ſciant poſſe dimitti, ſi malè ſe gerant, & quoad hoc conſentiant in libertatem, ſeu poteſtatem Societatis, tamen perſuaſum ſimul habent, quando ſe tradunt, ſe non poſſe dimitti, ſi rectè ſe gerant, & per eos non ſtet, & quaſi ſub hac conditione, quam & ex communi ratione ſtatus religioſi, & ex propriis Conſtitutionibus, & bullis Societatis colligere poſſumus, ſe tradunt; neque in maiorem poteſtatem Societatis conſentiunt; ergo talis dimiſſio ſiue cauſa facta eſt contra vim, & firmitatem talis vinculi, & vltra poteſtatem Societati reſeruatam; non eſt ergo valida. Tandem confirmatur, quia hæc poteſtas non eſt in Prælato Societatis, vt in abſoluto domino, ſed vt in diſpenſatore, & gubernatore; ergo non eſt commiſſa puræ voluntati illius, ſed diſpenſanti, & gubernanti ex iuſta cauſa. Dices, licèt hoc ſit verum de particulari Prælato, tamen in Societate eſt, tanquam in abſoluto Domino. Reſpondeo in primis hoc parum referre, quia non tota Societas per ſe ipſam immediatè exercet hunc actum, ſed per Prælatum, cui non dominium, ſed gubernationem commiſit, etiamſi ſupremus in Societate ille ſit. Deinde falſum eſt totàm etiam Societatem habere abſolutum dominium, ſed poteſtatem accommodatam tali ſtatui, & approbationi Pontificum. Eo vel maximè, quòd hæc traditio non illi principaliter, ſed Deo in ipſa facta eſt, & ab ipſa nomine eius acceptata, & ideo etiam ipſa ſe gerit, non vt domina, ſed vt diſpenſatrix reſpectu Dei. Quapropter nulla ratio patitur, vt pro ſola ſua voluntate poſſit reſcindere traditionem Deo factam: nec conditio in ea incluſa taliter intellecta rationabilis fuiſſet.

Confirm. primò.

Confirm. ſecundò.

Euaſio.

Concluditur intentum.

Atque ex his conſtat, prædictam reſolutionem non ſolùm procedere quando quis ita dimittitur inuitus, verùm etiam ſi ipſe conſentiat, *per ſe loquendo.* Ratio eſt, quia ſolus conſenſus religioſi non præbet iuſtam cauſam eiectioni. Nam in hoc negotio non attenditur ſolum ius ipſius religioſi cui ipſe poteſt cedere, ſed etiam bonum ipſius religionis, & præcipuè obligatio facta Deo; & ideo niſi in ordine ad hæc omnia intercedat cauſa ſufficiens, non erit legitima eiectio. Contingere autem poteſt, vt ex parte religionis intercedat ſufficiens cauſa, & vtilitas ad abſcindendum tale membrum; quæ tamen cauſa non ſit ſufficiens ex parte religioſi, vt inuitus reiiciatur; & tunc conſenſus religioſi conducere poteſt ad hoc, vt eiectio valeat, & ſit iuſta, quæ abſque tali conſenſu non eſſet, non quia præbeat ſimpliciter iuſtam cauſam, ſed quia compleat illam, vel potiùs quaſi remoueat impedimentum, vt cauſa quæ inerat, poſſit eſſe ſufficiens. Exemplo declaratur; nam ſi ſcholaris laboribus ſtudiorum, vel ſeruiendo Societati in aliis miniſteriis, ſalutem corporis ita perdat, vt poſtea oneri potiùs, quàm vtilitati futurus ſit religioni, non eſt hæc cauſa ſufficiens, vt ille inuitus eiiciatur; erit autem ſufficiens ſi ille conſentiat; vtrumque enim in Conſtitutionibus ac tādem in Decreto 50. Congregat. 5. n. 3. editionis anni 1616. declaratum vidimus, & meritò: nam cauſa illa reſpectu habito ad religionem ſufficiens eſt: reſpectu verò religioſi inuoluntarij non ſufficit: nam cùm ille habeat ius acquiſitum in religionem, & per illum non ſteterit, & ſeruiendo religioni vires amiſerit, non poteſt ob eam cauſam inuitus ſuo iure priuari. Si autem ipſe conſentiendo ceſſerit iuri ſuo, iam ceſſat eius iniuria, & ita poterit intuitu religiōnis iuſta dimiſſio fieri ex tali cauſa. Dices, quomodo poteſt religioſus licitè conſentire ſuæ eiectioni, cū ſe tradiderit, & ex parte ſua perpetuò ſe obligauerit Deo, nec tunc cogatur exire? Reſpondeo fortaſſe talem conſenſum regulariter nō eſſe laudabilem, niſi aliqua magna cauſa intercedat. Abſolutè tamen conſenſus ille non eſt per ſe malus, nec contrarius prioribus votis, quia facta fuere iuxta Conſtitutiones Societatis, & in eis declaratum eſt, quòd in tali euentu poſſit conſenſus præſtari: vnde fit conditionem in his votis incluſam ita eſſe intelligendam, vt Societas valeat ex iuſta cauſa dimittere ſcholarem, *vel inuitum, vel ſaltem conſentientem iuxta exigentiam, & proportionem cauſæ*; quæ proportio, & cauſa partim ex recta ratione, & prudenti arbitrio, partim ex conſtitutionibus eiuſdem religionis ſumenda eſt.

15\. Cauſa ad validam dimiſſionem adeò requiritur, vt ſine illa, nec cōſenſus dimittendi per ſe ſufficiat; per accidēs tamen ſufficiet.

Inſtantiæ tisfit.

Atque hinc patet reſponſio ad fundamentum 16. primæ

Ad fundamentum in num. 7. primæ sententiæ in num.7.Nam conditio illa quæ A aliquando poni solet per verbum *volendi*, intelligenda est iuxta subiectam materiam. Et iuxta alia loca in quibus per verbum *iudicandi*, seu, *censendi* eadem conditio explicatur. Et ideo non sunt similia exempla, quæ ibi afferuntur: nam in voto simplici religionis, quod secundo loco habetur, nulla acceptatio, aut obligatio ex parte religionis interuenit,& ideo æquè libera manet ad recipiendum, vel non recipiendum hominem, ac si Deo nihil vouisset. Est etiā aliud discrimen,quia aliud est non admittere, aliud eiicere iam admissum;nā illud prius consistit in sola negatione, & ideo eo ipso quòd actus non fiat necessariò, ipsa priuatio facta tenet, vt sic dicam: quod non ita est in effe- B ctu positiuo eiiciendi, & dissoluendi, quod ligatum est. Vnde fit, vt licèt demus religionem se obligasse ad recipiendum eum,qui simpliciter vouerat eius ingressum, & posteà iniustè nolle illum admittere, nihilominus non admissio tenet,& cōsequenter alius excusatur à transgressione voti, & si iam fecit quod erat ex parte sua, fieri etiam poterit, vt votum omnino cessauerit: eiectio autem si sit iniusta, & vltra limites potestatis, non erit valida, & ideo nec vinculum, nec vota dissoluit. Aliud verò exemplum priori loco positum de voto facto, *si parens voluerit*, iudicandum est secundùm intentionem vouentis: tamen regulariter loquendo illa conditio referri solet ad nudam vo- C luntarem,& ideo exemplum non est simile.

17. Ad primam confirm. in num. 8. Ad primam confirmationem ex eo principio sumptam,quòd irritatio non requirat causam:Respondetur duplicem esse irritationem, vnam omnino propriam, quæ nascitur ex inefficacia inferioris voluntatis ad se obligandum, nisi cum dependentia à superioris voluntate;& talis irritatio in vniuersum non requirit causam, vt valeat. Alia verò est irritatio minùs propria ex parte materiæ habentis conditionem imbibitam dependentem ex alterius voluntate, & de hac irritatione non potest in vniuersum negari quod requirat causam, neque etiam affirmari,sed pro ratione cōditionis. D Præsens autem irritatio ad hunc posteriorem modum spectat: & ostensum est in num. 13. conditionem implicitam non dicere habitudinem ad nudam voluntatem, sed iusta ac recta ratione regulatam,& ideò talis irritatio causam requirit.

18. Ad secundā confir. ibidē quorundam responsio. Ad secundam confirmationem multi contendunt in hac incorporatione scholarium Societatis nullum esse contractum,sed solam promissionem, & obligationem Deo factam, ex qua nulla oritur obligatio ex parte religionis, quia ipsa licèt acceptet obligationem, non tamen recipit personam, vt eam perpetuò retineat,sed vt probet, sicut aliæ religiones recipiunt nouitios, vt eos probent; & ideo licèt ipsi durante nouitiatu votis se obligent E ad permanendum,non tamen propterea obligatur Non satisfit. religio ad eos retinendos.Sed hæc sententia mihi nunquam satis probari potuit, tum quia multum derogat veritati,& proprietati status religiosi horum scholarium,dum omnino quoad hoc comparantur nouitiis, qui intra annum probationis tria vota priuata emiserunt. Licèt enim aliquo modo conueniant,quòd scholares semper sunt in probatione respectu vlterioris gradus,multum tamē differunt in statu,& in votis. Nam nouitius licet voueat,non se tradit,nec confert ius religioni;scholaris autem se tradit,& confert ius religioni, quæ speciali potestate à Sede Apostolica data, seu approbata,traditionem,& vota acceptat.Tum etiam quia nimis liberam facultatem attribuit Societati ad dimittendos scholares approbatos: nouitius enim quicquid ipse vouerit, si expellatur, etiam sine causa verè expulsus manet,& ipse etiam relinquitur liber, seu excusatus, quod de scholaribus dici non potest, vt ostendimus, & ideo non rectè æquiparantur. Dico ergo in hac incorporatione Vera respōsio. interuenire aliquem quasi contractum ex quo nōnulla obligatio in Societatem redundat, quā non habebat ad eandem personam toto tempore nouitiatus, etiamsi fortasse particularia vota in illo emisisset. Hæc autem obligatio non est ad retinēdum perpetuò, absolutè,& simpliciter, sed ad non dimittendum sine iusta causa. Quæ obligatio est valde rationabilis supposita traditione,quam ipsa Societas acceptat, quæ natura sua postulat hanc saltem immutabilitatem, vt ex neutra parte possit pro sola voluntate dissolui. Et aliunde nihil derogat libertati necessariæ Societati ad suam conseruationem, quia non obstante illa obligatione, retinet potestatem dimittendi liberos,& sine vinculo scholares semel approbatos, quando sibi expedire censuerit; non est ergo cur timeamus hanc obligationem recognoscere,cùm perfectionem instituti non impediat,sed augeat,& in bullis Pontificiis, ac Constitutionibus magnum reuera habeat fundamentum, vt num.11.& 13. ostendimus.

Ad vltimam confirmationem respondetur,simili argumento probari posse, in dispensatione vo- 19. torum non esse causam requirendam ad valorem eius,vt tollantur scrupuli,& dubia. Non est ergo hic conueniens modus tollendi scrupulos; sed optimus modus est auferre ignorantiam, & malitiam; nam scrupuli sæpe ex ignorantia oriuntur: dubitationes autem post factum aliquod oriri solent, quia non satis bona fide factum est. Igitur quanuis causa iusta sit necessaria ad valorem huius actus, si tamen prælatus Societatis bona fide procedat,& facta morali diligentia,ac debita consultatione iudicet expedire talem personam liberam dimittere, & in tali casu rectè vti posse potestate sibi à Pontificibus concessa,non est dubitandum de valore actus, & ita cessant facilè omnes scrupuli, & dubitationes. Imò addo (posset enim in hoc esse nonnulla dubitandi ratio) quòd licèt post dimissionem intelligatur causam non fuisse tam grauem quanta existimata fuerat, & aliquam deceptionem interuenisse: si tamen bona fide res acta est, & non temerè,sed prudenti modo, &,vt ita dicam,secundùm allegata, & probata, id satis esse, vt dimissio teneat,nec postea esse scrupulum ex alteutra parte admittendum, quicquid denuo innotescat. Quia & id sufficit, vt illa dimissio dicatur legitima, & secundum iudicium prudentis viri, quod solum in bullis Pontificiis postulatur. Et quia esset magnum morale incommodum, valorem talis actus esse dependentem à noua cognitione, seu notitia quæ postea quocunque tempore haberi potest. At verò si à principio mala fide vel temerè, ac sine sufficienti probatione seu examine procedatur,nullum inconueniens est, quòd ex tali facto possint scrupuli,& dubitationes oriri. Vna verò grauis statim offertur:nam sequitur dimissionem hanc non debuisse committi solis Prælatis, nec sine iudiciali forma,& examine faciendam esse. Sed hæc obiectio attingit aliam generalem circa regimen Societatis,de quo in fine lib. 10. ex professo disputabimus. Nunc satis sit modum illum præter generales confirmationes instituti in particulari denuo confirmatum esse à Gregor.XIII.in bulla confirmationis instituti.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI QVARTI.

De votis Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, prout in Societate immittuntur.

LIBER

LIBER QVINTVS.

De votis simplicibus castitatis, paupertatis, &c. quæ in Societate IESV emittuntur.

EXPLICATA qualitate vinculi scholarium in Societate approbatorum ad exactam huius status declarationem necesse est, de singulis votis, provt in eadem Societate nuncupātur, aliquid sigillatim dicere; postea verò in sequentibus libris de studiis, aliisque actionibus tractabimus.

CAPVT I.

Votum castitatis scholarium Societatis IESV quale sit, & an dirimat subsequens matrimonium.

1. Prima suppositio pro 1. parte tituli. QVamuis inter vota minùs perfectum sit votum paupertatis; tamen quia votum castitatis breuiùs expediri potest, ab illo incipimus. Quod ergo attinet ad primam tituli, partem suppono primò hoc votum esse omnino integrum & perfectum, tam in extensione materiæ, quàm in obligatione quam inducit: comprehendit enim totā materiam castitatis sine vlla restrictione, & ad totam illam seruandam obligat cum omni rigore, cum quo potest obligare castitatis votum. Et ideo nihil circa hęc addendū nunc occurrit, iis quę generatim de voto castitatis disputauimus superiori tomo. Secūda suppositio. Suppono secūdò hoc votum esse per se annexum statui religioso, & traditioni seu dedicationi ad cultum Dei, quam de se facit talis persona in tali religione approbata. In quo suo modo conuenit hoc votum cum solenni voto castitatis religionis, quoad perpetuitatem, & separabilitatem à tali statu. Et ideò quæ hîc possent tractari de dispensatione huius voti per se, ac separatim à vinculo traditionis, seu incorporationis cum Societate, eandem rationem habent cum illis quæ de voto solenni castitatis ibidem in simili puncto dicta sunt. Simpliciter enim inseparabile est à tali statu illo durante, neque in hoc cadit vnquam dispensatio, nec fortasse cadere potest, & certum est præter Summum Pontificem neminem habere hanc potestatem. Vnde licèt Societas possit hoc votum tollere irritando hoc vinculum modo in capite vltimo superioris libri declarato; non tamen potest retento vinculo alicui facultatem dare ducendi vxorem, veluti sub ea conditione, & lege, vt si moriatur vxor, idem vinculum cum Societate maneat idem, & quasi reuiuiscat; quoad vsum, quia nullibi data est illi hęc potestas; & quia ibidem generaliter dictum est non habere potestatem dispensandi in his votis, hæc autem quædam dispensatio esset, & adeo specialis, vt nec à Pontifice vnquam concedatur, & dubium sit an concedi possit: in quo (vt dixi) idem sentiendum est quod de voto solenni, quia æquè per se annexum est statui religioso. Ab illo ergo solùm differt in conditione quam includit traditio, cui annexum est. Et ideo omnia quæ diximus de illo voto solenni, huic communia sunt, his exceptis, quæ ex illa conditione, vel carentia eius, pendent, vt est irritabilitas, de qua dictū est, & vis dirimendi matrimonium, vel subsequens, vel antecedens, de quibus hîc solùm in præsenti cap. & sequenti dicendum superest. In tertio verò ad maiorem explicationem, & commendationem nostri instituti aliqua de huius voti obseruantia adducemus.

Quod attinet ad secundam partem tituli, quæstio solùm intelligi potest; quandiu hîc status durat, nam si quis eiiciatur à Societate votis solutus, & ex religioso factus non religiosus, clarum est non impediri hoc voto, quominus matrimonium licitè, & validè contrahere possit, quia illud iam non est, & quod non est, nullum effectum habet. Potest autem quæstio tractari aut de hoc voto secundùm se solùm, quatenus per se est annexum tali statui, vel ratione iuris positiui specialiter lati à Gregorio XIII. in Constitutione, *Ascendente Domino.* 2. Exponitur sensus 2. partis tituli

Primò ergo certum est hoc votum ante illud decretum Gregorij impediuisse quidem, non tamen irritasse matrimonium postea subsequutum. Hæc assertio certa est, primò ex Gregorio XIII in dicta Constitutione, vbi illud ius condit tanquam nouum, & ideo in priori bulla vbi idem institutum confirmauerat, & hos scholares veros religiosos esse declarauerat, nullam huius rei mentionem fecit; & nobis, qui eo tempore Theologiam Romæ profitebamur, constat, magna diligentia, & studio, & ab ipso Pontifice, qui doctissimus erat, & ab aliis Doctoribus Theologis & Iurisperitis laboratum esse inquirendo, an posset Pontifex, & an expediret tale impedimentum addere, omnésque pro certo supponebant vsque ad illud tēpus hoc votum nō habuisse illum effectum. Quod etiam in tota Societate, & in omnibus, qui illud emittebant pro indubitato semper habitum est, quod est signum neque à vouentibus fieri, neque à Societate solitum fuisse acceptari sub illa intentione irritandi. Denique si aliquando contigit tale matrimonium sacrilegè contrahi, dissolutum postea non est, sed ratum permansit, extra omnem controuersiam, de quo etiam nobis euidenter constat; quod est signum hoc sensu fuisse receptum tale votum in vniuersa Ecclesia. Ratio verò à priori est, quia hoc impedimentum non est annexum voto castitatis; nisi ex constitutione Ecclesiæ, vt in eadem constitutione idem Pontifex sensit, & significauerat priùs Bonifacius VIII. in cap. vnico de voto in 6. 3. Assertio certa. Probatur primò ex mente Pontificis. Accedit vnū signum à posteriori. Alterum signum. Ratio à priori.

Duæ verò contra hoc occurrunt obiectiones. Prior est, quia ex multorum sententia, votum castitatis eo ipso quòd est per se annexum traditioni religiosæ, irritat matrimonium contrahendum, ex vi traditionis, absque alio statuto Ecclesiæ: ergo iuxta illam sententiam, idem dicendum erit de hoc voto; nam in Societate semper fuit 4. Obiectio prima contra assertionem.

fuit per se annexum traditioni, & vero statui religioso, neque quoad hoc, vt suprà lib. præcedenti à capite 2. visum est, Gregorius XIII. edidit ius nouum, sed magis declarauit antiquum, cum quo, vel ex quo ipsa Societas data est. Nec quoad hoc videtur referre; quòd hæc traditio non sit ita absoluta & perpetua ex parte Societatis, sicut est in aliis religionibus; nam hinc solùm colligi potest proportionalis differentia, scilicet, hoc impedimentum in hoc gradu Societatis, non esse ita perpetuum intrinsecè, & ex omni parte immutabile, sicut est in religiosis professis. Illud autem nihil obstare videtur; quominus cum proportione dictum impedimentum ita nascatur ex hoc voto quandiu durat, sicut ex alio; Nam ratio ob quam dicitur sequi ex voto solenni, ratione traditionis, est, quia talis persona iam non habet dominium sui corporis, vt illud tradat alteri. Ad hæc ratio etiam in hoc voto, quandiu durat locum habet: quia etiam est annexum traditioni; per quam omnino idem ius translatum est in religionem: & persona, durante illo vinculo, æquè non est sui iuris, neque habet potestatem in corpus suum; ergo durante illo statu, traditio erit nulla facta alteri per matrimonium.

5. *Roboratur exemplo.* Profectò illatio obiectionis apud me est valdè probabilis, & efficaciter probata ex proportionalitate rationis, quæ potest hoc exemplo declarari. Nam si Ioannes, verbi gratia, se traderet in seruitutem Petro sub reciproca obligatione, vt nec Ioannes se à seruitute eximere, nec Petrus illum manumittere posset; Franciscus autem se traderet in perpetuam seruitutem sine obligatione ex parte Domini, sed cum potestate manumittendi illum, si vellet; nihilominus Franciscus, & Ioannes equè impotentes manent, durante illo statu, vt se alteri tradant in seruos: quia vtraque donatio fuit æquè valida, & vtrumque æquè priuauit iure in se ipsum: solúmque relinquitur illa differentia, quòd Ioannes nunquam potest iterum fieri liber, & ideo impotentia eius est omnino perpetua: Franciscus autem potest manumitti, & tunc si fiat liber, poterit alteri se tradere in seruum si voluerit. Ita ergo est in Societate; nam ex parte se tradentium, est æqualis donatio, & consequenter æqualis priuatio iuris in se ipsos. Differentia autem solùm est in obligatione ex parte religionis, quæ ad prædictum effectum nihil refert, vt ex dicto exemplo constat. Et ratio etiam est euidens, quia illa impotentia, si vera est, non fundatur in obligatione alterius, sed in priuatione iuris in se ipsum, quia translatum est in alium. Respondeo ergo ad obiectionem, hoc discursu potiùs mihi probari, & confirmari, illam multorum sententiam esse falsam, de qua re in tomo præcedenti libro 2. à capite 7. dictum est. Sed confirmationem hanc huc inde remisi, quia priùs non poterat sufficienter intelligi. Itaque in forma negandum est obiectionis antecedens. *Iudicium authoris de hac obiectione.*

6. *Secunda obiectio.* Alia obiectio est, quia à principio institutionis Societatis optimè potuit hoc votum comprehendi sub declaratione Bonifacij in capite vnico de voto in 6. Ergo virtute illius decreti habuit semper hoc votum vim irritandi matrimonium subsequens. Consequentia est clara, & antecedens probatur. Nam ibi in vniuersum dicitur votum solennizari quoad hunc effectum per professionem factam in religione approbata à Sede Apostolica. Dictum est autem suprà lib. præced. cap. 5. hanc incorporationem scholarium in Societate, rectè posse professionem appellari, & sub ea voce sæpè in iure comprehendi, præsertim in fauorabilibus, inter quæ meritò computari potest hoc decretum: nam fauor religionis, & ipsius voti est, quod tantam habeat efficaciam. Dicetur fortasse, in ipsis constitutionibus Societatis declaratum esse, tam ex intentione vouentis, quàm Societatis, hoc votum non fieri, vt solenne, sed vt simplex, & ideò non potuisse sub illo decreto comprehendi. Sed hoc non videtur satisfacere; nam intentio vouentis nihil refert ad illam solennitatem, quæ in hoc impedimento consistit; nã hoc impedimentum non prouenit à voluntate vouentis, vel acceptantis, sed ab statuto Ecclesiæ; vnde si de facto fiat illud votum cui Ecclesia adiunxit hoc impedimentum, quidquid vouens intendat, contrahet illud; vt si quis recipiens ordinem sacrum intendat simplex votum emittere, & non solenne; nihilominus votum eius solenne erit; quia facto ipso ordinationis sacræ solennizatur, virtute Ecclesiastici decreti, & independenter ab eius intentione. Sic ergo cùm illa intentio non impediat proprium vinculum religiosum in religione approbata, quod generatim per veram professionem contrahitur, non poterit impedire quominus votum inde solennizetur quoad hunc effectum impediendi matrimonium, quanuis maneat simplex, quoad carentiam absolutæ perpetuitatis, & quoad irritabilitatem ex parte religionis; nam cùm hoc pendeat ex mutua obligatione, pendet etiam ex intentione operantis. Maximè, quia à principio in ipsis bullis approbantibus Societatem, declaratum est, hoc votum ita acceptari, & ideo esse simplex, & non solenne, quoad carentiam perpetuitatis absolutæ, nunquam tamen declaratum est, non comprehendi sub solenni, quantum ad illum effectum. *Euasio.* *Non videtur satisfacere.*

7. *Probabilis ad obiectionem responsio tripliciter suadetur.* Respondeo nihilominus verius esse hoc votum non fuisse comprehensum sub illa declaratione Bonifacij VIII. non quia Societas tunc instituta non esset; nam. hoc non obstante, vota professorum Societatis, & cuiuscunque religionis post illud decretum approbatæ, sub eo planè comprehenduntur; sed quia nomine *professionis* ibi non includitur hæc traditio, & acceptatio, seu incorporatio, scholarium in Societate. Hoc autem ostendit in primis vsus ipse, & communis sensus omnium sapientium, qui sunt præcipui legum interpretes. *Primò.* Secundò, quia Bonifacius re vera intendit loqui de professione simpliciter, quæ omnem perfectionem vinculi religiosi, etiam cum absoluta perpetuitate includit: nam ponit hoc impedimentum tanquam perpetuò immutabile: tunc enim nondum erat in Ecclesia visum, aut interdictum impedimentum irritans matrimonium ex vi voti, quod auferri postea posset, & mutationem, seu eiectionem personæ à statu religioso. *Secundò.* Tertiò, quia ex primæua institutione Societatis hoc votum, vt simplex omnino institutum est, & eodem modo fuit à Pontificibus approbatum, & receptum, non solùm propter conditionem, quam includit ex parte traditionis, sed etiam, quia non est illi addita vis inhabilitandi personam ad matrimonium; imò ex priori conditione sequebatur hæc posterior, iure ordinario, quia Ecclesia nunquam addiderat tale impedimentum nisi voto omnino absoluto. *Tertiò.*

Quod

Quod ordinarium ius in principio Societatis cõditæ auctum non fuit; & ideo tam ex intentione emittentis, quàm Societatis acceptantis, & Sedis Apostolicæ approbantis, fiebat hoc votum, tanquam omnino simplex, nullúmque habens annexum impedimentum irritans subsequens matrimonium.

8. Secundò certum est post constitutionem Gregorij *Ascendente Domino.* hoc votum, quandiu durat, reddere personam inhabilem ad matrimonium contrahendum. Patet, quia ita expressè in illo definitum est, cùm enim dixisset, neminem posse tollere hoc votum, nisi vel summum Pontificem, vel Societatem dimittendo personam, subdit. *Neque ante huiusmodi dimissionem matrimonium contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huismodi nullos, & irritos esse, prout irritos facimus, & annullamus.* Duo autem à nobis probanda sunt, scilicet, & Pontificem potuisse hoc facere, & expediens fuisse. Primum ex facto ipso probatur: valdè enim erraret in sana doctrina: qui supposito facto, auderet potestatem negare, nam esset intolerabilis error in Ecclesia. Deinde probatur, quia Ecclesia potest matrimonij impedimenta irritantia augere, vel minuere, vt definit Consilium Tridentinum session. 24. ses. 3. loquens in particulari de gradibus consanguinitatis: eadem autem ratio est de reliquis. Vnde cap. 2. & 3. coarctat impedimenta irritantia, quæ ex affinitate carnali, publica honestate, & cognatione spirituali oriuntur: & à contrario in cap. 1. inducit nouum impedimentum matrimonij clandestini. Præterea certum est, hoc impedimentum adiunctum esse voto Clericorum ex constitutione Ecclesiæ; ergo addi etiam potuit huic voto Societatis. Quin etiam Sot. in 4. d. 27. quæstion. 1. articulo 4. de militibus Sancti Ioannis affirmat illorum votum non irritare matrimonium natura sua (cum de aliis religiosis oppositum censeat,) sed ex Pontificum constitutione; supponit ergo posse hoc impedimentum addi per Ecclesiam alicui statui religioso; ergo eadem ratione potuit Gregorius huic statui & voto hoc impedimentum adiungere. Dices, esse diuersitatem, quia hoc votum non est ita absolutum. At hoc quid interest? Nam quandiu durat tam verum votum est, tamque verum statum religiosum constituit, sicut quodlibet aliud. Quòd autem in casu aliquo auferri possit, non obstat quominus ei possit adiungi impedimentum, quod, illo ablato, auferatur. Sicut carentia Parochi & testium supposita personæ sunt inhabiles ad contrahendum; illa autem conditione ablata, aufertur inhabilitas. Item minor ætas quandiu durat, facit inhabilem, ea verò transacta tollitur inhabilitas. Itaque nulla ratio afferri potest, cur hoc fieri non potuerit, & alioqui potestas Pontificis est suprema, & vniuersalis ad constituenda impedimenta, quæ matrimonium dirimant, si expedire censuerit.

Assertio omnino certa ex decreto Põt. Greg. XIII.

Id decretum potuisse cõdi probatur tripliciter. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Sot.

Effugium occluditur.

9. Cur autem hoc expedierit dubitari potest. Nam si hoc erat expediens, cur à principio factum non est? Cur ita in re adeò graui, & quodammodo substantiali, tam citò mutatio facta est? Neque enim tam breui tempore res adeò mutari potuerunt, vt dicamus cœpisse esse expediens quod antea non fuerat. Verùm absque vlla dubitatione fuit expediens, & opportunum remedium ad subueniendum Societati aduersùs fraudes, & iniurias, quæ in illo negotio, vel illi fiebant, vel facilè fieri poterant, contra diuinum honorem, commune bonum, reuerentiam religiosi status, ac denique in perniciem ipsorummet vouentium, seu religiosorum. Priùs enim ad succurrendum his damnis obligationi votorum additæ sunt Ecclesiasticæ pœnæ excommunicationis, & aliæ, quæ apostatis imponuntur. Postea verò experientia compertum est, in tanta malitia hominum, hæc remedia non esse satis efficacia, quia semel contracto matrimonio vellet, nollet, cogebatur Societas personam dimittere, & priuari operariis, quos multis laboribus & expensis habiles ministros crearat ad seruiendum Ecclesiæ. Cùm autem personæ essent habiles ad matrimonium validè contrahendum, & à cognatis, vel amicis possent interdùm ad hoc vehementiùs induci; & ipsi etiam possent procliuiores, & faciliores inueniri circa huiusmodi lapsum, imò aliquando possent Societatem decipere mala fide in ea, fictóque animo multo tempore perseuerando, solùm ad literarum profectum, vt inde commodiùs possent alium statum assumere, cùm id facere possent, etiam inuita Societate: Ad subueniendum hisce incommodis, conueniens fuit personas inhabiles reddere, ne facilè possent à suscepto statu cum detrimento religionis, ipsa inuita, recedere.

Dubium an condi expedierit tale decretum.

Affirmandũ esse ostenditur ex cõtrariis incommodis.

10. Est commodum huius rei exemplum in cap. *cùm ex eo*, de Electionibus in 6. vbi Bonifacius VIII. cùm generaliter dispenset cum personis habentibus beneficium Parochiale, vt studiorum gratia, non teneantur intra annum Sacerdotes ordinari, licèt id statutum esset in Concil. Lugdunens. vt habetur in cap. *licèt.* eodem tit. adiungit nihilominus, vt infra annum teneantur saltem ordinem subdiaconatus suscipere: & causam, seu rationem reddit. *Ne sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur, à statu retrocedere valeant clericali.* Vbi glossa aduertit prudenter ex præteritis circa futura caueri: ad vitanda ergo impedimenta, quæ per experientiam cognita fuerant, voluit Bonifacius huiusmodi Parochos statim fieri inhabiles ad matrimonium, subdiaconatu suscepto. Eandem ergò prouidentiam habuit Gregorius XIII. in Societatem, & ideo illa non fuit reprehensibilis mutatio, sed vtilis additio, quia hæc est humana conditio, vt non statim valeat comprehendere, quid in omnibus, & singulis rebus magis expediat: vnde est illud Prouerb. 4. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem.* Similiter in Societate à principio qui in ea vota emittebant, non fiebant inhabiles, saltem ex statuto Ecclesiæ, ad professionem emittendam in quacunque religione; postea verò experimento compertum est, expedire hanc inhabilitatem addere, aut declarare, præterquàm respectu Carthusiæ, vt sic indemnitati, tranquillitati, & conseruationi Societatis consuleretur, vt Pius IV. & Pius V. in sua bulla statuerunt. Ita ergò, vel certè maiori ratione expediens fuit hanc inhabilitatem ad matrimonium addere quia magis indecens est, à statu religioso ad matrimonium transire, & maius scandalum generat, & faciliùs potest religiosorum animos perturbare. Denique cùm vinculum hoc status religiosi sit quoddam matrimoniũ spirituale cum Christo, meritò, dum in eo statu perseuerat quis

Apposito exemplo id declaratur.

Exemplum aliud ex Societate sumptum.

Cõfirmatur tandem à simili.

quis ad matrimonium inferiùs inhabilis redditur.

11. Dubium alterum an prædictum decretum comprehenderit personas iam tūc existentes in Societate.

Hic verò inquiret aliquis, an per illud Gregorij decretum, facti sint ipso iure inhabiles ad matrimonium scholares, qui iam vota in Societate emiserant. Nam cùm ipsi hoc non vouerint, neque intenderint, quàndo approbati fuerunt, nisi de nouo consentirent, & vota sua in eo gradu rata haberent, non viderentur potuisse virtute solius extrinsecæ legis inhabiles reddi; præsertim, quia leges non respiciunt præterita, sed futura. Cap. 2. de constitution. vnde (quidquid sit de potestate) de facto non videtur hoc decretum illas personas reddidisse inhabiles. Quod etiam confirmatur, quia lex irritans habet vim legis pœnalis, iuxta glossam in capite *decet.* de immunit. Eccles. in 6. verbo *Processus*, de quo multa congerit Panormitan. in cap. 1. de constitut. num. 5. & ibi additio eius, verb. *retractatio actus.* Viderique possunt alij apud Sancium libro 3. de matrimon. disputat. 4. à numero 8. & in opere nostro de legibus, libro 5. capite 19. Dicendum nihilominus est, illud decretum statim habuisse effectum in omnibus personis Societatis, quod est certum, & ita ab omnibus intellectum. Et in primis, quod ita fieri potuerit à Pontifice, patet, quia per illam legem non inhabilitatur persona ad aliquid præteritum (hoc enim sensu verum est statutum non respicere præterita) sed ad matrimonium in futurum contrahendum: ergo ex hac parte optimè potuit hoc decretum comprehendere non solùm personas futuras in Societate, sed etiam existentes iam: nam constitutio in aliqua, vel pro aliqua communitate facta, non solùm obligat, vel comprehendit personas futuras in tali communitate, sed etiam iam existentes in illa. Imò per se primò obligat præsentes, quatenus constituunt actu hoc corpus; atque hoc modo lex respectu personarum non solùm respicit futuras, sed etiam præteritas, vel potiùs præsentes, licèt per actum præteritum tali communitati vnitæ fuerint. Deinde nec ratione materiæ repugnat hoc decretum habuisse suam efficaciam circa personas, quæ iam vouerant in Societate castitatem: quia Pontifex non solùm potest adiungere hoc impedimentum voto in futurum emittendo; sed etiam iam emisso quatenus in præsens moraliter durat, & fit. Quia non est maior ratio vnius, quā alterius. Neque ad hunc effectum necessarius fuit consensus talium personarum; sed Pontifex ipse per efficaciam suæ legis potuit talem inhabilitatem inducere, & subsequentes contractus irritare, quia per hoc decretum, nullam obligationem nouam ad aliquod opus consilij, talibus personis imposuit; neque ad aliquem statum eos obligauit; iam enim ratione voti tenebantur non contrahere matrimonium: & in statu perfectionis perseuerare; sed solùm per eam legem cautum est, ne illi statui talis iniuria fieret, & medium prudens adhibitum, quo illa obligatio meliùs impleretur: nihil ergo est in ea lege, quod excedat Pontificis potestatem, aut propter quod inferiorum consensum requirat.

Panorm.

Sanch.

Resoluitur pars affirmatiua quòd potuerit Pōtifex eas comprehendere.

12. Instantia contra proximam resolutionem diluitur.

Dices, qui, priusquam Ecclesia inhabilitaret Sacerdotes ad matrimonium, erant in sacris ordinati, non potuerunt per legem posteriùs latam inhabilitari, vt in superiori tomo tetigimus; ergo neque in præsenti. Respondeo ad antecedens dupliciter id potuisse contingere; primo quòd illi sacerdotes nullum haberent votum simplex

A integræ castitatis; & sic dato antecedente, negatur consequentia; est enim ratio valdè diuersa: nam illi non poterant cogi ad vouendam castitatem *absolutè, & simpliciter*; ergo nec poterat eis matrimonium prohiberi ipsis nolentibus, quia hoc est opus consilij secluso voto; ergo multo minus poterant ad matrimonium inhabilitari, quia hoc plus est, quàm prohiberi, in nostro autem casu supponitur iam votum & obligatio in personis. Dixi autem *absolutè & simpliciter*, quia si ad Ecclesiæ bonum expediret, potuisset in eo casu Ecclesia illis clericis præcipere, vt vel ab vsu Ordinum abstinerent, vel castitatem promitterent, & ita eo ipso quod ordine sacro vterentur, eos inhabiles ad matrimonium reddere: de
B quo citato tomo dictum est. Alio modo poterat id contingere, scilicet, vt sacerdotes illi haberent votum simplex castitatis, quia Ecclesia nondum impedimentum hoc adiunxisset, & tunc negatur antecedens; sic enim in eo etiam casu procedunt omnes rationes factæ.

De potestate igitur nulla potest esse dubitandi ratio. Quòd autem etiam de facto hoc sensu lata fuerit illa lex, patet primò ex serie, & contextu illius constitutionis. Nam priùs expresse loquitur tam de his, qui hæc vota in Societate emiserunt, quàm qui in futurum emittent, & de vtrisque expressè declarat *verè, & propriè religiosos fuisse, esse, & fore*. & de
C illis consequenter ait esse exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectos, gauderéque priuilegiis Societatis, & fore apostatas, & excommunicatos à Societate fugiendo: ac tandem de illis ait, *eos omnes ad contrahendum inhabiles facimus.* Ergo euidenter loquitur etiam de his; qui iam erant in hoc gradu religiosorum Societatis constituti. Potéstque hoc confirmari à simili; quia quoties Ecclesia similia impedimenta de nouo imponit, omnes personas iam existentes, & capaces talis impedimenti comprehendit; vt lex Concilij Tridentini de inhabilitate ad contrahendum clandestinè, omnes homines iam existentes, & antea habiles comprehendit. Et si Ecclesia nunc adderet quintum gradum consanguinitatis inter impedimen-
D ta irritantia, non solùm futuros homines, sed etiam iam existentes, & in eo gradu constitutos inhabiles redderet: Sicut etiam à contrario, quando restrinxit gradus affinitatis: etiam natos, & in aliquo gradu existentes eo impedimento liberauit. Et per hæc satisfactum est ad rationes dubitandi in contrarium.

13. Resoluitur vlterius quod de facto comprehenderit ex ipsius Pontificis verbis.

Confirmatur à simili.

CAPVT II.

Vtrùm vota simplicia in Societate emissa dirimant præcedens matrimonium ratum.

E DE hoc articulo nihil expressè declaratum inuenitur in toto speciali Iure Societatis, neque in constitutionibus, neque in bullis Apostolicis huius religionis, & ideo res hæc aliquibus dubia visa est. Neque defuerunt graues Doctores, tam eiusdem Societatis, quàm externi, quibus visum fuerit hæc vota dirimere matrimonium ratum, eo ipso quod constituunt hominem verè religiosum; nam habent tradi

1. Sententia quorunda affirmans.

Eorum primum fundamentum.

traditionem adiunctam per se, & natura sua repugnantem traditioni, quæ in matrimonio fit: verè enim ac propriè constituunt hominem in statu perfectionis non minus quàm vota, & professio facta in quacunque alia religione approbata; ergo habent eandem vim ad dissoluendum matrimonium ratum, priùs contractum. Patet consequentia, quia vel matrimonium illud includit conditionem libertatis transeundi ad statum perfectionis religiosæ, & sic illa conditio impletur per hæc vota, vel supponit declarationem Ecclesiæ per traditionem, vel legem vniuersalem dantem hanc facultatem his coniugatis, & sic etiam sub hac generali regula comprehendetur hic status cùm sit verè religiosus, & perfectionis, & decreta quæ hoc loquuntur non aliud requirunt, nec *professionem* nominant, sed ingressum religionis, vt patet cap. *publico.* cap. *ex parte* 2. de conuersion. coniugat.

2. Secundum fundam. Secundò videtur saltem hæc sententia nunc probanda, quando hæc vota reddunt personam inhabilem ad subsequens matrimonium ex constitutione Gregor. XIII. *Ascendente Domino*: Nam hinc fieri videtur, vt habeant etiam ad dissoluendum præcedens matrimonium ratum, tum quia non est maior ratio de vno quàm de alio, cùm hæc inhabilitas requirat traditionem, & statum repugnantem matrimonio; tum etiam, quia iam in tali voto reperitur omnis solénitas, quæ in voto religionis desiderari potest, vt dissoluat matrimonium ratum iuxta doctrinam Concil. Trid. sess. 24. can. 6. & antiquorum decretorum. Patet antecedens, quia in his votis, & est solennitas accidentalis per publicam emissionem, acceptationem, & traditionem, & est solennitas substantialis, quæ (vt tom. super. diximus) consistit in virtute morali, seu legali ad reddendam personam inhabilem ad matrimonium. Confirm. Primò. Confirmatur primò, quia vota religionum militarium cum quibus dispensatum non est, quoad matrimonium contrahendum, vt vota militum S. Ioannis, eo ipso dirimunt matrimonium præcedens ratum iuxta veriorem, & magis receptam sententiam, vt eodem tomo visum est: ergo similiter, &c.

Secundò. Confirmatur secundò, quia nihil est in instituto Societatis, quod huic affectui repugnet. Quia constitutiones non prohibent, quominus recipi possit, qui matrimonium contraxit, dummodo illud non consummauerit, vt per argumentum à contrario colligitur ex cap. 2. Exam. §. 4. Iuxta quod intelligendum est quod 1. p. constit. cap. 3. §. 6. absolutè dicitur, matrimonij vinculum esse impedimentum, &c. Nam ibi etiam declaratio aduertit, si accedat consensus coniugis, & alia quæ Ecclesia requirit desinere esse impedimentum: at in matrimonio non consummato, Ecclesia non requirit consensum coniugis; ergo ligatus vinculo matrimonij rati, potest in Societatem recipi; ergo vinculum illud potest dissolui per vota acceptata in hac religione. Alioqui maneret aliquis verè religiosus, & adhuc ligatus vinculo matrimonij rati, inuita coniuge: quod & repugnat statui religionis, & alteri coniugi Tertiò. esset onerosum; vel posset suum ius exigere, essétque illi reddendum. Tertiò confirmatur ex Bulla 3. Pij V. anno 1571. vbi concedit omnibus religiosis Societatis, etiam scholaribus, vt omnes dispositiones in fauorem aliorum regularium factæ in eis locum habeant. Sed quòd votum castitatis dirimat matrimonium priùs contractum, & tantùm ratum, est quædam dispositio iuris maximè fauorabilis religioni, vt ab illa non arceantur, qui solo matrimonio rato ligati sunt; & ipsis religiosis vt ad altiorem statum ascendere possint; ergo.

Contraria sententia frequentiùs à viris doctis recipitur, mihíque semper verior, ac securior visa est. Vt autem eam confirmemus, distinguamus duos status, seu duo tempora, quæ huiusmodi vota habuerunt. Vnum est, quando non reddebant vouentem inhabilem ad subsequens matrimonium quod durauit vsque ad annum 1584. in quo Gregor. XIII. prædictam constitutionem edidit. Aliud est tempus in quo iam hæc vota habent hanc vim à tempore prædictæ constitutionis. In vtroque autem statu, ac tempore constituebant hominem verè ac propriè religiosum, seu in statu religionis; quia non solùm de hoc præsenti statu id declarauit prædictus Pontifex in illa constitutione; sed de priori id etiam declarauerat anno 82. in Bulla, quæ incipit, *Quantò fructuosius.* In qua non concessit hoc priuilegium his votis, vt quidam falsò calumniantur, quos iam lib. præcedent. capite 3. num. 3. refellimus, sed declarauit Pontificia authoritate illa vota sic emissa, recepta, & approbata, vt antea erant à Summis Pontificibus, ex se habere vim ad constituendum verum religionis statum, ac personam verè, ac propriè religiosam, vt latiùs eo loco declaratum est: in altera ergò constitutione posteriori, solùm addit Gregorius prædictum effectum, quem non esse de substantia status religiosi, ibidem etiam est ostensum. 3. Sententia auteris negans & verior, quam tradunt etiã Vasquez 12. d. 165. c. 10. Sanchez l. 2 de matrimonio disp. 18. n. 6. Notatio ad probationẽ de duplici tempore Societatis ante, & post Greg. XIII.

4. Probatur iã primò sententia de tempore priore. Quod ergo ad primum tempus attinet facilè ex superiùs dictis ostendi potest, tunc hæc vota non habuisse vim ad præstandum hunc effectum. Primò, quia tomo superiore ostensum est nunquam in Ecclesia visum esse, vt votum castitatis adiunctum alicui viuendi modo, aut statui; dirimat matrimonium factum, & non impediat, ac irritet contrahendum: & ibi etiam probatum est; licèt de absoluta potestate Pontificia fortasse hoc fieri possit, non expedire vllo modo id fieri, sed illo tempore hæc vota non irritabant matrimonium contrahendum; ergo multo minus poterant soluere iam contractum. Secundò, quia hic effectus non sequitur ex sola rei natura ex voto aliquo, vel ex subsequente promissione, aut quouis humano contractu priuata authoritate facto. Nec etiam iure diuino positiuo adiunctus est hîc effectus alicui voto, aut statui religioso, sed necessaria est Ecclesiæ authoritas, per quam virtus ad hunc effectum tribuatur, vt ibidem etiam probaui, sed illo tempore non fuerunt hæc vota ab Ecclesia recepta, & approbata ad hunc effectum; ergo. Probatur minor; quia vel approbatio fuisset specialis per aliquod ius proprium ipsius Societatis à Pontifice probatum, & hoc non, quia nec in prioribus Bullis Pontificiis, nec in constitutionibus Societatis vlla est mentio talis effectus. Vel esset generalis approbatio per decreta iuris communis, & hoc etiam dici non potest, quia ius commune solùm votis solennibus emissis in professione religionis concedit hunc effectum, vt patet ex Concilio Tridentino, session. 24. canon. 6. vbi de solenni professione hoc definiens tacitè ita explicat iura antiqua, & significat non aliter solui. Item ex capite *verùm.* cap. *ex publico.* & cap. *ex parte.* de conuersat. coniugat. & Extrauag. vnica de voto. Ioann. XXII. In ipsis autem Bullis, & constitutionibus Secundò.

tutionibus declaratum est, hæc vota non esse solennia, neque actum illum, in quo emittuntur, & recipiuntur, esse professionem religionis, de qua iura communia loquuntur. Nam Gregorius etiam XIII. suprà declarat sine tali professione fieri aliquem verum religiosum, per talia vota; ergo eo ipso declaratum erat, ex vi iuris communis non habere prædicta vota illum effectum.

5. Cõfirmatur hoc secundum argum.

Et confirmatur, quia hanc solam ob causam satis tunc dedaratum censebatur illa vota non irritare matrimonium subsequens, quia declarabantur illa vota esse simplicia, & in iure votum, quod dirimit subsequens matrimonium, solenne dicitur; cap. vnico de voto in 6. Et quod attinet ad votum religionis, solum illud tale censetur, quod in professione fit; ergo eadem ratione declaratum fuisse censendum est, illa vota Societatis non diremisse matrimonium priùs factum. Quòd enim quidam dicunt hunc effectum non esse concessum professioni propriè sumptæ, aut voto solenni, sed statui religionis, & voto cuicunque sufficienti ad constituendum talem statum; nullo sufficienti fundamento magis ostendi potest de præterito, quàm de futuro matrimonio.

Tertiò.

Tertiò tandem probatur, quia consuetudo est optima legum interpres; in illo verò tempore nunquam illa vota recepta sunt, vt sufficientia ad dirimendum matrimonium; neque communi consuetudine, aut æstimatione aliud factum est vnquam, aut declaratum, vt constat ex communi praxi huius religionis; ergo signum est talia vota non habuisse hunc effectum.

6. Deinde de tempore posteriore probatur eadem sententia primò.

Ex his facile est gradum facere ad posterius, seu præsens tempus, & de illo idem ostendere hoc enthymemate, quia per constitutionem prædictam Gregor. XIII. nihil circa hoc punctum innouatum est; ergo in eodem statu permanet, in quo antea erat. Antecedens patet ex verbis eiusdem constitutionis: *Nec ante huiusmodi dissolutionem, & à Societate dimissionem matrimonium contrahere, quin imò eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos, & irritos esse, pro vt irritos facimus, & annullamus.* Ex quibus verbis constat, Pontificem solùm addidisse his votis nouum impedimentum irritans matrimonium postea subsequutum; de præcedenti verò nullam fecisse mentionem. Quòd verò vnum sub altero non comprehendatur, nec ex illo consequatur, ostendetur probando simul consequentiam facti enthymematis. Illa verò probatur primò ex dicta Extrauag. de voto Ioan. XXII. vbi simili argumento probat, votum sacri Ordinis non dirimere matrimonium ratum priùs contractum, quia Ecclesiasticum ius solùm disponit, vt dirimat contrahendum, & de contracto nihil loquitur. Rectè ergo nos in præsenti colligimus, est enim eadem forma argumentandi, & omnino eadem ratio; videlicet, plus esse dirimere factum, quàm impedire faciendum; nullóque modo in hoc posteriori illud prius contineri.

Instantia remouetur.

Neque obstat, si quis obiiciat, quia optimè infertur: dirimit contractum; ergo impedit contrahendum; ita etiam è contrario, sequetur dirimit contrahendum; ergo & contractum. Negatur enim consequutio, quia prior illatio est à maiori ad minus; quia difficilius est soluere ligatum, quàm impedire ne ligetur, turpiúsque eiicitur, quàm non admittitur hospes. Alia verò illatio non est formalis, solúmque in terminis conuertibilibus locum habet. Addo etiam, priorem illationem non esse per locum intrinsecum, licèt de facto credamus esse bonam secundùm Ecclesiæ morem rationi consentaneum; at posterior neutro modo valida est.

Vnde argumentor secundò, quia multa alia sunt impedimenta irritantia matrimonium contrahendum quæ non dirimunt contractum; ergo licèt hoc nouum impedimentum in Societate positum fuerit, respectu futuri temporis, seu matrimonij non sequitur dirimere præteritum. 7. Probatur secundò. Antecedens patet, quia aliquando hoc impedimentum ponitur in fauorem prioris matrimonij, vel in pœnam delicti vxoricidij, vel machinationis alterius coniugij; interdum ponitur ob decentiã, vt impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis; interdum ob alias causas, quæ non possunt accommodari, vel non ita accommodantur præterito actui sicut futuro. Consequentia verò probatur, quia ab his quæ non solùm dissimilia sunt, sed etiam separabilia, non rectè fit illatio. Maximè cùm posset intercedere ratio longè diuersa, sicut in voto continentiæ sacri ordinis videre licèt. In eo enim positum est impedimentum dirimens subsequens matrimonium, vt muniat, & cõseruet votum illud, & decetiam illius status; quod propterea non oportuit extendi ad præcedens matrimonium; quia cùm non supponatur, aut ordo collatus, aut votum factum, satis vitatur indecentia prohibendo, nec post matrimonium ratum, etiam non consummatum aliquis ordinari possit, sine consensu vxoris, & illa simul vouente, iuxta Ecclesiasticas leges; nam quod aliquando possit quis contra hanc legem Ecclesiasticam, indebitè ordinari, & in matrimonio manere ordinatus, & obnoxius debito coniugali reddendo, est rarum & accidentarium incommodum, propter quod vitandum non fuit necessarium; vel vniuersalem facultatem dare sic recipiendi ordines, vel permittere vt per illam susceptionem, etsi indebitam, matrimonium factum solueretur; nam aliis modis potuit Ecclesia illi malo prouidere, sicut & prouidit. Sic ergo in præsenti loco impedimentum positum est, quasi in monimentum, & custodiam votorum Societatis, & vt ille status semel assumptus non posset facilè labefactari, aut violari: at circa matrimonium priùs factum hæc ratio non habet locum, nec noua aliqua quæ mouerit Pontificem ad prius ius immutandum, sicut multæ graues mouerunt ad immutandum pro matrimonio futuro, vt capite præced. num. 9. vidimus.

Vnde argumentor tertiò, quia per nouum ius ab antiquo non discedimus, nisi quatenus in nouo expressum est, vt sumitur ex leg. *præcipimus*, Cod. de appellat. præsertim in materia odiosa, qualis de se est omnis lex irritans, vel annullans contractum, alioqui natura sua validum: & tunc maximè quando in ampliatione, seu extensione similitudo rationis non est omnino eadem, sed hæc omnia in præsenti concurrunt. 8. Probatur tertiò. Nam quòd vota simplicia dissoluant matrimonium, vel dirimant contrahendum, nouum ius est, corrigens quoad hanc partem iura antiqua, vt ex superiori tomo de voto simplici castitatis satis constat, éstque hæc materia de se odiosa; nam licèt videatur fauorabilis alicui statui religioso, tamen est de se in præiudicium tertij, scilicet vxoris, quæ per matrimonium ius acquisiuit, & aliquo modo derogat ipsi matrimonio. Et propterea fauor religionis per tale ius intentus sufficienter obtinetur per impedimentum futuri matrimonij, vt in argumentorum solutione explicabimus; ergo cùm nouum ius aliud non exprimat, extendendum non est.

Ad

9. Ad primum fundamentum in n. 1.

Ad primum ergo fundamentum contrariæ opinionis, negatur consequentia, quia status perfectionis, vt sic, non dissoluit matrimonium ratum: Episcopi enim status perfectior est, & non dissoluit, quia nullo iure id cautum est, vt in prædicta Extrauag. dicitur, & in tom. super. est disputatum. Vnde ad probationem negatur vtraque pars assumpta: quia reuera in contractu matrimonij nulla talis includitur conditio; nec etiam est vlla lex Ecclesiastica, quæ virtutem hanc tribuat quibuscunque votis, quæ sint substantia religiosi status, sed votis tantùm solennibus ex vera, & propria professione religionis, vt declaratum est. Neque obstat, quòd in citatis iuribus non fit expressa mentio *professionis*, aut *voti solennis*, sub his vocibus, sed sub nomine *ingressus religionis*: nam iure communi hæc æquipollebant, & ita pro eodem sumuntur in iure, vt omnes interpretes docent, & sumitur ex aliis iuribus dicentibus, religiosum fieri professione, quæ suprà retulimus, & Concil. Trident. satis significauit; & colligi etiam potest ex Extrauag. Ioan. XXII. de voto. ibi, *Et eius regulam expresse, vel cautè profiteri.* Et infrà, *Ad ingressum huiusmodi*, &c. Denique si argumentum illud esset alicuius momenti, probaret etiam, hæc vota ex vi iuris communis, sine constitutione Gregorij impedire futurum matrimonium, irritando illud, quod asserendum non est, vt ex cap. præced. patet. Et sequela valet: nam idem omnino argumentum de illo fieri potest, quod ibidem præced. cap. fecimus, & similiter soluimus.

10. Ad secundũ fundamentum in n. 2.

Ad secundum fundamentum negatur, aliquid esse circa hoc innouatum per constitutionẽ Gregor. XIII. negatur etiam esse eandem rationem de impedimento futuri, & dissolutione facti matrimonij. Denique negatur hæc vota nunc habere solennitatem in iure requisitam, quia in illamet constitutione semper cauetur hæc vota manere simplicia, & in eorum emissione, & receptione non fieri veram professionem. Quid autem his votis desit ad absolutam solennitatem, iam suprà declaratum est; neque enim deest extrinseca, seu accidentalis solennitas, nec vis impediendi subsequens matrimonium, sed deest absoluta perpetuitas, quæ ex vtraque parte religionis, scilicet, & religiosi nascitur. Et hoc confert multum ad præsentem effectum: quia, vt suprà dicebam, absurdum esset, vt liberaretur quis à vinculo matrimonij per transitum ad religionem, à qua posset superioris auctoritate propter frequentes, & ordinarias causas, liber dimitti. Et propter hanc rationem non est simile, quod in prima confirmatione affertur de religiosis militibus S. Ioannis; illi enim verè profitentur, votúmque solenne emittunt, à quo liberari non possunt, nisi in casu raro, authoritate, aut dispensatione Summi Pontificis.

Ad primam confir. ibid.

11. Ad secundã confirm.

Ad secundam etiam confirmationem ex eodem principio respondendum est, multa esse in Societatis instituto, quo huic effectui repugnant. Primum quòd in illo sæpiùs declaratur, hæc vota esse simplicia. Deinde quòd nulla fit eius mentio in Bullis Pontificiis, aut constitutionibus. Denique quòd vota non habent eam absolutam perpetuitatem in vtroque capite, quæ ad hunc effectum secundùm morem Ecclesiæ, necessaria est.

Dubij incidentis resolutio bipartita.

An verò vinculum matrimonij rati, sit impedimentum essentialiter impediens receptionem alicuius in hac religione inuita coniuge, in dubium verti potest, propter ea quæ in illa confirmatione tanguntur. Mihi tamen probabilius videtur absolutè non esse impedimentum; oportere autem vt Societas in aliquo iure suo dispensare velit. Declaratur vtraque pars ex ratione facta: non enim potest ille, qui matrimonij rati vinculo ligatus est, assumere statum postulantem cœlibatum, nisi talis sit ille status, qui dirimat matrimonium ratum, vt ostensum est; ergo nemo potest in Societate recipi ad illum statum profitendum, dicto vinculo matrimonij ligatus, non obtento priùs consensu vxoris, & seruatis aliis circunstantiis circa illam, quas iura requirunt. Vnde cùm ordinario iure Societatis nemo recipiatur ad probationem eius, nisi in ordine ad hunc statum priùs profitendum, multóque tempore permanendum, prius quàm ad solennem professionem perueniat, fit, vt seruato eodem iure, nemo possit recipi cum prædicto impedimento. Maior (reliqua enim sunt clara) patet, tum exemplo; ob hanc enim causam non potest quis, cum eo impedimento sacrum ordinem recipere; & , si de facto ordinetur, licèt ordo teneat propter efficaciam sacramenti, suspensus tamen, & irregularis manet, & ad consummandum matrimonium compellitur, si vxor nolit cedere iuri suo, neque ipse religionem ingredi. Tum etiam ratione, quia grauis iniuria fieret mulieri; compelleretur enim multo tempore cælebs manere, non sine periculo; aut ingredi religiogionem; vel alio modo castitatem profiteri.

Declaratur prior pars.

12. Declaratur posterior.

Altera verò pars, seu limitatio declaratur; quia liberum est Societati immediatè post probationem nouitiatus aliquem ad solennem professionem admittere; ergo, si velit aliquem recipere, quasi sub pacto, & obligatione vel recipiendi illum ad professionem solennem statim post probationem, si in ea rectè se gesserit, vel dimittendi statim liberum, nihil impediet, quominus possit illum recipere, licèt matrimonij rati vinculo ligatus sit. Quia tunc cessat ratio facta, & nulla ex parte fit iniuria vxori, nec religioni, cùm ad hunc modum recipiendi sit in ea potestas, & propter alias graues causas fieri soleat. Et fortasse hoc significatum est in illis duobus locis in ipsa 2. confirmatione citatis, quæ hoc modo videntur concilianda; nam absolutè loquendo, solum matrimonium consummatum est impedimentum cum quo nemo recipi possit inuita coniuge vllo modo, nec interueniente dispensatione ipsius Societatis. Et ideo priori loco examinis, consummati matrimonij mentio facta est. Quia verò matrimonium ratum aliquo modo impedit seruato iure ordinario, ideo fortè ad hoc insinuandum in 2. p. constit. absolutè matrimonium positum est.

Duo loca ex iure Societatis in eadẽ 2. confirmat. allata cõciliantur.

13. Vxoratus ingrediens Societatem vno tantùm anno probari debet.

Addo verò insuper, vt hoc posterius magis constet, quia singulare est in Societate, vt tempus nouitiatus per biennium duret, ideo non solùm videri in hoc negotio necessariam dispensationem recipiendi aliquem ad professionem solennem, immediatè post biennium (licèt non tam dispensatio, quàm rarus vsus ordinarij iuris appellari possit) sed etiam immediatè post primum probationis annum completum. Nam vt ampliùs expectetur, ne vxori petenti ius suum statim reddatur, necessarius est consensus eius, nec potest inuita cogi per integrum annum expectare. Ratio est, quia communi Ecclesiastico iure, ac consuetudine, vxor non potest compelli ad expectandum nisi per annum post receptionem habitus, quæ etiam non potest vltra duos menses

Huius assertio ratio.

menses differri: ergo propter specialem Societatis modum circa probationem nouitiorum, non potest vxor in vita cogi ad expectandum; necesse est ergo, vt vel ipsa consentiat, vel Societas in eo tempore dispenset, quod ex iusta etiam causa facere potest. Quæ omnia vsu etiam ipso confirmantur, quo iura rectè interpretamur; nam propter hæc incommoda vitanda, & quia dispensatio in tempore biennij ante professionem solennem rarissimè in hac religione est, & vix semel, aut iterum concessa, ideo vsu semper seruatum est, vt nemo ligatus vinculo matrimonij rati in Societatem recipiatur, intellectum enim, vt credo, est, vinculum illud non posse dissolui absque professione, & alioqui cautum est, ne professio ante tempus præscriptum detur, nisi ex grauissimis causis, quæ ad huiusmodi receptionem raro aut nunquam occurrunt.

Cõfirmatur.

14. Ad tertiam confirmationem, si illatio bona esset, etiam probaret à tempore Pij V. hæc vota reddidisse inhabiles personas ad matrimonium, atque irritasse subsequutum; quia hæc etiam est dispositio iuris communis fauorabilis religioni, & ipsis religiosis, vt in suo statu magis quieti sint. Constat autem hoc non esse verum, nec sequi; ergo nec primum. Negatur ergo consequentia, tum quia Pius V. non loquitur de conditionibus annexis ipsis votis, sed de priuilegiis, & gratiis concessis ipsis personis; tum etiam, quia non agit de dispositionibus iuris communis, quæ alienæ sunt vel repugnantes speciali iuri, & institutioni approbatæ in Societate; sed de illis, quæ religioso statui communes sunt.

Ad 3 confir. in eod. nu. 2.

CAPVT III.

Quibus mediis iuuet Societas subditos ad votum castitatis seruandum.

1. NEc de obligatione agimus, nec de vsu. Nam de priori iam in lib. 1. cap. 3. dictum est, esse maximam quàm esse potest, tam intensiuè, quàm extensiuè; & ideo quoad hanc partem nullam declarationem requirit, vt dixit B. P. Ignat. 6. p. Constit. cap. 1. §. 1. statim citando. Posterior autem non ad ius, sed ad factum pertinet, quod hîc referre nec nostri instituti est, neque ad doctrinam tradendam est necessarium, sed inuigilandum semper, ne religionis splendor hac in parte obnubiletur. Solùm ergo explicanda est prouidentia, & perfectio Societatis quoad hanc partem. Duo autem in hoc spectari possunt, scilicet finis, & media. De fine sufficiunt verba eiusdem B. P. Ignatij loco citato. *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cùm constet, quàm sit perfectè obseruanda, nempe enitendo angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis nostræ munditia.* Quæ verba iam dicto in lib. cap. 3. n. 4. attigimus, & ostendimus quàm sint conformia doctrinæ, & exemplis antiquorum Patrum. Intenditur ergo, (quod ad finem attinet) maxima perfectio, quantum in hac parte desiderari, & ordinaria lege comparari potest. De mediis etiam aliquid, citato cap. 3. attigimus; tamen ad maius doctrinæ complementum, & vt obseruationes nonnullas Societatis obiter explicemus, aliqua in particulari addemus.

Quam perfectam castitatem Societatis institutum intendit.

2. Primum ergo, ac præcipuum medium est frequens oratio, & spiritualium rerum meditatio; nam illa maximè necessaria est ad diuinam gratiam obtinendam, sine qua votum hoc seruari non potest, iuxta illud Sap. 8. *Sciui quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ scire cuius esset hoc donum.* Hæc verò valdè vtilis est ad Dei timorem, & amorem in animo generandum, quorum præsidio maximè seruatur castitas, & vitia illi contraria vincuntur. Quantum autem & quale sit spirituale hoc exercitium in Societate, in superioribus visum est, lib. 1. cap. 3. à num. 8. cùm de perfectione instituti ageremus, & lib. 9. cap. 7. aliquid attingemus, ac videri potest Basilius, de Constit. monast. cap. 2. de efficacia orationis ad hunc effectum.

Primum medium ad hoc intentũ orationis, & meditationis vsus.

Basil.

3. Secundum medium est, vt inferiores à suis superioribus iuuentur, ad superandas difficultates omnes, & pericula, quæ circa huius voti obseruationem occurrere solent. Nam post diuinum adiutorium, nullum vtilius, & efficacius inueniri potest. Imò, quia Deus vult homines hominibus subiici propter eum, ideo sæpe per hoc medium suum præbet peculiare auxilium, quod fortasse non concederet, si hoc contemneretur. Duobus autem modis potest Prælatus in hoc opere subditum iuuare. Primo sua vigilantia, ac prouidentia, quam ratione sui officij adhibere tenetur. Vix autem potest efficaciter, & suauiter hoc præstare, nisi vniuscuiusque indigentiam & difficultates, seu tentationes perspectas habeat. Quam cognitionem vix, aut nullo modo assequi poterit, nisi ab ipsomet subdito sincerè, ac purè aperiantur; & ideo monentur religiosi Societatis, vt superioribus suis nihil in hoc genere occultent, sed tentationes omnes, ac pericula manifestent, vt ab eis possint iuuari, vt patet in Exam. cap. 4. §. 34. & 3. p. cap. 1. §. 12. vbi declaratur satis esse si hæc notitia detur, vel superiori, vel confessario, vel alteri cui specialis cura circa spiritualem profectum religiosorum demandata sit.

Secundum manifestatio consciẽtiæ, &c.

Vnus modus vtendi hoc medio.

4. Hoc autem remedium ab antiquis Patribus nimis commendatum, & laudatum est, vt videre licet apud Cassianum collat. 2. cap. 10. & sequentib. & in S. Dorotheo de renunciatione doctrina 5. quæ est, *Non debere quemquam suæ prudentiæ confidere.* Vbi inter alia ait nihil ita dæmonem abominari ac fugere, sicut pandi, & aperiri malitiam suam, vbi hoc latè ostendit, & exemplis confirmat. Quod etiam optimè declarauit B. Ignatius in suis exercitiis spiritualibus, in regulis ad motus animæ discernendos. Vbi in 13. sic inquit; *Inimicus noster morem insequitur iniquissimi cuiuspiam amatoris, qui puellam honestorum parentum filiam, volens seducere, summopere procurat, vt verba, & consilia sua occulta sint, nilque reformidat magis, ac ægrè fert, quàm si puella patri suo illa patefaciat, cùm sciat, hoc pacto de votis ac conatibus suis actum esse. Ad eum modum obnoxiè satagit diabolus, vt anima quam circunuenire cupit, ac perdere, fraudulentas suas cogitationes teneat secretas; indignatur verò maximè, & grauissimè cruciatur, si cui vel confessionem audienti, vel spirituali homini molimina sua detegantur, à quibus se ita excidere funditus intelligit.* Cuius rei ratio multiplex reddi potest. Prima, & maximè propria, quia hoc modo superior congruentia adhibere potest remedia. Secunda, quia suis orationibus potest etiam & debet magis subditum iuuare. Tertia, quia Deus maius etiam confert auxilium propter humilitatis opus, & obedientiæ subiectionem. Iam modus alter subditum iuuandi est, vt vnusquisque, etiam de his rebus, quæ ad alios pertinent, possit

Modus hic consonat S. Patribus. *Cassian. Doroth.*

Habetur tom. 1. Bibl. sanctor.

Alter modus.

possit huiusmodi notitiam superioribus præstare, propter illorum, & totius religionis maius bonum. Sed de hoc puncto infrà dicendum est latiùs lib. 10. à cap. 6. cùm eam regulam explicabimus quæ ad correctionem fraternam pertinet.

5. Tertium medium, & inter externa maximè accommodatum, est corporis maceratio, vt notauit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. ad 3. vbi inquit. *Ad continentiam efficaciùs ordinatur maceratio carnis tam per abstinentiam cibi & potus, quæ pertinent ad famem & sitim, quàm per subtractionem vestium, quæ pertinent ad frigus, & ad nuditatem, & quàm per corporalem laborem.* Ex quibus verbis colligo in primis, abstinentiam ciborum, quatenus est medium seruandæ castitatis, magis in moderatione, seu diminutione quantitatis, quàm in ciborum qualitate consistere; non enim sine causa addit D. Thom. per abstinentiam cibi, & potus, quæ pertinent ad famem, & sitim; hi enim effectus ex defectu quantitatis maximè proueniunt, & radicem corporalem seu materialem prauorum motuum maximè moderantur, & ideo diminutio quantitatis cibi, & potus maximè iuuat ad castitatis obseruantiam, quanuis etiam ciborum delectus, seu qualitas iuuare multum possit. Propter quod dixit Basil. serm. 1. de institutione Monach. castitatem perfectam includere omnem temperantiam, & modestiam. Quanta verò moderatio in hoc genere in Societate seruetur considerata ratione instituti, & laboribus eius, satis in superioribus lib. 1. cap. 9. indicatum est.

Tertiũ medium ex D. Thoma, corporis maceratio per abstinentiam.

Basil.

6. Quanuis autem inter tria media corporalia, quæ D. Thom. attigit, corporis laborem vltimo loco posuerit; tamen & ad præscribendum debitum modum, ac conuenientem gradum in primo medio de abstinentia cibi & potus, eius consideratio multum necessaria est; & per se etiam multum confert ad castitatis hostes superandos, non solùm, quia corpus extenuat, & affligit; sed etiam, quia otium excludit, quod maximè solet perfectioni castitatis aduersari. Propter quod dixisse videtur Innocent. III. *Otiositas, & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas.* Vbi glossa adducit illud Ouidij,

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.

Quod variis exemplis confirmat author serm. 17. ad fratres in eremo, vbi inter alia inquit. *Quid ergo dicis ô frater, quid otiosè facere potes, nisi opera carnis?* Hinc etiã est illud Hieronymi celebre consilium in epist. 4. ad Rusticum, quod etiam refertur in cap. *nunquam.* de consecrat. d. 5. *Facito aliquid operis, vt semper te diabolus inueniat occupatum.* Hoc ergo consilium summa cum diligentia seruari voluit B. P. noster Ignatius, dicens in 3. p. Constitut. cap. 1. §. 6. *Omnes quandiu corpore benè valent, in spiritualibus, vel exterioribus rebus, habeant in quo occupentur: & qui officium, vel ministerium certum habent, vt dè auxilio prouidendum est eis, si est necessarium, ita cùm vacant in aliis rebus occupari debent, ne otium malorum omnium origo, quoad eius fieri possit domi nostræ locum habeat.* Quod etiam repetit p. 4. cap. 10. §. 6. Et videntur illa verba ferè desumpta ex regula S. Benedicti cap. 48. Et similia leguntur in regula S. Francisci cap. 5. Quanuis autem consilium hoc ad vincenda omnia vitia necessarium sit, vt per se constat, & dicti Patres significant, & prosequitur Cassian. lib. 10. de institutis renuntiantium, per totum. Et Basilius homil. 7. hexaëmer. Specialiter tamen ad castitatem seruandam confert, vt latè prosequitur Bonauentura lib. de reformatione mentis c. 13. & lib. de septem itineribus æternitatis, itinere 7. d. 2.

D Thom. Tum etiam per laborẽ, seu conuenientem occupationẽ.

Innoc. III.

Ouid.

Ser. ad frat. in eremo.

Hieron.

Cassian.

Basil.

Bonau. Vide Isidorũ lib. 3. de sũmo bono c. 10.

7. Ad hoc etiam remedium spectat, quod Basilius suprà attigit de modestia, quæ in sensuum obseruantia, & custodia maximè cernitur, qua nihil magis necessarium esse potest ad castitatis puritatem seruandam, iuxta illud Iob. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* seruandi ergo sunt sensus ne cogitatio, quæ radix malorum omnium est, insurgat, vt latè ibi prosequitur Gregor. lib. 21. moral. c. 1. vide Esaiam Abbatem Orat. 27. ad fratres cap. 15. *Attende* (inquit) *tibi diligenter, vt quemadmodum à libidine temperas, sic etiam oculorum, & aurium cohibeas cupiditatem.* Et similia videri possunt in Isidoro lib. 2. de summo bono cap. 39. *Sicut quidam* (inquit) *sapiens ait, prima fornicationis tela sunt oculorum, secunda verborum: sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere.* Vide pluries August. & alios apud Gratianum 32. q. 5. & rursus August. in sua regula cap. 21. & in Psal. 143. *Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium,* &c. Ob hanc ergo causam hoc etiam medium maximè in Societate commendatur & obseruatur. Vnde in 3. p. Const. c. 1. §. 4. *Omnes diligentissimè curent* (dicitur) *portas sensuum suorum oculorum præcipuè, aurium, & linguæ ab omni inordinatione custodire*, &c. Et in particulari ad modestiam seruandam speciales regulas de modestia B. P. Ignatius reliquit. Quo etiam spectat regula 12. ex communibus quæ decentem in cubando modum præscribit.

Huc accedit modestia in sensibus externis ex Basil.

Gregor. Esaias Abbas.

Isidor.

Gratian. August.

8. Quartum medium est vitare consortia, siue colloquia fœminarum, tam in præsentia per colloquia; quàm in absentia per literas. De quo medio sic scripsit Basilius in Const. monast. cap. 4. *Fugiendæ in primis sunt nobis cum mulieribus congressiones, & colloquutiones*, &c. Quem imitatus B. Ignatius in regulis superiorum admonet, vt mulieres inuisere, aut ad eas scribere, nisi in necessitate, aut cum spe magni fructus, & nisi viris valdè probatis, ac prudentibus, non permittant. Et in regulis sacerdotum grauissimè admonentur, cùm necesse fuerit fœminarum confessiones audire, aut ob aliud necessarium pietatis opus fœminas inuisere, quoad fieri possit in loco omnibus patente vbi ab aliis videri possint, & saltem proprium socium præsentem habeant, quanuis ea quæ secreta esse oportet audire non debeat, & negotium breuiter expediant. Quæ regula vt exactè custodiatur, prouisum est in ordinationibus contractis cap. 1. num. 9. & in instructione pro confessariis cap. 2. & per se prudentissima statim apparet, & antiquis Patribus, & Conciliis est consentanea, vt videre licet apud Gratian. 81. d. cap. *volumus.* cum sequentibus. Et ex Concil. III. Carthag. cap. 25. Concil. Africano cap. 5. & Concil. Matiscon. I. cap. 3. & ex Clemente I. Epist. 1. vbi præcipit, vt nullus clericus, vel monachus solus ad fœminas accedat, vel cum eis loquatur. Cuius egregium Augustini exemplum sumitur ex Possidonio in vita eius cap. 6. Eiúsque ex parte meminit Gregor. lib. 7. epist. 39. & refertur in cap. *legitur.* 81. d. Denique D. Hieron. in regula Monachorum ad Eustochium (quam aliqui illius esse non negant, & omnes ex illius sententiis collectã esse fatentur) cap. 4. *Matrem* (inquit) *ita vide, ne per illam alias videre cogaris.* Et infrà: *Volo ego te propter has causas non habitare cum matre*: & alia quæ optimè prosequitur, specialiter verò addit inferiùs, *Crebra munuscula,*

Quartum medium vitare colloquia etiam scripto cum fœminis.

Basil.

Possid. Greg. Vide Coriolanum in regula 5. Aug. Comment. 29. & Ioannem Trullo lib. 4. cap. 11.

D. Hieron.

munuscula, & dulces literulas sanctus amor non habet. Quod sumptum videtur ex epistola 2. ad Nepotianum. Quod etiam prospiciens B. P. N. Ignatius, statuit vt literæ fœminarum, quoad fieri possit, caueantur, & in vniuersum ne literæ sine facultate superioris mittantur, aut recipiantur. de qua regula inferiùs circa votum paupertatis dicemus. Denique huc etiam spectat, quòd fœminæ Collegia, aut domus Societatis ingredi permitti non debent, vt statuitur 3. p. Constitut.cap.14.& in propriis superiorum regulis. quod quàm sit consentaneum antiquis & nouis Ecclesiæ decretis, ex tractatis in tom. superiori de religione in communi satis constat.

Ad hoc mediũ spectat ne fœminæ domum Societatis intrent.

9. Quintum medium cautela familiaritatis, humanæque amicitiæ inter religiosos Societatis maximè iuuenes. Basil.

Quintò, ad hæc media pertinet, vt omnis nimia familiaritas, & singularis, ac humana amicitia, inter iuuenes præsertim, caueatur. Quod in Societate summa diligentia obseruatur, sicut in omni communitate religiosa obseruandum esse docuit Basilius in Asceticis ser. 1. de abdicatione rerum, post medium. *Iuuenis* (inquit) *siue ætate, siue animo fueris æqualium tuorum consuetudinem defugito, ab illisque te non secus, atque ab ardentissima flamma contine.* quod optimè, & descendens ad omnia particularia prosequitur, ac tandem concludit. *Crede mihi, quoniam fraternè tibi, & ex intimo recessu loquor.* Et serm. 1. de Institut. Monachorum circa finem. *Porrò* (inquit) *in huiusmodi contubernio, neutiquam patitur charitatis lex aliquas coiri seorsum aut amicitias, aut sodalitates.* Quod serm. 2. iterum repetit, & in regul. 34. ex fusioribus, amorem hunc vitiosum vocat, & vitium maximè infame. Ac denique in Const. Monach. cap. 30. *Charitatem* (inquit) *habere inter se mutuam fratres debent, non ita tamen, vt duo, tresue, à cæteris inter se, sodalitatem coeant; quandoquidem hoc non charitas est, sed seditio, & diuisio; & eorum, qui sic coëunt, improbitatis indicium.* Ad huiusce ergo humanas familiaritates vitandas, præter actualem superiorum vigilantiam sunt in Societate regulæ, quæ continuè, ac veluti habitualiter illas impediunt; cuiusmodi est regula 33. inter communes de aperta cubiculi ianua, dum vnus in alterius cubiculum ad colloquendum etiam de licentia superioris intrat, & 34. de non se tangendo, etiam per iocum.

10. Vltimum med. frequens vsus confes. & communionis.

Vltimò inter omnia media, quæ spectant ad opus, vt sic dicam, operantis, efficacissima etiam sunt, quæ virtutem habent ex opere operato; qualia maximè sunt Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ, quæ licèt ad omnem gratiam, & virtutem conferant, specialiter tamen ad castitatis obseruantiam conferre censentur: confessio quidem, præter Sacramentalem, & internam gratiam, propter consilium, & auxilium Confessoris, qui si suo munere benè vtatur, & pœnitens non obsistat, credendum est, Deum speciali auxilio dirigere, & illuminare, vt pœnitentem in difficultatibus circa obseruationem castitatis occurrentibus superandis adiuuet. Eucharistia verò, quia proprium eius est propter mundissimam Christi carnē, & sanguinem virgines germinare, vt dicitur Zachar. 9. & exponit ibi Hieronymus, & Paschasius lib. de corpore & sanguine Domini cap. 21. Et Laurent. Iustinian. lib. de disciplina Monast. cap. 19. huic Sacramentum specialiter tribuit fomitis mitigationem. Et plures alios retuli in 3. tom. 3.p. disput. 63. sect. 10. disp. 64. sect. 1. Propter quod dixit Bernard. serm. de cœna Domini. *Quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritus vlceris huius ferre queat? Confidite, quia in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacri Domini corporis, & sanguinis pretiosi inuestituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis, vt videlicet minuat sensum in minimis, & in grauioribus tollat omnino consensum.* His igitur remediis etiam vtitur Societas, per frequentem vsum horum Sacramentorum, vt constat ex 3. p. Constit.cap.1. §. 3. & in superiorib. lib. 1. cap. 3. n.4. tactum est, & explicatum quanta diligentia adhibeatur, vt hæc frequentia non minuat, sed augeat potiùs reuerentiam, & fructum horum Sacramentorum. Atque ita quidem existimo tantam animorum puritatem & castimoniam, quantam per Dei gratiam in scholaribus, & operariis Societatis manifestissimis indiciis cognosci potest, huic potissimum Sacramento ascribendam esse, quanuis alia etiam remedia, & multum iuuent, & necessaria sint.

Hieron. Paschas. Laur. Iust.

Bernard.

CAPVT IV.

Vtrùm votum paupertatis religiosæ scholarium Societatis eos reddat incapaces dominij.

Vanuis hoc loco tractemus de gradu scholarium, dicemus nihilominus consequenter, omnia quæ circa hoc votum toti Societati communia sunt; nam secluso vno effectu peculiari, quem votum hoc in scholaribus approbatis, non habet in materia paupertatis, & in obligatione, idem paupertatis votum commune est omnibus. Et quanuis in quibusdam sit solenne, & in aliis simplex, hoc solum prouenit ex differentia in conditione inclusa, vel absoluta traditione quæ in superioribus toto ferè lib.3. satis explicata est, neque hîc habet specialem difficultatem. Non agimus autem nunc de speciali voto, quasi reflexo, quod professi faciunt de conseruando, & tuendo instituto, quoad rigorem paupertatis; nam de hoc infrà lib. 6. cap. 6. dicemus, simul cum aliis votis professorum; agimus ergo hîc solum de directo paupertatis voto, de quo primò videbimus, quos effectus habeat in personis Societatis; deinde de materia eius, & quantum in singulis seu præcipuis partibus eius obliget. Porrò autem materia tota, & obligatio voti paupertatis reducitur ad duo capita, scilicet, dominium sub quo comprehenditur omne ius proprium, & vsum; & ideo dicemus priùs de priori capite, quod nomine etiam proprietatis significari solet; postea de vsu. Circa dominium autem nihil est quod dicamus de gradu professorum, quia illi omnino sunt incapaces dominij, idémque est de coadiutoribus formatis, qui quoad hoc æquiparantur professis, & vtrique eisdem obligationibus tenentur in hac parte, & per eadem iura regulandi sunt, quibus alij religiosi professi aliarum religionum, exceptis his quæ infrà dicemus cap. 6. & 7. de vsu, & de domibus professis. Solùm ergo de scholaribus, sub quibus comprehendimus omnes, qui post biennium solùm vota simplicia emiserunt, superest proposita quæstio. Cuius difficultas tota est in posteriore parte tituli: nam quæ in priore inuoluitur, cùm pendeat ex iure positiuo, & ex intentione vouentium, difficultatem non habet, vt iam videbimus.

1. Quid & quo ordine de paupertate hîc tractandum.

Primò ergo certum est huiusmodi personas non fieri inhabiles ad dominium, & proprietatem

2. Prima assertio.

tem bonorum temporalium vel retinendam, vel A de nouo acquirendam. Probatur, quia nullo iure positiuo redduntur inhabiles: ostensum autem in tom. super. est, huiusmodi impedimenta irritantia, seu inhabilitates sine adminiculo iuris non contrahi; quin potiùs hoc ipsum declarauit Gregor. XIII. expressè in Constitutione, *Ascendente Domino*, dicens, *Licet, qui, quoad gradus professorum, & coadiutorum formatorum nondum peruenerunt, bonorum suorum ius, atque dominium, tum alias ob iustas causas, tum etiam, vt maiorem Societas habeat libertatem, illos, si opus fuerit cum minori offensione dimittendi ad tempus Generalis Præpositi iudicio præscribendum valeant retinere*, &c. Per quæ verba non condidit Gregorius nouũ ius, sed declarauit antiquum. Nam licèt in prioribus Bullis hoc non fuisset tam expressè declaratum, tamen eo ipso, quòd hæc vota scholarium solùm admittebantur, vt simplicia, eísque in nulla Pontificum Bulla talis effectus adiungitur, illis non conuenit; quia iure communi, solum votum solenne paupertatis habet adiunctum hunc effectum. Vnde in eadem cõstitutione, cùm de Coadiutoribus formatis, quorum vota etiam simplicia sunt, dicitur, esse omnis hæreditariæ successionis incapaces, nihilque omnino proprij habere posse, additur; *Iuxta easdum constitutiones*, scilicet, Societatis; quia scilicet ex iure communi, votum eorum non poterat hunc effectum habere, cùm solenne non sit. Igitur iuxta peculiare ius Societatis in constitutionibus à sede Apostolica approbatis contentum, de huiusmodi effectu iudicandum est. In 4. autem p. Constit. cap. 4. litera E, sic declaratur. *Hæc consuetudo facit, vt quanuis paupertatis votum sit emissum, bona tamen temporalia haberi possint ad certum vsque tempus, quod superiori intra probationis spatium videbitur.* Vbi *probationis* nomine intelligitur totum tempus, donec scholares approbati ad vltimum gradum professorum, vel Coadiutorum formatorum admittantur; proximè enim dictum fuerat scholares cùm approbantur, simul admitti, & ad suum gradum, & ad probationem ad vlteriorem gradum. Et ita tacitè exponitur tempus probationis, de quo sermo est in Exam. cap. 4. §. 2. & 5. vbi dicitur, omnes professos, & Coadiutores formatos Societatis debere actu relinquere omnia priusquam ad illos gradus admittantur, reliquos verò omnes qui in probatione versantur cùm primùm superiori visum fuerit. quod etiam in 3. p. c. 1. §. 7. & p. 6. cap. 2. §. 11. liter. H.

Probatur primò per medium negatiuum.

Secundò authoritate positiua.

Probatio in Societate nõ semper valet nouitiatum.

3. Hinc secendò certum est, hoc votum paupertatis nihil obstare, quominus proprietas, & dominium talium bonorum, licitè aliquo tempore retineatur, scilicet, quandiu per superiorem renunciari non iubetur. Hoc manifestè probatur ex dictis constitutionibus, & approbationibus Pontificum. Ratio etiam est clara; quia votum non obligat vltra intentionem vouentis; sed qui paupertatem vouent in hoc gradu Societatis, non intendunt se obligare ad carentiam paupertatis alio modo, quia vouent paupertatem *iuxta constitutiones*, & in constitutionibus ita est declarata eorum paupertas; ergo.] Item hoc votum, quanuis non sit solenne, in hoc tamen cum solenni conuenit, quòd pendet in suo valore, & obligatione ab acceptatione Summi Pontificis, per religionem approbatam; ergo non amplius obligat, quàm sit intentio religionis acceptantis, & Pontificis approbantis illam. Neque propterea dicendum est hoc votum non esse de abdicanda pro-

Secunda assertio.

Probatur authoritate & ratione prima.

Secunda.

Tacitè obiectioni occurritur.

prietate, & dominio rerum omnium: nam re vera illud etiam complectitur illud votum. Solùm in hac parte differt ab aliis, quòd nõ obligat ad statim, neque independenter ab ommi alio; sed cum subordinatione ad voluntatem superioris; tamen cum ordine ad illam re vera est votũ relinquendi cum effectu omnem proprietatem, & dominium. Vnde fit, quotiescumque superior præscripserit, ac designauerit tempus ad relinquendum dominium, & possessionem omnium bonorum, statim obligari scholarem Societatis ad abdicanda omnia, non solùm ex vi constitutionis, (quæ per se non obligat ad culpam) sed ex vi voti quod per se obligat sub culpa mortali. Vnde ad hanc obli- B gationem necessarium non est, vt superior proprium præceptum sub virtute obedientiæ imponat, quia hæc obligatio per se non est ex voto obedientiæ, (licèt illa possit per accidens adiungi;) sed est ex vi voti paupertatis, quia tunc impletur conditio, seu tempus pro quo talis actus, seu abdicatio Deo promissa fuerat. Sicut si quis promittat religionem ingredi infra tempus ab alio præscribendum, statim ac alius designat tempus, obligatur voto non ex præcepto, vel obedientia alterius, sed solùm quia conditio seu tempus ad obligationem voti expletum est.

Obligatio scholarium ad disponẽdum, est ex voto paupertatis.

4. Ex quo obiter inferri, ac notari oportebit, quanuis hoc votum paupertatis non faciat inca- C pacem dominij, tam acquireudi, quàm retinendi; neque omnino prohibere, vt vtrumque licitè fieri possit, intercedere nihilominus differentiam inter retentionem, & acquisitionem dominij, quòd retentio dominij illarum rerum, quæ ante emissum tale votum possidebantur, est licita, eo ipso quòd non prohibetur, seu eo ipso quòd non præcipitur abdicatio, vt ex supradictis patet; quia votum sub eo modo fit, & non aliter. Vt autem acquisitio noui dominij licita sit, non semper sufficit conditio huiusmodi, seu non prohibitio, sed oportebit, vt authoritate, & voluntate superioris acquiratur. Ratio est, quia licèt votum non obliget absolutè ad non habendũ proprium, D obligat nihilominus ad non vtendũ aliqua re, vt propria, vt constat ex Exam. c. 4. & 3. p. c. 1. §. 7. *Doceãtur omnes, quòd nulla re tanquã propria vti debeãt*, &c. At verò propria authoritate, & voluntate, & inscio superiore nouum dominium alicuius rei acceptare est magna proprietas, & vsus rei, vt propriæ; ergo est tali voto contraria. Et ita clarè cernitur differentia inter retentionem, & acquisitionem dominij; nam ad retinendum dominium, acquisitum ante votum, non est necessarius positiuus actus, vel vsus rei, sed sufficit carentia actus alienandi, seu donandi, & ideo sufficit etiam, quòd talis actus non iubeatur. Ad acquirendum autem nouum dominium requiritur E nouus actus per se contrarius paupertati, nisi fiat cum dependentia à superiore, quæ non seruatur per solam negationem specialis prohibitionis, & ideo requiritur vt positiuè ab ipso concedatur. Atque ita intelligendum etiam est, quod in 6. p. Const. c. 2. §. 11. dicitur, *Vt nihil proprium domi teneri, ita nec foris apud alios potest.* Quod in declaratione absolutè intelligendum dicitur de professis, & Coadiutoribus formatis; nam de aliis solùm intelligitur quoad illas res, quæ in præsenti subsunt eorum dispositioni: *nihil enim horum habere debent, nisi conscio & approbante superiore.* Et hinc etiam fit, vt si aliquas res apud se retineant ex his quarum ante ingressum dominium habebant, illarum etiam vsum, vel possessionem occultè,

In hoc voto interest inter retinendum antiquum dominium, & nouum acquirendum.

cultè, aut propria authoritate retinere non possint, quia iam vterentur illis rebus vt propriis; & hoc etiam in prædicta declaratione significatur; quæ Societatis iura, quia circa materiam voti sunt, grauiter obligant, quanuis de se aliàs grauiter non obligarent.

5. Obiectio bipartita contra doctrinā præcedentem. Sed obiici potest, quia dupliciter potest acquiri de nouo alicuius rei dominium. Primò quasi ab intrinseco, ex vi prioris dominij, seu iuris, quod ante votum possidebatur, & retentū postea fuit, sic acquiruntur fructus prouenientes ex propria re fructifera, vel beneficio, &c. Item sic acquiruntur bona paterna ratione iuris hæreditarij, quod ex vi huius voti non statim amittitur donec renuntietur iubente superiore: & idem est de aliis iuribus. Et declaratur 3.p. Const. cap. 1. lit. F. Alio modo acquiri potest proprium, per extrinsecam aduentitiam donationem pecuniæ, vel alterius rei similis. Prima pars. Ad priorem autem modum acquirendi dominium, non videtur requiri positiua facultas superioris; Secūda pars. nam veluti naturali consequutione acquiritur. Ad posteriorem tamen sufficiens non videtur, imò nec dari posse ab ipso superiore, quia harum rerum, quæ subsunt actuali dispositioni, & vsui religiosorū, nullus debet habere proprium, vt dicitur in præd. c. 2. 6. p. Const.

6. Diluitur pars prior. Respondeo ad priorem partem, aliquando quidem acquiri nouum dominium rerum, seu fructuum sine noua acceptatione ipsius domini, per solam nouam rei existentiam, & tunc clarum est non esse necessariam positiuam facultatem à Superiore concessam, quia iure ipso data est. Cùm enim ius Societatis concedat, seu permittat scholaribus dominiū antiquorū bonorum, consequenter conceditur, vt si illa immobilia sint, & fructifera, successu temporis dominium illud crescat, & extendatur ad fructus, & alias res similes; quāuis illas, vt proprias habere nunquā liceat. Aliquando verò tale est dominium, vt licèt ex vi alicuius antiqui iuris acquiratur, nihilominus necessaria sit noua volūtas, & acceptatio, sicut est paternæ hæreditatis aditio, seu successio, & tunc censeo, necessariam esse superioris scientiā, & facultatem, vt actus rectè, & secūdùm votū paupertatis fiat propter rationem in n. 4. factam. Imò licèt talis actus aliter factus validus sit, quia nullo iure irritatur, non tantùm erit ita firmus, quin à superiore irritari possit, propter generalem dependentiam voluntatis religiosi à suo superiore. Diluitur posterior. Ad alteram partem negatur facultatem illam, aut sufficientem non esse, aut à superiore dari nō posse: nihil enim obstat, cùm hoc non repugnet capacitati, aut voto talis personæ; neque etiam obstat illa constitutio, cùm intelligi debeat cum distributione accommoda, de quibusdam scilicet absolutè; de aliis cum illo addito, *sine voluntate superioris*. Itaque licèt hæc facultas ordinariè dari nō debeat, tamen intercedente rationabili causa, licitè, & validè concedi potest, præsertim quando ordinatur ad aliquam peculiarem, & personalem commoditatem, extra communem vsum earum rerum quæ in religione conceduntur, cuiusmodi esset sacrá aliqua imago, vel reliquarium, vt vocant, aut interior vestis corpori necessaria, &c. quarum proprietas nulla ratione permittenda est, nec etiam curiositas, vt in instructione ad renouationē spiritus latè inculcatur, & in ordinationibus contractis c. 4. n. 14. Neque prædicta facultas repugnat prædicto voto paupertatis, tū quia licèt sit ad acquirendam proprietatem illius rei, non tamen ad vtendum illa vt propria; tum etiā, quia illud dominium semper est pendens à voluntate superioris, à quo potest semper reuocari: argumento eorum, quæ tradit Nauar. consil. 14. de statu monachorum, quod incipit, Generalis Ordinis eremitarum num. 7. & sequentibus. Nauar. Videri etiam potest Basilius de Ponce p. 1. variarum in quæst. 9. Basil.

7. Difficultas bimembris. Ex his igitur oritur difficultas vltimo loco posita in titulo quæstionis, quomodo scilicet hæc limitatio voti paupertatis, non repugnet statui religionis. Potest autem hæc difficultas oriri vel ex sola capacitate dominij, vel ex non absoluta prohibitione. In priori membro ratio dubitandi. Et quoad priorem partem ratio dubitandi esse potest, quia incapacitas dominij est de intrinseca ratione illius status; quia religiosus est ciuiliter mortuus: ergo repugnat illi posse habere actionem aliquam ciuilem; ergo & esse capacem dominij, vnde de Abbate Arsenio refertur in vita eius c. 9. apud Surium tom. 4. ex Simeone Metaphraste Arcadium Imperatorem dono ad eum misisse omnia vectigalia Ægypti, vt per eum pauperibus & sacris monasteriis distribuerentur, ipsū autem respondisse, *Pecuniæ distributio nequaquam ad me pertinet, qui iam sum mundo mortuus; mortui verò nulla est actio.* Surius. Et cap. 25. refertur, Senatorem quendam illum instituisse hæredem copiosæ hæreditatis, ipsum autem respondisse; *Ego priùs mortuus sum quàm ille, cur ergo me hæredem instituit?* & ita remisisse eum, qui testamentum adduxerat, nihil accipiens. Confirm. Accedit, quòd religiosus in eo comparatur seruo, quòd non est capax dominij, vt ex Innocentio & communi sententia annotauit Nauar. Commentar. 2. de regul. num. 4. & consil. 14. de statu Monach. num. 8. Nauar.

8. Vera resolutio. Hoc verò membrum facilè expeditur, iam enim in tom. super. ostensum est, huiusmodi incapacitatem non esse de substantia religiosi status. Primò. Primò quidem, quia votum solenne non est de essentia status religiosi: votum autem simplex non affert secum necessariò illam incapacitatem. Secundò. Secundò, quia tota paupertas necessaria ad perfectionē est in potestate voluntatis eius, qui eam paupertatem amplecti vult. Reddere autem se incapacem dominij, non semper est in hominis potestate quantuncunque velit, quia hoc pendet ex lege, vt suprà eodem tom. visum est; ergo non est per se necessaria illa incapacitas ad statum perfectionis. Tertiò est ratio à priori, quia illa capacitas nihil obstat perfectioni, si nusquam reducatur in actum cum libera facultate, vt à fortiori patebit ex puncto sequenti.

9. Ad rationē dubitandi in n. 7. Neque obstat quòd religiosus dicatur mortuus mundo; nam id si loquamur in iure interno, vt ita dicam, & in ordine ad perfectionē magis consistit in affectu, & in renuntiatione eius cum effectu, quod principaliter fit per votum obedientiæ concurrentibus aliis, quàm in carentia facultatis, seu capacitatis legalis, ad bona externa, vel alios actus similes, quanuis in ordine ad forum externum frequenter dicatur religiosus ciuiliter mortuus, propter dictos effectus legales. Arsenius autem in historia citata, in priori sensu videtur loquutus, quia eo tempore, hoc est, ante quadringentesimum Christi annum, fortasse nondum erant institutæ leges Ecclesiasticæ, circa statum religiosorum, vel saltem id nullo sufficienti signo constat, vt in tom. super. tractatum est. Quod etiam ex facto ipso conciliare possumus; nam acceptare vectigalia, vt inter pauperes, & monasteria distribuerentur, non erat actus dominij, & quantumcumque esset incapax illius, potuisset illud munus accipere, sicut nunc

multi

multi religiosi interdum illud exercent sanctè & piè acceptando dispensationem alienorum bonorum. Arsenius autem noluit illud munus accipere, quia non erat consentaneum suo statui, & quo ad omnia, quæ ad illud spectabant, se mortuum reputabat, vel etiam quia non erat sui iuris, sed alterius; sic enim dixit, mortui non esse actionem; non enim loquebatur de actione ciuili, quæ ibi necessaria non erat, sed vel de quacunque actione exteriore dissona suo statui, vel fortasse meliùs de actione, qua quis dicitur se agere, seu mouere; quia religiosus semper ab alio moueri debet. Idem manifestius est in alio exemplo: tum quia verisimile est senatorem virum non ignorasse, an monachus esset inhabilis, vt hæres institueretur, & ita factum illud indicat eo tempore ius illud nondum fuisse institutum. Tum etiam, quia potiùs si Arsenius fuisset incapax, non debuisset repudiare hæreditatem, quia non ad ipsum, sed ad monasterium pertinuisset, sicut nunc contingeret, iuxta Authent. *ingressi*. C. de sacrosanct. Eccles. ergo illo facto magis ostenditur voluntas repudiandi omnia, vel ad summum obligatio, quàm incapacitas, atque ita propter affectum, vel obligationem vocasse se mortuum, non propter incapacitatem. Sic autem omnes de Societate, etiam scholares, verè debent esse mundo mortui. Vnde in Examine cap. 4. §. 7. de vnoquoque religioso Societatis dicitur, debere omnia relinquere, vt qui mundo & proprio amori mortuus, soli Christo Domino nostro viuit. Et in 6. p. Constit. cap. 1. dicitur, *Sibi quisque persuadeat, quòd qui sub obedientia viuunt, se ferri ac regi à diuina prouidentia, per superiores suos sinere debent, perinde ac si cadauer essent, quod quoquouersus ferri, & quacunque ratione tractari se sinit*. Et eadem ratione non obstat, quòd religiosus seruo comparetur: tum quia illa comparatio maximè fit ratione voti obedientiæ, & non fit propter similitudinem eiusdem rationis, sed propter quandam proportionem, vt suprà citato tom. dixi, & ideo non oportet similitudinem tenere in omnibus. Tum propterea, quia seruus etiam, de licentia domini potest habere aliquid proprium, quod multo minus repugnabit si illud permittatur habere dependens semper quasi in conseruari, seu in vsu à voluntate domini.

Ad confirm. in eodem num. 7.

10. Maior ergo difficultas est in alio membro; nam licèt retinere, quasi in actu primo capacitatem dominij, non sit contra substantiam religiosi status, tamen maximè videtur huic repugnare, quod liceat hanc potestatem in actum secundum reducere, retinendo vel acquirendo dominium. Primò, quia licèt capacitas non pendeat ex voluntate, tamen actus nihil habendi in voluntate positus est, non enim sumus actu domini, nisi volendo: ad perfectionem autem necessaria est talis voluntas, quæ habeat effectum, iuxta illud Luc. 14. *Nisi quis renuntiet omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*. Et ratio est, quia paupertas in tantum confert ad perfectionem, in quantum tollit externam curam, & solicitudinem temporalium rerum, & occasiones distractionum, & negotiorum secularium, quas solent habere coniunctas. Hæc autem omnia sequuntur ex proprietate & dominio, quidquid sit de capacitate; ergo saltem necessarium est ad hunc statum ita omnia relin-

Contra posterius membrum ratio dubitandi.

quere, vt non liceat aliquid proprium retinere, aut acquirere. Denique hoc maximè confirmare videntur illa verba Innocentij III. in cap. *cùm ad monasterium*. de statu monach. *Abdicatio proprietatis sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere*. Vnde nihil frequentius est in iure, & interpretibus eius, quàm proprietatem repugnare statui religioso, vt patet ex cap. *monachi*, & cap. *super quodam*. de statu monach. & multa de eadem re diximus in tomo superiori.

Cõfirmatur ex cap. *cùm ad monasterium*.

11. Nihilominus certissimum est, hoc votum paupertatis scholarium Societatis, quale à nobis declaratum est, esse sufficientissimum ad verum statum religiosum constituendum, imò & acquirendæ perfectioni nihil obstare in tali statu. Quod quidem authoritate sufficienter confirmatur, definitione Gregor. XIII. qui vtrumque de illo voto declarauit: scilicet & non obligare ad relinquendum statim omne dominium & nihilominus esse sufficiens, vt cum aliis votis verum, ac proprium religiosum constituat. Imò quod maius est, Pius V. antea declarauerat esse sufficiens ad constituendum, non solùm verum pauperem Euangelicum, sed etiam mendicantem. Nam in Bulla, *Dum indefessa*, de tota Societate, & de singulis eius personis declarauit, *Verè, & non fictè* religiosos mendicantes fuisse, esse, & fore. Explicauerat autem paulo antea se loqui de Societate, vt domos & Collegia complectitur: vnde non est dubium, quin sub illis verbis scholares approbatos comprehendat: Oportet autem, vt ratione, similitudine, & exemplis veritatem hanc comprobemus. Et ratio quidem applicari hîc potest illa, qua sæpe in superioribus vsi sumus; quia scilicet, paupertas non habet certam, & definitam mensuram pro omnibus religionibus, seu religiosis statibus, sed vnicuique applicatur iuxta proportionem finis sibi propositi, vt annotauit D. Thom. opuscul. 17. cap. 15. & 16. & sumi potest ex eodem, obseruátque ibi Conrad. 1. 2. quæst. 108. art. 4. & ex 2. 2. quæst. 186. art. 6. & 7. & Couar. in 4. Decret. p. 2. cap. 3. §. 1. num. 18. vbi inter alia ait, non esse contra substantiam religionis vouere paupertatem limitatam, licèt possit esse contra substantiam voti, attenta qualitate religionis, quam quis profitetur. Cùm enim paupertas solùm sit instrumentum perfectionis, illa in vnaquaque religione sufficit ad substantiam religiosi status, quæ fuerit necessaria, & sufficiens ad perfectum finem in tali religione intentum. Quanuis enim in omnibus religionibus detur essentia religionis; nihilominus aliquid potest pertinere ad essentiam vnius, quod non pertineat ad essentiam alterius. Quod significauit Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. de regular. in illis verbis. *Quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis*, &c. *ad eorum respectiuè essentiam*, &c. *pertinentia fideliter obseruent*. Ergo quanuis abdicatio omnis proprietatis statim, & sine vlla conditione pertineat ad substantiam alicuius status religiosi, non propterea necesse est, vt sit de substantia omnis huiusmodi status. In Societate autem nostra authoritate Summorum Pontificum declaratum est ad finem eius sufficere pro gradu scholarium illud genus

Certa resolutio.

Probatur authoritate Pontif. Gregor. XIII.

Probatur item ratione.

D. Thom. *Conrad.* *Couar.*

paupertatis, & illa constituta est, vt substantialis, in tali gradu religiosi status, & re vera est sufficiens ad perfectionem acquirendam; ergo votum eius erit etiam sufficiens ad constituendum religiosum statum.

12\. Obiectio contra proximam rationem.

Dicere verò potest aliquis, hoc discursu probari hunc statum esse quidem religiosum, sed tamen valde imperfectum, saltem ex hoc capite, sicut in superiori tomo dicebamus militares religiosos, qui solùm vouent castitatem coniugalem esse veros religiosos; nemo tamen negabit statum illum quoad eam partem esse valde imperfectum. Ad hanc ergo obiectionem refellendam, probandum vlteriùs est illud votum esse sufficientissimum ad omnem perfectionem, quæ in religioso statu, quatenus est schola perfectionis acquirendæ desiderari potest. Diximus enim in lib. 1. cap. 2. quod semper præ oculis habendum est integrum Societatis institutum eminenti quadam ratione continere, & statum perfectionis acquisitæ & communicandæ. Fatentur ergo ad hunc posteriorem gradum, seu statum necessarium, vel valde conueniens esse intra latitudinem status religiosi carere omni dominio, & proprietate. Vnde consequenter admittimus scholares Societatis nondum peruenisse ad illum gradum: nihilominus tamen dicimus dominium, vel proprietatem bonorum, si vsus rei non sit tanquam propriæ, sed, (quod perinde est) si illud dominium non sit liberum quoad vsum, vel administrationem, imò nec quoad durationem, sed quoad hæc omnia pendeat ex voluntate Prælati, nihil omnino obstare acquirendæ perfectioni, & ideo nihil etiam minuere statum perfectionis acquirendæ; sed hoc non obstante posse esse perfectissimam, si ex fine, & aliis mediis nihil illi desit. Probatur, quia paupertas in tantum confert acquirendæ perfectioni, in quantum tollit curam, & solicitudinem rerum humanarum, & vitat occasiones & pericula quæ ex hac cura oriri solent: ac denique, quia confert, vt minuatur affectus rerum temporalium, & transferatur ad spirituales: sed hæc omnia efficit perfectè dictum votum paupertatis, & è contrario nihil eis obstat illa retentio dominij, quam tale votum permittit; ergo talis paupertas non solùm sufficit ad statum religiosum, quatenus est status perfectionis acquirendæ, sed etiam ad omnem excellentiam, & perfectionem eius. Maior certissima est ex doctrina D. Thom. citata quæst. 186. art. 3. quæ in tom. super. declarata est. Minor patet, quia administratio talium bonorum, & vsus eorum vt proprium non manet in voluntate talis religiosi, sed sui superioris; ergo per se nullam solicitudinem, neque occasionem, aut periculum afferre possunt subdito, si votum suum, sicut tenetur, obseruet: ergo illud dominium nihil potest perfectioni acquirendæ obstare. Confirmatur primò, quia hac ratione dominium, quod est in communitate aliqua religiosa, non minuit perfectionem singulorum, quia non generat in eis solicitudinem, aut curam particularem, eo quòd neque administratio ad eos pertinet, neque etiam vsus, nisi quatenus à superiore conceditur, vt docuit D. Thom. 2. 2. quæst. 188. art. 7. Sed prædictum dominium particulare omnino dependens à voluntate Superioris, similiter non impedit, vt declaratum est; neque ex se inducit inordinatum amorem temporalem, cùm ratione voti supponat hominem paratum ad relinquendum illud quoties superior præscripserit; ergo eadem ratione non impedit, neque minuit perfectionem. Confirmatur secundò, quia illud dominium est veluti materialiter, vt sic dicam, in tali persona, seu ita ligatum per votum, vt non habeat vim aliquid agendi. Quod adeò verum est, vt in regulis Prouincialis Societatis cap. 10. in fine dicatur. *Etiamsi quibusdam ad tempus proprietas bonorum temporalium permittatur, vsum tamen eorum ad propriam vtilitatem nulli esse concedendum.* Cur ergo talis proprietas perfectionem impediet? Omne enim impedimentum ex actione aliqua, vt est vsus, administratio, &c. prouenit. Quocirca optimè hîc approbari potest illud Apostoli 1. ad Corinth. 7. *Reliquum est, vt qui habent, tanquam non habentes sint, & qui emunt, tanquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur.* Hoc enim consilium non solùm in affectu, sed etiam in effectu implent, qui ita aliquid habent, vt ratione voti illo vti non valeant, nec frui, ne retinere, nisi quatenus ab alio conceditur.

Dissoluitur suadendo posteriorem partem positæ resolutionis.

Suadetur.

D. Thom.

Confirm. 1.

D. Thom.

Confirm. 2.

Quod vlteriùs declaratur exemplo vxoris, de qua in particulari loquebatur Paulus in citatis verbis, dicens, *Qui habent vxores tanquam non habentes sint.* Quod dictum licèt ad omnes coniugatos respiciat magis affectum, quàm effectum, propriè omnino, & in effectu verificatur in coniugato, qui post consummatum matrimonium viuente vxore de legitima licentia eius religionem profitetur, in illo enim vinculum matrimonij integrum manet, & ita quoad proprietatem, & radicale dominium vxorem habet. (vnde etsi contra votum ad illam accederet, non tamen accederet ad non suam, nec proinde sextum præceptum violaret) tamen ita habet, ac si non habeat, quia illa licitè vti non potest, ideóque nihil perfectioni obstat talis modus proprietatis, quia est ibi quasi materialiter tantùm, seu ligata per professionem, cur ergo in dominio temporalium bonorum illo modo ligato, non poterit idem cum proportione intelligi. Vnde rectè dixit Theodoricus quidem Coloniensis Cancellarius, tractatu de peculio religiosorum cap. 7. quem refert Carthusianus tom. 2. oper. minorum opuscul. de reformat. claustralium art. 16. *Magis nocere religioso vsum peculij sine proprietate, quàm proprietatem sine vsu.*

13\. Illustratur vlterius data resolutio optima similitudine.

Theodor.

Carthus.

Vltimò afferre possumus ex antiquitate exempla, quibus ostendamus veros, & perfectos religiosos habuisse aliquid proprium. Nam Hieron. in vita Malchi, de illo refert rediisse in patriam, vt bona sua à matre defuncta relicta distribueret, & addit partem monasterio, partem pauperibus dedisse, partem verò sibi reseruasse. Et in epist. 26. ad Pammachium in fine, vbi refert, cùm in Bethleem monasterium ædificasset, & tot ad eum confluerent monachi, vt vix vires sufficerent ad opus sustinendum, *Compulsum fuisse fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt semirutas villulas, quæ barbarorum effugerant manus, & parentum communium censûs venderet*, &c. Ex quibus verbis intelligimus Hieronymum illo tempore nondum reliquisse suorum bonorum proprietatem & vsum, cùm tamen ipse iam esset perfectissimè pauper, vt ex toto discursu illius epistolæ intelligi potest. Et similia exempla sumi possunt ex his quæ de antiquis monachis referuntur in vitis Patrum, & aliqua indicauimus tom. præcedent. tractando de paupertate religiosa in genere, & infrà in cap. sequent. numero 4. locum Basilij ad hoc confirmandum expendemus. Quod si quis

14\. Illustratur tandem exemplis antiquis.

Hieron.

Obiectio.

si quis fortè dicat Sanctos illos pro illo tempore, vel statu habuisse paupertatem in affectu, non verò in actu, quod sufficit quidem ad perfectionem acquirendam; imò hoc tantùm pertinere directè ad perfectionem, docuisse D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 3. ad 1. non tamen sufficere ad statum perfectionis, præsertim acquirendæ. Contra hoc est, quia hinc sequitur Hieronymum, (& idem est de similibus) eo tempore non fuisse in statu perfectionis; quod non video qua probabilitate, aut verisimili coniectura dici possit. Deinde D. Thom. in eodem loco docet in Episcopis satis esse ad statum perfectionis paupertatem in præparatione animi, qua diuitias ita contemnant, vt parati sint illas expendere vel amittere propter gloriam Dei, & vtilitatem proximorum; ergo etiam illi Sancti potuerunt esse in statu perfectionis acquirendæ, & postea etiam acquisitæ, etiamsi actu nondum proprietatem suorum bonorum omnium reliquissent, quia iam, & affectu, & (vt credendum est) voto, & obligatione cum effectu illa reliquerant; quanuis fortasse expectarent commodum tempus illam obligationem exequendi. Ita ergo in his religiosis Societatis contingit, in quibus opportunitas exequendi votum, & obligationem actu relinquendi omnia, non est alia, nisi voluntas Prælati locum Dei tenentis, qua nulla potest esse magis consentanea perfectioni.

D.Thom.

15. Ad rationē dubitandi in num. 10.

Ex his ergo satis responsum est rationi dubitandi in principio positæ. Non enim deest huiusmodi religiosis affectus relinquendi omnia, imò neque obligatio exequendi talem effectum; sed modus, & tempus habent certam determinationem omnino non pendentem ab eorum voluntate, sed suorum superiorum, quod nihil perfectionem impedit, aut minuit, quia, vt ostensum est, proprietas, vel dominium sic retentum ad tempus propter finem pertinentem ad bonum commune talis religionis, vt indicauit Greg. XIII. in prædicta constitutione, & cum prædicta dependentia nihil impedit perfectionem conquirendam. Ad caput autem *cùm ad monasterium*, variæ dantur expositiones. Communiùs autem recepta est, Pontificem loqui in sensu composito, id est, non posse Pontificem dispensare cum monacho manente monacho, vt proprium habeat, vel vt violet castitatem, quia non potest facere, vt aliquis habeat votum, & agat contra illud, vt tom. super. visum est. Sed quia in hoc sensu videtur maximè procedere obiectio; ideo aduerto primò Pontificem non loqui de religioso statu absolutè, sed de monacho, ac monachatu; verba enim sunt, *Adeò est annexa regulæ monachali*; & priùs. *Nec æstimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monachorum dispensare.* Facilè autem dabimus abdicationem omnis proprietatis, esse essentialiter annexam statui monachali; nam ex vi suæ regulæ tale votum postulat. Et in hoc sensu admitti etiam potest, quod dixit Richard. in 4. d. 38. art. 9. quæst. 1. ad 4. & ex illo Angles in 2. p. quæst. de dominio, art. 1. difficult. 3. Si Papa alicui monacho concedat, vt habeat dominium, illum iam non futurum monachum; quia licèt Papa possit facere de monacho, non monachum, non tamen potest facere, vt habeat proprium, quia proprietatis abdicatio est de essentia monachi. Quod magis declarauit Nauar. Comment. 2. de regul. num. 15. ad 3. non posse Papam facere, vt regularis fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ stante voto paupertatis solenni. Vbi expendenda est illa adiectio vltima (*solenni*) quia de ratione talis voti est, quòd omnino obliget ad non habendum proprium, imò vt reddat incapacem ad illud, ideóque repugnantiam inuoluit, vt durante hoc votum liceat agere contra illud; & ideo fortasse vsus est Pontifex in illo textu illis verbis, *Vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.*

Ad confirm. ibid ex cap. *cùm ad monast* prima responsio.

Richard. Angles.

Nauar.

16. Secunda responsio.

Secundò addo Pontificem formaliter potiùs quàm materialiter (vt sic dicam) loqui ibi de proprietate, quæ præter dominium includit etiam vsum rei, vt propriæ, imò reuera magis loquitur de hoc vsu, quàm de radicali dominio; loquitur enim contra Prælatum, qui putat se posse concedere subdito bonorum proprietatem, & fortasse illam concedebat, clarum est enim non potuisse verum dominium concedere cuius monachus non est capax. Neque ad religiosos quidquam interest hoc habere dominium, dummodo re possent vti vt propria. De hoc ergo negat Pontifex posse à Prælato concedi, vel etiam à seipso, quod facilè admittere possumus, non solùm respectu monachi, sed etiam respectu cuiuscunque veri religiosi, quandiu in eo statu durat, quia non potest cum eo dispensari, vt habeat vsum alicuius rei, omnino independentem à superioris voluntate, saltem ipsius Summi Pontificis, ita vt possit illam alienare, consumere, expendere, &c. omnino liberè, nec possit arbitratu superioris tali vsu, vel administratione priuari. Quomodo dixit D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. religiosum factum Episcopum, teneri voto paupertatis. Et ad 3. ait, non posse habere proprium, nec condere testamentum; quòd si ex concessione Papæ id faciat (inquit) non ex proprio intelligendus est facere, sed authoritate Papæ, administrando bona, etiam quoad dispensationem illorum post mortem suam. Et quæst. 186. art. 8. ad 3. simili proportione ait non posse Papam dispensare cum religioso in voto obedientiæ, quia non potest illum à sua obedientia eximere. Ratio autem ex dictis, est facilis, quia non solum votum solenne, sed etiam votum simplex paupertatis, si sit integrum & perfectum ex parte materiæ priuat vsu rei, vt propriæ. Hoc autem votum est de necessitate status religiosi, vt probant obiectiones priùs factæ, & à contrario sensu patet etiam ex his, quibus ostendimus solum votum non vtēdi aliqua re vt propria non sufficere ad verum statum religiosum; nam illa probant saltem hoc esse necessarium, & Pontificem nón posse hanc obligationem separare à perfecto statu religioso: quòd si obligationem non separat, profectò nec licentiam potest dare agendi contra illam, cùm sit obligatio naturalis, & diuini iuris. Præterquam quòd nulla causa rationabilis esse potest, ad talem dispensationem concedendam, quia quæcunque fingatur, illi satisfieri poterit per vsum vel administrationem dependentem à voluntate Superioris, saltem Pontificis; ergo vsus rei, vt propriæ nunquam potest honestari respectu religiosi habentis contrarium votum. Quòd si talis dispensatio honesta esse non potest, neque etiam valida esse poterit: quia illa est dispensatio in voto, quæ si sit iniusta, est etiam inualida, vt suprà de voto in genere dictum est. Et ita etiam intellexerunt textum illum Innocentij Panormit. & alij Canonistæ, vt tom. superior. visum est tractando de dispensatione in voto solenni castitatis.

D. Thom.

Panorm.

17. *Tertia responsio.*

Vltimò ex abundanti concedo non posse esse statum religiosum satis perfectum, sine voto abdicandi omnia, etiam sine proprietate, & dominio, nec posse dispensari cum religioso, quòd agat contra hoc votum; quæ duo ad summum colligi possunt ex dicto textu: neutrum autem eorum repugnat huic Societati scholarium Societatis.

Expeditur primũ membrum de abdicatione etiam proprietatis tũ in primo ingressu.

Primum horum constat; quia etiam sic scholares vouent omnem rerum proprietatem, ac dominium à se abdicare. In quo est animaduertendum, eos qui in Societate recipiuntur etiam ad nouitiatum (nedum ad vota post biennium) non solùm debere se exuere omnino bonorum, si quæ habent, administratione, vt nouissimè statutum fuit in 7. Congreg. Can. 17. n. 1. sed etiam promittere relicturos se omnia bona, post vnum ab ingressu absolutum annum, quandocunque eis iniunctum fuerit in reliquo temporis probationis, vt statuitur in Examine cap. 4. §. 2. 3. & 5. & 3. p. Constit. cap. 1. & sæpe aliàs, quæ promissio licèt non sit proprium votum, non est etiam solũ propositũ, sed simplex promissio subintellecta conditione, *Si perseuerauerint, & superior iniunxerit*, vt dicitur in 3. Congregat. generali Societ. can. 1. Et ita esse declarandum nouitio, ordinatur in regulis Magistri nouitiorum cap. 2. numer. 19.

18. *Instantia contra proximè dicta refellitur.*

Quòd si quis dicat inutilem & inefficacem esse talem promissionem, cùm semper sit liberum non perseuerare: Respondeo, imò habere graues effectus, qui requirunt animum satis paratum ad perfectionẽ, satísque liberalem erga Deum. Declaratur, quia sine tali promissione, etiamsi quis perseuerare vellet, non posset obligari ad relinquenda omnia, donec biennio impleto admitteretur ad vota Societatis: nunc autem si perseuerare vult, obligari potest ex vi illius promissionis: satis autem grauis effectus est posse constitui in hoc discrimine, vel relinquendi religionem, vel abdicandi omnia sub culpa mortali. Deinde non est improbabile, licèt possit quis aliàs antè vota emissa liberè relinquere Societatem, non tamen posse licitè, ac fideliter id agere, solo hoc titulo; ne cogatur illam promissionẽ implere; nam hoc planè est contra finem, & intentionem talis promissionis. Nec conditio illa in sensu includitur in tali promissione, ne illi repugnare videatur, sed solùm quatenus illa promissio non obligat absolutè ad perseuerandum, neque ad relinquenda omnia si perseuerauerit. Cùm autem ex vi illius promissionis, possit quis obligari ad relinquenda omnia per annum integrum, priusquam in Societatem recipiatur, non paruam fiduciam in Deum, nec exiguum amorem ad mundi abnegationem requirit.

19. *Refellitur amplius ex doctrina quadam Molinæ.*

Maximè si verum est, quod noster Molina tom. 1. de Iustitia tract. 2. disput. 136. adnotauit, hanc dispositionem, & renuntiationem bonorum debere esse omnino absolutam absque vlla tacita, vel expressa conditione, *quòd si à Societate defecerint, illa recuperent*, aut quauis alia. Quod quidem verum esse colligi potest, tum ex eo quòd prædictæ constitutiones dictis locis statuunt, distribuẽda esse talia bona in pauperes, & pia, & sancta opera, quę alienatio prorsus irreuocabilis est. Tum etiam, quia in dicto cap. 4. Exam. §. 1. dicitur faciendam esse submouendo à se omnem fiduciam, eadem vllo tempore recuperandi, vt firmiùs, & stabiliùs in sua vocatione perseuerent, vt in fine 2. §. additur. Neque hoc nimium videri debet: nam Christus Dominus Matth. 19. hoc modo consilium paupertatis dedit. *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*; & deinde adiunxit, *Et veni, & sequere me.* Significauit ergo renuntiationem debere præcedere vt dispositionem ad sequendum illum: quod per statum religiosum fit. Item illa renuntiatio per se bona est, & valde meritoria; ideo enim Christus interposuit illa verba, *Et habebis thesaurum in cælo.* Vtilis enim est ad perseuerantiam obtinendam, tum remouendo occasiones, tum impetrando illam à Deo, & ideo prudenter fieri potest propter bonum religionis. Vnde etiam fit (vt hoc obiter notetur ex Molina ibid. in §. *Nouitij*, ad finem) huiusmodi renuntiationem quoad ætatem, & alia requisita ex parte renuntiantis, non esse regulandam per leges merè ciuiles, sed per Ecclesiasticas, quia fit à persona exempta, vt est nouitius Societatis, & intuitu religionis, ac perfectionis: Et ideo satis est quòd fiat iuxta Pontificia diplomata, & constitutiones Societatis in eis approbatas. Denique propter incommoda, quę inde sequi possunt, admonetur Prouincialis in suis regulis cap. 10. *Vt non permittat nostros abdicare se professione bonorum suorum, nisi quos constantes, & stabiles in sua vocatione cognouerit, & vt in ea re maturo semper consilio procedat.* Imò in 7. Congreg. general. can. 17. mitigata quodammodo est hæc nostrorum obligatio, ibi enim scholaribus dominium bonorum suorum, & quodlibet ius ad illa, per quadriennium ab ingressu in Societatem permittitur, ita tamen, vt id spatium non nisi à P. Generali, & grauissimis de causis, prorogari queat, si fortè eo finito, iam per ætatem religiosi, ac patrias leges disponere licebit. Tunc enim vult Societas, vt cum quadriennio permissio illa finiatur.

20. *Tum etiam à fortiori in secundo ingressu.*

At verò in secundo ingressu, qui fit per vota scholarium approbatorum non tantùm ex vi illius prioris promissionis, quæ semper durat, quandiu impleta non est, sed etiam ex vi voti tenentur scholares omnia simpliciter, & absolutè relinquere, cùm primùm iussi fuerint, tum quia promittũt ingredi Societatem quoad gradum professorum, vel coadiutorum formatorum, tum maximè ratione voti paupertatis, in cuius materia, prout in constitutionibus Societatis designata est, hoc etiam continetur, & ideo ex vi voti tenentur esse in præparatione animi, ad relinquendum omne dominium, quando ipsis iniunctum fuerit; ergo in tali statu religioso non deest abdicatio proprietatis, neque obligatio eius ex voto, sed solùm potest aliquando esse suspensa executio iuxta exigentiam, seu permissionem voti; quod non repugnat religioso statui, neque id colligi potest ex prædictis verbis Innocentij. Vnde etiam fit, vt in tali statu nulla fiat dispensatio, nec detur licentia retinendi aliquod dominium contra regulam, aut contra votum; nam ipsummet votum sub ea conditione, & forma factum est secundùm regulam talis status ab Ecclesia approbati. Ille ergo textus nihil obstat quominus tale votum paupertatis ad verum & perfectum statum religiosum ex parte sua constituendum sufficiat.

Expeditur secundum membrum de indispensabilitate in dicta proprietate bonorum.

CAPVT V.

An, & quibus ex vi regulæ bona sua distribuere possint aut debeant scholastici Societatis.

Dvo breuiter declaranda sequuntur. Primum, quid in hoc agendum sit iuxta regulam,

Discrimen duplex inter Societatem & alias religiones circa distributionem hanc.

gulam, quod præsenti capite præstabimus. Secundum, quid cadat propriè sub obligationem voti, quod præstabimus in sequenti. Circa primum peculiare est Societati, vt religiosus iam verè illi vnitus possit bona sua distribuere iure ordinario. In aliis enim religionibus hoc non licèt, nisi in casu raro, vt in tom. super. visum est. Ratio autem reddi potest, tam ex parte religiosi, quàm ex parte religionis: nam in aliis religionibus non sunt verè religiosi, nisi professi: in Societate verò sunt multi verè religiosi non professi, & ideo capaces dominij, vt cap. præced. vidimus, cuius actus est distributio bonorum. Item in aliis religionibus, eo ipso quòd religiosis ante professionem non distribuit bona sua, ius totum circa illa transit in religionem si capax sit bonorum saltem in communi. In Societate verò etiamsi scholares, ante vota emissa non distribuant bona sua, nullum ius illorum in Societatem transfertur, neque in aliquod collegium, vel domum probationis eius, etiamsi aliàs capaces sint bonorum in communi, vt postea in cap. 11. num. 9. videbimus. Manet ergo ius distribuendi hæc bona apud eundem, in quo antea erat.

Instantia soluitur.

Dices, esto bona ipsa non transeant in Societatem, nec ius ad vsurpandum dominium illorum; nihilominus ius distribuendi illa videtur transferri in religionem; quia iure communi omnia iura religiosi transeunt in religionem; ergo in Societate solùm excipitur ab hoc iure id quod in iure speciali constitutionum eiusdem Societatis exceptum est: ibi autem non excipitur ius hoc distribuendi, sed solùm alia, & è conuerso scholari vouenti in Societate solum dominium permittitur; ergo omne aliud ius renuntiatur, & transit in Societatem. Respondeo imò ex ipsis constitutionibus satis constare ius hoc distribuendi, substantialiter (vt sic dicam) manere apud ipsum religiosum, & non transire in Societatem: quia & vix poterat illud ius à dominio separari, & ita expediebat ad maiorem puritatem, & paupertatem ipsius religionis. Manet autem illud ius aliquo modo pendens à religione, vt iam declarabitur.

Primũ pronuntiatum non distribuendum consanguineis.

2. Quanuis enim hæc potestas in religioso existat, voto tamen paupertatis manet aliquo modo ligata; & per statum etiam religiosum quodammodo determinata ad religiosum vsum eius, ideóque in constitutionibus Societatis meritò circa hanc distributionem bonorum, modus & ordo præscriptus est. Et in primis in eis statuitur non esse talia bona donanda consanguineis, vel affinibus quatenus tales sunt. ita habetur in cap. 4. Exam. & 3.p. Const. cap. 1. & aliis locis citatis.

Probatur authoritate.

Et prima ratio redditur in dicto §.4. cap. 2. quia consilium Euangelicum non dicit, *Da consanguineis*, sed, *Da pauperibus*, Luc. 18. vbi Theophyl. legit, *Distribue pauperibus, & habet* (inquit) *distribuendi verbum emphasim quandam vt cum diiudicatione, & non fortuitò dispergantur bona.* Et addit, *Distribue non diuitibus cognatis, sed pauperibus.* Vbi non sine causa addidit illam particulam, *Non diuitibus.* per quam explicatur idem, quod nos diximus, *non cognatis quatenus tales sunt.* Nam quatenus pauperes interdum sunt, rectè possunt eis talia bona dari; non enim excluduntur à numero pauperum, imò præferuntur aliis iuxta ordinem charitatis, si cætera sint paria. Quando autem sunt diuites, solùm superest ratio sanguinis, vt inter eos distributio fiat, quod licèt malum non sit, alienum tamen est à Christi consilio. Vnde Hieron. epist. 8. ad Demetriadem. *Pauperibus* (inquit) *non diuitibus, non propinquis, non ad luxum, sed ad necessitatem, siue ipse sacerdos sit, siue cognatus, nihil in illo aliud consideres, quàm paupertatem.* Quod latiùs prosequitur epistol. 50. ad Hedibiam. q. 1. modum etiam, & ordinem huius distributionis declarans. Porrò omnis ratio, in qua (præter Christi Domini authoritatem (fundari potest hoc consilium, fundat etiam prædictam constitutionem.

Theophyl.

Item ratione ostensiuè.

Ratio autem per se illius consilij est, quia illud ex suo genere melius est, magísque meritorium, & gratius Deo: consilia autem dantur de meliori bono. Assumptum patet; quia ex suo genere est actus altioris virtutis, nempe misericordiæ & charitatis. Et signum à posteriori esse potest, quia illa est materia voti: donare autem cognatis, vt sic, non est materia voti.

Altera ratio vitandi triplex incommodum.

3. Alia verò ratio est propter maiorem vtilitatem ad perfectionem acquirendam, saltem magis remouendo impedimenta. Hoc insinuatur in verbis dicti cap. 4. Examin. §. 2. *Vt melius exemplum omnibus adhibeat, inordinatum affectum erga parentes exuendi, & incommoda inordinatæ distributionis, quæ à dicto amore procedit, declinandi, & vt ad parentes, & consanguineos recurrendi, & ad inutilem ipsorum memoriam aditu præcluso, firmiùs, & stabiliùs in sua vocatione perseuerent.* Vbi tria incommoda insinuantur, propter quæ vitanda, expedit non distribuere bona consanguineis.

Primum.

Primum est, ne inordinatus amor ad parentes crescat, sed potiùs minuatur: quanuis enim dicatur fieri hoc propter exemplum aliorum, supponitur sine dubio priùs esse talem fructum in ipsomet religioso spectandum. Multum autem confert ad minuendum hunc affectum ab huiusmodi donationibus abstinere. Nam eo ipso amor cognatorum erga nos remittitur. Vnde etiam è contra donando connaturaliter fit, vt nostra etiam naturalis affectio crescat. Morale etiam est, vt amor non tantùm recipiendo, sed etiam donando augeatur, adeò, vt dubitet D. Thom. 2.2. quæst. 26. art. 12 cum Aristot. lib. 9. Et hic cap. 7. quis magis diligendus sit, benefactor, an cui beneficium confertur: & ex resolutione eius intelligitur, licèt superiori, & rationali amore magis diligatur benefactor, inferiorem tamen, & naturalem amorem magis ferri ad beneficiatum. Denique illemet actus, quo quis se vincit, & abnegat donando bona sua alienis, potius quàm propinquis, remittit multum, seu in officio continet amorem naturalem. Quantum autem intersit ad perfectionem hunc amorem inordinatum cohibere, seu minuere, satis significauit Christus, tum Matth. 29. vbi ita consulit relinquere fratres sorores, patrem, matrem, & filios, aut domos, aut agros; tum Luc. 14. vbi hanc diminutionem naturalis affectus odium appellauit, dicens, *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & fratres, & sorores adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et ideo patres omnes valde commendant ad perfectionem assequendam, vt hic affectus minuatur. Quod mirum in modum exaggerat Basil. in Constit. monast. cap. 21. & in regulis fusiùs disputatis regul. 32. Bernard. serm. Dominicæ 2. post Octauá Epiph. Et Ansel. lib. de similitudinibus cap. 76.

D.Thom. Arist.

Basil.

Bernard. Anselm.

Secundum.

Secundum incõmodum quod per hoc euitatur est, ne inordinata fiat distributio. Vocatur autem *inordinata*, non solùm illa, quæ est contra iustitiam, vel charitatem, sed etiam illa in qua charitatis ordo non solùm simpliciter necessarius

ex præcepto, sed etiam melior, & gratior Deo non seruatur. Quem ordinem sine dubio seruare non potest, qui ex affectu carnis, & non ex puro amore Dei bona distribuit. Vltimum verò incommodum quod vitatur, magni momenti est, scilicet, vt omnis fiducia, quæ in parentum opibus, vel temporalibus auxiliis collocari posset, auferatur, & consequenter in Deum transferatur. Vnde etiam fit, vt ipsa paupertas sit maior, & purior. Nam qui parentibus, vel fratribus confert bona, sibi ipsi quodammodo conferre videtur, quia veluti vnum sunt propter coniunctionem carnis, & aliqualiter ea retinet, quasi in spe. Ex quo tandem intelligitur, quod de cognatis dicitur etiam in amicitia humana coniunctis locum habere; ac denique in omnibus, in quibus non necessitas, & indigentia sed quælibet alia humana ratio, vt Hieronym. dixit, spectatur; veluti si religiosus sororis dotem augeret, vt ditiori, aut nobiliori nuberet, quia & Christi Domini verba, & aliæ rationes adductæ æquè in his omnibus locum habent.

Tertium.

Hieron.

4. Quanuis autem hoc consilium non relinquendi bona consanguineis regulariter seruandum sit, non est tamen dubium, quin interdum aliud expediat, quod duplici ex capite potest prouenire. Primò quasi per se quia indigent ipsi, vt dictum est, & optimè declarat Ambros. 1. offic. cap. 30. Secundò magis per accidens ad vitandum scandalum, vt rixas, vel inimicitias, quæ inde oriri solent, vt egregiè Basil. regul. 9. ex fusioribus post medium. Propter quos casus, & similes additur in dict. cap. 4. Exam. §. 3. in eis non proprio, sed vnius aut plurium arbitrio, qui vita, & doctrina commendentur, & ab ipso religioso cum approbatione superioris eligantur negotium hoc esse transigendum, *ad declinandum* (vt ibi dicitur) *errandi in huiusmodi iudicio periculum, quod ab effectu sanguinis solet proficisci.* Idem reperitur ibi. §. 5. & in 3. p. cap. 1. in declaratione lit. G. rectè dicitur. *Ante ingressum quiuis de bonis suis temporalibus pro suo abitratu statuere potest; sed postquam ingressus est, tam de Ecclesiasticis, quam de secularibus disponat oportet, ita vt decet vitæ spiritualis sectatorem.* Et propter hanc causam statutum esse dicitur, vt in eo casu res alieno arbitrio committatur. Potéstque his regulis optimè accommodari sententia Basilij in regula 9. ex fusioribus, vbi tractans verba Christi, *Vende quæ habes, & da pauperibus*, &c. sic inquit: *Equidem ex hoc colligo qui hac mente à suis discedat, hunc huiusmodi curam de parte patrimonij sui nullo modo oportere negligere, contràque illud accurare, & cùm eam omnem diligentissimè secum abstulerit, eam veluti iam rem Domino consecratam, summa cum religione distribuat; vel ipse per se si huiuscemodi munere scienter administrando esse ipse par possit, vel per alios, quos antè maxima adhibita diligentia delegerit, quique certissima dederint documenta, posse se illa fideliter, ac prudenter distribuere, cùm illud persuasum sit, non vacare periculo, siue propinquis suis illa relinquat, siue in ea distribuenda, cuiusuis, nulla adhibita delectione, opera vsus sit.*

Temperatur dictum pronunciatum duplici fundamento.

Ambros.

Basil.

Basil.

5. In quibus verbis inprimis aduerto, videri loqui Basilium de distributione bonorum, quæ post votum paupertatis tunc etiam fiebat, quando fortasse pars patrimonij priùs obtineri non poterat, vel aliæ iustæ causæ intercedebant. Hoc mihi indicant illa verba, *veluti rem iam Domino consecratam*; non enim propriè consecratur priusquam donetur, nisi per votum: quod multum confirmant sequentia verba non vacare periculo, quod enim esset periculū nisi votum præcessisset? Quod

Basilij verba in tribus concinunt cum instituto Societatis in præsenti materia.

Primò.

A magis declarat inferiùs, dicens: *Quam graue tandem censere debemus indicium illis imminere, qui in rebus Dei nomini iam consecratis vindicandis lentè, ac negligenter se gesserint.* Ex quo sensu colligimus, religiosum per votum paupertatis tunc non fuisse solitum statim fieri inhabilē ad patrimonium suum distribuendum, sed ex voto fuisse obligatum ad id rectè faciendum, quod est multum consentaneum Societatis instituto. Deinde etiam in modo, seu consilio rectè distribuendi est conformitas: nam quod Basilius ait aliquando posse religiosum per se distribuere, maximè locum habet, quando bona alienis, & indigentibus eroganda sunt, quamuis tunc etiam optimum sit aliorum iudicium: quod

Secundò.

B verò ait vt interdum fiat *per alios*, maximè necessarium est, vbi de consanguineorum causa, & indigentia est agendum, vt in nostra constitutione declaratur. Denique, quod Basilius admonet, *vt eligantur viri prudentes*, &c. nostra constitutio Superioris iudicio id remittit: nam vir religiosus illud magis suspicere debet. Cui ex parte consonat, quod de Essenis refert Iosephus lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. dicens de illis, *Subuenire dignis cùm opus est, suo arbitrio cuique licet; & indigentibus alimenta porrigere, sanè cognatis dare aliquid sine curatoribus interdictum.* Curatores autem vocat superiores, qui eos gubernant.

Ioseph.

6. Vltimò quoad hanc partē addendum est, quan-

C do hæc bona non sunt distribuenda cōsanguineis, nullam aliam regulam præscribi, nisi vt iuxta propriam deuotionem in pia, & sancta opera dispensentur. Hæc enim omnia sine dubio comprehenduntur in cōsilio Christi, *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Supponitur autem (quanuis per se satis notum erat) si quæ fuerint debita, vel obligationes iustitiæ priùs esse soluenda. Imò additur hoc quàm citissimè fieri possit esse prouidendum; quoniam in obseruatione præceptorum maior cura, & diligentia adhibenda est, quàm consiliorum. Imò illa bona, quæ hoc modo debita sunt, moraliter non debent inter bona propria computari, vt habetur in leg. 31. *subsignatum.* de verbor. signi-

2. Pronunciatum: Quando locus non est distribuendi consanguineis, in opera pia distributio facienda est. Præferuntur tamen ex debito iustitiæ creditores si qui sunt.

D ficat. & ideo non comprehenduntur sub illo consilio, *Vende omnia quæ habes.* Non cadit autem sub hac obligatione dare aliquid Societati, quoniam, vt dixi in num. 1. ipsa nullum ius in bona, vel ad bona religiosi acquirit. Non tamen excluditur Societas quin possit religiosus aliquid ei donare, si velit. Vtrumque supponitur in illis verbis, *Qui in ingressu ipso, vel post ingressum ad obedientiam, motus sua deuotione vellet bona sua, vel eorum partem in Societatis subsidium disponere*, &c. 3. p. Constit. cap. 1. §. 9. Vtrumque enim legitur in regula D. Bened. cap. 58. vbi de religioso emittente professionem, statim post illam emissam inquit; *Si quid in bonis habeat pauperibus distribuat, vel facta solenni donatio-*

Societas in bonis his distribuendis sibi nullum ius habet.

Reg. Bened.

E *ne, monasterio donet, nihil sibi reseruando.* vbi significat, & monasterio nullum ius acquiri in illo tempore professionis, & donationem non ex obligatione, sed ex propria voluntate religioni fieri potuisse. Et similiter S. Franciscus, cùm eius religio incapax sit hæreditatis, liberum reliquit volentibus eam profiteri, vt ad vsum fratrum aliquod ex bonis suis relinquere possent, ita tamen, vt ab ipsis fratribus ad hoc non inducantur, vt explicauit Clemens V. in Clementina, *Exiuit à paradiso.* de verborum significat. §. *cæterùm.* Quod videtur etiam nobis significasse B. Ignatius in verbo illo, *motus sua deuotione*, quasi non debeat à nobis moueri, sed à Deo, & deuotione sua.

Regul. S. Franc.

Nihilominus tamen si Societas verè indigeat, 7.
non

Potest tamẽ Societas indigentiam propriam subdito distribuenti proponere.

non erit huic constitutioni contrarium, eam necessitatem proponere volenti sua bona distribuere; nam si hoc licet, & expedit facere cum externis hominibus, cur non cum propriis? Præsertim cùm, cæteris paribus, hoc etiam sit magis consentaneum ordini charitatis. Nam vnusquisque debet magis diligere sibi coniunctos spiritualiter, quàm extraneos, vt cum D. Thom. 2.2. quæst. 26. art. 7. tradi solet. *D. Thom.* Inter religiosum autem, & religionem est magna & peculiaris coniunctio spiritualis: ergo si religio æquè indigeat per se loquẽdo, ordo charitatis postulat, vt religiosus in distribuendis bonis suis eam præferat; ergo vt ipse valeat hunc ordinem seruare, meritò potest religio necessitatem suam declarare, imò, & rationem peculiarem, quæ in eo militat, aperire; hoc per se bonum est, & non excludit, quin post intellectam optimè distributionis rationem, executio ex propria deuotione fiat.

Vbi ea distributio obuenerit, quæ moderatio adhibenda sit.

Quanta autem moderatio in hac ipsa distributione, quando in beneficium Societatis fit, ab ipsa seruetur, intelligitur optimè ex quadam eius regula, quæ in officio Prouincialis habetur cap. 10. quæ sic habet. *Si aliqua bona applicabuntur Societati cum facultate Generalis, magnopere curet Prouincialis, vt cum ædificatione, & charitate, & non cum rigore exigantur, potiúsque per procuratores externos, quàm per nostros; expediat quoque, vt ex his eleemosynæ aliquæ in pauperes eius oppidi, vbi sunt bona, distribuantur.* Et aliis in locis sæpe commendatur, & inferioribus, vt cum magna subordinatione ad superiores, & superioribus, vt cum magna prudentia, & proximorum ædificatione circa hanc distributionem se gerant, vt videre licet in citatis locis, & in Can. 3. 2. Congregationis generalis, & Canon. 3. & 4. Congreg., . Vnde, & à paucissimis atque parcissimè dicta distributio fieri solet, quicquid mundus dicat.

CAPVT VI.

Qua ratione distributio bonorum iuxta votum paupertatis à scholaribus Societatis facienda sit.

1\.

Dubium nõ procedit de nouitio nullũ omnino votum habente.

SVperest vt quod secundo loco initio præcedẽtis capitis proposuimus, breuiter expediamus, scicet, an omnia, aut aliquid saltem ex illis, quæ ibi circa distributionem bonorum ex regula assignauimus, quatenus voluntatem, vel consensum ipsius religiosi postulant, cadant sub votum paupertatis. Quod dubium non habet locum in nouitio, qui ante biennium expletum hanc facit distributionem; quia ille per se loquendo, non facit illam ex voto paupertatis, sed ex libera voluntate. Et quanuis præcesserit promissio simplex (vt suprà cap. 4. num. 17. dictum est) relinquendi omnia, cùm primùm superior post elapsum primum annum probationis iniunxerit, tamen illa non obligat ad modum, sed solùm ad substantiam actus (vt sic dicam.) Quòd si fortasse nouitius priuatum votum emisisset, iuxta illius intentionem iudicanda erit obligatio; regulariter tamen fieri solet tale votum ad imitationem illius, quod completo biennio in Societate emittitur, ac recipitur, & ideo quoad materiam idem erit de vtroque iudicium.

Arguitur distributionẽ bonorũ esse materiã voti.

Ratio ergo dubitandi in his, qui hoc votum habent, esse potest, quia vouent simpliciter paupertatem iuxta constitutiones, sed in ipsis constitutionibus designatur hoc genus pau-

A pertatis, quoad distributionem bonorum; ergo eo ipso insurgit obligatio voti, ita vt licet constitutiones per se non obligent ad culpam, ratione tamen materiæ, quam designant, oriatur obligatio ex voto. Et declaratur. *Declaratur amplius.* Nam hoc votum obligat ad non vtendum aliqua re vt propria, sed distributio talium bonorum est quidam, & maximus vsus eorum; ergo non debet vsurpari vt proprius ergo debet ex vi voti solus ille vsurpari, qui per dictas constitutiones, vel iuxta formam earum conceditur, quia omnis alius erit omnino proprius, siue rei vt propriæ. *Arguitur nõ esse.* In contrarium autem est, quia in prædictis constitutionibus non ponuntur verba quæ indicent obligationem, seu necessi-

B tatem. Nam licèt in 4. cap. Examin. §. 2. dicatur, *Pauperibus dispensare debent*, statim additur, *Vt consilium Euangilicum sequantur.* Et ita verbum *debent*, non præcepti, sed consilij debitum, seu necessitatem ad melius esse, vt ibidem indicatur, significat. Et in eodem sensu dicitur in §. 3. *Contenti esse debent*, &c. Et §. 5. in simili, ratio redditur, *quòd id magis expediat, & ad maius Dei obsequium sit futurum.* Et 3. p. cap. 1. §. 7. solùm dicitur, *Qui se exuit bonis suis, sequatur Christi consilia, pro sua tamen deuotione, ad hoc potiusquam ad illud opus dispensare bona sua, vel partem illorum poterit.* Et expressiùs §. 9. dicitur. *Hauddubiè opus faciet maioris perfectionis*, &c. &

C sic in aliis.

2\.

1. Assertio probatur authorit.

Dicendum ergo censeo primò in genere, cadere sub obligationem præcepti, & voti non vsurpare in his rebus proprietarium vsum, id est, omnino propria authoritate, & voluntate, & non secundùm regulam, vel voluntatem superioris. Probatur primò ex Gregor. XIII. in Constit. *Ascendente Domino.* Vbi postquam dixit scholares retinere dominium bonorum suorum, subdit, *Interim tamen quantum ad illorum vsum religiosam paupertatem seruant, neque vlla re tanquam propria sine superioris facultate vti possunt.* In quibus verbis planè significat hoc pertinere ad materiam, atque ita cadere sub obligationem voti. Nam religiosa paupertas illa propriè dicitur, quæ est materia voti, & ideo dicuntur *non posse*, quia agerent contra religiosam paupertatem. Vnde de iisdem scholaribus dixit ibidem paulò superiùs idem Pontifex, emissis vo-

D tis debere in communi viuere, quia solùm communibus bonis, vel tanquam communibus vti debent; ergo quanuis retineant proprietatem aliquarum rerum, necesse est, vt non habeant proprium vsum ex vi voti paupertatis, aliàs possent ex illis bonis in particulari viuere, sicut possunt nouitij; neque esset cur Pontifex post emissa vota, specialem obligationem in hac parte eis tribueret. *Item ratione.* Ratio etiam hoc postulat necessariò, quia votum paupertatis religiosæ saltem, & maximè requirit paupertatem in vsu, vt ex dictis in cap. 4. patet; non ergo haberent hi scholares votum paupertatis sufficiens ad statum religiosum, nisi bonorum omnium proprietarium vsum à se abdica-

E rent ex voto, & ideo in constitutionibus Societatis sicut declaratur eos retinere dominium, ita etiam declaratur nulla re, tanquam propria, vti posse p. 3. cap. 1. §. 7. Est ergo hæc materia talis voti, ideóque ex genere suo sub graui obligatione.

3\.

2. Assertio probatur ex 5 Congregatione.

Secundò dicendum est. Qui post emissa tria vota substantialia res suas distribuit, vel illis se abdicat sine superioris facultate, facit contra votum paupertatis. Sic ad verbum fuit decretum in 5. Congreg. generali canon. 8. Intellexit nimirum Congregatio eum esse modum, seu formam distribuendi prædicta bona, quem constitutiones

cap. præcedent. num. 2. allatæ præscripserant, atque ea ratione, id est, supposita approbatione & facultate superioris, ad materiam voti paupertatis pertinere; aut certè (quod planè pro sua authoritate poterat, vt etiam in simili notabimus infrà lib. 6. cap. 10. num. 2.) denuò grauissimas ob causas, intra talem materiam id collocauit. Itaque forma illa disponendi addita superioris voluntate, tanquam necessaria conditione, materia euadit huius voti, sic decernente, vt dixi, aut certè suo decreto declarante Congregatione iam inde à principio ita se habuisse hac in parte paupertatis votum in Societate; violarísque grauiter, aut venialiter, pro materiæ quantitate, si superior voluntas dispositioni non assistat.

De potestate declarãdi vide infra l. 10. cap. 4.

4. Specialiter verò de dispositione in opera non pia probatur assertio. Nam talis modus alienationis, non est commissus arbitrio ipsius religiosi; ergo vsurpando propria authoritate illum vsum, vtitur illa re vt propria, quod est contra votum. Item quoad hanc partem non solùm fit votum cum adiectione quasi affirmatiua, scilicet dãdi consanguineis, v.g. si superiori visum fuerit, sed etiam sub limitatione negatiua, scilicet, distribuendi pauperibus, nisi ex facultate superioris, vel ex iudicio eorum, quos ipse probauerit aliud facere expediat; ergo qui temerè sine tali facultate, vel examine suo arbitrio bona expendit in vsus non pios, delinquit in materia voti paupertatis; est ergo ex genere suo graue peccatum, licèt ex leuitate materiæ possit esse veniale. Quæ autem in hoc negotio sit materia grauis, vel leuis, ex dictis in tom. præced. disputando de voto paupertatis purè simplici, petendum est. Solùm hîc considerare oportebit, quia res, quæ expenditur, non est religionis, sed propria, & quia non derelinquitur vsurpando, & retinendo, quod magis repugnat paupertati, quàm abdicatio; ideo maiorem quantitatem requiri, vt appropriatio talis vsus (vt ita dicam) graue peccatum censeatur. In particulari verò prudens viri arbitrium necessarium erit.

Probatur deinde quoad distributionem in prophana.

5. Notanter autem dixi in num. 3. *Addita superioris voluntate*. quia non satis est, quòd superior suum iudicium interponat iudicando talem, vel talem distributionem esse meliorem, vt eo ipso materia describatur tanquam necessaria, neque vt alius vsus censeatur vt rei propriæ; quia non obstante illo iudicio, potest concedi facultas eligendi, quod minus bonum est, quæ facultas respectu religiosi, est veluti quædam permissio; & ideo tunc aliter distribuendo, quàm superior iudicet, licèt imperfectè fiat, non tamen necessariò cum culpa, vel si aliqua admisceatur ratione status perfectionis procurandæ, vel voti, ad summum est venialis. At verò quando superior non tantùm iudicat, sed etiam vult id fieri, quod melius est in tali materia, iam vrget necessitas voti, cùm vsus bonorum prohibitus vsurpetur. Idem censeo, si interueniente dubio an bona sint consanguineis distribuenda superior omnino statueret, vt id fieret iuxta formam constitutionum, designando duos, aut tres viros prudentes, quorum iudicium religiosi sequantur; pari enim modo religiosus tenebitur ex vi voti paupertatis, illum modum distributionis obseruare, ob easdem rationes.

Non iudiciũ sed voluntas superioris reponit distributionẽ in materia voti.

6. Inferes; ergo quando religiosus distribuerit in pauperes, vel alia pia opera, non requisita peculiari superioris directione, minimè peccabit contra votum paupertatis, quicquid sit, an imperfectè, vel peccaminosè etiam faciat, contra debitam subordinationem. Probatur illatio, quia iam pro-

Distributionem in pia opera non requisita directione superioris

A tali bonorum dispositione certam habet Societatis voluntatem; si quidem & ea distributio de se studiosa est, & in constitutionibus non inuenitur præscriptum esse aliquid circa modum obseruandum inter ipsos pauperes, aut eligendi hos potius quàm illos, neque in hoc negotium aliquid esse commissum superiori, sed potiùs inuenitur totum esse relictum *deuotioni* donantis, & ideo licèt superior iudicet aliquid esse melius, velítque ita fieri, non pertinebit id facere ad materiam paupertatis, quia illud nullo modo fuit contentum in voto; neque subditus aliter distribuendo quàm velit superior, censebitur vti suis bonis, vt propriis, quia de illis disponit iuxta voluntatem, B vt sic dicam, ipsius religionis hoc est, iuxta modum in constitutionibus præscriptum. Vnde nunquam poterit particularis superior designare subdito certum pietatis opus (vt, v. g. dare talia bona Societati) tanquam materiam necessariam ad obseruationem voti paupertatis; quia nullibi ei concessum est; & alioquin ex natura voti paupertatis hoc etiam sequi non videtur. An verò ex vi voti obedientiæ possit id præcipere, alia quæstio est, in qua etiam probabile videtur regulariter loquendo non posse; quia non est iuxta constitutiones, neque est materia per se conferens ad finem instituti. Imò ad maiorem eius puritatem, & paupertatem videtur pertinere, vt non possit superior hanc necessitatem imponere subdito, præsertim C in ordine ad donandum aliquid Societati: & ideo in Constit. num. 1. citata expresse dictum legimus, *Qui motus sua deuotione*. Et in eodem sensu dictum esse apparet, quod in Canon. 3. 2. Congregat. general. dicitur, ea, quæ continentur in 4. cap. Exam. de dispositione bonorum (saltem quantum ad pauperes) sumenda esse tanquam generalem quandam instructionem, & legem, qua nostri debent bona sua illis distribuere, *pro deuotione tamen sua*. Concluditur ergo distributionem inter pauperes semper relinqui liberam, etiamsi Societas inter pauperes ipsos comprehendatur.

videri licitã non obstãte voto paupertatis.

Imo nec ex voto obedientiæ videri eã distributionẽ impediri posse.

Vide instructionem P. Claudij pro distributione faciẽda.

7. Supposita autem voluntate dandi aliquid Societati, dicitur nihilominus in 3. p. Constit. cap. 1. D §. 9. vt applicatio potius ad hanc partem, quàm ad illam Societatis, vel ad hunc, aut illum vsum Generali committatur. Ex vi tamen illius constitutionis non videtur etiam pertinere hoc ad materiam paupertatis, neque posse tanquam quid necessarium præscribi, quia solùm declaratur illud esse opus maioris perfectionis: & quoad hoc non additur, vt in tali applicatione voluntati superioris stetur. Additur verò in prædicto canone 3. 2. Congregat. generalis limitatio quædam quoad hanc partem, & in canon. 3. Congreg. 3. scilicet talia bona distribuenda esse intra eam Societatis prouinciam in qua bona continentur. Quòd si religiosus ipse, ad quem talia bona pertinent, consentire nolit, sed alteri prouinciæ illa dare velit, E additur ibi; talia bona non esse acceptanda à Societate, *sed ea (inquit) teneatur ipse in veros Christi pauperes extra Societatem dispensare*. Vbi ponderandum est verbum *teneatur*, quod sine dubio obligationem significat, quia iam tunc illa distributio relinquitur, vt necessaria ex vi voti paupertatis, ita vt non possit in commodum consanguineorum commutari. Ea autem limitatio regulam (vt aiunt) firmare videtur pro dispositionibus piis extra casum donandi alteri prouinciæ. Denique additur ibidem, si religiosus velit applicare sua bona intra eandem prouinciam alicui tamen certo loco, esse in potestate Generalis illam improbare,

Quid seruandum vt Societati aliquid distribuatur licitè.

quod

quod satis clarum est, quia potest illam non acceptare. Quid autem tunc agere teneatur religiosus distribuens, ibi non declaratur. Et ideo dicendum consequenter videtur, eodem modo teneri ad distributionem faciendam, quo antea, & eandem libertatem retinere ad distribuendum inter alia loca Societatis intra eandem prouinciam, donec aliqua tandem eius applicatio approbetur; alioquin potest etiamsi velit inter alios pauperes distribuere; meliùs autem semper faciet, si superioris iudicio prædictam applicationem committat.

8. *Extensio illationis factæ in n. 6.* Ex his verò in tota hac illatione, seu obiectione contra secundam assertionem dictis, colligi vlteriùs poterit, distributionem factam à religioso, si in veros pauperes, aliáve pia opera fiat, inscio etiam, aut inuito superiore, licèt minus ordinatè fiat, & ideo magna sit imperfectio, & regulariter aliqua sit venialis culpa; nihilominus tamen non videri directè contra paupertatem. Probatur ex dictis quia talis distributio commissa est deuotioni ipsius religiosi: non pendet ergo à scientia, vel voluntate particularis superioris etiam Generalis; ergo non cernitur ibi vsurpatio alicuius vsus rei, vt propriæ, sed est iuxta intentionem voti cùm emittatur iuxta Societatis constitutiones, & iuxta modum à regula concessum.

9. *Euasioni occurritur.* Dices, licèt distributio in pauperes, quantum ad formam seu specificationem, vt sic dicam, non pendeat à voluntate superioris, quantum ad exercitium pendere; nam ad superiorem pertinet designare tempus, in quo abdicatio horum bonorum facienda est, sub hac enim lege fit promissio, seu paupertatis votum. Responderi in primis potest conditionem illam positam esse ad terminandam dilationem, non verò ad eam exigendam, ita vt ante illud tempus non possit fieri bonorum abdicatio. Vnde qui in Societatem ingreditur, licet non teneatur ex regula ante expletum annum renuntiare omnibus bonis, non tamen prohibetur id facere, imò consulitur per se loquendo. Item post annum expletum licèt promittat renuntiare cùm primùm iussus fuerit, non tamen promittit non renuntiare nisi iubeatur: & ideò licèt proprio nutu id faciat ante expletũ biennium, non aget contra promissionem, nec contra paupertatem, vt per se constat. Sic ergo licèt expleto biennio teneatur ex voto paupertatis relinquere omnia cùm primùm iussus fuerit, non tamen ex vi illius voti prohibetur anticipare tempus, & statim relinquere bona non expectata iussione; ergo licèt id faciat, ea ex parte non peccabit contra votum paupertatis. Vnde si alioquin det pauperibus (quod sibi concessum est) ex nullo capite violabit paupertatem; quanquam quia votum etiam habet obedientiæ, inordinatè, & imperfectè faciet de suis bonis disponendo etiam in pauperes sine licentia superioris: at si illud esset prohibitum in virtute obedientiæ, esset ex hoc capite peccatum graue iuxta materiæ qualitatem. Nam aliquando potest multum expedire ad ædificationem proximorum, & ad bonum religionis, & ipsius religiosi, vt id non fiat, donec superiori videatur, & ideo sine dubio habet superior aliquando ius id præcipiendi cum omni rigore; tamen quia ordinariè hoc non est ita prohibitum, vel à lege, vel à Prælato; ideo per se loquendo, id est, secluso scandalo, contemptu, & conscientia erronea, hoc non est peccatum graue.

10. Hanc totam illationem, siue obiectionem contra secundam assertionem à numero 6. prosecutus

A sum consultò, quia fortasse ante citatum pro ipsa assertione canonem videri poterat probabilis: Nunc autem, vt illo num. 3. dicebamus, siue citatus canon Congregat. 5. nouum in Societatem ius hac in parte introducat, siue authoritatiuè declaret antiquum (ad eum fere modum quo Ecclesia veritates aliquas denuo proponit credendas de fide) simpliciter, atque sine vlla distinctione operum *piorum*, aut *prophanorum* accipiendum est, atque dicendum, illicitam contra paupertatis votum esse distributionem in quælibet opera, si absque directione superioris, *saltem præsumpta*, fiat; eo quòd talis directio, siue consensus prælati, conditio sit, vt dixi, necessaria, ne talis distributio sacrilega sit contra dictum votum. *Illatio n. 6. facta non procedit saltem post congregationem 5.*

B Neque verba illa constitutionis, *deuotione sua* (quod ferè totum robur est obiectionis) dicto decreto Congregationis repugnant. Nam deuotio subditi non excludit præuiam licentiam superioris ad disponendum generaliter, sed excludit necessitatem licentiæ peculiaris ad piè disponendum, vel ad disponendum in hæc vel illa pia opera. Vnde citatum decretum explicuit quod constitutio supponebat. *Satisfit fundamento dictæ illationis.*

Et declaratur aliter; nam deuotio quantumlibet voluntaria, & meritoria, non necessariò excludit licentiam superioris; sic enim dicemus inferiùs cap. 9. numero 9. in simili, ex charitate etiam moueri posse, qui suam obligationem implet. *Declaratur amplius.* Et in-

C primis si deuotio distribuendi absolutè, & indistinctè in pia opera, ante ipsam licentiam à superiore petitam concipiatur, per petitionem subsecutam non modò non minuitur, aut euanescit, sed potiùs crescere poterit, petitionem videlicet imperando. Si verò licentia petita deuotionem antecedat (quod facilè contingere potest, si indistinctè, seu in vniuersum de facultate exeundi se bonis suis, vt constitutio loquitur, cum superiore agatur) sicut potest obtentam licentiam concipi potest voluntas donandi consanguineis, ita & voluntas, siue deuotio donandi piis operibus; nulla ergo est repugnantia aut in illis iuribus; aut si quid aliud in obiiciendo perstrinximus; quia in

D quacunque forma, vel instructione Societatis ad disponendum de bonis absque vllo incommodo, vel repugnantia imbibitur superioris directio, seu voluntas saltem præsumpta; atque adeò siue à principio Societatis, siue post quintam Congregat. posita assertio habere potuit veritatem. Cur autem dixerim *saltem præsumpta*, in fine capitis intelligetur. Vnde expedita similiter manent, quæ in 2. p. dubitandi in numero 1. ex cap. 4. Examin. & ex 3. p. Constit. cap. 1. afferebantur; neque enim repugnantiam vllam continent, sed potiùs maximè cohærent, debere religiosum sua ex voto disponere, etiam in pia opera, & votum ipsum emisisse, vt consilium Euangelij, seu Christi sequeretur, vt maius Deo obsequium præstaret, vt opus maioris perfectionis ederet.

E Hîc verò interrogabit aliquis vlteriùs, an licèt alienatio facta absque directione superioris illicita sit, & sacrilega, valida nihilominus euadat. 11. *Quæstio suborta an valeat distributio, quæ circa directionem superioris erat illicita. Arguitur affirm.* Cùm enim eiusmodi religiosi, de quibus loquimur, domini sint, & propria voluntate sua bona tribuant, vt supponimus, spectato iure naturæ valida est talis donatio. Nullum autem est ius positiuum, quod illam irritet: nam iura, quæ dicunt donationes, vel alienationes à religioso factas, non esse validas, loquuntur iuxta antiquum, & commune ius de religiosis, qui capaces non sunt dominij. Sic autem loquimur de reli-

religiosis habentibus aliqua bona, de quibus possint disponere, & ideo non iuxta commune ius, sed iuxta aliquod speciale de illis iudicandum est: nullum autem inuenitur ius speciale Societatis, quo talis alienatio irritetur; ergo retinet valorem quem habet iure naturæ.

Pro parte negatiua.

In contrarium autem est, quia religiosus non est sui iuris, neque habet velle, neque nolle: hi autem sunt verè religiosi, & quoad hanc partem tam perfectè subiecti, & alieni iuris, per votum obedientiæ, ac quilibet alij religiosi; ergo licèt dominium habeant, non habent voluntatem sufficientem ad transferendum illud. Propter quam rationem partem hanc amplexus est Ludouicus Molina tom. 1. de Iustitia tract. 2. disput. 139. vers. *Illi qui tempore.* Vbi etiam nullam distinctionem facit inter alienationem ad pia opera, & ad alios vsus, quia re vera quantum ad hoc caput, quòd religiosus non est sui iuris, vtraque est æquè prohibita, vel æquè infirma. Inde verò consequenter significat, etiamsi alienatio fiat in pauperes, vel opera pia, esse graue peccatum contra paupertatem, quia est vsurpatio iuris, quod quis non habet, scilicet transferendi dominium in alterum. Adde etiam, quia donare sine potestate transferendi dominium; vel decipiendo alium, vel inuitando illum, vt accipiat, quod accipere, vel retinere non potest, omnibus modis continet grauem inordinationem.

Molin.

Confir. exẽplo testamenti.

Hinc etiam colligit testamentum factum ab huiusmodi religioso sine licentia sui superioris nullum esse; nam cum illa, sicut possunt hi religiosi de suis bonis disponere inter viuos, ita etiam est certum posse per viam testamenti confirmandi per mortem naturalem, aut per professionem, vel etiam per vota coadiutorum formatorum Societatis, quæque ad hoc æquiualent, vt ex cap. 4. constat. Atque eadem proportione, si alia dispositio sine licentia inter viuos facta, illicita, & nulla est, erit etiam nulla per viam testamenti; est enim eadem vel maior ratio. Imò addit idem author, non solùm in his religiosis, sed etiam in nouitiis Societatis, post primum annum expletum peccatum esse condere testamentum de suis bonis, inscio superiore, quanuis de illo testamento doceat esse validum; &, si morte naturali confirmetur, habere effectum, quia factum fuit ab homine sui iuris: illicitè autem factum esse censetur, quia est contra promissionem, quam talis nouitius fecit disponendo de bonis suis cùm primùm superior iniunxerit post expletum primum probationis annum, vt in illo cap. 4. numero 17. tactum est. Hanc Molinæ sententiam postea sequitur Lessius lib. 2. de Iust. cap. 4. dubit. 5. num. 28.

Lessius.

12.

Authoris placitum bipartitum.

Nihilominus ego existimo huiusmodi alienationes, vel dispositiones ab his religiosis factas de propriis bonis sine licentia superioris non esse nullas ipso facto, sed validas, infirmas tamen, & irritabiles per voluntatem superioris. Priorem partem mihi probat discursus superiùs factus priori loco pro parte affirmatiua. Posteriorem autem probat, & non ampliùs ratio in contrarium obiecta, quæ est fundamentum Molinæ.

Declaratur vtraque simul pars exẽplo voti, promissionis, ac donationis.

D. Thom.

Vtramque autem declaro exemplo voti facti à religioso sine licentia Prælati, quod non est ipso iure nullum, sed validum, licèt infirmum, & irritabile à superiore, vt tom. super. cum D. Thom. & communi doctrina tradidimus. Quod eadem ratione verum est de quacumque promissione humana, quando non est de re illicita, aut de ma-

A teria ita aliena, vt non possit impleri promissio sine iniuria alterius. Ex quo colligimus idem dicendum esse de donatione, quæ aliàs ex parte materiæ donatæ iniusta non est, sed solùm ex defectu consensus superioris: nam eadem est ratio de tali donatione, quæ de voto. Quia sicut valor donationis pendet ex voluntate, ita etiam voti, ac promissionis.

Ad rationẽ dubitandi pro parte negat. Molinæ in n. præced.

Atque eadem exempla ostẽdunt religiosum non ita esse alieni iuris, nec in eo sensu dici non habere velle, aut nolle, vt nihil validum possit sua voluntate exercere, sed quia nihil firmum potest efficere sine consensu superioris, vel quia nihil potest licitè velle contra sui superioris voluntatem, vt in tom. super.
B ostensum est; ergo ex hoc capite non est hæc donatio irrita, sed irritabilis. Inter hæc autem duo multum interest; nam si sit irrita, non potest, qui talia bona accepit, illa retinere tuta conscientia, quia retineret rem alienam.

Discrimen inter irritã & irritabilẽ donationẽ. Instantia cõtra primã partẽ discriminis diluitur.

Dices, non retinet iuito Domino, & ideo non iniustè retinet. Sed contrà, quia iuxta illam sententiam voluntas Domini non est efficax ad concedendum dominium; ergo nec possessionem, vel vsum: nam religiosus æquè non est sui iuris quoad hæc omnia; ergo qua ratione non fit dominus, eadem non potest retinere rem acceptam; quia quoad hæc omnia magis est consideranda voluntas superioris, qui est veluti principalis administrator, quàm subdi-
C ti, qui est proprius dominus. At verò si donatio tenet, licèt irritari valeat, potest, qui aliquid accepit, tuta conscientia illud retinere, donec à superiore reuocetur donatio.

Cõtra alteram partem discriminis instantia altera remouetur.

Dices, interdum poterit esse talis distributio, vt reuocari non possit, vt si facta est in pauperes. Item aliquando occultè fiet donatio, & superior propter ignorantiam irritare non poterit. Respondeo hæc esse per accidens; nam in eis interuenit impotentia facti, quæ non mutat ius: & quanuis fortasse ex parte recipientium interueniat aliqua malitia cooperando, vel inducendo ad actum inordinatum intra obligationem obedientiæ, aut religio-
D nis; tamen quia non interuenit iniustitia, nec substantialis defectus impediens translationem dominij, non video vnde sit in recipiente obligatio non retinendi, quod accepit, etiamsi de facto nunquam possit reuocari donatio à superiore propter ignorantiam.

13.

Primũ corollarium quo satisfit confirm ab exemplo testamenti quantum ad scholares.

Ex quo infero primò etiam testamentum conditum ab huiusmodi religioso sine facultate superioris non esse ipso iure nullum, licèt sit irritabile à superiore. Probatur consequenter ex fundamento posito; quia dispositio religiosi in his, quæ ex parte materiæ non continent iniustitiam, vel nullitatem, non est irrita ipso facto ex eo solùm quòd sit propria voluntate etiam aliàs peccaminosa sine interuentu voluntatis superioris,
E sed est tantùm infirma, & irritabilis; ergo idem dicendum est de dispositione per testamentum. Probatur consequentia, quia ex natura rei non requiritur efficacior voluntas ad testamentum, quàm ad alias donationes, & ex iure positiuo nullum est speciale irritans magis hanc dispositionem, quàm aliàs in tali persona.

Testamẽtũ occultè factum etiam ad pia opera, quomodo sit aut non sit peccatum cõtra paupertatẽ.

Sed quæres an condere hoc modo testamentum occultè, & sine facultate superioris, sit graue peccatum contra paupertatem, vel obedientiam. Respondeo, quod ad paupertatem attinet nullum videri peccatum, aut saltem non videri graue, si eo animo fiat, vt tempore mortis subiiciatur superiori, quia tunc tale testamentum est velnti quædam manifestatio

manifestatio voluntatis propriæ, non autem iuris proprij indebita vsurpatio. Secus verò dicendum esset, si is testator intendat, vt suum testamentum ad executionem perueniat ex propria tantùm voluntate, iuxta superius dicta in secunda assertione. Dices, cùm ex voto teneatur huiusmodi religiosus abdicare omnia bona cùm primùm iussus fuerit à superiore, huic obligationi repugnat etiam cum animo manifestandi id facere per viam testamenti, quod non habet effectum, nec est efficax donec per mortem naturalem, vel ciuilem confirmetur. Respondetur tale testamentum non impedire alteram obligationem, & obseruationem eius, quia non obstante illo testamento potest superior iniungere, vt statim sine mora renuntiatio omnium bonorum fiat: & tunc subditus tenetur id exequi, & prius testamentum fiet irritum, ac nullius momenti; ex nullo ergo capite videtur hæc actio contraria voto paupertatis in dicto casu. Et aliquando posset bona fide fieri, vt si subditus iter agendo, aut nauigando incidat in periculum mortis, & non habeat superiorem à quo possit petere facultatem, certè non peccabit condendo testamentum, præsertim in opera pia, ne ab intestato succedant, qui fortassè non indigent. Vt autem religioso modo id faciat, debet expressè in ipso testamento voluntati superioris illud subordinare, & optimè etiam faciet, si ei committat, vt ea mutet, quæ magis expedire videbuntur.

14. *Item ad non pia.* Vnde etiam vlteriùs addo, in tali casu necessitatis non esse graue peccatum condere testamentùm, consanguineos, vel alios similes constituendo hæredes, solùm ad hunc finem, vt non necessariò sibi succedatur ab intestato, & vt superiori innotescat voluntas defuncti, dummodo ei semper committatur, vt commutare possit etiam in opera pia, si seruata forma constitutionum id expedire iudicatum fuerit: ad hoc enim semper obligat paupertatis votum in Societate factum, vt numero secundo, & tertio diximus. Quapropter qui absolutè conderet testamentum, relinquendo consanguineos hæredes, vel alia legata absque titulo pietatis, grauiter profectò peccaret, multòque grauiùs, si id faceret extra prædictum articulum necessitatis, quia tunc vsurpat vsum bonorum sibi non concessum, & ita vtitur illis bonis vt propriis, quod grauiter repugnat paupertati. *Quid possit superior in tali testamento post mortem subditi.* Accedit etiam talem actionem ferè esse inutilem; quia etiamsi quis moriatur tali testamento condito (quod Deus auertat) potest superior illud irritare eadem ratione, qua alias donationes, vt diximus. Tunc autem (quod notandum est) non esset liberum superiori, nisi in ipso testamento hoc ei expressè concederetur commutare constitutionem in alium hæredem, vel alia opera etiam pia, sed solùm posse rumpere testamentum, quo sublato de remedio necessariò succederet is, cui ab intestato deberetur hæreditas. Ratio est, quia superior non habet ius proprium distribuendi illa bona, sed solùm habebat ius designandi materiam, modum, & tempus, & dandi facultatem; vt subditus posset talia bona distribuere firmiter, & iuxta suam obligationem alienare. Vnde si hoc iure vsus non est viuente subdito, post mortem eius nullum habet ius immediatum (vt sic dicam) in ipsis bonis, aut ad illa, aut ad distributionem eorum, sed solùm ex alio capite subiectionis, & obedientiæ habet potestatem irritandi, vel ratum habendi actum, quem subditus etiam in morte ratum efficere non potuit sola sua voluntate; & ideo potest irritare testamentum, postea verò nihil amplius efficere poterit, sed necessariò succedetur ab intestato.

15. *Quomodo item esse possit cōtra obedie͏̄tiam id testamentum.* Iam quod attinet ad inobedientiam, quæ in hoc facto interuenit, non est dubium, quin materia sit grauis confectio testamenti sine licentia, & ex hac parte sufficiens ad peccatum mortale; non inuenio tamen expressam prohibitionem, quæ in vi præcepti circa hoc imposita sit: & ideo non videtur esse ex hoc capite per se peccatum mortale, quia votum obedientiæ non ita obligat etiam in materia graui, nisi proprium præceptum interueniat. Regulariter tamen loquendo per accidens, & ratione scandali, vix poterit talis actus excusari à culpa mortali; tum propter exemplum & commune nocumentum religionis, tum etiam, quia habet quandam speciem, seu apparentiam proprietatis, seu vsus appropriati in materia graui. Hoc autem maximè intelligo, quando dispositio testamenti esset in vtilitatem consanguineorum, vel in alia opera profana, seu non pia; nam si esset in pia opera, facilè præsumi posset ratihabitio superioris, quanuis semper timendum sit.

16. *Secundum corollarium quo satisfit eidem cōfir. in n. illo 9. quantum ad nouitios.* Vltimò ex dictis colligo quid dicendum sit de nouitiis si ante emissa vota, in secundo nouitiatus anno, inscio superiore testamentum condant. Negari enim non potest quin inordinatè factum sit, quia etiam nouitius debet, quandiu in eo statu permanet, seruare debitam subordinationem ad superiorem, præsertim in re tam graui. Hæc autem obligatio incipit in ipso nouitiatu, vt cap. 4. numero 17. visum est. Et ideo ex hoc capite non minus verum est de nouitio Societatis agente primum, quàm de agente secundum probationis annum. Non est autem illa obligatio voti, tum quia, neque ex parte nouitij supponitur votum, per se loquendo, & licèt illud supponatur, non interuenit ex parte superioris proprium præceptum in hac parte impositum. Solùm ergo est illa obligatio veluti ex quadam obedientia paterna, & tacita conuentione inter nouitium, & religionem, quæ fieri intelligitur, quando nouitius ad communem vitam religiosorum admittitur; & ideo hæc inordinatio ex hoc capite non est peccatum mortale: à veniali autem vix poterit excusari. Non videtur autem ex vi huius actus, agere nouitius contra promissionem, quam facit disponendo de suis bonis, cùm primùm superior iniunxerit; quia testamentum non impedit implere promissionem factam, cùm semper infirmum sit viuente testatore; nec necesse est, vt nouitius intentione non implendi eam promissionem illud faciat, sed solùm, vt si interim dum superior non præcipit alienationem bonorum, aliquid humanum ei accidat, de sua possit constare voluntate, quod per se nec reprehensibile esset, si debito modo fieret.

***

CAPVT VII.

Ad quem vsum siue exercitium paupertatis singuli religiosi Societatis IESV ex vi regulæ teneantur.

1. *Vsus paupertatis duplex.* DVplex distingui potest paupertatis vsus in singulis religiosis (de paupertate enim in communi postea dicetur) vnus dici potest positiuus, alius negatiuus, qui potiùs est non vsus; & vterque esse potest suo modo materia voti. *Negatiuus.* Nam carentia alicuius vsus, directè, & substantialiter (vt ita dicam) potest cadere sub obligationem voti paupertatis, quia cùm paupertas consistat in carentia, maior erit si se extendat ad carentiam aliquorum vsuum, ideóque directè potest cadere *Positiuus.* sub votum. Vsus autem positiuus vt sic, seu quoad substantiam suam, non videtur pertinere ad paupertatem, sed ad alias virtutes, quibus homo obligatur vti rebus temporalibus ad vitam conseruandam, vel ad alios fines; paupertatis autem est ponere modum in hoc vsu, & quoad hoc potest directè cadere sub tale votum. Aliqui etiam sunt actus, qui moraliter sunt necessariò coniuncti cum aliqua paupertate, vt mendicare, si nihil habeatur in particulari, neque in communi. De his ergo omnibus vsibus, siue actibus (sicut in præcedentibus de dominio seu proprietate fecimus) tractandum erit, explicando in præsenti capite de singulis, quid ad perfectionem regulæ spectet, & in sequenti, quid ad obligationem sub culpa pertineat.

2. *Prima obseruantia vsus negatiui paupertatis in Societate non habere in cella, siue priuatim esculenta, vel poculenta.* Vt ergo incipiamus ab vsu negatiuo, qui perfectior est, & magis explicat perfectionem voti. Primò spectat ad paupertatem Societatis, vt religiosi nihil priuatim possidere possint ex his rebus, quæ ad sustentationem corporis pertinent, quæ sub cibo, & potu includuntur. Etenim non habere proprium, & priuatum dominium harum rerum, commune est omnibus religiosis: non posse autem habere priuatam professionem harum rerum, vel in magna, vel in parua quantitate, cum generali facultate vtendi illis, non est commune omnibus: multis enim licet vel per regulam, vel per consuetudinem non prohibente regula, priuatim hæc possidere; id est, in propriis cellis, sub propria custodia illas tenere, & suo arbitrio illis vti, non ex dominio, sed ex generali licentia. Alij verò ex sua regula, & consuetudine carentiam huius vsus, & possessionis profitentur; & non est dubium quin intra latitudinem paupertatis, hoc sit ex suo genere melius, cæteris paribus; tum quia magis distat à sufficientia diuitiarum, & in rebus maximè necessariis; cuiusmodi sunt eæ de quibus loquimur, tum etiam propter difficultates multas, quæ superandæ sunt, si vel necessitati, vel appetitui corporis ex solis rebus communibus, quæ sub possessione, & custodia religionis sunt, subueniendum sit, idque semper iudicio, & arbitrio superioris, & non propria voluntate, & petita semper facultate, quod eo est magis onerosum, quo materia est contemptibilior, magísque humana, atque adeò religiosæ personæ pudibunda. Tum denique, quia hæc paupertas plures aufert occasiones vel intemperantiæ, vel superfluæ delectationis, vel inutilis, aut otiosæ conuersationis. Et ob has causas, *Basil.* hoc genus paupertatis consuluit Basil. in regul. 304. vbi inter alia ait. Et eo quòd in communi loco, id est, in monasterio priuatas escas, vel potio-

A nes aliqui habeant, illud consequi, quod est ab Apostolo reprehensum, *Confunditis eos, qui nō habent.* Idem tradidit Pachom. in sua regul. 43. *Nullus in cella sua reponat aliquid vescendum.* *Reg. Pach.* Hoc ergo genus paupertatis Societas amplexa est, & obseruat, vt ex consuetudine constat, & ex regulis infrà citandis, nec sine vrgente necessitate, & magna moderatione in hoc dispensari debet, si materia alicuius ponderis, seu considerationis sit.

3. *Secunda obseruantia si quid tale ad quempiā mittatur conuertēdū in vsum cōmunem.* Secundò ex hac sequitur alia obseruantia paupertatis, vt si quidpiam huiusmodi alicui religioso in particulari mittatur, admittendum non sit in eius peculiarem possessionem, vel vsum. Est quidem commune ferè omnibus religiosis regulis, vt B nihil, etiamsi ad cibum, & potum pertineat, possit ab aliquo religioso recipi absque licentia, seu benedictione, (vt aiunt) prælati; hoc enim plurimum spectat ad vsum paupertatis. Imò Basilius suprà *Basil.* consulit, quæ huiusmodi sunt non recipi; tamen si occupanda sint, inquit: *Antistiti facultas detur, vt statuat ipse à quibus sumi, & quæ sumpta sunt quomodo distribui conueniat.* Pachomius etiam regul. 30. idem *Reg. Pach.* ait, & August. in regula *Prius*, ait: *Priori insinuetur,* *August.* *& sic suscipiatur, si ipse mandauerit, de quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.* Et S. Benedict. in *Reg. Bened.* sua regul. cap. 54. prohibet, ne religiosus habeat facultatem recipiendi hæc munera, etiam à proprio parente, sine licentia, & consensu Abbatis, C qui si eam dederit, *poterit* (inquit) *postea pro suo arbitrio de tali re disponere*, significans non oportere licentiam dare, vt religiosus huiusmodi donum sibi in particulari vsurpet. Quod confirmauit Innocent. III. in cap. *cum ad monasterium.* de statu *Innoc. III.* Monach. dicens, *Si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellario assignetur.* Et S. Pachom. in *Reg. Pach.* sua regula 30. *Si quis* (inquit) *ante ostium steterit monasterij, dicens se velle videre fratrem, & fortè aliquid attulerit ciborum, quibus in monasterio vesci licitum est, suscipere ipse non poterit, sed cuncta ad locum ægrotantium deferentur.* Hanc ergo conditionem, & perfectionem paupertatis Societas amplexa est, & ideo in regula 60. Rectoris sic habetur: *Si cui parti-* D *culari quidpiam ab externo aliquo mittatur, id in communem vsum accipiatur, ac dispensetur.* Et in hoc sensu dicitur 6. p. Constit. cap. 2. §. 11. *Quisque iis, quæ de communi data fuerint ad vsum suum necessarium, aut conuenientem, resecatis superfluis sit contentus.*

4. *Tertia obseruantia non habere in cella aliquid ad vestitum pertinens.* Tertiò, quia post victum, vestitus videtur esse proximè necessarius ad vitæ sustentationem, ideo circa hoc etiam similis obseruantia paupertatis seuanda est, vt præter ea, quæ ad actualem corporis vsum necessaria sunt, nihil aliud quisque apud se habeat, sed omnia in communi reposita sint, sicut habetur in regula 5. custodis vestium, & in instruct. 1. ex impressis anno 605. n. 5. & in ordinat. contractis cap. 1. n. 15. & cap. 4. vt inde singulorum necessitatibus subueniatur. Quod fuit consi- E lium B. Basilij serm. 1. de institutis Monach. circa *Basil.* finem. *Apotheca* (inquit) *communis omnium sit, neque proprium alicuius quidquam nominetur, non vestimentum, non calceamentum, non denique aliud quidpiam eorum, quæ ad necessarium corporis vsum spectant.* Hinc etiam in c. 4. Examinis §. 26. admonentur statim, qui Societatem ingressuri sunt, *in his, quæ ad victū, & vestitum, & lecti rationem pertinent, magnam paupertatem esse seruaturos, ita vt vnusquisque sibi persuadeat, vilissima eorum, quæ domi sunt, ei esse tribuenda, & eis debere esse contentum, propter maiorem sui abnegationem, & spiritualem profectum.*

Quartò,

5. Quanta obseruantia. Non habere librorum peculium alio exportandum.

Quartò quanuis propter necessitatem studiorum concedatur religioso Societatis permanens vsus, (vt sic dicam) eorum librorum quibus indiget, ita vt eos priuatim apud se habere possit quàdiu alicubi commoratur, non tamen conceditur, vt habere possit librorum peculium, quod secum deferat, eóque perpetuò vtatur, dum viuit, quæ est altera obseruantia paupertatis non parum difficilis, quia est circa rem maximè necessariam iis qui studiis, ac literis tanta diligentia incumbunt, & ad quam solent homines studiis dediti maximè affici. Imò alicui videri potest hoc paupertatis genus, multum posse literarum profectum impedire; propter quam fortasse causam multæ religiones alioqui tam in paupertate, quàm in cæteris rebus valdè perfectæ hoc non obseruant. Societas verò vtilitatem, quæ ex eorundem librorum perpetuo vsu prouenire potest, vel aliis diligentiis compensandam, vel certè huic perfectioni paupertatis postponendam putauit. Et ideo cùm in 4.p.Const. c.6.§.7.dicatur præter bibliothecam communem, quæ in singulis Collegiis futura est, posse vnumquemque habere libros ad suum vsum necessarios, statim additur in declaratione, neminem posse, aut debere aliquid in eis scribere; quod in regulis communibus regula 8.sic dicitur. *Libros nemo habeat sine facultate; in his verò quibus vti licet, nec scribat aliquid, nec notam vllam imprimat*; quia nimirum eos secum deferre non debet, & facilè auferri possunt, & alteri in vsum dari. Denique regul. 25. ex communibus in vniuersum dicitur. *Nemo cùm ex vno loco in alium proficiscitur, quidquam secum asportet sine facultate superioris*; quæ facultas iuxta receptam consuetudinem, quæ est optima legum interpres, non nisi in rebus minimis, & magna ex causa conceditur. Eiusmodi sunt libri, qui in 1. Institutione ad renouationem spiritus in fine assignantur, *Constitutione scilicet Societatis, vel earum summarium, Ioannes Gerson, vel similis aliquis pius libellus; aliquibus etiam Biblia, & sumula aliqua casuum.* Et ferè eandem regulam habet Pachomius, quæ est apud illas 46. *Si quis* (ait) *transfertur ab vna domo in alteram domum, exceptis iis, quæ vsui quotidiano ad habitum necessaria sunt, secum transferre nihil poterit.*

Reg Pach. De hac regula Pach. ab Angelis data vide Metaphr. apud Surium 3.to. 14. die Maij c. 12. 22.& 28. Palladium in Historia Sanctor c. 38 Gennadium de viris illustribus in Pachomio, & Sozomenũ lib 3. Historiæ c.13.

6. Vtilitas huius obseruantiæ.

Vtilitates autem hæc obseruantia partim communes habet omnibus religiosis, partim in Societate peculiares, vel potiùs necessitatem. Priores sunt, quia hoc modo tollitur solicitudo congregandi libros qui interdum ob curiositatem potius vel aliquando ad splendorem, & ostentationem, quàm ob necessitatem congeruntur. Item excusantur infiniti sumptus, qui in transportanda librorum supellectile fieri solent. De qua re multa scribit Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiæ, c.64. Item per hoc tollitur materia inordinati amoris, & affectus, qui ad huiusmodi res, quando ita possidentur, generari solet. Propter quas causas eadem ferè regula habetur in Constitutionibus Dominicanorum dist.2. cap.14. lect.4. *Nulli certus vsus librorum concedatur, neque dedignetur, à quocunque auferantur, vel in cuiuscunque custodiam dimittantur.* Itidem obseruasse S. Franciscum refertur in speculo Minorum 3.p. & refert author Conformitatum lib.2. Item consulit B. Vincentius Ferrar. tractatu de vita spirituali cap.1. vbi ait satis esse libros communes, qui in singulis monasteriis accommodati inueniuntur. Peculiaris verò necessitas huius obseruationis in Societate ex fine, & peculiari professione eius orta est. Omnes enim eius religiosi parati esse debent ad quascumque missiones, & peregrinationes obeundas, sine excusatione, etiam non petito viatico, quotiescunque iussi fuerint vt dicitur in Examine cap.1.§. 5.& 6. p. Constitution.cap.2. §. 3.& sæpè alias. Hæc autem obligatio cùm ad omnes pertineat, maximè ad literatos, & Doctores, & ideo oportet esse expeditos, & liberos ab omnibus vinculis, & impedimentis, quoad fieri possit. At verò librorum sarcina, non posset non multum impedire si asportanda esset; & si ad perpetuum vsum haberentur, cum magna difficultate relinquerentur, & ideo ad hoc institutum ferè necessariò consequens fuit, vt in eo talis vsus non admitteretur.

Aluar. Pel. *Const. Præd.* *Specul. Min.* *Auct. Cõfor.* *Vinc. Ferr.*

Eius item necessitas in Societate.

Quintò, huic pauperi supellectili religiosi cubiculi consentaneum est, vt nihil in ea sit claui obseratum: quod sine dubio est magnum signum nihil possideri vt proprium, totumque esse liberæ dispositioni Prælati relictum. Propter hanc ergo & alias causas in regulis communibus Societatis in 11. ita cautum est: *Nullus ita cubiculum suum claudat, quin aperiri extrinsecus possit, aut arcam, aut quicquam aliud habeat obseratum absque Superioris facultate.* Quam perfectionem paupertatis antiquos etiam Monachos obseruasse intelligi potest ex Cassiano lib. 4. de Institutis renuntiantium cap. 14. & 15. Nam in priori laudat Monachos, qui proprio sudore, & opere exuberantes redditus conferebant monasterio, nihil sibi proprium præsumentes. *Cúmque* (inquit) *totam enthecam cœnobij, suam credat esse substantiam, ad retinendam nihilominus arreptæ nuditatis virtutem, quam studet ad finem vsque perfectè, atque inuiolabiliter custodire, ita semetipsum à cunctis extraneum, & ex omnibus iudicat alienum, vt tanquam peregrinum se gerat, & incolam istius mundi; alumnúmque potiùs monasterij se reputet ac ministrum, quàm dominum rei cuiusque præsumat.* Statim verò reprehendens alios subdit in sequente capite, *Ad hæc nos miserabiles quid dicemus, qui in cœnobiis commorantes, ac sub Abbatis cura, & solicitudine constituti, peculiares circunferimus claues omníque professionis nostræ verecundia, & confusione calcata etiam annulos, quibus recondita præsignemus, in digitis palàm gestare præsumimus*, &c. De eadem re multa leguntur nomine Hieronymi, in regula Monachorum cap.2.& 3.& specialiter in 4. ait. *Sic sic Apostolicæ fœminæ proiicite peras, & sacculos, vt neque marsupia ex latere pendeant, neque opus sit clauibus, vt iam ex ipsis monstretur exteriorum indiciis, quòd nihil habetur intrinsecum, præter Iesum; quòd nihil clausum, quod est deditum vsibus omnium.* Idem constitutum esse in ordine Minorum refert Corduba in expositione regulæ cap 6.q.9. Et idem habet Ordo Cist. in Hispania in suis definitionibus c.36.n.141.

7. Quinta obseruantia. Nihil haberi à priuatis claui obseratum.

Cassian.

Hieron. Ex Ioanne de Capistrano Generali Minorũ in Const. c.6. & lib. cuius titulus est *Serena conscientia.* q. 81. & Aluar. Pelag. lib.2.c. c.67. circa finem. *Cordub.*

Sextò, cùm per votum paupertatis prohibeatur religioso, quidquam sine superioris facultate accipere, quod generale omnibus est, specialiter prohibitum est in Societate aliquid accipere in stipendium alicuius ministerij spiritualis, ita vt hoc nullo modo liceat, neque ad id dari facultas possit. Quod quidem ad votum paupertatis in Societate pertinere, constat ex Examine cap. 1. vbi votum paupertatis ita exponitur. *Sic paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec possit reditus vllos ad suam sustentationem, neque ad quiduis aliud habere.* Et infra. *Neque etiam (quanuis aliis sit licitum) pro Missarum sacrificiis, vel prædicationibus, vel lectionibus, vel vllius sacramenti administratione, vel quauis alio pio officio ex iis, quæ iuxta suum institutum Societas potest exercere, stipendium vllum, vel eleemosynam*

8. Sexta obseruantia. Nullum stipendium posse accipere pro ministeriis.

mosynam, quæ ad compensationem huiusmodi ministeriorum dari solent, ab alio quàm à Deo, ob cuius obsequium omnia purè facere debent, possunt admittere. Ex quo contextu constat primò, id quod in hoc genere aliis licitum est, eo quòd nec iniustitiam, nec simoniam continet, religiosis Societatis non licere ratione paupertatis. Id quod denuò specialiter cauetur in canon. 7. Congreg. 6. omnibus. confessariis etiam principum, concionatoribus, &c. *Ne vllum in Societatis ministeriis paupertatis nostræ puritas detrimentum patiatur.* Et idem inculcatur in Ordin. contractis capite 4. numero 8. & 9. Constat secundò hanc obligationem non esse ex simplici directione regulæ, sed ex vi voti paupertatis oriri: nam eodem contextu hoc ponitur sub materia paupertatis, ac non habere redditus vllos. Atque hoc ipsum sæpius & cum magna exaggeratione, & declaratione in constitutionibus inculcatur, præsertim in 4. cap. 7. §. 3. cap. 15. in fine. 6. p. cap. 2. §. 7. cum declaratione in littera G. & 10. p. §. 5.

9. Variæ rationes huius côditionis.

Quibus etiam locis variæ rationes huius institutionis insinuantur. Illa verò sufficiens esse posset, quòd licèt aliud non sit malum, hoc sine dubio est meliùs; quia, & tollit omnem auaritiæ speciem, & temporalis lucri cupiditatem diminuit, ac denique, quia ex hoc capite augetur aliquo modo paupertas. Maximè verò fuit hoc ferè necessarium in Societate, considerato eius fine, & muneribus, tum ex parte proximorum, ad quorum profectum, & lucrum spirituale tota Societas ordinatur: quo enim gratiùs, & liberaliùs ministeria omnia in proximorum commodum facta fuerint, eo sine dubio libentiùs ab eis suscipientur, & cum maiori ædificatione, & cæteris paribus cum maiori fructu fiet: tum etiam ex parte religiosorum; cùm enim maiori ex parte in his ministeriis occupari debeant, si ex eis possent temporale commodum reportare, periculum profectò esset, vt eorum viuendi ratio quæstus potiùs esset, quàm pietas. Vt ergo iuxta consilium Apostoli 1. ad Timothæum 6. solam pietatem magnum quæstum existimarent, præcisa ab illis est omnis spes temporalis commodi, éstque hoc institutum satis consentaneum antiquis canonibus, qui referuntur 1. quæst. 2. cap. *Pastor.* & cap. *si quis.* & cap. *sacerdos.* quæ sunt assumpta ex Prospero. & ex capite *Clericos.* eadem causa. & quæst. ex Hieronymo ad Damasum, & refertur etiam 16. quæst. 1. in vltimis. Quibus locis solùm ad propriam sustentationem dicitur posse ministros altaris aliquid à fidelibus accipere: reprehenduntur autem illi sacerdotes, qui cùm habeant aliàs vnde sustententur, à fidelibus etiam necessaria ad sustentationem accipiunt. Vnde orta est inter scholasticos controuersia, de qua in tomo 3. de sacramentis, disputat. 86. sectione 3. an id liceat, nécne? qua nunc prætermissa certum apud omnes est, perfectiùs acturum, qui nec sustentationem acceperit, si illa indiget. Quapropter dubium etiam non est, quin maior adhuc perfectio sit, hoc ipsum ex voto facere; nam si illud perfectius est; ergo est materia voti; ergo illi perfectioni votum adiungere melius est. Atque antiquos Ecclesiæ clericos & ministros hanc consuetudinem sæpiùs obseruasse verisimile fit ex citatis iuribus, & ex verbis Hieronymi in regula Monachorum cap. de paupertate. *Clerici (inquit) qui de bonis parentum sustentari possunt, si quid pauperum accipiunt, sacrilegium profectò committunt.* Non enim alia ratione sacrilegium ibi interuenire poterat, nisi quia erat

Consonat etiam antiquis canonibus.

Hieron.

A contra votum: nec Hieronymus de omnibus loqui videtur, sed de illis qui paupertatem profitebantur: ergo verisimile est, specialiter professos fuisse hoc paupertatis genus; quanuis non negem verba illa posse habere alias interpretationes, de quibus alibi. Nunc ergo satis nobis sit esse opus perfectionis, & voto dignum nolle recipere stipendium, vel eleemosynam, etiam in sustentationem pro spiritualibus ministeriis.

Citato loco de Sacram.

10. Obiectio contra proximè dicta.

Dices hoc habere locum in his ministris Euangelij, qui aliàs habent vnde sustententur, vt ex verbis citatis ex Hieronymo constat; at verò in his qui aliàs perfectam paupertatem profitentur, non videtur esse illud perfectionis opus, imò nec rationi consentaneum: nam qui altari seruit, ex altari viuere debet; alioqui necessarium illi erit interdum altare relinquere, id est, spirituale monasteriũ omittere, vt quærat vnde sustentetur. Nec satis est si quis respondeat religiosum satis habere vnde sustentetur, ex ipsa scilicet religione: nam tunc ad corpus ipsum religionis reuocabitur difficultas, quia non solùm singuli religiosi Societatis non possunt sibi accipere stipendia, vel eleemosynas, verùm etiam nec alicui domui, aut collegio; neque etiam domus ipsæ, vel collegia possunt hoc titulo aliquid à fidelibus accipere. Cum ergo ipsa collegia, vel domus non habeant aliunde; vnde sustententur; nisi ex bonis fidelium, non videtur ad perfectionem pertinere non recipere ab eis huiusmodi stipendia, vel eleemosynas propter Missas, aut alia ministeria, alioquin necesse est, vt prælati nimiam solicitudinem, ad domos sustentandas sustinere debeant, vel certè, vt alios difficiliores, minúsque decentes modos in quærendis necessariis tenere cogantur.

11. Soluitur.

Respondetur, si perfectionis est in eo, qui habet sustentationem ex propriis, vel paternis bonis, non postulare illam à fidelibus, etiamsi illis inseruiat; multo maioris perfectionis esse non exigere hanc sustentationem, quasi in compensationem talium operum, etiamsi aliunde non habeatur, sed mendicando quærenda sit, quod per se videtur adeò euidens, vt probatione non indigeat; nam sine dubio illud est maioris paupertatis, & nuditatis genus. Deinde auget fiduciam in Deum, qui non deficit in necessariis suis ministris, si fideliter & merè liberaliter Deo, & proximis inseruiant, præter alias vtilitates, & honestates, quas suprà num. 9. numeraui. Quocirca licèt verum sit, totum corpus Societatis ex donationibus vel eleemosynis fidelium sustentandum esse, siue in domibus, siue in collegiis, siue in peregrinationibus, & missionibus seruata in singulis instituti ratione infrà à cap. 9. explicanda, nihilominus consilium sibi obseruandum existimauit, non recipere has eleemosynas propter Missas, vel in compẽsationem aliorum ministeriorum, sed eas vel sponte oblatas accipere, si solùm in eleemosynam, & non in compensationem dentur: vel, si indiguerit, eas à fidelibus postulare, qui eodem liberali modo eas tribuant. Et quanuis fortasse hoc onerosius, & laboriosius sit, hunc tamen laborem non recusat, vt finem à se intentum, id est, animarum profectum meliùs assequi possit, omni videlicet proximorum ipsorum onere semoto.

Concinit Henriquez cum citatis ab eo lib. 9. c. 22 n. 3.

12. Exemplo Pauli illustratur.

Habemus de hac re illustre Diui Pauli exemplum, qui 1. ad Corinth. 9. in primis probat petiisse se ex substantiis fidelium ali, & sustentari. Et ad hoc confirmandum affert aliorum Apostolorum exemplum, & legem Deut. 25. *Non alligabis os boui trituranti.* Et illud, *Si nos vobis spiritualia*

semina

seminauimus, magnum est si nos carnalia vestra petamus? Deinde verò subiungit, *sed non vsi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.* Et infrà, *Ego autem nullo horum vsus sum.* Concinítque in 1. Thessalon. 2. vbi & auara lucra, & prauos alios suæ prædicationis fines excludit. Obseruauit ergo Paulus hoc consilium, non vt aliorum Apostolorum consuetudinem reprehenderet, neque vt se melioré, ac perfectiorem ostentaret; sed quia prudenter existimauit illud sibi magis expediuisse ad munus suum meliùs exequendum, quod erat prædicare Euangelium gentibus: hoc est enim quod ait, *Ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.* Alij enim Apostoli præcipuè prædicabant Iudæis, & ideo sine vlla offensione ab iisdem necessaria ad sustentationem accipiebant; nam, vt commemorat Hieronymus libro 1. contra Iouinianum, circa medium, *Sanctæ mulieres iuxta morem Iudaicum magistris de sua substantia ministrabant*; inter gentes verò non erat talis consuetudo, & quia rudiores erant in diuinis rebus, facilius poterant perturbati si aliquid ab eis exigeretur; & ideo (vt notauit Diuus Thomas 3. p. quæst. 40. articulo 3. ad 2.) quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, *Paulus se abiecisse commemorat.* Aliter quanuis æquè ad rem, de qua agimus, exposuit hanc occasionem Augustinus lib 2. de sermone Domini in monte cap. 16. dicens, *Perhibet Apostolus licere sibi, & permissum esse à Domino, vt qui Euangelium annuntiant de Euangelio viuant, id est, de Euangelio habeant ea, quæ huic vitæ sunt necessaria, sed tamen se non esse vsum de hac potestate; erant enim multi qui occasionem habere cupiebant, acquirendi, & vendendi Euangelium quibus eam voluit Apostolus amputare, iuxta id quod alibi scripsit, vt amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem*, 2. *ad Corinth.* 11. & libro de mendacio. capite 15. tractans illud, *Dignus est operarius mercede sua.* permissum dicit hoc esse, non iussum, *ne forte qui hoc faceret, vt in opere prædicationis verbi aliquid ab eis, quibus prædicaret, in vsus vitæ huius sumeret, illicitum aliquid se facere arbitraretur: posse tamen laudabilius non fieri in Apostolo Paulo satis demonstratum est.* Quæ res tantæ æstimationis fuit apud Paulum, vt gloriam suam illam appellet, & vitæ suæ illam præferat: ait enim citato loco, *Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in me, bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Gloriam meam* (inquit Anselm.) *quam pro hac abstinentia habere volo in Christo apud Deum, compatiens infirmis, dum nihil ab eis sumo.* Aliter Chrysost. hom. 22. *Ne quis dicat, eum quidem hoc facere, sed non lætum verum gementem & mærentem, volens summam ostendere lætitiam, & animi alacritatem rem appellat gloriationem; tantum abest, vt sit mæstus, vt etiam glorietur, & malit mori, quàm amittere hanc gloriationem; ita quod fiebat erat ei vita dulcius.*

Hieron. D. Thom. D. August. D. Anselm. Chrysost.

13. Id exemplū sibi proponit Societas. Chrysost.

Sicut ergo Societas Paulum in ministerio conatur imitari, ita etiam in hoc genere perfectionis illum imitari elegit, ne quod offendiculum Christi Euangelio ponatur, id est, (vt Chrysost. loquitur homil. 21. in 1. ad Corinth.) ne quamlibet protelationem, & dilationem afferamus cursui Euangelij. Hoc enim offendiculum etiam hodie timeri posset, vel prædicando gentibus, vel hæreticis repugnando, vel certè fideles Catholicos instruendo, & excitando, si ob temporale aliquod commodum hæc fieri viderent, ac de stipendio tractari. Fortasse etiam ipsimet ministri Euangelij minorem haberent libertatem

A ad reprehendenda vitia, minorémque ad persuadendum efficaciam, si aliquam recompensationem ab his quibus inseruiunt acciperent: vt ergo cursus Euangelij in nullo impediri posset, peculiarem hanc obseruantiam inter alias religiones Societas tenet; neque omnino singularis in hoc est; nam fratres minores Recollecti etiam hoc obseruant, vt pro Missis eleemosynas, seu pitantias (vt vocant) non accipiant, vt refert Corduba quæst. 15. ad cap. 4. suæ regulæ: quanquam ipsi, solùm intuitu maioris puritatis in paupertate seruanda, id faciant; nam, vt ibidem refert ex libro plagarum, titulo 10. plaga 1. maxima Ordinis, & puritatis regulæ iactura, sub prætextu Missarum, & eleemosynarum diabolo procurante, & hominum fragilitate, cupiditate, & ignorantia introducta est. Corduba.

B Septimò ad hanc paupertatem spectat, nihil posse dare sine facultate superioris, quod omni perfecto voto paupertatis commune est; in Societate verò cum hac exaggeratione ponitur, vt etiam ad res minimas expresè extendatur; nec solùm ad donationem, sed etiam ad mutuationem tam dando, quàm accipiendo extenditur. 3. p. Constitut. cap. 1. §. 8. *Intelligant etiam* (dicitur) *quod mutuo dare, vel accipere, vel dispensare quidquam de his, quæ domi sunt, minimè possunt, nisi superior conscius consensum præstiterit.* Quæ verba cùm generalia sint, non solùm respectu externorum, sed etiam ipsorum religiosorum inter se intelliguntur; non enim dicitur, *Non licet mutuò dare externis; vel ab eis accipere*, sed simpliciter *dare, vel accipere*; ergo neque inter se possunt ex vi illius regulæ, quidquam dare, vel accipepere, etiam mutuò. Quod & seruatur, & est valdè consentaneum voto paupertatis, nam religioso merus vsus facti conceditur; vsuarius autem licèt vti possit ipse, non tamen vsum rei propria authoritate alteri concedere. Per mutuum autem saltem vsus rei alteri conceditur, & ideo meritò non licèt sine facultate superioris. Atque hoc ipsum refertur statuisse Pachomius sua regula 95.

14. Septima obseruantia. Nihil quantuis minimū dare etiam mutuaro inter domesticos, aut externos.

C Reg. Pach.

D Iam quod ad vsum positiuum spectat, variæ sunt constitutiones Societatis, in quibus speciales circunstantiæ, & aliqui actus pertinentes ad huiusmodi vsus perfectionem, commendantur. Nam in Examine cap. 4. §. 26. victus, potus, vestitus, & lecti ratio futura dicitur, vt pauperibus accommodata, & vnumquemque sibi persuasum habiturum, quæ vtilissima erunt ex iis, quæ domi sunt, ei esse tribuenda: vt ita parati sint ad huiusmodi pauperem vsum talium rerum, propter suam maiorem abnegationem, & spiritualem profectum; deinde p. 3. cap 1. §. 25. *Diligant* (dicitur) *omnes paupertatem, vt matrem, & iuxta mensuram sanctæ discretionis, suis temporalibus suos effectus aliquos experiantur.* Et 6. p. cap. 2. §. 11. solùm permittitur necessarius, aut conueniens

15. Vsus positiui paupertatis in Societate varij actus, amplecti viliora, defectu necessariorū experiri, mendicare, &c.

E vsus rerum communium, ita vt regula sit, superflua semper esse resecanda, necessaria admittenda; conuenientia verò seu commoda, licèt ordinariè abiicienda non sint, quia tunc etiam necessitati ipsius subuenitur; aliquando tamen ita esse moderanda, & minuenda, vt paupertatis effectus aliqui sentiantur. Et hoc sensu dicitur 3. p. Constitution. cap. 2. §. 3. *Quæ ad corpori necessaria pertinent, curetur cum diuino auxilio, vt quanuis sit in quo probetur virtus, & suiipsius abnegatio, non tamen desit quo sustentetur natura, & ad diuinum obsequium, laudémque conseruetur.* Sic enim dixit Concilium

Tridentinum sess. 25. cap. 2. de regularib. supellectilem religiosam talem esse debere, vt nihil superflui in ea sit, nihilque quod sit necessarium, desit. Nam per hoc non tollitur quin exercendæ virtutis causa aliquid incommodi interdum sustinere expediat. Cui consonat illud Augustini, dicentis Dominum in Euangelio ostendere, nec in abstinendo, neque in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiam: Et infrà. *Non quid, vel quantum pro congruentia hominum, atque personæ suæ, & pro suæ valetudinis necessitate quis capiat, sed quanta facilitate & serenitate animi careat cum his, vel oportet, vel necesse est carere, implens illud Apostoli, scio & abundare, & penuriam pati, ad Phil.* 4. Præter hæc ad hunc vsum paupertatis pertinet actus mendicandi, qui variis modis, & occasionibus in Societate exercendus est. Nam in primis professi ex vi suæ professionis parati esse debent ad mendicandum in missionibus, cùm ex vi votorum suorum teneantur illas admittere, non expectato viatico, & in propriis regulis eorum, qui in missionibus versantur plenè & perfectè de hac re instruuntur in 5. & 6. vt infrà lib. 6. cap. 4. n. 9. videbimus. In domibus etiam professis, cùm nec in particulari, nec in communi habeant propria bona vnde sustententur, necessarius sæpe est hic actus mendicandi; imò & aliquando in collegiis, si necessitas id exigat, exercendus est, vt dicitur p. 4. Const. c. 2. in fine. Cúmque id sit vltimus seu supremus gradus Societatis, vt à principio ad illum disponantur, exercentur nouitij in peregrinationibus, in quibus mendicare debeant, vt in superioribus lib. 2. cap. 5. num. 7. visum est; vnde in 4. cap. Examin. §. 12. dicitur, debere peregrinari per mensem, sine pecunia, imò suis temporibus ostiatim pro Christi amore mendicare, vt possint ad incommoditatem comedendi, & dormiendi assuefieri. Deinde antequam ad professionem, vel ad alia vota admittantur triduo mendicare debent, vt dicitur in eodem c. §. 27. ad sui abiectionem; & vt hoc præludio intelligant, quæ sit ratio suæ professionis, & ad illam præparari ipso vsu, & exercitio incipiant. Ac denique 6. p. Const. cap. 2. §. 10. *Parati sint* (dicitur) *ad mendicandum ostiatim, quando vel obedientia, vel necessitas id exigent.* In qua promptitudine animi magna ex parte consistit paupertatis perfectio, vt sumitur ex D. Th. 2. 2. q. 184. art. 7. ad 1. Denique ob hanc causam declarauit Pius V. in suo motu proprio, *Dum indefessæ*, omnes religiosos Societatis, in quocunque eius gradu existant, verè, ac propriè mendicantes esse.

D. Aug. lib. 2. quæst. in Euang. cap. 11. & refertur in cap. quod dicit d. 41.

D. Thom.

CAPVT VIII.

Ad quem vsum paupertatis iidem religiosi obligentur ex vi voti.

1. HÆc sunt, quæ circa vsum paupertatis ex vi regulæ seruanda sunt. Quid autem in eis attingat rationem præcepti, & quando in illius transgressione culpa, vel grauis, vel leuis committatur, ex illo generali principio præcipuè accipiendum est, quòd *per hoc votum omnis vsus rei, vt propriæ prohibetur, & omnis etiam proprietas, vel dominium, illo excepto, quod scholaribus specialiter permittitur.* Quamuis ergo aliqua ex dictis cap. præc. non sine imperfectione prætermittantur, si illa non attingant hunc gradum, vt contineant vsum, cum aliqua proprietate, seu appropriatione, regu- A lariter, ac per se loquendo non continent culpam contra paupertatem, quamuis moraliter nunquam fiant sine aliqua culpa, vel contra obedientiam, vel contra temperantiam, aut aliam virtutem; quia regulariter procedunt ex aliquo inordinato affectu, nisi intercedat aliqua ignorantia, vel inconsideratio; nam tunc accedente bona intentione, facilè potest dari excusatio ab omni culpa. Quando verò possessio vel vsus rei fit proprietarius seu per modum proprij, regula generalis est, *quando id fit sine scientia, & consensu Prælati tacito, vel expresso.* hanc tom. sup. tradidimus cum communi Doctorum tractando de voto paupertatis omnino simplici, & de voto solenni paupertatis religiosæ; neque hîc habet aliquid speciale, nam quoad hanc obligationem, eiusdem rationis B est hoc votum Societatis. Rursus quando hæc proprietas ex parte materiæ sit peccatum mortale, vel veniale, eisdem locis explicatum est; neque hîc etiam occurrit speciale quid.

Omnis rei vel vsus eius proprietas voto paupertatis generaliter vetatur.

Quando talis proprietas detur.

Solùm occurrit aduertendum, quando res ipsa non accipitur, vt per modum propriæ semper retineatur, sed solùm ad breuem aliquem vsum, quo talis res non consumitur, tunc licèt res ipsa pretiosa sit; nihilominus culpam regulariter esse leuem: quia materia culpæ ibi non est res ipsa, sed vsus eius, & is quid leue est regulariter loquendo, parúmque videtur lædere paupertatem, & hac ratione mutuò dare, vel accipere librum, vel manu scripta, & similia, regulariter non videtur ma- C teria peccati mortalis, ex vi paupertatis, nisi ex tali vsu aliquod notabile detrimentum bona religionis acceptura sint. In quo etiam aduerto regulariter, maioris culpæ talia esse bona mutuo dare extra religionem, quàm accipere etiam ab externis, quia ex priori actione sequi potest detrimentum in bonis religionis, ipsa inuita; ex acceptatione verò licèt sequatur simile detrimentum in re mutuo accepta, non est inuito domino; nam qui mutuat, voluntariè se exponit huic periculo, & aliter excusatur, si absque eius culpa eueniat; sed in hoc exemplo, & multis similibus prudentis viri arbitrium necessarium est, multumque consi- D derare oportet quid iuxta communem æstimationem religionis, graue, aut leue existimetur, vt latiùs citato tomo dixi. Religiosi autem Societatis cauere omnino debent ne huiusmodi arbitriis sese exponant, quod optimè facient omnem proprietarium vsum vitando, etiam in rebus minimis, vel si aliquid ex humana consuetudine excedatur, non sit vltra materiam minimam & vulgarem. 2.

Nonnulla de materia leui, vel gravi huius voti.

Ex prædictis ergo obseruantiis, quæ superiori cap. numerauimus, quatuor primæ respectu subditorum, hoc est, omnium qui superiorem habent in Societate, solùm quoad hoc pertinent ad rigorosam obligationem voti paupertatis, vt sine superiorum facultate tacita, vel expressa nihil eo- E rum accipiatur, vel occultè possideatur, aut de vno loco in alium deferatur: si autem de licentia superioris aliquid huiusmodi fiat, non erit propriè contra obligationem paupertatis, etiamsi fortasse aliquando minor perfectio sit talem postulare facultatem, aut illa vti. Dico autem *aliquando*, quia interdum potest nihil de perfectione minuere iuxta muneris, vel valetudinis necessitatem, vel alias rationabiles causas. Oportet verò in huiusmodi licentia obtinenda, omnem subreptionem vitare, alioqui non manebit quis tutus in conscientia, quia talis facultas inualida est, cùm re vera non sit ex voluntate superioris 3.

Resolutio huius capitis quoad priores 4. obseruantias paupertatis in præcedenti adductas.

Licentia per fraudem, aut violentiam extorta est nulla.

periotis; hanc enim impediunt fraus, & dolus, quæ sunt causæ surreptionis. Et idē censeo, quando intercedit moralis quædam violentia, quæ inuoluntarium etiam causat: vt si subditus expressè, vel tacitè comminetur se excitaturum turbas, aut aliquod scandalum daturum, aut grauem inimicitiam, vel odium conceptutum, nisi hoc ei permittatur; tunc enim illa potius est pura superioris permissio ad excusandum maius malum, quàm facultas, & ideo non reddit tutum in conscientia etiam in ordine ad violationem paupertatis. At verò si superiori nihil occultetur, nec falsum dicatur, nec vis inferatur; quanuis fortasse sine sufficienti ratione importunis precibus, vel ob priuatam beneuolentiam licentia obtineatur, sufficiens erit, vt contra paupertatem culpa, aut proprietas non committatur. Etiamsi aliud genus imperfectionis, vel culpæ ibi interueniat, vel ex parte subditi, vel magis ex parte superioris, qui facilè potest in hoc grauiter delinquere, seu ratione sui muneris, cui non satisfacit, seu ratione scandali. Quia verò hæc culpa non sufficit, vt licentia illa inualida sit, ideo ea interueniente, non peccatur contra paupertatem.

Vide Ant. 3. p. tit. 16. c. 1. § 11.

Non sic per importunitatem obtenta, vel per nimium fauorem. Oppositum Sanch. lib. 4. de matr. disput. 10. n. 9.

4. An quintæ obseruantiæ violatio per solum vsum clauis votū paupertatis lædat.

Circa quintam obseruantiam de vsu clauis eadem regula seruanda est, quod sine facultate non licèt, cum illa verò licèt. Dubitari autem potest, an huiusmodi vsus sine licentia ex se sufficiat ad peccatum mortale, si aliàs de facto sub claui nihil retinetur sine licentia superioris; neque etiam in affectu id fit, vt aliquid superiori occultetur; neque vt illi liberum non sit quidquam ex his, quæ religiosus habet, auferre, sed solùm ob timorem humanum, ne aliquid vel surripiatur, vel ab aliis videatur. Et ratio dubitandi esse potest, quia authores rigorosè de hac materia loquuntur, dicentes; clauem esse signum proprietatis, vt sumitur ex Corduba in cap. 6. regulæ q. q. Et Aluaro Pelagio lib. 2. cap. 67. versùs finem. Vnde & in iure clauis traditio est signum possessionis, leg. *clauibus*. ff. de contrahenda emptione. Item, quia authores asserunt proprietatem esse celare aliquid Prælato, vt patet ex Panormit. in cap. *cùm ad monasterium*, de statu Monach. nu. 8. & aliis ibi communiter. & Antonino suprà citato; sed quòd ipso inuito sub claui tenetur, satis ei occultatur, cùm non possit suo arbitrio scire, quid ibi claudatur. Et quanuis possit clauem petere, hoc ipsum onerosum est, & ita difficilior ei fit vsus, & dispositio illarum rerum, quæ sub claui tenētur. Habet enim ius illa auferendi inscio subdito, quod non potest facere, si sub claui claudantur. Denique clauis ipsa, & vsus eius sine superioris facultate habentur in eo casu: & quanuis materialiter videatur res leuis, tamen quatenus est instrumentum talis actionis, quæ multum potest nocere paupertati, videtur esse materia grauis; sicut in materia iustitiæ, furari acum, vel calamum, potest esse materia grauis.

Partis affirmatiuæ argumenta.

Cordub. *Aluar. Pel.*

Secundò.

Panorm.

Antonin.

Tertiò.

5. Authoris iudicium suadetur dilemmate impugnando 1. & 2. argumentum partis affirmatiuæ. Prior pars dilemmatis.

Fateor tamen esse rem scrupulosam, & omnino vitandam; nihilominus, secluso scandalo, non audeo dicere esse peccatum mortale ex se, nisi aliquibus circunstantiis specialiter aggrauetur. Moueor in primis, quia vel hoc esset peccatum mortale ob signum proprietatis, vel ob realem proprietatem. Primum dici non potest: tum quia authores ponentes signa proprietatis hoc nō posuerunt, vt patet ex Abbate, & Antonino suprà, & Nau. Commento 2. de regularibus, & Gregor. Lopez in leg. 14. tit. 7. part. 1. Solus Pelagius suprà loquens de Minoribus, inter alia peccata contra paupertatem posuit claues cellarum, tardando per dies extra locum, Prælato non assignare; *claues* (inquit) *capsarum, vel quorumcumque repositorium, vbi fratres habent libros, vtensilia, & supellectiles, qui spatium dierum, eundo extra locum, ne fratres vtantur illis rebus, Prælato non resignare*, &c. Hoc autem vt verum sit, oportet vt & sine voluntate Prælati, & mala fide fiat, scilicet, vt neque ipse Prælatus possit in absentia subditi, de his rebus disponere, vel interim eas ad alium vsum applicare: hæc enim est circunstantia valdè aggrauans, & indicans proprietarium affectum; & tunc clauis non solùm est signum, sed etiam causa suo modo efficax ad impediendum talem vsum proprium Prælati, & consequenter est instrumentum vsurpandi illum. Secluso autem huiusmodi affectu sola ratio signi non sufficit. Tum maximè, quia signū si sit falsum, & non verum, potest quidem efficere præsumptionem culpæ, non tamen veram culpam, nisi fortasse ratione scandali; ergo secluso scandalo (vt loquimur) non potest ex solo hoc capite insurgere grauis ratio culpæ. Altera verò pars probatur, quia circa res sub claue contentas, si seruentur circunstantiæ initio præcedentis numeri positæ, non apparet realis proprietas, propter solum illum modum occultandi; quia supponimus haberi cum facultate, & cum præparatione animi ad dimittendas illas ad arbitrium superioris; ergo non retinentur vt propriæ, quia non proprio nomine tenentur, sed alterius, & cum dependentia ab illo. Confirmatur, quia aliàs occultare rem, vbi nec à superiore inueniri posset, vel aliquo artificio occulto vti, vt arca extrinsecus aperiri non possit, quanuis clauem non habeat, esset proprietas, & consequenter in rebus alicuius valoris esset peccatum mortale; hoc autem per quàm durum est, & præter multorum vsum alioqui timoratorum; ergo. Nec verò ipsius clauis possessio potest esse materia grauis culpæ, quia ipsa in re minimi valoris est, & vsus eius per se non continet grauem inordinationem, vt declaratum est. Eo vel maximè, quia sæpè potest clauis cum licentia haberi, quanuis ad claudendum sub illa aliquid non sit ordinaria licentia: & tunc quanuis vti illa quoad actum claudendi sine licentia, alioqui sit contra regulam, vel obedientiam, tamen per se non videtur materia paupertatis, seruatis aliis circunstantiis, quæ dictæ sunt. Nec verò satis est quòd ea de causa aliquantulum reddatur superiori difficilior dispositio de talibus rebus; quia illa difficultas parui momenti est, cùm facilè possit per subditum auferri. Augetur autem multum hæc circunstantia, quando in absentia plurium dierum, vel per distantiam notabilem aliquis secum defert clauem inscio superiore, nulla alia domi relicta: nam tunc difficultas illa impossibilitas quodammodo efficitur, & ideo iam videtur redundare in magnam appropriationem; quapropter nisi per inaduertentiam excusetur, vel fiat præsumpta voluntate Prælati, valdè reprehensibilis est.

Pars posterior.

Confirm.

Ad 3. arg. eiusdem affirm. partis.

6. An sextæ obseruantiæ violatio, accipiendo stipendium, sit contra votū. Exponitur dubium exemplis.

Circa sextam obseruantiam occurrit similis difficultas; an recipere aliquid pro ministeriis, præcisè ex hoc capite sit contra votum paupertatis, & consequenter in materia graui sit peccatum mortale. Vt autem dubium intelligatur supponamus in omnibus aliis obseruari circunstantias necessarias ad debitum vsum paupertatis, vt verbi gratia, dum quis iter agit potest, licitè eleemosynam, vel aliud donum sibi oblatum, & iuxta communem vsum accommodatum accipere,

vel ad statim consumendum illud, vel si habeat permanentẽ vsum animo possidendi illud obtenta licentia à superiore, cùm primũ conueniri ille possit. Fingamus ergo aliquem accipere breuiarium cum onere dicendi aliquas Missas, & postea retinere illum de consensu superioris, tacendo tamen titulum quo fuit comparatum: difficultas est, an ibi interueniat culpa mortalis contra paupertatem. Idem casus cogitari potest in subdito existente in Collegio, si petita licentia, & non explicando causam propter quam res datur, quippiam simile ob proprium vsum accipiatur. In ipsis etiam prælatis multo magis habet hoc dubium, si aliquid accipiant etiam in vsum Collegij, vel domus datum illo titulo; nam ipsi absolutè non peccant accipiendo, cùm sint constituti dispensatores, & debeant alere subditos; quidquid ergo ibi est culpæ, est ratione modi, seu tituli. Idémque erit si superior det licentiam subdito, vt illo modo aliquid accipiat.

7. Ratio pro parte negat.

Ratio enim dubitandi in his omnibus est, quia vbi non est proprietas, non est violatio paupertatis, sed in illis casibus non interuenit proprietas, quia nunquam res, vel vsus eius retinetur nomine proprio, in quo sola proprietas consistit. Antecedens patet, quia res semper supponitur accipi ab eo qui licentiam habet, idque vel ad communem vsum, vel ad proprium dependentẽ etiam à superiore, & à facultate eius; ergo ille alius defectus, seu respectus erit contra regulam, vel contra obedientiam, non tamen contra paupertatem. Vnde fit vt licèt committatur in materia graui, non sit peccatum mortale, quia ex vi solius regulæ non est culpa. Neque ex voto obedientiæ est peccatum saltem mortale, quia supponimus nullum esse speciale præceptum in virtute obedientiæ de hac re latum: ergo si paupertas non vrget, & scandalum, quod est per accidens, non interuenit, nulla apparet ratio sufficiens peccati mortalis. Confirmatur exemplis. primum est de lucro per negotiationem comparato, quod religioso prohibitum est. Ponamus ergo religiosum aliquem de licentia saltem generali superioris posse recipere vsque ad tantam quantitatem; postea verò quia non inuenit gratis datam per negotiationem aliquam sibi prohibitam, & indecentem illam comparare, ille profectò non videtur peccare contra paupertatem, etiamsi fortè in negotiatione mortaliter peccet iuxta modum prohibitionis. Aliud exemplum est si religioso detur licentia ad recipiendum aliquid sponte oblatum, non tamen ad petendum illud, imò hoc ei expresè prohibeatur; nam licet tunc aliquid petat, & accipiat, non peccabit contra paupertatem, sed contra aliam legem; quia petere non est actus dominij, aut paupertatis, imò est actus mendicitatis; accipere autem iam non fit nomine proprio, sed ex facultate superioris: ita ergo videtur probabilis fieri hæc pars.

Cõfirmatur exemplis. Primò.

Secundò.

8. Pars affirm. suadetur ex Constitutionibus.

Ad contrariam autem partem persuadendam, magnam vim habere videtur constitutio Societatis, vt c. præced. à num. 8. ponderabam. Nam licèt constitutio per se non inducat obligationem ad culpam; designat tamen materiam voti, quæ materia, tota Deo promittitur, cùm paupertas secundùm constitutiones vouetur. Constitutio autem cùm de hac materia loquitur, planè vt obiectum huius voti illam assignare videtur. Nam in c. 1. Exam. §. 3. sic dicitur. *Tria vota in ea,* (id est, in Societate) *obedientiæ, paupertatis, & castitatis emittuntur*; ex quibus sola paupertatis materia ibi declaratur, dum additur, *Si paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec possit redditus illos ad suam sustentationem, nec ad quiduis aliud habere.* Et infrà eodem contextu: *Neque etiam pro Missarum sacrificiis, vel prædicationibus,* &c. *stipendium vllum, vel eleemosynam, quæ ad compensationem huiusmodi ministeriorum dari solent,* &c. *possunt accipere.* Videtur ergo ita explicari votum paupertatis per hanc constitutionem, vt totum hoc sit materia eius; atque adeò rigorosam huius voti obligationem ad hunc actum extendi. Simile argumentum sumi potest ex 10. p. Const. §. 5. vbi ad obseruantiam paupertatis hæc duo æquè pertinere dicuntur, scilicet, non admittere stipendia pro spiritualibus ministeriis, & redditus Collegiorum ad suam vtilitatem non applicare; constat autem hoc secundum esse de rigorosa obligatione paupertatis; ergo & primum. Potest etiam ratione ita declarari, quia ad paupertatem religionis non solùm spectat præscribere, quid accipere liceat, vel non liceat, sed etiam modum acquirendi; ergo quando aliquod genus acquisitionis prohibetur, vt pertinens ad specialem paupertatem talis religionis, ille per se cadit sub tale votũ paupertatis; ita verò se habet votum paupertatis in Societate quoad modum acquirendi, vt ex dictis constat. Itẽ ratione.

9. Neutrã partem voluit definire secunda Congregatio generalis. Vide hoc in decreto 29. 5. Congregat.

Punctum hoc diligenter discussum fuit ferè ante quadraginta annos in secunda Congregatione generali Societatis, vbi Patres magna ex parte in hanc posteriorem partem inclinarunt, tractatúmque est, vt totius Congregationis decreto authenticè statueretur, ac declararetur. Postea verò iustis de causis id prætermissum est; quod est signum non satis constitisse apud ipsos, sensum prædictarum constitutionum fuisse cõstituere actionẽ illam speciali ratione sub materia voti paupertatis. Et ideo ne nouam obligationem ad peccatum mortale addere viderentur (quod in Societate propter periculum vitandum, maximè cauetur) ab illa declaratione abstinuerunt. Et tandem can. 1. 5. Congregationis solum fuit stabilitum ad puritatem nostræ paupertatis necessarium esse obseruare grauissimam constitutionem de non accipiendo stipendio, &c. Hanc ergo partem, vt mitiorem sequendo, dicere possumus, in illis constitutionibus specialiter fuisse expresũ hunc actum ad exaggerandum quanta perfectione & diligentia hoc in Societate obseruandum sit, & quia est proximè, & maximè coniunctũ cum eius paupertate, non quia per se, & directè hæc obseruantia per votum paupertatis promittatur. Vnde in 6. p. Const. cap. 2. §. 7. vt simplex quædam constitutio hæc proponitur, nulla facta mentione paupertatis; sed solùm sub illis verbis, *Meminerint se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, vt sic maiori cum libertate possint, & proximorum ædificatione in diuino seruitio procedere.* Multum etiã iuuat quod in prima formula instituti oblata Paul. III. in prima eius bulla exactè explicatur votum paupertatis, & materia eius; & tamen nulla huius actionis mentio fit. Verba sunt, *Voueant singuli, & vniuersi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non solùm priuatim, sed neque etiam communiter* (loquitur de professis) *possint pro Societatis sustentatione, aut vsu, ad bona aliqua stabilia, aut prouentus, seu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere,* &c. Latè enim illam declarationem prosequitur, nulla huius rei mentione facta, cũ tamen ibi esset optima occasio, & ferè necessaria. Denique videtur hæc sententia satis consentanea intentioni Societatis, & fundatoris eius, cuius mens fuit ita dirigere ad perfectionem,

Rursum pro parte negãte agit author. Primò.

Secundò.

ctionem, vt vitaret pericula peccandi mortaliter quoad fieri posset. Ex obligatione autem in præsenti materia non parua oriri posset, cùm tamen non appareat sufficiés necessitas illam imponendi in tali materia potiùs quàm in aliis; vnde etiam fit vt hoc titulo pars hæc securior dici possit.

10. Agit etiam pro affirm. Primò. Nihilominus negare non possumus, quin contraria tutior sit si obseruetur; imò etiam in rigore iuris loquendo, censeo illam esse magis consentaneam verbis constitutionum, & consequenter formulæ vouendi in Societate, in qua post emissa tria vota additur, *omnia intelligendo iuxta Societatis constitutiones.* Secundò. Accedit quòd in alia formula instituti proposita Iulio III. inter substantialia instituti hoc additum est, quod in priori fuerat prætermissum, his verbis: *Gratis omnino, & nullo pro suo in prædictis omnibus labore stipendio accepto.* Tertiò. Nec videtur referre, vt postea in explicando voto paupertatis hoc non addatur, sicut neque in priori illa Bulla Pauli III. additum fuerat; quia ibi non omnia exponuntur, quæ ad substantiam huius voti pertinent, sed solùm ea, quæ ad explicandos varios gradus personarum, & domorum, aut Collegiorum Societatis necessaria erant. Neque etiam hæc circunstantia, seu actio per se potest existimari extra latitudinem paupertatis; quia (vt dicebam) modus acquirendi multum refert ad paupertatem, vel diuitias; & ideo ex vi voti paupertatis, optimè potest limitari, abdicando, & renunciando huic, vel illi titulo, ex quo possit temporale emolumentum prouenire.

11. Problematicè defendit, propendere tamen videtur in partem negant. Iuxta partẽ negantem quomodo accipiendi casus in n. 6. allati quoad subditos. Hæc igitur controuersia mihi dubia est, & disputationis gratia, facilè potest pro vtraque parte defendi. Ego verò non auderem peccati mortalis damnare eum, qui præcisè in hoc delinqueret absque conscientia erronea, nisi aliunde ageret contra votum. Aduerto autem circa casus in num. 6. propositos, etiamsi hic titulus non sufficiat ad culpam mortalem, magnum esse periculum ferè semper, committendi illam alio titulo. Nam si religiosus Societatis accipiat hæc stipendia sine vlla licentia, clarum est incurrere in vitium proprietatis; si autem accipiat illa licentia dolosè (vt ita dicam) obtenta, quia nimirum petita est ad rem accipiendam, non verò ad stipendium accipiendum; tunc etiam probabilissimum iudico non effugi vitium proprietatis, quia illa licentia surreptitia, & inuoluntaria est superiori, quia ille modus dandi, vel accipiendi, qui tacetur, est valde substantialis, & moraliter loquendo infallibiliter mutaret voluntatem eius, si ei proponeretur; ergo quod ex tali licentia accipitur, sine licentia accipitur; committitur ergo proprietatis vitium. Atque hoc non solum habet locum in eo, qui expresse cum dicta fraude licentiam petit, sed etiam in illo, qui in itinere aliquod stipendium accipit, qui non habet à quo licentiam petat; nam ille etiam in tantum potest aliquid accipere, in quantum vel generalem, vel tacitam licentiam à superiore habere censetur, quia semper accipit nomine alterius, seu ipsius religionis, nunquam autem generalis, aut tacita licentia extenditur ad talem acceptionem, vt constat ex intentione prælatorum omnium, & ex consensu, & vsu totius religionis.

12. Quomodo item quoad ordinarios superiores. Quæ ratio procedit etiam in omnibus Prælatis inferioribus & sub Generali constitutis; nam ipsi etiam indigent generali, vel tacita licentia sui superioris vt in proprium vsum aliquid accipiant. Vnde cùm ipsi pro aliis subditis nullam talem licentiam habeant, nec pro seipsis planè habent. Accederet etiam in eis peculiaris obligatio ratione muneris quo specialiter obligantur procurare regulæ obseruationem, præsertim in grauioribus rebus, qualis in Societate est hæc de qua agimus. Vnde etiam existimo iuxta communem sensum & consuetudinem Societatis, nullum ex his prælatis inferioribus posse in hac constitutione validè dispensare, quia talis potestas neque ad communem & ordinariam gubernationem necessaria est, neque inuenitur eis specialiter commissa, neque etiam de actibus eius est vlla consuetudo, nec vestigium eius.

In Præposito autem Generali (si supponamus hanc non esse materiam voti sed solam constitutionis obligationem) non videtur deesse potestas, cùm in eo sit suprema. Quod sine dubio procederet, si non esset in hac parte ab eadem Societate restricta. Videtur autem restricta in Congregatione 5. decreto 1. vbi renouat, & commendat hanc constitutionem, *Ne pro ministeriis Societatis stipendium, vel eleemosyna vlla in compensationem admitti possit, ac omnino prohibet ne vllus superior, ac ne ipse quidem Præpositus Generalis in ea dispenset.* Circa quæ vltima verba dubitari posset, an tollat omnino potestatem, vel prohibeat solum vsum eius. Sed hanc disputationem omitto; nam illa duo moraliter æquiualent in præsenti. Si enim dispensatio daretur sine causa legitima, non solùm peccaretur grauiter, sed etiam dispensatio esset nulla, quia esset dispensare sine causa in iure superioris, qui defectus semper inducit nullitatem. Antecedens autem patet, quia Congregatio generalis est superior ipso Generali; & ideo secus erit, si aliqua Congregatio dispenset; erit enim valida dispensatio, etiamsi contingat non rectè fieri. Si autem fingamus casum in quo interuenit legitima causa dispensandi, tunc probabile est fore validam dispensationem. Et ideo fortasse in decreto illo non est positum verbum, quod in rigore significet ablationem potestatis. Quia tamen casus ille moraliter accidere non potest, ideo absolutè posita est illa prohibitio. Et quando contingeret illa necessitas, recurrendum esset ad summum Pontificem potiùs, quàm propria authoritate dispensare. Vnde etiam fit, vt nec secum ipse possit Præpositus dispensare, præsertim, quia ratione exempli, & scandali magis vitanda erit talis dispensatio. Denique etiam ante hoc decretum existimo non potuisse sine graui culpa in hac materia dispensare, moraliter, seu regulariter loquendo, quia oporteret causam esse valde grauem, quæ vix potest in tali materia occurrere. Nec nouum videri debet, quòd superior possit peccare mortaliter iniquè dispensando in constitutione, quæ per se non obligat ad peccatum mortale, quia dispensatio illa est maximè contra bonum commune religionis, præsertim in re tam graui. Est etiam contra obligationem fidelitatis, & iustitiæ, ad quam superior tenetur ex officio suo. 13. Quomodo denique quoad Generalem.

Circa septimam obseruantiam nihil occurrit addendum circa obligationem in conscientia præter generales regulas suprà datas de voto paupertatis religiosæ. Quæ verò tandem circa vsum positiuum adduntur, ordinariè ad perfectionem magis pertinent, quàm ad rigorosam obligationem. Solùm circa religiosam supellectilem aduerto, licèt interdum contingat in aliquo esse superfluam, considerata ratione instituti, atque etiam consuetudine, tamen per se lo- 14.

quendo non inducere culpam grauem contra paupertatem, dummodo tota ex legitima facultate superioris, & cum debita resignatione animi habeatur, quia nulla certa mediocritas, seu quantitas supellectilis cadit sub votum paupertatis, vt materia eius; ergo si alioqui euitetur proprietas, & proprietarius vsus non erit in ea materia per se loquendo grauis culpa contra paupertatem. Per accidens verò poterit interdum hæc esse culpa, & non parua, ratione scandali, maximè si detur occasio aliis relaxandi perfectionem paupertatis. Circa aliam verò partem de vsu, vel exercitio mendicandi, clarum est paupertatem Societatis ex vi proprij voti, nunquam obligari personam aliquam in particulari, ad exercendum illum actum, sed obligabit, aut obedientia, aut charitas propria, vel proximi, si tanta sit, vt ad subueniendum illi necessarium sit mendicare.

CAPVT IX.

De paupertate domorum professarum propria.

Diximus hactenus de his, quæ ad paupertatem singularum personarum pertinent, dicendum superest de paupertate, quæ in communitatibus Societatis seruanda est. Sunt autem in Societate tria genera domorum, scilicet professarum, Collegiorum, & Nouitiatuum, vt in superioribus lib. 2. cap. 5. num. 14. visum est; & in eis pro ratione finis & muneris vniuscuiusque diuersus modus paupertatis seruatur, qui sigillatim explicandus est; in hoc quidem & sequenti capit. quoad domos professas, in 11. quoad Collegia, & Nouitiatus.

1. Quatenùs rerum dominij sint incapaces professæ domus etiã in cõmuni.

Primò ergo Societas professa, in communi etiam, capax non est dominij aliquorum bonorum immobilium. ita habetur in 1. Bulla Pauli III. *Declarantes, quòd non solùm priuatim, sed neque etiam communiter possint pro Societatis sustentatione, aut vsu ad bona aliqua stabilia, aut ad prouentus, seu introitus aliquos ius aliquod ciuile acquirere.* Idem in Bulla 1. Iulij III. vbi declaratio additur partim ampliationem, partim limitationem continens; cùm enim dicitur, neque professos, neque eorum domos, aut Ecclesiam posse habere prouentus, redditus, possessiones, aut bona stabilia ampliatio quædam est, vel saltem maior explicatio. Cùm verò additur, *Præter ea quæ opportuna erunt ad vsum proprium, & habitationem*, limitatio quædam est. Alia etiam est diuersitas notanda; nam in priori Bulla subiiciebantur hæc verba, *Sed sint contenti vsum tantùm rerum sibi donatarum ad necessaria sibi comparanda recipere.* Quæ verba statim excitabunt illam quæstionem, an dominium talium rerum apud Societatem sit. Ad hanc ergo quæstionem tollendam aliter in posteriori Bulla illa proposita sunt, scilicet, *rebus sibi ex charitate donatis ad necessarium vitæ vsum contenti.*

Quarũ sint capaces.

Itaque in Societate non habet locum illa quæstio, quæ de religione Minorum controuerti solet: Nam re vera domus professa est capax alicuius dominij in communi, nimirum earum rerum mobilium, quæ ad actualem vsum habet. Et ita expressè declaratum est in d. cap. 2. 6. p. Constit. §. 5. liter. E. Idémque censendum est de dominio illius rei immobilis, quæ solùm ad habitationem, vel alium huiusmodi vsum, scilicet, ad aliquam recreationem religiosis necessariam, inseruiat, non verò ad redditus, & prouentus, ex quibus religiosi sustententur. Quanuis autem horum bonorum dominium habeant professæ domus, plenam tamen administrationem non habent, sed in Præposito Generali præcipuè residet propter perfectam subordinationem, & monarchicum regimen, quod Societas profitetur, & ideo contractus, qui de his rebus in domibus professis, non à Conuentu, nec nomine eius, sed à superiore nomine Generalis fiunt. 3. p. Constit. cap. 3. §. 5. Aliorum autem redditiuum, vel bonorum immobilium præter ea, quæ dicta sunt, incapax est professa Societas: quod etiam Pius V. & Gregor. XIII. in suis Bullis confirmarunt. Idem habetur 6. p. Constit. cap. 2. §. 2. vbi ampliùs his verbis declaratur, *In domibus, vel Ecclesiis, qui à Societate ad auxilium animarum admittentur, redditus nulli nec sacristiæ quidem, aut fabricæ applicati, haberi possint, sed neque vlla alia ratione, ita vt penes Societatem sit vlla eorum dispensatio.* Et §. 5. additur, *Non solùm redditus, sed nec possessiones vllas habeant in particulari, neque in communi, domus, vel Ecclesiæ Societatis, præterquam quod ad habitationem vel vsum necessarium eis conueniens fuerit*, &c. In Examin. etiam cap. 1. §. 3. declaratur, paupertatem Societatis talem esse, *vt nec velit, nec possit redditus vllos ad suam sustentationem, neque ad quiduis aliud habere.*

2. Quàm latè pateat illa incapacitas seu paupertas bonorũ in communi, & cur.

Vbi particula illa, *nec quiduis aliud*, posita est ad explicandum, etiam ad seruitium, vel expensas sacristiæ, vel sacrificij diuini, vt pro ornamentis ad sumptus olei, ceræ, tritici, aut vini consumendi in altari, non posse Societatem professam habere redditus ad quos habeat proprium ius. Et hoc ipsum significatum est in 6. p. Constit. in verbis illis, *Nec sacristiæ quidem, aut fabricæ applicati.* Additur præterea in 4. p. Constit. cap. 2. §. 4. in domibus, & Ecclesiis Societatis professæ non posse admitti obligationes ad curam animarum, vel ad aliquas Missas dicendas; per quod excludũtur etiam omnes redditus, qui ex anniuersariis, seu capellaniis prouenire solent. Verùm hoc commune est toti Societati, etiam in Collegiis. Prouenit enim ex illa generali conditione paupertatis Societatis, quod pro Missis, vel aliis ministeriis spiritualibus non potest stipendium, vel eleemosynam accipere. Quanquam non hæc sola ratio ibi interueniat, sed etiam, vt operarij Societatis professæ magis expediti sint ad sua ministeria, & ad missiones obeundas, quando iniuncta fuerint. Et ideo additur ibi in declaratione, quòd licèt Collegia possint interdum aliquas obligationes accipere, quæ neque animarum curam contineant, nec distractionem afferant, nec multam occupationem repugnantem Societati, *in domibus autem professorum* (dicitur ibi) *quando nec illæ redditus vllos habent, nec ipsi stabilem habitationem, huiusmodi obligationes non tolerantur.*

3. Ad quas etiã personas domorũ ipsarũ se extendat.

Ex quibus omnibus constat occlusam omnino esse viam Societati professæ habendi redditus certos, & stabiles ad quascunque expensas sibi necessarias, siue ad fabricam Ecclesiæ, aut domus, siue ad expensas Ecclesiæ, seu sacristiæ, siue ad sustentationem tam professorum, quàm omnium eorum, qui eos adiuuant, vel in temporalibus, vel in spiritualibus, in quocunque gradu Societatis illi sint, vel etiam nouitij, imò etiamsi sint famuli; nam omnes hi comprehenduntur in sustentatione domus. Neque etiam pro hospitibus, nec pro itineribus agendis, multóque minùs, vt ipsi professi in missionibus ex eis sustentari

ſtentari poſſint, quia verba ſunt generalia, & omnem titulum, vel occaſionem excludunt. A

4. Deinde conſtat in hoc genere paupertatis, quoad multa conuenire paupertatem Societatis cum paupertate Minorum, quatenus nihil proprium in communi habere poſſunt: in aliquibus verò differre ex parte minuendo, & ex parte augendo illam paupertatem. Nam quoad dominium proprium rerum mobilium, quæ actu poſſidentur, & tenentur ad vſum, & quoad Eccleſiam, & domum habitationis, non refugit Societas illud admittere, quia non exiſtimat impedire aliquo modo finem ſuum. Minores verò profitentur hoc etiam dominium non admittere, ſed purum vſum: quod ſanctum etiam eſt, & ex eo capite paupertatem auget, & commendat eius affectum. B Aliunde verò excedit hæc paupertas Societatis; quatenus excludet omnes redditus pro ſacriſtia, & ſumptibus eius, & omnes prouentus ex capellaniis, anniuerſariis, &c. quæ cum paupertate Minorum non repugnant, vt in tomo ſuperiori tractando de religionibus mendicantibus viſum eſt. Atque hinc tandem fit, vt ad declarandam hanc paupertatem Societatis profeſſæ nihil hîc adducere neceſſarium ſit: nam quæ illi communia ſunt cum religionibus mendicantibus, illo in loco declarata ſunt. Quæ verò ſunt propria Societatis, apertè ferè in ipſis conſtitutionibus continentur. Vt tamen diſtinctiùs ea, quæ ſunt propria, intelligantur, operæ pretium erit nonnulla ex verbis C Pontificum paulo antè allatis magis exponere, & dubia incidentia expedire.

Dicta paupertas exceditur, & excedit paupertatem Minorum.

Dubium primum.

Quid verba illa Bullæ Pauli III. (ius aliquod ciuile) *importent.*

5. Primùm ergo inquiri poteſt, quid ſignificet in Bulla Pauli III. verbum illud, *ius aliquod ciuile*. Videtur enim in rigore ſignificare actionem ad D perendum coram iudice redditus, vel prouentus aliquos, atque ita non repugnare, quin domus profeſſa habeat ius, quod vocant naturale ad huiuſmodi redditus, vel bona ſtabilia: rectè enim vnum ius ab alio ſeparatur; vt in ſententia multorum per teſtamentum minus ſolenne, quando certò conſtat continere voluntatem teſtatoris, ius naturale acquiritur, id eſt, in conſcientia & vera iuſtitia, quanuis non acquiratur ius ciuile, id eſt, actio ad petendam iuridicè hæreditatem. Similiter qui deceptus eſt in venditione citra dimidium, ius naturale habet ad id in quo deceptus eſt, non tamen ius ciuile, quia ei non datur actio. Cùm ergo in dicta Bulla ſolùm declaretur, Societatem profeſſam non poſſe acquirere aliquod E ius ciuile, non videtur excludi, quin habere poſſit verum ius iuſtitiæ ad aliquos redditus, quanuis illos iuridicè petere non poſſit. Vt, v.g. ſi aliquis teſtamento relinqueret ſuam hæreditatem alicui cum onere dandi ſingulis annis penſionem centum aureorum domui profeſſæ Societatis, conferendo etiam ipſi Societati ius naturale iuſtitiæ, abſque actione ciuili.

Ratio dubij.

Cōfirmatur exemplo.

6. Reſpondeo certum eſſe Societatem eſſe incapacem omnis dominij harum rerum, tam corporalium, quàm incorporalium, atque adeò nec cenſus vllos habere poſſe, nec verum aut proprium ius ad vllos redditus. Prima pars conſtat ex multis aliis verbis ſuprà citatis, præſertim, quia proximè poſt illa verba in Bulla Pauli III. additur, *Sed ſint contenti vſum tantùm rerum ſibi donatarum, ad neceſſaria ſibi comparanda, recipere.* Vbi etiam rerum mobilium ſolus vſus videbatur permitti. Apertiſſimè verò id declaratum eſt in Conſtituit vbi nulla facta mentione iuris ciuilis, abſolutè dicitur Societatem profeſſam, neque in communi, neque in particulari poſſe habere hæc bona: & ad maiorem explicationem additur, *ſed neque vlla alia ratione, ita vt penes Societatem ſit vlla eorum diſpenſatio.* Quòd verò ſub hac generali prohibitione comprehendantur non tantùm res corporales, ſed etiam illæ, quæ incorporales vocantur, ex ipſis verbis manifeſtum eſt; quia cenſus anni ſunt ex his bonis incorporalibus: at illi etiam excluſi ſunt per illa verba, *nulli redditus*, nam ex cenſu aliqui redditus debentur. Imò iuxta veram ſententiam, hoc commune eſt omni religioni, quæ paupertatem in communi profitetur, nam eo ipſo repugnat illi habere ius aliquod proprium ad certos redditus; & ideo Bonifacius VIII. in c. 1. §. 1. de religioſ. dom. in 6. dixit huiuſmodi religionem incerta mendicitate ſuſtentandam eſſe, quia nihil debet habere certum vnde alatur: ſed ex eleemoſynis viuere debere; vt ibi gloſſa, & omnes notant: Ergo omnes certi redditus, ſiue proueniant ex re corporali, ſiue ex incorporali iure, repugnant huic paupertati. Non ergo excluditur ſolum ius, ſeu actio ciuilis, ſed etiam ius ipſum ſubſtantiale, vt ſic dicam; quod inter bona temporalia, & immobilia per ſe computatur & eſt æſtimabile pretio, etiam ſecluſa actione ciuili, & de ſe ſufficere poteſt ad certam vitæ ſuſtentationem, etiamſi ex alterius iniuſtitia negari poſſint redditus debiti ex tali iure; quæ ſententia manifeſtè ſumitur ex declaratione Pontificis in Clem. *Exiui*, *verſ. cùmque annui redditus.* de verb. ſignific. Cùm ergo in Bullis ponitur particula illa, *ius ciuile*. non intelligitur ſola actio ciuilis, ſed omne ius, ſeu dominium humanum, quod ius ciuile appellari potuit, vel quia inter ciues verſari ſolet, vel quia fundamentum eſt iuris ciuilis, & per ſe confert illud, quanuis aliquando ex accidenti negetur.

Bipartitò reſoluitur dubium.

Oſtenditur prior pars.

Oſtenditur poſterior.

Ad exemplum autem ibi poſitum, manifeſtum 7. eſt in eo caſu legatum illud repugnare paupertati Societatis, atque adeò eſſe nullum, ita vt non ſolùm non acquirat Societas ius ad tales redditus, verùm etiam non poſſit illos recipere: quia eſſet virtute conſentire, & acceptare ius, aut ſaltem velle habere certos redditus ad ſuam ſuſtentationem (niſi fortè hæredes expreſsè declararent, ſe vltrò dare velle.) Imò, etiamſi teſtator hoc onus imponeret hæredi nullo iure dato Societati, ſed ſolùm grauando conſcientiam hæredis, iuxta communem ſententiam tomo præcedenti tractatam de mendicantibus, non eſſet validum tale legatum: quia repugnat ſtrictæ paupertati, quæ omnes redditus certos excludit, vt notat Panormit. in c. *nimis praua*, 2. de exceſſ. Prælat. n. 2. & in cap. *in præſentia*. de probationib. & ideo in 7. tandem Congregat. generali. decreto 50. editionis ann. 1616. ſtabilitum eſt, repugnare Societatis inſtituto, & puritati paupertatis eius, ſi Collegia accepent redditus cum onere dandi aliquam partem domui profeſſæ. Et quanuis Syl. ueſt. *Legatum*. 2. q. 2. particula 2. & 2. cum Paludano, & aliis Doctoribus, hoc limitet, quoad alias religiones mendicantes, videlicet, *niſi per modum eleemoſynæ id reciperent*; & non exigendo iudicialiter, de quo citato tomo viſum eſt, nihilominus in So

Ad confirmat. ab exemplo legati in illo n. 5.

Panorm.

Syluest. *Palud.*

Societas professa legata quædã in eleemosynam acceptare potest.

in Societate ipsa, non existimo habere locum generaliter de quibuscunque legatis illam limitationem; sed solùm in casu in eius constitutionibus expresso. Nam in 6.p.Constit.cap.2.§.2. cùm dictum esset, domus, & Ecclesias Societatis non posse habere redditus, additur in Declaratione lit. B. *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Ecclesiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vsum relinquere; dummodo, nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit vnde ei competat actio in illos,* (*quanuis id illi curæ esset, vt is cui tale munus commissum est, suum officium faceret*) *& sic in rebus similibus, non esset id à Societatis paupertate alienum.* Ex qua declaratione constat in casu ibi expresso tale legatum, seu onus validum esse, quia Societati licet gaudere illo, modo sibi permisso, scilicet accipiendo redditus illos si dentur, & admonendo etiam sui officij hæredem, qui supponatur in conscientia obligatus, aliàs nulla esset admonitio. Qualis verò esse possit illa obligatio hæredis, in tomo superiori explicatum est.

8\. Non tamen quæcunque legata.

Cùm autem exceptio firmet regulam in contrarium, & hæc videatur in præsenti esse exceptio singularis, consequenter videtur extra hunc casum non licere Societati acceptare huiusmodi redditus iam certos, saltem ex obligatione alterius. vt, v.g. si illi redditus non ad fabricam Ecclesiæ, aut domus, sed ad sustentationem religiosorum relinquerentur; quia hoc magis repugnat paupertati personali, vt sic dicam. Quòd si hæc expositio vera est, etiam non licebit (attento iure communi) similes redditus acceptare ad ornamenta Ecclesiæ, & alia onera sacristiæ; quia nomine *fabricæ*, hæc non comprehenduntur, argum. cap. *de his*, de testamentis. vbi hæc ponuntur tanquam diuersa, quod ibi notat Panormit. n. 2. & infert redditus deputatos ad fabricam non posse conuerti in ornamenta Ecclesiæ. Hic ergo in præsenti dicendum videtur permissionem expressam tantùm circa fabricam, non extendi ad ornamenta, & alios sumptus pro luminaribus, sacrificiis, &c. Deinde etiam ponderari potest, hoc solùm permitti fundatoribus. Quod etiam videtur speciale propter gratitudinem eis debitam, & quia sunt veluti domini, id est, patroni, ad quos maximè pertinet, & veluti in eorum commodum redundat, quòd talia ædificia conseruentur perpetuò, & ita ab alio extraneo non esset hoc admittendum; non enim sine causa nomen *fundatoris* positum est. Quæ expositio tota eò potest religiosis Societatis magis placere, quòd paupertatem domorum magis restringit, & quia singula verba B. P. Ignatius magis expendit, qui non sine speciali motiuo, & ratione casum illum in particulari expressit.

Nomine fabricæ non veniunt ornamenta. *Panorm.*

Neque sumptus pro sacrificiis, & luminatibus.

9\. Probabile tamen est posse acceptare quæcunque eo modo relicta. Suadetur primò.

Nihilominus talem expositionem non propono vt certam; primùm, quia argumentum à contrario, vel ab speciali, vbi prohibitio generalis lata non erat, non est firmum ad concludendam generalem prohibitionem in aliis casibus; in præsenti autem non est prohibitum, ex vi voti paupertatis, neque ex aliis regulis Societatis recipere huiusmodi redditus, si ab alio conferantur ex obligatione sibi relicta, sine iure vel cura Societatis, nam seclusa hac speciali declaratione nihil peculiare habet Societas plusquam aliæ religiones, quibus prohibitum est habere redditus in communi, quibus non propterea censetur prohibitum acceptare hanc eleemosynam, quantumuis obligatoriam ex parte dantis: ergo quanuis in prædicta declaratione num.7. allata ille casus specialis expressus sit; non licet inde inferre generalem prohibitionem in omnibus aliis: nam ad recedendum à iure communi, & ad inducendam specialem voti obligationem, seu materiam, maior declaratio necessaria erit: potuit enim ille casus exprimi non vt explicaretur tantùm in eo specialiter licere, sed vt insinuaretur in hoc casu esse specialem rationem, non vt liceat, sed vt etiam congruum sit, talem piam operam acceptare, modò nostræ paupertati accommodato, etiamsi fortasse in aliis casibus, vel melius sit illa non acceptare, vel regulariter possit esse aliquod inconueniens, vel periculum alicuius fraudis, vel diminutionis paupertatis per huiusmodi legata.

Deinde moueor propter illa verba, *& sic in rebus similibus:* per quæ significari videtur non esse speciale in illo casu, sed extendi etiam ad alios similes, nullum enim alium congruum sensum illorum verborum inuenio. Nam illæ res similes non possunt referri ad res in testamento relictas; quia omnes, quæ relinqui possunt, comprehensæ iam erant nomine *redditũum*, nam si non sint redditus, sed res semel donandæ, & consumendæ, illæ etiam cum perfecto iure, & actione ciuili acceptari possunt. Igitur referri necessariò debent ad alios casus, in quibus aliqui redditus sub eodem onere, & modo relinquantur ad alios vsus Ecclesiarum, vel domorum Societatis. Secundò.

Accedit etiam, quod in originali Hispano verba, quibus illa declaratio concluditur, sunt *No seria inconueniente*, quæ non tam significant hoc esse licitum, quàm non esse contra perfectionem, vel conuenientem gubernationem, quando ratio aliqua gratitudinis, vel pietatis id postulauerit, ita enim interpretor illa verba, *Et sic in rebus similibus.* Tertiò.

Denique hoc videtur sufficienter colligi ex dict.c. 6. p. Constit. 6. in quo tria ordinantur. Primum est, vt nullus Societatis *excitet aliquem ad relinquendas perpetuas eleemosynas alicui domui, vel Ecclesiæ Societatis*; quod per se non pertinet ad votum paupertatis, neque ad materiam eius, sed ad quandam perfectionem, & ad regulæ obseruationem, magnámque ædificationem. Secundum est, *vt si quis sponte sua eas relinquat, nullum ius ciuile ad eas in iudicio petendas acquiratur Societati*; & hoc pertinet ad materiam voti paupertatis. Tertium est, tales eleemosynas recipi posse, *si alij cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, eas elargiantur*, hæc enim verba manifestè supponunt tunc etiam posse à Societate recipi. Quæri autem circa illa potest, an oporteat alium ex sola charitate, id est, ex spontanea voluntate absque obligatione illas donare, hoc enim videntur significare in rigore illa verba. Non tamen ita censeo, nam etiam ex charitate moueri potest, qui suam obligationem quæcunque illa sit, implet. Solùm ergo ibi significatur respectu Societatis non posse esse obligationem iustitiæ, quidquid sit de quacunque alia obligatione, quam hæres potest habere respectu testatoris. Quartò.

Dubium secundum.

Quid importent verba illa Bullæ, (redditus, & possessiones.)

Dubitari verò vlteriùs potest an nomine redditũum comprehendantur temporales pensiones, si ad quinque vel sex annos tantùm relinquantur; sed de hoc idem censendum est, quod de 10.

medican

Redditus etiam certi temporis prohibentur professæ domui. Primò.

mendicantibus religionibus tomo superiore dixi contra Cordubam,& alios,si talis sit pensio, vt ad eam religio ipsa ius acquirat, etiamsi tẽporalis sit, repugnare paupertati Societatis professæ: quia etiam huiusmodi pensio impediet saltem pro illo tempore, incertam mendicitatem; ergo repugnat dictæ paupertati. Et ideo Clemens in dict. Clem. *Exiui*,absolutè & sine distinctione dixit huiusmodi redditus retinere paupertati,& mendicitati repugnare. Et ibidem etiam asserit hos annuos redditus inter immobilia bona computari, quia ius ad illos est quasi res fructifera, de se permanens, & vendibilis, quod non solùm verum est de perpetuo, sed etiam de temporali censu, vt communiter Doctores docent, & videri potest Couarr. 3. Variarum c.7.Præterea ob hanc rationem docent omnes Doctores,vt tom. superiori vidimus,vsumfructum eius, qui professionem facit in religione, quæ non potest proprim in communi habere,non cedere in commodum religionis,sed per perfessionem extingui; cùm tamen redditus vsufructuarij temporales sint,maximè respectu religionis, quia ad summum durare possent pro tempore vitæ ipsius vsufructuarij:signum ergo est etiam temporales redditus cum iure ad illos, huic paupertati repugnare. Denique in constitutionibus Societatis illa distributio additur, *nulli redditus*,& illa, *sed neque vlla alia ratione*, & illa, *sine redditibus vllis*. An verò tale legatum relictum Societati professæ, vt possit conuerti in vtilitatem eius, aliquo modo non repugnante paupertati ipsius,& sub ea ratione validum esse possit,dicam statim.

Couar. Secundò.

Tertiò.

11\. Circa verbũ *possessiones* puncta tria declarantur. Vnum punctum,quid sint possessiones.

Circa aliam particulam, qua prohibetur Societas habere possessiones præter necessarias ad vsum, inquiri potest quid nomine possessionum intelligatur, & quæ sint permissæ, quæ verò prohibitæ, & an prohibeatur illarum tantùm proprietas, vel etiam vsus. Primum horum per se facile est,possessiones enim appellantur omnia bona immobilia corporalia, vt sunt domus, & quæcunque ædificia, vineæ, horti, & in vniuersum agri,siue fructiferi sint, siue infructiferi; hæc enim omnia tam in iure, quàm in communi modo loquendi nomine possessionum significantur. Oportet autem hîc notare Concilium Trident. sess. 25. c.3. de Regularib. concessisse omnibus regularibus, Minoribus de Obseruantia & Capucinis exceptis, vt monasteria, & domus eorum habere possent bona immobilia, etiamsi in constitutionibus suis eis id sit prohibitum: sub quo decreto videbatur Societas etiam comprehensa. Quia verò Concilium non præcipit, sed concedit, ideo postea Societas in secunda Congregatione generali Can.21.cessit cuicumque iuri, quod ei posset ex hac concessione Concilij prouenire, & ideo eadem obligatio nunc integra perseuerat, & post illud decretum Concilij confirmata est hæc paupertas Societatis à Pio V. & Gregorio XIII. ille enim in Bulla, *Dum indefessæ*, declarat, Societatem mendicantem existere, *quippe quæ* (ait) *ex eius instituto, & constitutionibus Apostolica authoritate confirmatis bona stabilia possidere nequit, sed incertis eleemosynis fideliúmque elargitionibus, & subuentionibus iuuit.* Gregorius verò in constitutione, *Ascendente Domino*. & hanc prædecessoris sui declarationem citat, & probat, & deinceps totum institutum, ac expresse etiam quoad hanc partem confirmat.

Societas cõcessioni Trident. renuntiat.

12\. Alterum punctũ quæ

De secundo autem puncto dicendum est, duas tantùm, vel tres possessiones posse habere conuentum vnum Societatis professæ,scilicet domum ordinariam, in qua habitent religiosi; Ecclesiam, in qua sacra ministeria exerceant, quæ regulariter non reputatur possessio distincta, sed vnum corpus efficit cum ipsa domo, & cum eadem domo computatur hortus aliquis ad quotidianum vsum necessarium religiosorum: nam hoc totum nomine monasterij, aut domus comprehendi solet. Præter hæc verò habere potest separatam aliquam possessionem, vbi etiam domum cum agro, vel cum horto habeat ad extraordinarium, necessarium tamen vsum religiosorum, ad corporis, vel spiritus leuamen aliquod aut refrigerium: hæc enim omnia sunt in prædictis constitutionibus contenta. Quia verò quod ad Ecclesiam, vel domum pertinet declaratione non eget, ideo solùm de possessione alia explicatur in 6. p.Constit.c.2. §. 5. talem esse debere, *vt nec aliis locetur, nec fructus, qui redditum loco esse possint, habeat*; scilicet (additur ibi in Declaratione lit.F.) *si vini, vel olei, vel tritici prouentum dictæ possessiones ferrent, vel si fructus, & olera ex hortis venderentur, quorum nihil licebit*; quæ verba desumpta videntur ex dict. Clement. *Exiui*. §. *Licet*. Non repugnabit autem paupertati conuertere in vsum domus fructus aliquos, vel olera, ex huiusmodi locis prouenientia. Omnis autem alia vtilitas ex illis prohibita est, vt eodem loco satis declaratur. Præter has autem possessiones, nullas alias habere licet: quia in hoc genere quidquid concessum non est, censetur prohibitum, vt argumentatur Pontifex in dict. Clement. *Exiui*. vers. *Cúmque annui*. & optimè, nam hic prohibitio generalis est ratione talis voti, & ideo solùm id est licitum, quod est concessum, seu exceptum. Non ergo licebit Societati professæ habere domum aliquam, vel vineã, vel quippiam simile, quod ad prædictos vsus moraliter necessarium non sit, etiamsi ex illis possessionibus non sustentetur, sed fructus earum in eleemosynam aliquam conuertat, & sic de aliis. Vide Cordubam in c.6. suæ regulæ q.10. punct.2. & Serenam Conscientiam q. 10.

possessiones professis permittũtur.

Quam possessionẽ non sibi iunctam possit habere domus professa.

Cordub. *Sere. Consc.*

13\. Tertiũ punctum, An prohibeatur sola proprietas, an etiam vsus fructus.

Quoad tertium verò punctum manifestum est in primis maximè prohibitum esse dominium harum possessionum, deinde certum est prohiberi vsumfructum, etiam absque dominio: quia non minùs hoc repugnat paupertati, imò quodammodo magis, quia indigentiæ magis subuenitur vsufructu, quàm proprietate. Item quia expresse in dictis constitutionibus prohibentur prouentus; quæ vox propriè significat fructus, seu commoditatem vsusfructus. Item prohibentur quicunque redditus, vel emolumenta quarumcunpue possessionum; ergo multo magis vsusfructus. Denique dicendum est, etiam vsum talium possessionum (præter suprà dictas) esse prohibitum. quod sumo ex dict. Clem. *Exiui*. vbi de Minoribus sic dicitur. *Possessiones, vel earum etiam vsum (cùm eis non reperiatur concessus) recipere, vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet.* Quæ verba & ratio eorum in Societate professa locum habent. Intelligo autem per vsum, ius vtendi: nam solus vsus facti per se non repugnat voto paupertatis: & ideo, si dominus concederet Societati vsum alicuius possessionis ex mera liberalitate, nullũ ius illi tribuendo, sed cum potestate libera respectu Societatis, negandi illum vsum, cùm velit habere talem vsum, non esset contra paupertatem, quia ibi nulla est proprietas, nec ius propriũ, & perinde est accipere vsum domus ac recipere vsum equi, aut alterius rei cuiuscunque. Poterit ergo esse in hoc aliquis excessus, si talis vsus non esset adeò decens religiosos,

Vsus nudus non prohibetur.

giosos, præsertim profitentibus solennem paupertatem, tamen in rigore non esset contra tale votum. Atque eodem modo accipiendum est, quod de vsufructu diximus; nam vsusfructus propriè significat ius ad percipiendos fructus. Si autem dominus possessionis liberaliter tribueret fructus vnius anni, acceptari possent, sicut aliæ eleemosynæ; imò & plures annos posset id facere, nullum ius conferendo Societati. Addo etiam, quòd licèt ille voto ad id se obligaret, votum esse validum, & Societas posset fructus recipere, dummodo votum intelligatur soli Deo factum, & ipsi nullum esse acquisitum ius, sicut suprà n. 9. dicebamus de obligatione hæredis ex testamento. Denique aduerto, cauendum esse ne in Societate admittatur administratio, seu dispositio talium fructuum, vel redditu um; nam hoc repugnaret eius paupertati; vt constat ex cap. 2. 6. p. Const. §. 3. & 6. & lit. B.

Administrare fructus, vel redditus alicuius, paupertati repugnat.

14. Sed quid si domui professæ possessio aliqua ad vsum suum, non necessaria donetur, aut testamento relinquatur. Respondeo, dupliciter posse id contingere. Primò vt legatum habeat adiunctam aliquam conditionem repugnantē paupertati, prout declarata est: vt, v.g. quòd talis possessio sub dominio vel vsufructu Societatis semper conseruetur, vel alia similis, & tunc clarum est non posse legatū cum tali conditione acceptari. Dubitant autē Doctores, an in illo casu legatum illud valeat, necne? Quidam enim censent esse validum, & conditionē, vtpote iniquam debere haberi pro non adiecta. ita tenet Antonin. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 12. notab. 7. argumēto c. *tua nobis*, de testamentis, & regulæ 37. iuris in 6. quòd *vtile per inutile non vitiatur*. Nihilominus huiusmodi legatū nullū simpliciter esse tenet glossa in dict. Clem. *Exiui*, verb. *Proinde*, circa finem, & ibi Cardinal. n. 11. Bartolus l. 2. Minoricarum dict. 2. c. 1. & 2. quia ita expressè est declaratum à Nicolao III. in c. *Exiit*, de verborum signif. in 6. Notat autem Bartolus hoc esse speciale, ex declaratione summi Pontificis, in odium talis legati, seu legantis, & in fauorem paupertatis Minorum. Vnde infert, si cōditio adiecta legato, ex alia ratione esset turpis, vel impossibilis, non quia specialiter repugnet paupertati Minorum, sed religioni in genere, &c. tunc reiecta conditione, retineri posse legatum; quia tunc non procedit illud ius speciale, & ita regulandum esse legatum per generale ius, quod habet, vt à legato subducatur omnis impossibilitas. l. *obtinuit*. ff. de conditionibus, & demonstrationibus, & l. *legatum*. ff. de vsufructu legato. & l. *reprehensa*. de institutionibus & substitutionibus.

Dubium si domui professæ possessio non necessaria legetur.

Quando paupertati semper repugnet legatū opinio Antonini. Antonin. Opinio aliorum. Glos. Cardin. Bartol.

15. Ego verò hinc vlteriùs colligo, casum hunc, de quo agimus, non videri decidendum respectu Societatis ex illo iure speciali pro fratribus minoribus declarato, quia licèt Societas professa in aliquo cum eis conueniat in communi paupertate, non tamen in omnibus; non est ergo necesse ad illam extendere illud ius speciale, seu declarationem illam, quæ per se non spectat ad substantiam paupertatis. Vnde quantum ad Societatem probabilē censeo opinionem Antonini. Quia verò Societas non acquirit ius ciuile, non poterit petere tale legatum: si autem hæres voluerit dare æstimationem eius, vel ipsummet liberum, & reiecta conditione tradere, licitè acceptari potest: quia nec voto, nec alicui iuri Societatis repugnat. An verò hæres teneatur in conscientia hoc modo dare legatū Societati, existimo in rigore nō teneri, quia illi cōstat non fuisse talem voluntatem defuncti, & alioqui iura ciuilia, quæ de huiusmodi legatis disponunt, ibi non obligant, quia non acquiritur ius ciuile.

Authoris iudicium iuxta opinionem Antonini.

Secundò potest hoc legatum relinqui, vel sub expressa conditione, vt conuertatur in vtilitatem Societatis, eo modo quo licitè potuerit, vel simpliciter legando talem rem, & nihil declarando, & hi duo modi æquiparantur in iure; quia quoties contrarium non explicatur, intelligitur testator legare eo modo, quo melius potest, vt in specie declaratur in dict. c. *exiit*. §. *adhæc*. In vtroque ergo casu validum est legatū, & à Societate acceptari potest, ad vsum suæ paupertati conuenientem, vt declaratur in 6. p. Constit. c. 2. lit. E. vbi in genere dicitur, *Quidquid stabile illi datum fuerit, teneatur, eo quamprimū poterit se exuere ac vēdere, vt pauperibus Societatis, vel externis, sua in penuria subueniatur*, quod ex natura rei est necessariū, supposito tali voto, & tali genere paupertatis. Et ita cōmune hoc esse omnibus mendicātibus, qui paupertatē in cōmuni obseruāt, dixit Antoninus dict. not. 7. & Nau. in Comment. 2. de Regul. n... Ad tollēdos verò scrupulos additur in prædicta declaratione lit. E. posse expectari tēporis opportunitatē, ne fortè necessarium sit, vilius rē diuendere, quàm oporteat, facit etiam ad hoc, quod in decreto 51. Congreg. 7. fuit declaratum.

16. Quando legatum paupertati non repugnet, certa resolutio. Anton. Nauar.

CAPVT X.

An explicata superiori capite paupertas conueniens sit Societati professæ.

NAm quæri hìc potest, cur Societas professa hūc modū paupertatis, quam hactenus in proximo c. exposuimus, amplectatur: vt enim nunc omittamus generales difficultates, quę de hac paupertate in cōmuni motæ sunt in Ecclesia, & in tomo superiori sunt tractatæ; specialiter videri potest hæc paupertas minus accōmodata huic instituto. Primò, quia cùm modus viuendi in his, quæ ad vestitum, & cibum pertinent, nec sit nimis austerus, nec nimis abiectus, ac vilis; talis paupertatis modus non rectè cum illo consonat; tum quia in externa specie non videntur hi religiosi tantam paupertatem præ se ferre, oportet autē, vt exteriores actiones cum exteriori habitu concordent. Tum etiam, quia erunt nimis onerosi ab iis fidelibus, quia pluribus indigent ad suam sustentationem, quàm alij pauperes religiosi. Secundò, quia considerato fine harum domorum, non videtur illi proportionata hæc paupertas; cùm tamen tota perfectio paupertatis religiosæ consistat in proportione ad finem religionis iuxta doctrinam D. Thomæ in citato tomo adductam.

1. Argum. partis neg. Secundum D. Thom.

Antecedens siue assumptum huius 2. argumēti patet, quia finis Societatis professæ est Euangelica prædicatio, & fructus eius cum ministeriis illi annexis; ad hunc autem finem commodiùs videretur habere moderatam sustentationem, ex propriis bonis in communi, tum quia minorem afferret solicitudinem, omnino enim omittere curam temporalium possibile non est, perfectionis verò est eligere minimam, quæ sufficiat: minus autem videntur solicitare temporalia, quando cum moderatione, & in communi habentur, quàm si omnino non habeantur, & oporteat assiduè illa quærere & procurare. Maximè, quia hoc etiam cum maiori periculo fit, quàm si moderata bona administrentur. Item, quia hoc per paucos fieri potest, & ita alij expediti erunt ad contemplationem, studium, & spiritualem actionem, quæ sunt propria opera huius religionis, & requirunt hominem valde liberum à temporalibus, & corporalibus curis.

2. Probatio vna proximi argumenti.

Denique

3. Denique etiam ex parte eorum, quibus prædicandum eſt, videtur commodiùs non pendere ab illis in ſuſtentatione corporali: quia maiori cum libertate, atque adeò cum maiori fructu eis prædicabitur. Nam propter hanc rationem inter alias ſuprà in cap. 7. num. 14. dicebamus, Societatem nõ accipere ſtipendia, ſeu eleemoſynas pro miniſteriis ſpiritualibus. Atque hinc oritur ſpecialis difficultas in Societate, nam aliæ religiones, etiam quæ ſeruant paupertatem in communi, poſſunt ſtipendia Miſſarum, & anniuerſaria perpetua, & ſimiles ſubuentiones recipere, quæ nõ parum leuare poſſunt ſolicitudinem temporalium rerum: Societas autem, cùm illo ſubſidio ſpirituali careat, ſi etiam omnibus redditibus priuetur cum magna difficultate, & conſequenter non ſine magna ſolicitudine ſuſtentari poterit.

Probatio altera.

4. Et confirmatur ab inconuenienti duplici, quod experientia ipſa docuiſſe videtur. Vnum eſt paucas eſſe in tota Societate domos profeſſas, quod ex hoc capite ortum videtur; nam vix in vnaquaque prouincia, vna domus ſuſtentari poteſt: maius autem Dei obſequium, & Eccleſiæ ſeruitium eſſe videtur, ſi eſſent plures, etiamſi haberent moderatos redditus vnde alerentur. Aliud incommodum eſt vt collegia multiplicentur, quæ reipſa, ſeu quoad miniſteria, & quoad præcipuas perſonas, domus potiùs profeſſæ ſint: & ſolum collegiorum retineant nomen, vt proprios redditus habere poſſint. Atque ita fit, vt domus profeſſæ, quæ iuxta ſuam paupertatem, & conſtitutiones non poſſunt in ſuos vſus conuertere bona collegiorum, reuera id faciant, cùm ipſi profeſſi ex illis bonis maxima ex ex parte ſuſtententur.

Cõfirmatur hæc probatio à duplici incõmodo. Primò. Secundò.

5. Nihilominus huic paupertatis profeſſioni in Societate omnino cohæret ea doctrina D. Thomæ 2.2. q. 188. art. 7. vbi quærit, quid ſit perfectius, religionem habere bona in communi, ſcilicet ſtabilia, & immobilia (de his enim præcipuè eſt quæſtio) vel illis carere, ex paupertatis profeſſione. Et in ſummo reſpondet, triplicem eſſe religionem; vna eſt inſtituta ad actiones militiæ, vel corporalis miſericordiæ, & huic ait melius eſſe habere bona in communi, etiam abundanter, quia indiget illis ad ſuum finem. Alia religio eſt inſtituta ad cõtemplandum tantum, & huic etiam dicit bonum eſſe habere bona in communi cum moderatione, quæ ſufficiat ad tollendam ſolicitudinem contemplationi contrariam. Tertia religio eſt; quæ & ad contemplandum, & ad contemplata aliis tradendum inſtituta eſt; & de hac inquit D. Thom. perfectius eſſe, vt paupertatem etiam in communi profiteatur: quia profitetur maximam ſolicitudinem in ſpiritualibus, & conſequenter aſſumere debet eum vitæ modum, in quo ſit minima ſolicitudo in temporalibus. *Manifeſtum eſt autem* (inquit D. Th.) *quod minimam ſolicitudinem ingerit ſeruare res vſui hominum neceſſarias, tempore congruo procuratas.* In quibus verbis duo tacitè concludit, vnum eſt in adminiſtratione rerum immobilium, quæ neceſſaria eſt ad earum conſeruationem, & defenſionem, & ad fructificationem eorum, ac fructuum perceptionem, commutationem, aut venditionem, ſi neceſſaria fuerit, & ſimilia, maiorem eſſe ſolicitudinem, quàm ſit in procuratione, ſeu collectione eleemoſynarum ſufficientium, & ideo hunc modum viuendi eſſe conueniẽtiorem tali religioni. Aliud eſt, non pertinere ad perfectionem talis ſtatus in diem viuere, vt ſic dicam, & nihil reſeruare, aut conſeruare pro futuro, iuxta prudentẽ prouidentiam, quia hoc non minueret ſolicitudinem, ſed augeret, regulariter loquendo. Et ideo inquit ex genere ſuo perfectius eſſe congruo tempore communitati neceſſaria procurare, quoad res vſu ipſo conſumendas, & pro ſuis temporibus in moderata quantitate, & pauperibus accommodata conſeruare: & hoc confirmat exemplo Chriſti, qui loculos habebat. Quo exemplo etiam vtitur ad hoc idem confirmandum Auguſt. lib. de operibus monach. c. 23. & ſequentibus; & ita etiam exponit verba Chriſti Mat. 6. in li. 2. de ſermone Domini in monte c. 16. At hæc doctrina D. Th. cõmuniter recepta eſt ab auctoribus, præſertim religioſis Dominicanis, & Franciſcanis, vt videre licet in eodem S. Thoma latiùs opuſc. 17. c. 15. & ſequentibus, & D. Bonau. in regulam D. Franciſci c. 6. Antonino 3. p. tit. 16. c. 1. §. 3. Paludano in 3. d. 36. qu. 3. Syluestro *Religio* 1. qu. 5. & latè Corduba c. 7. q. 12.

Perpenditur doctrina quædam D. Th. pro reſolutione. D. Thom. D. Auguſt. D. Thom. D. Bonau. Antonin. Palud. Syluest. Cordub.

6. Ex qua doctrina conſtat ad inſtitutum Societatis profeſſæ, maximè pertinere dictum modũ paupertatis, nam eſt idem cum illo, quem D. Thomas explicat, & Societas (vt ſuprà l. 1. oſtenſum eſt) maximè intendit, tum contemplando, tum etiam contemplata aliis trandendo. Vnde quo per ſe & ex vi ſui inſtituti, magis his ſpiritualibus muneribus incumbit, eò ad maiorem eius perfectionem pertinuit hanc paupertatem eligere. Præterea Chriſtus D. hunc modum paupertatis aſſumpſit, vt tom. de vita Chriſti diſp. 28. ſect. 2. probatũ eſt, & Apoſtoli etiam quos ad prædicãdum elegit. hoc etiam vitæ genus profeſſi ſunt; nihil enim ſtabile in particulari habuerunt, vt tomo ſuperiore eſt oſtenſum, neque in communi habere poterãt, ſcilicet, in ſpeciali communitate collegij Apoſtolici; imò etiam eo tempore, omnia erãt in Eccleſia communia, nõ conſeruabãtur bona ſtabilia, & immobilia, ſed qui habebant agros, aut domos, vendentes afferebant pretia eorum; & ponebãt ad pedes Apoſtolorũ, vt dicitur Actor. 4. Quod ſi aliqua bona ſtabilia fuerunt tunc in congregatione fidelium, nunquam tamen legitur aliquid peculiare pertinuiſſe ad collegium Apoſtolicum, neque id veriſimile eſt, non enim erat accommodatum eorum miniſterio, cùm nec ſimul viuere, nec locum certum aut firmũ habere deberẽt; ſed diſperſos per vniuerſum mundũ peregrinari, ac prædicare. quod latius proſequitur Aluar. Pelagius l. 2. de planctu Eccleſiæ c. 55. Hoc autem vitæ genus, quãtũ poteſt imitatur Societas profeſſa, vt ſatis in ſuperioribus explicatũ eſt. fuit ergo expediens, vt quantum poſſet, illam paupertatem imitaretur. Quæ omnia ſatis oſtẽdunt per ſe loquendo, hoc ita eſſe: quod autem etiam id ſit expediens, non obſtantibus extrinſecis impedimentis, conſtabit reſpondendo ad rationes dubitandi.

Reſolutio eiuſque probatio. Alua. Pelag.

7. Ad primũ reſpondetur clericalẽ habitum nihil impedire, quominus religioſi Societatis, & reipſa, & in exteriori ſpecie pauperes clerici ſint, & appareãt: vnde nec paupertas, nec mendicitas diſſonat ab huiuſmodi habitu quãdo volũtaria eſt, & religioſo modo exercetur. Neque etiã cõmunis vita, quoad hęc exteriora cibi, & potus obſtat huic paupertati, aut oneroſã illã reddit aliis fidelib. cũ eſſe debeat multũ moderata, ita vt & pauperibus, & religioſis ſit accommodata. Sic enim Chriſtus D. & Apoſtoli licèt ex eleemoſynis viuerent, ordinariè vtebãtur communibus cibis, prout illis apponebãtur, vt ex variis locis Euangelij intelligi poteſt, quæ alibi tom. 2. in 3. p. diſp. 20. tractata sũt: & generaliter ad prædicatores Euangelicos dixit Chriſtus Luc. 10. *Mãducate quæ apponũtur vobis.* &, *in eadẽ domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt.*

Ad 1. arg. in num. 1.

8. Ad ſecundum negatur aſſumptum, nam potiùs

paupertas omni ex parte perfecta est dispositio A valdè consentanea in Euangelico prædicatore. hoc enim primò Christus D. exemplo suo confirmauit: deinde hoc ipsum Apostolus docuit, & suprà li. 1. c. 2. n. 6. ostẽdimus, quando Christus D. consulebat relinquere omnia propter Euangelium Marc. 10. specialiter intellexisse propter Euangelium prædicandum, iuxta illud Lucæ 9. *Sine vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei.* Cui doctrinæ consonat quod Eusebius refert lib. 3. Historiæ cap. 31. dicens, *Enim plerique omnes discipuli, qui eo tempore vixerunt ardentiore cœlestis sapientiæ studio incensi, & præ quodam diuini verbi desiderio animo perculsi præceptũ Seruatoris antea traditum exquisitè exequuti sunt, & his, qui opis indigebant, facultates suas libenter impertiuerunt, deinde à domibus suis peregrè profecti, munus obierunt Euangelistarum:* B *atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audiuissent Christum prædicare, & Scripturas sanctorum Euangeliorum tradere omni cura & cogitatione studuerunt.* Cùm ergo Societas professa hoc idem vitæ institutum primariò amplectatur, meritò paupertatem *exquisitè*, id est, exactè & cũ omni perfectione colit, nam per se illi etiam cõuenit relictis propriis domiciliis per totum mũdum peregrinari ad disseminandum Euãgelium: habere autem domos in quibus socij etiam habeant permanentem habitationem pro aliquo tempore, est quasi accidentarium, quia non poterat aliter conuenienter gubernari: & ideo conuenientissimum fuit, vt quam paupertatem in missionibus, & peregrinationibus C obseruare debent professi, cùm eas etiam sine viatico adire promittanr 6. p. Const. c. 2. §. 13. eandem domus professæ obseruent, vt eorum vita vniformis sit, & quia semper, & in omni loco eidem muneri euangelizandi incumbere debent.

Ad 1. ibid.

Euseb.

9. Ad priorem probationẽ in n. 2. Ad priorem probationem huius secundi argumenti de maiori solicitudine, negatur assumptum, siue rem consideremus ex genere suo, siue in particulari, provt in Societate obseruatur. Primũ satis declaratum est in discursu D. Thomæ, qui in 3. p. q. 40. a. 3. eadem ratione probat oportere prædicatores verbi Dei pauperes esse, quia vt vacet verbo, necesse est liberos esse à rerũ sęculariũ cura, quod D facere non possunt, qui diuitias possident. Quod etiam habet Bonau. in Apologia pauperum ar. 2. si autem in particulari provt in Societate hoc exerceatur, fiat comparatio, res est manifesta: quia in primis obseruatur, quod D. Thomas monuit, vt res, quæ præcipuè necessariæ sunt ad victum, & sustẽtationem, non quærantur quotidiana mendicatione, sed congruis temporibus simul petãtur, quoad fieri possit, & conseruentur. Deinde quoad ea, quæ frequentiùs petenda sunt, pauci destinantur, iique sunt ex illis, qui spiritualibus ministeriis inseruire non possunt quique probatæ virtutis sunt, & simul ac sociatim incedunt; atque ita omnibus incommodis sine magna difficultate occurritur: quæ omnia in regulis Societatis commendata sunt, vt E constat ex dicta c. 2. 6. partis Const. §. 10. & ex regulis Præpositi toto cap. 6. & 8. num. 84.

D. Thom.

D. Bonau.

10. Ad posteriorem in num. 3. Ad alterã verò obiectionem. quæ ex parte ipsius muneris prædicandi sumebatur, quia scilicet non cum tanta efficacia & libertate fiet. Respondeo eãdem obiectionem fieri posse contra Christi cõsilium, qui suos prædicatores pauperes esse voluit, imò eis permisit ex Euangelio viuere Luc. 10. & 1. Corinth 9. Dominus enim (ait Paulus) *ordinauit his, qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant,* id est, eis licentiam concessit, vt Augustinus exposuit: quia futuri erant pauperes, vt ad illud munus essent expeditiores, vt ibi ait glossa: ergo paupertas non impedit libertatem, aut efficaciam prædicatoris; quia si verè sit pauper, solis necessariis erit cõtentus, nihílque aliud ab hominibus sperabit. Qui autem ita est dispositus non multum mouebitur humano amore, vel timore, vt propterea eius prædicatio minus efficax, minúsve libera sit, quã oporteat. Dices, his, & similibus rationibus dicebamus suprà, Societatẽ motã esse, vt stipendia pro Missis, & spiritualibus ministeriis non admittat. Respondeo lõgè aliud esse, quasi per modũ cõmutationis vnũ pro alio recipere; aliud verò ex incertis eleemosynis & omnino spontaneis viuere: nam illud prius quædam habet speciem lucri, & reputari potest tanquam fructus certus, vel species quædam redditiuum determinatur etiam ad certas personas cum quibus modus quidam, seu species pacti interuenit, quæ omnia cessant in incertis, & omnino spontaneis eleemosynis, & ideo nõ est de vtrisque similis ratio. Neque est quod timeatur arduum nimis, aut difficile futurum sustentari ex his solis eleemosynis, seclusis huiusmodi stipendiis, quia, vt diximus, ad pauperem vitam sustentandam pauca sufficiunt, *& sperandum est à diuina bonitate* (vt dicitur in dict. c. 5. regularum Præpositi) *subsidia temporalia non defutura, si & nostri ad quærendum Dei regnũ sibi & proximis seriò incumbant, & ratione indigentiæ instituti nostri integritatem violari nunquam sinant.*

D. Aug.

Glossa.

11. Ad primum incommodum in nu. 4. & declaratur cur hactenus sint paucæ domus professæ.

Ad incommoda, quæ inferebãtur, in primo eorum petitur, cur in Societate paucæ domus professæ sint, & quomodo hoc non repugnet perfectioni paupertatis respectu totius Societatis simpliciter, cum res iudicanda videatur ex his, quæ in pluribus inueniuntur. Respondemus primò mirãdum non esse hactenus domos professas in paruo numero multiplicatas fuisse, quia necessarium fuit incrementum Societatis paulatim progredi à nouitiis ad scholares, & à scholaribus ad professos. Necessarium item fuit, vt scholares sint in multo maiori numero, quàm nouitij, & professi, quia tẽpus nouitiatus breue est, comparatione temporis studiorũ: & ideo multi in collegiis simul congregantur, qui in probatione successiuè existunt. Ex multis etiam scholaribus, pauci respectiuè ad hos fiunt professi: fuit ergo moraliter necessariũ priùs collegia multiplicari. Non potuerũt autem simul omnia fieri: mirandum ergo non est quòd eodem tempore, quo tot collegia multiplicata sunt, & domus etiam probationis ad illa fouenda, & conseruãda erectæ etiam sunt, professæ domus in magna multitudine multiplicatæ non fuerint. Imò potiùs admiratione dignum est, quòd tam breui tempore in tanta personarum, ac domiciliorum varietate tot progressus, & in vnoquoque gradu cum proportionato incremento facti fuerint. Accedit etiã quòd populi & ciuitates potiùs volunt habere scholas & Magistros ad filiorum in literis & moribus institutionem; quod fit in collegiis, non verò in domibus professis.

12. Altera responsio.

Deinde dicitur per se loquendo, & spectato instituto huius religionis necessariũ esse, vt domus professæ non solùm sint in minori numero, quàm collegia, sed etiam absolutè loquendo in paruo sint numero. Primò quidem, quia numerus professorum non potest esse magnus, considerata perfectione, quæ in literis & in spiritu in eis desideratur. Deinde, quia ex ipsis professis vt respondeant vocationi suæ multi necessariò debent in missionibus versari, & inter infideles præcipuè peregrinari, & domus solùm esse debet veluti castra quædam, in quibus professi quidem se recipiant, quandiu

Eius prima ratio.

Secunda.

diu in his missionibus non versantur, frequenter verò ad fructificádum ex illis mittantur. Præterea etiam necessarium est, vt magna professorum pars collegiis inseruiat, ac proinde in eis commorentur. Nam regulariter illi sunt doctrina & eruditione illustriores, vnde etiam consequenter necessarium est, esse satis antiquos, & probatos, & ideo neque ipsi priuari debent professione, quia sunt apti ad docendum, nec collegia debent eorum vtilitate priuari, quod professi sint; quod si in collegiis viuunt, & seruiunt, dignum planè, & iustum, imò & necessarium est, vt eorum bonis sustententur, quo ex fundamento omnis scrupulus iis professis, ac formatis coadiutoribus, qui in collegiis vtiliter viuunt, eximitur in Congreg. 6. can. 6. Ita ergo minuitur numerus personarum, quę in domibus professis congregandæ sunt. Rursus non negamus ex prædicto genere paupertatis difficiliorem reddi multiplicationem domorum, prę sertim cùm sit expediens ad bonum earum regimen, & necessarium ordinem conseruandum, vt copiosè aliquantulum sint, & non in paruo numero personarum, & ita non possunt moraliter loquendo nisi in grauioribus, & ditioribus populis sustentari. Neque verò esset minùs difficile eas cum propriis redditibus, ac bonis stabilibus erigere; multo enim facilius est fundare templum, & domum, quæ postea eleemosynis fidelium sustentetur, quàm si ei prædia & sufficientes redditus donandi essent: vt verò concedamus dictam paupertatem fuisse hactenus, vel timendum semper futuram esse occasionem minoris multiplicationis professarum domorum, nó propterea prætermitti debuit in toto hoc statu Societatis perfectus hic gradus paupertatis, quia illud incommodum accidentarium est, & perfectio, quæ inde resultat in toto corpore, & in primariis personis eius, per se est, & principalius intenta.

Tertiò.

Vide canonem 6. congreg. 6. vel decret. 12.

13. Nec verò inde resultare potest detrimentum alicuius momenti circa ministeria, quæ Societas exercere potest & debet circa profectum animarum, quæ in grauioribus populis decursu téporum professæ domus ædificari & sustentari poterunt, mediocres verò ordinariè indigent auxilio collegiorú; aliis autem minutioribus oppidis per missiones inseruiendum est. Atque ita obiter etiam respósum est ad aliud incommodum, quod inferebatur de multiplicatione collegiorum, in quibus multi professi sustentantur. Fatemur enim Societatem professam nó posse vti bonis collegiorum, aut domorum probationis, nisi in casibus in Bullis Pontificiis & constitutionibus expressis, vt constat ex c. 1. Examinis §. 4. & 4 p. Constit. c. 2. §. 5. & 6. p. Const. c. 2. §. 3. Casus autem excepti tres sunt: primò nisi in rebus minimis, nam hæ pro nihilo ducuntur, & ideo ad eximendos scrupulos eximútur, vt dicitur in declaratione dict. §. 3. lit. D. vbi exempla etiam ponuntur, quæ pro regula deseruire possunt ad similes casus iudicandos. Secundò excipiuntur professi, qui senio confecti, aut infirmitate grauati in vinea Domini laborare non possunt, hi enim ex concessione Iulij III. sua Bulla 2. possunt cum facultate Præpositi Generalis, vel alterius, cui ipse suas vices communicauerit, in collegiis habitare, & redditibus eorum ali. Tertia exceptio est si ipsis collegiis necessarij sunt ad officia literarum, vel eorú gubernationem, & quia hæc vltima necessitas, cuius varia exempla ponuntur in citato §. 5. in declarat. lit. E. moraliter deesse nó potest, vt explicuimus n. præcedenti; ideo mirandum nó est, quòd nunc de facto plures in collegiis viuant, nó enim propter se, nec propter penuriam domorum professarum, sed propter ipsa collegia, & eorú ministeria. De quibus considerandú est quamuis per se instituta sint (vt cap. seq. n. 3. videbimus) ad conseruationem, & augmentum ipsius Societatis; tamen etiá ex speciali intentione esse ordinata ad beneficiú reipub. præsertim circa studia & exercitia literarum, quæ in domibus professis fieri nullo modo poterant. Cú hoc autem munere necessariò debent esse cóiuncta alia spiritualia ministeria; vt iuuentus nó solùm in literis, sed principaliùs in virtute educetur, hac enim de causa in forma acceptandi collegia dicitur parté vná collegij debere esse ministeria tépli, qualia sunt sacraméta ministrare, concionari, &c. Vnde vlteriùs veluti consequutione quadá fit, vt hæc eadé spiritualia ministeria ad omnes proximos eiusdé oppidi, seu ciuitatis, in in qua collegiú existit, imo etiá ad vicinos populos extendátur, quia charitas & institutum nostrú hoc exigit, & ita fit cómuniter vt in collegiis exerceantur ministeria quæ professarú domorum videtur propria, quia non sunt ita propria quin possint & debeát esse cómunia ipsis collegiis, quádo charitas & necessitas id postulet, atque etiam plerunque ea est ipsorú fundatorú intétio manifesta.

Satisfit 2. incommodo in eodem num. 4.

Primus casus quo professus iuuare potest de redditibus collegij.

Secundus.

Tertius.

Collegia ordinantur etiam proximè in bonú proximi.

Hanc formam tacitè approbat 5. cong can. 8.

CAPVT XII.

Ad quam paupertatem in communi collegia Societatis, & domus probationis obligentur.

QVamuis ex collegiis, & vtrisque domibus probationis, & professis vnum corpus Societatis coalesceat: nihilominus non eodé modo paupertatem in communi obseruant; sunt enim quasi mébra heterogenea vnius corporis organici. Hæc ergo diuersitas, quoad hanc parté, & ratio eius explicáda superest. Et quia collegia, & domus probationis, quoad hoc eundé modú seruát; ideo in collegiis illum declarabimus; & si quid fuerit speciale in domibus probationis, id etiam obiter annotabimus.

1. Principio igitur supponendú est, collegia Societatis non profiteri paupertatem in cómuni, nec quoad bona mobilia, nec quoad redditus, & bona stabilia, sed esse illorú capacia, imò sine illis admitti, aut fundari non debere, quátú sufficiant ad moderatá sustentationé religiosorum in eo numero, qui pro qualitate, & ministeriis, ac religiosa disciplina vniuscuiusque collegij sint, iuxta intentioné Concilij Trid. sess. 25. de regularib. c. 3. constat autem hæc institutio Societatis quoad hanc partem ex constitutionib. eius, & Bullis Pótificiis: in Examine enim sic habetur c. 1. §. 4. *Habebat Societas collegia, & domos probationis redditibus dotatas.* Et 4. p. c. 2. §. 5. & 6. p. c. 2. lit. A. & in Bullis Pauli III. & Iulij III. de confirmatione instituti, *Possint* (dicitur) *habere in vniuersitatibus collegium, seu collegia habentia census, redditus, seu possessiones vsibus, & necessitatibus studentium applicandas.* Idem confirmat Greg. XIII. in constitutione, *Ascendente Domino.*

1 Assertio.

probatur authorit.

2. Ratio autem huius diuersitatis facilè reddi potest, applicando discursum ex D. Thom. additú in præcedenti cap. n. 5. Nam cùm tria sint genera religionum, actiuum scilicet, quoad externa, & corporalia opera misericordiæ súptus aliquos requirentia, vt sunt hospitalitas, vel militia; & cótemplatiuú tantùm, & contemplatiuum fœcundum, vt sic dicá, id est, cómunicatiuú perfectionis erga proximos, Societas omisso primo genere, duo alia có-

Probatur item ratione.

plectitur, in domibus quidem professis tertium, & ideo in eis habet paupertatem illi generi vitæ accommodatam: in collegiis autē, & domibus probationis aliquanto magis secúdùm religionis genus participat. Docuit autē D.Thom. in religionibus quæ contemplationi tantùm vacant, accommodatam paupertatem esse, quæ in communi bona stabilia, & redditus admittat: ergo hanc debuit Societas in his domibus & collegiis obseruare.

D.Thom.

Applicatur hæc D. Th. doctrina nouitiatib.

Quòd autem in domibus probationis vitæ contēplatiuæ præcipuè vocetur per se manifestum est, quia omnino sunt ad spiritualem nostrorum institutionem, & exercitationem ordinatæ, & ideo in eis præcipuum studium est orationis, & contemplationis, & lectionis spiritualis, & communicationis verbi Dei, quæ ad ipsos religiosos excitandos & instruendos conferat, non prætermissa exteriori actione, quæ ad eorundem profectum conferat. Circa proximos verò per se non occupantur, nam si aliquid concomitanter fit, & quasi per redundantiam, id moraliter non consideratur.

3. Applicatur & collegiis.

De collegiis verò posset aliquis dubitare, quia multum actionis circa proximos habere videntur, vt ad calcem præcedentis capitis attigimus. Re tamen vera, principale eorum institutum in contēplatione versatur, quia omnis veritatis cognitio, aut inquisitio, quæ ad illuminationem circa veritatem ipsam ordinatur, sub contemplatione comprehenditur. Hæc autem collegia ad hoc præcipuè ordinantur, vt scholares circa veritatis cognitionem proficiant. Deinde esto genus hoc contemplationis diuersum sit ab alia contemplatione merè spirituali, quæ non solùm cognitione, sed etiam affectu erga Deum exercetur, tamen quantum ad præsens attinet, eiusdem rationis est, & eadem de causa illud genus paupertatis postulat. Nam in vtroque maximè necessaria est animi quies, & carentia solicitudinis, & curæ temporalium rerum: ergo etiam in collegiis paupertas seruanda est vitæ contemplatiuæ accommodata. Et confirmatur; nam, vt experientia docet, nimia inopia solet impedire literarum studium, quemadmodum eleganter proposuit Alciatus Emblemate 120. & exposuit ibidem Claudius. Vnde in c. *extirpādæ*, de præbend. dicitur, vbi Sacerdotes nimiam temporaliū rerum inopiam patiuntur, paucos esse literis eruditos, quemadmodum etiam indicauit Arist. 1. Metaph. c. 1. dum è contra scientiæ inuentionem attribuit Ægypti sacerdotibus, quia tempus non ponebant in quærendis alimoniis. Et ob eam rationem in iure dispensatur cum clericis habentibus beneficium, vt pro tempore sufficiente, eorum redditus in studiis perciperent c. vlt. de Magistris. vbi etiam statuitur, *vt Prælati, & capitula Ecclesiarum aliquos ad studia destinent, quibus si proprij prouentus Ecclesiastici non sufficiant, ipsi necessaria subministrent.* & in c. 1. & cap. *quia nonnullis*, eodem tit. remedia adhibentur quomodo subueniatur pauperibus, ne ob indigentiam ab studiis distrahantur, seu impediantur, & ob eandem causam in Conciliis magna prouidentia procuratum est, vt in Ecclesiis cathedralibus sint seminaria sufficientibus dotata redditibus in quibus iuuenes, qui postea Ecclesiæ possint inseruire, in pietate, & literis educentur, quod maximè commendauit Concilium Trid. Sic ergo collegia in Societate instituta sunt, vt essent quædam seminaria Societatis professæ quoad studia literarum simul cum pietate: & ideo meritò prouisū est, vt sufficientes redditus ad vitæ necessaria habere possent, ne earum rerum solicitudo quietem ad studium necessarium impediret. Nam, vt rectè

Vide Vgon. l. 3. didascali. cap. 15 & sequentib.

Confirmatur experientia.

Alciat. *Claudius.*

Arist.

Vide Conc. Tolet. 4. ca. 23 & Aquisgran tēpore Ludouici Pij c. 135.

dixit Hugo de S. Victore lib. 5. Eruditionis didascalicæ c. 5. *Tria sunt, quæ studiis obesse solent, negligentia, imprudentia, fortuna. & de prima* (inquit) *admonendus vnusquisque est, de secunda instruendus, de tertia autem* (ad quam paupertatem pertinere dicit) *adiuuandus.* Demum ipse B.P. Ignatius experimento didicit, dum Lutetiæ Parisiorum, aliisque per Hispaniam locis vacaret literis, non minimum sibi detrimentum in studiis creari ex mendicitate.

Hugo. Vict. Vide Boetiū de discip. schol. ca. 4. Carthus. de doctrina schol. art. 5. Maffeus l. 1. de vita S. Ignat. c. 15.

4. Obiectio contra proximè dicta.

Dicet fortasse aliquis, huic studentium necessitati etiam potuisse sufficienter prouideri eleemosynis fidelium, & non maiori, sed minori solicitudine: ergo in collegiis etiam fuisset hic modus, tanquam melior, & magis proportionatus præferendus. Consequentia clara est ex dictis, quia præcipua ratio eligendi hanc vel illam paupertatem, est maior animi quies minórque temporalium solicitudo. Minor autem probatur eadem ratione suprà adducta ex D.Thom. in c. præcedenti n. 5. nam omnis solicitudo vitari non potest; quia vel debet adhiberi in congregādis eleemosynis, vel in administrandis propriis bonis: comparando autem has duas solicitudines, dicebamus in domibus professis maiorem futurā esse illam, quæ in administrandis propriis bonis poneretur: ergo idem dicendū est etiam in collegiis: nam ratio solicitudinis eadem est in vtroque loco. Accedit quòd cura diuitiarū impedit potius studia, quàm iuuat, vt exemplo Cratis Thebani docuit Hieron. ep. 13. ad Paulinum. Idémque tradit Seneca epist. 17. & 73. quem cum aliis ad hoc propositum adducit Rebuffus in tract. de Priuilegiis p. 2. requisito 9.

D.Thom.

Confirm.

Hieron. *Senec.*

Rebuf.

5. Obiectio posita in primis retorquetur.

Respondetur eandē obiectionem fieri posse de quocumque monasterio vitam purè contemplatiuam profitente, atque adeò contra doctrinam D. Thomæ. Quapropter in genere respondetur in his rebus moralibus, non vnam vel aliam tantùm cōgruentiam, seu rationem spectandam esse, sed omnia simul, quæ concurrunt. Vnde ad maiorem in obiectione sumptam respondetur, quanuis absolutè possent collegia ex eleemosynis viuere non tamen fuisse conueniens tantum onus fidelibus imponere, alendi scilicet omnes scholares priusquā illis inseruiēdis occupentur. Et fortasse hac ratione monachales ordines, qui per se ad ministeria erga proximos non ordinantur, paupertatem in cōmuni non profitentur, ne videlicet proximis, quibus externis saltē actionibus non inseruiunt, onerosi esse videantur. Accedit etiam (vt ad maiorem respondeamus) ob hanc eandem causam, maiorem curam, & solicitudinem necessariam futuram fuisse ad sustentandos scholares, vel nouitios ex eleemosynis, quàm professas domos: quia: cum professi circa proximos omnino occupentur, faciles, & beneuolos eos inueniunt ad suas necessitates subleuandas: quod regulariter difficile fortasse esset collegiis, & domibus probationis per se spectatis, quatenus ad propriam educationem, perfectionem, & eruditionem ipsorum religiosorum ordinantur. Denique quanuis comparando solicitudinem in congerendis eleemosynis, vel administrandis propriis bonis possit esse prudētiale arbitriū, quæ illarum maior sit; tamē considerāda etiā est proportio ad status, & munera personarum, nā actiones, seu distractiones, quæ oriri solent ex possessione bonorū stabiliū, magis improportionatæ sunt domibus professorū, quia ex se tales actiones, quales solēt esse lites, locationes, &c. minus possunt proximos ædificare, magísque vitari debent ab Euangelicis prædicatoribus. E contrario verò, scholares non possunt, neque etiam debent ex vi sui status, aut

Deinde respondetur ad mai. prop.

Item ad minor.

aut muneris, ita esse parati ad mendicādum, sicut professi: & ideo pensatis omnibus rationibus magna prudentia, & proportione facta est partitio horum statuum quoad hoc genus paupertatis.

6. Ad confirmationem occurritur dupliciter. Primò.

Ad confirmationem autem duo breuiter dicemus. Primum est, in collegiis Societatis non postulari superfluas diuitias, sed moderatas, quæ ad scholarium sustētationem sufficiant; nec enim superfluæ diuitiæ censendæ sunt, etiamsi redditus magnos esse contingat: quia in hac re quantitas, non absolutè, sed respectiuè pensanda est, & vbi plures sunt redditus, non ideo habentur, vt religiosi commodius viuant, quàm religiosa moderatio postulat, sed vt plures ad diuinum obsequium alantur.

Secundò.

Aliud est, diuitias, quæ studia literarum impedire solent, esse priuatas, ac personales, nam tunc cura earum, in eandem personam cadere solet eique adiungitur amor priuatus, & sæpe etiam desiderium augendi illas: quæ omnia sine dubio impediunt otium, & quietem ad literarum profectum necessariam. Hoc autem impedimentum omnino sublatum est ab scholaribus Societatis, per paupertatis votum superiùs explicatum. Habere autem necessarios redditus in communi nullum impedimentum afferre potest, sed leuamen, cùm eorum administratio, & cura apud alios resideat.

7. 2 Assertio explicans primum in quo collegiorū paupertas consistit.

Secundò principaliter dicendum est, collegia Societatis teneri ad seruandum specialem modum paupertatis in administratione bonorum suorum. Hoc est certum ex Bullis Pontificiis, & constitutionibus Societatis. Et declaratur proponendo ea, in quibus hic peculiaris modus paupertatis consistit. Primum est, quia administratio horum bonorum, non est primò ac principaliter in ipsis collegiis, sed in Societate professa per se, vel per Generalē suum.

Probatur authorit.

ita decernitur in Bullis Pōtificiis Pauli III & Iulij III. ibi, *Retenta penes Præpositum & Societatem, omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta collegia*; & infrà, *vt neque studentes dictis bonis abuti, neque Societas in proprios vsus conuertere possit; sed studentium necessitati subuenire.* Idem habetur in Constitutionibus 4. p. cap. 2. §. 5. cum declaratione lit. C. & c. 10. & p. 10. §. 3.

Itē ratione.

Ratio autem huius institutionis, præter eam, quæ tangitur in Bullis Pontificiis, est, vt perfecta subordinatio in tota Societate obseruetur; cùm enim tota Societas verè sit vnum corpus, cuius non tantùm domus professæ, sed etiā collegia, & domus probationis mēbra sunt, necessarium est vt omnia sint plenè subiecta capiti, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, cùm hæc solùm propter spiritualia teneātur & gubernentur: Generalis autem est caput totius Societatis: ergo apud illum esse debet integra administratio collegiorum, & bonorum omnium, quæ ad illa pertinent.

Altera ratio.

Deinde hoc meritò factum est, quia illa pars Societatis, quæ est in collegiis, adhuc censetur esse, quasi in via, & in fieri; ideòque sub cura Societatis professæ existit tanquam filius sub patre, vel potius tanquam pupillus sub tutore, qui licèt dominium rerum suarum habeat, administratio est penes tutorē. Hinc enim factum etiam est, vt tota potestas gubernandi Societatem, quatenus in ipso corpore existit, tantùm sit in Societate professa, ita vt quoad eam partem quam habet de gubernatione, quæ fit per congregationem multorum, aristocratiam, & non democratiā participet. Denique consultum etiam in hoc est studentium quieti & otio, vt occasione temporalium nullo modo ab studiis distrahantur. Propter quod etiam contractus scripturæ publicæ, & similia, quæ circa hæc temporalia fieri solent in Societate, non fiunt ab ipsis collegialibus solenni ritu in vnum congregatis, quia non fiunt nomine collegij, sed nomine Præpositi Generalis, apud quem est hæc potestas, pro vt declaratur in 9. p. Const. c. 3. §. 5. & 6. & specialiter confirmatum est à Greg. XIII. in Bulla 13. quæ incipit, *Ex debito.*

Dicet verò aliquis hoc non rectè consentire cū his, quæ de ratione paupertatis in communi, quam Societas profitetur, supra diximus. 8. Oppositio.

Ideo enim professa Societas non admittit bona immobilia etiam in communi, quia eorum administratio solicitudinem, & distractionem affert. Sed non minorē solicitudinem affert administrare aliena bona, quàm propria, imò quodammodo maiorem: tutor enim si conuenienter administret bona pupilli, non minus sollicitus circa illa esse debet, quàm si essent propria; quanuis ergo hæc administratio non sit contra dictam paupertatē, videtur tamen esse contra finem paupertatis, & ideo perfectioni paupertatis professæ repugnare.

Respōsio 1.

Respondetur in primis, si domus professæ haberent bona immobilia, fore vt in eis administrandis necessariò occuparentur ex iisdem professis ibidem cōmorantibus, ac propria ministeria exercentibus, sicque fieret, vt simul vacarent spiritualibus, ac temporalibus, quod non posset non eorum existimationem, & authoritatem minuere: at in collegiis procuratores solùm vacant temporalibus.

Secunda.

Secundò respōdetur dictum iam esse, non esse possibile omnem curam, & solicitudinem temporalium bonorum vitare, & ideo in hoc genere illam religionem esse optimè institutam, quæ considerato suo fine & modo viuendi ad illum necessario, vtitur bonis temporalibus, quatenus minimam solicitudinem afferant, possibilem scilicet moraliter in illo statu, non impediendo alia, quæ maioris momenti sunt. Societas autem ad finem suum indiget hac varietate membrorum, cum debita constitutione eorū in seipsis, & subordinatione eorum inter se. Ad hoc autem consequens necessariò fuit, vt aliqua cura, & solicitudo collegiorum in Societatem professam redundaret, & ideo vitari non debuit; alia verò solicitudo, quæ in domibus professis fuisset, si haberēt propria bona, sine vllo incommodo, imò seruata meliori proportione, vitari potuit, & ideò non fit rectè argumentum ab vna ad aliam; maximè quòd magis impediret duplex administratio, quàm altera tantùm. Deinde dicitur, administrationem hanc non esse tantæ solicitudinis, vt Societatem professam impedire, aut à suis ministeriis retrahere possit: nā per Rectores idoneos collegia debent administrari, quibus tota cura proxime administrandi res temporales collegiorum demandanda est, cuius ipsi debeant Generali, vel cui ipse iniunxerit, rationem reddere, vt in eodem loco constitutionum dicitur; hoc autem sine magna solicitudine, vel distractione fieri potest. Denique cū hæc administratio nullo modo cōuertatur in proprium, ac priuatum commodum, sed ex charitate fiat propter bonum commune, & propter finem perfectionis; si religiosè, vt debet suscipiatur non multum impediet etiam illos per quos proximè exercetur.

9. 3 Asser. explicans secundum in quo eadem paupertas consistit.

Tertiò dicendum est collegia Societatis priuari aliquibus modis acquirendi temporales redditus, vel lucra, quod etiam ad quendam modum paupertatis spectat. Possunt autem hæc ad duo capita reuocari, in quibus cum domibus professis conueniunt.

Primum in quo assertio verificatur.

Primum est quòd incapacia sunt hæreditatis saltem quoad hoc, vt ipso iure succedant

succedant religiosis in eis profitentibus, seu vota Societatis emittẽtibus, prout aliæ religiones, quæ bona habent in communi, succedere solent, vt dictum est. Hoc constat ex superiùs dictis in cap. 5. de modo quo nouitij, vel scholares possunt bona, quæ priùs habebant, distribuere, & ex Bulla Gregorij XIII. *Ascendente Domino*, vbi etiam ratio huius institutionis declarata est, præcipuè enim fuisse videtur, vt in recipiendis religiosis ad Societatem, nulla diuitiarum ratio, sed aptitudinis, & capacitatis personæ ad finem, & ministeria Societatis haberetur. Item, vt proximorum perturbatio, quoad fieri posset, tolleretur; ac denique ne religio minus libera redderetur respectu religiosi, si opus esset puniendi, aut dimittendi.

10. Secundum in quo verificatur multifariam. Secundum caput est, quòd intuitu, vel occasione, seu speciali obligatione ad spiritualia opera redditus aut eleemosynas, non admittant. Huc B spectat, quod neque curam animarum, nec obligationes ad Missas celebrandas, neque alia huiusmodi admittere possunt, vt dicitur 4. p. Const. cap. 2. §. 4. & ratio additur. Quia hæc à studiis distrahere admodum, & ea quæ in illis ad diuinum obsequium quæruntur, impedire solent. Additur tamen in declaratione lit. B. limitatio de exiguis obligationibus, quæ nec curam animarum petunt, & per exiguam distractionem, vel occupationem afferunt: nam hæc in collegiis suscipi possunt, quãuis in domibus professis non possint; quia illæ nõ sunt capaces redditicum sicut sunt collegia, quæ proinde alia onera lectionum suscipere possunt; & ideo si hæc exigua onera alioqui ex parte distractionis, vel occupationis non impediant, nec fini, nec paupertati eorum repugnabunt. Propter C eadem autem impedimenta vitanda in Ecclesiis Societatis; nec funera, seu funeralia stipendia, nec capellaniæ, anniuersaria, & similia possunt. Vnde Gregorius XIII. in sua Bulla 10. quæ incipit, *Saluatoris*, hinc rationem sumpsit concedendi priuilegium ædificandi intra Cannas, quia ex hoc multum ferè præiudicium in alios religiosos redundat; *eo quòd propter diuersam functionum & instituti rationem Societas nec chori vsum habet, nec ad funerales associationes accedit, nec defunctorum funera, nisi rara; nulla item Missarũ vel sepulchralia stipendia, nullas sepulchrorum, vel capellaniarum fundationes, nullam denique prorsus eleemosynam, quæ ad quoduis ipsius Societatis ministerium, vel opus dirigi intelligatur, admit-* D *tit*. In his ergo omnibus conueniunt collegia cum Societate professa. Et eorum ratio ex dictis in c. 7. petenda est: & vltra ibi dicta, omnia eò tendunt, vt scholares quietius possint suis literis, & profectui vacare. Ex eo item principio, quòd *Societas pro ministeriis spiritualibus stipendia non recipit*, fit vt non solùm in Ecclesiis domorum, verùm etiam collegiorum, esse non possint arcæ publicè expositæ ad colligẽdas eleemosynas, vt statuitur in 6. p. Const. c. 2. §. 8. vbi licèt videatur esse sermo de domibus professis, nam de illis in eo capite præcipuè agitur; tamen & praxis & totius Societatis sensus est, E vt de omnibus intelligatur. Et ideo in can. 23. 2. Congregationis absolutè dicitur; *Non sit arcula in nostris Ecclesiis pro eleemosynis accipiendis*. Et additur *non solùm pro nobis*, quod omnino necessarium est; sed neque etiam pro aliis esse permittendam, propter omnem speciem auaritiæ vitandam: sicut etiã in Congregatione prima canon. 10. dictum fuerat non expedire in nostris Ecclesiis admitti capellanias, etiã pro clericis sæcularibus, quos nostri eligant, scilicet propter tollendam omnem occasionem, & speciem ambitionis, aut lucri. Et eadem

In hoc secundo nonnihil discrepant collegia à domibus professis.

Vide Congr. 1. can. 8. & 10.

A ratione amputantur etiam à collegiis omnes modi acquirendi aliquid intuitu spiritualium rerum, vel obligationum, quæ in Ecclesiis fieri solent, osculando reliquias, vel crucem, &c. de quibus videri potest in simili Corduba in expositione suæ regulæ cap. 4. quæst. 12. Cordub.

11. 4. Asser. explicans tertium. Tandem prohibentur collegia etiam eleemosynas quascunque accipere quando sufficientes habent redditus ad duodecim scholasticos alendos, præter præceptores, sub quibus illi etiam intelligi debent, qui ad regimen collegij & scholarum, & ad temporalia ministeria necessarij sunt; vt habetur 4. p. Const. c. 2. §. vlt. Quia verò interdum potest expedire ad maius Dei obsequium, vel plures studẽtes alere, vel numerum præceptorum augere, vel aliquos etiam operarios pro spiritualibus ministeriis adiungere, ad excipiẽdas præsertim scholasticorũ externorũ confessiones, &c. ideo sæpe circa hoc esse potest extensio aliqua, vel declaratio necessaria, quæ Generali commissa est in 3. Congregatione can. 7. Et præterea existimo obligationem illius constitutionis non excedere debitum perfectionis, nec per se esse ad culpam, quia non continet propriam materiam paupertatis, si receptio, vel petitio eleemosynæ ab ipso superiore, vel ex facultate eius fiat. Ipse autem si debitum ordinem in hoc excedat, aget quidem imperfectè contra regulam, non tamen contra votum. Et idem cẽseo de aliis consiliis, seu regulis, quæ in hac materia in Societate dãtur, vt de modo petendi eleemosynas, vel illas impetrandi habetur p. 6. Const. c. 2. §. 10. & 2. Congregatione generali can. 22. illa enim omnia ad maiorem ædificationem spectant, non propriè ad paupertatis materiam, quanuis ad illam perfectiùs conseruandam conferre possint.

CAPVT XII.

Vtrùm ex voto obedientiæ obligari possint religiosi Societatis, in quacunque honesta materia.

1. Quousque hic agendũ de obedientia. DE voto obedientiæ, quantum spectat ad modum ipsius voti simplicis, vel solennis, nihil speciale hîc dicendum occurrit, nam quæ dicta sunt in aliis votis, hîc applicãda sunt. Solum ergo superest, vt si ex parte materiæ huius voti, aliquid habeat Societas speciale præter illud, quod de statu religioso superiori tomo in genere dictum est, à nobis explicetur. Aduerto autem, hîc non esse sermonem de speciali voto obedientiæ ad missiones, quod professi emittunt; de hoc enim infrà lib. 6. cap. 4. dicemus; sed solùm de generali voto obedientiæ in quo æquales sunt omnes religiosi Societatis, in quocunque gradu eius existant; & ideo licèt de votis scholasticorum hîc specialiter disseramus, de omnibus consequenter dicendum est sicut de paupertate fecimus. Duo autem hîc cõsideranda occurrunt, scilicet, quid in rigore possit cadere sub præceptum in hac materia, & quid sub consilio. Quæ duo licèt omnibus religionibus generalia videantur, solùm à nobis explicanda sunt, quatenus in Societate habent specialem determinationem aut vsum. Primum quidem in præsenti cap. Secundum verò in sequentibus vsque ad 15.

2. Suppositio quod in Societate detur cui sit obediendũ. Quoniam verò obligatio non potest ex præcepto oriri, nisi sit potestas in præcipiẽte; ideo in hac materia supponendũ est primò, in prælatis Societatis esse veram ac legitimam potestatẽ præcipiẽdi subditis. Hoc satis cõstat ex tractatis in superiorib. lib.

lib. 1. cap. 1. vbi ostensum est, hanc esse veram religionem à Summis Pontificibus approbatam; vera enim religio sine hac potestate consistere non potest, vt etiam tomo præcedenti tractatum est. Diximus etiam in prælato religionis duplicem esse potestatem, iuxta præsentem Ecclesiæ institutionem; Vna est dominatiua, quam acquirit prælatus ex vi professionis religiosæ, quatenus traditionem voto obedientiæ confirmatam includit. Nam licèt dominium illud immediatè pertineat ad totum corpus religionis, administratio autem, & vsus eius Superiori commissa sunt per electionem ipsius religionis, per quemcunque alium legitimum modum constituendi aliquem in Superiorem in tali religione ordinatum, & per Sedem Apostolicam confirmatum. Alia potestas est iurisdictionis, quam habent Prælati religionis à Sede Apostolica, & per se est spiritualis virtute continens etiam temporalem, quatenus includit potestatem iudiciariam & coërciuam.

3. *Id ostenditur de potestate dominatiua.* Has ergo duas potestates habet etiam Societatis prælatus. De prima aliquid in superioribus diximus lib. 3. cap. 4. n. 14. cùm ostendimus Societatem acquirere verum, ac proprium ius in scholares, qui ei se tradunt per tria vota substantialia religionis: vnde à fortiori sequitur idem esse de professis, & de coadiutoribus. Deinde hæc potestas nascitur radicaliter ex ipsis subditis: requirit autem acceptationem authoritate Apostolica factam. Vtrunque autem in Societate interuenit: est ergo in ipsa Societate hoc dominium, quod ipsa per electionem transfert, quoad administrationẽ, in Præpositum Generalem, à quo ad alios superiores postea emanat. Nam cùm hic modus communicationis in constitutionibus Societatis à Sede Apostolica approbatis contineatur; etiam modus ille communicandi hanc potestatem, confirmatus est, & consequenter est efficax, vt habeat effectum.

Item de iurisdictionali. De altera potestate iurisdictionis constat ex Bullis Pontificiis, per quas hæc religio à iurisdictione omnium ordinariorum exempta est, & cõsequenter potestatem accepit ab ipso Summo Pontifice ad se gubernandum; ergo & competentem iurisdictionem immediatam, sine qua non posset conuenienter gubernari. Est autem hæc potestas primò & per se in ipso Generali, eo ipso quòd ritè electus est, propter eandem rationem, quæ suprà facta est. nam eo ipso quòd eligitur modo ab ipso Pontifice approbato, datur ei plena iurisdictio, ex voluntate eiusdem Pontificis, quanuis mediante ipsa religione conferatur. Quæ omnia eadem proportione in Societate locum habent, qua in aliis religionibus, quatenus in communi ratione religionis conueniunt, & circa illa explicata suo loco sunt. Solùm in gradu, seu quantitate iurisdictionis, vel in modo obtinendi, seu applicandi illam, potest esse diuersitas, quæ ex propriis constitutionibus, & priuilegiis attendenda est, & infrà in lib. 10. tractando de Superioribus Societatis, quid illi in hoc genere proprium sit, explicabimus.

4. *Corollar. 1. Hanc potestatem valere ad obligandum sub culpa etiam duplici.* Ex his ergo principiis colligitur, duplici titulo posse Prælatos Societatis sicut & aliarum religionum præcipere subditis sub culpa etiam graui pro materiæ qualitate; scilicet ex vi voti per potestatem dominatiuam, & ratione iurisdictionis quasi Episcopalis, quam in subditos habet: ex qua duplici ratione oritur obligatio duplicis etiam rationis. Ex priori enim oritur obligatio religionis; ex posteriori autem oritur obligatio obedientiæ, vel alicuius virtutis specialis, in qua actus præceptus ponitur ratione materiæ. An verò distinguẽda sit tertia ratio obligationis pertinens ad iustitiam ratione traditionis, & dominij acquisiti ipsi religioni: item, an ex illa duplici ratione oriatur duplex culpa, seu malitia in trãsgressione religiosi nolentis obedire Prælato, præcedenti tomo de religione in communi tractatum est, & resolutio est, si Prælatus tota sua potestate vtatur, & materia sit capax vtriusque obligationis; transgressionem eius reuera duas malitias habere coniunctas, diuersis virtutibus contrarias, non oportere autem tres distinguere, quia illa obligatio, quæ oritur ex professione, ac voto obedientiæ, per modum vnius reputatur, eò quòd tam votum, quàm traditio principaliter Deo fiat.

5. *Coroll. 2. Potestatem dominatiuã huc solum spectare.* Secundò intelligitur ex dictis, ad præsentem disputationem non pertinere potestatem iurisdictionis, neque actum, aut obligationẽ ab illa procedentem, quia hîc solum agimus de voto obediẽtiæ, & consequenter de potestate ad illius obligationem requisita: iurisdictio autem tota esse posset sine voto; & votum cum sua obligatione esse posset sine iurisdictione; sicut in Abbate sæculari exempto est iurisdictio quasi Episcopalis, ratione cuius subditi tenentur obedire præceptis eius, quanuis votum non habeant, & è conuerso congregatio verè religiosa posset esse sine iurisdictione, cum sola potestate dominatiua orta ex voto, & traditione, vt in superiori tomo dictum est; solùm possunt illa duo, quando sunt coniuncta, sese mutuò iuuare, vel augendo vinculum, vel quia vna interdum addit quod altera non potest. Possunt etiam sibi adinuicem materiam tribuere, vt si votum obedientiæ obliget ad seruandum præceptum ex iurisdictione positum, vel iurisdictio puniat transgressionem voti obedientiæ, vel per excommunicationem compellat ad illius executionem. Et hac ratione poterit hæc iurisdictio in Prælato Societatis ad plura extendi adiuncta tali statui, & tali voto obedientiæ, quàm in alio Prælato vel seculari, vel alterius religionis, quamuis formaliter, & secundùm se eiusdem rationis sit in vtroque superiore, id est, sufficiens ad omnia, quæ ad bonum spirituale subditi necessaria sunt, vel moraliter conuenientia, quæ materialiter in diuersis subditis variantur, iuxta exigentiam status, vel regulæ, aut aliarum obligationum. Igitur obedientia debita ratione huius iurisdictionis formaliter loquendo eiusdem rationis est ad Ecclesiasticos Prælatos, & ideo de illa nihil amplius dicendum hîc est.

6. De propria ergo obedientia, quæ ad votum pertinet, dubium præcipuum est, quantum extendi in Societate possit, quoad rigorosam præcepti obligationem? id est, an in omni materia, & in quibuscunque actionibus, locum habeat? *Non quæritur an possit malum præcipi.* In quo non inquiritur de actionibus habentibus malitiam, vel rationem peccati adiunctam, nam per se constat, & supra in 2. tomo ostensum est has non posse cadere sub promissionem voti, cùm Deo displiceant, ac proinde nec sub votum obedientiæ. Item quia mandatum inferioris, id est, hominis, non potest obligare contra mãdatum Superioris, nempe Dei. *Nec item an possit bonũ præcipi sub culpa, sed an possit præcipi quoduis.* Non inquirimus etiam quãdo hæc obligatio possit esse sub culpa mortali, aut veniali; hoc enim generale est, & ex eisdem principiis in hac religione, ex quibus in aliis, definiendum, vt tomo superiori tractatum est: sed inquirimus an ex parte materiæ sit hæc obedientia generalis omnino, vel aliquam recipiat limitationem.

7. *Ratio du-* In aliis enim religionibus recepta, & constans est doctrina D. Bernardi lib. de præcepto, & dispẽsatione,

bitandi pro parte affirmatiua ex variis constitutionibus.

D. Bernard. D. Thom.

satione, versus finem; & D. Thomæ 2. 2. q. 104. A art. 5. ad 3. & quodlib. 10. art. 10. & in 2. d. 44. art. vlt. & ibi aliorum Theologorum, votum obedientiæ esse limitatum secundùm regulam, secundùm quam religiosus obedire promittit, & si aliquid supra illam, vel omnino extra illam, id est, ad illam non conducens, ei præcipiatur, non tenetur obedire. In Societate autem non videtur habere locum hæc limitatio, vel si cum proportione in Societate sumatur, eo ipso excluditur omnis limitatio: quia in ipsamet regula Societatis, talis proponitur materia voti obedientiæ, quod in eo fit, vt non solùm ad generalem vitæ dispositionem (vt verbis D. Thomæ vtar) sed etiam ad quoscunque actus particulares ipsius religiosi, se extendat, B qua nulla esse potest vniuersaliter materiæ amplitudo. Assumptum autem patet ex Constitutionibus, nam 3. p. cap. 1. §. 3. dicitur obediendum esse superiori, *licet difficilia & secundum sensualitatem repugnantia iubeat.* Et infrà dicitur, *in omnibus rebus vbi peccatum non cerneretur.* Quæ exceptio declarat, omnem actionem honestam sub materia huius voti comprehendi: & ita ibi concluditur, voluntatem Superioris pro regula propriæ voluntatis habendam esse: ergo hæc obedientia non limitatur per aliquam regulam scriptam, sed per regulam viuam, quæ est voluntas Superioris intra latitudinem materiæ honestæ. Idem sumitur ex 6. p. Constitutionum c. 1. §. 1. ibi. *Ita vt omnibus in rebus, ad* C *quas potest cum charitate se obedientia extendere,* id est, *in quibus nullum est manifestum peccatum.* (vt ibi in declaratione explicatur) *ad eius* (id est, Superioris) *vocem, perinde ac si à Christo domino egrederetur, quandoquidem ipsius loco, ac pro ipsius amore, & reuerentia obedientiam præstamus, quàm promptissimi simus.* Tandem ex vno actu particulari declaratur, qui videtur ex difficillimis, qualis est missio ad Indos, vel ad quascunque mundi partes: ad hunc enim obligantur omnes, qui sunt de Societate ex vi generalis voti obedientiæ: ergo à fortiori obligari poterunt ad quemcunque alium. Consequentia patet, quia qui potest præcipere quod maius D est, poterit etiam minora. Antecedens verò sumitur ex 9. p. Constitutionum cap. 3. §. 9. vbi de Generali dicitur, *Mittere poterit omnes sibi subditos, siue professionem emiserint, siue non emiserint, quos mittendos iudicauerit, ad quaslibet mundi partes,* id est, (vt in declaratione exponitur) *inter fideles in Indicis, & inter infideles, vbi sunt aliqui incolæ Christiani, & etiãsi nulli sint.* Additur præterea in Constit. *Ad quoduis tempus, vel definitum, vel indefinitum, ad quanuis actionem,* &c. & alia multa in illo capite subiiciuntur, quæ indicant materiam huius voti esse amplissimam.

8. In contrarium autem esse videtur; quia ex hac declaratione materiæ huius voti sequitur posse re- E ligiosum Societatis sub rigore præcepti obligari ad quoscunque actus virtutis, etiam heroicos & extraordinarios, vt ad exponendam vitam manifesto periculo propter salutem alicuius proximi, vel ad ieiunandum aliquoties in pane, & aqua; vel sæpius in hebdomada per totam vitam, vel ad nũquam vtendum lineis vestibus, & similia, quæ in instituto nullo modo continentur. His enim, & similibus exemplis vtuntur auctores, vt in aliis religiosis declarent qualiter non possint extra regulam obligari, vt videre licet in Aluaro Pelagio lib. 2. de planctu Ecclesiæ, cap. 68. & Corduba lib. 3. de conscientia. q. 6. Si ergo votum obedientiæ in Societate in hoc differt ab aliis, quòd ex parte materiæ non habet limitationem comprehendit

Pro parte negatiua ratio prima.

Aluar. Pelag. Cordub.

ex se prædicta omnia, & quæcunque alia maiora. Consequens autem videtur esse incredibile, tum quia est valde alienum hoc ab intentione vouentium, solùm enim promittunt obedientiam iuxta hunc certum viuendi modum; tum etiam quia votum ipsum expresè fit secundùm regulam, vt de voto paupertatis diximus; tum præterea, quia iudicio omnium prudentum iniquè ageret Superior. qui hæc extraordinaria præciperet, quantunuis honesta, solùm ad arbitrium suum, sine speciali causa legitima, ratione cuius illa pertineant ad finem, seu institutum Societatis.

Secundò est apud nos peculiaris difficultas, in 9. exemplo adducto de missionibus, nam si hoc votum obligat omnes ad obediendum in quibuscunque missionibus, nullius momẽti esse videtur speciale votum obedientiæ ad Pontificem, quod professi Societatis emittunt: nam ex vi generalis voti obedientiæ iam ad id tenebantur. Secundum ergo votum nullam obligationem addit, neque extensiuam ex parte materiæ, quia materia prioris voti dicitur esse amplissima, neque extensiuam ex parte personarum, quibus obediendum est, quia si ex vi voti obedientiæ in genere, parendum est Præposito Generali hoc præcipienti; ergo & omnibus inferioribus Prælatis, quibus ipse vices suas communicauerit, nam vtuntur eadem potestate, quia in hoc sensu fit obedientiæ votum: ergo à fortiori obligabit ad obediendum Pontifici idem præcipienti, quia est supremus Prælatus omnium, non solùm quoad potestatem iurisdictionis, sed etiam quoad potestatem dominatiuam, & peculiarem circa religiosos: nulla ergo extensio maior intelligi potest in voto professorum. Neque etiam illud votum intensiuè magis obligat, quia vtraque est obligatio voti, in qua si cætera sint paria ex parte materiæ, non potest intelligi magis & minus per se loquendo; nec repetitio eiusdem voti auget obligationem, vt in superioribus visum est.

Ratio secunda.

Vera resolutio propositæ quæstionis.

In hac re dicendum censeo materiam quidem 10. huius voti in Societate esse amplissimam: nihilominus tamen *in rigore præcepti* aliquam admittere regulam & limitationem, quamuis ex consilio sola illa spectanda sit, vt quod præcipitur non sit malum. Primam partem assertionis declarãt priores rationes dubitãdi & magis explicabitur simul cum secunda. Illam verò declarandam censeo ex verbis B. P. N. Ignatij 9. p. Constit. c. .. §. 20. vbi sic ait, *Generatim loquendo in rebus omnibus, quæ ad propositum Societati finem perfectionis, & auxilium proximorum, ad gloriam Dei faciunt omnibus præcipere in obedientiæ virtute possit.* scilicet Præpositus Generalis. Potestas ergo præcipiendi limitatur ex fine, quem Societas sibi proposuit, & ad quem tendere profitentur omnes eius alumni. Meritóque hic finis pro regula assignatur: nam in omnibus moralibus rebus, seu institutis, finis est veluti primum principium, ex quo reliqua deducenda sunt: ergo, quæ ad hunc finem necessaria vel conuenientia fuerint, rectè infra materiam huius voti comprehenduntur, vt præcipi possint quando expediens fuerit. Quæ verò sunt vel contraria huic fini, vel certè impertinentia ad illum, non est cur sub materia illius voti comprehendantur, licèt aliàs bona sint: quia religiosi Societatis non profitentur facere quodlibet bonum, nec seruare quodlibet consilium, sed iuxta finem sibi præstitutum. Alia ergo præcipi

Vnde suadeatur pars prior.

Posterior suadetur.

præcipi non possunt, vt in prædicta constitutione A significatur: ergo licèt præcipiantur, non tenentur religiosi ex voto obedientiæ in eis obedire.

11. Obiectio bimembris vt roboretur amplius ex solutione assertio.

Dices, nullus est actus honestus, qui ad prædictum finem perfectionis, & ad bonum proximorum conferre non possit: ergo hæc limitatio nulla est, sed potiùs ex illa sequitur, quod suprà inferebamus; quoscunque actus excellentis virtutis pœnitentiæ, austeritatis, &c. posse ex vi huius voti præcipi, quia omnes possunt ad finem perfectionis conducere. Respondeo negando assumptum. Et in primis quod attinet ad auxilium proximorum clarum est, non omnes actiones virtutum esse ad hunc finem accommodatas, quia hîc non agitur de auxilio interiori, vt sic dicam, quod per orationem, vel suffragium dari potest, nec de auxilio veluti indirecto, quale dici potest, quod datur per vitæ exemplum, sed de auxilio exteriori per se, ac directè intento, quod non datur nisi per actiones exteriores, quæ circa ipsum proximũ directè versantur. Non ergo omnes actus perfectionis sunt apti ad hunc finem, vt hoc titulo præcipi possint. Imò neque omnes actiones, quæ circa proximum versantur, sunt per se ordinatæ ad illud auxilium præstandum. Nam redemptio captiuorum, v. g. optimus actus est circa proximum: per se autem non ordinatur ad spirituale auxilium eius, sed ad libertatem personæ recuperandam, & alia similia exempla facilè excogitari possunt de operibus quæ ordinantur, vel ad externam pacem, vel ad commodum Reipublicæ, non verò per se ad spirituale bonum. Vnde in prædicto c. 3. 9. partis Constit §. 9. vbi declaratur potestas generalis ad mittendas quascunque personas ad quælibet loca, solùm circa actiones ponitur limitatio, scilicet, *ad quamuis actionem ex iis, quibus vti ad proximorum auxilium Societas solet, exercendam*; ergo ex vi illius constitutionis, non poterit quis mitti sub obligatione præcepti intra Turcas, v.g. ad peregrinandum solùm, vt visitet loca Terræ sanctæ, vel ad tractãdum negotia, seu ferendam legationem pertinentem ad alia commoda Reipublicæ, & non ad spiritualem profectum, vel conuersionem animarum; quia illæ actiones non sunt ex illis, quibus Societas vti solet, & debet ad auxilium animarum. Loquor autem *de rigore præcepti*, quia de consilio non est dubium, quin melius sit in his omnibus sine discrimine obedire. Obseruandum etiam est, quamuis aliquæ ex his actionibus, proximè non videantur pertinere ad auxilium animarum, remotè tamen, & per occasionem sæpe posse conferre, & fortasse hanc esse intentionem præcipientis, pro qua in dubio præsumendum est quando oppositum non constiterit, & ideo non facile admittendam esse excusationem in Societate quoad huiusmodi missiones, maximè si sub rigorosa obligatione præcipiantur, quod rarò vel nunquam fit.

Satisfit vni membro.

Nota.

12. Satisfit alteri membro.

Quod verò spectat ad actiones pertinentes ad propriam perfectionem, dicendum est etiam hunc finem propriæ perfectionis intẽdi à Societate per media suo adæquato fini proportionata, atque adeò aliquo modo contenta sub suo instituto, & regula; ideóque non omnes actiones, quæ absolutè possunt charitatem, seu perfectionem augere, esse materiam proportionatam illius voti obedientiæ, quod in Societate fit, ita vt virtute eius absolutè præcipi possint. Hoc probãt exempla superiùs adducta in n. 8. & colligi potest ex 6. p. Const. c. 1. §. 1. vbi primò sic dicitur, *omnes cõstanti animo incumbamus, vt nihil perfectionis, quod diuina gratia consequi possimus in absoluta omnium constitutionum obseruatione, nostrique instituti peculiari ratione adimplenda prætermittamus.* Quibus verbis significatur rationem inquirendi propriam perfectionẽ esse debere huic instituto accommodatam: iuxta hanc ergo mensuram (quod ad præceptum attinet) sumendum est quod ibi proximè subiungitur; *Et exactissimè omnes neruos virium nostrarum ad hanc virtute obedientiæ in primis Summo Pontifici, deinde Superioribus Societatis præstandam intendamus.*

13. Cõfirmatio proximè dictorum.

Et confirmatur hoc, quia maior potestas præcipiendi sub obligatione huius voti, nec Societati est necessaria ad finem suum, neque vtilis; imò posset esse nociua propter periculum, & perturbationem, quæ ex vsu eius oriri possunt: non est ergo B verisimile dari Superioribus talem potestatem, vel ex intentione vouentium, vel ex intentione instituentium & approbantium institutum. Quod rectè potest declarari ex cap. 5. p. 6. earundem constitutionum, in quo B. P. Ignatius sapienter prouidit, & periculis & perfectioni suorum filiorum; & ideo duo dicit, vnum est, exoptare se, *vniuersas suas constitutiones, declarationes, & viuendi ordinem omnino iuxta nostrum institutum, nihil vlla in re declinando obseruari.* Aliud est visum sibi nihilominus esse expedire, vt seclusis votorum obligationibus, nulla sit in Societatis constitutionibus, aut quibuscunque ordinationibus obligatio ad culpam mortalem, vel venialem, vt laquei, & pericula euitentur: addit verò exceptionem, *Nisi superior in nomine Domini nostri IESV Christi, vel in virtute obedientiæ iuberet*; & declarat hoc ipsum non sine magna causa faciendum esse, dicens, *quòd in rebus vel personis illis, in quibus indicabitur, quòd ad particulare vniuscuiusque, vel ad vniuersale bonum multum conueniet, fieri poterit.* Vbi si contextus rectè attendatur, potestas hæc cadit supra *obseruantiam, constitutionem, declarationem, ac viuendi ordinem, omnino iuxta nostrum institutum.* Et circa hæc ipsa adiungitur illa circumspectio, & restrictio in vsu debito talis potestatis: ergo si quid est, quod sub illis capitibus nullo modo comprehendatur, reuera non est materia huius potestatis, vel rigorosi præcepti: quod ab illa manare possit.

B. Ignatius & exactam in suo ordine obseruãtiã & obligationem ad culpam extra vota nullã inducit.

14. Ad rationem partis affir. in num. 7.

D Neque contra hanc resolutionem obstant, quæ in principio dubitationis adducta sunt. Nã inprimis, locutiones illæ vniuersales intelligi possunt iuxta subiectam materiam, & iuxta illam limitari; scilicet hanc obedientiam extendi ad omnia, quæ ad finem huius instituti & obseruationẽ eius conducere possunt. Iuxta quam interpretationem, etiã habet locum illa ampliatio, scilicet voluntatem superioris pro regula esse habendã, scilicet illius Superioris, qui verè, vt Superior Societatis, id est, in ordine ad finem, & institutum eius, regere vult, cuius volũtas non limitatur quidem per regulã scriptam; quia multa potest extra illam præscribere, E prout ad finẽ suæ potestatis iudicauerit expedire, nunquam tamen omnino præcipit extra regulam; quia hoc ipsum in ipsis constitutionibus, de illius potestate declaratur: & supposito fine, ac modo instituti erat moraliter necessarium. Atque hoc etiã satis est, vt subditus Societatis dicatur habere pro regula, voluntatem sui Superioris, quia finis, & institutũ Societatis adeò vniuersalia sunt, vt omnes actiones hominis, quæ moraliter loquẽdo in vsum venire possunt, comprehendant. Denique hoc modo etiam habet locum illa exceptio actionis peccaminosæ: nam etiam in ordine ad finem, vel commodũ Societatis posset intelligi excessus in præcipiendo actionem aliàs iustam. Aliter etiam dici potest, illas vniuersales locutiones, si absque vlla restrictione

Voluntas superioris pro regula habenda, quis sensus.

Altera responsio.

restrictione sumantur, comprehendere non tantùm ea, quæ possunt rigorosè præcipi, sed etiam ea, quæ ad probationem obedientiæ & maius quoddam exercitium possunt iniungi, quæ ordinariè pertinent ad consilium, non ad præceptum. A

15. Ad primam rationem partis negātis in nu. 8.

Et ita etiam responsum est ad generalem obiectionem in contrarium factam; nam illa solùm probat posse hîc adhiberi limitationem aliquā ex fine, & instituto Societatis; tamen quia hi termini totam ordinariā vitam hominis circunscribūt, non possunt ob eam causam excipi, nisi quædam præcepta valde extraordinaria, & aliena ab instituto Societatis, quæ magis posſūt cogitatione fingi, quàm in vsum venire, & huiusmodi sunt aliqua ex his exemplis, quæ ibi afferuntur. Non verò sunt omnia sine distinctione admittenda. Cùm enim infertur, posse superiorem præcipere actionem, in qua vita manifesto periculo exponatur, propter salutem alicuius proximi, profectò id nullum incōueniens est, sed in multis occasionibus potest esse verum, præsertim in obedientia Societatis; nā materia illius obedientiæ non est aliena sed valde cōsentanea fini Societatis: & ideo etiam vbi charitas aliàs per se non obligaret, potest præceptū obedientiæ obligare, quādo est vera necessitas in proximo, & aliunde non est clara inordinatio contra charitatem. Alia verò exēpla faciliùs possunt admitti, quanuis in eis obseruandum sit an ratio iustæ pœnæ, propter culpas commissas, vel ratio medicinæ moraliter conuenietis ad eas cauendas, interueniat. nam tunc Superior ius habet præcipiendi, & non excedit fines regulæ, aut instituti. B C

16. Pro ratione in nu 9. adducta, dubiū de obligatione ad Indos eūdi, &c. Quid de aliis religiosis. *Lud. Lopez. Eman. Rod.*

Petitur autem in secunda obiectione pro eadem negante parte posita in n. 9. An religiosi Societatis, qui quartum votum professorum non emiserunt, possint ex rigore præcepti obedientiæ obligari ad missiones difficiles, quales sunt inter Indos, vel alios infideles. Quidam enim auctores, qui de aliis religiosis hoc negant, idem, vt videtur, in religiosis Societatis sentirent. Præsertim verò hoc indicant Ludouicus Lopez in Instructorio conscientiæ p. 1. c. 56. & Emanuel Rodrig. to. 1. quæst. regul. q. 19. art. 7. vbi cùm de suis quisque religiosis hoc docuisset, confirmationem sumit ex modo viuendi religiosorum nostræ Societatis. *Qui has* (inquit) *longinquas peregrinationes, valdéque difficiles, sibi iniungendas à Prælatis, subituros profitentur, nec eas repudiaturos*, quo satis insinuatur, si eas non specialiter vouissent, tanquam nimis difficiles, refutare potuisse. Quod argumentum etiam procedit de omnibus religiosis Societatis, qui illud peculiare votum non emittunt. D

17. Quid de religiosis Societatis pronuntiādum.

Quidquid verò sit de aliis religiosis (de quibus supra in tomo præcedenti in genere satis dictum est, & vnusquisque poterit iuxta rationem sui instituti principia ibi posita ad se applicare) de nostris certum reputamus, omnes veros religiosos Societatis posse in virtute sanctæ obedientiæ ad has missiones obligati, per se loquendo, & seclusis accidentalibus circunstantiis, quæ in particularibus casibus possunt excusare, quæ in præsentem considerationem non veniunt. Ratio præcipua est, quia hoc est satis expressum in constitutionibus Societatis, vt patet ex 9. p. c. 3. §. 9. Dices, ibi solùm dici, *mittere poterit*, &c. non verò dici, *præcipere poterit*. Sed hoc nihil obstat, tum quia non potest efficaciter mittere, nisi possit etiam præcipere: tum etiam, quia eodem modo dicitur posse mittere, sicut posse missos reuocare, vel officia distribuere. Constat autem posse ita distribuere officia, vt ex præcepto cogat vnumquéque, si necessarium fuerit, ad acceptādum officium sibi commissum. Item manifestum est posse præcipiendo reuocare quoscunque, & vbicunque existant: ita ergo potest mittere. Deinde est manifesta ratio, quia hæ missiones sunt valde necessariæ, & consentaneæ ad finem Societatis, non solùm quatenus à professis, sed etiam quatenus ab aliis sociis fieri possunt, imò interdum sunt adeò necessariæ, vt sine illis non possit Societas, aut suum finem assequi, aut conuenienter gubernari. ergo sunt materia præcepti respectu omnium, qui obediētiam religiosam in Societate vouerunt. Antecedens per se notum est ex dictis suprà in l. 1. de instituto, & fine Societatis, & ex vsu ipso, & praxi. Consequentia etiā est manifesta ex proximè dictis circa expositionem huius voti, & ex dict. c. 3. 9. p. Constit. §. 20. vbi generatim dicitur, *in rebus omnibus, quæ ad propositum Societatis finem perfectionis, & auxilij proximorum ad gloriam Dei faciunt, omnibus præcipere in obedientiæ virtute possit.* vbi duplex distributio notanda est, vna rerum; altera personarum, nam sub priori hæc materia; sub posteriori verò hæ personæ manifestè comprehenduntur.

Pronuntiati ratio.

Instantia refellitur multipliciter.

E

Neque hinc licet sumere argumentum ad omnes alias actiones, & peregrinationes, & licèt fortasse minus difficiles sint, quia regula huius materiæ non est facilitas vel difficultas; sed proportio (vt sic dicam) ad finem, & institutum Societatis, ratione cuius multa sub illo cōprehenduntur, quæ difficillima sunt, non verò alia, licèt sint faciliora. Quid verò vltra hanc generalem obligationem addat proprium votum professorum Societatis, infrà suo loco videbimus lib. 6. cap. 4. n. 16. 18. Completur responsio dictæ rationis in nu. 9.

CAPVT XIII.

De consilio obedientiæ in Societate quantum ad perfectiones executionis.

Præter ea, quæ in obseruatione obedientiæ sunt de necessitate præcepti, possunt in illius vsu aliqua obseruari, quæ solùm pertinent ad consilium, etiam supposito obedientiæ voto. Quæ quidem spectari possunt vel ex parte materiæ, vel ex parte modi. Prius membrum explicatum ferè est c. præced. nam declarando materiam necessariam, attingere oportuit etiam illam, quæ tantùm est sub consilio, seu pertinet ad melius esse. Regulæ etiam omnes, quæ sub reatu alicuius culpæ non obligant, ad hoc membrum reduci possunt, de quarum obseruantia & aliquali obligatione nihil speciale addendum occurrit his, quæ in genere de regularum obseruatione dicta sunt tract. 8. lib. 1. & explicando etiam consilium hoc circa modum obediendi, ampliùs declarabuntur omnia, quæ ad eam materiam spectant. 1. Non omnis exequutio obedientiæ est de præcepto.

Ad explicandū autem optimum obediendi modum notandum est, in obseruatione cuiuscunque legis, seu præcepti, tria concurrere posse, ac debere, scilicet, executio eius, quod iussum est, voluntas exequendi, seu obseruandi rem præceptam, & iudicium intellectus imperantis talem executionem & voluntatem. Quæ sumuntur ex D. Thoma 1. 2. q. 100. art. 9. quatenus ait, ad obseruationem legis necessariam esse, & operationem virtutis ex suo genere, & modum illum virtutis, qui in hoc consistit, quòd aliquis volens, & sciens operetur, iuxta Aristotelem 2. Ethic. cap. 4. Hæc ergo tria in quacunque obedientia, & in modo obediendi cōcurrunt, & aliquid potest in eis considerari pertinens ad substantiam, vel vt ita dicam, ad necessarium 2. Notantur tria pro titulo capitis tractanda. *D. Thom.* *Arist.*

rium modum obediendi, alia verò solùm ad modum meliorem: & hæc propriè dicuntur in præsenti cadere sub consilium obedientiæ.

3. Et in primis de executione eius, quod præcipitur, manifestum est in ea consistere substantiam, vt sic dicam, actualis obedientiæ: per illud enim substantialiter obseruatur præceptum, quod est propria eius materia, ad quam directè obligat: huiusmodi autem est ipsa executio operis, seu actionis iniunctæ, sub qua comprehendimus omissionem, quando de illa est prohibitio. Præter ipsam verò executionem quoad substantiam eius, possunt in ea considerari aliqua pertinentia ad modum illius quæ ex variis locis nostrarum constitutionum desumuntur. Primum est, vt hæc executio non solùm exhibeatur in rebus obligatoriis, sed etiam in aliis. Et ad idem spectat, vt nullo expectato præcepto, sed quocunque signo voluntatis Superioris percepto, statim executio subsequatur 6. p. Constit. c. 1. §. 1. & consonat D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. ad 3. vbi de religiosis inquit, teneri ex voto ad obediētiam regularem, id est, in his, quæ ad regularem conuersationem pertinent: pertinere autem ad cumulum perfectionis, etiam in aliis honestis obedire; & ita distinguit duplicem obedientiam, aliá sufficientem, & aliam perfectam, scilicet ex parte rerum, in quibus obediendum censetur: illa enim perfecta est, quæ vniuersalis est, nihilque excepit, nisi quod displicet Deo; & hanc obedientiam sæpius commendat Basilius, præsertim regula 114. ex breuioribus, & 137. 138. & in 120. sic ait de persona religiosa. *In vniuersum quòd quis sui iuris esse velit, culpabile est.* multa etiam similia habet in Constitutionibus monast. c. 20. & 23. & sæpè aliàs: in articulo autem 2. ita dixerat idem D. Thom. *Tanto videtur obedientia promptior, quanto expressum præceptum obediendo præuenit, voluntate tamen superioris intellecta*; sentit ergo hunc modum pertinere ad consilium perfectionis obedientiæ. Idem docuit Bonau. de Processu religionis, cap. 28. vbi inter alia inquit, *Bonus obediens aliud non spectat, vbi de Superioris sibi constiterit voluntate.*

Executio quoad substantiam obligatoria est.

Prima perfectio executionis de consilio.

D. Thom.

Basil.

D. Thom.

D. Bonau.

4. Alia conditio huius executionis, vt optimè fiat, est celeritas & promptitudo: & hæc eodem §. 1. postulatur, cum illa exaggeratione, vt litera inchoata relinquatur: quam ad literam obseruatam esse ab antiquis religiosis, refert Cassianus lib. 4. de Institutis renuntiātium. cap. 12. dicens, *Itaque considentes intra cubilia sua, & operi ac meditationi pariter intendentes, cùm sonitum pulsantis ostium, aut diuersorum cellulas percutientis audierint, ad orationem eos scilicet, seu ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubilibus suis vnusquisque prorumpit, ita vt qui opus scriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoasse literam finire non audeat, sed in eodem puncto quoad aures eius sonitus pulsantis aduenerit, summa volocitate prosiliens ne tantum quidem moræ interponat, quantum cœpti apicis consummet effigiem, sed imperfectam lineam literæ relinquens, non tam operis compendia, lucráve sectetur, quàm obedientiæ virtutem exequi toto studio, atque æmulatione festinet.* Huic consonat quod Basilius respondit in regula 166. ex breuioribus, vbi cùm quæsitum esset, qua promptitudine obediendum sit, quoad mandati executionem, respondet, *nihilo minore quàm quanta paruulus vehementer esuriens vocanti se ad nutritionem nutrici auscultat; & quilibet, cui chara vita sit ei qui sibi, quæ ad viuendum necessaria sunt, largiatur*, &c. & in constit. monast. c. 18. *Potestatem* (ait) *sui ipsius, & ne ad punctum quidem temporis habere monachus debet.* Et deinde comparat illum instrumento artificis, quod, deficiente impetu artificis amplius non mouetur. Et regula 28. ex fusioribus, multa dicit idem Basilius in eum, qui ad exequendam obedientiam *cunctabundus accedit, & lentescens.* de hac etiam perfectione obedientiæ videri potest Bonauentura in speculo disciplinæ 1. p. c. 4. vbi inter alia ait, *Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit.*

Secunda perfectio.

Cassian.

Basil.

D. Bonau.

5. Alia conditio ad hanc perfectionem necessaria est, vt nulla ante executionem adhibeatur excusatio, quæ expressè habetur 3. p. Constit. cap. 1. vbi inter alia dicitur, *sine excusationibus & obmurmurationibus obediant, licèt difficilia, & secundùm sensualitatem repugnantia iubeat.* Et in 7. p. c. 1. specialiter de voto ad Pontificem dicitur, *Sine vlla excusatione se Societas astrinxit.* Circa hanc autem conditionem distinguendum de excusatione est. nam interdum potest esse contra substantiam ipsius voti, quando adhibetur præceptum, & excusatio vel est contra id quod promissum est, vel non est vera, sed ficta, aut colorata: vt si quis cùm iubetur missionem obire, excusetur solùm quia non datur viaticum, quod repugnat promissioni factæ: & ideo si id faciat animo non eundi, nisi detur, grauiter contra obedientiam delinquet: si autem solùm ad extorquendum aliquid id faciat, circa modum imperfectus erit. Qui autem falsam causam excusationis allegat, licèt de facto à Superiore excusatur ab excusatione obedientiæ; coram Deo non excusatur à transgressione culpabili: quia ex quo illi præceptum fuit impositum, contra illud delinquit, si sine vera & iusta causa excusatur. At verò ibi nondum præceptum interpositum fuit, sed simplex obedientia, seu significatio voluntatis Superioris, in tali excusatione poterit esse culpa mendacij; contra obedientiam verò solùm est magna imperfectio, & retardatio reprehensione digna circa votum obedientiæ. Atque idem est quoties excusatio non ex ratione, sed ex affectione aliqua inordinata procedit: nam si vera ratio impediens interueniat, vel saltem talis existimetur, aut probabiliter de ea dubitetur, nulla erit imperfectio quòd ea Superiori proponatur, vt in speciali epistola de hac materia, in n. 19. B. P. N. Ignatius latiùs explicauit, & vtrunque docuit D. Basilius in regula 119. ex breuioribus, vbi primò exaggerat, quantum ab obedientia deficiat, *qui quod sibi assignatum est, recusat, & aliud ab eo diuersum exquirit.* In fine verò subiungit, *Verum enim si causam te habere aliquam putas, quamobrem opus recuses, hanc Magistris indicato, eámque illis disceptandam relinquito.* Quam causam veram esse oportet, ne ei dicatur, *Qui fingit laborem in præcepto*, vt idem Basilius dixit reg. 152. ex eisdem breuioribus. Denique ad hunc etiam perfectum modum spectat, quòd obedientia sit integra, fortis, id est, constans, & cum debita perseuerantia, vt in eisdem locis constitutionum dicitur, imò hæc quodammodo seu ex parte pertinent ad substantiam executionis, ne pars aliqua illi desit, & mutila sit. Et ita sub hac conditione plures aliæ continentur, quas luculenter describit Bonauent. loco statim citando.

Tertia perfectio.

Excusatio ab obedientia quando grauis culpa, quando non.

Basil.

Perfectiones aliæ huic tertiæ annexæ.

Bonau.

CAPVT XIV.

De perfectionibus consilij obedientiæ ex parte voluntatis.

1. Circa secundum propositum in 2. de voluntate B. P. Ignatius in sua epistola de obedientia,

Meminit huius contia,

pitionis S. Ignatiis, & Bonau.

tia, ita exaggerat huius conditionis necessitatem, vt dicat in num. 5. *infimam & valde imperfectam esse primam illam obedientiæ formam, quæ mandata dumtaxat opere exequitur, nec virtutis nomine dignam, nisi ad alterum gradum ascendat, qui voluntatem Superioris suam faciat, & cum ea ita concordet, vt non solùm in affectu executio appareat, verùm etiã in affectu consensio, sicque idem velit vterque, idem nolit.* D. etiam Bonauentura in Opusc. octo collationum collat. 3. quædam refert Augustini verba, quibus hæc conditio, simul cum præcedenti, optimè declaratur, *Vt obedientia*, inquit, *religiosi Deo sit acceptabilis debet esse prompta, sine dilatione; deuota sine dedignatione, voluntaria sine contradictione; simplex sine discussione; perseuerans sine cessatione; ordinata sine deuiatione; iucunda sine turbatione; strenua sine pusillanimitate; vniuersalis sine exceptione.* In quibus verbis tres dictæ conditiones cap. præcedenti num. 2. positæ continentur: nam quòd obedientia sit sine discussione ad iudicium spectat; quod autem sit deuota, voluntaria, iucunda, ad voluntatem pertinet; reliqua perfectam executionem continent, quamuis non possint à voluntate separari.

D. Bonau. August.

2. Est igitur aduertendum primò voluntatem aliquam necessariam esse ad substantiam obedientiæ, aliquam verò ad perfectionem. Cùm enim obedientia dicat moralem actum, & humanum, ac de se studiosum repugnat esse sine voluntate, à qua omnis actus hominis proximè habet, quòd moralis, & humanus sit. Imò cùm duo possint in actu obedientiæ distingui, scilicet, & substantia ipsius actus, vt, v. g. quòd sit oratio, vel ieiunium, & ordo ad voluntatem superioris, scilicet, quòd præceptus sit ad substantiam obedientiæ non satis est quòd talis actus à voluntate procedat quoad substantiam suam: sed etiam quatenus substat Superioris voluntati. Si quis enim voluntariè oret, aut ieiunet ignorans, vel omnino non attendens illud esse à Superiore iniunctum, non potest dici propriè obedire; licèt materialiter faciat, quod iniunctum est. Sicut qui voluntariè audit Missam ex sua deuotione, ignorans esse diem festum, propriè non implet præceptum Ecclesiæ, licèt illud non violet. Ratio autem est, quia non ex propria intentione, & voluntate paret præcepto, sed casu contingit, vt voluntas eius cum præcepto concurrat, & ita faciat quod aliàs præceptum erat: nam quantum erat ex dispositione operantis, non magis ferebatur ad obseruationem præcepti, quàm ad non obseruationem: necesse est ergo vt voluntas aliquo modo feratur in actum, quatenus cadit sub voluntatem Superioris, aliàs dici non poterit obedientia presè ac propriè etiam quoad executionem.

1. Pronunt. Aliqua voluntas est de substantiæ obedientiæ. Declaratur.

Ratione probatur.

3. Est autem vlteriùs obseruandum, duobus modis posse voluntatem ferri in actum, *quatenus* à Superiore iniunctum. Primò, vt in obiectum materiale tantùm, ita vt illud *quatenus* solùm designet rem, in quam fertur voluntas secundùm propriam rationem eius, quæ solet appellari à Philosophis *ratio formalis quæ.* Secundò vt in proprium motiuum, seu obiectum formale, propter quod voluntas fertur in talem actum, ita vt illud *quatenus* reduplicet rationem formalem sub qua, obiecti talis actus. Alter ergo ex his modis necessarius est ad moralem obedientiam, vt probat ratio paulo antè facta, & ex illis prior sufficit ad satisfaciendum præcepto obedientiæ; ita vt contra illud non peccetur. Posterior autem necessarius erit ad exercendum proprium, & specificum actum virtutis obedientiæ. Ita pronuntiat D. Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 2. ad 1. ibi, *Si obedientia propriè accipiatur, secundum quod respicit per intentionem formalem rationem præcepti, erit specialis virtus, & inobedientia peccatum speciale: secundum hoc enim ad obedientiam requiritur, quòd impleat aliquis actum iustitiæ, vel alterius virtutis, intendens implere præceptum, & ad inobedientiam requiritur, quòd actualiter contemnat speciale præceptum. Si verò obedientia largè accipiatur pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præceptum, & inobedientia pro omissione eiusdem ex quacunque intentione, sic obedientia erit generalis virtus, & inobedientia generale peccatum.* Ratio autem prioris partis est, quia cùm lex, vel Superior aliquid præcipit, non iniungit, vt id fiat formaliter, quia præceptum est, ita vt totum hoc sit materia præcepti, sed solùm iniungit talem actum: ergo ad præceptum implendum sufficit voluntariè illud facere, quanuis non fiat ex illo motiuo. Ratio verò posterioris partis est, quia in omni virtute, ad eliciendum proprium, & internum actum specificum eius, necessarium est operari ex proprio motiuo eius, & ob eius honestatem, iuxta doctrinam Aristotelis 2. Ethic. cap. 4. vbi ait tunc aliquem operari iustè, quando operatur *sciens, & eligens propter ipsa*; ergo vt quis operetur actum proprium & specificum obedientiæ, necesse est velit ob ipsam, id est, propter formale motiuum obedientiæ; sed hoc motiuum est facere aliquid quia præceptum est: ergo, &c.

Notatio duplicis actus voluntatis pro 2. pronunt.

2. Pronunt. Prior actus sufficit ne violetur obedientia; posterior requiritur ad eius speciem.

Probatur ex D. Thom.

Item ratione quoad primã partem.

Quoad secundam.

Arist.

4. Sed obiicitur contra priorem partem pronunciati, quia vt religiosus committat specialem malitiam contra obedientiam, non est necesse, vt ex speciali contemptu præcepti actum omittat, sed satis est, quòd voluntariè omittat ex quocunque motiuo: ergo è contrario, vt impleat obedientiæ præceptum, necesse est vt formaliter velit Superiori obedire ex motiuo obedientiæ. Antecedens declaratur ex differentia inter obligationem legis, & imperij Prælati religionis: nam lex obligat, constituendo actum in aliqua specie virtutis, iuxta exigentiam materiæ, v. g. ieiunij, aut misericordiæ; & ideo transgressor talis legis non committit formalem inobedientiam, secluso formali contemptu, sed intemperantiam, vel quid simile. Præceptum autem prælati religionis non ponit actum in peculiari specie virtutis (loquor enim de præcepto, quod non ex propria iurisdictione, sed ex potestate dominatiua prouenit, & ideo violatio eius per se non continet malitiam contra aliam virtutem, sed solùm contra obedientiam ex quocunque motiuo fiant. Et de his posset verificari, quod in dicta solutione ad 1. D. Thom. ait, *Quædam sub obedientia, seu sub præcepto cadere, quæ ad nullam aliam virtutem pertinent*; circa quæ verba laborat ibi Caietanus. Et hinc probari potest prima consequentia; quia quoties præceptum ita ponit actum in specie alicuius virtutis; vt contra illam peccetur, quacunque ratione omittatur, non impletur illud præceptum, nisi per propriam, & formalem actum illius virtutis, vt præceptum ieiunij per actum temperantiæ, &c. quia sicut *malum ex quocunque defectu*, ita *bonum ex integra causa*: ergo licèt aliæ leges impleantur per actus virtutum in quibus actus præceptos reponunt; præceptum obedientiæ religiosæ non impletur, nisi per formalem obedientiam, quia solùm intra hanc virtutem constituit actum præceptum. E contrario verò obiici potest contra posteriorem eiusdem pronun

Obiectio contra primam partẽ huius secũdi pronunciati.

D. Thom.

Caiet. Principalis consequentia obiectionis suadetur.

Obiectio cõtra secundã partem.

pronunciati partem, nam si illa vera esset, sequeretur religiosum nunquam posse exercere propriũ, & formalem actum obedientiæ, nisi vbi interuenit proprium præceptum superioris; consequens est falsum, & contra communem vsum religionum, in quibus ordinariè inferiores ex obedientia mouentur ad operandum, quamuis superiores propria præcepta non imponant, sed simplicem voluntatem indicent.

5. Quid dicendum ad antecedẽs prioris obiectionis.

Ad priorem obiectionem, dato antecedente, negatur consequentia; oportet tamen antecedens conuenienter explicari: nam cùm religiosus transgreditur præceptum obedientiæ (considerando illud, vt dixi, quatenus est præcisè à potestate dominatiua seclusa iurisdictione) non peccat quidem per se loquendo contra specialem virtutem, ad quam ex parte materiæ pertinet talis actus; vt v. g. contra temperantiam, si frangat ieiunium, & quoad hoc est simpliciter verum illud antecedens, & differentia assignata ob rationem ibidem indicatam: quia constituere actum in speciali materia virtutis est proprium potestatis iurisdictionis. Nihilominus tamen illa transgressio non est propriè contra specialem virtutẽ obedientiæ, sed est contra votum obedientiæ, in quo sensu concedimus illud antecedens, propriè autem, & specificè est contra virtutem religionis, ita vt, secluso actuali contemptu præcepti, non sit formalis inobedientia, sed sacrilegium quoddam. Sic enim habere proprium, dicitur esse contra paupertatem, non quia sit contra aliquam specialem virtutem paupertatis, quia nulla est; sed quia est contra votum paupertatis, & ita peccatum illud proximè est contra religionem. Similis ergo est in præsenti ratio, quia superior, cùm præcipit, nihil aliud facit, quàm exigere à subdito debitũ suæ promissionis, quam Deo fecit per obedientiæ votũ, & ideo tunc non obedire, proximè est peccatum non implendi votum; est ergo sacrilegium secundùm propriã speciem, materialiter autem est inobedientia, tum ratione generali, quia omne peccatum est quædam inobedientia, vt D. Thomas dixit, tũ ratione speciali, quia eius materia est quædã inobedientia.

6. Quid ad consequentiam respõdendum.

Ex quo facilè constat quomodo consequentia valida non sit, si consequens intelligatur de proprio motiuo obedientiæ, nam satis est velle obedire ad implendũ promissum. Imò addo præterea ad satisfaciendum obligationi voti obedientiæ, non esse necessarium formaliter obedire ex motiuo religionis, seu voti implendi. Nam licèt quis faciat quod promisit ex motiuo extrinseco timoris, vel amoris, aut spe præmij, vel ex affectu ad propriam virtutẽ, ad quam secundùm se pertinet actus præceptus, scilicet temperantiæ, &c. id satis est ad implendum votum obedientiæ; quia per illud nõ promittimus obedite sub hoc vel illo motiuo, sed simpliciter obedire: quod seruata proportione, idem est in quocũque voto. Addo denique, propositionem ibi assumptam, *quando transgressio præcepti est contra aliquam virtutem, obseruationem talis præcepti non fieri per actum illius virtutis*, non esse veram de actu formali, & proprio, elicito à tali virtute, sed solùm de actu materiali, & externo, qui ex genere suo pertineat ad talem virtutem. Ita enim præceptum ieiunij impletur per abstinentiam, quæ ex genere suo pertinet ad temperãtiam, etiamsi ab operante non fiat ex affectu ad temperantiam; imò neque cum honestate temperantiæ, potest enim lex humana impleri per actũ ex se bonum, non benè factum: & idem in præsenti dicendum censeo de obseruatione voti obedientiæ, quantum spectat ad rigorem præcepti, & vt non committatur culpa contra hoc votum; sufficit enim voluntas implendi quod iubetur, etiamsi alioqui voluntas illa sit ex quocunque imperfecto motiuo, vel etiam peccaminoso, quia res promissa soluitur, & id satis est ad votum, vt ex proprio tractatu de voto in communi constat.

Ad posteriorem obiectionem distingui potest consequens ibi allatum, scilicet, *non fieri à religioso formalem actum obediẽtiæ, nisi vbi interuenit proprium præceptum superioris*: nã potest hoc intelligi de actu obedientiæ, id est, voti obediẽtiæ; vel de actu obedientiæ, id est, specialis virtutis obedientiæ. In priori sensu facile concedi potest sequela, quia vbi non interuenit obligatio voti, non potest actus habere illam peculiarem honestatem, quæ est in obseruatione voti. Quia hæc duo correlatiua sunt, & non potest vnum sine alio poni. Dices, qui vouet ingredi religionem intra annum si statim ingrediatur, facit actum voti, & implet illud quanuis nondum obligaretur. Respondeo implere quidem votum quoad substantiam actus: quia quoad illam immediatè obligabatur per tale votum: licet nondum obligaretur, quoad circunstantiam temporis, quod homo in eo casu voluntariè accipiat. At verò in præsenti votum obedientiæ per se, & immediatè ad illum actum obligat, etiam quoad substantiam eius, sed solùm mediante præcepto superioris, quia solùm obligat ad obediendũ illi; & ideo donec ponatur tale pręceptum, non habere locum vsus talis voti. Neque hîc habet locũ anticipatio, per quam dici potest religiosus præuenire præceptum, contentus sola voluntate superioris, quia hæc anticipatio non solùm excludit tẽporis circunstantiam, vt in exemplo adducto, sed etiam excludit substantialem materiam voti, & ideo non admittit proprium actum voti in exercitio, seu effectu, vt sic dicam; quanuis in affectu, & præparatione animi in eo actu ostendatur voluntas promptissima ad obseruationem voti, si eius materia poneretur.

7. Ad obiect. contra posteriorem partem pronuntiati in n. 4. Expeditur consequens eiusdem obiectionis in vno sensu. Vna instantia remouetur.

Dices. Cur non potest intelligi sub materia huius voti non solùm præceptum, sed quamcunque voluntatem superioris comprehendi, ita vt promissio non tantùm sit de obseruando præcepto, sed etiam de exequenda voluntate superioris, quocunque modo innotescat? Respondeo primò, id constare ex communi vsu, & institutione religionum, cui accommodatur intentio vouentium. Secundò, quia illud inuoluit repugnantiam: nã contra præceptum distinguimus illam voluntatẽ superioris, quæ non inducit rigorosam obligationẽ: si autem executio huius volũtatis etiam esset sub voto comprehensa, necessariò induceret obligationem, quia applicaret sufficientem materiam voti, inuoluitur ergo repugnantia. Ratio autem à priori est, quia licet obligatio ad obediendum fieret in voluntate vouentis; illa tamen secundum se est solùm conditionata, scilicet si superior voluerit: & ideo quòd talis obligatio transeat in absolutam, seu actu exerceatur, pendet ex voluntate superioris; quãdiu ergo ipse nõ vult obligare, votum non potest obligare: quandiu autẽ non præcipit, non vult obligare, ergo repugnat, vt ex illa voluntate superioris, quæ præceptum excludit, oriatur obligatio voti, quia non impletur eius conditio: nec potuit subditus velle se obligare etiam cum sola illa voluntate; alioqui vellet obligari etiam quando superior non vult eum obligare, quod repugnat ipsi voto obedientiæ. Quocirca si ponamus (hoc enim non repugnat) aliquem

8. Remouetur altera.

aliquem promittere Deo facere hoc, vel illud, si alius voluerit, quamuis voluntas eius non sit præcipiens, sed tantùm consentiens, aut desiderans, illud non esse votum obedientiæ, sed esse votum talis materiæ, sub tali conditione; votum ergo obedientiæ habet pro materia præceptum alterius: & ideo quandiu illud non imponitur, propriè exerceri non potest, nisi tantùm in affectu, & præparatione animi, vt explicaui.

9. Remouetur 3. instantia. Quòd si quis tandem obiiciat, si hoc ita est, vtilius esse religiosis, cùm per proprium præceptum imperantur, quia tunc operabuntur ex voto, quod est magis meritorium. Respondetur primùm id non expedire propter periculum lapsus. Deinde illud meritum suppleri posse per voluntatem obedientis, tum propter magis liberam, & spontaneam voluntatem, quæ ostenditur præueniendo præceptum, tum propter intentionem, & præparationem animi ad idem libentiùs exequendum, si adiungeretur præceptum, tum denique, quia etiam hoc genus obedientiæ potest fieri ex religione in cultũ Dei; imò etiam ex intentione operantis referri potest ad obseruationem voti, atque ita eius honestatem participare, quatenus in his etiam non præceptis obedire vult, vt longissimè distet à transgressione voti; & ad eius perfectissimam obseruantiam.

10. Circa alterum sensum indicatum in n. 7. an requiratur præceptum vel sufficiat simplex voluntas ad obedientiã. Requiri præceptum vult. Caiet. At verò sit sermo sit de actu formali, & proprio virtutis specialis obedientiæ, difficultas non parua est, an ad illum requiratur ex parte obiecti proprium præceptum superioris; vel sufficiat simplex voluntas significans subdito quocunque modo. In qua Caietanus 2.2. quæst. 104. art. 2. pro certo supponit, obiectum obedientiæ includere præceptum aliquod, & inquirit an sit necessarium præceptum obligans ad mortale, vel sufficiat generatim: & resoluit sufficere quodcunque præceptum inducens obligationem sub quacunque culpa, etiam veniali. Quod rectè probat, quia etiam materia minima est capax obedientiæ, & inobedientiæ; quia ex capax præcepti generatim sumpti; etiamsi præceptum illius per se non obliget ad mortale. Quod autem aliquod præceptum necessarium sit solùm probat Caietanus, *quia inobedientiæ actus proprius est facere vel omittere aliquid, vt superioris voluntatem sibi notam impleat*; quasi supponens notificationem voluntatis superioris semper habere vim præcepti obligantis saltem sub veniali. Quod videtur etiam indicare D. Thom. ibi in corpor. dum ait, *obedientia est specialis virtus, & eius obiectum est præceptum tacitum, vel expressum; voluntas enim superioris quocunque modo innotescat, est quoddam tacitum præceptum.* Et in solut. ad 2. idem repetit, scilicet obiectum obedientiæ esse præceptum superioris expressum, vel interpretatiuum: quid autem per interpretatiuum intelligat declarat, dicens, *scilicet simplex verbum prælati eius indicans voluntatem, cui obedit promptus obediens, secundùm illud ad Titum 3. Dicto obedire.* Et potest confirmari hæc sententia primò ex eodem Caietano; quia vbicunque potest versari obedientia formalis ex intentione operantis, potest intercedere inobedientia, vel formalis, ex contemptu; vel materialis, ex quacunque voluntaria commissione, vel omissione; quia opposita versãtur circa idem: sed inobedientia non habet locum nisi vbi interuenit præceptum; tum quia inobedientia dicit vitium, seu peccatum, quod sine præcepto intelligi non potest: tum etiam quia si superior nullum graue, aut leue imponat, licèt subditus non faciat eius voluntatem, non peccabit venialiter per se loquendo, & licèt illam contemnat, non peccabit mortaliter: non est ergo inobediens. Confirmatur secundò ex dictis, nam secluso præcepto, non datur actus voti obedientiæ, id est, contentus sub illa promissione: ergo nec dari potest actus formalis virtutis obedientiæ. Patet consequentia, quia votum obedientiæ, vt nomen eius præ se fert, habet pro materia virtutem obedientiæ: ergo seruant eandem proportionem respectu præcepti superioris.

Quomodo id probet. D. Thom. Confirmatur primò. Secundò.

11. Non requiri tamen præceptum arguitur primò. Contra hanc verò sententiam obstat primò, quia voluntas superioris indicata inferiori, est sufficiens obiectum formalis actus obedientiæ, & illa non semper habet vim præcepti, siue taciti, siue expressi, nec per se obligantis ad mortale, aut ad veniale: ergo. Explicatur minor, quia in ea videtur consistere difficultas. Nam ad præceptum nec necessarium est, nec sufficit, vt superior velit aliquid fieri à subdito: non est quidem necessarium, quia Deus præcipit sine hac voluntate, neque etiam sufficit, quia multa vult Deus fieri ab homine, quæ non præcipit; & inter homines id videtur manifestum: nam interdum superior desiderat, & petit à subdito vt aliquid faciat, non solùm sine vllo præcepto, sed etiam directè explicando se nolle obligationem imponere: voluntas ergo necessaria ad præceptum, siue expressum, siue tacitum, est voluntas obligandi subditum, præter quam intelligi potest in superiore voluntas ordinans, seu mouens subditum ad hoc, vel illud faciendum, nulla imposita obligatione: significatio ergo huius voluntatis non est præceptum expressum, vel tacitum, neque inducit obligationem sub mortali, aut veniali peccato, quod erat in minori subsumptum. Quòd autem hæc voluntas superioris sit sufficiens obiectum formalis actus obedientiæ, patet, quia voluntas faciendi, quod superior ita vult fieri, præcisè ex hoc motiuo, subiiciendi propriam voluntatem voluntati illius, etiamsi non intercedat obligatio præcepti, est honesta, habétque aliquam specialem rationem virtutis ex illo speciali motiuo, & non aliam nisi obedientiæ: ergo.

12. Confirm. 1. Et confirmatur ex communi praxi religionum, in quibus regulæ, & statuta sæpe non obligant ad vllam culpam mortalem, aut venialem, vt in Societate declaratum est p. 6. Constitutionum cap. 5. Et similiter simplex iussio superioris non censetur obligationem ad culpam includere, nisi addat, *in virtute obedientiæ*, vel quid simile: & nihilominus in obseruatione talium regularum, constitutionum, aut iussionum, censetur exerceri obedientia, vel materialiter, si res ipsæ simpliciter fiant, vel etiam formaliter, si ex prædicta intentione fiant, & transgressores illarum censentur inobedientes, saltem quoad carentiam perfectionis obedientiæ, quam secundùm suum statum profiteri debent: ergo signum est, obiectum illud esse sufficiens, non tantùm ad formalem actum, sed etiam ad perfectum actum obedientiæ. Confirm. 2. Denique declaratur, quia si mihi reuelaretur Deum efficaciter velle me aliquid facere, etiamsi nolit obligationem imponere, optimus actus obedientiæ in me esset, velle id quod Deus vult à me fieri, solùm quia ipse vult, quia respicio eius voluntatem mihi superiorem, & tanquam regulam meæ voluntatis, quod formalissimè spectat ad obedientiam. ergo idem cum proportione erit respectu voluntatis prælati, quia etiam illam respicio vt mihi superiorem, & vt

& vt regulam meæ voluntatis tenentem locum diuinæ voluntatis. Atque hic posterior dicendi modus confirmari potest ex Chrysostomo homil. 59. & 74. in Ioan. quatenus dicit obedientiam Christi non fuisse ad proprium præceptum, sed ad simplicem voluntatem Patris, quam nomine mandati latè sumpti intelligit significari, vt latiùs tractaui in 1. tom. 3. p. disp. 43. sect. 1. & 3.

Tertiò *Chrysost.*

13. Possumus ergo hos duos dicendi modos ita conciliare, vt dicamus obedientiam in omni rigore, & proprietate sumptam habere etiam pro obiecto præceptum rigorosè etiam acceptum: obedientiam autem latiùs sumptam non tantùm præceptum, sed etiam simplicem voluntatem superioris respicere; sed hæc vocis distinctio rem non declarat, quid enim comprehendit obedientia in illa latitudine sumpta, actus ne diuersarum virtutum, an vnius, quæ specialis obedientia appellatur? Si primum dicatur, oportet explicare cuiusnam virtutis actus sit voluntas exequendi simplicem voluntatem superioris propter conformitatem ad illam: & in explicando hoc actu est tota huius rei difficultas: nam si est actus elicitus à propria virtute obedientiæ, propria obedientia erit; si ab alia, solo nomine dicetur obedientia, cùm nec formaliter sit obedientia, vt supponitur; nec materialiter, cùm non sit executio alicuius præcepti, & præterea explicandum superest, quænam illa virtus sit.

Conciliatio dictarum opinionum, quæ non satisfacit.

14. Dico ergo D. Thomæ sententiam absolutè veram esse: nimirum veram, ac formalem obedientiam habere pro obiecto proprium præceptum, sub proprio præcepto includendo illud etiam, quod ad veniale tantùm obligat. Ratio est, quia obedientia respicit superiorem, vt superior est non vt est amicus, vel vt prudens ad consulendum, vel sub alia ratione simili: constituitur autem superior in ratione superioris, per potestatem dominatiuam, aut iurisdictionis; nam illa seclusa homines æquales sunt: ergo obedientia respicit superiorem, vt vtentem sua potestate, vel iurisdictione, si enim illa non vtatur, non se gerit vt superior, & ita non habet locum erga illum actualis obediētia. Dico *actualis*, quia respectu sui superioris considerati quasi in actu primo poterit dari actus obedientiæ aptitudinalis, id est propositum obediendi; qui actus etiam suo modo respicit præceptum, quia respicit superiorem, vt potentem præcipere. Quandiu autem superior non vtitur propria potestate, per quam in esse superioris constituitur, non se gerit, vt superior, & ideo nondum se habet respectu obedientiæ, in actu secundo: ergo è contrario neque obedientia potest erga illum exercere proprium obedientiæ actum, sed solam prædictam animi præparationem, per propositum obediendi quando materia occurrerit. Si autem superior mouet inferiorem vtendo propria potestate superioris, hoc ipso necessariò illi imponit aliquam obligationem, & consequenter præceptum.

Iudicium Authoris. *D. Thom.* Eius ratio.

15. Quapropter cùm Prælatus vult aliquid subdito fieri nolens illum obligare vllo modo ad culpam (ita vt ex consuetudine, vel ex statuto, hoc satis declaratum sit) tunc reuera non vult, neque mouet vt Prælatus, neque vt dominium, vel iurisdictionem habens, sed solùm vt causa moralis, simul consulens, & impellens moraliter ad aliquid agendum, non per præceptum, sed per iudicium, & simplicem voluntatem; ergo tunc subditus volens exequi opus, ex illo præcisò motiuo, quod superior vult illud, non facit proprium actum specialis virtutis obedientiæ, sed potiùs charitatis, vel humilitatis: charitatis quidem, si id faciat solùm propter vnionem cum suo capite: & ita dicetur illa obedientia latè, quia est motio ad alterius voluntatem; non erit tamen obedientia, quæ est specialis virtus, sed dici poterit obedientia charitatis: de qua posset intelligi illud 1. Petri 1. *Animas vestras castificantes in obedientia charitatis.* Vnde in exemplo suprà adducto in n. 12. confirmatione secunda, si quis agnosceret voluntatem Dei esse vt aliquid faciat, quanuis nolit illud præcipere, velle tunc conformari diuinæ voluntati, non esset actus obedientiæ specialis virtutis, sed actus charitatis erga Deum, sicut nunc velle opera consiliorum, ex hoc præcisè titulo, quòd Deo magis placent, charitatis opus est, non obedientiæ. Atque hoc modo explicat obedientiam Christi Chrysostomus homil. 1. in epist. ad Philipp. dum, ait, *Quandoquidem nos etiam amicis obedimus, neque id tamen nos minores facit.* Huiusmodi etiam potest esse ille actus, si fiat intuitu subiectionis: nam, vt D. Thom. dixit 2. 2. q. 161. art. 5. humilitas facit hominem benè subiectum ordinationi: quantum ad omnia. Et hunc etiam modum tribuit obedientiæ Christi Chrysostomus suprà, dicens; *Nemo Deum ita honorauit; quantum habuit celsitatis, tantundem humilitatis subiit.*

Implens voluntatem simplicem superioris non exercet obedientiā specialem.

Sed charitatem.

Chrys. Vel humilitatem.

D. Thom.

Chrys.

Quanuis autem hoc ita sit, nihilominus duplici modo potest adiungi illi actui specifica, & formalis ratio obedientiæ. Primò si fiat intuitu cuiusdam perfectæ dispositionis, & præparationis ad obediendum præceptis, quando necesse fuerit, & tollendi omne periculum resistendi, vel contradicendi formali obediendi, si occurreret. Neque hæc intentio est solùm excogitata, aut extraordinaria; sed potiùs videtur communis in statu religioso. Ideo enim subditi parent ad nutum superioris, non expectando proprium præceptum, quia ibi respiciunt quandam inchoationem, vt sic dicam, vel vmbram præcepti, & ideo ob maiorem vsui voti obseruationem, etiam per præuentionem ita obediunt. Quòd autem hoc sufficiat, vt illa voluntas procedat aliquo modo ex speciali virtute obedientiæ, probatur, quia omnis actus, qui fit intuitu honestatis alicuius virtutis, pertinet ad illam, vel elicitiuè si illud sit motiuum proximum, vel imperatiuè si sit finis remotus. hic autem actus, eo ipso quòd fit in ordine ad maiorem perfectionem obedientiæ in obseruatione præceptorum, saltem in proxima præparatione, aut dispositione, fit intuitu honestatis propriæ specialis obedientiæ: ergo sicut qui vellet laborare, & laborando aliquid lucrari, vt esset aptus ad faciendam eleemosynam, interiùs exerceret verum & formalem actum misericordiæ, & ille labor si à tali voluntate immediatè imperaretur, verè dici posset misericordiæ actus: ita ergo dici potest in præsenti proportione seruata. 16.

Modus vnus adiungendi ibi rationē obedentiæ specialis.

Deinde etiam cōsiderari potest, quanuis superior dum aliquid simpliciter mandat, vt nolit sua propria potestate iurisdictionis, vel etiam dominatiua, quatenus voto confirmata est vti (sic enim hactenus locuti sumus) nihilominus non posse se exuere auctoritate superioris, & capitis, sicut Deus quando vult aliquid à me fieri, non vtendo potestate præcipiendi, non potest suam dignitatem, & maiestatem ab illa voluntate separare, quæ veluti ex natura rei obligat hominem alio titulo, vt velit suam voluntatem diuinæ sibi 17.

Modus alter.

sibi efficaciter propositæ conformare. Ita ergo voluntas superioris, qui vicem Dei gerit, & caput est huius corporis, scilicet religionis, necessariò habet adiunctam peculiarem quandam dignitatem, & excellentiam ex circunstantia talis personæ ratione cuius habet etiam specialem vim mouendi moraliter, maiorem, & alterius rationis, quàm habeat voluntas alterius amici: quod cerni etiam potest in voluntate parentis erga filium, & in voluntate domini erga seruum, etiam sine intentione rigorosè præcipiendi, & obligandi in conscientia. Ex hoc autem videtur vlterius sequi in religioso obligatio quædam naturalis, conformandi voluntatem suam cum voluntate sui capitis & superioris, quia naturalis ratio postulat, vt inter has voluntates sit conformitas, & subordinatio. Exemplum accommodatum videri potest in regulis religionis; quæ licèt ex intentione legislatoris non ponantur, vt præcepta obligantia etiam ad veniale, nihilominus eo ipso quod in hoc corpore politico ponuntur, vt regula operationum, ex natura rei obligant aliquo modo saltem sub veniali, ad sui obseruationem, quia *turpis est pars, quæ sine causa discedat à toto.* Similis ergo obligatio nascitur ex quacunque simplici ordinatione superioris. Atque hæc obligatio sufficit, vt ibi inueniatur obiectum proprium obedientiæ, vt est specialis virtus: quia iam ibi vel tacitè, vel expressè, vel directè, vel indirectè interuenit aliqua ratio præcepti. Quia verò illud præceptum magis est naturale, quam hominis, etiamsi supponat aliquam voluntatem hominis, ideo, licèt ille actus, seu voluntas parendi possit esse ex propria virtute obedientiæ, non tamen ex voto obedientiæ, latius enim patet materia virtutis, quàm voti: non enim vouet homo seruare omnia præcepta naturalia, vel positiua; diuina, vel humana, sed solùm obedire præceptis talium prælatorum, & ideo plures actus, præsertim internos, potest elicere propria virtus obedientiæ, quàm sint per votum promissi. Et per hæc vt existimo rationibus vtrinque factis satisfactum est.

Hic tamen modus non ad votum, sed ad naturale præceptum spectat.

18. Ex his autem intelligi potest vlteriùs, quæ & qualis voluntas ad perfectionem obedientiæ pertinere dicatur. Cùm enim ad obedientiæ substantiam sufficiat voluntas exequendi id quod præcipitur; omnis effectus, qui vltra hanc voluntatem adhibetur, & confert vt opus ipsum, vel studiosiùs vel promptiùs, ac libentiùs fiat, ad hanc perfectionem obedientiæ pertinet. Primò ergo, & præcipuè huc spectat illa pura & formalis intentio obediendi propter præcepti obseruationem, & propter voluntatem superioris implendam, vel altiùs propter voluntatem Dei, quæ in illa, & per illam applicatur. Hoc satis patet ex dictis, quia hoc modo exercetur obedientia ex influxu altiorum virtutum, tum etiam, quia sic est obedientia vniuersalior ex vi sui motiui, & ita meliùs disponit hominem ad obediendum in omnibus, vbi similis ratio obediendi interuenerit. Et hanc perfectionem docuit Christus cùm orans ad Patrem dixit, *Non mea voluntas, sed tua fiat*, & Ioan. 4. dicens, *meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui misit me.* Eandem perfectionem insinuare voluit Augustinus suprà num. 1. cùm dixit obedientiam debere esse *deuotam sine dedignatione.* & B. Ignatius cùm in sua epist. dixit, *imperfectam esse obedientiam, quæ ad eum gradum non ascendit, qui voluntatem superioris suam efficit, & cum ea ita concordat, vt non solùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu consensio.* Denique D. Thom. 2.2. quæst. 104. art. 3. propter hoc maximè præfert obedientiam aliis virtutibus moralibus, quod voluntatem propriam diuinæ subiicit, & immolat, iuxta sententiam Gregorij 35. Moral. c 10. aliàs 12.

Prima perfectio de consilio in obediendo.

August.

D. Thom.

D. Gregor.

19. Secundò ad hanc perfectionem spectat, vt voluntas sit, non solùm *absoluta*, sed etiam *integra. Absolutam* voco, quæ est efficax ad operandum, & hæc non solùm de perfectione est, sed etiam de necessitate obedientiæ; quia sine illa non est executio. *Integram* autem appello, quæ nullam habeat voluntatem repugnantem seu contradicentem, ad quam perfectionem spectat, quod Augustinus citato loco dixit, *voluntaria sine contradictione*; & quod dixit Basilius in constit. monastic. cap. 20. *Libentissimè & diligentissimè obtemperet*; non enim libentissimè fit, quod non plena voluntate fit. Sic etiam B. Ignatius 3. part. Constitut. cap. 1. §. 23. integram obedientiam requirit non solùm quoad executionem, sed etiam quoad voluntatem, & omnimodam conformitatem, quæ reuera non est vbi adhuc perseuerat contrarius affectus, seu desiderium. Dices, Christus ipse obediendo habebat aliquam repugnantiam voluntatum, & Gregorius 35. Moralium cap. 10. aliàs 13. dicit eo perfectiorem esse obedientiam, quo minus habet de suo, id est de proprio desiderio, & affectu, sed potiùs contrarium affectum, & repugnantiam vincit. Respondetur varium esse posse affectum contrarium, vel repugnantem aliquo modo ordinationi obedientiæ. Vnus esse potest merus naturalis, id est, naturæ etiam benè institutæ, & moderatæ consentaneus, & hic affectus per se non affert imperfectionem, vnde si non retardet, nec minuat efficacem affectum obediendi, nihil etiam minuit de perfectione obedientiæ: & ita se gessit Christus D. in obedientia mortis suæ, nam affectus naturalis fugiendi mortem, quem in se admisit, honestissimus erat, nihilque illum à prompta obediendi voluntate retardabat. Et eodem modo potest intelligi Gregorius, quanuis etiam in alio modo repugnantiæ sententia eius locum habeat; alio enim modo potest quis habere affectum contrarium rei præceptæ ex aliqua inordinatione vel naturæ, vel consuetudinis, vt quando quis ex impulsu vehementi appetitus sensitiui aliud concupiscit, vel ex nimio amore, quo affectus est ad rem aliquam, & tunc si non obstante illo contrario impulsu, & affectu, homo promptè & efficaciter obedit, quanuis illa obedientia imperfectionem aliquam supponat, vel concomitantem habeat in alio genere virtutis, vel affectus, in se nihilominus perfecta erit, imò interdum quasi per antiparastasim, erit perfectior; tamen quia regulariter, ac moraliter loquendo, fieri non potest, quin hæc repugnantia aliquo modo retardet voluntatem obediendi, ideo simpliciter dici potest obedientia imperfecta, quæ hos habet affectus immoderatos repugnantes, tantóque erit maior imperfectio, quanto illi affectus magis voluntarij fuerint.

Secunda perfectio.

D. Aug.

D. Basil.

Instantia.

D. Gregor.

Diluitur.

20. Hinc etiam ad perfectionem obedientiæ spectare potest vt homo ad rem ipsam, quæ præcipitur, afficiatur, quoad fieri possit. Nam, vt dixit Leo Papa sermone 4. de Ieiunio, *non ibi dura necessitate seruetur, vbi diligitur quod iubetur.*

Tertia perfectio.

D. Leo.

iubetur. Et ratio est clara, quia tunc operatio est magis voluntaria, quòd spectat ad perfectionem virtutis. In hoc autem notanda est doctrina Gregorij loco proximè citato, quam explicauit D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 3. distinguit enim ille duplicem materiam obedientiæ, quandam consentaneam inclinationi hominis, vt cùm præcipitur actio honorifica, vel delectabilis, &c. aliam eidem inclinationi contrariam: vt cùm præcipitur vile ministerium, vel laboriosum, aut doloriferum. Ait ergo Gregorius, in priori materia si obedientiæ opus fiat, ex priori affectu ad rem ipsam obedientiam esse imperfectam, & ideo de obedientia in huiusmodi rebus ait non debere aliquid de suo habere, quod secus esse dicit in posteriori materia, nam ad illam debet homo affici, vt perfectè obediat, & ita adiungere aliquid de suo.

Gregor. D. Thom.

21. Sed vt rectè intelligatur, considerare vlteriùs oportet, aliud esse operari cum affectu ad rem, quæ præcipitur, aliud ex affectu. Primum enim dicit tantùm concomitantiam, & ideo per se, neque auget neque minuit perfectionem obedientiæ, nam effectus, qui non ex causa actus, per se non dat, vel tollit ab illo bonitatem. Ex accidenti verò talis affectus potest moraliter conferre ad perfectionem obedientiæ in omni materia: quia quantum est ex se tollit omnio impedimenta, & auget voluntarium in obediendo, saltem remouendo prohibens: quia verò quando hic affectus est merè humanus, & inferioris ordinis, potest facile inclinare voluntatem, vt propter humanum motiuum, potius quàm propter perfectionem obedientiæ operetur, ideo dixit Gregorius in huiusmodi rebus optimam esse obedientiam, quæ nihil aut parum habet de suo. Sic enim dixit D. Thomas in epistola ad Philipp. c. 2. lect. 2. in fine, tunc esse obedientiam magnam; quando sequitur imperium alterius contra motum proprium, præsertim circa vitam, vel honorem. Nihilominus idem D. Thomas priori loco addit posse contingere, vt in Dei iudicio, etiamsi talis obedientia habeat aliquid de suo, id est, sit de rebus ad quas homo aliàs est ex se propensus, nihilominus sit omnino perfecta, quia voluntas cum diuina gratia potest pro sua libertate, ex puro motiuo obedientiæ operari, non obstante illo concomitante affectu. Minus autem est periculi, quando materia ipsa obedientiæ est de se repugnans sensui, & inferiori portioni hominis, nam tunc, etiamsi contingat hominem aliàs esse propensum ad rem, quæ præcipitur, nihilominus regulariter non minuetur perfectio obedientiæ, nam ille alius effectus etiam erit ex aliqua virtute, quæ per se disponat ad virtutem obedientiæ, magísque est connexa cum illa. Et quamuis contingat actum ex obedientia iniunctum fieri tantùm ex motiuo alterius virtutis, & non ex formali motiuo obedientiæ, ac proinde in eo casu, non sit formalis actus obedientiæ, vt est specialis virtus; nihilominus actus ille non carebit apud Deum aliquo merito obedientiæ, quia saltem generali ratione illam circunstantiam includit. Quod secus est quando actus ab obedientia iniunctus solùm fit ob motiuum merè humanum, ac temporale. Quòd ergo actus ab obedientia iniunctus, aliàs, seu per se spectatus voluntarius sit, per se non impedit, sed iuuat ad perfectionem obedientiæ.

Conciliatur Greg. doctrina.

D. Thom.

22. Vnde etiam fit, vt amor erga ipsum prælatum præcipientem multum etiam iuuet, ideo enim aiebat Christus D. *Si quis diligit me, mandata mea seruabit*, Ioan. 14. vnde in epistola 4. ad Rusticum consulit Hieronymus, *Præpositum monasterij timeas vt Dominum, diligas vt patrem*. Idémque est, quod B. Ignatius in 3. p. Constit. c. 1. *Interna reuerentia & amore* (eum, id est, superiorem) *prosequentes*. Et in 6. p. cap. 1. magis hoc explicuit, dicens, *vt in spiritu amoris, & non cum perturbatione timoris procedatur curandum est*. Quanquam enim vera obedientia non oriatur ex amicitia ad hominem etiamsi talis amicitia sancta, & supernaturalis sit; multum verò ab illa, tanquam ab optima dispositione iuuatur. Et in vniuersum, quælibet ratio, vel dispositio voluntatis, quæ illam inclinat ad amorem, vel gratitudinem erga superiorem, si sit honesta, prætermittenda non est: quia per se iuuat; & aliàs non excludit verum obedientiæ motiuum. Et ideo D. Paulus ad Hebræos 13. cùm dixisset, *obedite Præpositis vestris*: rationem gratitudinis erga eos allegat; *ipsi enim peruigilant tanquam rationem de animabus vestris reddituri*: & statim addit aliam spectantem ad charitatem erga illos, *vt cum gaudio faciant, & non gementes*, vel etiam pertinentem ad proprium commodum; nam subdit; *hoc enim non expedit vobis*. Quod potest intelligi, non expedit vobis esse molestos eis, quibus deberetis esse grati: vel potiùs non expedit, id est, non est vtile vobis, quia quando subditus est inobediens, vel prælatus non audet præcipere, quæ illi forent vtilia, vel si præcipiat, cedit in maius damnum, & periculum inobediendi. Itaque non solùm amor Prælati, sed etiam debitus, & ordinatus amor propriæ salutis ad perfectionem obedientiæ iuuare potest; non quidem intrinsecè, & formaliter, sed dispositiuè saltem. Atque ex his omnibus consurgunt aliæ perfectiones voluntatis, quæ maximè in obedientia postulantur, vt quòd sit cum hilaritate, & spirituali gaudio, & quòd fiat constanti, ac perseueranti animo, & cum humilitate: de quibus videri possunt, quæ scribit Laurentius Iustinianus in opusculo *Lignum vitæ*. part. 8. de obedientia cap. 6. & quæ in citatis locis Constitutionum, & in epistola de obedientia proponuntur.

Quarta perfectio veluti extrinseca. Hieron.

Laur. Iust.

CAPVT XV.

De perfectionibus consilij obedientiæ ex parte intellectus.

IN hac perfectione explicanda maior est difficultas, quàm in cæteris: quia in modo obediendi duo in Societate postulantur, quæ & inter se contraria, & alterum supra virtutis debitum; alterum verò contra rationem virtutis, & periculis expositum esse videtur. Primò ergo postulatur vt subditus non respiciat superiorem, vt hominem, sed vt Dei, vt ita præceptum eius, non vt humanum, sed vt diuinum recipiat; sic 3. part. Constitut. cap. 1. §. 23. *Valde necessarium est, vt omnes perfectæ obedientiæ se dedant, superiorem, quicunque ille sit, loco Christi D. N. agnoscentes*. Et 6. part. capit. 1. *Ad eius vocem, perinde ac si à Christo D. egrederetur, quàm promptissimi simus*. Et in examine capit. 4. §. 30. *Qui obedit, considerare, ac perpendere debet vocem à superiore egressam, vt si à Christo* D. N. 1.

Prima perfectio obedientiæ ex parte intellectus.

D. N. egrederetur, vt omnino placere diuinæ Maiestati possit. Et in epistola de obedientia §. 16. *Non intueamini in persona superioris hominem obnoxium erroribus atque miseriis, sed Christum ipsum, qui est sapientia summa, bonitas immensa, & charitas infinita, qui nec decipi potest, nec vos vult ipse decipere.* Vnde postea concludit, *Itaque superioris vocem ac iussa non secus, ac Christi vocem excipite.* Nec solùm in constiturionibus, sed etiam in Bullis Pauli III. & Iulij III. sic dicitur. *Subditi tum propter ingentes ordinis vtilitates, tum propter nunquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium, Præposito in omnibus ad institutum pertinentibus parere semper teneantur, & in illo Christum veluti præsentem agnoscant, & quantum decet venerentur.* Altera verò conditio, quæ in hac obedientia postulatur, est, vt sit cœca, vt ex eisdem locis constat. Nam in dict. 6. p. c. 1. dicitur obediendum esse, *omnia iusta esse nobis persuadendo, omnem sententiam ac iudicium nostrum contrarium cœca quadam obedientia abnegando.* Et infrà explicatur hic obediendi modus exemplo cadaueris, vel baculi; quæ sine iudicij discretione moueri se sinunt, & quod difficilius est, in epistola obedientiæ additur comparatio cum subiectione intellectus in credendo, *vt ad credenda quæ catholica fides proponit, toto conatu, assensúque vestro statim incumbitis: sic ad facienda ea, quæcunque superior dixerit, cœco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, sine vlla prorsus disquisitione feramini.*

Secunda perfectio. (A, B, C)

2\. *Obiectio generalis.* Hæc ergo duo videntur quodammodo inter se repugnantia: nam ad intuendum in homine Deū, magna perspicacia, & ratiocinatio necessaria est: quomodo ergo potest esse obedientia cœca, si tam eleuatos, & acutos requirit oculos mentis? *Prima obiectio cōtra priorē perfectionem.* Deinde nimium videtur, & supra rationem virtutis talem apprehensionem, vel iudicium in obediente postulare, quia perfectio virtutis non requirit apprehensionem, vel iudicium falsum: est autem falsum apprehendere, ac iudicare præceptum hominis tanquam Dei, quia neque re ipsa, & secundùm veritatem est præceptum diuinum, sed humanum; neque etiam æquiualenter, seu appretiatione tanti æstimari debet, cùm non sit æquè coniunctum Deo. *Secunda.* Præterea si verba citata, & comparatio adducta attentè inspiciantur, significatur in eis, ita esse apprehendendum præceptum superioris, vt nobis persuadeamus, illum nec decipi, nec velle nos decipere: hoc autem hoc est valde falsum, aut humano modo impossibile. Nam si illa persuasio supponat aliam; scilicet, superiorem non posse decipi, nec voluntariè decipere, valde erronea est, vt per se constat: si autem hæc non supponatur, impossibile est semper indifferenter, & sine vlla discretione, & pondetatione circunstantiatiarum, tam personæ, quàm rerum, iudicare superiorem nec decipi, nec velle decipere. *Tertia contra 2 perfectionem.* Atque hinc etiam constat, quàm sit difficilis creditu altera conditio: nam si illa cœcitas obedientiæ in hoc ponitur, vt obediens hoc iudicet sine examine, & sine sufficienti motiuo, perinde esse videtur, ac postulare ab aliquo vt videat sine lumine: quia sicut hoc fieri non potest, ita etiam in his, quæ fide humana iudicanda sunt, impossibile est iudicium ferre sine sufficienti discursu, & coniecturis. Eadémque vel maior difficultas est; si hæc cœcitas ponatur in iudicando esse rectum, & conueniens; imò & meliùs id quod præcipitur, sine vllo discursu, vel examinatione: est etiam hoc impossibile, nisi supponendo superiorem non posse errare, quod est erroneum. *Augetur difficultas.* Et augetur difficultas, nam hinc nascitur periculum obediendi homini in eo quod Deo fortasse contrarium existit.

(D, E)

5\. *Probatur tamen 1. perfectio authoritate.* Priusquam rem explicemus, & difficultatibus satisfaciamus, operæ pretium erit ostendere vtrāque partem propositam quoad loquendi modum, & quoad rem per illas intentam esse vsurpatam à sanctis Patribus, & in Scriptura sacra habere fundamentū. Nam quoad priorem partem Christus ipse dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit:* loquitur enim ad Apostolos, qui loco ipsius pastoralem curam habituri erant, & ita in eis ad omnes pastores animarum loquitur; & specialiter ad superiores religionum illa applicant Basilius in Constit. monast. cap. 23. & Bernard. de Præcepto, & dispensat. cap. 12. Antiochus Abb. hom. 38. de obedientia tom. 2. Bibl. sanct. & Sanctus Vincentius in tractat. de vita spirit. c. de obedientia; & alij infrà referendi. *Basil. Bern. Antioc. Ab. Vincent.* Præterea Paulus ad Coloss. 3. ad seruos sic loquitur; *Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino; & non hominibus, scientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis, Domino Christo seruite.* Et ad Ephes. 6. bis repetit, *sicut Christo, sicut Domino.* Præterea Basilius dict. c. 23. *Antistes* (ait) *personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum, & hominem.* *Basil.* Et in regulis breuioribus, reg. 28. *Quidquid contumaciæ,* inquit, *siue obedientiæ subditus adhibet, non aduersùs hominem, sed aduersùs Dominum adhibet, qui dixit: Qui vos audit,* &c. Fusius Bernardus dict. c. 12. *Ipsum quem pro Deo habemus, tanquam Deum in his, quæ apertè non sunt contra Deum, audire debemus.* *Bernard.* Et iterum: *siue Deus, siue homo vicarius Dei, mādatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reuerentia deferendum.* Et in serm. de virtute obedientiæ, & eius gradibus, *Quidquid obedientiæ Prælatis exhibetur, exhibetur, qui dicit: Qui vos audit.* Apud Ioannem Climacum in lib. de scala paradisi gradu 4. de obedientia, multa habentur, quæ hoc confirmant; *Ioan. Clim.* notatione verò dignum est responsum cuiusdam sancti monachi, cuius obedientia ab Abbate tentata fuerat quodam speciali modo, quem ibi refert: & ait Climacus, *Non omisi ego quin senem illum tantarem. Itaque cùm eum postea interrogarem, quid astans cogitasset, Christi,* inquit, *imaginem Pastori imposui, neque ab illo hoc penitus præceptum exisse, sed à Deo existimaui: quare ô Pater Ioannes non coram mensa hominum, sed coram altari diuino me putans astare orabam, nullámque penitus malignam cogitationem aduersùs pastorem admittebam pro syncera in illum fide mea & charitate.* Alia sumi possunt ex gradu 31. qui est de discretione, ex quibus aliqua infrà referemus. Hinc etiā Cassianus de antiquis monachis refert, *Cassian.* solitos fuisse *sic vniuersa complere, quæcunque fuerint à Præposito præcepta, tanquam à Deo sint cœlitus edita.* Et eandem tanquam obedientiæ regulam suis religiosis proposuit S. Benedictus in c. 5. suæ regulæ, & Bonau. 2. tom. Opuscul. in speculo disciplinæ p. 1. cap. 4. *Reg Ben. D. Bonau.* *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, sic accipiendum est, quasi præcipiat Deus.* Et in collationib. collat. 2. cap. 3. *Vt melius* (inquit) *valeas esse obediens, cogita semper quando vox præcipientis sonat in auribus tuis, quòd vocem istam, non tanquam ab homine audias, sed tanquam ab ipso Deo.* S. etiam Laurentius Iustinianus in Opuscul. 1. *Lignum vitæ*: 8. p. de virtute obedientiæ, cap. 6. *Laur. Iust.* *Quodcunque* (inquit) *fecerit obediens, operetur simpliciter, & ex animo, sicut Deo, & non hominibus.* Denique eodem modo loquuntur reliqui Doctores mystici, quæ de rebus spiritualibus scripserunt, & de

Metaphrast. Surius. & de S. Niceta apud Metaphrastem, & Surium 3. Aprilis, ita loquitur Theosterictus in oratione funebri, *Omnia* [inquit] *morum simplicitate, & sine hæsitatione aliqua, corde syncere faciebat; quæ verò à Præside ipso dicebantur, tanquam à Deo ipso dicta excipiens, omnem quidem curiositatem, & hæsitationem abiiciens, fidem autem, ac certam persuasionem habens omnia exequebatur.*

4. Secunda quoque perfectio authoritate suadetur. De altero etiam loquendi modo, innumeræ sunt Patrum sententiæ adeò conformes cum verbis B. P. Ignatij, vt manifestum sit, vel ab eis illa sumpsisse, vel certè eodem spiritu, quo illi, fuisse loquutum. Et in primis afferre possumus Chrysostomum hom. 8. in Matth. qui mirum in modum laudat obedientiam S. Iosephi, qui Angelo præcipienti fugam in Ægyptum, nihil opposuit, nec curiosè aliquid interrogauit, *Sed libenter obediuit, & credidit, omnes tribulationes cum gaudio sustinendo.* Et eodem modo exaggeratur in Scriptura obedientia Abrahami Genes. 12. & 22. vt idem Chrysostomus prosequitur hom. 31. & 47. in Genesim. Sed ne quis dicat Abrahã, & Ioseph obediuisse Deo immediatè per Angelum præcipienti, consideret, quæ in præcedenti puncto adducta sunt, & audiat Basilium in Constit. monast. c. 23. dicentem. *Imitanda est maximè Sanctorum obedientia, quam erga Deum illi adhibuerunt, si tamen proposito nobis eorum exemplo, eam fortasse rectè potuerimus explere.* Respondens verò illi tacitæ obiectioni subiungit. *Neque verò existimet quisquam, me causa formandæ erga antistites obedientiæ, elatiora quædam exempla proferre, eique quod Deo debetur officio arroganter obedientiam aduersùs homines, audere conferre; neque enim ad hanc similitudinem inducendam mea sponte, sed diuinis literis inductus accessi; animaduerto enim, quid in Euangeliis Dominus dicat, cùm de obedientia aduersùs seruos suos adhibenda legimus sancire: Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit. Quod Apostolis dixit, intelligendus est in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores; id ex multis eisdémque certissimis diuinarum literarum testimoniis, manifestissimisque argumentis probari potest.* Et statim adiungit exemplum de Abrahamo, & postea similitudinem ouium, dicens. *Quemadmodum pastori suo oues obtemperant, & viam, quamcunque ille vult, ingrediuntur: sic qui ex Deo cultores pietatis sunt, moderatores suos sequi debent, nihil omnino ipsorum iussa curiosius perscrutantes, quando libera sunt à peccato.* Et tandem adiungit exemplum de instrumento artificis, quod sine vlla discussione, simpliciter se moueri sinit. Et sermone 2. de Instit. monach. circa finem, comparationem adhibet de obedientia fidei, & præceptorum Dei. Et in regulis fusiùs disputatis cap. 28. *De iudicij* (inquit) *periculo prorsus illum esse solicitum sinito, qui imperat.* Et in eodem sensu dicit in Constit. monast. c. 20. *Neque ab eo* (scilicet Prælato) *eorum, quæ sibi imperantur, rationem deposcat, nisi quid erit huiusmodi, quod ad salutem pertinens ignoretur: tunc enim id ea, qua par est modestia, ac reuerentia adhibitis, interrogare, & doceri licebit.*

Chrys. Basil.

5. Cassian. suffragatur. Præterea Cassianus dict. lib. 4. cap. 10. *Sine vlla* (inquit) *discussione festinant, vt nonnunquam etiam impossibilia sibimet imperata, ea fide ac deuotione suscipiant, vt tota virtute, ac sine vlla cordis hæsitatione ea perficere, & consummare nitantur, & nec impossibilitatem quidem præcepti, pro senioris reuerentia metiantur.* Et cap. 24. inducit exemplum Ioannis qui iussu superioris, lignum aridum multo tempore irrigauit. Et subdit infrà, *Cúmque eius sedulitatem tacitus senex singulis diebus exploraret, & videret eum simplici cordis affectu, mandatum suum, velut emissum diuinitus, sine vlla permutatione vultus, vel rationis discussione seruare, synceram humilitatis eius obedientiam comprobauit;* imò etiam refert Deum miraculo illam confirmasse. Et deinde alia exempla prosequitur vsque ad cap. 29. Ac denique multa in eandem sententiam habet infrà cap. 41. & de Institutis renunc. lib. 12. c. 32. vbi post commendatam perfectionem obedientiæ, inquit; *Quod non aliter obseruari poterit, nisi quis non solùm se mortuum huic mundo, verùm etiam insipientem iudicarit & stultum, vniuersa, quæ sibi fuerint à senioribus imperata, sine vlla discussione perficiens, sacrosancta ea credens, ac diuinitus promulgata.* Item collat. 2. cap. 11. non tantùm de superiorum obedientia, sed etiam de sequendis vestigiis seniorum hoc dicit esse obseruandum; *vt neque agere quidquam noui, neque discernere nostro iudicio præsumamus, sed quemadmodum nos, vel traditio illorum, vel vitæ probitas informarit, in omnibus gradiamur.* Et infrà subiungit sententiam illam, quam B. Ignatius in sua epistola profert, *nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cùm eum neglectis consiliis seniorum suo iudicio persuaserit, definitionique confidere.* quam pluribus verbis repetit collat. 18. cap. 3.

6. Item Aug. Hieron. &c. Præterea D. Augustinus satis hunc modum obedientiæ insinuat in loco sub initium superioris capitis num. 1. citato, apud Bonauent. in collationib. collat. 3. cap. 2. dum postulat, vt obedientia sit simplex, sine discussione. Et S. Hieronymus dict. epist. 4. ad Rusticum, dicens, *Credas salutare quidquid ille* (id est, Præpositus) *præceperit, nec de maiorum sententia iudices, cuius officium est obedire, & implere, quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israël, & tace.* Et ex S. Benedicto dict. cap. 6. suæ regulæ vbi ait, religiosos non suo arbitrio ambulare, *sed alieno iudicio & imperio.* Quibus duobus verbis, obedientiam voluntatis, & iudicij indicare videtur, vt Smaragdus ibi notauit; quia etiam verbum illud S. Benedicti, *sine mora, sine murmuratione*, exponit, id est, sine discussione. Quod apertiùs exposuit idem S. Benedictus in cap. 68. Regulæ, vbi non solùm in rebus grauibus, sed etiam in impossibilibus, cum humilitate, & mansuetudine dicit suscipiendum esse præceptum: præmittit autem causas, cur impossibile appareat, superiori aperire. Si autem superior in sua sententia perstiterit *subditus* (inquit) *pro certo habeat illud sibi conueniens, & cum charitate & spe diuini auxilij obediat.* Atque ita veram obedientiam, quam à Benedicto didicerat S. Gregorius lib. 14. in 1. Regum, cap. 40. ante medium, *Vera* (inquit) *obedientia nec Præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit, qua qui omne vitæ suæ iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet si quod sibi præcipitur operatur: nescit enim iudicare, quisquis perfectè didicerit obedire: quia hoc tantùm bonum putat, si præceptis obediat.* S. Gregor.

7. Item Bern. Eodem modo de hac obedientia sensit Bernardus lib. de Præcepto, & dispensat. cap. 3. *Perfecta* (inquit) *obedientia, legem nescit*, vsque ad illud, *Ad omne quod iniungitur spontanea vigore liberalis, alacrísque, animi modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur.* Et infrà, *Imperfectis cordis, & infirmæ prorsus voluntatis indicium est statuta seniorum studiosius discutere, hæsitare ad singula, quæ iniunguntur, exigere de quibusque rationem, & malè suspicari de omni præcepto, cuius*

causa latuerit, neque vnquam libenter obedire, nisi cùm audire contigerit, quod fortè libuerit; aut cùm non aliter licere aut expedire monstrauerit, vt aperta ratio, vel indubitata authoritas. Et serm. 1. de conuersione S. Pauli de imperfectis obedientibus ait, *Discernunt, & iudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imò in quibus præceptorem suum ipsorum necesse est obedire voluntati.* Et infrà circa illa veba, *Apertis oculis nihil videbat. Voluntaria* (inquit) *simplicitas, & Christiana commendatur mansuetudo, fœlix cœcitas, qua malè quidam illuminati in præuaricatione, tandem in conuersione salubriter illuminantur.* Et in epist. seu lib. de vita solitaria ad fratres de Monte Dei. *Perfecta* (inquit) *obedientia maximè in incipiente indiscreta; hoc est, non discernere, quid, vel quale præcipiatur, sed ad hoc tantùm niti, vt fideliter, & humiliter fiat, quòd à maiori præcipitur.* Et infrà, *Stultus fiat, vt sit sapiens, & hæc sit omnis eius discretio, vt in hoc nulla sit ei discretio: hæc omnis sapientia eius sit, vt in hac parte nulla eius sit.* Et ibidem comparat nouitium cœco, qui ducem sequitur, à quo manu trahitur. Et in tractat. de Ordine vitæ grauiter reprehendit religiosos, qui *seniorum iussa diiudicant, & non potiùs venerando exaltant.* Et serm. 2. in festo S. Andreæ, *si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto non obedimus.* Et infrà, *vis audire perfectæ obedientiæ formam? venite post me. At illi nihil omnino diiudicantes, aut hæsitantes, non soliciti, vnde viuerent, non considerantes, quomodo rudes homines, & sine literis, prædicatores fieri possent, nihil denique interrogantes, sine mora relictis retibus, & naui sequuti sunt eum.*

8. Præterea S. Ioannes Climacus loco suprà citato in num. 3. sic obedientiam definit. *Obedientia est inexaminatus, atque indiscussus motus, spontatica mors, vita curiositate carens, tuta nauigatio, securum periculum, confectum dormiendo iter. Obedientia est sepulchrum voluntatis, nihil discernit, nihil resistit.* Item ibidem, *Obedientia est discretionis depositio inter diuitias discretionis.* Et infrà, *Cùm pietatis, & obedientiæ studium fuerimus ingressi, minimè iam institutorem nostrum in aliquo penitus iudicare licet.* Et inferiùs, *Dominus*, inquit, *illuminat cæcos* (Psalm. 145.) *obedientium oculos ad contuendas Magistri virtutes, idémque eos excæcat, ne defectus videant.* Et in epistola, quam illi operi præmittit, sic inquit idem Climacus, *Patres nostri veracísque scientiæ magistri obedientiam definiunt in his rebus, quæ supra vires sunt, nihil discernendo, obtemperare præcipientibus.* Et gradu 31. de Discretione in 2. p. illius. *Quicunque*, inquit, *voluntatem Christi addiscere volunt, suam priùs voluntatem studiosè mortificare debent, deinde verò fide atque innocua simplicitate orantes, Patrúmque, siue fratrum animas summa cordis humilitate, ac sine cogitationum hæsitatione interrogantes, quæ illi consulunt tanquam ex Dei ore suscipiant.* Et infrà, *Neque enim est iniustus Deus, vt animas decipiat, quæ super fidem, & innocentiam proximi consilio, atque iudicio humiliter submiserint. Etsi enim irrationabiles, ac muti illi fuerint, à quibus petimus, is tamen qui loquitur immaterialis est, atque inuisibilis; ingenti humilitate pleni sunt, qui dictam regulam nihil hæsitantes sequuntur.*

Item Climacus.

9. Eandem doctrinam habet S. Nilus in lib. Ascetico col. 20. in tom. 5. Bibliothecæ, vbi veros ac perfectos obedientes comparat inanimatis corporibus, & materiæ, quæ artifici ad operandum proponitur: quia in corpore inanimi facit homo quidquid vult, illo nihil repugnante, &

Item Nilus, Dorotheus, &c.

A artifex in materia propriam artem ostendit, & nihi ab ea impeditur. *Ita* (inquit) *magister spiritualis in discipulis suis virtutis scientiam exprimit, obedientibus illis & nihil prorsus aduersantibus: qui enim curiosus est in explorandis consiliis præceptoris, quique sedulus examinat & expendit ea, quæ ab ipso præcipiuntur, is sibi ipse, quominus progrediatur, atque proficiat est impedimentum: quod enim conueniens, & consentaneum ab imperito iudicatur, non verè conueniens & consentaneum est apud artificem; horum enim iudicia sunt contraria, artifex vtitur scientia, artis ignarus coniectura: porrò coniectura rarò assequitur veritatem.* Quod declarat exemplo nauigantium, qui gubernatori nauis obtemperant

B quanuis coniecturæ aliud suadere videantur; & concludit; *Sic igitur qui salutem animæ suæ aliis crediderunt, omissis propriis opinionibus, & coniecturis, periti rectoris arti cedant, & scientiam illius cogitationibus suis anteponant.* Similiter S. Dorotheus tractat. de vita rectè, & piè instruenda doctrina, seu serm. 1. in fine tom. 2. Bibliothecæ, huius obedientiæ meminit, quam indiscretam appellat, dicens, *Vos autem omnino fratres adhuc expertes video huiuscemodi obedientiæ indiscretæ ne nosse quanta eius sit requies.* Et infrà: *Assuescat seipsum post Deum Patri dedere, atque ab eo nulla in re postmodum dissentire, sed omnia ipsius arbitrio faciat ea fide ac cer-*

C *titudine, ac si Deo in cunctis, non homini pareret.* & alia habet in serm. 5. Item Cæsarius Arelaten. tom. 2. Bibliothecæ in homil. 8. ad monachos. *Quidquid tibi*, inquit, *à senioribus fuerit imperatum accipe tanquam de cælo, sicut de ore Dei prolatum; nihil reprehendas, nihil discutias, in nullo penitus murmurare præsumas, totum iustum, totum sanctum, & vtile iudica, quidquid tibi à Prælato videris imperari.* Sic etiam in eodem 2. tom. dixit Antiochus Abbas hom. 39. *Sana obedientia est, qua quis persuadetur, & obedit citra vllam dubitationem. Obedientia & renuntiatio propriæ voluntatis, nulla non sui parte perfecta, quæ solo moderatoris sui nutu, ad quiduis operandum nihil turbulentè mouetur.* Laurentius etiam Iustinianus in citato lib. de obedientia, cap. 6. post primum gradum obedientiæ, qui est libenter obedire, addit secundum, qui est obedire simpliciter, id est, (vt declarat) *nullas mo-*

D *uendo quæstiones vnde hoc veniret, quis hoc dederit consilium*, &c. Et huc spectat, quod Sancti annotarunt interrogationem illam, *Cur præcepit vobis Deus?* à dæmone primùm factam esse; & Euam reprehendunt, quòd non statim illam auersata fuerit. Chrysost. homil. 16. in Genesim, Bern. ser. de S. Andrea.

Præterea S. Bonauent. in suis Opusculis sæpè hoc genus obedientiæ docuit: nam tom. 2. p. 1. cap. 4. *Illum*, inquit, *optimum dixerim obedientiæ gradum; cum eo animo opus iniunctum recipitur, quo & præcipitur, cùm ex iubentis pendet intentio exequentis, nunquam de maiorum sententia iudicent, quorum officij est obedire.* Et in 2. p. principali cap. 3. 10.

Item Bon.

E *Obedientiæ se toti subiiciant.* Et infrà: *Credant salutare quidquid ille præceperit. Perfecta obedientia est (in incipiente maximè) indiscreta, id est, non discernere, quid vel quale præcipiatur, sed tantùm ad hoc niti, vt fideliter, & humiliter fiat quod à maiori præcipitur: securè per omnia obeditur vbi contra Deum nihil præcipitur.* Et in Regula Nouitiorum cap. 13. hæc verba refert ex Gregorio, *Non licet subditis discernere, sed statim simpliciter obedire.* & in Stimulo diuini amoris, p. 2. cap. 11. agens de perfecta obedientia priorum religiosorum, subdit, *Non enim sicut moderni nunc, ipsi tunc librabant hoc melius esse illo;*

illo; hoc securius, hoc laudabilius, hoc facilius, sed cuncta, quæ cernebant esse prælatorum suorum beneplacita voluntati, dummodo non essent contra Deum, quantumcunque ardua, ac vilia forent, auiditate maxima adimplebant. Et statim adducit exempla Mauri, qui iussu sancti Benedicti super aquas discurrit, ex Gregorio 2. Dialog. cap. 7. & alterius, qui iussus à superiore, leonem cepit, & traxit. Item adducit exemplum Ioannis, quod suprà ex Cassiano retulimus. & in vita S. Francisci cap. 6. refert S. Franciscum verum obedientem, similitudine corporis mortui explicasse. *Nam tolle*, inquit, *corpus exanime, & vt placuerit pone, videbis non repugnare motum, non murmurare citum, non reclamare dimissum. Quòd si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet; si collocetur in purpura pallescit. Sic autem verus obediens est, qui cur dimoueatur, non diiudicat vbi locetur, non curat vt transmutetur, non instat euectus ad officium; solitam tenet humilitatem, plus honoratus, plus reputat se indignum.* Multa etiam habet idem Bonau. in tom. Opuscul. in Pharetra lib. 2. c. 43. & 44.

Refertur in vitis Patrũ 2. p. lib. de obedientia.

11. Denique veritatem hanc non prætermisit S. Thomas, sed breuiter ac dilucidè explicauit in 1. 2. q. 13. art. 5. vbi tractat, an electio possit esse de re impossibili, & in 3. argum. obiicit; quia S. Benedictus in regula statuit, vt licèt superior aliquid impossibile præcipiat, subditus tentet illud implere. Et respondet, hoc ideo dicit, *quia an aliquid sit possibile, subditus non debet suo iudicio discernere, sed in vnoquoque iudicio superioris stare.* Quibus verbis tacitè exponit, quomodo accipienda sint consilia Sanctorum, quando dicunt, etiam in rebus impossibilibus obediendum esse, scilicet, vel vbi impossibilitas non est euidens, vel certè vt homo incipiat, & faciat quod in ipso est, donec vlteriùs progredi non possit: nam interdum Deus aperit viam, vt perficiatur, quod in principio impossibile videbatur, vt in sequentibus latiùs explicabimus. Huc accedit quòd sanctus Antoninus 4. p. tit. 5. cap. 21. §. 2. secundum gradum obedientiæ ponit, *sine discussione obedire.* Et id prosequitur eodem ferè modo, quo Bonau. & Laurentius Iustinianus supra. Multa etiã de hac perfectione scripsit Humbertus S. Generalis ordinis Prædicatorum in ep. ad Fratres suos c. 5. 6. & 9. vbi ab eis requirit obediẽtiam simplicem, sine discussione, & alia multa habet, quæ hoc ipsum declarant. Sic denique dixit Abulensis in cap. 17. Genesis in fine, *Verus obediens moras nescit, nec de agendo deliberat cùm mandatum fuerit, sicut verus moralis nihil in agendo moratur postquam consiliatus fuerit, vt ait Arist. 6. Ethic. c. de Eubulia. Eundem locum habent obedientia, & eubulia, quia sicut post consilium perfectum, nihil manet, nisi operari, ita proposito præcepto obediendi, solùm operatio sequitur.* Vbi particula *solùm* non excludit voluntatem, vt per se notum est; excludit ergo nouum consilium; nouúmque examen de rei conuenientia, vt ex ipsa proportione, quam adducit, manifestè constat, éstque optima ad explicandum quomodo consilium, & iudicium superioris debet reputari à subdito, vt sibi sufficiens, in quo consistit punctum illius obedientiæ, quæ cæca appellatur.

Denique D. Thom. Ant. &c.

Qua ratione voluntas pendeat ab intellectu ad actus studiosos exercendos.

12. Ex his ergo satis constat, doctrinam quam de perfectione obedientiæ ex parte intellectus Societas profitetur, non esse nouam, sed antiquissimam, nec singularem, sed communissimam, maximáque authoritate fundatam. Superest vt verum sensum, & vsum eius declaremus. Supponimus autem obedientiam formaliter perficere voluntatem, est enim virtus moralis, & pars iustitiæ, vt ait D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 2. virtus autem moralis, & præsertim iustitiæ, perfectio voluntatis est. Vnde est illud Gregorij 35. moral. cap. 12. quòd *per obedientiam propria voluntas mactatur.* Est enim voluntas potentia mouens reliquas omnes facultates ad exercitium liberum suarum actionum, & ideo libertas proximè, ac formaliter est in actibus elicitis ab ipsa voluntate; in actionibus verò aliarum facultatum, solùm per denominationem ab illis. Propria autem obedientia solùm inuenitur in actibus liberis, & ideo formaliter ac proximè est perfectio voluntatis, vt mouentis alias potentias, ad exequenda opera præcepta. Hinc verò fit, eo modo quo pendet voluntas ab intellectu in suis actionibus, ita etiam pendere perfectionem obedientiæ à perfectione intellectus. Pendet autem voluntas ab intellectu, tanquam à dirigente, & illuminante, seu proponente obiectum. Vnde quo intellectus hoc munus exercuerit circa bonum aliquod honestum, eo per se loquendo voluntatis actio erit etiam perfectior, saltem quantum est ex parte intellectus. Ita ergo cum proportione in obedientia contingit.

Prima suppositio notatio. D. Thom.

D. Gregor.

13. Est autem vlteriùs obseruandum, perfectam motionem, & directionem intellectus, duo requirere, scilicet perfectam attentionem, seu considerationem boni prosequendi, & remotionem omnis cogitationis, quæ possit voluntatem remouere, aut impedire ab affectu, seu prosequutione illius boni. Quæ duo adeò necessaria sunt ad liberam, ac perfectam motionem voluntatis, vt efficaciam diuinæ gratiæ excitantis soleant maximè Theologi explicare per hæc duo, scilicet immittere sanctam, & supernaturalem cogitationem accommodatam, & impedire ne cogitationes insurgant, quæ cogitationem priorem, aut efficaciam eius possint minuere, aut omnino euertere. Et ratio sumi potest partim ex imperfecta capacitate intellectus nostri ob quam pluribus distractus cogitationibus, minus intentus, vel constans est in singulis, partim ex imperfectione voluntatis, quæ etiam retardatur, vel ex imperfecta consideratione intellectus, vel ex diuersis affectibus simplicibus, qui in ea insurgunt, quando intellectus variis discursibus agitatur. Vnde sicut actio peccaminosa voluntatis, partim consurgit ex consideratione praui obiecti, partim ex boni inconsideratione, ita seruata proportione, recta motio voluntatis per se requirit conueniens iudicium boni prosequendi, per accidens verò remotionem omnium cogitationum, quæ possunt affectum illum impedire. Et ex vtroque capite potest esse maior, & minor perfectio. Ex parte quidem iudicij, tum in maiori attentione, seu intensione actus: tum maximè in altiori consideratione obiecti proponendo illud sub excellentiori motiuo, & honestate: ex parte autem priuationis, seu carentiæ iudicij, vel cogitationis impedientis, tanto erit maior perfectio, quanto priuatio illa maior fuerit. Hæc ergo quæ in generali declarata sunt, ad obedientiam cum proportione sunt applicanda, & in illis duabus locutionibus, quas proposuimus, sunt intenta.

Secunda.

Qua

Qua ratione ad perfectionem obedientiæ pertineat in superiore præcipiente Deum considerare, eique vt Deo obedire.

Primò ergo meritò postulatur ad perfectam
14. obedientiam consideratio Dei in superiore, & apprehensio præcepti eius, ac si à Deo egrederetur, per hæc enim non postulatur à religioso falsa apprehensio, vel existimatio erga superiorem, vel mandatum eius, sed solùm eleuatio mentis ad considerandum supremam rationem, ac motiuum, propter quod obediendum est; quod est diuina voluntas, & authoritas. Quod satis declarauit B. P. Ignatius in citata epistola, cùm dixit obedientiam esse holocaustum, quo totus homo sine vlla prorsus imminutione, conditori suo, ac Domino per manus ministrorum, in charitatis igne immolatur. Item cùm ibidem dixit, *Christum Dominum in superiore quolibet agnoscere studeatis, in eoque diuinæ Maiestati obedientiam, ac reuerentiam summam cum religione præstare.* Item quod ait, *Nunquam intueantur personam ipsam cui obediunt, sed in ea Christum Dominum cuius causa obediunt.* & similia habet in cæteris locis citatis. Nihil ergo præter vel contra rationem virtutis per hanc admonitionem consulitur: nam qui sic obedit, non iudicat superiorem esse Deum, sed repræsentare Deum, quatenut vicem eius gerit; quod verissimum est; nam de omnibus magistratibus dixit Paulus esse Dei ministros, & ab illo habere potestatem, ad Roman. 10. ergo à fortiori id verum habet in prælato religionis. Neque etiam iudicat præceptum superioris esse diuinum, id est, à Deo ipso immediatè latum, cùm euidens illi sit hominem esse qui præest: sed iudicat rationem obediendi esse diuinam, scilicet voluntatem ipsam Dei, quæ impletur, cùm impletur superioris voluntas, & esse debet prima ratio obediendi. Item in religioso est alia peculiaris ratio diuini cultus, quam in sua obedientia intueri debet: quia per speciale votum illam Deo consecrauit. ob hanc ergo causam æquiparatur quodammodo præceptum Prælati, ac si esset latum immediatè ab ipso Deo: nam licèt hoc propter propinquiorem habitudinem ad Deum, maiori quadam sit reuerentia dignum, & respectu hominum sit etiam immutabilius: nihilominus, quantum ad formalem rationem obediendi, si perfecto modo fiat, quandam habet æqualitatem. Quo sensu dixit Bern. in citato Opuscul. de Præcepto, & dispensatione, quem imitatur Bonauentura in speculo discipl. p. 1. cap. 4. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Et ibidem exaggerans Bernardus obedientiam, & reuerentiam Prælatis debitam, *Quos sibi Deus* (inquit) *æquare quodammodo, in vtraque parte dignatus, sibimet imputat illorum, & reuerentiam, & contemptum.* Potest hoc declarari exemplo latriæ, quæ eadem in Christum, & imaginem eius fertur: quia Christus in imagine adoratur, & ob eandem Christi excellentiam, imago Christi
15. coadoratur.

(Ad authoritates significantes superiorem vt Deum suspiciendum.) (D. Bern.) (D. Bonau.) (Exemplum.)

Neque etiam qui sic obedit, iudicat, aut existimat, non posse decipi, aut errare superiorem, vel ex ignorantia, vel ex malitia, nihil enim horum ad prædictam considerationem intellectus necessarium est, neque à citatis authoribus, neque à B. Ignatio aliquo in loco insinuatum est. Non enim sine causa, sæpius expresse addidit illam conditionem; *vbi peccatum non cerneretur*, vbi dicit 3. p. cap. 1. §. 23. vel *vbi definiri non possit aliquod peccati genus intercedere*; vt dicit 6. p. c. 1. §. 1. & in epist. inquit, hanc rationem obedientiæ tenendam esse *omnibus rebus, quæ cum peccato manifestè connexa non sunt.* Hæc enim adiectio *manifestè* supponit superiorem posse errare, aliquid illicitum præcipiendo. Si enim hoc non esset possibile, impertinens esset illa exceptio cùm in legibus diuinis addi non possit, quia fieri nequit, vt Deus mali aliquid pæcipiat. Quòd si supponitur superiorem posse præcipere aliquod malum, eadem ratione supponitur posse id facere non tantùm ex ignorantia inuincibili, sed etiam ex culpabili negligentia, vel etiam ex prauo affectu. Quia sicut non habet priuilegium speciale, vt errare non possit; ita neque vt non possit esse negligens, aut habere prauum affectum: neque aliud potuit venire in mentem alicuius cordati hominis. Vnde B. Ignatius in dicta epistola fatetur, *Superiorem esse obnoxium erroribus, atque miseriis, non tamen ita esse inspiciendum, sed vt Christi ministrum à quo sperandum est ipsum illuminaturum, & adiuturum, vt rectè nos ducat, & gubernet.* Qui ergo in suo superiore Christum considerat, non statim absolutè supponit ipsum non posse errare, sed solùm facta illa hypothesi, quod malum non præcipiat, nec tale aliquid in ipso præcepto appareat, pro certo habet, & iudicat, sibi non errare: quod in citatis verbis expresse dixit Bernardus, *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Hoc autem obedientis iudicium temerarium non est, sed sufficienti authoritate, & ratione fundatum.

(Ad authoritates significantes superiorem non esse cogitandum vt errori obnoxium.) (Bernard.)

Quod vt amplius explicetur, vulgaris distin- 16.
ctio *certitudinis*, præ oculis habenda est. Alia est enim certitudo speculatiua, alia practica. Prima sumitur ex conformitate ad rem; alia ex conformitate ad affectum operantis; & ad principia, per quæ moueri debet. Prior ergo certitudo non est necessaria ad obedientiam, quantumuis perfectam, non solùm circa vtilitatem rei præceptæ ad finem à superiore intentum, verùm etiam neque ad honestatem. Duo enim possunt venire in dubium, quando superior aliquid præcipit. Primum an sit vtile, vel conueniens, quod præcipitur secundùm artem vel humanam prudentiam iuxta materiam præcepti: vt v. g. an esset vtile vel inutile rigare lignum aridum: an expediat studere, aut aliud agere, & similia. Atque in his dubiis clarum in primis est, non oportere ad honestatem obedientiæ, illa discernere, vel diiudicare, nisi quando contigerit, ex resolutione talis dubij pendere honestatem actionis. Deinde etiam ad perfectionem obedientiæ necesse non est pro certo iudicare, quod non est certum; id est medium, quod præcipitur esse vtile ad finem, qui intenditur: nam cùm prudentia superioris in hoc falli possit, & res aliàs non sit subdito euidens, ferre tale iudicium firmum, vel est impossibile, vel certè imprudens. Perfectio ergo, quæ in hoc postulatur, solùm est, vt quando non est euidens, rem esse inutilem, vel incommodam fini intento, subditus se sinat authoritate superioris duci, etiam quoad iudicium se superiori conformando ex fide quadam humana, quæ tamen aliquo modo fundetur in spe diuinæ prouidentiæ erga superiorem. Quia verò hoc non obstante occurrere possunt rationes,

(Proximæ doctrinæ amplior enucleatio.) (Quo pacto se geret subditus in dubio de vtilitate præcepti.)

quæ

quæ in contrarium vrgeant, ideo non excludit perfectio obedientiæ, quin hæ proponantur superiori, pura intentione procedendo, non ex affectu se excusandi ab onere præcepti, sed ex desiderio, vt quod magis expedit ad finem intentum à superiore fiat. Quòd si tandem, non obstantibus rationibus, etiamsi subdito euidentes appareant, superior in suo præcepto persistat, cùm non sit contra honestatem faciendum est. Quod vt perfectè fiat, non oportet tunc iudicare rem esse vtilem, sed solùm, subdito esse vtile illam aggredi, & facere quantum possit. Et hæc est certitudo practica, quę non repugnat cum priori dubio speculatiuo, vt per se notum est. Vt autem hæc certitudo practica constantior sit, & consequenter obedientia promptior, est optimum consilium non discutere conuenientiam rei in se, sed suspendere iudicium, quoad fieri possit, circa talem discussionem, & iudicare quod præcipitur melius esse.

17. *Quo item pacto in dubio de honestate.* Secundò potest venire in dubium, an sit licitum néne, id quod præcipitur. De quo multa dicunt Doctores in materia de conscientia, præsertim Corduba lib. 3. Quæstionarij quæst. 7. & sequentibus, & attingunt Adrianus quodlib. 2. Soto Opusc. de legendo secreto memb. 3. q. 2. Syluest. & Summistæ verb. *Obedientia*, & verb. *bellum*, & nonnulli ex scholasticis in 2. d. 39. & nos in tom. de Legib. & tract. de Charitate disput. 13. de bello sect. 6. à num. 8. & in materia de conscientia, & latè Sanches lib. 1. Decal. cap. 10. Breuiter tamen aduerto, duobus modis posse dubitare de honestate rei præceptæ. Priori modo antecedenter (vt sic dicam) dubitando de re ipsa, quæ præcipitur secundùm se, & separata à præcepto superioris. Posteriori modo etiam consequenter, seu facta compositione præcepti, dubitando an non obstante præcepto liceat id facere, seu (quod perinde est) an liceat obedire in tali materia. Hoc posterius dubium est practicum, & ideo illo durante certum est non licere tale opus facere: quia operari cum conscientia practicè dubia, nunquam licet, propter periculum cui homo se exponit ita operando. Vt ergo obedire liceat, necesse est tale dubium pacticum deponere, & firmiter iudicare, non obstante priori dubio antecedente, seu de opere ipso secundùm se, licitum esse obedire, illud exequendo; sic enim prius dubium manet purè speculatiuum, quia non est proxima regula operationis, sed deponitur ex aliis principiis, & formatur certa conscientia.

Cordub. Adrian. Sot. Syluest. Sanch.

Si practicũ sit dubium priùs deponẽdũ quàm obediatur.

18. *Sufficiat ne iussio superioris ad deponendum quodlibet dubium speculatiuum de honest. rei pręcepte. Pars affirm. suadetur authori.* Quod autem in præsenti explicare oportet, est, an supposito priori dubio antecedente authoritas prælati præcipientis sit sufficiens; possitque pro regula generali assignari ad deponendum illud dubium, & formandam conscientiam, *quòd obediendum sit*; partem enim affirmatiuam videntur docere Patres. Nam Bernardus in lib. de Precepto, & dispensatione, sic inquit, *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, ac si præcipiat Deus.* Vbi exponendo negationem illam, *non sit certum*: non requirit vt positiuè sit certum: vnde licèt sit dubium, iuxta dictam regulam, obediendum erit; quia tunc non est certum displicere Deo. Et eandem regulam eisdem verbis vsurpauit Bonauentura in speculo disciplinæ p. 1. cap. 4. Et Humbertus S. Generalis familiæ Dominicanæ lib. 5. de Eruditione religiosorum p. 1. cap. 1. *Obedientia* (inquit) *hominum de Dei placito certificat; nisi enim apertè sit malum, quod à superiore præcipitur,* A *sic accipiendum est, ac si à Deo præciperetur.* Vbi illud verbum, *apertè*, ponderandum est. Sumitur etiam ex Augustino lib. 22. contra Faustum cap. 74. & 75. & refert in cap. *quid culpatur* 23. q. 1. vbi ait milites rectè obedire Principi bellum præcipienti, quando de iniustitia belli eis non constat. Denique hac etiam regula videtur vsus B. P. N. Ignatius 3. p. Constitut. cap. 1. §. 23. Dicens, *In omnibus rebus vbi peccatum non cerneretur.* quod explicans 6. p. cap. 1. dicit, *In omnibus rebus ad quas potest obedientia cum charitate se extendere.* Vbi in declaratione lit. B. dicitur, *Huiusmodi sunt illa omnes, in quibus nullum manifestum est peccatum.* Et simili modo loquitur in epistola de obedientia.

Bernard. Bonau. Humbert. August.

19. *Arguitur pro parte negat.* B Contra hanc verò doctrinam facere videtur, quia nulla sufficienti ratione fundata est; & alioqui nullum est præceptum diuinum, quod obliget ad præferendam authoritatem superioris omnibus rationibus, quæ dubium mouere, seu fundare possunt; neque id videtur consentaneum rationi. Nam cùm superior ipse quantum ad iudicium circa materiam sui præcepti, an aliàs sit licita, néne, non diuinam, sed humanam tantùm authoritatem habeat, vinci potest; vel maiori authoritate doctiorum, & fortasse sanctiorum, vel per efficaciam rationis, vel textus aut legis superioris prælati: ergo non potest indistinctè illa regula prudenter acceptari.

20. *Authoris resolutio.* C Dicendum verò est, prædictos Sanctos moraliter esse loquutos, & ideo tradidisse illam regulam, quæ rectè explicata, vel generalis est, vel tam raram, & extraordinariam patitur exceptionem, vt moraliter absolutè statui possit. Explicatur, quia vel dubium est negatiuum; scilicet, quia subditus nec positiuam habet rationem vt iudicet malum esse, quod præcipitur; neque etiam vt credat esse bonum, & honestum, secluso præcepto; vel potest esse dubium positiuum, id est, ortum ex positiua authoritate, vel ratione in contrarium. In priori dubio generatim, & sine vlla exceptione, verum est præceptum superioris sufficere, vt subditus illi innixus, certò iudicet, sibi licere, quod præcipitur, quia in illo D casu etiam præceptum obligat, cùm superior exigat ius suum, & in dubio, *melior sit conditio possidentis.* Item quia aliàs esset moraliter impossibilis obedientia: si vnicuique subdito in particulari, priùs persuadendum esset; iustum esse, quod præcipitur. Et hoc maximè videtur intendere Augustinus in dict. cap. *quid culpatur.* ibi, *si quod iubetur vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel vtrum sit, certum non est.* Atque hic modus obedientiæ maximè locum habet in religiosis, quoad actiones, vel omissiones, quæ per se malæ non sunt; dubitari autem potest, an religiosis sint honestæ, & sæpiùs, an conferant, ad illorum perfectionem: nam in his standum semper est iudicio & præcepto superioris; quando euidenter non constat ipsum errare, vel ex falsa E præsumptione procedere, & hoc sensu dicunt Patres citati, præsertim Basilius in epistola ad Canonicam, & Cassianus collat. 4. cap. 20. non minus esse obediendum prælato præcipienti refectionem, quàm præcipienti ieiunium, & præcipienti otium, aut somnum, quàm præcipienti laborem, aut vigiliam; quia licèt priora iussa ex se non ita honesta, vel vtilia appareant, sicut posteriora, obedientiæ subiectio confert illis sufficientem honestatem. In hoc etiam sensu dicunt interdum Patres: Quidquid voluntate sua religiosus agit etiam si bonum esse illud, iudicet

Explicatur quando dubium est negatiuum.

D. August. Iuxta hanc partem dubij negat. satisfit Patribus in n. 18. citatis.

Basil. Cassian.

D. Basil.

iudicet, illi bonum non esse, neque vtile; *imò esse furtum, & sacrilegium*, ait Basilius in sermone de Abdicatione rerum, & serm. 1. de Institutione monachorum, circa finem, & regul. 60. ex breuioribus. *Nec ea* (inquit) *quæ ex suo genere bona sunt, ex proprio arbitrio geri conuenit.* Vbi etiam in religioso hoc sine culpa non fieri significat, dicens, *culpam suam agnoscere debet, qui huiusmodi est, quòd sua sponte constituere aliquid ausus fuerit, cuiuscunque omnino generis illud sit.* Hæc enim, & similia intelligenda sunt, quando illud, quod aliàs bonum apparet, contra voluntatem superioris fit, vel quia ab ipso specialiter prohibetur, vel quia ex regula non permittitur fieri, sine consensu eius; nam præferre iudicium suum vel regulæ, vel voluntati superioris, propter bonitatem, quæ in obiecto, vel actione apparet, in religioso reprehensibile est. Quòd autem in hoc sensu loquatur Basilius, patet, nam statim subdit, rescindendum esse quidquid præter pæceptum superioris statutum sit: asfértque exemplum de Petro, qui resistebat Christo volenti lauare pedes eius. Ratio etiam id ostendit, quia vbi opus aliàs bonum, regulæ, aut obedientiæ non opponitur contrariè, quanuis careat motione eius, non ideo malum est; quia non est illa circunstantia necessaria ad omnem actum virtutis, etiam in viro religioso, quanuis, cæteris paribus, talis actio minùs perfecta sit. Quoties ergo in materia obedientiæ positiuè non apparet malitia, nec certò, nec probabiliter, quanuis nec de honestate constet, obediendum est etiam omittendo, quod aliàs constat bonum esse, quando non constat omissionem ipsam malam esse.

21. Explicatur eadem resolutio quando dubium est positiuũ.

21. Quando verò dubium est positiuum, necessarium est expedire rationes, vel auctoritates, quæ dubitare cogunt, an id quod superior præcipit, honestum sit, siue tale dubium oriatur circa factum, vt v. g. an reuelatio talis peccati sit formalis detractio, & infamatio proximi, nécne; vel an tale factum fuerit homicidium, nècne; & consequenter, an ex illo contracta fuerit excommunicatio; siue oriatur dubium ex iure, vt an liceat nunc comedere, quando præceptum ieiunij obligare videtur; vel hoc facere, quando aliàs obligat præceptum audiendi sacrum, &c. Hoc enim conuincit obiectio facta. Quando autem rationes, aut motiua talia sunt, vt rem faciant dubiam, & non certam, necesse est, vt sint tantùm probabilia, & non euidentia. Considerare ergo oportebit, an secluso præcepto, res sit vtraque ex parte probabilis; & tunc generaliter verum erit adiuncto præcepto obediendum esse, quia cùm vtraque pars supponatur esse probabilis, adiuncta ratione obedientiæ, pars illa eligibilior fiet. Nec distinguendum existimo de maiori, vel minori probabilitate: quia iuxta communem doctrinam, per se licèt practicè sequi opinionem probabilem circa honestatem actus relicta, probabiliori. Ergo multo magis hoc licebit, adiuncta obedientiæ ratione: nam moraliter loquendo non potest ille excussus probabilitatis tantus esse quin meritò prætermittatur, propter virtutem obedientiæ, præsertim quia ipsa auctoritas superioris probabilitatem alterius partis multum auget. Si autem contingat, secluso præcepto, ita esse probabile actum, de quo agitur, esse malum, vt oppositum, nec probabile sit; tunc non potest res vocari dubia, esto

A non sit omnino euidens, sed humano modo certa; quia vix possunt homines consequi certiorem rerum cogitationem, præsertim in rebus practicis, in moralibus. Et ita existimo Patres superiùs citatos huiusmodi cogitationem comprehendere, quoties dicunt obediendum esse in omnibus quæ non constat, aut certum non est displicere Deo: nam in eo casu satis constat, satísque certum est, & ideo licèt verum sit; stante illo iudicio non debere subditum obedire; nihilominus regula illa rectè intellecta generaliter, & sine exceptione vera est.

Iuxta hanc partẽ dubij positiui satisfit eisdem Patribus in num. 8.

22. Explicatur amplius quod nunc dictum est de dubio positiuo.

22. Addo verò, etiam in eo casu considerandum B esse, an materia illius obedientiæ iudicetur illo modo intrinsecè mala, vel solùm ex iure aliquo positiuo. Nam in priori casu generaliter verum est obediendum non esse, in posteriori autem vlteriùs considerandum est, an superior præcipiens possit in tali iure dispensare; nam si hanc potestatem habeat, & non ex ignorantia præcepti ecclesiastici, v. g. contrarium præcipiat, præsumendus est dispensare: nec facile iudicandum est, sine causa, & inualidè id facere, nisi euidenter id constet; quod frequenter ac moraliter loquendo, vix potest accidere. Aduerto etiam, aliquando talem posse esse actum, vt seclusa obedientia iniungente alium actum, sit necessarius ad honestatem C morum, non solùm ex positiuo iure, sed etiam ex naturali, & nihilominus quòd eius necessitas cesset interueniente obedientia, & præcepto hominis, vt ex charitate, vel ex voto posset religiosus non impeditus obligari ministrare infirmo indigenti, & nihilominus superiore aliud præcipiente, licitè illud omittere. & ita videtur non obstare iudicium de malitia illius omissionis, quominus obedientia seruetur, sed hoc ideo est, quia mutantur circunstantiæ, ex quibus illa obligatio, seu necessitas oriebatur: nam qui non est dominus suarum actionum, potest ad aliquam obligari quando non exigitur à superiore, seu domino, non veD rò si ab illo præoccupetur. Et ideo cùm dicimus iudicium moraliter certum de intrinseca malitia actus, vel omissionis secundùm se impedire, ne quis obedire teneatur, intelligendum est de iudicio omnino absoluto, quod non pendet ex his circunstantiis, quódque moraliter non mutetur ex parte obiecti, seu materiæ propter superueniens præceptum superioris exigentis ius suum.

23. Qualitates prælati aliquando tollunt dubiũ.

23. Præterea considerandum est, aliquando talem posse esse personam superioris, vt eius authoritas possit probabilem efficere partem illam, quæ antea talis non apparebat, nec iudicabatur, vt si non solùm religiosus, & pius, sed E etiam doctus satis, & prudens habeatur: tunc enim ponderari poterit authoritas eius, & ratione illius obedire, non obstante priori iudicio. Si quis autem rectè consideret, in eo casu non obeditur contra iudicium moraliter certum, neque consideratur prælatus formaliter tantùm, vt prælatus est, quod ad obedientiam spectat, sed consideratur, vt homo doctus, & prudens est: & vt sic, priùs præbet authoritatem rei præceptæ, tollítque consequenter moralem certitudinem prioris iudicij, & tunc locum habet obedientiæ efficacitas. Quocirca, cùm Patres docent perfectum obedientem non debere considerare personam superioris vt doctam, vel sanctam, sed vt ministrum Dei, intelligendum id esse per se, & quoad

quoad rationem obediendi: ex accidenti verò aliquando potest id esse necessarium ex parte materiæ obedientiæ, ad iustificandam illam, & regulariter etiam est vtile ad faciliùs conformandum proprium iudicium cum iudicio Superioris.

24. Etiam cessante obligatione ob dubium positiuum, perfectius obediretur, si nō cesset contrariè.

Vltimò animaduerto, aliud esse tractare, an subditus possit licitè obedire in omnibus, vbi peccatum non cernitur manifestè modo explicato, aliud verò an teneatur: hactenus enim solùm diximus illud prius, quia non agimus hîc de obedientia simpliciter necessaria, sed de meliori, & perfecta; reliquum verò, quoad necessitatem spectat, generale est de obseruantia omnium præceptorum, & tomo præcedenti tractando de obedientia religiosa in genere, sufficienter tactum est. Solùm ergo (quod ad præsens statutum spectat) generaliter assero quotiescunque in prædictis casibus licitum est obedire, melius ac perfectius esse obedire etiāsi præcepti obligatio aliquo titulo excusari possit. Quod maximè verum habet, quando obligatio nō deest ex defectu potestatis, sed ex defectu voluntatis, scilicet, quia Superior non intendit obligare, licèt possit. Tunc enim locum habet, quod ait Bonauentura tom. 1. Opuscul. tractat. de Gradibus virtutum, *Altus gradus obedientiæ est implere verbum Prælati propter Deum, altior implere nutum, altissimus implere voluntatem.* Quod etiam significat Diuus Thomas 2. 2. quæst. 104. artic. 2. ad 2. Ratio autem est, quia vbi materia præcepti talis est, vt omnibus eius circunstantiis, & speculatiuis dubiis consideratis, posset Superior eam præcipere, si vellet, quacunque ratione eam iniungat, vel suam voluntatem circa illum ostendat, erit non solùm licitum, sed etiam perfectius illi obedire, est enim eadem proportio. Et confirmatur, nam illa materia, simpliciter loquendo, est licita in ordine ad obedientiam; ergo pertinet ad obedientiam perfectam. Distinguit enim Diuus Thomas dict. quæst. 104. articulo 5. ad 3. triplicem obedientiam. *Vna* (inquit) *est sufficiens ad salutem, quæ scilicet obedit in his ad quæ obligatur; alia perfecta, quæ obedit in omnibus licitis: alia indiscreta, quæ etiam in illicitis obedit.*

D. Bonau. — D. Thom. — Huius assertio ratio. — Cōfirmatur

25. Quorundā imitatio circa idem assertum. Sot. Cordub.

Posset autem hæc regula limitari ex Soto dict. membr. 3 qu. 2. & Cordub. dict. lib. 3 qu. 6. nisi id quod præcipitur vrgere possit in notabile præiudicium proprium, vel tertiæ personæ. Sed moraliter loquendo hæc limitatio locum non habet in casu de quo agimus, quia si materia talis esse supponitur, vt certum sit posse à Superiore præcipi hîc & nunc pensatis omnibus circunstantiis, iam non poterit esse talis, vt ex illa possit moraliter timeri tale nocumentum, alioqui ratione huius periculi, dubitari poset an Superior in rigore valeat circa illam obligationem præcepti imponere. In hoc autem casu loquuntur dicti authores. Dicunt enim quando subditus dubitat, an Superior possit præcipere, necne, tunc si timeat graue nocumentum proprium, aut præiudicium tertij, non obligari ad obediendum, etiamsi aliàs sit certus id quod præcipitur licitum esse. Sed hoc, vt ipsimet indicant, solùm habet locum, quando dubitatur de iurisdictione, aut de potestate Superioris circa talem materiam, propter difficultatem eius: vt si religiosus dubitet, an ire ad Indos sit materia sui voti obedientiæ, tunc enim volunt isti authores non teneri ad obediendum stante æquali dubio: quia non tenetur cum tam graui incommodo tueri ius dubium prælati. Esto autem hoc verum sit de rigorosa obligatione, *regulariter* existimo esse perfectius obedire, *Si alioqui certum semper est, rem esse licitam*: quia virtus obedientiæ excellentissima est, & in eo casu non tam ius hominis, quàm ius Dei, licèt dubium proprio commodo præfertur. Dico autem *regulariter*, quia in his rebus moralibus, quæ in circunstantiis plurimum variantur, non potest tam infallibilis regula assignari, quin possit excogitari casus, in quo periculum nocumenti, aut propriæ vitæ tanti momenti sit, vt maius Dei obsequium iudicetur illud vitare, quàm in eo dubio obedire. Dixi etiam; *Si semper sit certum rem esse licitam.* nam sæpe contingit vt ex periculo nocumenti, præsertim alieni, oriatur dubium, non solùm de obligatione præcepti, sed etiam de honestate rei præceptæ, & consequenter an liceat obedire; tunc autem seruandæ erunt regulæ superiùs traditæ.

Dicta limitatio regulariter non procedit.

In quo consistat perfectio obedientiæ cæcæ.

26. Cæca obedientia non priuat subditum omni iudicio.

Ex his omnibus facilè potest vlteriùs intelligi, quo sensu à sanctis Patribus dictum fuerit, à religiosis perfectis, exhibendam esse suis prælatis cæcam obedientiam. Cùm enim cæcitas in priuatione visus consistat, & per metaphoram ad spiritualia translata sit, certum est non in eo sensu transferri, vt significet priuationem omnis cognitionis, & iudicij: quod est adeò per se notum, vt non indiguerit explicatione. Quis enim dubitare potest, quin homo non vt brutum, vel stolidus obedire debeat, sed vt homo, qui recta ratione vtatur? Quod etiam conuincit prima obiectio generalis in numero 2. facta. Nam iidem Patres à perfecto obediente requirūt lynceos oculos, quibus Deum in Superiore cernat: non ergo absolutam priuationem cognitionis, & iudicij perfecti, in cæca obedientia requirunt. Neque hoc magis potest imponi Beato Patri Nostro Ignatio, quàm cæteris Sanctis, cùm ab eisdem, & sententiam, & verba vsurpauerit, & iuxta subiectam materiam, in sensu omnibus noto, metaphora illa vsus sit. Imò si rectè expendantur verba eius, particulam aliquam semper addidit, qua omnem inuidiam tolleret, & proprium sensum metaphoræ explicaret. Nam in Examine cap. 4. §. 29. addit illam particulam, *Sanè intelligendo.* In 3. p. cap. 1. §. 3. dixit, *Vbi peccatum non cerneretur.* Supponit ergo obedientem oculos habere debere, quibus hoc discernat. Et 6. p. cap. 1. §. 1. *Omnem* (inquit) *sententiam, ac iudicium nostrum contrarium, cæca quadam obedientia abnegando.* Vbi illa particula *quadam* restrictiua est: quia nimirum non simpliciter, sed secundùm quandam rationem obedientia debet esse cæca. Hoc autem ibidem explicatur per oppositionem ad sententiam, & proprium iudicium contrarium; & in aliis locis additur, cæcitatem hanc debere excludere humanas rationes, quibus moueamur potiùs ad parendum Superiori quia doctus est, aut prudens, vel quia placentia iubet, quàm propter solam Dei voluntatem. Item additur excludere humanos discursus, quibus subditus examinare velit, cur prælatus hoc præcipiat, vel cur potius sibi, quàm alteri, & similia.

Neque id S. Ignatio imponi potest.

27. Excludit tamen prudētiam carnis. Vide D. Th. 2. 2. q. 50. ar. 2. & ad Titum 1 lect. 4 & Bern. ep. 7.

Itaque, vt vno verbo dicamus, cæcitas hæc excludit prudentiam carnis, non verò prudentiam spiritualem & supernaturalem. Cùm enim obedientia sit perfectissima virtus, non minus requirit

rit ad suum perfectum actum ducem prudentiam, quàm aliæ virtutes morales; sed hoc est ei proprium, quòd iudicium prudentiale dirigens illam fundatur magis in extrinseco principio & iudicio Superioris, quàm in proprio; & ideo quatenus excludit proprium, dicitur obediētia cœca: excludit autem proprium, quatenus vitiosum aut imperfectum est, non quatenus dicit omnem vsum proprij intellectus. Sicut dixit etiam Bernardus, *Tolle propriam voluntatem, & infernus non erit*, non vt excluderet omnem vsum propriæ voluntatis, & libertatis; nam si hic tollatur, etiam præmium cœleste non erit, sed vt excluderet vitiosam voluntatem, quæ per accommodationem, & communem vsum virorum spiritualium propria solet appellari. Ita ergo in præsenti materia ex simili vsu, & accommodatione illa obedientia, quæ non nititur propriæ prudētiæ, nec curiosè inquirit rationes, & causas præcepti cœca appellata est à sanctis viris, quibus tanquam in propria arte loquentibus, licuit propriis nominibus vti ad hanc perfectionem obedientiæ significandam, & ad exaggerandum quantum oporteat iudicio Superioris magis, quàm proprio gubernari. Sicut enim cœcus ab alio ducitur, & quasi alienis oculis videt; ita suo modo subditus ad Superiorem comparari debet.

D. Bern.

28. Cur dicatur etiam obedientia indiscreta & insipiens. Bern. Bonau. Humbert. D. Thom.

Eodem sensu vocatur hæc obedientia aliquando à Patribus *indiscreta*, aut *insipiens*. Ita loquitur Bernardus, scribens ad fratres de Monte Dei, & ex illo Bonauētura in speculo disciplinæ p. 2. cap. 3. & Humbertus de eruditione religiosorum lib. 2. p. 2. c. 16. cùm tamen Diuus Thomas 2. 2. qu. 104. artic. 5. ad tertium, indiscretam obedientiam damnet. Est tamen diuersitas in vsu vocis, non in re. Nam Diuus Thomas *indiscretam* appellat, quæ non discernit, an sit licitum, vel illicitum, quod imperatur. Bernardus autem *indiscretam* vocat, quæ non fundatur in propria discretione, & iudicio. Quomodo etiam dixit Gregorius verum obedientem non discernere, nec discernere obedientiam; & iterum; *Nescit iudicare qui perfectè didicerit obedire*. Et alia multa similia suprà à numero 4. relata sunt. Eodémque sensu vocatur hæc obedientia simplex sine discussione, vt ex Augustino refert Bonauentura in libro octauo collationum capite tertio.

Gregor.

Bonau.

29. Assertio bipartita pro obedientia cœca. Ostenditur prior pars.

Sic ergo explicata vocis significatione per se satis euidens est huiusmodi obedientiam sanctam & perfectam esse. Primum patet, quia in modo illo obediendi nihil est mali, aut periculi, vt satis declaratum est, quia semper supponitur materia honesta cum sufficienti certitudine, quæ omne periculum mali moralis excludit, siue illa certitudo ex re ipsa oriatur, siue ex adiuncto præcepto practicè resultet: ergo cùm aliunde ibi interueniat motiuum, & ratio obedientiæ, illa sufficit, vt huiusmodi obedientia sancta sit. Secundum autem, scilicet esse perfectam, optimis rationibus à B. Ignatio in dicta epistola demonstratur. Summa est, quia in primis est necessaria ad conuenientem gubernationem, vt videre licet in obedientia politica, œconomica, militari, & quacumque alia. Nam si seruus, aut miles semper deberet intelligere, & percipere rationes, & causas quæ mouent ducem, aut dominum ad imperandum, difficile, ac moraliter impossibile redderetur omne regimen. Accedit quòd Præfectus sæpe mouetur ad præcipiendum rationibus altioribus & vniuersalioribus, quas subditus, vel percipere non posset, vel non expedit ipsum eas scire. Sicut etiam in ædificiis, vel artefactis construendis, inferiores ministri ab architecto mouentur & diriguntur, eisque obedire necesse est, quamuis causam, & rationem, qua mouetur, non intelligant: alioqui vix posset humano modo procedere opus. Deinde, quia per se notum est concordiam quoad fieri possit, inter se inferiorem & prælatum in iudiciis, & voluntatibus meliorem esse; quia & per se amabilis est, & ad omne opus vtilis; ergo procuranda est per conformitatem subditi ad superiorem, potiùs quàm è conuerso: hæc enim subordinatio est per se magis consentanea rationi, tum ratione potestatis, & iuris, quod habet Prælatus in subditum, ratione cuius ei debetur obedientia vbi suam potestatem excedere non constiterit, præcipiendo, quod malum est. Tum etiam ratione maioris authoritatis, quam habet, eo quòd ita comparetur superior ad subditum, sicut Magister ad discipulum, & sicut caput ad membrum. Denique est etiam hæc obedientiæ ratio melior, & perfectior, quia & necessaria est ad omnes alias perfectiones obedientiæ, quales sunt promptitudo, alacritas, perseuerantia, & similis, quæ cum dissensione iudicij vix haberi possunt, & exercitium plurium aliarum virtutum in se complectitur, scilicet humilitatis, se totum etiam quoad mentem altiori submittendo, reuerentiæ, & fiduciæ in Deum, propter quem eius ministro, de sua prouidentia confidendi, ita obeditur. Vnde etiam fit, vt per hunc modum cœcitatis tollantur cogitationes, vel discursus, qui possent perfectionem obedientiæ impedire. Meritò ergo hic modus obedientiæ consulitur tanquam perfectus.

Ostenditur posterior. Prima. Secunda. Tertia. Quarta.

30. Satisfit authoritatibus contra hanc secundam perfectionē positis in num. 1.

Atque ex his tandem satisfactum est obiectionibus quæ vltimo loco contra hanc partem fiebant. Iam enim dictum est, non tolli per hanc obedientiæ simplicitatem, sufficientem discursum, ac discretionem ad non parendum in rebus illicitis: tamen quia illa solicitudo, moraliter vix est necessaria; nam regulariter non imponuntur illa præcepta, & si id contingat, facile, & per se statim patere solet, ideo absolutè solent dicere sancti, simpliciter, & sine discussione obediendum esse. De qua re est optima doctrina Bernardi in epistol. 7. vbi grauiter reprehendit quendam monachum, qui (vt ex superioribus epistolis constat) rem per se illicitam, & contrariam voto cum scandalo fratrum commiserat, se autem excusabat, eo quòd in ea cuidam Abbati obedierat, & ea occasione distinguit Bernardus quædam esse purè bona, quæ constat esse facienda, maximè si præcipiantur, quædam purè mala, quæ facienda non sunt, à quocunque præcipiantur, quædam media, quæ pro modo, loco, tempore, & persona, & mala possunt esse, & bona, & in his (inquit) *lex posita est obedientiæ*, de quibus postea concludit nihil esse inter ea diiudicandum, sed eam tantùm prudentiam adhibendam, quæ ad purè mala secernenda sufficiat, ad quam exhibendam, vt diximus, parua discussio necessaria est; nam quæ sunt purè mala, per se statim patent.

D. Bonau.

31. Ad exemplū fidei ibidem adductum.

Vnde etiam constat quo sensu accipiendum sit exemplum fidei, quo circa hanc obedientiam iidē Patres vtuntur, scilicet, sicut captiuatur intellectus in obsequium fidei, ita esse quasi excœcandum in gratiam obedientiæ. Est enim hoc per quandam imitationem, & similitudinem intelligendum

geudum, non secundùm æqualitatem; quia hæc subiectio mentis, quæ fit per obedientiam, non fundatur in infallibili auctoritate vel veritate rei, sicut captiuitas fidei; sed solùm in potestate præcipiendi, & certitudine practica, quæ ex illa oriri potest, supposita non repugnantia ex parte materiæ. Et iuxta hanc etiam doctrinam exponendus est Bernardus in libro de Præcepto, & dispensat. cùm ait in rebus dubiis debere subditum superiorem consulere, & rationes dubitandi illi aperire, & iudicium eius sequi, *quia ex scripturis* (inquit) *habebemus, quòd labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirunt, quia Angelus Domini exercituũ est.* Quæ doctrina ad omnes pastores Ecclesiæ accommodari potest, non tamen de omnibus eodem modo intelligenda est. Nam respectu Summi Pontificis, decisio dubij, si authenticè fiat, in re ipsa infallibilis erit, respectu verò aliorum inferiorum non ita, sed poterit efficere practicam certitudinem, iuxta regulas superiùs dictas, & tũc licèt contingat iudicium Superioris re ipsa falsum esse, subditus per ignorantiam inuincibilem excusabitur, & per virtutẽ obedientiæ merebitur.

Bern.

32. Obiectio contra exẽpla S. Ignatij pro obedientia cœca.

Vna verò obiectio adhuc superest dissoluenda; quia B. Ignatius in dict. epist. imitatus Bonauenturam in stimulo diuini amoris p. 2. cap. 11. in tom. 2. opusc. & alios Sanctos, exempla quædam nobis proponit huius obedientiæ, quæ nos imitari vult, cùm tamen res seu opera in eis præcepta, si per se & ex obiecto spectentur, mala sint, & contra rationem. Huiusmodi est super aquas ingredi, vt de Mauro refert Gregorius lib. 2. Dialog. cap. 7. leænam capere, & ad superiorem deferre, ex vitis Patrum. Hæc enim & similia, si ex obiecto spectentur, mala sunt, & contra quintum præceptum Decalogi, quia in eis vita manifesto periculo exponitur; quòd si spe miraculi fiant, præsumptio quædam erit, siue Dei tentatio, cuiusmodi etiam fuisse videtur factum illud, quod de Sancta Theodora refert Simeon Metaphrastes apud Surium 11. die Septembris tomo 5. Illa enim, cùm sub viri specie inter monachos vitam ageret, à Prælato missa est ad deferẽdam aquam ex lacu, cum euidenti vitæ periculo propter crocodilum in eo lacu degentem, & omnes eò accedentes dilaniantem. Nec est admodum dissimile, quod de monacho Elstano idem Surius narrat 1. die Augusti tomo 4. Ille enim iussus ab Abbate manum misit in bullientem aquam, vt ex imo cacabi aliquid extraheret. In quibus omnibus exemplis constat, actiones illas per se spectatas temerarias esse, atque adeò per se illicitas, ac purè malas, vt Bern. loquitur. Si ergo hæc nobis proponuntur tanquam exempla imitanda, obediendum nobis erit, etiam in rebus apertè illicitis. Nec minus difficile est, quod S. Benedictus suprà citatus ait obediendum esse, etiam quando constat rem præceptam esse impossibilem: quia tentare rem impossibilem, vel temerarium est, vel certè vanum & inutile, ac proinde illicitum. Qua ratione etiam inutilis apparet obedientia illa irrigandi per multum tẽpus lignum aridum, quam de Ioanne monacho suprà retulimus ex Cassiano lib. 4. cap. 24. Cuius etiam Sancti meminit Augustinus lib. de cura pro mortuis agenda cap. 17. & aliud simile exemplum refert Seuerus Sulpitius in Dialogo de Orientalibus monachis. Denique eiusdem difficultatis est, quod in vita S. Ioannis Damasceni refert Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus apud Surium 6. die Maij tom. 3. illum videlicet missum fuisse à suo Magistro, ad vendendas sportas duplo maiori pretio, quàm par erat. *Cui imperio* (dicitur ibi) *minimè aduersatus est: nec imperantis sermonem sibi discutiendum, & explorandum putauit ille ad mortem vsque obediens.* At constat pręceptum illud fuisse de re clarè iniusta.

Bonau.

Gregor.

Exempla aliis ex Surio.

Item alia ex Bened. Cassiano &c.

33. Satisfit suprà positis expensis.

Respondemus in his, & similibus exemplis duo esse distinguenda, vnum est finis ab Spiritu sancto intentus; aliud est actio ipsa seu materia, quæ præcipitur. Quando ergo hæc exempla nobis proponuntur, solùm est vt per ea intelligamus quantum Deo placeat obedientiæ virtus, & simplicitas. Hic enim fuit finis ab Spiritu sancto intentus, & ob eam causam ferè in omnibus adductis exemplis, non miraculo confirmauit. Nihilominus tamen non hæc nobis proponuntur vt imitanda quoad omnes particulares circunstantias eorum, sed solùm quoad perfectionem, & simplicitatem, iuxta communes, & ordinarias leges obedientiæ debitas. Constat enim aliquando Spiritum sanctum mouere homines iustos, vt supra communem, & ordinarium cursum virtutum, mirabiliùs operentur. Qui modus operandi in exemplum etiam nobis proponitur, non vt illum eundem modum operandi imitemur, sed vt illius admiratione moti, saltem perfectionem virtutis assequi contendamus. Sic Samson, verbi gratia, aut Apollonia proponitur, vt exemplum fortitudinis, qui ex puculiari instinctu Spiritus sancti, sibi mortem intulerunt, non vt hoc totum imitemur, sed vt his exemplis mortem contemnere discamus. Ita ergo in prædictis obedientiæ exemplis, quædam sunt, quæ ex peculiari instinctu Spiritus sancti facta esse credendum est, tam ex parte prælatorum iubentium, quàm subditorum obedientium, quæ sub ea ratione, non imitanda proponuntur, sed admiranda: imitanda verò quoad perfectionem virtutis, quam talia facta indicant, aut supponunt. Huiusmodi autem sunt omnia illa, in quibus euidens vitæ periculum, aut aliud graue nocumentum imminere videbatur. Vnde quod Benedictus ait obediendum esse etiam in re impossibili, intelligendum est (loquendo de ordinario modo studiosè obediendi) quantum ad aggrediendam, & inchoandam actionem, in quo fuerit ipsa possibilis, neque antea desistendum, quàm reipsa probetur, non esse possibile vltra progredi, sine graui nocumento, aut sine temeritate. Maximè autem hoc habet locum, quando ipsa actio, quæ præcipitur, possibilis est, & non mala; finis autem, vel vtilitas eius, est impossibilis: tunc enim sine culpa, imò cum magna perfectione obediri potest, quia tunc illa actio non est otiosa, quia deseruit ad exercitium humilitatis, & obedientiæ, etiamsi ad proprium finem veluti materialem, vt sic dicam, inutilis sit, & huiusmodi esse posset irrigatio ligni aridi, etiam sine miraculi interuentu. Denique ferè eodem modo intelligi potest factum illud Ioannis Damasceni, & magistri eius; clarum est enim non fuisse ibi intentam iniquam venditionem, sed insignem Damasceni abiectionem, & mortificationem, quæ moraliter constabat fore sine alia iniuria, quia res erat adeò manifesta, vt nullus ex deceptione, aut ignorantia rem esset tanto pretio empturus: vel si quispiam illud offerret, spontanea voluntate, & in gratiam tanti viri illud fuisse oblaturum, pro vt reuera accidit. Et hactenus de voto obedientiæ.

CAPVT XVI.

An promissio ingrediendi Societatē, quam scholastici approbati simul cum tribus votis substantialibus faciunt, sit verum votum eorum statui conueniens.

1. Membra duo præsentis capitis. SVpponenda est forma, quæ in hac scholarium approbatorum incorporatione seruatur. Nam postquam religiosus tria vota in Societate emittit, subdit; *Et promitto eandem Societatem me ingressurum, vt vitam in ea perpetuò degam, omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* Vt ergo totam substātiam, & obligationem illius actionis explicemus, necessarium est in præsenti c. declarare quænam sit, quámque necessaria hæc promissio: & in sequenti, quem effectum, seu obligationem inducat. Arguitur cōtra prius membrum. Ratio ergo dubitādi quoad priorem partem, sumi potest ex ipsa serie, ac forma viuendi, ac promittendi. Priùs enim religiosus dicit; *Voueo paupertatem*, &c. & deinde subiungit; *Et promitto eandem Societatem me ingressurum.* Ergo ipsa varietas verborum ostendit hāc vltimam promissionem non esse verum votum, sed ad summū, simplicem promissionem, quę religioni fit. Quæ differentia in aliis locis constitutionum obseruari potest. Nam in examine c. 1. §. 10. dicitur; *Post experimenta & probationes eadem tria vota simplicia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, cum promissione ingrediendi Societatem, emittant.* Idem ferè tenor verborum seruatur in c. 7. eiusdē examinis §. 1. & 4. p. c. 3. §. 3. *Ac votis cum promissione de Societatis ingressu emissis.* Cōfirmatur. Ac denique nullum in constitutionibus locum inuenies, in quo hæc promissio votum appelletur. Et confirmatur, nā alioqui status hic religiosus, quatuor votis simplicibus constitueretur, sicut status professorum cōstituitur quatuor votis solennibus quod nouum est, & præter doctrinam Greg. XIII. in suis constitutionibus. *Quanto fructuosius*, & *Ascendente Domino*; in quibus sæpe repetit, hos scholares tria substantialia religionis vota emittere, & per hæc veros religiosos fieri; nullámque vnquam alterius quarti voti mentionē facit. Arguitur contra posterius. Ex quo inferri videtur circa secundam partem quæstionis, tale votum necessarium non esse; imò nec simplicem promissionem, & consequenter neque esse conueniens, quia superfluum est addere vincula, vbi necessaria non sunt. Antecedens patet ex verbis Gregorij in dicta constitutione, *Ascendente Domino. Quicunque absoluto probationis biennio prædicta tria substātialia vota, etiam simplicia emiserint, si absque expressa licentia Societatis discedant*, &c. *apostasiæ & excommunicationis, ex Apostolicæ Sedis decreto, pœnas incurrunt*, &c. Ergo ex vi illorum trium votorum, est talis religiosus sufficienter obligatus, & traditus Societati: ergo impertinens est alia promissio.

2. Prima assertio bipartita pro priori membro. Perpenditur decretum quintæ congreg. & ex eo probatur prima pars assertionis. Nihilominus dicendum est breuiter, promissionem illam esse verum ac proprium votum à tribus primis distinctum. Hoc declaratum fuit in Congregatione 5. generali canone 2. his verbis. *Promissio illa ingrediendi Societatem, quæ in formula votorum simplicium scholasticorum habetur, votum est peculiare a tribus aliis distinctum.* Quam declarationem veram esse ex ipsa formula vouendi, si contextus ipse attentè consideretur facilè colligi potest. Sic enim habet: *Ego N. voueo coram sacratissima Virgine Maria, & Curia cœlesti vniuersa, diuinæ Maiestati paupertatem, castitatem, & obedientiam in*

A *Societate Iesu: & promitto me in eam ingressurum, vt vitam in ea perpetuò degam.* In quibus aduerto tam verbum *voueo*, quàm verbum *promitto*, cum illo termino *diuinæ Maiestati* copulari; in omni enim promissione, quæ prudenter, & conuenienter fit, indicatur persona cui fit, alioqui incerta, & vaga, & cōsequēter ex ea parte nulla esset promissio, ibi autem nulla alia persona explicatur, cui hæc promissio fiat, nisi diuina Maiestas; ergo sine dubio verbum *promitto* ad eandem refertur. Quod etiam in omni rigore copulatiua illa, *voueo diuinæ Maiestati & promitto*, requirit. Hoc ergo supposito, euidenter concluditur illam promissionem esse verum votum, quia votum nihil aliud est, quàm promissio Deo facta; sed illa promissio fit diuinæ Maiestati: ergo est verum votum.

B Quòd autem sit distinctum à tribus primis, ex materia ipsa constat, res enim diuersa est, quæ per ipsum promittitur, vt per se satis constat. Intelligitúrque melius aduertendo ex superiùs dictis nomen *Societatis* in eadem forma vouendi bis repetitum, non omnino idem significare: nam licèt eadem Societas sit (vt ibidem etiam dicitur) in qua paupertas, castitas, & obedientia, vouentur, & cuius ingressus promittitur, non tamen *secundùm idem*, quia illa vota fiunt in toto corpore Societatis absolutè sumpto; promittitur autem ingressus in eandem, secundùm vlteriorem partem seu gradum eius, vt si quis existens intra domum, in primis receptaculis eius promitteret, & ibi manere C & interiùs ingredi; essent enim illæ promissiones diuersæ. Ita ergo suo modo in præsenti per tria vota quis obligatur ad ea seruanda intra Societatem; possétque in ea obligatione persistere, ac perseuerare sine obligatione vlteriùs progrediendi; est ergo votum planè distinctum, quo ad ingrediendum Societatem obligatur: ergo est hoc votum distinctum, & separabile ab aliis. 3. Probatur secūda pars assertionis. Illustratur similitudine.

Hinc secundò dicitur votum hoc, & per se cōueniens esse, & vtile, atque in hoc sensu necessarium, quod vocatur ad melius esse. Probatur, nam in primis illud votum probatum est ab Ecclesia cum cæteris per Bullas Pontificias, & specialiter in Bulla 2. Pauli III. Est igitur tale votum per se honestum, ac conueniens; & ratione patet, quia est de meliori bono, quod ostenditur, quia D aliàs verum votum non esset, tum etiam, quia, vt dicitur in declaratione 5. p. cap. 4. §. 4. lit. F. promissio ingrediendi Societatem, est de votis professorum solennibus; aut coadiutorum formatorum. Votum autem simplex de voto solenni faciendo, aut de alio voto quacunque ratione perfectiori, aut strictiori per se conueniens est & de meliori bono: ergo. 4. Secunda assertio pro secundo mēbro huius capitis. Suadetur authoritate Pontificum. Item ratione.

Vnde obiter colligo primò, quāuis gradus scholarium in Societate verum religiosum constituāt; nihilominus quencunque vlteriorem gradum esse simpliciter meliorem, & perfectiorem, alioqui non rectè fieret votum transeundi ab vno ad cęteros. Et de gradu quidē professorum id per se clarum est; quia & includit plura vota, & grauiora, E inducítque multo plures, & graues obligationes. De gradu autem coadiutorum formatorum id etiam patet, quia excepto voto speciali obedientiæ ad Pontificem, circa missionęs reliqua omnia vota in eo fiunt, & effectus paupertatis sunt in eo gradu maiores, quàm in gradu scholarium, licèt in aliis duobus votis sit æqualitas. Est etiam in eo statu maior quædā vnio cum religione, ratione cuius, & status, absolutè loquendo, est firmior, & stabilior, & religiosus ipse, quasi ex officio magis obligatur 5. 1. Coroll. ex proxima assertione.

obligatur ad onera religionis sustinenda. Rectè ergo fit illa promissio de illo ingressu, tanquam de meliori bono: & ex hac parte etiam habet veram rationem voti. Vnde etiam patet, quòd licèt illud non sit propriè votum religionis, quia iam supponit religiosum statum, est tamen quasi votum maioris perfectionis in eodem statu religionis, sicut auctores communiter dicunt votum à religioso factum transeundi ad arctiorem religionem non esse propriè votum religionis in genere, sed tantùm quoad speciem, & modum religionis. Sic ergo proportione seruata hoc votum in præsenti intelligendum est.

2. Coroll.

6. Declaratur amplius veritas 2. assertionis.

Atque ex his facile patet necessitas, seu vtilitas huius voti. Est enim considerandum scholares Societatis ita constitui in statu religionis, per tria vota substantialia, vt tamen non omnino constituantur extra viam, seu in termino religiosi status, vt sic dicam: & ideo quanuis vltra ordinem nouitiorum sint, non tamen sunt omnino extra probationem, & experimentum. Hæc enim duo respectu diuersorum non sunt repugnantia. Ob hanc ergo causam, quanuis per tria vota substantialia fiant hi scholares verè ac propriè religiosi, & constituantur in statu; nihilominus necessarium est, vt voueant transitum ad vlteriorem gradum, quia ad illum tendunt, & in illo sunt maximè necessarij religioni, cui non satis esset consultum si illi permanere volentes in assumpto statu, nollent vlterius progredi prout in rigore, sine peccato facere possent, nisi hoc specialiter promitterent. Et quanuis præceptum obedientiæ potuisset sufficere si aliàs declaratum esset, hanc esse materiam obedientiæ, tamen suauiori, & meliori modo hæc obligatio inducitur per propriam promissionem Deo factam voluntariè in ipsamet assumptione talis status, prout in Societate nunc fit.

7. Ad 1. arg. eiusque confirm. in n. 1.

Tandem hinc facile satisfit primæ rationi dubitandi in principio: & redditur optima ratio, ob quam Gregorius XIII. in confirmatione allegatus cùm tractat de vero, ac proprio statu religioso horum scholarium, solùm commemorat tria vota substãtialia, quia reuera illa tãtùm sunt, quæ talem statum constituunt, & de facto constituerunt, etiamsi aliud votum, seu promissio eis non adiungeretur, quia hæc duo, scilicet esse in tali gradu, & ad vlteriorem tendere, distincta sunt, & inseparabilia, & illud prius est, quod cõstituit proprium statum religiosum: nam hoc posterius potius respicit futurum, quàm statum præsentem. Est ergo hoc quartum votum annexum, & adiunctum illi statui ex peculiari Societatis constitutione, nõ verò formaliter constitutiuum illius status: & ideo non oportuit de illo fieri mentionem vbi de sola substantia illius status, & de votis, ac traditione actuali, quibus illa constat, sermo est. Sicut etiam cùm de gradu professorum in eisdem constitutionibus Gregorij agitur, solùm fit mentio quatuor votorum solennium: quia per illa in statu formaliter constituuntur, quanuis præter illa, emittant vota suæ professioni quasi annexa. Fortasse etiam ob hanc causam (vt aliis locis ex constitut. & examine in eodem 1. argumento adductis respondeamus) in formula vouendi, & in constitutionibus distincto verbo *promittendi* hoc votum proponitur, & declaratur; vt indicetur, non pertinere intrinsecè ad præsentem traditionem, & statum, qui per illam constituitur, sed esse meram promissionem de futuro, Deo tamen factam, ac proinde nõ exclusam à ratione *voti*, quanuis ea voce non nominetur. Denique ad alteram partem iam declarata est huius voti vtilitas, cui nihil obstat, quod ex vi trium votorum apostata sit, qui talem religionem deserit; quia aliud est perseuerare in statu assumpto, aliud ad vlteriorem gradum transire; ad illud prius sufficienter obligant tria vota, & illi obligationi contrarium est apostasiæ vitium: ad hoc autem posterius, non obligant illa vota per se spectata, neque esset apostata, qui perseuerans in statu & gradu assumpto nollet vlteriorem assumere; meritò ergo additur nouum vinculum, quo hæc inducatur obligatio.

Ad argum. contra posterius membrum in eodem n. 1.

CAPVT XVII.

Quos effectus habeat dicta promissio ingrediendi Societatem.

1. Tractata superiori capite promissio verã obligationẽ causat.

RESponsio ad præsentem quæstionem ex precedentis decisione videtur manifesta: explicatum enim à nobis est, quid sit ingredi Societatem, respectu illius, qui intra illam, & in aliquo gradu eius tanquam verus & proprius religiosus iam existit: omne autem votum ad id obligat, de quo fit: ergo hoc etiam obligabit ad prædictum ingressum, & talis obligatio prædicti voti effectus est. Declarare verò necesse est eius materiam, seu quid facere teneatur, qui tale votum emisit, vt illud exequatur, & suæ obligationi satisfaciat. Nam qui emisit votum religionis potissimum solet obligari ad petendum & procurandum illum statum; & si aliquis religiosus vouit transire ad arctiorem religionem, similiter subit obligationẽ procurandi habitum eius. At in præsenti scholares Societatis tantum abest vt obligentur ad procurandum vlteriorem gradum in Societate, vt potiùs illis vitio detur, vel imperfectioni si de re quicquam loquantur, vel desiderium ad aliquem vlteriorem gradum ostendant. Nam in constitutionibus ipsis Societatis hoc ipsum prohiberi videtur: in Examine cap. 6. §. 5. & 6. & cap. 8. in principio, & 5. p. c. 4. §. 5. vbi sic dicitur. *Postquam aliquis in corpus Societatis cooptatus fuerit in aliquo gradu, ad alium progredi curare non debet; sed in suo perfici, & obsequio Dei, & gloriæ, sese impendere ac Superiori, qui scilicet Christi Domini nostri vices gerit, curam aliorum omnium relinquere.* Deinde oportet exponere, quando hoc votum obliget, & cur in eo aliqua determinatio temporis addita non sit; ne incerta, & lubrica sit eius obligatio.

Dubium de materia talis obligationis.

Dubium de tempore ipsius.

2. Prior pars declarata est in prædicta Congregatione 5. decreto 5. & canone 2. editionis anni 1616. vbi post verba superius citata subiungitur, *Quo* (scilicet voto) *quis se obligat ad acceptandum gradum professorum, vel coadiutorum formatorum, prout Præposito ad maius Dei obsequium fore videbitur.* Quæ declaratio sumpta est ex cap. 7. Examinis §. 1. vbi sic dicitur. *Sic autem intelligendus est huiusmodi ingressus, vt professionem, vel vota coadiutorum formatorum, si Societas eos admittere volet, emittant.* Et idem ferè habetur p. 5. Constitutionum cap. 4. littera E. Atque ex hac declaratione constat hoc votum non obligare, ad procurandum vllo modo huiusmodi ingressum, nec ad diligentiam aliquam in hunc finem adhibendam: quia in ipsamet forma emittendi tale votum statim additur; *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* Sed in constitutionibus Societatis nulla alia obligatio declaratur, nisi acceptandi hunc ingressum, quando iniunctus fuerit: ergo non ampliùs votum obligat: quia actus agentium non operatur vltra

Dicta promissio non obligat ad procurandam impletionem. Id constat ex forma vouendi.

vltra intentionem eorum, & intentio vouentis in præsenti nō extenditur vltra constitutiones. Ratio etiam facile reddi potest, quia supposito statu & instituto talis religionis ipsamet viuendi ratio, & quasi ius ipsum postulat, vt debito tempore inuitentur hi religiosi ad vlteriorem gradum sibi proportionatum: & hoc ipsum ex officio pertinet ad Prælatos, qui curam gerunt communis boni totius religionis, & ideo neque oportuit, nec fuit conueniens per totum obligari ad procurandum; sed solùm ad acceptandum.

Item ex ratione.

3. Et in hoc cernitur clara differentia inter hoc votum, & alia ad religionem pertinētia. Nam qui absolutè vouet religionem, virtute vouet petere, & procurare illum statum, quia moraliter nullus est alius modus obtinendi illum, esset enim vanū expectare, vt à religione ipsa inuitetur. Idémque omnino est in religioso laxioris ordinis, qui vouet transire ad arctiorem: quia sunt corpora omnino distincta & sub diuersis regulis, & capitibus, seu Prælatis, quorum curæ, & prouidentiæ ille transitus non subest, nec secundùm aliquam regulam postulatur, sed solùm ex voto priuato, quod non est secundùm regulam, licèt non sit contra illam, sed vltra illam. In præsenti autem vna est religio, vnum caput, vna regula, secundùm quam votum fit, & ideo ad illius obseruationem, nihil aliud à vouente postulatur, nisi vt acceptet, quod iniunctum fuerit: nec maior obligatio fuisset conueniens, aut voto accommodata. Quia votum esse debet de meliori bono; in tali autem religione supposita institutione, ac prouidentia eius, melius est hanc curam & solicitudinem Superioribus relinquere, & paratum esse ad exequendum, quod iniunxerit, quàm de suo gradu, & statu solicitum esse, & illum petere, vel procurare. Et hanc ob causam in citatis constitutionibus hoc consulitur tanquam aptius ad humilitatem, obedientiam, & internam pacem conseruandam, quæ bona magna ex parte impediri possent, si licentia illa concederetur, & multo magis, si titulo obligationis voti vestiretur.

Discrimen huius promissionis ab aliis.

4. Adnotandum tamen est, quanuis nemo teneatur ex voto hunc ingressum ad vlteriorem gradū procurare, non tamen simpliciter prohiberi, quia nec per se malum est, & aliquando potest esse conueniens, si debito modo fiat; quod etiam obseruatum est in Declarationibus prædictarum constitutionum. Nam in Cap. 8. Examinis lit. A. additur, *Cùm tamen aliquid constanter sese ei offerret, quod ad maiorem Dei gloriam fore iudicarent, post orationem simpliciter Superiori proponere poterunt, ipsius iudicio omnino rem committentes.* Itaque religiosè ac debito modo, quæ ad executionem huius voti pertinent proponere, seu in memoriam reducere, præsertim vbi ex accidenti, vel aliquo casu probabiliter præsumi potest obliuionem, vel incogitantiam aliquā intercessisse, non vetatur; etiamsi obligatorium non sit. Vt autem hoc optimo modo, & sine vlla suspicione alicuius humani affectus fiat, & in casu non est determinatus gradus postulandus, sed solùm generatim & indefinitè, particularem determinationem arbitrio Superioris relinquendo. Vnde fit hoc solùm habere locum in his, qui nōdum in aliquo ex vltimis gradibus, est constitutus: nam in eo tantùm habet locum prædictum votum, & solùm etiam in eo dicta indifferentia, & animi præparatio postulatur: nam qui iam est in aliquo termino, nullo modo cogitare debet de transitu ad alium, neque vnquam aliquid de ea re proponere, quanuis si Superior interdum id præcipiat acceptandum sit, vt statim dicam.

Aliquando potest impletio procurari.

5. Dubitari enim potest circa prædictam declarationem, an qui hoc votum emisit, teneatur acceptare determinatum gradum à Superiore præfixū, vel solùm quem ipsa elegerit; ita vt si ad ipsum non admittatur, alium acceptare non obligetur. Quod dubium non habet locum in coadiutoribus temporalibus, qui etiam hoc votum ingrediendi Societatem emittūt; tamen in eis obligatio determinata est ad gradum coadiutorum formatorum, qui iuxta institutum, ad alium non admittuntur, & ideo certum est eos ex hoc voto obligari ad illum acceptandum, & ita procedit decretum 39. Congregationis 7. At verò in scholasticis est difficultas, quia ipsi solùm vouent ingredi Societatem; possunt autem ingredi vel ad gradus professorum, vel coadiutorum formatorum: ergo non obligantur ad vnum illorum graduum determinatè: ergo satisfaciunt suæ obligationi, admittendo vnum gradum, & non alium. Nihilominus dicendum est ex vi huius voti obligari ad acceptandum gradum à Superiore præscriptum, & ita declaratum est in canon. 15. 7. Congregat. generalis, & videri potest decretum 32. eiusdem Congregationis. Ratio à priori sumitur ex ipsa forma viuendi, *iuxta constitutiones.* Cum enim in ipsis constitutionibus statuatur electionem huius gradus, seu status non debere esse ipsius priuati religiosi, sed religionis, manifestum est, eum, qui vouet ingredi Societatem, obligare se ad acceptandū gradum, non quem ipse elegerit, sed ad quem fuerit assumptus. Confirmatur à simili; nam qui vouet ingredi religionem absolutè, & indefinitè, si in vna non recipiatur, tenetur ingredi aliam, si admittatur; nec satisfacit obligationi talis voti eligendo vnam determinatam religionem; & nolendo ingredi aliam, si in illam recipiatur; quia in obiecto illius voti indefiniti plus includitur, quàm vna determinata religio, scilicet plures disiunctiuè, in quarum vnaquaque potest votum sufficienter impleri, sed ita est in præsenti, nam promissio indefinitè fit ingrediendi Societatem: ergo vbi ingressus ille indefinitus est, & habet varios modos possibiles secundùm regulam, qui in vno non admittitur, tenetur alium acceptare, si offeratur.

Quæstiuncula prima circa declarationē datam in n. 2.

Non procedit de coadiutoribus tempor. sed scholast.

Eius resolutio à priori.

Confirm.

6. Sed dicere potest quis, licèt verba videantur indifferentia, se tamen non intendisse vouere nisi determinatum ingressum ad gradum professorum, & ideo non obligari ad acceptandum alium, vt in exemplo adducto, licèt quis exteriùs promittat ingredi religionem absolutè, si interiùs solùm intendat se obligare tali religioni, non ampliùs obligatur. Respondetur moraliter loquendo falsum esse quod assumitur, & nihil prodesse. Nam qui vouet aliquid secundùm regulam, tenetur se conformare regulæ, & ad illam suam intentionem referre: ergo diuersa intentio, quæ postea fingitur, nec præsumitur, nec credenda est: & quanuis admittatur, non excusat. Nam vel habuit aliquis talem intentionem, bona fide putans illam esse intentionem regulæ; & sic error est priuatus, qui non excludit intentionem se obligandi secundùm regulam: vel intentionem illam habuit mala fide, nolens se obligare iuxta vim suorum verborum, nec iuxta intentionem religionis, sed suo arbitrio; & in hoc facit religioni iniuriam, tenetúrque postea intentionem mutare, & parere religioni. Sic etiam (vt hoc obiter adnotemus) sæcularis qui vouet ingredi Societatē, tenetur ad hunc ingressum absolutè, & simpliciter, iuxta modum, &

Obiectio.

Dilutio.

Sæcularis vouens ingredi Societatem, tenetur poſtea acceptare gradum aſſignatum.

& inſtitutum talis religionis: nec ſatisfaceret ſuo voto, ſi nollet ingredi niſi ſub determinata conditione, quòd ad talem gradum, vel ad profeſſionem tali tempore admitteretur: quia votum illud generalius, & indifferentius eſt, & fieri cenſetur in eo ſenſu, in quo moraliter impleri poteſt, iuxta inſtitutum talis religionis. Nihilominus tamen ſi expreſſa intentio vouentis fuiſſet, non ſe obligare ad ingreſſum, niſi ſub ea conditione, reuera non contraheret maiorem obligationem; ſi quidem omnino liberè, & ſine vllo pacto cum religione promiſit, & non ſecundùm regulam, ſed prout voluit: in præſenti autem determinatur ad certum modum, vouendi, & promittendi ſecundùm regulam. A

7\. Illatio contra præcedentem reſolutionem.

Dices, ergo ſcholaris in Societate approbatus, ſi poſtea ſolùm admittatur ad gradum coadiutorum temporalium, tenebitur illum acceptare, vt in eo formetur, & ibi ſemper maneat. Conſequens durum videtur, quia nullus, qui in ſcholarem approbatum admittitur, videtur habere animum ſe ad hoc obligandi, neque in conſtitutionibus inuenitur explicata talis obligatio, nec ſufficienter indicata. Vnde in prædicto decreto 2. quintæ Congregationis ſolùm dicitur teneri ſcholares ad acceptãdum gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum: vbi iuxta ſubiectam materiam, ſolùm coadiutores ſpirituales intelligi videntur. Et idem clariùs colligitur ex Examine, cap. 7. vbi explicatur, abſolutis ſtudiis profeſſionem, aut vota coadiutorum, prout Societas voluerit, emittendam eſſe: conſtat autem abſolutis ſtudiis non eſſe emittenda vota coadiutorum temporalium. B

8\. Reſponſio ad illationẽ loquendo ex vi regulæ. Suadetur.

In hoc loqui poſſumus, vel de abſoluta obligatione ex vi voti, vel de maiori perfectione ex vi etiam regulæ. Loquendo poſteriori modo, certum exiſtimo teneri vnumquemque ad acceptandum hunc gradum. Primò quidem, quia in Examine c. 1. §. 11. dicitur, *Omnes qui recipiuntur in Societate debere quantum eſt ex parte ſua ingredi indifferentes, vt in quocunque gradu eius arbitrio ſuperioris conſtituantur.* Hæc autem indifferentia non fictè, ſeu verbis tantùm, ſed verè, & ex animo poſtulatur, vt latiùs in cap. 8. explicatur. Et in cap. 5. §. 8. ſpecialiter explicatur indifferentiam hanc etiam ad prædictam mutationem, vt ſic dicam, extendendam eſſe; ac proinde includi videtur in ipſa aſſumptione gradus ſcholaris, vel coadiutoris approbati reſpectu cuiuſcunque vlterioris gradus cuius fuerit ſecundùm conſtitutiones capax: ergo ex vi regulæ & inſtituti tenetur quis ſemper eſſe in ea præparatione animi. C

Confirm.

Eo vel maximè, quòd illa non eſt mutatio in ipſo ſtatu, ſeu gradu religionis, quantum ad vinculũ, ſed ſolùm quantum ad miniſterium, ſeu occupationem: nam quoad vinculum idem omnino eſt ſcholaris approbati, & coadiutoris temporalis etiam approbati, & nondum formati: & ſimiliter idem omnino eſt vinculum coadiutorum, tam ſpiritualium quàm temporalium: ſolùm ergo in actionibus eſt diſcrimen. At verò quantũ ad actiones, & regula, & perfectio obedientiæ poſtulat, vt acceptet aliquis inferius miniſterium, etiam relicto alio altiori, vel honorabiliori: ergo cùm in caſu propoſito nihil aliud fiat, tenetur quis ſaltem ex vi regulæ perfectionis illum acceptare. D

9\. Reſponſio itẽ loquẽdo ex vi voti.

In alio verò puncto de præciſa obligatione voti, magis dubia mihi res eſt, velimque potius declarari ab his, qui poteſtatem habent, quàm meum iudicium proferre: magis tamen in eam partem propenſus ſum per ſe loquendo, & excluſis accidentariis excuſationibus, votum hoc totam hanc materiam, & obligationem comprehendere. Quia E

rationes numeri præced. hoc videntur concludere, cùm hoc votum ita fiat, vt ſecundùm conſtitutiones intelligendum ſit. Et explicatur in hunc modum, quia ſi ſuperior Societatis velit ſcholarem ab ſtudiis amouere, & temporalibus miniſteriis applicare, vt in eo ſtatu perpetuò maneat, in rigore videtur habere poteſtatem; & cauſa ſubeſſe poteſt, ſi iudicet ita expedire, vel ad ſpiritualem ſalutem talis perſonæ, vel ad commune bonum religionis, vel fortaſſe etiam aliquando in iuſtam pœnam: ergo ſi id rigoroſè præcipiat, tenetur ſubditus obedire; nec poteſt tuta conſcientia retrocedere ob eam cauſam, aut ita ſe gerere reſiſtendò, vt tandem dimittatur: ergo eadem ratione ſi præcipiatur ingredi Societatem in gradu temporalium coadiutorum obligabitur. Illationes videntur claræ. Antecedens autem probatur, quia à principio recipiuntur omnes ſub illa indifferentia, vt dictum eſt in num. præcedenti, & poſtea vouent ſimpliciter obedientiam ſecundùm conſtitutiones: ergo præceptum illud non excedit materiam talium votorum. Dices, ergo ſimiliter ex vi ſiue regulæ, ſiue voti tenebitur admiſſus in coadiutorem temporalem acceptare gradum ſcholaſtici ſi ei aſſignetur: quod eſt contra ſuperius dicta in n. 5. eſt tamen maior ratio, quia admiſſio temporalium eſſe ſolet ad determinatum gradum, non ſic ſcholaſticorum.

Eius explicatio.

Quanuis autem hoc in rigore ſpeculatiuo verum videatur, vix poteſt moraliter venire in vſum, niſi quando fortaſſe res à principio eſt dubia, & perſona ſub illa expreſſa, & ſpecifica conditione recipitur, & ſub eadem ſtudiis applicatur, vt experimento conſtare poſſit quid expediat; tunc enim res eſt manifeſta. Extra hunc verò caſum moraliter non poteſt ea neceſſitas accidere; & ita non eſt in vſu, quia reuera eſt res humano modo difficilis, & poteſt ſemper alio ſuauiori modo componi; & ideo quidquid ſit de abſoluta poteſtate, ex vi voti iuxta primæuam inſtitutionem conſtitutionum; vſus, & conſuetudo moderata eſſe videtur hanc obligationem, vt ſolùm intelligatur eſſe intra gradus eiuſdem ordinis, quando à principio aliud in particulari non declaratur. 10.

Tẽperatur reſponſio.

Hinc verò facile expeditur illa dubitatio; an hæc obligatio extendatur non ſolùm ad tranſitum à gradu ſcholarium, ad alium vlteriorem, verùm etiam ad mutationem inter ipſos vltimos gradus; reſpondetur enim à gradu profeſſorum non poſſe fieri mutationem ad gradum coadiutorum: quia hoc non eſſet vlteriùs ingredi, ſed retrocedere. Et quidem quatuor vota ſolennia ſemel emiſſa, nec minui poſſunt, nec fieri ſimplicia. Manifeſtum ergo eſt hanc mutationem non cadere ſub tale votum: at verò è contrario coadiutor ſpiritualis poteſt ad profeſſionem ſolennem admitti: quanuis enim raрò fiat, ſit tamen, & nullo iure Societatis prohibitum eſt, imo aliquando poſſe expedire, inſinuatur p. 5. Conſtit. c. 4. lit. F. Et meritò, quia ſucceſſu temporis poteſt, vel ipſe homo magis proficere in literis, & ſpiritu, vel talentum, & capacitas eius experimento magis cognoſci, & iudicari vtilis Societati in illo vlteriori gradu: ergo conuenienter poteſt id fieri: conſequenter igitur probabile cenſeo habere tunc locum obligationem huius voti; ita vt teneatur quis acceptare gradum profeſſorum. 11.

Quæſtiuncula 2. circa eandem declarationem in n. 2. Reſoluitur.

Dices, iam ille impleuit priorem promiſſionem ingrediendi Societatem; nempe quando vota coadiutorum emiſit, iam ergo illa obligatio extincta fuit; per vota autem coadiutorum ſpiritualium non obligatur ad vlteriorẽ ingreſſum, nec de hoc 12.

Obiectio.

ſit

Diluitur. fit vlla promissio, aut mentio: ergo nullo titulo durat talis obligatio. Respondetur primam promissionem ita fuisse impletam, vt tamen non videatur extincta, quanuis moraliter, quasi extincta habeatur, quia regulariter hic transitus non conceditur, multóq; minus rigorosè exigitur, aut præcipitur: nihilominus tamē semper videtur manere hoc ius apud superiorem, quia subditus absolutè promisit ingredi Societatem in quocunque gradu superior vellet; ergo sicut à principio teneretur emittere professionem solēnem si ad illam immediatè fuisset admissus, ita etiam postea: nam alius gradus interpositus non abstulit ius superioris, neque adæquatè (vt sic dicam) expleuit obligationem, sed solùm quandiu aliquid maius non exigitur: & ideò quando promissio illa ingrediendi Societatem exponitur de acceptando gradu, quem superior designauerit, non ita intelligitur, vt designato vno, nō possit superior vlteriorem, si expedierit, designare, & exigere; hæc enim limitatio, nec rationabilis apparet, neque in illa declaratione insinuatur; quæ meliùs intelligitur absolutè, de ingressu ad quemcunque gradum. Est ergo hæc resolutio probabilis, ac potestati religionis fauorabilior, quanuis opposita non difficilè defendi queat, per formaturam in Societate extingui omnem obligationem transeundi ad professionem; aut à professione trium votorum ad professionem quatuor.

13. Quæstiuncula 3. circa eandemmet declarationem. Tandem dubitari potest, quid necessarium sit, vt quis teneatur in conscientia acceptare, & quomodo in hoc possit grauiter peccare: interrogari enim potest an ad hoc necessarium sit, vt superior id præcipiat in virtute obedientiæ, & quidem videri posset hoc ita esse, quia regula generalis est, ordinationem superioris non inducere rigorosam obligationem in conscientia, præsertim grauem, nisi sub illa forma, vel alia æquiualente proponatur. Vsus etiam videtur hoc confirmare, quia multi aliàs timorati, sine scrupulo peccati (quidquid sit de imperfectione) resistunt huiusmodi ordinationi. Resoluitur. Nihilominus censeo inprimis non esse necessarium proprium obedientiæ præceptum. Probatur, quia hoc votum distinctum est à voto obedientiæ: ergo potest per se obligare, sine interuentu obligationis voti obedientiæ. Imò ad hoc maximè fieri videtur: nam illo secluso dubium fortasse esse posset, an emittere noua vota, sit materia prioris voti obedientiæ: ergo seclusa hac quæstione, & præcepto illius voti, potest exigi alterius promissionis obseruantia. Vt autem illa promissio obligationem suam inducat, necesse est, vt superior, non solùm facultatem præbeat, sed etiam exigat à subdito, vt suam promissionem impleat.

14. Quando censeatur scholaris teneri aut non teneri ad acceptādum gradū. Dupliciter enim potest scholaris inuitari ad vlteriorem gradum: vno modo per modum gratiæ, vt sic dicam, ex voluntate superioris nō absoluta, sed conditionata: quia nimirum hoc ei conceditur, tāquam fauor religionis, in quo moraliter loquēdo est subintellecta conditio, si velit illum acceptare, quia gratia non confertur in inuitum, & tunc in rigore non obligatur ex voto ad acceptandum. Et ita possunt excusari à culpa graui, qui recusant aliquem gradum sibi oblatū. Alio verò modo potest alicui iniungi vt gradum aliquem acceptet, exigēdo ab illo voti sui obligationem: quod tunc fit, quandocunque superior, ex definita voluntate, & quasi decreto illum iniunxerit, etiamsi obedientiæ præceptum non imponat. Hæc enim duo longè diuersa sunt. Vt si quis voueat dare alicui eleemosynam, quoties ille voluerit, ac petierit, si solùm petat ostendendo simplicem quendam affectum, & quod libenter illam accipiet, nondum obligabit votum; quia nondum est satis impleta cōditio. At verò si definitè & ex efficaci voluntate petat volens impleri, quod Deo promissum est, iam tunc vrgebit obligatio voti, non quia petens imponat præceptum, sed quia implet conditionem, qua posita votum obligat. Ita ergo est in proposito; nam acceptatio requirit obligationem, seu donationem ex parte alterius, & in rigore dicit habitudinē ad oblationem perfectam, quæ ex absoluta voluntate procedit. Et ita expressè statutum est in 7. Congr. decret. 32. cuius hæc sunt verba. *Censuit Cōgregatio, omnes vi 4. voti in Congregatione 5. explicati, teneri superiori certum gradum imponenti obedire, ita tamen vt rationes prouinciali, ac patri nostro, consueto Societatis more, proponere possint, quas scripto censuit proponēdas: verùm superiori illis examinatis in sententia persistenti, & certum gradum absolutè statuenti, licèt non addat obedientiæ præceptum, teneri vnumquemque obedire, imperatúmque gradum suscipere, vt si non fuerit obsecutus, censendus sit in malo statu esse, atque à sacramentorum vsu, & administratione excludendus.* Ita enim similes promissiones moraliter & iuxta communem vsum intelliguntur. Dices, qui absolutè promittit ingredi, videtur obligari quoties ianua ei aperitur, & ingressus permittitur, etiamsi non cogatur, neque ab alio efficaciter moueatur, nam satis ab ipsa promissione mouetur. Respondetur non esse dubium, quin promissio ingrediendi possit in hoc sensu fieri, vt patet in voto ingrediendi religionem, vel ingrediendi Ecclesiam ad orandum: tamen in præsenti hoc votum non est ita absolutum, tum quia fit cum ordine ad voluntatem superioris, ac proinde rectè explicatur de voluntate absoluta, & perfecta: tum etiam quia fit secundùm constitutiones, ex quibus solùm habemus obligari ad acceptandum eo modo, quo dictum est. Instantia remouetur.

Vltimò ex dictis satis responsum est ad alteram partem dubitationis in principio propositā, quando scilicet obliget hoc votum, & cur in eo determinatio temporis addita nō fuerit. Ideo enim addita non est, quia neque in Bullis Pontificiis, neque in constitutionibus huius religionis certum temporis spatium definitum est ad huiusmodi ingressum. Cur autem hoc tempus definitum nō fuerit, dicemus l. 6. à principio, agentes de gradibus professorum. Obligat ergo hoc votum, vt dictum est, cùm primùm conditio in eo inclusa impletur, scilicet, quòd superior, qui potestatem habet, huiusmodi ingressum postulet efficaci voluntate, vel etiam dici potest obligare quando Societas exigit ius suum: nam licèt hæc promissio sit votum Deo factum, tamē per illud aliquod ius acquiritur ipsi Societati, ratione cuius, & ratione etiam iurisdictionis, quam habet in subditum, potest nō solùm obligare, sed etiam cogere ad hoc votum implendum in eo gradu, quem Societas designauerit. Hæc verò obligatio ita intelligenda est vrgere pro tali tempore, seu statim ac voluntas superioris intimatur, vt tamen moraliter id intelligendum sit; nam semper datur locus semel, aut iterum recurrēdi ad eūdem superiorem, & proponendi si quid occurrerit: nam hoc significatur in constitutionib. citatis, & expressè habetur in 7. Congr. sup. cit. Et hæc est etiam intentio Præpositi, vt suauis ratio prouidentiæ & consuetudo interpretata fuit. Tutus autē in conscientia non solùm ille non est qui absolutè resistit (vt dicta Congreg. satis expressit) sed etiam ille qui adeò resistit, vt moraliter cogat superiorem, ad voluntatem vel mutandam, vel suspendendam, ne fortassè subditum maiori periculo exponat. 15.

INDEX CAPITVM LIBRI QVINTI.

De Societatis tum ſcholaribus quantum ad proprium ipſorum ſtudendi munus, profectúmque in literis, tum etiam de publicis eius ſcholis pro externis.

LIBER

LIBER QVINTVS.

De ſcholaſticis ac ſtudiis Societatis IESV, tam domeſticis, quàm externis.

Libri argumentum.

HACTENVS ſolùm explicuimus ſtatum hunc religioſum, quantum ad ſubſtantiam eius, & quoad vincula votorũ, quibus conſtituitur, & obligatur. Nunc priuſquam ad alios gradus transeamus, dicere oportet de muneribus, & exercitiis huius ſtatus; quæ & literaria eſſe poſſunt, & ſpiritualia. Priora ſunt propria, & ideo de illis præcipuè dicemus: poſteriora magis communia ſunt toti religioni, & de illis aliquid tactum eſt in 1. lib. cap. præſertim 3. addemus verò hîc aliqua, quæ videbuntur magis propria, & neceſſaria ad religioſam profeſſionem huius ſtatus explicandam. Literaria autem exercitia, & paſſiuè, & actiuè conſiderari poſſunt, id eſt, vel vt ordinantur ad diſcendum, vel ad docendum. Priori modo pertinent propriè, & per ſe ad ſcholares Societatis; poſteriori autem modo, etiam aſſumuntur à Societate, tum ob ſuorum profectum; tum etiam ob externos, & quoſcunque fideles, qui ſacra doctrina indigent; & quia hæc duo omnino coniuncta ſunt, de illis ſuo ordine dicemus.

CAPVT I.

Vtrùm ſtatus aliquis religioſus ad literas perdiſcendas in Societate meritò deſtinetur?

1. Error hæret. in hacquęſt. D. Thom.

QVorundam error fuit, ſtudium literarum alienum eſſe ab ſtatu religioſo; vt refert D. Thom. opuſc. 18. cap 26. & opuſc. 19. cap. 11. Videtur enim hic error circa eius tempora, ſeu D. Dominici exortus. Præceſſerat enim error VViclephi, qui generaliter ſtudia Chriſtianorum damnabat, contra quem aliqua infrà attingemus cap. 4. Hi verò impugnatores religionis licèt non negarent ſtudia ſecularium eſſe conuenientia, dicebant tamen in ſtatu religioſo, vel eſſe illicita, vel certè non eſſe proportionata. Vtrumque enim illi aſſeruiſſe videntur quantum ex D. Thom. colligitur. Fundari autem potuerunt primò in antiqua conſuetudine monachorum, de quibus Caſſiodorus lib. 1. Tripartitæ, cap. 11. ex Sozomeno lib. 1. cap. 12. ſic ait: *Multiplicem ſcientiarum cognitionem, & argutam diſſerendi ſubtilitatem, veluti rem ſuperuacaneam, & otium, quod in præſtantioribus ſtudiis ponendum eſt, ſibi ſurripientem & ad vitam rectè inſtituendam nihil afferentem adiumenti, penitus contemnunt.* Et cap. 13. idem Sozomenus referens D. Antonij vitam, & virtutes, addit, *literas neque nouit, neque magni æſtimauit; ſed puram mentem, vtpote literis antiquiorem, & earum inuentricem laudauit plurimum.* Et Gregorius 2. dialog. in procemio de B. Benedicto ſic inquit, *Romæ liberalibus ſtudiis traditus fuerat, ſed cùm in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem, ne ſi quid de ſcientia eius attingeret, ipſe quoque in immane*

1. eius fundamentum ab authoritate ſeu exemplis. Caſſiod.

Sozomen.

D. Gregor.

A *præcipitium totus iret. Deſpectis itaque literarũ ſtudiis, relicta domo, rebúſque patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ conuerſationis habitum quæſiuit. Receſſit igitur, ſcienter neſciens, & ſapienter ignorans.* Et D. Baſil. in regula 235. ex breuioribus, ferè ad hanc quęſtionẽ reſpondens, ait, *His qui præſunt cõuenire, vt ſcientiam habeant.* de cæteris verò ſubiungit; *vnuſquiſque verò (memor verborum illorum Apoſtoli, non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram) quæ officij ſui ſunt ſtudioſè diſcat, & perſequatur, neque curioſè* B *vlterius quidquam inquirat.* Hinc denique videtur dixiſſe Hieronymus ad Titum 1. & referrur in cap. *olim*. d. 95. *Antequam inſtinctu diaboli ſtudia in religione fierent.*

D. Baſil.

Hieron.

2. Rationes ad hunc errorem ſuadendum eſſe poſſunt, primò quia ſtudia, & tempus occupant & mentem diſtrahunt à propriis religioſorum inſtitutis. Secundò, quia perfectio religioſa (vt ait Sozomenus ſuprà) in bonorum numero non ducit ea, quæ inter vitium, & virtutem media ſunt, quia non ſatis putat non eſſe malum, niſi hominem reddat bonum, & meliorem: at literarum ſtudia inter media bona computantur; ergo. Tertiò, C quia religio fugit gloriam illam, quæ ab hominibus colligi ſolet, neque virtutem oſtentat; ſed exercet: at ſcientia per ſe inflat, & oſtentationi magis, quàm virtuti inſeruit: ergo. Quæ rationes cùm generaliter probare videantur, hoc genus ſtudij non eſſe admittendum in religioſo inſtituto, multo magis videntur conuenire non poſſe eſſe finem religioſi ſtatus: quia hoc modo magis repugnat debito ordini: ergo non rectè eſt inſtitutus in Societate peculiaris gradus religioſorum ad hunc finem literas addiſcendi. Vnde no- D uiſſimè Kemnitius hæreticus reprehenſionem hanc contra Societatem exaggerauit, vt refert Payua de origine Societatis: & ideo Antiieſuitam illum vocat Spencæus lib. 1. de continentia cap. 5.

Vna ratio pro eodem errore. Altera. Sozomen.

Tertia.

Payua. Spencæus.

3. Certum nihilominus in primis eſt, ſtudia literarum ſaltem ſacrarum religioſo ſtatui maximè congruere. Hanc veritatem cenſeo eſſe dogma fidei, quod D. Thom. confirmat ex illo Pſalmi 118. *Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me:* nam inde conſtat, non ſolùm bonitatem, ſed etiam ſcientiam, eſſe conuenientem ad animæ perfectio- E nẽ. Vnde Iſaiæ 5. dicitur, *Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam.* Et Oſeæ 4. *Conticuit populus, eo quòd non habuerit ſcientiã: quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te.* Quanquam enim hæc loca, & ſimilia exponi poſſint de ſcientia practica præceptorum Dei: tamen ad literam optimè intelliguntur de ſcientia, quæ opponitur ignorantiæ diuinarum literarum, quæ radix eſt multorum vitiorum, & ideo Iſaiæ 3. ob peccata populi comminatur Deus, *Auferam de Ieruſalem, & Iuda conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici.* Vnde Bern. ſerm. 36. in Cantica: *Non ignoro* (inquit) *quantum Eccleſiæ prefuerint, & proſint literati*

1. Aſſertio ac dogma fidei. Eius 1. probatio à D. Th. adducta ex ſcript.

Bernard.

literati sui, siue ad refellendos eos, qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruendos. legi : qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Denique legi, quia tu repulisti scientiam, & ego repellam te, vt non fungaris mihi sacerdotio. Vnde etiam Innocentius III. in cap. *nisi cùm pridem.* de renuntiatione hæc eadem verba adducit, vt ostendat, scientiam esse Episcopo necessariam. Et ad idem propositum afferuntur in VII. Synodo cap. 2. & refertur in cap. *omnes.* d.38. scientia ergo hæc per se maximè vtilis est religioni & perfectioni eius. Quod si talis scientia est vtilis, non est expectanda à Deo per infusionem, id enim superstitiosum esset; neque etiam solo ingenio proprio, & labore quærenda, id enim & præsumptuosum, & periculosum existeret; ergo illius studio & disciplinæ vacare oppotruno tempore conuenientissimum est.

4. *2. probatio adducta ex patribus. D Hieron.* Secundò ad hoc confirmandum adducit D.Th. opusc.19.c.11. senté tiam Hieronymi in epist.4. ad Rusticum, *Habeto cellulam pro paradiso, varia Scripturarum poma decerpe, his vtere deliciis, harum fruere complexu.* Et infrà, *nunquam de manu, & oculis tuis recedat liber, discatur Psalterium ad verbum.* & infrà, *Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia nō amabis.* & infrà, *Ne ad scribendum citò prosilias, & leui ducaris insania: multo tempore disce quod doceas.* Deinde affert eundem Hieronymum epist.103. ad Paulinū presbyterum, *Sancta rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vita merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat.* refertur in c. Sancta. 2.q.7. Afferre etiam possumus eundem Hieronymum epist.13. ad Paulinum Episcopum dicentem, *semper in manu tua sacra sit lectio.* & infrà, *Audi mi conserue, amice, germane, ausculta paulisper, quo in Scripturis sanctis calle gradiaris; totum quod legimus in diuinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est : qui edere vult nucleum, frangat nucem*, & in reliqua parte epistolæ illum excitat ad hoc studium: & concludit; *nihil in te mediocre esse contentus sis, totum summum, totum perfectum desidera.* His addi possunt, quæ de hac scientia Scripturarum, quatenus religiosis & monachis necessaria est, tractat Cassianus collat.14. à ca.8. vsque ad finem. *Cassian.* Item quæ de antiquis monachis referunt historiæ, quod nimirum lectioni Scripturarum assiduè vacabant, vt de religiosis in Ægypto, & de Essæis Christianis refert Eusebius lib. 2. historiæ cap. 16. ex Philone lib. de vita cōtemplatiua. *Euseb. Philo.* Et de antiquis monachis S. Benedicti, idem refert Trithemius lib. de viris illustribus illius ordinis c. 6. *Trithem.*

5. *3 Probatio rationis.* Tertiò possumus etiam ratione hoc cōuincere, Nam studium, præsertim sacrarum literarum, de se bonum est, & honestum, & ad perfectionem vitæ tam actiuæ, quàm contemplatiuæ est necessarium: ergo maximè accommodatum est religioso statui. Maior patet, quia scientia per se, est perfectio maximè consentanea naturæ hominis, & ideo etiam propter suam perfectionem appeti honestè potest: quia velle conuenientem naturæ perfectionē, & quasi ornamentum, per se bonum est; id est, seclusio prauo fine, vel alio accidentario periculo morali, vel impedimēto necessarij boni: hæc enim extrinseca sunt; & in religionis statu facilè vitari possunt. Quòd si hæc vera sunt de scientia ex genere suo, multo magis de scientia Dei & earum rerum, quæ ad ipsum pertinent, cùm fœlicitas hominis in hac cognitione consistat, vel ab illa maximè pendeat, iuxta verbum Christi Ioannis 17. dicentis, *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum*, &c. Appetere autem propriam beatitudinem, & studere illi acquirendæ, pro huius vitæ capacitate optimum est. Et hinc facile probatur minor. Nam in primis contemplatio in diuinæ veritatis consideratione consistit, quæ sine præuia lectione, & studio, vel haberi non potest naturaliter, vel non sine periculo erroris; & ideo Patres omnes de vita contemplatiua tractantes, ante omnia docent assiduam lectionem, & studiū ad illam esse necessaria, & has ponunt inter partes vitæ contemplatiuæ, vt suprà in lib.1. cap.6. num. 7. huius partis vidimus. Vnde Hieronymus epist. *Hieron.* 103. *Oro* (inquit) *te frater chariss.me, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihilque aliud quærere. Nónne videtur tibi iam hìc in terris regni cœlestis habitaculum? ex quo* (ait D.Thom. dict. c.11.) *patet, quod cœlestis conuersatio est in studio sacræ Scripturæ commorari.* Nec minus necessaria est ad perfectionem huius partis vitæ actiuæ, quæ circa spirituales actiones, & salutem proximorum versantur, vt per se satis patet, magísque constabit ex sequenti assertione.

6. *2. Assertio bipartita.* Dico secundò in statu religioso, cuius finis est non solùm contemplari, sed etiam contemplata aliis tradere, necessaria non est vulgaris scientia, sed perfecta rerum omnium, quæ ad fidem, & mores pertinent; ac proinde necessarium etiam est, vt religiosi huiusmodi scientiæ perfectè acquirendæ in tali statu religioso incumbant. *Prior pars ostenditur.* Prior pars adeò est euidens, vt non egeat probatione. Quia nemo potest alios docere, si ipse ignorans sit: quomodo enim poterit mentes illuminare, qui in tenebris versatur, aut hæreticis resistere, aut rationem eius, quæ in nobis est, fidei reddere, aut morales difficultates occurrentes dissoluere, & omnibus satisfacere, nisi in vtraque Theologica doctrina, positiua & scholastica; speculatiua, & morali; satis instructus sit? *Confir. à D. Thom.* Confirmat hoc D.Thom. ex illo 1. ad Timoth.4. *Dum venio attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ*; nam dictio illa, *lectioni*, passiuè (vt sic dicam) & non actiuè intelligenda est, id est, non ad fructum aliorum, hoc enim ad doctrinam pertinet, sed pascendo teipsum, vt rectè ibi adiunxit Caietanus, & Theophylactus ibi rectè colligit. *Caiet. Theophil.* *Si Paulus Timotheum iubet incumbere lectioni Scripturarum, quid nos posthac facere decet?* Et addit, *Quin etiam ipse Paulus ad finem vsque vitæ suæ, legendis sacris incubuit, quia & alios ad illud studium cohortabatur.* Ac denique D.Thomas ex hoc patere concludit, quòd exhortari, & docere volentibus necessarium est lectionis studium, & affert illud Gregorij in Pastorali p.2. cap.vlt. *Gregor.* *Necesse est, vt qui ad officium prædicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant.* Per lectionem autem in his, & similibus locis intelligi debet omne studium doctrinæ sacræ ad Ecclesiasticum, seu religiosum munus necessarium, vel accommodatum ad exhortandos, vel docendos proximos in rebus omnibus ad fidem, & mores eorum pertinentibus. Sic enim, & non aliàs explere poterit minister Euangelicus in omni materia præceptum Apostoli ad Titum 2. *tu loquere quæ decent sanam doctrinam.*

7. *Pro posteriori ostendenda supponuntur duo.* Et hinc facile probatur altera pars, supponendo duo certa, & moraliter necessaria, vnum est, non posse in huiusmodi religione recipi omnes viros prouectos, & in diuinis literis sufficienter instructos ad exhortandum, & docendum alios: *Primò.* quod ipsa experientia satis constat, & in superioribus lib.3. cap.1. num. 2. tactum est, & in constitutionibus Societatis, & Bullis Pontificiis in speciali est adnotatum, vt ibidem diximus. *Secundò.* Aliud est, huiusmodi doctrinam, seu scientiam non esse à Deo miraculosè

miraculosè petendam, & expectandam: non enim A sunt hæc signa, aut extraordinaria opera nunc Ecclesiæ necessaria, sed labore & industria, cum diuina gratia comparanda est, iuxta illud Hieronymi epist. 4. ad Rusticum. *Hæc dico, vt etiamsi clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeres Christo, ne miles antequam tyro, nec prius Magister sis, quàm discipulus.* Et infra: *Multo tempore disce quod doceas.* Sic etiam dixit Innocentius I. in epistola 12. & habetur d. 61. cap. 4. *Miserum est eum magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit.* Quod etiam habet Boëtius in lib. de disciplina scholarium c. 2. & ad hoc propositum expendit Theophylactus verbum illud Pauli ad Timotheū, *Dum venio attende lectioni*, dicens, *Addit ei animum* B *per hoc quod dicit: Dum venero spem faciens ei venturum præceptorem. Verisimile enim erat, eum, qui præceptore orbatus esset Paulum requirere. Cuius autem rei gratia dixit, Dum venio: par erat cùm ipse iuuenis esset multa ignorare, egereque eum præsentia Pauli, vt hæc disceret. Ait itaque: Interea dum venero, lege Scripturas, & inde habebis, vt fieri potest, legislationes, & præcepta: postquam autē venero, ego tibi suggeram reliqua.* Quam ponderationem videtur Theophylactus sumpsisse ex Chrysostomo, qui hom. 13. breuiùs eam insinuauit, dicens, circa idem verbum, *Dum venero; prouidentissimè profectò id posuit, solatúrque discipulum: fieri enim necessariò debuit, vt desertum se ac parente destitutum putaret, nisi ille suum polliceretur aduentum.* C Quibus adiungere possumus, quæ paulo inferiùs idem Chrysostomus addit, *Ista profectò Timotheo dum loquitur, omnes salubriter admonet, quòd si hic, qui mortuos excitabat, hæc monita edidit, quid nos iam miseri dicturi sumus?* Si ergo Timotheus indigebat doctore, & disciplina, quid mirum est quòd religiosi, præsertim illi, qui futuri sunt ministri Euangelij, doctore, studio, ac disciplina indigeant?

Hieron. — *Innocent. I.* — *Boët.* — *Theophyl.* — *Chrysost.*

8. Ex his ergo duobus principiis, euidentur concluditur, optimum esse religiosam iuuentutem studiis literarum sacrarum incumbere: quia ad omnem finem ipsius religionis necessarium est; & aliunde, nulla ex parte repugnat perfectioni talis D status, vt iam tactum est, & respondendo ad obiectiones confirmabitur. Additque D. Thomas huiusmodi iuuentutem esse aptissimam ad profectum in huiusmodi literis, eo quòd à carnalibus affectibus, & secularibus curis maximè sit separata iuxta illud Isaiæ 28. *Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditū? ablactatos à lacte, auulsos ab uberibus.* Propter quod Bernardus epist. 108. reprehendit quendam, qui religionis ingressum differebat, vt in seculo studiis vacaret. *Falleris* (inquit) *si te putas inuenire inter mundi magistros quam* (scilicet sciētiam) *soli Christi discipuli, id est, mundi contemptores Dei munere assequuntur.* Et adducit illud Oseæ 10. E *Seminate vobis ad iustitiam, metite spem vitæ, illuminate vobis lumen scientiæ.* Et subdit, *vides quia non rectè proceditur ad lumen scientiæ, nisi germen iustitiæ præcedat ad animam, ex quo formetur granum vitæ, & non palea gloriæ. Quid ergo? nondum tibi ad iustitiam seminasti, nondum spei manipulos meruisti, & veram te præsumis sectari scientiam? nisi fortè pro vera supponatur illa, quæ inflat.* Vbi licèt de scientia spirituali, & practica præcipuè loqui videatur; non tamen excludit quamcunque scientiam, præsertim rerum diuinarum. Locus autem Oseæ, quem adducit, in vulgata nostra non habet illa verba, *Illuminate vobis lumen scientiæ*; sed relata sunt iuxta L x x. in vulgata verò loco illorum sunt hæc, *Innouate vobis nouale.* Hieronymus autem ibi in eandem sententiam à Bernardo intentam vtramque lectionem accommodat: nouale enim agrum significat denuo ad culturam accommodatum, vt exposuit Pontifex in cap. *quid per nouale.* de verb. signif. Metaphoricè ergo significat animam, à qua spinæ, & radices peccatorum, ac vitiorum eradicatæ sunt, quæ apta est ad spiritualem culturam, & similiter ad scientiæ profectum, vt exposuit etiam idem Bernardus sermone 37. in Cantica, & Origenes tract. 12. in Matth.

Concluditur iam posterior pars assertionis. — *D. Thom.* — *Bernard.* — *Iuxta edit. L x x.* — *Hieron.* — *Bernard. Origen.*

9. Dico tertiò conuenientissimè in Societate institutum esse primum religiosorum gradum, vt in eo studiis vacetur. Hoc in primis satis constat ex approbatione Pontificum, & ex tota ratione instituti in 1. lib. à nobis declarati. Ita enim sunt duo hi gradus scholarium, & professorum in hac religione instituti, vt prior ad posteriorem ordinetur: ergo finis proximus, & intrinsecus, vt sic dicam, illius prioris status est disponere personas, eásque capaces reddere, & aptas ad posteriorem statum. Hæc autem dispositio in duobus maximè consistit, in virtute scilicet, & doctrina, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Attende tibi, & doctrinæ.* Ex quibus instructio, & exercitium virtutis statim à principio religionis, & nouitiatus, incipit, & ad illius studium, & disciplinam specialiter tempus secundæ probationis ordinatur; nam exercitium, & profectus eius, toto vitæ tempore durare debet, & tempore etiam studiorum peculiaris eius rei cura conseruatur, & in vltima probatione renouatur, vt in sequenti lib. cap. 1. & 2. videbimus. Meritò ergo literarum studium positum est tanquam proprium munus, atque adeò tanquam proximus finis huius prioris gradus: vnaquæque enim res esse dicitur propter suam operationem. Quin potiùs D. Thom. dict. artic. 5. quæstione 188. 2. 2. de tota aliqua religione (& videtur tacitè de sua loqui) dicit rectè institui ad studia literarum: multo ergo faciliùs hîc nos dicere possumus de inferiori quodam gradu totius religionis. est tamen proportionalis diuersitas: nam tota religio non ordinatur ad studia literarum, tanquam ad suam actionem, vel adæquatam, vel præcipuam; sed tanquam ad actionem secundariam, quæ sit medium ad alias præcipuè intentas; quidam autem gradus religiosorum proficientium in statu, qui solùm constituit quandam partem vnius religionis rectè ad illam actionem, tanquam sibi adæquatam, vel præcipuam (scilicet post generalem curam propriæ perfectionis spiritualis) ordinatur. Hoc enim genus actionis, licèt ordine intentionis posterius sit respectu totius religionis: ordine executionis necessariò debet esse prius: optimè ergo primus religionis gradus circa illud occupatur. Quomodo autem nihil alienum à perfectionis instituto hic ordo contineat, ex solutionibus argumentorum constabit.

3. Assertio. Probatur ex Pontificib. — *Confirm. ex D. Thom.*

10. Ad fundamentum ergo contrarij erroris, primùm negatur assumptum vniuersaliter intellectum: ostendimus enim antiquissimos etiam religiosos, studium literarum plurimum coluisse: fatemur autem hoc studium non esse singulis necessarium ad propriam perfectionem: sunt enim diuersæ viæ ad perficiendas animas, quibus Spiritus sanctus vtitur: nam ob eam causam inter alias Ecclesia dicitur, *circumdata varietate*, & ideo quod Benedictus, vel Antonius, vel alij innumeri sancti monachi studiis non vacauerint, non

Ad fundamentū hæret. in n. 1. — *Psal. 44.*

non ideo est, quia religiosis hoc studium noceat (hoc enim est ex puris particularibus argumentari,) sed quia aliud vitæ genus professi sunt, ad quod tam accuratum studium necessarium non erat, sed illud quod ad rectos mores proprios instituendos & ad diuinam contemplationem sine errore exercedam sufficeret: quod illis non defuisse omnino credendum est: oportet ergo quoad hac multum distinguere inter monachale institutum, & mendicantium, (vt generatim loquar) nam in hoc posteriori, studia sunt multo magis necessaria, eo quòd ad iuuandos proximos ordinetur, vt dictum est. Vnde quo mendicans religio perfectius hunc finem participauerit; eò pluribus literis & studiis indigebit.

11. Ad locum Basilij in eodem n. 1. Ita ergo facile responsum est ad priora exempla. Testimonium autem Basilij potiùs nostram intentionem confirmat, tum quia dicit vnumquenque religiosum *debere studiosè discere, quæ sui officij sunt*; religiosus ergo, qui tendit ad officium ministri Euangelici debet accuratè discere, quæ ad illud officium spectant, quod sine magno literarum studio fieri nō potest. Tum etiam, quia hoc ipsum confirmat Basilius dicens, *cui aliorum rectio commissa sit, eum quæ apud omnes scripta sint, scientia comprehensa habere, ac dicere debere*: quod nos planè dicere possumus de quocunque sacerdote Societatis: nam licèt munus Rectoris non habeat quoad iurisdictionem, participat illud quoad doctrinam, & instructionem aliorum: propter quam scientia est necessaria, *cùm doceat* (sicut Basilius subiungit) *cunctos, multiplicem Dei voluntatem singulis præmonstrando officio suo*. Testimonium autem Hieronymi sinistrè refertur; nā ibi per studia non intelligit Hieronymus studia literarum, sed affectiones varias, vt D. Thomas rectè exposuit, & ex contextu patet, qui sic habet; *Antequam diaboli instinctu studia in religione fierent; & diceretur in populis: ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, &c. sic Virgilius.

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

12. Ad primam rationem in n. 2. quoad 1. de occupatione temporis. Ad primam rationem duo in ea dicuntur, scilicet studia occupare tempus, & mentem distrahere. Priùs fatemur, non de toto, sed de magna parte temporis; cum ea enim moderatione in religione assumitur, vt suum proprium ac sufficiens tempus altioribus religionibus reseruetur: omnia enim tempus suum habent, & religionis status ita omnia disponit, & ordinat (ideo enim ordo vocatur) vt tempora non confundantur. Vnde in 1 regula Societatis ex communibus, quæ desumpta est ex p. 4. constit. c. 3. sic habetur, *singuli præfinitum sibi tempus suæ conscientiæ bis in die examinandæ orationi, meditationi, lectionique spirituali impendant*; & cætera, quæ sequuntur; atque hoc modo, illa temporis occupatio nihil officit religionis perfectioni. Nec præterea tempus illud, quod studiis impenditur, sine spirituali profectu consumitur, cùm totum illud studium magnum Dei obsequium sit, tum ratione finis ad quem ordinatur, tum ratione charitatis, & obedientiæ, à quibus proficiscitur, vt expresè habetur in 1. & 2. regula scholarium Societatis, sumptis ex constit. p. 4. c. 6. Alteram partem de distractione, simpliciter negamus, quia animæ distractio in deteriorem partem sumitur, studia autem, quantum est ex se (quidquid sit de vitio, aut fragilitate personæ) non distrahunt mentem, quominus de Deo, vel de re aliqua honesta propter Deum cogitet. ergo non distrahunt, sed potiùs colligunt mentem, & solent esse medium ad prauas cogitationes im-

Quoad 2. de distractione.

pediendas, & consequenter impediunt carnis concupiscentias, & alia infima desideria, vt D. Thom. dict. art. 5. declarat. D. Thom.

13. Instantia remouetur. Dices impedire saltem actualem cogitationem, vel contemplationem de Deo. Respondeo si hoc incommodum afferant pro illo eodem tempore, pro quo Deo vacandum est, non id oriri ex ipsis studiis, vel ex nostro inordinato affectu, aut negligentia, vel aliquando ex naturali conditione, & fragilitate: non ergo ob eam causam studia relinquenda, aut reprehendenda sunt, sed moderanda affectio, & circa spiritualia adhibenda diligentia, & cum diuina gratia difficultas illa superanda quæ multo magis oriri solet ex aliis curis, & phantasiis, & cogitationibus aliarum rerum. Si autem dicatur studium hoc impedimentum afferre pro eo tempore, quo studendum est, absolutè loquendo, nullum id est inconueniens, tum quia non est mortalis conditionis semper actu cogitare de Deo, & post ipsum nihil melius cogitari potest, quàm quæ ad sacram doctrinam pertinent, tum etiam quia, vt dicebam, cogitare de rebus aliis propter Deum, virtute est cogitare de ipso, sicut dixit D. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. ad 3. cognitionem rerum in propria natura, quando refertur ad laudem creatoris habere aliquid de luce diuina, & posse dici cognitionem vespertinam, quam boni Angeli habent. Tum denique, quia mens religiosa nunquam ita literarum studiis absorbetur, etiam illis temporibus, in quibus eis vacat: quin ad Deum sæpe recurrat, nunc intentionem in illum renouando; nunc auxilium, & lumen petendo, nunc verò de veritatis intelligentia gratias agendo. D. Thom.

14. Ad 2. rationem in eodem n. 2. Ad secundam respondetur, literarum studia per se spectata, vel per se tantùm assumpta, inter mediocria bona computari, & ideo sic sumpta non magni æstimari à religiosis, at verò sumpta vt instrumenta virtutis, & actionum omnium, quæ ad salutem animarum ordinantur, non esse inter mediocria, sed inter magna bona computanda; participant enim bonitatem finis ad quem ordinentur. Accedit quòd studium rerum sacrarum, de quo præcipuè agimus, non ita est ex mediocribus bonis, vt aliquid ex obiecto indifferens reputandum sit: nam reuera est ex obiecto honestum, quia cognitio quæ per illud inquiritur, est perfectio per se maximè consentanea supremæ hominis inclinationi, vel etiam naturali inclinationi gratiæ; nam cognitio de qua agimus ex principiis supernaturalibus procedit, & ad perfectionem fidei spectat, quæ non potest dici ex mediocribus, sed ex maximis bonis.

15. Ad 3 ibid. D. Thom. Vnde facilè respondetur ad tertium; negamus enim scientiam per se repugnare humilitati religiosæ. Vt enim dixit D. Thom. 2. 2. q. 167. ar. 1. *Ipsa veritatis cognitio per se loquendo bona est; potest autem per accidens esse mala, ratione alicuius consequentis; vel in quantum aliquis de cognitione veritatis superbit, vel in quantum homo vtitur cognitione veritatis ad peccandum*. Constat autem ex dictis, studium non sumi à viris religiosis gratia ostentationis, aut vanæ æstimationis; & ideo nihil repugnare modestiæ religiosæ: quòd si qui motus contrarij insurgant, accidentarij sunt, & diuina gratia vinci possunt. Addo non semper esse reprehensibile in religioso aliquid interdum facere ad eruditionis & profectus in literis ostentationem: quæ tamen non in sola ostensione ad aliorum tantùm opinionem aucupandam sistat; hæc enim vana ostentatio esset, sed ad eundem finem salutis anima-

August. rum referatur; nam, vt Augustinus dixit, lib. de Bono viduitatis cap. 22. *Nobis necessaria vita nostra; aliis fama nostra*; Et sermon. 49. ex diuersis, qui est primus de communi vita clericorum, *conscientia tibi, fama proximo tuo*. Ad conciliandam ergo authoritatem necessariam, doctrinam ostentare à religioso statu alienum non est: Nam etiam ad Timoth. aiebat Paulus 1. epist. c. 4. *hæc meditare, in his esto, vt profectus tuus manifestus sit omnibus.* Vbi Chrysost. Chrysostomus, *vides* (inquit) *vt in hoc quoque illum magnum fieri velit, atque mirabilem; ex quo scilicet Ecclesiæ commoda prouenire sciebat*, & ideo vult profectum manifestari omnibus *non modò in vitæ rectitudine, ac sanctimonia, verùm in synceritate atque vbertate doctrinæ.* Atque hinc etiam constat quomodo ad huiusmodi studia gradus aliquis religiosus ordinari conuenienter potuerit.

CAPVT II.

Vtrùm literarum humaniorum, linguarum, ac liberalium artium studium & peritia religiosis Societatis conueniens sit.

1\. IMpugnatores religionis tempore D. Thomæ, multo magis hoc studium inferiorum artium in religiosis damnabant: dicebántque (vt D. Thom. significat) magis pertinere ad prædicatores Antichristi, quàm Christi, quos describit Apostolus 2. ad Timoth. 3. de quibus inter alia, ait, *semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.* Vbi tacitè reprehendit eos, qui profanas artes discunt, per quas nunquam ad veritatem doctrinæ sacræ cognoscendam perueniunt. Et ideo subiungit, *Tu autem assequutus es meam doctrinam.* Et infrà, *Tu verò permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem.* Quasi dicat, hæc doctrina tibi sufficit; aliæ verò literæ, quæ ad salutem hominem non instruunt, superfluæ sunt: propter quod idem Paulus 1 ad Corinth. 1. sapientiam huius mundi vocat stultitiam, & ad Coloss. 2. Philosophiam inanem, atque fallacem appellat. Vnde etiam Iulianus Apostata apud Cyrillum lib. 7. contra illum, sic argumentabatur contra Christianos his scientiis vacantes. *Quare vos disciplinarum, quæ apud Græcos sunt, conuiuæ estis? siquidem vobis vestrarum Scripturarum lectio sufficit, cùm melius sit ab illis homines arcere, quam ab idolothytorum cibis.* Addo etiam in iure Canonico prohiberi clericis discere non solùm leges, sed etiam physicas disciplinas cap. 2. ne clerici vel monachi in 6. cap. *non magnopere*, extrà eodem titulo, & in Concilio Carthag. 4. cap. 16. prohibentur Episcopi Gentilium libros legere; & habetur 37. d. capite 1. vbi per multa sequentia capita referuntur testimonia Patrum reprehendentium huiusmodi studia in Ecclesiasticis viris, præsertim cap. 5. ex Hieronym. supra ad Ephes. 6. arguuntur Episcopi, qui filios suos in secularibus disciplinis erudiunt. Et in cap. *omnem*, dicitur hæreticos præcipuè studere Dialecticæ, & subiungitur, *sed non in Dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum.*

Pars negans suadetur ex Paulo.

Secunda arguit Iulianũ Apostatam. Cyr. Alex.

Tertia arguitur ex iure.

2\. Dicendum verò est linguarum, & liberalium artium eruditionem maximè necessariam esse operariis Euangelij; nec religioso statui repugnare; & ideo meritò scholares Societatis diligenter in his doctrinis oportet erudiri, priusquam doctrinæ sacræ in Theologia scholastica, vel Scripturæ diuinæ interpretationi, aut intelligentiæ incumbant. Res est satis clara, & certa. Quæ probari potest primò, ex antiqua Patrum traditione. In primis Clementis I. epist. 5. de communi vita ad discipulos, quæ habetur in cap. *relatum* d. 37. ad præsens institutum accommodatissima est; dirigitur enim ad religiosos, quos peculiariter vocat discipulos, seu condiscipulos; hósque primùm ad paupertatem, & obedientiam hortatur; deinde ad Scripturarum intelligentiam, quam non proprio sensu, sed secundùm traditionem Patrum & consonantiam locorum eiusdem Scripturæ interpretandam esse dicit. Tandem verò subiungit; *cùm enim ex diuinis Scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis susceperit; absurdum non erit si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studiis, quæ forte in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat, ita tamen, vt vbi vera didicit, falsa & simulata declinet.* Hinc etiam Eugenius Papa in cap. *de quibusdam*, d. 37. ordinauit, vt in omnibus Episcopatibus constituerentur Magistri & Doctores, *qui studia literarum, liberaliúmque artium dogmata assiduè doceant.* Et subiungit rationem notandam: *quia in his maximè diuina manifestantur atque declarantur mandata.*

Assertio affirmatiua tripartita.

Prima pars probatur primò ex Patribus. Clemens. I.

3\. Atque ita obseruasse omnes antiquos Ecclesiæ Doctores ex historiis, & ex ipsismet facilè intelligitur. Nam etiam Paulus non dedignatur aliquid de prophanis authoribus, suis dictis, vel scriptis inserere, vt patet Actor. 17. 1. ad Cor. 15. ad Titum 1. quæ loca ad hoc propositum obseruauit Hieronymus, vbi etiam intelligit illud Prou. 1. *Animaduerte parabolam, & interpretationem, verba sapientum, & ænigmata eorum.* Et addit Hieronym. *quæ propriè Dialecticorum, & Philosophorum sunt.* Et inferiùs ad hanc rem accommodat ritum accipiendi mulierem captiuam in vxorem; Deut. 21. radendo caput, supercilia, pilos, & vngues corporis amputando. Et subiungit, *Quid ergo mirum si & ego sapientiam secularem propter eloquij venustatem & membrorum pulchritudinem, de ancilla, atque captiua Israelitidem facere cupio?* Et infrà, *labor meus in familiam Christi proficit.* Quod deinde confirmat exemplo Origenis, Metrodij, Quadrati, Aristidis, & aliorum multorum, tam Græcorum, quàm Latinorum. Et concludit, *Qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos refertiunt libros, vt nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem seculi, an scientiam Scripturarum.* Diuus etiam Augustinus in libris de Doctrina Christiana ex professo ostendit, quàm sint necessariæ huiusmodi artes ad sacram Scripturam intelligendam, præsertim lib. 2. Et in summa tria dicit esse necessaria; signorum intelligentiam, rerum cognitionem & dubiorum ac difficultatum expeditionem. Primum confert linguarum notitia; ad secundum iuuant Philosophia, & Mathematicæ; in tertio modum, & magnum lumen præbet Dialectica: supposuerat autem lib. 1. cap. 1. duo esse necessaria in omni tractatione; scilicet modum inueniendi, quæ intelligenda sunt, & modum proferendi, quæ intellecta sunt. & ideo præter illa tria, quæ ad intelligentiam necessaria sunt, ad proponendi modum in lib. 4. requirit eloquentiam, non vt simpliciter necessariam: sed vt valdè vtilem, & vt cum debita moderatione vsurpetur; quod de Dialectica, & de cæteris artibus intelligendum erit, vt ipse latè prosequitur libro 2. capite 35. & sequentibus. Quomodo etiam dixit optimè Clemens Alexandrinus libro 6. stromat. numero 2. versùs finem, *vitandum est,*

Probatur secundò.

Hieron.

D. Aug.

est multus, & planè inutilis abusus: qui consumitur in iis, in quibus non oportet, eo, qui est cognitione præditus, vtente disciplinis tanquam præexercitationibus, quæ adiuuantium causarum instar habeant, & ad accuratam veritatis traditionem, quatenus id potest assequi, nec ab eo potest diuelli, & ad propulsandas artificiosas rationes, quæ improbè moliuntur, exscindere veritatem non relinquit erga ea, quæ promouent ad eas, quæ sunt in orbe disciplinas, & Græcam Philosophiam, sed non principali ratione, sed ea quæ est necessaria, & secunda, & deriuatur à circunstantiis. Et paulo superius optimè concluserat: *Per consequentiam ergo his quoque attendit, quæ exercent ad cognitionem, sumens ex vnaquaque disciplina id, quod confert ad veritatem.* Et postea latè prosequitur per singulas liberales artes discurrendo, earúmque vtilitatem attingendo: adducítque exemplum Abrahæ, qui in Astrologia, & Astronomia peritus fuit: eísque ad veritatis cognitionem optimè est vsus; sicut etiam de Moyse dicitur Actor. 7. quòd eruditus erat omni sapientia Ægyptiorum, quod non sine peculiari Dei prouidentia factum est, vt eos confunderet, à quibus eruditus est, vt Theophylactus ibi indicauit. Hinc denique Nazianzenus orat. 20. quæ est funebris in Basilium, *Illud* (inquit) *inter sanæ mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum tenere, non de hac nostra solùm, ac nobiliori loquor, quæ contempto omni sermonis lepore atque ornatu saluti vni; atque earum rerum quæ ratione, atque animo intelliguntur, pulchritudini arctissimè hæret; sed etiam de externa, quam plerique Christiani prauo quodam iudicio vt insidiosam, & periculosam aspernantur.* Quod latè prosequitur & variis exemplis declarat. — *Nazian.*

4. *Secunda pars ostenditur etiam exemplis.*

Ex his ergo sufficienter conuincitur, totam hanc eruditionem humanam, debita intentione, ac moderatione sumptam Doctori Euangelico esse valdè vtilem, ac moraliter necessariam, quæ erat prima pars assertionis. Quòd autem religioso statui non repugnet, quæ erat secunda, eisdem exemplis, & rationibus conuinci potest: Hieronymus enim, & Augustinus religiosi fuerunt, qui vbique summam eruditionem in his literis ostendunt. Idem dicere possumus de Athanasio, Basilio, Nazianzeno, & similibus. *Item ratione.* Ratio etiam id conuincit; quia finis propter quem hæ scientiæ quæruntur, optimus est, & in perfectissimo statu religioso necessarius, vt sæpe est ostensum. Medium etiam hoc, & per se bonum est; quia est perfectio intellectus, & veritatum naturalium cognitio, & quatenus medium quoad multa valde vtile, quoad aliqua verò, etiam necessarium est ad dictum finem. Est enim necessaria saltem Latinæ linguæ sufficiens cognitio, & Dialecticæ, & Philosophiæ mediocris eruditio: sine his enim nullus nisi temerè, & imperitè ad Theologiam accedere potest. Ad eam verò exactè comparandam linguarum cognitio, & peritia omnium artium, præsertim verò Dialecticæ, Philosophiæ, & Metaphysicæ exacta comprehensio vtilissima est. Hinc Clemens V. in Clem. 1. de statu Monach. §. penultim. inter alia, quæ ad ampliationem cultus diuini statuit, vnum est, *Vt in singulis monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur Magister, qui eos* (id est, Monachos) *in primitiuis scientiis instruat diligenter.* Per primitiuas autem scientias sine dubio intelligit eas, quæ ad diuinam Theologiam præambulæ sunt; ideóque rationem adiungit, *vt monachis proficiendi in scienitia via opportuna non desit*, cui consonat c. *quia nonnullis.* de Magistris vbi Grammatica etiam doceri præcipitur, *ne opportunitas proficiendi subtrahatur.* Vnde etiam Trithemius dicto libro de viris illustribus Sancti Benedicti cap. 6. refert antiquissimam consuetudinem illius sacri ordinis fuisse iuniores fratres disciplinis scholasticis instituere, vt Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Philosophia, & aliis, quibus sufficienter instructi ad sacram Scripturam introducerentur. Quod si in religionibus monasticis hæc consuetudo probata fuit, multo magis in illis, quæ ad spiritualia ministeria proximorum institutæ sunt, vt rectè concludit D. Thomas dict. Opusc. 20. cap. 11. — *Trithem.* — *D. Thom.*

5. *Tertia pars assertionis suadetur ex fine Societatis.*

Ex quibus nos à fortiori concludimus tertiam assertionis partem *religioni Societatis necessariam fuisse omnino hanc institutionem*; id verò constat ex dictis lib. 1. c. 2. de fine huius religionis: nam inter omnes, quæ ordinantur ad salutem proximorum, sine dubio excellit in modo, & præcipua intentione quærendi salutem animarum; ad quem finem tria principalia munia assumit, scilicet propagare Ecclesiam inter infideles, & quascunque remotissimas nationes, defendere illam ab hæreticis, & impugnatoribus pro eorum simul reductione laborando; exhortari, & docere ipsos Catholicos ad eorum sanctificationem, & omnem perfectionem quoad fieri possit cooperando. Vnde fit, vt hæc religio peritia linguarum, & totius Philosophiæ ac Metaphysicæ indigeat; non solùm propter Theologiæ, & sacræ Scripturæ intelligentiam, sed etiam vt aliis modis ea peritia vtatur in fidei obsequium.

6. *Quibus de causis peritia linguarum Societati necessaria.*

Nam peritia linguarum hoc tempore maximè necessaria est ad resistendum hæreticis, & eorum petulantiam retundendam; aliquarum etiam linguarum cognitio ad seminandam fidem inter Paganos, & Gentiles maximè necessaria est. Vnde sicut Spiritus sanctus ob hanc præcipuam causam primis Euangelij prædicatoribus tribuit linguarum donum, ita quando illa signa cesserunt, religio, quæ illud munus participat, debita diligentia & industria linguæ instrumenta præparare, & quoad fieri possit, vniuersale efficere debet; quod sine peritia linguarum non fit. Hac ratione vtitur Pontifex in Clement. 1. de Magis, dicens, *Illius, cuius vicem in terris gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad euangelizandum Apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos; viris Catholicis peritiam linguarum habentibus quibus vtuntur infideles, præcipuè abūdare sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere.* De qua re videri potest Ludou. Gomez super regulas Cancellariæ, reg. *De idiomate* q. 1. vbi hoc ipsum argumentum rectè prosequitur dicens quàm sit necessaria ad fidei propagationem linguarum notitia, illarum præcipuè, quæ apud infideles frequentiores sunt. — *Lugd. Gom.*

Quibus itē philosophia. Philosophia etiam necessaria est huic religioni, non solùm ad Theologiam sibi acquirendam, sed etiam vt per eam præpararet viam ad tractandam cum Gentilibus fidem, conuincendo eorum errores, & naturales veritates de Deo euidenter demonstrando; hunc enim morem antiqui Patres, & Ecclesiæ rectores obseruarunt, vt constat ex Augustino in libris de Ciuit. Dei, Eusebio in libris de Præparatione, & demonstratione Euangelica, Iustino in oratione Parænetica ad Gentes, & vtraque Apologia pro Christianis; Cyrillo libris contra Iulianum, Tertulliano, Arnobio & aliis. Fieri autem non potest, secluso miraculo, aut extraordinaria prouidentia Dei, vt aliquis sufficiat vi- — *D. Aug. Euseb. Iustin. Cyril. Alex. Tertul. Arnob.*

vi & efficacia rationum errores naturali lumini contrarios conuincere, nisi in Philosophicis disciplinis accuratè instructus, & eruditus sit.

7. Firmatur necessitas vtriusque peritiæ exemplo. Quod optimè confirmat exemplum Danielis, prout illud expendit Glossa ordinaria, circa illud verbum Danielis, *Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa Regis*, &c. Dixerat enim prius iussisse Regem Præposito suo, vt introduceret de filiis Israël pueros *eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possint stare in Palatio Regis, vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum*. Et adiungit, constituisse eis *annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino vnde bibebat ipse*, postea verò solùm dicit propofuisse Danielem, *ne pollueretur de mensa*, tacitè significans à doctrina & peritia linguarum, non abstinuisse: qui enim duobus propositis vnum excludit; aliud tacitè admittit, vt argumentatur Gregorius hom. 18. in Euangelia, & pro iure positum est in cap. *nonne*, de præsumptionibus. Quo argumento supposito, rectè dicit prædicta Glossa ex Hieronymo ibi, *Qui de mensa Regis non vult comedere, ne polluatur, si sapientiam, atque doctrinam Ægyptiorum sciret esse peccatum, nunquam didicisset; didicit autem, non vt sequatur, sed vt iudicet, atque conuincat. Si enim quis imperitus huius artis, aduersùs Mathematicos scribat, aut expers Philosophiæ contra Philosophos agat, irridendus est. Hac ergo intentione* (concludit) *discunt pueri Chaldaicam doctrinam, qua & Moyses omnem sapientiam Ægyptiorum didicerat.* Et in fine capitis indicat Daniel Deum specialiter cooperatum fuisse huic intentioni, & studio eorum, *Pueris* (inquit) *his dedit Deus scientiam, & disciplinam in omni libro; & sapientia.* Et infrà, *Et omne verbum sapientiæ, & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, inuenit in eis decuplum super cunctos Ariolos, & magos qui erant in vniuerso regno eius.* Quod planè intelligitur de propria doctrina & Philosophia ipsorum Chaldæorum; vt Hieronymus & Theodoretus adnotatunt. His ergo propriis & specialibus rationibus necessaria est Societati harum rerum summa eruditio.

Gregor.

Hier. apud. Glos. ordin.

Hieron. Theodor.

8. Dicta peritia quomodo Societati necessaria. In quo etiam considero, aliud esse loqui de toto corpore, seu confusè de operariis Societatis, aliud verò de singulis personis eius. Nam priori modo loquendo absolutè dicere possumus necessariam esse Societatis maximam perfectionem omnium dictarum disciplinarum, & linguarum: quia licèt difficile, vel moraliter impossibile sit, omnes illas simul cum theologica doctrina in singulis personis perfectè coniungi; tamen in ipso corpore Societatis esse potest, & procuranda est excellentia, & eminentia in omnibus illis. Quod & facile comparari poterit, si in vnaquaque disciplina aliquis, vel aliqui sint, qui peculiari studio, & diuturniori tempore, ac diligentius illi incumbat, & ad varia Ecclesiæ obsequia, quæ pro temporum, & occasionum diuersitate occurrunt, vtilissimum est, & discursus factus ostendit, & ipsa experientia satis hactenus comprobauit. Atque ob eam rem, quanuis hæc studia in Societate principaliùs ad Theologiam referantur, ad quam, & ad sacræ Scripturæ intelligentiam eius religiosi frequentiùs, & principaliùs tendunt. Nihilominus interdum aliqui diutiùs in his inferioribus artibus occupantur, vt in eis singulariter ad prædictos fines excellant.

9. Ad 1. argumentum in n. 1. Ad obiectiones in principio positas respondetur primùm, Paulum ad Timoth. eos reprehendere, qui ita discunt, vt ad veritatis cognitionem peruenire non possint. Hi autem præcipuè sunt, qui ea discunt, quæ à vera fide ipsos auertunt, & in errorem inducunt; de quibus statim ait, *Homines corrupti mente, reprobi circa fidem*; & ad distinctionem illorum subdit, *Tu autem assequutus es meam doctrinam*, &c. Potest autem illa reprehensio etiam extendi ad eos, qui in externis disciplinis ita versantur, & immorantur, vt per eas non ascendant ad altioris veritatis cognitionem. Quam autem ad Corinth. vocat Paulus *sapientiam huius mundi*, non necesse est intelligi esse veram Philosophiam, secundùm se spectatam, sed vel sapientiam huius mundi vocat mundanam prudentiam, quæ crucem Christi stultitiam reputabat; & ideo subdit statim, *Prædicabamus Christum, & hunc crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultiam*; vel certè per *sapientiam huius mundi* intelligit totam Philosophiam, & eruditionem Gentilium, quæ *stulta* dicitur, vel quia multis erroribus admista erat, vel quia per illam mundus Deũ non cognouit, vt ibidem dicitur, sed potiùs ea abusus est ad veritatem fidei oppugnandam. Atque Philosophiam in hoc sensu sumptam vocauit Apostolus inanem fallaciam. Nihilominus tamen secundùm se sumpta optima est, & ab ipso Deo data, vt ipsemet Paulus significauit ad Rom. 1. dicens, *quod notum est Dei; manifestum est in illis Deus enim illis manifestauit*, &c. statim verò subdit, ipsosmet Philosophos factos esse insipientes, quia commutauerunt veritatem Dei in mendacium; ablato ergo errore, & prauo vsu, veritas quæ in Philosophis inuenitur, formidanda non est, sed potiùs ab eis, vt ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vindicanda, vt dixit August. 2. de doctrina Christiana cap. 4. *August.*

10. Ad 2. ibid. *Cyril. Alex.* Ad argumentum Iuliani respondet Cyrillus, lectionem sapientum Græcorum vtilem esse Ecclesiasticis tractatoribus, tum ad eruendam veritatem, quæ in ipsis est, tum ad confundendos eorum errores, & ex vtroque veritarem fidei illustrãdam. Neque est simile quod de idolothytis afferebat Iulianus, nã hęc à Christianis vitantur, non materialiter (vt sic dicam) quatenus caro, vel panes sunt; sed formaliter quatenus idolis dicata sunt, ne impiis sacrificiis consentire, aut participare videantur: in studio autem Philosophiæ, aut lectione librorum Gẽtilium nihil est vanum præter abusum, excessum, aut prauam intentionem: quæ omnia à nostris religiosis vitantur, vt cap. seq. dicam.

11. Ad 3. ibid. Ad iura canonica respondetur in c. *non magnopere*, & c. 2. ibi citatis, per *Physicas disciplinas* solùm intelligi medicinam, vt manifestè constat ex præcedentibus verbis, quibus reprehenduntur *qui de claustris suis exeunt ad confectiones physicales ponderandas*, & occasione scientiæ, rursus actionibus mundanis implicantur. Ad Concilium Carthaginense respondetur, meritò prohibuisse non omnibus, sed Episcopo lectionem librorum Gentilium, tum quia ratione sui muneris, si ei satisfacere velit, vix poterit huiusmodi lectioni sibi non necessariæ vacare. Et ideo illi promittitur lectio librorum hæreticorum pro necessitate aut tempore, vt ibi dicitur; quia ad munus Episcopi pertinet hæreticis resistere, ac respondere: cùm Gentilibus autem disputare; iam non pertinet ad munus eius; potuit autem magis pertinere in initio Ecclesiæ; quando Ecclesia in gentibus fundabatur. Tum etiã, quia Episcopus ratione sui status, præsumitur in doctrina sacra perfectus, & consequenter, non indigere lectione Philosophorum ad eam comparandam, & consequenter nõ esse illi necessariam.

Hieron. Cui expositioni consonat illud Hieronymi ad Damasum epist. 146. *At nunc etiam sacerdotes Dei, omissis Euangeliis & Prophetis, videmus Comœdias legere, amatoria Bucolicorum versuum verba canere, tenere Virgilium, & id, quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.* Addo insuper prohibitionem illius Concilij videri potius admonitionem quandam, quàm præceptum, & intelligendam esse de lectione nimia, in qua principale studium, & hominis applicatio collocatur. Alicuius autem honestæ recreationis causa, vel accidentariæ cuiusdam venustatis, seu ornatus, nunquam fuit prohibitum etiam Episcopo, legere Gentilium libros. *Cyril. Alex.* Quomodo dixit Cyril. li. 7. contra Iulianum vbi suprà, *Sufficit quidem diuina Scriptura ad faciendum eos, qui in illa educati sunt, sapientes, & probatissimos, & sufficientissimam habentes intelligentiam, indigemúsque ad hoc nihil prorsus externis magistris. Quoniam autem dulce est omnia scire, idcirco hac ratione, & valde prudenter etiam Græcorum sententias diligenter discutimus, quas de vnaquaque re habuerint, & ante alia de Deo, & inde ridendi occasionem accipimus, quòd volunt innumeros Deos & immundorum dæmoniorum multitudinem honorare.* Alia ergo decreta illius distinct. 37. manifestè loquuntur de nimio excessu in studio talium literarum, & de prauo vsu illius, vel in moralibus vitiis, vel in erroribus contra fidem: quo sensu manifestè loquitur Hieronymus in locis ibi citatis.

CAPVT III.

Vtrùm ratio proficiendi in literis conuenienti modo, & per apta media in Societate instituta sit.

Lib. de Ratione stud.

Supposita probitate & honestate doctrinæ, duo sunt, quæ ad illius profectum maximè iuuant. Vnum est conueniens modus, & ordo vacandi studio literarum. Alterum, vacare per media apta & vtilia. Hic autem profectus in statu religioso nō est nudè (vt ita dicam) spectandus, id est, solius scientiæ argumento considerato, sed adiuncta semper ratione religiosa scientiæ; & ideo hoc votum in ipsa ratione & institutione Societatis studiorum consideratum est.

1. Dico igitur primò rationem hanc proficiendi in studiis quatenus ad ipsosmet religiosos Societatis spectat, conuenientissimè in constitutionibus eiusdem Societatis esse statutam. Assertio hæc constare debet ipsasmet constitutiones legendo, & considerando; libet autem eam explicare præmissa sententia Bernardi, qui sermone 36. in Cantica tractans illud 1. ad Corinthios 8. *Qui se putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire,* sic inquit, *Vtilitas, & fructus scientiæ in modo sciendi positus est. Modus autem sciendi est, vt scias quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat.* Hæc ergo tria diligentissimè obseruauit Beatus Ignatius: nam quoad ordinem primò ac præcipuè seruari iubet inter studium virtutis, & doctrinæ. & ideo statim in procemio 4. partis constitutionem inquit; *Postquam in iis, qui admissi sunt ad probationem, iactū esse videbitur abnegationis propriæ, profectus in virtutibus necessariis conueniens fundamentum, de literarum ædificio agendum erit.* Et cap. 4. §. 2. statim admonet cauendum esse, *ne feruore studiorum intepescat solidarum virtutum, & religiosæ vitæ amor.* Deinde in cap. 5. præcipit seruari ordinem disciplinarum, seu artium inter se: quod clariùs his verbis explicat cap. 6. §. 4. *In disciplinis, ait, ordo seruandus est, vt priùs in Latina lingua solidum iaciant fundamentum, quàm artium liberalium, & in his antequam Theologiæ scholasticæ, & quidem in hac, antequam positiuæ studiis se dedant. Sacræ Scripturæ vel eodem tempore, vel postea disci poterunt.*

Bern. — *Tria ex Bernardo pro modo discendi explicantur. Primum est ordo in discendo.*

Obiectio diluitur. Dices Bernardum longè alium ordinem docuisse, dicentem, *Quo ordine? vt id priùs, quod maturius ad salutem.* Respondeo, vel non loqui de ordine harum scientiarum inter se, sed de priori comparatione, ad scientiam virtutis, vel certè loqui simpliciter de ordine, vt includit ordinem intentionis: sic enim inchoandum est ab ea scientia, quæ maturior, & propinquior est ad salutem, atque ita sacra doctrina prima in ordine tali futura esse debet. At verò ordine executionis necesse est à rudimentis incipere, & ab imperfectioribus ad perfectiora progredi. Et hunc ordinem nobis proposuit B. Ignatius.

In cuius verbis illud solùm explicandum occurrit, quòd Theologiam positiuam à Sacræ Scripturæ intelligentia distinguit, cùm tamen ordinario, & communi loquendi modo doctrina, quæ intelligētiam Scripturæ tradit, nomine *Theologiæ positiuæ* significare soleamus. Videtur ergo per positiuam Theologiam intellexisse Ignatius lectionem Sanctorum Patrum, & Conciliorum ac decretorum Ecclesiasticorum, vt significatur in delaratione capituli quinti, littera B. & in cap. 12. §. 1. & cap. 14. §. 1. littera C. quibus etiam addere possumus eam historiæ Ecclesiasticæ eruditionem, quæ ad traditiones Ecclesiasticas eruendas, & fundandas confert. His enim omnibus perfectus Theologus, summa diligentia incumbere debet, post iacta tamen Theologiæ scholasticæ non exigua fundamenta. Potest etiam sub positiua doctrina tota illa eruditio comprehendi, quæ pro concionibus ad populum necessaria est. Errant enim valdè, qui ante magnum profectum in Theologia scholastica, ad illud genus studij distrahuntur, quia omnia confundunt, & nihil cum fundamento solido, plura autem non sine periculo errandi addiscunt. Hoc ergo totum in prædicta constitutione, & distinctione verborum significari videtur. Nam illud Scripturæ studium, quod præcisè ordinatur ad literalem eius intelligentiam, necessarium est, ad ipsammet scholasticam disciplinam. Et ideo oportet aliqua illius principia, seu inchoationem aliquam, cum ipsamet Theologia scholastica accipere. Et fortasse ob eam rem sub disiunctione dixit Beatus Ignatius, vel eodem tempore, vel postea addisci posse, quia reuera necessarium est aliquem profectum in scholastica Theologia priùs facere, postea verò in discursu eiusdem disciplinæ, aliquid de Scripturæ intelligentia adiungere.

2. *Quo sensu S. Ignat. Theologiā positiuam ab Scriptura distinxērit.*

Vide formulam de promouendis ad gradum cap. 2. num 4.

Ante Theologiam sermonibus ad populum nō insudādum.

De secundo puncto necessario ad profectum scientiæ dixit Bernardus. *Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem.* Quod egregiè quidem dictum est, loquendo de scientia mystica, quæ magna ex parte practica est, & ad amorem ordinatur; suo tamen modo etiam applicari potest ad artes, & ad scientias speculatiuas, de quibus loquimur. Nam ex parte discentis ad istum finem diuini amoris ordinandæ sunt; & ideo, quæ propinquiùs ad illum accedunt, & magis ad illum mouent, maiori affectu, & studio suscipiendæ sunt. Item quia, (vt Philosophus ait) propter quod vnumquodque tale, & ilud

3. *Secundum requisitum est, vt studiosius discantur quæ Deo magis accedunt.*

& illud magis: at inferiores artes addiscendæ sunt propter sacram doctrinam, quæ proximè, & vehementius in Deum ducit: ergo huic impensiùs studendum est. Veruntamen, quamuis ex parte affectus, siue quoad intentionem siue quoad appretiationem, hoc verum sit, nihilominus quoad effectum, & applicationem laboris, quælibet doctrina maximo studio suscipienda est, quantum eius difficultas, & arduitas postulauerit: mensura enim proxima huius studij, non est amor, sed operis arduitas, & necessitas. Et ideo Beatus Pater Ignatius generaliter de omnibus his studiis dixit 4.p. constitut. cap. 6. §. 2. *Seriò, & constanter animum studio applicare deliberent, sibique persuadeat; nihil gratius se Deo facturos in Collegiis, quam si ea intentione, de qua dictum est, studiis se diligenter impendant.* Et §. 8. *Scholastici in audiendis lectionibus sint assidui, & in eis præuidendis diligentes, & postquam eas audierint, repetendis, iis, quæ non intellexerint, interrogandis; aliis verò, quæ oportuerit, adnotandis.* Et in toto discursu illius capitis, multa prudentissimè ordinat, quæ magnam profectò animi, & laboris applicationem ad studia requirant. Propter quod in cap. 4. §. 2. tanquam fundamentum statuerat, hanc literariam operam totum hominem requirere. Ne autem nimia aut minus vtilis religiosis viris appareat, subiungit eodem loco, si cum debita intentione suscipiatur, non minus, imò magis gratam esse Deo, quacunque alia, pro studiorum tempore. Et in cap. 6. addit, *illum studendi laborem, ex obedientia, & charitate susceptum, esse opus magni meriti*, & ideo non amitti fructum eius, etiamsi ad effectum per illud intentum (præmaturè intercedente morte) non perueniatur.

4. *Tertium requisitum est finis generalis profectus proprij & proximorum.* Iam verò de vltimo membro interrogat Bernardus *quo fine?* & respondet, *vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantùm ad ædificationem suam, vel proximi. Sunt namque* (ait) *qui scire volunt, eo fine tantùm, vt sciant; & turpis curiositas est; & sunt qui scire volunt, vt sciantur ipsi; & turpis vanitas est, qui profectò non euadent subsannantem satyricum, & ei qui huiusmodi est decantantem; scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter;* (*Persi saty. 1.*) *& sunt item, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, verbi gratia, pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est. Sed sunt etiam qui scire volunt, vt ædificent, & charitas est. Et item, qui scire volunt vt ædificentur, & prouidentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt bene faciant.* (*Ex quinque finibus duo postremi à Bern. probantur.*) Quæ verba omnia, ad rem, de qua agimus, accommodatissima sunt; nam vt ab vltimo verbo incipiamus. Societas ad hoc præcipuè doctrinam quærit, vt benè faciat, primùm sibi, deinde proximis. Nam, & propriam perfectionem primariò, & deinde perfectionem proximorum procurat. Quanquam enim in hoc scientiæ labore maiori ex parte dicere possumus principalem illius finem esse beneficium proximorum: nam ad propriam perfectionem minor eruditio, minorque linguarum, & scientiarum congregatio sufficeret. Nihilominus finis perfectionis propriæ nunquam excludendus est, etiam ab ipso studiorum labore, non solùm quia cùm ille meritorius sit, magis ac magis semper animam sanctificat; sed etiam, quia hoc studium, quantum est in se, magis ac magis hominem illuminat circa Dei cognitionem, & morum perfectionem, quæ principaliter semper intendenda est. Atque ita hunc finem proposuit nobis

A Beatus Pater Ignatius initio 4. partis constitutionum, & cap. 5. in principio, *Cùm doctrinæ* (inquit) *quæ in hac Societate addiscitur, hic scopus sit, suis, & proximorum animis Dei fauore aspirante prodesse.* Et ex hoc fine colligit cap. 12. in principio, potissimum incumbendum esse Theologicæ doctrinæ, quia illa est medium magis proprium ad dictum finem, vt circa verba Bernardi adnotauimus.

Quamuis autem hic sit generalis finis in his studiis habendus; nihilominus in vnaquaque facultate, seu disciplina proximus, & peculiaris finis adhibendus est, vt iuxta illum mensura, & modus eius adhibeatur. Optimum exemplum est positum à B. Ignatio 4.p. Constitut. cap. 6. §. 5. vbi sic inquit, *Si linguarum studio nostri vacant, inter cætera,* 5. *Fines alij peculiares pro studiis nostris assignantur.*

B *ad quæ discentium intentio feratur, illud sit, vt versionem ab Ecclesia probatam defendant.* Potest etiam infidelium conuersio esse proximus finis addiscédi linguas, iuxta superiùs dicta. Propter quod 2. p. Constitut. cap. 12. §. 2. priùs dicitur, propter Theologiam, & eius vsum addiscendas esse, Latinam, Græcam, & Hebraicam, linguas; postea verò subditur. *Aliarum præterea linguarum, qualis est Chaldaica, Arabica, & Indica, vbi necessariæ, vel vtiles ad dictum finem viderentur; habita regionum diuersarum, & causarum, quæ ad eas docendum mouent, ratione, possent præceptores constitui.* Vbi in declaratione, littera B. dicitur, *Cùm in aliquo Collegio eo spectaretur, vt homines ad Saracenos, vel Turcos iuuandos pararentur, Arabica lingua, vel Chaldaica*

C *conueniret; cùm ad Indos, Indica, & sic de aliis dicendum,* &c. Cuius constitutionis & declarationis vestigiis egregiè insistit S. Congregatio canon. 54. eodem modo de Philosophia, & Artibus liberalibus iudicandum est: nam, vt superiùs diximus, hæ & Theologiæ inseruiunt, & per se etiam iuuare possunt ad finem circa proximos intentum. Quod his etiam verbis significatum est 4. p. Constitut. cap. 12. §. 3. *Artes, & scientiæ naturales, ingenia disponunt ad Theologiam, & ad perfectam cognitionem, & vsum inseruiunt, & per seipsas ad eundem finem iuuant.* Oportet ergo, vt qui in Societate illis incumbit, finem proximum intueatur, propter quem illud studium assumunt: nam longè aliter Philosophiæ studere debet, qui illa vsurus est tanquam pro-

D ximo instrumento ad infideles conuincendos, quàm is, qui solùm illam assumit, vt dispositionem ad Theologiam: & sic de aliis. Et ideo in declarationem eiusdem cap. lit. C. generatim dicitur, *Tractabitur Logica, Physica, Metaphysica, moralis scientia, & Mathematicæ; quatenus ad finem nobis propositum conueniunt.*

Atque eadem ratio finis propinqui circa lectionem librorum maximè necessaria est; vt scilicet, illi ab vnoquoque legantur, qui proprio muneri, seu fini sibi peculiariter præfixo vtiles, & accommodati sint, alioqui lectio ad curiositatem potius erit, quàm ad religionem pertinebit. Et ideo quibusdam Gentilium, seu infidelium libro- 6. *In voluntandis his vel illis libris finis etiam proximus attendendus.*

E rum lectio necessaria est, vt possint eorum errores confutare, & argumenta dissoluere; aliis verò inutilis, vel nociua erit talis lectio. Similiter in aliquo religiosum erit Astrologiæ, verbi gratia, operam dare, si fini sibi præstituto inseruiat; in alio erit inutile, & otiosum. Sicut quodlib. 4. artic. 16. dixit D. Thom. studere magicæ arti ad reprobandam, & confutandam illam bonum est; tamen si sit talis persona, ad quam non pertinet hoc scire, inordinatum esse appetitum. *D. Thom.*

Atque

7. Quo modo improbãdus primus finis ex tribus damnatis à Bernardo.

Atque hinc colligo ex illis tribus finibus quærendi scientiam, quos D. Bernardus non probauit, primum non esse quidem per se malum, respectu tamen religiosi esse inordinatum ratione status, & conditionis talis personæ, vt à simili colligo ex D. Thoma in dict. quodlib. Cùm enim scientia naturaliter appetatur, ex suprema hominis inclinatione per se bona est, & honesta, quia si per se spectat ad animi ornamentum, & perfectionem, illam propter se appetere, non est per se malum, etiamsi per eam nihil aliud intendatur, nisi cognitio naturalis veritatis. At in viro religioso duplici ratione id est reprehensibile. Primò, quia ratione sui status tenetur in his præcipuè versari, quæ ad perfectionem conferant: scientia autem per se spectata, nihil confert. Secundò, quia qui hac solùm intentione in studiis versatur, regulariter non quærit ea quæ vtiliora sunt, sed quæ delectabiliora. Meritò ergo tale studium in viro religioso, dici potest turpis curiositas; licèt enim in particulari fortasse non semper sit propria culpa, ac peccatum, semper tamen est valde imperfectum, & expositum multis periculis sæpius in eo peccandi, propter rationes dictas.

8. Quomodo improbãdus secundus. *D. Thom.*

Secundus autem finis per se & intrinsecè malus est; & quamuis ex obiecto non habeat malitiam mortalem, potest tamen facile esse occasio multorum grauium peccatorum, sicut de ambitione, & de inani gloria docuit D. Thomas 2.2.q. 131. art. 1. & quæst. 132. art. 3. & 4. Maximè autem solet ex hoc fine oriri appetitus ostentandi singularem scientiam, & consequenter, dicendi noua, quod maximè in Theologica doctrina cauendum est; præsertim quando nouitas est antiquitati contraria, nam si sit ad illius confirmationem, maiorémque illustrationem, & amplificationem, non semper est reprehendenda. Hoc enim est quod dixit Vincentius Lirinensis lib. aduersùs profanas nouitates cap. 26. & 27. tractans illud Pauli 1. ad Timoth. 6. *O Timothee depositum custodi, deuitans profanas vocum nouitates. O Timothee* (inquit) *ô sacerdos, ô tractator, ô Doctor, si te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritualis tabernaculi Beseleel: pretiosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adiice splendorem, gratiam, venustatem, intelligatur te exponente illustrius, quod antea obscurius credebatur, per te posteritas intellectum gratuletur, quod antea vetustas, non intellectum venerabatur: eadem tamen quæ didicisti, ita doce, vt cùm dicas nouè, non dicas noua.* Quod latiùs deinde prosequitur. Sic etiam dixit Bernardus epist. 17. ad Canonicos Lugdunenses, *Nouitas contra Ecclesiæ ritum præsumpta, mater est temeritatis, soror superstitionis, & filia leuitatis.* Atque eodem modo, omnia iura reprobant nouitates antiquis consuetudinibus contrarias, quæ plerunque discordiam pariunt, vt ait Honorius III. in cap. *cùm consuetudines*, de consuetudine. & Benedictus XI. Extra. *inter cunctas*, de priuileg. de qua re plura legi possunt d. 11. & 12. Quod non solùm verum est de nouitate morum, sed etiam de nouitate doctrinæ, quando talis est, vt antiquæ repugnet, turbat enim pacem, & occasio est erroris, vt enim dixit Baldus consil. 112. lib. 2. *Rarò benè loquitur, qui contra omnes loquitur.* Et propter hanc causam, sæpe in nostris constitutionibus admonemur nouas opiniones vitare. 3. p. constit. cap. 1. lit. O. & p. 8. cap. 1. lit. K. additur communiorem doctrinam esse sequendam. & p. 4. c. 5. §. vlt. magis approbatam, & securam, & similia multa, quæ prædictæ nouitati contraria sunt. Ad hoc ergo incommodum vitandum maximè necessarium est turpem illam vanitatem à principio vitare, ne quis scientiam adiscat, vt sciatur, id est, non eò statim procedat hæc vanitas, vt non solùm sciens, sed etiam auctor & inuentor suæ scientiæ, quis videri velit.

Quæ nouitas in theologia reprehẽdẽda, quæ laudanda. *Vinc. Lirin.* *Bernard.* *Baldus.* Vide Neuizanum in sylua nupt. regula *quomodo sit iudicandum.*

9. Quomodo tertius reprobandus.

Tertius finis à Bernardo improbatus maximè alienus esse debet ab scholaribus Societatis. Nam licèt quærere scientiam ob quæstum, vel pecuniæ, vel honoris, ex se non sit intrinsecè malum si in illo fine non sistatur, sed ad alium honestum referatur: nihilominus in Societate inordinatum est, vtpote contrarium regulæ, & instituto eius. Primò enim (vt suprà lib. 4. cap. 7. à num. 18. ostendimus) nullum stipendium, aut temporale commodum pro suis ministeriis accipere potest: ergo repugnat huic instituto scientiæ incumbere propter quæstum pecuniæ: nam qui hanc intentionem habet, virtute habet propositum recipiendi postea pecuniam, propter vsum suæ scientiæ; quod vix potest excusari à peccato graui. Posset autem aliquis intendere huiusmodi quæstum, vel commodum temporale, non per modum stipendij, sed solùm per modum emolumenti; quod consequi sperat, si doctus euadat, eo modo, quo licitè potest, & solet consequi; iuxta quem modum excusabitur à peccato graui, non tamen à magna imperfectione, & vix ab aliqua culpa, quia finis ille imperfectissimus est, & per se spectatus voluptuosus potius, quàm honestus. Idem ferè dicendum est de quæstu honoris, quantum enim humano modo fieri potest, per institutum Societatis præclusa est via obtinendi honores, vel dignitates per literarum excellentiam, nam ob hanc causam part. 10. §. 6. professi vouent non ambituros dignitatem, vel prælaturam, & ideo etiam locorum ordo inter nostros non habetur, etiam in scholis part. 4. cap. 6. §. 17. & cap. 15. §. 4.

10. Instantia diluitur.

Dices, eisdem locis permittitur gradus literarios accipere, quibus notæ, & signa honoris coniuncta sunt. Respondetur hos gradus tantùm admitti, quatenus propter alios necessarij sunt ad maiorem Dei gloriam, & fructum animarum, est enim circa hanc partem, & circa dicta in num. 7. de primo fine prauo, aduertendum, testimonium scientiæ apud alios, & honorem, qui ex illo sequitur, interdum esse necessarium, vt scientia ipsa aliis vtilis esse possit; quia, vt dicitur Ecclesiast. 20. & 41. *Sapientia abscondita & thesaurus inuisus* (id est, occultus) *quæ vtilitas in vtrisque*? Et ideo licèt quispiam non debeat discere, vt sapiens habeatur, nihilominus per se non est malum comparatam doctrinam aliis manifestare, & bonam apud illos opinionem de doctrina habere velle, non in fama, vel honore sistendo, hoc enim vanum esset, sed vt aliis vtilis esse possit. Quomodo dixit Rabanus circa parabolam de talentis Matth. 21. reprehensione dignos esse, qui ex quadam immoderata humilitate doctrinam abscondunt, neque illa in vtilitatem proximorum vtuntur. In hunc ergo finem perfectionem doctrinæ publicis actionibus ostendere, & eius insignia vel honores admittere, malum non est, nec prædicto ordini seu intentioni contrarium. Vnde D. Thom. 1.2. q. 132. art. 1. ad 1. ait, laudabiliter posse hominem, ad aliorum vtilitatem gloriam suam appetere, iuxta illud Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona.* Et dict. opusc.

D. Thom.

opuſc. 19. cap. 3. ex profeſſo probat religioſos licitè admittere hos gradus; etiam in vniuerſitate ſeculari. Et in cap. 2. eiuſdem opuſc. explicat latè illa verba Matth. 23. *Vos autem nolite vocari Rabbi*; ne huic veritati contraria videantur, & ex profeſſo probat ibi non dari à Chriſto præceptum vel conſilium non exercendi munus Doctoris, vel Magiſtri, cùm hoc repugnet officio, quod Chriſtus ipſe & Apoſtoli exercuerunt, cúmque huic officio ſpecialis corona in cœlo promittatur, & ideo Chriſtus D. dixerit; *Qui fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum.* Deinde probat ibi non vetari nomen, aut alta inſignia Magiſtri, vel Doctoris; quia ſi officium malum non eſt, nec nomen erit malum, neque ea inſignia, quæ non ad elationem, ſed ad autoritatem officij ordinantur. Vnde Paulus 1. ad Timoth. 2. & 2. ad Timoth. 1. ſe & Doctorem, & magiſtrum appellat; concludit ergo ibi prohiberi à Chriſto ambitionem, & elationem, quæ eſt in deſiderio huius gradus, vel nominis, ſolùm propter proprium honorem, & æſtimationem. Quem ſenſum præcedentia Chriſti verba ſatis indicant, *Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Vbi Gloſſ. interlinealis, *Magiſtros* (inquit) *primos ſedere non vetat, ſed eos arguit, qui hæc habita, vel non habita indebitè appetunt.* quæ verba ferè habentur in homil. 43. Imperfecti.

Gloſ. interl.
Auct. Imper.

Quibus mediis rem literariam Societas in ſuis ſcholaſticis promoueat.

11. Varia media proficiendi in doctrina indicantur.

Vltimò non erit ex his difficile oſtendere media etiam proficiendi in doctrina aptè & conuenienter eſſe in Societate inſtituta. Varia enim media ad hunc finem aſſequendum neceſſaria ſunt; quædam corporalia, alia ſpiritualia, & inter hæc quædam pertinentia ad voluntatem, alia ad intellectum, quædam diuina, alia humana; quædam denique poſitiua, quædam verò priuatiua, remouentia ſcilicet ea, quæ huiuſmodi profectum impedire poſſunt. De his ergo omnibus ita prouiſum eſt ſcholaribus Societatis, vt nihil amplius deſiderari poſſe videatur. Inter corporalia enim media, illa dici poſſunt eſſe poſitiua, quæ ad ſcholarium ſuſtentationem neceſſaria ſunt, & ideo in iure Canonico, qui ſtudent vt Eccleſiæ inſeruiant, multis gaudent priuilegiis, vt conſtat ex cap. *ſuper ſpecula*, de Magiſtris, & cap. *relatum*, de Clerico non reſid. & cap. 2. de priuileg. in 6. & ex Concilio Trid. ſeſſ. 5. cap. 1. de Reformatione, & aliis, de quibus videri poteſt Panormitanus ſuper dicta iura, & Rebuffus tract. de Priuilegiis ſcholaſticorum priuil. 29. & ſequentibus. Ob hanc ergo cauſam prouiſum eſt in Societate, vt ſcholares in ſuis Collegiis habeant vnde conuenienter ſuſtentari poſſint, tum quo ad victum & veſtitum, tum etiam quoad ipſum ſtudium neceſſaria, ita vt omni harum rerum cura, & ſolicitudine liberi ſint, religioſa moderatione contenti. De quo breuiter ſtatuitur 4. p. Conſtitutionum cap. 4. in principio; latiùs part. 3. cap. 2. vbi lit. C. ſpecialiter aduertitur in his, quæ ad veſtitum attinent; maiorem quandam rationem habendam eſſe cum ſcholaſticis exterioris decentiæ, & commoditatis propter ſtudiorum laborem. Et quoad inſtrumenta pro ſtudiis neceſſaria ſtatuitur in 4. p. cap. 6. §. 7. vt in Collegiis ſit bibliotheca communis; & præterea vt quiſque libros, qui neceſſarij fuerint, habeat. De aliis verò rebus minutioribus, cuiuſmodi ſunt menſa, lucerna, papyrus, attramentum, calami, & ſimilia, res erat per ſe clara, de qua non oportuit aliquid ſpecialiter ſtatui, quia ſub generali regula paupertatis, & communis vſus rerum neceſſariarum continetur 3. p. c. 1. §. 7. & 8. & 6. p. c. 2. §. 11. In hoc autem eodem genere media priuatiua dici poſſunt, quæ corporalia impedimenta ſtudiorum auferunt, ſeu præueniunt. Huiuſmodi eſt illud quod habetur 4 part. conſtit. c. 4. §. 1. *Peculiari cura animaduertendum erit; vt temporibus valetudini corporis incommodis ſcholaſtici non ſtudeant, vt ſomno quantum temporis ſatis ſit, tribuant, & in laboribus mentis modum ſeruent; ſic enim fiet, vt diutiùs in illis perſeuerare, tam in literis addiſcendis, quàm in eiſdem exercendis ad Dei gloriam poſſint.* Huc etiam ſpectat quod in c. 3. eiuſdem partis §. 3. prouidetur, vt ſcholaſticis tollantur impedimenta exteriorum occupationum, & laborum, tam in domeſticis officiis, quàm in aliis miniſteriis; vt diuturnius ſtudiis vacare liceat. Et ad hunc finem conſtituuntur in Collegiis coadiutores temporales, vt ſcholaſtici ab his muneribus ſubleuentur, vt ibidem in declaratione dicitur lit. B. & C.

De mediis corporalibus poſitiuis.

Panorm.
Rebuff.

De priuatiuis.

12. De mediis ſpiritualibus generalibus.

Inter media ſpiritualia alia præcipua, & magis diuina ſunt, quæ animi puritatem, & pacem conſeruant, & auxilium ac lumen à Deo impetrant; nam ſcientia, quæ per hæc ſtudia præcipuè intenditur, ſupernaturalis eſt, & ex diuina gratia maximè pendet. Ob hanc ergo cauſam hæc media ſæpe in noſtris conſtitutionibus proponuntur. Nam cap. 6. 4. c. partis ſic dicitur, *vt ſcholaſtici plurimum in his facultatibus proficiant in primis animæ puritatem cuſtodire, ac rectam ſtudiorum intentionem habere conentur, nihil aliud in literis, quàm diuinam gloriam & animarum fructum quærentes, & in ſuis orationibus gratiam, vt in doctrinam proficiant, ad hunc finem crebrò petant.* Sic Athanaſius lib. de Incarnatione verbi, circa finem. *Ad ſcripturarum* (inquit) *indaginem, verúmque intellectum opus eſt vita proba, animo puro, & virtute, quæ ſecundùm Chriſtum eſt, vt mens per eius tramitem decurrens ea, quæ expedit, adipiſci poſſit, quatenus fas eſt humanam naturam diuina intelligere. Nam ſine pura mente, & ſanctorum imitatione nemo comprehenderit ſanctorum verba.* Et D. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap. 53. *In his* (inquit) *qui flagrant ingenti amore perſpicuæ veritatis, non eſt improbandum ſtudium, ſed ad ordinem reuocandum, vt à fide incipiat, & bonis moribus nitatur peruenire quò tendit.* Affert illud Eccleſ. 1. *Fili concupiſcens ſapientiam, conſerua iuſtitiam, & Deus præbebit illam tibi.* Et hoc ſignificatum eſſe air in Iacob, cui prius data eſt Lia, quàm Rachel. *Nam prior* (inquit) *eſt in recta hominis eruditione labor operandi, quæ iuſta ſunt, quàm voluptas intelligendi quæ vera ſunt.* De eadem re videri poteſt idem Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 41. & lib. de Spiritu & litera cap. 12. & lib. de Agone Chriſtiano cap. 13. *Fides* (inquit) *eſt quæ ſubiugat primùm animam Deo, deinde præcepta viuendi, quibus cuſtoditis ſpes noſtra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit, quod antea tantummodo credebatur, errat autem quiſquis putat veritatem ſe poſſe cognoſcere, cùm adhuc nequiter viuat.* Et Bernardus ſermon. 1. in Cantica, *Ante carnem diſciplinæ ſtudiis edomitam, emancipatam ſpiritui, ante ſpretam, & abiectam ſeculi pompam & ſarcinam, indignè ab impuris lectio ſancta præſumitur.* & ſimilia multa paſſim in Sanctis Patribus inuenientur. Quia verò in hoc etiam pietatis exercitio poteſt aliquando eſſe exceſſus, qui profectum literarum impediat,

D. Athan.
Auguſt.
Bernard.

diat, ideo etiam, quoad hanc partem, B. N. Ignatius sufficientia remedia prouidit, tum singulis moderationem debitam consulendo, tum etiam superioribus magnam circa hoc curam & vigilantiam iniungendo. Atque ita in cap. 4. sæpe citato §. 2. *Cùm studiis* (inquit) *vacant, vt est cauendum, ne feruore studiorum intepescat solidarum virtutum ac religiosæ vitæ amor: ita mortificationibus, orationibus, ac meditationibus prolixis eo tempore non adeò multum loci tribuetur.* Quod statim in declaratione A. discretioni Rectoris committitur, & cap. 6. §. 3. *Impedimenta* (inquit) *studiis remoueantur, quæ à studiis animum auocant, tam deuotionum, ac mortificationum, quæ vel nimiè, vel sine debito ordine suscipiuntur, quàm curarum*, &c. Vbi statim eadem declaratio adhibetur.

13. De mediis propriis seu literariis. Iam verò his suppositis mediis, quæ licèt altiora, tamen remotiora sunt, ipsa propria, & literaria media (vt sic dicam) copiosè, & valde ordinatè traduntur in eadem 4. p. constit. toto cap. 6. vbi præcipuè ea docentur, quæ ex parte ipsorum studentium adhibenda sunt. Quale est illud in §. 2. *Seriò, & constanter animum studiis applicare deliberent*, & illud §. 8. *scholastici in audiendis lectionibus sint assidui*, &c. & quod de continuis disputationibus statuitur §. 10. & sequentibus; & de priuato studio §. 14. & de repetitione, seu lectione auctorum post absoluta studia §. 16. Adduntur verò alia, quæ ex parte præceptorum necessaria sunt, nimirum vt sint idonei, & eruditi, & in eo numero, qui doctrinæ tradendæ, & auditoribus accommodatus, & sufficiens sit, quíque diligenter munus suum exequantur, & scholasticorum profectum speciatim procurent, vt in eadem 4. p. constit. cap. 12. & 13. vsque ad 15. vbi etiam de ordine & modo seruando in doctrina tradenda, & de auctoribus in qualibet facultate perlegendis, & de tempore in vnaquaque consumendo, omnia, quæ necessaria sunt satis accuratè traduntur. Ac denique superioribus, & Rectoribus præcipuè committitur, & commendatur delectus personarum, qui ad doctrinas addiscendas maximè necessarius est, vt vnusquisque ad illam applicetur, qui naturam, & ingenium ad illam satis accommodatum habere prudenter existimetur, vt videre est in eadem 4. p. cap. 5. §. 2. & cap. 13. §. 4. cùm declarat. lit. E. & quia interdum aliquibus durum, & difficile videri posset ad hanc vel illam scientiam contra propriam fortasse inclinationem, aut voluntatem accommodare; ideo, qui in Societate scholares approbati futuri sunt, statim in ipso examine, quod ante ingressum fit cap. 7. §. 3. interrogantur, an velint se sinere duci circa ea, quibus studere debent, ac studiorum modum, & tempus, iuxta quod superioribus videbitur.

Ex parte discentium.

Ex parte docentium.

14. Ex parte superiorum gubernantiũ vtrosque. Denique ipsismet superioribus iniungitur solicitudo, vigilantia, ac cura, vt tam præceptores, quàm scholastici omni diligentia, sua munera exequantur, nihílque eis desit, quod ad hunc finem necessarium sit. Quamobrem sperari non immeritò potest scholares Societatis euasuros in literis conspicuos, si eis mediis vtantur, quæ ratione sui instituti eis licent, ac Deo sine dubio gratissima sunt, propter quod etiam addo, non parua obligatione teneri eos ad strenuè laborandum in huiusmodi studiis, tum quia eam ob causam de Ecclesiasticis bonis aluntur: tum etiam, quia pro eo tempore illud est speciale munus, & proprium obsequium diuinum, ad quod ab ipso Deo, per suos pastores deputati sunt. Tum denique quia sicut Aristoteles dixit, *Paruus error in principio, maximus est in fine*; & ita qui in studiis negligens est, postea inutile instrumentum erit circa conuersionem, vel curationem animarum: &, quod grauius est, periculo sæpius fortasse errandi se exponit. Propter quod meritò in 4. part. constit. c. 6. §. 15. priùs Rector Collegij animaduertitur vt moneat, incitet, & animet ad studia eos, quibus id necessarium fuerit. Deinde verò additur. Quòd si animaduerteret aliquem in studiis tempus inutiliter terere, quòd nolit, aut certè non possit progressum in literis facere, expedit illum ab eis remouere, vt alius loco illius substituatur.

Aristot. l. 1. de cœlo cap. 5.

CAPVT IV.

Vtrùm conueniens fuerit religiosos Societatis publica studia, & vniuersitates habere, & in eis docere.

Postquam dictum est de proprio munere, ad quod proximè ordinantur scholares Societatis, consequens est, vt dicamus de ministerio docendi. Quamuis enim munus docendi professis etiam commune esse possit, tamen quia cum literarum studiis coniunctum est, (disciplina enim, & doctrina quodammodo correlatiua sunt;) Et quia munus hoc maiori ex parte in scholis, præsertim inferioribus, per scholares approbatos exercetur: ideo eius consideratio in hunc locum optimè cadit. Circa quam in præsenti capite rationem reddemus cur Societas hanc curam assumpserit. Deinde quo consilio, modo, & ratione illam administret, declarabimus in duobus sequentibus.

Igitur publica studia vocamus ea, quæ non solùm sunt ad proprios religiosos instruendos, sed pro omnibus, siue laicis & secularibus, siue religiosis cuiuscunque ordinis exponuntur, quæ tunc vniuersitates appellantur, quando priuilegiis Pontificiis, ac regiis muniuntur, vt in eis vsque ad literarios gradus progressus fieri possit. Possemus autem hoc loco contra illos hæreticos disputare, qui hæc studia, & vniuersitates improbare ausi sunt, quorum princeps referri potest Licinius Imperator, qui adeò literis infestus fuit, vt virus, ac pestem publicam eas nominaret, vt in eius vita scribit Ioannes Baptista Ignatius, refértque etiam Prateolus lib. 10. hæres. 3. & meliùs ex Victore in vita Constantini Baronius tom. 3. ann. 316. Christi Domini. §. *Porrò animo.* Postea verò Iulian. Apostata Christianis specialiter prohibuit literarum studia, quanquam ille non in eo errauit, quòd sentiret literarum studia mala esse, aut inutilia ad fidei defensionem, & propagationem, sed potiùs, quia eorum vtilitatem, & efficaciam agnoscebat, vt Christianam religionem, à qua turpiter ad paganismum defecerat, & cuius erat acerrimus hostis, funditus euerteret, illa diabolica malitia vsus est: & ideo sancti Patres acerbiorem censent fuisse illam Iuliani persecutionem, quàm Tyrannorum, qui per vim, & tormenta, ad negandam fidem cogebant, vt constat ex Augustino lib. 18. de ciuitate cap. 52. & Nazianzeno, oratione prima contra Iulianum, Theodoreto cap. 7. vbi sunt illa verba notanda, pro his, quæ in cap. 1. huius lib. initio diximus *vetuit*,

1. Publica studia quomodo euadant vniuersitates.

Error damnans hæc studia.

Ioan. Bapt. Ignat.
Prateol.
Baron.

Iuliani persecutio tollentis studia maior quàm tyrannorum mactantium Christianos.
August.
Nazianz.
Theodoret.

vetuit ne Galilæi (sic enim fidei Seruatoris nostri consecratos vocabat) Poëticam, Rhetoricam, aut Philosophiam discerent : nam nostris ipsorum (inquit) *pennis*, (*vt est in prouerbio*) *percellimur, siquidem nostrorum scriptorum subsidiis muniti contra nos bellum suscipiunt.* Similem persecutionem de Habdalo Mahometano, & Syriæ Tyranno refert Paulus Diaconus lib. 22. nam etiam ille literarum studium prohibuit omnibus Christianis, sub potestate sua degentibus. Et ad hos videtur allusisse Glossa ordinaria ex Rabano 1. Reg. 13. ad hoc propositum accommodans verba illa, *Faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israël; cauerant enim Philistiim ne fortè Hebræi facerent gladium, aut lanceam : Diabolus* (inquit) *per Paganos, per hæreticos, & per falsos Christianos studet prohibere, ne sint doctores in Ecclesia, qui spiritualia arma faciant, & nobis ad pugnandum tribuant.* Hoc igitur eodem spiritu motus VVicleph, dicit, vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria à Papa, & Episcopis esse vana gentilitate introducta, & non plus Ecclesiæ prodesse, quàm diabolum, vt refertur in Concilio Constantien. sess. 8. & 29. Quem errorem Lutherus postea sequutus est, adeò impudenter, vt dixerit (referente Adriano Papa in Bulla contra ipsum circa medium, quæ habetur in tom. 5. Conciliorum) scholas Christianas esse Sodomas, & Gomorrhas, & malorum omnium sentinas. Quod refert etiam Clicthouæus l. 2. de Missæ sacrificio cap. 29.

Paul. Diac. — *Raban.* — *Clicthou.*

2. Veruntamen hic error non solùm est contra fidem, & vniuersalem consensum, & traditionem Ecclesiæ, vt latè ostendit VValdensis lib. 1. Doctrinalis fidei cap. 68. & 69. verùm etiam est contra omnem rationem naturalem, & contra euidentem experientiam, ideóque in eo confutando non immorabimur; sufficere enim nobis possunt, quæ de necessitate doctrinæ, tam sacræ, quàm liberalium artium, quatenus illi deseruiunt, suprà cap. 1. à nobis dicta sunt: nam hîc etiam de studiis sub hac potissimum ratione consideramus. Generaliùs autem loquendo, studia, & vniuersitates honestarum artium, non solùm propter Ecclesiasticam, sed etiam propter ciuilem communitatem, & vtilitatem, necessaria sunt, &, ita in omnibus regnis, & prouinciis rectè institutis, huiusmodi generalia studia floruerunt. Vnde in lib. 11. Codicis extat titulus *De studiis liberalibus vrbis Romæ*, quos tempore Agapiti Papæ cœpisse, significat Cassiodorus in lib. diuinarum institutionum in Prologo. Parisiis etiam Carolus Magnus celeberrimam vniuersitatem fundauit, vt Antoninus refert 2. p. historiali tit. 14. cap. 4. §. 12. & sumitur ex Concilio Parisiensi sub Ludouico I. l. 3. cap. 12. cuius verba pro hac materia notanda sunt: *Obnixè ac suppliciter vestræ celsitudini suggerimus, vt morem paternum sequentes* (fuit autem Ludouicus filius Caroli Magni) *saltem in tribus congruentissimis imperij vestri locis scholæ publicè ex vestra authoritate fiant, vt labor patris vestri, & vester, per iniuriam (quod absit) labefactando, non depereat : quoniam ex hoc facto & magna vtilitas, & honor sanctæ Dei Ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet.* In Anglia Oxoniense studium antiquissimum fuit, & celeberrimum, in Hispania Salmãtinum, de quo mentionem fecit Clemens V. in Clement. 1. de Magistris: in Lusitania Conimbricense hoc ter maximi Ioannis III. regali planè munificentia fundatum; quanuis enim tempore, superioribus recentius sit, non tamen doctrina, & vniuersalis Ecclesiæ vtilitate, ac fructu, præsertim circa fidei propagationem, inferiùs existit. De studiorum ergo vniuersalium vtilitate nulla nobis quæstio est: nã etiam Aristoteles lib. 7. Polic. c. vlt. & l. 8. cap. 1. illud dicit à legislatore maximè obseruandum vsse, quod ad disciplinã iuuentutis pertinet: *nam id* (inquit) *neglectum in ciuitatibus, affert Reip. detrimentum.* & infrà subdit hanc disciplinam debere esse publicam, & communem, Lacedæmonios laudans, quòd suam rempublicam ita instituerint, de quo plura in sequentibus afferemus.

Prædictus error cõfutatur ex supra dictis. — *Vvaldens.* — *Duarenus l. 1 de Eccl. ministeriis c. 15.* — *Item exemplis variis.* — *Studia Romæ.* — *Cassiod.* — *Parisiis.* — *Antonin.* — *Conc. Paris.* — *In Anglia.* — *In Lusitania.* — *Arist.* — *Vide Cassinæum in cata. gloriæ mundi p. 10. consid. 31.*

Quod ergo in præsenti inquiri potest, solum est, an expediat religiosos viros in his publicis studiis docere, vel (quod difficilius est, & ad rem nostram propiùs accedit) harum vniuersitatũ curam accipere. Ratio dubitandi esse potest, quia religiosi officium non est docere alios. Sic enim dixit Hieronymus ad Riparium, & habetur c. 6. q. 1. c. 4. *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.* Et in c, *hoc nequaquam*, §. *præcipit*. 7. q. 1. ex V. Synodo similia verba referuntur. *Monachorum subiectionis habet verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios.* Est ergo valde alienum à religioso instituto munus docendi extra suos saltem religiosos assumere. Vnde sicut in Concilio Nicæno statutũ fuit, vt monachus nulli tribuat pœnitentiam nisi monachis, nec sepeliat nisi monachos, cap. 1. 16. q. 1. ita dicere possumus, religiosum non debere nisi religiosos suos docere. Et ex eodem principio, quòd officium monachi non est docere, sed lugere, colligit Bernardus serm. 64. in Cantica, certum esse, quod publicè prædicare monacho non conuenit: multo ergo minus cõueniet in publicis scholis docere, & adhuc minus generales vniuersitates gubernare. Ratio denique adiungi potest, quia quidquid repugnat perfectionis profectui, est etiam alienũ à religioso instituto: sed hoc munus publicè legendi, præsertim externis & secularibus hominibus, necessariò impedit profectum religionis, regulariter loquendo, propter nimiam distractionem, & temporis occupationem, & occasiones cõtendendi, ac multũ loquẽdi, quod vix fieri sine peccato potest: ergo, &c. 3.

Misso erroe arguitur pro parte neg tituli ex authoritate. — *Hieron.* — *Bernard.* — *Arguitur etiam ex ratione.*

Nihilominus certum est totum hoc munus esse posse valde accommodatum statui religioso; & in præsenti tempore legitimè, & in magnam Ecclesiæ vtilitatem fuisse à Societate assumptũ. Ad hoc confirmandum sufficere nobis possent, quæ circa approbationem Collegiorum, & vniuersitatum Societatis varij Pontifices tradiderunt, præsertim Paulus III. Iulius III. Pius V. & Gregorius XIII. vt autem & ecclesiastica traditione, & ratione hoc declaremus, supponamus sermonẽ esse de studiis illarum disciplinarum, quæ religiosos viros decere possunt, à quo numero iure cõmuni Pontificio, tantùm iuris ciuilis prudentia, & sciẽtia medicinæ exclusæ sunt in cap. *super specula.* ne Clerici, vel monachi. quod idem statutum est in 4. p. constit. c. 12. §. 4. his verbis. *Medicinæ & legum studium, vt à nostro instituto magis remotum in vniuersitatibus Societatis, vel non tractabitur, vel saltem ipsa Societas per se id oneris non suscipiet.* Ius autẽ canonicum docere, non est religiosis iure communi prohibitum, sicut neque illi studere, aut eius gradum suscipere, vt communiter tradunt Doctores in dicto cap. *super specula*, & in cap. 1. ne clerici, vel monachi, in 6. & ob hanc causam in prædicta constitutione Societatis, non ponitur cum absoluta prohibitione. In §. autem 1. eiusdem c. comprehendi 4.

Prima assertio. Et quæ possit authoritate probari. — *Suppositio pro eadem suadenda ex traditione & ratione.*

prehendi videtur sub Theologica doctrina positiua, quā Societatis professores pertractare possunt, quantum ad finem præfixum salutis animarū iuuat. & ideo hæc verba ibi interponuntur, *non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioso inseruit.* Quanuis enim hæc pats illius doctrinæ, aliis clericis secularibus non prohibeatur, quia reuera non est profana, sed Ecclesiastica, & ad gubernationem ecclesiasticam necessaria; nihilominus aliena est à statu religioso, qui ab omnibus forensibus causis, etiam ecclesiasticis, debet esse alienus. Vt enim in simili dixit Pelagius Papa, *Amarissimum est de isto proposito, ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promissa sunt, valeant adimplere: omnimoda enim est illius officij, & istius habitus diuersitas, illic enim quies, oratio, labor manuum: at hîc causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcunque vel ecclesiastica instituta, vel supplicantium necessitas poscit,* cap. *de præsentium,* 16. q. 1. His ergo remotis disciplinis, cæteræ, quæ vel sacræ sunt, vel ex se ita cōmunes, vt ad sacras possint esse vtiles, & negotiis secularibus non implicentur, minimè sunt extra religiosum institutum, etiamsi omnibus docendæ sint. Quia verò certius hoc est de tota Theologica doctrina, quatenus & scholasticam, & positiuam, & scripturæ interpretationem complectitur; ideo *in hanc potissimum Societatis vniuersitates incumbunt; quia ad salutem animarum medium magis proprium est,* vt in citato §. 1. dicitur. Et ob eandem causam de hac potissimùm conclusionem positam confirmabimus; nam de cæteris in sequentibus specialiter dicemus.

Pelag. Pap.

5. Si ergo antiquos Ecclesiæ mores consulamus, inueniemus doctrinam hanc frequentiùs per viros religiosos publicè fuisse traditam. Refert enim Eusebius l. 5. Historiæ c. 4. & 10. & ex illo Hieronymus de scriptoribus Ecclesiast. Pantænum, virū religiosum, publicè in Ecclesia Alexandrina sacræ doctrinæ professorem fuisse. Et quanuis non asserant illum fuisse monachum, aut propriè religiosum: insinuat tamē Eusebius fuisse ex sectatoribus Apostolorum, qui eorum vitam, & officium, atque adeò statum imitati sunt: *erant* (inquit) *ad id temporis plures verbi prædicatores qui diuino Apostolorum imitandorum studio inflammati, magna adiumenta, cùm ad verbum Dei in animis hominum exædificandum, tum ad id augendum afferebant, quorum è numero erat Pantænus ille,* &c. De quo etiam addit (vt in hoc etiam exemplum nobis esse possit) ad Indorū vsque regiones se contulisse, vt gentibus, quæ orientem incolebant, præco esset Euangelij. Et concludit, *Iste Pantænus propter multa rectè facta, & virtutes eximias, tandem scholæ illi Alexandrinæ præficitur, qui tum sermone coram, tum scriptis diuinorum institutorum, & religionis tanquam Thesauros hominibus proposuit.* De cuius eruditione multa scripsit discipulus eius Clemens Alexandrinus l. 1. stromatum. Aduertit autem Hieronymus scholam illam Alexandrinam, à Marco Euangelista incepisse, & in ea successione cōtinua semper Ecclesiasticos fuisse Doctores, qui illi præfuerunt, quos verisimile est fuisse semper viros Apostolicos & religiosos, quales in Alexandria sub Marco præcipuè fuisse in tomo superiori ostensum est, quāquam eos, qui scholam illam regebant, ex clericis, ac presbyteris fuisse certum sit: nam de Pantæno ibidem dicitur fuisse ordinatum, & ei successit Clemens presbyter Alexandrinus, & huic Origenes, &c. Iam verò in eodem tomo ostendimus clericos eo tempore fuisse religiosos à monachis distinctos: nam monachi tunc nondum doctrinæ, aut Ecclesiæ ministeriis vacabant.

Probatur iā assertio traditione. *Euseb. Hieron.*

6. Præterea eadē ratio est de doctrina, vel scriptis vel voce tradenda: constat autem præcipua Theologorum scripta, tam à sanctis Patribus, quàm ab scholasticis doctoribus edita status religiosi fructus, & labores extitisse. Nam Athanasius, Nazianzenus, Basilius & multi alij Greci, religiosi, & monachi fuerūt; & ex Latinis Augustinus, Hieronymus, & alij; ex scholasticis verò Thomas, Bonauentura, & cæteri ferè omnes, quos etiam cōstat publicos professores fuisse, & Hieronymus epist. 4. ad Rust. & 16. q. 1. agnoscit Nazianzenum præceptorem suum; similē inductionem fecit D. Thomas dict. opusc. 19. c. 2. vbi adducit etiam Damascenum, Chrysostomū, cum aliis quos dicit fuisse religiosos & præcipuos Ecclesiæ Doctores. Affert etiam verba illa, quæ l. 1. c. 5. n. 8. ex Hieronymo adduximus: *Sic viue in monasterio, vt clericus esse merearis.* Et infrà, *multo tempore disce, quod doceas.* Plures etiam vniuersitates studio, & eruditione virorum religiosorum fundatæ sunt; sufficitque nobis exemplum Parisiensis Academiæ, quæ per monachos fundata est. Sic enim ait Anton. 2. p. historiali tit. 14. c. 4. §. 12. *Fuerunt Parisiis fundatores huius studij, quatuor monachi Bedæ discipuli, scilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Ioannes Scotus* (Benedictinus scilicet, nō Minorita, vt Genebrardus in sua Chronologia l. 3. paulo ante finem notauit, & etat per se notissimum.) Refert præterea ibidem Antoninus ex Chronicis metropolis Arelatensis, historiam nostro instituto valde accommodatam, quam ideo breuiter perstringendā duxi. *Cùm occiduis* (inquit) *partibus solus* (scilicet Carolus Magnus) *regnare cæpisset, & studia literarum iam essent vbique in obliuione, ideóque* (causalem nota) *veræ diuinitatis cultura teperet; contigit duos Scotos monachos de Hibernia, cum mercatoribus Britanniæ applicare viros, & in secularibus literis, & in sacris Scripturis incomparabiliter eruditos; qui ad conuenientes turbas clamabant: Si quis sapientiæ cupidus est veniat ad nos, & accipiet eam, nam apud nos venalis est; quòd cùm ad aures Caroli peruenisset, eos vocatos interrogat si veram sapientiam venalem haberent. Cui illi sapientiam inquiunt, & habemus, & in nomine Domini eam quærentibus dare parati sumus. Quærenti autem Regi, quid pro ea peterent? responderunt, loca tantùm opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus peregrinatio ista transiri non potest, alimenta. Quibus auditis, ingenti gaudio repletus Carolus, alterum in Gallia Parisiis residere fecit, & pueros nobilissimos ei commendauit, & victuaria dari præcepit: alterum verò in Italiam direxit, cui monasterium S. Augustini iuxta Ticinensem vrbem* (vulgo Pauia) *delegauit, vt illic qui voluissent; ad discendum congregari possent.* Postea verò (vt ibidem refertur) adueniens Alcuinus, & Imperatorem ipsum, & totam Galliam doctrina illustrauit: Fuit ergo semper ministerium hoc religiosorum virorum valde proprium, eorúmque statui maximè accommodatum.

Suffragatur inductio. *D. Thom. D. Anton. Genebr.*

7. Ex quo vlteriùs rectè concludimus, posse optimè institui religionem, quæ ad hunc finem docendi publicè in Ecclesia quascunque doctrinas religioso statui accommodatas, inter alias actiones suas ordinetur. Hoc intendit D. Thomas 2. 2. quæst. 188. art. 4. & 5. nam licèt in priori solùm agat de ministerio prædicandi, & audiendi confessiones, & in posteriori generatim de ministerio studendi, tamen ex discursu vtriusque simul euidenter concluditur, idem esse de ministerio

Secunda assertio.

Probatur ex traditis à D. Thom.

ministerio docendi, vt constat etiam ex eodem opusculo 19. cap. 23. & 4. & 12. Quidquid enim in hoc ministerio inuenitur, per se loquendo sanctum est, & aptum ad propriam, & proximorum charitatem nutriendam. Nam in primis ante actum docendi requirit ex parte ipsius Doctoris sacram lectionem, & assiduam meditationem rerum diuinarum, vel aliarum rerum, quæ ad diuinarum intelligentiam conducat: qui actus non solùm honesti sunt; sed etiam ad vitam contemplatiuam per se spectant, vt in superioribus lib. 1. cap. 6. probatum est; & ideo maximè sunt proportionati statui religioso, ad quem illud vitæ genus principaliùs pertinet. Deinde actus ipse docendi, præcipuè religiosa intentione factus, plures habet honestates, & vtilitates: est enim in primis vtilis proximo, qui docetur, & illuminatur, principaliter quidem in ordine ad bonos mores, & vitam æternam, consequenter verò in ordine ad omnia alia commoda, quæ ex eruditione proueniunt: est ergo ex suo genere actus misericordiæ spiritualis; & consequenter etiam charitatis proximi cui beneficium fit; & Dei, propter quem fieri debet erit etiam actus religionis saltem imperatus; quia propter Dei obsequium, & propter zelum animarum fieri debet, quo sacrificio nullum est Deo gratius, vt ex

D. Thom. Gregorio hom. 12. in Ezechielem affert D. Thom. dict. quæst. 188. art. 4. ergo hoc etiam genus actionis de se maximè consentaneum est statui religioso: præsertim quia ipsemet actus docendi, quanuis ad actiuam vitam pertinere videatur, intrinsecè includit contemplationem, non solùm quia illam supponit, vt diximus; sed etiam quia magnam requirit internam considerationem, & facile potest in Deum referri, & vt sic ad illam vitam pertinet, iuxta doctrinam Diui Thomæ 2. 2. quæst. 179. art. 1. ad 3. & quæst. 180. art. 4. Accedit præterea, quòd status religiosus aptissimus est ad illud munus, vt D. Thomas latè in dict.

Confirm. opusc. declarat, tum quia religiosi sunt vacui curis, & solicitudinibus seculi, & ideo sunt meliùs dispositi ad lectionem, & studium, & consequenter ad doctrinam: tum etiam, quia tunc doctrina est fructuosior discipulis, quando bonis moribus coniuncta est: religiosus autem, ex vi sui status, profitetur non tantùm bonos, sed etiam perfectos mores, obseruando non tantùm præcepta, sed etiam consilia. Et plures alias rationes ibi accumulat, quæ legi possunt, est enim res per se satis clara.

8. Tertia assertio. Probatur primò.

Solùm superest, vt addamus etiam posse conuenienter institui in religione aliqua, v. g. in Societate, vt habeat proprias vniuersitates sub sua propria cura, & regimine, ac doctrina quod ex eisdem principiis facilè ostenditur, supponendo hoc debere fieri debito ordine ac modo, & non propria authoritate, sed Pontificia. Sic enim totum illud officium est pietatis, & beneficentiæ publicæ, & nihil habet in se indecens aut alienum à statu religioso: nam incommoda, quæ obiici possunt, sunt accidentaria, & ad hoc maximè inseruit religiosus status, vt vitentur: quòd si aliquid per fragilitatem humanam irrepserit, abundantia fructus compensatur, & ideo Ecclesiastici 24. dicitur, *qui elucidant me* (id est, veram sapientiam) *vitam æternam habebunt.* & Daniel. 12. absolutè promittitur; *qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Quibus verbis quanti sit meriti, & æstimationis apud Deum, docere alios in ordine ad salutem, declaratur, vt ibidem explicat Hieronymus, & in epistol. 103. ad Paulinum. Possumus autem specialiter applicare illa verba ad fructum harum vniuersitatum: nam in illis propriè erudiuntur multi, vel potiùs omnes quantum est ex institutione earum. Ac deinde quo magis fuerint coniunctæ religioni benè institutæ, eò illarum eruditio magis erit ad salutem. Est ergo institutio illa Deo gratissima, & magnam habens remunerationem, si rectè fiat. Deinde vtor argumento, quo D. Thomas.

Probatur secundò à simili ex D. Thom.

Ad defendendam Ecclesiam per corporalem militiam institui potest religio: ergo multo magis ad defendendam illam per propria arma eius, quæ magis spiritualia sunt, quàm corporalia, 2. Corinth. 10. & magna ex parte in doctrina consistit. Cui argumento nos addimus ad religionem militarem non tantùm pertinere, quòd sui religiosi priuatim militent, sed etiam quòd exercitum ducant, congregent, ac dirigant in eo genere militiæ. Sic ergo cum proportione hoc spectat ad religionem spiritualiter militarem (vt sic dicam:) ad hunc autem finem instituuntur huiusmodi vniuersitates, in quibus, & per ipsam generalem doctrinam publicum fit bellum contra dæmonem, & plures etiam instituuntur milites, & duces, qui aliis locis, & variis modis contra ipsum militare possint.

Extenditur vis argumenti.

Altera probatio à simili.

Simile argumentum est, quòd religio institui potest ad curandos infirmos, non tantùm per priuatam actionem singulorum, vt sic dicam, sed erigendo etiam publicum Xenodochium, & totam curam, ac solicitudinem illius assumendo. Idémque cum proportione dici potest de aliis operibus misericordiæ: cur ergo non multo magis hoc idem dicendum est de hoc genere misericordiæ spiritualis?

9. Societas etiã in alienis vniuersitatibus docere potest sine stipendio, oppositione, præcedẽtia, in sedendo.

Est autem hoc loco aduertendum, quanuis Societas proprias possit habere vniuersitates, & Collegia, in quibus doctrinam hanc tam suos, quàm externos discipulos publicè doceat, non tamen prohiberi ex vi sui instituti, quo minus in generalibus vniuersitatibus idem ministerium possit admittere, si seruata paupertate, quam profitetur, & ablatis occasionibus ambitionis, & secularis negotiationis ei offeratur. Quod his verbis declaratum est in congregatione prima generali, can. 15. *Cathedræ publicæ in vniuersitatibus, aut alibi cum ea disceptatione suffragiorum, & oppositione, quæ solet fieri, non sunt admittendæ: si tamen sponte offerantur ab vniuersitatibus, aut Rectoribus earum, & gratis prælegantur, nec quisquam se opponat, cum quo sit disceptandum, admitti possent consulto generali*; Et eadem ratione consentaneum est instituto Societatis, vt ad gradus Doctoratus, vel Magisterij interdum alij promoueantur: imò id expressè disponitur in 4. part. constitut. cap. 6. §. 17. seruatis tamen circunstantiis, quibus semper cauetur, ne paupertas, vel humilitas lædantur. Vna est vt nostri Doctores in sedendo non seruent certum antiquitatis ordinem, & simul omnes extra numerum se constituant, & pro ratione additur, vt ab omni ambitionis specie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant, quæ conditio seruari facilè potest, in propriis vniuersitatibus ipsius Societatis, in quibus sunt alij Doctores externi, qui iuxta suam antiquitatem vel prærogatiuam certa loca accipiunt.

Possunt tamen interdum in aliis vniuersitatibus

Limitatur proximè dictum de non præcedentia in sedendo.
D. Thom.
D. Anton.
Alu. Pelag

tibus nostri professores gradum accipere: quia neque in hoc est alienum à statu relioso, vt latè docet D. Thom. Opuscul. 19. contra impugnantes religionem capit. 2. & 3. quem imitatur D. Antonin. 3. part. tit. 5. capit. 2. §. 8. & Aluarus Pelagian. libro secundo de Planctu Eccelsiæ capit. 24. circa finem, neque etiam est alienum à Societate, cùm interdum ad ministerium suum cum vtilitate exercendum necessarium sit. In illis ergo vniuersitatibus, necessarium est, quoad hanc locorum dispositionem, earum ordinem, & consuetudinem, vel institutionem sequi, tum quia non erit in potestate nostra illum immutare, cùm nostræ iurisdictioni non subsint: tum etiam, quia in re alioquin indifferente, & quæ sine incommodo religionis fieri potest, decet membrum consuetudini totius corporis conformari: tunc autem Doctor Societatis fit membrum talis vniuersitatis; sequatur ergo consuetudinem eius seruata sui instituti humilitate, vt nullius loci dignitatem ambiat, sed aliis facilè cedat, & illo contentus sit, qui sibi fuerit designatus.

11. Obseruationes aliæ circa gradus literarios.

Altera conditio est, ne sumptus, qui pauperes non deceant, in gradibus huiusmodi faciant, *ad quos* (dicitur citato loco) *sine humilitatis detrimento non ob aliud, quàm, vt possint proximis ad Dei gloriam esse vtiliores, promoueri debent.* Et in hac conditione includitur, vel certè ex proprio modo nostræ paupertatis supponitur, non debere Doctorem Societatis ex suo gradu temporale emolumentum, aut stipendium, quod ex aliorum actibus, aut gradibus aliis prouenire solet, sperare, aut accipere. Supponitur etiam in vltimis verbis, non posse religiosum Societatis huiusmodi gradum procurare, aut ambire, id enim sine magno detrimento humilitatis non permitteretur. Addo etiam meritò in Societate obseruari propter eandem humilitatem conseruandam, vt hi gradus non conferantur propter honorem, seu quasi præmium personarum, sed tantùm pro ministeriorum necessitate, neque ampliùs multiplicentur, quàm ad munera, seu onera Societatis sustinenda necessarium sit. Quamuis enim Caiet. secunda secundæ quæstione 186. articulo septimo reprehendat Prælatos religionis institutæ ad prædicandum, qui subditos prohibent ab huiusmodi gradibus remuneratoriis, quando aliàs personæ dignæ sunt: nihilominus si hac intentione fiat, vt ambitioni locus non detur, dummodo religioni sufficienter prouideatur, & inseruiatur, laudabile & optimum consilium est.

Caiet.

12. Ad locum Hieronymi in num. 3.

Ad verba ergo Hieronymi respondet D. Thomas suprà, Hieronymum ibi explicasse id, quod per se, & quasi ex officio, & statu conuenit monacho, vt monachus est; nam eius non est perficere, sed perfici, nec docere, sed pænitentiam agere; non tamen negat Hieronymus, quin persona monachi, si alioqui habeat necessaria ad docendum, possit munus illud suscipere, si ab eo qui potestatem habeat, imponatur. & eundem sensum habent verba V. Synodi superius citata. Est autem aduertendum nomen, *monachi*, propriè sumptum significare eum, qui vitam solitariam, vel purè contemplatiuam profitetur, vt apertè explicat Dionysius cap. 6. de Eccles. Hierarch. & Piamont. Abbas apud Cassianum Collat. 18. capit. 5. & propterea iuxta antiquum morem Ecclesiæ, ad monachos ordinariè, & ex vi sui instituti non pertinebant ministeria Ecclesiastica ad doctrinam, vel sacramenta pertinentia; & ideo grauiter reprehenduntur, quando præsumentes de proprio statu, propria auctoritate illa vsurpabant; & ita intelliguntur multa decreta 16. quæstione 1. per viginti priora capita: in multis autem eorum expressè declaratur, etiam eo tempore non fuisse prohibitum monachis, auctoritate Episcopi, & Ecclesiastico ordine seruato, talia munera exercere. Et hac ratione intelligitur optimè, quod ex Concilio Nicæno obiiciebatur: nam monachi, etiam secundùm suam primam institutionem, poterant hæc officia inter se exercere ex vi suæ institutionis, & quasi intrinsecæ potestatis, quia hoc ad conseruationem, & perfectionem sui status per se erat necessarium: at verò circa fidelem populum, nihil poterant nisi extrinsecus ab Episcopis vocati; & eodem modo loquitur Bernardus de monacho quatenus monachus est.

D. Dionys.
Cassian.

Ad Concil. Nicæn. & Bern. ibid.

13. Mendicãtes ordines etiã instituti ad docendum.

At verò post illa tempora, præsertim à temporibus Dominici, & Francisci, institutæ sunt religiones, quæ cum vita contemplatiua actiuam circa proximos coniungunt sub habitu etiam monachali, à quo monachorum nomen participant? quanuis secundùm etymologiam vocis, & primæuam institutionem monachi non sint. Sic enim etiam nunc monachales ordines à mendicantibus distinguimus. His ergo monachis, ex vi suæ institutionis, & status sic approbati per sedem Apostolicam, non tantùm lugendi, sed etiam legendi, seu docendi officium competit; non quidem potestate ordinaria, sed delegata. Quia verò hæc delegatio non est personalis, vt sic dicam, sed totius religionis, nec est tantùm à priuato Episcopo, sed ab vniuersali Pontifice, & est quasi à iure per approbationem, & priuilegia talium religionum; ideo dicimus iam illis conuenire ex vi talis status, & instituti. Antea enim aliquæ concessiones similes factæ fuerunt monachis per Innocentium, Gregorium, Bonifacium, & alios Pontifices, vt patet ex cap. *si monachus*, cap. *moderatione*, cap. *sunt nonnulli*, & cap. *si quem*, 16. quæstione 1. illæ verò semper magis respiciebant clericatum, quàm monachatum, & particularem personam, quàm religionem. Iam verò nunc post instituta mendicantium plures etiam monachales religiones hanc potestatem, seu delegationem participant.

Imo olim id datum monachis à Pontificib.

14. Status religiosus nunquam impediuit clericos docere sicut olim monachos.

Addendum etiam est, quod & D. Thom. citato loco adnotauit, hæc, quæ de monachis olim dicebantur, non habuisse locum in religiosis clericis, qui semper in Ecclesia fuerunt, nec de illis intelligi debere; quia nec monachi erant, nec ita nominabantur, neque in omnibus cum illis æquiparandi sunt, sed in his tantùm, quæ ad statum religiosum, vt sic, pertinent, iuxta capit. *quod Dei timor*, de statu monachorum. & cap. *ex parte*. de postulando. Vnde concludit D. Thom. quòd *sicut clerici regulares non tenentur abstinere à lineis indumentis, quanuis monachi teneantur; ita multo fortiùs licet illis religiosis docere, quorum religio est ad hoc statuta, etiamsi monachis non liceret.* Constat autem ex superiùs dictis in l. 1. c. 5. Societatem pertinere ad hunc ordinem religiosorum clericorum, & ex propria institutione esse ordinatam ad iuuandos proximos, præsertim in doctrina & moribus & ad hunc finem esse ab Ecclesia approbatam, & à Sede Apostolica accepisse omnem potestatẽ ad hoc munus

D. Thom.

Conclusio totius capitis.

munus necessariam: ergo omnibus titulis, & licet, & proportionatum est hoc munus tali religioni. Neque est verum, ministerium hoc per se impedire perfectionis profectum, vt ex dictis de illius honestate constare potest, & à fortiori patebit ex sequenti capite.

CAPVT V.

Vtrùm Societas conuenienter susceperit puerorum institutionem.

1. De qua eruditione hîc tractetur.

NOn agimus de eruditione puerorum, quæ solùm pertinet ad eorum instructionem in bonis moribus, vel rudimentis in doctrina Christiana: nam hoc ministerium non est proprium collegiorum, aut vniuersitatum, sed toti vniuersitati commune est (imò professorum est magis proprium, vt infrà libro 6. capit. 3. videbimus) quia non ad scientiam, de qua nunc agimus, sed ad iustitiam, & salutem ordinatur: agimus ergo de tota eruditione puerorum, quæ ad intellectum illustrandum pertinet. In tres autem ordines possumus distinguere totam doctrinam harum vniuersitatum, infimum, medium, & supremum. In hoc vltimo ponimus sacram doctrinam, & quæ ad illam intrinsecè pertinent, vt sunt casus conscientiæ, de quo maximè procedunt dicta in cap. præcedenti, neque in præsenti titulo comprehenditur, quia hæc doctrina puerorum non est, sed viros iam benè adultos requirit, vt etiam Aristoteles lib. 1. Ethicorum cap. 3. de ciuili scientia sensit. (*Arist.*) In medio ordine ponimus Artium curriculum, quod & Mathematicas, & aliqua ex parte ethicam doctrinam complectitur; licèt verò in minori ætate addisci possit, non tamen est propriè puerorum eruditio; nam reuera postulat facultatem ingenij satis expeditam, atque adeò rationis vsum omni ex parte perfectum. Habet etiam hæc doctrina magnam affinitatem cum Theologia, & ideo propter illam non oporteret peculiarem mouere quæstionem: nam quæ diximus capite superiori, magna ex parte possunt ad illam applicari, cùm ostenderimus ibi in numero septimo considerationem veritatis Philosophiæ in Deum relatam, quandam esse religiosam contemplationem. Accedit, quòd ea, quæ de infimo ordine dicenda sunt, à fortiori de his mediis facultatibus procedent. Igitur puerorum eruditio comprehendit totam linguarum peritiam incipiendo à primis Grammaticæ fundamentis vsque ad perfectam eloquentiam cum aliarum linguarum, præsertim Græcæ præsidiis, & ornamentis, vna excepta Hebræa, quæ magis adultos decet.

2. Assertio 1. præambula eruditionẽ puerorũ per se bonam esse.

Deinde notandum est, ministerium hoc considerari posse, vel absolutè, & secundùm se, vel comparatione facta ad religiosos, à quibus vsurpatur: nam de illo secundùm se, nemo, nisi sit insanus, dubitare potest, quin sit optimum, & ipsi iuuentuti vtilissimum, imò & Reipublicæ maximè necessarium. Quod non solùm in Ecclesia verum est, vt statim ostendemus, sed idem etiam agnouerunt Philosophi, & legum latores, pro externa politia: seu ciuili Republica, vt videre licet apud Aristotelem septimo Politicorum capite vltimo; & libro octauo capit. primo. (Probatur authoritate. *Arist.*) Quanuis enim in generali loquatur de institutione puerorum quoad mores, tamen ipse maximè intelligit de his actionibus quæ ad bonum regimen, & conseruationem Reipublicæ necessariæ sunt; inter quas constat meritò numerari huiusmodi eruditionem. Sed etiam dixit Cicero oratione secunda in Verrem, *Nullum munus Reipublicæ afferre maius, meliúsve possumus, quàm si docemus, atque erudimus iuuentutem*; & Diogenes Laërtius dixit, adolescentium educationem totius Reipublicæ esse fundamentum. (*Cicero.* Vide Siman. lib. 9. de repub. c. 23. *Diog. Laër.*) Nihilominus tamen comparatione facta ad religiosos, dubitari potest, an expediat hoc munus per illos ministrari, & exerceri.

3. Probatur quoad profectum in ipsa doctrina.

In quo rursus subdistinguo illud ipsum verbum, *expediat*: potest enim inquiri, an expediat ipsis pueris, qui docendi sunt: vel an expediat ipsis religiosis, qui docturi sunt. Et in primo quidem sensu res etiam certissima est; illud esse valde expediens secundùm se, & ex suo genere spectatum. Ad quod demonstrandum, animaduertendum est, duo posse in hac disciplina, & puerorum educatione considerari: vnum est profectus in ipsa doctrina: aliud est vita, seu boni mores, qui simul cum ipsa doctrina addiscuntur. Et vtrumque multum pendet ex Magistri qualitatibus, seu dotibus. Sed primum magis pendet ex doctrina, & eruditione Magistri: ex quo capite parum refert illum esse religiosum, aut secularem, iustum, vel iniquum: quia potest secularis, & iniquus excedere in eruditione, & doctrina, vt per se patet. Nihilominus tamen, quia profectus discipuli non pendet tantùm ex scientia magistri secundùm se, sed vt applicata ad docendum ipsum, id est, ex cura & solicitudine integrè, & perfectè implendi munus suum non ad quæstum, vel ostentationem, sed ad vtilitatem discipuli; ideo ex hac parte multum refert vita, & bona conscientia præceptoris, etiam ad profectum literarium discipuli: ergo ob eandem causam religiosus status præceptoris ex se, potest multum conferre ad meliorem instructionem puerorum, etiam quoad vtilitatem, & profectum literarum: nam ratione status, diligentiores, & fideliores esse debent in suo munere præstando, ac etiam magis integri, & independentes, si ab ipsis, quos erudiunt, stipendium non accipiant; vnde tandem, quia ex charitate illud faciunt, & omnibus, & singulis pro captu vniuscuiusque, prodesse curabunt. Præterquàm quòd propter vitam aliis curis, & solicitudinibus liberam, magis in eo munere laborare possunt. addo etiam ratione eiusdem status faciliùs posse melioribus consiliis vti, etiam in ipsamet ratione docendi, cum maiori fructu discipulorum: ad quod etiam faciliùs possunt & sibi, & discipulis diuinum auxilium impetrare.

4. Deinde quoad profectum in moribus.

Maioris autem momenti est profectus in moribus, qui facillimè in ea ætate imprimuntur. Et ad hunc profectum quamplurimum refert vita, & religiosum institutum præceptoris; vt latè tractat Ribaden. libro tertio de B. Ignatio capite vltimo. Primò ratione exempli, quod maxime mouere solet: & ideo qualis magister est, tales educantur discipuli, præsertim in ea ætate, quæ vix potest inter bonum, & malum discernere, & ideo actio magistri, si mala sit, est discipulo quædam licentia tacita, vel potiùs excitatio ad eum imitandum. Propter quod dixit Boëtius in tractatu scholarium, *nulla res* (Boët.)

est

est magis perniciosa discipulo, quàm vita magistri contumeliosa. Secundò ratione intentionis, & industriæ, quæ ex ea nascitur: nam religiosus præceptor magis intendit bonam educationem pueri in moribus, quàm in doctrina, & ideo quidquid potest prauos mores docere, vel in ipsismet libris legendis, vel in quacunque praua societate, aut aliis huiusmodi rebus diligenter auertit: quidquid verò ad eorum bonam instructionem commodè iuuare potest, non prætermittit. Hinc Chrysostomus homil. 60. in Matth. parentes docet, vt si ad colendum filiorum ingenium pædagogus recipiendus sit, non quemcunque sibi oblatum statum admittant, sed considerent *vllam artem hoc artificio sublimiorem non inueniri. Quid enim* (inquit) *maius, quàm animis moderari, quàm adolescentulorum fingere mores? omni certè pictore, omni certè statuario, cæterisque huiusmodi omnibus excellentiorem hunc duco, qui iuuenum animos fingere non ignoret.*

Chrysost.

5. Hinc etiam sacri canones, qui frequenter præcipiunt vt sit in vnaquaque Ecclesia præceptor, qui pueros in his inferioribus disciplinis, etiam in Grammatica, instruat, simul admonent vt magna cura is eligatur, qui vita, & moribus eis prodesse possit, vt videre licet in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. part. I. capit. 18. vbi specialiter admonetur, vt talis præceptor & gratis doceat, & docendi licentiam gratis accipiat; ac beneficium competens, quo ali possit. Quod ex parte statutum fuerat in quadam antiqua Synodo sub Eugenio II. & habetur in cap. *de quibusdam*, distin. 37. In Concilio autem Lateranensi sub Innocentio III. cap. 11. distinctè explicatur, vt gratis in Grammaticæ facultate, ac aliis instruat, & quòd magister idoneus constituatur à Prælato, cum capitulo, seu maiori ac saniori parte Capituli eligendus. Et Concilium Tridentinum sess. 5. capit. primo de Reformatione, idem statuitur, & eligendus Magister dicitur ab Episcopo cum consensu Capituli, & omnibus modis curandum esse, *ne pia hæc, vtilis, atque fructuosa prouisio, quouis quæsito colore negligatur.* Et sess. 23. capit. 18. de Reformatione, grauissimè statuit vt erigantur seminaria, in quibus pueri à teneris annis ad pietatem, & religionem simul cum literis instituantur. Et in Concilio Moguntino sub Sebastiano, cap. 65. grauissimè idem statuitur tanquam res maximè necessaria ad fidem & religionem, vel instaurandum, vel conseruandam. Et peculiariter animaduertitur, vt præceptores idonei sint, & catholicæ veritatis amantes, ac de hæresi non suspecti. In Concilio autem Mediolanensi I. sub Carolo Borromæo part. 1. dicitur Magistros esse eligendos *non minus fidei & vitæ, quàm doctrinæ & scientiæ laude commendatos.* quibus etiam præcipit, vt bonis moribus, & salutaribus præceptis eos erudiant. Nec solùm canones, sed etiam leges ciuiles hanc curam habuerunt. Nam in l. *Magistros.* C. de professoribus libro 10. *Magistros* (dicitur) *studiorum, doctorésque excellere oportet moribus primùm, deinde facundia.* Et deinde subiungitur, vt magno iudicio, & optimorum conspirante consensu eligantur, & in lib. 2. statuitur vt si semel electus postea inueniatur insufficiens, reprobetur. Et similiter in l. vnica C. de professoribus, qui in vrbe; lib. 12. dicitur, *si laudabilem in se bonis moribus vitam esse probauerint.* Et postea additur, *Si do-*

Accedit authoritas vtriusque iuris.

Varia de institutione puerorum apud Alex. ab Alex & Tiraq lib 2. genial. cap. 25.

cendi pueritiam, &c. Ex hoc ergo capite etiam est manifestum Ecclesiæ, & Reipublicæ multum expedire, vt hæc puerorum eruditio per religiosos fiat. Quia per se loquendo, & ex vi sui status perfectiores in bonis moribus esse debent, & diligentiores in discipulis instituendis in bonis moribus simul cum doctrina.

6. Reliquum est vt videamus, an ipsis quoque religiosis hoc expediat, non enim defuerunt, qui in hoc etiam nostram Societatem reprehenderint, quòd ad huiusmodi Ministerium se dimittat. Primum quod vile, ac infimum, religiosósque viros munus dedecens videatur. Nam cùm D. Gregorio relatum esset, Desiderium Grammaticam quibusdam exponere, ad eum ita scribit lib. 9 epistol. 48. *Quam rem molestè ita cepimus, ac sumus vehementiùs aspernati, vt ea* (scilicet bona quædam) *quæ priùs dicta fuerant, in gemitum & tristitiam verteremus.* Refertur in cap. *cùm multa,* d. 86. Secundò, quia non solùm indecens, sed etiam noxium potest hoc ministerium esse religiosis viris, tum propter nimiam distractionem, & inquietudinem, quam puerorum multitudo necessariò allatura est; tum propter nimium laborem & occupationem, quæ non solùm proprium spiritualem profectum, sed etiam ministeria maioris momenti, & quæ maiores Ecclesiæ fructus parere possent, impediunt: tum denique propter multa pericula, quæ cum hoc ministerio adiuncta esse possunt. Tertiò ex aliarum religionum exemplo; nullæ enim sunt, quæ in hoc ministerio circa seculares occupentur, à quarum vestigiis discedere, & nouum aliquid in re tam graui introducere laudabile non est.

Arguitur primò ex Gregorio.

2. ratione tricipiti. Primò. Secundò.

Tertiò.

Exemplo tandem arguitur.

7. Nihilominus censemus, & hoc non esse nouum; neque alienum à religioso statu; & pro tempore, & opportunitate Societatis fini & institutioni fuisse maximè consentaneum. Probo singula, & in primis ex antiquis historiis & ex Patribus constat puerorum eruditionem à viris religiosis tanquam piam, & Ecclesiæ valdè vtilem fuisse susceptam. Nam quod Eusebius lib. 5. historiæ cap. 11. & 12. & libro 6. cap. 12. refert de schola Ecclesiæ Alexandrinæ, non solùm videtur intelligendum de ipsa doctrina sacra, seu Theologia, sed etiam de aliis disciplinis, & de eloquentia, & aliis fundamentis eo tempore ad sacram doctrinam necessariis. Et ideo de Pantæno ait, fuisse omni humaniori literatura præstantissimum, & de Origene partitum fuisse curam docendi cum Heracla viro sacrarum literarum studioso, & in aliis disciplinis disertissimo, ac Philosophiæ non ignaro, eique illos erudiendos commisisse, qui ipsis fidei elementis essent imbuendi. Et Theodoretus libro 4. historiæ cap. 16. refert Protogenem in Thebaidam à Valente relegatum, statim ac locum reperit idoneum, ludum aperuisse, & pueris docendis operam dedisse, quos non modò exercuit ad cleri manu scribendum, verùm etiam sacra Dei eloquia docuit. *Nam hymnos* (inquit) *Dauidis tanquam dictata illis proposuit, & eas Apostolicæ doctrinæ sententias, quas eorum ingeniis accommodatas putabat ediscendas tradidit.* In quo exemplo (vt ex illo cætera, quæ afferemus, intelligantur) animaduerto non oportere, vt de eadem eruditione, in Grammatica, vel Latina lingua, hæc antiqua testimonia loquantur, sed cum proportione accipienda esse de eruditione puerorum in quibuscunque

Suadetur primum assertionis membrum.

Euseb.

Theodor.

inferioribus disciplinis, quæ sint quasi principia, vel fundamenta perfectioris doctrinæ: sic enim nunc etiam Grammatica ad hæc fundamenta perrinet, vt notauit Isidorus lib. 1. Etymologiarum, cap. 4. Qui propterea dixit lib. 3. de summo bono cap. 13. Grammaticorum doctrinam etiam posse proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vsus assumpta, quod ex Hieronymo refertur in cap. *si quis autem*, d. 37. Imò etiam artem scribendi inter hæc fundamenta reputauit prædictus Protogenes, qui fuit vir sanctus, & miraculis clarus, vt ibi Theodoretus refert. Et de S. Cassiano Martyre, qui munus habuit docendi pueros paruulos à quibus postea martyrium passus est, vt ex Prudentio, & Beda refert Surius tom. 4. die 13. Augusti, de hoc (inquam) ferunt vt videre est apud Baronium in martyrologio, die 13. Augusti; fuisse priùs Episcopum in Germania, & à sua sede deiectum, venisse Italiam, & Immola consedisse, ibique ludum literarum aperuisse. Item de S. Patroclo refert Gregorius Turonensis in vita eius, & ex eo Surius tom. 6. die 19. Nouembris, fuisse priùs clericum, seu canonicum regularem, & relicta vrbe ad vicum quendam discessisse, ibique *ædificato oratorio D. Martini reliquiis consecrato, pueros erudire cœpisse in studiis literarum.*

Isidor. Surius. Baron. Greg. Tur.

8. Refert etiam Chrysostomus lib. 3. aduersùs vituperatores vitæ monasticæ, post medium, quendam venerabilem monachum, qui solitariam vitam profitebatur ad Constantinopolitanam ciuitatem descendisse, vt cuiusdam adolescentis curam haberet, ipsiúsque formaret animum, dum ipse Latinæ, & Græcæ linguæ studeret, vt tandem sui instituti, & propositi socium illum haberet, cuius, & institutum, & opus mirum in modum laudat Chrysostomus. *Ita enim* (inquit) *puerum illum breui egregius ille pædagogus exercuit tantámque in eo flammam desiderij cœlestis accendit, vt cuncta simul repentè abiiceret, atque ad solitudinem conuolaret, aliáque rursus indigeret fræno, quod illum ab intempestiua illa, ac vehementi exercitatione ad moderatiorem posset commodiorémque conuertere.* Et infra, *condiscipulorum plurimi tantum ex illius contubernio familiari profecerunt, vt illius instituti fierent æmuli, habebat quippe ille domi, qui se perpetuò moderaretur, ac veluti statua iugiter sub artificis manu constituta ornatior in dies euadebat, ingentémque animo decorem assiduè adiiciebat.* Et inferiùs concludit Chrysostomus; *Itaque, si quis mihi nunc quoque eiusmodi animum, ac pædagogum daret, aliáque similiter polliceretur, curaturum incredibile est, quàm id fieri optarem; sic enim profectò copiosiori ex fructu magis gauderemus.* Nec mirandum est religiosum illum virum vnius pueri curam, & magisterium tanta cura suscepisse, cùm sanctus Hieronymus scribens ad Lætam de institutione Paulæ filiæ circa illius educationem, latè illam instruat, & cùm inter alia postularet, vt eam Bethleen mitteret, vt cum virgine Eustochio religiosè educaretur, his verbis epistolam concludit. *Ipse si Paulam miseris, & magistrum me, & nutricium spondeo; gestabo humeris, balbutientia senex verba formabo, multo gloriosior mundi Philosopho, qui non Regem Macedonum Babylonio periturum veneno, sed ancillam, & sponsam Christi erudiam, regnis cœlestibus offerendam.*

Chrys. Hieron.

Præterea inter decreta, quæ VI. Synodo Constantinopolitanæ tribuuntur, & referuntur in tomo 3. Conciliorum post Concilium Toletanum III. in cap. 5. statuitur, vt presbyteri per vicos & villas scholas habeant, *Et si quis fidelium* (inquit) *suos paruulos ad discendas literas eis commendare vult, cum summa charitate eos doceant, neque aliquid pretij ab eis accipiant.* Et in capit. 4. supponitur etiam religiosos cœnobitas hoc tunc exercuisse; sic enim ait; *Si quis presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholas mittere in Ecclesiis sanctorum, aut in cœnobiis, quæ nobis ad regendum commissa sunt, licentiam ad id faciendum concedimus.* In Concilio etiam Aquisgranen. sub Ludouico primo, cap. 135. habetur Canonicos etiam regulares assumpsisse curam instruendi, & docendi pueros, & adolescentes, saltem eos qui ad Ecclesiæ ministeria educabantur. Idem grauissimè commendatur in Concilio Parisiensi sub eodem Ludouico libro primo cap. 30. Quòd etiam tempore D. Basilij hoc obseruatum fuerit, colligi potest ex eodem in regulis breuioribus 2. quæstione 2. vbi sub his terminis quæstio mouetur. *Nunquid conueniat, vt inter fratres magister sit puerorum secularium?* Est autem responsio notanda. *Cùm Apostolus dixerit: Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate illos in disciplina, & correctione Domini; si qui eos adducunt hac mente adducunt, & qui suscipiunt tales sunt, qui planissimè confidant posse se, qui sibi adducantur, in disciplina, & correctione Domini educare: seruetur quod præceptum est à Domino, qui dixit: sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum; remoto autem huiusmodi proposito, ac spe, hoc neque Deo gratum, neque ex decoro, aut ex vtilitate nostra esse existimo.* Hinc etiam D. Benedictus nobilium Romanorum atque aliorum Italiæ magnatum filios, in suo monasterio erudiendos accipiebat, vt ex Gregorio intelligitur 2. Dialogorum cap. 3. in fine, dicente, *Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles, & religiosi concurrere, suósque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare.* quanquam in his verbis loqui videtur de donatione filij ad statum religiosum, quæ tunc erat in vsu, & de qua loquitur Benedictus in sua regula cap. 59. in historia etiam religionis Prædicatorum refertur, in quodam suo capitulo generali statutum esse, vt in singulis monasteriis aliqui fratres deputarentur, qui circa doctrinam, & mores puerorum, qui in scholis versantur, curam haberent. Non est ergo hoc nouum, licèt fortassè, quia maiori ex parte antiquatum erat, per Societatem fuerit instauratum, & fortasse etiam auctum, & ad meliorem formam redactum.

Accedunt Concilia & Patres. Castillo l. 1. cap. 70.

Et ex eadem traditione, & exemplis constat ministerium hoc non esse indecorum, sed maximè decens religiosos viros. Quod enim à grauissimis & sanctissimis viris susceptum, & approbatum est, cur indecens reputabitur? an quia humile potius, quàm honorificum ministerium esse videtur? At profectò hoc genus operum maximè decet religiosum statum: alioqui non deberent religiosi curare infirmos, pedes hospitum lauare, ac denique per charitatem inuicem seruire, vt Paulus monet. Quod si ad alia opera charitatis, etiam abiecta, & laboriosa meritò ordinatur religio, cur non etiam ad hoc opus docendi pueros, quod licèt valdè laboriosum, & minus honorificum sit, tamen sine dubio est vtilissimum Ecclesiæ, vt 10.

Probatio ab exemplo.

vt ostensum est in cap. 2. Si ergo seruetur conditio à Basilio posita, nihil est indecentiæ in hoc munere; potéstque ex verbis illius argumentum à contrario sumi; tunc enim hoc ministerium non erit *ex decoro* (vt ipse loquitur) quando per illud temporale commodum quæritur, aut spiritualis fructus proximorum non speratur; ergo à contrario, cùm à religiosis viris nihil præter communem Ecclesiæ vtilitatem per hoc ministerium quæratur, cúmque hæc vtilitas propter rationes omnes adductas, & manifestum experimentum, magna sperari possit, dubium non est, quin huiusmodi opus dignissimum sit, vt à religiosis viris assumatur.

11. Neque contra hoc quidem facit reprehensio Gregorij in dicta epist. seu in dict. cap. *cùm multa*. Primò quidem, quia aliud est loqui de Episcopo, aliud de religioso; multa enim religiosum decent, quæ Episcopum dedecent, in quibus numerare possumus Grammaticam docere, sicut etiam Gregorius Nazianzenus epist. 97. in Gregorio Nicæno reprehendit, quòd prætermissa lectione Scripturarum nimium Rhetoricæ libris vacaret, eúmque exhortatur, vt illis libris omissis propria Episcopi munera, qua solebat diligentia resumeret. Deinde & Glossa ibi & Gratianus in §. cur ergo, post cap. *turbat*. d. 37. & alij exponunt, Episcopum illum reprehendi à Gregorio, eo quòd in concionibus ad populum loco sacræ lectionis, & eruditionis, Gentilium fabulas, & Poëtarum carmina exponebat. Quem sensum indicat Gregorius cùm ait, nefandum esse Episcopis canere; quod nec laico religioso conueniebat: loqui enim necesse est de cantu profano, non de ecclesiastico legimus quippe de eodem Gregorio apud Ioannem Diaconum lib. 2. vitæ eius, cap. 6. interdum cum Ecclesiasticis pueris fuisse modulatum habentem in manu flagellum, quo pueris minabatur; si in Ecclesiastico cantu errarent. Qui ergo Summus Pontifex dedignatus non est, propter cleri reformationem in cantu Ecclesiastico pueros instruere, vel sua auctoritate ad maiorem diligentiam adhibendam eos compellere; multo magis iudicaret oportunum, ac decens, religiosos aliquos occupari circa puerorum eruditionem in inferioribus literis, quatenus ad maiores necessariæ sunt.

Satisfit primo argum. in num. 6.

Greg. Naz.

Glos. Gratian.

12. Præterea quòd ministerium hoc non sit omittendum propter impedimenta, vel pericula, quæ secum affert, declaratur breuiter. Quia in primis hoc ministerium per sese est adeò vtile, ac necessarium Ecclesiæ, vt prætermittendum non sit, etiamsi maiora, aliqua ex parte impedire videatur. Nam licèt formaliter (vt sic dicam) minimum appareat, virtute tamen magnum est; cùm ex illo & Ecclesiæ mores, & altiores disciplinæ magna ex parte pendeant, ita vt ad illud meritò accommodari possit parabola de grano sinapis, quod minimum est quantitate, virtute autem magnum. Accedit, quòd altiores scientiæ plures habent Magistros, tam religiosos, quàm seculares; ad hanc autem puerorum eruditionem pauci, quales numero 3. & 4. proponebamus, inueniuntur, aut inclinantur, & ex hac parte maiori Ecclesiæ necessitati in eo subuenitur, & ideo licèt apud homines videatur minoris dignitatis, apud Deum fortasse est maioris meriti. Præterea quanuis opus hoc ad eas personas comparatum ab altioribus ministeriis eas impediat; tamen non ibi sistendum est, sed cum toto religionis corpore est conferendum: nam (vt de Ecclesia dixit Paulus 1. Corinth. 12. *Corpus non est vnum membrum, sed multa, & quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt*, & ex illorum ministerio non impeditur corpus, quominus perfectiores actiones per altiores facultates possit efficere. Ita ergo contingit in corpore religionis; nam si hæc inferiora ministeria cùm debita mensura, & moderatione sumantur, non impediunt altiora; sed potiùs ad illa iuuant, tum præparando materiam, vt sic dicam, ex parte audientium, vt idonei sint ad perfectiores disciplinas capessendas, tum ex parte ministrorum, vt paulatim ab inferioribus ad perfectiora progrediantur, & ita in omnibus magis proficiant; nam omnia tempus habent, & quædam ministeria, quandam ætatem, & conditiones requirunt, quædam verò alias; & tota hæc varietas in corpore religionis inueniri potest, si cùm dexteritate, & prouidentia gubernetur: quod quidem non negamus esse difficile, ac laboriosum, inde tamen speramus meritum augeri. Vnde per se loquendo, hic labor, & solicitudo non potest impedire substantialis perfectionis augmentum; tum quia est opus insignis charitatis, & ex obedientia susceptum ipsam charitatem multum auget, ac perficit; tum etiam, quia sperandum est ratione talis status, & totius religionis ad hoc munus, inter alia instituta, non sine speciali Dei prouidentia, & approbatione; sperandum inquam est non defuturum peculiare auxilium Dei ad illud munus, cum aliorum fructu, & sine proprio nocumento, imò cum magno etiam profectu efficiendum. Quapropter si quid est periculi, eadem diuina gratia, & superiorum vigilantia, & aliis operibus religionis, & iis præsertim, quæ ad vitam contemplatiuam pertinent, superari non difficile poterit generatim loquendo. Præsertim cum tale periculum non sit per se coniunctum huic ministerio, sed sit valde accidentarium, & extrinsecum; víxque possint cogitari actiones humanæ, in quibus similia, vel maiora pericula inueniri non possint.

Satisfit secundo ibid. quoad omnia eius capita.

Tandem quòd hoc tempore, & in hac religione medium hoc (quidquid sit de religionibus aliis temporibus) fuerit valde opportunum Ecclesiæ, & non sine peculiari Dei prouidentia inuentum, intelliget facile, qui animaduertat, quæ lib. 1. diximus, de institutione Societatis: namque rationes omnes & circunstantiæ, quas ibi obseruabimus circa institutionem Societatis ad ministeria proximorum, ad hoc peculiare ministerium applicari possunt, & experientia, quam diximus, institutum ipsum comprobasse non minus approbat; & confirmat hoc ministerium. Re enim vera incredibilis est fructus, qui ex illo redundauit; in Prouinciis siquidem Catholicorum, vbi fides illæsa conseruatur, non solùm puerorum, sed etiam omnium statuum mores per hoc medium reformati sunt. nam ex his pueris, & plures religiosi, & boni clerici, & iusti gubernatores Reipublicæ prodierunt. Cùm enim à tenera ætate Dei timorem concipiant, & diuinis rebus, ac sermonibus assuefiant, semper odorem illum retinent, & generatim loquendo, iuxta sententiam Sapientis Prouerb. 22. *Adolescens iuxta viam suam etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* In religionibus autem hæresis labe infectis per hanc puerorum educationem, non solùm filij; sed 13.

Fructus eruditionis puerorum inter catholicos.

Item inter hæreticos.

sed etiam parentes sæpè ab hæresi præseruati sunt, & ab illa interdum ad finem reuocati. Sicut enim legimus Principes, & alios hęresim patronos ad eas disseminandas, & propagandas, procurasse, vt pueri statim ab initio cum ipsis literarum principiis errores biberent, vt de Maxenrio refert Eusebius lib. 9. historiæ. cap. 5. & Theodorus presbyter in Isagoge, seu expositione vnionis duarum naturarum in Christo, statim initio de sectatoribus Eutychis, & Dioscori refert tanta pertinacia Ecclesiam oppugnasse, vt quos haberent puerulos, necdum compores plani eloquij exacuerent, atque persuaderent inducendo, quo possint, & audire & discere, quæ pro suo dogmate tuendo afferebant, quos nostra etiam ætate Lutheranos imitari audiuimus: scribunt enim carmina, & elegantes orationes contra Pontificem, & Ecclesiam catholicam, vt pueri eas legentes eorum spiritum hauriant, & summam diligentiam adhibent, vt Magistri puerorum suis erroribus infecti, & ad eos affecti sint. Et in Concilio Coloniensi sub Adolpho p. 1. c. 2. refertur sectarios magisteriis inhiare scholarum, & operam suam instituendæ iuuenturi passim vēditare, vt venena sua teneræ iuuētuti instillenr; de Diuo etiam Petro martyre ex S. Dominici familia. scribitur Patrem Patruúmque hæreticos contendisse (sed tamen frustrà) vt ab schola remoueretur, vbi cum cæteris pueris fidei nostræ rudimenta didicerat; esset ergo absurdum, & insolens (vt ait Theodorus suprà) si hæretici pro tuendo mendacio puerorum animos præoccupare studerent, & Ecclesia pro veritate & animarum salure defendēda in eo negotio negligens inueniretur; propter hanc ergo præcipuè causám existimo tali tempore Deum excitasse Ignatium, eíque hanc mentem, & consilium absque aliarum religionum vrgente exemplo dedisse, illúdque sui vicarij auctoritate, & multis effectibus, ac suæ gratiæ ostensionibus comprobasse. Quibus tādem accedit grauissimum Cardinalium testimonium; nam in congregatione in qua ad dubia circa Concilium Trid. respondēt, in quadam responsione 231. circa decretum Concilij Trid. sess. 23. cap. 18. de reformatione, addiderunt, quærendos esse magistros Grammaricæ & Musicæ eruditos, qui in seminariis pueros instituanr, *quorum* (ait Congregatio) *si reperiantur Iesuitæ cæteris anteponendi sunt.* Atque ita satisfactum est tribus rationibus dubitandi in numero 6. positis.

Euseb. Theodorus in tom. 1. Biblioth. Patrum.

14. *Quid Societas habeat de eruditione elemētaria puellorum.*

Addam in fine huius capitis vsque adeò cordi fuisse D. P. N. Ignatio hanc educationem puerorum, vt non putauerit indignum, vel alienum à nostro instituto etiam illorum curam suscipere, qui sub aliquo Magistro legere addiscunt, aut scribere, cum debito tamen moderamine. Vnde in 4. p. Constit. cap. 12. in fine vltimæ declarationis sic dicitur; *In legendo & scribendo alios instituere, opus etiam charitatis esset, si is personarum numerus Societati suppeteret, vt omnibus vacare posset, propter earum tamen penuriam, hoc ordinariè docere non consueuimus.* Itaque opus quidem ipsum ex se, charitaris est, & susceptum propter prædictum finem, scilicet vt pueri cum ipsis primis lireris, nihil aliud quàm honestatem, & religionem addiscant, esset reuera magnum, & religiosum obsequium Dei, non tamen nisi rarò suscipitur, & propter grauem aliquam causam, & communem necessitatem, ne tot muneribus nimiùm religio oneretur. Poréstque moralis ratio adiungi; nam vtilitas, quæ ex illo magisterio resultat, magis remota est à literariis disciplinis, minúsque ab illa pendent altiores scientiæ, quàm à Grammatica, vel aliis artibus liberalibus, & ex hac parte minus coniuncta est cum Collegiorum instituto, faciléque inter seculares inueniuntur, qui exactè artem illam doceant, quæ magis etiam ad mechanicas accedit, quàm ad liberales, & ideo frequentiùs per laicos, quàm per clericos tradi solet, & alioquin ætas puerorum pro illo statu, regulariter loquendo, nimis tenera & imbecilla esse solet ad morum instructionem accipiendam, & ideo minùs necessarium illis est nostrum ministerium; nam quod in hoc ministerio iis puerulis fuerit opportunum, suppleri potest externas eorum scholas interdum adeundo, & in doctrina Christiana, & bonis moribus pro illorum capacitate pueros instruendo, quam curam tanquam sibi propriam, vbi commodè fieri potest, Societas non prætermittit.

CAPVT VI.

Vtrùm ad externorum scholarium institutionem conuenientibus mediis Societas vtatur.

DVo in hac institutione intenduntur: profectus videlicet in doctrina, & in moribus, quæ ita comparantur, vt licèt doctrina sit quasi materia propria huius ministerij, & effectus proximus Collegiorum; finis tamen præcipuus sit honestas morum. Quæ duo obseruare licèt in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 18. quod est de seminariis puerorum, & eorum institutione, vbi media ad vtrumque effectum consequenda præscribit: meritò ergo in constirutionibus Societatis idem circa has scholas scholarium prouisum est, & integro libro authoritate eiusdem Societatis postea edito, & inscripto, *Ratio institutióque studiorum*, disertissimè inculcatum.

1. *Duplex finis à Societate in scholis intentus.*

Prima assertio de mediis ad virtutem promouendam.

Primò ergo dicendum est, sufficienter ac conuenienter in his Collegiis esse prouisum de mediis, quibus iuuentus in virtute conseruetur, ac promoueatur. Hoc facilè patebit breuiter hæc media enumerando. Primum, quoniam conscientia pura sedes est sapientiæ, statuitur, vt frequens confessio peccatorum fiat, saltem singulis mensibus 4. p. Constit. c. 7. §. 2. *Curetur*, (dicitur ibi) *quoad eius fieri poterit, vt singulis mensibus ad sacramentum confessionis accedant.* Et cap. 16. *Diligenter curetur, vt qui literas discendi gratia ad vniuersitates Societatis se conferunt, simul cum illis bonos, ac Christianis dignos mores addiscant, ad quod multum iuuerit, si omnes singulis saltem mensibus semel ad confessionis sacramentum accedant.* Hoc medium probauit Concilium Tridentinum dicto cap. 18. vbi de his, qui educantur in seminariis, dixit, *saltem singulis mensibus confiteantur peccata.* Et in vtroque loco ponderanda est parricula *saltem*, per illam enim insinuatur, melius esse, frequentiùs confiteri, & ita esse consulendum, quanuis non exigendum, aut pro regula statuendum, præsertim pro iunioribus secularibus. Er ob eandem forrasse causam, nihil de vsu Eucharistię pro his scholarib. externis,

2. 1. *Medium confessio menstrua.*

Vide Isidorum iuniorem tract. de variis collegiis ad vtilitatem publicam constituendis.

externis, sicut pro nostris scholarib. statuitur, tacitè verò intelligitur id, quod Concilium expressiùs declarauit, dicens, & iuxta confessoris iudicium sumant corpus Domini nostri Iesu Christi: quod faciliùs in seminariis seruari potest, eo quòd in eis sub seueriori disciplina Ecclesiastica iuuenes contineantur.

3\. Secundò post vsum sacramentorum præcipitur quotidianus Dei cultus; & quia hic maximus est in sacrificio Missæ, ideo in eisdem locis constitutionum dicitur vt Scholastici quotidie Missam audiant: quod etiam de seminariis expressit Concilium Tridentinum citato loco. In Concilio autem Lateran. sub Leone X. sess. 9. sub titulo, de reformatione Curiæ, non solùm dicitur, vt ad Missas, sed etiam vt ad Vesperas, diuináque officia audienda impellantur. Sed id intelligendum est cum distributione accommoda, non enim inducendi sunt vt quotidie his officiis assistát, id enim quamuis aliàs sanctum, & bonum, illi ætate esset nimis onerosum; & studiorum opus impediret; & ideo Concilium Tridentinum de his qui educantur in seminariis solùm dixit in diebus festis debere in Ecclesia cathedrali, pro opportunitate loci inseruire: ita ergo intelligendum est Concilium Latera. de diebus festiuis: nam de illis specialiter loquitur, si contextus attentè inspiciatur. In illis autem ad Missas audiendas omnino cogendi sunt, si oportuerit; ad alia verò diuina officia tantùm inuitandi, & suauiter inducendi; præsertim verò ad prædicationes, & sermones audiendos, vt dicitur in prædicto Concilio Lateran. Inde in dicto cap. 16. 4. p. constit. dicitur; *Concionem singulis diebus festis, cùm ea fiet, audiant*, & præceptoribus iniungitur, vt vnusquisque à suis discipulis hoc seruari procuret.

2\. Medium diuinus cultus præsertim in Missa quotidie audienda.

4\. Tertiò, quia generales conciones, quæ pro toto populo fiunt, minus accommodatæ puerorum captui atque adeò minùs vtiles esse possunt: ideo præceptoribus Societatis cura instruendi, & exhortandi ad virtutem suos discipulos variis modis commendatur. Quod est sacris canonibus valde consentaneum. Nam in dicto Concilio Latera. inter alia sic dicitur; *Magistri scholarium, & præceptores pueros suos, siue adolescentes, non solùm in Grammatica, & Rhetorica, ac cæteris huiusmodi instituere debeant, verùm etiam docere teneantur ea, quæ ad religionem pertinent*: vt sunt præcepta diuina, articuli fidei, sacri hymni & Psalmi & Sanctorum vitæ, &c. Sic ergo in prædict. cap. 7. 4. p. constit. §. 2. generatim dicitur, curandum esse vt scholastici, in his quæ ad doctrinam Christianam pertinent, benè instituantur: & in cap. 16. §. 2. in particulari ordinatur, vt semel in hebdomada prælegatur pueris Christiana doctrina, & vt ipsi eam addiscant ac recitent: & in §. 3. additur vt singulis etiam hebdomadis aliqua declamatio fiat, per quam omnes ad augmentum virtutis excitentur. Et §. 4. commendatur præceptoribus, vt inter legendum cùm se occasio obtulerit, ad obsequium, & amorem Dei, ac virtutum discipulos moueant: quod etiam in priuatis Collegiis opportunè facere debent.

3\. Medium institutio doctrinæ Christia. ac exhortationes priuatæ, &c.

5\. Quartò optima est consuetudo in initio scholarum, seu lectionum publicè orationem præmittere; sicut de Thoma Aquinate legimus, nunquam se lectioni, vel scriptioni dedisse, nisi præmissa oratione. Hanc ergo consuetudinem in nostris scholis quantum fieri possit, seruandam esse in dicto §. 4. præcipitur. Docendi autem sunt pueri, vt in ea breui oratione duo efficiant vnum est vt omnia sua studia, & in particulari tempus illud, & actionem in Deum referant. Quod documentum insinuauit Basilius quantum ad rectitudinem intentionis in reg. 292. ex breuioribus, & Boëtius lib. de disciplina scholarium cap. 6. latiùs Dionysius Carthus. lib. de doctrina scholarium art. 20. Aliud est; vt assuescant à Deo postulare gratiam ad proficiendum in studiis. Quod ad omnes alias vitæ actiones illis valde vtile esse poterit.

4\. Medium oratio in scholæ initio.

Basil. Boët. Dion. Cart.

6\. Quintò specialiter cauetur in constit. 4. p. c. 14. §. 2. vt præceptores abstineant ab eis libris iuuentuti prælegendis, in quibus sit aliquid, quod bonis moribus nocere queat. Quod fere eisdem verbis dixit Concilium Lateran. suprà; *Nihil* (ait) *contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eos docere possint*. Alia etiam Concilia, quæ de hac puerorum eruditione aliquid statuerunt, ab his libris, qui obscœnas fabulas, & comœdias continent, abstinere iubent, vt videre licet in Concilio Coloniẽsi sub Adolpho 1. p. cap. 3. *Interest* (inquit inter alia) *vt tantùm casti, pij, & religioni orthodoxæ consentientes auctores prælegantur*. Quod iudicium non vult esse penes omnes, & ideo statuit, vt nullus liber prælegatur iuuentuti, nisi ad hoc examinatus sit, & admissus à Decano artium Catholicæ vniuersitatis. Idem præcepit Concilium Mediolanense I. sub Carolo Borrhomæo p. 1. c. de ludimagistris; *Non solùm* (inquit) *libros indice S. D. N. Pij IV. auctoritate edito nominatim vetitos pueri non interpretentur, aut ab illis legi patiantur; sed neque etiam alios quibus obscœna & turpia continentur*; quod etiam in regula 7. Catalogi Rom. cautum est; similia videri possunt in Synodo Augustensi cap. 26. & in Synodo Moguntina sub Sebastiano cap. 36. refertur etiam Synodus Valentina, sub Martino Ayala sess. 1. quæ non habetur in tomis Conciliorum.

5\. Medium ne prælegatur libri bonis moribus noxij, quod suadetur auth. Cõcil.

7\. Ratio clara est, quia sub specie eloquentiæ & dulcedine Latinæ linguæ, & per oblectamenta fabularum prauas cogitationes immittunt & mores inhonestos docent; imò mentem excitant ad incentiua libidinum; vt Isidorus dixit lib. 3. de summo bono cap. 13. & refertur in cap. *ideo prohibetur*. 37. d. Vnde rectè Origenes homil. 2. in Hierem. huiusmodi libros comparat calici aureo, in quo venenum propinatur. *Vnusquisque* (inquit) *Poëtarum qui putantur apud vos* (scilicet ethnicos) *disertissimi, calicem aureum temperauit* (scilicet per eloquentiæ ornatum, & styli eloquentiam) *& in calicem aureum, venenum iniecit idololatriæ, & venenum turpiloquij, venenum eorum, quæ animam interimunt, dogmatum, venenum falsi nominis scientiæ*. Et in eadem sententia multa scribit Augustinus lib. 1. confessionum, cap. 13. & sequẽtibus, & specialiter cap. 16. de Terentio loquens, ait; *Non omnino per hanc turpitudinem verba ista commodiùs discuntur, sed per hæc verba turpitudo ista confidentiùs perpetratur. Non accuso verba, quasi vasa electa, atque pretiosa, sed vinum erroris, quod in eis propinabatur ab ebriis Doctoribus*. Item Hieronymus in Ionam cap. 3. circa finem, ad hoc ipsum accommodat dicta verba Hierem. 51. *Calix aureus Babylon: inebrians omnem terram*, dicens; *Quem non inebriauit sapientia sæcularis, cuius non animos compositione verborum, & disertitudinis suæ fulgore perstringet*? Denique ex Basilio ad nepotes suos refert Castro lib. 3. de iusta hæretic. punit. cap. 9. (in quo simul cum præcedenti, de hoc argumento; & de delectu in lectione librorum piè, & eruditè disserit) refert (inquam) Gentilium libros de discretione legendos esse, qua apes naturaliter vtuntur. *Apes enim* (inquit) *non omnibus floribus insident, neque ex iis, ad quos accedunt, omnia auferre conantur, sed quantum ipsis opportunum fuerit, reliquum*

Item ratione ex patribus.

Isidor.

Origen.

Venenum in aure, turpitudo in eloquentia.

August.

Hieron.

Castro. Vide eundẽ Castro 1. contra hæreses c. 12.

dimittunt; sic nos vt sobrij sapientésque simus, quantum nobis congruum ac veritati propinquum ex ipsis fuerit persequemur, reliquum prætereamus. Et sicut in legendis rosis sentes vitamus; sic in talibus sermonibus, quidquid est inutile capientes, noxium vitemus; similia sumi possunt ex Damasceno lib. 4. de Fide c. 18. Hunc autem delectum non possunt habere pueri; & ideo tales libri, vel illis omnino legendi non sunt, vel non *nisi prius à rebus, & verbis inhonestis purgati sunt*, vt in prædicta cōstitutione dixit B. Ignatius: quòd si purgari non potuerint, abiiciātur, *ne rerum qualitas animorum puritatem offendat*, vt ibidem in Declarat. dicitur. Sunt etiam optima ad hanc veritatem confirmandam, verba Basilij regul. 15. ex fusioribus, quamuis enim ille de pueris, qui in religione educantur ad profitendum in illa, loquitur; tamen ad rem de qua agimus optimè accommodantur. *Illud quoque* (inquit) *considerandum est, vt literarum commentatio instituto nostro conueniens sit, vt & magistri, scilicet vocabulis in sacris literis vsitatis apud ipsos vtantur; & loco fabularum, historias rerum mirabiliter à Deo gestarum, ipsis denarrent: itémque, sumptis ex prouerbiis sententiis ad virtutem erudiant.*

Damasc.

Basil.

8. Nec solùm sanctis Patribus, ac decretis, sed etiam humanis legislatoribus hæc cura fuit, seruata proportione. Nam Vlpianus in l. *cætera* 4. ff. Familiæ erciscundæ; quoad hoc comparat mala medicamenta, venena, & libros, quos vocat *improbæ lectionis*; quæ omnia protinus dixit esse corrumpenda officio boni, & innocentis iudicis. Plato etiam lib. 7. de legibus, Poëtarum libros, qui de Diis suis irreligiosè loqui videbantur, exterminandos à Republica censuit. Vnde rectè dixit Simancas de Catholicis instit. tit. 38. non solùm veræ religionis cultores, sed etiam eos, qui peruersam, atque impiam religionem suscipiunt, libros noxios damnare solere; quod multiplici eruditione latè confirmat, & latiùs lib. 3. de Republi[ca] c. 26.

Item ex humanis legibus. Vlpian.

Plato.

Simanc.

Secunda assertio de mediis ad literas promouendas.

9. Secundò dicendum est, non minori prudentia definita esse ac statuta in Societate necessaria media, quæ ad scholasticorum, & puerorum eruditionem opportuna esse possunt; & in praxi seruantur. Hoc posterius experientia constare potest, cùm enim ad factum pertineat, aliam probationem certam non admittit, nisi fides scribenti adhibeatur. Possumus verò addere moralem persuasionem, nam hæc media, quæ respectu scholarium solùm respiciunt doctrinæ fructum, respectu proceptorum pertinent ad bonos, & religiosos mores eorum. Nam statuta illa, in quibus hæc media cōtinentur, pars quædam sunt illius regulæ, quæ à talibus personis ad perfectionem acquirendam obseruanda est: & ideo tam accuratè seruantur, quàm quæcunque alia perfectionis regula; quia diuinum beneplacitum, & consilium æquè per illa proponitur. Prior autem pars ex eisdem constitutionibus accipienda est.

Posterior pars vnde possit constare.

10. Primum igitur ac præcipuum medium huius negotij est ipsorum magistrorum sufficientia, & diligentia, vt in cap. superiori n. 3. tactum est, & per se est satis notum, & obseruatum ab omnibus Conciliis ibidem in n. 5. & 10. citatis; quæ de hoc ministerio tractarunt. In 4. ergo parte Constit. cap. 6. §. 6. sic dicitur; *Professores, siue de Societate illi sint, siue externi, optandum est, vt docti, diligentes, & assidui, & profectus studentium, tam in lectioni-*

Prior tribus mediis ostēditur. Primū medium sufficientia & diligentia magistrorum.

A *bus, quàm in aliis literarum exercitationibus studiosi sint*. In quibus verbis omnia, quæ ex parte præceptoris desiderari possunt attinguntur. In declaratione verò, vt maior cautio in hoc habeatur, additur, vt sine approbatione, & facultate Prouincialis, nullus publicè legat, nisi vel ad tempus, necessitatis gratia, & in classibus inferioribus rursus: In cap. 12. §. 1. de Theologia dicitur; *In hanc potissimum Societatis vniuersitates incumbent, ac diligenter per idoneos admodum præceptores*. De inferioribus verò doctrinis additur, *Harum etiam idonei professores, & quidem iusto numero constituantur*. De mediis verò scientiis, seu artibus dicitur §. 3. *qua diligentia par est, & per eruditos præceptores tradantur*. Denique cap. 13. §. 3. *Magistri* (inquit) *diuersi pro captu, & numero audientium constituantur, qui quidem profectum vniuscuiusque ex suis scholasticis speciatim procurent*. Et ibi in Declaratione, de præceptorum numero ac diuisione classium diligenter statuitur, & consonant, ea quæ in re simili statuuntur in Concilio Trid. sess. 23. cap. 18. de Reformat. ibi, *hos pueros Episcopus in tot classes, quot ei videbitur, diuisos, iuxta eorum numerum*, &c. atque ita in hac parte nulli labori vel oneri parcit Societas.

B

C

Secundum medium maximè necessariū ad erudiendum cum fructu discipulos est ordo, ac methodus, tum in doctrina tradenda, tum etiam in disputationibus & omnibus literariis exercitiis, & prælectionum recognitione circa ea, quæ à præceptoribus tradita sunt, & in adhibenda diligentia, vt scholastici priuatim studeant, vel aliquid componendo, vel repetendo, aut conferendo ea, quæ audierunt, quæ omnia in prædicto cap. 13. quod est de modo & ordine prædictas facultates tractādi accuratissimè disponuntur, & ad illud lectorem remitto, ne oporteat integrum hîc transcribere. In cap. autem 14. de libris, qui prælegendi sunt, statuitur, vt non solùm vitentur illi, qui aliquid periculi ad finem, vel mores afferre possunt, sed etiam illi eligantur, qui ad studentium vtilitatem magis fuerint accommodati: nam hinc etiam eorum fructus magna ex parte pendet.

11. Secundum mediū methodus & oido in docendo.

Vide lib. de rat. studiorū authoritate Societatis editum.

D Tertium medium est illud generale, & in omni Republ. ad mores, & artes promouendas, & vitia compescenda maximè necessarium, præmium, scilicet, & pœna, quæ in vnaquaque actione vel personarum genere debet esse illis proportionata. Vtrumque ergo magna dexteritate, prudentia, & religione in scholis Societatis obseruatur. Et quidem quoad pœnam statutum est vt correctio sufficiens non desit, pro qualitate, & capacitate scholarium, si tamen specialiter adhibenda sit, propter religiosam decentiam, ac modestiam, non per ipsos præceptores, sed per ministrum aliquem, seu correctorem ad id muneris deputatum executioni mandanda est. ita habetur p. 4. Constit. c. 7. §. 2. & cap. 16. §. 5. vbi etiam additur, si hæc correctio nō sufficiat, & periculum sit, vt scholaris aliis noceat, cùm ipse parùm proficiat, expellendum esse ab studio eum, qui incorrigibilis est. Et in Declaratione additur, si ad exemplum, & timorem aliorum, propter scandalum præstitum maior aliqua pœna necessaria fuerit, Rectoris prudētia procurandam esse, *quamuis* (dicitur ibi) *quoad eius fieri poterit, in spiritu lenitatis, pace, & charitate cum omnibus conseruata sit agendum*. Atque hoc genus institutionis videtur insinuasse Basilius in reg. 292. ex breuioribus suprà iam citata, dum ait, pueros ea conditione esse admittendos vt à religiosis instituantur, vt qui eos adducunt, intelligant eos esse erudiendos *in disciplina, & correctione Domini.*

12. Tertium medium punire, ac præmio donare merentes.

De pœna.

E

Tractatum etiam fuit in 1. congreg. decret. 33.

Basil.

Ex

Carthus. Ex quo sumpsisse videtur Carthus. opusc. citato de A eruditione puerorum, artic. 24. ad finem in scholis edictum proponendum esse, vt nullus ad eas frequentendas admittatur, nisi priùs consentiat magistrorum disciplinæ ac correctioni acquiescere, imò & in præcipuis scholis statutum est, vt non nisi data priùs fide de obediendo Rectori in Scholasticorum album quispiam describatur.

3. De præmio. De præmio nihil inuenio expresè in constitutionibus decretū; quod ideo fortasse accidit, quia de correctione oportuit expresè prohibere; ne executio per nostros fieret, & consequenter peculiare officium pro nostris vniuersitatibus institue- B re ad eum finem. At verò de præmio nihil huiusmodi statuere necessarium erat: nam, vt dixit Philo Philo. Iud. Iudæus lib. de Abraham; *Sic viro Principi agendum est, vt si quis eget coactione, hunc aliis puniendum tradat. Cæterùm cùm præmia reddenda sunt, id per se ipsum faciat.* Vide Xenophontem in Hierone. Igitur de præmiis nihil statuere necessarium fuit, sed ex generali ratione prouidentię illa supponere: modum autem & vsum eorum prudentiæ gubernatorum relinquere. Nihilominus in 1. Congregatione generali can. 119. hoc ampliùs declaratum est his verbis; *Proponi & dari possunt minuscula quædam, quæ præmia vocantur, Scholasticis* C *externis, vt ea ratione inflammentur ad studia literarum.* Et additur, *vt in eis seruetur modus honestus, & religiosus*; quod deinde medium in lib. de Ratione studiorum sæpius commendatur. Quin etiam Basilius de re simili agens, reg. 15. ex fusioribus; Basil. *Profuerit*, inquit, *illis si proponantur præmia memoriæ, cùm rerum, tum etiam verborum: siquidem fiet hac ratione, vt quæ volumus, ea faciliùs & iucundiùs sint percepturi.* Atque in hunc finem Scholasticis iis, qui in hoc nostro Conimbricensi, & insigni Collegio erudiuntur; tum etiam vniuersis seorsum, qui de Latina lingua, Græca, Hebræáque soluta, ac ligata oratione decertare volent, in singulos annos centum aureorum libri apprimè concinnati, superioris Academiæ expensis, in præmia proponuntur. Quia verò honos alit artes, maximéque solet studentes mouere, & quia alia præmia temporalia nō semper possunt ad manum haberi; ideo hoc genere præmij pro captu actionum, & personarum, vt solent præceptores nostri, consignatis aliquibus locis, aut signis honoris, quibus pueri ad quandam æmulationem, & maioré diligentiam excitentur. Et ob eandem causam pro maioribus viris, & grauioribus studiis, non desunt in nostris vniuersitatibus honorifici gradus literarij, iuxta cap. 15. 4. p. constit. His ergo modis studentium profectus in virtute, & literis in vniuersitatibus & collegiis Societatis quoad fieri potest procuratur, & cū diuino Conclusio capitis. adiutorio, vt effectus ipsi satis ostēdunt, cōparatur

---

INDEX CAPITVM LIBRI SEXTI.

De professione quatuor votorum, quæ in Societate fit, ac probatione propria ei antecedente, déque aliis votis simplicibus, quæ consequenter ad illam emittuntur.

LIBER

LIBER SEXTVS.

De profeßione, quæ in Societate fit, ac de iis, quæ illam antecedunt, & consequuntur.

DIXIMVS hactenus de gradu scholarium Societatis: reliquum est, vt ad gradum professorum transitum faciamus. Prius autem quàm de professione ipsa, per quam gradus ille constituitur, consideramus, primo loco per duo sequentia capita nonnulla præmittenda sunt de tempore, & probatione præuiis ad illam iuxta peculiarem Societatis institutionem; quæ in hoc ab aliis differt, quòd religiosos suos ad perfectionem solennem, non nisi post diuturnum tempus, admittit; & in hoc etiam, quòd non contenta priori biennio probationis, tertium annum ab scholaribus suis post finita studia exigit; & quia vtrunque singulare videtur, vtrunque in ea reprehensum est; & ideo vtriusque rationem reddere est necessarium. Secundo loco dicendum erit in cap. 3. 4. & 5. de ipsa solenni professione. Tertio tandem à cap. 6. vsque ad finem libri, de quibusdam votis simplicibus, quæ consequenter ad illam emittuntur.

CAPVT I.

Vtrùm prof ßio in Societate conuenienter per multum tempus differatur?

1\. *Prima reprehensio in Societatem alibi iam expedita.* DVo in hac parte ab aliquibus reprehensa, ab aliis in dubium reuocata sunt. Primum est nimia dilatio admittendi ad professionem eo quòd singularis, & noua videatur, &, quod grauius est, nonnullam iniustitiam cōtinere. Sed de hoc puncto satis dictum est lib. 3. à principio, ostendendo cur post biennium, ad vota simplicia, & non solennia scholares admittantur, non solùm absque iniustitia, verùm etiam sine vllo vero incommodo illorum, & cùm magna ratione, & spe boni communis. *Pro altera arguitur primò authoritate.* Secundum est, quòd hoc tempus, non solùm sit diuturnum, sed etiam indeterminatum, quod est longè diuersum, & potest habere maiora incommoda, & minorem causam, vel necessitatem. Quod primum declaratur ex vsu Ecclesiæ circa promissionem clericorum, vsque ad sacerdotium, quem Ecclesiasticum vsum antiquiorem diximus ibidem cap. 1. num. 3. imitari Societatem in hoc genere probationis. Quanuis enim olim diuturna probatio clericorum fieret, semper tamen habuit per canones definitum tempus. Id constat ex epist. Zosimi I. ad Hesychium. Nam in primo cap generatim ait, neminem admittendum esse ad sacerdotium nisi post longam probationem, postea verò cap. 3. designat temporis dilationem scilicet, quinquennium ad minimum in gradu lectoris, & quatuor deinde annos in gradu subdiaconatus; quinque etiam alios in diaconatu, & ita tandem admitti poterat ad presbyterium. Quæ paucis mutatis præscripserat Siricius Papa epist. 1. ad Himerium, cap. 8. & 9. vbi etiam à presbyterio ad Episcopatum, tempus decennij designat; quod Zozimus postea omisit, & ad illum ascensum nullum definitum tempus requisiuit. Hormisda autem Papa in epistol. ad Episcopos Hispaniæ, cap. 1. quanuis indefinitè requirat longam probationem, addit tamen, eam esse debere iuxta præscripta, ac definita per sacros canones alludens ad citata decreta, & ita in idem redit. Et idem ferè habet Leo Papa epist. 85. aliàs 87. ad Episcopos Africæ, & eundem sensum habet canon 13. Concilij Sardicensis. quæ omnia cum aliis refert Gratianus d. 61. 76. & 78. Iuo Carnoten. in suo decreto p. 6. c. 29. & sequentibus. *Gratian. Iuo Carnot.*

2\. *Arguitur 2. ratione quasi ostensiua.* Præterea, esto expediat diuturna probatio, non caret incommodis illa temporis indeterminatio: nam inde sequitur, vt hominis arbitrio facienda sit, quia non potest aliud medium inueniri. Contra hoc autem militat in primis, quòd in omni humana communitate conuenientius est, vt ea, quæ sunt grauiora, & quasi fundamenta talis status, sint certa lege definita, & non sint arbitraria; hæc enim est potissima causa, ob quam necessariæ sunt leges humanæ; sed professio solennis, est vnum ex potissimis fundamentis religionis; ergo tempus eius non debuit arbitrio hominis relinqui, sed per legem statui.

3\. *Item ab incommodis.* Deinde ex hoc arbitrio sequi facilè possunt acceptiones personarum, ex parte Superiorum nimirum, vel propter humanum affectum, admittendo minus dignos, & digniores interdum prætermittendo, aut nimium differendo; vel ex ignorantia facti, quæ sæpe interuenire potest, præsertim in tanta multitudine personarum, & in tanta locorum distantia: vbi necesse est per aliorum relationem, seu informationem, notitiam comparare eorum, qui professione digni sunt. & ita facile est vel ignorantiam, seu etiam inaduertentiam, vel errorem admisceri. Tandem hinc sequi possunt querelæ, & perturbationes eorum quibus professio magis differtur, quàm aliis, vel quàm ipsi cupiant. Est enim humanum quid, hunc gradum appetere, vel quia omnis, qui est in via, naturaliter expetit terminum, vel quia religiosus non videtur irreligiosè facere appetendo maximum vinculum, & obligationem magis indissolubilem cum Deo, vel certè, quia illud est quoddam testimonium publicum probitatis, & sufficientiæ ad omnia munera, seu ministeria suæ religionis. Aliunde verò difficillimum est, vt non contristet nimia dilatio desiderij non completi, præsertim si sub specie iusti, & honesti desiderij concipiatur, & maximè quando aliis nec antiquioribus, nec doctioribus gradus ille confertur. Hæc

Hæc autem omnia incommoda cessarent, si tempus esset certa lege definitum; tunc enim nemo; quantumuis doctus, vel religiosus, conqueri posset, si toto tempore lege præscripto, differretur eius professio. Et aliunde posset tempus præscribi sufficiens ad diuturnam probationem intentam: quæ enim experientia, vel probatio fieri non potest sufficiens per decem vel duodecim annos, vel aliud simile tempus, quod prudenti arbitrio regulariter iudicetur sufficiens? hoc enim satis est ad humanam legem, etiamsi interdum possit in particulari superfluum, vel diminutum inueniri.

4. Resolutio capitis.

Nihilominus dicendum est iustissimis de causis tempus solennis professionis, non esse certa lege, in Societatis instituto definitum: quamuis enim vt definiretur tum in 4. congreg. can. 7. tum in 5. can. 29. propositum fuerit, definiendum tamen nō esse, in decreto 13. ipsius 4. cōgreg. & can. 11. quintæ statutum est, vt hoc probemus, proponenda primùm sunt verba constitutionum, quæ de hoc loquuntur, & quæ certas conditiones ad professionem emittendam requirunt.

1. Conditio ad professionem vnde eius dilatio ostenditur.

Primùm ergo *iure ordinario* non admittuntur in Societate ad professionem emittendam, nisi Sacerdotes, vt habetur in examine cap. 1. §. 8. vbi sermo est de professis, quatuor votorū, in quibus circa hoc nulla fit dispensatio: qui si interdùm ex causa vrgente necesse sit aliquem ad professionem admittere ante sacerdotium, illi satis erit solennis professio trium votorum, quia ad nullum finem potest esse alia necessaria, & hanc etiam admittit, licet raro, Societatis constitutio p. 5. cap. 2. §. 3. Quamquam regulariter, etiam illa non sit concedenda, nisi Sacerdotibus, vt ex prædicto §. 2. & declaratione eius non obscurè colligitur, & consuetudo satis interpretatur; & ideo dixi, *iure ordinario*, vt vtramque professionem cōprehenderem, & indicarem exceptionem quæ in professione trium votorum fieri solet, præcipuè ob causam primogenituræ, seu maioratus iuxta can. 4. quintæ congregationis generalis, qui ita habet; *nemo deinceps iure maioratus gaudens in Hispania, nisi habita facultate R. P. Præpositi Generalis, in Societatem recipiatur, & is sit iis donis ornatus, vt magnam præbeat spem, se post biennium probationis fore talem, qualem nostræ constitutiones requirunt, vt ad professionem trium votorum admittatur, ad professionem autem intelligatur admittendus, nisi qualitas maioratus eiusmodi fuerit, vt promotio ad sacrum ordinem firmitati illius abdicationis satis sit: tunc enim non professio, sed ordinatio procuranda erit.*

Ratio huius primæ conditionis.

Ratio verò huiusconditionis in presbyteris est, quia Societas est religio presbyterorum, vt suprà lib. 1. cap. 5. ostensum est, & quia gradus professorum est supremus in Societate, ad eósque pertinet principale regimen eius, & grauiora ministeria, quæ sacerdotium requirunt.

5. 2. Conditio.

Hinc consequenter postulatur ad professionem emittendam, ætas ad minimum 25. annorum, p. 1. constit. cap. 2. §. 22. vbi 25. annus expletus designatur, dicitur enim debere excedere 25. annum. Vnde quoad hoc maior ætas ad professionem, quàm ad sacerdotium requiritur, cùm ad sacerdotium 25. inchoatus iure ordinario sufficiat, & ita posset regulariter intelligi, quod in eadem p. 1. constitut. in Declarat. cap. 3. lit. K. dicitur, posse Generalem dispensare, vt cum minore ætate professio fiat: maximè enim videtur habere locum hæc dispensatio, quoad complementum 25. annorum; nam si maior futura esset diminutio, oporteret vel simul dispensare in priori conditione, scilicet, vt sine sacerdotio fieret professio, vel vti priuilegio recipiendi ordines ante legitimam ætatem.

Rursus postulatur eruditio, non mediocris in literis, vt infrà in cap. 5. num. 7. attingemus; & in vita & moribus conspicuis magna probatio, vt in eisdem locis citatis declaratur, & p. 10. §. 7. ac sæpe aliàs, & in Bullis Pontificiis hoc sæpe repetitur; præsertim in his, in quibus declaratur, & confirmatur constitutum, vt sunt præcipuè prima Bulla Pauli III. & Iulij III. & duæ constitutiones Gregorij XIII. in quibus consequenter asseritur, regulariter loquendo, necessarium esse diuturnum tempus, quia sufficiens in literis eruditio, non breui tempore comparatur: & rarò comparata supponitur in his qui ad religionem veniant. Solida autem virtus, eiúsque probatio, religiosam disciplinam plurium annorum in omnibus, moraliter loquendo requirit. Est ergo simpliciter diuturnum tempus necessarium. 6. 3. conditio.

Hoc autem tempus dicitur, ad minimum, debere esse vltra biennium, in examine cap. 1. §. 12. & cap. 4. §. 16. vbi additur posse hoc tempus prorogari; circa quod tempus aduertendum est, dupliciter posse aliquem in Societate admitti ad solennem professionem: primò mediante gradu scholarium: secundò immediatè post nouitiatum. quamuis enim hoc rarius fiat, quia rarò inueniuntur personæ, quæ immediatè sint capaces illius gradus, vel causæ, quæ ad illum immediatè concedendum obligent, attamen per se non repugnat, nec est alienum ab hoc instituto. Illius ergo temporis determinatio, non erat necessaria, quoad priorem modum, nec quoad illum posita est; quia ad ipsum gradum scholarium necessarium est illud biennij tempus: ergo multo magis ad professionem, quæ post illum danda est. Imò tunc non potest biennium sufficere ad professionem; tum quia tempus aliquod, neque illud quidem exiguum, in literis, & gradu scholarium consumendum est; tum etiam, quia ibidem additur, in scholaribus necessarium esse tertium probationis annum, priusquam ad professionem admittantur. Posita ergo est illa determinatio pro his, qui immediatè ad professionem solennem sunt admittendi, éstque determinatio (vt sic dicam) quoad minimum, non quoad maximum, quia scilicet infra biennium danda non est professio; non tamen necesse est, vt completo biennio statim detur, sed tempus illud prorogari potest, vt in eodem p. 12. dicitur: & quoad hoc extremum nulla est determinatio in tali tempore. 7. Duplex prædictæ dilationis determinatio.

Vtrumque verò habet nonnullam difficultatem in constitutionibus ipsis. Nam in primis p. 5. cap. 2. §. 3. ad professionem solennem trium votorum, requiruntur ad minimum, septem anni religionis Societatis; *in quibus persona nota fiat, & non mediocrem sui talenti, ac virtutum satisfactionem in ea præbeat*; ergo multo magis requiritur idem septennium ad professionem quatuor votorum: ergo non rectè assignatur biennium pro minimo tempore: Aliunde autem videtur nec biennium esse minimum; nam illud diminui potest, vt dicitur in declaratione cap. 1. 5. p. constit. lit. C. Denique, ex alio capite videtur in eo casu in qua hic terminus pro minimo assignatur, debere esse maximum; quia quando persona talis est, vt immediatè post nouitiatum possit esse digna professionis quatuor votorum, iam non est capax status scholarium, supponitur enim in literis satis instructa: 7. Dubiū tripartitū contra nunc dicta. Primum. Secundum. Tertium.

instructa: nec debet vltra biennium in nouitiatu detineri: ergo debet statim post biennium ad professionem admitti.

9. Expeditur prima pars dubij. Prima pars dubitationis expedienda est, ex distinctione data in numero 7. de transitu à nouitiatu ad professionem, mediato, vel immediato. Videtur enim mihi in illo loco 5. p. Constit. supponi, neminem, *secundum ordinariam legem*, admittendum esse ad professionem trium votorum immediatè post nouitiatum, sed post diuturnam probationem in gradu scholarium; & ita facilè conciliatur ille locus cum alio, qui ad minimum requirit tantùm biennium: nam in vno est sermo, de transitu mediato, in alio verò de immediato, & consequenter, in vno est sermo expressus de professione trium votorum, in alio verò, licèt non exprimatur, tamen vnum locum per alium declarando, sermo est de professione quatuor votorum.

10. Cur professio 4 votorum fieri liceat post biennium, non verò trium. Et ratio differentiæ reddi potest sufficiens: nam quando aliquis ob personæ conditionem, & peculiaria dona admittendus est post nouitiatum immediatè ad professionem, talis esse debet, vt ad professionem quatuor votorum dignè possit admitti: & ideo licèt professio, quatuor votorum dignior sit, nihilominus faciliùs fit transitus ad illam immediatè post nouitiatum, quàm ad professionem trium votorum. Hac ergo ratione designatur septennium, vt minimum tempus necessarium ad professionem trium votorum, quia supponitur nunquam fieri immediatè post nouitiatum. Dixi autem, *secundum ordinariam legem*, quia ob accidentariam causam extrinsecam, qualis est (vt suprà numero 4. dicebam) successio in maioratu, contingit interdum aliquem immediatè post nouitiatum, admitti ad professionem trium votorum, & tunc clarum est, non esse expectandum septennium, quia hoc repugnaret vrgenti necessitati, propter quam maturatur illa professio.

11. Expeditur 2. pars. Ad secundam partem dubitationis respondetur facilè, biennium assignari, vt minimum tempus necessarium ad professionem, ex vi regulæ, cui non repugnat, quod per dispensationem Præpositi Generalis possit tempus illud coarctari, & hoc est, quod in prædicta declaratione dicitur. Est autem animaduersione dignum, quod lib. 2. cap. 4. num. 9. attigimus, in Congregatione S. generali, canon. 10. statutum esse, vt nullo casu exercere liceat facultatem dispensandi in contrahendo biennij spatio quoad effectum admittendi aliquem ad statum religiosum per vota simplicia scholarium: vnde videbatur consequenter prohibita dispensatio circa idem tempus, in ordine ad professionem solennem. Quod tamen non ita est: nam potiùs in eodem can. 10. aduertitur, per illum non derogari superiori declarationi constitutionum, quia satis est, vt illa facultas dispensandi in biennio in ordine ad professionem exerceri possit. Itaque iudicauit Congregatio posse minus expedire contrahi biennij tempus ad vota scholarium, quàm ad professionem solennem: quod sanè difficilè apparet, cùm professio sit vinculum indissolubilius, & proximè ordinatum ad altiorem finem, & ideo ex se maiorem probationem requirat. Ratio canonis 10 in 5. congreg. editi. Nihilominus non sine rationabili causa id iudicatum, & sancitum est; quia regulariter, ac ferè semper fiunt vota scholarium immediatè post nouitiatum; & illud biennium per se, ac primariò postulatum est

A propter scholares; id est, propter iuuenilem ætatem, in qua recipiuntur, & propter munus, ad quod proximè admittuntur, & ideo fuit expediens in huiusmodi personis omnino claudi ianuam dispensationis incorporandi illos, eo modo, quo incorporari possunt ante biennium probationis expletum, tum ne sumeretur occasio sæpiùs dispensandi in re, quæ ordinariè fieri debet, tum quia respectu talium personarum, talisque status, vix potest cogitari causa, quæ ad hoc cogat. At verò admissio ad promissionem immediatè post biennium, rarissimè fit, ac fieri potest: & tunc necesse est, vt vel causa extrinseca cogat, propter absolutam vinculi, indissolubilitatem, B (quæ causa vix potest vnquam ad biennium minuendum obligare) vel vt persona adeò sit matura, & digna, vt ad omnem satisfactionem breuius tempus sufficere possit, & ideo pro hoc raro casu, oportuit dispensationem prohiberi, ne fortasse, etiam hac occasione, ingressus in Societatem, huiusmodi personis grauioribus difficilior reddi videretur.

Quanuis autem biennij tempus per hanc facultatem minui possit, non tamen integer probationis annus, qui non ex speciali iure religionis, sed communi Concilij Tridentini necessarius est, etiam in Societate ad valorem professionis: & ideo non potest in eo religio ipsa dispensare, vt suprà lib. 2. c. 4. num. 7. tetigi, tractando de nouitiatu. Vbi etiam à num. 9. tetigi quæstionem, an professio facta in Societate post annum probationis, & ante expletum biennium, sine legitima dispensatione, valida sit, esto malè fiat. In qua censeo validam esse: quia constitutiones Societatis, quæ ad hanc professionem requirunt tempus vltra biennium, nunquam declarant hanc esse substantialem conditionem necessariam ad valorem actus, vt ibi latiùs expendi. 12. Annus nouitiatus etiã in Societate seruandus. C

Ad tertium membrum respondeo, hoc biennij tempus, non esse præfixum ex parte termini magnitudinis, seu ita vt iure ordinario habendum sit tanquam sufficiens, vt si aliqui immediatè admittantur ad professionem, quia licèt possint multæ personæ recipi ad nouitiatum, quam non indigeant disciplina scholarium, quoad doctrinam; frequenter nihilominus contingere potest, vt eædem personæ indigeant maiori tempore ad disciplinam religiosam, & ad maiorem, magisque exactam probationem morum, & talenti in ministeriis exercendis circa proximos. Item indigere possunt maiori instructione in ipso vsu exercitiorum, & actionum Societatis. Ac denique in huiusmodi viris iam consummatis in ætate quoad doctrinam, imò etiam quoad mores, maior probatio sæpe desiderari potest (habet enim in eis specialem difficultatem) vt sese accommodent modo procedendi religionis, præsertim in humili obedientia, & subiectione, & in reponendo proprio iudicio, illud Superiorum, & religionis dictamini conformando. Propter has ergo, & similes causas, sæpè necessarium est, vt in his etiam personis biennij tempus differatur; & ideo licèt tempus illud præfixum sit vt minimum, non est positum vt maximum. Tunc autem (vt difficultati satisfaciamus) admitti possunt tales personæ post biennium, ad gradum scholarium: quia hic gradus, licèt præcipuè videatur institutus propter literas addiscendas, & ideo inde nomen acceperit, non tamen propter solas illas, sed etiam propter alios fines proximè insinuatos, 13. Expeditur 3. pars. D E

insinuatos, scilicet propter maiorem disciplinam religiosam, magisque probatam, multisque experimẽtis radicatam, & cognitam, & propter aliquem etiam vsum monasteriorum, & probationem talenti respectu illorum, vt intelligi potest ex 4. p. constit. cap. 8.

14. Ostenditur iam ex instituto Societatis resolutio data in n. 4.

Igitur de hoc tempore præter biennium, vt minimum necessarium, nihil in regula Societatis definitum est, sed tantùm indefinitè declaratum, oportere admittendos ad professionem esse *in vita & moribus diu probatos*, in exam. cap. 1. §. 8. & p 5. cap. 2. §. 3. ac sæpe alias. Quæ institutio ita approbatur in Bulla prima Iulij III. vbi ex parte Sancti Ignatij, & sociorum hæc verba proponuntur, *Opportunum iudicauimus, etiam statuere, ne quis ad professionem in hac Societate emittendam, nisi diuturnis, & diligentissimis probationibus, prout in constitutionibus declarabitur, eius vita & doctrina explorata fuerit, recipiatur; quia reuera hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo, & in Christianæ vitæ puritate, ac literis conspicuos exigit.* Quæ institutio statim à Pontifice confirmatur. Similiter in Bulla 1. Pauli III. de scholaribus solùm dicitur: *Post cognitum in spiritu, & literis eorum profectum, & post sufficientem probationem in Societatem nostram admitti possint.* & eodem modo approbarunt hanc institutionem reliqui Pontifices, nullo certo assignato termino, quo finito necessario fieri debeat. Imò etiam Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 16. de regularibus, hoc ipsum confirmauit illis verbis, quæ sæpe citauimus. *Per hæc tamen sancta synodus nihil intendit innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis IESV, iuxta pium eorum institutum à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit.* Hæc enim verba specialiter dicta sunt à Concilio propter professionis dilatationem, vt ex contextu constat. Nam proximè antè præceperat, vt in aliis religionibus, peracto probationis tempore, personæ ad professionem admittantur; & ab hac regula excipit Societatem, cuius institutum nullum alium terminum ponit, nisi *cum Societati, vel eius præposito Generali plenè sit in Domino satisfactum* 5. p. constitut. cap. 3. Hunc ergo terminum, tam Pontifices, quàm Concilium approbarunt.

15. Accedit 1. ratio seu dilema.

Rationes etiam ad idem confirmandum multæ afferri possunt. Prima est, quia considerato instituto Societatis, & varietate personarum, quæ in ea recipi possunt, nullus talis terminus commodè assignari poterat. Aut enim talis terminus fuisset breuis, verbi gratia, septem, aut nouem annorum: aut prolixior viginti annorum, verbi gratia, aut amplius. Primum non fuisset regulariter expediẽs, quia ostensum est institutum hoc postulare diuturnas, ac multiplices probationes: vnde ad minimum ordinariè requirit post biennium nouitiatus totum studiorum tempus, quod solet esse nouem, aut decem, vel plurium annorum. Post nouitiatum enim duo, vel tres anni in literis humanioribus, & perfectione linguarum consumi solent, quibus adduntur tres, vel quatuor (iuxta regionum consuetudinem) pro Philosophiæ cursu. Sequũtur deinde quatuor anni scholasticæ Theologiæ, & interdum solet prouectioribus vnus, vel duo anni concedi ad recognoscenda, quæ audierunt, & ad aliquam lectionem Patrum comparandam, & simul in publicis actibus, & disputationibus specimen aliquod comparatæ doctrinæ tribuendum, contingit item frequenter vt hic studiorum cursus docẽdis externis inferiores dis-

Primum dilematis mẽbrum.

ciplinas interrumpatur, id enim ad sustinenda onera religionis, & publicis muneribus satisfaciendum, sæpe necessarium est. Atque ita fit non raro, vt in huiusmodi studiis, quindecim, vel plures anni consumantur; post quos sequi debet tertius probationis annus, de quo statim dicemus in capite sequenti. Cùm ergo leges morales ferri debeant iuxta ea, quæ frequentiùs accidant, & respicere debeant totum corpus Societatis, & non vnius, vel alterius prouinciæ commodum, vel consuetudinem, non poterat terminus professionis, si designandus fuisset longè ante vigesimum annum præscribi. Tam prolixum autem terminum præfigere his temporibus, & in hac religione, non erat expediens. Quanuis enim nonnulli ex antiquis monachis, etiam vsque ad XXX. annum renunciantes probare solerent, vt legimus apud Ioannem Climacum in 4. gradu de obedientia, parum à principio: hi tamen præsentis temporis mores non ferunt; præsertim si pro termino præfixo, ac necessario, tantum tempus assignetur. Item quia in tanta varietate personarum, quæ in Societate recipiuntur, diuersarum ætatum, ac conditionum, tanta dilatio sæpe esset incongrua, & ipsis personis onerosa, sine legitima causa, & religioni inutilis, vel etiam nociua. Non ergo potuit talis terminus conuenienter limitari, sed prudenti arbitrio debuit relinqui.

2. Membrũ.

Ioan. Clim.

Vnde addi potest secunda ratio, quæ magis explicat præcedentem; nam vel hic terminus futurus erat ita certus, vt nec contrahi posset, nec prorogari, nec etiam regulariter dispensari, nisi ex grauissima, & extraordinaria causa; & hoc modo propositus fuisset sine dubio incommodissimus, vt ratio facta declarat, vel ita esset designandus, vt tamen facile posset Societas, vel eius Præpositus Generalis in eo dispensare, coarctando illum, vel etiam prorogare. Hoc autem modo non vitarentur incommoda, quæ in principio num. 3. proponebantur, sed potiùs augerentur: quia eo ipso, quòd tempus illud pro quibusdam ex dispensatione minueretur, aliorum querelæ timeri possent, de acceptione personarum superiorem ipsum arguendo, & sic de aliis. In prorogatione autem, si aliquando esset necessaria, fuisset maior nota, seu infamia; ergo pensatis omnibus conuenientius fuit in hac parte nullam statuere legem præter prudens ac iustum iudicium Prælati. 16.

2. Ratio etiã per dilema.

Tertia & fundamentalis ratio est; quia causæ omnes quæ mouerunt Societatem ad expectandam diuturnam probationem, consequenter impulerunt ad expectandam satisfactionem ipsius Societatis ex tali probatione resultantem, nam ad hunc finem ordinatur probatio, quæ inutilis esset, si illo fine nondum consequuto, professio nihilominus danda esset. Hæc autem satisfactio non potest esse certa in quolibet certo, ac determinato tempore, quia non consistit in sola temporis perseuerantia, sed in vita & moribus, & affectuum moderatione; quæ ab aliquibus breui tempore, ab aliis verò (quod frequentiùs accidit) per diuturnum etiam tempus non comparatur: ergo spectato fine probationis diuturnæ, non fuit expediens aliter illi terminum professionis assignari. 17.

3. Ratio fũdamentalis.

Accedunt præterea alia commoda ex huiusmodi incertitudine, seu indeterminatione prouenientia: si enim tempus ad professionem esset certum, ac determinatum per legem, posset hu- 18.

Accedunt commoda sine incommodis.

mana fragilitas inde occasionem sumere ad remissiùs, vel negligentiùs agendum, tam in virtutis, quàm in literarum profectu, & in applicatione etiam ad ministeria Societatis, & sustinendos labores professorum proprios: quæ occasio tollitur ex temporis incertitudine: imò cùm omnes intelligant professionis meritum non esse positum in temporis antiquitate, sed in illis donis, & conditionibus, quæ ad eum gradum in Societate postulantur, de quibus illi priùs satisfacere necesse est; inde fit, moraliter, ac regulariter loquendo, vt excitentur ad maiorem curam, tam in obseruatione instituti, quàm in studiis, & aliis Societatis exercitiis ac ministeriis. Denique cùm hæ vtilitates ex hac institutione sperari possint, nullúmque verum incommodum ex illa possit timeri; & aliæ rationes, & causæ pro materia morali, sint etiam vrgentes, nulla relinquitur in hoc negotio dubitandi ratio. Solùm superest vt probemus, hinc non sequi incommodum: hoc autem partim probatum est, in superioribus lib. 3. cap. 2. cùm ostendimus scholaribus Societatis nec iniuriam, nec, per se loquendo, aliquod incommodum fieri, eo quòd non statim ad solennem professionem admittantur: Quæ similiter probant idem de quocunque tempore, in quo ex rationabili causa in eo statu detinentur: magis verè constabit ex responsionibus ad argumenta.

19. Ad 1. arg. in n. 1. Ad primam ergo dubitandi rationem, parum profectò referret, rem hanc esse nouam, si ad conuenientem gubernationem nouæ religionis proprio, & peculiari modo ad specialem finem instituta sit conueniens, & Apostolica approbatione digna. Addo verò non esse nouam, præsertim quoad spiritum, & finem per eam intentum; videlicet, vt grauissima ministeria Ecclesiastica, & animarum solicitudo non committatur, nisi personis valdè dignis, de quibus sperari possit, quòd cum earum securitate, & aliarum fructu, & religionis integritate, ac decentia illa valeant exercere. Et in primis iam suprà numero 15. ex Climaco ostendimus, quàm diuturna fuerit olim probatio aliquorum monachorum, quæ si definite erat XXX. annorum vt ibidem dicitur, profectò durior erat illa temporis determinatio, quàm hæc nostra indefinita probatio. Si verò numerus ille per exaggerationem positus est, positus profectò est pro diuturna probatione. Et ita Cassianus libro 4. de Institutis renunciat. cap. 3. 7. & 8. indicat probationem iuniorum ad monachatum per multa experimenta solitam fieri fuisse, nulla temporis determinatione adhibita. Præterea cum olim monachi generatim non essent clerici: & ad eum statum assumi possent, nullum ad hoc tempus determinabatur, sed merita attendebantur. Et ideo dixit Hieronymus in epistol. 4. ad Rusticum; *Sic viue in monasterio vt clericus esse merearis.* Et Gelasius Papa in cap. *Si quis monachus*, 16. quæstione 1. duas conditiones ad illum ascensum requirit; vnam, *quòd monachus venerabilis vitæ merito sacerdotio dignus videatur*: alteram, *vt Abbas, sub cuius imperio Regi Christo militat, illum fieri presbyterum petierit.* Cùm ergo Societas sit religio sacerdotum, & non quorumcunque, sed quibus animarum ministeria committuntur, quid mirum est, quòd regula professionis eius non sit certum tempus, sed certum meritum; vnde tam ad sacerdotium quàm ad professionem, tempus est in Societate indefinitum, & iudicio superioris determinatum (licèt enim ad sacerdotium solùm 4. annus Theologiæ nunc expectetur ordinariè; attamen is ipse incertus est, ob interruptum sæpius studiorum cursum, vt numer. 15. dicebamus) & nihilominus longiùs tempus ad professionem requiritur, quàm ad simplex sacerdotium: nam professio sacerdotium supponit, vt dictum est numero 4. & addit maiorem obligationem, & requirit maiorem capacitatem ad omnia munia Societatis, & principale regimen eius, quod iuxta constitutiones part. 4. cap. 10. & part. 10. §. 4. & alibi professis committi debet.

Dillatio professionis falsò dicitur nouè inuenta.

Cassian.

Hieron.

Vnde etiam ad hoc expendo in ipsísmet decretis in argumento citatis, licèt designentur certa tempora ad ordines singulos suscipiendos, ad Episcopatum certè non definiri tempus; nam Siricius nihil de hoc dixit, sed solùm *si eum cleri, ac plebis, vocauerit electio.* Zosimus verò dixit, *si eum exactio ad bonos mores, vita perduxerit.* Sacerdotium enim non tam necessarium habet annexum munus pastoris sicut Episcopatus, & ideo licèt vitam innocentem requirat, multo magis perfecta virtus in Episcopo postulatur; qui propterea in statu perfectiorum esse dicitur. Et ideo eius assumptio non tempore, sed merito mensuranda venit. Professi autem Societatis, licèt non attingant illum gradum, tamen eum participant quantum ad prædicationem Euangelij, & salutem animarum procurandam: & ideo mirum non est, quòd in eis etiam doctrina potius, & vita, quàm certa temporis prouectio requiratur. 20.

Decreta in eodem 1. arg. citata expenduntur pro nobis 1.

Vltimò est valde considerandum in illis decretis non assignari illa tempora pro terminis magnitudinis, sed paruitatis, statuunt enim, vt nemo assumatur ad clerum; aut hunc, vel illum ordinem, nisi post tantum, vel tantum tempus; non tamen statuunt, vt transacto illo tempore statim assumantur; sed hoc semper relinquitur arbitrio Episcoporum, sub ea conditione, quam non omittunt dicti Pontifices; *si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit.* Vnde Leo Papa epistol. 85. aliàs 87. cap. 1. & habetur cap. *miramur*, 61. d. tractans verba Pauli; *Manus citò nemini imposueris*; interrogat, *Quid est citò manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis?* Et Gregorius libr. 4. epistol. 44. agens de monacho assumendo ad quodlibet Ecclesiasticum officium, præter tempora à sacris canonibus præfixa, requirit *vt in monachali habitu secundùm Patrum regulas, irreprehensibiliter conuersatus fuerit.* Neque in hoc aliam temporis limitationem præfigit: ergo sic ponderata illa decreta, potiùs possent retorqueri contra Beatum Ignatium, eo quòd breuissimum biennij tempus, pro termino paruitatis ad professionem posuerit, sed huius rei ratio facilè ex dictis in num. 7. intelligitur, nam illud biennium ad minimum postulatur, vltra maturam ætatem, & vltra sacerdotium, & vltra sufficientem eruditionem, & alia dona; ita vt quando biennium solum fuerit, magis sit ad personam, & omnia dona eius religioni accommodanda, quàm hæc de nouo acquirenda. 21.

Expenduntur 2. & retorquentur.

Leo Papa.

Gregor.

Ad rationes respondetur. Ad primam dicimus verum esse assumptum, nimirum per leges determinari oportere ea, quæ sunt in vnaquaque communitate grauiora; id est, vt leges præscribant modum, & formam in huiusmodi rebus seruandam. 22.

Ad 2. arg. in n. 2.

seruandam. Et ita in præsenti sufficienter factum est in Societate. Non enim oportet, vt determinatio legis semper sit quoad omnes circunstantias loci, & temporis; sed pro qualitate negotiorum, ac rerum, nam quæ talia sunt, vt vel frequentem mutationem patiantur, vel ex variis circunstantiis pendeant, non possunt semper, quoad has circunstantias, per legem determinari, sed committenda necessariò sunt animatæ legi; qualis est supremus gubernator. Ita ergo in præsenti factum est, nam modus professionis, & conditiones ad illam requisitæ; & aliquod tempus, quod regulariter potest quoad minimum, esse necessarium, per leges Societatis determinata sunt; at verò circunstantia temporis quoad maximum terminum omnino præfixum, quia pendet ex variis circunstantiis, nec debuit, nec commodè potuit determinari.

23. Ad 3. ductũ ex incommodis in n. 3.
Ad aliud verò ex incommodis desumptum, in primis iam ostensum est, ea, si quæ sunt, non euitari posita lege determinante tempus maximum, nisi talis esset lex, quæ multa maiora haberet incommoda, & nullam haberet dispensationem. Neque in rebus humanis petendum est vt nulla habeant incommoda, sed vt vel hæc minora sint, vel vt propter maiora, & certiora commoda tolerentur. Deinde dicitur, si homines sint veri, ac solidi religiosi, non multum esse, quòd illa incommoda timeantur; quia non appetent professionem tanquam honoris titulum, vel habilitatem ad altiora munera intra, vel extra suam religionem, id enim ambitiosum esset; propter maius autem cum Deo vinculum, non est quòd sint soliciti, cum iam sint veri religiosi, eiúsque cultui omnino traditi, vt lib. 3. cap. 3. tractatum est; & aliàs ex parte sua parati sunt ad illud vinculum magis constringendum, quoties iussi fuerint, vt etiam libr. 4. cap. 17. vidimus. Quod autem spectat ad differentiam personarum, vnusquisque ex parte sua, si verè religiosus sit, debet se ad illum gradum cæteris indigniorem reputare. Societas verò ex sua parte curare debet, vt omnis æquitas, ac debita distributio in hoc negotio seruetur: quod sanè ita fieri credendum est; tum quia per eos fit, quibus totius religionis gubernatio committitur, tum etiam, quia non fit sine diligenti examine, & multorum consilio, qui & viri prudentes sunt, & religiosi, & timorati, vt in instructione promouendorum ad gradum latè præscribitur. Quòd si interdum, vel per errorem, vel per humanum affectum inæqualitas aliqua fieri contingat, illud priuatum est incommodum, quod vix vnquam acciderit, atque non tanti momenti est, vt propter illud publica vtilitas, quæ ex prædicta institutione prouenit, prætermittenda sit.

CAPVT II.

Qua ratione ab scholasticis Societatis tertius probationis annus ante professionem exigatur.

1. Ratio dubitandi.
Ratio dubitandi esse potest, quoniam, qui semel sufficienter probatus est, & approbatus, non debet iterum in examen vocari: capit. *licet*, de offic. legati: sed scholares Societatis iam per biennium integrum fuerunt probati, & tandem approbati: ergo non debent cogi ad integrum probationis annum transigendum. Quòd si dicas respectu altioris gradus, posse nouam exigi probationem, contra hoc est, quia etiam hoc dato videtur sufficiens probatio, quæ fit per discursum plurium annorum, viuendo in Societate post vota scholarium emissa: finis enim probationis solùm est, vt & religiosus sufficienter cognoscatur à religione, & ipsam experiatur, in tot autem annorum discursu, cum tanta vitæ familiaritate & communitate, satis profectò potest talis persona cognosci à religione, tam in moribus, quàm in omnibus naturæ dotibus, aut defectibus: & ipse similiter poterit sufficienter experiri religionem, ergo cessat adæquata causa probationis: ergo non est imponendum tantum onus, sine causa. Eo vel maximè, quòd ex parte religiosi, non habet locum talis probatio, iam enim se priuauit libertate relinquendi hanc religionem, & ad ingressum eius per professionem, si præcipiatur, se obligauit, & ideo quantumcunque asperitatem, vel rigorem postea experiatur, non potest voluntate sua retrocedere, qui solet esse proprius finis probationis ex parte religiosi: ergo religiosus scholaris Societatis, iam est incapax probationis ex parte sua: ergo nec religio probare illum debet, alioquin non est æqualitas, & est nimia seueritas, præsertim post tam longam experientiam. Tandem si talis probatio adhibetur, concedatur saltem professio proximè post illam: nam qui sentit onus probationis, debet etiam sentire commodum approbationis, si in approbatione rectè se gessit: at hoc non fit in Societate, sed dicta probatio iuxta constitutiones statim post studia fit, professio verò postea per plures annos differtur: ergo superflua est talis probatio; aut alia profectò adhibenda esset, quæ proximè professionem antecederet: nam tunc debet vltimum iudicium de persona fieri: quòd si tunc necessaria non est, profectò neque antea fuerat.

Euasionis replicat. 1. — Replica 2. — Replica 3.

2. Quid habeat institutum Societatis circa hunc 3. annum.
Proponamus in primis, quid circa hoc habeat institutum Societatis, eiusque in hac parte confirmationem; & inde facile constabit vera ratio huius institutionis, & difficultates soluentur. Igitur in examine cap. 1. §. 12. solùm dicitur, *vt admittantur scholastici ad gradum professorum, vel coadiutorum formatorum, vnum adhuc annum, post absoluta sua studia expectabunt.* In capite autem 4. §. 16. declaratur illum annum exigi, vt in variis probationibus ad maiorem Dei gloriam exerceantur. In 5. verò part. constitut. cap. 1. vocatur simpliciter hic *annus probationis*, & postulatur integer *vt adhuc perspectus sit antequam quis professionem emittat.* & in omnibus locis dicitur, posse hoc tempus prorogari si superiori vsum fuerit. De potestate autem coarctandi hoc tempus, vel omittendi hanc tertiam probationem, nihil dicitur, quanuis neque negetur. Atque hanc institutionem specialiter approbauit Gregorius XIII. in Bulla, *Ascendente Domino*, in qua sic dicitur: *scholares studiis in Societate absolutis, antequam professi, vel coadiutores spirituales formati fiant, non solùm tertium adhuc probationis vlterioris annum in deuotionis, & humilitatis exercitiis impendunt, vt si qua fortasse in re harum virtutum feruor, per litterarum occupationem intepuerit, per earumdem virtutum frequentiorem exercitationem, ardentioremque diuini auxilij vocationem*

nem recalescant, sed etiam, &c. Et postea subiungitur, totius instituti, & specialiter eorum, quæ narrata fuerant, confirmatio.

3. Corol. ex ex dictis. Primò. Ex quibus intelligere licet, hunc annum tertium probationis, non postulari tanquam de substantia, vel tanquam omnino necessarium ad valorem professionis; tum quia nec in constitutionibus, nec in prædicta Bulla ponitur aliquod verbum, quod tantam necessitatem indicet: tum etiam quia capite præcedent. numer. 12. dictum est, neque integrum biennium esse de substantia professionis, sed solum integrum annum ex vi Concilij Tridentini requisitum. Reliqua ergo, quæ ex peculiari instituto Societatis adduntur, ad necessitatem regulæ pertinent, & vt res debito modo fiat, non tamen, vt facta teneat. Secundò. Vnde certum est posse Præpositum Generalem, in hoc anno dispensare, & iustis de causis aliquando id facere, quanuis constitutiones sua taciturnitate circa talem dispensationem satis indicant non debere facile concedi. Vnde etiam intelligi potest, quòd licet hic annus in rigore iuris debeat esse continuus, iuxta superiùs dicta libro secundo, capite quarto, numero vndecimo de communi anno nouitiatus, & ideo frequenter, ac regulariter ita seruari debeat; nihilominus in hoc facilior possit esse dispensatio; eo quod hæc probatio substantalis non est, & vtilitas eius potest vtroque modo comparari. Tertiò. Denique ex verbis præsertim dictæ constitutionis, intelligi potest tertiam hanc probationem præcipuè consistere in vacatione ab studiis, & actionibus erga proximos, vt Deo ac propriæ perfectioni intentiùs eo tempore vacetur. Duo enim in prædicta constitutione Gregorij XIII. dicuntur. Vnum est, vt tertium probationis annum in exercitiis deuotionis, & humilitatis consumant, qui ad professionem sunt admittendi. Aliud est, vt in Societatis ministeriis tandiu probentur, quandiu Præposito Generali, ad suam & Societatis integram satisfactionem videbitur. Supponitur ergo in tertio probationis anno per se loquendo ab his ministeriis vacandum esse, non propter inutile otium, sed propter otium sanctum; *quod diligit charitas veritatis*, & propter propriam mortificationem & sanctificationem.

4. Quomodo hic 3. annus sit transigendus. Hinc verò ratio transigendi dictum annum, in variis instructionibus à Præposito Generali emanatis, ad illos, *Deo vacandi; & spirituali profectui* incumbendi, fines accuratè descripta est, tam pro iis, qui ob exiguum numerum in domo eadem nouitiorum probabuntur, quàm pro iis, qui annum peragent in domo separata, amicorum, & consanguineorum consuetudine semota, siue coram, siue etiam per literas: In quam certè domum decem, vt minimum, conuenient sub instructore vno, qui & authoritate per se valeat, & aliàs etiam gubernarit: is verò illos omnes in spiritu formandos curabit, vniuersámque instituti Societatis rationem explanabit per statos aliquot cuiusque hebdomadæ dies, ac modos exponet iuuandi proximos salutariter. Iniungere præterea poterit pœnitentias, ac mortificationes, inter ipsos tamen priuatim, quas ad eorum profectum conducere iudicabit, atque à reseruatis (si opus erit) absoluet. Quidquid tamen ad externam disciplinam spectat, non nisi consulto Rectore, aut Ministro Collegij imponet; si fortè separata ipsorum habitatio, pars aliqua Collegij fuerit. Quòd si eorum quispiam minus in probando satisfecerit, educendus erit atque in tempus aliud differendus. A Anno autem peracto, tam instructor, quàm Prouincialis de singulis Generalem, rectè ne an secùs illum obiuerint, planè informabunt. Hæc est summa earum obligationum, quæ pro tertio probationis anno professionem in Societate nuncupaturis iniunguntur; & in vltima instructione data anno 1601. latiùs habentur. vide etiam ordinationes contractus authoritate 7. congrega. toto cap. 3.

5. Ratio ita transigendi in actibus scilicet vitæ contemplatiuæ respectu temporis præcedenti. Quibus omnibus tam in præcedenti, quàm in 3. numero attentè consideratis, mihi colligo propriam rationem huius institutionis, non tam consistere in formali ratione (vt sic dicam) probationis, quàm in spirituali exercitatione, & veluti dispositione ad professionē necessaria. B Quam rationem, & primariā esse existimo, & per se sufficientem, etiamsi nulla alia interueniret, quanuis altera ratio de experimento, & probatione omittenda non sit. Declaratur hæc ratio. Supponendo quod sæpe diximus, præsertim libro 1. capite 6. Societatem esse religionem perfectè mistam, quæ ita intendit actioni circa proximos, vt etiam principaliter vacet contēplationi, quantum necesse est, vt nihil de propria perfectione remittatur, & ministeria erga proximos cum maiori fructu fiant; ob quam rationem, quanuis ordinariè hæc vita Societatis mista sit, nihilominus aliqua tempora specialiter deputara sunt ad exercendam puram vitam contemplatiuam: hoc enim conuenientissimum esse in huiusmodi mista religione C Diuus Thomas apertè docuit 2. 2. quæstione 188. articulo 8. cùm dixit solitudinem non congruere religionibus, quæ sunt ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, nisi ad tempus, exemplo Christi, qui vt dicitur, Luc. 6. *Exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* D.Thom. Inter alia verò, duo præcipuè tempora ad hoc genus vitæ exercendum determinata sunt in Societate, vnum est biennium nouitiatus, de quo in superioribus libr. 2. cap. 4. diximus. Aliud est hic tertius annus probationis, qui & opportunissimo tempore collocatus est, & nec debuit, nec potuit ampliùs coarctari, vt effectus, qui in illo desideratur, ordinariè possit comparari. Primum enim tempus nouitiatus D maius esse oportet, quia in illo spiritus fundamenta iaciuntur, & incipiunt in rebus diuinis se exercere, qui nullum vsum, & ferè nullam illarum notitiam priùs comparauerant; postea verò promouentur viri iam instructi, & exercitati in rebus spiritualibus; quarum etiam ampliorem cognitionem & faciliorem vsum per doctrinam, & scientiam scripturarum habere possunt, & ideo vnius anni tempus pro illis sufficiēs fuit: illud autem necessarium fuit, quia in nouitiatu, regulariter loquendo, nunquam potest hæc mystica, & spiritualis scientia perfectè addisci, neque gradus interioris meditationis, orationis, & contemplationis attingi, quantum viris perfectis, vel multum proficientibus necessarium est. Quod autem tunc defuit, raró potest studiorum E tempore comparari, imò timendum potiùs est, ne aliqua ex parte diminuatur, quod acquisitum fuerat, vel saltem intepescat, vt in prædicta constitutione dicitur, quo etiam fine noxiæ remissioni seu tepiditati obsistendi, sexta generalis congregatio canon. 11. parentis Ignatij vestigiis inhærens iuniorum fratrum seorsim à reliquis habitandi, & conuersandi morem, iam nunc alicubi introductum, probauit, & in

in vniuersum deinceps suscipiendum indixit, vt spiritus feruorem in nouitiatu conceptum, sub peculiari spiritualis præfecti cura fratres vi conseruarent, atque in dies augerent, atque etiam Generali Præposito instructionem dicto fini conuenientem, vt ederet, commendauit. Itaque opportunissimè cadit hic, de quo loquimur, tertius probationis annus post studia, vt non solùm reparetur; si quid fuerat diminutum, sed etiam, vt altiori, & perfectiori modo actus vitæ contemplatiuæ exerceantur, vt qui antea sapiebat, cogitabat, orabat, & loquebatur vt paruulus, postquam factus est vir, suo modo euacuet, quæ erant paruuli, & incipiat nouo modo adhærere Deo, mundum despicere, & seipsum, ac omnia temporalia contemnere. Vnde etiam fiet, vt si scientia, pro vt solet, aliquid elationis, vel ambitionis induxit, altiori cognitione, & consideratione diuinarum rerum expellatur.

6. *Deinde respectu temporis futuri. Actióne, an contemplatio prior in vita mista. Gregor.* Et hæc quidem est talis anni ratio, seu necessitas, comparatione facta ad tempus præteritum; non inuenietur autem minor si oculos ad tempus futuræ vitæ conuertamus. Inquiri enim solet an in hac vita mista, actio debeat præcedere contemplationem, vel contemplatio actionem. Sancti enim Patres interdum docere videntur actionem præmittendam esse. Sic Gregorius 6. Moral. cap. 27. & 28. alias 17. & 18. *qui contemplationis* (ait) *arcem tenere desiderant, priùs se in campo operis per exercitium probent*; & infrà: *vt videlicet mens priùs desudet in opere, & postmodum refici debeat per contemplationem.* Et ad hoc accommodat figuram Rachel, & Liæ, quarum prior, vitam contemplatiuam, posterior actiuam, figurauit: Et ideo Lia priùs nupta est, sicut prius etiam nata fuerat: & sic mysticè interpretatur verba illa Genes. 29. *Non est consuetudinis in terra nostra, vt minores prius ad nuptias tradamus, quàm maiores.*

D. August. Notatio pro proxima quæstiuncula. Eandem doctrinam habet Diuus Augustinus 22. contra Faustum, capite 52. & sequentibus: sed oportet aduertere, ex superiùs tractatis libro 1. capite 6. de hac duplici vita, interdum Patres sub actione comprehendere omnem exteriorem operationem, siue ordinetur ad propriorum affectuum mortificationem, siue ad proximorum beneficentiam corporalem aut spiritualem: aliquando verò vitam actiuam in maiori proprietate sũptam, significare institutum vitæ ad actiones erga proximum ordinatum. Et simili modo contemplatio interdum sumitur latè pro quocunque interno exercitio, orationis, meditationis, aut cuiuscunque veritatis diuinæ considerationis: Interdum verò magis propriè, pro perfecta eleuatione mentis in Deum, per vnionem charitatis, & sapientiæ, & internam quandam quietem in Deo.

7. *Eius decisio bimembris sũpta actione & contemplatione latè. 1. membrũ.* Si ergo tam actio, quàm contemplatio in latiori significatione sumantur, vix possumus inter illas ordinem assignare, sed requirunt inter se indiuiduam societatem, & vicissitudinem, vt ab actione ad contemplationem, & è conuerso, freqnens transitus fiat; quia neque in hac vita mortali possumus semper Deo, & contemplationi eius iugiter inhærere; neque sine propria mortificatione poterit esse mens disposita, vt eleuetur in Deum, sicut egregiè tractat Moyses Abbas *Cassian.* apud Cassianum Collat. 1 à capite 8. vsque ad 13. statim ergo à principio necesse est vtriusque vitæ iacere fundamenta. Quòd si velimus vsque *2. membrũ.* ad prima initia descendere, planè videntur su-

A menda à vitia contemplatiua; quia omnis sancta cogitatio ad illam spectat: totius autem salutis initium à sancta cogitatione sumitur, vt est communis Augustini doctrina lib. 2. contra duas epistolas Pelagian. capite 8. & de Bono perseuerantiæ cap. 8. de Gratia & libero arbit. cap. 7. lib. 2. de Peccat. merit. & remission. cap. 17. & nos latè discussimus libro 1. de gratia, per varia capita. Sic ergo initium, vel fundamentum cuiuscunque honestæ vitæ, vel reformationis eius ab interna cogitatione, & consideratione sumenda est. Hac ergo ratione dicimus, vitam etiam hanc mistam per actus vitæ contemplatiuæ esse inchoandam, ita tamen, vt illis statim adiungantur actiones illæ præcipuæ, quæ ad affectuum moderationem, & purgationem cordis ordinantur, per quas homo redditur habilior ad actus perfectionis contemplatiuæ vitæ; per quos rursus vires assumit ad actiones virtutum perfectiùs exercendas, & ita paulatim proficit in vtroque genere vitæ. In hoc autem progressu indifferenter admiscentur actiones erga proximum, præsertim illæ, quæ propriam mortificationem & humilitatem habent adiunctam, & magnam perfectionem contemplationis non requirunt. *D. Aug.*

At verò si loquamur de contemplatione perfecta, & illam comparemus ad actionem, quæ ad moderationem propriorum affectuum ordinatur, sic debet actio sine dubio præcedere contemplationem: quia comparantur, sicut motus, & terminus, seu Quies, vel tanquam dispositio, & forma. Nam in hac etiam vita vera est illa Christi sententia, *Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt*; vtique per contemplationem, quam mihi cor mundum obtinere non potest; vt Augustinus exposuit. Ergo actio necessaria, ad mundandum cor omnino antecedere debet; & hoc sensu locuti sunt Augustinus, & Gregorius locis citatis, quanuis Augustinus aliquid amplius addat, vt statim dicam. Si verò comparemus hanc eandem perfectam contemplationem, ad perfectam actionem, ad illam scilicet, quæ spiritualis est, & circa illuminationem, & sanctificationem animarum versatur; sic profectò contemplatio huius vitæ antecedere debet actionem. Quod planè sentit Diuus Thomas 2. 2. quæstione 188. articulo 6. cùm de hoc genere actiuæ vitæ dicit, *vnum opus vitæ actiuæ est, quod ex pulchritudine contemplationis deriuatur, sicut doctrina, & prædicatio. Vnde & Gregorius dicit in 5. homil. super Ezech. quod de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus, dicitur Psalm. 144. Memoriam suauitatis tuæ eructabunt.* Et in hoc ponit Diuus Thomas perfectionem talis actionis, quia per eam contemplata aliis traduntur. Et fortasse in hoc sensu dixit Augustinus suprà, cùm ad hunc statum peruentum est, non solùm haberi in hoc sæculo speciosam intelligentiam, sed etiam laboriosam iustitiam. Quam laboriosam iniustitiam inferiùs explicat, dicens, *labor enim iustorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generat, inter multas tentationes, & tribulationes, prædicando Euangelium*, &c. Atque hunc ordinem exemplo vitæ suæ nos docuit Christus, non solùm quia ab initio suæ conceptionis summam contemplationem per vnionem Dei habuit: sed etiam quia ante prædicationem suam, per quadraginta dies in desertum secessit, vt soli Deo vacaret. Et eundem ordinem voluit ab Apostolis seruari, non solùm, quia priusquam

8. Altera decisio etiam bimembris sumpta contemplatione perfecta. 1. membrũ. (B, C)

August.

2. Membrũ. authoritate probatur.

D. Thom. (D)

D. Greg.

August. (E)

quam eos ad prædicandum viuens mitteret, orare docuit, & cum eis sæpiùs ad orandum recessit, vt ex Matth. 5. & 6. & ex aliis Euangeliorum locis colligere licet; sed etiam, quia discessurus ex hac vita iussit eos sedere in ciuitate, quoad vsque induerentur virtute ex alto, Lucæ 24. Quod ipsi ita intellexerunt, vt ingressi in cœnaculum essent perseuerantes vnanimiter in oratione, Actor. 1. Nec breuitas temporis spectanda est, sed exemplum: Ioannes enim Baptista triginta annis priùs in contemplatione se exercuit, & postea ad prædicandum exiuit, sunt enim varia spiritus sancti dona, quæ singulis distribuit pro vt vult.

9. Probatur secundò. Bern. Ratio etiam hoc conuincit, tum quia necesse est, vt prius aliquis in se ardeat, quàm aliis luceat; vt aliàs in Baptista ponderauit Bernardus in sermone festiuitatis eius; quia de illo dixit Christus, *erat lucerna ardens, & lucens*: ardet autem quis per contemplationem, lucet autem per doctrinam; tum etiam, quia valdè inordinatum est, vt aliquis doceat, prius quàm discat, vt sæpe iura canonica loquntur: quæ præcedente capite retuli. Et egregiè, ac modestissimè Nazianzen.

Greg. Naz. orat. 1. *Hæc* (inquit) *cùm nobiscum ipsi non possimus, fortasse consiliariis, beneuolis quidem certè, collocutis, præstabilius esse duximus, cùm quæ dicenda & facienda essent nesciremus, ea addiscere, quàm nescientes docere. Præclarè enim cùm eo agitur; cui vel in profundam senectutem canus sermo veniat, eámque vim habens, vt recenti adhuc in pietate animæ adiumento esse possit. Nam certè alios docere aggredi, priusquam ipsi edocti simus, valdè stultorum, ac temerariorum hominum esse videtur.* Vnde inferiùs concludit, *Ecquis cùm Domini voluptatem nondum, vt videre dignum est, viderit*, &c. *Ecquis cùm nondum & opere, & contemplatione, per omnes Christi appellationes, & virtutes peruenerit*, &c. *Ecquis cùm nondum vacauerit ad Dei sapientiam in monasterio absconditam, nec loqui didicerit, sed paruulus sit, & adhuc lacte alatur, adhuc ex iis sit, qui inter Israëlitas non numerantur, nec in Dei castris recensentur, nondum denique tanquam vir Christi crucem ferre queat, læto tamen alacrique animo se Christiano cœtui caput constitui patietur?* Quanuis enim Nazianzenus hæc de munere Episcopali scripserit; tamen per proportionem rectè accommodatur muneri, & actioni professorum Societatis, quatenus quædam participatio illius est, & in illuminando, & docendo alios consistit, & ideo ad illum assumi non debet, nisi qui didicerit per contemplationem, quæ postea docet per actionem.

Probatur tertiò. Denique si contemplatio non antecedat, vix, aut nullo modo, poterit postea tempore ipsius actionis comparari: & ita multo minus poterit ipsam comitari, ac perpetua vicissitudine cum ea misceri; sed relinquet solam Martham ministrare: quod sine magno illius incommodo non erit, quia subtrahetur ei suauitas, & opprimet eam actionis necessitas, vt aliàs Augustinus dixit sermone 26. de verbis Domini. D. Aug.

10. Concluditur ratio à n. 5. hucusque relicta pro tertio probationis anno. Ex hoc ergo discursu concluditur ratio, & ostenditur mirabilis Sancti Ignatij sapientia in instituendis, & instruendis alumnis suis. Priùs enim voluit vtriusque vitæ actibus in primo nouitiatu sufficienter exerceri tali ordine, vt à fundamentis vitæ contemplatiuæ per exercitia spiritualia initium sumerent, & ex vita actiua, illam partem tunc maximè exercerent, quæ ad propriam mortificationem, & virtutum acquisitionem confert: & ideo diximus in superioribus numer. 5. tempus illud, vel omnino, vel ferè tantùm esse vitæ contemplatiuæ. Quod genus vitæ per totum tempus studiorum perseuerat; nam (vt etiam declarauimus) totum negotium disciplinæ, & doctrinæ acquirendæ, ad otium contemplationis magis spectat. Quia verò ille contemplationis modus, non spectat ad perfectum, & summum gradum eius, quanuis ad illum possit disponere, ideo constituit, vt priùs quàm huiusmodi scholares ad operandum in vinea domini exirent, ad scholam vitæ comtemplatiuæ redirent; vt in ea, & consequenter in virtutibus sine quibus illa esse non potest, quoad fieri posset, perficerentur. Ad hunc ergo finem tertium probationis annum designauit, qui licèt pro tanti operis dignitate breuissimum tempus videatur; pro fragilitate tamen hominum, & breuitate vitæ iudicandum est sufficiens. Non enim hoc tempus eo fine designatur, vt in eo tota huius exercitij perfectio comparanda sit, sed vt maiora quædam, & sufficientia fundamenta iaciantur, & vt in amorem, & studium eius animus incalescat, vt dixit Gregorius XIII. hæc enim destinatio, & hæc intentio maximè necessaria est perfectioni huius vitæ. Denique vt si quæ sunt orta impedimenta, quæ ab hoc studio animum auertere possint, eo tempore tollantur. Hæc ergo videtur esse propria ratio & finis per se, ac primariò intentus in designando hoc tertio probationis anno.

Hinc verò consequenter fit (quæ est altera principalis ratio huius institutionis) vt hic annus multum deseruiat, & moraliter sit necessarius ad perfectam probationem, & experimentum eorum quibus professorum munus, quasi ex officio, & speciali obligatione, in Societate committendum est. 11. Altera ratio respiciens etiã tempus futurum. Ad hunc enim finem ordinatur, vt cap. præcedent. diximus) totum illud tempus in quo differtur professio: ergo etiam hic tertius probationis annus ad eundem finem ordinatur, & specialiori quadam ratione, tum propter nonnullam maiorem difficultatem; tum etiam propter maiorem virtutis ostensionem quæ illo tempore desideratur, præsertim humilitatis, ac deuotionis, vt in dicta constitutione Gregorij XIII. dicitur.

Neque contra hoc obstat ratio dubitandi in principio posita. 12. Ad rationẽ dubitandi in n. 1. Respondetur enim approbatum ad vnum munus, seu rem vnius ordinis, probari iterum posse ad negotium, vel munus altioris ordinis; quia non sufficiunt, vel requiruntur ad omnia munera, eædem qualitates, vt notauit Panormitanus in capite *accepimus*, de ætat. & qualitat. numero sexto. Panorm. Quanuis ergo nouitius, dum admittitur ad priora vota, approbetur in scholarem, probari iterum, atque iterum potest in ordine ad statum, & munus professorum, quod longè grauius est. Deinde etiam in ordine ad eundem terminum potest quis iterum examinari, & probari, quando multum temporis intercessit; & præsertim si occasio aliqua notabilis mutationis, ac diminutionis timeri probabiliter possit, & de re agitur, in qua nondum est ius acquisitum, vt sentit Panormitanus suprà: quæ omnia in præsenti concurrunt. Nam præterquam quod per priora vota scholarium non approbatur quis simpliciter ad professionem, postea intercedit multum temporis, in quo potest timeri feruoris, & de

& deuotionis diminutio, & ideo sic superest ratio sufficiens nouæ probationis in ordine ad professionem, cùm in illam, vel ad illam nunquam sit proprium ius acquisitum, nisi ad summum sub tali conditione in constitutionibus expressa.

13. Ad 1. replicā in eodem nu. 1.

Ad replicam autem quod in toto tempore studiorum fit hæc probatio. Respondetur verum quidem id esse, non tamen sufficere tempus illud; tum quia duplex studium ad professionem Societatis supponi debet, literarum scilicet, & spiritus. Hoc autem secundum, nec tempore nouitiatus potuit esse perfectum, nec inter studendum literis potuit consummari; & ideo necessarium fuit proprium adiungere tempus, in quo consummaretur. Tum etiam, quia ipsummet studiorum tempus, vel occasionem præbet nouæ reformationis; propter distractionem, & remissionem animi, circa spiritualia exercitia, quam nimia solicitudo literarum afferre solet, præsertim incipientium, vel occasionem præbeat nouæ probationis, quia per discursum illius temporis solet magis vniuscuiusque natura, & capacitas, vel inordinata aliqua inclinatio cognosci; quàm magis probare, vel moderari necesse est.

14. Ad 2. replicā ibidem.

Ad alteram verò replicam, quæ postulat qua ex parte fiat hæc probatio, respondetur concedendo eo tempore, si propriè loquamur, probari religiosum à religione, non religionem à religioso, ratio ibi facta ostendit, quæ non solùm de hoc tertio anno probationis, sed etiam de toto tempore studiorum verum habet. Ad obiectionem autem de inæqualitate, seu iniustitia, responsum in superioribus est lib. 3. c. 2. à num. 3. vbi ostendimus, non esse iniustum contractum, in quo scholaris approbatus obligatur absolutè, & ex parte sua perpetuò Societati, & Societas non ita se illi obligat: nam in hoc ipso contractu intrinsecè includitur, vt Societas possit amplius probare religiosum, etiam ad dimittendum illum, si sibi non satisfecerit, quia nondum illum simpliciter, & ad omnia approbauit, & è contrario ibi etiam continetur, vt religiosus iam non possit ampliùs religionem probare, quia quando priora vota emisit, illam simpliciter approbauit, *vt vitam in ea perpetuò degeret*, & ideo scholaris, qui hac mente in Societate viueret, vel tertium annum probationis ageret, vt religionem ampliùs experiretur, & si duriorem inueniret, relinqueret, non esset tuta conscientia, quia iam non habet ius probandi, sed obligationem obediendi, & se disponendi, vt quantum in ipso est, in Societate retineatur, vel etiam intimiùs admittatur.

Tertius annus fit vt religio probet, non verò vt probetur.

15. Ad 3. replicā ibidem.

Denique ad vltimam tacitè respondetur in dict. constit. Gregorij XIII. dum dicitur scholares finitis studiis in Societate, non solùm in tertio probationis anno, *sed etiam in verbi Dei, sacrarum, & scholasticarum lectionum, pœnitentiæque & Eucharistiæ Sacramentorum ministeriis Societati tandiu probantur, quandiu Præposito Generali videtur.* Itaque finis studiis non præscribitur tertius annus probationis, eo quòd ille sufficiens reputandus sit, ex vi regulæ, vt statim illo finito, professio concedatur. Nam qua ratione cap. præced. ostensum est, non esse tempus definitum ad professionem faciendam, eâdem non est in hoc sensu ille annus præscriptus, sed vel positus est tantùm pro termino paruitatis, ita vt ad minimum hic annus requiratur, quia per se ac moraliter necessarius, non tantùm ad experimentum personæ, sed magis ad præparationem, seu dispositionem conuenientem tali statui, vel certè per determinationem huius anni indicatum est, ex toto illo tempore, quod inter finem studiorum & professionem intercedere potest, vnum saltem annum concedendum esse, vt in eo propriæ perfectioni, & vitæ (vt dicebam) ferè omnino contemplatiuæ vacetur sub speciali cura, & spirituali disciplina religionis, vt num. 4. retulimus, & hic vocatur quasi per antonomasiam *tertius annus probationis*, quanuis suo modo, totum reliquum tempus vsque ad professionem probationis etiam sit.

CAPVT III.

Vtrùm specialis forma profitendi in Societate specialem obligationem inducat circa eruditionem puerorum.

SEquitur agendum de secunda parte huius libri, quam ipsius initio proposuimus. Ac pro hoc capite suppono inprimis fieri in Societate veram professionem per vota solennia, quod ex constitutionibus, & Bullis Pontificiis, & ex vsu manifestum est; & ex dicendis constabit. Nec desunt, qui existiment fuisse hoc simpliciter necessarium, vt tota hæc congregatio sit absolutè, & simpliciter vera religio, vt etiam refert Henriquez lib. 12. cap. 5. num. 4. lit. T. in commento. Sed hoc in rigore non est verum, vt iam lib. 3. cap. 3. à numero 6. vidimus; tum quia sicut potest esse verus, & proprius religiosus simpliciter sine votis solennibus, ita potest esse corpus mysticum veræ religionis constans ex solis huiusmodi personis religiosis. Quia religio, vt dicitur, de toto corpore, solùm significat corpus constans ex personis verè religiosis vt sic; tum quia satis probabile est, antiquiores fuisse veras religiones, quàm vota solennia, vt tomo præced. ostensum est; fuit ergo hoc conuenientissimum, secundùm præsentem Ecclesiæ institutionem ad maiorem profectionem, decorem, & dignitatem huius corporis. 1. Suppositio 1. pro resolutione huius capitis. *Henriq.*

Secundò suppono hanc professionem Societatis includere omnia, quæ sunt de substantia professionis religiosæ in communi, & regulariter addere aliquid, includit enim traditionem religiosam, quam significant in forma profitenti præscripta 5. p. constit. cap. 3. verba illa, *Ego N. professionem facio.* & tria substantialia vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ, quæ in eadem forma statim expressè promittuntur. Addit verò duo. Primum est specialis quædam determinatio voti obedientiæ circa puerorum eruditionem, de quo in præsenti capite dicendum est. Secundum est speciale votum obedientiæ Summo Pontifici circa missiones, de quo in sequenti. Quod verò attinet ad ea quæ communia sunt statui religioso, satis explicatum est in citato tomo, quia substantialis solennitas illorum trium votorum eadem est in professis Societatis, & aliarum religionum; & ita in illa generali doctrina explicata est: substantia verò aut obligatio eorundem votorum, prout specialiter in Societate fiunt, declarata à nobis est suprà in lib. 4. tractando de votis scholarium; solùm ergo superest nobis explicandum id quod specialiter addit hæc professio. 2. Suppositio secunda.

Tertiò præmittendum est duos modos, solenniter profitendi inueniri in Societate. Vnus & ordinarius est emittendo professionem quatuor 3. Suppositio tertia de duobus modis profitendi.

Vnus modus. votorum, vt constat ex prima forma profitendi, A quæ habetur in dict. cap. 3. constitutionum, imò hæc professio est primariò, ac per se in Societate intenta, & ab illa quasi per antonomasiam denominatur Societas professa, vt constat ex examine cap. 1. §. 5. & 6. p. c. 1. §. 1. & ex declaratione instituti, quæ habetur in Bullis Pontificiis 1. Pauli III. & 1. Iulij III. & in constitutionibus Gregorij XIII. Et similiter nomine *professionis* absolutè dictæ, solet hæc professio in Societate intelligi; vt sumitur ex 5. p. constitut. cap. 2. simul cum 3. quia hæc professio est, quæ veluti iure ordinario ad Societatem spectat; & qui sic professi sunt, principalia membra huius corporis existunt, & ideo congregatio generalis, quæ vni- B uersam Societatem repræsentat, ex illis per se coalescit, & ad illos regulariter pertinet suffragium actiuum, & passiuum in electione Generalis. Regimen etiam Societatis; quoad Prouincias præcipuè, & domos professas, in eis solis ordinariè esse potest, vt constat ex constitutionibus 8. p. cap. 3. cum declaratione lit. A. & cap. 6. §. 4. cum declaratione, & ex aliis regulis Societatis.

4. Alter modus. Nihilominus præter hunc modum est alius solenniter profitendi, emittendo tantùm tria vota substantialia religionis solennia, omisso voto obedientiæ ad Summum Pontificem, vt constat ex constitutionibus 5. p. cap. 2. §. 3. & C ex Bullis Pontificiis, præsertim ex constitutione, *Ascendente Domino.* De hoc ergo posteriori modo professionis, vel de his oneribus, aut muneribus, quæ ad huiusmodi professos pertinent, nihil speciale hîc dicendũ occurrit. Quia in modo vouendi obedientiam, quoad declarationem muneris docendi Christianam doctrinam conueniunt cum professis quatuor votorum, & ita de vtrisque simul explicabitur: quoad carentiam verò quarti voti, & rerum omnium, quæ inde consequuntur, conueniunt cum coadiutoribus spiritualibus formatis: sicut etiam cum illis ferè conueniunt in ministeriis, ad quæ assumuntur & in donis, seu qualitatibus, quæ in eis requiruntur: D & ideo de vtrisque simul infrà lib. sequenti dicetur. Nam hi professi trium votorum in Societate, coadiutores sunt spirituales, quos tamen speciali quadam prærogatiua dignos iudicat Societas, vt ibi exponemus: loquimur autem de hac professione trium votorum, quæ conceditur, tanquam vltimus terminus, & status aliquarum personarum. Aliquando enim fit per extrinsecam occasionem, quæ requirit vt persona sit ligata votis solennibus; vt in casu primogenituræ, de quo in cap. 1. num. 4. meminimus, & olim tempore Pij V. cùm quispiam esset ad sacros ordines promouendus; & de tali professione nulla fit consideratio, quia est veluti per accidens, & non E affert maiorem obligationem, quàm sit in gradu scholarium, excepta solennitate. Neque etiam fit, vt in ea sistatur: nam comparata doctrina, & maiori perfectione virtutis, potest transitus fieri ad professionem quatuor votorum. De hac ergo tantùm videndum est an reuera addat aliquid tribus substantialibus votis religionis, & quàm immutabilis sit.

Vtrùm conueniens fuerit Societati professæ peculiarem curam & obligationem pueros in doctrina Christiana erudiendi suscipere.

In primis igitur circa puerorum eruditionem, ad quam votum obedientiæ specialiter in professione determinatur, notandum est duas esse eruditiones puerorum (sub quibus semper quascunque rudes & ignorantes personas comprehendimus.) Vnam in literis, alteram in fide, seu doctrina Christiana; vtramque verò amplectitur religio Societatis: sed prior, quia non est tam propria professorum, & quia ad Collegia Societatis pertinet, superiùs in lib. 5. cap. 5. & 6. à nobis declarata est. Hîc altera est explicanda; nam de illa in particulari sermo est, in prædicta forma profitendi: vnde licèt hoc ministerium commune sit omnibus membris Societatis, quia tamen peculiari modo videtur annexum, & expressum in ipsa forma professionis Societatis, ideo hîc breuiter explicandum est. 5. Eruditio puerorum duplex.

Quòd ergo ad ipsum ministerium spectat, constat esse Ecclesiæ valde necessarium, quia est veluti fundamentum totius Christianismi, vt dicitur in Catechismo Pij V. Quia verò tale ministerium facile videtur, & minus graue; ideo minus necessarium videri potest, vt inter præcipua officia huius religionis, quæ aliis grauissimis rebus occupata est, poneretur, & cum tanta exaggeratione, vt solum illud in obedientiæ voto exprimeretur. Etenim Christiani parentes filios suos Christianam doctrinam docere possunt, & debent, quia vnum ex præcipuis muneribus parentibus est filium in religione instruere. Vnde Ignatius Martyr epist. 9. ad Philedelphienses, *Patres* (inquit) *educate filios vestros in disciplina, & admonitione Domini, & docete eos sacras literas, & artes, vt non dedant se otio, & inertiæ; Honestè* (inquit) *educat iustus pater liberos, in filio sapiente lætabitur cor eius:* alludens ad illud Prouerbiorum 10. *Filius sapiens lætificat Patrem.* Deinde hoc etiam spectat ad patrinos, qui eos de sacro fonte leuarunt, vt in 3. tom. 3. p. quæst. 67. art. 8. cum D. Thom. declaraui. Vnde in Concilio Arelat. III. sub Leone, tempore Caroli Magni canon. 19. statuitur, *vt parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lauacri suscipiunt, erudire summoperè studeant: illi quia eos genuerunt, & eis à Domino sunt; isti, quia pro eis fideiussores existunt.* & in Concilio Maguntiaco sub eodem Carolo cap. 47. præcipitur, *Vt vnusquisque compater, vel proximi, spirituales filiolos suos catholicè instruant.* Deinde spectat etiã hæc cura per se, & ex officio ad parochos, vt sumitur ex Concilio Tridentino sess. 1. c. 2. & sess. 24. c. 4. vbi præcipit parochis, vt singulis diebus Dominicis oues suas & in particulari pueros, in rudimentis Christianæ doctrinæ erudiant. Videbatur ergo quoad hanc partem sufficienter prouisum Christianæ reipublicæ; non ergo oportebat Societatem tam sedulò ministerium hoc profiteri; atque si aliqua erat eius necessitas, sufficienter poterat opus hoc per scholares Societatis expleri, neque oportebat professos ad illud peculiariter obligari; deinde non apparet, quæ sit hæc specialis obligatio ad hoc ministerium, potius, quàm ad alia. Neque etiam videtur professos Societatis regulariter loquendo, huic ministerio magis incumbere, quàm reliquis. Quid ergo necesse fuit in voto obedientiæ illud exprimere? 6. Rationes dubitandi. Prima. S. Ignat. Martyr. Secunda. D. Thom.

Dicendum verò inprimis est, ministerium hoc meritò à Societate susceptum esse, tanquam vnum ex præcipuis & maiori cura, ac perfectione exercendis. Quod inprimis satis persuaderi potest auctoritate ipsarum constitutionum, quam nemo potest facilè præterire, tum propter sanctitatem, 7. Prima assertio. Suadetur authoritate Societatis.

ctitatem, & prudentiam auctoris, tum propter vsum, & consensum totius religionis, in qua tot viri religiosi & sapientes & prudentes fuerunt. Tum maximè propter approbationem Pontificiam, non solùm in generali, sed etiam in particulari. Nam in prima Bulla Pauli III. sic dicitur, *& nominatim commendatam habeant institutionem puerorum, ac rudium in Christiana doctrina decem præceptorum, atque aliorum rudimentorum, quæcunque secundùm circunstantias personarum, locorum, ac temporum illis congrua videbuntur: Est enim maximè necessarium circa prouidentiam huius rei, diligenter Præpositum & Consilium inuigilare, cùm & in proximis ædificium fidei sine fundamentis non possit consurgere, & in nostris periculum sit, ne vt quisque erit Doctor, ita prouinciam hanc, tanquam primo aspectu minus speciosam, forsitan detrectare conetur, cùm tamen reuera nulla sit fructuosior, vel proximis ad ædificationem, vel nostris ad charitatis, & humilitatis simul officia exercenda.*

Item Pontificum.

8. In quibus Pontificis verbis omnes rationes, & sanè grauissimæ attingnntur, quibus assertio posita suaderi potest. Primò enim licèt ministerium hoc in se non videatur nimis excelsum, in semine tamen, & virtute est maximum: quia ex eo magna ex parte pendet honesta, & sancta vita fidelium, tum quia fides est fundamentum omnis iustitiæ; tum etiam, quia non solùm docentur pueri quid credere debeant; sed etiam quid debeant operari; & in quem finem debeant vitam instituere: quod maximè in principio necessarium est. Nec solùm circa hæc illuminantur, sed etiam excitantur, & variis mediis illi ætati accommodatis alliciuntur, & ad opera pietatis incitantur. Deinde occasione puerorum fit, vt etiam homines grandioris ætatis, vel interdum senes, nunquam in rebus fidei antea satis instructi doceantur: alij verò, qui eos obliuioni tradiderant, denuo addiscant. Multi etiam qui grauioribus concionibus interesse non solent, vel eas non satis percipiunt, hoc medio doctrinæ Christianæ solent magis ad pœnitentiam agendam, & virtutem sectandam commoueri. Vnde cùm maior pars hominum rudis sit, & indocta, sperari profectò potest per hoc medium, si conuenienter exerceatur, plures proficere posse in fide, & virtute, quàm per alia excellentiora, & altiora ministeria. Et ideo cùm tanta asseueratione in illa Bulla dictum est, *reuera nullam esse fructuosiorem erga proximos occupationem*; quia hæc prodesse potest omnibus, quibus aliæ, non verò è conuerso.

Accedunt rationes. Prima.

9. Accedit præterea hoc medium esse efficacissimum ad obuiandum erroribus, & falsis doctrinis: & ob hanc causam existimo tam grauiter fuisse B. P. N. Ignatio commendatum: quia religionem hanc præcipuè contra insurgentes hac tempestate hæreses Deus per eundem Ignatium præparauit. Tandem possemus hoc confirmare exemplis antiquitatis, & sacrorum canonum; sed hæc sufficienter adducta superiùs sunt lib. 5. c. 5. tractando generatim de eruditione puerorum: nam multa ex illis loquuntur, præcipuè de institutione eorum in fide, & rudimentis eius, vt ibi notauimus. Et planè Eusebius lib. 6. Historiæ cap. 12. cùm de Origine, & Heracla loquitur, dicit eos assumpsisse munus erudiendi iuuentutem in rudimentis fidei. Omnes etiam vtilitates, quas ibi ostendimus, habere hanc puerorum eruditionem ex hoc potissimum sperari, ac sequi, manifestum est, & ideo in Concilio Moguntiaco sub Carolo cap. 45. sic dicitur. *Symbolum, quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam dicere, semper admoneant sacerdotes populum Christianum.* Cùm ergo Societas sit religio sacerdotum, meritò assumpsit prouinciam, non solùm admonendi, vt hæc discant, sed etiam faciendi, ea nimirum docendo in omnibus locis & occasionibus, quibus possunt, scilicet in templis, in puerorum scholis ac per vias, & plateas. Vnde in eodem canone subditur, *Propterea dignum est, vt filios suos donent ad scholam siue ad monasteria, siue foras presbyteris, vt fidem catholicam rectè discant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant.* Vbi specialiter expendo verbum illud, *siue ad monasteria*; illo enim significatur, etiam religiosos illius temporis non fuisse dedignatos hoc ministerium instituendi pueros in Christiana doctrina. Expendo etiam illud verbum, *vt domi alios edocere valeant*: nam per illud insinuatur alius modus, quo hæc puerorum institutio ad alios grandiores deriuatur, dum coram his domi repetunt pueri, qui in publico didicerunt.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Euseb.

Secundò dicendum est, meritò in forma profitendi in Societate explicatum esse hoc ministerium in voto obedientiæ; quanquam id factum sit, non tam propter nouam obligationem imponendam, quàm propter ministerium commendandum. Sumitur hæc assertio ex declaratione eiusdem constitut. p. 5. cap. 3. lit. B. quæ sic habet, *promissio docendorum puerorum, ac rudium hominum, iuxta literas Apostolicas, & constitutiones, non inducit aliam obligationem, quàm reliqua spiritualia exercitia, quæ ad auxilium proximorum adhibeatur, cuiusmodi sunt confessiones, prædicationes,* &c. *in quibus quisque se debet occupare, iuxta rationem obedientiæ suorum superiorum. Quòd autem de pueris docendis in voto fit mentio, ea de causa fit, vt sancta hæc exercitatio peculiari modo sit commendata, & vt deuotiùs curetur propter singulare obsequium, quod Deo per eam in animarum auxilio exhibetur: & quia facilius obliuioni tradi poterat, & in dissuetudinem abire, quàm alia magis speciosa.* Quibus verbis vtraque pars assertionis, eiúsque ratio explicata est. 10.

Secunda assertio.

Vnde probetur.

Est autem circa priorem partem de obligatione speciali aduertendum, in prima congregatione generali eiusdem Societatis decreto 134. post electionem, commendari specialiter hoc ministerium professis, & subiungi hæc verba, *Pater quidem noster Ignatius iniunxit singulis professis, vt semel per quadraginta dies id facerent.* Significat autem congregatio hoc fuisse iniunctum à B. Ignatio, vt perpetuò in Societate obseruandum. Quia verò id non satis erat ibi explicatum, additum est in secunda congregatione decreto 48. post electionem. *Quiuis professus post editam suam professionem intra annum, per quadraginta dies continuos, vel interpolatos doctrinam Christianam pueros, ac rudes personas docere teneatur.* 11.

Notatio vlterior circa 1. partem eiusdem assertionis.

Vbi obscuram est, quam vim habeat illud verbum, *teneatur.* Nam licèt alàs verum sit ordinationes, & regulas huius religionis, non obligare ad culpam, ibi tamen videtur determinari materia propria voti obedientiæ professorum, quantum ad hanc expressam ordinationem, & ideo videtur verbum illud inducere obligationem in conscientia. Nihilominus certum est, illam ordinationem esse solùm directionem quandam ad melius exequendum, vel inchoandum id quod in prædicta professione exprimitur, non tamen esse legem sub peccato obligantem, imò neque esse 12.

Professos vi obligari ouderi ad docendam doctrinã Chr. per 40 dies.

Oppositum ostenditur quoad obligationem rigorosam.

esse inter alias regulas in tali religione, & ita sunt similia verba in eius constitutionibus explicata, neque etiam esse determinationem materiæ voti, quia in illo decreto, quoad hanc partem, nulla fit mentio voti; vnde licèt finis illius decreti fuerit reducere ad praxim aliquo modo votum illud; non tamen mens eius hanc ponere, vt materiam præcepti. Eo vel maximè quia professus non vouet docere doctrinam Christianam; sed *obedientiam, & secundum eam peculiarem curam,* &c. & ideo impossibile est in tali voto determinari hanc, vt materiam necessariam voti, nisi imponendo præceptum obligans in virtute obedientiæ: at hoc non ponitur ibi; ergo. Quocirca, neque ex consilio tenentur professi absolutè ad hoc ministerium exercendum per quadraginta dies; nisi illis per superiorem iniungatur, vel saltem licentia præbeatur: quia non est intentio illius decreti eximere subditos ob obedientia suorum superiorum, vt per se constat; sed paratos eos reddere ad hoc ministerium præstandum, vel etiam procurandum à suis superioribus; & superiores ipsos monere, vt non solùm permittant, sed etiam curent ita obseruari à professis; & ideo si superiores, vel expressè, vel tacitè excusent ab hoc ministerio eos, qui profitentur, eo quòd aliàs legitimè impediti sunt; nihil peccant.

13. Notatio altera circa partem secundam.

Circa alteram verò partem de commendatione ministerij; notanda etiam sunt citata decreta 1. & 2. congreg. generalis: nam in priori, hoc tam pium exercitium admodum inculcatur ipsis professis; in posteriori verò ipsi Præposito Generali valde commendatur; *ne vllo vnquam tempore illius obliuio in nostros animos irrepat, cùm illud in votorum nostrorum formula complectamur.* Ex quibus vltimis verbis intelligitur fructus illius explicationis in formula vouendi: inde enim factum est, vt cura huius ministerij in professorum animis magis insederit, & in maiori etiam æstimatione habeatur. Et ad hunc etiam finem B. Ignatius similem curam imposuit Rectoribus Collegiorum 4. p. constitut. cap. 10. §. 10. *Rector ipse legere aut docere Christianam doctrinam quadraginta dies debet.* Vbi in declaratione additur si impedimentum intercedat, cum Prouinciali esse communicandum, vt per alium fieri possit; ídque debere Rectores implere intra primum annum sui muneris, declaratur in 2. congreg. generali cap. 15. vt ergo omnes de Societate ad hoc ministerium magis, ac magis afficiantur, tot modis, & signis eius vtilitas, & necessitas commendatur.

14. Ad rationes dubitandi in num. 4. Primò.

Nihil igitur obstant rationes dubitandi in num. 4. positæ; nam licèt in externa specie, ministerium minus speciosum appareat, reuera est Catholicæ Ecclesiæ valde necessarium, & quo maioris humilitatis officium, eo maiori religionis commendatione indiget.

Secundò.

Nec refert quòd parentes, patrini, & parochi, ex officio ad hoc ministerium teneantur; quia generatim loquendo, huius religionis officium, est iuuare in omnibus ministeriis ad salutem animarum pertinentibus eos, quibus ex officio incumbunt; vel quia non omnes suis muneribus satisfaciunt, vt debent; vel quia pluribus existentibus ministris, & coadiutoribus, meliùs poterunt animæ iuuari, & illuminari.

Tertiò.

Accedit, quòd hoc ministerium docendi Christianam doctrinam, habet latitudinem, tam ex parte personarum, quia non solùm pueri, sed etiam multi ex adultis hac eruditione indigent; tum ex parte modi docendi, & explicandi rudimenta fidei, ad quod sæpe non mediocris scientia necessaria est, & in dogmatis exponendis, & maximè moralibus rebus, qua certè scientia scholares Societatis nondum satis instructi supponuntur; ideóque multum potest in hoc ministerio industria, & solicitudo, ac doctrina nostrorum religiosorum, maximè prouectiorum, Ecclesiæ prodesse, prout hactenus per diuinam gratiam experientia demonstrauit. Meritò ergo in professione Societatis huius operis specialis, & expressa mentio fit, vt non solùm scholaribus; sed omnibus operariis eius sit commendatum, ipsíque professi intelligant peculiari ratione ad suum statum, & officium pertinere, vt declarauimus.

CAPVT IV.

Vtrùm votum obedientiæ ad Summum Pontificem, quod professi Societatis emittunt, sit solenne votum, ab aliis tribus distinctum.

Duo puncta apparent in hoc voto difficilia. Primum est, quomodo ab aliis tribus, & specialiter à generali voto obedientiæ distinguatur. Secundum est, quomodo solenne sit. 1. Huius capitis duplex punctum.

Arguitur dilemmate pro puncto priore.

Ratio dubitandi circa priorem partem est, quia vel hoc votum est distinctum, quòd inducat nouam obligationem circa eandem materiam; vel quòd obliget ad nouam materiam. Neutrum dici potest: ergo nullo modo distinguitur; nec enim fingi potest alius distinctionis modus.

1. Membrum dilemmatis.

Minor quoad priorem partem probatur; quia materia semel consecrata Deo per votum obedientiæ, non est capax nouæ obligationis, per aliud obedientiæ votum: licèt enim materia, aliàs debita, ex præcepto sit capax nouæ obligationis voti, tamen, quæ iam per votum promissa est, non est capax nouæ obligationis: vnde si quis iterum, atque iterum castitatem voueat, non multiplicat obligationem votorum; sed repetit idem votum, vt in tomo 2. visum est; sed per votum obedientiæ religiosæ obligatur quis obedire Summo Pontifici, non solùm ratione iurisdictionis, quam à Christo habet, sed etiam ratione specialis promissionis Deo factæ, & Prælatis religionis, quorum supremus est Pontifex, vt in tomo superiori ostensum est: ergo non potest per nouum votum, noua obligatio obedientiæ circa eandem materiam superaddi.

Euasionis impugnatio vna.

Neque enim ad hoc sufficit quòd per vnum votum distinctiùs, & expressiùs promittatur obedientia circa talem actionem, vel ad talem personam, quia implicitum, vel explicitum non variant, neque addunt obligationem voti, vt patet ex his, quæ in præcedenti cap. num. 11. dicta sunt de illa expressione docendi Christianam doctrinam, quod non ideo addit speciale votum, vel obligationem.

Impugnatio altera.

Item patet in religionibus, quæ solùm implicitè vouent castitatem, & paupertatem, quia non minori obligatione tenentur.

2. Membrum.

Altera item pars minoris probatur, quia per votum obedientiæ omnia sunt promissa: ergo non relinquitur noua materia, quæ denuò per hoc speciale votum promittatur. Dices, votum generale obedientiæ per se non obligare ad has missiones. Sed contrà, quia esto fortasse hoc verum sit respectu voti obedientiæ facti secundùm regulas aliarum

aliarum religionum, non tamen respectu facti secundùm regulam Societatis: vnde in ea etiam scholares approbati tenentur in his missionibus obedire, si præcipiantur: ergo vltra votum obedientiæ generale in Societate factum, ad nullam actionem, vel rem nouam potest obligare hoc speciale votum factum summo Pontifici.

2. Arguitur pro puncto posteriore. Tandem circa secundum punctum propositum obscurum est, cur hoc votum inter solennia ponatur, aut in quo eius solennitas consistat. Et est ratio dubij, quia solennitas voti addit aliquem effectum, scilicet inhabilitatem, vel capacitatem aliquam, ex vi iuris positiui, præter omnem illum effectum, vel obligationem, quam hominis promissio secum affert, vt superiori tomo dictum est; hoc autem votum non affert secum talem effectum, neque aliquid includit præter promissionem. Effugium præcluditur. Nec satis dicere esse solenne, quia coniunctum, & simul cum professione fit: nam hæc est sola concomitantia, non formalitas; aliàs etiam vota reliqua, quæ professi emittunt, vt à cap. 6. videbimus, erunt solennia, quia cum professione fiunt. Quòd enim non statim, sed paulo pòst fiant; parum profectò videtur referre, vt hoc solenne, alia simplicia dicantur, cùm moraliter rem considerando, quod parum distat, nihil distare videatur. Præcluditur amplius. Et præterea reddenda est ratio, cur magis hoc votum statim fiat, vt dicatur solenne quàm reliqua.

3. Propter hanc difficultatem aliqui moderni scriptores dixerunt, licèt hoc votum professorum Societatis laudabile sit, quia abundans cautela non nocet; re tamen vera, ex vi illius voti, non amplius obligari ad obediendum summo Pontifici secundùm regulam suam, quàm alij religiosi ex vi suæ professionis teneantur. Quin potiùs asserunt, omnes religiosos inter se esse æquales in hac obligatione obediendi summo Pontifici, in suis obseruantiis regularibus; quia omnes illum habent tanquam supremum Prælatum vniuscuiusque religionis, à quo pendet omnis obseruantia regularis: ita scripsit Emanuel Rodriquez de regularibus tom. 1. q. 22. à 6. (*Eman. Rod.*) potéstque hæc sententia iuuari ex ratione, quam nostri met Patres in Bullis Pontificiis ad hoc votum emittendum his verbis tradunt. (Arguitur pro placito ex Bullis Pont.) *Quanuis Euangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur, omnes Christi fideles Romano Pontifici tanquam capiti ac Christi Vicario subesse; ad maiorem tamen nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem summopere conducere iudicauimus, singulos nostros vltra illud commune vinculum speciali voto astringi*, &c. Ex his enim verbis colligitur, per hoc votum solum addi vinculum religionis; vltra vinculum subiectionis, quod commune est omnibus fidelibus: at hoc vinculum religionis, omnes religiosi superaddunt, ex vi suæ professionis, ergo re ipsa hoc votum nihil addit nouum comparatione facta ad alios religiosos. Sed ad summum addi potest huic sententiæ, hoc votum addere maiorem quandam certitudinem huius obligationis obediendi Pontifici. Quòd enim omnes religiosi ex vi professionis promittant obedientiam specialem summo Pontifici, non est ita certum, quin aliqui Theologi hoc negauerint, vt significat Durandus 2. d. 44. quæst. 5. (*Durand. Carthus.*) & quanuis oppositum doceat communis sententia, vt Carthusianus eadem d. 44. q. 5. notat & in superiori tomo visum est; id verò sub opinione versatur: igitur hoc votum addit saltem certitudinem obligationis; non tamen obligationis, iuxta hanc opinionem. Reiicitur dictum placitum. Nihilominus hæc opinio vera non est, nec consentanea Bullis Pontificiis, quibus hoc votum approbatum est, vt speciale, & omnino distinctum à reliquis. Vt ergo id ostendamus, comparabimus priùs hoc votum ad professionem aliarum religionum, deinde ad alia vota seu vincula eiusdem Societatis, in quo fortasse maior difficultas versatur.

Quid addat hoc votum tribus aliarum religionum votis.

4. 1. Assertio bipartita. Dico ergo primò: Professi Societatis emittentes quartum votum obediendi summo Pontifici, & sanctè faciunt, & ad aliquid ex vi illius voti obligantur, ad quod non obligantur reliqui religiosi ex vi professionis suæ. Vt conclusionem probemus, materia huius voti præ oculis ponenda est: quæ satis expressè proponitur in dictis Bullis Pontificiis, & in Examine cap. 1. §. 5. (Exprimitur huius voti materia in instituto Societatis.) *Professa Societas* (dicitur) *præter tria vota, votum facit expressum summo Pontifici, vt vicario, qui nunc est, vel pro tempore fuerit, Christi Domini nostri, nimirum ad proficiscendum sine excusatione, non petito viatico, quocunque gentium eius sanctitas iusserit, inter fideles, vel infideles, ad res, quoad diuinum cultum, & religionis Christianæ bonum spectat.* In quibus verbis in primis obseruo, materiam huius voti non esse totam illam, quæ potest esse materia obedientiæ religiosæ; etiam secundùm regulam Societatis, sed solam materiam missionum, vt patet ex illis verbis, *nimirum ad proficiscendum*, quæ sunt declaratiua, & limitatiua voti, & materiæ eius. (Ad hanc materiam spectat ire ex iussu Pontificis.) & ita in ipsa forma profitendi expressè dicitur. *Insuper promitto specialem obedientiam summo Pontifici circa missiones.* Vbi in declaratione dicitur, *tota intentio quarti huius voti obediendi summo Pontifici fuit, & est circa missiones.* Et additur, hoc modo esse intelligendas literas Apostolicas, quæ interdum verba generaliora habere videntur, & in sequentibus magis declarabuntur.

5. Spectat item manere vbi iusserit. Addo præterea in materia huius voti, sub verbo, *proficiscendi*, etiam verbum permanendi, in quacunque mundi parte, vel prouincia, & sub nomine missionis perseuerantiam etiam, iuxta intentionem præcipientis, comprehendi. (Exemplum huius partis materiæ.) Accommodatum exemplum ad hoc explicandum habemus in cap. *si postquam*, de electione in 6. vbi Bonifacius Pontifex interpretans constitutionem Nicolai Papæ, quæ exigit vt electi ad quædam beneficia Romam proficiscantur pro confirmatione electionis; inquit, *Non solùm vt quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit, quod vsque ad finem negotium prosequatur*; sic ergo in præsenti dicimus, votum parendi in proficiscendo; exigit ex sui mente obedientiam in permanendo, vsque ad finem negotij, vtique iuxta intentionem mittentis huic rei accommodatam, vt statim explicabimus. (Ratio eiusdem.) Ratio etiam hoc conuincit, quia via est propter terminum; inutilis enim esset missio, nisi in termino sisteretur, quantum ad finem, & effectum missionis necessarium est. Vnde hic terminus, & quies necessaria in illo, non est quasi finis extrinsecus, qui solet distingui à materia legis, vel promissionis, sed est intrinsecus terminus, à quo pendet tota ratio, & vtilitas talis materiæ, & ideo intrinsecè pertinet ad materiam talis voti. Et ita explicari videtur in citatis verbis

verbis examinis, ibi, *ad res, quæ ad diuinum cultum*, &c. nam vna ex his rebus, maximè necessaria esse potest permanentia in tali loco. Clarè etiam supponitur in 7. p. constit. cap. 1. §. 2. ibi, *residere, vel mitti.*

6. Hinc tertiò addo, non solùm teneri professos, ex vi huius voti, missiones, peragere, sed etiam actiones illas, vel functiones ad quas, seu propter quas mittuntur, fideliter, seu strenuè, quod in ipsis moraliter est, peragere. hoc eodem discursu facile persuaderi potest, quia nomine missionum iuxta verum sensum, & communem vsum loquentium, non intelliguntur solùm itinera, vel residentiæ in aliquibus locis, sed actiones etiam & ministeria, ad quæ huiusmodi itenera ordinantur. Obedientia ergo circa missiones, quæ per hoc votum promittitur, hæc omnia comprehendit. Et hic est sensus illorum verborum in Bullis Pontificum, speciali ad hoc voto astringi, vt quidquid modernus & alij Romani Pontifices pro tempore existentes iusserint, ad profectum animarum, & fidei propagationem, & ad quascunque prouincias nos mittere voluerunt, &c. Vouent ergo non solùm ire quò missi fuerint, sed etiam ibi exequi quidquid facere iussi fuerint; vtrúmque ergo est materia huius voti, quantum est ex vi obligationis eius. Quod ideo addo, quia in vsu talis erit obligatio, quale fuerit præceptum, quod actu imponetur. Sæpe enim potest præcipi alicui ire in Indiam, non tamen præcipi actionem ibi exercendam, sed relinqui secundùm institutum. Et tunc si quis obediat eundo; licèt postea sit negligens, vel aliàs peccet malè vtendo suo munere, non peccabit specialiter contra hoc votum, quia præceptum non fuit circa totam materiam illius impositum.

Spectat præterea obire actiones intentas à Pontifice non verò solum iter aut permanentia.

Hæc omnia non semper præcipiuntur.

7. Quartò consideranda sunt verba illa, *ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens*, nam substantialiter limitant materiam huius voti, non enim obligamur peregrinari quocunque, ad alios fines, sed solùm ad salutem animarum, & fidei propagationem. In examine autem cap. §. 5. videtur hoc ampliari dum dicitur; *Ad res, quæ ad diuinum cultum & religionis Christianæ bonum spectant.* Hic enim finis generalior esse videtur. Nam ire ad visitanda, v. g. loca sancta Hierusalem, ad diuinum cultum pertinet, & non videtur conferre ad fidei propagationem vel profectum animarum. Veruntamen hæc verba accōmodanda videntur ad ea, quæ in Bullis Pontificiis continentur, quia sub illis institutum approbatur, & confirmatur; præcipuè, quia in 7. p. constit. cap. 1. §. 1. eodem modo declaratur tota intentio huius voti, scilicet, vt sit, *Ad animarum auxilium*; de hoc ergo cultu Dei, & bono religionis Christianæ alia verba intelligenda sunt.

De fine eiusdem voti seu materiæ eius.

Dubium ex verbis examinis.

Enodatur.

8. Quanquam omnis alius cultus Dei possit ad hunc finem saltem indirectè, & remotè ordinari: propriè tamen, & directè sub illo fine comprehenduntur omnes actiones misericordiæ spiritualis circa proximum, vt sunt procurare pacem inter Principes dissidentes; subuenire laborantibus in quocunque animæ periculo; seminare fidem, & resistere hæreticis, iuuare Catholicos quocunque spirituali ministerio doctrinæ, aut Sacramentorum. Actiones autem misericordiæ corporalis, vt sunt redimere captiuos, vel similes, licèt non videantur directè sub hoc voto comprehensæ, si tamen sint ex his, quæ clericos docent; non videntur excludi, quia omnes possunt ad spiritualem profectum ordinari, sicut eas etiam Societatis

Extensio dicti finis.

A institutum amplectitur. Actiones verò defendendi Ecclesiam, vel resistendi infidelibus per arma & bella, licèt sint opera charitatis, non tamen pertinent ad sacerdotes, & ideo clarum est hîc non comprehendi, quamuis ab his missionibus non excludantur illæ, quæ fiunt, siue in terra, siue in mari ad iuuādos Christianos milites & duces pro Ecclesia militantibus: nam hæc immediatè pertinent ad finem spiritualem iuuandi animas fidelium, & vltimatè ordinantur ad pacem, & vniuersale spirituale. totius Ecclesiæ. Nec obstat, quòd materialis gladius interueniat, cùm ille non per religiosos ipsos, sed per milites tractandus sit.

B Atque hinc in summa concludo, sub materia huius voti comprehendi omnia spiritualia ministeria, quæ Societas circa proximos exercet; nam ad omnia illa potest nos Pontifex mittere quocunque velit. Et quia sub *missione* (vt n. 5. diximus) comprehenditur existentia, seu residentia in aliquo loco; etiamsi Pontifex eò non me miserit; potest mihi præcipere, vt ibi concioner, doceam, vel aliud simile ministerium peragam, quia si eo in loco non essem, posset me illò mittere in hunc finem: ergo licèt adsim, potest præcipere vt permaneam, & tale ministerium exerceam: & ita in rigore, & sine alia restrictione verum est, quod in Bullis dicitur hoc voto nos astringi, *vt quidquid Romani Pontifices, pro tempore existentes iusserint ad* C *profectum animarum, & fidei propagationem pertinens*, exequi teneamur. Quòd si dubium inciderit, an tale ministerium hoc loco, & tempore pertineat ad profectum animarum, vel si solùm ad temporalem, vel ciuilem vtilitatem proximorum, vt docere hîc Grammaticam, vel Philosophiam; eius rei iudicium penes summum Pontificem sine dubio futurum est; id enim ratio, quòd in dubiis pro superiore standū sit, postulat; & verba ipsa, quibus materia huius voti explicatur, idem satis indicant. 9.

Collectio dictorum de materia & fine huius voti.

In dubia materia aut fine standū Pontifici.

Tandem, ad materiam huius voti spectant aliquæ circunstantiæ grauissimæ, & non parum difficiles. Prima est vt cùm mittuntur professi, nullo expectato, aut petito viatico, ire teneantur. Hæc D conditio inter eas, quæ ad votum paupertatis spectant, ponitur 6. p. constit. c. 2. §. 13. *Quando summus Pontifex* (dicitur ibi) *vel superior professos, vel coadiutores ad laborandum in vinea Domini mittet, nullum viaticum petere possint, sed liberaliter repræsentent, vt mittantur, prout illis* (id est, mittentibus) *ad maiorem Dei gloriam fore videbitur.* Et additur in declaratione, *id est pedites, vel equites; cum pecuniis, vel sine illis*, &c. Vnde videtur hæc obligatio ex ea parte, quia respicit paupertatem, ad votum illius pertinere. Nihilominus tamen, vt pertinet ad circunstantias, & modum missionis, cadit etiam sub votum missionum: nec enim est inconueniens, vt eadem res sub diuersis rationibus, cadat sub di- E uersa vota, sicut etiam sub diuersa præcepta. Et ita in cap. 1. Exam. §. 5. de Societate professa dicitur, *Facit votū expressum, &c, ad proficiscendum*, &c. non petito viatico. & 7. p. const. c. 1. vbi votum hoc copiosè traditur in §. 3. hæc conditio tanquam illius propria declaratur. Quocirca qui occasione viatici, vel ex timore indigentiæ, missionem detrectaret, contra hoc votum directè delinqueret: quia vouet obedientiam circa missiones, iuxta constitutiones & Bullas, quæ ita materiam huius voti declarant. Vnde etiam fit, vt non solùm ire, sed etiam residere, vbique locorum debeant professi, non expectato viatico, nec subsidio à Pontifice, sed à Deo, & piorum eleemosynis, quibus sustentari debent, iuxta paupertatem, quam profitentur. 10.

1. Circunstantia explicatæ materiæ non requirere viaticum.

Hæc circunstantia ad paupertatem quoque spectat.

Secunda

Secunda circumſtantia ire ſine excuſatione.

11. Secunda circumſtantia ponitur his verbis in Pōtificiis Bullis; *ſine vlla tergiuerſatione, aut excuſatione, illico quantum in nobis fuerit.* In examine dicitur, *ſine excuſatione*; in 7.p.Conſtit.cap.1.dicitur, *ſine vlla excuſatione*, & apertè declaratur, hanc ipſam circumſtantiam ſub voto cadere. Agens enim Beatus Pater Ignatius de hoc voto ait; *Quo ſe obedientia Summi Chriſti Vicarij, ſine vlla excuſatione, Societas obſtrinxit.* Obedientia ergo ſine excuſatione ſub hoc votum cadit. Hæc autem conditio intelligenda eſt, & iuxta alia loca earundem conſtitutionum, & ſecundùm rationem rectam. In aliis enim conſtitutionum locis, & in epiſtola de obedientia ſæpè monemur perfectionem obedientiæ non excludere, quin, ſi aliqua iuſta excuſatio occurrerit, ſuperiori debito modo, & reuerentia proponi poſſit; ſimilis ergo propoſitio, & iuſta excuſatio per hanc conditionem non excluditur in præſenti, quia ſecundùm ſe iuſta eſt, & rectæ rationi conſentanea: neque in aliis obedientiæ operibus illicita, quia eſt per regulam permiſſa: ſed ideo potiùs permiſſa eſt, quia recta ratio illam poſtulat. Imo aliquando illam tacere eſſet valde cōtrarium intentioni Pontificis præcipientis & fini eius. Igitur vt vno verbo dicam excluditur per hoc votum, excuſatio voluntatis, non rationis: vel certè excluditur excuſatio, quæ includat abſolutum decretum non eundi, non verò illa, quæ in ſola expoſitione rationabilis impedimenti conſiſtit. Nam etiam cùm excuſatio videtur rationabilis, non licèt abſolutè nolle parere, & hoc modo ſe excuſare; qui ſi non obſtante difficultate propoſita Pontificis præceptum vrgeat, illi omnino parendum eſt ex vi talis voti; niſi euidenter præceptum eſſet multum, quod non poteſt præſumi, aut timeri. Et è conuerſo quamuis homo ex fragilitate, ſine dolo & fraude tergiuerſaretur, inſinuans difficultatem ſuam, & rogans excuſari per ablationem præcepti, cum præparatione autem parendi ſi Superior non condeſcendat, tunc non eſt peccatum graue, licèt eſſet imperfectio magna, & fortè etiam peccatum veniale.

Quomodo intelligatur.

Tertia circumſtantia ire quouis mittantur.

12. Tertia circumſtantia huius materiæ eſt, vt ſit vniuerſalis, & indifferens ad omnia loca, & ad omnes gentes cuiuſcunque religionis, ſeu opinionis, *ſiue ad Turcas* (dicitur in Bulla) *ſiue ad quoſcunque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, ſiue ad quoſcunque hæreticos, ſchiſmaticos, ſeu etiam ad quoſuis fideles. Nec intellexit Societas* (additur in Cōſtitutione) *particularem aliquem locum, ſed vt per orbem in diuerſas regiones, & loca ſpargerentur.* Vbi etiam ſcribitur, & in declaratione magis exponitur, ob hanc potiſſimè cauſam Societatem totam decreuiſſe per hoc votum, in poteſtate Pontificis ſpecialiter ſe conſtituere; quoniam cùm maius Dei, & totius Eccleſiæ obſequium in proximorum auxilio optaret, & ignoraret vbinam cum maiori fructu verſari poſſet, negotium hoc Chriſti Vicario committendum iudicauit; tum quia illi, vt totius Eccleſiæ capiti, maior cognitio rerum, ac neceſſitatum totius Eccleſiæ futura erat: tum etiam, quia ſperandum meritò putauit diſtributionem miniſtrorum Societatis per Pontificem, futuram eſſe optimam, & maiori auxilio Spiritus ſancti factam.

Eius ratio.

Extenditur dicta circūſtantia.

13. Vnde etiam fit, vt ex vi huius voti teneantur profeſſi Societatis, ſi Pontifici viſum fuerit, nullum habere certum domicilium, ſed huc illúcque diſcurrere, ac ſi oportuerit, extra Societatis domos diuturno tempore habitare, eo quòd ad bonum animarum expediat. Ita vt hic viuendi modus non ſit omnino accidentarius, ſeu extra latitudinē inſtituti, ſicut eſſet in aliis religionibus, ſed ſit per ſe comprehenſus & electus ad finem Societatis: propter quod de profeſſis dicitur in 4. p. Conſtit. cap.2.§.4.littera B. *non habere ſtabilem habitationem.* Et in Examine cap.4. debere eſſe paratos ad diſcurrendum per quaſcunque mundi partes, pro vt à Pontifice, vel ſuperiore fuerit iniunctum.

An receſſus ab aliquo loco ſpectet ad materiā huius voti.

14. Quæri verò tandem poteſt, an ſub hac materia miſſionum cōprehendantur non ſolùm actus eundi, ſed etiam redeundi, ſeu recedendi ab aliquo loco, vel etiā negatio non eundi in aliquam regionē, ita vt ex vi huius voti, poſſit hoc Pontifex præcipere, ſecluſo alio titulo iuriſdictionis. Hinc enim videtur non comprehendi, quia in rigore, hæ ſunt res diſtinctæ, ita vt negatio, ſeu receſſus non cōprehendatur propriè ſub nomine miſſionis; materia autem voti ad proprietatem verborum limitāda eſt. Aliunde autem, moraliter hæc conſiderando, vidētur planè, vel eſſe eiuſdem rationis, vel ita connexa, vt non poſſit alterum ſine alio promitti. Reſpondeo dupliciter poſſe præcipi receſſum ab aliquo loco; primò propter priuationem termini à quo primariò, ac per ſe. Secundò propter terminum ad quem, id eſt, propter acceſſum ad aliquem locum. Hoc poſteriori modo non eſt dubium, quin receſſus ſub his miſſionibus cōprehendatur, quia non poteſt præcipi acceſſus ad aliquem locum, quin præcipiatur receſſus à quocunque loco alio.

Reſolutionis prior pars.

Pars poſterior.

15. De priori autem modo, videtur res dubia; quia id non pertinet ad miſſiones. Nihilominus exiſtimo, ſi ſub eadem ratione receſſus ſpectetur, ſcilicet auxilij animarum; etiam comprehendi ſub illa materia, vt ſi Pontifex reuocet aliquem à loco vbi non eſt vtilis, & fortaſſe impedit alios, vel etiam nocet proximis; credo teneri ad obediendum, ex vi huius voti, etiāſi alio determinatè non mittatur. Ratio eſt; quia ſub nomine *miſſionum* etiam termini earum comprehenduntur & permanentia in illis, vt diximus num.5. ad hanc autem permanentiam ſpectat temporis limitatio, & conſequēter, non tantùm acceſſus, ſed etiam receſſus; aliàs poteſtas eſſet diminuta, & valdè imperfecta atque expoſita multis incommodis, Item quia hoc neceſſarium admodum eſt ad ſalutem animarum, & in rigore comprehēditur ſub materia miſſionum. Item quia intentio conſtitutionum eſt, vt hæc diſtributio profeſſorum Societatis per orbem Pontifici Summo omnino ſubiecta ſit, vt patet 7.p.c. 1. §. 1. in fine, & ſæpe aliàs: hoc autem ita non eſſet, niſi tam in reuocandis, quàm in mittendis perſonis, haberet Pontifex plenam poteſtatem. Denique cùm profeſſi ex vi ſui inſtituti alicubi eſſe debeant ad fructificandum, eo ipſo quòd ab aliquo vno loco reuocantur, ad alium virtute mittuntur, ſiue hoc ſit primariò, ſiue ſecundariò intentum; & ſiue ille locus determinatus ſit à Pontifice, ſiue per ſuperiores Societatis veniat determinandus, & ſiue in eo magis attendatur bonum ipſius religioſi, ſiue proximorum, hæc enim omnia accidentaria ſunt; nam ad materiam huius voti ſatis eſt, quòd ibi non deſit aliqua ratio miſſionis, ex qua poſſit maius aliquod auxilium proximorum, & bonum Eccleſiæ redundare.

Eius ratio Prima.

Secunda.

Tertia.

Quid de nō eundo ad certum locum.

16. Atque eodem modo dicendum videtur de non eundo in aliquem locum, vel regionem. Nam hæc etiam negatio dupliciter poteſt præcipi: primò propter permanentiam in termino à quo, & ſic clarum eſt poſſe præcipi, ſicut de ipſa permanentia dictum eſt. Secundò poteſt per ſe præcipi ad impediendum acceſſum ad talem terminū, & ſic videtur

tur res magis aliena ab hoc voto, ſed eodem modo credo ad illud reuocari, ſi ratio prohibitionis ſit vtilitas animarum, quia ſemper hoc pertinet ad diſtributionem perſonarum, ſemperque reducitur talis negatio ad poſitiuum oppoſitum, ſcilicet, vt Societas in aliis locis occupetur, ſiue hoc per ſe primò, ſiue ſecundariò ſit intentum: ſatis enim eſt, quòd materia de ſe talis ſit, quódque per ſe ſit annexa cum materia voti: ſicut ex vi præcepti affirmatiui prohibentur ea, quæ ſunt intrinſecè coniuncta, & qui poteſt actum præcipere, poteſt etiã præcipere neceſſaria, ac per ſe coniuncta actui, ſiue ipſe principaliùs intendat negationem, ſiue minus principaliter. Ita ergo in præſenti dicendum cenſeo. Et hæc de materia huius voti.

17. 1. Probatio. Ex quibus infero, & probo in primis, hoc votum pium, & ſanctum eſſe, quæ erat prior pars aſsertionis poſitæ numero quarto, quia fit de re optima, & propter optimum finem. Nam per illud nihil aliud intenditur, niſi commune bonum Eccleſiæ, ſalus proximorum, & fidei defenſio, ac propagatio, vt in locis citatis conſtitutionum, & Bullarum, ſæpiùs declaratur, illi autem optimi fines ſunt.

Quorumdã calumnia.

Quòd verò quidam calumniantur; per hoc votum Societatem fauorem ſpecialem ab Apoſtolica Sede ambire, cùm re ipſa nihil noui voueat, ſolúmque adulationis cauſa, & propter humanum reſpectum, hunc ſingularem profitendi modum inueniſse. Hæc (inquam) calumnia non potuit eſse prudentum hominum, ſed eorum qui temerè, & iuxta affectum, & animi diſpoſitionem ſuam, de aliis iudicant.

Refellitur Primò.

Cùm enim nec ex materia, nec ex fine ipſius voti ſecundùm ſe, talis intentio, vel ſuſpicio eius appareat, cumque ſæpiùs in conſtitutionibus recta illa intentio declaretur, & ſummo Pontifici in Bullis proponatur; quis poteſt niſi temerè aliam ſiniſtram intentionem ſuſpicari?

Secundò.

Prætetquam quòd illa ambitioſa intentio, in ſingulis perſonis non poteſt moraliter habere locum, vt per ſe conſtat, quia per tale votum, nec magis fiunt notæ Pontifici, nec aliquid temporale ab illo ſperant: intendere autem vt tota religio ſit ſpecialiter ſub ſummi Pontificis protectione, vt ad ſuum ſpecialem finem ab ipſo defendatur, & iuuetur: hoc non eſset ambitioſum, ſed valde conſentaneum rationi, & charitati.

Exemplum D. Franciſc.

Sic enim Diuus Franciſcus pro ſe, & religione ſua peculiariter promiſit obedientiam Honorio III. ſummo Pontifici, & ſucceſsoribus eius, vt ſtatim in numero 27. dicitur.

D. Bonau.

Et Bonauentura in Apolog. paupertatis reſponſ. 4. partic. 2. articulo primo, ait ratione ſingularis paupertatis, religionem Minorum, peculiari modo eſſe commiſſam curæ Pontificis tanquam filiumfamilias parenti, quæ non eſt ambitio, ſed ſancta intentio; licèt ergo Societas ſuo modo hoc intenderet, optimè faceret; quamuis reuera non ſit hæc huius voti intentio, ſed poteſt eſse fructus, vel effectus, qui ex illo conſequatur.

18. 2. Probatio ex bonitate materiæ. Materiam autem eſſe in ſe optimam, & dicto fini accommodatam per ſe notum eſt: quia miniſteria Societatis ſunt per ſe, & natura ſua ordinata ad ſalutem, & ſanctificationem animarum, ſcilicet prædicatio verbi Dei, & alia, quæ illam comitantur: hæc autem non fiunt legitimè niſi ab his qui mittuntur, iuxta illud Roman. 10. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* A nullo autem potiori iure, & maiori Spiritus ſancti directione mitti poſſunt, quàm à ſummo paſtore ouium Chriſti, ad quem ex officio ſpectat ouium ſaluti ſpirituali intendere. Modus etiam optimus quo

A mitti poſſunt, eſt ex obedientia, quæ eſt holocauſtum Deo gratiſſimum, & maximè quando voto conſecrata eſt: ergo ex omni capite eſt hæc materia optima, & optimo fini accommodata.

Item ex bonitate modi eam exercendi.

19. Obiectio de huius voti inutilitate diluitur.

Dices aliunde videri talem promiſſionem inutilem, quia Pontifex non poteſt ſingulos profeſſos Societatis cognoſcere, vt eos mittat: nec poteſt his miſſionibus intendere, aliis grauiſſimis rebus occupatus. Reſpondeo primò experientiam docuiſse contrarium, nam frequenter hæ miſſiones fiunt à Summo Pontifice, vel in generali petendo perſonas, earumque determinationem Generali committendo; vel interdum etiam particulares perſonas, & aliquando etiam ipſum Generalem mittendo, non ſine magno fructu, quem

B hîc referre neceſse non eſt.

Sic miſſi ſũt Laynes in Galliã, Borgia in Luſitaniam pro bono Eccleſiæ & alij ex primis Sancti Ignatij ſociis.

Deinde licèt ſingulares perſonæ non ſint cognitæ Pontifici, multum refert ipſum ſcire totam hãc religionem eſſe huic muneri ſpeciali voto conſecratam, & ſuo nutui obedientem fore in omnibus, quæ ad bonum animarum iuſſerit. Cum enim ipſe ſit generaliſſimus dux totius Eccleſiaſtici exercitus, vtile illi eſſe poteſt habere ad manus auxiliares copias militum, quos liberè poſſit diſtribuere, provt expedire cenſuerit. Et ob hanc cauſam Pater noſter beatus Ignatius in 7. part. conſtitut. capite primo, §. vltimo. ſapientiſſimè prouidit ad finem huius profeſſionis meliùs conſequendum, *vt Præpoſitus Generalis, cùm nouus Chriſti Vicarius in Apoſtolica Sede*

C *fuerit conſtitutus, per ſe, vel per alium intra annum ab eius creatione, & coronatione teneatur eius ſanctitati declarare profeſſionem ac promiſſionem expreſſam obedientiæ, quam ipſi Societas peculiari voto circa miſſiones ad Dei gloriam ſe aſtrinxit.*

Tertiò.

Denique licèt Papa non poſſit omnes profeſſos Societatis cognoſcere, aliquos autem præcipuos, & quibus commodiùs, vt inſtrumentis, vti poteſt, facile poteſt cognoſcere, vel ex fama, vel ex facie, quia Romam ſæpe diuertunt; vel multi etiam degunt, & ab his poteſt de aliis, provt voluerit, notitiam ſufficientem ſumere: hæc ergo ſatis ſupérque ſunt, vt hoc votum ex ea parte non inutile, ſed potiùs valde vtile reputetur.

20. Ex vi dicti voti tenetur generalis exequi diſpoſitionem Papæ circa miſſiones.

Non tamen omittam aduertere, quia Præpoſi-

D tus Generalis eſt principalis miniſter, quo ſummus Pontifex neceſsariò ordinariè vſurus eſt, ad has miſſiones faciendas, teneri ipſum ex vi ſui muneris, & (vt ego opinor) ex vi eiuſdem voti, quod ipſe emiſit, fideliter exequi & ordinare quidquid ſua ſanctitas in hoc genere iuſſerit, & iuxta intentionem ſuam. Hoc etiam ſignificatur in 7. p. conſtitut. capite primo, §. quarto, ibi; *Superior, iuxta eius* (id eſt, Pontificis) *præceptum, eos qui magis conuenire, & aptiores ad id fore videbuntur, deſignabit.* Et §. 6. ibi; *Qui* (ſcilicet Superior) *ſanctam intentionem Pontificis in Chriſti Domini noſtri obſequium conſiderabit.*

21. Probatur diſtingui Societatem à monachalibus puris per hoc votum.

Secundò principaliter infertur, & probatur ex dictis votum hoc ſpecialem inducere obligationem, quam generale votum obedientiæ aliarum

E religionum non includit, quæ erat ſecunda pars aſsertionis in numero quarto. Probatur facile ex dictis facta inductione, etenim religioſus monachalis non tenetur, ex vi ſui voti obedientiæ, eſſe paratus ire in Indiam, vel ad Turcos, quoties iuſſus à Pontifice fuerit: nam quoad hoc non magis tenetur illi obedire, quàm ſecularis quiſpiam, quia illud non pertinet ad profeſſionem ſuam. Suppono autem ex ſuperiori tomo de votis religioſorum, votum obedientiæ non obligare religioſum

ad

ad obediendum in omnibus simpliciter, etiamsi optima & perfectissima sint; sed tantùm in his, quæ ad professionem suæ regulæ spectant directè, vel reductiuè: illa autem non pertinent ad monachalem professionem, vt per se constat. Suppono etiam ex omnium sententia, votum obedientiæ, in quacunque religione, quãtum ad materiam suam, non aliter obligare respectu Pontificis, quàm respectu prælatorum religionis, quia idem est obedientiæ votum, & secundùm eandem regulam fit, ad summumque gradatione quadam extenditur, & ascendit vsque ad Summum Pontificem tanquam supremum prælatum vniuscuiusque religionis, vt in fine materiæ de voto in communi dictum est. Constat autem prælatum Carthusiæ, &c. non posse obligare subditum suum ex vi voti obedientiæ, ac per se loquendo, vt eat in Indiam, &c. ergo neque potest Pontifex hoc titulo id præcipere. Dico *hoc titulo*, quia non agimus de iurisdictione Pontificis, vt Pontifex est, ratione cuius poterit in aliquo casu id præcipere, sicut etiam potest præcipere clerico seculari, sed ille casus & rarior est, & non est ex voto obedientiæ, quod nunc consideramus.

22. Videri minus distingui ab aliis mendicantibus. Sot. De religionibus medicantibus magis potest quis dubitare, quia ex institutione sua aliquo modo ordinatur ad actionem circa proximos: & ideo de illis verisimile est, posse mitti ad Indos ex præcepto obedientiæ, vt videtur supponere Soto lib. 7. de Iustit. quæst. 2. artic. 4. in fine corporis. Interest tamen primò. Nihilominus tamen absolutè, & simpliciter est magnum discrimen. Primò, quia religiosus alterius ordinis, etiam mendicantis, solùm potest obligari ad migrandum in regiones longinquas, quatenus potest à suo Generali transferri ab vna prouincia in aliam, propter maius bonum suum, vel religionis, vt latè tractat Nauarr. Comment. 3. de Regular. num. 22. quia, cùm tota religio sit vnum corpus, distantia locorum non obstat, quominus per supremum gubernatorem possit fieri translatio ab vno in alium, quando toti corpori expedit. Professus autem Societatis, ex vi huius voti, mitti potest à Sũmo Pontifice, præcisè ratione muneris prædicandi, vel alio modo ministrandi proximis in spiritualibus, etiamsi necesse sit eò tendere, vbi nulla sit Societatis domus, neque prouincia, neque moralis spes illius. Nauarr.

23. Secundò. Vnde etiam fit, vt ex vi voti mitti possit, vbi perpetuò extra domos, & collegia Societatis habitet per alienas domos, & hospitalia peregrinando: ad quod (vt opinor) alij religiosi ex vi voti cogi non possunt. Et fortè in hoc sensu dixerunt aliqui moderni non posse religiosum, etiam mendicantem, præcepto obedientiæ obligari, vt eat ad Indos: nam id propter solam distantiam absolutè verum non est, quoad hunc autem viuendi, & peregrinandi modum, est probabile. Maximè verò excusari poterunt, si versari debeant inter ipsos infideles, cùm sit probabile periculum mortis, seu martyrij in tali munere obeundo. Et ideo S. Franciscus in regula solùm dixit, *qui voluerit ire inter Sarracenos, petat licentiam*, &c. indicans aliter mitti non posse, vt notauit Cordub. suprà q. 2. in expositione Regulæ S. Francisci, c. 10. & Ioannes de Capistrano in suis Constitutionibus c. 12. Professus autem Societatis, ratione sui voti, non potest hoc titulo tergiuersari, & ita in pluribus casibus obligatur, ratione huius voti, in quibus alij religiosi ex voto obedientiæ non obligantur. Accedit etiam obligatio in modo eundi: quia viri Societatis tenentur ire (vt sic dicam) expensis suis, id est, sine viatico, & mendicando si oportuerit: alij autem, cùm hoc non profiteantur, non poterunt obligari cum tanto rigore. Denique professus Societatis, quasi ex officio tenetur esse expositus ad hoc munus, ita vt sine speciali necessitate mitti possit, quia hunc modum viuendi professus est: alij non item, sed ex accidenti, vel communi lege charitatis, iustitiæ, aut obedientiæ Christianæ, vel ob aliquem peculiarem respectum, seruiendi suæ religioni, vt de transitu ab vno loco in alium paulò antè dicebamus ex Nauarro. Cordub. Ioan. de Capist. Tertiò. Quartò.

24. Obiectio triceps contra hoc 4. votum. Hinc verò sumunt aliqui occasionem obiiciendi contra hoc votum nouitatem, & singularitatẽ, imò & temeritatem; nam videtur quædam præsumptio tot difficultatibus, & periculis se obiicere. Ad 1. cap. Verùm hæc obiectio sæpe est in Superioribus expedita, vt in lib. 2. c. 4. à num. 2. Si enim religio Societatis secundùm suum proprium institutum & viuendi modum noua est, quid mirum, quòd aliquid noui etiam profiteatur? Quando enim religio S. Francisci paupertatem in communi profiteri cœpit, nouum fortasse fuit: profiteri etiam militiam, aut redemptionem captiuorum, nouum aliquando fuit in talibus religionibus. Non ergo omne nouum reprehensibile est, sed quod est antiquitati contrarium, non verò quod pro temporum oportunitate in morem introducitur, ad perficienda ea, quæ antiqua sunt. Ad 2. cap. Eadémque proportione, de singularitate dicendum est, sicut Societas est peculiaris religio à cæteris distincta; ita etiam habere aliquod proprium & peculiare insigne, quo ab aliis discernitur: iam enim in superioribus lib. 1. c. 2. ostendimus, vnamquanque religionem habere aliquem scopum, quò peculiariter collimat. In Societate ergo ministerium hoc circa animarum salutem; *sub speciali obedientia Sũmi Pontificis*, est specialis scopus eius, ad quem à Deo vocata est, & ordinata. Quapropter singularitas hæc, non humana tantùm ratione, sed speciali (vt credimus) Spiritu sancti gratia inuenta est ad disseminandam fidem in tot remotissimis regionibus, & ad Ecclesiam à tot hæreticorum incursibus defendendam.

25. Ad 3. caput responsio triplex. Quanuis autem hoc votum sit de re valde ardua, & difficili, & si ad fragilitatem hominum comparetur periculis expositum (id enim non negamus;) non tamen propterea imprudens est, aut temerarium. Prima. Primò quidem, quia non humanis viribus, sed Spiritus sancti gratia implendum creditur, qui enim cœpit, & inspirauit illud, ipse perficiet, si per nos nõ steterit. nam (vt in superioribus lib. 1. c. 6. num. 9. & cap. 7. num. 10. diximus) hæc est specialis gratia huius vocationis, quæ potentior est omnibus periculis, & difficultatibus. Secunda. Deinde per hoc votum non promittimus nos periculis exponere; nec has, vel illas regiones adire, aut has, vel illas actiones exercere, sed obedire Christi Vicario, quo medio nullum potest esse certius ad non errandum in via Dei. Tertia. Accedit tandem religionis prouidentia, tum in disponendis & probandis personis; tum etiam in eis eligendis. Et præterea in Constitutionibus, & Bullis sępe monemur, vt patet in 7. p. constit. c. 1. §. 2. & in Bulla 1. Pauli III. & Iulij III. ne vllus in hãc vel illam partem mitti procuret, sed se moueri sinat, quanuis se paratum ostendere malum non sit. Ita expendit Gregor. lib. 6. epist. 5. c. 169. illud Isai. 6. vbi cùm Deus diceret, *Quem mittam? aut quis ibit nobis?* ipse se obtulit, dicens, *Ecce ego, mitte me.* Et D. Greg.

Et illum confert, cum Hieremia, qui cap. 1. se excusabat, dicens; *A, a, a, Domine Deus nescio loqui*, atque vtrumque spiritum laudat, quia ex bono affectu proficisci potest. Et quia nec Hieremias restitit, nec Isaias ire contendit priùs quàm se per altaris calculum purgatum vidit, *Ne aut non purgatus* (inquit Greg.) *adire quisquã sacra ministeria audeat; aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbè contradicat.* Et hactenus de prima comparatione, quam in fine numeri 3. proposuimus.

Quid addat hoc votum, vltra generale votum obedientiæ Societatis.

26. Arguitur nihil addere. Superest vt de altera comparatione dicamus ad finem numeri tertij posita, in qua est maior difficultas vt in fine num. tertij dicebamus, quia votũ obedientiæ in Societate factum obligat secundùm regulas, & constitutiones eius, & ideo ad multa obligat, ad quæ alij religiosi, ex vi suæ obedientiæ non obligantur, vt in superioribus à num. 4. visum est. Videtur ergo obligare per sese ad has missiones acceptandas, atque adeò per professionẽ quatuor votorum, nihil addi in reipsa vltra obligationem trium votorum substantialium huius religionis. Assumptum patet ex 7. p. c. 2. & expressiùs 9. p. constit. cap. 3. §. 9. vbi dicitur, Præpositum Generalem habere potestatem mittendi omnes sibi subditos, etiã non professos ad quaslibet mundi partes, & pro quocunque tempore, ac ministerio pro animarum auxilio. Et in 6. p. cap. 2. §. 1. 3. æquè de coadiutoribus, ac de professis dicitur, *cum ad laborãdum in vinea Domini mittuntur, nullum viaticum petere possunt, sed se liberaliter* (dicitur ibi) *repræsentent, vt mittantur, provt Pontifici aut superiori ad maiorem Dei gloriam fore videbitur.* Vbi planè supponitur, esse æquè obligatos, cùm tamen coadiutores hoc votum non emittant. Arguitur addere nouũ aliquid. In contrarium autẽ est, quia hoc votum fit distinctum à reliquis: propterea enim in constitutionibus, & Bullis quartũ votum appellatur, & professio hæc quatuor votorum dicitur: ergo oportet vt distinctam obligationem inducat, aliàs quomodo distinctum est?

27. Suadetur Primò. Ad hoc in primis dicitur, siue hoc votum in voto obedientiæ Societatis implicitè contineatur, siue non, sanctè, & vtiliter fieri. Hoc in primis ostendo exemplo religionis Sancti Francisci, qui in principio suæ regulæ speciale votum obedientiæ facit Papæ Honorio, & legitimis successoribus eius. D. Bonau. Quod exponens Bonauentura in expositione regulæ capite primo in fine, ait; *Et si totus clerus, & religiosorum vniuersitas teneatur firmiter Apostolico Domino obedire; tamen Sanctus huic debito votum obiecit speciale, sciens voto fortificari sacri ordinis vinculum, & meritum geminari.* Quod votum, dicunt communiter expositores eiusdem regulæ, factum esse à sancto Francisco, non pro se tantùm, sed etiam pro omnibus suis fratribus, id est, vt ab omnibus etiam fieri intelligatur, nec enim potest votum per alium fieri cùm sit actio personalis, vt libro quarto de voto tractauimus capit. q. 1. sed quia vouent obedientiam secundùm regulam, & in ea continetur illud votum expresè, ideo censentur omnes speciali quodam modo illud votum facere. Ad illud votum Sancti Francisci expresè factum Honorio non ad plura obligauit illum, quàm votum obedientiæ generalis suæ religionis, & nihilominus illud fieri specialiter, & expresè, valde laudabile fuit, & nunc est in tota illa religione: etiamsi non adeò expresè tale votum à singulis fiat: ergo etiam in glorioso Patri Ignatio, & sociis eius, & in omnibus qui illos imitantur, tale votum dignum laude est, siue ad nouos actus obliget, siue non obliget. Deinde sunt optima ad hoc declarandum verba Concilij Toletani XI. capite decimo, quæ referuntur in caput *quanquam* d. 23. vbi dicitur expedire, vt qui sacris initiantur promittant, & voueant obedientiam, etiamsi ex vi status sui canonicis regulis teneantur obstricti, & ratio subiungitur, *solet enim plus timeri quod singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione concluditur.* Deinde esto hoc votum non addat specialem obligationem, nihilominus est specialis reuerentiæ, & humilitatis actus: ergo, vel ex hoc capite laudabile est. Atque hæc ratio tangitur in prædictis Bullis dum dicitur; *Ad maiorem nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem,* &c. Denique addit nouam & expressam voluntatem illius obligationis, qui est nouus actus meritorius. (Secundò. Tertiò. Quartò.)

Hinc præterea probabile est, votum hoc circa eosdem actus addere maiorem obligationem, quasi intensiuam, etiamsi non addat extensiuam. Potest autem dici additio extensiua duplici modo, vel quia extenditur ad nouos actus; vel quia eidem actui addit obligationem diuersæ rationis, ac virtutis; si ergo supponamus ad has missiones, cum omnibus circunstantiis eius à numero decimo adductis, oriri obligationem ex vi voti obedientiæ Societatis, clarum est per hoc votum expressum non extendi obligationem priori modo, quia non ad nouos actus; nec posteriori modo, quia non est in alia specie virtutis, nisi religionis; neque in ea est alterius rationis, quàm voti, quia, vt suprà numero primo argumentabamur, generale, vel speciale non mutant specificam rationem obligationis, licèt intra eandem speciem possint aliquam diuersitatem habere. 28. Declaratur pars negans.

Iam ergo probatur assertio de maiori obligatione intensiua, quia specialis promissio videtur intra suum genus maiorem inducere obligationẽ, vt in citato Concil. Toletano significatur, & glossa sentit in dicto c. *quanquam.* Idem etiam significauit Bonauentura in verbis nuper citatis, dicens de illo voto S. Francisci, quod addidit, & firmitatem & meritum, cùm tamen non differret à voto obedientiæ suæ religionis, nisi sicut explicitum ab implicito, seu speciale à generali. Imò licèt à reliquis fratribus illius ordinis tale votum non fiat ita explicitum, solùm quia in regula ita continetur, ait Cordub. dicta quæst. tertia, grauius peccare fratres minores mandatis Pontificiis inobediẽtes, quàm cæteros religiosos. Ita ergo professus Societatis IESV grauius peccabit recusando missionem à Pontifice iniunctam, quàm coadiutor, aut scholaris approbatus, licèt hi etiam peccent contra obedientiam illam detractando. Aliqui etiam addunt solam multiplicationem voti circa eandẽ materiam augere obligationem, & consequenter culpam si transgressio fiat. Vnde Angles quæstione de voto, articulo primo difficult. 9. ait, qui in duabus religionibus professus est solenniter castitatem, grauiùs peccare, si incontinenter viuat, quàm qui in vna tantùm; quod licèt per se loquendo non ita esse videatur, quando vota sunt omnisimilia, & eiusdem rationis: at in nostro casu est no satis verisimile. 29. Ostenditur pars affirm. præcipuè intenta. *Gloss. Bonau. Cordub.* Aliquorum probatio. *Angles.*

Nam adiunctis circunstantiis diuersis, quæ in hoc voto Societatis inueniuntur, valdè verisimilis 30. Melior probatio

proba

batio ex circunstantiis duabus. Vna. probatio ex illis desumitur: sunt autem hæ circunstantiæ duæ potissimum. Vna est specifica promissio talis materiæ, per quam persona ex officio dicatur ad illud munus, propria ac peculiari voluntate; inde enim talis obligatio magis voluntaria, & expressiori pacto confirmata est, & ideo auget obligationem intra eandem speciem; cùm enim de ratione obligationis sit, esse voluntariam, quo magis voluntaria fuerit, eo erit maior, cæteris paribus. Item prohibitio, quo fuerit expressior, & specialior, eo magis obligat. Vnde etiam probabile est sacerdotem, qui proprio speciali voto cõfirmat expresè obligationem seruandi castitatem magis peccare illam violando, quia contra expressiorem promissionem, magísque voluntariam. Sic D.Thom. etiam D.Tho. 4. d. 3. 8. qu. 1. art. 2. quæstiunc. 2. ad 2. votum improprium, quod fit in Baptismo, augere obligationem intra eandem speciem, propter maiorem cognitionem, & voluntatem. Secunda. Secunda circunstantia, quæ in hoc voto considerari potest, est persona cui obedientia per tale votum promittitur, quæ est digna maiori reuerentia, & fidelitate: constat enim promissionem, cæteris paribus, eò inducere maiorem obligationem, quo persona, cui promissio fit, dignior est: ob quam rationem promissio facta Deo, altiori modo obligat, quàm facta homini; Et suo modo etiã, (licet non æquali proportione,) promissio facta Regi magis obligat, quàm facta priuatæ personæ. Igitur in præsenti ex eo, quod tale votum est expresè, & directè de obedientia præstanda Summo Pontifici, erit maioris obligationis.

31. Instantia 1. contra proximam circunstantiam diluitur. Nec refert, quòd tale votum directè fit Deo, nam etiam includit promissionem factam Pontifici, quæ est materia illius voti, & per se magis obligat in suo genere, & facit vt votum sit grauius, & consequenter magis obligans. Secunda. Nec etiam obstat, quod etiam votum obedientiæ in generali includat Summum Pontificem; quia solùm includit sub communi ratione Prælati huius religionis, & num. 21. dicebamus: hoc autem votum directè fit Pontifici secundùm se, etiamsi verum esset aliàs non esse Prælatum alicuius religionis. Quare in hoc voto considerari potest specialis proprietas, quòd cùm Præpositus Generalis aliquem professum mittit in virtute huius voti, propriè gerit vices Pontificis, & per specialem potestatem ab ipso datam, exigit promissionem Pontifici factam. At verò quando ipse mittit, vel præcipit aliquid ratione generalis voti obedientiæ, tunc vtitur proprio iure, & quasi dominio sibi acquisito. Et hinc etiam fit, vt prius præceptum grauius sit, & magis obliget: sicut eadem lex humana posita à Papa, vel ab Episcopo; licèt intra eandem speciem obliget, grauiùs obligat à maiori Prælato posita, iuris etiam naturæ, & humani leges circa eandem materiam possunt augere obligationem intra eandem speciem, propter respectum ad plures superiores, ob digniores: ita ergo suo modo in præsenti.

32. Vltimò addo, probabiliter defendi posse, addere hoc votum obligationem aliquam, etiam ex parte materiæ; ita vt ad aliquid, vel in aliquibus casibus possit hoc votum obligare professos; in quibus alij, ex vi generalis voti obedientiæ, in rigore non obligabuntur. Declaratur prima assertio. Hoc ita declarato, quia in primis non inuenio in constitutionibus expressum, scholares approbatos teneri ad proficiscendum in huiusmodi missionibus sine viatico, vel illo non petito, aut procurato: nec videntur obligandi per se, & absolutè, quia illi non sunt hoc genus paupertatis professi, sed ad summum in casu necessitatis, quando aliter non potest fieri, & alioqui profectio, seu missio necessaria est. Coadiutores autem obligantur ratione voti paupertatis, quod illos magis obligat. Professi tandem non solùm ratione paupertatis, sed etiam ratione obedientiæ, & ita comparatione facta ad scholares, est in professis maior hæc obligatio ex parte materiæ: comparatione autem coadiutorum est maior in eadem materia, sed vinculo noui voti, seu promissionis obedientiæ.

Deinde nec de scholaribus, nec de coadiutoribus inuenio expressum in speciali, quòd in his missionibus sine excusatione obedire teneantur, & ideo videntur posse in aliquibus casibus excusari sine culpa graui, in quibus professi non poterunt: vt si negotium esset nimis arduum, vel cum graui periculo mortis, & adesset professus, qui æquè benè, & sufficienter mitti posset. Certè deberet Superior potius mittere professum, quàm aliũ, quia ille quasi ex officio tenetur esse expositus illi muneri in speciali: ergo in eo casu excusatio religiosi non professi, ob magnam rei difficultatem, cui eius persona hîc, & nunc non est necessaria, non videtur contraria voto, saltem in rigore præcepti: excusatio autem professi esset contraria, quia expresè vouet ire sine excusatione, & tunc eius excusatio, nec rationabilis, nec colorata esset. Hoc autem ea mente dixerim, vt professi suam magnam obligationem agnoscant, non vt alij suam extenuent, & occasionem excusationem assumant, nam præterquam quòd illa nunquam erit sine magna imperfectione, vix potest in particulari excusari, si instet rigor præcepti, quia non potest moraliter constare priuato religioso de omnibus rationibus, quæ Pontificem, vel Generalem mouent ad ipsum mittendum potiùs quàm alium, vel de impedimentis, quæ circa alios occurrunt, &c. Eo vel maximè quòd in propria causa sæpè quis fallitur, vel timendo vbi non est timor, vel iudicando sibi iniuriam fieri, se potius, quàm alium mittendo. Nihilominus tamen verum censeo, in rigore præcepti maiori obligatione, etiam extensiua, teneri professum ad abstinendum ab excusationibus, & ostendendum se paratum ad has missiones, quanuis difficiles, quia hoc totum expresè, & in specie vouet. 33. Declaratur secunda. Nota.

Accedit præterea, quòd professus, ex vi professionis, pluribus negotiis, & missionibus exponitur, quàm alij, quia cum professio dari non debeat nisi hominibus prudentia, literis, & religione conspicuis, eo ipso quòd ad professionem admittuntur, quasi iudicantur idonei ad omnia ministeria, ad quæ dotes illę sunt necessariæ. Et similiter cùm ipsi professionẽ acceptant omnibus illis ministeriis se offerunt, provt superior iudicauerit: quare vix iam in eis locum habet legitima excusatio, Alij autem, dum inferioribus gradibus existunt, meritò possunt se ab illis grauioribus missionibus, saltem ex parte rerum, vel negotiorum, ad quæ destinantur, excusari. Ita ergo intelligi potest omnibus modis maior obligatio huius voti, etiam respectu aliorum membrorum Societatis. Et consequenter satis constat non solùm conueniens, sed etiam vtilissimum, & iuxta suum institutum necessarium fuisse tale votum nostræ Societati. Et ita satisfactum est primæ rationi dubitandi in principio positæ. 34. Declaratur tertia. Concluditur quæsitum in n. 26. vnde satisfit 1. arg. ibi posito.

Ex quibus etiam obiter explicatum est, cur hoc votum 35.

4. votũ Papæ nominatim 1. Ratio. votum fiat summo Pontifici in particulari, & non simpliciter prælatis religionis sicut solet fieri generalis obedientiæ votum. Ratio enim esse potuit iuxta dicta in num. 30. vt hoc votum ex omni parte grauius sit, maioremque reuerentiam conciliet. Secunda. Item est alia ratio, quia cum finis huius voti, sit vniuersalis Ecclesiæ obsequium, vel auxilium, distributio ministeriorum soli Pontifici vniuersali eius pastori debuit principaliter committi. Tertia. Præterea factum videtur, vt ipse summus Pontifex intelligeret, se acquirere proprium, & speciale ius in totam hanc Societatem, sibi peculiari modo subiectam: nam licet sola Societas professa hanc propriam habeat obligationem, cùm omnes alij gradus Societatis ad illum supremum ordinentur, vel cooperando illi, vel ad illum homines disponendo, dum talis gradus specialiter deuincitur summo Pontifici, tota religio illi subiecta specialiter euadit. Quarta. Tandem speciali Dei prouidentia hoc consilium inuentum & initum credimus, vt quo tempore hæretici Apostolicam, Sedem speciali odio prosequuntur, vna aliqua religiosa familia, eam speciali reuerentia prosequatur, & ideo se totam eius obsequio deuoueat eiúsque supremam potestatem specialiter recognoscat.

36. Dubium bipartitum. Sed quæret hîc aliquis, quando teneantur professi qui mittuntur à Sũmo Pontifice, vel à Præposito generali nomine illius, ex vi huius voti obedire sub culpa graui; & an debeant hanc obligationem expectare, vt obediant. Ad priorem partem respondetur. Respondeo ad priorem partem, ex parte materiæ ferè semper esse hanc obligationem grauem, quia materia grauis momenti est: vnde quantum ad animi præparationem, semper tenetur esse parati, quia ex parte Põtificis semper est potestas præcipiendi. Quoad actualem verò obligationem ex parte modi præcipiendi, seu mittendi, rarò imponitur proprium præceptũ. Existimo enim, quòd de generali voto obedientiæ cautum est 6. p. constit. c. vlt. non imponi præceptum eius, sed simplicem obedientiam, *nisi superior in nomine Domini nostri Iesu Christi; vel in virtute obedientiæ iubeat*, id etiam in hoc voto intelligendum esse. Quod quidem quoad missiones, quæ à Generali iubẽtur, certissimum est, & vsu receptũ; quia constitutio illa vniuersalis est, pro omnibus materiis. De missionibus autẽ ab ipso Pontifice immediatè iniunctis, potest quis dubitare, quia ipse non comprehenditur constitutionibus. Nihilominus tamen idem sentiendum est, quia dum his religiosis præcipit, intelligitur iuxta modum suarum constitutionum illis præcipere, quãdiu aliud non declarat. Item quia nunquam præsumitur imponi proprium præceptum, donec sufficientibus verbis exprimatur.

37. Ad posteriorem quid Soto respõdeat. Ad alteram verò partem, quanuis Soto lib. 7. de Iustit. q. 2. a. 4. indicet in huiusmodi rebus arduis, & missionibus consilium esse expectare proprium superioris præceptum: & fortasse in casu dubio (in quo ipse maximè loqui videtur) ita esse consulendum; simpliciter tamen, ac regulariter loquendo, id consulendum non est; sed potiùs, vt ad nutũ superioris obediatur. Vna responsio. Quia licèt ratio præcepti videatur aliquod meritum addere; tamen illud cõpensatur, exceditúrque promptitudine voluntatis; & prius meritum non amittitur, quia volũtas parata est, ad multo magis obediendum præcepto, si interponeretur; & per solam simplicem iniunctionem satis constat subdito de diuina voluntate, vt omnem fructum obedientiæ, & omnem diuinam protectionem, & auxilium eam ob causam sperare possit.

A *Vtrùm hoc votum sit solenne, & in quo eius solennitas consistat.*

Vltimo loco explicandum superest, vtrùm hoc votum sit solenne, & in quo eius solennitas consistere possit, quod erat secundum punctum in n. 2. propositum, cuius dubitandi rationem ibidem adduxi. Nihilominus negare non possumus, hoc votum esse solenne: nam in constitutione, *Ascendente Domino*, Gregorij XIII. primùm hi appellantur professi quatuor votorum, quia omnia illa solennia sunt, aliàs plurium votorũ appellari deberent; vt infrà à c. 6. videbimus. Postea verò expresiùs de eisdẽ professis dicitur, *tribus illis substantialibus votis solennibus, quartum similiter solenne addunt speciale summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ ob certiorem Spiritus sancti in missionibus ipsis directionẽ*, &c. Et ex constitutionibus in forma ipsa profitẽdi satis colligitur, quia eodem tenore, in eadem solenni professione hoc votum cum aliis fit. 38. Ostenditur 1. membrũ. Primò. Secundò. B

Eius autem solennitas eodem modo videtur declaranda, qui in generali voto obedientiæ, proportione seruata: nam in hoc voto probabile est, totam eius solennitatem consistere in traditione omnino irreuocabili ex vtraque parte, promissioni adiuncta, quam de seipso facit persona profitẽs, se verè tradens in dominium religionis; sic enim professus Societatis specialiter se tradit in dominium, & potestatem Pontificis, quo ad hunc effectum missionum, ita vt quoad illum non maneat sui iuris, nec propriæ religionis, sed tanquam seruus Pontificis, quam seruitutem tota ipsa religio participat per hanc professionem, quam fideliter per hoc votum seruare promittit. Præterea sicut in solenni voto obedientiæ, ita subditur voluntas religiosi, voluntati Prælati, vt desinat esse sui iuris; atque ob eam rem omnes contractus facti à tali religioso, vel nulli sint, vel rescindi à superiore possint: ita cum proportione, de hoc voto dicendum est: nam in ordine ad missiones, atque adeò in ordine ad habitandum in hoc vel illo loco; ita est professus Societatis alieni iuris, vt quidquid efficere vel contrahere velit, illi obligationi repugnans, validum esse non posit. Habet ergo hoc votum eandem solennitatem, quam generale votum obedientiæ seruata proportione, & ideo de illa nihil ampliùs dicendum superest. 39. Declaratur 2. Membrũ. Primò. C Secundò. D

CAPVT V.

Vtrùm professio conuenienti modo in Societate fiat.

DVo in modo emittendi professionem considerari possunt. Vnum est id, quod pertinet ad substantiam eius: aliud ad exteriorem solennitatem, & cæremoniam spectans. Vtrunque potest in præsenti breuissimè explicari, quia substantialia huius professionis, iam ferè declarata sunt; accidentalia verò sunt paucissima. E

De modo substantiali.

Ad substantiam ergo huiusmodi professionis ex parte emittentis illam, supposita legitima receptione, & sufficiente probatione, de quibus suprà in lib. 2. cap. 1. & de hoc lib. 6. c. 2. dictum est, supposita etiam debita intentione profitendi, solùm sunt verba illa quæ habentur in 5. p. constit. cap. 3. §. 3. *Ego N. professionem facio, & promitto omnipotenti Deo,* 1.

Forma profeſſionis ſubſtantialis ex parte profitentis.

Deo, coram eius virgine matre, & vniuerſa cœleſti curia, ac omnibus circunſtantibus, tibi reuerendo Patri Generali Societatis Ieſu locum Dei tenenti, & ſucceſſoribus tuis, perpetuam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam, & ſecundùm eam, peculiarem curam circa puerorum eruditionem, iuxta formam viuendi in literis Apoſtolicis Societatis Ieſu, & in eius conſtitutionibus contentam, inſuper promitto ſpecialem obedientiam Summo Pontifici, &c. In quibus verbis conſiderare licet, diſtinctiſſimè contineri omnia, quæ ſunt de ſubſtantia ſtatus religioſi, ita vt nulla ratione profeſſio magis expreſſa fieri poſſe videatur. Nam in ea in primis expreſsè fit traditio per verbum profitendi; deinde ſingula vota ſigillatim exprimuntur, declarantur, extenduntur, & limitantur: ac denique etiam inſinuatur totum hoc fieri in religione, per Sedem Apoſtolicam approbata, dum literarum eius mentio fit.

2. Quæ verba ſint ſubſtantialia, quæ minimè.

Nihilominus tamen aduertere neceſſe eſt, non omnia & ſingula illa verba eſſe de ſubſtantia & valore huius profeſſionis, multa enim ponuntur ad ornatum, vel maiorem decentiam ac deuotionem, vt quòd fiat promiſſio *omnipotenti Deo*, quòd *coram virgine matre*, &c. quódque fiat *Generali & ſucceſſoribus*; in rigore enim ſatis eſt, profiteri, & quatuor vota expreſsè emittere: hoc enim videtur eſſe in hac religione neceſſarium, & ſubſtantiale, ex mente contitutionum eius. Quapropter aduerti etiam poteſt, omnia hæc verba, quantum ad dictam expreſſionem votorum, & profeſſionem, ſumi per modum vnius continuatæ orationis, quæ non habet perfectum ſenſum, donec tota proferatur; ita vt ſi quis ſolùm diceret: Ego profiteor in Societate Ieſu, & promiſſionem expreſſam taceret, non fieret profeſſus. Idem cenſeo de ſingulis votis ſubſtantialibus: quod in tribus primis eſt manifeſtum; quia ſunt de ſubſtantia cuiuſcunque profeſſionis, & in hac religione, niſi explicatè fiant, non cenſentur fieri, vnde qui vnum emitteret, profeſſionem non faceret, & ideo nec reliqua duo valida eſſent, quia non fiunt, niſi vt annexa profeſſioni.

3. An valeat forma ſi verba 4 voti omittantur.

De quarto autem poſſet eſſe maior dubitatio, ſi quis poſt prolatam illam formam, vſque ad illa verba, *iuxta formam in conſtitutionibus contentam*, nollet vltra progredi, nec quartum votum emittere, an maneret verè profeſſus trium votorum Societatis. In quo mihi breuiter dicendum videtur

Reſolutio.

ex parte ſua manere profeſſum, quia ſupponimus habere intentionem profitendi illo modo, qui per ſe ſumptus ſufficit ad quandam veram profeſſionem faciendam: ex parte verò Societatis, dependere hunc valorem ex intentione acceptantis: nam ſi ille legitimè talem profeſſionem acceptet, valida erit; aliàs verò minimè; vt in ſequenti puncto declarabitur.

4. Ex parte acceptantis requiritur poteſtas.

Ex parte igitur Societatis de ſubſtantia huius profeſſionis eſt, vt in manibus alicuius fiat, qui illam poſſit acceptare, & acceptet: hoc enim eſt de ſubſtantia cuiuſcunque profeſſionis, quia eſt veluti contractus reciprocus, vt tomo præced. tracta-

In quo ſit ordinaria.

tum in communi eſt. Eſt autem hoc ſingulare in Societate, vt iure ordinario, poteſtas admittendi ad profeſſionem, in ſolo Præpoſito Generali ſit, ita enim ſtatuitur 5. p. conſtit. cap. 1. §. 2. & p. queſt. cap. 3. in principio. Quia verò in his locis generaliter eſt ſermo de omni admiſſione, tam ad profeſſionem, quàm ad alios quoſcunque gradus, etiam nouitiorum, & de omnibus dicitur poteſtatem recipiendi eſſe apud Generalem, poſſe tamen per ſe, vel per alios illam exercere, ideo aliis in

A locis declaratum eſt, hanc commiſſionem admittendi ad profeſsionem ordinariè non debere generatim fieri Prouincialibus à Præpoſito Generali, ſed in particulari ad has, vel illas perſonas ad profeſsionem admittendas poſt diligentem inquiſitionem, & bonam ac ſufficientem informationem de eorum vita, & doctrina, vt patet ex declaratione dict. cap. 3. partis 9. in lit. A. & ex cap. 2. 5. p. conſtit. in princ. vbi in declaratione additur, in remotiſſimis Indiarum regionibus, poſſe faciliùs generalem commiſſionem fieri, in cæteris verò locis non facile. Ex quibus verbis intelligere licet poſſe aliquando fieri hanc commiſsionem confuſè, & in communi pro arbitrio prudenti Genera- B lis, & ideo hoc non pertinet ad ſubſtantiam, ſed ſolùm quòd poteſtas ſit Præpoſiti Generalis, vel à Generali commiſſa. Eſt autem notanda differentia inter profeſsionem, quæ immediatè ab ipſo Generali acceptatur, vel per alium: nam ipſe poteſt liberè acceptare, vt voluerit, alij ſolùm iuxta poteſtatem ſibi delegatam; quia in Generali eſt hæc poteſtas tota quanta ipſa eſt, in aliis verò ſolùm quanta datur.

Delegata non fit generatim niſi forte pro iudiciis.

5. Reſolutio amplior dubij poſiti in nu. 3. quoad acceptationem generalis.

Vnde in caſu ſuprà poſito de illo, qui ex intentione Generalis accedit ad emittendam profeſsionem quatuor votorum, & poſtea in ipſo actu ſiſtit, & non vult emittere quartum votum; dicendum eſt, ſi profeſsio fiat coram ipſo Generali, in C voluntate eius eſſe illam acceptare, necne; & ſi acceptet validam eſſe, quia nihil aliud expectabatur; ſi verò nolit acceptare, poſſe id facere, & profeſſionem manere nullam; quia ſupponimus Generalem acceſsiſſe animo acceptandi profeſsionem quatuor votorum; non ergo cenſetur acceptare, donec tota profeſsio finiatur, & ipſa, vel ſcriptum, in quo continetur, recipiatur, vel ſaltem taceat, & conſentiat: ergo quandiu quartum votum non emittatur, adhuc manet res ſuſpenſa, donec Generalis explicet mentem ſuam.

6. Deinde quoad acceptationē delegati.

At verò ſi profeſsio admittenda ſit per alium, cui demandata ſolùm eſt poteſtas admittendi talem perſonam ad profeſsionem quatuor votorum, D non poteſt talem profeſsionem acceptare, quia non eſt illi poteſtas commiſſa acceptãdi ad alium gradum, niſi ad profeſsionem quatuor votorum; & ideo admittere nõn poteſt ad aliquem alium gradum, etiam inferiorem; quia hi gradus non diſtinguuntur ſicut pars & totum, vt qui poſſit totum, poſsit & partem, ſed diſtinguuntur; vt quædam tota, ſeu membra diuerſa, inter quæ non poteſt fieri illatio, vt qui poſsit vnum etiam maius generare, poſſit & aliud etiam inferius. Maximè, quia profeſsio trium votorum raro, & ex magna cauſa conceditur in Societate: & ideo non poteſt, is qui ad profeſsionem quatuor votorum appro- E batus eſt à Generali, ad profeſsionem trium votorum tantùm admitti, ſine noua eiuſdem Generalis conceſsione. Poteſt denique ad hoc confirmandum argumentum à ſimili ſumi, ex iuribus aſſerentibus, cui mandatur prouideri de integra præbenda, etiamſi in Eccleſia ſint tam integræ, quàm dimidiæ præbendæ, & ipſe velit dimidia eſſe contentus, non poſſe de illa prouideri, & cui mandatur dari præbenda certæ quantitatis, non poſſe dari præbendam minoris valoris, etiam ipſo volente, cap. *cui de non ſacerdotali*, de præbend. in 6. & ſubiungitur ratio, *Non enim huiuſmodi mãdata (quorum fines diligenter ſeruari oportet) debent ad caſus alios, quàm expreſſos extendi*. Hæc autem ratio, & deciſio, cum eadem, vel maiori proportione in præſenti, locum habet.

Cõfirmatur proxima doctrina.

De modo accidentali.

7. Solennitatũ seu dispositionũ ante professionẽ recensio. Circa modum accidentalem, seu solennitatem huius professionis, vel loqui possumus de ea, quæ antecedit ipsam professionem etiam remotè, quæ magis propriè dici potest dispositio, vel de ea, quæ comitatur ipsum profitendi actum, & quidem pro antecedente solennitate, seu dispositione ad professionem hanc, multa præscribuntur de iure ordinario Societatis. Nimirum longa probatio, sacerdotium, ætas 25. annum excedens, eruditio prout in cap. 1. huius libri tractatum est; proximè verò requiritur defensio thesium Philosophiæ, ac Theologiæ, quatuor argumentantibus, vt habetur p. 5. constitut cap. 2. §. 2. quod retinetur in 4. congregat. decreto 11. quantus verò profectus in iis scientiis postuletur; ita tandem in 7. congreg. decreto 28. num. 3. statutum fuit. *Nemo ad quatuor votorum professionem admittatur, nisi qui sub finem anni quarti deprehensus fuerit tantum eruditionis habere, quantum necessum foret ad Philosophiam, ac Theologiam cum satisfactione docendum, nisi forsan ad gubernandum, vel concionandum, illustria talenta haberet*, &c. vbi etiam rigorosa satis forma examinis præcipitur, quæ ibi videri potest; requiritur deinde à professuris, vt Societatis institutum, ac Pontificias Bullas attentè euoluant in cap. 4. examinis n. 41. & alibi; item vt triduo ostiatim mendicent, vt denique per dies octo ante ipsam professionem exercitiis spiritualibus vacent, de quibus in lib. 9. à cap. 5. agendum erit.

8. 1. solẽnitas comitans nõ irritans si desit. Iam verò pro solennitate comitante ipsum professionis actum paucissimæ quidem cæremoniæ, sed grauissimæ, & antiquitati valde consentaneæ in citato loco Constit. 5. p. cap. 3. præscribuntur, idque in Congreg. 1. decreto 36. habetur ratum, atque item in can. 20. vbi primò postulatur, vt hæc professio publicè fiat coram domesticis, & externis, qui Missæ sacrificio interfuerint. Quæ circunstantia videri potest essentialis, vt professio nõ sit clandestina, vtque de illa in foro Ecclesiæ constare possit, sed de hoc in tomo superiori diximus agentes de professione religiosa in genere, omnino seruandam esse hanc circunstantiam propter rationem factam; hactenus verò nullum inueniri ius irritans professionem aliter factam: idem ergo in præsenti dicimus, quia nec in constitutionibus, nec in Bullis Societatis inuenitur speciale ius irritans, vel maiorem necessitatem imponens; & ideo non magis credimus hanc circunstantiam esse substantialem in præsenti, quàm in professionibus aliarum religionum.

9. 2. solennitas etiam non irritans si desit. Secundò postulatur vt ante professionem præcedat Missæ sacrificium celebratum publicè ab eo, qui professionem admissurus est, finitóque sacrificio habens in manibus sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, ad eum se conuertat, qui professionem emissurus est, & ita eius professionem audiat. Quæ cæremonia sine dubio grauissima est, & magnam reuerentiam conciliat: & licèt peculiaris nostræ Societatis esse videatur, in aliis enim religionibus non solet fieri professio tempore Missæ, nec finito sacrificio; non est tamen noua; nam in primitiua Ecclesia ita fuisse vsitatum ex Dionysio intelligimus cap. 6. de Eccles. hierarch. vbi sic inquit, *stat quidem sacerdos ante sacrum altare, monasticam imprecationem psallens*, &c. vbi licèt non faciat expressam mentionem sacrificij quod præcederet; verisimile tamen est ita fuisse vsitatum, & hoc significare, cùm ait, sacerdotem stantem ante altare (vtique sacrificio peracto) D. Dionys.

A mysticam inuocationem super eum, qui professionem emissurus erat, solitum fuisse inchoare, quod ex aliis, quæ ibi subiungit, magis intelligitur, vt statim in num. 10. exponemus. Denique Societas loco illius inuocationis, solo sacrificio Missæ, & precibus, ac collectis eius contenta est, & illum etiam morem quoad cantum, & psalmodiam non imitatur, quia chorum non profitetur; & in omnibus actionibus suis vniformiter, ac simpliciter procedit, & ad debitam solennitatem sufficit Missa publicè dicta, etiamsi absque cantu proferatur, magnámque reuerentiam ac timorem conciliat præsentia IESV Christi, D.N. in manibus sacerdotis existentis, vt in manibus ipsiusmet B Christi, potius quàm Prælati professio fieri intelligatur.

Tertiò ille qui professionem emissurus est, dicta confessione generali, voce alta professionis formam suprà à num. 1. explicatam, ex scripto legit, vbi meritò vox alta postulatur, vt ab assistentibus audiri possit, & intelligi: scriptum autem requiritur, tum ad maiorem solennitatem, & certitudinem, vt infrà in num. 11. iterum dicetur: tum etiam vt in singula verba formæ, quæ vel substantialia, vel decentissima sunt, fideliùs, & securiùs, proferantur. Sic etiam D. Benedictus in sua regula cap. 58. præcipit professionem in scriptis redigi. Additur autem in prædicta constitutione oportere, vt scripta illa vouendi, per aliquot dies antea C fuerit considerata cum diuturna meditatione, & singulari animi, & sensuum omnium collectione, vt in examine cap. 4. §. 41. explicatur. Et ob hanc causam non fiunt à sacerdote in huiusmodi actione interrogationes illæ, & exhortationes de sæculi renuntiatione, de perfectione vitæ, ac status talis religionis, & similibus, quæ loco suprà citato Dionysius commemorat, quia supponuntur hæc, & per longa probationum tempora esse satis interrogata, & proposita, & per proximos præcedentes dies esse multum præmeditata. 10. 3. solennitas etiam non de essentia. Reg. Bened.

Quartò finita forma professionis, qui eam emisit, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum sumit D de manibus eius, qui professionem admittit. Hoc etiam olim seruatum fuisse Dionys. suprà testatur, qui 2. p. illius cap. 6. ita concludit, *vbi verò ille*, (id est, monachus) *ista omnia intentè promiserit, diuinorum ministeriorum participem efficit*. cuius rei causam in fine 3. partis eiusdem capitis sic addit. *In fine verò omnium, sacerdos ad diuinam ita instructum vocat communionem, apertè satis insinuans, eum, qui sic consummatus est, non modò contemplatorem fore sacrarum rerum, siue in morem medij ordinis ad communionem accessurum, sed augustiore scientia fretum alio, quàm sanctus populus, modò ad communionis diuinæ participationem admittendum.* Ac si diceret per hanc communionem moneri religiosum maiori puritate, & E consideratione, quàm communem populum debere diuinissimum hoc sacramentum tractare, quæ ratio maximè locum habet in professis Societatis, qui & sacerdotes esse debent, & officium assumunt exhortandi, & disponendi homines ad eiusdem sacramenti conuenientissimum vsum. Vnde etiam subiungit in clericorum ordinationibus sanctam communionem tradi, non solùm quia sacramentum hoc est consummatiuum, & perfectiuum omnium sacrarum rerum, quia est summa mysteriorum omnium; sed etiam, quia omnes ordines, suo modo, sunt participes singulari ratione huius sacramenti, vt per illud subleuentur, & perficiantur: ob eandem ergo rationem & significationem in fine nostræ professionis nobis diuinum hoc sacramen- 11. 4. solẽnitas. D. Dionys. Eius ratio ex Dionysio. Altera ratio ex eodem.

3. ex authore. sacramentum traditur. Addimus etiam, per hanc A communionem, diuino quodam modo formari, & stabiliri pactum inter Deum ac Societatem, & professum initum. Nam sacerdos dans Eucharistiam, ostendit se acceptare professionem, & in suã communionem spiritualem professum recipere: Deus autem, & Christus seipsum principaliter dans, auxilium suum ad fidem sibi datam seruandam tacitè promittit, & pignus singularis præmij postea tribuendi, si ab ea non defuerit, tribuit. Professus autem Christum ipsum suscipiens, eum quasi in fideiussorem adducit, & Deo offert de fide, ac promissione à se præstita seruanda.

12. 5. solẽnitas. Quintò solet sacerdos scriptam professionem accipere de manibus eius, qui professionem emi- B sit; éstque bona consuetudo, in signum acceptationis; quanuis necessaria non sit, nec de ea in constitutionibus fiat mẽtio: quia satis censetur acceptari professio publicè, & cum illa solennitate illam audiendo, & consentiendo, & maximè (vt dicebam) sacram communionem statim impertiendo. Post hæc etiam sequi solet mutua cum amplexu salutatio, cuius etiam meminit Dionys. his verbis, *Cum sanctis aliis, qui astant viris, ipsum salutat. Per quam salutationem* (ait idem Dionys. 1.5.p.3.) *significatur æqualium spirituum sancta Societas, mutuáque & iucunda lætitia.* & in 3.p. eiusdem cap. 6. ait, *quòd si modò quoque, tam sacerdos, quàm circunstantes reliqui viri sancti sic dicatum consalutant, sacram intellige Dei præ-* C *ferentium speciem Societatem, qua sibi inuicem cum lætitia, & charitate gratulantur.* Hoc ergo eodem spiritu hæc consalutatio in nostra Societate fit; hac obseruata differentia, quod Dionys. insinuat illam salutationem fuisse fieri solitam ante communionem, in Societate verò fit post finitam communionem, quia illa censetur veluti consummatio professionis. Alia verò quę de mutatione vestium, & tonsione aliisque cæremoniis ibi Dionys. refert, & in aliis religionibus iuxta vniuscuiusque modum sanctè seruantur, in hac professione omittuntur, propter rationem suprà in n. 8. insinuatam, & quia Societas, vt lib. 1. cap. 5. diximus, quoad D habitum, & externam speciem vitam profitetur communem. Additur verò in citato loco constit. postea describendam esse professionem, cum omnibus circunstantiis particularibus eius, tam personarum emittentis, & admittentis illam, quàm loci, ac temporis in libro ad hoc peculiariter deputato vt de tota semper constare possit ad Dei gloriam; similísque diligentia à sancto Benedicto in citato loco regulæ suæ præscribitur, in modo quidem aliquantulum diuersa, quoad substantiam verò & spiritum eadem, in eundémque finem tendens.

Dionys. — Reg. Bened.

E

CAPVT VI.

De voto simplici non assentiendi relaxationi paupertatis, quod religiosi Societatis, simul cum aliis votis simplicibus, post solennem professionem emittunt.

1. De priori parte tituli. EXplicatis iis quæ professionem Societatis antecedunt, & comitantur, restat dicendum de illis quæ consequuntur: supponendum igitur est in Societate obseruari, vt peracta professione, & emissis quatuor votis solennibus, separatim, & non ita publicè, neque in Ecclesia, sed in Sacristia, vel alio simili loco coram eodem superiore, vel alio sacerdote, qui professionem acceptauerat, & aliquibus domesticis, imò & externis nonnullis aliquando alia simplicia vota emittantur, quæ in Constit. præscripta sunt. Quorum mentio etiam fit in constitutione Gregorij, *Ascendente Domino*, vt hic mos, inter alia instituta Societatis, expresse & in particulari confirmaretur, vt reuera confirmatus fuit. Illorum ergo vim & rationem in hoc & sequentibus capitibus explicare necesse est. Posset autem priùs in communi quæri, an oportuerit noua vincula addere, vltra illa, quæ sunt essentialia professioni. Nam hîc etiam locum habet frequens obiectio de rei nouitate, cùm aliæ religiones simile quid non obseruent. Item quia videtur alienum à spiritu Societatis vincula multiplicare: ideo enim in eisdem constitutionibus 6.p. cap. 5. declaratur exceptis quatuor votis, nullas constitutiones, aut ordinationes obligare ad culpam, vt vitentur laquei incurrendi diuinam offensionem: ergo eadem ratione videri potest, non debuisse multiplicari hæc vota, vel certè cùm ibi non excipiantur, videri possunt non inducere grauem obligationẽ: quia exceptio firmat regulã in contrariũ. Obiectiunculæ contra conuenientiam horum votorum.

2. Earum dilutio. Nihilominus non oportet de hac re quæstionem mouere, quia certum est, & indubitatum, hæc vota inducere grauem obligationem, quia habent materiam satis grauem, vt videbimus, & sunt vera, ac propriissima vota, vt ex facto ipso, & locis citatis euidens est: obligatio autem grauis per se loquendo, ac seclusa contraria declaratione, quæ nulla in præsenti interuenit, inseparabilis est ab huiusmodi voto. Quapropter in dict. cap. 5. 6. p. non omnis alia obligatio votorum excluditur, sed constitutionum, declarationum, & ordinationum: & ideo necesse non fuit, illa vota expresse excipere. Quòd verò de aliis quatuor facta sit mentio, & non de his, facile respondetur, quia hæc in illis virtute comprehensa sunt tãquam annexum principali. Vnde vno quasi actu moraliter loquendo, emitti solent, hoc est, non multo post ipsa solennia. Parum autem refert, quòd hic ritus vouendi nouus sit, si bonus est, & ad finem huius religionis necessarius, aut valde conueniens. Quæ autem fuerit ratio huius necessitatis, & conuenientiæ, meliùs in particulari in singulis progressu explicabitur. In genere verò dicere possumus, per hæc vota non multiplicari onera, sed caueri quædam mala, vel incommoda, quæ iure timeri possent, si hisce votis non præcluderentur; & ideo sine periculo fieri, & obseruari posse; atque ita nihil repugnare cum spiritu, ac intentione Societatis in altera constitutione 6.p. cap. 5. insinuata.

3. Dubitandi ratio in hac posteriori parte. Quod verò attinet ad votum non admittendi relaxationem paupertatis, ratio dubitãdi esse potest, quia materia huius voti, ita indeterminatè sumpta, est incerta, & indifferens: ergo non est conueniens materia voti. Antecedens patet, quia in illo voto relaxatio intelligitur, *quoad redditus, vel possessionem vllam in proprium vsum, vel ad sacristiam, vel ad fabricam, vel ad aliquem alium finem præter id, quod ad Collegia, & domos probationis attinet, admittendum:* vt in 6. Constitutionum cap. 2. §. 1. lit. A. declaratur. De hac autem relaxatione magna controuersia est, an expediat: nam multi putant melius esse ad perfectionem cuiuscunque religionis, habere conuenientes, ac moderatos redditus in communi; &, quod magis est, Concilium Trid. hoc videtur regulariter indicasse, cum facultatem concessit omnibus religionibus (Minoribus & Capucinis exceptis) admittendi huiusmodi redditus.

tus. Et quamuis nunc generaliter hoc non conceditur; tamen non videtur dubium, quin discursu temporis, possit res ad eum statum deuenire, in quo ad maius commune bonum, vel religionis, vel Ecclesiæ expediat hunc modum viuendi, in domibus professis Societatis mutare, maximè in aliquibus locis, in quibus religio, aut fides plurimum labefactata sit: non ergo fuit conueniens Societatem professam, nouo obligari voto ad huiusmodi mutationem non admittendam.

4. Tria breuiter circa votum hoc sunt explicanda, scilicet finis, materia, & obligatio huius voti, ex quibus facile patebit responsio ad rationem dubitandi positam. Ad finem huius voti explicandum duo proponit fundamenta B.P.N. Ignatius in dicto cap. 2. 6. partis constit. Primum est, paupertatem esse murum firmum religionis, & ideo in sua puritate esse conseruandam, quantum diuina gratia inspirante, fieri potuerit. In 10. autem p. §. 5. *propugnaculum religionum*, eam appellat, quas in statu suo, & disciplina conseruat & à compluribus hostibus defendit. Quæ doctrina consentanea est illi, quam tradit D.Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. paupertatem esse primum fundamentum perfectionis acquirendæ. Quod etiam asseruit S. Bonauent. in Breuiloquio p. 5. cap. 6. dicens, ad integritatem perfectionis primò requiri recessum à malo superbiæ, quod fit per paupertatem spiritus, & idem significat opusculo de reformatione mentis p. 2. c. 16. 17. & 18. & latè in Apologia pro Euangelica paupertate; cuius rei rationes, & causas latè in tomo superiore tractauimus disputando de variis votis paupertatis.

(1. punctum circa hoc votũ quoad finem eius. Fundamentum vnum pro tali fine. — D. Thom. — D. Bonau.)

5. Secundum fundamentum est, humanæ naturæ hostem ad hoc propugnaculum, ac refugium debilitandum maximè eniti solere atque ea, quæ à primis fundatoribus benè ordinata fuerãt immutare. Quod & experientia ipsa satis notum est, & ex priori fundamento sequitur: nam cùm dæmon nitatur totam destruere religionem, maximè procurat eius fundamentum conuellere & murum, ac propugnaculum eius euertere, quia illo sublato facile poterit tota religio expugnari. Vnde prudenter adnotauit Nauarrus licèt votum paupertatis inter tria substantialia religionis infimum sit, vt docet D.Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. & ex obiecto eius facile constat: & quanuis etiam sit obseruatu facilius, quia facilius est nostra, quàm nos ipsos quoad corpus vel animam relinquere, vt dixit Greg. hom. 33. in Euãgelia: nihilominus violationem paupertatis maiora nocumenta religionibus attulisse, vel quia frequentior est propter maiorem ex parte dæmonis impugnationem, eo quòd eius malitia, aut minor apparet, aut magis latet, faciliúsque proinde dissimulatur, ac permittitur ex parte prælatorum (cùm tamen pro castitate maximè pugnet probrum, ac pudor; pro obedientia, superior cuius interest vt pareatur) vel etiam quia est maximè accommodata commoditatibus corporis, nam pecunia generale instrumentum est ad omnes illas; vel denique, quia rerum proprietas maximè contraria est ordini religioso, qui *hinc læditur penitus, & mutatur*, vt dixit Alexander III. in Concilio Lateran. p. 49. cap. 15.

(Fũdamentũ alterum. — Nauar. — D.Thom. — D.Gregor. — Alex. III.)

6. Ex his ergo duobus fundamentis concludit S. Ignatius finem huius voti esse, *vt quod in nobis scitum fuerit, hac in parte Societati prospiciamus*; quod aliis verbis dictum est à Gregorio XIII. in constitut. *Ascendente Domino, ad paupertatis quæ regularis instituti murus est, & propugnaculum ad perfectionem tuendam.* Vt enim sustentetur ædificium, & vrbs defendi possit, nihil magis curandum est, quàm vt fundamentum firmum maneat, & murus integer, ac illæsus. Et ideo Alexander III. in dict. cap. 15. Cistertienses religiosos vehementer exhortatur, *vt domus illæ* (ait) *quæ à prima sui origine in ordine vestro sunt fundatæ, constitutis, & ordinatis terminis sint contentæ*; loquitur autem de terminis paupertatis. Et eandem solicitudinem adhibuerunt reliqui Pontifices grauissimas pœnas imponentes violatoribus paupertatis religiosæ, vt in Superiori tomo vidimus. Et gloriosi Patres Dominicus, & Franciscus specialem maledictionem suis religiosis transgredientibus paupertatem à se institutam, reliquerunt, vt Bonauent. in Opuscul. de Christi paupertate, de S. Dominico refert, & de S. Francisco legitur in speculo Minorum.

(Cõcluditur 1. punctum seu finis dicti voti. — D. Bonau. Specul. Min.)

7. Vt autem ad secundam partem (id est, materiam huius voti) explicandam accedamus, distinguenda est duplex mutatio paupertatis religiosæ, vna quoad factum tantùm, alia etiam quoad ius. Prior habet de se intrinsecam malitiam; nam consistit in transgressione substantialis voti paupertatis religiosæ; posterior verò, per se spectata, non est intrinsecè mala, aut prohibita, quia non fit per violationem iuris, sed per mutationem illius, factam ab eo, qui potestatem habet, vt supponimus. Alij ergo fundatores vel protectores religionum adiunctis pœnis, aut maledictionibus præcauerant, ne fieret mutatio à religiosis circa paupertatem, quoad factum, id est, quoad custodiam, vel transgressionem paupertatis promissæ; non verò remedium aliquod prouiderunt, ne institutio ipsa talis, vel talis paupertatis mutaretur: & ita videmus plures religiones, fortè sine culpa, quamuis non sine aliqua primi feruoris remissione, rigorem primæ institutionis suæ, quoad obseruantiam paupertatis, per indulta Apostolica temperasse; cui certè indulto, etiam sponte oblato, virginem Claram renunciasse legitur. Beatus autem Ignatius ad obseruationem paupertatis promissæ durante eius obligatione, nullam pœnam, vel maledictionem adiungendam censuit, præter eas, quæ in iure communi continentur, & alia media, quæ ad generalem regularum, & constitutionum obseruationem prouidit: vt lib. 4. à cap. 7 vidimus: præcauere autem studuit, ne in iure ipso paupertatis, quod pro Societate statuebat, relaxatio fieret, quod facere non potuit, per comminationem, aut maledictionem, quia talis mutatio (vt dixi) non erat per se mala, & ideo id fecit adiungendo nouam obligationem per hoc votum, cuius materia est, *nec procurare, nec consentire, vt relaxatio paupertatis in Societate fiat, etiam eo modo, quo aliàs sine culpa fieri posset.*

(2. punctum id est materia eiusdem voti. — Quid alij fundatores pro paupertate prouiderint. — Quid B. Ignatius.)

8. Et simile de voto, quod interdum fieri solet, de non petenda dispensatione circa obseruationem promissæ castitatis: nam mutatio in voto iam facto media dispensatione, non est per se mala; tamen per se loquendo, melius est in voto facto perseuerare, & non facile dispensationem petere, & ideo votum illud non petendi dispensationem, & per se bonum est, & distinctam habet materiam ab ipso voto castitatis. Aliud est enim non ducere vxorem; aliud non petere dispensationem, ad ducendam illam. Et fieri potest, vt aliquis violet hoc posterius votum, petendo dispensationem, & non violet votum castitatis; maximè si illa non vtatur. Imò fieri etiam potest, vt neque vtendo illa, agat contra votum castitatis; quia licèt dispensatio malè fuerit petita, concessa tamen valida fuit, & ita abstulit votũ castitatis.

(Explicatur hæc Ignatij prouidentia exemplo.)

Et è

Et è contrario, posset quis violare votum castitatis,& non aliud votum, non petendi dispensationem; vt si absque dispensatione duceret vxorem. Ita ergo in præsenti, votum hoc,& bonum est & distinctum à voto paupertatis, quia distinctam habet materiam. Aliud est enim non habere proprium,nec redditus vel capellanias,& cætera,quæ sunt materia voti paupertatis in Societate: aliud verò non admittere relaxationem in hoc instituto paupertatis, quod est optima materia huius voti: tum quia perseuerantia in primo spiritu religionis per se melior est, tum etiam, quia relaxatio paupertatis,solet esse occasio cadendi simul à tota obseruantia rigorosa religionis, vt docuit S. Bonauent. tomo 1. Opusc. in epist. de Reformandis fratribus,& Dionysius Carthus. in Opusc. de Reformatione claustr. art. 17. Dinstinctio autem inter hæc vota,& eorum materias,eodem signo percipi potest: nam si professus Societatis habeat proprium, &c. peccauit contra votum solenne paupertatis, non tamen propterea violabit hoc votum,quandiu non assenserit, vt simile quid per modum iuris, seu dispensationis in Societatem introducatur;& è conuerso si præbeat hunc assensum, violabit hoc votum, quanuis nihil contra paupertatem peccet. Vnde etiam obiter intelligitur ratio ob quam soli professi hoc votum emittant:quia nimirum ad illos pertinet præcipuè Societatis gubernatio, & illi soli habent suffragium in Congregatione generali,in quo sola posset huiusmodi alteratio fieri:& ideo professos obligando, satis fuit in hac parte Societati prouisum.

D. Bonau. Carthus. Cur professi hoc votum nuncupent.

9\. Atque ex his facile erit tertium, quod proposuimus, explicare; qualis scilicet obligatio ex hoc voto nascatur: omne enim votum obligat ad executionem suæ materiæ: materia autem huius voti est, non admittere relaxationem circa paupertatem in Societate institutam: ergo ad hanc obseruationem obligat. Vt autem hæc obligatio exactiùs declaretur, & dubitationes, quæ insurgere possunt, expediantur: ponderanda sunt verba, quibus materia huius voti in Constitutionibus proponitur. Nam in 6. p. cap. 2. §. 1. sic dicitur, *Promittant se ad innouationem constitutionum, in his, quæ ad paupertatem pertinent; nihil facturos, nisi magis restringendam iudicarent.* Vbi primùm expendo hoc votum purè negatiuum esse, quia non obligat ad aliquid agendum, sed tantùm ad non agendum, vt planè constat ex illis verbis, *Nihil facturos.* Non ergo peccabit contra hoc votum professus, qui viderit alios procurare huiusmodi relaxationem,& non restiterit; aut dissuaserit, quãuis possit: quanuis enim in illa omissione possit peccare contra charitatem suæ religioni debitam; quomodo etiam posset in simili casu peccare non professus, qui hoc votum non emiserit; non tamen transgredietur hoc votum, quia per illud non obligatur ad impediendum, vel resistendum, sed tantùm ad non agendum. Quod si quis obiiciat; quia non resistens cooperari censetur in moralibus, argumento cap. *quantæ*, de sentent. excommun. ibi, *eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cùm possint, manifesto facinori desinunt obuiare.* Respondetur in primis, id procedere in casibus in iure expressis, & ita declaratis, qualis est, in illo textu. Deinde quoad culpam apud Deum, solum habere hoc locum iuxta mensuram obligationis, quam aliquis habet ad impediendum, vel resistendum. In præsenti autem hæc promissio, vel obligatio eius, non extenditur ad huiusmodi actionem, & ideo, qui illam omittit, non censetur moraliter cooperari.

3\. punctum id est obligatio huius voti exponitur. Est obligatio purè negatiua nihil faciendi contra paupertatem. Obiectio diluitur.

Quid autem sub illa negatione, *nihil facturos* comprehendatur, in declaratione sic exponitur, *quòd nunquam assentietur ad immutandum, quod ad paupertatem in constitutionibus pertinet; nec in conuentu totius Societatis congregatæ, nec per seipsum vlla ratione id curando.* Ex quibus verbis colligo duas actiones in genere prohiberi, ex vi huius voti: prima, ac præcipua est, si contingat in Congregatione generali de hoc puncto tractari, nunquam ferre suffragium, vt paupertas relaxetur, quod suffragium decisiuum est,& ideo circa illud maximè vrget obligatio: nam si ibi obseruetur, quidquid antea præcesserit, non multum nocebit Societati, quia nulla poterit fieri mutatio, regulariter loquendo. Propter periculum autem, quod imminere posset, additur, seu prohibetur secunda actio, quæ est. quacunque ratione procurare, vt talis relaxatio fiat, vel à Societate admittatur;& in Bulla *Ascendente Domino*, additur, *se nunquam quacunque ratione acturos, vel consensuros*; quod tamen intelligo de consensu cooperatiuo, & dante auctoritatem, vel efficaciam aliquam huiusmodi mutationi: nam verba illa ex constitutionibus sumpta sunt,& iuxta illas sunt interpretanda; itaque per illam negationem prohibetur omne consilium, seu suffragium, etiam consultiuum de tali relaxatione facienda,& à fortiori omnis positiuus fauor, aut procuratio, non autem sola permissio. 10.

Actiones duæ per vnã negationem vetantur. Vna. Altera.

Statim verò oritur dubitatio, an sit contra hoc votum, iudicare in aliquo euentu esse expediens talem relaxationem facere. Nam si licet interiùs ita sentire; licebit & verbis id proferre,& actionibus procurare: nam per se bonum est,& melius id velle, & desiderare, quod religioni magis expediens iudicatur; nec votum potest hoc impedire, quia impediret maius bonum. Quòd autem illud iudicium possit esse licitum probatur, quia potest esse verum, nam vt in num. 3. obiiciebamus, tanta esse posset mutatio in rebus humanis, vt omnino expediat ad maius bonum religionis habere redditus in communi, vel aliquid simile. Respondetur posito illo casu, cessare huius voti obligationem, exemplum est in voto de non petenda dispẽsatione, posito enim, quod validum sit; vt lib. 2. de materia voti cap. 11. num. 6. attigimus, & si alij, quos sequitur Sancius lib. 4. de voto cap. 8. à num. 20. non admittant; planè non obstante absoluta eius forma si casus occurrat, in quo pensatis omnibus prudenter iudicetur melius, & gratius Deo esse petere dispensationem, cessat obligatio illius voti, iuxta communem sententiam Doctorum Richard. in 4. d. 38. art. 9. q. 3. supplem. Gab. ibi q. 1. art. vlt. Anton. 2. p. tit. 11. cap. 2. §. 9. ad fin. Soto lib. 8. de Iustit. q. 9. versùs finem, Syluest. *votum* 2. q. 24. Angel. *votum*. 3. n. 20. ita ergo in præsenti. Ratio autem generalis est, quia votum tantùm esse potest de meliori bono, vt in citato lib. de voto c. 7. dictum est, & ideo non potest esse impeditiuum maioris boni: ergo etiam in præsenti, non obligabit votum quando eius materia ita mutata est, vt seruari non possit, sine impedimento maioris boni. Neque oportuit hoc in ipso voto explicari, quia hæc conditio generalis est omni voto, vt scilicet eius obligatio cesset, eo ipso quòd materia eius, vel inutilis facta est, vel maius bonum impediens. Vt autem hoc sine scrupulo fiat, oportet, vt sit euidens, & certa mutatio illa facta ex parte materiæ: nam in dubio melior est conditio ipsius voti, cùm de absoluta promissione certò constet. 11.

Quæstiun. 1. an cessare possit huius voti obligatio. Eius resolutio pro casu certo. Sanch. Richar. Gabr. Anton. Sot. Syluest. Angel.

Non videtur tamen fore contra tale votum, in casu talis dubij, rem ipsam agitare, ac discutere;& rationes 12.

Quid in casu dubio. rationes dubitandi, in vtramque partem proponere, & quid verisimilius, aut probabilius appareat, proferre; nam supposita prædicta dubitatione, hæc omnia non solùm per se honesta sunt; sed etiam necessaria ad commune bonum, vt in simili dubio vitetur periculum alicuius maioris incommodi totius religionis. Vnde etiam addo in simili euentu, quamuis rei veritas, & necessitas non possit certò, & euidenter cognosci, non fore contra votum totam dubitationem, & rationes eius Summo Pontifici proponere, vt ipse statuat, quod toti religioni melius esse iudicauerit: quod etiam securiùs fiet; si priùs ab ipso facultas petatur, vt non obstante tali voto possit vnusquisque quod sentit, vel opinatur, liberè proponere.

13. Quæstiun. 2 An acceptari queat dispensatio oblata in hoc voto. 1 sẽsus eius resoluitur. Obiectio diluitur. Occurrit verò statim dubitatio illa, scilicet, an obliget hoc votum non solùm ad non petendam dictam relaxationem, sed etiam ad non admittendam illã motu proprio à Pontifice concessam. Dupliciter autem potest hoc à Summo Pontifice cõcedi, scilicet præcipiendo, vel indulgẽdo. De priori modo nulla est quæstio; quia obediendum omnino est præcipienti Pontifici. Dices, Pontifex vt Pontifex non habet ius præcipiẽdi in his materiis, quæ pertinẽt ad consilium; vt est autem supremus prælatus religionum, nihil potest præcipere cõtra regulam, maximè, quæ voto firmata est: ergo in eo casu non tenebimur obedire tali præcepto. Respõdetur materiam illam esse capacem præcepti Põtificis, vt Pontifex est; si supponamus hîc & nunc prudenter iudicari talem paupertatem esse nociuã, vel impeditiuam maioris boni talis religionis, in ordine ad finem sibi præstitutũ; nam licèt profiteri, aut non profiteri paupertatem, absolutè loquendo, non sit materia præcepti, sed consilij; supposita tamen professione religionis seruare in eo statu hunc, vel illum modũ paupertatis potest esse materia præcepti Pontificis, quia potest esse medium moraliter necessarium ad commune bonum talis status à Pontifice in Ecclesia Catholica approbati; sicut posset Põtifex à principio approbare talem religionem cum hoc modo paupertatis, & non cum strictiori, vel laxiori, & à fortiori posset prohibere, ne quis talem statum profiteretur, nisi sub tali paupertate, vt per se constat. Ita ergo postquam semel approbauit religionem cum vno genere paupertatis, potest mutatis temporibus, illam approbationem reuocare, vel mutare, prout expedire censuerit, & consequenter prohibere, ne deinceps quis talem statum profiteatur nisi sub tali paupertate. Tenebitur ergo religio parere huiusmodi præcepto, quod iustum præsumitur, quandiu oppositum euidens non est, manãtque à Summo Pontifice quatenus talis est, quia ad illum sub hac ratione spectat religionũ instituta approbare, vel mutare, continẽtque in virtute illud præceptum vel dispensationem voti, vel declarationem quod cum talibus circunstantiis non obliget. Imò supposita hac declaratione, vel manifesto fundamẽto

Quid si attendatur vt est prælatus religionum. eius, posset Summus Pontifex, etiam vt supremus prælatus religionum illam mutationem facere, & sub obedientiæ virtute præcipere, quia non esset contra votum, nec propriè contra regulam, sed esset rationabilis mutatio regulæ, ad meliorem totius regulæ obseruationem ordinata.

14. Aliorum resolutio per viam irritationis Reiicitur 1. Dicũt etiam aliqui, posse Pontificem, vt supremum religionis prælatum, irritare hoc votum suo arbitrio, & consequenter præcipere relaxationem paupertatis, admittendo dominiũ, v.g. in domibus Societatis. Sed mihi valde probabile non est posse Pontificem hoc votum irritare, quia est votũ quodammodo de substãtia talis status, vel certè per se annexum illi: vota autem huiusmodi non possunt irritari à Prælatis religionũ. Item quia in potestate irritandi, quoad materiam, vel obiectum, nõ videtur excedere, per se loquendo, Summus Pontifex Præpositum Generalem cuiuscunque religionis respectu suorum subditorum; quia ex eadem traditione, & ex eodem voto obedientiæ, nascitur illa potestas: certum est autem non posse Præpositum Generalem irritare hoc votum: ergo nec Pontifex. Secundò. Item quia aliàs posset pro sua voluntate, sine alia iusta causa, hoc votũ tollere, quod incredibile est, quia est contra intentionem vouentium, & totius religionis, quæ nunquam voluit, quoad hanc partem, tribuere alteri potestatem dominatiuam. Tertiò. Sicut etiam non est verisimile posse Pontificem irritare suo arbitrio, & sine causa votum abstinendi à carnibus, & lacticiniis, quod religiosi minimi emittunt. Quartò. Addo insuper etiam ablato hoc voto, non posse absque legitima causa præcipi Societati professæ, vt admittat dominium, quia illud est contra votum solenne paupertatis, cuius obligatio auferri non potest, sine causa legitima: necesse est ergo, vt virtualis dispensatio, vel interpretatio intercedat, quæ non potest esse sine causa iusta, vel cogente. vnde quia talis causa rara est, & difficilis ad æstimandum, ideo Pontifex rarò, vel nunquam talia præcepta religionibus imponit.

Alio ergo modo potest hoc Pontifex cõcedere indulgendo sicut Concilium Trid. sess. 25. ca. 3. de Regularibus, concessit ferè omnibus religionibus, vt possent habere bona immobilia etiam quibus antea non erat permissum. In eo autem casu dubitari potest, an si Pontifex nunc similem cõcessionẽ faciat Societati professæ, possent licitè professi illam acceptare sine transgressione huius voti. videntur enim non posse, quia promittunt se nunquam, quacunque ratione acturos, aut consensuros in huiusmodi relaxatione: ergo cùm tunc non cogantur acceptare; nec licitè consentire possunt. Sicut qui vouit non petere, neque accipere dispensationem voti, non potest licitè illam acceptare, etiamsi Pontifex illam concedat. 15. 2. sensus eiusdẽ quæstiunculæ. Arguitur in partem neg.

Nihilominus probabilius censeo: hoc votum non obligare professos Societatis ad non acceptãdam illam Pontificis concessionem. Quod in simili casu videntur sensisse Patres secundæ cõgregationis generalis, quando cesserunt illi concessioni Concilij Trid. nam id fecisse videntur, non ex necessitate, & obligatione prioris voti, sed quasi denuo illud confirmantes, vt significant illa verba canone 21. *Congregatio totius Societatis nomine, cessit cuicunque iuri prouenienti ex concessione Concilij Trid.* Habebat ergo ius non cedẽdi, si vellet. Et infrà, *vt iuxta nostras constitutiones, & vota, quæ post professionẽ emittũtur, in professis, ac ipsorum domibus paupertatem retinere.* quæ verba indicãt quasi nouam voti cõfirmationem spontaneam, ac merè volũtariã: & ideo in actis eiusdem Congregationis, propositũ refertur, *an placeret decreto Concilij renũciare:* & ab omnibus respõsum esse, *Placet.* quæ verba indicãt nõ ex obligatione huius voti; sed ex amore perfectionis id fecisse. Præterea suprà ostensum est, verba illa, *nunquam acturos, vel consensuros,* iuxta mentem constitutionum interpretanda esse: in cõstitutionibus autem solùm ponitur pro materia huius voti, non procurare vllo modo, neque esse causam huius mutationis: ergo acceptare illam, si à Põtifice fiat, non est contra hoc votum. Neque est contra verbũ illud *non consensuros,* nam ibi est sermo de consensu cooperatiuo in actionem, seu negotiationem huic voto 16. Pars affirmãs probatur primò à simili. Probatur 2. diluendo argumentũ num. præcedentis.

voto contrariam, cuiusmodi esset suffragium in Congregatione; acceptatio verò hæc, neque est consensus cooperatiuus, sed receptiuus, vt sic dicam: neque etiam est in actionem voto contrariam; sed in eam tantùm, quam summus Pontifex auctoritate sua efficere potest. Tandem id ostenditur retorquendo exemplum adductum: nam si quis voueat præcisè, non petere dispensationem, aut non procurare licentiam ad aliquid faciendum; & superior suo nutu offerat dispensationem, vel licentiam, non est contra votum illam acceptare; quia minus est acceptare, quàm petere, & obligatio voti non est extendenda vltra rigorem verborum, nisi aliud certò constet de intentione vouentis. Ita ergo est in præsenti.

Probatur 3. retorquendo exemplum partis negantis.

17. Dices, ergo si Societas professa nunc velit vti concessione facta à Concilio Tridentino, posset id facere, sine læsione huius voti. Respondetur negando sequelam, quia res non est integra, neque in eodem statu, postquam enim Societas cessit illi priuilegio, virtute confirmauit votum solenne eiusdem paupertatis, non obstante illo; & in eodem sensu professi sunt eandem paupertatem successores omnes, & consequenter per hoc votum promittunt paupertatem illam, quam sic professi sunt, illæsam conseruare, nihil ex parte sua innouando, quod ad relaxationem pertineat; reuocare autem cessionem factam, præsertim postea à sede Apostolica cum reliquo instituto toties confirmatam, esset magna relaxatio; & ideo sine dubio esset contra hoc votum. Secus autem erit si vel summus Pontifex, vel aliud Concilium generale in futuro tempore denuo similem facultatem faciant, nam tunc habebit Societas eandem libertatem renuntiandi, vel acceptandi illam, quam habuit secunda Congregatio generalis, circa decretum Concilij Tridentini.

Instantiæ contra proxima dicta occurritur.

18. Posset præterea circa hoc votum dubitari, an obliget solùm circa paupertatem professorum, & domorum professarum, vel etiam circa alia, quæ pertinent ad paupertatem scholarium, collegiorum, & domorum probationis: & ratio dubitandi sumitur ex verbis illis declarationis cap. 2. 6. p. *Innouare quod ad paupertatem attinet, est relaxari ad redditus, vel possessionem vllam in proprium vsum,* &c. Constat autem hæc solùm pertinere ad domos professas. Imò hinc oritur dubium, an hoc votum solùm obliget ad non procurandam relaxationem quoad hæc bona immobilia, non verò circa omnia alia, quæ in paupertatis vsu Societas obseruat, vt lib. 4. à cap. 7. vidimus. Respondeo breuiter obligationem huius voti, extendi ad totam materiam paupertatis, prout cadit sub votum in Societate factum, in quocunque gradu seu statu illius factum sit. Hoc satis explicatum est in dicta constitutione Gregorij XIII. illis generalibus verbis, *Nunquam acturos, vt quæ in constitutionibus Societatis circa paupertatem ordinata sunt, immutentur.* in Constitutionibus autem; tam sunt ordinata, quæ pertinent ad collegia, & domos probationis, quàm cætera. Et ratio reddi potest, quia professi non tantùm hoc promittunt propter seipsos, vel domos suas, sed pro tota Societate, cuius cura, & præcipua gubernatio illis incumbit. Vnde quod in prædicta declaratione dicitur, ideo est, quia illa est præcipua, & magis propria materia voti paupertatis in Societate. In 10. autem p. constit. §. 5. additur, *non accipere stipendia pro nostris ministeriis, & non applicare redditus Collegiorum ad vtilitatem domorum;* quatenus ergo hæc vel alia pertinent ad materiam voti paupertatis in Societate, eatenus eorum immutabilitas sub hoc votum cadit. De quo inquiri etiam posset, an sit solenne, vel simplex; sed ex materia, & modo quo fit, & ex intentione Constitutionum, & Bullarum constat esse simplex.

Quæstiun. 3. quorum bonorum paupertas non relaxanda. Ratio dubij.

Resolutio.

Satisfit rationi dubij.

Dictũ votũ simplex est.

CAPVT VII.

De voto non ambiendi dignitates, quod professi Societatis emittunt.

1. Forma, sub qua hoc votum à professis Societatis emittitur, ita habet: *Præterea promitto nunquam me acturũ, vel prætensurum, ne indirectè quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem in Societate eligar, vel promouear. Promitto præterea nunquam me curaturum, prætensurúmve, extra Societatem, prælationem aliquam, vel dignitatem.* præscripta est hæc forma in 1. & 3. Congregatione generali, & sumpta est ex 10. cap. const. §. 6. & eisdem ferè verbis probatur in constitutione; *Ascendente Domino*; sæpe citata: *Neque prætensuros* (dicitur ibi) *ne indirectè quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem intra vel extra Societatem eligantur.* De hoc igitur voto nulla est controuersia, quin licitum, & sanctum sit, vt expresè docuit D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. & ib. Caiet. & Soto lib. 2. de Iustitia q. 2. art. 2. ad 3. Antonin. 3. p. tit. 20. c. 2. §. 6. & ratio est; quia tale votum euidenter est de meliori bono.

Vera suppositio.

D Thom. Caiet. Sot. D. Anton.

2. Vt autem hoc explicetur, aduertendum est, quæstionẽ esse inter Theologos, an appetere Episcopatum, vel procurare illum (& idem est cum proportione de qualibet alia prælatione) illicitum sit, quam citati Doctores ibidem tractant, & plures refert Henriq. in sua summa lib. 10. c. 32. n. 3. in commento; sentiúntque id esse illicitũ, ac pertinere ad ambitionem, vel præsumptionem; quod etiam docent Card. in Clem. *in plerisque.* de elect. q. 7. Abb. in cap. *non est.* de voto n. 9. idémque insinuauit Augustinus 19. de Ciuitate, cap. 19. dicens, *locus superior sine quo populus regi non potest, etsi administretur vt decet, tamen indecenter appetitur.* & Chrysostomus lib. 3. de sacerdotio parum à principio, cùm multa commemorasset Episcopo necessaria, subdit, *intérque illud præcipuum, sacerdotis animum honoris illius desiderio vndique vacare.* & infrà sibi obiiciens illud Pauli; *Si quis Episcopatum desiderat,* &c. respondet, *At ego non operis ipsius, sed dominationis ac potentiæ desiderium pestilens esse dixit.* Quod eleganter prosequitur ambitionis pericula exaggerans. Idem verò hom. 3. in Acta, cùm ita ipsiusmet Episcopatus periculum extulisset, vt paucos ex eis saluati, & alia similia dixisset, subdit, *Hæc loquor non vt vobis pudorem incutiã, sed vt vestrã cohibeam cupiditatem: quem enim conscium adibis, si procuraris vel per seipsum, vel per alium? quibus oculis intueberis illum, qui tibi fuit auxilio? quid habebis quid excuset?* & hom. 66. in Matth. tractans illa Christi verba, *Principes Gentiũ dominantur eorũ,* Mat. 20. ait, illis ostendisse Christum, gentiũ mores esse prima quæque appetere. *Tyrannica* (inquit) *hæc passio est, & nonnunquam eximios etiam viros perturbat: quapropter cùm vehementiore castigatione indigent, acriùs etiã ipse insurgit comparatione gentium tumentem ipsorum animum retinens: nam qui primatum quærunt, sibiipsis dedecori sunt, ignorantes hoc se pacto in infima detrudere.* Similia habentur in imperfecto hom. 35. inter alia, *Quicunque desiderat primatum in terra, inueniet confusio*

Episcopatũ appetere illicitum esse probatur authoritate. Henriq.

Cardin. Abbas. August.

Chrys.

Auth imperfect.

confusionem in cœlo, vt iam inter seruos Christi non sit de primatu certamen. Et infrà, *Volens Dominus duorum fratrum ambitionem extinguere, & decem discipulorum inuidiam, introduxit differentiam inter Principes mundiales, & ecclesiasticos, ostendens, quia primum in Christo, neque ab aliquo appetendus est non habente; neque alteri inuidendus est non habenti.* Hæc autem & similia dicuntur à sanctis Patribus de appetitu prælationis, quatenus in ea honor, excellentia, & superior potestas spectatur, & concupiscitur: nam hoc modo talis appetitus, & omnis prætensio, quæ ex illo procedit, malitiam habet ambitionis, & vanæ præsumptionis.

Quam Episcopatus appetitionem damnent hi Patres.

3. Si ergo votum sumatur, quatenus coërcet hoc vitium & inordinatum appetitum, manifestum est esse optimum, & religioni valde expediens. Primum patet, quia abstinere ab huiusmodi vitio, optimum est: ergo promissio de cauendo hoc vitio, etiam est optima. Nec refert quòd per se, & ex diuino, ac naturali iure teneamur vitium hoc fugere, tum quia ea etiam, quæ per se bona, & necessaria sunt, laudabiliter Deo vouentur; vt tract.6. est ostensum in lib. 2. de voto cap. 3. tum etiam vt augeatur obligatio; quia fortasse in huiusmodi negotio inordinatio tantùm esset venialis culpa, quæ interueniente voto, erit mortalis; tum denique, quia ad aliquod amplius obligat hoc votum, quàm ad vitandum id quod per se malum est, vt statim dicam.

1. Assertio bipartita.

Ostenditur pars prior.

4. Secundum auté probatur, quia nullum vitium potest esse magis perniciosum communitati, præsertim religiosæ, & specialiter Societati. Ex hoc enim vitio inuidiæ, dissensiones, contentiones, calumniæ, quæ sunt pestes cuiuscunque communitatis, oriuntur; vt sumitur ex Basilio in constitutionibus monast. c.10. & ex Augustino 5. de Ciuit. c.12. & sequentibus; & ex Philosophis Plutarcho in moralibus lib. de Auditoris officio, ante medium. Et ideo Plato in Gorgia, quem laudat Eusebius lib.12. de Præpar. Euangel. c.4. dixit, *Nemo sponte ad gubernandam Rempublicam accurrat.* Quòd si hoc verũ est de seculari Republica, multo magis de Ecclesiastica; cuius gubernatio ad spirituale bonum subditorum ordinatur. & ideo Leo Papa epist.85. aliàs 83. c.1. refertur c. *miramur.* 61. d. non solùm grauiter reprehendit, qui Episcopatum ambiunt; sed etiam qui ambientes eligunt: *Non est hoc* (inquit) *consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen: integritas enim præsidentium, salus est subditorum; & vbi est incolumitas obedientiæ, ibi est forma doctrinæ. Principatus autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiamsi moribus, aut actibus non offendit, ipse tamen initij sui est perniciosus exemplo: & difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Quæ grauissima sententia maiori quadam ratione locum habet in Congregatione religiosa, tum quia non solùm salus, sed etiam perfectio singulorum, ex vita, & exemplo præsidentis magna ex parte pendet: tùm etiam, quia totum religionis bonum ex obedientia pendet, quæ ex ambitione maximè perturbatur. Nam, vt dixit Simachus Papa in Synodo Romana cap.1. *quos amor dominationis inuadit; etiam iugum Ecclesiasticæ disciplinæ facit respuere.* & ideo dixit idem Pontifex epist. 1. c.5. *cùm hic excessus in laica conuersatione culpetur, quis dubitat quin religiosis ac Deum timentibus incutiat opprobrium?* habetur in cap. *nullus itaque* 1. q.1. Et rationem explicuit optimè Bonifacius 3. p. in cap. *quorundam*, de electionibus in 6. Quia religiosus ambiens dignitatem, suæ professionis oblitus, incipit retro respicere. Denique nihil perfectionis, imò & virtutis viam ita impedit, sicut ambitio; est enim, vt scripsit Bernardus serm.6. in Psal. *Qui habitat, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem.* Qui etiam legi potest epist.42. & 126.

Ostenditur posterior.

Basil. D. August. Plutarc. Euseb. D. Leo. Simac. Papa. Bernard.

5. Ob hanc ergo causam tanta solicitudine præuenit B. Ignatius, vt huic vitio in Societate viam omnino præcluderet, mediante hoc voto speciali professorum, quod illis maximè conueniens fuit, quia & intra Societatem præcipua gubernatio ad eos pertinet, & extra Societatem illi esse possunt, ad huiusmodi dignitates aptiores. Et propter hanc etiam causam potuit esse in hac religione votum hoc magis necessarium, quàm in aliis: quia faciliùs poterat hoc vitium eam impetere, eo quòd professi eius futuri erant, quoad fieri posset, literis eruditi, & ad Ecclesiastica quæcunque ministeria idonei, & in eis plurimum exercitati, vnde etiam facile consequi poterat, vt inter Principes, & Prælatos Ecclesiæ familiariter versarentur, illisque grati, ac beneuoli existerent: quæ omnia & multa alia, quæ ab vnoquoque considerari possunt, facile poterant ambitionis motus excitare, vel etiam promouere, nisi quantum est ex parte instituti, hoc remedium esset adhibitum: quod non solùm vtile est post professionem, quando ipsum votum emittitur; sed etiam à principio his, qui in nouitiatu instituuntur: quia statim hoc spiritu imbuuntur, vt concipiant nihil esse magis contrarium fini, ad quem in hac religione tendunt, quàm inordinatum ambitionis affectum: ac proinde etiam factum est, vt nulla in re superiorum prouidentia magis inuigilet, quàm in hoc vitio à Societate exterminando, tum prælaturas intra religionem, soli Generali committendo; vt lib. 10. c. 3. dicetur: tum etiam cum debita reuerentia procurando ne electio alicuius extra religionem à Pontifice intentata, ad effectum veniat, vt non semel cum diuina gratia perfectum est, & in historiis Societatis legitur; quoad ipsum verò generalatum vna inter alias perpetuitatis eius causas, redditur in 9. p. cap. 1. in declarat. lit. A. *quod longiùs recedet omnis cogitatio, & occasio ambitionis, quæ huiusmodi officiorum pestis est: si certis temporibus esset eligendus.*

Applicatio dictorũ ad Societatem.

Vide Ribadan. & Orlandin. citatos cap. sequum. 22.

6. Addendum verò vlteriùs est per hoc votum, non solùm prohiberi id, quod per se, & natura sua malum est, sed etiam aliquid de se indifferens, quódque iusto aliquo titulo honestari potest. Quanquam enim appetere prælationem propter excellentiam, & potestatem, malum sit; appetere illam propter fructum aliorum, & propter vigilias, & labores eius, non est ex se malum, imò potiùs habet speciem boni, dicente Paulo, ad Timotheum 3. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Ex quo fit, vt procurare Episcopatum; si fiat ex moderato affectu, propter dictum honestum finem, & cum aliis circunstantiis debitis, non sit malum ex natura rei, & aliquando fortasse posset esse meritoriũ, si Episcopatus vel prælatio multum haberet laboris, & parum honoris, aut temporalis vtilitatis, & ideo pauci, vel nulli essent digni qui illum acceptare vellent. Per hoc igitur votum, non solùm obligantur professi Societatis, non procurare prælationẽ, extra vel intra Societatem ambitiosa, vel turpi intentione, aut præten

2. Assertio.

Explicatur.

prætentione, sed etiam si ea prætentio aliquo titulo vel colore honestari videatur. Hoc constat ex ipsa forma vouendi, *nunquam me acturum, curaturum, aut prætensurum*; quæ verba indifferentia sunt ad prætentionem aliàs licitam, vel illicitam: sicut qui absolutè vouet castitatem, non solùm promittit abstinere ab illicitis actibus venereis, sed etiam à licitis matrimonij. Neque obstat quòd in §. 6. 10. p. constit. dicitur, *erit summi momenti, vt perpetuò felix status Societatis conseruetur, diligentissimè ambitionem malorum omnium in quauis Republica, vel Congregatione matrem, submouere*, &c. Dicimus enim, licèt hic sit principalis finis huius voti, non tamen esse adæquatam materiam eius, quia ad illum finem consequendum medium conuenientissimum fuit, omnino *præcludere aditum ad huiusmodi dignitates quærendas*, vt statim in eadem constitutione additur: non præcluderetur autem aditus, moraliter loquendo, nisi absolutè omnis prætentio, abstrahendo à licita, vel illicita prohiberetur: nam tunc omnibus aperta maneret ianua, vt rationabiles causas suæ prætentionis confingerent.

Probatur ratione ex ipsa forma vouendi.

Instantia remouetur.

7. Atque ita patet ratio huius tam vniuersalis materiæ; & addi potest alia, quia quanuis interdum possit quis bona intentione, & ex rationabili causa, prælationem aliquam prætendere, tamen id moraliter loquendo, rarissimum est, & multis periculis expositum, ideóque simpliciter loquendo, melius est ab omni tali prætentione, siue licita, siue illicita in vniuersum abstinere. Est ergo illa accommodata materia voti & Societati valde necessaria. Consequentia satis patet ex dictis. Antecedens verò, & per se notum moraliter videtur, & consentaneum est testimoniis Patrum, quæ n. 2. adduximus, & quæ statim afferemus. Solùm fingi posset casus in quo non solùm esset licitum, sed etiam necessarium ex præcepto naturali, vel diuino prælationem procurare propter spiritualem salutem proximorum: vt si ponamus illam maximè periclitari, non esse aliam personam, quæ possit, aut velit ei subuenire. Hic tamen casus adeò extraordinarius est, vt cogitari potius valeat, quã timeri; quia ad pastores Ecclesiæ spectat his necessitatibus prouidere, per quam prouidentiam sufficienter potest subueniri necessitati populorum, absque prætentione, & negotiatione alicuius personæ; quæ prætentio regulariter potius impedit, quàm iuuat, quia reddit personam suspectam, & in foro Ecclesiæ minus dignam. Vt enim dixit Gregorius lib. 7. epist. 110. & habetur 1. q. 6. cap. vlt. *sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus: sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit; est proculdubio repellendus: nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo descendat*? Similiáque sumi possunt ex Clemente I. epist. 1. & ex Concilio Aurelian. II. tempore Vigilij cap. 1. Quia ergo hoc regulariter est malum, vix admitti potest casus, in quo tale medium sit necessarium ex charitate, ad subueniendum proximis.

Ratio altera pro eadẽ assertione.

Instatur de casu necessitatis.

Hic casus moraliter non datur.

Greg.

8. Esto tamen contingere possit, propter illud non oportuit exceptionem in voto facere, sed hoc relinquere generali regulæ, & naturæ voti, cuius obligatio cessat, quando tanta fit mutatio in materia. Vnde admisso tali casu, solùm id faceret, quod ad subueniendum proximis ex parte sua sufficeret: quale esset dare notitiam Pontifici, vel ei cui cura incumbit de necessitate proximorum, sese ad labores offerendo, quantum ipse voluerit, vel expedire iudicauerit; tunc enim locum habet; quod Gregorius ait 1. p. Pastoralis cap. 7. prædicationis officium nonnunquam laudabiliter appeti, id confirmans exemplo Isaiæ cap. 6. qui cupiens prodesse proximis Domino quærenti quem mitteret, vltrò se obtulit, dicens: Ecce ego, mitte me, & cap. 8. subdit, tunc esse posse laudabile Episcopatum quærere; quando per eum ad supplicia grauiora peruenire posse non dubitatur: & ideo, ait, dixisse Paulum, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*; quia illo tempore hoc dixit, quo is qui plebibus præerat, primus ad martyrij tormenta ducebatur.

Eo admisso casu satisfit.

D. Gregor.

9. Quæret verò aliquis, an desiderare, vel appetere prælationem sit contra hoc votum? vbi etiam exponendum erit, quid significetur illis verbis, *directè, vel indirectè*. Atque adeò quæ actiones censeantur prohibitæ ex vi huius voti. Primum ergo dicimus, solo affectu, & appetitu interno desiderare prælationem, esto sit alioqui malum, & prohibitum, non esse huic voto contrarium. Probatur, quia desiderare, quandiu in hoc sistitur, non est *prætendere, procurare, aut agere* aliquid ad obtinendam dignitatem: nam per hæc omnia verba explicatur aliquis influxus, vel causalitas circa effectum obtinendi dignitatem: per solum autem desiderium nihil causatur, neque applicatur aliquod medium, quando intra limites desiderij homo continetur: tota autem materia huius voti explicatur per illa verba, *agendi, procurandi, aut prætendendi*: ergo in illá non comprehenditur præcisus actus desiderandi; ergo per illum solum non violatur votum per se loquendo. Quod ideo addo, vt excludam scandalum, quod sibiipsi (vt ita loquar) quispiam inferre potest, exponendo se morali periculo frangendi votum: quia difficile est, post conceptum desiderium non efficere aliquid ad implementum eius; præsertim oblata occasione: nam hac ratione posset iam tunc inchoari læsio voti; sed hoc rarum erit, nisi desiderium sit vehemens, & de morali periculo, per aliquod experimentum iam constet.

Quæstiun. 1. An hoc votum solo affectu violetur.

Approbatur pars neg.

10. Deinde assero facere aliquid ex hoc desiderio quod solum ordinatur ad maiorem capacitatem, vel dignitatem ipsius desiderantis, nondum videtur esse etiam indirecta prætentio, & ideo consequenter nõ videtur violatio huius voti, dummodo negotiationem aliquam circa alios non inuoluat. Vt v.g. studet quis diligenter vt sit magis capax prælationis intra, vel extra Societatem, & ex eius desiderio in eo munere laborat: non existimo certè peccare illum contra hoc votum, etiamsi coram Deo ambitiosus sit, & ea ratione studium ad culpam ei imputetur apud Deum, quemadmodum qui ex interna hæresi induceretur ad studendum pro impugnanda fide, nõdum censeretur expressisse satis hæresim contra leges Ecclesiæ. Ratio verò est, quia licèt interius, & apud Deũ id sit prætendere prælaturam, non tamen exterius, & apud homines: quando autẽ per hoc votum promittimus non prætendere, &c. intelligitur de prætentione humana, cum aliqua negotiatione, & inductione eius, qui possit prælationem dare. Et explicatur in hunc modum; quia aliud est obiectiuè tantùm posse alium mouere ad sui electionem; aliud verò, per aliquam actionem moralem effectiuè illum mouere ad exercitium actus dandi prælationem (vt sic dicam.) Hoc posterius est in vniuersum prohibitum ex vi huius voti, vt ex verbis adductis constat: non autem prius; quia illo modo excitare, seu mouere alium ad meam electionem, seu

Nec omnis externus actus ex affectu prælationis id votum violat.

Confirm. 1.

seu conferendam mihi prælationem, est quidem effectus nececessariò consequẽs ex ipsa scientia, aut virtute, ac similibus dotibus, & ideo illud per se non prohibetur voto. Quanuis autem intendere hunc effectum propter se, scientiam autem, & virtutem propter ipsum, malum sit, nihilominus per hoc votum illa praua intentio per se non prohibetur, quia hoc votum directè est de actionibus externis, vt ex verbis eius declaratum est.

Confirm. 2. Confirmatur tandem, quia aliter explicatur hoc votum moraliter esse valde periculosum, generaretque plures scrupulos, quia intentio hominis facilè mutatur, & difficilè cognosci potest; ideóque non fuisset expediens vouere, non habere hanc, vel illam intentionem, in actionibus de se bonis & necessariis religioni.

11. *Quæstiun. 2. An ostentare virtutem cum intentione prælationis sit contra hoc votum. Et arguitur pro part. neg. Arguitur pro affir. Primò. Secundò.*

Magis dubitari potest, an sit contra hoc votum ostentare, aut fingere virtutem apud Generalem, aut alios, qui ad hanc promotionem iuuare possint, solùm ex affectu captandi prælationem. Videtur enim ex dictis in 1. confirmatione numeri præcedentis, hoc non esse contra hoc votum, quia hoc non est moraliter agere; sed solùm est obiectum ipsum & ornare, aptum reddere ad excitandos alios, saltem per imaginem virtutis. In contrarium verò est, quia votum obligat ad non procurandum directè, nec indirectè: quid autem est indirectè procurare; si hoc non est? Item quia si hoc non esset contra votum, etiam procurare ex dicta intentione, vt alius me laudet apud superiorem, seu bonam informationem tribuat, etiam falsam, non esset contra hoc votum: quod planè est absurdum, quia illa est magna ambitio indirecta. Sequela autem patet, quia talis laudatio, vel informatio solùm est obiecti propositio: non est autem inductio, nisi in quantum ab ipso obiecto fieri potest.

12. *Resoluitur hæc pars affir.*

Respondeo ad dubitationem videri quidem ostentationem illam prætentionem indirectam (quanquam res non careat dubitatione, quia ratio in dicta confirmatione facta nõ caret difficultate) & præter hunc possunt esse alia modi prætentionis indirectæ, vt est, v. g. obsequiis, aut beneficiis beneuolentiam apud aliquem procurare, ex intentione parandi viam ad obtinendam prælationem, quanuis hæc intentio omnino non declaretur, quia talis declaratio iam redderet prætentionem directam, quæ non requiritur ad vilationem voti. Deinde procurare aqud Generalem vel alios bonam famam, seu æstimationem, per aliorum informationem, etiam est ambitio indirecta, quando ex dicta intentione fit: quia nullus est efficacior modus negotiationis in huiusmodi rebus. Et ideo sub nomine prętentionis propriissimè comprehenditur. Vnde si talis intentio explicetur, est prætentio maximè directa: quando autem latet, est indirecta (formalis enim prætentio interior, semper est in se directa, solúmque dicitur indirecta, quãdo aut ipsa externa prætentio, aut ipse prætendens nobis illam nõ exprimit formaliter, vt ex 1. 2. suppono) quod censeo verum nõ solùm quando informatio falsa est, sed etiam quando est vera, quia eodem modo procedit ratio facta. Nec refert, quòd procurare bonum nomen, aut famam apud alios, per se non sit malum, neque ambitio; nam satis est, quòd sit de se indifferens, & quòd relatum ad talem finem sit tacitè seu indirectè prætendere prælationem. Et in hoc est differentia inter hæc duo, procurare virtutem, aut scientiam, vel procurare immediatè existimationem virtutis, aut scientiæ apud alios: nam primum est

Interest inter procurare virtutẽ vel scientiam, & earum ostentationem.

A per se bonum, & ideo per hoc votum non prohibetur; etiamsi possit malè fieri ex praua intentione operantis; secundùm autem ex se ad summum est indifferens, & solitariè spectatum, seu absque positiua ordinatione ad bonum finem, statim cõtrahit speciem quandam ambitionis: & ideo continetur sub actionibus indirectis, quæ per hoc votum prohibentur fieri ex tali intentione; & ob eandem rationem id apparet probabilius de hypocrisi, seu fictione virtutis; quia talis etiã actio, præ se fert speciem ambitionis, & non pertinet ad virtutis operationem, sed ad ostentationem eius; ideóque facta ex prædicta intentione, indirecta prætensio est, & cõsequenter huic voto repugnat.

B Considerandum autem est, hæc non semper esse peccata mortalia in indiuiduo, vel propter leuitatem materiæ: vel quia intentio illa subrepit, & non est satis deliberata, vel certè quia non propriè imperat actum, sed solùm illi adiungitur, & circa illum versatur, vt circa obiectum tantùm, & ita vel eius malitia est merè interna, vel certè prout exteriùs prodit, leuis est. *Temperatur data resolutio.*

Superest verò adhuc explicandum, quid nomine *prælationis*, & *dignitatis* in hoc voto intelligatur, & an hæc duo idẽ importent. Cùm enim tam in Constitutionibus, quàm in Bulla Gregorij hæ duæ voces semper distinguantur, videntur profectò aliquid diuersum significare; & quidem extra C Societatem, non est difficile hæc duo distinguere; nam prælationis nomine intelligi potest Episcopatus; dignitatis verò nomine Cardinalatus: nam cùm per se non habeat ordinariam potestatem iurisdictionis, videtur magis propriè, ac frequentiùs dignitatis nomine, quàm prælationis significari. Non existimo tamen limitari votum ad hæc duo, sed comprehendere in vniuersum omnem prælationem, & dignitatem Ecclesiasticam, quæcunque illa sit, siue hæc nomina significent res distinctas, siue tantùm ad maiorem explicationem posita sint; omnis enim prælatio videtur esse dignitas, licèt fortasse non conuertantur: quia dignitas iurisdictione carens, non censetur prælatio. Non est autem ita facilè in hoc sensu D declarare, quid intra Societatem nomine dignitatis significetur, quod diuersum à prælatione sit. Nam per prælationem omnes intelligunt significari munus superioris habens ratione sui iurisdictionem propriam, & spiritualem in subditos, siue ordinariam; vt sunt munus Generalis, Prouincialis, Præpositi, & Rectoris collegij, aut domus probationis, siue delegatam, vt Vicarij generalis, Commissarij, aut Visitatoris, nam reliqua ministeria inferioris gubernationis sub Rectoribus, seu Præpositis localibus, vt est officium Magistri nouitiorum, Ministri, &c. non possint propriè, & in rigore prælationes appellari, nec secundùm ius commune, argumento cap. *quanuis*. de verbo- E rum significatione. Nec etiam iure speciali Societatis, quia in Constitutionibus solùm appellatur officialis Rectoris 4. p. c. 10. §. 7. vnde ordinariam iurisdictionem non habet, sed quantum ei committitur à Rectore, vt expresse dicitur in examine cap. 4. §. 31. adiuncta declaratione. Idem patet à simili ex his, quæ de aliis religionibus mendicantibus tradunt Syluest. verb. *Prælatus*, q. 2. & Angelus eod. verb. in principio. *Syluest. Angel.*

13. Quæstiun. 3. Quid per prælationẽ & dignitatẽ importetur. *Quid prælatio in Societate.*

Ad explicandum autem nomen, *dignitatis*, intra Societatem, in primis vti possumus declaratione Sixti V. in motu proprio, quo similia verba in alio motu proprio de illegitimis declarauit, dicens, nomine *dignitatis*, in religionibus, nõ cõprehendi ministeria 14.

Quæ munia non reputẽtur dignitas in Societate.

ministeria concionandi, aut docendi, vel legendi, neque etiam gradus Magisterij, aut Doctoratus. Ita ergo in præsenti dicendum videtur, hæc omnia, & similia, quæ magis sunt oneris, quàm honoris (vt ibidem dicit Pontifex) sub hoc voto nec comprehendi: nam licèt verum sit declarationem illam Sixti, ex intentione eius, datam esse solùm pro materia subiecta illegitimorum, de quibus loquebatur; nihilominus ex illa sumitur validum argumentum à simili, & à paritate rationis. Quocirca probabile mihi est, intra Societatem illa duo verba eandem rem significare, neque inueniri propriam dignitatem, nisi prælationem ipsam, quia reliqua omnia sunt magis officia onerosa; atque ita post hæc scripta receptum est à septima Congregatione decreto 44. ex mente P. Claudij, nimirum in Societate, nec dignitatem à prælatura distingui, neque assistentium munus esse dignitatem; quòd si officia alia à prælatura habent honorem adiunctum, & non est tantus, qui sufficiat ad rationem dignitatis, & magis est ob dotes, seu qualitates, quæ supponuntur, vel ostenduntur in personis, quàm ex ipsis muneribus. A fortiori verò idem de Consultoribus Prouincialis erit dicendum.

15. Quæ possint reputari.

Posset tamen esse contra hoc votum prætendere in Societate dignitatem aliquam extraordinariam, vt, v. g. habere quasi iure proprio, & personali suffragium in Congregatione generali, extra omnem modum, & titulum in constitutionibus præscriptum; aut procurare nomen aliquod, & modum dignitatis, ratione cuius habeat consortium aliquod in regimine cum aliquibus specialibus prærogatiuis, prout esse solent in aliquibus religionibus, iuxta suam consuetudinem, vel obseruantiam magistri ordinis, definitores, aut alij post aliqua officia grauiora emeriti, ac priuilegiati. Hinc etiam satis verisimile fit, acturum contra hoc votum, qui vacante generalatu, prætenderet in Congregatione prouinciali, fieri se electoré Præpositi Generalis in generali Congregatione: nam licèt illud non sit munus perpetuum, aut stabile; nihilominus iuxta consuetudinem Societatis est res valde grauis, & participatio quædam iurisdictionis supremæ pro illo tempore in hac religione, & circa potissimum actum, qui in ea esse potest. De electione autem in Procuratorem non est eadem ratio, quamuis non careat scrupulo, propter suffragium decisiuum, quod habet cum Præposito Generali in Congregatione procuratorum, ratione cuius, & quia in eo munere totam suam prouinciam repræsentat, sufficiens dignitas censeri potest ex his, quæ intra Societatem esse possunt.

16. Quæstiun. 4 de pœna violantis hoc votum.

Vltimò inquiri potest, quam pœnam incurrat is, qui votum hoc in Societate violat. Ad quod ex eisdem constitutionibus respondendum est, in quarum 10.p.§.6. pro his qui extra Societatem dignitatem ambiunt, nulla pœna designatur fortasse quia illud peccatum magis priuatum est; & non ita nocet corpori religionis. Pro his autem, qui intra eandem Societatem, directè, , vel indirectè prælationem procurant, ponitur pœna incapacitatis, & inhabilitatis ad quamuis prælationem; quod intelligo respectiuè, id est, de prælatione intra eandem Societatem; vsurpantur enim verba iuxta subiectam materiam. Et pœna hæc non incurritur ipso facto, sed post sufficientem probationem, atque adeò post sententiam saltem declaratoriam criminis. Ita enim intelligo illa verba, *Incapaces, & inhabiles, ad prælationem, quamuis* (Exponitur constitutio.)

A *habeantur ij, de quibus probari posset, quòd eam ambiissent.* Non enim de sola potestate seu possibilitate intelligendum hoc est, ita vt satis sit delictũ esse probabile: sed de potestate redacta ad actum; ita vt quis sit conuictus de crimine, de quo oportet, vt per sententiã constet. Atque ita expressiùs declaratum est p.8.constit.c.6.§.2. cum declaratione A. vbi specialiter sermo est de ambitione Generalatus: & augetur hæc pœna, quia non solùm imponitur inhabilitas passiua, vt eligi possit, sed etiam actiua, vt possit eligere; non solùm pro ea vice, sed etiam perpetuò, vt declarant illa verba, *Nec in eam congregationem, nec in aliam vnquam admitti possit.* Requiritur tamen ibi ad huiusmodi B pœnam, vt priùs aliquis de tali ambitione conuictus sit: & in declaratione A. exponitur ad totam hanc pœnam incurrendam, necessarium esse, vt probationes tales sint, vt rem ipsam, seu veritatem sufficienter ostendant: nam si solùm efficiant probabilem suspicionem, illa non satis erit ad pœnam inhabilitatis, neque vt aliquis suffragij iure priuetur, licèt aliud remedium adhibendum sit, ne illa persona tunc eligatur, tanquam minus idonea, minúsve digna.

Quod genus pœnæ ac prouidentiæ, satis est consentaneum, & rationi, tum, vt in eo quis puniatur, in quo deliquit; tum etiam, quia per ipsam ambitionem fit quis indignus prælationis, vt re- C ctè dixit Panorm. in cap. *per inquisitionem*, de electione n. 5. & propterea est pœna hæc satis consentanea sacris canonibus, vt videre licèt 1.q. 6.c. vlt. vbi Gregorius ait, *sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus; sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus.* Similem pœnam imponit Leo Papa epist.82.cap.8. Episcopo ambienti altiorem Episcopatum, nam propria sede illum priuari iubet, habetur 7. q. 1. cap. *si quis Episcopus.* & idem refertur ibi cap. *si quis de ordine*, ex Conc. Meldensi cap.30. & alij penè similes videri possunt in Synodo Romana II. sub Symmacho cap.30.cap. *si quis Papa.* d.79. & in Concil. Romano sub Innocé- D tio II. & c. *Apostolica*, 8.q.1. & concordant etiam iura ciuilia, vt patet ex l. *sancimus.* C. ad legem Iuliam repetundarum, quam refert etiam Gratianus 1. q. 7.c. *sancimus*, & plura de hac materia videri possunt in Simanquas lib.2. de Republica c.9. 0. & seq. Ioannes Matienzo in Dialogo Relatoris 4. cap.4. Alexander ab Alexandro lib.3.cap.17.

(17. Dicta pœna consonat rationi & iuri. Panorm. Gregor. D. Leo. Gratian. Simanq. Ioan. Mat. Alex. ab Alex.)

CAPVT VIII.

De alio voto non acceptandi dignitatem aliquam extra Societatem, nisi præcepto superioris ad id cogente, quod professi Societatis emittunt.

E

Tertium votum simplex quod fit à Professis Societatis vltra ea, quæ diximus in præcedenti cap. de prælationibus extra Societatem, includit partem aliam, quæ sub his verbis profertur. *Nec consensurum in mei electionem quantum in me fuerit, nisi coactus obedientia eius, qui mihi præcipere potest, sub pœna peccati.* Per quæ verba amplificabitur prius votum, & quasi nouum votum emittitur, eiúsque materia prælationem omnem, & dignitatem extra Societaté comprehendit; eam verò in tit. c. nomine *Episcopatus* significauimus, quia in illo faciliùs cernitur difficultas huius voti, vt videbimus; & inde facilè potest doctrina ad reliquas (1. Explicatur tertium votũ simplex.)

reliquas dignitates applicari. Quoad prælationem verò intra Societatem, non fuit conueniens, facere huiusmodi ampliationem, quia intentio instituentis, seu fundatoris non fuit, vt prælationes intra Societatem non habeantur, hoc enim repugnaret gubernationi ipsius Societatis, & ideo non oportuit promittere illas non acceptare, sed solùm non prætendere. Fuit autem intentio eiusdem instituentis vt extra Societatem omnino non habeantur quoad fieri possit, & ideo voluit, vt professi obligarentur, quantum possent, ad non acceptandas illas. Non potuerunt autem obligari simpliciter, & absolutè, quia non possunt licitè resistere præcepto superioris, & votum esse debet de re licita. Extra casum autem præcepti possunt liberè non acceptare & ideo potuerunt etiam obligari ad non acceptandum in omni casu non præcepto.

2. Hinc verò oritur difficultas; quia votum non solùm esse debet de re licita, seu non mala, sed oportet vt sit de meliori bono; sed hoc votum est de re, quæ impedit maius bonum; non igitur est validum nec conueniens votum. Minor probatur primò, quia melius est obedire simplici verbo Prælati, quàm expectare rigorosum præceptum eius. Ita enim distinguit obedientiam perfectam à necessaria D. Bernard. lib. de Præcepto, & dispensat. cap. 12. & seq. & D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5. ad 3. & docuit etiam B. Ignatius 6. p. constitut. cap. 1. §. 1. nósque in lib. 4. agendo de obedientia perstrinximus. Ergo vouere non obedire Prælato, nisi rigorosè præcipienti, est votum impeditiuum maioris boni; essétque hoc votum reprehensibile in quolibet religioso, respectu sui Prælati. Simile autem videtur esse in præsenti; nam per hoc votum tollitur libertas obediendi Pontifici simpliciter mandanti accipere Episcopatum, donec cum rigore præcipiat. Quod pari ratione est contra perfectionem obedientiæ debitæ Pontifici.

Arguitur iam pro parte neg.

Argumenti minor probatur 1.

D. Bern. D. Thom.

3. Secundò potest etiam alio modo hoc votum impedire maius bonum; quia interdum erit maius Dei obsequium acceptare Episcopatum, etiamsi Pontifex non præcipiat: ergo si votum impedit tunc acceptationem, impedit maius bonum: ergo imprudenter fit cum illa generalitate, sed limitatio esse debuisset non acceptandi *nisi vbi certum, esse maius Dei obsequium*. Antecedens patet, quia considerato obiecto, & circunstantiis, quæ occurrere possunt, dubitari non potest, quin sæpe contingere possit casus, in quo maius sacrificium Deo sit acceptare, quàm repudiare Episcopatum, vt etiam constat ex dictis in præcedenti capite. Non est autem necesse vt in omnibus his casibus Pontifex adiungat præceptum, quia hoc pendet ex libera voluntate eius, & variæ rationes occurrere possunt, ob quas nolit absolutè præcipere, licèt valeat, sed tantùm offerre. Imò aliquando potest accidere; vt acceptare Episcopatum sit materia consilij, & non præcepti, quod proinde non possit etiam à Pontifice imponi. Quia status adeò perfectus non potest præcipi, sine graui necessitate: potest autem consuli propter maius Dei obsequium, maiorémque perfectionem proximorum: ergo contra consilium, & maius bonum est ligari voto ad non acceptandum Episcopatum, nisi ex pecepto superioris.

Probatur eadem minor 2.

4. Et confirmatur ex cap. 1. d. 85. vbi Gregorius Papa de quodam Archidiacono ad Episcopatum electo, vt cognosceret an dignus esset, inter alia

Confirm. 1.

A iubet inquiri, *si tactis sacrosanctis Euangeliis, sicut nobis nuntiatum est iusiurandum præbuerit, nunquam se ad Episcopatum accedere.* Vbi significatur tale iuramentum fuisse illicitum; ideo enim de illo inquiri iubetur, vt glossa ibi notauit. Non est autem verisimile iuramentum illud adeò fuisse temerarium, vt factum fuerit de non acceptando Episcopatu, etiamsi iustè præciperetur ob necessitatem: ergo intellexit Gregorius non fuisse prudens, & licitum iuramentum illud, etiamsi absolutè fieret de non acceptando Episcopatu etiam tunc quando licite potest non acceptari. Vnde Glossa ibi sentit hoc iuramentum, etiam in eo sensu intellectum, esse peccatum veniale.

B Quod in eo principio fundari videtur, quià tale iuramentum (& idem est de voto) repugnare potest charitati, vel saltem perfectioni eius: nam, vt dixit Gregorius cap. *in Scripturis*, 8. quæst. 1. *Si is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem suum minimè amare*; Vbi Glossa dicit mortaliter peccare, qui Episcopatum sibi oblatum non recipit, si se dignum credit; quod confirmat ex cap. proximè præcedenti, vnde Augustinus lib. 32. contra Faustum cap. 10. dicit meritò contemni ab Ecclesia, & in opprobrium haberi eum, *qui electus ab Ecclesia, ministerium euangelizandi renuit, & qui curam lucrandorum refugit aliorum.* Et

D. August.

C ideo dixit idem Augustinus 19. de ciuitate c. 19. negotium iustum suscipiendum esse ex charitate, si imponatur.

Denique confirmatur, quia intentio illa, in qua diximus fundari hoc votum, videtur esse contraria maiori bono Ecclesiæ, & ideo non esse consentaneum ordini charitatis: ergo & votum, quod ab ea procedit, non potest esse charitati conforme. Antecedens patet, quia maius bonum Ecclesiæ est, vt viri sanctiores, & doctiores ad Episcopatus assumantur, quàm quòd inferioribus ministeriis occupentur, iuxta illud Innocent. III. in cap. *Licet*, de Regularibus, *sicut maius bonum minori bono præponitur: ita communis vtilitas speciali vtilitati præfertur*, sed hoc impeditur intendendo, & procurando, vt professi Societatis, etiamsi religiosissimi, & doctissimi sint, ad Episcopatum non assumantur. ergo, &c. 5.

Confirm. 2.

D Propter hæc, & similia argumenta non defuerunt moderni auctores, qui votum hoc improbare ausi fuerint. Citatur Gutierrez de iuramento confirmatorio 1. p. cap. 72. num. 5. & 8. & eodem modo referri possunt authores dicentes, esse illicitum iuramentum non accipiendi Episcopatum; quod tenet Nauarr. in summa capit. 12. num. 16. cum Angelo verbo *iuramentum* 5. num. 3. & Syluest. *iuram.* 2. quæst. 7. & *Iuram.* 4. quæst. 1. Antonin. 2. p. tit. 10. c. 6. §. 4. Soto lib. 8. de iust. q. 1. art. 8. ad secundum, eam verò sententiam tenet expressè Palacios in 4. d. 38. disput. 1. ante medium, versic. *Sed quid si aliquis ea lege vouet* (scilicet non esse Episcopus) *vt eximat precepti casum:*

6. Qui eădem partem neg. tradere videantur.

Gutier. *Nauar.* *Angel.* *Syluest.* *D. Anton.* *Sot.* *Palac.*

E *nunquid culpabile tunc esset votum*? Respondet; *Itidem arbitror esse culpabile, quia casus præcepti rarus est in hac materia: satis est quòd poterit esse salubre gregi Christi, quòd hic, vel ille fit Episcopus, ideo non licet salubritate gregis Christi impedimentum offerre.* Hæc ille. Fauet etiam idem Syluester verb. *Episcopus*, q. 1. in fine, quatenus dicit esse peccatum mortale non acceptare Episcopatum; non solùm quando speciali præcepto Superioris qui cogitur, sed etiam absque præcepto, si probabiliter credat, quòd per alium æquè benè prouideri non potest, quia est contra fraternam charitatem.

Syluest.

Nihilo

7. Vera assertio bipartita. *D.Thom.* Nihilominus vera, & certa sententia est, votum hoc esse laudabile ex obiecto suo. Nobis etiam indubitatum est Societati esse valde laudabile, & opportunum. Prior pars sumitur ex D.Thom 2.2.quæst.185.art.2.d.3. vbi sic inquit, *Accipere Episcopatum non est de se necessarium ad salutem, sed fit necessarium ex superioris præcepto: his autem, quæ sic sunt necessaria ad salutem, potest aliquis impedimentum licitè apponere antequam fiat præceptum.* Loquitur autem de impedimento voti non acceptandi Episcopatum, de quo in argumento obiecerat. Vnde subiungit in solutione. *Qui autem votum emittit de non suscipiendo Episcopatu, si per hoc intendit se obligare ad hoc, quod nec per obedientiam superioris prælati accipiat, illicitè vouet; si autem intendit ad hoc se obligare, vt quantum est de se, Episcopatum non quærat, nec suscipiat, nisi imminente necessitate, licitum est votum, quia vouet se facturum, quod hominem facere decet*; & quodlib. 5.art. 22. in corpore, & ad 2. generaliter sentit melius esse non acceptare Episcopatum, quàm acceptare; quandiu necessitas ex parte præcipientis non agnoscitur. Sequitur hanc sententiam Richardus quodlib. 3.quæst.21. Syluest.verb.*electio*.1. quæst. 19. & 20. Idem sentiunt Antonin. Caiet. & Soto citati superiori capite num.1. item Cordub. in Summa Hispana q.154. *Richard. Syluest. Anton. Caiet. Sot. Cordub.*

8. Fundamentum eorum præcipuum. Fundamentum principale huius sententiæ esse debet, quia propositum non acceptandi Episcopatum, quandiu id fieri possit sine culpa, optimum est, & consequenter est aptum vt voto confirmetur, vel aliter (& in idem redit) quia non acceptare Episcopatum, ex suo genere melius est, quàm acceptare, quandiu vtrunque licet, & ideo est apta materia voti. Consequentia per se clara est. Assumptum verò præter citata loca sumi potest ex D.Thom.in 4. d. 29. art. 4. ad 4. vbi reprobat opinionem dicentem Papam non posse præcipere alicui, vt accipiat Episcopatum: *quia hoc posito* (inquit) *periret Ecclesiasticus ordo. Nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiæ, Ecclesia conseruari non posset, cùm quandoque illi, qui sunt idonei, hoc nolint suscipere nisi coacti.* In quibus verbis supponit hoc esse laudabile. S. etiam Bonauentura super regulam, cap. 2. circa medium, loquens de religosis, qui ad Episcopale officium assumuntur, ait, *si coacti ab Ecclesia, huiusmodi ineuitabili necessitate suscipiant regimen animarum, non sunt reputandi ab ordine egressi; si quantum in ipsis est, semper appetant in sinu ordinis confoueri. Quod si non vocati ad Episcopalem gradum, nec coacti ad eundem aspirant, vt fugiant ærumnas pauperum, & ordinis rigorem, credo eos in illius partem cessuros, qui dixit, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.* Vbi considerare possumus Bonauenturam duos tantùm ordines posuisse, scilicet, vel eorum, qui coguntur, vel eorum qui malè affectant, & procurant Episcopatum; cùm tamen possit addi tertius, eorum, qui vel non illicitè, vel nullo modo Episcopatum quærunt, tamen oblatum acceptant, etiamsi non cogantur. Cùm tamen eos solùm defendat, qui coacti ineuitabili necessitate regimen suscipiunt, planè sentit alios omnes, à religionis affectu aliquo modo deuiare; atque adeò simpliciter melius esse non accipere episcopatum nisi prædicto modo. *D.Thom.* *D.Bonau.*

9. Accedunt pro eadem parte dicta sanctorum. *August.* Suaderi autem id præterea potest antiquiorum Patrum sententiis. Augustinus enim 19. de Ciuit.c.19. necessitatem requirit, dicens, *Negotium iustum suscipit necessitas charitatis, quam sarcinam si nullus imponit, veritati contemplandæ vacandum est.* Quod maximè dicere potuit propter sarcinam Episcopalem: de qua idem August. epist. 148. ad Valerium. Et habetur c. *ante omnia* d. 40. dixit nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, & periculosius Episcopi officio. Greg. etiam 1.p. Pastoralis cap.6. eius humilitatem laudat, qui regiminis culmen ex corde fugit, & cùm sibi imperatur, inuitus obedit. Multaque similia sumi possunt ex cap. 7. sequenti, & ex eodem lib. 6. epist. 5. & habetur in cap. *in scripturis*, 8. q.1. sunt etiam ad hoc propositum grauissima Imperatorum verba in L. *si quemquam*, 39. C. de Episcopis, & clericis, *castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, vt quocunque locorum peruenerit, omnia vitæ integritate purificet. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus*; vtroque quantum in ipso est; nam absolutus consensus necessarius est, saltem supposito præcepto. *D. Gregor.*

Tertiò afferre possumus ad hoc confirmandum antiquorum Patrum exempla, qui quantum valuerunt dignitatem Episcopalem recusarunt, qui variis mediis vsi sunt. Primum, admirandum potius quàm imitandum, huiusmodi est; quod de Marco Euangelista refert Hieronymus in prologo ad Marcum, qui in Glossa ordinaria circumfertur, amputasse sibi pollicem, ne Episcopus fieret; sed ille prologus & falsò ascribitur Hieronymo, vt in emendatioribus libris Hieronymi tom. 7. ante commentaria in Marcum, annotatur: & ibi etiam narratio illius facti omittitur; & in lib. de scriptoribus Eccles. in Marco, nihil huiusmodi insinuat; imò ea, quæ simpliciter narrat, videntur cum illa historia repugnare. Nicolaus autem de Lyra dans fidem illi narrationi dicit non amputasse sibi totum pollicem, sed partem aliquam, quæ non fuit sufficiens impedimentum, vt Episcopus fieret. In quo non rectè diuinat, nam si amputauit sibi pollicem ne Episcopus fieret; potius credendum est tantum abscidisse, quantum ad impediendum Episcopatum sufficeret; præsertim, quia etiam partem abscindere, de se malum esset: si autem aliqua ratione excusari potest, tam in toto, quàm in parte excusari debet. D. igitur Thom. 2. 2.q. 185. art.2. ad 3. respondet Marcum non peccasse nolendo Episcopatum, imò in hoc exemplum eius esse per se laudabile: medium verò illud per se non fuisse licitum; credibile autem esse ex instinctu Spiritus sancti Marcum eo vsum fuisse. Quòd si hoc verum est optimè, & veluti per quandam exaggerationem docuit nos Spiritus sanctus, quantum illi placeat intentio & desiderium fugiendi Episcopatum. 10. Item Patrũ exempla admiranda, sed non imitanda. Vnum ex Marco incertum. Quid sentiat Lyra. Quid D. Thom.

Simile exemplum est, quod de Antonio Anachoreta refert Lyra suprà ex lib. qui dicitur Paradisus, nam cùm quidam ciues vellent eum rapere, & constituere Episcopum, ferro secuit sibi aurem sinistram, dicens, in lege diuina esse prohibitum, ne quispiam aure præcisa Episcopus fiat; sed mirum est tam insigne factum fuisse ab Athanasio omissum in vita Antonij. Si autem verum est, intentio probanda est: medium autem minimè, sed excusandum, vel propter ignorantiam, vel per instinctum Spiritus sancti. Fortasse autem Lyra loqui voluit de Ammonio monacho; de quo factum hoc referunt Palladius in historia 11. Alterum ex Antonio seu potiùs Ammonio. Iudicium de hoc exẽplo. *Pallad.*

Socrat. Sozomen. historia cap. 12. Socrates lib. 3. historiæ cap. 18. & Sozomenus lib. 6. historiæ cap. 30. qui addit cùm Ammonius non obstante defectu auriculæ, cogeretur Episcopatum accipere, iureiurando se obstrinxisse, si vim inferre sibi conarentur, linguam quoque excisurum. Socrates verò addit Euagrium Ammonium perstrinxisse quòd auriculam præscindendo facinus fecisset, séque coram Deo reum ipse peregisset, quam culpam non negauit Ammonius; sed cùm idem Euagrius etiam aufugeret, eo quòd ad Episcopatum esset electus, illi respondit Ammonius: *At tu Euagri non putas te pœnas daturum, quòd lingua propter nimium tui amorem excisa, gratia, quæ donata est tibi, minimè vsus sis.* Hoc igitur modo sancti illi viri pro euitanda dignitate Episcopali, & in alium reiicienda inter se certabant. Mirabilia etiam sunt illorum sanctorum exempla qui cùm hominibus resistere non possent, quin Episcopi fierent, à Deo mortem impetrarunt, prius quàm Episcopatum accipere cogerentur. ita referunt de S. Nilammone Sozomenus lib. 8. historiæ, cap. 19. & Nicephorus lib. 13. cap. 17. & de S. Goare refert Vualdenbertus lib. 1. vitæ eius cap. 14. & 15. habetur apud Surium tom 4. die 6. Iulij, & Vincentius in speculo historiali, libro 22. capit. 13. & sequentibus.

Exemplum 3. superioribus affine.

Sozomen. Nicephorus. Vuadelbert. Surius. Vincent.

12. Præter hæc verò sunt alia frequentia etiam Sanctorum exempla, qui modo magis humano, quàm præcedentes, atque (vt sic dicam) morali & imitabili quantum potuerunt, electioni suæ ad Episcopatum, vel fugiendo, vel se occultando, vel precibus obsecrando, vel aliis modis restiterunt. Ita refertur de Gregorio Nazianzeno, Basilio, Martino, ac Cypriano, Ambrosio, & Augustino, Chrysostomo, Gregorio Magno, Antonino, & Laurentio Iustiniano, Malachia, & aliis, de quibus videri potest Surius in historiis de vitis, eorum; & specialiter Ambrosius de seipso, id refert in epist. ad Versellensem Ecclesiam; refert etiam Rufinus lib. 2. historiæ cap. 11. & Socrates lib. 4. historiæ cap. 25. tripartita lib. 7. historiæ c. 8. & habetur in cap. *Valentinianus*, d. 63. Augustinus etiam de se idem significat epistol. 148. ad Valerium, & habetur in capit. *ante omnia*, d. 40. ac videri etiam potest in serm. de communi vita clericorum, vbi de se dicit, *Adeo timebam Episcopatum, vt, quoniam cœperat iam esse alicuius momenti inter seruos Dei fama mea, in quo loco sciebam non esse Episcopum, non illò accederem. Cauebam hoc & agebam quantum poteram, vt in loco humili seruarer, ne in alto periclitarer. Sed, vti dixi, Domino seruus contradicere non debet*; indicans tunc solùm acceptasse, quando intellexit esse Dei voluntatem. Idem de D. Gregorio intelligi potest ex lib. 1. epistolarum epist. 3. 4. 7. 25. 26. 29. & 30. in quibus valde dolet de Episcopatus onere sibi imposito, & de amicis conqueritur, quòd de illo tanquam de bono aliquo ei gratularentur. In epist. autem 31. subdit, *Homo nec ad appetendum locum procax insistere, neque ad repellendum contumax debet inueniri: vnde indignus ego ad suscipienda Episcopatus onera iussioni omnipotentis Dei vestræque me voluntati subdidi.* De Laurenrio etiam Iustiniano ad rem nostram considerare possumus quòd quantum potuit, episcopatum recusauit, donec resistere non potuit Eugenio Papæ ter iubenti, vt refert Bernardus Iustinianus in vita eius cap. 4. in fine. Denique huc etiam spectat, quod de se refert Clemens I. epist. 1. restitisse se Petro volenti se Episcopum creare, donec ab eo audiuit; *Si periculum peccati timens suscipere refugis Ecclesiæ gubernacula, certus esto quòd amplius peccas, qui populum Dei, velut in fluctibus positum & periclitando, cùm iuuare possis, subterfugis, tui tantummodo habens considerationem, & non quòd in commune omnibus expedit, prouidens.*

Exēpla alia imitanda resistentium episcopatui, sed frustra.

Surius. D. Ambr. Rufin. Socrat. Hist. tripart. August. D. Gregor. Bernar. Iust. Clemens I.

Quibus etiam addi possunt eorum exempla, qui non solùm affectu conati sunt, sed etiam effectu obtinuerunt ne Episcopi fierent, quanuis à summis Pontificibus inuitarentur. Quod de S. Bernardo, & sancto Thom. de Aquino & aliis, nostræ etiam religionis hominibus, celebratum est, legíque potest apud Hieronymum Platum lib. 1. de bono status relig. c. 38. Alij denique semel obtentam dignitatem, postea repudiarunt. Cælestinus V. Pontificatui renunciauit, vt colligitur ex cap. 1. de renunciat. in 6. Petrus Damianus Cardinalatum, & Episcopatum reliquit, quanquam ob eam rem grauis pœnitentia ei fuerit à Summo Pontifice imposita, quam ipse acceptauit, tamen in defensionem facti sui apologeticam epistolam ad Gregorium VII. scripsit, quæ habetur in Bibliotheca Sanct. tom. 3. 13.

13. Exempla eorum qui non frustra restiterunt.

Petr. Dam.

Vltimò probatur ratione assertio posita. Quia licèt Episcopatus sit status porfectissimus, supponit tamen, non confert perfectionem, per se loquendo; cùm tamen illam requirat, ne illum accipiens se multis periculis exponat; ergo loquendo ex obiectio, quandiu homo potest sine peccato Episcopatum recusare, melius faciet illum recusando, quàm acceptando, saltem moraliter, & vt plurimum loquendo: ergo votum non acceptandi in tali casu ex suo genere optimum est; consequentia est clara, quia votum de meliori bono laudabile est. Antecedens patet, quia non acceptare, in ordine ad propriam salutem est securius, & quoad propriam æstimationē sui ipsius, est humilius, & à propria præsumptione maximè distans: ergo ex his capitibus hoc melius est, magísque consentaneum perfectioni. Aliunde verò sufficienter prospicit quis vtilitati aliorum, si paratus est illud onus accipere, quando vel charitas, vel obedientia obligauerit: ergo. Vt autem vim huius rationis exponamus, declarare oportet sufficienter, materiam huius voti, quoad illam exceptionem, *nisi ex obedientia eius, qui præcipere possit*; in illa enim sola, tota difficultas versatur. 14.

14. Accedit tandem ratio.

Et in primis certum est, ibi non solùm excipi præceptum positiuum humanum: nam licèt Papa non præciperet sub virtute obedientiæ, si alia via certò constaret iudicio prudentum, præceptum charitatis obligare ad suscipiendum illud onus in bonum proximorum, propter aliquam vrgentem Ecclesiæ necessitatem, non est dubium, quin casus ille non comprehendatur sub hoc voto, nec reipsa; quia votum non potest obligare contra charitatem; nec ex intentione vouentis. Nam absolutè excipitur obedientia eius; qui præcipere potest sub pœna peccati, tunc autem intercedit obedientia Dei, qui sub reatu culpæ præcipere potest: ergo casus ille sub dicta exceptione comprehenditur. Et à fortiori comprehendetur quilibet casus, in quo contingeret diuinam voluntatem speciali signo, & miraculo manifestari, vt cum antiquis sanctis interdum factum est: nam illud vim quandam specialis præcepti diuini habere videtur. Deinde si necessitas Ecclesiæ, aut proximorum non sit tanta, vt charitas ipsa per se obliget sub peccato acceptare Episcopatum, satis videtur cuicunque alteri necessitati,

15. Hoc Societatis votum comprehendit etiam præceptum charitatis, &c.

Id prob. 1.

Probatur 2.

cessitati, vel vtilitati proximorum subuenire obediendo superiori præcipienti acceptare Episcopatum: at hoc modo magis vitantur omnia incommoda, & pericula: ergo sufficienter fit illa exceptio. Maior patet, quia magis pertinet ad curam superioris cura boni communis, quàm inferioris: item magis nota potest illi esse vtilitas communis, & necessitas talis personæ in ordine ad illam: faciliùs deniquè, & sine supicione, vel periculo inordinati affectus potest idem superior in tali causa iudicium ferre: ergo per potestatem, quam ipse habet præcipiendi alteri, vt acceptet Episcopatum, sufficienter subueniatur communi bono. Minor declaratur; quia dum non interuenit præceptum diuinum, vel humanum, homo simpliciter manet liber ad acceptandum, vel respuendum onus Episcopatus: & ideo si illud acceptet, semper videtur propria voluntate, vel honorem accipere, vel periculis se exponere, quæ in Episcopatu maxima sunt, vt August. dixit epist. 148. & Gregorius 1. p. pastoralis cap. 8. & Chrysost. hom. 35. Imperfecti. vnusquisque etiam in propria causa non est rectus iudex, & ideo quandiu quis à superiore non cogitur, vix potest prudenter iudicare, melius sibi esse, maiúsve Dei obsequium acceptare, quàm renuere Episcopatum.

D. August. D. Gregor. Chrysost.

16. An comprehendat etiã simplicem iussionem superioris.

Dices fieri posse, vt superior iudicet, & declaret melius esse, maiúsque Dei obsequium acceptare Episcopatum, nolit tamen rigorosè illud præcipere, sed solùm simpliciter ordinare: ergo tunc non obligabit votum non acceptandi, quia non acceptare non esset tunc de meliori bono. Respondebit aliquis concedendo totum, neque hoc esse contra formam emittendi illud votum, eo quòd casus ille etiam videatur comprehensus sub illa exceptione; *nisi coactus obedientia eius, qui potest præcipere*, cùm illa ordinatio sit simplex quædam obedientia, ab eo imposita, qui potest præcipere, quamuis actu nolit cum rigore præcipere, & talis obedientia possit etiam dici inducere coactionem quandam religiosam; sicut iuxta ordinarium vsum religionum, per simplices ordinationes, & obedientias suo modo cogantur religiosi parere; etiamsi non interueniat obligatio sub pœna peccati. Sed huic responsioni obstat Declaratio 9. p. constit. cap. 4. lit. B. vbi de Præposito Generali dicitur: Si Pontifex ordinet eum sumere aliquam dignitatem, non tamen ita absolutè imperando, vt ostendat se velle eum ad tale officium admittendum obligare, non posse illam admittere sine consensu Societatis, nec Societatem posse consensum præstare, nisi obedientia Sedis Apostolicæ per præceptum, quod ad peccatum obliget illam compulerit. Et idem repetitur cap. 5. eiusdem partis in fine, & lit. E. Idem ergo est sensus prædicti voti, & exceptionis, quæ in illo fit.

Impugnatur.

17. Vera respõsio.

Respondendum ergo, quamuis regulariter non expediat proprium præceptum superioris expectare, sed melius sit simplici eius ordinationi, & voluntati obedire: nihilominus in aliquibus rebus grauioribus, in quibus, vel periculum animæ, vel affectus proprij honoris, aut commodi timeri potest, consultius esse non moueri, nisi ex proprio præcepto superioris. Notauit hoc Soto lib. 7. de Iustitia, q. 2. art. 4. vbi cùm definiisset cum D. Thoma, & communi sententia, melius esse facere aliquid ex voto, quàm sine illo: obiicit sibi, quia sic melius esset religiosis expectare rigorosum præceptum superioris, quàm promptè ad nutum eius obedire. Respondet autem in communibus, & ordinariis rebus non ita esse; *Quando autem res* (inquit) *ardua est, eadémque dubia, vt ad Indos nauigare, aut regiminis onus suscipere, aut quid simile, consilium est, vt monachus non iniussus, suo proprio iudicio, tales subeat prouincias, sed præfecti mandatum præstoletur.* Quæ doctrina confirmari potest ex alia in lib. 4. c. 14. nam. 19. tradita D. Gregorij lib. 35. Moralium cap. 10. aliàs 13. vbi dicit, obedientiam, per quam aliquid prosperum, id est, humano affectui consentaneum præcipitur, debere nihil habere de suo, & ponit exemplum, *cùm locus superior imperatur.* Habere autem de suo, significat idem esse, quod ex proprio desiderio illum suscipere, & non potiùs inuitum ac nolentem illum acceptare. Et postea Moysis, & Pauli allatis exemplis, concludit, *Præeunte ergo vtrorumque ducum infracta virtute instituimur, vt si obedientiæ patinam apprehendere veraciter nitimur, prosperis huius sæculi ex sola iussione; aduersis autem, etiam ex deuotione, militemus.* Quæ ferè verba transtulit Auctor sermonis 5. ad Fratres in eremo, sub nomine D. Augustini, & habetur etiam in cap. *sciendum*, 8. q. 1. Optiméque præsenti instituto inseruit: nam si quæ obedientia videtur habere aliquid de suo; maximè ascendere ad culmen Episcopatus, præsertim in persona religiosa; quæ non solùm honorem, & potentiam acquirit, sed etiam subiectionis, & paupertatis vsum effugere videtur.

Sot.

D. Gregor.

Auct. serm. ad frat. in eremo.

Sed instabit aliquis ex D. Thom. 2. 2. q. 104. a. 2. ad 3. *nam licet hoc verum sit, secundùm id, quod exteriùs apparet, secundùm tamen Dei iudicium, qui corda rimatur, potest contingere, quòd etiam in prosperis obedientia aliquid de suo habens; non propter hoc sit minus laudabilis.* Ergo etiam in præsenti, quamuis non interueniat proprium præceptum, sed per solam significationem simplicem voluntatis Pontificis moueatur quis ad acceptandum Episcopatum, & ideo dicatur talis obedientia habere aliquid de suo, non propterea erit coram Deo talis obedientia minus laudabilis, si reuera non intendatur proprius honor, aut commodum sed sola obedientia diuinæ voluntatis. Quod maximè habebit locum, si præcedat prudens iudicium, quod hîc & nunc melius sit, & gratius Deo, acceptare Episcopatum, vt contingere potest, etiam seclusa obedientia: ergo multo magis poterit id iudicare accedente simplici ordinatione obediẽtiæ, etiamsi non sit proprium præceptum: ergo tunc non poterit obligare votum, cùm non possit impedire maius bonum. Et confirmatur, nam si illa doctrina vniuersaliter vera esset, etiam esset consultius intra religionem non acceptare prælationem, vel aliquod officium honoris, nisi ex rigoroso præcepto superioris, & si timor periculi spectetur, non esset acceptanda missio ad Indos, nisi rigose præciperetur: quod est contra consuetudinem Societatis, in qua hæc censeretur magna imperfectio, & votum non aliter acceptandi huiusmodi officia, censeretur inutile, ac nullius momenti; ergo.

18. Instantia contra proximè resoluta. D. Thom.

Cõfirmatur hæc instantia.

Respondeo argumentum conuincere, doctrinã illam non esse ita generaliter intelligendam, vt in omni huiusmodi materia obedientiæ, in qua homo aliquid habet de suo ratione honoris, aut cõmodi, vel etiam in qua periculum, aut difficultas inest, necessarium semper esse, aut melius superioris præceptum expectare, aut expediens esse, id vouere, nam reuera non semper id verum est, quia ob alias circunstantias potest esse melius, magísque expedire maiorem promptitudinem in his, obedien

19. Et satisfit.

obedientiis ostendere; in rebus enim moralibus non possunt ex consideratione vnius tantùm circunstantiæ, vel proprietatis, generale iudicium ferri, sed omnia expendere necesse est. Doctrina ergo illa Gregorij ad præsens applicata, ita intelligenda est, vt obedientia, quæ aliquid habet proprij commodi, ex genere suo non sit expetenda, nec desideranda, imò neque admittenda sine præcepto, nisi in particulari ob speciales rationes aliud expediat. Quam doctrinam cum Soto nos etiam extendimus ad eam materiam obedientiæ, in qua multum est periculi proprij nocumenti spiritualis.

20. Exponitur ampliùs Greg. n. 17. allatus in gratiã eiusdem instantiæ.

Sed in hoc est præterea considerandum, aliquando esse in materia obedientiæ hoc genus difficultatis, & periculi, sine admistione honoris, vel alterius temporalis commodi, vt est in missione ad Indos (quo exemplo vtitur Soto) & talis obedientia faciliùs acceptari potest, sine præcepto rigoroso; quia nihil habet de suo, & ideo verisimilius est, solùm in ea expectari voluntatem superioris, quæ licèt simpliciter tantùm proposita sit, est optima ratio obediendi, & per se loquendo, sufficit ad excludendum timorem difficultatis, aut periculi, spe diuini auxilij, ob cuius amorem talis obedientia suscipitur. Quod maximè verum habet in ea religione, quæ ex proprio instituto, & vocatione his ministeriis incumbit: nam sperandum est gratiam vocationis non defuturam, ad ea pericula superanda, quando pura intentione, & ex voluntate superioris locum Dei tenentis, & de ipso subdito, & conditione eius sufficientem notitiam habentis, suscipiuntur. Quin potiùs in tali religione, non solùm optimum consilium est promptitudinem ostendere, acceptando huiusmodi obedientiam, verùm etiam quodammodo præueniendo illam, ostendendo animum propensum, vel saltem indifferentem, si superior expedire iudicauerit. Quod tamen non est ita in his ministeriis, quæ de suo aliquid habent, vt est prælatio, seu locus regiminis: nam in his, nunquam cõsultum est ostendere animum paratum, aut indifferentem, ne dum propensum, quia semper imminet periculum, ne homo seipsum potius, quàm diuinam voluntatem quærat. Et signum à posteriori esse potest, quòd promptitudo in prioribus obedientiis alios ædificat, in posterioribus autem minimè, sed potiùs ex se scandalum infert.

21. Satisfit cõfirmationi ad finem n. 18.

Est autem vlteriùs consideranda differentia inter prælationem intra, vel extra religionem quòd extra multo plus habet de suo, quàm intra, è contrario verò intra minus habet periculi, quàm extra religionem. Et præterea generatim loquendo, necessarium est religioni, vt aliqui intra illam prælationem habeant: quod autem extra illam, ad dignitates assumantur, nec necessarium est ad eius gubernationem, vt per se constat: nec regulariter est illi commodum; quia per hoc priuari potest melioribus, vel doctioribus religiosis ad sua ministeria, vel ad propriam gubernationem aptioribus, quod egregiè ponderat Gregorius, & habetur in cap. *Hinc est*, 16. q. 1. *præcepit etiam* (scilicet Francorum Rex) *vt eiusdem monasterij Abbas nunquam ad Episcopatum eligeretur, ne fortè occasione Episcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur*; nimirum priuando se bono pastore, vt glossa ibidem magis exponit. Ex his ergo differentiis nascitur, vt regulariter non sit expediens, neque opportunum religioni, quod eius religiosi non acceptent intra illam prælationẽ, nisi rigoroso præcepto compellantur, quia hoc nimium difficilè

Gregor.

A redderet ordinarium regimen religionis. Satis ergo est, quòd se non faciles, sed potiùs difficiles ad illa ministeria ostendant, cũ ea moderatione, quam prudens ratio, & intentio maioris obsequij diuini dictauerit. At verò extra religionem regulariter, & ex genere loquendo, consultius, ac melius est non acceptare prælationem, nisi ex obligatione præcepti, quia ibi interueniunt omnia, quæ hãc obediendi rationem postulare possunt, quia illa materia multum habet, de suo simúlque habet coniunctum magnum periculum, & aliunde non pertinet ad proprium spiritum, vel ministerium religionis, nec ad ordinarium regimen eius, nec per se continet verum ac spirituale religionis commodum, & ideo in ea acceptanda meritò ostenditur tota difficultas, quæ licitè ostendi potest; quod sit expectando proprium superioris præceptum.

B

Quòd si hoc verum est de quacunque religione, speciali profectò ratione in Societate certissimum est. Primò quidem, quia ratione sui instituti ac ministerij maximè indiget doctis, & religiosis operariis, quibus priuaretur, si inuitati ad Episcopatus, vel dignitates, facilè, & sine cogente præcepto illas acceptarent. Qua ratione vtitur B. Ignatius p. 10. §. 6. Secundò, quia in hac religione, quo plus esse potest periculi ambitionis, eò necessariũ fuit omnes occasiones eius omnino præcludere: & ideo conuenienter decretum est, vt non solùm dignitates non procurentur, sed etiam vt propria sponte, quoad fieri possit, non acceptentur, vt in eodem loco constitutionum dicitur. Tertiò, quia moraliter, ac regulariter loquendo, professi Societatis docti, & religiosi vtiliores erũt Ecclesiæ in suo humili statu permanendo; & ministerio Societatis fideliter exercendo, quàm Episcopatus acceptando. Quæ ratio confirmari potest sententiis, ac testimoniis S. Dominici, & S. Francisci, de quibus refertur cùm simul essent ab Vgolino Cardinali inuitati, eísque ille dixisset, conueniẽs fore, si Episcopatus suis fratribus selectioribus conferrentur: ambo responderunt se nunquam in eam rem consensuros; addiditque S. Dominicus, *Fratres mei sublimem satis prædicatorum habent statum si illum valeant æstimare*. D. autem Franciscus subiunxit, *Fratres mei ideo Minores vocãtur, vt nunquam super terram fieri appetant maiores, sed propria vocationis submissione contenti, melius Ecclesiæ vtilitati inseruire valeant*. Et B. Ignatius his, & aliis similibus verbis, & rationibus Paulum III. induxit, vt Societatis institutum in hac parte illæsum conseruaret, vt in eius vita legitur apud Ribad. l. 3. c. 14. in editione Latina; & idem tandem confirmauit Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino*. viderique possunt, quæ pro hac re luculenter scribit Nicolaus Orlandinus lib. 6. Annalium Societatis.

22. Cõcluditur institutum huius capitis. Prima ratio ex B. Ignat. Secunda ex eodem.

C Tertia.

D Ribaden.

23. Ad principale argum. in n. 2.

Ex his ergo facilis est responsio ad rationes dubitandi in principio positas. Ad primã enim & principalem rationem respondetur, hoc votum nunquam impedire maius bonum, sed simpliciter loquendo esse de meliori bono. Ad primam autem probationem iam in n. 17. responsum est, licèt regulariter non sit expectandum rigorosum præceptum superioris ad obediendum, nihilominus in tali materia propter speciales eius conditiones, & propter peculiares etiam rationes pertinentes ad maius commune bonum, melius esse non acceptare sine præcepto. Ad secundam autem probationẽ in primis dicitur, difficillimum esse fingere casum, in quo secluso præcepto Pontificis, charitas ex se non obliget ad acceptandum Episcopatum, & nihilominus

E Ad 1. probationem minoris ibid.

Ad 2. probationem.

hilominus sit melius & opus consilij illum acceptare. Cùm enim ex solo obiecto hoc non sit consultius, maximè comparatione facta ad statum religiosum, vt in superioribus probatum est, & sumitur ex cap. *per tuam*, de voto, oportet vt ob aliquam grauem Ecclesiæ necessitatem illud iudicetur meliùs. Hanc verò necessitatem, seu gradum eius, ita definire, seu distinguere, vt sufficiat ad efficiendum opus consilij, quod tale non erat; & non ad obligandum ex charitate, valde difficilè apparet in præsenti materia, in qua non acceptando Episcopatum, consulitur, non proprio commodo temporali, aut corporali, sed spirituali, acceptando verò, timeri potest, & proprium periculum spirituale, & deceptio in iudicio propter naturalem affectum honoris & excellentiæ. Vnde cùm aliàs tota hæc dubitatio auferri possit, si superior præcipiendo interponat auctoritatem suam, nunquam videtur superesse casus in quo sit melius & consultius acceptare, quàm non acceptare, secluso præcepto.

24. Progreditur data responsio.

Accedit specialiter, quòd aliunde etiam intercedit communis ratio totius religionis, ad cuius spirituale commodum maximè necessarium fuit, vt circa hoc esset aliqua lex definita, iuxta quam liceret Episcopatum acceptare, & non aliàs, quia aliàs vnusquisque suo arbitrio fingeret necessitatem acceptandi; & facile vnusquisque induceretur ad iudicandum esse melius, & maius Dei obsequium. Ad hoc ergo vitandum incommodū, nulla melior potuit præfigi regula, quàm vt expectetur superioris præceptum: nam per hoc, & commodo religionis consulitur, & cuicunque necessitati, quæ in Ecclesia esse possit, sufficienter subuenitur: ideóque quandiu Pontifex non inteponit præceptum suum, nec certa & euidens est obligatio charitatis, securè potest professus Societatis iudicare, sibi non esse melius Episcopatū acceptare; non solùm quia semper timere potest propriæ salutis periculum, vt aliàs indicauit D. Thom. 2.2.q.185.art.2.& ibi Soto l.20.de Iustitia, q.2.art.2. Sed etiam, quia ad maius bonum Societatis ita expedit: quod etiam est bonum commune, cui secundùm ordinem charitatis magis tenetur prospicere membrum Societatis, quàm commodis externorū fidelium, quorū cura magis pertinet ad Prælatos Ecclesiæ. Eò vel maximè, quòd professi Societatis, in suo statu permanentes possunt Episcopos iuuare, & hoc modo satis subuenire necessitati fidelium, vel cuicunque vtilitati, licèt Episcopi non sint: ideóque nunquam coguntur iudicare esse maius Dei obsequium, Episcopatum acceptare, si præcepto non obligentur.

D. Thom. Sot.

25. Societatis professi tenentur etiā iudicare melius esse non acceptare episcopatum.

Ob hanc ergo causam, meritò votum illud in prædicta forma emittunt, & post factum illud votum, iam non solùm licitè possunt, sed etiam tenentur iudicare esse maius Dei obsequium non acceptare Episcopatum, quandiu non præcipitur. Quòd si in particulari occurrat casus, in quo res videatur dubia, supposito voto tollitur omne dubium; quia votum est certum, & in dubio ius illius præfertur. Imò etiamsi talis videatur esse casus in particulari, in quo secluso voto videretur clarum, & certum esse melius acceptare Episcopatum, facto iam voto, acceptandus non est, sine præcepto; tum quia votum generaliter factum est: tum etiam, quia nulla est necessitas aliter faciendi, cùm facile sit Pontifici præceptum ponere, si omnino vult, vt acceptetur. Exemplum est in Patriarchatu Æthiopiæ, aut Episcopatu Iaponēsi, in quibus multum est oneris, & laboris, parúmque honoris, & nihil ferè temporalis commodi, propter quod videri poterat bonum, & optimum opus esse illud acceptare, iuxta verba Pauli 1. ad Timotheum 3. sic intellecta à Gregorio 1. p. Pastoralis cap. 8. & nihilominus etiam hi Episcopatus acceptandi non sunt à professio Societatis sine præcepto, vt apertè supponitur 10. p. constit. lit. A. ibi, *Nec tamen in Patriarchatu & episcopatibus Æthiopiæ admittendis resisti potuerit.* Ergo etiam in illis, quantum est ex parte Societatis, resistendum est.

D. Gregor.

Ad confirmationem ex c. 1. d. 85. respondetur, forte Archidiaconum illum absolutum iuramentum, sine vlla exceptione fecisse, & ideo temerè iurasse, vel certè, quamuis ille non peccasset iurando, D. Gregorium voluisse quod iuratum fuerat obseruare, quia nulla fortè erat necessitas cogendi per præceptum Archidiaconum illum ad accipiendum Episcopatum; non cogente autem alia necessitate melius, & consultius erat iuramentum seruari. Quocirca sententia Glossæ ibi citata, asserentis esse peccatum mortale non acceptare Episcopatum, si is cui offertur, se dignum credit; non est vera, nisi quando sub præcepto imponitur, vel tam euidens est necessitas, vt charitas ipsa obliget. Et ita sunt intelligendi Gregorius, & Augustinus ibi citati, præsertim quòd Augustinus in priori loco contra Faustum solum loquitur de ministerio euangelizandi: in alio verò loco de ciuit. requirit vt cura, & negotium proximorum ex necessitate imponatur. Gregorius autem tum ibi, tum aliis locis sentit, neminem debere reputare se dignum, nisi ex iudicio, & præcepto superioris; vt videre licet lib. 1. epistol. c. 10. & l. 3. c. 10. & l. 10. epist. 5. & idem sentiunt D. Th. & alij auctores suprà citati. 26. Ad 1. confir. in n. 4.

D. Gregor. D. Thom.

Ex quo etiam patet responsio ad vltimam confirmationem; iam enim declaratum est, quomodo ex hoc voto non impediatur commune bonum Ecclesiæ, quia vniuersalis eius pastor, semper retinet ius suum præcipiendi, quod ad illud commune bonum expedire iudicauerit; & alioqui etiam per hoc votum procuratur spirituale bonum, non solùm particularis personæ vouentis, sed etiam totius religionis: quod in maius totius Ecclesiæ bonum redundat. Alia, quæ circa hoc votum desiderari possunt, tractabuntur commodiùs circa finem capitis sequentis. 26. Ad 2. confir. in n. 5.

CAPVT IX.

De voto alio, quod professi Societatis emittunt, audiendi consilia Generalis, si in Episcopos eligantur.

1. Cur hoc votum & qua forma nuncupetur.

QVia non obstante voto superiùs explicato, contingere potest, vt professus Societatis cogatur Episcopatum suscipere, pro huiusmodi euentu curam habuit B. P. Ignatius adhibendi aliquod remedium, quo, & saluti professi sic electi, & maiori vnioni eius cum Societate, maiorique proximorum ædificationi, consuleret. Et ob hanc rem statuit, vt qui professionem in Societate emittunt, votum aliud sub hac forma addant *Promitto, si quando acciderit, vt hac ratione in Præsidem alicuius Ecclesiæ promouear, pro cura, quam de animæ meæ salute, ac recta muneris mihi impositi administratione gerere debeo, me eo loco, ac numero habiturum Præpositum Societatis Generalem, vt nunquam consilium audire detrectem, quod vel ipse per se, vel quiuis alius de Societate, quam ad id ipse substituerit, dare mihi dignabitur. Consiliis verò huiusmodi*

modi ita me pariturum semper esse promitto, si ea meliora esse, quàm quæ mihi in mentem venerint, iudicabo.

2. Ad explicandum igitur huius voti sensum tum vtilitatem, tum tertiò obligationem, in primis supponendum est, religiosum professum ad Episcopatum assumptum, eo ipso manere exemptum à propria obedientia suæ religionis. Nam licet solenne obedientiæ votum non tollatur, nec irritetur, aut propriè dispensetur; eius enim obligatio manet solùm in ordine ab summum Pontificem; eximitur nihilominus talis persona à subiectione omnium Prælatorum talis religionis: iuxta doctrinam D.Thomæ 2.2.q.185. & 186. vtrobique art.8.ad 3. communiter receptam, & in tract. 8. lib 3.explicatam, & sumitur ex cap.vnico 17.q.1. vbi dicitur monachum factum Episcopum à iugo regulæ monasticæ absolui, & consequenter ab obedientia Prælatorum suæ religionis. Et sanè meritò quia constitutus est in altiori gradu, iuxta cap. *nisi cùm pridem*, de renuntiatione. Hinc ergo fit, vt professus etiam Societatis factus Episcopus, non teneatur parere consiliis Generalis Præpositi Societatis, & ideo votum non in hoc sensu fit, vt ex vi illius teneatur talis Episcopus obedire consiliis Societatis, quod in 18.p.constit.§.6. explicatur his verbis. *Non quòd habeat, qui Prælatus est, aliquem de Societate superioris loco.* Et in ipsa forma vouendi satis declaratur.

Puncta tria circa idem votum, ac primum de intelligẽtia eius.

D. Thom.

3. Fortasse autẽ aliquis obiter inquiret an in hoc sensu potuerit tale votum fieri, aut ordinari? Respondeo breuiter, ex sola rei natura, non videri per se, & intrinsecè malum: nam ille, qui ratione iurisdictionis superior est, potest quoad proprias actiones, voluntariè se subdere directioni, & voluntati alterius, & ad illi parendum se obligare Deo, saltem per votum, etiamsi non intercedat promissio humana; quanuis hæc etiam non videatur repugnare. Nec videtur deesse in tali voto, seu materia eius, ratio melioris boni, saltem in ordine ad spirituale bonum vouentis; quia ibi exercetur religio, & humilitas, & obedientia, sine alicuius incommodo, vel iniuria. Nihilominus tamen iure Ecclesiastico non videtur hoc licitum, sine licentia Papæ, cui soli reliqui inferiores Episcopi immediatè subiiciuntur: pertinétque hoc ad dignitatem Episcopalem, & ideo non possunt particulares personæ in hoc cedere iuri suo, nec voluntariè promittere, aut retinere obedientiæ obligationem ad alium inferiorem hominem, à qua ipso iure, seu facto, ex vi talis status, & in honorẽ suæ dignitatis absoluuntur. Atque hoc maximè procedit de obedientia in his actionibus, quæ pertinent ad regimen animarum: nam illarum cura ipsi Episcopo, & non alteri extraneo damãdata est: & ideo non potest ipse ita se constituere sub alterius voluntate, quoad ea, quæ ad hoc regimen spectant, vt ab illa omnino pendeant: quia hoc esset quodammodo immutare ordinem, & regimen à Pontifice præstitutum. Et ob hanc causam prudenter B. P. Ignatius non solùm noluit per hoc votum obligari professum Societatis factum Episcopum ad obediendum Præposito Societatis, tanquam superiori; verùm etiam neque ad sequendum iudicium, seu consilium eius; quia hæc esset virtualis quædam obedientia, per quam Episcopale regimen ad Præpositum Societatis reduceretur, eíque quodammodo subderetur: sed solùm voluit, vt tunc teneretur tale consilium sequi, quando iudicaret esse melius.

An episcopus vouere queat obedientiam præterquam Papæ. Quid loquendo ex natura rei.

Quid ex iure Ecclesiastico.

4. Hinc verò nascitur difficultas circa secundum, quod propositum est, scilicet, quænam sit vtilitas huius voti: videtur enim esse nulla; quia si quis nolit consilium Præpositi sequi, vel non sit affectus ad eam rem, quam ille cõsulit, facile sibi persuadebit, illud consilium non esse optimum, & regulariter loquendo semper inueniet, qui contrarium consulat: paruæ ergo, aut nullius vtilitatis, videtur esse hoc votum, & aliunde potest esse occasio dubiorum, & scrupulorum in his, qui fuerint timoratæ conscientiæ: in aliis verò potest esse occasio dissensionum, & odiorum. Nihilominus duas magnas vtilitates in hoc voto inuenit B.Ignatius, quas his verbis explicauit; *Quòd sponte in Dei conspectu vult ad id faciendum obligari, quod ad diuinum obsequium melius esse intellexerit; quódque placeat esse aliquem, qui sibi cum charitate, ac libertate Christiana, ad gloriam Dei, & Domini nostri id proponat*, 10.p.constit.§.6.

2 Punctum de vtilitate eiusdem voti.

5. Vt autem à posteriori parte incipiamus, per se satis notum est, quantum indigeant hi, qui præsunt aliorum consiliis, & rectis admonitionibus; etenim Aristoteles scripsit 3.Pol.c.3. prudentiam virtutem esse eorum propriam, qui imperium obtinent, quia illis & maximè necessaria est, & ferè ad rectè gubernandum sufficit, quia dixit Xenophon in Cyripædia l.1. *Hominibus imperare difficile non est, si quis prudenter id agat*; prudentibus enim vltrò paretur. Vnde S. Chrysostomus serm.15. in epistolam ad Ephesios, *Nihil ad rerum* (inquit) *administrationem ita necessarium est, atque prudentia.* Rectum autem, ac sanum prudentiæ iudicium maximè pendet ex sapienti consilio; nullus est enim hominum, qui sibi sufficiat, & præsertim in tanta rerum varietate, ac difficultate, quanta in publica administratione occurrit. Quod exemplo Moysis accipientis consilium soceri sui ostendit Deus Exod.18. vt notauit Philo lib.de creatione Principis ante medium, dicens, *Relatum est hoc in sacra volumina, vt haberent, quod imitentur posterorũ Principes, ne aspernentur consiliarios, quasi possint ipsi dispicere omnia, cùm ne Moses quidem aspernatus sit.*

Vna vtilitas ex citatis verbis S. Ignatij.

Arist.

D.Chrys.

Philo.Iud.

6. Quòd si hoc verum est in quocunque regimine, multo magis in animarum gubernatione; quam esse artem artium, dixit Innocentius III. in cap. *cùmsit*, de ætate, & qualitate. Et ideo Chrysost. lib.3. de Sacerdotio, dixit, *Et si quis magnam perpetua vita religionem, pietatémque præstiterit, ne hunc quidem eligere statim audeam* (scilicet ad Episcopatum) *nisi magnam etiam animi prudentiã, cũ religione huiusmodi coniunctam habeat.* Magna pars autem huius prudentiæ est, aliorum vti consiliis. Nam, vt rectè dixit Bernard. epist. 82. *cuncti sapientes solent in rebus dubiis plus alieno, quàm proprio iudicio credere, & qui aliorum facile ambigua quæque elucidant, in suis consueuerunt scrupulosius hæsitare.* Vnde epist.28. ad Ardutionem promotum Episcopum, *Paulum* (inquit) *imitari curato, in honorificando ministerium tuum, honorificabis autem grauitate morum, maturitate consiliorum, actuum honestate; hæc sunt, quæ officium Episcopale maximè nobilitant, & ornant. Omnia fac cum consilio, non tamen omnium, nec quorumcunque, sed tantùm bonorum.* Et ideo Clemens Papa epist.3.& refertur d.38.cap.vlt. Episcopum monet, vt nec propter senectutem, nec propter generis nobilitatem, omittat accipere vtilia, & salutaria consilia, etiam à paruulis, & minus eruditis. Quod se ita obseruasse testatur Augustinus epist.75. ad Auxilium, dicens, *Si tibi, quàm iustè fiat Dominus reuelauit, nequaquam iuuenilem ætatem tuam, & honoris Ecclesiastici rudimenta contemno. En adsum senex à iuuene coëpiscopo, & Episcopus tot annorum*

Dicta vtilitas expetibilior in regimine animarum.

Chrysost.

D.Bern.

Clem. Papa.

D. August.

Vide Simancas lib.9. de repub. c.2.

D.Greg. *annorum à Collega nondum anniculo paratus sum discere.* Gregorius autem lib.11.epistol. 29.& habetur 84.d.inter alia grauiter reprehendit Episcopũ, quòd consilia sapiẽtium,& recta suadentium,nulla pateretur ratione suscipere. Rationem autem Arist. tetigit Aristoteles 3. politic. c.12. quia facilius est multis videre oculis,quàm duobus tantùm. Accedit quòd non solùm consilia rerum agendarum, sed etiam, quæ per modum admonitionum, de præteritis factis dantur, necessaria sunt his, qui gubernant,rarò autem inueniuntur,vel Principes, qui admoneri patiantur,vel fideles amici,qui veritatem,omissa adulatione, syncerè consulant. Hæc est ergo prima vtilitas huius voti, per quod proponit,qui illud emittit, tam consilium, quàm admonitionem admittere de rebus sibi maximè necessariis, & à persona, de qua moraliter certum est,cum charitate, & prudentia hoc officium esse obituram.

7. Altera vtilitas ex iisdem verbis. Altera verò vtilitas est, quia non solùm obligatur talis persona, ex vi huius voti ad non detrectandum audire huiusmodi consilium, sed etiam ad exequendum illud, si melius, & gratius Deo esse iudicauerit. Quæ conditio prudenter, vt dixi, addita est, quia non debuit Episcopus, qui iam non est Prælatis Societatis subditus, vel iudicium suum iudicio Præpositi submittere, vel agere contra iudicium suum, si aliud melius esse Satisfit impugnationib. in n.4. iudicauerit, quàm quod Præpositus consulit. Neque ob eam rem est parui momenti votum illud; quia non ordinatur ad illuminandum intellectum (vt sic dicam) sed ad firmandam voluntatem circa id, quod melius est, satisque magna obligatio est, quia adstringitur ad faciendum id, quod ad diuinum obsequium melius esse intellexerit. Nec refert, quod iudicium facilè flectatur in aliam partem, si voluntas in eam propensa sit, tum quia sæpè res adeò est clara, & manifesta, vt intellectus non possit tergiuersari, vt si consilium detur de scandalo vitando, de cura, & vigilantia erga suum munus, & rebus similibus: tum etiam, quia ad hoc ipsum hoc votum deseruiet, vt quis timeat infideliter procedere, & proprio affectu excœcari. Cumque hoc officium charitatis sit,& inter personas,quæ,& religione, & doctrina, perspicuè fore credendæ sunt, non est cur magna perturbatio, vel conscientiæ, vel animi ex eo timenda sit. Nam licèt ex parte admonentis libertas necessaria sit, verbis placidis temperanda erit: & licèt consulenda sint, quæ prosint, ita tamen vt delectent suadenda sunt.

8. Tertium punctum de prędicti voti obligatione bipartita. Vna pars. Tandem ex his explicatur facilè, quod tertio loco est propositum in numero secundo de obligatione huius voti. Nam in genere ad duo obligat. Primum est, non detrectare audire consilium, quod vel Præpositus Societatis per se, vel alius ab ipso substitutus dare dignabitur. Dicetur autem detrectare, quando, vel omnino nolit tale consilium audire, vel certè quando tam acerbè illud tulerit, vt sibi multum displicere significet: nam hæc est non solùm virtualis, & indirecta, sed, moraliter loquendo, satis etiam expressa detrectatio. Vt autem votum ad hoc obliget, necesse est, consilium esse de materia accommodata tali voto. Non enim promittit professus Societatis, si ad eum statum peruenerit audire consilium Præpositi in rebus v.g.temporalibus, secundùm se spectatis,vt sunt,v.g.quæ pertinent, vel ad res familiares, vel ad temporalium bonorum administrationem, vel etiam ad studia literarum,sed in his.tantùm,quæ pertinent vel ad propriæ animæ salutem,vel ad debitam Episcopalis muneris administrationem. Hæc enim duo in ipsamet formula vouendi explicantur, & in persona Episcopi ita sunt coniuncta,vt inter se separari non possint:nam *integritas præsidentium salus est subditorum*,vt dixit Leo Papa epist.85.cap.*miramur*.61.Et illa etiam duo ad diuinum obsequium, D.Leo. quod per hoc votum intenditur, sufficiunt; reliqua enim omnia indifferentia sunt, nisi ad prædictos duos fines ordinentur, sub qua ratione,ad materiam huius voti pertinere poterunt.

Similiter(quod ad alteram partem attinet) non promittit professus absolutè facere in omnibus, quod melius est, sed in parendo huiusmodi consiliis,ita vt licèt per se,nihilque à Societate admonitus,iudicet aliquid esse melius ad diuinum obsequium, non statim tenetur ex obligatione voti, illud facere,esset enim onerosa valdè, & periculis exposita obligatio: nec verba ipsius voti adeò generalia sunt,sed ad prædicta consilia limitata;quæ etiam sic moderata,nõ est parua obligatio,& ideo in huiusmodi consiliis præstandis, & non multiplicandis magna prudentia & consideratio necessaria est; rarò enim fieri debet, nisi in his rebus, quæ ad diuinum obsequium, vel animarum fructum videbuntur necessariæ. 9. Altera pars

Quæri verò potest obiter, an sicut professus factus Episcopus, tenetur audire consilia Societatis:ita etiam teneatur Societas illum admonere, & hanc veluti curam animæ, & muneris illius suscipere. Respondeo non teneri speciali aliqua obligatione, præter eam, quæ pertinet ad legem charitatis, quæ maiori quadam ratione, seu potiori ordine obligare potest circa talem personam, vtpote magis Societati coniunctam. Quòd autem nulla obligatio alterius rationis intercedat, probatur, quia non conuenit Præposito Generali ratione sui officij,quia iam talis persona non est illi subdita: nec ratione alicuius voti, quia nullum emittit,& in forma vouendi suprà posita in num. 1. solùm professus promittit audire Præpositum, &c. de obligatione autem Præpositi nihil dicitur. Neque etiam tenetur ratione alicuius constitutionis Societatis,quia 10.part. constitut. §.6.(vbi solùm de hac re tractatur) nulla obligatio ei imponitur.Imò in declaratione littera A.expressè dicitur, *Non tamen obligatur Societas ad hoc munus suscipiendum quandocunque alicui ex ea Episcopatus esset admittendus;imò libera manet,vt id oneris & relinquere, & assumere possit, vbi multum referre ad Dei obsequium iudicaret.* Fuit autem hæc declaratio facta occasione Patriarchatus Æthiopiæ, in quo casu, & similibus multum referebat scire gradum huius obligationis ex parte Societatis: quia hæc admonitio fieri debet, vel per ipsummet Præpositum Generalem, vel per alium de Societate ab ipso designatum:nam licèt in prædicto loco constitutionum solùm dicatur, consilium esse debere Præpositi Generalis, vel alicuius, quem ille sibi ad hoc substituerit;tamẽ in ipsa forma vouendi, quam retulimus, quæ ex prima, & tertia congregatione generali sumpta est, expressè declaratur, hunc substitutum debere esse de Societate. Vnde in Episcopatu Æthiopiæ, vel aliarum prouinciarum multum distantium, cùm hæc admonitio non possit immediatè per Generalem fieri, oporteret aliquem de Societate cum Episcopo mitti, vt hoc munus loco Generalis præstaret, quod esset Præposito, & Societati graue onus, si ad hoc ex speciali obligatione teneretur & ideo pru 10. Dubium 1. An etiam è contra teneatur Societas Episcopum suũ monere. Resoluitur pars neg.

prudenter animaduersum est, nullam esse in Societate de hac re obligationem.

11. Duo verò alia supersunt dubia circa hoc, & præcedens caput. Primum est, an obligatio horum votorum se extendat ad Summum Pontificatum; ita vt professus Societatis contra hoc votum agat, illum ambiendo, nec possit eum acceptare, nisi per præceptum cogatur, & euectus ad illud munus, adhuc teneatur consilia Præpositi audire, & exequi, si meliora iudicet. Et ratio dubitandi esse potest, quia forma vouendi absoluta est; de de quacunque prælatione extra Societatem. Duobus autem modis potest hic casus contingere. Vnus est, iuxta ordinariam consuetudinem Ecclesiæ, si aliquis de Societate priùs Cardinalis, postea eligatur ad Pontificatum. Alius erit extraordinarius, vt si religiosus Societatis nullam extra illam habens dignitatem immediatè (sicut olim fiebat) in Pontificem eligatur.

Dubium 1. An idem votum intelligatur etiam de Papatu.

Duplex casus in hoc dubio.

12. In priori casu supponitur illa quæstio nō prætermittenda; an scilicet professus Societatis semel iam factus Episcopus, vel Cardinalis, ad hoc obligetur superioribus votis ad non procurandam aliam maiorem dignitatem, vel prælationem, vel non acceptādam illam, nisi præcipiatur. Ad quam respondendum videtur affirmatiuè. Primò, quia religiosus factus Episcopus, tenetur ad obligationem religiosi status, quę Episcopali non repugnet, vt in tomo superiori visum est; sed est peculiaris obligatio religiosi professi Societatis non procurare dignitates, & non repugnat seruari in illo statu Cardinalis: ergo. Secundò, quia hoc votum absolutè fit, & est natura sua perpetuum, vt indicant illa verba formæ, *Nunquam me curaturum, prætensurum, aut consensurum*, &c. & non extinguitur per superiorem dignitatem, quia neque ex natura rei hoc sequitur, neque iure aliquo est cautum: ergo durat obligatio eius.

Quæstiun. Præuia ad dubium iuxta priorem casum.

Arguitur pro parte affirm. Primò.

Secundò.

13. Nihilominus dicendum est, hanc obligationē cessasse per subtractionem materiæ, quia materia huius voti non est ambitio, vel procuratio dignitatis absolutè sumpta, sed respectiuè, id est, respectu eius, qui adhuc permanet in puro statu religiosi Societatis, ita vt sensus huius voti sit, non procurandi, vel acceptandi transitum à religione ad talem dignitatem: semel autem facto transitu euacuata est materia voti, quia omnis alius transitus iam non est eiusdem rationis. Vel potest aliter explicari (& in idem redit) ex voto virginitatis suprà tract. 6. lib. 5. de voto c. 6. num. 14. explicato, diximus enim quòd si tantùm fiat, de non violando claustrum virginitatis, obligationem terminari ad primam vicem, ideóque semel amissa virginitate, tale votum non obligare; tale enim videtur esse in præsenti hoc votum, de non mutando (vt sic dicā) tali modo statum religiosū: & ideo obligatio eius ad primam vicem terminari videtur. Quod si ita est, facta semel mutatione, cessabit talis voti obligatio. Quod autem ita sit, suadent in primis verba illa constitutionis, *Promittant ad nullam extra Societatem prælationem, vel dignitatem obtinendam, se quidquam acturos, neque ad sui electionem*, &c. nam hæc verba in rigore indicant primam promotionem; nam postea, iuxta modum loquendi iuris potius dicitur translatio, quàm electio, maximè inter Episcopatus extra Summum Pontificatum, sed hoc euidentiùs declarant verba sequentia: *sed vnusquisque videat, qua ratione animarum saluti, iuxta nostræ professionis humilitatem, & submissionem inseruire possit.* Hæc enim verba declarant, hanc

Pars negatiua simpliciter vera declaratur.

Simile.

Probatur deinde ex constit.

A obligationem solùm respicere illos, qui in sua humili professione adhuc perseuerant. Quod tandem confirmat ratio, quæ subiungitur, *Ne Societas his hominibus, qui ad propositum sibi finem sunt ei necessarij, priuetur*: Postquam ergo iam aliquo priuata est, nihil quoad hanc partem de illius obligatione curat. Et quanuis ad hæc omnia responderi possit; hunc fuisse finem, vel rationem motiuam illius voti materiam autem vniuersaliorem esse; quia sic indicant verba, quæ absolutè, & perpetuò videntur obligare personam, ideóque priorem partem esse retinendam, tanquam tutiorem, & virtuti, ac religioni magis fauentem: nihilominus in rigore iuris posterior hæc sententia vera videtur, & satis persuaderi his, quæ diximus. Nam reuera B intentio instituti fuit, continere suos professos intra se, & in suo statu; de his verò, qui iam sunt extrà, licèt aliquando intra fuerint, non ita curat. Neque est tanta curandi necessitas. Denique licèt prior sententia videatur quodammodo securior, hæc est benignior, & ideo in materia onerosa, & ad minimum speculatiuè incerta, satis secura, & aliunde securior, quia pauciora vincula imponit, & euitat pericula, quæ faciliora sunt in eo qui iam ad dignitatem conscendit.

Euasio præcluditur.

Corroboratur tandem ratione morali.

Ex hac ergo resolutione, ad priorem quæstionem in numero 11. respondetur in dicto casu Episcopum, vel Cardinalem Societatis, non peccare cōtra hæc vota, procurando aliam maiorem dignitatem, vel acceptando illam absque obliga- C tione præcepti: quia illa non est materia horum votorum, vt in numero 13. declaratum est. Et ita constat, Summum Pontificatum, prout ordinariè fit electio ad illum, non pertinere ad materiam illius voti, quia semper supponitur persona in eo statu, in quo iam non obligatur per tale votum. Vnde obiter à fortiori colligo professum semel factum Episcopum non teneri ex vi huius voti renunciare vnquam Episcopatui, vel ad hoc petere facultatem, etiamsi moraliter certus sit, fore concedendam; tum quia mutato statu cessauit obligatio huius voti, vt dixi; tum etiam, quia ille non vouit non perseuerare in Episcopatu spontanee, absque vi præcepti, sed solùm non acceptare illum sine præcepto. Quocirca, non solùm si intelligat D esse melius, verùm etiam si moraliter sibi persuadeat esse necessarium ad suam salutem dimittere talem dignitatem, non peccabit contra hoc votum, id non procurando, sed peccabit contra propriam charitatem. Tandem autem aduerto, in his casibus posse aliquod remedium adhiberi mediante voto in hoc cap. explicato: nam in eis poterit talis prælatus admoneri à præposito Generali, vt aliam dignitatem non ambiat, vel etiam, vt se à periculis eripere procuret, relinquendo quam habet: cui consilio tenebitur ille parere, ex vi huius voti, si ad maius Dei obsequium, maiorémque suæ animæ salutem pertinere iudicauerit, iuxta ea, quæ diximus num. 8.

14. Resoluitur iam dubium positum in n. 11. iuxta priorem casum.

Corol. ex proxima resolutione.

Iam verò superest quæstio de alio modo, quid scilicet dicendum sit, si contingat professum ab E humili statu religionis immediatè ad Pontificatum eligi, vel electionem procurare. Tunc enim videtur vrgere ratio facta in num. 11. quia persona est capax talis obligationis, & votum absolutè fit de omni prælatione; & dignitate. Fitque hæc pars valde probabilis ex quadam communi opinione Canonistarum, quòd religiosus non potest, sine consensu sui Prælati acceptare electionem sui etiam ad Summum Pontificatum. Hæc verò opinio

15. Resoluitur iuxta posteriorem casum.

opinio mihi in tomo superiori nō placuit,& ideo consequenter ad ea, quæ in illo puncto dixi, probabilius hîc existimo, materiam huius voti, non extendi ad summum Pontificatum; tum quia constitutio loquitur de prælatione intra, & extra Societatem: Summus autem Pontificatus, neque intra Societatem dici potest, vt per se constat, neque etiam extra, vt ibi pōderaui, quia est prælatio vniuersalissima supra omnem religionem, & ipsam etiam Societatem. Vnde intentio constitutionis solùm videtur dirigi ad prælationes particulares, & condistinctas à tota religione. Item quia si loquamur de sola acceptatione, non est verisimile, sub generali locutione comprehendi casum adeò specialem, qualis est electio simplicis religiosi ad Pōtificatum. Neque etiam est credibile constitutionem Societatis voluisse limitare modum acceptādi electionem adeò singularem, & ad totius Ecclesiæ bonum pertinentem, & quæ eo tempore fit, in quo Ecclesia caret vniuersali pastore, qui huic bono prospiciat, & ideo vix potest moraliter fieri, vt præceptum de illa electione acceptanda imponatur, etiamsi maxima instet necessitas. Vnde hîc habet locum regula iuris 81. in 6. sub locutione generali non comprehendi specialem casum, qui non creditur verisimiliter intentus. Denique hanc fuisse mentem B. Ignatij colligo ex verbis eius ad Summum Pontificem; quæ refert fidelissimus testis Petrus Ribadeneira citatus cap. præced. num. 22. vbi inter alias rationes, quibus Ignatius Pontificem persuadere nixus est, ad Ecclesiæ bonum pertinere, ne operarij Societatis Episcopi fiant, vna est, *quòd vberiores perceptura sit fructus Dei Ecclesia, ex nostris non Episcopis, quàm Episcopis.* Hoc autem, vt probet, subiungit; *Nam qui Episcopus est, etsi maiorem auctoritatem habet, ac potestatem, certis tamen locorum finibus continetur, & suis est tantùm ouibus pascendis addictus.* Quæ verba satis declarant ipsum locutum esse de priuatis Episcopis, non de Episcopatu vniuersali. Quocirca licèt ambitio eiusdem dignitatis, maiori ratione possit sub hoc voto comprehendi; tamen quia in vtraque parte talis voti, de eadem dignitate extra Societatem sermo est, idem necessariò est dicendum; nec sine causa, quia moraliter superfluum erat hoc promittere: cùm enim (vt in tomo de fide disp. 10. sect. 4. in fine attigi) iure, vel consuetudine ordinaria talis electio non fiat; nullus etiam est, qui dignitatem illam immediatè ambiat, aut procuret, sed mediante Cardinalatu, & ideo huic modo satis prouisum est, impediendo omnem prætentionem, vel spontaneam acceptationem Cardinalatus; de hac enim dignitate certissimum est sub hoc voto contineri, siue sub nomine *prælationis*, siue *dignitatis* comprehendatur, siue (quod ego verum puto) sub vtroque.

Ribaden.

16. Atque hinc facile expeditur alterum dubium, in eodem num. 11. si contingat professum Societatis fieri Papam, an teneatur hoc voto audiendi consilia Præpositi Societatis: & illis parendi si meliora iudicauerit. Existimo enim non teneri, quia pontificalis dignitas (vt dixi) non comprehenditur sub his votis: & in hoc casu, quodammodo est res clara: nam alij Prælati, licèt non sint subditi Præposito generali, neque etiam sunt caput eius, & propter priorem respectum, & subiectionem, quam habuerunt, decentiùs possunt à Præposito admoneri, atque ad parendum aliquo modo obligari: Summus autem Pontifex est caput totius Societatis, non solùm, vt vniuersalis Episcopus, sed etiam vt supremus Prælatus religionis, & ideo non erat ita decens, aut conueniēs, vt sub hac obligatione cōprehenderetur. Ad quod etiam ponderari possunt verba ipsius formæ vouendi, *si in Præsidem alicuius Ecclesiæ promouear*; Pōtifex enim nō alicui Ecclesiæ tantùm, sed vniuersali Ecclesiæ præsidet: de illo ergo sermo non est.

Resoluitur tertium dubium.

Quin potiùs occasione illius verbi dubitari potest, an sub hoc voto comprehendatur Cardinalis vt sic, id est, qui non sit Episcopus: nam ille ex vi talis dignitatis nulli Ecclesiæ præest. Nihilominus veriùs censeo comprehendi; nam illud verbū explicandum est iuxta constitutionem, ex qua forma illa vouendi sumpta est: constitutio autem p. 10. §. 6. sic habet; *Promittat etiam Deo, quòd si quando dicto modo compulsus prælationem aliquam extra Societatem admittat*, &c. Non est autem mihi dubium, quin Cardinalatus in omni proprietate, & rigore sit prælatio extra Societatem: ergo etiam ille sub hac promissione comprehenditur. Vnde vox alia, *Præses*, seu *Præsul alicuius Ecclesiæ*, vt æquipollens sumpta est, præsertim quia Cardinalis, licèt Episcopus non sit, Titulum habet alicuius Ecclesiæ, in qua iurisdictionem habet Episcopalem, & ideo illi præcedere dicitur.

Cardinalis etiam comprehenditur in voto audiendi consilia Generalis.

17. Vltimò potest ex dictis obiter exponi constitutio, quæ habetur 3. p. c. 3. §. 13. sine facultate Generalis nullam posse dignitatem vllam extra Societatem admittere, nec generalem posse illam dare, nisi sedis Apostolicæ obedientia illum compellat. Ibi enim in primis, non comprehenditur dignitas Summi Pōtificis. Quod patet, tum ex particula illa, *extra Societatem*, vt illam in n. 12. ponderauimus, tum quia ibidem supponitur sedem Apostolicam, id est, Pontificem, posse compellere Generalem ad dandam licentiam, quòd repugnaret respectu eiusdem dignitatis, quia tunc Sedes Apostolica vacaret. Tum denique, quia non decebat prouisionem Sedis Apostolicæ quoad hoc quodammodo pendere à voluntate Generalis, vt in simili in n. præc. dixi. Deinde solùm habet locum illa constitutio circa acceptationem primæ dignitatis. Nam religiosus Societatis semel translatus ad statum Episcopalem, si transferatur postea ad alium Episcopatum meliorem; vel si priùs factus Cardinalis: postea fiat Episcopus, iam non indiget hac facultate Generalis, non solùm quia iam non est sub obedientia eius, sed etiam propter alia; quæ in n. 13. & 14. adduximus circa prædicta vota, est enim eadem ratio.

Eruitur sēsus constitutionis de non acceptanda dignitate. Non intelligitur de Papatu.

Nec nisi de prima acceptatione dignitatis.

18. Aduerto præterea hanc obligationem de iure communi conuenire omnibus religiosis respectu suorum prælatorum ratione voti obedientiæ, vt in tom. superiori explicatum est, nonnulla tamen videntur in hoc esse specialia Societatis. Primum quòd facultas hæc reseruatur Generali, quod in aliis religionibus regulariter non fit. Secundum quod Generalis ipse non potest illam dare, nisi coactus obedientia Pontificis. Tertium quòd non solùm inferiores religiosi, sed etiam ipsemet Generalis si ei concedatur talis dignitas, non potest illam acceptare, sine consensu Societatis, vt habetur 9. p. Constit. c. 4. §. 5. & c. 5. §. 6. & in declaratione vtriusque loci. Vbi etiam additur, Societatem non debere præstare consensum, sed expectare præceptum Pontificis, quod sub peccato obliget. Quod in aliis religionibus non postulatur, sed sufficit quòd solus Pontifex consentiat, seu facultatem præbeat, argumento c. *cùm venerabilis*, de consuetudine, & c. *si Abbatem*. de electione in 6.

Non acceptare absque licentia conuenit omni religioso, interest tamen inter nostros & alios.

19. Rursus considero constitutionem illam, non de solis professis, aut coadiutoribus spiritualibus loqui,

Extenditur dicta consti-

utio ad non profes- sos.

qui, sed in vniuersum de religiosis Societatis: nam simpliciter dicit; *Nullus possit*, &c. comprehendit ergo omnes, qui sub obedientia Generalis militãt. Vnde si contingeret (quod difficile non est) per amorem, vel fauorem alicuius Principis, scholarem approbatum in Episcopum eligi, seu nominari. etiam ille non potest, ex vi huius cõstitutionis, acceptare Episcopatum sine licentia Præpositi Genelis. Hæc autem obligatio ex vi huius constitutionis, non est ad peccatum, quia omnibus constitutionibus generale hoc est, & nihil speciale de hoc est declaratum: vnde cùm scholares de hac re nullum votum emittant, vidētur ad hoc non obligari sub peccato, sed tantùm sub regula perfectionis.

Ex adminiculo iuris inducitur eis grauis obligatio.

Nihilominus tamen ex adminiculo iuris communis, existimo hanc esse grauem obligationem. Cùm enim hi scholares sint veri religiosi, & quoad obligationem obedientiæ, tam non habeant velle, aut nolle, quàm quilibet alij, comprehenduntur sine dubio sub generali lege capituli, *si religiosus.* de elect. in 6. quo declaratum est, in religioso grauem præsumptionem esse acceptare electionẽ de se factã, sine consensu Prælati sui. In Societate autem per hanc constitutionem declaratum est Generalem esse vnicum Prælatum, ad quem hoc pertineat. Ergo in Societate acceptare dignitatem sine licentia Generalis, est acceptare sine licentia Prælati. Nam licèt fingamus Prouincialem, aut Rectorem consentire, nihil facient; neque in ea re sunt Prælati; ergo est illa grauis transgressio; non quidem ex vi solius constitutionis, sed illa supposita, ex vi iuris communis.

20. Talis obligationis violatio annullat acceptationẽ.

Et eadem ratione censeo, acceptationem, vel electionem aliter factam esse irritam ex vi prædicti capitis: quod eodem modo induci potest. Et ad idem ponderari potest verbum illud nostræ Constitutionis, *nullus possit*, quod de se sufficit ad irritandum, vt vulgare est apud Doctores, & idem cũ proportione est de Generali, quia respectu illius Societas est Prælatus eius, & ideo de illo etiam dicitur in Constitutione, *Non debet, nec potest.* Præter hæc verò additur in professis omnibus obligatio voti ratione cuius non possunt ipsi consentire, nisi præcipiantur ab habente potestatem, etiamsi Generalis facultatem daret. Obseruo enim, constitutionem hanc, quæ prohibet Generali ne hãc facultatem præbeat, nisi coactus obedientia Pontificis non obligare Generalem ipsum tanquam proprium præceptum, sed per modum simplicis regulæ; neque hanc obligationem, seu constitutionem esse speciali voto confirmatam; & idem est de Societate, respectu Generalis. Posset ergo contingere, vt Generalis, aut Societas indebitè vtendo potestate sua, vel ex aliqua Epicheia, talem facultatem daret, sine præcepto Pontificis: illa ergo nõ obstante, obligabitur professus ad non acceptandam dignitatem (quamquam si acceptaret valeret electio) donec præcipiatur: quæ obligatio in scholari approbato non inuenitur, quia nascitur ex voto speciali, quod scholares non emittunt.

CAPVT X.

De voto manifestandi procurantes dignitatem, quod inter alia à professis Societatis emittitur.

1. Videri voti hoc procedere solum

VT ambitio dignitatum, & Prælationum, tã intra Societatem, quàm extra illam, nullum in eadem, quoad fieri posset locum haberent, non

A fuit contentus B. Ignatius professos speciali voto obligare ad eas non procurandas; sed etiam addidit votum, quo promitterent manifestare hoc Societati, quencunque in hoc peccare intelligerent. Verba constitutionum p. 10. §. 6. hæc sunt. *Omnes professi se nihil vnquam ad eam* (id est, dignitatem obtinendam) *acturos, & quos agere animaduerterint delaturos Deo, ac Domino nostro voueant.* Circa quem locum aduertendum occurrit, ex vi illius, solùm videri præcipi, vt hoc votum fiat de dignitatibus, & prælationibus Societatis. Nam verba proximè præcedentia sic habent. *Erit summi momenti, vt perpetuò felix Societatis status conseruetur, diligentissimè ambitionem submouere, ac aditum ad dignitatem, vel prælationem vllam directè, vel indirectè, quærendam in* B *Societate præcludere*; & proximè subduntur verba illa citata, *omnes professi*, &c. Ex quo contextu planè constat, illud relatiuum, *ad eam obtinendam*, referre solùm dignitatem, & prælationem in Societate. Item, quia de aliis extra Societatem, statim subditur, *Promittant etiam ad nullam extra Societatem prælationem, vel dignitatem se quidquam acturos.* De deferendis autem prætensoribus harum dignitatum, nihil subiungitur. Nec dici potest, hæc posteriora verba intelligenda esse iuxta priora, quia hoc nullum habet in contextu fundamentum, & materiæ sunt omnino diuersæ, sicut è conuerso in posteriori clausula additur promissio non acceptandi dignitatem extra Societatem nisi præcepto cogantur, quod, quia in priori additum non C fuit, ad dignitates intra Societatem non extenditur, vt suprà cap. 8. num. 2. vidimus, ergo similiter, &c.

de dignitatibus intra Societ.

2. Oppositum resoluitur.

Nihilominus praxis Societatis habet vt de vtrisque dignitatibus hoc votum fiat. Nam post duo vota non procurandi prælationem, aut dignitatem intra, vel extra Societatem additur; *Tum si quem sciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere, promitto illum rémque totam me manifestaturum Societati, vel præposito eius.* Vnde non est dubium, quin hoc votum obliget in vtroque genere dignitatum, siue illud fiat ex vi prædictæ constitutionis: siue (quod mihi propter argumentum num. præcedenti factum probabile est) illa fuerit extensio quædam à tertia generali con- D gregatione facta, cuius auctoritate decreto 46. forma vouendi à prima congregatione iam præscripta decreto 102. ita extensa est, nam ad hoc potestatem habet congregatio generalis, & fortasse cum illi 3. congregationi interfuerint multi ex Patribus, qui & intentionem B.P. Ignatij & vsum Societatis à principio cognouerunt, hanc eius fuisse mentem declararunt, licèt illis verbis constitutionis satis explicata non fuerit. Hoc igitur voto supposito, tria sicut in præcedenti cap. circa illud declaranda occurrunt, vtilitas, materia, & obligatio.

Puncta 3. huius capitis.

De vtilitate huius voti.

3. Non videri vtile.

Circa vtilitatem ratio dubitandi esse potest, E quia vel hoc intelligitur de detegendo crimine alterius, quando ad commune bonum Societatis est necessarium, & potest cum fructu fieri; vel absolutè, & sine limitatione, vt verba sonant. Priori modo votum est parum vtile, quia tunc ipsa ratio charitatis obligat, & sufficit inter viros religiosos, neque oportet laqueos addere, posteriori autem modo, votum esset iniquum, quia sine necessitate, & fructu boni communis non est proximus infamandus. Nihilominus dicendum est, votum hoc, &

Puncti resolutio bipartita. Probatur vtraq; pars auctoritate.

& sanctum, & vtile esse Societati. Quod auctoritate sufficienter probatur ex approbatione summorum Pontificum, vel generali, vt à Paulo III. & Iulio III. confirmantibus institutum, & approbantibus constitutiones, vel speciali, vt à Gregorio XIII. in constitutione, *Ascendente Domino*, ex qua etiam colligitur, hoc votum cadere in vtrasque dignitates; nam post vota non prætendendi dignitatem intra, aut extra Societatem subditur, *Item Societati, vel eius Præposito manifestaturos, si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.*

4. Probatur deinde ratione quoad priorem partem.

Ratio autem quoad honestatem huius voti clara est; quia deferre ad superiorem peccatum subditi, maximè quando vergit in commune detrimentum, per se, & ex obiecto bonum est dummodo debito fine, & circunstantiis vestiatur. Sic Christus dixit Matth. 18. *Dic Ecclesiæ*, votum autem hoc quanuis simpliciter, & absolutè fiat, intelligendum est de reuelatione iusta, & charitati consentanea, vt in simili dixit Syluest. verb. *Denunciatio.* quæst. 5. quod explicare non fuit necesse; quia, & ex materia ipsa, & ex ratione voti erat satis manifestum; nam certum est hoc genus delicti multum posse nocere Societati. Certum etiam est hoc nocumentum maius futurum, si tale delictum à scientibus occultetur: nam & timor pœnarum, & prouidentia superiorum multum iuuare potest, vt illud non serpat, neque effectum habeat. Est ergo per se bonũ ac moraliter necessarium ad commune bonum Societatis vt superioribus manifestetur: ergo hoc etiam vouere honestum est.

Syluest.

5. Probatur quoad posteriorem.

Quòd verò etiam vtile sit, declaratur, tum quia licèt charitas possit per se ad hoc obligare, tamen peculiaris obligatio religionis ex voto, & est magis clara, & expressa; & multum solet mouere conscientiam religiosi; tum etiam, quia hoc votum non tantum obligat, supposita alia obligatione charitatis, sed absolutè; quoties id potest honestè fieri, etiamsi aliàs non esset præceptum. Sæpè enim accidere potest, vt reuelare peccatum fratris superiori, possit honestè fieri: non tamen sit sub præcepto, quia præcepta affirmatiua non obligant pro semper etiam supposita honestate actus, nisi intercedat sufficiens necessitas; hæc enim separabilis est ab honestate, etiam in præsenti materia. Nam ad honestatem sufficit aliqua vtilitas, quæ tamen non semper satis est ad præcepti obligationem: si ergo quis obligetur ex voto ad subueniendum hoc remedio Societati, non solùm quando necessitas charitatis cogit, sed etiam, quando vtilitas maioris boni suadet, & honestat actum, in magnam profectò vtilitatem religionis cedet tale votum. Ita ergo est in præsenti voto, vt amplius ex illius declaratione constabit.

De materia eiusdem voti.

6. Explicatur materia remota per 3. quæstiun. Primæ resolutio.

Circa materiam ergo huius voti distingui potest remota, & proxima. Remota est peccatum ambitionis in procuranda dignitate, intra, vel extra Societatem. Proxima est manifestatio illius peccati. Circa priorem inquiri potest primò, qualis, & quanta futura sit hæc ambitio, vt sit materia huius voti, sed in hoc regula desumi potest ex dictis suprà in cap. 7. vsque ad num. 12. circa votum non ambiendi dignitates: ibi enim declarauimus quid sufficiat ad violandum grauiter illud votum. illa ergo ambitio, quæ fuerit peccatum mortale contra votum illud, est materia sufficiens in suo ordine ad huius voti obligationem; nullo enim certiori modo potest hæc materia designari. Quod etiã

A ex verbis constitutionis satis colligitur, quæ sic habent. *Promittant se nihil vnquam ad eam obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos.* Eadem ergo actio, quæ cauenda promittitur, deferenda vouetur, si in aliquo animaduertatur.

Quæri verò subinde potest, an oporteat tale peccatum in altero esse contra suum votum, vt sit materia huius voti; quod est quærere, an hoc votum obliget ad manifestandum iudicialiter illud peccatum commissum à quocunque religioso Societatis (nam de fraterna manifestatione res videtur clara, vt lib. 10. c. 9. constabit) vel solùm ab eo, qui ex voto speciali illud cauere tenetur. Potest enim etiam scholaris approbatus in hoc delinquere, vt ex dictis in c. præc. n. 19. intelligi potest, quãuis nullum votum de hac re fecerit: tenebitur B ne ergo professus Societatis, ex vi huius voti, illũ manifestare? Respondeo mea sententia non teneri. Nam licèt in forma vouendi dicatur, *si quem sciãt*: & in constitutione, *& quos agere animaduerterint*: tamen ex subiecta materia, & ex contextu constat, illa relatiua eos tantùm referre, qui ex voto ad delictum illud cauendum obligantur. Ratio verò esse potest, quia licèt Societati maximè expediat, vt omnes, qui quocunque modo, sunt membra eius, omnem ambitionẽ euitent: nihilominus non omnes ad votum de hac re emittendum obligantur, sed sufficiẽter in hac parte prouisum creditur Societati, si præcipua membra eius, quæ iam sunt cũ illa (vt sic dicam) vltimatè coniuncta, hoc vinculo C obligentur: cùm in illis magis timeri posset hoc vitium, quia futuri sunt digniores, & ad huiusmodi munera aptiores, & propinquiores. Sic ergo sufficiens visum est, si votum manifestandi hoc delictum solùm in ordine ad easdem personas fiat. Itẽ sicut scholares approbati non tenentur ex speciali voto deferre professum, etiamsi illum in hoc peccare animaduertant, sed solùm ex communi regula, & lege charitatis: ita neque è contrario professi tenentur ex suo voto ad manifestandum hoc delictum iudicialiter, etiamsi in scholari illud animaduertant, sed solùm ex eadẽ regula, & lege charitatis. Tandem potest etiam circa hanc partem inquiri an peccatum hoc debeat esse publicum, vel occultum sufficiat: item an certum vel etiam dubium. Sed hæc tractabuntur commodiùs explicando obligationem huius voti in 3. puncto. D

7. 2 quæstiun

Resoluitur

Circa alterã partem materiæ, quam proximam appello, dubitari potest de qua manifestatione, seu denuntiatione, in ea sit sermo. Duplex enim esse potest denuntiatio, quantum ad præsens spectat: vna iudicialis, quæ ordinatur ad punitionem delicti iam commissi, & consequenter ad vitãda similia, non solùm in ipso, qui denũciatur, sed etiam in aliis. Alia paterna, seu fraterna appellatur, quę ordinatur præcipuè ad emendationem in futurum, vel propter spiritualem salutem ipsiusmet delinquẽtis, vel præcipuè propter bonũ alicuius cõmunitatis, cuius graue detrimentum ex tali delicto probabiliter timetur. Dubitari ergo potest, de qua E istarum denunciationum intelligẽdum sit hoc votum, nam ipsum indifferenter fit; & tamen ad executionem eius multum refert, an vno vel alio modo facienda sit denunciatio. Quia si votum solùm obligat ad denunciationẽ paternã, non tenebitur quis iudicialiter denunciare, & consequenter non poterit Prælatus Societatis ad punitionem delicti procedere cuius oppositum constitutio supponit, pœnam inhabilitatis imponens propter hoc delictum; nec sine causa, quia aliàs non esset illud sufficiens remedium ad cohibẽdum hoc delictum.

8. Materia prima duplex. Et de quanam procedat votum.

1. difficultas.

Secunda.

Item quia alias seruandus esset in hac denunciatione ordo correctionis fraternæ, & admonendus esset priùs delinquens, si esset spes emendæ, vel si esset emendatus, non esset facienda: quæ omnia videntur esse contra finem, & intentionem huius voti, quæ fuit efficaciùs remedium adhibere, vt nemo auderet vitium hoc in Societate introducere. Quod si propter hæc dicamus, votum hoc intelligi de denunciatione iudiciali, sequitur, neminem obligari ad exequendum hoc votum, nisi quando potuerit probare delictum, quia iudicialis denunciatio non potest licitè aliter fieri, nam esset fini improportionata, & per illam infamaretur proximus sine fructu, & daretur occasio faciendi similes iniurias proximo. Illud autem consequens videtur etiam nimium eneruare vim huius voti, & efficaciam huius remedij. Posset enim hoc delictum serpere in Societate, & multum illi nocere; priusquàm esset probabile in iudicio.

Tertia.

9. Authoris resolutio.

Ad hanc dubitationem breuiter dicendum est, materiam huius voti præcisè, & indefinitè, esse accipiendam provt verba sonant de manifestatione facienda Præposito, eo modo quo licitè fieri potuerit. Cùm enim votum indistinctè fiat, non possumus nos illud limitare citra id, quod materia voti intrinsecè postulat: hoc autem solum est, vt actio honestè, & vtiliter fiat. Quocirca quando circunstantiæ non iuuant, vt denunciatio iudicialis fieri possit, paterna autem, seu fraterna, aut quocunque alio nomine vocetur delatio alia ad superiorē cōmodè, & vtiliter fieri possit, illa erit sufficiens materia huius voti, quia per illam satis expletur, quia solùm, seu indistinctè promissa est manifestatio superiori: vnde non est dubium, quin ad illam faciendam tunc obliget hoc votum. Si autem iudicialis denunciatio commodè fieri possit, etiam poterit fieri licitè, constátque sufficientem esse ad hoc votum explendum. Existimo autem immediatè non cadere sub obligationem eius, quia plus inuoluit, quàm promissum sit. Semper ergo satisfiet voto huic simpliciter manifestando rem superiori, qui iudicabit an debeat procedi ad denunciationem iudicialem, poterítque obligare subditum, vt illam faciat si expedire censuerit, si non in virtute huius voti, saltem in virtute obedientiæ, quod satis est. Ad difficultates autem positas respondere nunc non est necesse, quia neutram partem admittimus tanquam definitè necessariam, in quo sensu illæ procedunt, & ideò non sequuntur incommoda, quæ ibi inferuntur. Quid autem dicendum sit de nonnullis casibus, qui ibi tanguntur, in sequenti puncto attingemus.

Quid ad difficultates in n. præced.

Quando & quibus circunstantiis hoc votum obliget.

10. Quæstiun. 1. cum qua notitia delicti obliget hoc votum.

Circa obligationem ergo huius voti, quia affirmatiua est, explicare oportet quando, & cum quibus circunstantiis obliget; est enim hæc obligatio quasi præcepti affirmatiui, cuius natura est, vt non obliget pro semper, sed tempore opportuno, & cum debitis circunstantiis. Primò ergo dubitari potest, quæ, & quanta notitia de delicto alterius requiratur in habente hoc votum, vt obligetur ad manifestandum illud superiori. Videtur enim quælibet probabilis coniectura, vel suspicio sufficere, saltem vt in eodem gradu, & sine maiori exaggeratione aperiatur superiori. Quia talis manifestatio tunc etiam est consentanea fini

A huius voti, nam potest esse vtilis ad impediēdum maius malum, vel tollendam suspicionem, si fundamentum non habuerit. Videtur etiam consentanea verbis constitutionis: nam in 10. p. §. 6. dicitur, *quos animaduerterint*, quod verbum generalem significationem habet, complectentem omnem illum modum cognitionum. Vnde in 8. p. cap. 6. §. 2. in declarat. A. hic casus distinguitur quoad modum punitionis quando de illo satis constat, vel solùm est suspicio probabilis, aut non satis probata. Vnde videtur supponi in omnibus his casibus esse manifestandum.

In hoc dubio tractari potest quid sit in obligatione, vel quid liceat, aut expediat. Quoad priorem existimo votum hoc nō obligare, nisi supposita certitudine delicti. Probatur ex forma vouendi, *Si quem sciam*, &c. quod verbum retinetur etiam in constitutione, *Ascendente Domino*. Est autem sumendum in ea proprietate, in qua saltem communi modo loquendi vsurpatur. nullus autem prudens dicit se scire, nisi quæ morali saltem certitudine nouit. licèt enim non oporteat interpretari illud verbum in dialectico rigore, saltem moralis, & iuridica proprietas retinenda est: iuridicè autem nullus dicitur scire, nisi qui moralem certitudinem de re habet. Vnde glossa in l. 2. §. antepenult. ff. de aqua pluuiali arcenda, dixit, *scire* esse veritatem visu perceptam in mente retinere. vbi per visum intelligit quamcunque experimentalē rei cognitionem. Sic enim Bartolus dixit, per visū intellexisse omnem sensum in l. 1. ff. de interrogatoriis actionibus, quam refert Nauar. in cap. *si quis autem*, de pœnit. d. 7. n. 9. qui addit per visum etiam intelligi posse puram intellectualem cognitionem, sed non est necesse, quia agimus de scientia humana, & practica.

B

11. Resoluitur obligare solùm cum notitia certa.

Gloss.

C

Bartol.

Nauarr.

Addo verò ad scientiam, de qua agimus non oportere rem esse visam, aut proprio experimento cognitam, nam si certa humana fides, per testimonia fide digna, de illa habeatur, satis erit, nam hæc sufficit ad moralem certitudinem. Vnde Innocentius ait in c. *cùm in causa* de iuramento calumniæ, iuramentum de veritate dicenda quam quis sciuit, non solùm esse posse de his, quæ quis vidit, sed etiam de his, quæ indubitanter credit; non solùm fide diuina, sed etiam humana. Consentit Felinus referens plures alios in cap. 1. de summa Trinit. & fid. cathol. vbi specialiter notandum est, quòd cum Dominico, & aliis dicit, posse aliquem dicere pro certo scire, quod ab vno fide digno tanquam certum accepit. Quod etiam significat Nauarr. in cap. *inter verba*, concl. 6. Corol. 66. num. 389. qui etiam allegant glossam in l *si quis extraneus*. §. *sciendum*, aliàs *si quis*. ff. de acquirenda hæreditate, & in l. *Titio fundus*. ff. de condit. & demonstrat. Sed illæ parum, aut nihil ad rem præsentem dicunt. Denique addit Nauarrus hanc moralem certitudinem sufficere, vt subditus teneatur manifestare delictum Prælato interroganti, an illud sciat, siue per generalem, siue per particularem inquisitionem: sic ergo in præsenti sufficit similis certitudo, vt votum obliget ad manifestationem. Ratio autem est, quia tunc subest materia huius voti in omni proprietate verborum si moraliter accipiantur, vt re vera sumenda sunt: subest etiam ratio sufficiens boni communis, per medium ordinatum, quia per illam manifestationem potest facile præueniri ad exactam cognitionem delicti, maximè si reuelentur personæ à quibus talis notitia accepta est.

12. Quæ certitudo requiratur.

Innocent.

D

Felin.

Dominic.

Nauar.

Glos.

E

Quod

13. Satisfit argumento in num. 10.

Quòd autem minor notitia, aut quælibet alia suspicio non sufficiat, satis ostensum est ex ipsa forma vouendi, per quam declarandum est aliud verbum constitutionum, *si animaduerterint*. Quod etiam in rigore significat satis certam cognitionem. Alio verò in loco constitutionum, quamuis supponatur aliquando, posse negotium hoc de aliqua persona tractari, propter solam suspicionem, eámque non inueniri probabilem post exactam rei examinationem; non tamen asseritur, cùm sola illa suspicione obligare votum ad huiusmodi manifestationẽ. Nec denique satis est, quòd illa possit esse vtilis; quia ad voti obligationem oportet inspicere materiam eius; neque oportet voueri manifestationem pro omni euentu, in quo potest esse B vtilis, satis enim fuit prouidere casibus certis, & moraliter necessariis. Quocirca, licèt in casu solius suspicionis, vel opinionis non satis certæ, obligatio huius voti non cogat, nihilominus sæpè poterit manifestatio esse licita, si purè & simpliciter fiat in eo gradu in quo vouetur, eo fine vt superior ea cognitione instructus, attentiùs vigilet, & prudenti modo perspiciat, an res illa maius habeat veritatis fundamentum, vel si nullum inuenerit, vt etiam suspicionis occasio tollatur.

Licet cum minori notitia denuntiare fraternè.

14. Quæstiunc. 2. Ad dictũ votum obliget denuntiare delictũ præteritum.

Secundò dubitari potest an hoc votum obliget denunciare delictum, quod præteritum est, & in futurum omnino non pendet: vt v.g. si nulli constat aliquem professum aliquando ambiisse prælaC tionem, iam verò omnino cessasse, vt non sit morale periculum reincidendi, an tenear nihilominus illius delictum Generali manifestare, siue ille consequutus fuerit dignitatem, quam ambierat, siue non; hoc enim ad præsentem obligationem nihil referre videtur, cùm effectus consequutus non augeat, nec minuat delictũ. Pars ergo affirmans suaderi potest, quia hæc manifestatio non ordinatur præcipuè ad emendationem priuatæ personæ, sed ad commune bonum Societatis, vt illa omnino impediatur hoc ambitionis genus, ad quod valde necessarium esse potest, etiam in eo casu rem manifestare.

Arguitur pro parte affirm.

15. Pars negat. probatur verior.

Nihilominus dicendum censeo in eo casu voD tum non obligare. Probatur: nam verba voti hæc sunt; *Si quem sciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere*, scilicet de præsenti: non verò dicit, curasse, aut prætendisse, quod longè diuersum est: nec obligatio rigorosa est vltra verborum exigentiam extendenda. Atque idem probant verba constitutionum 10. p. §. 6. *& quos agere animaduerterint delaturos.* & verba Gregorij XIII. *Si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.* Declaratur præterea, nam vbi B. Ignatius voluit hanc obligationem ad præteritum actum extendere, id expressit; cùm ergo id non expresserit, signum est noluisse. Antecedens patet ex 8. p. constit. cap. 6. §. 2. vbi pro E eo tempore quo Societas congregata est ad eligendum Generalem, omnibus electoribus præceptum imponitur; *Vnusquisque sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, teneatur Vicario manifestare, vel alicui ex antiquioribus professis, qui cum Vicario conferat, si sciat aliquem hoc munus affectasse, vel etiam tunc affectare directè, aut indirectè id procurando, vel signo aliquo id declarando.* Quod præceptum peculiare est, & distinctum ab obligatione voti, & non habens locum in aliis dignitatibus, vel prælationibus, sed solùm in Generalatu, propter rei grauitatem, & idcirco specialiter extenditur ad præteritum tempus, quia ibi etiam consideratur dignitas eligendorum, & fidelitas eligentium, & vtriusque existimatio valdè minuitur ex tali delicto etiamsi A præteritum sit: ergo ab eo casu, vt ab speciali, optimum sumitur argumentum ad negandam extensionem illam in generali obligatione in qua non exprimitur.

16. Explicatur præceptum de reuelanda prætenta affectatione generalatus.

Eo vel maximè quòd etiam in illo præcepto, illud præteritum, *affectasse*, non est extendendum ad totum tempus vitæ præteritæ, sed ab obitu Generalis, vsque ad tempus electionis, vt videtur declaratum à quarta congregatione generali in formula generalis congregationis §. 21. vbi etiam declaratur, præceptum illud, non tantùm obligare respectu eorum, qui ad electionem congregati sunt, sed respectu omnium de Societate, *quicunque, & vbicunque sint, qui ab obitu P. Generalis, ad electionem vsque, pro se, aut pro aliis ambierint*, quia nimirum de omnibus potest fieri electio, & omnes possunt electionem perturbare; præceptum autem manifestandi licèt ibi non videatur imponi omnibus de Societate, sed solùm ad electionem congregatis, nam ad illos tantùm loquitur dicta constitutio; tamen in formula congregationis generalis §. 82. extenditur præceptum sanctæ obedientiæ ad omnes, qui sciuerint similem ambitionem, siue sint ex numero congregatorum, siue non; ibi verò non agitur quidem de electione Generalis, sed assistentium, tamen ob identitatem rationis potest inde sumi argumentum, vel interpretatio prioris præcepti, quamuis in materia odiosa. Prædicto autem modo meritò fit illa extensio ad præteritum, quia quamuis fortè ambitio cessauerit, effectus eius moraliter durare censetur, ob temporis breuitatem; imò vix potest moraliter præsumi emendatio: at verò in materia huius voti nulla est limitatio, vel designatio præteriti temporis, & ideo in illa non fit hæc exceptio, aliàs quantumuis lapsus aliquis finitus iam esset, emendatus ac sopitus, excitandus esset propter obligationem huius voti: quod nec charitati consentaneum est, nec Societati necessarium, aut vtile.

17. Ad argum. pro parte affirmat. in num. 14.

Vnde ad rationem in contrarium respondetur inprimis, vt suprà dixi in num. 13. ad obligationẽ voti, non quamcunque vtilitatem esse spectãdam, sed materiam, & verba quibus fit votum. Deinde licèt ex tali manifestatione sperari possit illa generalis vtilitas, quòd debita non maneant impunita: tamẽ non est hæc, quæ præcipuè per hoc votum intenditur, sed præcludere aditum ad quærẽdam, vel obtinendam dignitatem per ambitionẽ: ad hunc autem finem satis est ambitionem, quæ aliquo modo durat, impedire. Vt autem ambitio finita censeatur, non satis est mutasse voluntatem, vel egisse pœnitentiam prioris delicti, nec cũ effectu cessasse nouam solicitudinem, & negotiationem ad dignitatem obtinendam, sed necesse est præteritum factum ita retractari, seu impediri, vt effectum non habeat, id est, vt ex vi negotiationis factæ, dignitas non obtineatur, alioqui, & finis primarius voti perseuerat, & materia etiam durare virtualiter censetur. Et ad confirmandam totam hanc doctrinam facit, quòd communiter Doctores tradunt circa præcepta Superiorum inquirentium delicta in generali ad ea emendanda, vel impedienda, excusant enim subditos ab onere talium præceptorum, quando delictum omninò cessauit, & nullum nouum periculum omninò timetur, vt videre licet in Nauarro, cap. *Inter verba*, concl. 6. coroll. 66. Soto lib. 5. de Iustit. p. 5. artic. 1. vers. *Et hic sumenda est regula.* Cordub. in summ. q. 64. qui alios refert.

Cõfirmatur proxima responsio.

Nauar. Sot. Cordub.

18. Quæstiun. 3.

Tertium dubium est, an hoc votum obliget quando delictum alterius occultum est: & ratio dubitan

circa idem 3 punctum an votum obliget denuntiari occultum. Ratio vtrinque dubitandi.

dubitandi esse potest, quia hoc votum absolutè fit. In contrarium autem est, quia manifestare occultum delictum fratris, videtur intrinsecè malum; quia Ecclesia non iudicat de occultis: denuntiatio autem, quæ fit Ecclesiæ, vel pastoribus eius, ordinatur ad aliquod Ecclesiæ iudicium: ergo si fiat de re occulta, est prorsus inutilis ad hunc finem: ergo si fiat, erit pura detractio, & consequenter intrinsecè mala. Vnde de inquisitionibus generalibus est communis resolutio, neminem teneri ad denuntiandum, quod probare non potest Angelus verb. *denuntiatio*, num. 13. Syluest. q. 4. num. 5. verb. *excommunicatio*, 2. dub. 8. num. 18. qui tamen hoc limitat ad denuntiationem publicam cum Rosella eodem verb. num. 16. talis autem esse videtur manifestatio, de qua hîc agimus; & idem sentiunt plures alij, quos refert & sequitur Corduba paulo antè citatus, & lib. 1. quæstionarij quæst. 43. & plura de hac materia infrà videbimus lib. 10. per varia capita. explicando quandam regulam Societatis; & quia ex illa generali materia hæc specialis pendet, ideo in præsenti breuiter hoc dubium expediemus.

Angel. *Syluest.* *Rosel.* *Corduba.*

19\. Præmittuntur varij gradus multi.

Primò ergo vulgaris distinctio præmittenda est, de delicto publico, vel occulto, in vtroque enim membro varij sunt gradus, vt tangitur in cap. *vestra*, de cohabit. cleric. & mulier. & à Doctoribus ibi; tamen ad rem præsentem explicandam distinctiùs possunt ita proponi; quoddam enim delictũ est ita occultum vt sub secreto confessionis sciatur; & hoc in quæstionem non venit, quia semper intelligitur exceptum, vel potiùs illud non reputatur scitum. Aliud est ita occultum, vt per solam secretam consultationem ordinatam ad bonum, & remedium animæ delinquentis sciatur. Tertiò est occultum, quod sub communi naturali secreto scitur per solam relationem, seu narrationem ipsiusmet delinquentis, vel alterius. Quartò est occultum, quod vnus nouit per certam scientiam, seu visionem, à nullo autem alio scitur. Quintò quod vnicus tantùm testimonio, præter ipsum denunciantem probari potest. Sextò quod est sufficienter probabile per duos, vel tres testes, quamuis de illo nulla sit infamia, vel maior notitia, & hic gradus participare incipit aliquid de publico; quamuis absolutè tale delictum, non censeatur publicum à Theologis, nec Iuristis, sed proprio nomine dicatur probabile, vt videre licet in Caietano, & aliis 22. q. 33. art. 7. Nauarro in Summa cap. 27. nu. 255. Adriano in 4. materia de correctione fraterna, & aliis citatis & citandis.

Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò. Sextò. *Caiet.* *Nauar.* *Adrian.*

20\. Gradus varij publici delicti. Primò.

Publicum ergo propriè dicitur, quod ab aliqua communitate, vicinia, aut familia scitur, vel saltem à maiore parte eius; oportet tamen, vt familia sit saltem decem personarum, iuxta frequentius arbitrium Doctorum, quos citauimus: vnde saltem necesse est vt à sex, vel septem personis sciatur: & hoc credo in præsenti sufficere, etiamsi non sit ille numerus maior pars communitatis. Quis enim dicat tantùm esse publicum hoc delictum ambitionis, de quo agimus: quando scitur in maiori parte totius Societatis, vel totius domus; in quo sunt centum, vel plures personæ, vel totius congregationis generalis constantis etiam magno numero personarum? Satis ergo est quod à pluribus certò sciatur; numerus autem definiri non potest, nisi prudenti arbitrio: sex autem, aut septem videtur sanè numerus sufficiens, saltem ad minimum gradum publici facti. Nam aliud dicitur notorium, quod frequentiorem requirit notitiam: aliud dici potest famosum, quod præter certam notitiã plurium, addit infamiam inde ortam. Præter hæc verò dici etiam potest famosum, vel etiam laborare infamia delictum, quod à multis scitur per relationem tantùm, ab vno tamen oculari teste manantem. Denique aliquando est infamia de delicto, cuius origo ignoratur, solùmque de publico rumore constat.

Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò.

21\. 1. pronunciatũ quoad denũtiationem iudicialem.

Ad dubium ergo propositum respondeo inprimis, quocunque ex dictis nuper modis, delictum sit publicum, vel etiam sufficienter probabile, votum hoc obligare ad eius manifestationem. Quod est certum, quia tunc manifestatio licita est, siue fiat per denunciationem secretam, & paternam, siue iudicialem, éstque vtilis ad finem voti, & comprehensa sub verbis eius. Solùm potest esse difficultas, an vltimus modus infamiæ sufficiat ad denuntiationẽ iudicialem, de qua dicam statim. Addo ergo etiam quando delictum est semiprobabile, id est, ab vno fide digno teste sufficienter notum (qui erat quintus modus in num. 19. positus) obligare votum, quia etiam tunc potest licitè fieri, saltem per secretam, & paternam denuntiationem, vt ex dicendis à fortiori patebit. Quin potiùs credo etiam tunc posse fieri iudicialem denuntiationem, ita vt denuncians non se obliget ad integram probationem, sed solùm ad manifestandum quod scit. Nam materia est pertinens ad commune bonum, cui præferẽdum non est priuatum incommodum, & ille modus denuntiationis potest esse valde vtilis ad illum finem, quia deseruiet, vt superior possit legitimè interrogare testem, & vt post illius testimonium, possit iuramento, vel alio conuenienti modo cogere reum ad veritatem dicendam: imò addit Nauar. dicto cap. *Inter verba*, num. 381. (vbi hanc sententiam tenet) quod ipsemet denunciator potest esse testis simul cum alio, ad probãdum delictum via denuntiationis, ad effectum iniungendi pœnitentiam, & emendandi peccatum.

2. pronunciatum. *Nauar.*

22\. 3. pronunciatum. Expeditur ratio vtrinque dubitandi in num. 18.

Extra hos verò casus, in omnibus aliis modis occulti delicti, non potest quis etiam occasione huius voti, procedere ad denuntiationem iudicialem; quia talis denuntiatio per se non est rationi consentanea, quod intendunt authores in ratione dubitandi num. 18. allegati, & probat ratio ibidem facta. Atque eodem modo dicebamus suprà nu. 12. quoties laborat infamia delinquens, etiam non constet, an ex aliqua scientia orta sit, posse deferri ad superiorem, vt in eo delicto iudicialiter procedat, eo modo, quo licitè potest, dummodo saltem ipsa infamia sufficienter probari possit: quia id satis est, vt possit superior postea iustè inquirere, & conuenientia remedia adhibere.

23\. 4. pronũtiatum attinẽs ad denuntiationem paternam. Sumitur ex authoribus. *Couarr.* *Adrian.* *Soto.* *Nauar.*

At verò de secreta, seu paterna denuntiatione distinguendum est; nam licèt delictum sit occultum quarto modo posito in num. 19. id est, soli eidem personæ per certam experientiam, seu visionem cognitum; nihilominus per se loquendo potest delictum secretum manifestari Præposito Generali. Ita sumitur ex Couarruuia lib. 1. variarum cap. 11. num. 6. & 7. Adriano quodlib. 11. liter. R. Soto relect. de legendo secreto memb. 2. q. 4. concl. 2. Nauarro in manuali, cap. 18. num. 61. & cap. *Inter verba*, conclus. 6. & aliis Doctoribus, dicentibus hunc modum denuntiationis esse licitum quando ordinatur ad vitandum aliquod damnum graue, vel communitatis, vel alicuius tertiæ personæ. In præsenti enim non agitur præcipuè de vindicando ambitionis delicto, sed de impediendo communi nocumento religionis, quod esset maximum, si dignitates per ambitionem obtinerentur, vel si hoc vitium paulatim in hac religione introduceretur; quod

quod facile timeri posset, propter propensionem A magnam hominum ad huiusmodi vitium, & plures occasiones eius, quæ in hac religione esse possunt, cui tale vitium maximam perniciem afferret. Vnde Soto dicta quæst. 4. de secreto dub. 1. post. 3. conclus. inter peccata, quæ per se vergunt in perniciem publicam, ponit ambitionem, & subornationem suffragiorum in cathedris, & in aliis electionibus: quod non sine multorum scandalo experientia satis docet. Hinc ergo concluditur ratio assertionis, quæ generalis est, quia bonum commune præfertur priuato, & è conuerso nonnullum nocumentum priuatæ personæ, & præsertim nocentis permittendum est, vel contemnendum propter vitandum maius damnum, vel communitatis, B vel alicuius innocentis. In præsenti autem damnum proueniēs ambitioso ex manifestatione peccati eius occulti, parui momenti est comparatione nocumenti, quod ex eius vitio religioni potest prouenire. Imò etiam respectu eiusdem religiosi potest in maius bonum redundare: nam damnum solùm est parua quædam infamia apud superiorem, commodum autem est vt vitetur spirituale eius damnum, & periculum: ergo.

Soto.

Ratio ad idem.

14. Dices, licèt hic finis bonus sit, medium tamen non est proportionatum, quia si delictum est occultum, etiamsi reueletur superiori, nullum potest mediū adhibere: quia nec potest interrogare reum; nec si interroget ille tenebitur confiteri delictum, C quia non iuridicè interrogatur: quod si neget, illi potius est fides adhibenda, præsumitur enim innocens, qui non probatur nocēs. Neque etiam potest de tali delicto inquirere in particulari, quia esset infamare talem personam. Denique datur aliis occasio facta denunciandi, si possunt occulta dicere, quæ probare non possunt. Respondeo ad priorem partem, quamuis illud medium non sit omnino efficax, non tamen esse inutile, & in ea opportunitate esse vnicum, & maximū remedium, quod adhiberi potest, & ideo pro capacitate materiæ esse satis proportionatum, & in tāto periculo communis boni, non esse omittendum. Nam inprimis D sæpè contingit, vt quod vnus scit, putans rem esse occultam, & sibi soli notam, alius eodem modo idem sciat, vel eadem via, aut alia simili: & tunc si vterque recurrat ad superiorem, erunt duo testes, qui licèt fortasse contestes non sint, & ad ordinariam pœnam non sufficiant, multum tamen conferre poterunt ad remedium adhibendum, præsertim in causa pertinente ad bonum commune, vt constat in hæresi, proditione, &c. Deinde etiamsi vnus solus secretò denūciet, deseruiet, vt superior attentiùs inuigilet, & obseruet personam & actiones eius, & omnia indicia, vel circunstantias, quæ veritatem indicare valeāt. Potest etiam generalem aliquam inquisitionē facere, nullam suspicionem E de tali persona ostēdendo, sed solùm de ipso delicto, aut de possibilitate eius, ex officio procedēdo, vt ita intelligat, an aliquis rumor de tali persona sparsus sit; & ita iuxta comparatam cognitionem prudēti arbitrio poterit remediū adhibere etiamsi non puniat peccatum. Quod in Societate facilius est Præposito Generali, quia ad ipsum pertinet distributio omnium dignitatum, seu prælationum eius, & ipse etiam debet præbere consensum, vt extra illam acceptetur; quòd si agatur de ambitione Generalatus, ad Vicarium Generalem pertinet huiusmodi cura, & prouidentia. Nam in eo casu tam occulti criminis, satis esse videtur rem illi manifestare: nam per hoc satis impletur votum manifestandi *Societati, vel Præposito eius.* Vicarius autem non communicabit cum aliis tribus antiquioribus professis in constitutionibus designatis, donec prudenter iudicet, an res sit in eo statu, vt possit in iudicium deduci, vel nisi eorum consilio, & industria indigeat ad remedium adhibendum.

Obiectio bipartita. Primò.

Secundò. Satisfit priori parti de inutilitate talis denunciationis.

Ad aliud autem inconueniens de periculo falsi testimonij, respondetur, inprimis hoc non esse morale periculum, nec præsumendum in personis religiosis. Deinde exigi potest iuramentum, quando fuerit aliqua talis suspicio, obseruandæ etiam sunt aliæ circunstantiæ, & indicia, quæ moraliter non desunt, quando tam inordinatus est animus, & affectus denunciantis, vt falsum testimonium in re tam graui alteri imponat. Denique hæc manifestatio, non ad hoc ordinatur, vt statim adhibeatur fides vni denuncianti, sine alio examine, vel consideratione. Sed vt inde sumi possit initium, & via intelligendi certiùs veritatem, & adhibendi aliquod remedium. Aliquando verò tanta posset esse authoritas vnius loquentis propter vitæ integritatem, & prudentiæ existimationem, vt si rem assereret, tanquam sibi certa experientia notam, fides illi esset adhibenda, non quidem ad puniendum delictum, sed ad eius affectum & progressum impediendum, argumento capit. *super eo,* secundo de testibus, iuxta quem textum vnus testis veridicus sat est ad malum impediendum; licèt non ad puniendum.

25. Satisfit posteriori de incommodo falsæ informationis.

Vide Sanchium lib. 1. de matr. disput. 71.

Ex quibus infertur idem esse dicendum in tertio casu in num. 19. posito, quando res non solùm occulta est, sed etiam sub secreto naturali recepta: tunc enim non obligat naturale secretum ad seruandum illud, non obstante fide, seu promissione data; quia semper subintelligitur conditio, nisi tale secretum in detrimentum communis boni cedat, nam tunc obligatio esset iniqua, & contra ipsum naturale ius: in præsenti autem materia tale secretum vergeret in magnum Societatis detrimentum, vt in num. 11. & 12, ostensum est, & ideo non obstante tali secreto, licitum est ambitionem Præposito manifestare: quod si est licitum, etiam cadit sub obligationem huius voti, quia continetur sub verbis eius, vt constat ex interpretatione superiùs in num. 2. data; suppono enim cognitionem sub illo secreto acceptam esse sufficienter certam moraliter, modo superiùs in numero illo 19. explicato: nam illo posito nihil deest ad materiam & obligationem huius voti.

26. 5. pronūtiatum ad eandem paternam denunciationem attinens.

Vtrùm professus Societatis ex vi voti teneatur denuntiare ambitionem, quam alter secretò, & gratia tantùm salutaris consilij postulandi, illi manifestauit.

Solùm ergo superest difficultas circa secundum modum occulti, in quo adiungitur secretum consultationis ordinatæ ad remedium animæ. Quibusdam enim videtur, etiam in eo casu obligare hoc votum, quia peccatum occultum, quod vergit in corruptionem communitatis, reuelandum est superiori secreto, & vt patri, non obstante quocunque secreto, extra confessionem. Sub hac enim generalitate loquitur diuus Thomas 2. 2. quæst. 70. articulo primo ad secundum, & eodem modo loquitur Soto libro quinto de Iustitia, quæst. 7. articulo primo ad primum, & de Tegendo secreto memb. 2. quæst. 7. proximè ante 4. conclus. Caietanus etiam, cum aliis modernis expositoribus ibi. At

27. Partis affirm. argumenta.

D. Thom.

Sot.

Caiet.

At verò præsens delictum, de quo agimus, vergit in commune detrimentum religionis, vt num. 23. ostensum est: ergo non obstante illo secreto, licitè reuelatur, & consequenter obligabit hoc votum. In contrarium verò est, quia multi graues auctores negant delictum esse reuelandum, quod per solam consultationem secretam cognitum est. Nauarr. in Summ. cap. 25. n. 46. & latè in dict. c. *inter verba*, coroll. 6. præsertim à num. 401. Cord. lib. 1. q. 43. dub. 2. casu 3. Sed hi indifferenter loquuntur de consultatione, quæ fit ad remedium annonæ, vel corporis, vel rei familiaris, qualis fieri solet cum Aduocato, Medico, & similibus, & ideo etiam Corduba, & Nauarrus posteriori loco, adhibent exceptionem, *Nisi reuelatio sit necessaria ad vitandum maius malum Reipublicæ, vel innocentis*, vt vulgate est de crimine hæresis, sicut tractaui disp. 20. de fide. sect. 4. proditione, & aliis.

Pro parte neg. citantur non rectè Nauarr. & Cordub.

28. Inuenio vnicum Dominicum Bañes qui 22. dist. q. 70. art. 1. dub. 4. ad 6. in specie dixit Theologum si consulitur in ordine ad sacramentum Pœnitentiæ in nullo casu posse reuelare, & loquitur apertè de consultatione distincta à propria confessione sacramentali, quæ nullo modo est pars eius, licèt ad illam vt ad finem extrinsecum ordinetur, & ideo non inducit proprium sigillum eius, sed infra illud tam magnum secretum, vt propter nullam causam illud reuelare liceat. quod tamen ab ipso nulla auctoritate, vel ratione probatur. Potuit autem in hoc fundari, quòd per illam extrinsecam relationem participat talis consultatio religionem Sacramenti; ergo etiam participat secretum eius, ita vt sacrum & religiosum dici valeat: ergò nulla ratione violandum est. Et confirmatur, quia aliàs magna ex parte præcluderetur via ad confessionem liberè faciendam, si non posset homo liberè, & sine timore reuelationis consultare, quod necessarium sibi esset, ad confessionem faciendam. Sed hæ rationes non cogunt, nam illa relatio est merè extrinseca, solùm ex intentione operantis, & ideo non addit actui externo obligationem aliquam, vel potiùs efficaciam, ad illam inducendam, quemadmodum etiam attigi in tomo de pœnit. disp. 33. sect. 4. num. 6. Neque etiam impeditur libera confessio, quia intra illam, potest fieri sufficiens consultatio cum confessore, vel si ille non sit sufficienter doctus, per illum sub eodem sigillo, poterit consuli doctior; & tunc verum est, Theologum, qui consulitur, in nullo casu posse reuelare secretum, quia re vera participat sigillum confessionis; nam recipit notitiam illam cum onere suo. Quod si fortasse nolit sub tanto sigillo illam audire, malè faciet; quia confessor non potest aliter eam communicare.

Bañes stat ab hac parte neg. sine probatione.

Quo fundamento niti potuerit.

Ad confir.

Nunc dicta parum vrgent pro Bañes.

29. Quocirca loquendo de consultatione in ordine ad confessionem, quam facit homo omnino extra confessionem, vt se ad illam præparet, vel vt rectè possit disponere de rebus suis; sic non censeo esse in illa maiorem secreti obligationem, quàm esset ex natura rei in simili consultatione facta in ordine ad contritionem, vel satisfactionem propriæ conscientiæ, etiam non esset sacramentalis confessio instituta, prout contingere posset in statu legis naturæ, aut veteris: quia nec cum institutione huius sacramenti additum est speciale præceptum positiuum talis secreti, pro illa consultatione, vbi enim ostendetur? neque ex natura rei sequitur, vt responsio in n. præcedenti data ostendit. Nihilominus tamen ex ipsa rei natura etiam secluso Sacramento censeo illud secretum esse grauissimum, ita vt licèt non obliget in omni prorsus casu, & sine vlla exceptione, sicut sigillum confessionis; rarissimè tamen, & non nisi propter vitandum maximum commune malum violari possit. Ratio est, quia hoc remedium consultationis secretæ, ex natura rei est maximè necessarium ad bonum animarum, quod bonum maioris momenti est, quàm alia temporalia, & ideo ad maximum bonum humani generis spectat, vt hoc remedium conseruetur, & non fiat vel inutile, vel nimium onerosum. Potéstque cum aliqua proportione hîc applicari ratio, quæ de sigillo cōfessionis fieri solet: necessarium enim fuit, vt confessio, quæ medium etiam est ad salutem necessarium, inutilis, aut onerosa non fieret: sic ergo ne consultatio ad remedium conscientiæ ordinata, quæ suo modo est hominibus necessaria ad bonum animæ, inutilis, aut onerosa fiat, magnam secreti obligationem secum afferre necesse est, quanuis non in eo gradu, vt sit cum sigillo confessionis comparanda; quia nec res ita sacra est, nec ita necessaria. Et ideo dixi paulo antè, licèt hoc secretum non obliget semper, & sine vlla exceptione, sicut sigillum confessionis; non tamen posse violari, nisi grauissima communis causa intercedat. Vt autem causa prudenter iudicetur sufficiens, non solùm ponderandum est incommodum particulare, quod inde accidere potest illi personæ cuius secretum reuelatur; sed etiam hoc generale, quòd illud cōsultationis remedium multum eneruatur, & fit odiosum per talem reuelationem.

Resoluitur prædictum modum occulti non posse conferri cum sigillo.

Esse tamen grauissimũ secretum.

Eius grauitatis ratio.

Confirmatio proportionalis.

Ex hac igitur doctrina, quam verissimam existimo, & bonis moribus necessariã, infero in præsenti quæstione, non obligare hoc votum, quando res tantum scitur sub hac consultatione secreta, quia non existimo esse tunc licitam talem reuelationem. Nam licèt ambitio sit ex peccatis, quæ vergunt in detrimentum communitatis, maius censeo esse nocumentum, quod ipsi etiam religioni prouenire potest ex facilitate reuelandi tale secretum; vix enim vllus auderet suæ conscientiæ prouidere per talem consultationem, quod maximum bonum est, similem enim ob finem, ne scilicet religiosi nostri terreantur à manifestanda superioribus conscientia, vt lib. 10. cap. 6. tractabitur, districtè præcipitur iisdem superioribus, vt secreti illius naturalis fidem omnino seruent. Et, quod caput est, nuper in Congreg. generali can. 12. statuitur, quod de manifestandis superiori aliorum defectibus in regula habetur; *intelligi de illis defectibus, qui ab aliquo alio notati, & obseruati fuerint; non autem de iis, quæ ipsimet secreto, & consilij petendi gratia, vt dirigantur vel iuuentur, alteri communicauerint.* Vnde quod sic scitur, dici potest moraliter nesciri, & hoc etiam titulo, non comprehendi sub materia huius voti. Accedit quòd si attentè res consideretur, maius commodum inde prouenire potest ad ambitiones etiam impediendas: quia ipsi quoque ambitiosi maiori cum fiducia consulent viros doctos, ac religiosos, à quibus poterunt saltem consilio iuuari: si autē sciant esse reuelandos non consulent, & ita nec cōsilium, nec reuelatio locum habebunt. Vnum verò addo cōsideratione dignum, oportere, vt consultatio vera sit, & non ficta. id est, quòd fiat animo intelligendi veritatem, ad cauendum peccatum, vel ob alium finem bonum; nam si quis specie tantùm consultationis vtatur, vel ad inducendum alium ad malum, vel ad explorandum animum eius, vel quid simile; profectò talis consultatio non est digna secreto, & ideo ea nō obstante obligabit hoc votum, eo modo quo de aliis casibus occultis diximus.

30. Pronunt. ob dictam grauitatem secreti illicitum esse reuelare delictum contra hoc votum.

Vide instructionem 23. datam anno 606.

Obseruatio necessaria pro supradictis.

Vtrùm

Vtrùm ante denuntiationem dictæ ambitionis prætermittenda sit secreta monitio?

31. Vltimò inquiri hîc potest, an in illis casibus, in quibus manifestari potest superiori hoc crimen, etiamsi secretum sit, possit, vel debeat secreta admonitio præcedere: quando enim delictum est publicum, certa res est, non esse necessarium, quia potest statim procedi ad denuntiationẽ iudicialem, iuxta doctrinam communem 2.2.quæst.33.artic.7. vbi Caiet. circa ad tertium, & Soto lib.5.de Iustitia, quæst.5.artic.1. In occultis autem videtur semper præmittenda admonitio, iuxta ordinem Euangelicum Matth.18.& cap. *qualiter & quando*, de accusation. Sed de hoc infra lib.10.cap.9. & 13. explicando generales regulas, latiùs dicemus. Nunc solùm aduerto, duplicem hîc esse posse quæstionem: vna est, an habens hoc votum possit hanc admonitionem præmittere: alia est, an teneatur. Ad priorem dicendum est, id per se non esse contra votum; quia votum non fuit de manifestatione facienda nulla admonitione præmissa. Dices, admonitio eò tendit, vt manifestatio non fiat, si delinquens emendetur, & ex hac parte esse contra votum, quia tendit ad impediendum actum eius. Respondeo primò antecedens non esse necessariũ, quia potest illa admonitio fieri vt sciat delinquens suum delictum esse manifestandum superiori, & ita disponatur ad emendationem, & correctionem superioris. Deinde dicitur illam intentionem debito modo conceptam non esse malam, nam vel per admonitionẽ obtinetur effectus intentus perfectæ emendationis, impeditionis totius ambitionis, omnísque effectus eius, vel non: si non, procedendum est ad manifestationem, sícque non impeditur votum; & hoc retineri debuit in proposito cùm admonitio fiebat: si autem emendatio perfecta obtenta est, cessare poterit admonitio, nec fiet contra votum, quia eius materia cessauit, eò quòd illud delictum iam sit quasi omnino præteritum; quod non cadit sub hoc votum, vt suprà num.15. diximus. Neque est contra votum expectare aliquam mutationem materiæ, qua facta cesset obligatio eius; quia & obligatio illa affirmatiua est; nec ita obligat pro statim, quin aliquam commodam occasionem expectare liceat, & ratio expectandi, vel etiam desiderandi talem mutationem potest esse honesta, & ad charitatem pertinens, vt in præsenti facile considerari potest.

Quæstiunc. 4. circa idem 3. punctum.

Caiet. Sot.

Duplex sensus, ac resolutio prioris.

Obiectio diluitur. Primò.

Secundò.

32. Ad aliam quæstionem respondetur, non esse obligationem promittendi in hoc casu admonitionem, quod est manifestum, quoad voti obligationem, quia in voto nihil agitur de hoc ordine seruando. Solùm ergo potest dubitari de lege correctionis fraternæ, seu charitatis: hîc autem non habet locum obligatio, seu ordo correctionis fraternæ per se loquendo; quia hæc manifestatio, licèt sit secreta, & non ordinetur per se ad punitionem delicti, in quo conueniet cum correctione fraterna; re tamen vera, non est correctio fraterna, nec pertinet ad præceptum illius, quia non ordinatur per se ad priuatum bonum fratris, qui est proprius finis correctionis fraternæ, iuxta illud; *si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*; sed ordinatur ad commune bonum, & impediendum commune detrimentum religionis ex assumptione sui subditi ad prælaturam, etiãsi ipse aliàs in ea procuranda non peccasset, & ideo non regulatur per se talis manifestatio per generalem legem, seu regulam correctionis fraternæ; vnde communis sententia Doctorum est in peccatis, quæ per se vergunt in damnum communitatis, non esse necessarium, per se loquendo, hunc ordinem seruare, vt videre licet in Soto dict.relect.membr.2. quæst.4. conclus.7.& Corduba dict.q.43.lib.1.quæst.& 64. Summæ, & aliis, quos infrà lib.10. in proprio loco referemus. Vide etiam, si placet, 36. Motum proprium Pij V. contra offendentes Cardinales, vbi delictum illud, quantumuis occultum, statim manifestari præcipit sub excommunicatione latæ sententiæ.

Posterioris sensus resolutio.

Soto. Corduba.

33. Dices, esto hoc non pertineat ad præceptum correctionis fraternæ, sed ad præceptum subueniẽdi communitati periclitanti, nihilominus charitas fratris semper obligat, vt hæc subuentio fiat cum minimo damno ipsius, quoad fieri possit: ergo si potest subueniri per monitionem secretam, famam proximi seruando, non est delictum eius statim manifestandum: ergo charitas obligat ad præmittendam huiusmodi monitionem. Respondeo; ideo semper dixisse, *per se loquendo*, quia in his rebus moralibus vix potest dari regula generalis quæ non patiatur exceptionem. Dicimus ergo, vbi per se primò agitur de cõmuni bono, & de firmo, ac securo remedio illius, & vbi tantum periculum imminet quantũ est in huiusmodi peccatis monitionem priuatã non esse remedium proportionatum, quia moraliter non potest reputari sufficiẽs, sed necessaria est prouidentia eius, ad quem ex officio pertinet, communi bono prospicere, & ideo per se ac moraliter loquendo, necessarium non est illud medium intentare, per hoc tamen non tollitur, quin in aliquo casu raro tanta possit esse spes fructus, & sufficientis remedij per admonitionem secretam, vt charitas obliget ad præmittendã illã: sed hoc in casu ambitionis, tam rarũ esse existimo, ac difficile, vt non censeam esse casum moralem, & ideo absolutè dici potest, non esse talem obligationem. Imò etiam addo non solùm licere, sed etiam melius esse statim adire superiorem in huiusmodi euentu, quia comparatione boni communis illud detrimentũ fratris, quasi nihil existimatur. Porrò quosnã & quales socios, adhibere debeat superior ad iudicandũ de ambitu delati, ex 8.p.constit.cap.6. lit.A.& ex decreto 49.cõgregat.4. intelligi potest.

Obiectio.

Dilutio.

CAPVT XI.

Cur hæc vota simplicia sint, & non solennia.

1. Svpponitur in hoc titulo vota hæc simplicia esse, & non solennia. quod iuxta institutum Societatis certum est. Nam in constitutionibus solùm dicitur vt professi hæc omnia Deo promittãt 6.p.cap.2. §.1. & 10. p. §.6. In congregationibus autem generalibus 1.& 3. vt suprà in cap.9. num.10. citaui, vota hæc *simplicia* appellantur; vbi forma illa emittendi præscribitur. Ac denique sub eadem voce illa approbauit Gregorius XIII. in Constit. *Ascendente Domino.* Itaque cùm hoc certum sit, rationem inquirimus, cur hæc vota non sint solennia, sicut est quartum votum professorum. Et ratio dubitandi esse potest, quia sunt ita annexa tali professioni, sicut quartum votum, omnia enim requiruntur ex peculiari instituto Societatis, & nullum eorum ex sola rei natura erat necessarium. Item omnia sunt æquè perpetua, & immutabilia; omnia etiam conferunt ad perfectiorem renuntiationem, vel suæ voluntatis, vel honorum omnium, ac bono

Esse hæc vota simplicia certò supponitur.

Rationes dubitandi in hoc capite. Primò.

Secundò.

Tertiò. ac bonorum temporalium. Denique fiunt etiam A hæc vota publicè & in manibus prælati, & cum exteriori solennitate.

2. Prima ratio pro quæsito. Sed hoc breuiter expediri potest. Nam inprimis hæc vota, tam ex intentione vouentium, quàm Societatis, tanquam simplicia fiunt; & ideo non mutant naturam votorum simplicium, etiamsi coram prælato, & in præsentia multorum fiant, vt in simili de coadiutoribus formatis dicitur 5.p. Constit.cap.4. declarat. 1. Quanuis enim sola intentio vouentis non sufficiat ad voti solennitatem, necessaria tamen est formalis, vel virtualis, & ideo, si ex intentione vouentis votum tantùm fit, vt simplex, optimum argumentum est re ipsa solùm esse simplex, maximè cùm illa intentio ex nullo errore procedat. Secunda ratio. Deinde hæc vota omnino sunt de futuro, & non participant, vt sic dicam, traditionem de præsenti, nec proximè, ac per se ordinantur ad confirmandam illam, sicut ordinantur in Societate non solùm tria ordinaria vota, sed etiam quartum votum professorum, vt suprà in cap.4. ad finem declarauimus. Assumptum patet ex ipsa forma vouendi, & ex rebus ipsis, quæ promittuntur, quæ magis pertinent ad tollenda incommoda, vel impedimenta perfectionis in futurum, quàm ad statum ipsum perfectionis in præsenti stabiliendum. Tertia ratio. Tertiò longè aliter hæc vota connexa sunt professioni Societatis, quàm quartum de obedientia præstanda Pontifici circa mis- C siones: nam hoc est per se primò requisitum, ex vi finis primarij, ad quem ordinatur Societas. Vnde sicut in statu religionis, vt sic, tria vota censentur esse de mediis essentialiter necessariis ad finem perfectionis; ita in Societate hoc quartum votum est de medio essentialiter necessario ad propriam perfectionem, & finem huius instituti. At verò hæc vota non fiunt tanquam essentialiter necessaria, sed tanquam secundariò conducentia ad conseruationem instituti: vnde materia illarum non continet media per se ordinata, ac simpliciter necessaria ad finem Societatis; sed ad remouenda aliqua impedimenta. Quartò hoc declarat modus emittendi hæc vota: nam quartum votum in ipsamet professione emittitur, tanquam ad illam essentialiter pertinens: hæc autem vota post aliquod tempus, & interdum post aliquot dies emittuntur, & qui ea promittit, incipit dicere: *Ego N. professus Societatis promitto*, &c. significans, hæc non pertinere ad professionem, sed supponere illam: in aliis verò substantialibus votis dicit, *Ego professionem facio, & promitto*; & ideo in accidentali etiam solennitate est magna diuersitas. nam hæc vota licèt fiant coram prælato, & aliis propter rei grauitatem, & vt de illo Societati publicè constet; B non tamen fieri solent publicè in Ecclesia, nec cum aliis solennitatibus, cum quibus professionẽ fieri suprà in cap. 5. vidimus. Denique hæc vota nullum moralem habent effectum, iure positiuo communi, aut speciali Societatis additum, sed solam obligationem, quam vi sua inducunt; votum autem solenne semper habet aliquem huiusmodi effectum moralem, vt de tribus substantialibus in præcedenti tomo, & de quarto voto Societatis, in cap.4. n. 38. ostendimus. Vnde etiam fit vt professi, qui in Societate quartum illud votum emittunt, ratione illius censeantur habere in Societate primum locum, vt habetur in examine cap. 1. §.8. & p.5. Constit. cap. 1. & 2. & ideo illi soli sunt, qui ordinario iure Societatis vocem habent actiuam, & passiuam in electione Generalis: professi autem, qui quartum votum solenne non emittunt, quanuis alia quinque vota faciant, vt constat ex Extrauag. *Ascendente Domino*, atque ex quarta congreg. decreto 39. in illo gradu nõ constituuntur, nec prædictum suffragium habent, & ideo dicimus talia vota nullum effectum moralem, quasi positiuum habere; sunt ergo omnino simplicia; & diuersitas inter illa, & quartum votum professorum, ex dictis satis declarata est. Si quis verò quærat an hæc vota sint dispensabilia per superiores, siquidem simplicia sunt, consulat ea de re tractatum 1. huius tomi lib.2. cap.12. num. 10.

Quarta ratio. Quinta ratio.

INDEX CAPITVM LIBRI SEPTIMI.

De professione trium votorum, ac formatis Coadiutoribus.

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

De professis trium votorum, & Coadiutoribus formatis Societatis.

Introductio ad sequentem lib. 7.

ONSTAT ex Bullis, & constitutionibus Societatis, quas infrà cap. 1. referemus, præter professos quatuor votorum, esse alios presbyteros religiosos, qui ad ipsos professos in spiritualibus ministeriis iuuãdos in Societate recipiuntur, eique alio genere professionis, vel vnionis incorporantur, & in vltimo quodam gradu religioso constituuntur, quos *professos trium votorum*, aut *coadiutores spirituales formatos* appellamus. De his ergo nunc commodè sermo incidit, quia cum professis in ministeriis, & in vitæ genere conueniunt; præter quam in modo votorum, quæ emittunt, & consequenter in conditionibus, quas requirunt: quam differentiam hîc explicare eiúsque rationem reddere necesse est, simulque quidquid his gradibus proprium ac speciale fuerit, declarabimus.

CAPVT I.

Cur in Societate aliqui admittantur ad professionem trium tantùm votorum, & ad quem finem destinentur.

1\. Ratio dubitandi bipartita. Arguitur pro prima parte.

HÆc graduum differentia difficilis multis visa est, quia potest esse occasio dissensionum, & æmulationum, in Religione, & alioqui nulla eius sufficiens ratio apparet, quantum ad præsens attinet. Primum per se videtur clarum, quia illa differentia constituit inæqualitatem in gradibus, ac proinde rari esse possunt, qui inferiori gradu sint contenti, & inde oriuntur perturbationes animorum, iudicia varia, ac sinistra de superioribus, quòd potiùs affiectione, aut falsa informatione, accipiant personas, quàm iustè eligãt, ac distribuant, & similia incommoda sequuntur. Secundum declaratur, quia hi omnes ad professionem trium votorum admittuntur, reputantur iam sufficienter probati, & post diuturnas experientias digni inuenti, qui in Societate perpetuò retineãtur, & in eius ministeriis spiritualibus occupentur; cur ergo ad æqualem professionem cum aliis non admittentur? Confirmatur, nam hi professi emittunt omnia alia vota solennia, & simplicia, quæ alij professi emittunt, vt in fine proximi libri attigimus, & cum omnibus conditionibus, ac solennitatibus, quæ in illis cogitari possunt: cur ergo ad quartum votum obedientiæ ad Pontificem circa missiones non admittuntur? Certè materia illius voti commodissimè in illis locum habere potest, & ipsi satis capaces esse debent talis obligationis: nam si digni sunt vt perpetuò, ac immutabiliter, Societati incorporentur, ad spiritualia ministeria obeunda, vbique terrarum poterunt illa exercere; ergo poterunt mitti à Pontifice, ad illa exercenda; ergo sunt capaces obligationis voti specialis ad has missiones: cur ergo ad illud emittendum non admittuntur? Nec enim fingi potest corporalis debilitas; nam hæc accidẽtaria est, & in omnibus professis inueniri potest, & illa non obstat, quominus persona, quantum in se est, obligetur simpliciter, vsus verò postea sit iuxta vniuscuiusque vires. Nec etiam spirituale impedimentum allegari potest; quia si nullum est in talibus personis, quod professionem solennem impediat, certè neque ad hanc obligationem impediendam videtur posse reperiri.

Arguitur pro secũda. Euasio præcluditur.

2\. Notatio pro resolutione huius capitis.

Duobus modis in præsenti potest accipi nomen *professionis trium votorum*; primo generatim, pro vnione per tria vota, siue simplicia, siue solennia; alio modo specialiter pro solenni professione, atque hoc posteriori modo hîc sumitur & de illo procedunt rationes dubitandi, nam de alio modo incorporationis per vota simplicia dicemus cap. sequent. & ita erit satisfactum generali quæstioni. Quanuis autem hoc ita sit; nihilominus ad respondendum vtrique quæstioni in particulari, necesse est generatim præmittere, iuxta Societatis institutum opportunum fuisse, & valde expediens aliquos sacerdotes, per tria tantùm vota Societati incorporari, vt in eo gradu, ac statu perpetuò maneant. Hoc in primis suadetur auctoritate Pontificum, qui hoc genus institutionis approbarunt. Paulus III. in Bulla 4. anni 1546. *Exponi nobis*, quam ad hoc directè concessit, vt approbaret receptionem spiritualium coadiutorum in Societate, sub quibus nos comprehendimus omnes sacerdotes, qui ad spiritualia ministeria destinantur, & solùm per tria vota incorporantur; quæ acceptio non est aliena ab ipsis constitutionibus Societatis. Nam in Examine, cap. 1. §. 8. quæst. 10. & 11. numerantur varij gradus Societatis; *Professorum quatuor votorum, coadiutorum, formatorum, Scholarium, & Nouitiorum, seu indifferentium*, vbi de professis *trium votorum* non fit mentio, sed sub *coadiutoribus spiritualibus* comprehenduntur. Idem constitutum quoad hanc partem, probarunt Iulius III. & Gregorius XIII. latiùs, vt infrà capite sequenti videbimus. Secundò in eadem Bulla Pauli III. allegatur experientia sex annorum: nam cùm anno salutis 1540. Societas approbata esset ab eodem Paulo, nulla mentione facta horum cooperatorum, per sex annos sequentes intellexerunt nostri patres, experientia eos docente, indigere Societatem ope, & adiutorio illorum, & ideo nouam approbationem huius impetrarunt.

1\. Assert. incorporatio in Soc. per tria vota expediens fuit. Probatur author.

Quot gradus hominum in Societate.

Secundò experientia.

3\. Tertiò ratione.

Tertiò, declaratur ratione, quia iuxta Beati Patris Ignatij mẽtem, & institutum, in professis quatuor votorum Societatis multa dona postulantur, non solùm gratiæ, virtutis ac spiritus, sed etiam doctrinæ sacræ, ac Philosophiæ, omnisque eruditionis necessariæ ad docendum, concionandum, explicandum res fidei, eásque ab eius hostibus defendendum, & ad res morales, casúsque

casusque in eis occurrentes expediendum: huiusmodi autem dotes non possunt in omnibus, non in multis reperiri, ideóque ad sustinenda omnia onera Societatis, etiam in spiritualibus ministeriis non sufficiunt illi soli, qui his omnibus dotibus perfecti sunt, aut plusquam mediocriter instructi; ergo necessarij sunt Societati alij sacerdotes religiosi, & probi; qui, licèt in cæteris donis minus sint perspicui, ad iuuandam Societatem in spiritualibus ministeriis, vel in aliquibus, etiam temporalibus, quæ per sacerdotes decentiùs fiant, sufficiant: scilicet in domibus professis in audiendis confessionibus, vel externorum, vel etiam nostrorum, in visitandis infirmis, & incarceratis, & aliis operibus misericordiæ exercendis, vel etiam in officio ministri, procuratoris, domus, collegij, aut prouinciæ: præterea in collegiis iuuare possunt, vel in eorum gubernatione, munere etiam Rectoris fungendo, vel in literis humanioribus, aut liberalibus artibus edocendis, ac elaborandis, vel in audiendis confessionibus nostrorum scholarium, & cura gerenda spiritualis profectus illorum. Denique in domibus probationis fungi possunt officio Rectoris, aut magistri nouitiorum, vel in aliis suprà dictis ministeriis iuuare: ergo rectè institutum est, vt huiusmodi personæ in Societate reciperentur, & per tria vota incorporarentur. Confirmatur & declaratur hæc ratio: nam multi sunt apti ad aliqua Societatis ministeria, qui non sunt ita idonei, vt se ad missiones Pontificias absolutè deuoueant: nec vt ab ipsa Societate ad illas exponantur; ergo hi meritò incorporantur sine illo quarto voto, atque adeò per tria vota, vel aliter multi sunt, qui licèt mitti possint, non certè tanquam capita missionum (vt sic dicam) sed vt socij præcipuorum ministrorum: ergo satis est vt illi, qui per se sunt idonei, vt principaliter mittantur, speciali voto se consecrent ad illud munus: aliis verò satis est, vt generali voto obedientiæ, cum aliis substantialibus religionis adstringantur.

Confirmatur hæc ratio.

4. Hinc quartò possumus hoc institutionis genus antiquis exemplis confirmare, nam Christus Dominus missurus prædicatores in mundum, paucos elegit, qui essent præcipua capita illius ministerij; deinde adiunxit plures alios, qui essent illorum cooperarores. Ita priùs vocauit duodedecim Apostolos; postea illis septuaginta discipulos adiunxit, vt notauit Anacletus Papa, epistol. ad omnes Episcopos. capite 18. seu, vt scribit Zepherinus epistola prima, præcepit Apostolis, vt 72. discipulos in adiumentum eligerent; ex actibus etiam Apostolorum, Epistolis Pauli, & Ecclesiasticis historiis constat, cum Apostolis semper incessisse aliquos, qui erant socij, & quasi coadiutores eorum. Sic de Timotheo, ait Paulus ad Philipp. 2. *Spero in Domino IESV Timotheum me citò mittere ad vos, vt ego bono animo sim, cognitis, quæ circa vos sint.* Et infrà, *Experimentum autem eius cognoscitis; quia sicut patri filius, sic mihi seruiuit in Euangelio.* Et infrà, Epaphroditum vocat *fratrem, & cooperatorem, & commilitonem meum*, & capite 4. *Adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis*, &c. Sic etiam 2. Corinth. 8. de Luca ait, *Ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ*, & idem ibi, & capite 7. de Tito significat. Marcus etiam ab Hieronymo *comes, & coadiutor Petri* interdum appellatur. Et eodem modo *coadiutorem* Petri Clementem vocant, Ioannes III. Pontifex in epist. ad Episcopos Germaniæ, & Leo II. in quadam epistola, & similia multa in historiis reperiuntur. Erátque hæc distinctio necessaria, quia nec Apostoli per sese poterant omnia perficere, nec inuicem sociati poterant semper incedere, nec solos peregrinari decebat, aut expediebat: indigebant ergo suis adiutoribus & sociis, quos oportebat aliquo modo esse in illo ministerio inæquales, ac eis subordinatos, vt commodiùs possent omnia ordinatè fieri. Ita ergo Societas quoniam Apostolorum munus, quo ad discurrendum per orbem, ad prædicandum Euangelium, participat, quosdam habet, quibus ex vi suæ professionis hoc ministerium principaliter conueniat, quos proinde speciali voto ad hoc obligare conueniens fuit; aliis verò indiget, qui solùm sint, veluti socij, & coadiutores aliorum, siue in missionibus ipsis, siue in domibus, vel collegiis, eis cooperando: quos nec necesse fuit illo speciali voto obligari; nec etiam expediens propter priores rationes, num. 3. factas, & vt hæc aliqualis differentia vnumquemque sui muneris admoneret, & gradum suum tenere, obligationémque adimplere suaderet.

Quartò exemplis.

Anaclet.

Zepherin.

5. Hoc ergo generatim supposito, facile suaderi potest, meritò institui potuisse, vt aliqui ex his sacerdotibus, qui quartum votum non emittunt, nihilominus ad solennem professionem trium votorum admittantur. Primò quidem, quia, vt capite sequenti videbimus, potiùs difficile est rationem reddere cur non omnes hi sacerdotes per solennem professionem incorporentur si illa digni inueniantur. Secundò, quia nonnulli esse possunt, quos vel necesse non est, vel non expedit quartum emittere votum, quia non habent omnes dotes ad illud ministerium necessarias, & tamen dignissimi sunt, qui ad solennem professionem recipiantur, vel propter singularem vitæ sanctitatem, vel quia propter insignia facta, aut opera specialiter sunt de Societate benè meriti. Interdum etiam potest expedire aliquos recipi ad hoc genus professionis, vt sit in Societate modus dissoluendi matrimonium ratum, non emittendo professionem quatuor votorum, & vt vinculum hoc cum Societate sit vtrinque absolutè perpetuum, quod sæpè propter extrinsecas rationes necessarium est, vt intelligi potest ex cap. 1. præcedentis libri.

1. Assert. trium votorum solenitas meritò instituta.

Suadetur 1.

Secundò.

Tertiò.

6. Vnde intelligitur modum hunc professionis trium votorum, non esse veluti per se, ac principaliter in Societate intentum, nec gradum hunc esse (vt sic dicam) diuersum à gradu spiritualium coadiutorum; sed in eo esse quasi specialem exceptionem, ad subueniendum specialibus occasionibus, & causis, quæ occurrere possunt, vt proximè citaui ex libro præcedenti. Per se enim institutum Societatis postulat, vt omnes professi eius votum obedientiæ speciale Pontifici offerant; tamen, quia materia huius voti non habet locum in omnibus operariis, quibus Societas indiget, vt numer. 3. ostensum est, aliquos coadiutorum ad professionem recipit per se quidem non ad professionem, sed ad alium gradum, de quo statim dicetur in cap. sequenti, tamen ob speciales causas occurrentes, vt tactum est, expedire potest, vt aliqui ex his solennem professionem emittant, & ideo quasi per dispensationem, vel exceptionem hoc admissum est, & probatum in Bullis Pauli III. & Iulij III. & Gregorij III.

1. Corol. dicta vota nō constituunt gradum peculiarem in Societ.

Vnde

7. Vnde etiam fit, vt ad hanc profeſſionem multa in Societate requirantur. Poſtulatur enim, vt ſaltem per ſeptennium aliquis in Societate vixerit, ſicut in præcedenti libro capite 1. numero 8. indicabamus, & poſt diuturnam probationem ſui talenti, & vitæ religioſæ non mediocrem ſatisfactionem Societati præbuerit, ac denique vt peculiares cauſæ non parui momenti concurrant, vt habetur 1.p. conſtit. c. 2. §. 3. vbi declaratio lit. C. poſtquam partes ad hanc profeſſionem requiſitas expoſuit, ita concludit, *Et hi vt plurimum homines erũt qui propterea, quòd bene meriti ſint, & valde deuoti, quanuis minori doctrina, & concionandi aptitudine præditi, quàm noſtrum inſtitutum in profeſſis requirat, admittendi eſſe in Domino videbuntur.* Per hanc enim profeſſionem in primis admittitur quis ad perpetuam Societatis coniunctionem, & ad miniſteria ſpiritualia eius. Deinde ſe obligat illi Societas ſpeciali modo, & abſolutè, nullâque ſubintellecta conditione, illum acceptat. Atque ex priori capite requiruntur in tali perſona ad minimum, illa omnia dona quæ in coadiutoribus formatis neceſſaria ſunt: ex poſteriori verò requiritur aliquis exceſſus vel in ſpeciali oſtenſione ſanctitatis, vel in obſequiis ſpiritualibus, Deo, Eccleſię, vel Societati exhibitis, vel in aliqua alia cauſa, quæ ex parte Societatis illud genus gratitudinis poſtulare videatur.

7. Coroll. de requiſitis ad hæc vota.

Miniſteria horum profeſſorum.

8. Nihilominus tamen hi profeſſi trium votorum ordinario iure non poſſunt eſſe in Societate Prouinciales, nec præpoſiti domorum profeſſarum, iuxta conſtitutiones eius part. 8. cap. 3. & littera A. vt declaratur in 3. Congregatione generali can. 13. eſtque hoc conſentaneum iuri, & rationi. Nam prælatus religionis debet eſſe expreſsè profeſſus in eadem religione, & conſequenter cum debita proportione ad eos quibus præficitur: ergo eſſe debet intra eandem religionem, vel in ſuperiori gradu cum illis, vel ſaltem in æquali profeſſionis gradu: ſed præpoſitus domus profeſsæ per ſe præficitur profeſſis quatuor votorum, & prouincialis, tum illis, tum cæteris omnibus; ergo meritò in eis poſtulatur perfectiſſimus gradus profeſſionis, qui in hac religione eſſe poteſt. Et ob eandem rationem in collegiis, & domibus probationis, poſſunt hi profeſſi eſſe ſuperiores, quia ſunt in altiori gradu, quàm ſubditi quibus per ſe loquendo præſunt. Cùm ergo in collegiis, & coadiutores formati, & ſcholares etiam approbati Sacerdotes, poſſint eſſe Rectores, quia habent profeſſionem accommodatam ſtatui talium conuẽtuum, multo magis poterunt hi profeſſi, qui ſunt in ſuperiori gradu. Nec oberit, quod in his collegiis poſſunt eſſe multi profeſſi quatuor votorum, nam illud eſt accidentariũ, & hoc modo non eſt inconueniens, vt profeſſi ſubſint etiam non profeſsis, ſicut in dict. can. 13. Congregationis 3. declaratum eſt; ſicut etiam ſubſunt Miniſtro domus profeſſæ, etiamſi profeſſus non ſit; quia non eſt proprius Prælatus, ſed locum eius quodammodo gerit.

Non præficiuntur ordinariè toti prouinciæ, aut domui profeſſæ.

Præfici tamen poſſunt collegiis, & nouitiatui.

Inſtantiæ occurritur.

9. Præterea non poſſunt hi profeſſi trium votorum habere ſuffragium actiuum; vel paſſiuum in electione Præpoſiti generalis. ita habetur. 8. part. conſtitutionum cap. 3. & 6. lit. B. & de paſſiuo quidem, à fortiori conſtat ex dictis: nam ſi Prouinciales aut Præpoſiti eſſe non debent; multo minus Generales. De actiuo autem, inter alias, ra-

Non habent vocem in elect. Generalis paſſiuã, vel actiuam.

A tio eſſe poteſt; quia electio Generalis in Societate eſt res maximi momenti, & ideo ſolis illis, qui in ea ſunt præcipui, quia maiora Dei dona habere ſupponuntur, commiſſa eſt. Item quia electio hæc pertinet ad ius ordinarium Societatis profeſſæ, & ideo ad eos tantùm pertinet, qui propriam Societatis profeſſionem, & iure ordinariò emittunt, huiuſmodi autem ſunt ſoli profeſſi quatuor votorum, nam alij, & fiunt quaſi ex diſpenſatione, & quodammodo non emittunt propriam Societatis profeſsionem: imò hic etiam eſt, vt Aſſiſtentes Generalis ordinariè eſſe non debeant; ita enim intelligitur, quod dicitur 9. part. conſt. cap. 5. lit. A. vt Aſsiſtentes profeſsi ſint, *ſi commodè fieri poterit.* Ita enim tacitè exponitur in formula congregationis generalis cap. 8. vbi abſolutè ordinatur vt Aſſiſtentes eligantur ex profeſsis quatuor

Non creantur in aſſiſtentes Generalis.

B votorum. Denique neque ex vi ſuæ profeſsionis ad congregationem Prouincialem vocandi neceſſariò ſunt, nec in ea eligi debent, vt procuratores pro tota Prouincia Romam ad triennalem congregationem proficiſcantur, vt ex formula congregationis Prouincialis cap. 3. colligitur, vbi ſolùm profeſsi quatuor votorum dicuntur neceſſariò vocandi ad talem congregationem, ex vi profeſsionis; nam ex vi muneris, etiam vocantur Rectores, Procurator Prouinciæ, &c. Similiter in cap. 5. ſtatuitur, vt eligendus in procuratorem, ſit ex profeſsis quatuor votorum; idémque habetur in formula congregationis Procuratorum §. 1. & in 2. congregatione generali can. 29. Hæc enim

Nec vocantur ad congreg. prouincialem, aut eliguntur ibi procuratores.

C omnia ad principale regimen totius Societatis pertinere iudicantur; & ideò ſolis profeſsis quatuor votorum committuntur.

CAPVT II.

De Coadiutoribus ſpiritualibus Societatis.

SVperiori capite oſtenſum eſt, aliquos in noſtra Societate recipi, vt profeſſos in ſpiritualibus miniſteriis adiuuent, quanuis in æquali gradu cum eis in Societate non conſtituantur; hi ergo *ſpirituales coadiutores* appellantur, qui proinde ſpecialem in Societate gradum conſtituunt,

1. Coadiutores ſpirituales gradum conſtituunt in Soc. per 3 vota ſimplic.

D vt conſtat ex Examine cap. 1. §. 9. & toto capite 6. & 2. p. conſtitut. cap. 1. litera A. & 5. p. conſtitut. cap. 1. litera A. & cap. 4. & in Bullis Apoſtolicis Pauli III. & Iulij III. & Gregorij XIII. Ex quibus locis etiam conſtat, hos coadiutores incorporari vltimatè Societati per tria tantùm vota ſimplicia; ita enim expreſsè declaratur in ipſo inſtituto locis citatis, & aliis, & expreſsè approbatur ab iſtis Pontificibus, præſertim à Gregorio XIII. Ratio autem ob quam hi religioſi tria tantùm vota emittunt, & non quartum, ex capite præcedenti numero ſecundo & tertio petenda eſt, nam eadem in illis eſt, quæ in profeſsis trium votorum, vt ibidem diximus. Hîc ergo ſolùm ſupereſt, vt dicamus cur hæc vota ſimpli-

E cia tantùm ſint; in quo duo peti poſſunt: primum eſt quid deſit his votis quominus ſolennia ſint? Secundum eſt, quæ ratio mouerit B. Ignatium ob quam voluerit in hoc gradu nunquam admitti ad vota ſolennia, quibus poſſumus addere tertium, ſcilicet, quid neceſſe fuerit hunc gradum diſtinguere à gradu ſcholarium, aut in quo diſtingui poſſit, cùm omnium vota ſimplicia tantùm ſint.

Partitio præſentis c. in puncta tria.

Dubium primum, quid desit votis coadiutorum spiritualium formatorum quominus solennia sint.

2\. *Dubitandi ratio in hoc puncto.*

De primo dubio, multa essent à nobis tractanda, nisi ex dictis suprà in tomo tertio de solennitate voti essent perspicua: Tota ergo ratio dubitandi est, quia hæc vota reddunt personas inhabiles ad matrimonium, & incapaces dominij omnium bonorum, tam retinendi, quàm acquirendi, & plenè subiiciunt voluntatem propriam alienæ, cum totali sui traditione: quid ergo illis deest, quominus solennia sint? Dicere enim quòd ex intentione fiunt, vt simplicia, & non vt solennia, non satisfacit, quia vel est repugnantia in illa intentione; quomodo enim potest quis velle emittere votum, quod habet omnes effectus voti solennis, & nolle emittere votum solenne? vel certè aliquid assignare oportet, præter intentionem; quod hîc desit ad voti solennitatem.

Euasio occluditur.

3\. *Resolutio puncti. Probatur 1. ex approbatione Ecclesiæ.*

Dicendum verò nihilominus est; hæc vota tantùm esse simplicia, quod satis probant testimonia Pontificum: quia, vt tomo præcedenti ostensum est; solennitas voti pendet ex approbatione, & institutione Ecclesiæ, Ecclesia autem non approbauit hæc vota vt solennia, sed tantùm vt simplicia; ergo. quæ ratio ostendit saltem ita esse; quamuis non declaret cur ita sit, vel quomodo potuerit Ecclesia approbare vota, quo ad illos effectus in ratione dubitandi positos, & non facere eius solennia. Secundò idem probat replica facta de intentione, quia effectus agentium non excedit intentionem eorum, sed nec ex intentione vouentium, nec ex intentione Societatis admittentis, hæc vota sunt solennia, sed tantùm simplicia: ergo. propria verò ratio est; quia hæc vota non fiunt vt absolutè perpetua, sed solùm ex parte vouentium; ex parte autem Societatis habent subintellectam illam conditionem, vt durent quandiu Societas hos religiosos retinendos iudicauerit. Vnde etiam fit vt in traditione, quæ per hæc vota fit, non sit mutua obligatio eiusdem rationis in vtroque extremo; nam ex parte religiosi est absoluta viuendi perpetuò in Societate, quantum in ipso est; ex parte autem religionis, non est ita absoluta, sed retinendo libertatem ad dimittendam liberam personam, in aliquo raro casu, & ex grauissimis causis. Quòd enim hæc vota hoc modo, & sub his conditionibus fiant, satis expresè declaratur in instituto Societatis. Primum in examine cap. 1. §. 9. vbi hæc vota vocantur simplicia, cap. autem 6. disertè declaratur, *ex parte ipsorum coadiutorum ligari ad semper viuendum, & moriendum in Societate*, & nihilominus Societatem, vel eius superiorem, qui commune bonum debet intueri, cùm expedire iudicauerit, *posse eos dimittere, & à sua congregatione separare, & tunc illos omnino liberos, nullique voto obstrictos remanere.* Et in declaratione additur, *id fieri non posse sine causis iustissimis.* Idem repetitur 2. p. constitut. cap. 1. litera A. cap. 4. §. 3. & part. 5. cap. 4. litera B. & in Bullis Pontificiis citatis expresè approbatur, & confirmatur. Vnde constat contractum esse iustum, & sanctum; in quo eadem est ratio, quæ de scholaribus suprà lib. 3. cap. 2. à numero secundo tractata est. Quòd verò hic modus traditionis, votorum repugnet solennitati votorum, in tomo superiori à nobis

2. Ex intentione vouentis, & acceptantis. 3. Ex conditionibus ipsorum votorum.

Dictæ conditiones quadrant votis Societatis.

Eadem repugnant votis solennibus.

A ostensum est. Votum enim solenne debet esse immutabile, vel omnino, vel ad summum per solam dispensationem ratam, & grauissimam: hæc autem vota non habent tantam immutabilitatem. Ex alio item effectu, manifestari potest, quia vota horum coadiutorum non habent vim dirimendi præcedens matrimonium ratum, qui effectus inseparabilis est à professione solénium votorum: ergo. maior probanda est, eodem modo quo de votis scholarium lib. 4. cap. 2. id ostendimus: est enim eadem ratio in vtrisque, vt consideranti facile patebit: ex his rationi dubitandi in contrarium adductæ satisfactum est.

Quid ad rationem dubitandi in n. præced.

B *Dubium secundum, cur dicti coadiutores spirituales ad professionem solennem non admittantur.*

Circa secundum dubium in fine numeri primi propositum, maior videtur esse dubitandi ratio, nam hi coadiutores formati supponuntur in primis esse homines apti ad ministeria Societatis spiritualia, & si non ad omnia & maiora, saltem ad multa, & satis grauia, & quidem maiora, quàm sit sola chori assistentia, propter quam solam in aliis religionibus multi religiosi recipiuntur, & solennem professionem emittunt. Deinde supponuntur esse homines probatæ virtutis, & suæ religioni satis fideles, & digni, qui post sufficientem probationem ad vitam in Societate perpetuò C agendam admittantur. Denique tantùm de eis fidit Societas, vt quando aliàs non oberit; eos velit esse Rectores collegiorum 4. part. constitut. cap. 10. & ad Congregationem generalem, si opus fuerit, saltem pro negotiis tractandis eos admittat 8. part. constitut. cap. 3. litera A. & cap. 6. litera B. & in quarta congregatione generali can. 16. Cur ergo ad professionem solennem non admittentur? Accedit quòd hæc tanta graduum varietas in vno corpore Societatis, potest esse occasio diuisionis, aut scandali, vel minoris vnionis; non erat ergo multiplicanda sine vrgenti necessitate, quæ in hoc speciali gradu nulla apparet.

4. 1. Ratio dubitandi.

Confir.

Atque eò maximè superflua apparet hæc varietas, quòd vota substantialia horum coadiutorum D quo ad materiam eadem omnino sunt, & eodem modo fiunt, quo vota professorum: nam & in voto obedientiæ, eodem modo explicant specialiter eam promittere circa puerorum educationem 5. part. constitut. cap. 3. §. 3. & 5. & in 2. Congregatione generali can. 20. & per votum paupertatis eodem modo profitentur se nihil habere nec in particulari, nec in communi, ac denique eodem modo publicè, & in manibus Prælati vota sua emittunt; cur ergo non etiam ex parte Societatis vt solennia admittentur? Vbi etiam quæri potest, cur hi coadiutores alia vota simplicia professorum non emittant, cum professi etiam trium votorum illa faciant: nam (vt cap. præced. dixi) hi omnes substantialiter sunt in eodem gradu & mu-E nere, & alioqui isti etiam sunt membra perpetua Societatis, quæ oportet omnino cauere ab omni ambitione, & prætentione dignitatis extra & intra Societatem, ad quem finem dicta vota præcipuè ordinantur.

5. Altera dubitandi ratio.

Nihilominus dicendum est, non sine magna causa B. Ignatium ita hæc ordinasse, & instituisse, sufficiensque argumentum esse debet quòd Romani Pontifices expresè hanc instituti partem

6. Vera resolutio puncti.

Probatur author.

tem approbarunt. Paulus enim III. in Bulla speciali de hoc gradu expresse declarat, hæc vota coadiutorum fieri cum illa conditione, vt obligent quandiu Societas huiusmodi personas retinendas in suo munere iudicauerit, & non vltra; *nec propterea* (inquit) *ad aliquam solennem professionem emittendam teneantur, neque ad eam aliter admittantur.* Gregorius autem XIII. in const. *Ascendente Domino*, expresse declarat hæc tria vota esse simplicia, & per ea constitui hominem in certo Societatis gradu, idque specialiter approbat, & confirmat.

Probatur etiam ab vtilitate multiplici.

Ratio autem inter alias, quæ fundamentum mouit, fuisse videtur, quia religioni vtilissimum, & ipsis religiosis minimè nociuum iudicauit, vt quoad fieri commodè posset, religio retineret debitam potestatem dimittendi omnes, qui ad religionis finem, & modum non sese accommodarent; sic enim & ipsa religio in sua puritate meliùs conseruatur, & securiùs, ac vtiliùs potest proximis inseruire, qui est scopus illius. Deinde commodiùs iudicauit Ignatius, vt hi qui dimittendi sunt, liberi, quàm votis ligati, dimittantur, vt cum minori dispendio vtrinsque partis fieri possit dimissio: graue enim est religioni extra se abiicere eum, qui adhuc verè religiosus eiusdem religionis maneat. Ipsi etiam qui dimittitur graue onus est priuari religionis commodo, & iugum retinere. Vt ergo hæc dimissio suauius fieri possit, hoc medium tanquam commodiùs electum est. Itémque vt religiosi ipsi in maiori timore conseruarentur, sempérque vigilantiùs viuerent.

7. Dictæ vtilitates non habent locu in omnibus membris Societatis

Non potuit autem hæc conditio generaliter, in omnibus membris Societatis obseruari: nam (vt Philosophi aiunt) omne mobile fundatur in aliquo immobili; quo certè principio ad vestigandum Deum vsi sunt, decuítque in hac religione esse aliqua principalia membra, quæ essent veluti columnæ & fundamenta eius, in quibus ipsa religio, quasi immobilis esset; ideóque & ipsi indissolubili vinculo ligarentur, & ipsa religio se illis perfectè obligaret, nec votis liberos à se posset dimittere. Atque hi sunt soli professi quatuor votorum: extra illos verò, mens B. Ignatij fuit vt omnes alij dependentes semper essent à Societatis ordinata potestate. Hac ergo ratione voluit coadiutores spirituales in dicto gradu permanere, solúmque per modum dispensationis permisit aliquos eorum ad professionem trium votorum admitti; propter graues causas occurrentes, vt capite præcedenti declaraui, in quibus magis (suppositis dictis causis ac meritis) deuotioni eorum, qui admittuntur, quàm generali rationi instituti attenditur.

8. Probatur tandem eadem resolutio à carentia omnis detrimenti spiritualis.

Neque ex hoc modo institutionis aliquod detrimentum his religiosis sequitur: nam (vt in l. 3. cap. 2. num. 2. dixi) apud Deum nullo merito priuantur, propter talem conditionem suorum votorum; imò crescunt quodammodo quia liberaliùs se obligant, non expectantes ex parte religionis similem obligationem. Item quantum in ipsis est, æquè se tradunt Deo & religioni in perpetuum, nec est vllum periculum de status perpetuitate & stabilitate, si ipsi velint debito modo se gerere; ergo nullo spirituali commodo priuantur ex eo quòd ad professionem solennem non admittantur: imò etiam inde iuuantur, quòd eo ipso monentur, vt fideles suæ religioni sint suóque muneri, vt par est satisfaciant. Aliunde verò, vt conueniens ordo, in toto corpore religionis seruetur, expedit, vt vnusquisque gradum suum agnoscat, & sciat ad quod ministerium vocatus est, quia ergo

A hi non sunt vt principales operarij, sed vt adiutores eorum; ideo oportuit diuerso modo vniri religioni, quasi dependenter à superiori gradu, & & cum subordinatione ad illum, vt ita debitus ordo, sine quo religionis vnitas stare non potest, conseruetur.

Vnde ad primam rationem dubitandi in contrarium in numero quarto respondetur, non propterea hos religiosos non admitti ad professionem solennem, quia non sunt probatæ virtutis, vel quia non possint multa, & grauia ministeria in Societate obire; sed quia ad illorum perfectionem, & meritum satis est alio simpliciori modo Societati incorporari, & vt in suo gradu, & humilitate conseruentur, id melius est, tum ipsis, tum etiam religioni, vt exposuimus. Nec in B exemplum adducendi sunt mores aliarum religionum, quia Spiritus sanctus est vnus, & multiplex, & diuersis religionibus diuersa tribuit instituta, iuxta varios fines earum. In aliis ergo religionibus in admittendis personis sufficientibus ad professionem, & religiosum statum, consideratur tantum aptitudo ad propriam perfectionem, & ad summum ad officium chori, vel ministeria diuini cultus, siue vitæ contemplatiuæ; in Societate autem inter principalia considerantur aptitudo ad ministeria erga proximos, & ideo etiamsi aliquis sibi bonus esse videatur, non statim ad solennem professionem admittitur. Et præterea in hac religione, propter periculum, quod in his ministeriis cum proximis esse potest, difficiliùs fit obligatio C ex parte religionis, ita vt regulariter non fiat nisi ad eos, qui sunt veluti fundamenta, & præcipua religionis membra. Nec etiam timenda hinc est diuisio aut minor concordia animorum in hac religione, quoniam sicut in eodem corpore varia membra diuersa munera habent, & iuxta illa diuersam habent dispositionem, & vnionẽ, cum toto, imò & diuersam seu heterogeneam animæ informationem; vt dicitur libro 1. de anima cap. 2. à numero 26. & nihilominus omnia inter se perfectè vniuntur ad vnum corpus constituendum. Et sicut in eodem mystico corpore Ecclesiæ varij sunt gradus in ordine hierarchico, qui non solùm non impediunt corporis vnitatem; sed maximè illam conseruant, vt in disp. 9. de fide sect. 5. diffe- D ruimus; ita in hac religione, quæ hierarchiam Ecclesiasticam maximè imitatur, hæc varietas non impedit vnionem animorum, sed potiùs illam perficit: maximè quia fundata est in humilitate, & charitate: nam qui maiora Dei dona acceperunt; & ideo in superiori gradu constituti sunt, alios non despiciunt, sed potiùs honorant, & vt commilitones, & cooperatores suos amant, & vt Dei ministros, ac seruos venerantur. Ipsi verò qui in coadiutorum gradum asciti sunt, suam etiam sortem amplexi, in vitæ candore, & humilitate Deo seruiunt, & alios, vt patres æstimant; neque in hac distributione graduum intercedere debet ambitio ex parte subditorum, nec personarum acceptio ex parte Prælatorum; quia in eis non E consideratur honor, sed onus, & maius Dei obsequium & proximorum auxilium. Ad secundam rationem dubitandi in num. 5. patebit solutio à fortiori in nu. 13. vbi differentias inter coadiutores, ac trium votorum professos adducemus.

9. Ad 1. arg. in n. 4.

Ad 2. arg. in n. 5.

Dubium tertium, in quo hic gradus coadiutorum spiritualium ab aliis, præsertim scholasticorum distinguatur.

10. Superest dicendum de tertio dubio in quo explicanda est differentia inter hæc vota, & vota scholarium approbatorum. Supponimus autem differentiam hanc non posse esse substantialem, quia etiam inter vota simplicia, & solemnia non intercedit: debet ergo esse moralis, nimirum quoad aliquos effectus, vel conditiones, ad statum vitæ pertinentes. Est autem per se valde consentaneum rationi, vt aliqua huiusmodi differentia cõstituta fuerit inter scholares, & coadiutores formatos, scholares enim, licèt veri religiosi sint, vt libro 3. cap. 3. tractatum est, adhuc tamen sunt aliquo modo in via, & in probatione, qui status quoad id, quod habet viæ, & probationis, non debet esse perpetuus, sed habere aliquem terminum, cùm non sit propter se, sed propter talem terminum: ergo etiam in coadiutoribus requiritur aliquis status, qui sit veluti terminus & approbatio vltima religionis in suo ordine. Atque hæc est prima differentia inter gradum scholarium, & coadiutorum à Religione intenta: quomodo autem exerceatur, & in quo posita sit, explicandum superest. Secundò ergo ex parte votorum, & effectuum eorum, est differentia in voto paupertatis, quod in Societate reddit coadiutores incapaces dominij, & inhabiles ad hęreditatem, quem effectum in scholaribus non habet: vtrunque autem constat ex Bullis Pontificiis numero sexto allatis, à quibus hic effectus maximè pendet. In voto autem castitatis nullam inuenio differentiam quoad effectus, quia vtrorumque votum obligat ad perfectam castitatem, & inhabilitat ad matrimonium contrahendum, licèt neutrum dirimat præcedens matrimonium ratum. Idem ferè est de voto obedientiæ, nisi quòd coadiutores dum illud votum emittunt, exprimunt specialiter curam circa puerorum eruditionem in doctrina Christiana, sicut professi, sed iam suprà libro 6. cap. 3. numero 9. diximus per hoc non addi specialem aliquam obligationem voti.

1. Differentia

Secunda.

11. Tertiò ac præcipuè differunt in strictiore obligatione ex parte religionis. Si quis enim consideret, quæ hactenus diximus, hæc vota ideo tantùm non sunt solennia, quia non habent reciprocam obligationem & perpetuitatem ex parte religionis, & in hoc conueniunt vota scholarium, & coadiutorum. Diximus autem suprà in numero tertio non ita hoc esse intelligendum, vt ipsa religio nullo modo obligetur; sed vt non obligetur absolutè, nec sine facultate retenta ad remittenda talia vota; obligatur tamen aliquo modo ad non dimittendum quacunque ex causâ, ob quam scholaris iustè dimitteretur, sed planè grauiore; itaque vt rem magis explicemus, in hac non dimittendi obligatione, ex parte religionis potest esse magis vel minus, & circa coadiutores formatos est longè maior, ideóque eorum vota magis accedunt ad perfectionem votorum solennium. Et ex hac maiori obligatione prouenit vt longè difficilius sit expellere coadiutorem à Societate; quàm scholarem, nam ex pluribus causis potest hic expelli, interdum inuitus, interdum ex consensu illius & religionis. Coadiutores verò (vt sentio) non tam pluribus, sed ex earum grauioribus quibusdam dimitti potest. Vnde in

3. ac potissima differentia.

A 2. part. constitut. cap. 1. litera A. maior dicitur esse in horum dimissione difficultas, & litera C. reseruatur generali. Vnde in 2. 3. & 4. Congregationibus generalibus, vbi de officio Vicarij agitur, in hoc professis æquiparantur. In particulari autem non inuenio in Bullis vel constitutionibus declaratam hanc differentiam secundùm magis & minus, sed arbitrio Generalis esse relictam, & ideo eam in particulari non definio, sed prudenti zelo, & arbitrio Prælati committendam censeo. Experientia tamen mihi compertum est, longè difficiliùs coadiutores dimitti, rariùs enim hoc factum vidimus, illud verò sæpius. Oportet ergo, vt causa non temporalis, sed spiritualis sit; positiuéque religioni contraria, & non tantùm negatiuè. B In scholaribus enim sæpe corporalis infirmitas sufficit, maximè si ipsi id petant: in coadiutoribus autem formatis, non esset talis causa admittenda, etiam ipsis petentibus. In scholari præterea satis erit, quòd inutilis ad ministeria religionis videatur, pro vt hæc latiùs l. 3. c. 9. sunt exposita: in coadiutore autem minimè, nisi etiam perniciosus sit. In scholari etiam, non oportet sẽper expectare, vt incorrigibilis sit, sed satis est, quòd difficilis naturæ se ostendat: in coadiutore omnis curatio præmittenda est, ita vt priùs se incorrigibilem ostendat. Denique quia scholaris adhuc in probatione est, non emendari, aut non meliorem fieri, erit sufficiens causa dimittendi illum: in coadiutore autem minimè, quia iam cum C talibus imperfectionibus, v.g. admissus est, non vt probetur, sed vt probatus, & ideò licèt in eis maneat, expelli non potest. His ergo, & similibus modis differentia hæc intelligi potest.

Causæ sufficientes ad dimittendũ scholarem, non tamen coadiutorẽ formatum.

Vnde fit quartò, vt etiam quo ad exteriorem solennitatem vota hæc coadiutorum formatorum solenniùs fiant. Vnde 5. p. constitut. cap. 4. §. 1. præcipiuntur fieri publicè in Ecclesia, vel sacello coram domesticis, & externis, & in manibus alicuius, qui illa admittat: quod non ita asseritur in votis scholarium; ídque ad explicandam maiorem vnitatem cum Societate, maiorémque obligationem, quæ ex parte Societatis respectu coadiutorum interuenit. Alia præterea differentia assignari potest, quoad conditionem prærequisitam ex parte D personarum ad huiusmodi vota: nam in coadiutoribus formatis regulariter postulatur diuturturnior experientia, & probatio, iuxta 5. part. constitut. cap. 2. §. 4. licèt verò certum tempus ibi non limitetur, sicut de professis trium votorum factum fuerat in §. 3. In ordinationibus tamen generaliũ toti Societati communes editi tum ann. 1606. pag. 225. in fine num. 5. tum etiam anno 1616. pag. 144. in fine septennium specificatur, ad non differendam super illis informationem. Item requiritur quòd docti, vel sufficienti doctrina instructi. Examin. cap. 1. §. 10. & cap. 6. §. 1. vbi etiam postulatur, vt sint sacerdotes. Denique hac ratione coadiutores spirituales, ex scholaribus fiunt, & omnes hæ differentiæ sequuntur ex prima; nam scholares adhuc sunt quodammodo in via; hi verò iam in E termino sunt. 12.

4. Differentia.

Quinta.

Sexta.

Vnde etiam constat, in his etiam omnibus conuenire coadiutores formatos cum professis trium votorum, quanuis nonnullæ etiam differentiæ inter eos ex constitutionibus notari possint, præter eam, quæ est in solennitate votorum. Primò enim in his professis determinatur tempus septennij ante quod admitti non possunt secundùm constitutiones: de coadiutoribus verò nõ fit certa limitatio, sed arbitrio Generalis relinquitur 13.

1. Discrimẽ eorundem coadiutorũ à professis votorum trium.

quitur, quoad in ordinationibus expressum est, vt paulo ante notauimus. Ille enim modus professionis (vt cap. 1. num. 6. dixi) est per modum cuiusdam dispensationis, & ideo maior probatio ad illum requiritur, siquidem in eis anticipari septennium non potest, in coadiutoribus autem non potest differri, saltem quoad informationem.
Secundum. Secundò de coadiutoribus expresse dicitur in citato §. 1. vt sint sacerdotes, de his verò professis non ita expresse: tamen, vt suprà in dicto cap. 1. num. 2. aduertimus, in examine comprehenduntur hi professi sub coadiutoribus spiritualibus, quia cap. 1. §. 8. expresse fit mentio professorum tantùm quatuor votorum,
Expenditur hoc 2. discrimen. & in sequenti soli coadiutoribus adduntur; vnde videntur sub his comprehendi professi trium votorum; ideóque omnia, quæ in eodem examine pro coadiutoribus spiritualibus requiruntur, esse intelliguntur necessaria his professis: quorum vnum est sacerdotium. Vnde 5. p. constitut. cap. 2. litt. C. in his professis postulatur ordinariè, vt habeant sufficientiam in literis, quæ ad confessarij munus benè obeundum satis sit, nisi aliis Dei donis compensetur. Vnde videtur supponi debere esse sacerdotes, qui in munere audiendi confessiones possint exerceri. Atque ita videtur quidem dicendum iure ordinario. Aliquando (vt suprà notaui lib. 6. cap. 1. num. 4.) admittuntur ad professionem trium votorum aliqui ante sacerdotium, sed illud est extra constitutiones, ob peculiares casus occurrentes, qui in coadiutoribus spiritualibus locum non habent, & ideo nunquam in eis fit hæc dispensatio.

14. Tertium discrimen. Tertia differentia assignari potest, quia coadiutores formati non emittunt alia quinque vota simplicia, quæ professi quatuor votorum faciunt; illa verò promittunt professi trium votorum, vt declaratum est in 4. Congregat. generali. decret. 39. vel Can. 10. Coadiutoribus enim non imponitur hoc onus, quia constitutiones solùm à professis illa vota exigunt 6. p. cap. 2. §. 1. p. 10. §. 6. Et quia in eis locis absolutè dicitur, *Quicumque in Societate professionem emiserint*, vel *omnes professi*, & non adhibet limitationem de professione quatuor votorum, & ideo de omnibus generaliter intellectum hoc est. Quanuis enim interdum illa vox absolutè prolata soleat sumi in constitutionibus, quasi principaliori significato, vt patet 5. p. cap. 2. §. 2. notauimúsque in libro præcedenti cap. 3. num. 3. tamen quia illa constitutio erat fauorabilis religioni, amplè interpretanda fuit. Item quia hi sunt verè, & simpliciter professi, & ideo comprehenduntur sub regula generaliter, ac indefinitè obligante professos.
Eius ratio. Ratio autem huius differentiæ esse potuit, quia professi sunt magis immobiliter coniuncti Societati, & possunt faciliùs admitti in Gregregationibus generalibus, & ideo oportuit vt haberent omnes obligationes, quas professi habent ad institutum Societatis in sua puritate conseruandum.

CAPVT III.

De Coadiutoribus temporalibus Societatis.

1. Esse in Societate gradum Coadiutorũ tempor. & quæ sit huius nominis ratio.
HIc est vltimus gradus personarum Societatis, de quo pauca nobis supersunt dicenda; quia in votis cum proportione sumptis non differunt ab aliis coadiutoribus spiritualibus; in ministeriis autem, & obligationibus eorum nulla ferè specialis difficultas occurrit. Primùm ergo supponendum est, præter eos, qui ad spiritualia ministeria peragenda in Societate recipiuntur, aliquos admitti, vt eorum actionibus occupentur, quæ ad corporis sustentationem, & alias externas, & corporales exercitationes necessariæ sunt; & hos *Coadiutores temporales* vocamus, appellatione quidem satis religiosa, & accommodata. Coadiutores enim vocantur, tum, vt vel ipsa voce, quædam æqualitas, & modestia religiosa significetur; non enim vt famuli, aut seruitores æstimandi sunt, sed vt fratres, Socij, & adiutores nostri, sicut Martha Christo de sorore dicebat, *Dic ergo illi vt me adiuuet*, Luc. 10. Et Luc. 5. *Simon, & alij annuerunt sociis, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos.* Verbum ergo adiuuandi Societatis cuiusdam, & æqualitatis est, & ideo ab eo Coadiutores appellantur: tum etiam, vt significetur eos coadiuuare in ipsomet opere, quod alij pertractant; hoc enim nomine appellantur in Scriptura, qui cooperabantur Apostolis in prædicatione Euangelij, vt suprà cap. 1. num. 4. vidimus in Paulo ad Philipp. 2. & 4. & epist. ad Philem. sic ergo dicuntur in Societate *Coadiutores*, non solùm, qui immediatè in ipsis spiritualibus ministeriis adiuuant; sed etiam qui mediatè parando ea, quæ ad talia ministeria necessaria sunt: sicut corpus dici potest animæ adiutor, etiam ad intelligendum, quia licèt non simul cum anima intelligat, ministrat tamen ea, quæ ad intelligendum sunt necessaria, & animæ intelligenti suo modo cooperatur. Hac ergo ratione additur particula illa *temporales*, vt distinguantur ab spiritualibus, vtrique enim ad spiritualia adiuuant, sed non eodem modo, nam sacerdotes adiuuant partem aliquam spiritualium ministeriorum præstando, cæteri verò temporalia peragendo, liberos illos relinquunt ad spirituales occupationes, & hoc modo etiam in eis illos adiuuant.

2. Primũ cotol de necessitate huius gradus, & eius causæ 3.
Atque hinc constat primò quæ fuerit necessitas huius gradus in Societate, tota enim ad hoc refertur, vt sacerdotes vel qui ad sacerdotium præparantur, liberiùs, & impensiùs possint in spiritualibus actionibus erga Deum, & seipsos, & in studiis, ac ministeriis erga proximos occupari. Tria enim præcipuè sunt, in quibus operarij Societatis à coadiutoribus temporalibus iuuantur.
Primò. Primò in his, quæ ad corporis sustentationem necessaria sunt, in quibus omnia, quæ ad victum, vestitum, habitationem, & rerum temporalium negotiationem, ac procurationem pertinent, comprehenduntur. Quanuis enim in his possint etiam sacerdotes, & coadiutores spirituales interdum occupari, id solum est dirigendo, & ordinando, ac præsidendo his, quæ grauiora sunt; maiorémque authoritatem in ministro requirunt; executio autem sine coadiutorum temporalium auxilio fieri commodè non potest.
Secundò. Secundò iuuatur maximè Societas ab his fratribus in his, quæ ad cultum diuinum pertinent, in sacellis, & Ecclesiis, sacrarum vestium, & rerum omnium, quæ ad templorum ornatum, & sacrosanctæ Eucharistiæ decentissimam custodiam sacrificiíque obligationem pertinent, diligẽtissimam curam gerendo.
Tertiò. Tertiò adiuuant in ministeriis erga proximos, vel domi eos cum charitate recipientes, eorúmque necessitatibus, quantum in ipsis est, subministrantes, & extra domos Socij operariorum existentes; nec enim decet, vt soli incedant, nec possunt sacerdotes sibi

sibi inuicem comites, & socij esse; quia multum in ministeriis impedirentur.

3. Huius gradus exemplum ex Act. 6.

Ob has ergo causas necessarius fuit in Societate hic personarum gradus. Cuius nonnullum exemplum possumus sumere ex Actor. 6. vbi Apostoli dixerunt, *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*; & ideo ordinarunt septem diaconos, quibus ministerium illud committerent. In quo exemplo non æqualitas in omnibus, sed proportio tantùm attendenda est: illi enim ministri fuerunt Diaconi ordinati ad ministerium altaris, siue tunc statim cùm electi fuerunt ad ministerium mensarum, siue aliquanto pòst; quod alibi disputatur: nostri autem coadiutores ad nullum clericatus gradum per se assumuntur, quia Diaconi non ordinantur per se primò ad temporale ministerium, sed ad spirituale, tam in sacrificio solenniter, & immediatè sacerdoti ministrando, quàm in verbo Dei, & administratione aliquorum Sacramentorum, si necesse fuerit: secundariò autem illis commissum est ministerium distribuendi communes eleemosynas inter pauperes, & viduas, nostri autem coadiutores immediatè non assumuntur ad spirituale ministerium; & ideo nullam ordinationem requirunt. Proportio ergo solùm consistit in hoc, quòd sicut Apostoli, vt verbo Dei vacarent, à corporali ministerio etiamsi esset charitatis, & misericordiæ, abstinuerunt, assumendo aliquos, qui eos in illo opere iuuarent: ita Societas exonerat operarios, & scholares ab his ministeriis temporalibus propter altiora opera, & coadiutores sumit, quibus iuuentur; & sicut illi coadiutores Apostolorum ex clero assumpti sunt, ita hos nostros coadiutores religiosos esse, & ex eadem religione assumi decentissimum fuit.

Vide Salm. & Lorin. Bellar. de ordin. cap. 6. a. §. *ad confirmationem*. Vasques de ordin. disput. 236. a. c. 4.

4. Obiectio contra dictũ gradum.

Et hinc facilè soluitur si quis obiiciat, olim in reformatis religionibus non fuisse in vsu hanc diuisionem officiorum inter religiosos, sed omnes fuisse solitos in his humilioribus, & corporalibus ministeriis successiuè, seu vicissim per hebdomadas inseruire, vt constat ex Basilio de instit. Monach. serm. 1. circa finem, *Porrò* (inquit) *quæ necessariò in communi conuentu tractanda ministeria sunt, ea mutatis in orbem vicibus circumaguntur, binique singulis hebdomadibus necessarium omni in hoc genere munus explento, vt & humilitatis merces communis sit, neque cuiquam facultas cæteros superandi in rebus, etiam laudabilibus amplior detur, & vt æqualiter à laboribus requiescere omnes possint*, &c. Et hanc consuetudinem per cunctam Mesopotomiam, Palæstinam, & Cappadociam, & totum Orientem seruatum esse testatur Cassianus lib. 4. de institutis renunc. cap. 19. singulis (inquit) hebdomadibus vicissim fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt, ita vt secundùm Cœnobij multitudinem ministrorum quoque numerus deputetur. Eandem seruari præcipit S. Benedictus cap. 35. Regulæ.

Cassian.

Reg. Bened.

5. Eius dilutio.

Respondemus enim, inprimis diuersum fuisse institutum antiquarum religionum, & nostræ; illæ enim erant religiones monachorum, qui tunc non ordinabantur sacerdotes, nisi rarissimè, vt sæpe dictum est, nec in spiritualibus alicuius ordinis ministeriis, aut studiis, sed in corporalibus laboribus, seu actionibus, versabantur; & ideo non indigebant aliis coadiutoribus, cùm ipsi nullam haberent conuenientem excusationem, quo minus per se possent, cum fraterna æqualitate, & distributione, hæc munera obire; in Societate autem fieri minimè poterat, propter studium, & ministeriorum spiritualium occupationem, vt dictum est. Quam exceptionem addit in sua Regula S. Benedictus, dicens excusari ab eis muneribus debere, qui in rebus maioris vtilitatis occupati fuerint. Et Cassian. suprà cap. 22. refert apud Ægyptios. *quibus* (inquit) *maxima cura est operis*, non fuisse hebdomadarum vicissitudinem, ne sub occasione huius officij, omnes ab operum canone impedirentur. Quam consuetudinem iam obseruant monachales ordines, quia iam literis incumbunt, & ordinantur sacerdotes; adeò, vt nomine monachorum regulariter illi tantùm intelligantur, qui ad chorum sunt deputati; qui verò ad temporalia ministeria recipiuntur, conuersi vocantur cap. *non dubium*, cap. *ex tenore*, cum similibus, de sentent. excommun. vel aliis etiam nominibus. Denique ne in Societate, quoad fieri possit, desit egregium charitatis, & humilitatis illorum monachorum exemplum, vsu receptum est, vt tam scholares, quàm sacerdotes, etiam superiores per hebdomadas tempore corporalis refectionis aliquid muneris in culina, ac triclinio exerceant; & per annum præsertim feriarum tempore his humilitatis officiis exerceantur, quod specialiter, ab antiquioribus sacerdotibus, & qui aliis præsunt, obseruari ordinauit B. Ignatius 3. p. constit. cap. 1. §. 19.

Cassian.

De hoc more P. Claud. in instructione ad scholares num. 4.

6. 2. Corol. de num personarum huius gradus.

Secundò colligitur ex dictis, qua mensura recipi debeant in Societate coadiutores, & quæ dotes in eis requirantur. Mensura enim esse debet necessitas ministeriorum ad eos spectantium; tot enim recipi debent, quot necessarij fuerint ad iuuandam Societatem in his, quæ diximus, & non plures. Ratio enim, & mensura mediorum ex fine sumenda est, & ars non pluribus instrumentis vtitur, quàm ad suum finem indigeat. Item quia aliàs multa sequuntur incommoda: nam vel Societas grauabitur pluribus personis, quàm alere possit, vel priuabitur aliis operariis ad ministeria spiritualia necessariis; & præterea ipsimet coadiutores otiosi magna ex parte erunt, si in superabundanti numero recipiantur: debent ergo recipi in mensura subleuandis oneribus domorum, & Collegiorum Societatis accommodata; & ita statuitur p. 1. constitut. cap. 2. §. 1. lit. A. 3. p. cap. 2. §. 7. 4. p. cap. 3. §. 2. & Regula 39. Prouinc.

Exempla numeri coadiutorum habes informula accepandi Collegia.

7. De qualitatibus eiusdẽ gradus.

Atque his locis etiam designantur conditiones, & partes, quæ in huiusmodi personis desiderantur, quæ omnes eò tendunt, vt ad finem intentum, prout ratio prudentiæ requirit, sint accommodati: itaque ex parte corporis requiruntur vires, sanitas, &c. substinendis laboribus sufficientes: ex parte verò animæ aptos ad deuotionem, & virtutem, & ad eam propensos, & bonæ, ac facilis naturæ, quoad fieri possit, & præsertim, quòd sorte Marthæ contenti sint. Vnde licèt in eis iudicij capacitas, & ars aliqua, vel sufficiens ad illam ingenium desiderari possit; literæ tamen vllæ non postulantur, nec eis conceditur, vt in Societate plus literarum addiscant, quàm ante ingressum in illam sciebant, ita in Examine cap. 6. §. 6. Imò si legere, & scribere antea nesciebant, sine facultate generalis id addiscere non possunt, vt in regula 14. ex communibus dicitur. Habetúrque similis inter Regulas S. Francisci cap. 10. vbi de suis fratribus ait, *Non curent literas discere, qui literas nesciunt*. Vbi generaliter quidem de suis fratribus loqui videtur; mens autem eius fuisse videtur, vt qui omnino sine

Reg S. Fran.

sine literis ingrediuntur, quia non ad literarum munera recipiuntur, de literis non curent, sed in qua vocatione vocati sunt permaneant, iuxta Apostoli consilium 1. Corinth. 7. Atque ita Cordub. ibid. quæst. 7. Bonauent. in expositione Regulæ cap. 10. & alij.

Cordub.
D. Bonau.

8. Tertiò infertur ex dictis, quàm sit perfectus hic gradus Societatis in ratione religiosi status, quod considerari potest, vel ex parte votorum, vel ex parte finis, & actionum, ad quas ordinatur. Et in primis in votorum vinculo non differunt, formaliter loquendo, vt sic dicam, ab scholaribus approbatis, vel à coadiutoribus spiritualibus formatis, secundùm tempora diuersa. Bis enim vota Societatis emittunt, & in eam incorporantur. Primò post biennium per vota simplicia eiusdem omnino rationis cum votis scholarium approbatorum admittuntur. Vnde dici tunc possunt coadiutores approbati. In eisque nouitiatus per biennium, & cum eisdem spiritualibus exercitiis & experimentis, sicut in cæteris omnibus postulatur. Post diuturniora verò experimenta (quæ saltem per decennium iuxta consuetudinem Societatis durant, quanuis in rigore legis nullum certum tempus habeant præter arbitrium prudens superioris iuxta quod in formula data à P. Claudio Aquauiua, decennium circiter in Societate, & annus ætatis 30. determinatur) incorporantur intimius Societati per vota coadiutorum formatorum, vt habetur in Examin. cap. 6. §. 7. 2. p. constitut. cap. 1. quæ omnino eiusdem rationis sunt cum votis coadiutorum spiritualium; & ideo nihil aliud de illis dicendum superest, quoad eorum materiam, vel obligationem. Ad professionem autem solennem non admittuntur hi religiosi eisdem rationibus, quibus ne coadiutores spirituales, vt cap. præced. in puncto 2. vidimus, quæ in his à fortiori locum habent. Præsertim, quia illi non efficiuntur clerici: hæc autem religio propria clericorum est, vt diximus lib. 1. cap. 5. Sufficit ergo illis in sancta humilitate Deo consecrari, nam quantum est ex parte illorum nihil diminuitur de merito apud Deum, eo quòd solennia vota non emittant; &, si religiosè viuant, tam indissolubilem habent cum religione vnionem, ac si solennem professionem emisissent, suntque verè, substantialiter, ac perfecti religiosi, vt Gregor. XIII. declarauit. Nihil ergo in hac parte relinquitur, quod desiderent.

3. Corol. De perfectione requisita ad hunc gradũ ex parte votorum.

9. Ex parte autem finis, & actionum; ad quas eorum status ordinatur, habent sine dubio gradum ad magnam perfectionem acquirendam aptissimum; & (in quo alios quodammodo superant) securissimum. Nam in primis participant totam illam partem vitæ contemplatiuæ, quam Societas in omnibus suis membris profitetur. Debent enim esse dediti exercitiis spiritualibus, & mentalibus, & suis temporibus orationi, examini conscientiæ, lectioni spirituali, & meditationi deputatis, vacare. Et quanuis sacrum non faciant, nec officium Canonicum recitent, audire tamen Missam quotidie debent; imò & Rosarium Virginis, vel etiam eius officium, licèt non ex regula, ex pia tamen consuetudine recitare, prout lib. seq. cap. 2. num. 2. exponemus. Præter hæc verò (quod Basil. regul. 37. ex fusioribus valde commendat) cùm actiones eorum externæ sint, & corporales, non multum animum distrahunt, quo minus possint frequenter circa Deum versari; vel eum præsentem in suis laboribus ha-

Item ex parte finis perfectio multis modis ostenditur. Primò.

Secundò. D. Basil.

A bendo, vt idem Basil. in 5. earundem regularum & cap. 7. constit. monast. hortatur: vel in eum omnia, quæ agunt referendo, & auxilium postulando. Itaque magnam possunt perfectionem vitæ contemplatiuæ in hoc statu comparare. Vnde etiam fit, vt perfectionem antiquorum monachorum multum imitentur: illi enim, & clerici non erant, & post laudes suis temporibus Deo decantatas, manibus laborabant, vt se vel alios pauperes sustentarent; hi verò, & sua etiam tempora, quibus Deo mente psallant, & ore deprecentur, habent; & postea manibus laborant, non vt aliquid temporale comparent, quo se, vel alios sustentent, sed vt ministros Euangelij adiu-

Tertiò.

B uent, eisque ministrent. Ex quo vlteriùs sequitur, vt partem Marthæ, non solùm corporaliter, sed etiam spiritualiter participent. Nam licèt proximè circa corporalia occupentur, tamen quia illa sunt media ad proximos spiritualiter iuuandos, & sub ea intentione assumuntur; ideo fructum & meritum spiritualium actionum circa proximos participant. Præterquam quòd ipsi debent ad salutem proximorum suo modo cooperari tum familiaribus colloquiis, vt in cap. 6. examinis §. 4. habetur, tum maximè exemplo, & præsertim patientia, & charitate omnes alacri animo suscipiendo, eorúmque necessitatibus summa diligentia succurrendo, & si necessarium fuerit om-

Quartò.

Quintò.

C nium onera portando, & sustinendo. Tandem hinc etiam meritò consequuntur, vt omnium bonorum operum, ac meritorum Societatis participes sint, & illius gratiis non minus, quàm cæteri professi perfruantur, vt habetur in Bullis Pauli III. Iulij III. & Greg. XIII.

Sextò.

CAPVT IV.

Quot sint gradus personarum in Societate, & quomodo inter se distinguantur, ex dictis colligitur.

EX dictis in hoc & superioribus libris circa varios gradus personarum Societatis, facile D colligi potest quot illi sint, & quæ inter illos distinctio intercedat. Potest autem hæc distinctio membrorum Societatis dupliciter fieri; scilicet vel iuxta diuersa vincula cum ipsa Societate per vota aliquo modo diuersa; vel per ministeria, ad quæ proximè talis personarum status ordinatur; & vtroque modo tres tantùm sunt ordines personarum; priori modo distinguuntur in Societate *scholares approbati*, *formati*, *coadiutores*, & *professi*: nam hi omnes habent inter se differentiam in modo votorum, ac vinculi cum Societate, vt satis explicatum est lib. 3. 6. & in hoc 7. nec oportet augere hanc partitionem propter coadiutores temporales, vel spirituales, quia illi E omnes, quoad vota eandem rationem habent, vel inter se cùm formati sunt, vel cum scholaribus, quando simpliciter post biennium admittuntur. Et ita quoad hoc æquiparatur in 4. Congreg. can. 1. & suo etiam modo in 7. Congreg. can. 23. Vnde clariùs comprehendendo omnes, *scholarium* nomine sublato, dicere possumus in Societate alios esse religiosos *approbatos*, alios *formatos*, alios *professos*, vel quosdam esse religiosos quidem substantialiter, nondum tamen in vltimo termino constitutos: alios verò qui iam sunt in termino absque solenni professione, alios verò professos. Et eadem ratione non oportet ibi distinguere

1. Tres tantũ esse gradus personarum in Societate.

1. Collectio horũ trium graduum ex votis, quæ nuncupant.

distinguere plura membra propter professos trium, vel quatuor votorum, tum quia professi trium votorum & pauci sunt, & magis ex dispensatione, quàm ex lege ordinaria, tum etiam, quia in modo vinculi, aut votorum, non differunt à cæteris professis, sed solùm in numero votorum, & ideo aliquando comprehenduntur sub gradu professorum, vt 5. p. constit. cap. 1. lit. A.

2. Altera collectio ex ministeriis quę obeunt.

At verò distinguendo hos gradus ex ministeriis, tres etiam inueniuntur, diuerso tamen modo: sic enim numerandi sunt *scholares, operarij*, & *coadiutores temporales.* Ministeria enim Societatis, aut spiritualia sunt, aut corporalia; ad hæc posteriora recipiuntur coadiutores temporales. Priora verò, aut considerantur in seipsis, aut in via, & præparatione ad illa; in hoc secundo ordine versantur *scholares*, in alio verò reliqui omnes, qui iam ex officio, & statu suo ad illa exercenda ministeria destinati sunt, quos *operarios* appellamus, & sub illis *tam coadiutores spirituales formatos*, quàm *professos trium, vel quatuor votorum* comprehendimus. Et ita intelliguntur facilè omnia, quæ de his gradibus, tam in Bullis Pontificiis, quàm in constitutionibus nostris inueniuntur.

3. Varietas ingredientium in Societatem.

Et quidem in examine cap. 1. §. 7. & sequentibus quatuor classes personarum Societatem ingredientium, distinguuntur; tamen reuera non additur aliquis gradus, sed ibi magis distinguitur intentio, vel dispositio ingredientium. Nam interdum recipiuntur definitè ad aliquem ex dictis tribus gradibus, & ita distinguuntur tres classes ingredientium; aliquando verò recipiuntur indefinitè ad eum gradum, qui superiori visus fuerit. Et ita additur quarta classis, quæ vocatur *indifferentium*, quæ non pertinet ad gradus personarum Societatis, sed ad classem *nouitiorum*, vt sic dicam: nam in eis solis potest esse classis indifferentium, quia expleto biennio determinandi sunt omnes saltem ad statum scholarium, vel coadiutorum temporalium, vt in quarta congregatione generali decreto 37. seu can. 2. declaratum est; vbi considerandum est etiam hoc modo regulariter loquendo non posse distingui nisi duas, vel tres classes: quia nouitij, vel ad temporalia ministeria, vel ad spiritualia recipiuntur: pauci autem recipiuntur ex parte Societatis indeterminati inter hæc duo membra, licèt ex parte sua omnes debeant indifferentes ingredi, aliquando verò possunt aliqui recipi cum ea indifferentia; & ita constituuntur tres ordines nouitiorum. Inter quos qui recipiuntur ad spiritualia ministeria, consequenter admittuntur definitè ad gradum scholarium, indefinitè verò ad gradum professorum, vel coadiutorum: raro enim potest à principio fieri hæc distinctio, donec in studiis personæ probentur. Aliquando verò cùm personæ sunt prouectæ ætatis, aut literatæ, possunt à principio cùm recipiuntur, ad gradum professorum, vel coadiutorum destinari; & ita intelligenda est illa partitio; & ad eandem doctrinam facile accommodantur, quæ de quatuor acceptionibus Societatis dicuntur 5. p. const. cap. 1. lit. A. Nam in prima comprehenduntur nouitij, & ita solùm tres gradus membrorum propriè dictorum Societatis relinquuntur.

INDEX CAPITVM LIBRI OCTAVI.

De mediis, quibus ad spiritualem profectum & profectionem suorum religiosorum Societas vtitur.

LIBER

LIBER OCTAVVS.

De mediis, quibus ad propriam perfectionem acquirendam Societas vtitur.

XPLICATIS votis omnibus Societatis, & variis personarum ordinibus, qui ex eis oriuntur, dicendum sequitur de actibus, seu ministeriis, in quibus personæ Societatis exerceri, & occupari debent. Ordinatur autem hæc religio, vt vidimus, primò quidem ac per se ad suorum membrorum spiritualem perfectionem, deinde verò proximorum: & ideo priusquam de ministeriis erga proximos dicamus, de mediis, quibus ipsa religio in se, & in suis membris spiritualiter perficitur, dicendum est; hæc autem media quædam sunt merè interna; per quæ anima immediatè coniungitur Deo dum æterna meditatur, conscientiam recognoscit, & in interioribus actibus virtutum omnium versatur; alia sunt externa, quæ subdistingui possunt, in ea, quæ per sese, & ex opere operato animam sanctificant, vt sunt sacrificium, & sacramenta; & in ea, quæ ex opere operantis, vt sunt exteriores exercitationes virtutum. De his ergo omnibus ex professo dicendum est, & distinctiùs explicabimus aliqua, quæ in primo libro cap. 5. & 6. tacta sunt, quæ verò à cap. 7. & deinceps sufficienter tractata sunt, hîc omittuntur.

CAPVT I.

An, & quantum debeant religiosi Societatis ex vi sui instituti mentalibus exercitiis vacare.

1\. 1. Assertio Mentalia exercitia nõ sunt sub præcepto rigoroso. Eius ratio.

QVoniam duplex est obligatio, alia rigorosa, & præcepti: alia regulæ religiosæ, ac perfectionis, in toto hoc libro obligationem posteriori modo sumimus; quia supponimus, quod etiam lib. 4. cap. 12. num. 13. attigimus, regulam Societatis non inducere rigorosam obligationem: vbi autem ex alio capite oriri potuerit, id specialiter adnotauimus. In præsenti ergo constat primò, mentalia exercitia, quæ sunt conscientiæ examinatio, meditatio, contemplatio, & in vniuersum mentalis oratio, non cadere sub obligationem rigorosam non solùm propter rationem dictam, sed etiam quia humanum præceptum non fertur per se in huiusmodi actus: quia vel non potest, vt lib. 4. de legib. cap. 12. docuimus; vel licèt possit mediante voto obedientiæ, certè non expedit propter periculum maioris mali; & circa hoc videri possunt quæ in tract. 4. libro 2. de oratione mentali cap. 4. diximus. Dico autem *per se*, quia ratione alterius actus exterioris interdum præcipi potest, vt in præsenti recogitatio peccatorum, vel examinatio conscientiæ potest præcipi ratione confessionis; tunc verò solùm eo præcepto præcipitur, quo ipsa confessio, de quo infrà in cap. 4. dicemus. Potest A etiam interdum aliqua exterior actio, vel otium, præcipi propter hos interiores actus, vt si præcipiatur lectio propter meditationem, vel vacatio ab studio propter contemplationem. Sed tunc etiam non præcipitur rigorosiùs actio vel emissio exterior, quàm interior meditatio: cùm ergo hæc rigorosè non præcipiatur, nec cætera etiam, quæ ad ipsam ordinantur.

2\. 2. Assertio, sunt tamen sub regula.

Secundò verò dicendum est, religiosos Societatis, ex vi suæ regulæ teneri ad exercendos huiusmodi actus temporibus præscriptis: sic enim non repugnat actus, etiam mentales, cadere sub B regulam religiosam cùm illius professio, & assumptio voluntaria sit, sicut in voto obedientiæ in citato c. 12. lib. 4. exposuimus. Probatur ergo assertio ex 3. p. const. c. 1. §. 20. *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro mensura diuinæ gratiæ sibi communicandæ insistant.* Quæ verba habentur etiam in reg. 21. ex generalibus, & similia reg. 1. ex communibus, quam infrà à n. 4. expendemus. Vbi etiam declarabimus quod, & quantum hoc tempus sit, quod etiam attigimus suprà in lib. 1. c. 6. n. 4. Solùm hîc addendum est ab hac obligatione nullos excipi etiam pro- C fessos, & quibusuis ministeriis occupatos. Nam regula generalis, nec exceptionem vllam facit, quia reuera nec necessaria, nec rationabilis erat; vbi enim necessaria est, non omittatur, vt videre licet in regula 4. ex communibus, cum similibus. Quin potiùs de professis signatim dicitur 6. p. const. c. 3. §. 3. debere in domibus eam partem regularum obseruare, quæ illis communis est: constat autem hanc partem mentalium exercitiorum maximè conuenientem esse eorum statui, & conditioni: adstringuntur ergo omnes eadem regula, & ita possea in 4. congreg. decret. 16. vel can. 11. stabilitum fuit.

Probatur ex constit.

Hæc assertio valet in professis.

3\. 3. Obiectio contra nunc dicta de professis.

Dices in 6. p. constit. c. 3. §. 1. de professis dici- D tur, nullam eis regulam præscribi, quoad spiritualia hæc exercitia, eo quòd certum ducatur eos viros spirituales futuros, & qui sic in via Christi D. profecerint; vt in ea currere possint. Hoc autem ita intelligendum est, vt eis non intelligatur per regulam prohibitum, quin vltra tempora spiritualibus exercitiis omnibus definita, possint aliquid addere: imò in ea constitutione tacitè admonentur, vt id faciant, quantum *discreta charitas vnicuique dictauerit*, & adhibito consilio confessoris. Igitur professi ex vi regulæ non limitan- E tur ad sola opera religionis, ac diuini cultus, quæ pro tota communitate Societatis præscripta sunt; & in hoc sensu dicitur eis non præscribi regulam circa hæc opera, non quia non obligentur generali regula, sed quia per illam non prohibentur, quo minus aliquid addant; quin potiùs ab eis hoc desideratur, & speratur; in hoc enim quod addendum est, non præscribitur regula, quia non potest esse vniformis, cùm nec vires omnium eædem sint, nec occupationes, &c. Hæc est ergo differentia

ferentia inter professos, & scholares Societatis, quòd scholaribus ita sunt definita spiritualia exercitia & tempora eorum 4. p.constit. c. 4. & in Congreg. 1. generali decreto 97. & in 2 decreto 29. & in 4. decreto 5. & can. 6. vt sine facultate superiorum nihil eis addere possint: quod meritò ita præscriptum est; tum propter studiorum labores, tum etiam, quia in eo statu, nondum supponuntur adeo in rebus spiritualibus exercitati, vt hoc illorum arbitrio committendum sit; at verò professi non habent ex regula illam prohibitionem, sed potiùs generalem licentiam, vel etiam exhortationem, vt frequentiùs in his spiritualibus operibus exerceantur, quia eorum ministeria, & status hoc requirunt. Vide Bon. in spec. discipl. c. 13. citatur etiam similis doctrina reuelata Pachomio Abbati ab Angelo sibi regulam tradente, apud Pallad. in histor. c. 38. quem locum inuenire non potui, nec in Pallad. tomo 7. Bibliæ, nec in vita Pachomij apud Sur. tomo 3.

D. Bonau.

Pallad.

4. De exercitio examinandi conscientiã.

Vt autem hoc magis explicetur, operæ pretium erit ad particularia opera, quæ in hoc genere Societas exercet, descendere; sunt enim tria genera horum operum, scilicet examinatio conscientiæ, lectio spiritualis, oratio mentalis, sub qua meditatio, & contemplatio comprehenduntur; de quibus prædictæ regulæ loquuntur. Regula prima ex communibus, & in dict. cap. 3. 6. p. constit. §. 2. ibi, *orandi, meditandi, & legendi*, & §. 11. *vtantur quotidie suæ conscientiæ examinatione*, & p. 4. cap. 4. §. 3. additur vt bis fiat. Itaque quod ad primum exercitium examinandi conscientiam pertinet, tenentur nostri religiosi ex regula bis in die, meridie scilicet, & noctu, vtroque in tempore per quadrantem id præstare; neque circa hoc aliquid specialiter annotandum hîc occurrit. nam quæ de hoc examine dici possunt, commodiùs lib. sequenti, tractando de exercitiis spiritualibus, explicabimus, vbi etiam de alio examine quod in Societate fieri consueuit, & *particulare* vocatur, aliquid addemus.

Ribaden. in vit. S. Ign. lib. 5. c. 1.

5. De exercitio lectionis spiritualis, & præparatione ad orandum.

Quod verò spectat ad secundum, lectio spiritualis in hoc statu maximè necessaria est, tum propter meditationem. Nam, vt Bernardus tract. præced. lib. 1. cap. 5. n. 15. relatus, dixit, meditatio sine lectione errori exposita est; tum propter spiritualem fructum, quem ipsa per sese solet afferre, quia, & ad illuminandum intellectum, & ad accendendum affectum valde vtilis est, tum denique propter alios. Nam cùm nostri religiosi proximos debeant ad virtutem excitare, eósque instruere, & interdum etiam in spiritualibus dirigere, necesse est, vt Doctores sacros euoluant, à quibus lumen accipiant. Sciendum est enim huiusmodi lectionem interdum ad proprium, interdum ad aliorum profectum ordinari, & vtranque esse in hoc statu necessariam, priorem tamen fructum esse præcipuè intentum in hac parte, vbi spiritualis lectio commendatur, tanquam exercitium vitæ contemplatiuæ ad propriam spiritualem perfectionem ordinatum. Non repugnat tamen, imò ad perfectionem, & industriam legentis pertinet, ad vtrumque finem hoc opus ordinare. Hoc verò prouectiorum est, & maximè conuenit professis Societatis, ratione sui status: nam ita debent incumbere propriæ perfectioni, vt aliis etiã consulant, & è conuerso: vnde si eadem actio possit esse vtilis ad vtrumque finem, perfectior erit, cæteris paribus, si ad vtrumque referatur. Nihilominus tamen, viris etiam perfectis, lectio spiritualis aliquando specialiter sumenda est propter affectum potius excitandum, quàm propter studium, & ideo vtrumque distinctè commendatur omnibus, etiam professis, & viris quantumcunque perfectis, scilicet, & studium sacrarum literarum, & spiritualis lectio, quæ & in 1. regula ex communibus præcipitur, & eidem horæ quadrans in singulos dies à 7. congr. designatur in can. 5. De illius verò necessitate multa docent, qui id argumentum peculiariter assumpserunt, nominatim Puerite tract. 2. Alphonsus Rodrig. 1. p. tract. 5. cap. 28. Paz tom. 1. l. 2. p. 4. c. 31. & tom. 2. l. 3. p. 5. c. 2.

Bernard.

Huius lectionis duplex modus.

Præter hæc verò necessaria est etiam in hoc statu frequens, & assidua mentalis oratio: quia non solùm necessarium medium est ad propriam perfectionem acquirendam, & ad fructuosè laborandum in vinea Domini; sed etiam aliqua ex parte finis est huius religiosæ vitæ, quæ non solũ actiua est, sed etiam contemplatiua, vt suprà lib. 1. c. 6. diximus. Vnde cùm hoc exercitium toti Societati sit maximè necessarium, quo gradus professorum censetur esse perfectior, eo magis illud participare debet, & otium contemplationis: ita tamen, vt ministeria erga proximos non impediat, sed potiùs iuuet ac promoueat. Atque hæc est regula quam constitutiones indicant, vt ea vtantur professi ad vacandum contemplationi, nimirum *quantum commodè potuerint, non relinquendo ea ministeria erga proximos, quæ charitas aut obedientia postulauerint*; quæ fuit regula præscripta ab August. 19. de ciuit. c. 19. dicente, *Negotium iustum suscipit necessitas charitatis, quam sarcinam, si nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem*; & subdit verba nostris religiosis & præsertim professis maximè consideranda; *sed nec sic omnimoda veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suauitas, & opprimat ista necessitas.* Significat enim his verbis Augustinus, etiam his, quibus ex necessitate muneris, vel status incumbit cura proximorum, necessarium omnino esse, suis temporibus contemplationi vacare.

6. De exercitio mentalis orationis.

August.

Nec satisfaciet quispiam suæ obligationi, etiãsi dicat, in ipsis operibus, & spiritualibus ministeriis non omnino relinqui interiorem mentis considerationem, & intentionem, ac recursum ad Deum. Quanquam enim hoc prætermittendum non sit, & in eo magna ex parte præceptum, vel consilium orationis impleatur, iuxta doctrinam Basilij in reg. 5. ex fusioribus, nemo tamen debet (vt idem sanctus subiungit) ea occasione præscripta tempora ac vocandum orationi, vel meditationi negligere; quia sine hoc adminiculo, neque attentio ad Deum in aliis operibus, nec feruor deuotionis poterit conseruari; & ideo D. Tho. 2. 2. q. 188. a. 8. cùm dixisset solitudinem congruere religionibus profitentibus vitam contemplatiuam, non verò illis, quæ ordinantur ad opera vitæ actiuæ, siue spiritualia, siue corporalia, subdit, *Nisi fortè ad tempus exemplo Christi, qui, vt dicitur Luca 6. Exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* de quo exemplo agimus to. 2. in 3. p. disp. 29. sect. 1.

7. Huic exercitio non satisfit nisi peculiare tempus impendendo.

D. Basil.

D. Thom.

Id tempus designatur tum singulis diebus per horam, tum singulis annis per 8. vel 10. dies. Duobus autem modis potest hoc intelligi; primò vt singulis diebus tempus aliquod huic solitudini deputetur. Secundò vt interdum per plures dies actiua vita intermittatur, omnísque communicatio cum hominibus omittatur, vt soli Deo vacetur. Et vtriusque modi exemplum nobis præbuit Christus;

8. Id tempus designatur pro singulis diebus & annis.

Christus; & vtrumque imitari debent religiosi Societatis ex vi suæ regulæ, & receptæ consuetudinis: nam & singulis diebus statutis temporibus se colligere, & soli Deo vacare debent per horam integram, vt in 4. Congreg. generali can. 6. retinetur, ac etiam denuo stabilitur. Nec id tempus, nisi graui de causa, abrumpendum decernitur in 8. cōgreg. decreto 21. num. 2. & aliquando etiam per aliquot anni dies (quos decem vel octo designat sexta Congregatio can. 9. in singulos annos, & in 7. can. 4. magis adstringitur) ab exteriori actione omnino cessare, & in sola interiori vita se exercere, vt in illa 7. Congregatione, & decreto in n. 4. iterum inculcatur, & in sequenti libro cap. 7. latiùs dicemus. Nam, vt actio postea efficacior sit, B hoc otium necessarium est, quia hoc negotium spirituale, opere primum, seu exemplo, deinde sermone, seu prædicatione perficitur: neutrum autem eorum efficaciam habebit, nisi eam promereatur oratio, vt dixit Bernardus epist. 201. ad Balduinum Abbatem. *D. Bernard.*

CAPVT II.

Vtrùm religiosi Societatis ad aliquas orationes vocales ex vi sui instituti teneantur?

1\. *Prima assertio bimembris.* QVoniam vocalis oratio cum mentali proximè coniuncta est, vt facile intelligi potest C ex iis quæ initio libri 3. de oratione vocali scripsimus, de illa consequenter dicendum est, breuitérque poterit expediri, supposita distinctione data initio cap. præcedentis de obligatione, vel præcepti rigorosi, vel solius regulæ. Dicendum est enim, nec ex rigorosa præcepti obligatione, neque ex regula specialiter ad orationem vocalem obligari singulos religiosos Societatis. Suppono sermonem esse de his religiosis ex eo capite, quod religiosi sint, nam si sint in sacris constituti, clarum est teneri illo titulo ad officium canonicum recitandum; sed illa obligatio accidentaria est religioni: sic ergo facilis est ratio vtriusque partis. *Ostenditur prius membrum.* Prioris quidem, quia nullum est principium, nec fundamentum talis obligationis: nam si ad aliquam orationem vocalem obligarentur nostri religiosi, vel ex propria & speciali. Hoc secundum D dici non potest, quia constitutiones Societatis non inducunt talem obligationem, vt sæpe monuimus. De primo autem patet, quia ex illo titulo solet oriri in aliis religiosis obligatio tantùm recitandi officium canonicum, ídque ex obligatione in sola consuetudine fundata, vt tract. 4 lib. 4. de horis canon. cap. 17. num. 6. tradidimus; hæc autem in nostris religiosis locum nō habet. Quod quidem de coadiutoribus temporalibus est per se notum, quia non est obligatio, suo muneri consentanea: vnde nec in aliis religionibus professi laici, seu conuersi ad hoc obligantur, vt ibidem in num. 2. notauimus, & à fortiori neque nouitij. E De scholaribus verò expresè dicitur in 4. p. Constit. c. 4. in declaratione lit. B. *ad dicendum officium diuinum non tenentur.* Professi verò & coadiutores spirituales semper sunt Sacerdotes, & ideo tituli sacerdotis tenebuntur. An verò si qui sunt professi non ordinati in sacris, obligentur, statim dicam.

2\. *Explicatur posterius membrum.* Circa alteram partem ad obligationem regulæ pertinentem, aduertendum est, solum obligari nostrum religiosum ex vi constitutionum, ad expendendum quotidie vnius horæ tempus in oratione, præter Missam, & præter officium canonicum, si illud aliàs ex obligatione recitauerit; & præter examina conscientiæ; licet enim hoc postremum in Constitutionibus non contineatur, sicut etiam in 1. Congregatione, can. 94. notatum fuit, additum est ab ipsa Societate, & perpetua consuetudine seruatum à tempore secundæ Congregationis & specialiter in 4. decreto 3. fuit confirmatum. Illius autem horæ tempus ex vi constitutionum, non ita mentali orationi destinatur, vt non possit in eo vel Rosarium, vel officium B. Virginis recitari, pro deuotione vel maiori fructu orantium, vt declaratur 4. p. Constit. c. 4. §. 3. & 4. & lit. B. &c. & in dict. can. 3. Congregationis 4. generalis, licèt dicatur, *vt omnino retineatur consuetudo orādi per horam integram*, &c. non tamen declaratur, vt illa oratio tota mentalis sit. Nihilominus tamen praxis, & consuetudo Societatis declarauit, vt illa hora matutina tota orationi mentali, seu meditationi, & contemplationi tribuatur, atque ita hoc censeri debet ius ordinarium Societatis, à quo sine superioris facultate, seu commutatione discedere non licet. Vnde pia, ac ferè generali consuetudine introductum est, vt omnes, præsertim non Sacerdotes, vltra integram horam mentalis orationis, Virginis officium, aut Rosarium, recitent, suum proprium tempus huic deuotioni tribuendo, à qua consuetudine, qui discrepat, satis imperfectè agit, etsi in decreto 102. sextæ Congregationis proprię regulæ obligatio nō sit posita. *Vocalis oratio intra horam quotidianæ orationis non fit absque speciali licentia.*

3\. Hæc autem omnia de priuatis orationibus & personalibus obligationibus procedunt, vt in assertione tetigimus: iam de oratione publica & cōmuni: dicendum secundò nullam esse in Societate certi temporis obligationem, vbi occurrebat quæstio de choro, cur Societas illum non profiteatur; sed hæc satis tractata est lib. 1. cap. 8. & ideo plura hîc dicere necesse non est. *Secunda assertio etiam negatiua quoad totā communitatem.* De Litaniis etiam dubitari potest quia videtur esse antiqua consuetudo Societatis, vt à tota communitate quotidie in domibus & collegiis dicantur: ergo erit etiam sub obligatione: *Dubium de litaniis, quæ recitantur à communitate.* dicendum est autem in primis hanc orationē, etiamsi pia & sancta sit, nulla constitutione, vel regula esse præscriptam. Deinde dicitur, non ita esse consuetudine receptam, vt præcepti obligationem inducat, tum quia existimo nullam consuetudinem Societatis propriam, & specialem habere hanc vim, nec sub hoc genere obligationis posse introduci, quia est contra expressam constitutionem 6. p. c. 5. ibi, *Visum est nobis in Domino nullam constitutionem, declarationem, vel ordinem vllum viuendi posse obligationem, ad peccatum mortale, aut veniale inducere*, nam sub illa particula, *ordinem viuendi*, consuetudines omnes comprehendi censeo; nō ergo potest consuetudo obligationem illi constitutioni repugnantem inducere; nam eo ipso non esset nostris hominibus pia, nec religiosa consuetudo, vtpote constitutioni repugnans, tum etiam, quia illa non est propria cōsuetudo inducens obligationem, seu ex obligatione introducta, quia cōstat ex speciali aliqua ordinatione prępositi generalis inchoatam fuisse, & ex eadē continuari semper, nec in ea maiorem obligationē agnosci, quàm in ipsa ordinatione, in qua fundatur: illa autem non inducit obligationem præcepti, sed obedientiæ simplicis, vt aliàs diximus. Quandiu ergo illa volūtas superiorum durauerit, tenebitur Societas litanias recitare, eo modo quo tenetur aliàs simplices obediētias implere, nō tamē arctiori obligatione, nec diuturniori tēpore, sed cessante illa voluntate, cessabit etiā illa qualiscumque obligatio. *Vsus etiam pius, non præscribit contra institutum Societatis.*

4\. *Qui non adest litaniis communitatis, nõ tenetur simpliciter recitare priuatim.*

De qua obligatione sciendum est, eo ipso quòd obligat communitatem, obligare etiam singulos eodem genere obligationis, & non maiori, vt illi publicæ, & communi orationi adsistant: quia non posset aliter obligari communitas, cùm non possit oratio illa à communitate fieri, nisi ad eam singuli conueniant, vt in simili diximus tractat.4.lib.4.de horis canon.c.10.n.9. nihilominus si quis absit ab illa oratione communi, non obligatur etiam illo simplici modo ad litaniam priuatim & per se recitandam. Quod quidem est certum, si debito modo & iusto impedimento, vel ex superioris facultate absit, quia tunc nulla relinquitur ratio obligationis, quia non tenebatur litaniam per se dicere, sed cum communitate, & ab hac obligatione simpliciter excusatus fuit. Veruntamen idem censeo etiãsi contra obedientiæ obligationẽ non adfuerit: quia licèt imperfectè egerit, tamen iam est transacta occasio, & materia illius obligationis, seu obedientię, nec tenetur aliam loco illius substituere, quę nullo modo præcepta fuit; sicut qui omisit ieiuniũ præscriptũ vno die, non tenetur aliud seruare alio die, loco illius. *Instantia remouetur.* Dices, ergo qui hora matutina cum aliis non orauit, non tenetur ex vi regulæ, in alia hora diei id supplere. Respondetur negando consequentiam, non enim est in re simili. Nam regula simpliciter statuit orationem per integram horam in die: vnde ex vi regulę, qualibet hora diei impleri posset: quòd autem communi consuetudine matutina hora designata sit, non est (vt sic dicam) ad extinguendam obligationem; si tunc non impleatur, sed ad designandum certum tempus, & commodius, in quo impleatur, ita vt non differatur: & ideo si tunc non impletur, postea continuè vrget regula, vt quàm primùm fieri possit, impleatur. In præsenti autem ordinatio solùm est respectu communitatis, & obligatio non descendit ad singulos, nisi cooperando ipsi communitati, & ideo priuata oratio non est materia illius obligationis, quãuis optimè facturus sit, qui illam voluntariè expleuerit: esset autem exemplũ simile de illo qui vno die integram horã orationis omisit, non enim tenetur etiam ex vi regulæ alio die addere alteram horam, quamuis consultissimè facturus sit, si id egerit. *Instantia altera diluitur.* Sed adhuc instabis; quia religiosus professus deputatus ad chorum si absque rationabili causa, aut etiam cum illa, absit à choro, tenetur priuatim recitare horas, vt in lib. illo 4.de horis cap.17.n.2. tanquam commune, & receptum tradidimus: ergo licèt religiosus Societatis absit legitimè à communibus litaniis (nedum sine causa) tenetur sub eadem obligatione, qua tenetur communitas priuatim recitare. *Altera instantia diluitur.* Sed negatur consequentia, quoniam in citato loco ostendemus saltem ex consuetudine obligari professos monachos ad priuatam quoque recitationem, etiamsi sacris nondũ sint initati, & in Societate talis aliqua consuetudo non inualuit: quid autem dicendum sit, si tota communitas litanias omitteret, ex dictis in illo lib.4. de horis canon. cap.10. paulo superiùs citato num. 8. atque etiam ex cap.13.num.11. cum proportione sumi potest; quod verò hîc resoluimus de litaniis intelligendum est à fortiori de choro per hebdomadam sanctam, & in die 2. Nouembris, & si quod est aliud officium certi temporis (vt in assertione attigimus quod à tota communitate in Societate vsurpatur.

5\. *2. dubium bipartitum.* Nonnulla verò dubia expedienda supersunt. Primum est de orationibus vocalibus, quæ dicendæ iniunguntur pro defunctis, vel pro fundatori-

A bus, vel aliis, causis, seu necessitatibus fortuitò occurrentibus, quanta sit earum obligatio, & quomodo explendæ sint. Circa prius punctũ de quantitate obligationis generaliter asserendum est; non transcendere obligationem simplicis regulæ, vel obedientiæ. *Resoluitur prior pars.* Patet ex generali declaratione constitutionum p.6.cap.5. nam cùm nihil distinguat, aut limitet, hanc etiam materiam comprehendit. Vbi ergo aliqua oratio sub aliquo ex illis signis iniuncta non fuerit, scilicet, *in virtute obedientiæ*, vel *in nomine Domini*, non obligat ex vi præcepti: at in constitutionibus, aut regulis, nullum est tale præceptum, nec ordinariè à superioribus in hac materia solet imponi.

B Posset autem quis dubitare de orationibus (& idem est de Missis) quæ pro fundatoribus collegiorum fieri præcipiuntur 4.p. constit.cap.1. aut domorum in can.18. Congregationis tertię: nam illæ videntur deberi veluti ex vi pacti, ideóque ex iustitia, atq; adeò sub rigorosam obligationem conscientiæ cadere. *Valet hæc resolutio de suffragiis pro fundatoribus.* Nihilominus probabilius censeo, etiam illam obligationem non excedere vim regulæ, quia nullum est verbũ, quod maiorem obligationem ostendat: nec fit aliud pactum, vel specialis obligatio fundatori, sed solùm acceptatur fundatio iuxta constitutiones, atque adeò cum oneribus, quæ imponũt constitutiones, & sub tanta obligatione, quanta ab eis imponitur, & non maiori. Vnde à fortiori sequitur in reliquis suffragiis, quæ pro benefactoribus, vel pro

C Societate, aut aliis rebus fieri præcipiuntur: idem esse dicendum, *Et à fortiori pro rebus aliis.* sicut etiam iuxta communem sensum Societatis intelligitur, quoties superior simpliciter præcipit hoc vel illud pium opus facere pro tali causa, vel intentione: nunquam enim imponere censetur præcepti obligationem rigorosam; sed tantùm simplicem ordinationem, nisi obseruet formam præcipiendi præscriptam in dicto cap.5.6. partis constit.

6\. *Posterior pars ostenditur.* Ad posterius autem punctum de modo implendi hanc obligationem, respondetur, esse implendã simpliciter, ac modo quo imponitur, seu quod perinde est, seruatis debitis circunstãtiis quas oratio ipsa requirit, eo ipso quòd faciẽda est, vt tract.

D 4.lib.2.de orat. à cap. 2. docuimus. Potest autem iniungi propter hos fines, & vocalis, & mentalis oratio, quia vtraque cadere potest sub obedientiam religiosam, vt attigi lib.4.de legib.c.12. ad finem, & specialius tom. 3. de sacramentis disputatione 79.sect.9.quæst.1. qualis autem præcipiatur, ex verbis constabit, & ex vsu religionis. Quando enim iniungitur indefinitè tantùm orationis tempus, de mentali optimè intelligitur, & per illam optimè expletur: si tamen vocalis fiat vel mista, etiam sufficiet. Si autem definitè iniungatur Rosarium, vel litaniæ, &c. de vocali planè intelligo, & ita explenda est, debétque recitari attentè & deuotè, quantũ oratio vocalis ex se postulat, vt lib.3.

E de oratione à cap.3. docuimus. Aliæ verò circunstantiæ particulares, de quibus ibidem in cap.7. vt v.g. quod dicatur in oratorio, vel flexis genibus, vel quid simile, non sunt necessariæ, nisi expresè præscribantur. Si autem quis minus attentè hæc recitauerit, quàm par est, non grauius peccabit, quàm venialiter, secluso contemptu, quia vt dixi, talis oratio non fit ex rigoroso præcepto, & ideo nec modus eius cadit sub arctiorem obligationem, quàm cadere soleat in orationibus merè voluntariis. Et ideo quando bona fide proceditur, non oportet esse de hac re solicitos, præsertim de repetendis orationibus, quæ minus attentè forsan

ſan dictæ ſunt, quia non eſt hæc intentio talium præceptorum, ſeu ordinationum, aut conſtitutionum.

7. Quin potiùs dubitari poteſt, an qui præſcripto tempore, v. g. hebdomada, vel menſe talem orationem, vel ſuffragium voluntariè omiſit, teneatur poſtea illud implere. Nam ex dictis in num. 4. argumento ſimili videtur concludi non teneri, quia iam tranſacta eſt occaſio præcepti, & non eſt aliquid contra iuſtitiam commiſſum, vt maneat veluti obligatio reſtituendi. Nihilominus cenſeo durare ſemper idem genus obligationis regulæ, vel obedientiæ donec impleatur, niſi in aliquo caſu particulari finis præcepti omnino ceſſauerit. Ratio eſt, quia illud ſuffragium, vel oratio per ſe præcipitur propter fructum eius, & non vt onus alicuius temporis: nam licèt fortaſſe deſignata fuit certa dies, vel hebdomada, non fuit ad extinguendam obligationem, ſed ne ampliùs differretur eius ſolutio; & ideo ſi tunc non impleatur, non extinguitur obligatio, ſed deinceps continuè, ac vehementius vrget. Dixi, *voluntariè*, quia ſi eo in menſe vel hebdomada, &c. ægritudine, nauigatione, aut alio legitimo impedimento ſuffragia perſolui nequiuerunt, non videtur vrgere præterea obligatio, cum alia, vertente menſe, hebdomada, &c. recurrat, nec prior ſuo tempore expleri potuerit; ſic enim tranſire cum onere videtur.

Dubiolum incidens enodatur.

8. Alia dubitatio hîc ſpecialis eſt de horis canonicis, an profeſſus Societatis ex vi ſuæ profeſſionis teneatur recitare officium canonicum. Dico, ex vi profeſſionis, nam ex vi ſacerdotij, vel ſacræ ordinationis, quæ ordinario iure ſupponitur in profeſſis Societatis, vt lib. 6. c. 1. num. 4. notauimus, manifeſtum eſt teneri, quia verò abſolutè loquendo profeſſio poteſt ab ordinatione ſacra ſeparari, ideo de obligatione, quam ipſa profeſſio ad hoc inducit, inquirimus. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia cæteri religioſi profeſſi tenentur diuinum officium recitare, vt eſt certa cõmunis ſententia: ſed profeſſi Societatis nullo ſpeciali iure hac obligatione liberantur: ergo. Nihilominus dicendum eſt, religioſos Societatis, etiã profeſſos ex vi profeſſionis non teneri ad diuinum officium recitandum, ita vt, ſi quis fuerit profeſſus, & non ordinatus in ſacris, hoc onere non teneatur. ita colligitur ex Bullis Pontificiis: nam in Bulla 1. Pauli III. cum limitatione dicitur, *Socij omnes quicunque in ſacris fuerint, teneantur priuatim ad dicendum officium ſecundùm Eccleſiæ ritum.* Vbi ſermo eſt de omnibus ſociis, ſiue profeſſis, ſiue non profeſſis; qui ergo in ſacris non fuerint, non tenentur. Et ideo in Bulla Iulij III. dicitur, *Socij omnes, cùm presbyteri eſſe debeant, ad dicendum officium teneantur.* Vbi ſociorum nomine, quaſi per antonomaſiam ſoli profeſſi ſignificari videntur; nam illi regulariter, & ſecluſa diſpenſatione preſbyteri eſſe debent, & tantùm hoc titulo tali præcepto obligari dicuntur: ergo ratione ſolius profeſſionis ad hoc non tenentur.

Secundum dubiũ ſpeciale.

Eius reſolutio probatur authoritate.

9. Ratione idem probatur, quia alij religioſi, vt latè oſtendi tract. 4. lib. 4. de horis canon. cap. 17. non tenentur recitare officium canonicum, ex vi profeſſionis tantùm, ſed adiuncta conſuetudine, quæ præcipuè orta videtur ex obligatione, quam habent recitandi communiter officium in choro: ſed in Societate non eſt talis conſuetudo, neque etiam fundamentum eius. ergo maior & communiter recepta eſt, vt videre licet in Caietano verbo *Horæ canonicæ*, quem ſequitur Soto lib. 10. de

Probatur etiam ratione.

Caiet.

A Iuſtitia. q. 3. art. 3. Medina Cod. de Pœnit. tract. 6. de oratione q. 7. circa finem, Palacios in 4. de 15. diſp. 9. Caſtro lib. 1. de lege pœnali 8. Et ratione patefit, quia religioſus ex vi profeſſionis ſolùm tenetur ad ea quæ vouit, & præſertim ad obedientiam ſecundùm regulam; non vouet autem religioſus dicere diuinum officium: ergo ſi in regula diſtinctè non præcipiatur ſub obligatione peccati, nulla eſt iure communi obligatio, niſi ratione conſuetudinis. Vnde fit, vt fateantur, omnes, non teneri hac obligatione niſi religioſos ad chorum deputatos, non verò eos, qui laici dicuntur, etiamſi verè profeſſi, & religioſi ſint: non ergo naſcitur illa obligatio ex profeſſione vt ſic,

Sot. Medin. Palac. Caſtro.

B neque etiam naſcitur ex eo quòd religioſi viuunt ex eleemoſynis, vt Caſtro cum aliis ſentit; id enim rectè repugnat Soto, quia nullo iure hæc obligatio annexa eſt eleemoſynis; neque etiam eo titulo petuntur, aut tali intentione dantur à fidelibus, quod maximè verum habet in religioſis Societatis, qui ad alia miniſteria longè diuerſa aluntur à fidelibus. Iam ergo probatur minor propoſitio; nam quod attinet ad conſuetudinem de religioſis nondum profeſſis, nota res eſt; de profeſſis autem vix poteſt in Societate conſiderari; quia nulli ſunt profeſſi quatuor votorum non Sacerdotes; rari autem ſunt, qui ante ordinem ſacrum profeſſionem trium votorum emittant, &

Caſtro. Sot.

C in illis conſuetudine receptum eſt, vt non obligentur. Fundamentum etiam contrariæ conſuetudinis in Societate deeſt, quia profeſſi in illo choro non deputantur: ergo quoad hoc reputandi ſunt ſicut religioſi laici aliarum religionum. Cur autem hæc obligatio noſtris non imponatur ante ſacros ordines, ratio ſumenda eſt ex his, quæ diximus ſuprà lib. 1. cap. 8. cur Societas choro non vtatur, videlicet, vt religioſi liberiores ſint ad ſtudia, lectiones, & alia Societatis munera, vt tetigit etiam Gregorius XIII. in Bulla anni 73. quæ incipit, *Ex Sedis Apoſtolicæ.*

Vltimò pro his, qui ratione ordinis tenentur officium canonicum recitare, præter illa, quæ ſup. 10.

D tract. 4. lib. 4. de horis canon. cap. 27. à num. 3. tradidimus, notanda hîc ſunt nonnulla priuilegia à Summis Pontificibus conceſſa. Vnum continetur in 2. Bulla Iulij III. vbi refert, ante fuiſſe conceſſam Societati, *facultatem, & licentiam anteponendi, & poſtponendi diuinum officium.* Quæ fortaſſe viuæ vocis oraculo conceſſa fuit, nam in prioribus Bullis non inuenitur, ibi autem ab ipſo Iulio confirmatur. Hoc autem indultum intelligendum eſt, de antepoſitione, & poſtpoſitione intra tempus legitimum eiuſdem diei naturalis, vel Eccleſiaſtici, ſeruata proportione ad ipſas horas canonicas, iuxta Eccleſiæ conſuetudinem; nam poſtponere horas in alium diem, nunquam permiſſum eſt in Eccleſia, & ideo generalis con-

Exponitur priuilegium anteponendi, & poſtponendi horas canonicas.

E feſſio non debet, nec poteſt ad hoc extendi, & idem eſt de antepoſitione, præſertim quoad horas minores, nam matutinum anteponitur, etiam ante initium diei naturalis, recitari enim poteſt ad finem veſperæ præcedentis diei, & ideo de illo eſt ſpecialis conceſſio paulo infrà explicanda. Deinde vt hoc priuilegium aliquid operetur, intelligendum eſt, virtute illius, poſſe hoc ſine culpa fieri, etiamſi in particulari ſpecialis cauſa ad excuſandum ſufficiens non intercedat. Vt enim ex propria materia in citato loco de horis canonicis ſuppono, hæc temporis circunſtantia non eſt adeò grauis in priuato officio recitando, de quo hîc ſermo eſt, vt eius mutatio, etiam ſine cauſa facta, ſuf-

 ficiat

ficiat ad culpam mortalem. Vnde facile poteſt ex rationabili cauſa,licèt non admodum graui,excuſari omnis culpa; ſi ergo hæc cauſa ſemper expectanda eſſet, parum aut nihil operaretur hoc priuilegium: conceditur ergo per illud generalis facultas etiam non expectata alia cauſa.

11. *Obiectionis dilutio.*

Dices illicitam eſſe talem diſpenſationem ſine cauſa. Reſpondetur,licèt in particulari ceſſet cauſa immutandi tempus non ceſſare cauſam diſpenſationis,ſeu priuilegij,nam hæc ſumitur ex generali cauſa religionis,propter varias, & frequentes eius occupationes,& vt tollantur ſcrupuli in particulari. Per hoc tamen nō tollitur naturalis quædam obligatio ſeruandi debitum ordinem,& modum in noſtris actionibus , & ideo quamuis non requiratur ſemper cauſa per ſe ſufficiens ad excuſationem, ſaltem requiritur rationabilis cauſa ſic operandi,qualis maximè erit,quā explicuit Iulius Pontifex ſuprà,dicēs;*Vt quietiùs,& deuotiùs in humilitate ſpiritus Altiſſimo poſſitis gratū præbere famulatū.*

12. *Priuilegium aliud ſpecialiter de matutino.*

De matutino verò extat ſpecialis conceſſio Pij V. facta Minoribus, qua noſtri poſſunt per communicationē gaudere,vt ſcilicet poſſint ſine ſcrupulo pridie,ante Solis occaſum illud recitare. Ita refertur in compendio noſtrorum priuilegiorum, verbo *Horæ canonicæ* §.3. & eandem referunt moderni ſcriptores Vera Cruz & Emmanuel Rodriques, qui addunt *ante Solis occaſum dicto completorio.* Sed quoad hanc partem, ſi ſequamur opinionem D. Thomæ ſuprà nobis explicatam , nullum ferè eſt priuilegium hoc, nam ex communi conſuetudine hoc licet,ſed priuilegium dari potuit,vt magis ſine ſcrupulo fiat; quod in verbis eius indicare videtur. Additur præterea in eadem conceſſione,& habetur in illo noſtro priuilegio §. 2. vt omnes horæ, etiam completorium poſſint anteponi , ſeu recitari hora matutina eiuſdem diei, ratione itineris , vel alterius occupationis. Quod priuilegium , quod ad nos ſpectat , in prima conceſſione Iulij exiſtimo eſſe contentum, nam indefinitè loquitur de hac anticipatione,tam ex parte temporis , quàm ex parte horarum canonicarum, nec eſt cur à nobis limitetur.

Vera Cruz. Eman. Rod. D.Thom.

13. *Exponitur priuilegium aliud de anticipatione.*

Vnde in hoc differt ab alia conceſſione Leonis X.facta Minoribus circa hanc anticipationem, vt habetur in ſupplemento,conceſſione 128.quæ ex parte magis ampla, & ex parte magis ſtricta videtur. Nam de matutino ait, vt illud poſsint dicere ante mediam noctem,quacunque hora voluerint, quę videtur nimia licentia,ſed reſtringenda eſt,vel ad quamcunque horam eiuſdem noctis,vel ſaltem ad quamcunque horam diei Eccleſiaſtici,qui quoad hunc effectum,finito completorio incipit computari. De aliis autem horis dicit, *& alias horas de mane vſque ad veſperas excluſiuè.* In quibus verbis ambiguum eſt , quid veſperarum nomine ſignificetur,poteſt enim ſignificari,vel quædam pars,ſeu hora officij canonici , iuxta communem modum loquendi Eccleſiæ, vel ipſum tempus pomeridianum , iuxta vſum ſcripturæ vulgariter etiam retentum. Si ergo ſumatur priori modo , ibi non conceditur facultas anticipandi veſperas , ita vt ante prandium dici poſsint, eſtque valde reſtricta conceſsio: ſi autem ſumatur poſteriori modo,ſenſus erit vt omnes horæ minores poſsint anteponi, & manè recitari, vel poſtponi, & recitari veſperi, & ſic ferè eadem eſt conceſsio. Sic autem vix intelligo ad quid addita ſit illa particula *excluſiuè*, & ideo prior ſenſus videtur magis intentus , & fortaſſe ob eam cauſam Pius V.explicauit eam extenſionem,*vſque ad completorium.* Poteſt etiam in

A illo indulto Leonis notari alia reſtrictio : quia ſolùm conceditur hæc facultas,*quando religioſi habent alias occupationes*; inferiùs verò ita hoc exponitur, vt recidat in ſenſum ſuprà à nobis explicatum, & illum confirmare videatur:ait enim,*etiamſi occupatio non ſit multum neceſſaria, ſed ſatis eſt quod cogitent nunc deuotiùs & quietiùs dicere.*

CAPVT III.

Vtrùm ad frequenter celebrandum, vel communicandum,religioſi Societatis ſpecialiter obligentur?

B INter exteriora media,quæ ex ſe vim habent ſanctificãdi,& vniẽdi animã Deo, primũ ac præcipuũ eſt ſacroſanctũ Euchariſtiæ ſacramẽtũ, quod duplicē vſum habet ; ſacrificij ſcilicet,& ſacramẽti,& de vtroq; breuiter dicendum eſt,tā pro ſacerdotibus,ad quos ſpectat hoc ſacrificium celebrare, quàm pro aliis omnibus non ſacerdotibus, qui Miſſam audire & cõmunicare poſſunt & debẽt.

Primò ergo circa celebrationem Miſſę duo illa vulgaria puncta diſtingui poſſunt, ſcilicet,exercitium actus,& ſpecificatio,ſeu modus eius;nam de vtroque aliquid in cōſtitutionibus Societatis ordinatum eſt,& aliquid in priuilegiis eſt cōceſſum, quod breuiter explicandū eſt.Et in primis de exercitio , ſeu frequentia celebrationis ſtatuitur , vt Miſſæ ſacrificium *crebriùs* quàm octauo quoque die à ſacerdotibus offeratur,ita in examine cap.4. §.25. in 6. verò p.conſtitut.cap.3.§.2,ſolùm dicitur,ne vltra octo dies differatur ; *ſine cauſis iudicio ſuperioris legitimis.* Verùm hæc negatio per priorem affirmationem explicanda eſt ; nam intentio ſtatuentis reuera fuit commendare hanc frequentiam,vnde in eodem loco generaliter dixit, ſacramentorum *frequentia valde commendetur,* & in tertia regula ſacerdotū dicitur , vt *ita viuere ſtudeant, vt meritò quotidie celebrare poſſint.* Non fuit autem hæc frequētia omnino determinata,ac præſcripta, quia minorem quàm quotidianam,nō expediebat definire:nam viris religioſis non eſt minor conſulenda,cùm hæc per ſe melior,ac perfectior ſit , & ad maiorem Dei gloriā,totiúſque Eccleſiæ vtilitatem pertineat. Totam autem illam ſub regula ponere non oportebat propter varias cauſas,& occaſiones eam intermittendi,quę moraliter occurrere poſſunt:& ideo conſultius viſum eſt ſolum generatim conſilium huius frequentiæ indicare. Quo factum eſt, vt tam recepta conſuetudine in Societate hoc obſeruetur,vt non niſi rarò,& ob extraordinariam cauſam,quotidianum ſacrificiū omittatur,& hæc de primo puncto. 1.

Primum pūctum pro priori parte tituli de frequenti celebratione.

Circa punctum aliud,ad ſpecificationem actus, pertinere cenſemus modum tam internum, quàm externum,decenter, ac religioſè offerendi hoc ſacrificium. In quo præterea, quæ communia ſunt omnibus ſacerdotibus,& ſub præceptum cadunt, de quibus tomo 3.de Sacramentis diſp. 81. & ſequent. dictum eſt , peculiare eſt Societati , vt pro miniſterio nullum ſtipendium temporale , etiam per modum eleemoſynæ accipiat. Per quod (vt alias rationes ſuprà lib. 4. cap. 7.à num. 8. tactas omittamus) ablata eſt omnis occaſio offerendi hoc ſacrificium intuitu etiam ſecundario alicuius commodi temporalis;ſed ſolùm propter Dei gloriam,propriam ſanctificationem, Eccleſiæ,& proximorum ſpirituale auxilium, quæ eſt vna ex perfectiſsimis circunſtantiis, quæ ad perfectum modum 2.

Secundum punctū pro eadem parte tituli , de modo , ſeu quaſi ſpecie ſacrificij.

dum exercendi hoc miniſterium pertinere poſsũt. A
Deinde adiungenda eſt interna præparatio per cordis munditiam, & alias congruentes diſpoſitiones: quæ res tota hoc vnico verbo proponitur in illa regula 3. Sacerdotum: nam poſt verba citata, *Ita viuere ſtudeant, vt quotidie moritò celebrare poſſint* addit, *ad idque conducet, (quamuis ex conſtitutione octauo vt minimum quoque die confiteri teneantur) ſæpius in hebdomada confiteri.* Tandem pro externo ritu ita ſtatuitur 4. p. Conſtit. c. 8. §. 2. *In ratione Miſſæ dicendæ, vt præter intelligentiam, & deuotionem internam, decentem etiam habeant exteriorem modum, omnes inſtituantur.* Quod in regula 4. Sacerdotum magis explicatur quoad pronuntiationem, B
& temporis moram, quæ & propriæ deuotioni ſatis ſit, & aliis non ſit oneroſa, ſed potiùs ædificationi: & in vtroque loco de cæremoniis Miſſæ ordinatur, vt Societas accuratè obſeruet ritum, quem Apoſtolica ſedes peculiariter approbauerit: vnde etiam fiet, quod in dicta conſtitutione & aliis valde commendatur; vt noſtri Sacerdotes inter ſe vniformitatem in Miſſa dicenda teneant, quod etiam inter media ad vnionem charitatis ponitur 8. p. Conſtit. c. 1. §. 8. Nam cùm religio per ſe primò Sacerdotum ſit, vt lib. 1. cap. 5. diximus; meritò in eo munere, quod inter Sacerdotalia maximum eſt, præcipuam curam, & diligentiam adhibere debet.

3. Quouſque ad Miſſarum ſuffragia noſtri ſacerdotes obligentur.

Occurrebat ſtatim dicendum de his pro quibus Miſſæ in Societate dicendæ ſunt ex obligatione C
regulæ. Sed in hoc, præter obligationem offerendi ſacrificium pro defunctis, vel ſociis, vel fundatoribus noſtris, de quibus in Cõſtitutionibus mẽtio fit, nulla eſt alia ordinaria obligatio, niſi ſuperiores illam imponant. De qua tota obligatione conſtat non tranſcendere ordinariam regulæ vel obedientiæ obligationem, iuxta dicta in cap. præcedente, quæ hîc applicari poſſunt. Solùm oportet obſeruare, ſi alicubi hæc obligatio ſuffragiorũ ſuſcepta ſit, vt annexa alicui Eccleſiæ, vel monaſterio, quod à Pontifice collegio alicui Societatis vnitur; tunc obligationem implendi illud onus eſſe rigoroſam, & de iuſtitia, quia res tranſit cum onere ſuo: illud autem onus erat tali rei coniun- D
ctum; ergo cum illo tranſiuit ad Societatem; ſeu ſicut Societatis Collegium ſuſcepit tales fructus, & commoda, ita etiam & tale onus, & eandẽ obligationem, iuſtum eſt enim, vt qui ſenſit commodum, ſentiat & onus. Nec aliud poſſet iuſtè fieri: nam licèt Papa per modum commutationis poſſet illud onus auferre, contentus aliis oneribus Societatis, tamen niſi expreſsè id declaret, non præſumitur, nec fortaſſe fieri poteſt ſine grauiſſima cauſa, quia verò talis obligatio eſt aliena ab inſtituto, & modo Societatis, ideo etiam rarò ſuſcipitur, & non ſine Pontificis facultate.

4. Priuilegium celebrandi ante recitatum matutinum officium.

Atque hinc intelligitur meritò Apoſtolicã ſedem aliqua conceſſiſſe priuilegia Societati, ad hoc E
miniſterium pertinentia, vt faciliùs & frequentiùs fieri poſſet. Duo verò præcipuè ſunt notanda. Vnum eſt quo conceditur religioſis Societatis vt poſſint diuinum officium Miſſæ poſtponere, ſeu, quod idem eſt Miſſam dicere, Matutino aut Prima (de aliis enim horis nulla erat difficultas) nondum recitatis. Ita concedit Iulius III. dicta Bulla 2. his tamen verbis, quæ non parum ſcrupuli ingerere videntur. *Vt tu* (inquit ad Præpoſitum generalem) *& pro tempore exiſtentes religioſi Societatis huiuſmodi, ex legitimis, ac iuſtis cauſis, in quo tuam, & ſucceſſorum tuorum præpoſitorũ generalium pro tempore exiſtentium, & aliorum, quos ad hoc ſubſtitueris conſcientiam oneramus, officiũ ipſum celebrationi Miſſæ liberè, & abſque conſcientiæ ſcrupulo poſtponere poſſitis.* Ex quo tenore verborum colligitur primò. Pontificem per hæc verba non concedere omnibus de Societate immediatè hanc facultatem, ſed ſolùm de licentia Præpoſiti generalis, vel alterius, quem ad illam cõcedendam ipſe ſubſtituerit, alioqui non horum tantùm, ſed omnium cõſcientiam grauaret. Et ita in Compendio priuilegiorũ, verbo *Horæ canonicæ* §. 1. additum eſt à P. N. generali, *Hac facultate dum opus fuerit vti poterunt itinerantes, reliqui verò ex cõceſsione ſuperioris.* Quãuis enim ex declaratione Gregorij XIII. religioſi Societatis vti non poſſint facultatibus & priuilegiis à Pontificibus Societati conceſſis, niſi de licentia ſuperiorum: nihilominus in hac facultate, ex ſpeciali forma & modo illius hoc eſt neceſſarium.

Deinde difficile eſt intelligere, quid peculiare concedat hoc priuilegium, nam ex legitima cauſa, ſine priuilegio hoc fieri poteſt iuxta probabiliorem ſententiã quam amplexi ſumus to. 3. in 3. p. tractando de ſacrificio Miſſæ, diſp. 82. ſect. 1. & ſuprà tract. 4. lib. 4. cap. 27. hîc autem ſolùm fit cõceſſio ex legitimis, ac iuſtis cauſis, & cum tanta exaggeratione, vt dicat Pontifex ſuperioris teneri in conſcientia ad eas examinandas, & expendendas, atque adeò ad non facile concedendam hanc facultatem. Vnde quis exiſtimare poteſt, Pontificem in hac conceſſione multum fauere opinioni Nauarri aſſerentis eſſe peccatum mortale Miſſam dicere ante recitatum matutinum. Sed hoc neceſſarium non eſt, nec ſatisfacit; nam idem Nauarrus tract. de horis canonicis cap. 21. num. 30. ſuam opinionem limitat, ne procedat, quando aliqua iuſta de cauſa hoc fieret: ergo ſi Pontifex hîc requirit iuſtam cauſam, nihil concedit: dicendum ergo eſt in primis non eſſe neceſſarium, vt priuilegium aliquid concedat prẹter commune ius certum, ſed ſatis eſſe; vt quando ius eſt dubium, detur ad tollendos ſcrupulos, vt in ſimili adnotauit Nauarrus de oratione cap. 19. concluſ. 9. num. 87. & hîc inſinuatur, cùm dicitur, *abſque conſcientiæ ſcrupulo.* Deinde dicitur, quamuis Põtifex hîc poſtulet iuſtam cauſam, non oportere intelligi de tota cauſa, quæ iuxta opinionem Nauarri neceſſaria eſt ad interpretationem faciendam; minor enim ſufficiet, etiã iuxta opinionem, adiuncto priuilegio.

5. Quid in eo concedatur.

Nauar.

Nauar.

6. De priuilegio celebrãdi ante auroram.

Aliud priuilegium ſpecialiter conceſſit Gregor. XIII. preſbyteris Societatis, quod refertur in compẽdio priuilegiorũ, verbo *Miſſa* §. 3. ſcilicet, vt per horam ante aurorã, vel infra horam poſt meridiẽ poſſint ex legitima cauſa, & de licentia Præpoſiti generalis, vel alterius ab eo deputati, Miſſam celebrare: per quam magis explicatur ſimilis cõceſsio facta à Paulo III. in Bulla, *Cùm inter cunctas*, anni 1545. Quod priuilegium parum etiã concedere videtur, quia ex cauſa iuſta, abſq; ſpeciali priuilegio id fieri poteſt; vt eſt communior ſententia Doctorum, vt latiùs dixi in 3. tom. 3. p. diſp. 80. ſect. 4. vbi etiam priuilegium hoc generaliter explicaui, & ex ibi dictis conſtat, quoad anticipationem multum poſſe operari hoc priuilegium, quia intelligẽdum eſt de vna hora ante totum illud tempus aurorę, in quo iure ordinario poteſt Miſſę ſacrificiũ inchoari: & licèt fortaſſe in aliquo raro caſu, per epicheiã, poſsit abſque priuilegio id fieri, rarò tamen & nõ ſine extraordinaria cauſa, & neceſsitate, virtute autem huius priuilegij frequentius id fieri poteſt, & ex communibus cauſis; vt gratia itineris, vel propter commoditatem communicandi infirmum, vel aliam ſimilem, etiamſi neceſsitas magna non ſit.

Obiectio.

7. Dices,esto hoc non liceat iure communi;tamen Episcopus potest in hoc dispensare,vt est communis sententia,quam loco citato retuli : ergo etiam superior Societatis,qui habet iurisdictionem,quasi Episcopalem,suo iure posset hanc dispensationem concedere sine hoc priuilegio, nihil ergo denuò concedit. Quod ita fatetur Emmanuel Rodericus p.43.art.2.& 3.Dico tamen priuilegium hoc semper operari,vt superior faciliùs,& ex minori causa, & certiùs, magísque sine scrupulo possit hanc licentiam dare,quàm sine priuilegio posset. Hæc enim est optima ratio interpretandi huiusmodi priuilegia,iuxta cap. *in his*, de priuilegiis, cum similibus.Denique aduerto constitutionem 2. Pij V. quæ incipit, *Sanctissimus in Christo Pater*, qua reuocauit facultates huiusmodi,nihil obstare huic priuilegio,quia concessio Gregorij posterior est.

Solutio. *Eman.Rod.*

Alia priuilegia.

8. Alia etiam sunt priuilegia Societati concessa, pertinentia ad hoc sacrificium,quantum ad altare, vel locum in quo celebrandum est, vt quod possint celebrare in priuatis oratoriis approbatis à Prouincialibus, ex concessione Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. Item quòd in missionibus possint vbique celebrare in altari portatili,dummodo locus decẽs sit, ex concessione eiusdem Gregorij in Bulla, *Vsum altaris*, anni 1579. Sed hæc priuilegia sufficienter à nobis exposita sunt in 3.tom.3.p. disput 8. sect.3. Quæ omnia (vt dixi)eò præcipuè tendere videntur,vt nostri religiosi, quoad fieri possit,non impediantur à quotidiano vsu, & frequentia huius altissimi sacrificij. Sunt verò alia,quæ respiciunt commodum proximorum, vt facultas bis in die celebrandi in remotissimis regionibus, vbi pauci sunt sacerdotes,& ideo vnus plurium populorum curã suscipere cogitur, in Bulla vltima Pauli III. & alia,quę per se facilia sunt,& ideo de hoc sacerdotum officio hæc sunt satis.

Qua frequentia communicare debeant religiosi Societatis,qui sacerdotes non sunt.

De participatione sacrificij audiendo Missam.

9. Superest vt de non sacerdotibus dicamus, quatenus hoc sacrificium,& fructum eius participare possunt, in quo omnes religiosi Societatis æquiparantur, siue coadiutores temporales sint, siue scholares,& siue aliquem ordinem sacrũ habeant, siue nullum. Potest autem laicus participare hoc diuinum mysterium,tam vt sacrificium, audiendo Missam,vel ministrando in ea,quam vt sacramentum communicando,& vtroque modo obligantur religiosi Societatis nõ sacerdotes, ad aliquid speciale ex vi suę regulę. Nam in primis tenentur omnes diebus singulis Missæ sacrificio interesse, siue ministrando,siue audiendo 4.p.constit.cap.4.§.2.& 4.& in regulis communibus reg.2. *Omnes quotidie sacro decenter intersint*. De qua regula nihil dicere oportet,cùm non sit specialis Societatis,sed valde communis,ita vt non solùm à religiosis,sed etiam à mediocribus Christianis obseruetur cùm commodè potest.Præscribitur autem superioribus localibus in suis cuiusque regulis, Præpositi 49. & Rectoris 45.vt dictam regulam faciant obseruari.

De participatione eiusdem per sacram communionem. Frequentia menstrua. *Glos. Cardin. Oldrad.*

10. De altera verò parte,scilicet, communione huius diuinissimi sacramenti,commune etiam est,vt religiosi ex vi sui status frequentiùs communicare debeant.Nam in Clem.1.§.*fanè*,de statu monach. singulis mensibus iniungitur monachis cõmunio,quod ad omnes religiosos extendunt Glossa ibi,& Cardin.quæst.3.& 4.& alij.Citatur etiam Oldradus cons.124.& de monialibus expresè Tri-

A dent.sess.25.de regular.cap.10. An verò hæc obligatio sit ex proprio præcepto, vel solùm per modum simplicis ordinationis,nunc non disputo,videantur quæ dixi in 3.tom.disput.70. sect.2.Vltra hoc commune ius, aliquæ religiones frequentiorem vsum huius diuini Sacraméti obseruant:nam D.Hieronymus in regula monialium(si illius est) cap.19.statuit vt bis in mense,vel sæpius communicent, & similiter in constitutionibus Minorum factis à Guilliel.Feder.c.4.& à Ioan.Capistran.c.7. statuitur,vt decimo quinto quoque die fratres,in conuentuali Missa communicent.

Vide Azot. tom. 1 lib. 7. c. 40.

Frequentia bis in mẽse.

Hieron.

Guillier. Capistran.

11. Frequentia singulis hebdomad in Societ.

Societatis autem constitutio octauo quoque die communicare præcipit,Reg.6.in summar.con-

B stitut.*Confiteantur oportet,& sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ accipiant octauo quoque die*. & habetur in exam.cap.4.§.25. vbi additur limitatio, *nisi confessario aliquod esse ad communionem impedimẽtum videretur*.Quod non solùm de impediméto necessario intelligendum est,id enim addere non oportebat,sed etiã de quocunque genere impedimenti, ratione cuius consultius videatur communionem differre.Itaque qui consilio seu iudicio confessoris communionem differt,contra regulam non facit; idémque est de iudicio superioris,vt expresè declaratur 3.p.constit. cap.1.§.11. vbi dicitur ; *Nisi aliqua de causa aliud superiori videretur*. Est autem ibi notanda particula, *saltem*, cùm dicitur, *& octauo quoque die saltem ad confessionis,& communionis sa-*

C *cramentum accedãt*:nam per dictam particulam indicatur, hanc debere esse minimam frequentiam, & consequenter insinuatur maiorem non denegari,sed permitti. Tamen in 4.p.constit.c.4.§.3. hoc amplius explicatur in declaratione lit.B. *frequẽtius* (dicitur ibi) *quàm octauo quoque die communicare; nõ nisi peculiares ob causas,& potius necessitatis,quàm deuotionis habita ratione,permittitur*.Sed in hoc loco sermo peculiariter est de scholaribus,qui propter occupationem, vel distractionem studiorum non permittuntur frequentiùs communicare,nisi cum dictis limitationibus. In priori autem loco generalior sermo est de his,qui in probationibus versantur,& ideo non tanta limitatio adhibetur. Et similiter in 6.p. constit.c.3.§.2.vbi etiam generalis est sermo de omnibus iam Societati incorpora-

D tis,solùm negatiuè dicitur; *Differri autem non debet communio vltra octo dies*,& ita declaratur,in regulis Rectoris reg.34.vbi adduntur duo. Primum,cum scholasticis dispensari posse,vt diebus solennibus etiam communicent,cuiusmodi sunt festa Apostolorum, & maiora alia. Secundum vt coadiutoribus,& his qui literis non dant operam, longè faciliùs concedi posit,vt intra hebdomadam communicent.

12. Octo dierũ frequentia antiquitati consona.

Hæc ergo frequentia octaui diei inuiolabili ferè consuetudine recepta est, ita vt rarissimè illa exceptio, *nisi confessor, vel superior aliud indicet*, ad votum applicetur, nisi causa ægritudinis; atque etiam tunc,quoad fieri potest,procuratur,vt com-

E munio infirmorum vltra octo dies non differatur, vt in regula 13.infirmarij præcipitur ; éstque hic mos antiquorum monachorum moribus consentaneus, nam licèt separatis in cellulis habitarent, saltem dominicis diebus ad Ecclesiam conueniebant,vbi de manu præsidentis Eucharistiam accipiebant,vt ex historia Palladij colligitur, cap.38. de Pachomio & sociis,& cap.59.& 61. de aliis:& ex Sozomeno lib.3.Historiæ,cap.14.Hinc Cassianus collat.23.cap.vlt. reprehendit monachos, qui specie timoris, & reuerentiæ multum differunt communionem : *Æstimantes* (inquit) *non nisi iustos & imma*

Pallad.

Sozom. Cassian.

& immaculatos debere præsumere, & non potius vt sanctos, mundósque nos sua participatione perficiant; qui profectò (ait) maiorem arrogantiæ præsumptionem, quam declinare sibi videntur, incurrant, quia tunc cum ea percipiunt dignos se eius perceptione diiudicant: multo enim iustius est, vt cum hac cordis humilitate, qua credimus, & fatemur illa sacrosancta mysteria, nunquam pro merito nos posse contingere, singulis ea dominicis ob remedium nostrarum ægritudinum præsumamus, &c. Et ita etiam receptum est in ordine Cistertiensi, cap. 25. suarum definitionum. Ac denique de sancto Onuphrio refertur quòd singulis dominicis diebus de manu Angeli communicaret, Volaterran. lib. 17. Sabelli lib. 2. cap. 1. Idem consilium communicandi singulis hebdomadibus, fuit ab Augustino traditum epist. 118. ad Ianuar. & nomine eius habetur in lib. de Eccles. dogmat. cap. 53.

Vide theatrum vitæ hum. ex Mãiullo l. 4. c. 11. Maiolũ l. 1. c. 10. *Volater. Sabel. August.*

13. Et licèt olim maior frequentia fuerit in vsu fidelium, non solùm Apostolorum temporibus, vt ex Actibus constat, viderique potest de eo Lorin. cap. 2. versu 41. à §. *deinde sequitur*, vbi alios adducit, sed etiam postea per plures annos, vt ex Anaclet. c. *peracta*, de consecr. d. 2. Hieronym. Apolog. contra Iouinian. & epistola ad Luciniam, Chrysost. homil. 5. in epist. ad Timoth. & 28. in 1. ad Corinth. Cyprian. in expositione orationis Dominicæ. Ambros. lib. 5. de sacram. cap. 4. & aliis antiquis Patribus intelligimus: nihilominus his frigidis temporibus, hæc frequentia satis magna indicatur, vt etiam attigimus disp. 69. de sacram. sect. 4. conclus. 3. præsertim pro tota aliqua communitate. Nam D. Bonau. tom. 2. de processu relig. cap. 21. col. 4. vix dicit inueniri aliquem religiosum, non sacerdotem, adeò sanctum, cui non sufficiat semel in hebdomada communicare, nisi ex speciali causa, vel in aliqua solennitate, vel extraordinaria deuotione. Ergo toti communitati religiosæ hanc frequentiam non solùm permittere, sed etiam ex regula præcipere satis magna concessio est: fuit autem huic nostræ religioni valde conueniens, tum propter generalem rationem, quia hoc sacramentum est fons totius sanctitatis, & perfectionis, tum ob specialem necessitatem huis status, nam ad securius tractandum cum proximis, indiget maiori frequentia, maiorique vnione cum Christo; tum præterea, quia cùm Societatis institutum sit, proximos ad frequentiam sacramentorum mouere, expedit maximè vt ipsa exemplo præeat: tum denique in odium hæreticorum huius temporis, qui de hoc sacramento, eiúsque frequentia malè sentiunt.

Hæc frequentia nũc accommodatior. *Lorin. Hieron. Chrys. Cyprian. Ambros. D. Bonau.* Rationes eius in Societate.

CAPVT IV.

Vtrùm confessionis vsus, & frequentia conuenienter sint in Societate instituta: ac primùm de generalibus confessionibus.

1. QVòd frequentia huius sacramenti in quolibet statu vtilissima sit, per se notum est; maximè verò in statu religioso, vbi maior puritas animi postulatur, & faciliùs etiam potest frequentissimè confessio fieri. Vnde quoad hanc partem nullus est, qui non maximè laudet Societatis institutum: ex vi cuius debent omnes non sacerdotes, octauo quoque die confiteri cap. 4. exam. §. 25. 3. p. constit. c. 1. §. 11. 4. p. c. 4. §. 3. sacerdotes etiam debent, vt minimum octauo quoque die confiteri, vt in eodem loco examinis dicitur. Additur verò in regula 3. sacerdotum, quòd licèt ex constitutione ad hoc tantùm teneantur, attamen *conducet sæpius in hebdomada confiteri*. Quæ verba sufficiunt, vt pro regula id positum esse intelligatur ei, qui semel facere decreuit, quod melius est. In his ergo frequentiæ consiliis, nulla est difficultas, nam talis frequentia, sine dubio laudabilis est: imò interdum Patres maiorem consulunt: Bonauent. enim in regula nouitiorum c. 3. circa finem, etiam quotidianam consulit; sed aliud est de consilio particulari, aliud de regula pro tota communitate posita, in qua prædicta frequentia, est sine dubio sufficiens, & in tali statu secundùm prudentiam, necessaria. Nihilominus tamen in quibusdam circunstantiis, quæ circa hanc vsum præscribuntur, nonnulli impegerunt.

Frequens confessio cõmendata. *S. Bonau.*

Primò, in eo quòd confessionis generalis vel totius vitæ, vel annuæ, vel semestres exigũtur, c. 4. Exam. §. 10. & 41. vbi in primo loco postulatur cõfessio generalis totius vitæ; & postea, sexto quoque mense, ab vltima generali inchoãdo. Et idem repetitur 6. p. constit. c. 1. §. 2. & in summario §. 5. Et ratio est, quia nemo obligari potest, vt peccata semel ritè confessa iterum confiteatur, vt ex tractatis in tomo de penitentia disp. 18. sect. 4. num. 8. suppono. Propter quod aliqui moderni autores reprehendunt simile statutum Cistertiensis ordinis, vt Dionys. Cistertient. in 4. d. 23. Ledesina 2. p. 4. q. 8. dubio 10. Palac. d. 18. disp. 7. col. 4. simile dubium nascitur ex alio statuto nostrarum constit. 3. p. cap. 1. §. 20. lit. G. & in summario §. 6. quo decernitur, vt, si aliquis interdum alteri, quàm ordinario cõfessori suo confiteatur, debeat cùm primùm ad ordinarium redierit, integrè omnia confiteri, ab vltima confessione, quam illi fecit; quod intelligitur etiamsi confessiones, intermediæ, ex legitima facultate factæ sint; in qua virtute præcipitur iterata confessio earundem culparum.

2. Confessionũ generalium annua vel semestris in Societate repetitio. 1. obiectio contra hanc repetitionẽ. *Dionys. Cis. Ledesm. Palac.* Altera obiectio.

His verò obiectionibus satisfacere difficile nõ est, si generalia principia sacramentalis confessionis probè teneantur. Primùm enim constitutiones hæ, non vt rigorosa præcepta, sed vt regularia consilia de meliori bono proponuntur. Nam de his constitutionibus sępè dictum est, non obligare per modum præcepti. Vnde ratio harum confessionum generalium in eis additur; *propter multiplicem spiritus vtilitatem, quæ in ea re deprehenditur.* Et iterum, *propter magnam eius rei vtilitatem parati esse debebunt.* Non ergo pręcipitur vt res necessaria, sed consulitur vt vtilis; de qua vtilitate nemo scriptorum dubitat, vt videre licet in D. Thoma 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 5. Caiet. tomo 1. Opuscul. tract. 5. q. 4. Syluest. *confessio.* 1. q. 2. Medina C. de confesione 9. de vtilitate iterandi confesiones. Vnde S. Bonauent. in regula nouitiorum c. 3. in fin. monet religiosum, vt annuatim generaliter confiteatur. Et Benedictus XI. in extrauag. *Inter cunctas.* §. *cæterùm*, de priuilegiis, dixit, licèt non sit necessarium, esse tamen salubre, saltem propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars. Quod eadem ratione testatur Augustin. cap. *quem pœnitet*, de pœnitentia d. 1. præter quam rationem, sunt etiam aliæ, quas in tomo de pœnitentia prosequuti sumus.

3. Ad 1. obiectionem in num præcedenti. *D Thom. Caiet. Syluest. Medin. S. Bonau. D. August.*

Quia verò dicere quis potest, religiosam regulam, non vtcunque esse consilium voluntarium, sed aliquam necessitatem inducere, vel decentiæ cuiusdam, vel etiam alicuius pœnæ: addimus vlteriùs, quanuis absolutè, & omnino ab extrinseco nemo cogi posit ad iteratam confessionem, posse

4. Instantiæ occurritur.

tamen supposito priori consensu per votum, promissionem, aut punctum, vt est communis sententia, quam loco allegato tradidimus, viderique possunt Maior. 4. d. 17. q. 6. Henric. quodlib. 7. q. ad 1. in contrarium. Medin. C. de Confess. q. de confess. fratris ex priuil. facta, dub. penult. Nauar. c. *placuit*, de pœnit. d. 6. num. 18. cap. *fratres*, de pœnit. d. 5. n. 30. Gerson Alphab. 25. lit. F. in præsenti autem interuenit proprius consensus, per quem voluntariè acceptatur illa qualiscunque obligatio regulæ: nam ille, qui Societatem ingreditur, liberè ingredi vult, & sub ea conditione recipitur, vt per confessionem generalem debeat ad illum statum præparari. Et eodem modo voluntariè se subdit aliis constitutionibus præcipientibus cōfessionem generalem singulis annis, vel sexto quoque mense, non solùm quatenus confusè volunt profiteri hūc statum secundùm suam regulam, quod satis est; sed etiam, quia statim in principio ingressus, illis legendum datur institutum, & compendium constitutionum, & regulæ communes, vbi hoc expressè continetur, vt suprà visum est tractando de ingressu Societatis. Atque hac ratione simile statutum Cistertiensium approbatum est à Summis Pontificibus, vt Nauar. refert dict. cap. *placuit*, de pœnitent. d. 6. n. 18. à quibus nostræ etiam constitutiones confirmatæ sunt. Cistertienses etiam dicuntur habere simile statutum annuatim generaliter confitendi. Et paulo inferiùs alias similes consuetudines aliarum religionum referemus.

Maior. Henric. Medin. Nauar. Gerson.

5. Vnde patet etiam responsio ad alteram obiectionem, quia etiam illa constitutio proponitur per modum regulæ religiosæ, & voluntariè acceptatur. Nec enim existimo per illam imponi obligationem rigorosam in conscientia, seu ex vi præcepti, quia tantùm est simplex quædā constitutio. Dices, qui per occasionem itineris, vel alterius necessitatis confitetur peccatum aliquod reseruatum confessori ordinario, vel cuilibet inferiori sacerdoti, tenetur postea sub mortali comparere coram superiore, cui erat peccatum reseruatum, & culpam aperire ac satisfactionem offerre. Ergo similiter in præsenti. Respondetur dato antecedenti, negando consequentiam: quia ibi conceditur iurisdictio sub eo pacto, & conditione, hîc verò minimè, sed supponitur prior confessio legitimè facta simpliciter, ac per se, & aliud solùm datur vt consilium perfectionis; quod patet ex tenore verborum dictæ declarationis; *qui alij quàm suo confessario designato confitetur, debet postmodum (quantum recordari poterit) eidem suo confessario totam suam conscientiam aperire, vt nihil ignorando, quod ad eam pertineat, meliùs in Domino possit eum iuuare.* Ex quibus verbis constat, hanc solùm proponi vt simplicem regulam, nam vt onus necessarium ex priori confessione, seu absolutione relictum.

Satisfit obiectioni 2. in num. 2. Instantia. Diluitur.

6. Explicatúrque ampliùs: nam si confessio præcedens fuit tantùm de materia non necessaria, seu de peccatis venialibus, constat non esse de necessitate præcepti, illa postmodum confiteri: quia neque antea fuisset, etiamsi illa cōfessio prior proprio confessori fieri potuisset. Quamuis enim teneatur religiosus Societatis, ex vi regulæ, octauo quoque die confiteri; tamen non cogitur ex vi religiosi præcepti de omnibus venialibus integrè confiteri: ergo multo minus obligabitur ex præcepto repetere in confessione ea peccata venialia, de quibus semel ritè confessus est. Si autem prior cōfessio fuit de mortalibus peccatis, licèt illa fuerit de necessitate prioris confessionis; tamen eo ipso quòd de illis absolutio sacramentalis absolutè, & simpliciter data fuit, iam non sunt materia necessaria, & ita venialibus peccatis comparantur. Nec dici potest remissa fuisse sub onere, tum quia illa non erant reseruata, vt supponimus, cùm possent ab ordinario confessore absolui: tum etiam, quia nullum tale onus, vel conditio pœnitenti declaratur.

Explicatur magis.

7. Sed dices grauissimum esse onus huius regulæ, etiāsi tantùm per modum regulæ obliget, & ideo non fuisse etiam per modum consilij, seu directionis religiosæ proponendum. Antecdens declaratur, nam si priora peccata fuerunt mortalia, & planè absoluta, intolerabile videtur, imò imprudens illa iterum confiteri ordinario Sacerdoti, nam est iterum infamare se absque necessitate; si autē fuerunt tantùm venialia, & illa sunt ex regula necessariò repetenda, sequitur teneri omnes de Societate, ex vi regulæ integrè confiteri de omnibus venialibus peccatis, & cōtra regulam agere; si aliquid omittant, quod videtur durissimum. Sequela patet ratione suprà facta: nam si tenetur quis in eo casu repetere venialia priùs confessa, multo magis obligatus fuisset illa primò confiteri si potuisset; ergo eadem ratione tenetur semper de omnibus venialibus confiteri.

Altera instantia.

8. Veruntamen simile statutū ex ordine Carthusiæ, & sancti Hieronymi infrà referemus; idémque consilium inuenitur in sancto Bonauētura in speculo disciplinæ p. 2. c. 3. imò etiam sumitur ex Benedicto XI. in dict. Extrauag. vbi præcepit religiosis cōfessoribus priuilegiatis, vt moneāt suos pœnitentes, vt semel in anno confiteantur suis Parochis integrè de toto anno, quia licèt hoc non sit necessarium, est bonū. Multo autem maiori ratione expedit religiosis, nō solùm propter maiorem pœnitentiam, & satisfactionem culpæ commissæ, sed propter meliorem directionem in futurum, vt in nostra regula significatur. Directio enim, & gubernatio in futurum multum pendet ex cognitione præteritorum, præsertim in spirituali, & interiori gubernatione, vt in lib. 10. c. 5. n. 2. ex doctrina Patrum confirmabimus. Confessor autem ordinarius ex vi sui muneris habet curā spiritualis regiminis suorum pœnitentium, quorum *vultus non agnoscit*, nisi ex confessione eorum, ideóque optimum consilium est, vt pœnitentes illis se omnino aperiant, vt ab eis adiuuari possint.

Hæc instantia nō militat solum in Societate. D Bonau. Prouerb. 27.

9. Vnde non est cur hoc graue onus reputetur, siue præcedentia peccata mortalia fuerint, siue venialia. Nam in vtroque genere multum iuuari possunt, & infamia nullius considerationis est; cùm secretum sit summum, & per vetam contritionem, & signa pœnitētiæ omnino recompensentur, apud pium, & prudentem confessorem, qualem supponimus futurū esse eum, de quo loquimur. Et quanuis negari non possit, rem esse difficilem in materia morali; tamen considerare oportet propterea rem non poni sub necessitate præcepti, sed cōsilij, quod de rebus arduis, & difficilioribus dari solet, potéstque hæc difficultas & propositum vincendi illam deseruire, ne fortasse libertas illa confitendi alieno, vel extraneo confessori pariat etiā aliquam libertatem, vel facilitatem peccādi. Et ita responsum est ad priorem partem obiectionis.

Enodatur iā quoad repetitionem mortalium.

10. Ad alteram verò, fateor obligationem illam ex regula, & ex maiori perfectione, vt ratio illa benè probat. Nec enim B. Ignatius cogitabat de cōsciētia tātùm peccatorum mortalium, quādo dicebat, totam conscientiam debere esse manifestam confessario, vt meliùs possit pœnitētem iuuare, loquitur enim de conscientia religiosa, quæ & à peccatis

Item quoad repetitionē venialium.

tis mortalibus esse debet lõgè aliena, moraliter, & regulariter loquendo; & iuuanda est, non solùm ad vitanda peccata mortalia, sed etiam venialia, & ad virturum augmentum. Est autem hæc integritas prudenti, & sano modo intelligenda, quod ad venialia peccata pertinet; non enim necesse est, etiam secundùm perfectionis regulam scrupulosè singula confiteri, & de numero peccatorũ, vel modo circũstantiarum solicitum esse, id enim molestum esset potius quàm vtile; sed hoc solùm dicimus ad illam regulam pertinere, vt nihil ex industria ob verecundiam, vel pudorem, aut timorem infamiæ taceatur, etiāmsi leue videatur, & vt bona fide, mediocríque diligentia facta, tota conscientia ita manifestetur, ptout ad maiorem confusionem propriam, vel ad moralem ac sufficientem notitiā confessoris, in ordine ad maiorem profectum satis esse videbitur. Atque eodem modo sumendum est, quod dicitut de repetenda cõfessione alteri facta, si enim in ea nihil speciale fuerit, satis erit de hoc ipso certiorem reddere confessorem proprium, nam id satis est, vt intelligat totam conscientiam sibi esse manifestam, & ita possit securus in illius regimine procedere.

CAPVT V.

An reseruatio peccatorum, quæ in Societate datur, conueniens sit?

1. Rationes dubitandi. Similiter sicut & in præcedẽti capite, dubitatũ est de alia cõsuetudine nostræ Societatis circa hoc sacramentum, reseruãdi nimirũ peccata superioribus, & cogendi subditos, vt eis cõfiteantur: nam hoc adeò est difficile subditis, vt periculo exponantur interdum committendi sacrilegiũ, mutilando confessionem, & ita recipiendo absolutionem, & Eucharistiã, prius quàm se superiori aperiant. (Primò.) Deinde cùm in toto ordine vitæ suæ, & in omnibus actionibus, & muneribus maximè à superioribus pendeāt, valde timent illis manifestari; quia, etsi propriam reuelationem non vereantur, vix sibi persuadebunt, quin illa notitia vtantur, ad gubernandos illos, & consequenter verebũtur, ne aliquid molestum eis accidat, dũ ea occasione, aut priuantur munere, vel actione, vel socio, vel loco cõmodo, aut aliquid huiusmodi; & ita fit onerosa confessio, quòd maximè cauendum est. (Secundò.) Illud denique videtur in hoc vsu nimis arduũ, quia hac occasione coguntur sæpè subditi, etiã sub grauamine mortalis peccati, idem peccatum iterum confiteri superiori, postquam ritè fuerat alteri cõfessori reuelatum, & ab eo punitum, & sacramentaliter remissum, scilicet quando in absentia superioris, cui peccatum reseruatum est, datur licentia subdito cõfitendi alteri reseruatum; datur enim hæc facultas, cum obligatione adeundi postea superiorem, nacta occasione. Nam quòd hæc obligatio sit sub mortali, in Societate declaratum est, ex mente B. Ignatij à P.N. Claudio Aquauiua præposito generali. Hæc ergo tanta obligatio videtur nimis acerba & periculosa. (Tertiò.)

2. Ostenditur ius reseruādi dari in Societate. Circa reseruationẽ agere possumus vel de iure speciali, quod in hoc Societas obseruat, vel de vsu eius, seu de facto. Quod ad primũ spectat, dicimus reseruationem peccatorum propriam & specialem esse consentaneam regulæ, & constitutionibus Societatis. Nam 3.p.const.c.1.§.11. hoc supponit B.P. Ignatius cùm dicit, *confessarius non ignoret quos casus sibi superior reseruat*; & subdit modum, & mẽsuram reseruationis, non in particulari designando. Sed generatim dicitur; *Illi autem reseruabũtur, quos ab eo cognosci necessarium videbitur, aut valde cõueniens, quo melius remedium adhibere possit, & suæ curæ commissos præseruare ab omnibus, quæ nocitura sunt.* Hunc autem motem reseruandi casus, absolutè de illo loquẽdo, nullus catholicus improbabit, nã vniuersa Ecclesia hoc obseruat, tum pro vniuersa, respectu Summi Pontificis, tum pro singulis diœcesibus respectu suorum Episcoporum. (Ratio communis pro dicto iure.) Atque eadem ratione religiones idem obseruant, quia Prælati religionum habẽt in religione sua, vices Episcoporum, & quo intimiùs gubernant & specialiori ratione officium spiritualium parentum exercent, suósque subditos ad maiorem perfectionem ducere tenẽtur, eo tali statui magis accommodata, & quodãmodo debita est hæc reseruatio. Vnde S.D.N. Clemens VIII. in peculiari decreto, quo huic reseruationi religiosorum modum posuit, supponit eam & licitam, & conuenientem esse, de qua etiam videri possunt quæ vniuersè de hac re in 4.tom.3. partis disp.29. tractauimus, vnde constat hunc vsum ob suam communem rationem in Societate reprehendi non posse.

Non erit autem difficile proprias, & peculiares rationes inuenire, ob quas hæc reseruatio in Societate expediat. 3. (Rationes speciales pro eodem. Primò.) Primò ac præcipuè, quia propter cõmunicationem cum proximis in periculis versatur, & ideo necesse est, vt magis timeant quemcunque lapsum, ad quod multum deseruit reseruatio, nam est veluti frænum quoddam continẽs hominem. Secũdò, quia in hac religione plures educantur iuuenes, quos ob ætatem, in officio, & disciplina religiosa magis continere maximè necessarium est. (Secundò.) Tertiò, quia cum in hac religione non tã multæ corporales afflictiones, seu asperitates ex generali regula præscribantur ob rationes in lib. 1.c.9. allatas; oportet vt spiritualis disciplina ac vigilantia rigidior sit, imò in hunc etiam finem spiritualis rigor corporeus ille fuit temperatus à B. Ignatio. (Tertiò.) Quartò quia in hac religione maximè necessarium est, vt subditi multum suis superioribus fidãt; vt ab eis regi possint, ne fortè interdum scandalis, & occasionibus peccandi illos exponãt, & vt aliis modis paternè possint ab eis adiuuari; & quandiu hæc religio noua est, & in suo primitiuo spiritu durat, curandum est vt hæc consuetudo non auferatur, nec minuatur, ad quem finem hæc reseruatio etiam vtilissima est: igitur de substantia, vt ita dicam, reseruationis controuersia esse non potest. (Quartò.)

Conuenientem esse vsum particularem reseruandi peccata, quem Societas obseruat.

Secũdò igitur de particulari eius vsu, seu modo videamus. 4. Potest autem in hoc modo esse excessus, vel ratione nimiæ reseruationis, vel propter nimiam difficultatem committendi aliis absolutionem; vel propter aliquem alium abusum reseruationis: de singulis ergo videamus. De primo in cõstitutionibus, præter citata verba 3.p. Const.c.1.§.11. nihil specialius inuenitur: in illis autem certũ est rationem, & finem ibi assignatum, esse genuinã, & propriissimam causam, ob quam Ecclesia consuetudinem reseruandi casus introduxit, semper enim supponitur, vt in sequentibus magis exponemus, illud remedium, & medicinam præseruatiuam adhibendam esse integro & illæso prorsus manente confessionis sigillo. (1. calumnia de nimia reseruatione exploditur.) Non explicatur autem in illis verbis, cui superiori committatur hæc potestas reseruandi casus, & iudicium de iis quos

reseruari

Quid de reseruatione decretum sit in 2. congr. can. 4.

reseruari necessarium, aut valde conueniens est. Hoc autem additum, seu explicatum est in secūda Cōgregatione generali canon. 4. vbi prius approbatur reseruatio facta à P. Iacobo Laynez secundo Generali nostro. Deinde additur, *Declaratio verò, & ampliatio, vel restrictio casuum spectat ad R.P. Generalem.* Nullus ergo inferior Prælatus, neque etiam Prouinciales, possunt in hoc aliquid addere, vel immutare, nec respectu sui, nec respectu Rectorū. Non tamen excluditur quin generalis Congregatio hanc habeat potestatem, quin potiùs à fortiori hoc sequitur, cū ipsa sit superior Generali: imò Clemens VIII. in illo suo decreto c. 1. hanc potestatē solis capitulis generalibus pro tota religione, & prouincialibus pro tota Prouincia commisit; & hoc iure vtitur nunc Societas quoad casuū reseruationem, quantum ad hoc, vt fiat authoritate Congregationis generalis: nam prouinciales congregationes in nostra Societate non habent propriam potestatem iurisdictionis, vt etiam sumi potest ex can. 15. congreg. 5. & ideo nec casus reseruare possunt; vnde licèt Clemens VIII. facultatem concesserit capitulis prouincialibus reseruandi casus pro sua Prouincia, intelligendum videtur de capitulo iurisdictionem aliàs habente; soli ergo Congregationi generali est hoc nunc in Societate reseruatum, non ex sola vi sui instituti, sed adiuncto dicto decreto Clementis; & ita in Congregatione 5. generali, quæ post illud decretum facta est, noua etiam forma reseruationis est edita, vt videre est in instructione 5. & 6. de casuum reseruatione anni 1606. aliàs in instructione toti Societati communi c. 5. & 6. anni 1616.

Congr. Prouin nō gaudet iurisdictione.

5\. Ex his ergo per principia, quasi extrinseca colligere possumus, reseruationem, quam nunc habet Societas, ex parte materiæ non esse nimiam. Primò, iuxta formam à S.D.N. Clem. VIII. præscriptam facta est. Secundò, quia si speciatim expendatur, nihil continet alienum ab vsu Ecclesiæ, & ab vtilitate, aut necessitate religionis. Nam in primis non reseruātur nisi peccata exteriora, & quæ manifestè sint mortalia: deinde non omnia, sed quædam grauiora, quæ summatim sunt: *peccatum mortale contra aliquod ex tribus votis, vel contra alia vota, quæ professi emittunt, periurium, falsum testimonium, furtum, seditio in superiorem, vel diuisio à capite cum graui damno religionis, detractio, & discordiarum seminatio inter fratres, accipere, vel mittere furtim literas materiam peccati mortalis continentes, tacuisse impedimentum aliquod excludens à Societate, vel mentitum esse in examine ad eius ingressum in graue incommodum Societatis, ac denique quodlibet peccatum habens annexam excommunicationem in Bullis, aut decretis Societatis.* Qui omnes casus in persona religiosa graues sunt, possúntque graue scandalum, vel infamiam religioni afferre: & si rectè inspiciantur, sunt valde similes his, quos ipsemet Pontifex reseruatos esse voluit; & non sunt nimis multi pro ratione talis status, & obligationum eius.

Probatur iā reseruationem in Societate nimiam non esse. Primò. Secundò.

Recensio casuum reseruatorum.

6\. Tertiò intelligi potest moderatio huius reseruationis, ex vsu aliarum religionum. Nam Carthusiani habent statutum quo reseruatur Superiori quodlibet peccatum mortale certum, vt refert Gerson in proprio tractatu de illo statuto p. 2. alphab. 33. lit. E. & quantum ex Gersone colligitur, idem seruat in Gallia Cælestinorum religio. Et licèt ipse Gerson non approbet tam latam & absolutā reseruationem; subdit nihilominus: *Potest tamē fieri reseruatio de certis mortalibus manifestis, quæ transeunt in opus exterius.* Rursúsque ad alium Carthusiensem scribit. *Recepi quòd in constitutionibus ve-*

3\. ratio ab exemplis. 1. exēplum.

Gerson.

A *stris non dicitur, quòd omnis mortalis culpa sit Maiori reseruata in foro confessionis, sed quòd grauis culpa. Et certè tolerabilis & salubris est ista cōstitutio, si benè fuerit declaratum, qualis culpa debeat meritò grauis reputari.* Sed in prædicta reseruatione Societatis, non nisi grauia peccata reseruantur, & satis distinctè explicatur, quæ talia rationabiliter censeantur in hac religione. In regulā etiam S. Francisci c. 7. sic dicitur. *Si qui fratrum instigante inimico mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quanto citiùs potuerint sine mora.* Loquitur autem de recursu in sacramēto pœnitentiæ, nam statim sub- B dit: Prouinciales si sint sacerdotes, per seipsos debere pœnitentiā imponere, sin minus debere Presbyteris cōmittere, vt illam imponant. Nisi enim ageretur de sacramento confessionis, non referret Prouincialem esse presbyterum. Atque ita in statutis eiusdem ordinis multa peccata reseruantur Prouinciali, & ferè sunt eadem, scilicet, *peccata grauia contra tria vota substantialia, furtum,* &c. In definitionibus etiam ordinis B. Benedicti in Hispania c. 13. numerantur duodecim casus, in quibus ordinarij confessores absoluere non possunt, sed debēt pœnitentes ad Abbatem remittere, ex quibus aliqui coincidunt cum nonnullis casibus reseruatis à Clemente, vt illi, qui ad *apostasiam* pertinent: alij C recurrunt etiam cum nostris, vt *furtum, proprietas:* alij cum minori restrictione, vel explicatione ponuntur, *vt mittere, vel recipere literas sine licentia.* Alij sunt proprij illius ordinis, maiorémque rigorem continent, vt *comedere carnes sine licentia, ingredi cellam alterius religiosi, dare aliquid de monasterio personæ seculari sine licentia, reuelare secreta religionis, vel monasterij, aut Prælati sui alicui extraneæ personæ, incitare alium, vt sub iuramento, aut voto sibi aliquid promittat,* &c. Nihil ergo singulare, aut nimis rigorosum in prædicta Societatis reseruatione reperitur; imò in hoc lenior est, quàm illa D. Francisci, quòd nulla fit reseruatio Prouinciali, sed Superiori domus, vel Collegij, ad quem & facilior, & familiarior potest esse recursus, & præterea liberum D manet religioso, vt si velit potiùs ad Prouincialem recurrere, possit id facere, quia respectu maioris Prælati nulla est reseruatio, vt per se notum est.

2\. exemplū.

3\. exemplū.

Dicetur fortasse: (vt ad 2. calūniam veniamus) 7. esto reseruatio in se non sit nimia, tamē in vsu eius esse nimium rigorem, quia Superior omnino vult peccata dicta sibi confiteri, difficilísque est in dāda facultate, vt per alium absoluantur; hoc autem, licèt in peccatis publicis esset tolerabile, in occultis nimis onerosum est, vt docet S. Bonau. in expositione regulæ c. 7. vbi regulam citatam exponit de peccatis publicis, quia *quæ secreta sunt* (inquit) *non sunt publicanda*, & quia notorium peccatum grauius est propter scandalum, & ideo grauiùs est E puniendum. Gerson etiam suprà, ait, *Confessio sacramentalis non debet coarctari per reseruationes casuū, præsertim occultorum: sed dādus est locus timori Altissimi.* Et infrà, *Confessio sacramentalis de peccatis occultis raro, & cautissimè debet remitti ad Superiores habentes iurisdictionem coërciuam in publicis, quales sunt Abbates, & Priores religionum, quia facile oritur suspicio apud correctos publicè, quia occulta confessio per eos facta lædatur.*

2\. calumnia de difficultate licentiæ ad reseruata expendi-tur. *S. Bonau.*

Sed in hac re si attentè inspiciatur, quid iure 7. fieri possit & debeat, & cum vsu Societatis confeṙatur, euidenter constabit, in hoc etiam facto, & debitam moderationem seruari. Nam iure certum, est,

Reseruans potest in rigore nihil remittere.

est, posse superiorem obligare subditum, per se loquendo, vt peccata reseruata, quantumuis per accidens occulta, sibi confiteatur: nam hic est finis reseruationis, per se loquendo, & quidquid superior de hoc rigore remittit, ex benignitate facit, vel ex debita prouidentia ex accidenti aliquo necessaria, non quia ius non habeat persistendi in rigore reseruationis. Vnde Clemens VIII. qui speciali decreto maximè curauit prouidere libertati religiosorum in confessionibus faciendis, cùm in §. 3. eiusdem decreti præcepisset Prælatis regularibus, ne subditos ad confessionem secum faciendam cogerent, seu obligarent, addit limitationem: *Nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint:* ergo pro reseruatis licet his prælatis confessiones subditorum audire, etiamsi ipsi non sua sponte, aut motu proprio, sed necessitate reseruationis, & seueritate superioris compulsi, id faciant.

9. Sed licèt hæc per se vera sint, nihilominus ad charitatem & prudentiam superioris pertinebit in particularibus casibus considerare dispositionem & fragilitatem pœnitentis, eique condescendere, ne in peius ruat; de quo non potest alia generalis regula præscribi, præter superioris prudentiam & charitatem, vt in dicto 4. tom. disput. 30. sect. 4. & 5. latiùs declaraui, & suprà tract. 8. tetigi, tractando de potestate absoluendi Prælatorum regularium: vbi etiam expendi nouum decretum S. D. N. vbi in §. 4. præcipit, vt superiores duos, vel tres viros doctos & pios deputent, qui ordinarias confessiones religiosorum audiant. Et subdit, *Quibus etiam reseruatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi, ipse in primis confessarius iudicauerit.* Ex quibus verbis notaui iuxta mentem Pontificis, non debere superiorem hanc facultatem facile, & ad nutum confessoris concedere, sed magno iudicio, & consideratione, & quando necessitas pœnitentis, vel maior vtilitas illam postulauerit. Et hanc ob causam vult multum deferri in hoc, iudicio confessoris, quia ipse potest magis perfectam habere conscientiam, & dispositionem pœnitentis. Et nihilominus non cogit superiorem, vt statim pareat iudicio confessoris, vt planè indicat illa particula, *in primis*, quæ significat consulendum esse confessoris iudicium, & magnam vel maximam illius rationem habendam esse, non tamen esse futuram infallibilem ac necessariam regulam. Quod ad tollendos scrupulos pro Societate nostra ita fuit ab eodem Pontifice declaratum, vel concessum, scilicet, *ne iudicium à reseruatis absoluendi confessariis absolutè relinquatur, vt in eodem* §. 4. *dicitur: sed liceat interdum superiori, pro ratione sui officij huiusmodi facultatem denegare, in iis casibus, in quibus constat, iuxta ea, quæ Doctores dicunt, & discreta charitas docet huiusmodi licentiam esse denegandam.* Illud denique in dicto decreto obseruare licet, etiam cùm illa licentia danda est, non cogi superiorem dare illam, vel generalem pro electione pœnitentis, vel particularem pro tali persona ab ipso pœnitente designata; nam Pontifex vult personas quibus danda est, esse designandas à superiore ipso, & significat regulariter remittendam esse illi personæ, quæ gerit officium ordinarij confessoris eius personæ, quæ casum habet reseruatum. Imò supponit licentiam hanc per huiusmodi confessorem esse à superiore petendam, & pro illo esse dandam à superiore, quando expedire dari iudicatum fuerit; qui modus est valde ordinatus, & si pœnitentes illum seruarent, facilè superiores illis acquiescerent. Quando verò subditi hanc facultatem, per alios sacerdotes, vel pro aliis suo arbitrio petunt, non tenetur superior statim condescendere, sed facile potest talem facultatem negare, vel prout conueniens iudicauerit, eam moderari.

Exponitur diploma Clementis quoad proximè dicta.

Hoc igitur est ius regulariter obseruandum circa hanc reseruationem. Quàm verò illi consentanea sit praxis Societatis, facile quis intelliget ex instructione, quæ est 6. ex impressis anno 1606. quámque superiores circa hoc obseruant. Nam in 1. illius §. admonentur, *vt quando confessarius, tacito nomine pœnitentis à superiore petit facultatem absoluendi à casu reseruato, nullo modo superior difficilis esse debeat, sed facilis potius, & promptus in ea concedenda*, &c. Et in §. 2. additur, solùm quando interuenit *necessitas vitandi scandalum, vel aliud graue damnum Collegij, seu domus*, illam negari posse donec pœnitens *per se, vel per confessarium*, sufficientem notitiam superiori adhibeat: tunc enim pœnitens omnino tenetur hanc notitiam superiori dare, vnde nec est tutus, nec satis dispositus ad absolutionem, donec iustæ voluntati, & necessitati superioris in ea parte satisfaciat; meritò ergo tunc potest superior talem facultatem negare. Imò licèt obligatio pœnitentis ad dandam illam notitiam superiori, seclusa reseruatione, non sit omnino clara, & certa, si tamen sit opus maioris virtutis & charitatis, id satis erit, vt superior iustè neget licentiam, donec pœnitens rem totam illi manifestet, quantum ad remedium adhibendum necessarium est; quia ipse habet ius audiendi talem confessionem, & per se loquendo non tenetur illam potestatem delegare; considerando autem causas extrinsecas potius tenetur consulere bono communi, quàm irrationabili, vel imperfectæ voluntati pœnitentis condescendere. Ad hoc autem moderandum additur in §. 4. si confessarius vrgeat, eo quòd iudicet superioris seueritatem detrimentum potius spirituale, quàm commodum allaturam, & tentatis aliis mediis, nullum sufficit, sed pœnitens durior fiat, tandem: *superiorem non debere facultatem negare*, sed fragilitati subditi condescendere; habita semper ratione charitatis, cuius finis est prodesse per correctionem, vel seueritatem, & illam temperare, quando illa spes deest; in eo autem casu licèt superior facultatem det, debet confessarius attendere, vt pœnitens suæ obligationi satisfaciat in adhibendo remedio communi malo, vel scandalo, si morale periculum illius sit, quia nisi hoc faciat, non poterit absolui, non ex defectu iurisdictionis, sed quia dispositus non est. Ad hoc autem oportet vt & obligatio pœnitentis certa sit, & quod alia remedia adhiberi non possint. 10.

Praxis Societatis circa petẽdam licentiam à confessario pœnitentis.

At verò quondo licentia non per confessarium, sed per alium sacerdotem petitur, tunc praxis Societatis (vt ex §. 5. colligitur) est, vt licentia non tam facile detur, quod etiam est consentaneum rationi, & iuri, vt numero 9. ostendimus. Nec tamen semper deneganda dicitur, sed attentiùs circunstantiis negotij, & personæ esse considerandas, & ita dari posse, vel negotium committi alteri personæ, prudenti, doctæ, & religiosæ, quæ ad remedium adhibendum aptissima sit, & cuius conspectum non possit pœnitens rationabiliter subterfugere. Quæ omnia per sese 11.

Quid si petatur à non ordinario confessario pœnitentis.

sese sunt valde consentanea rationi, nā sine dubio oportet aliquam difficultatem, & seueritatē ostendere, aliàs ferè nullius momenti esset reseruatio; semper tamen prudens illa conditio subintelligitur, vt si tandem superior intelligat, se nihil posse prodesse, condescendat tali sacerdoti (dummodo simpliciter idoneus sit) negotium committendo, vt maius periculum euitetur.

12. *3. calumnia de vsu notitiæ confess. resoluitur.* Tandem dicendum superest de vltimo abusu, qui in hac reseruatione fingi potest, vtendo scilicet hoc medio ad gubernandum, vel ipsum pœnitentem, vel alios, per notitiam in cōfessione comparatam: hoc enim aliqui Societati obiiciunt, sed est mera impostura. Duplex ergo intelligi potest gubernatio; vna quæ præcisè necessaria est ad vitandum peccatum, de quo agitur, vel scandalum, aut pœnitentis, aut aliorum, ex peccato illo præcisè ortum; alia est in rebus aliis, actionibus, vel muneribus. *Qui vsus dictæ notitiæ per se liceat.* De hoc posterioti vsu nulla est mentio, nec vestigium in Societate, vt à fortiori ex sequentibus in numero 4. patebit. De priori autem communis doctrina est posse prælatum, qui rem in confessione nouit, vt illa notitia ad illum finem, si obseruet, vt ille vsus talis sit, vnde nulla reuelatio directa, vel indirecta nasci possit, vel si hæc timeri possit, nullus sit talis vsus, sine expressa licentia pœnitentis: nam si hæc obseruentur, nulla inordinatio contra iustitiam pœnitentis, vel contra religionem sacramenti in tali vsu excogitari possit, vt in tomo 4. in 3. p, disput. 33. sect. 7, latè dixi.

13. *Neque à Clemente VIII. videtur prohibitus.* Et quanuis S. D. N. Clemens VIII. in speciali decreto, de casibus reseruatis regularium, specialem prohibitionem illis imposuerit non vtendi notitia cōfessionis ad exteriorem gubernationem; probabilissimè nihilominus existimo hunc vsum non cōprehendi sub illis verbis, & præcepto; quia hic vsus non potest dici ad exteriorem gubernationem, sed solùm ad internam & spiritualem medicinam conscientiæ pænitentis. Nam ipse penitens vitare tenetur moralem occasionem mortalis peccati, vel non præbere scādalum alteri, vt secum tale peccatum committat: ergo vsus qui tantùm ordinatur ad tollendam similem occasionem peccati, vel scandali, non potest dici exterior gubernatio; nam licèt sit quædam actio, vel priuatio exterior ordinatur solùm ad internum bonum animæ ipsius pœnitentis; adeò vt licèt ordinetur etiā ad bonum complicis, v.g. hoc solùm fit, in quantum bonum pœnitentis cum illo coniunctum est, & non potest vnum ab altero separari: hoc enim supponimus. Nam si iam omnino non ageretur de remedio pœnitentis, nec de implenda aliqua obligatione, ad quam ipse in conscientia teneatur; sed tantùm de remedio alterius; iam ille vsus magis dici posset pertinere ad exteriorem gubernationem, & non esset vsurpandus sine libera, & spontanea voluntate, & facultate pœnitentis.

14. *Prohibetur tamen in Societate.* Quanuis autem hæc in rigore vera videantur; nihilominus Societas propter maiorem securitatem, libertatem pœnitentium, & reuerentiam sacramenti; etiam ad hoc vsu licito, notitiæ per confessionem habitæ, se abstinet. Quod apertiùs constabit ex graui ordinatione R. P. N. Claudij, quam hîc ad verbum referam, quia dignum est vt ab omnibus agnoscatur. *In instruct. 5. & in c. 2. ordinationum communiū toti Societati.* *Tametsi non desint Doctores, qui sentiant, saluo sacramentalis confessionis sigillo, iustis de causis licere nonnunquam confessario (cùm id fieri potest sine vlla reuelatæ confessionis suspicione) vti extra confessionem notitia per confessionem habita: tamen quoniam hæc doctrina, & eam exigit in tanta re circumspectionem, quam seruare perdifficile sit, & interim posset aliquando retardare subditorum libertatem, quam huius fori sanctitas, & nostræ Societatis institutum requirunt, in seipsis, rebúsque suis confessario aperiendis; idcirco visum nobis est, in Domino statuere, sicut, & seuerè statuimus pro reuerentia, quia semper Societas nostra coluit huius sacramenti inuiolabile sigillum, & libertatem, vt omnes superiores diligenter caueant, ne vel ipsi, vel nostrorum aliquis, supradictam doctrinam vsquam introducant, nec illam publicè, aut priuatim doceant, nec ea vtantur vllo modo (nisi fortè de pœnitentis licentia.) sed ita prorsus in omnibus casibus, nostri se gerant confessarij, ac si in confessione nihil penitus audiuissent, sibique persuadeant, vt humanarum rerum regimen ab hoc sacramento longissimè distat, ita debere nullatenus ab eo pendere.* Hoc ergo est, quod in Societate de iure reseruatur; de factis enim particularibus, hîc non disputamus, quanuis de nullo nobis constet huic iuri contrario.

Vnde constat non solùm non committi excessum in hoc vsu, verùm potiùs videre posse committi aliquem defectum, omittendo medium licitum, & sanctum, quod interdum posset esse vtilissimum pœnitentibus, verumtamen cùm hoc ipsum omittatur, propter altiores fines, reprehensibile non est, sed potiùs laudabile. Intelligendum autem necessariò hoc est, quando non interueniret obligatio præcisa ipsius superioris, qui ex officio tenetur auferre à subdito moralem occasionem peccati; etiamsi illam in confessione nouerit, quando sine vlla reuelationis suspicione auferri potest, tunc autem debet prius monere pœnitentem suæ obligationis, & illum inducere, vt consentiat, & acceptet sibi talem occasionem auferri, cùm in remedium animæ suæ id facere teneatur. Prohibitio ergo illa intelligenda est pro his euentibus, in quibus non necessariò, sed ob vtilitatem, talis notitia ad illum vsum applicari posset: & quia hoc regulare est (illa enim necessitas præcepti rara est) ideo regula simpliciter negatiua circa hoc constituitur. 15. *Cōcluditur aduersus 3. calumniam.*

Vtrùm conueniat, aut necessarium sit superiori aliquando confiteri.

Ex his satis factum est (vt opinor) primo puncto huius capitis ex propositis in fine numero primo, & sublata est omnis occasio fingendi pericula, & monstra difficultatum, vbi reuera nulla sunt: oportet tamen aliquid in particulari dicere de altero puncto in numero primo tacto: videtur enim in illo dubio supponi, esse in Societate constitutionem, quæ obliget subditos, vt suo superiori confiteantur. Quod dupliciter intelligi potest, primò ratione casuum reseruatorum, & hoc per se sequitur ex ipsa reseruatione, & ita admittitur, seu excipitur à Clemente VIII. Quomodo autem seruandum sit, explicatum iam est in puncto præcedenti. Secundò potest id intelligi extra casuum reseruationem, de communibus confessionibus, vel ordinariis, & particularibus, vel extraordinariis, & generalibus, & in hoc duo dicenda occurrunt. 16. *Præmittitur duplex sensus huius obligationis.*

Primum est illud non esse per se malum, aut reprehēsione dignum, seclusa humana prohibitione. Quanuis enim ad se omnino aduocare cōfessores munus respectu subditorum, iuxta præsentem statum religionum, violentum sit, ac periculosum, ac proinde 17. *Confiteri prælato per se malū non esse probatur authoritate.*

proinde inordinatū, vt tract. 8. disputando de Prælatorum potestate in communi diximus; tamen pro aliquibus temporibus, aut vicibus id exigere per se inordinatum non est; nam multæ religiones videntur habuisse huiusmodi regulam, & consuetudinem à Pontificibus approbatam. De Carthusiensibus referunt, habere statutum confitendi generaliter Priori, cùm primùm eligitur, fortè ab vltima confessione præcedenti facta: item confitendi eidem, quando post aliquam peregrinationem, ad monasterium redeunt. Quod statutum habet etiam religio Sancti Hieronymi cap. 20. suarum constitut. de quo quantum ad iterationem confessionis, capite præcedenti à numero secundo diximus; hîc verò consideratur quantum ad circunstantiam confitendi superiori. In ordine Cistertiensi dicitur esse statutum, vt monachi singulis annis confiteantur integrè Abbati, quod statutum à Pontificibus Pio II. & Sixto IV. confirmatum fuisse, intelligi potest ex eorum priuilegiis 91. 97. & 103. Et simile statutum fuisse ab Alberto Magno in religione Prædicatorum introductum, refert Ferdinandus del Castil. lib. 3. Chronic. cap. 46. quod ipse approbat. Olim etiam in religionibus monachorum, solùm esse solebat vnus presbyter, qui omnium proinde confessiones audiebat, qui tamen simul superiorem fuisse, & maiorem quàm Præpositus, habere potestatem; clarè sumitur ex regula Sancti Augustini in fine. Denique Hugo de sancto Victore serm. 53. institution. monast. vniuersaliter dicit, *In facienda confessione talis discretio esse debet, vt quotidiana & leuia peccata alterutrum coæqualibus confiteamur, vt orationibus pro inuicem factis saluemur, pro grauioris lepræ immunditia sacerdoti, id est, nostro summo Prælato pandere debemus, vt ad eius arbitrium iustificari curemus.* Cùm ergo consilium hoc tanta auctoritate, vt vsu antiquorum Patrum fundatum sit, non potest reprehendi, vt per se malum. Ratio autem est, quia Prælatus est de se ordinarius pastor, & proprius sacerdos religiosorum: ergo per se & seclusa speciali prohibitione, eis non facit iniuriam, si interdum velit agnoscere vultum pecoris sui.

Ferdin del Castil.

Hugo Vict.

Probatur ratione.

18 Secundò verò addimus obiectionem illam in numero primo falsum supponere; quia in Societate nulla est regula, quæ absolutè obliget subditos ad confitendum aliquando superiori, non solùm obligatione præcepti, verum nec per modum simplicis regulæ. Quia vbicunque constitutiones de confessionibus faciendis, vel ordinariis, vel extraordinariis loquuntur, semper præscribunt, vt fiant confessori à superiore designato; vel ad summū sub disiunctione, superiori, vel cui ille iniūxerit, & semper intelligitur ordinarias confessiones fieri ordinario confessori designato; in extraordinariis autem sex mensium, & similibus optionem relinqui pœnitenti, vt vel superiori, vel alteri ex designatis ab illo confiteatur. Vnde in regula prouincialis num. 131. sic dicitur. *Si visitatio circa renouationem votorum inciderit, ipse ad excipiendas confessiones generales nostrorum, aliquos Patres probatos, & maturiores designabit, eósque, qui sibi confiteri volent, benignè audiet.* Et idem cum proportione dicitur in regulis Præpositi §. 23. & Rectoris §. 22. Estque hoc consonum modo loquendi constitutionum part. 6. cap. 1. §. 2. vbi dicitur paratos esse omnes debere *ad confessionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur ei, quem superior sibi substituerit, faciendam.* In quibus verbis, non solùm non dicitur confessionem esse faciendam superiori, sed insinuatur potiùs semper debere superiorem substituere aliquem, cui fieri possit, quanuis nunquam excludatur, quin possit subditus eligere superiorem, si velit. Denique tam longè abest Societas à prædicta calumnia, vt nec ipsos consultores superiorum velit designari ad audiēdas nostrorum confessiones; vt habetur in ordinationibus impressis anno 1617. cap. 1. num. 7.

Non tamen regula datur in Societate de confitendo Prælato præter reseruata.

19. Atque hunc morem non solùm probauit, sed etiam sub præcepto imposuit S.D.N. Clem. VIII. in suo decreto de casibus reseruatis religiosorum, vbi sic inquit; *non liceat regularibus superioribus confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserunt, aut ipsimet subditi sponte, aut proprio motu id ab eis petierint.* Quod præceptum intelligendum est, non solùm de confessionibus ordinariis, sed etiam de extraordinariis, siue fiant occasione reditus ex itinere, siue ex regula confitendi generaliter semel, aut bis in anno: tum quia absoluta est prohibitio, & nobis non licet illam restringere: tum maximè, quia exceptio illa, *nisi quando peccatum reseruatum*, &c. firmat regulam in contrarium. Per hoc ergo decretum antiquæ illæ consuetudines in num. 17. allatæ sublatæ sunt: infirmitas enim, & fragilitas horum temporum, hanc moderationem requirit.

Neque in aliqua religione dari valet post decretum Clement.

20. Tandem ex his non erit difficile satisfacere tertio puncto, seu vltimatæ parti difficultatis positæ in fine num. 1. de onere comparendi: de qua multa nobis essent dicenda, nisi in 4. to. 3. p. disp. 30. sect. vlt. latè tradita essent: in eum ergo locū lectorem remittimus, ne inutili repetitione illum oneremus; ibi enim res tota, quæ in Societate obseruatur tractata est, ostensumque est esse doctrinam communem, rationi & praxi Ecclesiæ consentaneam; solùm hîc addo, nonnullos authores censere, vel referre in aliis religionibus, religiosos peregrinantes non posse absolui à reseruatis, donec redeant ad locum vbi est Prælatus, & vt num. 6. attigimus, quando peccatum est reseruatum Prouinciali absenti, sine eius facultate non posse absolui; at hoc grauius onus est: ergo facultas confitendi statim cum illo onere, potiùs est gratia spectans ad suauiorem modum procedendi.

Hoc onus leuius est in Societate quàm in quibusdam religionibus.

CAPVT VI.

Quomodo perfectionem charitatis religio Societatis intendat.

1. CVm finis religionis sit perfectio charitatis, & consequenter ad illum etiam tendant omnia religionis exercitia, fit vt illa maioris momenti sint, magísque propria religionis, quę propinquius ad hunc finem accedunt, illumque immediatiùs operantur. Sunt autem duo charitatis officia, dilectiò scilicet Dei, & proximi. Ad prius officium præcipuè spectant, quæ hactenus in hoc lib. 8. tractauimus: nam diuina charitas, quoad proprios, & elicitos actus erga Deum, maximè operatur, & crescit in operibus internæ meditationis, & contemplationis, prodit autem exteriùs in actus religionis, & diuini cultus, de quibus hactenus dictum est. Solū hîc addere possumus, ad hunc finē charitatis Dei, maximè conferre, vt cæterarū virtutum opera expressè, ac frequentiùs repetita intentione ad maiorem Dei gloriam fiant, & ob hanc causam huius rei studium, & memoriam frequenter in cōstitutionibus Societatis cōmendari, tam in actu signato, vt ita dicam, quā in exercito. Nam

Prima pars tituli de charitate in Deum expeditur.

Hæc charitas frequenti relatione bonorum operum in Dei gloriam promouetur.

Nam in Summario constitut. reg. 10. sic dicitur, *Omnes rectam intentionem habere studeant, non solùm circa vitæ suæ statum, verùm etiam circa res omnes particulares, id semper in eis sincerè spectantes, vt seruiant, & placeant diuinæ bonitati propter seipsam, & propter charitatem, & eximia beneficia, quibus non præuenit; potiùs quam ob timorem pœnarum, vel spem præmiorum, quanuis hinc etiam iuuari debeant, & in omnibus quærant Deum*, &c. In constitutionibus autem passim hoc inculcatur, & vsu ipso docetur, vt in examine cap. 1. §. 6. statim dicitur. *Ratio viuendi iustas ob causas, maius Dei obsequium semper intuendo*, &c. &. §. vltim. *Quod ideo fit, vt vtrinque maiori cum celeritate, & cognitione in Domino nostro procedatur, vt quanto fuerit magis probata singulorum constantia, tanto stabiliores, ac firmiores sint in diuino seruitio, & vocatione prima, ad gloriam & honorem diuinæ maiestatis.* Quod verbum adeò erat familiare B. Ignatio, vt singulis ferè constitutionibus illud repetat, nimirum ad vices vsque 177.

Diuina gloria frequens in ore S. Ignatij.

2\. Atque hanc etiam intentionem maximè commendat Basilius in regulis moralibus reg. 18. afferens verba Pauli, *siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite*, 1. Corinthior. 10. & illud 2. ad Thessalon. *Sicut probati sumus à Deo vt credatur nobis Euangelium, ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra*; quæ verba quotidie versari deberent in corde, & mente religiosorum Societatis, & quæ subdit; *Nec quærentes ab hominibus gloriam, nec à vobis, nec ab aliis.* Imò addit etiam Beatus Pater Ignatius, vt non solùm hæc humana motiua contemnamus, verùm etiam inter diuina, amore potius, quā timore moueamur. Vt enim dixit Basilius regula 4. ex fusior. *Eis, qui ad perfectionem aspirant, præceptis sublimioribus opus est, eisque in quorum expletione vniuersa charitatis Christianæ veritas legitimè absoluitur.* Vnde idem Basilius regul. 137. ex breuioribus, *Bonam* (inquit) *animi affectionem ego esse existimo cupiditatem vehementem placendi Deo, eámque insatiabilem, & stabilem, & constantem.* Hanc verò, addit statim, contemplationem magnitudinis Dei, & recordatione beneficiorum eius comparari. Addere item possumus, necessarium esse frequenter, & in singulis operibus, quoad fieri possit, eam intentionem repetere. Ad hoc autem (vt idem Basilius dixit regula quinta ex fusioribus) necesse est illud Pauli imitari, *nostra conuersatio in cœlis est, quia aliàs nullo modo scopum animi attingemus, Deo videlicet, vt placeamus. Omnis ergo custodia* (subdit inferiùs) *custodiendum est cor nostrum, neque patiendum vt assidua de Deo cogitatio ex animis nostris elabatur, siquidem hæc est ratio per quam erga Deum acquiri charitas consueuit*, &c. quæ elegantissimè prosequitur, & imitatus est Beatus Pater Noster Ignatius 3. part. constitution. cap. 1. §. 26. dicens, *crebrò admoneantur, vt in omnibus quærant Deum, exuentes se quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, vt affectum vniuersum, in ipsarum creatorem conferant, eum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, iuxta sanctissimam, ac diuinam eius voluntatem.* Et hæc sufficiunt de charitate erga Deum, nam cætera (vt dixi) tractata sunt.

Basil.

Basil.

3\. Charitas ad inuicem in Societate commendatur.

Proximorum amor in externis actibus præcipuè versatur, potéstque subdiuidi in operibus charitatis, erga externos, de quibus in libro sequenti dicendum est, & de charitate fraterna inter nos ipsos, de qua hîc præcipuè tractamus. Quantum autem hęc fraterna dilectio in Societate commendetur, intelligi potest ex principio constitutionum Societatis, & Summarij illarum vbi dicitur, *legem charitatis esse, quæ conseruatura est, gubernatura, atque promotura in suo sancto seruitio, hanc minimam Societatem IESV.* specialiter verò in tertia part. constitutionum cap. 1. §. 18. & in Summario §. 42. *Vnio & conformitas mutua quam diligentissimè curanda est, nec, quæ ei aduersantur, permittenda, quo iuncti inuicem fraternæ charitatis vinculo meliùs & efficaciùs possint se diuino obsequio, & auxilio proximorum impendere.* & §. 21. vbi dicitur, *de iis crebrò tractent, quæ ad sui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent, ad ea se inuicem exhortando, & præcipuè, ad vnionem, & charitatem fraternam.* Et §. 22. *Magnopere confert ea munera obire, in quibus magis humilitas, & charitas exercetur*; nec immeritò Beatus Pater Noster Ignatius, in hac vnione, & vinculo fraternæ charitatis præcipuum huius religionis fundamentum posuit, nam hoc etiam fuit primum vinculum status religiosi, qui in illis fidelibus inchoatus censetur, *quorum erat cor vnum, & anima vna, qui habebant omnia communia, & diuidebant singulis, pro vt vniquique opus erat; & ideo, & sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem: gratia magna erat in omnibus illis*, vt Actor. 3. & 4. dicitur.

Ex hac charitate vita religiosa sumpsit exordium.

4\. Consonátque illud Psalmi 132. *Quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* vbi Augustinus ait, peculiari ratione hoc conuenire statui religioso; *Ista enim verba* (inquit) *psalterij, iste dulcis sonus, ista suauis melodia, tam in cantico, quàm in intellectu multa monasteria peperit.* Et infrà, ait, primos, qui hanc vocem audierunt, fuisse Apostolos, & primos fideles, quorum erat cor vnum, & anima vna; *Sed non soli* (inquit) *audierunt. Non enim vsque ad illos solos hæc dilectio, & vnitas fratrum venit, venit enim, & ad posteros ista charitatis exultatio.* Vnde idem Augustinus in sua regula, hoc præcipuum documentum, ac primum inter cætera proponit. *Primum propter quod in vnum estis congregati, & vnanimes habitatis in domo Domini, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.* Basilius etiam in constitution monaster. à cap. 19. cœnobicam vitam commendans, fundamentum eius esse dicit, summam animorum coniunctionem, & vnitatem sine qua, vt inquit Hieronymus) seu Auctor regulæ monialium cap. 1. *Nulla vita est deterior, quàm simul degere corpore, & non mente, & verè infœlices sunt, quibus non inest vna, sed diuersa voluntas. Et sic habere poteritis religionis propositum, si vnanimes in domo Dei habitetis.* Et ob eandem causam dixit idem Hieronymus in regula Monachorum cap. de charitate. *Quidquid diuidit inter fratres, infernus dicendus est.* Vnde elegantissimè Bernardus sermone 29. in Cantica, *Vos* (inquit) *experti estis, & quotidie experimini, quàm bonum sit, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, si tamen in vnum, & non in scandalum; alioquin nec iucundum planè, nec bonum, sed pessimum, ac molestissimum.* Ob hanc ergo causam omnes religionum fundatores, hanc mutuam fratrum dilectionem maximè commendant, vt videre etiam licet in sancto Benedicto cap. 4. regulæ. Sanctus Bonauentura in quæstionibus super regulam quæst. 18. Basilius in constitut. monaster. cap. 2. & 3. ac reliquis; quia communis vita sine hac vnione, nec vtilis esse potest, nec iucunda.

Idem attestantur Patres. D. August.

D. Basil.

Hieron.

D. Bern.

Reg. Bened. Bonau. D. Basil.

***

CAP.

CAPVT VII.

De mediis negatiuis, quibus fraterna charitas, & concordia in Societate conseruatur.

1. AD fraternam charitatem, & vnionem fouendam varia media in Societate introducta & commendata sunt, quæ in 8.p.constitut.cap.1.& aliis in regulis accuratissimè prouidentur; quæ in summam breuem redigemus,& ex iis aliqua, quæ magis propria magísque vtilia videbuntur, pro materiæ qualitate,locupletabimus. In primis ergo supponi debet ea,quæ ex ipsa lege charitatis debita sunt; quæ in media negatiua, & affirmatiua distingui possunt. De negatiuis pauca dicere necesse est, quia plura sunt debita ex obligatione iustitiæ potius, quam charitatis; qualia sunt, nec cogitatione, nec verbo,nec opere, alteri iniuriam facere, vel in re aliqua quempiam lædere. Et ideo de hoc præcepto nihil ferè in constitutionibus, aut regulis statuitur, quia magis ad necessitatē legis,quàm ad consilia perfectionis pertinet. Quia verò pro hominum imbecillitate, aliquid huiusmodi pati contingit,quàm citissimè curandum præcipitur 3.p.constit.cap.1.lit.P.his verbis:*Ferenda non est inter vllos domesticorum perturbatio, vel ira mutua:& si aliquid huiusmodi acciderit,vt statim cum satisfactione debita in gratiam inuicem redeant.* Quæ verba pro regula proposita sunt Præpositis, & Rectoribus in suis regulis num. 32. & 33. consonant Ecclesiastici canones Concilij Toletani XI.c.4.Concilium Vvormaciense c.41.Carthag.IV.c.93.cum aliis apud Gratianum d.90.cap. *Ismael* d.56.

Primum medium negatiuum nō lædere fratrem.

2. Quia verò illi præcipuè charitatem offendunt, qui dissensiones inter fratres seminant, ideo in 8. p.const.c.1.§.5.(quæ est etiam regula 128.Prouincialis)grauissimè cautum est, *si quis dissensionis, vel diuisionis eorum, qui vnà viuunt, inter se, vel cum suo capite autor esse cerneretur,diligentissimè ab ea congregatione, velut pestis, quæ eam potest summopere inficere si præsens remedium non adhibeatur, separandus est.* imò & inter casus reseruatos habetur. Additur verò in declaratione, separationem hanc esse posse, vel ab eo loco transferendo personam in alium, vel à tota Societate,si ad commune bonum conueniret, vt esse posset, quando vel persona incorrigibilis est, vel scandalum adeò est graue, vt aliter sedari non possit; ac denique quo pacto hoc vitium curandum sit, habetur in industriis, pro morbis animę cap.17.Tandem huc spectat regula 30.ex communibus *vt omnes caueant ab illo affectu quo aliæ de aliis nationibus sinistrè sentire, aut loqui solent*, quia nimirum huiusmodi sermones, & quælibet signa talis affectus multum solet charitatem minuere, non solùm ad externos, sed etiam inter religiosos ipsos. Vnde multum magis cauendum est murmurationis vitium; quod maximè discordias parere solet; & ideo Basilius capite 34.regulæ, *ante omnia*(inquit) *ne murmurationis malum pro qualicunque causa in aliquo qualicunque verbo, vel significatione appareat. Quòd si deprehensus fuerit quis, districtiori disciplinæ subiaceat.*

Ad hoc medium spectat primò regula non seminandi discordias.

Spectat secundò altera regula non sentiendi sinistrè de aliis nationibus.

Basil.

3. Ad media item negatiua spectat, quod in regula 31.ex communibus prohibetur.*Nemo præter eos, quibus per superiorem licet,quidpiam aliis iubeat,alióſve reprehendat.*Quæ duas habet partes ad vnionem fraternam ordinatas; sed circa priorem dubitabit aliquis; nam ad religiosum statum maximè spectat, vt omnes sibi inuicem seruiant,& ad hoc parati sint, idque maximè fraternam dilectionem conciliat; ergo ad eandem spectat, quod sibi inuicem etiam iubeant, quia hæc correlatiua sunt. Vnde Basilius in constitution. monaster. cap. 19. loquens de fœlici religiosorum vnione. *Hi* (inquit) *æquabili iure inter se alij aliorum & famuli sunt, & domini, & in inuicta libertate accuratissimam sibi inter se seruiunt seruitutem.* Et Benedictus capite 7. regulæ. *Obedientiæ bonum* (inquit) *non solùm Abbati exhibendum est, sed etiam sibi inuicem obediant fratres, scientes per hanc obedientiæ viam, se ituros in Deum.*

Spectat tertiò regula non iubendi,neque reprehendēdi.

Obiicitur contra priorem partem huius regulæ.

Basil.

Reg. Bened.

Respondeo spiritum obediendi, & seruiendi omnibus in vnoquoque esse laudabilem, & valde conciliare amorem;spiritum autem præcipiendi,& omnem significationem eius;è contra reprehensibilem, ac de se valdè alienare animos. Adeò vt dixerit Bonauentura in speculo disciplinæ 2. part. principali cap. 3. ad religiosam charitatem præcipuè pertinere, se inuicem obsequio, beneficio, & honore præuenire; ita vt si fortasse in aliquo negotio præire cogamur, *non præcipere, sed demonstrare*, quæ agenda sunt, videamur. Itaque ex parte obsequentium omnis subiectio, & seruitus ostendenda est; ex parte verò aliorum,præcipuè si superiores non sunt, omnis iubendi modus,& affectus vitandus est,quia superbiam redolet,& charitatem non conciliat.Et idem Chrysostomus homil.58. ad populum, de antiquis monachis loquens eleganter dixit, *Non potest illorum quisquam audire contumeliam inferens, vel patiens, non imperans, nec cui imperetur, sed omnes ex ministrantium sunt numero.* Et sanctus Benedictus cap. 31. regulæ. *Fratres sic sibi inuicem seruiant, vt nullus excusetur, nisi causa ægritudinis, aut grauis vtilitatis causa.*

4. *Satisfit obiectioni.*

D.Bonau.

Chrys.

Reg.Bened.

Circa aliam etiam partem dubitabit aliquis, quomodo iubeamur alios non reprehendere, cùm cap.4. examinis §.8. doceamur, paratos esse ad aliorum correctionem, debita charitate cooperari. Cumque Christus D. dixerit, *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe illum inter te, & ipsum solum*, Matth. 18. Respondeo aliud esse charitatiuè monere, aliud reprehendere; nam illud potest esse officium, non tantùm æqualium inter se; sed etiam inferioris ad superiorem;vt Diuus Thomas 2. 2. quæstione 33. articulo 4. docet, & eo loco Matthæi intenditur; cùm omnes de fraterna charitate intelligant; hoc verò est vsurpare officium superioris, vel iudicis, quod ad aliam virtutem spectat; itaque monere ex charitate, solùm est, blandè, leniter, & humiliter rem proponere, ostendere, & rogando magis, quàm exasperando expostulare; reprehendere autem est authoritate quadam obiurgare, vtendo aliqua verborum asperitate, quasi in pœnam, & vindictam delicti, quæ ad superiores spectat. Hac ergo ratione reprehensio æqualium inter se prohibetur in nostra regula, vt charitati contraria. Atque eodem sensu Sanctus Benedictus cap. 70. suæ regulæ præcipit, vt nemo audeat alium castigare; reprehensio enim quædam castigatio est, & inter homines prudentes non parum grauis. Sic etiam Ioannes de Capistrano c.5. *Nullus* (inquit) *audeat alium increpare, nisi authoritatem habeat vigore sui officij.*

5. *Obiicitur contra posteriorem partem eiusdem regulæ.*

Respondetur.

D.Thom.

Reg.Basil.

Ioan.de Capist.

Adde quòd etiam superiores ipsi monentur,vt in reprehensionibus paternam lenitatem, & moderationem seruent, ita vt si fieri posset, non tam reprehendere, quàm rem ostendere videantur

6. *Data responsio à fortiori roboratur.*

tur, iuxta illud Pauli Galat. 6. *Vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritui lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.* De qua re optimè Concilium Toletan. XI. cap. 7. *Plus* (inquit) *ergo corrigendos agere debet beneuolentia quàm seueritas, plus cohortatio, quàm commotio, plus charitas, quàm potestas.* Si ergo in superioribus ipsis tanta moderatio in reprehensione requiritur, cæteris inter se quoad hoc æqualibus, meritò omnis reprehensio interdicitur, quanuis fraterna monitio commendetur, quæ tamen à senioribus, licèt Prælati non sint, maiori quadam authoritate, & charitate fieri potest sine acerbitate, tamen quæ reprehensionem simpliciter efficiat, vt regula, & charitas meliùs seruentur.

7. Ad eundem charitatis finem referendum est, quod in reg. 28. ex communibus ordinatur, *Nullus cum alio contendat, sed si qua in re nobis est diuersa sententia, eáque videtur manifestanda, rationes modestè, & cum charitate afferantur, eo animo vt suus veritati sit locus, non vt in ea re superiores videamur.* Cum hac regula consonat, quod 3. part. constitution. capite primo §. 18. & in Summario constitut. §. 42. *Idem sapiamus omnes; idem omnes dicamus, vt Apostolus admonet. Doctrinæ igitur differentes non admittantur, nec verbo in concionibus, vel lectionibus publicis, nec scriptis libris. Imò & iudiciorum de rebus agendis diuersitas, quæ mater esse solet discordiæ, & inimica vnionis voluntatum, quantum fieri potest, euitari debet.* In quibus regulis non solùm exterior contradictio, vel contentio, sed etiam interior dissensio cauenda dicitur, nec tantùm in practicis iudiciis, sed etiam in doctrina, & speculatiua scientia. Tria ergo prohibentur; contrarietas opinionum, exterior contentio, & contradictio verborum in eis, dissensio in iudiciis de rebus agendis.

Spectat 4. regula non contendendo cũ alio, opinando, disputando, practicè iudicando.

8. De primo, est quidem recepta sententia opinionum diuersitatem, per se non esse charitati contrariam. ita Diuus Thomas docet 2. 2. quæstione 28. articulo tertio, ad secundam, vbi ex Aristot. 9. Ethic. capite 1. & 3. adducit concordiam in opinionibus non pertinere ad amicitiam. Vnde infert, nihil prohibere aliquos inter se habere charitatem habentes, in opnionibus dissentire, nec hoc repugnare paci; *quia opiniones sunt in intellectu, qui præcedit appetitum, qui per pacem vnitur:* Sed licet hoc verum sit, vsus ipse, & praxis ostendit opinionum diuersitatem, & frequentem contradictionem, non parum obesse vnioni charitatis, & sæpe discordiã parere cap. vltim. 90. d. & ad minimum remittere feruorem, & perfectionem eius minuere; vel quia licet opiniones pertineant ad intellectum, vt Diuus Thomas ait, tamen multum pendent ex affectu, & pia affectione voluntatis, & quoad hoc opinio est posterior voluntate. Vnde timeri potest, ne opinionum varietas ex defectu vnionis voluntatum proficiscatur. Vel quia opinionis contradictio apprehenditur, vt diminutio quædam propriæ æstimationis & famæ; quæ occasio est, vt affectus ad alium minuatur. Vel denique quia hæc contrarietas sæpe prouenit ex quadam æmulatione, circa doctrinæ propriæ existimationem, & honorem, atque alia humana commoda, quæ inde proueniunt. Hinc Abbas Iosephus apud Cassianum collat. 16. cap. 8. *Quemadmodum* (ait) *carnales adhuc & imbecilles fratres ob vilem, terrenámque substantiam, inimicus ille disiungit: ita etiam inter spirituales gignit pro intellectuum diuersitate discordiam.* Ad eundem modum sancti Ambrosij in epistol. ad Roman. cap. 14. exponit; propter pugnas opinionum tollendas scriptum fuisse caput illud ab Apostolo, *Disceptationes* (ait) *erant inter eos, quas Apostolus concordiæ, & saluti studens diuina disputatione confutat.* Multo ergo magis ab his dissensionibus cauere debent, qui perfectam charitatem fraternam concupiscunt, prout etiam cautum est in 5. congreg. decreto 31.

Opinionum dissensio, quomodo officiat charitati. D. Thom. Arist. Cassian. D. Ambr.

9. Quia verò humana conditio non fert vt in his rebus, quæ sub finem, aut scientiam non cadunt, omnino diuersa ingenia consentiant, ideo per hãc regulam non præcipimur nullam inter nos habere opinionum diuersitatem, *sed vt doctrinæ differentes non admittantur.* Quod in primis intelligitur, quoad doctrinam solidam, magísque in Ecclesia approbatam, in ea enim non debet admitti diuersitas inter nostros, cum nouæ opiniones tali doctrinæ repugnantes admittendæ non sint, vt in declaratione litera O. dicitur citato loco constit. Deinde in opinionibus (vt ibidem dicitur) in quibus Catholici Doctores variant inter se, vel contrarij sunt, curandum est, vt conformitas etiam in Societate sit, vtique quoad fieri possit. Tertiò intelligo præcipuè intentum, ac necessarium esse, vt hæc diuersitas (si qua sit) non sit in toto corpore doctrinæ (vt sic dicam) ita vt videantur esse inter nostros quasi scholæ contrariæ; hoc enim maximè solet animorum diuisionem efficere.

Quo modo etiam officiat si exterius prodeat contentiosè disputando. Primò. Secundò. Tertiò.

10. Illud etiam maximè ex vi illius regulæ, videtur intentum, vt diuersitas doctrinæ, quæ ex affectu, & directa voluntate procedit, nulla ratione permittatur: námque ex instituto doctrinam alterius oppugnare, indicium vehemens est dissentientis potius voluntatis, quàm intellectus, & ideo non potest non nimium nocere charitati. Tandem ad obseruationem huius regulæ maximè pertinet, vt non cum offensione alterius eius doctrina oppugnetur in publicis lectionibus, concionibus, aut scriptis libris: hoc enim est, quod non solùm alterius animum offendit; sed etiam scandalum maximè inferre solet, præsertim si acerbè, & contentiosè fiat; vnde præ oculis habenda est illa Nazianzeni sententia orat. 26. de moderatione in disputationibus habenda, *Turpe est profectò in veste, ac vestitus ratione, non sublimiorem, sed vtiliorem eligere, ac genuum callo, lachrymarum fontibus, ieiuniis, vigiliis, chameuniis, labore, atque omnis corporis maceratione humilitatem præ se ferre, ac propriam imbecillitatem agnoscere: in diuinis autem disputationibus principatum, & tyrannidem sibi vendicare, nec cuiquam omnino cedere, verùm supra omnes legis Doctores supercilium efferre, vbi humilitas, non solùm gloriam habet, sed etiam securitatem.*

Diuersitas doctrinæ ex affectu nata, maximè vetatur à reg. Nazianz.

11. Non satis verò est in doctrina vnitatem procurare, nisi etiam in rebus agendis iudiciorum diuersitatem euitemus: Quia *solet esse mater discordiæ, & inimica vnionis voluntatum.* Hæc enim dissensionis occasio, frequentiùs, & generaliùs in iudiciorum diuersitate circa res agendas, quàm in doctrina occurrit, éstque magis perturbationibus exposita; quia non solùm inter doctos, sed etiam inter indoctos, & inter magnos, & paruos inuenitur, & in singulis ferè rebus, & actionibus interuenire potest: & ideo soler esse maius dissensionum seminarium, eóque efficacius, quo maiori affectu in his humanis rebus, & exterioribus actionibus versamur. Quod eleganter exaggerat Bonifacius Papa, relatus in Clem. *Dudum*, de sepultis, vbi inter alia (inquit) *Dissensiones, & scandala prauis actibus aditum præparant, rancores, & odia suscitant, & illicitis moribus ansam præbent.* Hæc enim

Quo modo tandem officiat diuersitas iudiciorum in practicis.

Hęc enim discordia, & animarum amaritudo, maximè augeri solet per verborū cōtentionē. Diuersitas enim iudiciorum (vt suprà numero 9. dicebam) adeò humana est, vt si lenitate, & moderatione verborum, animíque modestia proponatur, neminem prudentem offendat; at contentio, temeraria contradictio, & pertinax propriæ sententiæ, defensio, plurimum lædit: & ideo hoc votum nobis maximè vitandum proponitur. Quod fuisse Pauli consilium ad Roman. 14. dicentis; *Quæ pacis sunt sectamini*, exponit ibi Ambrosius dicens; *Quoniam disceptatio discordiam parit, ideo vt pacifici esse possimus à contentione edendi, & non edendi dissimulare nos docet.* Nazianzen. autem etiam in rebus leuioribus ab huiusmodi vitio abstinere nos iubet, in supra citata oratione dicens; *maximè ita comparatum est, vt omnis sermo contentiosus, & cum ambitione coniunctus sit, quo ad contendendum de rebus grauioris momenti prouehamur; proinde curæ nobis esse debet, vt quemadmodum pueros in primis moribus, & prima institutione fingimus, vt insequentis ætatis improbitatem fugiant: ita nos ne in leuibus quoque, paruique momenti disputationibus audaciæ atque ineptiæ significationem præbeamus, ne ea tandem diuturna consuetudine in maioribus abutamur*, sic etiam Augustinus in libro primo contra Academic. cap. 3. Adolescentes inquit assuefaciendos esse, ne quod semel dixerint, pertinaciter defendant; inde enim contentiones maximè oriri solent. De quo videri etiam potest Hieron. dialog. 1. contra Pelag.

D. Ambr.

Nazian.

D. Aug.

Hieron.

12. Hæc diuersitas magis à religiosis vitanda. Præcipuè verò de religiosis Basilius in regula 49. ex fusioribus sic ait; *Quotiescunque aliqui inter se de re aliqua collidunt dissidentes, & corrixantes, eos nequaquam inter se pugnaciter nimis contendere debere, sed controuersiæ decisionem superioribus reseruare.* Augustinus verò in regula cap. 29. & 34. *Lites*, ait, *nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca.* Maximè verò vitium hoc contentionis exaggerare videtur Ioann. Climacus gradu 4. de obedientia post medium, dum ait: *Is, qui dum loquitur, verbum suum, quanuis illud sit verum, firmare voluerit, sciat se diaboli morbo ægrotare.* Non enim loquitur de confirmatione per iuramentum, quæ longè solet esse à religiosis, sed de contentiosa affirmatione, quæ ex superbia oriri solet, quam vocat dæmonis ægritudinem. Vnde subiungit, *Quòd si cum suis æqualibus colloquendo id facit, fortasse aliquando maiorum increpatione curabitur: sin verò in maiorum, & sapientiorum sermone contra sententiam pertinax in sua opinione perseuerat, humana arte nunquam sanari poterit.*

D. Basil.
D. Aug.

Ioan. Clim.

13. Adhortatio. Cauere ergo debent, qui in suis sententiis, & iudiciis nimis tenaces sunt, faciléque aliis contradicunt, ne ab eo charitatis vinculo, quod Societas postulat, declinent, & paulisper deficiant: Si enim haberent cor vnum, & animam vnam cum omnibus, non facilè ab eis dissentirent; vt enim eleganter dixit Chrysostomus homilia 58. ad Popul. de hac monachorum concordia, *cum omnibus sit vna anima, qualiter hæc ipsa contra seipsam insurgeret.* Porrò pro hoc vitio contentionis, tam in speculatiuis, quàm in practicis curando, videndum caput 16. industriarum, ad superiores Societatis.

Chrysost.

14. 2. Medium principale etiam negatiuum ac per contrarium extremum. His adiungere possumus medium aliud, quo vitium per contrarium extremum veræ fratrum dilectioni repugnans cauetur: nimirum priuatæ affectiones, & nimiæ familiaritates, ac singulares amicitiæ fratrum, seu religiosorum inter se: De quo pauca inuenio in toto Societatis instituto expressè, & in particulari tradita esse, licèt multa sint generaliter constituta, in quibus consilium à fortiori includitur. Quale est illud quod in examin. cap. 4. §. 7. & in Summario constitutionum §. 8. habetur. *curandum est, vt omnem carnis affectum erga sanguine iunctos exuant, ac illum in spiritualem conuertant, eósque diligant eo solùm amore, quem ordinata charitas exigit*, &c. Si enim de parentibus, & fratribus omnibúsque consanguineis hoc præscribitur, multo magis de qualibet humana, seu carnali amicitia coniunctis, intelligendum est. Est ergo generalis regula Societatis, vt neminem diligamus, nisi eo amore, quem ordinata charitas exigit; priuatæ autem amicitiæ, etiam inter fratres spirituales, multum derogant huic ordini charitatis, vt ostendemus; ergo, &c.

A

mum ne sint nimiæ familiaritates. Sumitur hoc mediū ex c. 4. exam.

15. Sumitur etiam ex p. 3. const. c. 1. Præterea in eodem Summario §. 27. ex part. 3. constitut. cap. 1. §. 26. ita præscribitur; *in omnibus quærant Deum, exuentes se, quantum fieri possit, amore omnium creaturarum, vt amorem vniuersum in ipsarum creatorem conferant, eum in omnibus amando, & omnes in eo, iuxta sanctissimam, ac diuinam ipsius voluntatem.* Per hanc ergo regulam apertè prohibetur omnis priuata amicitia, quæ ex diuina charitate non descendat: nam si in illa fundata fuerit, iam priuata non erit, vt declarabimus. Ad hæc in eodem Summario §. 43. ex part. 10. constitut. §. 11. inter media maximè necessaria ad charitatem fraternam, hoc ponitur: *In Societate non sentiatur animorum propensio ad alterutram factionem, quæ esset fortassis inter Principes, vel Dominos Christianos, sed sit potius quidam vniuersalis amor, qui partes omnes (licèt sibi inuicem contrariæ sint) in Domino nostro complectatur.* Nam reuera non solùm ad pacem cum ipsis externis conseruandam & vitanda scandala, sed etiam ad vitanda inter ipsos fratres dissidia, est hoc consilium necessarium; quia dum vnus vni factioni, & alter alteri afficitur, inter se disiungi necesse est: ergo à fortiori, omnis priuata affectio, quæ diuisionem respectu aliorum, & consequenter scandalum charitati contrarium afferre potest, cauenda est. Et ideo inter ea, quæ in reddenda superiori ratione conscientiæ aperienda proponuntur, in particulari instructione de ea re, vnum est; *An alicui sit plus familiaris quàm aliis*, & in capite octauo, industriarum numero nono quomodo vitium hoc curandum sit apprimè traditur.

B

Item ex p. 10. constit.

C

D

16. Basil. Est de hac re egregia constitutio 30. Sancti Basilij inter monasticas constitutiones, quàm hîc ferè totam referre libet, quia singula verba grauissima sunt, & ad nostrum propositum confirmandum aptissima. *Charitatem* (inquit) *mutuam inter se fratres habere debent, non ita tamen, vt duo tréŝve seorsim à cæteris sodalibus inter se coëant, quandoquidem hoc non charitas, sed diuisio, & seditio, & eorum, qui inter se coëunt, improbitatis iudicium; si enim communis decus disciplinæ charum haberent, qui tales sunt, sine dubio communem, æqualémque aduersus omnes charitatem tenerent. Si verò ipsa à reliquis sua sponte, abscissi disiunctique in cœtu, cœtum efficiant, vitiosa huiusmodi amicitiæ conciliatio est, & diuersam quandam à communibus institutis rem esse oportet, quæ hos inter ipsos conciliet; atque hoc profectò nihil est aliud, quàm contra veterem disciplinæ stabilitatem, constantiámque innouatio.* Et postea subdit, *Qui hoc vitio laborat, si post debitam correctionem non emendetur, vt omnium pestilentia contacta ab reliquo ouili segregandus, ne in reliquos quoque morbi contagionem transfundat.* Eandem doctrinam multis in locis idem Basilius commendat, atque exaggerat. Nam regula 34. ex fusioribus

E

ribus, amorem hunc priuatum *vitiosum* appellat, *vitium maximè infame, quo mutua & concors conspiratio, quæ ex charitate nasci consueuit, distrahitur, & in eius locũ suspiciones prauæ, æmulationésque atque obtrectationes clàm arrepunt.* Idem sermon. de Abdicatione rerum circa med. vbi ob custodiam etiam, & cautelam pudicitiæ, & honestatis hoc maximè cõmendat, & concludit, *Crede mihi quoniam fraternè tibi, atque ex intimo animi recessu loquor.* Serm. autem 1. de institut. monaster. versùs finem, pro charitatis necessitate hanc legem constituit. *Non patitur charitatis lex aliquas coiri seorsim amicitias, aut sodalitates.* Et subdit rationem, *Quia fieri non potest, quin affectiones istæ, quæ in hanc potius, quàm in illam partem propendent, plurimum incommodent communi omnium concordiæ.* Et qui in hoc delinquit (B) (subiungit inferiùs:) castigandum esse vt iniurium publicæ charitati, si quidem in eo quòd quis aliquem vnum plus diligit, facile indicat reliquos se in amore inferiores habere.

17. Suam doctrinam tẽperat Basil.

Hanc verò doctrinam ita moderatur idem Basilius sermone 2. de institution. monachor. *vt licèt æqualis, & similis charitas aduersùs omnes tenenda sit, vnicuique tamen, pro cuiusque decoro, honos habeatur.* Et sicut in naturali corpore omnia membra quædam æqualitate diligimus, & dolore carere procuramus, magis autem illa, quæ nobiliora, & vtiliora sunt: *Sic quoque* (ait) *in cuncto conuentu, cùm æqualiter misericordia ex malis cuiusque moueamur, & similiter charitate aduersùs omnes simus propensi: nihilominus tamen iis, qui vtiliores sunt, maiorem vt æquum est, honorem habeamus.* (C) Quocirca hæc charitatis amplitudo, & æqualitas, ordinem debitum, iustámque distributionem non excludit, vt iterum capite sequenti numero 4. in simili attingemus: imò eius perfectio, & conseruatio non minus ex hac difformitate (vt sic dicam) quam ex illa vniformitate consurgit. Nam sicut ex priuatis affectionibus inordinatis oriuntur suspiciones, inuidiæ, obtrectationes, & similia vitia, quæ charitatem lædunt, ita ex indebita parilitate ordo confunditur, & virtus debito honore, ac præmio priuatur, vnde fieri solet, vt eius studium remittatur. Atque ob eam rem iudicio omnium sapientium non minus necessaria est ad fouendam charitatem, iusta distributio, quàm communis beneuolentia. (D) Vnde idem Basilius in regul. breuior. in 170. cum interrogatum esset, Nunquid eodem loco habendi sint, quorum in rectè factis maior, & quorum minor vigeat industria. Respondet afferendo Christi & Pauli verba: ille enim Luc. 7. dixit, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & cui minus dimittuntur, minus diligit.* Et Pauli 1. Timoth. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt, maximè qui laborant in verbo, & doctrina*; & concludit, *Hoc rectum arbitror, vt in omnibus, qui istiusmodi sunt, seruetur.* Quod latè etiam docet Cassian. collat. 14. cap. 16. exemplo Christi Domini Ioannem specialiter diligentis id confirmans. Non igitur omnis amor, qui ad quosdam maior sit, quàm ad alios in religione reprehenditur; sed ille qui modum excedit, ideóque (E) singularis, ac priuatus, quasi per antonomasiam dicitur.

Basil. *Cassian.*

18. Nimiæ familiaritatis vnum indicium.

Indicia autem talis amoris sunt: primò, si ratio maioris amoris non sit, aut maior Dei gloria, & honor, vel maior religionis, aut animarum vtilitas, aut maior virtus, & sanctitas, quæ in tali persona cernitur; quidquid enim ad hæc motiua non reducitur, alienum est ab ordine charitatis religiosæ: adeò vt Basil. dict. serm. 2. de

Basil.

(A) instit. monast. dicat etiam sanguinis coniunctionem, quantumuis propinquam, in religiosa charitate non spectandam, sed pro nihilo habendam esse. Secundò si talis affectio ad vnum aliquem, auertit aliquo modo animum ab aliorum dilectione, ita vt vel eorum consortia, & conuersationem, quam communis charitas postulat, declinet; aut molestè ferat; aut eorum necessitatibus non ita libenter subueniat; signum apertum est excelsum illum, non ex ordine charitatis, sed ex priuata affectione oriri. Tertiò ex aliis affectibus planè cognoscitur: nam charitatis amor est ordinatissimus, & non nisi debito tempore, & loco, sine cuiusque offensione ostenditur. Si ergo affectio illa inclinat ad tempus otiosè terendum, vel ad aliquid aliud, quod perfectioni, ac regulæ consentaneum non sit; priuata affectio est, non charitatis debitus amor. Vnde maximè læditur charitas, vt Basil. suprà egregiè prosequitur, quando sine manifesta causa, plus vni quàm alij tribuit, vel si munerum, aut honorum distributio, sine debita proportione fiat. Nam licèt vnusquisque religiosus, quantum in se est, debeat omnia contemnere, & viliorem gradum appetere; tamen respectu aliorum, singulorum merita spectanda sunt, & debito honore, & amore prosequenda: quod maximè ad superiores spectat, à quibus grauiùs charitas offenditur, quando priuatis affectionibus, & non iuxta vniuscuiusque facultatem, ac merita, habita communis vtilitatis ratione, labores & honores singulis distribuunt, vt optimè attigit idem Basil. regula 303. ex breuioribus.

Alterum. *Tertium.* *Basil.*

CAPVT VIII.

De mediis positiuis quibus fraterna charitas in Societate conciliatur.

1. Veniamus ad alia media, quæ non in prohibitione, sed in actione consistunt, & ad eundem finem conciliandi charitatem fraternam ordinantur. Quæ partim interna esse possunt, partim externa. Illa generaliora sunt, & ex interno spirituali profectu maximè pendent; huiusmodi est quod 8. part. constitut. cap. 1. §. 8. dicitur, *præcipuum vtriusque partis vinculum, ad membrorum inter se & cum capite suo vnionem, est amor Dei, ac Domini nostri Iesu Christi, cum cuius diuina, & summa bonitate, si superior, ac inferiores valde vniti fuerint, perfacile inter seipsos vnientur.* Vnde quia hoc vinculum oratione, ac meditatione maximè crescit, iuxta illud Psal. 38. *In meditatione mea exardescet ignis,* ideo sine dubio hæc est certior, & solidior via ad hanc vnitatem obtinendam. Sic etiam reduci ad praxim optimè poterit quod part. 3. constitut. cap. 1. §. 4. dicitur, *Atque ita fiat, vt se mutuò considerantes omnes in deuotione crescant, Deúmque ac dominum nostrum laudent, quem quisque in alio, vt in illius imagine agnoscere studeat.* Quæ regula sumpta videtur ex reg. 5. Augustini, quam statim num. 3. referam, éstque ad rem præsentem optima: quia nihil ita cõciliat erga aliquem veræ charitatis amorem, quàm singularia virtutum ornamenta, & Spiritus sancti dona in eo conspicere, eumque vt Dei imaginem, optimis gratiæ coloribus depictũ, contemplari. Si ergo omnes; & in seipsis studeant in his virtutibus & donis crescere; & in aliis ea frequenter considerare, eósque (vt ibidem dicitur) tanquam sibi superiores in animo ducere, & de

Hæc media quædam sũt interna, vt vnio cuiusque nostrũ in Christo. *Itẽ oratio.* *Item consideratio donorum in aliis.*

& de illorum spiritualibus bonis gaudere, Deoque gratias agere mirum profectò in modum, mutua inter eos charitas crescet.

2. Quædam verò sunt externa, partim generalia, vt obedientia, paupertas, &c.

Exteriora media quædam etiam generalia sunt, & ad alias virtutes pertinent. Huiusmodi est quod de obedientia ad hunc finem commendatur in 8. part. constit. cap. 1. §. 3. & sequentibus. *Huiusmodi vnio* (dicitur ibi) *magna ex parte per obedientiæ vinculum conficitur.* Simile est paupertatis & humilitatis medium de quo ibidem §. 8. dicitur, *Ad vnionem maximè iuuabit rerum temporalium contemptus,* &c. inter temporalia namque honores, & dignitates, æquè ac diuitiæ, corporalésque commoditates computantur; nec minus illorum, quàm horum bonorum contemptus ex Dei charitate sequitur, vt citatus §. 8. loquitur; peculiariter verò paupertatis medium, vt pote religiosi ratione voti propriissimum, quod luculenter tradidit Basil. in constit. monast. cap. 19. *vbi* (inquit) *omnia communia sunt, animi, mentes, corpora, & ea omnia, quibus necessariò ad victum, cultúmque vtimur, communis Deus, communis pietatis mercatura, communes latores,* &c. Idem prosequitur cap. 35. & Cassian. collat. 16. c. 6. afferens in Actor. 4. *Erat illis cor vnum, & anima vna.* Et statim subditur, *Et erant illis omnia communia.* Chrysost. lib. 3. contra vitup. vitæ monast. & orat. de S. Philogonio, & alia congerit Gratianus 12. q. 2. cap. *dilectissimis,* cum aliis. (Basil. — Cassian. — Chrysost. — Gratian.)

3. Partim specialia vt vniformitas in mundi modo.

Alia verò sunt magis specialia, quale in primis est, quod in eodem §. 8. subiungitur, de vniformitate, & conformitate in omnibus rebus etiam externis, vt in vestitu, victu, omníque viuendi modo; similitudo enim est causa amoris; & hæc vitæ vniformitas, ac communis consensio, maximè ad animorum vnitatem iuuat. Vnde August. in Reg. cap. 5. *Omnes vnanimiter, & concorditer iuuant*; ac si diceret, vt iuuant concorditer, necesse est, vt viuant vnanimiter. Et subdit, *& honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti estis.* Quia Deus solus est *qui habitare facit omnes vnius moris in domo,* vnde hæc vniformitas maxima facit, vt Deus in omnibus recognoscatur, & consequenter, vt omnes in Deo maximè vniantur. Huc spectat mensa communis, quæ adeò in Societate communis est, vt nullus quantumuis grauis, & antiquus, siue superior, siue doctior, siue cuiuscunque alterius conditionis ab illa excipiatur, nisi ægritudinis causa, solo dempto Generali, cui ob graue pondus occupationum aliásque causas, hoc singulariter concessum est in Congreg. 3. generali c. 5. imò & in 7. Congreg. decreto 7. commendatur maximè P. Generalis propensio, quam ipsi congregationi significauerat, ad tollendam priuatam mensam, quod etsi non obtinuit, facto tamen ipso, se illa priuauit. Quam communitatem antiquorum monachorum maximè commendat Chrysost. l. 3. contra impug. vitæ monast. *Cuncta* (inquit) *illis communia sunt, mensa, domus, indumentum, & quod sanè mirabilius est, vnus etiam, idémque animus omnibus est*; indicans illam externam vnitatem multum ad hanc animorum vnitatem conducere. (August. — Chrysost.)

4. Quomodo victus seu mensa communis.

Nec mensa solùm dicitur communis in loco, & tempore, sed maximè in vsu ciborum, nam iidem omnibus absque singularitate apponi debent, de quo Chrysost. hom. 58. ad Populum de religiosis loquens, *vna mensa & ministerium suscipientibus, & exhibentibus, eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, eadem vita. Et quid miraris* (subdit) *quòd vna sit omnibus dieta, vestis, & mensa, quippe cùm omnibus sit vna anima.* Et ob hanc causam omnis etiam singularitas in communi mensa cauetur, quia solet valde pusillorum animos offendere, & consequenter charitatem perturbare, vt optimè docet Bernard. sermon. 30. in Cantica. Quanquam hoc impedire non debeat, vt præcedenti cap. numero 17. in simili dixi, quominus necessitatibus omnium, cum proportione subueniatur, iuxta illud, *diuidebatur singulis, prout vnicuique opus erat:* nam hoc ipsum charitas ipsa desiderat. Vnde Benedict. cap. 34. Regulæ, *Non dicimus* (inquit) *vt personarum* (*quod absit*) *acceptio sit, sed infirmitatum consideratio: vbi qui minus indiget, agat Deo gratias, non contristetur; qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia, & ita omnia membra erunt in pace.* Et S. August. c. 11. Reg. *Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet aliis molestum esse, nec iniustum videri, quos fecit aliqua consuetudo fortiores: nec illos fœliciores putent, quòd sumunt, quod non sumunt ipsi, sed sibi potius gratulentur, quia valent quod non valent illi.* (Chrysost. — Bernard. — Reg. Bened. — D. August.)

5. 2. Principale mediũ mutuæ charitatis, ægrotantium cura.

Huc accedit singularis ægrotorum, & infirmorum cura, quam nostra Societas profitetur, quæ illi quidem singularis non est. nam religiones omnes in ea splendent, & ab omnium fundatoribus maximè commendatur. Basil. cap. 19. constit. monast. *vbi* (dicit de vita cœnobitica) *qui infirma corporis valetudine est, complurium animos imbecillitatis suæ participes habet: qui verò animo æger est, & affligitur, etiam complures præsto sunt, à quibus curetur, à quibúsque quotidie erigatur*; significans sub hac ægrotantium cura, omnia misericordiæ opera comprehendi, quibus fratres sibi inuicem subuenirent, nunc infirmum curando, nunc afflictum consolando, nunc laborantem adiuuando, nunc etiam labantem confortando, aut iam lapsum corripiendo, & erigendo. Vnde in regulis moralibus in 41. cap. 2. lenitatem, & facilitatem circa infirmos valde commendat. Et in regulis breuioribus in 155. ait, ministrandum esse infirmis; *vt fratribus Domini.* Præterea D. August. in sua regula sæpiùs hanc infirmorum curam commendat; cap. 13. 28. 30. & 40. Et optimè S. Benedictus c. 36. *Infirmorum cura ante omnia & super omnia adhibenda est, vt sicut reuera Christo, ita eis seruiatur.* Et infrà, *cura maxima sit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur,* &c. Quod confirmauit Innocentius III. in cap. *cùm ad monasterium*, de statu monachorum. Eidem rei prouidit S. Pachomius in sua regula. cap. 20. 22. & 23. vbi sunt illa verba notanda. *Dabunt ei omnem abundantiam, vt in nullo frater languidus contristetur.* Cui consonat, quod in procemio ad illam regulam de Ægyptiis monachis refert Hieronymus, *Ægrotantes miris sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis.* Et idem sumitur ex S. Dorotheo doctr. 18. de vita rectè instituenda. (Basil. — D. August. — Reg. Bened. — Reg. Pacho. — D. Hieron. — Doroth.)

6. Simulata quorundam infirmitas non debet, retardare ab hoc medio.

In regula S. Francisci nihil inuenio de hac re expressum, tamen certum est eundem fuisse illius eximij sancti Spiritum, quem copiosè declarauit S. Bonauent. lib. de sex alis Seraphim. cap. 4. tom. 2. Opuscul. in fine. Vbi inter alia optimè aduertit, non esse aliquibus denegandum infirmitatis subsidium, eo quòd aliqui, vel ex illusione, vel ex malitia, interdum decipiant, sed potiùs subueniendum esse omnibus, ne boni, & verè indigentes fortasse patiantur. Et ideo etiam prudenter præcipit D. Augustinus Reg. 28. *Si latens est dolor in corpore famulo Dei dicenti quòd sibi doleat, sine dubitatione credatur, sed tamen vtrùm sanando illi* (D. Bonau. — D. August.)

illi dolori, quòd delectat expediat, medicus consulatur. Præterea in Concilio Aquisgran. sub Ludouico Imperat. cap. 42. Clericis, seu Canonicis regularibus, hæc regula maximè commendatur. Item Lupus in regula monachorum ex S. Hieronymo cap. penult. *Si quis* (ait) *cœperit ægrotare, transferatur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confoueatur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* Et in Regula Monacharum cap. penult. sub nomine eiusdem Hieronymi dicitur, *summopere seruetur in vobis vt erga infirmantes sorores cum sollicitudine, omnis exhibeatur cura*, &c. quæ optimè prosequitur.

Lupus.

7. In hoc igitur maximè studet Societas antiquos Patres religionum imitari, & hoc medio beneficentiæ, & misericordiæ erga infirmos charitatem fraternam conciliare. Ideo in 3. p. constit. c. 2. §. 6. cum declaratione dicitur, vt ægrotorum magna cura habeatur: idque Præposito in suis regulis §. 65. & Rectori §. 56. maximè commendatur, éstque particuliare officium Præfecti sanitatis, qui in suis regulis, & infirmarius etiam in suis, accuratè de hoc instruuntur, & monentur. & Prouincialis in cap. 15. suarum regularum monetur, vt dum visitat, interroget, an cum infirmis, & hospitibus debita charitas exerceatur, quod etiam inuenitur in constitutionibus Minorum Guillelmi Farinarij cap. 4. Præterea in Summario constit. §. 46. omnibus iniungitur; vt de rebus ad salutem sibi necessariis superiores certiores faciant, ne fortasse ob ignorationem eorum aliquid patiantur. Et in sequentibus regulis, variis modis cura subditorum in hac parte superioribus commendatur. Item in regulis communibus 16. & 17. & in 29. omnes instruuntur quomodo ægrotos inuisere, exhilarare, & consolari debent. Quod etiam commendat Bonau. in Regula nouitiorum c. 7. & ab antiquis religiosis fuisse valde obseruatum colligitur ex Dorotheo supra doctr. 14. & Sozomeno lib. 6. Histor. c. 31. Ac denique, quod caput est, vsu, & consuetudine ita est hoc charitatis officium in Societate susceptum, vt tam superioribus erga subditos, quàm subditis inter se, nullum maiori affectu exerceri videatur: quod à parente suo Ignatio, non solùm verbo, sed etiam exemplo didicerunt, vt in vita eius refertur lib. 5. cap. 8.

Dictũ mediũ studiosè obseruat Societas. — *Guill. Far.* — *D. Bonau.* — *Doroth. Sozom.*

8. Aliud medium superiori simile est, fratrum sociorúmque ad nostra domicilia vndique diuertentium hospitalitatem cum omnibus signis, & operibus beneuolentiæ & charitatis. Quod quidem verbis satis commendatum est in Societatis regulis, multo verò magis vsu receptum, & amplificatum. In constitutionibus enim nihil de hac re expressè habemus, sed supponitur vt clara, & præsertim in 4. p. c. 2. lit. F. & 6. p. c. 2. lit. D. significatur, non solùm nostros peregrinos humanissimè tractandos esse, dum in loco aliquo versantur, sed etiam vestes & viaticum, si indiguerint, eis esse præstandum; neque hoc posse esse paupertati contrarium, si charitati videatur necessarium; tamen in regula 82. Præpositi, & 80. Rectoris distinctiùs ita præscribitur: *charitatem magnam exhibeat erga alios de Societate per Collegium transeuntes, eósque amanter hospitio excipiat: ac meminerit se aliquo viatico, aut eleemosyna eos, si indigerent, iuuare posse. Curet item diligenter dirigere, ac iuuare expeditiones hospitum, qui negotiorum causa, domi versantur.* Et in regulis Prouincialis cap. 15. in visitatione, specialiter proponitur, vt inquirat, An erga nostros hospites debita Societatis charitas, &

3 Medium hospitalitas erga fratres.

A cura exerceatur. Vnde colligitur officium hoc in vnoquoque Societatis domicilio, ad totam in vniuersum Societatem extendi, sine vlla nationum vel prouinciarum distinctione, absque personarum acceptatione, vel limitatione, siue professi sint, siue nouitij; siue sani, siue infirmi; siue noti, siue ignoti, ad omnes magna charitas exhibenda est.

Quæ inprimis in ipsa receptione ostendenda est; quæ esse debet cum externis signis maximæ amicitiæ, qualia exhiberi solent de more regionis, à grauibus inter se amicis, aut etiam consanguineis. Et ideo cùm in regula 34. ex communibus cautum sit, *vt nemo alium etiam ioco tangat, vt* B *ea, quæ religiosos decet grauitas, & modestia retineatur*, subditur, *Præter quam in signum charitatis amplexando, eum qui aut abit, aut redit peregrè.* Deinde non solis signis, sed etiam multo magis omnibus misericordiæ, & humilitatis operibus vtendum est, nec laboribus, nec sumptibus parcendo, quantum & religiosa paupertas permittit, & fratris necessitas postulat. In quo planè imitatur Societas, quod de antiquis monachis refert Chrysost. hom. 58. ad Populum; *omnes ex ministrantium sunt numero, & hospitum quisque pedes abluit, & multa de hoc contentio, & hoc facit non examinans, quis ille sit, & vtrùm liber sit, an seruus, sed vnicuique ministerium hoc exhibet. Nullus ibi magnus, nullus paruus.* Eandem C charitatis ostensionem valde commendat Benedictus cap. 53. suæ regulæ; vbi generaliùs quidem loquitur de omnibus hospitibus, multo verò specialiùs de propriis fratribus id intelligit.

9. *Dicta hospitalitas signis beneuolentiæ ostendenda.* — *Chrysost.* — *Reg. Bened.*

Eodem modo loquitur Basil. in Regulis fusioribus cap. 20. vbi tamen multum commendat, ne in conuiuando cum hospitibus religiosa modestia, & paupertas excedatur; *Quid* (inquit) *nobis cum apparentibus sumptuosis? Accessit ad nos hospes aliquis? Si frater est, & idem nobiscum vitæ institutum habet, is domesticam suam mensam agnoscat, quippe cùm, quæ domi reliquerit, ea inuenturus sit apud nos. At defatigatus ex itinere? eatenus cum ipso prolixiùs* D *liberaliúsue agatur, quatenus ad recreandam eius lassitudinem satis sit.* Et post multa, quæ de hoc argumento eleganter prosequitur, & valde notanda sunt ad vitandos excessus, quos non charitas; sed vanitas, vel ambitio, in suscipiendis hospitibus, sæcularibus præsertim, aliquando introducit; concludit, vnumquemque debere iuxta suam qualitatem, & necessitatem tractari, ita tamen, *vt cibaria, quæ promiscuè omnibus apponuntur, eiusmodi sint, quæ cùm vili pretio, tum paruo etiam negotio comparentur. Adhibenda tamen in mensa necessaria vbique munditia, atque elegantia, ita tamen vt nunquam extra fines nostros egrediamur.*

10. *In ipsa hospitalitate frugalitas tenenda.* — *D. Basil.*

Hæc fortasse cæteris religionibus communia E videbuntur; addamus igitur medium aliud, quod aliquibus ita videtur in Societate singulare, vt vel ob eam rem illud reprehendere non vereantur. Est enim in Societate consuetudo, de qua in regula Rectoris 55. & Præpositi 56. vt singulis diebus vna hora post prandium, & alia post cœnam, vel dimidia, cùm à cœna abstinetur, fratres omnes inter se familiariter, & amicè in eodem loco, si fieri possit, conueniant ac colloquantur. Quæ consuetudo, licèt occasione tuendæ salutis, etiam introducta sit 3. p. constit. c. 2. §. 4. lit. D. præcipuè tamen ob charitatem fouendam retinetur. Quoniam amicitiai Aristotele teste, communicatione crescit, taciturnitate dissoluitur. 8. Ethic. c. 5. vnde etiam Clemens I. epist. 1. monet fideles, vt frequenti

11. *4. Medium colloquium inter fratres stata hora.* — *Aristot.*

frequenti inter se communicatione, etiam in mensa, charitatem fraternam foueant. Quod fuisse in primitiua Ecclesia vsitatum statim dicemus, satisque peruulgatum est. Quippiam simile de antiquis Ægypti monachis indicat Hieronymus epist.22. ad Eustoch.de custodia virgin. solitos fuisse per decurias ad mensam conuenire, & postea hymno dicto, seu post gratiarum actionem, *vsque ad vesperam* (ait) *cum suis vnusquisque loquitur, & dicit, vidistis illum, & illum? quanta in illo sit gratia? quàm moderatus incessus? si infirmum viderint, consolantur; si in Dei amore feruentem, cohortantur ad studium.*

Hieron.

12\. Obiectio contra hoc medium ab incõmodis. Primò Secundò.

Dices: esto confabulatio aliqua ad hunc finem vtilis sit, tamen quotidianam, & duarum horarum videri nimiam, tum quia silentium ab omnium religionum parentibus summè commendatur; tum etiam, quia in multiloquio non potest deesse peccatum; vnde vix fieri potest, vt frequens locutio, & per horas integras, non sit occasio multa peccata, saltem venialia, cõmittendi; præsertim eo tempore, quo animus est ad loquendum procliuior; & per calorem cibi, quodammodo *inflammatus faciliùs relaxatur*, vt ait Hugo de S. Victore in Instit. nouit. cap. 18. vnde fieri potest, & fortasse interdum contingit, vt, quod videtur esse medium ad charitatem fouendam, eam plurimum lædat, vel quia in tam prolixo sermone detractiones, aut murmurationes miscentur, vel quia contentiones excitantur, quæ in iras, & rixas saltem leues erumpant.

Hugo Vict.

13\. Redarguitur obiectio.

Hîc verò ab iis, qui ita recreationem hanc reprehendunt, percontari libet, danda ne sit aliqua religiosis viris, qua ordinaria exercitia intermittant, de se quidem indifferens, sed quæ in bonum ordinari queat? Certè non negabunt, tum ne suæ ipsorum consuetudini detrahant, tum ne sanctorum etiam Patrum, ne dicam sapientum Philosophorum, communi sensui contraueniant. Sic enim Clem. Alex. lib. 3. pædagogi cap. 10. *supra modum laborare, & pessimum est, & morborum causa. Neque ergo oportet esse omnino otiosum, neque esse omnino nimis laboriosum.* Et August. lib. 2. de musica in fine, *volo tibi parcas, labor est in chartis, & apertum ire per auras animum permittas; nam sapientem interdum remittere aciem rebus agendis decet intentam.* Ambros. lib. 3. de Virgin. columna 4. *quod velis prolixè facere, aliquando ne feceris*, quod ibidem parœmiam esse testatur: atque hanc doctrinam de honesta, & moderata recreatione, quam nomine *ludi* significat, probat tandem D. Thom.2.2.q.168. art.3. At mutua collocutio facilior est religiosis, quàm cæteræ recreationes, quæ, quoniam varia requirunt instrumenta, operosæ sunt, nec quotidianam de qua loquimur, religiosorum recreationem docent. Accedit quoniam collocutio nullo negotio potest de indifferenti reddi honestissima, si de rebus iis transigatur, quæ in Societate pro materia colloquendi proponuntur, vt infrà numer. 17. attingemus. præstat igitur cæteris genus hoc recreationis ordinariæ.

Clem. Alex. *August.* *Ambros.* *D. Thom.*

14\. Formalis responsio obiectionis, hoc mediũ, si debitè vsurpetur charitati prodesse. *Clemens. Turrian.*

Iam verò ad obiectionem directè respondetur, nihil esse tam sanctum, ac religiosum, quod non possit per abusum peruerti: sicut olim sancta intentione fecerunt inter se fideles vsitata conuiuia, quæ *Agapes* vocabantur, quorum meminit Clemens libro 2. constit. Apost. cap.28. vt ibi notat Turrian. & commemorat etiam Tertullian. in Apologet. c.39. & libro ad Martyres cap. 2. & tamen tempore D. Hieronymi in tantum abusum abierant, vt dicat ipse epist. 22. ad Eustochium, *Vnde in Ecclesiam Agapetarum pestis introiit.* Sic igitur non negamus ex hoc sancto exercitio posse sequi incommoda, & interdum remissionem nimiam, non tamen propterea prohibendum esse, & in aliud extremum declinandum, sed per religiosam disciplinam ita dirigendum, vt inconuenientia præueniantur, & Societas suo fructu non priuetur; vnde hactenus consuetudo hæc Societatis ad charitatem fratrum conciliandam, & nutriendam, vtilissima visa est, & experimento comprobata.

Tertull.

15\. Prodesse quoque valetudini.

Nec solùm ad charitatem fouendam, sed etiam, vt ex constitutionibus & ex Alexandrino suprà attulimus, ad corporum salutem conseruandam visa est necessaria, nec multis ante annis, à grauibus religiosis experimento comprobata. Nam humana conditio non fert perpetuam animi contentionem in studiis aliisque spiritualibus exercitiis, & ideo quietem aliquam & relaxationem postulat, vt egregiè D. Thom. explicat citata q. 168. art. 2. & 4. asserens vulgatum exemplum, S. Ioannis Euangelistæ de arcu nimium intenso, aut continuè sagittas emittente, quòd durare non possit. Quod etiam refert Abbas Abraham apud Cassian. collat.24. cap.21. Et ob hanc rem tempus illud electum est, quod simul vtrique fini animos laxandi, & conciliandi deseruiret; quia nullum est ad mentis exercitia obeunda minus opportunum; tunc enim animus in eis parum profuit. Vt enim dixit Abbas Moyses apud eundem Cassianum collat.2.c.26. *Recens escæ perceptio, tam in vespertinis, quàm in nocturnis orationibus tenuem, leuémque sensum inueniri non sinit.* Et alioqui talia exercitia eo tempore, multum corpori nocent. Vnde etiam Iurisconsultis in l. *medicus.* ff. de operis libertorum, ita dicit exigendam esse operam à libertis, vt liberalis sit exactio, *id est* (ait) *vt acquiescere meridiano tempore, & valetudinis & honestatis suæ rationem habere sinantur.* Quia ergo religiosi Societatis & literariis & spiritualibus exercitiis perpetuò intenti esse debent, neque vllam ferè aliam intermissionem, aut animorum relaxationem habent, præter hanc familiarem inter se & honestissimam conuersationem, imò & quarundam aliàs indifferentium recreationum instrumenta eis vetantur in 3. p. Constit. c.1.§.14. & in regula 36. Rectoris, ideo huic otio illa tempora aptissimè designata sunt, & in 6. tandem Congre. decreto 3. post multam discussionem, dicta recreatio retenta fuit, cui etiam moderationes variæ sunt adhibitæ, tum in eadem 6. Congregatione decreto 47. 48. 105. tum in septimæ decreto 21. numero 4. & can. 8. ac 9. quæ ibi videri possunt, atque etiam in ordinationibus toti Societati communibus cap.4. num. 21.

D. Thom. *Cassian.*

16\. Imò prodesse progressui in studiis, & virtutibus. *Basil.*

Vnde etiam existimo, si cum debita moderatione, & prudentia hoc medium suscipiatur, non solùm non impedire, sed iuuare plurimum posse ad profectum tam in literis, quàm in spiritu. Vt enim dixit Basil. in constit. monast. c. 8. *sæpenumero contingit, cùm exortum in animo tædium suscepta peregrinatio discutit, & spatio ad colligendas denuo vires, ac sese colligendum refocillandúmve dato, alacriorem ad capessenda de integro pietatis certamina facit.* Loquitur de egressu ex monasterio prætextu visendi & conueniendi fratres, quem non consulit frequenter, & sine causa fieri; tamen ob prædictum finem & ad tollendum tædium vt maioribus animis ad consueta exercitia redeatur, non solùm consulit, *sed etiam*, ait, *inanis & inflati animi esse,*

esse, austeritatis colore hoc charitatis officium euitare. Simili ergo modo nos dicimus facilius esse intra eandem domum tædium hoc congruis temporibus leuare, vt inde cum maiori feruore, & contentione, ad opera consueta reuertamur. Aliud exemplũ simile quod apud Cassianum inuenio, qui loquitur de charitatiua susceptione fratrum ad nos venientium, quæ interdum videri potest nostram animi contentionem interrumpere & impedire. Et tamen in collat. 24. c. 20. sic ait Abraham Abbas, *Illa remissionis, atque humanitatis intercapedo gratissima, quæ nonnunquam pro aduentu fratrum interuenire consueuit, licet molesta vobis ac fugienda videatur, tamen quam sit vtilis ac salubris; tam corpori, quam spiritui vestro paucis accipite. Sæpe accidit, non dicam nouitiis, & infirmis, sed etiam experientissimis, atque perfectis, vt nisi mentis eorum directio atque censura, quibusdam fuerit munita vicissitudinum laxamentis, aut in teporem spiritus, aut certè in perniciosam corporis valetudinem collabatur. Et ideo à prudentibus, atque perfectis cùm intercesserit crebra etiam fratrum visitatio, non solùm toleranda patienter, sed etiam gratanter est amplectenda.* Quæ omnia in nostram quotidianam intercapedinem per mutuam fratrum colloquutionem egregiè conueniunt, nam prorsus eosdem fines, & eosdem fructus habet, quos statim commemorat, dicens, *Primum, quod prouocat nos auidius semper solitudinis desiderare secretum; nam quodammodo cursum nostrum dum interpellare creditur, infatigabilem, iugémque conseruat, qui si nullo interdum obice tardaretur, vsque ad finem contendere indefessa pernicitate non posset. Deinde, quod necessitas recreandi corpusculi, cum fructu humanitatis indulget, maiora nobis confert lucra, cum iucundissimo corporis laxamento, quàm illa sint, quæ per abstinentiæ fatigationem fuerant acquirenda*; quæ omnia nostro proposito egregiè accommodantur; nam reuera eædem omnino rationes in præsenti exercitio locum habent.

Cassian.

17. Hoc etiam medio instruimur ad agendum cũ proximis.

Alia præterea consideratio adhiberi potest, quia hoc medium est etiam vtile Societati, ad finem suum præcipuum conuersionis animarum, quem magnopere consequitur conuersando cum hominibus, & de diuinis rebus suauiter, ac discretè loquendo; ad hoc autem valde proficiunt religiosi Societatis in his, quæ inter se habent religiosa colloquia; quæ frequentiùs esse debent de diuinis rebus cuiusmodi præscribuntur in instructione 14. de renouatione spiritus, ad finem; & ita vsu addiscunt suis temporibus tacere, & suis prudenter, & fructuosè loqui, quod est optimum silentij genus; vt indicauit Ambr. in Psalm. 118. Octonar. 2. in princip. & optimè toto capite 10. lib. 1. de offic. *Pythagoras* (inquit) *suis silentium imposuit; vt non loquendo loqui doceret. Dauid, vt loquendo magis disceremus loqui, quomodo enim sine exercitio doctrina, aut sine vsu profectus?* &c. quod latè per varia artium humanarum exempla prosequitur, & concludit. *Ita ergo, qui volunt discere cautionem loquendi, quod naturæ est, non negent; quod custodiæ est, exerceant.*

D. Ambr.

18. Vitantur maiora incommoda, quàm ex opposito sequerentur.

Accedit, quòd per hanc, qualemcunque animorum remissionem maiora profectò vitantur incommoda in tota communitate. Cùm enim singulis ferè personis intermissio aliqua necessaria sit, tam quoad labores corporis, quàm quoad sanctum otium & silentium, ac solicitudinem, multo maior est hæc necessitas in tota communitate, quia non potest tota esse æquè fortis viribus corporis, aut spiritus, sed plures in ea frequentiùs sunt debiles, & infirmi. Vnde fit, vt nisi habeat communitas regularem aliquam, & ordinatam, ac certam intermissionem suis definitis temporibus, ac modo etiam à regione præscripto; periculum morale sit, vt multi arbitrio suo relaxationem accipiant, & quidam inter se suo arbitrio secretam familiaritatem ineant; alij non absque valetudinis periculo statim somno indulgeant, alij modos alios recreationis inueniant: in quibus sine dubio maiora incommoda regulariter misceri possunt. Nec posset tota communitas, vt numero 13. insinuaui, omnibus his remediis priuari, & in perpetuo rigore contineri, sine magna violentia, & coactione, quæ nec durabilis est, nec tantum fructum spiritualem afferre solet. Et ita licèt ex hac nostra recreatione, quæ sola commodior videtur, vt illo numero 13. ostendimus, aliquid incommodi sequi possit, quasi nihil æstimandum est, comparatione eorum, quæ in opposito timeri possunt.

Eo vel maxime quòd incommoda, quæ obiiciuntur, vel nulla sunt, vel præueniri moraliter possunt. Nam quo ad silentium attinet, fatemur esse maximum decus & custodiam religionis, sed in illo etiam est modus, & medium seruandum. Nam aliæ etiam religiones, ordinariè loquendo, non simpliciter silentium præcipiunt, neque omni tempore, sed certis temporibus, ac locis, extra quæ facultas concedi solet modestè loquendi, & animos relaxandi; vt bene explicatur in regula monialium nomine S. Hieronymi cap. 22. Societas verò definitis temporibus, ac locis hanc facultatem concessit, extra tempora verò recreationi assignata, silentium ita seruare præcipit, *vt nemo loquatur nisi obiter, & perpaucis, aut de rebus necessariis*, vt in regula 26. ex communibus dicitur, & per sequentes regulas optimè explicatur. Deinde tempus duarum horarum, considerata distributione earum, & occasione, ac necessitate, non potest videri nimium: tum quia ante quamlibet ex his horis recreationis antecedere solent sex, vel septem horæ, in quibus continue exercitiis spiritualibus, aut studiis, aut ministeriis erga proximos insistitur; tum etiam quia post prandium, quantũuis temperatum, ad minimum vnius horæ tempus necessarium est, vt possit animus sine magno corporis detrimento ad grauiores occupationes redire. Ideo enim, vt dixi numero 13. tempus illud electum est. Nec refert, quòd in aliquibus religionibus in eo tempore silentium commendari solet, vt patet ex regula S. Benedicti cap. 48. & in regula Monach. nomine S. Hieronymi cap. 38. & Pachomius in sua regula 14. inquit; *Si egressus fueris à cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum reuertaris.* Sunt enim diuersa instituta, & in ordine ad diuersos fines, aut pro temporum, ac circumstantiarum diuersitate potest vnum, vel alterum expedire: consideratis autem fine, & occupationibus Societatis, hoc medium existimamus esse illi magis accommodatum.

19. Ad incommodum allatum in nu. 11.

Reg. Bened. Reg. Hieron. Reg. Pacho.

Quam ob rem non potest illud censeri multiloquium, in quo non solet deesse peccatum: nam illud dicitur de multiloquio superfluo, & incauto; illud autem nec superfluum est, sed de se moderatum & sperandum est à viris religiosis, non temerè, nec incautè fieri. Præsertim, quia ex parte religionis maxima adhibetur cura, vt & materia illi conuersationi præscripta sit, vt diximus in fine num. 17. ita vt, & leuare possit animos, & neminem offendere, & loquentes, ac audientes

20. Ad 2. incómodum in eodem n. 12.

Consule instructionem 14. pro renouatione spiritus c. 9.

dientes ædificare; & modus sit etiam religiosus, ac moderatus, & vt contentiones, ac verborum pugnæ vitentur. Ac denique, *attenditur* (quod D. Thom. dict. q. 168. art. 2. consulit) *ne grauitas animæ totaliter resoluatur*. Vbi ex Ambr. 1. officior c. 20. simile documentum adducit, *caueamus ne dum relaxare animum volumus, soluamus omnem harmoniam, quasi concentum quendam bonorum operum.* Cui consonat elegans sententia Basilij in const. monast. c. 13. *vitandæ omnes omnino in sermone facetiæ, & scurrilis dicacitas, sicut*, &c. Et infrà, *si vsus inciderit aliquando, vt remittendæ aliquantulum tristitiæ causa, sermone ad hilaritatem excitemur, danda omnino opera est, vt spirituali lepore referta sit oratio nostra, & Euangelico sale condita, vt rectæ, quæ interius sit, sapientiæ gratum foras odorem aspiret, dupliciterque auditorem, & animi relaxatione, & intelligentiæ festiuitate delectet.* Idem quoque monet Clem. Alexandrinus lib. 2. Pædago. c. 5. *Studij* (inquit) *nostri acrimoniam, & nimium intensam vehementiam moderatè remittentes, non autem inconcinnè dissoluentes.* Et in opere ad fratres de monte Dei apud Bernard. satis ante medium, ita habetur. *Non tam quod animum delectando ad horam detineas, quàm quòd pro spiritualibus studiis delectationem conserues, & nutrias, in quo remittatur ad horam animus, non resoluatur.*

D. Thom. D. Ambros. D. Basil. Clem. Alex. Bernard.

21. 5. Medium mutua communicatio inter absentes per literas.

21. Nec solùm contenta est Societas ea communicatione, quæ animos eodem loco habitantium in vnum cor, & animum coniungat, sed etiam absentibus fratribus illam consulit literarum communicationem, quæ ad eundem finem inseruiat. Vnde S. P. N. Ignatius 8. p. const. c. 1. §. 9. de mediis ad hanc vnionem totius Societatis scribens, *magnopere* (inquit) *etiam iuuarit literarum vltro citróque missarum inter inferiores, & superiores frequens commercium, & crebrò alios de aliis certiores fieri, ac audire, quæ ex variis locis ad ædificationem, & eorum, quæ geruntur cognitionem afferuntur.* Extat etiã hac de re instructio data an. 1594. præscribens modum in his literis tenendum, consonátque huic institutioni quod Basilius scribit in regulis moralibus reg. 70. c. 15. *Qui Dei beneficio rectè aliquid fecerit, is cæteris quoque notum facere illud debet, vt Dei gloria crebrior efficiatur.* Affértque de hoc Apostolorum exempla Actor. 14. Ephes. 6. Vnde idem Basil. epist. 55. ad Ambrosium, inter magna Dei dona numerat, *quòd quàm longissimè propter locorum distantiam seiunctis, per literarum alloquium mutuo coalescere dedit.* Et infrà illum excitat ad hoc necessarium charitatis officium. *Quod dilectionis* (inquit) *erga nos fundamentum iecisti, in ipsam structuram assiduitate mutui nostri alloquij excitare, ac prouehere stude. Nam hoc pacto spiritu poterimus coniuncti esse, licèt terrestri habitatione quàm longissime alter ab altero dissiti simus.* Hinc etiam antiqua fuit in Ecclesia consuetudo, vt essent inter fideles communicatoriæ (sic enim eas appellabant) literæ, quibus inuicem inter se catholici communicare, & fidei suæ testimonium præbere solebant, de quibus mentionem facit Optatus l. 2. de schismat. Donatist. & August. epistola 163. ad Eleusium.

Attestatur & prisca fidelium cõsuetudo. Optat. August.

22. Vltimum medium augendæ fraternæ charitatis, cura cuiusque pro alterius profectu.

22. Vltimò finis ipse, & ministeria Societatis, & hanc vnionem maximè requirunt, & ad illam valde iuuant. Est enim Societatis finis animarum salutem procurare, & consequenter ministeria postulat huic fini accommodata. Hinc ergo in primis fit, vt quilibet de Societate prius, & impensius procurare, & desiderare debeat suorum fratrum salutem, quàm externorum; quia charitas ordinatissima est: vnde sicut inclinat ad quærendam prius propriam spiritualem salutem, quàm alienam; ita etiam inter alios priùs intendit, & quærit salutem spiritualem, spiritualium fratrum, totiúsque corporis Societatis, quàm externorum. Et hinc oriri debet summa illa cura, ac diligentia quam Prælati Societatis de spirituali profectu suorum filiorum habere debent. Hinc etiam ortum habuit illa regula Societatis, *vt omnes parati sint ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem debita charitate iuuare*; & illa, *vt omnes in suis colloquiis, & sermonibus se inuicem ad charitatem fraternam, & alias virtutes excitare procurent.* Ex his ergo actibus, & affectibus multum hanc vnionem augeri necesse est; nam, cùm omnes nihil tam desiderent quàm propriam salutem, & perfectionem, cùm hoc desiderium mutuum in omnibus conspiciant, & ab omnibus tam verbo, quàm exemplo iuuari se sentiant, in mutuo etiam amore multum proficient. Accedit quòd omnes in zelo de salute animarum maximè conspirare debent, & se inuicem ad hunc finem iuuare: ad hoc autem in primis necesse est, vt multum inter se sint concordes, & vniti. Vt enim dixit eleganter Chrysost. hom. 77. in id Ioan. 16 *vt sint vnum, sicut ego & tu vnum sumus. Nihil est concordiæ, & mutuæ voluntati æquiparandum; vnus enim multiplex est. Si enim concordes sint, duo vel decem non amplius erit vnus, sed eorum vnusquisque sit decuplum, & inuenies in decem vnum, & in vno decem.* & infrà, *Ecce dilectionis excellentia, quo pacto vnum inseparabilem, & multiplicem reddit, vt vnus in multis simul locis, in Perside & Romæ esse possit, & quod natura non potest, dilectio possit.* Quod hactenus per diuinam gratiam in Societate mirum in modum experimur, faxítque Deus vt in perpetuum conseruetur, & augeatur.

Item zelus quo conspirãt socij ad salutem externorum. Chrysost.

CAPVT IX.

Quibus mediis religiosi Societatis iuuentur ad virtutes solidas, infra Theologales, comparandas.

1. Veras, ac solidas virtutes in suis filiis requirit S. Ignat.

PRæter charitatem, cęterásque Theologales virtutes, ac religionem quæ Deum ipsum, suo etiam modo, attingit, moralium omnium virtutum conuentus ad exactam animi perfectionem necessarius est; tantóque erit verior ac solidior perfectio, quanto hæ virtutes solidiores fuerint. Ideóque B. P. N. Ignatius filios suos de solidis virtutibus acquirendis, frequenter admonet 3. p. constit. c. 1. §. 10. *Ad veras* (inquit) *solidásque virtutes consequendas insistant, siue plures adsint spirituales visitationes, siue pauciores; curent verò semper in via diuini seruitij progressum facere.* Et §. 27. *Studium in quod incumbent, qui in domibus Societatis probantur, id esse debet, quod eos magis ad superiùs dictam abnegationem sui, & in virtutibus ac deuotione profectum iuuabit.*

2. Quæ sint veræ virtutes. Quę solidæ. D. August.

Veras autem virtutes appellat S. Ignatius, quæ non in externa specie, & opinione hominum, sed in Dei conspectu ex sola intentione diuinæ gloriæ, & ipsius virtutis, ac honestatis affectu exercentur. Solidæ autem virtutes dicuntur, quæ in vera animi humilitate, & contemptu rerum omnium temporalium, puróque Dei amore fundantur. Sic D. August. serm. 59. de tempore explicans illa Christi verba, *nesciat sinistra tua, quod facit dextera tua. Quid est* (inquit) *nesciat sinistra tua, quòd facit dextera tua? nisi quod facit amor Dei, non corrumpat amor*

pat amor mundi. Et infrà exponens illud, *Cùm oraueris intra cubiculum tuum*, &c. *Si temporalia quæris* (inquit) *ſicut iam dixi, publica eſt oratio tua; ſi æterna quæris, ſecreta eſt oratio tua.* Ita ergo veræ, ac ſolidæ virtutes dicuntur, quæ ab affectu, & intentione rerum temporalium animum ſeparant, & in ſolo Dei, & æternorum bonorum amore fundantur.

Cyprian. Quod elegantiſſimè declarauit Cyprianus lib. de Cardinalibus Chriſti operibus. cap. de Ieiunio, & tentatione, quod enim ipſe de ieiunio & corporis maceratione dicit, nos de quouis virtutis genere, verum eſſe intelligamus. *Virtutum* (inquit) *ſudoribus laus importuna ſe ingerit, & ſubtiliſſimis aculeis penetrans animam, dum extollit; emollit, & pungit, cùm vngit; virtutem in hypocryſim vertit, & ſimpliciter inchoata peruertit. Quaſi tinea, quod integrum erat, rodit, & occupat, & ſanctitatis fundamenta euellit, & diſſipat.* Et infrà, *mens hoc veneno imbuta in miſeriis deliciatur, & occupata hac ſcabie in vlceribus gloriatur. Religio fit ſuperſtitio, & ſuccedit ei ambitio ſubornata; extincto ſpiritu quatriduano cadaueri ſolùm ſuperſunt exuuiæ, virtutis ſpecies exanimis, & ſimulacrum ſanctitatis.*

3. Cur Societatis viris ſpecialiter commendétur hæ virtutes. Prima cauſa.

Ex his autem cauſam, & rationem intelligere licet, ob quam cùm veræ, ſolidæque virtutes cuiuſuis gradus, & conditionis hominibus neceſſariæ ſint; ſpecialiter in hoc Societatis ſtatu commendentur. Primò quidem propter periculum, quia inter proximos frequenter verſamur, vt eos ad virtutis ſtudium excitemus; & ideo cauere maximè debemus, ne oſtentatione virtutis, potius quàm veritate contenti ſimus, timere etiam debemus ne inanis gloria, quæ (vt Bernardus dixit) *virus virtutis eſt*, veritatem virtutis extenuet, aut corrumpat.

Secunda. Præterea in hoc ſtatu neceſſe eſt variis occaſionibus, ac tentationibus, & perſecutionibus virtutes omnes probari; quare niſi ſolidæ ſint, magna ruina timeri poteſt. Præſertim, quia, vt dicitur in eiſdem Societatis conſtitutionibus p. 10. §. 2. ad ipſummet finem auxilij animarum, & ad conſequendam æternam ſalutem efficaciſſimum medium eſt probitas, & virtus miniſtrorum eius, quia & per illos diſponuntur, vt à diuina manu, cuius eſt principaliter hoc opus, rectè gubernentur; & quia virtutum exempla plus proximum mouent, quàm verba, vt in eiſdem conſtitutionibus dicitur p. 7. c. 4. §. 2.

4. Tertia. Vnde tandem accedit, quòd in exteriori modo viuendi huius religionis, quantum ad victum, & veſtitum ſpectat, nihil eſt ſingulare, quo proximos mouere, aut in admirationem rapere poſſit; quod alij religioſi auſteriorem vitam profitentes magna laude, & fructu præſtare ſolent; & ideo niſi religioſi Societatis veritate virtutum, & magna prudentia, ac moderatione ſuarum actionum effulgeant, parum hominibus lucere, ac prodeſſe poterunt: & niſi cum hac oſtenſione veræ, ac integræ virtutis ſoliditatem habeant, ſpiritum eorum extingui, & ſola virtutum ſimulachra (vt Cyprianus aiebat) relinqui ſit facile.

5. Quibus mediis inſtruatur ad eas comparandas. 1. eſt modus trium votorum in Societate.

Sed videamus quibus mediis ad has virtutes comparandas alumnos ſuos Societas inſtruat. Multa quidem in ſuperioribus lib. 1. cap. 3. & toto lib. 4. adduximus: nam ea quæ de modo paupertatis huius religionis diximus, planè continent ſolidiſſima fundamanta cuiuſcunque perfectæ virtutis, quia planè tollunt ſolicitudinem omnium temporalium rerum, & omnem etiam occaſionem præſcindunt exceſſus, & voluptatis nimiæ, vel vanitatis in vſu illarum. Quæ verò de caſtitate diximus, magnam animi, & corporis puritatem generare valent. Denique perfectio obedientiæ, quam declarauimus, vnicum, & efficaciſſimum medium eſſe poteſt ad cæteras virtutes, cum ſoliditate, & veritate acquirendas: nam perfectè obediens ſoli Deo nititur, eiúſque regitur voluntate, quæ regula eſt omnis perfectionis. Præterquam quòd perfecta obedientia, ſine perfecta humilitate eſſe non poteſt: humilitas autem ſolidum fundamentum eſt cæterarum virtutum. Vtrunque paucis verbis (vt alia omittam) optimè complexus eſt Ioannes Climacus gradu 4. de obedientia, dicens, *vidi illic viros quinquaginta ferè annos in obedientiæ certamine egiſſe, à quibus cùm addiſcere orarem, quam ex labore iſto conſolationem, quem profectum inueniſſent; alij quidem in abyſſum humilitatis ſe iam perueniſſe dicebant, per quam bellum omne ſemper excluderent, ac ſuperarent. Alij ſenſum omnem laboris, & doloris in maledictis, & contumeliis ſe perfectè amiſiſſe dicebant.* Quo ſigno nullum poteſt eſſe maius perfectæ, ac probatæ virtutis. Ioan. Clim.

Ad hæc virtutes, quæ Deum ipſum attingunt actibus orationis, & religionis perficiuntur; de quibus quantus ſit vſus, quantáque cura in Societate libro octauo oſtenſum eſt. 6. 2. eſt oratio, & alij actus religionis. 3. eſt exercitiũ virtutũ attinens ad proximos. Virtutes autem, quæ operantur circa proximum, in hoc verbo continentur, *diliges proximum ſicut teipſum.* Quæ dilectio, quàm ſit cordi Societati, & quot modis in ea exerceatur ſatis perſpicuum eſt, & in ſequenti libro dicetur copioſè, & ideo nihil hîc agimus de virtutibus iuſtitiæ, tam commutatiuæ, quàm diſtributiuæ, & ſi quæ aliæ ſunt illis annexæ; quia hæ cùm in ſuis ordinariis actibus magis ſint neceſſitatis, quàm conſilij ſupponuntur potius, quàm docentur in religioſo ſtatu; & præſertim in illo, in quo quantum rerum temporalium contemptus præcipitur, tantum proximorum dilectio commendatur. Aliæ denique ſunt virtutes, quæ hominem in ſeipſo componunt, ac moderantur, quarum ſoliditas ex duobus affectibus maximè pendet, ſcilicet ex contemptu honoris, cui vera humilitas reſpondet, & abſtractione à corporis voluptatibus, quæ ſenſuum omnium perfectam mortificationem poſtulat; de his enim duobus dictum legimus B. Franciſco, *Amara pro dulcibus ſume, & teipſum contemne, ſi me vis agnoſcere.* 4. eſt virtutes moderãtes affectum honoris & ſenſuum voluptates.

Qua ratione Societas curet affectum honoris moderari in ſuis religioſis.

In affectu honoris moderando, & humilitate nutrienda, magna ex parte inſtitutum Societatis verſatur. 7. Id primò curat Societas, remouendo à muneribus honorificis. Huc enim in primis tendunt omnia, quæ de non ambiendis dignitatibus, in ſuperioribus lib. 6 à cap. 7. diximus. Deinde non ſolùm dignitates, ſed etiam omnia alia munera, quæ honoris ſpecimen præ ſe ferunt, etiam ſi oneris, & laboris ſint, non licèt in Societate procurare, & multo minus extra Societatem. Vnde ob hanc cauſam ablata eſt occaſio obtinendi cathedram in publicis vniuerſitatibus, per publicas oppoſitiones, ſeu congreſſus, ac ſuffragia, vt declaratum eſt in ſuperioribus. Et ob eandem gradus Magiſtrorum, aut Doctorum, nec à ſubditis procurari permittuntur, nec à ſuperioribus intuitu dignitatis concedi, ſed ſolùm vbi neceſſitas, vel vtilitas proximorum poſtulauerit. Et tunc etiam non admittuntur loca certa ſingulorum, vt ab omni ambitionis ſpecie recedatur, vt in conſtitutione

tutione dicitur, & suprà citato libro 6. tractatum est.

8. Item non curando antiquiatis vel meritorum præeminentiam in religione.

Atque huc etiam spectat, quòd inter religiosos Societatis nullum ius antecessionis, aut præeminentiæ ex antiquitate, vel ex muneribus, acquiritur in sedendo, in ratione victus, aut vestitus, vel in priuilegiis, aut exemptionibus ab obseruantia communi; sed solùm habetur ratio necessitatis, generatim loquendo. Nam quoad sedendum in Refectorio sacerdotali dignitati aliquid defertur; vt sacerdotes omnes simul, & digniori loco sedeant, nullo tamen inter ipsos antiquitatis ordine seruato, sicut neque inter cæteros inter se, vt habetur in can. 30. 1. Congreg. quo ad humilitatis profectum vtile esse, & consentaneum consilio Christi D. monentis, vt in conuiuio nouissimum locum vnusquisque affectet, docuit optimè Basil. reg. 21. ex fusioribus. Solùm in congregationibus generalibus, & prouincialibus ordo antiquitatis in sedendo seruatur; id verò non tam propter honorem personarum, quàm propter bonum ordinem in illo actu necessarium, & maximè vt suffragia priùs à prouectioribus, magísque expertis proferantur; superioribus etiam honorabilior locus semper debetur, quia decentia dignitatis, & reuerentia illis debita ita postulat: in reliquis verò, quæ ad personalem commoditatem pertinent, cæteris æquales sunt. Hæc autem omnia, atque tanta, támque perpetua vitæ communitas planè requirunt magnam animi moderationem, solidámque virtutem; alioqui diu tolerari & conseruari non posset. Nam, vt in simili dixit Basil. epist. ad Canonicam. *Hæc quidem dum simpliciter hoc modo dicuntur, leuia videntur ac nullius penè difficultatis, eiusmodi sunt tamen, in quibus seruandis magna opus esse contentione, ipse nos vsus docuerit.*

D Basil. Exceptio proximè dictorum.

Basil.

9. Secundò id curat per humilitatis exercitium internum.

Hæc, & alia id genus multa in Societate diligentissimè obseruantur, vt omnis ambitionis occasio omnéque humilitatis impedimentum penitus auferatur. Quia verò hoc satis non est, sine frequenti humilitatis exercitio, tam interno, quā externo, vt prudenter sancti, & religionum institutores tradiderunt Basil. q. 98. ex breuioribus, Bernardus epist. 47. in Bonau. in speculo disciplinæ c. 5. vtrumque exercitium frequens in Societate existit. & primò teste D. Benedicto cap. 1. suæ regulæ, primus humilitatis gradus est propriæ voluntatis abnegatio. Nam vt ait Cassianus libro 4. de Instit. renunciatione, capite 8. Humilitatem cordis veram, nemo acquirere potest, qui priùs voluntatem propriam non didicerit renunciare. Hic autem humilitatis gradus optimè perficitur, quando non sola voluntas; sed etiam iudicium alterius iudicio submittitur. Sicut enim suprema hominis excellentia in intellectu posita est, ita supremus humilitatis gradus in illius submissione, & subiectione conspicitur. Quantum verò huius internæ humilitatis exercitium in Societate commendetur, in superioribus latè est declaratum libro quarto, capite 14. & 15. & verba illa constitut. satis ostendunt. 3. part. capit. 1. §. 23. *conentur interiùs resignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere.* Quod adeo necessarium in hoc instituto iudico, vt censeam in hoc maximè habere locum, quod Cassianus dicto capite octauo dixit. *Nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam diuturnámque posse habere concordiam, sed nec in cœnobio quidem posse diutius perdurare eum, qui voluntatem suam non didicerit superare.* Sic enim longa experientia didici, non posse quempiam, aut quietum in Societate viuere, aut diu in ea permanere

Basil. D. Bern. Bonau.

Reg. Bened.

Cassian.

Tale exercitium in quibus actibus cernatur.

Cassian.

qui voluntatem & iudicium moderari frangere, ac frequenter abnegare non didicerit. Huc accedit exercitium aperiendi conscientias proprias superioribus, omniúmque consiliorum suorum, imò & cogitationum rationem reddere. Quod esse opus magnæ humilitatis, & ad illam comparandam aptissimum, docet etiam Cassianus dicto libro quarto capit. 9. Tanti verò æstimat Societas hoc exercitium, vt esse vnum ex substantialibus sui instituti, in vltima generali congregat. declarauerit: quæ res integram postulat disputationē, quam inferiùs libro decimo tractando de regimine Societatis prosequemur.

Cernitur itē in danda ratione conscientiæ.

Cassian.

10. Curat rursū per exercitium externum ipsiùs humilitatis.

Venio ad exteriores actiones humilitatis, quæ humilitati comparandæ, nutriendæ, augendæ & conseruandæ maximè necessariæ sunt. Nam, vt egregiè dixit Chrysostom. homil. 58. ad populum, vitam sanctorum Monachorum describens, *Ipsa opera modestè se gerere docent, & excandescere nō permittunt. Quis enim quæso terram fodiens, & irrigans, & sportellas, ac saccum texens, vel alia quædam huiusmodi tractans vnquam altum sapiet? Quis autem in paupertate viuens, & pugnans cum fame, tali morbo laboret? nemo. Propterea facilis est illis humilitas.* Hac igitur ratione in institutione religiosorum Societatis hoc primum iacitur fundamentum, & in annis probationis in humilioribus officiis, & operibus diligentissimè exercentur, vt constat ex vsu, & ex superiùs dictis libro secundo capit. quinto de probatione nouitiorum, & ex capite quarto Examinis §. 28. vbi hoc in primis ingressuris proponitur. Nam, vt Bernard. egregiè dixit epistola 87. *Humilitas totius est spiritualis fabricæ fundamentum; humiliatio autem via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, lectio ad scientiam.* Et in eandem sententiam Cyprian. de Natiuitat. Domin. Christi humilis in hunc modum ingressum contemplans. *Hic est* (inquit) *primæ religionis introitus, sicut in mundum primus Christi ingressus, vt quicunque piè vult viuere, humiliter de se sentiat, neque supra se in mirabilibus ambulare præsumat. Fundamentum sanctitatis semper fuit humilitas, nec in cœlo stare potuit superba sublimitas. Hanc primam gratiam ingrediens mundum noster paruulus attulit, & à cunabulis nos sibi conformes fieri volens, teneri voluit in vita, quod exhibuit in persona.*

Chrysost.

Tum tempore nouitiatus.

Bern.

Cyprian.

11. Tum etiam tempore studiorum.

Quia verò iuxta institutū Societatis necesse est ad altiora ministeria, & ad actus etiam hierarchicos exercendos disponi, ac præparari; ideo non possunt diu ac continuò in his humilioribus ministeriis religiosi eius occupari. Nihilominus tamen, nunquam exercitium humilitatis tum in actibus, tum in aliis exterioribus signis prætermittitur, sed pro ratione ætatis, officij, ac necessitatis, singulis accommodatur. Hinc fit vt studiorum tempore aliqua etiam humilitatis officia, quæ non studiorum contentionem, sed eorum elationem remittant, interim exerceantur. iuxta cap. sextum quartæ partis constitut. liter. B. & C. & alias Societatis regulas. similiter ob eundem finem vilioribus vestibus induti aliquando publicè incedunt, & paupertatis, ac humilitatis indicia, ac ministeria exhibent, iuxta regul. vigesimamnonam Rectoris, & iuxta consilium Basilij in constitutione monasterior. capite vigesimoquarto, dicentis, *debet pietatis cultor viliora munera magno cum studio, magnáque cum animi alacritate suscipere, sciens nihil minutum esse, quod Dei causa fiat; sed grande & spirituale, & eiusmodi, vt cœlum nobis conciliet. Quamobrem, licèt communibus vtilitatibus inseruientia sarcinaria sequi iumenta oporteat, recusare tamen*

Basil.

non debet. Et c.31. de vestimentis ait; *non elegantiora, sed quæ viliora, nobis sunt eligenda, vt in hac re etiam animi nostri humilitatem significemus,* &c. Et similia habet reg.168. ex breuioribus.

12. Tum tertiò post studia in anno 3. probationis. Ob hanc ergo causam hoc humiliationis opus, & exercitium, non tantùm nouitiatus, vel studiorum tempore durat; sed post finita studia, iterum quasi instauratur, & renouatur, & per annum integrum principaliter exercetur, iuxta 5. part. constit. c.2. §.1. vbi de scholaribus finitis studiis dicitur, debere in vltima probatione sua, *in schola affectus diligentiùs se exercere, & in rebus spiritualibus, & corporalibus, quæ ad profectum in humilitate, & abnegatione vniuersi amoris sensualis, voluntatis, & iudicij proprij, & ad maiorem Dei cognitionem, & amorem conferunt, insistere.*

13. Denique in reliquo vitæ tempore. Denique etiam per totam vitam hac exercitiũ durat, & hac ratione in ipsis ministeriis, vt in superioribus lib.2. c.5. num.8. vidimus, nunquam vilia, & abiecta recusantur, sed libentiùs assumenda sunt, vt omnes de Societate monentur, in examine c.4. §.28. & 3. p. constit. c.1. §.22. Ideóque nulla misericordię opera in hospitalibus carceribus, &c. fugere debent, iuxta 7. p. const. c.4. §.9. & tandem eruditio puerorum, cum Christiana doctrina, adeo in Societate cõmendata est vt sit vna ex præcipuis obligationibus professorum, cùm tamen non paruum humilitatis exercitium includat: quia, vt Augustinus attigit li. de catechizandis rudibus c. 10. *D. Aug.* in huiusmodi munere illud maximè solet hominem tædio afficere, quod pueros Christianis rudimentis imbuere vilis sermo, abiectúsque videatur. Vnde ad illud opus alacriter suscipiendum necessarium esse iudicat Christo D. conformari, *qui factus est infirmus, vt infirmos lucrifaceret. Quomodo enim paratus esset impẽdi pro animabus eorũ, si eum pigeret inclinari ad aurem eorum? Hinc ergo* (ait) *factus est paruulus in medio nostrûm, tanquam nutrix fouens filios suos.* Est ergo opus illud sicut magnæ charitatis, ita etiam magnæ humilitatis, quibus duabus virtutibus, maxime indigent operarij Societatis. Vnde elegantissimè Augustinus citato loco ita concludit. *Si delectat intellectus in penetralibus syncerissimis, hoc etiam intelligere delectet, quomodo charitas, quanto officiosius descendit in infima, tanto robustiùs recurrit in intima per bonam conscientiam, nihil quærendo ab eis ad quos descendit, præter eorum sempiternam salutem.*

Qua ratione curet Societas motus sensuum in suis religiosis moderari.

14. Superest dicendum de cæteris virtutibus, quæ corporis sensus, ac voluptatem moderantur; de quibus sigillatim dicere operosum esset, & minimè necessarium: quia multa sunt in superioribus lib.1. c.3. & lib.4. c.2. dicta de castitate, temperantia, ac totius vitæ moderatione, quæ harum virtutum perfectionem exigunt. Satis ergo nunc erit pauca generatim attingere, sub mortificationis

A ratione; illa enim sine dubio, omnium virtutum mater est; ideóque in Societatis instituto præcipuum quodammodo locũ sibi vendicat: adeò vt S. P. N. Ignatius eam quodammodo diuturnæ orationi, ac contemplationi præponeret, vt in lib. 5. vitæ eius refertur. Vnde in examine cap.4. §.44. sic inquit, *Diligenter animaduertant oportet summi momenti id esse ducendo in conspectu creatoris, ac domini nostri, quantopere viuet, ac conferat ad vitæ spiritualis profectum omnino, & non ex parte abhorrere ab omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur, & admittere, & concupiscere totis viribus quidquid Dominus noster IESVS-CHRISTVS amauit, & amplexus est.* Et in §. 46. addit, *vt meliùs ad hũc perfectionis gradum in spirituali vita tã pretiosum perueniatur, maius, ac impen-* B *sius studiũ sit quærere in Domino maiorem sui abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem.* Et c.6. §.6. *solicitè in abnegationis sui ipsius profectum, & virtutum studium incumbendo.* Et in particulari mortificatio in victu, vestitu, & similibus commendatur 3. p. constit. c.2. §.3. Et in declaratione lit. C. dicitur, *vestitus ratione, ad mortificationem, & abnegationem sui, & ad mundum eiúsque vanitatem sub pedibus conculcandam iuuantur.* Solumque additur habendam esse rationem finis Societatis, & necessitatis naturæ, quam ipsamet ratio virtutis postulat. — *Sensuum mortificatio maximè cõmendata in Societate.*

15. Basilij monita, & Ignatij mire concinunt. Quibus sanè omnibus valdè consentanea sunt, quæ Basilius & alij Patres religionum institutores passim docent; præcipuè verò libet conferre Basi- C lij monita cum regulis S. Ignatij. Ille enim sic dixit, serm. de abdicat. rerum. *Appetitionem, locutionem, auditionem, responsionem, omnia ista vtilitate metitor.* Ignatius autem 3. p. constit. c.1. §.4. & in Summar. §. 29. *omnes diligentissimè curent portas suorum sensuum, oculorum præcipuè, aurium, & linguæ, ab omni inordinatione custodire.* Basil. in eodem serm. temperantiam valde commendat, & præcipuè vitandas (ait) clandestinas esitationes, vt ipse loquitur. Ignatius verò 3. p. constit. c.1. §.5. *In refectione corpus curandum est, vt temperãtia, modestia, & decentia interiùs, & exteriùs obseruetur*; & additur in reg.16. ex communibus, *vt sine facultate superioris nemo extra consueta tempora bibat, nec extra domum cibum sumat.* Vbi non additur, extra domum, quia domi id liceat extra consueta tempora, sed quia ex genera- D li obligatione paupertatis, id erat manifestum, quæ ratio non ita vrgebat extra domum, & facile posset id fieri titulo vrbanitatis, nisi esset prohibitum. Præterea idem Basil. reg.16.17.18. & 19. ex fusiùs disputatis sub nomine *continentiæ* totã corporis mortificationem summa prudentia, & religione, commendat: quæ in Societatis instituto in locis citatis, & aliis innumeris &(quod magis necessarium est) in vsu & praxi planè conspicio. Satis ergo (vt existimo) constat institutum hoc aptissimum esse ad virtutes omnes in magna perfectione comparandas, si pro dignitate, & status obligatione seruetur.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI NONI.

De mediis, seu ministeriis, quibus ad proximorum externorum salutem Societas vtitur.

LIBER NONVS.

De mediis, seu ministeriis, quibus ad proximorum salutem Societas vtitur.

CVM duplex sit, seu duas præcipuas partes habeat Societatis finis, propriam scilicet suorum religiosorum perfectionem, & proximorum salutem; media vtrique parti accommodata requirit, vt benè & perfectè instituta sit, & ideo postquam lib. præcedéti de mediis ad priorem finem ordinatis diximus; de his, quæ propter proximos suscipiuntur, dicendum est. Duo tamen sunt in quibus Societas proximos iuuare principaliter solet, doctrina scilicet, & virtus: omitto enim opera misericordię corporalis, tum quia non principaliter & per se intenduntur, tum etiã, quia non indigent peculiari declaratione & cum spiritualibus obiter attingentur. De doctrina etiam in lib. 5. c. 5. & 6. satis dictum est, quia cum tractatione de scholaribus Societatis coniuncta erat. Solùm ergo superest vt de aliis mediis, quæ ad excitandos affectus, & ad proximorum sanctificationem proximè ordinantur, tractemus. Possunt autem hæc media vt ex 7. p. nostrarum constit. cap. 4. sumitur, distingui in interiora, seu merè spiritualia, & externa. Prioris generis sunt, bonum vitę exemplum, sancta desideria, & orationes continuæ pro salute proximorum, sacrificia propter eundem finem Deo oblata; quæ media omnibus religionibus communia sunt, maximè verò Societati, propter suum particulare institutum commendantur, & ab omnibus personis eius iuxta vniuscuiusque captũ exercenda sunt: tamen de illis nihil speciale dicẽdum superest, præterea quæ in superiori libro diximus. Media ergo externa, quæ in prædicatione diuini verbi sacramentorum administratione, & spirituali proximorum instructione, potissimum consistunt, explicanda à nobis sunt; & simul declarabimus priuilegia, & facultates, quas ad hæc ministeria exercenda, Sedes Apostolica Societati concessit.

CAPVT I.

Quid possint religiosi Societatis, ac debeant præstare circa ministerium prædicandi verbum Dei: quidque ratione illius ab Apostolica Sede eis sit concessum.

1. Ministeriũ prædicandi mendicantes participant post Episcopos.

POst actiones pertinentes ad diuinum cultum, & proprium profectum, dicendum sequitur de ministeriis erga proximos. Inter quæ primum locum obtinet prædicatio verbi Dei. nam, vt ait Innocentius III. in cap. *inter cætera.* de Offic. ordin. *Inter cætera, quæ spectant ad salutem populi Christiani, pabulum verbi Dei maximè noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur.* Et Concilium Tridentinum sess. 5. cap. 2. de Reform. dicit prædicationem Euangelij non minus necessariam esse Christianæ Reipublicæ quam lectioné, esséque ait præcipuum Epi-A scoporum munus. Ita ergo in Societate professa, quatenus ad iuuãdos Episcopos circa salutem animarum, præcipuè instituta est, hoc est vel præcipuum, vel ex præcipuis eius ministeriis: quod suo quidem modo omnibus religionibus mendicantibus commune est, præsertim religioni Beati Dominici, quæ propterea Prædicatorum specialiter appellatur. Nihilominus tamen verum est, Societati ex vi sui instituti, per se conuenire vt ministerium hoc à Prælatis Ecclesiæ participet, & vice illorum exerceat, vt constat ex dictis lib. 1. huius tractatus cap. 2. Occurrebat autem statim disputatio cum his, qui tempore D. Thomæ, & Bonau. eorum religiones impugnabant, eo quòd ministerium hoc vsurparent. Sed, quia illi Patres huic B quæstioni sufficienter responderunt, vt patet apud D. Thomam Opusc. 19. cap. 4. & S. Bonauenturam tom. 5. Opusc. speciali tractatu de hac re: & quia res ipsa per se difficilis non est, ideo circa illam non immorabimur.

Id probant D. Thom & Bonau.

Supponimus ergo primò, religiosos Societatis licitè posse in Ecclesia hoc ministerium exequi. Cuius fundamentum est, quia ad hoc non habent Apostolicæ Sedis facultatem: nemo enim licitè prædicare potest, nisi mittatur, cap. *cùm ex iniuncto.* de hæretic. vbi id confirmatur testimonio Pauli ad Roman. 10. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* mittere autem pertinet ad pastores Ecclesiæ, & præcipuè ad supremum eorum, quia pascere oues Christi ex officio, ad eos spectat, nisi ex speciali C reuelatione alicui tale munus committatur, vt de Equitio refert Gregorius lib. 1. Dialogorum cap. 5. Nam Christi oues pascũtur maximè verbo Dei; & ideo, & ratio iustitiæ postulat, vt nemo sine eorum auctoritate illorum officium, & iurisdictionem vsurpet, & necessarium omnino est, vt in Ecclesia debitus ordo seruetur, caueantur schismata, & pericula seminandi errores præueniantur. Ideóque in cap. *excommunicamus.* §. *quia verò*, de hæreticis, excommunicantur omnes, qui præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publicè, vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumunt. Et in Concilio Constantiensi, sess. 8. damnatur articulus 4. Ioannis VViclef, qui dicebat, licere presbytero, vel Diacono prædicare verbum Dei sine auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici. D Quam condemnationem Martinus V. sua Bulla confirmauit. Quod egregiè etiam comprobat Cõcilium Senonen. in generali decreto ante decreta fidei, & in decretis morum, cap. 35. & Concil. Treueren. II. cap. 3. ac denique Concilium Tridentinum dicta sess. 5. cap. 2. de Reform. idem prohibet specialiter religiosis, vt infrà num. 4. explicabimus: & confirmat Concilium Senonense in decretis morum, capit. 35. & Concilium Treuerense II. cap. 3. Est ergo necessaria religiosis Societatis, sicut & cæteris, facultas Ecclesiastici Prælati, vt hoc munus licitè exercere possint. Certũ autem est facultatem Sedis Apostolicæ ad hoc esse sufficientem,

2. Nemo dictũ ministerium exercere potest sine facultate.

D. Greg.

quia

quia summus Pontifex est supremus,& vniuersali, pastor,& independens quoad hoc ab omnibus inferiorinus, vt in simili latiùs dixi tom.4.3.p.tractando de iurisdictione delegata ad audiendas cõfessiones,item disput.26.& in defens. fidei lib.3. à cap.3.& disp.10. de fide, sect. 2. Superest ergo, vt facultatem Sedis Apostolicæ afferamus, & explicemus. Habetur autem in primis in Bulla Pauli III.*Cum inter cunctas.*anni 1545.*Societatem*(inquit) *sub nostra, & Apostolicæ Sedis protectione suscepimus, & cuilibet vestrûm,qui ad hoc idoneus repertus, & per vestræ Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit, in quibusuis Ecclesiis,& locis, ac plateis communibus,seu publicis vbique locorum clero, & populo verbum Dei prædicandi,proponendi,& interpretandi,ac eos viam veritatis edocendi, & ad bene,beatéque viuendum,ita vt in vobis verbo pariter & exemplo ædificentur in Domino hortandi, & admonendi liberam facultatem auctoritate Apostolica per præsentes ad nostrum,& Apostolicæ Sedis beneplacitum concedimus.*

Dictam facultatem habet Societas.

Obseruatio prima pro expendendo, & explicando proximè allatum priuilegium.

3. Circa hanc facultatem primò aduertendum est, licèt absolutè detur,& sine restrictione,nihilominus conditionem subintellectam habere;nimirũ, si Episcopi in suis diœcesibus contenti fuerint,vel si parochus non contradixerit,respectiuè,seu cum proportione illam applicando. Quia in primis id est consentaneum rationi ad vitanda dissidia, & scandala.Deinde est consentaneum ordinario iuri Episcoporum, & parochorum, ad quos ex officio pertinet munus prædicandi,& docendi populum, vt de Episcopis dictum est ex Concilio Tridentino, quod idem habet sess.24.cap.4. idem Concil. Toletanum XI. cap.2. Carthaginense IV.cap.20. cum similibus,& habetur d.88.cap. *Episcopus nullam.*De parochis verò idem significat idem Concilium Tridentinum eisdem locis, & expressiùs in Clementina *Dudum.*de sepultur.versic.*verum*,& in Extrauag. *inter cunctas*, de priuileg.§.*ideóque*, in fine tradunt communiter Innocentius, & Doctores in cap. *excommunicamus.* Hoc autem ius non derogatur expresè per illam concessionem: ergo non fuit mens Pontificis illud auferre,sed potiùs, saluo illo iure, limitanda est concessio. Quanuis enim de plenitudine potestatis valeat Pontifex facultatem dare ad prædicandum vbique sine licentia Episcoporum, vel etiam ipsis & parochis repugnantibus;tamen quando id expresè non declarat, censendus potius est hoc concedere saluo iure inferiorum.

Intelligitur priuilegium si non abnuat Episcopus aut parochus.

Probatur Primò. Secundò.

Innocent.

4. Accedit quòd Concilium Tridentin. sess.5.c.2. de Reform.de regularibus generaliter dicit in primis, vt licèt à suis Prælatis approbati sint, *Priusquam incipiãt in Ecclesiis etiam suorum ordinum prædicare, se coram Episcopis præsentare,& ab eis benedictionem petere teneantur. In Ecclesiis verò,quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur.*Vbi discrimen constituit, nam in propriis Ecclesiis sufficere vult solam præsentationem,vel licentiam petitam, licèt non obtineatur: in aliis verò Ecclesiis vult esse necessariam licentiã obtentam,*sine qua*,vt subiungit,*in ipsis Ecclesiis non suorum ordinũ,nullo modo prædicare possunt.*In sess.autem 24.c.4.videtur priorẽ partem restringere,dicens, *Nullus autem secularis,siue regularis, etiam in Ecclesiis suorum ordinum contradicente prædicare præsumat.* Per quæ verba requirit licentiam saltem implicitè,nam postulat vt Episcopus non contradicat, si autem non contradicit, tacitè consentit, maximè cùm priùs ab illo benedictio postuletur;clarum est autem hoc decretum Concilij non esse derogatum per illam concessionem, tum quia est posterius illa,tum etiam, quia oportuisset expressam illius mentionem facere.Vnde quanuis Iulius III.postea concessionem illam Pauli III.sub generali clausula approbasset; nihilominus illa approbatio non fuisset sufficiens ad reuocationem prioris decreti Concilij,quanuis iam præcessisset.

Probatur 3. concordando loca Tridentini.

Eò vel maximè, quod postea subsequutum est decretum sess.24.quod factum fuit sub Pio IV.& post illud Greg.XIII.in Bulla, *Ad perpetuã rei memoriam*,anni 1575.cõcedens religiosis Societatis, vt semel approbati ab aliquo Ordinario, & à suis superioribus deputati,dũ iter agunt, possint liberè vbique prædicare, duas addit exceptiones. Prior est, *Dummodo id non faciant in ipsis oppidis,aut locis, in quibus Ordinarij existunt,nisi eorum licentia desuper obtenta.* In qua manifestè supponitur, iure ordinario necessariam esse licentiam Episcopi ad prædicandum in suo Episcopatu, ex priuilegio autem concedi,vt peregrinando, & transeundo, non requiratur illa licentia, vbi commodè postulari non potest:& quia vbi præsẽs est Episcopus facilè peti potest; ideo noluit ad illa loca extendi priuilegiũ illud.Et deinde pro aliis locis,in quibus absẽs est Episcopus, addidit secundam exceptionem, *Non repugnantibus tamen curatis Parochialium Ecclesiarũ*; cùm enim illi,præsertim in absentia Episcopi,pastores ordinarij sint,quanuis nõ æqualiter eis deferri voluerit, eorum licentiam postulando, aut expectando,saltem propter bonũ pacis,& ad tollenda scandala noluit id fieri ipsis repugnantibus. Vnde hæc secunda cõditio non videtur ita per se, & iure ordinario necessaria ad vtendum priori priuilegio Iulij III.quando licentia iam est ab Episcopo obtenta; quia illa est secundùm ius commune sufficiens: & in hoc secundo priuilegio addita est à Gregorio XIII.ex speciali ratione, quia non supponitur obtenta licentia ab Episcopo loci. 5.

Confirmatur ex indulto Greg. XIII. duas limitationes habente.

1. Limitatio.

Secunda.

Atque hoc mihi certum est quoad prædicandũ in nostris templis, quando contingit esse in oppidis vbi non sunt Episcopi, sed tantum parochi. Idémque censeo quoad prædicandum in plateis, vel in quibuscunque aliis locis extra proprias Ecclesias parochorum: in ipsorum autem Ecclesiis secus dicendum est, nam ipsis repugnantibus non est ibi vtendum tali facultate, non solùm quia nõ decet,neque expedit,sed etiam quia illi habẽt speciale ius in talibus Ecclesiis; & circa administrationem earum:& ideo per generalia verba nõ cẽsentur illo priuari,donec Episcopus illud expresè præcipiat,aut concedat, quod facere potest,quoties alter irrationabiliter inuitus est.Tum denique quia hoc est consentaneum iuri communi,nam in dicta Extrauag. *Inter cunctas*,sic dicitur,*In Ecclesiis autem parochialibus fratres ipsi, inuitis eorum Rectoribus,seu sacerdotibus, nisi iussi à superioribus eorundem* (id est,Episcopis)*non audeant prædicare.* 6.

In quibus locis non procedat secunda limitatio.

In quibus maximè.

Dices:ergo generale illud priuilegiũ Pauli III. nihil confert:nam si Episcopi in suis Episcopatibus nostris religiosis licentiam prædicandi cõcedant,non est necessaria facultas Pontificis,quia Episcopi sufficit. è contrario verò,si Episcopus neget facultatem suam,priuilegium non prodest:ergo simpliciter inutile est. Quod argumentum validè confirmari videtur ex c. *in his.* de priuilegiis, vbi simili argumento reprobat Pontifex interpretationem quorundam Episcoporum,qui dicebant, 7.

Obiectio contra superiorem doctrinam.

Confir. ex capit. *in his.*

priuilegium à Sede Apostolica concessum Minoribus, & Prædicatoribus, vt possint celebrare in altari portatili, intelligendum esse de licentia ipsorum prælatorum: *Quomodo* (inquit Pontifex) *nihil eis conferret memorata indulgentia sine qua id prælatis annuentibus, liceret eidem?*

8. Satisfit obiectioni 1. Respondeo primùm, nec nos in præsenti illam interpretationem admissuros fuisse, nisi ipsimet Pontifices facultatem illam ita essent moderati, vt vidimus. Secundæ. Deinde est in illa maior quædam ratio, nam celebrare in altari portatili, parum, aut nihil refert ad proprium munus Episcoporum: prædicare autẽ est quodammodo vsurpare proprium munus illorum: & ideo voluerũt Pontifices, vt in hoc maior esset ab illis dependentia. Nec tamen propterea priuilegium inutile est: nam illo secluso, possent Episcopi pro solo arbitratu suo licitè negare hanc facultatem religiosis nostris, quantumuis essent digni, quia tunc illa facultas esset merè gratia, & quasi delegatio seu communicatio liberalis iurisdictionis: nunc verò stante priuilegio, nõ possunt iustè negare hanc licentiam, si persona est idonea, quia est contra Pontificis voluntatem, & intentionem, qui hac ratione absolutè concedit hanc facultatem: vnde per se ab illo manat, & ideo non potest inferior sine iusta causa illam impedire, quamuis ex benignitate ipsius Pontificis requiratur consensus Episcopi vt conditio necessaria. Et ideò Concilium Tridentinum statim subiunxit, *Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Et Gregorius XIII. in alio indulto statim explicando, addidit, *Districtiùs inhibentes vniuersis, & singulis locorum Ordinariis, & quibuscunque aliis, quacunque dignitate, & auctoritate fungentibus, ne quenquam vestrũm, quouis prætextu, præmissorum occasione impedire, vel molestare audeant quoquomodo.*

9. Suborta quæstiuncula expenditur. *Statim autem suboriebatur quæstio, si Episcopus neget hanc facultatem euidenter iniustè, an liceat nihilominus prædicare? Sed non arbitramur quæstionem necessariam ad praxim, quia certum est faciendum non esse, neque expedire, tum quia scandalum potiùs, vel detrimentum timeri posset ex tali prædicatione, quàm fructus sperari: tum etiam, quia difficile constabit iniustitiam esse adeò euidentem, nam licèt persona aliàs sit idonea, potest hîc & nunc non expedire vt prædicet. Denique cùm Concilium, & Gregorius XIII. absolutè postulet licentiam obtentam; quacunque ratione obtenta non sit, non impletur conditio necessaria, & ideò non licet vti facultate. Hæc autem omnia locum habent in locis subiectis Episcopis; quia verò nostri religiosi mittuntur etiam ad eas regiones infidelium, vbi nulli sunt Episcopi, ideo ibi nulla alia conditio requiritur, nisi superiorum Societatis approbatio, & deputatio.

Obseruatio secunda pro eodem priuilegio.

10. Dictum priuilegium ad professos, deinde ad alios extenditur. Secundò principaliter circa eandem facultatem aduertendum est, quòd licèt hæc facultas per se primò data sit intuitu Societatis professæ, vt significauit Gregorius XIII. in dicta Bulla, *Ad perpetuam.* illis verbis, *Quia ipsa Societas, inter omnia religionum instituta, ex peculiari & solenni voto specialem curam habet salutis proximorum per totum orbem discurrendi,* & nihilominus facultas ipsa non solis professis conceditur; sed in fauorem vel adiutorium ipsorum ad omnes de Societate extenditur, vt probant illa verba Pauli III. *Cuilibet vestrũm, qui ad hoc idoneus repertus,* &c. loquitur autem cum Præposito, & socijs Societatis IESV: sociorum autem nomine, clarum est omnes comprehendi. Gregor. autem clariùs dixit, *Omnibus & singulis ipsius Societatis prædicatoribus.* Dubitatum autem fuit, vt idem Greg. refert in Bulla, *Dilecti filij*, anni 1584. an hæc facultas solis presbyteris concedatur, vel inferioribus etiam non ordinatis in sacris ea vti liceat. Quanuis non sint presbyteri. Et quidem quòd non tantùm concedatur presbyteris, ex Bulla Pauli III. videtur mihi satis potuisse colligi: nam priùs habet illa verba vniuersalia, *cuilibet vestrũm*; postea verò tractaturus de facultate audiendi confessiones, inquit, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint*, &c. ergo cum priùs indistinctè loquutus fuerit, vniuersaliùs sine dubio loquutus est.

11. Arguitur debere saltẽ esse Diaconos. Isidor. Greg. Videri autem posset alicui, facultatem hanc solùm ad Diaconos esse extendendam, quia illis solis conuenit ratione Ordinis, & quasi ex officio posse Euangelium annuntiare, iuxta doctrinam Isidori in c. 1. d. 25. & Gregorij in c. 2. 92. d. concessio autem simpliciter facta, debet secundùm iuris idoneitatem intelligi. Et cõfirmatur, nam Gregorius in priori Bulla dicit, *Omnibus Societatis prædicatoribus*, non videntur autem propriè posse dici prædicatores, nisi saltem Diaconi sint. Resoluitur id non requiri: tum ex Pontificibus, tum ex vsu Societatis. Nihilominus idẽ Gregorius in vltima Bulla citata non solùm concedit, sed etiam declarat ex vi priuilegij Pauli III. posse semper, & ab illo tempore potuisse scholares, & alios religiosos Societatis sactis ordinibus nondum initiatos hac gaudere facultate. Sícque hoc priuilegium intellexerat ipsa Societas in 2. Congregatione generali, can. 27. vbi non solùm de ordinibus sacris loquitur, sed absolutè dicit, *Retineatur priuilegium à Sede Apostolica concessum, vt nostri possint concionari, etiamsi non sint ad ordines promoti.* Eius rei ratio. Cuius ratio reddi potest, quia verba Pontificis, *Cuicũque vestrũm*; vniuersalia sunt, & sunt verba fauorem continentia, tam ipsorum religiosorum, quàm animarum, in quibus maximè locum habet illud axioma, *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, & quòd, *beneficium Principis amplè intelligendum est*, l. vlt. ff. de constit. Princip. c. *dilecti.* de donationib. cum similibus.

12. Arguitur contra Caietan. putantem Diaconi esse concionari. Sot. Cordub. Caiet. Nec munus concionandi ita est annexum alicui iure diuino, vel humano ordini Diaconatus, vt propterea limitãda sint vniuersalia verba Pauli III. ad solos Diaconos, quia Prædicandi munus propriè non est actus alicuius ordinis, vt dixi in 3. tom. 3. p. disp. 16. sect. 3. in fine cum Soto 4. dist. 1. q. 1. art. 6. Cordub. lib. 1. Quæstionarij q. 50. puncto 2. contra Caietanum ibidem, q. 64. art. 6. & 2. 2. q. 187. art. 1. dicentem, actum prædicandi esse annexum saltem ex institutione Ecclesiæ ordini sacro Episcopi, vel sacerdotis, vel Diaconi: ipse autem nullo iure probat hanc Ecclesiasticã institutionẽ, seu annexionem. Leo videtur fauere Caietano. Videtur autem fauere Leo Papa epist. 61. aliàs 63. dicens, *Præter Domini sacerdotes nullus audeat prædicare, siue monachus, siue laicus ille sit, qui cuiuslibet scientiæ nomine glorietur.* Contrarium verè sentit gloss. Nihilominus nullum est Ecclesiasticum præceptum, quo prohibeantur inferiores clerici prædicare ex legitima facultate eius, qui possit illam concedere, vt expressè declarat glossa in c. *adiicimus*, 16. q. 1. & in c. *in sancta*. d. 92. dicens, Leonem suprà citata verba dixisse contra quosdam monachos vsurpantes officium prædicandi, cùm eo tempore nec sacerdotes essent, nec haberent auctoritatem, vel facultatem prædicandi. Vnde addit, sub sacerdotibus comprehendere Leonem omnes alios clericos, qui ab ipsis Episcopis, seu prælatis Ecclesiæ habuerint prædicandi facultatem: de Diaconis verò ait, quando eis attribuitur munus prædicandi, nomine

nomine prædicationis intelligi lectionem Euan-
gelij,quæ ipſis ex officio conuenit. Quam doctri-
nam ſequuntur communiter Canoniſtę aſſerentes,
iure communi & abſque diſpenſatione poſſe com-
Panorm. mitti etiam his,qui in ſacris non ſunt ordinati,Pa-
Decius. normitanus in cap.*decernimus*, de iudiciis,num.14.
Alexand. Decius ibi,num.19. & Alexander conſil.216. An-
Angel. *Tabien.* gelus verb.*Laicus*,num.4.Tabiena verbo *Prædicare*,
Didac.Per. §.5. & alij,quos refert, & ſequitur Didacus Perez
lib.8. ordinamenti, tit.4.

13. Sed in his authoribus aduertere oportet,eos in-
Quid de pu- differenter dicere, laicis poſſe delegari etiam ab
rè laicis ac Epiſcopo munus prædicãdi,imò gloſſa citata idem
mulieribus. dicit de muliere, quam in hoc meritò reprobant
Panorm. Panormitanus,& Angelus: repugnat enim Paulo
Angel. dicenti, *mulieres in Eccleſiis taceant*, 1.ad Corint.14.
&, *docere mulieri non permitto.* Ex quibus locis col-
D.Thom. ligit D.Thomas 2.2.q.177.artic.2. munus publicè
prædicandi eſſe prohibitum fœminis,eiúſque pro-
hibitionis optimas congruentias adducit.Et quã-
uis dubitari poſſit, an illa prohibitio iuris diuini
ſit; veriſimilius tamen eſt, factam fuiſſe à Paulo,
& ab Eccleſia receptam,non quia illud ſit intrin-
ſecè malum,ſed quia minùs decens,& conueniens.
Quæ prohibitio canonibus Eccleſiaſticis confir-
mata eſt,cap.*mulierem*,33.quæſt,5.ex Auguſt.q.45.
noui,& veteris Teſtamenti,& cap.*mulier.*23. d. ex
Concilio Carthagin.IV. cap.98.idem in cap. *noua*
Gerſon. de pœnit.& remiſſ.de quo vide Gerſon.1.p.tract.de
examinatione doctrinarum 2. p. eius, conſiderat.
2. alphab. 18. lit. G. De laicis autem ſimpliciter
conſentiunt dicti authores,& eſſe ſpeciale de præ-
dicatione dicit gloſſa in cap. *benè quidem*, d. 96.
verb. *præter Romanum.*

14. Hoc autem aliis non placet,qui ſimpliciter ne-
Negandum gant, laicum eſſe capacem facultatis prædicandi.
planè. *Syluest.* Sylueſter verb.*prædicator*,quæſt.1. cum Panorm. in
Panorm. cap.*ſicut in vno*,de hæreticis ex textu ibi,Simancas
Simanc. de Catholicis inſtit.tit.49. num.2.quia laicus non
eſt capax iuriſdictionis ſpiritualis,officium autem
prædicandi,iuriſdictionem requirit ſpiritualem,vt
paulo antea à num.2.dicebamus, ideo enim exer-
ceri non poteſt ſine authoritate Prælatorum. Et
fortaſſe hoc ſenſu dixit Panormitanus ſuprà,præ-
dicare eſſe officium curatum:at verò laici ſunt in-
capaces iuriſdictionis Epiſcopalis, ſaltem iure cõ-
muni:ergo etiam ſunt incapaces huius delegatio-
Corollaria nis.Vnde fit primò Epiſcopos ordinarios nõ poſſe
duo ex data illis hoc munus committere, quia non poſſunt in
reſolutione. communi iure diſpenſare.Sequitur ſecundò,facul-
tatem Pontificis ſimpliciter noſtris religioſis con-
ceſſam ad prædicandum, intelligendam eſſe de re-
ligioſis clericis,ſaltẽ prima tonſura initiatis: quia
licèt Pontifex poſſit in iure communi diſpenſare,
& ideo poſſit ſpiritualem iuriſdictionem delegare
laico,vt aliàs dixi tom.5.3.p.diſput.2.ſect.3. nu.12.
Henriq. éſtque communis opinio,apud Henriq. lib.3.cap.
Auil. 24.Auilam 1.p.dub.6.Sayrũ de cenſur.lib.1. cap.5.
Sayr. num.15. poſt Panormit.Couarr.& Nauar.nihilo-
Panorm. minus quando ſimpliciter cõcedit,intelligitur ſe-
Couarr. cundùm ius commune cõcedere quoad alias con-
Nauar. ditiones requiſitas:ergo in præſenti ſolùm conce-
dit illam facultatem clericis.Quam interpretatio-
nem confirmat Gregor. XIII. in poſteriori Bul-
la, dicens; *Vobis inſuper concedentes, vt etiam clerici*
veſtri prima tantum tonſura inſigniti, prout huc vſque
fecerunt, valeant deinceps ipſum Dei verbum, vbique
populo prædicare. Vbi licèt vtatur verbo *concedendi*,
re tamen vera non eſt noua conceſſio, ſed anti-
quæ declaratio,& confirmatio,vt ex priori clauſu-
la conſtat,& ex illo verbo,*prout huc vſque fecerunt*,

A intelligit enim non malè,ſed rectè ac iure feciſſe,
tam extendendo illam facultatem ad omnes cleri-
cos, quàm coarctando ad ſolos illos: quod etiam
ipſe tacitè facit, dum ſolis initiatis ſaltem prima
tonſura vſum talis facultatis concedit.

Contra hanc verò interpretationem obiici po- 15.
teſt,quia laicum,id eſt,non initiatum etiam prima Obiectio
tonſura,prædicare,iure communi prohibitum non bipartita cõ-
eſt, nec ex eo quòd ſit actus iuriſdictionis talis tra corollar.
prohibitio ſufficienter colligitur: ergo quòd illi 2.
etiam concedatur facultas prædicandi,contra nul-
lum ius eſt:ergo priuilegium Pontificis,præſertim
conceſſum religioſis abſolutè, & ſine reſtrictione,
amplè intelligendum eſt de omnibus,etiamſi ton-
B ſurati nõ ſint,iuxta generalia principia iuris ſuprà
num.11.inſinuata. Antecedẽs quoad priorem par- I. pars obie-
tem probatur ex cap. *cùm ex iniuncto*, & cap. *ſicut in* ctionis pro-
vno. de hæret. vbi prohibentur laici, *cuiuſcunque* batur.
ordinis cenſeantur, vſurpare officium prædicandi. Vbi
expendo verbum *vſurpare*, quod in rigore ſignifi-
cat propria authoritate exercere:ergo ex commiſ-
ſione prædicare ibi non prohibetur:nullum autem
aliud decretum, in quo ſit veſtigium huius prohi-
bitionis,inuenitur. Quin potiùs in dicto cap. *mu-*
lier. d.23.ait Concilium Carthaginenſ.laicus præ-
ſentibus clericis,niſi ipſis iubentibus, docere non
audeat:potiùs ergo ibi ſupponitur capax huius de-
legationis. Altera verò pars declaratur,quia duo- Probatur. 2.
C bus modis poteſt requiri iuriſdictio Eccleſiaſtica
ad aliquem actum:primò vt principiũ per ſe eius,
vt requiritur ad excommunicãdum,vel abſoluen-
dum:ſecundò vt conditio neceſſaria,vel quaſi im-
perans,vt eſt miniſtrare Euchariſtiam,vel benedi-
cere coniuges, vnde breuitatis cauſa priorem vo-
care poſſumus actum elicitum à iuriſdictione:po-
ſteriorem autem imperatum. Prior igitur actus nõ
poteſt ſecundùm ius commune committi laico,&
hoc modo procedunt omnia, quæ de cenſura, ex-
cõmunicatione, & abſolutione alibi tractauimus,
tractántque Doctores communiter in cap.2.de iu-
diciis, & in cap. *ab excommunicato.* de reſcript.&
Couarr.cap.*alma mater.*1.p.§.11.num.13.de poſte- *Couar.*
riori autem actu non videtur eadem ratio,quia nõ
requirit iuriſdictionem in exequente,ſed ſolùm in
D imperante.Propter quod committere talem actum
non eſt delegare iuriſdictionem,ſed ſolùm execu-
tionem eius. Mera autem executio committi po-
teſt laico,quando aliàs talis actus non requirit per
ſe ordinem, & ideo Baptiſmus priuatus committi
poteſt laico:ſolennis autem minimè.Executio etiã
ſententiæ in clericum committi poteſt laico ali-
quando,nõ tamen ſententiæ prolatio,neque etiam
executio,ſi requirat poteſtatem ordinis,vt erit,v.g.
degradatio realis. Prædicare igitur non eſt actus
elicitus à iuriſdictione,vt per ſe eſt euidens, quia
tantùm eſt docere, illuminare, ac monere,& ideo
paſſim cõmittitur nullam habentibus iuriſdictio-
nem. Non eſt etiã actus ordinis, quia nullus ordo
E per ſe ordinatur ad talem actum; in nullius enim
ordinis traditione talis actus mẽtio fit,vt de ſacer-
dotio,& diaconatu,rectè aduertũt Soto & Cordu- *Soto.*
ba ſuprà; eſt autẽ eadẽ ratio de reliquis,& de pri- *Corduba.*
ma tonſura:neque ẽ conuerſo hic actus annexus eſt
alicui ordini ex inſtitutione Eccleſiæ, nullibi tale
præceptum & inſtitutio inuenitur.Solùm ergo re-
quirit iuriſdictionẽ vt imperãtem,& ad executio-
nem nõ requirit ordinem: poterit ergo & ab Epi-
ſcopis, & à Pontifice iure ordinario cõmitti laico.
Et fortaſſe gloſſa ſuprà citata ob hãc cauſam dixit,
hoc eſſe ſpeciale in munere prædicandi inter actus
ſpirituales requirentes aliquo modo iuriſdictionẽ.

16. Sustinetur tamen dictū corollariū. Primò. Nihilominus existimo veram esse dictam interpretationem, quia non est verisimile Gregorium XIII. per illam dictionem *tantum*, limitasse facultatem à Paulo III. concessam, nam expresse voluit illam declarare in vero sensu eius, & totam illam confirmare. Secundò. Item, quia ita fuerat à Societate intellecta, & vsu recepta illa facultas, quem vsum Gregorius confirmat. Tertiò. Præterea, quamuis iura expresse non prohibeant hanc delegationem, satis tamen indicant, per se loquendo, esse alienum ab statu laici, prædicationis munus, ideóque non esse illi permittendum, aut concedendum, nisi ex speciali causa, & necessitate. Et ideo per verba generalia non censetur illi facta concessio, sed tunc solùm quando illi directè & in particulari fit, & B præsertim rogantibus clericis, vt dicitur in dicto Concilio Carthagin. quod tamen nunc sine licentia Episcopi locum non haberet.

17. Confirmatur ex iure. Et confirmari hoc potest ex illa regula iuris 81. *sub clausula generali non contineri specialia, quæ verisimiliter non essent in particulari concedenda*: laicum autem prædicare, habet quandam specialem indecentiam, iuxta communem Ecclesiæ consuetudinem, nec solet illi facultas hæc in particulari concedi: ergo nec generalis debet ad illum extendi. Verum est in religioso multum diminui indecentiam, vt significauit glossa in dicto cap. *mulier.* Item ex vsu Ecclesiæ. eo quòd persona Ecclesiastica sit. Nihilominus tamen etiam ex religiosis, non habet Ecclesiæ C consuetudo vt merè laicus ad illud munus assumatur. Vnde quia olim monachi non erant clerici, sed laici, ideo ad munus prædicandi non admittebantur, iuxta illud Hieronymi ad Riparium cōtra Vigilantium, Hieron. *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium*, & ad Eliodorum epist. 1. *Alia causa monachorum est, alia clericorum: clerici pascunt oues, ego pascor*; & similia, quæ 16. q. 1. referuntur. Quocirca, quanuis neque aliquis ordo per se detur propter hoc munus, neque è conuerso munus ipsum per se sit annexum alicui ordini; nihilominus ex iure diuino ac naturali rebus sacris munus prædicandi Euangelium proprium est clericorum, quia illud munus spirituale est, & sacram D doctrinam requirit, quæ propria est sacerdotum, & eorum, qui ad sacerdotium tendunt, per primam saltem tonsuram, iuxta illud Malach. 2. *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore eius: quia angelus Domini exercituum est.* Et ideo meritò iure ordinario laicus non admittitur ad hoc munus. Catechizare possunt merè laici. Hæc autem maximè procedunt de publica concione, quæ fit in Ecclesia, vel in quocunque loco, in quo fiat conuocatio fidelium ad verbum Dei pro concione audiendum: nam si non fiat hoc modò ad illuminandum & excitandum populum, sed solùm ad catechesim, & instructionem doctrinæ Christianæ, aut aliquid huiusmodi, illa non est prohibita laicis, neque est per se indecens, præsertim E religiosis. quod etiam tacitè sentit Ecclesia, admittens in patrinos catechizandi laicos, & fœminas.

18 Ad Societatis nouitios tonsuratos extenditur 2. corol. Quæri verò hîc vlteriùs potest, an hæc facultas etiam ad nouitios Societatis extendatur. Et ratio dubij est, quia illi verè non sunt religiosi, & ideo neque in Societate videntur propriè comprehendi nomine *sociorum*, quo vtitur Paulus III. & multò minùs possunt *prædicatores* appellari, vt loquitur Gregorius. Primò. Nihilominus censeo etiam illos posse vti hac facultate de licentia superioris: quia iuxta communem sententiam Doctorum, licèt nouitius verè & in rigore religiosus non sit, nihilominus in fauorabilibus venit appellatione religiosi

A argumento cap. *religioso.* §. *quanuis.* de senten. excomm. in 6. vbi vt gaudeat priuilegio canonis, dicitur comprehendi sub nomine *religiosi*. Item, Secundò quia nouitij, sicut pro eo tempore sunt sub potestate prælatorum, & sustinent suo modo onus religionis, ita etiam participant priuilegia, & fauores religionis, vt communiter tradunt Doctores in dict. cap. *religioso.* & in cap. *beneficium.* de Regularib. in 6. & faciunt quæ Nauarrus tractat in consilio 5. & 6. de foro compet. Denique presbyter Tertiò. nouitius Societatis, & ab Ordinario approbatus, potest à superioribus deputari, ad audiendas confessiones, communicando illi iurisdictionem totam, quam ex vi Bullarum Apostolicarum potest, vt infrà videbimus: ergo eàdem ratione potest quilibet clericus nouitius ad prædicandum mitti, si aliàs sit idoneus. Accedit, quòd in nostris Quartò. constitutionibus p. 5. in principio declaratur, *Societatem* in quadam lata significatione comprehendere nouitios: ergo in eadem significatione *sociorum* nomine comprehenduntur. Ita ergo accipiēda est illa vox in indulto Pauli III. cùm contineat Principis beneficium. Nec vero huic doctrinæ obest quod ait Bern. serm. 64. in Cant. *Nouitio non expedit prædicare.* Bernard. Loquitur enim in proprio monacho, in hæc verba, *Monachi officium est non docere sed lugere*, & paulo post, *Certum est quod publicè prædicare, nec monacho cōuenit nec nouitio expedit.*

Obseruatio tertia.

Tertiò principaliter notanda sunt in hac facultate verba illa, *Qui ad hoc idoneus repertus.* 19. Munus prædicandi poscit doctrinam, & mores. Circa quæ multa tractari possunt de donis naturæ, scientiæ, & gratiæ necessariis vt aliquis ad hoc munus prædicandi idoneus reputetur. Sed hoc ad nostrū institutum nihil refert: legantur quæ de hoc argumento tractat Augustinus lib. 4. de doct. Christ. August. ferè per totum, & Chrysostomus lib. 5. de Sacerdotio, Chrysost. in principio, & Gregorius 1. p. Pastoralis, c. Gregor. 7. & 8. & lib. 1. Dialog. cap. 4. & in libris Moralium frequentissimè, in Procemio, cap. 2. lib. 3. c. 35. lib. 13. c. 13. lib. 21. c. 8. & lib. 31. c. 19. Omnia verò, quæ ad hanc idoneitatem requiruntur, ad sufficiētem scientiam, & virtutem pertinent: nam *si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* Et ideo dixit Clemens epist. 1. *Prædicatores docti sint, vt alios* Clemens. *prudenter instruere & perfectè possint docere*, iuxta illud Daniel. 11. *Populus sciens Deum, obtinebit, & faciet, & docti in populo, docebunt multos.* Doctrina autem sine probitate vitæ inefficax est: *nam si sal euanuerit, in quo salietur?* dixit Christus Matth. 5. nam, vt monet Dionysius cap. 3. de Cœlest. hierar. *Præstantius, ac omnibus diuinius est, Dei cooperatorem fieri*, Dionys. Areopag. & ideo necesse est *priùs in se diuinam operationem suscipere*, posteà quantum fieri potest cum aliis communicare, *Nam quibus purgandi cæteros officium est, ingenti munditiæ copia tradere aliis suæ sanctimoniæ consortium decet*, &c.

Quanta verò requiratur scientia, aut probitas, 20. Quanta doctrina & probitas postuletur. non potest certa regula definiri, neque æqualis in omnibus petenda est; sed loco, tempori, & personis proportionata. Vnde Dionysius loco citato distinguēs varios ordines Ecclesiæ triumphantis, qui ad militantem applicari possunt. *At verò* (ait) *quibus purgandi cæteros officium est, ingenti munditiæ copia tradere aliis suæ sanctimoniæ consortium decet: qui verò illuminandi consequuti sunt munus, eos vtpote lucidiores spiritus ad percipiendam, atque tradendam aliis participationem, ac Societatem lucis idoneos, sacrique illius fauoris gratia opulentissimè plenos, exundantem omni ex parte lucem in eos, qui mererentur, effundere. Qui*

autem perficiendi funguntur vice, eos vt perficientis disciplinæ peritissimos sacratissima institutione scientiæ, sanctarum, quas contemplati sunt, rerum ad se accedentes huius rei causa perficere. Itaque prædicandi munus non æquale est in omnibus, alij enim ad rudem plebem erudiendam, & in communi, ac vulgari honestæ vitæ modo instruendam, & excitandam destinantur. Alij ad illuminandum Doctores, confutandos hæreticos, & mysteria fidei altiùs proponendum & illustrãdum: alij denique ad perfectionis viam, & spiritualem doctrinam subtiliùs tradendam assumuntur, & ideo in quibusdam maior doctrina, quàm in aliis, & similiter maior perfectio sanctitatis, & efficacia spiritus postulatur. In omnibus autem, quod ad doctrinam attinet, ad minimum necessariũ est, vt fidei dogmata & propria, & moralis doctrina virtutum, & vitiorum, ita teneantur, vt absque periculo erroris sufficiẽter possint publicè explicare. Quod verò spectat ad virtutem, saltem necessarium est, publicum honestæ vitæ exemplum. An verò sit peccatum mortale in peccato mortali prædicare, in dicto loco 3. tomi tractauimus, & probabilius duxi non esse, secluso scandalo. In nostræ autẽ Societatis hominibus desiderandũ est, ac procurandum vt abundantior sit doctrina, & vt ita professioni ac instituto respondeat, vt *cæteros possint verbo pariter, & exemplo ædificare*, cùm in externo habitu parum ab eis secernãtur.

Obseruatio quarta.

21. A quo superiore facultas concionandi detur.

Quartò explicanda sunt illa verba, *& per vestræ Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit.* Non enim obligant hæc verba, vt Præpositus per seipsum & immediatè debeat omnes Societatis prædicatores exponere, aut approbare, id enim in tanta hominum multitudine impossibile est. Illi ergo hoc committitur, vt per se, vel per alios, qui ad hoc munus sufficiẽtes sint, id posset. Quod vniuersaliter de similibus facultatibus, Generali conscіis, explicauit idem Paulus III. in sua Bulla 5. circa finem. Videtur autem hoc specialiter commissum Generali, vt intelligat hoc peculiariter ad eius administrationem pertinere, & vt huius rei peculiarem curam habeat, vt dicitur in 2. Congregatione generali, canon. 27. Et iuxta hoc intelligendum est quod in 7. p. Constit. cap. 4. §. 6. dicitur, verbum Dei proponendum esse populo assiduè *per eos, quos superior probauerit, & ad tale munus destinauerit. Superior* enim ibi non significat Generalem, vt per se constat: intelligi autem debet qui ad hunc actum ab ipso habuerit facultatem, vel indefinitè superior, ad cuius munus hoc pertinet. Hic autem superior in Societate post Generalem, est Prouincialis iuxta regulam 20. eius, quæ sic habet, *Prædicatores, & confessores ipse constituet, præmisso tamen domestico examine, & approbatione Ordinariorum iuxta formam Concilij Tridentini.* Huius rei exemplum habemus in religione Minorum: nam in cap. 8. Regulæ prohibentur prædicare sine approbatione Generalis: postea verò declaratum est, Prouinciales posse id præstare, vt constat ex Nicolao Papa in cap. *exiit.* §. *verùm quia expresse*, de verb. significat in 6. vbi etiam refert in fratrum priuilegiis contineri, & ita obseruari. Quod confirmat Clemens V. in Clem. *exiuit*, de verbor. signific. & Gregorius XI. in expositione regulæ, articulo 6. Vnde colligo, hanc potestatem in Prouincialibus non esse tantùm delegatam, sed etiam ordinariam, quia ex vi sui muneris, & legis, ac priuilegiorum virtute, illam participant; quare non repugnat vt eam possint delegare alicui Rectori, vel alteri, si iudicauerint expedire: quod tamen generali delegatione non videtur permittendum, quia nec necessarium est, nec sufficiens, vt Prouincialis suo muneri satisfaciat: in aliquo autem casu ob specialem necessitatem, & maximè respectu determinatæ personæ eam potestatem committere seu delegare, & validè & licitè fieri potest.

Illatum ex proximè dictis.

Quod autem in prædicta regula Prouincialis dicitur, *præmisso domestico examine*, additum est his, quæ in Bullis Pontificiis requiruntur. Nam Paulus III. solùm dixit, *qui ad hoc idoneus repertus:* potest autem idoneus reperiri, & cum examine, & sine illo. Illa ergo forma *quòd approbatio superioris, sit per examen*, non est de substantia huius actus, imò neque de rigoroso præcepto, sed de obligatione simplicis regulæ, quam seruare valde expedit, quamuis in aliquo casu, vbi res est publicè nota & euidens, in ea circunstantia dispensari possit. Est autem illa regula consentanea his, quæ statuit Concil. Lateranen. sub Leone X. sess. 11. Bulla 1. quæ incipit; *Supernæ maiestatis præsidio.* vbi sic dicitur; *Sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam Mendicantium ordinum regularis aut quiuis alius, ad quem facultas prædicandi tam de iure, quàm de consuetudine, vel priuilegio, aut aliàs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi priùs per superiorem suum respectiuè diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur.* In quibus verbis *morum honestas, probitas, & vitæ exemplaritas*, ad idem pertinent: *prudentia* verò à doctrina & virtute, si simul coniunganrur, vix potest separari. In prædicatore autem, quatenus talis est, ea prudentia requiritur, qua ad rectè loquendum, & pro dignitate de rebus sacris, & ad bonum animæ pertinentibus necessaria est. De ætate verò nihil in particulari definitum est in Decretis. Solùm inuenio Gregorium hom. 2. in Ezech. expendentem verbum illud, *tricesimo anno*, & dicentem, iuxta rationis vsum, doctrinæ sermo non suppetit, nisi in ætate perfecta: quod latè prosequitur, docens non esse hoc munus assumendum, donec homo sit in ætate solida, & matura; *Quatenus ei* (inquit) *cum vita, & spiritu omnia, quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur.* Sed hoc etiam prudentiæ prælati relinquendum est: quia non in omnibus, nec pro omnibus locis, aut concionibus eadem maturitas ætatis requiritur, multúmque ex aliis dotibus, præsertim iudicij, & solidæ virtutis suppleri potest.

22. De examine ad concionandum.

Concil. Lateran. quid requirat.

D. Gregor.

Obseruatio quinta.

Quintò exponenda supersunt illa verba, *In quibusuis Ecclesiis, & locis, ac plateis communibus seu publicis, & aliàs vbique locorum.* Iuxta quam facultatem dicitur in cõstitutionibus Societatis 7. p. cap. 4. §. 7. *potest & hoc ipsum quod dictum est* (id est, prædicare verbum Dei) *extra Ecclesiam Societatis aliis in Ecclesiis, vel plateis, vel aliis locis præstari, quando ei, qui cæteris præest, ad maiorem Dei gloriam conferre videbitur.* Estque prædicta facultas consentanea iuri communi, & aliis summorum Pontificum concessionibus, nam similis habetur pro Prædicatoribus & Minoribus in Clemen. *dudum*. de sepultur. versiculo. *Nos autem. Statuimus* (inquit) *& ordinamus vt dictorum ordinum fratres, in Ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero, & populo prædicare.* Simile habetur ex Benedicto XI. in extrauagant. *inter cunctas.* de priuileg. *In Ecclesiis*

23. In quibus locis concionari liceat ex dicto priuilegio.

Ecclesiis (inquit) *ac locis ipsorum, ac in plateis communibus, seu publicis*, &c. Idémque concessit Sixtus IV. fratribus Carmelitis, & Ioannes XXII. vt referunt Cardinalis in dict. Clem. & Ioan. Andr. in cap. *constitutiones.* de Regularib. in 6. & in Compendio priuilegiorum mendicantium verb. *Prædicatores.* §.8.& 10. Consideranda autem est differentia inter verba Pauli III. & Clementis V. seu Benedicti XI. nam hi duo restrictè loquuntur, *In Ecclesiis, ac locis ipsorum*, Paulus autem Societati simpliciter concessit, *In quibusuis Ecclesiis, seu locis*, &c. Quæ differentia ex eo orta videtur, quòd illa prior facultas ita concedebatur, vt liceret ea vti absque diœcesanorum, vel aliorum prælatorum petita licentia, vt Benedictus XI. expressè declarat: & ideo non extendebatur facultas quoad loca particularia vltra proprias Ecclesias, vel domos: quia, vt ibi ait Petrus de Ancharano, voluit Papa sine aliorum præiudicio de eorum locis disponere: nunc autem iuxta formam Concilij Tridentini necessaria est Ordinariorum approbatio, quæ in prædicta facultate subintelligitur, vt exposuimus, & ideo generaliter conceditur facultas pro omnibus Ecclesiis, quia sic intellecta, nullius continet præiudicium, vt declaratum est.

Interest inter hoc priuilegium, & aliorum religiosorum.

Petr. de Anchar.

24. Contra hanc verò concessionem, quatenus plateas, & loca publica includit, obiiciunt aliqui, & contra nostros religiosos obmurmurant, eo quòd hac faculate vtantur: quia hoc est contra decentem modum tractandi verbum Dei, pertinet enim ad reuerentiam rerum & actionum sacrarum, vt non in locis profanis, & communibus, sed in sacris, & ad ea munera specialiter deputatis peragantur: verbum autem Dei est res valdè sacra, adeò vt ab Augustino cum ipsa Eucharistia quodammodo conferatur: ergo concio sacra indecenter in plateis profertur. Et confirmatur, nam ad hunc finem, inter alios, dedicantur sacra templa vt in 3. tom. disp. 81. sect. 1. ostendimus: ergo sicut non licet extra illa alia sacra facere, ita nec sacram concionem. Tandem confirmatur, quia hic modus concionandi est contra Ecclesiæ consuetudinem, & sine vtilitate, quia in viis & plateis neque attentè, neque deuotè potest verbum Dei audiri: ergo talis vsus neque introducendus, neque admittendus est.

Obiicitur cõtra vsum Societatis concionandi in locis profanis.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

25. Ad has obiectiones respondendum est, de fide certum esse, per se loquendo, nec malum, nec indecens esse in plateis, & locis publicis populo prædicare. Hoc conuincit auctoritas dictorum Pontificum: fuisset enim intolerabilis error facultatem dare ad rem de se malam, vel indecentem. Deinde confirmari potest exemplo Christi Domini, qui in monte, in littore, & in naui, & vbique, prout occasio ferebat, docebat turbas, vt ex Euangeliis constat. Vnde Lucæ 13. dicit, in die iudicij impios dicturos, *In plateis nostris docuisti.* Deinde idem fecerunt Apostoli: vt ex Actis Apostolorum cap. 5. constat, nec sine præcepto, vel consilio ipsiusmet Christi. Nam Lucæ 14. dixit Dominus seruo, *Exi citò in plateas, & in vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc.* Et Matth. 10. dixit, *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta*: id est, in quolibet loco commodo, & publico, apto ad publicè prædicandum. Erant enim tunc tecta domorum (vt Maldonatus aduertit) plana, & apta ad confabulandum, quod in eis tunc fieri solebat, sicut & nunc fit in foro. Vnde perinde fuit dicere, *Prædicate super tecta*, ac prædicate in foro, & vbique: & ante Christum Dominum idem legimus de Ioanne Baptista Matth. 3. & Luc. 1. & ante illum alij Prophetæ, vt colligitur Amos 5. *Et odio habuerunt corripientem in via*, vbi hoc ex Hieronymo notat Ribera, inde colligens antiquam esse Sanctorum consuetudinem, & à Propheticis vsque repetitam temporibus concionandi in plateis, & vbicunque multitudo hominum audire poterat. Cui etiam optimè consonat historia lib. 2. Esdræ, cap. 8. vbi dicitur, congregatum fuisse omnem populum quasi virum vnum ad plateam, quæ est ante portam aquarum, & ibi ex eminenti loco Esdram legem Domini legisse, & docuisse. Consonant etiam verba illa Prouerb. 1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, dicens: Vsquequo paruuli diligitis infantiam*, &c. Quæ verba licèt exponi possint de internis inspirationibus Dei, tamen verba ipsa declarant etiam comprehendere vocationem externam per voces Prophetarum, nam in eis clara fit illatio ad morem antiquum prædicandi in plateis, & in foribus ciuitatum. Vnde Abulensis lib. 2. Paralipomenon, cap. 15. q. 5. aduertit, in veteri lege extra templum esse determinatum locum ad sacrificia, non tamen ad prædicandum, hoc enim fieri poterat in omni loco. In lege autem noua multò minùs datum est de hac re speciale, & quasi cæremoniale præceptum. Vnde etiam post tempora Apostolorum multi sancti consueuerunt prædicare populis in plateis, & in agris, vt sunt vulgares historiæ de S. Antonio Paduano, Vincentio Ferrer. S. Petro Martyre, & similibus. Ratio denique manifesta est, quia hoc nec diuina lege positiua prohibitum est, vt ostendimus, nec Ecclesiastica: vbi enim est decretum, aut canon hoc prohibens? Nec denique est per se, & intrinsecè malum, vt eadem traditio ostendit, & patebit respondendo ad rationes.

Prima assertio in hoc dubio probatur ex Pontificibus.

Confirmatur ex facto Christi, Apostolorum, &c.

Ribera.

Abul.

Ex facto etiã concionatorum post Apostolos.

Denique ex ratione.

Dices: Si hoc non erat prohibitum, quid necesse erat priuilegium de hac re concedere? nam sine illo fieri poterat, supposita facultate concionandi. Respondetur, non semper priuilegium dari vt per illud dispensetur in aliqua lege, sed propter alios etiam fines, vt sæpè dictum est. Hoc ergo priuilegium duo præcipuè operari potest. Vnum est, vt non solùm Societati liceat, sed etiam ratione huius cõcessionis habeat aliquod ius prædicandi in huiusmodi locis, ita vt à nemine possit sine rationabili causa iustè impediri, etiam ab his, qui dominium aliquod, vel iurisdictionem temporalem in talibus locis habent. Quod significauit glossa quædam marginalis in dict. Clement. *Dudum.* inde colligens, posse Papam disponere aliquid faciendum in re domini temporalis, in fauorem fidei. Secundò operatur hoc priuilegium, vt ora contradicentium obstrui debeant, & cogantur fateri, hoc non solùm non esse malum, verùm etiam de se valde expediens esse, si cum debita moderatione, & prudentia fiat. Hoc patet, tum generali ratione, quia non est verisimile Pontifices concessuros fuisse huiusmodi facultates, nisi iudicarent vsum earum in Ecclesia expedire: tum etiam ex verbis ipsorum, nam Clemens V. ait, hoc conducere *ad salutis animarum fidelium incrementum, & exaltationem.* Gregorius verò XIII. dicit, id conducere, vt *populi verbo, & exemplo religiosorum ædificentur.*

26. Replica remouetur.

Et ideo secunda assertio ferè æquè certa ac præcedens statui potest, vsum huius facultatis non solùm malum non esse, sed etiam esse valde opportunum Ecclesiæ, & ex his rebus, quæ sub consiliũ cadunt, 27.

Secunda assertio qua authoritate fulcitur.

dunt, quantũ est ex genere suo. Hoc præter authoritatem Pontificum suadent maximè exempla sanctorũ, qui hoc fecerũt, non tantùm initio Ecclesię quando hoc necessitati tribui poterat, sed etiam post fundata & multiplicata templa, prout constat fuisse temporibus sancti Bernardi, Dominici, Francisci, & aliorum, quos retulimus, à quibus hoc factum est, & post eorum tempora à multis aliis, vt ex historiis Sanctorum constat. Et in vita sancti Francisci, capite duodecimo, legimus hoc Deum miraculo confirmasse. Ratio etiam hoc ostendit, quia hominum status, & conditiones varij sunt, & magna eorum pars ad audiendum verbum Dei in templis, non concurrit, multi quia commodè non possunt, alij quia propter prauam consuetudinem nolunt: ergo valde vtile est Ecclesiæ, vt interdum extra templum in plateis, vel aliis locis publicis conciones fiant, vt vel inuiti cogantur audire, qui refugiunt, vel certè, vt impeditis, & impotentibus subsidiũm spirituale offeratur: & ita prædicator ex charitate quærat etiam eos, qui verbum Dei audire recusant, imitans eum, qui dixit; *Inuentus sum à non quærentibus me: palam apparui his, qui me non interrogabant.* Roman. 10. Isai. 65. Cui consonat quod Paulus ait 2. ad Timoth. 4. *Prædica verbum, insta opportunè, importunè.* Vbi Theophylactus, *non sit tibi statum tempus, sed importunè etiam, hoc est, cùm in periculis fueris, & extra Ecclesiam loquere, & prædica, & opportunè, hoc est, cum extra trepidationem fueris in Ecclesia. Opportunè enim, & importunè iuxta vulgi opinionem dixit, nam opportunitatem doctrinæ vocat in Ecclesia esse: importunitatem autem extra hanc esse.* & sumpsit ex Chrysost. homilia nona. Diuus Thomas autem etiam exponit, *importunè*, secundùm falsam existimationem audientium: prædicator enim opportunus est volentibus: importunus nolentibus: debet autem ita instare, vt etiam nolentes audire cogantur. Ad hunc ergo modum prædicatio in plateis videtur importuna nõ satis rem considerantibus, est tamen valde opportuna, vt verbum Dei ad omnes meliùs diffundatur.

Qua item ratione.

Theophil.

D. Thom.

28. Ad rationem ergo in contrarium respondetur, prædicationem propriè non esse ministrationem sacram, vt rectè aduertit Abulensis suprà, cuius signum est, quòd propter illam, vt suprà dicebamus, nec specialiter consecrantur ministri, neque etiam aliquæ peculiares cæremoniæ per se necessariæ sunt: neque etiam ordinatur ad aliquam mysticam significationem, sed solùm ad moralem, & spiritualem fidelium vtilitatem, ideóque ex ratione sua non postulat sacrum locum, in quo fiat, sed tantùm accommodatum, & opportunum ad vtilitatem, & ædificationem audientium. Ad primam confirmationem respondetur in primis, templa, licèt consequutione quadam ad munus concionandi inseruiant, non tamen propter hunc finem per se primò instituta, sed propter sacrificium in eis offerendum, ac proinde non propriè benedicuntur, aut consecrantur propter concionẽ, sed solùm ratione diuinæ Eucharistiæ, & aliorum sacramentorum. Vnde Nicephorus refert libro duodecimo historiæ, capite 34. alicubi fuisse obseruatum vt pro concionibus faciendis essent loca à templis diuersa, designata: & Abulensis suprà aduertit, cùm tempore legis veteris sacrificia in vno tantùm Hierosolymitano templo offerri possent, Leuitic. 17. & Deuteronom. 21. in aliis ciuitatibus, vel oppidis fuisse Synagogas ad orationem, & concionem deputatas. Quod etiam colligitur ex Lucæ quarto, & Actorum 13. vers. 14. & cap. 15. vers. 21. Deinde dicitur, siue templa, siue alia loca destinata sint ad munus prædicandi, non inde fieri, illud non posse exerceri in aliis locis, nam loca illa non designantur vt sint omnino necessaria ad illud munus, sed vt commoda, & certa ad ordinarias prædicationes, ad quas fidelis populus sponte suis temporibus concurrere solet. Sicut etiam templa sunt destinata ad orandum, quod non impedit quominus aliis etiam in locis orandũ sit, cùm Apostolus dicat; *Volo viros orare in omni loco.* 1. Timot. 2. Ad secundam confirmationem negatur inprimis hoc esse contra consuetudinem Ecclesiæ: ostensum est enim esse antiquissimam, quòd autem nunc sit minùs frequens, causa esse potest vel quòd minor est in audientibus necessitas, vel in prædicantibus remissior charitatis feruor. Negatur etiam hoc esse inutile, nam licèt fortasse in plateis minùs commodè concio fiat, quàm in templo; tamen vtilius est vel illo modo fieri, quàm omninò omitti, cùm ob eam causam consuetudo prædicandi in templis neque omittatur, neque remittatur, sed illi addatur alia, per quam fructus augeri solet, maximè in his personis, quæ minùs solent templa frequentare, vt diximus in numero 27.

Ad obiect. in num. 24. Abulens.

Ad 1 confir. ibid. vna responsio.

Niceph.

Abulens.

Altera responsio.

Ad 2 confirmat.

Obseruatio sexta.

29. Sextò circa eadem verba, quæ circunstantiam loci attingunt, aduertendum est, in hoc indulto nihil additum esse, quod ad circumstantiam temporis pertineat, sed absolutè, & indefinitè facultatem concedi, ideóque ad omne tempus, sine vlla restrictione extenditur. In dicta autem Clement. *Dudum.* & in extrauagant. *Inter cunctas.* additur restrictio his verbis, *Hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt.* Circa quam limitationem dubitari potest, an iuxta illam limitandum etiam sit hoc Societatis priuilegium. Nam si spectemus rationem, quam Benedictus XI. expressit, affirmatiuè respondendum videtur: *Putamus etenim dignum* (ait) *vt maiori minor, & superiore inferior deferat in hac parte.* In contrarium autem est, quòd ius illud non est generale pro omnibus religionibus, sed pro Minoribus, & ideo ex vi sui, illos tantùm comprehendit, vel ad summum eos, qui per viam communicationis illo vsi fuerint priuilegio. Et ita etiam Societas, si præcisè consideretur, quatenus est vna ex mendicantibus religionibus, & per communicationem vtatur illo priuilegio, subiecta etiam erit illi limitationi; tamen proprium eius priuilegium non est cur per alind limitetur, cùm generaliùs concessum sit.

In quibus temporibus fit ex dicto priuilegio concionandum.

An possimus concionari qua hora Episcopus cõcionatur.

30. Dico ergo ex vi illius iuris, non limitari facultatem postea concessam à Paulo III. sed solùm quantum ipsa naturalis ratio, & debitus ordo postulat, vt in eo casu inferior non vtatur tali priuilegio. Addo præterea ex Concilio Tridentino citato in numero tertio, colligi posse, dictam limitationem etiam in nostro casu locum habere, nam generaliter prohibet regularibus, *vt contradicente Episcopo, in suis etiam Ecclesiis prædicare non præsumant*; ergo in prædictis casibus non licebit, inuitis Episcopis, prædicare, etiam seclusa limitatione Clementis, ac Benedicti. Verum est quidem ex vi huius fundamenti non satis esse quòd Episcopus in sua Ecclesia concionetur, vt statim veluti ipso facto, censeatur nostris religiosis prohibitum prædicare in suis, nisi Episcopus vel specialiter, vel generaliter prohibeat: quia per solam prædicationem suam non cõtradicit, & quandiu non contradicit, religiosus vti potest sua facultate, supposita generali eiusdem Episcopi approbatione, & ita existimo,

Resolutio authoris.

existimo quoad circunstantiam temporis, nullam aliam moderationem tunc esse necessariam, dummodo Episcopus nullum tempus sibi specialiter reseruauerit, seu iusta ratione prohibuerit, siue de tali prohibitione constet per expressa verba eius, siue per consuetudinem, siue per quamcunque aliam sufficientem significationem; non est enim necessarium vt expressum præceptum imponat, sed satis est quòd indicet sibi displicere, præsertim in casibus in prædictis iuribus designatis, qui per se sunt rationi maximè consentanei. Seclusa autem prohibitione hominis, cùm in iure nulla alia sit, non relinquitur aliquod tempus, quod generaliter excipi possit, quia sermo de Deo, per se loquendo, omni tempore bonus est, & proficuus. Sola ergo prudentia debet hoc moderari, vt nec temporibus importunis, nec nimia prolixitate fiant.

Obseruatio septima.

31. Dictum priuilegium de prædicatione propriè sumpta procedit. D.Thom. Caiet.

Septimò notanda sunt illa verba indulti, *Clero, & populo verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi.* Illis enim explicatur de quo genere, & modo prædicationis hîc sermo sit. Nam iuxta doctrinam D.Thom.2.2. q.177.art.2. *Dupliciter potest aliquis sermone vti, scilicet priuatim, & familiariter ad vnum, vel paucos loquendo, vel publicè loquendo ad totam Ecclesiam.* Vbi Caietanus aduertit, non addi totam, vt comprehendatur tota Ecclesia, quæ diffusa est per totum orbem terrarum; sic enim nullus publicè concionaretur: sed addi *ad comprehendendum partes quasi essentiales Ecclesiæ, scilicet clerum, & populum,* quia hoc est de ratione muneris prædicandi simpliciter dicti, scilicet, vt quantum est de se, indifferenter fiat ad totam Ecclesiam. Ob hanc ergo causam Pontifices tam in hac nostra Bulla, quàm in prædicta Clemen. & Extrauag. dixerunt, *Clero & populo,* vt significarent sermonem esse de publica, & propriissima prædicatione, nam ad alia priuata colloquia etiamsi in eis proponatur verbum Dei, vel exhortatio ad virtutem, non erat necessarium speciale priuilegium. Et eodem modo intelligenda sunt quæ diximus de toto hoc munere, & præsertim quòd solùm à clericis, tam iure ordinario, quàm ex vi huius facultatis fieri possit. Vnde simpliciter docere doctrinam Christianam ad puerorum, vel rudium instructionem, non comprehenditur propriè sub nomine prædicationis, quia per se non ordinatur ad docendam, & exhortandam totam Ecclesiam vt comprehendit clerum & populum doctos & indoctos. Ideóque fieri potest à nostris, etiamsi primam tonsuram non habeant, idque non tam ex vi huius priuilegij, quàm ad munus illud speciale priuilegium necessarium non est, sed sufficit generalis approbatio Societatis, quæ ad illud munus inter alia specialiter instituta est, vt suprà lib.6.c.3.à n.4.vidimus, & in eadē Bulla Pauli III.expressè dicitur: & fortasse ob hāc causam in nostris priuilegiis Pontificiis nullum est, quod de illo ministerio specialiter loquatur.

Ad catholizandum nō requiritur priuilegiū.

32. Disquiritur quid sit publicè prædicare. Caiet.

Addit præterea Caietanus citato loco, non satis esse loqui ad totam Ecclesiam, id est, clerum, & populum, vt censeatur esse propriè prædicare, *nisi fiat publicè, hoc est, ex publico officio.* Nam si quis per modum priuatæ personæ alloquatur ad totam Ecclesiam, exhortando ad aliquid speciale, quod tunc occurrit, illud non est prædicare, vnde dicit mulieri hoc esse permissum. Non videtur autem facilè explicare quid addat illud verbum *publicè*, si sermo est ad totam Ecclesiam: quia necesse est, vt talis semo eo modo fiat, vt ab omnibus percipiatur: ergo necessariò fit publicè, alta voce, & cum notitia publica. Quòd autem fiat ex loco certo eminenti, necne, non videtur esse de substantia, satis enim est, quòd fiat ex quocunque loco alto, vt à cæteris audiantur. Item quòd fiat ex officio publico, vt ipse ait, non videtur necessarium: nam facere ex officio publico, propriè est facere ex obligatione publici muneris: hoc autem necessarium non est, nam potest quis concionari ex charitate, & propria voluntate, vel ex priuata aliqua obligatione. Aut illud *ex officio publico*, significat loqui cum aliqua speciali voluntate exteriori, vt Missa aliqua, publica oratione, vel crucis signo, vel cum speciali veste, vt superpelliceo: & hæc omnia non sunt de substantia talis actus, quatenus vera prædicatio est, ad quam requiritur priuilegium, aut facultas, cuius non sunt capaces fœminæ, nec laicis iure ordinario concedetur.

Hoc ergo mihi videtur rectè explicasse noster Pontifex illis verbis, *Verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi,* &c. Quibus significatur tunc aliquem exercere publicè hoc munus, quando illud exercet vt publicus doctor totius Ecclesiæ, de qua Paulus ait, *quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia Doctores*, 1. ad Corinth.12.& ad Ephes.4. addit, *Ad consummationem sanctorum in opus ministerij in ædificationem corporis Christi.* Quando autem se gerat quis vt publicus doctor in suo sermone, ex modo, intentione, & populi conuocatione facilè colligi potest, maximè tamen ex materia, vt Pontifex indicauit, scilicet quia verbum Dei, quod quantum est ex se omnem doctrinam sacram comprehendit, Ecclesiæ proponit, & interpretatur. Hoc ergo est docere ex officio publico, id est, tanquam doctorem publicum: & ideo si quis loquatur de peculiari aliquo casu, quasi consulens, vel tanquam inducens ad aliquid agendum, non censetur publicè docere in Ecclesia, etiamsi ad totam Ecclesiam loquatur: & in hoc sensu loquutus est Caietanus, & rectè. 33. Resolutio.

Obseruatio octaua.

Octauò attingit Pontifex modum, quem operarij Societatis in prædicationibus suis obseruare debent, dicens, *Verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad benè, beatéque viuendum, ita vt in vobis verbo pariter, & exemplo ædificentur in Domino hortandi, & admonendi.* In quibus verbis duo insinuantur, scilicet & finis prædicationis, & actiones, seu media, quibus ad eum finem in ipsa concione vtendum est. Nam finis esse debet, vt proximi ad benè, beatéque viuendum ædificentur, & exhortentur. De vtroque egregiè dixit Gregorius in epist. ad Leandrum, ante libros Moralium, cap.2. *Quisquis de Deo loquitur, curet necesse est, vt quidquid audientium mores instruit, rimetur, & hunc rectè loquendi ordinem deputet, si cùm opportunitas ædificationis exigit, ab eo se, quod loqui cœperat, vtiliter deriuat.* Ædificatio ergo proximi esse debet scopus prædicationis: doctrina autem, & modus eius talia esse debent, qualia illi fini fuerint accommodata. Ad debitum autem finem maximè spectat non propriam laudem, nec popularem auram in concionibus quærere, vt disertè tradit Paulus 1. Thessal.2. *Non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra; nec enim aliquando fuimus in sermone adulationis, nec quærentes ab hominibus gloriam,* &c. ideo vt Chrysostomus ait lib.5.de Sacerdot. in principio, *Nemo potest finem prædicationis assequi, nisi popularem auram aspernetur.* Et infrà, *Nam si plausu, atque aura populari vincatur,* 34. Quem finē sibi præponit concionator. D.Gregor. Chrysost.

tum, tum ipsi, tum multitudini, quæ audit, damnum detrimentúmque affert: nam suaui laudum desiderio captus, ad auditorum gratiam magis quàm ad vtilitatem dicendi vim exercet. Et lib. 6. in eandem sententiam dicit, *Qui aliorum edocendorum prouinciam susceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, néve aliis animum despondeat, quin orationum hoc consilium meditatus, vt Deo grata atque accepta sint, hunc vnum sibi statuat canonem ac terminum optimi illarum opificij, non etiam plausum ac laudationem.* Et infrà, *Abundans enim illi fuerit laborum solatium, idémque omnium certè maximum, si sibi ipse conscius esse potuerit, ad hanc se rationem doctrinam, eloquentiámque suam composuisse, atque adaptasse, vt Deo illa placens, acceptáque fiat.* Similia de verborum ambitu, vanáque ostentatione in concionando eleganter comprehendunt D.Hieron.ad Nepot.post medium, ab illis verbis, *Docente te in Ecclesia non clamor populi, sed gemitus suscitetur*, &c. Augustin.4. de doctrin. Christ.c. 5. ab illo loco, *Cui affluit insipienti eloquentia*, &c. D.Greg.22.moral.cap.12. in editione Vatican. *Quoties auditores*, &c. D. Ambros. in illud 1. Corinth. 1. *non in sapientia verbi.* Nazian.in Apologet. num.mihi 79. *Non enim plerisque similes sumus, qui veritatis doctrinam adulterant*, &c. Bernard.sermon. 59. in Cant. ad illud, *vox turturis.* Legatur etiam serm.58.Et ideo S.Bonauentura tract.de interiori homine, 1. p. cap.15. dicit, nullum religiosum debere accipere nedum affectare prædicandi munus donec ascendat ad illum virtutis gradum, quem ipse quartum annum appellat, scilicet pro bono opere laudes, & humanos honores contemnere, & fastidire, & quærere solius Dei gloriam, & salutem animarum. Et subdit, *Quicunque ante hunc annum se ingerit, nec saluti animarum proficit, nec sibi meritorius propter vanitatem, & leuitatem; nec aliis est proficuus*, &c. Hoc denique est, quod concionatoribus Societatis in eorum regulis statim initio proponitur, *Memores sint, vocatos se esse ad reducendas animas suo creatori*, &c.

D. Hieron. Augusi. Greg. Ambros. Nazianz. Bernard. Bonau.

35. Media Societatis ad eundem finem.

Et iuxta hunc finem media proponuntur, & supponitur *pura intentio diuini seruitij*, & *zelus syncerus animarum ad gloriam diuinæ maiestatis*, postulantur etiam *solidæ virtutes, ac præcipuè charitas*, & *familiaritas cum Deo in spiritualibus exercitiis.* Deinde verò in cæteris regulis prudentissima media moralia consuluntur, quæ ad strenuè hoc munus præstandum vtilissima sunt. Omissis autem aliis quæ magis sunt extrinseca, & peruia, duo sunt valde notanda, quæ ad ipsum modum & actualē vsum pertinent. Vnum est in regula 9.scilicet, *Vt ea populo proponant, quæ ad captum & vtilitatem audientium erunt accommodata, iisque insistant, quæ ad Christianam institutionem, atque ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas valent, & à rerum subtilium curiosa tractatione se abstineant.* Quæ verba ferè sumpta sunt ex 8.p. Constitut.c.8.§. 3. súntque veluti commentarius quidam verborum Pontificis. Prosequitúrque hoc documentum Nazianz. in Apologet. n. 64. editionis anni 1609. *Res, ait, minimè vulgaris, paruíque spiritus esse videtur, verbi perinde ac tritici mensuram opportunè cuique dare, & dogmatum nostrorum veritatem cum iudicio dispensare.* Et eloquentissimè D.Gregor.l.17.q.14. vbi inter alia, de Apostolis ait, *Curauerunt summopere rudibus populis plana & captabilia, non summa atque ardua prædicare.* Quod etiam cum multis aliis egregiis documentis tradunt optimè Concilium Senonen. in Decretis morum c.36.& Treuerense II.c.3.& satis significatur in Concilio Tridentino suprà.

Mediū vnū pro vsu cōcionandi. Nazian. D.Gregor.

Aliud continetur in regula 12. quæ est prudentia in correctionibus adhibenda: quanquam enim reprehendere vitia necessarium sit, quod sub illis verbis Pontificis *hortandi, & admonendi*, comprehendi interpretamur, & docet optimè Chrysostomus homil.70.ad Populum: nihilominus, vt vtiliter fiat, maxima prudentia, & moderatio necessaria est, præsertim illa vt fiat generatim, vnde Hieron. ad Nepot. in fine, *Neminem speciatim sermo meus pulsauit, generaliter de vitiis disputatio est, qui mihi irasci voluerit, ipse quod talis sit confitebitur.* Et declarauit optimè S. Bonauentura in Apologet. q.2. vbi concludit, *Correctioni, & ædificationi tantum debet intendere doctor fidelis, non confusioni, vel infamationi alicuius præsentis, vel absentis.* Et infrà, *Quem confundendo exasperas, hunc tardiùs ædificas, & rancoris aculeo vulneras.* Quod cùm hoc in vniuersum verum sit, maximè verò circa pastores Ecclesiæ, sacerdotes, & primarios viros, vt adnotauit S.P.N.Ignatius in lib.Exercitiorum, in fine, quadam reg.10. Et ob eam rem specialiter admonentur in sua illa reg. concionatores Societatis, vt ab his reprehensionibus prorsus abstineant, quin etiam in Clem.1.§.1. de Priuileg. religiosis omnibus in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis æternæ districtiùs præcipitur, *ne in sermonibus suis Ecclesiarum prælatis detrahant.* In Concilio autem Later. sub Leone X. vniuersis prædicatoribus dicitur, *Ex diuinæ vocis præcepto Euangelium omni creaturæ cum virtutum commendatione, & vitiorum detestatione enucleent & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à Redemptore nostro tantopere commendatam vbique fouentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum, & Prælatorum, ac aliorum superiorum, eorúmque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modo incautè, sed etiam intemperatè reprehendunt, & mordent, & ab eis malè gestorum expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant.* Et deinde innouat citatam constitutionem Clementis V.

36. Medium alterum. Chrys. Hieron. Bonau.

Vltimò ex dictis intelligitur, quid in hoc munere non solùm licere, sed etiam cadere sub obligationem possit. Duplex enim hîc distingui potest obligatio, scilicet de exercitio actus, & de modo, & quasi specificatione eius. Præceptum etiam hîc accipi potest vel rigorosè & propriè, vel latè vt comprehēdit regulam religiosam. Hoc posteriori modo tenetur ex vi suæ regulæ Societas hoc munus frequenter, & assiduè exercere, vt habetur 7. p.Constit.c.4.§. 6. Hæc autem obligatio ad inferiores non descendit, nisi cum superior illud munus iniūxerit, vt ibidem in Declaratione dicitur. Notauítque Bern. serm.58. in Cant. dicens neminem nisi vocatum tanquam Aaron concionari debere. quod eleganter repetit serm.64. Ad superiorem ergo pertinet ex vi regulæ procurare, vt hoc munus exerceatur quantum prudentia dictauerit: inferiorum autem erit, ad illud esse paratos, & dispositos, tam ex parte voluntatis, quàm ex parte facultatis, quantum in ipsis fuerit, iuxta ea quæ in 4. p. Constit.c.8.§.3. statuuntur. Hæc autem obligatio respectu inferiorum non est sub culpa, donec talis actus in virtute obedientiæ imperetur, *regulariter ac per se loquendo*, sicut de obligatione regulæ, & simplicium ordinationum obedientiæ, in superioribus dictum est. Dico autem *regulariter*, vt excludam extraordinarium casum, in quo possit charitas ipsa per se obligare, præsertim inter hæreticos, vel alios infideles, aut vbi grauis aliqua ignorantia totius populi,

37. Quam cadat in obligationem Societatis concionari.

cum morali periculo salutis plurimorum interueniret, quæ prædicatione veritatis posset expelli. Dixi etiam *per se*, vt excludam malitiam scandali, vel aliam similem, quæ per accidens potest interuenire: hæc verò communia sunt aliis muneribus, seu actionibus obedientiæ. In superiore autem grauior per se est hæc obligatio, non vt per se hoc munus exerceat, nam potiùs ipse faciliùs excusari potest, sed vt exerceri curet in loco, aut locis ad ipsum pertinentibus. Quanquam enim per se loquendo, non excedat directionem regulæ, si solam positiuam legem, vt sic dicam, inspiciamus; tamen quatenus ex natura rei tenetur ratione officij, ad prouidendum communi bono Societatis quoad partem sibi subiectam, & procurandum vt in ea institutum seruetur, potest hæc obligatio esse maior, & in conscientia; rarò autem erit grauis eius transgressio, nisi pertineat ad nimiam quandam, & scandalosam negligentiam, vel quasi contemptum, quia extra huiusmodi casum, nec manifesta obligatio, nec materia grauis cernitur.

38. De obligatione debito modo concionādi.

De altera verò obligatione, quæ pertinet ad modum actus, dicendum est, aliquem modum cadere sub obligatione regulæ, vt constat ex constitutionibus, & regulis Societatis suprà adductis, in quibus multa continentur, quæ ad perfectionem pertinent, quæ ex sola rei natura non sunt simpliciter necessaria, vt actio honestè fiat, sunt tamen opportuna vt meliùs fiat; & ideo sub obligatione regulæ religiosæ posita sunt. Aliqua verò sunt rigorosè præcepta iure positiuo; illa verò magis pertinent ad modum negatiuum, quam affirmatiuum, vt non concionari sine legitima facultate modo præscripto in Concilio Tridentino, vel abstinere ab indiscretis detractionibus, aut reprehensionibus superiorum, iuxta Clementinam citatam, quæ magna ex parte nituntur ipsa ratione naturali, quanuis ratione prohibitionis Ecclesiæ posset in aliquo casu esse peccatum mortale, quod ex se non esset. Et huc etiam pertinet quod in eadem Clement. cauetur, ne concionatores religiosi retrahant laicos ab Ecclesiarum suarum frequentia, vel accessu & ne indulgentias pronuncient indiscretas, id est, falsas, aut incertas, vt ibi glossa exposuit, ex Clement. 2. de pœnit. & remiss. Denique aliquis modus potest esse præceptus iure ipso diuino, & naturali, vt est omnis ille, qui intrinsecè necessarius est ad honestatem actus, vt est recta intentione prædicare, veram, & non falsam doctrinam proponere, vtilia dicere, & vana non miscere, & similia, quæ rectè explicat Caietanus in summa verb. *Prædicator.* quæ communia sunt omnibus prædicatoribus, neque in nostris habet aliquid speciale, nisi quòd fortasse ratione specialis status, atque etiam ratione maioris scandali moraliter est in eis maior hæc obligatio. (Caiet.)

CAPVT II.

Quid possint, & debeant religiosi Societatis præstare in sacramenti Pœnitentiæ administratione.

A Liud præcipuum ministerium competens Societati ex vi sui instituti ad salutem proximorum, est sacramentorum administratio, vt dicitur 7. p. Constit. c. 4. §. 5. præsertim verò confessionibus audiendis, & Eucharistiam administrando id consequuntur, vt ibidem subiungitur: & ideo de his duobus priùs dicemus, postea verò aliquid de reliquis attingemus. Supponimus autem nullius sacramenti administrationem potuisse licitè à nostris sacerdotibus vsurpari, sine priuilegio, aut facultate Sedis Apostolicæ, aut singulorum Episcoporum, in suis diœcesibus. Decuit tamen, & maximè expediens fuit, vt huiusmodi facultas ab ipsa Sede Apostolica immediatè in religionem emanaret, quanuis cum ea subordinatione ad cæteros prælatos, quam recta ratio, & sacri canones postulant: & ideo sicut in præcedenti sectione fecimus, ita hîc proponemus in primis Pontificiam facultatem, & eam explicando omnia, quæ ad hæc ministeria pertinent, simul declarabimus.

Igitur Paulus III. in prædicta Bulla 3. aliàs 1. de facultatibus, post illam de munere prædicandi, de confessionibus audiendis subdit, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcunque vtriusque sexus Christi fidelium, ad vos vndecunque accedentium confessiones audiendi, & confessionibus diligenter auditis, ipsos, & eorum singulos ab omnibus, & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, quantuncunque grauibus, & enormibus etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, & à quibusuis ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi) absoluendi, ac eis pro commissis pœnitentiam salutarem iniungendo.* Et inferiùs, clariúsque in Bulla 5. anni 1549. declarat quemlibet fidelem cuilibet sacerdoti Societatis confiteri posse, nulla expectata sui Rectoris parochialis facultate, qui etiam non teneantur peccata, de quibus absoluti fuerint, iterum confiteri. Circa quam confessionem aduertendum est, antiquiorem esse decreto Concilij Tridentini session. 23. c. 15. de Reformat. statuentis, vt confessarij omnes, etiam regulares, ab Episcopis debeant approbari; & ideo facultas illa vi sua, & secluso hoc posteriori iure, communis erat omnibus Societatis presbyteris, prout Bulla indistinctè concedit. Nunc autem certum est, necessariam esse Episcopi approbationem, vt in proprio loco disput. 28. de pœnit. sect. 4. latiùs, & generaliùs declarauimus, nam quoad hoc eadem ratio est de religiosis omnibus. 1. Pauli 3. priuilegium circa pœnitentię administrationem. Id nunc intelligitur præuia approbatione.

Quomodo singulis communicetur dictum priuilegium.

Quæri autem potest, an sacerdos Societatis eo ipso quòd ab Episcopo approbatus est, habeat hanc facultatem, & consequenter totam iurisdictionem fori pœnitentiæ, quæ per illam datur independenter à prælatis suis, ita vt licèt ab eis prohibeatur confessiones audire quanuis malè faciat contra votum obedientiæ eas audiendo, confessiones nihilominus validæ sint, nullúmque defectum intrinsecum in suo genere habeant. Ratio autem dubitandi est, quia in priori facultate prædicandi expresè dixit Pontifex, *Qui ad hoc idoneus repertus, & per vestræ Societatis Præpositum deputatus fuerit*; hîc autem nullam huiusmodi limitationem posuit, sed absolutè dixit, *Illis ex vobis, qui presbyteri fuerint:* ergo hac verborum differētia indicat nō esse in hac posteriori facultate dictā cōcessionē necessariā. Præsertim cùm inter eas possit ratio diuersitatis assignari: nam munus prædicādi grauius est, & magis publicū & simpliciter loquendo 2. Ratio dubij.

loquendo plura dona requirit, ideóque potuit facultas concedi à superioribus magis dependens. Et confirmatur, quia aliàs posset Prælatus Societatis non concedere hanc facultatem integram suis subditis, vnde quodammodo posset reseruare casus respectu etiam secularium, concedendo hac facultatem ad absoluendum à quibusdam peccatis,& non ab aliis;vel ex parte personarum exponere ad audiendas confessiones talium personarum, & non aliarum. Nam, si hæc facultas non conceditur nisi mediante superiore, cùm ipsa in se indiuisibilis non sit, poterit tantùm ex parte concedi ad arbitrium superioris, quod videtur absurdum,& præter communem vsum, atque ita hanc partem tuetur Henriq.lib.7.de indul. capit.28. numero 2. vbi citat Emmanuelem Roderic.

Confirm.

Henriq.
Emma. Rod.

3. Nihilominùs dicendum est facultatem hanc intelligendam esse cum dependentia subditorum à suis Prælatis, non solùm quoad hoc vt propter subordinationem obedientiæ non liceat vti hoc munere contra superioris voluntatem, sed etiam quia substantialis facultas, vt sic dicam, audiendi confessiones, & iurisdictio necessaria per superiorem conferenda sit. Ita generaliter declaratum est à Gregorio XIII. in Bulla, *Decet Romanum Pontificem.*anni 1575. *Neque aliter dictæ personæ Societatis prædictis priuilegiis, facultatibus, & aliis præmissis, aut aliquo eorum, nisi per Generalem Præpositum, & de eius beneplacito, aut per alium seu alios de eius commissione electos, vt præmissum est, vti, aut gaudere possint.* Vnde licèt ante hanc concessionem dubium esse potuerit de mente concessionum Pauli III. tamen post illam dubitari non potest, siue dicamus illam concessionem Gregorij fuisse meram declarationem, siue restrictionem. Addo verò, mihi probabilius esse Pauli III. concessionem ita fuisse intelligendam, vt deputatio Prælati Societatis ad munus audiendi confessiones, fuerit necessaria, vt sacerdotes Societatis possent gaudere hoc priuilegio, & facultate Pontificis, siue dicamus iurisdictionem ipsam immediatè concedi per prælatum Societatis, siue designationem eius esse veluti conditionem necessariam, vt Pontifex illam tribuere censeatur: nam ad rem ipsam, & effectum facultatis parum hæc differentia refert. Hoc autem ita esse colligo primò ex contextu.Nam priùs dicitur, *Quilibet vestrûm, qui ad hoc idoneus repertus, & per vestræ Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit,in quibusuis Ecclesiis*, &c. Postea verò finita prima facultate, nullo interiecto puncto, sed continuando eandem clausulam addit secundam dicens, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint,quorumcunque fidelium*, &c. Ergo subintelligendum etiam hîc est quod præmissum fuerat, ad hoc idoneis repertis, & per Præpositum deputatis: nam sub illo fundamento hæc omnia dicuntur: solùm hîc addita fuit conditio presbyterij, quia in priori facultate non erat necessaria, vt suprà capite præcedenti notauimus.

Resoluitur dari medio superiore.

Resolutio valet saltem post Greg. XIII.

Imo,& post Paul. III.

4. Secundò idem patet ratione, quia non est verisimile omnibus presbyteris Societatis concedere Pontificem hanc facultatem, & iurisdictionem, absque illa conditione, *Si idonei reperti fuerint:*quia non possunt rationabiliter præsumi idonei eo ipso quòd in Societate ordinantur, nam licèt fortasse regulariter ita sit, non tamen certum est seruari in omnibus, nec fuisset expediens illud tam generaliter præsumere, aut supponere. Illa ergo prior conditio sine dubio intelligitur in hac secunda facultate: ergo etiam altera de deputatione per prælatum,nam eodem modo,& contextu proponuntur.Eò vel maximè,quòd est valdè necessaria, tum ad conuenientem ordinem religiosum, contra quem verisimile non est, Pontificem per generalia verba concedere quod in specie non esset concessurus:tum etiam,quia in religione hoc est moraliter necessarium, vt confessor reputetur simpliciter idoneus, non tantùm scientia, sed etiam moribus, quod non minùs necessarium est ad debitam administrationem huius sacramenti.

Suadetur ratione.

Confirm.

Dico igitur, tam iure primario Societatis (vt sic loquar) quàm posteriori à Gregorio declarato, omnem facultatem, & iurisdictionem in hoc ministerio necessariam descendere à summo Pontifice ad quoscunque sacerdotes Societatis,quibus communicatur per Generalem Præpositum eiusdem Societatis, vel immediatè, vel mediis Prouincialibus, aut aliis superioribus, quibus vel iure ordinario, vel delegato hæc potestas creandi confessores conceditur: ordinariè autem mediis Prouincialibus id fit, vt ex regula eorum 20. suprà tetigimus. Et ita responsum est ad rationem dubitandi ex verbis Bullæ desumptam. Nec refert quòd munus prædicandi maiorem sufficientiam requirat, quanquam fortasse non omnes id admittent, nam reuera se habent vt excedens, & excessum quoad varias qualitates, quas in personis requirunt, quæ reuera in vtroque ministerio sunt magni momenti, & valdè necessariæ, quod satis est, quidquid sit de comparatione. Ad confirmationem concedo in primis posse prælatum Societatis auferre à subdito omnem facultatem, & iurisdictionem ad confessiones audiendas, id enim planè sequitur ex dictis, imò hoc est, quod præcipuè intendimus, & reputamus necessarium.

5. Satisfit rationi dubitandi in num.2.

Ad confirmationem ibidem.

An verò possit ex parte concedere hanc facultatem & non integrè, in quæstionem verti potest. Nam alicui fortasse videbitur illam facultatem prout à Pontifice conceditur; esse vnam & indiuisibilem, & ideo auferri quidem posse, aut dari totam, posita, vel ablata conditione à Pontifice requisita, non tamen posse diuidi, maximè si verum est, non prælatum Societatis conferre iurisdictionem, sed Pontificem ipso designante, vel deputante personam: nam tunc vel conditio impletur, & sic datur integra facultas: vel non impletur, & sic nihil datur. Sed hoc mihi non probatur, quia licèt illa facultas vno verbo detur, vt sic dicam, multa in se continet, quæ diuidi possunt, & ita re ipsa multiplex est: quid ergo vetat quominus per superiorem applicetur quoad aliquid, & non in totum? Nam in primis probabilius est superiorem esse qui immediatè dat facultatem, & delegat, seu committit iurisdictionem: quia est ordinarius prælatus, & tanquam causa secunda per se sufficiens in suo ordine ad hunc effectum. Deinde, quia licèt solùm designaret personam, illamet conditio potest recipere diuisionem, nam potest persona deputari ad audiendas confessiones virorum,& non mulierum, &c. Quapropter non dubito quin possit Societatis prælatus partem huius facultatis concedere, & non totam, maximè ex parte pœnitentium, id est, ad

6. Possit ne cõmunicari hoc priuilegium non integrè.

Resoluitur affirmatiuè.

Tum limitando pœnitentes.

ad audiendas confessiones virorum tantùm, vel scholarium tantùm, vel solùm in tali populo; quia in generali potestate, quæ illi conceditur, hoc totum continetur, neque nos possumus limitationem adhibere quæ nec ex natura rei sequitur, neque à Pontifice ponitur, præsertim cùm ad debitum vsum talis muneris illud possit esse necessarium. Nec refert quòd possit etiam superior aliquando indiscretè vti tali potestate: nam id est per accidens, quomodocunque autem id faciat, factum tenebit. Atque idem in rigorem sequitur de limitatione eiusdem facultatis ex parte peccatorũ, concedendo illam ad absoluendum ab aliquibus peccatis, & non ab aliis, quod respectu pœnitentium sibi subditorum clarum est per modum reseruationis, de qua suprà lib. 8. cap. 5. Respectu verò pœnitentium non subditorum, non habet locum propria reseruatio, & ideo non censeo posse fieri prudenter, & licitè talem limitationem, seu dimidiationem iurisdictionis, nisi supposita aliqua reseruatione facta à prælato ipsius pœnitentis, & in ordine ad obseruationem eius, vt paulò pòst à num. 18. explicatur, nam extra hunc casum imponeretur graue onus pœnitenti, fierétque ipsi iniuria, ideóque talis modus diuisionis ac limitationis non est in vsu.

Tum limitando casus subditorum, non secularium.

7. Quæret autem fortasse aliquis practicè, an quoties superior prohibet alicui ne confessiones audiat, censendus sit omninò priuare illum facultate, & iurisdictione ad audiendas confessiones, vel solùm vetare ne illum actum tunc exerceat: nam hæc duo diuersa sunt, & potest optimè vnum ab alio separari. Respondeo hoc pendere ex intentione superioris, & ideo ex verbis, vel aliis signis, & circunstantiis colligendam esse. Ac propterea superiores quando intendunt aliquem omninò ab officio remouere, vel suspendere, debent his verbis, vel similibus id satis explicare. Et è conuerso subditi in dubio debent abstinere, & de intentione superioris certiores fieri. Addo præterea quando à principio non datur alicui licentia audiendi confessiones, aut datur ad hoc genus personarum, & non ad alia, signum clarum est prohibitionem illam esse totalem per denegationem facultatis. Quando verò is, cui priùs erat facultas simpliciter concessa prohibetur, ne ministerium exerceat, considerari potest, an id fiat in pœnam alicuius delicti, nam tunc videtur imponi per modum suspensionis, & consequenter tolli iurisdictio. Item, an prohibitio fiat intuitu ipsius ministerij, vt sic dicam, ne indignè fiat à tali persona, aut circa talem personam, nam tunc etiam est signum ablationis totius facultatis. Si autem prohibitio fiat per modum ordinariæ obedientiæ simplicis, vt talis persona tunc non in eo munere occupetur, sed in aliis, tunc non censetur auferri iurisdictio, quia nunquam solet cum tanto rigore id prohiberi in simili casu, imò neque cum obligatione in conscientia solet talis prohibitio fieri.

Suborta quæstiũcula practica.

Eius varia decisio.

Expenditur priuilegij clausula, Quoscumque fideles vndecunque venientes.

8. Secundò principaliter obseruanda sunt illa verba, *Quorumcunque vtriusque sexus Christi fidelium, ad vos vndecunque accedentium.* Per hæc enim conceditur Societati priuilegium, quod à Pio II. Nicolao III. Sixto IV. & Leone IX. mendicantibus iam concessum erat, vt constat ex Compendio mendicantium, verb. *Absolutio.* §. 9. & 10. Vnde duplici titulo illo gaudet Societas, scilicet per viam communicationis, & per directam & propriam concessionem. Vnde constat, posse confessorem Societatis hîc residentem, & à solo prælato huius diœcesis approbatum, audire confessiones omnium qui huc ad ipsum venerint, etiam ex aliis Episcopatibus, etiamsi ab Episcopis eorum, nec licentiam, nec approbationem talis confessor habeat, quia hoc expresè hîc conceditur. Quæ concessio moraliter nullius esset vtilitatis si distantium Episcoporum approbatio expectanda fuisset. Neque hoc reuocatum, aut limitatum est per decretum Concilij Tridentini postulantis Episcoporum approbationem: nam huic decreto fit satis per hoc quòd religiosus approbatus est ab Episcopo, in quo habet religiosum domicilium, vt disp. de pœnit. 28. sect. 6. n. 14. latiùs declaraui.

Dubitari autem hîc potest, an nostri sacerdotes, quibus hæc facultas generaliter, & sine limitione communicata est, respectu omnium pœnitentium qui non sunt de Societate, possit virtute dictorum verborum absoluere omnes regulares aliarum religionum, qui ad ipsos veniunt. Sed hoc pendet ex priuilegio aliarum religionum, si tamen per ipsa non impediantur, & eximantur (vt sic dicam) ab hoc priuilegio, ex vi illius possent à nostris confessariis absolui. Quia tamen & ius aliorum sæpè erit incertum nostris confessoribus, & quia odiosum esse potest alios religiosos in confessione audire sine facultate suorum superiorum, ideo facultas hæc non communicatur in Societate confessoribus eius respectu regularium, qui licentiam non habuerint extra suum ordinem confitendi, vt notatur in Compendio priuilegiorum Societatis, verb. *Absolutio.* §. 1. Dubitari verò potest circa hæc verba, an nostri confessores possint vti hac facultate tantùm in suis Ecclesiis, ac domibus, vel vbicunque adfuerint? Olim enim de aliis priuilegiis mendicantium hoc dubitatum est. Sed nullam hîc video esse rationem dubitandi: quia priuilegium hoc nullum habet verbum, quo restringat hanc facultatem ad locum, vel habitationem Societatis, sed ad personas illam refert, dum ait, *Ad vos vndecunque venientes.* Vbicunque ergo fuerit Societatis confessor, secum, vt ita dicam, defert facultatem & illa vti potest, dummodo conditio aliàs requisita de Episcopi approbatione obseruetur. Vnde expeditur etiam dubitatio alia, an scilicet possit religiosus Societatis hîc habitans, & hîc approbatus circumiens alia loca aliarum diœcesum, confessiones ibi audire hominum illarum diœcesum, quam in materia de Pœnitentia latiùs tractaui; & resolutio est, iure communi, & per hæc sola generalia priuilegia non posse: quia non sine causa hîc exprimitur, vt possint audire ad se vndecunque accedentes; & non è conuerso: & quia in Clem. *Dudum.* de sepultur. statuitur, vt religiosi, qui ad audiendas confessiones deputandi sunt, Prælatis diœcesum priùs præsententur. Nihilominus tamen ex speciali priuilegio Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam.* anni 1575. conceditur nostris approbatis in vno Episcopatu, vt dum per alios iter agunt, possint confessiones audire, cum limitationibus præcedenti cap. num. 5. explicatis circa facultatem concionandi.

9. Dubium primũ circa clausulam.

Dubium 2.

Dubium 3.

Expendi

Expenditur clausula , A quibuscunque culpis etiam Apostol. Sedi reseruatis.

10. An procedat clausula de reseruatis ab Episc. 1. Suppositio.

Tertiò notanda sunt illa verba, *Ab omnibus, & singulis eorum peccatis*, vsque ad illud, *etiam Sedi Apostolicæ reseruatis.* Circa quæ grauis difficultas occurrit, an ex vi huius priuilegij possint nostri sacerdotes absoluere à peccatis reseruatis Episcopis. Supponimus autem primò ex materia de Pœnitentia disputat. 30. sectione 1. numero 2. posse summum Pontificem, non obstante quacunque reseruatione Episcoporum concedere aliis iurisdictionem ad absoluendum à talibus peccatis independenter à consensu Episcoporum: quia est superior, & absolutus, & ordinarius pastor singulorum, ita vt immediatè possit circa omnes iurisdictionem exercere, vel eam sibi reseruare, vel cui voluerit committere. 2. Suppo. Secundò suppono, per commune ius, non posse religiosos, etiam mendicantes, absoluere à casibus reseruatis Episcoporum, vt in materia de Pœnitentia dixi disp. 3. sect. 3. num. 12. cum glossa, & communi sententia in Clement. *Dudum.* de sepultur. quam suprà tract. 8. lib. 3. probaui, tractando de priuilegiis religiosorum in communi.

11. Huic suppositioni quidã resistunt.

Et quanuis moderni aliqui oppositum docere voluerint, tamen nituntur falsa intelligentia Clemẽtinæ *Dudum.* supponũt enim quatuor, vel quinque casus esse iure communi reseruatos Episcopis: Vnde cum Clemens V. declarat, se non intendere maiorem facultatem concedere religiosis, quàm Parochis sit iure cõcessa; hoc ius tale interpretantur, vt Parochi possint ab omnibus peccatis absoluere, exceptis tantùm illis quatuor, vel quinque casibus, & ita concludunt Pontificem totam hanc facultatem dedisse religiosis, ideóque ex vi iuris communis non posse quidem absoluere ab illis quinque casibus, iure communi Episcopis reseruatis, posse tamen absoluere ab omnibus aliis, quos Episcopi reseruauerint: quia Pontifex solùm excepit reseruationem à iure, & Episcopi non possunt restringere facultatem, à Pontifice concessam.

12. Eorum fundamentum falsum.

Hic verò discursus & falso fundamẽto nititur, & non bene colligit. Primum patet, quia reuera nulli sunt casus iure communi reseruati Episcopis, vt in tomo 4. 3. part. disp. 29. sectione 3. numero 6. ostendi; ergo non potest illa reseruatio iuris sumi pro mensura huius priuilegij. Verum ergo ius, de quo ibi Clemens loquitur, est, vt parochi habeant potestatem absoluendi ab omnibus peccatis, his exceptis, quos Episcopi sibi reseruauerint: similem ergo voluit concedere religiosis mendicantibus, & non maiorem. Falsa item collectio. Secundùm probatur: nam esto daremus esse aliqua peccata iure communi Episcopis reseruata, nihilominus Parochi non habent à iure communi potestatem absoluendi ab omnibus casibus, illis exceptis, independenter omnino à iurisdictione Episcoporum, sed cum subordinatione ad reseruationes alias Episcoporum: ergo ex vi illius iuris communis non habent religiosi potestatem magis independentem ab Episcopis. Patet consequentia ex illis verbis, *Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis potestatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo curatis, vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessum.* Esse autem longè amplior facultas fratrum, quàm parochorum, si hæc esset subordinata reseruationi Episcoporum, & non illa. Igitur

A licèt concedamus, si Episcopi limitatè reseruent aliquem casum pro parochis, inde non sequi reseruare etiam pro religiosis (quod ad summum probant argumenta aduersariorum) nihilominus quando absolutè reseruant, cùm intendant omnes comprehendere, reuera tenet illorum reseruatio, etiam respectu religiosorum, cum ex prædicto iure communi non recipiant potestatem, nisi subordinatam illis, vt declaratum est.

His positis difficultas est, an ex vi huius specialis priuilegij detur hæc facultas nostris confessariis. Et ratio dubitandi est, quia per hanc facultatem non derogatur expresse illud ius commune, cùm tamen conciliare sit, quod non solet nisi expresse reuocari, vt notat Sanchez libro 3. de matrim. disputat. 26. numero 7. Nec satis est, 13. Ratio dubij in num. 10. positi.

B quòd Pontifex ibi concedat omnes casus sibi reseruatos: nam per hoc non satis significat se concedere casus reseruatos Episcopis, non quia non possit (vt quidam malè dixerunt,) sed quia iuri suo potest facilè cedere; ius autem aliorum non censetur tollere tanta liberalitate, & facilitate, & maximè vbi expresse id non declarat. Et confirmatur (quod maximè vrget) nam Illustrissimi Cardinales inter alias declarationes ad session. 14. cap. 7. Concilij Tridentini, in vna sic habent, *Regulares per priuilegium, quod Mare magnum vocatur, facultatem non habent absoluendi pœnitentes in casibus Episcopis reseruatis.* In alia verò sic, *mendicantes vigore Maris magni non possunt absoluere à casibus reseruatis, neque Iesuitæ.* In alia verò gene- Vide Marz. l. 3. decret. Trid. sup. c. 22. pag. mihi 411. & 412.

C raliùs, *Regulares non possunt ex priuilegiis, præsertim ex illo, quod Mare magnum appellant, sibi concessis, absoluere quenquam in casibus, quos Episcopi sibi reseruauerint.* Vbi quanuis addatur illa particula *præsertim*, tamen absolutè excluduntur omnia priuilegia religiosorum. Quæ declarationes videntur in hoc fundari, quòd illa priuilegia si sint antiquiora Concilio Tridentino, in illo derogata sint per verba illa capite 7. *Extra quem articulum sacerdotes cùm nihil possint in casibus reseruatis*, &c. Si verò sint recentiora, non censentur per verba generalia hanc dare facultatem, sed solùm quando illam exprimunt. Quod fundamentum colligo ex alia declaratione eorundem Cardinalium, quæ sic habet, *Confessores vi priuilegio-*

D *rum Rosarij non absoluunt à casibus reseruatis Episcopo, nisi priuilegia ipsa talem tradant facultatem, vel sint obtenta, vel confirmata post Concilium Tridentinum.*

Nihilominus assero ex vi huius priuilegij concessam esse confessoribus Societatis ad hoc deputatis facultatem absoluendi à casibus reseruatis Episcopis, priuilegiumque hoc suam vim retinere. Prior pars in hoc fundanda est, quòd illa generalia verba cum extensione ad casus reseruatos sufficiunt ad comprehendendos casus reseruatos Episcopis. Et ita intellexit hoc priuilegium Auctor Compẽdij priuilegiorum Societatis verb. *Absolutio.* §. 1. & sequutus est Emmanuel Rodericus quæstione 61. articulo 3. in fine. Sumitur etiam ex 14. Resolutio affirmatiua bipartita. suadetur prior pars. Auct. Cõp. Priuil. Emm. Rod.

E Nauarro in summa, cap. 27. numero 263. vbi per similia verba Bullæ concessæ confratribus sanctissimæ Trinitatis, ait dari prædictam facultatẽ; & vehementer impugnat quendam, qui hoc negauerat. Verbum est magis impugnare fundamentum eius, quod erroneum erat, nimirum, non posse Pontificem hanc facultatem dare, ipse verò solùm probat habere potestatem, nam illa supposita, pro certo habet per illa verba dari. Nauarr.

Probatur præterea,quia illa verba, *quantuncunque grauibus,& enormibus*,valdè generalia sunt. Expendo deinde illam particulam *etiam*, quia non est limitans, vel diminuens, sed potius augens, quia si casus reseruati Sedi Apostolicæ committuntur, multò magis reseruati quibusuis aliis inferioribus prælatis. Denique Gregorius XIII. die 10. Maij anni 1583. viuæ vocis oraculo, prout refertur in dicto Compendio Societatis, agnouit hanc facultatem esse concessam à Paulo III. Societati per illud priuilegium, & declarauit non fuisse intentionem suam, illam derogare per declarationem Cardinalium citatam, & eam denuò confirmauit; per quam declarationem posterior pars resolutionis comprobata manet.

Suadetur posterior.

15. Vnde ad rationem dubitandi respondetur, Pontificem concedendo omnes casus etiam sibi reseruatos, concedere omnes, à quibus ipse potest absoluere: potest autem absoluere ab omnibus, quos sibi Episcopi reseruant, & ideo æquè illos committit per illa verba, ac reliquos. Neque in hoc tollit ius aliquod Episcoporum, sed fungitur suo, quod habet ad absoluendum ab illis peccatis, per se, vel per delegatos suos. Et ita docuit disput.7. de censu. sectione 5. numero 13. Ad Declarationes Cardinalium quod attinet ad Mare magnum, fortasse in illo conceditur mendicantibus facultas absoluendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis. Nam in Compendio mendicantium, verb. *Absolutio quoad sæculares*, cùm multa de hoc referantur priuilegia nullum refertur, quod clausulam illam, & extensionem habeat: & ideò quoad hoc non est similis ratio. At verò quoad aliam particulam, quæ in tertia declaratione additur, quæ generalis est de priuilegiis, habet difficultatem illa declaratio; quia ex libro Monumenta ordinis, concess. 287.392.& 439. varia referuntur priuilegia, in quibus expresè conceditur mendicantibus, vt possint possint absoluere ab omnibus casibus vel sub hac forma generali, *Quantumuis enormibus, dummodo tales non sint, propter quos Sedes Apostolica meritò sit consulenda.* Quæ exceptio firmat regulam quoad omnes alios. Vel etiam sub forma speciali, *Etiam reseruatis Ordinario.* vt referunt moderni auctores. Veruntamen, vt ipsi etiam fatentur, hæc priuilegia non sunt certa, sed dubia, vel quia non fuerunt vsu recepta, vel quia non satis expressis verba conceduntur, maximè pro secularibus: & ideò fortasse Congregatio Cardinalium, in casu dubio decreuit potiùs esse fauendum iuri communi & Concilio Tridentino. Accedit, quod in dicto Compendio Societatis refertur, in declaratione illa intercessit auctoritas Gregorij XIII. qui non solùm declarando, sed etiam faciendo, potuit decernere vt illa priuilegia minùs certa, quoad hanc facultatem non admitterentur. Quod verò dicebatur de derogatione talium facultatum per Concilium Tridentinum, mihi probabile non est: quia in Concilio nihil agitur de priuilegiis, vel de derogatione eorum, sed declaratur ius diuinum, & commune, tam quoad potestatem reseruandi, quàm quoad effectum qui sequitur, posita reseruatione. Falsum etiam est, hanc facultatem non dari per verba generalia, quando illa talia sunt, vt casus etiam Pontifici reseruatos comprehendat. Quod præter dicta patet ex alia declaratione eiusdem Congregationis Cardinalium, dicentium per Bullam Iubilæi indicti à Summo Pontifice, *cum facultate absoluendi à quibuscunque enormibus peccatis reseruatis Apostolicæ Sedi, etiam in Bulla Cœnæ Domini*, posse fideles absolui à peccatis Episcopo reseruatis. Nec videtur referre quod in hac declaratione, forma concessionis est cum extensione ad casus contentos in Bulla Cœnæ Domini, in nostro verò indulto est cum exceptione: quia non minùs hæc exceptio firmat regulam ad omnes alios casus ibi non contentos, cuicunque reseruati sint, quàm ampliet dicta extensio. Alia ergo vltima declaratio citata videtur postulare ad hanc facultatem, quando non datur per verba specialia: quod indultum sit concessum, vel confirmatum post Concilium Tridentinum: quia antiquiora reputat dubia, & non admittenda, vel certè derogata non per Concilium, sed per aliam declarationem citatam Gregorij XIII. Hoc autem nostrum priuilegium, licèt fuerit ante Concilium Tridentinum concessum, fuit tamen confirmatum à Iulio III. in Bulla anni 1552. quo anno iam erat facta sessio 14. Concilij Tridentini, nam celebrata est die 25. Nouembris, anni 1551. sub eodem Iulio, qui prædictum priuilegium cum aliis confirmauit die 22. Octobris anni 1552. Et alia confirmatio colligi potest ex Bulla Pij V. *Dum indefessæ*. anni 1571. Ac denique Gregorius XIII. hoc in specie declarauit, & confirmauit, vt diximus in fine numeri 14. video nihilominus reuocatam postea à Clemente VIII. facultatem mendicantium absoluendi à casibus quos reseruant Episcopi, sed ea reuocatio, nec in Lusitania neque (vt credo) extra temporale dominium Pontificis obtinuit.

Ad rationẽ dubitandi in n.13.

Ad confir. ex declarationibus Cardinaliũ.

Corduba in Additione ad compendium Minorum verbo *Absolutio quæ ad seculares* §. 19. & Rodericus qu. 63. a. 3.

Expenditur priuilegij exceptio de casibus Bullæ Cœnæ.

Quartò circa exceptionem illam, *Exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi*, aduertendum est limitationem hanc quoad aliquos casus, vel personas per alia indulta sublatam esse. Et in primis in terris infidelium, & partibus remotissimis, à quibus non potest adiri Sedes Apostolica, potest Generalis Præpositus concedere nostris facultatem absoluendi, *etiam à casibus in Bulla Cœnæ Domini reseruatis*, vt concessit idem Paulus III. in Bulla, *Licèt debitum*, anni 1549. & confirmauit Iulius III. & auxit Gregorius XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. Circa quam extensionem vulgaris dubitatio locum habet, an sub illa comprehendatur etiam crimen hæresis, nam sub aliis concessionibus generalibus certum est non comprehendi, vt disput. 21. de fide section.4. numer. 21. diximus, & docent communiter moderni Doctores, & declarauit Pius V. speciali motu proprio, quem refert Rojas lib. de Priuilegiis Inquisitorum numer. 416. & lib. de Hæresi, 1. part. assert. 39. Cuius declarationis fundamentum est, quia casus specialis non venit sub concessione adeo generali, iuxta regulam 81. iuris in 6. Videri autem potest hæc ratio in præsenti cessare, quia ratio, ob quam hæc concessio facta est, scilicet quia non potest Apostolica Sedes adiri, etiam in peccato hæresis locum habet, & ideo respectu earum regionum peccatum hæresis non potest considerari vt speciale, sed vt induens eandem rationem. Sic enim multa propter distantiam conceduntur, quæ aliàs negantur, vt dixit glossa 16.

Exceptio casuum Cœnæ non procedit in locis remotissimis infidelium.

Idque probabiliter etiam quoad hæresim.

Glos. Panorm. glossa in c. *cum ex literis*. de in integrum restitut. & Panorm. in c. *in nostra*. de sepultur. & ex Bullis eorundem Pontificum colligi potest, in quibus multa pro illis remotis regionibus conceduntur nostris operariis quæ pro aliis locis minimè permittuntur. Quæ rationes suadent hanc partem valdè probabiliter, maximè pro his locis, vbi neque officium inquisitorum exercetur, nec ferè sunt Episcopi, aut suum munus liberè administrare non permittuntur: ad omnem tamen dubitationem tollendam, hoc in specie concessit Iulius I I I. viuæ vocis oraculo, vt refertur in Compendio priuilegiorum statim citando, & habetur in Bulla eiusdem Iulij anni 1552. *Dilecte fili*. ibi, & *quoscunque à casibus hæresis, & aliis contra fidem, & consequentibus censuris quibuscunque*, &c. conceditur autem talis facultas soli *Præposito & professis idoneis per illam deputatis*: non arctatur autem ad regiones remotissimas, sed simpliciter conceditur *ad quoscunque à casibus hæresis, & aliis contra fidem absoluendos*. Et hoc modo fuit hoc priuilegium confirmatum à Gregorio XIII. die 18. Martij anni 1584. viuæ vocis oraculo pro reliquis orbis partibus, Hispania excepta, vt in Compendio refertur, verb. *Absolutio*. §. 3.

Ita in specie concessit Iul. I I I.

17. A quo superiore hæc concessio sit communicanda.

Vbi adnotatur, solùm communicari Prouincialibus extra Hispaniam, cum potestate subdelegandi hanc facultatem in casibus particularibus, quando re attentè considerata iudicauerint expedire. Quod pertinet ad moderatum vsum illius indulti, ratione cuius non poterunt Prouinciales hanc facultatem generaliter alicui concedere, nisi habuerint à Generali ampliorem facultatem, quam ipse poterit concedere extra Hispaniam, vbi iudicauerit expedire. Veruntamen limitatio illa addita ibi est, quoad hoc speciale priuilegium & quoad omnia loca, at in remotissimis regionibus, & vtendo priuilegio Pauli III. cum probabili extensione suprà dicta, videri potest maior facultas admittenda. Quia verò Paulus III. etiam pro terris infidelium non concedit casus contentos in Bulla Cœnæ, nisi quando Præpositus Generalis eam facultatem concesserit eis, quos illuc mittit, ideo semper facultas hæc pendet ex speciali illius concessione. Nam in Compendio priuilegiorum nullam inuenio factam esse mentionem illius secundæ concessionis, & extensionis, factæ à Paulo I I I. nec vniuersalem clausulam, per quam Præpositus Generalis illam communicet confessoribus, aut Prouincialibus. Semper ergo necessaria est communicatio specialis & ab homine, vt sic dicam, ad absoluendum à quibuscunque casibus Cœnæ etiam in terris infidelium, & remotis, obseruando clausulam in præfatione illius Compendij positam, nimirum, omnem facultatem in Compendio omissam, eo ipso non esse concessam, donec à Præposito impetretur, nisi (vt ibi additur) periculum in mora esset, nam tunc censetur Prouincialibus, & Visitatoribus communicata solùm pro casu occurrente, ac necessario, cum aliis limitationibus, quæ ibi adiunguntur.

18. Nullibi etiã procedit exceptio de bonis naufragãtium.

Præter has extensiones est alia Gregorij XIII. facta viuæ vocis vocis oraculo die 18. Martij, anni 1584. his verbis, *Possunt confessarij Societatis absoluere eos, qui bona naufragantium rapuerunt iniuncta eis restitutione vbi, & quomodo ea fieri poterit*. Qui casus reseruatus est in quarta clausula Bullæ Cœnæ, in cuius fine reuocantur omnia priuilegia ad absoluendum ab huiusmodi casu. Sed quoad hoc est notandum aliud priuilegium ab eodem Gregorio eadem die concessum, *vt nullæ Societatis facultates censeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ Domini*, vt in eodem Compendio refertur, verb. *Bulla Cœnæ*. §. 2. Præterea concessa est Societati alia specialis facultas, absoluendi à peccato commisso in legendo libros prohibitos, de quo peccato in tom. de fide, disp. 20. sect. 2. à num. 18. dictum est. Quam facultatem etiam concessit Gregorius XIII. cum eadem limitatione, *extra Hispaniam*, & pro aliis etiam locis cum magna moderatione communicatur à Præposito Generali, vt in prædicto Compendio videre licet, verb. *Absolutio*. §. 4. Pertinet autem hæc facultas ad casus contentos in prima clausula Bullæ.

Nec item procedit quoad libros hæreticorum.

19. Nec denique procedit de secularibus qui mittuntur ad triremes

Vltra hæc, ex parte personarum absolutione indigentium, data est nostris confessoribus facultas absoluendi eos, qui mittuntur ad triremes, à quibuscunque casibus non solùm sine vlla exceptione, sed etiam cum hac additione, *sicut in articulo mortis*; quæ indicat amplissimam facultatem; & ideo non communicatur ipso facto, omnibus deputatis, & approbatis confessoribus, sed superioribus, & quibus ipsi specialiter eam commiserint: quod spectat ad moderatum vsum Societatis, nam facultas absolutè concessa est à Pio IV. viuæ vocis oraculo, vt refertur in dicto Compendio, §. 5. Tandem aduertendum est, hæc omnia intelligi respectu secularium, seu externorum, qui de Societate non sunt, nam pro absolutione personarum Societatis multo plures facultates quoad hanc partem sunt concessæ Prælaris Societatis, vt infrà suo loco lib. 10. cap. 5. dicemus. De familiaribus etiam pauca addemus infrà cap. 4.

Expenditur alia clausula tripartita, de absolutione à sententiis, censuris & pœnis.

Quintò obseruanda sunt illa verba, *Et à quibusuis ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis absoluendi*. Addita enim sunt ad explicandum, non solùm concedi directam facultatem absoluendi à culpa, sed etiam à censura, quantumuis reseruata, cum eadem tamen exceptione Bullæ Cœnæ. Quamuis enim culpa tolli non possit nisi ablata censura, & ideo concessa facultate ad absoluendum à culpis reseruatis, censeatur concessa facultas ad absoluendum à censuris; nam qui dat facultatem ad aliquid, dat consequenter ad omnia, quæ ad illud necessaria sunt, vt constat ex toto titulo de officio delegati: nihilominus, ne putaretur facultas restricta ad casus non habentes censuram annexam, vel quia posset censura tolli solùm ad hunc effectum, vt possit obtineri absolutio à culpa, qua obtenta statim rediret censura; ideo expressè declarata est extensio illius facultatis ad absolutionem censurarum: quo fit vt per hanc facultatem directè ac simpliciter possint remitti censuræ, ita vt necessarium non sit ampliùs coram iudice comparere, quoad forum conscientiæ, vt statim dicemus. 20.

Hæc clausula nõ frustra additur præcedenti de absolutione à culpis.

De primâ particula clausulæ à sententiis.

Sunt autem in illa clausula tres particulæ notandæ, *sententiis*, *censuris*, & *pœnis*. Et circa primam 21.

An hæc particula comprehendat sententias ab homine generaliter.

nam quæri potest, an intelligenda sit de solis sententiis à iure, de quibus nulla dubitatio est, an etiam ab homine? Videtur enim ita affirmari, quia vox illa indefinitè ponitur; non est ergo cur à nobis restringatur. In contrarium verò est, quia si sententiæ ab homine ibi comprehenderentur, id esset verum tam de specialibus, quàm de generalibus: quia respectu vtrarumque verbum illud est indifferens; consequens autem est contra communem vsum, & sententiam. Item obstat proprietas illius vocis *resultantes*, quia huiusmodi sententiæ non propriè dicuntur resultare ex delicto, nisi quando delictum habet sententiam annexam ex vi iuris: nam quando per hominem ferenda est sententia, non resultat propriè ex delicto. Nihilominus certum est sub hac clausula comprehendi censuras latas per sententiam generalem ab homine, quod supponitur in scholio addita ad hanc facultatem in nostro Compendio, vbi concessa hac facultate omnibus confessoribus, additur, *Prærerquam respectu excommunicatorum generaliter ab homine, quos superiores tantùm, & ij, qui ab eis specialem licentiam habuerint, poterunt absoluere.* Hæc enim exceptio supponit facultatem extendi ad has sententias, aliàs nec superiores, nec deputati ab illis possunt illa vti in eo casu: facultas ergo data est; quanuis propter vitandam offensionem, Præpositus Generalis solùm cum ea limitatione illam communicet, quod vt num. 6. diximus, iuxta priuilegia facere potest. Ratio verò est suprà tacta, quia sententia generalis ab homine est propriissima sententia, & nihil habet speciale, ob quod in generali clausula non includatur, & illa etiam propriè dicitur resultare, quoad suum effectum ex delicto contra illam commisso, nam in hoc conuenit cum sententia à iure, quòd supponitur lata ante delictum commissum, & ideo ex illo statim resultat effectus. Obiter etiam aduerto, Eugenium IV. concessisse monachis S. Benedicti similem facultatem absoluendi ab omnibus censuris à iure vel ab homine generaliter latis, vt refertur in Compendio Mendicantium, verb. *Absolutio.* §. 5. qua in rigore possent nostri confessores vti saltem quoad censuras non reseruatas, quia illa non ampliùs extenditur. Verùm, cùm in nostro Compendio omissa sit, nobis non est communicata, iuxta regulam generalem, in præfatione illius præmissam.

Pars affirmatiua probatur tum authoritate.

Tum ratione.

Notatio.

22\. Idem cum proportione dicendum censeo de sententiis ab homine etiam specialiter latis. Hoc non est tam certum; tamen in eodem Compendio supponi videtur, dum dicitur, *Excommunicatos autem nominatim ab homine, ne superiores quidem absoluent:* nam hæc verba solùm denegant actum, id est actualem communicationem dictæ facultatis, vnde videntur supponere in Præposito Generali potestatem ad communicandam illam: ad hoc autem necesse est, vt priuilegium de his sententiis loquatur. Deinde probatur, quia nulla est sufficiens ratio, quæ nos cogat ad faciendam hanc limitationem: ergo cùm priuilegium indefinitè concedatur, & sit fauor ac beneficium Principis, limitandum non est. Antecedens probatur, quia nullum peculiare ius obstat in sententiis specialibus, magis quàm in generalibus, & sæpè potest vsus vnius facultatis in sententiis specialibus, esse necessarius ad salutem animarum, & fieri sine offensione iudicum, vel aliorum scandalo, vt si persona non sit nota: ergo non est cur fiat prædicta restrictio. Contrarium huius sentit in simili auctor Compendij Mendicantium, verbo *Absolutio quoad seculares,* §. 19. quem sequi se profitetur Emmanuel Rodericus in expositine Bullæ §. 9. num. 55. postea verò ita illam sententiam explicat, vt tamen à nostra non recedat. Clarum est enim, sine satisfactione partis, vel Ecclesiæ, vel sine iusta causa, aut cum scandalo non posse quempiam vti hac facultate; at verò interuenientibus his conditionibus, satisfactionis partis vel Ecclesiæ, potest, quod dictus auctor non negat; vt autem possit, etiam cum prædictis conditionibus, necesse est vt priuilegium det huiusmodi potestatem: quia nisi hæc supponatur, extrinsecæ rationes, aut causæ non sufficiunt: hæc autem supponi, aut haberi non potest absque priuilegio.

Idem probabiliter affirmandum de sententiis ab homine specialiter. Primò.

Secundò.

Auct. Comp. Mendic.

Eman. Rod.

De secunda particula clausulæ à censuris.

Circa secundam particulam, scilicet, *ab omnibus censuris*, occurrebat longa disputatio, quid sub illa comprehendatur. Sed res hæc in materia de Censuris disput. 1. sect. 3. copiosè tractata est. Nunc satis sit respondere comprehendi quamcunque excommunicationem, suspensionem, & interdictum, iuxta cap. *quærenti.* de sent. excommun. An verò possit extendi ad irregularitatem aliquam, in materia de irregularitate tom. de cens. disput. 40. sect. 1. dictum est, & statim attingetur. Item quæri potest quæ forma seruanda sit in hac absolutione à censuris præstanda. Sed breuiter dicendum est, non oportere solennitatem aliquam vel cæremoniam iuris seruare, sed simpliciter concedi ex priuilegio Leonis X. concesso Minoribus, vt habetur in eorum supplemento concessione 174. & in nostro Compendio, verb. *Excommunicatio.* §. 2. 23.

Quid nomine censuræ veniat.

De forma absoluendi per dictum priuilegiũ.

Tandem quæri potest, quod etiam suprà tetigi tract. 8. lib. 2. cap. 24. num. 12. an danda necessariò sit intra sacramentum pœnitentiæ, vel possit extra illud dari. Quod dubium aliàs tractari solet de Bulla Cruciatæ, & aliis priuilegiis, in quibus solet hæc facultas concedi sub his verbis, *Concedimus vt eorum confessionibus diligenter auditis, à criminibus, & censuris absolui possint*, &c. Ex qua verborum forma videtur colligi absolutionem à censuris non posse dari nisi in confessione sacramentali, & in ordine ad absolutionem sacramentalem eius. Eadem autem forma seruatur in hoc nostro priuilegio. Nam hæc clausula ita incipit, *Nec non*, &c. *ad vos vndique accedentium confessiones audiendi, & eorum confessionibus diligenter auditis, eos à quibusuis casibus, & ex ipsis casibus resultantibus sententiis*, &c. ergo talis absolutio à censuris dari non potest nisi prædicto modo. Confirmatur, nam hæc absolutio non potest dari vt prosit, nisi in foro interiori, vt declaratum est à Pio V. in quadam Bulla Iubilæi anni 1568. vbi occasione illius Iubilæi ita explicat omnes similes facultates ab Apostolica sede manantes: vbi consequenter ait, hanc absolutionem dandam esse in foro pœnitentiali &c. 24.

An absoluẽdum necessariò intra confessionẽ.

Ratio dubitandi.

Eius confirmatio.

Nihilominus auctores moderni, vt Sancius lib. 8. de matrim, disput. 15. num. 25. & disput. 16. num. vlt. & disput. 34. num. 28. & lib. 4. Decalogi cap. 54. à num. 14. vbi alios citat, asserunt, per Bullam Cruciatæ posse dari absolutionem censuræ absque sacramento Pœnitentiæ, vnde à fortiori sequitur, id posse fieri per hoc priuilegium. Verum est, aliquos eorum in hoc fundari, quòd Bulla non limitat vt absolutio à censura detur, 25.

Authores quidam negant. Sanch.

Fundamentum eorum varium.

detur, *auditis confessionibus*, quod in hoc priuilegio non ita est. Et ideò alij id defendunt, nonobstantibus illis verbis, quia illa non sunt posita propter absolutionem à censura, sed propter absolutionem à peccatis, de qua proximè sermo subiungitur. Huius autem interpretationis ratio est, quia secundùm commune ius ad absolutionem à censura, non est necessaria confessio, nec absolutio sacramentalis, vt est per se notum, & disputat 7. de censur. section. 7. ex professo tractatum est; ergo illa verba interpretanda sunt secundum ius commune, vt scilicet addita censeantur pro illa absolutione, ad quam necessaria est confessio.

26. Retorquetur proximum fundamentum. Hæc autem ratio retorqueri potest: nam potiùs essent superflua illa verba, si propter absolutionem solam sacramentalem ponerentur; quia absolutio sacramentalis essentialiter dicit respectum ad confessionem sacramentalem, & ideo eo ipso quòd conceditur facultas ad absoluendum à peccatis subintelligitur, audita confessione: ergo videntur expresśè addita illa verba, vt explicarent necessariam conditionem ad vtramque absolutionem tam censurarum, quàm culparum. Estò enim verum sit, absolutionem à censura non postulare sacramentalem per se, nihilominus potuit Pontifex nolle, & videtur noluisse illam facultatem concedere, nisi cum ea restrictione, quia non dabat illam, nisi vt possent remoueri impedimenta absolutionis sacramentalis. Et ita censet tutiùs Nauarrus capite 26. numero 31. Corduba in summa Hispana, quæstione 19. & 187. citans Couarruuias in capite *Alma*. 1. part. §. 11. numero 16. vbi de hoc nihil habet, sed de valore huius absolutionis in foro interno, vel externo, quæ duo puncta confundi solent ab auctoribus, sunt tamen distincta, vt statim dicam à numero 30. In eandem ergo sententiam alibi satis inclinaui; præsertim tom. 5. de Censuris disput. 7. sect. 5. à num. 35. & tom. 2. de relig. tract. 6. de voto lib. 6. cap. 16. num. 4. Negari quidem non potest prædictam opinionem Nauarri, per se loquendo, esse tutiorem, nam absoluendo à censura, facta integra confessione sacramentali, nihil est periculi, cùm certum sit talem absolutionem validam esse: absoluendo autem extra confessionem, cùm sit res sub opinione, posset esse aliquid periculi; & ideo si nulla rationabilis causa interueniret, nec consulerem, nec permitterem vti hac facultate, nisi in confessione sacramentali.

Qui tutius affirment. *Nauar.* *Corduba.*

27. Pars negans probatur. Nihilominus in rigore alia opinio nunc mihi magis placet, quia est fauorabilior, & potest in omni proprietate accommodari verbis indulti. Et præter modum suprà relatum num. 25. quem attigit Corduba, & probabilis est, occurrit alius: quia verbum illud, *auditis confessionibus eorum*, commune est, & de se indifferens ad sacramentalem confessionem, & ad quamcunque aliam absolutioni, seu sententiæ, aut pœnitentiæ imponenda proportionatam: ergo meritò potest in sua communitate sumi, & cum partitione accōmoda ad absolutionem adaptari. Confirmatur, & declaratur, nam verbum *absoluendi*, quo illa clausula concluditur, commune est ad absolutionem sacramentalem peccatorum, & ad absolutionem censurarum, quæ sine dubio est distincta, & præuia, & à diuersa potestate procedit. Ibi autem verbum illud *absoluendi* sumitur in sua communitate, & per illud conceditur duplex potestas ad vtramque absolutionem: ergo eodem modo accipi potest verbum aliud, *auditis*

Suadetur 1.

Cōfirmatur.

confessionibus, vt sub se claudat duplicem confessionem duplici absolutioni accommodatam, & ad vnamquamque requirat solam illam, quæ per se sufficiens est. Simile argumentum accipi potest ex illis verbis, quæ finita illa clausula adiunguntur, *Ac eis pro commissis pœnitentiam salutarem iniungendo.* Hæc enim verba etiam sunt communia ad pœnitentiam sacramentalem ad aliámque satisfactoriam, seu compensatiuam delicti extra sacramentum: non est enim necesse vt sacerdos Societatis volens aliquem absoluere à censura, per delictum graue contracta, solam pœnam sacramentalem imponat; sed instar iudicis ferentis sententiam in foro contentioso, potest illi pœnam imponere in vindictam contumaciæ contra Ecclesiam quam reus tenebitur in conscientia implere, non quia sit pars sacramenti, sed quia voluntariè se subiecit illi iudicio, & quasi sub eo pacto absoluitur: ergo sub eadem indifferentia accipienda sunt priora verba, ita vt ibi concedatur facultas ad efficiendum duplex iudicium, vnum sacramentale de culpis, aliud quasi contentiosum, de censuris; & ad vtrumque requiratur sua confessio, absolutio, & pœnitentia. Quamuis autem simul ad vtrumque iudicium detur potestas, non propterea postulatur vt necessariò simul fieri debeant, nulla enim ratione fundatur hæc illatio: sæpè enim multa comprehenduntur eisdem, vel coniunctis verbis, non quia in re ita necessariò coniuncta sint, sed vel quia ita breuiùs, & commodiùs dicuntur, vel certè quia frequentiùs ita fiunt, non ex necessitate, sed ex commoditate. Vnde fortasse in præsenti per hanc connexionem verborum ad summum significatum est, confessionem sacramentalem esse sufficientem vt quis absoluatur à censura, non verò quòd illa necessaria sit.

Quocirca, si quis ligatus tali censura accedat ad confessorem Societatis, & confiteatur tale delictum, paratúsque sit ad acceptandam condignam pœnitentiam, & obediendum Ecclesiæ, quamuis tunc non sit paratus ad absolutionem sacramentalem, vel nolit, aut non possit integram sacramentalem confessionem facere, vel sacerdos non valeat illam audire, credo posse illum absoluere à censura reseruata, & illum remittere, vt ab alio, qui tantam facultatem non habet, possit absolui à culpis, quarum reseruatio tollitur ablata censura: & quia hæc necessitas potest sæpè contingere, ideo multum refert non plus restringere hanc potestatem, cùm re vera satis probabiliter fieri possit. Atque eàdem, & maiori ratione si quis audiens prolixam confessionem alicuius, quam non potest per multos dies finire, vt sacramentaliter absoluat, si interim audiat casum, cui est annexa censura, existimo posse illum statim absoluere à censura, supposita sufficienti dispositione ad hunc finem, scilicet quòd reus à contumacia recesserit, & satisfecerit, & conuenientem pœnitentiam acceptet: quia non oportet illum tenere ligatum censura pluribus diebus, & quia in ordine ad talem absolutionem iam est satis audita confessio, & quia absolutio illa à censura potest iuuare vt reus meliùs se disponat ad absolutionem sacramentalem, & ita ibi iam interuenit finis intentus per hanc facultatem, ideóque hic casus est certior quàm præcedens, mihíque prorsus indubitatus, quidquid Corduba dicat. Denique si audita tota confessione integra, & sufficiente ad absolutionem sacramentalem, sacerdos vel ex malitia, vel ex indiscreto 28. Illatio vnius casus ex proxima confirmatione. Illatio alterius. Illatio tertij

diſcreto zelo nollet ſacramentaliter abſoluere, vellet autem abſoluere à cenſura, ſine dubio abſolutio eſſet valida, tum quia etiam ad literam ibi impletur conditio, *auditis confeſſionibus*: tum etiam, quia abſolutio à cenſura ſemper antecedit tempore abſolutionem ſacramentalem, & non pendet ex futuro euentu: quanuis ergo illa non ſequatur, altera valida permanebit. Neque etiam eſt veriſimile quòd valor abſolutionis à cenſura pendeat ex intentione abſoluendi poſtea ſacramentaliter, quia hæc per ſe eſt extrinſeca, & eius neceſſitas neque in hoc indulto poſtulatur, neque aliunde colligi poteſt.

29. *Suadetur vltimò dicta pars negans.* Atque hinc etiam ſumitur argumentum valde probabile, ad abſolutionem à cenſura, non eſſe neceſſariam confeſſionem ſacramentalem, ex vi huius indulti, quia non eſt neceſſaria abſolutio ſacramentalis: nam confeſſio ſacramentalis ſolùm propter ſacramentalem abſolutionem exigi debet. Et quanuis verum ſit hanc gratiam concedi in ordine ad abſolutionem ſacramentalem, non eſt tamen ille finis adæquatus, neque intrinſecus, vt paulò inferiùs dicam, ſed eſt ratio quædam adiuuans, & extrinſeca, quæ ſemper poteſt reſpici, & conſiderari in danda abſolutione à cenſura, quamuis non ſimul danda ſit abſolutio à peccato, quia ſemper paratur aliquo modo via ad illam.

30. *Reſponſum ad rationem dubij in n. 24.* Per hæc ergo ſatisfactum eſt priori rationi dubitandi in num. 24. ſumptæ ex verbis indulti: nunc dicendum ſupereſt de difficultate tacta in confirmatione eius, ſcilicet, quia hæc abſolutio à cenſura ſolùm valet in foro interno, ac pœnitentiæ. *Confirmatio ibidem poſita quid concludat.* Quod quidem in noſtro Compendio vt certum ſupponi videtur: nam verb. *Abſolutio.* in ſcholio ad §. 1. dicitur, *Admoneant pœnitentes abſolutionem à cenſuris, ſi quam impendent, nihil eis prodeſſe in foro exteriori.* Et in fine totius verbi iterum notatur, ea quæ ibi dicuntur de abſolutione à cenſuris, quoad externos, intelligi de abſolutione in ſacramento Pœnitentiæ. Tenet etiam hanc opinionem Couarruu. in cap. *Alma mater.* p. 1. §. 11. num. 16. & eam ſuppponunt Corduba & Nauarr. ſuprà in num. 26. *Couarr. Córdub. Nauar.* quorum mens eſt Pontificem quidem poſſe hanc facultatem concedere etiam pro foro exteriori, ſi velit, vt per ſe eſt certum, non tamen illam concedere, niſi expreſsè id declaret, quia plurimum detraheret authoritati iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſi frequenter eam concederet, & ideo quando eam vult concedere, quod raro facit; verbis expreſſis, & in ſpeciali id declarat: ergo per generalem clauſulam illam non concedit. Patet conſequentia, tum ex regula iuris 81. in 6. quòd ſub generali non continetur particulare, quod Princeps non eſſet veriſimiliter conceſſurus: tum etiam quia peculiaris expreſſio, quæ interdum fit, indicat generalem non ſufficere, alioqui ſuperflua eſſet illa additio.

31. *Non tamen concludit contra partem probatam à n. 27.* Quanuis autem hanc ſententiam admittamus (vt neceſſariò admittenda eſt, ſaltem quando in ipſo indulto expreſsè additur, *in foro conſcientiæ*, vt additur in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de reform. in facultate conceſſa Epiſcopis ad abſoluendum à caſibus occultis) licèt (inquam) hoc concedatur, non propterea ſequitur talem abſolutionem ſolùm poſſe dari in ſacramento Pœnitentiæ, quia abſolutio non ideo dicitur eſſe in foro conſcientiæ, quia in ſacramento Pœnitentiæ datur, ſed quia hominem liberat ab omni obligatione in foro conſcientiæ, ita vt ipſe *Eius rei ratio.* non teneatur alicui pœnæ ſe ſubiicere vltra pœnitentiam, vel ſatisfactionem ſibi coniunctam à ſacerdote abſoluente, non tamen reddit immunem ab omni pœna fori contentioſi, neque auſert ius tertio, vt in foro exteriori poſſit iuſtam vindictam poſtulare, nec iudici, vt ex officio poſſit contra illum procedere in exteriori foro ad publicam pœnam. Exemplum eſt euidens in dicta facultate Concilij Tridentini, per quam poteſt Epiſcopus abſoluere extra confeſſionem, cùm tamen ſolùm abſoluat in foro conſcientiæ. *Manifeſtatur exemplis.* Diſpenſatio etiam in irregularitate non fit propriè in ſacramento Pœnitentiæ, quia nullam habet connexionem cum illo, & nihilominus dicitur ſæpè concedi in foro conſcientiæ: ergo. Denique idem conſtat ex declaratione Pij V. ſuprà allegata in num. 24. quam ſtatim ampliùs ponderabimus num. ſeq. & 38. ex aliis iuribus, quæ adducit Couar. dict. num. 16.

32. *Diſtinctio quorundam fori conſcientiæ & pœnitentiæ. Sanch.* Diſtinguunt autem aliqui, vt Sancius in lib. 8. de matrim. diſputat. 34. num. 29. Rodriq. quæſt. 61. artic. 10. inter forum conſcientiæ, & pœnitentiale, quòd forum conſcientiæ, præciſè poſtulet, vt abſolutio fiat ad leuamen conſcientiæ: forum autem pœnitentiale addit quòd fiat in ipſo ſacramento Pœnitentiæ. Vnde abſolutio in foro conſcientiæ dari poteſt à clerico in minoribus: abſolutio autem in foro Pœnitentiæ non niſi à ſacerdote. Quæ ſententia tribuitur Syluestro verb. *Abſolutio.* 1. & Nauarro cap. 27. num. 41. & D. Antonino 3. p. tit. 24. cap. 77. in quibus nihil ad rem præſentem inuenio. *Syluest. Nauar. D. Anton.* Vnde, quanuis verum ſit, forum Pœnitentiæ, rigoroſè ſumptum pro ſacramentali, eſſe diſtinctum à contentioſo, & à foro conſcientiæ prout extra ſacramentum exerceri poteſt; nihilominus in præſenti exiſtimo cum Præpoſito in cap. *præterea* 2. de ſponſal. pro eodem accipi forum pœnitentiæ, & conſcientiæ, & neutram vocem arctari ad pœnitentiam ſacramentalem, ſed extendi ad omnem illam, quæ ad ſatisfaciendum conſcientiæ, & ad tollendum vinculum cenſuræ coram Deo ordinatur, vt dixi lib. 8. de legibus cap. 6. num. 16. *Præpoſit. Et ea diſtinctio hîc non valet.* Et colligi poteſt ex prædicta declaratione Pij V. in Iubilæo anni 1568. *Declarantes inſuper* (inquit) *tam præſentes, quàm alias quaſcunque ſuprà conceſſiones ſimilium, vel diſſimilium indulgentiarum à nobis aut prædeceſſoribus noſtris hactenus emanatas, & in futurum quomodolibet emanandas literas, Chriſti fidelibus ipſis, niſi ad earum effectum in foro conſcientiæ & pœnitentiali conſequendum duntaxat, non autem in foro fori, aut contentioſo, niſi ſatisfecerint, vllatenus ſuffragari.* Nam, ex his verbis conſtat, forum conſcientiæ, & pœnitentiale in hac materia pro eodem ſumi, & ſolùm condiſtingui à foro contentioſo. Quoties ergo pœnitentia imponitur ſolùm ad remedium conſcientiæ, forum illud & pœnitentiale, & conſcientiæ eſſe poteſt, ſiue id fiat intra ſacramentum, ſiue extra, dummodo fiat per poteſtatem iudiciariam à ſuperiore commiſſam. Ergo ex illis verbis nunquam colligi poteſt, abſolutionem à cenſura dandam neceſſariò eſſe in ſacramento Pœnitentiæ. Quapropter ex illis verbis non poteſt colligi talem abſolutionem in foro conſcientiæ à ſolis ſacerdotibus dari poſſe, vt bene notauit Nauarrus cap. 27. n. 41. *Nauar.* quia abſolutio à cenſura ſeparata ab abſolutione ſacramentali dari poteſt à non ſacerdote, dummodo clericus ſit, vt ex propria materia nunc ſuppono. Conſideranda ergo ſunt verba indulti, nam ſi dirigantur ad presbyteros, vt in hoc noſtro

ſtro indulto, vel ad confeſſores, vt in Iubilæis, tunc clarum eſt, poteſtatem ſolis ſacerdotibus delegari: ſi verò verba ſint generaliora, vt ſolent eſſe in aliquibus priuilegiis pro articulo mortis, vt in eo poſſit quis abſolui ab omnibus cenſuris, &c. à quocunque; tunc ſi abſit ſacerdos, poſſet inferior clericus abſoluere à cenſura, quamuis non poſſet à culpa.

33. Abſolutio data in foro interno an valeat pro externo. *Nauar. Couar.* Ratio partis affirmantis.

An verò poteſtas abſoluendi, ſolùm extendatur ad forum conſcientiæ, quando expreſſa limitatio non additur, etiamſi non fiat expreſſa extenſio, magis incertum eſt, vt etiam Nauarrus, & Couarruuias intellexerunt, vterque enim ſatis dubius eſt de ſua opinione: nam priuilegia & fauores, præſertim animarum, ampliandi ſunt: ſed huiuſmodi eſt hæc facultas, & extenſio illa non eſt præter proprietatem verborum, imò videtur ad integram eorum veritatem neceſſaria, quia per ea conceditur abſolutio ſimpliciter: abſolutio autem cenſuræ, quæ non ſe extendit ad forum externum, non eſt abſolutio ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid: ergo. Probatur minor, tum quia vinculum cenſuræ maximè reſpicit forum externum, & contentioſum, tum maximè, quia abſolutio in ſolo foro conſcientiæ videtur parum vtilis, quia de illa non poteſt conſtare Eccleſiæ, & ideo ſic abſolutus manet valdè perplexus, quia non poteſt exteriùs agere contra cenſuram, ſaltem ratione ſcandali, vnde ſi agat, Eccleſiaſticas pœnas incurret. Confirmatur tandem argumento ſumpto à contrario ex dicta declaratione Pij V. declarat enim, non poſſe hanc abſolutionem ſuffragari pœnitentibus ſic abſolutis, *niſi ſatisfecerint*: ergo ſi ſatisfecerint, ſuffragabitur talis abſolutio etiam in foro contentioſo. Propter quam declarationem id affirmant ſaltem in eo caſu, & ſub ea conditione hanc partem aſſeruit Emmanuel Roder. quæſt. 61. art. 6. & generaliùs Medina in Inſtructione Confeſſorum 2. p. c. 12. citatur etiam Nauarrus conſil. 26. de ſentent. excommun. iuxta primam impreſſionem.

Confirm. *Eman. Rod. Medin. Nauar.*

34. Reſoluitur pars negatiua. *Nauar. Sanch. Ioan. Gut.*

His verò non obſtantibus negantem ſententiam veram cenſeo iuxta dicta in diſput. 7. de cenſ. ſect. 5. à num. 20. in qua planè conſtans fuit ſemper Nauarrus, vt videre licet conſil. 47. & 48. de ſent. excomm. iuxta impreſſionem Lugdunenſem anni 94. & in aliis conſiliis ſæpè id ſupponit, & Sancius num. 29. citato, & lib. 6. de Decal. cap. 17. num. 43. eámque latè defendit Ioannes Gutierrez lib. 1. cap. 2. Vt autem res magis intelligatur, & certa ab incertis ſeparentur, explicandum accuratè eſt, quid ſit, quémve effectũ habeat quòd abſolutio valeat in foro exteriori. Duplex enim poteſt intelligi effectus: primus eſt, vt iudex Eccleſiaſticus, ſi illi ſufficienter conſtet de tali abſolutione, non poſſit ampliùs iudicium ferre de delicto, per quod cenſura illa contracta eſt, nec de contumacia præterita, nec de quacunque irreuerentia, vel iniuria quæ in progreſſu illius delicti, vel cenſuræ facta ſit contra claues, vel paſtores Eccleſiæ: & quoad hoc euidentiſſimum eſſe exiſtimo non eſſe mentem Pontificis quòd talis abſolutio valeat in foro exteriori. Et hoc maximè probant rationes poſterioris ſententiæ, præcipuè illa, quòd abſolutio in foro animæ non obſtat quominus reus poſſit accuſari, vel inquiri, & puniri, in foro exteriori, nam diuerſis finis eſt vnius, & alterius, quia publica punitio ordinatur ad commune bonum, & ad exemplum & emendationem aliorum, & ideo non debet impediri propter ſolam emendationem, & punitionem rei, in foro animæ: nam contrarium poſſet vergere in graue nocumentum Eccleſiæ. Vnde hoc etiam ſatis confirmat praxis Eccleſiæ, quam dicti auctores latè commemorant. Occurrit autem peculiare exemplum ex Bulla *Compoſitionis*, per quam aliquis redditur tutus in in foro conſcientiæ, & tamen ſi contraxit illa debita, pro quibus compoſitionem accepit, per vſuras, vel indebitam acceptionem, vel omiſſionem contra munus ſuum, poſſet nihilominus iuxta ſatis probabilem ſententiam de tali delicto accuſari, & iudicari, ac puniri, conuictus in foro exteriori; nunquam ergo intelligitur fieri tam plena remiſſio per hæc priuilegia, niſi verbis expreſſis concedatur.

Quo euentu pars negans ſit certa. Exemplo declaratur.

35. Quo item euentu pars affir. poteſt admitti.

Alius effectus huius abſolutionis, quoad forum externum, eſſe poteſt, quòd ſi de illa ſufficienter conſtiterit in foro externo, tanquam vera abſolutio recipiatur, & conſequenter non ſit neceſſaria noua abſolutio, ſed ſolùm quòd à iudice, qui cenſuram tulerat, vel ad quem de illa cognoſcere pertinebat, eam ratam habeat: neque etiam poſſit ille pœnitens à tali iudice puniri eo quòd poſt talem abſolutionem cenſuram non ſeruauerit, nec iudicare illum irregularem eo quòd celebrauerit, v. g. & ſimilia. Et quoad hunc effectum poſſet faciliùs ſuſtineri prior opinio, nam rationes poſterioris opinionis contra hoc minùs vrgent: nam per hoc vel nihil, vel parum fit contra rigorem Eccleſiaſticæ cenſuræ: nec minuitur ius, aut auctoritas Eccleſiaſtici prælati. Súntque minora hæc incommoda in abſolutione lata à iure, quàm ab homine, & ideo in priori eſt veriſimilior illa ſententia.

36. In rigore tamen etiam in hoc 2. euentu pars neg. vera eſt.

Nihilominus tamen dicendum eſt, in rigore non teneri iudicem ad admittendam illam abſolutionem quoad hunc etiam effectum, vt nimirum æſtimare debeat illum pœnitentem, tanquam liberum ab illis cenſuras ab eo die, quo fuit abſolutus; ſicut quando diſpenſatur irregularitas tantùm in foro conſcientiæ, ſi de irregularitate poſtea in foro exteriori conſtet, poteſt diſpenſatus nihilominus expelli, à ſuſceptione ordinum: & in dicto exemplo *Compoſitionis* poteſt qui compoſitionem accepit, per iudicem compelli ad reſtituendum totum debitum, &c. quia non tenetur iudex Eccleſiaſticus in ſuo foro ſeruare priuilegium illud, niſi per ipſum priuilegium expreſsè compellatur, alioqui rectè interpretabitur datum eſſe *ſaltem iure ſuo, & intra fines pœnitentiales fori*, & ita etiam habet vſus, & conſuetudo. Ex æquitate autem poterit, & ſuo modo debebit iudex, ſi illi conſtiterit, pœnitentem per actus factos contra cenſuram poſt abſolutionem nihil peccaſſe coram Deo, non illum ita punire, ac ſi verè deliquiſſet, ſed quantum expedire iudicauerit, vel ad vindictam prioris contumaciæ, vel ad publicam ſatisfactionem, & ad auferendum ſcandalum, ſi quod interceſſit: nam hoc poſtulat tunc ratio iuſtitiæ ex natura rei, quia veritas debet præferri præſumptioni, quando de illa conſtat, vt pœna non excedat culpam.

Quid ex æquitate fieri debeat in eodem euẽtu.

37. Ad rationẽ cum ſuis probationibus in n. 33.

Ad rationem ergo in contrarium reſpondetur, priuilegium ex ea parte, qua poteſt continere odium, id eſt, in alterius iniuriam, vel commune damnum redundare, & ſtrictè eſſe interpretandum, & ita fieri in præſenti, maximè intercedente conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. Neque hoc eſt contra proprietatem

tem verborum: nam absolutio in foro conscientiæ, est vera & simpliciter absolutio, nam in re ipsa verè tollit censuram, & obligationem in conscientia, quæ ex illa nascitur. Nec refert, quòd censura per se pertineat ad iurisdictionem fori contentiosi, quoad impositionem eius, quia postquam illa posita est, obligatio, quæ ex illa nascitur, maximè est in conscientia. Et ideo quando absolutio datur in conscientia, etiam manat à participatione aliqua iurisdictionis fori contentiosi, nam sola iurisdictio in foro sacramentali non sufficeret, tamen illa communicatur per hæc priuilegia, cum limitatione ad priuatum absolutionis modum, vt sufficiat ad tollendum reatum, & obligationem coram Deo, non tamen omninò coram Ecclesia, quæ est diminutio quædam secundùm quid. Vnde etiam constat, talem absolutionem non esse inutilem, tum quia verè restituit hominem consortio Ecclesiæ, & facit illum participem suffragiorum eius, quod maximi momenti est. Tum etiam, quia reuera tollit omnes inhabilitates, & facit capacem beneficiorum, iurisdictionis Ecclesiasticæ, &c. tum denique, quia si censura erat occulta, tam occultè, quàm publicè potest se gerere vt absolutus; si verò erat publica, saltem occultè, & cautè poterit eodem modo se gerere, & faciliùs etiam poterit Prælato Ecclesiæ in foro exteriori satisfacere, & ad hunc effectum deseruire poterit testimonium confessoris, quod vt sit efficacius, posset interdum absolutio à censura de voluntate ipsius pœnitentis coram testibus fine dignis dari, vt Nauarrus in consiliis aduertit, præsertim consil. 26. de sent. excommun. incipit, *An absolutus*, in impressione Romana anni 1591. quod omissum est in Lugdunensi anni 94.

Nauar.

38. Ad vltimam confirmationem ex declaratione Pij V. vt meliùs illius mentem percipere possem, desideraui Bullam ipsam videre, & non potui. Quantum autem à dictis auctoribus refertur, ex illa in primis colligo, non extendi ad hoc nostrum priuilegium, neque ad similia, sed solùm ad eas gratias, quæ conceduntur in ordine ad aliquam indulgentiam consequendam. Verba enim sunt, *Declarantes insuper, tam præsentes, quàm alias quascunque super concessione similium indulgentiarum à nobis, & prædecessoribus nostris hactenus emanatas, vel in futurum quomodolibet emanandas literas*, &c. Expendenda enim sunt illa verba, *super concessione similium indulgentiarum*, nam planè restringunt declarationem, & materiam eius. Deinde assero, declarationem illam non ad hoc factam esse à Pio V. vt exponeret in quo foro valeat illa absolutio, quamuis hoc obiter, & in transitu dixerit, vt statim notabo num. sequenti, sed ad hoc vt declaret illam absolutionem non simpliciter & permanenter concedi, sed solùm ad talem effectum, & ad reincidentiam, vt doctè notauit Gutierrez suprà, num. 19. & 20. patet ergo ex verbis ipsis ibi, *Declarantes insuper tam præsentes*, &c. *literas*, *Christi fidelibus ipsis, nisi ad earum effectum*, &c. *vllatenus suffragari, eosdémque Christi fideles iuxta huius nostræ declarationis formam, & tenorem tantùm, & non aliter nec alio modo vti, aut eis se iuuare quoquo modo potuisse, aut posse: quin imò eos in illas postmodum reincidisse, & in futurum reincidere.* Quæ verba adeò sunt clara, vt nulla indigeant expositione. Atque ita quamuis concederemus, vt Gutierrez concedit, illam Bullam & similes valere ad absoluendum etiam in foro externo, satisfacta parte, vt prima facie verbā indicant; nihilominus nullum inde sumi posset argumentum ad alia indulta, quæ concedunt facultatem absoluendi simpliciter. Nam illa absolutio, quæ solùm est ad effectum consequendi indulgentiam, est tantùm secundùm quid, & ideo nihil mirum esset, quod pro tunc valeret pro vtroque foro, cùm statim consequuto Iubilæo, reincidatur in vtroque etiam foro, & ita non sequantur incommoda, quæ ex absolutione simpliciter, & permanente sequerentur.

Ad confirm. in eodem num 33. Vna interpretatio verborum Pij V.

Altera interpretatio.

Gutier.

Addo verò tertiò, probabiliter dici posse, neque hoc colligi ex prædictis verbis, & ita potiùs ex illa declaratione sumi posse argumentum pro nostra sententia: nam si Pius V. noluit absolutionem illam, etiam secundùm quid valere in foro exteriori etiam satisfacta parte, multò minùs valebit absolutio permanenter data. Quòd autem illa fuerit mens Pij V. patet, quia illa particula, *nisi satisfecerint*, non est construenda solùm cum proximis verbis, *non autem in foro fori, aut contentioso*, sed cum tota clausula præcedenti, ita vt illa verba, *non autem in foro fori, aut contentioso*, quasi per parenthesim interponantur: Ita vt sensus sit, illam absolutionem non valere in foro conscientiæ, & pœnitentiæ, nisi ad effectum indulgentiæ, & satisfacta parte: nam in foro exteriori nec isto modo valet. Hunc autem esse sensum patet, quia aliàs posset per tale Iubilæum dari absolutio in foro interiori, & ad talē effectum, non satisfacta parte, quod Gutierrez concedit, & loquitur consequenter. Sed videtur difficile creditu, tum quia est contra communem vsum omnium similium indultorum, & communem interpretationem Doctorum: tum etiam, quia Pius V. non fecit illam declarationem ad ampliandam, sed ad restringendam facultatem absoluendi. Antea verò non concedebatur illa facultas vllo modo pro foro exteriori, & pro interiori nunquam fuit concessa, nisi satisfacta parte, vt constat ex actoribus interpretantibus indulgentias ante Pium V. concessas; ergo verisimile est Pium V. non fecisse illam extentionem. Tum denique, quia ex natura rei videtur iniusta, & aliena ab intentione Pontificis absolutio in foro exteriori, non satisfacta parte: maximè prout communiter exponitur illa conditio, scilicet, *satisfacta parte*, vel realiter, si fieri possit, vel præstita sufficienti cautione, quantum fieri potest, quando actualis satisfactio fieri non valet: sic enim contra rationem est absoluere quenquam non satisfacta parte, quia & est in præiudicium tertij, & ille non se disponit quantum potest, vel debet ad absolutionem.

39. Tertia interpretatio probabilis.

Suadetur hæc interpretatio ab incommodo.

Gutierrez non reputās incommodū vrgetur. Primò. Secundò.

Tertiò.

Sed licèt hæc interpretatio, solam rationem spectando, videatur apparens, nonnullam tamen vim infert literæ: quia vix potest iuxta illam contextus ordinari. Et ideo retinendo planum sensum, consequenter dicendū est, ibi satisfactionem partis, debere esse realiter exhibitam, & cum effectu, vt talis absolutio valeat in foro exteriori, hoc enim conuincit ratio in ipsa confirmatione num. 33. à nobis facta. Et in hoc sensu extensio illa fuit pia, & rationabilis: voluit enim Pontifex, vt ad effectum consequendi indulgentiam absolutio illa, & effectus eius non posset impediri, etiam in exteriori foro, quando creditori ita satisfactum est, vt sit contentus; non interueniente autem tali satisfactione, licèt quoad Deum possit pœnitens esse dispositus, & facere quod in se est,

40. Relinquitur tertia interpretatio, & exponuntur aliter verba Pij V.

se est,& ideo possit iustè absolui in foro pœnitentiæ ad eundem effectum:nihilominus, quia de satisfactione partis Ecclesiæ non constat,noluit Pōtifex vt in foro contentioso valeret illa absolutio, vel potiùs noluit vt iudex,vel parochus teneretur illum publicè excommunicatum,ac denuntiatum, v.g. admittere ad communionem , propter talem absolutionem.Sic ergo extensio,illa specialis fuit in illo modo absolutionis,propter breuitatē eius, & necessitatem , absque præiudicio tertij , & ideo non licet ab illa sumere argumentum , vt dixi, ad alia indulta,quæ absolutam facultatem concedunt ad simpliciter absoluendum:imò per argumentum à speciali potest inde contrarium colligi.

De tertia clausulæ particula, à pœnis Ecclesiasticis.

41 *1. Opinio per pœnam intelligens irregularitatem ex delicto. Eius fundamentum.*

Vltimò superest explicanda illa particula, *& pœnis Ecclesiasticis,* quid nimirum significet,vel cōprehendat,& præsertim occurrit morale dubium, an comprehendat illam irregularitatem,quæ propter delictum imponitur;esto enim non sit censura,est tamē verè pœna Ecclesiastica,adeò vt si quis excusetur à culpa, illam non incurrat, vt patet de irregularitate,quæ imponitur celebranti cum excommunicatione maiori,& similibus. Ergo comprehēditur saltem sub illa particula,*& pœnis,* aliàs vix intelligi potest quid per illam particulam addatur vltra censuras. Atque hanc partem habere auctoritatem grauium Doctorum , & probabiles rationes , ideóque in praxi posse , vt probabilem admitti,vrgente casu,in quo non sit facilis recursus ad Episcopū, affirmat Henriq.lib.7. de Indulg. c.13.n.6.Hanc sententiam licet alio modo explicatam, latè defendit Gutierr. lib.1. Canonicarum quæstionum,cap.3.citans Sotum, Cordub.& alios modernos , limitat tamen illam vt habeat locum solùm in irregularitate,quæ propter delictum imponitur,commissum contra Ecclesiasticam censuram, seu quod à censura ducit originem,vt est excommuuicatum celebrare, ordinare,aut ordinari, vt ita excludat irregularitatem contractam ex homicidio voluntario , nam hæc non est pura pœna,sed etiam inhabilitas propter indecentiam effusionis sanguinis:prior verò irregularitas est tantum pœna. Imò addit, etiamsi in indulto non adderetur particula hæc,*& pœnis,* ratione prioris ,*& censuris,* posse tolli hanc irregularitatem, quia trahit originem à censuris.

Henriq. *Gutier.* *Sot.* *Cordub.*

42. *Impugnatur dicta opinio quanuis illa esset pura pœna. Primò.*

Hæc verò opinio in materia de irregularitate disp.40.sect.3.nu.3. & generatim de censu.in gen. disp.1.sect.3.à nobis improbata est,& nunc etiam displicet. Et in primis non sufficienter numerantur irregularitates ab illis auctoribus,aliquæ enim sunt irregularitates, quæ sunt puræ pœnæ,& non ducunt originem à censuris,vt est illa, quæ contrahitur ex rebaptizatione passiua, vel actiua : vel quæ (secundùm sententiam multorum) contrahitur propter delictum suscipiendi ordines furtiuè, aut extra tempora, vel sine licentia proprij Prælati,& similibus.Item de illa,quam quis cōtrahit, ministrando in ordine, quem non habet:item per crimen hæresis,& si quæ sunt similes:nam hæ omnes puræ pœnæ dicendæ sunt, iuxta illam sententiam,non minùs quàm illæ,quæ imponuntur propter violationes cēsurarum, & tamen in illa partitione omittuntur.Deinde quòd irregularitas ducat originem à censura non refert,vt sub nomine censurarum includatur,vel (quod idem est) vt per potestatem *absoluendi à censuris* , vt sic tolli possit:

Secundò.

A quia non est per se coniuncta cum censura, vt puteturcōprehensa,tanquam accessorium cum principali; sed est omninò per accidens & remotè cōtracta propter nouam culpam contra censuram commissam.Itē quanuis incurratur occasione censuræ,tamen ipsa non est censura, vt constat ex ca. *quærenti,* de verb.signif.& quia non est medicinalis pœna,sed tātùm vindicatiua.Ergo nulla probabili ratione comprehendi potest sub nomine *censuræ*: aliàs si mihi daretur tantùm potestas absoluendi ab excommunicatione,possem nihilominus tollere omnem aliam censurā,vel irregularitatem contractam per peccatum commissum occasione excommunicationis,quia licèt non sit excōmunicatio,ducit originem ab excommunicatione.Consequens autē planè est absurdum, & inauditū:nihil

Tertiò.

B ergo refert ille modus originis à censura, sed intrinseca natura , & conditio ipsius irregularitatis pensanda est:vnde dubitari non potest quin idem iudicium ferendum sit de omnibus irregularitatibus , quæ sunt pœnæ delictorum (saltem excepto homicidio)siue illa delicta sint contra priores cēsuras,siue contraBaptismum,Ordinem ,& similes.

43. *Impugnatur quartò & principaliter quod irregularitas nō sit pœna propriè.* *Nauarr.* *Sot.* *Alex.* *Villadieg.* *Primò.*

Neque etiam (quod ad rem præsentem magis spectat)sub pœnis cōprehenduntur hæ irregularitates in hoc indulto,vt rectè docuit Nauar. in Sūma,c.27.n.250.aliàs 254.& n.194.vbi citat Dominicum,Alexandrū,& Villadiegum,quam etiam in consiliis sæpè repetit,consilio 18.de simonia,66.de sent.excom.Probatur primò,quia iuxta consuetudinem,& stylum Curiæ sub generali clausula ab-

C soluendi à pœnis non venit irregularitas, vt dicti auctores testantur,sicut etiam nō venit depositio, degradatio;imò(vt existimo)nec perpetua suspensio,cuius rationem infrà n.48.assignabimus.Nunc verò de irregularitate specialiter dici potest,nunquam esse puram pœnam,sed aliquid indecentiæ, vel mysticę significationis in ea semper considerari. Propter quod eius dispensatio, generaliter loquendo,summo Pontifici reseruata est,c.1.de sent. excom.in 6. vbi etiā significatur multò difficiliùs tolli irregularitatem, quàm suspēsionem:quod etiam habetur in c.1.de sent.& re iudicat.in 6.& expressè in c.*cumillorum.*de sent.excom.maior censetur dispensatio ab irregularitate , quàm absolutio ab excommunicatione,etiam maiori, & contracta

Secundò.

D propter clerici percussionem. Secundò, quia irregularitas non tollitur per absolutionem , sed per dispensationem;quæ duo sunt valdè diuersa,vt dicemus , tradítque Burgasius de irregularitate 6.p. tit.de Schismaticis, n.19.& tit.de sortilegiis,n.11.

Burgas.

44. *Effugium allatum à Guttierrez.* *Guttier.*

At verò Gutierrez suprà indicat,hoc verum esse in foro exteriori:quia irregularitas etiam pœnalis,de qua agimus , licet proueniat (inquit) ex censura,habet quiddam plus in foro exteriori delendum , nempe impedimentum , quo ligatus est clericus in eodem foro , vt celebrare non possit, quod non tollitur absolutione , sed dispensatione,& habilitatione : Ecclesia autem in foro exteriori nunquam introduxit formam absoluendi ab irregularitate,sed dispensandi : in foro autem in-

E teriori talis irregularitas tollitur quibuscunque verbis,siue absoluendi,siue dispensandi. Vnde sentit, quòd licèt indultum expressè concedat potestatem confessori ad absoluendum ab omni censura, & pœna in foro interno, & externo,facta satisfactione :nihilominus non posset tollere irregularitatem in foro exteriori, sed tantùm in interiori, quia in illo non datur absolutio irregularitatis,sed in hoc tantùm.

45. Nullo autem iure, aut ratione probat hanc di-

Impugnatur Primò. ſtinctionem Guttierrez, nec ego video quomodo fundari poſſit: ſi enim Eccleſia non introduxit formam abſoluendi, ſed diſpenſandi tantùm irregularitatem in foro exteriori, peto vbi illam introduxerit in foro interiori, nam ſi illam non introduxit, etiam pro illo foro, non poſſunt confeſſores ſua auctoritate illam introducere, vt per ſe conſtat: at Eccleſia nō magis pro vno foro, quàm pro alio illam introduxit; aut certè oſtendatur vbi locorũ; nulla enim lex ſcripta de hoc oſtendi poteſt: nec conſuetudo, quia hæc ad factum pertinet, & oſtendi non poteſt: præſertim cùm grauiores auctores dicant id eſſe contra conſuetudinem, & ſtylum Curiæ. Neque etiam dici poteſt, per hoc indultum illam formam introductam eſſe: nam de hoc diſputamus, & ita ſupponitur quod probandum eſt. Maximè quia hæc indulta non introducunt formam, ſed ſupponunt, & dant poteſtatem ad vtendum illa: ergo ſi ante talia indulta non erat in Eccleſia introducta abſolutio, ſed diſpenſatio irregularitatis in quocunque foro, certè per illa non fuit introducta, ſed facultas per illa data eſt accommodata verbo *abſoluendi*. Præterquam

Confirm. 1. quod ſi hoc admittitur quoad forum internum, eadem ratione eſſet admittendum quoad externũ, quando indulta expreſsè extenderent conceſſionem ſuam ad forum externum. Accedit quòd forma,

Confirm. 2. ſiue abſoluendi, ſiue diſpenſandi, quantum ad ſubſtantialia verba, vt ſic dicam, non poteſt eſſe diuerſa in interno & externo foro, tum quia ad eundem ſubſtantialem effectum ordinatur, tum etiam, quia in ſecreto foro aſſumitur ex vſu Eccleſiæ in exteriori foro, quia non eſt multiplex Eccleſiæ inſtitutio, nec aliunde ſumi poteſt. Aliud etiam in ea reſponſione, quæ ex Medina ſumpta eſt,

Impugnatur Secundò. mihi diſplicet, quia totam differẽtiam inter abſolutionem, & diſpenſationem ponit in verbo abſoluendi, ac diſpenſandi, cùm tamen differentia non in vocibus, ſed in re ipſa ponenda ſit, alioqui non multum referret diuerſitas vocis, ſi res eſſet eadem, & per vtramque vocem ſignificaretur: abſolutio autem, & diſpenſatio non voce tantùm: ſed reipſa differunt, vt diſp. 1. de cenſ. ſect. 3. n. 6. notaui, & infrà in n. 48. attingam, & hoc modo cadit in irregularitatem diſpenſatio, non abſolutio, ideóque non comprehenditur ſub poteſtate abſoluendi: in quo autem illa differentia poſita ſit, explicabitur in ſequenti puncto.

46. Reſtat ergo declarandum quid addatur in illo indulto, *pœnarum* nomine vltra cenſuras. Nō enim poſſumus de quacunque pœna illud intelligere, aliàs poſſet etiam ſuſpenſio, vel depoſitio per illam facultatem abſolui: nec etiam poteſt coarctari ad ſolas illas pænas, quæ impediunt abſolutionem à peccatis, vt Nauarrus ſuprà ſentire videtur, quia nulla pœna præter excommunicationem, aut interdictum perſonale illam impedit. Dicendum ergo cenſeo, illo verbo comprehendi pœnas Eccleſiaſticas, quæ ex vi ſententiæ per quam imponuntur, non habent poſitiuam perpetuitatem, aut definitam durationem, ſed pendent ſemper ex arbitrio iudicis, nam hoc arbitrium committitur confeſſori per hanc clauſulam, & in huiuſmodi pœnas cadit propria abſolutio, abſque vlla diſpẽſatione propriè dicta. Hoc nō inuenio ſub his verbis, nec ſub alia generali regula explicatum ab auctoribus, ſed ſolùm vtuntur exemplis, & fatentur quaſdam pœnas poſſe tolli, & non alias, rationem tamen differentiæ non aſſignant. Primum ergo quòd pœna debeat eſſe Eccleſiaſtica, in ipſo indulto expreſsè declaratur: vt autem aliqua pœna

Secunda opinio verior per *pœnam* intelligi in primis Eccleſiaſticam.

A Eccleſiaſtica ſit, duo videntur neceſſaria. Primum vt ſit pœna aliquo modo ſpiritualis, & non merè temporalis, aut corporalis. Et hac ratione pœna pecuniaria non comprehenditur ſub hæc clauſula, vt Nauar. apertè ſentit, & Henriquez ex illo, & Soto expreſſiùs declarat. Idem ergo exiſtimo de quacunque pœna, quam reus non debet voluntariè ſuſcipere, ſed pati: nam talis pœna nec Eccleſiaſtica eſt propriè, cùm à quolibet iudice imponi poſſit: nec ab illa poteſt reus abſolui, niſi tollendo à iudice poteſtatem, & ius, quod habet ad puniendum illum, quod per hoc priuilegium nō conceditur. Deinde neceſſarium eſt ad Eccleſiaſticam pœnam, vt per canonẽ, vel iudicem Eccleſiaſticum ſit impoſita. Vnde, ſi quis promiſit ieiunare, v. g. ſi hoc,

1 Conditio pœnæ Eccleſiaſticæ.

Nauar. Henriq. Sot.

2. Conditio.

B vel illud ageret, & poſtea pœnã incurrat, nō poterit abſolui à tali pœna, ex vi huius clauſulæ, quia licèt illa pœna ſit ſpiritualis, nō eſt ab Eccleſia illata, ſed ex voto, & ideo ad aliam clauſulã, cõmutatio eius ſpectat; licèt oppoſitum ſentiat Nauarr. ſuprà ſine probatione. Contra quem etiam facit, quod votum pœnale non abſoluitur propriè, ſed diſpenſatur, commutatur, vel irritatur: illud autem eſt propriè pœnale votum. Per Eccleſiaſticum autem iudicem intelligimus prælatum, ſiue per legem, ſiue per ſententiam pœnam imponat.

Dubitari autem poteſt, an includatur etiam cõfeſſor. Nam partem affirmantem tenet etiam Nauarrus ſuprà, & videtur probabilis, quia ille etiam eſt Eccleſiaſticus iudex. In contrarium autem eſt, 47.

An cõfeſſarius ſit iudex Eccleſiaſticus.

C quia ſequeretur poſſe pœnitentem per hanc clauſulam abſolui ab omnibus pœnitentiis ſacramentalibus, à prioribus confeſſoribus impoſitis, quod fieri non poteſt, vt conſtat ex materia de ſacramẽto Pœnitentiæ. Sequela verò patet, tum quia illa eſt quædam pœna Eccleſiaſtica à paritate rationis: tum etiam, quia confeſſor non poteſt aliam pœnam propriam imponere, niſi ſacramẽtaliter: nam ſi aliquid aliud præcipit faciendum, vel omittendum in remedium peccati, illud non eſt pœna, ſed medicina, quia non eſt ad vindicanda præterita peccata, ſed ad præcauenda futura. Vnde, ſi neceſſitas durat, non poteſt tolli à ſequenti confeſſore, propter quodcunque priuilegiũ, quia eſſet irrationabile: ſi verò neceſſitas ceſſauit, poterit tolli non

D tam abſolutione, quàm interpretatione, quod non propriè eſt tollere: ſed declarare obligationem ceſſaſſe: quia ceſſante adæquato fine obligationis legis, ceſſat lex. Qui diſcurſus videtur mihi efficaciter probare hanc abſolutionem à pœna non poſſe habere locum in pœnis impoſitis à confeſſario vt ſic: quod addo, quia ſi confeſſarius ſimul eſſet prælatus, poſſet vt talis aliquid præcipere, ſed non ex notitia confeſſionis inuito pœnitente, de quo aliàs. Igitur pœna Eccleſiaſtica propriè eſt illã, quæ per Eccleſiaſticas leges, aut prælatos Eccleſiæ extra confeſſionem imponitur, & aliquo modo ſpiritualis eſt, ac voluntariè exercenda ſeu ſeruanda ex conſcientiæ obligatione.

Cõfeſſarius per hoc priuilegium nō tollit pœnas alias poſitas.

Vltra hoc autem, diximus neceſſarium eſſe ad effectum huius clauſulę, vt talis pœna non ſit perpetua poſitiuè, id eſt, nō tantũ indefinitè lata ſine 48.

E præfixione termini, quæ ſolet vocari perpetua negatiuè, ſed excludendo omnium remiſſionem, ſeu finem. Et hoc modo probatur inductione in depoſitione, aut degradatione reali, aut verbali, quam nullus dixit poſſe per hanc clauſulam tolli: cuius ratio non poteſt aliunde ſumi, quàm ex perpetuitate. Idem ergo erit de omni pœna ſic perpetua. Et ob hanc cauſam exiſtimo non comprehendi etiam irregularitatem, quia eſt pœna poſitiuè

Intelligitur deinde talis pœna quænam ſit perpetua ſimpliciter. Probatur inductione.

Item ex vario discrimine dispensationis & absolutionis. Primò.

positiuè perpetua. Ratio enim reddi potest; quia pœna perpetua non potest tolli nisi interueniat dispensatio, & ideo vbi comprehenditur sola absolutio, non includitur talis pœna. Antecedens explicatur: nam in hoc differt absolutio à dispensatione, quia per absolutionem non derogatur communi, & ordinario iuri, sed potiùs exercetur actus debitus secundùm ius, quando subiectum est dispositum: per dispensationem autem derogatur cõmuni iuri aliquo modo, quatenus particularis persona eximitur ab ordinaria regula iuris. Et hinc est, vt absolutio ab excommunicatione, quantunuis reseruata, non habeat dispensationem adiunctam, si iusta sit. Vnde cùm conceditur facultas ad absoluendum à tali censura, non conceditur actus, qui secundùm se sit præter ius, sed solùm delegatur iurisdictio ad exercendum actum consentaneum iuri communi ei, qui illam non habebat. At verò irregularitas nunquam tollitur nisi ex parte infringendo illud ius, quod illam vt perpetuam imponit, ideóque nũquam sine dispensatione tollitur, & ideo existimo dictum esse in iure, plus esse tollere irregularitatem, quàm canonis excommunicationem.

Secundò. Vnde etiam sequitur alia differentia inter absolutionem, & dispensationem, quòd absolutio non requirit specialem causam, sed solũ quod ex parte personæ absoluendæ sit dispositio, seu non repugnantia, & in alio sit potestas: dispensatio verò præter potestatem, requirit causam, vel vt validè fiat, vt in votis etiam pœnalibus, vel saltem vt licitè, vt in irregularitatibus, & aliis, quæ sunt de iure humano. Quia ergo nulla pœna perpetua secundùm ius ordinarium auferri potest, ideo in ea non habet locum mera absolutio, sed dispensatio necessaria est, ac proinde non comprehenditur sub potestate, quæ ad absoluendum tantùm datur, & non ad dispensandum.

49. *Imò nec intelligitur pœna temporaria certi termini.*

Ex quo infero, idem censendum esse de quacũque pœna in vindictam delicti præcisè ac definitiuè, vt sic dicam, imposita, siue per legem, siue per sententiam hominis, etiamsi non sit perpetua, si sit ad certum terminum ita præfixum, vt immutari non possit secundùm ordinarium ius quantunuis reus sit emendatus, vt est inhabilitas, vel priuatio, aut suspensio ab officio ad certum tempus, vel prohibitio, v.g. ab ingressu Ecclesiæ, similiter ad præfixum terminum, & similes, de quibus diximus suprà non esse propriè censuras. quod etiam fatetur Nauarrus dict. nu. 254. vult tamen additionem huius particulæ, *& pœnis*, quæ in huiusmodi indultis fit, propter has pœnas fieri: tamen consequenter loquendo, videtur esse eadem ratio de his pœnis, quæ de perpetuis: quia sicut perpetuæ tunc præcisè imponuntur pro semper, vt sine dispensatione Principis auferri non possint, quia repugnat ordinario iuri; ita hæ pœnæ præcisè imponuntur pro tanto tempore, & ideo quòd pro illo cessent, repugnat legi, & consequenter fieri non potest sine dispensatione: ergo etiam hæ pœnæ non sunt absolubiles, vt sic dicam, sed dispensabiles: ergo eâdem ratione non comprehenduntur sub hac clausula. Et confirmatur congruenti ratione, nam postquam delictum est definitiuè iudicatum, ac punitum, & res transiit, vt sic dicam, in rem iudicatam, non esse verisimile velle Pontificem dare facultatem ad immutandam pœnam, quia hoc multum derogaret rigori iustitiæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ, maximè cùm illa pœna talis sit, vt iam non pendeat ex dispositione, aut conuersione pœnitentis, sed præcisè propter peccatũ præteritum sustineatur, & ideo iam non pertineat

Nauar. — *Id suadetur.* — *Confir.*

A ad absolutionem, vel conuersionem pœnitentis, propter quã maximè videtur hæc facultas cõcedi.

Quæ ergo pœnæ per illa verba adduntur vltra censuras? videmur enim exclusisse omnes, quæ cogitari possunt, quæque à Nauar. & Henriq. numeratæ sunt, & quæ sumi possunt ex glossa in c. *ad reprimendam*. de offic. ordin. verb. *in canonic*. Respondetur consequenter ad dicta, comprehẽdi omnem pœnam Ecclesiasticam, quæ sine dispensatione per propriam absolutionem ab auctore legis, vel à iudice, qui illam imposuit, auferri potest: nonnullæ enim pœnæ huiusmodi sunt, etiamsi non sint propriæ censuræ, & propter illas additum fuit in indulto verbũ illud, *& à pœnis Ecclesiasticis*. Sunt autem huiusmodi illæ pœnæ, quæ non sunt medicinales, sed vindicatiuæ, & ideo non sunt censuræ, & B tamen nec perpetuæ sunt, nec ad tempus præfixum imponuntur, sed vel indefinitè ad arbitrium imponentis, vel licèt assignetur terminus semper est cum subordinatione ad iudicium superioris, vt si persona id meruerit, possit antea personam absoluere à tali pœna. In huiusmodi enim pœnis non non est necessaria dispensatio, sed iure ordinario tolli possunt ad prudens arbitrium iudicis, nec requirunt aliam causam, præter bonam dispositionem pœnitentis. Has ergo pœnas intelligo comprehensas sub hoc verbo, vt est suspensio ad arbitrium sedis, prohibitio à communione per annum, v.g. nisi superior iudicet personam ita esse dispositam, vt remitti possit pars tẽporis, & similes. Hanc autem sententiam sic explicatam probo, tum à sufficienti C enumeratione: non enim possumus dicere per illa verba nihil addi, sed solùm poni ad maiorem explicationem: quia potiùs confunderent, & obscuriorem redderent facultatem, si nihil adderent: nullus autem alius modus explicandi hoc additum probabilior, aut æquè probabilis apparet: hic autem sufficienter rem declarat, & optimè etiam consonat cum verbo absoluendi, nam materia circa quam debet esse proportionata actui, & potestati: ergo.

50. Explicatur demũ quid per vocem à pœnis intelligatur.

Hæc explicatio suadetur.

De clausula alia priuilegij, pro commutandis votis & petendo debito.

Supererat explicanda alia clausula, quæ huic facultati adiungitur in prædicta Bulla de commutatione D votorum, quę confessariis Societatis conceditur. Sed de hac facultate nihil speciale occurrit, præter ea, quæ suprà in materia de voto generaliter dicta sunt. Solùm oportet obseruare, illam facultatem expresè fuisse extensam ad vota iurata, dummodo commutatio in alterius præiudicium non cedat, per Greg. XIII in Bulla, *Ad perpetuã rei memoriam*. anni 1575. Præter hanc verò per communicationem cum aliis religionibus, possunt cõfessores Societatis vti facultate Benedictinis cõcessa à Mart. V. ad dispensandum eis votis non reseruatis Papæ, iuxta modum eis præscriptum in nostro Compendio, verb. *Dispensatio* §. 10. De qua facultate vidẽda etiam sunt dicta in genere in materia de voto. Præter hæc sunt duę alię facultates, E quæ in Societate concedi possunt cõfessoribus ad dispensandũ in impedimento petendi debitũ cõtracto per illicitã copulã habitam post factum matrimonium cũ consanguinea coniugis, vel etiam ortum ex voto simplici castitatis, vt habetur in eodem compendio §. 8. & 9. vbi consideranda sunt, & obseruanda quæ pro vsu harum facultatum notãtur. Cætera autem, quæ desiderari possent, ex generali materia de dispensatione petenda sunt.

51. Remittitur hæc materia ad lib. 6. de voto.

CAPVT III.

Quid possint, & debeant religiosi Societatis præstare in sacramenti Eucharistiæ administratione.

DE hoc ministerio specialem addidit facultatem idem Paulus III. in eadē Bulla, in qua postquam concessit facultatem suprà lib. 8. c. 3. à n. 6. explicatam dicendi Missas ante lucem, vel post meridiem, subdit, *Et post, seu ante illarum celebrationem, aut alias Christi fidelibus ipsis Eucharistiæ, & alia Ecclesiastica sacramenta sine alicuius præiudicio ministrandi diœcesanorum locorum, Rectorum parochialium, & aliarum Ecclesiarum, aut quorumlibet aliorum minimè requisita.* Circa quam facultatem duo à nobis breuiter explicanda sunt: scilicet potestas per illam concessa, & vsus eius.

Ministratio Eucharistiæ eget potestate.

1. Circa priorem partem supponendum est, in hoc sacramento locum habere quod suprà initio c. 2. generatim diximus, neminē posse illud licitè ministrare fidelibus, nisi ad hoc habeat iurisdictionē ordinariam, vel delegatam, seu licentiam alicuius ordinarij pastoris: quia præbere hoc sacramentum fidelibus, est vnus ex potissimis actibus pascendi illos, & ideo per se pertinet ad pastores, nec potest licitè ab aliquo propria auctoritate vsurpari, vt latiùs dixi in 3. tom. 3. p. disp. 72. sect. 2. Cum ergo presbyteri Societatis iurisdictionem ordinariam non habeant, indiguerunt hac facultate ad hoc ministerium præstandum. (*Id ostenditur.*)

Dictam potestatem valet Pontifex immediatè dare.

2. Deinde suppono posse Pontificem concedere hanc facultatem independenter ab inferioribus prælatis, seu pastoribus. Hoc certissimum est, ac de fide, & constat ex suprema Pontificis potestate prorsus independente ab omnibus inferioribus. Item ex dictis suprà c. 1. n. 2. & latiùs in materia de Pœnitentia disp. 26. de facultate audiendi confessiones, quę difficilior videri poterat, quia maiorem iurisdictionem requirit. Denique id constat ex facto, nam expresè Paulus III. hanc concedit facultatem in dictis verbis, & iterum in alia Bulla, *Paulus Episcopus*, anni 1549. vbi quoad aliqua magis illam explicat, dicens, *Nec non omnibus, & singulis Christi fidelibus, tam forensibus, quàm in ciuitatibus, & locis, in quibus socij prædicti consistunt, commorantibus, aut illac transeuntibus, Eucharistiæ sacramentum (quod in suis Ecclesiis tenere decenter socios præfatos volumus) quocunque anni tempore, præterquam in festo Paschatis resurrectionis Dominicæ, & mortis articulo, nisi necessitas vrgeret, eorundem fidelium, parochialium Ecclesiarum Rectorum licentia minimè requisita, accipere liberè, & licitè valeant.* Et similia priuilegia fuerunt antea Mendicantibus concessa, scilicet Minoribus à Nicolao V. vt habetur in libro Monumenta ordinum, concessione 249. & in supplemento, concessione 159. Idem Sixtus IV. in eodem Monumenta, concessione 160. Quibus priuilegiis etiam gaudet Societas per viam communicationis. Quare non est dubium quin nostris religiosis hoc liceat, nulla requisita inferiorum pastorum facultate. (*Imo de facto dedit.*)

Obiectio, diluitur.

3. Obiici verò potest prohibitio sub censura facta à Clemente V. in Clem. *Religiosi*, de priuileg. qua prohibet omnibus religiosis, sacramentū Eucharistiæ ministrare sine licentia speciali parochorū, & concludit, *nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.* Respondeo, de hac Clementina dubitari posse, an reuocet priuilegia priùs de hoc lata, vel potiùs supponat (quod

A forte probabilius est) nulla circa hoc fuisse antea concessa, quòd paulò inferiùs examinabimus. De priuilegiis autem postea concessis certum est, non posse per illam Clementinam reuocari, nec impediri, cùm par in parem non habeat imperium, & posterior voluntas semper efficacior sit: constat autem, omnia priuilegia, quæ citauimus, esse posteriora. Dices, in eis non reuocari expresè dictam Clementinam, quod necessarium esset. Respondetur in primis, in huiusmodi indultis semper adiungi reuocationem sufficientem. Deinde quando reuocatio fit in actu exercito, vt sic dicam, dando cōtrariam facultatem, non esse necessariam reuocationem in actu significato. Denique cùm in illa Clementina dicatur, *sine licentia parochialis presbyteri*, à fortiori intelligitur sine licentia Episcopi, vt infrà dicam, & multo magis sine licentia Papæ, & ita impletur conditio in ea postulata. (*Replica remouetur tripliciter. Primò. Secundò. Tertiò.*)

B

4. Tertiò circa illa verba, *sine alicuius præiudicio*, inquiri potest, quid per illa significetur, aut quę limitatio, vel exceptio illa sit. Et ratio dubitandi est, quia ministrando Eucharistiam alicui, nemini potest fieri iniuria nisi tantùm parocho, aut prælato illius ad quem spectat ius administrandi illam: sed hæc iniuria cessat ratione aliorum verborū, *Quorumlibet licentia minimè requisita*: ergo vel illa verba nihil operantur, vel repugnāt his vltimis. Responderi potest primò, illa verba non esse addita, propter Eucharistiam, sed propter alia sacramenta, de quibus ibi etiam generatim mentio fit: sed quomodo hoc in aliis locum habeat, infrà cap. sequenti videbimus. Secundò ergo dicitur, illa verba fortasse addita esse, quia per hanc facultatem non tollitur ius Prælatorum, quod habent ad prohibendum subdito propter iustas causas, ne communicet; id enim facere possunt, non solùm per censuram excommunicationis, aut interdicti (quod est certum in his, qui talem iurisdictionem habent) sed etiam per simplicem prohibitionem in pœnam alicuius delicti, vel propter aliam iustam causam. Tunc ergo in præiudicium superiorum esset, si contra huiusmodi prohibitionem alicui Eucharistia daretur, & maximè si ei persuaderetur, licitum sibi esse à nostris sacerdotibus Eucharistiam accipere, non obstante sui prælati prohibitione. Hac ergo de causa dici potuit, sine præiudicio alterius, scilicet habentis iurisdictionem in eum, cui administranda est Eucharistia: vt bene argumentum probat, non verò propter solam iurisdictionē administrandi, in hac enim non potest fieri præiudicium, vt rectè etiam probatum est, sed propter ius prohibendi talem vsum ex iusta causa. Vnde fit, si prohibitio superioris sit omninò iniusta, licitum esse, illa non obstante, ministrare, quia tunc non fit ei præiudicium: oportet tamen vt iniustitia sit euidens, nam in dubio pro superiore præsumitur. Sequitur etiam si proprius parochus, vel Episcopus prohibeat subdito non quidem cōmunionem simpliciter, sed ne illam à nostris sacerdotibus recipiat talem prohibitionem nihil obstare huic facultati, quia illa supposita, præceptum est iniustum, & directè repugnans priuilegio Pontificis, & ideo nullum est præiudicium talis superioris, etiamsi contra huiusmodi prohibitionem eius agatur. Alio item modo potest intelligi præiudicium tertij excludi per illam particulam quoad circunstantias talis actus, vt, verbi gratia, quoad circunstantiam loci, quia ex vi huius facultatis non potest religiosus Societatis ministrare Eucharistiam in aliena Ecclesia contra voluntatem Rectoris eius, nam hoc cederet in præiudi

(*Arguitur iam contra hoc priuilegium quoad clausulam sine alicuius præiudicio.* — 1. Respōsio. — C — 2. Respōsio. — D — *Illatum duplex ex hac respōsione.* — E — 3. Respōsio.)

iudicium eius. Item quo ad circunstantiam temporis, vt verbi gratia, si eo tempore daretur, quo parochiani tenentur vel in suis Ecclesiis adesse, vel vel Eucharistiam à propriis pastoribus accipere.

5. Approbatur maximè proxima responsio.

Et quidem verisimile est, propter hanc vltimam causam præcipuè positam esse illam limitationem, & ideo fortasse in altera Bulla, quam citaui, idem Paulus III. omissa illa exceptione de præiudicio tertij, addit alteram de die Paschatis, & de articulo mortis: nam quia his temporibus obligat præceptum Eucharistiæ diuinum, vel Ecclesiasticum, & ad pastores ordinarios animarum pertinet cura ouium, præcipuè quoad obseruationem præceptorum, ideo pro illis duobus temporibus censentur habere speciale ius, fierique illis præiudicium, si absque eorum facultate, vel consensu Eucharistia ministretur: non quòd si vellet Pontifex, non posset, cum possit sibi illam curam reseruare, & cui voluerit committere, sed quòd multum per hoc derogaret iuri propriorum pastorum, & ideo non faciat, nec fieri expediat. Vnde etiam in antiquis priuilegiis similis exceptio ferè semper posita est, & existimo quanuis non fuisset expressa, subintelligendam semper fuisse, ita vt in clausula generali non comprehendantur illi duo casus, nisi in specie concedantur, vt in loco citato tertij tomi dixi. Et ideo quanuis Iulius II. concesserit Minimis, (vt habetur in eorum supplemento, concessione 143. & in nostro, verb. *Eucharistia*, §. 4.) vt possint ministrare in suis Ecclesiis, ac ministrari facere sacramentum Eucharistię quibuscunque personis quoties opus fuerit: nihilominus non existimo ibi esse comprehensam communionem Paschalem, seu annuam, quia casus adeò specialis non comprehenditur in generali clausula.

6. An ob aliud priuilegium cesset præiudicium dando Eucharistiam in paschate. Emm. Rod.

Dubitari autem potest, an ex aliquo alio priuilegio, in quo expressè hoc concedatur nostris religiosis, vel aliis Mendicantibus per communicationem liceat. Et ratio dubij est, quia tale priuilegium concessum est (vt refert Emmanuel Rodericus quæstione 56. articulo 3.) in specialem fauorem monasterij ordinis Sancti Hieronymi S. Mariæ de Guadalupe, ex compendio priuilegiorum ordinis Sancti Hieronymi, §. 2. & 6. Et addit prædictus auctor, quòd licèt hoc priuilegium in principio fuerit speciale illius loci propter insignem religionem, & deuotionem eius, postea per concessionem Pij IV. & Pij V. extensum esse ad totum illum ordinem per generalem clausulam, quia omnia similia singularia priuilegia cuicunque monasterio specialiter concessa, omnibus aliis monasteriis communicantur, etiamsi in eis propria, & peculiaris ratio, quæ mouit ad primam concessionem, non inueniatur. Vnde vlteriùs infert per viam communicationis posse omnes religiones Mendicantes gaudere eodem priuilegio, sicut gaudent omnibus aliis religioni Sancti Hieronymi concessis. Hæc tamen tam ampla extensio nullibi (quod ego sciam) est vsu recepta, nec facilè posset introduci sine scandalo pastorum Ecclesiæ: & ideo (quidquid sit de ipsius rei probabilitate) non consulerem vsum talis priuilegij, imò admonerem fideles communicantes in die Paschatis in Ecclesiis religiosorum sine licentia parochorum, vt timerent censuras à diœcesanis latas in eos, qui suis parochiis non satifecerunt. Imò etiam monerent religiosos introducentes talem vsum, vt timerent excommunicationem dictæ Clementinæ *Religiosi*, de priuilegiis, quia non censeo illam doctrinam adeò probabilem, & securam,

Iudicium author.

A vt liceat illa in praxi vti, tum quia illa tam ampla extensio per duplicem communicationem, & in re odiosa contra ius parochorum, & parum fructuosa fidelibus, videtur profectò aliena ab intentione Pontificum, atque talem esse, vt sub generali clausula nũquam sit comprehendenda propter specialem rei difficultatem. Tum etiam, quia hinc ortum est, vt etiam post concessionem Pij IV. & Pij V. nunquam Mendicantes, vel alij religiosi ausi fuerint tali vti priuilegio. Imò dubito, an reliqua monasteria eiusdem Ordinis Sancti Hieronymi illo vtantur, nisi pro suis familiaribus, vel aliis ita sibi coniunctis, vt difficilè possint obligari ad communicandum in parochia fortasse distante. Tum denique, quia priuilegium illud datum videtur non tam in fauorem monasterij, vel religionis vt sic, quàm B peregrinantium ad illam Ecclesiam Beatæ Virginis: vnde verisimile est non comprehendi sub illa generali ampliatione, imò eo ipso quod transferatur priuilegium ad aliam domum, videtur cessare fundamentum eius. Ob has ergo fortasse causas, vel saltem ad tollendas occasiones offensionum, nulla in priuilegiis Societatis, seu Compendio eorum facta est mentio huius ampliationis, imò regula 27. nostrorum sacerdotum præcipit, vt moneantur pœnitentes de communicatione in sua parochia tempore Paschæ.

Occurrebat autem statim declarandum, quomodo intelligenda sit hæc exceptio diei Paschatis: sed quia de hac re latè dixi in citato lo- 7. Quid intelligatur per diem paschæ.
C co 3. tomi, ea hîc repetere non erit necesse. Solùm hîc addo (quod ibi consulto prætermisi) expositionem ibi datam de die Paschæ, id est, de communione Paschali, esse consentaneam declarationi nostrarum Constitution. part. 7. cap. 4. §. 5. vbi dicitur, *Pascha* [*intelliguntur octo dies ante, & totidem post ipsum festum*: quod dictum est, quia secundùm communiorem Ecclesiæ consuetudinem intra omnes illos dies impleri potest Ecclesiasticum præceptum communicandi intra annum. Vnde vbi consuetudo plures dies complecteretur ad implendum præceptum, omnes illi nomine Paschæ comprehenderentur. Et ideo additur in eadem declaratione, posse ad communionem admitti in nostris Ecclesiis il-
D los, qui cùm iam suis parochiis satisfecerint, vellent iterum, aut sæpiùs illis quindecim diebus communicare. Quod rectè, & iuxta mentem Pontificum mihi dictum videtur, vt in dicto loco probaui, & sequutus est Emmanuel Rodericus suprà, ita etiam mecum intelligens similem exceptionem positam in priuilegiis suæ religionis, etiamsi festum Resurrectionis expressè nominent, quanuis alij vocem illam aliter interpretati fuerint.

Quæri vlteriùs potest, in quibus casibus li- 8.
ceat religioso Societatis communionem Paschalem dare fidelibus, non obstante hac exceptione. Respondeo breuiter, ex vi prædicti indulti nunquam licere, nisi necessitate vrgente, nam hæc
E limitatio his verbis ibidem additur: censebitur autem necessitas vrgere tunc solùm quando persona est impotens ad communicandum in sua parochia, vel ad petendam facultatem à suo parocho, tunc enim in ordine ad occasionem implendi præceptum est vera necessitas, & non concurrentibus illis duabus circunstantiis, nulla esse potest. Tenebitur autem in eo casu fidelibus satisfacere postea suo parocho: & simpliciter parochus, si

Ob vrgentiā præcepti annui possunt fideles accipere à nostris Eucharistiam in defectum parochi.

si de necessitate, & de communione suscepta ei satis constiterit, non poterit subditum cogere ad communicandum iterum. Hinc verò inferunt aliqui, posse dari communionem Paschalem omnibus iter agentibus, in nostris Ecclesiis, absque alicuius parochi facultate: quia occurrit dicta necessitas. Sed hoc *ex vi huius priuilegij* incertum mihi est. Et in primis distinguendum est de vagabundis, & de iter agentibus: nam de prioribus certum existimo non posse *ex vi huius priuilegij* communionem Paschalem accipere in nostris Ecclesiis: quia tenentur implere præceptum in ea parochia, in qua eo tempore inueniuntur, nam ibi sunt verè subditi, & non habent alium certum parochum, vel pastorem: vnde ibi censentur habere domicilium eo modo, quo illius sunt capaces.

Id tamen non procedit quoad vagabūdos.

9. De peregrinis autem non est res adeò certa, quia habent suum firmum domicilium, in quo proprium parochum habent, cui satisfacere postea tenentur, si occasione itineris alibi communicent. Et ideo de illis probabile est quòd in eo casu possint communionem accipere ab omnibus, qui priuilegium habent illam administrandi aliis temporibus, quia ratione excusationis illud tempus tanquam liberum reputatur. Addi etiam potest, tunc etiam intercedere voluntatem præsumptam parochi, quia eius nihil interest quòd in alia parochia, vel in regulari Ecclesia subditus communicet, dummodo sufficientem fidem afferat suæ communicationis. Vnde maximè fauet prius priuilegium Pauli III. in quo priuilegium hoc concedit pro omni casu, in quo non interuenit præiudicium tertij; tamen in prædicto euentu nullum præiudicium parochorum interuenit, nec fit contra eorum ius, aut rationabilem voluntatem.

In peregrinis etiam nō videtur dari casus necessitatis.

10. Sed licèt hæc probabilia sint: nihilominus obstare potest, quòd peregrini reputantur tanquam incolæ illius loci, in quo Paschali tempore inueniuntur, & ideo iure ordinario tenentur parocho illius loci, in quo existit ipsorum hospitium in quo habitant, confiteri, & ab eo communicari: quod constat ex his quæ in quarto tomo dixi de proprio sacerdote. Vnde cùm Eugenius IV. (refertur in lib. Monumenta ordinum concessione octaua, & in supplemento, concessione 315.) declarauerit peregrinantes tempore Paschali reputari incolas illius loci, in quo inueniuntur, ideóque posse confiteri, & communicare in Ecclesiis talium locorum: nihilominus Collector priuilegiorum Mendicantium verb. *Communicare*. §. 2. adiunxit, id intelligendum esse de Ecclesiis parochialibus talium locorum, additque sine licentia parochi talis loci, non licere religiosis hos peregrinos communicare. Vnde in hoc deficiunt priores in numero præcedenti rationes de tempore libero, & voluntate præsumpta, quia solùm considerant ius alterius parochi stabilis, seu firmi, vt sic dicam, & non illius, qui pro tunc habet iurisdictionem, respectu cuius vsurpare ministerium non esset sine præiudicio. Quapropter hanc partem non solùm securiorem, sed etiam in rigore veriorem existimo. Dixi autem, *quantum est ex vi huius priuilegij*, quia si intercedat tacitus, seu interpretatiuus consensus parochi loci, quem facilè potest iudicare consuetudo, quia regulariter hi parochi non multum curant de peregrinis; tunc ex alio capite posset hoc licere, scilicet quia interuenit sufficiens licentia parochi loci, & tunc procedunt optimè coniecturæ factæ de altero parocho proprietario. Item id factum est ad excludendam quæstionem de aliis priuilegiis, quæ suprà in n. 6. tacta est.

Probabilius tamen eos æquiparari vagabundis.

Circa alteram exceptionem de communione in articulo mortis, interrogari potest in primis, quæ communio sub hac exceptione comprehendatur: nam potest quis sæpiùs communicare in infirmitate, vel in mortis periculo, vel etiam per modum viatici (iuxta probabilem opinionem:) debent igitur intelligi exceptæ omnes hæ communiones, vel cur potius vna, quàm alia? Respondeo in primis, non esse prohibitum ex hoc capite communicare infirmum in lecto iacentem, quando deuotionis causa, & non propter mortis periculum communicat. Probatur, quia in exceptione solùm dicitur, in mortis articulo. Dico autem, *ex hoc capite*, quia ex circunstantia loci videri potest hoc non esse concessum, quia communio non fit in Ecclesia, sed in propria domo. Veruntamen, neque hoc etiam impedit, quia in nulla ex prædictis Bullis limitatur hæc facultas ad communionem quæ fit in Ecclesia Societatis, vel alia. Et ratio est, quia hoc ministerium per dictum priuilegium conceditur religiosis certo loco non addictis, ac proinde personarum, non loci priuilegium censetur. nam licèt in secunda Bulla interponantur illa verba, *Quòd* (scilicet Eucharistiæ sacramentum) *in suis Ecclesiis decenter tenere socios præfatos volumus*, non sunt interposita ad limitandam facultatem, sed potiùs ad concedendum obiter Societati nouum fauorem, vt intellectum est in Compendio nostrorum priuilegiorum, verb. *Eucharistia*, §. 1. vel ad laudandam, & probandam Societatis consuetudinem, propter quam, (vt ibidem dicitur) libenter populi ad confitendum sociis, & sanctissimam communionem de manibus eorum accipiendam confluunt: quia ergo administratio huius sacramenti ordinariè à nobis fit in nostris Ecclesiis ex formulis præconsecratis, & decenter seruatis, ideo illius vsus facta est mentio, non quia ad illum coarctetur priuilegium. Vnde in priori Bulla ait idem Pontifex, *Et post, seu ante Missarum celebrationem, aut aliàs Christi fidelibus Eucharistiam ministrare.* Vbi aduerbium *aliàs*, amplissimum est, & extendit facultatem ad omnem modum decenter ministrandi hoc sacramentum: nullum ergo locum per se excludit. Denique antiqua priuilegia concessa etiam Mendicantibus Nicolai V. & Sixti IV. & Leonis X. eadem facultas conceditur sine limitatione ad proprias Ecclesias, vel ad aliquod templum. Ex quibus obiter intelligetur non posse Societatem indulgere externis sacerdotibus, vt in sua Ecclesia Eucharistiam ministrent fidelibus, repugnante eorum pastore, cùm priuilegium sit religiosorum non loci, vt dictum est.

11. An dari queat Eucharistia ægrotantib.

1. Pronuntatum.

Obiectio tollitur.

12. Dices: Ergo licebit religioso ex vi huius facultatis deferre publicè per vias, & plateas Eucharistiæ sacramentum ad ægrotos, quando non propter necessitatem, sed propter deuotionem communicant. Respondeo negando sequelam, quia illud est contra communem consuetudinem, quæ satis declarat illum modum administrationis pertinere ad proprium ius parochorum, ideóque illud ministerium optimè comprehendi sub illa exceptione, *sine alicuius præiudicio*. Ratio autem esse potest, vel quia ille modus regulariter non est in vsu, nisi ad implendum

An liceat nostris deferre Eucharistiam ad ægrotum per plateas.

Resolutio negatiua.

dum diuinum præceptum; leges autem,& iura attendunt quæ regulariter,seu frequenter accidunt: vel quia tunc ministerium fit cum speciali solemnitate publica, ad quam debent concurrere alij fideles, vt decenter fiat,& fit per loca, quæ in ordine ad hunc vsum subsunt iurisdictioni Episcoporum,& ideo non comprehenditur illud ministerium sub generali concessione, sed requiritur specialis facultas vel Episcopi, vel parochi. Potest autem aliter ministrari sacramentum ægroto, priuatim faciendo sacrum in proprio oratorio ad hoc approbatio, vel in alio loco eiusdem domus de licentia Ordinarij, vnde quoad hoc semper hoc ministerium pendet ab Ordinario; obtenta tamen facultate ad faciendum sacrum in loco accommodato, non erit necessaria specialis licentia ad dandam Eucharistiam, sed ex vi priuilegij licebit.

13. Secundum pronuntiatum. Secundò idem dicendum censeo, etiamsi ægrotus sit in periculo mortis, quoties non communicat ad præceptum diuinum implendum, sed ex abundantiori deuotione, atque ita fit, vt sola illa communio, per quam impletur præceptum in articulo mortis, excepta censeatur. Pro quo est

Declaratur. aduertendum, præceptum illud vno actu expleri intra tempus illius periculi facto, quia nihil aliud præcipit nisi viaticum sumere in illo articulo, quod satis fit per vnum actum. Deinde, cùm tempus illud habeat latitudinem interdum plurium dierum,& præceptum sit affirmatiuum, non obligat pro singulis momentis, vel diebus illius temporis, sed determinatio illius potest esse arbitraria. Quandiu ergo status infirmitatis, & periculi nondum peruenit ad talem statum, vt statim, & pro eodem die obliget ad communicandum, si ægrotus velit communionem recipere deuotionis gratia absque animo implendi præceptum, & cum proposito postulandi alio die viaticum à parocho, si periculum creuerit, & obligatio magis vrgere visa fuerit; tunc licitum est religiosis, ex vi huius priuilegij ministrare illi sacramentum, quia ille nondum dici potest articulus mortis: manebit tamen integra obligatio diuini præcepti pro illo articulo,seu periculo, quando ad illud peruentum fuerit.Simili modo si ægrotus iam communicauit tempore apto ad implendum diuinum præceptum, & cum intentione implendi illud quanuis postea, perseuerante eodem periculo,per plures dies Eucharistiæ ex deuotione accipiatur,poterit à religioso ministrari iterum atque iterum. Nec refert quòd ille videatur esse articulus mortis,est enim quasi materialiter, non quia communio fiat ad satisfaciendum obligationi illius articuli; sicut aliàs de communione Paschali cum proportione dicebamus, indicauimúsque suprà in num.7.

14. Discutiuntur varij casus de periculo mortis. De suscipientibus bellum vel longam nauigationē. Vlteriùs interrogari potest,an articulus, & periculum mortis idem sint, ita vt hæc exceptio ad periculum mortis extendenda sit. Vnde oriuntur dubitationes aliquæ, scilicet, an is, qui communicat eo quòd nauigationem longam, & periculosam inchoaturus sit, vel quia actuale bellum est ingressurus,si in similibus casibus, possit à nostris ex vi huius priuilegij,communicari,vel debeat ad parochum remitti. Sed de primo dubio dictum est in 4. tomo, tractando de absolutione in articulo mortis,vbi dixi quæ pro articulo mortis cōceduntur,ad periculum extendi. Quæ quidem regula in fauoribus certa est:hæc autem exceptio, de qua agimus,potiùs est fauoris limitatio, & ideo ad vocis proprietatem, & rigorem videri potest restringenda. Nihilominus tamen, si applicetur principium priùs positum, de obseruatione diuini præcepti, nihil etiam oportebit inter illa duo in præsenti distinguere, sed inspiciendum est, an tale sit periculum mortis, vt ratione illius, obliget diuinum præceptum ad communicandum, & tunc generalis regula est, quoties communio est suscipienda, ad implendam hanc obligationem prouenientem ex mortis instantia, siue hæc tam proxima sit, & tam certa, vt vocetur articulus mortis, siue sit maxis distans & dubia, ideóque periculum appelletur, talem communionem sub hac exceptione comprehendi, quia in re ipsa, ac moraliter loquendo, ille est articulus mortis, etiamsi vulgaris modus loquendi fortasse alius sit, & quia formalis ratio huius exceptionis non est propinquitas, vel distantia mortis, sed obligatio diuini præcepti, cuius obseruantia pertinet maximè ad curam, & solicitudinem pastoris, & ideo illi peculiariter reseruatur. Quocirca in illis casibus propositis concedendum est, recurrendum esse ad parochos, & non esse communionem ab aliis sumendam sine eorum licentia. Idémque censeo de muliere prægnante, & proxima partui, si reuera timet simile periculum. Aut si fortasse in huiusmodi casibus hoc non est in vsu, & sine scrupulo accipitur,& datur Eucharistia à religiosis,ideo est, quia non existimatur tantum esse periculi, vt inducat obligationem, & ita communio magis fit ex deuotione, quàm ex necessitate, vel certè bona fide proceditur, quia non cogitatur de tali obligatione, neque hæc exceptio ad illos casus explicatur, quia non est facile omnibus id considerare, & aduertere: vel denique illa bona fides fundari potest in præsumpta voluntate parochorum, quibus potiùs gratum est hoc ministerium, quando eorum contemptus, vel aliud præiudicium non inest. De proxima partui.

15. Quæ necessitas sufficiat vt in mortis articulo possint nostri Eucharistiam ministrare. Tandem inquiri potest quid significatum sit à Pontifice per limitationem additam huic exceptioni, scilicet, *nisi necessitas vrgeret.* Et ratio dubij est, quia si hoc intelligatur de necessitate extrema, non erat necessaria exceptio, & ita ex vi illius nihil conceditur per hoc priuilegium: si verò sermo sit de minori necessitate, vt priuilegium aliquid concedat difficile erit gradum necessitatis præscribere, aut designare. Respondeo breuiter, intelligendum hoc esse de necessitate graui, ad quam duo requiruntur. Vnum est, vt proximus sit in probabili periculo mortis, neque est necessarium vt sit iam desperatus, sed sufficit probabilis coniectura. Neque in hac parte erit difficile iudicium ferre: nam si periculum non iudicetur tale, vt sufficiat ad obligationem diuini præcepti, tunc faciliùs licebit communionem dare virtute huius priuilegij, quia iam non erit communio in articulo mortis. Si verò periculum iudicetur sufficiens ad prædictam obligationem inducendam,tunc etiam sufficiet ad prædictam limitationem, quantum est ex hoc capite necessitatis proximi. Secundò verò necessarium est vt parochus absit, vel non possit, aut nolit Eucharistiam indigenti dare, nam tunc proximus constituitur in vera necessitate. Ad difficultatem autem respondeo, non omnes concedere, posse religiosum, secluso priuilegio, Eucharistiam dare ob solam necessitatem, quia non putant illud esse sacramentum tantæ necessitatis, & licèt eorum sententia falsa sit, vt notaui dicto 3. tomo, disp. 72. sect. 2. viderique potest Enriquez lib. 8. de Euchariſt.

charist. cap. 55. §. primo. A. nihilominus ad tollendam omnem dubitationem vtile fuit, hoc in priuilegio declarare. Hæc autem omnia quæ diximus, procedunt generaliter de administratione huius sacramenti circa externos: quid verò dicendum sit de familiaribus Societatis, adnotabimus cap. seq. & hæc de potestate huius ministerij Societati concessa.

16. Frequens vsus dicti priuilegij expedit. Circa vsum verò huius potestatis, de quo in principio huius capitis dicere proposui, duo tractari possunt, scilicet quid expediat, & quid fiat. De priori parte videri possunt quæ de frequenti vsu Eucharistiæ dixi in tomo 3. 3. part. disput. 69. sect. 4. nam ex doctrina ibi data constat multum expedire liberaliter vti hac facultate à Pontificibus concessa, ita vt vel ipsa commoditas, & opportunitas inuitet fideles saltem ad eum vsum Eucharistiæ, quem Augustinus epistol. 118. & nomine eius liber de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 53. consulit, scilicet, vt saltem singulis hebdomadibus fiat. Quod consilium aliis etiam Patribus consentaneum est, vt videre licet in Chrysostomo homil. 28. in 1. ad Cor. 5. & in 1. ad Timoth. Bonauent. tom. 2. Opuscul. de Process. relig. cap. 21 vltimi processus, & aliis, quos loco citato adduxi. In præsenti verò addo nostros sacerdotes, speciali regula 26. teneri, vt *sicut pium est fideles ad frequenter communicandum hortari, ita monere illos debere, ne crebrius quàm octauo quoque die communicent, præsertim si coniuges fuerint.* De altera verò parte quia ad factum pertinet, nihil nos dicere oportet, sed aliorum considerationi relinquere. Testatur autem Paulus III. in 2. indulto citato, se intellexisse populos ciuitatum, terrarum, & locorum apud quæ habitationem socij habent, vel vbi eosdem versari, aut transire contingit, exemplo allectos, & inductos religiosæ vitæ, quam, Domino concedente, ducunt, libenter ad confitendum eisdem, & sacratissimam communionem de manibus eorum accipiendam confluere, quam populorum deuotionem hactenus conseruari, & hac occasione, frequentiam huius Sacramenti per diuinam gratiam multum in Ecclesia renouatam esse, omnibus notum est.

(Marginalia: Aug*u*st. — Chrysost. — Bonau. — Et de facto datur.)

CAPVT IV.

Quid circa aliorum sacramentorum administrationem possint religiosi Societatis.

1. Argu. pro parte affir. RAtio difficultatis est, quia in verbis citatis initio superioris capitis ex primo indulto Pauli III. eodem tenore dicitur, *Christi fidelibus Eucharistiam, & alia Ecclesiastica sacramenta sine alicuius præiudicio administrandi.* Videtur ergo ita licitum esse nostris sacerdotibus cætera sacramenta liberè ministrare, sicut Eucharistiam. Pro parte neg. In contrarium autem est, quia hoc neque vsu receptum est, neque ad finem Societatis est necessarium, neque ad pacem & vnionem cum ordinariis pastoribus animarum, vel ad conueniens regimen earum expediens est talis facultas: non est ergo verisimile in eo sensu esse concessam.

2. Resolutio bipartita. Ad hoc breuiter dicendum est, nostris religiosis, per se loquendo, non licere cætera Sacramenta fidelibus administrare, sed solùm in aliquibus casibus, & occurrentibus quibusdam circunstantiis. Prior pars præter probationem adductam, quæ videtur sufficiens, colligi etiam potest ex illa limitatione Pontificis, *sine alicuius præiudicio*: nam aliorum sacramentorum administratio, per se loquendo, vsurpari non potest sine præiudicio parochorum, aut Episcoporum, absque illorum facultate. Quod explicabitur meliùs descendendo ad singula sacramenta, simúlque altera pars conclusionis ostendetur. De tribus ergo Sacramentis tantùm potest esse sermo, Baptismo, Extrema vnctione, Matrimonio: nam de Pœnitentia, & Eucharistia iam dictum est: Confirmatio autem & Ordo non sunt sacramenta pertinentia ad sacerdotes vt sic, sed ad Episcopos; hæc autem facultas conceditur sacerdotibus. Et licèt in aliquo casu, vel aliqua administratio possit per summum Pontificem committi sacerdoti simplici, id tamen nunquam fit per generalem clausulam, sed per priuilegium valde speciale, nec conceditur quasi ordinaria delegatione, sed valde extraordinaria, & ex causa multum vrgente: & ideo certum est, hîc non esse sermonem de illis Sacramentis. Quid autem in hoc genere concessum sit Societati, dicam in fine huius capitis.

(Marginalia: Suadetur prior pars ratione. — Item inductione probatur simul cum posteriore parte.)

Circa Baptismum ministrandum enucleatur resolutio data num. præcedenti.

3. 1. Pronuntiatum. De Baptismo igitur certum est, non licere nostris sacerdotibus illum solenniter ministrare fidelibus ordinariè, & in his regionibus, in quibu, singuli fideles habent ordinarios pastores, ad quos ex officio pertinet talis sacramenti administratio. Hoc indubitatum est apud omnes, quia iure communi hoc prohibitum est, cap. *placuit.* 2. 16. q. 1. vbi Eugenius Papa prohibet monacho baptizare; & licèt dici possit, appellatione monachorum non venire clericos regulares, iuxta doctrinam receptam apud Nauarrum Comment. 4. de Regularib. n. 40. & 41. nihilominus omnes intelligunt sub ea prohibitione comprehendi vniuersos religiosos, quibus cura animarum commissa non est; quod glossa ibi dixit, *Non habentibus populum*, quia vbi ratio prohibitionis non fundatur in speciali conditione monachatus, sed in generali statu religiosi, appellatione *monachi* omnes religiosi veniunt, vt notauit idem Nauarrus consil. 10. de statu monach. ex Panormitano cap. 2. de postulando. Hoc autem commune ius speciali aliquo priuilegio nobis concesso, derogatum non est, nec credendum est per illa generalia verba derogari propter ea, quæ ponderauimus in num. 1. arguendo pro parte negatiua, & quia priuilegium quatenus iuri contrarium, strictè est interpretandum, & non est ad id extendendum, si alio modo potest habere effectum: hîc autem potest, vt explicabimus.

(Marginalia: Nauar. — Nauar. Panorm.)

4. Baptismus extra casum necessitatis solenniter est ministrandus. Atque hinc colligitur, extra casum necessitatis, nullo modo licere nostris religiosis virtute huius priuilegij, Baptismum ministrare. Probatur, quia absque necessitate non est Baptismus ministrandus nisi solenniter, vt tomo 3. disp. 31. sect. 5. ad finem dixi; sed solenniter non potest ministrari, vt ostensum est: ergo. Item, quia extra necessitatem solus parochus habet ius baptizandi; & priuilegium nihil concedit contra hoc ius, iuxta verbum illud, *sine præiudicio tertij*. Sicut enim suprà dicebamus ius ministrandi Eucharistiã tempore necessitatis diuini, aut Ecclesiastici præcepti, esse adeò proprium

proprium pastoralis muneris, vt contra illud noluerit Ecclesia priuilegia concedere: ita maiori ratione iudicandum est de iure baptizandi, quia Baptismus multò magis necessarius est ex diuino iure, & quia per illum admittuntur homines in gremium Ecclesiæ, quod maximè pertinet ad illius pastores. Vnde tandem concluditur, nihil speciale concessum esse Societati, quoad ministerium huius sacramenti, saltem pro his regionibus, in quibus Ecclesia satis fundata est; quia licèt in necessitate possint religiosi Societatis baptizare sine solennitate, hoc non est priuilegium, sed commune ius. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Sacramenta*, adnotatum est, id posse nostros quoad hoc in necessitate, quod ius commune habet. B Quanuis in tali articulo fortasse præferendus esset minister Societatis, ratione priuilegij, vt statim circa Extremam vnctionem explicabo num. 9. in fine.

5. 2. Pronunciatum. Deinde, si Societati, vel aliquibus operariis eius, populi aliqui commissi sint, tunc baptizare poterunt etiam cum solennitate, non ex priuilegio, sed ex iure communi, c. *doctos*. 16. q. 1. nam ratione muneris commissi necessariò conuenit talis facultas. Atque hoc modo possunt nostri sacerdotes, qui in terris Gentilium versantur, eis Baptismum ministrare: quia eo ipso quòd ad prædicandum gentibus, vel aliis infidelibus mittuntur, eis committitur vt ad Ecclesiam recipiant qui ingredi voluerint, eísque demandatur tota cura illarum animarum. Præterquam quòd etiam ibi concurrit C titulus necessitatis, quia non sunt alij ministri, à quibus gentes illæ baptizentur. Vnde etiam ibi habere potest locum priuilegium Pauli III. quia talis Baptismus *sine alicuius præiudicio* datur, cùm ibi proprij pastores animarum non inueniantur, præter summum Pontificem, cuius proximi delegati sunt nostri prædicatores. Inter nostros autem oportebit subordinationem seruari, non enim omnibus hæc cura æquè tributa est, sed inferioribus per superiores: & ita vnusquisque tantum habebit potestatis, quantum ei fuerit à superiore commissum.

6. Limitatur præcedens pronunciatum. Hæc autem locum habent quandiu in illis regionibus non sunt fundatæ Ecclesiæ, in quibus sint D proprij Episcopi, vel parochi, nam tunc cessat necessitas, quia eis ministerium incumbit, & iam intercedit præiudiciũ tertij sine facultate pastoris, illius ministeriũ vsurpando. Cessat denique quoad hanc partem delegatio facta, nam intelligenda est solùm fieri quandiu ordinarij pastores deficiunt. Atque eodem modo intelligenda esse opinor priuilegia, quæ à Leone X. Paulo III. & I V. referuntur concessa nonnullis religiosis mendicantibus, vt inter Indos, & infideles possint baptizare eos, qui ad fidem conuertuntur: semper enim tale priuilegium sine præiudicio tertij, & sine cõfusione, & perturbatione Ecclesiastici ordinis intelligenda sunt: & ideo pro illis locis dantur, quæ carent E propriis pastoribus, & parochis distinctis ab ipsis religiosis: ideóque vbi Ecclesiæ sunt fundatæ, & iurisdictiones sunt distinctæ, & populi propriis parochis commissi sunt, non possunt religiosi ex vi talium priuilegiorum, baptizare solenniter etiam in suis Ecclesiis, sine licentia parochorum, neque etiam priuatim, nisi in articulo necessitatis. Quod etiam ex fine talium priuilegiorũ intelligi potest; ordinantur enim ad conuenientẽ fidei plantationem, & propagationẽ in illis regionibus: ad hunc autem finem non est necessarium, nec conueniens vt vsurpent ius parochorum, quando illis iã cura

Referuntur à Roderico q. 31. a. 2.

A commissa est. Et ideo Pius V. anno Domini 1567. quasi interpretans priora indulta, solùm concessit religiosis, vt possint baptizare in locis illarũ regionum, ipsorum curæ commissis, vel committendis: ergo in his, quæ aliorum curæ commissa sunt, se intromittere non debent. Quod ipsa etiam ratio naturalis postulat: nam vbi populi illi sunt inter religiosos diuersorum ordinum distributi, iurgia inter eos excitarentur, si vnus vellet baptizare in populo alteri cõmisso, & singuli volunt ius suum seruari: debent ergo etiam ipsi aliorum iura seruare, siue alij religiosi sint, siue seculares clerici.

Hæc autem maximè locum habent quoad Baptismum paruulorũ, qui ex fidelibus iam baptizatis oriuntur: nam si parentes habent aliquem propriũ parochum, ad illum sine dubio spectat baptizare filios eorum; & procedunt omnia, quæ diximus n. præced. De his autem, qui denuò conuertuntur ad fidem, & adulti baptizantur, vel paruuli ex voluntate parentum infidelium, aut simul ad Baptismũ venientium, potest esse diuersa ratio: quia illi non sunt de Ecclesia, & ita nondũ subsunt iurisdictioni parochorum: ego adhuc circa illos durat Pontificia facultas per priuilegia cõcessa. Item in illis etiã durat ratio, & finis illius facultatis, scilicet, vt fides possit propagari: imò & verba ipsa propriè verificantur, quia omnes hi reuera sunt denuò cõuersi ad fidem; & ad hos baptizandos dantur hæc priuilegia. Est igitur hoc mihi valdè probabile. Vt tamen clariùs, & certiùs loquamur, distinguere possumus inter huiusmodi infideles: nam quidam esse possunt incolæ eorundem locorum, vel diœcesũ, quæ propriis parochis, vel Episcopis subsunt. Voco autem incolas non solùm eos, qui ibi domicilium habent, sed etiam omnes, qui ibi ad tempus commorantur, vel peregrinantur, & ibi ad fidem conuertuntur, siue ad hunc finẽ illuc peruenerint, siue quacunque alia ex causa: alij verò sunt omninò extranei, qui extra totam diœcesim cõmorantur. De his ergo posterioribus mihi non est dubiũ quin possint baptizari à nostris religiosis, inconsultis Episcopis, vel parochis earum regionum. Vt, v.g. si religiosi habitantes in Episcopatu Mexicano, inde egrediantur, vt per alias insulas, vel prouincias infidelium discurrant, ibi baptizare poterunt quos conuerterint, quia illi non sunt aliorum curæ commissi, & ideo baptizari possunt sine alterius præiudicio: non enim fit iniuria Episcopo vnius loci, baptizando extra territorium eius, argumento illius regulæ iuris, *quod extra territorium ius dicenti non paretur impunè*, cap. 2. de const. in 6.

7. 3. Pronunciatum.

Hoc pronũciatum vbi maximè locũ habeat.

De prioribus verò infidelibus res videtur esse dubia; securius tamen existimo in hoc parere Episcopo diœcesis: nam ille habet ius in totum illud territorium, eíque est commissa cura omniũ animarum ibi existentium, siue vt nutriantur in fide, siue etiam vt generentur, seu ad fidem conuertantur. Quanuis enim Ecclesia nõ habeat iurisdictionem coërciuam, seu coactiuam in infideles non baptizatos, habet tamen iurisdictionem, vt sic dicam, voluntariam, & curã pastoralem quæ in summo Pontifice est respectu totius orbis, & in singulis Episcopis pro suis diœcesibus. Et ideo sicut ius administrandi alia sacramenta fidelibus, in tali diœcesi pertinet ad Episcopum eius: ita ministrare Baptismum infidelibus in eadem diœcesi sub eodem iure per se, ac ordinariè continetur. Contra hoc autem ius non est data relgiosis facultas administrandi sacramentum Baptismi, nullibi enim inuenitur, & generalia verba nõ sufficiunt, vt sæpè dixi. Consulenda sunt tamen alia indulta, & priuilegia

8. Vbi etiam minus sit probabile.

uilegia

uilegia Apostolica, si qua fortasse sunt à Sede Apostolica aliis religionibus concessa: nam illis poterit etiam vti Societas ad arbitrium Præpositi Generalis.

Circa Extremam vnctionem enucleatur dicta resolutio num. 2.

9. Ad hoc sacram. non datur priuilegium. De sacramento Extremæ vnctionis certum est, per se loquendo, non posse à nostris religiosis ministrari ex vi dicti priuilegij Pauli III. neque alterius, quod specialiter Societati concessum sit, nullum enim aliud reperietur, & illa verba generalia dicti indulti Pauli III. non sufficiunt propter illa omnia, quæ adduximus c. 3. n. 3. quæ hîc meritò applicari possunt. Nam hîc etiam extat ius generalis Concilij prohibentis religiosis hoc ministerium sub censura excommunicationis in Clement. 1. de priuil. quod non derogatur, nisi per expressam, vel specialem clausulam. Hîc etiam facit illa particula, *sine alicuius præiudicio.* quòd in huius sacramenti administratione etiam interueniret. Dixi autem, *ex vi dictorum priuilegiorum*, quia aliud est ratione necessitatis: si enim ægrotus indigeat, & in vero periculo sit constitutus, & parochus non adsit, aut nolit hoc sacramentum ministrare, poterit à nostris conferri sine illius licentia, & secluso scandalo: illud tamen non est illis solis concessum, sed cuilibet simplici sacerdoti, vt in materia de Extrema vnctione dixi disp. 36. sect. 2. quia licèt hoc sacramentum non sit absolutæ necessitatis, est tamen magnæ vtilitatis, & aliquando potest esse valde necessarium, ideóque ex voluntate interpretatiua superiorum prælatorum, in eo casu legitimè confertur à quocunque sacerdote idoneo. Et ob eandem causam censui in materia de Excommunicatione, illam Clementinam non extendi ad hunc casum: quia non est verisimile, Concilium voluisse, vt religiosi non subuenirent proximis extremè indigentibus, sed vt iura parochorum non vsurparent: tunc autē non vsurpant, quia ipsi irrationabiliter essent inuiti. Ob eandem rursus causam pro eo euentu locum habet priuilegium Pauli III. quia iam non interuenit præiudicium tertij, quod saltem ad hoc deseruiet, vt sine vllo scrupulo, & contentione opinionum (non enim deest in prædicto puncto) hoc fieri possit. Conferre etiam potest vt nullus possit nostros in eo casu impedire ab huiusmodi ministerio. Videtur etiam ratione huius priuilegij præferendus religiosus Societatis in eo casu cuilibet simplici sacerdoti, qui ius, aut facultatem non habeat ad ministrandum illud sacramentum, quia ille non potest vsurpare hoc ministerium nisi præcisè ratione necessitatis: tunc autem respectu illius nulla est necessitas, quia adest minister delegatus à summo Pontifice pro tali casu.

In necessitate tamen de iure communi possumus ministrare hoc sacram.

Imo, & priuilegiū tunc locum habet.

10. Excipiuntur familiares nostri quos possumus vngere. Potest præterea Societas ministrare hoc sacramentum non solùm suis religiosis, quod clarum est, sed etiam familiaribus suis, ac domesticis famulis. Hoc concessit Paulus III. in secundo indulto suprà citato his verbis, *Iis verò, qui in ipsorum Præpositorum, & sociorum morantur obsequio cuncta liberè possint ministrare Ecclesiastica sacramenta, & ipsos cùm decedunt, in eorum cæmeteriis sepelire.* Vbi licèt in specie non loquatur de Extrema vnctione, sine dubio illam comprehendit, tum quia illa distributio, *cuncta*, propter illam maximè addita videtur: tum quia concedendo sepulturam, declarat se comprehendisse omnia sacramenta, quæ ad illam præparant. Tum præterea, quia aliàs nihil speciale concederet pro his familiaribus: nā qua ratione non comprehenderet Extremam vnctionē, eâdem non includeret viaticū. Tum denique, quia hîc nō est addita aliqua exceptio, neque illa limitatio *sine præiudicio tertij*: quia supponit in his familiaribus propter specialem coniunctionem ad Societatem esse peculiarem rationem, ob quam nullum sit præiudicium parochis administrando eis sacramenta, maximè propria parochorū, quia quodammodo illi sunt sub cura Societatis. Præter hanc verò concessionem Leo V. concessit Minimis vt possint hoc sacramentum ministrare familiaribus suis in habitu seculari seruientibus, vt in eorum Compendio refertur v. 57. & in nostro, verb. *Familiares*. §. 2. & §. 1. refertur similis concessio Martini V. facta monachis S. Benedicti ex Compendio Minorum, verb. *Familiares*. §. 10. quibus priuilegiis Societas per viā cōmunicationis gaudet.

Inquiri autem hîc potest, qui sint *familiarium* nomine in præsenti intelligendi; aliàs enim amplas habet significationes, vt n. 14. attingam. Et est ratio dubij: nam in Concilio Tridentino sess. 24. c. 11. de Reformatione, vbi de his priuilegiis tractat, declarat, solùm extendi ad eos, *qui actu seruiunt religiosis, & intra eorum septa, ac domos resident, súbque eorum obedientia viuunt.* Vnde duas conditiones in his requirit, vt ad hunc effectū censeantur familiares: vna est vt intra septa, ac domos religionum habitent: altera est, vt actu seruiant, & sub obedientia religionis viuant; hāc enim vnam esse existimo: non enim necesse est vt familiares promiserint obedientiam religiosam, nam hi non familiares, sed conuersi essent: dicuntur ergo esse sub obedientia, quia ratione muneris seruiendi consequens est, vt obedire debeant. Dubitari autem potest, an hæ duæ conditiones coniunctim requirantur vt particula *&* à Concilio posita in rigore postulare videtur, vel diuisim quælibet dictarum conditionum per se sufficiat: quia indultum Pauli III. solùm requirit vt in obsequio Societatis quispiam moretur, id est, occupetur: sufficit ergo conditio seruitutis sine habitatione: multi enim actu seruire possunt domibus Societatis, quanuis non intra eas, sed in propriis habitent. Et in priuilegio monachorum S. Benedicti, expressè dicitur, *Tam intra, quàm extra septa commorantibus.* 11.

Vt familiaris noster dicatur duæ conditiones requirūtur.

Discutitur an dictæ cōditiones intelligantur copulatim an diuisim.

Circa hoc in primis dicendū est, stando decreto Concilij Tridentini, vtramque conditionē esse necessariam, vt ex contextu manifestè constat. Illud autem decretum hodie non obstat, quominus si in priuilegiis plus conceditur, possit Societas illis vti, quia Pius V. declarauit vt gratiæ huiusmodi non censeantur derogatæ per Concilium Tridentinum, nec restrictæ. ita refert absolutè, & sine limitatione Emanuel Rodericus quæst. 56. art. 14. Tamen in nostro Compendio, verb. *Concilium Tridentinum*, §. 3. in scholio additur, hanc confirmationem seu reualidationem Pij V. intelligendam esse quoad casus occultos, seu non manifestos, quia pro huiusmodi tantùm fieri solent huiusmodi concessiones, viuæ vocis oraculo. Ego videre non potui originalem literam, in qua illud oraculum continetur: tamen si in ea non additur limitatio, sed absolutè fit concessio, vt mendicantes possint vti gratiis antea sibi concessis, etiam quoad illas, quæ per Concilium Tridentinum sunt derogatæ, aut restrictæ, prout reuera videtur concessisse: ita enim in nostro Compendio, & à dicto auctore refertur: non dubito, quin quātum ad præsens attinet, illa priuilegia integra sint, etiam quoad illa ministeria, quæ non occultè, sed publicè 12.

1. Assertum in proximo dubio.

Emma. Rod.

publicè fiunt, vt sunt ministerium Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ in articulo mortis, vel etiam sepulturæ. Quia verò concessio Pij V. non est absoluta, sed solùm in foro conscientiæ, seu occulto, ideo si parochi vellent sibi vendicare aliquod ius circa huiusmodi personas, & in exteriori foro illud postularent, non posset eis resisti virtute priuilegiorum, nisi quatenus per Concilium Tridentinum non sunt restricta: quandiu autem ipsi non resistunt, tuta conscientia possumus vti priuilegiis iuxta concessionem Pij V.

13. 1. Assertum. Addo verò vlteriùs, in præsenti puncto non esse necessariam concessionem Pij V. saltem in nostra Societate, considerato solo priuilegio, quod habet à Paulo III. & vsu, quem circa illud obseruat, quidquid sit de concessione potestatis. Hoc constat ex Compendio priuilegiorum, verb. *Familiares*. §. 1. vbi in scholio additur, *Familiaribus Extrema vnctio poterit administrari, atque adeò iis solis, qui in domibus, Collegiis, residentiis, & aliis locis Societatis habitauerint: extra septa verò cum illis perinde ac cum aliis agatur.* Duæ igitur conditiones positæ à Concilio Tridentino à nostra Societate quoad vsum huius facultatis acceptantur. Nam prior, quæ est de habitatione intra septa monasterij expressè in prædictis verbis postulatur, quæ non continent solam priuatam declarationem, sed etiam applicationem facultatis, quæ à Præposito Generali fit, iuxta potestatem à Sede Apostolica sibi concessam. Estque illa conditio valdè cõsentanea rationi, tum quia non expedit religiosos extra suas domos exire ad ministranda publicè sacramenta Eucharistiæ, vel Extremæ vnctionis infirmis, in priuatis eorum domibus, cùm in illis locis facilè possit hoc ministeriũ per parochos fieri, & iure debeat. Tum etiam, quia hoc vtile est ad pacem, & vnionem cum eis conseruandam, & ad tollendum omne scãdalum, cúmque quoad hanc partem facilè possit Concilium Tridentinum obseruari sine vllo grauamine, vel dispendio religionis, imò cum eius commoditate, consultius profectò est illud obseruare. Imò hac ratione verisimile est, non fuisse mentem Pij V. quoad hanc partem aliquid concedere contra decretum Concilij, quia ipse solùm intendit conseruare eas gratias religionis quæ verè cedunt in fauorem eius, & exteriùs non possunt pastores Ecclesiæ perturbare; ideo enim addidit illam restrictionem, *in foro conscientiæ*: hæc autem gratia quoad hunc vsum nihil ad fauorem religionis pertinet, & aliquam perturbationem exteriùs afferre potest.

Ostenditur quoad primam cõditionẽ habitandi intra septa.

Pius V. non videtur derogasse hanc conditionẽ.

14. Alia verò conditio de actuali seruitute à Paulo III. in nostro indulto postulatur, per illa verba, *Qui in sociorum morantur obsequiis*; idem enim est morari in obsequiis, quod actu seruire. Eádemque in rigore postulat nomen *familiarium*, quotiescunque in Apostolicis indultis talis gratia pro familiaribus conceditur. Ad quæ indulta, & multa alia priuilegia intelligenda necessariũ esset exponere; quid nomine familiaris, in iure significetur. Quod tractant ex professo Doctores in c. *in literis*. de Testib. c. vlt. de verbor. signif. in 6. & Speculator in summa, tit. de teste, & Franciscus Penna in Directorio inquisitorum, comment. 119. qui dicit, nulla lege in iure communi præscribi quínam sub ea appellatione comprehendantur. Felinus autẽ dict. c. *in literis*. n. 1. dicit, cùm familiaris à familia deriuetur, sicut familia multipliciter dicitur, ita & familiare. Familia autem interdum significat gentẽ, vel cognationem, vel seruos, vel filios, vel totam congregationẽ vnius domus. Nihilominus tamen

Idẽ ostenditur quoad 2. cõditionẽ actualis seruitij.

Vox *familiaris* varia in iure, & Doctor. *Specul. Penna.*

Felin.

A frequentiori vsu familiares dicuntur, respectu alicuius qui illi aliquo modo inseruiunt, & commẽsales sunt, ita vt expensis eius alantur, & cum illo regulariter cohabitant. ita colligitur ex dicto c. vlt. de verb. signific. in 6. ibi, *in tuis expensis continuè domestici commensales*. Vbi glossa aduertit illud *continuè*, ciuili modo esse intelligendum, quia nõ obstat quominus aliquando possit abesse, non solùm pro negotiis domini, vt statim in textu declaratur, sed etiam pro negotiis propriis, vt rectè glossa declarat. Quæ etiam addit (quod ad intelligentiã Concilij Tridentini notandum est) quòd licèt ægrotet, actu seruire intelligitur, iuxta l. *cùm hæres*. §. *Stichus*. ff. de statu lib. Non est autem simpliciter necessarium, vt aliquis familiaris censeatur, quòd propter stipendium vel mercedem inseruiat; nam licèt gratis id faciat, familiaris censetur, vt cum Ioanne Andrea docuit Felinus suprà, fauétque Concilium Tridentinum sess. 14. c. 5. de Reformatione, vbi priuilegium literarum conseruatoriarũ ad duos familiares limitant, & addit, *Si tamen illi propriis sumptibus eius vixerint*; significans non esse hoc de ratione familiaris, quanuis illa conditio augeat quodammodo, & commendet familiariũ coniunctionem: in rigore autem satis est quòd inseruiant, seu in obsequiis alicuius moretur. Et hoc modo loquitur sæpe de familiaribus Episcoporũ Concilium Tridentinum sess. 23. c. 9. de Reform. C sess. 25. c. 1. de Reform. vbi familiares à consanguineis distinguit, indicãs, dici à familia, vt significat domum, non vt de cognatione, seu genere dici solet. Nec dubiũ est quin in præsenti hoc modo sumatur, & respectu religionis non potest alia familiæ acceptio accõmodari. Ex quo inferri videtur, etiam requiri in his familiaribus quòd intra septa monasteriorum habitent, nam in illa significatione familia propria non dicitur vna, nisi quæ vnam & communem habet habitationem. Vnde Felinus suprà dicit, quemcunque familiarem appellari etiam domesticum, iuxta iura ciuilia, quæ citat: domesticus autem propriè non dicitur nisi qui in eadem domo habitat: ergo non immeritò hæc conditio postulatur ad vsum prædictæ facultatis circa familiares.

Glos.

Actu seruit quispiam licèt non sẽper seruiat, vel seruiat gratis.

Ioan. And. Felin.

Felin.

D Nihilominus tamẽ assero tertiò, quòd licèt hic vsus, & valde prudẽs, & tutior sit: nihilominus, in rigore priuilegiorum non requirit vtramque conditionem. Nam in primis ex vi nostri priuilegij Pauli III. & alterius similis concessi Minoribus l. Monumenta ordinum concessione 315. nõ requiritur nisi *vt in obsequiis religionis moretur*, quod potest esse sine habitatione intra septa monasterij, vt per se constat. Deinde, etiam nomen familiariũ in rigore id non postulat, vt ex cõmuni vsu constat, nam de familia Episcopi dicuntur famuli, etiamsi non habitent intra domũ eius, hoc enim accidentarium est. Denique in priuilegio Martini V. concesso Benedictinis expressè dicitur, *intra, & extra* E *septa suorum monasteriorum commorantiũ*, vt refertur in Compendio Minorum, tit. *Familiares*. §. 10. & in nostro, §. 1. vnde vel non omnes familiares sunt domestici, vel latiùs sumenda est appellatio Domestici, non à domo materialiter sumpta, sed formaliter, vt dicit congregationem domesticam, seu familiarem ac œconomicam.

15. 3. Assertum ex vi priuilegij alterutram conditionem sufficere. Probatur 1. de obsequio. Secundò.

De altera verò conditione habitationis in eadem domo, quod interdum per se sola sufficiat, colligi potest ex concessione facta Benedictinis, quæ sub his verbis refertur in nostro Compendio, verb. *Extrema vnctio. Possunt nostri iis, qui intra septa collegiorum seu domorum infirmati fuerint, Extremam vnctionem*

16. Probatur deinde de cohabitatione.

vnctionem Apostolica auctoritate liberè & licitè parochialis presbyteri, vel alterius cuiuscunque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu nullatenus requisito ministrare. Quæ concessio videtur distincta ab alia superiùs citata, nam hæc habetur in Compendio Benedictino verb. *Vnctio extrema.* §. 1. illa autem in verb. *Familiares.* §. 10. At verò in hac nulla familiaritatis, obsequij, aut seruitij mentio fit, sed solùm postulatur vt intra monsterium aliquis ægrotet, quod potest cótingere, vel occasione hospitij, vel si contingat aliquos sæculares, intra monasteriũ, vel Collegium studij causa, vel per aliam similem occasionem diutiùs commorari. Quod olim consuetum esse, ex regulis Basilij, & Benedicti constat. B Nostræ etiã constitutiones permittunt aliquando in nostris Collegiis huiusmodi iuuenes educari p. 4. c. 3. §. 3. in Declar. lit. B. & c. 9. lit. A. Pro huiusmodi ergo casibus vtilissimum erit hoc priuilegium hoc modo intellectum, & dũ aliud in contrarium non occurrit, is videtur legitimus sẽsus eius, imò in hoc sensu videtur pro Societate admissum, & applicatum in dicto Cõpendio, verb. *Extrema vnctio.*

17. Ad ministrãdum familiaribus Euchar. & vnctionem non requiritur approbatio episc.

Vltimò circa facultatem hanc ministrandi sacramenta familiaribus, vel secularibus in domibus nostris commorantibus, dubitari potest, è quibus religiosis possit hæc ministratio fieri, id est, an ab omnibus sacerdotibus simplicibus etiãsi ab Episcopis approbati nõ sint, vel indigeant huiusmodi approbatione. Sed hoc nullam ferè dubitationem C apud me habet. Primò enim de sacramentis Eucharistiæ, & Extremæ vnctionis generaliter censeo, nullam approbationem necessariam esse ad illa ministranda. Quod de Eucharistia ostendi in 3. tom. 3. p. disp. 72. sect. 2. & rationes ibi factæ idem probant de Extrema vnctione: quia Conciliũ Tridentinum, vbi de illa approbatione agit, solùm ad confessiones audiendas illã requirit, sess. 23. c. 15. de Reformat. Vbi verò agit de ministro Extremæ vnctionis, solùm dicit esse aut Episcopos, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinatos per impositionem manus presbyterij sess. 14. c. 3. & can. 4. de Extrema vnctione. Ergo ex decretis Concilij specialis approbatio non est necessaria: neque etiam ex alio D iure, quod ostendi possit, nam ad sacramenta ministranda ex communi iure tam diuino, quàm Ecclesiastico, sufficit potestas ordinis, quæ in præsenti est in omnibus sacerdotibus, & iurisdictionis, quæ quoad illa duo sacramenta per prædicta priuilegia à nostro Generali applicata, sufficienter nostris sacerdotibus delegatur.

18. Requiritur tamen pro confessionibus audiendis.

Pro sacramento autem confessionis, necessariã existimo approbationem Episcopi ad vsum horũ priuilegiorum circa familiares, quanuis nonnulli moderni dubitare videãtur: Probatur autem, quia Concilium dicto c. 15. hanc approbationẽ requirit in omnibus regularibus, vt audire possint confessiones secularium: hi autem familiares, seu do- E mestici habitatores seculares sunt: ergo comprehenduntur sub dicto decreto. Cui existimandum non est derogatũ esse per concessionem Pij V. qua confirmauit priuilegia mendicantiũ, etiam in his, quæ per Concilium Tridentinum restricta videbantur. Nam decretum illud de approbatione confessorum non est per se ad restringendum hoc priuilegium circa familiares, sed ad constituendam conditionem necessariam, vt aliquis sit sacerdos idoneus ad confessiones audiendas, quam idoneitatem necessariò, ac veluti ex natura rei, supponit illud priuilegium, & quodcunque simile. Et ideo vnum decretum alteri non repugnat, sed priuilegium semper accommodari debet ad eum, qui secundùm sacros canones idoneus fuerit confessionibus audiendis. Quòd si inde sequatur aliqua restrictio quoad personas, nihil refert, nam accidentaria, & materialis est.

Circa matrimonium denique explicatur resolutio posita in num. 2.

Superest dicendum de matrimonio, in quo sacerdotis ministeriũ ad duo tantùm desiderari potest. Primò ad substantialem valorem eius, iuxta nouum decretũ Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de Refor. vbi requirit præsentiam parochi, vel alicuius sacerdotis de licentia eius ad valorem matrimonij. Vnde cõstat ministerium hoc à nostris sacerdotibus vsurpari non posse, quia nõ sunt parochi animarum: ergo sine licẽtia parochorum, vel ordinariorum non solùm nõ possunt licitè hoc præstare, vetùm etiam neque eorum præsentia aliquid cõferet ad valorem matrimonij. Et quãuis Pontificis licentia posset ad hoc sufficere, quia hæc nunquã excludi potest, sempérque à fortiori comprehẽditur, etiãsi de parocho, aut de ordinario solùm mẽtio fiat: nihilominus talem facultatem hactenus Societati non cõcessam, nec per specialia eius priuilegia, nec per communicationem aliorum, quia nulli etiam religioni concessum est, nisi vbi religiosis concessum est, vt parochorum munus sustineant, vt in superioribus tactum est n. 5. & statim num. seq. etiam dicemus: tunc autẽ non operantur propriè ex priuilegio, sed ex iure ordinario, quia tunc adsunt matrimonio cõtrahendo vt parochi. 19. Vbi sunt pastores non valet priuilegium assistendi matrimonio.

Aliud ministerium circa hoc sacramentum est, solennis benedictionis nuptiarum: quod specialiter, & sub graui censura religiosis prohibitum est, in Clem. *Religiosi.* de priuilegiis. De quo etiã nullum inuenio priuilegium, quo facultas detur religiosis ad solennizandum matrimonium, vel quo dicta prohibitio derogata sit. Nihilominus in Cõpendio Societatis verb. *Sacramenta.* in fine additur in scholio ab auctore eius, non licere nostris matrimonium ministrare, nisi in illis prouinciis, in quibus necessitatis causa à Præposito Generali permissum fuerit. In qua declaratione supponitur, Præpositum habere potestatem concedendi hanc facultatem, saltem necessitatis causa. Hanc autem necessitatẽ intelligo esse solùm in eis regionibus, in quibus nulli sunt proprij Episcopi, aut parochi, seu pastores animarum, quia extra illas regiones nulla potest reputari necessitas: nã licèt in aliquo particulari casu possit deesse parochus, tamẽ cùm ille defectus non sit de re admodum necessaria, nõ statim ratione illius licitum est hoc ministerium vsurpare, sine peculiari indulto, quod circa hoc non inuenio. Potestas autem concedendi prædictã facultatẽ pro illis remotissimis regionibus in prædicta necessitate existentibus, solùm videtur fundari posse in indulto Pauli III. quo concedit facultatem ministrandi omnia sacramenta sine præiudicio tertij. Nam sub administratione sacramentorum comprehenditur quidquid ad substantiam vel solennitatem eorum pertinet: & in illo casu, seu in illis locis non interuenit præiudicium tertij: ergo nihil est cur hæc facultas sub illa generali clausula non contineatur. 20. Nec item valet ad benedicendas nuptias. Vbi non datur pastores valet priuilegium assistendi.

Maximè, quia, vt suprà dicebam, eo ipso quòd nostri auctoritate Apostolica, ad has regiones mittuntur, illis cura illarũ animarum cõmittitur, quæ ad fidem conuertuntur, vel quacunque occasione ibi degunt, & fideles, ac baptizati sunt. Confirmatur ex alio indulto Pauli III. anni 1549. *licèt debitũ,* &c. vbi Præposito Societatis conceditur, vt cùm 21. Imò in iis locis nunc ordinariè nostri assistunt.

cùm aliquos ex Sociis in Saracenorum, paganorum, aliorúmque infidelium terras, & prouincias alias remotissimas miserit, possit eis auctoritate Apostolica concedere varias facultates longè grauiores, vt dispensandi aliquando in gradibus prohibitis, benedicendi cœmeteria, & paramenta Ecclesiastica. Et quanuis in his gratiis non liceat argumentari à simili, neque etiam à maiori ad minus, quia pendent ex voluntate expressa concedentis, nihilominus ex illa concessione colligimus hanc facultatem nec fuisse negatam à Pontifice, nec denegandam si postularetur: non fuisse autem postulatam, non quia vsus eius non esset in illis regionibus necessarius, sed quia supponebatur concessa Societati in prioribus priuilegiis, & iam esse vsu receptam.

CAPVT V.

De spiritualibus exercitiis, quibus ad proximos iuuandos Societas vtitur, ac primò de eorum quidditate & doctrina.

1\. *Quid per exercitia hæc significetur.* *D. Bonau.* PRincipio explicandum à nobis est, quid exercitiorũ nomine intelligimus. Quanuis enim aliquibus nomen hoc nouum videatur, non tamen est, sed à Patribus vsurpatum. Nam D. Bonau. in fine primi tomi Opusculorum scripsit, quod *spiritualia exercitia* nominauit, quæ adeò necessaria esse censuit, vt his verbis librũ inchoet, *Vt in virtutibus conserueris, oportet te habere exercitia spiritualia, quibus animum tuum occupes quia nisi sit, non poteris in virtutibus perseuerare.* Et deinceps breuiter ponit tredecim exercitia, in quibus non tantùm interiores actus pertinentes ad contemplationem, vel meditationẽ, aut eorum materiam, vel modum, sed etiam alios actus, & studia virtutum, sub eo nomine comprehendit: quod frequens est in aliis Patribus, & spiritualibus viris, quorum sententiam statim attingemus. Non est autem minùs vsitata loquutio, qua exercitia spiritualia à corporalibus distinguũtur, significáturque internæ animæ meditationes, ac cogitationes quibus ad internam animæ puritatẽ, & cum Deo vnionẽ progreditur. *Bern.* sic dixit Bernardus in lib. de vita solitaria ad fratres de Monte Dei, col. 15. (si eius est illud opus.) *Singulis horis tua distribue exercitia, quid spiritualia spirituali, quid corporalia corporali, in quibus sic exoluat omne debitũ spiritus Deo, & corpus spiritui, vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectum, si quid imperfectum, suo modo, suo loco, suo tempore, non abeat impunitum,* Et colum. 12. cùm dixisset, *Quæris quid agas, aut in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum sacrificium, vel lectionis studium, quotidianæ conscientiæ discussioni, emendationi, morum compositioni pars sua diei deneganda non est. Deinde operandum est aliquid manibus, quod iniungitur, non tam quod animũ delectando ad horam detineat, quàm quòd spiritualibus studiis delectationem conseruet, & nutriat.* subdit inferiùs, *Non spiritualia exercitia sunt propter corporalia, sed corporalia propter spiritualia.* Vnde constat exercitia spiritualia vocare lectionem, meditationem, orationem, & conscientiæ examinationem. Et eodem modo loquitur S. Bonau. in lib. Meditationum vitæ Christi, cap. 56. *Bonau.* Sic etiam Ludouicus *Blosius.* Blosius in Institutione spirituali, cap. 5. *Bona quidem* (ait) *& Deo grata sunt externa exercitia, sed incomparabiliter melius est exercitium internum, quo homo desideranter, ardentérque se ad Deum non per sensus, & imagines, sed modo quodam supernaturali exten-*

A *dit, vt ei vniatur.* Et in Canone vitæ spiritualis, capit. 16. *Lectione* (inquit) *precatione, cæterísque spiritualibus exercitiis deditus esto.* Item in Speculo spirituali, c. 11. Sic etiam dixit Laurentius Iustinianus lib. *Laurent. Iust.* de Vita solitaria, c. 1. *Sunt spiritualia exercitia sedula cordis intentione colenda.* Et similia habet in serm. de Christi natiuitate, & in lib. de obedientia, cap. 16. *Ambulantibus* (inquit) *in via prorsus necessaria est lux: hoc in corporalibus itineribus, hoc etiam in spiritualibus exercitiis patet: nam spiritualis quis sine spirituali lumine effugit laqueos? non sufficit naturalis acumen ingenij, si non introrsus erudiatur à Deo.* In hac ergo significatione exercitia spiritualia, in præsenti sumuntur.

Est igitur aduertendum secundò, Beatum Patrẽ Ignatium inter alia virtutis instrumenta, quæ suæ religioni reliquit, peculiarem librum non sine magno Dei auxilio, & diuturna experientia edidisse, quem *Exercitia spiritualia* appellauit. In cuius initio ita ipse loquitur, *Nomine spiritualium exercitiorum intelligitur quilibet modus examinandi propriam conscientiam, item meditandi, cõtemplandi, orandi secundùm mentem, & vocem, ac postremò alias quascunque spirituales operationes tractandi. Sicut enim deambulare, iter facere, & currere exercitia sunt corporalia; ita quoque præparare, & disponere animum ad tollendas affectiones omnes malè ordinatas, & his sublatis, ad quærendam, & inueniendam voluntatem Dei circa vitæ suæ institutionem, & salutem animæ, exercitia vocãtur spiritualia.* Hunc autem librum non solùm vt per illum socij proficerent, Ignatius conscripsit, sed etiam vt illius exercitiis, & documentis ad totius Christiani populi spiritualem vtilitatem strenuè operarentur. Vnde grauissimus è Diui Bernardi sacra familia vir libellum hunc nouitiatum toti generi humano institutum dixit, vt refertur lib. 16. historiæ Societatis num. 127. Quæ res quoniam aliquibus noua videri, & suspecta esse cœpit, & calumniis exposita, vt latè habetur in eadem historia lib. 13. à n. 33. ideo Franciscus Borgia singularis Ignatij discipulus, & illustre Societatis exemplum à Paulo III. Pontifice maximo humiliter supplicauit, vt prædictum opus examinari faceret, & sua auctoritate probaret: *quo latiùs eius fructus pateat, & plures Christi fideles maiori cum deuotione ad vtendum illius exercitiis inuitentur*, vt in literis ab eodem Pontifice de hac re anno 1548. expeditis legitur. Vbi etiam refert illius operis diligentem examinationẽ Cardinali Burgensi & Episcopo Salutij suo Vicario generali, & Ægydio Foscarario sacri Palatij Magistro commisisse, eorumque testimonio intellexisse, *Dicta exercitia, pietate, ac sanctitate plena, & ad ædificationem, & spiritualem profectum fidelium valdè vtilia, & salubria esse & fore*: ac tandem his verbis illa approbat, *Debitum etiam respectum ad fructus vberes, quos Ignatius & ab eo instituta Societas præfati, in Ecclesia Dei vbique gentium producere non cessant, & ad maximum adiumentum quod ad id prædicta exercitia tulerunt, non immeritò habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, documenta, & exercitia prædicta, ac omnia, & singula in eis contenta, auctoritate prædicta tenore præsentium ex certa nostra scientia approbamus, collaudamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus.* Postremò idem Pontifex fideles omnes ad illorum vsum exhortatur.

2. S. Ignatius librũ exercitiorum scripsit pro suis ac pro externis. *Annal. Soc.*

B C D E

3\. *Diuisio tractandorum circa hunc librũ exercitiorum.* Quanuis autem hæc Pontificis sententia sufficere posset ad commendationem huius operis, ministerij, seu medij à B. Ignatio inuẽti, vel excitati ad animarum iuuamen: nihilominus vt plenior illius notitia habeatur, & vt omnibus satisfaciamus,

mus, his præsertim, qui de hoc vsu exercitiorũ obmurmurare ausi sunt, pauca breuiter in illius defensionem, & declarationem quoad substantiã, seu veritatem doctrinæ hoc in capite addimus, in sequenti explicabitur industria seu ars tradendi modum in huiusmodi exercitiis seruandum. In septimo tum Authoris Ignatij prudentia in tradendis multis regulis, ac spiritualibus consiliis, quæ in dicto opere continentur, tum etiam vsus, seu applicatio ad ipsum.

De doctrina exercitiorum.

4. Doctrina hæc magis practica quàm speculatiua. Quod ergo attinet ad doctrinam, nemo iure reuocare potest in dubium aliquid in eo libro contentum: omnia enim sunt aut principia certa, & dogmatica, aut ex doctrina Theologorũ, magis recepta fuere desumpta. Quod vt clariùs constet, aduerto, illud opus per se, & ex instituto non esse ad Theologicam doctrinam tradendam: vt enim ita dicam, magis doctrinam practicam, quàm speculatiuam continet, traditurque per modum artis magis quàm per modum scientiæ, ideóque in eo magis veritas practica, seu potius vtilitas spectanda est, quàm speculatiua. Quia tamen meditatio, vt sit vtilis, veritatem ex parte materiæ debet supponere, ideo in hoc opere præcipuè in singulis exercitiis, seu meditationibus supponitur veritas historiæ, quando in illa fundantur, vt sunt exercitia omnia, quæ de vita Christi Domini nostri traduntur, aut de peccato Angelorum, vel de lapsu primi hominis, & similibus. (Semper tamen in ea elucet sana doctrina.) In aliis verò, quæ sunt vel de præmio bonorum, aut pœnis reproborum, vel de Deo ipso, aut eius beneficiis, vel amore ei debito, semper iacitur fidei fundamentum, & ferè in eo solo fundantur. Quòd si aliquid vlteriùs additur, aut ex certa experientia, aut ex Patrum doctrina desumptum est. Idémque in tradendo spiritualibus documentis obseruatur, nam vbi necessarium est, quædam præmittuntur, moralem doctrinam vel dogmaticam, tanquam necessaria fundamenta continentia: & vbi necessarium est, tacitæ obiectioni occurritur ne spirituale consiliũ Theologiæ doctrinæ repugnare videatur. Exemplum esse potest, quod in quartadecima annotatione ex his, quæ in principio traduntur de cautione adhibenda, ne quis feruore exercitiorum ductus facilè se aliquo voto obliget, statim additur, quanuis maioris meriti sit opus ex voto, quàm sine voto factum, nihilominus habendam esse rationem periculi, vel incommodi, quod in emittendo voto esse potest, & sic de aliis.

Primum dubium circa doctrinam exercitiorum.

5. Impugnatur regula 3. exercitiorũ. Vt autem veritas hæc magis constet, insinuabimus nonnulla exercitiorum loca, in quibus posset aliquis scrupulum, vel dubium mouere, & illud facilè remouebimus. Primum in principio regulæ tertiæ dicitur, *dum voce, aut mente cum Domino Deo vel Sanctis colloquimur, præcipuè exercere operationem voluntatis, & ideo maiorem exigi à nobis reuerentiam, quàm dum per vsum intellectus circa intelligẽtiam potiùs moramur.* (1. pars huius dubij. D. Thom.) Nam in primis dubitare quis potest, quia iuxta doctrinam Diui Thomæ, oratio magis est opus intellectus quàm voluntatis; cùm autem mente colloquimur ad Deum, vel sanctos, id facimus orando: ergo magis tunc exercemur in operatione intellectus, quàm voluntatis. (2. pars.) Deinde etiam circa illationem non apparet cur maior reuerentia exigatur, exercendo operationes voluntatis erga Deum, quàm intellectus, quia reuerentia est quidam timor reuerentialis, qui versatur directè circa personam excellẽtem, vnde oritur præcipuè ex diuinæ excellentiæ consideratione. Sicut Lucæ 5. dicitur, *Repleti sunt omnes timore* (scilicet reuerentiali) *dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.* Vnde ad hanc reuerentiam pertinet non nimium scrutari mirabilia Dei, iuxta illud Ecclesiastic. 3. *Altiora te ne quæsieris.* Ergo magis adiungenda est reuerentia considerationi diuinæ, quàm affectus.

6. Satisfit priori parti. Ad priorem partem respondeo, in illis verbis non tractari de speculatiua quæstione, an oratio, quoad actum petitionis, sit actus intellectus, vel voluntatis, quanquam admodum probabile sit, in nobis petitionem formaliter consistere in ipsa locutione mentali, vel vocali, & vt sic esse in intellectu, manare autem vt omnes fatentur proximè ab affectu: qui per ipsam petitionem potissimè explicatur. Et hoc est quod in illis verbis declaratur: nam quando cum Deo loquimur, præcipuè versamur in operibus affectus: quia licèt ipsa loquutio præcipuè fiat per intellectum, tamen solùm sumitur, vt signum affectus, & propter illum fit: ergo ipse affectus est quod præcipuè exercetur, siquidem *propter quod vnumquodque tale*, &c. Imò totum id est, quasi vnum opus voluntatis perfectum: quia vbi vnum est propter alterum, ibi est vnum tantùm.

7. Satisfit posteriori. Ad alteram verò partem respondetur, aliud esse considerare radicem illius affectus, qui reuerentia dicitur, aliud necessitatem eius. Ratio ergo facta probat, reuerentiam licèt consistat in affectu, oriri ex consideratione intellectus, quod suo modo cõmune est omnibus actibus voluntatis. Noster autem B. Ignatius non hoc negat, nec de hoc tractat, sed docet magis esse necessariam reuerentiam erga Deum (quatenus nimirum per nostram libertatem cum diuina gratia eam in nobis excitare, & efficere possumus) quando per affectum & colloquium ex illo ortum cum Deo agimus, quàm cùm circa intelligentiam solùm versamur. Quod verissimum est, quia si consideratio intellectus etiam de rebus diuinis sit merè speculatiua, non ita solet excitare affectum, nec versatur propriè circa Deũ vt circa personam cum qua tractamus, aut negotiamur, sed solùm vt circa obiectum quoddam, quod speculamur, & ideo in illo opere nec reuerentia tam necessaria est, nec ex illo regulariter nascitur, nisi consideratio ad praxim applicetur. Si ergo consideratio practica sit, ipsa conciliabit reuerentiam, si sit de rebus aptis ad excitandam illam; & ideo etiam tunc non exigitur à nobis tãta cura habendi hunc reuerentiæ modum, quia veluti naturaliter nascitur ex dicta consideratione, quanquam non negatur etiam tunc reuerentiam esse adhibendam, esto eius cura non sit tam necessaria, sicut quando in colloquiis, & affectibus versamur: quia tunc tractamus, & negotiamur cum Deo, tanquam cum amico, vel patre, aut domino: & ideo ne familiaritas (quod contingere solet) pariat contemptum, aut negligentiam aliquam, magna cura adhibenda est, vt summa reuerentia exhibeatur, nam est valdè necessaria, vt debito modo cum Deo versemur: colloquia autem ipsa & affectus de se non ponunt illam, & ideo necesse est vt ad illam homo speciali cura attendat, & inuigilet: & hæc est mens illius regulæ ad tractandum cum Deo valdè necessariæ.

Secundum

Secundum Dubium.

8. Secundò in decima earundem annotationum dicitur, humani generis inimicum magis solere oppugnare eos, qui in via spiritus iam progrediuntur, per viam scilicet quam illuminatiuam vocant, quàm eos, qui inchoant per viam purgatiuam. Quod licèt non tam pertineat ad doctrinam, quàm ad factum & experietiam, videtur creditu difficile: quia verisimile est dæmonem in principio magis cōtradicere nequiter, vtendo illo principio, *Principiis obsta*, quæ facilius poterit hominem vincere priùs quàm virtutis dispositionem, ne dum habitum acquirat. Respondetur tamen in primis in ea regula non simpliciter dici dæmonē, vehementius oppugnare proficientes, quàm incipientes, sed cum hoc addito, *per boni* (id est, honesti, ac virtutis) *speciem*. Quod sine dubio ita est, regulariter loquendo, ita enim hæ res morales intelligendæ sunt: aliàs enim interdum incipientes non ex eo quod non tenentur pacem sentiunt, sed quia iuxta August. in Psalm. 29. *Tormenta animi non sentit qui non proficit: putat enim quia pax est; sed incipiat proficere, & tunc videbit in qua pressura est, quia cùm creuisset herba & fructum fecisset, apparuerunt, & zizania*; ordinariè ergo illa 10. regula intelligenda venit. Ratio autem eius est, quoniam incipientes adhuc habent passiones immoderatas sine vlla ferè vitiosorum habituum diminutione, & ideo apertè, & sine vllo velamine conatur dæmon eos ad priora vitia reuocare, non sub specie virtutis, sed vel carnis delectationem, aut mundi honorem, aut diuitias tanquam bonum maximum proponendo: postquam verò aliquis in virtute se aliquantulum exercuit, & ad illam est affectus, & per acquisitum habitum magis propensus, non est ita dispositus, vt propositis prauis obiectis tam facilè moueatur, ideóque sub aliqua boni specie à dæmone tentantur.

Impugnatio regulæ 10. exercit.

1. Defensio.

August.

9. Deinde dicitur, etiam absolutè loquendo, moraliter verum videri, tentationes dæmonis minus fortes esse statim in principio conuersionis; quàm post aliquem progressum in virtute factum: quod partim ex diuina gratia & prouidentia, partim ex astutia dæmonis prouenire potest. Ex Deo quidem, quia quando efficaciter vult aliquem ad se conuertere, vehementiùs illum interiùs mouet, & spiritualibus consolationibus, ac delectationibus, faciliorem ei reddit viam spiritus, & virtutis: vnde fit vt ad eius prouidentiam pertineat etiam contraria impedimenta remouere, quæ maxima esse solent ex parte dæmonis: & ideo illius tentationes pauciores, & remissiores eo tempore permittit. Postea verò quando iam homo habet maiores vires virtutis & gratiæ, maiorem etiam licentiam Deus præbet dæmoni, vt illum exerceat, quo solidiorem, magísque probatam virtutem obtineat. Vnde Gregor. lib. 24. moral. cap. 7. *relinquentibus* (inquit) *seculum quadam prius tranquillitas ostenditur, ne in sua teneritudine & inchoatione turbati redeant ad id quod euaserunt: prius ergo suauitatem sentiunt securi, priùs pacis quiete nutriuntur; post cognitam verò dulcedinem tanto tolerabiliùs tētationum certamina sustinent, quanto altiùs in Deo cognouerunt quod amant.* Fieri etiam potest vt dæmon in principio astutè se contineat; cùm enim partim ex rei nouitate, partim ex maiori auxilio gratiæ maior esse soleat feruor spiritus in principio conuersionis, timet repulsam, imò etiam veretur ne ipsa

2. Defensio.

Vide Thomam à Kempis lib. 1. de Imitatione Christi c. 3.

Fr. Suarez de statu relig. tom. 4.

A tentatio fiat occasio magis obfirmandi animum in proposito, & inchato virtutis studio: & quia perseuerantiā difficilis est, valdéque humanum est, vt discursu temporis homo languescat, vel tædio afficiatur, ideo huiusmodi occasionem expectat per longum etiām tempus, etiamsi homo interim aliquantulum in virtute proficiat, & tunc nacta opportunitate exerit vires suas.

Tertium Dubium.

Tertiò in principio, seu fundamento exercitiorum optimum consilium datur charitati proximi, & virtuti consentaneum: scilicet vt cuiusque sententiam, seu propositionem, si obscura sit, in bonam partem interpretemur, quia de omnibus B bene præsumere debemus, vbi non constiterit malè agere, aut sentire. Si autem propositio ipsa non possit ab errore vindicari, mentem dicentis exquiramus, vt si fortasse mente non errat, linguam corripere illum moneamus: si verò etiam malè sentit, illum totis viribus emendare, & ab errore securum reddere conemur. In hoc autem potest aliquis statim hæsitare: nam si error sit contra fidem, non satis est fratrem corripere, sed sæpè tenemur eum denunciare, præsertim quando ex contumacia lapsum esse satis constat. Veruntamen quanuis in illa notatione hoc non explicetur (quia non pendet ex solo iure naturali, sed etiam ex Ecclesiasticis præceptis, multáque indiget morali doctrina, quæ ibi erat extra institutum C Beati nostri Patris) non tamen excluditur, sed vniuersaliter dicitur, *Vias omnes opportunas tentet, quibus illum sanum intellectu, ac securum reddat ab errore.* Inter quas vias dicta denunciatio numeranda est, quando secundùm rectam rationem, vel superiorum præcepta fuerit necessarium: illa autem verba sufficiunt loco animaduersionis, vt si persona docta sit, & per se sufficiens ad intelligendum quas vias tentare teneatur, id faciat: si autem sit indocta, saltem dubitare sciat, & interrogare.

10. Documentū de corripiēdo proximo ex parte impugnatur.

Diluitur impugnatio.

Quartum dubium.

Quartò in principio, seu fundamento exerci- 11.
D tiorum ea indifferentia affectus homini commēdatur circa res creatas non prohibitas, *vt non magis quæramus sanitatem, quàm ægritudinem, nec vitam longam breui præferamus.* Statim verò occurrit obiectio, quia salus, & vita sunt ex his rebus, quas homo tenetur ex præcepto custodire, & quærere mediis honestis, ac decentibus, non est ergo laudabilis indifferentia non magis quærendi sanitatem, quàm ægritudinem, &c. Deinde non rectè æquiparantur ibi hæc duo genera bonorum diuitiis, & honori: nam diuitiæ, & honor non sunt bona propter se appetenda secundùm rectam rationem, quia non sunt per se honesta, aut conuenientia naturæ, sed indifferentia, ac propterea solùm, vt instrumenta virtutis, vel naturæ conseruendæ, appetenda sunt, E & ideo ad illa secundùm se debet esse indifferens animus rectè compositus: salus autem & vita sunt ex bonis per se appetibilibus, quia sunt per se naturæ conuenientia: & ideo rectitudo virtutis non postulat circa illa eandem indifferentiam. Dicendum verò est, sermonem esse posse de dispositione affectus necessaria ad honestatem, & ad vitandam culpam esse venialem, vel solùm de meliori

Obiectio.

Augetur.

Distinctione enodatur.

meliori, magisque perfecta dispositione. Loquendo priori modo, rectè procedit obiectio: nam reuera non postulatur eadem indifferentia affectus circa illa duo genera bonorum. Nam homo non rectè faciet si sit affectus ad honores vel diuitias præter se!, eritque talis dispositio actualis, culpa ad minus venialis saltem ex obiecto, quia fertur in obiectum, aliter, & altiori modo, quàm ipsum dignum sit, fruendo nimirum vtendis: & ideo circa hæc bona indifferentia affectus ad habendum, vel carendum, illis per se spectatis, & (quod consequens est) solùm velle illa quatenus esse possunt instrumenta virtutis, est ad rectitudinem voluntatis necessarium.

12. At verò bonum vitæ & salutis est ex his, quæ propter se appeti possunt, id est, quatenus per se sunt conuenientia naturæ, & necessaria ad quandam eius integritatem propter quam honestè appetuntur sine respectu ad alium finem: & ideo sine culpa potest affectus, non esse omnino indifferens circa hæc bona secundùm se spectata. Nihilominus tamen ad maiorem perfectionem spectat (& hanc existimo fuisse mentem S.P.N. Ignatij) hæc ipsa bona non amare nisi vt sunt instrumenta virtutis: quanuis enim per se amabilia sint, interdum solet homo ex illis occasionem sumere vel peccādi, vel non proficiendi in virtute, & ideo vtilissimum est non plus ad illa affici, quàm vt conducere possunt ad maiorem virtutis profectum. Accedit, quòd interdum est vel ad virtutem necessariū, vel saltem ad perfectionem virtutis, hæc bona contemnere, & prodigere propter Deum. Vt ergo homo, & paratus, & promptus sit ad hoc præstandum: oblata occasione opus sine dubio consilij est, illam indifferentiam exercere, & in ea conseruari. Quod dictum intelligatur de omnibus bonis, quæ licet per se amabilia sint, homo potest eis benè, & malè vti. In virtutibus enim quibus homo malè vti non potest, illa indifferentia laudabilis non est. Occurrebat autem hîc alia dubitatio, quam infra in dubio 9. attingemus.

Distinctionis pars altera.

Enodatur amplius.

Quintum dubium.

13. Quintò vbi ratio examinandi generaliter conscientiam traditur, multa ad moralem doctrinam de peccatis pertinentia valdè vtilia, & cum summa breuitate proponuntur, tam clarè, & distinctè, vt magnam rei comprehensionem indicent, quam tamen habuisse Ignatium priusquam in Theologiæ doctrina plenè esset instructus ex lib. 1. vitæ eius, c. 15. licet colligere: vbi cùm argueretur cur sine exacta doctrina auderet, rem difficillimam definire, differentiam mortalis, & venialis peccati, etiam in internis cogitationibus constituendo, respondisse dicitur; *Vera ne sint, aut falsa quæ scripsi, vestri iudicij est: ego enim meum nō interpono, si vera sunt, probate; si falsa, reiicite.* Nemo autem (vt ibidem refertur) ausus est quidquam eorum improbare. Dubitare autem aliquis potest, nam ibi sub titulo de cogitatione dicitur, in cogitatione de materia mortalium venialiter tantùm peccari, *quoties homo aliquantulum moratur quasi auscultando, vel quando aliqua obiter sensus delectatione afficitur, vel in ea retundenda sese exhibet negligentem:* nam hoc vltimum membrum cùm indefinitè tradatur, & doctrinale sit, æquiualet vniuersali. Hoc autem modo sumptum nimiam licentiam continet. Nam delectatio morosa per solam negligentiam, potest fieri peccatum mortale, vt ex prima secundæ constat; quia ad peccandum mortaliter non semper requiritur expressus & directus consensus, sed sufficit crassa & supina negligentia. Respondetur tamen Beatum Ignatium loqui præcisè de negligentia quæ non transit in consensum, nec directum, nec interpretatiuum: quod & antecedenti, & consequenti verbo satis indicatur. Expendendum enim est illud verbum *aliquantulum*, & *obiter*, &c. quod idem significat ac subreptitiè & antecedenter ad plenam iudicij, & rationis animaduersionem: quādiu autem delectatio in eo statu durat, etiamsi aliqua negligentia interueniat, tantùm est peccatum veniale: nam sine plena aduertentia rationis, consensus etiam interpretatiuus mortalis non interuenit. Ac propterea inferiùs subditur, peccari mortaliter quando cogitationi præbetur quacunque ratione assensus. Ponderandum enim est verbum illud, *quacunque ratione*, additum enim est ad comprehendendum expressum & virtualem consensum.

Obiectio contra citatum locum exercitiorū.

Dilutio.

Sextum dubium.

Sextò circa idem examen, vt de peccatis agit, quæ in opere consistunt, sub titulo de opere difficultatem habet, quod dicitur, *ad iussa superiorum reduci diplomata, seu indulta Pontificum pro infidelium expugnatione, vel Christianorum pace concedi, vel promulgari solita, per quæ ad confessionem peccatorum, & Eucharistiæ sanctæ susceptionem Christi fideles inuitantur.* Et subiungitur; *Peccat siquidem non leuiter quicunque tam pias Rectorum Ecclesiæ cohortationes, sanctionésque aspernari audet, ac transgredi.* Non enim apparet quale hoc peccatum sit, aut quæ præcepti obligatio ibi interueniat. Nam Pontifices non iubent per hæc rescripta, sed incitant, vt in eodem loco dicitur, & ex tenore ipsorum, & ex vsu satis constat: ergo solùm se habent, vt consilia quædam, quia sub præceptum nihil immediatius continetur, quàm consilium: non acceptare autem consilium per se nullum peccatum est, vt constat, tum ex diuinis consiliis, tum ex generali ratione eorum: nam in hoc maximè differunt à præceptis, quod nimirum obligationem, aut moralem necessitatem non imponunt: ergo has cohortationes Pontificum prætermittere, per se nullum est peccatum. Respondeo illa duo verba, *aspernari audet, ac transgredi*, dupliciter accipi posse, coniunctim scilicet, ac diuisim. Et quidem si primo modo accipiantur, res erit facilis, & sine controuersia, nam sensus erit, non esse leue peccatum talia indulta contemnere, & ex contēptu illa transgredi; & soluitur difficultas tacta, nam contemnere consilia, & ex contemptu illa non seruare graue peccatum est, vt in superioribus diximus, tractando de consiliis Euangelicis: & hanc fuisse existimo Ignatij mentem. 14.

Obiectio

Responsio ad obiectionem in vno sensu.

15. Si autem illa duo verba diuisim accipiantur, est nonnulla difficultas in posteriori explicando, in priori enim nulla est: nam aspernari indulgentias, & exhortationes ad illas lucrandas, per se, & ex obiecto malum est, imò vix fieri potest sine errore circa fidei dogmata: quòd si tantùm sit contemptus practicus, saltem continet iniuriam rerum sacrarum, & indicat animum à spiritualibus bonis valde alienum. Secluso autem contemptu transgredi hæc diplomata, id est, non obseruare illa ex quadam animi remissione, aut negligentia, non videtur esse per se, & ex obiecto vllum peccatum: & hoc probat ratio facta.

In altero sēsu concludit obiectio in rigore.

Tamen

Non tamen loquendo moraliter. Tamen, moraliter loquendo, si homo sciens & videns, ac directa voluntate illa omittat, vix fiet sine aliqua culpa, vel quia est quasi prodigalitas quædam spiritualium bonorum, vel quia *turpis est pars, quæ non conformatur toti*, quod etiam moraliter nō fit sine aliquo scandalo, vel quia homo est nimis negligens in subueniendo spiritualiter communi bono, propter quod tales gratiæ conceduntur, vt supponitur. Igitur in hoc etiam sensu dici potuit, in eo non leuiter peccari: nam ad hanc locutionem sufficit quòd moraliter coniungatur culpa, vndecunque proueniat. Illud autem *non leuiter*, non debet in hoc sensu accipi pro peccato mortali, sed pro graui, & non contemnendo veniali.

Septimum Dubium.

16. Obiectio scholastica. Septimò in primo exercitio primæ hebdomadæ circa finem in colloquio, offendere quis posset in illis verbis, *Exquiram mecum rationem, quâ creator ipse infinitus fieri creatura, & ab æterna vita ad tēporalem mortem venire pro peccatis meis dignatus sit.* Nam Verbum Dei, licèt factum sit homo, non tamen propriè dicitur factum creatura, quia ille homo creatura non est, & quia repugnant hæc diuinitati eius. Veruntamen Ignatius, quia non tra-

Remouetur. ctabat de Scholastica subtilitate, modum loquendi sanctorum (quorum aliquos retuli tomo 1. in 3. p. q. 16. artic. 8. in comment.) imitatus est pro eodem accipiēs fieri creaturam, ac fieri hominem, & creaturam vocans omne compositum ex natura creata, in tempore productum: quod maximè facere licet quando ex contextu sermonis, & ex antecedentibus, & consequentibus verus sensus constat, vt in illo exercitio manifestum est, & latiùs explicatur inferiùs in primo exercitio secundæ hebdomadæ.

Octauum Dubium vbi aliqua in specie apocrypha complanantur.

17. Octauò in exercitiis ad vitam Christi Domini Nostri pertinentibus animaduerti potest, interdū aliquid addi historiæ Euangelicæ, vel ex pia consideratione, vel ex obseruatione sacrorum locorum, nunquam tamen sine sufficienti authoritate, vt in exercitio de Natiuitate, ad finem consideratur B. Virgo ex oppido Nazareth egrediens, insidens asinæ, & Ioseph comes cum ancillula, & boue. Vbi tria adduntur, quæ Euangelistæ non

1. An insidēs asinæ iuerit B. Virgo. narrant: pximùm quòd B. Virgo non pedes iuerit, sed insidens asinæ, & ideo statim ibi additur, *vt piè meditari licet.* Fuitque hæc sententia Lyrani in Lucæ 1. quem sequuti sunt Carthus. & Ioannes Maior, & noster Toletus. Salmeron tom. 3. in Euang. tract. 33. *Neque enim par erat* (inquit) *puellam teneram, vicinámque partui, pedibus illud iter ementiri, nisi sine causa velimus multiplicare miracula.* Non desunt tamen viri docti: quibus magis placeat credere, Virginem iter illud pedibus confecisse, eo quod pauperrati magis conueniat, & nihil repugnet grauiditati Virginis, vt dixi tom. 2. in 3. part. disput. 5. sectione 1. quia nullam inde molestiam, nullum impedimentum sentiebat, iuxta Patrum doctrinam, Fulgentij sermon. de laudibus Virginis, Bernardi in sermone *Signum magnum*, Nicephori lib. 1. cap. 12. Quibus ego libenter concedam, potuisse Virginem non maiori labore iter pedibus conficere, quàm si grauida

Lyran. Carthus. Ioan. Mai. Tolet. Salmer. Fulgent. Bern. Niceph.

A non esset. Nihilominus à priori sententia recedendum non censeo. Nam insidere asinæ paupertati non repugnat, imò illam maximè commendat, vt dixit Chrysostomus homil. 67. in Matth. *Chryso.* quando necessitas cogit, tunc enim non vlteriùs progredi, sed necessitati vsum terminare perfectæ paupertatis est. Tunc autem quanuis non esset specialis necessitas ex pondere, aut impedimento vteri proueniens; erat sufficiens ex naturali corporis debilitate. Erat etiam maior quædam decentia, quam Iosephum obseruare par erat: ac denique, licèt propter se, Virgo partui proxima, non indigeret illo iuuamine, tamen propter alios qui supernaturale auxilium agnoscere non poterant, erat valdè expediens, ne Ioseph nimis acerbus, & inhumanus in suam sponsam videretur.

B Secundum est, bouem etiam secum adduxisse: 18.
quod expresse affirmauit Bonauent. in lib. Meditationum vitæ Christi, Lyra etiam, & auctores superiùs citati, & consonat communis traditio Patrum dicentium Christum iacuisse in præsepe inter bouem, & asinam, quos retuli in 2. tomo, disputat. 13. sectione 3. paulo ante finem: nam licèt illa animalia potuerint esse aliena; verisimilius tamen est in illo loco, seu angulo nihil fuisse, quod ad ipsum Ioseph non pertineret. Notantque prædicti auctores bouem adduci potuisse vt venderetur ad soluendum tributum, & alias expensas, quia per multos dies morati sunt in Bethlehem. Tertium, quod in ea consideratione

2. An secum Bouem adduxerint B. Virgo & Ioseph. *Bonau. Lyr.*

C additur, est de ancillula, quod nullo alio in loco legisse me recolo: imò inuenio Chrysostomum homil. de Natiuitate Domini, tom. 2. dicentem, *Ioseph & Maria Mater Domini non habebat seruulum, non ancillam, de Galilæa, de Nazareth soli veniunt: ipsi sunt domini, & famuli.* Hæc autem verba non admodum nos cogunt, tum quia non satis constat illam homiliam esse Chrysostomi: tum etiam, quia ibi interponit hæc verba, *non habebant iumentum*, quòd minùs receptum est. Alterum ergo etiam est incertum, & quanuis alterum etiam, quod hîc consideratur, non constet, probabilitate tamen non caret. Nam ille famulatus non excedebat statum, & paupertatem Ioseph, vt ex munere etiam eius coniectare possumus, vt ex his

3. An B. Virgo ancillulā habuerit. *Chrysost.*

D quæ de statu illius, & parentum Virginis tractat Canisius lib. 1. de B. Virgine cap. 4. Vnde non dubito quin domi suæ huiusmodi adiutorium, seu famulatum haberet, erat enim moraliter necessarium, præsertim propter decentiam, & clausuram, ac custodiam virginalem Mariæ, & propter assiduam eius contemplationem, & quietem. Si autem illud habebant domi, nihil profectò obstabat quominus illud secum deferrent: quia nec tanta velocitate peregrinaturi erant, quin ancillula posset illos sequi: neque, vt dixi, id excedebat eorum paupertatem, vt propterea oporteret familiarem ancillulam dimittere, aut in aliena domo relinquere. Addo insuper, illud genus curæ, & prouidentiæ fuisse consentaneum amori, &

Canisius.

E prudentiæ S. Iosephi, qui non ignorabat partum Virginis in illo itinere esse euenturum, fortasse autem modum eius non præsciebat: & ideo meritò prouidere potuit vt sponsam comitaretur ancillula, cuius opera vti posset, in his præsertim rebus, quæ & per fœminas decentiùs fiunt, & per extraneas fieri non decebat. Sed de his rebus sic, vel aliter sentire non multum refert, cùm nec Euangelio, nec traditioni repugnent, & congruentia ambigua sit.

19. 4. An Christus Iudæ dederit cōmunionem. Aliud exemplum sumi potest ex prima contéplatione tertiæ hæbdomadæ, vbi dicitur Christū D. *post agni Paschalis esum, & peractam cœnam, pedes omnium discipulorum lauisse, & sacrosanctum corpus & sanguinem suum largitum esse.* Vbi nonnulla adduntur Euangelicæ historiæ, præsertim quod Iudæ etiam dederit sacram Eucharistiam, de quo plura dici possent, nisi à nobis essent tractata, disp. 41. sect. 3. de Eucharist. Illud magis notandum hîc est quod in secunda meditatione eiusdem hebdomadæ dicitur Christus *post cœnam vnà cùm vndecim Apostolis descendisse ex monte Sion, vbi fuerant cœnati, & transiens per vallem Iosaphat, relictis ibi ex illis octo, aliis verò tribus in horti parte seorsum ipse digrediens orasse,* &c. Vbi primum aduertere oportet, in Euangelio nullam fieri mentionem vallis Iosaphat. Et non desunt qui dubitent, an vallis Iosaphat, de qua fit mentio Ioël. 3. sit alicuis particularis locus, vel sit peculiare nomen impositum ad significandum locum, in quo vltimum iudicium peragendum est, quicunque tandem ille futurus sit. Veruntamen per illa verba nihil aliud significatur, nisi quod Ioannes cap. 18. dixit: *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron*, in montem Olíueti, qui proximè trans illum torrentem existit: nam inter montem Olíueti, & montem Sion est vallis quædam augusta, per quam fluit Cedrō, & hæc vallis Iosaphat nominatur, iuxta modum loquendi Iudæorum ab vniuersa Ecclesia Latina vsurpatum, de quo in n. 2. in 3. p. disput. 53. sect. 3. dixi. In qua valle existit sepulchrum B. Virginis, vbi ædificata est Ecclesia quæ *sancta Maria Iosaphat* vocatur.

An vallis Iosaphat sit qua transit Cedron.

Apud Bed. de locis sanctis, cap. 6.

20. An in nocte passionis 8. Apostoli intrauerint hortum. Maius dubium esse potest, quia in prædictis verbis significat B. Ignatius octo Apostolos non fuisse ingressos in hortum cum Christo: sed relictos esse in ipsa valle Iosaphat. Nam de primis octo dicit; *Relictis ibi octo*, &c. illud autem aduerbium *ibi* designat vallem Iosaphat, nam proximè præcesserat: statim verò addit; *aliis verò tribus in parte horti*; condistinguit ergo hortum à valle, & in illo nullam partem tribuit aliis octo discipulis; non ergo ingressi sunt in hortum. At videntur repugnare verba Ioan. 18. *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius.* Nec potest dici indefinitā esse locutionem, ad eius veritatem sufficit, quòd tres discipuli ingressi fuerint cum eo, nam in toto illo cōtextu indefinita æquiualet vniuersali, nam quod proximè præcedit; *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem*, generale est: quis enim audeat aliquem excipere, vel negare iuisse cum illo? Et hæc ratio etiam per se cogit, quia nullum est fundamentum ad negādum omnes discipulos ingressos fuisse hortum: nullus enim aliorum Euangelistarum hoc significat: & quanuis dicat priùs reliquisse octo discipulos, & cum tribus seorsim secessisse, & postea ab eisdem tribus quantum iactus est lapidis se separasse, omnes tamen illi loci poterant esse intra hortum, quia vix ducentis passibus primus illorum locorum ab vltimo distat, vt refertur ab Aranda in descriptione Terræ sanctæ. c. 13.

Aranda.

21. Expeditur proxima obiectio. Respondeo B. Ignatium (vt opinor) nihil peculiare voluisse circa hoc definire, sed aduertere solùm illam separationem discipulorum, quam Euangelista refert. Sciendum est ergo, totum illū locum, in quem Dominus exiuit, ab aliis Euangelistis vocari villam, non quia esset oppidū aliquod vel pagus, sed quia erat prædium (vt Marcus illud appellat habens rurale domum, Lusitanè *Quinta*, quæ Gethsemani appellabatur. Et intra illud prædium verisimile est fuisse hortum, id est, peculiarem locum arboribus consitum, & quasi viridariū, quod recreationis gratia in huiusmodi villis haberi solet, vt graues authores annotant, Toletus annotatione 3. Natalis in suis meditationibus. Totus autem ille locus erat ad radicem montis Olíueti, vnde necesse est vt vel totus, vel magna pars eius fuerit in valle Iosaphat. Hoc supposito, vnum est certum, scilicet Christum cum omnibus discipulis ingressum esse prædium illud, quia hoc clarè significant Matthæus, capite 26. dicens; *Similiter omnes discipuli dixerūt. Tunc venit Iesus cum illis* (vtique omnibus) *in villam quæ dicitur Gethsemani*, & dixit discipulis eius, *Sedete hîc donec*, &c. quæ verba referuntur ad octo discipulos, nam statim additur, *Et assumpto Petro*, &c. Iussit ergo illos sedere intra villam Gethsemani: quod rectè considerauit beatus Ignatius paulò inferiùs, in consideratione de mysteriis post cœnam, dicēs; *Et octo remanere iussit Gethsemani.* Est autem verisimile iussisse illos manere statim in principio prædij, & ideo in alio loco quem tractamus, dixit, reliquisse illos in valle Iosaphat, quia vt notauimus, prædium illud attingebat, vel magna ex parte erat in valle Iosaphat. Imò refert Burchardus 1. p. describ. Terræ sanctæ, cap. 7. §. 46. locum illum Gethsemani esse in latere montis Olíueti adhærentem cuidam rupi concauæ de monte pendenti, sub qua discipuli sederunt: cùm dixit Dominus: *Sedete hîc donec vadam illuc, & orem.* Quod si ita est, rectè colligitur reliquisse discipulos satis in principio Gethsemani. Tandem fit etiam verisimile octo discipulos non fuisse ingressos partem illam prædij Gethsemani, quæ in propria, & rigorosa significatione hortus dici potest. Neque hoc repugnat Ioanni, quia a parte totum nominando, quod etiam in vulgari modo loquendi satis vsitatum est, nomine horti totum prædium Gethsemani significauit, vt etiam Toletus suprà intellexit; nihil enim aliud quam quod alij Euangelistæ referre voluit. Quòd si fortasse quis contendat, vel ibi non fuisse partem prædij, quæ magis propriè dici possit hortus, quàm reliquæ, vel si erat, in illam fuisse ingressos omnes discipulos, quanuis neutrum satis probari possit, verba Ignatij non repugnant, sed ab ea disputatione abstinent. Nam priora generalia sunt, scilicet octo discipulos in valle mansisse, id est, in principio illius horti, vt loquitur Aranda suprà cap. 25. vel ad radicem eius, vt ait Burchardus: & in hoc tantùm sensu distinguit appellationem huius loci ab illa parte horti magis interiori, & quę fortasse iam erat in monte Olíueti, vt Lucas significat, in qua permanserunt alij tres discipuli. Ad hunc modum poterit lector facilè expedire (ne prolixiores simus, & ad explicanda Euangelia diuertamur) si quid occurrerit in eodem libro in omnibus punctis, seu meditationibus vitæ Christi D. quæ ex Euangeliis desumptæ sunt, si quid enim illis interdum additur; solùm est per modum breuis expositionis, cuius vel auctoritatem, vel probabilem rationem inuenire semper facilè vnicuique erit.

Tolet. Natal.

Quid in præsenti certum.

Quid verisimile.

Burchard.

Nonum dubium.

Nonò inter præludia, seu dispositiones, ad rectam electionem faciendam ponūtur tres gradus humilitatis. Primus dicitur necessarius ad salutem, nam cōsistit in subiectione hominis ad diuinam & humanam legem. Secundus dicitur esse perfectior: nam duo includit, scilicet voluntatem nunquam admittendi venialem culpam, & indifferentiam 22.

22. Doctrina B. Ignatij de 3. gradibus humilitatis.

tiam affectus ad omnia temporalia commoda, A vel incommoda; ita vt æquè sit animus propensus ad illa, vel carentiam illorum, vbi æqualis Dei gloria, & occasio propriæ salutis intercesserit. Tertius dicitur esse absolutissimus, nam in eo eligit homo paupertatem, & omnem mundi contemptum plusqnam honores, vel diuitias, etiam cum æquali Dei obsequio, vel gloria, vel spirituali fructu propter maiorem Christi imitationem.

23. In qua doctrina tria desiderari, vel quæri possunt. Primum, cur hi dicantur gradus humilitatis: nam videntur potiùs esse gradus omnium virtutum, quippe seruare præcepta, & vitare peccata, ad omnes pertinet, &, si ad aliquam specialem, potiùs B ad charitatem, vel pœnitentiam, quàm ad humilitatem. Illa etiam vniuersalis moderatio affectus circa omnia temporalia bona officium est virtutum omnium. Secundum cur gradus humilitatis tres tantùm esse dicantur, cùm D. Benedictus in sua Regula, cap. 7. duodecim gradus humilitatis posuerit, quos D.Thomas interpretatur, & defendit 2.2. quæst. 161. art.6. Diuus autem Gregorius 23.Moralium, cap.4. aliàs 7. quatuor ponit gradus superbiæ, quibus respondere debent quatuor gradus humilitatis, quos attigit Augustinus in lib. de Spiritu, & litera, cap. 13. in fine. Et illam partitionem defendit idem D.Thom. quæst. 162. artic. 4. Bernardus autem in proprio tractatu de duodecim gradibus humilitatis, partitionem S. Benedicti amplectens totidem gradus superbiæ enumerat, vt notauit D.Thom. dict. art.4. ad 4. At verò Anselmus lib. de similitudinibus, cap. 10. & sequentibus, septem gradus humilitatis enumerat. Cur ergo ab Ignatio tres gradus tantùm numerantur? Tertiò difficile videtur quod ad perfectam humilitatem spectat, cum æquali Dei gloria, & spirituali profectu, eligere paupertatem præ diuitiis, contemptum præ gloria, &c. nulla enim ratio virtutis, vel honestatis in huiusmodi electione apparet. Nam illa, quæ alioqui sunt naturæ incommoda, non sunt per se eligibilia, secundùm rectam rationem, sed solum propter spiritualia commoda, vel quodlibet Dei obsequium: sed hic finis cessat in eo casu quia supponitur æquale obsequium Dei, & spirituale commodum sine his malis naturæ contrariis: cur ergo ad perfectionem spectat, tunc illa eligere? Nec satisfacit quod ibi insinuatur de imitatione, vel similitudine Christi: nam imitatio hæc non est ponenda in his rebus, quasi materialiter sumptis, sed formaliter, id est, quatenus ad Dei gloriam conferunt: non legimus antem Christum æquali Dei gloria, paupertatem præ diuitiis elegisse, sed propter maiorem Dei gloriam, paupertatem elegit, & mortem. Ergo ad eius imitationem solùm debemus nos similem affectum exercere, non verò ad hæc affici, absque vlla vtilitate ad gloriam, vel obsequium Dei. Imò videtur clara repugnantia quòd sit maior perfectio hoc eligere præ illo, & tamen quòd in illo non sit maior gloria Dei, nam quidquid perfectius est in ratione virtutis, eo ipso ad maiorem Dei gloriam pertinet.

(1. quæstiũc. circa hos gradus. — 2. quæst. — Reg. Bened. — D.Thom. — D.Gregor. — August. — D.Thom. — Bernard. — D.Ansel. — 3. quæst. — Euasio præcluditur. — Confirm.)

24. Ad primum respondetur, iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quæst. 161. art. 1. ad 5. *Humilitas secundùm quod est specialis virtus, præcipuè respicit subiectionem hominis ad Deum, propter quem etiam aliis humiliandus, se subiicit.* Vnde in hoc videtur humilitas habere quandam similitudinem cum obedientia, vel cum pœnitentia, seu iustitia ad Deum; tamen formaliter ab eis differt, quia propriè ac per se non inclinat ad alterum, sed moderatur affectum propriæ excellentiæ, & ita continet hominem sub Deo, & sub quocunque participante excellentiam Dei, & hac ratione dicitur subiicere hominem Deo: & quia hæc subiectio maximè à nobis exercetur per obseruationem mandatorum, ideo per hanc humilitas declaratur. Et ita etiam S. Benedictus præcipuos gradus humilitatis ponit in perfecta abrenunciatione propriæ voluntatis, & obseruatione præceptorum regulæ, ac totius obedientiæ, vt patet ex quatuor vltimis gradibus, quos D. Thomas refert, qui in ipsa regula sunt quatuor primi. Tamen in primo, qui est duodecimus apud D.Thomam, attigit substantiam humilitatis, quæ consistit in abiectione sui in conspectu excellentiæ diuinæ: eius autem perfectio in effectibus obedientiæ primariò manifestatur. Hac ergo ratione per obedientiam mandatorum, & voluntatem cauendi in omnibus offensionem Dei, & intendendi potiùs gloriam eius, perfectionem, & gradus humilitatis declarauit B. Ignatius.

(Ad 1. quæstiunc. in n. præcedenti. — D.Thom.)

Vnde facilè respondetur ad secundam interrogationem, gradus enim virtutis variis modis considerari possunt, & iuxta varias considerationes per diuersa & plura, vel pauciora membra diuidi. Hæc autem trimembris diuisio graduum virtutis, valdè frequens est apud morales Philosophos, & Theologos: nam Philosophi distinxerunt virtutes morales prout sunt in homine, in politicas, purgatorias, & purgati animi, vt videre licet apud D. C Thomam 1.2. quæst.61. art.5. vbi rectè Caietanus aduertit illis verbis tres status eiusdem virtutis significari. Nam politicæ dicuntur quatenus hominem rectè moraliter componunt: purgatoriæ quatenus incipiunt hominem magis abstrahere à rebus humanis, & corporeis, eúmque subleuare incipiunt ad imitandam diuinam, & spiritualem perfectionem: purgati autem animi dicuntur, quando iam attigerunt perfectissimum gradum, cum despicientia omnium rerum quæ animum perturbare possunt. Similis est alia partitio, qua virtutis gradus distingui solent in statum continentiæ virtutis simpliciter, & virtutis heroicæ. Item perfectionem charitatis distinguunt in incipientem, proficientem, & perfectam. Denique D Glossa Ordinaria Matth. 3. circa illa verba Christi, *Sic decet nos implere omnem iustitiam,* tres gradus humilitatis distinguit, scilicet, subdi maiori, æquali, & minori, quos vocat sufficienriæ, abundantiæ, & perfectæ iustitiæ. Ita ergo potuit rectè B. Ignatius distinguere tres gradus humilitatis, ex tribus modis contemnendi seipsum, & suam voluntatem, ac temporalia cõmoda, scilicet vel quantum necesse est ad seruanda rigorosa præcepta, vel quantum sufficit ad vitandas etiam veniales culpas, & quærendam maiorem Dei gloriam, vel quantum confert ad maiorem Christi imitationem. In quo etiam aduerto S. Benedictum in distinguendis gradibus humilitatis, non tantùm posuisse quæ pertinent ad interiorem affectum, sed E etiam, quæ ex parte intellectus, conferunt ad illam perfectionem consequendam, & quæ in exterioribus actibus, ad eam conseruandam, vel ostendendam, obseruare oportet. Et ad eundem ferè modum procedit Anselmus, vt D. Thomas superiùs explicat: quod illis Patribus fuit opportunum; quia instruebant hominem in omnibus, quæ ad humilitatem conferebant. At verò B.Ignatius solùm distinxit gradus humilitatis, quoad inreriorem affectum, prout variis modis potest esse magis, vel minùs perfectus: quia solùm eam distinctionem

(25. Ad 2. quæstiunc. in eodem n. 13. — D.Thom. — Caiet. — Gloss. Ordin. — Reg. Bened. — D.Ansel.)

ctionem præmittebat ad electionem status faciendam, quæ maximè pendet ex affectu magis, vel minùs subiecto Deo, & abstracto à temporalibus rebus. Diuisio autem Gregorij quoad gradus superbiæ nihil obstat, quia illi omnes opponuntur humilitati, in quocunque gradu existenti: quia eidem virtuti multa vitia opponi possunt.

26. Ad 3. quæst. ibidem. Ad tertiam interrogationem respondetur primò, illud genus humilitatis esse valde conforme modo loquendi, & exemplis Sanctorum, nam conformitatem ad Christum putant esse sufficientem rationem amandi omnem abiectionem, & humilitatis modum, iuxta illud Petri, *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* 1. canonica, cap. 2. & cap. 3. *Melius est benefacientes pati, quàm malè facientes, quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est.* Fateor tamen ab hoc motiuo nunquam esse separabilem maiorem Dei gloriam, & maiorem fructum gratiæ, ac perfectionis spiritualis, cæteris paribus. Vnde idem Petrus cap. 4. subdit, *Communicantes Christi passionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes*; nunquam ergo hic fructus separatur ab illa communicatione, si cætera sint paria. Et ratio est clara, quia in eo motiuo includitur maior amor, & maior reuerentia ad Christum Dominum. Et præterea in eligenda maiori temporalium rerum abiectione (etiamsi in aliis sit æqualitas) in hoc semper est excessus quòd illa via est securior, & aptior ad magis merendum, vel saltem magis satisfaciendum coram Deo, vel pro nobis, vel pro proximis. In quo etiam consideratur quædam maior similitudo Christi: nihilominus tamen verum est quod Philosophus dixit, (2. phys. c. 2. & 13. metaph. c. 3.) *Abstrahentium non est mendacium*; & ideo ad purificandum affectum, illúmque magis abstrahendum ab affectu temporalium, rectè proponitur ille perfectus gradus humilitatis, quo homo humiliora, & abiectiora magis appetit, etiamsi præscindatur omnis alia vtilitas, præter conformitatem ad Christum in profunda humilitate.

Decimum dubium.

27. Decimò explicandus est similis locus, qui habetur in meditatione quartæ diei secundæ hebdomadæ, puncto 3. vbi proprio ac singulari modo distinguuntur tres perfectionis gradus, videlicet, paupertas, abiectio sui, & humilitas, quæ ex diametro, vt ibi dicitur, diuitiis, honori, & superbiæ opponuntur; à quo omnes virtutes statim introducuntur. Videri enim potest nouus hic modus explicandi gradus perfectionis, & radices oppositorum vitiorum. (Dilema cōtra enumerationem graduū perfectionis.) Nam, si per gradus perfectionis intelligantur diuersi status virtutum, vt in (1. membrū.) præcedenti puncto dicebamus, non rectè illo modo explicatur: nam ad virtutem, seu perfectionem in quocunque statu existentem requiritur humilitas in proportionali gradu, seu statu, & ita illi tres gradus non sunt separabiles in statu perfectionis. (2. membrū.) Si autem illæ tantùm numerantur vt conditiones, vel dispositiones ad perfectionem, insufficienter numerantur: nam omittitur castitas, & propriæ voluntatis abrenunciatio, quæ maximè necessaria est. Et similiter in contrariis radicibus vitiorum omittitur concupiscentia carnis, quæ ponitur à Ioanne 1. canonica, cap. 2. qui non distinguit inter honorem & superbiam, sed vtrumque concludit sub superbia vitæ: nam concupiscentia oculorum, pro diuitiis posita est.

28. Respondetur, considerandam esse occasionem, A & rationem eorum, quæ dicuntur, vt verus sensus intelligatur, ibi enim incipiebat tractare B. Ignatius de mediis, quibus homo paulatim disponi debet ad spiritualem affectum in se formandum, & ad electionem faciendam illius status, in quo meliùs & saluti suæ consulat, & Deo famuletur: (Satisfit priori membro.) progressum ergo, & perfectionem huius dispositionis per illos tres gradus explicat. Rectè enim existimat (quod Christus D. sæpè docuit) initium sumendum esse à rebus externis, quæ per paupertatem dimittuntur, atque adeò à moderatione affectus circa temporalia bona. His autem bonis proximus est honor: & ideo secundo loco ponit moderationem affectus circa honorem, quem vocat B contemptum, scilicet rationi consentaneum, qui virtus est innominata, vt dicit D. Thomas 2. 2. quæst. 129. art. 2. (D. Thom.) Quia verò non satis est circa exteriora bona moderari affectum, nisi circa propriam excellentiam moderatus sit; (nam appetitus excellentiæ secum affert appetitum honoris, & diuitiarum, & maximè perturbat animum ad electionem faciendam:) ideo ponit in tertio, & perfectiori loco humilitatem.

Est autem vlteriùs considerandum, aliud esse 29. agere de perfectione, aliud de statu perfectionis: (Satisfit posteriori.) ibi ergo non agitur de statu perfectionis, sed absolutè de perfectione: quia electio status, non limitatur ad statum perfectionis, quanuis ad perfe- C ctionem in quocunque statu ordinandam ordinetur. Ob hanc ergo causam non fuerunt ibi numerandæ castitas, vel obedientia: nam quatenus sunt necessariæ ad salutem, supponuntur ad perfectionem; quatenus verò sunt in consilio, non sunt necessariæ ad perfectionem vt sic, licèt sint necessariæ ad statum perfectionis: nec disponunt ad electionem, sed potiùs sunt terminus electionis. Atque idem est de perfecta paupertate, quantum ad effectum, vt ipsemet B. Ignatius iudicauit: & ideo in primo gradu præcipuè posuit spiritualem affectum paupertatis, qui ad omnem bonam electionem in primis necessarius est. Vnde etiam constat, cur illa tria potissimùm numerauerit, diuitias, D honorem, & superbiam, seu propriam excellentiam: quia maximè perturbare possunt rectam electionem. Omisit autem concupiscentiam carnis, quia illi proposito non inseruiebat, propter rationem dictam: nam quidquid in eo genere vitiosum est, non cadit sub electionem, sed per se notum est, debere moderari ante omnem electionem de maiori perfectione: quidquid autem amplius est, non disponit ad electionem, sed de illo est electio.

Vndecimum dubium.

Vndecimò occurrent in huius libri lectione 30. (Locutiones quædam ex lib. exercitiorum taxantur.) E nonnulli termini, quos calumniari possent qui vel in rebus Theologicis non essent eruditi, aut spiritualium rerum inexperti, vel in eis non satis instructi. Sæpè enim mentio in hoc opere fit *diuinarum illustrationum, & illuminationum*; & quoniam olim quidam hæretici Illuminati appellati sunt, formidare quis potest, ne aliquis error in huiusmodi verbis inuoluatur. Non enim defuerunt qui hoc obiicerent. Item sæpè dicitur, hominem in oratione *sentire varios spiritus*, seu *agitari variis spiritibus* consolationis, aut desolationis, & ad eos discernendos variæ regulæ assignantur, in quibus significatur, posse interdum *euidenter discerni*; *an auctor interni motus sit Deus, aut bonus, vel malus spiritus*; quod videtur periculis expositum, & in rigore

re falſum, quia ſine reuelatione non poteſt haberi hæc certitudo. Vnde etiam aliquando ſignificatur, poſſe hominem interdum *certò in ſe experiri beneplacitum diuinum, docente id aliquo conſolationum, deſolationum, vel diuerſorum ſpirituum præuio experimento*, vt dicitur in quadam ſecunda notatione circa tempus ad electionem aptum. Sic etiam in 4. regula ad victum temperandum dicitur, perfectam abſtinentiam eſſe diſpoſitionem, vt homo interdum *ſentiat quoſdam cognitionis internæ radios, & conſolatorios motus ibi cœlitus immiſſos.*

31. *Notatio vna pro prædictis locutionibus vel documentis.* Veruntamen hæc, & ſimilia, quæ in hoc opere paſſim occurrēt, & egregiè ſunt in ſcholaſtica doctrina fundata, & ad Theologiam myſticam ſapienter applicata. Nam inprimis certum eſt dari in anima noſtra internos quoſdam motus, tam intellectus, quàm voluntatis, ex ſpeciali Dei motione gratis præuenientis, vt ex materia de gratia conſtat prologom. 3. de gratia cap. 6. à num. 9. & latiùs lib. 3. & hi vocantur à ſanctis Patribus illuminationes, illuſtrationes, inſpirationes, & motiones diuinæ, vt conſtat ex Concilio Tridentino tota ſeſſ. 6. ex antiquioribus Conciliis, & modo loquendi Auguſtini: & fundatus eſt in modo loquendi Scripturæ, vt patet ex toto Pſalmo 118. & ad Rom. 8. *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*, & ſimilibus. Deinde certum eſt, huiuſmodi internas inſpirationes, vel illuminationes, interdum fieri immediatè ab ipſo Deo, qui eſt principalis auctor omnis gratiæ, & aliquam ſpecialem vocationem ſeu motionem habet ſibi ſoli reſeruatam, vt attigimus diſput. 27. de Incarnatione, ſect. 2. §. *ſed occurrit.* interdum verò, & ſæpè fiunt per bonos Angelos cuſtodes, nam hoc eſt præcipuum munus eorum, vt lib. 6. de Angelis cap. 16. latè oſtendimus. Vnde è contrario etiam eſt certum, dæmones conari ad imitandum, quantum poſſunt, hanc internam motionem, conuertendo illam in malam, excœcando intellectum, ſeu praua obiecta, quantum poſſunt, illuminando, & mediantibus illis ad prauos motus, & appetitum, & voluntatem excitādo, interdum apertè, interdum ſub ſpecie boni: quia *Angelus ſatanæ interdum ſe transfigurat in Angelum lucis*, vt Paulus dixit 2. ad Corinth. 12. Denique, optima, & certa doctrina eſt, inter alias hanc eſſe differentiam inter Deum, & quemcunque ſpiritum creatum: quòd Angelus ſolum poteſt excitare voluntatem, medio intellectu & appetitu ſenſitiuo, & vtrumque horum mediis phantaſmatibus, ſeu obiectis ſenſibilibus, & imaginariis: Deus autem immediatè poteſt mouere ipſum intellectum, & voluntatem iuxta illarum facultatum capacitatem: ipſe enim ſolus habet infinitam efficaciam, & ſolus etiam eſt auctor harum potentiarum, quæ ſicut ab ipſo ſolo immediatè pendent in eſſe, ita etiam ipſo ſolo immediatè poſſunt moueri, & excitari. Neque Angeli poſſunt in rebus quidquam efficere immediatè, niſi motum localem, vt lib. 4. de Angelis dictum eſt: immediata autem motio intellectus, & voluntatis, non fit per localem motum. *D. Thom.* Et ideo dicit interdum D. Thomas (& ita etiam loquuntur Patres) ſolum Deum poſſe influere interiùs rationali menti, 3. p. q. 8. art. 8. ad 1. item ſolum Deum poſſe illabi animæ, 3. p. q. 64. art. 1.

32. *Notatio altera.* Ex his colligitur neceſſarium eſſe homini poſſe diſcernere inter hos motus internos, à quo principio ſint: ideo enim dicebat Ioannes 1. canonica, c. 4. *Probate ſpiritus, an ex Deo ſint*, quoniam niſi exquiſitè ac diligenter hac diſcretio fiat, magnum periculum eſt errandi: quia (vt ex Paulo dicebamus) *transfigurat ſe Angelus ſatanæ in Angelum lucis.* Et ideo inter gratias gratis datas numeratur diſcretio ſpirituum 1. ad Corinth. 12. Quantùs autem hoc donum, interdum detur ab Spiritu ſancto, extraordinario, & peculiari modo ſupernaturali: nihilominus neceſſarium eſt, vt ſit aliquis modus ordinarius in Eccleſia, quo per principia ſupernaturalia adhibito rationis diſcurſu, & experientiæ, & prudentiæ iudicio, diſcerni poſſint interiores motiones, ſeu ſpiritus. Sicut licèt detur ſpecialis gratia ſanitatum, linguarum, interpretationis ſermonum, &c. non expectantur ſemper in Eccleſia huiuſmodi ſingulares gratiæ ad illos effectus, quatenus ordinariè in Eccleſia neceſſarij ſunt, & per doctrinam, ſcientiam, vel artem humano modo comparatam cum diuino auxilio fieri poſſunt.

33. *Notatio tertia.* Vlteriùs his omnibus addendum eſt, quòd licèt impulſus diuinæ gratiæ per illuminationes, & inſpirationes ſecundùm totam latitudinem, ſeu collectionem ſuam, non expectent hominis diſpoſitionem, quia ipſe Deus eſt, qui in nobis incipit: nihilominus poſtquam Deus per ſuam gratiam præuenit hominem, & cœpit in illo operari vel fidem, vel charitatem, vel quamcunque aliam bonam voluntatem, aut perfectionis affectum; poteſt homo, & debet (ſi velit proficere ſpiritualiter) ſe diſponere, & præparare ad maiorem Dei illuſtrationem, ac motionem obtinendam: quia ſuppoſita priori gratia præueniente, poteſt homo illi cooperando mereri aliam, vel maiorem gratiam præuenientem, vel orando, illam impetrare: & ideo Eccleſia ſæpè orat Deum, vt ſua gratia nos præueniat; & ex doctrina de gratia id certiſſimè conſtat. Inter has autem diſpoſitiones præcipua eſt vitæ puritas, & munditia à peccato, tam dolendo de præteritis, quàm cauendo futura. Deinde augetur hæc diſpoſitio, minuendo affectum temporalium bonorum, & commodorum. Quomodo dixit B. Ignatius in vltimis verbis ſecundæ hebdomadæ, circa electiones faciendas. *Hoc vnuſquiſque perſuaſum habeat, tantum ſe in ſtudiis ſpiritualibus promoturum eſſe, quantum ab amore ſui ipſius, & commodi proprij affectione ſeſe abſtraxerit.* Tandem optima diſpoſitio ad huiuſmodi effectus diuinæ gratiæ in oratione præſertim mentali, quaſi perficitur, non ſolùm quia efficaciſſimum medium ad obtinendum à Deo huiuſmodi motiones, eſt oratio, & petitio, ſed quia cum oratione mentali eleuetur anima ad Deum, & ad conſiderationem rerum æternarum, eſt magis ſeparata à rebus temporalibus, & ideo magis diſpoſita vt à Deo illuminetur, & moueatur, iuxta illud, *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor eius.* & illud, *In meditatione mea exardeſcet ignis.* Accedit etiam quòd ipſamet oratio mentalis, quia eſt actio valde ſpiritualis, & ſupernaturalis, multúmque eleuata ſupra ſenſus & corporalia bona, indiget maximè afflatu Spiritus ſancti, qui frequenti inſpiratione, & illuminatione ſua, hominem in eo exercitio ſuſtineat, & promoueat. Quod licèt interdum pro ſola ſua gratia abūndanter faciat, quia *prout vult ſpirat*; & *diuidit ſingulis prout vult*, tamen ordinariè, & ſecundùm iuſtam diſpoſitionem ſuæ prouidentiæ *præſentior eſt diligentibus, negligentibus abeſt*, vt dixit Ambroſ. lib. 9. in Lucam, cap. 20. & egregiè tractat Bern. ſerm. 56. in Cantica. *Ambroſ. Bernard.* Et ideo qui in huiuſmodi orationis exercitio, quod in ſe eſt, cum diuina gratia diligentiùs præſtat, & diuinis vocationibus, quæ in ea dantur, fideliter reſpondet, magis etiam à Deo illuminatur, & perfectiùs vocatur.

34. Satisfit iam adductis in num. 30.

Ex his ergo satis intelligitur, cur necessarium fuerit B. Ignatio in hoc opere frequenter loqui de internis illuminationibus, motionibus, seu inspirationibus, quia in hoc opere agebat de instruendis hominibus in exercitio spiritualis vitæ, & mentalis orationis, ac considerationis, in qua maximè exercentur, seu recipiuntur huiusmodi impulsus: neque in illis terminis aliquid est inuidiæ, cùm & vix possint illi motus aliis nominibus magis propriis significari, & ex vsu Conciliorum, & Patrum, sumpta sint. Quòd si aliqui hæretici illis interdum abusi sunt, nihil hoc veritati nocet, nec catholicum scriptorem impedit, dummodo veritatem satis ab errore discernat. Quod in eodem opere à B. Ignatio diligenter præstitum est in regulis, quas tradidit ad discernendos spiritus, tam pro incipientibus, quàm pro proficientibus, vel perfectis.

35. Tria capita discernendi internos motus, 1. ex parte materiæ ipsorũ.

In quibus illud etiam aduertendum est, tria capita in eis insinuari ad dignoscendos hos motus. Vnum est ex parte obiecti, seu materiæ, circa quam versantur: nam, si sit peccatum aliquod, manifestum est, impulsum esse à dæmone, & non à bono spiritu: si autem materia honesta sit, non statim constat motionem esse à bono spiritu; & ideo euidentiùs constare potest, impulsum esse à malo spiritu, quàm à bono: & hoc significauit Ignatius in quarta regula suprà citata. Ratio autem est, quia malum non potest benè fieri: bonus autem spiritus non potest esse auctor mali: bonum autem potest malè fieri, & ideo bonum aliquando suggeri à dæmone quanuis non benè.

36. 2. caput ex parte finis & affectuũ.

Et ideo necessarium est secundum caput, quod est consideratio finis ad quem tendit impulsus seu motio interior, nam, si ille finis malus est, euidens argumentum est, motionem esse à malo spiritu. Si autem finis sit honestus, magnum indicium est boni spiritus mouentis, non tamen est sufficiens, tum quia vt actio sit bona, non satis est finis bonus, nisi etiam materia, seu obiectum, aut medium vt propositum cum talibus circunstantiis nec per se malum nec prohibitum sit: tum etiam, quia sub illa specie boni potest non intendi bonitas, sed impediri potiùs maior bonitas, seu perfectio. Ad hoc item caput reducuntur effectus talis cogitationis vel motionis: nam finis, qui est primus in intentione est effectus motionum, quæ ad illum ordinantur: & quanuis interdum tales effectus ab ipso homine non intendantur, quia vel non præcognoscuntur, vel non quæruntur, saltem pro tali tempore: nihilominus à bono, vel malo spiritu interiùs præmouente, sine dubio intenduntur, vel saltem præuidentur, ac præmittuntur: & ideo ex illis tanquam ex fructibus cognosci potest qualis sit qui moueat.

37. 3. ex parte modi sensibilis internorum motuum.

Tertium caput est modus motionis, nam quod ad præsens attinet, potest esse duplex, scilicet sensibilis, siue mediis sensibus externis, siue per internam motionem phantasmatis, vel omninò internus, & spiritualis. Prior facilè cognosci potest, de quo consulendus Athanas. in vita S. Antonij, circa medium, apud Sur. 17. Ianu. tamen ex illo præcisè non potest discerni, an sit à bono, vel malo spiritu. Quanuis autem hoc verum sit de iudicio certo, & infallibili, tamen ex alio mouendi modo, supponit optimam coniecturam B. Ignatius in posterioribus regulis de hac re, reg. 7. nam interdum hæc interior motio fit placidè ac suauiter, & cum magna animi tranquillitate, interdum verò duriter, & quasi violenter, & cum aliqua perturbatione animi. Tunc ergo ait considerandam

A esse conditionem personæ, quæ mouetur: nam si alioqui curam habeat procedendi in virtute, & in obsequio diuino, & suauiter mouetur, signum est à bono spiritu moueri; si autem asperè, à malo. E contrario verò si persona est in peccatis, vel negligens in diuino obsequio, à bono spiritu asperè, à malo blandè, & suauiter mouetur: nam vterque spiritus intendit vel mutare animam à dispositione sibi contraria, vel promouere in sibi conformi: mutatio autem illa ordinariè requirit commotionem, & asperitatem: & continuatio autem, vel promotio in vita simili, suauiùs fit. Item, quia dum homo resistit bono spiritui, respectu illius, indiget reprehensione, & aspera motione; tamen B si ei obediat, meretur consolationem, & suauem promotionem: & è contrario dæmon in eum, qui crescit in bono, tanquam in hostem insurgit, & in contrarium duriter impellit: in eo verò, qui negligens est, quiescit, & suauiter illum mouet, vt in eo statu permaneat: quæ est optima coniectura, licèt non infallibilis. In qua etiam est aduertendum, quòd licèt ex ea, vel ex aliis constet motionem esse à bono spiritu, attamen non potest ab homine cognosci, an sit immediatè à Deo, an mediante Angelo: quia cùm spiritus creatus possit hoc modo hominem mouere, nihil in eo relinquitur (quod homini saltem notum sit) ita proprium Deo, vt ex illo discernere possit homo, an C Deus ipse immediatè moueat. Veruntamen si aliunde constet motionem esse à bono spiritu, ad morales actiones parum refert quòd motio sit immediata à Deo, vel mediante Angelo custode, quia hic semper operatur vt minister Dei, & iuxta illius voluntatem.

De hoc documento vide quæ tradit Athan. in vita S. Antonij apud Sur. 17. Ianu §. *Nunc iam.*

At verò è conuersio contingit in posteriori modo, nam si ille semel cognoscatur, ex illo optimè intelligetur, Deum esse qui mouet: nam, vt prænotauimus, talis motio immediatè in superiorem partem animæ, diuinæ virtutis est propria: igitur ex illa tanquam ex proprio effectu cognoscetur motor diuinus. Dices, Illuminatio Angelorum inter se est merè spiritualis, & nihilominus non fit D à Deo immediatè, sed mediis superioribus descendit ad inferiores. Respondetur, modum illius illuminationis incognitum nobis esse, & ideo non posse ab illo sumi argumentum, fortasse enim non est per efficientiam vnius Angeli in alium: hi autem effectus, de quibus agimus, non fiunt sine efficientia circa ipsum hominem: vel certè, si aliqua efficientia in illa illuminatione interuenit, ad summum est alicuius speciei intelligibilis, omninò abstractæ & independentis ab obiectis sensibilibus: quæ species non potest fieri in anima coniuncta corpori naturali virtute: & ideo si aliqua illuminatio, vel motio in hac vita immediatè fit in intellectu, vel voluntate hominis, sine dubio E est immediatè ab ipso Deo, præsertim, quia non sistit in ipsis speciebus, sed immediatè versatur circa actus secundos intelligendi, iudicando, vel saltem apprehendendo: & voluntatis amando, timendo, &c. saltem per actus simplices, seu imperfectos.

38. Aut etiam ex parte modi merè spiritualis.

Obiectio diluitur.

Difficultas autem circa hunc modum est, in cognoscendo quando hæc motio tam intima, tamque intellectualis, & spiritualis sit. Et ideo ad hoc dignoscendum octauam regulam posuit B. Ignatius his verbis, *Solius Dei est consolari animam, nulla præcedente consolationis causa, cùm sit hoc proprium creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere, trahere & mutare: causam verò procedere nullam tunc dicimus, quando nec sensibus*

39. Regula B. Ignatij pro discernenda motione merè spirituali.

bus nec intellectui, neque voluntati nostræ quidquam obiectum est, quod huiusmodi consolationem causare possit. Quorũ verborum intelligentiam facilem esse non existimo. Nam, vt paulò superiùs in quadam 3. regula dicitur, consolatio spiritualis est, quãdo anima Dei amore exardescit, quando interna lætitia perfunditur, quæ animum ad studium salutis, vel ad quietem, & pacem cum Deo habendam, faciliorem reddit. Hæc autem, vel similis consolatio non potest fieri in nobis sine causa, saltem intellectu apprehensa, quia non potest moueri affectus, nisi medio intellectu: quomodo ergo intelligi potest tunc nullam præcedere causam, quando nec sensibus, nec intellectui, nec voluntati quidquam obiectum est, &c. si enim nihil obiectum est, quid amabit, aut de quo lætabimur? quomodo ergo poterit consolari? Et augetur difficultas, quia in hac vita non potest esse talis consolatio, adeò intellectualis, quin aliquo modo participetur à sensu, tum quia cognitio in hac vita non est sine phantasmate, & consolatio (vt dixi) non est sine cognitione: tum etiam, quia appetitus spiritualis, & sensitiuus, ita sunt in homine connexi, vt superior moueri non possit, quin aliquo modo secum ferat inferiorem, iuxta illud, *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.*

Difficultas dictæ regulæ.

40\. Hic discursus ostendit, difficile esse hãc motionem percipere; non est tamen dubium quin possibilis sit, & quod aliquando detur, quanuis fortasse rarò, & nõ nisi viris valde perfectis, & specialiter à Deo dilectis. Et quando talis motio reuera datur ab Spiritu sancto, ipsa se aliquo modo prodit, & ostendit suam originem esse à Deo. Hoc autem nõ est, quia vel moueatur anima per affectum sine aliquo obiecto cognito, nec quia intellectus humanus operetur sine cooperatione phantasiæ: primũ enim fortasse omnino repugnat: secundum autem licèt possit à Deo fieri, & interdum factum sit, tamen est valde extraordinarium, & miraculosum, de quo genere eleuationis nunc non agimus. Indicium ergo huius motionis est, ex parte quidem intellectus, quia in eo fit aliqua apprehensio, vel cognitio, quæ prout hîc, & nunc in tali homine fit, non potuit per imaginationem excitari; vel est de obiecto nobiliori, quàm in sensum vnquã aliquãdo ceciderit; vel quia fit tam subitò, vel cum tanta intelligentia veritatis, vt ex vi phantasmatum comparari non potuerit: vt v.g. si Gentili, qui nũquam de Creatore cogitauit, subitò, & sine discursu sese offerat, verum, & credendum, esse aliquem supremum auctorem, & sentiat hanc cogitationem esse ita infixam menti, vt non possit illam remouere, & cũ illi statim sese offerãt multa, quæ veritatẽ illam credibilẽ faciant, quæ nunquam antea homo cogitauit, nec per se erat sufficiens ad inueniendã illa: tũc signũ ferè euidens est, Deũ esse, qui in intellectu immediatè operatur. Simile cũ proportione est de fideli simplici, cui subitò offertur cognitio de Deo trino, & vno, vel de alio mysterio fidei cũ tali modo, & tam distincta repræsentatione veritatis, vt planè superet capacitatem, vel discursũ eius. Hoc etiam maximè contingere potest in iudiciis practicis de diligendo Deo, aut pœnitentia agenda, perfectione sectanda, aut similibus; nam aliquando tam subitò, & tam vehementer proponuntur menti, vt ferè apertè constet non habere originem ab obiectis sensibilibus, & phantasmatibus, sed potiùs si aliqua phantasiæ apprehensio, tunc comitatur, à mẽtis cogitatione excitatam esse. Ex parte autem affectus indicium potissimum sumendam est ex modo, quia nimirum licèt operetur circa obiectum cognitum, tamen vehementius mouetur, quàm obiectum ipsum per se posset, aut soleat mouere. Vt, v.g. si obiectum vt prosequendum proponatur, voluntas sentiat impetu, ac veluti necessitate quadam ad illud affici, saltem per simplicem affectum, vel maiori voluptate, & suauitate de illo cogitare, & ad illud inclinari, quàm soleat, vel quàm possit sua industria quærere, vel comparare. Si autem obiectum proponatur vt fugiendum, vehementiùs terreat; & sic de aliis affectibus; quando enim hi affectus immediatè versantur circa superiora, & spiritualia bona, & per se honesta, & prædicto modo fiunt, signum est, ab ipso Spiritu sancto mouente voluntatem immediatè fieri; quia nulla creatura habet tantam efficacitatem in humanam voluntatem. Et hæc omnia significauit P. Ignatius in illis vltimis verbis, quibus explicat nullam causam præcedere, quando nihil obiectum est, quod huiusmodi consolationem causare ex se possit.

Expeditur hæc difficultas.

Vnũ indiciũ sumptum ex parte intellectus.

Alterum ex parte volũtatis.

Vnde tandem concluditur, quo sensu dictum sit agitari hominem in oratione, vel etiam extra illam variis spiritibus consolationis, aut desolationis. Spiritus enim vocari possunt, vel spirituales motiones, quæ in anima hominis fiunt, vel spirituales substantiæ, à quibus illæ motiones fiũt, vtroque enim modo sumi potest apud Paulum 1. ad Corinth. 4. & apud Ioannem 1. Canon. cap. 4. Ex quibus locis etiam constat meritò tradi nobis rationem aliquam, & viam discernendi hos spiritus; nam licèt euidenter, aut cum certitudine fidei diiudicare non possint sine Dei reuelatione; nihilominus valde probabili coniectura, & interdum moraliter certa, potest de illis iudicium ferri, vt lib. 9. de Gratia à cap. 9. disseruimus: & ad illud maximè deseruire possunt regulæ fundatæ in veris principiis Theologiæ, & in magna experientia: huiusmodi autem sunt illæ, quæ traduntur ab Ignatio, nam si quis eas rectè consideret, inueniret omnes reuocari ad illa tria capita, quæ à num. 35. proposuimus. Quòd autem sit necessarium spirituales viros esse in hac arte instructos, per se notum est, quia nec temerè est credendum cuicunque spiritui, iuxta præceptum Ioannis loco citato. *Nolite omni spiritui credere*, neque etiam nimium timendum est, ita vt diuinæ etiam motiones, vel contemnantur, vel reprobentur, cõtra præceptum Pauli, *Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere: omnia probate, quod bonum est tenete.* Quanuis autem generales regulæ, & indicia designentur, non tamen omnibus concessum est eis vti, aut per illas iudicare; sed requirit aut speciale Dei donum, aut sapientem, & in rebus spiritualibus valde exercitatum virum, vt rectè dixit Gerson tractat. de probatione spirituum, Alphab. 17. lit. R. Qui videri potest in tractatu, de Distinctione verarum visionum à falsis, Alphab. 17. in fine, vbi quinque signa adducit, quæ in his quæ diximus, & in documentis B. Ignatij continentur. Rectè etiam de hac materia loquitur in Centilogio de impulsibus, decade 3. & sequentibus Alphab. 63. lit. I. & in tom. 4. habet tractatum de signis bonis, & malis, Alphab. 17. lit. B. quod huic etiam proposito deseruire potest. Optimè etiam Bonauent. de processu relig. cap. 18. 41.

1. Thes. 5.

Gerson.

Bonau.

Duodecimum dubium.

Duodecimò occurrere potest in hoc opere difficultas, quia interdum videtur nimium tribuere viribus rationis naturalis, & liberi arbitrij, interdum 42.

1. membrũ dubij.

dum verò nimium motioni gratiæ. Primum intelligi potest ex quadam meditatione de tribus hominum classibus, vbi in 3. dicitur, quosdam esse paratos ad id quod intellexerint maius esse obsequium Dei, *Vel ex diuino instinctu, vel ex rationis dictamine.* in regula 7. ad discernendos animæ motus, dicitur cogitandum esse nos interim à Domino nobis ipsis probationis causa relinqui, vt per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obsistamus. Et tractando de tempore electionis dicitur, *Porrò tranquillitas tunc noscitur adesse, quotiescunque anima nullis agitata variis spiritibus, vires naturales suas liberè exercet.* Alterum autem membrum sumi potest ex eodem loco, vbi dicitur, aliquando diuina virtus sic impellit voluntatem, vt omnis dubitatio, imò etiam dubitandi facultas, animæ sublata sit quominus sequatur impulsionem talem.

2. membrũ.

43. Sácti Ignatij, & Societatis spiritus conciliandi gratiam cũ naturæ viribus.

Hanc difficultatem propono, non quia loca citata difficilia sint, sed vt occasionem sumam aduertendi, zelum, quem nunc habet Societas rectè explicandi concordiam gratiæ cum libero arbitrio, & conuenienter loquendi, & accommodatè ad resistendum Luthero aliisque huius temporis hæreticis, eundem fuisse in Patre nostro Ignatio, & vel ab illo in Societatem manasse, vel eundem spiritum, qui hanc religionem mouet, ad resistendum hæreticis, huius esse doctrinæ auctorem. In primis ergo in quibusdam regulis, quas in fine totius libri S. Ignatius proponit, vt cum Orthodoxa Ecclesia verè sentiamus, generaliter notari potest omnes ad hoc tendere, vt ab erroribus huius temporis maximè auertant, in omnibus, tam verbis, quàm factis contrariam doctrinam profitendo, vt de obedientia Ecclesiæ præstanda, de vsu frequenti communionis Eucharistiæ, de sacrificio Missæ, & cantibus ac cæremoniis Ecclesiasticis, ac diuinis officiis, de votis monasticis, ac cœlibatu, de cultu ac veneratione Sanctorum, Reliquiarum, ac Imaginum, de Iubilæis, ac peregrinationibus, & operibus satisfactoriis, & in vniuersum de fide, & operibus, ac timore Dei tam seruili, quàm filiali, & denique de tuẽdis traditionibus Patrũ, & doctrinis sanctorum, ac probatorum Theologorum, & similia, quæ planè ostendunt spiritum spiritui Lutheri directè contrarium, quem sine dubio Deus Ignatio præbuit, tanquam vni ex primariis ducibus, quos aduersùs eum excitauit. Tandem verò circa finem illarum regularum in 14. ita de prædestinatione loquitur. *Aduertendum est, etiamsi planè compertum definitúmque sit, nemini contingere salutem, nisi Prædestinato; circumspectè tamen super hoc loquendum esse, ne fortè gratiam, aut prædestinationem Dei nimis extendentes liberi arbitrij vires & operum bonorum merita excludere velle videamur; vel è conuerso, ne plus æquo hisce tribuentes, illis interim derogemus.* Et in regul. 17. magis hoc declarans, subdit. *Neque prædicandæ, & inculcandæ gratiæ Dei, vsque adeò insistendum fuerit, vt serpere interdum possit auditoribus lethalis error, negata liberi arbitrij nostri facultate. De gratia ergo ipsa diffusè quidem loqui fas est, Deo aspirante, sed quatenus in gloriam eius vberiorem redundat, idque iuxta modum conuenientem, nostris præsertim temporibus tam periculosis, ne & liberi arbitrij vsus, & operum bonorum efficacia tollatur.* Hoc ergo ipsum, & quod faciendum præmonuit S. Ignatius, vsu & exercitio in suo opere obseruauit, & hoc insinuare voluit locis in principio citatis, & in aliis, præsertim in posterioribus regulis, de discernendis spiritibus, in 2. egregiè explicat

Is spiritus in B. Ignatio fuisse ostenditur.

Recentium hæreticorũ errores.

A efficaciam gratiæ, dicens, *proprium esse Creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere, trahere, & mutare.* Et in 8. rectè gratiam Dei excitantem, seu præuenientem eiúsque efficaciam declarat dicens, immediatè diuinitus immitti; nulla ex parte hominis præcedente causa, & sufficientem esse ad consolandam animam. Aduertit autem ibidem sapienter & subtiliter, hanc gratiam esse, veluti semen quoddam, quod sui reliquias in anima relinquit, per quas potest homo postea aliquid operari, in qua cooperatione misceri potest aliqua alia intentio, vel motio à proprio, vel contrario spiritu prouenjens, quam proinde obseruare, ac discernere necessarium est.

B Rursus in prioribus regulis de eadem discretione spirituum in vndecima egregiè docet æstimare diuinam gratiam, vt cùm aliquis operationem in se sentit, seipsum deprimat, ac vilefaciat, *reputando secum quam imbellis, quámque ignauus apparebit desolatione impugnante, nisi per gratiæ, & consolationis diuinæ opem citò subleuetur.* Et è conuerso etiam docet, non despondere animum, etiam si quis gratiæ consolationem, vel abundantiam non sentiat, *Quia vnusquisque æstimare debet cum Dei gratia posse se plurimum, & aduersarios suos deuicturum, dummodo in Dei virtute collocet spem suam, & animum suum corroboret.* Vbi ostendit necessitatem gratiæ respectu omnium, & gratuitam abundantiam respectu aliquorum, & sufficientiam quam omnes

C sperare debent. Et paulo superiùs in regula 9. *Certi* (inquit) *simus nostrarum virium non esse, vel acquirere, vel retinere feruorem deuotionis, vehementiam amoris, abundantiam lacrymarum, aut aliam quamcunque internam consolationem, sed omnia hæc gratuita esse Dei dona, quæ si vendicemus nobis, vt propria, superbiæ, & vanæ gloriæ crimen non sine salutis graui periculo incursuri sumus.*

Cùm ergo in 7. regula ex eisdem dicitur, *interdum probationis causa nos Deum sine consolatione relinquere, vt per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obsistamus*; non dicitur vt gratia excludatur simpliciter, sed solùm quoad maiorem 44.

D quandam abundantiam, & consolationem; nam statim additur, *Id quod possumus hauddubiè assistente nobis iugiter præsidio diuino, licèt tunc nequaquam sentiatur, eo quòd feruorem pristinum charitatis Dominus subtraxerit, relicta nihilominus gratia, quæ ad benè operandum, & ad consequendam salutem satis esse queat.* Vnde *per naturales vires*, tum ibi, tum alio loco significari videntur naturales facultates, seu potẽtiæ, non tamen vt operantes per solam naturalem virtutem, sed vt adiutas diuina gratia, & cooperantes illi. Postquam enim Deus sufficienter præuenit voluntatem per suam gratiam, & fidem, interdum relinquit illam, vt benè vtatur acceptis donis, vel vt resistat occurrenti tentationi, absque

E nouo præueniente auxilio, quamuis non sine adiuuante, & cooperante, vt in prædicto loco satis explicatum est. Alter etiam locus ex meditatione de tribus hominum classibus, facilis est: insinuatur enim ibi ibi duplex modus; quo mouetur homo à Spiritu sancto, quos Theologi distinguunt. Vnus est per Spiritus sancti donum, quem optimè vocat Ignatius, ex diuino instinctu, in quo homo magis agitur, quàm se agat: alius pertinet ad virtutes, in quo homo operatur per discursum, & dictamen rationis, non quidem sine lumine, & auxilio supernaturali, sed illis adiutus. Sic enim ex principiis fidei, & doctrinis Patrum discurrimus, & dictamus per infusam prudentiam

Responsio ad primum membrum dubij in num 14.

prudentiam de agendis. Et vterque modus insinuatur à S.Ignatio dum inter media ad bonam electionem, tertium ponitur, *obsecrare Dei clementiã, vt dignetur mentem instruere, & implere voluntatem quocunque potius mihi tendendum sit adhibito nihilosecius pio, fidelique intellectus mei ratiocinio, per quod apprehensa Dei voluntate, ad electionem ferar.* vbi notanda sunt illa verba, *pio fidelique ratiocinio*, quibus supernaturalis discursus significatur. Et sic ratiocinari, & eligere, est vires seu facultates naturarales liberè exercere, & voluntatem Dei cognoscere, ex rationis dictamine, nunquam excludendo diuinum lumen & gratiam. Quanuis negandum etiam non est, aliquando naturalis rationis dictamen cõferre ad electionem honestam faciendam, non tamen de supernaturalibus bonis, de quibus in illis locis sermo esse videtur, sed de aliquo bono morali, & honesto, vt latè lib. 1. & 2. de gratia ostensum est.

45. Responsio ad 2. memb. in eodem num. 42.

Tandem, quod in vltimo loco dicitur de diuino impulsu ita efficaci, vt facultatem dubitandi auferat, pertinere credimus ad priorem modum diuinæ motionis, per dona Spiritus sancti: nam interdum potest esse tam efficax, vt necessitatem quandam inferat, saltem intellectui ad iudicandum de aliquo agendum per donum consilij, vel per aliquam reuelationem adeò efficacem, vt ex parte intellectus non relinquat facultatem dubitandi. Quanuis autem tunc homo necessariò iudicet impulsum Dei esse sequendum, nihilominus in voluntate manere potest eligendi libertas: hæc enim non aufertur per motiones gratiæ (esto posset Deus illam auferre) ne moralis fructus, & meritũ actionis impediatur; sicut Christus Dominus necessariò rectè iudicabat de omnibus agendis, & tamen liberè eligebat. Hic autem motionis modus nec necessarius est ad supernaturaliter operãdum, nec ordinarius est, sed ex speciali Dei gratia aliquando liberaliter conceditur, vt de Matthæo, & Paulo in eodem loco exempla ponuntur. Et hactenus de doctrina libri exercitiorum.

CAPVT VI.

De arte, seu methodo exercitiorum.

1. Arguitur contra methodum exercitiorũ. Primò.

SEcundo loco dicere proposuimus de arte, seu methodo ad orandum, seu ad exercendam mentem in rebus spiritualibus data in hoc opere à B.Ignatio. Circa quã primò dubitare quis potest, quia vel infructuosum, vel impossibile videtur huiusmodi opus ad artem redigere, & sub regulis constituere: quia non humana industria, & virtute, sed Spiritus sancti inspiratione, & auxilio fieri debet, iuxta illud Psalmi 83. *Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascẽsiones in corde suo disposuit.* Spiritus sanctus autem nullis arctatur legibus, sed variis & infinitis modis mouet, & illuminat animam pro vt vult. Non est ergo hoc opus artis, sed gratiæ; nam si homo velit legibus alicuius artis astringi, sæpè impediet Spiritus sancti motum.

Secundò.

Deinde contemnere quis potest simplicitatem, & breuitatem huius operis, nam in meditationibus, quæ in eo traduntur, breuissima puncta ex historia Euangelica, aut ex consideratione vel comparatione aliqua vulgari desumpta proponuntur per simplicia verba, nihil ferè addendo, quod ad materiæ vbertatem, & ad vnius horæ, vel plurium discursum, & meditationem viam aperiat. Tertiò

Tertiò.

cùm supremus gradus interni exercitij sit con-

A templatio, admirari quis potest, quòd in toto hoc opere nihil de ratione, aut modo contemplandi traditur, sed totum circa orationem, & meditationem versatur. Item cùm in hac via spirituali, tres gradus seu viæ distinguantur, scilicet, purgatiua, illuminatiua, & contemplatiua; prima traditur in prima exercitationum hebdomada: circa secundam autem reliquæ omnes meditationes versare videntur, tertia omnino prætermissa. Item cùm nostra oratio, & consideratio ita debeat à creaturis, & à nobis ipsis incipere, & per Christi humanitatem progredi, vt ad Deum ipsum in se terminetur, ei præcipuè anima adhæreat, vt latè prosequitur Bonauentura, in Itinerario mentis, & D. Bernard. in Scala claustrali, seu de modo orãdi: in hoc opere de initio, & progressu variæ meditationes tam de creaturis, quàm de nobis ipsis B tradantur; de Deo ipso, aut modo cogitandi: de attributis, & perfectionibus eius, vel de modo vnionis animæ cum ipso nihil docetur; & ex hac parte dicetur saltem imperfecta hæc doctrina.

Quartò.

Quintò.

Bonau. Bern.

B. Ignatij consilium in hac methodo tradenda fuisse optimum.

Tria igitur in hac parte à nobis ostendenda sunt: primum consilium Ignatij de tradenda aliqua directione, & quasi arte huius mentalis exercitij, fuisse prudentissimum, ac planè diuinum. Secundum quam rationem in ea directione tradenda seruauerit, vt maiori se exercentium vtilitati C consuleret. Tertium quomodo modis omnibus, seu statibus satisfecerit. Primum efficacissimè probatur ex effectu ipso; experimento enim constat, per hanc artem in spirituali vita multos profecisse. Quod etiam Paulus III. in Bulla superiùs citata agnoscit. Secundò confirmari hoc potest exẽplis Sanctorum, qui non solùm ad mentalem orationem, & considerationem homines excitant, sed etiam modum orandi, & ascendendi ad Deum, docere conantur, quoad possunt. Hæc fuit intentio Dionysij, præsertim in libro de mystica Theologia. Et fortasse eadem fuit mens Augustini in lib. Meditationum qui 9. tom. habetur, & in altero lib. de diligendo Deo, & Soliloquiis, cum aliis opusculis, quæ eodem tom. 9. Augustino ascribun- D tur. Differentia autem esse videtur, quòd in omnibus illis libris Augustinus, non tam docet meditandi, aut contemplandi modum, quàm ipsam meditationem exercet: seu affectus, qui ea exercentur, profert, & describit, in aliis verò duobus libris soliloquiorum, potiùs speculatiuè inquirendo, & disputando, vt solet, quàm affectum exercendo procedit. Diuus etiam Prosper tres libros scripsit de vita contemplatiua: sed in eis non tam rationem contemplandi docet, quàm generalem doctrinam tradit de vita actiua, & contemplatiua, & ministeriis, vel laudibus earum, & consequenter de omnibus virtutibus disserit. Sic etiam alij Patres de hac materia ad instructionem eorum, qui contemplationi, aut meditationi incumbere cupiunt, varios tractatus scripserunt, E præcipuè Bernardus de interiori Domo, & in Scala claustralium, &c. Et Richard de S.Victore in tractatu de eruditione hominis interioris, & libro de præparatione ad contemplationem, cum aliis quæ in 1. p. operum eius habentur: & Bonauentura, (vt in principio dixi) proprium librum scripserit de exercitiis spiritualibus, & alium de quatuor mentalibus exercitiis præter plura alia opuscula de meditationibus, de septem itineribus

2.

1. Probatio ab experiẽtia.

2. Ab exemplis Patrum.

Dionys. Areop. August.

D. Prosp.

D. Bern. Rich. Vict.

Bonau.

æternitatis, & itinerarium mentis, & similia. Laurentius etiam Iustinianus multa habet egregia opuscula, præsertim lib. de vita solitaria, vbi de modis orandi, & de discretione spirituum, & necessitate mentalium exercitiorum, & quæ illa futura sint, specialiter differit c. 15. 16. & 18. Omitto alia quæ Blosius, Taulerus, Gerson, & Dionysius Carthusianus, & alij inter sua opera de hac materia scripserunt. Qui tamen omnes potius exhortãdo, quàm instruendo procedũt, & ideo fusiùs scribunt de laudibus, & effectibus meditationis, vel contemplationis: peculiarem autem methodum orandi, non ita distinctè tradunt. B. autem Ignatius breuissimis regulis, ac verbis mirabilem hanc instructionem comprehendit, quam non tam ex libris, quàm ex vnctione Spiritus sancti, & ex magna experientia, & vsu hausisse videtur. *Laur. Iu ?.*

3. Tertiò ratione id ostendi potest; quia in omnibus actionibus suis, tam internis, quàm externis indiget homo instructione, & doctrina, vt eas rectè, & vtiliter præstare possit: sed hæc operatio interior, quæ generali nomine oratio mentalis appellatur, est vna ex præcipuis, ac difficilioribus, & vtilioribus, quæ ab homine exerceri possunt, ergo multo magis homo indiget aliqua instructione, & directione, vt in ea rectè procedere, & proficere possit. Complectitur enim huiusmodi opus plures, & nobilissimos actus humanos intellectus, res æternas & diuinas cogitãtis, & voluntatis detestantis peccata, diligentis Deum, & contemptis temporalibus, æterna desiderantis. In quo exercitio magnus fructus esse potest, si rectè fiat; multũ verò tædij & otiositatis, aut etiam periculi, si malè fiat; ergo habere aliquam viam breuem ordinatã, & varietati hominum accommodatam, & perfectorum hominũ vsu, & experientia probatam, non potuit non esse vtilissimum opus, ac planè diuinũ. Atque ita Societas cùm ad procurandã propriam, & aliorum perfectionẽ, vocata sit, quæ ab oratione, & communicatione cum Deo maximè pendet, peculiarem hanc methodum ac modum meditandi & orandi tanquam præclarum quoddam donũ ac munus à Deo datum, & medium efficacissimum ad suum finem consequendum æstimare debet. Quanuis enim principalis auctor interioris profectus, & exercitij, quo id obtinetur, sit Spiritus S. nihilominus ex parte nostra plantare, & rigare necesse est, vt incrementum det Deus; gratia enim, & illuminatio diuina, non excludit cooperationem & præparationem hominis, sed potiùs illam requirit. Vt ergo homo quòd in se est faciat, consiliis, & regulis iuuari poterit; quæ tamen non ea intentione traduntur, vt hominem ligent, vel vt legem ponant Spiritui sancto, quominus creaturam suam moueat prout voluerit, sed solùm instruunt hominem, tum vt operari incipiat, & meditari, ac discurrere quando à Spiritu S. specialiter non præmouetur; tum vt Spiritus sancti impulsum recipere aptus sit, eumque sentire, & sequi valeat. Et hoc ipsum in eisdem exercitiis animaduertitur, vt ex annotationibus, quæ in principio eorum traduntur, & ex multis aliis locis eorum constat. Et ex his patet solutio ad 1. obiectionem num. 1. propositam. *2. Probatio ex ratione.*

Exercitiorum methodum ad finem intentum salutis animarum esse accommodatissimam.

4. Circa secundum punctum n. 2. positum aduertendum in primis est, mentem Ignatij fuisse bre- *Ratio breuitatis huius libri.*

A uissimè comprehendere omnia quæ ad spirituale instructionem & interiorem animæ salutem conducere possunt, tum vt faciliùs addisci, & exerceri possent: tum etiam, vt exercitium ipsum suauiùs, & delectabiliùs fieret, vt statim dicetur in num. 7. tunc etiam, quia sola principia generalia possunt esse omnibus communia, applicatio autem in particulari cum maiori, vel minori extensione, aut cum his, vel illis circunstantiis relinquitur prudẽtiæ spiritualis magistri, & instructoris, quam in ipsis primis notationibus exercitiorum supponit nunquam defuturam ei, qui in spiritualibus exerceri incipit, iuxta consilium Bernardi ad fratres de monte Dei column. 16. *Quandiu paruulus es, & donec pleniùs addiscas diuinam cogitare præsentiam, Pæ-* *Bernard.*

B *dagogum tibi procura*; cui statim dicit cogitationes omnes esse aperiendas. Nam, vt ipsemet scribit lib. de ordine vitæ column. 7. *magnum huius vitæ solatiũ est, vt habeas cui pectus tuum aperias.* Spiritualis autem vita duo potissimum requirit, morum correctionem, & vnionem cum Deo. Ad morum autem correctionem in primis pertinet purgatio præcedentium delictorum, quotidiana conscientiæ cura, & frequens etiam peccatorum confessio. Secundum verò frequenti meditatione, & oratione, & virtutum exercitio comparatur. Ad vtrumque autem recta electio circa vitæ statum maximè necessaria est. In his ergo omnibus conuenientissimo ordine instruitur homo per hæc exercitia. *Ratio ordinis in eo seruati.*

C Quia verò conueniens æstimatio, & recta intentio finis vltimi principium est omnium bonarum actionum, ideo S. Ignatius ante particularia exercitia hoc præmisit tanquam fundamentum totius reformationis spiritualis.

Deinde verò quatuor hebdomadas exercitiorũ distinxit, quas ita appellauit, non quia necesse sit in singulis septem dies, & non plures, vel pauciores insumi, sed quia cõmodè ita distribui possunt, & regulariter illud tempus videtur sufficiens, & accommodatum. Propriè ergo distinguuntur in materia, & fine ad quem singula proximè ordinantur. Prima enim viam purgatiuam continet, & ideo materia est eius diuinæ offensionis grauitas, & omnes considerationes, quæ ad hunc finem, & ad veram pœnitentiam de peccatis agendam conferunt. *5. Quatuor hebdomadarum huius lib. enucleatio. De 1. hebdomada.*

D Et propterea illi adiungitur duplex conscientiæ examen mane, & vespere quotidie faciendum, quod & ad conseruandã conscientiæ puritatem, & ad frequentem confessionem vtilissimum est. de quo Bernardus lib. de vita solitaria column. 15. *Sedeat iudicans iustitia, stet rea, & se accusans conscientia: nemo te plus diligit, nemo te fideliùs indicabit: manè præterita noctis fac à temetipso exactionẽ, & ventura diei tibi indicito cautionem: vespere præterita diei rationem exige, & superueniẽtis noctis fac indictionem.* Fuítque consuetudo antiquorum Patrum: nam de D. Antonio refertur lib. 1. Tripartitæ, cap. 11. quòd *præcipiebat semetipsum discutere, & secum ponere rationem eorum quæ gessit diu, noctúque: si quid autem indecens ageret, conscriberet, vt de cætero parceret in delicto semetipsum scilicet erubescens, si plurima sui delicta* *Examen cõscientiæ à Patribus cõmendatur. Bernard. Hist. Trip.*

E *comperisset.* Et apud Surium 17. Ianuarij §. *Tandem.* præcipiebat monachis, vt rationem diei, noctisque facientes, si in se comprehendissent, peccare desisterent, &c. Basilius etiam sæpè hoc consilium repetit: nam in sermone de abdicatione rerum post medium. *Quæ singulis* (inquit) *diebus feceris opera, ea vesperi tecum ipse commemora, & cum his, quæ feceris pridie conferto, vt melior in dies existas.* Et sermone de Ascesi, seu exercitatione monachi, inter alia consulit quotidianas suas, & cogitatio *Basil.*

tationes, & actiones omnes diligentes examinare; & serm. 1. de Instit it. Monach. in fine, *Completo* (ait) *iam die, omnique opere tum corporis, tum spiritus absoluto, praeclarè fiet si diligenter vnusquisque antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam exquirat*, &c. Et Ioannes Climacus 4. gradu de obedientia circa finem, *Optimus* (inquit) *trapezita est, qui quotidie vespere lucrum, ac detrimentum omnino computat, quod scire manifestiùs non potest, nisi in horis singulis, in tabulis omnia denotet: nam cùm calculi singulis horis ponuntur, totius diei ratio postmodum clariùs agnoscitur.* Et paulò superiùs refert de quodam religioso, *Ad cuius latus cum appensum cingulo breuem libellum conspicerem, didici eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hásque omnes nunciare pastori solitum: non solùm autem illum, sed alios quamplures id facere ibidem conspexi: erat enim (vt comperi) Patris sancti mandatum.* Chrysostom. etiam homil. 2. in Psalm. 50. circa illa verba, *Peccatum meum contra me est semper*; consulit, vt qui diurno tempore, vel alio commodiore non potuerit, saltem in ipso lecto antequam somnus irrepat, examinet, quid boni fecerit, quídve mali admiserit, & gehennae recordetur, vt metu affectus bonum augeat, & malum auferat. Idem videre licèt in Bonauentur. opuscul. de puritate conscientiae cap. 6. & in speculo disciplinae, Thoma de Kempis lib. 2. de disciplina claustralium cap. 9. & lib. de disciplina monastica cap. 11. Imò & Seneca, hoc praebuit consilium libr. 3. de Ira cap. 36. In hoc verò omnium defectuum quotidiano examine, quod propterea generale vocat, monet Beatus Ignatius vt à gratiarum actione pro beneficiis incipiamus, vel quia non minus id debetur in fine diei, quàm peccatorum recogitatio, vel certè quia multum iuuat ad magis dolendum de benefactoris offensa. Inuenio autem consilium hoc in Clem. Alex. lib. 4. de paedag. cap. 4. *Postremo*, ait, *antequam nos somnus inuadat, pium & sanctum est Deo gratias agere, vt qui eius benignitatem, & gratiam fuerimus consequuti: ita vt cum diuino quodam afflatu nos ad somnum conferamus.* Illud tamen animaduertere libet, dictos Patres solùm generaliter attigisse conscientiae examen semel aut bis, vel saepiùs in die peragendum, particulare autem examen, quod assumitur contra vnum vitium speciale, vt in illo emendando maior cura adhibeatur, & sic procedendo per singula faciliùs omnia eradicentur, sapienter fuisse à Beato Ignatio excogitatum: insinuauit autem illum Basilius in regulis breuioribus regul. 289 vbi ait, quando aliquis frequentiùs in aliquo peccat, considerare debere radicem, & ibi specialiter medicinam adhibere, atque *in singulis peccatis* (inquit) *simili modo.*

Ioan. Clim. | Chryso. | D. Bonau. | Thom. de Kempis. | Senec. | Clem. Alex. | Basil.

6. Secunda hebdomada ad hoc ordinatur, vt homo rectè eligat, & constituat statum vitae futurae. Quia verò fundamentum rectae electionis quoad statum vitae in homine Christiano esse debet sequi, & imitari Christum, ideo statim in principio illius hebdomadae proponuntur considerationes, quae ad hoc firmiter statuendum inducant, & praesertim de Incarnatione, & vita Christi Domini, quae nobis proposita est, tanquam exemplar ad quam nostra formanda est. Deinde proponuntur media ad rectam electionem faciendam, & documenta omnia ad illum finem necessaria. Vnde ab hac hebdomada incipit homo instrui in via quam vocant illuminatiuam, nam facta purgatione peccatorum in priori hebdomada,

De 2. hebdomada.

A incipit homo vlteriùs tendere per virtutis viam, & consequenter incipit circa illam illuminari. Inchoatur etiam hîc status proficientium: nam status incipientium ad partem purgatiuam maximè pertinet. Quia verò perfectio vitae Christianae longo tempore comparatur, & praecipuè per virtutem passionis, & mortis Christi, & meditationem eius: ideo hoc agitur in tertia hebdomada, in qua Passio Christi ad meditandum proponitur. Vnde etiam ad statum proficientium, & ad viam illuminatiuam pertinet, ideóque exercitia huius, & praecedentis hebdomadae ad frequentiorem vsum totius vitae spiritualium hominum pertinet, quia maior pars hominum, etiam bonorum & ex instituto, ac electione Deo seruientium est in statu proficientium: status enim perfectorum paucorum est. B Et fortasse ob hanc causam in fine tertiae hebdomadae addicuntur quaedam regulae ad victum temperandum. Nam ad vsum mentalis orationis, vt continuari possit, haec moderatio in primis necessaria est. Denique additur quarta hebdomada in qua Christi gloria, & resurrectio ad considerandum proponitur, attingitque viam vnitiuam, vt statim dicam.

De tertia. | De quarta.

7. In his autem meditationibus duo animaduertenda sunt, materia scilicet, & forma. Materia consistit in re, quae ad considerandum datur; forma in modo & directione, quae ad rectè & fructuosè considerandum traditur. Et hoc posterius est, in quo maximè laborauit Ignatius: & reuera fuit donum, speciali gratia illi concessum, & non C sine magno vsu & experientia comparatum cum diuina gratia, & ideo in hac forma proponenda & declaranda, & diuersis hominum statibus, & ingeniis accommodanda, versantur ferè omnia documenta huius operis, nihilque deest, (vt existimo) quod desiderari possit.

Formam meditandi praecipuè tradit B. Ign. in suo libro.

8. Circa materiam autem solum hoc obseruatum est, vt sufficiens, & accommodata sit ad scopum proximè intentum, & ad viam seu gradum spiritualis vitae, qui procuratur, non verò traditur in vnaquaque hebdomada omnis materia, vel meditatio, quae ad illam pertinere potest, quia haec infinita est, & facilè ab vnoquoque inueniri potest. Et ita constat responsio ad secundam obiectionem in num. 1. nam quòd ipsámet mateD ria ad breuia puncta redacta simpliciter, & sine multiplicatione discursuum, vel conceptuum proponatur, ex instituto factum est, pertinétque ad sapientem formam artificis, vt ipsemet statim in principio regulae 2. adnotauit, vt scilicet is, qui meditaturus est, accepto solùm meditationis fundamento, vt postea per se, vel ex discursu proprio, vel ex diuina mentis illustratione ratiocinetur, & ita cum maiori spirituali gustu, maiorique fructu in oratione, & meditatione versetur. Simili consilio Cyprianus in praefatione libri de exhortatione martyrum, sola capitula Dominica se attigisse dicit, *Vt non tam tractatum meum* (inquit) *videar tibi misisse, quàm materiam tractantibus tribuisse, quae res in vsum singulis proficit vtilitate maE iore. Nam si confectam, & paratam iam vestem darem, vestis esset mea, qua alius vteretur, & forsitan, non pro habitudine staturae, & corporis res alteri facta, minus congruens haberetur. Nunc verò de agno per quem redempti, ac viuificati sumus, lanam ipsam, & purpuram misi, quàm cùm acceperis, tunicam tibi pro voluntati conficias, & plus, vt in domestica tua, atque in propria veste laetaberis, & caeteris quoque, vt & conficere ipsi pro arbitrio possint,*

Cur in materia ad meditandum suppeditanda breuior fuerit. | Cyprian.

quod misimus exhibebis. Addit præterea rationem aliam non minùs instituto nostro accommodatam, dicens, *Nec non & illud consilium vtile, & salubre prospexi in exhortatione tam necessaria amputandas esse verborum nostrorum moras, & tarditates, atque ambages sermonis humani subtrahendas, ponenda sola illa, quæ Deus loquitur, & præcepta ipsa diuina velut arma pugnantibus suggerenda sunt, inde aures erigantur, inde instruantur mentes, inde & animi, & corporis vires ad omnis passionis tolerantiam roborentur.* His ergo & similibus rationibus motus B. N. Ignatius exercitiorum materias paucis, & simplicibus verbis proponendas duxit, idémque spiritualibus magistris seruandum præcepit, habita nihilominus ratione personarum, quæ instruuntur, vt in doctis, & rudioribus nonnulla via aperiatur, & materia ipsa aliquantulum digeratur quantum satis sit, vt vnusquisque pro captu suo circa illam discurrere, ac meditari possit.

Per hanc methodum omnibus vitæ spiritualis statibus satis prouisum esse.

9. Tandem hinc etiam constat quod tertio loco in num. 2. proposuimus, per hanc scilicet exercitiorum rationem, omnium statibus, seu ordinibus sufficienter prouisum esse, satisfitque facilè tertiæ difficultati in principio nu. 1. tactæ; non enim omissus fuit in his exercitiis vltimus gradus contemplationis, sed traditus, vel insinuatus fuit quãtum per humanam industriam fieri expediebat. Nam in primis quarta hebdomada, quæ est de Christi gloria, & gaudio resurrectionis, ad viam vnitiuam pertinet, non enim ad morum emendationem, aut profectum directè ordinatur, sed ad spem, & amorem excitandum rerum æternarum, & ad participandum in hac vita aliquo modo æternas delitias, *in aula mentis* vacando diuinæ sapientiæ, vt serm. 8. de ieiunio Leo Papa dixit. Deinde in fine illius hebdomadæ addita est contemplatio ad amorem spiritualem in nobis excitandum, quod maximè pertinet ad contemplationem. Est autem animaduertendum in hoc gradu contemplationis, seu vitæ vnitiuæ distinguendum esse initium eius, seu totum id quod habet rationem viæ, à termino, qui est ipsa vnio cum Deo, cum quadam veluti simplici intuitione veritatis. Nam in priori parte huius viæ seruanda est eadem forma orandi ac meditandi, quæ in cæteris seruatur paucis mutatis, & accommodando materiam scopo, & fini intento: in posteriori autem parte nulla certa forma, vel modus præscribi potest, quia in simplicissimo actu consistit, magisque recipiendo, quàm inquirendo perficitur, quauuis cooperatio hominis non excludatur. Hac igitur ratione P.N. Ignatius attingendo hunc gradum vltimum contemplationis, ea quæ pertinent ad initium eius, & ad formam, & materiam, in illo seruandam, & applicandam sufficienter proposuit, contentúsque fuit ponendo sapientes in via; nam quod reliquum est magis ad magisterium Spiritus sancti, quàm hominis spectat, ideóque de ipsa vnione cum Deo, & de ipso actu simplicis contemplationis pauca dixit.

Ad 3. obiect. in n. 1.

Leo Papa.

In contemplatione via & terminus reperiuntur.

10. Et ob eandem causam potissimè nos docuit versari circa Christi humanitatem, quia illa est ostium per quod ad diuturnitatem introducimur, Ioan. 10. de quo videri potest Bonauent. opuscul. de septem itiner. æternitatis. sect. 1. distinct. 1. & 3. Richard. de S. Victor. lib. 5. de contemplat. cap 12. & sequent. & Blosius in Canone vitæ spiritualis cap. 21. vbi post nonnulla documenta circa meditationem passionis Christi concludit, *Supradictis igitur rationibus occupa te pro tuo modulo circa humanitatem Christi, hæc mentem tuam ita possideat, vt quidquid phantasmatum aliunde vitiosè se ingesserit, mox dissipetur; hanc elige, in qua tutus requiescas quandiu ad altiora non proueheris. Nauis enim est, qua mare seculi huius citra periculum pertransire, atque ad beatam illam patriã fœliciter peruenire poteris. Quanquam Dominus etiam te hìc nauigantem eò aliquando fortè sustollet, vbi ab omnibus rerum formis atque simulacris intus nudaberis, vbi à te ipso deficiens, fœliciter transibis in Deum; eò interdum deducet te manus Domini si expedierit, vt tempore huius exilij eò perducaris; si non expedierit, non perduceris.* Vnde intelligimus hanc spiritualem artem ad summum posse nos dirigere circa meditationem humanitatis Christi, sub qua comprehendi potest omnis eleuatio mentis ex creaturis ad Deum: nam quod altius est, non cadit sub humanam industriam; & ideo monet idem Blosius in specul. spirit. cap. 11. eos etiam qui speciali gratia ad vnionem cum Deo eleuantur, cessante illa Dei operatione, debere statim resumere propriam actionem, & sanctas imagines, id est, ad officium meditationis redire, ne otio torpescant. Ob hanc ergo causam hæc exercitia in his meditationibus potissimè insistunt.

B. Ignatius de via contẽplationis potissimum instruxit.

Bonau. Richard de S. Victore. Blosius.

Blosius.

11. Si quis tamen rectè animaduerrat, à principio docent, seu manu ducũt eum qui specialiter exercitatur ad intuendam, vel ponderandam veritatem aliquam, cum interna animi quiete, & affectibus, qui illam comitantur. Huc enim tendit, vt existimo, illa sensuum applicatio de qua fit mentio in hebdomada secunda; nam illa applicatio magis intellectualis esse debet, vt per eam quis mente intueatur factũ aliquod, quod admiretur, vt ad illud afficiatur, vel audiat verba quorum pondus consideret, vt illis moueatur, vel odoretur fragrantiam virtutum, aut donorum alicuius animæ, & sic de aliis; huiusmodi enim applicatio mentis participatio quædam contemplationis est, saltem quantum ad modum operandi. Quanuis enim tres illæ viæ quantum ad principales actus suos sint distinctæ, non tamen necessariò sunt, imò nec regulariter esse debent omnino impermistæ, sed in vnaquaque illarum aliquid de cæteris participandum est, nam in prima aliquid necessarium est de secunda, & tertia, vt suauior fiat, & magis fructuosa: nam timor, & dolor, ac detestatio peccatorum per amorem Dei, & affectum virtutum perficitur, & detestabilior fit. In tertia verò aliquid de prima, & secunda retinere frequentiùs expedit, propter maiorem securitatem. De qua re legi potest Blosius, qui optimè loquitur in speculo spirituali, cap. 11. Secunda verò ob vtrasque rationes, & tanquam media inter duas extremas aliquid de illis participare debet. Hoc ergo in vniuersum ad prædictis exercitiis significatum est: nihil igitur ad spiritualem instructionem necessarium in eis desideratur, quantum per breuem methodum tradi poterat: nam illa quæ per viuam vocem adiicienda est, nunquam excluditur, vtramque verò perficere debet experientia, & Spiritus Sancti illuminatio.

Non tamen de termino eius instruere omnino prætermisit.

Viæ tres purg illum. & vniti. permiscendæ.

***

CAPVT

CAPVT VII.

De prudentia in opere exercitiorum ab Ignatio seruata, & vsu eorum seruando.

1. QVod ad 1. tituli partem attinet, multa in superiori puncto attigimus, quæ non oportet verbis commendare, nec defendere: quia per se nota sunt, neque aliquid inuenio, quod aliquem offendere, aut de quo aliquis iure dubitare possit. Præterea verò, quæ de ratione, & methodo orandi ibi traduntur, prudentia Auctoris maximè inspicitur in variis regulis, quas spiritualibus exercitiis adiunxit, in quibus egregiè tradit consilia ad componendos mores hominum circa seipsos quoad exteriora per regulas temperantiæ, quas in fine secundæ hebdomadæ tradidit, & per documenta circa exteriorem pœnitentiam, quæ adiunxit ad finem primæ hebdomadæ; quoad interiora verò per regulas, quas de scrupulis tradidit in finem exercitiorum. Quoad alios verò per regulas quas in distribuendis eleemosynis seruare docuit. Ita pro his actionibus, quibus circa Deum per intellectum, aut voluntatem potissimè versamur, in quibus error vel speculatiuus, vel practicus multū potest habere periculi, egregia consilia tradidit tum in regulis ad dignoscendos internos animi motus, & discernendos spiritus; tum etiam, vt cum orthodoxa Ecclesia verè sentiamus. Nihil itaque quod in consultationem spiritualem ordinariè venire possit, intactum omisit, & in omnibus magnam prudentiam, atque adeò magnam experientiam, & diuini luminis illustrationem ostendit.

Prudentia Ignat. in regulis temperantiæ.

2. Et quia ferè de his omnibus, quod ratio nostri instituti postulat, iam adnotatum est; vnum vel aliud tantùm breuiter aduertam. nam in 4. circa temperantiam regula consilium datur, vt ad inueniendum temperantiæ medium aliquid de cōuenienti victu sibi quis adimat: imò additur, quanto plus abstulerit, tanto celeriùs iuxta mensuram cibi, & potus esse reperturum: huius autem contrarium docere videtur Gerson Alphab. 72. lit. K. in quadam doctrina contra conscientiam scrupulosam, vbi ait, ita debere regi corpus, vt nec sit rebelle animæ, neque ad illi cooperandum deficiat. & addit, *Et esset minus malum excedere nimis nutriendo corpus suum, quàm non satis; quia difficilius potest poni remedium, cùm corpus est læsum per nimiam abstinentiam.* Sed hæc non sunt contraria, nam ad diuersos fines, & pro hominibus diuersimodè affectis dicuntur. Nam Pater Ignatius tractat de homine, qui moderatione indiget, ne excedat contra temperantiam, & huic rectissimè cōsulit, vt si errare timet, potius erret subtrahendo de necessariis quàm aliquid vltra necessitatem addendo, quia & in hoc magis meretur, meliúsque se disponit, vt à Deo iuuetur ad medium inueniendum, & facilius experiretur illum defectum, vt ita possit ad mediocritatem peruenire. Nec tamen absolutè, & sine aliqua correctione hoc dicit Ignatius (in quo eius prudentia cernitur) sed hæc verba interposuit, *vitato interim valetudinis aduersæ graui periculo.* Per quæ verba tollit omnem contrarietatem cum documento Gersonis, qui loquebatur de homine scrupuloso, & ad nimiam auctoritatem, & abstinentiam propenso: in quo verum est, minus esse periculi, si aliquid vltra necessitatem addatur, quàm si nimium subtrahatur.

Obiectio contra regulam temperantiæ.

Gerson.

Diluitur.

3. Secundò circa ea, quæ de scrupulis notantur obseruari potest conscientiam aliquando angi scrupulis circa præterita an ritè sint confessa, necne; aliquando verò circa præsentia, vel futura, seu circa actiones quæ quotidie occurrunt. B. ergo Ignatius solùm de hoc postriori genere scrupulorum videtur rationem habuisse, eisque aptissima remedia adhibuisse, docens, quibus prodesse aliquando possit huiusmodi scrupulorum anxietas, vel solicitudo, & quantum etiam possit nocere, si nimia sit, & quomodo tunc sit cauenda in contrariam partem aliquantulum inclinando, vel constanter perseuerando in actione inchoata, scrupulosa cogitatione contempta, quando vel ex certis principiis, vel ex iudicio eius, cui securè potest fides adhiberi, nihil mali in tali actione iustè timeri potest. De alio verò genere scrupulorum nihil attigit, vel si seruentur ea, quæ de examine conscientiæ, & confessione generali (quando illa opus est) ritè facienda superiùs dixerat, facilè existimauit posse hanc tentationem superari, vel certè, quia remedia de prioribus scrupulis data cum proportione possunt applicari. Gerson verò in loco proximè citato de illis scrupulis distinctè tractat, & duo obseruanda dicit, vnum est obliuioni dandum esse tempus præteritum, nisi in generali ad petendam à Deo veniam per generalem contritionem; alterum est quando tempus præteritum solicitat, timendo quòd non fuit facta sufficiens confessio, occurrendum esse illi recurrendo ad Deum, cum vera cordis humilitate, & contritione, & in memoriam reuocandam esse voluntatem, quam habuit integrè ac perfectè confitendi, & quod tunc fecerit quantum in ipso erat, suóque confessori satisfecerit, cuius consilio statuit præteritorum non amplius recordari, vt Deo melius possit inseruire, atque ita in eo proposito perseueret, nimiumque timorem contemnat.

Scrupulorū genera duo.

De posteriori genere curauit Ignatius in suis regulis.

Quid de priori.

Gersonis de hoc genere documentum.

4. Tertiò in quadam notatione 15. eorum, quæ in principio exercitiorum traduntur, & sæpe aliàs, præsertim cùm de electionibus agitur, consilium datur confessori, vel spirituali magistro, qui alium in his exercitiis instruit, ne eum, qui exercetur, ad vnam partem magis quàm ad aliam moueat, nimirum ad religionem potiùs quàm ad statum secularem, vel ad hanc religionem potius quàm ad illam, sed relinquendum esse, qui instruitur, vt Dei voluntatem quærat, per seipsū ratiocinando, & lumen petendo, vt ab ipso immediatè vocetur, & inspiretur. Circa quod consilium dubitare aliquis potest, quia ordinariè solet Deus homines per homines docere, illuminare, & vocare; ergo non est expectanda immediata vocatio ab ipso Deo, sed quotiescunque certa ratio dictat melius esse huic proximo, seu spirituali discipulo hunc statum eligere, optimum erit illum suadere, & ad illam partem inclinare. Etenim si altera pars esset praua, sine dubio omni conatu auertendus esset ab illa, & ad contrariam inclinandus: ergo si altera etiam pars euidenter est minus bona, erit saltem melius, & consilij opus contrariam consulere. Nihilominus consilium Ignatij prudentissimum est, & experimento comprobatum, esse necessarium, quia regulariter plus noceat, quàm proficiat. Ratio enim facta probat optimè actū cōsulendi ea, quæ sunt maioris perfectionis, per se optimum esse, & opus

B. Ignatij documentū pro instructore se exercentis.

Arguitur contra id documentū.

Vera resolutio.

opus charitatis, tamen quia finis eius est vtilitas proximi in particulari, non erit melius, nisi sit etiam vtilius; sicut correctio fraterna bona non est nisi speretur vtilitas.

5. Data resolutio procedit de consilio sponte oblato.

Distinguere autem oportet inter consilium sponte oblatum, vel ab alio petitum, & efflagitatum, nam hîc agimus de priori modo dandi consilium, & de hoc dicimus non expedire, præsertim tempore exercitiorum, quando aliquis per seipsum cum Deo, & secum tractat de eligendo statu vitæ suæ anteuertere, & quasi obtrudere ei consilium; tum quia statim suboritur alteri suspicio, quòd ea res humana sit, vel ex humano affectu procedat, & ita impeditur diuina vocatio: tum etiam, quia licèt contingat persuaderi, minus firma fit electio: nam suobrtis postea tentionibus, statim occurrit illam fuisse quandam humanam persuasionem, vnde periculum imminet, ne facta electio leuiter mutetur; quando verò aliquis, vel à Deo specialiter mouetur, & inclinatur, vel eius gratia adiutus proprio discursu, & ratione conuincitur, firmiùs adhæret electioni factæ, & maiori fiducia à Deo sperat auxilium ad perseuerandum in illo.

Quid quando consiliũ rogatur.

Quando autem consilium postulat ipse, qui electurus est, quoniam anceps est, & dubius; tunc non erit malum illud præstare, quia iam non recipitur, vt omnino alienum, sed vt ab ipsomet postulante aliquo modo ortum: quia etiam faciliùs accipit illud medium per quod à Deo ipso illuminatur. Solum obseruandum est, ne quis nimium facilem, & promptum se exhibeat ad huiusmodi consilium præstandum, sed priùs efficaciores rationes, & commoda, vel incommoda vtriusque partis proponat, eásque alteri considerandas, & electionem faciendam committat. Quòd si nihilominus alter instet, & magistri iudicium intelligere velit priusquam eligat, non est illi denegandum regulariter loquendo; quia tunc, & opus ipsum, secundùm se melius est, & ex illo maior vtilitas non immeritò sperari potest.

6. Arguitur contra documenta de eleemosynis distribuẽdis.

Vltimò circa regulas citatas in distribuendis eleemosynis seruandas animaduerti potest, documenta quæ in eis traduntur, generalia videri ad quodcunque opus rectè faciendum, videlicet, vt ex recta intentione amoris diuini proficiscatur, & ita fiat ab vnoquoque, sicut ipse consuleret alteri, vt faceret, vel sicut vellet fecisse si mortis articulus aut iudicij diuini instaret. Sed hoc nihil incommodi est; nam præcipua ratio prudentiæ consistit in applicatione principiorum generalium ad particulares materias. Duo autem principia sunt, quibus potissimum vtitur B. Ignatius in hoc opere, súntque maximè consentanea & Euangelio, & naturali prudentiæ.

Vnum B. Ignatij in operibus virtutis familiare principium.

Vnum est, vt intentio operantis, sit pura & perfecta quærendi maiorem diuinam gloriam. Hoc fundamentum ponitur in principio Exercitiorum, hoc item repetitur in præludio ad rectam electionem, & iterum in his regulis & ferè in singulis suis constitutionibus, & documentis hoc repetit Ignatius, quia ex abundantia cordis os loquebatur, & quia reuera est res maximi momenti. Quæ tamen prudenter applicanda est, vt in prædicta materia de eleemosynis faciendis, non est existimandum per hanc intentionem, diuini amoris excludi omnino affectionem erga cognatos, vel amicos, nam ipse ordo charitatis postulat, vt cæteris paribus illis priùs subueniatur; quia verò naturalis affectio solet nimium A inclinare, & quasi excæcare hominem, ideo specialiter aduertitur, vt in eo opere huiusmodi affectio temperetur, & ad regulam diuini amoris quoad fieri possit, accommodetur.

7. Alterum principium.

Aliud principium est supposita prædicta intentione habere animum indifferentem circa media, nam sæpe erratur in electione medij etiamsi intentio bona sit propter indispositionem subiecti prouenientem ex aliqua alia affectione; quæ in causa est, vt id quod hoc eligitur vt mediũ non vt purè medium moueat, sed secundùm aliam rationem, quæ inefficacem reddit, vel diminuit alteram intentionem. Et ad hoc tendunt alia documenta, quæ ibi dantur de moderatione in quærenda propria commoditate, quæ valde necesB saria est, vt animum relinquat liberum ad eleemosynas faciendas. Quę doctrina, si ad alias materias cum proportione accommodetur, vtilissima erit ad eas non solùm honestè, sed etiam perfectè exercendas, & hæc de prima parte tituli.

De vsu Exercitiorum.

Quod ad secundam tituli partem attinet, duplex est in Societate horum exercitiorum vsus: 8.
vnus pro ipsismet religiosis Societatis, quem passiuum vocare possumus: alius est actiuus pro externis proximis, quibus per Sacerdotes Societatis hæc exercitia tribuuntur ad C vitæ emendationem, vel profectum.

Hic vsus in Societate partim quotidianus est:

Prior vsus incipit in nostris religiosis, à primo ingressu in Societatem, nam ope horum exercitiorum in prima probatione purgari incipiunt, & in discursu Nouitiatus iterum atque iterum ea repetunt, partim, vt magis probentur, præcipuè verò, vt in spiritualibus rebus ampliùs instruantur, & exerceantur, vt suprà lib. 2. cap. 5. num. 5. tractando de probationibus declaraui. Durat præterea hîc vsus toto tempore vitæ, idque dupliciter, primò per quotidianam meditationem, orationem, & conscientiæ examinationem; de quibus etiam iam libr. 8. cap. 1. & aliis locis diximus.

Partim annuus.

Secundò, semel, aut bis in anno, vt ibidem vidimus, sese per aliquot dies colligendo, vt relictis studiis, vel aliis occupationibus externis, D in his, vel similibus meditationibus exerceantur, & soli vitæ contemplatiuæ attendant: quod huic instituto valde est opportunum, ac ferè necessarium, & in exemplo Christi fundatum. Nec fuit à Diuo Thoma prætermissum, qui (vt etiam lib. 6. cap. 2. numero 5. retuli) in 2. 2. quæstione 188. articulo 8. cum dixisset solitudinem non esse congruentem religionibus, quæ sunt ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, addit, *Nisi fortè ad tempus exemplo Christi, qui* (vt dicitur Luc. 6.) *exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Quod exemplum magis ad quotidianam solitudinem, seu separationem pro aliquo tempore contemplationi præstando, referendum videtur. De quo etiam loqui videtur Ioannes cap. 18. cùm ait, E *Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter IESVS conuenerat illuc cum discipulis suis*; scilicet ad orandum in horto separato.

9. Annui vsus exercitiorũ, exemplũ in Christo & antiquis monachis.

De alia verò diuturniori separatione per aliquot dies habemus in Christo Domino exemplum in separatione quadraginta dierum in desertum, vt cum eodem Diuo Thoma latiùs explicaui in 2. tomo 3. part. disput. 29. section. 2.

Optimum

D. August. Optimum etiam exemplum est antiquorum Monachorum quod suprà adnotauimus ex D. Augustino lib. de opere Monachorum cap. 23. vbi de quibusdam Monachis ait, *Per multos dies à conspectu hominum separatos, & nulli ad se præbentes accessum includunt seipsos viuentes in magna intentione orationis.* Subditque inferiùs. *Et horum quidem exercitationem, in tam mirabili continentia, quandoquidem habent otium, quo hæc agant, séque imitandos non superba elatione, sed misericordi sanctitate proponunt, non solùm non reprehendo, sed quantum dignum est laudare non possum.* Vnde constat consuetudinem hanc, non tantùm pro tyronibus, vel proficientibus vtilem esse, sed etiam pro viris perfectis, tum quia fieri non potest quin externis actionibus, & occupationibus interior deuotio remittatur, quæ per hanc exercitiorum vicissitudinem compensatur; tum etiam, quia hoc opus per se est valde appetibile & perfectum, & ideo cùm fieri possit absque impedimento aliarum actionum proximis necessarium prætermittendum non est.

10. Vsum exercitiorū circa externos quidam reprehendunt. Quidam Modernus. Alter vsus exercitiorum circa externos præcipuè sæculares & rudes spiritualium rerum aliquibus probari non videtur. Ad hoc enim videtur allusisse modernus ille, cuius meminimus lib. 1. cap. 7. num. 2. in fine, qui exponens Psalmum 118. statim in versiculo 2. adnotat primum versum illius Psalmi, *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, pertinere ad vitam actiuam; secundum autem, *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum*, ad vitam contemplatiuam: *Quia exercitia* (inquit) *vitæ actiuæ præcedere debent priusquam ad contemplationem quispiam erigatur, iuxta doctrinam Gregorij homil. 14. in Ezechielem, & lib. 6. Moralium cap. 17.* Et subiungit. *Quæ consultò tam longè recensuimus, vt sciant nonnulli non adeò facilem & scitam esse viam ad contemplationis fastigium, sicut ipsi faciunt qui homines perditissimos illecebris, & cæteris mundi, carnisque spurcitiis & diaboli dolis, & inquietudinibus deditos per exercitium octo, aut quindecim dierum ad contemplationis culmen eos iam euolasse autumant, vixque pedem à mundo auertunt, & iam vltimum apicem perfectionis attigisse affirmant.* Hæc ibi. (Gregor.)

11. Quo sensu hæc reprehensio locū habere posset. Quod si qui sunt, qui de comparata perfectione leuiter gloriantur, non illa solùm, sed multo maiori reprehensione digni sunt. Si quis etiam ita opinatur de exercitiis octo, aut quindecim dierum, vt in eis non solùm ad fastigium contemplationis ascendi, verùm etiam in eis perfectè purgari, aut illuminari, vel exercitium meditandi satis se iam comparasse opinetur, turpissimè, & pueriliter errat; quia non solùm perfecta vnio cum Deo, sed etiam mediocris perfectio orationis aut meditationis diuturno tempore, & multo vsu indiget, prærequiritque longam exercitationem, in vitiis extirpandis, & virtutibus acquirendis, vt per se satis notum est, & tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 2. & in superioribus etiam diximus lib. 2. cap. 4. & lib. 6. cap. 1. (D. Thom.)

12. Quo sensu temeraria sit ostenditur authoritate. Si autem reprehendatur vsus exercitiorum in iis, qui malè vixerunt, & desiderant conuerti ad Deum per veram pœnitentiam, vel quemcunque alium statum melioris vitæ, si à Deo vocentur sine causa, ac proinde temerè, datur reprehensio, cùm res per se sit sancta, & valde laudabilis, & à summis Pontificibus Paulo III. in dicta Bulla valde commendatur. Et prætereа idem Paul. III. & Iulius III. in Bullis quibus confirmant Societatis institutum, & Gregorius XIII. in constitut. *Ascendente Domino*, inter alia media, quibus Societas vtitur ad animarum profectum, specialiter numerant *spiritualia exercitia.* constat autem eos loqui de exercitiis & vsu eorum, prout sciebant esse in Societate, & prout in eius constitutionibus, & in ipsomet exercitiorum libro continentur. Nam 4. p. Constit. cap. 8. §. 5. sic dicitur, *Ad exercitia spiritualia aliis tradenda, postquam quisque in se ea fuerit expertus, assuescant, & dent operam omnes, vt eorum reddere rationem & in hoc armorum spiritualium genere tractando, (quod Dei gratia ad ipsius obsequium tantopere conferre cernitur) dexteritatem habere possint.* Et in annotationibus, quæ in principio exercitiorum habentur, hoc ipsum supponitur. Et in 9. earum expresse dicitur, dari posse etiam rerum spiritualium inexpertis. Præterea affectus huius medij, de quibus latè Orlandinus lib. 2. historiæ Societ. num. 70. & lib. 7. num. 21. euidenter conuincunt illud de se esse optimum, & aptissimum pro cuiuscunque status hominibus; experientia enim constat, multos per hoc medium seculo renunciasse, alios in suo statu mores correxisse, vel de peccatis pœnitentiam agentes, & vitam bonam instituentes, vel in bono statu iam constituti in melius proficientes.

Ratio etiam hoc conuincit, quia hæc exercitia ordinantur inprimis ad impetrandam gratiam à Deo ad huiusmodi effectus: deinde ad se disponendum, & tollendum, quoad fieri possit, impedimenta diuinæ gratiæ, sed potiùs ad cooperandum illi. Modus autem, quo ad hunc finem, conuenientissimus est: nam inprimis separant hominem ab aliis curis & solicitudinibus, & propterea consulunt, vt pro eo tempore aliquis locus separatus eligatur, quod ad prædictum finem maximè necessarium est, vt ex sacra Scriptura, & ex Patribus constat. Deinde docetur homo interiùs discurrere, & cogitare de rebus ad salutem animæ maximè pertinentibus, vt sunt nouissima, quorum recordatio tam vtilis est, vt sapiens vitam innocentem promittat habenti memoriam illorum in omnibus operibus suis, Eccl. 7. Item verba, & exempla Christi Domini, in quorum imitatione, & obedientia salus nostra consistit. Denique per hoc medium comparatur pax, & quies animi, & lumen internum, & cognitio ad bonam gubernationem vitæ in quocunque statu. 13. Accedit ratio.

Præterea, quòd incipientibus dentur, non est contra ordinem, quem Sancti requirunt inter vitam actiuam, & contemplatiuam. Primò quidem, quia vt in superioribus lib. 1. cap. 6. attigi, quamuis vita in qua Martha potissimùm exercetur, antecedere debeat puram contemplationem; nunquam tamen debet carere aliqua participatione vitæ contemplatiuæ; quia actio sine oratione, vel non rectè, vel non perseueranter fiet. Imò si exactè comparentur hæ vitæ quoad sua initia, primus gressus vitæ honestæ debet esse vitæ contemplatiuæ, quia initium salutis à sancta cogitatione sumitur, vt sæpè Augustinus docet, latéque disseruimus lib. 1. de Gratia. cogitatio autem sancta secundùm se ad contemplationem pertinet. Ad hanc autem cogitationem, & recogitationem in homine excitandam, & nutriendam ordinantur hæc exercitia; ergo non peruertitur ordo, eo quòd in initio conuersionis dentur, vel etiam ad ipsam conuersionem, etiam à magnis peccatis obtinendam. Secundò, quia ipsamet exercitia, quæ in principio dantur, inuoluunt 14. Nihil obstare obiecta in num. 10. conuincitur tripliciter. Primò. August. Secundò.

inuoluunt eam partem vitæ actiuæ, quæ in principio studiosæ vitæ maximè necessaria est, scilicet, pœnitentiam internam, & externam superioris vitæ, & passionum mortificationem, & alia, quæ ad primam hebdomadam pertinent, vt in superioribus vidimus cap. 6. à num. 5. & idem consequenter seruatur in cæteris exercitiis. Nam, vt adnotauimus n. 11. licèt aliquibus temporibus intentiùs, & frequentiùs fiant, non ideo est, vt tota perfectio alicuius gradus contemplationis, vel meditationis in illis diebus acquiratur, sed vt inde initium sumatur, cum maiori aliqua instructione, & consuetudine quæ postea cum moderatione statui accommodata perseueret. Tertiò, quia hæc exercitia non æqualiter, & indifferenter omnibus dantur, vt nostræ constitutiones admonent. 7. p. cap. 4. §. 8. cum declaratione in lit. F. vbi dicitur spiritualia exercitia paucis esse plenè tradenda, à quibus non vulgaris fructus ad Dei gloriam sperari possit; exercitia autem primæ hebdomadæ, cum modo examinandæ conscientiæ pluribus communicari posse, simpliciorem autem orandi modum etiam in ipsis exercitiis triplicem assignari pro rudioribus, quibus bona voluntas, & fides sufficit, vt ad illum idonei sint. Atque ita licèt exercitia deseruiant omnibus, non omnes fiunt contemplatiui, neque ad fastigium orationis eleuandi existimantur; quia non omnia pro omnibus instituta sunt, sed cum debita partitione ac distributione, vt in ipsis etiam exercitiis in principio annotat. 18. sufficienter docetur.

Tertiò.

A

15. Vnde intelligitur hæc exercitia nec solis religiosis, nec solis laicis, sed vtrisque posse esse vtilia. De religiosis constat, quia officium meditandi ratione status eis conuenit: pro laicis verò facit interrogatio Basilij 312. in regulis breuioribus. *Nunquid visitantes nos laici ad orationem exhortandi sint?* Respondet, *Si sunt amici Dei, haud abs re est, cùm ad eos Apostolus scripserit: Orate & pro me*, &c. ad Ephes. 6. Itaque officium orandi omnibus commune est. Vnde licèt vnus ex præcipuis finibus exercitiorum sit electio melioris status, non eò tendunt vt omnes eligant religiosum statum, tum quia licèt status ille secundùm se melior sit, aliquando non expedit respectu eligentis: vnusquisque autem debet eligere id, quod sibi melius est. Tum etiam quia non omnes habent huius vocationis gratiam, & tunc prosunt ad eligendum, vel alium statum, vel certum viuendi modum suæ saluti magis accommodatum. Et ideo licèt religiosus iam non debeat de statu deliberare, potest meritò exerceri, vt in suo statu eligat optimum procedendi modum, vel si de illo iam antea satis deliberauit ac proposuit vt propositum renouet, & impedimenta denuo consideret, vt ea diligentiùs auferat. Ac denique, vt in actibus per se maximè consentaneis suo statui in dies proficiat: seculares autem etiamsi in seculo permansuri sint, indigent etiam hoc auxilio, vt aduersùs pericula, in quibus versantur, magis sint præparati, maioremque gratiam à Deo obtineant. Denique magnis etiam peccatoribus dandum est hoc remedium, non vt subitò perfecti fiant, sed potiùs quia non modò perfici, verùm etiam à priori statu mutari eis valde difficile est, ideóque his efficacissimis remediis indigent. Meritò ergo Societas, quæ ad omnes homines iuuandos instituta est, pro omnibus hoc remedium accommodauit.

Exercitia religiosis vtilia, & quomodo.

Vtilia etiam secularibus ac magnis peccatoribus.

CAPVT VIII.

Vtrùm debeant religiosi Societatis cum proximis familiariter conuersari ad illos iuuandos.

Ratio difficultatis est, quia huiusmodi colloquia cum secularibus multum impediunt perfectionis profectum, quem religiosi maximè debent intendere. Assumptum experientia constat, & valde commendatur à Patribus institutoribus religionum, vt videre licèt apud Basilium regul. 5. & 13. ex fusiùs disputatis, vbi inter alia dicit: *Nisi ab ea nos, quæ ex sanguinis necessitudine nobiscum intercedit, coniunctione omninò alienauerimus, & à familiari congressu sæcularium, ac mentis habitu in alium veluti mundum transmigrauerimus, nullo modo scopum animi attingemus.* Et in præfatione illarum regularum, & duobus sermonibus præcedentibus, & latiùs in constit. monast. cap. 7. *Danda* (inquit) *omnino nobis opera est, vt non nisi magna adhibita diligentia circumspectionéque in congressu cum hominibus extraneis veniamus*, &c. Et confirmatur, nam ex huiusmodi familiaritate cum secularibus plerunque sequitur, vt & eos visitare, & ab eis inuicem visitari plerunque necesse sit: Vtrunque autem est contra religiosorum clausuram, quam omnes Patres commendant. Tandem confirmatur, quià hinc etiam fit, vt nostri religiosi sæpè se implicent negotiis secularibus contra Pauli præceptum, *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* 1.

Ratio pro parte neg.

Basil.

B

C

Dicendum nihilominus est primò, medium hoc familiariter conuersandi cum proximis ex suo genere non esse alienum ab statu perfectionis, & iuxta proprium Societatis institutum esse illi maximè conueniens. Vtramque partem certam existimo. Prior constat exemplo Christi Domini, qui vitam ita instituit, vt cum hominibus conuersaretur, & cum eis manducaret, & biberet, vt ex Euangelico constat, cùm tamen non solùm perfectionem seruauerit, sed etiam perfectissimum vitæ statum coluerit, vt latiùs in 2. tom. 3. p. disp. 28. sect. 1. & 2. diximus. Idem ostendit exemplum Apostolorum, quos statum religiosum & perfectionis habuisse suprà ostendimus tom. præced. & suprà lib. 1. c. 5. n. 6. & tamen constat, inter homines familiariter conuersatos fuisse, & omnibus omnia factos, vt omnes lucrifacerent. Vnde Concilium Mogunt. sub Leone III. c. 14. cùm dixisset, *Ministri altaris Domini, vel Monachi à negotiis sæcularibus omnino abstineant*, subdit; *non tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos negotiasse.* Sic ergo nos in negotiatione Apostolorum circa animarum salutem, rectè colligimus non esse contra religiosum statum eo fine cum proximis conuersari ex vi instituti. 2.

1. Assertio bipartita.

Probatur prior pars exemplo Christi.

D

Et Apostolorum.

Confirmatur, quia antiqui Monachi etiamsi solitariam vitam profiterentur, quando proximis expediebat solitudinem deserebant, vt inter proximos versarentur. ita legitur in vita D. Antonij apud Athanasium, & Surium, & Sozomenum lib. 1. historiæ c. 13. vbi dicit Antonium hominum gratia solitum fuisse ciuitates ingredi. *Multi etiam* (inquit) *grauiter apud eum conquesti coëgerunt illum legationem pro se ad magistratus, & primarios viros obire.* Et Theod. lib. 4. historiæ c. 24. & 25. *Relicta solitudine totam illam circuibat ciuitatem*, id est, Alexandriam, *quo omnes doceret*; quod de multis aliis 3.

E

Confirmatur etiã vsu Monachorũ antiquorũ.

Athanas.
Surius.
Sozom.

Theodor.

Cassiod. Basil. aliis ibi, & cap. 16. refert. Idem habet Cassiodorus lib. 8. Tripartitæ cap. 4. & 5. Et Basilius in regulis breuioribus in 311. quærit, an conueniat monachos ire ad visitandum alios, respondet: *omnino visitandi officium vnum est ex iis, quæ grata sunt Deo, veruntamen qui eo fungitur, is, & ad intelligendum esse sagax debet, & ad respondendum prudens, & illud facere, quod dictum est, sit sermo vester semper in gratia sale conditus, & sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere*, ad Coloss. 4. & regula 312. & 313. docet quomodo excipiendæ sint visitationes secularium ad religiosos venientium. Signum est ergo etiam solitarios monachos non omnino hanc conuersationem repudiasse.

4. *Confirmatur præterea ratione.* Ratio autem est quam tangit D. Thom. 2. 2. q. 187. art. 2. vbi inquirit, an liceat religiosis secularia negotia tractare, & respondet ob necessitatem proximorum id licere, quia tunc potest dici non negotiatio secularis, sed actio religiosa, iuxta illud Iacob. 1. *Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* Si ergo hoc verum est de negotiatione materialiter (vt sic dicam) seculari, quando habet rationem operis misericordiæ corporalis, multo magis verum erit de exteriori, & humana conuersatione per mutua colloquia, & visitationes si sanctè & religiosè fiant propter bonum spirituale proximi. Atque ita hoc ipsum *Accedit synodus Rom.* confirmat decretum Melchiadis Papæ cum synodo Romana, quod habetur cap. 1. d. 88. *Decreuit sancta synodus nullum deinceps clericum, aut possessiones conducere, aut negotiis secularibus se miscere, nisi propter curam pupillorum, orphanorum, & viduarum.* Sic etiam induci potest, quod ex citato Concilio Moguntino paulo antè adduximus, vbi etiam affertur, quòd in regula S. Benedicti præcipitur prouidere, per quorum manus negotium monasterij transeat. Simile habetur in Concilio Chalcedonens. cap. 3. & in cap. 2. d. 86.

5. *Probatur iã posterior pars assertionis in num. 2.* Ex his facilè probatur altera pars assertionis, in qua supponitur id quod suprà li. 1. c. 2. latè tractatum est, finem Societatis esse non solùm propriæ, sed etiam proximorum saluti maximè incumbere, ita vt hic finis non separetur à primario, & adæquato fine huius religionis. Ad hunc autem finem valde accommodatum, & moraliter necessarium medium esse cum proximis familiariter tractare, & conuersari per se euidens est, & experientia id docet. Ratio autem est, quia inprimis ad perfectè tractandum confessoris munus, necessarium sæpe est cum pœnitentibus, etiam extra confessionem, familiariter agere, vel propter maiorem eorum instructionem, aut spiritualem consolationem, vel ad conseruandos illos in vsu frequenter confitendi, & in bonis operibus, quæ ex illo nascuntur. Deinde, quia generales sermones, seu conciones, licèt pro communitate necessariæ sint, nisi calore familiaris conuersationis sanctè foueantur, & quasi digerantur, facilè obliuioni traduntur, præterquam quòd necessarium sæpe est illa generalitate descendere ad modum, & mensuram, ac particulares circunstantias vnicuique accommodatas, quod maximè fieri debet in colloquiis priuatis. Denique quia seculares homines plerunque animales sunt potiùs quàm spirituales, necesse est aliquantulum eis condescendere, & honesta conuersatione familiari eos lucrari, & attrahere, vt ad sermones spirituales paulatim inclinentur. Quamuis enim interdum sermones indifferentes misceantur, si hac intentione accipiantur, vel potiùs tolerentur, non erunt otiosi, sed vtiles, ac religiosi. His ergo rationibus Societas hoc medio tanquam sibi conuenienti vtitur ad proximorum salutem.

6. *B. Ignatius suis insinuagit hoc medium attrahendi proximos.* Quod his verbis monuit B. P. N. Ignatius 7. p. Constit. cap. 4. §. 8. *Curabunt etiam priuatim proximum piis colloquiis ad meliora promouere, tum consilio, & exhortatione ad bona opera*, vbi cum operariis generaliter loquitur. Ad scholares verò in particulari sic loquitur 4. p. Constit. cap. 4. in fine his verbis, *Horum colloquia cum scholasticis externis sint solùm de rebus ad literas, vel profectum spiritus pertinentibus, prout ad maiorem Dei gloriam omnibus vtilius fore iudicauerint.* Quin potiùs etiam de coadiutoribus temporalibus, cùm in examine cap. 6. §. 3. dixisset eos præcipuè in corporalibus ministeriis debere occupari, subdit §. 4. *Et nihilominus eniti debent in colloquiis spiritualibus ad maiorem vtilitatem spiritualem proximorum aliquid conferre, & quod nouerint docere, & ad benè agendum quoscunque poterunt, quandoquidem Deus vnicuique proximi sui curam dedit, excitare.*

7. *Secunda assertio bimembris.* Secundò dicendum est, vt hoc medium, tam religioni in genere, quàm nostræ Societati, sit accommodatum, duo obseruanda esse. Vnum est, vt recta intentione, id est, propter solam necessitatem, vel piam vtilitatem assumatur. Aliud est, vt magna moderatione & circunspectione fiat. *Probatur vtrumque simul membrum.* Vtrunque facile suaderi potest, quia in omni honesta actione, hæc duo cum proportione applicata sunt necessaria ad rectitudinem eius, peculiari autem ratione hîc obseruantur, quia actio non solùm de se est indifferens, sed etiam nocumentum facile afferre potest, nisi magna diligentia circa illa duo obseruanda adhibeatur. Vnde hanc etiam assertionem probant rationes dubitandi in principio positæ. *Probatur deinde prius membrum sigillatim.* Tandem singulæ partes ita declarantur, quia in omnibus Patribus, & iuribus citatis, sub hac tantùm conditione permittitur religiosis quodcunque negotium seculare, vt ex intentione fiat opus charitatis, vel misericordiæ, quia aliàs si seculare maneat, per se non licet; at verò amicitia, vel conuersatio cum secularibus per se spectata pertinet ad secularia negotia, nisi ex fine ad altiorem ordinem subleuetur; ergo hæc conditio inprimis necessaria est. Vnde D. Basilius dicta regula 311. ex breuioribus post verba *Basil.* suprà citata subdit, *Illud autem quempiam visere, vel consanguinitatis, vel amicitiæ causa alienum est à nostra professione.* Vbi duo motiua posuit, quæ inter merè humana videri poterant honestissima, & nihilominus aliud altius postulat, vt talis actus religioso statui sit consentaneus. Idémque sentit D. Thom. dicto art. 2. vbi intentionem charitatis, *D. Thom.* vel religionis postulat.

8. *Enucleatur probatio proximè facta.* Vbi aduerto non esse idem, actionem esse honestam, vel non malam moraliter, & esse per se conuenientem, ac decentem statui religioso. Ad primum enim sufficere potest in præsenti actione motiuum cognationis, vel amicitiæ humanæ recta ratione naturali regulatum. Ad secundum autem altius motiuum necessarium est, quia status religionis ordinatus est ad perfectionem charitatis Dei principaliter, & proximi secundariò, ideóque actiones illi statui consentaneæ esse debent; aut ex vi sui obiecti tendentes in huiusmodi finem, aut ex intentione operantis ad illum eleuatæ. Et propterea Basilius non dixit esse malum visitare cognatos, vel amicos hoc solo titulo, sed dixit esse alienum à religioso statu. In quo etiam considerandum est plus requiri in opere quatenus à religione ex vi sui instituti

instituti postulatur, quàm vt fieri potest à singulis religiosis priuata intentione; nam religio non debet postulare opus nisi prout ordinatum ad finem perfectionis, maximè quando ipsum opus de se spectatum potius potest remittere, vel impedire feruorem charitatis, quàm ad illum iuuare; priuatus autem religiosus interdum poterit tale opus efficere, ex inferiori, & humano motiuo, in quo non necessariò peccabit, quamuis imperfectè iuxta suum statum operetur. In præsenti ergo familiaris conuersatio cum secularibus, etiam amicis, & consanguineis, per se spectata non iuuat ad spiritualem perfectionem, & ideo ex vi instituti non postulatur, nisi vt ordinata ad proprium finem Societatis. Si qui autem particulares religiosi alio fine in huiusmodi colloquiis, aut visitationibus infirmorum conuersantur, imperfectè agunt, & constitutiones suas integrè non obseruant.

9. Quàm sit consonum Societatis institutum huic membro assertionis.

Nam 6. p. Constit. c. 2. §. 9. inter alia dicitur, *Primarios viros inuisere nostri non consuescant, nisi sancto studio piorum operum ducerentur, vel quando intima beneuolentia in Domino tam essent coniuncti, vt huiusmodi officium aliquoties eis deberi videretur.* Quod si hoc de primariis viris dicitur, multo magis cum cæteris omnibus seruandum est. Nam de consanguineis statim à principio in examine cap. 4. §. 7. admonetur religiosus Societatis, *vt omnes carnis affectum erga sanguinem iunctos exuat, ac illum in spiritualem conuertat, eósque diligat, eo solùm amore, quem ordinata charitas exigit.* Et in §. 6. sic dicitur. *Cùm communicatio, quæ cum amicis, & sanguine iunctis verbo, aut scripto fit, potius ad quietis perturbationem, quàm ad eorum, qui spiritui vacant profectum, præsertim in initiis, facere soleat; interrogentur, num contenti sint cum huiusmodi non communicare, nec literas accipere, vel scribere, nisi aliqua occasione superiori aliter videretur.* Denique 7. p. Constit. cap. 4 §. 8. solùm pia colloquia cum proximis commendantur, quibus possint ad meliora promoueri; quin etiam domesticum à domestico separandum, si alter ex alterius consortio à profectu spirituali retardaretur, vt in 3. p. cap. 1. & lit. A. expresè cauetur.

10. Probatur membrum posterius eiusdem assertionis.

Ex his facile demonstratur altera pars de moderatione in huiusmodi familiaritate proximorum adhibenda, sub qua comprehendimus colloquia, visitationes mutuas, & quamcunque aliam negotiationem, vel curam exteriorem, vel temporalem propter proximos susceptam. Nam quia hoc totum non propter se admittitur, sed propter aliud; vt diximus, non sine mensura accipiendum est, sed quantum finis declaratus postulat, & quidquid vltrà additur non est consentaneum religioso statui, quantumuis ad proximorum salutem sit ordinatum: vnde in cap. 6. industriarum P. Claudius Aquaui. superiores instruit de moderandis subditis nimium agentibus cum externis. & in capite 15. peculiariter cauet ne nostri in magnatum familiaritatem specie lucrandi eos Deo, & Societati conciliandi sese insinuent. Duo autem in prædicto fine spectanda sunt; vnum est ad Deum pertinens, seu (quod idem est) ad propriũ profectum in dilectione eius. Aliud est pertinens ad bonum proximorum. Moderatio ergo in huiusmodi actione duo requirit; vnum est ne cum detrimẽto propriæ perfectionis, & diuinæ dilectionis religiosus cum sæcularibus conuersetur; aliud est, vt cum fructu spirituali proximorum id faciat. Ratio prioris partis est, quia ordine charitatis præferendus est Deus pro-

Duo requisita ad moderamen conuersandi cum proximis.

A ximo, & proprius profectus spiritualis alieno, vt disput. 9. de charit. dixi; de quo rectè Bernardus epistola 8. *Rectus ordo requiritur, vt priùs propriam, deinde alienam curare studeas conscientiam. Primus quippe pietatis gradus, de quo scriptum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. Ex hoc autem ad miserandum proximum recto iam tramite charitas ordinata procedit, quippe quem ad sui quisque mensuram amare præcipitur.* Vide illum epistola 42. circa medium. & lib. 2. de considerat. cap. 3. serm. 18. in Cant. ab illis verbis, *Rursum quod tuum est spargis & perdis.* Et optimè Augustin. epist. 81. Ratio alterius partis est, quia nisi medium sit vtile ad finem, otiosum est; ergo in præsenti si non speretur fructus proximorum, otiosa est omnis cum illo confabulatio, quæ ad aliud religionis negotium necessaria non sit; de illa enim nunc non agimus.

Bernard.

B

11. Cauenda cũ proximis triplex nimietas. *D.Thom.*

Ad priorem partem huius moderationis pertinet inprimis, vt hæc conuersatio cum proximis nimia non sit, quia hæc non potest non impedire proprium spiritualem profectum; erit autem nimia iuxta doctrinam D. Thom. dicto artic. 2. Primò si præter obedientiam prælati fiat; secundò si impediat spiritualia exercitia, & opera diuini cultus, quæ religiosus iuxta regulam suam implere tenetur; tertiò denique si religiosum animum ita occupent ac distrahant, vt quodammodo secularem reddant. Et quidem quoad duo priora regula moderationis facilis est, quia regula certos habet limites, & voluntas superioris potest etiam esse sufficienter nota. In tertio verò est maior difficultas, quia medium non est idem in omnibus, sed vniuscuiusque conditioni, & naturæ accommodari necesse est. Qui autem in duobus primis fidelis fuerit religioni, & rectam erga Deum intentionem seruauerit, sperare potest diuinum auxilium, vt in tertio non deficiat, sed medium obseruet. Optimum autem consilium, & in Societate maximè necessarium est propriam in hoc fragilitatem & conditionem, quoad fieri possit, superiori notam facere, ne fortasse quempiam applicet ad negotia, quibus implicetur, vel oneret illum tot actionibus erga proximos vt sine proprio spirituali dispendio eos sustinere non possit.

C

Modus cauendi hanc nimietatem.

D

12. Cauenda etiam indecens occupatio cum proximis. *Caiet.*

Deinde pertinet ad eandem moderationem, vt actio quæ propter proximum assumitur, sit decens, ac conueniens statui religioso, vt notauit Caiet. circa dictum art. 2. D. Th. quia bonum religionis præferendum est particulari, & hac ratione non debet religiosus mercaturam agere, aut similibus negotiationibus implicari, vt proximo subueniat, etiamsi inde spiritualem fructum speret. Dices, interdum in historiis legi sanctos viros quidpiam simile egisse, vt proximis in spiritualibus subuenirent. Sic Theodoretus in historia sanctorum Patrum cap. 17. de Abrahamo monacho, & postea Episcopo, quem admirabilem vocat, refert, cùm didicisset vicum quendam teneri magna impietatis caligine, mercatoris personam induisse vt illum posset ad pietatem conuertere. Respondetur aliud esse mercaturam exercere propter lucrum temporale, quo subueniatur proximis, quod negamus esse faciendum; aliud verò habitum mercatoris sumere, vel officium fingere, vt aditus ad prædicandam fidem, vel aliud simile pietatis opus inueniatur; quod fecit ille sanctus, & non minori admiratione B. Franciscus Xauier, qui non mercatorem

1. Obiectio contra hanc cautionem. *Theodor.*

E

Soluitur.

Vide Lucenam lib. 10. cap. 26.

catorem tantùm, sed famulum mercatorum infidelium cum magno labore, & dimissione, se exhibuit, vt introitum ad Sinas inuenire posset. Et eodem modo licitum est inter hæreticos habitu militari, vel alio seculari incedere, vel se negotiatorem simulare, propter eundem finem conuersandi cum catholicis occultis, fidémque inter eos conseruandi, vel augendi, quod nostri alicubi faciunt, quia ibi nec mendacium interuenit, sed occultatio, neque aliquid minus decens religiosum statum, cùm constet, quo fine, & qua necessitate id fiat. Sic Bernard. epist. 42. aliquanto ante medium, inter alia ad hoc institutum de eo qui proximum vult lucrifacere, scribit, *Fiat etiam (si ita oporteat) cum Iudæis Iudæus, nihil formidet cum bona conscientia exemplo Hieremiæ, & Ezechielis cum transgressoribus captiuari, & cum sancto Iob frater fieri draconum, & socius struthionum, cum Moyse quoque (quod grauius est) deleri de libro Dei, & cum Paulo anathema esse à Christo pro fratribus*, &c. Item obiici potest quod olim religiosi artis opera faciebant, vt illis venditis, ex pretio proximis subuenirent. Sed illa non potest dici negotiatio secularis, nam licet emere ad vendendum, indéque lucrandum, sit negotiatio secularis prohibita religioso, de qua intelligendus est Caiet. suprà: tamen laborare propriis manibus non est negotiatio secularis specificè, (vt sic dicam, sed communis, sicut latè in superioribus diximus, vel sicut Gregorius statim citandus de piscatura dixit. Et similiter vendere res proprias ad subueniendum sibi, vel proximo, non est propriè negotiatio, sed res indifferens & communis. Vnde vtrumque coniungere (quod faciebant religiosi antiqui) non est negotiationem exercere.

Bernard.

2. Obiectio.

Caiet.

Gregor.

13. Quòd si quæras, quando actio talis censenda sit, vt non deceat religiosum etiam propter bonum proximi. Respondetur duo esse principia, quibus discerni possit. Primum si sit prohibita vel ex se, quia per se est mala, vel iure communi, quia scilicet prohibita est clericis, quibus in hoc pares sunt religiosi, vt D. Thom. dicto artic. 2. dixit, vel si proprio, & speciali iure religionis prohibeatur, quia religiosus tenetur regulam suam seruare: non loquimur enim de casibus extremæ necessitatis, sed de ordinario iure. Aliud principium est, si opus de se tale est, vt vix possit sine periculo peccati fieri, vt dixit Gregor. homil. 24. in Euangelia. Idémque cum proportione est, si opus nimium occupet animum cura, & solicitudine rerum temporalium. Quia verò in hoc potest esse magna latitudo, ideo seclusa lege, vel obedientia Prælati, non potest certa regula præscribi, sed prudenti arbitrio vtendum est, & multo obseruanda est consuetudo obseruantium, & timoratorum religiosorum, & communis sensus rectè sentientium, & iudicantium tale opus esse, vel non esse alienum à statu religioso.

Quibus regulis dignoscatur dicta indecentia.
Primò.
D. Thom.
Secundò
Gregor.

14. Atque hæc omnia ferè præscripta sunt religiosis Societatis in suis constitutionibus. Nam 7. p. cap. 4. ferè omnia præscribuntur. & in quarta instructione P. Claudij pro confessoribus n. 3. repetuntur; quibus nostri proximos iuuare debent: quæ omnia sunt pietatis opera, & ab omni negotiatione seculari aliena. Sexta verò parte cap. 3. §. 7. expressiùs id prohibetur his verbis, *Vt plenius possit Societas rebus spiritualibus iuxta suum institutum vacare, quoad eius fieri potest à negotiis secularibus abstineat, qualia sunt testamentariorum vel executorum, vel procuratorum rerum ciuilium, aut id genus officia, nec ea vllis precibus adducti obeunda suscipiant, vel in illis se occupare sinant.* Et 9. p. cap. 6. §. 4. vbi dicta constitutio refertur, additur eos, qui de Societate sunt, implicari non debere his negotiis secularibus, *licèt pia alioqui essent*; in his tamen admitti potest aliquando dispensatio ex grauissimis causis, quæ soli Generali, vel alteri ex speciali commissione eius ibidem reseruatur. Et sic etiam dicitur in regula 41. ex communibus, *vt negotium etiam pium, sine facultate superioris nec suscipiatur, nec promittatur: secularia autem negotia omnino vitentur.* Denique circa hanc moderationem maximè obseruandum est quod in 6. p. Constit. cap. 3. in fine dicitur, *Instituti nostri est, sine cuiusquam offensione quantum fieri potest, omnium in Domino inseruire commodis.*

Datæ cautiones ex instituto Societatis habentur.

Præterea ad moderationem circa hoc ministerium in Societate necessarium pertinet, vt maior cura adhibeatur in eo circa fœminas exercendo eum pluribus circunstantiis. Et primò quidem ob hanc causam præter illam potissimam quam lib. 1. cap. 3. ad finem attulimus, voluit D. Ignatius vt Societas monialium curã non susciperet, 6. p. Constit. cap. 3. §. 5. vbi generaliter prohibet, ne nostri curam animarum suscipiant, *Neque item (ait) mulierum religiosarum, vel aliarum quarumcunque, vt ordinariè illarum confessiones audiant, vel ipsas regant, quanuis nihil repugnet semel, vnius monasterij confessiones ob speciales causas audire.* Ratio autem huius institutionis magna ex parte esse potuit, ad vitandam frequentem occasionem loquendi cum fœminis, & familiaritatem aliquã contrahendi, quæ occasio multo maior est cum fœminis subiectis, quàm cum reliquis, propter quod omnes canones, & regulæ religiosorum aduertunt, vt earum gubernatio cum summa vigilantia, & cautione, suscipiatur, vt in superioribus tract. 8. tractando de monialibus, & clausula earum aduerti. Nihilominus tamen ratio, quam adducit B. Ignatius in dicta constitut. sumitur ex prædicta moderatione Societati necessaria in suscipiendis quibuscunque negotiis seu curis exterioribus, quæ præcipuè eius finem possunt impedire. Dices, finis Societatis est omnes proximos in spiritualibus iuuare. Hæc autem cura monialium ad eundem finem ordinatur: cur ergo censetur impedire finem Societatis? Respondetur etiam, quælibet cura animarum ordinatur ad spiritualem salutem earum, & nihilominus non est accommodata fini, & instituto Societatis; non ergo omnes actiones, vel solicitudines, quæ ordinantur ad auxilium etiam spirituale proximorum, Societati congruunt, tum propter multitudinem earum (non enim posset omnibus satisfacere) tum etiam, quia nonnullæ afferunt secum obligationes, & vincula repugnantia intentioni Societatis, & huiusmodi præcipuè est cura animarum, quæ nimium impediret plures operarios Societatis, quos oporteret esse ex fidelioribus, & aptioribus ad discurrendum per totum mundum, ad quem finem ex vi instituti ordinantur. Præstare autem id non posset, si monialium curæ essent alligati.

15. Moderatio explicata procedit maximè circa fœminas.

1. Ratio cur monialium curam non habeat Societas.

Obiectio remouetur.

Accedit etiam optima ratio, quia monasteria monialium regi debent per illos religiosos, sub quorum regula viuunt, & quorum institutum suo modo obseruant; non enim Moniales S. Claræ commodè prædicatoribus subiicerẽtur, aut econtra; & sic de aliis: institutum autem Societatis ita est proprium virorum, vt non possit fœminis accommodari, quia non ordinatur solùm ad contemplandum,

16. 2. Ratio.

templandum, nec præcipuè ac per se primò ad vitæ austeritatem, neque ad psallendum, neque ad labores manuum, nec denique ad alios fines, qui viris, & fœminis possint esse communes, sed ad spiritualia ministeria, quæ à fœminis fieri non debent, nec possunt, ad quem finem habet regulam, & viuendi modum accommodatum. Ac propterea non possunt commodè institui monasteria fœminarum, quæ sub regula Societatis viuant, sed necesse est vt habeant modum viuendi valde diuersum: meritò ergo abstinet Societas à gubernatione, & cura monialium.

17. Imò nec secularium fœminarum curam suscipit Societas.

Imò si quis rectè consideret verbo citatæ constitutionis, non tantùm religiosarum, sed quarumcunque fœminarũ cura nobis interdicta est, sicut etiam in 7. Congreg. decreto 56. tandem stabilitum est, quod alicui videri potest contra praxim Societatis; nam sacerdotes eius frequenter habent curam secularium fœminarum, vel nuptarum, vel virginum, aut viduarum, quarum confessiones ordinariè audiunt, eásque in spiritualibus regunt, & sæpe etiam quasi consequenter, etiam in exterioribus, & familiaribus rebus, quatenus cum puritate conscientiæ connexionem aliquam ordinariè habent. Respondetur inprimis constitutionem illam propriè intelligi de cura, quæ suscipitur quasi ex officio vel obligatione vtriusque, aut alterius partis. Sic enim non potest religiosus Societatis iuxta suum institutum constitui tanquam proprius sacerdos quarumcunque fœminarum, etiamsi religiosæ non sint, sed alium viuendi modum habeant, ita vt ex officio, & suo modo ex iustitia teneatur Societas ministrare illis sacramenta, aut alia diuina. Dixi autem, *vtriusque, aut alterius partis*, quia non solùm non potest hoc modo obligari Societas, verùm etiam nec possunt religiosi eius acceptare obligationem, qua per obedientiæ votum possunt sæculares fœminæ interdum obligari. Ita explicatur in regul. 19. sacerdotum. *Particularem personarum*, (dicitur ibi) *præsertim fœminarum, curam nemo suscipiat* (nimirum vltra id quod necessariò postulat ordinarium confessoris munus) *& quamuis confessarius pro suo munere in vita spirituali pœnitentem instituat, nullius tamen obedientiam admittat.* Quæ regula si rectè inspiciatur, non solùm de fœminis, sed etiam de viris loquitur, quáuis principaliter propter fœminas prohibitio posita sit propter maius periculũ quod in huiusmodi vinculis, & obligationibus inter viros, & fœminas esse potest; & inter regulas Minorum aliquid simile inuenitur in speculo Minorum 3.p. fol. 115. in quibusdam regulis Gullielmi Farinarij Ministri Generalis c. 6. vbi prohibet inducere fœminas ad huiusmodi votum emittendum, vel etiã requirere ab eis, vel admittere votũ continentiæ; nobis autẽ non solùm inducere, sed etiam acceptare obedientiæ votum tam à viris, quàm à fœminis prohibitum est.

Quomodo id verum habeat.

Specul Minorum.

18. Etiam ministerium erga fœminas in Societate admissum suas petit circũstantias. Maturam ætatem. Breuem seriúsque sermonem.

Præterea pertinet ad hanc moderationem respectu fœminarum, quia nõ omnibus permittendum est, earũ confessiones audire, & consequenter neque ordinariè cum eis colloqui, sed illis qui fuerint maturioris ætatis, vt dicitur in officio Prouincialis cap. 12. Quibus etiam confessoribus commendatur, vt ab eis breuiter se expediant, neque extra confessionem colloquia misceant, nisi de re aut grauissima, aut multum necessaria, & quod seuerè potius quàm blandè cum eis tractent in regulis 16. & 17. sacerdotum. Denique in ordinationibus toti Societati communibus c. 1. n. 9. mandatur Prouinciali vt inquirat de fœminarum visitationibus; & latiùs in instructione pro confessariis. Quæ omnia per se sunt rationi consentanea, & in antiquis decretis insinuata, quæ suprà tract. 8. agendo de monialibus adduximus. Fertur etiam sententiam hanc, seu consilium Augustini fuisse, *Sermo breuis, asper, & rigidus, cum fœminis est habendus.* Refert Carthusianus in Opusculo de curatorum vita, art. 65. in to 1. quod tamen neque in vita, neque in scriptis ipsius Augustini inuenio, præter id quod de non admittendis intra domum, vel ad solitarium sermonem fœminis refert Possidonius in vita eius c. 26. Denique etiã quoad locum circunspectio magna iubetur, & obseruatur, quia ordinariè huiusmodi ministerium fieri debet in Ecclesia, & in aliqua parte eius clara & aperta, vbi ab aliis videri possint, & ipsi inter se non se respiciant, quoad fieri possit. Quod etiam Minoribus præcepit Benedictus XII. in suis constitutionibus c. 25. & Ioannes de Capist. in suis, c. 11. de quibus videri etiam potest Cóc. Mediolan. sub Borrhomæo p. 2. tit. de sacram. pœn. & p. 3. tit. de Concionatoribus, & confessariis Monialium. Si autem confessio fœminæ in priuata domo necessitatis causa facienda sit, vel quolibet alio titulo, cùm ea sit alloquendum, debet confessarius vel sacerdos Societatis habere sociũ semper ita præsentem, vt possit esse testis omnium, quæ fiunt, licèt non audiat, quæ dicunt ex regula 18. sacerdotum; quia verò interdum locus id non permittit, additur ibi, *Quantum loci dispositio patiatur*; quod si non pateretur, curet omnino sacerdos, ne ostium sit clausum, nec locus obscurus.

August. Carthus.

Possid. Locum conspicuum.

CAPVT IX.

Vtrùm peculiarem curam adhibere debeat Societas in adiuuandis proximis in periculo mortis.

1. Ministeriũ hoc necessarium, & in Societate commendatum.

Cvm ministeria, quæ hactenus tractauimus, generatim omnibus proximis exhiberi debeant, eísque maximè qui magis indigent, constat illa omnia exercenda cum morientibus esse quantum in nobis fuerit, quia ille est articulus maximæ necessitatis propter multa impedimenta, & pericula, quæ tunc occurrunt, quæ optimè recensent Innocentius III. lib. 2. de contemptu mundi cap. 42. Bernard. lib. de interiori domo cap. 43. & in meditationibus cap. 2. & Hugo de S. Victore lib. 2. de anima cap. 2. & nomine Augustini serm. 48. ad fratres in Eremo. Summa omnium est, quia *tunc corpus maximè impedit animam, quia illi capitur tota intentio mentis, vbi est vis doloris*; & quia tunc dæmon vehementiùs tentat, & calcaneo insidiatur, quia tunc exitum vitæ, & consequenter finem viæ, instare conspicit, vt in simili dixit Conc. Trid. sess. 14. in doctrina de Extrema vnctione in procemio cap. 2. inde colligens magnam vtilitatẽ sacramenti Extremæ vnctionis. Ob similem ergo causam præter eã solicitudinem generalem quam de salute omnium proximorum Societas assumpsit, specialiter ei cõmendatur ægrotantium, seu morientium auxilium, non tã corporale, quàm spirituale, licèt in corporali etiam prætermittere non debeat conuenientia charitatis officia, iuxta regulam datã 7. p. Const. c. 4. §. 9. & iuxta ea, quæ in principio huius materiæ l. 1. c. 6 n. 2. diximus de operibus misericordiæ corporalis, quod verò attinet ad spirituale, in 4. p. Cõst. c. 8. §. 7. sic dicitur, *vt in superiùs dictis proximi ad benè viuendum iuuentur, ita curandum est, vt ea, quæ ad benè moriendũ illis conferunt, percipiantur, quique modus in eo tempore, in quo tantum est momenti ad finẽ vltimum æterna*

Innoc. III. Bernard.

Hugo Vict. August.

æternæ salutis consequendum, vel ab eo excidendum, teneri debeat, intelligatur. Et in regula 40. Præpositi, *procuret* (dicitur) *diligenter ne desint, qui extra domum, ægrotorum confessiones audire, & morientibus opem ferre possint.* Est ergo hoc vnum ex ministeriis maximè propriis Societatis, ad quod ex proprio instituto peculiariter tenetur, ea nimirum obligatione, qua ad cætera opera sui instituti obligatur.

Ministeriũ hoc religioso statui consonat.

2. Quòd autem hoc opus sit consentaneum religioso statui, sufficienter probatur, quia est maximè consentaneum charitati, & nihil aliud continet repugnans prædicto statui, si in eo debitus modus seruetur. Et confirmatur, nam sacra Concilia maximè commendant parochis hoc ministerium, vt videre licèt in Concilio Nannetensi cap. 4. quod B hoc loco ad literã inseram, quia egregiè describit modum in hoc munere seruandum. *Cum Sacerdos* (inquit) *audierit aliquem infirmari in sua plebe, quàmcitius ad eum pergat, & ingressus cubiculum aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat cum antiphona: Asperges me Domine, & oratione,* &c. Et infrà, *post hæc omnes iubeat extra cubiculum secedere, & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum leniter, blandéque alloquatur, vt omnem spem suam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem, & castigationem suam prouenire credat, vt peccata sua confiteatur, vt emendationem promittat si Dominus vitam concesserit, pœnitẽtiam pro peccatis commissis spondeat, vt substantiam suam, dum adhuc sensus & ratio vigent disponat, vt peccata sua eleemosynis redimat, vt is, qui in se peccauerunt, indulgeat, vt rectam fidem & credulitatem teneat, vt de Dei misericordia nunquam desperet, cùm his, & huiusmodi alloquutionibus fuerit mens infirmi releuata, data benedictione recedat Sacerdos, non post multum reuersurus, détque locum, vt ægrotus de peccatis suis possit cogitare.* Concilium etiam Coloniense celebratum anno 536. part. 7. cap. 50. monet parochos, vt post extremam vnctionem curam habeant præparandi infirmum ad mortem. Idem Synodus Augustiensis cap. 20. Imò olim Episcopi, dum eis vacabat, hoc munus per se exercebant, præsertim si ab infirmis vocarentur. Quod de Augustino refert Possidonius cap. 27. *In visitationibus* (inquit) *modum tenebat ab Apostolo definitum, vt non nisi pupillos, & viduas in tribulationibus constitutas visitaret, & si fortasse ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præsẽti Deum rogaret, eisque manus imponeret, sine mora pergebat.* Meritò ergo Societas hoc ipsum profitetur, vt parata sit ad iuuandos omnes infirmos, à quibus fuerit requisita, siue sint pauperes, siue diuites, siue hoc siue illo morbo laborent, & quacunque hora diei, vel noctis vocetur. Neque propter obligationem parochorum (quod lib. 6. cap. 4. num. 13. & aliàs sæpe respondimus) superuacanea videri debet hæc Societatis cura, tum quia vel sæpe non potest vnus parochus pluribus infirmis satisfacere; vel interdum non est in eo munere adeò facilis, & solicitus; sæpe etiam non est satis idoneus, vel certè ægrotus sæpe aliorum ministrorum opera magis iuuatur, ac recreatur, & ideo non tantùm nostri, sed etiam multi alij religiosi magna charitate hoc ministerium exercent; quanuis fortasse ex vi sui instituti, non ita obligentur sicut religiosi Societatis.

Vide Polancum in libello de hac re.

Possid.

Tacitæ obiectioni occurritur.

Repellitur duplex calumnia, qua Societas, propter dictum ministerium, à malè affectis pungitur.

A Nullum verò opus est tantæ charitatis, quod non possit, vel per calumniam, vel propter aliquorum negligentiam reprehendi. In duobus ergo solet argui Societas circa hoc ministerium. Vnum pertinet ad solicitudinem circa eos, qui ex ægritudine moriuntur, aliud circa eos, qui in pœnam delictorum violentam mortem patiuntur. In priori ministerio reprehenditur auaritia; quia Sacerdotes Societatis ideo cupiunt morientibus assistere, vt bonorum illorum possint esse participes eos inducendo, vt de illis per testamentum, vel alium modum in suam vtilitatem disponant. Sed hoc valde alienum est ab spiritu, & intentione Societatis, quidquid sit de priuatis erroribus, seu defectibus si qui fortasse, vel ex humano aliquo affectu, vel ex zelo, non secundùm scientiam committerentur, de quibus nec nobis constat, neque si sint, religioni nocere possunt, quæ intentionem huiusmodi detestatur, & ideò omnes etiam actiones prohibet, quæ aliquam illius speciem præbere possunt. Hinc in vltima suarum regularum monentur Sacerdotes, vt cùm vocantur ad adiuuandos eos qui morti vicini sunt, tandiu illis adsint, quandiu sola necessitas postulauerit, & additur, *Cæterùm etsi cùm opus est ægrotos ad condenda testamẽta hortari conueniat, iis tamen conficiendis non assistãt.* Admonere enim illos, ad officium confessoris spectat, quia est de re vel necessaria, vel valde vtili ad bonum animæ ægrotantis. Et ideo in verbis C suprà citatis ex Concilio Nannetensi hoc consilium inter alia ponitur: assistere autem testamento, nec pertinet ad munus confessoris, neque per se loquendo est ministerium spirituale, quod religiosis expediat, & quanuis in aliquo casu possit esse opus pietatis ad iuuandum infirmum propter speciales circunstantias, quæ occurrere possunt, vel ex debilitate, & impotentia intrinseca ipsius infirmi, vel ex aliqua morali vi extrinseca; nihilominus regulariter id non expedit, propter vitandas cognatorum quetelas, & tollendam omnem occasionem supra dictæ suspicionis; quod si necessitas coëgerit, nec sine superioris dispensatione nec sine magna circunspectione faciendum est, ita vt omnis probabilis suspicio vitetur, & tunc temeraria iudicia contemnenda sunt, quis enim illa D effugere potest?

3. Primum quod nostris obiicitur.

Infringitur obiectio.

Et eadem ratione, quanuis vbi opus fuerit, admonendus sit infirmus, vt pro ratione periculi, de rebus suis disponat; non tamen ei est offerendum consilium circa dispositionis modum, nisi in his tantùm quæ ad salutem eius fuerint necessaria, vt de restituendo alieno, de soluendis debitis, de necessariis hæredibus instituendis, ita vt quantum in ipso fuerit omnis occasio iurgiorum, & litium tollatur; ad particularia autem descendere non expedit, quia eadem habet incommoda. Quanquam si infirmus consilium petat circa ea de quibus liberè potest disponere, ad officium confessoris spectat id consulere quod maius Dei obsequium esse, & ad maiorem vtilitatem animæ testãtis expedire iudicauerit. Vt autem nostri debito modo hoc E faciant, seruare debent quod 6. p. Constit. cap. 2. §. 6. dicitur, *quanuis ad bona. & sancta opera, & maximè perpetuo duratura incitare laudabile sit, ob maiorem tamen ædificationem nullus de Societate debet, nec potest quenquam ad eleemosynas perpetuas domibus, vel Ecclesiis eiusdem Societatis relinquendas incitare.* Quæ constitutio ampliùs videtur coarctari in 1. Congreg. generali, canone 22. vbi sic dicitur: *Ad maiorem ædificationem, & paupertatis nostræ sinceritatem, & puritatem, placuit præcipere nostris omnibus, vt nulli externo, suadeant*

4. Nostri consilium moribundo quoad dispositiones liberas vltra vare non permittuntur.

Quid quando consiliũ petitur.

suadeant, vt nobis potius quàm aliis pauperibus dent eleemosynam, sed contenti simus vbi petimus eleemosynas quotidianas illas simpliciter, & planè amore Dei petere.

Expenditur allatur canon. 22.

5. Vbi ponderandum est verbum *præcipere*, quod valde ratum est in constitutionibus & regulis Societatis, & ideo videri potest positum esse ad rigorosam obligationem inducendam, quam solet illud verbum præ se ferre in aliis legibus, vt cum Caietano 2.2.q.186.a.9.dub.4.circa finem, Nauarro in summa c.23.n.52. & aliis ex Clementina *Exiui de paradiso.§.cum autem.* de verborum significatione, lib.3.de legibus cap.15.à nu.8. attulimus. Nihilominus tamen non plus obligat decretum illud, quàm aliæ regulæ, quia iam est in Societate declaratum proprium signum obligationis in cõscientia solum esse, cum additur, *In virtute obediẽtia*, vel *in Nomine Domini Iesu Christi.6*.p.const.c.5. ibi autem nullum ex his signis adiungitur. Nec etiam additur pœna excommunicationis, quæ ex se etiam includit rigorosam obligationẽ, quæque interdum additur in constitutionibus 8.p. c.6.§.2. Solum ergo positum est illud verbum ad exaggerandam necessitatem, & grauitatem illius decreti. In quo est etiam obseruandum non loqui solùm de eleemosynis quæ à morientibus peti possunt, sed à quibuscunque, & ideo non prohiberi petitionem simplicem; sed comparatiuam *præ aliis*; nã hoc inuidiosum est, & offensiuum; specialiter verò hoc magis explicatur ad rem, de qua agimus, sequentibus verbis, *Ad donationes verò quascunque, siue legata, simpliciter etiam, & planè possimus tantùm nostras necessitates explicare; definitionem tamen eius deuotioni relinquamus à quo eleemosynam postulamus*, &c.

Caiet. Nauarr.

Vox *præcipio* nudè posita non importat in Societ. rigorosum præceptum.

6. Quo loco est aduertendum etiam iure communi malè audire in religiosis hanc petitionem, cum expressa comparatione, vt legata potius sibi relinquantur, quàm aliis, quia licet hoc non sit per se malum, imò nec sit cõtra iustitiam moderatis precibus procurare voluntatem infirmi inducere, aut mutare, vt mihi potius quàm alteri donet, quia nullum erat alteri ius acquisitum, vt cum Antonino, Saliceto, & aliis resoluit Nauarrus in summa c.26.n.36.& sumitur ex c.13.n.72. Nihilominus in religiosis, talis inductio, etiamsi non sit iniusta, reprehensibilis est. Quia & speciem quandam habet auaritiæ, & charitatem potest minuere, vel certè deprauare intentionem in spiritualibus obsequiis circa proximos quãquam in rigore, & absolutè ac per se loquendo id facere non semper peccatum sit, quia nec est per se intrinsecè malum, neque inuenitur aliquo iure absolutè prohibitum. Solùm enim in Clement. 1. de priuilegiis districtè prohibentur religiosi, ne cùm confectionibus, testamentorum intererunt, à restitutionibus, debitis aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis retrahant testatores: nec legata vel debita, aut malè ablata incerta, sibi, aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus fieri, aut erogari procurent.

Iure cõmuni, nedum Societatis, reprehensibiles sunt procurantes sibi præ aliis legatum.
Anton. Salicet. Nauar.

7. Quæ prohibitio vniuersalis non est, sed in duobus tantùm casibus, & ideo potiùs inde sumitur argumentum extra illos id non esse prohibitum Ecclesiastico præcepto. Prior autem ex illis casibus est, ne religiosi retrahant testatores à restitutionibus, debitis, aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis. In quo aduerti potest, non solùm hæc prohiberi si fiant in proprium commodum, vel suæ religionis, sed absolutè, & simpliciter, &

Clementina iu duobus casibus prohibitoria est.
Prior casus enucleatur.

A consequenter quocunque respectu fiant, contra illud præceptum agitur. Et prior quidem pars de restitutionibus clara est, & ex natura rei necessaria. In posteriori autem duo aduerti possunt, vnum est non posse dici religiosum retrahere testatorem à legato faciendo, nisi priùs nouerit eius voluntatem, & illam mutare conetur. In quo expendo differentiam inter restitutionem, & legatum; nam vt quis dicatur retrahere à restituendo, satis est, quod sciens debitum restituendi nihilominus inducat, vel ad non restituendum, vel ad donationem faciendam repugnantem restitutioni: quia debitum restituendi includit voluntatem saltem debitam, vel præsumptam, quæ satis est, nisi fortasse constaret de voluntate non restituendi, sed legandi aliâ; nam tunc inducere B ad mutandum legatum reuera non esset inducere ad non restituendum; sicut qui inducit ad minus malum eum qui decreuit malum agere, non inducit illum ad malum; sic ergo, vt quis dicatur retrahere à restituendo, necesse quidem est, vt alter non sit iam in deliberato proposito non restituẽdi: sufficiet tamen ad prædictam obligationem, vt de neutra voluntate constet, sed tantùm de debito. In legato autem liberali non dicitur quis propriè retrahi ab illo faciendo, nisi qui est in proposito illud faciendi; & ita religiosus non peccat contra hoc præceptum, quando ignorans ægrotum habere tale propositum ab illo petit, vt suo conuentui, vel legatum relinquat, quod notauit Syluester *Religio 6.* quæst.15. §.4. Secundò aduerto Syluest. C in illa secunda parte, prohibitionem tantùm fieri respectu Ecclesiæ matricis, vt ibi expressè dicitur, per quam vocem cathedralis Ecclesia intelligitur, iuxta cap. *venerabili* de verb.signif. Et ideo non est extendendum illud præceptum ad omnes religiosos, qui retrahunt testatores à quibuscunque legatis faciendis aliis locis, vel personis, sed sola ratione naturali, vel secundùm vniuscuiusque regulam de illa actione iudicandum est.

Alter casus illius legis est, *ne legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi, aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, seu derogari procurent.* In quo duo etiam aduerti possunt. Primum est, quando hoc dicatur fieri in præiudicium alterius. Nam Cardinalis ibi D quæstione 5. sentit non solùm fieri in præiudicium quando fit in iniuriam, contra id, quod ex iustitia debebatur; sed etiam quando retrahit testatorem à proposito, quod habebat legandi alteri, etiamsi legatum non esset aliàs debitum. Et est probabilis expositio, quanuis nimis rigorosa, nisi intercedat vis, aut deceptio, vel preces adeò importunæ, vt coactioni æquiparentur: quia tunc reuera fit iniuria tertio; tamen si nulla intercedit iniuria, non videtur in rigore fieri persuasio in alterius præiudicium. Aliud notandum est; illud præceptum solùm ferri contra persuasionem, quæ fit in vtilitatem propriam, vel propriæ religionis, aut personarum eius. Vnde si E fiat suasio in commodum alterius extranei, etiamsi aliàs peccaminosa sit, non erit contra illud speciale præceptum, quod specialiter latum est ad reprimendum peculiarem affectum, quem religiosi ad se, vel ad suos habere possunt.

8. Posterior casus expẽditur.

Cardin.

Nullum ergo inuenitur commune ius, quod tam generalem contineat prohibitionem faciendi huiusmodi persuasionem, vel inductionem, per comparationem ad alios, sicut in propriis regulis Societatis: in quibus primò prohibetur fieri non

9. Ius Societatis contra negotiationem legatorum latius est quam commune. Primò.

non solùm retractio à voluntate legandi aliis, verùm etiam petitio cum tali comparatione: quod intelligo tam de formali, & expressa, quam de implicita & per circumloquia, quia moraliter æquiualent. Secundò simplex petitio permittitur, cum tanta verò moderatione, vt sola necessitas explicanda dicatur. Vnde si sit forasse collegium, nullam habens veram necessitatem, ibi iuxta regulam, nulla debet fieri postulatio. Tertiò etiam tunc non permittitur aliquid determinatè postulare, sed necessitate proposita, voluntati testatoris definitionem relinquere: solúmque ei consulere, vt oret & petat diuinam inspirationem, vt id statuat, quod Deo gratius fuerit. Quæ omnia constant esse valdè aliena ab effectu auaritiæ, potiúsque esse consentanea spiritui paupertatis, vt in simili dixit Clemens V. in Clement. *Exiui*. vers. *Nos autem*. de verb. signific.

Secundò. Tertiò.

10. Secunda obiectio pertinet ad auxilium eorum, qui propter delicta damnantur ad mortem: reprehenduntur enim nostri, eo quòd sint nimium soliciti circa vitam corporalem eorum, importunis precibus; vel aliis mediis procurando huiusmodi pœnam impedire. Veruntamen hæc reprehensio (si hoc homine digna est) non est peculiaris Societatis, sed religiosorum omnium, non solùm præsentium temporum, sed etiam præteritorum. Refert etiam Cassianus collat. 14. c. 4. quorundã monachorum institutum fuisse pro miseris, & oppressis intercedere. Et de B. Antonio, quamuis genus vitæ solitarium maximè coleret, (inquit Sozomenus lib. 1. Histor. c. 13.) *Porrò autem in defensionibus eorum, qui erant iniuria affecti, nemo plus operæ studiíve posuit, adeò vt eorum causa sæpe ad vrbes se contulerit.* Clarius exemplum est quod de Ambrosio refert lib. 7. cap. 23. scilicet Ambrosium ad Gratianum Imperatorem accessisse, vt quendam illustrem virum ad mortem damnatum liberaret. Et non antea causam omisisse quàm veniam à Gratiano impetrasset. De Augustino refert Possidonius in vita sua cap. 20. solitum fuisse pro reis intercedere. *Tam honestè* (inquit) *ac temperatè, vt onerosus, ac molestus non videretur, verum etiam mirabilis extitisset.* Cuius egregium testimonium extat inter epistolas Augustini in 51. quæ est Macedonij Iudicis ad ipsum Augustinum: cùm enim pro quibusdam reis Augustinus apud Macedonium interpellasset; ille respondit, *Miro modo afficior sapientia tua, & in his quæ interueniens pro reis mittere non grauaris: nam & illa tantum habent acuminis scientiæ, & sanctitatis, vt nihil suprà sit, & hæc tantum verecundiæ, vt nisi faciam quod mandas, culpam penes me remanere, non in negotio esse diiudicem: non enim instas (quod plerique homines istius loci faciunt) vt quodcunque solicitus petieris, extorqueas, sed quod tibi à iudice tot curis obstricto petibile visum fuerit, admones, & rogas, subseruiente verecundia, quæ maxima difficilium inter bonos efficacior est. Proinde statim commẽdatis effectum desiderij tribui: nam sperandi viam ante patefeceram.* Et in Epist. 53. idem Macedonius ad Augustinum scribens ait, se fecisse quod in altera epistola Augustinus ab eo postulauerat quæstionémque mouet, an ad officium sacerdotis pertineat interuenire pro reis, quod Augustinus ad illum scripserat. Augustinus autem in Epistola 54. latè respondet, declarans quomodo humanitatis officium sit, ita esse criminis persecutorem, vt procuret quis quoad iustè fieri possit esse hominis liberatorem. Quod latè prosequitur, adducens Christi exemplum, qui magna sapientia & benignitate adulteram à pœna mortis liberauit, & S. Iosephum qui in suspicione, quam de virgine habuit, eam ab omni pœna, & infamia liberare studuit. Quibus addere possumus Paulum qui apud Philemonem pro Onesimo intercessit. Et multa alia ex eodem Augustino, & Greg. refert Gratianus 23. q. 5.

Secunda obiectio etiam refellitur exemplis. Cassian. Sozom. Possid. August.

11. Hoc ergo officium de se sanctum, & religiosum est: licèt prudentia & moderatio iustitiæ seruandæ sint, quæ hoc loco prosequi non est necesse: quia quod ad prudentiam attinet, sufficienter exẽplo Augustini verbis Macedonij commendato insinuatum est. Quod verò spectat ad iustitiam, habet proprium locum in illa materia, & tractando de lege pœnali à nobis tactũ est. Summáque omnium est, vt nihil postuletur in præiudicium Reipub. vel tertiæ personæ, nec quod ab ipso iudice licitè præstari non possit. Inter ea verò, quæ ab eo fieri possunt, & sine detrimento tertij, vel boni communis, id quod benignius fuerit, pro miseris hominibus procurare, charitatis officium est; neque aliud à nostris sacerdotibus, vel confessoribus fieri iure potest ab aliquo affirmari: multóque certius ex instituto Societatis nihil aliud postulari. Nam de hoc genere intercessionis nihil peculiare in eo traditum inuenio, sed illud solum quod 7. p. constit. c. 4. §. 9. inter alia pietatis opera generaliter dicitur. *In custodiis publicis detentos, quoad eius fieri poterit per se subleuando, & vt alij subleuent curãdo.* Et in Bulla 1. Iulij III. inter alia dicitur, *Et eorum, qui in carceribus inueniuntur, piam subuentionem, & ministeriũ, ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam, & commune bonum expedire visum erit.* Constat igitur; ex vi instituti prædictas circunstantias in hoc munere seruandas. Illud autem propriè solum habet locum ante rei condemnationem vltimam ac definitiuam: nam si huiusmodi non fit, poterit locum habere intercessio, vt appellatio concedatur, in qua eadem æquitas, & prudentia seruanda est: re verò seu causa iam definita, cessat intercessio, & solùm agitur de spirituali salute, & conuenienti præparatione ad mortem ipsius rei: obiter autem procurare, vt in ipsomet supplicio, & vsque ad mortem benignè, & humanè tractetur, charitatis etiam officium est.

Officium intercedendi pro reis, quo moderamine præstandum.

Quando locum habeat vel nõ habeat dictum officium.

INDEX CAPITVM LIBRI DECIMI.

De regimine Societatis tam in genere, quàm in particulari, & consequenter de ipsius Prælatis.

LIBER

LIBER DECIMVS.

De regimine Societatis, & consequenter de Prælatis eius.

EXPLICVIMVS omnia, quæ ad statum, perfectionem, & ministeria huius religionis spectant, solùm superest vt dicamus de modo gubernationis eius: nam ex illa maximè pendet, & conseruatio religionis, & executio omnium mediorum, quibus ad suam, & aliorum perfectionem vti debet. Quoniã autem gubernatio per Prælatos, & secundùm regulam fit, simul de vtrisque hoc in libro dicemus; primò quidẽ generatim, seu in cõmuni; deinde verò ad illa particularia descendendo, quæ ad huius tractatus complementum necessaria videbuntur.

CAPVT I.

Vtrùm Societas per modum monarchiæ conuenienter gubernetur.

1\. (1. Suppositio, monarchia cum Aristocratia in Societate.) SVppono in primis hoc esse commune Societati cum aliis religionibus ferè omnibus, vt eius ordinarium regimen monarchicum; sit habẽs aliquid Aristocratiæ admistũ: nam & monarchicũ regimen secundùm se melius est, & in hominibus propter eorum fragilitatem, & periculum errandi, vel in iudicio, vel in affectu, aliquo adminiculo Aristocratiæ oportet esse temperatum, vt est tã Philosophorum moraliũ, quàm Theologorũ recepta sententia, quam in tract. 8. attigi, & latiùs in materia de legib. lib. 3. c. 4. & de Ecclesiastica hierarchia tradi solet, attigíque disp. 9. de fide sect. 6. à n. 8.

2 (2. Suppositio, varietas Prælatorum ipsius Societatis.) Secundò suppono monarchiam huius religionis reduci ad vnum generalem Præpositum, sub quo tota religio militat, quæ vt illi coniuncta, soli Summo Põtifici in spiritualibus ordinariè subiecta est. Hoc satis cõstat ex prima institutione, & approbatione Societatis in Bullis Paul. III. & Iulij III. & ex Const. præsertim p. 9. sub hoc autem Generali immediatè constituũtur Præpositi Prouinciales, & sub Prouinciali, singulorum locorum superiores, sicut citato tract. 8. declarauimus, nam in his conuenit hæc religio cum aliis: quia moraliter necessaria sunt in quacunque religione, quæ cùm sit vnum politicũ corpus per vniuersum orbem simul cũ Ecclesia Catholica diffunditur, habétque membra secundùm locorum diuersitatem valdè distantia. (1. Consectarium ex hac 2. suppositione.) Vnde fit primò mẽbra hæc rationne vnitatis, quam inter se habẽt, indigere vno capite, quod in omnia influat, & vniuersali bono totius corporis prouideat, & singulis mẽbris in aliorum vtilitatem vti possit: & hoc est Generalis munus, vt copiosè & prudenter satis tradit S. P. Ignatius in 9. p. Const. à principio. Ratione verò distãtiæ, & extensionis, & alicuius diuersitatis, quã necessariò inter se habent variæ regiones, seu nationes, necesse est vt sub generali Prouinciales cõstituantur, quorum singuli suas prouincias proximè administrent, & regãt. Quoniã verò in vnaquaque Prouincia varia sunt loca, domos, vel collegia Societatis habẽtia, necessariũ erat, vt vnicuique loco

A aliquis præsit, siue Rector, siue Præpositus appelletur. Vnde etiam fit secũdò hos omnes ordinariã, & spiritualem iurisdictionẽ habere: vnũquemque iuxta modum sibi concessum, suóque muneri accõmodatum: nam sine iurisdictione administrari nõ potest, vt ex generali doctrina de statu religionis constat, & c. 4. n. 1. attingetur. (2. Consect.) Quanta verò sit hęc iurisdictio in singulis numeratis superioribus iuxta peculiarem modum huius religionis, ex discursu huius libri constabit: Denique colligitur ex dictis, omnes prædictos Societatis superiores esse Prælatos Ecclesiasticos cum omni proprietate & rigore. (3 Consect.) Habent enim animarum curam cum iurisdictione Ecclesiastica fori contentiosi ordinaria, B seu ex vi muneris; quæ duo tantùm sunt necessaria ad huiusmodi prælationem, vt in superioribus visum est, & attingemus c. 4. viderique possũt Sotus l. 7. de Iust. q. 4. art. 3. Nauar. conf. 33. de Priuileg. & comm. 3. de Regular. n. 4. D. Th. 2. 2. q. 32. ar. 7. ad 5. (Sot. Nauar. D. Thom.)

3\. (Primus modus in quo visitur Aristocratia in Societate per congregationes generales.) Tertiò suppono, Aristocraticum regimẽ multis modis participari à Societate. Primò in hoc quòd suas habet congregationes generales, quæ licèt non habeãt certa, ac definita tempora, opportunis autem occasionibus non sunt omittendæ. Primò quidem, ac necessariò, cùm in defectum Generalis mortui, vel priuati, aut priuandi suo officio quacũque ex causa, alius eligendus est. C Deinde quando alia causa grauis occurrit ex his, quæ numerantur 8. p. Const. c. 2. Ad huiusmodi autem congregationem pertinet propriè, & in omni rigore Aristocraticum regimen, nam in illa qui congregantur habent suffragium decisiuũ, & quandiu illa durat, in ea est suprema potestas totius Societatis, etiam supra ipsum Generalem, vt declaratur p. 10. Const. §. 8. & 9. p. c. 3. 4. 5. & 6. à quo autem conuocanda sit huiusmodi congregatio, & qui sint ad eam vocandi, & quomodo, quæve negotia in ea tractanda, ac definienda sint; tractatur latè in 8. p. Constit. & nonnulla attinguntur in 9. & 10. & specialibus in D peculiari forma generalis Congregationis.

4\. (Secũdus per congr. Procuratorum.) Secũdò participatur hoc regimẽ in alio genere congregationum, quæ licèt ex vniuersa Societate cogãtur, non sunt tamẽ generales, quia ad illas, nec Prouinciales, nec plures suffragiũ habentes ex singulis prouinciis conueniunt; sed solùm singuli ex singulis prouinciis nomine earũ, & tanquam earũ Procuratores missi, & ideo *congregatio Procuratorũ, hæc* appellatur, habétque fundamentũ in 8. p. Cõst. c. 2. in declaratione lit. B. eiúsque forma magis declarata est in 2. Congregatione generali c. 29. & in speciali formula de hoc edita in 5. congregatione generali; pertinet autem ad hanc congregationem E primò, ac præcipuè decernere, an congregatio generalis cogenda sit, nécne: & in hoc habent congregati suffragium decisiuum. In reliquis autem negotiis, quæ in ea tractari possunt, ex vi instituti & constitutionum, solùm habent consultiuum, vt ex eodem c. 2. 8. partis constitutionum colligitur.

Tertiò participat Societas hoc regimen, per Cõgregationes prouinciales, quæ in singulis pro-

Tertius per congr. Prouincialis. uinciis, quolibet triennio fieri debent, earúnque finis est ad eligendam personam, quæ nomine totius prouinciæ Præpositum generalē adeat, & in congregatione Procuratorum suffragium habeat. Huius ergo Procuratoris electio fit in congregatione prouinciali, & solùm in ea electione habent votum decisiuum qui in huiusmodi congregatione suffragium habent. Fit etiam hæc congregatio in singulis prouinciis, quotiescunque totius Societatis generalis congregatio cogenda est: nam in illa prouinciali eligendi sunt, qui cum Prouinciali suffragium habituri sunt in congregatione generali, & in eorum electione habent propriam vocem actiuam omnes qui legitimè ad congregationem prouincialem conueniunt. Porrò quínam, & quot conuenire debeant ad hanc prouinciæ congregationem; qui etiam vocem passiuam in ea habeant, in formula eiusdem congregationis c. 3. traditur. Et in 5. congreg. decret. 90. & 81. contractus fuit numerus qui in constit. p. 8. cap. 3. indefinitus erat. Præter has verò electiones nulla lex vel statutum fieri potest in congregatione prouinciali, neque in aliqua ordinatione facienda votum decisiuum habent, qui ad eam conueniunt, sed solùm consultare possunt de rebus necessariis, vel opportunis, vt in congregatione generali, si illa cogenda sit, decernantur, vel si non cogenda, Præposito generali proponantur. Quæ omnia constant ex 8. p. Const. c. 2. 3. & 5. & p. 9. c. 5. §. 4. & 2. congregatione generali, cap. 2. 29. & ex speciali formula congregationis prouincialis, in quibus locis fusè etiam declaratur qui sint ad hanc congregationem vocandi, & à quo indicenda sit, & quis procedendi modus in illa sit seruandus.

6. Quartus per cōsultatoris. Quartò participat Societas regimen Aristocraticum in multitudine Prælatorum per quos gubernatur sub vno supremo Generali, vt sunt Prouinciales, & locales Præpositi, qui totum gubernationis pondus inter se habent distributum: nam hoc etiā pertinere ad participationē Aristocratiæ infrà n. 11. declarabo. Perficitur autem hæc participatio in consiliis, quæ ad res statuendas, atque ordinandas simul cum Prælatis adhibentur. Nam in gubernatione Præpositi generalis à tempore 1. congreg. decreto 85. adhibetur consilium quatuor Assistentium; in 6. verò congr. additus est quintus pro Gallia, vt habetur, tum in decreto 1. eiusdem congreg. tum in formula congreg. generalis n. 15. & 78. qui Assistentes à congregatione generali, ex diuersis nationibus simul cum ipso Præposito eliguntur, vt per eos possit maiorem lucem de rebus omnibus accipere, & eorum consilio, & prudentia in rebus definiendis vti, vt videre licet p. 9. Const. c. 4. 5. & 6. & in propriis regulis Assistentium, & in formula eligendi illos. Prouincialibus etiā proprij consultores assignari debent. Idémque de inferioribus Prælatis localibus, cū proportione statuitur 9. p. Const. c. 6. §. 4. & de Rectoribus in particulari p. 4. c. 10. §. 7. & c. 17. §. 1. De numero autem eorum solùm dicitur vt consultores Rectorum in Collegiis ad minus duo sint, vniuersitatum verò cōsultores ordinariè debeant esse quatuor: vnde constat à fortiori cōsultores Prouincialium quatuor esse debere, & ita vsu receptum est. Imò in grauioribus domibus professis & grauioribus collegiis; idem seruatur. Est autem his omnibus Assistentibus, & consultoribus commune, vt in suis consiliis solùm habeāt suffragium cōsultiuum (nisi quod de Assistentibus excipitur in cong. 4. decret. 23. & in cōg. 5. decret. 16.) & decisio tota, ac iudicium rei penes Prælatū respectiuè maneat. Ita de Generali statuitur p. 9. c. 6. §. 11. & de cæteris superioribus p. 4. c. 17. & p. 9. c. 6. §. vlt. & p. 10. §. 8. generaliter dicitur magnopere referre si Præpositi in subitos multum potestatis habeant. Et in hoc puncto explicando consistit tota difficultas præsentis capitis, nam reliqua clara sunt.

Cur Prælati Societatis soli vendicent definitionem in agendis.

Dubitant enim aliqui, cur Societas tantam potestatem Generali, & cū proportione cæteris Præpositis tribuat, vt res omnes suo iudicio, & voluntate definire possint, etiā contra iudicium suorum consultorum, si velint. Nā hoc potiùs est monarchia pura, quàm mista, nisi valdè secundùm quid, quod non sufficit ad excludendum periculum, ne monarchia in tyrannidem conuertatur: propter quod periculum in hominibus vitandum monarchia mista ex Aristocratia præfertur puræ: mistio autem solius consilij inefficax valdè est, tum quia nullus est tyrannus adeò iniquus, qui aliquorum consilio non vtatur, tum etiam, quia si potestas in vno manet, cuius voluntas sufficit vt factū teneat, etiāsi contra consilium suorum Assistentium fiat, subditi manent in eodem periculo patiendi plures iniurias. Vnde Nauar. Comment. 3. de regularibus dicit, licèt monarchia pura, secūdùm se melior sit; tamen propter concordiam, & alios respectus cōuenire, ne Prælatus solus gubernet, sed adiutus *consilio, & consensu* aliquorum. Vbi expendo illam particulam *consilio; & consensu*: nam per illam significatur suffragium non solùm cōsultiuum, sed etiā decisiuū. Et rationem ampliùs declarat n. 15. quia experientia compertum est, regimen vnius magis absolutum, etiam in religionibus, præsertim non mendicantibus, degenerare in tyrannidē. *Et ideo* (inquit) *introducta est monarchia restricta; qua vnus de consensu multorum ad id deputatorū gubernat.* Vbi iterum de consensu dixit, non de consilio tantùm: quia per consilium solum, non videtur satis illi periculo occurri. Facit etiam, quòd antiqui Patres religionum hūc modum regiminis elegisse videntur, vt intelligi potest ex Basilio in regulis 45. 48. & 54. ex fusioribus, & in 112. ex breuioribus, & ex regula Carmelitarum cap. 2. & 3. & ex statutis Carthusianorum p. 2. c. 4. & ex regula monacharum c. 7. inter opera Hieronymi tomo 9. Denique ferè omnes religiones mendicantes hanc formam regiminis obseruare videntur. 7. Ratio dubij. 1. Confirm. *Nauarr.* 2. Confir ex antiquis religiosibus. *Basil. Reg. Carm. Reg. Carth.* 2. ex vsu mendicantium. *Reg. D. Hie.*

8. Authoris resolutio probatur authoritate. *Reg. Bened.* Nihilominus dicendum est, P. N. Ignatium non sine antiquorum Patrum exemplo: nec sine sufficienti ratione, hunc modū regiminis elegisse. Probatur, nam in primis D. Benedictus, in sua regula c. 3. monet quidem Abbatem, vt cum consilio fratrū gubernet; subiungit tamen, *In Abbatis pendeat arbitrio, vt quod salubrius iudicauerit esse, ei cūcti obediant.* Et in c. 65. omnia cōstituit in arbitrio, & voluntate Abbatis, quāuis dicat illum vti debere cōsilio fratrum timentiū Deum. Deinde Basilius idē sentit, si attētè legatur in citatis locis, nā in regula 48. ex fusioribus primū ait, *Nullo modo quis curiosè Antistitis consilia peruestiget, aut in eius facta anxiè inquirat, his duntaxat exceptis, qui cum dignitatis gradu, tū consilij prudentia Antistiti ipsi proximi sunt.* Et statim subiungit, *Quos quidem ille necessariò sibi quādocunque de re aliqua erit deliberaturus, in consilium, ac maturam considerationē adhibebit nimirū præcepto illi obtemperans: Omnia fac cum cōsilio.* In quibus verbis solùm consultationem maturam requirit. Et eodē sensu loqui videtur c. 54. vbi docet esse cogenda capitula *D. Basil.*

capitula, seu congregationes fratrum, in quibus defectus corrigantur, & honesti mores laudentur. *Quo videlicet (inquit) adhibita locuplete multorum sententia, maiore cum authoritate, quod in medium adductum est, quale sit, iudicetur.* Non tamen dicit iudicium definitiuum futurum esse omnium, nec verisimile id est pro singulis, & ordinariis defectibus religiosorum iudicandis. Solùm ergo vult, vt in plurium consessu, & consilio, atque adeò maiori cum authoritate fiat. In aliis verò duobus locis non tractat de gubernatione, sed de electione Prælati, de qua postea cap.2.& 3. dicemus, & de receptione nouitiorum; de qua iam lib.2.cap.3.num.7. diximus, quid peculiariter in hoc obseruet Societas, & cur.

9. Præterea, D. Augustinus in sua regula multum defert Præposito, omniáque constituit in arbitrio illius, vel presbyteri, maiorem habentis potestatem, vt in superioribus, tract.8. tractando de Prælatis religionũ in genere explicuimus. Vnde Nauarrus suprà fatetur, Augustinum in sua regula significasse, vt in suis monasteriis monarchia potiùs quã Aristocratia seruaretur: addit tamen hoc fore vtilius, si vnus, qui regit, esset Augustinus, & subditi essent Possidonij. Quia verò Prælati, & subditi multum à moribus Augustini, & Possidonij degenerarunt, ideo aliquid oportuisse illi regulæ addere. Verumtamen inprimis ego non ita iudico de præsentibus moribus omnium religionum, & religiosorum, vt monarchia non possit eis esse vtilissima, etiamsi ordinaria potestas (seruata proportione) in vno tantùm sit, cum regulari obligatione illam exercendi ex prudenti consilio, vt statim dicemus. Deinde, quidquid sit de statu aliarum religionum, certè B. Ignatius, qui nouam religionem instituebat, non debuit modum illum eligere, qui solùm ob deprauatos, vel imperfectos mores expedire censetur; seu tentare potiùs debuit perfectiorem modum instaurare, & aliis remediis prouidere, vt si fieri possit ex tali regimine ea incommoda non sequantur, quæ fortasse in aliis ob incuriam, vel temporum conditionem sequuta sunt.

Accedit Augustinus.

Additamẽtum Nauarri non satis probatur.

10. Hanc igitur existimo fuisse rationem, ob quam Ignatius voluit, vt vnusquisque superior Societatis pro ratione, & mensura sui muneris, integram haberet potestatem, solúmque consiliarios, non coniudices illi adiunxit. Primo quidem, quia hoc secundùm se, & ex genere suo, melius est, vt suprà num.1. ex communi sententia supposuimus: deinde quia in statu religioso sine dubio potest maximè conferre ad perfectionem, tum quia hoc modo purior, & perfectior obedientia exercetur; tum etiam, quia hoc modo, est maior dependẽtia membrorum à capite, & ita etiam erit maior vnio, qualis inter patrem, & filios esse debet. Tum etiam, quia hoc modo tollitur occasio multiplicandi dignitates tot iudicum, & quasi prælationes in religione, & consequẽter etiam minuitur ambitionis occasio. Tum denique, quia si ordinationes, iudicia, & aliæ negotiorum expeditiones, à plurium sententia & voluntate pendeant, multiplicantur pericula schismatum, & diuisionum ac subornationum, quæ videntur esse maioris momenti, magísque frequentia, quàm sint in pura monarchia temperata solùm per consilia sapientum.

Adductos Patres multis de causis imitatus est B. Ignatius. 1. causa.

2. causa multas continens.

11. Accedit præterea, quòd (vt rectè indicauit Bellarminus lib.1. de Romano Pontifice, cap.3.) Aristocratia, non solùm miscetur monarchiæ, per hoc quod Princeps non possit definire ea, quæ ad gubernationem pertinent, sine aliorum suffragiis decisiuis, sed per hoc maximè, quòd non per seipsum homo immediatè gubernat, sed per subordinatos Principes, vel Prælatos, in quorũ singulis monarchia participatur, ex omnium tamen collectione, quædam participatio Aristocratiæ consurgit. Imò prior illa mistio suffragantium decisiuè, potiùs est mutatio quædam regiminis monarchici, nam in effectu non est monarchia, saltem in his quæ pendent ex plurium iudicio, & voluntate: vnde si regimen maiori ex parte ita fiat, nõ poterit dici monarchicum, sed potiùs Aristocraticum, vel quarta species regiminis, vt Nauarr. illam appellauit. In posteriori autem mistionis genere, suffragantium scilicet, consultiuè tantùm seruatur semper propria & perfecta monachia, cùm vltima resolutio ad vnum pertineat: miscetur autem Aristocratia per gubernationem plurium, ac subordinatorum Principum, ac Prælatorum, quia non est de ratione Aristocratiæ participatæ, quòd gubernatio fiat à pluribus, vt componentibus vnum corpus, seu tribunal, sed satis est vt quacunque ratione integretur ex pluribus, inter se aliquo modo vnitis, & ordinatis ad completum regimen totius corporis, & ita hoc genus mistionis inuenimus in præcipuis temporalibus regnis, maximè verò in Ecclesia Catholica, vt egregiè suprà Bellarminus declarat, perfectionem talis monarchiæ ostendens. Quomodo autem Societas hanc gubernationem Ecclesiæ, modo religioni accommodato imitetur, satis iam declaratum est in num 2.

Collectio Prælatorum subordinatorum participatio est Aristocratiæ. Bellarm.

Denique in hoc etiam seruatur similitudo, quòd in Ecclesia, licèt Pontifex de consilio Cardinalium grauiora disponat, semper tamen seruatur perfecta monarchia, quia in rigore decisio ex solo Pontifice pendet. Nam licèt frequentiùs fortasse Pontifex, in rebus præsertim grauioribus, non decernat contra plura suffragia Cardinalium, id tamen est ex sua prudentia, & libera voluntate, non ex dependentia, quam habeat ab eorum suffragiis. Episcopi etiam in suis diœcesibus habent monarchicum regimen, in quo ordinariè plurium suffragia decisiua non requirunt: ergo etiam in religione poterit commodè hoc regimen participari, cùm in illa, & subditorum obedientia debeat esse promptior, & in superioribus suauior quædam, & magis paterna gubernatio. Et præterea, quia religiosi, ex vi sui status tenentur perfectè operari secundùm regulam suam; & ideo licèt solus superior habeat potestatem decisiuam, vt conuenienter illa vtatur, sufficit quòd ex regula habeat obligationem sumendi consilia suorum assistentium, seu consultorum, vt possit prudenter sua potestate vti, ad quod & regula ipsa & recta ratio ipsum obligat. 12.

3. causa monarchicæ gubernationis in Societate.

Dices hoc quidem sufficere quoad vim directiuam (vt sic dicam) non tamen quoad coactiuam, nec quoad impediendum cum effectu ne superior sua potestate abutatur. Respondeo primò idem dici posse, etiamsi suffragia consulentium sint decisiua, licèt enim videri possit facilius posse vnum errare, quàm plures, tamen aliunde facilius est in religione vnum inuenire, qui ex malitia, vel prauo affectu non erret, ac proinde illi sufficiant prudentia consilia, quàm inuenire plures, qui eiusdem integritatis sint. Deinde dicitur, inferiores Prælatos per prouidentiam suorum superiorum cõtinendos esse in officio, vt non facile pro arbitrio suo vtantur potestate, vel contra eorum consultorum sententiam frequenter disponant, præsertim in rebus grauioribus: Generalis autem Præpositus cum debita reuerẽtia admonendus est ab eo qui hanc curam à Societate habet commissam. Quòd si hoc non sufficiat, per ipsam Societatem compelli poterit; 13.

Obiectio.

Soluitur 1.

Soluitur 2.

Satisfit oppositis in num.2.

terit; atque ita moraliter loquendo, satis subuentum est incommodis, vel periculis, quæ ex tali potestate oriri possent. Quod breuiter B. Ignatius in 10. p. Constit. §. 8. his verbis complexus est. *Refert etiam magnopere, si Præpositi particulares in sibi subditos, & Generalis in particulares* (scilicet Præpositos) *ac contra Societas in Generalem multum potestatis habeant, ita vt omnes ad bonum omnia possint, etsi malè agerent, omnino subiecti sint.*

14. Interest inter modum monarchiæ Societatis, & Ecclesiæ.

Vnde est notanda hîc differentia, inter hanc monarchiam & Ecclesiasticam, ne similitudo suprà adducta putetur æqualitas, cùm reuera non sit nisi imitatio, & participatio quædam. Est ergo differentia, quia regimen Ecclesiasticum ruducitur ad vnum supremum Prælatum qui non solùm alteri homini in terris, verùm neque alicui communitati subiectus est. Sed est supra totam Ecclesiam, non solùm diuisim quoad singulos, sed etiam collectiuè quoad vniuersitatem. At verò in Societate Generalis Præpositus non solùm habet superiorem personam, cui subiectus sit, scilicet Pontificem, quod ex generali ratione religionis Christianæ, & ex speciali statu religioso, & ex specialissima Societatis necessarium est, vt ex lib. 6. cap. 4. intelligi potest; sed etiam est subiectus ipsi Societati, à qua & dirigi, & corripi, & si necesse sit, puniri, & deponi potest, vt cap. sequenti num. 7. attingemus. Ratio autem differentiæ clara est, quia Pontifex non ab Ecclesia, sed à Christo habet immediatè potestatem. Generalis verò habet à Societate, iuxta modum in eius constitutionibus præscriptum, & à Summis Pontificibus confirmatum. Vnde etiam oritur diuersa necessitas: nam Pontifex sicut singulari, & excellentiori modo, habet à Deo potestatem, ita etiam habet peculiarem Spiritus sancti assistentiam; quæ potest supplere cuiuscunque superioris directionem, vel coactionem. Alij verò inferiores prælati, sicut ab hominibus constituuntur, & eliguntur, ita conuenienter saltem toti communitati seu congregationi generali subiiciuntur.

15. Altera differentia ex præcedenti orta.

Atque ex hac differentia & eius ratione oritur alia, per quam magna ex parte Societatis regimen Aristocratiam participat. Nam in Ecclesia maiores causæ Pontifici summo reseruantur, iuxta cap. *Maiores*, de Baptismo, & ita eius monarchia inter humanas maxima est, quia proximè accedit ad diuinam. At verò in Societate ea quæ maioris momenti in illa esse possunt, Generali congregationi reseruata sunt, iuxta primam Bullam Pauli III. quæ sic habet, *Qui quidem Præpositus de consilio consociorum constitutiones ad constructionem huius propositi nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritatem habeat, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente: consilium verò intelligatur esse de rebus quidem grauioribus ac perpetuis, maior pars totius Societatis, quæ à Præposito commodè conuocari poterit.* Addebantur verò statim sequentia verba, *In leuioribus autem, & temporaneis omnes illi* (scilicet professi) *quos in loco, vbi Præpositus noster residebit, præsentes esse contigerit.* Tamen in Bulla Iulij III. prior pars multo magis declarata, & posterior immutata est. Nam quoad priorem partem declaratur, consilium illud, quod habet ius statuendi, ad plura suffragia, intelligendum esse *de maiori parte Societatis professa* (*iuxta nostrarum constitutionum declarationem*) *quæ sine magno incommodo potest à Præposito Generali conuocari.* Deinde ad hoc consilium pertinere dicitur, *condere vel mutare constitutiones, declarare dubia circa institutum orientia, & alia grauiora, vt alienare, vel dissoluere domos ac Collegia semel erecta.* Quoad alteram verò partem, subiungit, *in aliis, quæ non ita magni momenti sunt, idem Præpositus adiutus quatenus ipse opportunum iudicabit, fratrum suorum consilio per se ipsum ordinandi, & iubendi quæ ad Dei gloriam, & commune bonum pertinere in Domino videbuntur, ius totum habeat, prout in constitutionibus ipsis explicabitur.* Ex quo intelligimus, hanc fuisse vltimam fundatoris cogitationem, ac resolutionem, vt extra ea negotia, quæ generalis congregationis propria sunt, in reliquis omnibus Generalis supremam potestatem habeat: quod latè declarauit p. 8. Constit. c. 4. §. 9. c. 3. p. 10. §. 8. & aliis locis frequenter, vt in sequentibus adnotabo.

CAPVT II.

Vtrùm expediat Generalem Societatis esse perpetuum.

1. Breuis expeditio quorundam huc attinentium.

De modo creandi Præpositum Generalem in Societate, nihil est quod specialiter dicamus: quia per electionem canonicam fit, ad quam applicari possunt omnia, quæ in superioribus tract. 8. lib. 2. de electione Prælati regularis dicta sunt. Circunstantiæ autem particulares, quæ iuxta propriam institutionem & formam seruandæ sunt, ex Constitutionibus, & propriis regulis sunt manifestæ, nec difficultatem aliquã habent, quam explicare hoc loco necesse sit. De munere autem isto eiúsque potestate generatim constat, partim ex c. præced. partim ex doctrina cõmuni de huiusmodi prælatione; in particulari autem de aliquibus actibus & obligationibus eius iuxta nostrum peculiare institutum dicemus in sequentibus. Solùm ergo superest dicendum de duratione huius muneris: non enim desunt quibus magis expedire videatur, vt Generalis non ad vitam, sed ad certum aliquod tempus eligeretur. Nam, vt diximus, omne regimen monarchicum homini commissum in periculo versatur ne in tyrannidem vergat: hoc autem periculum maius est, per se loquendo, quo potestas superioris maior, magísque absoluta fuerit. Si autem huic potestati supremæ, & absolutæ diuturnitas, & perpetuitas adiungatur: profectò nimium prædictum periculum augebitur: nam ipsa perpetua consuetudo regendi & præcipiendi creat spiritum quendam dominandi, & facere solet vt homo propriæ infirmitatis oblitus, aliis velit seueriùs imperare: ergo immeritò Societas hunc modum regiminis elegit.

Arguitur contra perpetuitatem Generalis ab incommodis.

2. Vera resolutio suadetur primò auctoritate B. Ignatij.

Nihilominus contrariam partem suadere possumus primò auctoritate B. P. Ignatij, quæ non parum debet quemlibet prudentem hominem mouere, tum propter magnam viri prudentiam & sãctitatem, tum propter magnam notitiam, & comprehensionem, quam habuit rerum Societatis: tum quia etiam post magnam considerationem, & diururnas orationes constitutiones edidit, in quarum 9. p. c. 1. statuit vt Generalis ad vitam eligatur, propter multas rationes, quas ibi attingit, & statim commemorabimus. Secundò accedit auctoritas totius Societatis, nam in congregatione prima generali, vt patet ex toto decreto 45. cùm de successore Ignatij eligendo tractaretur, eadem res in deliberationem adducta est, tum ante, tum post electionem P. Iacobi Laynez secundi Generalis Societatis, sempérque iudicium congregationis, nullo suffragio discrepante, fuit Generalem debere esse perpetuum. Atque hanc suam sententiam omnium suffragiis, præter ipsum electum atque vnum vel alterum qui discesserant consigna-

Tum etiam Societatis vniuersæ.

tam

Tum maximè authoritate Pontif. tam ad Paulum IV. Pontif. Max. eam postulantem misit. Tertiò (quod caput est) confirmat hoc authoritas summorum Pontificum. Nam in Bulla 5. Pauli III. anni 1549. manifestè supponitur Præpositum debere esse perpetuum, quatenus in principio eius declaratur, in certis casibus posse per Societatem amoueri, & alium loco illius substitui.

3. Suadetur 2. ab exemplo antiquarum religionum. Secundò principaliter hoc confirmare possumus exemplo antiquarum religionum, nam, vt suprà tract. 8. ostendimus, Abbates olim erant perpetui, éstque id consentaneum iuri communi, & sacris canonibus, & regulæ quintæ Benedicti modo ibi explicato. Deinde nunc etiam in multis religionibus Generales perpetui sunt, quamuis inferiores Prælati sint amouibiles, vt in religione Carthusianorum, ac Prædicatorum & Carmelitarum, & suo modo in religione Eremitarum S. Augustini, vt explicatum est in citato tract. 8. cap. 7. num. 4. Præterea etiam afferri possunt exempla de Ecclesiastica monarchia, non solùm in vniuersali Ecclesiæ Pontificatu, sed etiam in particularibus Episcopatibus. Nam ex his omnibus intelligimus ex se melius esse, vt monarchia perpetua seu vitalis sit, & consequenter, cæteris paribus, esse præferendam, etiam in statu religioso, quando euidentia incommoda in ea non apparent, & quæ maiora sint, quàm quæ ex sequenti mutatione Præpositi Generalis sequi possunt.

4. Suadetur 3. ratione generali. Tertiò possumus hoc ratione persuadere. Et primùm afferri possunt omnes, quas suprà citato tractatu tetigimus generaliter tractando hanc quæstionem de Prælatis religionum, quas etiam attingit B. Ignatius in dicto cap. 1. 9. p. Constit. in declaratione lit. A. deinde applicando eas ad particulare institutum Societatis, & ad munus Generalis eius, habent sine dubio maiorem vim. Prima ergo ratio est, quia gubernatio, & influxus generalis in totam Societatem, est cum magna potestate ex parte sua, & magna dependentia ex parte corporis, & omnium membrorum eius, & ideo indiget magna notitia totius Societatis, & omnium personarum eius, quam non potest breui tempore acquirere: expedit ergo vt multo tempore duret, quo possit statum vniuersæ Societatis comprehédere per diuturnam experientiam, quæ ad prudentem gubernationem maximè necessaria est, & breui tempore acquiri non potest. Maximè in tanta rerum, personarum, ac negotiorum varietate: non ergo expedit, vt tunc duratio prælationis finiatur, quando persona incipit huiusmodi notitiam & experientiam obtinere: quod planè contingeret, si ad breue tempus Generalis constitueretur, quale esset sex, vel octo annorum: nam vix intra illud potest semel aut iterum habere relationem & notitiam Societatis, per vniuersum orbem dispersæ. Nullum ergo breuius tempus, quàm sit vita vnius hominis, designari potuit, præsertim cùm ad hoc munus regulariter loquendo assumi non possint, nisi homines ætate senes, & laboribus confecti. Nec obest quod opponeretur de tribus Generalibus Iacobo Laynes, Francisco Borgia, Euerardo Mercuriano, qui ad septem plus minúsque annos tantummodo eo munere sunt egregiè defuncti. Occurrendum enim legem, seu constitutionem de perpetuitate Generalis prospicere futuris temporibus, pro quibus noluit nobis certò promittere tales semper habendos aut eligendos viros qui tribus illis Generalibus satis comparentur.

Item rationibus peculiaribus. 1. ratio.

5. 2. ratio. Secunda ratio sumitur ex electionibus, per quas Generales creandi sunt: in 8. enim tract. lib. 2. cap. 1. ostendimus non posse esse alium modum successionis religioni congruentem: expedit autem multum Societati vt huiusmodi congregationes Generales crebrò non fiant; quia cùm Societas in rebus magni momenti, & ad Dei gloriam pertinentibus satis semper occupata sit, non debet quoad fieri possit, his congregationibus occupari, & distrahi. Quod cùm in vniuersum de his congregationibus verũ sit, propter longa itinera, labores & distractiones Prouincialium, Prælatorum, & aliorum electorum, qui semper esse debent ex præcipuis viris & operariis, peculiari, & vrgentiori ratione verum est, de his congregationibus, quæ ad eligendos Prælatos fiunt: habere enim solent maximà incommoda & dissidia, non sine magno detrimẽto religionis & oblocutionibus externorum de ambitu taxantium religiosos, vt in superioribus cap. præced. num. 10. adnotauimus: ergo etiam hoc titulo vtilissimum est Generalem esse ad vitam, vt hoc modo tota Societas cum maiore quiete & pace viuat.

6. 3. ratio. Tertiò hinc sequitur alia vtilitas magni momenti, nimirum vt vel nulla, vel quàm minima sit ambitionis occasio in Societate, sic enim dicitur in prædicta declaratione lit. A. *Longiùs recedet omnis cogitatio, & occasio ambitionis, quæ huiusmodi officiorum pestis est, si Generalis ad vitam eligatur, quam si certis temporibus esset eligendus.* Cùm enim, sicut est incerta mors, ita etiam sit incerta electio, non ita excitantur animi ad præueniendam, vel procurandam electionem, sicut excitari solent quando certa tempora electioni præfixa sunt.

7. 4. ratio. Vltimò denique dubium non est, quin perpetuitas muneris multum authoritatis conciliet ipsi Generali, tum cum externis, tum etiam cum nostris, vt in eodem cap. 1. significatur: nam dignitas perpetua maioris æstimationis apud omnes est, quàm temporalis. Item quòd Prælatus habet magis firmam iurisdictionem, minus dependet à subditis, ac consequenter maiorem authoritatem cum ipsis habere potest, magísque ab ipsis timeri, & liberior etiam erit à respectibus timoris, vel amoris humani. Huiusmodi autem authoritas ad gubernationem Societatis vtilissima sine dubio est, cùm ad omnia negotia, quæ cum externis occurrunt, tum etiam ad rectitudinem, & efficaciam necessariam in ipso regimine adhibendam.

8. Ad incommoda in num. 1. Periculum autem incommodi solùm est ne in vsurpanda huiusmodi authoritate, vel abusu eius, nimium excedat Præpositus Generalis, vel contra iustitiam, vel contra charitatem. Hoc autem periculum comparatione facta ad commoda, & vtilitates huius perpetuitatis, & ad incommoda & pericula freqũẽtis electionis, & mutationis ferè nullius considerationis est, & ideo iuxta regulas humanæ prudentiæ non obstante illo periculo, perpetuitas hæc eligi debuit, & prouideri modus, quo illi modo vel periculo occurratur. Hoc autem magna etiam diligentia, & prudentia in Societatis instituto factum est: nam ob hanc causam in 9. p. Constit. cap. 4. Præpositus subiicitur Societati in omnibus quæ ad modum viuendi, & gubernandi pertinent, & casus etiam numerantur, in quibus potest Societas illum deponere, & si opus sit à Societate remouere. Et c. 5. §. 4. modus præscribitur quo id possit executioni mandari cùm necesse sit.

9. Pericula duo ex perpetuitate Gener. amputata in Societate. Accedit præterea in Societate magna ex parte amputatas esse occasiones huius periculi, saltem in eo gradu, vt possit in graue nocumentum Societatis redundare. Explicatur antecedens: nam duæ sunt potissimæ occasiones huius damni: vna est excessus in temporalibus sumptibus, vel in cibis & deliciis

Vnius periculi amputatio.

deliciis corporis, vel in aliis sumptuosis expensis, aut donationibus temporalium bonorum. Alia est appetitus maioris dignitatis, vel honoris. Prior magna ex parte per hoc ablata est, quòd victus, vestitus, & expensæ Generalis iuxta ordinationem Societatis esse debent, cui ordinationi ipsum acquiescere oportet, vt in dict. cap.4. dicitur. Huc etiam spectat, quod vnus ex casibus propter quos deponendus est Generalis, est ex redditibus Collegiorum aliquid ad proprios sumptus assumere, vel cuiuis extra Societatem donare (exceptis eleemosynis) vel aliqua stabilia bona domorum, aut Collegiorum alienare, vt in eodem cap.3.§.7. cum declaratione lit.D. dicitur. Altera verò occasio tollitur quantum est ex parte instituti per votum non procurandi, vel acceptandi dignitatem aliquam sine obedientia Sedis Apostolicæ. Solùm ergo videntur superesse vel humani defectus alicuius negligentiæ, vel præcipitationis, vel etiam humani affectus, quibusdam magis fauendo, quàm aliis, &c. His autem occursum est per consilia Assistentium, de quibus cap. præced. num.6. & per officiũ Monitoris, de quo in eodem cap.4.9.p. Const. §.4. ratione cuius tenetur Monitor (qui à tota Societate debet esse electus) præmissa ad Deum oratione cum modestia debita, ac humilitate quidquid sentiat in ipso Præposito requiri ad maius obsequium, & gloriam Dei eum admonere. Nam hoc officium erga Prælatos necessarium valde est, vt docuit Basilius in reg.27. ex fusioribus, vbi etiam addit, Ne ordinariæ disciplinæ iniuria fiat, huiusmodi admonitio ad eos est delegãda, qui cùm ætate, tum prudentia in Societate reliquis præstent. Ergo quantum humana conditio patitur, sufficienter est huic incommodo prouisum, vt vel nullum, vel non admodum graue, vel saltem rarissimè ex hoc modo regiminis sequatur.

Amputatio alterius.

Basil.

CAPVT III.

Vtrùm conuenienti modo reliqui Prælati in Societate instituantur.

1\. Prælati alij in Societate à Generali ordinariè creantur.

De duobus in præsenti inquiri potest, scilicet de creatione & de duratione horum Prælatorum: & in vtroque dicemus, priùs quid Societas obseruet? deinde rationem vtriusque reddemus. Quoad priorem partem institutio Societatis est, vt Prælati omnes inferiores, sub Generali non fiant per electionem, vel suffragia subditorum, sed per voluntatem seu prouisionem Præpositi generalis. ita habetur in 9.p. Constit. c.3. §.14. vbi de Generali dicitur, *Constituat per seipsum Rectores collegiorum, & vniuersitatum, ac Præpositos locales domorum, quos aptiores fore iudicauerit. Prouinciales item, Præpositos*, &c. Similia sumuntur ex eodem cap.§.3. & cap.5. §.1. & 4.p. cap.2. & sæpe aliàs. Propter illam autem particulam, *per seipsum* additur in eodem cap.3. §.15. *Quòd si Prouinciali facultatem constituendi Præpositos locales & Rectores communicauerit, eiusdẽ Generalis erit eosdẽ confirmare, vel remouere.*

2\. An queat Generalis delegare alteri electionem Prouincialis.

Quibus verbis significatur, non posse aliis committere electionem seu creationẽ Prouincialium, quanuis per Prouinciales, vel per alios, prout sibi videbitur, posset inferiores Præpositos vel Rectores instituere. Quia verò expresè ibi non denegatur hæc potestas delegandi facultatem ad creãdum Prouincialem, sed solùm tacetur, ideo non existimo esse illi absolutè sublatam: nam cum hæc potestas constituendi Prouinciales in Generali sit ordinaria, communi iure delegabilis est; ergo si A nõ expresè prohibetur aut limitatè ex iure communi obtinetur, quanuis expresè, & specialiter non concedatur. Nec sola taciturnitas sufficit ad eam limitandam: nam licèt qui vnum exprimit, & aliud tacet, illud excludere præsumatur, c. *Nonne.* de præsumption. cum similibus, nihilominus illa præsumptio non est sufficiens quando ius cõmune in contrarium existit. Maximè quia potuit id fieri ad significandum frequenter posse accidere, vt inferiores Præpositi, vel Rectores per alios, scilicet Prouinciales, eligantur; Prouinciales autem cùm iure ordinario immediatè subsint Generali, regulariter non debere per alium immediatè eligi. Hoc tamen non obstat, quominus in aliquo casu possit Generalis hoc committere Visitatori B v.g. vel alicui commissario; imò & in praxi id positum esse nobis constat, & ideo hæc pars vt certa tenenda est, præsertim si non absoluta electio, sed inter duos aut tres à Generali designatos cõmittatur. Confirmatio etiam, quæ in huiusmodi casu Generali reseruatur, esse potest, vel consequens, (vt sic dicam) vel antecedens. Consequentem appello, quando facta electione per commissarium Generali notificatur, & ipse ratam illam habet. Et hic est ordinarius modus confirmandi huiusmodi electiones. Nihilominus non censeo esse absolutè prohibitum, quominus Generalis possit, si velit, simul committere hanc potestatem ipso facto confirmando electionem ex quo facta fuerit, quod voco antecedenter confirmare; quia ibi non præ- C cipitur vt confirmatio subsequatur, nec propter hoc posita est illa constitutio, sed ad potestatem Generalis declarandam.

An conueniat creari Superiores per vnius Generalis iudicium.

Superest, vt rationem huius regiminis reddamus. videtur enim nouum & alienum à communi iure, & vsu cæterarum omniũ religionum, & ideo non debuit sine magna & vrgente necessitate, ac ratione introduci. Eò vel maximè, quia vix fieri potest, vt vnus generalis Præpositus possit iustè ac conuenienter eligere Superiores, in tot prouinciis, loco & notitia remotissimis, & in tanta homi- D num multitudine, quorum omnium sufficientem notitiam habere, vt ex eis digniores ad hæc munera eligantur, prout ratio iustitiæ postulat, difficillimum est. Nec satis est dicere per informationem ac relationem aliorum, posse Generalem comparare hanc sufficientem notitiam personarum: nam in huiusmodi informationibus possunt facile errores & deceptiones misceri, vel propter ignorantiam eorum qui informant, vel etiam propter affectionem, vel aliam humanam passionem: sumus enim homines, & in tanta multitudine vix fieri potest quin aliqui huiusmodi affectus inueniantur, vel è contrario fieri non potest, vt in multis sit prudentia & rectitudo necessaria, ad huiusmo- E di informationem præstandam; eò vel maximè, quia huiusmodi informatio petenda est ab hominibus eiusdem ordinis, vt sic dicam, id est, aptis ad eadem munera & officia, & ideo facile accidere potest vt vnus de alio sinistrè informet, ne sibi ad tale munus aliquando impedimento sit. Denique in huiusmodi informatione non potest non esse magna iudiciorum varietas, quæ confusionem magnam pariat in eo, qui in loco est valdè remoto, & veritatem per se inquirere non potest: & ideo hic modus videtur expositus multis erroribus circa electionem dignarum personarum præter

3\. Prima obiectio bimembris.

1\. memb.

2\. memb.

præter alia incommoda, quæ ex his informationibus sequi possunt, vt falsæ detractiones, manifestationes occultorum peccatorum, exaggerationes minimorum defectuum; vel è contrario, falsæ laudes, & commendationes pro infinita varietate iudiciorum & affectuum.

4. 2. obiectio. Secundò principaliter obiici potest, contra hũc modum regiminis, quia electio proprij Prælati, videtur esse multo magis accommodata statui religioso, quia in eo esse debet obedientia maximè filialis, & voluntaria. Ad hoc autem, considerata humanæ naturæ conditione, multum confert vt superior & antea sit cognitus, & amatus à subditis, & spontaneè ab ipsis assumptus. Nam si ab extrinseco proueniat, quodammodo violentum est, & ideo minus amabile, & ipse etiã qui eligitur priusquam cognoscat subditos, eósque vt filios tractare & diligere incipiat, suum tempus fortasse explebit, maximè si ex vna prouincia ad regendam aliam, prout nonnunquam fit, à Generali mittatur. Atque hinc in Ecclesia factum est, vt monachis ius sibi eligendi superiores fuerit concessum, vt in tract. 8. generatim ostendimus, & refert etiam ex Concilio Toletano Gratianus in cap. vlt. 17. q. 7. *Gratian.* habetur autem in Concilio Cabilonensi 2. cap. 7. & 18. q. 2. súntque multa alia iura, quæ ob eandem causam statuunt vt Prælatus religionis eligatur ex eadem religione, & ex eodem habitu, & si fieri potest, ex eadem domo, quod specialiter de monialibus significauit Concilium Tridentin. sess. 25. cap. 7. de Regular.

5. Resolutio affirm. probatur authoritate. Nihilominus credo non sine peculiari Dei prouidẽtia & Spiritus sancti inspiratione B. Ignatium hunc modum regiminis Societati reliquisse, cúmque censeo esse ex rebus inprimis necessariis ad Societatis conseruationem, & profectum, & præsertim ad eius pacem, & tranquillitatem. Et ad hoc comprobandum præter authoritatem fundatoris, & sociorum eius, & consensum perpetuum totius religionis habemus authoritatem Põtificum Pauli III. & Iulij III. in quorum Bullis de confirmatione instituti, hæc verba habentur; *Proprij cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio ac distributio tota sit in manu Præpositi per nos eligendi, vel eorum, quos ipse sibi ea cum authoritate substituerit, vt congruus ordo seruetur in omni benè instituta communitate necessarius.* Item experimento. Habemus deinde per diuturnam experientiam ex hoc modo regiminis, nulla incommoda alicuius momenti hactenus sequuta fuisse; imò ratione illius cum magna pace, & tranquillitate & seruato iustitiæ, & charitatis ordine fuisse Societatem gubernatam. Meritò ergo credimus hunc modum regiminis esse accommodatum huic instituto, iuxta suum peculiarem viuendi modum, quidquid sit de aliis religionibus, vel congregationibus, quorum proprios mores non improbamus.

6. Denique ab incommodis aliter eligendi. Rationes, quæ vtilitatem huius regiminis ostendunt præcipuè sumuntur ex maioribus incommodis, quæ ex alio modo creandi Prælatos sequerentur Societati, & per hunc vitãtur. Tribus enim modis creari possunt Prælati inferiores; primo per electionem faciendam à tota communitate proportionaliter, seu respectiuè: secundo ab aliquo superiore Prælato, cum aliquo consilio definitiuo, seu ad plura suffragia: tertio à Prælato, ita vt in illo solo sit potestas, quamuis vti debeat prudenti consilio suorum ministrorum. Primus modus habet inprimis magnum periculum generandi spiri- Incommoda varia ex vno eligendi modo. tum ambitionis, quæ pestis est religionis, vt nostræ constitutiones sæpe dicunt, & suprà lib. 6. cap. 7. agentes de votis professorum ex sanctis Patribus

A confirmauimus: nunc sufficit illud Basilij in constitut. monast. cap. 10. *Basil.* *Inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet; siquidem diabolica ista pestis est, & libidinis dominandi labes.* Et infrà, *qui autem ab eo vitio captiui tenentur, eos inuidos, contentiosos, insimulatores, imprudentes, calumniatores, assentatores, veteratores, humiles vbi non conuenit, illiberales, gloriosos, sexcentis denique aliis huiusmodi turbis refertos existere necesse est.* quæ sigillatim explicat & prosequitur. Quòd autem hoc vitium regulariter valde coniunctum sit cum huiusmodi electionibus, satis experientia ipsa ostendit, & ferè in omnibus congregationibus, & in superioribus sæpe declaratum est; maximè verò esse potest hoc pe- B riculum in electionibus, quæ per suffragia multitudinis fiunt; quanto enim talis electio declinat magis in regimen Democraticum, tanto est minus perfecta, & huiusmodi vitiis exposita. Nam in quocunque statu hominum pauciores sunt viri prudentes & à priuatis affectionibus liberi, & ideo quando electores sunt omnes de populo, vel congregatione, vel magna multitudo, plures eorum sunt vel iuuenes, vel minùs prudentes, vel in suis affectibus non satis moderati, atque ita facile est multos corrumpere, aut decipere, aut aliis modis subornare, & inde oritur spiritus ambitionis in his, qui sperant se posse his mediis consequi prælationem.

Præterea ex huiusmodi electionibus plerunque 7. Item dissensio. C sequi solent diuisiones & schismata, quæ eleganter, & fusè prosequitur Chrysost. lib. 3. de sacerdotio à medio; *Chrysost.* & experientia notiora sunt, quàm vt verbis à nobis exaggerari necesse sit. Aliud etiam Item electi erga eligentes conniuentia & indigna prouisio. incommodum ex his electionibus sequitur: nam periculum est, ne Prælati electi his infesti sint, qui suffragium eis non dederunt; aliis verò nimium conniueant, & quæ punita esse oportebat, dissimulent, & (quod grauius est) ad officia vel dignitates ordinis eos immeritos, & indignos promoueãt: nam, vt dixit Gregorius lib. 2. epistolarum cap. 61. *Gregor.* aliàs epist. 22. *Si quorundam patrocinio fuerit quisquam electus, voluntatibus eorum cùm fuerit ordinatus obedire, reuerentia exigente, compellitur: sicque fit, vt & res illius minuantur Ecclesiæ, & ordo Ecclesiasticus non* D *seruetur.* Multa denique alia incommoda in huiusmodi electionis modo, ipso vsu reperta sunt, propter quæ vitanda multæ religiones illum modum reliquerunt, aliæ relinquendum iudicant, & exoptant, & in Ecclesia vniuersali videmus ablatas esse electiones Episcoporum, quæ olim à populo, vel clero fieri solebant, & in grauioribus electionibus, vt Papæ, quæ ob aliquam necessariam causam in vsu conseruantur, procuratum est, vt à paucis & selectis personis fiant.

Circa secundum eligendi modum per definitorum consilium, occurrũt inprimis rationes om- 8. Contra alterum quendã eligendi modum quæ rationes militent. nes, ob quas in cap. 1. à num. 8. diximus ordinarium regimen Societatis quoad omnia, quæ extra Congregationem generalem fiunt, esse à solis Prælatis cum suffragiis aliorum consultiuis, non defi- E nitiuis; vnus enim ex actibus iurisdictionis est prouidere, seu instituere superiores: qua igitur ratione alij actus iurisdictionis, vel administrationis Societatis committuntur iudicio, & potestati Generalis, hæc etiam prouisio commissa est: deinde Quæ item incõmoda. quacunque ratione electiones fiant, non euitantur, licèt fortè minuantur incõmoda electionum; quæ sine dubio attentè considerata, maiora sunt, quàm in prædicto Societatis prouidendi modo; quod in præsenti ampliùs declaro: nam si Prouinciales, v. g. futuri essent in Societate per electionem, vel talis electio

electio facienda esset à tota Prouincia in congregatione prouinciali, & sic illa electio iam esset totius multitudinis, & in ea locum haberent omnia dicta in num.6.& 7.& quidem si qua incommoda visa sunt & experimento cognita in electionibus religionum, maximè in his electionibus Prouincialium factis à toto prouinciali capitulo inuenta sunt. Nam quo illa dignitas maior est, eo magis appeti potest, & quia personæ, quæ ad illam electionem conueniunt, eiusdem sunt, & rationis, & prouinciæ, maius habent inter se commercium, & ideo faciliùs possunt negotiationes & prætensiones intercedere. Hæc ergo electio nullo modo expediebat Societati, & in aliquibus prouinciis eius esset valde difficilis, & incommodus talis electionis modus. Vt in Indiis, in quibus præter difficultatem congregandi omnes, qui existunt in locis valde remotis & in conuersione animarum sunt occupati, sæpe haberi non potest tanta notitia eorum, quos eligere oportet; præsertim cùm sæpe expediat ex Europa nouos Prouinciales admittere.

9. *Siue interueniāt pauci consiliarij.* Alia esse poterat, vt à paucis & selectis hominibus eiusdem prouinciæ talis electio fieret: & ex hoc plura insurgerent incommoda, quàm vitarentur. Nam priùs oporteret inuenire modum designandi vel eligendi hos electores, quod esset difficultates augere; quia non minor prudentia, & rectitudo necessaria esset, ad quemlibet eorum eligendum, quàm ipsum Prouincialem. Vel necessarium fuisset munus illud veluti iure ipso committere quatuor, v.g. antiquioribus professis, vel habentibus alia officia, quod sine dubio esset absurdissimum: nam antiquitas professionis, (& idem est de qualibet alia simili conditione) non affert secum tam ordinariè omnia dona necessaria, quàm oportebat ad munus eligendi adeò graue: ac deinde constitutis huiusmodi electoribus, supersunt alia generalia incommoda num.6.& 7. allata, circa electionem ab ipsis faciendam, propter diuersitatem iudiciorum, & affectuum. Et prætereà potest vnum peculiare animaduerti: nam vel illi electores habituri erant potestatem eligendi aliquem, ex ipsismet, vel non. Hoc posterius esset moraliter impossibile, vel valde incommodum, quia, si difficile est, in vna aliqua tota prouincia dignum moderatorem inuenire vnius etiam monasterij, vt aliàs dixit Basilius, quem in Superioribus attulimus; quomodo quæso excludi poterunt ab huiusmodi munere, seu voce passiua, omnes illi electores, cùm necessariò futuri essent ex præcipuis totius prouinciæ viris. Illud autem priùs, quòd scilicet ipsi simul essent & electores, & eligendi, non parum haberet incommodi in tam paruo electorum numero. *Basil.*

10. *Cōcluditur non expedire ipsos etiā p[r]ouinciales fieri per vota congreg. generalis.* Moraliter ergo rem considerando, necessarium fuit Societati, vt Prouincialium prouisio Generali committeretur, eo ipso quòd per prouincialē congregationem fieri non expediebat. De ipso autem Generali iam reddita est ratio c.1. num.6. cur Assistentium suffragia non sint definitiua, & vlteriùs considero, si quid incommodi est in hoc, quòd huiusmodi prouisiones per Generalem fiant, illud non minui ex eo quòd suffragia consultorum, seu Assistentium definitiua sint: quia eandem notitiā requirunt, quam non possunt nisi per informationem obtinere, & in rigore maior videtur necessaria ad definiendum, quàm ad consulendum: nam consilium sæpe datur, supponendo factum, vel informationem potiùs, quam examinādo veritatem eius; iudicium autem definitiuum postulat diligens examen, & cognitionem facti, seu conditionum personæ, quæ maiori diligentia, & solicitudine fit ab vno quando totum onus, & obligatio dignè prouidendi officium ad illum pertinet. Ergo per suffragia definitiua non occurritur huic incommodo, & aliunde non vitantur ea, quæ in diuersitate iudiciorum, & affectuum inueniuntur.

Idem ferè discursus fieri potest de Præpositis localibus, seu Rectoribus; nam si electio à subditis facienda non est, necesse est vt per aliquem Superiorem Prælatum prouideantur: constat autem id faciendum esse ex consilio prudentum, nam in omni graui negotio hoc semper necessarium est. Quod autem hoc consilium in Societate consultiuum sit potius, quàm definitiuum, eandem rationem habet in hoc negotio, quàm in aliis. Quod ergo hæc prouisio potestate ordinaria, non prouincialibus, sed Generali committatur; plures habet rationes morales valde congruentes. Prima, quia verisimiliter creditur Generalem liberiorem futurum à singularibus affectionibus, vt plurimum loquendo, tum propter maiorem muneris obligationem, tum propter minorem dependentiam ab aliis, tum propter minorem familiaritatem cum singulis personis distantium prouinciarum. Secundò, quia hoc modo meliùs seruatur perfecta subordinatio, & vnio totius corporis cum suo capite, quæ maximè necessaria est ad bonum eius. Tertiò, quia in Societate tanta est vnitas, vt quantum ad mutuum iuuamen & affectionem, omnium inter se perinde reputanda sit, ac si esset vna prouincia, & vna natio. Quòd enim multiplicentur prouinciæ, solùm est propter necessitatem prouenientem ex distantia locorum: in reliquis verò, quantum ratio instituti postulat, seruāda est maxima vnitas & communicatio bonorum omnium & mutuum auxilium, quoad fieri possit: vnde fit vt Rectores & Superiores vnius prouinciæ, sæpe ex alia prouideantur, vel è conuerso, vt qui in vna est superior, ad aliam mittatur, vt concionandi, vel docendi munus exerceat. Ob hanc ergo causam necessarium est vt potestas conferendi, & auferendi has prælationes sit in supremo capite. 11. *Imò nec Prælatos locales aliter, quàm per Generalem fieri multipliciter ostenditur.* *Prima ratio.* *Secunda.* *Tertia.*

Accedit quartò, quòd Generalis cùm perpetuus sit, habere debet comprehensam, vt ita dicam, totam Societatem, & altiùs prospicere, quæ personæ singulis locis necessariæ sint, & ex quibusdam locis, vel prouinciis, aliarum Rectores prouidere, si magis expediens esse iudicauerit. Et similiter cùm omnes expositi esse debeant ad missiones Pontificias, quæ plerunque per Generalem fiunt, optimè potestas prouidendi superiorē cum potestate mittendi illos in eodem Generali coniungitur, vt cùm aliquem Rectorem, v.g. inter infideles mittit, statim possit alium loco illius sufficere. Accedit tandem, quòd licèt potestas principalis sit in Generali, vti nihilominus debet auxilio Prouincialium, vt dignè & conuenienter possit de superioribus prouidere, & sæpe potest hoc illis committere. Vnde fit vt per hunc modum non excludatur omnis vtilitas, quæ prouenire posset ex potestate Prouincialium, si eis committeretur; & additur alia maior, quæ ex eo sperari potest, quòd Generalis super omnes vigilet, & possit, vel confirmare quod rectè à Prouincialibus propositum, aut factum fuerit, iuxta potestatem eis concessam, vel certè emendare, quod minus expedire iudicauerit. 12. *Quarta ratio.* *Quinta.*

13. *Ad 1. obiect. in n. 3. Quoad prius membrum.* Ad primam ergo obiectionem in contrarium dici potest primò, hunc modum prouidendi Superiores, non esse nouum in religionibus: nam olim Episcopi, qui erant quasi supremi Prælati religionum,

Resposio 1. ligionum, Abbates in monasteriis constituebant, iuxta Concilium Toletanum IV. can. 50. habetur in c. 1. 18. q. 2. ibi, *Abbates aliáque officia instituere.* Hæc tamen verba glossa ibi ita limitat, & exponit, vt semper intelligatur electio Abbatis pertinuisse ad monachos; nam *instituere*, exponit, id est, confirmare, vel si propriè sumatur, intelligit cum limitatione, scilicet quando monachi negligentes sunt, aut indignum eligunt, argumento cap. *si quis Abbas*, eadem causa, & quæst. Quam expositionem sequuntur ibi Doctores communiter, fundantúrque in aliis iuribus tribuentibus hanc electionem monachis, quæ iura sine dubio antiquiora sunt, præcipuè enim sunt Gregorij & Pelagij Papæ, quos antecessisse Concilium Toletanum IV. certum est. Neque aliquid ex illis verbis colligi potest, sicut etiam nunc potest dici Episcopus habere ius instituendi Abbatissas, quanuis non possit illas creare sine electione monialium. Quocirca probabilius est à principio religionum illam consuetudinem fuisse magis receptam, vt suprà etiam tract. 8. suo loco probauimus.

14. Resposio 2. probatior. Dicitur ergo secundò nostra nihil referre, quòd hic modus prouidendi Prælatos nouus sit, vel antiquus, sed id solum attendimus, an sit expediens, nam constat de se malum non esse, & in Ecclesia in prouidendis pastoribus animarum frequentiùs vsurpari: si ergo etiam huic statui religioso magis expedire constiterit, rectè faciet illo vtendo, etiamsi aliæ religiones ob alias iustas causas electionibus vtantur, vel semper vsæ fuerint; Quòd autem nobis hic modus expediat, rationes à num. 6. adductæ, vt credimus, satis persuadent, & non minus diuturna experientia quinquaginta annorum, vel ampliùs, cùm hæc scribimus, in quibus cum magna pace, & quiete Societas hoc modo gubernata est, sempérque ad huiusmodi officia ex dignioribus & aptioribus personis, quantum moraliter intelligi potest, assumptæ sunt, ideóque etiam ab externis hominibus prudentioribus, & grauioribus modus, quem Societas in hoc obseruat, magis, ac magis commendatur, inter quos numerari potest Nauarrus (Nauarr.) comment. 3. de Regularib. n. 3. in fin. vnde eadem experientia satis ostensum est, non esse impossibile, quod in obiectione posita tanquam impossibile assumitur. In aliis enim religionibus, in quibus non est tanta dependentia vel communicatio cum Generali, fortè illud videretur impossibile; tamen in Societate, vbi est multo maior dependentia, & cómunicatio, non est admodum difficile, si inferiores Prælati, & alij officiales seu consultores fideliter sua munera exequantur, & Generales omnem curam, & solicitudinem adhibeant, vt quisque illorum sit fidelis dispensator ac prudens, sicut per diuinam gratiam hactenus conseruatum est.

15. Responsio ad posterius mẽbrum in eodem n. 3. Quòd autem interdum aliquis error, vel defectus per ignorantiam committatur, licet in particulati hoc nobis non constet, nullum argumentum est, vt propterea mutari regimen debeat, quia prouidentia humana, non potest omnia incommoda præcauere, sed illa præfertur, in qua regulariter pauciora inueniuntur. Illa autem pericula, quæ circa informationes exaggerantur, communia sunt ad quemcunque modum electionis, seu prouisionis, quæ per homines fieri possunt. Et ita constat experientia nec Summum Pontificem, neque Episcopos, neque Reges, vel alios Principes, posse aliter officia vel dignitates prouidere, nisi accepta informatione quarundam personarum ab aliis fide dignis. Vnde vbi plures sunt

A electores, ad huiusmodi officia singulos per informationes duci necesse est ad rectè eligendum: non ergo cauentur dicta incommoda propter illum modum electionis, sed potiùs augerentur, nam certè minora timeri possunt, quando vna tantùm persona informanda est, & illa est adeò grauis, vt omnes illi maiorem reuerentiam, & fidelitatem debeant, & adeò prudens, & potens, vt alij nec facilè possint, neque audeant illam decipere; ex parte etiam eorum, à quibus informatio sumenda est, minus etiam est periculi, quia non solùm religiosi sunt, & timorati, sed etiam specialiter profitentur, vt lib. 6. à cap. 7. vidimus, ne inter eos genus aliquod ambitionis aut negotiationis inueniatur. Quantum ergo humana conditio patitur, videtur huic errori sufficienter prouisum: quod euidentius constaret si omnia particularia media hîc proponeremus, quibus Societas vtitur, vt Generalis sufficientem notitiam personarum ad suum munus exequendum obtineat, sed hoc nec necessarium videtur, nec paucis verbis fieri posset; consulantur verò, quæ hac de re scripta sunt in ordinationibus contractis, ac toti Societati communibus cap. 17. à numerό 4. vsque ad finem capitis, & cap. 19. numero 4.

Ad secundam obiectionem, fatemur in primis electionem per suffragia subditorum habere illam humanam commoditatem, quòd erit illis magis gratus & dilectus, si eorum voluntate fuerit assumptus: tamen hæc ipsa commoditas comparata ad incommoda quæ ex electionibus sequuntur, quasi nihil à nobis reputatur. Deinde si electiones fierenr semper vnanimi consensu, vel saltem rectissima intentione, esset illa vtilitas æstimanda; tamen cùm sæpe fiant per contentionem, & æmulationem, illa, quæ respectu quorundam videtur commoditas, respectu illorum, qui non consenserunt electioni, solet esse magna perturbatio, quia vix possunt non solùm diligere, verùm etiam patienter ferre Prælatum suum, præsertim si propter negatum suffragium illum sibi benè affectum non sentiant. Tertiò dicimus illud commodum esse merè humanum, vt sic dicam, nam qui perfectionem obedientiæ profitetur, cõtentus est ea electione Prælati, quam intelligit esse magis consentaneam diuinæ voluntati, & per se meliorem, Beatus autem Ignatius potissimum optauit cum hoc spiritu suos alumnos educare, vt abstracti ab humanis affectibus, & respectibus, eum velint habere Prælatum, qui aptior in Domino sit ad gubernandum. Quartò speciali ratione est hoc magis necessarium in hominibus Societatis, quia non habent, vt ita dicam, firmum domicilium, sed ex vi instituti parati esse debent ad peregrinandum, vel habitandum in diuersis prouinciis, & regionibus, & ideo assueti esse debent, vt à cognitis, & incognitis superioribus gubernentnr. Quintò in Societate etiam minus habet incommodi, quòd superiores, ex vna domo ad aliam, vel ex vna prouincia ad alteram afferantur; tum quia in Societate non sunt filiationes domorum, vel prouinciarum, sed omnes quoad amorem, & omnem beneficentiam, tanquam eiusdem domus reputantur; & tota Societas tanquam vna prouincia, vt suprà numero 11. dicebam: tum etiam propter multam communicationem per literas, & varias missiones, ex qua nascitur vt personæ, præsertim grauiores, & quæ ad hoc munus possunt assumi, sufficienter cognoscantur, &

16. Ad 2. obiect. in n 4. multipliciter excluditur. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò.

& facile etiam possint alios cognoscere ad regendum illos, tum denique quia regimen ipsum, est valde vniforme, & quasi eiusdem rationis in omnibus domibus & prouinciis, & ideo facilè omnibus accommodatur.

17. Adducta cōmoditas in 2. obiectione aliqualiter inuenitur in Societate.

Nihilominus dicimus in Societate non prætermitti hoc genus suauis prouidentiæ in electionibus superiorum, quantum commodè fieri potest. Nam in primis, ferè semper, seu regulariter eliguntur superiores ex eadem natione, & frequēter ex eadem prouincia, quod si aliquando aliter fit, vel intercedit causa, vel necessitas vrgens, vel certè, quia persona in eadem prouincia educata est, & quasi naturalis effecta. Deinde nunquam huiusmodi electiones fiunt, sine magna consultatione præcipuarum personarum vniuscuiusque prouinciæ, nec sine plurium iudicio & assensu. Denique etiā habetur ratio affectuum, seu propensionum subditorū, procuratúrque, vt quoad fieri possit, ab hominibus aliàs sibi gratis & acceptis gubernentur. Nam quòd electiones fiant ab vno capite, non excludit hoc genus prouidentiæ, & prudentiæ, imò faciliùs potest ab illo obseruari, qui totius religionis maiorem notiam habet.

De duratione superiorum infra Generalem.

18. Conuenit prælatos infra Generalem non esse perpetuos.

Superest, vt aliud punctum, in principio capitis propositum de duratione superiorum, sub Generali, expediamus. Hi enim non sunt positiuè, vt sic dicam, perpetui, hoc enim Generalis proprium est, & meritò, tum quia ille solus, intra religionem à nullo pendet, omnes verò alij pendent ab ipso: tum etiam, quia non est eadem necessitas in aliis, solus enim Generalis per electionem Congregationis generalis fit; cuius frequentia vitanda fuit, vt cap. præcedenti num. 5. notauimus; reliqui verò sine electionibus, facilè possunt ab ipso Generali mutari, & institui: tum denique, quia etiam Philosophia docet omnia mobilia niti, & fundari in aliquo immobili, vt per mutationes proprias sese mutuò iuuent, & conseruent fundata & radicata in principio immobili: ita ergo in hoc corpore religioso Societatis, mutatio inferiorum Prælatorum necessaria est, propter varias causas, & occasiones, quæ moraliter occurrunt, & quia pauci apti sunt ad magistratum perpetuò gerendum cū suo & aliorum profectu, vt suprà etiam tract. 8. dixi, tractando de Prælatis regularibus in communi. Hæ autem mutationes faciliùs & vtiliùs fiunt existente vno principio, seu capite immobili, quantum patitur humana vita mortalis, iuxta dicta in cap. 2.

19. Quid de Prouincialium duratione.

Secundò, ex vi constitutionum Societatis, hi Prælati inferiores nullum ferè habent terminum præfixum, sed à voluntate Generalis pendent: nihilominùs in 9. p. constit. de Prouincialibus dicitur, *ad triennium, vt plurimum* esse constituendos; additur verò, *quanuis & contrahi & prorogari etiam id spacium temporis possit; quādo ad maiorem Dei gloriam id fore videbitur:* vnde ille terminus triennij (vt etiam in declaratione significatur) solùm præfigitur, vt ordinariè possint commodè & sine nota finito illo tempore à munere remoueri: nam si oporteret tempus prorogare, sine vllo incommodo fieri posset, quia id cederet in personæ commendationem. Maius posset sentiri inconueniens, si ante illum terminū quis esset remouendus: veruntamen hoc etiā raro potest esse necessariū, & prudenter ita fieri potest, vt nulla inde infamia oriatur, vel certè interdum propter maius com-

A mune bonum permitti, vel etiam in pœnam potest infligi. De aliis autem inferioribus Præpositis nihil dicitur quoad tempus administrationis eorū; sed solùm quòd Generalis eos constituere, ac remouere potest. ita in d. c. 3. p. 9. §. 3. & p. 4. c. 10. §. 3. vbi dicitur, *Penes eundem* (id est Generalem) *erit Præpositum, Rectorem amouere, talique cura, prout in Domino conuenientius videbitur, liberare.* Nam quia frequentiùs expedire potest, hæc inferiora officia mutare; vel etiam eorum tempus prorogare, ideo B. Ignatius in constitutionibus, & 2. Congr. generali, can. 33. nullum certum tempus, etiam vt plurimum obseruandum, his muneribus præscripsit.

Quid de localibus.

Sed quanuis hæc ita sint, nihilominus à tempore 5. Congregationis generalis decreti 51. iniūctum est, vt omnes etiam superiores locales (ex- 20.

Circa superiores locales mutatio facta in 5. Congreg.

B ceptis Rectoribus domorum probationis & seminariorum, in quibus ius declaratum integrum manet) per triennium tantùm durent, infra quod tempus possunt à Generali iustis ex causis, vel propter commune bonū, eos remouere, aut alio mittere: prorogare autem tempus non potest, & finito triennio, saltem per annum vacare debent à munere prælationis, nisi necessarium sit aliquem ad munus Prouincialis promoueri; nam propter illius muneris grauitatem, & quia non possunt semper plures inueniri, ab aliis muneribus liberi, & aptissimi ad illud exercendum, ideo liberum relictum est Generali, vt ex quocunque inferiore munere, etiam per triennium peractum, possit ad illud quamcunque personam assumere. Pro ipsis au-

C tem Prouincialibus etiam statutum est, vt finito suo triennio subditi sint saltem per annum; ita vt nec inferiorem aliquam prælationē habere possint. Hæc autem temporis determinatio non ideo facta est, vt dignitas prælationis pluribus communicari possit, cùm Societas maximè cupiat omnem prælationis affectum extirpare, vt in superioribus visum est lib. 6. cap. 7. & reuera hæc munera in Societate multo plus habent oneris, & solicitudinis, quàm dignitatis, honoris, aut commodi: sed facta est, vt munus prælationis faciliùs sustineri possit. Item vt hi, qui apti sunt ad prælationem, & ideo frequentiùs ad illam assumuntur, non obliuiscantur humilitatis & subiectionis, & vt experientia etiam discant subditis suis tempori-

Mutatio prædicta quas causas habuit.

Primò. Secundò.

D bus compati. Item vt hoc modo plures sint in Societate viri ad gubernandum apti, quia prudentia, ad illud munus necessaria, vsu ipso, & experientia maximè acquiritur. Denique per hoc nihil impeditur principale institutum Societatis, circa ministeria animarum, & missiones, propter hunc finem faciendas, cum semper possit Generalis quemlibet mittere, vel ad aliud opus, seu ministerium applicare, nihil obstante (vt sic dicam) iure triennij; quia reuera propriè loquendo, nullum tale ius in Societate acquiritur personis, quæ ad has prælationes assumuntur: aliunde verò facta ita determinatione, liberiùs possunt saltem finito triennio ab illis muneribus remoueri. Et quanuis interdum expedire posset, tempus hoc aliquibus

Tertiò.

Quartò.

Quintò.

E personis prorogari, tamen, quanuis id non fiat, parum incommodi sequitur, cùm moraliter nunquā desint, qui sufficienter possint in his muneribus substitui, & propter alia commoda, quæ videntur maiora, potest hoc qualecunque incommodum tolerari. Hæc tamen triennalis determinatio in dicta Congregatione 5. pro superioribus localibus facta ex significatione Pontificis, postea ab eadem Sede Apostolica ad ius nostrarum constitutionum fuit restituta.

Reuocatur dicta mutatio.

CAPVT

CAPVT IV.

De potestate iurisdictionis in Societate IESV, ac primùm de suprema.

1. 1. Assert. existere in Societate iurisdictioné Ecclesiast. in vtroque foro.

IN primis supponendum est, in Societate esse iurisdictionem Ecclesiasticam: tam in foro cõfessionis (de quo nũc agimus, quia res est clara, & sufficienter tacta superiùs lib. 8. c. 5. circa vsũ cõfessionis) quàm in foro contentioso, seu exteriori respectu suorum membrorum omnium, & causarum ad eorum personas pertinentium, etiamsi criminales sint, vel cuiuscunque alterius generis. Hoc cõstat, tam ex cõmuni doctrina religiosi status exempti, superiùs tract. 8. data quã ex multis Bullis Pontificiis, in quibus eximitur Societas à iurisdictione omnium ordinariorum à principio suę cõfirmationis, vt constat ex Bulla 1. & 5. Pauli III. & Bulla 1. Iulij III. & ex constitutione, *Ascendente Domino*, Gregorij XIII. & alia Bulla eiusdem; quæ incipit, *satis superque*, ex quibus literis Pontificiis cõstat, & habere Societatem iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos, quam iure cõmuni habent religiones exemptæ, & habere illam cum omni extensione, & perfectione aliis religionibus concessa, per communicationem, quam cum illis habet, iuxta eadem indulta Apostolica, & præsertim cum mendicantibus, iuxta Bullam, *Dum indefessæ*, Pij V. & cum multis specialibus illi propriè, & directè concessis in variis Bullis Pontificiis, à Paulo III. & Iulio III. & præsertim à Greg. IIII. cõcessis, ex quibus etiam cõstat iurisdictionem hanc in Societate esse ordinariam respectu propriorum subditorum; quia licèt per priuilegia Pontificia liberaliter cõcessa sit data est tamen vt exercenda ex proprio munere, & per proprios talium animarum pastores, superiores, ac iudices, & ideo data est vt tanquam ordinaria habeatur. Quod confirmandum est, & cum proportione explicandum, ex his, quæ de Prælatis regularibus in communi diximus in tract. 8.

2. 2. Assert. de subiecto dictæ iurisdictionis.

Secundò principaliter dicendum est, iurisdictionem hanc considerari posse, vel prout existit in communitate aliqua Societatis, vel in singularibus personis, vtroque enim modo potest iurisdictio Ecclesiastica communicari. Imò vna & eadem iurisdictio potest nunc esse in singulari persona, & postea in communitate aliqua, vt iurisdictio Episcopalis ordinariè est in Episcopo & sede vacante in Capitulo. Vterque ergo modus habendi iurisdictionem, in Societate reperitur, sicut in aliis etiam religionibus: Est autem hoc peculiare Societatis, vt nulla communitas eius habeat propriam iurisdictionem gubernatiuam, nisi sola Congregatio generalis totius Societatis; nam Prouinciales Congregationes, hanc iurisdictionem non habent, & multo minus quælibet inferiores: Dico autem non habere propriam iurisdictionem ad gubernandum, quia & Congregatio Prouincialis habet ius eligendi; vel procuratorem ad Generalem mittendum, vel eos, qui cum Prouinciali ad generalem Cõgregationem mittendi sunt, vt constat ex 8. p. const. c. 3. & in §. 1. & c. 5. §. 3. & ex formula Congregationis Prouincialis: illud autem ius eligendi cum omnibus, quæ illud concernunt, cuiusmodi sunt electiones definitorum earum rerum, quæ in ipsa Congregat. Prouinciali tractandæ sunt, & secretarij eiusdem Congregationis, non computatur nunc à nobis in propria iurisdictione, de qua agimus, neque vlla expositione indiget, præter eam, quæ in dicta formula

(Congregatio Prouincialis non subiectat iurisdictioné.)

A Congreg. Prouincialis sufficienter tradita est.

3. Subiectat tamen Congregatio generalis multis modis, ac sola.

Congregatio autem generalis sine dubio habet iurisdictionem, eámque maximã in Societate, maximam dico intensiuè, non autem extensiuè (vt ita nunc breuiter loquamur, postea enim à num. 8. latiùs id explicabimus: Dico enim esse intensiuè maximam; nam primò potest Generalé eligere, cui consequenter communicat totam iurisdictionem, quam ipse habet. Secundò, quia etiam post illum electum, manet illi superior, vt suprà visum est in c. 2. n. 7. satísque etiam inter alia indicatum est in 4. Congregatione generali decreto 20. illis verbis, vt *Congregatio Præposito mandet*, &c. Vnde potest nõ solùm illum obligare suis legibus & præceptis, sed etiam eum punire, vel interdum deponere, si causæ legitimę intercedant, iuxta 4. c. 9. p. const. Tertiò B habet potestatem statuendi ius perpetuum, & illud mutandi in eadem Societate; de quo videri potest decretum 76. Congr. 7. Quartò habet potestatem alienandi vel dissoluendi collegia aut domos semel erectas, & acceptatas, iuxta c. 3. 9. p. constit. §. 17. & 18. & 4. p. const. c. 2. §. 3. & habetur in Bullis Pauli III. & Iulij III. Atque hi actus ita sunt proprij Congregationis generalis, vt iurisdictio ad eos exercendos in nulla singulari persona inueniatur, vt ex eisdem locis constar. 4.

Aliam quoque iurisdictioné subiectat sed non sola necessariò.

Ad eandem autem Congregationem solam (per se loquendo) spectat Assistentes Generalis eligere, vt constat ex 9. p. constit. cap. 5. §. 3. Hoc autem non adeò necessarium est, quin aliquando possit hæc C electio fieri absque Cõgregatione generali, quando necessitas aliqua occurrerit subrogãdi aliquem in locum alterius demortui, vel sufficienter impediti: tunc enim Generalis poterit illum substituere, concurrentibus tamen suffragiis decisiuis omnium Prouincialium Europæ, vel maioris partis eorum, vt in eadem constitutione dicitur; atque idem dicendum videtur de electione Admonitoris Generalis: nam illa etiam ad Congregationem generalem spectat, vt colligitur ex eadem 9. p. constit. c. 4. §. 4. ibi, *Per Societatem designatus*; Societas enim ibi necessariò sumitur provt in Congregatione generali necessariò existit, & repræsentatur. Quia nec tota Societas formaliter (vt sic dicam) & per seipsam potest illum designare, nec supponitur D aliqua alia Congregatio, vel persona, cui Societas hoc munus commiserit, maximè enim esset ipsemet Præpositus Generalis, nullibi autem legimus hoc munus illi esse commissum. Poterit autem, vt existimo (quanuis in constitutionibus expresè nõ legatur) cùm necesse fuerit substituere Admonitorem in casu aliquo necessitatis cum suffragiis Prouincialium, sicut de Assistentibus dictum est; atque ita declaratum est in 3. Cong. can. 19. & Congr. 4. generali, can. 24. & 25.

5. 3 Assert. iurisdictio existens in Congr. generali, dicẽda simpliciter extraordinaria.

Atque hæc sunt, ad quæ propriè extenditur iurisdictio Societatis, provt ab ipsamet in Congregatione generali existẽte immediatè exerceri solet & debet. An verò ad alios etiam actus ampliari possit, paulò pòst à num. 8. videbimus. Quanuis autem hæc iurisdictio Congregationis ordinaria E sit, provt ordinaria à delegata distinguitur; potest tamen dici extraordinaria, provt distinguitur ab ea, qua ordinariè, & continuè regitur Societas; quòd enim illa iurisdictio non sit delegata, certum est; tum quia conuenit illi ex certa, & statuta lege à Pontificibus confirmata, & ex vi sui muneris: tum etiam à posteriori, quia potest illam delegare, & committere, imò etiam tanquam ordinariam conferre Extraordinariam autem eam voco, quia non pertinet

tinet ad ordinarium regimen Societatis; neque ad perfectionem, & integritatem eius, vt Congregatio generalis actu semper existat, neque vt ab ea immediatè manet ordinarius influxus suæ iurisdictionis Societati necessariæ; sed solùm in casibus necessariis congreganda est, qui extraordinarij dici possunt. Hæc autem iurisdictio actu non existit, nisi pro tempore, pro quo generalis Congregatio actu existit, & ideo extraordinaria appellari potest.

6. Hinc ergo concluditur quartò supremam iurisdictionem Societatis ordinariam vtroque modo esse solùm in Præposito Generali; nam in illo est ex vi sui muneris, & ex vi legis, & ordinarius influxus, quo vniuersa Societas regitur, ab ipso manat, vel immediatè, vel cum dependentia ab ipso: hoc constat ex Bullis, & constitutionibus. Nam in prima Bulla confirmationis instituti à Paulo III. edita statim in principio dicitur; *cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu Præpositi.* Et infrà, *Iubendi autem ius totum penes Præpositum erit.* Et idem repetitur in Bulla 1. Iulij III. & additur, *provt in constitutionibus explicatur.* Et in eisdẽ Bullis dicitur habere Præpositum omnimodam gubernationem, seu superintendentiam super Collegia, & scholares. Quæ omnia à posterioribus Pontificibus, præsertim Greg. XIII. & confirmata & aucta sunt. Explicatur autem latè hæc potestas per suos actus in 9. p. const. c. 3. vbi primùm ei tribuitur potestas admittendi, & dimittendi personas Societatis; item mittendi illas ad varia loca; vel ministeria, vel ab eis reuocare; item prouidere Rectores, & officiales, per quos collegia, & vniuersitates administret, ac regat, tam in spiritualibus, & litterariis, quàm in omnibus tẽporalibus bonis, quæ ad collegia spectant. Idémque de domibus probationis, & professis intelligendum est, & de Prouincialibus, quorum creatio illi etiam cõmittitur. Apud illum etiã esse dicitur per se, ac primariò potestas dispensandi, & vsus facultatum omnium à Sede Apostolica concessarum Societati, vt lib. 9. c. 2. à n. 2. vidimus; ac potestas etiam corrigendi & puniẽdi cum opus fuerit, ac denique cætera omnia, quæ ad vniuersale regimen spectant, vt sunt acceptare collegia, vel domus, vocare ad Congregationem generalem, quando ipso viuente congregari opus est; & quod amplius est, Vicarium etiam Generalem sibi post mortem substituere, qui Societatem ad Generalem eligendũ conuocet, eámque regat donec Generalis eligatur, vt habetur in 8. p. const. c. 4. §. 1. Quod illi etiam peculiariter commendatum est in Congregatione 4. generali can. 18. Cur autem tam ampla potestas ei data sit, & an ita fieri expediens fuerit, in superioribus satis declaratum est c. 1. à num. 7.

4. Assert in generali residet simpliciter suprema iurisdictio.

Quæstiuncula prima circa dictam potestatem Societatis.

7. Quæri verò hîc potest, an Generalis habeat hanc iurisdictionem suam immediatè à Summo Pontifice, vel à Congregatione generali, hoc enim posterius ex eo videtur colligi, quòd Generalis à Congregatione eligitur: ergo sicut ab illa habet esse; ita & potestatem: imò totũ esse Generalis, vt Generalis est, in potestate seu iurisdictione consistit. In contrarium autem est, quia rectè intelligi potest Congregationẽ solùm designare personas; Pontificem autẽ immediatè atque ipso iure conferre dignitatem & potestatẽ, ad similitudinẽ videlicet electionis Pontificis. Quòd autem ita fiat,

Arguitur Præpositum habere iurisdictionẽ immediatè à Congr. generali.

Arguitur habere à Pontifice.

A videtur colligi ex Bullis Pontificiis, præsertim ex Bulla 5. Pauli III. vbi sic ait, *Nos eiusdem ordinis supplicationibus inclinati sibi, vt Præpositus Generalis dictæ Societatis pro tẽpore existens, cùm primùm iuxta constitutiones eiusdem Societatis electus fuerit, eo ipso verus ipsius religionis Generalis Præpositus cũ libera, generali & omnimoda cura, & administratione omnium, & singulorum ad felix regimen, & prosperam directionem dictæ Societatis spectantium sit, & esse censeatur, &c. concedimus.* Ergo ipsemet Pontifex est, qui iurisdictionem & potestatem concedit personæ à Societate designatę. Et Greg. XIII. in suis Bullis plures facultates directè ipsi Præposito concedit; specialiter verò in Bulla de vsu facultatũ anno 1575. concessa declarare videtur omnes gratias, & facultates, & indulta *concessa, seu in posterum concedenda prædicto &*
B *pro tempore existenti Præposito Generali Societatis huiusmodi concessa esse.* Ergo non Societas, sed Pontifex confert illi immediatam iurisdictionem: nam hæc per talia priuilegia, & indulta datur.

Quæstiuncula secunda.

Secundò interrogabit aliquis an possit generalis Congregatio potestatẽ Generalis restringere, seu (quod idẽ est) ex parte auferre. Nam si vera est posterior pars, quam modò suadebamus, videtur sequi non posse, quia ipsa non dat ei iurisdictionẽ; ergo nec auferre, aut limitare potest. Cõfirmatur exemplo à simili de Summo Pontifice; qui licèt eligatur à Congregatione Cardinaliũ, imò li-
C cèt eligeretur à Concilio generali, potestas eius non potest ab Electoribus limitari; nec diminui, etiam in re minima; quia ipsi non cõferunt potestatem, sed tantùm designãt personam; ergo similiter, &c. In contrarium autẽ est, quia Congregatio manet superior Generali electo: ergo potestas generalis semper manet pẽdens à Congregatione; nam hoc postulat debita subordinatio inferioris ad superiorem; & in hoc multũ deficit exemplum adductũ, vt c. 1. n. 14. dicebam; quia Pontifex semper manet supra omnem Congregationem ipsum eligẽtem. Confirmatur; nam generalis Congregatio habet potestatem faciendi perpetua statuta, & mutandi constitutiones, vt suprà num. 3. ex Bullis Pontificiis, & ipsis constitutionibus ostensum est;
D ergo etiã habet potestatẽ immutandi potestatem Generalis, siue augendo, siue minuendo illam. Patet consequentia, quia ille non habet hanc suam potestatem sine adminiculo constitutionum; quia recipit illam secundùm constitutiones, & ideo nõ potest, v.g. dissoluere collegium, quia cõstitutiones negant illi hanc potestatem, potest verò acceptare illud, quia eædẽ cõstitutiones cõcedunt: ergo Cõgregatio, quæ potest has cõstitutiones immutare, potest etiã immutare potestatẽ, quæ ex illis pẽdet.

8. Arguitur nõ posse Cong. limitare potestatem Generalis.

Arguitur posse.

Quæstiuncula tertia.

His annexa est tertia interrogatio, an scilicet Congregatio generalis quandiu durat, possit per seipsã immediatè efficere omnes actus iurisdictionis, quos Generalis potest exercere. Pars enim affirmãs suaderi potest, quia Congregatio supra Generalẽ est: ergo potest per se efficere, quidquid per Generalem potest. Consequentia in his causis subordinatis bona est; ideo enim potest Prouincialis quidquid Præpositus localis, & Generalis quidquid Prouincialis. Item quia Generalis habet suam potestatem à Congregatione generali: ergo quidquid per illam iurisdictionem ipse potest à fortiori poterit Cõgregatio per seipsam. In contrarium 9.

E

Agitur pro parte affirmatiua.

Agitur pro negatiua.

autem

autem est, quia sequeretur posse Congregationem generalem per se eligere Prouinciales omnes, & alia similia facere, quæ sunt valdè aliena ab hoc instituto. Item quia in ipsis constitutionibus, & Bullis Pontificiis determinantur, & limitantur, ea quæ Congregatio generalis per se potest præstare, tam quoad electiones, quàm quoad leges ferendas, & alios actus iurdictionis: ergo nihil aliud potest Congregatio per seipsã immediatè exequi.

Resolutio primæ quæstiunculæ num. 7.

10. Difficultas præcipua in præsenti est in explicanda dependentia, quam habet iurisdictio hæc prout est in Generali Præposito ab illa, quæ est in generali Congregatione, & è contrario, in qua dicendum censeo iurisdictionem Generalis, simpliciter loquendo, pendere à Societate vt legitimè congregata in vnum corpus, & non è conuerso. Hoc posterius euidenter probatur ex dictis; quia Congregatio generalis est simpliciter superior, & quia Generalis in nulla re potest minuere potestatem talis Congregationis; solùm ergo ab illo pendet in congregari, vt sic dicã, quia ad Generalem pertinet illam indicere, vel ad Vicarium generalem, quando generalatus vacat, exceptis casibus, in quibus hoc committitur Assistentibus, vel Prouincialibus ob Generalis defectus, vt constat ex 8. & 9. p. constit. postquam autem semel congregata est, ipsa habet simpliciter supremam iurisdictionem independenter à suo Præposito; adeò vt nec dissolui possit ex sola illius voluntate sine consensu eiusdem Congregationis, vt declaratur in formula eius cap. 7. num. 75.

Posterior pars declaratur.

11. Altera verò pars probatur sufficienter rationibus positis num. 8. secundo loco in secunda dubitatione, seu quæstiuncula. Et ratio à priori est, quia Generalis habet suam iurisdictionem iuxta constitutiones, constitutiones autem hanc iurisdictionem dant Congregationi generali, vt constat ex 8. p. illarum & ex 9. cap. 4. & ex formula Congregationis generalis; nam licèt in his locis his verbis formalibus & expressis non explicetur hæc dependentia; tamen eo ipso, quod dicitur Congregationem esse simpliciter superiorẽ, sufficienter significatur. Maximè verò hæc dependentia ex eo colligitur, quòd Congregatio generalis habet potestatem condendi decreta perpetua, vt constat ex 8. p. constit. cap. 7. & per ea decreta potest constitutiones immutare, vt ex eodem loco colligitur, & ex Bullis confirmationis instituti Pauli III. & Iulij III. ex quibus colligitur constitutiones condere ad generalem Congregationem pertinere, eiusdem autem est legem mutare, cuius est condere, & quælibet Congregatio generalis æqualis authoritatis & potestatis est cuicunque præcedenti. Denique Paulus III. in Bulla 2. expressè concedit Societati facultatem mutandi, alterandi & in totum cassandi constitutiones, tam hactenus factas, quàm in posterũ faciendas, iuxta locorum ac temporum & rerum qualitatem, & varietatem, ita vt postquam mutatæ, alteratæ, seu de nouo conditæ fuerint, eo ipso Apostolica auctoritate confirmatæ censeantur. Cùm ergo tota iurisdictio Præpositi generalis ex constitutionibus pendeat, consequenter fit, vt etiam pendeat à Congregatione generali.

Ostenditur pars prior Primò.

Secundò.

Tertiò.

12. Hoc ergo posito quod ad rem spectat solũ videtur in prima interrogatione posse relinqui ambiguitatem de modo loquendi, parũ enim refert, quòd dicamus hanc potestatem dari immediatè ipsi Generali à Summo Pontifice, dummodo fateamur datam esse cum prædicta dependentia à Congregatione generali. Deseruiet autem ille modus loquendi ad explicãdum faciliùs verissimum proloquium in Societate, ac constitutionibus consentaneum: nimirum, Generalem habere omnem potestatem Societati concessam à Summis Pontificibus, tam communi, quàm speciali iure, & tã directè per propria priuilegia, quàm indirectè per cõmunicationem aliorum; his tantùm actibus, seu rebus exceptis, quæ per Constitutiones seu decreta Congregationum generaliũ illi prohibita sunt; non tamen id proloquium pendet ex illo principio, seu loquendi modo, vnde in rigore fortasse verius est, iurisdictionem hanc immediatè fuisse communicatam Societati à Summo Pontifice; & per Societatem in Congregatione generali existentem, trãsferri in Præpositum Generalem; nam hic est melior ordo prouidentiæ, vt influxus capitis veniat ad inferiorem Prælatum per medium, Congregatio autem generalis reuera est medium inter Pontificẽ, & Præpositum. Deinde quia Pontifex per se solũ intendit dare huic religioni sufficientem iurisdictionem, & potestatẽ, qua se possit gubernare: applicationem autem huius potestatis ad hanc, vel illam personam; imò etiam ad hunc, vel illum modum regiminis, ipsi Societati cõmisit; ergo. Denique nunquã Pontifex contulit hãc potestatẽ B. Ignatio; sicut Christus cõtulit Petro Ecclesiasticã potestatem, sed tradidit Societati.

Quousque probant adducta in n. 7. in 2. loco.

In rigore verius quod 1. loco probabatur. Id suadetur. Primò.

Secundò.

Tertiò.

13. Non est ergo similitudo quærenda inter vtranque concessionem, & consequenter neque inter electionem Pontificis & Generalis, vt in vtraque scilicet tantùm fiat designatio personæ; nam de Pontifice est longè alia ratio, siquidem eius potestas altiori modo descendit immediatè ab ipso Christo omnino independenter ab hominibus; in præsenti autem iurisdictio immediatè communicatur per homines, & non solùm pendet à Papa, sed etiam suo modo à Societate; vt declaratum est. Rectè ergo dicitur Generales habere hanc potestatem proximè à Societate, nec Paulus III. in citatis verbis aliud significat; sed confirmat, & approbat institutionem Societatis quoad hanc partem; & ratam habet Generalis electionem cũ omni potestate, quam illi Societas concedit. Et simili modo intelligo verba Gregorij: loquitur enim ex suppositione, quòd Generalis à Societate creatur cum suprema potestate; nam eodẽ modò vult intelligi omnem facultatem illi esse concessam, & per illum dimanare ad alios: non enim dubito quin Societas ipsa in Cõgregatione generali existens habeat per seipsam vsum facultatum, & priuilegiorum, & possit immediatè illum concedere aliquibus, si iudicauerit expediens. Neque enim Gregorius intendit hoc ius Societatis immutare, nec superioritatem Cõgregationis generalis minuere, non ergo nominat Præpositum generalem ad excludẽdam Societatem, quam aliàs sæpe coniungit, & primo loco ponit, sed ad excludendum ab inferioribus liberum vsum talium facultatum, absque Præpositi licentia. Quia enim ordinarium regimen Societatis est per generalẽ Præpositum, per Congregationem autem generalem rarò, & extraordinariè fit, vt in n. 5. asseruimus; ideo in cõcessionibus, seu priuilegiis harum facultatum generalis Præpositi, tanquam supremi Prælati mentio fit; semper tamen intelligendum est concessionem fieri cum subordinatione Præpositi generalis ad Congregationem generalem, quam Societas profitetur iuxta 10. p. constit. §. 8. & 9. p. constitut. cap. 3. §. 10. Vbi de Generali sic dicitur, eius

Data similitudo de electione Pontificis non valet.

Nec adducta ex Bullis Pauli & Gregorij cogũt.

Optimus locus constitutionũ pro parte in rigore veriore.

eius erit vti facultatibus à Sede Apostolica Societati concessis, &c. in quibus verbis planè significatur concessiones Sedis Apostolicæ Societati immediatè fieri; ipsam verò Societatem potestatem transferre in Præpositum, vt per eum ad reliquos inferiores officiales deriuetur, iuxta 8.p.earundem constit.c.1.§.6.

Resolutio secundæ quæstiunculæ in num. 8.

14. Pars affirm quæstiunculæ simpliciter vera, & quomodo.

Ad secundam interrogationem respondetur, per noua decreta, & mutando priores constitutiones loquendóque de absoluta potestate, non esse dubium, quin possit congregatio generalis restringere potestatem, & iurisdictionem Præpositi, vt probant superiùs adducta, & quæ modò diximus de emanatione huius iurisdictionis à Summo Pontifice in Præpositum per Societatem. Quanuis autem hæc potestas absolutè non desit, vsus eius rarus esse poterit, & cum magna moderatione, nam mutatio constitutionum rara esse debet, & non nisi ex magnis, & vrgentibus causis, præsertim in re adeò graui, & quasi substantiali, vt est potestas Generalis Præpositi. Aliter etiam posset intelligi hæc restrictio solùm de facto circa talem personam, restringendo illius potestatem, quanuis non condatur ius nouum, nec fiat mutatio in ipso munere secundùm se, & hoc videtur habere maiorem inuidiam, propter iniuriam talis personæ, & ideo aduerti potest, dupliciter hoc posse fieri, scilicet, vel ante electionem Generalis, vel viuente Generali semel iam absolutè, & cum integra potestate creato. Priori modo posset faciliùs fieri, vt si ad sumendam experientiam alterius regiminis, quoad aliquam potestatem, vel actũm eius, vel ob aliquam temporalem causam vrgentem, Societas ante electionem Generalis statuerit, vt pro hac vice Generalis electus non haberet talem, vel talem potestatem: nam sicut Societas potest absolutè mutare constitutionem aliquam in tali materia, ita potest pro aliquo tempore, vel occasione illam suspendere, vel quasi in illa dispensare. Posteriori autem modo, id regulariter fieri non poterit, nisi interueniente magna causa, quæ vix erit sine culpa ex parte ipsius Præpositi, vel ob impotentiam ex nimia senectute, aut ægritudine, vel alia simili causa exorta; in his enim casibus constitutiones ipsæ satis declarant quantam in hoc potestatem habeat Congregatio 9.p.constit.c.4.§.6. Extra hos verò casus cum Generalis electus habeat ius acquisitum, sicut non potest sine causa priuari prælatione ipsa, ita nec integra & debita potestate illius: quòd si ad bonum commune pertinuerit pro aliquo tempore, non vti aliqua potestate, generalis Congregatio poterit Præposito iniungere, & ipse tenebitur consentire.

Modus alter bipartitus pro eadem parte affirm.

De priori modo.

De posteriori.

Resolutio tertiæ quæstiunculæ in num. 9.

15. 1. pars resolutionis affirmans, quo ad absolutã potestatem.

Ad tertium punctum responsio clara est ex dictis; si enim spectemus nudam potestatem, non deest in Congregatione generali ad efficiendnm per se, & immediatè alios actus iurisdictionis, seu prouisiones, aut electiones ad officia, siue per legẽ statuẽdo, vel aliquid huiusmodi deinceps pertineat ad Congregationem generalem præter ea, quæ nunc per se solet efficere, siue in casu aliquo particulari dispensando, seu aliquem de facto exequendo, iuxta occurrentes occasiones. Quod planè sequitur ex dictis, & ex suprema potestate

Vnde probetur.

A Congregationis, & nullum manet incommodum. Et potest confirmari ex quodam decreto primæ Congregationis generalis nu. 32. quod sic habet; *Non licet Præposito generali* (durante scilicet Congregatione generali) *mutare huiusmodi officiales; qui ab ipso Generali creantur* (id est; Prouinciales, Rectores, &c.) *vsque ad dissolutionem Congregationis, nisi eidem Congregationi aliquem esse mutandum videretur.* Ex quo decreto ferè confirmantur omnia dicta; nam in illo quodammodo limitatur potestas Præsiti, nam antea non erat illi prohibitum ex vi constitutionum mutare huiusmodi officiales. Idem ergo fieri posset à Congregatione in aliis rebus, si expediret.

Quanuis autem potestas absolutè loquendo non desit; nihilominus in vsu huius potestatis ordinariè seruandum est quod in constitutionibus B est præscriptum, quia non datur potestas in perturbationem, sed in ædificationem, & credendum est Congregationem non esse abusuram sua potestate, ad mutationem aliquam faciendam in instituto, vel in vsus eius, sed semper rationem maioris boni habituram. Vnde intelligitur, quomodo assignentur in Bullis, vel constitutionibus quidam peculiares actus Congregationi generali: ideo enim id fit, quia tales actus à sola Congregatione fieri possunt, non verò, quia illos tantùm possit ipsa efficere, nam quandiu durat, plures iuridictionis actus exercere potest: prudentiæ autem illius est, non se intromittere, neque immorari in aliis, nisi euidens necessitas, vel vtilitas id postularet, & ideo considerando C ordinarium vsum, dixi suprà in n. 3. potestatem Congregationis non esse maximam extensiuè, quia iurisdictio Præpositi ordinariè circa plura versatur, 16. 2. pars negans quoad vsum talis potestatis. 8.

CAPVT V.

De potestate iurisdictionis infra supremum.

1. 1. Assert.

QVod attinet ad inferiores Prelatos sub Generali, dicendum primò est illos participare hanc iurisdictionem & potestatem maiorem, vel minorem, pro ratione sui muneris, & iuxta distributionem seu communicationem à Prępositо generali manantem. ita statuitur in 8.p.constit. D c.1.§. 6. vbi de Generali dicitur, *suo fungetur officio erga omnia membra Societatis, capitis videlicet, à quo in illam influxus ad præfixum sibi finem necessarius descendat: & sic à geuerali Præposito vt à capite vniuerso facultas Prouincialium egrediatur, ac per eos ad locales, per hos autem ad singulares personas descendat.* Et in 9. p. cap.3. §. 3. de eodem dicitur, *Poterit eam facultatem eisdem, scilicet Rectoribus, communicare, quam senserit in Domino conuenire.* Et §. 7. *Præpositi Prouinciales, aut locales & Rectores, & alij eius commissarij eam partem huius facultatis habebunt, quam ipsis Generalis communicauerit.* Idem §. 16.& sæpe alias; quæ omnia in Bullis Pontificiis approbata sunt. Ratio autem huius assertionis est quæ in ipsis constitutionibus E insinuatur. Nam inprimis necessarium est, vt Prælati suam iurisdictionem habeant, sine qua propria munera exercere non possunt; modus autem perfectior, & aptior ad maiorem vnionem religionis, & ad perfectiorem obedientiam est, vt inferiores Prælati habeant illam à suis superioribus, & dependentem ab illis, & quia non debet esse in omnibus æqualis; sed maior in maioribus Prælatis, ideo rectè vniuscuiusque mensura à superiore præscribitur.

Probatur ex constitutionibus.

Ratio eius redditur.

Vna

2. *Obiectio contra proximã assertionem.*

Vna verò superest difficultas, quia sequitur in Prælatis Societatis infra Generalem constitutis, non esse certam ac definitam iurisdictionem, sed arbitrariam iuxta voluntatem Generalis: consequens videtur absurdum, tum quia sequitur Prouinciales, & Rectores non habere iurisdictionem ordinariam, sed tantùm delegatam; atque ita non esse veros Prælatos, nec posse sub delegare, nisi quatenus hoc est in commissione sibi facta expressum. Sequela patet, quia iurisdictio, quæ non obtinetur, ex præscripta lege, non est ordinaria, iuxta glossam in cap. *cum ab Ecclesiarum*. de officio ordinarij. verb. *Ecclesiastica sententia.* addita doctrina Innocentij ibidem num. 1. Tùm etiam, quia res adeò grauis non videtur committenda arbitrio & voluntati alicuius, quia potest esse occasio dissensionum, & acceptationum personarum, & frequentium mutationum in regimine, quod debet esse stabile, & certum. Et confirmatur, nam ex dicta assertione sequitur Prouinciales & Rectores Societatis nihil posse nisi quod eis expresè concessum est, & consequenter si occurrat casus, eis quidem non expresè concessus, neque etiam denegatus, sed omissus, non habere iurisdictionem in illo, sed debere ad Generalem recurrere. Consequens autem durum est, nam & est præter communem consuetudinem talium Prælatorum, & est nimia restrictio perplexitatibus & difficultatibus exposita; conuenientius enim videtur, vt quidquid eis non prohibetur, censeatur concessum, nam faciliùs est præscribere, quæ prohibentur, quàm quæ conceduntur, cùm infinita varietas rerum & casuum in huiusmodi gubernatione possit occurrere.

Confirmatur.

3. *Refellitur obiectio probando dictos prælatos habere ordinariam iurisdict. in substantia, licet non in quantitate.*

Respondetur inprimis certum esse Prouinciales & Præpositos locales, seu Rectores Societatis habere iurisdictionem ordinariam, & non tantùm delegatam. Probatur, quia sunt ordinarij pastores ac veri Prælati, vt constat ex iure communi religionum suprà adducto in tract. 8. quod Societati commune est, quoad hanc partem. Idem patet ex constitutionibus, in quibus hæc munera vocantur prælationes, & dignitates Societatis, & hæc intelliguntur comprehendi in voto, quod professi emittunt, non prætendi prælationem, aut dignitatem in Societate 10. p. constit. §. 6. de qua re lib. 6. c. 7. à n. 13. Non est autem vera prælatio, nisi iurisdictionem habeat ordinariam. In hac porrò iurisdictione duo considerari possunt, scilicet substantia eius, vt sic dicam, & quantitas: simpliciter ergo habere iurisdictionem intrinsecum est his muneribus, & hoc satis est, vt talis iurisdictio ordinaria sit. Vnde non solùm non potest Generalis tollere à Prouinciali, vel Rectore iurisdictionem absolutè, imò hoc repugnantiam inuoluit, quia de intrinseca ratione talium munerum est iurisdictio: verùm etiam nec potest facere, vt Societas sine propriis Prouincialibus & Prælatis localibus gubernetur, quia hoc pertinet ad primariam institutionem huius religionis, quam ipse immutare non potest. Solùm ergo quoad quantitatem, seu extensionem iurisdictionis pendent hi Prælati à Generali, quod non repugnat ordinariæ iurisdictioni: nam hoc ferè modo pendent Episcopi à Papa, & multo magis legati, qui tamen ordinariam iurisdictionem habent, vnde etiam in 4. Congreg. generali decr. 28. sancitum legimus posse P. Generalem delegare vicepræpositum domus Romanæ, cum ordinaria potestate.

4. Sed in hoc etiam addendum est, aliquam esse quantitatem huius iurisdictionis, ex natura rei necessariò coniunctam cum tali munere, vt est illa sine qua moraliter ac debito modo fieri non potest. Deinde vnusquisque ex his Prælatis habet in Societate proprias regulas & constitutiones ad illum pertinentes, in quibus potestas suo muneri attributa declaratur, & illa censeri debet potestas ordinaria; quia iam est certa lege præscripta, & adiuncta tali muneri. Similiter in Compendio priuilegiorum declaratæ sunt facultates omnes ad dispensandum, vel absoluendum, vel ad alias gratias concedendas illis commissæ, vt in officio Prouincialis adnotatur regula 8. & in officio Præpositi reg. 13. & Rectoris 12. Quòd si præter has voluerit Generalis plures potestates concedere, vel omnibus vel aliquibus Prælatis inferioribus, illæ reuera erunt tantùm delegatæ.

Imo quoad aliquã quantitatẽ illam habent.

5. *Ad obiectionem in n. 2. formaliter respõdetur.*

Ad difficultatem ergo respondetur iurisdictionem horum Prælatorum dupliciter dici posse arbitrariam respectu Generalis: vno modo, quia non est certa lege definita, ac debita, vel quia sine causa auferri potest, etiam quantum ad eam partem, quæ ex vi muneris comparatur; & sic falsum est, vt patet dictis: vnde responsio in forma erit; negando in hoc sensu primam sequelam. Secundò dici potest arbitraria, quia semper pendet ex voluntate Generalis, qui ex causa potest illam restringere, & ex gratia potest illam augere; & hoc est quod constitutiones intendunt; & inde non fit talem iurisdictionem non esse ordinariã, vt declaratum est. Neque hoc habet vllum inconueniens, sed ad debitam subordinationem expedit, nec propterea timeri possunt frequentes, aut indebitæ mutationes, cum ea, quæ ad ordinarium regimen necessaria sunt, certis legibus sint definita: quæ non facilè, nec sine graui causa mutari debent. Quæ verò extraordinaria sunt, vel ad specialem fauorem pertinent, ratio postulat, vt pendeant ex suprema potestate gubernatoris.

6. *Ad confir. ibidem.*

Ad vltimam confirmationem fatemur in Societate ad cognoscendam vniuscuiusque Prælati facultatem, vtendum potius esse affirmatiua, quàm negatiua regula, id est, id vnumquemque posse, quod sibi est concessum; non verò quidquid sibi non est prohibitum: vnde in citatis regulis Præpositi, & Rectoris dicitur, *quas habeat facultates, partim ex his, quæ ipsi in his regulis conceduntur, partim ex compendio facultatum Societatis intelligat; vt in iis, quas non habet, sciat ad superiorem recurrere.* Neque hinc sequi potest aliqua perplexitas, vel difficultas, quin potiùs vnicuique magis clara & nota erit potestas, quam habet, & alioqui potestas ipsa satis est ampla, & facultates non dantur ad singulares casus, sed per generales regulas sufficientes, & specialiter in regulis Prouincialis. n. 7. & cum proportione in regulis Præpositi. n. 11. & Rectoris n. 10. aduertitur vbi necessaria fuerit dispensatio constitutionum, in grauioribus casibus recurrendum esse ad superiorem Prælatum, quod est iuri communi consentaneum, cap. *fin.* de officio Archipresbyt. adiuncta gloss. verb. *Referat.* & cap. *maiores.* de Baptismo. Et nihilominus additur, vt si absque graui incommodo non possit Generalis responsum expectari, possit Prouincialis dispensare, & postea rationem totius rei reddere Generali, idémque cum proportione de inferioribus respectu Prouincialis; & ita omnibus incommodis sufficienter est prouisum.

7. *1. Assert. bimembris.*

Secundò dicendum est potestatem hanc Prælatorum Societatis extendi ad omnes religiosos eius,

eius, & ad omnes actus, seu materias ad quas religiosa iurisdictio, siue communi iure, siue per priuilegia communia, aut specialia hactenus concessa extenditur. Prior pars quoad professos, siue quatuor, siue trium votorum extra controuersiam est; quoad reliquos verò religiosos, qui per simplicia tantùm vota incorporati sunt, fuit in dubium reuocata, vt latiùs dictum est lib. 3. à principio vsque ad cap. 4. existimarunt enim aliqui, iurisdictionem religiosam fundari necessariò in professione per vota solennia, & ideo dexerunt Societatem nullum in eos ius habere, nec Pontificem ex vi votorum huiusmodi potuisse illud conferre, ac proinde ordinariorum iurisdictioni subditos existere. ita refert Gregorius XIII. Pontifex in constitutione, *Ascendente Domino*. Veruntamen quatenus hæc sententia potestatem Pontifici negat, est error in fide; quia certum est Pontificem posse sub protectione, & iurisdictione sua suscipere quamlibet personam Deo specialiter consecratam, modo ab Apostolica Sede approbato. Item aliàs non potuisset Pontifex eximere clericos tantùm per primam tonsuram initiatos, quia illa cæremonia tantùm est per Ecclesiam instituta. Item non potuisset priuilegium canonis vel fori ad nouitios extendere, quæ omnia & similia sunt contra receptum vsum Ecclesiæ, & contra supremam potestatem, quam Pontifex habet in ordine ad spiritualia.

1. Membrũ ostenditur.

Erronea sẽtentia circa 1. memb. assertionis infringitur.

8\. Quatenus verò illa sententia de facto loquitur, aut procedit ex prædicto errore, aut ex clara ignorantia iuris proprij Societatis, de quo sine illius notitia loqui non deberet. Itaque expressæ sunt in hoc concessiones, & declarationes Pontificum Pauli III. Iulij III. Pij V. & Gregorij XIII. ac Gregorij XIV. Qui dum Societatem eximunt, & sub protectione sua illã specialiter suscipiunt, de tota Societate loquuntur, vt omnes suos ac veros religiosos complectitur, seu ex illis constat. Vnde interdum de *sociis*, interdum de his, *qui sub obedientia Præpositi militant*, interdum denique *de religiosis Societatis* loquuntur: ergo extendunt hanc iurisdictionem ad omnes etiam scholares, quia illi sunt veri religiosi, vt suprà est ostensum, veráque membra Societatis. Confirmatur, quia quicunque ex his religiosis, si apostatet à Societate, potest ab eadem compelli, tum per censuras, tum per violentam detentionem, & incarcerationem, vt constat ex eisdem Bullis, præsertim Pauli III. & Gregorij XIII. ac Pij V. nec solùm per sola specialia priuilegia Societatis, sed etiam per alia concessa mendicantibus, circa suos religiosos professos potest illos cogere & punire iuxta concessionem & communicationem Societati factam à Pio V. cum speciali declaratione, quòd ad omnes etiam scholares extendatur. Quæ omnia & alia in Compendio Societatis verb. *Apostata*, latè referuntur. Comprehenduntur ergo hi omnes sub iurisdictione Societatis.

Ostenditur veritas opposita ex Pontif.

Confirmatur.

9\. Dicendum verò supererat de nouitiis, sed de his eadem est ratio Societatis, quæ aliarum religionum: non enim habet in illos propriam iurisdictionem inuoluntariam (vt vocant) id est, directiuam, qua possit eos specialiter obligare in conscientia, vel coactiuam, qua possit eos simpliciter repugnantes cogere, qui obedientiam non vouerunt, vel si fortasse eam particulari affectu promiserunt, Societas illam non acceptauit, neque illos sibi incorporauit. Quoad iurisdictionem autem voluntariam subduntur aliquo modo Societati, & sunt capaces gratiarum spiritualium, quas Præ- A positus Generalis secundùm concessionem Sedis Apostolicæ potest in Societate concedere, vt dicitur in 5. part. constit. cap. 1. lit. A. existimóque quoties in Bullis, seu priuilegiis fit concessio in ordine ad omnes, qui sub obedientia Societatis viuunt, comprehendi etiam nouitios; cuius exemplum clarum est in Bulla vltima Pauli III. de gratiis & facultatibus, & habetur etiam in Compendio, verbo, *Dispensatio*. §. 1. Et ratio est, quia etiam nouitij viuunt propriè sub obedientia Societatis, etiamsi non sub obligatione voti, præsertim cùm fauores ampliandi sint de reseruatis quoad nouitios; tract. 8. l. 2. c. 17. à n. 11. satis dictum est.

Quousque hoc 1. membrum assertionis procedat de nouitiis.

Altera pars assertionis certa est. Nam in primis Prælati Societatis habent omnem potestatẽ, quasi B Episcopalem, quam habent cæteri Prælati religionum in vtroque foro; imò per se possunt quidquid Episcopi possunt in clericos & laicos sibi subiectos, tam quoad facultatem absoluendi & dispẽsandi in irregularitatibus, de quibus in Concilio Trid. sess. 24. c. 6. quam alias quascũque facultates, vt habetur in Compendio Societatis, verbo, *Prælati*; §. 3. quanuis hanc gratiam non participent inferiores Prælati, nisi iuxta concessionem Generalis: nunc autem indefinitè de Prælatis loquimur. Deinde per communicationem facultatum, & gratiarum factam à Pio V. possunt Prælati Societatis æquè principaliter quidquid possunt Prælati mẽdicantium per sua propria priuilegia, vel per communicationem aliorum, vt in Compendio Socie- C tatis latè cõtinetur verbo, *Communicatio*. §. 2. & sequentibus, & specialiter §. 5. declaratur hanc communicationem, etiam nouitiis fieri posse; quod intelligitur quoad gratiarum concessionem, non quoad rigorosam iurisdictionem, vt iam diximus. Denique similem generalem concessionem fecit Societati Gregorius XIV. his verbis; *quin etiam omnes facultates, omnémque iurisdictionem, quoad subditorum punitionem, & correctionem pertinet, quibuscunque ordinibus eorúmque Generalibus hactenus concessas, non ad instar, sed æquè principaliter ipsi Societati eiúsque Præposito Generali concedimus & elargimur.* Præter hæc habet Societas plures facultates sibi specialiter factas, vt ex eius Bullis, & Cõpendio priuilegiorum constat; potestas autem per eas D collata præcipuè residet in Præposito generali, per quem inferioribus Prælatis cõmunicatur. Est ergo in Societate, & in Prælatis eius respectiuè tota potestas, & iurisdictio, quæ in religioso statu inuenitur, & secundùm ordinarium modum Pontificiæ prouidentiæ inueniri potest: semper tamen intelligendum est, habere hanc iurisdictionẽ suo instituto accommodatam, nam Prælati eius nihil contra institutum agere possunt (excepta iusta dispensatione quæ dici non potest contra institutum) & ideo quoad aliquos actus iurisdictionem non habent, quam fortasse habent aliæ religiones, vt ad dandam facultatem recipiendi eleemosynam pro spirituali ministerio, vel quippiam simile: sicut E etiam è contrario aliqui sunt actus iurisdictionis huic instituto accommodati, qui in aliis religionibus non exercentur, vt est expellere aliquem votis expeditum.

10\. 2. Membrũ assertionis declaratur.

Limitatio proximè dictorum.

Non conseo autem necessarium explicare in particulari, potestates omnes, quas ratione huius iurisdictionis Societas habet; quia de his, quæ generales sunt, vel in quibus cum aliis religionibus Societas communicat, in tract. 8, lib. 2. sufficienter tactæ sunt, quæ verò sunt propriæ, in Compendio Priuilegiorum, & in constitutionibus ac regulis sufficienter declarantur, & in sequentibus capitibus 11.

11\. Vnde sumatur quæ sint potestates Societatis in particulari.

tibus nonnulla attingemus, explicando magis in particulari vsum huius iurisdictionis; ex dictis etiam in l.1. c.3.& latiùs l.8.de mediis,quibus Societas vtitur, ad profectum suorum subditorum, constat hanc iurisdictionem esse plenam in foro pœnitentiæ, & in foro etiam exteriori quoad potestatem directiuam per leges & præcepta, & per coërciuam, quoad correctionem secundùm regulam,etiam remota appellatione,& quoad potestatem dispensandi in his, quæ necessaria sunt. Ac denique quoad alia multa, de quibus latè in Bulla 5.Pauli III.2.Iulij III.5.Pij V. & ferè in omnibus Gregorij XIII.Supererat hoc loco dicendum de potestate administratiua bonorum temporalium, id tamen opportunè factum est in tract. 8. qui est primus huius voluminis l.2. c.28.

CAPVT VI.

An Societatis Prælati ad particulare subditorum regimen, meritò ab illis exigant rationem conscientiæ.

1. POst explicationem vniuersalis regiminis in Societate, dicendum sequitur de particulari subditorum gubernatione, quod ad finem vsque præsētis lib.prosequemur. Id verò præcipuè instituimus ad satisfaciendum difficultatibus,quas aliqui obiiciunt,quæ fortasse magis ex ignorantia facti, quàm iuris procedunt,& ideo non descendam in particulari ad omnia, quæ circa gubernandos subditos in Societate peraguntur,sed solùm ad ea in quibus prædicta difficultas poterit inueniri. Quia verò ordinarium hoc regimen semper est secundùm regulam,simul illius rationem reddemus vbi oportebit, & huius occasione breuem quandam notitiam totius regulæ, in postremo capite summatim attingemus. Vt autem rem totam comprehendamus, nec tractata repetamus,tria breuiter sunt,in quibus totum hoc particulare regimen consistit. Primum est receptio personarum. Secundum conseruatio earundem & prouidentia circa illas. Tertium dimissio earum,si necessaria fuerit. De primo membro satis dictum est à nobis in l.2. & de tertio in l.3. c. 9. Tantùm igitur superest vt de secundo membro dicamus,circa quod duo necessaria ad huiusmodi gubernationē & prouidentiam distinguere oportet iuxta duplicem potestatem in Prælato necessariam, directiuam, & coërciuam. Quædam enim pars regiminis consistit in debita directione per præcepta & consilia (ad quam rem etiam spectat conueniens distributio onerum, & bonorum) altera verò pars posita est in debita correptione & iusta punitione; de his ergo breuiter dicendum est.

De quibus agendum in reliquo libro.

2. Vt verò primæ parti satisfacere incipiamus, à ratione conscientiæ ordiemur. Per rationem autem conscientiæ, intelligimus manifestationem status conscientiæ propriæ, quam subditus facit superiori,vt ab eo intimè cognoscatur,tam in moribus,quàm in affectibus vel propensionibus suis, ex qua vocis interpretatione, statim oritur dubitandi ratio, quia vel hæc manifestatio superiori facienda est in confessione sacramentali,vel extra illam. Primum dici non potest,aliàs & obligarentur subditi ad confitendum superiori, & confessio sacramentalis ordinaretur ad exteriorem gubernationem, quæ duo absurda sunt,& ideo suprà ostendimus,esse aliena ab instituto Societatis: secundum autem, & videtur nimis durum subditis, & parum vtile Prælatis ad gubernationem.Primū incommodum patet, quia aperire suos defectus,& secreta cordis,extra sigillum confessionis difficillimum est, tum propter infamationem sui erga ipsummet Prælatum, tum propter periculum, ne Prælatus id aliis manifestet,vel bono zelo,& non secundùm scientiam, vel per negligentiam aliquam,seu inaduertentiam, aut certè interdum per æmulationem, inuidiam, vindictam, aut alium similem affectum;tum denique propter alia incōmoda, quibus exponitur subditus, ita se manifestando Prælatis suis,quia ob eam causam poterit, vel remoueri ab officiis, vel loco mutari, vel aliis similibus modis malè tractari;& ideo videtur hîc habere locum consilium Chrysostomi hom. 31. ad Hebr.*Non dico tibi vt te prodas,neque apud alium accuses.*Et augetur 1.difficultas seu incommodum; primò quia si hæc manifestatio vni tantùm Prælato esset facienda, & cum illo solo esset semper continuanda, saltem pro tempore vitæ eius, esset res vtcunque tolerabilis; tamen hoc in Societate non sufficit;quia hæc ratio conscientiæ, non soli Generali reddenda est;imò pauci sunt,qui in præsentia possint id facere: ab accusantibus autem, & per scriptum nec fit, nec ordinariè fieri expedit. Imò nec soli Prouinciali fieri debet;quia non minus indigent illa notitia, qui proximè gubernant: oportebit ergo pluribus superioribus se manifestare etiam pro eodem tempore. Augetur secundò idem incommodum, nam qui superiores sunt, breui tempore mutantur, & ipsi etiam subditi, ab vna domo in aliam facile transmutantur, atque ita necessarium erit vnicuique subdito paulatim, seu successiuè, se manifestare plurimis Prælatis, & fortasse intra paucos annos se manifestare ferè omnibus grauioribus patribus prouinciæ; quod certè est asperum, ac difficile. Deinde secundum incommodum declaratur, quia testimonium hominis in re propria non est tanta fide dignum, vt possit Prælatus in eo niti ad gubernandum subditum,aut enim debet illi credere, tam benè, quàm malè de se loquenti, & sic facilè poterit ab eo decipi, quia vnusquisque benè de se sentit,& loquitur, imò licèt non sentiat,frequentiùs dissimulat, aut mentitur: vel saltem defectus extenuat,& bona exaggerat: vel superior debet credere mala, & non bona, & in hoc iniuriam faceret ipsis subditis,& vix posset eos commodè gubernare, aut eis vti ad aliqua ministeria, quia de omnibus haberet minus bonam existimationem quàm par esset.

Ratio dubitandi per dilema. Arguitur contra 1. memb. dilematis.

Arguitur contra 2. memb. duplici incommodo. 1 Incōmod.

Chrysost.

Exaggeratur primò idem incōmodū.

Exaggeratur secundò.

Alterum incommodū.

Quid circa rationem conscientiæ in Societate statutum sit.

Circa præsentem difficultatem, puncta quatuor explicanda sunt:primò quid in hoc Societas obseruet secundùm suam regulam;secundò quàm sit hoc consentaneum antiquitati religionis, & professioni perfectionis;tertiò ad quod secretum inde Prælatus obligetur; quartò denique ad quē finem & vsum hæc notitia ordinetur, & à superiori applicari possit; ex quibus etiam constabit, quantum differat hæc ratio conscientiæ à confessione sacramentali, & soluentur rationes dubitandi. Circa primum regula Societatis est,vt statim ab ipso ingressu omnes se aperiant superiori, & deinceps in discursu vitæ, per certa & designata tempora, id prosequantur; hoc constat ex examine c.4.§.34.35.& 36.in quorum primo sic dicitur; *Re in Domino considerata visum nobis est in diuinæ Maiestatis conspectu, mirum in modum conferre,* 3.

Declaratur 1. punctum de professis, ac non professis.

vt

vt superioribus subditi omnino perspecti sint, quo melius regi, & gubernari, & per eos in viam Domini dirigi possint. Deinde in 35. dicitur; *Præterea, quanto exactius superiores res omnes internas, & externas suorum nouerint, tanto maiori cum diligentia, amore, & solicitudine iuuare eos, ipsorúmque animas, a variis malis, & periculis, quæ in progressu possint accidere, conseruare poterunt.* Et infrà, *vt melius secundùm Dei voluntatem huiusmodi missiones fiant, his & non illis mittendis; vel his ad hoc munus, illis verò ad alia, non solùm refert valde, sed summopere, vt superior plenam habeat notitiam propensionum, ac motionum animi, & ad quos defectus, vel peccata fuerint, vel sint magis propensi, & incitati, qui sub eius cura sunt, vt eius rei habita ratione, meliùs ipsos dirigere possit, nec supra mensuram virium suarum in periculis, vel laboribus grauioribus, quàm in Domino ferre suauiter possint, constituat.* Ex quibus rationibus in §. 36. ita concluditur. *Ideo quicunque hanc Societatem in Domino sequi volet, & in eadem ad maiorem Dei gloriam manere; priusquam ad primam probationem accedat; vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post examen, intra aliquot menses (si superiori differendum videretur) sub sigillo confessionis, vel secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, debeat conscientiam suam magna cum humilitate, puritate & charitate manifestare, re nulla, quæ Dominum vniuersorum offenderit, celata: & totius anteactæ vitæ rationem integram, vel certè rerum maioris momenti, superiori qui tunc fuerit Societatis, vel cui ex Præpositis, vel aliis ex inferioribus ille iniungeret, prout magis conuenire videretur: reddat, vt meliùs omnibus in Domino prospiciatur, ipseque magis in spiritu cum gratia vberiori ad maiorem diuinæ bonitatis gloriam proficiat.* Et §. 38. additur sexto quoque mense rationem hanc esse reddendam, incipiendo semper ab vltima, quæ data fuerat; cui non dissimilis constituto reperitur in regula Monacharum D. Hieronymo attributa c. 17. & §. 39. additur, scholasticos finitis studiis, rationem vitæ suæ reddituros, ab vltima, quam reddiderunt in domo vbi ad studia missi sunt. Et de iisdem scholaribus additur in 4. p. c. 10. §. 5. Rectorem suum magnopere reuereri, ac venerari debere; & infra, *nihil ei clausum, ne conscientiam quidem propriam, tenendo, quàm ei aperire, vt in examine dictum est, suis constitutis temporibus, & sæpiùs si causa id posceret, oportebit.* De professis autem, & coadiutoribus formatis additur in dicto loco examinis c. 4. singulis annis reddituros esse hanc rationem conscientiæ incipiendo semper ab vltima vel crebriùs, si Præposito videbitur; quod multum etiam commendatur in 6. p. cap. 1. §. 2. addita etiam illa ratione, *Quo melius in via salutis, & perfectionis se dirigant.* Et in 9. p. c. 3. §. 19. de Generali dicitur, *cognoscat quoad eius fieri poterit, conscientias eorum, qui sub eius obedientia sunt, ac præcipuè Præpositorum Prouincialium, & aliorum, quibus munera maioris momenti committit.* Denique de eadem re est egregius locus 3. part. cap. 1. §. 12. quem infrà expendemus. Ex his ergo satis constat primum punctum, scilicet, quid in hac parte Societas obseruandum statuit, & ob quam causam, & quàm fuerit condi B. P. N. Ignatij insitum hoc medium. Propter quæ in congregatione 5. Generali §. 17. inter substantialia huius instituti ponitur reddendam esse superiori conscientiæ rationem.

A *Vsum aperiendi conscientiam superiori extra confessionem antiquissimum esse, & professioni perfectionis maximè consentaneum.*

Hunc autem fuisse spiritum antiquorum Patrum, & fundatorum religionum, ostendi facile potest. Nam in prin.is Basil. in reg. 26. ex fusioribus. *Debet* (inquit) *vicissim vnusquisque eorum, qui inferiores sunt, siquidem memorabilem vllam facere progressionem student, & ad perfectionem vitæ illius, quæ præceptis D. N. IESV Christi est consentanea, peruenire, cùm nullum animi sui motum apud seipsum celatum retinere, tum in sermone nihil non diligenti ante cura consideratum proferre, sed mentis suæ arcana* B *aperire fratribus iis, quibus datum illud negotium sit; vt adhibitis facilitate, & misericordia ægrotantes curent;* Et reg. 44. specialiter de his, qui extra monasterium aliquo tempore peregrinati sunt, explicat, cùm primùm redeunt perfectam rationem reddituros Prælato, non solùm suarum actionum & sermonum; sed etiam cogitationum. *Ita enim* (inquit) *& attentiores esse assuescant, qui itineribus se dabunt, si de reddenda ratione soliciti sint; & nos quandiu adiuncti illi à nobis permaneant, neutiquam videbimur illorum vitæ curam negligere.* ad idem facit reg. 46. & reg. 227. ex breuioribus, vbi adducit illud Isaiæ 5. *Væ qui sapientes estis in oculis vestris.* Præterea S. Benedictus in cap. 7. suæ regulæ, quintum humilitatis gradum esse dicit, *Si omnes cogitationes* C *malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè cōmissa per humilem confessionem Abbati non celauerit suo.* Et quanuis ibi Turrecremata de confessione sacramentali locum illum intelligere videatur; tamen si quis consideret ipsummet S. Benedictum Sacerdotem non fuisse, & illo tempore Abbates ordinariè non fuisse presbyteros, facilè intelliget, Benedictum non limitare illud consilium ad sacramentalem confessionem. Et cap. 46. defectus publicos in congregatione fratrum ait esse proponendos. *Si autem* (inquit) *peccati causa fuerit latens tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus, patefaciat, qui scient curare vulnera, non detegere.* Et cap. 49. omnia vult proponi Abbati, vt ex voluntate eius fiant.

4. Suadetur hoc punctū ex Patribus. *Basil.*

Reg. Bened.

D Præterea Cassianus l. 4. de institutis renuntiantium c. 9. *Ad quod* (inquit, id est ad veram humilitatem) *vt facile valeant peruenire, consequenter instituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciosè celare, sed confestim vt exortæ fuerint eas suo patefacere seniori.* Et infrà, præter humilitatem maximam huius exercitij, vtilitatem esse dicit, quia hoc modo instruuntur religiosi, & armantur contra insidias diaboli: vnde concludit, *Generale namque, & euidens indicium diabolicæ cogitationis esse pronuntiant, si eam seniori confundimur aperire.* Et cap. 39. ponens decem signa veræ humilitatis, *Secundum est; si non solùm actuum suorum, verùm etiam cogitationum nihil suum celauerit seniorem.* At verò E Moyses Abbas apud eundem Cassianum collat. 2. cap. 10. primo loco hoc indicium posuit, dicens, *Vera discretio non nisi vera humilitate conquiritur, cuius humilitatis hæc erit prima probatio, si vniuersa non solùm, quæ agenda sunt; sed etiam quæ cogitantur, seniorum reseruentur examini.* Et in discursu illius cap. egregiè declarat, quantum momenti in hoc negotio sit, ad vitandas dæmonum fraudes, & spiritualem vitam rectè instituendam. Et c. 11. exemplo & sententiis antiquorum id confirmans, concludit, *Et ideo semper seniorum summa cautione sunt sectanda vestigia; atque ad eos cuncta,*

5. *Cassian.*

quæ

quæ in nostris cordibus oriuntur, sublato confessionis velamine, deferenda.

6. In his autem Cassiani & aliorum Patrum sententiis, obseruare licet, loqui ferè semper de iunioribus religiosis. Vnde respondere potest aliquis, hæc intelligenda esse de nouitiis, vel ad summum de nouioribus, qui per se non possunt, nec sciunt cogitationes, & actiones suas moderari: regulam autem B. Ignatij duriorem esse, quæ hoc onus etiam professis, & quantumuis prouectis toto vitæ tempore imponit. Veruntamen licèt hæc manifestatio, quoad singulos motus, & tentationes magis necessaria sit iunioribus, tamen fidelis conscientiæ manifestatio, proportionata personæ subditi, & voluntati Prælati, omnibus ratione status sui, semper à Patribus necessaria iudicata est, quia hæc non solùm ordinatur ad instructionem propter vincendas tentationes, sed ad totum spirituale regimen animæ, cum perfecta obedientia, & humilitate, & ad obtinendam à Deo maiorem gratiam mediante superiore. Vnde Esaias Abbas tomo 2. Biblioth. oratione 8. (qui etiam videatur in orat. 6.) in præceptis ad fratres, qui cum ipso viuebant. *Aperi* (inquit) *cogitationes tuas patribus tuis, & gratia Dei proteget te.* Et S. Dorotheus doctrina 5. à principio exaggerat, quàm necessarium sit homini habere à quo regatur, nec sufficientem sibi existimari. Et inde postea concludit, necessarium esse religioso omnia occulta sua manifestare, vt à sapientiori instrui & regi possit. Et inferiùs refert exemplum vulgare de quodam Abbate, qui dæmonem vidit offerentem fratribus varias potiunculas, & solùm vnum inuenit, qui suam biberit: & postea intellexit causam esse, quia solus ipse conscientiam suam spirituali patri occultabat. *Nam quisquis* (inquit) *illius præsentit insidias, accurrit illico, & cogitationes suas quascunque latentes aperuit Patri, & sic auxilium inuenit in tempore tentationis, & hac de causa, non potuit aduersus eos iniquus insidiator, Infelicem illum vnum inuenit, qui seipsum regeret, & instrueret.* Vnde in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia intelligimus hunc fuisse morem antiquorum Patrum, refert enim, se vidisse in monasterio quendam monachum habentem libellum, in quo totam suam conscientiam scribebat, vt eam postea Prælato manifestaret, aitque illum fuisse morem reliquorum monachorum; quem morem etiam posteriores religiosos imitatos esse, & imitari debere, sumimus ex S. Bonauent. lib. de sex alis Seraphin cap. 7. satis post medium tom. 2. vbi inter alia inquit, *Ad Prælatum pertinet conscientias singulorum agnoscere.* Et rationes indicans subdit, *& de quibuslibet perplexitatibus expedire; pericula peccatorum prauidere, & præcauere, monere fratres vt proficiant, corrigere corrigendum, elucidare dubia, informare singulos, qualiter officia sibi commissa congruè administrent, quo & fratribus, prout conuenit, sufficiant, & conscientiam non offendant. Et paulo anteà dixerat, hæc esse de substantia officij pastoralis.* Ex quo dicto confirmare possumus, quod in fine numeri 3. diximus; in Societate declaratum esse, hanc rationem conscientiæ esse de substantia instituti; quia si de substantia officij Rectoris est conscientias subditorum agnoscere, profectò de substantia subditi religiosi est, suam conscientiam Rectori manifestare; fieri enim humano modo non potest, vt ille conscientiam agnoscat, nisi is eam manifestet. Vt enim dixit Augustinus in tractatu de ouibus, cap. 9. *Neque enim homo pater tuus, aut frater tuus intrare potest i conscientiam tuam, quam nouit Deus.* Meritò ergo regula hæc reddendi rationem conscientiæ ad substantiam instituti pertinere dicitur.

Obiectioni, quæ fieret occurritur, & confirmatur adhuc ex Patribus institutum.

Esai. Abbas.

Doroth.

Bonau.

August.

Ad quod secretum obligetur superior Societatis in omnibus quæ illi in ratione conscientiæ manifestantur.

Circa tertium de secreto obseruando à Prælato in omnibus, quæ per hanc conscientiæ rationem illi manifestantur, distinguere oportet, quo in foro huiusmodi ratio reddatur. Nam in 4. cap. Examinis de nouitio in Societatem admittendo dicitur. *Priusquam ad primam probationem accedat, vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post examen, intra aliquot menses, si superiori differendum videretur, sub sigillo confessionis vel secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, debeat conscientiam suam magna cum humilitate, puritate, & charitate manifestare.* Ergo hæc ratio conscientiæ dari potest in confessione sacramentali, quia non potest sub sigillo confessionis aliter committi; quantumcunque enim aliquis præmittat se dicere aliquid sub sigillo confessionis, nisi verè confiteatur sacramentaliter, & in ordine ad illam loquatur, non obligabit alterum sub sigillo, vt in tomo 4. 3. partis ostendimus, ac docent plurimi relati à Sancio lib. 3. de matrimonio disp. 13. numero 6. potest etiam hæc ratio extra confessionem reddi, & optio inter hos duos modos ipsi religioso committitur, ex vi prædictorum verborum, & ob alia, quæ num. 10. afferemus. 7.

Manifestatio consciẽtiæ de vita seculari ordinariè fit in confessione.

Sanch.

Secundò ergo suppono, hanc conscientiæ rationem multum differre, quoad materiam à confessione sacramentali; nam materia confessionis, tantùm sunt peccata ab homine commissa, hæc verò conscientiæ manifestatio multo plura includit: quia inprimis non tantùm esse debet de malis, sed etiam de bonis, vt expresè monemur 3. part. constitut. cap. 1. §. 12. ibi, *Nec solùm defectus aperiant, sed etiam pœnitentias, vel mortificationes & deuotiones, ac virtutes omnes*, &c. Quod etiam significauit Basil. regula 26. ex fusioribus, dicens; *Hoc enim modo fiet, vt & quod laude dignum sit in nobis confirmetur, & quod minus probandum, congruo remedio sanetur*; Supponit ergo vtrunque manifestandum esse. Deinde idem colligitur ex aliis testimoniis numero 3. adductis, quatenus dicunt totam animam & conscientiam manifestandam esse, in conscientia enim non solùm mala, sed etiam bona scripta manent: & ex fine huius manifestationis id planè colligitur, vt statim dicam. Præterea ex malis non solùm actualia peccata, sed etiam tentationes, prauæ consuetudines, vel inclinationes aperiendæ sunt, & non solùm mali actus, sed etiam imperfectiones, imò etiam occasiones malæ, vel cuiuscunque transgressionis regulæ, etiamsi ex se peccatum non sit; hæc enim omnia sub conscientiæ latitudine comprehenduntur, & eorum cognitio ad spirituale regimen personæ religiosæ necessaria est; & hoc significant subiuncta verba prædictæ constitutionis; *voluntate pura optantes ab illis dirigi, sicubi à rectitudine deflecte*

8. Differentia prima inter manifestationem conscientiæ & confessioně.

Basil.

deflecterent; nolentes suo proprio sensu duci, nisi conueniat cum iudicio illorum quos Christi D. N. loco habent.

9. 2. Differentia. Vnde etiam differt hæc ratio conscientiæ à sacramentali confessione in fine intrinseco, ac per se; nam confessio sacramentalis per se solùm ordinatur ad comparandam remissionem peccatorum, & satisfaciendum dignè Deo pro illis, & consequenter ad emendationem eorum quatenus propositum huius emendæ pars est illius necessariæ satisfactionis: omnis autem alius finis qui huic adiungitur, licèt non sit malus, nec repugnans fini, & circunstantiis debitis confessionis, est accidentarius confessioni sacramentali vt sic. At verò ratio conscientiæ, de qua nunc agimus, non ita per se ordinatur ad remissionem peccatorum, quamuis etiam possit per modum consultationis ad illam deseruire, & ita propter illam fieri; sed ordinatur præcipuè ad directionem vitæ in futurum, & in tantum requirit manifestationem præteritorum actuum, in quantum ad prouidentiam futurarum necessaria est præteritorum notitia; Et quia hæc directio, non solùm ordinatur ad vitandum malum, sed etiam ad proficiendum in bono, & non tantùm in bono necessario, sed etiam in meliori, & perfecto; ideo non tantùm vitiorum, sed etiam virtutum notitia necessaria est. Item ad vtrunque multum refert inclinationes cognoscere, & tentationes, vel etiam diuinas inspirationes, & auxilia: rectè ergo hæc omnia sub materia huius obseruantiæ comprehenduntur. Accedit præterea, quòd hæc directio non solùm potest intelligi ex parte ipsius subditi, sed etiam ex parte ipsorum Prælatorum; quia per hanc notitiam conscientiæ subditi maximè iuuari debent, ad gubernandum illum non solùm per consilia, & admonitiones, sed etiam in ministeriis, & occupationibus, ita vt illum non constituat in periculo cadendi, sed in statu proficiendi, quod maximè necessarium est in religionibus, quæ vacant ministeriis cum proximis: nam in eis faciliùs possunt pericula occurrere, nisi Prælatus sciat ea præuidere, & præcauere, vt Bonauent. num. 6. allatus dixit. quod vix potest præscire, nisi conscientiam subditi cognitam habeat. Vt ergo Prælati Societatis possint officia sibi commissa congruè administrare, ita vt fratribus sufficiant, vt idem Bonau. loquitur, & conscientiam non offendant, necessarium est hoc medium in Societate seruari.

Bonau.

10. Sub quo secreto possit, aut debeat subditus manifestare superiori conscientiã. Ad hos autem fines quando eorum necessitas interuenit, necessarium est, vt hæc ratio, & notitia extra confessionem, aut licentia vtendi ea quæ habita est ex confessione, à subdito detur: quia notitia confessionis, non potest applicari postea ad huiusmodi vsum, est enim res sacratior, & altiori secreto claudenda. Et ob hanc causam notitia hæc non sigillaris superiori danda est; ad confessionem autem sacramentalem secum faciendam compellere illum non debet, nec potest; præsertim nunc post summi Pont. Clementis VIII. decretum de reseruatione casuum pro regularibus. Quæ omnia constitutionibus Societatis consentanea sunt. Nam in 6. part. cap. 1. §. 2. priùs dicitur, *Omnes, tam professi, quam formati coadiutores, semel singulis annis, & quoties præterea superiori visum fuerit, ad suas conscientias in confessione, vel secretò, vel alia ratione eidem aperiendas, propter magnam eius rei vtili-* A *tatem, parati esse debebunt*; vbi notandum est illud relatiuum *eidem*, nam refert *superiorem*; illi ergo est hæc ratio reddenda. Modus autem videtur planè constitui in arbitrio religiosi (stante præsertim prædicto decreto) imò ita demum explicuit P. Claudius in 14. instructione pro renouatione spiritus cap. 2. numero 2. paulo ante finem, & initio eius instructionis, quæ pagin. 154. inter omnes regulas impressas anno 1607. inuenitur; iuxta id quod in 4. Congregatione decreto 40. fuerat commendatum. itaque poterit vel communicare solam notitiam confessionis, si modus ille gratior sibi fuerit; nec necessitas alterius notitiæ interueniat; vel extra confessionem rationem reddere, ad quam saltem exigendam ius habet superior. Et quia hoc posterius, de reddenda ratione extra confessionem, B laudabilius dicitur in citata instructione, éstque proinde regulariter obseruandum, ideo in ipsa regula statim subditur; *tum etiam* (scilicet parati esse debent) *ad confessionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur, ei, quem sibi superior substituerit, faciendam*; Vbi aliter fit sermo de confessione, quæ non eidem superiori, sed de eius licentia facienda dicitur, vt in superioribus adnotauimus.

Ex his ergo facile est respondere ad tertium punctum propositum, de secreto à superiore seruando. Aut enim rationem conscientiæ sumit in confessione, vel extra: in priori casu tenetur seruare sigillum confessionis, vt per se constat: & C ideo tunc non poterit vti illa notitia extra confessionem, nisi de consensu ipsius pœnitentis, iuxta certam doctrinam à nobis, tam in 4. tomo 3. part. disp. 33. sect. 1. quàm in hoc opere sæpiùs traditam; solùm oportet distinguere, an aliquid dicatur in confessione propriè, ac formaliter: an verò solùm concomitanter, & per accidens: nam illud prius cadit propriè sub sigillum confessionis; posterius autem non ita propriè, vt ex doctrina de sigillo in citato tomo constat. In præsenti autem si quis in concessione integram conscientiæ suæ rationem reddat, multa videtur necessariò dicturus, quæ non formaliter, sed concomitanter tantùm ibi dici censenda sint, vt sunt D virtutes, & multa alia, quæ suprà num. 8. numerauimus, & quidquid non conduxerit ad manifestanda ea peccata de quibus confessio fit. Sed in hoc confessorem oportet esse valde cautum, & potius inclinare ad claudenda omnia sub sigillo, quàm aliquid excludendum; quia facilè possunt ferè omnia reduci ad circunstantias, vel necessarias, vel vtiles, ad declarandum melius peccatum, & postulandum remedium illius in futurum, & præsumendum est à pœnitente hac ratione dici; ideo enim eligit medium confessionis, vt secretum sigilli in omnibus obtineat, quantum fieri potest. Igitur sine illius consensu nihil est reuelandum, siue pertineat ad tentationes, quæ non E sunt peccata, siue ad naturalem inclinationem ad aliquod vitium, siue quidpiam simile, cuius reuelatio possit esse onerosa pœnitenti. Vnde si aliquis vsus talis notitiæ extra confessionem sit necessarius; oportet exigere à pœnitente, vt illud extra confessionem dicat, vel vt solùm concomitanter in ea esse dictum declaret, quod ipse tunc secundùm regulam facere tenetur. Quæ necessitas exigendi licentiam à pœnitente maximè verum habet, quando ille vsus, vel est merè externus, & quasi politicus, vel habet adiunctã aliquam suspicionem

11. Respõsio ad 3. quæstiõe. quando manifestatur conscientia in confessione.

Non facile putandum manifestata in confessione, dici solùm concomitanter.

cionem reuelationis, nam si esset tantùm spiritualis cura, & prouidentia erga ipsum pœnitentem, sine vllo timore, vel suspicione reuelationis, & alioqui materia non est directè, nec proximè pertinens ad confessionem peccatorum (de ea enim quæ sic pertinet iam diximus lib.8.c.5.) tunc faciliùs potest ille notitiæ vsus permitti, non requisita à pœnitente licentia.

12. Responsio eiusdē quæstiunc. quãdo manifestatio fit extrà confessionem.

Quando autem ratio conscientiæ redditur extra confessionem, non habet locum secretum sigilli, vt per se constat: nihilominus tamen dicendum est oriri inde maximam obligationem secreti naturalis, quanta oriri solet ex secreta consultatione conscientiæ. Probatur primò, quia hoc est moraliter necessarium, vt hoc onus, seu medium tolerabile, & rationabile sit. Quod suadent rationes dubitandi in principio positæ, numero 2. Deinde quia hoc exigit ratio charitatis, & iustitiæ, & quia hæc est intentio eius, qui suam conscientiam aperit, & est iusta, quia non vult se infamare, sed solùm necessitati suæ spirituali prouidere; quod meritò potest facere, & debet. Denique in ordinationibus toti Societati communibus, atque ex authoritate 7. Congregationis contractis cap.1. numero 17. magna exaggeratione dictum secretum commendatur, ac superior illud fortasse violans, seuerè puniendus, etiam officij depositione, si opus fuerit, pronunciatur. & confirmatur à fortiori ex cap. 15. earundem Ordinat. parte 2. vbi superior strictè iubetur secretum seruare in defectibus ab altero fraternè delatis, nedũ in iis, quos de seipso quis manifestat. Est tamen magna differentia inter hoc secretum, & sigillum confessionis.

1. discrimen inter vtramque manifestationem.

Primò, quia hoc non impedit, quominus liceat superiori loqui postea cum subdito de rebus sub tali secreto commissis, & illum secretò reprehendere si necesse sit, vel monere suæ fragilitatis, vt talem occasionem vitet, vel talem occupationem non appetat, vel procuret, & similia.

2. discrimē.

Deinde potest ex illa notitia operari, gerendo erga subditum illum prouidentiæ modum, qui saluti eius spirituali, vel magis necessarius, vel vtilior sit; etiamsi ipsi subdito sit inuoluntarius, quia irrationabiliter resistit. Solùm cauere debet ne illum infamet, aut malam suspicionem de illo generet; quia hoc de se repugnat iustitiæ, & solet aliis scandalum parere, & subditos reddere difficiliores & timidiores in huiusmodi ratione suæ conscientiæ reddenda: quanquam in hoc aliqua moderatione opus est; nam si res sit moraliter necessaria ad salutem subditi, vt est vitare proximam occasionem alicuius peccati grauis, & alioqui suspicio non est cum firma, & sinistra opinione aliorum, sed cum quadam dubitatione, & admiratione; tunc propter salutem animæ, contemnendum est illud incommodum, aliis remediis impediendo illud, quantùm fieri possit; quia salus animæ præferenda est, & ipse subditus hoc velle tenetur, imò tanta esse posset spiritualis necessitas, vt etiam infamia contemnenda sit.

Infamia resultans ex manifestatione extra confessionē, aliquando non curãda.

Quapropter si superior bona intentione; & facta morali diligentia ad prudenter procedendum operetur, raro in hoc delinquet. Quando verò non ob necessitatem, sed ob maiorem vtilitatem, & perfectionem hoc fit, maiore circunspectione opus est; & regulariter non videtur faciendum, sine subditi consensu, quia in his rebus raro est vtilius, quod est inuoluntarium.

13. 3. discrimē.

Tandem potest superior vti hac notitia ad conuenienter gubernandum subditum in ordine ad bonum commune totius religionis, tum quia naA turale secretum non obligat cum dispendio boni communis: tum etiam, quia ex ipsa regula constat, ad hunc finem hoc medium ordinari. Vnde interuenit tacitum pactum, & consensus ipsius subditi, quando Societatem ingreditur. Tum denique, quia ex hoc vsu, per se loquendo, non sequitur nocumentum particulare ipsius subditi; nam licèt fortasse ob eam causam applicetur ad hunc locum, vel ministerium ei minus gratum, non debet illud tanquam nocumentum reputari, si communi bono religionis ita expediat, cùm inde nulla sequatur infamia, neque aliud simile incommodum quasi priuatiuum, vt sic dicam; sed ad summum carentia negatiua alicuius maioris commodi, vel honoris, qui nec per se debet tanti B æstimari, præsertim in personis religiosis, nec debet comparari cum communi bono. Cauẽdum est autem, ne ratione huius notitiæ aliquid fiat in vindictam, seu punitionem delicti, quando illud est occultum, & solùm per hanc viam superiori ab ipsomet delinquente manifestatur: quamuis enim tunc possit superior secretam etiam pœnitentiam imponere, quæ magis sit in medicinam, quàm in vindictam; tamen publicè punire delictum, nec debet, nec moraliter potest, quia est contra debitum ordinem, vt per se constat: quomodo autem possit remedium adhibere in futurum, iam dictum est.

C

Ad quem finem & vsum ordinetur notitia per rationem conscientiæ comparata; simulque impugnationibus satisfit.

Vltimò ex dictis declaratum est, quod quarto loco proposuimus de vsu, & vtilitate huius scientiæ, & quantum distet à notitia, quæ per confessionem habetur. 14.

Soluuntur etiam facilè ex dictis rationes dubitandi in principio positæ. Ad primam enim interrogationem iam dictum est, vtroque modo post se rationem conscientiæ reddi; scilicet, & in confessione, & extrà; tamen quando in confessione fit, non ordinatur ad exteriorem gubernationem, sed ad perfectam satisfactionem delictorum, iudicio superioris imponendam in eodem foro, & ad meliorem directionem, & curationem spiritualem, etiam in futurum.

Ad dilema positum in n. 2. quoad eius 1. mēb.

D

Quando autem fit extra confessionem, potest ordinari ad gubernationem exteriorem, pertinentem ad bonum ipsius personæ, & religionis cum debita circunspectione secreti famæ, honoris, & consolationis ipsiusmet subditi, vt explicatum est. 15.

Ad membrũ posterius quoad 1. incommodũ.

Vnde ad primum incommodum de difficultate huius manifestationis suæ conscientiæ extra confessionem respondemus concedendo esse rem difficilem ei, qui nõ decreuit viam perfectionis profiteri, vel in eo proposito non fideliter perseuerat, atque progreditur; tamen ei, qui rectè affectus, & dispositus est in desiderio consequendi perfectionem, & perfectè moderandi passiones omnes, & vitandi omnes occasiones, vel occupationes, quæ E hũc progressum impedire possunt sicuti debet qui religiosam vitam profitetur; quærendi denique in omnibus maius Dei, & religionis obsequium, nõ erit difficile hoc medium amplecti; nam amor finis facilè reddit medium ad illum consequendum necessarium, aut conducens, quantumuis aliàs difficile esse videatur. Sic enim Christus D. dixit iugum suum suaue esse, non quia in se difficile non sit, sed quia verus amor leuem, & suauem illũ reddit, vt significauit August. lib. 6. de Musica, cap. 14. Vnde

Plutarch. Vnde etiam Plutarchus Dialogo de profectu morum; primum fundamentum virtutis dicit esse amoris immensitatem circa studium philosophandi, id est, virtutem insequendi. Vnde idem Philosophus inferiùs eodem opere hoc medium posuit inter principia ad proficiendum in virtute; *Omnes* (ait) *æquo ferentes animo reprehensionem, potissimùm, si ipsos, etiam morbi animorum gratia accedant reprehensores, bonam spem exhibent melioris cuiusdam habitudinis, qui enim sese ingenuè offert corripientibus, peccatum profert, malum fatetur, non passus latere aut ignorari; proditque corrigenti, adiunctis etiam precibus; is demum specimen præstiterit, non contemnendi in Philosophia progressus: nam quisquis ad bonam frugem ex corruptis moribus peruenire desiderat, opus habet, authore Diogene, diligenti amico, vel acri feruidóque hoste, vt peccatum fugiat, aut correptus, aut certè humaniter ac blandè curatus.* Si ergo medium hoc non est visum adeò difficile cuidam Philosopho propter ordinariam virtutem assequendam; cur debet videri arduum religioso propter perfectionem charitatis, & cordis puritatem obtinendam: eo vel maximè quòd difficultas hæc statim in principio examinis proponitur iis, qui Societatem ingredi cupiunt, iuxta regulam Magistri nouitiorum capit. secundo, numero decimoquinto: si ergo tunc illam admittunt, & cum hoc onere religionem postea profitentur, non est quòd difficultatem causentur, cùm de perfectione & veritate actionis dubitare non possint.

16. *Ad 1. exaggerationem circa idem 1. incommodum.* Quod autem ad exaggerandam difficultatem additur de incommodis, quæ sequi possunt ex parte superiorum propter eorum imperfectionẽ, vel defectus, nihil obstat. Primò quia, moraliter, ac regulariter loquendo, præsumendum non est de Prælato religioso, vbi religio reformata est, & tanta diligentia, & solicitudo, quanta suprà in cap. 3. numero 15. indicata est, adhibetur in prouidendis superioribus Prælatis, qui prudentia & charitate maximè præstent. Apud quos hæc notitia voluntariè data ab ipso subdito, etiamsi de peccatis sit, non infamat illum, quia, vt etiam sapienter animaduertitur in instructione P. Claudij pro superioribus, capite nono, numero quinto (quod integrum caput pro hac ratione conscientiæ, quam tractamus, videri debet) plus acquirit beneuolentiæ, & æstimationis per illam fidelitatem erga superiorem, & per signa pœnitentiæ, & emẽdationis propositum, quàm propter commissa peccata posset amittere, prætetita enim peccata per pœnitentiam deleta, etiam apud Deum ipsum non infamant hominem: vnde nec infamare debent apud spiritualem Patrem, qui Deum maximè imitari debet.

17. *Prælati ne prodãt subditum se manifestantem.* Ideóque tenentur Prælati summo studio animaduertere, vt ratione huius notitiæ nihil faciãt, quod iure possit subditum offendere, & inde occasionem sumere sese occultandi, & paulatim fortasse in maiora vitia, vel incommoda cadendi: vt enim refert Cassianus collat. 2. capite duodecimo; *Cassian.* *Occasionem nobis perniciosæ verecundiæ, qua cogitationes malas studeamus obtegere, illa præcipuè creat causa, qua nouimus quendam in Syriæ partibus, vt credebatur, præcipuum, seniorum cuidam fratri cogitationes suas simplici confessione prodenti, postmodum quadam indignatione commotum easdem grauiter exprobrasse; vnde fit, vt dum eas in nobis premimus, & senioribus erubescimus publicare, curationum remedia consequi nequeamus.* Debent ergo superiores in hoc esse cautissimi, ne potius vt iudices, quàm vt Patres à subditis

A tractentur. Nam quod Chrysostomus dixit, *non dico tibi, vt prodas*, intelligitur, vel in ordine ad iudicium externum, quod ad vindictam tendit, vel in ordine ad illos, qui tali notitia malè vsuri sunt; *Chrys.* subditi verò non debent esse nimium delicati, vt vel ea omnia, quæ ipsis non placent, iniustè fieri censeant; vel certè, si Prælatum aliquem interdum in hoc errare, aut imprudentem esse contingat, ideo cæteros omnes similes esse iudicent, aut ob eam tantùm causam, necessariam regulam, & sanctam consuetudinem immutandam putent; *Subditi ne plus nimio circunspectent suum honorem.* *absit enim* (vt rectè dixit Augustinus ad Publicolam epist. 154. & habetur in cap. *de occidendis* 23. quæst. 5. *vt ea quæ propter bonum, aut licitum facimus, aut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur: quid enim est in vsu hominum bono, ac licito, vnde non possit etiam pernicies irrogari?* *August.* B

Alia denique exaggeratio difficultatis ex mutatione superiorum, vel eorum pluralitate, humana quidem est, & sensibilis, vt sic dicam, parui tamen momenti apud eos qui spiritualiter viuunt, & simpliciter, ac confidenter ambulant: talem enim habent conscientiæ statum, vt non vereantur illam multis personis manifestare. Quin potiùs hæc ipsa obligatio potest hominem reddere cautiorem circa statum conscientiæ suæ, & plurimum etiam consiliis, & orationibus magis iuuari poterit. Denique ex ipso vsu, & praxi constat minus difficultatis in hoc negotio esse, quàm in speculatione, vel apprehensione appareat, si sermo sit C de his personis, quæ rectè volunt in religione procedere. Quod enim aliis difficillima res sit, non dubitatur, veruntamen difficultas illa non solùm vitanda non est, verùm potiùs meritò est intenta, vt saltem illa religiosos in officio contineat. 18. *Ad 2. exaggerationem.*

Ad alterum denique incommodum contra vtilitatem huius medij responsum satis est, ex his quæ diximus. Debet enim Prælatus fidem adhibere subdito suæ conscientiæ rationem reddenti, dum aliud sibi non constiterit; per hoc tamen non tollitur quin prudenter omnia obseruet, & dicta illius cum factis eiusdem, quæ superior aliàs nouit, vel vidit, conferat; ita enim vix fieri potest, vt in re magni menti decipiatur. 19. *Ad alterum incommodũ eiusdem posterioris membri dilematis.*

D

CAPVT VII.

Vtrùm fraterna denunciatio rectè fiat secundùm regulam, & particulare regimen Societatis.

AD cõuenientem religionis gubernationem non solùm necessarium est, vt Prælatus possit delicta, seu defectus cognoscere per propriam & spontaneam manifestationem vniuscuiusque de seipso, sed etiam per denunciationem ab vno factam de lapsu alterius. Sicut enim prior E manifestatio, ad priuatam, & volũtariam directionem vniuscuiusque necessaria est, ita posterior denunciatio ad communem correctionem delictorum, & propter eos maximè, qui delicta sua abscondere, & excusare procurant, admittenda omnino est, in omni benè ordinata communitate. Atque ita hæc, quam in primis aggredimur, ac fraterna vocatur (nam iudiciaria quantum loci in Societate habeat, cap. decimo tertio explicabitur) in iure 1. *Debitè facta denunciatio iusta est.*

in iure, & in Euangelio multum commendatur, vt statim videbimus. Quòd ergo hæc denuntiatio iustè præcipiatur, vel in constitutionibus ordinetur, manifestum est: quia ipsa est actio honesta, & communi bono necessaria, dummodo legitimo prælato, & cum debitis circunstantiis fiat; vna autem ex debitis circunstantiis est debitus ordo, de quo maximè in præsenti dubitatur.

2. *Proponitur & ponderatur regula Societatis de denunciatione fraterna.*

Nam regula Societatis hæc est: *Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipuè ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, vt omnes errores, & defectus ipsius, & res quæcunque, quæ notatæ in eo, & obseruatæ fuerint, superioribus per quenuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestētur.* Habetur in Compendio Constitut. num. 9. Ex quibus verbis colligi videtur omnes defectus, etiamsi sint grauia peccata, & omnino occulta, esse à quocunque, qui illa certò sciuerit manifestanda superiori, nulla præmissa monitione, nec spectato fine emendationis, sed solùm intuitu maioris perfectionis, submissionis, & humilitatis. Hoc declarant singula verba, si expendantur: nam finis non alius proponitur nisi, *Ad maiorem spiritus profectum*, &c. Materia verbis valdè vniuersalibus declaratur; & ideo cùm dictum esset *omnes errores, & defectus*, ne quis putaret solùm esse sermonem de communibus imperfectionibus religiosorum, additur, *& res quæcunque.* Deinde verò subiungitur exceptio notitiæ confessionis, per quam firmatur regula, quod quacunque alia via etiam occultissima, recognoscatur, superiori denuncianda sit. Additur denique vnumquemque debere esse contentum, vt hæc denuntiatio de se fiat nulla alia conditione postulata. quo significatur non esse necessariam præuiam monitionem. Atque ita in examine cap. 4. §. 8. nouitius ingressurus Societatem statim interrogatur, an contentus sit futurus, vt omnes errores, defectus, &c. vt extunc præbeat suum consensum, neque habeat postea querelæ occasionem. Atque in hunc modum videtur interpretari hanc regulam vsus, & praxis Societatis; nam prælati ipsi hanc integram illius obseruantiam requirunt.

3. *Primum argumentum ex duplici repugnantia regulæ contra euangelium. 1. repugnantia*

Difficultas autem contra hanc regulam & communem praxim est. Primò, quia videtur repugnare Euangelio Matth. 18. vbi Christus Dominus ait, *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* ex quibus verbis duo colligunt Doctores communiter. Vnum est, ante denuntiationem, quæ infrà significatur illis verbis, *Dic Ecclesiæ*, præmittendam esse fraternam correctionem secretam. *2. repugn.* Aliud est, finem huius negotij esse lucrari fratrem, scilicet, per emendationem eius, ideóque si crimen fuerit occultum, & emendatum, non esse ad denuntiationem procedendum: vtrumque autem repugnat superiori regulæ. *Secundum arg. ex iure canonico.* Secundò obstat textus in capite *licèt Heli* de Simonia ibi, *sicut accusationem præcedere debet legitima inscriptio; sic & denuntiationem charitatiua correctio.* & in cap. *cùm dilectus.* de accusat. denuntiatio repellenda dicitur quam secreta monitio non præcessit. Idem habetur in capite *si peccauerit.* 2. quæst. 1. ex Augustino *August.* sermone 16. de verbis Domini: *Quia secretum* (inquit) *fuit quando in te peccauit, secretum quære cùm corrigis quod in te peccauit: nam si solus nosti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor*, & in Concil. Aquisgran. I. cap. 134. de subdito delinquenti dicitur; *hic primum secundum Domini præceptum, non solùm semel,*

A *ac secundo, ac tertio, quinimò crebriùs admoneatur*, &c.

4. *Tertium argumentum ex Patribus.*

Tertiò ne quis fortè dicat hunc ordinem pertinere ad sæculares, non ad religiosos, qui sunt velut mortui; dicitur, quia antiqui Patres, & fundatores religionum eundem ordinem seruare præcipiunt. *Basil.* Basilius in epist. ad Canonicam, circa finem. *Oportet* (inquit) *eum qui post vnam & alteram monitionem obstinatè nihilominus in vitio perseuerat, ad Antistitem deferri.* Et in regulis moralibus reg. 52. c. 2. & 4. pro regula ponit ipsa Christi verba Matth. 18. & in regulis fusiùs disputatis reg. 46. *Quidquid est* (inquit) *in quo peccetur, id referri ad Antistitem debet, siue ab eo ipso qui peccatum admisit, siue ab iis, qui illius conscij sunt, si illud ipsi curare non possint, & mederi eo modo quo præceptum est à Domino.* Vnde in B regulis breuioribus interrogationi tertiæ, quæ erat, quomodo conuertemus peccātem, respondet, *quemadmodum iusti sumus à Domino*, &c. Et interrogationi 25. quæ erat, quid sit detractio? respondet reuelare peccatum alterius in duobus tantùm casibus licere, scilicet, vel consilij causa, vel ad vitandum damnum aliorum, extra hos verò semper esse detractionem. Regulæ etiam 47. 178. 182. 232. sunt de hac re, & in eis eodem ferè sensu explicat Christi Domini verba; & in constitutionibus monast. cap. 30. *Si quis*, inquit, *disciplinam labefactare in animo habeat, & alios de fratribus secum comites trahat; hic primò quidem ab eo qui sanus sit secretò admoneri tanquam parum sanus debet, sin arcanò curari noluerit, adhibendi sint de fratribus*, &c. Vbi C prosequitur ordinem correctionis. Eodem modo loquitur Augustinus in sua regula, dicens: *August.* *Si oculi petulantiam in aliquo vestrûm aduerteritis, statim admonete, ne cœpto progrediatur, sed de proximo corrigatur: Si autem & post admonitionem*, &c. prosequitur ordinem correctionis. Quem tamen paulo inferiùs immutat, dicens, *sed antequam aliis demōstretur, per quos conuincendus est si negauerit, priùs Præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit, corrigi, ne fortè possit secretiùs correptus non innotescere cæteris.* Vbi semper postulat vt monitio præcedat, antequam delictum manifestetur Prælato, & vt secretum seruetur, quoad fieri possit. Accedit tandem authoritas B. Thomæ, qui, quodlib. 1. art. 16. expresè dicit, correctionis ordinem à Christo D præceptum, etiam in religionibus esse seruandum, ita vt si Prælatus præcipia sibi denuntiari delictum occultè ante admonitionem, quando est spes fructus, non sit ei obediendum.

5. *4. arg ex ratione.*

Quartò argumentari possumus ratione, quia lex ipsa charitatis, etiam secluso Christi D. præcepto, postulat, vt sine causa necessaria, nec secretum frangatur, nec peccatum occultum proximi alteri reueletur; imò etiam ratio iustitiæ vel fidelitatis hoc postulat, sed quando peccatum fratris est emendatum, vel moraliter emendandum per secretam admonitionem nulla est necessitas manifestandi illud superiori: ergo non potest iustè fieri, sicut non potest iustè manifestari alteri fratri, aut amico. Quid enim refert ad iniuriam E minuendam, quòd persona, cui reuelatur peccatum, Prælatus sit? quin potiùs illa circunstantia videtur augere iniuriam: quia infamia maior est, magisque inuoluntaria, quia pluris æstimat subditus bonam opinionem apud vnum Prælatum, quàm apud multos alios. *Confirmas.* Et confirmatur; quia recta ratio postulat, vt curatio ægroti fiat cum minimo nocumento. & diminutione aliorum bonorum: ergo etiam postulat spiritualis curatio

animæ vt fiat cum minimo nocumento famæ: ergo si facta iam est, iniustum est denuò infamare, vel si fieri potest, per solam secretam admonitionem; non licet medicinam adhibere cum detrimento famæ.

6. Quid ob præcedentia argumenta alij atque alij aduersarij sentiant. Propter hæc, & similia argumenta, nonnulli illicitum putant statutum religionis obligans religiosos ad manifestandum Prælato delicta occulta ante præmissam monitionem. Alij verò, vt Bannes 22. quæst. 33. artic. 4. existimant esse nimiùm rigorosam, & non expedire communitati: quia potest nimiùm perturbare fratres inter se, quia licet perfecti possint patienter tolerare, vt delicta sua Prælato manifestentur; imperfecti nihilominus, vel quicunque non adeo perfecti sunt, vix poterunt sine perturbatione id ferre; cúmque communitas maiori ex parte ex huiusmodi hominibus constet, non videtur tale statutum esse posse pro tota communitate accommodatum: vt ergo rem totam ordinatè explicemus, videbimus priùs generatim, & abstrahendo à Societate, an tale statutum licitum sit, deinde an sit expediens: ac tandem totam doctrinam ad regulam & praxim Societatis in cap. 9. accommodabimus: quia verò fundamentum totius doctrinæ partim ab Euangelio, partim ex discursu rationis sumendum est, inde initium sumemus: nam licèt hoc tractari soleat in 2. 2. q. 33. vbi olim publicè docendo sententiam nostram aperuimus, tamen quia illa non versatur in manibus omnium, non possumus hîc prętermittere fundamenta huius materiæ.

(Ordo agendorũ in hac quæstione.) (Iam habetur à disp. 8. sect. 6. de charit.)

Explicatur locus Matth. 18. si peccauerit in te, &c.

7. 1. dispositio. Primò ergo dixerunt aliqui Christum Dominum Matth. 18. non fuisse locutum in vniuersum de correctione fraterna in quocunque delicto fratris, nec posuisse speciale præceptum de illa, vel de ordine eius, sed specialiter locutum fuisse de iniuria facta vnicuique à suo proximo, & de modo patienter illam ferendi, & curandi magis animo lucrandi proximum, quàm vindicandi seipsum. Fundâtur maximè in illo verbo, *si peccauerit in te*: nam illud non significat, *coram te*, vt multi exposuisse videntur, sed *contra te*, vt proprietas verbi, scripturæ vsus, Euangelij contextus, vt multi Patres docere videntur. Nam iuxta Latinam proprietatem particula, *in*, talem habet significationem, in simili contextu, iuxta illud Virgilij Æneid. 1.

(Probatur 1. ex verbis & vsu scripturæ.)

Quid meus Æneas in te committere tantum,
Quid Troies potuere?

Nunquam autem significare solet, *in te*, id est, coram te, aut te sciente: non est autem cur literam ad improprium sensum torqueamus. Sic etiam Gen. 39. & Exod. 10. dicitur *peccare in Dominum.* & 1. Reg. 2. *si peccauerit vir in virũ, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* & Luc. 17. *si peccauerit* (inquit) *in te frater tuus, increpa illum, & si pœnitentiam egerit, dimitte illi, & si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me; dimitte illi.* quæ verba, vel sunt eadem, vel similia his, quæ Matth. refert, & tamen in illis idem est, *peccare in te*, ac iniuriam tibi facere, vt probant verba subiuncta, *dimitte illi*; non enim potest homo dimittere omnia peccata, quæ coram se fiunt, sed quæ fiunt in suam iniuriam. Vnde hunc etiam sensum confirmant verba, quæ Matth. 18. Petrus subiunxit; *Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei*, id est, quoties me offendet; intellexerat ergo verbum Christi in illo sensu: nam propterea subiunxit illam interrogationem eiúsque intelligentiam confirmauit Christus subiecta parabola de Rege, cui seruus debebat decem millia talenta, quę dimisit ei: ipse autem postea vrgebat conseruum sibi debitorem, nolens ei remittere: ergo est sermo de peccato in aliquem ex quo debitum ratione iniuriæ nascitur.

Præterea ita intellexit hunc locum Innocẽtius III. in cap. *nouit.* de iudiciis, ibi; *Et Rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quod Rex Francorum peccat in ipsum*, id est, offendit ipsum; quanuis gloss. ibi dicat Christum Dominum in alio sensu fuisse loquutum; quod tamen non probat. Fauet etiam idem Innocentius III. in cap. *cùm ex iniuncto.* de hæretic. & Chrysostomus qui homil 70. ad populum ita alludit ad hunc locum, *si contra me peccantem, postquam me non audierit, ita præcepit auersari*, &c. & eodem modo exponit Basilius in regula 232. ex breuioribus, vbi confert verba illa Christi Matt. 11. *dimittite si quid habetis aduersùs aliquem*, cum illis, *si peccauerit in te frater tuus*; sentiens in vtroque esse sermonem de inferente iniuriam, quam tamen ita dicit esse dimittendam, vt tamen admonitione leni, & castigatione aduersùs ipsum iniuriæ auctorem vti oporteat. Idem sentit in regulis fusiùs disputatis respons. 9. Vbi cùm dixisset non esse religiosis litigandum cum his, à quibus iniuriam patiuntur, subdit; *Admonendi sunt tamen qui tales sunt, &c. vt pareamus præcepto Domini, qui dixit si peccauerit in te frater tuus.* Eandem expositionem indicant Hilarius & Hieronymus in Matth. & Ambrosius in Lucam, imò & Innocentius III. in cap. *cùm ex iniuncto.* de hæret. idem significans, & dicens; *cùm aliud sit fratrem in te peccantem occultè corripere secundùm regulam Euangelicam*, illud enim *in te*, idem significat, ac contra te. Denique etiam D. Augustinus serm. 16. de verbis Domini, de iniuria propria illa verba intellexit, dicens; *Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo graui seipsum vulnere percussit, tu vulnus fratris contemnens, peior es tacendo, quàm ille conuitiando*, & inde colligit non esse leue peccatum, peccare in hominem: intelligit ergo peccare in te, idem esse, quod peccare contra te. Denique D. Thom. super. Matth. ita cum glossa exponit, *si iniuriam vel contumeliam intulerit tibi.* Et Caiet. ibi ait; *si peccauerit in te*, positum esse ad differentiam peccati in alterum. Probat etiam Abulensis ibi quæst. 84. Theophylactus, & Euthymius.

(8. Probatur 2. authoritate. — Chryso. — Basil. — Hylar. Hieron. Ambros. — Aug. — D. Thom. — Caiet. — Abul. Theophyl. Euthym.)

9. Iuxta hanc ergo interpretationem non solùm non agitur de omni peccato fratris, sed etiam colligitur vlteriùs Christum Dominum hîc non egisse de modo fraternè corripiendi omnia peccata, sed de perfecto modo tolerandi iniurias, vt non solùm eas non vindicemus, verùm etiam iniuriantem lucrari procuremus. Probatur, quia ibi Christus non agit de omni peccato, sed solùm de iniuria propria: ergo inde non potest colligi generale præceptum; quia potiùs neque in propria iniuria curanda videtur ille ordo à Christo Domino præceptus, tum quia nullum est ibi verbum, quod rigorem præcepti præ se ferat, sed tantùm cuiusdam vtilis doctrinæ, vel consilij; tum etiam, quia Christus Dominus nullum dedit præceptum positiuum, nisi sacramentorum, vt aliàs constat ex materia de legibus: ille autem ordo non est ex natura rei necessarius, nulla enim euidenti ratione naturali probari potest, præsertim quoad testium

(Ex data interpretatione non colligitur ordo vel præceptum correctionis frat. Id probatur.)

testium inductionem, quæ summã habet difficultatem, & vix potest ad praxim reduci, vt ex vsu constat ergo verisimile non est ibi esse latum speciale præceptum à Christo de huiusmodi ordine. Confirmat. Et confirmatur, quia Christi Domini verba indifferentia sunt ad iniuriam illatam, tam occultè, quàm publicè: nam absolutè dixit, *si peccauerit in te*: ergo indefinitiuè etiam constituit illum ordinem pro quacunque iniuria, siue occultè, siue publicè fiat, cùm tamen certum sit non esse necessarium præmittere correctionem secretam, vbi peccatum est publicum. In iniuria autem propria videtur id vtiliter consuli, ad ostendendam animi lenitatem, & beneuolentiam erga eum qui iniuriam intulit: non enim est corripiendus propter commodum corripientis, sed propter ipsum, vt significauit Christus, dicens, *lucratus eris fratrem tuum.* & exposuit Augustinus sermone 16. de verbis Domini. *Aug.* Vnde idem Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 19. *Rarò* (inquit) *& in magna necessitate obiurgationes adhibendæ sunt, ita tamen vt etiam in his ipsis, non nobis, sed Domino vt seruiatur, instemus.* Et dum hoc fit *inter te & ipsum solum*, aptior est modus ad conciliandam amicitiam. Imo etiam si petenda sit satisfactio, vel solutio debiti à creditore, qui dum est in mora soluendi, dici potest peccare in creditorem; optimus ordo est, priùs ab eo priuatim petere, vt soluat, & deinde, si necesse fuerit, coram vno, vel altero amico instare apud illum, priùs quàm ad petendum coram iudice procedatur, quanuis hic ordo non sit simpliciter necessarius, & in præcepto, quando alioqui debitum & tale est, vt ante omnem petitionem solui debeat, & alioqui probari potest in iudicio. Ergo quanuis Christus Dominus in ordine ad emendationem fratris illum ordinem posuerit meliorem, non sequitur illum constituisse sub præcepto. *Bonau.* Vnde Bonauent. Luc. 17. in illa verba, *si peccauerit in te*, &c. *Hic autem ordo* (inquit) *congruitatis est, non necessitatis, & maximè si percipiatur, quòd proximus incorrigibilis est ad verbum fratrum, & corrigibilis manu forti.* & hanc sententiam latè confirmare conatus est *Areual.* Bernardinus de Areualo in speciali opere de correctione fraterna.

10. Statuuntur duo puncta. Suppositio ad 1. probatur authoritate.

Sed quanuis in his duobus punctis, scilicet, an correctio sit de quouis peccato, non verò solùm de iniurioso corripienti, & an de correctione ipsa detur præceptum in verbis Christi, magna videatur esse dissensio, quoad explicationem textus Euangelici; fortasse in re ipsa, & quod attinet ad doctrinam moralem, nulla ferè est, nec esse potest; nam in primis circa priùs punctum suppono non esse dubium quin detur naturale præceptum correctionis fraternæ, quod omnes Theologi agnoscunt cum D. Thom. 2. 2. quæst. 33. Richardo, Durando, & aliis in 4. d. 19. Soto in Relect. de tegendo secreto, membr. 2. quatuor primis quæstionibus. Altisiod. lib. 3. summ. Tractat. 21. cap. 1. Summistæ omnes verb. *Correctio fraterna.* Canonistæ in cap. *nouit.* de iudiciis, cap. *si peccauerit.* 2. quæst. 1. & habetur expressè ex Anacleto Papa in cap. *tam Sacerdotes.* 24. quæstione 3. vbi glossa destruit textum per fideles Prælatos interpretanda. Facit etiam illud Ambrosij lib. 1. de officiis, cap. 36. *Qui nõ repellit à socio iniuriam si potest, tam est in vitio, quàm ille qui facit*, cap. *non inferenda.* 23. quæst. 3. Item illud August. tract. 7. in Ioan. *Non putes te amare vicinum tuum, quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor*, cap. *non putet* 23. quæstione 5. Item illud Gregorij in cap. 5. d. 83. *Consentire vi-*

(*D. Thom. Richard. Duran. Sot. Altisiod. Ambros. Aug. Gregor.*)

detur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi debent, non occurrit. habetur lib. 7. epist. 117. Vbi meliùs dicitur: *Qui corripienda, vt resecari debeant, non occurrit.* Et in eodem lib. epistola 114. *Faciens culpam proculdubio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare*; sed potissimum fundatur hoc præceptum in ratione charitatis, & misericordiæ, quæ obligat ad subleuandam proximi miseriam, peccatum autem est maxima miseria; & correctio ferè est vnicum medium, quo potest vnus subuenire alteri proximo in tali miseria, & necessitate constituto; ergo quandiu quisque commodè potest, & alius indiget, charitas ex se inducit talem obligationem. Probatur itẽ ratione.

Ex quo infertur præceptum hoc non limitari ad peccatum iniuriosum corripienti, vt etiam in tract. de charitate d. 8. sect. 2. num. 2. & in tract. de fide disp. 20. sect. 4. num. 14. dixi, quia fundamẽtum, & ratio huius obligationis, non respicit rationem propriæ iniuriæ, sed absolutè necessitatem proximi; & hoc est etiam certum, & receptum ab omnibus Theologis, ex quo factum est, vt ipsi intellexerint verba Christi, de quocunque graui lapsu proximi, quod secundùm rectam rationem correptionem fraternam postulet: verisimile ergo est Christum Dominum voluisse, vniuersalem doctrinam de corrigendis fratribus tradere, quod etiam significant illa verba, *lucratus eris fratrem tuum*, nam hic fructus in omni lapsu graui proximi procurandus est, si sperari potest, vnde & Origenes tract. 6. in Matth. generaliter verba Christi intelligit de peccatis quibuscunque, siue facta sint in iniuriam corripientis, siue non, quanuis leuioribus peccatis, & non in grandioribus, ordinem illum seruandum putet, sed fortasse per leuiora non intelligit illa tantùm, quæ nos vocamus venialia, sed illa, quæ faciliùs emendari possunt in quibus correctio potest per secretam monitionem faciliùs operari. Anselmus etiam in Matth. priùs exponit de iniuria homini facta; deinde addit alteram expositionem, & cum ea pertransit. Exponit verò speciali modo illud *in te*; id est; *publicè.* Existimo autem appellare publicum, ne duriuscula videatur interpretatio; non in rigore iuris, prout publicè dicitur fieri, quod coram multis fit, sed quod est publicum seu apertum respectu illius in cuius præsentia fit, licèt respectu aliorum sit occultum, quem sensum significat idem Anselmus, dicens, *corrige priuatim, ne videaris alieni criminis proditor potiùs, quàm corrector*, non esset autem proditor si peccatum esset publicum priori modo. Vocat ergo *publicum* corripienti, & ita eadem est expositio cum communi Scholasticorum, *in te*, id est, *coram te.* Et eandem subdit rationem dicens, *omne enim publicum peccatum contra vnumquemque dicitur fieri, quia publicè peccans proximum suum corrumpit.*

11. Traditur in 1. punctum materiam dicti præcepti non limitari ad solam iniuriam corripientis. Id suadetur authoritate. *Origen. Ansel.*

12. Suadetur præterea ex contextu & intentione Christi.

Nec videtur hæc expositio aliena ab intentione Christi, si ita vno verbo exponamus, *in te*, id est, præbens tibi scandalum, quantum in ipso est. Nam consequutio totius cap. hunc videtur sensum postulare; siquidem in præcedenti parte cap. vsque ad illum locum, multum commendauerat, ne scãdalum aliis tribuamus: & demus occasionem fratri, vt pereat, propter cuius salutem filius hominis in mundum venit; vt ibidem Christus dicit, adducta parabola centum ouium: & concludit, *sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis.* Deinde verò conuertit sermonem ad eum qui scandalum præbet, vt ostẽdat

 illius

illius etiam salutis se curam gerere, eandémque vnumquemque nostrûm esse habiturum, etiamsi nobis ipsis scandalum dent. Sic ergo subdit, *si autem peccauerit in te frater tuus.* Hic enim sermo non potest habere ad superiora eam consequutionem, quam particula *autem* significat, nisi in prædicto sensu explicetur. Atque in hunc modum connectit textum Chrysost. homil. 61. dicens; *Quoniam acri oratione aduersùs scandalizantes vsus, multis eos argumentis terruit, ne supini, atque desides hac ratione hi fiant, quibus scandala inferuntur, & ne putantes totam in alios culpam esse reiectam, & ad mollitiei vitium delabantur, & quasi omni fauore digni in arrogantiam incidant, perspice quomodo ipsos etiam comprimit, atque coërcet.* Postea verò in discursu expositionis de corripiente loquitur, tanquam de eo qui passus sit iniuriam; vel quia omnem offensionem, quæ per scandalum datur, iniuriam vocat; vel quia in propria iniuria maxima ratio scãdali dari solet, & tũc etiam perfectio charitatis in corripiendo proximo magis cernitur. Sic etiam idem Chrysostomus homil. 1. de verbis Isaiæ ait, per illa verba adhortatum esse Christũ, vt id facerent homines, quoties inuicem peccauerint: dicuntur enim peccare inuicem, non solùm, quando mutuas iniurias sibi faciunt, sed etiam quando inuicem sibi scandalum præbẽt. Et ad eundem modum exponit ibi Theophylactus, dicens; *Sermonem contra offendiculum dãtes, valde extenderat, nunc & eos qui offenduntur corrigit*, &c. Sícque tandem possunt cæteri Patres intelligi, nec est alienum à modo loquendi scripturæ: nam 1. ad Corinth. 8. ait Paulus: *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam in Christum peccatis* vbi peccare *in fratres*, vocauit eis scandalum inferre, cùm ergo materia scandali non sit tantùm propria iniuria, sed quodlibet peccatum, præsertim graue, non sine magno fundamento Theologi Christi sermonem ad omne peccatum extenderunt.

(Chrysost. — Chryso. — Theophyl.)

13. Eo vel maximè quòd licèt demus (quod admodum probabile est) Christum loquutum esse de propria iniuria, seu læsione, nõ id fecit vt alia peccata excludat; sed potiùs, vt à fortiori comprehendat. Nam si de sibi illata iniuria debet quis alium admonere, multo magis de iniuria Dei, vel de proprio spirituali nocumento eius, qui grauiter peccat; cur enim magis obligaretur quis ex Christi præcepto circa propriam iniuriam, quã circa alia peccata, cùm admonitio in propria iniuria non respiciat commodum proprium, sed alterius? quin potiùs in propria iniuria posset homo habere aliquam excusationem, tũ ne videretur seipsum vindicare, tum quia non tenetur quis inimico ostendere peculiaria signa amicitiæ, sed satis est non ostendere odium, nec excludere à generalibus beneuolentiæ signis, & operibus. Ergo vel Christus generaliter loquutus est de hoc opere admonendi fratrem, vel certè si locutus est de fratre inferente iniuriam supponit esse opus charitatis commune omnibus, atque adeò à fortiori exercendum cum amico, seu fratre, qui non intulit iniuriam, grauiter tamen lapsus est, & in eadem necessitate constitutus; & hoc plenè supponit Innocen. III. in dict. c. *nouit*, cùm ex Christi verbis subinfert, *licèt autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem; præcipuè cùm contra pacem peccatur, quæ est vinculum charitatis*; sentit ergo doctrinam esse generalem, ergo quod ad rẽ moralem attinet, parum refert vno, vel alio modo illam particulam, *in te*, interpretari.

(Licèt textus exprimat iniuriam corripientis nõ excludit alia peccata.)

14. Secundò infero idem ferè dicendum esse de alio puncto in quo dicta opinio à communi Theologorum sententia differre videtur. Nam Theologi etiam fatentur ibi non esse latum à Christo Domino speciale præceptum positiuum diuinũ particulare legis gratiæ, ita sentit D. Thom. 2. 2. q. 33. artic 2. & 7. & ibi expositores, & Soto dict. relect. membr. 2. quæst. 4. & optimè probatur rationibus factis in num. 9. præsertim illa, quod in lege gratiæ non sunt præcepta diuina positiua, nisi sacramentorum. Ergo etiamsi concedamus cum multis Theologis Christum Dominum ibi tulisse præceptum; nihilominus fatendum est, non addidisse nouum, sed explicuisse morale præceptum connaturale ipsi charitati, & dilectioni fraternæ: & è conuerso quanuis verba Christi possint explicari, vt generalem doctrinam continent abstrahendo à rigore præcepti, vel suauitate consilij; tamen negare non possumus, quin materia ipsa includere possit præcepti obligationem, & maximè quoad secretam monitionem, de qua nunc agimus; nam de testium inductione maior posset esse dubitandi ratio. Priorem partem probant rationes in principio factæ, & communis opinio Theologorum, qui sentiunt ordinem hunc, quoad præmittendam monitionem secretam, esse ex suo genere materiam sufficientem ad obligationem sub mortali; quia non infamare proximum est materia talis obligationis, cui interdum opponitur, non tantùm motaliter, sed etiam formaliter, id est, sine legitima excusatione inuersio illius ordinis: ergo è conuerso seruare illum ordinem est etiam materia grauis obligationis, atque ita simpliciter docuimus in tract. de charitate, disput. 8. sect. 6. numero 2. Aduertunt autem omnes hoc præceptum prout ad correctionem fraternam obligat esse affirmatiuum, ideóque non obligare pro semper, sed cum determinatis circunstantiis, quas infrà attingemus, quæ in summa explicantur per illum effectum, non infamandi proximum, si ad effectum emendationis eius necessarium non sit. Hæc autem explicatio illius præcepti æquè habet locum, siue dicamus Christum Dominum loquutum fuisse de hoc præcepto, siue non, quia licèt de illo fuerit loquutus, nihil ei addidit, vt morale & naturale erat: ac proinde quem sensum postulat ex natura rei, eundem admittit in Euangelio esse contentum; ergo ad doctrinam moralem, de qua agimus, parum refert, vno, vel alio modo verba Christi Domini intelligere.

(2 punctum qualiscúque fuerit intẽtio Christi, materia ipsa capax est præcepti naturalis. D. Thom. Sot. — Probatur dicta capacitas materiæ quoad illam partem, *inter te & ipsũ solum*.)

15. Idem cum proportione dicendum est, de posteriori membro, in quo (vt dixi) difficilius apparet præceptum ex natura rei: quia illa inductio testium non videtur ita necessaria ad cõseruandam famam proximi, & secluso hoc capite non videtur esse aliud ex quo talis obligatio oriatur. Nam quod D. Thom. ait; naturæ ordinem postulare, vt non fiat transitus ab extremo ad extremum, nisi per medium, & ideo non esse transeundum à monitione secreta ad denuntiationem coram Prælato, nisi media testium inductione; est quidem bona conguentia ad declarandam illius ordinis conuenientiam & honestatem; nõ videtur tamen sufficiens ratio ad ostendendam necessitatem obligationis. Nihilominus probabile est etiam illam esse materiam præcepti: præsertim si procedendum sit ad denuntiationem publicam, & iudiciariam, de qua Christus loquutus fuisse colligitur ex illis verbis, *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*; supponunt enim hæc verba excommunicationem latam ab Ecclesia, ad quam non peruenitur nisi per denuntiationem iudiciariam.

(Probatur deinde quo ad alteram partem, *adhibe vnum vel duos testes*. D. Thom.)

riam. Ante illam verò potest esse testium inductio A necessaria, tum vt per eos constare possit Ecclesiæ fraternam correctionem præcessisse, quod necessarium esse significatur in dict. cap. *licèt Heli.* de Simonia. quam rationem indicant verba Christi, *vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum*; illi enim non possent esse testes delicti ex vi illius inductionis; sed solùm testes esse possent præmissæ admonitionis; tum etiam vt maior, & debita cautio circa famam proximi adhibeatur.

Probabile textum loqui solum de peccato occulto.

16. Vltimò hinc colligo, posse non incommodè intelligi Christum D. fuisse loquutum de peccato occulto, vt ab Augustino intelligitur, quem scholastici sequuti sunt; quia licèt fortasse litera non cogat, non tamen repugnat, & alioqui est sensus accommodatus aliquibus circunstantiis literæ: B cur enim Christus postulasset monitionem secretam in peccato publico, etiamsi sit iniuriosum corripienti? vix enim potest aliqua vtilitas expectari ex tali monitione secretò facta, quæ non possit eadem vel maior sperari; ex monitione facta, saltem coram eis, qui delictum viderunt. Quod ergo Christus dixit, *Corripe illum inter te & ipsum solum*, indicat illam particulam exclusiuam, etiam subintelligendam esse, cùm dixit, *si peccauerit in te frater tuus.* Ideo enim dicit *in te*, quia tibi, & non aliis scandalum dedit. Vnde Augustinus dict. sermon. 16. de verbis Dom. *Peccauit* (inquit) *in te frater tuus si tu solus nosti, tum verè in te solum peccauit, nam si multis audientibus tibi fecit iniuriam, & in illos peccauit, quos testes suæ iniquitatis effecit.* Potest ergo optimè sermo C Christi de peccato occulto intelligi: quia in solo illo tenetur quis priuatam correctionem præmittere. Quam obligationem ex regula Christi colligit Innocentius III. in cap. *cùm ex iniuncto.* de hæreticis; sentit ergo ibi esse sermonem de peccato occulto.

August.

Licèt de peccato omnino occulto loqueretur Christus, ordo eius locum habet cum proportione.

17. Nec tamen propterea excluditur, quin etiam correctio fraterna locum habeat circa peccatum publicum, vel simpliciter, vel secundùm quid, respectu duorum, vel trium, quod *probabile* dici solet, sed interest multum quoad ordinem in correctione seruandum: quia tunc non est tanta necessitas, vt prima monitio fiat, *inter te, & ipsum solum.* Tamen quia, vt dicitur ex Aristotele, maximum in vnoquoque genere est mensura cæterorum D: iuxta proportionem ad omnino occultum, seruandus est ordo in aliis. Nam si peccatum proximi sit vni, vel alteri notum, quoad hoc potest ordo ille habere locum, vt coram aliis non corripiatur; saltem à principio: quia quoad hoc habet locum ratio non infamandi proximum. Interdum etiam erit valde expediens solum prius admonere, saltem propter pudorem eius, & vt meliùs accipiat admonitionem, & talis potest esse conditio personæ, vt posset ad hoc charitas obligare, habito respectu ad fructum per correctionem intentum, qui fortasse vno modo obtinebitur, & non alio; quando autem peccatum est simpliciter publicum, publicè corripiendum est, iuxta sententiam E Pauli 1. ad Timoth. 5. *Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.* In quo etiam seruari debet, vt ibi fiat talis correctio, vbi publicum est delictum, non alibi, iuxta rationem charitatis, quæ omnia vel virtute, vel formaliter continentur; in verbis Christi vno, vel alio modo expositis. Prædictis verò expositionibus suppositis, ad explicandam & defendendam nostram regulam accedamus.

Ostenditur regulam Societatis de correctione fraterna, neque doctrinæ Euangelicæ neque naturali iuri famæ aduersari.

Tota difficultas est, qua ratione regula Societatis, omnium defectuum, vel criminum, quantumuis grauium, & occultorum, denunciationem per quemuis, qui extra confessionem ea acceperit, contempta monitione secreta fieri permittat; & nihilominus verbis Euangelij, *Corrige eum inter te & ipsum solum*, Matth. 18. ac naturali præcepto de monitione præmittenda non aduersetur? Facile tamen omnia componuntur, si aduertamus non esse omnino eandem materiam huius regulæ, atque iuris naturalis, & Euangelij: nam regula procedit supposita renunciatione, quam expresse faciunt omnes, qui Societatem ingrediuntur, renunciando omni iuri famæ, quod dictæ denunciationi paternæ obstare posset, vt mox ostendemus: volenti autem & consentienti nulla fit iniuria. Præceptum verò naturale in hoc casu (& idem est de doctrina Christi Matth. 18.) procedit absolutè, nulla supposita renunciatione, totúmque fundatur in iure famæ, quod quis habet, ne se inuito apud alios infametur: ac proinde quandiu quis hoc iure non cedit, tandiu materia præcepti, eiúsque obligatio subsistit: eo verò iure per renunciationem sublato consequenter etiam & materia & præceptum eius tollitur. Huic autem iuri quilibet renunciare potest efficaciter, seu quoad validitatem; vt ita dicam: tum quia vnusquisque renunciare potest fauori proprio, cap. *si de terra*, in fine, de priuileg. tum etiá, quia homo est dominus suæ famæ: ergo si renuntiet, & det alteri facultatem denunciandi superiori suum delictum, se non admonito, cessabit obligatio huius præcepti iustitiæ. Hinc enim iuxta receptam doctrinam, peccatum iniustitiæ non est bona suæ famæ, aut fortunarum prodigere, neque in aliis consequenter obligatio restituendi consurgit, si ex prodiga illius licentia præcisè, tale aliquod eius bonum auferant. Atqui in Societate iuri famæ apud superiorem, vt patrem, renunciatur illis verbis regulæ ex 4. cap. examinis §. 8. *interrogetur* (is scilicet, qui Societatem ingredi vult) *an contentus sit futurus, vt omnes errores & defectus ipsius, & res quascumque notatæ in eo, & obseruatæ fuerint, superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.* Quæ tandem regula, seu renuntiatio, ne vllus ambigendi locus esset, declarata fuit in 6. Congregatione generali à decreto 32. vsque ad 34. & Congregat. 6. can. 10. §. 1. his verbis, *licitum est omnibus nostris manifestare superiori, vt patri, quodcunque delictum alterius, siue leue, siue graue, & hic est sensus regulæ cum ex illis verbis capitis 4. examinis constet, nostros cedere cuicumque iuri famæ, quod huic manifestationi obstare posset, & facultatem facere omnibus deferendi ad superiores, quæcumque ab illis notata fuerint*; Est igitur tam expressa hodie in Societate talis renunciatio, omnibúsque in illam ingredi volentibus adeò patenter exponitur, vt nullam profectò iniustitiam contineat dicta apud superiorem, vt patrem, immediata manifestatio. 18.

Instantia circa proximè dicta.

19. Verùm opponet aliquis, cùm ad absolutam huius regulæ honestatem non sit satis, si contra iustitiam non militet, sed etiam oporteat, ne vlla alia inhonestate laboret (bonum enim absolutè non nisi ex integra causa consurgit) contingere

poterit, vt licèt ex renunciato iure optimè concludatur, actionem illam manifestandi non esse iniustam, non tamen id sufficiat, vt sit vndique licita; quia sola charitas, seclusa ratione iustitiæ, potest obligare ad non infamandum proximum, sicut in exemplis præcedenti numero adductis, nemo tenetur ex iustitia non se infamare, & tamen ex charitate propria tenetur non prodigere famam; sic ergo quantumcumque frater renunciauerit iuri suo, teneor ego ex charitate non infamare illum, quando possim eidem sufficienter prodesse sine tali infamia. Nec contendo nunc an in eo casu sit culpa mortalis, an venialis tantùm, quia iam non est iniuria, satis enim nobis est, quòd sit aliqua culpa, quam non potest renunciatio proprij iuris impedire; vt si quis velit proprias fortunas in flumen pro sua tantùm prodiga libertate proiicere, charitas obligat, vt illum impediam, si commodè possum. Et quanuis ipse permittat vt ego proiiciam, contra charitatem agam id faciendo, etiamsi non sim iniustus. Et confirmatur: nam in hoc sensu tradunt Doctores, non posse aliquem renunciare naturali, & diuino iuri. Abbas in c. *si diligenti*, de foro competenti numero 7. ex Bartolo in l. *ius publicum*. ff de pactis, & in l. *si quis in conscribendo*. C. de pactis. Constat autem hoc ius esse diuinum, aut naturale, non solùm quatenus ad iustitiam spectat ratione dominij, quod quisque habet in suam famam, sed etiam præcisè ratione charitatis; ergo in illud, vt sic, non cadit renuntiatio, ac proinde saltem ex hac parte honesta esse non poterit illa apud superiorem immediata manifestatio.

Abbas. Bartol.

20. Expeditur.

Ad hanc tamen obiectionem præter illa, quæ cap. 9. num. 17. obseruabimus, respondendum, cùm renunciatio iuris prædicta, in Societate fuit ob maiorem in spiritu profectum, vt regula ipsa præmittit, cúmque maior sit ordinariè hic profectus, cùm à superiori fit emendatio, quàm cùm à priuato (vt inferiùs latè ostendemus, vbi etiam de particula *ordinariè* redibit sermo) non posse ordinariè contra charitatem militare immediatam manifestationem defectus alterius apud superiorem. Imò pro charitate facere, cùm maius bonum per talem manifestationem intendatur, & sequatur, vt supponimus. Neque enim in Euangelio (quod nulli vnquam maioris profectus viam præclusit) aut declaratur, aut confertur ius erranti, vt prius à fratre moneatur, quàm à patre, si velit perfectiori modo corrigi. Atque hoc modo verificari posset quod alij senserunt, regulam scilicet, quam tractamus, ipsam esse regulam charitatis, seu in charitate fundari, quatenus videlicet per dictam manifestationem bonum (quod charitatis obiectum est) non qualecumque, sed perfectum, ac efficaciori medio, vt infrà dicemus, fratri procuratur. Hoc igitur modo non iustitia tantùm, sed & sanctitas regulæ Societatis defenditur, atque etiam commendatur.

21. Regulę prædictæ vberior explicatio, & temperamenta. 1. temper.

Recolenda verò hoc in loco veniunt, quæ circa illam ac circa allatum decretum paternæ correctionis in eadem Congregat. 6. & ordinationibus etiam aliis toti Societati communibus in cap. 15. sunt stabilita. Primò enim regula solummodo licitum esse declarat aliorum defectus manifestare, idque etiam non interrogante superiore, vt in citato can. 10. 6. Congregationis num. 3. subditur, non tamen obligat per se loquendo, nec certè esset expediens omnibus imponere hoc onus, imò nec passim illud permittere, quia Prælatis esset molestissimum, & fratribus odiosum, posséteque

A multum minuere charitatem & fraternam vnionem. Ad superiores ergo spectat hanc curam aliquibus committere; & tunc illi tenebitur iuxta gradum obligationis sibi impositum, quæ in hoc suauior est, & minor quàm in aliis religionibus: nam (vt credo) in aliis zelatores, seu acclamatores (quos vocant) sub iuramento astringuntur acclamare quæ viderint; in Societate verò nulla obligatio ponitur iure ordinario, sed simplex tantùm ordinatio; quanquam interdum materia ipsa poterit maiorem obligationem ex charitate inducere (imò & superiorem cogere ad strictè præcipiendum alicui vt vigilet) vt etiam in num. 4. eiusdem canonis 10. 6. Congreg. stabilitum est in hanc formam: *In delictis, quæ vergunt in detrimentum boni* B *communis, aut damnum imminens tertiæ personæ (qualia sunt infectiua aliorum, & nociua bono religionis,* &c.) *non solùm posse, sed etiam teneri quemque ea manifestare superiori, vt patri, vt prouideat secretò & prudenter, tam bono subditi, quàm religionis.*

Secundò in 7. Congreg. can. 20. & vberiùs in decreto 12. seuerè puniri iubentur, *qui temerè, & ex inanibus suspicionibus, vel ex alia quapiam minus probata causa, falsum alteri crimen imponunt*; etiamsi (vt necessariò intelligendum videtur) apud superiorem tantùm id faciant, cùm reuera incuriosum sit. Et additur ibidem, *vt caueant superiores, ne faciles delatoribus aures præbeant, disquirántque singula, donec in delatæ rei cognitionem veniant, vt aut innocentem liberent, aut noxium falsúmque delatorem pro rei ma-* C *gnitudine puniant.* Imò & si verus aliàs defectus commissus fuerit vult, Societas vt debito cum amore, & charitate manifestetur. 22. 2. temper.

Tertiò delator non solùm ea notitia, quæ ex confessione sacramentali immediatè, vel mediatè processit vti non potest, vt ipsa regula monet, ac per se notum erat, sed neque illa etiam, *quæ sibi secretò, & consilij petendi gratia vt alter dirigatur, vel iuuetur, communicata fuit.* quæ verba sunt eiusdem canonis 10. illius 6. Congreg. §. 2. De quibus dubitari potest, an dictiones illæ *secretò, & consilij gratia*, disiunctum, an copulatum sensum efficiant; nam coniunctio, &, non semper efficit copulatum. Etenim, si hoc in loco copulatum reuera faciant, poterit is, cui consilij quidem petendi causa defe- D ctus aliquis communicatus est, non tamen secretò, aut, è contra communicatus secretò est, non tamen consilij, sed amicitiæ, aut alterius finis humani gratia, ad superiorem immediatè deferre; quòd si sensum desiunctum reddant, duplici ex principio prohibetur vsus notitiæ; tum, si secretò communicata fuit, etiam absque ordine ad consilium, vel directionem, &c. tum, si cum tali ordine, absque conditione tamen vlla secreti; quod per se nihilominus seruare teneatur is, qui cōsulitur ex alio principio, reuerentia scilicet, vt ita dicam, negotij conscientiæ. Censeo tamen sensum esse copulatum; tum, quia coniunctio, &, communiter illum sensum reddit; tum quia citatus canon 10. E §. 1. declarat amplissimam iuris renuntiationem, dicendo renunciare nos *cuicumque iuri famæ.* Cùm ergo in bonum spirituale animæ conditus sit, eam solùm notitiam excipit, cuius vsus spirituali bono alioquin obesset, cuiusmodi est vsus notitiæ ex confessione, aut ex communicatione gratia consilij, & directionis; auerterentur siquidem homines à quærendo animæ remedio, si talis vsus concederetur. Admittit ergo regula vsum notitiæ humano modo communicatæ, atque implicitè irritam facit quamcumque promissionem, etiam iuratam de non reuelando superiori cùm id sit 23. 3. temper. ac dubium circa illud resoluitur.

contra

contra bonos mores, imò contra primarium eius finem.

CAPVT VIII.

Præmittitur generalis doctrina denuntiationis, vt ostendatur quousque iuxta regulam Societatis locum habeat.

1\. Notatio 1. quid sit denuntiatio latissimè sumpta.

VT altiùs explicemus iustitiam, & honestatem dictæ regulæ, eámque veræ doctrinæ correctione accommodemus, nonnulla principia generalia præmittenda sunt, præsertim, quid denuntiatio sit, & quot modis fieri contingat: nam hoc necessarium est ad intelligendum quousque secreta monitio præcedere debeat denuntiationē; quam distinctionem tradidimus circa crimen hæresis in disp. 20. de fide sect. 4. à num. 2. Et inprimis denuntiatio latissimè sumi potest pro manifestatione delicti facta Prælato, & sic comprehendit etiam accusationem, de qua hîc non agimus, sed in c. 12. ad finem nonnihil circa illam attingemus, quia certum est ad illam non prærequiri monitionem; nam per eam non intenditur per se emendatio fratris, sed vel interesse proprium, & vt accusatori fiat satisfactio; vel publica etiam vindicta & punitio delicti; & in ea se gerit accusator, vt actor exigens à iudice punitionem, & satisfactionem condignam rei, quam iudex reddere tenetur seruato iustitiæ ordine; ideóque accusatio in scriptis necessariò fieri debet, seu inscriptio debet ad illam præcedere; nisi in rebus leuissimis, iuxta legem *leuia* ff. de accusat. quæ omnia simul ad denuntiationē necessaria non sunt: propriùs sumpta denuntiatione, vt ab accusatione distinguitur, est legitima delatio, seu manifestatio delicti facta superiori, vt suo munere, vel prouidentia vtatur ad aliquod damnum emendandum, vel impediēdum. Quæ descriptio ex dicendis patebit, ne in eius declaratione immoremur. Addit verò Hostiensis in Summa lib. 5. tit. de denuntiationibus, esse delationem sine inscriptione; sed licèt verum sit denuntiationem sæpe fieri legitimè sine scripto, tamen aliquando potest scripturam postulare, vt notauit Soto, & ideo non oportet hoc in generali descriptione ponere. Meliùs ergo facta aliqua diuisione, ratio denuntiationis declarabitur.

Hostiens. *Sot.*

2\. Notatio 2. quotuplex sit, secūdum quosdam. *Panorm. Sot. Adrian. Innoc.*

Solet ergo multipliciter diuidi denuntiatio. Panormit. in c. *nouit*, de iudiciis num. 33. quem sequitur Soto dicta Relect. membr. 2. q. 5. quatuor genera denuntiationis distinguit; scilicet, iudicialis, Euangelicæ, canonicæ, & regularis. Adrianus verò in 4. materia de correctione fraterna q. vlt. ad 1. omisso vltimo membro alia tria numerat. Innocentius autem in c. *nouit*, de iudiciis, distinguit quidem Euangelicam & canonicam denuntiationem, omittit autem iudicialem; & ponit aliam, quā dicit non esse actionem, nec denuntiationem propriam, sed præcedere actionem, vel denuntiationem, non autem declarat, quid sit, sed exēpla eius dicit esse frequentia in iure, c. *quapropter*, c. *si quid*. 2. q. 7. in quibus solùm præcipit Pontifex, vt sibi manifestentur, quæ in Episcopis, vel aliis Prælatis notata fuerint. & in c. fin. de accusationib. fit mentio similis denuntiationis, quæ solùm videtur esse quædam simplex delatio ad aures Prælati, vt ipse inquirat, tamen si attentè considerentur citata iura, & similia, illa denuntiatio vel iudicialis est, vel ad eam reducitur, nam est inchoatio quædam, vel excitatio iudicis vt inquirat, & iudicet, quam admonitionem interdum facit Episcopus Principi, aut iudici seculari, vt in Authent. vt iudices sine quoquo suffragio fiant. §. *si quis autem*, & sequentibus. Denique Hostiens. in dict. tit. de denuntiationibus, duplicem tantùm distinguit denuntiationem, scilicet Euangelicam, & iudicialem, quem sequitur D. Antoninus 3. p. tit. 9. c. 9. & in rigore videtur sufficiens diuisio si rectè explicetur.

Hostiens. *Anton.*

3\. Notatio 3. quotuplex esse possit peccatum denuntiandum.

Aduerto igitur tertiò peccatum fratris esse posse, vel iam commissum, vel in periculo vt committatur, vel vtrunque simul, quia & commissum est, & est in periculo continuationis, vel iterationis. Denuntiatio igitur, de qua agimus, habet pro materia propria peccatum commissum, quia correctio non est de actu futuro, sed de iam commisso, vnde non dixit Christus, *si quis peccaturus sit*, sed, *si peccauerit in te*. Nihilominus tamen latiùs loquendo de denuntiatione, etiam peccatum futurum, vt est in periculo, vel occasione, denunciari potest Prælato, vt præueniat, vel impediat, & hanc aliqui vocant canonicam denuntiationem, quia Euangelica non est, eo quòd Christus de peccato cōmisso sit loquutus, vt nunc expendimus; veruntamē etiā hæc denuntiatio quatenus respicit bonum fratris, dici potest Euangelica, qui licèt non formaliter, virtute tamen in verbis Christi continetur; tum quia in moralibus periculū quasi actus reputatur; tum maximè, quia eiusdē charitatis fraternæ actus est, & ad idem præceptum pertinet, quod per se primò obligat ad subueniendum proximo spiritualem necessitatem patienti, non solùm autē necessitatem patitur, qui iā lapsus est, sed etiam qui in morali periculo cadendi versatur; ergo si moraliter indigeat superioris auxilio, vt vel à periculo tollatur, vel in periculo existens confortetur, opus eiusdem charitatis fraternæ erit, talem statum fratris Prælato reuelare. Dices, qui in tali periculo se constituit, eo ipso peccat; ergo iam lapsus est, nec differt hic actus à præcedenti. Respondetur primò quidquid sit de antecedenti, distingui consideratione (vt sic dicam) præcisiua, quia per se primò intenditur, ne peccatum futurum consummetur, siue periculum sit cum peccato, siue non. Vnde secundò dicitur sæpe posse esse sine peccato, vt cùm quis graui tentatione vrgetur, vel alia simili ratione. Quamuis ergo tunc non habeat locum propria correctio fraterna: nihilominus locum habet delatio ad superiorem ex charitate fraterna; & ad hanc (vt statim num. 8. dicam) per se non est necessaria secreta monitio: & ideo in Societate reg. 20. ex communibus ita statuum est, *qui grauem tentationem alicuius nouerit, superiorem admoneat, vt ei ipse pro paterna in suos cura, ac prouidentia, conuenienti remedio possit occurrere*. Talis ergo denuntiatio (si ita appelletur) & fraterna, & Euangelica dici potest; nec video cur canonica appellanda sit, cùm non sit per canones introducta magis quàm denuntiatio delicti commissi.

Peccati quod timetur delatio etiam venit nomine denūtiationis.

Instantia remouetur dupliciter.

Primò.

Secundò.

Ad talem denuntiationem non requirit regula secretā monitionē.

4\. Notatio 4. duplicis finis denuntiationis vnde quidam falsò discrimināt inter denūciationem canonicam, & Euangelic

Est autem vlteriùs aduertendum denuntiationem Euangelicam, seu fraternam per se primò & sufficienter ordinari ad bonum fratris, siue vt resurgat, siue vt præueniatur, ne ampliùs cadat, vel etiam ne simpliciter cadat: vltra hunc verò finem potest, & interdum debet intendi per hanc denunciationem bonum tertij, & multo magis bonum commune, vt si peccatum fratris vergat in nocumentum iniuriosum proximi, & multo magis si in damnum communitatis. Iuxta hos ergo duos fines distinguunt aliqui denuntiationem Euangeli

Euangelicam à canonica. Nam prior Euangelica dicitur iuxta illud, *lucratus eris fratrem tuum*; posterior canonica, fortasse quia propter illum finem boni tertiæ personæ, vel communitatis, non fit de illa mentio in Euangelio, sed magis in iure canonico. Veruntamen non multum hærendum est in nominibus, dummodo in re ipsa falsa aliqua differentia non constituatur, qualem esse illam censeo, quam aliqui assignant (nisi sano modo explicetur, vt in num.7. & 8. attingam) scilicet ad hanc posteriorem, id est, canonicam denuntiationem, non oportere secretam monitionem præcedere, sicut in prima, quia in illa non habet locum illa conditio, *si peccauerit in te*; quia tunc non peccat frater in te, sed in alios, quibus nocumentum parat; & bonum innocentis, & præsertim communitatis, præferendum est bono priuatæ personæ peccantis.

5. Arguitur per dilema contra dictũ discrimen. Hæc enim differentia primò non rectè fundatur in Euangelio, vt præcedenti cap. à. num. 11. tractatum est, quia illud præceptum non limitatur ad peccatum, quod lædit corripientem: deinde nec satis ratione fundatur, quia licèt bonum innocentis vel commune præferendum sit: tamen si potest simul seruari, bonum & fama peccantis, prodigenda non est. Vnde argumentor in hunc modum; quando peccatum proximi vergit in damnum tertij, vel communitatis, aut ego possum per meipsum admonitione secreta illud impedire, & de hoc habeo spem moraliter certam; & tunc non est cur illum denunciem alteri; neque ibi interuenit bonum commune, vel innocentis, quòd præferendum sit famæ peccatoris; quia non pugnant inter se, sed simul possum omnia tueri: ergo tunc æquè teneor per secretam monitionem remedium adhibere, ac si solùm intenderem fratris emendam. Et confirmatur, nam si peccatum proximi vergat in meum nocumentum, & ego simul cum illius emendatione intendam me indemnem seruare, vt licitè possum, & interdum debeo, præcipuè si nocumentum, quod timeo, spirituale sit: nihilominus teneor secretam monitionem præmittere si per illam spero vtrumque fructum, vt constat ex verbis Christi; *si peccauerit in te*, etiam in omni rigore intellectis, id est, contra te tantùm; ergo quando peccatum vergit in detrimentum alterius, si vterque fructus per secretam monitionem speratur, ex eadem obligatione præmittenda erit: quid enim refert, quòd sit defensio mea vel alterius innocentis? nam etiam ego in ea re sum innocens, & ita ex charitate obligor, seu inducor ad me defendendum, sicut alium. Vnde etiam fit vt denuntiatio illa, quando ad eam peruenitur, substantialiter sit Euangelica, id est, eiusdem rationis, virtutis, & ordinis; nam quòd aliquis per correctionem intendat defensionem propriam, si non excludat emendationem fratris, non obstat quominus illa sit correctio fraterna, & Euangelica: ergo quòd intendat defensionem alterius innocentis simul cum emendatione fratris, non ex extra rationem correctionis fraternæ: ergo denuntiatio etiam subsequens potest dici fraterna, seu Euangelica.

1. membr. dilematis.

Confirm.

6. 2. membru. Aut certè tale est nocumentum alterius, vt non sit moralis spes impediendi illud per secretam monitionem; & tunc cessat quidem obligatio præmittendi illam, tamen idem est, quando peccatum fratris vergit in meum nocumentum, & despero me posse illud impedire per meam motionem, sine auxilio Prælati; imò idem est licèt peccatum nulli homini nocumentum inferat, nisi ipsi [illegible] peccanti, nam tunc etiam denunciandus est Prælato prætermissa monitione secreta, de qua fructus non speratur, quia hæc esset tunc otiosa, & aliunde spirituale bonum fratris præferendum est famæ eius: ergo formaliter loquendo, non intercedit talis differentia inter illas duas denuntiationes, quæ Euangelica & canonica appellantur; ergo ob hanc rationem, nec est necessaria illa distinctio, neque illa nomina fundamentum habent.

7. Quo sensu verificari posset discrimen expugnatum. Dico autem *formaliter loquendo*, quia quando peccatum vergit in damnum tertij, difficilius poterit per solam correctionem secretam emendari, quàm peccatum, quod soli nocet peccanti. Item est alia differentia, quòd cùm peccatum nocet alteri, interuenit ius tertij, cui non possum ego cedere, & ideo requiritur spes magis certa, magísque excludens periculum nocumenti, vt monitio priuata omittenda sit, quàm cùm peccatum, vel nemini nocet, vel mihi tantùm, qui de meo periculo, vel nocumento meliùs iudicare possum. Ob hanc ergo causam in peccatis, quæ vergunt in damnum tertij, frequentiùs licebit à denuntiatione incipere, vel sæpe etiam erit necessarium, maximè quando bonum commune periclitatur, vt est in peccato hæresis, proditionis, &c. Hanc autem differentiam *materialem* voco, quia præceptum charitatis semper est idem, sed quia affirmatiuum est, requirit suam oportunitatem: hæc verò in vna materia, vel vno genere peccati frequentius occurrit quàm in alio.

8. Euentus alius in quo amplius verificari possit. Addo insuper, quando ita timetur nocumentum tertij, vel boni communis, vt nondum inchoatum sit, nec peccatum aliquod sit actu commissum à proximo, ex quo illud periculum timeatur, tunc in rigore necessarium non esse monitionem secretam præmittere, sed posse immediatè denunciari rem, seu periculum Prælato; quia tunc non infamatur proximus, neque interuenit propria materia correctionis, sed solius defensionis, & ideo cessat ratio prædicti ordinis. Hoc autem ita verum est in peccato, quod vel nemini nocere potest nisi peccanti, vel solùm ipsi emendanti, sicut in peccatis quæ aliis nocent. Quia si frater nondum peccauit, nec mihi nocuit, versatur autem in periculo cadendi, aut mihi nocendi, licèt sperem per meam admonitionem posse sufficiens remedium adhibere, non teneor, per se loquendo, sed possum immediatè vti auxilio Prælati: quia ratio facta hìc etiam habet locum; non enim infamatur frater, cùm nullum eius delictum manifestetur, neque actio illa ordinatur ad eius correctionem, vt ordinem correctionis obseruare necesse sit; & ita nullo modo accommodatur illa differẽtia, nisi tantùm *materialiter*, vt numero præcedenti dixi. Igitur illa differentia inter Euangelicam & canonicam monitionem ex illis finibus desumpta, parui momenti est, neque oportet ob eam causam membra multiplicare; quartum verò membrum de denuntiatione regulari, quod Sotus num.2. allatus posuit, cum Panormit. magis habere locum potest iuxta dicta in cap. præcedenti num.18. de renunciatione iuris, siquidem tunc regularis denuntiatio incipit à secundo actu, cùm Euangelica per se loquendo, requirat etiam primum, quanquam Soto hunc sensum non intendit, improbamus autem quem intendit. Nam illa etiam denuntiatio regularis, quam affert, solùm est materialis, eo quòd denuntiatio fit in religione, & secundùm regulas, vel constitutiones eius; tamen

Quo sensu verificari possit quod Soto dixit de denuntiatione regulari.

tamen illa etiamsi necessariò postulet integrum ordinem, semper est aut Euangelica, seu paterna, aut iudicialis denuntiatio.

Approbatur diuisio denũtiationis in duo mẽbra, & eorũ discrimina expendũtur.

9. Est ergo simpliciter sufficiens illa bimembris diuisio denuntiationis, in Euangelicam & iudicialem (quam enim admisimus *religiosam*, charitatis terminis continetur) quæ membra inprimis differre censentur ex fine, nam per Euangelicam non intenditur vindicta delicti, sed emendatio fratris, & ad summum extenditur ad euitanda aliorum nocumenta, iuxta proximè dicta à num.4. Iudicialis autem ad hoc tendit, vt delictum puniatur, quatenus expedit bono communi, ne delicta maneant impunita; sed hoc sano modo intelligendum est, nam etiam denuntiatio iudicialis per se primò ordinatur ad bonum fratris, vt ex Euangelio constat, *lucratus eris fratrem tuum*, & deficiente hoc fine, præcipitur denuntiatio Ecclesiæ, quam esse iudicialem ex dicendis constabit. Ratione etiam declaratur, nam intendere vindictam proprium est accusatoris, qui propterea ad probandum delictum obligatur; ergo per denuntiationem intenditur per se ac principaliter ille finis, nec facile quis admitti debet ad petendam vindictam; vel punitionem delicti, nisi ab probandum obligetur; solùm ergo potest esse differentia, quòd per denuntiationem paternam, nunquam intenditur vindicta, sed emendatio: iudicialis autem aliquando extendi potest ad intendendam punitionem, quando censetur necessaria ad bonum commune, quod per hanc denuntiationem potest quis intendere, quando iustis de causis non vult suscipere munus accusatoris.

1. discrimen quomodo intelligendum.

2. discrimen quo sensu acceptari possit.

10. Assignatur præterea alia differentia quòd paterna denuntiatio nunquam fit propter proprium commodum vel interesse denunciantis; altera verò potest: existimo tamen hunc finem non necessariò excludi à denuntiatione Euangelica; quod in præcedenti puncto à num.4. satis probatum videtur, neque est alienum à verbo Christi, *si peccauerit in te*, id est, contra te: nam fortasse ideo fecit mentionem propriæ iniuriæ (iuxta illam expositionem) vt significaret inter Christianos etiam propria nocumenta; quæ repellere, aut reparare sæpe necessarium est, media correctione fraterna reparanda esse, si fieri possit. Quod etiam significauit Innocentius III. in cap. *nouit*, de iudiciis, dicens, *cùm Dominus dicat in Euangelio, si peccauerit in te frater tuus*, &c. *Et Rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quòd Rex Francorum peccat in ipsum, & ipse circa eum in correctione processit secundùm regulam Euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit; dixit Ecclesiæ*, &c. Constat autem Regem Angliæ intendisse propulsare iniuriam, vel nocumentum, quod à Rege Francorum patiebatur. Itaque hic finis communis est, qui via vtriusque denuntiationis, imò etiam via accusationis intendi potest; discrimen tamen esse potest, quòd in Euangelica denuntiatione, hic finis est secundarius, in alia, vel in accusatione potest esse primarius; imò in his potest esse vnicus: in fraterna autem denuntiatione nunquam separatur ab emendatione fratris; nam si de hac non sit spes, propter solùm proprium interesse, statim proceditur ad denuntiationem iudicialem; vel accusationem fratris. Quid autem tunc intersit inter hæc duo, non est huius loci explicare: satis nunc sit, quòd per accusationem intentatur propria actio, per denuntiationem verò imploratur potius officium iudicis: vnde in iure ciuili aliquibus personis, quibus actio accusandi denegatur, conceditur de-

A nuntiatio, ne remedio careant, vt serno.§. *Sed & maior.* Inst. de his, qui sunt sui vel alieni iuris, & de religioso idem habetur in cap. *insinuante.* qui cleric. vel vouent.

11. 3. discrim.

Tertia differentia inter prædictas denuntiationes est, quòd denuntiatio iudicialis versari potest circa delictum præteritum vt sic, id est, ex eo solùm, quod commissum est; quamuis peccator emendatus sit, & patri satisfecerit, quantum debeat, quia semper manet reus pœnæ, quam vt luat, denunciari potest, si communi bono expedit. In quo conuenit hæc denuntiatio cum accusatione, quamuis Soto suprà contrarium sentiat sine causa; & contra praxim: nam denunciamus B hæreticum etiam vt puniatur propter commune bonum, non tamen propriè accusat, qui sic denunciat, quia non accipit propriè officium actoris: sicut enim ad interesse proprium denuntiando imploratur aliquando officium iudicis; ita etiam ad vindictam delicti propter commune bonum; in hoc ergo fine conuenit denuntiatio iudicialis cum accusatione, licèt differat in aliis solennitatibus: nam accusatio debet in scriptis fieri. cap. *licèt Heli*, de Simonia. in denuntiatione verò non est semper necessaria. Accusator etiam obligatur ad probandum; denuntiator verò non semper. Imò Hostensis suprà ait, denuntiationem esse delationem legitimam sine inscriptione, quod permissiuè intelligo, nam simpliciter necessarium C non videtur: at verò denuntiatio Euangelica non versatur circa peccatum commissum, eo solùm quòd commissum est, sed quatenus aliquo modo pendet in futurum; id est, quatenus non est emendatum, vel pro eo non est satisfactum, vel est periculum reincidendi, aut alterius nocumenti, quia si nihil horum intersit, cessat finis principalis talis denuntiationis.

Hostiens.

12. 4 discrim.

Quarta differentia est, quòd denuntiatio iudicialis fit superiori, vt iudex est, implorando officium eius; denuntiatio autem Euangelica fit superiori, vt patri, & ideo dici etiam solet denuntiatio paterna, quæ correspondet correctioni fraternæ: nam sicut hæc fit inter fratres inter se, ita quando non sufficit, fit recursus ad superiorem, D vt pater est. Item quia, vt proximè dictum est, per hanc denuntiationem per se non intenditur vindicta, neque absoluta coactio, quæ per se spectat ad officium iudicis, sed intenditur emendatio cum correctione tantùm; seu disciplina ad illam necessaria, quæ per se pertinet ad officium patris, & ideo per hanc denuntiationem hoc officium maximè imploratur.

13. 5. discrim.

Potest denique quinta differentia assignari, quia, per se loquendo, non tam est necessarium vt præcedat monitio fraterna ante iudicialem denuntiationem, sicut postulatur ante denuntiationem Euangelicam, nam ante Euangelicam præcisè, seu nulla addita regula alicuius religiosi status; per se requiritur, quando & fratris emendatio, & E præuentio omnis periculi, & nocumenti sufficienter per illam speratur; in alia verò non ita. Nam quando oportet illam fieri propter publicam vindictam delicti commissi, non est simpliciter necessaria monitio secreta, etiam apud patrem, quia etiamsi per illam emendandus sit frater, & cauẽda omnia futura incommoda quantum est ex parte illius; nihilominus facienda est denuntiatio, vt publico, & communi bono per punitionẽ satisfiat: ergo nulla est necessitas talis ordinis; sed statim potest ad superiorem recurri, tanquam iudicem, vt tam emendatio, quàm vindicatio per illum fiat:

quia

quia propter eam rem non magis infamatur proximus, & ita cessat necessitas illius ordinis.

14. 6. discrimē. Atque hinc sequitur (quæ potest esse sexta differentia) denuntiationem Euangelicam magis fieri posse de peccato multo, quàm iudicialem: nam illa cùm tantùm fiat Prælato, vt patri, & præcipuè fit ob bonum peccantis, nec per illam procedi possit ad propriam punitionem, fieri potest de peccato omnino occulto, vt scholastici omnes cum Augustino docent; imò multi ita intelligunt verbum Christi, *si peccauerit in te*, vt suprà cap. præced. n. 16. declaraui. Denuntiatio autem iudicialis cum eò tendat, vt in foro externo, & per ministerium iudicis, vt sic, finis intentus comparetur, regulariter postulat, vt sit de re non omnino occulta; sed probabili, vel saltem improbabili, vt iudex possit postea iuridicè procedere: quod sumi potest ex cap. vltimo. de calumniatoribus, vbi punitur denunciator, quia probatio inuenta non est, nisi se sufficienter purget, quòd non calumniandi animo denunciauerit. Dixi autem *regulariter*, quia quando delicta sunt valde nociua communi bono, veluti hæresis, proditio patriæ, & si quæ sunt eiusmodi, etiamsi occulta sint, deferri possunt ad aures iudicis, vt ipse vigilet, vel inquirat quod legitimè potuerit.

August.

15. Obiectio contra 5. discrimen. Potest tamen obiici contra quintam differentiam, quia iura æquè videntur postulare præuiam monitionem ad denunciationem iudicalem, sicut ad paternam, vt colligitur ex cap. *nouit*, de iudiciis. ibi, *In correctione processit secundùm regulam Euangelicam*, iuncta gloss. dicente, *Aliàs denuncians non auditur nisi monitione præmissa*, quod videtur expresśū in c. *cùm dilectus*, de accusationibus. ibi, *si constiterit præfatum Episcopum de iam dictis excessibus non fuisse præmonitum ab eisdem, à denuntiatione repellatis eosdē*; vbi glossa alia iura refert. Et in cap. *licèt Heli*, de simonia, tam necessaria dicitur esse præmonitio ad denuntiationem, sicut inscriptio ad accusationem; quæ simpliciter necessaria est, & tamen in his iuribus manifestè videtur esse sermo de denuntiatione iudiciali, cùm ratione illius iudex procedat ad probationem & punitionem in foro exteriori.

Diluitur. Respōdetur propter vitanda pericula calumniarum, ordinariè & regulariter non admitti ad denūtiandum in foro exteriori eum, qui accusare potest, quando denunciatio ordinatur ad punitionem delicti; quia, per se loquendo, expedit vt se obliget ad probandum, qui defert alterum ad iudicium vt puniatur. Et hinc fit vt in eodem exteriori foro regulariter non admittatur denūtiatio iudicialis, nisi præcedat monitio: quia si denuntiario ordinatur ad alios fines, via charitatis tenenda erit; si verò ordinatur ad vindictam publicam, denuntiatio regulariter non admittitur, vt dixi: nihilominus tamen ex natura rei loquendo, & in foro interiori, quando denuntiatio bona fide & intentione fit, & iudicatur moraliter necessaria ad finem intentum publicæ vindictæ, siue frater secretò emendetur, siue non, non est necessaria ex natura rei præcedens admonitio, vt ratio facta probat. Et hoc modo procedit assignata differentia.

CAPVT IX.

Vtrùm denuntiatio Euangelica rectè in Societate procedat.

1. Ex his ad nostrum institutum descendentes dicimus quòd vtrumque genus denuntiationis Societati necessarium est, sicut omni benè

A gubernatæ congregationi, in qua & singulorum salus, & commune aliorum exemplum procuranda sunt, vt conseruari possit, quia nulla est tam perfecta congregatio, in qua pro humana fragilitate lapsus aliqui non inueniantur, quos interdum necesse est à Prælato, vt à patre corripi, & emendari; interdum vt à iudice castigari & præcaueri, ne in aliorum detrimentum serpant. De modo ergo vtendi iudiciali denuntiatione qualiscunque ille in vsu sit in hac religione, dicemus cap. 13. præmittendo in cap. 11. & 12. generalem doctrinam ea de re; hîc solùm de Euangelica disputamus. Et difficultas præcipua est, quando materia eius est aliquod graue B peccatum; nam in communibus defectibus, qui in viris etiam perfectis inueniuntur, non oportet tam scrupulosè seruari dictum ordinem, vt scilicet priuata monitio præcedat. Imò poterit etiam superior huiusmodi defectus ad se delatos, & cognitos manifestare in publicis reprehensionibus, & ordinarias pœnitentias imponere, iuxta praxim Societatis, dummodo alicuius momenti non inferant infamiam, ac consentiat secretus delator.

Hæc ergo sit prima assertio, meritò in hac religione seruari vt in leuioribus delictis omissa priuata monitione, statim superiori manifestentur. Huius assertionis veritas (præter cessionem illam iuris, de qua in cap. 7. num. 18.) constat à C fortiori, quia si iuxta praxim Societatis leues defectus à superioribus manifestantur in publicis reprehensionibus, ac pœnitentiæ imponuntur, cùm inde nulla infamia alicuius momenti creatur, neque detrimentum deferenti, atque eius beneplacitum obtinetur, vt in ordinationibus contractis c. 15. p. 2. n. 6. habetur, multo magis à fortiori licebit talem aliquem defectum soli superiori reuelare: dicta verò praxis est conformis doctrinæ D. Thomæ 2. 2. q. 33. a. 7. ad 4. vbi ait proclamationes, quæ in capitulis religiosorum fiunt, esse de aliquibus leuibus, quæ famæ non derogant, & ideo posse sanctè fieri sine admonitione præmissa, vt in argumento propositum fuit. Idem habet Soto dict. Relect. membro 2. D quæst. 4. ad 1. confirm. 2. argumenti. In quo auctore expendo illa verba: *Voco graues, non solùm illas, quæ sunt peccata mortalia, sed quæ sunt contra famam, & honorem proximi, vt si quis intraret domos suspectas.* Ex quibus verbis & exemplo colligo, in persona religiosa omne peccatum mortale, & omnem defectum, qui possit suspicionem talis peccati generare, censeri rem sufficienter grauem, & consequenter (quod ad præsentem assertionem facit) omnes defectus, qui huiusmodi non sunt, censeri leues, & posse sub hac assertione comprehendi. Eandem ferè doctrinam habet Abulensis in c. 18. Matthæi q. 97. ad 8. vbi omnia peccata venialia leuia censet ad hunc effectum non præmittendi monitionem pri- E uatam; quin potiùs Theologi communiter docent, peccatum veniale non esse materiam præcepti correctionis fraternæ, quia est res admodum leuis, & charitas non obligat ad subueniendum proximo in quacunque leui necessitate: quod videtur etiam insinuasse Christus Dominus in illis verbis, *lucratus eris fratrem tuum*, vt disp. quoque 8. de charitate sect. 2. n. 5. ponderauimus; hæc enim supponunt fratrem periisse, vt Augustinus infert: ergo multo minus erit præceptum seruandi ordinem in correctione venialium, atque ex his intelliges quàm recta sit dicta Societatis ordinatio.

2. 1. assertio. *D. Thom.* *Soto.* *Abulens.* *August.*

Dices,

3. Obiectio contra proximè dicta.

Dices collectionem hanc non esse validam, sæpè enim non tenemur ad exercendum aliquem actum, & tamen si exercere volumus, obligamur ad certum modum seruandum, vt non teneor orare: si tamen oro, debeo orare cum debita reuerentia, & attentione. Sic ergo licèt non tenear fratrē corrigere de veniali lapsu, si tamen volo corripere, debeo modestis verbis, & cum debito honore illum monere, ergo pari ratione debeo ordinem seruare, vt famæ proximi prospiciam, quæ nonnihil, & inter religiosos non parū lædi solet ex manifestatione culparum venialium. Quæ obiectio videtur procedere contra assertionem positam

1. Respōsio D. Thom.

Cui tacitè duo respondent D. Thom. & auctores citati. Primum est illos leues defectus non derogare famæ religiosi. Secundum est, illam non esse denuntiationem, sed recordationem oblitarum

2. Respōsio. Abul.

culparum. Quod ita explicat Abulensis, quia in illis capitulis debet quilibet religiosus dicere suas culpas leues, & si aliquas omittit ex ignorantia, vel obliuione, alij proclamant eas, non tanquam accusantes, vel denuntiantes, sed reducentes eum ad memoriam culparum suarum, quas ipse ex statuto dicere tenetur.

4. 2. Responsio cur non placeat.

Sed hæc posterior videtur, & res incerta, & nimia restrictio, sæpe enim moraliter euidens est, alium non tacere culpam suam propter ignorantiam, & obliuionem, sed propter verecundiam, vel nè cogatur pœnitentiā agere, & nihilominus fieri potest, & fit illa proclamatio, sæpe etiam alter non tenebatur propria obligatione consciētiæ se prodere, sed ad summum ex regula, & fortasse interdū neque ex præscripta regula, sed ex generali consilio maioris humilitatis, vel pœnitentiæ agendæ, & tunc etiam proclamatio licita est. Est ergo illa denuntiatio, imò & aliquid ampliùs esse videtur,

Approbatur 1. responsio, & sano modo exponitur.

quia est publicatio. Prior ergo ratio videtur præcipua, quia illa moraliter non est infamatio alicuius momenti, & ideo oportet, vt rectè significabat Soto culpas ita esse leues, vt non inducant in suspicionem grauiorem: quod ego ita explico, vt sint defectus ordinarij circa regulam, vel opera perfectionis; qui ab omnibus, vel ferè ab omnibus, committi solent, quamuis à quibusdam frequentius; quam ab aliis committantur. Nam si sint defectus extraordinarij; qui licèt non sint peccata mortalia, nec ingerant suspicionem illorum, graues inter religiosos computantur, & solent impedire grauiora munera, quia plurimum minuunt existimationem personæ, & ideo non facilè sunt in publicum deducendi, si aliàs publici non sunt, cuiusmodi esset, nō seruare secretum, etiam de rebus leuioribus, deditum esse priuatis familiaritatibus, etiam intra religionem. Imò si sint materia detractionis iniustæ existimo aliquando posse sufficere ad grauem, & mortalem lapsum, quia reuera, licèt culpa, de qua fit detractio apud Deum nō sit grauis nocumentum quod inde resultat inter homines non est leue, & ideo sufficere potest ad mortalem iniuriam; sed de hoc aliàs; ac videri in-

Molin.

terim potest Molin. de instit. tract. 4. tom. 5. disput. 16. Acclamationes ergo illæ aliarum religionum, & publicæ reprehensiones in Societate vsitatæ, nullam moralem infamiam habent; quia de leuibus tantùm & ordinariis defectibus sunt. Quibus adde eiusmodi publicas manifestationes magis pertinere ad denuntiationem iudicialem, quàm ad fraternam, quantum est ex parte finis, quanuis ex parte materiæ non excedant paternam correctionem. Nam per se primò ordinantur ad punitionem, seu disciplinam religiosam, publicamque

A satisfactionem; cuius signum est; quia fieri debent, etiamsi frater omnino emendatus sit: & quia non fiunt ab omnibus, sed ab illis, quibus id in religione incumbit ex officio; quibus etiam tanquam personis publicis fides datur: & ideo mirum non est quòd ad huiusmodi manifestationes secreta monitio necessaria non sit, cùm facienda sit, etiamsi persona sit emendata.

Secundò dicendum est etiam in grauibus defectibus superiori manifestandis, ad effectum fraternæ emendationis, licitum esse in hoc statu religioso Societatis, omittere priuatam monitionem: hæreticam assertio expressa est in eodem can. 10. Congregationis sextæ §. 1. loquitur verò 5. 2. Assert.

B in præsenti de hoc statu in specie; tum quia de illo institutus est sermo, tum etiam, quia non est in animo legem præscribere vniuersalem, nec comparationem facere cum aliis religionibus. Nam hæc materia multum pēdet ex particularibus circunstantiis, quibus variatis, ratio obligationis & conuenientiæ multum variari potest. Quāquam non possumus de hac religione in particulari veritatem hanc, quam suo canone definiuit, ostendere, nisi præmittamus priùs, quid de religioso statu, vt sic, certum habeatur, ex quo in num. 15. dicta veritas circa Societatem patebit.

Quod ergo in eo statu hæc denuntiatio facta superiori immediatè, licita esse possit, ac sæpe de facto liceat, ostendendum est. Ac de possibilitate 6. Probatur positam assertionem veram esse de possibili.

C quidem id facile ostenditur. Nam leges morales respiciunt ea, quæ vt plurimùm expediunt, & in hac saltem religione frequentiùs expedire immediatum recursum ad superiorem in citato n. 15. probabimus; ergo nihil obstat, quominus de illo recursu possit fieri generalis lex. Et confirmatur, quia mutuus religiosorum consensus potest licentiam hanc ad inuicem concedere, per quandā veluti renuntiationem mutuam iuris proprij, ob finem melioris correctionis, sine quo certè sine talis renuntiatio absoluta prodiga foret; atque adeò contra propriam charitatem: ergo licitè, & sanctè, vtpote ob illum finem, proponi potest regula, quæ ab ingressuris religionem quamlibet, vel saltem aliquam, exigat illam renunciationem, siquidem non minoris virtutis est talis consensus præstitus religioni, quàm qui inter ipsos pri- Confirm.

D uatos religiosos propria authoritate præstaretur, ad mutandam materiam, vt iam non sit contra charitatem; hoc est, contra bonum temporale famæ, sed potiùs pro charitate, hoc est, pro bono melioris correctionis prædicta manifestatio. Neque authores, qui nobis aduersantur, negant possibilitatem dictæ regulæ, quam satis nunc ostendimus, sed dari de facto dictam iuris renunciationem, idque à viris nostræ Societatis fide dignissimis se accepisse testantur, quibus nihil aliud erit respondendum, quàm offerendo citatum canonem, in quo renunciatio, de qua loquimur, in regula contineri, manifestissimè declaratur. Lorca 22.

E Iam quòd de facto licitum fuerit, aut etiam licitum sit hodie in variis religionibus immediata manifestatio, suadetur primò auctoritate. Nam Smaragdus Abbas in regula S. Benedicti cap. 24. hanc regulam refert: *Si quis eum quem districtionem monasterij non ferentem, fugam meditari cognouerit, non statim prodiderit, perditionis illius participem se esse non dubitet, & tandiu à conuentu fratrem sequestrandum, quandiu ille valeat reuocari.* Et c. 32. ex Paulo & Stephano Abbatibus sic inquit: *Si quis alterum quacumque parte viderit quodcun-* 7. Probatur deinde esse veram de facto, authoritate quarumdam religionum. Smaragd.

SSs *quo*

que illicitum, vel sermone, vel opere facientem, & priori distulerit publicare, cognoscat se esse nutritorem peccati, & per omnia æqualem peccanti, quia & animæ suæ, & illius, quem tegit, est durissimus inimicus. Et in constitutionibus prædicatorum dist. 5. cap. 13. §.4. dicitur, *ne vitia occultentur Prælato suo, quilibet denunciet quæ viderit, vel audierit.* Et cap. 18. §.6. *si quis tale quid* (id est, grauiorem culpam) *extra monasterium commiserit frater, qui cum eo est, studeat eius excessum Prælato quantocitius corrigendũ intimare.* Et in constitutionibus Minorum editis à Guillielmo Farinario, ac probatis in capitulo generali tempore S. Bonauenturæ dicitur; *teneantur fratres per obedientiam exeuntes, in reditu suo secretè guardiano excessus notabiles intimare.* Huiusmodi ergo lex non est vsu aliena à statu religioso.

8. *Item ab authoritate scholasticorum.* *Richar.* Iam ex scholasticis Rich. in 4. d. 19. art. 3. q. 1. ad 2. sic inquit, *circa regulares personas non est tanta necessitas hunc ordinem obseruandi, sicut circa seculares; quia regulares, cùm causa requirit, faciliùs & liberiùs à suis possunt administrationibus amoueri.* Et in corpore dixit, quanuis frater sit emendatus per correctionem secretam, non esse omittendam Prælati denuntiationem, *quia valet*, inquit, *ad præcauendum fratri à recidiuo, nec cedit in famæ fratris præiudicium, si talis est Prælatus qualis esse debet.* Et eum refert ac sequitur Summa Rosella (*Rosel.*) verb. *Correctio fraterna*, in principio. Et Angelus (*Angel.*) verb. *Denunciatio* num. 10. vbi in hanc sententiam inter alios refert Augustinum (*August.*) quæst. 1. in Leuit. & habetur 22. quæst. 5. cap. *hoc videtur.* item Bonauen. (*Bonau.*) Luc. 17. circa illa verba, *si peccauerit in te. Prælato* (inquit) *qui vult prodesse, etiam nulla præcedente correptione potest, & debet culpa proximi accusari extra iudicium, si sit occulta*; quæ doctrina ita fuit à S. Bonauent. in sua religione introducta, vt contrariam docentes grauiter puniret, voceque actiua, & passiua priuaret, & si pertinaces essent, in carcerem coniiceret, vt refertur in lib. *Serena conscientia*, quæst. 85. & 100. (*Ser. Consc.*) & Corduba (*Cordub.*) super regulam q. 1. refert idem fuisse statutum in capitulo generali tempore eiusdem Bonauent. Præterea S. Thom. (*S. Thom.*) hanc mouens quæstionem quodlib. 11. art. vlt. quanuis priùs absolutè dicat: *Si ego scio, quòd frater per me corrigitur, tunc non debeo hoc denunciare Prælato.* statim nihilominus subdit, *Si autem videtur, quòd hoc melius fiat per Prælatum, & Prælatus nihilominus sit pius, discretus, & spiritualis, non habens rancorem, seu odium aduersus illum subditum, tunc licitè potest hoc denunciari sibi, & tunc non dicit Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut Prælato* (id est, sicut iudici) *sed sicut personæ proficienti ad correctionem proximi, & emendam.* Et subiungit, *quia variæ sunt conditiones subditorum, & Prælatorũ; ideo tenendum est hoc pro regula, quòd in omnibus istis seruanda est charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, & si hoc intendat* (*scilicet, emendam proximi*) *& seruet quantum potest bonum charitatis, tunc denunciando non peccat.* Et solut. ad 1. *si statim aliquis referat Prælato adhibens debitas circunstantias, & considerans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelij.* Et ad 3. *si aliquis referat Prælato culpam proximi intendens vel cautelã in futurum, vel aliquid huiusmodi, quod ad emendam proximi viderit expedire, non peccat.* Hanc doctrinam D. Thom. refert & sequitur Syluest. (*Syluest.*) verbo *Correctio.* q. 7. Tabien. (*Tabien.*) §. 2. Anton. (*Anton.*) 2. p. tit. 9. c. 6. §. 4. Gabr. (*Gabr.*) lect. 74. in Canon. lit. V. addens cum Richardo. *Nota quod frater delinquens, non tantùm est denunciandus Prælato, vt priuatæ personæ, vt emendetur, sed etiam emendatus vt præseruetur à recidiuo.* In quo planè sentit, præuiam moni- **A** tionem, etiamsi præcedat spes emendæ, non esse absolutè necessariam, quandoquidem non obstãte fructu eius, procedendum est ad denuntiationem, per quam poterit etiam idem fructus meliùs sperare. Præterea Astensis (*Astensis.*) l. 2. summa tit. 67. art. 6. ex sententia Gualteri ait, formam & ordinem denunciationis non esse vsquequaque seruanda circa regulares personas, *& ideo* (inquit) *modus cuiuslibet religionis est approbandus, si non est planè contra Deum, & charitatem fraternam, magisque attendi debet finis correctionis scilicet emẽdatio peccãtis, quam ordo verborum.* & deinde ferè subiungit doctrinam ex D. Thom. citatam. Et eandem ferè doctrinam habet Vmbertus (*Vmbert.*) super regulam B. Augustini c. 90. Præterea Gerson (*Gerson.*) 2. p. tract. de Correctione proximi, **B** alphab. 34. lit. T. docet quidem admonitionem debere præcedere denuntiationem ex vi præcepti; postea verò ponit quatuor exceptiones: prima est, quando frater venialiter, non mortaliter peccat, quia ad veniale (inquit) non est præceptum. Sed de hac re iam diximus in assert. 1. Secunda exceptio est, quando nõ est spes emendæ per secretam monitionem. Tertia quando licèt sit spes, est tamen periculum in mora. Quarta quãdo quis corripere nõ valet sine proprio periculo. Inferiùs verò magis explicans secundam, & tertiam exceptionem, quæ ad rem præsentem magis facit, subiungit regulam ab aliis auctoribus tactam, dicens, *Hic magis debet attendi finis correptionis, scilicet emendatio* **C** *peccantis, quàm forma verborum*, quia, vt Arist. (*Aristot.*) ait. 1. Rhetor. c. 9. ex vtilitate reipublicæ; non ex verborum inspectione, lex interpretanda est, vnde subiungit, *Si quando videatur frater peccans salubriùs corrigi per alium qui potest, & vult prodesse, quàm per se, securè potest ei indicare: vnde etiam Prælato potest dici peccatum non præmissa monitione, vel secreta correctione, non tanquam iudici, sed tanquam amico peccantis, & quia hic magis potest prodesse, quàm alius.* Imò addit quidpiam difficilius, peccatum de quo frater peccans fuit secretè correptus, seu admonitus, & de quo se emendauit, posse dici Prælato præcipiẽti per obedientiam; ita tamen quòd si denuncians solus nouerat, soli Prælato dicat: si autem alij nouerant coram illis, & non coram aliis Prælato reuelet; quod semper intelligendum est, seruata dicta **D** regula, & fine charitatis, scilicet vt vel ad commune bonum religionis, vel ipsiusmet peccãtis, vt in futurum meliùs præseruetur, id censeatur necessarium, vel saltem magis conueniens. Hoc enim nobis præcipuè obseruandum est in citata doctrina, quæ est D. Thom. & omnium, & maximè locum habet in religionibus, nempe ad omittendam licitè præuiam monitionem secretam, non oportere vt illa reputetur inutilis, sed satis esse, vt per Prælatum maior vtilitas, non circa satisfactionem, & emendationem commissi, vel circa futurum periculum speretur.

9. *Probatur vlterius ex Innocent. 3.* Denique confirmari hoc potest ex Innocentio III. in c. *qualiter, & quando* 2. de accusationibus, vbi **E** cùm dixisset, *sicut ante accusationem legitimam præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitatiua monitio & inquisitionem clamorosa insinuatio*, subdit statim, *Hunc tamen ordinem circa regulares personas nõ credimus vsquequaque seruandũ, quæ cum causa requirit, faciliùs, & liberiùs possunt à suis administrationibus amoueri.* ex quo loco videntur plures ex dictis auctoribus illum modum loquẽdi sumpsisse. Et videtur illa vltima verba ad omnes tres modos inscriptionis, scilicet monitionis, & inquisitionis referenda, quia super omnes immediatè cadũt: quia nulla est ratio, cur ad primũ, vel tertiũ, & non

non ad secundum referatur. Et de aliis quidem dicemus c.11.& 12. de secundo verò, quod ad præsens spectat, ratio multiplex reddi potest.

10. Prima, quia religiosus ex vi sui status profitetur perfectionis viam, & consequenter etiam emendationem morum per remedia meliora & conuenientiora, & ideo quanuis fortè circa seculares nō sit facilè omittenda præuia correctio, propter spem maioris boni, quando sufficiens emendatio per idem speratur: nihilominus in religioso statu illa existimari debet ratio sufficiens. Sed obiicit Soto dist.94.dub.3.post 3.conc. quia fama subditi apud Prælatum, magni æstimanda est, vt nu.3. indicaui: ergo sine extrema necessitate non est prodigenda, ergo non satis est quòd correctio meliùs fieri possit per Prælatum, sed oportet vt aliter fieri non possit. Atque ita ipse sentit, etiam inter religiosos; sed in hoc contradicit planè D. Thomæ, & cōmuni sententiæ Doctorum, quos n.7.8.& 9. retuli. Vnde licèt fortasse inter seculares illa doctrina Soti in praxi regulariter sit securior, quia secularis magis pendet ex huiusmodi fama, & quia rarò inter eos est hic vsus paternæ denuntiationis, & rursum quia non sunt professi viam maioris perfectionis; tamen inter religiosos non est dubium, quin si Prælatus sit qualis esse debet, hoc liceat non solùm propter absolutam necessitatem, sed etiam propter quodlibet maius spirituale bonum, cui non est fama illa comparanda, præsertim quia illa infamia non est tanti momenti, vt statim dicetur in tertia ratione, attigique suprà c.6.n.12.

Ratio 1. pro eadem assertione.

Obiectio Soti refellitur.

11. Secunda, quia inter religiosos propter maiorē vnionem inter Prælatum, & subditū, maiorémque dependentiam ferè in omnibus rebus, & occupationibus vitæ, regulare, ac morale est, vt per prouidentiam Prælati perfectior & firmior emendatio speretur; quin potiùs addit Caiet. tom.1. Opuscul. tract.31. qui est 17. responsionum resp.5. ad 1. dubium in religiosis non facile credēdum esse quando aliquis grauiter labitur esse ita emendandū per priuatam correctionem, vt non sit ampliùs peccaturus, *Et propterea* (subinfert) *tutius est in huiusmodi casibus Prælato petenti per se, vel alium* (addo vel expressè, vel tacitè) *& volenti saluare, non perdere oues suas, & curam famæ proximorum solito habere, vt pastorem decet, complices, siue non complices sibi notos reuelare.* Et explicari potest vis huius rationis in hunc modum, nam vel religiosus peccat per occasionē aliquam moralē, quam domi, vel extra habeat, vel sine illa: in priori casu necesse est Prælatum habere notitiā, quia vix potest alius occasiones huiusmodi præuenire, & auferre, imò interdum neque ipsemet delinquens poterit occasiones vitare, quia fortasse Prælatus ignorans ipsum in eis cōstituet, & ipse cogetur obedire. Si autem sine occasione labitur, necesse est vt sit, vel ex praua consuetudine, vel ex nimia fragilitate; & in vtroque euentu moraliter necessaria est auctoritas Prælati, quia in vtroque casu difficilis est præseruatio, & multis indiget remediis, quæ non solùm potest Prælatus cōsulere sicut alius frater, sed etiam præcipere, & secretò cogere, vel ad secreta opera pœnitentiæ, vel ad frequentem orationem, & alia huiusmodi. Video esse posse alium modū peccandi ex repentina tentatione, aut vehementi occasione rarò contingente, quæ moraliter ampliùs timeri non potest; sed hoc & rarum etiam est, & pertinere potest ad exceptiones, de quibus infrà n.17. præterea licèt in eo casu cesset hæc proxima ratio, rarò cessabunt omnes, quæ maiorem vtilitatem huius denuntiationis, vel respectu religiosi, vel respectu re-

2. Ratio.

Caiet.

Explicatur vis huius rationis.

Instantiæ occurritur.

A ligionis, ostendunt, vt ex dicendis constabit.

12. 3. Ratio. Tertia, quia infamia, quæ hinc sequitur religioso, quàm minima est, & ideo non solùm propter necessarium remedium; sed etiam propter maius spirituale commodum est postponenda. Nam inprimis supponimus Prælatum seruaturum secretum, & non diffamaturum subditum suum; nam si aliud probabiliter timeatur, nullo modo est illi reuelandum delictum. Nam etiam in sacramentali confessione taceri potest proprium delictum si infamatio timetur: ergo multo magis cauenda est denuntiatio alieni delicti, cum tali discrimine, præsertim, quia non potest sperari fructus ex notitia illius Prælati, qui non valet seruare secretum. Si autem infamia non transcendit sinistram illam opinionem, quæ in Prælato generari videtur, non B debet esse magni ponderis apud religiosos, nam reuera, si emendari vnusquisque velit, & condignā pœnitentiam sui peccati agere, & sufficientia media ad non reincidendum adhibere, non solùm recuperabit bonum nomen, sed etiam in bona opinione crescet apud spiritualem, & prudentem Prælatum, vt c.6.n.16. in simili dicebamus. Deinde, quia fama non est bonum per se amabile, sed solùm quatenus confert ad virtutem, vel ad alia bona naturæ conuenientia, ac necessaria, si ergo illa opinio, seu cognitio mei peccati in superiore non redundat in aliquod damnum meum, sed potiùs in vtilitatem spirituale, & simpliciter in maius bonum, profectò non est reputanda infamia, quæ sit verum aliquod malum. Præterea fama re- C ligiosi potius est religionis, quàm sua, quia ipse totus non est tam suus, quàm religionis, vnde si iniuriam aliquam patiatur, & per iudicem expediat illam repellere, aut vindicare, non ad ipsum, sed ad monasterium, hæc cura spectat, iuxta doctrinam Panormitani, Felini, & aliorum in c. *cùm dilectus*, de rescriptis, de qua Nauarr. comment.2. de Regularibus nu. 65. & 66. ergo si manifestatio peccati personæ religiosæ fit Prælato, ex mandato vel licentia eius, in maius commodum religionis, vel religiosi, non fit iniuria religioso, quia de voluntate principalioris domini, vel dispensatoris eius fit illa qualiscunque iactura famæ: neque etiā fit contra ordinem charitatis, quia illa denuntiatio ordinatur ad finem consentaneū perfectioni cha- D ritatis, & est mediū moraliter vtilius ad illū finē.

Panor. Felin. Nauar.

13. 4. Ratio. Quarta in statu religioso est peculiaris ratio ob quam regulariter timeri potest ne quilibet grauis lapsus in aliorum, vel saltem in alicuius spirituale damnum, vel scandalum cedat, propter magnam societatem, & familiaritatem, quæ inter ipsos esse solet, ex qua prouenit, vt exemplo vnius facilè alij corrumpantur; præsertim, quia illi qui similiores sunt moribus, vel affectibus, faciliùs solent inter se coniugi: atque ita vitium vnius facilè in alium redundat. Est autem communis doctrina Doctorum; quoties peccatum fratris in aliorum detrimentum vergit, sine mora denunciandum esse Prælato, ne aliis noceat: ergo regulariter ita fieri poterit in religione propter vitandum aliorum E nocumentum: quia sine Prælati auxilio vix potest fieri, aut sperari. Accedit præterea, quod ex hac vnione, vel potiùs vnitate corporis prouenit, vt peccatum vnius religiosi in infamiam totius religionis, vel monasterij cedat, præsertim apud vulgus; quod propter magnam vitæ similitudinem; statim existimat tales esse reliquos, qualem vnum aliquem conspicit, vt optimè dixit Augustinus epistola 137. & Sanctus Bonauentura super regulam quæst.16. Hac ergo ratione quodlibet pecca-

August. Bonau.

tum graue religiosi commune est detrimentum religionis, ac propterea ad Prælatum, qui boni communis curam gerit, maximè spectat huic modo subuenire, ac propterea moraliter necessarium est, vt eius notitiam habeat, vt famæ religionis prospicere possit, quæ multo maioris momenti est, quàm fama vnius religiosi circa Prælatum suum.

14. 5. Ratio. Vltimò ex omnibus coniecturis, & circunstantiis hactenus adductis simul spectatis, colligitur valde expedire ad commune bonum status religiosi, vt singuli eorum intelligant graues lapsus: qui in eis obseruati fuerint, superiori esse statim denuntiandos; nam hoc fræno cautiores fiunt, magisque formidabunt huiusmodi lapsus, saltem, propter timorem sui nominis erga superiorem; & propter eius correptionem, possumúsque exemplo reseruationis casuum hoc declarare, quæ ideo ab Ecclesia inuenta est pro grauioribus culpis, vt ipsa difficultas, & timor accedendi ad superiorem, contineret homines. Quod maximè factum est in illis peccatis, quæ rempublicam maximè offendunt, aut scandalizant. Sic ergo dici potest Prælatus religionis, quodammodo reseruare sibi emendationem delictorum in suis subditis, etiam per secretam correctionem, vt illo medio non solùm meliùs emendet lapsos, sed etiam reliquos cōtineat, ac præseruet. Vel potiùs dici potest consideratis conditionibus talis status ex natura rei hoc munus pertinere ad ipsum Prælatum, eique deferendum esse, quia, moraliter loquendo, non potest aliter communi bono religionis & singulorum religiosorum saluti, & perfectioni satis consuli, itaque ob magnam diuersitatem status religiosi à communi statu fidelium, dici potest mutari materia illius siue præcepti, siue consilij Euangelici, atque adeò immediatè transire fraternam monitionem in paternam.

Illustratur exemplo.

15. *Rationes hactenus positæ maximè locum habent in Societate.* Ex his autem quæ communia sunt statui religioso, ad minimum colligitur morali quadā euidentia (vt existimo) hoc sæpiùs esse licitum: si ergo vlteriùs consideremus ea, quæ Societatis propria sunt, planè concludemus, moraliter loquendo, semper ac de facto hoc licere, & expedire, quia ferè in omnibus circunstantiis, quas considerauimus, est aliquid speciale in hac religione, propter quod talis Prælatorum prouidentia in huiusmodi lapsibus subditorum maximè necessaria est; præcipuè verò propter ministeria Societatis circa proximos, & varias occasiones in quibus ratione illorum ministeriorū possunt religiosi a suis Prælatis constitui. Item propter maiorem dependentiam, quam subditi habent à suis Prælatis, non solùm in muneribus & ministeriis suis, sed etiam in operibus pœnitētiæ, mortificationis & orationis, quibus in huiusmodi occasionibus iuuari debent. Præterea propter specialem quandam cōmunicationem, & fraternam vnionem, quam hæc religio profitetur, ratione cuius peccatū vnius magis posset alios inficere nisi summa vigilantia præueniretur. Accedit, quod iuxta huius religionis institutū necessarium est ab adolescentia, & iuuentute religiosos in ea educari, & institui: atque ita magna ex parte religiosos esse adolescentes, in qua ætate magis indigent prouidentia & disciplina Prælatorum: in illis ergo regulariter hæc notitia Prælatorum necessaria est; in aliis verò, qui iam sunt prouectioris ætatis, diúque fuere in religione probati, bonúmque sui specimen dederunt, raro cum diuina gratia erit necessarium hoc prouidentiæ genus; tamen quia semper in periculis versamur, & A quia nō habemus locum fixum & certum, & quia non semper domi continemur & includimur, sed propter salutem proximorum per varia loca peregrinamur, ac denique quia superiorū prouidentia ad omnes, generalis esse debet, & non omnes sunt æquè constantes, at firmi; ideo generaliter optimū est; vt circa omnes hic modus custodiæ, ac prouidentiæ obseruetur. Tandem quanto hæc religio magis erga proximos versatur; tanto magis indiget bono nomine, & fama apud illos, tum vt ipsi proximi maiori cū fiducia, & securitate conscientias suas operariis Societatis aperiant; tum vt ex parte sociorum ministeria cum maiori fructu, & efficacia peragantur; ad vtrunque autē finem maximè oportet, vt bonum nomen non fictum & fu- B catum sit, sed in vera ac solida virtute fundatum: quod vix, aut nullo modo fieri aut conseruari potest, nisi superior suorum subditorum defectus agnoscat, vt vnumquemque applicet ad eam rem, cui sine suo detrimento & proximorum scandalo possit deseruire, vt quem infirmum esse cognouerit, ad lucrandos alios non applicet, donec ipse curatus & lucratus sit; propter hæc ergo, & alia fortasse, quæ sexta Congregatio generalis considerauit, canonem illum 10. edidit, quo vtraque assertio continetur, ita vt iam de illis nobis non sit integrum dubitare.

Dices, si intra latitudinem charitatis possunt esse varij modi aut ordines corripiendi, vel denuntiandi, vt ex hactenus dictis deducitur, certè ille, C qui à Christo D. est traditus, existimandus est ex suo genere perfectior, namque illa eius verba, aut verum præceptum continent, aut saltem consiliū, vt c. 7. n. 9. ostensum fuit; ergo propter neutrum titulum præcepti, scilicet, vel consilij, potest ille ordo dimitti, aut renuntiari, quia vel semper (licèt non pro semper cùm sit affirmatiuus) obligat, vel perfectio charitatis illum postulat. De hac obiectione iterum in c. seq. respondendo ad 4. rationem recurret sermo, nunc dicimus siue obligationis sit ille ordo, siue consilij, non fuisse à Christo datum nisi stante iure cuiusque proprio in sua fama; non autem eo renuntiato; regula verò Societatis supponit perfectam illius iuris renuntiationem. Neque absolutè verum est, Christum semper perfectissima docuisse, sed perfectissima huic, vel illi personatum statui. Nam Apostolos multa docuit in D sermone habito in monte, Matth. 5. Turbis verò minora, vt Aug. l. 1. de sermone Domini in monte, & Ambros. l. 5. in Lucam c. 6. notarunt, imò & idē seruari in eisdem personis pro diuersis temporibus vulgare documētum est, iuxta Pauli metaphoram de lacte & cibo solido, Hebr. 5. Ergo eo ipso quòd in sua Ecclesia Christus D. religiosum statum esse voluit, virtute docuit, quidquid perfectionis in eo optari rationabiliter potest. 16. *Obiectioni satisfit.* *August. Ambros.*

Vltimò verò præter illas regulæ moderationes, in c. 7. à nu. 21. ponderatas addendum est, per hæc omnia non excludi, quin in singularibus actibus considerandum sit, an cesset omnino ratio immediatæ delationis ad Prælatum: cessare autem pote- E rit, si in aliquo particulari casu contingat, vt pensatis omnibus circunstantiis, prudenter iudicetur notitiam superioris, nec necessariam nec vtiliorē esse futuram, ad emendationem fratris, securitatē religionis, & alios fines honestos, qui per talem denuntiationem intendi possunt (quod quia rarissimum erit; ideo à lege, seu regula non curatur) nam tunc abstinendum est à tali denuntiatione, si lapsus sit occultus, & nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. 17. *3. Assert. seu potius moderatio duarum præcedentium.*

Tunc

Tunc enim vrget ratio illa charitatis, vt subueniatur proximo in maioribus bonis, cum minimo, vel nullo incómodio in bonis inferioris ordinis, si fieri possit; & hoc solum probat cōmunis schola Theologorum quādo affirmat præceptum correctionis fraternæ obligare etiam ad seruandum ordinem eius; semper enim intelligunt quando cæteris paribus, in spiritualibus bonis seruari potest, cōseruando proximi famā. Quanuis enim hęc famæ diminutio apud Prælatum prudentem, & qui subditum diligit, vt filium, & seruaturus est secretum, non videatur magna iactura; nihilominus si absque rationabili causa fiat, non potest excusari à culpa. Quotiescunque enim occultum peccatum fratris alteri (quicunque ille sit) sine iusta causa reuelatur, vitium est detractionis, iuxta doctrinam communem, cum D.Thoma 2.2.quænione 73. articulo 1. & 2. de qua videri potest Nauatr. in cap. *inter verba*, conclus. 6. coroll. 1. & 33. & Soto dict. relect. de tegendo secreto membr. 2. dub. 3. Vnde constat tale peccatum ex genere suo mortale esse, in indiuiduo autem facile esse poterit veniale in præsenti materia: quia supponimus denuntiationem bona intentione fieri, etiamsi fortasse non prudenter fiat, quia illa intentio facit, vt illa detractio non sit formalis, sed tantùm materialis, quàm frequenter esse peccatum veniale, dixit Diuus Thomas suprà, & aliunde nocumentum, si quod est, multum minuitur, tum quia reuelatio fit vni tantùm personæ, & ita corrumpit famam, non in totum, sed in parte, vt dixit Diuus Thomas dicto articulo 1. ad 2. Tum etiam, quia licèt persona Prælati grauis sit, tamen si sit talis, qualis esse debet, nihil propterea nocebit subdito, qui iam supponitur perfectè emendatus, vel emendandus per admonitionem eius: quin potiùs semper afferet aliquam vtilitatem spiritualem moraliter loquendo, nam saltem impensiùs orabit pro illo, quando omnis alia occasio procurandi maiorem eius profectum desit, quod vix potest contingere. Quocirca rarò poterit hoc ad culpam præsertim mortalem damnari; nisi quando ex parte superioris timetur, quòd non rectè vtetur illa notitia in bonum ipsius subditi, quia, verbi gratia, vel concipiet odium in illum, vel iniustam, aut saltem imprudentem indignationem, quæ solet nimium affligere & inquietum reddere subditum. Idémque erit si ob fragilitatem, & peculiatem fratris conditionem, similis perturbatio timeatur, etiam sine culpa superioris, quia si de facto denuntiatio non est illi profutura, & alioqui non iudicatur necessaria ad bonum commune, aut aliorum, quia per ad monitionem secretam speratur prudenter sufficiens emendatio, non solùm otiosum, sed etiam alienum à charitate esset talem denuntiationem facere.

Deferre fratris defectū ad prælatū absque fine vtili, detrahere est.

D.Thom. Nauarr. Sot. D.Thom.

CAPVT X.

Satisfit obiectionibus in capite septimo propositis.

1\. EX hac resolutione non est difficile respondere ad obiectiones in c.7. factas. Nam in primis in regula Societatis nihil est huic doctrinæ contrarium. Nam prima regula ibi citata solùm loquitur cum ipsis delinquentibus, non cùm denuntiantibus, & ab illis solùm exigit, *vt contenti sint*, & per quod verbum non datur aliis licentia; vel faciendi iniurias, vel non seruādi in hoc negotio; non solùm obligationem, sed etiam perfectionem charitatis; hoc enim nec rationi, nec religioni consentaneum est, vt per se constat. Duo ergo intelligo ibi postulari: vnum est vt religiosus patiēter, & sine perturbatione sustineat quidquid in hoc genere cum ipso factum fuerit, siue prudēter, siue ex nimio zelo, non secundùm scientiam factū sit; nam hæc præparatio animi digna est viris profitentibus perfectionem: neque ob eam aliis licet, quod aliàs non liceret, vt notum est. Alterum, vt planè intelligant, & consentiant lapsus suos, quātunuis graues, & occultos manifestādos esse Prælatis, non solùm propter necessitatem, sed etiam propter maiorem spiritualem profectum ipsorum; nam licèt hoc per se bonum sit, & liceat, maximè in statu perfectionis; tamen quia res est difficilis, optimum est, vt in principio distinctè proponatur, & consensus per proprij iuris famæ cessionem postuletur, vt etiam inde constet, non solùm hoc licere ex lege charitatis: sed etiam fieri ex regula eiusdem charitatis perfectissimæ materiam. Et hoc significant verba illa, *ad maiorem in spiritu profectum*, &c. In illis enim tacitè supponitur, hunc finem maximè esse spectandum in hac denuntiatione, vnde illo deficiente non esset ad illam progrediendum; nisi ratio boni communis illam postulet, quæ à multis *Canonica* appellatur, vt cap.8. num.4. dixi. Alia verò regula, quæ ad denuntiantes loquitur, solùm petit præparationem animi ad manifestandos alios *debito cum amore, & charitate*. Per quod verbum, sicut exigitur manifestatio consentanea *debito cum amore & charitate*, ita excluditur omnis alius inordinatus affectus, quo manifestatio fieret apud superiorem, vt cap.7. numero 21. est annotatum. Vnde cum Romæ (vt mihi constat) hæc regula à quodam scriptore in sua Summa casuum conscientiæ acriter impugnaretur, Gregorius XIII. regulam petiit, & legit, multúmque illam commendauit, præsertim propter illa verba, *debet cum amore & charitate*, iussitque partem illam illius libri expungi tanquam rem bonis religiosorum moribus contrariam.

Regulæ initio cap.7. allatæ exponuntur, & commendantur.

Ad primam ergo obiectionem in c.7. ex textu Euangelij, iam responsum est, ibi non contineri aliam legem nisi chatitatis, & in tantum ea omnia seruanda esse, in quantum charitas postulat, & ita in Societate seruanda esse conceditur. Veruntamen ipsa charitas maioris boni quod regula intendit, docet habendam esse rationem fratris, non solùm quoad emendandum præteritum, sed etiam quoad cauendum futurum perfecto modo, ac magis securo, nec solùm consulendum esse eo perfecto modo fratri peccanti; sed etiā aliis, quibus potest nocere, & multo magis bono communi. Deinde dico cum Diuo Thoma dict. quodlib. ex vi verborum Christi secretam monitionem postulari antequam peccatum dicatur Ecclesiæ, id est, Prælato vt iudici, qui excommunicare possit contumacem, & consequenter ex verbis Christi colligi non posse ante denuntiationem, quæ fit superiori vt patri, esse necessariam secretam monitionem: ergo in rigore verba Christi parū vrgent. Vnde ad aliud membrum sumptum ex fine huius præcepti, qui est fratrem lucrari, ex dictis etiam patet responsio: nā si id interpretetur de denuntiatione iudiciali, illa propriè nō ordinatur, nisi ad præteritū: sic verò nō rectè accommodatur obiectio, quia nō agimus de tali denuntiatione: si verò generaliùs loquamur de correptione, quā postulat charitas, sic non ordinatur tantùm ad emendandū præteritum, sed etiam ad cauendum futurum, & ad

2\. Ad 1. arg. in capite 7. n 3 quoad priorem repugnātiam.

D.Thom.

Quoad repugnantiam posteriorē.

ad alios fines boni communis, propter quos expedit sæpè vt Prælatus habeat notitiam facti commissi, etiamsi emendatum sit, & ad hæc omnia extendi potest lucrum fratris: nam ipse quando religiosus est, debet ad perfectionem aspirare, atque adeò illi perfectioni proportionatam emendationem amplecti, & communi bono consulere, vnde hoc totum tanquam lucrum suum æstimare debet.

3. Ad 2. arg. ex iure can. in eodem n. 3.

Ad secundum probabile satis est iura omnia, quæ de denuntiatione loquuntur, & ad illam postulant, vt præcedat charitatiua monitio, quæ etiam à Prælato facta secreta est in suo gradu, vt statim dicemus, loqui de denuntiatione iudiciali, & sine dubio de illa est sermo in dict. c. *cùm dilectus*. Et idem colligitur ex cap. *qualiter & quando*, & ex his, quæ ibi notantur per Doctores, & per se hoc est credibile, quia illa iura statuunt ordinem iudicialem, & forensem, quoad omnes vias, quibus in eo procedi potest, quas attingemus cap. seq. vbi huius etiam ordinis rationem reddemus. Neque obstat quòd illa iura fundantur in Christi verbis, tum quia illud potest intelligi per quandam imitationem, non quòd definiat illum esse sensum verborum Christi: tum etiam, quia, vt dixi in illo cap. 7. num. 15. satis probabiliter intelligitur illud verbum Christi, *dic Ecclesiæ*, de denuntiatione iudiciali: illa ergo iura non statuunt aliquod ius positiuum (quod notandum est) circa denunciationem paternam, & ideo illis non obstantibus, solus ille ordo est in præcepto in tali denuntiatione, quo sublato charitas offenditur: an verò respectu denuntiationis iudicialis præceptum illud, & latum sit, & semper obliget, sequenti capite videbimus.

4. Monitio facta à Prælato, ex notitia deferentis, adhuc secreta est & conformis euangelio.

Nunc solùm aduerto denuntiationem hanc paternam ad hoc proximè ordinari, vt frater secretò moneatur, & corripiatur, quanuis non immediatè per ipsum fratrem, sed per Prælatum. Vnde si Prælati monitio non sufficiat, illa erit satis, vt ad denuntiationem iudicialem procedi possit, si aliæ circunstantiæ concurrant ad transeundum ad tale forum. Quia cùm iura dicunt ante denuntiationem illam debere præcedere monitionem secretam, non dicunt illam monitionem necessariò debere fieri immediatè ab ipsomet fratre, qui vidit vel nouit delictum, sed solùm quod fiat, ergo si per eum facta est, qui maximè prodesse posset, nempe per superiorem, id satis est. Vnde etiam obiter addo hunc modum corrigendi fratrem media correctione paterna non esse alienum à verbo Christi, *Corripe eum inter te & ipsum solum*, nam intentio horum verborum solùm est, vt frater occultè peccans, occultè & cum omni secreto, quoad fieri possit, corripiatur: Vti autem ministerio Prælati ad huiusmodi correptionem propter maius bonum fratris, vel commune, non est contra hoc secretum, nec excedit modum occultum, quem talis actio secundùm rectam rationem acquirit, & ideo in eo casu particula, *solùm*, non excludit quemcunque alium, sed solùm alium, qui ad talem correctionem, neque necessarius, neque vtilis est; vel etiam excludit alium simpliciter, subditus autem, eiúsque superior, ad hunc effectum non ponunt in numerò, vt dialectici loquuntur, atque hoc sensit Augustinus citatus in dict. cap. *Si peccauerit*, 2. quæstione 1. vt indicant illa verba, *Quia secretum fuit quando in te peccauit, secretum quære cùm corrigis, quod in te peccauit; nam si solus nosti, quia peccauit in te, & cùm vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor:* vbi secretam correptionem solùm distinguit à publica; vnde non excludit tertiam personam, si necessaria sit, sed alias & infrà ponit exemplum in Episcopo, qui solus scit delictum, & ideo solus corripit: dicitur autem solus scire, etiamsi per alium sciat, qui paternè denunciauit. Vnde subdit; *sunt homines adulteri in domibus suis in secreto peccantes, aliquando nobis produntur ab vxoribus suis, plerunque zelantibus, aliquando maritorum salutem quærentibus; nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus; vbi contigit malum, ibi moriatur malum.* Ex quo planè constat secretam correptionem apud Augustinum, non excludere denuntiationem paternam, factam Prelato. Concilium denique Aquisgran. nō loquitur de subditis, sed de Prælatis ipsis, quos monet tanta lenitate procedere, vt sæpiùs præmoneant, priusquam ad publicam vindictam procedant. Vnde post citata verba, subdit, *Et si his admonitionibus non cesserit, in publica obiurgatione corripiatur.* Posteàque prosequitur modum vindictæ iuxta qualitatem delicti, & dispositionem delinquentis.

Maior difficultas esse videtur in tertia obiectione; nam Basilius, & Augustinus in ea citati de religiosis in particulari loquuntur; imò eis regulam tradunt, & tamen absolutè eis commendant hunc ordinem priùs monendi, quàm res ad Antistitem deferatur. Sed potest primò responderi eos loquutos esse de denuntiatione iudiciaria; quod in Augustino habet difficultatem, quam statim attingam. In Basilio verò potest facilè sustineri; simplicior verò responsio est, Basilium in primis intellexisse Christi verba de ordine seruando in correctione fraterna, & illudmet præceptum nulla alia expositione addita suis monachis commendasse, neque aliquam aliam specialem regulam de hoc dedisse; quia fortasse eo tempore nō existimauit aliud esse necessarium. Non tamē tacuit in illa reg. 46. ex fusioribus, quidquid est in quo peccetur, id referre ad Antistitem debere; addidit verò limitationem, *si illud ipsi curare non possint*: cui nos intelligimus æquiualere illam; *cum debito amore & charitate*: nam curatio illa intelligi debet perfecta, & quæ morale periculum in futurum excludat, tam in ipso fratre, quàm in aliis, & in communi bono, & nomine totius communitatis. Et ideo in alia reg. 25. ex breuioribus expresè dixit, consilij causa, & propter bonum aliorum licitum esse alteri reuelare peccatum fratris; sub quibus causis comprehenduntur omnes, quæ fuerint consentaneæ statui religioso. Atque ita doctrina eadem est; & nullo modo contraria, quanuis necessitate, & discursu temporum magis fuerit explicata. 5. Ad 3. arg. in n. 4. Ad locum Basilij.

In Augustino illud difficile videri potest, quod ante denuntiationem Prælati postulat monitonē secretam, & tamen statim consulit, vt testes non inducantur antequam denuntiatio Prælato fiat: *ne fortè* (inquit) *possit secretiùs correptus non innotescere cæteris.* Nam si loquatur de denuntiatione iudiciali, cur non præcedet inductio testium, quæ necessaria est, vt constet adhibita esse alia conueniētia remedia? Si verò loquitur de denūtiatione paterna, videtur nobis esse contrarius. Deinde illa Augustini regula, vel fundata est in Euangelio, & sic cur potius, quoad vnam partem, quàm quoad alteram seruanda proponitur; vel fundatur solùm in congruentia morali, & sic etiam videtur Augustinus sentire, considerato prudenter ordine charitatis secundùm se, vel necessarium, vel saltem melius esse, etiam inter religiosos, vt monitio priuata præcedat. 6. Locus Aug. in eod. arg. adductus vrgetur magis.

Respon

7. *Reſponſio D.Thom.* Reſpondetur ex D.Thom.2.2. quæſt.33. art. 8. ad 4. Auguſtinum partim loquutum eſſe de iudiciali denuntiatione, partim de paterna, & quoad primam velle vt obſeruetur ordo Euangelicus, ita tamen vt ſi poſt monitionem ſecretam inducendi ſint teſtes, quia frater noluit corrigi, primus illorum teſtium ſit Prælatus, quod ſit deferendo ad illum delictum, non vt iudicem, ſed vt patrem, vt ſi fortè id ſufficiat, non innoteſcat cæteris; vnde ſubdit, ſi negauerit, tunc alios adhibendos eſſe; vt conuincatur, & puniatur. Vbi iam loquitur de tranſitu ad denuntiationem iudicialem: Ergo ſaltem habemus ex loco Auguſtini totum ordinem iudicialem non eſſe neceſſarium ad denuntiationem paternam: vnde etiam fit, vt ex vi illius præcepti, nec monitio fraterna neceſſaria ſit: quia, vt D. Thom. repetit in prædicta ſolutione, cùm dicitur Prælato vt patri, non dicitur Eccleſiæ. Negare autem non poſſumus, quin Auguſtinus ibi conſilium præbeat, priùs ſecretè monendi; ſubintelligit tamen conditionem, ſi ſit ſpes, quòd illa ſufficiat ad perfectam correptionem. Et veriſimile eſt in eo ſtatu & iuxta occurrentes illo tempore circunſtantias Auguſtinum prudenter iudicaſſe, illud medium ſæpe futurum fuiſſe ſufficiens, & ideo illud conſuluiſſe: nihilominus tamen ſi conſideratis aliis circunſtantiis, iudicetur melius ſtatim conuenire Prælatum, propter maiorem efficaciam, vel ſecuritatem, non negat Auguſtinus poſſe ordinem mutari.

8. *Reſpõdetur amplius.* Quin potiùs ſi attentè ibi legatur, ſolùm poſtulat vt frater prius moneatur, quàm parua indicia leuioris animi in eo appareant, vt patet ex illis verbis, *Si hanc de qua loquor oculi petulantiam, in aliquo veſtrûm aduerteritis, ſtatim admonete, ne cœpta progrediatur, ſed de proximo corrigatur.* Et ſubiungit, *Si autem & poſt admonitionem iterum, vel alio quocunque die idipſum eum facere videritis, iam velut vulneratum ſanandum prodat quicunque hoc potuerit inuenire.* Et paulo pòſt declarat tunc delictum prodendum eſſe Prælato. Ergo ex mente Auguſtini, quando fratris conſcientia grauiter vulnerata eſſe intelligitur, ſatis conſultum eſt ſtatim ad patrem recurrere, vt ei medeatur; quanuis vbi nondum de lapſu conſtat, ſed ſolùm aliquod leue indicium, quod ex negligentia, aut ex leuitate animi procedere poteſt, non oportet ſtatim ad Prælatum recurrere pro incerto lapſu fratris, ſed fratrem monere. Denique (vt ſuprà num. 5. & 7. dicebam) licèt hoc arbitrium ſeu conſilium Auguſtini regulariter fortè fuerit expediens eo tempore, & in eo vitæ genere; nunc vbi aliud eſt vitæ inſtitutum, & maiora pericula, maiórque dependentia ſubditorum à Prælato, poteſt frequentiùs expedire etiam in ſimili caſu, in quo ſcilicet *petulentia oculorum erga fœminas in fratre cernitur*, ſtatim Prælatus moneatur, vt radicitus occaſionem auferat. *Ad D.Th. in fine eiuſdẽ num.4.* Denique ad D. Thom. ibidem citatum reſpondetur ibi loquutum eſſe de denuntiatione iudiciali; alio verò loco à nobis citato ſatis explicuiſſe quid de denuntione paterna ſentiendum.

9. *Ad 4. arg. in num.5.* Ad quartam rationem concedi poteſt totum quod per eam intenditur, nimirum vbi notitia ſuperioris ad ſpiritualem aliquem fructum neceſſaria non eſt, neque ad commune bonum, tunc non eſſe licitum illi denunciare lapſum fratris: hoc enim ſolum probat diſcurſus ibi factus. Nos autem dicimus in religionis ſtatu, & præſertim in noſtra Societate, per ſe loquendo, & vt in plurimum neceſſariam eſſe, aut ſaltem valde proficuam hanc notitiam ſuperioris, & infamiam, quæ ex illa generatur, ſi frater verè & ex corde emendari velit, eſſe propè nullam, & ideo regulariter ac per ſe loquendo, intercedere ſufficientem rationem ob quam in hoc genere denuntiationis paternæ, præuia monitio prætermittatur.

10. *Inſtantia contra nunc dicta.* Sed inſtabit aliquis: nam hinc ſequitur hunc ordinem corrigendi ſaltem in ſtatu religioſo eſſe ſimpliciter meliorem; quod videtur abſurdum, cùm Chriſtus D. alium ordinem ſimpliciter docuerit. *Quid Bañes circa hanc inſtantiam ſcripſerit.* Circa hanc obiectionem Bañes 22. quæſt. 33. art.8.dub.2. ad primam confirmationem 7.argumenti; tacitè de Societate ſub nomine cuiuſdam religionis agens, exiſtimat inprimis conſtitutionem Societatis in hac parte eſſe iuſtam, eo titulo, quòd religioſi eius renuntient iuri ſuo, quoad famam erga Prælatum. Addit verò vlteriùs maximè attendendum eſſe, ne prædicta conſtitutio, quæ ratione renuntiationis proprij iuris poteſt eſſe iuſta, ſub alia ratione falſa defendatur; videlicet quoniam alio modo nulla communitas poteſt benè gubernari; nam hoc eſſet dicere ordinem correctionis Euangelicum, & naturalem eſſe pernicioſum communitatibus, ac proinde neque in præcepto, neque in conſilio eſſe, quod erroneum eſſet, cùm ordo ille, ab ipſo Chriſto traditus ſit, & à Patribus & Theologis ſumma veneratione ſuſceptus. Hæc ferè prædictus author: quæ nihil repugnant his quæ hactenus diximus, neque in his, quæ ſpectant ad naturale ius, poteſt ferè eſſe diuerſitas ſententiarum, nam (vt idem benè ſubiungit) varietas iudiciorum, quæ in hoc eſſe poteſt, non tam circa legis obligationem, quàm circa eius applicationem ad opus verſatur.

11. *Authoris deciſio.* In hoc ergo ſenſu loquendo, addendum nobis ſupereſt temerarium quidem, & contra omnem prudentiam eſſe aſſerere, nullam communitatem poſſe benè gubernari, niſi conſtitutionem habeat, vel vſum denuntiandi Prælato peccata occulta, nulla præuia monitione; nam hoc licèt non ſit directè contrarium verbis Chriſti (vt falsò ſupponit Bañes,) quæ multis aliis modis commodè explicantur, vt vidimus; eſt tamen præter omnem rationem, & præter omnem vſum Eccleſiæ, & nulla authoritate fundatum. Nihilominus tamen loquendo de communitate religioſa, verè & prudenter dici poteſt, non poſſe æquè benè gubernari & conſeruari, ſi omnes ſubditi perſuadeantur ſe non poſſe licitè denuntiare Prælatis lapſus fratrum, niſi tentando priùs illos emendare per ſecretam monitionem; nam (vt Innocentius III. ſignificauit) in religioſo ſtatu habere tantùm curam priuatæ famæ fratris erga ſolum Prælatum, ſine reſpectu ad maius bonum ſpirituale fratris & ſociorum, ac totius religionis, eſto malum non ſit, non poteſt generaliter loquendo eſſe vtilius ad maiorem perfectionem. Vel ſaltem licèt quis nolit admittere in communi de religioſo ſtatu, quia in illo poteſt eſſe magna varietas, & in aliquo viuendi modo poſſet fortaſſe aliud expedire: nihilominus loquendo de aliqua communitate in particulari optimè & prudenter poteſt quis ſentire & dicere doctrinam illam non eſſe conuenientem ad meliorem gubernationem eius; quin potiùs regulariter in ea expedire vti prudentia Prælati ad emendandum ſubditum, & præuenienda incommoda, quanuis neque conueniat,

neque liceat in particulari alium ordinem semper excludere, vt declaratum est. Vnde etiam addo per hanc doctrinam nunquam ita excludi monitionem secretam, quin possit aliquando frater prius conuenire fratrem, non vt sua aliquali correptione contentus sit, sed illum disponat ad Prælati correptionem, eique persuadeat ipsi expedire, vt Prælatus conueniens remedium illi malo adhibeat; per hoc enim non impeditur, quominus denuntiatio fiat Prælato vt patri, sed suauiori modo fiat, & ita minus exasperetur, aut perturbetur.

12. Alteri instantiæ occurritur. Dices, si tunc frater pœnitentiam ostendat, & non repugnet emendationi delicti, superfluum esse vltrà progredi. Respondetur negando consequentiam, tum quia etiam post emendationem necessaria esse solet prouidentia Prælati, ad tollendas occasiones in futurum: tum etiam, quia rarò possumus adeò confidere de præsenti proposito, aut ostensione pœnitentiæ, vt propter commune bonum, & maiorem profectum ipsius fratris, non sit saltem melius & vtilius rem totam ad Prælatum deferre, vt etiam in disp. 8. de charitate sect. 6. à n. 11. tradidimus. Quod inde etiam confirmatur; nam ex sententia sanctorum Patrum, quos suprà c. 6. à n. 4. retuli, vnusquisque religiosus debet statum conscientiæ suæ Prælato aperire, vt ab eo meliùs dirigatur, quia signum est illam notitiam apud superiorem non reputari infamiam tanti momenti, vt propter spiritualem directionem contemnenda non sit; meritò ergo in prædicto casu, vnus frater alium inducit, vt tota res ad Prælatum deferatur, & tunc si delinquens consenserit, negotium (vt dixi) suauius & cum maiori fructu transigetur; si autem repugnauerit, erit irrationabiliter inuitus, & eo ipso timeri potest de illius efficaci pœnitentia & constanti emendatione, regulariter loquendo, vt dixi, quia in indiuiduo aliquando & rarissimè decurrere possunt rationes & indicia, quæ contrarium persuadeant, vt in fine capitis præcedentis aduertimus.

13. Primus processus quem tenebit Prælatus, cum subdito sibi paternè delato. Iam verò superest inquirendum, quid possit ac debeat Prælatus cum subdito agere postquam illius lapsum per hanc paternam denuntiationem agnouit. Id quod breuiter dicendum est: debere in primis Prælatum secretò monere & corripere subditum, qui si delictum suum agnoscat, & emendationem promittat, vltrà progrediendum non est, neque ad vindictam publicam, neque ad aliquam infamiam; potest tamen superior (quod satis conforme est decreto Clementis VIII. de casibus reseruatis §. 7. ibi, *licet tamen superioribus*, &c.) secretam pœnitentiam pro ratione delicti imponere, vel ad satisfactionem, vel ad medicinam. ita ferè Soto dict. memb. 2. quæst. 4. concl. 7. Nauar. in cap. inter verba conclus. 6. num. 230. (Sot. Nauar.) Ait etiam Soto iure posse subditum paternè castigare, aut flagellare non ad punitionem præteriti, sed ad terrorem in futurum: sed difficile est hæc duo separare, nec video cur non possit tanquam pater secretò castigare delictum, quia commissum est; quanuis verum sit, finem huius castigationis præcipuum esse terrorem in futurum: potest autem etiam esse perfecta satisfactio pro præterito. Rursus potest Prælatus occasiones peccandi subdito auferre, & ea ratione mutationem aliquam in occupatione vel habitatione, circa eum facere; ita tamen vt nullum scandalum vel infamia sequatur. Si tamen ad eum finem necessarium non sit, nulla ratione, debet illum contristare, aut ab officio

A amouere, nec minus quàm antea honorare. Vnde Calixtus Papa epist. 2. cap. *ponderet*. d. 50. *Si aliquis* (inquit) *lapsus quocunque modo fuerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu.* Et infra, *Porrò sanctus Dauid de mortiferis criminibus egit pœnitentiam, & tamen in honore permansit.* & similia multa ex aliis Patribus ad hanc rem sumi possunt ex Gratiano dicta dist. capitulis sequentibus. Gratian.

Secundò si subditus post superioris correptionem, nec crimen agnoscat, nec emendationem promittat, & alioqui moraliter constet Prælato de delicto; saltem per fidem vnius testis oculati, omni exceptione maioris, potest illum grauiter reprehendere, etiam adhibitis duobus, vel tribus viris grauibus, si ad illum confundendum, B & commouendum expedire censuerit. Potest etiam minas adhibere; quòd explorabit eius vitam, quòd de illo nihil confidet, & similia. Imò iuxta personæ qualitatem poterit aliquam religiosam correptionem, vel flagellationem, aut similem pœnitentiam iniungere, aut exequi, si ad timorem in futurum incutiẽdum opportunum esse prudenter iudicauerit; quia ad hæc omnia sufficit illa probatio, & notitia, & ad illa extẽditur munus paternum, etiam seclusa iurisdictione. Sicut pater naturalis potest in simili euentu castigare filium, si prudenter sibi persuadeat esse verum, quod sibi dictum est, etiamsi iuridica, & plena probatio non intercedat. Denique poterit etiam C illi præcipere cum omni rigore, & si oportuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt talem occasionem euitet, scilicet vt non eat in talem locum, vel talis personæ familiaritatem fugiat, &c. Quod præceptum potest imponere coram denuntiatore & testibus, vt si oportuerit, postea de illius transgressione constet: nam illud præceptum etiam est iustum, & satis conueniens medium ad impediendum periculum subditi, qui tanto magis in illo versatur, quanto minus illud agnoscit, minúsque voluntariè tollere vult. Hæc partim docuit Soto dict. quæst. 4. conclus. 7. partim addidit Bañes 22. quæst. 33. art. 8. dub. 4. concl. 3. contra eundem Sotum, qui sine causa negat id quod diximus de paterna punitione. Veruntamen hæc omnia ex prudentia pendent, D quia nulla lege humana vel prohibita, vel præscripta sunt, & ex se non excedunt potestatem dominatiuam patris: neque cedunt in infamiam notabilem subditi, cùm eius delictum non publicetur vltra limites correctionis fraternæ. 14. Secundus processus. Soto.

15. Tertius processus. Tertiò si his non obstantibus subditus est pertinax, & admonitionem nullam admittit, & delictum nec notorium est, nec probabile in iudicio, nec vergit directè in damnum communitatis, non habet Prælatus amplius, quod faciat circa delinquentem: sed oret pro illo, vigilet & occasiones, quas potuerit, auferat sine scandalo, aut infamatione subditi; quia non potest propter occultum delictum illum infamare, E neque ad aliud genus inquisitionis debet procedere, vt dicemus cap. 12. vbi etiam à num. 34. exponemus quid agendum sit, quando delictum est probabile, aut directè vergit in damnum communitatis.

***

CAPVT

CAPVT XI.

De triplici modo procedendi in externo iudicio contra delicta subditorum; ac primùm de visitatione, seu generali inquisitione.

1. Diximus à cap. 7. de fraterna denuntiatione, sed priusquam in particulari declaremus necessarium non esse in Societate nostra vsurpari totam iudicialem formam in puniendis subditorum delictis, etiam vsque ad eiectionem, quod cap. 13. præstabimus, generalem doctrinam & frequentiùs in hac materia receptam præmittere necesse est per tria sequentia capita: nam inde meliùs intelligitur, an aliquid peculiare in hoc habeat Societas, & qua ratione nitatur. Primò ergo supponenda est communis illa distinctio de triplici modo, quo Prælati & iudices possunt procedere in exteriori iudicio ad cognoscenda vel punienda subditorum delicta, quæ circa crimen hæresis attulimus disp. 20. de fide sect. 4. scilicet per viam accusationis iudicialis, denunciationis & inquisitionis, quæ in iure sæpe distinguuntur: vt patet cap. *qualiter, & quando*, 2. cum similibus, de accusationibus. & cap. *licèt Heli.* de simonia. Inter quos tres modos potissima differentia posita est in inchoando iudicio, seu processu; nam in eius medio & fine multum conueniunt, quamuis nonnullæ differentiæ intercedant; vt videbimus. Est præterea supponendum, in his tribus procedendi modis aliquem ordinem & formam postulari ex iure positiuo Ecclesiastico, vel ciuili, quæ à secularibus iudicibus seruanda est; vt iustè, & interdum etiam validè procedant: præter hanc autem formam considerari posse solam illam, quæ ex iure naturali & gentium requiritur, & sufficit vt facti veritate sufficienter inspecta possit ferri humanum iudicium, sufficit, inquam, per se loquendo, seu vbi peculiare ius positiuum non obligauerit. Hæc ergo posterior forma in qua sine strepitu & figura iudicij secularis, planè & simpliciter procedi potest ad iustitiam seruandam, explicanda à nobis est, quia in statu religioso tanquam magis conueniens, est consuetudine recepta, & per canones & Doctores approbata. ita significauit Innocentius III. in dict. cap. *qualiter & quando*, vbi explicato progressu iudiciali, concludit, *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaque seruandum.* Et Bonifacius VIII. de hac re speciale priuilegium mendicantibus concessit, quod refertur in Compendio mendicantium verb. *correctio fratrum*, & in lib. *Monumenta ordinis*, concessione 499. & in Compendio priuilegiorum Societatis verb. *correctio* §. 1. adnotarunt etiam Caietanus 2. 2. quæst. 70. art. 2. & cum eo Soto lib. 5. de iustitia, quæst. 7. art. 2. in fine, & congruentias insinuant, quia in religionibus debet esse syncera & plena cognitio criminum, & quia ibi supplicia non sunt adeò acerba, eo quòd non sunt tam ad puniendum, quàm ad salutem animæ: item in fauorem regularis obseruantiæ: ac denique, quia per se credibile est procedere iudices cum maiori charitate, & puriore intentione, & testes etiam & alias personas, quæ interuenirent, esse fide dignas.

1. Suppositio triplicis modi procedendi in iudicio.

2. Suppositio duplicis formæ, iuris scilicet positiui; aut naturalis.

Forma iuris naturalis sufficit religionibus.

Id iure canonico, consuetudine & priuilegiis munitur.

Compend. mend. Monum. Ord. Compend. priuil. Caiet. Sot.

Accedunt congruentiæ.

2. His positis, inquisitio in hoc differt ab aliis duabus, quòd in ea iudex ipse incipit, & non alius eum prouocat, deferendo ad aures eius delictum, & postulando cognitionem eius, sed ipse incipit eam inquirendo, & ideo vocatur hæc via inquisitionis. Quæ dupliciter fit, scilicet in generali, vel in particulari. Inquisitio generalis fit in visitationibus religionum, quæ est per se iusta & necessaria ad bonum regimen religionis, & cuiuscunque reipublicæ, vel communitatis benè institutæ; vt constat ex vsu Ecclesiæ, quia aliàs crescerent vitia cum libera facultate peccandi, quam multi acciperent; si superioris vigilantiam & correctionem non timerent. Et ideo Concilium Trid. sess. 25. c. 20. de regularibus præcipit regularibus Prælatis exemptis vt monasteria sibi subdita visitent, & de monasteriis, quæ sunt ordinum capita, etiam statuit, vt iuxta sanctæ Sedis Apostolicæ, & cuiusque ordinis constitutiones visitentur. Et in sess. 21. cap. 8. de reformatione statuerat, vt Episcopi visitent commendata monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, quæ aliis monasteriis, quæ sunt capita eiusdem ordinis non sunt subiecta, & iure communi, ac per constitutiones omnium religionum huiusmodi visitationes commendatæ sunt.

Inquisitio seu visitatio generalis in religionibus licita est.

3. Vnde constat non solùm licere, sed etiam ex debito, & obligatione officij ad eas teneri Prælatos religionum, quibus hæc cura demandata est. Vt sunt ordinariè in nostra Societate Prouinciales, extraordinariè verò Visitatores à Generali delegati, vt suo nomine & Prouincias & Prouinciales visitent, cùm ipse non possit, propter innumeras alias, & grauissimas occupationes, per seipsum Societatem visitare. Hoc enim respectu totius Societatis ad illius munus maximè spectat, cùm supremam habeat iurisdictionem in omnes: regulariter autem id non facit, quia, vt dicitur 8. p. constit. cap. 1. §. 7. *ad communicationem capitis cum suis membris confert plurimum, vt Generalis magna ex parte Romæ resideat, vbi cum aliis omnibus locis Societatis faciliori vtatur commercio.* nam propter magnam dependentiam huius religionis à suo capite regulariter necessarium est, vt firmam aliquam habitationem habeat, & propter specialem dependentiam ipsius à Sede Apostolica nullam potest habere magis commodam, quàm Romam. Nihilominus tamen prout occasio, & necessitas ocurrerit, visitare poterit loca Societatis, prout ibidem dicitur in Declaratione lit. H. Additur verò statim lit. I. munus visitandi valde proprium esse officij Prouincialis.

Imò est obligatoria.

In Societate pertinet visitatio ad Generalem primariò.

Cur ordinariè in tota Societate nō fiat per Generalem.

4. Supposita ergo necessitate, & legitimo vsu harum visitationum, dicimus inquisitionem, quæ ex vi earum fit, quando alia specialis circunstantia non intercedit præter obligationem proprij muneris, solùm posse fieri in generali ex parte personarum. Tribus enim modis potest Prælatus inquirere de delictis. Primò in generali tam ex parte delictorum, quàm personarum, vt quando Prælatus visitans interrogat, an in communitate sint aliqua crimina, vel an leges & statuta seruentur, vel an scias aliquē commisisse aliquod crimen, &c. & hic modus inquisitionis est per se iustus, nullámque aliam circunstantiam prærequirit præter ius & actum visitandi; quia per illum modum interrogandi nulli fit iniuria, & est moraliter necessarius ad inchoādam visitationem: nam illa interrogatio non est propriè actus iudicialis, sed generalis gubernationis, & quasi præambulum quoddam ad iudicium, si necessarium fuerit. Secundò fit inquisitio per interrogationem specialem ex parte delicti, generalem verò ex parte personarum: vt si Prælatus interroget, an scias

1. Modus inquisitionis, eiusque iustitia.

2. Modus eiusque vsus licitus.

ſcias quempiam in hac domo habere proprium, vel noctu exiiſſe, vel ſimilia. Et hæc inquiſitio conuenit cum præcedenti, quòd ſine vlla præcedente infamia perſonæ alicuius fieri poteſt: quia cùm de nulla perſona in particulari fiat interrogatio, nulli fit iniuria, etiamſi infamia non præceſſerit: ideóque quantum ad præſens attinet, vtrumque modum ſub generali inquiſitione comprehendimus, & vterque de ſe licitus eſt: & ita quotidie fit ab Inquiſitoribus, Epiſcopis & aliis viſitatoribus.

5. *Cautela circa hunc modum.* Nihilominus tamen circa hunc ſecundum modum aduertunt authores, non debere vſurpari, præſertim in religionibus, niſi ſpeciale delictum, de quo interrogatur, præceſſerit, vel de illo ſit communis rumor, & ſuſpicio, quamuis de authore nec infamia nec notitia ſit; quia vbi nullus rumor de delicto etiam præceſſit, nonnulla iniuria videtur fieri communitati eo modo interrogando: quia eo ipſo videtur generari ſuſpicio aliquid huiuſmodi in tali communitate factum eſſe. *Admittitur cautela cum temperamento.* Quam quidem circunſpectionem iuſtam eſſe cenſeo in viſitationibus religionum, præſertim quando peccata, de quibus, inquiritur, ſunt grauia & indecentia religioſis; nam ſi ſint ordinarij defectus, qui frequenter, & communiter committi ſolent, etiam à religioſis; vel ſi timetur maius periculum circa aliquem defectum in particulari, nullum iſt inconueniens de illo in particulari interrogare, etiamſi grauis ſit: hac enim ratione Inquiſitores, & Epiſcopi de multis delictis in particulari inquirunt. Denique licèt Prælatus in hoc interdum bona intentione procedat, dummodo ad perſonas non deſcendat, non peccabit grauiter; quia illud detrimentum communitatis ferè nullum eſt, nam illa ſuſpicio ferè nullum habet fundamentum, nec minuit probitatem communitatis.

6. *3 Inquiſitionis modus quouſque liceat.* Tertiò poteſt inquiſitio fieri in particulari de tali perſona, quæ etiam poteſt fieri in particulari de tali delicto, vt an Petrus furatus fuerit, vel in generali, an commiſerit aliquod delictum graue. Et vterque modus comprehendi ſolet ſub inquiſitione particulari, de qua communis regula eſt non licere huiuſmodi particularem inquiſitionem, niſi de tali perſona præcedat infamia proportionata delicto, de qua regula ſtatim dicemus. Hic ſolùm aduerto, quando hæc inquiſitio non fit occaſione alicuius delicti publici ad vindicandum illud, vel tollendum ſcandalum, vel iniuriam; ſed fit tantùm titulo viſitationis ratione officij, & vſitatæ gubernationis, tunc conſiderandam eſſe perſonam, vel communitatem, ad quam directe ordinatur & inſtituitur viſitatio. Nam ſi viſitatio dirigitur ad totam communitatem, non licet de vno interrogare magis in particulari, quàm de aliis, niſi præcedente infamia proportionata interrogationi, id eſt, vel de tali vitio, ſi de illo fiat interrogatio, vel de vita eius in genere, quòd ſit minus proba, vel religioſa, ſi de vita eius tantùm inquiritur; quia tunc locum habet regula poſita, & omnia fundamenta eius infrà tradenda. At ſi viſitatio inſtituatur in particulari de aliqua perſona ratione ſpecialis muneris, tunc licitum eſt in particulari de illa interrogare, ſine vlla præuia infamia quomodo ſe gerat in ſuo munere, vel aliquid in ea notatum fuerit, non deſcendendo ad particularia. Ratio eſt, quia ſicut in viſitatione communitatis generalis interrogatio neceſſaria eſt, ad inchoandam viſitationem, ita cùm viſitatio per ſe inſtituatur

A de Prouinciali, v. g. neceſſariò inchoanda eſt per particularem interrogationem quoad illius perſonam, generalem verò de moribus, aut officio. Item, quia tunc nulla generatur ſuſpicio de tali perſona; etiamſi de illa in particulari fiat interrogatio, iam enim conſtat illam non fieri propter ſpecialem ſuſpicionem, quæ de illa habetur; ſed quia illa eſt proprium & ſpeciale obiectum, vt ſic dicam, talium viſitationum. De particulari autem vitio eius interrogari non poterit, niſi præcedat infamia propter rationem contrariam.

Atque hinc ſequitur, in huiuſmodi viſitationibus non teneri ſubditum interrogatum etiam ſub iuramento ad manifeſtandum eum, quem deliquiſſe nouit quando adeò occulta eſt perſona, B vt nulla infamia laboret. In quo conueniunt omnes Doctores infrà citandi. Et ratio eſt, quia iudex non poteſt de tali perſona iuridicè interrogare: ergo neque alter tenetur reſpondere illam perſonam manifeſtando. Vnde licèt Prælatus abſolutè interroget, ſemper ſubintelligitur, an ſubditi ſciant delictum de aliquo qui de tali delicto infamatus ſit. ita ferè D.Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 7. ad 5. & ibi Caietanus, Soto, & alij infrà referendi. Dices, ergo peccat Prælatus ſimpliciter interrogando, quia præbet occaſionem his qui ſunt minus, prudentes, reuelandi peccata ſecreta & infamandi? Reſpondetur; ita fatetur Nau. coroll. 47. n. 179. dict. c. *Inter verba*, dicens illum modum interrogationis eſſe contra ius, in cap. *qualiter & quando*, de accuſationibus. Vbi Innocentius III. proponit formam ſeruandam in huiuſmodi viſitationibus generalibus; *vt iurent ſubditi, quòd ſuper his, vel ſciunt, vel credunt eſſe in ſua Eccleſia reformandum tam in capite, quàm in membris, exceptis occultis criminibus, meram & plenam dicant inquiſitori veritatem.* Hoc ergo videtur profectò obſeruandum à viſitatoribus, quando à ſubditis exigunt vt ſtatim reſpondeant, & aliàs non ſunt ſatis inſtructi & prudentes, vt ſciant de quibus poſſint licitè aut debeant reſpondere. Si autem non coarctet, vt ſtatim reſpondeant, non oberit generalis interrogatio, vt frequenter fieri ſolet in delictis generalibus: qui locus conceditur, vt etiam ignorantes poſſint conſulere alios doctiores, vt prudenter D reſpondeant. Similiter, quando ſubditus eſt ſufficienter diſcretus, poteſt abſolutè interrogare, etiamſi ſtatim debeat reſpondere, & ita in ſimili annotauit idem Nauarr. coroll. 67. n. 434. & 435.

7. *Non reuelandum iuridicè in viſitationibus ordinariis quod occultum eſt.* — *D.Thom. Caiet. Sot.* — *Illatio ex dictis.* — *Nauar.* — *Nauar.*

Sed obiici poteſt, quia ſubditus poteſt licitè denunciare Prælato tale crimen etiamſi non præceſſerit infamia, iuxta dicta in c. 8. ergo Prælatus in generali viſitatione poteſt ei præcipere, vt manifeſtet quemcunque nouerit deliquiſſe, quantumuis occultus & ſine infamia ſit. Reſpondetur negando antecedens intellectum de denuntiatione iudiciali, quæ per hanc generalem viſitationem intenditur; in illo autem cap. loquuti ſumus de paterna, ſecreta, ac priuata denuntiatione facta E ſoli prælato. Quapropter oportet attendere non eas confundere, neque ab vna ad aliam tranſitum inordinatum facere. Vnde ſi Prælatus idem depoſito viſitatoris iudicialis munere (vt ſic dicam) poſtulet vel præcipiat ſibi vt patri, & in ordine tantùm ad emendationem ſecretam denunciari ea, quæ ad bonum communitatis, vel cuiuſcunque particularis perſonæ opportuna fuerint, debet inprimis ſubditus conſiderare an ſit Prælatus ordinarius, ad quem vtrunque munus pertinet, vel ſit tantùm delegatus ad inquirendum vel viſitandum in tali cauſa in ordine ad punitionem delicti.

8. *1. Obiectio contra proximè dicta.*

Nam

Nam in hoc posteriori casu non debet parere; quia in tali persona non habet locum illa duplex consideratio; secus verò si esset delegatus cum plena commissione & superioritate; tunc enim ordinariis Prælatis quoad hoc æquiparatur. Vlteriùs verò debet sibi persuadere subditus Prælatum verè, & ex animo ita interrogare, & non vt ea notitia vtatur ad visitationem iuridicam, quam principaliter intendit: nam si de hoc non sit moraliter certus, non debet personam manifestare: supposita autem morali fide de recta intentione Prælati, potest, & debet illi obedire, quando iuxta dicta in citato cap. 8. per talem manifestationem maius bonum fratris vel communitatis reuera intenditur.

9. 1. Obiectio bipartita. Pars prior. Dicet vlteriùs aliquis, esto non possit quis iuridicè denunciare delictum fratris, quando non præcessit infamia regulariter loquendo; tamen in duobus casibus potest. Primus est quando delictum vergit in damnum communitatis, & facilè potest alios inficere: ob hanc enim causam in peccato hæresis tenetur quis denunciare hæreticum, etiamsi infamatus non sit: & idem est de quolibet alio delicto, quod vergat in damnum cōmunitatis, vel alterius tertij; vt sumitur ex D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & Doctores communiter in 4. d. 19. & Soto dicta q. 4. concl. 2. Adrianus in 4. materia de Correct. fraterna, & quodlib. 11. ad 4. difficultatem, & Canonistæ communiter in c. *nouit*, de iudiciis, & Nauarr. dict. cap. *inter verba.* sed grauis lapsus in religioso regulariter, & quasi ex intrinseca conditione talis status, vergit in commune damnum religionis, vel saltem aliorum religiosorum, vt suprà cap. 9. num. 13. dicebamus: ergo hoc satis est, vt subditus teneatur respondere Prælato generaliter interroganti manifestando personam, etiamsi infamia non laboret. Alter casus est, quando subditus secretò monuit delinquentem, & non potuit illum emendare; tunc enim benè potest licitè iuridicè denunciare Prælato talem personam absque alia infamia: quia iura citata ad hanc denuntiationem non requirunt infamiam, sed solam præuiam monitionem: ergo in eo casu tenebitur subditus manifestare talem personam Prælato generaliter interroganti.

D. Thom. Sot. Adrian. Nauar. Pars posterior.

10. Satisfit priori parti. Respondetur ad priorem partem, non omnia peccata religiosorum censenda esse ita vergere in commune damnum, vt ea ratione liceat illud statim iuridicè denunciare: multa enim sunt peccata priuata & occulta, quæ nec ratione obiecti, nec ratione scandali vergunt in aliorum damnum. Et quamuis verum sit in religiosis esse maius periculum infectionis, vel scandali, aut infamiæ, propter peculiarem status conditionem; hoc tamen non satis est, vt peccatum statim iuridicè denuncietur, quamuis sufficiat vt intra latitudinem correctionis fraternæ efficacissimum remedium procuretur. Dico autem id non esse satis in ea præcisè generalitate spectatum: nam si in indiuiduo sit periculum instans & vrgens contra tertiam personam, vel in religionis infamiam & scandalum, & denuntiatio paterna aut non credatur sufficiens, aut sit periculum in mora, tunc denuntiari statim potest Prælato vt iudici, modo infrà declarando.

11. Satisfit posteriori. In eo autem casu, & in secundo suprà posito, addendum est, aliud esse respondere Prælato interroganti tantùm per viam inquisitionis; aliud verò esse obedire illi præcipienti mihi, vt denunciem quidquid ita scio, vt vel aliàs debeam, vel saltem possim licitè denunciare. Hîc loquimur tantùm de priori modo, in quo subditus reuelando delictum alicuius personæ in particulari, magis subit officium testis, quàm denuntiantis, & ideo non potest reuelare eum, qui non laborat infamia, vt statim probabitur. At verò si Prælatus non ita interroget, sed absolutè præcipiat subdito vt sibi denuntiet quidquid debet, vel potest licitè, tunc supposita capacitate ex parte materiæ præceptum obligabit, quia iustum est, cum sit de re honesta, & quæ potest esse vel necessaria, vel valde vtilis ad commune bonum. Et quidem si præceptum sit solùm de denuntiatione aliàs debita ex lege charitatis, vel regulæ, erit valde rationabile: quia & supponit grauem necessitatem talis denuntiationis, & ordinatur etiam ad exonerandam eiusdem subditi conscientiam: si autem sub præcepto imponatur omnis denuntiatio, quæ aliàs licitè posset fieri, valde rigorosum est, & meo consilio non deberet imponi, quia exponetur subditus alicui periculo, & sæpius scrupulis, & difficultatibus implicabitur: tamen si de facto imponatur, timendum est etiam quoad omnem denuntiationem, quæ manifestam iniustitiam non contineat.

CAPVT XII.

De modo procedendi per viam specialis inquisitionis, aut iudicialis denuntiationis, aut accusationis.

ALius ergo modus inquirendi Prælatorum, quem in 1. parte tituli proponimus, est interrogando in particulari de tali persona, an fecerit tale vel tale delictum? Et in hoc processu dicendum primò (éstque regula generalis pertinens ad obligationem ipsius Prælati etiam regularis) non posse Prælatum ita inquirere, nisi supposita infamia talis personæ. ita D. Thom. dict. art. 7. ad vlt. Caiet. ibi, & Soto dict. quæst. 4. & ibi Corduba in Additionibus. D. Antonin. 3. p. tit. 9. cap. 7. §. 7. Summistæ omnes verb. *Inquisitio.* Angelus num. 2. Armilla num. 11. Syluest. *Inquisitio* 1. quæst. 3. & *Inquisitio* 2. quæst. 1. Doctores Canonistæ communiter in cap. *qualiter* 2. de accusationibus, & in cap. *licèt Heli*, de simonia, Panormit. in cap. *olim*, de accusationibus num. 4. Nauar. in cap. *inter verba*, corol. 63. per totum, & specialiter num. 293. Nauarra lib. 2. de restitutione cap. 4. num. 174. Vmbertus super regulam D. Augustini. Habetúrque hæc regula in iure in dict. cap. *qualiter*, & cap. *cùm oporteat*, & cap. *inquisitionis*, de accusationibus, vbi decernitur non posse iudices procedere ad inquisitionem particularem, nisi præcedat infamia. 1. 1. Assertio quæ probatur auctoritate.

D. Thom. Caiet. Sot. Cordub. D. Anton. Angel. Armil. Syluest. Panorm. Pet. Nauar. Nauar. Vmbert.

Dices: illud procedere in iudicio seculari, non verò in regulari, nam idem Innocentius III. in eodem cap. *qualiter*, in fine, dicit non esse necessarium seruare ordinem ibi propositum cum personis regularibus. Sed contra hoc est, primò quia in dicto cap. *licèt Heli*, de correctione regulari tractabatur, & tamen Pontifex ait necessariam esse clamorosam insinuationem, id est, infamiam. Deinde, quia, vt Doctores exponunt, quod Innocentius III. ait de processu circa regulares, intellgitur quoad solennitates accidentales iudicij, non quoad substantialia, quæ ad veritatem & iustitiam seruandam necessaria sunt, vt ibi notant Panormit. num. 10. & Felin. num. 16. At verò quod ad inquisitionem particularem præcedat 2. Effugium. Præcluditur primò. Secundò. Panorm. Felin.

præcedat infamia, est de substantialibus iudicij, quod per talem modum inchoatur, & magis ex natura rei necessarium, ne innocentes infamentur, quàm ex iure positiuo, & ideo iura citata indifferenter de omni iudicio loquuntur, & ita intelligenda sunt.

Effugium alterum.

3. Dices rursum, esto hoc sit verum in aliis religionibus, tamen in Societate non videtur habere locum, eo quòd censeantur in ingressu renunciare iuri suo quoad famam, vt superiùs in cap. 7. num. 18. in 2. modo defendendi regulam visum est. Respondetur non habere quidem locum in Societate, quoad fraternam correctionem propter dictam saltem renunciationem iuris, habere tamen quoad iudicialem. Nam in §. 8. cap. 4. examinis, vnde maximè illa renuntiatio elici potest, dicitur, *Ad maiorem in Spiritu profectum*, qui est finis correctionis fraternæ: non ergo renunciatur in ordine ad punitionem, qui est finis inquisitionis iudicialis. Et ideo neque & Societatis, neque alicuius religionis regula hoc permittitur Prælatis: neque habent aliquod priuilegium, quod eos eximat ab obligatione seruandi hunc ordinem in iudicio, vt prædicti authores, præsertim Antoninus, Syluester, & Armilla aduertunt. Dices in caone 10. Congregationis 6. cùm in §. 4. ageretur de denunciatione secreta, ac facienda Prælato vt patri, statim subditus in §. 5. si credatur non profecturam correctionem paternam, teneri delatorem denunciare iuridicè; ergo renuntiatur iuri famæ in Societate etiam in ordine ad iudicialem correctionem, probatur consequentia, quoniam citra talem renunciationem, iniuria fieret delinquenti, cuius secretum delictum in iudicio propalaretur. Respondetur falsum esse iniuriam fieri reo qui corrigi priuatum non vult, si iuridicè deferatur, quia sibi imputare debet iuridicam manifestationem sui delicti. Supponit autem ad citatum decretum concurrere debere omnia quæ licitam faciant iuridicam delationem.

1. Exceptio à superiori assertione seu regula explicatur. *Simanq.*

4. Ab hac verò generali regula excipi solent nonnulli casus. Primus est, si delictum vergat in commune damnum Reipubl. vt maximè esse solet peccatum hæresis, de quo hîc non loquimur, quia illud Inquisitoribus statim denunciandum est. De qua exceptione videri potest Simanquas de Catholicis institut. tit. 19. vbi & alios authores, & optimas sententias Patrum refert; videri etiam possunt quæ diximus tractatu 1. de fide. disput. 10. sect. 4. & in tractatu de charitate disp. 8. sect. 6. à num. 3. In præsenti autem censendum erit delictum contra communem bonum religionis, quando vel directè continet machinationem alicuius grauis nocumenti contra religionem, vel periculum imminet alicuius grauis infamiæ, aut scandali religionis. Sed obiiciet aliquis, quia hæc exceptio magis spectat ad viam denunciationis, vel inquisitionis generalis, quàm particularis. In denunciatione enim, vt suprà c. 8. num. 14. insinuauimus, non requiritur præcedens infamia, sed monitio: hæc autem in huiusmodi delictis omitti potest, vel etiam debet. In inquisitione autem generali ex parte iudicis non fit exceptio; tamen ex parte eorum, qui interrogantur, fit exceptio, vt teneantur particulares personas apetire, etiamsi infamatæ non sint in huiusmodi delictis. At verò in particulari inquisitione non videtur habere locum illa exceptio, quomodo enim potest in particulari interrogare de persona, quam omnino ignotat com-

Obiectio contra proximè dicta.

A misisse tale delictum solùm propter delicti qualitatem? aliàs posset Prælatus visitans, de quacunque persona particulari suo arbitrio inquirere an machinetur aliquid contra religionem, vel aliquid simile, quod absurdum planè est, & scandalosum; ergo qualitas delicti non satis est, vt Prælatus ex officio procedens per viam inquisitionis interroget de particulari persona determinatè. Respondeo necessarium sine dubio esse vt aliquid præcedat, quod Prælatum moraliter inducat ad huiusmodi interrogationem. Differentia ergo solùm esse potest, quòd in his delictis aliquid sufficere potest sine infamia ad interrogandum in particulari, quod in aliis non sufficit. Quid aurem illud sit, & an pertineat ad solum B progressum per viam inquisitionis particularis, vel participet aliquid de aliis viis seu modis procedendi, statim explicabitur à n. 7. Responsio.

5. Secunda quorumdam exceptio simpliciter refellitur per dilemma. *Angles.*

Secundò excipi solent vitia nimis grauia, & atrocia, vt propter eorum qualitatem possit de illis in particulari inquiri absque præcedente infamia. ita significat Angles quæst. de correctione fraterna art. 3. concl. 1. in fin. & refert esse opinionem communem in dicto cap. *qualiter, & quando.* Adhibétque exemplum in peccato nefando, de quo dicit posse inquiri in speciali sine infamia, quia est contagiosum, & atrocissimum, quòd que moraliter non præbet spem correctionis. idem dicunt aliqui de peccato blasphemiæ, ob easdem rationes. Idem de sacrilegio fornicatio- C nis in persona religiosa. Veruntamen hæc exceptio habet eandem difficultatem, quam præcedens. Et deinde eo modo quo præcedens declarata non debet, nec potest admitti tanquam distincta à præcedenti. Aut enim sunt atrocia delicta, quia bono communi nocent, vel directè & ex abiecto, vt proditio, seditio, assassinium, vel indirectè & per redundantiam, vt peccatum graue cum graui scandalo, aut cum graui infamia communitatis. Et si peccatum dicatur atrox, propter huiusmodi circunstantias continetur sub priori exceptione, & habet idem fundamentum, scilicet quia illa non tantùm est punitio criminis, sed multo magis defensio boni communis cuius maior ratio habenda est, quàm famæ de- D linquentis. Quo argumento inducor ad extendendum hanc exceptionem ad peccata, quæ vergunt in aliquod graue damnum alicuius innocentis, cui alia via subueniri non potest, quia tunc etiam defensio innocentis præferenda est famæ hominis iniqui. Ac denique idem erit quotiescunque sufficiens ratio intercedit ad contemnendam famam proximi propter aliud maius bonum, quod sæpe licere constat ex communi doctrina cum D. Thom. 2. 2. q. 73. art. 2. *D. Thom.*

Pars prior dilematis.

6. Pars posterior.

At verò si peccatum nullo modo redundet in damnum aliorum, sola grauitas eius non sufficit, vt de illo in particulari inquiratur, si non præcessit infamia, vt satis graue erat peccatum filio- E rum Iacob: & tamen D. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 2. existimat præcessisse infamiam, & fuisse publicum, & aliàs non potuisse denunciari, scilicet patri, vt iudici, & Innocentius III. in cap. *qualiter & quando*, 2. de accusat. adducit in exemplum illud Genes. 18. *Descendam & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Vbi per clamorem intelligit significatam infamiam, & tamen agebatur de atrocissimo delicto Sodomorum. Ratio verò est, quia atrocitas delicti non dat licentiam infamandi proximum, si aliàs occultum sit, nec minora incommoda & absurda *D. Thom.*

inde

inde sequi possent in Republica. Item quia illa inquisitio tunc solùm ordinatur ad punitionem, & propter hunc finem non licèt infamare proximũ de illo inquirendo; debet ergo supponi infamia. Vnde quoad hoc parum refert, quòd sic peccans credatur incorrigibilis, cùm hæc inquisitio non ordinetur ad correctionem, sed ad punitionem. Verum est quidem esse quædam delicta natura sua adeò occulta, quæ vix possunt corrigi, aut puniri, si expectanda esset infamia, vt est peccatum nefandum, in quibus aliud dispensari potest, vt sic dicam, semper tamen necessaria est aliquis infamia, vel aliquid quod eius vicem suppleat, nimirum nocumentum communitatis, aut alicuius innocentis, vt explicatum est num. præcedenti.

7. 3. exemptio. Tertiò excipiuntur crimina publica, seu notoria. hæc potest fundari in cap. *licèt Heli*, de simonia, vbi dicitur, *contra quos (vt de notoriis excessibus taceatur) tribus modis procedi potest*, &c. vbi gloss. & Doctores notant excipi notoria, quia in illis necessarium non est, aliquem ordinem ex dictis tribus seruare, cap. *ad nostram*. 3. de iureiur. & ita significat Nauarr. corol. 48. numero 181. & 184. sed non est exceptio necessaria, quia vel solum delictum est publicum, & non delinquens, vel vtrumque; in priori casu potest Prælatus incipere inquirendo, vt est communior doctrina, licèt pauci contradicant, vt Caietanus 2. 2. quæstione 69. articulo 2. Soto 5. de institut. quæstione 6. articulo 2. & dict. Relect. Prædictam verò sententiam tenent plures alij statim citandi, & videri potest Nauarr. in dict. cap. *inter verba*; conclus. 6. corol. 56. numero 213. & Petrus Nauarra lib. 2. de restitutione cap. 4. & sequentibus, Corduba in Summa Hispana, cap. 64. Et quamuis de modo inquirendi, quem iudex in eo casu seruare debet, sit controuersia inter authores: mihi tamen ea sententia omnino probanda videtur, quæ negat posse Prælatum inquirere de aliqua persona particulari, de qua infamia talis delicti commissi non præcessit. Quod tenet Sylu. verb. *Correctio* §. 8. Armilla verb. *Accusatio* §. 28. Caietanus 2. 2. quæstione 69. articulo 2. Soto & Corduba dict. Relect. membr. 2. quæstione 6. conclus. 1. dub. 4. Plures Iurisperiti, quos refert & sequitur Nauarr. corol. 50. & apertè colligitur ex iuribus suprà citatis, quæ docent de occultis delictis non esse interrogandum nisi precedat infamia, & expressè habetur in legibus Hispaniæ l. 3. tit. 17. partic. 3.

Gloss. — Nauarr. — Caiet. Sot. — Nauar. Pet. Nauar. Cordub. — Syluest. Armil. Caiet. Sot. Cordub. Nauar.

8. Obiectio Soti contra dictam partem. Sed obiicit Soto suprà, nam licèt interrogatio fiat in genere ex parte personarum, vel interrogatus tenetur manifestare personam in particulari, & hoc intendit iudex, quamuis persona sit occulta, atque hoc iniustum est; vel solùm intendit scire delinquentem in communi; & hoc inutile est. Diluitur. Respondetur sensum interrogationis esse an sciat testis, quis commiserit delictum, ita vt illum iustè manifestare possit, & in eo sensu non est inutilis inquisitio, quia licèt persona sit occulta, fieri potest, vt sit de illa aliqua rumor sufficiens, vt possit manifestari, & quod hoc ipsum Prælatus ignoret. Neque etiam est iniusta interrogatio, quia nulli personæ fit iniuria, & interrogatur de eo, quod publicum est. Nota. Solùm cauendum est quod suprà capit. præcedent. numero septimo diximus, ne subditus sic interrogatus exponatur periculo imprudenter reuelandi personam occultam, ignoranter existimans se posse, aut debere, ideóque melius faceret Prælatus interrogando distinctè de infamia, an scili-

A cet nouerint esse rumorem, vel murmur contra aliquem de tali delicto, aut nonnulla grauia indicia, quæ generent alicuius suspicionem, iuxta ea quæ statim dicemus in numero vndecimo. Sic ergo loquendo de publico delicto, illa non est exceptio, quia reuera talis inquisitio particularis non est, sed generalis, vt suprà dixi cap. præced. numero 4.

Si autem delictum non solùm est publicum, sed etiam delinquens, tunc procedit quod iura dicũt, contra illum posse iudicem progredi non seruato ordine iuris: illa verò non est exceptio, quia præcedit plusquam infamia, scilicet publica notitia personæ, & in hoc conueniunt omnes in cap. *euidentia*, de accusationibus & videri potest Nauarr. suprà corol. 48. numero 184. & 185. statim verò occurrebat tractandum quando dicatur publicum delictum. Dupliciter enim dicitur apud Doctores delictum notorium. Primò notorietate iuris, & de hoc non est sermo in præsenti, quia agimus de delicto publico ante officium iudicis: notorietas autem iuris sequitur post officium iudicis per sententiam eius, vel per confessionem rei, aut per sufficientem probationem testium, iuxta cap. vltim. de cohabit. cleric. & mulier. iuncto cap. *cùm olim*, de verborum significatione. Alio ergo modo dicitur notorium notorietate facti; & definitur in eisdem iuribus esse illud, quod per euidentiam rei ita notum est, vt nulla tergiuersatione possit celari; de quo dicitur in cap. *euidentia* de accusationibus. *Euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris*. & 2. quæst. 1. cap. 17. dicitur, *De manifesta & nota pluribus causa non sunt quærendi testes*, &c. & infrà, *Neque testibus opus erat, neque tergiuersatione poterat tegi crimen*. 9.

Nauar. — B — Publicum delictum dupliciter. Primò. — Secundò. — C

Quia verò in hoc textu dicitur nota pluribus, est communis dubitatio, quot esse oporteat illos quibus notum sit crimen. Sed, vt 4. tom. 3. p. disp. 30. sect. 2. dixi, sentitque Soto in 4. d. 12. quæst. 1. artic. 6. non potest hoc reuocari ad certum numerum personarum: quia in vno loco minori potest etiam minor numerus sufficere, quam in alio; prudenti ergo arbitrio hoc æstimandum est, vt etiam attigi lib. 6. cap. 10. num. 20. sufficiétque, vt coram maiori parte viciniæ delictum patratum sit, & in vniuersum si decem personæ illud viderunt, moraliter dici potest notorium; quia illud moraliter non potest celari. Et quamuis propriè dicatur notorium, seu publicum, quando multi viderunt, & euidenter cognouerunt personam cõmittentem delictum, tamen in præsenti satis erit si aliquid viderint à quibus per publicam famam diuulgatum sit, ita vt per moralem certitudinem pluribus nota sint; & delictum, & persona delinquens, & quòd aliqui illam viderint cõmittentem delictum. 10.

Primò. Quot personæ sufficiãt ad notorium. Sot. — D

Quartò excipi solet casus, in quo præcedunt sufficientia indicia personæ delinquentis, nam illa censetur sufficientia ad inquirendum in particulari de illo, etiamsi infamia non præcesserit. ita sentit Caietanus 2. 2. quæstione 69. articulo 2. & Soto dict. Relect. membr. 2. quæstione 6. dub. 3. Ratio est, quia manifesta indicia æquipollent infamiæ. Vnde Sanctus Thomas dict. quæstione 69. artic. 2. ait reum iuridicè interrogari si testis, infamia, aut manifesta indicia præcesserunt. Hanc autem sententiam improbat Nauarr. suprà corol. 48. numero 182. Primò, quia illa exceptio nullo iure, vel sufficiente ratione fundatur; iura enim absolutè requirunt infamiam ad procedendum via inquisitionis, & nunquam dicunt indicia 11.

4. exceptio. Caiet. Sot. — E — D. Thom. — Eam improbat Nauarr.

æquipollere infamiæ. Nec ratio id suadet, quia quantumuis indicia sint manifesta, possunt esse occulta, & paucis nota. ergo adhuc crimen erit occultum: ergo non est cur illa indicia æquiparentur infamiæ, nec cur possit inquiri de tali crimine, cùm non sit extra latitudinem occulti. Secundò indicia quantumuis manifesta, non faciunt plenam probationem in iudicio, neque æquiualent duobus testibus: sed duo testes etiam oculares, & iurati, non satis sunt ad inquirendum de delicto, vt dicitur in cap. *inquisitionis*. §. 1. de accusationibus. quod Panormit. intelligit, etiamsi contingat deponere de tali delicto in iudicio, in quo non de veritate delicti, sed de sola infamia interrogabatur: ergo multo minus possunt sufficere indicia sola ad inquirendum. Nec Diuus Thomas de processu per viam inquisitionis loquutus est, sed de iuridica interrogatione rei, de qua est longè diuersa ratio. Nam reus legitimè interrogatur quoties post accusationem, vel denuntiationem semiplena probatio præcessit; faciunt autem semiplenam probationem illa tria, vnus testis, infamia, vel vehementia indicia, & quoad hoc tantùm à D. Thoma æquiparantur. Dices, si infamia non facit maiorem probationem, quàm indicia, cur indicia non sufficient ad inquirendum, sicut infamia? Respondeo idem posse interrogari de vno teste, vel multo magis de duobus. Dico ergo infamiæ proprium esse, & vt testis, & accusatoris vicem subeat: nam quatenus veritatem rei aliquo modo ostendit, habet vicem testis, & in hoc conuenit cum indiciis: quatenus verò infert publicum scandalum, & quasi clamorem petentem iudicium, habet vim denuntiationis: & in hoc superat indicia, & vnum; imò & duos testes.

Panorm.

D. Thom.

Dubiolum remouetur.

12. Ex quo infero posse fortasse illas sententias in concordiam redigi, si distinguamus inter iudicia occulta, & publica. Nauarri enim sententia sine dubio est vera, quando indicia, etiamsi sint sufficientia ad vehementem suspicionem efficiendam, paucis tamen nota sunt: tunc enim licèt in notitiam iudicis deueniant, non potest de persona in particulari inquirere, & hoc probant euidenter fundamenta adducta pro opinione Nauarri. At verò si indicia sint publica simul cum ipso delicto, sufficientia erunt ad inquirendum, & possent hoc modo exponi Caiet. & Soto, si quidem vocant illa indicia *manifesta*. Verum est in hac voce posse esse æquiuocationem, possunt enim indicia vocari *manifesta*, vel quia manifestè, & satis clarè ostendunt delictum, quo sensu loquutus est D. Thom. loco citato, & clariùs illa vocauit indicia expressa, quanuis Caietanus vocem postea mutauerit. Alio ergo modo possunt dici manifesta, quia ipsamet omnibus nota sunt, & sic de illis dicimus sufficere ad inchoandam viam inquisitionis. Veruntamen in hoc sensu non est hæc propria exceptio à regula proposita. Nam si illa indicia sufficiunt, ex eo est, qui generant publicam infamiam de tali persona, quod pertinet ad aliam dubitationem, quæ scilicet infamia satis sit ad huiusmodi inquisitionem, de qua inferiùs dicemus.

Iudicium authoris in proximo dissidio.

D. Thom.

13. Vnum etiam occurrit addendum circa has quatuor exceptiones, quanuis singulæ per se non sufficiant ad aliquam propriam exceptionem faciendam; nihilominus ex omnibus simul sumptis posse admitti aliquem casum, in quo possit de aliqua persona in particulari inquiri, etiamsi

Vera quædã exceptio consurgens ex 4. præcedentibus.

A sufficiens infamia de illa non præcedat, nimirum si delictum sit publicum & enorme, & iudici constet esse sufficientia indicia de aliqua persona, & aliunde iudicet moraliter esse necessarium ad bonum commune auctorem delicti cognoscere, vel ad præueniendum aliquod malum, quod in futurum timetur, vel quia delictum pendet in futurum, & vergit in damnum aliorum, vel alicuius innocentis, vel talis conditionis est, vt nisi de illo inquiratur cum similibus indiciis, publicè vindicari non possit, & ideo serpat, seu frequenter fiat: quando enim hæc omnia concurrant, (quod non rarò accidere potest) ratio boni communis obligat vt eius cura, & prouidentia habeatur, contempta particulari fama vnius personæ, B tunc enim delictum publicum prouocat sufficienter iudicem ad inquirendum generaliter; indicia verò quantum est de se, determinant ad talem personam: grauitas autem delicti, & necessitas boni communis faciunt, vt in tali delicto indicia habeant sufficientem rationem accusatoris; quia naturale præceptum obligans ad non obscurandam aliquo modo famam proximi non est de re adeò intrinsecè mala, quin ex iusta causa desinat interdum obligare; vel solùm obligat, quando sine debito fine, & circunstantiis fit; vt docet Diuus Thomas 2.2. quæstione 73. & per se facilè constat; si qua autem ratio iusta esse potest ad faciendum aliquid non obstante fama proximi est necessitas boni communis: ergo propter illam C censeri potest illa sufficiens prouocatio iudicis ad inquirendum in particulari, non obstante fama proximi. Et tunc subditus interrogatus, tenebitur reuelare personam etiamsi infamia non laboret, quia iustè interrogatur, & non habet rationabilem causam se excusandi, neque probabilem sensum in quo possit fugere mendacium, si veritatem cognitam neget. Mendacium autem illud perniciosum est, vt pote contra bonum commune, & contra obedientiam debitam Prælato in re graui. Et præterea erit periurium, imò etiam tenebitur reuelare, quamuis non possit probare delictum, quia tunc ille non interrogatur, vt accusator, sed vt testis, qui tenetur verum testimonium dicere, quanuis aliter probare illud non possit, nisi sua fide, & iuramento.

D. Thom.

D Neque hæc exceptio est contra iura superiùs citata, quæ requirunt infamiam ad specialem inquisitionem: tum quia illa expresè excipiunt publica delicta, dict. cap. *licèt Heli*, & cap. *ad nostram*, 3. de iureiur. quæ licèt potissimum intelligantur de criminibus notoriis quoad factum, & personam, tamen extendi possunt ad omnia publica, in quibus sufficiens ratio boni communis intercedit, & aliàs persona non est omnino occulta, quia saltem sunt de illa indicia probabilia: tum etiam, quia regula generalis non excludit specialem exceptionem in casu raro, & ad bonum commune pertinente. Præsertim, quia illa non tam videntur condere ius nouum, quàm explicare naturale, vt in eisdem decretis indicatur. Et ideo E vbi ratio naturalis ostendit cessare regulam illam, quia cessat iniuria proximi, non procedunt illa iura. & hanc sententiam præter auctores citos indicat Palud. in 4. d. 15. quæstione vltim. Armilla verb. *Accusatio*. §. 28. & alij quos refert Petrus Nauarra suprà, & faciunt ea, quæ tractat Nauar. suprà 50. corol. n. 187. 188. & 189. Aragon. 2. 2. quæstione 69. articulo 2. & Soto dicta quæst. 6. circa fin. 3. conclus. 14.

14. Iura non obstant prædictæ exceptioni.

Palud. Armil. Pet. Nauarr. Nauar. Aragon. Sot.

Quinta

15. 5 exceptio excluditur per dilema. Syluest. Excluditur.

Quinta exceptio additur ab aliquibus nisi iudex procedat ad inquisitionem ad instantiam alicuius: quia tunc sufficienter prouocatur iudex ad interrogandum de tali persona, significat Syluester, *Inquisitio* 2. dicto 8. sed hæc exceptio admittenda non est: nam ille qui iudicem prouocat, vel vult subire vicem accusatoris, ac denuntiatoris, vel non; sed tantùm defert crimen ad aures Prælati, vt ipse suo munere fungatur, & inquirat. In hoc posteriori casu nullo modo licèt iudici procedere ad inquisitionem specialem de tali persona, si non præcessit infamia, quia est expressè contra iura citata; quæ negant sufficere vnius, vel duorum testimonium ad inquirendum hoc modo. Quin potiùs, si delictum ipsum aliàs publicum non est, aut famosum: tunc nec generaliter quoad personas, & specialiter quoad tale delictum debet iudex inquirere, seu interrogare, nisi iuxta modum inquisitionis generalis, superiùs declaratum; quia vnius, vel alterius personæ clamor per se non est sufficiens ratio inquirendi. Vnde in legibus Hispaniæ libro octauo nouæ recopilationis titulo primo, libro sexto ordinatur, vt in eo casu iudex non audiat denuntiantem, nisi ipse ad probationem se offerat: excipit tamen, nisi delictum noctu, aut loco deserto factum esse dicatur, tunc enim commendatur iudici, vt veritatem inquirat, non quidem incipiendo ab speciali inquisitione, sed priùs inquirendo an tale delictum verè factum fuerit. Deinde à quo factum fuerit tale delictum, & postea si aliquem laborare infamia intellexerit, poterit de illo particulariter interrogare.

(Posterius membrum dilematis expenditur.)

16. Expenditur prius memb.

Si autem persona illa, quæ manifestat Prælato alium delinquentem, velit sustinere munus accusatoris, & denuntiantis, tunc procedere quidem potest iudex ad interrogandum in particulari de tali persona; sed tunc iam non procedit via inquisitionis, sed via denuntiationis, vel accusationis, de qua nunc non agimus, & ita illa non est exceptio à proposita regula. Solet autem interdum, quando persona; quæ rem manifestat iudici, aut Prælato, non vult sustinere munus denunciatoris, nec se offerre ad probandum, si potest esse testis sufficiens, & omni exceptione maior ad faciendam semiplenam probationem, solet, inquam, creari à iudice fiscalis qui causam promoueat, & munus accusatoris suscipiat, & priorem denuntiationem, vt testem præsentet, vt ita fiat semiplena probatio, & possit procedi ad interrogationem rei, & aliorum testium: tunc autem iam relinquitur via inquisitionis, & fit transitus ad aliam accusationis. Hoc tamen non fit in omnibus criminibus, sed in his, quæ contra commune bonum, aut contra religionem, aut fidem vergunt, ex quo capite posset hæc exceptio, si aliquo modo admittenda est, ad superiùs positam reuocari.

(Quo casu fiscalis adhibeatur, vt denuntians fiat testis.)

17. 6. exceptio quorundam Doctorum. Sot. Nauar. Sanch.

Vltimò excipiunt omnes, vt videre licet in Soto, Nauarro, & aliis citatis suprà, & apud Sancium libr. 3. de matrimon. dusput. 13. & 14. casus illos in quibus non fit inquisitio ad punitionem inquisiti, sed ad alios fines iustos, ad quos est necessaria cognitio talis personæ, & qualitatem eius: vt cùm inquiritur de impedimento matrimonij inter Petrum, & Mariam, vel de causa eius, etiamsi peccaminosa sit, vel cum inquiritur de irregularitate, aut inhabilitate ad beneficium, vel ad suffragium ferendum, vel cùm inquiruntur merita alicuius ad officium, vel ministerium, &c. in his enim casibus

A habet Prælatus ius interrogandi de tali persona: quia non potest aliter conuenienter exercere munus suum quod necessarium est ad commune bonum, quia plerúnque ipsemet, de quo fit inquisitio, voluntariè se immiscet tali negotio, & vult, aut contrahere, aut suffragium ferre, &c. & consequenter etiam virtute consentit, vt de ipso inquiratur, vnde etiam fit vt ipsemet teneatur sæpe respondere, & veritatem aperire. Hæc verò exceptio licet veram doctrinam contineat, propriè non est à regula posita, cum in ea tantùm sit sermo de inquisitione iudiciaria; quæ ad vindictam delicti ordinatur. Aliæ præterea exceptiones fieri solent, quas attingit Soto dict. q. 6. concl. 3. & latiùs Nauarr. corol. 63. sed quæ tactæ sunt ad rem præsentem sufficiunt, reliquæ verò ex sequenti assertione notoria erunt.

(Iudicium authoris de illa ac quibusdã aliis. Sot. Nauar.)

B

Secundò verò dicendum est, præcedente infamia de debito, & de persona, iustè posse, imò & debere Prælatum inquirere interrogando in particulari de tali persona, & obligando subditos etiam sub iuramento ad dicendam veritatem. Est certa sententia omnium, & colligitur planè ex iuribus citatis; nam dum negant, sine infamia posse inquiri hoc modo, cum illa affirmant posse. Ratio autem est, primò, quia tunc infamia meritò supplet vicem accusatoris, quia ipsa vox publica, quæ infamat personam, contra eam clamat, postulando iustitiam, vt indicant iura, & verba illa Domini Genes. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus est, descendam, & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Secundò, quia tunc iudex ratione officij habet ius inquirendi, & ratione infamiæ nullam facit iniuriam tali personæ, inquirendo de illa: ergo iustè id facit. Tertiò, quia hoc est necessarium ad bonum commune, aliàs vix possent delicta puniri, aut impediri. Quæ ratio probat Prælatum non tantùm posse, sed etiam debere ita inquirere; quia tenetur habere curam boni communis, hoc autem medium est moraliter necessarium ad illud bonum. Vnde si Prælatus in simili casu esset remissus, aliis daret graue scandalum, quod est magnum argumentum obligationis eius.

(18. 2 Assert. tripartita. 1. pars probatur. Primò. — C — Secundò. Probatur tertiò simul cũ 2. parte.)

Denique inde etiam facile concluditur 3. pars assertionis, nimirum obligatio subditorum ad veritatem dicendam. Primò, quia, per se loquendo (licèt nonnulli moderni contrarium sentiant) optima est regula: Quoties Prælatus iustè interrogat, teneri subditum ad respondendum, ne detur bellum iustum ex vtraque parte, nulla interueniente ignorantia, neque alia legitima excusatione, vt est in præsenti; quia supponimus subditum scire se iustè interrogari, & nullam fieri iniuriam reo veritatem fatẽdo. Præterea esset inutilis & inefficax interrogatio Prælati, si non posset cogere subditũ ad veritatem dicendam; non cogit autem per pœnam, imò nec iustè potest, donec aliàs constet ipsum falsum respondisse; quæ non erit coactio ad cognoscendam veritatem; sed punitio delicti, quæ supponit illud aliàs cognitum: ergo vt interrogatio possit esse efficax ad veritatem inueniendam, necesse est, vt Prælatus possit obligare subditum in conscientia. Denique tale præceptum est de re iusta, & bono communi necessaria; cur ergo non poterit Prælatus illud ita imponere, vt obliget? Omitto casus speciales, in quibus potest quis excusari, vel ne se prodat, si sit complex, vel propter alias rationes extrinsecas, quas nunc tractare necessarium non est.

(19. Probatur tertia pars. Primò. — D — Secundò. — E — Tertiò.)

20. Dubium 1. circa proximam assertionem. Vnum pronuntiatum pro resolutione.

Quæret autem aliquis primò circa positam conclusionem, quænam infamia sufficiat ad huiusmodi inquisitionem. Quam rem latè tractant citati auctores; breuiter tamen dico necessarium in primis esse, vt infamia sit de tali persona circa tale delictum: itaque non satis est, quòd religiosus, v.g. malè audiat, vel generatim de vita sua, vel speciatim de aliquo delicto, vt de illo inquiratur, an commiserit aliud delictum, cuius auctor ignoratur. ita docent omnes præsertim Nauatr. corol. 51. num. 190. referens S. Thomam 2.2. quæst. 70. artic. 1. & Caietanum ibi, & quæst. 69. artic. 2. & in opusc. 17. responsionum, respons. 5. dicentem sæpe in hoc multum errari, etiam à religiosis Prælatis, Adrian. quodlib. 11. quæst. 1. Soto dict. quæst. 6. dub. 5. & alij communiter contra Palud. in 4. d. 19. quæst. 4. & colligitur ex cap. *cùm oporteat*, ibi, *Nisi superdictis famam ipsius læsam esse noueritis.* & cap. *inquisitionis*, de accusationibus, ibi, *Nullum esse pro crimine, super quo non laborat infamia*; nam illæ particulæ, *super quo, & super quibus*, apertè significant infamiam debere esse de eodem crimine, de quo sit inquisitio. Et ratio est manifesta, quia alia infamia impertinés est, quia non accusat verè, aut fictè talem personam de tali crimine, vnde sicut in via accusationis, accusatus de vno crimine non potest interrogari de alio, ita nec in via inquisitionis. Addunt Doctores, nisi crimina ita sint coniuncta, vt vnum sit circunstantia alterius, vel prout hîc & nunc factum est, generet generalem suspicionem de alio; vt si Petrus inueniatur mortuus in via, & spoliatus, & Ioannes laboret infamia, quòd spoliauerit illum, consequenter est suspectus de homicidio. In hoc autem & similibus casibus non fit inquisitio de delicto sine infamia de illo; quia licèt non sit de illo per se primò, vt sic dicam, in illud redundat, quia infamatus de vno delicto, est etiam infamatus de circunstantiis eius, quando aliàs constat vel ex natura rei, vel ex euidentia facti, de connexione vnius cum alio.

Probatur authoritate. *Nauarr. D. Thom. Caiet. Adrian. Sot.*

Item ratione.

21. Alterũ pronuntiatum.

Deinde pronuntio infamiam debere esse talem vt generet publicam & probabilem suspicionem, & (vt iura loquuntur) clamorosam insinuationem. Hæc enim duo, infamia scilicet, & clamorosa insinuatio, non sunt duo ita distincta, vt vnum possit ab alio separari quoad præsentem effectum, licèt aliqui oppositum significent, quod sentit Nauar. corol. 63. numero 299. contra multos, quos refert, & sine fundamento: nam iura, quæ citat, potiùs probant oppositum. Id verò constat ex dicto capite *inquisitionis*, ibi, *super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa insinuatio non præcessit*, nam illa particula, *seu*, indicat illa esse æquiualentia: & infrà subdit, *cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui præcesserunt.* Vbi nulla sit mentio de infamia, quia clamores indicant illam, atque ita illam includunt, vel supponunt, & è conuerso in dicto cap. *cùm oporteat*, fit mentio solius infamiæ, quanuis sine clamoribus non sufficiat, quia debet esse publica; fit autem publica per publicum rumorem, seu clamorem, per quem supplet etiam vicem accusatoris. Vnde hoc modo loquendo de fama, in definitione eius poni solet, vt sit *communis opinio ex suspicione generata, & voce manifestata*, quæ si sit de malo, dicitur infamia, vt tradit Bartolus in l. *de minore*. §. *tormenta*, num. 7. ff. de quæstionibus.

Nauar.

Bartol.

22. Quæ communis opinio de malo sufficiat ad infamiam. *Sot.*

Circa quas tres particulas breuiter aduertendum est, in prima non esse certam aliquam regulam ad definiendum; quàm communis debeat esse opinio, quæ ad infamiam sufficiat, sed prudenti arbitrio esse determinandum, vt ait Soto suprà; quia licèt aliqui dicant requiri denarium numerum personarum, nullo iure vel necessaria ratione id ostenditur: ipso iure Soto pro regula assignat, quòd rumor sit sparsus per maiorem partem viciniæ, aut Collegij, aut vniuersitatis, in qua quis commoratur, & citat glossam vltimam in dicto cap. *inquisitionis*, quæ requirit maiorem partem viciniæ; quam viciniam rectè exponit Soto cum proportione esse intelligendam: nam in religionibus, de quibus agimus, non est necessarium, vt infamia extra monasterium egrediatur, sed totum monasterium, tanquam quædam vicinia reputatur, & meritò; cùm enim inquisitio intra illud tantùm fiat, satis est, quòd in illo sit sparsa infamia, vnde secus esset si inquisitio de religioso esset inter seculares, seu in populo aliquo facienda, tunc enim necessarium esset infamiam etiam ad eos redundasse, aliàs non solùm religioso, sed etiam religioni iniuria fieret. Quod autem debeat esse hæc opinio maioris partis viciniæ, nullo iure probatur, sed solùm ait dicta glossa; ideo maiorem partem viciniæ requiri, quia fama loci requiritur, non fama aliquorum, argumento cap. *illud*, de præsumptionibus, ibi, *quia fama viciniæ magis debet attendi, si fama loci habet*, &c. Veruntamen non existimo esse necessariam maiorem partem viciniæ; quoad numerum personarum, nam in dict. cap. *inquisitionis*, solùm dicitur, *propter dicta paucorum*, non reputari aliquem infamatum, *cuius apud bonos, & graues læsa opinio non existit.* in quibus verbis, si rectè attendantur, potiùs insinuatur, paucos sufficere, si probi & graues sint: non est ergo semper necessarius maior numerus personarum. Quod sentit Nauarr. in dict. corol. 48. in fine, dicens, non oportere, vt fama sit in aliquo loco, sed vt sit communis opinio eorum, ad quos spectat hoc scire, vt in hac vniuersitate Conimbricensi dicetur aliquis scholaris bonæ, vel malæ famæ in literarum profectu si inter magistros suos, vel condiscipulos habet illam communem opinionem. quæ est doctrina Bartoli suprà numero decimo, & vndecimo.

Soti placitũ requiri & sufficere vt plures in vicinia id opinentur.

Reiicitur Sotus si per plures intelligat maiorem viciniæ numerum.

Nauar.

Bartol.

23. Placitum Nauarri.

Idem verò Nauarr. in comment. de fama, & infamia, numero 7. 8. & 9. necessarium esse putat ad famam, vt sit omnium vel maioris partis eorum, apud quos allegatur esse illa, citans Bartolum suprà numero 13. & glossam, ac eundem Bartolum in libro 3. §. *eiusdem*, ff. de testibus. Fundamentum eorum est; quia communis opinio tunc dicitur esse, quando est omnium, vel maioris partis vniuersitatis, ad quam spectat, ex quibusdam legibus, quas citant; sed neque hoc videtur mihi satis probari, quia (vt aliqua verè dicatur communis opinio, non oportet, vt maior pars authorum illam teneat, aliàs quis posset nisi temerè aliquam opinionem vocare communem, cùm nullus possit ita recensere, & conferre inter se authores vtriusque partis; ergo ad opinionem comunem satis est, quòd absolutè multi authores illam teneant, præsertim si sint graues. Hinc de eadem re dicunt sæpe Doctores dari opiniones communes contrarias, quod esse non posset, si sola maior pars faceret communem opinionem; sic etiam in præsenti de eadem persona, & secundùm idem, possunt dari duæ famæ cõtrariæ. Quod tenet Felin. in c. *cùm oporteat*, n. 5. in fin. de accusationibus citans Zochum in c. *cùm in tua*, de sponsalibus; & plures alios.

Gloss. Bartol. Eius fundamentum nõ placet.

Felin. Zochus.

Non

24. Non ergo videtur semper ponderandus numerus persoarum; quare si talis opinio sit apud grauiores, & meliores, licèt non sint plures numero, dummodo sint absolutè multi, existimo sufficere ad infamiam. Si autem quoad qualitatem personarum essent cætera paria, probabile est requiri opinionem maioris partis, vel quia de hoc, vt dicebam, moraliter constare non potest, sufficiet, vt vel probabiliter id credatur, vel certè quòd censeatur esse vulgaris opinio, quia hæc facilè diffunditur ad maiorem partem. Addit præterea Nauar. dict. comment. nu. 9. opinionem pauciorum quàm decem non sufficere ad infamiam, etiam si sit maior pars illius loci, vel communitatis, vel tota cōmunitas in qua versatur fama; quod non probat nisi authoritate Panormitani, & Ananiæ; sed planè est incredibile in materia de qua tractamus; aliàs si in monasterio essent quindecim religiosi, & vnus esset diffamatus apud nouem illorum de aliquo delicto, non posset superior de illo inquirere, quod est contra omnem rationem, vel bonos mores: cur ergo illud credendum est, cum nulla ratione, vel textu sit fundatum? Præterea iura suprà citata solùm requirunt illam infamiam, quæ sufficit ad publicum scandalum communitatis: in eo casu reuera est publicum scandalum, & nouum sequeretur, si nullum remedium illi malo adhiberetur: ergo, &c. Oportet igitur, vt ad primum responsum reuertamur, prudenti scilicet iudicio opus esse, considerata qualitate communitatis & conditione personarum.

Iudicium authoris de numero personarum ad opinionē cōmunem.

Displicet itē Nauarr. putans infrà decem semper esse paucos.

25. Addit etiam Bartolus suprà, & cum eo reliqui, considerandum esse radicem infamiæ, nam oriri potuit ex odio & inimicitia alicuius, vel ex leuibus indiciis, & vulgi suspicione, ac locutione, & tunc non est vera infamia, quia non potest probari per opinionem generalem, quare si de tali radice constet, non sufficiet ad inquirendum, sed oportet, vt suspicio, quæ generauit infamiam, ex iusta, & probabili causa processerit, & inter probos, & non suspectos homines diuulgata sit, vt ex dictis capitulis, *inquisitionis*, & *qualiter, & quando*, 2. apertè colligitur.

De duobus aliis requisitis ad infamiam positis in n. 22.

20. Quæri secundò potest circa eandem secundam conclusionem, quomodo debeat iudici de infamia constare, vt tunc possit iustè inquirere; aut enim debet constare in iudicio, vel extra: si in iudicio, procedemus in infinitum, vnde enim illud aliud iudicium incipiet? oportebit enim alia infamia præcedat; alioqui non poterit ex officio iudex inchoare processum: si autem sufficit vt extra iudicium cognoscatur, accusatio extra iudicium facta sufficiet ad procedendum, ad interrogandum reum, vel testes iudicialiter, quod est falsum. Sequela verò patet, quia fama supplet vicem accusatoris. Item est similitudo rationis, quia priuata notitia non videtur sufficiens ad exercendum officium iudicis, vt sic. Circa hoc Angelus verb. *Inquisitio* numero 4. sentit necessarium esse, vt infamia deferatur ad iudicem, vt de illa primò iuridicè cognoscat, & numero 2. ait oportere vt fama deferatur ad iudicem sedentem pro tribunali, citátque iuris peritos, sed hoc non potest in vniuersum probari, vt notauit Syluest. verb. *Inquisitio* 1. quæst. 8. nu. 14. aliàs nunquam possent iudices inchoare inquisitionem specialem, nisi ad petitionem, vel denuntiationem alicuius: quod est contra iura, & contra bonum regimen Reipub.

Dubium secundum circa eandem assertionem.

Angeli responsio ad hoc dubium non satisfacit.

Syluest.

27. Illud ergo habet locum quando fama per seipsam, seu clamor eius non peruenit ad aures iudicis, sed vnus vel alius illi denuntiant Petrum esse

A infamatum de tali delicto, tūc enim priusquam de illo inquirere incipiat, necesse est, vt infamia iuridicè probetur: quia cum respectu iudicis per se nō sit publica, oportet vt per publicam probationem de illa constet, & hoc probat ratio facta, idémque sentit Nauarr. dict. corol. 63. in fin. Nec tunc sequitur processus in infinitum; quia initium tunc sumitur à via denuntiationis, non à via inquisitionis; & ita in prima causa, quæ tunc tractatur, non est de ipso delicto, sed de infamia delicti, an sit, necne; & illa sufficienter probata iuridicè, incipit inquisitio de delicto, de quo videndus Sylu. *Inquisitio* 2. dict. 5. Antonin. 3. p. tit. 9. At verò interdum fama per seipsum peruenit ad aures Prælati, & clamat contra reum: & de hac loquuntur frequentiùs iuxta citata, quæ propterea cum infamia B coniungunt clamorosam insinuationem. Tunc ergo non oportet, vt præcedat iudicialis probatio infamiæ, vt sentit Syluest. & tenet Nauar. & alij, & probat planè ratio facta, qua aliàs nunquam posset Prælatus incipere ex officio ab inquisitione speciali. Ratio verò à priori est, quia in publicis, & euidentibus non est necessaria specialis probatio: tunc autē infamia est per se euidens, & publica, & ideo non est simile quod afferebatur de priuata accusatione, infamia enim clamat & accusat publicè, & ideo per se sufficit ad inchoandam inquisitionem.

Adæquata dubij responsio.

Nauar.

Syluest. Anton.

Vnde fit, si Prælatus ordinarius ex officio procedat ad inquisitionem, satis esse quòd sit certus de infamia, & tunc sua assertione sufficienter illam probet, & confirmet. Quapropter si munus C inquirendi deleget alteri, instruens illum, & affirmans sibi constare Petrum esse infamatum de tali delicto, id satis esset, vt delegatus possit immediatè incipere, inquirendo in speciali de delicto talis personæ, non inquirendo de infamia, nec probationem eius inuestigando; quod tamen facere non posset si delegatio simpliciter facta fuisset; & delegans nihil de infamia affirmasset: tunc enim oporteret delegatum inchoare ab inquisitione infamiæ, nisi tanta illa esset, vt per se etiam nota esset, & euidens delegato, vt verbi gratia, si committeretur delictum inquirendum in tali loco, & delegatus ad illum locum perueniens statim intelligeret per publicum rumorem & sermo- D nem multorum Petrum esse infamatum de tali delicto, statim posset inquirere de delicto, & de persona; quod insinuatur in cap. *cùm oporteat*, de accusationibus, vbi sermo est de iudice delegato, & illi dicitur, *nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, vos ad inquisitionem illius non subito procedatis*; ergo si nouisset famam esse læsam, statim procedere posset. Neque ibi postulatur, vt illa notitia sit per aliud iudicium & probationem in illo; sufficit ergo quòd sit publica, & moraliter euidens. 28.

Interest inter prælati, & eius delegatum in inquirendo de infamia.

Praxis inquisitionis specialis post sufficientem infamiam.

E Supposita ergo sufficiente infamia, & notitia eius, procedere potest Prælatus ad inquisitionem specialem de subdito, siue speret eius emendationem, siue non; quia iam non intendit principaliter emendationem, sed punitionem, & remedium scādali, quod ex infamia oriri solet, vt Antonin. suprà §. 8. & Syluest. *Inquisitio* 2. dicto 3. notant. Modus autem procedendi ad prædictam inquisitionem quanuis in religione non requirat omnes iuris subtilitates, tamen esse debet sufficienter iuri 29.

Sylu. Anton.

De examine testium.

iuridica; ita vt faciat publicam fidem, & ideo supposita infamia examinari debent testes coram notario, seu secretario, quem ipse Prælatus ex suis religiosis ad hoc munus constituerit, vt omnes actus inquisitionis fideliter conscribat, eisque simul cum ipso Prælato subscribat, ad eorum probationem. Interrogandi etiam sunt distinctè & clarè per articulos, & capitula, quæ ad hunc finem ab ipso Prælato cum notario erunt distinctè confecta. Et quamuis diximus proclamante fama non esse necessariam aliam probationem eius, hoc maximè intelligendum est, vt iudex iustè possit inquisitionem incipere, & testes ad respondendum obligare. Nihilominus tamen optimum est nonnullos testes saltem in principio, non solùm de delicto, sed etiam de infamia interrogare, vt de vtroque magis conuincatur reus. Debent etiam interrogari sub iuramento, quia aliàs non facit testis sufficientem fidem in iudicio, quod etiam regulari iudicio verum habet; quia illa conditio, tanquam substantialis reputatur. Significat verò Syluest. *Inquisitio* 2. dicto 6. (vbi de reo loquitur, est autem eadem ratio de testibus) sufficere, vt Prælatus in virtute obedientiæ, vel sub excommunicatione præcipiat dicere veritatem. Ego tamen consulerem iuramentum dari, iuxta cap. *cum delicti*, de accusationibus; nisi recepta consuetudo religionis alium modum teneret, & iuramentum non est tam substantiale, qui possit renuntiari per partes, cap. *tuis*, de testibus. Illa autem consuetudo renuntiationi æquiualet; nam consuetudo dat ius, & tollit, ac renuntiat, quod perinde est.

De iuramento.

Syluest.

Præceptum aliud absque iuramento an sufficiat.

30. Licèt testes reum non damnent, interrogari adhuc potest iuridicè, si dentur indicia vel infamia.

Postea verò procedendum vlteriùs est iuxta merita causæ ex testium interrogationibus resultantia. Nam si nullus testis condemnat reum de delicto, ita vt insurgat saltem semiplena probatio, non potest reus ipse legitimè interrogari, & ita vlteriùs inquirendum est ab aliis testibus, vel non vltrà procedendum; tamen existimo sufficere infamiam probatam sufficienter, præsertim si accedant indicia grauia, vt citari possit, & interrogari reus; quia infamia talis facit semiplenam probationem. Nec refert, quòd in hoc processu infamia habet vicem accusatoris, & ideo videatur non posse sustinere locum testis; nam (vt bene sentit Nauarr. corol. 63. num. 294.) sub diuersis rationibus vtrùnque potest præsertim cùm non sit verus accusator, sed fictus. Quatenus ergo antecedit clamando ad iudicem, habet vicem denuntiantis; quatenus verò veritati facti aliquod testimonium publicum præbet, facit semiplenam probationem. Vel aliter, infamia secundùm se, & per se cognita accusat: vt verò per testes probata in iudicio, & præsertim indiciis etiam probatis confirmata, facit semiplenam probationem. Itaque existente semiplena probatione post aliquam inquisitionem, debet citari, vel (vt Syluester ait) vocari religioso modo inquisitus, & de veritate sub iuramento interrogari. vt autem ad respondendum obligetur, necesse est vt illi constet de legitimo processu contra illum facto & probatione, quæ contra illum resultat. Debet ergo illi legi, vt colligitur ex D.Thom. 2.2. quæstione 69. artic. 1. ad 2. & ex Caietano ibidem, Soto dicto membro 2. quæstione 7. Nauarro in Summa cap. 25. numero 36. & in dict. cap. *inter verba*, in antiquo, corol. 64. numero 730. Bernard. Dias in Practica capit. 126. numero 4. & ibi Salzedo, qui aduertit satis esse, vt notarius legat coram reo depositiones

Infamia subit vicem accusatoris, & testis.

Nauar.

Reo legendus processus.

D.Thom. Caiet. Sot. Nauarr. Bern. Dias. Salzedo.

A testium tacitis eorum nominibus, neque oportere eorum transumptum dare, nam potest cogi statim ad respondendum, cùm iam illi sufficienter constet de legitima interrogatione, quam esse communem statuit Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 45. num. 7. & 8.

Non oportet ei aperire testes aut transumptũ. Iul. Clar.

31. Sumpta igitur confessione à subdito, vel ipse fatetur delictum, vel negat; si confitetur, posset in rigore statim contra eum ferri sententia, nihilominus non eo rigore vtendum est, sed terminus est ei concedendus, vt si quã habet excusationem, quæ saltem minuat delictum, eam afferre possit. Deo quo videri potest Iulius Clarus libro quinto §. fin. quæstione 65. & Antonius Gomez tom. 3. variarum, cap. 12. Si autem reus interrogatus neget, procedi vlteriùs debet ad conuincendum illum, tam ratificando priora testimonia, quàm alia de nouo examinando si necessarium visum fuerit ad moralem certitudinem veritatis: hic enim debet esse præcipuus scopus in hoc regulari iudicio, in quo non sunt ita necessariæ illæ circunstantiæ iterum interrogandi, seu ratificandi, quando de fide testium moraliter constat, & hoc præcipuè debet animaduertere Prælatus, scilicet, vt testes suspecti non sint de inimicitia, aut leuitate, vel de alia occasione falsitatis, vt plenè interrogentur de omnibus circunstantiis, & ob eandem rationem, quamuis in secularibus iudiciis (excepta inquisitione in crimine hæresis) soleant nomina testium manifestari reo, iuxta cap. *qualiter, & quando*, 2. §. *debet igitur*; de accusationibus, tamen in nostro iudicio regulari id non est necessarium, sed satis est dare reo copiam testimoniorum, vt possit defendere, tacitis nominibus propter vitanda maiora incommoda, & quia in regulari iudicio non est necessarium omnes has circunstantias seruare, vt dicitur in dicto capite *qualiter, & quando*; quòd si aliqua omitti potest; maximè hæc. Vnde etiam in generalibus visitationibus non seruatur, vt notauit Simanquas de Catholic. institut. tit. 64. numero 30.

Quid agendum quãdo reus fatetur delictum.

Iul. Clar. Anton. Gom.

Quid quando negat.

B

C

Simanq.

32. Addunt Doctores, etiam inter regulares posse habere locum torturam, quando subditus est semiplenè, non tamen plenè conuictus, & adhuc negat delictum. ita Bernardus Dias dict. cap. 125. & 126. & ibi Salzedo, D.Antonin. 3. part. tit. 9. cap. 7. §. 8. Syluest. *Inquisitio*, 2. dict. 9. & Armilla verb. *Inquisitio*, numero 12. quamuis aliqui ex his non loquãtur in specie de regularibus; sed generatim de clericis, sub quibus personas Ecclesiasticas, & consequenter generales comprehendunt, quia non habent de hoc speciale priuilegium, quæ est ratio à priori huius assertionis, quia Prælatus habens potestatem coërciuam perfectam, habet etiam potestatem torquendi ad veritatem comprobandam, si aliæ circunstantiæ necessariæ occurrant, & specialiter prohibitus non sit; sed Prælatus regularis habet huiusmodi potestatem, vt suprà tomo præcedenti ostendimus, disputando generatim de potestate eius, & nulla est de hoc prohibitio positiua, saltem iure communi, neque etiam iure speciali Societatis (de aliis enim religionibus proprij earum Prælati videbunt) neque etiam ex natura rei hoc prohibitum est magis in religioso, quàm in clerico, quia sicut peccatum facit dignam pœna personã, etiam sacram, ita etiam facit dignam tortura. Verum est tamen modum torquendi regulares debere esse accommodatum statui, & consuetudini eorum:

De tortura rei etiam religiosi negantis delictum.

D

Bern. Dias. Salsed. D. Anton. Syluest.

Cur etiam in religiosũ cadat tortura.

E

Tortura religiosi qualis.

eorum: non enim per violentas actiones instar secularium, sed per strictiorem carcerem, humicubationes, strictiora ieiunia, & similes corporis afflictiones torquendi sunt, an autem per laicum fieri possit, diximus disput. 22. de Censur. sect. 1. num. 44. Si ergo reus in confessione sua negauit, & per testes sufficienter conuinci non potuit, regulari modo torqueri potest, si grauitas delicti id exigat. Quod si in tormentis veritatem adhuc neget, absoluendus est; si autem confiteatur, & postea extra tormenta ratificet confessionem (quod necessarium est) debet procedi ad proferendam sententiam, iuxta ea, quæ tradunt dicti authores, præsertim Bernardus Dias, Iulius Clarus, Simanquas, tit. 65. num. 74. & sequentibus, & Gregorius Lopez in lib. 4. tit. 30. partita 7.

Bern. Dias. Iul. Clar. Simanq. Greg. Lop.

33. Denique, quando delictum plenè probatum est, neque est necessaria, neque iustè potest adhiberi tortura, per se loquendo, quia iam cessauit finis eius, vt iidem authores dicunt: est autem delictum plenè probatum, quando ad minimum per duos testes oculares & contestes, & omni exceptione maiores conuictus est reus, iuxta illud Christi; *In ore duorum, vel trium stet omne verbum*, & omnium sententiam, ac praxim. Duo autem testes singulares, id est, de diuersis numero factis, aut de distinctis temporibus, vel locis, imò nec plures sufficiũt ad plenam fidem faciendam, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad secundum, & ibi Caietanus, & Soto 5. de instit. quæst. 7. artic. 2. qui aduertit, etiam in religione hoc seruandum esse, vt testes singulares non sufficiant ad condemnationem, licèt sufficiant ad torquendum, vel alio modo exquirendam veritatem: quia (vt dicitur 2. q. 1. c. 1.) *nos in quenquam sententiam* (scilicet condemnatoriam) *ferre non possumus, nisi aut in conuictum, aut sponte confessum.* Hoc autem intelligendum censeo, quoad pœnam integram. Nam quoad aliquam punitionem, vel grauem correptionem, potest condemnari; quando præter famam satis comprobatam, sunt aliqua grauia indicia, vel grauis aliquis testis: quia licèt tunc non plenè constet de delicto, est vehemens illius suspicio, vel opinio, quæ ad aliquam pœnam satis esse debet. Imò in hoc processu per inquisitionem, quamuis plena probatio obtineatur, mitiùs agendum est in pœna imponenda, quàm si per accusationem criminalem processum esset: quia cùm reus, neque accusatus sit ab aliquo, neque ipse confessus sit suum delictum, iura volunt vt iudex prudenti arbitrio moderetur pœnam, cap. *inquisitionis*, de accusationibus. consentiunt citati Doctores Antonin. 3. tit. 9. cap. 7. §. 6. Syluest. *inquisitio*, 1. quæst. vlt. Soto dicto memb. 2. q. 6. dub. 1. Nauar. cap. *inter verba*, in antiquo, coroll. 48. n. 582. Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 1. num. 51.

Duo testes sufficiunt ad pœnam legis si sint contestes.

Quid si sint singulares.

D. Thom. Caiet. Soto.

Per viam inquisitionis mitiùs agitur cum cõuicto.

Anton. Syluest. Sot. Nauar. Anton Gom.

34. Post sententiam sequi solet appellatio in seculari foro: in regulari verò audiri non debet, nisi Prælatus manifestè, & notabiliter excedat modum in regula præscriptum, & præsertim in Societate est speciale priuilegium Pauli III. vt in ea appellare non liceat à regulari correctione: est autem vsus vt hoc seruetur, quando correctio fit secundùm ordinationes Societatis, vt constat ex Compendio priuilegiorum, verbo *Appellatio.* §. 1. Et ita non admittitur appellatio ab ordinaria correptione, reformatione, mandatis, & similibus, de quibus in dicto verbo *Appellatio.* §. 2. A sententia autem condamnatoria non negatur nisi ipsamet appellatio sit manifestè friuola, vel iniusta; plura de hoc appellationis puncto dixi in tractatu 8. libro secundo, cap. 11.

Appellatio an in religionibus locum habeat.

De modo procedendi in regulari iudicio per viam denuntiationis iudicialis.

Duobus modis potest hæc via inchoari, primò per se & immediatè, quando aliquis incipit causam sumendo munus denunciatoris apud Prælatum, seu iudicem. Secundò transeundo à denuntiatione Euangelica ad iudicialem: nam finis vnius solet esse inchoatio alterius, vt in cap. 10. in fine insinuauimus, remittendo in hunc locum exactam declarationem, quæ erit facilis, explicata priùs denuntiatione ipsa secundùm se. Vt ergo aliquis iustè denunciet iudicialiter, necessarium non est vt præcedat infamia, vt constat ex iuribus sæpe citatis, cap. *inquisitionis*, cap. *qualiter & quando*, cum similibus, & ex omnibus auctoribus. Ratio verò est, quia in via inquisitionis infamia requiritur, vt suppleat vicem accusatoris; in hac autem via denunciator sustinet vicem accusatoris, quamuis non omnino suscipiat totum onus illius, quia non ita obligatur ad probandum, sicut accusator. 35.

Ad denuntiandum iudicialiter non requiritur infamia.

Est autem quæstio, an debeat præcedere monitio fraterna ante hanc denuntiationem, id enim significãt iura citata. Et consequenter est dubium, vtrùm si per solam admonitionem frater corrigatur, liceat nihilominus ad hanc denuntiationem procedere. Hæc verò dubia ex dictis à cap. 8. ferè resoluta sunt. Aut enim talis denunciatio ordinatur solùm ad emendationem delicti, qui est ordinarius, & maximè proprius finis eius, aut ad damnum tertij, vel communis boni nocumentum vitandum. In priori denuntiatione, quæ Euangelica dicitur, si est spes emendæ, sine dubio debet præcedere correctio fraterna: nam & naturalis ratio charitatis, & iustitiæ id postulat, cùm talis denuntiatio (vtpote iudicialis) non fiat sine magna & publica læsione famæ: quæ tunc necessaria non est, & hic ordo est maximè consentaneus Euangelio, imò iuxta cõmunionem opinionem Theologorum censetur in eo præceptus, maximè pro huiusmodi casu spei emendæ, conseruata fama; & iura canonica etiam hoc disponunt, præsertim in cap. *licèt Heli*, de simonia. & notauit gloss. in cap. 2. de calumniatoribus, ex quo textu mihi colligo, tam necessariam esse hanc admonitionem, vt si denuntiator in probatione deficiat, & non ostendat priùs secretè monuisse, vix possit à calumnia purgari, ideo enim videtur ibi denunciator ab officio & beneficio fuisse suspensus, donec canonicè suam purgaret innocẽtiam, quòd non calumniandi animo ad talia crimina proponenda processisset. Nec religiosi ab hoc onere eximuntur, quia nullum de hoc habent priuilegium, & alioqui est per se maximè consentaneum non solùm perfectioni, sed etiam necessitati charitatis. Vnde etiam in Societate pro comperto est apud omnes, in ordine ad hanc iudicialem denuntiationem, nullam esse renuntiationem famæ, vt iam num. 3. attigimus, seruandum esse hunc ordinem. 36.

An requiratur præmonitio secreta.

Responsio quando denuntiatio fit ad solam emendam cũ spe eius.

Data responsio valet etiã inter religiosos.

Atque hinc sequitur multò minus posse fieri hanc denuntiationem post monitionem secretam, si suum effectum consequuta est: nam emendato fratre cessat finis talis denuntiationis, & ideo iam non esset denuntiatio, sed grauis detractio. Sequitur etiam Prælatum in huiusmodi denunciatione præcisè propter hunc finem facta teneri ad seruandum Euangelicum ordinem, & totum illum, quem charitas postulauerit. Itaque facta denuntiatione, non potest de subdito inquirere, cùm non laboret infamia: debet ergo illum ad se vocare, & cum 37.

1. corol. ex prædicta respõsione.

2. corol. Prælatum seruare debere ordinẽ Euãgelij cum denuntiato secretè.

Quid si denunciatus fateatur.

cum illo de emendatione agere. Quòd si recognoscat delictum, & emendationem ac satisfactionem offerat, non potest puniri publicè, quamuis occultè, præsertim inter regulares, possit aliquam secretam pœnitentiam iniungere; magis in medicinam præseruatiuam, quàm in vindictam: si verò reus sit pertinax, negando delictum, adhibendi sunt vnus vel duo testes, vt cóuincatur, si delictum non sit omnino occultum. Atque si denunciator antequam rem ad superiorem deferret seruato Euangelico ordine, vnum vel duos testes adhibuit, illi priùs vocandi sunt, ne infamia vlteriùs crescat: sin autem illud fuit prætermissum (interdum enim, vt satis constat ex cap. 9. fieri potem sine culpa) Prælatus arbitrio suo prudenti poterit duos viros graues vocare, & subditum grauiùs etiam reprehendere, & minus etiam terrere; quia ad hæc omnia habet ius, & propter spirituale bonum illa qualiscunque infamia admittenda est. Necessarium autem est, regulariter loquendo, delictum non esse adeò occultum, vt solus denunciator illud nouerit propter periculum calumniæ, quòd esse potest, & ne fortè innocens ampliùs infametur: oportet ergo vt concurrant aliqua vehementia indicia, de quibus certè constare possit, vel certè vt persona denuntiantis tantæ sit fidei, integritatis & authoritatis, vt faciat magnam probabilitatem. Dùm enim in hoc progressu solum commodum subditi quæratur, non est integra probatio exigenda, neque etiam impedit, quòd ipsemet denuncians, quoad subeat vicem testis, vt propter solum testimonium eius possit secretum illum remedium adhiberi, ex cap. *in omni*, de testibus. dicente, in omni negotio (scilicet causa denuntiationis, vt exponit glossa) principalis persona dicens veritatem de re sibi nota, rectissimè habenda est pro teste, quod ex verbis Christi D. optimè ibidem colligitur.

Quid si neget.

38. Quid agendum quando reus conuinci nequit.

Præterea contingere potest, vt subditus post totam hanc diligentiam, quia conuinci non potest, pertinax sit negando, & tunc putat Soto dict. mébr. 2. q. 4. concl. 8. nihil posse facere Prælatum, nisi monere subditum, & orare pro illo. Sensus autem eius est non posse procedere Prælatum ad inquirendum ampliùs de subdito, qui non laborat infamia, neque etiam posse illum publicè punire. Poterit tamen (vt cap. 10. n. 13. dixi) pro qualitate semiplenæ probationis eum seuerè reprehendere, & correctionem aliquam secretam ad terrorem & medicinam in futurum adhibere. Potest etiam ministerium auferre, quod pendet ex voluntate Prælati, si absque scandalo & infamia fieri possit, & fuerit necessarium ad tollendas illi occasiones peccandi, non tamen in vindictam commissi; & idem est de mutatione loci, & similibus.

Quid si cóuictus perneget, aut etiam delictum defendat, seu non promittat emendam.

Contingere vlteriùs potest, vt subditus duplici testimonio sufficienter conuincatur, & nihilominus ipse sit pertinax negando, vel certè licèt recognoscat delictum, illud defendat, & satisfactionem, aut emendationē non promittat, neque illius spem præbeat, sed potiùs indurationis, si asperiùs cum illo agatur. Et tunc dissensio est inter Doctores quomodo se debeat gerere Prælatus. Panormit. in cap. *nouit*, de iudiciis. n. 46. dicit, posse tunc Prælatum excommunicare, vel aliis censuris ligare subditum, & beneficio, vel officio priuare; quia potest illum tractare sicut ethnicum & publicanum, iuxta Euangelium, & n. 33. dicit posse etiam cogi ad rem restituendam, vel soluendum debitum, si de eo conuincatur; & in hoc vltimo omnes vidétur conuenire, si probatio est sufficiés,

Opinio Panormit.

A & subditus nullam affert sufficientem excusationem. Soto etiam dict. concl. 8. videtur priorē partem admittere, dum ait in denuntiatione fraterna omnia esse agenda propter emendationem fratris: in iudiciali autem contra pertinacē procedendum esse via iuris, *etiam ad incarcerationem, & torturam.* Aliis autem videtur tunc non posse Prælatum vlteriùs procedere; quia cùm delictum sit occultū, licèt probabile, nō debet publicè puniri, quia nullum generauit scandalum, & ideo non postulat publicam satisfactionem, nec tum pertinet talis pœna ad bonum commune. Pœna autem occulta non est etiam imponenda nisi propter vtilitatem spiritualem ipsius rei: quia etiam hoc iudicium ad hunc finem ordinatur, vt diximus; ergo si nulla B est spes huius fructus, sed potiùs timetur maior induratio, cessandum omnino est à punitione. ita insinuat Bañes 2.2. q. 33. art. 8. dub. 4.

Opinio Soti

Opinio Bañes.

Ego verò censeo in neutra parte istarum esse intrinsecam iniustitiam, & ideo pendere ex prudenti arbitrio, seruando leges non solùm iustitiæ, sed etiam charitatis. Declaro hoc; nam inprimis si delictum est probatum per dictos testes, præter denunciátem, potest Prælatus sub excommunicatione latæ sententiæ præcipere subdito reo, vt fateatur veritatem, & si fuerit contumax, reuera incurrat illam in conscientia, ita vt denunciator, & testes possint illum vt excommunicatum habere, & iuxta antiquum ius tenerentur vitare, licèt hodie propter Extrauag. *Ad euitanda*, non teneantur. C Similiter si reus confiteatur delictum, nolit tamen emendari, potest sub eadem censura cogi ad acceptandam & offerendam satisfactionem; quòd si nolit, incurret eodem modo excommunicationem occultam. Hoc totum sufficiéter probatur ex verbis Christi, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus*, &c. Et ratio est, quia Prælatus in eo casu habet ius cogendi subditum ad emédationem per media ab Ecclesia instituta, & à Christo insinuata: illud autem medium huiusmodi est; atque ita docuit Soto lib. 5. de Iustitia, q. 6. art. 2. citans D. Th. Palud. & Caietanum. Addit tamen posse hoc facere Prælatum, etiamsi nulla sit spes emendæ, ex cap. *tam Sacerdotes* 24. q. 3. *vbi dicitur*, inquit, *huiusmodi incorrigibiles esse ab Ecclesia separãdos*; sed illud procedit (vt existimo) quando illa separatio ad alio- D rum bonum est necessaria: vel quando per illam speratur correctio ipsiusmet incorrigilis. Si autem primum necessarium non est, nec secundum speratur, non video qua honesta ratione possit inferri illa censura: nam licèt non appareat contra iustitiam, quia ille reuera est dignus illa coercitione, repugnaret charitati, quia augetur subdito periculum grauiùs peccandi, sine spe fructus. Quia verò moraliter vix potest desperari vterque fructus, quia vexatio solet dare intellectum, ideo absolutè dici potest, posse Prælatos tentare hoc medium: nam in potestate eorum manet auferre vinculum, si viderint nocere potius, quàm prodesse.

39. Opinio Authoris.

Sot. D. Thom. Palud. Caiet.

E Eadem ratione censeo posse Prælatum secretè punire subditum, etiam in vindictam peccati commissi; quia de illo conuictus est, in tali foro & modo procedendi: cur ergo non poterit digna & proportionata pœna punire, absque noua infamia, vel scandalo? præsertim inter regulares, vbi simpliciter, & de plano proceditur, & nunquam officium iudicis separatur ab officio patris, quanuis non è contra. Item licèt talis pœna non prosit ab iis per exemplum, quia illis non manifestatur, tamen in genere proderit scire delicta non debere relinqui impunita, si sufficienter probantur, præ-

40. Prælatus potest secretè delatū & conuictū punire in vindictam. Probatur primò. Secundò.

sertim-

sertim quando subditus pertinax, aut incorrigibilis ostenditur. *Tertiò.* Item quia licèt videatur talis pœna in præsenti non prodesse ipsi reo; tamen moraliter semper debet & potest sperari fructus in futurum, nam saltem timebit similem pœnam. *Confirmat.* Vnde confirmatur: nam quãdo est probabilis spes, quòd pœna proficiet in præsenti, & inducet subditum in meliorem mentem, omnes fatentur posse prælatum subditum conuictum punire; sed non debet esse melioris conditionis, eo quòd se durum & incorrigibilem ostendat: ergo tunc etiam puniri potest. Quæ ratio probat manifestè talem pœnam non esse contra iustitiam. An verò ex charitate suspendenda sit, prudentia docebit, considerata conditione personæ, & aliis circunstantiis.

41. *Dicta punitio erit secreta nisi fiat transitus ad accusationem.* Nunquam verò licet Prælato ad publicam punitionem procedere, nisi ad commune bonum necessarium iudicetur, quia talis pœna non est proportionata huic iudicio: interueniente autem necessitate boni communis, habebit locum hæc pœna, vt authores citati fatentur: quia bonum commune præfertur particulari famæ. Tunc autem oportet transitum facere à via denuntiationis ad viam accusationis. Nam vel denunciator, vel alius fiscalis tanquam minister publicus sumere debet officium accusatoris, & formare processum, sicut in via accusationis, de qua statim, & aliquando tanta & tam grauis est necessitas communis boni (sicut est in peccato hæresis, vel proditionis) vt existente tantùm semiplena probatione, possit hoc fieri, & tunc habet locum, quod Soto suprà *Sot.* citatus dixit, posse incarcerari reum & torqueri, si necesse sit. Tandem verò in ferenda sententia condemnatoria mitiùs semper agendum est in hoc progressu, quàm in rigorosa accusatione, vt similiter dicebam in num. 32. nisi ratio boni communis cogat rigorem retinere. Et ita intelligendum puto, quod Soto docet vtroque loco suprà citato, & *Nauar.* Nauar. in antiquo coroll. 48. num. 583.

42. *Resolutio eiusdem dubij in n. 35. quando fit denuntiatio ad vitandũ nocumentũ aliorum.* Atque hinc facile intelligitur quomodo procedendum sit quando à principio denuntiatio principaliùs fit propter commune bonum, seu ad euitandum damnum tertij, quàm (vt num. 35. dixi) multi vocant denuntiationem canonicam: tunc enim moraliter loquendo non est necessaria præuia monitio secreta, non quia omittenda sit, si credatur allatura sufficiens remedium, sed quia moraliter non potest ita sperari, vt bonum commune vel innocentis illi periculo exponendum sit: bonum autem commune, vel innocentis præferendum est commodis, & famæ nocentis. Et eadem ratione debet tunc Prælatus procedere non respiciendo principaliter ad emendationem subditi, sed ad indemnitatem communitatis, vel innocentis; quia verò proprium bonum ipsius subditi, quantumuis delinquentis, nunquam separari debet à bono communi quantum est ex parte Prælati, quia vtrumque cadit sub eius cura, & obligatione, ideo licèt in rigore iustitiæ legalis possit Prælatus statim per rigorem iuris procedere præmissa alterius partis citatione ad examinandos testes, & sumendam rei confessionem, &c. Nihilominus si Prælatus speret per se posse emendare subditum, & illi malo sufficienter occurrere, ex charitate, & ex pastorali officio tenetur illum priùs secretò corripere, & emendare. Quod si obtineat; non poterit vltrà progredi ad publicum iudicium, vel punitionem: oportet tamen vt de aliorum indemnitate sit certissimus, & quòd delictum non sit ex illis grauissimis, quæ statim ad iudicium deferenda sunt, vt hæresis, vel proditio. Atque ita sentiunt Soto *Soto.*

A dict. q. 4. conclus. 7. & Nauar. num. 230. *Nauar.* Si autem secreta correctio non obtinet effectum, vel non reputatur sufficiens, procedendum vlteriùs est iuridicè ad punitionem, & ad subueniendum communi bono, vel innocentis, ad quod tenetur Prælatus ex peculiari obligatione iustitiæ, ratione sui officij; & denuncians iuxta superiùs dicta, poterit subire officium testis, imò & ex charitate, vel obedientia potest obligari, nisi habeat legitimam excusationem.

43. *De transitu denũtiationis paternæ ad iudicialem illicito.* Vltimò intelligitur ex dictis quid dicendum sit de transitu & denuntiatione paterna ad iudicialem, aliquando enim fieri potest, licèt non semper. Cùm enim illa fiat secretò propter solam emendationem subditi, & ad præcauendum omne malum B futurum, obtento hoc fine non promittitur vlterior progressus; vt suprà num. 36. dictum est. Si autem post omnem paternam diligentiam Prælati, subditus vel negat, vel incorrigibilis est, & alioqui nulla est de illo infamia, non potest inde moneri Prælatus ad inquirendum de illo, vt ex superiùs dictis eodem num. 36. constat. Quapropter si delictum sit omnino occultum, & non sit ex his quæ vergunt in damnum communitatis, nihil amplius potest Prælatus facere nisi orare & vigilare, & per suam prouidentiam tollere occasiones peccandi: cùm enim hoc secretum, de quo agimus, non sit confessionis sacramentalis, potest illo vti ad omnem effectum, qui possit subdito prodesse absque C infamia eius, vel scandalo, etiamsi fortasse illi molestus sit. *In tali casu cogi nequit denuntians, vt iudicialiter denunciet.* Non poterit autem Prælatus ad iudicialem progressum transitum facere, præsertim inuito subdito denunciante, cùm ea non vt iudici, sed vt patri, & secretò loquutus sit. Neque etiam potest in prædicto casu subditum per præceptum cogere, vt quod sibi dixit vt patri, dicat vt iudici; vel vt tollat secreti obligationem, tum quia si id frequenter faciat, terrebit subditos ne ad illum, vt ad Patrem audeant accedere: tum etiam, quia tunc nulla est sufficiens ratio præcipiendi denuntiationem iudicialem, quia supponimus delictum esse occultum, & nemini nocere nisi ipsi pèccanti, & cum illo factam esse omnem diligentiam, quæ ad secretam eius emendationem fieri posset: ergo inD utilis tunc esset iudicialis denunciatio, cùm per illam ad meram punitionem progrediendum non sit, nec cogi possit subditus vt propter solum hũc finem iudicialiter denunciet in huiusmodi criminibus. Atque idem censeo, etiamsi delictũ sit probabile, nemini autem nociuum: quia tunc etiam non potest obligari subditus ad denunciandum iudicialiter propter solam punitionẽ, cùm de emendatione desperatur, quia ille finis est valde extrinsecus denuntiationi vt sic, pertinétque ad accusationem, de qua non agimus.

44. *De transitu licito.* Secus verò erit si delictum vergat in damnum communitatis; nam tunc obligari potest subditus per præceptum Prælati, vt sibi denunciet iuridicè delictum fratris, vt possit communitatem indemnem seruare: nam hæc est legitima causa talis præE cepti, & ideo non obstante secreto prioris denuntiationis paternæ, potest iustè illud imponere. Imò si subditus suo præcepto nolit obedire, potest Prælatus iudicialiter procedere, non via inquisitionis, quia non præcessit infamia (vt supponimus) sed via denuntiationis, creando fiscalem, qui causam assumat, & denunciet, & tunc poterit etiam interrogare primum denuntiantem tanquam testem, qui tenebitur sub iuramento veritatem dicere, quia iam legitimè interrogatur, & post testimonium eius, si sit omni exceptione maius, poterit

interro

interrogari reus, ita vt obligetur ad veritatem fatendam, & ita vlteriùs procedi, iuxta superiùs dicta à n. 29. Excusabitur tamen meritò ab hoc onere subditus, qui paternè denunciauit, si fuit complex eiusdem delicti, & ob affectum religionis, vel perfectionis illud Prælato vt patri manifestauit, fortasse etiam manifestando seipsum: tunc enim obligari non potest, vt alium denunciet iudicialiter, vel contra illum ferat in iudicio testimonium: quia nemo tenetur se iudicialiter prodere, & prodere complicem est moraliter prodere seipsum. Nemo etiam tenetur cum graui suo detrimento, vel infamia testimonium in indicio contra alium ferre, vt est communis sententia, de qua videri potest Couaruu. in Practicis quæst. c. 18. & D. Thom. cum interpretibus. 2. 2. q. 70. art. 1. Reliqua, quæ ad hunc progressum pertinent, ex superioribus sumenda sunt. Et ideo hæc de 2. parte tituli præsentis capitis dicta sufficiant.

Complex clam denũtians cogi nequit ad hunc transitum.

Couar. D. Thom.

De via accusationis.

45. Hæc via minus est in religionibus vsitata, non tamen omnino excluditur, quia potest qui iniuriam passus est, apud Prælatum accusare iniuriantem, quod facere potest sine iniustitia etiamsi non præcedat infamia, quia in hac via non est necessaria, & nulla præmissa correctione, siquidem, vt initio capitis 8. dicebamus, non ordinatur ad emendationem fratris, sed ad iustam vindictam. Potest etiam fieri sine peccato contra charitatem, si non ex odio, sed vel ex affectu religionis, ne similes iniuriæ in ea introducantur, vel ex affectu proprij commodi, scilicet iusti honoris, vel boni nominis, &c. talis accusatio fiat. Imò ex priori capite potest aliquando cadere in obligationem, vt est communis sententia Theologorum in 4. d. 39. & 2. 2. quæst. 68. & Canonistarum in c. *nouit*, de iudiciis; à qua obligatione non liberantur religiosi, cùm non minus teneantur ex charitate commune bonum suæ religionis tueri, quàm reliqui. Verum est tamen (quod Soto Relect. de tegendo secreto memb. 2. quæst. 5. generatim adnotauit) si per denuntiationem sufficienter subueniant communi necessitati excusari ab onere rigorosè accusandi, quia quocunque medio sufficienti satisfaciunt suæ obligationi: si tamen excogitetur casus in quo denuntiatio non sufficiat; tunc vrgebit obligatio accusandi, rarò tamen id contingit, & ideo (vt dicebam) non est frequens in religionibus huiusmodi accusatio. Nam accusare propter vindictam, & in recompensationem proprij nocumenti, quanuis per se malum non sit, est tamen periculosum, & regulariter alienum ab his, qui statum religionis profitentur, & ideo à religiosis vitari debet. Nihilominus tamen si legitimè fiat, debet superior eam acceptare, & per Notarium scriptam eam recipere: ita enim iura disponunt, & licèt regulares non teneantur ad omnes solemnitates iuris, hæc reputatur maximè substantialis: quia (vt rectè D. Thom. 2. 2. quæst. 68. art. 2. docuit) est moraliter necessarium, vt constet quid accusator probare teneatur, & ideo etiam in regulari processu non est prætermittenda; postquam verò accusatio formata, & recepta est, procedendum est in causa eodem ferè modo quo de denuntiatione diximus, citando reum, & interrogando illum, præmissa vt minimum semiplena probatione, & in reliquis vsque ad sententiam,

Hæc via nõ petit infamiam vel priuatam monitionẽ.

Iniri potest illæsa etiam charitate.

Imo & aliquando est obligatoria

Inter religiosos si aliter subuenitut, nunquam accusatio obligat. *Sot.*

Quomodo procedendũ in hac via.

D. Thom.

A quæ in hoc processu ferri debet (per se loquendo) secundùm integritatem pœnæ.

CAPVT XIII.

Quæ forma iudicij in Societate seruetur.

His generatim à cap. 11. hucusque explicatis, videndum, an Societas iustè procedat, in puniendis subditorum excessibus, etiam vsque ad eiectionem, absque forma iudiciali communis iuris. Atque inprimis quoad denuntiationem in constitutionibus, aut Bullis Pontificiis, nulla talis denuntiatio iudicialis præscribitur; sed quoties sermo incidit de denuntiatione, aut correctione defectuum, semper additur, vt fiant omnia *ad maiorem Dei gloriam*, vel *prout charitas exigit*, aut aliquid æquiualens, quod ad fraternam denuntiationem, paternámque correctionem propriè refertur. Similiter, cùm loquuntur de inquisitione, seu interrogatione, solùm de paternali (vt sic dicam) procedunt, sicut enim ex parte subditi datur denuntiatio facta superiori, vt patri, & non vt iudici; ita potest superior interdum interrogare, vt pater, & non vt iudex, par enim est vtriusque ratio. Ad interrogandum verò hoc modo, facilius potest habere ius, sicut etiam è contrario, subditus faciliùs potest hoc eodem modo, quàm iudicialiter interrogari; quia hæc duo ferè correlatiua sunt, & ad eundem finem, ac etiam seruando sub eodem secreto famam proximi, ordinantur. 1.

B

Forma denũtiationis, inquisitionis, & accusationis iure communi præscripta rarò in Societate locum habet.

C

Et nihilominus nulla est in Societate regula, quæ det Prælato licentiam ad inquirendum etiam hoc paternali modo de vita alterius subditi in particulari, aut de aliquo eius crimine, quando nulla infamia, nec rumor de illa præcessit, id enim non solùm ad perfectionem prouidentiæ illius necessarium non est; verùm etiam generare potest suspicionem sinistram in subdito interrogato de alio, de quo bonam opinionem fortè habebat: & ideo nunquam Prælati interrogant, etiam vt patres, de defectibus aliorum, nisi tantùm generaliter, si infamia non præcessit. Hoc tamen semper intelligitur in defectibus grauioribus, qui generant infamiam; nam in communibus ad inquirendum etiam in particulari, sufficit quæcumque suspicio, vel occasio, quæ in patre sufficiens esse solet, ad similem prouidentiam paternam filiorum. Denique quod ad accusationem attinet multo minus eius vestigium relictum est in Societate, in formula quidem generalis congregationis num. 36. deferendus præcipitur, qui informationem de persona in generalem eligenda obtruserit; qualis tamen ea delatio iudicialis ne, an fraterna debeat esse, non explicatur; quemadmodum quando in formula congregationis prouincialis num. 24. aliàs 16. priuandus dicitur voce actiua, vel passiua, qui de ambitu fuerit conuictus, nulla probationis forma exprimitur, præter sufficientiam illam, quæ iure naturali in aliqua tali probatione requireretur: vnde tandẽ concluditur, de toto ordine iudiciali, quacumque via ex supradictis procedatur, nihil peculiare dispositum esse à P.N.S. Ignatio in constitutionibus suis, nec in Pontificiis diplomatis, quibus illas conformari oportebat, præter id, quod de denunciatione ambitionis alterius lib. 6. cap. 10. à n. 10. tractatum est; vnde videri posset in Societate vtendum esse iuris communis forma iudiciali, cùm opus esset aliqua iudiciali vti. 2.

Neque ad paternam correctionẽ licet Prælato inquirere in particulari absque vlla infamia.

D

Limitatio.

E

Cæterùm

3. Ad Generalē cū opus erit, pro tali aliqua forma recurrendū. Cæterùm in septima Congregatione generali proposita quidem fuit forma iudicialis à Patribus per eam deputatis, vt habetur in decreto 94. Non censuit tamen congregatio pro tunc, decreto vllo esse firmandam, sed iudicio Patris generalis committendam, qui eam prouincialibus communicaret, maximè cùm grauior aliqua necessitas id postulasset. Vnde indicari videtur pro singulis casibus, iudicialem formam requirentibus non illico, adhibendam formam iuris communis, sed recurrendum esse ad Generalem. Rursus in canone 10. §. 5. 6. congreg. iudicis quidem officium assumi, ac denuntiationem iudicialem fieri præcipitur, quoties bono communi, aut tertiæ personæ non prouideretur sufficienter per paternam correctionem: quis autem modus, seu processus tunc adhibendus sit, ad instructionem ea de re remittitur, quæ tamen post editum canoně data non est.

4. 1. obiectio seu querela, quod Societas non seruet formam iuris. Sed nonnullorum querimoniis satisfaciamus, difficilis quippe eis apparet consuetudo, quam habet Societas expellendi aliquos ex suis religiosis, nulla seruata forma iudiciali, sed ex sola priuata informatione, & interdum (vt aiunt) parte non audita. Nam expulsio à religione est grauissima omnium pœnarum, quæ à religione infligi potest: ergo in illa imponenda maximè seruari deberet iudicialis ordo: si ergo in ea non seruatur, coniectura fit multo minus seruari in quibuscunque aliis criminibus puniendis, vel pœnis inferendis.

2. querela, quod distet nimium Generalis ad terminandas causas. Accedit alia querimonia, quia frequentiùs hæc pœna (& idem est de aliis grauibus) imponitur à Generali, qui longè distat à reo: & ita non potest causam per seipsum examinare, neque excusationes eius audire, quod videtur graue onus subditorum.

5. Prænotatio ad 1. obiectionem. Ad principalem obiectionem respondetur, duobus modis posse Societatem aliquem expellere; scilicet, aut in pœnam delictorum, aut propter alias causas, quæ reddunt personam inutilem huic instituto, vel minus conuenientem tali religioni, etiamsi delicta non sint, neque in toto iustitiæ rigore puniri possint. Ex quibus duobus modis, prior ex se est inuoluntarius eiiciendo: nam parum refert quòd consentiat, vel repugnet reus respectu pœnæ, si aliàs illam meretur. Posterior autem modus fieri etiam potest, aliquando inuito religioso, sæpè verò fit ex consensu & quasi conuentione

1. pronunciatum seu pars resolutionis. partium. Quando ergo obiectio fit, in pœnam tantùm, & nullo habito respectu, qui per se sufficiat ad excludendam personam, seclusa ratione pœnæ, tunc nunquam fit, nec potest legitimè fieri eiectio, nisi seruato ordine regulari in iudicio ferendo de delicto, propter quod talis pœna imponitur. Pro-

Suadetur. batur argumento facto in obiectione. Item quia tunc eiectio est pœna iudicialis, seu legalis; sed in huiusmodi pœnis maximè necessarium est seruare iudicialem ordinem, saltem substantialem, ac in religione præscriptum: ergo. Item constitutiones Societatis non disponunt, vt hæc pœna aliter imponatur, nec per indulta Pontificia habet Societas in hoc aliquod speciale priuilegium: ergo debet seruare communem ordinem quem recta ratio requirit ad huiusmodi pœnas inferendas, etiamsi rigorem iuris communis seruare non teneatur.

6. De quibus maximè procedat pronuntiatum. Hæc autem assertio præcipuè locum habet in professis, nam in cæteris, nunquam eiectio est ita pœnalis, seu iudicialis, quin sit etiam conuentionalis, vt infrà num. 7. & 8. explicabimus: & ex hoc capite fieri potest vt iudicialis ordo quicunque ille fuerit, non ita necessariò expectandus sit. In

A professis verò propriè habet locum hæc assertio, nam infrà lib. 11. cap. 1. ostendam eos posse eiici à Societate propter delicta, & non propter aliam causam, illis inuitis. Vt ergo sic eiiciantur, conuinci debent de delicto, procedendo iudicialiter, contra eos, aliquo modo sufficienti ad seruandum ius naturale, vt diximus. Dices, interdum contingere posse vt professus expellatur magis propter indemnitatem religionis, quàm propter supplicium eius: ergo quando hæc ratio boni communis interuenit, nullus est expectandus iudicialis ordo, si bonum commune periclitetur. Respondetur primò, iam tunc non considerari puram rationem pœnæ, de qua assertio loquitur, sed rationem B remedij, & cautelæ ad præuenienda mala, & ideo obiectionem non esse directè contra assertionem. Vnde secundò dicitur, tunc quidem ob illam rationem adiunctam, non esse necessarium eundem iudicialem ordinem, qui absque illa seruandus esset; nam tunc propter indicia, vel probabilem denunciationem inquiri potest de tali persona: quod alias non liceret; vt suprà cap. 12. à num. 20. dictum est: nihilominus tamen etiam seruandus est aliquis ordo iudicarius, ad illum finem sufficiens & accommodatus, iuxta superiùs dicta: nam aliqua denunciatio, vel indicia saltem talis personæ præcedere debent, & subsequi sufficiens probatio; ita vt faciant rem moraliter certam in humano iudicio, & in eo conferant notitiam publicam, id est, de C qua possit publico testimonio constare. Addendum etiam est propter hunc finem vitandi alia mala, seclusa ratione condignæ pœnæ, non esse aliquem dimittendum; quando alia media sufficere possunt ad vitandum illud malum; quia cessat necessitas, & abscissio membri non potest nisi ex necessitate honestari: vnde in vniuersum, si subditus corrigatur, & probabilis timor recidiui auferatur, non potest talis imponi pœna, cùm necessitas, seu periculum communis detrimenti cessauerit.

Instantia. Diluitur 1. Secundò. Tertiò.

7. 2. pronunciatum. Secundò dicendum est, quando quis excluditur, non in pœnam, nec propter incorrigibilitatem, sed propter alia commoda religionis, ipso non repugnante, sed potiùs consentiente, nullus D est necessarius iudicialis ordo: sed quælibet informatio, seu notitia secundùm prudentiam sufficiēs, ad alia grauia negotia, ad hoc etiam satis est. Loquimur semper de notitia extra confessionem habita, nam sacramentalis non potest esse principium huiusmodi actionum. Ratio ergo est; quia ad humanos contractus non est necessaria iuridica probatio, aut notitia; hic autem est veluti quidam contractus, cùm fiat ex communi consensu vtriusque partis. Item quia tunc cessat omnis ratio iniuriæ, aut violentiæ. Hic autem modus dimissionis non habet locum in professis, quia nec religio habet potestatem dimittendi illos, nisi cogente causa omnino necessaria boni communis, vel iustitia id exigente: neque ipsi possunt voluntariè E exire cùm omnino absolutè promiserint. Existimo etiam in coadiutoribus formatis non esse permittendum hunc modum dimissionis: quia illi iam non sunt vllo modo in probatione, sed suo modo in termino; & ideo quamuis possit religio illos expellere etiam solutis votis, non tamen quasi ex conuentione, vel pacto cum illis, sed tantùm ex causa ita vrgente, vt possit religio etiam inuitos iustè compellere ad egressum: quia strictiori modo eorum vota & traditionem acceptauit, vt in superioribus libro septimo, capite secundo, visum est. In scholaribus ergo approbatis habet locum prædicta

Eius ratio. Hoc pronūciatum de professis aut formatis nō procedit.

prædicta assertio: nam licèt expelli non possint sine causa iusta, interdum potest esse talis, quæ sufficiat ad hunc modum expulsionis, & ad alium non obliget, vt constat etiam ex superioribus libro 3. capite 9.

8. Tertiò dicendum est, quando aliquis è Societate excluditur in pœnam in pacto, & conuentione fundatam, posse expelli absque iudiciario ordine de plano procedendo ex notitia sufficiente, & moraliter certa, ac exteriùs probabili: quod multo magis licet quando cum ratione pœnæ coniungitur respectus ad religionis indemnitatem, vel iustam vtilitatem in futurum. De hoc modo expulsionis videtur loqui obiectio facta: nam hic est qui frequentiùs in vsu habetur, & qui est maximè proprius huius religionis: nam alij modi expellendi propter incorrigibilitatem, vel scandala, rariores sunt, & suo modo in aliis religionibus vsitati: nec potest cum fundamento argui Societas, quod maiori facilitate, aut minus exacta causarum examinatione & probatione, quàm in cæteris fiat, aut non seruato iustitiæ ordine, quem regularis status patitur, & requirit. Alius ergo vsitatior modus consideratus est in obiectione; oportet tamen aduertere duplicem esse pœnam, quandam legalem, & quasi debitam ex vi delicti per se spectati; aliam verò conuentionalem; quæ debetur ratione delicti ex conuentione antea facta. In priori exigenda necessaria est iudicialis probatio, & condemnatio; in posteriori verò minimè; sed iuxta conuentionem, quæ inter partes præcessit, exigi potest supposita rei veritate, eiúsque morali certitudine, & notitia exteriùs probabili. Quia tota iustitia huius pœnæ fundatur in conuentione iusta; ergo etiam modus exactionis, ex conuentione regulandus est: & si fuerit illi conformis, erit iustus, cùm aliàs intrinsecam iniquitatem non contineat. In præsenti ergo, eiectio scholaris approbati à Societate, principaliter fundatur in pacto & conditione sub qua intra Societatem admittitur: hæc autem conditio est vt quando vel ipse meruerit, vel Societati ad suam indemnitatem necessariũ fuerit, expelli possit, iuxta constitutiones: ergo vt iustè hoc fiat, nullus alius modus necessarius est, nisi quem constitutiones requirunt; ergo si talis conditio seruetur, nulla fit iniuria ei, qui dimittitur.

Tertiũ pronunt. ad positam obiectionẽ magis pertinẽs.

9. Modus autem ille, in summa, in duobus consistit. Primum est, vt causa dimissionis sit iusta, & vt sic dicam, satis iustificata. Secundum est vt de illa sit sufficiens & moraliter certa notitia apud superiorem. Ad primum spectat vt subditus semel & iterum de delicto admonitus sit, vt emendetur, & quòd incorrigibilem se ostendat, vel spem moralem afferat emendationis, & consequenter vtilitatis ad ministeria Societatis, & hoc modo intelligo debere esse causam iustificatam. Quod regulariter intelligendum est: nam interdum esse posset tam enorme delictum, vt ad eiectionem statim sufficiat, vel ad præcauendam infamiam religionis, vel quia vix potest concipi spes de securitate talis personæ, & aptitudine ad hoc institutum, vt latiùs in superioribus dictum est. Ad secundum autem pertinet, vt non facile credatur vnius vel alterius denunciationi. Et in primis obseruandum est, vt si delictum denuncietur superiori vt patri, etiamsi certissimè comprobetur, non procedat ad eiectionem, sed ad solam emendationem subditi, qui est finis illius denunciationis, & ideo quasi sub hac lege, vel conditione datur illi talis notitia.

Dimissio scholarium Societatis duo requirit.
De primo requisito.
De secundo.

A Hoc autem limitandum est, nisi aliqua magna, & vrgens ratio boni communis eiectionem postulet, nam tunc sufficit quæcunque certa notitia causæ, quia & ipse denuncians tunc tenetur rem prodere, eo modo, quoad subueniendum bono communi fuerit necessarium, ac sufficiens. Deinde quando post denuntiationem paternam omnis diligentia ad emendationem subditi adhibita est, & non sufficit, licitè fit transitus ad iudicialem, quia id iam meretur contumacia subditi: & ideo, si de delicto & contumacia moraliter certò constet, sufficit. Idémque est quando non præcessit paterna denuntiatio, sed superior ipse vigilans & obseruans mores singulorum, aduertit in aliquo manifesta indicia aliquorum defectuum; vel ipsi vt B iudici per alios deferuntur: vel ipsemet reus confitetur delictum extra confessionem, & extra secretam & paternam consultationem: quicunque enim ex his modis sufficit, dummodo ad notitiam moraliter certam perueniatur. Quis autem debeat esse modus huius certitudinis, non est per vllam legem, vel constitutionem præscriptum, sed prudentiæ relinquitur, nam pendet ex qualitate testium, & ex modo iudiciorum, vel coniecturarum, & ex qualitate etiam delicti, & aliis circunstantiis; & propterea non solùm permittitur, sed etiam iniungitur, superiori, vt priusquam de aliquo eiiciendo decernat, maturo consilio id tractet cum aliquibus prudentibus viris, vt videre est tum in instructione latiori de demittẽdis data anno 1604. C tum in contractiori, capite decimaquinto, parte secunda. Denique etiam monetur, vt priùs reum audiat, & si quam habet excusationem, aut purgationem, illam tribuat. Atque ita omnis æquitas naturalis in hoc negotio seruatur. 10.

Limitatio 2. requisiti.

Dices, quæ ergo differentia est inter hanc eiectionem, cùm fit per modum pœnæ legalis, vel conuentionalis: quia in neutra requiritur exactus ordo iuris, sed de plano procedi potest iuxta consuetudinem regularem: in vtraque autem requiritur ille modus procedendi, & examinandi causam, qui ad moralem certitudinem sufficiat? Respondeo inprimis in qualitate causæ magnum esse discrimen, vt in superioribus tractatum est. Deinde etiam in certitudine, quæ postulatur, est D magna differentia: nam ad pœnam legalem necessaria est probatio plena, vt in superioribus declaratum est, & maximè habet verum in pœna tam graui, qualis est eiectio professi à sua religione. In altera verò conuentionali pœna non est necessaria tam manifesta probatio, sed sufficit ita probabilis vt prudenter & sine temeritate iudicari possit, ita factum esse. In quo etiam est considerandum, in hac eiectione in conuentione fundata nunquam considerari præcipuè rationem pœnæ, sed quod magis expedit religioni, & ministeriis eius; ideóque ea notitia ordinariè sufficit ad eiectionem, quæ sufficit, ad prudenter iudicandum hanc personam non esse aptam huic E instituto, vel religionem non posse illi securè confidere sua ministeria. Denique etiam quoad ordinem, & modum procedendi in huiusmodi iudicio est magna differentia inter has duas causas & pœnas: quia in pœna iudiciali ferenda licèt non oporteat rigorosè seruare ius canonicum iudiciale quoad omnia accidentalia, tamen seruare oportet ea, quæ sunt de substantia publici iudicij aliquo ex modis in discursu capitis duodecimo declaratis. In posteriori verò pœna, hoc necessarium non est, sed sufficit moralis diligentia, 11.

Dubiũ consurgens non videri eiectionẽ scholarium discerni ab aliis 1 discrimẽ.
Secundum
Tertium.

quæ

quæ arbitrio prudentis Prælati adhibenda est, A seruatis legibus iustitiæ & charitatis: sicut in faciendo, vel dissoluendo aliquo graui contractu adhiberi solet.

12. Ad 2 querelam in fine eiusdem num. 6. Per hæc satisfactum est priori querelæ. Altera verò quæ subiungitur, potiùs ostendit suauitatem, & maturitatem, quàm in his rebus seruat Societas. Nam regulariter huiusmodi causæ, si quæ sunt, per immediatos superiores, si sint de rebus communibus,& ordinariis; vel per Prouinciales, si sunt grauiores, terminari possunt. Quando autem res est grauior, & in vniuersum, quando aliquis post vota emissa dimittendus est, vltima resolutio Generali præposito reseruata est, non in grauamen, sed potiùs in fauorem subditorum,vt nimirum cum maiori consilio atquè adeò cum maiori difficultate talis pœna,vel tale remedium applicetur. Neque per hoc B priuantur subditi omni auxilio ad suam defensionem, non solùm per literas, recurrendo ad Generalem, quod minus cōmodū videri potest, sed coram proximioribus Prælatis pro se respondendo, & omnes causas excusationis allegando, vel (quod efficacius esse solet) emēdationē offerendo. Nam si Prouincialis, v.g per se ipsum esset totum negotium absoluturus, per hoc censeretur satisfactum iuri subditi: ergo etiamsi totum negotium, quoad resolutionem, ad supremum Prælatum deferendum sit, remedium illud sufficit ex parte subditi, cùm de re tota habitu- C rus sit Prælatus integram notitiam prius, quàm sententiam suam proferat, quemadmodum etiam in instructione citata in fine num. 12. de dimittendis latè declaratur.

CAPVT XIV.

Vtrùm regula Societatis ad eius conuenientem gubernationem & religiosam directionem apta & sufficiens sit.

1. Ratio præsentis capitis. QVoniam humanum regimen benè institutum præter naturalem & diuinam legem, aliquam etiam regulam & quasi normam sibi propriam & accommodatam requirit; ideo in fine huius libri pauca de Societatis regula addenda D censui, nam licèt in superioribus ferè totam viuendi rationem Societatis,& consequenter constitutiones eius explicuerimus, hîc tamen oportet summatim vniuersas Societatis regulas, earúmque methodum, ac rationem proponere, & omnes vulgares obiectiones commemorare, vt si iam illis satisfactum fuerit, loca præ manibus habeantur,vel si quid residuum fuerit,addatur.

2. Regula, & statutum, quomodo in aliis religionibus vsurpentur. Diximus autem in superioribus tract. 8. c. 1. solere in multis religionibus frequenter distingui regulam à constitutionibus, vel statutis: nam regulam vocant, quæ à primo fundatore otta est, vt regula Augustini, Benedicti, Francisci, vel quæ à fundatore alicuius religionis sumpta est ab alio antiquiore, vt fundamentum religionis suæ, E sicut est regula Augustini in religione Prædicatorum, vel S. Benedicti in religione S. Bernardi, & multi putant ita se habere regulam S. Basilij ad ordinem Carmelitarum. Constitutiones autem dicuntur, quæ à posterioribus capitulis, aut Quomodo in Societate. Prælatis additæ sunt. Societas verò nullam antiquam regulam assumpsit, quam profitetur, sed à suo fundatore habuit constitutiones à Sede Apostolica approbatas per modum propriæ regulæ, (quanquam ferè omnia in eis inueniantur ex vsu antiquorum Patrum, & aliarum religionum) vnde potiùs dicere possumus constitutiones Societatis esse regulam eius, nam illas habuit à suo fundatore tanquam propriam viuendi normam, cui conformari debent omnia alia statuta, vel ordinationes si quæ fuerint, imò in illis virtute continentur. Præter constitutiones verò, sunt multæ aliæ ordinationes in Societate, quæ generali nomine regularum comprehenduntur. Quòd si velimus cum proportione applicare distinctionem illam de *regula, & constitutionibus*, possumus in præsenti dicere, regulam Societatis esse compendiariam illam rationem & summam totius instituti, quæ in Bullis Pontificiis 1. Pauli III. & 1. Iulij III. continetur, nam finem & substantialia media Societatis complectuntur, & ita ipsa Bulla appellatur ibi, *Quæ ad regulæ huius nostræ obseruationem faciunt*; Reliquas verò leges omnes nomine statutorum, aut constitutionum comprehendi.

De propria regula & constitutionibus Societatis.

Regula ergo hoc modo accepta, quantum ex citatis indultis colligitur, hæc capita continet. 3. Capita quindecim regulæ, seu instituti Societatis. Primum, finem Societatis esse propriæ perfectioni, & proximorum saluti incumbere. Secundum, in Societate varios esse debere personarum gradus, vt vnusquisque possit iuxta gratiam à Spiritu sancto sibi subministratam ad prædictum finem cooperari. Primum. Secundum. Tertium, vnum esse debere in Societate Præpositum Generalem, ad quem pertineat hos gradus & officia, ac ministeria omnia distribuere; & vniuersam Societatem regere. Tertium. Quartum, hanc religionem totam speciali ac proprio modo sub obedientia Pontificis militare, & ideo speciali voto obedientiæ illi consecrari, & astringi. Quartum. Quintum, vt professi Societatis solenne votum paupertatis, castitatis, & obedientiæ emittant. Quintum. Sextum, vt nominatim commendatam habeant puerorum, ac rudium in Christiana doctrina instructionem. Sextum. Septimum, vt Societas professa non tantùm in particulari, sed etiam in communi paupertatem profiteatur & obseruet. Septimum. Octauum, vt Societas habere possit Collegia, quæ proprios habeant reditus ad scholares Societatis alendos; quorum Collegiorum, & studentium gubernatio, & bonorum Collegiorum administratio ad Societatem professam pertinet; ita tamen vt in suum emolumentum bona dictorum Collegiorum conuertere non possit. Octauum. Nonum, vt scholares Societatis post sufficientem probationem in Societatem admittantur per vota substantialia religionis, iuxta constitutiones Societatis emissa, id est, non solennia, sed simplicia, ita vt in potestate Societatis maneat sic admissos liberos dimittere, si expediens fuerit. Nonum. Decimum, vt Societas coadiutores spirituales, & temporales admittere possit per vota etiam simplicia, iuxta constitutiones Societatis emittenda. Decimum. Vndecimum, vt in Societate sint congregationes generales, ad quas perpetuas constitutiones condere, declarare, & mutare, & res grauiores transigere pertineat. Vndecimū. Duodecimum, vt Præpositus Generalis per electionem generalis Congregationis creetur: quoad reliqua verò omnia, & prouisionem omnium inferiorum Prælatorum potestas sit penes ipsum Generalem. Duodecimum. Decimumtertium, vt socij etiam professi non teneantur Decimumtertium.

neantur communiter vel in choro officium canonicum canere, aut recitare, sed tantùm priuatim si in sacris ordinati sint. Decimumquartum, vt in exteriori modo viuendi, in vestitu scilicet, victu, &c. consuetudinem honestorum, ac pauperum sacerdotum retineant. Decimumquintum, vt ad solemnem professionem non recipiantur, nisi post diuturnas, & diligentissimas probationes, per quas vita & doctrina admittendorum explorata fuerit. Hæc est summa instituti, & quasi regula Societatis, quæ expresse quoad hæc omnia capita in dictis indultis Summis Pontificibus proposita fuit, & ab eisdem confirmata, & postea à Gregorio XIII. XIV. & Paulo V. in suis constitutionibus exactissimè declarata, approbata & defensa. De singulis etiam à nobis est in superioribus disputatum; ita vt quoad hanc partem nihil inpræsentiarum addendum supersit.

Decimumquartum.

Decimum quintum.

4. Post hanc regulam inter leges, seu Societatis statuta primum locum obtinent constitutiones, quas summo consilio, & non sine magno Dei lumine diuturnis orationibus impetrato, B. P. N. Ignatius edidit, vt in vita eius lib. 4. cap. 2. Petrus Ribadeneira non minus eleganter, quàm fideliter refert, qui etiam addit, eam fuisse sancti viri modestiam, vt noluerit constitutiones à se editas, ratas esse ac firmas, donec eas Societas vniuersa suo etiam iudicio comprobaret. Quod factum est in prima Congregatione generali post eiusdem B. Ignatij fœlicem mortem can. 4. his verbis, *Constitutiones firmæ, ac ratæ habendæ, & etiam obseruandæ sunt prout in exemplari originali Patris nostri Ignatij habentur.* Circa quæ verba aduerto, in volumine constitutionum in rigore distingui constitutiones ab examine; & à declarationibus constitutionum. In hoc autem canone intelligo *constitutionum* nomine omnia illa comprehendi; quia examen, licèt extra decem partes constitutionum numeretur, quia non tam ad religiosorum regimen, quàm ad cognitionem de recipiendis comparandam ordinatur: re tamen vera constitutiones continet æquè immobiles, & ad bonum Societatis regimen æquè necessarias & eodem modo obligantes Prælatos vel officiales Societatis, quatenus per eos illud examen mandandum est executioni. Declarationes etiam (vt in principio earum, & 6. p. c. 1. lit. A. dicitur) eiusdem authoritatis sunt cum constitutionibus, solúmque ad maiorem charitatem, & explicationem aliquarum rerum particularium illo modo positæ sunt. Denique illa tria eundem habent authorem Ignatium, ideo æquè rata, ac firma declarãtur in prædicto canone. Et ita etiam intelligenda censeo multa loca constitutionum, & Bullarum Apostolicarum, in quibus *constitutionum* obseruantia commendatur, vel aliquid secundùm *constitutiones* agendum dicitur: semper enim constitutionum nomine illa omnia comprehenduntur, quia reuera talia sunt. Sic etiam intelligo 2. canonem 3. Congregationis, vbi Societas satis declarauit quanta reuerentia has constitutiones prosequeretur, cùm sic statuit, *Nullo modo expungendæ sunt cõstitutiones, quæ ratione temporum, vel alias ob causas in praxi non sunt, sed potiùs oportet vt inuiolatæ permaneant, vt quales à sanctæ memoriæ Reuerẽd. Patre nostro Ignatio acceptæ sint, tales omnino ad posteros trãsmittantur.* Et quia B. Ignatius in vulgari Hispana lingua constitutiones conscripserat (quorum exemplar apud nos habemus) in Latinam, ac communem linguam verti necessarium fuit, id tamen non solùm summa diligentia factum est, sed etiam in duabus Congregationibus generalibus, tertia, & quarta; iterum atque iterum recognita versio est emendata, & approbata, vt ex can. 3. Congreg. 4. constat.

Constitutiones Societatis post aliam regulam, obtinent primũ locum.

Earum confirmatio.

Nomine cõstitutionũ veniunt examen & declarationes.

5. Ex his ergo colligimus propriè, & in rigore totum hunc constitutionum librum esse regulam Societatis, quam Pontifices approbarunt, & confirmarunt sub nomine *Constitutionum*, vt videre licet in dictis indultis Pauli III. & Iulij III. & in constitutione, *Quanto fructuosius*, &, *Ascendente Domino*, Gregorij XIII. Continent autem hæ constitutiones si attentè legantur, omnia, quæ ad perfectum regimen huius religionis per proprias constitutiones tradi poterant. Dico autem *per proprias constitutiones*, hæ namq; sunt, quæ ad res immutabiles pertinent, & vniuersaliter obseruari debent, vt in proœmio earum declaratur, ideóque non oportet vt ad particularia nimium descendant, tamen in suo ordine, & generalitate plenam, & perfectam prouidentiam, cum magna breuitate & summa perspicuitate, ac mirabili methodo coniunctam habent.

Dictæ constitutiones verè sunt regulæ Societatis.

6. In primis enim omni religioni necessarium est in delectu recipiendorum summam curam ac diligentiam adhibere; quia nisi ingenium, & conditio personæ ad religionem & ad tale institutum religiosum accommodata sit; crescet quidem religiosorum multitudo, multum autem eius splendor, & perfectio minuetur; & ideo sancti Patres hanc curam plurimum commendant, vt constat ex Basilio reg. 11 ex fusioribus, Cassian. lib. 4. de instit. renunc. Bonau. quæst. 9. & 10. super regulam. Quos Patres imitatus noster Ignatius primum membrum, seu præambulum suarum constitutionum esse voluit, examen recipiendorum, in quo accuratissimè hanc diligentiam præscribit iuxta modum huic instituto accommodatum. Et in 1. p. constit. quæ in eorum admissione seruanda sunt, statuit. Quoniam verò non solùm in recipiendo, sed in retinendo, & conseruando magna cautela & prudentia necessaria est, & quia dimissio admissioni cõtraria est; ideo statim in 2. p. const. de his, quæ obseruanda sunt in dimittendis illis, qui Societati non inseruiunt, vel vtiles futuri non sperantur, copiosè disponit. In reliquis verò partibus constitutionum, singulis membris huius corporis sapientissimè prouidet. Et quidem in 3. docet modum regendi, & promouendi eos, qui in probatione versantur, sub quibus tam nouitios, quàm religiosos scholares complectitur, imò cùm vita religiosa, ferè omnibus eodem modo communis, & eiusdem rationis sit, in illa parte generatim statuit, de his, quæ ad regimen propriarum personarum Societatis, tam in spiritu, quàm in corpore pertinent: quarta verò ea continet, quæ ad profectum in literis, & in vniuersum ad studia Societatis necessaria sunt. In quinta & 6. traduntur varij modi, quibus religiosi corpori Societatis per religiosa vota, seu professionem vniuntur, & quæ vnusquisque in suo gradu iam constitutus seruare debet, & præsertim in sexta, perfectio votorum Societatis, & regularis obseruantia, quæ ab his religiosis postulatur dum viuunt, & pietas quæ circa illos iam defunctos exercenda est, accuratè declaratur.

Constitutionum distributio.

Basil. *Cassian.* *Bonau.*

Quid in examine & 1. parte tractetur.

Quid in 2. p.

In tertia.

In quarta.

Quid in 5. & 6.

Septima

In septima. Septima pars de ministeriis erga proximos disserit. Et quia occasione talium ministeriorum, non potest Societas non esse per varias mundi partes dispersa, ideo in 8.p. summa prouidentia præ- In octaua. scripsit S. Ignatius modum, quo membra huius corporis, & inter se, & cum suo capite vnionem essent seruatura, nihil enim ad illius conseruationem, & in suis ministeriis efficaciam magis necessarium excogitari poterat. Nona pars, tota est de In nona. ipso capite seu Generali Societatis; in vltima verò, generalia consilia traduntur, quæ ad totius corporis conseruationem, & augmentum plurimum conferre possunt, & ita nihil videtur relictum, quod ad huius religionis regimen, iuxta suum peculiarem finem, & institutum, conferre posse videatur.

7. Contenta in his constitutionibus consonant antiquitati. In his autem constitutionibus, vt numero secundo dixi, ferè omnia inueniuntur, ex vsu antiquorum Patrum, & aliarum religionum desumpta, & licèt aliqua noua visa fuerint, secundùm mores & consuetudines iam receptas in communi statu regularium, reuera sunt antiquitati consentanea, & præsertim vitæ, & religioni, quam ipsi Apostoli, & eorum coadiutores professi sunt, vt latissimè ostensum est, per totum hunc tractatum explicando singula puncta paulò antea in numero 3. proposita: in regula compendiaria (vt sic dicam) Societatis, & in numero 4. ad breuem summam redigemus.

De Summario Constitutionum.

8. Quia verò constitutionem omnium obseruantia, praxis, & comprehensio, non pertinet ad singulos de Societate, sed ad eos quibus regimen illius commissum est, ad eos maximè pertinet integrum illorum volumen diligenter euoluere, & præ manibus habere, & cùm oportuerit, vel ad earum executionem, vel ad earum rationem reddendam parati sint: pro aliis verò omnibus simplicibus religiosis, summarium breue constitutionum extractum est, quod nomine etiam regularum generalium appellari solet, quia in eo generalia capita perfectionis ab omnibus huius instituti professoribus seruanda proponuntur. Solet autem regula religiosa primùm proponere finem talis status, & deinde media, quæ tres, vel quatuor partes habere possunt, iuxta doctri- D.Thom. nam D.Thom. 2.2. quæst. 186. art. 9. iuncto quod lib. 1. art. 2. scilicet, consilia pura, ordinationes simplices, & præcepta propria: in illo ergo summario, imò (vt in superioribus dictum est) in omnibus eius regulis, nulla sunt propria, & rigorosa præcepta, præter pauca, quæ in constitutionibus, vel in generali aliqua congregatione, habentur: quæ sunt de rebus valde vniuersalibus, & quæ raro occurrunt, ideóque in ordinaria regula non ponuntur.

9. Percurruntur regulæ summarij. Primò ergo, in dicto Compendio, siue summario post præambulum de necessitate, & ratione condendi regulam, & constitutiones in 2. §. finis Societatis proponitur, qui satis à nobis lib. 1. cap. 2. declaratus est, & de cuius perfectione Tria pũcta. Ordinarium modum viuendi exterius quem regula præscribit. nulla est, nec esse potest controuersia. In 3. verò & 4. §. statim proponitur generalis ratio & modus viuendi in exterioribus, vbi tria tanguntur. Vnum de habitu communi clericorum, aliud de moderatione in austeritate vitæ, quoad corporales pœnitentias, non præscribendo illas in regula scripta, sed per regulam viuam, id est, superiorem. Tertium punctum ibi insinuatum est

A de modo clausulæ Societatis: non est enim instituta hæc religio, ad viuendi modum omnino à cõsortio hominum seiunctum, nec vt religiosi intra claustra semper degant, sed vt huc, illucque suis temporibus discurrant, & inter proximos, ad illos lucrandos versentur: circa quæ triplex disputatio principalis occurrebat. Prima de habitu Societatis, quam lib. 1. cap. 5. expediuimus, cuius rei summa est, quàm Basilius in regulis breuioribus ad interrogationem 210. tradit; erat enim interrogatio, *Quis est ille, qui traditus est ab Apostolo habitus ornatus?* Responsio verò est, *Nempe vsus ad propositum cuiusque finem accommodatus, cum decoro, ac dignitate, habita ratione temporis, loci, personæ, vtilitatisque.* Quare licèt idem Basilius regula 22. ex fusioribus, Benedictus, Franciscus, aliique Patres, in suis regulis, proprio vnusquisque modo religiosum habitum requirat; non sunt contrarij, nec inter se, nec nobis, quia vnusquisque iuxta finem à se propositum locutus est. Secunda, de exteriori ratione, ac modo tractandi corpus in victu, somno, aliisque austeritatibus, & pœnitentiis, quam ex professo tractaui eodem libro 1. capite 9. nuncque illam reduco ad eandem regulam, vt tractatio hæc corporis sit fini religionis accommodata, quam etiam significauit Basilius sermone 1. de Institut. monachor. column. 4. dicens, *vt neque corpus deliciis defluat, nec maceratione nimia atteratur, nec, aut variis perturbationibus reddatur obnoxium, neque, si efficiatur morbosus, Dei mandata* (religionis leges, & instituta interpretor) *exequi non possit.* Et satis ad rem nostram accommodatè in responsione ad interrogationem 196. ex breuioribus, quæ fuerat, *Quomodo manducat quis, & bibit ad gloriam Dei?* & respondet inter alia, *Qui non tanquam ventris mancipium propter voluptatem manducat, sed tanquam operarius Dei, vt in operibus iis, quæ sunt ex mandato Christi, exequendis esse firmior possit*; similiáque multa habet in regula 19. ex fusioribus. Tertia disputatio erat de clausura tam commendata religiosis, quæ nulla, vel minima in hac regula præscribitur; sed de hac re dicemus statim circa alias regulas in fine, numero duodecimo.

1. Punctum de habitu Societatis. Basil.

B

2 De moderamine austeritatum.

Basil.

C

3. De clausura.

Postea verò in eadem summa constitutionum D à §. 5. ad 8. de vsu Sacramentorum in Societatis ingressu, & progressu seruando, statuitur. Deinceps vsque ad §. 19. egregia consilia traduntur, ad quærendam perfectionem, tam in perfecta seculi renunciatione, quàm in abnegatione sui, tum externa, tum maximè interna, & præterea in solidarum virtutum acquisitione & exercitio, præsertim charitatis, & humilitatis. Et in 14. notari potest remedium curandi superbiam, & alia similia vitia, adhibitis contrariis, in vsu & exercitio actionum, quod est Basilij in regula 51. ex fusioribus. Et ad idem faciunt regula 35. ex eisdem, & regula 289. ex breuioribus, specialiter verò in §. 20. stabilitas, non solùm in ipso statu religioso, sed etiam in eo gradu eius, in quo vnusquisque à superioribus constituitur, commendatur. Ad hæc spiritualium rerum, & exercitiorum cura §. 20. & 22. præscribitur. Ac deinceps, de perfectione votorum, vsque ad §. 4. tractatur, & præcipuè circa obedientiam insistitur; tam in operibus humilioribus, quàm altioribus, & non solùm in rebus agendis, sed etiam in pœnis pro defectibus sustinendis. In particulari verò prohibetur scriptio, vel receptio literarum nisi per manus superioris.

10. Quid in cæteris sum marij regulis præscribatur.

Basil.

E

Vide Nan. cap Non dicatis nu. 13.

August. A Quod etiam Augustinus in sua regula statuit cap. 4. & cum superioribus claritas, & totius animæ, ac conscientiæ manifestatio sub debito religiosæ regulæ constituitur, tanquam huic instituto maximè necessaria, vt suprà in capite sexto visum est. Denique de vnione fraterna, & aliis quæ ad mutuam charitatem, & ad perfectionem iuuare possunt, vsque ad finem illius summarij statuitur. In quibus nihil occurrit, quod difficultatem habeat, vel in nouam explicationem requirat.

De regulis quæ communes appellantur.

11\. Præter hæc omnia sunt in Societate aliæ regulæ, quæ communes dicuntur, non tam ex obiecto, vt præcedentes, quàm ex subiecto, seu ex parte personarum, pro quibus feruntur. Pro omnibus enim religiosis Societatis constituuntur, in quo differunt à regulis specialium officiorũ, de quibus statim, licèt vtrarúmque nullus superior infra Generalem auctor esse possit, vt in prima Congregatione, decreto 143. habetur; sed in hoc conueniunt cum regulis generalibus, seu summario constitutionum quia etiam illud ad omnes pertinet: tamen in materia *circa quam*, videtur esse diuersitas: nam constitutiones hactenus insinuatæ circa generalia quædam principia perfectionis versantur, & ea consilia tradunt; quæ substantiam (vt ita dicam) internæ & externæ perfectionis attingunt; in regulis autem communibus, quæ exteriùs obseruanda sunt, & ad communis vitæ ordinem, & conuenientem dispositionem pertinent, in particulari statuuntur.

Interest inter has regulas, & sũmarium atque speciales.

12\. Videntur autem, in quatuor præcipuas partes diuidi. Nam primùm ordinantur ea, quæ spectant ad obseruantiam spiritualium exercitiorum, & diuini cultus, quæ in omni religione primum locum habere debent, & cõsonant illis regulis, quæ tradit Basilius regul. 37. ex fusioribus. Deinde à regula quinta, quæ ad exteriorem decentiam, temperantiam, paupertatem, obedientiam, vnionem animorum, & alias religiosas virtutes, & particulares circunstantias circa illas obseruandas, prudentissimè, & accuratissimè disponuntur. Docetur enim quomodo vnusquique, in toto ordine vitæ, & circa seipsum, & circa superiores, & circa fratres suos, se gerere debeat: legatur Basilius epistola ad Canonicam, ibi enim multæ ex illis regulis reperientur, præcipuè non ingrediendi cubiculum alterius, nec se ingerendi aliorum officiis, vel ministeriis sine Superioris ordinatione: legatur etiam regula eiusdem Basil. 50. 52. 53. & c. 41. ex fusiùs disputatis, vbi modum ferè eundem dependendi in omnibus à superioribus tradit. Postea verò à regula 46. traduntur ea, quæ circa proximorum conuersationem, & ministeria seruanda sunt, & omnia ad hoc reuocantur, vt ex voluntate, & arbitrio superiorum, ea tantùm negotia suscipiantur, quæ ad spiritualem proximorum fructum, & ædificationem sine perturbatione, vel detrimento, spiritualium bonorum religionis, expediri possunt. Quibus etiam consonant, quæ tradit Basilius regula 312. & 313. ex breuioribus, ac denique à regula 43. de modo egrediendi domo disponitur, vbi religiosa clausura in sua perfectione, iuxta finem instituti obseruanda proponitur. Vt enim dixit Basilius regula 311. ex breuioribus, religiosa clausura non in hoc posita est, vt nunquam ex cella, vel domo religiosus egrediatur, sed vt non

Earum distributio quadripartita. Primò. Basil. Secundò. Basil. Tertiò. Quartò. Basil.

sine fructu, nec cum periculo morali, nec sine facultate Prælati: & hæc tria sunt, quæ in illis regulis intenduntur, ac præcauentur, quantum in generali necessarium est; in particularibus enim regulis de Sacerdotibus, si quid amplius necessarium est non omittitur, vt videbimus.

De regulis propriis cuiusque officij Societatis.

Præter has ergo generales, & communes regulas, sunt in Societate pro singulis ministeriis, seu officiis, propriæ, ac peculiares regulæ digestæ, 13. quod non esse nonum ex illis verbis Basilij intelligimus in reg. 147. ex breuiotibus, *vnusquisque* B *in munere suo regulam propriam conseruet.* Neque id onerosum, aut graue censeri debet, sed vtilissimum, vt vnusquisque magna luce, & claritate procedat: sciatque quomodo muneri suo satisfacere debeat. Regulæ igitur Præpositi Generalis sunt constitutiones ipsæ, & totum institutum, ideóque pro illo peculiares regulæ non traduntur, dantur verò Prouincialibus. & omnibus inferioribus Prælatis, de quibus in superioribus satis dictum est: & quia illi etiam consilio, & auxilio indigent, & admonitione, pro Ministro etiam, consultoribus, & admonitore propriæ traduntur regulæ; pro quibus videri potest regula 48. & 54. ex fusius disputatis à Basilio. Item dantur pro Magistris nouitiorum, & præfectis spiritualibus, C quorum munus quàm sit graue, & religioni necessarium, satis indicauit Basil. serm. de Abdicatione rerum, dicens; *Summa vigilantia, acerrimáque animi circunspectione operam dato, vt aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus deinceps delectæ tibi vitæ studiis certissimum ducem sequare, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere, sciat demonstrare*, cuius virtutes, & proprietates deinceps latè describit. Et quanuis hæc possint ad superiorem, seu Prælatum religionis adaptari: tamen cùm ipse non semper possit per seipsum omnibus prouidere, sicut in administratione rerum temporalium ministris vtitur, ita in spiritualium rerum cura illis vti necesse est, pro nouitiis quidem proprio illorum Magistro, pro aliis iam pro-D uectioribus præfectis spiritualibus, qui propriis regulis vnicuique statui accommodatis vtantur. Sic etiam Procurator, qui in temporali administratione instrumentum potissimum Prælati est, suas proprias habet regulas, quarum necessitas quanta sit, satis declarant verba Basilij reg. 35. ex fusioribus, vbi attingens hoc munus ait: *Quam verò difficile sit virum aliquem nancisci; qui Christi nomen, non aliquo pacto dedecoret, & cum foris sit cum iis, qui communis vitæ consuetudinem tenent; ita congredi sciat, vt cum sua ipsius professione congressio illa aliqua ex parte non discrepet, id me tacente, etiam vos intelligitis*; Sic etiam de cæteris ministeriis, & officiis intelligendum est, tam in temporalibus ministeriis, quàm in literariis, vt Scholasticorum, quàm etiam in spiritualibus erga E proximos, vt Sacerdotum, & concionatorum, & de quibus hic in particulari dicere non est necessarium, quia nullam specialem doctrinam requirunt, & quę notatu digna sunt, in superioribus, & in locis suis opportuniùs non sunt prætermissa.

Breuis excursio per regulas speciales cuiusque officij. Basil. Regulæ superiorum. Ministri cõsultorum, & admonitoris. Magistri Nouitiorũ & Præfecti spiritualis. Basil. Procuratoris. Basil. Scholastic. Sacerdot. &c.

⁂

De decretis, vel canonibus Societatis, deque ordinationibus Generalium.

14. Vltra hæc, adduntur decreta, seu canones Congregationum generalium, quanuis enim hic modus Concilij rarius in Societate, quàm in aliis religionibus congregetur, quia cùm habeat Generalem perpetuum; & omnia, quæ ad institutum pertinent, plenissimè disposita & digesta sint, rarò occurrit necessitas faciendi totius religionis conuocationem, quæ sine aliis magnis incommodis non fit; quanuis (inquam) hoc ita sit, nihilominus aliquando fieri necesse est. Quando ergo fit, authoritatem habet condendi decreta, & leges perpetuas, & declarandi constitutiones, vel etiam mutandi, si necesse sit, iuxta Bullam 1. Pauli III. & aliam Iulij III. ordinariè verò talia decreta sunt ad declaranda dubia emergentia, vel ad aliquid addendum, quod iuxta temporum varietatem, vel nouam obseruationem, seu experientiam rerum, necessarium, aut conueniens videtur, neque ad hunc locum spectat plura de huiusmodi decretis dicere. Possunt autem Generales suas ordinationes condere, quæ non expirant per mortem eorum donec reuocentur, vt ex declaratione quartæ Congregationis, decreto 19. constat, in qua participant perpetuitatem legum. Nihilominus in hoc differunt à decretis Congregationum generalium, quòd posterior Generalis potest ordinationem sui antecessoris reuocare; non tamen potest vllus Generalis canones, vel decreta Congregationum generalium abrogare, quia congregatio est illi superior, & in hoc sensu dicitur in dicta Bulla Iulij III. esse proprium generalis Congregationis constitutiones condere, vel mutare.

Sola Cōgr. gen. hæc cōdere valet & mutare.

15. Et in eodem sensu intelligo, esse dictum in Congregatione 4. generali can. 21. Præpositum generalem potestate sua ordinaria posse constitutiones declarare, eius tamen declarationem non habere vim legis vniuersalis, sed tantùm valere ad praxim bonæ gubernationis, quia sicut Congregationis generalis est leges condere, ita & hoc modo declarare; nomen enim *legis* interpretor esse ibi strictè sumptum, sicut nomen *constitutionis*, pro statuto immutabili, nisi ex potestate totius religionis & grauissima causa: sic enim non potest declaratio generalis habere vim legis, atque hæc interpretatio constat ex 7. Congregatione, decreto 76. Nihilominus tamen sicut potest declarare, ita potest ordinare vt sua declaratio in praxi, & gubernatione seruetur, quandiu aliqua Congregatio generalis aliud non declarauerit; alioqui eius declaratio non habere maiorem efficaciam, quàm data ab homine literato, quod dici non potest, quia sicut in aliis materiis habet potestatem præcipiendi seu ordinandi, ita etiam in hac. Talis autem ordinatio non cessat ipso facto per mortem Generalis, iuxta decretum 3. eiusdem 4. Congregationis, & decretum 72. Congregationis 7. quod vniuersale est. Atque hæc attigisse de regulis Societatis sit satis.

Vtraque tamen potest Præpositus declarare efficaciter.

Concluditur Societatem regulis suis esse optimè, satisque instructam.

16. Ex quibus omnibus (vt quæstioni præpositæ directè respondeamus) satis constat Societatem, optimis & sufficientibus regulis institutam, & munitam esse, ideóque ex hac parte nihil amplius ad eius conuenientem gubernationem, optimámque religionum institutionem desiderari posse. Nam si personas spectemus, omnibus gradibus & ordinibus prouisum est: si virtutes, nulla prætermissa est tali religioso statui accommodata, quæ suis peculiaribus legibus & documentis non fuerit communita: si officia, singulorum est ratio habita, & generatim erga Deum, erga Prælatos, erga seipsos, erga proximos, tum domesticos, tum etiam externos debita officia præscripta sunt; & speciatim pro singulis ministeriis, & solicitudinibus religionis peculiares directiones stabilitæ sunt. Quod si in legibus, & regulis authoritas postuletur, habent prosectò regulæ Societatis maximam. Nam inprimis piè credimus non defuisse Societati speciale illud auxilium, quod Deus fundatoribus religionum dare solet in suis regulis condendis, vt de S. Benedicto ait Bernard. in Euangelico; *Ecce nos reliquimus omnia*, & de ipso Bernardo refertur in eius vita lib. 1. cap. 8. & de S. Francisco in eius historiis éstque moraliter necessarium; quia non valet humanum ingenium suis viribus assequi omnia substantialia, & conuenientia media, ad finem adeò supernaturalem, & perfectum. Hoc ergo piè etiam credimus de regulis Societatis, saltem prout continent bases, & substantialia media huius instituti: vnde suprà etiam lib. 1 cap. 4. de constitutionibus, quæ sunt cæterarum regularum fundamentum, ostensum est, quàm graue habeant ab authore suo & à modo, quo illas edidit, prudentiæ, & sanctitatis testimonium: cui accessit quinque Congregationum generalium approbatio, proferens, & ostendens totius Societatis consensum, plurium iam annorum vsu, & experientia confirmatum, & quòd maius omnibus est, Apostolica Sedes, suprema sua authoritate illas consignauit multis doctissimis, atque sanctissimis Pontificibus ferè in vnam, eandémque sententiam concurrentibus, Paulo III. Iulio III. & Pio V. Gregorio XIII. & Gregorio XIV. Paulo V. quam in suis diplomatibus grauissimis verbis testatam reliquerunt. Reliquæ verò regulæ, seu ordinationes, quas in Societate diximus esse in vsu, vel ab eisdem congregationibus, & constitutionibus fidem habent vel certè à Præpositis generalibus, qui post fundatorem S. Ignatium, quatuor tantùm, cùm hæc scribimus, in Societate numerantur; Iacobus Laynez, Franciscus Borgia, Euerardus Mercurianus, Claudius Aquauiua; omnes vita, doctrina & aliis naturæ dotibus satis illustres, prudentiáque, ac rectitudine gubernandi insignes, & tam in condendis, quàm in cognoscendis, ac stabiliendis regulis magnorum virorum consilio semper vsi sunt; ergo ex parte regularum, & instituti est sine dubio in Societate sufficiens instructio, & ad regendum aptissima, solùm à Domino efflagitanda est, ex parte Prælatorum, vigilantia & charitas, ex parte verò subditorum, humilitas, & obedientia, vt religio hæc cum diuinæ gratiæ auxilio, optatum finem consequatur.

Probatur ex sufficientia omnigena ipsius regulæ

Deinde ex authoritate conditoris, & pontif. confirmantium

Bernard.

Atque ex his omnibus (vt opinor,) non solùm satisfactum est omnibus communibus obiectionibus, quæ communiter contra institutū eius fieri solent, sed etiam omnium præcipuarum ac propriarum rerum huius religionis ratio reddita est: vnde meritò concludere, ac religiosos nostros grauiter admonere possumus vt hanc regulam, ac viuendi institutionem immutatam, illibatámque 17.

Exhortatio ad hanc regulam.

que retineant; quod profectò, sine eodem spiritu, & speciali gratiæ auxilio, quo ipsa fuit condita, diu fieri non poterit: quia in huiusmodi rebus non minor, imò quodammodo maior gratia necessaria est, ad earum conseruationem. quàm ad inchoationem. Non deerit autem diuina gratia, si non desit integra eiusdem regulæ obseruantia, quam omnibus hominum statibus, quibus speciali prouidentia Dei propria viuendi norma tradita est, commendatam intelligimus in illis verbis Deut. 5. *Hæc est via, ambulate in illa, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.*

18. Dehortatio à mutatione illius.

Quapropter suspecti nobis esse debent omnes, qui mutationem aliquam in præcipuis rebus huius instituti introducere voluerint; etiamsi sub specie, & nomine eiusdem Societatis, id se intendere profiteantur; non enim mouentur eo spiritu, quo Societas ipsa condita fuit, sed nescio quo alio peregrino, & fortasse non est nisi ambitionis spiritus, qui omnia semper interturbare conatur. Quibus respondere possumus, quod Bernardus in Apologia ad Gullielmum Abbatem, religiosis à sua prima institutione deficientibus obiicit; *sic Macharius vixit; sic Basilius docuit; sic Antonius instituit; sic Patres in Ægypto conuersati sunt, sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui vtique ordinis Principes, & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri consueuerunt.* Res itaque tanta authoritate, & consideratione stabilitæ, & tam diuturna experientia confirmatæ, non facilè mutandæ sunt; donec plurium annorum contraria experientia doceat, ex aliqua illarum maiora sequi incommoda: quod de nulla constitutione præcipua huius instituti, cum minima specie veritatis affirmari potest. Resistendum ergo est totis conatibus huiusmodi inquieto spiritui: quòd si qui fuerint eiusdem Societatis ingrati filij, quibus hæc mutatio in desiderio est, aut monendi sunt, vt mutent affectum suum, & spiritu humilitatis & obedientiæ cum diuina gratia induantur; statim enim inordinatus ille affectus per se cadet: aut si huic instituto accommodari nolunt, aut non posse causantur; melius est vt ipsi de Societate mutentur, quàm vt propter paucorum affectum tota Societas tam graue malum patiatur.

INDEX CAPITVM LIBRI VNDECIMI.

De iis, qui religiosum statum à Societate mutant.

LIBER

LIBER VNDECIMVS.

De ijs qui religiosum statum à Societate mutant.

Varij modi huius mutationis aliò remittuntur.

DVPLEX mutatio status religiosi potest in Societate cõtingere: vna est quando persona ita mutatur, vt ex religioso fiat non religiosus: altera est, quando perseuerante religioso statu mutatur viuẽdi modus. Hic posterior modus communis est Societati cum aliis religionibus: Prior verò est proprius eius, locúmque habet, non in religiosis professis, sed in cæteris gradibus, qui per vota simplicia constituuntur, vt suprà lib. 3. c. 9. visum est. De priori ergo modo mutationis nihil nobis superest dicendum, quia in superioribus satis expositæ sunt causæ, ob quas in Societate hæc libertas & facultas retinetur, & quomodo, & quo ordine, & quibus ex causis illa vtendum est, & quem effectum habeat circa personam eiectam, nam relinquit illam liberam religionis vinculo, & votis. Quare nihil etiam dicendum superest de obligationibus talis personæ, post factam mutationem, quia cùm religiosa non sit, nullas obligationes habet, quæ ad præsentem considerationem pertineant per se loquendo, per accidens verò habere poterit, quia si fortè ante ingressum in Societate voto aliquo tenebatur, id planè post dimissionem reuiuiscet, nisi eius materia iam cessauerit, aut lapsu temporis transierit obligatio; qua de re extat decretum 132. 1. Congregationis generalis; & canon 22. eiusdem. An verò maneat tutus in conscientia, qui dedita opera malè vixit, vt liber dimitteretur, in superioribus lib. 3. etiam declaratum est. Quapropter de his, qui de Societate dimittuntur, nihil nobis dicendum superest. Alter modus mutationis varios habet modos, & gradus, de quibus satis diximus suprà in tract. 8. lib. 3. ex quibus multi, vel nihil habent speciale in Societate, vel in ea locum non habent. Vnus modus est inuoluntarius, & iniuriosus religioni, scilicet per fugam, vel apostasiam religiosi; & de hoc videnda sunt dicta in citato loco de religione in communi, quia si quid in hoc habet proprium Societas, ibi declaratum est, & in superioribus etiam est dictum hunc modum habere locum in omnibus gradibus Societatis, etiam in his, qui votis simplicibus incorporati sunt, & easdem pœnas incurrere, &c. Alia mutatio est, vel ad Episcopatum, vel ad beneficium seculare, vel ad habitationem perpetuam extra obedientiam religionis, & hæ mutationes non habent locum in Societate secundùm regulam eius: vnde vel nunquam, vel rarissimè fiunt: si autem ex speciali dispensatione fiant; sequuntur naturam religiosi status, iuxta dicta in superioribus. Idémque ferè est de mutatione per transitum ad alias religiones; & si quid habet speciale, suprà in communi doctrina tactum est, & ex dicendis hîc accipi poterit: quare in his mutationibus immorari non est necesse. Est ergo alia mutatio per dimissionem, seu eiectionem ab ipsa religione per potestatem, seu iurisdictionem eius, quæ solùm contingit in professis, nam alij solent liberi dimitti, vt dictum est.

Quæ mutatio hoc in lib. tractãda.

A Si autem aliquando dimittantur ligati, eandem proportionem seruabunt: & ideo de sola dimissione professorum superest nobis dicendum: & poterit res paucis expediri, quia præter ea, quæ communia sunt religioso statui, quæ hîc repetenda non sunt, pauca sunt specialia puncta, quæ aliqua declaratione indigeant.

CAPVT I.

Vtrùm professus possit à Societate expelli, & quas ob causas.

B CErtum inprimis est, in aliquibus casibus posse professum quatuor votorũ à Societate expelli, vt in multis locis constitutionũ declaratur. Nã 2. p. const. c. 1. §. 1. *Quamuis causas ad dimissionẽ dignas eo grauiores esse oporteat, quo quis arctius Societatis corpori coniunctus est; quãtũlibet tamen quisque sit coniunctus, in quibusdam casibus separari ab ea posse & debere.* Quod de separatione, per dimissionem in declaratione exponitur, & ad professos quatuor votorum in specie extenditur, *Cuiuscunque gradus* (dicitur ibi) *& dignitatis in Societate sint.* Adeò, vt 9. p. constit. cap. 4. §. 7. de ipsomet Generali idem dicatur, potest enim inprimis à generalatu deponi iustis de causis: deinde C verò si causæ obligent, etiam à Societate excludi. ex quibus constitutionibus constat, cùm professio & vota in Societate fiant, iuxta constitutiones eius, nihil fieri contra iustitiam, aut contra pactum in professione inclusum, eiiciendo professum iustis de causis, iuxta constitutiones, quia Societas sub hac conditione, & non aliàs, se obligat ad professos suos retinendos. Nec verò in eo genere contractus, est inæqualitas, vel iniustitia aliqua, vt à fortiori constat ex superiùs dictis de scholaribus l. 3. c. 2. n. 4. & ex his quæ suprà tract. 8. lib. 3. in genere diximus de potestate eiiciendi D professos in quacunque religione. Denique hæc libertas Societatis ad eiiciendos professos suos, generatim approbata est à Pontificibus Societatem, & constitutiones eius approbantibus, & confirmantibus, & specialiter à Gregorio XIII. loco statim citando in num. 6. 1.

1. Assertio.

Probatur ex constit.

Ex pontificibus.

Secundò dicendum est, posse Societatem expellere aliquem professum, non solùm propter nimiam contumaciam & incorrigibilitatem, sed etiam propter graue crimen, quod in scandalum, vel infamiam Societatis verteretur. Prior pars communis est omnibus religionibus; ideóque satis patet ex his, quæ in communi diximus. Poste- E rior verò posita est ad explicandum, quid in hoc habeat peculiare Societas: sine dubio enim habet ampliorem in hoc genere facultatem, maiorémque libertatem, quàm regulatiter aliæ religiones habeant. Probatur ergo primò ex 2. part. constit. c. 2. vbi præter incorrigibilitatem, aliæ ponuntur causæ ob quas dimitti possunt religiosi Societatis. Et quamuis illæ præcipuè videantur habere locum in his, qui in probationibus versantur; 2.

2 Assertio bipart.

Vnde cõstet prior pars.

ſantur; tamen reuera ſermo generalis eſt, vt conſtat ex præcedente cap. primo 2. partis conſt. §. 1. in fin. vbi ita concluditur; *quantumlibet ſit coniunctus Societati, in quibuſdam caſibus ſeparari ab ea poſſet, ac deberet, vt ſequenti cap. videbitur:* ergo doctrina illius cap. 2. ad omnes de Societate, quantumuis illi coniunctos ac profeſſos, extenditur. Eſt autem conſiderandum, cauſas illo cap. 2. numeratas ad duo capita reuocari. Prius eſt impedimentum aliquod antecedens primum Societatis ingreſſum, per mendacium, vel iniuſtam taciturnitatem in examine, & probationibus occultatum. Hoc autem impedimentum poteſt eſſe duplex, ſubſtantiale, & accidentale. Si ergo ſit de ſubſtantialibus, non eſt dubium quin ſtatim ac detegitur, etiam poſt profeſſionem emiſſam, eiicienda ſit talis perſona à tota Societate. Sed illa non eſt omiſſio, de qua nunc loquimur, quia iuxta doctrinam à nobis ſuprà lib. 2. c. 1. datam, illa profeſſio non eſt valida: tunc ergo non eiicitur verus profeſſus, ſed fictus & apparens, nec dimittitur cum votis, ſed ſine illis, quia illa nunquam habuit.

Impedimentum antecedens ingreſſũ duplex.

De ſubſtantiali impedimento.

3\. At verò ſi impedimentum ſit accidentarium, tunc non obſtitit, quominus profeſſio valida fuerit, & ideo maturiùs conſiderandum eſt, an eam ob cauſam debeat eiici profeſſus. Quod enim poſſit, videtur colligi ex dicto c. 2. §. 3. & 5. quia illa doctrina, vt dixi, generalis eſt: tamen, quia moraliter difficillimum eſt, etiamſi in principio huiuſmodi defectus occultetur, tanto tempore, & per tot, támque diuturnas probationes non detegi, & cognoſci à Societate; ideo quando tales defectus (vt ſunt, v. g. antiquus morbus, ingens æs alienum, & ſimiles) non cognoſcuntur publicè vſque ad profeſſionem factam, moraliter præſumitur Societatem illos non ignoraſſe, ſed diſſimulaſſe propter aliquod maius bonum. Quod ſi ita contigerit, non habebit iam Societas ius dimittendi talem perſonam propter illam cauſam, quia voluntariè conſenſit in eius profeſſionem, illa non obſtante. Poſito autem caſu in quo ceſſet præſumptio, & re vera conſtet defectum latuiſſe vſque ad factam profeſſionem, tunc vlteriùs duo ponderanda ſunt: vnum eſt, an res ſit adeò grauis, vt meritò cenſeatur Societas inuoluntariè admiſiſſe talem profeſſionem cum abſoluta obligatione retinendi talem perſonam, non obſtante tali defectu: aliud eſt an defectus ille, qui fortaſſe fuiſſet ſufficiens ad non admittendam talem perſonam, ſatis etiam moraliter ſit ad prudenter dimittendam illam; quia *turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes*, etiamſi fortaſſe per aliquam piam, vel indiſcretam deceptionem admiſſus ſit. Ponderandum ergo eſt, quid maioris momenti ſit, vel ſcandalum, aut rumor, qui ex huiuſmodi eiectionibus oriri ſolet, vel damnum Societatis in retinenda tali perſona: ſi enim hoc damnum non ſit magni momenti, nec redundet in res ſpirituales, aut in decentem famam, aliud remedium videretur adhibendum: quanquam in rigore poteſtas dimittendi non deſit, qua etiam vti licebit, & expediet, ſi nocumentum Societatis grauius ſit. Quæ omnia ſunt conſentanea declarationibus illius c. 2. litera B.

Accidentale impedimentum quouſque ſufficiat ad eiectioné

4\. Poſterius caput cauſarum huius dimiſſionis eſſe poteſt vitium aliquod, aut peccatum poſt ingreſſum in Societatem commiſſum. In quo eſt vlteriùs animaduertendum, fieri poſſe, vt hoc peccatum ſit ante ſolennem profeſſionem intra Societatem commiſſum, vel poſt illam. Quando

Impedimẽtum poſt ingreſſum dupliciter.

A eſt prioris modi, minoris eſt conſiderationis; tum quia iam ſupponitur emendatum; (nam ſi adhuc duraret, non poſſet dici ſolùm ante profeſſionem commiſſum, ſed etiam pòſt, nam ipſa perſeuerantia peccatum nouum eſt: eſſet ergo antea inchoatum, poſtea verè quaſi conſummatum, quod non minueret, ſed augeret cauſam eiectionis propter duritiam & inſurdeſcentiam): tum etiam, quia tale peccatum ſupponitur in ipſa profeſſione extinctum, ac planè dimiſſum, & ideo ſi non reincidatur illud, nec ſit morale periculum recidiui, quod auferri non poſſit intra Societatem, non eſt ſufficiens cauſa eiectionis, nec poteſt iuſtè puniri talis perſona, regulariter loquendo. Quòd ſi B contingat tale delictum eſſe occultum vſque ad profeſſioné factam, & ita licèt fortè quoad Deum fuerit dimiſſum, in foro tamen humano non eſſe vindicatum: poſteà verò publicè detegi, & infamiam, aut ſcandalum oriri cui non poſſit niſi per eiectionem occurri, fieri aliquando poterit, ſed raró (vt exiſtimo) id expediet, aut licebit: quia ſemper poterit præterita culpa aliis modis ita puniri, vt infamia & ſcandalum ſufficienter tollantur; & ideò cùm apud Deum iam ſit omnino dimiſſa (vt ſuppono) per profeſſionem, & in futurum non pendeat, non eſt rationabilis cauſa ſeparationis.

1\. Si contracturante profeſſioné.

5\. De peccato autem commiſſo poſt ipſam profeſſionem, alia ratio eſt, etiamſi emendatum appareat, tum quia per illud C maior iniuria fit Societati profeſſæ, magíſque illius famam & exiſtimationem eleuat, & ideo ſæpe poteſt eſſe neceſſarium ad bonum nomen Societatis conſeruandum, vt ob huiuſmodi cauſam quiſpiam eiiciatur. Tum etiam, quia de tali perſona minor ſpes concipi poteſt, quòd verè emendata ſit, aut certè quòd in pœnitentiam ſtabilem emendata ſit, ita vt ſit perſeueratura inter eas occaſiones, & pericula in quibus profeſſus Societatis neceſſariò verſari debet. Et ob hanc ſpecialem rationem exiſtimo Societati permiſſum eſſe, vt maiorem in hoc licentiam habeat, etiam circa profeſſos ſuos, quia & apud proximos, & propter ipſorum bonum magis indiget bono nomine, & quadam maiori D fiducia, & veluti ſecuritate ſuorum miniſtrorum, quod nomen maximè conſeruabitur, ſi omnes intelligant infideles miniſtros eſſe à Societate dimittendos, etiamſi profeſſi ſint; & ad bonum ipſorum profeſſorum eſt maximè conueniens propter pericula, in quibus verſantur, vt in illis cautiores ſint. Quod etiam maximè confirmatur ex his quæ de Præpoſito generali dicuntur 9. p. conſtit. c. 4. §. 7. vbi caſus numerantur, in quibus per Societatem deponi poteſt: *Cuiuſmodi* (inquit) *ſunt peccata mortalia in externum actũ prodeuntia, copula carnalis, vulnerare quenquam, reditus Collegiorum vſurpare ad proprios ſumptus, vel extra Societatem donare, vel ſtabilia bona Societatis alienare, vel prauam doctrinam habere.* Propter hæc ergo E ſi ſufficientiſſimè conſtent deponendus dicitur; & additur, *Et ſi opus à Societate remouendus*, &c. Quæ limitatio, *ſi opus eſt*, indicat plus requiri ad expellendum illum, quàm ad eum officio priuandum; & meritò, quia maior eſt pœna, maiorémque cauſam & pertinaciam requirit. Nihilominus etiam in illa perſona non poſtulatur incorrigibilitas, & pertinacia; ſed prudentiali iudicio Societatis relinquitur; *præ oculis habendo, quod ad maiorem Dei gloriam & vniuerſale bonum Societatis fore iudicabitur.* Igitur à fortiori in quolibet alio, ſimiles cauſæ ſufficiunt, eadémque regula maioris boni

2\. Si poſt profeſſioné, etiam tunc valet eiectio Id oſtenditur ratione.

Cõfirmatur à fortiori de Generali.

boni vniuersalis seruanda est: nam, vt dixit Pelagius Papa cap. *Scias* 7. quæstion. 1. *Plurimorum vtilitas, vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est.* A

6. Tandem id declaratur ex speciali Bulla Gregorij XIII. concessa mense Septembri anni 1582. quæ incipit: *Cùm alias*, &c. in qua concedit facultatem Præposito Generali, vt possit ex causis iustis quemlibet professum à Societate eiicere, vel vt ad aliam religionem etiam laxiorem transeat, facultatem concedere. In qua Bulla primùm omnium perpendendus est tenor, & discursus eius. Prius enim proponit dubitationem subortam, *an Præpositus Societatis valeat professos ex causis id exigentibus à Societate emittere, aut eis sic emissis liberum sit de eius licentia se ad quemuis alium ordinem transferre.* Et ratio dubitationis fuerat, quia Paulus III. & Pius IV. statuerant vt nemo de Societate possit ad alium ordinem transire) Carthusiensium excepto) nisi de licentia Romani Pontificis, aut Præpositi Generalis Societatis. Vnde per illam exceptionem videbatur iam hæc facultas Præposito concessa: quia verò non erat directè facta concessio, nec satis in particulari, nec cum sufficiente declaratione, ideo fortè oriebatur dubitatio; ad quam Gregorius XIII. non videtur directè voluisse respondere, sed nouam facere concessionem pro futuro tempore, dicens; *Nos re perpensa atque diligenter examinata Societatis ipsius puritati, atque incremento, emissorúmque pro tempore saluti consulere volentes, statuimus vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præposito, quos indicauerit ab ipsa Societate emittere*, &c.

Confirmatur tandem ex Greg. XIII

7. Per quæ verba vt ex eorum tenore constat, nihil de dubitatione proposita, quoad potestatem, quam antea Præpositus habebat, respondet, sed in posterum eam dubitationem abstulit, absolutam facultatem concedendo. Per quod tamen, vt existimo, non intendit negare quin antea potestatem hanc haberet, sed quia parum referebat, ab illa quæstione abstinuit, & absolutam facultatem concessit. Hæc verò licèt nunc clarior, & certior sit, non tamen magis ampla, vt opinor, quoad potestatem dimittendi professos in iustam pœnam delictorum; nam hæc expulsio iure communi concessa est. Et sic in Bulla Pij dicitur iustis de causis posse Præpositum quoslibet expellere: & quoad hoc eodem modo intelligi potest quod Gregorius dicit, *quos indicauerit, possit è Societate emittere*; nam hoc iudicium semper intelligitur debere esse iustum, atque adeò iustis de causis fieri debere, vt ampliùs sequenti capite intelligetur. Quia verò hoc non limitatur ad pertinaciam, & incorrigibilitatem, ideò in eadem amplitudine concedi censetur, quia fuerat in constitutionibus declaratum.

Dicta Gregorij verba quantum operentur.

CAPVT II.

Vtrùm professus in Societate possit ad aliam religionem transmitti; & quomodo?

1. IN Bulla Gregorij XIII. superiori capite allata non solùm concedit Pontifex potestatem ad expellendos professos, sed etiam ad licentiam eis dandam, vt ad alios ordines, vltra Carthusienses, tranferri possint, iustis de causis, seu iudicio Præpositi Generalis. Quæ duo, scilicet, expulsio, & transitus, diuersa sunt, nam expulsio, vt ex præcedenti capite constare potest, habet rationem pœnæ, vnde habet pro causa adæquata culpā aliquam graué, & regulariter incorrigibilem: transitus verò non semper est pœna, & fieri potest nō propter culpam, sed ob alias causas. Dubitari ergo potest an ex vi illius indulti habeat Generalis facultatem concedendi professo, qui nihil peccauit, licentiam transeundi ad aliam religionem, ipso nimirum petente & efflagitante, vel saltem voluntariè acceptante: nam si ipse nolit ac resistat, certum est iure non posse expelli, nec cogi, vt ad aliam religionem transeat, tum quia habet ius perpetuò viuendi in hac religione, & bonis eius fruendi; quo iure sine culpa vel voluntate sua priuari non potest: tum etiam, quia nemo potest compelli vt aliam religionem profiteatur; transitus autem ad aliam religionem, nouam in illa professionem requirit, seu ad illam ordinatur. B De consensu autem eius dubitari potest propter illa verba Gregorij XIII. *Dubitare contingit an Præpositus pro tempore existens, valeat etiam professos ex causis sic exigentibus à Societate emittere, aut eis sic emissis liberum sit de illius licentia se ad quemuis alium ordinem transferre?* Et infrà: *Nos Societatis puritati, atque incremento & emissorum saluti consulere volentes*, &c, & infrà: *liceat dicto Præposito, quos iudicauerit ab ipsa Societate emittere, eósque de illius licentia*, &c. Ex his enim verbis omnibus colligi videtur Præpositum Generalem solùm posse dare hanc licentiam transeundi ad aliam religionem his, quos posset à Societate eiicere: nam quæstio solùm mota erat, *de sic emissis*, & ratio facultatis est consulere *emissorum saluti*. C Et eosdem emissos, seu eiectos refert illa particula *eósque*, in vltimis verbis, quibus licentia Præposito datur. Cùm ergo nullus professus possit à Societate eiici sine culpa, & facultas hæc transeundi ad aliam religionem solùm possit dari iustè eiectis, non videtur posse à Generali propter alias causas, sed solùm supposita sufficiente ratione eiiciendi professum à Societate, etiam inuitum; tunc enim ipso acceptante poterit ei concedi vt ad aliam religionem transeat.

Arguitur circa 1. partem tituli.

2. Nihilominus probabilius censeo posse Præpositum Generalem dare licentiã professo Societatis transeundi ad quamcunque aliam religionem ex iusta causa, etiamsi illa propriam culpam, vel incorrigibilitatem non includat. Quod quidem respectu strictioris, aut æqualiter strictæ religionis D fundari posset in iure cōmuni, quia, vt suprà tract. 8. l. 3. vidimus, transitus hic licitus est de consensu Prælatorum vtriusque religionis, à qua, & ad quam transitur sine dispensatione Papæ, solo iure communi, quod etiam in Societate locum habet; quãquam nonnulla ratio dubitandi in eius professis oriri possit ex quarto voto obedientiæ, quod specialiter Pontifici faciunt; nam per professionem in alia religione necesse est hoc votum extingui, vt suprà vidimus. Ergo ex hoc capite videri potest specialiter necessaria in his professis Societatis, licentia Pontificis, propter speciale ius illi acquisitum. Sed nihilominus hæc ratio non vrget E saltem respectu strictioris religionis, quia omnia huiusmodi vota censentur includere conditionem, dummodo maius bonum non impediatur. De æqualiter verò stricta religione est illa ratio apparentior: sed nihilominus solui potest, vel quia commutatio in æquale licita est in votis, iure communi, etiamsi talia vota respiciant tertiam personam, præsertim quando non intenditur cōmodum ipsius tertiæ personæ, sed potiùs vouentis, vel Dei obsequium; vel quia hoc votum est annexum professioni, & sequitur conditionem eius, vnde si professio est commutabilis in æqualem,

Assertio affirm. bipartita.

Probatur prior pars, quoad trāsitum ad strictiorem religionem.

Item quoad æquè strictam.

ſem, etiamſi vna ſit quatuor votorum, & alia trium, ſi omnibus penſatis, nihilominus eſt æqualitas, fieri poterit commutatio, & acceſſorium ſequitur naturam principalis.

3. Deinde quoad laxiorem.

At verò reſpectu religionis laxioris aliter probanda eſt concluſio poſita, ex priuilegio ſeu iure ſpeciali Societatis, nam ex communi non licet, vt ſuprà in citato tomo diximus tractando de tranſitu ad religionem in genere. Probari autem poteſt hoc ſpeciale ius, ex Bulla vltima Pauli III. vbi in generali prohibitione tranſeundi ad aliam religionem, additur exceptio; niſi de licentia Præpoſiti, aut ſedis Apoſtolicæ. Idem habetur in Bulla vltima Pij IV. vel potiùs 1. Pij V. vbi illa refertur & confirmatur. Ergo ſicut de licentia Sedis Apoſtolicæ licet tranſitus ad laxiorem religionem, abſque culpa tranſeuntis, ſed ob aliam cauſam, ita in Societate licet de licentia Præpoſiti Generalis, quia æqualiter excipitur eius licentia, & Pontificis.

4. Euaſio proximæ probationis.

Reſponderi autem poteſt ibi non fieri directam conceſſionem, ſed obiter illam facultatem poni per modum exceptionis, & ideo intelligendam eſſe ſecundùm commune ius, & cum partitione accommoda; excipiuntur enim Pontifex, & Præpoſitus, ſed cum diſtributione accommoda, vt vtriuſque licentia ſufficiat, quatenus poteſt illam dare ſecundùm ius commune, Pontificis quidem, reſpectu omnium religionum; Præpoſiti autem, in ordine ad ſtrictiorem, vel æqualem. Quæ reſponſio eſt apparens quia verba ſunt ſecundùm ius interpretanda, maximè quando non concedunt directè priuilegium, ſed ſolùm explicant iuridicam exceptionem: ſicut enim reſpectu Pontificis iuridica eſt, cur non etiam reſpectu Præpoſiti Generalis? Ad minimum ergo erat res dubia, & ad tollendam dubitationem Gregorius XIII. expreſſam fecit conceſſionem dans facultatem Præpoſito Generali concedendi profeſſis licentiam tranſeundi ad religionem aliam laxiorem, vt illis verbis euidenter exprimitur: *Paris, laxioris, aut ſtrictioris obſeruantiæ ordinem, per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum.* Per quæ vltima verba videtur limitari hoc indultum, vt ſcilicet non poſſit Præpoſitus licentiam generalem concedere tranſeundi ad quemcunque ordinem laxiorem, ſed determinatè ad hunc, vel illum; oportet enim vt ipſe locum præſcribat, & meritò id factum eſt, vt prudenter fiat commutatio, & non detur generalis licentia, quæ magis eſſet in deſtructionem, quàm in ædificationem.

Remouetur.

5. Probatur deinde poſterior pars aſſertionis. Primò.

Quod autem hæc facultas non extendatur ſolùm ad illos profeſſos, qui propter culpas ſolùm poſſunt à Societate eiici, probatur primò, quia aliàs ferè nullius vtilitatis eſſet hoc priuilegium, quod eſt manifeſtè contra intentionem concedentis expreſſam illis verbis; *Nos re penſata, atque diligenter examinata, Societatis ipſius puritati, ac incremento, emiſſorúmque ſaluti pro tempore conſulere volentes*, &c. Sequela autem patet, quia religioſus omnino eiectus inuoluntariè à ſua religione, ſuo iure videtur poſſe quamcunque religionem laxiorem ingredi, vt in ſuperioribus tractatum eſt, tract. 8. l. 3. quia ſi poteſt tutus manere in ſeculo, cur non ingredi quamcunque religionem? Sed quia hoc non eſt ita certum, probatur Secundò,

Secundò

Quia Gregorius nullam ibi fecit mentionem culpæ, aut peccati, ſed tantùm dixit; *liceat Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere.* Verbum autem *iudicandi*, non reſtringitur ad iudicium punitiuum, ſeu vindicatiuum, ſed de ſe indifferens

A eſt, & magis indicat iudicium prudentiale ex quibuſcunque iuſtis cauſis.

6. Tertiò ex ponderatione verborũ Pontificis.

Deinde expendenda ſunt illa verba, *Societatis puritati, atque incremento, emiſſorúmque ſaluti conſulere volentes.* Nam primum illorum videtur reſpicere delicta, & peccata quæ in his perſonis eſſe poſſunt: nam puritas religionis in carentia talium peccatorum & perſonarum delinquentium conſiſtit, tamen ſecundùm verbum, ſcilicet *incrementum*, etiam poteſt reſpicere alias cauſas; nam ſæpe expedit ad incrementum religionis dare licentiam alicui, qui licèt malus non ſit, eſt tamen parum vtilis, vel parum quietus, aut in perfectione remiſſus. Vltima denique particula, magis hanc cauſam amplificat; nam fieri ſæpe poteſt, B vt licèt aliquis culpas non commiſerit eiectione dignas, maiorem ſpiritualem profectum ſperet ex tranſitu ad aliam religionem, quæ licèt in ſe laxior ſit; ſibi eſt magis proportionata propter minorem repugnantiam cum natura, vel minorem actionem externam, vel alias ſimiles cauſas; ergo facultas hæc ad hos caſus extenditur, vt ſit intentioni Pontificis proportionata. Denique licèt Pontifex de emiſſis loquatur, & de eorum tranſitu; non ideo neceſſe eſt, vt de ſolis inuoluntariè, & propter peccata eiectis loquatur, quia etiam illi, quibus licentia datur tranſeundi ad aliam religionem, ipſis etiam volentibus & petentibus dicuntur propriè, & iuxta vſitatum modum loquendi à Societate emiſſi; nam hoc verbum non dicit neceſſariò vim ex parte emittentis, C aut repugnantiam ex parte emiſſi; nec etiam dicit ordinem ad culpam, ſed ſolùm ad cauſam poteſtati proportionatam. Nec etiam neceſſe eſt, vt emiſſio & tranſitus ſint actus reipſa diſtincti, & quòd præcedat emiſſio; poſtea verò ſequatur tranſitus iam emiſſi: ſed fieri optimè poteſt, vt ſimul ac per modum vnius emiſſio, id eſt, exitus à Societate propter tranſitum, & non aliàs concedatur; & econuerſo tranſitus propter emiſſionem præcipuè permittatur.

7. Reſoluitur 1. pars tit. profeſſum ex culpa eiectum nõ poſſe inuitũ tranſmitti.

Ex quibus omnibus ampliùs conſtat, non ſolùm quod in fine ſuperioris capitis promiſimus, ſcilicet, quas ob cauſas fieri poſſit hæc expulſio, ſed etiam quis modus in ea ſeruandus ſit. Nam D ſi ſit expulſio punitiua, & inuoluntaria, requirit delicta proportionata, iuxta exigentiam conſtitutionum, vt præcedenti capite declaratum eſt, & tunc non eſt neceſſe vt exitus à Societate concedatur cum tranſitu ad aliam religionem: nullus enim cogi poteſt ad hunc tranſitum: nec aliqua religio inuitum aliquem recipiet; cùm tamen conditio neceſſaria ad hunc tranſitum, ſit alterius religionis conſenſus, vt in eadem Bulla Gregorij exprimitur: tunc ergo cùm Societas habet ius, & cauſas expellendi profeſſum, etiam reluctantem, & ille non vult tranſitum ad aliam religionem acceptare, poterit Societas illum cogere, vt exeat, non tamen abſolutè præcipere, E vt religionem aliam ingrediatur; ſed ſemel dimiſſus poterit in ſeculo manere, ſicut alij expulſi, vt ſtatim dicetur capite ſequenti à num. 5. Si autem ille acceptet tranſitum ad religionem laxiorem, poterit Societas illum permittere, quod eſt peculiare priuilegium eius: adeò vt cæteris religionibus prohibeat ibi expreſsè Pontifex participationem eius, per viam generalis communicationis priuilegiorum. Hinc etiam poteſt Societas delinquentem profeſſum non excludere, ſed aliter intra ſuam religionem punire, & conſequenter illi optionem dare, vt vel in tali

Poteſt tamẽ indirectè cogi.

pœniten

pœnitentia intra Societatem maneat, vel ad talem religionem etiam austeriorem, vel magis solitariam transeat, nam in hoc nullam facit iniuriam, nec iniquam coactionem; nam habet ius puniendi delictum illo modo intra suũ ordinem, & potest iustè nolle concedere libertatem viuendi in seculo propter vitanda scandala, vel infamiam religionis, vel maius malum ipsius religiosi: ergo concedendo illam optionem, potius benignè agit, quàm seuerè.

8. Nequit professus etiam volens dimitti ad seculum sine causa. An verò quando non subsunt causæ, nec delicta ad expellendum professum inuitũ; nullo modo potest Societas illum à se expellere, vt in seculo maneat, etiamsi ipse consentiat: quia nec iure communi est hæc potestas in religionibus, vt suprà visum est, nec per hanc Bullam, vel aliàs data est, specialiter Societati; nam in omnibus fit mentio de transitu ad aliam religionem, non de exitu simpliciter. Item quia alio modo facta esset irrationabilis talis eiectio, & in detrimentum status religiosi: quod si subsit causa dispensandi, ad Pontificem pertinebit. Nec etiam potest in eo casu Societas cogere professum suum, vt ad aliã transeat religionem si nolit, quia nec absolutè potest directè cogere, vt à fortiori patet ex dictis in proximo puncto numer. præcedent. nec indirectè sub aliqua conditione onerosa, quæ excedat suum regularem viuendi modum, quia nullum habet ius illam imponendi. Nec etiam volentẽ ad aliam religionẽ transmitti.

9. Volẽti transire quæ causa sufficiat ad permittendum. Igitur solùm potest licentiam dare ei, qui vult transire ad aliam religionem. Hanc verò respectu strictioris facile potest dare; existimo tamen practicè, & ad hunc finem nullum debere iudicare strictiorem, vel seueriorem, rebus vt nunc stantibus, præter Carthusiam, quia nec Pontifices aliam excipiunt, nec facile inueniri poterit, si omnia spectentur, quæ suprà de rigore regulæ Societatis lib. 1. cap. 9 explicauimus. Ad dandam ergo licentiam transeundi ad quamcunque aliam religionem, magna causa necessaria est, tantóque maior, quanto religio minus fuerit perfecta, vel stricta. Quia in hoc consulendum in primis est religioni, quæ detrimentum patitur, dum priuatur quodam membro iam consummato & perfecto, & omnibus laboribus & expensis cum illo consumptis. Deinde etiam bono ipsius religiosi, ne detur illi occasio, vt deterius, aut minus perfectè viuat. Igitur optima causa erit, & ferè vnica, si ad ministeria Societatis quispiam iudicetur inutilis; quia scilicet est inhabilis, vel quia non applicatur, nec moraliter applicari potest, sine maiori suo detrimento: tunc enim ex consensu vtriusque partis poterit fieri diuortium per transitum prædictum: & ad hoc est sufficiens auctoritas in Societate à Gregorio XIII. concessa.

10. In Generali residet facultas eiiciendi vel transmittẽdi professũ ex causa. In quibus autem personis Societatis sit hæc auctoritas, ex eisdem rescriptis Pontificiis manifestum est. Nam solus Præpositus Generalis in eis nominatur, eique facultas hæc conceditur: nullus ergo alius Præpositus, siue Prouincialis, siue localis iure ordinario hanc habet potestatem, quia verò in prædictis Bullis non restringitur hæc facultas, vt necessariò debeat per ipsum Generalem immediatè exerceri, ita vt delegabilis non sit: ideo non est dubium, quin possit illam aliis delegare, vt expresse supponitur 2. parte constitut. cap. 1. lit. C. vbi additur, rarius esse hanc potestatem communicandam inferioribus Præpositis, & non nisi in speciali, & postquam res ad Generalem esset delata, & graui consideratione expensa foret. Hanc facultatem delegare potest.

11. Arguitur residere etiã in congreg. gener. Solùm dubitari potest, an Societas tota habeat hanc potestatem, id est, an Congregatio generalis illam habeat, siue cogatur viuente Generali, siue sede vacante. Et ratio dubitandi est, quia in prædictis Bullis nunquam datur hæc potestas Societati, sed Præposito. In contrarium autem est, quia non videtur dari Præposito, nisi in quantum suo modo repræsentat Societatem, & ab illa proximè habet potestatem. Quia enim communiter suprema Societatis iurisdictio per illum exercetur, & hæc facultas datur ad ordinarium regimen, ideo illius facta videtur mentio, illique conceditur potestas: tamen intentio Pontificis fuisse videtur illam dare Societati principaliter, cùm ipsa sit Generali superior. Confirmatur, quia in eo casu, in quo Generalis cõgregatio posset Præpositum suum à munere deponere, & à Societate expellere, potest vtrunque facere per seipsam: & antequam alium Generalem eligat, ergo etiam poterit Præposito sic eiecto facultatem cõcedere transeundi ad aliam religionem. Confirm. 1. Item si in Congregatione generali coram ipsomet Præposito tractaretur de alterius professi eiectione, vel trãsitu ad aliam religionem, non videtur posse Præpositus contra sententiam Congregationis illum expellere, aut talem facultatem dare; quia cùm congregatio sit superior, verisimile non est, datam esse hanc potestatem Præposito, ita vt illa vti possit contra voluntatem sui superioris. Secunda. Item cùm principaliter sit data in bonum Societatis, non videtur eius vsus concessus contra voluntatem totius Societatis. Tertia. Igitur Præpositus in illis locis Societatem repræsentat. Vnde videtur fieri consequens in potestate Congregationis generalis esse, hanc potestatem limitare Præposito, vt nimirum illa vti nõ possit sine consilio, vel etiam sine suffragio vnius, vel plurium, aut alio simili modo. Illatum ex nunc dictis. Quia ita intelligitur hæc potestas concessa Præposito, vt principalius sit concessa toti Societati, quæ non nisi in Congregatione generali existit, vel repræsentatur: ergo potest dicta Societas, si iudicauerit sibi expedire, sibi potestatem illam reseruare, vel aliquem modum, aut limitationem illi addere.

12. Impugnatur hoc illatum. Huic autem vltimæ illationi videntur obstare illa verba Gregorij XIII. *Statuimus vt deinceps in perpetuum liceat dicto præposito*, &c. Nam iuxta eorum vim nullus inferior Pontifice potest Præpositum hac potestate priuare, nec ponere modum, quem Pontifex non posuit. Quis enim potest voluntatem Pontificis limitare, aut impedire? ipse autem absolutè & sine restrictione ait; se concedere Præposito hanc potestatem in perpetuum; ergo nunquam potest illa priuari, nec immutari, nisi per alium Summum Pontificem. Dicere autem, subintelligi subordinationem & dependentiam à Societate, propterea quòd congregatio sit supra Generalem, voluntarium est, ideóque improbabile, vtpote contra absolutam formam verborum; & sine sufficiente ratione, siquidem non obstante illa subiectione Generalis ad congregationem, potuit Pontifex concedere absolutè & simpliciter hanc facultatem huic dignitati Præpositi, quia licèt in casu possit habere superiorem intra Societatem, scilicet quando generalis congregatio actu coacta est; tamen regulariter & ordinariè illum non habet. Pontifex autem videtur attendisse ad ordinarium modũ gubernandi, & ad dignitatem illius muneris Præpositi generalis. Ergo licèt Præpositus Generalis à Societate

Societate emanet, & potestatem habeat ordinarium, nihilominus postquam semel electus est, aliquam potest habere facultatem à Summo Pótifice, qua non potest priuari per ipsam Societatem, quandiu generalis est, seu nisi munere Præpositi priuetur. De qua re est optimum exemplú in Bulla eiusdem Gregorij XIII. concessa anno 1575. die 3. Maij quæ incipit, *Decet Romanũ Pontificem*, in qua distinctè concedit plures facultates Societati & Præposito eius, & postea concedit, vt aliæ personæ Societatis non possint vti gratiis concessis Societati, nisi per Generalem Præpositum, & de eius beneplacito. Vbi sine dubio loquitur de propria persona & munere Generalis: nec posset vniuersa Societas immutare hunc modum gaudendi priuilegiis & gratiis à Pontifice præscriptum; quia Pontifex voluit hanc potestatem esse penes generalem: idem ergo in præsenti dicendum est.

Cõfirmatur impugnatio.

13. Ergo quod attinet ad hoc vltimum punctum, seu illatum; non potest Præpositus per Societatem priuari potestate sibi à Pontifice concessa ad expellendum professum, vel dandi ei facultatem transeundi ad aliam religionem iustis de causis. Quod verò spectat ad superiora pũcta, ex quibus illatum colligebatur, consequenter videtur probabile soli Generali hoc datum esse, quia verba indulti hoc sonant, & interpretatio de repræsentatione Societatis in ipso Generalis, est noua & inusitata, vt patet ex alia Bulla citata, & multis similibus. Vnde quandiu Præpositus viuit, probabile est Congregationem etiam generalem non posse id facere sine consensu eius, propter rationem factam, quia illi data est potestas. At verò generalatu vacante probabile est congregationem habere potestatem; quia Capitulũ succedit loco Prælati in omnibus potestatibus ordinariis eius; & hæc potestas iam competit iure ordinario Prælato Societatis. Quidquid verò sit de hoc scholastico rigore, securius est, non vti tali potestate ante electionem Generalis. Nam de vicario generali, qui ad gubernandam Societatem eligitur mortuo Præposito, dicitur in eius reg. 9. non posse aliquem professum à Societate emittere; & ibidem significatur rem hanc adeò grauem reputari, vt tentanda non sit in eo casu ante electionem noui Generalis. Vnde fit tandem, vt in eo casu, in quo Præpositus ipse deponendus & expellendus esset, depositio ab officio præcedere debeat, non verò fieri possit à Societate expulsio; donec alius Præpositus electus sit, cuius anthoritate, & iudicio, simul cum tota congregatione, si oportuerit, id fiat.

Resolutio circa dispu tata in num. 11. & 12.

Electio vnius Generalis sup ponit electionem.

CAPVT III.

Ad quid teneatur professus à Societate eiectus; vel qui quouis modo ab illa deficit, seu mutatur.

1. HÆc questio in coadiutoribus formatis moraliter loquendo locum non habet; quia hi possunt expelli liberè ad obligatione votorum; & si aliquando eiiciantur, ita vt in seculo manere possint (quod rarò accidit) votorũ vinculis liberãtur, quicquid sit de iis votis, quæ fortè in seculo nuncupauerant, vt de scholaribus tractatum est l. 3. c. 4. à n. 23. quo fit vt nulla speciali obligatione postea teneantur: quia votorum dissolutio (vt supponimus,) valida est, quibus sublatis, non est vnde maneat specialis obligatio. Itaque

Absoluti omnino à votis, huc non pertinent.

A in eo casu eadem ratio de his est, quæ de scholaribus approbatis. Si autem cõtingeret huiusmodi coadiutoré formatum expelli sine absolutione ab obligatione votorũ, vel cum onere ingrediendi religionem, vel simpliciter & absolutè, sic eadé de illo ratio est, quæ de professo trium votorum, nam quoad obligationem eadem est in votis simplicibus, quandiu manent quæ in solennibus.

2. Veniendo ergo ad professum Societatis dupliciter potest expelli à Societate; primò cum onere ingrediendi religionem aliam, vel redeundi ad Societatem, si illam non profiteatur: secundò expellendo illum sine spe receptionis, & sine speciali obligatione, præter eam, quæ ex professione ex natura rei nascitur. Prior casus nullam habet difficultatem: supponimus enim inprimis, quòd licèt religiosus dum eiicitur, non possit à suis superioribus obligari ad ingrediendum religionem aliam, vt suprà probatum est tract. 8. lib. 3. estque eadem ratio de professo Societatis. Nihilominus per modum pacti mutui potest ad hoc obligari: cùm enim professus eiicitur propter sua demerita condemnari potest, vt vel talem, tantam, ac tam diuturnam pœnam in Societate sustineat, vel si malit, talem, vel talem religionem profiteatur. Si ergo ipse hanc posteriorem conditionem potius quàm priorem acceptet, tenebitur sine dubio, vel illam implere, vel ad Societatem reuetti: quia sententia fuit iusta (vt supponitur) & illam religiosus acceptauit, eámque implere specialiter promisit. Quocirca si ille conditionem impleat, & cum effectu religionem aliam profiteatur, cessat omnis superior obligatio, & solùm tenetur ad seruandum id, quod denuo professus est, siue sit strictior siue láxior religio, quia commutatio est legitimè facta: solùm posset dubitari de quarto voto professorum Societatis, & de aliis votis simplicibus eorum. Veruntamen idem dicendum est: nam cùm duæ professiones sint repugnantes; si posterior valida est, extinguit priorem, & consequenter, quidquid illi annexum est; item propter alia quæ statim dicam.

Resolutio quæstionis in duplici casu.

1. Casus de professo eiecto acceptãte cõditioné profitendi alibi.

B

C

3. Si autem talis eiectus conditionem non seruet, siue omnino non ingrediendo aliam religionem, siue post ingressum, illam relinquendo ante professionem, tenebitur ad Societatem redire: quòd si subterfugiat, iam non vt eiectus, sed vt apostata & fugitiuus iudicandus est; quia non fuit absolutè eiectus, sed sub conditione; illa verò nõ impleta; eiectio est nulla, quia conditionalis, non impleta conditione, nihil ponit in esse; ergo eo ipso, quòd incipit esse in mora, incipit esse transfuga, & apostata, & consequenter tenetur omnibus obligationibus suæ religionis, & censuris apostatarum, de quibus suprà in genere dictũ est.

Nõ implens conditioné, nec rediens, apostata est.

D

4. Dices, si ille redeat ad religionem, grauiter puniendus est; & fortasse perpetuo carcere includendus, vel alia simili pœna afficiendus: nemo autem tenetur seipsum tam graui pœnæ offerre? ergo potest fugere, & non redire ad religionem. Quod maximè videtur procedere, quando bona fide aliam religionem probauit, & iustis de causis illam non est ausus profiteri, quia tunc iam videtur fecisse quod in se est ad bonum prosequédum (vt sic dicam,) se autem tradere, vt grauibus pœnis affligatur durissimum est, nec videtur ad hoc obligandus. Respondeo religiosum sic seu sub tali conditione eiectum semper teneri ad statum religiosum, nec posse tuta conscientia in seculo manere; & ideo teneri religionem susceptam, & in conditione positam, atque ac

Difficultas cõtra nunc dicta.

E

Complanatur.

que acceptatam profiteri, quod moraliter ac regulariter loquēdo, semper poterit: si autem reuera habet legitimas causas non profitendi, tenebitur eas proponere Prælatis Societatis, vt facultatem faciat aliam religionem faciliorem ingrediēdi, quod semper facient: alioqui tenebitur ad Societatem redire, nisi reuera timeat graues corporales pœnas diuturnas, vt carcerem perpetuū, & similes, nam tunc ad prouidentiam Prælatorum pertinebit ita reum custodire, vt redire ad suam obedientiam, & correctionem cogatur: obligare enim illum, vt ipse se tradat, certus de huiusmodi pœnis difficile est. Quia verò pœnę ordinarię, nō sunt adeò graues, neque excedunt modum disciplinæ religiosæ quæ magna ex parte pendet ex bona dispositione peccatoris; nam si voluntariè emendetur, & satisfaciat religioni, facile alię pœnæ temperantur: ideo regulariter etiam verum est hunc teneri in eo casu ad religionem redire.

5. 2. casus de professo absolutè eiecto.

Superest dicendum de alio casu, quando professus absolutè dimittitur. In quo in primis locum habent omnia quæ de obligatione ad castitatem, paupertatem, & obedientiā seruandam dicta sunt tract. 8. lib. 3. in communi de eiectis à religione, quia est eadem proportionalis ratio. In Societate verò sunt speciales difficultates de aliis votis, quę professi emittunt, in primis de voto obedientię ad summum Pontificem in missionibus, nam professio integra manet; ergo & votum illud, & obligatio eius; talis enim est, vt extra religionē impleri possit. Idem est de votis simplicibus, præsertim de voto non ambiendi, nec acceptandi dignitatem extra Societatem; nam hoc per se est optimum, & potest in quocunque statu seruari, & votū absolutè factum est; vnde etiam durat post eiectionem. De aliis autem votis simplicibus minor est difficultas; nam materia eorum manifestè requirit actualem vitam, & coniunctionē in Societate, & ideo eorum obligatio cessat, vel suspēditur in eo statu. Veruntamen idem dicendum censeo de aliis duobus votis; imò generaliter de voto obedientiæ existimo non posse professum eiectū ex vi illius obligari ad ministeria Societatis, vt ad docendam doctrinam Christianam, ad audiendas confessiones, & similia. Nam religiosus eiectus nō tenetur seruare regulam; vt suprà tract. 8. lib. 3. suo loco dixi: ergo nec professus Societatis regulam Societatis: ergo nec potest obligari ratione voti ad seruādam illam, sed occupari in his ministeriis solum est ratione regulæ, & in tantum possunt præcipi, in quantum sunt secundùm regulā: ergo talia præcepta non habent locum circa eiectum quandiu extra Societatem manet.

Eius vota simplicia cessant.

6. Imò, & quatenus votum solemne.

Ita ergo dicendū censeo de obedientia Pontifici præstanda circa missiones; nam illa etiam promittitur secūdùm regulam & constitutiones Societatis: qui ergo iam non agit vitam secundùm regulam, neque ad id tenetur, nō poterit obligari ad implendum illud votū durante illo statu; quia reuera cessauit materia eius. Cōfirmatur, quia ita necessariò interpretanda est intentio vouentium, & instituentium talia vota: tum quia nemo promittit sustinere onera religionis nisi in ipsa religione, & adiutus spiritu, prouidentia, authoritate, & aliis auxiliis eius, quæ omnia maximè necessaria sunt in re adeò difficili, & ardua, vt est obedire in huiusmodi missionibus. Tum ex illo generali principio, quòd nulla promissio obligat, quando tanta fit mutatio in statu promittentis, vt verisimile non sit eius intentionem fuisse pro illo statu se obligare; de quo tract. 6. lib. 4. de voto, cap. 19. multa diximus: talis autem mutatio in præsenti casu manifestè procedit, nam longè alia est cōditio religiosi actu vniti suæ religioni, qui vt membrū eius mouetur; vel separati, qui nec à religione mouetur, nec in eius finem tendit. Atque hic discursus æquè probat de voto simplici nō quærendi, vel acceptandi prælationem, nam vsus eius erat accommodatus religioni, durante vnione ad illam; mutato autem statu minimè. Vnde etiam tunc cessat ratio talis voti in constutione expressa, quæ mentem eius, & intentionem declarat. Est autem ratio in 10. p. Constitutionum §. 6. *Vt perpetuò felix status Societatis conseruetur.* Postquam autem aliquis à Societate eiectus est, nihil ad statū eius refert, quòd dignitatem ambiat, vel accipiat. Item *ne Societas his hominibus, qui ad propositum sibi finem sunt ei necessarij priuetur.* At hic eiectus nec Societati necessarius est, nec illo priuabitur, etiāsi Pręlatus fiat, quia iam priuata supponitur. Item *vt vnusquisque videat qua ratione animarum saluti iuxta nostræ professionis humilitatem, & submissionem inseruire possit.* At eiectus iam nō tenetur ad hunc finem aspirare, nec illi incumbere. Cessat ergo in his eiectis talium votorum obligatio, vel potiùs necessarius vsus, quandiu in eo statu permanent: nam si contingat iterum in Societatem recipi, vota integra manent, & statim obligare incipiunt. Dicta vota reuiuiscunt si professus reuocetur.

Ex his infertur idem dicēdum esse de omnibus translatis à Societate in alium statum altiorem; nam de transitu ad aliam religionem per professionem eius, dictum iam est; idem ergo est si professus Societatis fiat Episcopus, vel Cardinalis, nō enim tenetur ampliùs voto obedientiæ circa missiones, nec voto non ambiendi, aut non acceptādi altiorem dignitatem, propter easdē rationes, vt etiam suprà tetigi de his votis tractando. Solúmque manet ex votis simplicibus illud, quod per se, & ex materia sua ad hoc ordinatur, vt in eo statu obliget, vt ibi etiā exposuimus; vnde fit vt de his translatis à Societe ad Episcopatum, vel altiorem dignitatem nihil nobis dicēdum supersit, præter ea, quæ communia sunt omnibus religiosis Episcopis, & quæ de illo speciali voto diximus. Nec etiam de trāslatis ad aliam religionem, quia facto transitu legitimè, & validè, ille perinde reputatur, ac si in Societate nunquam extitisset. 7. Quæ obligationes durent in professo mutato ad alterum statum.

Vt autem talis transitus legitimè fiat, oportet vt iura & priuilegia Societatis seruentur, quæ autem illa sint, attigimus suprà in lib. 3. tractātes de votis scholarium, & summa est vt transitus non fiat sine licentia obtenta Præpositi Societatis ordine Carthusiensium dūtaxat accepto, iuxta Bullam Pauli III. anni 1549. *Licèt debitum*, vbi ingressus aliter factus irritatur, & persona vt apostata condemnatur, & latiùs confirmarunt Pius IV. & V. in Bulla anni 1565. *Æquum reputamus.* Idem autem Pius V. viuæ vocis oraculo, & Gregorius XIII. in Bulla anni 1584. *Dilectè fili*, circa superiorem exceptionem de transitu ad Carthusianos limitationem addiderūt, vt nimirum semel liceret, non aut bis, aut sæpiùs, sine consensu Societatis Præpositi. Quam gratiam ita Societatis voluit Gregorius esse propriam, vt per viam cōmunicationis non posset ab aliis religionibus participari. Cum licentia autem Præpositi fieri potest hic transitus etiam à professis, non solùm ad arctiorem, sed etiam ad laxiorem religionem iustis de causis, vt idem Gregor. XIII. declarauit in Bulla anni 1582. *Cum aliàs*; post quem transitum, si professio subsequatur in alia religione, liber (vt diximus) manet professus Societatis hominibus 8. Cōditiones legitimi transitus ad aliā religionem.

aliis votis ſpecialiter in Societate emiſſis, ſicut manet liber ab obedientia Societatis. Si autem nõ ſequatur profeſſio, redeundum illi neceſſariò eſt ad Societatem, nam omnia vota omníſque eorũ obligatio integra manet: nec de hoc tranſitu plura hîc dicere neceſſe eſt.

9. Apoſtatæ nullas obligationes religionis ex ſe exuunt.

Vltimò colligitur ex dictis per contrariam rationem longè aliter iudicandum eſſe de profeſſo apoſtata, vel etiam ſine peccato apoſtaſiæ extra Societatem, & cum exemptione etiam ab obedientia eius ex diſpenſatione Pontificis commorante. In vtroque enim omnium votorum obligatio integra perſeuerat, & de apoſtata quidem id patet, quia ligatus manet omnibus votis, & iure actu ſubiectus Societati, ad quam redire tenetur. Item quia omnis apoſtata tenetur, etiam pro illo tempore ad obſeruationem regulæ, quantum in ſe eſt, quia non debet iniquitas ei patrocinari, vt ſuprà oſtenſũ eſt: ergo multo magis tenetur ad ſpecialia vota ſeruanda, quæ ſecundùm regulam fecit. Denique rationes factæ de eiecto non militant in profugo, imò ſi attentè conſiderentur & applicentur, contra apoſtatas conuincunt.

10. Quid de manentibus extra Societatem de licētia Papæ.

De aliis verò extra Societatem manentibus de licētia Papæ, etiamſi in eius palatio, & ſub immediata obedientia eius viuere contingat, certum eſt profeſſionem, & ſtatum antiquum in eis manere integra: ergo & omnis obligatio votorum quantum in ſe eſt. Quod addo, quia ſi talis perſona ſit exempta ab obedientia Societatis, pro tunc non A tenebitur, ex vi quarti voti obedire Generali in miſſionibus, ſicut non tenetur in aliis rebus. Votum tamen ipſius de obediendo Pontifici in miſſionibus integrum, & ſpeciale manet. Atque eadem ratione perſeuerat votum non ambiendi dignitatem intra, vel extra Societatem, nec acceptãdi illam extra Societatem, niſi præcipiatur, quia obligatio horum votorum non pendet ex actuali obedientia ad Præpoſitos Societatis, ſed per ſe, & directè obligat in tali materia, quæ in illo etiam vitæ genere locum habet. Item talis perſona adhuc eſt membrum Societatis, ſubſtantialiter (vt ſic dicam) illi coniunctus, licèt quoad actualem vſum aliquo modo ſeparata ſit, illud tamen ſufficit, vt in eo locum habeant rationes omnes horum votorum, & præſertim ea, quæ reſpicit B conſeruationẽ Societatis *in ſua puritate, & felici ſtatu*, qui maximè perturbari poſſet, ſi tales perſonę poſſent in ea dignitatem ambire, ſine violatione ſui voti. Imò facilè poſſent illo modo dicta vota eludi procurando priùs exemptionem à Societate, & poſtea ambiendo: non eſt ergo dubium quin maneat tunc integra obligatio. Neque difficultas alicuius momenti circa hoc occurrit. Atque hæc de toto religioſo ſtatu, atque inſtituto Societatis IESV, ſi non quantum eius dignitas, atque excellẽtia poſtulabât, certè quantum ingenij mei vires aſſecutæ ſunt, tractanda occurrerunt; ad laudẽ & gloriam eiuſdem IESV, qui cum Patre, & Spiritu ſãcto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

INDEX

INDEX RERVM QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam, tertius marginalem eiusdem columnæ numerum designat.

Quomodo

Clericorum

Constitu-

Dignitas.

Dimissio,

Dimiſſio, & Dimiſſi è Religone.

Diſcordia.

Diſpenſatio

E

Ecclesia.

 facere

L

Laicus.

Hoc

Orationes

tum

Prælati

Quid

Religio.

Religiosi

Religiosus fugitiuus.

Qua m

Vtra

De

FINIS.

